
8
1 M
11

THEOLOGIÆ SACRAMENTALIS

SCHOLASTICÆ ET MORALIS

PARS SECVNDA,

In quâ tractatur de Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, ac Sacrificio Missæ,

AD MENTEM

DOCTORIS SVBTILIS

IOANNIS DVNS

SCOTI

D. Augustino conformem.

Ad usum Fris Angeli a Novo — Pro Conv. S. Franci de Urbe.

AUCTORE

F. IOANNE BOSCO

Ordinis Fratrum Minorum in Academia Lovaniensi
S. Theologiæ Lectore Jubilato.

LOVANII,
Typis HIERONYMI NEMPÆI.
Anno M. DC. LXVII.

INDEX ET ORDO DISPUTATIONUM, SECTIONUM, ET CONCLUSIONUM,

Quæ in hac Secunda Parte continentur.

DISPUTATIO IV.

DE AVGVSTISSIMO EVCHARISTIÆ SACRAMENTO.

SECTIO PRIMA.

De Institutione, & Essentia Eucharistiæ.

SECTIO II.

SECTIO III.

De forma Eucharistiæ. *pag.* 80.

SECTIO IV.

De præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Sacramento Eucharistiæ. *pag.* 115.

SECTIO V.

De Actionibus & Passionibus Eucharisticis. pag. 181.

SECTIO VI.

De Speciebus Eucharisticis. pag. 200.

SECTIO VII.

De Effectu Sacramenti Eucharistiæ. pag. 237.

SECTIO VIII.

De Necessitate Communionis. p. 254.

SECTIO IX.

De Præcepto Ecclesiastico Communionis. *pag.282.*

SECTIO X.

De Dispositione spirituali suscipientis. *pag. 299.*

SECTIO XI.

De Dispositionibus requisitis ex parte corporis. *pag. 332.*

SECTIO XII.

De distributione Eucharistiæ. *p.361.*

CON-

DISPUTATIO V.

DE SACRIFICIO MISSÆ.

SECTIO PRIMA.

De Natura & essentia Sacrificii. pag. 380.

SECTIO II.

De Ministro Sacrificii novæ Legis. pag. 403.

SECTIO III.

De his pro quibus hoc Sacrificium offerri potest. pag. 416.

SECTIO IV.

De effectu & valore Sacrificii. p. 435.

SECTIO V.

De solemnibus Missæ Sacrificii ceremoniis. pag. 459.

SECTIO FINALIS.

FINIS.

CENSURA.

HIc Tractatus DE AUGUSTISSIMO EUCHARISTIÆ SACRAMENTO, ET SACRIFICIO MISSÆ, est eruditus, & prælo ac publicâ luce dignus. Datum Lovanii die 24. Septembris 1667.

JACOBUS PONTANUS S. Theol. Doctor & Librorum Censor.

FACUL-

FACULTAS

Reverendissimi Patris Commissarii Generalis.

VIsâ approbatione PP. Lectorum studii nostri Lovaniensis *Partis secundæ Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ & Moralis*, per R. A. P. F. IOANNEM BOSCO Ordinis nostri FF. Minorum Strict. Obs. Provinciæ nostræ Inferioris Germaniæ Sac. Theol. Lectorem Jubilatum compositæ; Virtute præsentium facultatem concedimus, ut Opus publicâ luce dignissimum, cum Sanctæ Obedientiæ merito (accedente eorum licentiâ, quorum interest) prælo mandetur. Datum Bruxellæ in Conventu nostro Fratrum Minorum Strict. Obs. sub nostro Chyrographo, officiique sigillo minori die 14. Augusti 1667.

JACOBUS DE RIDDERE *Commissarius Generalis FF. Minor. Germano-Belgicus.*

FACULTAS

Reverendi admodum P. Ministri Provincialis.

EGo infrascriptus Ordinis Fratrum Minorum Strict. Obs. Provinciæ Germaniæ Inferioris Minister & Servus, viso laudabili Patrum Lectorum nostrorum testimonio super *Secunda Parte Theologiæ Sacramentalis* Reverendi Admodum Patris F. JOANNIS BOSCO Sac. Theologiæ Lectoris Jubilati, ac Provinciæ nostræ Exdefinitoris, non tantùm facultatem concedo, sed & in meritum obedientiæ salutaris injungo, quatenus præfatam illam partem, servatis de cætero servandis, Typis divulgari curet: ut qui ex illa fructus speratur, quantociùs publici juris fiat. Datum Lovanii in Conventu nostro Fratrum Minorum Strict. Obs. die 20. Augusti Anno 1667.

F. FRANCISCUS GENDT *Minister Provincialis Germaniæ Inferioris.*

APPROBATIO

Theologorum Ordinis.

THeologiæ Sacramentalis Scholasticæ & Moralis Pars secunda *per Rever. Adm. Patrem F. JOANNEM BOSCO Provinciæ Germaniæ Inferioris Ord. Fratrum Minorum Strict. Obs. in Academia Lovaniensi Sacræ Theologiæ Lectorem Jubilatum, & olim ejusdem Provinciæ Definitorem composita, complectitur claram & Catholicam de Sacramento & Sacrificio Eucharistico doctrinam. Unde ex illa, quisquis est sinceræ solidæque doctrinæ amator, accipiat vel quod discat, vel quod alios edoceat. Ita censuimus Lovanii in Conventu nostro FF. Minorum Strict. Obser. die 2. Augusti Anni 1667.

F. PETRUS DE VRIESE
S. Theologiæ Lector.

F. GUILIELMUS VAN SICHEN
S. Theologiæ Lector.

REVE-

REVERENDO PATRI,

P. JOANNI BOSCO,

ORDINIS FF. MINORUM,

S. THEOLOGIÆ LECTORI

IUBILATO,

Iubilum de ſecundâ parte Sacramentalis de SS. Euchariſtiâ Theologiæ in lucem editâ.

SPes rata, ſors cælo eſt plaudente ſecunda. Secunda
Pars calami, votis ſæpè vocata, venit.
Sudat opus prælo, cui dîu ſudaverat Auctor:
Ne pigeat: pretium non leve ſudor habet.
En liber aſſurgit, cui famam debeat ævum:
Ipſe nec inficias hoc, puto, livor eat.
Nec tantum hôc noſtrum tibi nomine debeat ævum:
Hôc quoque devincis poſtera ſæcla tibi.
Humano nam dîa ſtylo ſublimia pandis,
Quæ nos, quæque ſtupens orbis uterque legat.
Seraphicus majora choris luſtrate, *Minores*:
Seraphici hæc luſtrat lux nova BOSCO chori.
Mirandum fuerat, natum ſub tegmine carnis,
Sacrifici panis tegmine poſſe capi.
Tu captu majora capis; tu, quomodò VERBUM
ſit verbis myſtæ victima, Myſta, doces.
Hoc quoque mirandum eſt igitur, mirabile VERBUM
Poſſe latere tuo, poſſe patere libro.
Sed nîl mirandum tibi, dum ſubtilia, SCOTI
Atque AUGUSTINI lumine fretus, adis.
His ducibus pergas: ætas ac Ordo *Minorum*
Perget & ad Sophiæ, te duce, ſumma gradi.

Ponebat Gymnaſium

SS. TRINITATIS *Lovanii.*

DISPU-

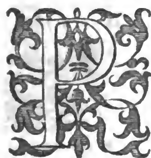

DISPUTATIO IV.

DE AUGUSTISSIMO

EUCHARISTIÆ

SACRAMENTO.

OSTQUAM egimus de Baptiſmo, quo regeneramur, & de Confirmatione, quâ roboramur, ſequitur hîc agendum de ſanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, quo nutrimur, & in bono conſummamur, dicente Florentino in Decreto Unionis: *Per Baptiſmum ſpiritualiter renaſcimur: per Confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide: renati autem & roborati nutrimur divinâ Euchariſtiæ alimoniâ.* 1. Florent.

Unde excellenter hoc Sacramentum *Euchariſtia* dicitur, id eſt, bona gratia: quia in hoc Sacramento non modò eſt augmentum virtutis & gratiæ, quemadmodùm in cæteris, quæ conſiſtunt in uſu, ſed realiter continetur, & ille totus ſumitur, qui eſt fons & origo totius gratiæ Dominus noſter Jeſus Chriſtus verus Deus, atque homo. Hoc Sacramentum dicitur Euchariſtia, id eſt, bona gratia;

Alii dictum volunt *Euchariſtiam*, id eſt, gratiarum actionem, & meritò; tum quia ipſe Chriſtus inſtituens, gratias egit, ſive (ut Græca) Euchariſtizavit: Luc. 22. verſu 17. *Et accepto calice gratias egit.* Et verſu 19. *Et accepto pane gratias egit*: tum quia nos illud in gratiarum actionem ſumere, & offerre debemus. vel gratiarum actio. Luc. 22.

Appellatur etiam Communio, Græcè Synaxis, quippe, ut ait Tridentinum ſeſſ. 13. cap. 2. in fine, *Pignus* eſt *futuræ noſtræ gloriæ & perpetuæ felicitatis: adeòque ſymbolum unius illius corporis, cujus* Chriſtus *caput exiſtit, cuique nos, tamquam membra arctiſſima Fidei, Spei, & Charitatis connexione, adſtrictos eſſe voluit, ut idipſum omnes diceremus, nec eſſent in nobis ſchiſmata. Quoniam* (teſte Apoſtolo 1. Cor. 10. verſ. 17.) *unus panis* (Euchariſticus) *unum corpus multi ſumus, omnes qui de uno pane participamus.* Appellatur etiam Communio, græcè Synaxis. Trident. 1. Cor. 10.

Item viaticum, Et quoniam datur morituris; non incongruè Viaticum intitulatur, utpote viam sternens, & vires transituris ad alteram vitam suppeditans.

Alia multa nomina à Doctoribus huic Sacramento appropriantur, partim ex ipsa materia sensibili desumpta, partim ex usu, effectu, & aliaque nomina ei appropiantur. significatione. Sic quippe vocatur Convivium, in quantum animam replet & satiat. Panis vivus, quatenus animam reficit, & in vita custodit. Sacrificium, Hostia & Victima, in quantum est rememorativum Dominicæ Passionis, & Deo in holocaustum offertur &c. Vide Suarez. Suarium ad quæstionem 73. art. 4. Venio ad institutionem, & essentiam, pro quibus erit

SECTIO PRIMA.

De Institutione, & Essentia Eucharistiæ.

2. Descriptio Eucharistiæ, ex Scoto, R*Atio nominis Eucharistiæ*, inquit Doctor Subtilis 4. dist. 8. q. 1. n. 2. *secundùm communiter utentes, vel loquentes de Eucharistia* (ut est Sacramentum) *potest esse talis: Eucharistia est Sacramentum Corporis Christi & Sanguinis veraciter contenti sub speciebus panis, & vini post consecrationem factam à Sacerdote sub verbis certis cum debita intentione prolatis, ex institutione divina veraciter signans Corpus Christi, & Sanguinem sub eis realiter contineri.*

eiusque probatio, Porrò quòd ista ratio non est in se falsa, probat Scotus supra; *quia nulla pars repugnat alteri. Possibile enim est sine contradictione Corpus Christi contineri sub specie panis, & Sanguinem sub specie vini..... Possibile est etiam ista signa instituta esse à Deo ad significandum veraciter illa signata sub eis contineri: quia quod Deus potest facere, potest per aliquod sensibile signum impositum signare.*

sumpta ex auctoritate, Et verò ita factum esse probatur auctoritate, & ratione congruâ: congrua, inquam; quia ratio à priori est voluntas Dei seu Christi.

Auctoritas clarissima Matthæi 26. vers. 26. Matth. 26. *Cœnantibus autem eis accepit Iesus panem, & benedixit ac fregit, deditq; Discipulis suis, & ait: Accipite & comedite, hoc est Corpus meum.* Versu autem 27. & 28. *Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis dicens. Bibite ex hoc omnes. Hic est enim Sanguis meus novi testamenti.*

Marci 14. Marci 14. v. 22. *Et manducantibus illis accepit Iesus panem, & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: Sumite, hoc est Corpus meum.* Versu autem 23. & 24. *Et accepto calice gratias agens dedit eis, & biberunt ex illo omnes: & ait illis: Hic est Sanguis meus novi testamenti.*

Lucæ 22. Lucæ 22. v. 19. *Et accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis dicens: Hoc est Corpus meum quod pro vobis datur.* Et v. 20. *Similiter & calicem postquam cœnavit dicens: Hic est calix novum testamentum in Sanguine meo; qui pro vobis fundetur.*

Similiter 1. *Cor.* 11. *ubi Apostolus* (verba sunt Scoti supra n. 3.) *diffusè determinat de modo perceptionis, & consecrationis huius Sacramenti:* Panis, *inquit*, quem frangimus, *(nos Sacerdotes)* nonne participatio Corporis Domini est? *Et quòd istud Sacramentum sit perpetuò in Ecclesia, ibi ait:* Quotiescumque, *inquit*, panem hunc manducabitis, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat, *supple, ad iudicandum.* 1. Corinth. 11. 1. Corint. 10. v. 16. Item 11. v. 26.

Quæris ubi dederit illam potestatem hominibus? Resp. Luc. 22. v. 19. verbis superiùs commemoratis subiiciens: *Hoc facite in meam commemorationem.* Luc. 22.

Rationes congruentiæ assignat ibidem Doctor. Prima; *Congruum, inquit, est Christum esse nobiscum in tali signo sensibili, ut magis excitetur quilibet ad reverentiam & devotionem ad Christum, & hoc patet de facto, quòd quasi omnis devotio in Ecclesia est in ordine ad illud Sacramentum; Propter hoc enim clericus maiori diligentiâ persolvit officium divinum in ordine ad Missam. Propter hoc etiam populus devotiùs audit Missam, quàm aliquod aliud officium Ecclesiasticum. Propter hoc etiam singuli cum maiori diligentia confitentur, quando intendunt secundùm ordinationem Ecclesiæ, saltem semel in anno communicare.* 3. & rationibus congruis. Prima.

Secunda; *Congruum fuit post generationem spiritualem conferri etiam nobis nutrimentum spirituale, & illud magis congruè nobis datur sub similitudine nutrimenti corporalis: nutrimentum autem corporale præcipuum consistit in pane & vino.* Secunda.

Tertia congruitas; *Quòd signum sensibile, sub quo nobis Deus voluit se dare, haberet ordinem ad verba aliqua ab aliquo Ministro proferenda: quia aliter nesciremus, quando in tali signo esset Christus, & quando non, & sic periret reverentia debita & devotio.* Tertia.

Quarta;

Quarta. Quarta; *Congruum fuit quòd in prolatione illorum verborum minister esset in Ecclesia excellens, scilicet Sacerdos, per cuius actum ministerialem Christus sic incipiat esse nobiscum.*

Hactenus de ratione nominis. Nunc quæro primò; an illud quod subest rationi nominis, sit verum & propriè dictum novæ Legis Sacramentum? Pro responsione ponitur

CONCLUSIO I.

Eucharistia est verum & propriè dictum Sacramentum novæ Legis, à cæteris omnibus distinctum, eisque præstantius.

4. Prima & secunda pars conclus. probatur ex Florent. & Tridentin.

EST facilis & certa. Duæ priores partes definitæ sunt in Concilio Florentino, ibi: *Nova Legis septem sunt Sacramenta, scilicet Baptismus, Confirmatio, Eucharistia*, &c. & Concilio Tridentino sess. 7. can. 1. *Si quis dixerit Sacramenta nova Legis non fuisse omnia à Iesu Christo Domino nostro instituta, aut esse plura vel pauciora quàm septem, videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam &c. Anathema sit.*

ac perpetua traditione, sensuque PP. & aliorum Conciliorum.

Accedat perpetua traditio, & consensus omnium Patrum, ac aliorum Conciliorum, quæ Eucharistiæ meminerunt, ita ut hæretici quoque, qui nunc vigent, quamvis alia denegent Sacramenta, tamen hoc Eucharistiæ simul cum Baptismo ultro recipiant; tametsi circa materiam, partes constituentes, & virtutem ejusdem variè errent.

Ratio; quia significat gratiam; Scotus.

Probat Scotus primam partem ratione: *Quia*, inquit, *est signum veraciter repræsentans ex institutione divina: & licet non gratiam accidentalem* (intellige primariè) *tamen effectum aliquem Dei gratuitum, scilicet esse Corporis Christi sub tali specie* (ut patet ex Scripturis superiùs allegatis) *gratia autem in definitione Sacramenti non accipitur tantùm pro gratia accidentali, sed pro effectu Dei gratuito.*

primariò substantialem, secundariò accidentalem.

Cæteroquin Eucharistiam significare efficaciter, quamvis secundariò, etiam gratiam accidentalem, apertissimis verbis testatur Christus apud Joannem cap. 6. vers. 50 dicens: *Hic est panis de cælo descendens, ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur.*

Ioan. 6.

Et duobus versibus sequentibus: *Ego sum panis vivus qui de cælo descendi. Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in æternum: & panis, quem ego dabo, Caro mea est pro mundi vita.*

Rursus v. 54 & 55. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis & biberitis ejus Sanguinem non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem habet vitam æternam &c.*

Quid quæso aliud hæc significant, quàm effectum gratiæ sanctificantis in hac vita, & in altera effectum gloriæ æternæ, si in gratia contingat hominem decedere?

Sed, inquies, Eucharistia non semper causat gratiam sanctificantem; imò numquam subsistentem, sive gratuitum effectum; ergo saltem aliquando non est Sacramentum. 5. Objectio.

Prima responsio, quòd causatur Corpus & Sanguis Christi non physicè, sed moraliter.

Respondeo primò; species consecratas continuò efficere Corpus & Sanguinem Christi, non physicè, sed moraliter, quatenus Deus illa ponit, & conservat sub speciebus consecratis dependenter ab illis, de quo infra latiùs.

Secunda responsio, quod Eucharistia semper causet gratiam in subjecto disposito.

Respondeo secundò: Sacramentum non definiri: *Signum sensibile efficiens gratiam*; sed, *efficax gratiæ*, hoc est, causativum gratiæ in subjecto disposito & applicato. Licèt itaque Eucharistia non semper in actu secundo causet gratiam, sicut nec alia Sacramenta; nata tamen est causare, quin & actu causat, dum subjectum dispositum actu applicatur; sicuti ignis de se calefactivus, tunc solùm actu calefacit, quando subjectum caloris capax applicatur.

Differentia inter Eucharistiam & alia Sacramenta, quod hæc consistant in actione, illa autem sit aliquid permanens.

Equidem hæc est differentia inter alia Sacramenta, & Eucharistiam, quòd illa cum sint successiva, & consistant in actione, non habeant esse, nisi dum applicantur; hæc verò, cùm sit aliquid permanens, rem, & nomen Sacramenti participat, etiam dum actu nemini applicatur. Vide plura disp. 1. sect. 1. conclus. 2.

Scotus.

Hanc differentiam accipio ex Scoto supra n. 5 ibi: *Vltima differentia est in modo essendi istius Sacramenti: quia omnia alia Sacramenta consistunt in usu & in fieri, ita quòd idem est ibi Sacramentum, & perceptio Sacramenti, sicut Baptismus est perceptio Baptismi, nec permanet aliquid quod sit Sacramentum cessante usu tali vel perceptione; sed hoc Sacramentum est quoddam permanens, etiam ante usum.* Subjicit rationem congruentiæ: *Quia*, inquit, *Christus permanenter voluit esse nobiscum: ergo in aliquo signo vel Sacramento permanente.*

6. Aliæ tres differentiæ & excellentiæ hujus Sacramenti. Prima.

Alias tres differentias, & excellentias hujus Sacramenti ab aliis in significando, præmiserat Doctor eodem numero dicens: *Vna est, quia est simpliciter veracissimum in signando: alia enim Sacramenta veracia sunt quantùm est ex se, tamen quandoque non habent effectum suum signatum propter indispositionem suscipientis: istud autem numquam caret suo signato.* Supple, primariò, juxta illud ejusdem Doctoris ibidem numero 6. *Eucharistia non est primò signum gratiæ accidentalis, sed subsistentis.* Ubi ly, *Primò* satis innuit Eucharistiam secundò esse signum gratiæ accidentalis.

Secunda.

Pergit Scotus: *Secunda excellentia est, quia quod significat* primò *istud Sacramentum, hoc realiter continet* scilicet Corpus & Sanguinem Christi; *alia non.*

Tertia.

Tertia excellentia est signati per istud: alia enim Sacramenta significant principaliter gratiam accidentalem inhærentem suscipienti, istud autem significat gratiam subsistentem, scilicet verum Corpus Christi ibi existens.

quod etiam ostenditur ex Tridentino. Hinc est quòd Concilium Tridentinum sess. 13. pluries Eucharistiam appellet *divinum*, *mirabile*, *sacrosanctum*, *sanctissimum* Sacramentum. Hinc cap. 2. ejusdem sess. particulariter asserit, Salvatorem nostrum Sacramentum hoc instituisse, *in quo divitias divini sui erga homines amoris velut effudit*.

Et cap. 3. quod intitulatur: *De excellentia sanctissimæ Eucharistiæ super reliqua Sacramenta.* Sic dicere incipit: *Commune hoc quidem est sanctissimæ Eucharistiæ cum cæteris Sacramentis, Symbolum esse rei sacræ, & invisibilis gratiæ formam visibilem: verùm illud in ea excellens & singulare reperitur, quòd reliqua Sacramenta tunc primùm sanctificandi vim habent, cùm quis illis utitur: at in Eucharistia ipse sanctitatis Auctor ante usum est.* Quis hæc omnia oculatiùs introspiciens dubitare poterit de præstantia ejus ac diversitate?

Prætermitto materiam, & formam distinctam, quam nemo ignorat.

7. Finis Eucharistiæ est nutrire vitam spiritualem. Addo diversitatem finis. Nam Eucharistia instituta est ad nutriendam vitam spiritualem animæ, non secùs, ac cibus materialis ad nutriendam vitam naturalem corporis, quod nulli alteri Sacramento competit ex propria sui institutione, ut discurrenti per singula facilè constabit, & clarissimè significat Concilium Florentinum in Decreto Unionis his verbis: *Per Baptismum enim spiritualiter renascimur: per Confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide: renati autem & roborati nutrimur divinâ Eucharistiæ alimoniâ. Quòd si per peccatum ægritudinem incurrimus animæ, per Pœnitentiam spiritualiter sanamur. Spiritualiter etiam & corporaliter (prout animæ expedit) per Extremam Unctionem. Per Ordinem verò Ecclesia gubernatur & multiplicatur spiritualiter: per Matrimonium corporaliter augetur.* Quid clarius dici poterat? (Florentin.)

Sed si à me quæritur, quid sit nutriri divinâ Eucharistiæ alimoniâ; Respondeo facillimè, accipere augmentum gratiæ per modum alimenti.

Nutrit dando augmentum gratiæ per modum alimenti; Per Confirmationem quidem etiam *augemur in gratia* (verba sunt Florentini) sed per modum Unctionis, quâ, ut loquitur Florentinum, *roboramur in fide*, hoc est, robur & vires accipimus, id est, specialia auxilia gratiæ, ut audacter Christi confiteamur nomen. *Ideoq;*, inquit Florentinum supra, *in fronte, ubi verecundiæ sedes est, confirmandus inungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat.* Inungitur, inquam, Chrismate, ad luctam contra visibiles hostes fidei instar veterum luctatorum, qui oleo parabantur ad luctam.

Ideoque instituta sub speciebus panis & vini. At verò Eucharistiam instituit Christus sub speciebus panis & vini, ut insinuaret particularem hujus Sacramenti effectum esse, alere spiritualiter, id est, eosdem effectus causare in anima, quos cibus naturalis causat in corpore.

8. Ex quo festinè cognoscitur, quòd quàmvis omnia Sacramenta reipsâ augeant gratiam, si inveniant subjectum gratum: hunc tamen effectum proprium esse Eucharistiæ in sensu formali, hoc est, per se & ex vi propriæ significationis.

Enimverò Baptismus per se est regeneratio; Confirmatio, roboratio in Fide; Pœnitentia, reconciliatio; Extrema Unctio tendit ad perfectam sanitatem à reliquiis peccatorum: Ordinatio ad rectum Ordinis usum, sicuti Matrimonium ad dandas vires, quibus onera ejus laudabiliter portentur,

Porrò Eucharistia per se non ordinatur nisi ad augendam vitam spiritualem per modum cibi ibi sistendo, ita ut illud augmentum intenderet, etiamsi ad aliam operationem non ordinaretur; quamvis de facto ad omnem operationem bonam ordinetur. (& per se ordinata ad augendam vitam spiritualem per modum cibi,)

Veluti cibus materialis, etiamsi per se habeat augere substantiam viventis, tamen etiam conducit ad operationes; quippe regula sobrietatis est bona corporis valetudo & dispositio ad mentis functiones; dicente Divo Augustino libro de moribus Ecclesiæ cap. 21. *Habet vir temperans in huiuscemodi rebus mortalibus & fluentibus* (cibis ac potibus) *vitæ regulam utroque Testamento firmatam: ut eorum nihil diligat, nihil per se appetendum putet, sed ad vitæ huius, atque officiorum necessitatem, quantum satis est, usurpet, utentis modestiâ, non amantis affectu.* S. August.

At verò alia Sacramenta tametsi conferant gratiam, tamen in hac non sistunt; sed illam per se ordinant ad aliquam particularem operationem.

Et si objicias; cibus in senibus non semper auget, sed plerumque solùm reparat vires: Respondeo animam in hac vita semper esse in statu augmenti, non ita corpus. Deinde quotidie deperduntur partes substantiæ corporalis, quæ debent reparari: durante autem vitâ animæ per gratiam, nihil gratiæ deperditur quoad substantiam, ut communiter docetur in materia de charitate; sed solùm quoad fervorem; ut proinde Eucharistia fervorem charitatis interdum tantùm reparet, substantiam verò semper augeat. Hæc latiùs Card. Lugo disp. 1. de hoc Sacramento sect. 1. 9. (quæ vita semper est in statu augmenti.) Lugo.

Ad alia progredior: Et primò quidem ad tempus institutionis hujus Augustissimi Sacramenti.

CONCLUSIO II.

Sacramentum Eucharistiæ Christus instituit ad finem lunæ decimæ quartæ mensis Nisan, quando juxta legis præscriptum, etiam à cæteris isto anno obser-

observatu necessarium, Agnum Paschalem comederat.

10. Eucharistiā institutam in ultima Cœna testantur Euangelistæ.

EUcharistiam, quam Christus Joannis 6. prænuntiaverat instituendam, ab ipso fuisse institutam in ultima Cœna, testes sunt Matt. Marc. & Luc. locis in procemio Sectionis citatis. Et docet Clemens V. in Concil. Viennensi, ut refertur Clement. unicâ de Reliq. & Vener. Sanctorum, ibi: *Transiturus de hoc mundo ad Patrem Salvator noster Dominus Iesus Christus, cùm tempus suæ passionis instaret, sumptâ Cœnâ, in memoriam mortis suæ instituit summum & magnificum sui Corporis & Sanguinis Sacramentum, Corpus in cibum, & Sanguinem in poculum tribuendo.*

Docet Clemens V. in Conc. Viennensi,

Concil. Trident.

Confirmatur auctoritate Concil. Trident. sess. 13. cap. 2. in principio: *Ergo Salvator noster, discessurus ex hoc mundo ad Patrem, Sacramentum hoc instituit.* Siquidem conveniens planè erat, ut qui jam proposuerat cum Discipulis suis esse omnibus diebus usque ad consummationem sæculi, ut patet ex Matth. ultimo. v. ultimo: *Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi:* ut, inquam, tunc daret se sub specie aliena, quando erat in propria Ecclesiam suam relicturus: imminente utique passione & morte, quam in illius admirabilis Sacramenti sumptione nos præcepit annuntiare, donec ipse ad judicandum mundum veniat. Quis enim nesciat tunc dicta, & facta magìs imprimi mentibus amicorum, ac firmiùs memoriæ inhærere?

Matth. ult.

11. & Canon Missæ.

Præterea Canonem Missæ, in quo dicitur: *Qui pridie quàm pateretur*; & alia plura testimonia Græcorum Patrum, juxta ac Latinorum, qui omnes concorditer subscribunt huic veritati, tametsi plerique Græcorum antiquorum, ut ait Dicastillo disp. 1. n. 134. maximè Euthymius in cap. 26. Matth. Nicephorus lib. 1. Historiarum cap. 28. Epiphanius hæresi 50. Chrysostomus homilia 82. in Joannem, Theophylactus in cap. 18. Joannis, & innumeri alii, qui prædictos sequuntur, doceant Christum eo anno, quo mortuus est, anticipasse Agni Paschalis celebrationem, comedendo illum die 13. lunæ Martialis, etiamsi cæteri Judæi celebraverint die 14. ejusdem lunæ, juxta legem illis datam Exod. 12. in quo contrariantur nostræ conclusioni, quæ est communis apud Latinos. Pro clariori autem ejus intellectu, & difficultatum occurrentium solutione

Dicastillo.

Quidam Græci docuerunt Christum anticipasse esum Agni Paschalis.

12. Notandum Judæos annos computasse per menses lunares.

Nota primò, Judæos annos suos computasse per menses Lunares, illumque mensem appellasse primum, cujus luna 14. incidebat post æquinoctium vernum, estque apud nos luna Martii: mensem porrò istum vocabant Nisan, ut patet Esther 3 v. 7. *Mense primo, cuius vocabulum est Nisan.* Et eodem mense Ægyptum egressi leguntur. Exodi 12. v. 2. *Mensis iste vobis principium mensium, primus erit in mensibus anni.*

Esther 3.

Exod. 12.

Nota secundò, Judæos fuisse solitos incipere suas festivitates à vespere, sive ab occasu solis præcedente ipsum diem festum, juxta illud Levit. 23. v. 32. *A vespera usque ad vesperam celebrabitis Sabbatha vestra.* Ita ut festivitates duas haberent vesperas, unam, quæ præcedebat, alteram, quæ sequebatur.

& inchoasse festivitatem ab occasu solis præcedente festum.

Levit. 23.

Et verò nomine *Sabbathi* ibi intelligi omnem festivitatem, colligitur ex contextu, quem vide; & ipso nomine, quod diem requietionis significat; dicente Scripturâ eodem versu: *Sabbathum requietionis est*, quoniam vacandum erat ab operibus servilibus.

Nota tertiò, Judæos diem vulgarem incepisse ab ortu solis; siquidem Christus communi Ecclesiæ sensu dicitur crucifixus circa horam sextam, juxta computum Judæorum, & circa duodecimam, juxta computum nostrum. Cùm igitur nos diem vulgarem computemus à media nocte, sequitur Judæos computasse ab ortu solis.

Et vulgarem diem ab ortu solis.

Unde Matth. 20. Paterfamilias primùm egreditur summo mane, deinde horâ tertiâ, sextâ, & nonâ, denique undecimâ, in qua dicit: *Quid hìc statis totâ die otiosi?* Et illâ horâ conducti, dicuntur tantùm unâ horâ laborasse. Igitur horâ undecimâ erat dies ferè finitus, & per consequens nec à vespera (ut perperam existimat Sotus 4. dist. 9. a. 4.) nec à media nocte; sed ab ortu solis censebatur inchoatus. His notatis.

Matth. 20.

Sotus.

13. Proponitur triplex principalis controversia.

Triplex est principalis controversia hujus conclusionis. Prima de tempore legitimo celebrandi Phase. Secunda de tempore, quo Christus illud celebravit isto anno. Tertia de tempore, quo celebrarunt cæteri Judæi.

Quoad primam; præcipitur hæc solemnitas Exodi 12. vers. 6. his verbis: *Et servabitis eum (id est, Agnum) usque ad decimam quartam diem mensis huius, immolabitq; eum universa multitudo filiorum Israël ad vesperam.* Per hanc vesperam intelligit Luysius Legionensis in opusculo quodam, quod inscripsit: *De utriusque Agni typici atque veri immolationis legitimo tempore*, priorem lunæ 14. & posteriorem lunæ 13. communis autem & antiqua sententia priorem lunæ 15. & posteriorem lunæ 14.

Prima de tempore legitimo celebrandi Phase.

Per vesperam Exod. 12 Luysius intelligit priorem lunæ 14.

14. Fundatur primò. Secundò.

Fundamenta Luysii sunt. Primum, quia vespera apud Judæos non finem, sed initium diei significabat. Secundum; quia eo tempore immolabatur ab Hebræis Agnus Paschalis, quo primùm in Ægypto fuit ab iisdem immolatus: sed tunc immolarunt illum ineunte decimâ quartâ die; ergo &c. Tertium sumit ex facto Christi, qui, ut supponit ille Auctor cum communi sententia, celebravit Pascha tempore legitimo, & tamen priori vesperâ decimæ quartæ inchoantis lunæ: quippe Christus crucifixus fuit proximo die artificiali post noctem Cœnæ, ut ex Euangelio constat: non fuit autem crucifixus decimâ quintâ die, quia erat festiva & solemnis,

Tertiò.

solemnis, in qua Judæis non licebat judicia exercere; ergo &c.

Primum fundamentum solvitur. Sed altius debuisset fodere fundamentum Luysius, cui superimponeret molem tanti ædificii. Quod ut manifestum fiat, adhærendo communi, antiquæ, ac veriori sententiæ; Respondeo ad primum fundamentum: gratis omninò asseri, dies vulgares Judæorum incepisse à vespera, & non magìs ab ortu solis, Euangelistâ Luca testante Christum crucifixum horâ *Luc. 23.* ferè 6. cap. 23. v. 44. *Erat autem ferè hora sexta,* cùm tamen juxta computationem Luysii, & Soti supra, hora fuisset 18. Igitur dies vulgares unam dumtaxat habebant vesperam, scilicet subsequentem; festivi autem etiam præcedentem.

15. *Objectio.* At dices; unde constat lunam 14. non fuisse diem festivum, ut proinde non habuerit vesperam præcedentem?

Responsio. Respondeo; quia in cæteris solemnitatibus aliquid præcipiebatur totâ die observandum; v.g. abstinentia ab operibus servilibus; in die autem lunæ 14. nihil omnino præter immolationem Phase ad vesperam.

Et sanè cùm sæpius in eodem capite Exodi, ly *Ad vesperam*, adjungatur alicui diei, semper tamen significat, postremam illius partem: ergo sine ratione in prædicta lege interpretatur hic Auctor priorem.

Exod. 12. Antecedens ostendo ex v. 18. ubi sic lego: *Primo mense quartâ decimâ die mensis ad vesperam comedetis Azyma, usque ad diem 21. eiusdem mensis ad vesperam.* Intellige utrobique postremam: alioquin vel octo fuissent dies Azymorum, vel tantùm sex, contra Scripturam ibidem v. 15. *Septem diebus Azyma comedetis.* Pro quo

16. *Dies Azymorum cum esu agni Exodi inceperunt;* Sciendum, dies Azymorum incepisse cum esu agni Exodi 12. v. 8. *Et edent carnes nocte illâ assas igni, & Azymos panes cum lactucis agrestibus.* Et Marci 14. v. 1. dicitur: *Erat autem Pascha,* *Mar. 14.* *& Azyma post biduum.* Et infra v. 12. *& primo die Azymorum, quando Pascha immolabant.*

quorum primus & ultimus specialiter dicitur sanctus. Adverte prætereà; Agnum Paschalem debuisse comedi vesperâ immediatè præcedente primum diem festivum Azymorum, qui etiam specialiter dicitur sanctus ac solemnis, quemadmodum & ultimus: Exodi supra vers. 16. *Exod. 12.* *Dies prima erit sancta & solemnis & dies septima eâdem festivitate venerabilis.*

Levit. 23. Levit. 23. v. 5. & sequentibus. *Mense primo 14. die mensis ad vesperam, Phase Domini est: & 15. die mensis huius solemnitas Azymorum Domini est. Septem diebus Azyma comedetis, dies primus erit vobis celeberrimus sanctusq; ...... dies autem septimus erit celebrior & sanctior.*

Numer. 28. Num. 28. v. 16. & sequentibus. *Mense autem primo 14. die mensis Phase Domini erit, & quintâ decimâ die solemnitas: septem diebus vescentur Azymis. Quarum dies prima venerabilis & sancta erit ..... Dies quoque septimus celeberrimus & sanctus erit vobis.*

Igitur vespera, ad quam incipiebat usus Azymorum, convincitur fuisse finis 14. lunæ, & initium 15. quia ab hoc die usque ad 21. inclusivè septem numerantur dies: octo autem à die 14. Vel si respondeas 21. diem intelligendum esse exclusivè, cùm ex Scripturis allegatis constet primum diem Azymorum fuisse lunam 15. jam non numerantur, nisi sex dies Azymorum. 17. *Vespera, ad quam incipiebat usus Azymorũ, fuit finis lunæ 14.*

Et certè nisi per vesperam diei 21. acciperetur posterior, frustra dictum fuisset, *Ad vesperam*; quia ad attingendum 21. diem, necessarium erat attingere exclusivè saltem primam vesperam ejus, ut omnibus est manifestum.

Addita est ergo illa particula, *usque ad vesperam*, ut significetur percurrendum fuisse totum 21. diem usque ad finem ejus; quod etiam ipsa particula *Ad* denotare videtur; ut patet ex aliis locis. Levit. 23. v. 32. *A vespera usque ad vesperam celebrabitis Sabbatha vestra.* Et Genes. 30. *Levit. 23.* v. 16. *Redeuntiq; ad vesperam Iacob de agro*, id *Genes. 30.* est, in fine diei. Josue 7. v. 6. *Iosue verò scidit* *Iosue 7.* *vestimenta sua, & pronus cecidit in terram coram Arca Domini usque ad vesperam.*

Et hæc est perpetua phrasis Scripturæ, ut vespera diei significet absolutè finem diei, & fieri aliquid ad vesperam, significet fieri in fine diei. Ita Suarez hîc disput. 41. sect. 1. contra *Suarez.* sententiam Aloysii.

Verùm cùm dicat Suarius; *Necessarium erat attingere exclusivè saltem primam vesperam eius:* interrogabit aliquis: cur igitur minùs verè interpretor Scripturam, si per vesperam intelligo primam inclusivè? 18.

Respondeo; quia ultimus dies comparatur in sanctitate & solemnitate primæ diei; proinde quemadmodum per primam diem Azymorum non intelligimus solam primam vesperam, sed lucem sequentem usque ad secundam vesperam inclusivè; ita quoque per septimam diem intelligenda venit, non tantummodò prior vespera, sed etiam lux consequens usque ad vesperam alteram inclusivè. *Primus & ultimus dies Azymorum inter se cõparantur in sanctitate & solemnitate;*

Enimverò solemnitas pro magna parte videtur fuisse abstinentia ab opere servili: quippe continuò additur locis supra citatis ex Levit. & Numer. *Nullumq; opus servile facietis in eo: omne opus servile non facietis in ea.* Præscribitur quoque oblatio, sive holocaustum: *Offeretisq; holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulos de armento duos* &c. Num. 28. v. 27. 19. *quæ solemnitas pro magna parte consistebat in abstinentia ab opere servili.*

Quis autem credat, Deum pro prima dumtaxat vespera voluisse præcipere abstinentiam ab opere servili; cùm homines non soleant serviliter operari de nocte, sed de die? Similiter sacrificia, excepto Agno Paschali, non leguntur de nocte oblata, sed claro die.

Confirmantur jam dicta pro communi sententia, ex illo Exodi 12. v. 8. *Et edent carnes nocte illâ assas igni, & Azymos panes cum lactucis agrestibus.* Et infra n. 10. *Nec remanebit quidquam ex eo usque mane.* *Confirmantur ante dicta.* *Exod. 12.*

Quod

auctoritate Josephi. Quod illud quæso *mane*? Dies certè 15. teste Josepho libro 3. Antiq. cap. 13. ubi aliqui sic legunt: *Mense primo, qui à nobis dicitur Nisan, & à quo annus incipit, & luna 14. sole arietem obtinente, quandoquidem hoc mense ab Ægyptiaca servitute liberati sumus, sacrificium, quod tunc exeuntes fecisse diximus, Pascha nominatum, quotannis instaurare lege iubemur, celebramusq; id per sodalitia, nihil è victimis relinquentes in sequentem diem, quæ est 15. & Azymorum festivitas prima.*

Vel ut alii: *Mense verò Xantico, qui apud nos Nisan appellatur, id est, anni principium 14. luna, sole opposito in ariete, quo mense liberati sumus à servitute Ægyptiorum, sacrificium, quod tunc egredientes ex Ægypto fecerunt, immolare nos annis singulis (quod Pascha dicitur) celebrareq; sancivit. Et utique celebramus illud per Tribus nostras nihil immolatorum in crastinum reservantes. Quinta decima autem succedit festivitas Azymorum, quæ septem diebus celebratur* &c.

Igitur nox illa, de qua loquitur Exodus, immediatè præcedebat lunam 15. Ergo vespera lunæ 14. in qua immolari debuit agnus, secunda erat, & non prima. Quod ut melius intelligas,

20. Solemnitas Phase cur instituta? Adverte, solemnitatem Phase institutam fuisse in memoriam percussionis omnium primogenitorum in terra Ægypti. Exodi 12. (Exod. 12.) v. 12. *Et transibo per terram Ægypti nocte illâ, percutiamq; omne primogenitum in terra Ægypti ab homine usque ad pecus.* Sequitur v. 14. *Habebitis autem hunc diem in monumentum, & celebrabitis eam solennem Domino in generationibus vestris cultu sempiterno.* Puta immolatione Agni Paschalis.

Cur festum Azymorum? Porrò festum Azymorum institutum fuit in commemorationem exitûs filiorum Israël à terra Ægypti. v. 17. *Et observabitis Azyma: in eâdem enim ipsâ die educam exercitum vestrum de terra Ægypti, & custodietis diem istum in generationes vestras ritu perpetuo.*

In eadem, inquit, *ipsa die*, in qua videlicet comedetis Azyma. Quæ illa? Quarta decima ad vesperam: sic quippe scriptum est vers. 18. *Primo mense quartâ decimâ die mensis ad vesperam comedetis Azyma.*

Si dicas; ad primam vesperam, infero, ergo luna 14. egressus est Israël de Ægypto, cùm (Numer. 33.) tamen Num. 33. v. 3. dicat Scriptura: *Profecti igitur de Ramesse mense primo quintâ decimâ die mensis primi; alterâ die Phase.*

21. Sed contra: quomodò ergo eâdem die? Respondeo, eâdem cæremoniali (scilicet 15. quæ habebat duplicem vesperam, in quarum prima erat solemnitas Phase) diversâ autem naturali sive usuali. At verò in sententia Aloysii diversâ die & cæremoniali, & naturali.

Exitus Hebræorum de terra Ægypti immediatè subsecutus est percussionem primogenitorum. Quemadmodùm ergo exitus Hebræorum de terra Ægypti immediatè subsecutus est (ut statim ostendo ex Scriptura) percussionem primogenitorum; ita quoque festum Azymorum immediatè debuit subsequi solemnitatem Phase, sive immolationem Agni.

Probatur ex Script. Exodi 12. Antecedens, quia ab Aloysio negatur, probatur ex illis verbis Exodi 12. v. 29. *Factum est autem in noctis medio, percussit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti.* v. 30. *Surrexit Pharao nocte.* v. 31. *Vocatisq; Pharao Moyse & Aaron nocte, ait: Surgite & egredimini à populo meo.* v. 33. *Vrgebantq; Ægyptii populum de terra exire velociter.* v. 39. *Et fecerunt subcinericios panes Azymos; neque enim poterant fermentari, cogentibus exire Ægyptiis, & nullam facere sinentibus moram.*

An fortè dies integer, qui, in sententia illius Auctoris, intercessit inter immolationem Phase, sive percussionem primogenitorum, & egressum ex Ægypto, non erat sufficiens ad panem fermentandum? An qui sinit integrum diem, nullam sinit facere moram? Quid necesse erat Pharaonem nocte surgere, & vocare Moysen, si integro die volebat expectare ipsorum egressum? 22.

Non est verisimile integrũ diem intercessisse inter comestionem agni & profectionem populi de Ægypto. Propter hæc non videtur verosimile integrum diem intercessisse inter comestionem Agni, & profectionem populi de Ægypto: sed primo mane (juxta præceptum Domini Exodi 12. v. 22. *Nullus vestrum egrediatur ostium domus suæ usque mane*) diei 15. omnes filios Israël cæpisse egredi è domibus suis, & convenisse ad civitatem Ramesse, indeque circa vesperam ejusdem diei profectos fuisse, & castrametatos in Soccoth.

Suarez. Et hoc modo, inquit, Suarez supra (quem vide) omnia sunt facilia, nec quidquam reperio, quod huic modo dicendi & describendi rem hanc repugnet.

Ex quo corruit secundum fundamentum Aloysii supra. Pro quo etiam nihil facit auctoritas Josephi l. 2. Antiq. cap. 5. aliàs 13. nam ubi una translatio legit: *Illucescente die 14. omnes ad exitum animati sacrificabant*; altera habet: *Instante die, sive, cùm instaret quarta decima dies*, id est, hora illius diei, utique vespertina à Moyse prænuntiata, *omnes ad egreßionem tendentes*, id est, necessaria præparantes, *& immolantes sanguinem, domus proprias hysopi frondibus emundabant.* 23. Ex dictis corruit secundum fundamentum Aloysii. Explicatur auctoritas Josephi.

Cùmque pertransiisset Dominus percutiens Ægyptios, ipsâ eâdem nocte (in cujus initio Agnum immolaverant) in fine, urgentibus Ægyptiis, post vasa aurea & argentea, aliamve supellectilem mutuò ab ipsis acceptam, circa auroram diei 15. profecti sunt de Ramesse in Soccoth. De Ramesse, inquam, non quòd in illa particulari civitate omnes fuerint commorati (hoc enim videri posset impossibile propter nimiam multitudinem; erant quippe *Sexcenta ferè millia peditum virorum absque parvulis. Sed & vulgus promiscuum innumerabile ascendit cum eis.* Exod. 12. v. 27. & 28.) sed quòd ad illam omnes statim cœperint confluere, ut ex Ægypto, in cujus finibus sita erat, egrederentur: præterquam quòd aliqui per Ramesse intelligant totam terram Gessen, in qua à principio (Exod. 12.)

cipio inter Ægyptios habitaverant, & cujus præcipua civitas erat Ramesse.

24. Ecce quam debilia duo priora novæ sententiæ fundamenta. Putas quia tertium erit magis solidum? Est autem factum Christi, de quo est secunda controversia principalis hujus conclusionis, & quæritur; an Christus tempore à lege præscripto celebraverit ultimam cœnam legalem? Affirmat Aloysius, & nos cum illo, & cum latina Ecclesia communiter, contra Græcos plerosque, qui, ut tueantur Christum consecrasse in fermentato, docent, ipsum uno die anticipasse esum Agni Paschalis contra præscriptum legis.

Christus non anticipavit esum Agni Paschalis.

At gratis planè, ut mox patebit ex solutione eorum, quæ pro ipsis objiciuntur, quin & inefficaciter ad intentum: nam si anticipaverit esum Agni; quidni etiam dies Azymorum, qui simul inchoabantur? Deinde esto non: saltem in cœna Agni erat panis Azymus, quem proinde facilè potuit assumere, etiam admissâ duplici cœnâ, & institutione Sacramenti sub usuali. Sed audiamus, & respondeamus ad objectiones.

25. Solvuntur objectiones. Ioan. 13.

Prima sumitur ex Joannis 13. v. 1. *Ante diem festum Pascha* &c. Quid inde? Non dicit ante *festum*; hoc quippe incipiebat à vespera præcedente; sed *Ante diem festum*, usualem videlicet, seu artificialem, qui incipiebat luna 15. ab ortu solis, eratque primus dies Azymorum, Pascha appellatus ab immolatione Agni Paschalis pridie ad vesperam factâ.

Cur primus dies Azymorum vocetur Pascha?

Testis Euang. Lucas cap. 22. sui Euangelii v. 1. *Appropinquabat*, inquit, *dies festus Azymorum qui dicitur Pascha.* Et libro, quem intitulavit: *Actus Apostolorum* cap. 12. v. 3. ait: *Erant autem dies Azymorum.* Et subdit versu sequenti: *Quem* (Petrum) *cùm apprehendisset misit in carcerem ..... volens post Pascha*, id est, post dies Azymorum, *producere eum populo.*

Luc. 22. Act. 12.

26. Objiciunt secundò; Joannis 18. v. 28. dicitur de Judæis: *Et ipsi non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha.*

Ioan. 18.

Hîc rursum laboratur in æquivoco: quippe ly *Pascha* non semper significat Agnum Paschalem lunâ 14. ad vesperam immolandum, sed etiam aliquando panem Azymum, teste Innocentio III. l. 4. de Myster. Missæ cap. 4. hisce verbis explicans hanc Scripturam: *Omnes* (dies Azymorum) *erant solemnes, etsi non adeò sicut primus & ultimus; sed ad edendum Azyma septem diebus oportebat eos omnes existere mundos. Unde quolibet septem dierum non poterant introire prætorium, ne contaminarentur sed comederent Pascha, id est, in Pascha, vel nomine Pascha possunt & Azyma designari.*

Pascha non semper significat agnum Paschalem; Innoc. III.

Hanc explicationem Pontificis amplectitur Doctor Subtilis 4. dist. 11. q. 6. n. 5. dicens: *Ad probationes eorum* (Græcorum) *quas addunt pro antecedente, patet per unam distinctionem positam ab Innocentio de Offic. Missæ parte 3.* (aliàs libro 4.) *cap. 4. quòd Pascha quinque modis accipitur. Uno modo pro solemnitate diei Azymorum, quæ erat luna 15. Alio modo pro die, in cuius vespere comedebatur Agnus, quæ erat luna 14. Tertio pro hora immolationis Agni, quæ erat pars diei 14. Quarto pro Agno, qui comedebatur vel immolabatur. Quinto modo pro panibus Azymis.*

Pascha quinque modis accipitur; Scotus.

Et actutum subjungit: *Ad propositum sufficit primum membrum distinctionis pro solvenda auctoritate prima de Ioannis 18. & similiter pro secunda auctoritate de Ioannis 13.*

Quòd si fortè cuipiam minùs allubescat interpretatio Innocentii; Respondeat cum Divo Augustino l. 5. qq. veteris Testamenti q. 24. super Deuteronomium, nomine *Pascha* Scripturam nonnumquam intelligere alias victimas, seu hostias, quæ diebus illis Azymorum, præsertim primo & ultimo, ex præcepto legis debebant offerri, ut statuitur Num. 28. vers. 19. *Offeretisq;* (prima die Azymorum) *incensum holocaustum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum* &c. Et v. 27. *Offeretisq;* (die ultimâ) *holocaustum in odorem suavissimum Domino, vitulos de armento duos* &c. Idem dicitur 2. Paralip. 30. & 35. Sicuti & Deutero. 16. Ubi victimæ illæ patenter vocantur Phase seu Pascha v. 2. *Immolabisq; Phase Domino Deo tuo de ovibus, & de bobus.* 27.

Nomine Paschæ etiam vocabantur victimæ diebus Azymorum oblatæ; Num. 28. 2. Paralip. 30. Deuter. 16.

Ubi Sanctus Augustinus supra: *Quid*, inquit, *sibi vult hoc, quòd addidit boves, cùm immolationem Pascha de ove tantummodò commendaverit?* Et paucis interjectis: *Quid ergo hîc sibi volunt boves?* Et respondens per interrogationem ait: *An propter alia sacrificia, quæ ipsis diebus Azymorum sunt immolanda?* Quasi diceret: *Propter alia*: etenim aliam responsionem ad propositam quæstionem non adducit. Et generaliter loquitur de omnibus diebus Azymorum nullo excepto.

teste D. Augustino;

Accedat lib. 3. Esdræ (qui etsi necdum Canonicus, hâc tamen in re non parvæ auctoritatis) cap. 1. v. 7. & 8. *Et donavit Iosias in plebem, quæ inventa est, ovium, agnorum, & hædorum, & caprarum triginta millia, vitulos tria millia. Hæc de regalibus data sunt secundum promissionem populo; & Sacerdotibus in Pascha oves numero duo millia, vitulos quingentos.* In Pascha, inquam, id est, pro solemnitate festorum Paschalium, sicuti Christus 2. Cor. 5. dicitur factus peccatum (v. 21. *Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit*) quia pro nostro peccato oblatus est. 28.

& Esdræ l. 3. cap. 1. 2. Cor. 5.

Quòd verò illæ victimæ manducari non possent ab immundis, possent autem ab omnibus, qui essent mundi, etiam à multitudine vulgi & populi, constat, inquit, Dicastillo disp. 1. n. 146. ex cap. 7. Levit. & 12. Deutero.

quæ victimæ poterant comedi ab omnibus mundis; Dicastillo.

Dicet fortè quis; nihil tale ibi reperio; non enim in illis locis agitur de victimis Paschalibus; sed cap. 7. de ritu oblationis hostiæ pro delicto, & hostiæ ac victimæ pacificorum: cap. autem 29.

autem 12. de Sacrificiis in genere certo loco exolvendis & comedendis.

Prohibetur quidem immundis esus carnium hostiæ pacificorum cap. 7. v. 20. & 21. *Anima polluta quæ ederit de carnibus hostiæ pacificorum, quæ oblata est Domino, peribit de populis suis. Et quæ tetigerit immunditiam hominis vel iumenti, sive omnis rei, quæ polluere potest & comederit de huiuscemodi carnibus interibit de populis suis.* Attamen cùm hoc sit jus positivum, idque divinum, quis suâ auctoritate hoc extendat ad victimas Paschales?

Levit. 7.

Respondeo, nec ego, nec alius. Quid ergo? Attende Scripturam Sacram 2. Paralipom. 30. v. 22. *Et locutus est Ezechias ad cor omnium Levitarum, qui habebant intelligentiam bonam super Domino: & comederunt 7. diebus solennitatis* (Paschalis) *immolantes victimas pacificorum, & laudantes Dominum per singulos dies.* Qui habebant, inquam, intelligentiam bonam super Domino: & qui illi nisi mundi?

2. Paral. 30.

Quo circa eodem cap. v. 18. & 19. sic legitur: *Magna enim pars Populi de Ephraim, & Manasse, & Issachar & Zabulon, quæ sanctificata non fuerat, comedit Phase, non iuxta quod scriptum est: & oravit pro eis Ezechias dicens: Dominus bonus propitiabitur cunctis, qui in toto corde requirunt Dominum Deum Patrum suorum, & non imputabitur eis quòd minus sanctificati sunt.*

Ibidem.

Ex his concludo, Judæos noluisse introire in prætorium, ne contaminarentur, sed ut comederent Pascha, non Agnum Paschalem, quem die præcedenti comederant ad vesperam; sed alias hostias pacificorum, quæ singulis diebus, & præcipuè primo die Azymorum, immolabantur, de quibus edere non solebat anima polluta sub pœna mortis.

quas ut comederent Judæi noluerunt introire in prætorium,

30. Non majorem habet difficultatem, quod tertio loco objiciunt ex Joannis cap. 19. v. 14. *Erat autem Parasceve Paschæ.* Ex quo inferunt: ergo quando Christus est passus, Judæi necdum manducaverant Agnum Paschalem, & consequenter Christus anticipaverat.

Ioan. 19.

Respondeo Neg. Conseq. quippe dies Crucifixionis, non transitivè, ut loquuntur, dictus est Parasceve Paschæ, quod, cùm in eo cibi parari possent (Exodi 12. vers. 16. *Dies prima Azymorum erit sancta, atque solemnis, & dies septima eâdem festivitate venerabilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his quæ ad vescendum pertinent*) nullam Parasceven, id est, diem præparatorium, requirebat; sed intransitivè, quasi Parasceve Paschalis, seu Parasceve Sabbathi (in quo non licebat coquere cibos Exodi 35. vers. 2. & 3. *Sex diebus facietis opus, septimus dies erit vobis sanctus, Sabbathum & requies Domini: qui fecerit opus in eo, occidetur. Non succendetis ignem in omnibus habitaculis vestris per diem Sabbathi*) in quam illo anno Pascha incidebat. Unde Marci 15. v. 42. dicitur: *Et cùm iam serò esset factum, quia erat Parasceve, quod est ante Sabbathum.*

Dies Crucifixionis cur Parasceve Paschæ dicitur? Exod. 12.

Ibid. 35.

Mar. 15.

Parasceve utique Paschæ, id est, quæ illo anno erat Pascha; sicuti si solum festum v. g. Corporis Christi haberet vigiliam, in qua hoc anno incideret festum Sancti Joannis Baptistæ, rectè diceretur illa dies vigilia Sancti Joannis, id est, vigilia, quæ nunc est festum Sancti Joannis. Hæc tamen locutio modò non valet, quia & ipsum festum Joannis habet vigiliam, quæ proinde intelligitur transitivè, ut sic loquar, per ly *Vigilia Sancti Ioannis*, ut idem sit, quòd dies præcedens festum Sancti Joannis, & non ipsum festum, licèt in vigilia Corporis Christi, occurreret.

Ostenditur exemplo.

Confirmatur hæc explicatio ex Joannis 18. v. 39. Ubi Pilatus volens Jesum dimittere, sic populum Judaicum alloquitur: *Est autem consuetudo vobis ut unum dimittam vobis in Pascha: vultis ergo dimittam vobis Regem Iudæorum?* 31.

& confirmatur auctoritate Scripturæ. Ioan. 18.

Nec satisfacis, si respondeas, per *Pascha* ibi intelligi lunam 14. ad cujus vesperam Pascha immolari oportebat: siquidem loco, ly *In Pascha*, Matth. 27. v. 15. dicitur: *Per diem solemnem.* Et Marci 15. v. 6. *Per diem festum.* Clarum autem est diem 14. nec solemnem, nec festum vocari in sacro eloquio, sed solum diem 15.

Matth. 27. Mar. 15.

Contra, & erit objectio quarta; Judæi consultantes de Christo occidendo dixerunt Matt. 26. v. 5. *Non in die festo, ne fortè tumultus fieret in populo.*

Matth. 26.

Respondeo; etsi Judæi in principio timuerint Christum occidere in festo, postmodùm tamen, oblatâ occasione Judæ, promittentis ipsum tradere sine turbis, mutaverunt consilium, & in die festo occiderunt ad majorem illius ignominiam.

Judæi in die festo occiderunt Christum,

Objiciunt V. ipso die mortis Christi Joseph mercatus est syndonem, devotæ mulieres paraverunt aromata ad eum sepeliendum, Judæi contra eum criminaliter processerunt: atqui hæc non licebant in die festo, ergo Christus in illo non est occisus; & per consequens non comedit Agnum Paschalem ad 2. vesperam lunæ 14. quæ festum immediatè præcedebat, sed ad 2. vesperam lunæ 13. adeoque hæc erat lege præcepta, & non illa, inquit Aloysius suprà. 32.

Convenit hic Auctor cum Græcis in die mortis Christi, quem existimat non fuisse diem solemnem seu primum Azymorum propter argumentum jam propositum: discordat autem ab illis in die immolationis Agni Paschalis, quem ipse existimat fuisse lunam 13. ad 2. vesperam; illi autem lunam 14. Quidquid sit de illa die, de qua jam discurrimus, certum nobis est, Christum passum fuisse ipso die festo Paschatis.

Paschatis videlicet,

Unde ad argumentum propositum, Respondeo; licitum fuisse illo die facere opera pietatis, prout est ungere, & sepelire, & per consequens emere ea, quæ erant necessaria ad illa opera. 33.

in quo licita erant pietatis opera.

Testimonium huic rei perhibet Christus apud Matth. cap. 12. Cùm enim Judæi interrogassent eum: *Si licet Sabbathis curare?* *Ipse*

Matth. 12.

ut probatur ex verbis & facto Christi. *Ipse* v. 11. *Dixit illis: Quis erit ex vobis homo, qui habet ovem unam, & si ceciderit hac Sabbathis in foveam, nonne tenebit & levabit eam?* Et subsumens v. 12. *Quantò*, inquit, *magìs melior est homo ove?* Concludit: *Itaque licet Sabbathis benefacere.* Et ut facto dictum comprobaret, *tunc ait homini* v. 13. *Extende manum tuam. Et extendit, & restituta est sanitati, sicut altera.* Idem constat ex Marci 6. Lucæ 6. ac 13. & Joannis 7.

Porrò si licet Sabbathis benefacere, curare, extrahere asinam cadentem in foveam &c. quantò magìs aliis solemnitatibus, in quibus licebat coquere cibos, quod illicitum erat in Sabbathis, tamquam præcipuis festivitatibus?

Item ex facto Tobiæ. Nonne Sacra Pagina Tobiæ 2. narrat Tobiam in die festo sustulisse occisum, ut cùm sol occubuisset, cautè sepeliret eum? Quis credat Tobiam, qui ibidem vers. 9. appellatur *timens Deum*, contra præceptum legis misericorditer sustulisse mortuum, ut sepeliret? Quod procul dubio etiam clarâ luce fecisset, nisi obstitisset imperium mortis, quod vix effugerat hujus rei causâ, ut ibidem narratur v. 8. (*Tobiæ 2.*) *Iam huius rei causâ interfici iussus es, & vix effugisti mortis imperium, & iterum sepelis mortuos?*

34. Quod attinet ad accusationem Judæorum; hi, nimiâ invidiâ in Christum excæcati, facilè sibi persuaserunt, esse licitum in die festo, oblatâ occasione, etiam occidere, quem Deo blasphemum, & genti suæ adeò perniciosum putabant.

Imò verosimiliter non fuit illicitum isto die causam dicere &c. Adde; verosimiliùs non fuisse ipsis illicitum in die festo causam dicere, & mortem procurare; nulla quippe Scripturæ specialis, vel generalis prohibitio exstat; sed ad summum exequi, juxta illud Joannis 18. v. 31. (*Ioan. 18.*) *Nobis non licet interficere quemquam.*

Et ideo non rationem festi allegant Matth. 26. v. 5. (*Matth. 26.*) sed, *Ne fortè tumultus fieret in populo*, tunc vacante, & in civitate existente. Ubi cùm addunt *fortè*, satis significant, si sine tumultu posset fieri, de quo dubitabant, statim fuisse consensuros in Christi captivitatem & mortem. Quâ responsione totaliter evertitur tertium fundamentum Aloysii, & plenariè satisfit argumento Græcorum. Restant tres aliæ objectiones non contemnendæ.

35. Objiciunt ergo VI. Si Christus cœnavit Agnum ad finem lunæ 14. & consequenter passus est in Parasceve, non potuit resurgere alterâ Sabbathi, hoc est, Dominicâ die; alioquin non apparet quomodo juxta suam prædictionem Matth. 12. v. 40. (*Item 12.*) fuerit in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus: *Sicut*, inquit, *fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus; sic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.*

Ostenditur qualiter Christus fuerit in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Respondeo Neg. Conseq. etenim sumendo per Synecdochem partem pro toto, facilè invenimus tres dies, nempe diem Veneris, sub cujus finem est sepultus, diem Sabbathi, quo toto fuit in sepulchro, & diem Dominicam, sub cujus initium resurrexit.

De noctibus major est difficultas, quæ tamen haberi possunt accipiendo diem naturalem, in qua involvitur etiam nox, ac proinde, quia tribus diebus naturalibus per Synecdochem fuit in sepulchro, etiam consequenter tribus noctibus, utpote quæ in illis diebus comprehenduntur.

Secundò, & faciliùs, computando diem naturalem, ut promiscuè fit, à media nocte præcedente auroram, usque ad sequentem mediam noctem, sic ut dies artificialis sit medius inter duas medietates noctis: quo casu per Synecdochem habentur tres noctes, prima medietas quâ claudebatur dies Veneris, secunda integra ex duabus medietatibus, una à qua incipiebat Sabbathum, altera quâ claudebatur; tertia medietas noctis, scilicet à duodecima usque ad auroram, à qua incipiebat Dominica.

Septimam objectionem, quæ etiam militat contra Græcos, accipio ex cap. 23. Levit. Ubi n. 15. & 16. præcipitur solemnitas Pentecostes hisce verbis: *Numerabitis ergo ab altero die Sabbathi* (hoc est à secunda die Azymorum, nam prima tamquam festiva etiam dicebatur Sabbathum) *in quo obtulistis manipulum primitiarum septem hebdomadas plenas, usque ad alteram diem expletionis hebdomadæ septimæ, id est, quinquaginta dies: & sic offeretis Sacrificium novum Domino* &c. 36. Septima objectio. Levit. 23.

Jam autem si Christus primo die Azymorum, & feriâ sextâ foret passus, festum Pentecostes sive Quinquagesimæ illo anno non incidisset in diem Dominicum, sed in Sabbathum, id est, septimam diem hebdomadæ; ab illo enim incæperat computatio 50. dierum, quod est contra communem Ecclesiæ sensum, quo indubitanter traditur Spiritum Sanctum descendisse in Apostolos Dominico die.

Huic objectioni variæ à Doctoribus adhibentur solutiones: ex quibus duas seligo, quas hîc subjicio. Respondeo itaque primò, Pentecosten isto anno incidisse in Dominicum diem, etiam juxta nostram doctrinam computando 50. dies à 2. die Azymorum; sed exclusivè spectatâ, seu eâ non computatâ. Ita Dicastillo supra n. 176. (Prima responsio. Pentecostes isto anno incidit in Dominicum diem; computando 50 dies à 2. die Azymorum exclusivè. Dicastillo.)

Hæc solutio facilis, sed sine fundamento in sacro eloquio, ut propterea aliquibus videatur excogitata magìs ad fugiendam difficultatem, quàm eam solidè enodandam.

Equidem similem locutionem reperio in Regula nostra cap. 3. ibi: *Et ieiunent à festo omnium Sanctorum usque ad Nativitatem Domini. Sanctam verò quadragesimam, quæ incipit ab Epiphania Domini usque ad continuos 40. dies* &c. Praxis autem declarat festum omnium Sanctorum, utì etiam Epiphaniam Domini, exclusivè spectari, seu non computari inter dies jejuniorum.

Baronius & Bellarminus existimant saltem eo anno, quo Christus passus fuit, quinquagesimam diem incepisse numerari à 3. die Azymorum, quâ Christus resurrexit; quia 2. dies Azymorum, inquiunt, eo anno fuit 37. Baronius. Bellarmin.

Sabba-

Sabbathum, quo non licebat metere manipulum spicarum, quem illo die offerre oportebat.

Fromond. Sed hoc refelli videtur, ait Eximius Dominus Libertus Fromondus in suo Commentario ad 2. cap. Act. Apostolorum vers. 1. ex Levit. 23. vers. 10. Nam ibi dicitur, quòd ex messe jam resectâ sumeretur ille manipulus, non autem quòd eodem die 2. Azymorum, sive lunâ 16. deberet resecari. Verba textûs

Levit. 23. sunt: *Cùm ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, & messueritis segetem, feretis manipulos spicarum primitias messis vestræ ad Sacerdotem, qui elevabit fasciculum coram Domino, ut acceptabile sit pro vobis, altero die Sabbathi, & sanctificabit illum.* Ubi tantùm præscribitur elevatio fasciculi coram Domino altero die Sabbathi, & ejus sanctificatio, non autem resecatio, ut patet.

Deinde, sicut licebat in templo Sabbathum violare (ut loquitur Christus Matth 12. v. 5.

Matth. 12. *Aut non legistis, inquit, in lege, quia Sabbathis Sacerdotes in templo Sabbathum violant, & sine crimine sunt?*) mactando scilicet, excoriando, & cremando animalia in Sacrificium, ita licuisset Sabbatho manipulum unum spicarum metere ad offerendum Domino.

38. *Secunda responsio. Fromond. Actor.* 2. Hinc respondeo II. cum Fromondo supra; quòd Lucas ait Actor. 2. v. 1. *Cùm complerentur dies Pentecostes* (Græcè in singulari numero *Cùm compleretur*, id est, cùm dies quinquagesima à Paschate compleri inciperet, sive inchoaretur, paulò scilicet ante horam diei tertiam post ortum solis) intelligendum esse de Pentecoste Christiana, sicut intelligitur Pascha Christianum, sive dies Resurrectionis Christi, à qua inclusivè computabatur; quippe eo tempore, quo Lucas scripsit Acta Apostolorum, à Christianis jam celebrari cœperat. Nec mirùm quòd tunc temporis magna esset multitudo diversarum Nationum in Jerusalem, siquidem Pentecoste Judæorum immediatè præcesserat.

Actor. 1. Porrò hic sensus Scripturæ videtur colligi ex ipso contextu: nam cap. 1. v. 2. dixerat: *Quibus* (Apostolis) *& præbuit seipsum* (Jesus) *vivum post Passionem suam in multis argumentis, per dies* 40. (utique à die Resurrectionis) *apparens eis* &c. Et infra: *Et cùm hæc dixisset* (scilicet die 40.) *videntibus illis elevatus est* &c. Ergo cùm subdit cap. 2. v. 1. *Cùm complerentur dies Pentecostes*, id est, numerus 50. dierum, verosimilius est ipsum computasse ab illo die, à quo antea computaverat dies 40. scilicet à die Resurrectionis more Christianorum tunc usitato.

39. *Objectio octava.* Objicitur VIII. Si Christus luna 14. celebrasset suum Pascha, posset quandoque coincidere Pascha Judæorum cum Paschate Christianorum; sed hoc dici non potest; ergo &c. Probatur Major; quia Pascha à Christianis celebrandum est primo die Dominico post 14. lunam Aprilis, sicuti decretum est à Victore XIII. Pontifice à Petro in Epist. 1. & refertur cap. *Celebritatem* 22. de Consecr. dist. 3. atque is dies Dominicus potest contingere 15. lunâ; quia luna 14. potest contingere die Sabbathi; ergo &c.

Respondet Covarruvias lib. 1. Variarum Resolut. cap. 17. decretum Victoris est ita accipiendum, ut à 14. luna ad 21. die Dominico Pascha nostrum celebretur, modò dies is Dominicus non contingat, nec 14. nec 15. lunâ; quod si contigerit, ad sequentem diem Dominicam differtur isthæc solemnitas ex D Aug (vel quisquis est Auctor) in qq. ex novo Testamento c. 84 Hæc sunt ejus verba: *Omnia enim plena Deus instituit, ideoq; à 14 usque ad 21. his septem diebus Pascha nobis celebrare concessum est, ut de his septem aliqui dies à Parasceve usque ad Resurrectionem Domini concludantur, ut neque tertia decima in Passione sit, neque quarta decima in Resurrectione, aut quinta decima. Nam ante 21. secundùm nos, lunam, Passio Christi fit & Resurrectio.* *Prima responsio.*

Verùm cùm constet ex tabula Paschali nova reformata, Pascha celebrandum lunâ 15. anno 1900. hinc aliter responderi posset; nusquam Ecclesiam prohibuisse Christianis celebrare suum Pascha, quando Judæi celebrant 1. diem Azymorum, sed dumtaxat, quando celebrant suum Pascha, id est, immolant Agnum Paschalem, lunâ videlicet 14. ad 2. vesperam. Et ideo nunquam luna 14 est Pascha Christianorum; sed quandocumque luna 14. incidit in diem Dominicum, transfertur in diem Dominicum sequentem, qui est luna 21. & septimus Azymorum, æquè solemnis, ac primus Azymorum. Si ergo lunâ 21. potest celebrari Pascha Christianorum, cur non etiam lunâ 15? *Secunda.*

Hæc sunt præcipua quæ contra sententiam Ecclesiæ latinæ communiter objiciuntur. Nam quod quidam aiunt, Christum uno die tempus lege præscriptum prævenisse, ut posset mori in illa ipsa solemnitate immolationis & comestionis Agni, qui erat figura Christi, nullius est momenti; non enim oportet figuram omnino convenire cum figurato. 40. *Solvuntur quædam minoris roboris argumenta.*

Præterea illo die, quo immolabatur Agnus apud Judæos, instituit Christus Sacrificium incruentum, cujus etiam Agnus erat symbolum.

Denique & eodem die mortuus est, licèt non eâdem horâ, eodem inquam die, si non naturali, certè eodem die festivo; scilicet primo die Azymorum in 2. vesperis, quando in primis vesperis comedebatur Agnus Paschalis, & ipse Christus comederat cum Discipulis suis, secundùm quod dicit Euangelista Marcus c. 14. v. 12. *Et primo die Azymorum, quando Pascha* (id est, Agnum Paschalem) *immolabant, dicunt ei Discipuli: Quò vis eamus & paremus tibi comedere Pascha?* id est Agnum immolatum in 2. vesperis lunæ 14. quę incipiebant à 2. pomeridiana, & erant primę vesperæ lunæ 15. maximè post occasum solis. *Mar.* 14.

Vel, ut legit Euangelista Lucas cap. 22. v. 7. & 8. *Venit autem* (id est, appropinquabat) *dies Azymorum, in qua* (id est, in cujus primis vesperis, vel paulò ante) *necesse erat occidi Pascha.* *Luc.* 22.

Et misit Petrum, & Ioannem dicens: Euntes parate nobis Pascha, ut manducemus, id est, occidite agnum, & assate, ut post occasum solis juxta præscriptum legis comedamus.

41. Enimverò licèt Christus tamquam Legislator minimè istâ lege comprehenderetur: ut quid tamen illam, citra necessitatem, ut ex dictis satis manifestum est, instante morte suâ violasset, qui non venerat solvere legem, sed adimplere verbo pariter & exemplo? Certè occasionem dedisset Judæis ipsum arguendi tamquam violatorem & transgressorem legis Mosaicæ, cujus tamen observator semper quoad vixit, haberi voluit.

Ostenditur ex Scoto quando Christus fecerit Cœnam.

Quòd Christus, inquit Scotus supra, *passus fuerit lunâ 15. & per consequens fecit Cœnam lunâ 14. probatur expresse per illud Matth. 26.* Prima die Azymorum quæsierunt Discipuli: ubi vis paremus tibi comedere Pascha? *Et Marci 14.* Primâ autem die Azymorum &c. *Et Lucæ 22.* Venit dies Azymorum &c. *Ex istis patet quòd die Azymorum primâ, scilicet 14. lunâ comedit Agnum Paschalem, & hoc iuxta illud Numer. 28. quod allegatum est statim* (Quartâ decimâ die mensis primi Pascha erit) *& 15. die erit solemnitas, hoc est, primus dies integer solemnis solemnitatis Paschæ, & illâ die passus est Christus: & sic illâ horâ, qua comedi debuit Agnus Paschalis secundùm legem, scilicet 14. die mensis primi comederunt Discipuli verum Agnum.* Hucusque Doctor Subtilis.

Quæ cùm ita sint, quid superest nisi tertia controversia? De tempore nimirum, quo Judæi illo anno solemnitatem hanc celebraverint.

Sunt qui arbitrantur Judæos illo anno, quia occupati in morte Christi, contra legem distulisse comestionem Agni, usque post ipsius crucifixionem, parùm curantes præceptum divinum, modò illum è medio tollerent, quem gentis & legis suæ existimabant subversorem.

Judæi non distulerunt contra præscriptum legis Agni comestionem.

Sed hæc opinio caret verisimilitudine. Si enim Judas occupatus in traditione Domini sui, tempus invenit comedendi juxta præscriptum legis Agnum Paschalem; quidni etiam invenerint Principes Sacerdotum, Scribæ, & Pharisæi, qui legis Mosaicæ videri volebant observantissimi? Et multò magis reliquum vulgus, penitus inscium eorum, quæ Principes Sacerdotum, Scribæ, & Pharisæi contra Christum machinabantur.

42. *Maldonatus.* Hâc ergo opinione explosâ, Maldonatus ad illa verba Matth. *Scitis quia post biduum Pascha fiet* (post Lyranum, Jansenium, & nonnullos alios Interpretes Sacræ Scripturæ) putat Christum immolasse agnum lunâ 14. (quæ tunc erat feriâ 5.) ad 2. vesperam, & instituisse tunc Eucharistiam: Judæos tamen ex dispensatione factâ à tempore Esdræ, isto anno immolasse sequenti die, scilicet ad primam vesperam lunæ 16. adeoque in die Veneris, idque semper, quoties prima dies Azymorum incidisset in diem Veneris, quam isto anno transtulerunt in Sabbathum, quia isti populo durum erat duo festa immediatè sibi succedentia observare, scilicet Pascha, & Sabbathum.

An ex dispensatione immolaverint ad primam vesperam lunæ 16?

Istius dispensationis in Scriptura non apparet fundamentum.

Verumtamen nullum est istius commentitiæ dispensationis vel leve vestigium in Scriptura; quin satis patenter significat, locis statim assignatis, Christum celebrasse ultimam Cœnam, quando necesse erat occidi Pascha. Quomodo autem necesse, si oppositum tunc erat permissum?

Mirùm foret Josephum, aut Philonem Judæum, diligentissimos ceremoniarum & legum Judaicarum Scriptores, ne vel minimo verbo illam translationem festorum indicare, si tunc temporis fuisset usitata. Immo Josephus lib. 3. Antiquitatum cap. 15. juxta editionem Basile. dicit, tempore Hyrcani festum Pentecostes proximè post Sabbathum incidisse. Verba ejus sunt: *Nam quinquagesima festivitas post Sabbathum instabat, in qua minimè licet nobis, vel in Sabbathis, vel in festo die viam conficere.* *Iosephus.*

43. Cæterùm gratis admissâ illâ translatione festorum, non evitatur inconveniens, ad quod evitandum à suis Auctoribus fuit excogitata. Quippe septima dies Azymorum festiva erat, sicut prima, ut patet ex supra dictis; illa porrò tunc incidisset in diem Veneris proximè præcedentem sequens Sabbathum. Et quidni sicut septima, ita & prima potuerit præcedere?

Hâc quoque admissâ, non evitatur inconveniens, quod evitare intendêre sui Auctores.

Etenim in aliis festivitatibus præter Sabbathum, id est, septimam diem hebdomadæ, non erat prohibitum præparare & coquere cibos, ut expressissimè dicitur de die prima & septima Azymorum, Exodi 12. v. 16. *Nihil operis facietis in eis, exceptis his quæ ad vescendum pertinent.* In festo quoque Tabernaculorum nihil præcipiebatur, quod in Sabbatho fieri non licebat, & ideo cum eo poterat coincidere. *Exod. 12.*

Confirmatur; quia tempore primitivæ Ecclesiæ, ut referunt Eusebius, Nicephorus, Augustinus, & alii antiqui Scriptores, Judæi lunâ 14. in quamcumque diem incidisset, infallibiliter celebrabant Pascha. Unde hæretici dicti, Quartodecimani, dicebantur Judaizare; quia docebant verbo & facto, Pascha celebrandum esse luna 14. quocumque tandem die occurrisset.

A communi sententia non recessit D. August.

Sanè Divum Augustinum in communi fuisse sententia, colligitur manifestè ex Epistola ejus 86. ibi: *Intermisso autem uno die, cuius vesperâ, postremâ, Dominus Pascha cum Discipulis manducavit, qui finis fuit eius diei, quem vocamus 5. Sabbathi*, id est, diem Jovis: *Deinde traditus est eâ nocte, quæ iam ad sextam Sabbathi* (quæ est dies Veneris) *qui dies passionis eius manifestus est, pertinebat. Hic dies primus Azymorum fuit à vespera*, præcedente *incipiens. Sed Matth. Euangelista, quintam Sabbathi dicit fuisse primam diem Azymorum, quia eius vespera sequente futura erat Cœna Paschalis, quâ Cœnâ incipiebat Azymum, & ovis immolatio manducari*, à Christo utique, & reliquis Judæis.

Pauci

Pauci ergo Rabini, qui ante quingentos annos scripserunt, & illius translationis meminerunt, utpote nullius nominis & auctoritatis, nequeunt his probatis & antiquis Auctoribus prævalere.

44. Nec obstat, quòd Joannis 19. v. 31. de illo Sabbatho, quod immediatè subsequebatur mortem Christi, dicatur: *Erat enim magnus dies ille Sabbathi*, puta propter concurrens festum diei primæ Azymorum. Non obstat, inquam; quia ly *Dies ille*, non refert Sabbathum unum aliquod singulare, sed universim omne Sabbathum Judæorum, quod singulis septimanis occurrebat, & magnum erat apud Judæos, utpote in quo nequidem poterant coquere cibos, quod tamen in aliis diebus festivis erat licitum.

Ioan. 19.

Colligo ex contextu: *Iudæi ergo, quoniam Parasceve erat* (id est, dies præparationis, qui generaliter præcedebat omne Sabbathum septimanæ) *ut non remanerent in cruce corpora Sabbatho* (scriptum siquidem non ignorabant Deutero. 21. v. 22. & 23. *Quando peccaverit homo, quod morte plectendum est, & adiudicatus morti appensus fuerit in patibulo, non permanebit cadaver eius in ligno, sed in eadem die sepelietur.* Et quamquam id fieri potuisset, etiam inceptâ solemnitate Sabbathi, utpote nullâ lege prohibitum, equidem indecens videbatur) *erat enim magnus dies ille Sabbathi* (qui universim singulis hebdomadibus particulari requie, etiam à coquendis cibis, celebrabatur) *rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura & tollerentur.* Ecce qualiter locus ille Joannis in nullo præjudicet communi sententiæ.

Deuter. 21.

Neque huic sententiæ præjudicat locus Joannis 19. v. 31.

Reliquis, quæ fortè ab aliquibus adhuc possent objici, arbitror supersedendum, quia minoris momenti, vel in præcedentibus soluta, aut certè ex illis facilè solubilia.

Finio, & iteratò affirmo, Christum instituisse Eucharistiam ad finem lunæ 14. mensis Nisan, quando juxta legis præscriptum, etiam à cæteris isto anno observatu necessarium, Agnum Paschalem comederat.

Si autem à me quæritur, an ante, an verò post lotionem pedum; sub cœna legali, an verò sub usuali? Respondeo citiùs:

CONCLUSIO III.

Sacramentum Eucharistiæ Christus instituit post lotionem pedum sub cœnâ usuali, si illam adhibuerit.

45. Addo hanc limitationem; quia aliquibus non videtur adeò certum, quòd Christus præter cœnam legalem, adhibuerit etiam usualem: nam agnus anniculus apparet ipsis abundè sufficisse pro cœna tredecim, aut circiter, personarum; quòd si quid deesset, id tam parùm fortè fuit, ut non esset operæ pretium idcirco novam cœnam inchoare, sed posset instar appendicis cœnæ legali annecti.

Non videtur aliquibus certum, Christum præter legalem adhibuisse cœnam usualem.

Verùm cùm natura unius hominis pluribus indigeat ad sui satietatem atque nutritionem, quàm alterius; neque nobis satis constet, imò planè ignota sit indigentia Apostolorum pro isto tempore; si liceat conjecturari, cùm fuerint omnes fortes viribus, corpore valido, ac robusto, aliqui piscatores, alii aliis laboribus assuefacti, credendum est, pluribus indiguisse, quàm uno agno anniculo fortè parvæ quantitatis, idque non solùm per modum appendicis, sed etiam per modum novæ cœnæ, in magnis familiis aliorum Judæorum, secundùm communem sententiam, usitatæ.

Cæterùm, ut ad propositum veniamus, sive Christus illâ nocte unam simpliciter celebraverit cœnam, sive cum aliqua appendice, sive duplicem integram, seu etiam triplicem, secundùm diversas Doctorum opiniones, sive veriùs, conjecturas, imprimis probabiliùs apparet, Eucharistiam fuisse institutam post lotionem pedum, utpote quam, communi calculo Sanctorum Patrum, adhibuit Christus præcipuè ad significandam munditiam animæ, necessariam ad fructuosam perceptionem hujus Sacramenti. Planè ergo conveniens erat, quòd post illam Sacramentum institueret, & sumendum Apostolis porrigeret.

Eucharistiā institutam post lotionem pedū.

Sanè postquam lavit pedes eorum, iterum recubuisse Christum, apertus est textus Joannis 13. v. 12. *Postquam ergo lavit pedes eorum, & accepit vestimenta sua, cum recubuisset iterum* &c. Ad quid, nisi ut cœnantibus Discipulis acciperet panem, benediceret, ac frangeret? *Cœnantibus eis* (utique post lotionem pedum) *accepit Iesus panem & benedixit, ac fregit, deditq; Discipulis suis, & ait: Accipite & comedite, hoc est corpus meum* &c. Matth. 26. v. 26. 46.

Probatur auctoritate Scripturæ. *Ioan.* 13.

Matth. 26.

Et Euangelista Marcus cap. 14. v. 18. ait: *Et discumbentibus eis, & manducantibus, ait Iesus: Amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me, qui manducat mecum.* Versu autem 22. *Et manducantibus illis accepit Iesus panem, & benedicens fregit* &c.

Mar. 14.

Sanctus verò Lucas postquam cap. 22. v. 19. & 20. enarravit institutionem Sacramenti. v. 21. subjungit: *Verumtamen ecce manus tradentis me, mecum est in mensa.* Porrò signum proditoris à Christo datum fuisse post lotionem pedum, manifestum est ex Joannis cap. 13. Cùm enim absolutâ lotione iterum recubuisset cum duodecim, dixit eis v. 12. *Scitis quid fecerim vobis?* Et post pauca v. 21. *Amen amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me.*

Luc. 22.

Ioan. 13.

Cumque Joannes recumbens supra pectus Jesu, eum interrogasset: *Domine quis est? Respondit Iesus: hic est, cui ego intinctum panem porrexero.*

An intinctus panis datus Judæ fuerit Eucharistia, dubitatur.

texero. *Et cùm intinxisset panem, dedit Iudæ Simonis Iscariotæ* v. 26. sive jam ille panis, seu buccella, ut vocatur versu sequenti, fuerit Sacra Eucharistia, ut aliqui videntur insinuare, sive potiùs simplex buccella communis panis, ut verisimiliùs est, & videtur expressa sententia Divi Augustini tract. 62. in Joannem, ibi: *Non autem, ut putant quidam negligenter loquentes, tunc Iudas Christi Corpus accepit: intelligendum est enim, quòd iam omnibus eis distribuerat Dominus Sacramentum Corporis & Sanguinis sui; ubi & ipse Iudas erat, sicut Sanctus Lucas evidentissimè narrat* (loco supra citato, addito versu 14. *Et cùm facta esset hora, discubuit, & duodecim Apostoli cum eo*) *ac deinde ad hoc ventum est, ubi secundùm narrationem Ioannis, apertissimè Dominus per buccellam tinctam atque porrectam suum exprimit traditorem.*

Putat S. August. quòd non.

Ergo secundùm Doctorem Sanctum hæc buccella non fuit Eucharistia, quoniam certum est, Apostolos non nisi semel in ultima cœna communicasse.

47. Idcirco dum eodem loco, & alibi contrarium videtur significare, intelligi debet non aliud voluisse, quàm vel paulò ante Christum Judam communicasse, vel certè quòd per intinctum illum panem significata fuerit ficta ejus Communio, juxta hæc verba, quæ immediatè superioribus subnectit: *Fortassis per panis tinctionem illius significans fictionem: non enim omnia quæ tinguntur, abluuntur, sed ut inficiantur nonnulla tinguntur.*

Equidem Judam interfuisse lotioni pedum, satis significant verba Salvatoris Joannis 13. v. 10. & 11. *Et vos mundi estis, sed non omnes. Sciebat enim quisnam esset, qui traderet eum: propterea dixit: Non estis mundi omnes.*

Joan. 13. Judas interfuit lotioni pedum,

Cum cæteris quoque Apostolis interfuisse institutioni Eucharistici Sacramenti, ipsumque accepisse bonum malus malè non dijudicans Corpus Domini, communior & verior est opinio Divi Augustini supra, & alibi, ex evidentissimo testimonio Sancti Lucæ.

& institutioni Eucharistiæ,

Quin & alii Euangelistæ narrant Christum cum duodecim discubuisse, Matth. cap. 26. v. 20. *Vespere autem facto discumbebat cum duodecim Discipulis.* Et Marci cap. 14. v. 17. & 18. *Vespere autem facto venit cum duodecim. Et discumbentibus eis & manducantibus.* Consonat Ecclesia in Hymno dicens: *Cibum turbæ duodenæ se dat suis manibus.* Et in Sequentia: *Turbæ fratrum duodenæ datum non ambigitur.*

Matth. 26. Marc. 14.

48. Ex his facilè colliges, in omni rigore & proprietate intelligi posse verba Joan. cap. 13. v. 30. *Cùm ergo accepisset ille* (Judas) *buccellam, exivit continuò*, id est, absque ulla mora, ut communiter exponunt Sancti Patres; usque enim ad illam horam Christus sustinuit Judam, & verbis ac factis procuravit, ut resipisceret: ex tunc verò, quia jam indignè communicaverat, & semper magis obdurabatur, post signum proditoris à Christo exhibitum, scilicet porrectionem panis intincti, *Introivit in eum Satanas*, Joannis 13. v. 27. *ut sibi iam traditum* (verba sunt Divi Augustini tract. 62. in Joannem) *plenius possideret, in quem priùs intraverat ut deciperet, neque enim non in illo erat, quando perexit ad Iudæos, & de pretio tradendi Dominum pactus est, cum hoc apertissimè Lucas Euangelista testetur, & dicat:* Intravit autem Satanas in Judam, qui cognominabatur Iscariotes unum de duodecim, & abiit, & locutus est cum Principibus Sacerdotum. *Ecce ubi ostenditur quòd iam intraverat Satanas in Iudam. Priùs ergo intraverat immittendo in cor eius cogitationem, quâ traderet Christum: talis enim iam venerat ad cœnandum; nunc autem post panem intravit in eum, non ad hoc ut alienum tentaret, sed ut proprium possideret.* Et ideo vehementiùs à Dæmone instigatus, statim nullâ interpositâ morâ ad Christum tradendum exivit. Hæc pro prima parte Conclusionis.

Joan. 13. S. August. Luc. 22 v. 3.

49. Quæ contigit post comestionem legalem teste Clemente V.

Pro secunda suppono tamquam certum, Eucharistiam institutam post comestionem legalem seu cæremonialem Agni. Ita Clemens V. in Concilio Viennensi, & refertur Clementinâ unicâ de Reliq. & Vener. SS. ibi: *Sumptâ cœnâ* (legali) *in memoriam mortis suæ instituit summum & magnificum sui Corporis & Sanguinis Sacramentum.*

& Concil. Tridentino,

Clarissimè Tridentinum sess. 22. cap. 1. ibi: *Nam celebrato veteri Pascha, quod in memoriam exitûs de Ægypto multitudo filiorum Israël immolabat, novum instituit Pascha seipsum ab Ecclesia per Sacerdotes sub signis visibilibus immolandum* &c. Idem exprimit Ecclesia in Hymno cantans: *Post Agnum typicum expletis epulis, Corpus Dominicum datum Discipulis.*

& Divo Augustino;

His accedat Divus Augustinus Epistolâ 118. & ponitur de Consec. dist. 2. cap. 54. *Liquidò*, inquit, *apparet quando primùm acceperunt Discipuli Corpus & Sanguinem Domini, non eos accepisse ieiunos.* Et post pauca: *Namq; Salvator, quo vehementiùs commendaret mysterii illius altitudinem, ultimum hoc voluit infigere cordibus & memoriæ Discipulorum, à quibus ad Passionem digressurus erat.*

Hoc supposito, remanet controversia; an in eadem cœna fuerit Eucharistia instituta, an in diversa, an in principio cœnæ usualis, an potiùs in medio, seu circa finem? Ut autem dicam, quod sentio, inhærendo proprietati verborum Sacræ Paginæ, videtur mihi longè probabiliùs, Sacramentum hoc institutum fuisse à Christo in fine ultimæ cœnæ, quæ recumbendo servabatur, sive fuerit eadem cum legali, sive (quod veriùs apparet) distincta, & succedens, quæ usualis appellatur, & solita erat fieri in magnis familiis, ut ante diximus, quibus unus agnus non sufficiebat explendæ omnium fami. 50.

Probabilius in fine ultimæ cœnæ, quæ erat usualis;

Profectò de hac cœna propriissimè sine ullo incommodo intelligitur illud Joannis 13. v. 4. *Surgit à cœna, Christus, & ponit vestimenta sua.* Quippe, ut mox audivimus, discumbendo seu recum-

Joan. 13.

recumbendo mos erat apud Judæos prandere communiter, & cœnare.

Porrò Agnum Paschalem sic præceptum erat
Exod. 12. comedere Exodi 12. v. 11. *Renes vestros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, & comedetis festinanter.* Quòd autem illud mandatum non tantùm debeat intelligi de prima manducatione, factâ in procinctu ad exitum ex Ægypto, ut quidam volunt, colligo ex eodem cap. Exodi vers. 25. *Cùmq; introieritis terram, quam Dominus daturus est vobis, ut pollicitus est, observabitis ceremonias istas.*

Scio consuetudine contrarium potuisse induci; sed argumentum certum illius consuetudinis ubi inveniam? Et estò sedendo manducaverint: non est verisimile, Christum hanc cœnam, quæ erat Sacramentum & Sacrificium veteris Legis, interrupisse per actionem aliquam nullatenus ad illam ceremoniam pertinentem: nullibi enim legitur Judæos ante esum Agni solitos fuisse lavare pedes manducantium, bene ante communem seu usualem mensam, dicente Christo, ac notante Pharisæum, qui ipsum in-
Luc. 7. vitaverat Lucæ 7. v. 44. *Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti.*

51. Quòd si quispiam contendat Christum post esum Agni statim surrexisse, lavisse pedes, & iterum recubuisse ad eandem mensam jam instructam aliis cibis, ac cœnantibus Apostolis circa finem instituisse Eucharistiam, si verùm est, quòd sedendo, sive recumbendo Agnum Paschalem manducaverit, non habeo quod opponam: sed quia hoc incertum est; planùm autem sedendo aut discumbendo sumpsisse cœnam usualem, ex hypothesi quòd sumpserit; ideo, sicut à principio dixi, magìs congruit
de qua propriè intelligitur locus Joannis 13. v. 2. proprietati verborum, ut per cœnam Joannis 13. accipiatur usualis, in cujus fine, juxta illud Joannis ibidem v. 2. *Et cœna facta* (ab Apostolis quidem moraliter; à Christo autem plenè) surrexit, & lavit pedes Discipulorum, rursumque recubuit, ut narrat idem Apostolus eodem cap. v. 12. *Postquam ergo lavit pedes Discipulorum, & accepit vestimenta sua, cùm recubuisset iterum; cœnantibus eis*, ut habetur Matth. cap. 26. seu
Mar. 14. ut Mar. cap 14. versu 22. *Manducantibus illis*, id est, Apostolis adhuc aliquid subinde ori ingerentibus, *accepit Iesus panem* &c. *Similiter &*
Luc. 22. *calicem* (ait Luc. cap. 22. v. 20.) *postquam cœnavit* ipse, intellige de perfecta cœna.

Et ideo calice propinato, cùm ex eo omnes Apostoli bibissent, statim subjungit apud Matt.
Math. 26. supra v. 29. *Dico autem vobis, non bibam amodò de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cùm illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei.* Et
Mar. 14. Marci supra v. 21. *Amen dico vobis, quia iam non bibam de hoc genimine vitis, usque in diem illum, quo bibam illud novum in regno Dei.*

Enimverò mensam non fuisse omnino absolutam; sed Apostolos interdum adhuc aliquid comedisse, cibis nondum è mensa ablatis, satis etiam innuit Joannes supra v. 26. *Et cùm intinxisset Iesus panem, dedit Iudæ Simonis Iscariotæ:* *Ioan.* 13.
quem supra ostendimus communicasse ex manibus Christi cum cæteris Apostolis, & post Communionem accepisse buccellam, intinctam utique jusculo, adhuc in mensa existenti, sive illam comederit, sive non, secundùm diversas opiniones.

Ecce brevibus verbis institutio hujus Augustissimi Sacramenti facta in fine cœnæ usualis, ex suppositione, quòd ea fuerit adhibita. Nec video quid contra eam efficaciter objici posset. 52.

Equidem quemadmodum ipsa cœna usualis incerta est, ita quoque tempus, & hora institutionis: similiter tempus lotionis pedum, quod aliqui collocant inter cœnam legalem, & usualem hâc nondum inceptâ, sed tantùm præparatâ: & eodem tempore intermedio existimant institutam Eucharistiam. *Sicuti cœna usualis incerta, ita quoque tempus & hora institutionis.*

Si illis objicias ly *Surgit à cœna:* Respondent primò, per cœnam intelligi posse ceremonialem; Judæos siquidem solitos fuisse modo ordinario sumere Agnum Paschalem. Vel si hoc minùs placeat,

Respondent secundò; sensum esse posse: relinquit cœnam, seu recedit à cœna, vel mensa, quod narratur per verbum *Surgit*, eò quòd surgendo ille recessus ordinariè fiebat, sicut ipsa cœna recumbendo. Et consequenter per ly *Recubuisset*, intelligunt quamcumque existentiam in mensa, sive stando, sive sedendo, sive discumbendo; quia ordinariè recumbendo cœnabatur. Unde etiam hodie retinetur idem modus loquendi, dicuntur quippe homines accumbere mensæ, quando tamen non accumbitur, sed assidetur mensæ, idque propter morem Antiquorum, à quibus accepimus vocem.

His ita disputatis de tempore institutionis; quæritur primò, in quo præcisè consistat essentia hujus Sacramenti. Quæstio parùm utilis, speculativa magìs, quàm practica, potiùs de significato nominis, quàm de re: & ideo non multùm immoror. 53.

Consentiunt omnes Catholici, Eucharistiam in facto esse, non ex solis speciebus panis & vini constare, neque ex solo Corpore ac Sanguine Christi; sed ex utrisque simul.

Secundò; nemo dubitat, quin Eucharistia in fieri requirat substantiam panis ac vini; verba quoque Consecrationis à legitimo ministro cum debita intentione prolata, hoc est, Consecrationem, seu actionem transubstantiativam.

Tertiò; concorditer docent, hoc Sacramentum non conferre gratiam sanctificantem ante realem sui manducationem. Atque isthæc de re. Controversiam autem nominis sic breviter resolvo.

CON-

CONCLUSIO IV.

Essentiam Eucharistiæ, ut est Sacramentum permanens, absolvunt species; ut est Sacramentum transiens, præter species essentialia sunt, Corpus & Sanguis Christi; Consecratio; fortè etiam sumptio.

54. Terminis penitiùs introspectis, hæc Conclusio, ultimâ particulâ exceptâ *(fortè etiam sumptio)* paucos, aut certè nullos habebit contradictores. Termini illi sunt, Eucharistia permanens, & Eucharistia transiens. Priorem voco, quæ simul permanenter & realiter existit cum suo effectu. Posterior est, quæ vel absolutè transit, vel certè ad corruptionem seu desitionem disponitur, quando confert effectum.

Quid Eucharistia permanens? Et quid transiens?

Quod ultimum addo; quia per manducationem non illicò corrumpuntur species panis sive vini, adeoque nec statim desinit Corpus sive Sanguis Christi esse sub speciebus, & tamen datur continuò gratia sanctificans; quoniam disponuntur species ad corruptionem, & per consequens Corpus & Sanguis Christi ad desitionem.

Hanc duplicem rationem Sacramenti Eucharistici insinuavimus disp. 1. sect. 1. concl. 2. & colligimus pro parte ex Innocentio III. cap. *Cùm Martha* de Celeb. Missarum, ibi: *Distinguendum est tamen subtiliter inter tria, quæ sunt in hoc Sacramento discreta, videlicet formam visibilem, veritatem Corporis, & virtutem spiritualem. Forma est panis & vini: veritas, Carnis & Sanguinis, virtus, unitatis & charitatis. Primum est Sacramentum, & non res. Secundum est Sacramentum & res. Tertium est res, & non Sacramentum. Sed Primum est Sacramentum geminæ rei. Secundum est Sacramentum unius, & alterius res existit. Tertium est res gemini Sacramenti.*

Hæc duplex ratio colligitur ex Innocentio III.

In quibus verbis Pontifex agnoscit in Eucharistia duplex Sacramentum, alterum quidem formam visibilem, id est, species panis & vini; idque geminæ rei, Corporis nempe, & Sanguinis Christi, nec non unitatis & charitatis, id est, gratiæ sanctificantis. Alterum porrò veritatem Corporis, id est, Corpus & Sanguinem Christi; sed unius duntaxat rei, puta unitatis & charitatis, quæ est gratia sanctificans.

55. Credo, aliquorum intellectus jam prævolat, & quorsum hæc dicta sint, perspicuè intuetur. Etenim quis Theologus his maturè expensis, inficiari possit, solas species esse Sacramentum Eucharistiæ permanens, id est, signum efficax Corporis & Sanguinis Christi, realiter coexistens suo illi significato? Sanè meridianâ luce id clarius est. Cumque teste Tridentino sess. 13. cap. 3. illud in Eucharistia excellens & singulare reperiatur, quòd in ea ipse sanctitatis Auctor ante usum sit; quidni in recto & simpliciter importet species, ut idem sit, quod species panis & vini continentes Corpus, & Sanguinem Christi?

Solæ species sunt Sacramentum permanens,

Nescio certè quâ ratione vel auctoritate, hæc locutio possit improbari. An fortè Christus in seipso est? Nonne in, seu, sub speciebus? Unde ait idem Concilium sess. 21. cap. 1. *Nam etsi Christus Dominus in ultima cœna venerabile hoc Sacramentum in panis & vini speciebus instituit* &c. In speciebus, inquit, non in Corpore & Sanguine. Et meritò; quippe Corpus & Sanguis non significant gratiam subsistentem; sed sunt ipsa gratia subsistens, quæ est primarium significatum, seu principalis effectus hujus admirabilis præ cæteris Sacramenti. Et quod illud? Procul dubio species efficaciter illam gratiam significantes.

Quod ratione vel auctoritate non potest improbari.

Triden.

Quas idcirco Divus Augustinus Epistolâ 23. secundùm quemdam modum appellat Corpus & Sanguinem Christi, ibi: *Sicut ergo secundùm quemdam modum Sacramentum Corporis Christi*, id est, species significantes Corpus Christi, *Corpus Christi est: Sacramentum Sanguinis Christi, Sanguis Christi est; ita Sacramentum fidei*, id est, Baptismus, *Fides est*; quia est professio fidei. Alioquin si ipsum Corpus Christi est Sacramentum Corporis Christi, jam non secundùm quemdam modum, sed verè & realiter est Corpus Christi.

sed auctoritate D. Augustini probatur,

Si dixeris, Augustinum per modum illum intelligere acceptionem totius pro parte, sicut homo dicitur metonimicè anima, licèt hæc ut pars constituat totum. 56.

Contra primò, quòd Concilium Tridentinum non agnoscat in hoc Sacramento continentiam partis in toto, sed magis locati in loco; ait enim sess. 13. cap. 5. assignans rationem, quare hoc Sacramentum adorari debeat cultu latriæ: *Nam illum eundem Deum præsentem in eo adesse credimus, quem Pater Æternus* &c. Jam autem locatum non est pars essentialis loci, sicut anima rationalis est pars essentialis hominis.

Triden.

Secundò, fides non est pars Sacramenti fidei, sive Baptismi; sed Baptismus est signum fidei; adeoque hæc explicatio non est ad mentem Divi Augustini, qui affirmat eodem modo Sacramentum fidei appellari fidem, quemadmodum Sacramentum Corporis Christi, Corpus Christi.

qui affirmat eodem modo Sacramentum fidei appellari fidem, sicut Sacramentum Corporis Christi, Corpus Christi.

Aliter respondet Card. Lugo hîc disput. 1. sect. 3. n. 45. concedi posse Augustinum ibi nomine *Sacramenti* intelligere solas species panis & vini in recto; tum quia aliquando ita usurpatur nomen illud; tum maximè, quia licèt species non sint simpliciter Eucharistia, sunt tamen simpliciter Sacramentum Corporis & 57.

Lugo.

Sanguinis

Sanguinis Christi, prout ab Augustino appellantur, & de his verè dicitur esse solùm *quodammodò* Corpus & Sanguinem Christi.

Sic etiam aliquando Patres dicunt, in altari poni *typum Corporis, & Sanguinis Christi*, seu *Anti-typum*; quæ nomina applicari debent speciebus, quæ sunt signa & symbola Corporis Christi: quando verò sermo est de Eucharistia, de pane hoc, de Sacramento simpliciter & absolutè, frequentiùs significant iis nominibus Corpus & Sanguinem Christi, prout contenta sunt sub speciebus sacramentalibus.

Secundùm Lugò Eucharistia importat in recto Corpus & Sanguinem, in obliquo species.

Unde hic Auctor suprà n. 36. docet Eucharistiam solum Corpus & Sanguinem Christi importare communiter in recto; species verò de connotato, ita ut Eucharistia secundùm ipsum sit Corpus & Sanguis Christi contenta sub speciebus panis & vini.

58. Fundatur in SS. Patribus: Joan. 6.

Fundamentum accipit ex SS. Patribus, qui passim per illud nomen tantùm significant in recto Corpus Christi, & non species. Sic etiam dicitur Joannis 6. v. 52. *Panis quem ego dabo, caro mea est.*

Fateor complures similes locutiones in Sanctis Patribus reperiri; non quia putaverint Corpus, aut Sanguinem esse Sacramentum Eucharistiæ permanens; contrarium quippe ad oculum demonstravimus; sed quia realiter sub speciebus continetur, & efficaciter ab illis significatur, accipiendo contentum pro continente, significatum pro signo; sicut aliquando continens sumitur pro contento; v. g. dum Sanguis vocatur Calix, Lucæ 22. v. 20. *Hic est Calix novum Testamentum in meo Sanguine.* Quippe signum & signatum, continens & contentum connotant se mutuò in esse & appellatione, & unum non subsistit sine altero.

Sed explicantur, quòd acceperint contentum pro continente. Luc. 22.

Et ita Corpus Christi à Patribus dicitur frangi, non secundùm se, sed ratione specierum, juxta illud quod canit Ecclesia in Sequentia illius diei: *Fracto demum Sacramento*, utique speciebus solis, quæ ibi simpliciter vocantur Sacramentum: nam sequitur: *Ne vacilles, sed memento tantùm esse sub fragmento, quantùm toto tegitur* &c. *Signi tantum fit fractura, quâ nec status, nec statura signati minuitur.*

Joan. 6. 1. Cor. 11.

Quin & Scriptura ipsa passim illa confundit, nunc vocans *panem* Joan. 6. v. 52. *Si quis manducaverit ex hoc pane.* Et 1. Cor. 11. v. 26. *Quotiescumque manducabitis panem hunc* &c. statim autem post, *Corpus Christi*, v. 29. *Non dijudicans Corpus Domini.*

Probatur à simili.

Sic rectè dicimus, video Petrum, etsi solum colorem videamus, & alia accidentia; adde, etsi solam ejus statuam intueamur. Cur ergo Eucharistia nequeat appellari Corpus & Sanguis Christi, cùm hæc realiter & inseparabiliter sub speciebus contineantur?

59. Instantiæ Lugonis satisfit.

Sed inquies cum Lugone suprà num. 41. Quamvis semel, aut iterum posset per figuram usurpari ea loquendi formula, non tamen regulariter, prout Patres eam usurparunt.

Respondeo; nisi subsit justa ratio. Enimverò cùm in eo consistat sublimitas ac mysterium hujus Sacramenti, nec non distinctio à reliquis Sacramentis, ut manifestè constat ex Tridentino sess. 13. cap. 3. ibi: *Verùm illud in ea excellens & singulare reperitur, quòd reliqua Sacramenta tunc primùm sanctificandi vim habent, cùm quis illis utitur: at in Eucharistia ipse sanctitatis Auctor ante usum est.* Ac potissimùm, quoniam hæretici præsentiam illam realem Corporis & Sanguinis Christi sub speciebus negabant, meritò profectò Sancti Patres passim ita loquuntur, ut ostendant ejus veritatem, & commendent magnitudinem, fidem atque devotionem. Perinde autem est ad hunc finem, sive Corpus Christi sit pars essentialis, & intrinsecè componens hoc Sacramentum, sive non. Adeòque non est verosimile, Patres ad hanc controversiam nominis attendisse.

Trident.

Impertinens est ad realem præsentiam Christi, quòd Corpus sit pars essentialis.

Explicantur Ambros. Irenæus, & alii.

Eodem modo intelligo Ambrosium, Irenæum, & alios, quando dicunt hoc Sacramentum constare speciebus, & Corpore Christi, ut idem sit, quod species realiter, & infallibiliter ante omnem usum (ut loquitur Tridentinum suprà) in se includere, sive continere Corpus Christi, atque ita Sacramentum hoc, specialiter præ reliquis, quasi constitui sive conflari ex ipso signo, & signato inseparabiliter se mutuò comitantibus, & sibi adhærentibus stabiliter ac permanenter.

60. Responsio ad Cap. 48. de Consec. dist. 2. desumptum ex Prospero.

Ex quo patet responsio ad Cap. 48. de Consec. dist. 2., quod adscribitur à Gratiano Divo Augustino, in libris sentent. Prosperi, ubi sic legimus: *Hoc est quod dicimus, hoc modis omnibus approbare contendimus, Sacrificium scilicet Ecclesiæ duobus confici, duobus constare, visibili elementorum specie, & invisibili Domini nostri Iesu Christi Carne & Sanguine; Sacramento, & re Sacramenti, id est, Corpore Christi, sicut Christi persona constat & conficitur Deo & homine, cùm ipse Christus verus sit Deus, & verus homo: quia omnis res illarum rerum naturam, & veritatem in se continet, ex quibus conficitur.*

Glossa ibid.

Ubi Glossa v. *Et re Sacramenti*, inquit: *Impropria locutio, sicut & probatio est valde impropria: Christi persona conficitur ex Deo & homine, id est, Christus est verus Deus & homo: non enim ex Deo & homine aliquid constituitur. Unde Augustinus: Christus est una persona gemina substantia, quia Deus & homo, nec Deus huius personæ pars dici pôtest.* Ita Glossa.

Et licèt fortè per personam Christi S. Prosper intellexerit ipsum Christum, qui suo modo componitur, seu constituitur ex Deo & homine, secundùm illud Symboli S. Athanasii: *Nam sicut anima rationalis, & caro unus est homo, ita Deus & homo unus est Christus*; ideòque de Christo tam Deus, quàm homo prædicentur in recto: longè tamen alia est ratio formæ visibilis specierum, & invisibilis effectûs Corporis Christi in Eucharistia, & præsertim ut est Sacrificium, de quo solo loquitur hæc sententia Prosperi, ut planùm est ex verbis. 61.

S. Athanas.

Alia,

Inter species & corpus nulla est physica unio.

Alia, inquam, est ratio; nàm (præterquam quòd nullam agnoscamus cum Doctore Subtili physicam unionem, sive formalem, sive effectivam inter species & Corpus Christi; sed solùm respectum quemdam præsentialitatis extrinsecùs advenientem) docet fides Catholica, non panem & vinum, aut eorum species esse principalem hostiam Sacrificii, sed ipsum Corpus & Sanguinem Christi, qui sub speciebus panis & vini, Deo Patri sacrificantur, seu offeruntur.

Principalis hostia Sacrificii est Corpus, & non species.

Tridens.

Audiamus Tridentinum sess. 22. cap. 1. ibi: *Sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech, se in æternum constitutum declarans* (Christus) *Corpus & Sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo obtulit, ac sub earumdem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit, & eisdem, eorumq; in Sacerdotio successoribus ut offerrent, præcepit.*

Cap. autem 2. in principio sic ait: *Et quoniam in divino hoc Sacrificio, quod in Missa peragitur, idem ille Christus continetur, & incruentè immolatur, qui in ara crucis semel seipsum cruentè obtulit.*

Distinctio inter Sacrificium & Sacramentum Eucharistiæ permanens. S. Prosper.

Mirùm itaque videri non debet, si Sanctus Prosper dixerit, *Sacrificium Ecclesiæ duobus confici, duobus constare, visibili elementorum specie, & invisibili Domini nostri Iesu Christi Carne.* Sed aliud est Sacrificium, aliud Sacramentum permanens Eucharistiæ.

Unde subdit: *Sacramento, & re Sacramenti.* Ubi solas species appellat Sacramentum, & condistinguit contra Corpus Christi, tamquam alteram partem, ex qua constituitur Sacrificium, sive essentialiter, sive dumtaxat consecutivè, aut concomitanter, de quo proprio loco.

62. Objectio solvitur.

Nec obstat, quod sequitur in eodem cap 48. *Caro videlicet Carnis, & Sanguis Sacramentum est Sanguinis;* intellige, siquidem repræsentativum illius Carnis & Sanguinis, quæ in cruce cruenter oblata fuerunt, juxta illud Tridentini suprà cap. 1. *Vt dilectæ sponsæ suæ Ecclesiæ visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret Sacrificium, quo cruentum illud semel in cruce peragendum repræsentaretur.*

S. Prosper.

Et idcirco S. Prosper ibidem attexit: *Sicut ergo cœlestis panis, qui verè Christi Caro est, suo modo vocatur Corpus Christi, cum reverà sit Sacramentum Corporis Christi, illius videlicet quod visibile, palpabile, mortale in cruce est suspensum; vocaturq; ipsa immolatio Carnis, quæ Sacerdotis manibus fit, Christi passio, mors, crucifixio &c.*

Porrò hîc quæritur de Sacramento Carnis & Sanguinis secundùm se, id est de signo, quod permanenter efficit Corpus ac Sanguinem Christi, ut realiter in cœlo existentis, quod nos asserimus esse solas species consecratas.

63. De Sacramento transeunte multi intelliguntur Patres.

Accedit, plurimas locutiones SS. Patrum salvari posse, intelligendo per Eucharistiam Sacramentum transiens, id est, Eucharistiam respectu gratiæ sanctificantis. Sic quippe, ut habet altera pars Conclusionis, essentialia sunt, & æqualiter importantur species & Corpus, ut verè dicere possis: *Eucharistia transiens est Corpus contentum sub speciebus*; & similiter: *Eucharistia transiens sunt species continentes Corpus:* neque enim aut Corpus sine speciebus, aut species sine Corpore significant efficaciter per modum pastûs spiritualis gratiam sanctificantem, defectu scilicet institutionis. *Sumi quippe voluit* (Christus) *Sacramentum hoc tamquam spiritualem animarum cibum, quo alantur, & confortentur viventes vitâ illius, qui dixit: Qui manducat me & ipse vivet propter me.* Verba sunt Tridentini sess. 13. cap. 2. Triden.

64. Quæris quod sit illud Sacramentum? Respondeo, quod Christus instituit in ultima cœna, *cùm post panis viniq; benedictionem*, inquit Tridentinum suprà cap. 1. *se suum ipsius Corpus illis præbere, ac suum Sanguinem, disertis ac perspicuis verbis testatus est.* Herculè species consecratæ sunt, quæ Corpus Christi reddunt sensibile: porrò Corpus Christi, quod sub illis continetur, efficit, ut species manducatæ moveant Deum ad physicè augendam gratiam sanctificantem.

Species consecratæ reddunt Christi corpus sensibile:

Quamquam enim in cibo naturali sola nutriat substantia, non accidentia; alimentum quippe corporale convertitur in substantiam aliti, quod non convenit accidentibus: attamen in hoc cibo cœlesti ac spirituali tam substantia, id est, Corpus & Sanguis Christi, quàm accidentia, id est, species panis & vini, alunt spiritualiter, id est, moraliter causant gratiam, Deo sic ordinante, ut ex his, quæ animus novit, surgat ad incognita, quæ non novit: quatenus exemplo visibilium se ad invisibilia rapiat, & per ea, quæ usu didicit; quasi confricatus incalescat; ut per hoc quod sit notum diligere, discat & incognita amare.

& moraliter causant gratiam,

Etenim *Si incorporeus esset* (Chrysostomum auditis homiliâ 83. in Matth. sive 60. ad populum Antiochænum) *incorporea dedisset ipse tibi dona, nunc autem quoniam conserta est corpori anima tua, sub sensibilibus tibi intelligibilia tradit.* S. Chrysost.

65. ad instar rerum sensibilium in aliis Sacramentis.

Sicuti ergo in aliis Sacramentis res naturales externæ sensibiles movent Deum instar causarum moralium ad physicè, vel primò infundendam vel augendam gratiam; ita quoque conveniens erat, ut eadem causalitas in hoc augustissimo Sacramento attribueretur non Corpori & Sanguini dumtaxat invisibiliter ibi existentibus; sed etiam speciebus Sacramentalibus, quantùmvis accidentibus, utpote quæ solæ sint res sensibilis hujus Sacramenti.

Hæc veritas manifesta fit ex Innocentio III. suprà relato in principio hujus Conclusionis: textus est apertissimus: nec plus probant, quàm Corpus Christi esse verum Sacramentum (sicuti & species) respectu gratiæ sanctificantis; quod hæc secunda pars Conclusionis fatetur: componere autem essentialiter Eucharistiam permanentem, quod negat prima pars, nec ratio, nec auctoritas suadet, minùs persuadet.

Sanè

66. Ad cultum latriæ sufficit realis præsentia divinitatis sub speciebus consecratis. Trident.

Sanè ad cultum latriæ huic Sanctissimo Sacramento exhibendum, omnibus sufficientissima esse debet realis præsentia Corporis, & Sanguinis, aut veriùs divinitatis (quæ est formale ejus motivum) sub speciebus consecratis: dicente Concilio Tridentino sess. 13. cap.5. *Neque enim ideo minùs est adorandum* (hoc Sacramentum cultu latriæ) *quòd fuerit à Christo Domino, ut sumatur, institutum. Nam illum eundem Deum præsentem in eo adesse credimus, quem Pater æternus introducens in orbem terrarum dicit: Et adorent eum omnes Angeli eius* &c.

An Consecratio sit pars essentialis hujus Sacramenti?

Sed cùm audio species consecratas, inquiro; An ergo Consecratio, per consequens verba Consecrationis, non sint pars essentialis hujus Sacramenti; quemadmodum forma verbalis; *Ego te baptizo* &c. est pars essentialiter & intrinsecè componens Sacramentum Baptismi?

Affirmat Lugo,

Affirmat Card. Lugo disp.1. sect 4.n.47. cum Suario, Valentiâ. Et ni fallor, inquit Eminen. est communis sententia Theologis Antiquis.

67. cui contrarius est Doctor Subtilis,

Quidquid sit de aliis Theologis, quos non libuit inspicere, quia res non meretur, saltem non est sententia Doctoris Subtilis, qui contrarium docet 4. dist.8. q.1. n.7. inquiens: *Si autem omnino quæras, quæ sit forma huius Sacramenti* (Eucharistiæ) *dico quòd ipsæ species visibiles sunt materia, id est, proximum fundamentum relationis significationis: & ipsa significatio est ibi formale, sicut in aliis Sacramentis.*

Et si quæras, quid est in hoc Sacramento tamquam materia, aliud tamquam forma? Respondeo quòd non est hic aliud tamquam materia, & aliud tamquam forma; sicuti est in aliis Sacramentis. Cuius ratio est, quia istud est permanens, & ideo non possunt aliqua verba ad eius essentiam pertinere. In quocumque autem Sacramento distinguitur materia & forma, signum visibile dicitur esse materia, verba verò forma. Hucusque Scotus, intelligens formam intrinsecam, id est, intrinsecè componentem Eucharistiam, ut est Sacramentum permanens; sicuti verba Baptismi constituunt Sacramentum Baptismi.

negans dari formam intrinsecam Eucharistiæ ut est permanens,

agnoscens cum Ecclesia formam extrinsecam,

Alioquin formam extrinsecam, quam vocat formam Consecrationis Sacramenti, agnoscit cum Ecclesia Catholica, eâdem dist. & q. n.6. in fine ibi: *Ad tertium patet quare istud Sacramentum non habet aliqua verba pro forma, quia tunc non esset Sacramentum permanens, cùm verba non possint esse nisi in successione: tamen ipsa Consecratio Sacramenti consistit in fieri, & ideo requirit aliquam formam verborum. Sed illa non est forma Sacramenti, sed Consecrationis Sacramenti: & pro tanto illa possunt dici verba Sacramentalia, quia ad Sacramentum pertinentia tamquam forma Consecrationis eius, quæ Consecratio est inceptio Sacramentalis: sed non dicuntur sic Sacramentalia, sicut verba Baptismi; illa enim sunt Sacramentalia, quia forma Sacramenti.*

68. de qua intelligitur Florentinum.

De hac forma extrinseca intelligitur Concilium Florentinum in Decreto Unionis, quando ait: *Forma huius Sacramenti* (Eucharistiæ) *sunt verba Salvatoris, quibus hoc conficitur Sacramentum*; non dicit, *permanenter componitur*, aut, *constituitur*; sed, *conficitur*. Sacerdos enim in persona Christi loquens, mediantibus illis verbis, tamquam quibusdam causis instrumentalibus, hoc conficit, id est, efficit Sacramentum, quod sunt species panis & vini continentes Corpus & Sanguinem Christi; unico verbo, species consecratæ, id est, accidentia panis & vini remanentia post verba Consecrationis à Sacerdote cum debita intentione prolata.

Sicut persona Sacerdotis non côponit intrinsecè hoc Sacramentum ita nec verba Consecrationis.

Sicuti ergo ipsa persona Sacerdotis non est forma intrinsecè componens hoc Sacramentum ut est permanens; pari ratione neque verba Sacerdotis: sed persona est quasi causa efficiens principalis, verba autem instrumentalis. Quis verò nesciat causam efficientem non pertinere ad essentiam effectûs, quamvìs in obliquo & extrinsecè ab illo connotetur?

69. Objectio.

Scio, dicet aliquis; sed numquid implicat eandem esse causam efficientem, & formalem; animam v. g. seipsam unire corpori? Quin imò naturaliter in nutritione anima rationalis est causa efficiens illius compositi partialis, & simul forma.

Responsio.

Respondeo; à physicis non semper valet argumentum ad moralia; hîc autem solùm est compositum morale, si aliquod est.

Differentia inter animam rationalem & verba Consecrationis.

Accedit ratio manifesta dissimilitudinis, quoniam anima rationalis permanet; verba autem Consecrationis transeunt, ita quòd totum Sacramentum Eucharistiæ permanens existat, quando verba ampliùs non sunt; porrò nequit res existere sine suis partibus essentialiter, & intrinsecè constituentibus.

Dices cum Suario disp. 42. sect. 2. in fine: Sicut res successiva dicitur esse, quia aliquid illius est, licèt aliquid jam transierit: ita hoc Sacramentum, quod ex permanente & successivo consurgit, dicitur simpliciter esse, quia aliquid illius est, & id, quod in eo præcipuum est, scilicet totus Christus, durat. 70. Sententia Suarii,

Præterea, in speciebus permanentibus manet tota significatio, verba enim quando proferuntur tantùm significant contentum sub illis speciebus esse Christum, & hoc idem permanenter significant species jam consecratæ. Unde fit, quòd licèt verba physicè transierint, semper tamen quodammodò informent illas species, quia illæ non significant, nisi ut consecratæ sunt; atque adeò quatenus substant verbis Consecrationis, quæ præcesserunt, & quæ idcirco censentur semper moraliter permanere, quamdiu permanent species (ut ait Dicastillo disput. 1, num. 31.) non minùs quàm verba Baptismi, etiamsi physicè præcesserint ablutionem ipsam, censentur moraliter permanere, ut cum ablutione, immediatè, aut pauló post sequente, constituant & componant unum Sacramentum. Dicastillo.

Sed contra primum, inquit Card. Lugo disp. 1. sect. 4. n. 60. quia ex hoc sequeretur, posse 71. rejicitur à Lugone.

posse etiam dici, dari Eucharistiam, quando proferebantur verba, antequam absolverentur; quia jam existebat aliqua pars Sacramenti; quod nemo concedet.

Sententia Lugonis, quod sufficiat manere id, quod includitur in recto, ut dicatur perseverare Sacramentum.

Ideo hic Auctor aliter respondet n. 61. Sacramentum Eucharistiæ permanere quidem transactis verbis, quoad id, quod dicit in recto (quod secundùm ipsum est Corpus & Sanguis Christi) non verò quoad id, quod dicit in obliquo: sufficit autem manere id, quod includitur in recto, ut dicatur perseverare Sacramentum. Sicut nunc etiam dicitur manere domus antiqua, licèt modò non existat id, à quo domus denominatur antiqua, scilicet durationes annorum præteritorum.

Et in eodem sensu verum est dicere, Eucharistiam esse in altari; licèt non sint ibi verba; quia sicut dicitur esse in Ecclesia aqua benedicta, licèt ibi non sit benedictio, quia scilicet est ibi quod significatur in recto: sic etiam est ibi Eucharistia, quia est ibi, quod significatur in recto per Eucharistiam. Ita Eminentissimus.

72. Qui, si attentè legisset verba Suarii, non mutilata, sed integra suprà à nobis relata, eandem in illis quoad rem invenisset responsionem; siquidem non ait Suarez, ideo dari Eucharistiam post verba Consecrationis absoluta, quia jam existit aliqua pars Sacramenti, sed quia aliquid illius est, scilicet species consecratæ, & quod præcipuum in eo est, durat.

rejicitur ab Auctore.

Et verò quod illud nisi Corpus & Sanguis Christi? Tolle species, tolle Corpus & Sanguinem Christi, nihil Sacramenti superest. Maneat Corpus, pereant species, maneant species, desinat Corpus sub illis esse, num ideo permanet Sacramentum? Minimè. Non itaque sufficit manere id, quod includitur in recto, ut dicatur perseverare Sacramentum: cæteròquin Eucharistia sit in cælo, quia ibi est Corpus Christi, quod secundùm Lugonem importatur in recto.

Responsio Lugonis

Respondet Eminen. denominationem Christi sub speciebus non posse provenire à speciebus absentibus, sicut nec denominatio albi ab albedine absenti; quia est denominatio reduplicans supra formam præsentem: at verò denominatio specierum consecratarum potest provenire à verbis præteritis, sicuti denominatio objecti cogniti à cognitione præterita; quia solùm significat species illas esse, super quas prolata sunt verba Consecrationis.

73. ostenditur inefficax.

Quis negat? Sed numquid idcirco verba præterita physicè & intrinsecè constituunt species consecratas, sicut albedo componit parietem album? An fortè credidit Lugo intrinsecè denominari objectum cognitum à cognitione præterita, imò etiam præsenti, aut domus antiqua ab annis præteritis, sicuti paries denominatur albus ab albedine intrinsecè inexistente? Non credo.

Unde sicuti cognitio non intrinsecè componit objectum cognitum, neque anni præteriti domum antiquam, sic nec verba benedictionis aquam benedictam; similiter nec verba Consecrationis species consecratas, sed extrinsecè dumtaxat denominant; & ideo non sunt forma intrinsecè constituens hoc Sacramentum permanens, sed forma extrinsecè efficiens.

Verba Consecrationis non intrinsecè componunt species consecratas;

Itaque ad primam responsionem Suarii dico: si per Sacramentum Eucharistiæ intelligimus compositum aliquod per accidens, sive aggregatum quoddam ex omnibus, quæ aliquo modo necessaria sunt ad ejus constitutionem, sive in fieri, sive in facto esse, permanenter, aut successivè, non dubium quin verba Consecrationis, persona Ministri, & plura similia pertineant ad ejus essentiam, id est, necessaria sint, ut essentia Sacramenti existat & permaneat. Patet ex Conclusione, quam tractamus, in qua distinguimus Eucharistiam in permanentem, & transeuntem, in fieri, & in facto esse. 74.

quamvis, uti multa alia, necessaria sint, ut Sacramenti essentia existat,

Sin verò per Eucharistiam accipiamus Sacramentum realiter ac physicè coexistens secundùm omnes suas partes suo effectui, quem physicè & realiter in se continet; sicuti successivum non potest esse de essentia talis entis permanentis; ita extra omnem dubitationem est, nullatenus verba Consecrationis, physicè & realiter ampliùs non existentia, esse de essentia, sive partem intrinsecè componentem Eucharistiam permanentem: nec puto contrarium unquam Suario incidisse.

Suarez.

Colligo ex altera ejus responsione, in qua supponit verba in speciebus manere tantummodò secundùm suam significationem. Ergo hæc potiùs dicenda est componere hoc Sacramentum, quàm verba præterita.

Et hanc compositionem non negat Doctor Subtilis, sed clarissimis verbis asserit suprà n. 7. ibi: *Species visibiles sunt materia, id est, proximum fundamentum relationis significationis, & ipsa significatio est ibi formale, sicut in aliis Sacramentis.* Quæ autem verborum, eadem est significatio specierum, quæ dici posset Consecratio passiva, id est, efficax significatio Corporis & Sanguinis Christi sub speciebus, jugiter cum ipsis permanens. 75. Scotus.

Porrò an propterea dici debeat, verba Consecrationis moraliter permanere, quemadmodum verba Baptismi, ad modum pertinet loquendi. Equidem quia Baptismus est Sacramentum transiens, ideo ad ipsius compositionem sufficiunt verba transeuntia moraliter permanentia: quia autem Eucharistia, de qua hîc agimus, non solùm moraliter perseverat, sed realiter, ideo partes ejus, si quæ dentur distinctæ à speciebus & significatione, debent realiter existere, quamdiu existit Sacramentum.

Ad compositionem Sacramenti Baptismi sufficiunt verba transeuntia moraliter permanentia.

Si ergo Eucharistia permanens esset composita (præterquam ex speciebus & significatione) cùm non sit aliquid successivum, aut transiens, sed physicum & reale, existens & realiter perse-

perseverans, potiùs species & Corpus forent ejus partes, quàm species & verba successiva seu transeuntia, estò hæc moraliter perseverarent.

Quam moralem permanentiam quidamtantùm admittunt in causis liberis earumque effectibus;

Quamvis & hoc aliqui negent, dicentes; moralem perseverantiam tantùm habere locum in causis & effectibus liberis, pendentibus à voluntate, quæ effectus morales causat, quando, & quamdiu placet; quocirca consensus semel datus censetur interpretativè permanere, quousque non revocatur à voluntate. Aliud est de forma Consecrationis, quæ instar causæ necessariæ, tunc, quando profertur, ponit effectum, haud ampliùs dependentem à potestate consecrantis, qui semel factum nequit retractare. Sed hæc quæstio est de nomine.

qualis causa non est Cõsecratio.

76. Parùm refert quomodo loquaris, si in re consentias, quæ talis est. Sacramenta, præter Eucharistiam permanentem, cùm sint entia successiva, adeòque potiùs composita artificialia, quàm realia, facilè intelligimus in eis sufficere continuationem partium moralem. Patet à simili in Oratione, quæ constat dictionibus & syllabis, quarum una præcedit alteram. Porrò Eucharistia subsistens, cùm sit ens aliquod reale, vel, si velis, aggregatum ex pluribus rebus permanentibus, oportet omnes suas partes simul habeat existentes, & subsistentes: etenim quomodo ens successivum possit esse de essentia entis permanentis, non video.

In Sacramentis trãseuntibus sufficit continuatio partium moralis;

secus est de Sacramento permanente.

Sententia Dicastillonis

Videt, inquis, Dicastillo disp. 1. de Sacramentis in genere n.74. ibi: Concedimus etiam rem in se permanentem non posse componi ex re, quæ ita successivè fit, ut nullo modo permaneat; bene verò ex re, quæ ita successivè fit, ut adhuc permaneat: ita in physicis, calor, qui successivè fit, calidum physicè permanens componit, quia ipse etiam calor successivè factus, adhuc physicè permanet. Similiter in moralibus compositis, quale est Sacramentum, potest intelligi, quòd forma successivè facta, moraliter permanens, componat entitatem moralem, moraliter permanentem.

Quòd autem verba Consecrationis moraliter maneant, probat; quia manet eorum significatio & effectus, ac si reverà daretur tale ens physicum. Hâc ratione, inquit n.72. potest dici, *Peccans dormit*, non quidem actu peccans, sed habitu, quatenus habitu moraliter censetur permanere peccatum non retractatum; & sexcenta alia sunt exempla.

77. *refutatur.*

Sed etiamsi essent millena & millena, in hoc uno solo improbantur. Etenim à peccato habituali non dicitur propriè aliquis *Peccans*, sed *Peccator*; adeòque non potest dici; *Peccans dormit*, sed, *Peccator dormit*.

Ac proinde quando Sacramentum Eucharistiæ communiter dicitur deferri ad infirmos, sumi, conservari &c. non intelligitur Consecratio activa, sive verba Consecrationis deferri, sumi, &c. sed species consecratæ, quæ sunt Sacramentum, & entitas non solùm moraliter permanens, sed physicè & realiter; adeòque requirit partes realiter & physicè, non autem tantùm moraliter permanentes.

Sacramentum physicè & realiter permanens requirit partes realiter & physicè, non autem tantùm moraliter permanentes,

Quòd si Dicastillo non plùs velit, quàm manere significationem verborum, sive significationem specierum, quam à verbis, ut formâ extrinsecâ, acceperunt, eamque ingredi compositionem Sacramenti, non contradicit Scoto, cujus tamen sententiam ibi, ut putat, impugnat: jam enim antè ostendi Doctorem Subtilem hanc compositionem expressè admittere, & negare dumtaxat, ipsa verba realia & actualia, sive Consecrationem activam ingredi intrinsecam & essentialem compositionem Eucharistiæ permanentis.

Adeóque verba realia & actualia non ingrediuntur essentialem compositionem Eucharistiæ permanentis;

Interim sunt conditio aliqua, sine qua non species post remanentes, sacramentaliter significant; adeòque potiùs causa efficiens, quàm formalis intrinseca; eo ferè modo, quo generatio activa requiritur ad relationem paternitatis, quam tamen intrinsecè non constituit: & sicuti activa benedictio Sacerdotis necessaria est ad aquam benedictam, in qua tamen formaliter non includitur, sed virtualiter tantùm, ratione cujusdam virtutis moralis, aquæ efficienter per illam communicatæ.

sunt tamen conditio sine qua non significant species.

Restat ut examinemus fundamenta Lugonis: Primum accipit ex illis verbis Concilii Florentini in Decreto Eugenii: *Hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tamquam materiâ, verbis tamquam formâ, & personâ ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia.* Et infrà agens de hoc Sacramento: *Forma*, inquit, *huius Sacramenti sunt verba Salvatoris* &c. Adde verba Concilii Tridentini sess. 14. cap. 2. *Nam præterquam quòd materia & forma, quibus Sacramenti essentia perficitur* &c. 78.

Fundamenta Lugonis examinantur. Florent.

Argumentum nullius momenti. Non dicunt Concilia, Sacramentum seu essentiam Sacramenti intrinsecè constitui seu componi materiâ, formâ, & intentione Ministri, sed, perfici sive intrinsecè, sive extrinsecè. Quid clarius? *Tertium*, inquit Florentinum suprà, *est Eucharistia Sacramentum, cuius materia*, quâ utique perficitur, *panis triticeus, & vinum de vite.* An igitur panis & vinum materia intrinsecè componens hoc Sacramentum? Negant omnes, & meritò, cum desinant esse, quando Sacramentum ponitur.

Panis & vinum non est materia intrinsecè componens hoc Sacramentum,

Et si respondeas; Pontificem per panem & vinum intellexisse species panis & vini; in oppositum est falsitas hujus locutionis: *Sub pane & vino est Corpus Christi.* Ergo ly *panis*, & ly *vinum* simpliciter significant substantiam, & non solas species. 79.

Certè ipse Card. Lugo nunquam voluit admittere substantiam panis & vini pro materia intrinsecè componente Eucharistiam; quamvis aliquibus videretur id sequi ex ipsius sententia.

consentiente Lugone,

Nam, inquiunt, si per miraculum præcederent species absque substantia panis, & super illas proferrentur verba Consecrationis, non poneretur Corpus Christi; quia Christus voluit, ut fieret Consecratio per conversionem panis in Corpus, & non aliter. Ergo nisi præintelligam substantiam panis, species, etiam consecratæ, non magis significant mihi sensibiliter Corpus Christi vel gratiam sanctificantem, quàm si non præintelligerem verba Consecrationis.

80. & assignante disparitatem inter substantiam panis & vini, & verba Consecrationis.

Respondet Card. disp. 1. sect. 5. num. 88. Negando Sequelam. Rationem disparitatis dat: quia substantia panis & vini, neque componunt Sacramentum in ratione causæ gratiæ, neque in ratione signi sensibilis: non primum; quia gratia sufficienter causatur à Corpore Christi, & speciebus præsentibus, quando Eucharistia per manducationem applicatur: non posterius; quippe substantia secundùm se non est sensibilis, nec sentitur, nisi per sua accidentia: ergo tota sensibilitas panis reducitur ultimò ad species panis; atque ideo substantia prout distincta à speciebus, non facit hoc Sacramentum esse signum sensibile; adeòque non constituit intrinsecè hoc Sacramentum, sed solùm est conditio, sine qua non ex vi præsentis institutionis poneretur Corpus Christi.

Unde in casu posito deficeret Sacramentum, immediatè quidem ex defectu Corporis, mediatè verò & extrinsecè ex defectu extrinseco substantiæ panis, quæ secundùm præsentem legem necessaria est ad ponendum hoc Sacramentum. Ita, sed pluribus verbis, Eminentissimus. Quæ responsio non omnino displicet.

Species panis ex se sunt sensibiles.

Solùm adverto, hîc non esse quæstionem, per quid species panis simpliciter sint sensibiles: constat enim ex se esse tales, etiam absque verbis Consecrationis; sed quæ sit causa sensibilis significationis Corporis Christi, ad quam quidem magis propriè concurrunt verba, utpote causa suo modo efficiens præsentiam Corporis sub speciebus; equidem substantia panis etiam suum præbet concursum, scilicet per modum termini à quo. Hoc animadverso:

Quæ sit causa sensibilis significationis Corporis Christi.

81. Lugo. Distinctio materiæ in proximam & remotam.

Redeo ad nostram instantiam, cui Card. suprà n. 52. hanc adhibet solutionem, dicens; duplicem apud Philosophos usurpari materiam, proximam & remotam: illa est ex qua constituitur intrinsecè compositum, v. g. lapides respectu domûs; hæc appellatur ex qua aliquid fit tamquam ex termino à quo; ut quando ex ligno fit ignis, lignum dicitur materia remota ignis. Porrò forma apud Philosophos est unica, scilicet intrinsecè componens: ergo dum Pontifex loquitur de materia & forma Eucharistiæ, licèt nomine materiæ intellexerit remotam, nomine tamen formæ non potuit intelligere nisi proximè constituentem.

82. Datur causa formalis extrinseca.

Sed contrà; etiam secundùm Philosophos datur causa formalis extrinseca, id est, principium formale effectivum.

Respondet Card. suprà n. 53. hunc esse impropriissimum modum appellandi formam. Nam licèt intellectus dicatur principium formale efficiendi intellectionem, & forma constituens hominem in ratione intellectivi, non tamen dicitur forma ipsius intellectionis, quæ ab illo efficitur: ergo cùm verba non solùm dicantur principium formale efficiendi Eucharistiam, sed etiam forma ipsius Eucharistiæ, non potest hoc explicari nisi de forma constitutiva. Responsio Lugonis.

Qui modus explicandi non leviter confirmatur ex modo loquendi Catechismi Pii V. parte 2. cap. 1. Ubi materia & forma verborum dicuntur *esse partes ex quibus unumquodque Sacramentum necessariò conficitur, & constituitur.* Hæc ille. Confirmatio ejus ex Catechismo Romano

Sed meo judicio valde leviter. Quippe sic lego loco citato §. 8. circa initium. *Duo enim sunt ex quibus quodlibet Sacramentum conficitur: quorum alterum materiæ rationem habet, atque elementum dicitur: alterum formæ vim, & verbum communi vocabulo appellatur.* 83. rejicitur.

Et §. 9. in fine, postquam dixit: Nostra Sacramenta formam verborum ita præscriptam habere, ut si fortè ab ea discedatur, Sacramenti ratio constare non possit, statim concludens subjungit: *Hæ igitur sunt partes, quæ ad naturam & substantiam Sacramentorum pertinent, & ex quibus unumquodque Sacramentum necessariò constituitur.*

Non ait Catechismus *conficitur, & constituitur*, ut refert Card. quasi confectio illa sit intrinseca constitutio; sed separatim, primo loco ponit ly *conficitur*, secundo loco ly *constituitur*, ut significet se illa accipere pro synonimis.

Proinde, quamadmodum ly *conficitur*, non semper importat compositionem intrinsecam per modum partis essentialis: etenim Sacerdos conficit hoc Sacramentum, ut loquitur Concilium Florentinum suprà; ita etiam ly *constituitur* suprà in Catechismo intelligendum est juxta subjectam materiam, & propriam naturam cujusque Sacramenti; licèt enim in aliquibus forma & materia possint esse pars intrinseca & essentialis, in aliis non sic: sed vel sola materia est tota essentia, ut in hoc Sacramento species consecratæ; vel sola forma, ut in Sacramento Pœnitentiæ (secundùm mentem Doctoris Subtilis) hæc verba: *Absolvo te*, de quibus proprio loco. Ly conficitur non semper importat compositionem intrinsecam;

Nonne Catechismus præmemoratus cap. 4. §. 12. pro materia Eucharistiæ assignat panem triticeum, ex qua tamen, secundùm Lugonem, Eucharistia non constituitur intrinsecè? Ergo per ly *constituitur*, in quo facit Card. vim, non necessariò intelligi debet compositio essentialis per modum partis intrinsecæ. 84. Catechis. Roman. uti nec ly constituitur.

Et hinc (quod bene notandum est) Concilium Florentinum non vocat verba Eucharistica simpliciter formam Sacramenti, ut Eminen. videtur supponere, sicut vocat verba Baptismi, & alio-

Florent. & aliorum Sacramentorum; sed inquit: *Forma hujus Sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc conficitur Sacramentum:* eo scilicet modo, quo confici potest res permanens per verba transeuntia, & quo Sacerdos conficit utens illis verbis, scilicet per modum causæ formalis extrinsecæ & efficientis.

Et eodem modo dicere quis posset, intellectum esse illam formam in homine, quâ conficit, sive quâ conficitur intellectio.

85. Sed estò Concilium simpliciter assereret verba esse formam hujus Sacramenti, an propterea in omni rigore intelligenda sunt, & non potiùs accommodatè ad naturam rei, de qua agitur? Ipsa ratio naturalis videtur id dictare. Quapropter, utì ipsum Sacramentum non est compositum aliquod physicum, & propriè dictum, ex partibus simul existentibus physicâ unione inter se unitis; ita materia & forma accipi debent, non secundùm rigorem philosophicum, sed secundùm communem loquendi modum in rebus moralibus.

Forma & materia non sunt secundùm rigorem Philosophicum hic accipienda,

Sic mutuus consensus Conjugum signo externo expressus communiter ponitur, & vocatur forma Sacramenti Matrimonii; cùm tamen à Concilio Florentino appelletur causa efficiens: *Causa*, inquit, *efficiens Matrimonii regulariter est mutuus consensus per verba de præsenti expressus.*

ut patet in mutuo Cōjugum consensu. Florent.

Sic Charitas ab omnibus Theologis dicitur forma Fidei; aliarumque virtutum, & tamen nemo intelligit propterea Charitatem intrinsecè componere Fidem, aut alias virtutes, sed extrinsecè conferre ipsis vim quamdam meriti de condigno vitæ æternæ.

Quidni similiter verba Consecrationis dici possint absolutè & simpliciter forma Eucharistiæ; quia efficienter tribuunt speciebus vim quamdam & virtutem significandi, ac continendi sub se Corpus & Sanguinem Christi?

86. Neque ad hoc necesse est, considerare illa verba ut moraliter permanentia; quoniam illis semel prolatis, non manet in potestate proferentis per eorum retractationem virtutem illam specierum destruere; voluit quippe Christus, ut species semel consecratæ continerent Corpus ejus & Sanguinem, donec & usque ipsæ species ita corrumperentur; ut substantia panis & vini desineret, si subesset.

Ut verba sint forma non debent considerari ut moraliter permanentia.

Quamobrem licèt vis & significatio specierum dependeat in fieri à verbis Consecrationis, ita ut scire nequeam præsentiam Corporis Christi sub illis, nisi cognoscam verba prolata: attamen in facto esse, sive in conservari, potiùs dependet proximè ab illis speciebus, sive ab earum incorruptione; tamdiu enim significant, & continent Corpus Christi, quamdiu manent incorruptæ. Aliud fortè dicendum esset, si Sacerdos, sicuti per illa verba contulit vim & significationem; ita per retractationem eorumdem verborum posset illam auferre. Hæc satis de prima instantia.

Significatio specierum dependet in fieri à verbis Consecrationis; in facto esse à specierum incorruptione.

Assigno alteram, specialiter contra Card. & inquiro ab illo; an non pari passu Florentinum suprà doceat, omnia Sacramenta perfici materiâ, formâ, ac personâ ministri cum debita intentione? Verba textûs sunt clarissima. Num ideo Eminent. asserit intentionem intrinsecè componere hoc Sacramentum? Convenientius, inquit n. 89. videtur, eam intentionem, licèt in aliis Sacramentis componat intrinsecè Sacramenta, in hoc tamen solùm extrinsecè requiri ad ponendas partes intrinsecas Sacramenti. 87.

Secundùm Lugonem intentio non componit intrinsecè hoc Sacramentum.

Et verò si ipsi licet excipere à communi regula intentionis; quid prohibet me excipere à communi regula materiæ vel formæ? Certè arbitror tantam, aut majorem nos habere rationem negandi formam verborum componere Eucharistiam permanentem per modum partis intrinsecæ, quàm Eminent. affirmandi intentionem, licèt in aliis Sacramentis componat intrinsecè, in hoc tamen solùm extrinsecè requiri ad ponendas partes intrinsecas Sacramenti.

Cur ergo verba Consecrationis?

Et quod quæso ejus fundamentum? Nam ipsa, inquit, intentio secundùm se nòn constituit in ratione signi sensibilis, nec ipsa sentitur, nisi per verba: non ergo requiritur, ut constituens intrinsecè Eucharistiam in ratione signi sensibilis, neque etiam requiritur, constituens intrinsecè in ratione causantis gratiam; nam licèt intentio illa constituat verba in ratione causæ ad ponendum Corpus Christi sub speciebus; non tamen constituit principium immediatum, à quo postea causatur gratia sacramentalis, quæ est propria causalitas Sacramenti, ut Sacramentum est. 88.

Assignat Lugo disparitatem,

Hanc rationem multis impugnat, & evertit Dicastillo disp. 1. de Sacramentis in genere à n. 360. ostendens, vel in nullo Sacramento intentionem esse partem intrinsecam, vel in omni, etiam Eucharistiâ. Vide Auctorem citatum.

quam impugnat & evertit Dicastillo.

Paucis respondeo, species consecratas esse Sacramentum, non tantùm unius rei, scilicet gratiæ sanctificantis, sed etiam Corporis Christi, teste Innocentio in cap. *Cùm Marthæ* suprà allegato; imò causalitas Corporis Christi propria est huic Sacramento, non minùs quàm causalitas gratiæ ex opere operato est specialis & propria Sacramento in genere. 89.

Causalitas Corporis Christi est propria huic Sacramento, sicuti causalitas gratiæ est propria Sacramento in genere,

Si ergo intentio in aliis Sacramentis, secundùm Cardinalem, est pars intrinsecè componens, quia constituit materiam & formam in ratione causantis immediatè gratiam sanctificantem: pari ratione intentio debet statui pars intrinseca hujus particularis Sacramenti, quia nempe mediis verbis, quibus redditur per accidens sensibilis, prout in aliis Sacramentis, constituit species signum & causam immediatam gratiæ subsistentis; vel, si mavis, constituit verba immediatum principium Corporis & Sanguinis Christi (quæ principiatio propria est Eucha-

Eucharistiæ, ut dixi) sicut intentio in aliis Sacramentis constituit formam verborum immediatum principium gratiæ accidentalis.

Ergo intentio hîc erit æqualiter pars intrinsecè componens hanc particularem rationem Sacramenti, puta significationem efficacem Corporis Christi; veluti in aliis Sacramentis est pars intrinseca significationis efficacis, seu signi efficacis gratiæ sanctificantis; vel si hîc non est, quod veriùs existimamus, nec ibi erit. Vide dicta disp. 1. sect. 3. conclus. 1.

Ostenditur paritas inter verba Consecrationis & intentionem. Profectò, ut bene advertit Dicastillo suprà n. 365. si verba Consecrationis forent pars intrinseca Sacramenti; cùm illa verba non significent practicè gratiam, sive substantialem, sive accidentalem, nisi ut affecta intentione; quidni etiam ipsa intentio sit pars intrinseca?

90. Assignatur secundum fundamentum Lugonis. Ecce pervenimus ad secundum fundamentum Lugonis petitum ex ratione; quia species, inquit, prout condistinctæ à verbis, non possunt habere integram rationem Sacramenti: prout sic enim non habent integram & completam significationem sensibilem gratiæ nutrimentalis, qualis requiritur ad Sacramentum Eucharistiæ; ergo in ratione Sacramenti reduplicant ipsam Consecrationem, seu verba Consecrationis.

ad quod patet ex dictis responsio. Ad hoc fundamentum patet responsio ex jam dictis: quippe Doctor Subtilis numquam negavit verba tribuere vim significandi speciebus consecratis; sed constanter asseruit, & asserit, verba, utpote transeuntia, non reddere species signum sensibile per modum partis formalis, physicè & intrinsecè componentis Sacramentum Eucharistiæ physicè & realiter permanens; quod enim physicè non existit, non potest physicè alterum componere.

91. Sed numquid species accipiunt significationem sensibilem gratiæ nutrimentalis, qualis requiritur ad Sacramentum Eucharistiæ, à verbis sine intentione? Quis credat? Fateatur ergo Card. vel verba non esse partem intrinsecam, vel etiam intentionem esse. Quòd enim intentio per se non sit sensibilis, parùm refert ut sit pars Sacramenti, vel non; siquidem nec ipsum Corpus Christi per se est sensibile in Sacramento, sed solùm per accidens ratione specierum & verborum, & tamen est verum Sacramentum, id est, signum efficax unitatis & charitatis, ut loquitur Innocentius suprà, imò ipsum solum est rectum significatum Eucharistiæ juxta mentem Lugonis.

Non requiritur, quòd illud, quod est Sacramentum, sit per se sensibile.

Potestas sacerdotalis non magis intrinsecè componit Sacramentum Pœnitētiæ, quàm Eucharistiæ. Et verò hoc ipso argumento ostenditur, eumdem Auctorem perperàm affirmare, potestatem sacerdotalem Ministri intrinsecè magis componere Sacramentum Pœnitentiæ, quàm Eucharistiæ. Enimverò sicut verba Absolutionis prolata à Laico non significant practicè remissionem peccatorum, adeòque non sunt vera forma Sacramenti Pœnitentiæ, & ideo defectu formæ Sacramentum non consistit: sic pariter verba Consecrationis prolata à non Sacerdote nequaquam significant practicè Corpus Christi aut gratiam accidentalem, & ex consequenti neutiquam sunt vera forma Eucharistiæ, quæ etiam propterea defectu formæ non subsistit. Vel ergo in utroque Sacramento potestas sacerdotalis, non solùm ut sensibiliter significata (quod Card. admittit suprà n. 93.) sed etiam in seipsa est pars intrinsecè componens, vel in neutro, ut habet verior & communis sententia.

Quod attinet ad actionem transubstantiativam, hæc, secundùm nostra principia, non aliâ ratione est pars intrinsecè componens Sacramentum permanens Eucharistiæ, quàm causalitas gratiæ sanctificantis est pars intrinseca cujuscumque Sacramenti, quod consistit in usu; non enim est aliud, quàm actio physica, quâ Deus, permotus verbis Consecrationis, sub speciebus panis producit præsentiam Corporis Christi, eamque conservat dependenter à speciebus consecratis; quemadmodum causalitas gratiæ sanctificantis est actio physica, quâ Deus, permotus signo sacramentali, infundit subjecto disposito gratiam sanctificantem. 92.

Actio transubstantiativa non aliter pars intrinseca Sacramenti permanentis,

quàm causalitas gratiæ sanctificantis.

Sicuti ergo productio illa physica gratiæ à Deo, aut moralis à Sacramentis, quæ consistunt in usu, non censetur pars intrinseca Sacramenti, sed via ad effectum; pariformiter actio transubstantiativa via est ad effectum Eucharistiæ permanentis, & non pars, ipsam intrinsecè componens sub ratione permanentis.

Dico, *Sub ratione permanentis*; quia in quantum species, & Corpus Christi sunt Sacramentum gratiæ sanctificantis, eatenus includunt præsentiam sacramentalem; adeoque actionem, quâ præsentia illa, vel physicè à Deo, vel moraliter causatur à speciebus.

Et si quæras, quid sit illa moralis causalitas specierum; accipe verba Doctoris Subtilis 4. dist. 8. q. 1. n. 6. *Dico enim, quòd hoc modo intelligitur illa propositio*; Sacramentum efficit, quod figurat, *id est, si significat aliquid fieri, illud per Sacramentum, tamquam per signum efficax fit: si autem significat aliquid esse, illud per Sacramentum, tamquam per signum verax est....* 93.

Quid sit moralis causalitas specierum, Scoto.

Et cùm dicitur, quòd nulla virtus finita potest agere ad esse Corporis Christi ibi: Concedo propriè loquendo de actione; potest tamen aliqua virtus finita, vel aliquid virtutis finitæ, esse dispositio immediata ad esse Corporis Christi ibi: non à se, sed à Deo assistente ibi: Et hoc modo instituit illas species, ut post Consecrationem assistat eis ad hanc præsentiam Corporis Christi. Igitur solæ species consecratæ sunt signum sensibile practicum permanens gratiæ subsistentis, sive Corporis & Sanguinis Christi; adeòque Sacramentum Eucharistiæ permanens.

in quibus solis consistit ratio Sacramenti permanentis?

Contrà: illam assistentiam divinam accipiunt species per verba Consecrationis; ergo ipsæ sunt Sacramentum. Distinguo Consequens; Sacramentum transiens, id est, signum transeunter causans 94.

Verba enim Consecrationis sunt Sacramentū transiens.

causans Corpus & Sanguinem Christi sub speciebus, Concedo totum: Sacramentum permanens, id est, signum sensibile permanenter efficiens, Neg. Conseq. quippe quod ipsum realiter non permanet, non potest permanenter realiter significare. Porrò ex institutione speciali hujus Sacramenti, signatum principale sacramentale est Christus realiter permanenter præsens; quoniam sic manet ad usum.

Sed instas: Sacramentum conficitur verbis Sacerdotis, atqui species non conficiuntur, sed præexistunt; ergo &c.

Species à Sacerdote non conficiuntur secundùm se, sed prout consecratæ.

Respondeo ad Minorem; species confici non secundum se, sed prout consecratæ, & eatenus ipsæ efficiunt Corpus & Sanguinem Christi, per specialem, ut dictum est, assistentiam divinam illa ibi conservando. Sic etiam Sacerdos orationibus conficit, non aquam secundùm se, sed aquam benedictam. Atque hæc de prima parte Conclusionis ad superabundantiam.

Probatur secunda pars Conclus.

95. Transeo ad secundam; quæ vix indiget probatione. Interim ratio fundamentalis sit: quia omnia ibi enumerata sunt signum sensibile practicum gratiæ, vel inhærentis, ut species & Corpus Christi, vel saltem subsistentis, ut verba Consecrationis, quæ significant & causant in fieri Corpus Christi sub speciebus; vel per modum cibi spiritualis, & eatenus sunt verè Sacramentum, & remotè etiam significant, & causant gratiam sanctificantem; vel certè per modum hostiæ Sacrificii, quatenus separatim constituunt Corpus & Sanguinem sub diversis speciebus in protestationem summi Dei dominii in mortem & vitam; ac in tantum habent rationem Sacrificii, & non propriè Sacramenti. Vide dicta disp. 1. sect. 1. conclus. 2.

Major difficultas est de tertia parte Conclus. puta de sumptione, quæ quidem ex sententia Doctoris Subtilis 4. dist. 8. q. 1. n. 5. significat nutritionem spiritualem, quæ est per gratiæ collationem, tamen, ut loco mox citato ex disp. 1. probavimus, verosimiliùs eam non causat, sed solùm est conditio, sine qua non Eucharistia spiritualiter nutrit; sicuti comestio cibi naturalis est conditio, sine qua regulariter cibus corporalis non nutrit naturaliter.

Sumptio Eucharistiæ verosimiliùs tantùm est conditio sine qua non Eucharistia spiritualiter nutrit,

Cæterоquin, cùm non in omnibus æqualis sit ratio cibi corporalis & spiritualis; sed hujus virtus causandi, & effectus pendeant ex libera voluntate Christi: si quis mordicùs contendat, gratiam promissam esse, tamquam causæ, non solis speciebus consecratis, sed earum etiam manducationi, nolo pugnaciter contradicere; neque enim satis perspicio, quo argumento oppositum possit convinci. Siquidem quòd Eucharistia, ut loco præallegato disp. 1. diximus, à quolibet applicata habeat suum effectum, nemo potest negare; equidem non nisi manducata ab homine.

quamquam probabiliter etiam causa.

96. Si inferas: ergo extraordinariè per miraculum posita in stomacho sine manducatione, non conferret gratiam. Respondeo; viâ ordinariâ, id est, per modum Sacramenti, Concedo; verumtamen credendum est, quòd qui per speciale privilegium hostiam immittit stomacho; etiam per similem prærogativam (non vi præcisè institutionis hujus Sacramenti) ibibi sit causaturus gratiam sanctificantem: quemadmodum Christus viâ extraordinariâ, sine prævia confessione, remisit peccata paralytico, dicens Matth. 9. v. 2. *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* *Matth. 9.*

Quod non est dicendum de dispositione subjecti, aut intentione.

Atque ut sumptio esset Sacramentum transiens; numquid etiam dispositio subjecti & intentio? Minimè: enimverò licèt actu Eucharistia non causet gratiam, nisi sumpta cum intentione à subjecto disposito, quando subjectum est capax intentionis ac dispositionis, quid inde, cùm sufficiat dispositio merè interna, similiter merè interna intentio? Sacramentum est signum sensibile efficax gratiæ ex opere operato: dispositio autem aliquod tantùm meritum congruum, vel condignum; similiter intentio conditio solùm est requisita ex parte suscipientis, non ad valorem Sacramenti, ut patet; sed ut Communio sit voluntaria ac humana. Plura inferiùs, ubi de effectu Eucharistiæ.

In præsenti sequitur examinanda unitas ejus ac multiplicitas. Cùm enim apud Catholicos constet Sacramentum hoc institutum fuisse sub speciebus panis & vini, controversia oritur inter illos, An duæ illæ species constituant duplex specie Sacramentum, an verò unicum. Pro resolutione erit

CONCLUSIO V.

Species panis & vini sunt Sacramentum specie unum, unitate integritatis, non indivisibilitatis.

ID est, Eucharistia est unica totali specie infimâ, etsi includat partes specie differentes, quarum singulæ sunt verum Sacramentum. 97.

Eucharistia est una totali specie infimâ; includit equidem plures partes specie differentes, quarum singulæ sunt Sacramentum.

In hac Conclusione quoad rem omnes conveniunt. Quæris quæ sit illa res? Responsionem habeat Concilium Tridentinum sess. 21. cap. 3. ubi declarat; *Quamvis Redemptor noster..... in suprema illa Cœna hoc Sacramentum in duabus speciebus instituerit, & Apostolis tradiderit; tamen fatendum esse, etiam sub altera tantùm specie totum atque integrum Christum, verumq; Sacramentum sumi, ac propterea quod ad fructum attinet, nullâ gratiâ necessariâ ad salutem eos defraudari, qui unam speciem solam accipiunt.*

Probatur ex Tridentino,

Ubi Concilium docet Primò; in duabus speciebus hoc Sacramentum fuisse institutum. Quæ illæ? Nonne species panis & vini? Et illa accidentia numquid specie physicâ distincta? Quis

docente in duabus speciebus esse hoc Sacramentum institutum,

Quis dubitat? Signa ergo distincta. Sed & significata diversa, Corpus scilicet, & Sanguis; quorum neutrum in altero essentialiter includitur, & ideo ex vi verborum separatim ponuntur; Corpus quidem sub speciebus panis, Sanguis autem sub speciebus vini, adeoque per se separatim significantur.

98. **quæ etiam causant distinctas gratias inhærentes;**

Numquid etiam causant distinctas gratias inhærentes? Equidem Corpus, utpote cibus, videtur causare gratias actuales magis confortativas; Sanguis verò, utpote potus, gratias magis exhilarativas, juxta illud Hymni Ecclesiastici: *Dedit fragilibus Corporis ferculum, dedit & tristibus Sanguinis poculum.*

saltem una causat per modum cibi, altera per modum potûs,

Et dato quòd utraque species eandem prorsus gratiam conferret, una equidem significat per modum cibi, altera per modum potûs: sicuti ergo cibus & potus, quamvis unam moralem refectionem constituant, specie tamen physicâ distinguuntur inter se; ita Sacramentum Corporis & Sanguinis, quod assimilatur potui & cibo, licèt sit moraliter una refectio spiritualis, equidem in se complectitur plura partialia Sacramenta specie physicâ inter se distincta, tamquam partes integrales,

integrantes unum perfectum convivium:

quatenus integrant unum perfectum convivium, quod constat cibo & potu.

Sicut domus, etsi sit species infima, tamen habet varia ingredientia specie distinctâ, quæ illam integrant. Et sicut unum integrum convivium integratur ex variis ferculis, quorum tamen singula sunt verus cibus.

99. **Trident.**

Quapropter Tridentinum suprà, docet secundò: *Sub altera tantùm specie totum atque integrum Christum, verumq; Sacramentum sumi.* Nota quòd non dicat, *Totum atque integrum Sacramentum*, sed, *verum Sacramentum*, quo significet unam speciem ab altera separatam, esse propriè dictum Sacramentum, signum scilicet sensibile, practicum gratiæ sanctificantis necessariæ, & sufficientis ad salutem; adeoque secundùm se perfectum, & in ratione essentiali Sacramenti integrum: sic tamen, quòd cum altera specie conjuncta, componat unam aliquam refectionem sive convivium, quod propriè intelligitur per totum atque integrum Sacramentum Eucharistiæ.

100. **de qua unitate integritatis loquitur Doctor Subtilis;**

Hæc est unitas integritatis, de qua loquitur nostra Conclusio, juxta mentem Doctoris Subtilis suprà numero 4. ibi: *De unitate huius Sacramenti dico, quòd bene possibile esset plura sensibilia concurrere in fundamento unius Sacramenti simpliciter, ut suprà dictum est de ablutione, & verbis in fundamento relationis Baptismi: sed ibi neutrum illorum est aliquid illius Sacramenti sine altero: hîc autem, & species panis continent suum signatum sine speciebus vini, & è converso.*

Hîc docet Scotus utramque speciem non constituere unum aliquod indivisibile Sacramentum, sicuti ablutio, & forma verborum componunt unum aliquod indivisibile Sacramentum Baptismi.

Pergit, & considerans Corpus, prout est aliud essentialiter à Sanguine, scilicet prout includit solas partes animatas, cujusmodi non est Sanguis: *Licèt*, inquit, *ipsum, & Sanguis sint primò diversa signata: tamen constituunt unum signatum totale, quod est Corpus secundo modo*, videlicet ut omnia illa includit, quæ pertinent ad totum corpus organicum, sive sint partes animatæ, sive sint alia non formaliter animata, ut humores & spiritus. *Et ita signum proprium Corporis primo modo, & signum proprium Sanguinis possunt esse unum signum unitate integritatis, non autem indivisibilitatis.*

Congruentiam ibidem subjungit dicens: *Congruit autem hoc Sacramentum habere talem unitatem integritatis, & non indivisibilitatis, quia est ad completam nutritionem animæ, quæ significatur per completam nutritionem corporis: completa autem nutritio corporis fit ex aliquo uno unitate integritatis, non unitate indivisibilitatis, scilicet ex alimento; non enim nutrit sufficienter cibus sine potu, nec è converso.* **ejusque assignat congruentiam.**

Ecce unitas integritatis hujus Augustissimi Sacramenti. Ecce unica totalis species infima desumens suam unitatem atque totalitatem, partim ex significato principali, quatenus utraque species de facto significat totum atque integrum Christum, partim ex significato secundario, in quantum gratia, quæ confertur per unam speciem, quantumvis sufficiens ad salutem, sive ad spiritualem nutritionem (in quo distinguitur à cibo corporali, qui, secundùm Doctorem suprà, non sufficienter nutrit sine potu) ordinatur ad unam aliquam completam nutritionem cum gratia alterius speciei. 101.

Unitas & totalitas hujus Sacramenti desumitur partim ex significato principali, partim ex secundario;

Enimverò licèt ex vi verborum præcisè sub speciebus panis non ponatur nisi Corpus, & sub speciebus vini non nisi Sanguis; ita quòd in triduo mortis fuissent absolutè separatim posita, tamen de facto non significantur, nisi prout in re existunt: cùm ergo conjunctim semper inveniantur, eatenus etiam per utrumque Sacramentum significantur, etsi non præcisè ex vi verborum; ut proinde utraque forma, & ex consequenti species, unum constituant totale Sacramentum, significans verum atque integrum Christum: species quidem panis per modum cibi, species autem vini per modum potûs, adeoque significatio unius ordinatur ad integrandam cum significatione alterius integram significationem unius convivii, quod suprà Scotus intelligit per *Alimentum.*

Vi verborum sub speciebus panis non nisi Corpus, sub speciebus vini non nisi Sanguis ponitur.

Utriusque tamen significatio partialis integrat significationem unius convivii.

Ex quo patet responsio ad hanc illationem: Ergo qui suscipit unam speciem, non suscipit integrum Sacramentum Eucharistiæ; nec in 102.

Sacrario

Sacrario asservatur, integrum Sacramentum sub una specie.

Lugo. Quo non obstante quælibet species appellatur Sacramentum. Quippe licèt in rigore loquendo, ut notat Card. Lugo disp. 7. sect. 1. n. 12. hæ, & similes consequentiæ possent concedi sine inconvenienti; siquidem adhuc quælibet species simpliciter appellari deberet Sacramentum (quod sufficit ad salvandas locutiones Conciliorum & SS. Patrum) sicuti qui comedit partem carnis, dicitur simpliciter comedere carnem, licèt non comedat carnem integram, sed partialem: nihilominus convenientiùs dici videtur de singulis speciebus, non esse integrum convivium sive alimentum, quàm non esse integrum Sacramentum. Sic qui in prandio sumit unum ferculum, non rectè dicitur sumpsisse integrum prandium, bene integrum cibum.

Similiter ergo qui accipit unam speciem Eucharistiæ, accipit quidem integrum cibum, qui est verum Sacramentum, & essentialiter integrum, quia sufficienter causat gratiam nutrimentalem, non est tamen propterea integrum convivium; quia hoc significat totum aliquod artificiale ex multis ferculis, sive ex cibo & potu; quod compositum non invenitur in singulis speciebus seorsim, tametsi per separationem fiant totalia Sacramenta, cùm antè solùm essent partialia, sicuti pars aquæ separata, fit aqua totalis. Quæ magis vera apparent in sententia probabili, affirmante unam speciem seorsim sumptam conferre æqualem gratiam & eundem planè effectum. (utpote causativa gratiæ nutrimentalis.)

103. Hanc unitatem integritatis docet Catechismus Romanus. Porrò hanc unitatem integritatis, & non aliam, docet Catechismus Romanus parte 2. cap. 4. quæst. 10. in principio: *Licèt*, inquit, *duo sint elementa; panis scilicet, & vinum, ex quibus integrum Eucharistiæ Sacramentum conficitur, non tamen plura Sacramenta, sed unum tantùm esse, Ecclesiæ auctoritate docti confitemur.* Rationem subjungit: *Aliter enim septenarius Sacramentorum numerus, quemadmodum semper traditum, atque à Concilio Lateranensi, Florentino, & Tridentino decretum est, constare non poterit.*

Sicuti autem huic numero non repugnat diversitas specifica plurium Ordinum, quia nimirum omnes illi Ordines sunt tantummodò plura Sacramenta partialia, ex quibus conflatur unum aliquod totale ac completum Sacramentum, quod significat efficaciter gratiam necessariam ad ministerium Ecclesiasticum; & quia omnes spectant & diriguntur ad unam aliquam potestatem in Ecclesia militante: sic quoque minimè obstant eidem numero plures partes Eucharistiæ specie differentes, quarum singulæ sunt verum Sacramentum & totale, quando seorsim accipiuntur, quia omnes ordinantur ad unum aliquod integrum & perfectum convivium, sive spiritualem animæ refectionem.

104. sicut & diversitatem partium. Et hanc differentiam partium satìs significat Catechismus suprà, quando dicit: *Unum esse oportet* (hoc Sacramentum) *atque unum quidem, non quia individuum sit, sed quia unius rei* (juxta jam dicta) *significationem habet.*

Eadem diversitas partialis colligitur ex Collecta Missæ de Venerabili Sacramento ibi: *Sacramenta quæ sumpsimus:* & oratione post Communionem Missæ de Beata Virgine ibi: *Sumptu Domine salutis nostræ subsidiis:* atque ex pluribus aliis locutionibus Ecclesiæ, & Sanctorum Patrum ac Conciliorum, in quibus Eucharistia nuncupatur Sacramenta, utpote in se complectens plures partes, quæ singulæ sunt vera & propriè dicta Sacramenta, instar diversorum Ordinum, qui quidem in se, & specie suâ partiali seorsim collati, sunt Sacramenta totalia, simul tamen sumpti constituunt tamquam partes integrales unum aliquod Sacramentum Ordinis, non unum individuum, sive unitate indivisibilitatis, sed unitate integritatis, de quo plura proprio loco; non enim in omnibus est paritas. (Hæc insuper colligitur ex Collecta Missæ de Venerabili Sacram.)

Utcumque sit, si multiplicitas Ordinum, quæ major est, stat cum decreto à Conciliis numero septenario, magìs stabit multiplicitas Eucharistiæ. Et si intelligi possit conflari unum Sacramentum ex 7. vel 8. Ordinibus, quantò potiùs ex duabus speciebus Eucharisticis componi poterit unum signum sacramentale, quod simpliciter Sacramentum, sive Eucharistia appelletur? (Cum hac diversitate stat septenarius numerus Sacramentorum.)

Atque hæc quidem de unitate, & distinctione specifica; progrediamur ad numericam, pro qua ponitur

CONCLUSIO VI.

Sacramentum Eucharistiæ multiplicatur numero penes multiplicationem specierum, factam etiam post Consecrationem.

Sic consequenter loquendum est ad nostra principia: quippe Conclusione quartâ docuimus solas species consecratas absolvere essentiam hujus Sacramenti, ut est permanens, & species dumtaxat in recto importari. Quidni ergo speciebus numero multiplicatis, etiam multiplicetur Sacramentum? Ita enim plures homines habentes eandem albedinem, denominantur plura alba, propter multiplicationem significati recti. 105. (Multiplicatis numero speciebus, multiplicatur Sacramentum.)

Hæc controversia de modo loquendi est, non de re, & ideo dixi sic consequenter loquendum esse: nam quod attinet ad ipsam rem; constat apud omnes; Primò Corpus & Sanguinem sub omnibus speciebus esse numero eadem. Secundò species physicè numero distingui,

juxta physicam earum multiplicationem, sive ab invicem separationem. Tertiò non esse eandem numero gratiam, quæ diversis communicantibus confertur. Quartò non causari majorem gratiam à pluribus hostiis simul sumptis, quàm ab una sola, nisi interior dispositio augeatur.

106. Dissensio est inter Doctores; An Sacramentum vocari debeat numero multiplex per ordinem ad species, an verò per ordinem ad Corpus Christi, aut sumptionem ejus.

Card. Lugo hîc disp. 2. sect. 2. n. 15. consequenter ad sua principia docet; Sacramentum Eucharistiæ nec per pluralitatem specierum, nec sumptionum multiplicari numero, sed simpliciter, & absolutè loquendo posse dici unum & idem numero Sacramentum Eucharistiæ, quod ubique terrarum ab omnibus fidelibus accipitur.

Lugo putat debere dici unum ratione Corporis in recto per Eucharistiam importati;

Existimat siquidem Eucharistiam in recto importare Corpus Christi, & species in obliquo: jam autem ad pluralitatem concreti, debet plurificari significatum rectum: non enim essent duo alba, si duæ albedines ponerentur in eodem subjecto: bene autem è contra, ut statim diximus, si una albedo poneretur in duobus subjectis. Cùm ergo idem Corpus contineatur sub omnibus speciebus, sequitur manifestè ex principio Cardinalis idem numero Sacramentum sumi ab omnibus fidelibus.

quod putat significasse Apostolum 1. Cor. 10.

Et hunc modum loquendi putat significasse Apostolum 1. Cor. 10. v. 17. *Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus.* Quod intelligi debet de unitate numerica, alioquin non bene dicerentur omnes fideles unum corpus, sicut nec in naturalibus bene infertur esse omnes idem corpus, quia de eodem alimento in specie participant. Hæc Eminent.

107. Quæ utique, supposito contrario principio, probant nostram Conclusionem. Multiplicatâ etenim totâ essentiâ, aut saltem parte essentiali, necesse est ipsum totum multiplicari.

qui explicatur

Ad Apostolum dico, intelligi posse, vel de unitate numerica rei contentæ sub speciebus, quæ aliquando à SS. Patribus appellatur simpliciter Sacramentum, vel de unitate specifica specierum, attentâ, sive conjunctâ cum unitate numerica Corporis, quæ sufficiens est, ut Sacramenta alioquin physicè numero distincta, unum & idem numero moraliter Sacramentum constituant. Numquid secundùm Apostolum omnes fideles unum numero physicè Corpus? Minimè, inquis, sed moraliter ac mysticè. Ergo similiter unus numero panis moraliter ac mysticè.

Cæteroquin, an etiam idem numero Baptismus in omnibus fidelibus? An eadem numero fides? Et tamen teste Apostolo ad Ephes. 4. vers. 4. & 5. *Vnum corpus & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ. Vnus Dominus, una Fides, unum Baptisma.*

Ephes. 4.

de unitate specifica, uti fidei & baptismi,

Sicuti ergo propter unitatem specificam fidei, & unitatem specificam Baptismi omnes fideles unum corpus mysticum sumus; sic itidem dici possumus unum corpus mysticum propter unitatem specificam panis Eucharistici, de quo omnes participamus; tametsi in naturalibus non bene inferatur, esse omnes idem corpus physicum, quia de eodem alimento in specie participant.

ita & panis Eucharistici.

Disparitas est; quia alimentum corporale convertitur in substantiam aliti: si ergo alimentum numero distinctum, etiam substantia aliti similiter diversa; quod liquet non habere locum in alimento spirituali respectu corporis mystici. Et verò quis ignorat non semper valere argumentum à physicis & naturalibus, ad moralia & mystica?

Sed rursus contra Conclusionem arguit Card. suprà n. 19. Ex ea sequitur, in pixide tot esse Sacramenta, quot sunt particulæ consecratæ; hoc autem difficile est: Primò, quia est contra communem modum loquendi: nemo enim dicit Sacerdotem, dum sumit hostiam in tres partes divisam, sumere tria Sacramenta Eucharistiæ: sicut nec qui comedit frustum panis in tres partes divisum, dicitur comedere tres cibos. Secundò, quia si essent plura Sacramenta, deberent causare plures gratias, & habere plures significationes distinctas. 108.

Nova Lugonis objectio proponitur.

Ejusdem prima probatio.

Secunda probatio.

Ad objectionem responsio.

Respondeo ad primum; in rigore sine aliquo inconvenienti admitti posset hujusmodi locutio; communiter tamen homines oppositum pronuntiant; quia tres illæ partes, vel tres integræ hostiæ (perinde enim est sive sit hostia disjuncta ab aliis ante Consecrationem, sive particula decerpta ex hostia post ejus Consecrationem) habent eundem effectum, & ita in morali æstimatione censentur quasi unum Sacramentum, cùm à parte rei & physicè sint plura: quemadmodum cùm plures unum baptizant, licèt physicè efficiant plura Sacramenta, tamen propter identitatem effectûs communiter dicuntur unus Baptismus.

Plures hostias censeri moraliter quasi unum Sacramentum propter eundem effectum;

Alioquin quando plures hostiæ diversis distribuuntur hominibus, plura certè in communi sermone distribuuntur Sacramenta. Ut quid ita, nisi quia antea erant plura Sacramenta, nata ex se causare diversum effectum in multis subjectis? Quippe per solam localem disjunctionem non fiunt physicè plura, quæ antea non erant nisi unum: bene per discontinuationem partium unius entitatis physicè continuæ.

Ad secundum nego istam sequelam: Sunt plura Sacramenta, ergo causant plures gratias sive effectus: contrarium quippe cernitur in casu, quo duo simul eundem baptizant, probabiliter, ut ostendimus disp. 2. sect. 5. conclus. 6. per plura Baptismata. 109.

& plura Sacramenta non debere causare plures effectus.

Causæ totales sint ejusdem effectûs, sive partiales, non curo: etenim homo & equus, ut causæ

causæ partiales trahentes eundem currum manent specie distinctâ. Similiter species panis & vini in ratione Sacramenti specie distinguuntur, tametsi in sententia multorum sint causæ partiales ejusdem effectûs gratiæ inhærentis. Ergo pariformiter plura Baptismata; & plures hostiæ consecratæ censeri debent plura Sacramenta numero distincta, etiam dato quòd concurrant ad eundem effectum instar causarum partialium.

etsi forent partiales:

Equidem quælibet species habet significationem suam & causalitatem independenter ab altera, sic quòd etsi sola esset; æquè significaret & causaret; ergo non constituit cum altera unum aliquod atque individuum physicè Sacramentum, sicuti duo homines simul portantes idem pondus, non constituunt propterea unum individuum hominem. Et eadem est ratio de Baptismo.

110. Dicastill.

Unde sequitur contra Dicastillonem disp. 1. n. 75. plures hostias simul sumptas ab eodem, non solùm esse plura Sacramenta in actu primo, id est, plura signa, quæ seorsim ab aliis possent causare effectum gratiæ; verùm etiam in actu secundo: quia causant eandem gratiam; vel tamquam causæ totales, vel saltem tamquam causæ partiales, quæ licèt constituant unam causam totalem, adeòque Sacramentum unum totale; attamen in se manent Sacramenta partialia numero distincta.

si v. g. plures hostiæ simul ab eodem sumerentur.

Sicut species panis & vini simul sumptæ, & conferentes eandem gratiam, sunt & permanent Sacramenta partialia specie distinctâ, non tantùm per ordinem ad gratiam subsistentem; quæ sub qualibet specie, præcisè ex vi verborum, diversa est, scilicet Corpus sub specie panis; & Sanguis sub specie vini, quod secundùm nostra principia sufficeret; verùm etiam respectu gratiæ inhærentis.

111. Malè ergo infertur ex unitate numerali effectûs, unitas numeralis hujus Sacramenti;

Dico itaque ex unitate numerali effectûs, malè inferri unitatem numeralem hujus Sacramenti, cùm plures causæ, per diversas saltem partiales causalitates, possint unum & eundem individuum effectum producere. Et consequenter assero, si duo, vel plures rami virides, quorum singuli per se sufficerent ad significandum vinum venale, simul in unum fasciculum appenderentur ad portam, aut plura vexilla alba exponerentur in turri in signum pacis, ubi unum sufficeret; assero, inquam, plura ibi esse signa numero distincta, non solùm in actu primo, sed etiam in actu secundo; æqualiter siquidem repræsentarent potentiæ cognitivæ vinum & pacem, cùm nulla foret ratio, quare potiùs intellectus moveretur ab uno ramo aut vexillo, quàm ab alio.

uti ex unitate signati unitas signorum.

Certè ignoro, quare Christus non potuisset distinctam conferre gratiam per plures hostias, etiam simul sumptas; sicuti confert distinctam gratiam, quando plures eumdem simul absolvunt ab eisdem peccatis. Cur autem in præsenti noluerit multiplicare illos effectus, penes ipsum est. Non dubito, quin propter multa inconvenientia, cuilibet rem perspicienti, obvia. Fortè etiam ut significaret idem Corpus sub omnibus hostiis contineri. Sed de effectu Eucharistiæ infrà. Nunc cum Lugone disp. 2. sect. 3. n. 21.

112. Objectio Lugonis, quòd Sacramentum Pœnitentiæ habet plures partes integrantes, quæ propter unitatem moralem sunt unum Sacramentum;

Opponis III. & instas; Sacramentum Pœnitentiæ habet etiam plures partes integrantes, quarum singulæ possent esse Sacramentum seorsim; & tamen non dicitur plura Sacramenta, sed unum propter unitatem moralem, licèt habeant distinctionem physicam: ergo idem dici potest de Sacramento Eucharistiæ. Majorem ostendit, quia posset quispiam bis confiteri eadem; idque cum duplici contritione: Sacerdos quoque ita pronuntiare formam, ut dimidia pars prolationis singularum syllabarum sufficeret ad integrandam sufficientem absolutionem velociùs prolatam; unde illa prolatio posset dividi in duas.

Responsio.

Respondeo; dividat Card. illam prolationem, sicut nos dividimus hostias; pronuntiet Eminent. unam dimidiam partem, alius aliam; confessio fiat utrique; & audeo dicere etiam cum unico dolore confici duplex Sacramentum; quemadmodum cum una prolatione verborum Consecrationis conficiuntur plura Sacramenta Eucharistiæ, si hostiæ, super quas proferuntur, actu sint distinctæ & ab invicem divisæ, quamvis una localiter sit conjuncta alteri, sive contigua. Quippe sola contiguitas plurium rerum, v. g. duorum hominum, sicut non facit ex illis unum numero hominem, ita sola contiguitas plurium hostiarum consecratarum, non efficit illas unum Sacramentum.

113. Sæpè multiplex est Sacramentum, ubi unica & eadem est forma verborum.

Uti nec simultanea earum sumptio, aut Consecratio. De Consecratione patet ex Sacramento Pœnitentiæ & Baptismi; quippe eâdem & unicâ formaliter formâ verborum plura simul administrantur Sacramenta, si suscipientes plures sint: ergo etiam eisdem verbis Consecrationis semel prolatis, effici possunt plura Sacramenta Eucharistiæ, si hostiæ consecrandæ actu fuerint plures; quamvis enim sit unica Consecratio activa, passiva tamen multiplex, actu quidem, & formaliter, si hostiæ nunc sint multiplices; virtualiter autem, si una continua in plures divisibilis.

Consecratio activa plurium hostiarum potest dici virtualiter multiplex.

Quid si & ipsam Consecrationem activam dixero virtualiter multiplicem? Reverà eadem videtur ratio formæ Eucharisticæ, quando profertur supra plures hostias, & formæ Sacramenti Pœnitentiæ aut Baptismi, quando plures simul absolvuntur aut baptizantur.

114. Ex unitate sumptionis.

Quod attinet ad sumptionem, quis ambigat simul sumi posse cibum & potum, v. g. partem hostiæ, quæ in calice est, unà cum vino? Et tamen sunt Sacramenta plura, ad minus numero. Idem argumentum formari potest de locali separatione, aut conjunctione. Ergo simi-

aut locali conjunctione non sequitur unitas Sacramenti,

similiter plures hostiæ simul in altari existentes, aut simul sumptæ, non ex hoc amittunt diversitatem suam numericam, quam haberent, si successivè acciperentur ab eodem, aut eodem tempore à diversis, vel si in diversis altaribus collocarentur.

Lugo.

Respondet Card. suprà n. 26. Neg. Conseq. Sicut enim, inquit, duo cibi diversi, v. g. carnes, & poma, quando sunt simul in mensa, dicuntur duo cibi; plura tamen poma ejusdem rationis simul posita non dicuntur plures cibi, sed unus: sic Corpus & Sanguis Christi sub speciebus diversis dicuntur duo Sacramenta, quia heterogeneïtas fecit pluralitatem: duæ tamen hostiæ simul positæ non dicuntur duo Sacramenta, sed unum; quia in his homogeneïs separatio facit pluralitatem, & conjunctio unitatem.

115. Sed hoc est quod quæritur: An sola separatio localis faciat pluralitatem numeralem, & conjunctio unitatem. Et retorquendo responsionem in Auctorem: sicuti duo homines sibi mutuò contigui, v. g. in eodem lecto, non dicuntur unus numero homo, sic neque plura poma ejusdem rationis posita in eadem scutella rectè vocantur unus numero cibus, secùs specie; ac per consequens plures hostiæ localiter conjunctæ in eadem pixide, quamvis sint idem Sacramentum specie, non tamen propterea idem numero.

Et ulteriùs, licèt in calice sit unum numero Sacramentum, tamen plures ex eodem bibentes, plura numero recipiunt Sacramenta; non præcisè propter diversam sumptionem, aut localem separationem specierum à se mutuò; sed per divisionem partium unius entis continui à toto: sicut ex una aqua fiunt duæ per separationem, sive sublationem, non contiguitatis seu localis approximationis, sed continuationis. Ac propterea additur in Conclusione: *Factam, etiam post Consecrationem.*

ubi nec multiplicitas præcisè ex diversa sumptione aut locali separatione specierum,

116. Eadem hostia bis sumpta idē Sacramentum permanens;

De cætero eadem hostia sumpta ab uno, & evomita; rursusque ab altero, vel ab eodem resumpta; tametsi diversos causet effectus gratiæ, idem erit numero Sacramentum; intellige, permanens, de quo intelligitur nostra Conclusio: nam transiens aliud, si verum est, sumptionem in ejus involvi essentiâ, & in recto importari dicendo: *Sumptio Eucharistiæ est Eucharistia transiens.* Atque idem communiter existimo de reconsecratione earumdem specierum, si consumptæ reproducerentur, modò hæc propositio admittatur: *Consecratio est Eucharistia transiens.* Patet, quia in casibus positis est verè duplex numero sumptio & Consecratio.

sed aliud Sacramentum transiens,

Ut ut sit de Sacramento transeunte; cùm Eucharistia permanens ante usum sit verum Sacramentum, & indifferens ut ab uno, vel pluribus accipiatur, non satis perspicio, quomodo ab usu pendeat ejus unitas, vel pluralitas; similiter ab effectu gratiæ sanctificantis, qui prius est Eucharistiæ transeunti, & ad quem actu causandum, unum, vel multiplicem, plures hostiæ sunt indifferentes, imò & unica hostia plures in se complectens partes, quæ seorsim pluribus possent distribui; præsertim cùm ratio Sacramenti non consistat in actuali causatione gratiæ, sed aptitudinali in subjecto disposito.

Unitas vel pluralitas Sacramenti permanentis non pendet ab usu, aut effectu gratiæ sanctificantis.

Intentio etiam Ministri, quâ intendit uni, vel pluribus dare, est nimis extrinseca: unus quippe potest habere intentionem dandi uni, alter pluribus.

Sed dices IV. cum Card. suprà n. 32. de eodem tritico & pane omnibus dabat Joseph Gen. 47. & tamen dicitur v. 12. quòd præbebat *cibaria singulis.* Et rursùs v. 22. Quòd Sacerdotibus *statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur.* Posset ergo similiter Eucharistia propter distributionem & separationem appellari multiplex cibus. 117.

Lugo. Gen. 47.

Respondeo; si per separationem intelligas divisionem unius entis continui, v. g. magnæ hostiæ in suas partes; concedo Sacramentum multiplicari penes multiplicationem partium, quæ separantur: alioquin sicuti triticum illud, de quo omnibus dabat Joseph, non erat unum aliquâ verâ unitate, sed solùm aggregatum plurium rerum numero distinctarum; quemadmodum cumulus lapidum, in quo omnes lapides sunt verè numero distincti; ita in præsenti per distributionem plurium hostiarum, pluribus hominibus factam, non fiunt plura Sacramenta, quæ antea erant verè unum Sacramentum; sed dumtaxat amittunt denominationem cumuli Sacramentorum: veluti si plures lapides simul congregati, à se mutuò localiter separentur, ampliùs nequeunt appellari cumulus lapidum.

Sacramentum multiplicatur penes multiplicationem partium, quæ separantur.

Objicies V. Singulæ partes unius hostiæ, etiam ante divisionem, sunt distinctæ per suam hæccëitatem: ergo etiam ante separationem, sive fractionem hostiæ sunt plura Sacramenta. 118.

Sed cur non multiplicatur ante fractionem?

Respondeo Neg. Conseq. Non enim sic sunt distinctæ per suam hæccëitatem, quin constituant unam aliquam numero hostiam continuam, adeoque unum numero Sacramentum; post fractionem autem sicut constituunt diversas numero hostias, ita & diversa numero Sacramenta. Simile fit in aqua continua, cujus partes (esto ante separationem per suam hæccëitatem distinctæ) non sunt plures numero aquæ, nisi post sublatam continuationem, neque rursùm constituent unum aliquod numero ens, qualitercumque sibi mutuò approximentur, nisi per novam earum continuationem.

Quia tunc partes constituunt unam aliquam numero hostiam continuam: post fractionem verò constituunt diversas numero hostias, adeoque diversa numero Sacramenta.

Quæ cùm ita sint: persisto in Conclusione, & iterum dico: Sacramentum Eucharistiæ permanens in rigore philosophico multiplicatur numero penes multiplicationem specierum, factam sive ante, sive post Consecrationem, impertinenter se habente locali approximatione, aut disjunctione; similiter simultaneâ, aut successivâ sumptione ab uno, vel à pluribus; item 119.

uno

Quamquam in morali & communi sermone non raró plures species unum simpliciter dicantur Sacramentum. S. Ambros.

uno vel multiplici effectu: quamquam non raró in communi sermone, propter simultaneam positionem in eodem loco, vel unicam sumptionem, aut etiam effectum, plures species unum simpliciter dicantur Sacramentum, & potissimùm propter unitatem rei contentæ, de qua intelligitur Divus Ambrosius in Epistola ad Heb. cap. 10. & ponitur de Consecratione dist. 2. cap. 53. *Vna*, inquit, *est hostia, non multa .... Sicut enim quod ubique offertur unum est Corpus, & non multa Corpora: ita & unum Sacrificium.*

Addere potuisset: *Et unum Sacramentum*, scilicet, quia una numero hostia, quæ sæpiùs significatur nomine Sacrificii, & unum numero principale significatum, quod etiam non raró, ut suprà diximus, appellatur Sacramentum.

Sunt plures Sacrificationes, uti sunt plures Consecrationes.

Cæteroquin etiam plura esse Sacrificia, sive, ut ita loquar, Sacrificationes, nemini potest esse dubium, quippe Sacrificatio idem est quod Consecratio. Quis autem ambigat plures in Ecclesia Dei esse Consecrationes?

Quod autem aliqui objiciunt: Si Verbum assumeret plures naturas, non essent plures homines, sed unus, nullam habet difficultatem. Nam imprimis id posset negari; quia tamen communiter à Scotistis, tamquam ex mente Scoti, admittitur; Respondeo Neg. Conseq. quia secundùm nostra principia solæ species sunt Sacramentum permanens. Deinde Corpus Christi non est propriè subjectum specierum, ut proinde non requiratur ejus multiplicatio, ad multiplicationem concreti, sive Sacramenti.

120. Petes pro fine, an Eucharistia permanens numero & specie distinguatur à Sacramento transeunte, v. g. species quatenus practicè significant Corpus & Sanguinem Christi, à speciebus quatenus practicè significant gratiam inhærentem?

Ex hypothesi quòd Corpus & Sanguis Christi sint vera pars essentialis Sacramenti transeuntis, responsio affirmativa est indubitata; sed quia hypothesis ab aliquibus negatur, hinc ab eisdem negatur hujusmodi distinctio. Sed quæ ratio? Quia, inquiunt, licèt Corpus Christi sit conditio requisita ut species efficaciter significent gratiam inhærentem, ipsique possit tribui aliqua moralis efficacia gratiæ, quatenus intuitu præsentiæ illius Deus uberiorem gratiam per hoc Sacramentum confert; nullo tamen modo est signum practicum, cùm non sit sensibile.

Ab aliquibus negatur specifica distinctio inter Eucharistiam transeuntem & permanentem.

Nec satisfacit, quod dicunt alii, esse sensibile per species, sicuti contritio est sensibilis per confessionem: quippe longè alio modo contritio cognoscitur per confessionem, quàm Christus per species: inter illa enim est connexio naturalis tamquàm inter causam & effectum, causa autem bene dicitur sensibilis per effectum: at inter species & Corpus Christi solùm est connexio voluntaria fide cognita, per quam non videtur illud fieri sensibile.

Illorum fundamentum solvitur.

Sed hæc ratio est parvi momenti. Quid enim refert sive causa fiat sensibilis per effectum, sive effectus per causam? Vel ex quo probatur ad sensibilitatem Sacramenti requiri connexionem naturalem inter causam & effectum, & non sufficere voluntariam fide cognitam? Profectò infallibilior est, imò omnino infallibilis connexio inter species consecratas, tamquam causam, & Corpus Christi, ut earum effectum; cùm tamen sæpissimè fallat connexio confessionis cum vero animi dolore.

Hæc de modo loquendi. Pergo ad rem, materiam, inquam, hujus Sacramenti; pro qua statuitur

SECTIO SECUNDA.

De Materia Eucharistiæ.

1. Materia remota Eucharistiæ duplex est, panis, & vinum. Matth. 26.

Loquimur de materia remota, seu ex qua tamquam termino à quo hoc Sacramentum efficitur, quæ duplex est, altera panis pro consecrando Corpore, altera vinum pro Sanguine. *Cœnantibus* quippe *eis*, inquit Matth. cap. 26. v. 26. 27. & 28. *accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit, deditq; Discipulis suis & ait: Accipite & comedite: Hoc est Corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic est enim Sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*

Dubitas fortè, quis liquor fuerit in calice? Ausculta quod sequitur v. 29. *Dico autem vobis: non bibam amodò de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cùm illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei.*

Similibus, imò pene eisdem verbis explicatur institutio hujus Sacramenti Marc. 14. & Luc. 22. Ut propterea nullus relinquatur ambigendi locus, etiam ipsis Acatholicis, de hac veritate, accedente præsertim traditione, & unanimi consensu Ecclesiæ.

Ratio principalis voluntas Christi. Scotus. Congruentia.

Ratio principalis est (utor verbis Doctoris Subtilis 4. dist. 11. q. 6. n. 1.) *quia Christus talem materiam consecrandam instituit, & in signum institutionis tali materiâ consecrandâ usus est.* Congruentiam accipio ex eodem Doctore in fine ejusdem numeri: *Quia cùm Sacramentum illud sit signum nutrimenti spiritualis, in illis congruè instituitur, quæ sunt signa principalis nutritionis corporalis.*

Princi-

Principale autem nutrimentum, quantùm ad cibum, est panis triticeus, quantùm verò ad potum, vinum de vite. Itaque

CONCLUSIO I.

Materia essentialis Eucharistiæ ex qua, ut termino à quo, conficitur Corpus Christi, est panis triticeus usualis.

2. Panis latè sumptus ex triplici rerum genere conficitur.

PRænotandum primò; panem latè sumptum ex triplici rerum genere posse confici. Primò ex fructibus arborum, ut castaneis, amigdalis &c. Secundò ex leguminibus, ut fabis, pisis &c. Tertiò ex granis, quæ generali nomine frumenta dicuntur, ut sunt illa, quæ crescunt in aristas, ut triticum, spelta, secale, seu siligo, avena, hordeum &c. Equidem extra controversiam est; panem ex quibusvis fructibus, vel leguminibus confectum, non esse materiam aptam Consecrationi.

Dissentiunt Doctores quænam grana sint verè triticum.

Prænotandum secundò; Doctores valde dissentire, quænam grana frumentorum sint verè triticum: nam siliginem, far, & speltam multi putant essentialiter esse triticum; plures negant; de hordeo, avenâ, & similibus granis omnes negant. Hæc dissensio præcipuè oritur inde, quòd prædicta nomina ubique non idem significent, nec prædicta frumenta eodem modo in omnibus regionibus nascantur. Utcumque sit, non apparet repugnantia in hoc, quòd sint plura tritica specie distinctâ, sicuti sunt plura vina de vite specie distinctâ.

3. Panis triticeus usualis est materia hujus Sacramenti.

His prænotatis; Conclusio est Doctoris Subtilis suprà, & aliorum Theologorum communiter contra paucos, qui existimant materiam hujus Sacramenti posse confici ex quovis frumento, ex quo fit panis, qui absolutè & sine additamento sic vocatur, qualem putant esse confectum ex spelta, & siligine; imò (si consequenter velint loqui) ex hordeo; quippe panis hordeaceus, de quo fit mentio Joannis 6. v. 9. *Est puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos*, ab aliis Euangelistis simpliciter appellatur panis Mar. 6. v. 38. *Quot panes habetis?* Et infrà v. 41. *Et acceptis quinque panibus, & duobus piscibus* &c. Luc. 9. v. 13. *Non sunt nobis plusquam quinque panes.* Et infra v. 16. *Acceptis autem quinque panibus, & duobus piscibus* &c.

Ioan. 6. Mar. 6. Luc. 9.

Probatur ex Florentino.

Contra hos itaque Doctores probatur sententia communis ex Florentino in decreto Unionis, ibi: *Tertium est Eucharistia Sacramentum, cujus materia est panis triticeus, & vinum de vite.* Materia, inquam, essentialis; alioquin nihil certi haberetur ex Concilio Florentino de materiis & formis essentialibus Sacramentorum: eodem quippe modo posset quis dicere, aquam naturalem (& sic de cæteris) non esse materiam essentialem Baptismi, sed tantùm magis congruam. Sanè omnes unanimiter admittunt, vinum de vite esse materiam necessariam necessitate Sacramenti. Quidni ergo & panis triticeus?

Et quamquam Concilium non utatur expressè illâ voce, *Essentialis*, (uti neque in materiis, & formis aliorum Sacramentorum) equidem rem ipsam non obscurè significat, aliter planè loquendo de aqua, quæ solâ necessitate præcepti adhibenda est, quàm de vino: non enim dicit, *vinum aquâ mixtum*, aut *vinum lymphatum*, sed, *vinum*, inquit, *de vite, cui ante Consecrationem aqua modicissima adhiberi debet*, scilicet ex præcepto.

Ratio à priori hujus veritatis est voluntas Christi, quam *Apostolica traditio* (verba sunt Catechismi Romani parte 2. cap. 4. §. 12.) *nos docuit, & Ecclesiæ Catholicæ auctoritas firmavit.* Accedat factum Christi: non enim verosimile est panes azymos (quibus in solemnitate Paschæ, in qua, ut suprà sect. 1. conclus. 2. probavimus, Christus hoc Sacramentum instituit, Judæi utebantur) ex hordeo, aut simili materia fuisse, & non potiùs ex tritico, quod simpliciter est hominibus cibus accommodatissimus: atque ut Scotus suprà loquitur: *nutrimentum principale*; alia quippe frumenta in defectum ejus adhibentur. 4. Ratio à priori est voluntas Christi. Catech. Rom.

Unde & panes propositionis (de quibus Levit. 24. v. 5. quique fuerunt figura hujus Sacramenti) ex simila, id est, farina tritici conficiebantur, tamquam digniore, & magis confortativa, ideòque præfigurativa dignitatis, & efficaciæ hujus admirabilis Sacramenti.

Aliam congruentiam accipit Scotus suprà ex illo verbo Joan. 12. v. 25. *Nisi granum frumenti* &c. *Ubi Christus*, inquit Doctor, *se grano frumenti comparat. Unde Aug. ibi: Cùm sint multa grana frugum, nulli se comparat nisi illi. Unde mos cœpit Ecclesiæ, de hoc solo grano confici Corpus Christi.* Sed illa verba in textu non reperio. Quare Hiquæus in suo commentario ad illum locum Scoti num. 5. notat, non esse Divi Augustini, sed Glossæ. 5. Ratio congrua assignatur à Scoto.

Cujuscumque sint, per *frumentum* intelligit solùm triticum (quamvis aliquando generaliùs accipiatur) juxta illud Deuteron. 8. v. 8. *Terram frumenti, hordei, ac vinearum* &c. Ubi expressè distinguit Scriptura frumentum à cæteris granis, intelligens per *frumentum*, triticum, prout etiam intelligit Gen. 44. v. 1. *Imple saccos eorum frumento*, id est, tritico. Nam v. 25. sic lego: *Revertimini, & emite vobis parùm tritici.* Et alibi non raro eâdem utitur acceptione. Deuter. 8. Genes. 44.

Quâ etiam usi fuerunt Concilia & Pontifices, qui dixerunt materiam Eucharistiæ esse panem ex frumento confectum, id est, ex tritico, quod inter frumenta potissimum est, & maximè usitatum.

Perinde

Sufficit triticum cujuscumque speciei.

Perinde autem est, cujuscumque speciei (si plures dentur) triticum assumatur, dummodò à peritis certò judicetur,& communiter appelletur triticum : alioquin materia, aut absolutè erit insufficiens,aut saltem dubia, quod satis est,ut quilibet ab ea sub gravi peccato teneatur abstinere; cùm vix possit occurrere tanta necessitas, quæ usum materiæ dubiæ excuset ab irreverentia.

6. Sed cur additur in Conclusione ly *Usualis?* Resp. ut excludantur à materia consecrabili pasta, id est, massa farinæ, aquæ subacta, nondum cocta, panes dulciarii, & similia, quæ quamvis fortè à communi pane specie physicâ non distinguantur; attamen nomen panis vel non sortiuntur, sed aliud distinctum; vel non nisi cum addito, ut patet in exemplis allatis.

sic subacta aquâ, & coctum igne, ut panis usualis censeatur.

Oportet itaque quòd sit farina triticea, aquâ elementari coagulata, ab igne cocta per modum assationis in furno, sub cinere, ferro calido, aut simili modo; illa quippe sola simpliciter appellatur panis, & hujusmodi communiter homines utuntur : Scripturæ autem, & definitiones Conciliorum simpliciter & propriè intelligendæ sunt, nisi aliquid obstet.

7. ut communiter docent Doctores,

Hæc est doctrina communis, quam tradit Scotus suprà ibi: *De hac etiam farina triticea, aquâ elementari coagulatâ, debet panis formari : quia ita supponitur panem illum fuisse formatum, quo usus est Christus consecrando : nec sufficit pasta; sed panis, quia sic constitutum est.*

quibus cōsentit Scotus,

Idem docet eâdem quæstione n. 3. inquiens: *Quoad secundum dubium, bene probabile est, quòd pasta, & panis non differunt specie : quia per decoctionem pastæ in furno, vel alio modo ab igne, non fit nisi exhalatio humoris commixti cum partibus farinæ, & hæc mixtio est per iuxtapositionem : talis autem separatio non mutat speciem, quia nec etiam mixtio. Nec tamen de pasta potest confici* (Sacramentum) *quia noluit Christus in Sacramentis suis istam subtilem disputationem de differentia specifica imponere nobis, sed quòd panem triticeum usualem haberemus communiter pro materia Consecrationis, ut sit secundùm Damascenum l. 4. cap. 14. illud, quod communiter consuevit esse nutrimentum corporale, ipsum vel simile esset nobis Sacramentum institutum spirituale.*

Et si arguas, inquit: *Panis fit pasta per modicam compressionem in digitis*, aut per madefactionem, *quare nec post talem compressionem à digitis*, aut madefactionem, *videtur materia consecranda, sicut ante decoctionem?*

Resp. hoc probat, quòd non differt specie panis à pasta, sed non probat, quòd pasta sit materia consecrabilis. Et si quæras de pane tali recenti,& reducto in pastam an sit consecrabilis? Resp. quòd sic; quia quantumcumque remittatur in illo consueta duritia, quæ consuevit esse in pane cocto: tamen ex quo semel coctus est,& panis fuit, nisi manifestè recedat à ratione panis usualis, non recedit à ratione panis consecrabilis.

Aliàs siquidem, quando hostia in ore madefieret, statim amitteret accidentia panis, & per consequens Consecrationem, quod nemo asserit. Et contrarium constat experientiâ in speciebus evomitis ita integris apparentibus, ac si recens fuissent positæ in ore, saltem non notabiliter corruptis.

Et hinc signanter dixit Doctor: *Nisi manifestè recedat à ratione panis usualis.* Posset quippe tanta fieri compressio aut madefactio, ut perderet nomen panis, & consequenter rationem materiæ consecrabilis.

Aliud dubium movet ibidem Scotus n. 2. de amydo, seu amylo; an ex ipso possit fieri, panis consecrabilis? *Et videretur*, inquit, *primâ facie, quòd talis panis esset consecrabilis : tum quia ille usualiter reputatur panis triticeus, & Christus instituit Sacramentum in pane triticeo usuali : tum quia illæ depurgationes, quæ fiunt circa amydum præparandum, non videntur alterare à specie farinæ triticeæ : non enim fiunt ibi, nisi decolationes, & purgationes & huiusmodi: hæc autem non videntur alterare medullam tritici à specie sua.* Hæc pro parte affirmativa. 8.

qui movet dubium de amydo, an ex ipso fieri possit panis consecrabilis.

Fundamenta partis affirmantis.

Pro parte negante : Si credatur, inquit, *expertis in rebus de qualitatibus consequentibus eas, quæ innotescunt ex operationibus, per quas qualitates cognoscimus, & distinguimus substantias; aliter enim non cognoscimus distinctionem ignis ab aqua, nisi per ea, quæ innotescunt nobis ex operationibus : & secundùm Medicos qualibet species habet qualitatem, & operationem à tota specie, quæ non competit sibi per talem mixtionem; sed consequitur formam propriam talis speciei, & huiusmodi qualitas & operatio alia est in tota specie in amydo,& alia in pane triticeo, sicut apparet cernentibus eas, & assignantibus proprietates tales, & tales quantùm ad effectus, ex quo videtur quòd amydum sit totaliter alterius speciei à pane triticeo : Et Confirmatur istud : non enim per aliud probamus acetum & agrestam differre specie à vino, & per consequens, non esse materiam Consecrationis quantùm ad vinum, nisi quantùm ad qualitates & operationes, quia scilicet acetum est à tota specie frigidum: vinum autem à tota specie calidum.*

& negantis proponuntur.

His pro utraque parte maturè expensis resolutio Doctoris, & nostra est : *Cùm certum sit, farinam tritici purgatam secundùm communem purgationem,eo modo scilicet, quo pistores solent eam purgare, esse materiam convenientem ad faciendum panem consecrabilem : & dubium sit, an amydum sit huiusmodi materia : & pars negativa multùm sit probabilior, non sine peccato aliquis se exponit tali dubio, maximè ille, qui præparat hostias consecrandas, quia sibi simpliciter est certū, quòd de tali materia præparat.* Quale sit illud peccatum, vide disp. 1. sect. 7. concl. 15. 9.

Resolutio Scoti.

Solùm hîc adverte ad hujusmodi quæstiones resolvendas, non tam debere attendi unitatem, vel diversitatem specificam physicam materiæ, quàm moralem, id est, an juxta communem usum reputetur pro pane triticeo talis materia, nec ne : nam, ut bene Scotus suprà n. 3. *Noluit Christus in Sacramentis suis istam subtilem disputationem de differentia specifica imponere nobis, sed quòd panem triticeum usualem haberemus communiter pro materia Consecrationis.*

Maximè attendendum, utrùm sit panis usualis ...

Principale autem nutrimentum, quantùm ad cibum, est panis triticeus, quantùm verò ad potum, vinum de vite. Itaque

CONCLUSIO I.

Materia essentialis Eucharistiæ ex qua, ut termino à quo, conficitur Corpus Christi, est panis triticeus usualis.

2. Panis latè sumptus ex triplici rerum genere conficitur. PRænotandum primò; panem latè sumptum ex triplici rerum genere posse confici. Primò ex fructibus arborum, ut castaneis, amigdalis &c. Secundò ex leguminibus, ut fabis, pisis &c. Tertiò ex granis, quæ generali nomine frumenta dicuntur, ut sunt illa, quæ crescunt in aristas, ut triticum, spelta, secale, seu siligo, avena, hordeum &c. Equidem extra controversiam est, panem ex quibusvis fructibus, vel leguminibus confectum, non esse materiam aptam Consecrationi.

Dissentiunt Doctores quænam grana sint verè triticum. Prænotandum secundò; Doctores valde dissentire, quænam grana frumentorum sint verè triticum: nam siliginem, far, & speltam multi putant essentialiter esse triticum, plures negant; de hordeo, avenâ, & similibus granis omnes negant. Hæc dissensio præcipuè oritur inde, quòd prædicta nomina ubique non idem significent, nec prædicta frumenta eodem modo in omnibus regionibus nascantur. Utcumque sit, non apparet repugnantia in hoc, quòd sint plura tritica specie distinctâ, sicuti sunt plura vina de vite specie distinctâ.

3. Panis triticeus usualis est materia hujus Sacramenti. His prænotatis; Conclusio est Doctoris Subtilis suprà, & aliorum Theologorum communiter contra paucos, qui existimant materiam hujus Sacramenti posse confici ex quovis frumento, ex quo fit panis, qui absolutè & sine additamento sic vocatur, qualem putant esse confectum ex spelta, & siligine; imò (si consequenter velint loqui) ex hordeo; quippe panis hordeaceus, de quo fit mentio Joannis 6.
Joan. 6. v. 9. *Est puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos*, ab aliis Euangelistis simpliciter appel-
Mar. 6. latur panis Mar. 6. v. 38. *Quot panes habetis?* Et infrà v. 41. *Et acceptis quinque panibus, &*
Luc. 9. *duobus piscibus* &c. Luc. 9. v. 13. *Non sunt nobis plusquam quinque panes.* Et infra v. 16. *Acceptis autem quinque panibus, & duobus piscibus* &c.

Probatur ex Florentino. Contra hos itaque Doctores probatur sententia communis ex Florentino in decreto Unionis, ibi: *Tertium est Eucharistia Sacramentum, cuius materia est panis triticeus, & vinum de vite.* Materia, inquam, essentialis; alioquin nihil certi haberetur ex Concilio Florentino de materiis & formis essentialibus Sacramentorum: eodem quippe modo posset quis dicere, aquam naturalem (& sic de cæteris) non esse materiam essentialem Baptismi, sed tantùm magis congruam. Sanè omnes unanimiter admittunt, vinum de vite esse materiam necessariam necessitate Sacramenti. Quidni ergo & panis triticeus?

Et quamquam Concilium non utatur expressè illâ voce, *Essentialis*, (utì neque in materiis, & formis aliorum Sacramentorum) equidem rem ipsam non obscurè significat, aliter planè loquendo de aqua, quæ solâ necessitate præcepti adhibenda est, quàm de vino: non enim dicit, *vinum aquâ mixtum*, aut *vinum lymphatum*, sed, *vinum*, inquit, *de vite, cui ante Consecrationem aqua modicissima adhiberi debet*, scilicet ex præcepto.

Ratio à priori hujus veritatis est voluntas Christi, quam *Apostolica traditio* (verba sunt Catechismi Romani parte 2. cap. 4. §. 12.) *nos docuit, & Ecclesia Catholica auctoritas firmavit.* Accedat factum Christi: non enim verosimile est panes azymos (quibus in solemnitate Paschæ, in qua, ut suprà sect. 1. conclus. 2. probavimus, Christus hoc Sacramentum instituit, Judæi utebantur) ex hordeo, aut simili materia fuisse, & non potiùs ex tritico, quod simpliciter est hominibus cibus accommodatissimus: atque ut Scotus suprà loquitur: *nutrimentum principale*; alia quippe frumenta in defectum ejus adhibentur. 4. Ratio à priori est voluntas Christi. Catech. Rom.

Unde & panes propositionis (de quibus Levit. 24. v. 5. quique fuerunt figura hujus Sacramenti) ex simila, id est, farina tritici conficiebantur, tamquam digniore, & magis confortativa, ideòque præfigurativa dignitatis, & efficaciæ hujus admirabilis Sacramenti.

Aliam congruentiam accipit Scotus suprà ex illo verbo Joan. 12. v. 25. *Nisi granum frumenti* &c. *Ubi Christus*, inquit Doctor, *se grano frumenti comparat. Unde Aug. ibi: Cùm sint multa grana frugum, nulli se comparat nisi illi. Unde mos cœpit Ecclesiæ, de hoc solo grano confici Corpus Christi.* Sed illa verba in textu non reperio. Quare Hiquæus in suo commentario ad illum locum Scoti num. 5. notat, non esse Divi Augustini, sed Glossæ. 5. Ratio congrua assignatur à Scoto.

Cujuscumque sint, per *frumentum* intelligit solùm triticùm (quamvìs aliquando generaliùs accipiatur) juxta illud Deuteron. 8. v. 8. *Terram frumenti, hordei, ac vinearum* &c. Ubi expressè distinguit Scriptura frumentum à cæteris granis, intelligens per *frumentum*, triticum, prout etiam intelligit Gen. 44. v. 1. *Imple saccos eorum frumento*, id est, tritico. Nam v. 25. sic lego: *Revertimini, & emite vobis parùm tritici.* Et alibi non rarò eâdem utitur acceptione. Deuter. 8. Genes. 44.

Quâ etiam usi fuerunt Concilia & Pontifices, qui dixerunt materiam Eucharistiæ esse panem ex frumento confectum, id est, ex tritico, quod inter frumenta potissimum est, & maximè usitatum.

Perinde

Sufficit triticum cujuscumque speciei. Perinde autem est, cujuscumque speciei (si plures dentur) triticum assumatur, dummodò à peritis certò judicetur, & communiter appelletur triticum: alioquin materia, aut absolutè erit insufficiens, aut saltem dubia, quod satis est, ut quilibet ab ea sub gravi peccato teneatur abstinere; cùm vix possit occurrere tanta necessitas, quæ usum materiæ dubiæ excuset ab irreverentia.

6. Sed cur additur in Conclusione ly *Usualis?* Resp. ut excludantur à materia consecrabili pasta, id est, massa farinæ, aquæ subacta, nondum cocta, panes dulciarii, & similia, quæ quamvis fortè à communi pane specie physicâ non distinguantur; attamen nomen panis vel non sortiuntur, sed aliud distinctum; vel non nisi cum addito, ut patet in exemplis allatis.

sic subacta aqui, & coctum igne, ut panis usualis censeatur. Oportet itaque quòd sit farina triticea, aquâ elementari coagulata, ab igne cocta per modum assationis in furno, sub cinere, ferro calido, aut simili modo; illa quippe sola simpliciter appellatur panis, & hujusmodi communiter homines utuntur: Scripturæ autem, & definitiones Conciliorum simpliciter & propriè intelligendæ sunt, nisi aliquid obstet.

7. ut communiter docent Doctores. Hæc est doctrina communis, quam tradit Scotus suprà ibi: *De hac etiam farina triticea, aquâ elementari coagulatâ, debet panis formari: quia ita supponitur panem illum fuisse formatum, quo usus est Christus consecrando: nec sufficit pasta; sed panis, quia sic constitutum est.*

quibus consentit Scotus. Idem docet eâdem quæstione n. 3. inquiens: *Quoad secundum dubium, bene probabile est, quòd pasta, & panis non differunt specie: quia per decoctionem pastæ in furno, vel alio modo ab igne, non fit nisi exhalatio humoris commixti cum partibus farinæ, & hæc mixtio est per iuxtapositionem: talis autem separatio non mutat speciem, quia nec etiam mixtio. Nec tamen de pasta potest confici* (Sacramentum) *quia noluit Christus in Sacramentis suis istam subtilem disputationem de differentia specifica imponere nobis, sed quòd panem triticeum usualem haberemus communiter pro materia Consecrationis, ut sit secundùm Damascenum l. 4. cap. 14. illud, quod communiter consuevit esse nutrimentum corporale, ipsum vel simile esset nobis Sacramentum institutum spirituale.*

Et si arguas, inquit: *Panis sit pasta per modicam compressionem in digitis*, aut per madefactionem, *quare nec post talem compressionem à digitis*, aut madefactionem, *videtur materia consecranda, sicut ante decoctionem?*

Resp. hoc probat, quòd non differt specie panis à pasta, sed non probat, quòd pasta sit materia consecrabilis. Et si quæras de pane tali recenti, & reducto in pastam an sit consecrabilis? Resp. quòd sic; quia quantumcumque remittatur in illo consueta duritia, quæ consuevit esse in pane cocto: tamen ex quo semel coctus est, & panis fuit, nisi manifestè recedat à ratione panis usualis, non recedit à ratione panis consecrabilis.

Aliàs siquidem, quando hostia in ore madefieret, statim amitteret accidentia panis, & per consequens Consecrationem, quod nemo asserit. Et contrarium constat experientiâ in speciebus evomitis ita integris apparentibus, ac si recens fuissent positæ in ore, saltem non notabiliter corruptis.

Et hinc signanter dixit Doctor: *Nisi manifestè recedat à ratione panis usualis.* Posset quippe tanta fieri compressio aut madefactio, ut perderet nomen panis, & consequenter rationem materiæ consecrabilis.

Aliud dubium movet ibidem Scotus n. 2. de amydo, seu amylo; an ex ipso possit fieri, panis consecrabilis? *Et videretur*, inquit, *primâ facie, quòd talis panis esset consecrabilis: tum quia ille usualiter reputatur panis triticeus, & Christus instituit Sacramentum in pane triticeo usuali: tum quia illæ depurgationes, quæ fiunt circa amydum præparandum, non videntur alterare à specie farinæ triticeæ: non enim fiunt ibi, nisi decolationes, & purgationes & huiusmodi: hæc autem non videntur alterare medullam tritici à specie sua.* Hæc pro parte affirmativa. 8. qui movet dubium de amydo, an ex ipso fieri possit panis consecrabilis. Fundamenta partis affirmantis.

Pro parte negante: *Si credatur*, inquit, *expertis in rebus de qualitatibus consequentibus eas, quæ innotescunt ex operationibus, per quas qualitates cognoscimus, & distinguimus substantias; aliter enim non cognoscimus distinctionem ignis ab aqua, nisi per ea, quæ innotescunt nobis ex operationibus: & secundùm Medicos qualibet species habet qualitatem, & operationem à tota specie, quæ non competit sibi per talem mixtionem; sed consequitur formam propriam talis speciei, & huiusmodi qualitas & operatio alia est in tota specie in amydo, & alia in pane triticeo, sicut apparet consentientibus eas, & assignantibus proprietates tales, & tales quantum ad effectus, ex quo videtur quòd amydum sit totaliter alterius speciei à pane triticeo: Et Confirmatur istud: non enim per aliud probamus acetum & agrestam differre specie à vino, & per consequens, non esse materiam Consecrationis quantum ad vinum, nisi quantùm ad qualitates & operationes, quia scilicet acetum est à tota specie frigidum: vinum autem à tota specie calidum.* & negantis proponuntur.

His pro utraque parte maturè expensis resolutio Doctoris, & nostra est: *Cùm certum sit, farinam tritici purgatam secundùm communem purgationem, eo modo scilicet, quo pistores solent eam purgare, esse materiam convenientem ad faciendum panem consecrabilem: & dubium sit, an amydum sit huiusmodi materia: & pars negativa multùm sit probabilior, non sine peccato aliquis se exponit tali dubio, maximè ille, qui præparat hostias consecrandas, quia sibi simpliciter est certũ, quòd de tali materia præparat.* Quale sit illud peccatum, vide disp. 1. sect. 7. concl. 15. 9. Resolutio Scoti.

Solùm hîc adverte ad hujusmodi quæstiones resolvendas, non tam debere attendi unitatem, vel diversitatem specificam physicam materiæ, quàm moralem, id est, an juxta communem usum reputetur pro pane triticeo talis materia, nec ne: nam, ut bene Scotus suprà n. 3. *Noluit Christus in Sacramentis suis istam subtilem disputationem de differentia specifica imponere nobis, sed quòd panem triticeum usualem haberemus communiter pro materia Consecrationis.* Maximè attendendum, utrùm sit panis usualis.

Quis dubitat? Signa ergo distincta. Sed & significata diversa, Corpus scilicet, & Sanguis; quorum neutrum in altero essentialiter includitur, & ideo ex vi verborum separatim ponuntur; Corpus quidem sub speciebus panis, Sanguis autem sub speciebus vini, adeoque per se separatim significantur.

98. **quæ etiam causant distinctas gratias inhærentes;**

Numquid etiam causant distinctas gratias inhærentes? Equidem Corpus, utpote cibus, videtur causare gratias actuales magis confortativas; Sanguis verò, utpote potus, gratias magis exhilarativas, juxta illud Hymni Ecclesiastici: *Dedit fragilibus Corporis ferculum, dedit & tristibus Sanguinis poculum.*

saltem una causat per modum cibi, altera per modum potûs,

Et dato quòd utraque species eandem prorsus gratiam conferret, una equidem significat per modum cibi, altera per modum potûs: sicuti ergo cibus & potus, quamvis unam moralem refectionem constituant, specie tamen physicâ distinguuntur inter se; ita Sacramentum Corporis & Sanguinis, quod assimilatur potui & cibo, licèt sit moraliter una refectio spiritualis, equidem in se complectitur plura partialia Sacramenta specie physicâ inter se distincta, tamquam partes integrales, quatenus integrant unum perfectum convivium, quod constat cibo & potu.

integrantes unum perfectum convivium:

Sicut domus, etsi sit species infima, tamen habet varia ingredientia specie distinctâ, quæ illam integrant. Et sicut unum integrum convivium integratur ex variis ferculis, quorum tamen singula sunt verus cibus.

99. **Trident.**

Quapropter Tridentinum suprà, docet secundò: *Sub altera tantùm specie totum atque integrum Christum, verumq; Sacramentum sumi.* Nota quòd non dicat, *Totum atque integrum Sacramentum*, sed, *verum Sacramentum*, quo significet unam speciem ab altera separatam, esse propriè dictum Sacramentum, signum scilicet sensibile, practicum gratiæ sanctificantis necessariæ, & sufficientis ad salutem; adeoque secundùm se perfectum, & in ratione essentiali Sacramenti integrum: sic tamen, quòd cum altera specie conjuncta, componat unam aliquam refectionem sive convivium, quod propriè intelligitur per totum atque integrum Sacramentum Eucharistiæ.

100. **de qua unitate integritatis loquitur Doctor Subtilis;**

Hæc est unitas integritatis, de qua loquitur nostra Conclusio, juxta mentem Doctoris Subtilis suprà numero 4. ibi: *De unitate huius Sacramenti dico, quòd bene possibile esset plura sensibilia concurrere in fundamento unius Sacramenti simpliciter; ut suprà dictum est de ablutione, & verbo in fundamento relationis Baptismi: sed ibi neutrum illorum est aliquid illius Sacramenti sine altero: hîc autem, & species panis continent suum signatum sine speciebus vini, & è converso.*

Hîc docet Scotus utramque speciem non constituere unum aliquod indivisibile Sacramentum, sicuti ablutio, & forma verborum componunt unum aliquod indivisibile Sacramentum Baptismi.

Pergit, & considerans Corpus, prout est aliud essentialiter à Sanguine, scilicet prout includit solas partes animatas, cujusmodi non est Sanguis: *Licèt*, inquit, *ipsum, & Sanguis sint primò diversa signata: tamen constituunt unum signatum totale, quod est Corpus secundo modo*, videlicet ut omnia illa includit, quæ pertinent ad totum corpus organicum, sive sint partes animatæ, sive sint alia non formaliter animata, ut humores & spiritus. *Et ita signum proprium Corporis primo modo, & signum proprium Sanguinis possunt esse unum signum unitate integritatis, non autem indivisibilitatis.*

ejusque assignat congruentiam.

Congruentiam ibidem subjungit dicens: *Congruit autem hoc Sacramentum habere talem unitatem integritatis, & non indivisibilitatis, quia est ad completam nutritionem animæ, quæ significatur per completam nutritionem corporis: completa autem nutritio corporis fit ex aliquo uno unitate integritatis, non unitate indivisibilitatis, scilicet ex alimento; non enim nutrit sufficienter cibus sine potu, nec è converso.*

Ecce unitas integritatis hujus Augustissimi Sacramenti. Ecce unica totalis species infima desumens suam unitatem atque totalitatem, partim ex significato principali, quatenus utraque species de facto significat totum atque integrum Christum, partim ex significato secundario, in quantum gratia, quæ confertur per unam speciem, quantumvis sufficiens ad salutem, sive ad spiritualem nutritionem (in quo distinguitur à cibo corporali, qui, secundùm Doctorem suprà, non sufficienter nutrit sine potu) ordinatur ad unam aliquam completam nutritionem cum gratia alterius speciei. 101.

Unitas & totalitas hujus Sacramenti desumitur partim ex significato principali, partim ex secundario:

Vi verborum sub speciebus panis non nisi Corpus, sub speciebus vini non nisi Sanguis ponitur.

Enimverò licèt ex vi verborum præcisè sub speciebus panis non ponatur nisi Corpus, & sub speciebus vini non nisi Sanguis; ita quòd in triduo mortis fuissent absolutè separatim posita, tamen de facto non significantur, nisi prout in re existunt: cùm ergo conjunctim semper inveniantur, eatenus etiam per utrumque Sacramentum significantur, etsi non præcisè ex vi verborum; ut proinde utraque forma, & ex consequenti species, unum constituant totale Sacramentum, significans verum atque integrum Christum: species quidem panis per modum cibi, species autem vini per modum potûs, adeoque significatio unius ordinatur ad integrandam cum significatione alterius integram significationem unius convivii, quod suprà Scotus intelligit per *Alimentum*.

Utriusque tamen significatio partialis integrat significationem unius convivii.

Ex quo patet responsio ad hanc illationem: Ergo qui suscipit unam speciem, non suscipit integrum Sacramentum Eucharistiæ; nec in 102.

Sacrario

Sacrario asservatur, integrum Sacramentum sub una specie.

Lugo. Quippe licèt in rigore loquendo, ut notat Card. Lugo disp. 2. sect. 1. n. 12. hæ, & similes consequentiæ possent concedi sine inconvenienti; siquidem adhuc quælibet species simpliciter appellari deberet Sacramentum (quod sufficit ad salvandas locutiones Conciliorum & SS. Patrum) sicuti qui comedit partem carnis, dicitur simpliciter comedere carnem, licèt non comedat carnem integram, sed partialem: nihilominus convenientiùs dici videtur de singulis speciebus, non esse integrum convivium sive alimentum, quàm non esse integrum Sacramentum. Sic qui in prandio sumit unum ferculum, non rectè dicitur sumpsisse integrum prandium, bene integrum cibum.

Quo non obstante quælibet species appellatur Sacramẽtum.

Similiter ergo qui accipit unam speciem Eucharistiæ, accipit quidem integrum cibum, qui est verum Sacramentum, & essentialiter integrum, quia sufficienter causat gratiam nutrimentalem, non est tamen propterea integrum convivium; quia hoc significat totum aliquod artificiale ex multis ferculis, sive ex cibo & potu; quod compositum non invenitur in singulis speciebus seorsim, tametsi per separationem fiant totalia Sacramenta, cùm antè solùm essent partialia, sicuti pars aquæ separata, fit aqua totalis. Quæ magìs vera apparent in sententia probabili, affirmante unam speciem seorsim sumptam conferre æqualem gratiam & eundem planè effectum.

utpote causativa gratiæ nutrimentalis.

103\. Porrò hanc unitatem integritatis, & non aliam, docet Catechismus Romanus parte 2. cap. 4. quæst. 10. in principio: *Licèt, inquit, duo sint elementa; panis scilicet, & vinum, ex quibus integrum Eucharistiæ Sacramentum conficitur, non tamen plura Sacramenta, sed unum tantùm esse, Ecclesiæ auctoritate docti confitemur.* Rationem subjungit: *Aliter enim septenarius Sacramentorum numerus, quemadmodum semper traditum, atque à Concilio Lateranensi, Florentino, & Tridentino decretum est, constare non poterit.*

Hanc unitatem integritatis docet Catechismus Romanus;

Sicuti autem huic numero non repugnat diversitas specifica plurium Ordinum, quia nimirum omnes illi Ordines sunt tantummodò plura Sacramenta partialia, ex quibus conflatur unum aliquod totale ac completum Sacramentum, quod significat efficaciter gratiam necessariam ad ministerium Ecclesiasticum; & quia omnes spectant & diriguntur ad unam aliquam potestatem in Ecclesia militante: sic quoque minimè obstant eidem numero plures partes Eucharistiæ specie differentes, quarum singulæ sunt verum Sacramentum & totale, quando seorsim accipiuntur, quia omnes ordinantur ad unum aliquod integrum & perfectum convivium, sive spiritualem animæ refectionem.

104\. Et hanc differentiam partium satìs significat Catechismus suprà, quando dicit: *Unum esse oportet* (hoc Sacramentum) *atque unum quidem, non quia individuum sit, sed quia unius rei* (juxta jam dicta) *significationem habet.*

sicut & diversitatem partium.

Eadem diversitas partialis colligitur ex Collecta Missæ de Venerabili Sacramento ibi: *Sacramenta quæ sumpsimus:* & oratione post Communionem Missæ de Beata Virgine ibi: *Sumptu Domine salutis nostræ subsidiis:* atque ex pluribus aliis locutionibus Ecclesiæ, & Sanctorum Patrum ac Conciliorum, in quibus Eucharistia nuncupatur Sacramenta, utpote in se complectens plures partes, quæ singulæ sunt vera & propriè dicta Sacramenta, instar diversorum Ordinum, qui quidem in se, & specie suâ partiali seorsim collati, sunt Sacramenta totalia, simul tamen sumpti constituunt tamquam partes integrales unum aliquod Sacramentum Ordinis, non unum individuum, sive unitate indivisibilitatis, sed unitate integritatis, de quo plura proprio loco; non enim in omnibus est paritas.

Hæc insuper colligitur ex Collecta Missæ de Venerabili Sacram.

Utcumque sit, si multiplicitas Ordinum, quæ major est, stat cum decreto à Conciliis numero septenario, magìs stabit multiplicitas Eucharistiæ. Et si intelligi possit conflari unum Sacramentum ex 7. vel 8. Ordinibus, quantò potiùs ex duabus speciebus Eucharisticis componi poterit unum signum sacramentale, quod simpliciter Sacramentum, sive Eucharistia appelletur?

Cum hac diversitate stat septenarius numerus Sacramentorum.

Atque hæc quidem de unitate, & distinctione specifica; progrediamur ad numericam, pro qua ponitur

CONCLUSIO VI.

Sacramentum Eucharistiæ multiplicatur numero penes multiplicationem specierum, factam etiam post Consecrationem.

Sic consequenter loquendum est ad nostra principia: quippe Conclusione quartâ docuimus solas species consecratas absolvere essentiam hujus Sacramenti, ut est permanens, & species dumtaxat in recto importari. Quidni ergo speciebus numero multiplicatis, etiam multiplicetur Sacramentum? Ita enim plures homines habentes eandem albedinem, denominantur plura alba, propter multiplicationem significati recti. 105.

Multiplicatis numero speciebus, multiplicatur Sacramentum.

Hæc controversia de modo loquendi est, non de re, & ideo dixi sic consequenter loquendum esse: nam quod attinet ad ipsam rem; constat apud omnes; Primò Corpus & Sanguinem sub omnibus speciebus esse numero eadem. Secundò species physicè numero distingui, juxta

juxta physicam earum multiplicationem, sive ab invicem separationem. Tertiò non esse eandem numero gratiam, quæ diversis communicantibus confertur. Quartò non causari majorem gratiam à pluribus hostiis simul sumptis, quàm ab una sola, nisi interior dispositio augeatur.

106. Dissensio est inter Doctores; An Sacramentum vocari debeat numero multiplex per ordinem ad species, an verò per ordinem ad Corpus Christi, aut sumptionem ejus.

Card. Lugo hîc disp. 2. sect. 2. n 15. consequenter ad sua principia docet; Sacramentum Eucharistiæ nec per pluralitatem specierum, nec sumptionum multiplicari numero, sed simpliciter, & absolutè loquendo posse dici unum & idem numero Sacramentum Eucharistiæ, quod ubique terrarum ab omnibus fidelibus accipitur.

Lugo putat debere dici unum ratione Corporis in recto per Eucharistiam importati;

Existimat siquidem Eucharistiam in recto importare Corpus Christi, & species in obliquo: jam autem ad pluralitatem concreti, debet plurificari significatum rectum: non enim essent duo alba, si duæ albedines ponerentur in eodem subjecto: bene autem è contra, ut statim diximus, si una albedo poneretur in duobus subjectis. Cùm ergo idem Corpus contineatur sub omnibus speciebus, sequitur manifestè ex principio Cardinalis idem numero Sacramentum sumi ab omnibus fidelibus.

quod putat significasse Apostolum 1. Cor. 10.

Et hunc modum loquendi putat significasse Apostolum 1. Cor. 10. v. 17. *Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus.* Quod intelligi debet de unitate numerica, alioquin non bene dicerentur omnes fideles unum corpus, sicut nec in naturalibus bene infertur esse omnes idem corpus, quia de eodem alimento in specie participant. Hæc Eminent.

107. Quæ utique, supposito contrario principio, probant nostram Conclusionem. Multiplicatâ etenim totâ essentiâ, aut saltem parte essentiali, necesse est ipsum totum multiplicari.

qui explicatur

Ad Apostolum dico, intelligi posse, vel de unitate numerica rei contentæ sub speciebus, quæ aliquando à SS. Patribus appellatur simpliciter Sacramentum, vel de unitate specifica specierum, attentâ, sive conjunctâ cum unitate numerica Corporis, quæ sufficiens est, ut Sacramenta alioquin physicè numero distincta, unum & idem numero moraliter Sacramentum constituant. Numquid secundùm Apostolum omnes fideles unum numero physicè Corpus? Minimè, inquis, sed moraliter ac mysticè. Ergo similiter unus numero panis moraliter ac mysticè.

Cæteroquin, an etiam idem numero Baptismus in omnibus fidelibus? An eadem numero fides? Et tamen teste Apostolo ad Ephes. 4. vers. 4. & 5. *Unum corpus & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ. Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma.*

Ephes. 4.

de unitate specifica, uti fidei & baptismi,

Sicuti ergo propter unitatem specificam fidei, & unitatem specificam Baptismi omnes fideles unum corpus mysticum sumus; sic itidem dici possumus unum corpus mysticum propter unitatem specificam panis Eucharistici, de quo omnes participamus; tametsi in naturalibus non bene inferatur, esse omnes idem corpus physicum, quia de eodem alimento in specie participant.

ita & panis Eucharistici.

Disparitas est; quia alimentum corporale convertitur in substantiam aliti: si ergo alimentum numero distinctum, etiam substantia aliti similiter diversa; quod liquet non habere locum in alimento spirituali respectu corporis mystici. Et verò quis ignorat non semper valere argumentum à physicis & naturalibus, ad moralia & mystica?

Sed rursus contra Conclusionem arguit Card. suprà n. 19. Ex ea sequitur, in pixide tot esse Sacramenta, quot sunt particulæ consecratæ; hoc autem difficile est: Primò, quia est contra communem modum loquendi: nemo enim dicit Sacerdotem, dum sumit hostiam in tres partes divisam, sumere tria Sacramenta Eucharistiæ: sicut nec qui comedit frustum panis in tres partes divisum, dicitur comedere tres cibos. Secundò, quia si essent plura Sacramenta, deberent causare plures gratias, & habere plures significationes distinctas. 108.

108. Nova Lugonis objectio proponitur.

Ejusdem prima probatio.

Secunda probatio.

Ad objectionem responsio.

Respondeo ad primum; in rigore sine aliquo inconvenienti admitti posset hujusmodi locutio; communiter tamen homines oppositum pronuntiant; quia tres illæ partes, vel tres integræ hostiæ (perinde enim est sive sit hostia disjuncta ab aliis ante Consecrationem, sive particula decerpta ex hostia post ejus Consecrationem) habent eundem effectum, & ita in morali æstimatione censentur quasi unum Sacramentum, cùm à parte rei & physicè sint plura: quemadmodum cùm plures unum baptizant, licèt physicè efficiant plura Sacramenta, tamen propter identitatem effectûs communiter dicuntur unus Baptismus.

Plures hostias censeri moraliter quasi unum Sacramentum propter eumdem effectum;

Alioquin quando plures hostiæ diversis distribuuntur hominibus, plura certè in communi sermone distribuuntur Sacramenta. Ut quid ita, nisi quia antea erant plura Sacramenta, nata ex se causare diversum effectum in multis subjectis? Quippe per solam localem disjunctionem non fiunt physicè plura, quæ antea non erant nisi unum: bene per discontinuationem partium unius entitatis physicè continuæ.

Ad secundum nego istam sequelam: Sunt plura Sacramenta, ergo causant plures gratias sive effectus: contrarium quippe cernitur in casu, quo duo simul eundem baptizant, probabiliter, ut ostendimus disp. 2. sect. 5. conclus. 6. per plura Baptismata. 109.

109. & plura Sacramenta non debere causare plures effectus.

Causæ totales sint ejusdem effectûs, sive partiales, non curo: etenim homo & equus, ut causæ

causæ partiales trahentes eundem currum manent specie distinctâ. Similiter species panis & vini in ratione Sacramenti specie distinguuntur, tametsi in sententia multorum sint causæ partiales ejusdem effectûs gratiæ inhærentis. Ergo pariformiter plura Baptismata; & plures hostiæ consecratæ censeri debent plura Sacramenta numero distincta, etiam dato quòd concurrant ad eundem effectum instar causarum partialium.

etsi forent partiales:

Equidem quælibet species habet significationem suam & causalitatem independenter ab altera, sic quòd etsi sola esset; æquè significaret & causaret; ergo non constituit cum altera unum aliquod atque individuum physicè Sacramentum, sicuti duo homines simul portantes idem pondus, non constituunt propterea unum individuum hominem. Et eadem est ratio de Baptismo.

110. Dicastillo.

Unde sequitur contra Dicastillonem disp. 1. n. 75. plures hostias simul sumptas ab eodem, non solùm esse plura Sacramenta in actu primo, id est, plura signa, quæ seorsim ab aliis possent causare effectum gratiæ; verùm etiam in actu secundo: quia causant eandem gratiam, vel tamquam causæ totales, vel saltem tamquam causæ partiales, quæ licèt constituant unam causam totalem, adeòque Sacramentum unum totale, attamen in se manent Sacramenta partialia numero distincta.

si v. g. plures hostiæ simul ab eodem sumentur.

Sicut species panis & vini simul sumptæ, & conferentes eandem gratiam, sunt & permanent Sacramenta partialia specie distinctâ, non tantùm per ordinem ad gratiam subsistentem, quæ sub qualibet specie, præcisè ex vi verborum, diversa est, scilicet Corpus sub specie panis, & Sanguis sub specie vini, quod secundùm nostra principia sufficeret; verùm etiam respectu gratiæ inhærentis.

111. Malè ergo infertur ex unitate numerali effectûs, unitas numeralis hujus Sacramenti;

Dico itaque ex unitate numerali effectûs, malè inferri unitatem numeralem hujus Sacramenti, cùm plures causæ, per diversas saltem partiales causalitates, possint unum & eundem individuum effectum producere. Et consequenter assero, si duo, vel plures rami virides, quorum singuli per se sufficerent ad significandum vinum venale, simul in unum fasciculum appenderentur ad portam, aut plura vexilla alba exponerentur in turri in signum pacis, ubi unum sufficeret; assero, inquam, plura ibi esse signa numero distincta, non solùm in actu primo, sed etiam in actu secundo; æqualiter siquidem repræsentarent potentiæ cognitivæ vinum & pacem, cùm nulla foret ratio, quare potiùs intellectus moveretur ab uno ramo aut vexillo, quàm ab alio.

uti ex unitate signati unitas signorum.

Certè ignoro, quare Christus non potuisset distinctam conferre gratiam per plures hostias, etiam simul sumptas; sicuti confert distinctam gratiam, quando plures eumdem simul absolvunt ab eisdem peccatis. Cur autem in præsenti noluerit multiplicare illos effectus, penes ipsum est. Non dubito, quin propter multa inconvenientia, cuilibet rem perspicienti, obvia. Fortè etiam ut significaret idem Corpus sub omnibus hostiis contineri. Sed de effectu Eucharistiæ infrà. Nunc cum Lugone disp. 2. sect. 3. n. 21.

112. Objectio Lugonis, quòd Sacramentum Pœnitentiæ habet plures partes integrantes, quæ propter unitatem moralem sunt unum Sacramentum;

Opponis III. & instas; Sacramentum Pœnitentiæ habet etiam plures partes integrantes, quarum singulæ possent esse Sacramentum seorsim; & tamen non dicitur plura Sacramenta, sed unum propter unitatem moralem, licèt habeant distinctionem physicam: ergo idem dici potest de Sacramento Eucharistiæ. Majorem ostendit, quia posset quispiam bis confiteri eadem, idque cum duplici contritione; Sacerdos quoque ita pronuntiare formam, ut dimidia pars prolationis singularum syllabarum sufficeret ad integrandam sufficientem absolutionem velociùs prolatam, unde illa prolatio posset dividi in duas.

Responsio.

Respondeo; dividat Card. illam prolationem, sicut nos dividimus hostias; pronuntiet Eminent. unam dimidiam partem, alius aliam, confessio fiat utrique; & audeo dicere etiam cum unico dolore confici duplex Sacramentum; quemadmodum cum una prolatione verborum Consecrationis conficiuntur plura Sacramenta Eucharistiæ, si hostiæ, super quas proferuntur, actu sint distinctæ & ab invicem divisæ, quamvìs una localiter sit conjuncta alteri, sive contigua. Quippe sola contiguitas plurium rerum, v. g. duorum hominum, sicut non facit ex illis unum numero hominem, ita sola contiguitas plurium hostiarum consecratarum, non efficit illas unum Sacramentum.

113. Sæpè multiplex est Sacramentum, ubi unica & eadem est forma verborum.

Uti nec simultanea earum sumptio, aut Consecratio. De Consecratione patet ex Sacramento Pœnitentiæ & Baptismi; quippe eâdem & unicâ formaliter formâ verborum plura simul administrantur Sacramenta, si suscipientes plures sint: ergo etiam eisdem verbis Consecrationis semel prolatis, effici possunt plura Sacramenta Eucharistiæ, si hostiæ consecrandæ actu fuerint plures; quamvìs enim sit unica Consecratio activa, passiva tamen multiplex, actu quidem, & formaliter, si hostiæ nunc sint multiplices; virtualiter autem, si una continua in plures divisibilis.

Consecratio activa plurium hostiarum potest dici virtualiter multiplex.

Quid si & ipsam Consecrationem activam dixero virtualiter multiplicem? Reverà eadem videtur ratio formæ Eucharisticæ, quando profertur supra plures hostias, & formæ Sacramenti Pœnitentiæ aut Baptismi, quando plures simul absolvuntur aut baptizantur.

114. Ex unitate sumptionis,

Quod attinet ad sumptionem, quis ambigat simul sumi posse cibum & potum, v. g. partem hostiæ; quæ in calice est, unà cum vino? Et tamen sunt Sacramenta plura, ad minus numero. Idem argumentum formari potest de locali separatione, aut conjunctione. Ergo simi-

aut locali conjunctione non sequitur unitas Sacramenti. similiter plures hostiæ simul in altari existentes, aut simul sumptæ, non ex hoc amittunt diversitatem suam numericam, quam haberent, si successivè acciperentur ab eodem, aut eodem tempore à diversis, vel si in diversis altaribus collocarentur.

Lugo. Respondet Card. suprà n. 26. Neg. Conseq. Sicut enim, inquit, duo cibi diversi, v. g. carnes, & poma, quando sunt simul in mensa, dicuntur duo cibi; plura tamen poma ejusdem rationis simul posita non dicuntur plures cibi, sed unus: sic Corpus & Sanguis Christi sub speciebus diversis dicuntur duo Sacramenta, quia heterogeneïtas fecit pluralitatem: duæ tamen hostiæ simul positæ non dicuntur duo Sacramenta, sed unum; quia in his homogeneïs separatio facit pluralitatem, & conjunctio unitatem.

115. Sed hoc est quod quæritur: An sola separatio localis faciat pluralitatem numeralem, & conjunctio unitatem. Et retorquendo responsionem in Auctorem: sicuti duo homines sibi mutuò contigui, v. g. in eodem lecto, non dicuntur unus numero homo, sic neque plura poma ejusdem rationis posita in eadem scutella rectè vocantur unus numero cibus, secùs specie; ac per consequens plures hostiæ localiter conjunctæ in eadem pixide, quamvis sint idem Sacramentum specie, non tamen propterea idem numero.

Et ulteriùs, licèt in calice sit unum numero Sacramentum, tamen plures ex eodem bibentes, plura numero recipiunt Sacramenta; non præcisè propter diversam sumptionem, aut localem separationem specierum à se mutuò; sed per divisionem partium unius entis continui à toto: sicut ex una aqua fiunt duæ per separationem, sive sublationem, non contiguitatis seu localis approximationis, sed continuationis. Ac propterea additur in Conclusione: *Factam, etiam post Consecrationem.*

(Marginal note: ...tî nec multiplicitas præcisè ex diversa sumptione aut locali separatione specierum.)

116. De cætero eadem hostia sumpta ab uno, & evomita; rursusque ab altero, vel ab eodem resumpta; tametsi diversos causet effectus gratiæ, idem erit numero Sacramentum; intellige, permanens, de quo intelligitur nostra Conclusio: nam transiens aliud, si verum est, sumptionem in ejus involvi essentiâ, & in recto importari dicendo: *Sumptio Eucharistiæ est Eucharistia transiens.* Atque idem communiter existimo de reconsecratione earumdem specierum, si consumptæ reproducerentur, modò hæc propositio admittatur: *Consecratio est Eucharistia transiens.* Patet, quia in casibus positis est verè duplex numero sumptio & Consecratio.

(Marginal notes: Eadem hostia bis sumpta idē Sacramentum permanens; sed aliud Sacramentum transiens.)

Ut ut sit de Sacramento transeunte; cùm Eucharistia permanens ante usum sit verum Sacramentum, & indifferens ut ab uno, vel pluribus accipiatur, non satis perspicio, quomodo ab usu pendeat ejus unitas, vel pluralitas; similiter ab effectu gratiæ sanctificantis, qui proprius est Eucharistiæ transeunti, & ad quem actu causandum, unum, vel multiplicem, plures hostiæ sunt indifferentes, imò & unica hostia plures in se complectens partes, quæ seorsim pluribus possent distribui; præsertim cùm ratio Sacramenti non consistat in actuali causatione gratiæ, sed aptitudinali in subjecto disposito.

(Marginal note: Unitas vel pluralitas Sacramenti permanentis non pendet ab usu, aut effectu gratiæ sanctificantis.)

Intentio etiam Ministri, quâ intendit uni, vel pluribus dare, est nimis extrinseca: unus quippe potest habere intentionem dandi uni, alter pluribus.

Sed dices IV. cum Card. suprà n. 32. de eodem tritico & pane omnibus dabat Joseph Gen. 47. & tamen dicitur v. 12. quòd præbebat *cibaria singulis.* Et rursùs v. 22. Quòd Sacerdotibus *statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur.* Posset ergo similiter Eucharistia propter distributionem & separationem appellari multiplex cibus. 117. Lugo. Gen. 47.

Respondeo; si per separationem intelligas divisionem unius entis continui, v. g. magnæ hostiæ in suas partes; concedo Sacramentum multiplicari penes multiplicationem partium, quæ separantur: alioquin sicuti triticum illud, de quo omnibus dabat Joseph, non erat unum aliquâ verâ unitate, sed solùm aggregatum plurium rerum numero distinctarum; quemadmodum cumulus lapidum, in quo omnes lapides sunt verè numero distincti; ita in præsenti per distributionem plurium hostiarum, pluribus hominibus factam, non fiunt plura Sacramenta, quæ antea erant verè unum Sacramentum; sed dumtaxat amittunt denominationem cumuli Sacramentorum: veluti si plures lapides simul congregati, à se mutuò localiter separentur, ampliùs nequeunt appellari cumulus lapidum.

(Marginal note: Sacramentum multiplicatur penes multiplicationem partium, quæ separantur.)

Objicies V. Singulæ partes unius hostiæ, etiam ante divisionem, sunt distinctæ per suam hæccëitatem: ergo etiam ante separationem, sive fractionem hostiæ sunt plura Sacramenta. 118. Sed cur non multiplicatur ante fractionem?

Respondeo Neg. Conseq. Non enim sic sunt distinctæ per suam hæccëitatem, quin constituant unam aliquam numero hostiam continuam, adeoque unum numero Sacramentum; post fractionem autem sicut constituunt diversas numero hostias, ita & diversa numero Sacramenta. Simile fit in aqua continua, cujus partes (esto ante separationem per suam hæccëitatem distinctæ) non sunt plures numero aquæ, nisi post sublatam continuationem, neque rursùm constituent unum aliquod numero ens, qualitercumque sibi mutuò approximentur, nisi per novam earum continuationem.

(Marginal notes: Quia tunc partes constituunt unam aliquam numero hostiam continuam: post fractionem verò constituunt diversas numero hostias, adeòque diversa numero Sacramenta.)

Quæ cùm ita sint: persisto in Conclusione, & iterum dico: Sacramentum Eucharistiæ permanens in rigore philosophico multiplicatur numero penes multiplicationem specierum, factam sive ante, sive post Consecrationem, impertinenter se habente locali approximatione, aut disjunctione; similiter simultaneâ, aut successivâ sumptione ab uno, vel à pluribus; item uno 119.

Quamquam in morali & communi sermone non rarò plures species unum simpliciter dicantur Sacramentum. S. Ambros.

uno vel multiplici effectu: quamquam non rarò in communi sermone, propter simultaneam positionem in eodem loco, vel unicam sumptionem, aut etiam effectum, plures species unum simpliciter dicantur Sacramentum, & potissimùm propter unitatem rei contentæ, de qua intelligitur Divus Ambrosius in Epistola ad Heb. cap. 10. & ponitur de Consecratione dist. 2. cap. 53. *Una*, inquit, *est hostia, non multa .... Sicut enim quod ubique offertur unum est Corpus, & non multa Corpora: ita & unum Sacrificium.*

Addere potuisset: *Et unum Sacramentum*, scilicet, quia una numero hostia, quæ sæpiùs significatur nomine Sacrificii, & unum numero principale significatum, quod etiam non rarò, ut suprà diximus, appellatur Sacramentum.

Sunt plures Sacrificationes, uti sunt plures Consecrationes.

Cæteroquin etiam plura esse Sacrificia, sive, ut ita loquar, Sacrificationes, nemini potest esse dubium, quippe Sacrificatio idem est quod Consecratio. Quis autem ambigat plures in Ecclesia Dei esse Consecrationes?

Quod autem aliqui objiciunt: Si Verbum assumeret plures naturas, non essent plures homines, sed unus, nullam habet difficultatem. Nam imprimis id posset negari; quia tamen communiter à Scotistis, tamquam ex mente Scoti, admittitur; Respondeo Neg. Conseq. quia secundùm nostra principia solæ species sunt Sacramentum permanens. Deinde Corpus Christi non est propriè subjectum specierum, ut proinde non requiratur ejus multiplicatio, ad multiplicationem concreti, sive Sacramenti.

120. Petes pro fine, an Eucharistia permanens numero & specie distinguatur à Sacramento transeunte, v. g. species quatenus practicè significant Corpus & Sanguinem Christi, à speciebus quatenus practicè significant gratiam inhærentem?

Ex hypothesi quòd Corpus & Sanguis Christi sint vera pars essentialis Sacramenti transeuntis, responsio affirmativa est indubitata; sed quia hypothesis ab aliquibus negatur, hinc ab eisdem negatur hujusmodi distinctio. Sed quæ ratio? Quia, inquiunt, licèt Corpus Christi sit conditio requisita ut species efficaciter significent gratiam inhærentem, ipsique possit tribui aliqua moralis efficacia gratiæ, quatenus intuitu præsentiæ illius Deus uberiorem gratiam per hoc Sacramentum confert; nullo tamen modo est signum practicum, cùm non sit sensibile.

Ab aliquibus negatur specifica distinctio inter Eucharistiam transeuntem & permanentem.

Nec satisfacit, quod dicunt alii, esse sensibile per species, sicuti contritio est sensibilis per confessionem: quippe longè alio modo contritio cognoscitur per confessionem, quàm Christus per species: inter illa enim est connexio naturalis tamquam inter causam & effectum, causa autem bene dicitur sensibilis per effectum: at inter species & Corpus Christi solùm est connexio voluntaria fide cognita, per quam non videtur illud fieri sensibile.

Sed hæc ratio est parvi momenti. Quid enim refert sive causa fiat sensibilis per effectum, sive effectus per causam? Vel ex quo probatur ad sensibilitatem Sacramenti requiri connexionem naturalem inter causam & effectum, & non sufficere voluntariam fide cognitam? Profectò infallibilior est, imò omnino infallibilis connexio inter species consecratas, tamquam causam, & Corpus Christi, ut earum effectum; cùm tamen sæpissimè fallat connexio confessionis cum vero animi dolore.

Illorum fundamentum solvitur.

Hæc de modo loquendi. Pergo ad rem, materiam, inquam, hujus Sacramenti; pro qua statuitur

SECTIO SECUNDA.

De Materia Eucharistiæ.

1. Materia remota Eucharistiæ duplex est, panis, & vinum. Matth. 26.

LOquimur de materia remota, seu ex qua tamquam termino à quo hoc Sacramentum efficitur, quę duplex est, altera panis pro consecrando Corpore, altera vinum pro Sanguine. *Cœnantibus* quippe *eis*, inquit Matth. cap. 26. v. 26. 27. & 28. *accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit, deditq́ Discipulis suis & ait: Accipite & comedite: Hoc est Corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis, dicens; Bibite ex hoc omnes: Hic est enim Sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*

Dubitas fortè, quis liquor fuerit in calice? Ausculta quod sequitur v. 29. *Dico autem vobis: non bibam amodò de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cùm illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei.*

Similibus, imò pene eisdem verbis explicatur institutio hujus Sacramenti Marc. 14. & Luc. 22. Ut propterea nullus relinquatur ambigendi locus, etiam ipsis Acatholicis, de hac veritate, accedente præsertim traditione, & unanimi consensu Ecclesiæ.

Ratio principalis voluntas Christi. Scotus. Congruentia.

Ratio principalis est (utor verbis Doctoris Subtilis 4. dist. 11. q. 6. n. 1.) *quia Christus talem materiam consecrandam instituit, & in signum institutionis tali materiâ consecrandâ usus est.* Congruentiam accipio ex eodem Doctore in fine ejusdem numeri: *Quia cùm Sacramentum illud sit signum nutrimenti spiritualis, in illis congruè instituitur, quæ sunt signa principalis nutritionis corporalis.*

Princi-

Principale autem nutrimentum, quantùm ad cibum, est panis triticeus, quantùm verò ad potum, vinum de vite. Itaque

CONCLUSIO I.

Materia essentialis Eucharistiæ ex qua, ut termino à quo, conficitur Corpus Christi, est panis triticeus usualis.

2. Panis latè sumptus ex triplici rerum genere conficitur.

PRænotandum primò; panem latè sumptum ex triplici rerum genere posse confici. Primò ex fructibus arborum, ut castaneis, amigdalis &c. Secundò ex leguminibus, ut fabis, pisis &c. Tertiò ex granis, quæ generali nomine frumenta dicuntur, ut sunt illa, quæ crescunt in aristas, ut triticum, spelta, secale, seu siligo, avena, hordeum &c. Equidem extra controversiam est; panem ex quibusvis fructibus, vel leguminibus confectum, non esse materiam aptam Consecrationi.

Dissentiunt Doctores quænam grana sint verè triticum.

Prænotandum secundò; Doctores valde dissentire, quænam grana frumentorum sint verè triticum: nam siliginem, far, & speltam multi putant essentialiter esse triticum; plures negant; de hordeo, avenâ, & similibus granis omnes negant. Hæc dissensio præcipuè oritur inde, quòd prædicta nomina ubique non idem significent, nec prædicta frumenta eodem modo in omnibus regionibus nascantur. Utcumque sit, non apparet repugnantia in hoc, quòd sint plura tritica specie distinctâ, sicuti sunt plura vina de vite specie distinctâ.

3. Panis triticeus usualis est materia hujus Sacramenti.

His prænotatis; Conclusio est Doctoris Subtilis suprà, & aliorum Theologorum communiter contra paucos, qui existimant materiam hujus Sacramenti posse confici ex quovis frumento, ex quo fit panis, qui absolutè & sine additamento sic vocatur, qualem putant esse confectum ex spelta, & siligine; imò (si consequenter velint loqui) ex hordeo; quippe panis hordeaceus, de quo fit mentio Joannis 6. v. 9. *Est puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos*, ab aliis Euangelistis simpliciter appellatur panis Mar. 6. v. 38. *Quot panes habetis?* Et infrà v. 41. *Et acceptis quinque panibus, & duobus piscibus* &c. Luc. 9. v. 13. *Non sunt nobis plusquam quinque panes.* Et infra v. 16. *Acceptis autem quinque panibus, & duobus piscibus* &c.

Ioan. 6. Mar. 6. Luc. 9.

Probatur ex Florentino.

Contra hos itaque Doctores probatur sententia communis ex Florentino in decreto Unionis, ibi: *Tertium est Eucharistia Sacramentum, cuius materia est panis triticeus, & vinum de vite.* Materia, inquam, essentialis; alioquin nihil certi haberetur ex Concilio Florentino de materiis & formis essentialibus Sacramentorum: eodem quippe modo posset quis dicere, aquam naturalem (& sic de cæteris) non esse materiam essentialem Baptismi, sed tantùm magis congruam. Sanè omnes unanimiter admittunt, vinum de vite esse materiam necessariam necessitate Sacramenti. Quidni ergo & panis triticeus?

Et quamquam Concilium non utatur expressè illâ voce, *Essentialis*, (uti neque in materiis, & formis aliorum Sacramentorum) equidem rem ipsam non obscurè significat, aliter planè loquendo de aqua, quæ solâ necessitate præcepti adhibenda est, quàm de vino: non enim dicit, *vinum aquâ mixtum*, aut *vinum lymphatum*, sed, *vinum*, inquit, *de vite, cui ante Consecrationem aqua modicissima adhiberi debet*, scilicet ex præcepto.

Ratio à priori hujus veritatis est voluntas Christi, quam *Apostolica traditio* (verba sunt Catechismi Romani parte 2. cap. 4. §. 12.) *nos docuit, & Ecclesia Catholica auctoritas firmavit.* Accedat factum Christi: non enim verosimile est panes azymos (quibus in solemnitate Paschæ, in qua, ut suprà sect. 1. conclus. 2. probavimus, Christus hoc Sacramentum instituit, Judæi utebantur) ex hordeo, aut simili materia fuisse, & non potiùs ex tritico, quod simpliciter est hominibus cibus accommodatissimus: atque ut Scotus suprà loquitur: *nutrimentum principale*; alia quippe frumenta in defectum ejus adhibentur. 4. Ratio à priori est voluntas Christi. Catech. Rom.

Unde & panes propositionis (de quibus Levit. 24. v. 5. quique fuerunt figura hujus Sacramenti) ex simila, id est, farina tritici conficiebantur, tamquam digniore, & magis confortativa, ideóque præfigurativa dignitatis, & efficaciæ hujus admirabilis Sacramenti.

Aliam congruentiam accipit Scotus suprà ex illo verbo Joan. 12. v. 25. *Nisi granum frumenti* &c. *Ubi Christus*, inquit Doctor, *se grano frumenti comparat. Unde Aug. ibi: Cùm sint multa grana frugum, nulli se comparat nisi illi. Unde mos cœpit Ecclesia, de hoc solo grano confici Corpus Christi.* Sed illa verba in textu non reperio. Quare Hiquæus in suo commentario ad illum locum Scoti num. 5. notat, non esse Divi Augustini, sed Glossæ. 5. Ratio congrua assignatur à Scoto.

Cujuscumque sint, per *frumentum* intelligit solùm triticum (quamvis aliquando generaliùs accipiatur) juxta illud Deuteron. 8. v. 8. *Terram frumenti, hordei, ac vinearum* &c. Ubi expressè distinguit Scriptura frumentum à cæteris granis, intelligens per *frumentum*, triticum, prout etiam intelligit Gen. 44. v. 1. *Imple saccos eorum frumento*, id est, tritico. Nam v. 25. sic lego: *Revertimini, & emite vobis parùm tritici.* Et alibi non raro eâdem utitur acceptione. Deuter. 8. Genes. 44.

Quâ etiam usi fuerunt Concilia & Pontifices, qui dixerunt materiam Eucharistiæ esse panem ex frumento confectum, id est, ex tritico, quod inter frumenta potissimum est, & maximè usitatum.

Perinde

Sufficit triticum cujuscumque speciei. Perinde autem est, cujuscumque speciei (si plures dentur) triticum assumatur, dummodò à peritis certò judicetur, & communiter appelletur triticum: alioquin materia, aut absolutè erit insufficiens, aut saltem dubia, quod satìs est, ut quilibet ab ea sub gravi peccato teneatur abstinere; cùm vix possit occurrere tanta necessitas, quæ usum materiæ dubiæ excuset ab irreverentia.

6. Sed cur additur in Conclusione ly *Usualis?* Resp. ut excludantur à materia consecrabili pasta, id est, massa farinæ, aquæ subacta, nondum cocta, panes dulciarii, & similia, quæ quamvìs fortè à communi pane specie physicâ non distinguantur; attamen nomen panis vel non sortiuntur, sed aliud distinctum; vel non nisi cum addito, ut patet in exemplis allatis.

sic subactâ aquâ, & coctum igne, ut panis usualis censeatur. Oportet itaque quòd sit farina triticea, aquâ elementari coagulata, ab igne cocta per modum assationis in furno, sub cinere, ferro calido, aut simili modo; illa quippe sola simpliciter appellatur panis, & hujusmodi communiter homines utuntur: Scripturæ autem, & definitiones Conciliorum simpliciter & propriè intelligendæ sunt, nisi aliquid obstet.

7. ut communiter docent Doctores. Hæc est doctrina communis, quam tradit Scotus suprà ibi: *De hac etiam farina triticea, aquâ elementari coagulatâ, debet panis formari: quia, ita supponitur panem illum fuisse formatum, quo usus est Christus consecrando: nec sufficit pasta, sed panis, quia sic constitutum est.*

quibus cōsentit Scotus. Idem docet eâdem quæstione n. 3. inquiens: *Quoad secundum dubium, bene probabile est, quòd pasta, & panis non differunt specie: quia per decoctionem pastæ in furno, vel alio modo ab igne, non fit nisi exhalatio humoris commixti cum partibus farinæ, & hæc mixtio est per iuxtapositionem: talis autem separatio non mutat speciem, quia nec etiam mixtio. Nec tamen de pasta potest confici* (Sacramentum) *quia noluit Christus in Sacramentis suis istam subtilem disputationem de differentia specifica imponere nobis, sed quòd panem triticeum usualem haberemus communiter pro materia Consecrationis, ut sic secundùm Damascenum l. 4. cap. 14. illud, quod communiter consuevit esse nutrimentum corporale, ipsum vel simile esset nobis Sacramentum institutum spirituale.*

Et si *arguas*, inquit: *Panis fit pasta per modicam compressionem in digitis*, aut per madefactionem, *quare nec post talem compressionem à digitis*, aut madefactionem, *videtur materia consecranda, sicut ante decoctionem?*

Resp. hoc probat, quòd non differt specie panis à pasta, sed non probat, quòd pasta sit materia consecrabilis. Et si quæras de pane tali recenti, & reducto in pastam an sit consecrabilis? Resp. quòd sic; quia quantumcumque remittatur in illo consueta duritia, quæ consuevit esse in pane cocto: tamen ex quo semel coctus est, & panis fuit, nisi manifestè recedat à ratione panis usualis, non recedit à ratione panis consecrabilis.

Aliàs siquidem, quando hostia in ore madefieret, statim amitteret accidentia panis, & per consequens Consecrationem, quod nemo asserit. Et contrarium constat experientiâ in speciebus evomitis ita integris apparentibus, ac si recens fuissent positæ in ore, saltem non notabiliter corruptis.

Et hinc signanter dixit Doctor: *Nisi manifestè recedat à ratione panis usualis.* Posset quippe tanta fieri compressio aut madefactio, ut perderet nomen panis, & consequenter rationem materiæ consecrabilis.

Aliud dubium movet ibidem Scotus n. 2. de amydo, seu amylo; an ex ipso possit fieri panis consecrabilis? *Et videretur*, inquit, *primâ facie, quòd talis panis esset consecrabilis: tum quia ille usualiter reputatur panis triticeus, & Christus instituit Sacramentum in pane triticeo usuali: tum quia illæ depurgationes, quæ fiunt circa amydum præparandum, non videntur alterare à specie farinæ triticeæ: non enim fiunt ibi, nisi decolationes, & purgationes & huiusmodi: hæc autem non videntur alterare medullam tritici à specie sua.* Hæc pro parte affirmativa. 8. qui movet dubium de amydo, an ex ipso fieri possit panis consecrabilis. Fundamenta partis affirmantis.

Pro parte negante: *Si credatur*, inquit, *expertis in rebus de qualitatibus consequentibus eas, quæ innotescunt ex operationibus, per quas qualitates cognoscimus, & distinguimus substantias; aliter enim non cognoscimus distinctionem ignis ab aqua, nisi per ea, quæ innotescunt nobis ex operationibus: & secundùm Medicos qualibet species habet qualitatem, & operationem à tota specie, quæ non competit sibi per talem mixtionem, sed consequitur formam propriam talis speciei, & huiusmodi qualitas & operatio alia est in tota specie in amydo, & alia in pane triticeo, sicut apparet cernentibus eas, & assignantibus proprietates tales, & tales quantùm ad effectus, ex quo videtur quòd amydum sit totaliter alterius speciei à pane triticeo: Et Confirmatur istud: non enim per aliud probamus acetum & agrestam differre specie à vino, & per consequens, non esse materiam Consecrationis quantùm ad vinum, nisi quantùm ad qualitates & operationes, quia scilicet acetum est à tota specie frigidum: vinum autem à tota specie calidum.* & negantis proponuntur.

His pro utraque parte maturè expensis resolutio Doctoris, & nostra est: *Cùm certum sit, farinam tritici purgatam secundùm communem purgationem, eo modo scilicet, quo pistores solent eam purgare, esse materiam convenientem ad faciendum panem consecrabilem: & dubium sit, an amydum sit huiusmodi materia: & pars negativa multùm sit probabilior, non sine peccato aliquis se exponit tali dubio, maximè ille, qui præparat hostias consecrandas, quia sibi simpliciter est certū, quòd de tali materia præparat.* Quale sit illud peccatum, vide disp. 1. sect. 7. concl. 15. 9. Resolutio Scoti.

Solùm hîc adverte ad hujusmodi quæstiones resolvendas, non tam debere attendi unitatem, vel diversitatem specificam physicam materiæ, quàm moralem, id est, an juxta communem usum reputetur pro pane triticeo talis materia, nec ne: nam, ut bene Scotus suprà n. 3. *Noluit Christus in Sacramentis suis istam subtilem disputationem de differentia specifica imponere nobis, sed quòd panem triticeum usualem haberemus communiter pro materia Consecrationis.* Maximè attendendum, utrùm sit panis usualis.

E Hinc

Hinc non vitiat materiam consecrabilem mixtio paucorum granorum alterius speciei, aut butyri, lactis, saccari, mellis, aquæ rosaceæ & similium substantiarum in tam parva quantitate, ut adhuc moraliter æstimetur, & simpliciter indigitetur nomine panis triticei.

qualis est, licèt pauca alterius speciei grana misceantur.

10. Scotus.

Interrogas, azymi, an fermentati? An utriusque? *Hoc dubium*, inquit Doctor suprà n. 4. *includit maiorem difficultatem. Græci enim dicunt, quòd necesse est conficere in fermento, & ideo negant Latinos conficere: Et Antecedens nituntur probare per Euangelia*: scilicet ex facto Christi. *Dicunt enim quòd Christus passus est lunâ quartâ decimâ, ut impleretur figura legis de Agno Paschali, qui immolabatur lunâ 14. Dicunt autem tunc inter Iudæos panem fermentatum esse in usu; non enim erat eis interdictus panis fermentatus ante 14 diem mensis primi ad vesperam. Ex hoc concludunt Christum tunc usum fuisse fermento, & per consequens ipsum confecisse in fermento.*

Verùm cùm sect. 1. conclus. 2. longè ac latè nimis, atque, ut arbitror, satis evidenter probaverimus factum contrarium Christi, scilicet comedisse Agnum Paschalem lunâ 14. ad vesperam, quando Judæi non utebantur pane fermentato, sed azymo, ac propterea in azymo confecisse: hinc pono sequentem Conclusionem & dico:

CONCLUSIO II.

De necessitate panis consecrabilis non est, quòd sit azymus, neque quòd sit fermẽtatus. Equidem in Ecclesia Occidentali præcipitur azymus, in Orientali fermentatus.

11. Prima pars Conclus. probatur ex Florent.

PRima pars est Concilii Florentini in decreto Fidei ex communi consensu Latinorum & Græcorum definitione tertiâ, quæ sic se habet: *Item* (definimus) *in azymo, sive fermentato pane triticeo Corpus Christi veraciter confici; Sacerdotesq; in altero ipsum Domini Corpus conficere debere, unumquemque scilicet iuxta suæ Ecclesiæ, sive Occidentalis, sive Orientalis consuetudinem.*

Ubi cùm audis, *debere*, non convenientiam tantùm intellige, aut permissionem; sed strictum præceptum, de quo post hanc definitionem nemo dubitat, accedente præsertim communi intellectu utriusque Ecclesiæ; neque Catholicè quis ambigere potest de veritate Consecrationis in utroque pane.

Hinc Græci schismatici sunt, & verè hæretici; non quia in fermentato consecrant, nam ad id obligantur, durante præsenti consuetudine; verùm quia damnant Latinos in azymo consecrantes, pertinaciter docentes Consecrationem ejusmodi esse invalidam.

quam ante Florentinum docuit Scotus.

Porrò veritatem Apostolicam ante Florentinum scripto evulgavit Doctor noster suprà n. 6. his verbis: *Hoc ergo simpliciter tenendum est, quod de necessitate panis consecrabilis non est, neque quod sit azymus, neque quod sit fermentatus.* Rationem adjungit: *Quia secundùm Anselmum, libro suo de azymo & fermentato, non differunt substantialiter azymus & fermentatus*, id est, uterque panis verè est, & propriè dicitur panis.

quia uterque panis propriè dicitur panis.

De fermentato non est ratio dubitandi. Luc. 24.

De fermentato nulla est ratio dubitandi. De azymo patet ex Scriptura Luc. 24. Ubi simpliciter appellatur panis v. 30. *Et factum est cùm recumberet* (Jesus) *cum eis*, (discipulis in Emaus) *accepit panem, & benedixit* &c. qui tamen panis fuit azymus; cùm illo die, qui juxta Græcos erat secundus, juxta nos, tertius dies Azymorum, nullus posset esse fermentatus in mensis, aut domibus Judæorum.

De azymo probatur ex Scriptura.

12. Objectio.

Et si objicias; quia de facto homines communiùs utuntur pane fermentato, quàm azymo: admitto, idque quia fermentatus panis dat gratum aliquem saporem: Ergo panis azymus non est panis usualis, Neg. Conseq. quippe ad hoc sufficit, quòd illo utamur tamquam vero pane, qui habeat eundem effectum nutritionis cum pane fermentato, licèt homines propter aliquod accidens rariùs illo utantur.

Solvitur.

Sicuti ex eo, quòd homines rariùs utantur aliquo vino propter aliquem ingratum saporem, malè infertur, illud non esse materiam consecrabilem; sive vinum usuale: proculdubio enim eundem effectum nutritionis habet cum aliis vinis, & in communi sermone simpliciter appellatur vinum: quemadmodum & panis azymus simpliciter nominatur panis, à quocumque tandem ly *Panis* deducatur.

Panis azymus simpliciter nominatur panis.

Constat siquidem ex etymologia nominis (quæ sæpè est strictior, aut latior significatione vocis) frivolum duci argumentum. Sic *Invidentia*, & *Invidere* derivatur ab *in*, & *videre*, & tamen secundùm omnes pertinet ad voluntatem. Et ita in pluribus aliis contingit, ut nomina significantia unam rem, deducantur à nominibus plures & diversissimas res significantibus. Solùm ergo valet illud argumentum, quando non constat aliunde, quòd nomen derivatum ab alio nomine, significet aliud, aut quando non est inconveniens, quòd significet eandem rem, quam significat nomen, à quo derivatur.

Quamquam & in præsenti, etymologia nominis *Panis*, græcè ἄρτος ab αἴρω, quod significat tollo, vel, attollo, pani azymo conveniat: quippe non ideo dicitur panis ἄρτος, quia fermento attollatur; sed quia hominem nutriendo, vim habet eum attollendi ad justam staturam, sive quia attollit vires corporis, spiritus excitat, & quasi jacenti homini vires præbet ad surgendum, quod æquè competit pani azymo ac fermentato.

Et convenit etymologia nominis panis.

Quod attinet ad factum Christi, non magis probat necessitatem unius, quàm alterius panis, in quocumque dicatur cõsecrasse; sicuti non probatur necessitas vini illius speciei, in quo Christus instituit 13.

Factũ Christi non magis probat

necessitatem unius, quàm alterius panis, instituit Sacramentum Sanguinis, dummodò sit verus panis triticeus usualis,& verum vinum de vite.

Nec obstat, quòd SS. Patres doceant, non aliud debere fieri,quàm quod Christus fecit: intellige namque quoad substantiam rei, id est, non debere offerri nisi panem, & vinum aquâ mixtum. Ita explicat Concilium Carthaginense III. cap. 24. & refertur de Consecrat. dist.2.

Carthag. cap. 5. *In Sacramento*,inquit, *Corporis & Sanguinis Domini nihil ampliùs offeratur, quàm ipse Dominus tradidit, hoc est panis, & vinum aquâ mixtum.* Et infrà: *Nec ampliùs in Sacrificiis offeratur, quàm de uvis & frumentis.*

Et ideo cum Doctore nostro, & totâ Ecclesiâ Latinâ, quamvis veriùs sit Christum in azymo

Unde non negamus, verè conficere Græcos in fermentato. Scotus.

consecrasse, *non negamus verè conficere Græcos* in fermentato. *Quod etiam patet,* inquit Scotus,*quia tempore Leonis Papæ fuit constitutum,quòd conficeretur in fermento* (in Ecclesia Latina) *sed fuit ad tempus, ad extinguendam hæresim Ebionitarum, qui dixerunt, quòd necessarium erat Christianos Iudaizare, & per consequens Pascha suum in azymo conficere, sicut fecerunt Iudæi: & ad extinctionem huius hæresis fuit ordinatum consecrare in fermento. Sed post, hæresi illâ extinctâ, redut Ecclesia Occidentalis ad primam consuetudinem, quæ conformis est institutioni Christi, & promulgationi factæ per eius Vicarium Petrum.*

14. Neque alicujus momenti est, quod aliqui objiciunt ex Apostolo 1. Corinth. 5. vers. 6.

1. Corinth. 5. *Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit?* Scimus corrumpere totam massam,si fermentum diu maneat,antequam ex ipso & farina coquatur panis; cæteroquin solùm communicat aliquas qualitates massæ,eamque disponit ad panem magìs communem & sapidiorem.

Omitto,fortè ibi ly *corrumpit* idem esse,quod, *fermentat*, ut multi explicant. Hoc certum, panem fermentatum esse verum panem usualem, quod sufficit, ut sit materia verè consecrabilis.

Est tamen necessarium ministro in Ecclesia Latina conficere in azymo. Scotus.

Sed (pergit Scotus suprà) *de necessitate ministri, ad minus in Ecclesia Latina, est hodie conficere in azymo.* Addit (quod videtur repugnare ultimæ parti nostræ Conclusionis) *Et fortè etiam graviter peccant Græci, qui non se conformant Ecclesiæ Petri: maximè cùm hic habeatur fundamentum solidum, quòd sic Christus instituit istud Sacramentum celebrandum, ad minus, licet non necessariò, quin aliter fieri posset, tamen sic magìs congruè celebratur.*

Et sic magìs congruè celebratur.

Utique quia panis azymus est purior, adeòque aptior ad significandum Christum fine virili semine conceptum,ac puritatem conscientiæ, quam hoc Sacramentum requirit, & promovet.

15. Quomodo peccent Græci in fermentato consecrando.

Ast quomodo Græci graviter peccant, non se conformando Ecclesiæ Petri, cùm ipsa Ecclesia Petri in Concilio Florentino suprà, & novissimè Pius V. Constit. 12. jubeat (profectò sub gravi obligatione; quia in materia gravi) singulis servare suum ritum, revocans omnes licentias Græcis concessas celebrandi Latino more, & Latinis more Græco?

Ostenditur ex Scoto.

Resp. Doctorem Subtilem scripsisse ante Concilium Florentinum, & constitutionem illam Pii V. consuetudine Græcorum necdum satìs (saltem patenter) approbatâ. Unde loquitur dubitanter dicens: *Fortè*: reducitque peccatum illud, non in necessitatem præcepti sic consecrandi; sed magìs in contumaciam & contemptum ipsorum, ex quibus videntur recessisse à ritu Latinorum: & peccatum illud grave est ex suppositione erroris, in quantum sic consecrant, quasi esset necessarium necessitate Sacramenti, adeòque culpantes Ecclesiam Latinam,quasi invalidè consecret. Quem errorem Græcorum citat Doctor ibi n.4.dicens: *Tertium dubium includit maiorem difficultatem, Græci enim dicunt* &c. Vide suprà.

Hunc itaque contemptum culpat Doctor, non ipsum ritum secundùm se: quippe eodem libro dist.3. q.2. n.6. admittit, formam Baptismi particularem Ecclesiæ Græcæ licitam esse Græcis; imò obligantem, si in Conciliis suis particularibus ordinaverint inter se talem formam esse servandam. 16.

16. culpante contemptum, non ipsum ritum secundùm se,

Et tunc ly *Fortè*, non tam significat dubitationem, quàm certitudinem, ut idem sit quòd *Certè*;sic quippe (teste Anselmo Laudunensi,qui est Auctor Glossæ interlinealis) sæpiùs accipitur in Scriptura, imò semper, quando attribuitur Deo, in quem non cadit dubitatio; quoniam infallibiliter scit omnia futura, etiam contingentia libera.

Et reverà nullum dubium esse potest, quin talis formalis contemptus, & error Græcorum sit peccatum mortale. Eo secluso, non solùm licitum, sed etiam præceptum est (ut habet Conclusio) unicuique, celebrare secundùm ritum suæ Ecclesiæ, Latinis utique in azymo, Græcis in fermentato. Quin imò multi Recentiores, propter constitutionem Pii V. præmemoratam, constanter asserunt; Græcum peregrinum non posse se conformare Ecclesiæ Latinæ, in qua peregrinatur, & è converso Latinum Ecclesiæ Græcæ. Nihilominus sit

qui formalis contemptus est peccatum mortale.

CONCLUSIO III.

Sacerdos peregrinus potest, non debet, se conformare in consecrando panem azymum, aut fermentatum Ecclesiæ in qua peregrinatur. Latinũ non posse, ad communicandum infirmũ, celebrare in fermentato in propria Ecclesia,probat auctoritas; at ratio favet opposito.

Suppono ex Tractatu de Legibus, peregrinos obligari legibus loci, in quo morantur per majorem partem anni,imò probabiliter sufficere, 17.

17. Peregrini obligantur legibus

loci, in quo morantur per majorē anni partem.

cere, si maneant tempore proportionato ad legem implendam. Videtur sententia Divi Augustini Epistolâ 118. (& refertur dist. 12. cap. *Illa*) ibi: *Nec disciplina ulla est in his* (quæ liberas habent observationes citra particularis alicujus Ecclesiæ legem) *melior gravi, prudentiq; Christiano, quàm ut eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiam ad quamcumque fortè devenerit. Quod enim neque contra fidem, neque contra bonos mores injungitur, indifferenter est habendum, & pro eorum, inter quos vivitur, societate servandum est.*

Videtur sententia D. Augustini,

confirmantis hoc ex responsione D. Ambrosii,

Confirmat responsione Divi Ambrosii, dicens: *Mater mea Mediolanum me consecuta, invenit Ecclesiam Sabbatho non ieiunantem, cœperat perturbari & fluctuare, quid ageret, cùm ego talia non curabam, sed propter ipsam consului de hac re beatissimæ memoriæ virum Ambrosium. Respondit se nihil docere me posse, nisi quod ipse faceret, quia si meliùs nosset, id potiùs observaret. Cumq; ego putassem nullâ redditâ ratione, auctoritate solâ suâ nos voluisse admonere, ne Sabbatho ieiunaremus, subsecutus est, & ait mihi: Cùm Romam venio, ieiuno Sabbatho, cùm hîc sum, non ieiuno. Sic etiam tu, ad quam fortè Ecclesiam veneris, eius morem serva, si cuipiam non vis esse scandalo, nec quempiam tibi.* Hoc, subjungit Augustinus, *cùm Matri renuntiassem, libenter amplexa est. Ego verò de hac sententia etiam atque etiam cogitans, ita semper habui, tamquam eam cælesti oraculo susceperim.* Quis ergo dubitet de ejus veritate?

Hinc idem Sanctus Doctor l. 3. Confess. c. 8. (& ponitur dist. 8. cap. 2.) *Quæ autem contra mores hominum sunt flagitia, pro morum diversitate vitanda sunt, ut pactum inter se civitatis, aut gentis consuetudine, vel lege firmatum, nullâ civis aut peregrini libidine violetur.* Quæris rationem? *Turpis enim omnis pars est suo universo non congruens.* Hæc si non injiciant obligationem peregrino, saltem tribuunt licentiam accommodandi se legibus loci, in quo peregrinatur.

& allegantis pro ratione turpitudinem partis discordantis à toto.

18. Suppono II. peregrinum non obligari legibus proprii territorii; argumento cap. 2. de Constit. in 6. ibi: *Extra territorium ius dicenti non paretur impunè.* Ratio; ne alioquin imperia sint confusa; unde ita postulat bonum commune, cui commensuratur potestas legislativa.

Peregrinus non obligatur legibus proprii territorii.

Suppono III. præceptum de celebrando in azymo, vel fermentato, non tam esse personale, quàm locale. Ostendo ex Concilio Florentino suprà, ubi vocat Ecclesiæ consuetudinem, *Iuxta suæ*, inquit, *Ecclesiæ sive Occidentalis, sive Orientalis consuetudinem.* Similiter loquitur Leo VIII. aliàs IX. Epistolâ ad Michaëlem Constantinopolitanum Patriarcham cap. 29. ibi: *Siquidem cùm intra, & extra Romam plurima inveniantur Græcorum Monasteria, sive Ecclesiæ, nullum eorum adhuc perturbatur, vel prohibetur à paterna traditione, sive sua consuetudine, quin potiùs suadetur & admonetur eam observare.*

Florent. Præceptum de celebrādo in azymo, vel fermentato, non tam est personale, quàm locale. *Leo VIII.*

19. His suppositis, quòd Sacerdos non debeat se conformare in consecrando panem azymum, vel fermentatum Ecclesiæ in qua peregrinatur, probatur ex praxi, sciente & probante Pontifice. Nam Romæ, inquit Suarez hîc disp. 44. sect. 3. §. *Illud verò*, ita sæpè fieri vidimus: & certò scimus nostros Latinos Sacerdotes, peregrinantes inter Græcos non schismaticos, in azymo solitos esse celebrare. Quare per mutuum consensum Ecclesiarum non videtur hîc habere locum communior doctrina de obligatione peregrinorum ad leges & consuetudines locorum.

Sacerdos non debet se conformare Ecclesiæ, in qua peregrinatur; *Suarez.*

Et meritò, quia difficillimum videtur Sacerdotem in re tam gravi obligare ad mutandam antiquam & patriam consuetudinem, solùm propter transitum per aliam Ecclesiam. Et consequens esset, etiam totum alium ritum Missæ debere mutari, quod est penè impossibile moraliter loquendo.

quia hoc nimis difficile.

Confirmatur ex Leone suprà citato, qui reprehendit Græcos, quòd cogant Latinos apud se morantes servare suos ritus. *Vt enim*, inquit, *fertur, omnes Latinorum Basilicas penes vos clausistis, Monachis Monasteria & Abbatibus tulistis, donec vestris viverent institutis. Ecce in hac parte Romana Ecclesia quantò discretior, moderatior, & clementior vobis est. Siquidem* &c. ut suprà.

Leo Papa.

Et siquidem Ecclesia Romana permittit Græcos, etiam qui fixum habent domicilium inter Latinos, in propriis Ecclesiis & Monasteriis observare ritus Græcanicos, quantò magis peregrinos?

20. Imò multi docent, non solùm non debere talem peregrinum, v. g. Græcum, in Ecclesia Latina celebrare in azymo, sed nequidem posse, non tantùm in proprio templo, ubi illud habent inter Latinos (quod omnes concedunt; quandoquidem tunc perinde fit, ac si in Ecclesia sua ageret) sed simpliciter in ullo loco, quod est oppositum prioris partis nostræ Conclusionis.

Multi putant nequidem posse se conformare,

Fundantur maximè in constitutione 12. Pii V. apud Cherubinum, quæ incipit: *Providentia Romani Pontificis*, & §. 1. sic habet: *Sanè cùm ad notitiam nostram pervenerit, quòd nonnulli Presbyteri tam Græci, quàm Latini antiquum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ritum, tam in celebratione Missarum, quàm aliorum divinorum Officiorum pervertere satagentes, diversas licentias & facultates, Missas, & alia divina Officia Græci Latino more, ac Latini Græco ritu celebrandi ab Apostolica Sede, vel eius Legatis, ac etiam maiore Pœnitentiario pro tempore existente, variis prætextibus impetrarunt, illisq; iam pridem utantur, hoc ab antiquo Catholicæ Ecclesiæ instituto, Sanctorumq; Patrum decretis deviare considerantes; propterea hunc abusum ab Ecclesia Dei extirpare, & submovere volentes, omnes & singulas licentias & facultates huiusmodi, hactenus etiam motu proprio, vel quorumvis, etiam Imperatorum, Regum & aliorum Principum contemplatione, & ex quibusvis causis quomodolibet concessas, ac Apostolicas & alias litteras desuper confectas, illarum omnium tenores pro sufficienter*

fundātes se in constitutione 12. Pii V. apud Cherubinum:

cienter expressis habentes, Apostolicâ auctoritate ex certa scientia, hâc præsenti nostrâ perpetuò valiturâ constitutione revocamus, cassamus, annullamus, & irritamus, quibusvis Presbyteris, tam Græcis, quàm Latinis in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub indignationis nostræ, ac perpetuæ suspensionis à divinis pœnis districtiùs inhibentes, ne deinceps Presbyteri Græci, præcipuè uxorati, Latino more, & Latini Græco ritu, hujusmodi licentiarum ac facultatum, aut alio quovis prætextu Missas aut alia divina Officia celebrare, vel celebrari facere præsumant. Hactenus Pius V.

21. *sed forsan non est satis publicata;*

Sed cùm lego *licentias & facultates* (utique particulares à Pontificibus, eorum Legatis, aut Pœnitentiariis obtentas) *& alium quemvis prætextum* (ut omittam non constare de sufficienti, saltem generaliter, publicatione hujus Bullæ, sicut & plurium aliarum) facilè suspicor hunc Pontificem non magìs voluisse revocare jus commune, quo peregrini possunt se accommodare legibus locorum, per quæ transeunt, in jejuniis, festis, & similibus, quàm Concilium Florentinum suprà, aut Leo IX. Epistolâ citatâ ad Michaëlem Constantinopolitanum Patriarcham; solùmque voluisse prohibere, ne deinceps Presbyteri Græci in loco proprio, vel alieno, ubi habent proprias Ecclesias, vi hujusmodi licentiarum, quas omnes revocat, aut alio quovis prætextu, id est, causâ aliquâ fictâ, præsumant celebrare more Latino, & similiter Presbyteri Latini more Græco.

vel solum id prohibet Græcis aut Latinis celebrantibus in loco proprio, vel alieno ubi habent proprias Ecclesias.

Porrò licentia, quam nos concedimus peregrinis, non est aliquod speciale privilegium à Pontifice, vel alio ejus nomine obtentum, aut prætextus alius, quocumque loco celebrandi ritu alieno; sed est jus commune ex primo nostro supposito, quo datur potestas, imò imponitur obligatio peregrinis observandi consuetudines locorum, per quæ iter faciunt. Ad quod jus non arbitror Pium V. respexisse; non enim quis ideo peregrinatur, ut possit antiquum ritum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ in celebratione Missarum, & aliorum divinorum Officiorum pervertere.

22. *Ritus Ecclesiæ Græcæ non pervertitur, quando Latinus in Græcia illum observat;*

Enimverò non pervertitur ritus Ecclesiæ Græcæ, quando Latinus peregrinus in Græcia illum observat, sed potiùs stabilitur. Similiter non pervertitur ritus Ecclesiæ Romanæ, quando Græcus per terram Latinorum iter habens, illi se conformat, sed magìs roboratur & assistentes ædificantur, atque ex contrario potiùs scandalizantur, juxta illud Divi Ambrosii suprà apud Divum Augustinum: *Ad quam fortè Ecclesiam veneris, ejus morem serva, si cuipiam non vis esse scandalo.*

Suarez.

Hinc appositè Suarez suprà: Dico sine scrupulo posse Sacerdotem Græcum peregrinantem per Ecclesiam Latinam, & Latinum per Græcam, suæ Ecclesiæ ritum servare, cum consensu & facultate Pastorum ejus Ecclesiæ, in qua versatur, quam ipsi, si nullum timeant scandalum, præstare possunt & debent, si nulla rationabilis causa obstet.

Non illi igitur satagunt pervertere antiquum ritum, qui proprium uniuscujusque Ecclesiæ observant; sed qui vi privilegiorum, in Ecclesia Latina observant ritum Græcum, cùm ipsi sint Latini, & è contra. Adeoque de similibus loquitur Pius V. ut patet ex principio textûs, & non de peregrinis, qui accommodant se moribus Ecclesiæ, in qua celebrant. Et quamquam semper, aut ferè semper aliter practicent, hoc est quia possunt, non quia debent; suntque mori suo singuli affecti.

sed quando Latinus hoc facere attētat in propria Ecclesia.

Hâc itaque constitutione Pii V. relictâ tamquam minùs efficaci ad probandum intentum: considero aliam Bullam ejusdem Pontificis 64. quæ incipit: *Quod à nobis*, & communiter præfigitur Breviario Romano, in qua approbat Breviarium Romanum, præcipiens universi Orbis Ecclesiis, Monasteriis, Ordinibus, & locis, illius usum, & prohibens usum aliorum Breviariorum, præterquam à primæva institutione Ordinis à Sede Apostolica, vel à consuetudine supra annos ducentos approbatorum. 23.

Proponitur alia Bulla Pii V.

Expendo, inquam, illud præceptum, & hanc prohibitionem, & quæro; si Frater Minor (cui per Bullam illam præcipitur usus Breviarii Romani, & prohibetur usus cujuscumque alterius) veniret ad Ecclesiam, seu Monasterium, v.g. Benedictinorum, quod utitur alio Breviario à primęva institutione Ordinis à Sede Apostolica approbato, an secluso speciali privilegio possit se conformare Benedictinis in recitatione divini Officii?

præcipientis usum Breviarii Romani;

quod præceptum Frater Minor apud Benedictinos existens observare deberet;

Negat communis sententia. Sed quare minùs, quàm Sacerdos Latinus, transiens per Ecclesiam Græcam, potest se illi Ecclesiæ conformare in celebratione Missæ?

Quia, respondet aliquis, præceptum recitandi horas juxta Breviarium Romanum, est personale, quod sequitur & inhæret personæ ubicumque fuerit; præceptum autem consecrandi in azymo, vel fermentato, ut diximus supposito 3. est locale. Sed unde id constat? Nonne eodem modo præcipit Florentinum unicuique Sacerdoti celebrare secundùm consuetudinem suæ Ecclesiæ, sicuti Pius V. præcipit Religiosis recitare divinum Officium juxta consuetudinem sui Monasterii?

quia est præceptum personale; *celebrandi autem in azymo vel fermentato, locale;*

Minimè, inquis, & festinè cognoscitur differentia ex ipsis verbis Bullæ Pii V. quæ sunt: *Omni itaque alio usu, quibuslibet, ut dictum est, interdicto, hoc nostrum Breviarium, ac precandi, psallendiq; formulam in omnibus universi orbis Ecclesiis, Monasteriis, Ordinibus, & Locis, etiam exemptis, in quibus officium ex more & ritu dictæ Romanæ Ecclesiæ dici debet, aut consuevit, salvâ prædictâ institutione, vel consuetudine ducentos annos superante, præcipimus observari.* 24.

quod cognoscitur ex verbis Pii V.

Et ut scires illam obligationem non tam esse localem, quàm personalem, ac personæ inhærere, post pauca verba, sic inquit Pontifex: *Ac quoscumque, qui horas Canonicas ex more & ritu ipsius*

ipsius Romana Ecclesia, jure vel consuetudine dicere, vel psallere debent, proposita pœnis per Canonicas sanctiones constitutis in eos, qui divinum Officium quotidie non dixerint, ad dicendum & psallendum posthac in perpetuum horas ipsas divinas, & nocturnas ex hujus Romani Breviarii præscripto, & ratione omnino teneri: neminemq; ex iis, quibus hoc dicendi psallendiq; munus necessariò impositum est, nisi hâc solâ formulâ satisfacere posse: idque, ut habetur versu sequenti, *tam in Choro, quàm extra illum*, quæ manifestè sonant obligationem concomitantem personam quocumque ierit.

asserentis. obligationi recitandi horas hac formâ solâ satisfieri posse, tam in Choro, quàm extra illum.

Porrò de Consecratione in azymo, aut fermentato definit Florentinum utramque esse validam, addens, unumquemque debere sequi consuetudinem suæ Ecclesiæ, scilicet quando est in loco, ubi illa consuetudo obligat. Eodem modo, quo Tridentinum mandat omnibus Regularibus, ut observent festa Episcopalia sess. 25. De Regul. cap. 12. Ibi: *Dies etiam festi, quos in Diœcesi sua servandos idem Episcopus præceperit, ab exemptis omnibus, etiam Regularibus, serventur*, scilicet qui in Diœcesi illa morantur. Ac si diceret, unumquemque Religiosum in celebratione festorum debere sequi consuetudinem, sive debere celebrare festa juxta Ecclesiæ suæ consuetudinem.

Aliter loquitur Florentinum de consecrando in azymo vel fermentato: & Tridentinum de observandis festis Episcopalibus à Regularibus,

Ex quo tamen non bene concluditur, peregrinantem in Ecclesia, ubi non est festum, ibi diem festum suæ Diœcesis debere servare, estò possit. Ergo similiter Græcus transiens per terram Latinorum, non debet ibi, quamvìs possit, conficere Corpus Christi in fermentato; similiter Latinus iter agens per Græciam in azymo: quandoquidem materia Consecrationis non minùs intelligatur affixa huic loco sive Ecclesiæ, quàm dies festus huic Diœcesi sive Episcopatui.

existentibus videlicet in sua Diœcesi.

25. Hinc ex communi sententia, Latinus in Græcia, aut Græcus in Latina Ecclesia domicilium habens, aut figens, non solùm potest, sed, secluso speciali privilegio, etiam tenetur sequi ritum Ecclesiæ, tam in Missa, quàm in cæteris divinis Officiis, in qua fixit domicilium; nam ratione illius fit incola: & sicuti respectu aliarum legum censetur Græcus, qui anteà erat Latinus, & è conversò; ita etiam respectu Missæ aliorumque Officiorum divinorum, nisi aliter fuerit ordinatum; hoc est, nisi auctoritate publicâ assignentur ipsis speciales Ecclesiæ, in quibus Divina more antiquo peragant.

Latinus in Græcia, aut Græcus in Latina Ecclesia habens domicilium, sequi debet ritum Ecclesiæ, in qua fixit domicilium;

Simile fit in Sacerdote sæculari, qui tenetur legere horas Canonicas juxta Breviarium Romanum; si hic profiteatur Religionem, in qua aliud Breviarium est in usu, v. g. Sancti Benedicti, eo ipso solvitur à priori obligatione, & tenetur persolvere horas suas secundùm consuetudinem Religionis, quam professus est: quippe per professionem mutavit statum suum, & ex Sacerdote sæculari, factus est Sacerdos Benedictinus; sic quoque Sacerdos Latinus per mutationem domicilii fit Græcus, & è contrà.

sicut Sacerdos sæcularis factus Benedictinus observare ritum Benedictinorum,

Equidem hæc omnia, quamvìs ostendant Conclusionem nostram multùm probabilem, tamen non convincunt. Video quippe sustineri posse, & non absque fundamento, obligationem consecrandi in hac, vel illa materia, æquè personalem esse, ac obligationem recitandi hoc, vel illud Officium divinum. Ne tamen longior sim quàm oportet, diligenter consideret Lector quæ dicta sunt, & facilè reperiet, quod quærit. Ego ad alia pergo.

Probabile est obligationem cõsecrandi in hac vel illa materia esse personalē.

Profectò cùm satìs constet ex dictis, præceptum seu legem consecrandi panem azymum in Ecclesia Latina, solùm esse humanum; superest dubium, an liceat Latino Sacerdoti in Ecclesia Latina consecrare in fermentato propter aliquam occurrentem necessitatem, v. g. (inquit Suarez disp. 44. sect. 3. §. *Unum verò*) ne proximus sine Viatico decedat, vel ne populus totus diu Sacrificio privetur. 26.

Dubium est, an liceat Latino cõsecrare in fermentato ob necessitatem.

Et Respondet ipse cum aliis communiter, nullâ ratione esse talem licentiam concedendam; quia præceptum divinum communicandi in articulo mortis est affirmativum, adeòque non obligans, nisi quando commodè, & cum debitis circumstantiis fieri potest. Porrò expedit, ut in hoc Sacramento conficiendo summa reverentia servetur, & ideo oportet ut universalis Ecclesiæ consuetudo non facilè violetur, ne aperiatur via contemnendi Ecclesiasticos ritus; sicuti censent ferè omnes de Consecratione sine vestibus sacris, vel quæ fieret à non jejuno.

Respondet Suarez cum aliis communiter negativè;

Verùm hæc ratio non est adæquata, neque convincens, & ideo partem affirmativam, & praxim ei conformem, secluso scandalo & perturbatione, non audet damnare Tannerus de Eucharistia disp. 5. dubio 4. in fine, in quam sententiam ne eam (inquit Dicastillo disp. 2. dub. 4. n. 67.) sola multitudo Doctorum in contrarium me retardat.

sed ratio ejus non est adæquata, Quare oppositum non damnat Tannerus. Sed retardat Dicastillonem multitudo Doctorum,

Ne autem quis putaret omni Auctore esse destitutam, citat in principio illius numeri Majorem, dicens: Oppositum tamen (communis sententiæ) docet Major dist. 9. q. 3. ad 5. & sanè communis sensus Doctorum me firmissimum tenet in priori sententia, quamvìs non negem suas pati difficultates in favorem sententiæ Majoris. Hæc ille. Si verè sententia Majoris est, nam diu multùmque quæsitam, invenire non potui; distinctio siquidem nona duabus absolvitur quæstionibus, sed neque in his, neque in toto quarto Sententiarum libro, quem penes me habeo, quidquam tale reperio. An fortè q. 3. ad 5. habeatur in libro, quo usus est Dicastillo, nescio: fides sit apud Auctorem & Lectorem.

qui citat pro parte affirmante Majorem.

Quidquid sit de Majore; iterum dico, rationem Suarii pro communi opinione neque esse adæquatam, neque convincentem. Primùm ostendo; quia etsi concederemus ad communicandum 27.

Rejicitur ratio Suarii suprà posita.

candum infirmum non esse licitum conficere Sacramentum in fermentato, quod solùm probat ratio adducta, si aliquid probet: non tamen inde sequitur, etiam id esse illicitum in quacumque alia occurrente necessitate, v.g. in exemplo à Suario assignato, ne totus populus diu Sacrificio, & Sacramento privetur.

Constat quippe tempore persecutionis fideles maximam consolationem, & in fide confirmationem accipere ex hoc Sacramento & Sacrificio; unde fortè olim tot erant fortissimi Martyres, quando Christiani quotidie sumebant hoc Sacramentum. Quid ergo faciet Sacerdos, si videat ex defectu Eucharistiæ periclitari multorum fidem, nec habeat panem azymum, an sinet perire animas, Christi Sanguine redemptas, & non magis consecrabit in fermentato, ut salvæ fiant?

Secundùm aliquos licet subinde celebrare sine vestibus sacris.

Herculè non ausim judicare, Ecclesiam cum tanto rigore velle, imò posse obligare ad ceremoniam ex institutione divina liberam. Quin plures docent non peccare eum, qui metu mortis, ut lateat sub hæreticorum persecutione, in terris, quibus rarus est Sacrificii usus, celebrat sine sacris paramentis: quantò ampliùs in pane fermentato, aut azymo, contra Ecclesiæ suæ consuetudinem?

Enimverò universalis consuetudo est totius orbis, tam Ecclesiæ Latinæ, quàm Græcæ uti sacris vestibus in Sacrificio Missæ, neque memoriæ proditum est unquam Ecclesiam generaliter, vel particulariter in illa ceremonia dispensasse; cùm tamen certum sit ex Concilio Florentino suprà, non esse universalem consuetudinem totius Ecclesiæ celebrare in azymo, etiam, usque in hanc diem, Græcis Romæ in Ecclesia sibi propria, sciente & approbante Pontifice, in fermentato consecrantibus.

Et si credimus Scoto suprà, Divo Thomæ 4. dist. 12. q. 2. a. 2. q. 3. & aliis Doctoribus (quidquid nonnulli contradicant) Leo Papa suo tempore, ad extinguendam hæresim Ebionitarum, constituit, ut generaliter per universum orbem in fermentato conficeretur.

28. Licèt esset illicitum celebrare sine vestibus sacris ad communicandum infirmum, non foret adhuc illicitum celebrare in fermentato.

Demus itaque Suario, non esse licitum celebrare sine vestibus sacris ad communicandum moribundum; adhuc non convincitur, esse similiter illicitum, ad eumdem finem consecrare in fermentato, aut etiam consecrare post sumptum cibum, ut suo loco videbimus, utpote ceremoniæ ac ritus minùs graves, in quibus aliquando dispensatur, numquam autem in usu sacrorum paramentorum.

Quapropter, ut dicam quod in hac re sentio, si permaxima utilitas Viatici excusat celebrantem à lege jejunii, juxta probabilem multorum opinionem, judico non improbabile, salvâ communi auctoritate Doctorum, eandem utilitatem excusare Sacerdotem ab obligatione, quam habet consecrandi in azymo, aut fermentato juxta Ecclesiæ suæ consuetudinem.

Neque inde sequitur indigna Sacramenti tractatio, aut ceremoniarum Ecclesiasticarum contemptus.

Neque est quòd timeat Suarius apertionem viæ ad tractandum indignè hoc Sacramentum, & contemnendi Ecclesiasticas ceremonias; tum, quia non aperitur hujusmodi via, quando aliquis non jejunus communicat causâ vitandæ infamiæ, Sacrificii perficiendi, Viatici accipiendi, & probabiliter dandi; imò in mortis articulo propter solam utilitatem Communionis; tum etiam, quia casus rarissimus: etenim in Ecclesia Græca panis fermentatus faciliùs ubique invenitur, quàm azymus; in Ecclesia autem Latina in omnibus templis bene ordinatis, ubi reperiuntur vestes sacræ & alia necessaria ad celebrandum, vix unquam deest panis azymus. Omitto quòd in Sacrario Eucharistia pro communicandis infirmis asservetur.

29. aut periculum irreverentiæ, & superstitionis.

Quod autem idem Auctor suprà addit; majus esse periculum irreverentiæ, superstitionis, & scandali, in discedendo propter privatas necessitates, vel rationes, à consuetudine Ecclesiæ Capitalis, id est, Latinæ, quàm alterius partis, hoc, inquam, nullum habet fundamentum in re: siquidem contendimus, nullam fieri irreverentiam, superstitionem, aut scandalum, sive in una, sive in altera Ecclesia, cùm ob rationabilem causam disceditur à patrio more.

Et sanè (licèt Suarez id neget) obligatio Græcorum tam certa est, ac tanta, tamque solidâ auctoritate firmata, atque Latinorum, scilicet auctoritate Concilii Florentini, quod jubet, ut vidimus suprà, unùmquemque celebrare juxta consuetudinem suæ Ecclesiæ. Manente itaque in vigore consuetudine Ecclesiæ Græcæ celebrandi in fermentato, tam certa est, ac tanta obligatio Sacerdotis Græci conficiendi Sacramentum in illo pane, ac Latini Sacerdotis in pane azymo.

Hactenus de materia Consecrationis Corporis; sed quæ Sanguinis? Respondeo:

CONCLUSIO IV.

Materia essentialis Consecrationis Sanguinis est vinum de vite. Valet mustum, aut vinum actu congelatum; secùs succus uvis inclusus.

30. Materia Consecrationis Sanguinis est vinum de vite.

De prima parte nulla est controversia, vel saltem cum hæreticis. Probationem ex Scriptura vide suprà in proœmio hujus Sectionis.

Clarè hoc expressit Florentinum.

Clariùs Florentinum exprimere non potuit, quàm dicendo: *Tertium est Eucharistiæ Sacramentum, cujus materia* (utique pro Consecratione Corporis) *panis triticeus, &* (pro Consecratione Sanguinis) *vinum de vite.*

Confirmatur ex perpetuo usu & traditione Eccle-

Confirmat usus & traditio Ecclesiæ.

Ecclesiæ, quæ numquam alium liquorem admisit pro materia calicis, eò quòd nullus alius liquor, quàm vitis, habeat substantialem rationem vini; & simpliciter sine addito in communi sermone vinum appelletur.

Consonat doctrina Doctoris Subtilis.

Hinc Doctor Subtilis 4. dist. 11. q. 7. n. 1. *Ad secundam quæstionem, dico, quòd vinum artificiale, sive quodcumque aliud vinum, quod non est vinum vitis, utpote vinum pomorum, & hujusmodi, non est vinum, nisi secundùm quid, & æquivocè. Unde nullum tale est aptum consecrari in Sanguinem.*

Aliqua excluduntur, quia non propriè vinum.

Uti nec agresta sive omphacium, id est, liquor ex immaturis uvis expressus, nec acetum ex vino, quando vinum est essentialiter corruptum. Non sufficit quoque vinum coctum ex aqua, uvis jam expressis, infusâ, quia non est simpliciter vinum, neque vini habet substantiam. Ex qua ratione à contrario:

31\. Quale requiritur, & sufficit, cujuscumque sit speciei:

Colligo, quodcumque vinum de vite, album, rubrum, ex utroque mixtum, cujuscumque regionis, etsi unum ab alio specie distinctum foret (quod aliqui negant, existimantes omnia esse ejusdem speciei, solùmque differre accidentaliter) esse materiam aptam Consecrationi.

quodlibet enim habet veram & essentialem rationem vini;

Etenim quodlibet habet veram & essentialem rationem vini, nihilque adest unde vel leviter conjici posset, unam potiùs vini speciem, quàm aliam esse institutam, quandoquidem omnes illæ species habeant eundem usum humanum in ordine ad sustentationem: quippe sustentant per modum potûs; quin imò ex praxi Ecclesiæ constat oppositum. Equidem cavendum à vino hispanico, quia quandoque mulsum non potest ab eo distingui, & subinde fit deceptio.

32\. uti etiam vinum acescens;

Similiter validè consecratur vinum acescens, utpote verum vinum, etsi tendens ad interitum; sicut animal, quando tendit, sive incipit disponi ad mortem, adhuc est animal.

quod tamen notabiliter alteratum nequit consecrari;

Verumtamen si ita sit alteratum, ut nequidem probabiliter possit discerni esse vinum potiùs, quàm acetum, numquam licet citra gravissimum sacrilegium in eo celebrare, nequidem ut populus audiat Sacrum in die festo, aut eidem detur Communio Paschalis; prævalet quippe præceptum naturale reverentiæ, debitæ huic Sacramento, præcepto humano audiendi Sacrum, aut communicandi; quod non obligat, nisi quando commodè fieri potest.

secùs si tantùm acescere incipiat, & adsit necessitas.

Quod si tantùm acescere incipiat, ita ut non sit notabiliter acidum, & moraliter certò adhuc sit substantialiter vinum, licitè in eo fit Consecratio occurrente aliquâ necessitate. Extra illam videtur illicitum, fortè etiam graviter, ut significant Rubricæ Missalis Tit. de Defectibus cap. 4. n. 2. ubi sic lego. *Si vinum ceperit acescere, vel corrumpi, vel fuerit aliquantum acre, vel mustum de uvis tunc expressum, vel non fuerit admixta aqua, vel fuerit admixta aqua rosacea seu alterius distillationis, conficitur Sacramentum, sed conficiens graviter peccat.*

Seclusâ necessitate est illicitum, fortè graviter. Rub. Missalis.

33\. Mustum validè consecratur;

Quis ergo adhuc ambigat mustum valere? Præterquam enim quòd substantialiter sit vinum, ejusdem fortè speciei cum vino defæcato, solùm differens in dulcedine, calore, & aliis qualitatibus penes magis & minùs, etiam simpliciter appellatur vinum in Scriptura Luc. 5. v. 37. *Nemo mittit vinum novum in utres veteres.* Jeremiæ 48. v. 33. *Vinum de torcularibus sustuli.* Et è converso Actor. 2. vinum appellatur mustum v. 13. *Quia musto pleno sunt isti.*

simpliciter enim appellatur vinum in Scriptura. Luc. 5. Ierem. 48. Actor. 2.

Unde occurrente necessitate posset in eo, etiam licitè, consecrari, argumento can. 7. *Cùm omne crimen* de Consec. dist. 2 ibi: *Nam quod de expresso* (scilicet post Consecrationem, ut notat Glossa V. *Expresso*) *botro, id est de uvarum granis populus communicatur, valde est omnino confusum: sed si necesse sit, botrus in calice comprimatur, & aquâ misceatur.* Ita Julius Papa Episcopis per Ægyptum. Qui liquor dubio procul solùm erit mustum.

Iulius Papa.

Extra necessitatem illicitè consecratur, ob impuritatē & fæces permixtas;

Porrò extra necessitatem non licet; utique propter impuritatem, & fæces permixtas, quæ non consecrantur; sicuti illicitè consecratur vinum aliis liquoribus, vel etiam aromatibus permixtum: imò tanta & talis posset esse permixtio aliarum substantiarum, quòd Consecratio esset invalida, si videlicet non retineret formam vini, sed transiret in speciem distinctam, saltem moralem.

Aliud est, quando talia corpora admiscentur, quæ relinquunt substantiam vini integram & potum usualem, ut priùs, qualia sunt sulphur, lac, & similia, quæ adhibentur ad conservationem, vel meliorationem vini, ut proinde non reddant vinum, etiam minùs purum, quàm anteà erat. Interim universim notandum est, graviter interdum peccari posse consecrando, uti in pane, ita & in vino minùs puro, quod judicio prudentis relinquimus.

uti interdum graviter peccatur consecrando in pane, vel vino minùs puro.

34\. Vinum cōgelatum validè consecratur;

Sed quid dicendum de Consecratione vini actu congelati? Autumo eam esse validam: quippe per congelationem non amittitur forma vini, sicut nec forma aquæ, olei, & similium liquorum: etenim post liquefactionem habent eundem colorem, odorem, saporem, cæterasque qualitates, saltem præcipuas, & in gradu remisso. Quemadmodum ergo aqua congelata est vera aqua, oleum congelatum verum oleum, & sic de cæteris: ita quoque vinum congelatum verum vinum. Est etiam potus communi existimatione. Quidni igitur validè consecretur, & possit Christum primò recipere, sicuti certùm est ex Rubricis Tit. de Defectibus in celebratione Missarum occurrentibus cap. 10. n. 11. *Si in hyeme Sanguis congeletur* &c. Christum retinere? Sanè vinum congelatum æquè demonstrabile est per ly *Hic*, quàm non congelatum.

quia verum vinum. Rub. Miss.

Dices; non est potus liquidus, sive, non potest potari. Resp. cum distinctione, manens conge-

congelatum, sive proximè, Transeat; simpliciter, Nego; potest enim liquefieri, etiam per solum calorem oris, & sic bibi; sicuti nux simpliciter est cibus, & potest comedi, licèt necesse sit priùs eam frangere, & sicuti panis induratus debet emoliri, ut comedatur, & tamen adhuc est cibus, ac materia Consecrationis. Sufficit ergo quòd sit per se potabile.

& simpliciter potabile, non tantùm remotè;

Accedit vinum congelatum etiam proximè posse potari, si non instar liquidi per infusionem, sanè per deglutionem, sive per partes, sive totum simul glutiatur: quippe potare non est aliud, quàm sumere potum: sicut ergo potest sumi, sic potari. Et quocumque modo sumitur, non frangit jejunium; quia tantùm sumitur potus, idque in ordine ad finem potationis. Non tango, únicam guttam posse per se consecrari, quæ tamen non potest per se potari, & salva venire ad orificium stomachi.

sed etiam aliquo modo proximè.

35. Dices II. Si vinum resolvatur in vapores, manet substantialiter vinum, adeoque maneret sub speciebus, sic post Consecrationem resolutis, ipse Christus; & tamen non possunt isti vapores primò consecrari.

Resp. disparitatem esse, quòd non possint demonstrari per ly *Hic*, uti nec minima particula panis, quæ idcirco Consecrationem non amittit (ut infrà suo loco videbimus) quamvìs defectu demonstrabilitatis non possit primò consecrari. Cæteròquin si vapor sit adeò crassus, ut demonstrari possit, & dixeris eum retinere Consecrationem priùs factam; dic consequenter esse primò consecrabilem. An autem Consecrationem retineat, videtur quòd non; quia requiritur vinum, quod sit tale in morali æstimatione.

Vapores non possunt primò consecrari, quia non possunt demonstrari per ly Hic.

Interim communis doctrina est, Christum manere sub speciebus consecratis, quamdiu mansisset substantia panis, & vini, non obstantibus alterationibus accidentalibus; prout etiam tamdiu manet in stomacho Christus, etsi interea facilè tantùm alterentur species consecratæ, quantùm alteratur vinum per resolutionem in vapores.

Cæterum ex illa ratione dubitandi liquet profectò, adhuc esse distinctionem inter vinum congelatum, & vinum resolutum in vapores: quippe aliter per congelationem, aliter per resolutionem censetur immutari ratio vini; nec etiam vapores tam facilè reducuntur ad propinquam, ut sic loquar, potabilitatem, quàm bene vinum congelatum.

Distinctio inter vinum congelatum & resolutum in vapores.

36. Dices III. Vinum consecratum offæ imbibitum manet consecratum, & tamen nequit inibi primò consecrari.

Resp. Neg. Subsumptum, ex hypothesi, quòd in offa maneat satìs sensibile; licèt enim panis & vinum in offa sint loco conjuncta, & quasi penetrata; utrumque tamen verè est præsens, adeoque seorsim demonstrabile. Veluti si quis ante se haberet particulas triticeas, & non triticeas, posset, si vellet, demonstrare per ly *Hoc*, solas triticeas, similiter solas non triticeas, estò omnes sint æquè demonstrabiles. Panis itaque se habet instar spongiæ, cui vinum si imbibatur, & sensibile maneat, quidni validè possit consecrari? Quemadmodum si artifex conficeret vas argenteum porosum instar panis triticei, posset utique vinum ei infusum consecrari.

Vinum offæ imbibitum potest consecrari, utpote satis præsens,

Sed contrà: vinum offæ imbibitum non habet rationem potûs, sed cibi, instar succi uvis inclusi; ergo sicut hic invalidè consecratur, ut habet sequens pars Conclusionis, ita & illud.

Resp. Neg. Antecedens; quippe in uva omnia sunt per modum cibi, & verus cibus solvens jejunium: in offa non omnia; etsi enim illam dicimur manducare, & per hoc frangere jejunium, id non est ratione vini, sed panis, qui velut materia crassior, & sensibilior prævalet.

& habens rationem aliquam potûs.

Deinde vinum quandoque imbibitur offæ, ut possit potari, sive sumi, exprimendo illud, uti ex spongia; nec facit cum pane unam substantiam, prout facit succus uvarum cum uvis, utpote pars earum substantialis.

Denique ut vinum in offa primò consecrari non posset, quod plures docent, foret ideo, sive quia non est ibi simpliciter demonstrabile, sive quia non est ibi per modum potûs, quorum neutrum habet locum in vino congelato (quod & est demonstrabile, & manet simpliciter & moraliter potus) & utrumque dici potest requiri, ut primò aliqua materia consecretur, quamquam ut consecrata permaneat, sufficiat manere substantiam.

Quæ duæ conditiones certius reperiuntur in vino congelato.

Et per consequens non erit improbabile (imò fortè magìs probabile, quàm oppositum) vinum in vapores resolutum non posse primò consecrari, sive quia non est demonstrabile, sive, estò quòd sit, quia non est moraliter potus, seu vinum potabile.

Ex quo quæro resolutionem hujus casûs: Quidam Sacerdos, dum severissima hyems omnia liquida congelaret, Missam celebrat: ubi ad communionem pervenit, reperit sacrum calicem congelatum. Juxta communem Doctorum sententiam ignem adhibet, glaciemque iterum in vinum convertit. At quia dum calix calefiebat, fumum exhalantem percepit, subdubitare incepit, an vini fumus vaporve, sit verè vini pars, & quia nulla est in consecrato calice, quæ non sit consecrata, dubitabat an illæ vini particulæ, quæ ignis violentiâ exhalabantur, non fuerint consecratæ, & inopinato sacrilegio Sanguis Christi per aërem diffunderetur? Sic dubium, inquit Caramuel Theol. fundamentalis (primæ editionis) fundamento 67. num. 1326. in fine, proponere libuit; tu Lector quæstionem resolves. Sed quam? Arbitror, an suppositâ Consecratione istorum vaporum, inopinato sacrilegio Sanguis Christi fuerit diffusus? 37.

Ex dictis infertur resolutio cujusdam casûs: contingentis species vi ignis in vapores resolutas. Caramuel.

Resp. nec inopinato, nec opinato; quippe non violatur res sacra, quando eo modo tractatur, qui ab Ecclesia præscribitur suprà in Rubricis

Rub. Miss. bricis generalibus, ubi sic lego: *Si in hyeme Sanguis congeletur in calice, involvatur calix pannis calefactis: si id non proficeret, ponatur in ferventi aqua prope Altare, dummodò in calicem non intret, donec liquefiat.*

Et ostenditur nullum esse sacrilegium vinum congelatum dissolvere.

Quid autem refert sive igne, sive aquâ ferventi glacies dissolvatur? An fortè violentiâ ignis, & non violentiâ ferventis aquæ exhallabitur particula vini? Sed cur non violentiâ utriusque? Diffundatur Sanguis Christi per aërem: sed quid tum? Nonne consultiùs est reverentiæ debitæ Sacramento, pauculas species facilè corrumpi in aëre, quàm Sacrificium manere imperfectum, cujus integritas est juris divini? Vel dicet aliquis, novum vinum assumendum, de novo consecrandum, & statim sumendum? Non puto; obsistente sibi universali sensu Ecclesiæ.

38. Si instes; Ecclesia non præcipit adhibere ignem, sed pannum calefactum, aut aquam ferventem. Resp. non propter irreverentiam, quæ fieret Sacramento ob fortè majorem abundantiam vaporum, qui exhallantur per ignem; sed quia minùs per pannum, aut aquam calefactam nocetur calici aureo vel argenteo, quàm per ignem, si propiùs ei admoveatur, ut tantò citiùs glacies dissolvatur. Sanè non est verosimile Ecclesiam in illa constitutione respexisse ad vapores, qui exhallantur, cùm nullam prorsus eorum faciat ibi, vel alibi mentionem.

cùm præscribat Ecclesia dissolutionem esse faciendam.

Perinde est quo modo fiat.

Imò à paucis Doctoribus illa quæstio hodie movetur: adeoque judico perinde esse, quo medio vinum liquefiat, sive aquâ calidâ, sive igne: Ecclesiam autem significasse medium magis commodum, sine tamen obligatione; quin praxis ignem videtur præferre, qui solet tempore hyemali, quando est periculum congelationis, poni in Altari, partialiter in illum finem.

Adverto etiam, modicum calorem, qui regulariter sufficit ad degelationem vini congelati in calice, vel nullos, vel paucissimos, ac tenuissimos fumos, sive vapores extrahere. Et dato casu, quòd intensus valde calor esset necessarius, meliùs arbitror, & decentiùs, quòd pereant aliqui vapores, quàm quòd tota species corrumpatur, si diutiùs maneat congelata.

Qui consecrat vinum congelatū, peccat.

Petes; an ergo liceat vinum congelatum primò consecrare, postea dissolvendum, atque ita Sacrificium perficiendum? Resp. Minimè licet, non quia materia non sit moraliter certa (quidquid pauci sine fundamento contradicant) sed quia contravenitur consueto Ecclesiæ usui. Nullum tamen peccatum erit, si vinum ante Consecrationem liquefiat, imò consultiùs apparet, si vinum congeletur post factam oblationem, illud ipsum, adhibitis calidis, degelatū consecrare, quàm aliud de novo assumere; nisi ex mutatione coloris, aut saporis, aut aliundè dubitetur de vini corruptione, quæ rarissima est; imò vix moraliter fieri potest tam brevi temporis spatio.

39. Objicitur IV. & ultimò: aqua congelata non est materia valida Baptismi; ergo nec vinum congelatum materia Consecrationis Sanguinis.

Objectio quòd aqua congelata non sit materia valida Baptismi.

Responsio.

Resp. Neg. Conseq. quippe non sola aqua, sed ablutio in aqua est proxima & essentialis materia Baptismi; constat autem illam non posse fieri in aqua congelata. Porrò Eucharistia est Sacramentum permanens, institutum sub speciebus panis & vini, per modum cibi & potûs, antecedenter ad actualem comestionem, aut potationem. Jam autem vinum congelatum verè est, & communi æstimatione censetur potus, etsi per accidēs non sit proximè potabile, sicut panis, qui præ duritie non est proximè comestibilis, nihilominus verè est, & censetur ab omnibus cibus.

Ex his, sine longo discursu, cognoscitur veritas ultimæ partis Conclusionis, quam disertis verbis docet Scotus suprà ibi: *Vinum etiam illud debet esse expressum de uva, quamdiu enim liquor est in uva tantùm, habet magis rationem comestibilis, quàm potabilis: illud autem Sacramentum pro secunda parte sui essentialiter continet Sanguinem, & pro signo aliquo, quod est per se potus.* 40.

Liquor, quamdiu est in uva, non est verus potus. Scotus.

Neque cōmuniter appellatur vinum, etsi forsan non differat specie physicâ à vino.

Et quamvis forsitan talis liquor specie physicâ non differat à vino, differt tamen specie morali, neque solet vinum communiter appellari; atque ideo non intelligitur demonstrari per pronomen *Hic* in forma Consecrationis positum, utpote quod solùm demonstrat substantiam, quę communi usu vocatur vinum, & habet accidentia vini usualis; uva autem habet alia accidentia ab illo liquore contento, qui est tamquam pars ejus, velut sanguis in homine, adeoque sicut demonstrato homine, non rectè dicitur: *Hic est sanguis*, sic demonstratâ uvâ non rectè dicitur: *Hoc est vinum*, & consequenter demonstratis speciebus uvæ, *Hic est sanguis*.

Sed quid, si gutta vini consecrata reponeretur in uva, an propter hoc perderet suam Consecrationem? Non habeo fundamentum sufficiens affirmandi; siquidem per illam repositionem non amitteret substantiam vini, sive non amitteretur substantia vini, si non esset consecrata, licèt jam videatur multis magis habere rationem cibi, quàm potûs, & idcirco non posse primò consecrari defectu demonstrabilitatis, quæ non requiritur, ut materia ritè antea consecrata, Consecrationem suam retineat. 41.

Gutta vini consecrata uvæ imposita non amittit suam Consecrationem.

Et verò, si vinum offæ imbibitum, modò maneat satis sensibile, potest, juxta superiùs dicta, validè consecrari, quidni etiam gutta expressa, reposita sensibiliter? Sanè per illam repositionem non amittit rationem vini, & potus; cùm non fiat rursùm pars substantialis uvę, sicut priùs; sed solùm jungatur localiter, & imbibatur, sicut in offa aut spongia.

Imò posset primò consecrari, si sit sufficienter sensibilis.

Aliud est de succo uvis incluso.

Aliud est de succo uvis incluso, qui est pars substantialis, & continua compositi substantialis viventis & vegetantis, instar succi pomorum, & similium fructuum, qui, nisi expressus, non dicitur simpliciter potus, sed cibus. Nemo autem dubitat, quin materia apta Consecrationi in Sanguinem

guinem debeat esse, & dici simpliciter potus vinalis. Quare?

42. Principalis, inquit Doctor suprà, *ratio est, quia sic Christus instituit. Bona congruentia: quia secunda pars principalis nutritionis, id est potus, principaliter consistit in vino, ut in potu principali.* Vino, inquam, sive naturali de uva expresso, sive miraculosè facto ex aqua, aut alia materia, quale fuit in nuptiis Cana Galileæ; quod dicitur vinum de vite, quia quoad essentiam, usum, & cætera, ejusdem planè rationis est cum vinis naturaliter expressis, & ideo materia consecrabilis. Secùs dicendum de vino adusto sive sublimato, quod vel non est in substantia vinum, vel si ejusdem essentiæ, non habet verum statum vini usualis, prout habet vinum miraculosum.

Sufficit vinum miraculosè productum.

Similiter valet vinum aquâ modicâ permixtum, in quo etiam creditur Salvator noster Sacramentum Sanguinis sui instituisse; ut propterea ab aliquibus dubitetur, an hæc mixtio non sit de essentia Sacramenti. Quin esse de essentia, asserit Armacanus l. 9. de qq. Armenorum cap. 9. Aliis paucis placet præceptum divinum: nostra sententia cum Scholasticis communiter asserit:

Similiter aquâ modicâ permixtum.

Armacanus.

CONCLUSIO V.

Ex solo præcepto Ecclesiæ, vino consecrando miscenda est in calice modicissima aqua, sub gravi obligatione.

43. QUòd vino ante Consecrationem aqua admisceri debeat, docent omnes Catholici cum Ecclesia universali in Concilio Florentino contra Armenos. Verba Concilii in decreto super unione Armenorum sunt hæc: *Tertium est Eucharistiæ Sacramentum, cujus materia est panis triticeus, & vinum de vite, cui ante Consecrationem aqua modicissima admisceri debet.*

Quod permixtio ante Consecrationem debet fieri, secundùm Florentinũ,

Probationem adjungit triplicem, dicens: *Aqua autem ideo admiscetur, quoniam, juxta testimonia SS. Patrum, creditur ipsum Dominum in vino aquâ permixto hoc instituisse Sacramentum. Deinde quia hoc convenit Dominicæ Passionis repræsentationi. Inquit enim B. Alexander Papa V. à B. Petro; In Sacramentorum oblationibus, quæ intra Missarum solemnia Domino offeruntur, vinum & aquâ permixtum offerri debet, quia utrumque, id est, Sanguis, & aqua, ex latere Christi profluxisse legitur. Tertiò etiam convenit ad significandum hujus Sacramenti effectum, qui est unio populi Christiani ad Christum. Aqua enim populum significat &c.*

Eandem veritatem, iisdem rationibus suffultam, novissimè, contra Hæreticos nostri temporis, tradidit Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 7. his verbis: *Monet deinde Sancta Synodus, præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent; tum quòd Christum Dominum ita fecisse credatur, tum etiam, quia è latere ejus aqua simul cum Sanguine exierit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur: & cùm aquæ in Apocal. B. Ioannis populi dicantur, ipsius populi fidelis cum Capite Christi unio repræsentatur.* Alia Concilia, Pontifices, & Patres magno numero vide apud Bellar. de Eucharist. lib. 4. cap. 10. & alios.

& Tridentinum,

aliaque Concilia, & Patres apud Bellarminũ.

Ex quibus omnibus perspicuè manifestum est, hanc mixtionem fuisse in usu à principio Ecclesiæ. Sanè factum Christi testatur Divus Jacobus in sua Liturgia ibi: *Similiter postquam cœnavit accipiens calicem, & permiscens ex vino, & aquâ &c.* Neque dubitandum, Apostolos ad ejus imitationem idem fecisse, & ita faciendum præcepisse. Hinc appositè Alexander I. Epistolâ 1. ad omnes Orthodoxos cap. 4. *Non debet enim (ut à Patribus accepimus, & ipsa ratio docet) in calice Domini aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed utrumque permixtum.* Qui illi Patres, nisi Apostoli, & Pontifices prædecessores?

Probatur insuper ex facto Christi.

Alexander I.

Apostolorum, & Pontificum,

Quòd si objicias; Sanguis & aqua, quæ fluxerunt ex latere Christi; manserunt impermixta. 44.
Resp. etiam separatim infundi aquam & vinum. Deinde in terra simul fuerunt Sanguis & aqua, & in calice simul sunt vinum & aqua.

Nullius quoque momenti est, quod opponitur ex Isaiæ cap. 1. v. 22. *Vinum tuum mixtum est aquâ.* Quod interpretatur Divus Hieronymus in illum locum de amissa Judæorum sinceritate. Quis enim nesciat unam & eandem rem, secundùm varias considerationes, posse significare bonum & malum? Sic quippe leo significat Christum Apoc. 5. v. 5. *Ecce venit leo de Tribu Iuda &c.* Significat etiam Diabolum 1. Petri 5. v. 8. *Quia adversarius vester Diabolus tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret.*

Isaiæ 1.

Apoc. 5.

1. Petri 5.

Porrò in Eucharistia non fieri commemorationem solius Passionis Christi, ut Hæretici volunt, sed etiam unionis Christi cum Ecclesia, in terminis docet Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 2. ibi: *Pignus præterea id* (Sacramentum Eucharistiæ) *esse voluit futuræ nostræ gloriæ, & perpetuæ felicitatis, adeoq; symbolum unius illius Corporis, cujus ipse caput existit, cuique nos tamquam membra, arctissimâ Fidei, Spei, & Charitatis connectione adstrictos esse voluit, ut id ipsum omnes diceremus, nec essent in nobis schismata.*

& ex unione Christi cum Ecclesia.

Trident.

Unde ipse Christus, qui Luc. 22. v. 19. dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*; etiam dixit Matth. 26. v. 27. *Bibite ex hoc omnes.* Et Apostolus 1. Cor. 10. postquam dixisset v. 16. *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Christi est? Et panis, quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini est?* Statim subinfert v. 17. *Quoniam unus panis, unum Corpus multi sumus, omnes, qui de uno pane participamus.*

Luc. 22. *Matth. 26.* *1. Cor. 10.*

Sed cùm hæc satis inter Catholicos constent, controversia tamen est, quæ, aut qualis sit necessitas hujus mixtionis, an Sacramenti, an solius præcepti? Si præcepti, an Divini, aut dumtaxat Ecclesiastici? Conclusio nostra est communis Scholasticorum, & specialiter Scoti suprà n. 2. ubi sic 45.
lego:

Misceri debet ex solo præcepto Ecclesiæ.

ut fatetur Scotus,

lego: *Huic autē vino* (consecrando) *apponere aquam non est simpliciter necessarium de necessitate Sacramēti, quia etiam quando apposita est, non convertitur in Sanguinem, nisi priùs sit conversa in vinum, & ita modica est apponenda, & ita tempestivè, quòd ante Consecrationem possit conversa fuisse in vinum. Græci etiam non apponunt aquam, ut dicit Innocentius de Officiis Missæ parte 3. c. 4. vel 5. Est tamen de necessitate Ministri propter præceptum Ecclesiæ: & etiam Christus vinum, cum quo fuit aqua mixta, consecravit, iuxta illud Damasc. libro 4 cap. 14.* Christus calicem ex vino & aqua tradidit Discipulis suis dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic est enim Sanguis meus &c. *Congruentia appositionis aquæ in vinum est propter mysterium, ut significetur populus uniri Christo iuxta illud de Consec. dist. 2. cap. Omne:* Cùm in calice aqua vino miscetur, populus Christo unitur, *id est, copulandus significatur per fidem, & dignam Sacramenti perceptionem.* Hæc Doctor Subtilis.

referens Damascenum.

Ubi noto, quod de Græcis refertur ex Innoc. (apud me lib. 4. Mysteriorum Missæ cap. 32.) & docet Magister in littera; hoc, inquam, non subsistere, ut clarè potest ostendi ex pluribus auctoritatibus Græcorum Patrum, Damasceni, Clementis Alexandrini, Justini, & aliorum, utì etiam ex ipsorum Liturgiis, in quibus mixtio aquæ, etiam ante Consecrationem, præscribitur.

Mixtio aquæ etiam Græcis præscribitur ante Consecrationem,

Alia tamen est ceremonia, quâ Græci utuntur paulò ante communionem, miscendi calicem consecratum aquâ fervente, quæ objecta est eis ab Eugenio Papa in Concilio Florentino. Fortè ex hac aliqui interpretati sunt, eos non miscere calicem ante Consecrationem, & inde talis de ipsis percrebuit opinio.

Unde neque Innocentius, neque Magister absolutè affirmant ita esse, sed inquiunt, *Græcorum Ecclesia dicitur aquam non apponere.* Prima quoque probatio Scoti patitur non modicam contradictionem, etiam ab his, qui in assertione principali conveniunt, ut videbimus Conclusione sequenti.

46. *Non est de necessitate Sacramenti.*

Itaque mixtionem aquæ non esse de necessitate Sacramenti, colligunt communiter Doctores ex Concilio Florentino, & Tridentino suprà commemoratis. Enimverò Florentinum non dicit materiam calicis esse vinum ex vite, mistam aquâ, sicut asserit materiam Corporis esse panem triticeum, aut materiam Confirmationis esse Chrisma confectum ex oleo & balsamo; sed, *Vinum de vite, cui ante Consecrationem aqua modicissima adhiberi debet*, scilicet ex præcepto; prout intellexit Concilium Tridentinum suprà monens: *Præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent.* Et ideo sess. 13. ubi expressè agit de hoc Sacramento, nullam aquæ, sive mixtionis facit mentionem, vinum tantummodò nominans tamquam materiam essentialem.

ut manifestè tradidit Tridentinū.

Confirmatur ex Rubricis generalibus Titulo de Defectibus cap. 4. n. 8. *Si autem celebrans ante Consecrationem calicis advertat non fuisse appositam aquam, statim ponat eam, & proferat verba Consecrationis. Si advertat post Consecrationem calicis, nullo modo apponat, quia non est de necessitate Sacramenti.*

Confirmatur ex Rubricis generalibus,

Idem insinuant Patres, dum tantùm dicunt consuetudinem hanc esse servandam, ut ex ipsorum verbis ponderat Suarez disp. 45. sect. 2.

& satis insinuatur à SS. Patribus. Suarez.

Nec obstat factum Christi: sic quippe panis azymus, juxta doctrinam Ecclesiæ Latinæ, esset de necessitate Sacramenti, & fermentatus secundùm sententiam Græcorum. Quid si etiam Christus consecraverit vinum rubrum, eritnè hoc propterea essentiale?

Nec obstat factum Christi,

Sufficit profectò substantiam rei, quam Christus consecravit, manere immutatam. Porrò per additionem, vel substractionem aquæ non mutatur substantia vini, saltem in morali æstimatione hominum, qui vinum purum & lymphatum pro eodem potu usurpant. Quo ergo fundamento asserere potero, mixtionem illam aquæ esse essentialem, cùm ex traditione & doctrina universalis Ecclesiæ potiùs constet oppositum?

Nullum ergo est fundamentum dicēdi mixtionem esse essentialem.

Dices: *Calix Domini non est aqua sola* (verba sunt Divi Cypriani lib. 2. Epistolâ 3. aliàs Epistolâ 63.) *aut vinum solum, nisi utrumque sibi misceatur: quo modo nec Corpus Domini potest esse farina sola, aut aqua sola, nisi utrumque adunatum fuerit & copulatum, & panis unius compage solidatum.* Et paulò antè in eadem Epistola sic ait: *Quando autem in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, & credentium plebs ei, in quem credidit, copulatur & coniungitur. Quæ copulatio & coniunctio aquæ & vini sic miscetur in calice Domini, ut commixtiò illa non possit ab invicem separari.* 47.

Objicitur auctoritas D. Cypriani

Similiter loquitur Julius Papa, & ponitur de Consec. dist. 2. cap. 7. ibi: *Ergo cùm in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, & credentium plebs ei, in quem credit, copulatur & iungitur. Quæ copulatio & coniunctio aquæ & vini sic miscetur in calice Domini, ut mixtio illa non possit separari.*

item Julii Pontificis.

Ante Responsionem nota ex Divo Augustino lib. 4. de doctrina Christiana cap. 21. *Beatus*, inquit, *Cyprianus submisso dicendi genere utitur in eo libro* (sic appellat Epistolam citatam) *ubi de Sacramento calicis disputat. Solvitur quippe ibi quæstio, in qua quæritur, utrùm calix Dominicus aquam solam, an eam vinô mixtam debeat habere &c.*

D. August.

Agit itaque hîc Cyprianus contra Aquarios, qui solam aquam in Sacrificio offerebant, probans ex multis Scripturæ locis, mixtionem vini esse traditionem Dominicam, adeoque necessariam, necessitate etiam Sacramenti.

Agit D. Cyprian. contra Aquarios solam aquam offerentes.

Hoc notato, difficilia adhuc sunt verba Cypriani, quem idcirco Præpositus & Vasquez admittunt esse in contraria opinione. Ego autem respondeo, omnem comparationem claudicare, adeo- 48.

Vasquez & Præpositus putant eum esse in contraria opinione.

adeoque tantùm velle, ita solum vinum consecrari illicitè, quamvis validè; sicuti sola farina, aut aqua sola consecratur illicitè & invalidè: breviter, æquiparare illa in ratione illiciti, non in ratione invalidi.

sed aliter eum interpretatur Auctor ex ipsius verbis præcedentibus. Colligo ex verbis immediatè præcedentibus: *Sic autem in sanctificando calice Domini offerri aqua sola non potest, quo modo nec vinum solum potest* (scilicet licitè) *nam si vinum tantum quis offerat, Sanguis Christi incipit esse sine nobis* (ergo valet Consecratio) *si verò aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo* (ergo invalida oblatio) *quando autem utrumque miscetur, & adunatione confusâ sibi invicem copulatur, tunc Sacramentum spiritale & cœleste perficitur.* Spiritale utique & cœleste, etiam ipsi consecranti; alioquin vinum solum offerenti, utpote mortaliter peccanti, potiùs mors, quàm vita spiritualis.

Accedit, quòd Divus Cyprianus in Epistola illa totus sit in probanda necessitate vini contra Hæreticos Aquarios, parùm solicitus de necessitate aquæ, quam illi admittebant, & per consequens de gradu necessitatis; sed, supponens ipsorum errorem, ex necessitate essentiali aquæ conatur ostendere necessitatem essentialem vini.

Comparat ergo aquam, & vinum quoad necessitatem illam, etiam quoad gradum in errore illorum Hæreticorum, non tamen juxta verum & communem sensum Ecclesiæ, à quo non suspicor tantum virum voluisse recedere; & estò recessisset, veluti cùm docuit, ab Hæreticis baptizatos esse rebaptizandos, malumus sequi doctrinam totius Ecclesiæ universalem, quàm unius Cypriani particularem.

49. Exponitur Julius Papa suprà citatus. Nam quod attinet ad Julium Pontificem, satìs colligitur ex fine illius decreti, ly *Non possit*, in verbis præallegatis, non esse particulam irritantem, sed dumtaxat prohibentem; sic quippe concludit: *Et ideo nulli deinceps licitum sit aliud in Sacrificiis divinis offerre, nisi, iuxta antiquorum sententiam Conciliorum, panem tantum, & calicem vino & aquâ permixtum. De cætero aliter quàm præceptum est, faciens, tamdiu à Sacrificio cessabit* &c. Ubi nulla fit mentio invaliditatis.

quòd agat de separatione illicita aquæ à vino. Ergo quando in eodem decreto dicit; *Ut mixtio illa non possit separari*, supple, licitè; nam id simpliciter possumus, quod jure possumus, & simpliciter non possumus, quod licitè facere non possumus. Vel, ut loquitur Innoc. III. (Innoc. III.) lib. 4. de Myster. Missæ cap. 32. *Non potest, id est, non debet, quia non dicitur posse fieri, quod de iure non fit*, argumento L. *Filius* 15. ff. de Conditio. instit. ibi: *Nam quæ facta lædunt pietatem, existimationem, verecundiam nostram & (ut generaliter dixerim) contra bonos mores fiunt, nec facere nos posse credendum est.*

Certè in antiquis Conciliis non apparet vestigium sententiæ invalidantis Consecrationem solius vini. Et hinc Pontifex immediatè subdit verbis objectis: *Nam si vinum tantùm quis offerat, Sanguis Christi esse incipit sine nobis* &c. ut suprà apud Cyprianum.

Et si instes: ergo tunc non manet significatio unionis Ecclesiæ cum Christo. *Resp.* illam non esse de essentia Eucharistiæ; sed neque significatio aquæ, quæ profluxit ex latere Christi. Objectio solvitur.

Quæris à me, quæ igitur sit significatio essentialis seu sacramentalis? Dico breviter, significatio Corporis & Sanguinis Christi, per modum cibi & potûs animæ; quamquam & in hoc ipso, quòd Eucharistia sit cibus vel potus animæ, quis non videt significari gratiam sanctificantem, per quam anima unitur Christo, ut alimento spirituali? Estò ampliùs, & aliò titulo illa unio significetur per mixtionem aquæ cum vino, sed non nisi ex institutione Ecclesiæ, adeoque non sacramentaliter, ut jam ostendo. Quæ significatio sit de essentia Eucharistiæ.

Verosimiliùs est Christum non determinasse nisi materias, & formas essentiales Sacramentorum; cætera reliquisse dispositioni suæ Ecclesiæ: atqui ex dictis certum est, mixtionem aquæ non esse materiam essentialem; ergo veriùs apparet non à Christo, sed à sola Ecclesia præceptam. Et quidem præceptum Ecclesiæ nemo negare potest, nisi velit contradicere Concilio Tridentino suprà sess. 22. cap. 7. simpliciter id asserenti. 50. Mixtio aquæ non est præcepta à Christo.

Scio idem præcipi posse à Deo & ab Ecclesia; sed etiam non ignoro, præcepta sine necessitate minimè esse multiplicanda. Et quæ hîc necessitas præcepti divini? Aut si præceptum divinum, cur Florentinum illud tacuit? Cur Tridentinum istud non proposuit Sacerdotibus, celebrare volentibus, sicuti communicare volentibus sess. 13. cap. 7. proposuit præceptum divinum: *Probet seipsum homo.* 1. Cor. 11. v. 28. (Trident.) & omnibus post Baptismum lapsis sess. 14. c. 5. jus divinum integræ Confessionis?

Respondet aliquis; quia præceptum mixtionis erat controversum, & qualiscumque obligatio sufficiebat proposito Concilii. Acute! Sed quæro; quis ergo indicavit tibi obligationem juris divini? Nam & aliis Conciliis satìs erat obligatio humana; Traditio autem rem certam facit, vel si etiam de Traditione disputatur, quis Judex, nisi Ecclesia? Et verò Ecclesia nullibi rem determinavit, ut fateris; ergo talis obligatio gratìs asseritur. cùm tale præceptum nullibi exprimatur.

Dices; ipse Christus facto & verbo sententiam pronuntiavit, miscens aquam vino ante Consecrationem, & dicens Luc. 22. v. 19. *Hoc facite in meam commemorationem*; cui consonat Apostolus 1. Cor. 11. v. 24. & 25. *Et gratias agens fregit & dixit: Accipite & manducate: Hoc est Corpus meum, quod pro vobis tradetur; hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem postquam cœnavit dicens: Hic calix novum Testamentum est in meo Sanguine; hoc facite, quotiescumque bibetis, in meam commemorationem.* 51. Luc. 22. 1. Cor. 11.

Quæ utique verba sic interpretatur Divus Cyprianus in Epistola suprà citata: *Quòd si & à Domino præcipitur, & ab Apostolo eius hoc idem confirmatur & traditur, ut quotiescumque biberimus in* D. Cyprian.

commemorationem Domini, *hoc faciamus*, *quod fecit & Dominus*; *invenimus non obſervari à nobis*, *quod mandatum eſt*, *niſi eadem*, *quæ Dominus fecit*, *nos quoque faciamus*, *& calicem Domini pari ratione miſcentes à divino magiſterio non recedamus*. Quid clarius dici poterat?

neque ex facto Chriſti colligetur.

Reſp. ſed contra Aquarios, qui vinum non ponebant in calice; non autem contra communem Eccleſiæ doctrinam, quæ pro materia eſſentiali agnoſcit vinum, miſcendum aquâ ex præcepto Apoſtolico. Quòd autem Cyprianus ibi loquatur de præcepto Chriſti, conſecrandi vinum, & non ſolam aquam, patet ex his verbis ejuſdem Epiſtolæ: *Miror*, inquit, *ſatis unde hoc uſurpatum ſit*, *ut contra Euangelicam & Apoſtolicam diſciplinam quibuſdam in locis aqua offeratur in Dominico calice*, *quæ ſola Chriſti Sanguinem non poſſit exprimere*.

52.

verba enim ejus Luc. 22. de ſubſtantialibus ſunt intelligenda:

Profectò indubitatum eſſe debet apud omnes, illa verba Chriſti: *Hoc facite in meam commemorationem*, non eſſe intelligenda, niſi de his, quæ erant de ſubſtantia Sacramenti & Sacrificii, ut patet in multis accidentalibus circumſtantiis, id eſt, quæ moraliter non mutant ſubſtantiam facti, ſeu moraliter non mutant ſubſtantiam rei à Chriſto conſecratæ. Sic v. g. fermentum non extrahit à ratione panis, & ideo panis fermentatus valet (imò licet in Eccleſia Græca) quamvis Chriſtus in azymo conſecraſſet.

adeoque valet vinum impermixtum.

Similiter ergo in præſenti, valet vinum impermixtum, non obſtante facto Chriſti, quia impermixtio aquæ non extrahit à ratione vini; & conſequenter valeret vinum aquâ mixtum, etſi Chriſtus in vino puro Sacramentum inſtituiſſet; quia illa mixtio non mutat moraliter ſubſtantiam vini, imò liceret Conſecratio in vino puro, niſi Eccleſia præcepiſſet mixtionem.

Aliud eſſet, ſi loco vini apponeretur lac, mel, aut ſola aqua, vel ſi farina foret ſubacta butyro, ſaccaro, aquâ roſaceâ &c. hæc enim ſunt vel phyſicè, vel ſaltem moraliter diverſa ſubſtantia ab illa, in qua Chriſtus primùm conſecravit.

Non omnia enim quæ Chriſtus fecit, nos facere debemus,

Et ſanè ipſe Cyprianus in Epiſtola citata clarè indicat, quòd non omnia eadem, quæ Chriſtus fecit, nos quoque facere debeamus. Verba ejus ſunt: *At enim non mane*, *ſed poſt cœnam mixtum calicem obtulit Dominus. Numquid ergo Dominicum poſt cœnam celebrare debemus, ut ſic mixtum calicem frequentandis Dominicis offeramus?*

ſecundùm D. Cyprianum,

Reſpondet: *Chriſtum offerre oportebat circa veſperam diei*, *ut hora ipſa Sacrificii oſtenderet occaſum & veſperam mundi* &c. *Nos autem Reſurrectionem Domini mane celebramus. Et quia Paſſionis eius mentionem in Sacrificiis omnibus facimus* (*Paſſio eſt enim Domini, Sacrificium quod offerimus*) *nihil aliud quàm quod ille fecit, facere debemus*; puta quoad ſubſtantiam rei; non autem quoad omnes circumſtantias accidentales, alioquin ſibi ipſi in illis verbis contradiceret.

In eodem ſenſu interpretamur verba aliorum Patrum, aut Conciliorum, quæ contra communem ſententiam proferuntur; ut videlicet nihil aliud velint, quàm ex præcepto divino & neceſſitate Sacramenti vinum in calice eſſe offerendum, & non puram aquam, aut aliam, moraliter, vel phyſicè, ſubſtantiam v. g. lac, mel, &c. 53.

Explicamus verba aliorum Patrum de oblatione ſolius aquæ, lactis, &c.

Carthag. III.

Sic intelligo verba Carthag. III. cap. 24. *Vt in Sacramentis Corporis & Sanguinis Domini nihil ampliùs offeratur*, *quàm ipſe Dominus tradidit*, *hoc eſt*, *panis & vinum aquâ mixtum*, *nec ampliùs in Sacrificiis offeratur*, *quàm de uvis & frumentis*.

Africanum.

In Concilio Africano cap 4. (inquit Card. Lugo diſp. 4. ſect. 2. n. 32.) eadem verba habentur, & redditur ratio illius decreti his verbis: *Primitiæ verò*, *ſeu mel*, *& lac quod uno die ſolemniſſimo in infantium myſterio ſolet offerri*, *quamvis in altari offerantur*, *ſuam tamen habeant propriam benedictionem*, *ut à Sacramento Dominici Corporis & Sanguinis diſtinguantur*. Attamen cùm multa ſint Concilia Africana, in nullo illorum, quæ videre potui, verba iſta, vel ſimilia reperio. Fides ergo maneat penes Auctorem.

Can. 3. Apoſt.

Lego Canonem 3. Apoſtolorum, qui ſic habet: *Si quis Epiſcopus aut Presbyter præter ordinationem Domini*, *alia quædam in Sacrificio offerat ſuper altare*, *id eſt*, *aut mel*, *aut lac*; *aut pro vino ſiceram*, *& confecta quædam*, *aut volatilia*, *aut animalia aliqua*, *aut legumina*, *contra conſtitutionem Domini faciens*, *congruo tempore deponatur*.

Aurelian. IV.

In Concilio autem Aurelianenſi IV. cap. 4. ita ſcriptum invenio: *Vt nullus in oblatione ſacri calicis*, *niſi quod ex fructu vineæ ſperatur*, *aquâ mixtum offerre præſumat*; *quia ſacrilegium iudicatur*, *aliud offerri*, *quàm quod in mandatis ſacratiſſimis Salvator inſtituit*.

vel mandatum Chriſti latius accipiunt pro ejus exemplo.

Ubi cùm audis: *Sacratiſſimum mandatum Salvatoris*, cogita vel per ly *Aliud*, intelligi ſubſtantiam ſpecie diſtinctam à vino aquâ permixto; vel certè mandatum Chriſti latius accipi pro exemplo ejus, aut providentia divina, quâ fit, ut Eccleſia ſic ordinet, ſecundùm illud Leonis Papæ Sermone 4. de Quadrageſima: *Magna divinæ inſtitutionis*, id eſt, providentiæ, *ſalubritate proviſum eſt*, *ut* 40. *nobis dierum exercitatio mederetur*. Loquitur de jejunio quadrageſimali.

Leo Papa.

Ioan. 13.

Concordat illud Chriſti Joannis 13. v. 14. & 15. *Et vos debetis alter alterius lavare pedes*. Quo debito? *Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis*, *ita & vos faciatis*: ad exercitium utique humilitatis, non ex ſtricta & rigoroſa obligatione. Unde præmiſerat eodem verſ. 14. *Si ergo ego lavi pedes veſtros Dominus ac Magiſter* &c. Quis autem ignorat magiſtros, qui in ſcholis docent, præceptores appellari, eorumque doctrinam præceptum?

Docuit itaque Chriſtus facto & exemplo ſuo, aquam miſcendam vino in calice: quam doctrinam ſapientiſſimi Magiſtri, Eccleſia 54.

Docuit Chriſtus facto ſuo aquam eſſe

Sancta,

Sancta, Catholica, & Apostolica, Capitis sui inhærens vestigiis, membris omnibus, ad id muneris specialiter deputatis per sacram Presbyteratûs Ordinationem, proposuit; idque sub gravi obligatione, ut habet communis ac certa Theologorum sententia, & colligitur ex Rub. Missalis Tit. de Defectibus cap. 4. n. 2. *Si*, inquit, *vinum cœperit acescere, vel corrumpi, vel fuerit aliquantum acre, vel mustum de uvu tunc expressum, vel non fuerit admixta aqua, vel fuerit admixta aqua rosacea, seu alterius distillationis, conficitur Sacramentum, sed conficiens graviter peccat.*

miscendam vino in calice ante Consecrationem, & Ecclesia præcepit sub gravi obligatione. *Rubr. Miss.*

Inter actiones namque, ad essentiam Sacramenti non pertinentes, hæc potissima est, & proxima iis, quæ sunt de essentia; non præcisè secundùm se, sed propter repræsentationem seu significationem, tum Dominicæ Passionis, tum effectus hujus Sacramenti, qui est unio populi Christiani ad Christum.

Certè si communio post comestionem, etiam minimæ quantitatis, omnium judicio est peccatum mortale, multò magis omissio hujus ceremoniæ, quæ ex antiquissima traditione in tota Ecclesia observatur, & graviores, imò gravissimas habet rationes. Unde si quis oblitus fuisset aquam apponere, & ante Consecrationem calicis recordaretur, ut habent Rubricæ suprà n. 7. *Statim ponat eam:* secùs si tantùm advertat post Consecrationem; quia, ut ibidem dicitur; *Non est de necessitate Sacramenti*, & nihil non consecratum, miscendum est consecrato, præsertim contra receptum Ecclesiæ usum.

Qui usus præterea docet, non sufficere, quòd aqua misceatur vino in dolio, sed quòd debeat misceri in calice; siquidem illa mixtio facienda est per modum ceremoniæ. Et ideo signanter dixi in Conclusione: *Miscenda est in calice.*

55. Qualis, & quanta? Resp. naturalis, & modicissima. Naturalis quidem, ut demonstrat praxis universalis Ecclesiæ, & manifestè colligitur ex Rubricis suprà allegatis, ubi docent graviter peccare, qui consecrant vinum mixtum aquâ rosaceâ seu alterius distillationis. Arbitror, quia non est simpliciter & propriè aqua, qualis tamen exivit de latere Christi, teste Innocentio III. cap. *In quadam* 8. de Celeb. Missarum ibi: *Restat igitur, ut qualiscumque fuerit illa aqua* (quæ de latere Christi profluxit) *sive naturalis, sive miraculosa, sive de novo divinâ virtute creata, sive de componentibus ex parte aliqua resoluta, proculdubio vera fuit.*

Oportet sit aqua naturalis & modicissima: naturalis quidem, quia hæc sola est propriè dicta aqua, qualis exivit de latere Christi: *Innoc. III.*

Alioquin, ut paulò superiùs dicit: *Neque per hoc posset vero argumento probari, quòd in Sacramento Eucharistiæ admiscenda sit aqua vino* (utique naturalis) *si de latere Christi non aqua, sed phlegma profluxisset.*

Modicissima autem, terminus est Concilii Florentini, quo revocat constitutionem Concilii Triburiensis cap. 19. quæ est talis: *Non debet in calice Domini, aut vinum solum, aut aqua sola offerri: sed utrumque permixtum, quia utrumque ex latere eius profluxit: sed sic ut duæ partes sint vini, tertia verò aqua; quia maior est Maiestas Domini, quàm fragilitas populi, qui per aquam designatur.*

modicissimam, quia sic exigit Florentinū.

Putat Lugo suprà n. 38. Concilium illud Provinciale non fuisse ab Ecclesia universali, seu à Pontifice approbatum; quod sive verum sit, sive falsum, certè nullum exinde sumitur fundamentum asserendi, etsi tertia pars calicis esset aqua, totum mixtum ante conversionem aquæ in vinum, adhuc fore materiam aptam Consecrationi; estò in illa Provincia sic practicaverint, quia vinum adeò præstans, ut duæ partes tertiam partem aquæ in se possent facilè convertere. 56.

De cætero cùm vinum in aliquibus regionibus valdè tenue sit, meritò Ecclesia ordinavit modicissimam aquam (sint liberè sex, aut septem stillæ, vel, ut Lugo suprà, quinta, aut sexta pars) propter periculum corruptionis substantiæ vini per copiosiorem aquæ admixtionem, & ex consequenti periculum invalidæ Consecrationis.

Sint liberè sex, aut septem stillæ vel, ut Lugo, quinta aut sexta pars.

Adde, per notabilem excessum vini super aquam, meliùs significari excessum quasi infinitum divinæ majestatis super fragilitatem populi; citiusque aquam in vinum converti, alioquin non convertendam in Sanguinem, ut communior & probabilior habet opinio, quam examinandam, propono his verbis:

CONCLUSIO VI.

Aqua, vino in calice admixta, non convertitur in Sanguinem, nisi priùs fuerit conversa in vinum.

57. EST Scoti 4. dist. 11. q. 7. n. 2. ibi: *Quia etiam quando apposita est* (aqua) *non convertitur in Sanguinem, nisi prius sit conversa in vinum.* Divi Thomæ 4. dist. 11. q. 2. art. 4. quæstiuncula prima, & tertia parte q. 73. art. 8. aliorumque communiter tam Antiquorum, quàm Recentiorum, exceptis ferè Patribus Societatis.

Conclusio hæc est Scoti. D. Thomæ aliorumque communiter.

Et videtur eam amplecti tamquam veriorem & probabiliorem Innocentius III. in cap. *Cùm Martha* de Celeb. Missarum, ubi relatâ triplici opinione Scholasticorum; Prima, asserentium vinum & aquam, quæ miscentur in calice, divinâ virtute mutari in Sanguinem, & aquam, quæ fluxerunt de latere Christi, utique vinum in Sanguinem, aquam in aquam: Secunda, existimantium aquam cum vino transubstantiari in Sanguinem, *cùm in vinum*, inquit, *transeat mixta vino, licèt physici contrarium asseverent, qui aquam à vino per artificium posse asserunt separari:* Tertia, dicentium, quòd aqua non transit in Sanguinem, sed semper remanet prioris vini accidentibus

eamque approbat Innoc. III. in cap. *Cùm Martha.*

tibus circumfusa, ita quòd vini saporem assumit.

His, inquam, opinionibus recensitis, nullâ factâ mentione sententiæ, quæ docet immediatam conversionem aquæ in Sanguinem, subjungit Pontifex: *Verùm inter opiniones prædictas, illa probabilior judicatur, quæ asserit aquam cum vino transmutari; ut expressiùs eluceat proprietas Sacramenti.* Ubi approbatur secunda opinio, quæ est nostra.

admittens secundam, rejectis duabus aliis opinionibus.

Audio Card. disp. 4. num. 45. Non dixit: *Aquam conversam in vinum*; sed, *Aquam cum vino* transire in Sanguinem Christi; & licèt quando retulit sententiam secundam, quam postea videtur approbare, subjunxerit rationem; *quia aqua transit in vinum*, postea tamen, cùm ex mente propria loquitur, illâ ratione non utitur, sed Conclusionem astruit, aquam scilicet cum vino transire in Sanguinem, & probat ratione Theologicâ ex eo, quòd ita meliùs significatur unio Ecclesiæ cum Christo. Ita Lugo.

Contrariatur Cardinalis Lugo,

Qui propterea putat suam opinionem non alienam videri à mente Innocentii III. in dicto cap. *Cùm Marthæ*. Imò (addit Eminent.) ipse Innocentius lib. 4. de Myst. Missæ cap. 11. videtur supponere aquam transire immediatè in Sanguinem, dum dicit: *In Sacramento Corporis est trinitas specierum, videlicet panis, vinum, & aqua.*

58. qui frustra quærit Patronum ipsum Innocentium,

Profectò si sententia Lugonis nullum alium habeat Patronum, quàm Innocentium, omni prorsus destituitur. Enimverò quilibet non præventus, qui vel leviter introspexerit verba Pontificis in cap. *Cùm Marthæ*, libenter fatebitur, Innocentium simpliciter approbare unam ex opinionibus in controversiam coram se deductis; ait quippe: *Inter prædictas opiniones*. Et sanè nemo tunc disputantium poterat dubitare (nec hactenus prudenter ullus dubitavit) quin Papa tulisset sententiam pro secunda opinione; illa autem loquebatur de transmutatione mediata, ut clarùm est.

Neque necesse erat, quòd explicitè uteretur illâ ratione physicâ: *Quia aqua transit in vinum*; quippe intrinseca erat ipsi sententiæ, quam approbabat; utpote docens aquam converti in Sanguinem non simpliciter, sive immediatè, sed priùs conversam in vinum; & ideo superaddit aliam rationem Theologicam: *Ut*, inquit, *expressiùs eluceat proprietas Sacramenti.* In quo? *Nam cùm aquæ multæ sint populi multi, juxta quod alibi legitur:* Beati qui seminatis super omnes aquas; *ideo vino aqua unitur, ut Christo populus adunetur.*

Hoc autem significatur perfectius, si aqua sic vino uniatur & faciat unum cum vino, ut etiam in vinum transeat, sicque in Sanguinem, qui ponatur sub symbolis unionem populi cum Christo designantibus, non solùm per quamdam juxtapositionem; sed etiam per substantialem aquæ in vinum, dein in Sanguinem conversionem.

Porrò Innocentium etiam approbasse rationem physicam, manifestum fit ex lib. 4. de Myst. Missæ cap. 30. ibi: *Quibusdam verò non absurdum videtur, quòd aqua cum vino transit in Sanguinem, eâ videlicet ratione, quòd aqua per admixtionem transit in vinum, & vinum per Consecrationem transit in Sanguinem. Quis enim ambigat aquam in vinum transire, cùm multo vino modicum infunditur aqua?* Malo ego cum Pontifice de hoc transitu non dubitare, quàm cum aliquibus Physicis illum negare, de quo statim plura. 59.

59. approbans etiam rationem physicam secundæ sententiæ, ut patet ex lib. 4 de Myst. Missæ c. 30.

Ex quo deduco, sensum Innocentii, in illo dicto cap. 11. ejusdem libri suprà allegato, non esse eum, quem Card. prætendit, scilicet in calice consecrato manere species aquæ nondum in vinum conversæ; sed in calice offerendo mixtum fuisse vinum cum aqua, per Consecrationem in Sanguinem convertendum, remanentibus formaliter solis speciebus vini. Patet, quia non dicit: *In Sacramento Corporis manet trinitas specierum, panis, vini, & aquæ*, prout deberet loqui ad intentum Card. sed inquit, *In Sacramento Corporis est trinitas specierum, videlicet panis, vinum, & aqua*, quasi diceret; hæc tria sunt materia transiens hujus Augustissimi Sacramenti: fidei quippe est post Consecrationem non manere panem, vinum, & aquam; ita quòd ly *Specierum*, non significet accidentia panis, vini, & aquæ; ast magis ipsas substantias, quæ principaliter & simpliciter significantur per ly *Panis, vinum, & aqua.*

Quomodo intelligendum quod ait Innoc. sup. cap. 11.

Sed hîc nondum statim finis. Nam, inquit Dicastillo disp. 2. n. 151. quamvis concederemus Pontificem illam sententiam censuisse probabiliorem, nihil ad rem. Neque enim dixit absolutè probabiliorem; sed, inter opiniones prædictas illa (inquit) probabilior judicatur. Ergo si nostra sententia non est illa, nec altera ex illis duabus, ut patet; tantùm definivit Pontifex, quòd comparatione ad alias duas sit probabilior illa; non tamen ideo censetur definire probabiliorem esse cæteris omnibus sententiis, quæ possent cogitari; nec præcludere aditum ad hanc, quæ solùm differt in ratione, & convenit in eo, quòd præcipuè quæritur, scilicet, utrùm transeat in Sanguinem. Hæc ille. 60.

60. Objectio Dicastilonis.

Resp. approbari simpliciter tamquam probabiliorem: siquidem facta erat discussio veritatis, propositis rationibus dubitandi, & diversis circa eam opinionibus. Incredibile autem est, opinionem illam in lite ista non fuisse referendam, si omnes alias in probabilitate excessisset; imò argumentum hoc est, quòd tunc non fuerit nota, aut certè non digna relatu.

Solutio.

Contrà insurgit Paulus Aresius speciali tractatu de hac controversia sect. 4. Non opus fuit, ut Innocentius eam tamquam ab aliis diversam referret; præcipuè cùm rationem, ab aliis allatam, ipse refutasset physicorum auctoritate; si enim à secunda sententia illam rationem auferas, ne hilum quidem discrepabit à nostra. 61.

61. Objectio Pauli Aresii.

Præterea,

Præterea ignorare non potuit Innocentius multorum sententiam esse, aquam in vinum non transmutari, & tamen in Sanguinem verti. Nam ante annos 24. jam apud Gallos percrebuerat hæc sententia, & de ea Gaufredus Romam scripserat, ut refert Card. Baronius ad annum Domini 1188. cùm Innocentius floruerit anno Domini 1212. & illi ipsi, ad quos scribebat Innocentius, supponebant aquam non converti in vinum, & ambigebatur, an converteretur immediatè in Sanguinem; inquit enim Innocentius: *Quæsivisti etiam, utrùm aqua cum vino in Sanguinem convertatur*; si enim supposuissent aquam in vinum verti, dubium esse non poterat in Sanguinem transmutari.

62. *Solvitur, & ostenditur Innoc. agnovisse conversionem mediatam.*

Sed, pace dixerim tanti viri, qui totus fuit in probanda immediata conversione aquæ in Sanguinem, certùm est Innocentium agnovisse conversionem mediatam: illa enim erat secunda opinio ab ipso relata; scivit quoque, secundùm Aresium, quæstionem institui de conversione immediata, & potuisset respondere si voluisset, aquam immediatè in Sanguinem transmutari, sive transire in Sanguinem, etsi priùs non transierit in vinum. Cur ergo non fecit, si illa erat ipsius sententia? Imò teste Baronio suprà (ut eum intelligunt Adversarii) sententia, quam credidit, & custodivit semper Sancta Romana Ecclesia? Equidem elegit Pontifex inter prædictas opiniones secundam. Et quæ ista? Aquam priùs converti in vinum, quàm in Sanguinem.

Porrò quod dicit Aresius, si à secunda sententia illam rationem auferas, ne hilum quidem discrepabit à nostra, idem est, ac si dicat, mediatæ conversioni substitue immediatam, & secunda opinio erit nostra. Quis dubitat?

Sed auferamus rationem, quia ita placet Aresio, quid remanet? *Aqua cum vino transubstantiatur in Sanguinem.* An hoc negant, qui astruunt solam conversionem mediatam? Minimè. Quomodo ergo secunda opinio non distinguitur à sententia Adversariorum, qui docent transubstantiationem immediatam?

Quia, inquis, transubstantiatio mediata non est conversio aquæ simpliciter in Sanguinem; sed vini, seu aquæ vinum factæ, juxta illud Joannis 2. v. 9. *Vt autem gustavit Architriclinus aquam vinum factam.* At verò Sancti Patres passim inculcant, aquam & vinum, sive aquam cum vino transubstantiari in Sanguinem.

Item 2.

qua simpliciter & verè potest dici conversio aquæ in Sanguinem.

Resp. simpliciter verum est dicere: *Panis convertitur in nostram carnem*, etsi immediatiùs in chylum & sanguinem convertatur: & ita simpliciter dicere potuisset Scriptura mox allegata: *Vt autem gustavit Architriclinus aquam*; addidit autem, *vinum factam*, ad commendationem miraculi.

63. *Objectio.*

Contrà: dic ergo etiam herbam, quam bos comedit, mutari in tuam carnem. Resp. non esse usitatum modum loquendi; quia illa prima conversio est nimis remota. Unde etiam aër, ex quo forsitan aqua, quæ miscetur vino, dudum facta fuerat, non dicitur transire in Sanguinem. *Solvitur.*

Contrà: saltem eâ ratione dici poterit triticum, vel massa cruda consecrari, quia consecratur panis. Resp. etiam non esse usitatum modum loquendi; alioquin bene intellectus, verus est: *Frumenti adipe*, inquit Ecclesia, *satiat nos Dominus.* Præterea, ideo Ecclesia dicit aquam transubstantiari, & tacet de farina, vel massa cruda; quia hæc satis subintelligitur in ipso pane, secùs aqua in vino, cùm possit esse vinum purum: ut ergo significet, aquam vino esse miscendam, pronuntiat eam converti, scilicet mediatè. *Alia objectio.* *Solvitur.*

Redeo ad Aresium, & inquiro; an referre sententiam alicujus Auctoris, sit refutare oppositam? Quis ita loquitur? Et verò Pontifex in cap. *Cùm Marthæ*, quid aliud facit, quàm proponere duplicem sententiam, unam asserentem conversionem aquæ in vinum, alteram negantem? *Referens cujusdam Auctoris sententiam, non eo ipso refutat oppositam.*

Dices; si non approbat sententiam negantem conversionem aquæ in vinum, cur ergo eam non refellit? Sicut paulò infrà non recipiens dictum Philosophicum; *Quòd accidentia non mutant subjectum*, reddit rationem; *cedit quippe natura miraculo, & virtus supra consuetudinem operatur.* 64. *Objectio.*

Respondeo primò, & consimiliter argumentor: si Innocentius ibi non approbat sententiam asserentem conversionem aquæ in vinum, cur eam non refellit? Solùm enim ait Physicos contrarium asseverare ibi: *Licet Physici contrarium asseverent, qui aquam à vino per artificium posse asserunt separari.* *Solvitur 1.*

Respondeo secundò: quamvìs in illo capite explicitè non refellat sententiam negantem conversionem aquæ in vinum; equidem haud obscurè significat se oppositæ adhærere, quando inter prædictas opiniones amplectitur secundam, quæ supponebat aquam converti in vinum.; tertiam rejiciens, quæ supponebat aquam non posse converti in vinum. *Solvitur 2.*

Non ergo correxit Innocentius Pontifex, ut vult Aresius, quod priùs dixerat tamquam privatus Doctor lib. 4. de Myst. Missæ cap. 30. *Quis ambigat aquam in vinum transire, cùm multo vino modicum infunditur aqua?* Sed magìs confirmavit, eligens sententiam eorum, qui, contra judicium minus fundatum aliquorum Physicorum, constanter asserebant, aquam converti in vinum, & ideo in Sanguinem. *Non correxit Innocentius Pontifex id, quod docuerat priùs tamquam Doctor privatus.*

Porrò hanc conversionem aquæ in vinum, non esse sententiam noviter inventam contra commune Patrum judicium, nimis manifestè colligitur ex Doctissimo Alano lib. 1. de hoc Sacramento cap. 13. ibi: *Probabilius est, quod omnium penè Ecclesiasticorum Scriptorum judicio defenditur, aquam modicè infusam, in vini substan-* 65. *Conversio aquæ in vinum non est novum inventum; Alanus.*

substantiam prorsus desinere. Accedat Catechismus Pii V. parte 2. cap. 4. q. 16. ibi: *Nam Ecclesiasticorum Scriptorum sententiâ & iudicio, aqua illa in vinum convertitur.*

sed approbata à Catechismo Pii V.

Hæc verba Catechismi leviter rejicit Lugo disp. 4. n. 59. credo, quia contraria suæ sententiæ; nam disp. 1. num. 53. ut probet verba Consecrationis esse partem Sacramenti, inquit: Qui modus explicandi non leviter confirmatur ex modo loquendi Catechismi Pii V. Hîc autem quid? Respondetur, inquit, vel Theologos illos habuisse eam sententiam, sicut alii plures tenent, quod non negamus; vel locutos solùm de conversione latè sumpta, quoad denominationem vini prædominantis in illo composito.

cujus verba leviter nimis à Lugone rejiciuntur, intelligente ea de conversione morali:

Et de eadem conversione, seu transitu morali intelligit Aresius suprà Innocentium lib. 4. de Mysterio Missæ cap. 30 statim citato, de quo, inquit, nemo certè ambigit.

de qua etiam Aresius intelligit verba Innoc.

Confirmat ex verbis Pontificis ibidem paulò post subsequentibus: *Quid autem si plus apponatur aqua quàm vini, erit irritum Sacramentum?* Respondet; *Oportet quidem quòd tantùm vini ibi ponatur, ut aqua commixtum saporem vini retineat* Hoc autem, ait Aresius, quid aliud est, quàm aquam esse conversam in vinum moraliter, sive accidentaliter? Hoc igitur existimat sufficere, ut Sacramentum irritum non sit, & aqua vertatur in Sanguinem. Sicuti & cap. *Perniciosus* de Celeb Miss. nil ampliùs requirit Honorius III. qui proximè ei successit, quàm ut in calice plus vini, quàm aqua ponatur. Hæc Aresius. Quæ non carent difficultate.

cap. Perniciosus *de Celebr. Miss.* *Honorius III.*

66\. Interim non dubito, Pontificem intellexisse transitum physicum; loquitur quippe de illo transitu aquæ in vinum, de quo fit mentio in cap. *Cùm Martha* de Celeb. Miss. ut inspicientem verba non potest latere; atqui in cap. *Cùm Martha* agit de conversione physica. Patet; quia tertia sententia, quam rejicit, admittit conversionem moralem, id est, circumfusionem accidentium vini, ibi: *Præterea potest dici quòd aqua non transit in Sanguinem, sed remanet prioris vini accidentibus circumfusa, ita quòd vini saporem assumit.*

Sed malè, cùm in cap. *Cùm Marthæ* fiat mentio de conversione physica.

Certè ridiculum est, Ecclesiasticos Scriptores statuere sententiam de conversione latè dicta, cùm nullus sanæ mentis de ea possit vel leviter ambigere. Verba Alani suprà nullam admittunt tergiversationem: *Probabilius*, inquit, *est quod omnium penè Ecclesiasticorum Scriptorum iudicio defenditur, aquam modicè infusam, in vini substantiam prorsus desinere*, id est physicè in vinum transire. *Et tamen si id non fieret*, id est, si aqua physicè non transiret in vinum, *sed existeret aqua in varias & abditas vini partes diffusa* (quis dubitet moraliter conversam?) *facerent nihilominus unum non specie, sed permixtione, & totum illud, modò vinum prædominantem partem obtineret, converteretur in Sanguinem Dominicum.*

Nullus siquidè Scriptor Ecclesiasticus potuit dubitare de morali. *Alanus.*

Hinc ad confirmationem Respondeo Neg. Conseq. aliud quippe est, Sacramentum non esse irritum; aliud, aquam converti in Sanguinem; etenim purum vinum validè consecratur; ergo etiam vinum mixtum, licèt aqua, aut quælibet alia substantia mixta non transubstantietur, dummodò non tantùm denominativè, sed etiam essentialiter maneat vinum, id est, ut loquitur Innocentius, *saporem vini retineat*; non quia omne quod sapit vinum, sit materia consecrabilis: experientia siquidem docet, & cerevisiam & siceram aliquando imbui sapore vini; sed quoniam sapor remanens, Pontifici signum est, substantiam vini nondum esse corruptam per admixtionem aquæ, aut alterius substantiæ. 67.

Responsio ad confirmationem.

Nec aliud intendit Honorius III. quàm ad validitatem Sacramenti requiri majorem partem vini, ne alioquin per majorem partem aquæ substantia vini corrumpatur. An autem sit licitum apponere aquam in quacumque quantitate, infra quantitatem vini, illi Pontifices nec asserunt, nec negant; sed Eugenius IV. in Concilio Florentino, ut suprà expendimus, præcipit adhiberi aquam modicissimam, ob plures rationes, inter quas unam existimo, ut tantò faciliùs mutetur in vinum, & consequenter in Sanguinem: adeoque, quantùm fieri commodè potest, evitetur mixtio non consecrati cum consecrato, de quo plura infrà.

& ad cap. *Perniciosus* de Celebr. Miss.

Venio ad Gaufredum Monachum Cisterciensem Discipulum olim Sancti Bernardi, qui (teste Baronio ad annum Christi 1188.) de hac re scripsit Epistolam ad Episcopum Albanensem, Clementis Papæ III. Vicarium. *Quid autem rescripserit*, inquit Baronius, *ad petitam consultationem Cardinalis Episcopus Albanensis, non invenimus: sed aliud rescribere non potuisse certum est, quàm quod credidit & custodivit semper Sancta Romana Ecclesia, nimirùm aquam simul & vinum transubstantiari in Sanguinem Christi.* Utique, secundùm Adversarios, immediatè; nam de illa conversione disputabatur, ut colligunt ex fundamento partis negantis, quod his verbis refert Gaufredus in sua Epistola. 68.

Exponitur sensus Gaufredi Cisterciensis Monachi.

Cæterùm innituntur potissimùm uni verbo, quòd principales Sancti in duabus speciebus panis, & vini, Consecrationem perfici perhibentes, nullam in verbo illo alicuius diversa speciei, nullam aqua fecerint mentionem. Cui fundamento facilè potuisset satisfacere pars affirmans, dicendo; ideo non fieri mentionem aquæ, quia quando hæc convertitur, ampliùs non est aqua, sed vinum. Sed hoc non respondit.

Quid ergo? *Ad quod*, inquit, *respondetur eis, quòd non consuevere homines mixturam vini & aqua, nec si quantitas aqua prævaleat, aquam nuncupare, sed vinum. Præterea calicem Dominus legitur accepisse, non vinum, quamvis continens Euangelista posuerit pro contento.*

Intelligebant ergo, inquit Dicastillo disp. 2. num.

Dicastillo.

num. 135. quæstionem utraque pars disputantium de mixtura vini & aquæ, quæ mixtura adhuc esset vinum & aqua, & non solum vinum, & de hac quærebant, an tota converteretur in Sanguinem.

69. qui proposuit hanc quæstionem, an aqua ullo modo converteretur in Sanguinem.

Resp. Neg. Conseq. & dico controversiam tempore Clementis Episcopo Albanensi à Gaufredo propositam, & postea sub Innocentio III. resumptam fuisse; An aqua ullo modo converteretur in Sanguinem. Communior sententia, teste Baronio suprà, quam Innocentius cap. *Cùm Marthæ* elegit, affirmabat aquam aliquo modo converti, scilicet priùs in vinum conversam. Negabant alii; quia ex opinione aliquorum Physicorum putabant, aquam non posse converti in vinum, ac proinde manere in propria substantia, circumfusa accidentibus vini.

Allegantur verba Epistolæ ejus,

Colligo ex Epistola Gaufredi, ibi: *Et affirmantium quædam assertio est, nullatenus esse credendum, quòd in calice Domini purum fuerit vinum, præsertim cùm in regione illa sic habeatur in usu commixtio aquæ, ut de Sapientia quoque legatur, quia miscuit vinum: nec nisi mixtum in illis maximè regionibus facilè soleat propinari.* Ecce prima ratio partis affirmativæ.

Sequitur secunda: *Aiunt etiam, quòd cùm substantia aquæ, quæ ad conficiendum panem miscetur similæ, post Consecrationem aqua non maneat: incongruum fore videtur, ut mixta vino similiter in Consecratione non mutetur.*

Adjiciamus tertium fundamentum. *Postremò cùm elementa quatuor, ignis, aëris, aquæ, & terræ supernus Artifex sic commiscuerit; ut non tam elementa simplicia, quòd ex eis elementata sunt, quæ videntur, si ab illa mutatione excipere cœperit alius ignem, alius aërem, alius terram, sicut isti (* Negantes *) aquam excipiunt, non mediocris inde confusio consequetur.*

70. in qua Epistola asseritur mediata conversio aquæ in Sanguinem:

Si has rationes seu fundamenta eorum, qui affirmant conversionem aquæ in Sanguinem, maturè Dicastillo expendisset, festinè cognovisset, in illa Epistola non asseri conversionem immediatam, sed mediatam. Alioquin neque secunda, neque tertia ratio esset ad propositum.

Quæro siquidem, An aqua, quæ miscetur similæ ad conficiendum panem, immediatè transeat in Corpus Christi? Quis nisi cæcus non clarissimè intuetur priùs eam transire in panem? Quid enim aliud panis est, quàm farina aquâ coagulatâ ab igne coctа per modum assationis in furno aut simili modo? Et verò activitas ignis, qui necessarius est ad coquendum panem, planè sufficiens est ad ejus corruptionem substantialem. Ergo sicuti aqua non convertitur in Corpus Christi, nisi priùs fuerit conversa in panem; ita quoque ex judicio Affirmantium, aqua mixta vino non convertitur in Sanguinem, nisi priùs fuerit conversa in vinum.

tati aquæ in Corpus mediante pane,

Sanè si defendere voluissent aquam immediatè converti in Sanguinem, ad quid tertia ratio; quia elementa in mixtum convertuntur? Quam profectò addiderunt, ut probarent aquam in vinum converti, & ita in Sanguinem contra Adversarios, quos probè noverant mordicùs negare conversionem aquæ in vinum.

Et ideo ad fundamentum ipsorum, suprà ex Gaufredo relatum, planè incongruè respondissent: *Quia quando aqua iam convertitur, ampliùs non est aqua; sed vinum:* hoc enim Adversarii supponebant falsum. Optimè ergo responderunt: quòd non consuevere homines mixturam vini & aquæ, aquam nuncupare, sed vinum, si quantitas vini prævaleat, utì solet prævalere in casu proposito. Sed quid si quantitas aquæ prævaleat? Existimo planè non solere ubique homines talem mixturam appellare vinum.

Unde hæc verba: *Nec si quantitas aquæ prævaleat*, sic fortè intelligenda: *Nisi quantitas aquæ prævaleat.* Alioquin secundùm Adversarios consequenter dicendum foret, etiam tunc, quando quantitas aquæ prævalet, aquam illam convertendam immediatè in Sanguinem. Quod an verum sit, ipsi viderint.

Cæterùm eundem fuisse statum quæstionis tempore Innocentii, non potest esse dubium inspicienti textum; ideoque gratis dicit Aresius suprà, illos, ad quos scribebat Innocentius, supposuisse aquam non converti in vinum, & solùm dubitasse, an converteretur immediatè in Sanguinem; si enim supposuissent aquam in vinum verti, dubium esse non poterat in Sanguinem transmutari. 71. Idem status quæstionis fuit tempore Innocentii.

Resp. nec unum, nec aliud supposuisse; sed simpliciter quæsivisse, an aliquo modo aqua transubstantiaretur in Sanguinem. Quapropter Pontifex diversas adfert opiniones, quarum una supponit aquam converti in vinum, altera autem negat.

Instas cum Dicastillone suprà: Baronius eodem Tomo anno 1192. cùm narrasset miraculum aquæ conversæ in Sanguinem, propter particulam hostiæ, quæ in vasculum casu ceciderat, abluente Sacerdote digitos post administratam Eucharistiam puellæ ægrotanti; his verbis concludit hanc historiam, & annum illum: *Confutavit idem miraculum hæresim hoc seculo obortam, negantium aquam vino mixtam mutari in Sanguinem.* Dubitandum ergo non est Baronium in hac fuisse sententia. Hæc Dicastillo. Instantia Dicastillonis. Baronius,

Sed quæ illa sententia? Affirmans, inquis, aquam vino mixtam mutari in Sanguinem; nam negans, hæresis est. Quid audio? Hæresis, inquam, est. An ergo omnes Hæretici, qui negant immediatam conversionem aquæ in Sanguinem? Num fortè Baronius privatam habuit revelationem hujus veritatis? Vel si communis extat, quo loco Scripturæ? In quo Concilio? Certè neque conversio mediata ullibi reperitur definita: ut vel ex isto solo, Baronius minoris esse debeat auctoritatis in hoc puncto. 72. Negantes immediatã conversionem non sunt hæretici.

 Accedit;

Baronius.

Accedit, quòd ibidem immediatè ante verba citata sic habeat: *Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem. Hæc de transubstantiatione aquæ in Sanguinem Christi per commixtionem Corporis Christi divinitùs facta, quod semper fieri in vino* (nota bene) *cùm commixtio intercederet, antiquitas existimavit. Vnde illud Romani Ordinis de Officio Missæ in fine: Vinum autem non consecratum, sed Sanguini Domini commixtum, sanctificatur per omnem modum.* Vellem scire, quænam sit illa antiquitas, vel qui sint isti Antiqui, qui docent vinum transsubstantiari per mixtionem Corporis Christi, aut vini consecrati.

73. Innoc. III. Neque verum est vinum transsubstantiari per mixtionem Corporis Christi.

Sanè contrarium in terminis docet Innocentius III. lib. 4. de Myst. Missæ cap. 31. in principio. Hæc sunt ejus verba: *Si verò post calicis Consecrationem aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non transit in Sanguinem, nec Sanguini commiscetur, sed accidentibus prioris vini commixtum, corpori, quod sub eis latet, undique circumfunditur, non madidans circumfusum.*

Et infrà: *Quidam autem* (an forsitan illi antiquitas?) *voluerunt adstruere, quòd sicut aqua pura per aquæ benedictæ contactum efficitur benedicta, sic vinum per Sacramenti contactum efficitur consecratum, & transit in Sanguinem, quorum assertioni ratio minimè suffragatur.*

Neque Ordo Romanus, qui commodè intelligi potest de qualibet sanctificatione inferiori, naturaliter quasi resultante ex contactu, & quasi intimâ præsentiâ Corporis & Sanguinis Christi: secùs de Consecratione, quæ totaliter dependet à voluntate Christi, cujus ne vestigium quidem reperitur vel in Scriptura, vel in Conciliis generalibus, aut Traditione.

Hactenus pro vindicatione Pontificis Innocentii, sive responsionis ejus in cap. *Cùm Marthæ* de Celeb. Miss. quæ, quia Adversarios torquet, etiam vicissim ab ipsis mirabiliter torquetur: at lavant, communi proverbio, Æthiopem.

74. Julius I. non patrocinatur Adversariis.

Frustra quoque advocant, & in Patronum eligunt Julium I. qui scribens Episcopis per Ægyptum hæc habet verba (& referuntur à Gratiano de Consecr. dist. 2. cap. 7.) *Quæ copulatio & coniunctio aquæ & vini sic miscetur in calice Domini, ut mixtio illa non possit separari. Nam si vinum tantùm quis offerat, Sanguis Christi incipit esse sine nobis, si verò aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo.*

Hinc autem, inquit Aresius suprà, primò habemus, vinum & aquam debere offerri, id est, consecrari; ita enim solent Patres hoc verbo uti. At si aqua in vinum semper converteretur, jam solum vinum offerretur.

Nego Subsumptum. Enimverò non offertur solum vinum, quando consecratur vinum, aquâ in calice permixtum, sive illa aqua jam conversa sit in substantiam vini, sive non, de quo ibi minimè disputat Pontifex, cujus non videtur alia intentio fuisse, quàm rursus, juxta antiquorum sententiam Conciliorum, præcipere, aut præceptam ostendere mixtionem aquæ cum vino in calice offerendo.

qui solum ostendit preceptum miscendi aquam vino.

75. Ex quo patet solutio ad secundum: Secundò, inquit Aresius, additur: *Quæ copulatio & coniunctio sic miscetur, ut non possit separari.* Ubi nota, appellari copulationem & conjunctionem, aquæ mixtionem cum vino, ad quod sufficit, ut sit mixta vino, non autem requiritur, ut corrumpatur; imò ineptè diceretur, aquam non posse separari à vino, si non supponeretur adesse: quod enim non existit, frustra dicitur separari non posse.

Sed quis nostrum dicit, aquam non posse misceri vino, nisi corrumpatur? Hactenus nemo; omnes enim fatentur satisfieri præcepto Ecclesiastico mixtionis, si aqua immediatè ante Consecrationem infundatur calici, etiam moraliter certò non corrumpenda, adeoque non convertenda in Sanguinem.

Eamque docet sic esse necessariam, ut non possit licitè separari, id est, omitti:

Similiter quod addit: Imò ineptè diceretur &c. non est ad propositum. Siquidem non ait Pontifex, ita aquam debere misceri vino, ut factâ commixtione non possit separari à vino, sive per artificium, sive communi modo (etenim communi modo non posse ab omnibus supponitur, an per artificium, multi dubitant) sed mens Julii fuit, & verba sic sonant, ita aquam miscendam esse vino, ut ipsa mixtio non possit separari, id est, non possit licitè omitti, ad quod impertinens est, sive adsit aqua tempore Consecrationis, sive non; dummodò offeratur vinum anteà aquâ permixtum. Maneat itaque Julium Pontificem nec uni, nec alteri parti patrocinari.

ad quod impertinens est, sive adsit aqua tempore Consecrationis, sive non.

Pergamus ad Concilia, quæ Aresius suprà contendit favere suæ opinioni; nos autem existimamus sententiam communem non modicum confirmare. 76.

Et primò quidem ex Concilio Florentino pro nostra Conclusione sic argumentor: Materia calicis est vinum de vite, cui ante Consecrationem aqua modicissima adhiberi debet, idque, ut antè probavimus, ex solo præcepto Ecclesiastico: ergo aqua non est materia apta Consecrationi; Ecclesia namque per suum præceptum non potest facere materiam consecrabilem, quæ de se non est talis.

Aqua non est materia consecrabilis,

Respondent Adversarii, & ex iisdem verbis pro se concludunt; ergo aqua est pars materiæ, quia Pontifex cum vino simul mentionem facit de aqua, id est, statuit pro materia consecrabili vinum mixtum aquâ, sive dilutum, quod simpliciter est vinum usuale juxta illud Proverb. 9. v. 5. *Bibite vinum, quod miscui vobis*; diversimodè tamen de illis loquitur, ut ostendat aquam non esse de necessitate Sacramenti, sicuti si diceret; *Materia Corporis est panis, cui fermentum misceri debet.* Proverb. 9.

Contrà; non dicit Concilium: *Materia calicis est vinum mixtum aquâ, sive dilutum*; sed, *vinum de vite,* 77.

Sed vinum de vite purum.

de vite, utique purum; quia loquitur de illo vino, cui adhuc aqua miscenda est, non dubium quin per modum ceremoniæ: cur enim aliàs non sufficeret mixtum fuisse in cavea? Et sanè quod non est de necessitate Sacramenti, non non potest habere aliam rationem, quàm ceremoniæ.

Meminit autem Concilium hujus magìs ceremoniæ, quàm aliarum, propter ejus præstantiam, desumptam tum ex facto Christi, tum ex multitudine, perfectione, & diversitate eorum, quæ per illam repræsentantur: ac potissimùm, quia aqua transiens in vinum, transubstantiatur in Sanguinem Christi.

Lugo.

Ad simile, quod est Lugonis suprà n. 62. Respondeo: illam propositionem simpliciter esse falsam; quippe non pani, sed massæ farinaceæ, ut sic loquar, miscetur fermentum, ex quo mixto, igne decocto, sive quod mixtum, igne decoctum, est panis fermentatus, qui est materia apta Consecrationi. Porrò vinum de vite substantialiter existit ante commixtionem aquæ, & hinc etiam antecedenter ad illam validè consecratur; aqua autem permixta tunc solùm, & semper validè consecratur, quando eo modo est una cum vino substantia, quo modo farina & fermentum est unus substantialiter panis.

Quod substantialiter existit ante commixtionem aquæ.

78. Instat Aresius: cur non dicemus quoque, cùm dixit Pontifex, materiam Corporis Christi esse panem triticeum, panem quidem spectare ad materiam, triticeum autem ad ceremonias, si nostro arbitratu licet verba Pontificis dividere, & alia ad materiam, alia ad ceremonias referre?

Contra antedicta instat Aresius.

Respondetur.

Resp. nos non dividere proprio arbitratu verba Pontificis, quæ seipsis divisa sunt; quamque divisionem Concilium supposuit unumquemque facilè posse cognoscere, cujus animum non occupaverit falsa de hac re opinio. Forsitan etiam clariùs noluit exprimere, ut Aresius haberet materiam, subtilitatem ingenii sui omnibus patefaciendi.

Sed quanta subtilitas præfati argumenti! Quasi idem sit modus loquendi, *panis triticeus, panis ex tritico confectus*, &, *vinum de vite*, *cui debet misceri aqua*, vel (quia ita placet Adversariis) *vinum mixtum aquâ*, quo termino non utitur Concilium, quamvìs Sancti Patres sæpè ita loquantur. Quis, inquam, adeò hebes fuerit, ut non primo intuitu videat diversitatem?

Interrogo siquidem, panis triticeus, seu ex tritico confectus, est verus panis sine tritico? Quis adeò ignarus ut affirmet? Peto rursum: consecrari potest panis triticeus, & non triticum? Negant, qui intelligunt. Non gravetur Lector, si tertiam propono quæstionem: vinum de vite, cui misceri debet aqua, est vinum substantialiter sine aqua? Consecrari potest vinum, & non aqua, quæ misceri debet, vel etiam est actu mixta? Quis non illicò affirmabit? Ecce quanta disparitas inter panem triticeum, & vinum mixtum aquâ.

Alioquin sicut panis triticeus est materia essentialis; cur non sic etiam vinum mixtum aquâ? Resp. Aresius, vinum purum non esse quidem materiam perfectam, & qualem voluit Christus & Ecclesia; esse tamen materiam sufficientem. Sed quare non similiter dicit, panem v. g. siligineum, aut hordeaceum, non esse quidem materiam perfectam, & qualem voluit Christus, & Ecclesia, esse tamen materiam sufficientem? Certè non aliunde colligitur differentia, quàm ex modo loquendi Concilii & communi sensu Ecclesiæ. 79.

Aresius docet vinum purum non esse materiam perfectam, sed solùm sufficientem.

Non credo quempiam posse prudenter formidare, quin Christus, si voluisset, sic instituisset vinum mixtum aquâ materiam calicis, ut tamen aqua manens incorrupta non transiret in Sanguinem; & nihilominus verum esset dicere: *Vinum mixtum aquâ transit immediatè in Sanguinem*, scilicet quatenus est verè & substantialiter vinum.

Sed dices cum Aresio: Doctissimus vir Gregorius Hieromonachus, qui Concilio Florentino interfuit, post ipsum Concilium Marco Ephesino pro defensione ipsius Concilii respondens, & calicis materiam explicans, docet, eam esse, vinum & aquam. Et infrà ait: Semper panem, vinum, & aquam transmutari in Corpus, & Sanguinem Christi.

& citat quemdam Gregorium Hieromonachum, docentem materiam calicis esse vinum & aquam:

Resp. sed non eodem modo, panem utique & vinum immediatè; aquam autem mediatè, quod Gregorius, quia doctissimus, satis notum existimavit Marco Ephesino ex ipsis verbis Concilii, & communi tunc sensu Ecclesiæ.

sed debet explicari de materia mediata, cùm dixit aquam esse materiam.

Dices II. cum eodem Auctore: Creditur, teste Eugenio in præfato Concilio, ipsum Dominum in vino, aquâ permixto, hoc instituisse Sacramentum: ergo aqua non ad ceremoniam, sed ad materiam spectat. 80.

Urget ulteriùs Aresius ex facto Christi;

Resp. si priùs conversa fuerit in vinum; cæteroquin mixtionem aquæ ceremoniam esse, & fuisse, non minùs, quàm fuerit gratiarum actio, benedictio &c. quæ Christus præmisit Consecrationi Corporis, & Sanguinis sui, non video quomodo aliquis possit dubitare.

sed hoc arguit solum aquam esse adhibendam per modum ceremoniæ;

Profectò si aqua mixta vino, tametsi non conversa in vinum, creditur materia hujus Sacramenti, quî fieri potuit, ut nullus Euangelistarum vel verbo eam indicaverit?

Quia, inquis, sub vino satìs intelligitur; cùm Judæi non solerent bibere, nisi vinum aquâ mixtum. Sed unde id constat? Et esto; unde scitur aquam illam non priùs fuisse conversam in vinum, & non ideo totum mixtum à Scriptura simpliciter appellari vinum?

Sanè hæc conversio prævia videtur una ex rationibus, propter quas idem Concilium præcipit misceri aquam modicissimam, ut tantò citiùs convertatur in vinum, & evitetur permixtio rei non consecratæ cum consecrata. 81.

& adhibetur modica, ut citiùs convertatur in vinum.

Respon-

Respondent Adversarii; plures alias esse rationes hujus modicitatis, & illius rationis neque Concilium, neque quemquam SS. Patrum meminisse.

Non diffiteor, etiam alias rationes communiter assignari; Prima, ne vinum convertatur in aquam; Secunda, ut aqua moraliter saltem convertatur in vinum; Tertia, ad significandam parvitatem nostram comparatione divinitatis, & similes: equidem ad quas sufficeret aqua modica. Malè ergo Concilium Florentinum requisivisset modicissimam, nisi insuper considerasset notabilem quantitatem aquæ, v.g. tertiam partem, quam permiserat Concilium Triburiense cap. 19. non tam facilè brevi temporis spatio converti posse in substantiam vini.

Non posuit autem Eugenius illam rationem in textu Concilii, sicuti nec alias; quia in lege non solet exprimi ratio legis, maximè quando obvia est, ut erat ista (de qua tractamus) ex Innocentio III. cap. *Cùm Marthæ*. quod ignorare non potuit Eugenius IV. Quare frustraneum judicavit, rationem illam legi inserere.

82. Ex eodem motivo, saltem partiali, putamus Ecclesiam ordinasse, ut mixtio aquæ fieret tempore oblationis, & oblatio aliquo tempore præcederet ipsam Consecrationem regulariter & per se; quamvis fortè Christus immediatè ante Consecrationem miscuerit, quod tamen incertum est: sicut etiam non constat, quantùm aquæ adhibuerit; quàm forte & præstans fuerit vinum; & an non per miraculum, quemadmodum poterat, statim aquam in illud transmutaverit.

Contrà (inquit Card. Lugo suprà num. 51.) ergo in nullo prorsus casu liceret illud temporis intervallum omnino prætermittere, ne committatur sacrilegium, si maneat aqua in sua substantia admixta Sanguini Christi, sicuti numquam licet apponere lac, vel mel in vino consecrando.

83. Resp. Neg. Conseq. Ecclesia namque columna & firmamentum veritatis, judicat meliùs esse Sacramento, si ei misceatur non consecratum, quàm si omittatur illa mixtio; utique propter ejus significationem: præsertim cùm in aliis casibus mixtio hujuscemodi sine irreverentia ab Ecclesia concedatur.

Sic quippe legimus in Rubricis generalibus Titulo de defectibus cap. 10. n. 8. *Si sumendo Sanguinem, particula remanserit in calice, digito ad labium calicis eam adducat, & sumat ante purificationem, vel infundat vinum & sumat.* Quis ambigit in tali casu vinum non consecratum tangere hostiam consecratam?

Quin semper, moraliter loquendo, in prima ablutione calicis, vinum, quod infunditur, miscetur Sanguini Christi; siquidem ordinariè aliquis remanet in calice post sumptionem.

Adde Ecclesiam expresè præcipere Sacerdoti celebranti feria 6. in Parasceve, ut mittat partem hostiæ consecratæ in calicem non consecratum; *Tunc*, inquit, *celebrans factâ reverentiâ usque ad terram, supponit patenam Sacramento* &c. *& statim supra calicem* (utique non consecratum) *dividit in tres partes, quarum ultimam mittit in calicem more solito.* Quidni igitur Ecclesia possit præcipere, ut immediatè ante Consecrationem in casu extraordinario aqua misceatur vino, quamvìs moraliter certum sit totam aquam non convertendam in vinum; adeoque, secundùm nos, nec in Sanguinem?

Respondent Adversarii Primò; Innoc. nec non plurimos SS. Patres generaliter dicere, aquam non remanere post Consecrationem; item, aquam & vinum transubstantiari in Sanguinem, & similia. 84.

Verùm quis nesciat locutiones generales sæpè sæpiùs admittere varias exceptiones? Et verò quid dicit Reg Juris 81. de Regulis Juris in 6.? *In generali*, inquit, *concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus.* Ergo similiter in generali locutione non veniunt ea, quæ quis verisimiliter in specie excepisset. Et impræsentiarum, in generali locutione Innocentii, non comprehenditur casus particularis, in quo non obtinet ejus ratio. Quæ illa? *Cùm in vinum transeat mixta vino*, communiter, & per se, si non tota, saltem pro aliqua parte.

Atque ut in casu particulari nihil converteretur, adhuc generalis locutio Innoc. & SS. Patrum non minùs vera foret, atque illa Apostoli Rom. 5. v. 12. *In quo* (Adamo) *omnes peccaverunt*, tametsi Immaculata semper Virgo MARIA non peccaverit, secundùm illud Divi Anselmi (vel quisquis est Auctor) in cap. 5. 2. ad Corinth. *Omnes itaque mortui sunt in peccatis, nemine prorsus excepto, demptâ Matre Dei.* Et istud Divi Augustini lib. de Nat. & gratia cap. 36. *Inde enim scimus, quòd ei plus gratiæ collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum, quòd concipere ac parere meruit eum, quem constat nullum habuisse peccatum.*

Sed contrà: Vidimus (inquit Aresius sect. 9.) indefinitè dici; vinum verti in Sanguinem, panem in Corpus Christi, neminemque dubitare, an hæ propositiones semper, vel aliquando tantùm sint veræ. 85.

Quid mirùm, cùm nulla subsit ratio dubitandi? Quippe sunt materia essentialis, & necessaria ex institutione divina; cùm tamen aqua, etiam in sententia Aresii, non sit materia essentialis; imò, in communiori opinione, neque necessaria ex præcepto divino. Ergo quemadmodum hæc propositio indefinita: *Vinum & aqua sunt materia calicis* (quam admittit Auctor prædictus sect. 4.) non æqualiter verificatur in utraque specie: nam omne vinum est materia, non sic omnis aqua; sed illa dumtaxat, quæ mixta est vino; ita quoque hæc indefinita propositio: *Vinum & aqua transubstantiantur in Sanguinem*,

Marginalia: Cur sit aliæ istius modicitatis rationes. — & illa non fuerit ab Eugenio allata in textu Concilii. — Cur Ecclesia ordinaverit, ut mixtio aquæ fieret tempore oblationis. — Objectio Lugonis. — Solvitur — ex ordinatione Rubricarum, — & praxi celebrantium, qui sæpissimè, immo semper miscent vinum non consecratum consecrato, — Præceptum Ecclesiæ de simili mixtione. — Responsio Adversariorum prima. — & eidem satisfit. — Rom. 5. — D. Anselmus. — S. August. — Instantia Aresii 1. — Responsio.

guinem, quamvis generaliter sit vera in vino, non tamen propterea in aqua, de qua est longè alia ratio, ut ex dictis satis colligitur, ad quæ remitto Lectorem, ne sæpiùs eadem cum tædio & nimiâ prolixitate debeam repetere.

86. Instantia 2. Instat Aresius: Præterea, etsi non omnes propositiones indefinitæ æquivalerent universalibus, saltem hoc verum esset de negativis: negatio enim, ut dialectici docent, hac vi pollet, ut totum, & omnino neget, & universali æquivaleat.

eiusdem cōfirmatio. Confirmat: Quocirca etiam diuinæ legis Interpretes docent, præcepta negativa obligare semper, & ad semper. *Non occides*, inquit Deus indefinitè, & quis tam impius vel plumbeus est, ut dicat, prohiberi tantùm, ut non semper occidamus, non verò ut aliquando?

Responsio. Roman. 13. Certè plumbeus sit, ne dicam impius, qui audet affirmare, omnem occisionem esse prohibitam, contra Apostolum Rom. 13. v. 4. *Si malum*, inquit, *feceris, time: non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est: Vindex in iram ei qui malè agit.* Quid aliud clamant quotidiana bella, quàm aliquando occisionem esse licitam?

Quod si respondeas, subintelligendum esse: *Non occides innocentem & iustum*: Respondeo & ego subintelligendum esse. *Aqua convertitur in Sanguinem, prius conversa in vinum*, quæ in omni casu vera est. Insuper hæc propositio: *Nec infans, cuius unius diei est vita super terram, mundus est à sorde*, nonne negativa est? An ideo ab illa erroneè excipitur Beata Virgo MARIA?

87. Instantia 3. ex ratione petita. Sed urget Aresius ex ratione: Vel ex eo quod aqua remaneat, sequitur aliquod inconveniens, vel nullum: si nullum; cur ergo non poterit remanere semper? Curvè illa sententia damnatur, ad quam nullum sequitur incommodum? Si aliquod sequitur, cur aliquando concedemus permanere? Numquid quia rarò accidit, permittendum erit aliquod incommodum contra Sanctissimi Sacramenti dignitatem & reverentiam? Quis hoc affirmare audeat?

Responsio. Resp. Nemo affirmat, sed omnes docent, vel docere debent (quod miror virum alioquin doctissimum non advertisse) plurima, quæ extra necessitatem essent contra reverentiam Sacramenti, in necessitate ab omni hujusmodi incommodo excusari; imò positivam potiùs esse reverentiam: v.g. si Eucharistia ab Hæreticis est profananda, pedibus conculcanda, conspuenda &c. consulitur honori Sacramenti, si à peccatore sumatur, quæ tamen sumptio extra illum casum esset positiva irreverentia. Et nonne præcipitur Sacerdoti ministrari Sacramentum peccatori occulto ad vitandam ejus infamiam, cùm aliàs communicare peccatorem publicum sit grave sacrilegium?

Quæ extra necessitatem sunt contra Sacramenti reverētiam, in necessitate sine irreverentia sæpè adhibentur.

Applico ad propositum: indubiè irreverentia est rem non consecratam sine ulla ratione miscere, aut mixtam permanere rei consecratæ: nec tamen minùs certum, ex suprà ad oculum demonstratis, in aliquibus occurrentiis istiusmodi mixtionem nullam prorsus continere indecentiam. Quapropter etsi admitteremus indecens & incommodum esse, si aqua regulariter & per se remaneat in sua substantia mixta vino consecrato; consequens adhuc minimè esset in casu extraordinario, quando aliter mixtio fieri non potest, eandem aut similem reperiri indecentiam seu irreverentiam.

Exemplificatur in mixtione rei non consecratæ alicui consecratæ.

Numquid ergo (interrogat Aresius suprà sect. 9.) natura Sacramenti mutabilis est, ut hoc nunc deceat, quia commodum nobis est; paulò post dedeceat, quia nobis incommodum? Quis non videat, quàm incommodè hæc dicantur? Hæc ille. 88.

Neque ideo Sacramenti natura mutabilis est;

Imò quis non videat, quàm commodè hæc dicantur? Non quòd natura Sacramenti sit mutabilis; sed quoniam eadem physica actio pro ratione diversarum circumstantiarum nunc induit rationem cultûs & honoris, paulò post inhonorationis ac despectûs seu vilipensionis, ut mox exemplificavimus, & rursum exemplifico in illo, qui ex metu mortis ad evitandum proprium incommodum administrat Sacramentum indigno, secundùm aliquos, sine peccato, quod aliàs, si commodè posset Sacramentum negare, absque dubio incurreret.

quod enim modò est indecens, mutatis circumstantiis fit decens.

Prudentissimè itaque ordinavit Ecclesia, ut communiter mixtio aquæ tanto temporis spatio præcedat verba Consecrationis, quòd moraliter loquendo requiritur, ut aqua convertatur in vinum, aliàs non convertenda in Sanguinem; sic tamen ut rationabiliter etiam præcipiat in casu oblivionis, eandem fieri immediatè ante Consecrationem, quamvis moraliter certum sit, non totam aquam in Sanguinem transubstātiandam.

Et verò, sicut Ecclesia Græca statuit generaliter mitti aquam ferventem in calicem consecratum, cur similiter Ecclesia universalis, si ratio poposcisset, non potuisset statuere, ut mitteretur aqua in calicem non consecratum, semper permansura in sua substantia?

Dices primò: cur ergo damnatur tertia sententia relata in cap. *Cùm Martha*, quæ asserebat aquam semper permanere? Resp. non damnari in illo capite, nisi approbare unam sententiam tamquam probabiliorem, apud Aresium idem sit, quod cæteras omnes damnare: quippe nullum verbum in illo textu reperitur, quod vel à longè redolet damnationem; sed Innocentius inquit: *Inter prædictas opiniones illa probabilior iudicatur, quæ asserit aquam cum vino transmutari in Sanguinem*, non propter irreverentiam aut sacrilegium, quòd aliàs committeretur, sed, *ut expressiùs eluceat proprietas Sacramenti.* 89.

Aquam semper manere, non damnatur in cap. Cùm Martha,

Si qui alii damnent, ipsi viderint. Hoc scio, justè damnari non posse tamquam hæreticam, suspectam, temerariam, aut erroneam, nisi suppositâ transmutatione in vinum, quæ, teste Alano suprà, omnium penè Ecclesiasticorum Scripto-

neque justè damnari potest;

Scriptorum judicio defenditur. Verisimile ergo est illos Patres graviùs censurantes permanentiam aquæ in sua substantia, id est, non transubstantiationem in Sanguinem, illo judicio communi fuisse innixos.

90. *neque inde forma Consecrationis redditur quandoque falsa;* Si inferas: ergo forma Consecrationis aliquando poterit esse falsa; quippe significat totum, quod est in calice per modum potûs, converti in Sanguinem Christi.

Resp. Negando Conseq. Ad probationem dico: formam significare totum, quod est in calice per modum potûs, non simpliciter, sed quatenus est substantialiter vinum; alioquin si admisceas lac, mel, succum limonis, citrei, aut alterius pomi, vel forma erit falsa, vel omnes istæ substantię cum vino transubstantiabuntur in Sanguinem: præsertim cùm vinum propterea non mutet suam appellationem magis, quàm si aqua misceatur. Imò sæpissimè vina lacte & melle condiuntur ad diuturniorem eorum conservationem, & tamen Adversarii nolunt admittere conversionem hujusmodi substantiarum in Sanguinem. *non magìs quàm si vino misceretur parùm lactis, vel mellis:*

Aresius. Respondet Aresius sect. 8. discrimen esse; quòd admixtio mellis, & similium substantiarum sit contra intentionem Christi & Ecclesiæ; secùs admixtio aquæ, quæ fit ex institutione Christi & Ecclesiæ.

Verùm quod attinet ad institutionem Christi, illam suprà negavimus, nisi per institutionem intelligas exemplum. Et gratìs admisso præcepto; ex quo constat Christum præcepisse aquam, tamquam materiam, & non potiùs instar ceremoniæ? Porrò præceptum Ecclesiæ eandem patitur explicationem, cùm solius Christi sit determinare materias & formas Sacramentorum, ut latè probavimus disp. 1. sect. 3. *estò etiam Christus præcepisset mixtionem aquæ,*

91. Nec satisfacis dicendo, Ecclesiam quidem non posse instituere novam materiam, posse tamen quoad usum determinare veterem, sicut modò determinavit panem azymum pro Ecclesia occidentali, & posset determinare ex justa ratione vinum album aut rubrum: non satisfacis, inquam; quia aliud est quærere, an Ecclesia materiam, alioquin essentialem ex institutione Christi, possit reddere necessariam necessitate præcepti, quod omnes affirmant; aliud, an Ecclesia per suum præceptum possit materiam, antecedenter ineptam, facere aptam Consecrationi, quod nos negamus.

Frustra etiam recurritur ad præceptum Ecclesiæ. Frustra ergo hîc recurritur ad præceptum Ecclesiæ. Quid si enim Ecclesia non præciperet appositionem aquæ, sicuti aliqui putant Græcos non apposuisse? Quid si ex rationabili causa præcipiat miscere lac, aut mel? An ideo aqua non erit materia, & lac aut mel erit?

Proponitur sententia Dicastillonis. Si Christus (inquit Dicastillo disp. 2. n. 149.) non apposuisset aquam, nec Ecclesia id præcepisset, nihilominus esset, & appellaretur simpliciter vinum, etiamsi quis quantumvis arbitrio suo apponeret tantillùm aquæ, non tamen ideo diceremus, illam aquam, supposito quòd non fuerit conversa in vinum, convertendam esse in Sanguinem.

Idem Auctor n. 162. docet eandem esse rationem de butyro, lacte, melle, & similibus (si semel ex his admixtis fiat panis usualis; ita ut absolutè censeatur panis usualis) atque de grano hordeaceo; admixto granis tritici, in farinam cum illis redacto, & permixto. De hoc autem (inquit Dicastillo) S. Thomas affirmavit converti.

Et aliquot lineis interjectis, addit, quòd adhuc non est omnino eadem ratio in his mixtionibus, atque in mixtione aquæ in vino. Nam, ut omittam (inquit) Christum hoc fecisse, non illud; adhuc habet peculiare, quòd aquæ mixtio in vino sit multò magìs usualis, & ordinaria pro communi & ordinario potu vini.

Subtilis certè speculatio! Farina hordeacea convertitur immediatè in Corpus Christi, butyrum, mel, &c. quia ex his admixtis fit panis triticeus usualis, estò Christus in tali pane non consecraverit, nec Ecclesia illam mixtionem præceperit: at verò aqua non converteretur immediatè in Sanguinem, tametsi mixtio ejus sit magìs usualis, & relinquat vinum simpliciter & usuale, si Christus eam non adhibuisset, nec Ecclesia præcepisset. Non vides Lector quàm inconsequenter loquantur, quorum animus opinione quadam præoccupatus est? 92. *Sed refutatur.*

Dic ergo, vel farinam hordeaceam, butyrum, mel &c. non converti, quia nec Christus illa adhibuit, nec Ecclesia præcepit; vel admitte etiam aquam convertendam (imò quemcumque liquorem, qui non variat appellationem vini usualis) etsi Christus eam non adhibuisset, nec Ecclesia præcepisset.

Et illa videtur fuisse sententia Alani lib. 1. de Eucharistia cap. 13. ubi sic habet: *Imò est hoc ipsum de totius liquoris conversione tam receptum, ut si aqua rosacea, vel quicumque alius exoticus succus in ea quantitate admisceretur, quâ nunc aqua, non minùs conficeretur Sacramentum, quàm si nihil tale esset admixtum.* *Alanus.*

Ex dictis concludo; Sacerdotem consecrantem juxta receptum modum Ecclesiæ, etsi certò sciat aquam non esse conversam in vinum, nullum prorsus committere sacrilegium; sive ratione intentionis, utpote, quæ conformiter intentioni Christi & Ecclesiæ, solùm fertur super id, quod est consecrabile in calice; sive ratione verborum formæ, quæ similiter feruntur super liquorem ex Christi institutione consecrabilem; talem autem esse aquam, nondum conversam in vinum, nunquam Adversarii satìs probabunt ex facto Christi. 93. *Sacerdos consecrans & certo sciens aquam non esse in vinum conversam, non peccat, neque ratione intentionis, neque ratione falsitatis formæ:*

Nam in primis non constat de quantitate aquæ appositæ, cùm hæc mixtio facta fuerit non temperandi potûs causâ, sed ratione mysterii. Secundò incertum est tempus interpositum inter mixtionem & Consecrationem. Tertiò potuit

potuit Christus conversionem in vinum accelerare, & de hoc Apostolos monere. Denique estò non fuerit conversa in vinum, quis Euangelista testatur ejus conversionem in Sanguinem?

Matth. 26.

An putas, quia Christus dixit Matth. 26. v. 27. & 28. *Bibite ex hoc omnes: Hic est enim Sanguis meus?* Nescitis quoniam à majori & principaliori parte sumitur denominatio? Idcirco, quemadmodum secundùm Adversarios, ante Consecrationẽ verè dicitur de toto mixto: *Hoc est vinum*, licèt aliqua pars sit substantialiter aqua; ita verissimè post Consecrationem dicere poterat Christus, & hodie dicitur: *Hic est Sanguis*, estò aliquid substantiæ aqueæ in calice remaneat.

94.
quæ non redditur magis falsa, quam si musca cecidisset in calicem consecrandum: *Rubr. Gener.*

Quid si enim musca ceciderit in calicem ante Consecrationem, & eâ permanente ex inadvertentia Sacerdos consecret, an propterea falsa erit forma *Hic est calix Sanguinis mei?* Et si inciderit post Consecrationem, nonne Rubricæ Tit. de Defectibus cap. 10. num. 5. præscribunt: *Si non fuerit ei* (Sacerdoti) *nausea, nec ullum periculum timeat, sumat cum Sanguine?* Et tamen ante sumptionem dicit Sacerdos: *Sanguis Domini nostri Iesu Christi* &c.

nec refert quòd musca non sit ibidem per modum potûs, uti aqua.

Nec refert quòd musca ibi non sit per modum potûs; hoc enim est quod quæritur, an omne, quod ibi est per modum potûs, debeat converti in Sanguinem, ut propositio illa sit vera: & ex confessione Adversariorum clarum est quòd non; nam si admisceatur alius liquor, ille non consecratur, nec tamen propterea forma erit falsa.

Omitto, quòd Græci calici consecrato admisceant aquam calidam, quę non convertitur in Sanguinem, & tamen verè pronuntiant: *Hic est Sanguis Christi.* Quid dicam de guttis internè calici adhærentibus, quæ vi generalis intentionis, secundùm diversos Auctores, non consecrantur?

95.

Verum clamantes audio Adversarios, idololatria, idololatria; adorat quippe populus totum, quod est in calice per modum potûs.

Neque est periculum idololatriæ,

Sed quis hoc eis indicavit? An ergo Græci idololatræ, quia adorant Sanguinem mixtum aquâ calidâ non consecratâ? Similiter illi omnes, qui adorant calicem, cui interiùs adhærent aliquæ guttæ non consecratæ? Quid si vinum confectum sit melle & lacte, prout sæpiùs vina hispanica ab Oenopolis conficiuntur? Certè nimis bono pretio vendunt hi Auctores peccatum idololatriæ.

uti etiam fatetur Lugo.

Hinc Card. Lugo disp. 4. n. 46. Nolo, inquit, illo argumento uti, quia posset aliquis contendere non obesse, quòd maneat aliqua pars aquæ in calice, quò minùs possit adorari Sanguis ibi existens: sicut nec si existeret ibi musca, vel gutta olei, impediret veram adorationem: adoratio quippe fertur ad Sanguinem Christi, qui ibi est, præscindendo ab aliis rebus minutioribus, quæ fortè intra calicem adjunctæ sunt. Aliud dicendum foret, si nullus Sanguis esset in calice defectu Consecrationis.

exemplificans in admixtione muscæ, aut guttæ olei.

96. Hoc ergo argumento relicto, transit Card. n. 47. ad aliud non magìs efficax. Sacerdos, inquit, sumens calicem intelligitur manere jejunus; ergo non sumpsit aquam; ergo in nullo casu manet aqua post Consecrationem. Antecedens probatur; quia Ecclesia permittit Sacerdotem tertiò celebrare in Natali Domini, etiam tunc quando in prima Missa aqua immediatè ante Consecrationem fuisset apposita, cùm tamen prohibeat sumere ablutionem, ne jejunium frangat; ergo judicat talem Sacerdotem adhuc esse jejunum; adeoque aquam illam immediatè fuisse conversam in Sanguinem.

Resp. primò; de illo casu, utpote rarissimo, Ecclesiam expresè nihil disposuisse. Unde dubitant aliqui, an possit talis Sacerdos secundò, & tertiò celebrare. Faciliùs, inquit Lugo suprà, posset responderi, non violari jejunium, ad Eucharistiam requisitum per sumptionem aquæ, quæ unà cum Sanguine Christi per modum unius potûs, ex præcepto ipsius Ecclesiæ sumitur: nam sicut non violatur jejunium requisitum ad secundam Missam per sumptionem alicujus partis terræ fortasse cum speciebus panis admixtæ, ita multò minùs per partem aquæ, ex præcepto Ecclesiæ speciebus vini admixtæ.

Neque est periculum frangendi jejunium requisitum ad Eucharistiam.

Sed hoc frivolum est secundùm Aresium sect. 8. quia etiam purificatio calicis semper sumitur cum aliqua Sanguinis particula, & tamen per eam Ecclesia frangi jejunium existimat. Prȩterea per illius aquæ sumptionem reverà jejunium naturale solvitur, quod tamen, secundùm omnes, prærequiritur ad celebrationem, & confirmatur; quia cùm Ecclesia strictissimè velit hoc jejunium observari, non decet absque illius auctoritate, quæ hîc non adest, aliquam exceptionem fieri.

97.
Contrarium conatur ostendere Aresius,

Frivolæ certè instantiæ; quæ enim comparatio Sanguinis Christi, cui gutta aquæ infunditur, cum purificatione calicis, quæ tota est substantia vini cum admixtione guttæ Sanguinis? Perexigua; quoniam unum mixtum appellatur Sanguis Christi, alterum vinum. Aqua modica immixta Sanguini pro nihilo reputatur, adeoque non per se potatur, sed potiùs transit per modum salivæ, seu insensibiliter; vinum autem purificationis, quis dubitat per se sumi, ideoque frangere jejunium naturale?

sed frustrà:

aqua enim modica Sãguini mixta pro nihilo reputatur;

Accedit, nullam hîc fieri exceptionem absque auctoritate Ecclesiæ, quæ sola sicuti requirit jejunium, ita in illo potest dispensare, seu explicare quomodo, aut qualiter illud sit accipiendum. Porrò Ecclesiæ præceptum est, in casu oblivionis aquam miscere immediatè ante Consecrationem; permissio quoque Ecclesiæ est, idque generalis, ter celebrandi in Natali Domini: neque ignorat plurimorum sententiam esse, aquam in illo eventu non transire in Sanguinem: igitur vel censetur in præcepto suo dispensare, vel ita illud interpretari, ut ab initio talis sumptio aquæ cum Sanguine non fuerit illâ prohibitione comprehensa.

98.
& estò frangeret jejunium naturale;

id permittit Ecclesia.

Contrarium omnino constat de purificatione calicis,

Cõtrarium constat de purificatione calicis ex cap *Ex parte* de Celebrat. Missarum.

calicis, quam in terminis prohibet in die Natalis Domini ante tertiam Missam cap. *Ex parte* 5. de Celeb. Missarum: *Postulationi vestra taliter respondemus, quòd semper Sacerdos vino perfundere debet* (manus) *postquam totum acceperit Eucharistia Sacramentum; nisi cum eodem die aliam Missam debuerit celebrare, ne, si fortè vinum perfusionis acciperet, celebrationem aliam impediret.*

Plura Aresii argumenta, utpote minoris momenti, prætermittuntur.

Plura argumenta congerit Aresius sect. 8. ut probet incertitudinem & indeterminationem materiæ, quibus, utpote minoris momenti, duximus supersedendum; unico tantùm verbo Respondeo, intentionem Ecclesiæ, & Sacerdotis consecrantis non ferri super liquorem, qui non est vinum, sed solùm super liquorem, qui est substantialiter vinum, & certò certiùs scitur calici infusus, & secundùm se determinatus est; licèt fortè aliquis alius liquor sit immixtus, qui à vero vino discerni non possit: atque hæc certitudo & determinatio per se sufficit ad licitam, & validam Consecrationem, quando major haberi non potest, de quo diffusiùs infrà.

99. Tertia principalis probatio Conclusionis ex Conc. Trident.

Sequitur hîc tertia principalis probatio nostræ Conclusionis, quæ accipitur ex Concilio Tridentino, quod sess. 13. per totam, in qua tamen expressè agit de institutione Augustissimi hujus Sacramenti, ejus materiâ, formâ, transubstantiatione panis & vini, nullam prorsus facit mentionem aquæ; signum ergo est, quòd non agnoverit illam pro materia essentiali, nisi conversa priùs esset in vinum. Unde can. 2. definit, *Mirabilem illam, & singularem conversionem totius substantia panis in Corpus, & totius substantia vini in Sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis & vini.*

non agnoscête aquam tamquam essentialem materiam.

Responsio Aresii.

Respondet Aresius sect. 4. ideo Concilium hîc non facere peculiarem mentionem de aqua, quia de ipsa clarissimum erat testimonium Concilii Florentini: neque modò contra Armenos disputabat, qui illam negabant, sed contra alios Hæreticos; non omisit tamen sess. 22.

Refutatur.

Sed cur hoc? An fortè tempore istius sessionis jam desierat clarissimum testimonium Concilii Florentini? Vel fortassis in illa sessione disputabat contra Armenos, & non contra alios Hæreticos? Cur ergo sess. 22. agit de mixtione aquæ, & non sess. 13.? Certè non ob aliam rationem, quàm ut ostenderet solam substantiam vini esse materiam essentialem Sacramenti Eucharistiæ, de quo specialiter agit sess. 13. mixtionem autem aquæ ceremoniam quamdam solemnem Sacrificii Missæ, de quo peculiariter tractat sess. 22. Hinc

100. Alia respõsio Adversariorũ, comprehendi aquam sub vino,

Aliter respondent Adversarii: sicuti nomine vini Concilium intelligit etiam aquam admixtam; ita quoque à speciebus vini can. 2. allegato non excludere species aquæ, quæ cum illis integrant unum potum usualem; sed tantùm vel ipsam substantiam vini & aquæ (agebat quippe Concilium contra negantes transubstantiationem) vel certè species alterius substantiæ, quæ usualem potum vini non integrant.

Imò, inquiunt, ex hoc loco non modicùm confirmatur immediata conversio aquæ; nam in aliorum opinione non solùm species aquæ, verùm & ipsa substantia quandoque remanet post Consecrationem; cùm tamen Concilium doceat, solas species panis & vini remanere.

eò quòd Concilium Tridentinũ asserat factâ Consecratione solas species panis & vini remanere!

Sed contrà Primò: non erat quæstio Patribus Tridentini cum Hæreticis, an post Consecrationem cum Corpore & Sanguine Christi remaneret substantia aquæ, olei, &c. quæ non sunt materia Consecrationis; sed an remaneret substantia panis & vini; sic enim incipit Canon: *Si quis dixerit in Sacrosancto Eucharistia Sacramento remanere substantiam panis, & vini, unà cum Corpore & Sanguine Domini nostri Iesu Christi* &c.

sed illud fundamentum nullum est,

Porrò Concilium nomine *Vini* intellexisse etiam aquam, quo fundamento asseris? Et non magis vinum purum, cui ex præcepto Ecclesiæ debet misceri aqua? Pauxillum quidem aquæ vino admixtum, non extrahit à ratione potûs usualis, sive vini usualis; sed neque tantillum alterius liquoris: num ideo totum mixtum simpliciter vinum?

Veriùs dixeris vinum dilutum, sive vinum, ut loquitur Scriptura, quod miscui; si autem simpliciter aliquando sic appelletur, non nisi in quantum à majori parte sumitur denominatio, quæ tamen non sufficit, secundùm communiorem Adversariorum sententiam, ut nomine vini Concilium intelligat liquorem ab aqua distinctum.

101. Per *Panem* non intelligitur aqua, quâ madefactus est, aut aër inclusus in poris, neque furfures. Lugo.

Sic etiam per *Panem* non venit intelligenda aqua, quâ madefactus est, aut aër inclusus in poris, aliaque extranea admixta; consequenter nec furfures (quidquid de his reclamet Lugo suprà n. 64.) estò relinquant cibum, seu panem usualem; idque quia non sunt tota, nec pars substantiæ panis, sicuti nec aqua vino admixta, tota, aut pars substantiæ vini.

Non est peccatum mortale, per se loquendo, consecrare panem leviter inauratum secundùm Lugo.

Admittit Card. de Sacramento Pœnitentiæ disput. 14. sect. 8. num. 118. non esse peccatum mortale secundùm se, & seclusâ Ecclesiæ prohibitione, si panis consecrandus decoris & ornatûs gratiâ, aliqua ex parte leviter aureis punctis, vel lineis depingeretur, licèt illa particula auri non posset verè consecrari. At cur minùs quàm furfures?

qui & admittit furfures cum farina pura componere panem usualem.

Quia, inquis, massa furfurea, licèt, ut condistinguitur à farina pura, non sit panis, ipsa tamen cum farina pura componit panem usualem, non defæcatum & purum; sed tamen panem humanum & communem, quem qui comedit, dicitur comedere panem. Ita Lugo suprà de Eucharistia n. 64.

Et numquid, qui comederet hostiam punctis aureis leviter depictam, diceretur comedere panem? Similiter, qui comederet panem madefactum? Si ergo furfures consecrantur, quia componunt panem usualem, quidni & aurum illud,

illud, vel aqua? Respondes; quia aurum, & aqua non componunt panem, sed sunt aliquid merè extrinsecè appositum.

102. *Sed quâ compositione?* Et verò furfures componunt panem? Affirmas. Interrogo, quâ compositione, essentiali, accidentali, integrali, quâ? *Si integrali, cur nequeunt seorsim consecrari?* Si massa furfurea est pars integralis, cur non potest seorsim consecrari, sicuti quælibet pars integralis panis aut vini? An fortassis est essentialis, utì farina & aqua, quæ suo modo substantialiter componunt corpus illud mixtum, quod vocamus panem?

Si essentiali, cur ergo massa furfurea igne cocta non est per se materia Cōsecrationis? Si ais; cur igitur massa furfurea igne cocta non est per se materia Consecrationis, sicut massa farinacea? Quomodo ergo furfures componunt panem? Sanè non aliter, quàm quælibet alia substantia, farinæ admixta, scilicet per extrinsecam juxtapositionem, quandoquidem non transeat in corpus mixtum, sicuti transit farina, & aqua.

Herculè si furfures verè consecrantur, mirandum planè panem furfuratum, ut sic loquar, nuspiam esse in usu; si namque furfures sunt pars essentialis, quemadmodum farina, nulla in tali pane cernitur impuritas, propter quam debeat postponi alteri pani non furfurato. Neque Ecclesia ullibi admixtionem furfurum prohibuit, nisi solâ consuetudine, supponens utique ex se satìs manifestum esse, illam non licere, defectu consecrationis furfurum.

Non esse autem talem materiam, supponit Ecclesia. Atque hæc ratiocinatio adhuc magìs obtinet in aqua, quæ apponitur extrinsecè vino, manens, secundùm Adversarios, semper in sua substantia incorrupta; adeoque non aliâ ratione pars vini, vel etiam pars mixti, quàm lapis est pars acervi lapidum.

103. *Argumentum secundum Auctoris: Tridentin.* Unde argumentor II. contra Adversariorum responsionem ad Concilium Tridentinum, argumentor, inquam, sic; can. 3. ejusdem sess. dicitur: *Sub unaquaque specie, & sub singulis cujusq; speciei partibus, separatione factâ, totum Christum contineri.* Ergo per *Species vini* non intellexit can. 2. species veræ aquæ, vino mixtæ; alioquin sub illis speciebus separatis maneret totus Christus: ergo etiam seorsim aqua poterit consecrari.

ad quod respondet Lugo, quem sequitur Dicastillo, Respondet Lugo suprà de Eucharistia num. 67. (quem sequitur Dicastillo disp. 2. n. 160.) non manere Christum sub specie aquæ separatæ, sicut nec ipsa species tunc manet species vini usualis; eatenus autem tantùm sub se continere Christum, sicuti aqua eatenus tantùm consecratur, quatenus est pars vini usualis. Eodem *aquam eatenus consecrari, quatenus est pars vini usualis:* modo loquitur Eminent. de furfure admixto pani, & de aqua, secundùm aliquos, in pane remanente, si posset per aliquod artificium extrahi.

Attamen mirùm, per solum motum localem tolli Consecrationem specierum. Respondent, non tolli per meram separationem, quod dumtaxat damnat Tridentinum; verùm per hoc, quòd aqua desinat esse vinum, sive quòd species, quæ remanserant, ampliùs non sunt species vini; ac proinde licèt non corrumpantur in seipsis, utpote quia statim recuperant formam substantialem aquæ, desinunt tamen esse in sua appellatione, quoniam ampliùs dici nequeunt species vini. *& species aquæ continere Christum quatenus sunt species vini.*

Sed contrà: non omne, quod appellatur vinum, est materia Consecrationis; sed quod verè est, & appellatur. Sicut ergo aqua mixta, seu vinum quà dilutum non est verum vinum, quamvìs ita appelletur; ita nec species aquæ mixtæ sunt veræ & propriæ species vini; estò aliquando ita vocentur. *Refutatur responsio Lugonis.*

Nec dicas cum Aresio sect. 12. & alibi (ut putat ex Scoto) in materia Sacramentorum non debere attendi subtilitates physicas; quia non attendimus hìc subtilitates physicas, sed essentias. Scotus quidem 4. dist. 11. q. 6. n. 3. docet, pastam non esse materiam consecrabilem, licèt fortè sit ejusdem speciei physicæ cum pane, idque, *quia noluit Christus in Sacramentis suis istam subtilem disputationem de differentia specifica imponere nobis.* Verumtamen nusquam legitur in Scoto, quòd vel furfures, vel aqua, vel aliqua alia substantia, quæ non est substantialiter panis aut vinum, sint materia consecrabilis, sive per se, sive per accidens, libera, aut necessaria. 104. *Objectio Aresii solvitur.* *Scotus numquam asseruit furfures, vel aquam esse materiam consecrabilem;*

Unde non videtur hic Auctor legisse Doctorem Subtilem, minùs intellexisse, quando sect. 7. citat ipsum pro sua opinione, inquiens: *De Scoto id probabilius dici potest* (scilicet, per conversionem aquæ in vinum, eum intellexisse, non mutationem substantialem, sed moralem, & in ordine ad usum hominum) *cùm apertè asserat in hac materia non esse quærendas subtilitates physicas.* *quem malè pro sua opinione citat Aresius,*

At benè essentias physicas; alioquin, cur diceret Scotus suprà q. 7. n. 2. *Et ita modica* (aqua) *est apponenda, & ita tempestivè, quòd ante Consecrationem possit conversa fuisse in vinum?* Si hæc verba legisset Aresius, non tam subtiliter, imò non tam turpiter errasset, pervertens verba & mentem Doctoris Subtilis.

Quid enim manifestius, quàm Doctorem nostrum requirere modicam aquam, tempestivè appositam eo fine, ut possit physicè converti in vinum? Quippe moralis conversio, secundùm aliquos, videtur stare etiam cum majori quantitate aquæ: nam sect. 12. §. *Ad octavum* admittit Aresius, posse consecrari mixtum, in quo major pars aquæ adesset, dummodò hoc mixtum ex vino & aqua communi usu appellari soleat vinum, & aqua mixta saporem vini retineat. 105. *pervertens verba & mentem Doctoris Subtilis.* *An requiratur modica aqua ad cōversionem moralem,*

Et sect. 11. ait: Doctores citati in Epist. Gaufredi testantur, vinum aquâ mixtum, etiamsi aqua prævaleat, nuncupari tamen simpliciter vinum. Et paucis interjectis: Plutarchus Opusculo de Ratione valetudinis observandæ idem sentit: *Vinum enim*, inquit, *aquâ mixtum, etiamsi major sit aqua infusa, quàm vinum; vinum tamen vocamus.* Ita Aresius sect. 11.

At verò sect. 12. §. suprà allegato, contrarium insinuat, dicens: Quò minùs est aqua vino apposita, eò veriùs & absolutiùs solet

 illud

illud appellari vinum: nam si major sit quantitas aquæ, quàm vini; refugiunt sæpè homines illud appellare vinum, & dicunt potiùs esse aquam, sed vino permixtam; quàm vinum aquâ dilutum. Hæc ille.

Infero ego: Ergo vel Aresius contradicit Doctoribus citatis in Epist. Gaufredi, qui dicunt, consuevere homines illud mixtum appellare vinum; vel illi Doctores non agunt de mixto, in quo major pars est aqua, ut suprà insinuavi; aut explicandi sunt de vino tam excellenti, ut etiam majorem partem aquæ facilè in se possit convertere.

Si dixeris; in uno loco illud mixtum solet appellari vinum, secùs in alio; infero, ergo in uno loco illa major quantitas aquæ erit materia Consecrationis; secùs in alio: cùm tamen materiæ Sacramentorum debeant esse certæ, nec ullo modo conveniat eas variari ex usu, & modo loquendi hujus vel illius loci. Itaque non illud est materia Consecrationis, quod solùm vocatur panis aut vinum, sed quod à parte rei est substantialiter panis aut vinum, & ita communiter appellatur.

106. *An requiratur ut tempestivè aqua apponatur.*

Atque ut requireretur modica aqua ad conversionem moralem, nunquid etiam in sententia Aresii requiritur ad moralem conversionem, ut tempestivè aqua apponatur? Contrarium liquet manifestissimè ex toto ipsius Tractatu. Accipe ejus verba: Intelligatur hæc præconversio moraliter, & omnia præclarè cum veritate & ritibus S. R. E. convenient; hæc enim conversio tempore non indiget. Ita hic Auctor in Appendice cap. 11. Ergo Scotus requirens tempestivam appositionem, sine dubio loquitur de conversione physica.

Catechis. Rom. loquitur de conversione physica.

Prout etiam Catechismus Romanus parte 2. cap. 4. n. 16 dicens: *Illud autem Sacerdotibus advertendum est, quemadmodum in sacris Mysteriis aquam vino adhibere oportet, sic etiam modicam infundendam esse; nam Ecclesiasticorum Scriptorum sententiâ & iudicio, aqua illa in vinum convertitur*, utique physicè; nam moralis conversio (juxta Adversarios) pendet à communi hominum judicio, prout ipsi mixtum ex vino & aqua vocant, vel non vocant vinum.

Honorius III. In majori quantitate de aqua ponere, quàm de vino, est perniciosus abusus.

Nec refert quòd Honorius III. cap. *Perniciosus* 13. de Celeb. Miss. solùm appellet perniciosum abusum, *quòd in maiori quantitate de aqua ponitur in Sacrificio, quàm de vino*; non autem declaret irrita hujusmodi Sacramenta: non refert, inquam; quia etiam non docet totum mixtum fuisse conversum in Sanguinem.

Potuit ergo Sacramentum fuisse validum quoad vinum, supposito quod maneret incorruptum, & nihilominus appositio majoris partis aquæ *contra rationabilem*, ut loquitur Pontifex, *consuetudinem Ecclesiæ Generalis*, quæ non solet per se loquendo apponere aquam, nisi in tali quantitate, quæ ante Consecrationem facilè possit converti in substantiam vini.

Hinc etiam Trident. suprà (quod bene advertendum est) generaliter loquitur de separatione quarumlibet specierum consecratarum, supponens nempe nullam esse speciem consecratam, aut ejus partem, quæ separata à toto non contineat Christum, quem continebat in toto: non ob aliam certè rationem, quàm quia judicabant Patres aquam non consecrari, nisi priùs physicè fuisset conversa in vinum. 107.

Trident. explicatur de conversione physica.

Hinc frustra hic recurritur ad distinctionem partis integralis & componentis, quasi Tridentinum per *Partem* solùm intellexerit integralem, qualis non est species aquæ; loquitur siquidem Concilium de illis partibus, de quibus suprà cap. 3. *Totus enim & integer Christus sub panis specie, & sub quavis ipsius speciei parte, totus item sub vini specie, & sub eius partibus existit*, quocumque demùm nomine vocentur, sive componentes, sive integrales, perinde est.

Certùm autem debet esse apud Adversarios, sub illis partibus comprehendi speciem aquæ, utpote quæ secundùm ipsos immediatè convertitur in Sanguinem, & manens in toto, continet integrum Christum. Ergo similiter separata continet juxta can. 3.

Quapropter alii concedunt totum; sed negant inde sequi, aquam seorsim posse consecrari; quia plùs requiritur ad generationem, quàm ad conservationem: sic anima separata à corpore non potest accipere characterem Baptismi, acceptum tamen retinet.

Quid mirùm, cùm non possit accipere Baptismum, qui solus eum imprimit? Retinet equidem; quia ipsi immediatè, & indelebiliter imprimitur. Porrò aqua pura, si potest retinere Consecrationem, cur non primò consecrari? Vel si vinum est conditio sine qua primò non consecratur, cur non etiam similis conditio conservationis?

Dices cum Aresio sect. 12. In Consecratione aqua est pars componens; quoniam in materiis Sacramentorum non attenduntur subtilitates physicæ, sed judicium, sensus, & hominum usus: at verò in conservatione Sacramenti, in qua respicitur ipsa rei veritas, se habet ut pars integrans, ac proinde licèt non possit sola esse materia Consecrationis, poterit tamen esse conservationis. 108.

In Consecratione secundùm Aresium aqua est pars componens, in conservatione integrans, adeoque poterit esse hujus materia, esto non illius:

Confirmatur: nam ad hoc ut non censeatur adesse Corpus Christi sub aliqua specie, non sufficit ut illa species sensibus corrupta videatur, sed oportet ut ita sit à parte rei, etsi in fragmenta tam minima hostia dividatur, ut aciem oculorum fugiant; dum tamen sub ipsis possit conservari substantia panis, verè sub illis erit Corpus Christi, quamvìs primò non potuisset sub eis poni. Hæc ille.

ex quo infertur Christum instituisse aquam materiam Consecrationis aliter,

Infero: Ergo Christus instituit aquam materiam Consecrationis aliter, quàm à parte rei est: quippe, secundùm Auctorem illum, instituit aquam, tamquam partem componentem, cùm in rei

quàm à parte rei est. in rei veritate sit integrans. Vide quousque homines deveniant, ut præconceptam semel opinionem tueantur.

S. August. Verissimè S. Augustinus lib. 3. de doctrina Christiana cap. 10. *Si animum præoccupavit alicuius erroris opinio, quidquid aliter asseruerit Scriptura, figuratum homines arbitrantur.* Et nulla est ratio tam evidens, quam cavillationibus obscurare non tentant. Verè defecisti Aresi scrutans scrutationes, dum Patronos adhibes tuæ opinioni falsos hominum sensus, seu homines aliud sentientes, quàm ipsa rei veritas se habet.

109. Responsio ad confirmationem Aresii. Sed age: minima, inquis, pars hostiæ retinet Consecrationem, & tamen non potest primò consecrari. Bene dicis. Scire vis rationem? Quia se sola nequit demonstrari per ly *Hoc*; ut statim videbimus. Num aqua separata similiter indemonstrabilis est? Minimè ais: at se sola non est materia primæ Consecrationis. Et quis vobis quæso revelavit, magìs esse materiam conservationis Sanguinis Christi, quàm primæ acceptionis?

Nihil est quod probat aquam magis esse materiam conservationis Sanguinis, quàm primæ acceptionis.

Peccata venialia, quæ sunt materia libera, & quasi per accidens Sacramenti Pœnitentiæ, quibusque assimilare vultis aquam vestram materiam liberam, & per accidens Consecrationis: nonne & hæc ipsa sola sufficiunt ad validam absolutionem? Quis audeat dubitare? Cæteroquin infinitæ confessiones hodie erunt invalidæ.

Cur ergo similiter non dicitis, aquam, etsi materia sit per accidens, & libera, separatam tamen à vino sufficere, non tantùm, ut retineat Consecrationem, sed etiam ut primò recipiat? Certè nihil video, quod magìs probet retentionem, quàm primam Consecrationem.

110. Aliud argumentum Aresii. Est quod & magìs mireris Lector: enim verò Aresius, non contentus suâ responsione ad auctoritatem Conciiii Tridentini, insuper ex can. 2. suprà commemorato sic argumentatur pro immediata conversione aquæ in Sanguinem. Manent, inquit, in calice post Consecrationem species dumtaxat vini, ergo non manet substantia aquæ; ergo est conversa in Sanguinem.

Solvitur. Argumentum insolubile! Quidni inquis? Aperi oculos, & videbis solutionem. An fortè dices, etiam muscam, immersam vino, immediatè converti in Sanguinem? Minimè reponis; siquidem Concilium per ly *Dumtaxat*, non excludit, nisi substantiam rei consecrabilis.

Quando Concilium dicit dumtaxat manere species vini, excludit tantùm substantiam rei consecrabilis.

Optima Responsio, & unà solutio propositi argumenti: ut enim antè ostendimus, aqua permanens in sua substantia, non est materia Consecrationis, nec super illam verba Consecrationis proferuntur. Alioquin posse cum Sanguine aliam substantiam esse in calice, clarè docet ritus Græcorum, quo aquam calidam mittunt in calicem consecratum.

Aliam enim adesse posse substantiam, clarè demonstrat ritus Græcorum.

Nec dicas hunc morem Græcorum esse damnandum; nam teste Aresio in fine sect. 10. ab Ecclesia Romana permittitur, & ejus meminit S. Germanus Patriarcha in Theoria rerum Ecclesiasticarum, qui floruit circa annum Domini 1228. ab Ecclesia permissus.

Instabis cum præfato Aresio: Concilium sub vini nomine aquam admixtam intelligit; nam eâdem sess. cap. 1. dicit: *Hoc tam admirabile Sacramentum in ultimâ cœna Redemptorem nostrum instituisse, cùm post panis viniq; benedictionem, se suum ipsius Corpus illis præbere, ac suum Sanguinem disertis ac perspicuis verbis testatus est.* Constat autem Christum benedixisse etiam aquam. 111. Instantia Aresii. Trident.

Respondeo; sed in vinum conversam. Unde & illam sub nomine vini intelligimus, & iterum asserimus esse materiam Consecrationis, etiam, si fieri possit, ab alio vino separatam, utpote vinum de vite; quia de vite venit, quòd hæc aqua naturam vini habeat, id est, quòd sit liquor ejusdem cum vino essentiæ ac substantiæ, qualis non est aqua mixta vino permanens in sua essentia, licèt totum mixtum vinum appelletur. Solvitur.

Equidem perplacet audire secundum argumentum Aresii, deductum ex verbis Tridentini sess. 14. can. 3. Sic, inquam, argumentatur sect. 4. Totum illud, quod est in calice post Consecrationem per modum potûs, censetur species Sanguinis Domini; propterea enim si quælibet gutta effundatur, ea diligentia adhibetur circa eam, quæ Sanguinem Domini decet. At si aqua non converteretur in Sanguinem, essent sub illis speciebus plures guttæ, quæ non continerent Sanguinem Domini: ergo malè crederet Ecclesia sub singulis cujusque speciei partibus totum Christum contineri. 112. Argumentum 2. Aresii ex Tridentino.

Non arbitror hoc argumentum indigere novâ solutione. Quæro tantùm ab Aresio: an si à Græcis gutta calicis effunderetur post aquam calidam admixtam, non ea diligentia adhiberetur circa illam, quæ Sanguinem Domini decet? Non dubito quin affirmaret, si viveret. Quidni enim, cùm moraliter certum sit, aliquid saltem Sanguinis guttæ illi esse admixtum? Sed facilè solvitur attento ritu Græcorum.

Aliud argumentum, quod eâdem sectione adfert Aresius pro sua opinione, non potui sine risu legere. Est autem tale: Ecclesia dum Acolythos ordinat, inquit: *Accipe urceolum ad suggerendum vinum, & aquam in Eucharistiam Sanguinis Christi:* Et in Oratione pro iisdem: *Et ad suggerendum vinum & aquam ad conficiendum Sanguinem Christi.* Ubi notandum, inquit, aquam proximiori loco poni, quàm vinum, ante illa verba, *ad conficiendum Sanguinem*, ne diceres aquam converti mediante vino, id est, ita ut priùs convertatur in vinum. 113. Ut & aliud ab eodem allatum.

Sufficit difficultatem, aut potiùs nugacitatem proposuisse. Dicere debuisset; ideo vinum præponi aquæ, quia ipsum solum est materia essentialis, primo loco ab Acolytho Sacerdoti suggerendum, & calici infundendum.

114. Docet multi Physici aquam quantumcumque modicam, numquam in vinum converti;

Superest quæstio cum nonnullis Physicis, qui docent, aquam quantumcumque modicam, etiam multo vino infusam, numquam in illud converti.

Primò; quia aqua est corpus simplex, quod nequit transire in mixtum, nisi concurrentibus aliis tribus elementis. Unde teste Philosopho de sensu & sensato contra Pythagoricos, nec sola alere potest.

Respondeo; aquam nostram plerumque esse impuram, & experimur in his, qui aquam bibunt, converti in substantiam, vel saltem mixta excrementa. Unde quod aliqui dicunt, aquam non nutrire (& ideo minùs aptam esse ad significandum effectum hujus Sacramenti) intelligi debet, de per se; quia primariò ad nutritionem non est ordinata, neque fortè immediatè nutrit, sed mediante permixtione alicujus solidi per modum cibi. Ita verisimile est, aquâ potissimùm pasci Cicadas; aëre Chameleontem; igne Pyraustas, & alia id genus, quæ etiam salubriter in ardore ignis vivere censet Augustinus.

quorum prima ratio refellitur,

115. Secundò arguunt: quia vinum generatur actione vitali in vite; adeoque sicuti sanguis, qui elaboratur tantùm in jecore animalis, separatus non habet vim transmutandi aliud in se, ita quoque vinum uvis expressum, seu separatum à vite.

Respondeo Neg. Conseq. Disparitatem assigno: quia sanguis separatus non retinet suum vigorem, sed statim connaturaliter disponitur ad corruptionem, satisque habet, quòd se aliquantisper conservet. Forsitan ebulliens sanguis Martyrum, qui alicubi asservatur, converteret aliud in se.

uti & secunda.

Porrò vinum de vite, etiam ab illa separatum, tanti est vigoris ac fortitudinis, ut sic loquar, teste experientiâ, quòd quæcumque immissa, etiam integra cadavera animalium cum pelle & ossibus, penitus consumet, & quasi in se convertat, quantò magìs pauxillum aquæ?

Adde, sanguinem elaboratum esse per potentiam nutritivam, cùm sit substantia ex se ordinata ad nutrimentum animalis, instar succi illius, quo immediatè alitur arbor vel planta: non sic vinum ex natura sua ordinatur, ut convertatur in substantiam vitis; verùm ut uvis expressum sit pars præcipua alimenti hominis.

116. Instantia. Instas: equidem non tota aqua potest converti, sed necessariò remanent aliqua excrementa; sicut etiam in nutritione ex delicatissimo cibo evenit, & ignis, licèt activissimus, relinquit cineres & favillas.

Solvitur. Tannerus. Regius.

Respondeo cum Tannero de Eucharistia quæst. 2. dub. 6. (ubi mordicùs defendit nostram Conclusionem contra Regium de Sacramentis q. 74. art. 8. dubio unico) alimentum, dum in substantiam viventis redigitur, pluribus transmutationibus, & exactâ concoctione opus habere, qualis in aliarum rerum mutationibus non est necessaria, quæ proinde etiam totæ in se invicem, aut in tertium commutari possunt.

Alimentum dum in substantiam viventis redigitur, pluribus transmutationibus opus habet: non sic aqua dum convertitur in vinum.

Et peculiare est ligno, quòd ab igne in cineres resolvatur; multa enim alia ignis alimenta cinerem nullo modo relinquunt, sed in ignem tota convertuntur; ut in vino adusto, oleo, butyro, & similibus accidit: nisi fortassis cùm aër in ignem convertitur, cineres aliqui, aut excrementa reperta sint.

Petis; cur ergo vinum inde debilitetur? Respondeo; quia repatitur. Urges: quare se non reducit, sicuti ignis comburens lignum? Respondeo, non omne passum semper, & continuò, suo se vigori posse restituere, ut patet in viventibus, quorum calor vitalis ob eam ipsam causam tandem extinguitur. Ratio à priori non est alia, nisi talis, vel talis natura passi. Sanè non mirùm in igne illam repassionem sensibus occultari; quippe novus semper ignis ex nova materia generatur, priore igne expirante, ut in candela videre est.

Cur vinum inde debilitetur; & cur non reducat se.

Nihilominus pergunt Adversarii, & opponunt Tertiò: quia potest aqua post mixtionem iterum separari; ergo non fuit conversa in vinum. 117. Tertia Adversariorum ratio eliditur.

Resp. primò Neg. Conseq. nam qui docent elementa formaliter manere in mixto, admittunt ea posse extrahi, estò substantiam mixti constituant.

Resp. II. Neg. Antecedens, si mixtio debitâ proportione facta sit, & debitum temporis spatium intercesserit.

Si replices: factum est; ergo potest fieri. Resp. rursum Neg. Antecedens; quippe quod ex vino, aqua sic permixto, eximitur, non aqua est, sed liquor vini, aquæ similis, nondum videlicet decoctus, qualis etiam secundùm multos ex vino puro elici potest. Solvitur replica.

Sed contrà insurgit Dicastillo suprà n. 143. vel ille humor consecratur, vel non. Si primum dixeris, ergo aliquid præter vinum consecratur: nam omnes fatentur illum liquorem non esse vinum; ergo etiam aqua extrinsecùs apposita potest consecrari. Si ultimum elegeris; ergo semper miscetur aliquod non consecratum, consecrato. 118. Instantia Dicastilloni.

Resp. hoc non esse inconveniens, quando sine eo non reperitur substantia consecrabilis. Patet in aëre semper poris vini incluso. Solvitur primò.

Respondeo II. etsi liquor ille per se non sit vinum, est tamen aliquid ex natura rei vino intrinsecum, eo ferè modo, quo aqua, si fortè aliqua semper remaneat (quod non credo) est intrinseca pani. Solvitur secundò.

Quemadmodum ergo non bene sequitur: *Aqua intrinseca pani consecratur; ergo etiam aqua extrinsecùs apposita*, sic meritò negatur hæc consequentia: *Aqua intrinseca vino convertitur immediatè in Sanguinem, ergo etiam aqua extrinsecùs admixta: ergo aliquid præter vinum.* Siquidem ly *vinum* significat omnem substantiam sibi intrinsecam;

Esto aqua intrinseca vino converteretur immediatè in sanguinem;

trinsecam; uti ly *Panis*, significat farinam aquâ coagulatam, igne decoctam.

haud equidem extrinseca. Unde etiam non sequitur: *Consecratur farina & aqua; ergo aliquid præter panem*; quia hæc sunt intrinseca ipsi pani, & ut talia dumtaxat consecrantur. Aliud est de aqua extrinsecùs apposita vino, quæ facit, ut jam non simpliciter vinum, sed magìs dilutum appellari debeat.

119. Objectio solvitur. Dices; aqua extrinseca convertitur in vinum secundùm nos; ergo magìs intrinseca. Resp. Neg. Conseq. obstat ejus connaturalitas: alioquin quomodo ex omni vino posset extrahi? Unde sicuti ipsa non alterat vinum, sic nec vicissim ab ipso alteratur. At verò quemadmodum aqua extrinsecè conjuncta vino, non obstante aliquali symbolizatione in qualitatibus formalibus, adhuc alterat vinum, & vim habet aliud convertendi, atque ita aggenerandi sibi aliquam aquam (sicuti ignis ex ligno aggenerat sibi alium ignem) cur similiter multum vinum modicam aquam non alterabit, & in se convertet? Quia, ais, Aristoteles negat.

Vinum cōvertit in se aquam. Aristoteles. Imò affirmat, dicens lib. 1. de Generatione cap. 5. textu 34. *Quando & illic quoque* (in aquæ cum vino mixtione) *quod evincit ac superat, in ipsa mixtione augeri dicitur, ceu vinum. Nam universa mixtura, vini, non aquæ functionem exercet.* Ita legunt Conimbricenses.

Hiquæus. Clarius ad nostrum propositum Hiquæus in suo Commentario ad locum Scoti suprà citatum dist. 11. q. 7. n. 38. citans cap. 10. ejusdem libri: *An alterius*, inquit, *remaneat substantia, id est, mixti; alterius non remaneat, ut succi, alteriusve rei? Cùm in hac quoque mixtione, id quod imperat, id est, prædominatur; ut si id vinum fuerit, excrevisse dicatur: omnes enim ipsius mixtionis congestæ partes, non aquæ, sed vini naturam retinent, & illius opera efficiunt.*

Sed illa verba non reperio in versione Conimbricensium: ast hæc, quæ subjungo ex textu 89. *Nam alterum in id, quod evincit, verti solet, ut gutta vini decies millenis aquæ mensuris non miscetur. Etenim forma vini perit, atque vinum in totam aquam vertitur.*

120. uti ex verbis Aristotelis infert Tannerus. Ex quo rectè (inquit Tannerus suprà num. 193.) ex mente Aristotelis infertur, etiam aquæ guttulam in multum vinum infusam corrumpi, & in vinum converti à paritate rationis; cùm præsertim vinum ob calorem, quem continet, in suo genere majorem vim agendi habeat, minusvè corruptioni obnoxium sit, quàm aqua. Quid enim citiùs putrescit, quàm exigua aquæ quantitas in vase clauso servata?

Regius. E contrario argumentatur Regius suprà num. 178. Si, inquit, vinum in parva quantitate diu relinquas in vase aperto, fiet paulatim quasi aqua. Secùs est de aqua, quæ & difficillimè omnino corrumpitur, & est planè inepta, ut naturaliter immediatè convertatur in vinum. Hæc ille. Tu Lector experientiam consule, & citò apparebit veritas.

Hoc unum ego scio, omnium penè Ecclesiasticorum Scriptorum judicio defendi, teste Alano suprà, aquam modicè infusam, in vini substantiam physicè prorsus desinere. Quis dubitat, an naturaliter? Porrò judicium aliquorum Philosophorum (sit etiam inter illos Aristoteles, cujus auctoritas hodie valde imminuta est, & quotidie magìs vilescit) præponere judicio omnium penè Ecclesiasticorum Scriptorum, qui & ipsi ordinariè Philosophi sunt, non autumo rationi consentaneum. & constat ex omnium penè Ecclesiasticorum Scriptorum judicio, cui non officit paucorum Philosophorum placitum & opinio.

Et verò si illam communem sententiam bene ponderasset Aresius, non tam facilè falsam illam proclamasset: nescio ex quibus rationibus Theologicis, frivolis certè & nullius momenti; duas, aut tres subjicio, & rejicio. 121.

Primam accipit ex fine, propter quem miscetur aqua vino, quem omnes fatentur esse significationem. Significatio, inquit, hujusmodi est sacramentalis; ergo non est dicendum, aquam converti in vinum, antequam conficiatur Sacramentum. Secundùm Aresium desinere aquâ, definit ejus sacramentalis significatio.

Probat Consequentiam: Quia si aqua in vinum convertitur; ergo tempore Consecrationis, quando conficitur Sacramentum, non erit ampliùs aqua in calice: ergo aqua numquam ante Consecrationem potest converti in vinum; alioquin omnes significationes, quæ ab aqua desumuntur, peribunt; quia quod non est, significare non potest: ergo numquam poterunt tribui Sacramento Eucharistiæ, quia quando aqua est præsens, nondum adest Sacramentum Eucharistiæ; quando verò fit præsens Sacramentum Eucharistiæ, jam aqua desiit esse. Ita Aresius sect. 10.

Rogas fortè, quæ sint illæ significationes sacramentales? Primò, inquit, significat ex latere Christi aquam & Sanguinem fluxisse. Ita Alexander I. Epistolâ 1. Decretali, ut habetur in cap. 1. de Consecrat. dist. 2. Secundò significat unionem Ecclesiæ cum Christo; quia per aquam significatur populus Apoc. 17. Hoc tradit Cyprianus Epistolâ 62. & alii permulti post ipsum. Tertiò significat introitum in vitam æternam, ut notat Divus Thom. ex D. Ambrof. lib. 1. de Sacramentis dicente: *Redundat aqua in calicem & salit in vitam æternam.* Quartò duplicem naturam in Christo, divinam in vino, & humanam in aqua ex Nicephoro lib. 1. cap. 53. 122. utpote fluxus aquæ & Sanguinis ex latere Christi. Alexander I. unio Ecclesiæ cum Christo. S. Cyprianus. introitus in vitam æternam. D. Ambrof. & duplex in Christo natura. Nicephorus.

In quibus licet advertere, contineri illas tres significationes, quas recolit Ecclesia in Antiphona: *O Sacrum Convivium* &c. Recolitur enim memoria Passionis ejus, dum aqua repræsentatur, quæ ex latere Christi exivit; gratia, quâ mens impletur, significatur in unione populi cum Christo: & futuræ gloriæ nobis pignus datur, dum juxta tertiam rationem introitus significatur in vitam æternam. Illæ autem significationes sunt maximè sacramentales; ergo sacramentalis quoque est significatio aquæ, præcipuè

præcipuè cùm ad hoc fuerit instituta à Christo Domino: cùm igitur habeat significationem sacramentalem, non potest non spectare ad Samentum. Hucusque Aresius.

123. Planè non potest non spectare ad Sacramentum, quoniam prævie ad Sacramentum ordinata, non autem quasi ipsa sit Sacramentum. Et ideo in prima mixtione aquæ cum vino omnia hæc Mysteria sufficienter commemorantur: estò dum Sacramentum conficitur, ampliùs nulla aqua existat.

Sed salvatur hæc significatio in prima mixtione aquæ cum vino.

Enimverò non quia aqua convertitur in Sanguinem, idcirco significat aquam, quæ ex latere Christi profluxit, aut populum, qui Christo unitur per gratiam Sacramenti; sed quia ante Consecrationem in ordine ad illam miscetur vino, sive postmodum in vinum conversa transeat in Sanguinem, sive permaneat in sua substantia, præsens Sanguini in eodem calice per juxtapositionem, sicut aqua coexistebat Sanguini, simul profluenti ex latere Christi.

Significat itaque aqua quando est, hoc est, quando miscetur; significat, inquam, aquam, quæ fluxit de latere, & populum, qui unitur Christo per gratiam sanctificantem, quam Deus infundit in perceptione seu usu Sacramenti, & ex consequenti ipsam gratiam, per quam populus unitur, sive ipsam unionem: significat introitum in vitam æternam; significat naturam humanam in Christo.

124. **Infert Aresius: Ergo ante Consecrationem est ibi verum Sacramentum.**

Si inferas cum Aresio: Ergo ante Consecrationem adest in altari verum Sacramentum; nam Sacramentum est signum sacrum à Deo institutum: hujusmodi autem est mixtio aquæ.

Respondeo Neg. Conseq. Ignoro penitus ubi Auctor ille talem legerit definitionem Sacramenti, scilicet propriè dicti (de quo solùm potest esse quæstio) siquidem omnes unanimiter docent, ad rationem Sacramenti novæ Legis, non sufficere significationem rei sacræ, sed insuper requiri efficientiam ex opere operato gratiæ sanctificantis, aut gratuiti Dei effectûs.

Falsitas illationis cõcluditur ex definitione propriè dicti Sacramenti.

Quamvis ergo ante Consecrationem in altari sit aliquod signum sacrum à Deo institutum, vel potiùs à Deo adhibitum, & ab Ecclesia præceptum: an ideò signum efficaciter significans gratiam, aut gratuitum Dei effectum?

Minimè, ais, & propterea debet aqua immediatè converti, ut species ejus non minùs sint Sacramentum, quàm species vini. Siquidem ex doctrina Patrum Sacramentum hoc institutum est in vino & aqua. Resp. sed diversimodè; in vino quippe essentialiter & formaliter; in aqua autem præsuppositivè, id est, debet poni aqua, quando jam inchoantur sacra Mysteria.

125. **Est equidẽ admixtio aquæ cum vino sacramentalis. S. Bonavent.**

Sic explicat Divus Bonav. 4. dist. 11. in expositione litteræ, ibi: *Dicendum*, inquit, *quòd admixtio aquæ cum vino est sacramentalis, unde solius est Sacerdotis, & est ad significationem, & ideo tunc debet poni, quando iam inchoantur sacra Mysteria.*

Non dicit; *quando complentur, aut perficiuntur, debet adesse aqua*, hoc est, in Consecratione, vel sumptione; sed, inquit, *quando inchoantur*, hoc est, in prima oblatione, sive in principio Missæ. Unde miror Aresium illa verba pro se ausum allegare.

Contrà: ergo etiam aqua, quæ farinæ miscetur, eandem habebit significationem.

Aqua farinæ admixta illam significationem non habet defectu institutionis.

Resp. non misceri, quando inchoantur sacra Mysteria; & quamvis adhiberetur in ipsa Missa, non significaret, defectu institutionis, quæ reperitur in aqua ex præcepto Ecclesiæ miscenda vino ante Consecrationem, sic quòd in ipsa Consecratione sit præsens, in se, vel in vino, in quod convertitur. Hinc non est par ratio, ut vult Aresius suprà, in extractione illius aquæ post mixtionem, & in corruptione sive mutatione in vinum; quia quando mutatur, manet in æquivalente, quando verò extrahitur, nec in se, nec in alio.

Dices cum Aresio; si vinum postquam oblatum est, ante Consecrationem omnino acetum fieret, non magis esset apta materia ad Eucharistiam conficiendam, quàm si omnino effusum fuisset: ergo par ratio est de extractione aquæ, & de corruptione. 126.

Qualis Consequentia! Quasi verò aqua, quæ convertitur in vinum, desineret esse apta materia Eucharistiæ, & non potiùs per illam corruptionem materia fieret.

Duæ Consequentiæ Aresii invalidantur.

Non magis valet hæc Consequentia ejusdem Auctoris ibidem: Si aranea cecidit in calicem ante Consecrationem, debet vinum ex præcepto Ecclesiæ projici subtùs altare, & aliud poni in calice, & aqua misceri: requiritur ergo, non tantùm ut mixtio præcesserit, sed etiam ut aqua mixta sit præsens.

Et quis unquam cogitavit, sufficere mixtionem illius vini, quod non consecratur? Stolidus profectò sit, qui id affirmaverit. Ergo requiritur ut aqua mixta sit præsens: si enim desiit, non est ampliùs vinum mixtum. Resp. Neg. Conseq.

Ad probationem dico; adhuc vinum rectè appellari mixtum, à mixtione præterita, factâ in ordine ad hoc Sacramentum; maximè cùm aqua adhuc sit præsens in suo æquivalenti, ut suprà dixi.

Neque Ecclesia ullibi requirit aliud, quàm quòd aqua misceatur vino ante Consecrationem, id est, quòd aqua vino apponatur, sive jam illa appositio sit mixtio propriè dicta, sive solùm juxtapositio, sive etiam conversio unius in alterum, perinde est ad præceptum Ecclesiæ, quomodo velis eam vocare; neque enim Ecclesia scrutatur subtilitates Physicas, sed essentias, id est, vult quòd ante Consecrationem, & in ordine ad eam, quando Mysteria inchoantur, in calicem infundantur substantiæ vini & aquæ. Et per hanc infusionem repræsentantur Mysteria omnia, quæ Ecclesia voluit significare per illam

illam ceremoniam, etiam tunc quando aqua non convertitur in Sanguinem.

128. Si autem à me quæritur; quare ergo Ecclesia non præcipiat apponere aquam in casu oblivionis post Consecrationem: nam & tunc posset idem significare, & magis pertinet ad significationem sacramentalem id, quod fit circa Sacramentum jam existens, quàm id, quod circa materiam futuri Sacramenti efficitur.

Ecclesia non præcipit appositionem aquæ post Consecrationem.

Responsio est facilis; quia Ecclesia non vult. Quamquam enim legislator non possit omnia præcipere, quæ vult; non tamen etiam debet omnia præcipere, quæ potest. Noluit autem Ecclesia, tum quia deest exemplum Christi, tum quia judicat majorem esse irreverentiam, rei jam consecratæ miscere non consecratam, quàm consecrare aliquam materiam, cui admixta est materia non consecrabilis: tum denique quia post Consecrationem, etsi aqua, quæ apponeretur, significaret populum; ubi vinum, quod significat Christum & Sanguinem ejus?

quamquam posset præcipere.

Sanè præceptum reperio ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo misceant, non autem ut Sanguini: adeoque ante, & non post Consecrationem aqua apponenda est, sive in ipsa Consecratione maneat aqua, sive non. Imò, secundùm Adversarios, semper quando est Consecratio, jam desiit aqua. Respondent, manere species aquæ.

Contrà: non dicit Florentinum & Tridentinum per mixtionem specierum repræsentari Dominicam Passionem & unionem populi ad Christum; sed per mixtionem aquæ & vini, quæ propriè significant substantias, & non solas species.

129. Secundò principaliter argumentatur Aresius suprà: Ecclesia illud intendit consecrare, quod post Euangelium Deo offert; sed si aqua verteretur in vinum frustraretur ejus intentio: ergo &c. Major est clara, ut quid enim offert, nisi ut consecret? Quare nec plùs, nec minùs offerri vult, quàm sit consecrandum; & si post oblationem advertit defectum in materia, præcipit, si sine scandalo fieri potest, ut denuò nova materia offeratur. Minor quoque est evidens; quia offerret vinum & aquam, & deinde vinum tantùm consecraret; ergo & aliquid consecraret, quod non obtulisset, illud scilicet vinum ex aqua genitum, & aliquid offerret, quod non consecraret, scilicet aquam.

Secundum principale fundamentum Aresii,

Resp. quod parùm est, pro nihilo reputatur in moralibus: & ideo Ecclesia non curat offerri aquam, quæ omissa tempore oblationis, infunditur immediatè ante Consecrationem.

ad quod respõdetur, Ecclesiam non curare utrũ offeratur aqua, quæ est omissa tempore oblationis;

Sed contrà: hoc quidem probat, non esse hanc oblationem de essentia; non tamen, inquit

130. Aresius, non esse contra intentionem Ecclesiæ, quæ vellet quidem offerri totum illud, quod est consecrandum, sed ut scandalum & alia incommoda vitentur, non fieri permittit.

Resp. quis unquam in Ecclesia Catholica obtulit solam aquam? Præterea, si celebrans ante Consecrationem advertat vinum priùs oblatum esse corruptum, debet secundùm Rubricas Tit. de Defect. cap. 4. n. 6. novum vinum ponere in calice, & offerre, saltem mentaliter; cùm tamen neque oblatio vini sit de essentia Sacrificii; & eadem incommoda sequi possint ex illa oblatione, quæ timet Aresius secutura ex oblatione aquæ. Rubr. Miss.

Cùm ergo aqua, quæ apponitur, modicissima sit, & per consequens vinum modicissimum, quod ex illa aqua aggeneratur vino oblato, non censetur Ecclesia illius habere rationem, esseque eandem numero oblationem in morali æstimatione, & secundùm intentionem Ecclesiæ. Cæteroquin dicamus novam guttam vini apponendam, si fortè aliqua pereat ex vino oblato.

est enim eadem moraliter oblatio vini anteà oblati.

Nescio quare Aresius magìs sit sollicitus de eadem numero oblatione, quàm de eadem specie materia essentiali. Ecclesia materiam essentialem calicis vocat simpliciter vinum, & possumus retinere germanam significationem: ergo non debemus quærere extraneam. Ergo malè dicit Aresius sufficere moralem conversionem aquæ in vinum, id est, aquam moraliter esse vinum. Vel si hoc sufficit, quia Ecclesia, ut ipse ait, non attendit subtilitates physicas; quidni etiam sufficiat eadem moraliter oblatio? An fortè in oblatione attendit Ecclesia subtilitates physicas, & non in materia essentiali?

Sed transeamus ad rationem tertiam, cæteris infirmiorem, &, si ita loqui placeat, morti proximam. Tertiò, inquit Aresius, principaliter sequeretur, aquam verè sacrificari Deo, esseque hoc Sacrificium diversum à Sacrificio Corporis & Sanguinis Domini. 131.

Tertium Aresii fundamentum;

Probatur illatio; quoniam Sacrificium est oblatio facta Deo in signum supremi cultûs alicujus rei permanentis, per quam illa res vel consumitur, vel ad consumptionem proximè ordinatur; vel, ut inquit Suarez: Est oblatio facta Deo per immutationem alicujus rei in signum legitimè institutum divinæ excellentiæ & reverentiæ; vel, ut ab aliis definitur: Sacrificium est externa ceremonia, quâ res per legitimum ministrum consecrata, cum quadam consumptione offertur Deo in cultum; atqui in nostra sententia aqua offertur Deo, & convertitur in vinum; ergo &c.

nimirum fore hic diversum Sacrificium à Sacrificio Corporis & Sanguinis Domini.

Ne irascaris Aresi, si unum verbum interrogavero antequam respondeo. Numquam legisti in Missa post oblationem panis & vini: *Veni sanctificator omnipotens æterne Deus, & benedic hoc Sacrificium?* Legi, inquis, quotidie; sed cum hoc addito; *tuo sancto nomini præparatum*, non absolutum ac perfectum; quale est aqua oblata, & conversa.

Non possum mihi persuadere virum tam doctum fuisse in illa sententia: quia tamen verba sic præ se ferunt, Respondeo paucis, & 132.

iterum quæro; quis instituerit illam conversionem naturalem aquæ in vinum in signum divinæ

Respondetur huic fundamento,

divinæ excellentiæ & reverentiæ? Audi præclaram resolutionem: Neque dicere possunt per accidens, & extra intentionem Ecclesiæ sequi aquæ desitionem, quia Suarez inquit, debere à Sacerdote aquam infundi vino, ut in ipsum vinum convertatur: ergo ab Ecclesia ordinatur aqua ad consumptionem.

aquam non converti in vinum in signum divinæ excellentiæ & reverentiæ;

Esto: ergo in signum divinæ excellentiæ & reverentiæ. Quomodo sequitur? Ecclesia ordinat candelas in altari ad consumptionem, imponit thus thuribulo, ut sit in odorem suavissimum domino: ergo incensio thuris, accensio & consumptio candelarum sunt Sacrificium; ergo offeruntur in signum excellentiæ & reverentiæ & protestationem summi Dei dominii, in vitam & mortem; quis non exsilibet hujusmodi argumentationem?

Vis autem scire, quare Ecclesia ordinet mixtionem aquæ & vini, ex qua naturaliter sequitur conversio? Ut aqua fiat debita materia Consecrationis sive immutationis, & conversionis in Sanguinem Christi, in qua immutatione consistit essentialiter Sacrificium.

adeoque oblationem aquæ & conversionem ejus in vinum non esse perfectum Sacrificium, sed imperfectū dumtaxat, seu præparatum,

Itaque oblatio aquæ, & conversio ejus in vinum nequaquam est Sacrificium perfectum & completum; sed Sacrificium præparatum, id est, materia Sacrificii, qualis non esset aqua, nisi in vinum conversa, juxta nostra principia.

133. de quo fortè intelliguntur SS. Patres,

Et fortè de hoc imperfecto Sacrificio possent explicari verba SS. Patrum, quando dicunt, aquam offerri, benedici, consecrari &c. puta quia in prima mixtione præparatur ad oblationem perfectam, id est, conversionem realem in Sanguinem Christi. Si quæ autem verba hunc sensum commodè non patiuntur, sine ulla improprietate, torsione, metaphora, & similibus intelligi possunt de Consecratione mediata, quam semper pleraque pars Doctorum tenuit, & usque in hodiernum diem tenet, sciente & non contradicente Sancta Romana Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu & interpretatione Scripturarum sanctarum, teste Tridentino sess. 4. in Decreto de editione & usu sacrorum librorum.

Et hîc sit finis controversiæ, cujus utraque pars non caret suâ probabilitate. Elegimus equidem conversionem mediatam, utpote magis consentaneam doctrinæ Conciliorum, ac antiquorum Theologorum, præsertim Magistri Subtilis Scoti, cujus partes in hoc tractatu suscepimus propugnandas.

Festino ad alia magis proficua, & quæro quomodo materia debeat esse præsens consecranti? Responsio erit

CONCLUSIO VII.

Debet materia ab initio ita esse præsens, ut per sola verba essentialia formæ possit demonstrari. Taliter præsentes sunt hostiæ in pixide, etiam clausâ; secùs in Sacrario, aut latentes post tergum, parietem, vel sub mappa Altaris, imò etiam longiùs distantes, quamvìs visu percipi possint.

Adverte pronomina *Hic*, *Hæc*, *Hoc*, diversimodè accipi. Primò ad significandum; quòd nomen, cui præponuntur, sumatur pro re singulari, ubicumque illa sit. Secundò ad designandam vocem, sive significatum vocis ultimò denominatum in oratione. Tertiò ad designandum rem aliquam, præsentem quidem aliquatenus, sed adeò imperfectè, ut necesse sit adhibere adhuc aliud signum, v. g. extensionem digiti &c. Quartò, & propriissimè ad demonstrandam rem, tam propinquè, & perfectè præsentem, ut non sit opus ulteriori signo. 134. *Pronomina Hic, Hæc, Hoc, diversimodè accipiuntur,*

Atque hanc postremam præsentiam requirit nostra Conclusio, ut panis ac vinum validè consecrentur. Quidni? Etenim Christus consecravit materiam taliter sibi præsentem, quòd per solum pronomen *Hoc*, independenter à discursu, nutibus, aliisque circumstantiis, aut signis posset demonstrari. Non dedit autem Apostolis potestatem, nisi faciendi id, quod ipse in substantia fecerat. Porrò quis ambigat significationem formæ esse substantialem?

Conclusio requirit præsentiam talem, ut non sit opus alio signo,

Ratio itaque à priori, est institutio Christi, quam confirmat universalis & perpetuus usus Ecclesiæ, quæ numquam adhibuit extensionem manûs, aut aliud quidpiam hujusmodi; sed semper verbis solitariè prolatis & acceptis significavit Corpus & Sanguinem Christi præsentia sub speciebus panis ac vini. Et verò à praxi communi, in re tanti momenti, non autumo facilè recedendum.

Ratio à priori, est institutio Christi.

Pro qua juvat considerare formas reliquorum Sacramentorum, Matrimonio excepto, esse verba propriè dicta, quæ secundùm se significant effectum Sacramenti. Cur non ergo similiter forma Eucharistiæ?

Accedit praxis à qua non facilè recedendum.

Nihilominus Vasquez disput. 171. cap. 4. numero 22. docet consecrari validè materiam à tergo existentem, si Sacerdos eam contingat, & percipiat tactu. Sequitur Dicastillo disp. 135. *Vasquez putat consecrari materiam à tergo existentem, modò*

tactu percipiatur. Dicastillo.

disp. 2. n. 192. addens: Ut plerique docent cum Majore dist. 11. q. 2. a. 3. Secùs verò si nec teneat, nec tangat. Ita Suarez disput. 43. sect. 5.

Suarez citat Majorem quasi teneat materiam nullo modo debere esse coram homine.

Verùm quod attinet ad Majorem, nihil simile reperio loco citato. Porrò Suarez citat Majorem quasi teneat (contra Divum Thomam, & alios communiter) materiam nullo modo debere esse coram homine. Ipse autem Suarez sic habet: Licet (materia) non sit coram facie, si tamen digito, vel alio simili signo indicetur, videtur per illud fieri sufficienter præsens, & satis propriè designari pronomine *Hoc*; quia aliquo modo jam res illa est coram homine, quia homo ad illam ex parte se convertit; quamquam res hæc, ut minimùm, sit valde dubia; quia designatio tunc non videtur fieri ex vi solius vocis, sed ratione alterius signi conjuncti: unde graviter peccaret, qui contra usum Ecclesiæ hoc modo consecrare auderet, & se exponeret periculo nihil faciendi. Hucusque Suarez.

Ipse autem docet sufficere, si digito vel alio signo indicetur.

Quia tamen res est dubia, sic consecrans graviter peccaret.

136. Pronomen Hoc simpliciter positũ, majorem exigit præsentiam, quàm alteri adjunctum;

Qui ibidem bene notat, pronomen *Hoc* simpliciter & substantivè dictum, ex vi suæ significationis, majorem præsentiam requirere, quàm cùm alteri rei adjungitur. Ratio est; quia cùm illud pronomen adjectivè ponitur, per substantiam definitur ad illam rem indicandam, & hoc ipso non requirit aliam præsentiam, quàm illa res habeat. At verò quando simpliciter & substantivè dicitur *Hoc*, vel, *Hic*, est valde indifferens, & suspensa significatio; & ideo oportet, ut per ipsam rei præsentiam definiatur, & ita fit in hoc Sacramento, in cujus forma pronomen *Hoc* simpliciter, & substantivè prolatum, materiam designat.

In forma ponitur simpliciter & substantivè;

Lugo.

Placet adjungere verba Lugonis, qui tractans hanc controversiam, sic inquit disput. 4. num. 124. Certum mihi est præsentiam significatam per ly *Hoc*, accipiendam esse strictè & in omni rigore; nam licèt in vulgari sermone possis dicere: *Hic est homo sapiens*, dum loqueris de homine, qui proximè anteà erat præsens, & jam abiit: ibi tamen non demonstratur subjectum per solum pronomen, sed per adjunctas circumstantias, & in ordine etiam ad discursum auditorum. At verò in Consecratione per ly *Hoc*, debet significari omnino res præsens independenter à circumstantiis, & ab omni alio nutu, vel signo. Hæc ille.

adeoque per ly Hoc, debet significari res præsens independenter ab omni alio signo.

137. Sanè si sufficeret hostiam tactu percipere, jam etiam posset consecrari hostia existens post parietem, modò virgâ quam manibus gesto, eam contingam: neque sic sola verba, sed etiam extensio illa virgæ, & contactus erunt partialis forma hujus Sacramenti: quod an debeat admitti, relinquo judicio Lectoris.

Nostra sententia est, istiusmodi exigi præsentiam materiæ ad veritatem formæ hujus Sacramenti, ut per pronomen *Hoc*, & *Hic*, sine aliquo addito verè & propriè designetur, sive ad sensum demonstretur: etenim Sacramenta, & per consequens formæ Sacramentorum, sunt signa sensibilia, & non tantùm intelligibilia.

Sunt qui existimant, materiam distantem 30. passibus, non esse præsentem. Aliqui putant sufficere, si existat intra distantiam 20. passuum. Meliùs consulitur communis hominum æstimatio, & prudentis arbitrium. Optimum est in praxi, ut pars secura & certa eligatur, ita ut dubitari non possit, quin veritas, & proprietas formæ retineatur, quod maximè fiet, usum Ecclesiæ servando. 138.

Sunt qui putant materiam distantem 30. passibus non esse præsentem:

sufficere putant alii distantiam 20 passuum;

meliùs cõsulitur communis hominum æstimatio,

Quapropter ubi hostiæ in pixide consecrandæ sunt, discooperiat Sacerdos (juxta præscriptum Rubricarum) manu dextrâ pixidem, antequam proferat verba Consecrationis, ad clariorem hostiarum demonstrationem.

Cæteroquin contrarium etiam in praxi tutum est; quippe contentum in communi modo loquendi demonstratur per proximum continens: secùs per continens remotum, puta Sacrarium clausum, in quo asservatur calix cum hostiis consecrandis.

secundùm quam hostiæ in pixide approximata sunt præsentes,

Enimverò nullus diceret me demonstrare aurum, vel argentum, quod sistæ inclusum in cubiculo clauso custoditur, si stans ante ostium cubiculi, pronuntiarem hæc verba: *Hoc est aurum*, vel, *argentum*; bene si adstarem ipsi sistæ, aut bursam in manu tenerem.

Eadem est ratio de hostia, quæ latet post tergum, parietem, vel sub mappa altaris, aut corporali, quidquid contradicat Bonacina disput. 4. quæst. 2. puncto 6. num. 4. ubi docet, validè consecrari hostias latentes sub mappa, vel etiam in Missali, modò existant coram Sacerdote, comparans illas hostias vino, quod continetur in dolio vel amphora; similiter hostiis repositis in pixide, vel latentibus sub aliis hostiis in uno aliquo cumulo. 139.

& secundùm Bonacin. latentes sub mappa, vel in missali;

Ejusdem opinionis videtur esse Suarius suprà dub. 2. ibi: Quia non videtur dubium, quin panis & vinum velo lineo coopertum consecrari possit; quia hoc non tollit humanam præsentiam, & propriissimè potest per illam vocem, *Hoc*, designari, servatâ ejus proprietate & significatione. Idem docet Dicastillo suprà n. 193. citans inter cæteros Auctores pro sua sententia Regium, qui in terminis docet oppositum q. 74. n. 22.

cujus opinionis videtur esse Suarius. Dicastillo, Regius.

Et verò licèt opinionem Bonacinæ non existimem omnino improbabilem, saltem ab extrinseco; equidem contraria videtur nobis verisimilior, propter hanc rationem: quia tales hostiæ, nec sunt præsentes in se, nec in proximo continente, ideoque haud demonstrabiles ad sensum communem hominum per ly *Hoc*, solitariè spectatum, magìs quàm si immediatè tegerentur lapide altaris.

Contrarium est verius.

Aliud

Aliud enim continens, aliud est cooperiens.

Aliud quippe est continens, aliud cooperiens, sive tegens: siquidem continens ab hominibus usurpatur, non ut rem contentam subducant quasi à præsentia corporali adstantium, & eam reddant insensibilem; ast potiùs ut ex calice v. g. continente hostias, circumstantes deveniant in cognitionem rei contentæ, quæ aliter nequit commodè sisti præsens consecranti. Hinc omnes videntes pixidem super corporali positam, statim judicant in illa contineri materiam consecrabilem.

Operimentum quippe ordinatur ad rem abscondendam; secùs continens.

Porrò operimentum sive tegumentum ex usu hominum ordinatur ad rem aliquam abscondendam, & ut, quod aliàs esset sensibile, actu non sentiatur. Quocirca audiens Sacrum, ex cognitione Missalis, aut corporalis, vel mappæ extensæ super altare, numquam vel leviter suspicari poterit, in illis, vel sub illis latere materiam consecrabilem: utì videns cumulum hostiarum super corporale, facilè per superiores elevatas, devenit in cognitionem inferiorum elevantium.

140. Ex his deducitur ultima pars Conclusionis. Enimverò in communi sermone, res longiùs distantes, non solent demonstrari per pronomen *Hoc*, tametsi visu, aut alio sensu possint percipi; sed tunc designantur per pronomen, *Illud*.

Res longiùs distantes designantur non per ly *Hoc*, sed per pronomen *Illud*.

Deinde illa perceptio rei ex tam longinquo, v. g. per tubam opticum ad unum, vel duo milliaria, est magìs præsentia speculativa in ordine ad cognitionem, quàm practica in ordine ad operationem; ideoque demonstratio, quæ fieret, potiùs esset ad intellectum, quàm ad sensum. Requiri autem præsentiam practicam, colligitur; quia oportet panem præsentem transsubstantiari à Sacerdote in Corpus Christi, si non physicè, saltem moraliter. Circa res verò tam distantes, nequit nostra operatio se extendere. Requiritur igitur moralis præsentia, qualis non est hæc, ut suppono, propter distantiam nimiam rei, estò aliquo sensu attingatur.

Requiritur moralis præsentia.

Sed numquid necesse est, ut res, quæ consecratur, actu sentiatur à consecrante? Hæc quæstio novam postulat Conclusionem: at præstat priùs præsentem enucleare. Ideoque interrogo, quid sibi velint hæc verba: *Ab initio?*

141. Responsio est communis & certa: quia si post prolatam partem formæ fiat præsens materia, quæ priùs non erat præsens, non consecrabitur: v. g. si primâ voce, *Hoc*, pronuntiatâ super principali hostia, apponerentur aliæ ante finem formæ, vel si calix ab initio non esset præsens, in medio autem prolationis formæ naturaliter, vel miraculosè, per se, vel per accidens sisteretur præsens consecranti: indubitatum est apud plerosque tales hostias, aut calicem minimè consecrari. Ratio est evidens; quippe quod non est, non consecratur, non benedicitur, non sanctificatur.

antequam pronuntietur ly *Hoc*:

Dices; ante finem formæ est panis, est vinum. Quid inde? An fortassis ly *Corpus meum*, Consecratio? ly *Sanguis meus?* Minimè, inquis; attamen illa pronomina *Hoc*, & *Hic*, non demonstrant Corpus & Sanguinem Christi, nisi pro ultimo instanti prolationis totius formæ.

Demus Vasquesio, quod petit, de quo sectione sequenti disputabimus: num ideo rectè concluditur; ergo non requiritur præsentia materiæ circa quam ante illud instans? A simili discite veritatem. Cùm ecce baptizatur, confirmatur, ordinatur &c. requiritur ab omnibus, quòd pro tota prolatione verborum sit præsens subjectum, quod per illam formam sanctificatur, & benedicitur, quamquam effectus illorum Sacramentorum non conferatur, nisi in ultimo instanti prolationis. Quidni ergo, etiam panis & vinum, debeant esse præsentia Sacerdoti à principio prolationis formæ usque ad finem? Non video sufficientem rationem disparitatis.

utì pro tota prolatione verborum requiritur præsentia subjecti per formam significata in Baptismo, Confirmatione &c.

Nam sicuti forma Baptismi v. g. implicitè, vel explicitè dirigitur ad personam, quæ baptizatur; ita quoque verba Consecrationis ad panem & vinum, quæ consecrantur; non enim nudè significant Corpus & Sanguinem Christi, utcumque existentia & præsentia, sed sub his speciebus; ut sensus sit: Illud, quod sub his accidentibus panis, & vini est præsens post ultimum instans prolationis, est Corpus & Sanguis Christi: sic quòd pronomen demonstrativum, non tantùm significet Corpus & Sanguinem Christi, sed etiam accidentia, quamvìs in obliquo: ergo illa ad minus debent esse præsentia ab initio prolationis; maximè si ly *Hoc*, & *Hic*, debeant poni ex parte subjecti. Imò dato quòd ponerentur ex parte prædicati, nihilominus ly *Corpus meum*, & ly *Sanguis meus*, diriguntur ad species præsentes, sub quibus erunt finitâ propositione. 142.

adeoque & præsentia materiæ in Eucharistia.

Hinc si sola aqua esset in calice, quamvìs ante finem miraculosè esset conversa in vinum, non consecraretur: veluti si in principio prolationis formæ Baptismi esset præsens homo mortuus, & ante finem reviviscerct. Similiter ergo si aqua mixta vino convertatur in vinum, formâ jam inceptâ, in nostra sententia (contradicente licet Vasquesio disp. 201. n 42.) non transsubstantiabitur in Sanguinem.

Hinc si sola aqua esset in calice, quamvìs ante finem esset miraculosè conversa in vinum, non consecratur.

Negant aliqui Consequentiam; quia pro nihilo debet reputari illa absentia, cùm moraliter certò post unum, aut alterum instans materia sit futura præsens: quando autem sola aqua esset in calice, vel nullus calix præsens, per accidens planè est, quòd materia fiat præsens. 143.

Respondeo; parùm referre, quòd per se, vel per accidens sit futura præsens, si reverà nondum est præsens: verba quippe Consecrationis propriè significant seu connotant rem actu existentem, & præsentem quando proferuntur.

Verba quippe Consecrationis propriè significant rem actu existentem & præsentem.

Alioquin, inquit Lugo disp. 4. num. 74. si nondum

Lugo.

nondum sit conversa aqua in vinum in ultimo instanti prolationis, & statim convertenda esset, sufficeret; quia illa conversio per se citissimè fiet, & quod parùm distat, nihil distare videtur; quare habebit etiam præsentiam moralem sufficientem: sicuti etiam hostia, quæ nunc non est præsens, naturaliter autem, v. g. per motum localem, intra brevissimum tempus erit præsens, quæ absque dubio absurda sunt, ideoque à nullo concedenda.

144. Addit prædictus Auctor n. 79. aliam rationem desumptam ex natura Sacrificii, in quo res oblata non est solùm Christus Dominus sub speciebus, sed etiam aliquo modo substantia panis & vini. Offertur autem & immolatur panis, & vinum potissimè, quatenus per Consecrationem destruitur in honorem Dei, quod non aliter facit Sacerdos, quàm per verba Consecrationis. Res autem, quæ offertur, & sacrificatur, debet præsupponi illi oblationi, nec solùm debet esse præsens, sed multò magis existens, non tantùm in fine Sacrificii, sed etiam in principio.

Hæc doctrina non benè probatur ex natura Sacrificii;

Equidem huic argumento non difficulter respondent Adversarii, Sacrificium potissimùm consistere in transubstantiatione, quæ non fit nisi in ultimo instanti prolationis verborum, adeoque sufficere, quòd tunc præsens sit materia sacrificanda, & idipsum requiri; ac proinde à præsentia morali panis, aut vini pro principio Consecrationis, quando verba adhuc nihil operantur, non rectè argumentari ad præsentiam moralem pro ultimo instanti, quando jam tunc realiter res est immutanda.

Sanè si quispiam concederet, etiam in aliis Sacramentis sufficere præsentiam subjecti ante finem formæ; nescio, quomodo efficaciter & evidenter redargueretur.

145. *sed meliùs colligitur ex institutione hujus Sacramenti:*

Cæterùm insistendo communi sententiæ, licèt præcisè veritas formæ non requireret aliam præsentiam, quàm finalem; plùs tamen videtur exigere institutio hujus Sacramenti, ex vi cujus Sacerdos non potest designare accidentia, quæ non sunt sensibiliter species vini, nec potest uti verbis, nisi ad consecrandam materiam sibi præsentem, & capacem Consecrationis: nec denique potest exercere actionem sacrificandi, qualis est locutio illa sacramentalis, nisi circa hostiam præsentem. Ita Card. suprà n. 80. Qui potest capere capiat; & qui non vult credere, non propterea damnabitur. Ego ad novam propero Conclusionem, suprà promissam, quæ talis est:

CONCLUSIO VIII.

Non est necesse, ut materia Consecrationis aliquo sensu externo actu cognoscatur à consecrante; dummodò per se sensibilis sit, saltem secundùm majorem sui partem.

INveniuntur, qui docent, materiam consecrabilem, nisi sit exposita visui, actualiter debere percipi, aut tactu, aut olfactu, aut gustu, aut auditu: ast solido fundamento carent, & ideo rejiciendi; siquidem cæcus per ly *Hoc*, potest demonstrare panem ante se positum, tametsi eum non tangat, neque olfaciat, neque gustet, vel audiat. 146.

Quidam docent materiam consecrabilem actu debere percipi aliquo sensu;

An fortè, si cæcus ante se posuisset aurum, & diceret adstanti; *Amice hoc est tuum*, putas non intelligeret sibi aurum donari? Credo quòd parùm curaret de tactu, olfactu, gustu, vel auditu; sed festinè aurum in bursam suam mitteret, & abiret.

sed non sunt audiendi;

Sufficit ergo quòd per se res illa sit sensibilis, & quòd circumstantes possint cognoscere, me talem rem, licèt actu eam non sentiam, neque verba mea physicè eò pertingant, velle demonstrare.

sufficit enim, quòd per se res illa sit sensibilis,

Nihilque aliud videntur postulare verba Consecrationis, quæ potiùs audientibus, quàm mihi debent significare. Patet in exemplo suprà posito de hostiis pixidi inclusis, quas communissima sententia affirmat validè consecrari, etsi nec in se, nec in suo continente, puta Sacerdote solam hostiam, quam in manibus habet aspiciente, vel ex libro verba recitante, etsi, inquam, actu nec videantur, nec tangantur &c. imò nec proximè in se videri possint, ut coopertæ sunt.

& nihil aliud exigunt verba Consecrationis;

ut patet ex Consecratione hostiarum in pixide latentium.

Miratus fui legens in Tribunali Sacramentali Petri Marchantii (viri alioquin in multis non adeò scrupulosi, & satis resoluti) Tom. 2. trac. 2. parte 2. tit. 4. q. 2. §. 2. dubio 1. in fine: Periculosum est Sacerdoti non discoopertis vasis, ubi sunt hostiæ, eas offerre, aut consecrare, & si ex negligentia culpabili, saltem sub Consecratione non discooperiat juxta Rubricas, nollem, inquit, eum excusare à peccato mortali: non ob Rubricæ transgressionem, sed quia non curat habere certitudinem omnimodam moralis præsentiæ hostiarum, & intentionis certò terminatæ ad illas: quæ negligentia in tali materia videtur gravis, maximè cùm contraria sententia ad minùs indicet gravem rei importantiam. Ita hic Auctor. 147.

Circa quod scrupulizat Pater Marchantius,

Qui tamen in libello quodam, quem inscribit: *Notabiles resolutiones variorum casuum*, casu primo de Sacramento Ordinis resolutissimè docet (quidquid plures in oppositum sentiant) ordinationem Sacerdotis, quæ facta est per porrectionem calicis, & patenæ cum pane, omisso solo vino, validam & legitimam esse, nec reiterari debere, sed dubium, quod, inquit, speculativum tantùm reputo, deponi liberè posse.

qui circa alium casum resolutus est:

148. Herculè curiosus sum audire, quæ sit ista contraria sententia, quæ indicat gravem rei importantiam, adeoque constituit, propter periculum invalidæ Consecrationis, peccatum mortale. Certè Diana, qui solet Auctores allegare pro & contra aliquam opinionem, ita pronuntiat de hac Consecratione parte 3. tract. 6. resol. 103. in fine: Nota quòd, si pixis posita super corporale non aperitur tempore Consecrationis, fit tamen Consecratio. Ita omnes Doctores.

inter quos casus non invenit Auctor rationem disparitatis.

Estò tamen sint aliqui, qui contrarium doceant, an plures & majoris auctoritatis, quàm illi, qui docent Ordinationem, deficiente vino in calice porrecto, sub conditione iterandam? Quis audeat affirmare? Cur ergo attentâ contrariâ sententiâ minùs peccabit mortaliter consecrans cum dubio de potestate Ordinis, quàm consecrans cum dubio de præsentia materiæ? Vel si illud est dubium tantùm speculativum, adeoque liberè deponi potest: quidni & hoc?

149. quam conatur ostendere Marchantius,

Dices cum Marchantio suprà casu primo in principio resolutionis: Nullo reali fundamento vel Scripturæ, vel definitionis Ecclesiæ, vel traditionis in Ecclesia certitudinaliter receptæ, probari potest porrectionem calicis cum vino esse de essentia materiæ Sacramenti Ordinis sacerdotalis. Et infrà: Omne dubium in materia vel forma Sacramentorum, ut verè & practicè dubium reputetur, debet fundari in aliqua Scriptura, vel decreto Ecclesiæ, vel traditione certâ, cujus transgressio dubium practicum movere possit. Non video autem allegari ab Auctoribus aliquid hujusmodi.

sed frustra:

Quidquid sit de veritate harum fundamentalium rationum, ut eas vocat prædictus Auctor, quas examinabimus Deo dante proprio loco: solùm inquiro, ubi Marchantius legerit aliquam Scripturam, vel definitionem Ecclesiæ, vel traditionem in Ecclesia certitudinaliter receptam, vel viderit aliquid hujusmodi allegari ab Auctoribus, quod probet requiri ad validam Consecrationem, materiam ita præsentem, ut in se proximè possit videri, aut alio sensu externo percipi. Expecto responsionem.

Et interim noto, ex eodem Auctore, loco citato ex Tribunali, facillimè dissolvi rationem dubitandi: Quia etsi, inquit ille, ut coopertæ sunt (hostiæ in pixide) hîc & nunc in sensu composito non sint sensibiles, moraliter tamen sunt sensibiles; cùm levi motu manûs discooperiri possint, & ex circumstantiis ad actum Consecrationis sint moraliter factæ præsentes, in quantum sensibiliter à Sacerdote, vel ministro, conscio Sacerdote, priùs præparatæ, vel loco competenti positæ sunt (ut supponitur) intentione eas consecrandi, & in moralibus accidentia extraordinaria (qualia sunt evanuisse hostias, aut ablatas esse) sub moralem considerationem non cadant.

150. Ubi igitur inveniet Marchantius reale aliquod fundamentum vel Scripturæ, vel definitionis Ecclesiæ, vel traditionis in Ecclesia certitudinaliter receptæ? Consulo ut non quærar, quia labor inutilis: magìs autem excuset Sacerdotem ita celebrantem à mortali. Vel si consilium meum non placeat; certè non displiceat reiteratio Ordinis sub conditione; imò obligatio sub mortali reiterandi: quippe non minùs, imò multò magìs dubia est hujusmodi Ordinatio, & confectio Eucharistiæ consequens, quàm Consecratio hostiarum in pixide clausa, secundùm omnes Doctores, teste Dianâ suprà, valida.

cùm multò magis dubia sit Ordinatio porrecto calice sine vino, quàm Consecratio hostiarum in pixide clausa.

Si ergo Consecratio illa hostiarum, aliquod peccatum, haud equidem mortale propter incertitudinem moralis præsentiæ, aut intentionis certò terminatæ ad illas hostias; sed ad summum erit veniale, propter transgressionem Rubricæ in materia levi: sicuti Auctore eodem Marchantio suprà in primo casu, omissio vini in calice est peccatum mortale, non quia exponitur Sacramentum Ordinis periculo invaliditatis; sed quia in re gravi significatio sacramentalis mutilatur in signo gravi, ab Ecclesia instituto. Hæc satìs pro præsenti loco, & pro prima parte Conclusionis. Examinemus secundam.

Hæc Consecratio ad summum est peccatum veniale.

Quòd requiratur aliqua sensibilitas materiæ, hîc suppono cum communi sententia: siquidem quod neque in se, neque in alio est sensibile, nequit sensibiliter demonstrari per ly *Hoc*, & *Hic*. 151.

151. Requiritur aliqua sensibilitas materiæ,

Porrò quòd sufficiat sensibilitas majoris partis, ut totum validè consecretur; inde colligo: quia sufficit ut totum demonstretur per pronomen *Hoc*, & *Hic*; v. g. si hostia per fenestram secundùm majorem sui partem appareat, licèt aliqua pars lateat, bene demonstro totum panem dicendo: *Hic est integer panis*, licèt enim illa pars latens non possit seorsim demonstrari: attamen quia non est extra sphæram propinquitatis necessariæ, & aliunde est continua cum parte, quæ apparet, totus panis censetur præsens moraliter loquendo.

saltem majoris partis;

Si inferas; ergo homo stans in littore maris, posset totum mare consecrare, si esset vinum. Resp. Neg. Conseq. Disparitas est manifesta: quia in primis major pars maris non est illi præsens, neque sensibilis, sed penitus insensibilis. Et quamvìs major pars sensibilis trahat ad se minorem; haud equidem pars minor, quæ videtur, & ideo consecrabilis est, reddit aliam partem majorem, quæ non sentitur, consecrabilem.

non equidem potetit totum mare consecrari, cujus major pars non est consecranti præsens, neque sensibilis.

Enimverò demonstratâ majori parte, secundùm communem apprehensionem hominum, demonstratur totum; sicuti visâ majori parte bene dicitur: *video totum*. Quis autem stans ad littus maris, rectè dixerit: *video totum mare?* Ac propterea demonstratâ parte minori, non censetur demonstratum totum.

Accedit,

152. Accedit, neque totum, quod videtur, semper posse consecrari, quia, ut dictum est præcedenti Conclusione, non semper potest demonstrari per ly *Hoc*, propter nimiam distantiam: unde in casu Conclusionis supponitur propinquitas.

Non semper totum quod videtur, potest consecrari.

Atque ita intelligo Vasquesium disput. 71. n. 25. ubi finaliter concludit: Ergo satis videtur ad Consecrationem præsentia secundùm partem, dummodò reliquæ partes continuæ sint, ut tota materia quantumvis distans consecrari possit. Intelligo, inquam, per ly *Distans* non quamcumque distantiam, prout intellexit Lugo disp. 4. n. 126. citans Vasquesium pro sententia, quæ simpliciter asserit, sufficere præsentiam partis, ut tota materia consecretur; sed distantiam intra terminos propinquitatis.

Sufficit præsentia secundùm partem, ut totum consecretur, Lugo.

Vasquez.

Hanc esse mentem illius Doctoris, manifestè patet ex verbis præcedentibus, quæ sic se habent: Ego verò hoc difficile existimo (scilicet requiri præsentiam omnium partium) nam si materia aliqua ita apponeretur, ut à fronte tota videretur, reliquæ verò partes ejus non viderentur, nec videri possent, eò quòd in modum pyramidis procedentes, in cuspidem desinerent: ita tamen ut non multùm distarent (nota bene) nemo negaret talem materiam simul consecrari posse.

dummodò non sit nimia distantia aliarum partium.

Aliud ponit exemplum. Præterea si in vase profundo esset magna vini copia, certè non videretur, neque secundùm se præsens esset, nisi secundùm exteriorem illam superficiem: & tamen totum vinum in vase illo consecraretur. Accedit, quòd nullum est corpus quantumvis parvum, quod secundùm omnem sui partem sentiatur, & oculo comprehendatur. Vel ergo Vasquez sibi ipsi contradicit in eodem numero, vel solùm docet nostram opinionem.

153. Vasquesio consonat Suarez (tametsi Lugo suprà ipsum alleget pro parte adversa) disp. 43. sect. 5. in fine dicens: Respondetur in universum seu physicè loquendo hoc non satis esse (scilicet ut pars sit præsens) quia propriè & in rigore non est mihi præsens totus aër, qui est usque ad cœlum, nec tota aqua maris, etiamsi aliquam ejus partem videam, quia licet in se corpus illud continuum sit, tamen in ordine ad humanam præsentiam id nihil refert. Unde tota illa pars, quæ eminùs, id est, quæ nimiùm distat, ita est absens, ac si esset res per separata.

Suarez.

Oportet ergo, ut tota materia secundùm omnes partes consecrabiles sit aliquo modo practicè & moraliter præsens, id est, ut omnes partes sint moraliter præsentes, ut in exemplis Vasquesii partes pyramidis, & partes vini.

Ecce quomodo inter se conveniant Suarez & Vasquez, qui tamen à Lugone citantur pro Adversariis. Cur putas, nisi quia textus non perspexit, vel certè quia voluit videri aliquid novi excogitasse? Etenim n. 127. sic incipit: Ego in re dubia neutri satis adhæreo. Adhæreat audacter utrique, & satis quidem; quia nihil alienum docent à sua sententia.

In quo conveniunt Suarez & Vasquez.

Lugo.

Hoc rectè notavit Suarez suprà, hanc distantiam, vel præsentiam non esse æqualem in omni materia; sed debere esse juxta proportionem & quantitatem magnitudinis ejus. Quod sequitur Lugo suprà n. 125. asserens eò minorem propinquitatem requiri, quò materia fuerit major; nam minor propinquitas requiritur in communi sermone ad demonstrandam civitatem per ly *Hoc*, quàm ad demonstrandam domum, vel arborem. 154.

Notat autem Suarez præsentiam illam non esse æqualem in omni materia.

Sanè perdifficile est definitos terminos illius præsentiæ vel distantiæ semper designare. Interim certum existimo, illam partem continuam maris esse intra sphæram distantiæ, quæ licèt non esset continua, adhuc posset demonstrari.

Difficile est designare terminos illius præsentiæ vel distantiæ.

Unde si quis adstans mari diceret: ***Hoc est aqua***, esset vera propositio, etsi sola illa pars, quam video, esset aqua, & reliqua ulterior esset conversa in vinum: & econtrà esset falsa propositio, si prior pars non esset aqua, etiamsi alia ulterior esset aqua.

Si verò diceret: ***Hoc mare est aqua***, sufficeret si longè major pars esset aqua, licèt non esset pars proxima: quia jam tunc loqueretur non de sola parte præsenti, sed de toto mari: quippe, ut dixi Conclusione præcedenti, ly *Hoc*, substantivè positum, non designat nisi rem moraliter præsentem; dum autem ponitur adjectivè, per substantivum definitur ad illam rem indicandam ubicumque sit.

His breviter notatis circa præsentiam materiæ, restat, ut aliquid dicamus de ejus determinatione. Et verò requiri aliquam determinationem materiæ, non solùm in hoc Sacramento, sed in cæteris omnibus, probavimus disp. 1. sect. 7. conclus. 10. Vide ibi dicta. 155.

Ex quibus inferunt communiter Doctores, eum, qui ex decem hostiis præsentibus vult solùm consecrare octo, non designando illas, nullam consecrare. Quippe vel omnes demonstrantur per ly *Hoc*, vel nulla: non omnes, quia Sacerdos non intendit omnes consecrare; ergo nulla, quia non est major ratio de una, quàm de alia; ergo nulla consecratur, quoniam non consecratur, quod non demonstratur. Hoc certum.

Qui ex decem hostiis præsentibus vult solùm consecrare octo, non designando illas, nullam consecrat.

Dubitatur autem, an requiratur determinatio per intentionem actualem, an verò sufficiat determinatio virtualis? Pro resolutione ponitur

CONCLUSIO IX.

Qui initio Sacri constituit plures hostias consecrare, licèt tempore Consecrationis solùm cogitaverit de una, quam tenebat manu,

manu, reliquas tamen consecravit. Similiter guttæ interiùs calici adhærentes consecrantur, nisi per particularem intentionem excludantur.

156.

Sicuti sufficit ad valorem Sacramenti intẽtio virtualis,

PRima pars debet esse certa apud illos, qui docent ad valorem Sacramenti sufficere intentionem virtualem. Si enim validè consecratur hostia, quam teneo manibus, tametsi actu perfecto & explicito de illa non cogitem, quando profero verba Consecrationis, dummodò in initio Sacri intenderim actu perfecto & explicito eam consecrare; quidni eâdem ratione sint consecratæ aliæ hostiæ, quæ positæ sunt in corporali eo fine, ut consecrentur; positæ, inquam, sunt loco, & modo debito, quamvìs in Consecratione actu de illis non cogitem?

Ita ad Consecrationẽ plurium hostiarum.

Dico *Loco & modo debito*; quia (ut notant aliqui Doctores) contrarium fortè verum est, si collocentur alibi juxta altare, v.g. in credentia, non ita defectu determinationis, quàm bene præsentiæ. Ego, inquit Dicastillo disput. 2. n. 205. non putarem consecratas hostias, quæ in aliqua pixide sunt in credentia, non in altari, etiamsi nequam aliquis Sacerdos, qui eas non videt in se, neque in pixide, dirigeret intentionem ad illas, neque enim censetur illas habere præsentes.

Dicastillo.

157.

Propositio cujusdam casûs, qui frequenter potest accidere,

Non gravetur Lector si hîc apposuero alium casum, qui frequenter potest accidere. Sacerdos in sacristia, vel etiam jam existens in altari, habuit intentionem consecrandi particulas, quas vidit appositas super altare in cornu epistolæ, equidem ignorans, quòd extra aram, sive altare portatile; quæritur an remanserint consecratæ, si Sacerdos illarum ampliùs non meminerit?

Ratio dubitandi est, quia intentio ministri censetur esse rationabilis; porrò non esset talis, si vellet minister consecrare particulas positas extra aram, cùm graviter talis Consecratio sit prohibita. Et ideo Suarez suprà sect. 6. quem sequitur Gavantus in Rub. Missal. tom. 1. parte 3. tit. 6. n. 4. existimat regulariter illas hostias non esse consecratas, & ut minimùm rem esse valde dubiam.

Resolutio ex Suario & Gavanto;

Et idem consequenter dicerent hi Auctores de Consecratione hostiarum pixide clausâ, cùm & illa, ut suprà vidimus, sit contra Rubricas; nisi fortè Sacerdos jam anteà se determinaverit expresè, ad consecrandas hujusmodi hostias, si casu pixidis aperiendæ fuisset oblitus: tunc enim, inquit Tannerus de Eucharistia disp. 5. q. 2. dub. 2. n. 77. non videtur dubitari posse de valore ejus Consecrationis. Addit: Nec dubito licitum, imò consultum esse, talem intentionem concipere, ad scrupulos utrimque evitandos.

qui idem resolverent de Consecratione hostiarũ pixide clausâ.

158.

Idem Auctor ibidem n. 76. ad rationem dubitandi statim propositam, respondet: Tametsi quidem primò & per se non sit hæc voluntas Ecclesiæ, adeoque nec ipsius consecrantis, ut hostiæ extra corporale, sive extra aram, aut in clauso vase consecrentur: tamen ex hypothesi facta, quòd per inadvertentiam naturalem hostiæ rationabiliter, & voluntate quidem non retractatâ, sint ad Consecrationem destinatæ, & in altari, quamvìs alieno situ positæ, per accidens & consequenter, idque meritò ac jure, velle tam Ecclesiam, quàm Sacerdotem consecrantem, ut hostiæ, etiam cùm hujusmodi situm, quem diximus, habent (non verò si omnino extra altare sint positæ) consecrentur; præsertim cùm ordinariè alioquin vel scandalum, vel saltem pertubatio gravis oriri soleat, si quando tali casu hostiarum propositarum Consecratio non valeret. Hæc Tannerus.

Secundùm Tannerum intendit minister consecrare hostias extra aram positas,

in casu oblivionis & inadvertentiæ.

Et prosequitur dicens: Quæ responsio, uti est probabilis, ita non videtur certa; dici enim potest, à toto genere, & ubi manifesta necessitas non cogit, aliter Ecclesiæ, ipsiusque adeò ministri mentem interpretari, nullam esse causam usque adeò urgentem, ob quam Ecclesia, etiam factâ tali hypothesi, jure velle debeat à communi suo instituto, & more consecrandi recedere, aut recedendi facultatem concedere: nec verò aliunde ullum ejus voluntatis indicium sufficiens extare.

Quamobrem omnibus spectatis, quoties extra prædictum casum manifestæ necessitatis, modo explicato, materia consecranda eum situm non habet, quem juxta institutum Ecclesiæ habere debet, meo quidem judicio non omnino certa erit ejus Consecratio: quam proinde regulariter communicantibus non suaderem distribuendas, nisi fortè nova Consecratio superveniat. Hæc ille.

Suadet equidem illas non esse regulariter distribuendas, nisi de novo consecrentur.

Suadenti libenter acquiescemus: si tamen priùs satisfecerit huic argumento. Secundùm ipsum eodem numero, licitum, imò consultum est ad scrupulos utrimque evitandos, hanc intentionem concipere: *Volo consecrare hostias etiam in pixide clausa contentas, si casu ex inadvertentia non aperiatur*: ergo similiter: *Volo consecrare hostias; si casu inculpabiliter non fuerint posita supra corporale, aut aram*: Æquales enim scrupuli utrimque evitandi. 159.

Proponitur argumentũ in contrarium.

Procedat argumentum. Licita est, & consulitur talis explicita intentio, ergo excluditur in generali intentione consecrandi optimo modo totum, quod præsens positum est ad Consecrationem. Et quis consecrans non habet talem intentionem?

Num etiam quispiam dixerit, Sacerdotem invalidè consecrare vinum, infusum calici, quem inculpabiliter ignorat non esse benedictum? Non puto. Et tamen intentio consecrandi in tali calice mala est, imò peior, quàm consecrandi hostias positas extra aram, vel in pixide clausâ. Quomodo ergo continetur virtualiter in bona & honesta intentione?

Respon-

Respondetur.

Respondes: quia meliùs est in illis circumstantiis velle consecrare vinum infusum calici nondum benedicto, quàm non consecrando, committere idololatriam materialem, & offerre Sacrificium imperfectum. Unde hic & nunc talis voluntas bona est, & non mala, ac proinde jure meritissimo censetur involvi in generali intentione celebrandi juxta morem Ecclesiæ.

Responsio refellitur.

Fateor, majora inconvenientia sequuntur ex invaliditate unius Consecrationis, quàm alterius. Sed quid tum? Satis est, quòd talia soleant oriri, propter quæ Ecclesia rationabiliter potest velle recedere à communi modo consecrandi, & facultatem recedendi concedere: præsertim cùm Sacerdos inculpabiliter procedat, ut supponitur.

Hostias extra corporale positas censet consecratas Præpositus.

Hinc Præpositus 3. parte quæst. 74. art. 2. dub. 3. num. 19. absolutè, & sine aliqua ambiguitate docet, moraliter loquendo, censendas consecratas omnes formulas, quæ Sacerdote existente in altari afferuntur à ministro, & apponuntur consecrandæ, sed extra corporale, ibique relinquuntur à Sacerdote id advertente; quia non obstante naturali inadvertentiâ ejus, quòd facere debuerat (scilicet super corporale reponere) manet virtualis intentio has formulas consecrandi. Quantò magis si super corporale positæ sint, licet quando actu consecrat, de illis non cogitet, sed solùm de hostia principali, quam tenet in manibus.

160. An requiratur actualis determinatio materiæ.

Cæterùm, ut ad principalem casum revertamur, si ad validam Consecrationem hostiæ, quam teneo manibus, non requiritur actualis voluntas conficiendi Sacramentum; sed sufficit virtualis: quâ apparentia veri exigitur actualis determinatio? Neque enim determinatio materiæ magis essentialis est Consecrationi, quàm voluntas consecrandi.

Dices; voluntas consecrandi non significatur per verba Consecrationis, bene materia determinata per ly *Hoc*: ergo actu debet determinari materia, quando profertur ista vox; atqui non determinatur nisi per actualem cognitionem & volitionem; ergo &c.

Materia satis determinatur per intentionē virtualem.

Respondeo Primò, satis determinari per intentionem virtualem; sicuti per eandem determinatur Sacerdos ad proferendum verba in persona Christi.

Respondeo Secundò ad hominem; etiam potest contingere, ut quis non cogitet de guttis introrsùm adhærentibus calici, & tamen Adversarii admittunt eas consecrari.

Dant rationem disparitatis; quia Sacerdos semper implicitè cogitat de illis, in quantum aliquod unum morale constituunt cum vino principali: hostiæ autem illæ omnino sunt disparatæ ab illa, quam manibus tenet.

Sed hæc ratio non subsistit: quippe etiam omnes illæ hostiæ, dummodò positæ sint loco ordinario, unum quid moraliter constituunt cum hostia principali. Enimverò ideo guttæ interiùs calici adhærentes potiùs unum constituunt cum vino principali, quàm guttæ, quæ reperiuntur extra calicem, quia inveniuntur in loco, ubi communiter reponitur vinum consecrandum.

Quemadmodum ergo ly *Hic*, significat omnes illas guttas; ita quoque ly *Hoc*, omnes hostias positas loco debito ut consecrentur; tametsi actu de illis non cogitem: omnes siquidem circumstantes intelligent me loqui de illis hostiis, sicuti de illis guttis.

& significatur per ly *Hoc*, vel *Hic*, si sit posita loco debito.

Petes; an sit eadem ratio de guttis proximè contingentibus vinum principale, & de aliis remotioribus? Affirmat secunda pars Conclusionis contra Regium q. 74. art. 2. dub. 3. num. 43. ubi docet legitimam intentionem solùm ferri circa guttas ita proximas, ut parvâ calicis agitatione reliquo vino misceantur. Pro qua sententia est hoc argumentum: Illud solum consecratur, quod est in calice per modum potabilis; atqui guttæ remotiores non sunt tales, ergo &c.

161. Eadē est ratio de guttis proximè contingentibus vinum principale, & de aliis remotioribus, *Regius*.

Sed Negatur Minor: nam, secundùm omnes, Sacerdos si vellet, illas guttas consecraret; cùm tamen non possit consecrari, quod non est potabile. Si ergo consecrantur particulæ hostiarum, quæ comestibiles sunt; cur non etiam omnes guttæ, quæ potabiles sunt? Et verò nimis difficile est discernere inter guttas proximas, & remotiores. Ut itaque materia sit magis determinata, communiùs, & meliùs dicitur, vel omnes consecrari, vel nullas.

cùm habeāt omnes rationem potabilis.

Excipitur porrò in Conclusione particularis intentio, quia per illam omnes possunt excludi, & certæ aliquæ includi; & fortassis non est tanta irreverentia, si aliquis omnes excluderet: ubi enim tunc est periculum ne consecratum misceatur non consecrato: sic etiam quando omnes consecrantur, periculum est (quamvis satis rarum, & ideo minùs curandum, quàm indeterminatio materiæ) ne postea non sumantur cum reliquo Sanguine, aut vino ablutionis, quod usque ad illas non pertingit; adeoque cum purificatorio non consecrato abstergantur.

162. nisi particulari intentione excipiantur.

Contrà; ergo non est ratio inclusionis præ exclusione. Resp. Neg. Consequentiam. Quæris quæ sit illa? Resp. nimis frequens periculum irreverentiæ; cum sæpè sæpiùs aliquę guttę proximè adhæreant liquori continuo, quæ certò certiùs miscendæ sunt vino consecrato.

Quid si ergo Sacerdos putet nullas guttas omnino existere, sive cùm offert calicem, sive in actuali Consecratione, an etiam tunc erunt consecratæ, si fortè aliquæ adhæreant? Idem quæri posset de hostiis, quæ inscio Sacerdote, à ministro debito loco ad consecrandum essent appositæ.

163. Quid si Sacerdos putet nullas guttas omnino existere, sive cùm offert calicem, sive dum actu consecrat?

Et videri alicui posset responsio negativa non infundata: quippe Sacerdos illo casu nec habet actualem-

Nullas tunc consecrari probatur.

actualem voluntatem consecrandi illas hostias, aut guttas, nec virtualem. Primum patet: posterius probatur; quia tunc pronuntiatio formæ deberet, saltem mediatè, procedere ex actuali voluntate, quod dici nequit; quia numquam Sacerdos habuit actualem explicitam voluntatem consecrandi illas hostias, vel guttas; sed simpliciter celebrandi, ex qua sufficienter procedit pronuntiatio formæ cum Consecratione solius hostiæ, & vini principalis.

Nec etiam dici potest, quòd voluntas debitè celebrandi hîc & nunc implicitè includat voluntatem consecrandi illas parvas hostias, vel guttas: quia hoc tantùm verum est, quando celebrans scit, vel scivit illas parvas hostias, vel guttas ibi esse.

164. Sed contrarium est amplectendum;

His tamen non obstantibus, judico contrarium amplectendum. Et primò quidem certùm mihi est, quando anteà Sacerdos scivit hostias apponendas, aut guttas vidit adhærentes, & actu expressò voluit eas consecrare, verè manere consecratas, etsi in ipsa pronuntiatione formæ illarum nullatenus meminerit; quia tunc saltem habetur intentio virtualis.

tum propter virtualem intentiônē particularē si adfuit,

Ideo namque virtualiter permanet voluntas consecrandi hostiam, quam manibus teneo, in me omnino distracto, quia præextitit voluntas actualis, & sine interruptione fuit continuata, secundùm ea, quæ diximus disput. 1. sect. 7. conclus. 8. atqui in dicto casu eodem modo Sacerdos incepit suum Sacrum (vel aliquam illius partem) ex vera & actuali voluntate consecrandi omnes illas hostias, & guttas, illudque sine interruptione continuavit usque ad Consecrationem; ergo simili ratione omnes actiones sequentes eam voluntatem, ipsaque etiam Consecratio, virtute ex illa voluntate procedunt.

Et si objicitur: quia eodem modo procederent illæ externæ actiones, etsi non esset voluntas consecrandi illas parvas hostias, vel guttas: ergo ex illa non procedunt.

Resp. Distinguendo Antecedens: eodem modo procederent quoad esse materiale, concedo; quoad esse formale, & morale, sive quatenus sunt actus liberi & humani, Nego Antecedens. Cùm enim hoc esse pendeat ab intentione, & in utroque casu procedant à diversa intentione, etiam habent diversum tale esse. Ita ferè Regius quæst. 74. num. 41. & 42.

Regius.

165. tùm si illa defuit, propter intentionem generalem hîc & nunc debitam,

Sed hæc non solvunt plenè difficultatem propositam, in qua involvitur casus, quo Sacerdos numquam sciverit de hostiis apponendis, vel appositis, sive de guttis interiùs adhærentibus; imò supposuit nihil hujusmodi esse. Dico itaque tunc recurrendum esse ad intentionem generalem debitam hîc & nunc, quæ non tantùm locum habet, ut dicebant Adversarii suprà, quando Sacerdos scit alias hostias esse, sed etiam quando nescit; eodem modo sicuti, quando putat se unam hostiam manu tenere, & tenet duas, vel plures; quas tamen omnes docet communis sententia consecrari vi generalis intentionis consecrandi omnes hostias ad consecrandum appositas. Quidni ergo etiam parvæ hostiæ, quæ, inscio Sacerdote, loco ordinario reponuntur, & guttæ vini, quæ in calice reperiuntur? Nihil video disparitatis, seclusâ extraordinariâ intentione celebrantis.

Quapropter transeo ad secundam controversiam circa determinationem materiæ, quam majoris claritatis gratiâ sic propono. Petro Sacerdoti existenti in altari offeruntur plures hostiæ, quarum aliquæ sunt consecrabiles, aliquæ non (vel quia non triticeæ, vel quia anteà consecratæ) ita quòd nequeat inter illas discernere: quæritur, an valeat hæc intentio seu determinatio: *Volo consecrare illas hostias, quas Deus videt consecrabiles.* Vel si omnes sint consecrabiles: *Volo ex illis octo tantùm consecrare, quas Deus, vel circumstantes voluerint?* Respondeo & dico:

CONCLUSIO X.

Non oportet, ut Sacerdos possit humano modo discernere materiam consecrandam ab omni alia; adeoque si una hostia consecrata pluribus non consecratis admixta sit, posset eâ exceptâ, quamvìs nesciat, quænam sit, cæteras omnes validè & licitè consecrare. Similiter unam solam non consecratam, pluribus consecratis immixtam. Utì & validè consecratur una ex multis, quam alius mente designat.

Fundamentum sit: quia pronomina demonstrativa *Hoc*, & *Hic*, non postulant discernibilitatem, sed dumtaxat sensibilem perceptibilitatem: quippe materiam vel adæquatè, vel inadæquatè significant, id est, vel totam, vel partem ejus pro voluntate consecrantis: sic consecrari potest dimidium hostiæ, estò nequeat præcisè ab alia parte dimidia discerni: & de facto in nocte Nativitatis consecrant Sacerdotes sine aliquo scrupulo, & sine aliqua conditione, vinum, cui immixtæ sunt reliquiæ Sanguinis ex præcedenti Sacro. 166.

166. Probatur Conclusio, quia pronomina demonstrativa illam discernibilitatem non postulant.

Oppositum nihilominus Conclusionis docet Lugo disp. 4. asserens n. 130. invalidam intentionē consecrandi ex pluribus illas octo, quas Deus, vel

Oppositum Conclusionis docet Lugo.

vel Petrus voluerit, niſi Dei, vel Petri voluntas manifeſta foret Sacerdoti ante Conſecrationem. Ratio ipſius eſt; quia aliàs Sacerdos non poſſet deſignare per illud pronomen, de quibus hoſtiis loqueretur,& per conſequens non demonſtraret illas in ordine ad ſenſum, ſed ad intellectum.

167. ex cujus doctrina infertur primò.

Ex quo (n.136.) infert primò, ſi gutta vini miſceatur poſtea ſpeciebus conſecratis,illam non poſſe validè conſecrari; & idem eſt, ſi modica pars vini miſceatur multæ aquæ, licèt non convertatur in aquam. Secundò, ſi multis hoſtiis conſecratis miſceatur una non conſecrata, non poſſe poſtea illam conſecrari, dum non dignoſcitur, quæ ſit.

Infertur ſecundò.

Intellige illam ſolam; ſiquidem n. 139. admittit, Sacerdotem validè conſecrare illam hoſtiam, ſi intendat conſecrare totum, quod eſt in pixide, ſub conditione, ſi non eſt conſecratum; quia tunc per verba illa loquitur de omnibus hoſtiis ibi exiſtentibus, licèt ſolùm ſub conditione velit eas conſecrare.

Et poſt pauca ſubjungit: An verò poſſet licitè conſecrare ſub conditione omnes, ut non maneret mixta illa alia non conſecrata, non video neceſſitatem ſufficientem ad reiterandam formam ſub conditione ſuper omnes illas hoſtias conſecratas: omnia enim inconvenientia poſſent aliâ viâ facilè vitari, dando v. g. ſingulis in communione duas ex illis particulis; ſic enim certum eſſet ſingulos accipere aliquam hoſtiam conſecratam. Alioquin etiam liceret iterum ſub conditione conſecrare calicem, in quem poſt Conſecrationem caſu fuiſſet infuſa gutta vini non conſecrati.

Reſp. diſparitatem eſſe, quòd calix ab uno ſolo ſumatur; non ſolent autem ſingulis diſtribui duæ hoſtiæ.

Quid faciendum ſi 1000 hoſtiis non conſecratis admixta ſit una conſecrata.

Pergit Card. Aliud eſſet, ſi è contra mille hoſtiis non conſecratis admixta fuiſſet una conſecrata, nec poſſet diſcerni; tunc enim deberent omnes ſub conditione conſecrari: ſicut quando gutta conſecrata miſceretur amphoræ vini non conſecrati, debet totum illud vinum conſervari ad uſus ſacros, ut paulatìm totum conſecretur. Hæc ille.

Sed hoc eſt contra communem praxim Eccleſiæ, quæ in Natali Domini, ut ſtatim dixi,conſecrat hujuſmodi vinum ſine ulla conditione. Unde ad illam inſtantiam nec Lugo, nec alius Auctor, quem legere potui, ſatis reſpondet.

168. Reſponſio Lugonis ad primam inſtantiam, de illo qui vellet conſecrare dimidium hoſtiæ.

Ad primam inſtantiam, conſtat, inquit Card. ſuprà n. 138. latum eſſe diſcrimen; nam qui vult conſecrare dimidiam hoſtiam, poteſt illam humano modo demonſtrare, ut condiſtinctam ab altera dimidia, licèt non poſſit metaphyſicè deſignare ultimum terminum hujus,vel illius partis; ad deſignationem enim & demonſtrationem humanam non requiritur illa metaphyſica deſignatio, ſed craſſa & humana: ſic deſignamus hanc provinciam, hanc domum, hanc aulam, licèt non poſſimus deſignare ultimum terminum indiviſibilem illius: ſufficit quippe illa diſtinctio humana, ut homines agnoſcant id, de quo loquimur.

At verò in noſtro caſu, nullo modo oſtenditur hoſtia illa, prout diſtincta ab aliis; neque ex vi meæ locutionis poſſunt, qui audiunt, venire in cognitionem illius magis, quàm anteà. Imò ſi quis interrogaret me, quæ harum eſt? Non poſſem aliquam in particulari deſignare, ſed ſolùm vagè, & in confuſo aliquam ex illis.

Hinc ſicut ridicula eſſet demonſtratio,ſi quis, certò ſciens,inter 100.homines præſentes adeſſe Regem, quem ipſe non agnoſceret,diceret: *Iſte eſt Rex*; pari ratione meritò rideretur, qui inter 100.hoſtias præſentes, unam vellet demonſtrare dicendo: *Hoc eſt* &c. cùm eam non agnoſceret.

Contrà; abundè ſatìs eſt, ut demonſtratio ſit bona, quòd aliquis adſit, qui poſſit rem demonſtratam oſtendere. Ponamus itaque quòd determinationem reliquerim Petro, & Petrus adſit, hic poterit petenti reſpondere, & oſtendere rem demonſtratam; adeoque tunc ſaltem valida erit Conſecratio,utpote facta per demonſtrationem determinatam, etiam per ipſum Sacerdotem, ſi non proximè & immediatè, certè remotè in arbitrio Petri præſentis. 169. Refutatur. Sufficit determinatio Sacerdotis, remota in arbitrio Petri præſentis,

Profectò ſi Pontifex Alexander VII. ſtans ante menſam plenam ſtatuis aureis, & argenteis, dixiſſet Lugoni Cardinali: *Hæc quam Card. Hoſtienſis præſens deſignavit, eſt tua*; æſtimas, quia Lugo riſiſſet talem demonſtrationem, & non magìs inſtitiſſet apud Dominum Hoſtienſem, ut ſtatuam deſignatam traderet? quæ non eſt ridicula.

Et ſi idem Alexander VII. dixiſſet: *Inter centum homines iſte ſit Cardinalis, quem Lugo voluerit*, credo quòd omnes riſiſſent, non indeterminatam demonſtrationem, ſed propter ſpem Cardinalatûs, & tamen Pontifex interrogatus, neſciſſet reſpondere, quis eſſet, vel quam ſtatuam demonſtraſſet. Sic ad propoſitum fieri poteſt, ut qui appoſuit hoſtiam non conſecratam conſecratis, adſit conſecranti, & noverit eam diſcernere, quamvìs ipſe conſecrans ignoret. Numquid tali caſu aliquid deerit hujuſmodi demonſtrationi? Certè nihil.

Quid ergo ſi relinquam determinationem Deo? Nonne & hic ubique adeſt,& optimè novit inter hoſtias illas diſcernere,& ſi velit,poteſt circumſtantibus ſignificare, quæ hoſtia ex omnibus illis præſentibus ſit conſecrata? Nemo ambigit. Quamquam nec hoc neceſſarium exiſtimemus: videtur quippe ſufficere, quòd à parte rei res ſit determinata, & Deus, cujus eſt immutare, ſive phyſicè tranſubſtantiare, eam cognoſcat, tametſi auditoribus nequeat innoteſcere, quænam ſit, propter admixtionem aliarum rerum non conſecratarum. Quid ſi relinquatur determinatio Deo?

Ex quo reſpondeo ad fundamentum principale Lugonis, in caſibus noſtræ Concluſionis non ſolùm eſſe demonſtrationem ad intellectum, ſed etiam ad ſenſum; non quòd actu materia 170. Reſponſio ad principale fundamentū Lugonis.

illa sensu aliquo cognoscatur, aut proximè cognosci possit, sed quòd apta sit sensu percipi, si separata esset ab aliis rebus, vel si sciretur determinatio Dei, aut ipsius Sacerdotis, vel alterius hominis.

Addo, *Ipsius Sacerdotis*; quia quando ex pluribus hostiis Sacerdos unam tantùm consecrat, quam mente designat (quod fieri posse nemo inficiatur) certè neque tunc vi præcisè illius pronominis *Hoc* scire possunt auditores, an hæc, vel illa hostia sit consecrata: scirent tamen, si viderent intentionem consecrantis; & ideo est demonstratio ad sensum, non tantùm respectu Sacerdotis, sed etiam circumstantium; ac proinde, quòd materia de facto non cognoscatur, non est defectu demonstrationis, sed alicujus conditionis requisitæ, puta, quia non est sola præsens.

Pendet ab intentione loquentis unam rem ex pluribus præsentibus designare per ly *Hoc*.

Enimverò pronomen demonstrativum præcisè vi suâ æqualiter designat quamlibet rem præsentem, distinguens eam ab omni re non præsente; quòd autem ex pluribus rebus præsentibus una potiùs significetur, quàm alia, totum provenit ex intentione loquentis, qui potest uti illo pronomine, non quidem ad designandam rem absentem, sed unum ex pluribus præsentibus cum cæterarum exclusione.

171. Responsio ad aliam rationem Lugonis,

Hinc patet responsio ad aliam rationem suprà ex Lugone relatam, quæ talis erat: In nostro casu nullo modo ostenditur hostia illa prout distincta ab aliis, neque ex vi meæ locutionis possunt, qui audiunt, venire in cognitionem illius magìs, quàm anteà.

Patet, inquam, responsio: nam si Card. per ly *Aliis*, intelligat res, sive hostias non præsentes, falsitas est manifesta: sin verò hostias præsentes, jam diximus ly *Hoc* vi suâ præcisè non designare plùs unam rem præsentem, quàm aliam; ita quòd ex vi præcisè verborum Consecrationis non possint, qui audiunt, venire in cognitionem illius hostiæ, quæ consecratur, magìs quàm cujuslibet alterius præsentis, secùs absentis; adeoque magìs cognosco illam unam hostiam non consecratam, inter centum consecratas, quàm anteà; quia jam cognosco præsentem, quam anteà ignorabam, existimans omnes consecratas.

Ex vi præcisè verborũ Consecrationis non potest audiens venire potiùs in cognitionẽ unius, quàm alterius rei præsentis.

172. Instat Lugo; fieri potest ut hostia non cõsecrata sit infra alias consecratas.

Instas cum Lugone suprà n. 136. potest contingere illam unam hostiam esse infra alias consecratas, & per consequens non habere sufficientem præsentiam: sicut si tegeretur tabulâ vel lapide superposito; nam licèt cum aliis simul posset consecrari, quia omnes illæ per modum unius habent præsentiam; tamen ipsa seorsim ab aliis non habet prædictam præsentiam expeditam secundùm se.

Responsio prima.

Resp. Primò, etiam posse fieri, ut illa una hostia sit supra omnes alias consecratas: ergo saltem tunc consecrabitur. Respondeo secundò, hostiam illam non consecratam cum cæteris consecratis constituere unum aliquem cumulum hostiarum, ratione earumdem specierum, (quæ solæ demonstrantur) sibi mutuò contiguarum, & ideo omnes per modum unius esse præsentes. Porrò quòd aliæ non consecrentur, minimè provenit ex defectu præsentiæ, sed intentionis. Sicuti ergo infima hostia esset præsens per alias, si illæ consecrarentur, sic etiam jam, cùm hoc quòd aliæ consecrentur, vel non consecrentur, nihil faciat ad præsentiam: sed, sicut dixi, ideo omnes censentur præsentes; quia sunt compositum aliquod unum, saltem per aggregationem, quale non exurgit ex hostia & lapide, vel tabula superposita.

Secunda.

173. Alia instantia Lugonis:

Contrà urget Card. Nemo in communi sermone loquens de uno nummo aureo posito in profundo loco sub mille aliis argenteis, & omnino latente, dicet: *Hæc est moneta aurea:* illæ enim voces, quando ad unam solam ex multis applicantur, intelliguntur de illa, quæ est in prospectu, non de illa, quæ omnino latet.

ad eandem responsio prima.

Respondeo I. inde sequeretur, quòd non posset consecrari infima hostia, etsi determinatè cognosceretur, quod puto non facilè Lugonem admissurum.

Responsio secunda.

Resp. II. assignando disparitatem. Enimverò hostiæ omnes superpositæ, vel etiam sunt consecratæ, vel certè ejusdem infimæ speciei cum illa, quæ consecratur, & quasi signum illius; videns enim cumulum hostiarum, ex superioribus devenit in cognitionem inferiorum, & superpositæ censentur quasi proximum continens infimarum, & ideo omnes censentur sufficienter præsentes, ut vel solæ, vel cum aliis demonstrentur, & per consequens consecrentur.

Porrò nummus aureus sub mille argenteis, quamvìs non omnino lateat, in quantum est aliquis nummus, secùs in quantum est aurum; omnes enim judicant totum, quod ibi vident, esse argentum, & idcircò non admitterent hanc demonstrationem: *Hæc est moneta aurea*, maximè cùm supponant sermonem esse de omnibus nummis præsentibus, nec intentio loquentis possit facere, ut potiùs hic nummus sit aureus, quàm ille: sicuti ab intentione Sacerdotis pendet, ut hæc potiùs hostia demonstretur, & sit Corpus Christi, quàm ista; quamvìs utramque posset demonstrare, & consecrare.

Quin imò si quis diceret alicui: *Hæc moneta aurea tua sit*, vellem scire à Lugone, an nummus ille, repertus in profundo, non esset ipsius? Credo si dictum fuisset Lugoni, saltem dubitasset esse suum.

174. Gutta vini mixta speciebus consecratis potest sensibiliter demonstrari.

Cæterùm quæ dicta sunt hactenus de hostia, etiam similiter dicenda videntur (contra primam illationem Lugonis suprà) de gutta vini, mixtâ speciebus consecratis, videlicet ipsam posse sensibiliter demonstrari, & per consequens validè consecrari.

An sic etiam modica pars vini, si misceatur multæ aquæ? Non habeo sufficientem rationem negandi,

an etiam mixta multæ aquæ incorrupta perseverãt? negandi, dummodò maneat incorrupta, & saltem secundùm se, & proximè sit præsens, & non tantùm ratione aquæ, in cujus fundo subsidet; nisi fortè defectu denominationis vini.

Rubr. Miss. Petes; quomodo ergo Ecclesia rectè præcipiat in Rub. gener. Missarum Tit. de Defectibus §. 4. de defectu vini n. 4. *Si post verba Consecrationis advertat vinum non fuisse positum, sed aquam, iterum vinum cum aqua ponat in calice, & consecret?* Potuit quippe fieri, ut modicum vinum fuerit admixtum, v. g. si minister loco vini ministraverit aquam, & è contra loco ampullæ aquæ, ampullam vini: quin contingit subinde, ut minister ex errore non modicum vinum misceat aquæ in ipsa ampulla, putans totum esse vinum, & sic offerat Sacerdoti; qui tamen gustans vinum mixtum, ne Sacrificium maneat imperfectum, rursum infundit vinum purum, & consecrat. Ut quid hoc, si vinum, etiam in modica quantitate mixtum aquæ, consecretur?

175. Resp. quia saltem dubitat de corruptione illius vini ante Consecrationem propter majorem quantitatem aquæ, & per consequens de invalida Consecratione, non defectu præsentiæ, sed materiæ. Certè Ecclesia loco citato n. 1. sic inquit; *Si vinum sit factum penitus acetum &c. vel admixtum tantùm aquæ, ut vinum sit corruptum, non conficitur Sacramentum.*

Igitur quia Sacerdos gustans vinum mixtum, nequit ordinariè discernere, sive probabiliter judicare, vinum non fuisse corruptum: hinc tutiùs faciet, si rursum infundat vinum purum, & de novo consecret; quin imò integralis perfectio Sacrificii, alioquin dubia, videtur id exigere.

Atque hæc satis pro materiæ determinatione: pro quantitate autem instituitur

CONCLUSIO XI.

Parvitas, vel magnitudo materiæ, per se non officit Consecrationi. Equidem particula se sola insensibilis, licèt aliis conjuncta, & cum illis, & sine illis validè consecretur; secùs tamen si sit separata, quamquam per separationem, & insensibilitatem consequentem, non amittat Consecrationem.

176. Prima pars probatur ex voluntate PRima pars est communis. Ratio principalis voluntas Christi, qui non determinavit magnam, vel parvam materiam; sed simpliciter panem & vinum, ut patet ex generali definitione Conciliorum. Christi, qui non determinavit magnam vel parvam materiam.

D. Bonav. Neque contrarium docet Divus Bonaventura, asserens 4. dist. 10. art. 2. q. 4. non confici Sacramentum in quantacumque materia; nam, ut ibidem loquitur: *Non est defectus ex parte materiæ, sed intentionis ordinatæ.*

Et ideo additur in Conclusione ly *Per se*; quippe per accidens potest contingere, quòd vel minima materia propter insensibilitatem, ut habet sequens pars assertionis, vel maxima defectu præsentiæ nequeat validè consecrari; quoniam per ly *Hoc*, vel *Hic*, indemonstrabilis. Imò quæcumque materia sive magna, sive parva, non consecratur, nisi adsit intentio consecrandi, ut evidenter ostenditur disp. 1. sect. 7. conclus. 3. Per accidẽs fieri potest ut vel minima, vel maxima materia nequeat validè consecrari.

Controversia itaque inter Doctorem Seraphicum Bonaventuram; & alios communiter Scholasticos in eo versatur, an Sacerdos validè, quamvis illicitè, intendat consecrare quantamcumque magnam materiam, id est, materiam tantæ quantitatis, ut secundùm probabilitatis judicium non sit habilis ad usum fidelium. Proponitur controversia inter D. Bonavent. & alios Scholasticos.

Negat Divus Bonaventura suprà, secutus Alensem 4. parte q. 10. mem. 4. a. 2. & q. 34. memb. 1. Verba Doctoris Seraphici sunt hæc: *Dicendum sine præjudicio, quod non sit virtute verborum conversio, nisi adsit intentio, & intentio concors institutioni, & intentioni Ecclesiæ, quia sicut dicit Hugo:* Omne Sacramentum irritum reputatur, si contra institutionem celebratur. *Intentio autem Ecclesiæ, & instituentis est, convertere ad usum fidelium.* 177.

Bene optimè, sed rationem expone. *Nec, inquit, est credendum, quòd Christus hoc daret* (nempe, si Sacerdos totum panem de foro intenderet conficere, confectum esse; & similiter totum vinum de cellario) *cùm nec sapiens homo dictaret hoc esse dandum, & ipse sapientissimè omnia fecit, & maximè sapienter hoc instituit Sacramentum.* Ratio Doctoris Seraphici exponitur.

Quis ambigat? Quippe attestante Psalmistâ Psalmo 146. v. 5. *Sapientiæ eius non est numerus*; & ideo *Omnia in sapientia fecit* Psalmo 103. v. 24. Verumtamen quis arguet Deum de insipientia, si talem dedit hominibus potestatem? & approbatur pro parte; Psalm. 146. & 103.

An insipiens Deus, quia dedit potestatem Sacerdotibus conficiendi Eucharistiam ad lucrum, ad veneficia, incantationes, ut projiciant in latrinam, conculcent pedibus &c.? *Si*, inquit Bonaventura suprà, *aliquis conficit intentione lucri, nihilominus conficit. Sed si aliquis conficeret non ad usum, sed ut projiceret in latrinam, dicitur ab aliquibus* (sed falsò) *quòd nihil faceret. Quidquid sit de hoc, tamen illud verum est, quòd oportet, quòd habilitas sit ad usum secundùm probabilitatis judicium.*

An ergo major irreverentia, & majus inconveniens non uti Sacramento, quàm positivè 178.

eo abuti? Quis non videt contrarium verum esse? Qui itaque concessit sapienter potestatem conficiendi Eucharistiam in finem malum, v.g. ut pedibus conculcetur: quo solido fundamento asseritur restrinxisse, sive limitasse potestatem ad materiam necessariam, sive habilem ad usum?

Omitto inconvenientia, quæ sequerentur ex tali limitatione. Etenim si tot hostiæ essent consecratæ, quot sunt necessariæ usui fidelium, non possent aliæ, etiam unica sola validè consecrari. Hoc autem non videtur ullatenus admittendum; quoniam valor præsentis Sacramenti non dependet ex præterito, sed ex propriis principiis & causis: si ergo adsit vera materia & forma & minister cum debita intentione, conficietur Sacramentum; etiamsi ab eodem vel à diversis Sacerdotibus Consecrationes in infinitum multiplicentur seu repetantur. Ita Suarez hîc disp. 43. sect. 8. §. *Dicendum est.*

pro altera parte reprobatur,

Et sanè, quis nobis definiet usum fidelium, & per consequens determinabit materiam maximam consecrabilem? An totus panis de foro, aut totum vinum de cellario? Sed secundùm Doctorem Seraphicum suprà; *Si tot essent fideles, quibus necesse esset habere tantùm de hostiis, quantum de pane in foro, tunc ordinatâ intentione posset conficere*; & consequenter, si tot non essent, nec simul, nec successivè posset conficere.

179. Propter hæc, & alia, salvâ reverentiâ tanti viri, nequeo subscribere ejus opinioni: ast cum communi Scholasticorum assero, potestatem Sacerdotis non esse restrictam à Christo ad certam quantitatem materiæ, si cætera adsint.

adeoque non subscribit Auctor ejus opinioni.

Et quamvìs graviter inordinatum sit, consecrare materiam superfluam (quia contra finem secundarium Sacramenti in materia gravi) non tamen propterea irritum, quia non caret fine suo primario, qui est præsentia Christi sub speciebus panis & vini.

Nonne inordinatum est conficere Sacramentum in statu peccati mortalis, in excommunicatione, suspensione, degradatione? Quis tamen ideo dixerit, Sacramentum irritum? Satis erat Deo illa prohibuisse, ut omnia in sapientia fecisse nemo dubitaret. Multa quippe, etiam ab hominibus, sapienter prohibentur, quæ tamen facta tenent.

Multa enim prohibentur quæ tamen facta tenent.

Quod autem aliqui respondent, potestatem Sacerdotis esse finitam, frivolum est; nam, præterquam quòd omnis materia sit finita, Sacerdos non consecrat virtute propriâ, sed Dei, quæ procul dubio est infinita; ipse autem solùm est minister, & instrumentum morale per verba.

180. Relictâ itaque quantitate maximâ, accedamus ad minimam, & videamus, an consecrari possit, quando se sola est insensibilis. Haud difficilis est responsio, & duplex quidem secundùm duplicem considerationem, sive statum hujusmodi minimę particulæ. Enimverò si consideretur, ut conjuncta aliis, sive in tota hostia, certum est posse cum illa consecrari, sicut potest sentiri, & demonstrari. Quidni etiam sine illa, id est, sine reliquis partibus?

Quantitas minima se sola insensibilis potest consecrari conjuncta aliis partibus.

Suppositâ veritate præcedentis Conclusionis, sententia affirmativa nullam habet ambiguitatem: jam enim talis particula per seipsam sentitur, adeoque & demonstratur. Cur ergo non consecrabitur accedente intentione Sacerdotis? Quia licèt gratìs admitteremus, naturaliter non posse separari à toto, & per consequens designari in toto, sufficit quòd sensibiliter ibi sit, & à Deo queat designari & separari.

Separet ergo Deus, vel homo, si potest, talem particulam, num ita separata validè consecrabitur? Negat communior opinio, quamvìs oppositam Dicastillo suprà num. 236. vocet valde probabilem; imò Tannerus hîc disp. 5. q. 2. dub. 2. n. 53. probabiliorem: quia, inquit, ad materiam consecrabilem præter rationem specificam, quam hîc supponimus, plùs non requiritur, quàm ut per se sit sensibilis, & præsens consecranti; nec opus est ut de facto, & omnibus spectatis, possit sensu percipi; alioquin enim tecta, vel clausa in vase, non consecraretur, nec item si nemo adesset, qui reipsa eam sensu percipere posset. At verò talis materia reverà est per se sensibilis, utpote prædita colore, odore, sapore, & quantitate &c. nec ex parte præsentiæ quidquam desideratur; ergo &c. 181.

Separatam posse, negat communior opinio, quamvis oppositam Dicastillo vocet valde probabilem, & Tannerus probabiliorem.

Quòd si ob defectum sensibilitatis consecrari non posset; tunc nec etiam consecrata manere posset post divisionem, cùm sit de ratione Sacramenti tam secundùm esse, quàm fieri, ut sit sensibile. Hactenus Tannerus, citans Sotum, & Valentiam.

Nostram Conclusionem, post Suarium, Vasquesium, & plurimos alios, docet Card. Lugo disp. 4. num. 115. & meritò; quia quòd hîc & nunc non potest sensibus percipi, quamvìs per se sensibile sit, non potest hîc & nunc sensibiliter demonstrari per ly *Hoc*, & *Hic*; ergo non potest consecrari: atqui ex hypothesi particula illa separata, hîc & nunc, etsi omnia extrinseca necessaria ad sensationem ex parte potentiæ adsint, nequit tamen ullo modo sentiri, ergo &c. 182.

Sententia negans probatur: Lugo.

Quòd si à me quæritur, quomodo igitur illa particula sit per se sensibilis? Resp. eo ferè modo, quo integra hostia est in tenebris per se visibilis, licèt hîc & nunc non possit videri: habet quippe entitatem, quæ, positâ conditione lucis, potest terminare actum visionis, & per propriam speciem eum efficere: simili ratione particula illa postulat, tamquam conditionem, concomitantiam aliarum partium, ut possit per propriam speciem visum, aut alium sensum immutare.

& explicatur qualiter illa particula sit per se sensibilis.

Dico, *Tamquam conditionem*; siquidem illæ aliæ partes non sunt hoc signum, nec virtus activa hujus signi sensibilis, quoniam non sentitur

titur per species illarum partium: ergo solùm conditio aliqua requisita, ut hæc particula producat sui speciem. Requisita, inquam, non ex parte potentiæ, sicuti requiritur lumen, vel apertio vasculi, ut res inclusa videatur; sed ex parte objecti, quod propter suam tenuitatem ab oculo, aut alio sensu, quantumcumque bene disposito, se solo impossibile est sentiri. Ideoque conjunctio cum aliis partibus est quasi conditio intrinseca, cùm tamen lux, potentia visiva integra, amotio aliorum impedimentorum, quasi extrinsecè solùm requirantur.

183. Et idcirco hostia in tenebris validè consecratur; similiter in vase clauso; secùs autem particula illa ab aliis separata: quia nimirum homines per illa pronomina demonstrativa, *Hoc*, & *Hic*, intendunt significare rem ita præsentem, ut, quantùm est ex parte objecti, percipi possit, quamvis fortè hìc & nunc, defectu alicujus extrinsecæ conditionis, actu non sentiatur, nec proximè sentiri possit.

& assignatur differentia inter illam particulam & hostiam in tenebris positam, aut in vase conclusam.

Constat ex usu: nam solent homines res in tenebris demonstrare illis pronominibus; minimè autem res imperceptibiles propter tenuitatem. Unde si aliquis diceret: *Hoc est aurum*, & nullus, etiam adhibito lumine, cæterisque extrinsecis impedimentis remotis, posset illud sentire, verè auditores dicerent, id esse falsum.

184. Putas adhuc (Lectorem meum alloquor) bene sequi: Particula se sola insensibilis, separata à toto, nequit validè consecrari; ergo cum toto consecrata, per separationem, & insensibilitatem consequentem amittit Consecrationem? An nescis plura requiri, ut res aliqua primò consecretur, quàm ut semel ritè consecrata Consecrationem retineat?

Plus requiritur ut aliquid primò consecretur, quàm ut Consecrationem retineat.

Etenim ut res primò consecretur, oportet illam demonstrari per ly *Hoc*, vel *Hic*; adeoque debet esse præsens præsentiâ sensibili: ut autem Consecrationem retineat, sufficit quòd species maneant incorruptæ, id est, nisi Christum continerent, existeret sub illis substantia panis, aut vini; præsentes sint, sive absentes, nihil refert; demonstrari possint, nec ne, impertinens est, sentiantur, vel non sentiantur, perinde est; dummodò sint per se sensibiles, id est, per propriam speciem sentirentur, si omnes conditiones tam intrinsecæ, quàm extrinsecæ adessent.

Et verò hæc sensibilitas, ut mox ostendimus, competit particulæ separatæ, in toto consecratæ; & ideo retinet Consecrationem: præsentia autem sensibilis non convenit, & ideo invalidè primò consecratur.

185. Unde etiam in hac particula separata verificatur generalis doctrina Concilii Tridentini

Trident. sess. 13. cap. 3. *Si quis negaverit, in venerabili Sacramento Eucharistiæ sub unaquaque specie, & sub singulis cuiusque speciei partibus; separatione factâ, totum Christum contineri; anathema sit.* A qua utique doctrina sine solido fundamento non est facienda exceptio.

Sanè fundamentum Majoris facilè evertitur, ex jam dictis. Tenet hic Auctor 4. dist. 11. q. 3. dabilem esse unam partem, ita parvam in toto, sub qua est Corpus Christi, ita quòd si illa esset separata à toto, desineret Corpus Christi esse sub illa. Probat; quia Sacramentum est invisibilis gratiæ forma visibilis, hoc est, signum sensibile, quale non est ista parva materia. Major.

Contrarium probavimus; nec video quid ampliùs efficaciter possit opponi. Memento semper, aliud esse rem sensibilem, aliud rem sensibiliter præsentem.

Aliud est res sensibilis, aliud res sensibiliter præsens.

Sed dicet aliquis: non quælibet minima aqua est materia Baptismi; ergo non quælibet minima pars panis, materia Eucharistiæ. 186. Objectio.

Resp. Negando Consequentiam. Ratio disparitatis est; quia materia proxima Baptismi est ablutio; ad quam non sufficit quælibet minima pars aquæ, prout diximus disp. 2. sect. 1. conclus. 4. Porrò Eucharistia consistit in re permanente, sive in continentia Corporis Christi: ubi autem potest contineri substantia panis, ibi etiam potest contineri Corpus Christi, nisi alia sit voluntas Christi, de qua nobis hactenus non constat. Solvitur.

Ad ablutionem non sufficit quælibet minima pars aquæ.

Obstrepit rursum Alius; illa particula non est cibus. Resp. per accidens non est cibus; erit autem, & poterit comedi, quando concomitabuntur aliæ partes, vel consecratæ, vel non consecratæ. Sic gutta vini consecrata, quamvis sit tam tenuis, ut sola nequeat bibi; si tamen cum vino ablutionis sumatur, habebit suum effectum.

Minima pars panis, aut vini habet ratione cibi, vel potûs, per se loquendo.

Sic etiam in naturalibus guttula aliqua quintæ essentiæ, tametsi per se sumi non possit, tamen alteri potui immixta, operatur suum effectum. Satis ergo est, quòd illæ minimæ species panis, sive vini, alteri cibo, vel potui admixtæ, possint comedi, aut bibi.

Unde bene dixit Divus Bonav. suprà: *Quantacumque sit parva quantitas, sine indecentia potest venire ad usum, ideo quantitas parva non impedit, quia quantumcumque modicum potest venire in usum*, si non seorsim, saltem mixtum alteri quantitati majori. D. Bonav.

Petes, quid si Deus supernaturaliter elevet oculum consecrantis, ad illam particulam minimam videndam; numquid saltem tunc poterit primò illam consecrare? Novit ille, qui elevabit oculum; mihi res incerta est. Probabile est (inquit Suarez suprà sect. 8. in fine) non posse; quia illa materia per se est insensibilis. In contrarium verò est, quia hìc & nunc jam sentitur, & potest tunc signo sensibili designari; nihil ergo deest ad veritatem Sacramenti. 187.

Disputant etiam hìc aliqui, an particula minor minimâ (si detur) validè consecretur. Negat Lugo suprà disp. 4. sect. 6. n. 91. affirmat Dicastillo suprà n. 243. Ego nolim tempus & chartam consumere istis inutilibus, imò confictis

An particula minor minima validè consecretur? Negat Lugo; affirmat Dicast.

fictis casibus. Videantur prædicti Auctores, & electio maneat libera. Ad graviores quæstiones vocat nos doctrinæ series, ad formam utique hujus Sanctissimi Sacramenti.

SECTIO TERTIA.

De forma Eucharistiæ.

1. NOn ago hîc de forma intrinseca componente Eucharistiam, ut est Sacramentum permanens; sed de forma extrinseca efficiente, id est, de forma Consecrationis Eucharistiæ, ut eam appellat Doctor Subtilis 4. dist. 8. q. 2. quæ talis est: *Utrùm illa sit forma præcisa Consecrationis Eucharistiæ, quæ ponitur in Canone Missæ?* Respondet autem n. 3. *Hic*, inquit, *tria videnda sunt. Primò, si Eucharistiæ est aliqua una forma: Secundo, quæ: Tertiò, quid signat.* Et incipiens à primo: *Patet*, inquit, *ex solutione quæst. præcedentis; quia nulla verba sunt forma Eucharistiæ, nec de essentia eius: sed verba aliqua sunt forma Consecrationis Eucharistiæ.* Scotus.

Et sic intelligendo, dico cùm Doctore nostro: *Quòd sicut istud Sacramentum est unum unitate integritatis, non indivisibilitatis, quia in se includit duo signa partialia, quæ primò signant duo propria signata, & proxima, scilicet Corpus & Sanguinem, & remota, scilicet cibationem, & potum spiritualem: ita etiam est una Consecratio unitate integritatis, & tamen duæ Consecrationes partiales: sicut enim aliqua res est una, sic est una eius inceptio; & sicut plures, sic plures eius inceptiones, & sicut Consecratio est plures*, una Corporis, altera Sanguinis, *sic eius inceptio est plures. Est ergo Consecratio plures partiales Consecrationes, tamen una unitate integritatis: sed tamen continens in se plures formas partiales.*

Forma Consecrationis est una unitate integritatis, non indivisibilitatis.

Dubitas de distinctione formarum illarum partialium? *Patet*, inquit Scotus, *quia una est efficax sine alia, quod manifestum est: alioquin enim fideles Corpus adorantes ante Consecrationem Sanguinis, essent idololatræ, quod falsum est.*

una enim est efficax sine altera.

Hæc certa de primo puncto. Incipiamus secundum, pro quo erit

CONCLUSIO I.

Forma Consecrationis Corporis essentialiter consistit in his solis verbis: *Hoc est Corpus meum.*

2. SAlvatorem consecrasse verbis, iisdemque, quibus hodie consecrat Ecclesia, satis expressè docet Concilium Florent. in decreto Eugenii IV. ubi assignans formam Sacramenti Eucharistiæ, sic inquit: *Forma huius Sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc conficitur* (alii legunt *conficit*, nonnulli, & magìs ad propositum, *confecit*) *Sacramentum.* ut et Florentino,

Salvator noster iisdem consecravit verbis, quibus hodie consecrat Ecclesia.

Non gravabor addere clarissima verba Tridentini sess. 13. cap. 1. *Maiores nostri omnes, quotquot in vera Christi Ecclesia fuerunt, qui de Sanctissimo hoc Sacramento disseruerunt, apertissimè professi sunt hoc tam admirabile Sacramentum in ultima cœna Redemptorem nostrum instituisse, cùm post panis viniq; benedictionem, se suum ipsius Corpus illis præbere, ac suum Sanguinem disertis ac perspicuis verbis testatus est.* Tridentino.

Certè non aliis, quàm quibus Ecclesia Catholica à sui exordio usque ad præsentem diem ubique usa fuit in Consecratione hujus Augustissimi Sacramenti. Unde continuò subjungit Concilium: *Quæ verba à Sanctis Euangelistis commemorata, & à Divo Paulo postea repetita* &c.

Lege Euangelium Sancti Matthæi, & cap. 26. v. 26. scriptum reperies: *Hoc est Corpus meum.* Et v. 28. *Hic est enim Sanguis meus.* Eadem leguntur Marci 14. v. 23. & 24. Consonat Divus Lucas cap. 22. sui Euangelii v. 19. ibi: *Hoc est Corpus meum.* Et v. 20. ibi: *Hic est calix* (continens nominans pro contento) *novum Testamentum in Sanguine meo.* & Euangelistis manifestum fit. *Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22.*

Quæris ubi Apostolus repetat ista verba? Resp. 1. Cor. 11. v. 24. *Accipite & comedite: Hoc est Corpus meum.* Et v. 25. *Hic calix novum Testamentum est in meo Sanguine.* Nullus ergo relictus est ambigendi locus. 1. Cor. 11.

Unde benè Doctor Subtilis suprà n. 11. *Aut Christus confecit sine verbis, quod non est probabile; aut cum verbis: tunc, aut cum istis, aut cum aliis: non cum aliis à prædictis, quia non est probabile, quod aliâ formâ utatur Auctor, & ministri, quibus committit formam.* Scotus.

Accedat testimonium Innocentii III. in cap. Cùm Martha de Celeb. Miss. in principio. *Quæsivisti*, inquit, *quis forma verborum, quam ipse Christus expressit, cùm in Corpus, & Sanguinem suum panem transubstantiavit, & vinum, illud in Canone Missæ, quo Ecclesia utitur generaliter, adiecerit, quod nullus Euangelistarum legitur expressisse.* Accedit testimonium Innoc. III. in cap. Cùm Marthæ de Celeb. Missar.

Ex Patribus produco Tertullianum libro 4. contra Marc. cap. 40. ibi: *Acceptum panem, & distributum Discipulis suis, Corpus suum illum fecit*, Hoc est Corpus meum, *dicendo.* Tertulliani,

Nec minùs clara sunt verba Divi Damasceni lib. 4 de Fide cap. 15. *Sicut Deus dicendo*, Fiat lux, *fecit lucem; ita dicendo*, Hoc est Corpus meum, Hic est Sanguis meus, *perfecit Sacramentum: & quoniam dixit*, Hoc facite, *omnipotente* & D. Damasceni.

eius

eius præcepto, donec ipse veniat, hoc perficitur.

3. Sanè si Christus esset viator, & jam proferret illa verba, indubiè consecraret; ergo & in ultima cœna illis consecravit. Quidni? Etenim Concilium Tridentinum suprà, non ex vi benedictionis, vel gratiarum actionis; sed ex vi verborum à Christo prolatorum, colligit realem præsentiam Corporis & Sanguinis ejus, sub speciebus panis, & vini.

Frustra Christus aliis verbis, vel occultâ, & extraordinariâ potestate usus fuisset. Frustra ergo Christus aliis verbis, vel occultâ, & extraordinariâ potestate fuisset usus. Quamquam hoc ultimum existimet probabile Innocentius III. lib 4. de Myst. Missæ cap. 6. in fine. *Sanè*, inquit, *dici potest quòd Christus virtute divinâ confecit: & postea formam expressit, sub qua posteri benedicerent.* Innoc. III.

Equidem non negamus, quin Consecratio etiam possit vocari benedictio: sic quippe nominat eam Apostolus 1. Cor. 10. v. 16. dicens: 1. Cor. 10. *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Christi est?* Et Auctor Sermonis de Cœna Domini: *Panis iste substantialis, & calix benedictione solemni consecratus, ad totius hominis vitam, salutemq́, proficit.* Sed an ideo benedictio, quæ præcessit verba Christi, Consecratio? Minimè.

4 Solvuntur objectiones. Dices; illa benedictio fuit efficax. Resp. ast non pro eodem tempore; sed quando verba prolata fuerunt. Ita benedictio panum in deserto fuit efficax, & tamen non eodem momento multiplicati.

Contrà; Christus illa verba: *Hic est Sanguis meus*, dixit, postquam Apostoli biberant, Marci 14. v. 23 *Biberunt ex illo omnes.* Sequitur v. 24. Mar. 14. *Et ait illis: Hic est Sanguis meus.*

Resp. per anticipationem præmisit illa verba, *Biberunt* &c. quemadmodum Sanctus Lucas bis commemoravit de calice, priùs antequam panem daret, deinde posteaquam panem dedit; quod sic interpretatur Divus Augustinus lib. 3. S. August. de Cons. Euang. cap. 1. circa initium: *Illud quod superiùs dixit, praeoccupavit ut solet, illud verò quod ordine suo posuit, non commemoraverat superiùs. Vtrumque autem coniunctum hanc sententiam facit, quæ & illorum* (Matthæi & Marci) *est.*

5. His suppositis de modo, quo Christus consecravit, dubitant nonnulli de veritate Conclusionis, propter verba præcedentia: *Qui pridie quàm pateretur accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas, & elevatis oculis in cælum ad te Deum Patrem suum omnipotentem, tibi gratias agens benedixit, fregit, deditq́, Discipulis suis, dicens: Accipite & manducate ex hoc omnes,* quæ videntur essentialia, aut certè necessaria necessitate Sacramenti.

Certum est apud Catholicos verba in Conclusione assignata esse essentialia: Porrò ut exordiamur ab illo, quod certum est; verba in Conclusione assignata esse essentialia, nemo Catholicorum ambigit, & abundanter ostenditur ex consensu Euangelistarum, atque perpetuo usu utriusque Ecclesiæ; cùm hactenus nullus, sive Græcus, sive Latinus, sine illis attentaverit consecrare.

Quæ proinde præscribuntur Armenis ab Eugenio IV. in suo decreto ibi: *Octavò tradidimus, quod in Consecratione Corporis Christi hâc uteretur formâ Ecclesia Romana:* Hoc est enim Corpus meum. *Sanguinis verò: Hic est enim calix Sanguinis mei, novi, & æterni Testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* & ideo præscripta Armenis ab Eugenio IV. in Concil. Florent.

Venio ad ea verba, quæ sunt dubia. Scotus suprà n. 4. in principio: *Verba*, inquit, *Consecrationis Corporis sunt quatuor, scilicet illud pronomen,* Hoc, *& verbum,* Est, *& in apposito,* Corpus meum. *Coniunctio,* Enim, *non est de essentia formæ: sed secundùm unum Doctorem ponitur ad designandum ordinem Consecrationis Sacramenti ad usum Sacramenti, quod patet ex verbis,* Accipite hoc est enim *&c. quasi diceret, quia talis est Consecratio, ideo utimini consecrato. Sed alia ratio potest assignari, scilicet quod* Enim *ponitur ad continuandum, ne illa verba, quæ sunt de forma, proferantur sine præcedentibus.* Hæc Doctor Subtilis, & omnes discipuli ejus, totaque Ecclesia Latina cum ipso. 6. De quibusdam aliis dubitatur. Scotus.

Dico; *Ecclesia Latina*; nam Græci putant essentialia illa verba: *Quod pro vobis datur*, quæ Lucas suprà adjungit Consecrationi Corporis. Attamen cùm alii Euangelistæ eorum non meminerint, & ab Ecclesia Romana, quę sola est magistra veritatis, omittantur (quamvis fortè non incongruè possent addi, sicuti hæc adduntur Consecrationi Sanguinis: *Qui pro vobis & pro multis* &c.) profectò error in fide est dicere, absque illis Consecrationem non valere: sicuti hæreticum est dicere, Ecclesiam posse deficere in iis, quæ sunt necessaria ad salutem, contra promissionem Christi Matth. 16. v. 18. *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam.* Certè jam dudum prævaluerunt, si in Ecclesia Romana non consecratur Corpus Christi, & ex consequenti non sumitur sub speciebus panis. Asserunt Græci hæc verba: *Quod pro vobis datur*, esse essentialia; sed est error in fide, dicere, sine illis consecrationem non valere. Matth. 16.

Hoc itaque errore exploso, *Hic est dubium*, ait Scotus suprà, *utrùm prætermissis verbis præcedentibus, per ista sola quatuor verba conficeret Sacerdos.* Et primò quidem proponit sententiam affirmantem cum sua probatione, inquiens: *Dicitur quòd sic, quia ista sunt præcisa forma: alia sunt propter reverentiam, vel propter orationem præmittenda.* 7. Dubitatur à Scoto de verbis antecedentibus, an sine illis valeat Consecratio. Proponit sententiam affirmantem cum sua probatione.

Continuò autem subjungit rationem in oppositum dicens: *Sed contra istud arguitur, quia verba sacramentalia ex vi verborum debent significare illud, quod efficitur ex vi Sacramenti: sed ex vi Consecrationis huius efficitur ibi esse verum Corpus Christi: ergo verba sufficientia ex vi propria debent significare illud ibi contineri.* Subjungit rationem in oppositum:

Subsumit Doctor: *Sed hæc verba:* Hoc est Corpus meum, *prolata sine præcedentibus, hoc non significant absolutè; quia ly* Meum, *significat referri ad personam ipsius loquentis: quia licèt minister* (occurrit responsioni quorumdam) *possit intendere, ut loquatur in persona Christi, non tamen propter hoc, significatum illorum verborum*

esset, quòd ly Meum, *demonstraret Corpus Christi, sed corpus loquentis.*

Probat à simili: *Sicut si ego inciperem loqui in persona Christi, dicendo sic,* Mea doctrina est ista, *sed intenderem loqui in persona Christi: tamen ex vi verborum non habetur, quòd ista doctrina sit Christi, sed illius, qui loquitur; sicut Angelus quando loquebatur in persona Dei,* Ego sum Deus Abraham, *& per consequens, non esset propositio falsa secundùm sensum, pro quo fieret: tamen non erat significatum propriè huius orationis, quod ly* Ego, *supponeret pro persona Dei.*

8. **quam opinionem confirmat auctoritate D. Ambrosii,**

Confirmat Scotus hanc opinionem auctoritate Divi Ambrosii lib. 4. de Sacramentis (& refertur de Consecratione dist. 2. cap. 55.) ubi postquam cap. 4. dixisset: *Ergo Christi sermo hoc conficit Sacramentum*, convertendo utique panem in Corpus Christi, & vinum in Sanguinem, cap. 5. sic incipit loqui: *Vis scire, quia verbis cælestibus consecratur? Accipe quæ sunt verba; dicit Sacerdos:* Fac nobis hanc oblationem adscriptam, rationabilem *&c.* Accipite, & edite ex hoc omnes: Hoc est enim Corpus meum, quod pro vobis datur. Similiter etiam calicẽ *&c.* Accipite, & bibite ex eo omnes. Hic est enim Sanguis meus. *Vide, omnia illa verba Euangelista sunt usque ad* Accipite *sive Corpus, sive Sanguinem. Inde verba sunt Christi,* quibus conficitur hoc Sacramentum.

Unde post pauca subdit: *Antequam ergo consecretur, panis est: ubi autem verba Christi accesserint, Corpus est Christi.* Et ostendens, quæ sint ista verba: *Denique,* inquit, *audi dicentem: Accipite & edite ex eo omnes: Hoc est Corpus meum.*

qui videtur conjungere verba præcedentia tamquàm verba Consecrationis,

Ubi ipse videtur (ait Doctor Subtilis suprà n. 5.) *coniungere illa verba præcedentia, scilicet.* Accipite, *tamquam verba Consecrationis. Sed hoc non est intelligendum, tamquam sint essentialiter pertinentia ad necessitatem Consecrationis; sed tamquam necessariò præmittenda: & non solùm illa* (Accipite &c.) *sed alia plura præcedentia in Canone* (Qui pridie &c.) *ex quibus ex vi sermonis haberi potest, quòd illa,* Hoc est Corpus meum, *dicuntur in persona Christi.*

Unde non sine causa Ecclesia ita connexuit totum Canonem Missæ, quòd ab illo loco, Communicantes, *usque ad illum locum post consecrationem,* Supplices te rogamus omnipotens Deus, *non est aliqua oratio, quæ non necessariò connectatur cum præcedente, vel per coniunctionem copulativam, sicut;* Hanc ergo oblationem, *& huiusmodi, vel per pronomen infinitum, ut:* Quam oblationem tu Deus, *&:* Qui pridie quàm pateretur, *& post Consecrationem:* Suprà quæ propitio, *vel per relationem, ut ibi: Simili modo.*

9. **Propositis rationibus dubitandi, nihil resolvit Scotus;**

Sic Doctor noster proponit rationes dubitandi, nihil tamen resolvens, sed concludens his verbis: *De isto articulo dicetur in generali simul cum dubiis, quid fuerit observandum.* Et quid illud?

Postquam Scotus disputavit in eadem quæstione de verbis subsequentibus formam Sanguinis: *Novi & æterni Testamenti* &c. & allegavit rationes dubitandi de eorum necessitate; quærit tandem n. 10. *Sed quid si ante omnia verba prolata contingeret mori Sacerdotem, numquid habendus esset Sanguis, tamquam verè consecratus?*

Respondet: *Dico hic, sicut in quodam casu superiùs præmisso, si quis Sacerdos inciperet sic loqui:* Hoc est Corpus meum, *non prædicens verba præmissa totaliter; quod in omnibus talibus non est adorandum, nisi sub conditione, si verè consecratum est.*

. Dubitat ergo Doctor de valore hujusmodi Consecrationis; non affirmat invaliditatem; adeoque superiùs locutus est argumentativè, non assertivè. Unde in Reportatis eâdem dist. & q. n. 3. *Aliqui dicunt, quòd sufficit ministro habere intentionem proferendi in persona alterius. Nescio tamen, si illud sufficit.* **loquens magis argumentativè, quàm assertivè:**

Et in fine quæstionis: *Ad aliud dico, quod concludit pro me, quia de veritate non stat ly* Meum *pro Corpore Christi, nisi rectè sequeretur ad præcedens: ideò fortè non sufficit intentio ministri, nisi cùm hæc verba sunt colligata cum præcedentibus:* Fregit & dixit *&c. Illud tamen non diffinio.* Neque ego diffinio aliam necessitatem istorum verborum, quàm præcepti.

Interim Scotum jure meritò dubitasse de necessitate Sacramenti probant rationes ab ipso suprà allegatæ. Quibus adde, verba non significare pro libitu proferentis, sed ex institutione: porrò ly *Meum*, est institutum ad significandum corpus loquentis, cùm sit possessivum, nisi aliud ex circumstantiis colligatur: & ideo, ut oratio aliqua fiat nomine Regis, debet per circumstantias determinari. 10. **meritò tamen dubitavit.** **Ly *Meum* est institutum ad significandum corpus loquentis.**

Certè videtur Ecclesia non ob alium finem præmittere verba illa: *Qui pridie* &c. quàm ad significandum, verba Consecrationis *Hoc est* &c. proferri in persona Christi: non enim sunt oratio; cùm illis nihil petatur; sed per illa laus Deo defertur, secundùm illud Divi Ambrosii suprà cap. 4. *Consecratio autem quibus verbis est, & cuius sermonibus? Domini IESV. Nam per reliqua omnia quæ dicuntur, laus Deo defertur, oratione petitur pro populo, pro Regibus, pro cæteris.* **S. Ambros.** **Per illa verba *Qui pridie* &c. narratur factum Christi:**

Laudatur ergo Deus cùm factum Christi narratur. Nec hoc solùm; sed insuper significatur, Sacerdotem non suo, sed Christi nomine, verba illa pronuntiare *Hoc est Corpus meum*; quæ, illâ narratione prætermissâ, non Corpus Christi, sed loquentis designant.

Contrà; ergo illa narratio est essentialis. Resp. ut id quo, transeat; est quippe id, quo exprimitur verba subsequentia proferri in persona Christi. Cæterùm non est essentialis ut id quod, id est, non est pars essentialis, sive, ut Scotus suprà n. 5. loquitur: Verba illa non sunt *essentialiter pertinentia ad necessitatem Consecrationis, sed tamquam necessariò præmittenda.* 11. **quæ narratio dici potest essentialis ut id quo,** **non ut id quod; Scotus.**

Profectò nisi Ecclesia dubitet cum Scoto de necessitate illorum verborum, miror valde in nullo penitus casu posse ea omitti; sed etiam expressè præscribi in rarissimo eventu, quo **ideoque non datur casus, in quo licitè omittatur.**

Sacerdos

Sacerdos moritur semiprolatâ formâ Sanguinis.

Rub. Miss. Rub. Generales Tit. de Defect. cap. 10. de Defectibus in ministerio n. 3. *Si*, inquiunt, *semiprolatâ formâ Corporis obiit Sacerdos, quia non est facta Consecratio, non est necesse, ut Missa per alium suppleatur. Si verò obierit semiprolatâ formâ Sanguinis, tunc alter prosequatur Missam, & super eumdem calicem repetat integram formam ab eo loco: Simili modo postquam cœnatum est.* Cujus non apparet alia ratio, nisi quia illa verba: *Simili modo* &c. requiruntur, ut verba subsequentia, *Hic est enim* &c. proferantur sacramentaliter.

Imò in tantisimo evé tu præscribitur!

Hinc testimonio earumdem Rubricarum, eodem titulo cap. 3. n. 5. ab illis verbis: *Qui pridie quàm pateretur*, incipit Consecratio. *Si id* (puta hostiam esse corruptam, aut non esse triticeam) *adverterit* (Celebrans) *post Consecrationem, etiam post illius hostiæ sumptionem, positâ aliâ, faciat oblationem ut suprà, & a Consecratione incipiat, scilicet ab illis verbis: Qui pridie quàm pateretur.* Ergo ex mente Ecclesiæ illa verba sunt initium Consecrationis; adeoque pars ejus, saltem integralis.

adeoque censet Ecclesia illa verba esse partem saltem integralem Consecrationis.

Eadem autem est ratio horum verborum: *Simili modo postquam cœnatum est. Repetat*, inquiunt Rubricæ suprà, *integram formam ab eo loco: Simili modo* &c. ergo integritas formæ postulat ista verba; adeò ut sine ipsis nemo hodie auderet consecrare, vel saltem in aliquibus circumstantiis. Quod planè sufficit ad prudenter dubitandum, núm fortè sine illis Consecratio valeat.

12. Verùm enimverò communis sententia affirmat valere; quam aliqui probant, sed inefficaciter, exemplo aliorum Sacramentorum, in quibus minister non præmittit necessariò aliqua verba, quibus declaret se loqui, ut ministrum Dei.

Communis equidem sententia affirmat valere Consecrationem sine illis;

Disparitas est nimis manifesta: nam in aliis Sacramentis, licèt minister loquatur ut minister Christi, & Dei; voces tamen, quibus loquitur, significant immediatè ipsum ministrum, ut in forma Baptismi: *Ego te baptizo*, ly *Ego*, non refertur ad Deum, vel Christum; sed ad ipsum baptizantem: quare eodem modo posset dicere: *Ego Ioannes te baptizo.* Et in Sacramento Pœnitentiæ: *Ego Petrus te absolvo*; quia reverà ipse est, qui absolvit, licèt auctoritate acceptâ à Deo. At verò in Consecratione Eucharistiæ (audite Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 2.) *Una eademq; est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, solâ offerendi ratione diversâ.*

quam quidam inefficaciter probant exemplo aliorum Sacramentorum. Triden.

Instituit quidem Christus, ut ibidem docet Tridentinum cap. 1. & can. 2. Apostolos Sacerdotes, ordinavitque ut ipsi, aliique Sacerdotes offerrent Corpus & Sanguinem suum; attamen non in persona propria; sed principalis offerentis, id est, ipsius Christi, ad quem indubiè referuntur verba Consecrationis, & non ad ipsum Sacerdotem loquentem; sic quippe apertissimè essent falsa: sed plura de hoc infrà.

13. Colligunt ergo alii sententiam communem, Primò, ex modo loquendi Conciliorum & Patrum, qui sæpè dicunt, hoc Sacramentum confici verbis Christi, & non aliis. Sufficiat Florentinum suprà ibi: *Forma huius Sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc conficitur Sacramentum.*

Meliùs probatur ex modo loquendi Conciliorum & Patrum. Florent.

Et Divus Ambrosius suprà cap 4. ibi: *Per reliqua laus Deo defertur* &c. *Ubi venitur, ut conficiatur venerabile Sacramentum, iam non suis sermonibus Sacerdos, sed utitur sermonibus Christi; ergo sermo Christi hoc conficit Sacramentũ.* Conficit planè, de quo hactenus nemo dubitavit, neque Scotus. S. Ambros.

Ergo Ambrosius, dices cum Lugone disp. 11. sect. 3. n. 40. quem pro se afferebat Scotus, clarius est contra ipsum, ut bene retorquet Vasquez in præsenti disp. 198. n. 5. Constat siquidem apud omnes illa verba, *Qui pridie* &c. non esse verba Christi, sed Euangelistæ. Lugo.

Constat omnino; sed numquid etiam constat Vasquesium & Lugonem malè Scotum legisse, aut si bene legerint, malè intellexisse? Citant namque Doctorem pro particulari illa sententia, quam oppugnant, cùm tamen jam anteà ex ipsissimis illius verbis, luce meridianâ clarioribus, quasi digito demonstraverim, Scotum numquam circa præsentem controversiam quidquam definivisse, sed solum dubitasse, & rationes dubitandi proposuisse.

Malè citant Vasquez & Lugo Scotum pro oppos. ita sententia, cùm circa præsentem controversiam nihil definiverit.

Deinde dubium Scoti non erat; Utrùm omnia illa verba: *Qui pridie quàm pateretur* &c. essent necessaria ad conficiendum Sacramentum: sed, *Utrùm prætermissis verbis præcedentibus* (quæcumque illa sint) *per ista sola quatuor verba* (Hoc est Corpus meum) *conficeret Sacerdos.* Partem autem negativam confirmat per Ambrosium suprà, quia *Ipse*, inquit, *videtur coniungere illa verba præcedentia, scilicet*, Accipite, *tamquam verba Consecrationis.* 14.

Partem quidem negativam confirmavit per Ambrosium suprà;

Quid vobis videtur de Scoto? An hæc argumentatio explodenda: Divus Ambrosius dicit verbis Christi confici hoc Sacramentum: Divus Ambrosius inter verba Christi recitat *Accipite, & comedite*: ergo per ista sola quatuor verba: *Hoc est Corpus meum* non conficitur Sacramentum?

sed hæc confirmatio non est explodenda,

Potiùs explodenda retorsio Vasquesii, sequentis tenoris: Cùm igitur dicat Ambrosius verbis Christi solis fieri Consecrationem, & hæc dicat incipere ab illis, *Accipite & bibite*, planè sentit, cætera nihil operari, ac proinde ad Consecrationem necessaria non esse: tantùm abest, ut Scotus, ex illo loco probet id, quod contendit, nempe verba etiam præcedentia necessaria esse ad consecrandũ.

Ecce benigne Lector, quàm ultrò ab Adversariis conceditur Scoto, quod intendit, & falsò illi attribuitur, quod numquam cogitavit. Fateor Doctorẽ ibidem post verba citata, paucis interjectis, hæc subjungere: *Et non solùm illa* (Accipite & comedite) *sed alia plura præcedentia in Canone* &c. Sed ubi, quæso, hoc probat Scotus auctoritate Divi Ambrosi? Nullibi certè. Quærat Vasquez, quærat Card. & cùm invenerint, renũtient

 mihi,

nec in suum Auctorem retorquenda. mihi, ut sciam eos non falsò, sed verè; non malè, sed bene confirmationem Scoti ex Divo Ambrosio in suum Auctorem retorsisse.

15. Interea & nobis, & ipsis respondendum est pro communi sententia ad verba ex Divo Ambrosio jam citata. Quibus similia habet Divus Augustinus (vel, ut alii, Paschasius) & referuntur de Consec. dist. 2. cap. 72. in fine: *Vnde & Sacerdos dicit priùs Euangelistarum verba assumens.* Qui pridie quàm pateretur &c. *Porrò deinceps sunt verba Dei potestate, & omni efficientiâ plena.* Accipite & manducate; Hoc est Corpus meum. *In hoc ergo creatur illud Corpus.* Quid clariùs dici poterat? *Omni*, inquit, *efficientiâ plena.*

Paschasius.

Utique: ast non omnia verba, sed illa tantummodò, quæ significant effectum sacramentalem. Et quæ ista? *Hoc est Corpus meum: Hic est Sanguis meus.* Siquidem effectus hujus Sacramenti est Corpus, & Sanguis Christi sub speciebus panis, & vini.

Et verò ita necessariò intelligendum esse Divum Ambrosium, patet; quia inter Christi verba etiam ponit sequentia: *Quod pro vobis datur.* Similiter ly *Enim*, quæ jam suprà probavimus, non esse sacramentalia.

Sufficit quòd verba Christi pro majori parte sint efficacia. Sufficit ergo, quòd verba Christi pro majori & principaliori parte sint efficacia. Sic dicitur Missa Sacrificium, & Sacerdos in Missa offerre Sacrificium, licèt non omnia verba, quæ in Missa recitantur, ad illud concurrant, sed sola Consecratio.

16. Argumentum Lugonis. Luc. 22. Mirùm sanè si essentialia sint: *Accipite & manducate*, & tamen ab Euangelista Luca non commemorata: nam solùm dixit cap. 22. v. 19. *Et accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis dicens: Hoc est Corpus meum.* Non est autem credibile, Euangelistam in re tanti momenti omisisse verba aliqua essentialiter requisita ad valorem formæ Consecrationis. Ita Card. suprà num. 48.

Respondetur primò. Innoc. III. Sed facilè quis responderet, Primò cum Innocentio III. cap. *Cùm Martha* de Celeb. Miss. *Ipsi Euangelista mutuò inter se supplevisse leguntur, quæ ab eorum aliquo, vel aliquibus sunt omissa.* Unde cùm illa verba apud Matthæum & Marcum essent expressa, omisit illa Sanctus Lucas, & addidit, quòd alii duo omiserant: *Quod pro vobis datur.* Hinc etiam Joannes nullius verbi consecratorii meminit, puta, quia à cæteris Euangelistis omnia sufficienter posita.

Respondetur secundò. Secundò dici posset cum Scoto; hæc verba non pertinere essentialiter ad necessitatem Consecrationis, quamvìs necessariò sint præmittenda, sicuti & plura alia; intellige, *Qui pridie* &c. *Simili modo* &c. Quæ ideo fortassis à Sanctis Patribus, Ambrosio suprà, & aliis non annumerantur verbis Consecrationis, quia in veritate per illa non consecramus; quamvìs prærequirantur ad Consecrationem, quæ fit solis verbis, & sermonibus Domini JESU.

Quapropter, quamquam illa verba reductivè spectent ad formam, non sunt tamen ipsa forma, aut pars essentialis ejus. Verba præcedentia spectant reductivè ad formam, non tamen unquam pars essentialis.

Et si objicias cum Lugone suprà n. 41. quia concurrunt ut significantia, vel saltem consignificantia præsentiam Corporis Christi, cùm sine illis hæc præsentia non sufficienter significaretur. Ergo sicuti ly *Ioannes* in forma Pœnitentiæ; *Ego Ioannes te absolvo*, licèt non sit necessarium, de facto tamen pertinet ad formam, & integrat illam; quia clariùs explicat significatum vocis *Absolvo*: pari ratione illa verba: *Qui pridie* &c. cùm clariùs explicent significatum illius pronominis, *Meum*, & propter hoc necessariò requirantur, fatendum erit illa requiri, ut partes formæ. 17. Objectio Lugonis.

Resp. si Card. per partem formæ solùm intelligat partem integralem, me haud difficulter totum concessurum, exceptâ similitudine. Certè, ut suprà dixi, Rub. Generales Tit. de Defectibus cap. 10. n. 3. illa verba: *Simili modo*, distinctè appellant partem integralem ibi: *Repetat integram formam ab eo loco; Simili modo postquam cœnatum est.* Respondetur. Verba præcedentia vocantur in Rubricis Missæ pars integralis.

Porrò si intelligat partem essentialem. Resp. Neg. Consequentiam; quia hoc solùm spectat ad substantiam sive essentiam formæ, quod requiritur ut sensus formæ intrinsecè sit perfectus & completus; jam autem hæc verba solùm requiruntur, ut exprimatur persona, à qua actio consecratoria procedit.

Apertiùs dico, illa verba non esse propriè essentialia, quia per illa nullo modo significatur effectus sacramentalis, qui est Corpus & Sanguis Christi sub speciebus panis & vini; sed tantùm deserviunt, ut verba essentialia hunc effectum significent; non quasi absolutè non significarent, sed quia æquivoca sunt, possuntque significare corpus loquentis, & Christi. Quemadmodum ergo in nostra doctrina, ipsa institutio vocum non est pars essentialis formæ, quæ tamen prærequiritur; ita nec illa verba præcedentia. & deserviunt, ut verba essentialia effectum sacramentalem significent.

Ad simile Respondeo dissimilitudinem esse, quòd ly *Ioannes*, & similia verba, quæ possent interponi verbis consuetis formæ hujus, vel alterius Sacramenti, implicitè contineantur in verbis essentialibus; & ideo, quando exprimuntur ante positionem effectûs, censentur essentialia, id est, concurrere ad effectum. Quis porrò nesciat verba præcedentia, de quibus in præsenti controvertitur, planè esse distincta, & nullatenus contineri in verbis essentialibus? 18. Responsio ad simile Lugonis.

Alioquin, cùm verba illa de facto semper Consecrationi adjungantur, & concurrant ad reddendum clariorem sensum verborum sequentium, quàm si non præcessissent: quomodo non sequitur ex simili Card. etsi non forent necessaria, nihilominus de facto pertinere ad formam, & integrare illam? Verba præcedentia concurrunt ad reddendum clariorem sensum verborum sequentium.

Respondet Lugo suprà n. 45. quia illa sola verba Lugo.

verba possunt constituere formam Sacramenti, quæ à Christo instituta sunt, id est, quæ dicuntur in persona Christi, juxta ritum ab eo præscriptum & usurpatum: verba verò præcedentia non dicuntur in persona Christi, sed historicè: illa ergo licèt deserviant extrinsecè, ut percipiatur faciliùs sensus verborum sequentium, non tamen component intrinsecè formam.

Sicut si Sacerdos ante absolutionem dicat pœnitenti: *Attende, nunc auctoritate Christi absolvam te*; hæc quidem verba conducunt ad meliùs percipiendum sensum verborum sequentium, solùm tamen extrinsecè, neque componunt intrinsecè formam ipsam; quia Christus non instituit pro forma illius Sacramenti quæcumque verba, quæ clariorem reddunt significationem absolutionis; sed illa solùm, quibus in actu exercito impenditur absolutio.

Optima responsio; hoc enim est quod toties diximus, illa verba præcedentia, tametsi minimè sint essentialia, quia in actu exercito non significant Corpus & Sanguinem Christi; necessariò tamen prærequiri, ut verba sequentia proferantur in persona Christi, adeoque significent Corpus & Sanguinem ejus.

& necessariò prærequiruntur, ut verba sequentia proferantur in persona Christi.

19. Sed contrà cum Card. suprà: ergo sine illis forma nondum completè significat: ergo complent formam in ratione significantis; ergo debent esse aliquid intrinsecum formæ in ratione formæ.

Complent formam solùm extrinsecè, & ideo non sunt essentialia.

Resp. Neg. ultimam Consequentiam, vel distinguo primùm, & secundum Consequens: sine illis forma non significat completè intrinsecè, nego; extrinsecè, concedo. Porrò illa sola verba sunt essentialia, quæ complent significationem intrinsecè, id est, quæ in actu exercito significant effectum sacramentalem, non autem omnia illa, quæ solùm extrinsecè requiruntur, ut alia intrinsecè significent.

Communis sententia approbatur,

Numquid ergo recedendum à communi sententia? Nequaquam; sed respondendum ad fundamentum singularis illius opinionis (de cujus veritate meritò Scotus dubitavit, & quam immeritò Vasquez vocat improbabilem) dicendum, inquam, licèt sine illis verbis præcedentibus forma essentialis in sensu grammaticali, & speculativo verborum significet corpus loquentis; attamen ex vi practica & sacramentali, importare Corpus Christi: quia videlicet verba sunt æquivoca, quæ ex intentione proferentis hîc & nunc in actu exercito determinantur ad hunc, vel illum sensum; sicuti si Confessarius diceret alicui: *Ego te absolvo*; quamvis audientes putarent ipsum loqui de debito aliquo materiali, si tamen haberet intentionem absolvendi à peccatis, verè absolveret.

& explicatur,

20. Profectò ut in Tragœdia ille, qui repræsentat Regem, intelligatur loqui in persona Regis, non est opus, quòd priùs dicat: *Ego loquar in persona Regis*, vel, *Rex ita dixit*; sed sufficit, quòd absolutè loquatur in actu exercito verba Regis.

Quantò magis, qui viderent Sacerdotem in Altari indutum vestibus sacris, &, reliquo apparatu ad celebrandum proposito, audirent pronuntiantem hæc verba: *Hoc est Corpus meum* super hostiam, statim perciperent ipsum non loqui in persona propria, vel de proprio corpore, sed in persona Christi de Corpore Christi?

dicendo illa verba: Hoc est Corpus meum,

Imò sola circumstantia Sacerdotii videtur sufficere, ut Sacerdos pro suo libitu loquatur in persona Christi, etsi nil dicat reflexè; idque potest ab aliis cogitari, aut, si dubitent, inquiri: sicut etiam pendet ab arbitrio loquentis sumere vocem æquivocam in hoc, vel illo sensu, saltem quando auditores dubitare possunt, in quo sensu accipiatur.

satis determinari ex circumstantia Sacerdotii, ut Sacerdos loquatur in persona Christi.

Et hinc Angelus loquens Moysi de medio rubi Exod. 3. absque alia præmonitione dicebat vers. 6. *Ego sum Deus Abraham* &c. quia facilè Moyses poterat suspicari, eum, qui loquebatur, vel ipsum Deum esse, vel Angelum in persona ipsius. Sic etiam Vice-Rex, vel Concilium Regium sine alio præloquio dicunt: *Nos N. Rex* &c. quia dignitas illa satìs significat vel significare debet audientibus, ipsos loqui, aut loqui posse in persona Regis.

Exod. 3.

Accedit, prædicta verba: *Qui pridie* &c. *Simili modo* &c. tantùm esse instituta ab Ecclesia, idque dudum post tempora Apostolorum: ergo non possunt censeri absolutè necessaria, cùm Ecclesia non potuerit facere necessarium ad valorem Sacramenti, quod tale non erat ex institutione Christi. 21.

Illa verba: Qui pridie &c. instituta sunt ab Ecclesia.

Dices; Christus protulit illa verba de proprio Corpore & Sanguine, & mandavit Apostolis ut idem facerent; ergo reliquit Ecclesiæ potestatem addendi talia verba, quæ hoc sufficienter significarent.

Objectio.

Resp. solam intentionem ministri posse determinare verba essentialia ad illum sensum, quamvis fortè minùs proprium, & ideo minùs obvium audientibus, qui ignorarent proferentem esse Sacerdotem.

Solvitur.

Rogas, ad quid ergo Ecclesia præcipiat illa verba? Resp. ad expressiorem commemorationem facti Christi.

Ecclesia præcepit illa verba ad expressiorem commemorationem facti Christi.

Ast, nonne etiam clariùs significant Sacerdotem loqui in persona Christi, sive enuntiativè? Respondet Cardinalis suprà n. 47. secutus Regium ad quæstionem 78. n. 24. potiùs impedire, quàm juvare ad hoc: videntur enim indicare, Sacerdotem recitativè proferre totam illam historiam, quam in verbis præcedentibus in persona sua incepit recitare & narrare. Unde eodem modo in Epistola Pauli recitantur omnia illa verba, & tamen non proferuntur in persona Christi. 22.

Lugo. Regius.

Resp. hoc provenire ex defectu solius intentionis; non autem quasi verba illa, *Hoc est Corpus meum*, ex conjunctione cum aliis minùs apta sint, ut proferantur in persona Christi: sic quippe Ecclesia ageret contra institutionem Christi, præci-

adeoque nō destruunt significationem formarum essentialium;

præcipiens ea, quæ destruunt significationem formarum essentialium, adeoque ipsas formas, quas Christus voluit esse maximè sensibiles, & clarissimè significativas suorum effectuum.

Patet in formis aliorum Sacramentorum, quæ sunt verba propriè dicta (exceptâ formâ Matrimonii) ad majorem perfectionem significationis sacramenralis: cùm enim per verba magìs distinctè possimus exprimere, quod mente concipimus: ideo, inquit Doctor Angelicus 3. parte q. 60. a. 6. in corpore. *Ad perfectionem significationis sacramentalis necesse fuit, ut significatio rerum sensibilium per aliqua verba determinaretur.*

D. Thom.

23. sed juvant, ut Sacerdos intelligatur loqui in persona Christi,

Sanè præcedentia verba: *Qui pridie* &c. non impedire, sed juvare, ut Sacerdos intelligatur loqui in persona Christi, ostendo ex confessione Adversariorum. Fatentur siquidem illis verbis explicari, Sacerdotem posteà loqui de Corpore Christi, non de suo. Negare etiam non possunt, quin ut Sacerdos loquatur in persona Christi, debeat loqui de Corpore Christi: ergo verba, quæ juvant, ut intelligatur loqui de Corpore Christi, etiam consequenter juvant, ut intelligatur loqui in persona Christi.

Quamquam enim sine illis verbis possit loqui in persona Christi, & de Corpore Christi; attamen seclusis omnibus aliis circumstantiis, audientes præcisè ista verba *Hoc est* &c. statim sine hæsitatione aliqua judicabunt ipsum loqui de proprio corpore, neque ulli incidet cogitatio de persona Christi; ubi tamen si audivissent verba præcedentia, festinè conciperent sermonem esse de Corpore Christi, & fortassis proferri in persona Christi.

Audientes enim illa statim concipiunt sermonem esse de Corpore Christi.

In simili; si Legatus aliquis ignotus est, ut homines sciant ipsum loqui tamquam Legatum, & verba ejus significent tamquam verba Regis, juvat plurimùm homines scire ejus qualitatem, ne alioquin accipiantur verba ejus tamquam hominis privati, & non ut verba Regis. Nec satis est scire ejus qualitatem, nisi etiam innotescat ipsum loqui in tali qualitate.

Ostenditur exemplo Legati,

Quid si ergo hisce verbis ordiatur: *Rex meus, cuius hîc Legatus adsto, hæc, & hæc dixit*, an ideo minùs apprehendetur loqui in persona Regis, quàm si simpliciter diceret ipsa nuda verba Regis? Certè multò magìs: jam enim cognoscerent auditores esse verba Regis, quæ aliàs possent esse cujusvis privati hominis: & ex se omnino indifferentia sunt ut in tali, vel tali significatione proferantur.

24. Hæc verba: *Accipite & manducate*,

Hinc, ut istò revertamur, unde paulisper digressi sumus, æstimo minus dubium posse esse de istis verbis: *Accipite, & manducate*, an requirantur ad valorem, quàm de illis: *Qui pridie* &c. Siquidem hæc posteriora adjuvant significationem sacramentalem, saltem extrinsecè: priora autem solùm continent præceptum circa usum Sacramenti, & absque illis verba essentialia habent perfectissimam significationem, etiam in propriissimo & magìs obvio sensu, proferunturque in persona Christi.

solùm continent præceptum circa usum Sacramenti;

Ex quo rectè infertur, nullo modo concurrere ad effectum hujus Sacramenti, quia videlicet nullatenus conducunt ad significandam vel consignificandam præsentiam Corporis Christi sub speciebus, sed habent planè diversam significationem.

adeoque nec concurrunt ad effectum hujus Sacramenti.

Solummodò obstare videtur particula *Enim*, quæ ponitur inter verba essentialia, & significat connexionem unius propositionis cum altera, vel ut Scotus suprà n. 4. *Ponitur ad continuandum ne illa verba, quæ sunt de forma, proferantur sine præcedentibus.* Ergo sine ipsis falsum erit dicere: *Hoc est enim Corpus meum.*

Non obstante particula Enim,

Scotus.

Sicut si quis diceret ex abrupto: *Quoniam ego petii librum*, esset illa propositio vel imperfecta, vel falsa; quia dat rationem præcedentis, cùm tamen nulla præcesserit, & significat continuationem unius cum altera, cùm tamen solùm sit unica.

Ad hæc facilis est responsio; quippe cum Scoto suprà communiter docent Theologi, ly *Enim*, non esse de essentia formæ, quamvìs ex præcepto Ecclesiæ inter verba essentialia recitetur. Et idcirco etiam illa verba: *Accipite & manducate*, ex eodem præcepto necessaria sunt, & quidem sub majori obligatione; tum quia designant usum Sacramenti, qui est finis ejus secundarius; tum quia illorum absentia causat aliquam falsitatem in verbis sequentibus.

25. quæ secundùm Theologos non est de essentia formæ,

sed ex præcepto adhibenda;

Siquidem hæc propositio: *Hoc est enim Corpus meum*; æquivalet his duabus: *Hoc est Corpus meum*: & *Hæc est ratio, quare debeatis accipere & manducare*. Quamvìs autem prima propositio, quæ sola est sacramentalis, affirmans præsentiam Corporis Christi sub speciebus, sit perfectissimè vera: altera tamen est falsa, quia significat propositionem præcessisse, cujus hæc est ratio; cùm tamen nulla præcesserit.

uti & illa verba: *Accipite & manducate.*

Porrò propositionem causalem posse esse falsam, etiam utraque simplici propositione existente verâ, patet in exemplo: *Petrus currit, quia Petrus est doctus*: quæ propositio causalis, si ita placeat eam vocare, vel potiùs argumentatio, falsa est; tametsi utraque propositio seorsim suam habeat perfectam significationem, & possit habere perfectam veritatem.

Propositio causalis potest esse falsa, tametsi utraque propositio simplex sit vera.

Quidni ergo etiam hæc propositio: *Hoc est enim Corpus meum* (sive appelles propriè hypotheticam, sive causalem, aut veriùs implicitam argumentationem) possit esse perfectissimè significativa, & vera quoad illam partem, quâ affirmat præsentiam Corporis Christi, id est, habere veritatem simplicem unius partis, licèt non habeat veritatem hypotheticam sive causalem?

26. Ly enim non ponitur ad significandā propositionem hypotheticam, sed ad continuandum sermonem;

Dixi, *Aut veriùs implicitam argumentationem*; quia non videtur poni ly *Enim* ad faciendam unam propositionem hypotheticam; sed ad continuandum sermonem, & ad reddendam rationem præcedentis dicti. Et in similibus non pendet veritas posterioris à priori, vel è contra, adeo-

adeoque una potest causare aliquem effectum, licèt altera non concurrat.

Sicut si aliquis oblitus consecrare panem, inciperet: *Simili modo* &c. adhuc validè consecraret Sanguinem. Item si Sacerdos diceret nullo alio præmisso: *Deinde ego te absolvo* &c. esset sine dubio valida absolutio, & tamen significatur aliquod præcedens, quod non fuit. Retinent ergo verba Consecrationis sine præcedentibus *Accipite* &c. sensum suum, quantùm sufficit ad effectum sacramentalem.

adeoque sine istis verbis Accipite &c habetur sensus verborum Cōsecrationis.

Profectò si quis dicat: *Ego enim, testis mihi sit Deus, volo ambulare*, perjurus probatur, si desit animus ambulandi. Et si testator scribat: *Volo enim quod servus meus maneat liber*, jam libertas acquisita est. Ergo similiter Corpus Christi ponetur sub speciebus, sive, ut sic loquar, species acquirent præsentiam Corporis Christi per illa verba *Hoc est enim Corpus meum*, etsi nulla alia præcessissent, si reliqua adsint. Hæc fusiùs Card. Lugo suprà à n. 50. usque ad 60. *Lugo*

Atque hactenus de forma Consecrationis Corporis, quam Conclusio docet essentialiter consistere in his solis verbis: *Hoc est Corpus meum*, quod ex dictis arbitror omnibus satìs manifestum.

Sequitur forma Consecrationis Sanguinis, de qua pono sequentem Conclusionem.

CONCLUSIO II.

Forma Consecrationis Sanguinis essentialiter consistit in his solis verbis: *Hic est calix Sanguinis mei* (aut aliis æquivalentibus) ita ut verba subsequentia: *Novi & æterni Testamenti* &c. quamvìs cum illis integrarent unam propositionem, non propterea essent essentialia.

27\. *Contra formam ordinariam Ecclesiæ Latinæ opponit Scotus praxim Græcorum;*

DOctor Subtilis 4. dist. 8. q. 2. n. 6. sic orditur: *De verbis autem Consecrationis Sanguinis est dubium magìs, quia quantùm ad duo; Primum est, quia formam, quâ utimur, nullus Euangelistarum recitat, ideo non videtur ex Euangelio certa. Græci etiam aliâ formâ utuntur, dicentes:* Hic est Sanguis *&c. & per consequens forma nostra non est præcisa.* Ita opponit Scotus contra ordinariam formam Ecclesiæ Latinæ.

sed resolvit formam Latinam esse certam, Innocent. III.

Et continuò respondet: *Non dubito, quin formâ nostra sit certa secundùm auctoritatem illam Innocentii* cap. *Cùm Martha* de Celeb. Miss. *Quia multa tradita sunt Ecclesiæ ab Apostolis, quæ tamen non sic scripta sunt in Euangeliis.*

Verba Innocentii subscribo: *Sanè multa tam de verbis, quàm de factis Dominicis invenimus ab Euangelistis omissa, quæ Apostoli vel supplevisse verbo, vel facto expressisse leguntur.*

Exemplificat Pontifex: *Paulus enim in Actibus Apostolorum sic ait:* Meminisse vos oportet verbi Domini JESU, qui dixit: Beatius est dare, quàm accipere. *Hæc nullus quatuor Euangelistarum descripsit.*

Addit Doctor: *Nec obstat de Euangelistis, quia intendebant narrare rem gestam, non autem tradere formam consecrandi*; utique secundùm præcisa verba, quin æquipollentia sufficerent. Et ideo notanter adjunxi in Conclusione, *Aut aliis æquivalentibus.*

licèt illam præcisè non tradiderint Euangelistæ.

Ex quo colligitur responsio ad secundum de forma Græcorum, quam sic format Scotus. *Sed & de forma Græcorum Ecclesia non dicit eos non conficere. Vnde dicunt aliqui, quòd forma eorum, & forma nostra, & quæcumque scripta in Euangeliis*, utpote quia æquivalent quoad sensum, *sufficiens est ad Consecrationem: tamen in Ecclesia Romana est de necessitate ministri uti formâ, quâ utimur.* Hoc primum dubium, & plenissima ejus resolutio.

Sufficit illi æquivalens ut Sacramentum subsistat.

Secundum dubium, inquit Scotus suprà, *est, an ad formam, quâ utimur, pertineant omnia verba à loco isto*; Simili modo, *usque ibi: Vnde & memores.* Et quidem de verbis præcedentibus patet quid dicendum sit ex Conclusione præcedenti. 28.

Dubitatur an verba subsequentia, scilicet Novi & æterni &c sint necessaria ad valorem.

Verba sequentia sunt: *Novi & æterni Testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum: Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis.* Vel, ut legit Doctor noster ex Euang. Lucæ cap. 22. v. 19. *Hoc facite in meam commemorationem.*

Luc. 22. Tenetur communiter quod non quoad illa verba: Hoc facite in meam commemorationem

De his postremis *communiter*, inquit Scotus, *tenetur quod ..... non pertinent ad illam formam hoc modo*, id est, necessitate Sacramenti.

Probat: *Quia non magìs facit illud*: Hoc facite *&c. ad Sanguinem, quàm ad Corpus; præcepit enim Christus ita fieri Consecrationem Corporis, sicut Sanguinis.*

Imò Sanctus Lucas verba illa subjungit Consecrationi Corporis, & non Sanguinis: & Ecclesia satìs significat ad utrumque pertinere, quando dicit: *Hæc quotiescumque feceritis* &c. Quid enim refert ly *Hæc*, nisi Consecrationem Corporis & Sanguinis?

Ergo, concludit Doctor, *si illud pertinet* essentialiter *ad Consecrationem Sanguinis, pari ratione & Corporis, & per consequens quando hostia levatur, adhuc ibi non est Corpus Christi, & sic est idololatria, quod non est dicendum.*

tum quia pari ratione requireretur ad Consecrationem Corporis,

Quin & Sanguis adoratur ante illa verba; nam secundùm Rubricas, *reposito calice super altare*, utique jam consecrato, *dicens secretò*: Hæc quotiescumque &c. *genuflexus Sacerdos Sanguinem reverenter adorat.*

Probat Scotus secundò; *Quia præceptum de usu Consecrationis, non est de forma Consecrationis: hoc est præceptum usûs, ut verba ostendunt*; ergò &c. 29.

tum quia præceptum de usu Con-

Probat

secrationis non est de forma Consecrationis;

Probat tertiò; *Per ista verba contulit Apostolis Christus potestatem consecrandi: hoc enim ordinavit eos Sacerdotes: collatio autem potestatis consecrandi non fit per verba pertinentia ad Consecrationem: quia verba Consecrationis materiam respiciunt, quæ consecratur, vel terminum, in quem consecratur: verba autem potestatem respicientia, respiciunt potestatem, quam conferunt, & illum, cui confertur.* Hoc ergo tamquam certo supposito, numquid, interrogat Doctor, *omnia verba usque illa* Hoc facite, *sunt de forma Consecrationis Sanguinis?*

tum etiam quia per ista verba contulit Christus Apostolis potestatem consecrandi.

30. Sententia affirmativa attribuitur Doctori Angelico 3. parte q. 78. artic. 3. in corpore, ibi: *Dicendum est ergo quòd omnia prædicta verba sunt de essentia formæ.* Quæris quo fundamento? Collige ex verbis ejusdem Doctoris immediatè præcedentibus: *Et inde, inquit est quòd Sacerdos eodem ritu, & modo, scilicet tenendo calicem in manibus, omnia hæc verba profert: Lucæ etiam 22. interponuntur verba sequentia verbis præmissis, cùm dicitur: Hic calix novum Testamentum est in meo Sanguine.*

D. Thomas docuit omnia verba usque ad illa *Hoc facite* &c. esse de forma Consecrationis.

Aliam rationem à priori ibidem assignat D. Thom. dicens: *Quia ea, quæ sequuntur, sunt quædam determinationes prædicati, id est, Sanguinis Christi: unde pertinent ad integritatem ejusdem locutionis.*

31. Nihilominus sententia negans est communior, & apparet verior. Colligitur quasi à posteriori primò: quia in illis verbis non est uniformitas per totam Ecclesiam; siquidem omnes Liturgiæ Græcorum omittunt particulam *Æterni*, &, *Mysterium fidei*.

Sententia opposita est communior;

Patet ex Liturgia Basilii, Chrysostomi, imò ipsius Jacobi Apostoli, in qua solùm dicitur: *Hic est Sanguis meus novi Testamenti, qui pro vobis, & multis effunditur, & datur in remissionem peccatorum.* Quin etiam in variis Liturgiis Maronitarum (quas adscribunt S. Joanni Euangelistæ) tantùm habetur: *Hic est Sanguis meus*, teste Pontio Sum. Theol. disp. 44. n. 42. Cur autem dubitabimus, an illi verè consecrent; imò an exprimant totum, quod, etiam de integritate, jure divino est exprimendum?

Liturgia Jacobi. eò quòd in istis verbis non sit uniformitas per totam Ecclesiam;

Pontius.

Secundò nullus Euangelista, neque Apostolus Paulus, recitat Christum hæc omnia verba dixisse; & tamen commemorant præceptum Christi faciendi id, quod ipse fecisse narratur.

nec Christus omnia illa dixerit;

32. Nec satisfacit responsio Doctoris Angelici suprà ad 9. *Dicendum* inquit, *quòd Euangelistæ non intendebant tradere formas Sacramentorum, quas in primitiva Ecclesia oportebat esse occultas, ut dicit Dionys. in fine Eccles. Hierarchiæ* (cap. 7. parte 3. inter medium & finem) *sed intenderunt historiam de Christo texere.*

D. Thom.

Non satisfacit inquam; quippe cùm (teste eodem Doctore) hæc omnia ferè verba ex diversis Scripturæ locis accipi possint, & jam principaliora omnes retulissent, quid causæ esse potuit, pauca illa, & minùs principalia occultandi, si erant necessaria, utì reliqua, necessitate Sacramenti?

neque istorum Euangelistæ meminerint,

Certè magìs exposita erant risui infidelium hæc verba: *Hoc est Corpus meum, Hic est Sanguis meus*, quam ista: *Novi & æterni Testamenti, mysterium fidei* &c. & tamen illa exprimuntur, aliqua horum omittuntur. Ut quid putas, nisi quia satìs erat narrasse essentialia?

Scio Innocentium III. cap. *Cùm Marthæ* de Celeb. Miss. (quem sequitur Doctor noster suprà allegatus) dicere, multa tradita esse Ecclesiæ ab Apostolis, quæ tamen non sic scripta sunt in Euangeliis, & inter illa Innocentium ponere prædicta verba: *Novi & æterni Testamenti* &c. Scio, & libenter acquiesco: fateor quoque cum Doctor. Angelico & Subtili, intendisse Euangelistas narrare rem gestam; non autem tradere formam consecrandi. 33.

Sed numquid ex his sequitur, omisisse in suis narrationibus verba essentialia Consecrationis, aut his æquipollentia? An quia Christus adjunxit verbis Consecrationis Corporis: *Quod pro vobis datur*, ideo illa verba sunt essentialia, aut etiam pertinentia ad integritatem?

qui non sunt censendi aliquid essentiale omisisse,

Estò igitur sint verba Christi (ut vult Innocentius) *Novi & æterni Testamenti, mysterium fidei* &c. an propterea ex præcepto Christi recitanda tamquam essentialia aut pertinentia ad integritatem? Sanè præceptum Christi de faciendo, quod ipse fecit, vel hæc non concernit, vel etiam concernit ista: *Quod pro vobis datur*, hoc dici non potest; ergo nec illud, cùm sit omnium eadem ratio.

Quæris à me, cur ergo Ecclesia in forma calicis retinuerit: *Qui pro vobis* &c. secùs in forma Corporis: *Quod pro vobis datur?* Resp. quia forma calicis posteriùs ordinariè adveniens complet oblationem Sacrificii, in qua proinde ad expressiorem repræsentationem Passionis Christi (cujus Sacrificium est commemoratio) id additur: & quia magìs aptè significatur Passio per effusionem Sanguinis, quo novum Testamentum, cujus Christus mentionem fecerat in Consecratione calicis, confirmari debuit. *Ubi enim testamentum est*, ait Apostolus Hebr. 9. v. 16. & 17. *mors necesse est intercedat testatoris. Testamentum enim in mortuis confirmatum est, alioquin nondum valet, dum vivit, qui testatus est.*

Ratio cur in forma calicis dicatur: *qui pro vobis* &c. & non in forma Corporis: *Quod pro vobis datur.*

Hebræor. 9.

Ex dictis hanc formo rationem quasi à priori: Christus verbis Consecrationis Corporis, tamquam determinationem quamdam prædicati, subjunxit: *Quod pro vobis datur*; & nihilominus sine illis verbis perfectè & completè significatur præsentia Corporis sub speciebus panis; ergo similiter absque hac determinatione Sanguinis: *Novi & æterni Testamenti* &c. præcedentia verba ex se perfectè & completè significant præsentiam Sanguinis Christi sub speciebus vini. 34.

Probatur Conclusio quasi à priori.

Subsumo: atqui quod Sacramenta significant, efficiunt; ergo antecedenter ad verba sequentia intelligitur conversio vini in Sanguinē; ergo

Antecedenter ad verba sequentia intelligitur conversio vini in Sanguinem.

ergo non pertinent ad significationem formæ conversivæ; adeoque etsi integrarent cum verbis essentialibus unam propositionem, non propterea essent essentialia, jam enim intelligitur totus effectus positus, antequam illa proferantur; ubi autem effectus est, causa intercedat necesse est: & ubi causa sacramentalis adæquatè posita est, non est in potestate ministri suspendere effectum.

Unde quemadmodum nequit Sacerdos suspendere præsentiam Corporis sub speciebus panis, donec & usque pronuntiaverit: *Quod pro vobis datur*; pari ratione, etsi voluerit, non suspendet præsentiam Sanguinis Christi usque ad finem verborum sequentium: *Novi & æterni testamenti* &c. non magis, quàm si diceret tali intentione: *Hic est Sanguis meus de Virgine assumptus* &c.

35. Quod bene advertit Doctor Subtilis suprà n. 8. ubi respondens ad primam rationem Divi Thomæ (ultimo loco à nobis commemoratam) pro sententia affirmativa, inquit: *Possibile est aliqua multa addi in oratione consecrativa, quibus non expressis tota Consecratio haberetur, sicut Christus potuisset dixisse:* Hoc est Corpus meum assumptum de Virgine, & suspendendum in Cruce, *sicut dixit de Sanguine*, Qui pro vobis fundetur; *& tunc licet verba illa fuissent dicenda propter devotionem, non tamen fuissent simpliciter necessaria ad formam, licèt ad eandem orationem pertinerent.*

Scot.

Non omnia verba quæ pertinent ad eandem orationem, sunt simpliciter necessaria ad formam;

Enimverò, quando verba sequentia non variant sensum propositionis; sed dumtaxat serviunt ad illum magis explicandum (prout in præsenti) priora verba habent suam veritatem ante prolationem posteriorum, si ante illam prolationem habeant sensum perfectum: non enim requiritur ad veritatem propositionis, quòd ejus sensus explicatus sit omnibus modis, sed sufficit, si jam sit significatus per voces sufficientes, absque intentione limitandi, aut variandi illum per verba sequentia.

sufficit enim per aliquam partem orationis sensum esse explicatum;

36. Quod ultimum addo; quia si quis diceret: *Hoc est Corpus meum aëreum*, non conficeret Sacramentum, bene si adderet, *carneum*, *pretiosum*, aut simile epythetum, etiam antequam illud esset prolatum. Ratio disparitatis est, quia ly *aëreum* adjicitur intentione variandi significationem ly *corpus*, ut videlicet significet corpus falsum seu fictum, quod tamen ex institutione sacramentali necessariò designat Corpus Christi verum & reale.

nisi aliquid addatur intentione variandi significationem.

Hîc ergo deficit Sacramentum defectu debitæ intentionis, id est, quia Sacerdos suâ intentione immutat significationem illorum verborum. Contrarium cernitur quando additur ly *carneum*, *pretiosum* &c. quia illa non variant significationem præcedentium verborum; sed solùm magis explicant

Sicut si quis baptizans diceret: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti Paracleti*, vel, *ab utroque procedentis*, nemo docet effectum Baptismi differendum usque ad prolationem postremi verbi; sed affirmant omnes ponendum esse, ubi primùm profertur ly *Spiritûs Sancti*. Vide quæ diximus disp. 1. sect. 3. conclus. 4.

Profectò propositionem aliquam posse habere perfectum sensum, & veritatem ante prolationem omnium verborum, constat in institutione hæredis, hisce verbis: *Instituo hæredem fratrem meum*, valet institutio, si testator unicum habeat fratrem, tametsi voluisset, ad majorem explicationem, addere proprium ejus nomen, v. g. Petrum. Similiter si ultima syllaba formæ sacramentalis diutiùs protraheretur, ante absolutam totam pronuntiationem conficeretur Sacramentum statim atque sensus est perfectus. 37.

Ostenditur exemplo, propositionem posse habere perfectum sensum ante prolationem omnium verborum:

Et verò quis credat absolutionem à peccatis fore invalidam, si quis diceret: *Ego te absolvo à peccatis*, & ex oblivione omitteret ly *tuis*? Aut irritam esse Ordinationem, nisi ad isthæc verba: *Accipe potestatem Missas celebrandi*, accederet, *pro vivis & defunctis*? Nonne per dicta verba sufficienter significatur remissio peccatorum, & potestas Sacerdotii? Plusquam sufficienter.

& patet in hac forma absolutionis: *Ego te absolvo à peccatis.*

Idem cernitur in applicatione materiæ, v. g. in ablutione, unctione &c. Etenim non suspenditur effectus prolatæ formæ Baptismi, aut Confirmationis quoadusque minister desinit abluere, aut ungere; sed, non obstante intentione ministri, quâ vult totam concurrere, statim ponitur positâ ablutione, vel unctione, quæ per se sufficit, ut homo simpliciter dicatur ablutus, vel unctus, quod non pendet ab intentione abluentis, aut ungentis, ut clarum est. 38.

Idem cernitur in applicatione materiæ,

per se sufficientis.

Ergo similiter minister in hoc Sacramento non potest facere, ut verba essentialia non significent, aut aliud significent, quàm ad quod significandum à Deo, & hominibus sunt instituta, per hoc præcisè, quòd velit addere aliqua verba ad majorem eorum explicationem sed determinationem.

Et maximè quando verba quæ adduntur sunt nova propositio, qualia in præsenti sunt: *Qui pro vobis, & pro multis* &c. Unde dicit Scotus suprà: *Multò minùs etiam valet illa probatio de illo*, Qui pro vobis, *quàm de illo*, Novi & æterni. *Posset enim intelligi illa oratio in sensu compositionis, vel divisionis, sicut distinguitur illud sophisma:* Omnis homo, qui est alius à Sorte, currit; *licet in sensu compositionis, implicatio sit pars ejusdem orationis: & ita posset intelligi in proposito, ita quòd ante illud*, Qui, *non esset oratio perfecta, vel per ly* Qui, *inciperet oratio copulata præcedenti in sensu scilicet divisionis, & exponeretur secundùm Priscianum ly*, Qui, *pro*, Et ille.

Maximè hoc habet locum, quando verba, quæ adduntur, sunt nova propositio;

Consimiliter per illud, Novi testamenti, *intelligitur communiter secundùm Sanctos Confirmator, in quo intelligitur implicatio, Sanguinis inquam, qui est Confirmator novi & æterni testamenti* &c. Ut sensus sit: Hic est calix Sanguinis mei, qui est Confirmator novi & æterni testamenti, qui est mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur &c.

39. Quis jam adeò hebes, ut non intelligat significationem, & per consequens veritatem primæ propositionis, minimè dependere à significatione & veritate posteriorum? Quid si aliquis per integram horam velit discurrere de laudibus Sanguinis implicando omnia per relationem, *Qui*, aut similem; an ideo una erit oratio seu propositio, & suspensa manebit significatio & veritas primæ propositionis: *Hic est Sanguis meus*, usque in finem orationis?

tunc enim prima propositio non dependet à significatione & veritate posterioris.

Vel si statim vera est, sequitur ex dictis, continuò Sanguinem Christi ibi esse præsentem, testimonium perhibente Concilio Tridentino sess. 13. cap. 4. *Quoniam*, inquit, *Christus Redemptor noster, Corpus suum id quod sub specie panis offerebat verè esse dixit; ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit; idq; nunc denuò Sancta hac Synodus declarat per Consecrationem panis & vini conversionem fieri totius substantiæ panis in substantiam Corporis Christi Domini nostri, & totius substantiæ vini in substantiam Sanguinis eius.*

Tridens.

Ubi Patres ex veritate verborum Christi colligunt transsubstantiationem; adeoque realem præsentiam Corporis & Sanguinis sub speciebus panis & vini.

Unde Patres ex veritate verborum Christi colligunt transsubstantiationem.

40. *Objectio.* Dices; ergo Deus nequidem potuit sic instituere hoc Sacramentum, ut illa verba requirerentur; sicuti Deus non potuit facere, ut ad veritatem primi articuli symboli Apostolici, requireretur veritas omnium aliorum, qui ipsi connectuntur per relativum, *Qui*, aut per conjunctionem, *Et*.

Similiter quòd tota series progenitorum Christi Lucæ 3. v. 23. *Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur filius Ioseph, qui fuit Heli, qui fuit Mathat*, &c. quòd inquam propter falsitatem unius progenerationis, tota series esset falsa.

Luc. 3.

Responsiones. Respondent aliqui, ita potuisse à Christo fieri, sed non probari factum. Card. Lugo disp. 11. n. 67. concedit totum, retentis prioribus verbis in sua significatione rigorosa, quam nunc habent; & meritò, quippe, ut ostendimus, & probant clarè similia statim adducta, non est ibi una propositio, sed duplex, vel triplex, quarum prior in sua veritate nullo modo pendet à posteriori; sic quòd nisi verbis istis prolatis: *Hic est Sanguis meus*, Sanguis ibi præsens sit, propositio illa absolutè sit falsa, adeoque inefficax pro quocumque instanti præsenti, vel futuro.

Lugo.

Prolatis illis verbis: Hic est Sanguis meus, propositio erit falsa, si non sit ibi Sanguis.

41. Et si objicias; quia in forma Baptismi necessaria est invocatio Sanctissimæ Trinitatis, quæ est propositio distincta. Respondetur, priora verba: *Ego te baptizo*, esse vera, licèt pro tunc non habeant suum effectum sacramentalem, siquidem ex institutione hominum significant ablutionem materialem, quæ pro tunc supponitur præsens.

His verò prolatis; Ego te baptizo, habetur quidem veritas propositionis, non tamen effectus sacramentalis.

At verò ablutionem animæ à peccato non designant, nisi ex institutione divina, quâ procul dubio fieri potuit, ut eam non significarent, nisi post invocationem Sanctissimæ Trinitatis; præsertim cùm adhuc vera sint, licèt ablutió externa præcesserit, vel subsequatur immediatè prolationem; quia non significant ablutionem metaphysicè, sed moraliter præsentem.

qui pendet ab institutione Christi.

Si ergo ad eorum veritatem non requiratur Physica præsentia objecti materialis; minùs Physica præsentia effectus sacramentalis. Quod in Sacramento Ordinis, & Confirmationis eodem modo procedit.

Apparet quoque in Sacramento Matrimonii, cujus forma non est vera, quia statim efficit gratiam; sed quia supponit consensum internum, quem ex hominum institutione significat: duobus autem consensibus externis in unum convenientibus, superadditur institutio sacramentalis ad significandam gratiam, sine qua adhuc essent veri, imò & obligatorii.

Idem apparet in Sacramento Matrimonii

Nunc verò, etsi non semper statim conferatur gratia, defectu dispositionis subjecti, neque etiam, juxta probabiliorem sententiam, Sacramentum illud reviviscat: fuit tamen Sacramentum verum; tum quia causavit vinculum indissolubile, tum quia natum erat gratiam efficere in subjecto disposito, quod sufficit ad veritatem significationis sacramentalis, ut ex alibi dictis constat.

Ad propositum: verba Eucharistica idem omnino significant naturaliter, id est, ex institutione humana, & sacramentaliter, id est, ex institutione divina, scilicet præsentiam Physicam Corporis & Sanguinis: licèt enim homines non dederint illis infallibilitatem in significando; dederunt tamen vim significandi Sanguinem præsentem, quando verba illa instituerunt ut humana; nec solùm præsentem moraliter, sed metaphysicè, seu mathematicè. 42.

Verba Eucharistica idem significant & naturaliter, & sacramentaliter.

Et ideo dixit Card. *Retentis prioribus verbis in sua rigorosa significatione*, quam scilicet ex prima institutione hominum acceperunt. Quod ex se adeò clarum est, inquit Dicastillo disp. 3. n. 111. ut pudor esse possit terere tempus in ea re tam per se nota explicanda & confirmanda.

Dicastillo.

Sed amabò, num minùs per se notum est, Christum, qui erat Deus & homo, potuisse mutare illam primævam significationem humanam, instituendo illas voces, ut significarent solam præsentiam moralem? Quidni ergo & pudor sit terere tempus in ea re tam clara explicanda & confirmanda?

Vel ob quam causam rem adeò claram, revocat

Potuisset institui Sacramentum ita, ut omnia verba essent necessaria. cat Dicastillo in dubium, dicens: Dubium incidens: An potuisset institui hoc Sacramentum ita ut essent omnia illa verba necessaria ad consecrandum?

Sanè mihi tam certum est & clarum, imò certius & clarius, potuisse Christum sic instituere illud Sacramentum in sensu Dicastillonis, nimirùm im[illegible]tando illam primævam significationem, quàm non potuisse in sensu Lugonis, puta retinendo primævam significationem.

43. Ratio mea magis dubitandi est, quia non est satìs clarum, verba illa *Hoc est Corpus meum*, ex primæva sua institutione non significare, nisi rem mathematicè præsentem; quippe secundùm Lugonem disp. 4. n. 124. in vulgari sermone possum dicere: *Hic est homo sapiens*, dum loquor de homine qui proximè antea erat præsens, & jam abiit. Cur eodem modo non possem dicere: *Hic est homo sapiens*, dum loquor de homine, qui moraliter tantùm est præsens, mox futurus physicè?

Non dubito Cardinalem id libenter admissurum; sed responderet, ut suprà respondet in primo casu, ibi non demonstrari talem hominem per solum pronomen, sed per adjunctas circumstantias, & in ordine etiam ad discursum auditorum. Jam autem in Consecratione per ly *Hoc*, debet significari omnino res præsens independenter à circumstantiis, & ab omni alio nutu, vel signo, adeòque præsens physicè seu mathematicè, nisi velis admittere, posse consecrari hostiam *moraliter* tantùm præsentem.

Et siquidem Christus non requisivisset demonstrationem illam strictam ac rigorosam, non dubium quin omnia illa verba, quæ de facto pronuntiantur in Consecratione calicis, & plura alia potuissent esse necessaria; tunc etenim ad veritatem istorum quatuor verborum *Hic est Sanguis meus*, satis esset præsentia Sanguinis in fine omnium istorum verborum.

44. Excutitur secunda ratio D. Thomæ, [illegible] Dicastillo. Hactenus de prima ratione D. Thomæ. Discutiamus etiam secundam & tertiam. Secunda erat, *quod Sacerdos eodem ritu & modo, scilicet tenendo calicem in manibus, omnia illa verba profert*. Addit Dicastillo suprà n. 74. *& etiam majusculis litteris designentur in Missali*: quod ego nusquam reperio in Divo Thoma, ubi ipse legerit, nescio; fortè in aliquo Thomista.

Sed neque hæc ratio Doctoris Angelici, neque additio quidpiam convincit. Enimverò etiam ly *Enim*, eodem ritu & modo profertur à Sacerdote, & eisdem litteris scribitur. Quis tamen propterea docet hanc vocem esse essentialem? — *quæ non convincit; eò quòd idem ritus & modus prolationis non arguat eandem necessitatem, ut patet ex ly Enim.*

Et verò ratio quare eodem ritu & modo proferantur, est; quia aliquo modo pertinent ad eandem orationem, adeòque sine inconvenienti nequeunt verba illa interrumpi. Deinde sic meliùs imitamur Christum, qui sine interruptione dixit.

Confirmatur à simili; formæ absolutionis eodem tenore additur: *In nomine Patris* &c. cùm tamen invocatio Sanctissimæ Trinitatis non sit — *Et ly In nomine Patris* — essentialis. Accedit, non paucos celeriùs proferre, *Novi & æterni testamenti* &c. — *&c. in forma absolutionis.*

Breviter, hæc est forma necessaria necessitate præcepti, sive hæc est forma, quâ utitur Ecclesia Romana: *Hic est enim calix Sanguinis mei, novi & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Quibus verbis, ut loquitur Catechismus Romanus p. 2. cap. 4. §. 20. *comprehendi* formam essentialem *certò credendum est*. Omnia autem esse essentialia valde incertum. — *Assignatur forma necessaria necessitate præcepti. Catech. Rom.*

Et quamvìs Catechismus diceret, omnia esse essentialia, nolim mireris Lector; quia à Thomistis compositus est: & Pius V. cujus auctoritate & jussu primùm editus, quoniam & ipse Thomista, fecit expungi communem sententiam ex Commentario Cajetani in art. 3. q 78. ægrè ferens Archithomistam in hoc recedere à sententia Divi Thomæ; absque tamen ullo præjudicio opinionis contrariæ, quæ, etiam post illam expunctionem, semper mansit communior. — *Cajetanus.*

Ad tertium itaque fundamentum Divi Thomæ suprà, admitto ly *Novum testamentum* apud Euangelistam Lucam cap. 22. v. 20. interponi verbis essentialibus ibi: *Hic est calix novum testamentum in meo Sanguine*. Sed quid tum? Etiam ly *Enim* interponitur, Matth. 26. v. 28. *Hic est enim Sanguis meus*. Præterea quis Euangelistarum interposuit: *Mysterium fidei, qui pro vobis &c.?* — 45. *Respondetur ad tertiam rationem Divi Thomæ.*

Dato etiam gratìs, quòd concurreret ad effectum, quando interponeretur; æstimas, quia inde rectè infertur: ergo de facto concurrit, quando postponitur? Noli sic argumentari; sed potiùs dicito: dum interponeretur, nondum forma haberet sensum perfectum, adeòque effectus minimè censeretur productus; dum autem postponitur, jam verba essentialia, quæ præcesserunt, perfectè significant, ac per consequens causant effectum; ergo verba, quæ subsequuntur, nequeunt ad eum concurrere. — *Ly Novum testamentum, esto concurreret ad effectum si interponeretur; secus tamen si postponatur.*

Exemplum habes in forma Pœnitentiæ, ubi ly *A peccatis tuis*, secundùm plurimos, non concurrit ad remissionem peccatorum, si sequatur verbum, *Absolvo*, bene autem si præcedat: quia quando sequitur, jam invenit peccata remissa; secùs quando præcedit. — *Exemplificatur in forma Sacramenti Pœnitentiæ.*

Et sicut, inquit Lugo suprà n. 81. illa vox *Calix*, necessaria non est (posset enim dici: *Hic est sanguis meus*) & tamen de facto concurrit ut essentialiter necessaria, quia sine illa non explicaretur sufficienter sensus cum illo genitivo, *Sanguinis mei*; requiritur quippe essentialiter vel *Sanguis meus*, in recto, vel aliud rectum cum Sanguine in obliquo: sic illud, *Novum testamentum*, sine quo posset esse Consecratio, si Sanguis diceretur in recto, concurrit tamen ut essentiale in illis verbis: *Hic calix novum testamentum est in meo Sanguine*, quia absque illis verbis, *Novum testamentum*, non significaretur sufficienter sensus, posito Sanguine in ablativo. Hæc ille. — 46. *Lugo, & in verbo isto calix. Absque illis verbis Novum testamentum, secundùm Lugo non satis significatur sensus formæ.*

Objectio.

Audio reclamantem; si dixero: *Hic est Calix in Sanguine meo*, nonne rectum, *calix*, ponitur cum Sanguine in obliquo, adeoque sufficienter significatur sensus absque illis verbis, *Novum testamentum?*

Dubito; quippe ly *In Sanguine meo*, idem videtur esse, quod *ratione Sanguinis mei*, ut sensus sit: *Hic est calix ratione Sanguinis mei*, sensus herculè imperfectus, nisi addatur ly *Novum testamentum.*

Sed contrà: *In Sanguine meo*, idem videtur esse, quod *Sanguinis mei*, ac proinde sensus perfectissimus, idem planè cum sensu formæ communis: *Hic est calix Sanguinis mei novum testamentum*, sive, *Novi testamenti*, id est, quo novum testamentum conditur & firmatur. Improba efficaciter, si potes.

47. Forma S. Lucæ valida est.

Interea, ly *Novum testamentum* estò sit verbum essentiale in forma S. Lucæ (quam validam existimo, quidquid aliqui sine ratione censuerint non valere; & de facto reperitur in Missa Sancti Isidori, quæ habetur in Ecclesia Toletana) certè non in hac: *Hic est calix novum testamentum*, seu, *novi testamenti*, *mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur Sanguinis mei.*

Missa S. Isidori.

Ly *A peccatis* dum præcedit verbum *Absolvo* est de essentia Sacramenti;

Et si quæritur à me, quare minùs, quàm ly *A peccatis tuis*, quando præcedit verbum *Absolvo?* Resp. paucis; quia ly *A peccatis* est de necessitate & essentia Sacramenti, saltem quoad sensum, sic, ut non satis sit, *Absolvo te*, nisi quatenus tacitè intelligitur *A peccatis*. At, *Novi & æterni testamenti* &c. nequidem quoad sensum tacitè includitur, aut includi debet in verbis essentialibus formæ: *Hic est Sanguis meus.*

Veluti si quis diceret: *Hic est calix in ultima cœna oblatus, continens Sanguinem meum*: ly *In ultima cœna* &c. etsi interponatur verbis essentialibus, equidem non concurrit ad effectum; quia non spectat ad significationem sacramentalem, seu ad sensum formæ conversivæ: sicuti non concurreret ly *Gloriosum* interpositum verbis Consecrationis Corporis, dicendo: *Hoc est gloriosum Corpus meum.*

48. imò secundùm aliquos est de necessitate exprimendum.

Adde, ly *A peccatis*, secundùm aliquos, de necessitate esse exprimendum, sic ut aliàs forma non valeret, de quo in materia de Pœnitentia. Docet etiam quidam Auctor, quando additur, semper concurrere, & suspendi effectum ad ejus positionem; quia, inquit, ly *Absolvo*, tunc sumitur in significatione sua generali, & indefinita, ac determinatur ad absolutionem à peccatis significandam, per ly *A peccatis*. Porrò ly *Absolvo*, in generica significatione sumptum, non sufficit ad significationem essentialem formæ.

Sed responderi posset ly *Absolvo*, satis determinari per internam intentionem absolventis; adeoque *A peccatis*, solùm addi ad majorem seu clariorem explicationem, ac proinde ad ipsius positionem non debere suspendi effectum.

Ly *Ego* validè omittitur,

Dices; saltem ly *Ego*, validè omittitur, dicendo; *Absolvo te, Baptizo te*, &c. Et tamen dum additur, concurrit. Resp. non mirum, quia pertinet ad significationem essentialem formæ, & quando ponitur, consignificat cum cæteris propositionis partibus; etsi omissum implicitè contineatur in verbo indicativi modi primæ personæ: hîc nihil horum.

Appositum consignificat cum cæteris propositionis partibus,

Sed quid si dicatur: *A peccatis tuis te absolvo ego?* Resp. non concurrere ad effectum, qui determinatissimè significatur, & consequenter causatur per verba præcedentia, & ipsum *Ego*, determinatissimè includitur in ly *Absolvo.*

nisi postponatur post verbum *Absolvo.*

49. Objectio,

Instas; secunda, & tertia ablutio in Baptismo sunt essentiales, & tamen sufficit una. Fateor, si præcedant completionem formæ; uti etiam quarta, & quinta, aut una copiosa, scilicet tamquam ablutio cum aqua naturali, quæ tota determinatur à forma; adeoque consignificat.

Solvitur.

Hinc si interponeretur inter primam, & secundam ablutionem cum aqua naturali, ablutio cum aqua rosacea, hæc nequaquam concurreret; quia scilicet non determinaretur à forma, utpote planè impertinens ad significationem sacramentalem.

Ly *Novum testamentum*, etiam interpositum verbis essentialibus, impertinens est ad significationem sacramentalem;

Et ita se habet ly *Novum testamentum*, etiam dum interponitur verbis essentialibus in forma communi: quippe nullatenus significat, aut consignificat conversionem vini in Sanguinem Christi. Aliud esset si ultima syllaba ly *Calix*, aut ly *Sanguinis* longiùs protraheretur, quàm sit necessarium ad perfectam significationem: equidem tota concurreret, quia saltem consignificaret antepositionem effectus.

50.

Urges cum aliquibus Thomistis; sicuti digitus non est de essentia & necessitate hominis, est tamen de integritate: & satisfactio pars substantialis & integralis Pœnitentiæ, tametsi non essentialis: ita quoque verba ista subsequentia, *Novi & æterni testamenti* &c. possunt esse pars integralis & substantialis, quantumvis non essentialis.

nec potest dici pars integralis Sacramenti. D. Thom.

Resp. hoc esse excogitatum imprimis contra apertam mentem Divi Thomæ (quam tamen volunt salvare) ut patet ex ejus verbis q. 60. art. 8. in corpore ibi: *Manifestum est quòd si diminuatur aliquid eorum, quæ sunt de substantia formæ sacramentalis, tollitur debitus sensus verborum; & ideo non perficitur Sacramentum.*

Deinde sine ullo fundamento, quale habemus pro satisfactione sacramentali, quæ & habet specialem effectum, scilicet remissionem pœnæ temporalis, & constat, eam non esse essentialem, quandoquidem sequatur, aut certè sequi possit Sacramenti susceptionem, & gratiæ collationem.

Et digitus nonne communicat substantiam suam corpori, & informatur eâdem animâ rationali cum toto? Quæ ergo similitudo digiti cum verbis sequentibus? Sanè digitus instrumentum

est operandi; verba autem posteriora nullam vim aut effectum conferunt Consecrationi.

51. *Concluditur controversia verbis Scoti,*

Concludamus hanc controversiam verbis Doctoris nostri suprà n. 9. *De isto*, inquit, *secundo articulo dico breviter, quod non est nobis traditum omnino certitudinaliter, an ad formam Consecrationis Sanguinis pertineant aliqua verba post illud*, Sanguinis mei, *vel an aliquod illorum sequentium usque illic*, Hoc facite &c. *Ideò periculosum est hoc asserere, de quo sufficiens auctoritas non habetur: non est autem periculosum ignorare, quia videtur ignorantia invincibilis.*

qui carpitur à Soto 4. d. 11. q. 1. a. 2.

Hîc carpitur Doctor à Soto (cum omni tamen reverentia celeberrimi Auctoris, ut loquitur) quòd laxa hæc sit licentia ignorandi, quæ sit forma Sacramenti, neque sit valde tuta; nam cùm Ecclesia præscriptis formis Sacramentorum utatur, quamvìs licitum sit, verbum aliud pro alio æquivalens usurpare, tamen non licet liberiùs rem extendere. Haud enim pium est credere, quòd Christus, ac subinde Apostoli in re tam necessariâ, quàm sunt materia, & forma Sacramentorum, Ecclesiam tam ancipitem & perplexam reliquerit.

Sed quid hæc ad Doctorem nostrum? Multùm, inquis; quippe verbis præallegatis continuò subjungit. *Ex hoc patet improbatio cujusdam dicti minùs discreti, quòd necesse est in quolibet Sacramento scire præcisè, quæ verba sunt de forma, ad hoc ut aliquis conferat Sacramentum. Istud enim manifestè falsum est, non solùm in proposito; sed etiam in Baptismo, & Pœnitentia, & Sacramento Ordinis.*

52. *sed infundatè!*

Anne hoc verum non est? Alioquin undè tot altercationes inter Doctores de hac, vel illâ particula formæ, sive Baptismi, sive Pœnitentiæ, an necessaria necessitate Sacramenti, an solius præcepti? Hic asserit ly *Te*, in forma Baptismi requiri ad valorem; Ille negat. Iste prætendit formam Pœnitentiæ non valere nisi addatur ly *A peccatis tuis*; Hic docet valere sine tali particula, & ita in pluribus aliis verbis, imò & in ipsa materia plurimæ inveniuntur oppositæ sententiæ circa earum necessitatem.

Et cogitabimus unumquemque ministrum debere scire, imò posse scire præcisè, *quæ verba sunt de forma* ad hoc ut conferat Sacramentum? Certè puto nec ipsum Sotum tam insignem Doctorem id scivisse.

cùm nec ipse Sotus scivit illud, in quo carpit Scotum.

Neque ideò Ecclesia perplexa est aut anceps: scit quippe certò communes formas semper esse sufficientes, & si adsit debita intentio, semper conficere Sacramentum, cæteris ex parte materiæ, & suscipientis concurrentibus.

53. *Scotus.*

Quare Scotus suprà n. 6. loquens de forma ordinaria Sanguinis: *Non dubito*, inquit, *quin forma nostra sit certa.* Et n. 9. post verba suprà recitata. *Fortè enim nullus est, qui sciat pro certo, nec Episcopus, nec ordinatus, quæ sint præcisa verba Ordinationis in Sacerdotem: & tamen non est dicendum, quòd nullus est ordinatus in Sacerdotem in Ecclesia. Consimiliter diversi utuntur diversis verbis in conferendo Sacramentum Pœnitentiæ, nec est certum de aliquibus verbis præcisis, quæ sint illa, non tamen dicendum est, quòd nullus absolvatur in Ecclesia.*

Quare? Quia omnes sciunt formam, quâ utuntur, esse certam; quamvìs nesciant, an omnia verba, & quæ ex illis, & quæ non, sint essentialia. Vide candide Lector, quàm facili negotio verba Scoti possint explicari in bono sensu, vero, & Catholico ab his, qui bonæ sunt voluntatis.

Sufficit enim, quòd omnes sciant formam, quâ utuntur, esse certam; quamvis nesciant an omnia verba sint essentialia:

Quapropter placeat unicuique ministro consilium Doctoris nostri in hac re. Et quod illud quæso? *Dico*, inquit suprà, *quòd Sacerdos intendens facere quod facit Ecclesia, legens distinctè verba Canonis à principio usque ad finem, verè conficit: nec est tutum alicui se reputare valdè peritum de scientia sua, & dicere, volo uti præcisè istis verbis pro Consecratione Sanguinis* (aut confectione alterius Sacramenti) *sed securior est simplicitas, Volo ista verba proferre sub ea intentione, sub qua Christus instituit ea esse proferenda, & quæ de Christi institutione sunt de forma, dico ut de forma, & quæ ad reverentiam, ad reverentiam.*

adeoque acceptandum consilium Scoti in hac materia.

Quòd si nondum quiescit animus; sed altiùs indagare satagit, atque interrogat: Si ante omnia verba prolata contingeret mori Sacerdotem, numquid habendus esset Sanguis tamquam verè consecratus? Resolvit Doctor, *Dico hîc, sicut in quodam casu superiùs præmisso: si quis Sacerdos inciperet sic loqui:* Hoc est Corpus meum, *non prædicens verba præmissa totaliter, quòd in omnibus talibus non est adorandum, nisi sub conditione, si verè consecratum est.* 54. *Sed quid si Sacerdos moreretur ante prolationem omnium verborum formæ ordinariæ?*

Rursumque inquirens: *Et numquid iteranda sunt verba?* Respondet, *quòd non absolutè. Sed numquid sub conditione? Dico quòd hîc non est talis necessitas, sicut in Baptismo, quia ibi quando dubitatur de baptizatione, dubitatur de salute: ideo licitum est ibi quandoque sub conditione baptizare. Sed hîc si probabiliter dubitatur in altero istorum casuum, an Consecratio sit completa, nullum periculum salutis imminet, si non iteretur, nec absolutè, nec sub conditione.* Ita Scotus suprà n. 10.

Resolvit Doctor Subtilis, non esse iteranda verba sive absolutè, sive sub conditione.

At verò, dicet aliquis, imminet quandoque periculum imperfecti Sacrificii. Quid enim si Sacerdos post Consecrationem Corporis semiprolatâ formâ Sanguinis obierit, & moraliter impossibilis sit alius calix? Num tali eventu non est Consecratio iteranda, nec absolutè, nec sub conditione? Sanè præscribunt Rubricæ Tit. de defect. cap. 10. n. 3. *Si obiens* (Sacerdos) *semiprolatâ formâ Sanguinis, tunc alter prosequatur Missam, & super eundem calicem repetat integram formam ab eo loco:* Simili modo postquam cœnatum est. *Vel posset super alium calicem præparatum integram formam proferre, & hostiam primi Sacerdotis, & Sanguinem à se consecratum sumere, ac deinde calicem relictum semi-consecratum.* 55. *Objectio.* *Rubricæ.*

 Fateor

Responsio. Fateor id præscribunt Rubricæ: sed quid intelligant per ly *semi-prolatâ formâ Sanguinis*, ibi non satis significant. Possent proinde intelligi hæc verba: *Hic est enim calix*; & tunc proculdubio repetenda foret integra forma absolutè super eundem, vel alium calicem.

56. Proponitur casus notabilis. Ponamus igitur casum, Sacerdotem ex oblivione omisisse ly *Novi & æterni testamenti* &c. factaque elevatione calicis ejus recordari, quid facto opus? Iteranda sunt verba sub conditione, ne fortè Sacrificium maneat imperfectum, & ut evitetur periculum materialis idololatriæ, nisi dixeris Consecrationem sine illis verbis: *Novi & æterni testamenti* &c. esse moraliter certò validam, ita ut Sacerdos probabiliter non possit dubitare se aliquid essentiale omisisse.

Rubrica. Quippe sic lego in Rub. suprà cap 5. n. 3. *Si celebrans non recordetur se dixisse ea, quæ in Consecratione communiter dicuntur, non debet propterea turbari. Si tamen certò ei constet se omisisse aliquid eorum, quæ sunt de necessitate Sacramenti, id est, formam Consecrationis, seu partem, resumat ipsam formam, & cætera prosequatur per ordinem. Si verò valde probabiliter dubitat se aliquid essentiale omisisse, iteret formam, saltem sub tacita conditione. Si autem non sunt de necessitate Sacramenti, non resumat, sed procedat ulterius.* Infero: ergo si in casu proposito Sacerdos non dubitet valde probabiliter se aliquid essentiale omisisse, non iteret formam, sed procedat ulteriùs.

Materiam dubiè consecratam non esse semper servandam, docet Scotus. De cætero rectè docet ibidem Scotus, materiam sic dubiè secundùm ipsum consecratam, non esse semper servandam; *Quia*, inquit, *putresceret; sed Sacerdos post communionem in sua Missa potest illam materiam recipere, sub intentione conditionata tali; si istud est consecratum recipio ut consecratum: sed si non, non, sed ut tale, de quo est incertum; nec in hoc potest esse periculum, quia ieiunus est ante perceptionem vini ablutionis, & si non est Sanguis, quod percipit: non tamen facit irreverentiam Corpori & Sanguini iam perceptis, quia mox post Sanguinem iam perceptum, statim in altari percipimus purum vinum.* Hæc Doctor noster de præsenti controversia.

57. Impugnatur sufficientia formæ communis ex his verbis, quibus utuntur Græci: *Emitte Spiritum tuum* &c. Superest altera circa sufficientiam formæ communis, tam panis, quàm vini, quæ oritur ex usu Ecclesiæ Græcæ, in qua Sacerdos post verba Consecrationis prolata, sic deprecatur Deum: *Emitte Spiritum tuum, & fac hunc panem pretiosum Corpus Christi tui; quod verò in hoc calice est, pretiosum Sanguinem Christi tui* &c.

Quæ verba, vel æquipollentia habentur in Liturgiis Beati Jacobi Apostoli, & SS. Basilii ac Chrysostomi: imò & in Missa Clementis VIII. ut ipse refert in Const. Apostolicis lib. 8. cap. 17. Ex quibus videtur colligi, non fuisse factam Consecrationem per verba ordinaria, donec per invocationem S. Spiritûs perficiatur.

58. Respondetur illa verba non esse consecratoria Corporis & Sanguinis. Resp. unico verbo cum Lugone suprà sect. 1. n. 10. non peti illis verbis, panem illum fieri Corpus, & calicem Sanguinem Christi, sed panem hunc, qui est Corpus Christi, & calicem illum, qui est Sanguis, fieri nobis in salutem & remissionem peccatorum; ita ut ly *Corpus*, &, *Sanguis* non teneant se ex parte prædicati, sed subjecti seu appositivè, ut loquuntur Grammatici.

Ut colligitur ex Missa Æthiopum. Colligo ex Missa Æthiopum, quæ habetur tomo 4. Bibl. & verisimiliter composita est ab Apostolis, vel eorum discipulis, in qua hanc lego orationem post verba Consecrationis: *Oramus te Domine, ut mittas Spiritum Sanctum super hunc panem, & hunc calicem, videlicet Corpus & Sanguinem Domini & Salvatoris nostri Iesu Christi in secula seculorum, Amen. Tribue simul omnibus ex eo sumentibus, ut fiat eis ad sanctificationem, & plenitudinem Spiritûs Sancti* &c.

Item ex Missa Romana. Similis oratio invenitur in Missa Romana post fractionem hostiæ: *Fiat commixtio, & Consecratio Corporis, & Sanguinis Domini nostri Iesu Christi accipientibus nobis in vitam æternam.* Sic olim erat; nunc autem ut sensus sit clarior, ly *fiat*, positum est in fine: *Hæc commixtio, & Consecratio* &c. *fiat accipientibus* &c.

59. & ex responsione Bessarionis Cardinalis. Atque hoc modo fertur respondisse Bessarion Card. aliique Græci desuper interrogati in Concilio Florentino, causantes se istas preces addere, quo modo Latini suas post Consecrationem, magisque ad gratulatoriè propter Consecrationem factam, & ut ostendatur Spiritum Sanctum esse doni auctorem, quàm deprecatoriè. Undè etiam statim post verba Christi, Sacramentum proponunt adorandum, non exspectatis illis precibus seu adgratulationibus.

Item ex Conc. Tridentino, inferente ex vi verborum Christi conversionem panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi. Nonne ex veritate, & vi verborum Christi, rectè colligit Tridentinum sess. 13. cap. 3. & 4. conversionem panis & vini, in Corpus & Sanguinem Christi? Liquet igitur illas preces nequaquàm esse consecratorias; sed tantùm piam quamdam ceremoniam, ad excitandam fidem, & devotionem erga illud Augustissimum Sacramentum.

Vide plura apud Lugonem suprà, ubi distinctè examinat & explicat, secundùm sensum prædictum, verba Jacobi, Basilii, Chrysostomi, & Clementis. 60.

& Florentino assignante formam ordinariam & necessariam hujus Sacramenti. Sufficere debet Romano Catholico definitio Concilii Florentini in Decreto Eugenii: *Forma huius Sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc conficitur* (alii, *conficit*, alii, *confecit*) *Sacramentum. Sacerdos enim in persona Christi loquens hoc conficit Sacramentum.* Clarum autem nimis est, illas orationes, vel quocumque alio nomine velis vocare, neque esse verba Christi, neque à Sacerdote proferri in persona Christi; adde, neque necessarias esse, ut verba Christi in persona Christi proferantur.

Verùm enimverò cùm audio mentionem fieri personæ Christi, subit animum cogitatio, & pariter dubitatio, an forma Consecrationis proferatur recitativè, an verò enuntiativè, seu significativè. Resolutio erit.

CON-

CONCLUSIO III.

Verba Consecrationis proferri debent de necessitate Sacramenti enuntiativè in persona Christi: jam etiam proferuntur recitativè.

61\. Quandonam verba dicuntur proferri recitativè, Psalm. 13.

VErba proferuntur recitativè; seu historialiter, vel, ut alii, materialiter, quando loquens nihil intendit per illa affirmare; sed solùm referre, quid alius dixerit; ut Psalm. 13. v. 1. *Dixit insipiens in corde suo non est Deus.* Et ita communiter proferimus verba aliorum Auctorum, quorum auctoritati non acquiescimus; v. g. *Aristoteles dixit, quòd mundus fuit ab æterno.* Porrò enuntiativè seu significativè, vel, ut alii, formaliter proferuntur verba, quando loquens intendit affirmare vel negare, quod verba sonant.

quandonam enuntiativè seu significativè.

Et verò qui aliqua verba solùm recitat, verum dicit, etsi verba illa sint falsa, modò sint ab alio prolata, sicut ipse recitat; qui autem ea refert significativè, falsum dicit, nisi verba sint conformia rebus significatis.

62\. Verba Consecrationis tantùm dici recitativè, censuit Innoc. III.

Hoc supposito: verba Consecrationis tantùm dici recitativè & materialiter, censuit Innoc. III. lib. 4. de Myst. Miss. cap. 17. ibi: *Nam si opponatur de Sacerdote, quis tunc consecrat, quùm illa verba pronuntiat? Respondetur quòd Sacerdos nihil demonstrat, quùm illis verbis non utatur enuntiativè, sed recitativè, quemadmodum Christus ait:* Ego sum vitis vera, Ego sum lux mundi, *& innumera alia.* Innocentio subscribunt Durandus, Major, Catharinus, Mirandulanus.

cui subscribunt Durandus, *Major*, Catharinus, Mirandulanus, Salmeron,

Hanc sententiam latè probat Salmeron tom. 9. in Euang. tract. 13. cujus scripta (inquit Dicastillo suprà n. 444) si vidisset Vasquez, fortè huic sententiæ non ita facilè erroris notam inureret, quod immeritò facit disp. 200. n. 14. Hæc sententia mihi, præsertim viso Salmerone suprà §. *Tertia difficultas* valde probabilis apparet. Hucusque Dicastillo qui tamen jejuna satis fundamenta adfert in favorem istius opinionis: nec fundamenta sententiæ communis solvere conatur.

& probabile apparet Dicastilloni, qui tamen adfert jejuna satis pro hac opinione fundamenta.

Potuit Christus sic instituisse;

Video posse concipi, Christum sic instituisse, ut quando Sacerdos verba Christi solùm recitaret, cum intentione tamen consecrandi, consecraret; loquens utique in persona Christi, quia juxta institutionem Christi: sicuti Ecclesiastes communiter dicitur nonnulla loqui ex persona impiorum, quæ tamen non affirmat, sed solùm recitat.

63\. Attamen non sic instituisse, est communior & probabilior sententia. Probatur primò ex verbis Concilii Florentini in decreto Eugenii: *Sacerdos enim in persona Christi loquens hoc conficit Sacramentum:* non loquitur autem in persona Christi, qui non enuntiat id, quod Christus enuntiavit, & jam enuntiaret, si consecraret. Non loquitur, inquam, in persona Christi propriè & in rigore, sicuti verba Conciliorum sunt intelligenda, nisi aliquid obstet. Probatur; quia loqui propriè non est simpliciter proferre verba, sed proferre verba cum animo significandi auditoribus conceptum mentis de rebus significatis.

attamen non sic instituisse est communior & probabilior sententia:

quia secundùm Florentinum Sacerdos loquitur in persona Christi,

Sic dormiens non propriè loquitur, quamvis efformet sonos similes his, quibus in vigilia invicem alloquimur. Similiter psittacus, & similia animalia irrationalia, quæ ab hominibus voces edocentur; utì etiam qui efformat voces per instrumentum inanimatum; non ob aliam sanè rationem, quàm quia per illas voces, quamvìs causent notitiam in aliis rei significatæ, tamen non ordinant illa signa ad significandum conceptum mentis de re significata.

Ita ergo in præsenti, Sacerdos solùm recitans verba Consecrationis, non propriè loquitur in persona Christi, quia non significat conceptum mentis suæ de re significata, id est, de veritate Corporis sub speciebus panis, aut Sanguinis sub speciebus vini. Liquet: quia etsi cogitaret Corpus Christi, & Sanguinem non esse sub speciebus, nequaquam mentiretur, cùm tamen mendacium sit locutio contra mentem: secùs si conciperet Christum illa verba non recitasse; hoc quippe solùm propriè loquitur, non in persona Christi, ut manifestum est, sed in propria, & ideo mentitur, si conceptus mentis verbis non correspondeat. 64.

quod non faceret si tantùm recitaret verba Consecrationis.

Quid clarius, quàm in exemplo suprà posito ex Psalmo 13. *Dixit insipiens in corde suo non est Deus.* An putas Psalmistam loqui illa verba: *Non est Deus?* Quomodo ergo non splendidè mentitur, cùm infinitis aliis locis asserat Deum esse; mendacium autem non sit aliud, quàm locutio contra mentem? Quid ergo loquitur propriè? Insipientem in corde suo hoc dixisse, quod verissimum est, quamvìs dictum sit falsissimum.

Probatur exemplo Psalmistæ,

Sed numquid loquitur ibi Regius Propheta in persona insipientis? Resp. propriè non loqui *in persona eius:* quia non affirmat, quod ipse affirmavit; sed potiùs loquitur *ex persona eius*, ut suprà dicebatur de Ecclesiaste, id est, recitat illa verba, quæ insipiens aliquando dixit, sive affirmavit, quod est valde impropriè loqui *in persona alterius*, qualiter non debent intelligi verba Eugenii, nisi manifesta ratio obsistat. 65.

qui non loquitur in persona insipientis dicentis: *Non est Deus* Psal. 13.

Et hinc dixi in Conclusione: *Enuntiativè in persona Christi*; quia recitare tantummodò verba à Christo prolata, & secundùm ejus institutionem, etiam cum intentione consecrandi, non est loqui *in persona Christi*, nisi impropriè, ut ex dictis liquidò demonstratur. Neque est uti sermonibus Christi formaliter; sed dumtaxat materialiter,

Sacerdos hoc conficiens Sacramentum, non suis sermonibus, sed utitur sermonibus Christi:

materialiter, adeòque potiùs suis: cùm tamen secundùm divum Ambrosium lib 4 de Sacramentis cap. 4. *Vbi venitur, ut conficiatur venerabile Sacramentum, iam non suis sermonibus sacerdos, sed utitur sermonibus Christi.*

66. Dices cum Salmerone tomo 9. in Evangel. tract. 13. ly *In persona Christi*, solùm denotare auctoritatem Christi, sive potestatem ab ipso acceptam; quemadmodum apud Apostolum 2. Cor. 2. v. 10. *Cui autem aliquid donastis, & ego. Nam & ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi*, id est auctoritate Christi, cujus personam gero, qui dixit: *Quidquid solveritis super terram, erit solutum & in cœlis*, inquit S. Ambrosius, Anselmus & alij.

D. Ambrosius. Salmeron. 2. Cor. 2.

non tantùm quia facit aliquid auctoritate Christi,

Resp. cùm certum sit, Sacerdotem absolvere à peccatis, ab excommunicatione, alijsque censuris, concedere indulgentias, confirmare, ordinare &c. auctoritate sive potestate à Christo immediatè vel mediatè concessâ, nullibi tamen dicit Concilium Florentinum, aut aliud quodcumque, illa fieri *in persona Christi*, sicuti specialiter dicit de Sacramento Eucharistiæ, illam confici à ministro loquente *in persona Christi*, utique specialiori modo, quàm conficiantur alia Sacramenta: puta, quia formæ aliorum Sacramentorum, etsi proferantur auctoritate Christi, tamen principaliter denotant personam ministri; forma autem Eucharistiæ personam ipsius Christi.

qualiter etiam absolvit, confirmat, ordinat, &c.

sed quia profert verba denotantia personam Christi.

Omitto verba Apostoli aliam pati interpretationem, ut *in persona Christi*, idem sit, quod, *in iudicio divino coram Deo*. Ita Cornelius à Lapide in illum locum.

A Lapide.

67. Dices rursum cum eodem Auctore: Illud decretum Eugenij compositum fuisse à Ioanne Theologo, qui est Cardinalis Turrecremata Thomista, adeòque secundùm sententiam D. Thomæ.

Turrecremata.

Resp. inde ad summum sequi, hanc rem non esse fidei; maximè cùm decretum illud editum fuerit post absolutum Concilium Florentinum, occasione Armenorum, qui seriùs advenerant. Sed neque intentionis nostræ est, conclusionem hanc ostendere fide certam; attamen probabiliorem, non obscurè indicant verba illius decreti, à quocumque compositum sit. Certè ex eo, quòd aliquid sit sententia Divi Thomæ, haud reprobandum est sed ampliùs amplectendum, ubi non destituitur manifestis rationibus; uti non desunt nostræ doctrinæ solida fundamenta, quæ pergo in medium adducere.

Hæc doctrina non est fide certa, sed probabilior

68. Probatur itaque secundò; quia alioquin, contra communem sententiam, necessariò præmittendum esset ly *Qui pridie* &c. aut æquivalens; quia sine illis verbis non significat Sacerdos Christum dixisse: *Hoc est Corpus meum*, qui est sensus recitativus.

Secunda probatio Conclusionis, quia alioquin esset præmittendum ly *Qui pridie* &c sed hoc concedit Salmeron,

Concedit Salmeron totum, allegans esse sententiam Scoti. Sed quamvis in hoc erret, ut suprà monstravimus, tamen ostendit dubitationem Scoti non esse adeò infundatam, quandoquidem & Salmeron & Innocentius & plures alij, qui citantur pro solo sensu recitativo, cū Scoto ad minus debeant dubitare de valida consecratione, non præmissis illis verbis.

allegans Scotum.

Addit Salmeron, posse quoque responderi, quòd adhuc non adjunctâ historiâ, possent hæc verba per modum recitantis dici. Sed quis sit ille modus, non explicavit; fortè quia nescivit, & per verbum nescio solvitur omnis quæstio. Sanè non invenio alium modum, quàm intentionem proferentis, quâ ad beneplacitum suum eadem omnino verba possit determinare nunc ad sensum recitativum, postea ad enuntiativum: quod an verum sit, relinquo alijs examinandum, quia nostri non interest quid dicatur: cùm ex hac probatione non pendeat veritas nostræ assertionis.

Addit tamen hæc verba posse per modum recitantis dici, non adjunctâ historiâ.

Interea probatur tertiò; quia Christus jussit Apostolis facere totum secundùm substantiam, quod ipse fecit; atqui ad substantiam Consecrationis Christi pertinebat sensus enuntiativus, ut fatetur Catharinus, nec potest dubitari: ergo sicut Christus de re, quam manibus tenebat, seriò affirmabat esse Corpus & Sanguinem suum; ita etiam Sacerdos de re, quam manibus tenet, idem in persona Christi debet seriò enuntiare. 69.

Probatur Conclusio tertiò

ex facto Christi,

Alioquin quomodo rectè colligunt Theologi ex demonstrativis particulis *Hoc*, & *Hic*, præsentiam materiæ, saltem pro aliquo instanti prolationis verborum, ita ut possit illis pronominibus ad sensum demonstrari? Certè ut dicta fuerunt à Christo, & per consequens prout narrantur à Sacerdote, tanquam dicta à Christo, non designant materiam, quam Sacerdos manibus tenet; sed quam Christus in ultima cœna dedit discipulis suis.

Et per consequens quomodo efficaciter probatur præsentia Corporis & Sanguinis sub speciebus panis & vini, ex veritate istorum verborum? Siquidem tametsi Christus de facto non poneretur sub speciebus, adhuc verum esset dicere: *Christus de materia, quam habebat in ultima cœna præsentem, verè affirmavit esse Corpus & Sanguinem suum*, quod tantùm significant verba Sacerdotis recitativè prolata. 70.

& ex præsentia Corporis & Sanguinis sub speciebus vi verborum.

Verùm hoc argumentum (inquit Cardinal. Lugo disp. 11. n. 97.) non est omnino efficax: potest enim responderi, Ecclesiam collegisse præsentiam Christi in nostra Eucharistia, quia Christus dedit Apostolis potestatem conficiendi idem Sacramentum, quod ipse fecit, recitando eadem verba.

Lugo.

Sed hoc est quod petitur; nam multò faciliùs respondetur, Christum dedisse quidem potestatem conficiendi idem Sacramentum quod ipse fecit: sed enuntiando eadem verba, prout ipse fecit.

Et hâc viâ efficacissimè ex veritate verborum Christi, ac proinde etiam ex veritate verborum 71.

Ex veritate verborum Christi Ecclesia colligit transubstantiationem. borum, quæ hodie Sacerdos in persona Christi enuntiat; *Persuasum semper in Ecclesia Dei fuit* (verba sunt Tridentini sess. 13. cap. 4) *per Consecrationem panis & vini conversionem fieri totius substantiæ panis in substantiam Corporis Christi Domini nostri, & totius substantiæ vini in substantiam Sanguinis eius.*

Trident. Et Corpus quidem, teste eodem Concilio cap. 3. existit sub specie panis, & Sanguis sub vini specie *ex vi verborum*, ipsum autem Corpus sub specie vini, & Sanguis sub specie panis, animaque sub utraque *vi naturalis concomitantiæ.* Porrò quæ alia propria vis verborum, quàm eorum significatio?

Propria vis verborum est eorundem significatio. Ergo de facto illa verba, prout prolata à Sacerdote, significant Corpus & Sanguinem Christi sub speciebus Sacerdoti præsentibus, ergo significativè proferuntur, & non tantùm recitativè; quandoquidem recitatio non magìs significet in hoc præsenti calice esse Sanguinem, quàm Corpus, aut animam; & similiter in hac præsenti hostia potiùs esse Corpus, quàm Sanguinem, aut animam.

72. Quid miraris? Quippe, ut illicò diximus, recitatio illorum verborum nullatenus demonstrat hanc hostiam, aut hunc calicem, sed illam individuam materiam, quam Christus in nocte cœnæ consecravit; adeòque totum Sanguinem, qui tunc fuit positus, qui etiam nunc poni deberet: quia secundùm Adversarios illa ponuntur nunc ex vi verborum, quæ tunc significata fuerunt per verba, non quæ modò significantur. Constat autem ex communi sententia Theologorum, experientiâ comprobatâ, aliquas particulas Sanguinis relictas fuisse corruptas in spinis & lancea, adeoque aliquem Sanguinem in nocte cœnæ fuisse positū, qui jam non ponitur.

Equidem ad hoc non difficulter respondetur, illum Sanguinem tam exiguum fuisse, prout etiam Sanguis, qui non est effusus in Passione, ut illius non debuerit haberi ratio in Conciliis, & verbis sacramentalibus. Hinc

73. Probatur Conclusio quartò, quia in omnibus aliis Sacramentis enuntiativè significatur illud, quod efficitur. Probatur Conclusio quartò; quia in omnibus aliis Sacramentis enuntiativè significatur illud, quod efficitur: ergo etiam in hoc Sacramento. Subsumo: atqui hìc efficitur præsentia Corporis & Sanguinis sub his individuis speciebus; ergo illa enuntiativè significatur.

Responsio Salmeronis. Respondet Salmeron suprà, illam formam: *Accipio te in meam*, nullam gratiam significare, sicuti nec illam; *Hoc est Corpus meum*, vel, *Hic est calix Sanguinis mei.* Quod si (inquit) forma non semper significat effectum gratiæ; multò minùs opus est, ut alius effectus Sacramenti significetur: nam character non videtur quomodo per formam Baptismi exprimatur, nec sanitas corporea per formam Extremæ Unctionis. Hæc ille

74. Refellitur, ostendendo duplicem Contrà: forma Baptismi & forma Extremæ Unctionis habent duplicem significationem, alteram naturalem materiæ Sacramenti, v.g. externæ corporis ablutionis & unctionis, quæ moraliter simul debent existere cum ipsis formis, per quas enuntiativè significantur; alteram sacramentalem, sive ex institutione Christi, quâ significant gratiam sanctificantem, aliosque effectus sacramentales, qui causantur in corpore & anima. significationem in forma Baptismi & Extremæ Unctionis,

item in forma Matrimonii, Similiter forma Matrimonii naturaliter enuntiat consensum internum voluntatis verè ac realiter præsentem, qui causat obligationem matrimonialem, & eâ mediante significat sacramentaliter gratiam sanctificantem, & auxilia actualia necessaria ad onera Matrimonii sustinenda, eaque efficit in subjecto disposito.

quæ non repetitur in forma Eucharistiæ tantùm recitatâ. Quid simile reperitur in forma Eucharistiæ solummodò recitatâ? Enimverò nullum habet significatum præter factum Christi in ultima cœna, id est, Christum hoc dixisse. Et quam quæso proportionem habet enuntiatio facti Christi, sive, Christum hoc dixisse, cum hac individua præsentia sacramentali?

Majorem, inquis, quàm forma Matrimonii, sive contractus Matrimonii cum gratia sanctificante. Sicut ergo Christus annexuit illi contractui significationem gratiæ invisibilis inhærentis; quare similiter non potuit illi recitationi, sive narrationi Consecrationis Christi annectere significationem, & efficientiam præsentiæ Corporis, & Sanguinis Christi sub speciebus, de facto existentibus in manibus Sacerdotis, recitantis illa verba cum intentione consecrandi? 75. Interim potuisset Christus, si voluisset, ei annectere effectum sacramentalem;

quòd autem id fecerit, non probatur ex Scriptura; sed potiùs oppositum: Luc. 22. Respondeo; manifestum est sic potuisse facere: sed quòd fecerit, Scriptura non testatur, quin favet opposito per hæc verba Christi Lucæ 22. v. 19. *Hoc facite.* Non dixit Christus; *Hoc narrate me fecisse*, sed, *Hoc facite*, id est, hoc, quod ego jam enuntio seu affirmo de speciebus, quas manibus teneo, hoc vos postea enuntiate & affirmate de similibus speciebus, quas pro tempore præsentes habebitis. In Conciliis quoque & Patribus nullum apparet vestigium istiusmodi institutionis hujus Sacramenti; sed potiùs contrariæ, ut ex dictis patet. Quapropter, ut fateamur potentiam, factum tamen nihil est quod cogit asserere.

76. neque colligitur ex veritate formæ. Quidni veritas formæ? Siquidem verba illa significativè prolata, significant Corpus & Sanguinem Sacerdotis. Et dato quod loqueretur Sacerdos de Corpore & Sanguine Christi, quia loquitur in persona Christi, jam falsò demonstraret individuum panem sibi præsentem, quia illum non demonstravit Christus.

Deinde falsum est, quod sequitur verba Consecrationis calicis: *Qui pro vobis & pro multis effundetur*; Sanguis enim Christi non ampliùs effunditur. Idem est de verbis, quæ à Græcis solent addi Consecrationi Corporis: *Quod pro vobis tradetur*; nam Christus semel mortuus non moritur ampliùs, Sacrâ Paginâ attestante Rom. 6. v. 9, *Christus resurgens à mortuis, iam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur.* Rom. 6.

77. Respondent aliqui (incipio ab ultimo) illa verba non referri ad traditionem Corporis, vel effusionem Sanguinis in Cruce; sed ad oblationem Christi incruentam in Sacrificio Eucharistiæ. Ita uterque Jansenius. Sed quia hæc expositio videtur esse contra proprietatem verborum; ideo alii communiùs asserunt, verba illa tantùm proferri recitativè: utì etiam ly *Enim*, quoniam reddit causam præcedentium, scilicet, *Accipite & manducate*, *Accipite & bibite*, quæ & ipsa solùm recitantur.

Aliqui putant illa verba: *Qui pro vobis* &c. solùm referri ad oblationem Christi incruentam. Alii solùm proferri recitativè: utì etiam ly *Enim*. Item: *Accipite* &c. Probabile est hæc ultima verba etiam proferri significativè. *Lugo.*

Nisi quòd etiam probabile existimet Card. supra n. 120. hæc postrema verba, & consequenter etiam ly *Enim*, proferri significativè; Non enim, inquit, esset bona causalis: *Christus dixit, ut comederent id, quod offerebat sub illis accidentibus, quia id, quod habeo nunc in manibus, est Corpus Christi.* Ergo fatendum est verba illa, *Accipite* &c. & particulam, *Enim*, referri ad idem, ad quod verba ista, *Hoc est Corpus meum*: atque ideo illa etiam verba proferri & materialiter seu recitativè, & significativè seu formaliter.

78. Hoc etiam sensu ea videntur intellexisse D. Ambrosius & Paschasius suprà citati Conclusione primâ, qui inter verba Christi, quibus Sacerdos in persona Christi conficit Sacramentum, expresè ponunt, *Accipite & manducate & bibite: Hoc est enim.*

Videtur sententia Ambrosii & Paschasii.

Item Eusebii Emisseni.

Adde Eusebium Emissenum relatum in cap. *Quia corpus* 35. de Conf. dist. 2. ibi: *Nam invisibilis Sacerdos visibiles creaturas in substantiam Corporis & Sanguinis sui verbo suo secretâ potestate convertit, ita dicens: Accipite & comedite: Hoc est enim Corpus meum* &c. Ubi omnia illa verba dicit proferri ab invisibili Sacerdote Christo per os nostrum, qui sumus visibiles Sacerdotes ad hoc specialiter deputati, ut nostro ministerio quotidie offerat Sacrificium.

Sicuti ergo Christus si adesset, omnia illa verba loqueretur non narrans, sed enuntians & operans, quod olim operatus est; ita quoque Sacerdos, specialiter ejus nomine, & ut minister, personam ejus repræsentando, immediatè consecrans, omnia illa verba enuntiat, operans, quod in nocte cœnæ operatus est Christus.

Sanè ut narraret solùm, aut recitaret, non erat necessaria ordinatio sive substitutio in locum Christi; quandoquidem quilibet possit ea recitare, & per modum historiæ narrare. Hæc pro sententia Lugonis.

79. Sed contrà primò: illa causalis videtur bona: *Christus dixit* &c. ex hypothesi quòd Christus idem numero Corpus, & eadem specie accidentia habuerit in manibus, quæ jam habet Sacerdos; sicuti bene diceret Sacerdos: *Accipite, & comedite id, quod ego offero sub his accidentibus, quia illud idem, quod Christus obtulit in nocte cœnæ, fuit Corpus ipsius.*

Objicitur primò.

Secundò. Contrà secundò; multa verba possumus eloqui, quæ sunt Christi, licèt non in persona Christi. Patet quando legitur Epistola Pauli ad Corinthios, ubi eadem verba solùm dicuntur recitativè, quoniam non in persona Christi. Accedit, testimonia istorum Patrum satìs verificari de solis verbis essentialibus. Certè Christus per illa verba dedit præceptum sumendi: Sacerdos autem non dat præceptum, sed solùm videtur narrare illud à Christo fuisse datum.

Contrà tertiò; Divus Ambrosius inter illa verba Christi etiam ponit: *Quod pro vobis datur*; consequenter & illud: *Qui pro vobis, & pro multis effundetur.* Tertiò; S. Ambr.

Respondet quispiam, idcirco etiam hæc verba probabiliter proferri significativè. Enimverò videtur Sacerdos repræsentare totum, quod Christus fecit in ultima cœna; adeòque verè affirmare traditionem Corporis & effusionem Sanguinis, quæ erat futura respectu illius temporis; sic tamen, quòd eo modo enuntiet Corpus & Sanguinem nunc esse sub his speciebus, atque Christus enuntiavit esse sub aliis tẽpore cœnæ. 80.

Responsio ad tertium, probabiliter illa verba: *Qui pro vobis* &c. proferri significativè.

Voluit siquidem Christus ita conjungere facti veritatem in hoc Sacramento, ut simul esset quasi tragica representatio illius, quod factum est in cœna. Et ideo cùm dixit: *Hoc facite*, dedit potestatem faciendi realiter, quod ipse fecit; dum verò adjunxit: *In mei commemorationem*, præscripsit modum faciendi, scilicet repræsentando ipsam actionem Christi.

Dico, *Actionem Christi*, id est, Consecrationem, quia præceptum quod explicatur his verbis: *Hæc quotiescumq; feceritis* &c. sive, *Hoc facite*, &c. non fuit nisi de illis, quæ præcesserant, non autem ut dicerent verba præcepti. Quare fortassis prædicta verba non conjunguntur cæteris, utpote quæ solùm recitantur, cùm alia omnia enuntientur.

Ex his facilè respondetur ad primum argumentum Adversariorum sup. n. 76. quamquam Christus in ultima cœna non habuerit in manibus, & exinde non demonstraverit hunc individuum panem, & illud individuum vinum, quæ nunc Sacerdos consecrans habet, & demonstrat; habuit tamen, & demonstravit panem & vinum ejusdem speciei moralis, quod satìs est ad tragicam repræsentationem, & veritatem formæ præsentis, quæ & ipsa solùm est eadem specie cum illa, quâ Christus usus fuit. Cumque loquatur Sacerdos, secundùm decretum Eugenii suprà, in persona Christi, clarissimum est ipsum enuntiare & affirmare Corpus Christi, & non suum. 81.

Christus demonstravit panem & vinum ejusdem speciei moralis, quod satis est ad veritatem formæ.

Nota pro clariori intellectu, duplicem in his verbis intervenire affirmationem; unam, quâ in propria persona affirmat Christum dixisse: *Accipite & manducate* &c. alteram, quâ in persona Christi enuntiat: *Hoc est Corpus meum.* Ad prioris propositionis veritatem sufficit Christum illa verba dixisse, minimè autem requiritur, ut dixerit solùm recitativè: sicut si dicerem; *Christus dixit illa verba, quæ iam ab ipso audietis,* num inde rectè concluderetur: *Ergò Christus profert illa verba solùm recitativè?* Et adhuc ambigis Sacerdotem in persona Christi loqui significativè? 82.

Ambigo

Contra dicta objicitur, & replicatur.

Ambigo, ais; quia verba significativè prolata non possunt in ore Sacerdotis esse vera, nisi Corpus & Sanguis Christi præsupponantur sub speciebus ante illorum prolationem; demonstrant quippe id, quod jam est, non verò id quod fit, neque id quod erit. Et si respondeas, in ore Christi eadem verba fuisse vera: replico, quia per benedictionem præcedentem consecraverat, quod non facit Sacerdos.

83\. Solvitur replica. Potuit Christus consecrare ante prolationem aliquorum verborum; Scotus. sed tamen in consecrando adhibuit verba,

Quantùm ad factum Christi, potuisse ipsum per illam benedictionem, imò & sine illa, virtute extraordinariâ consecrare ante prolationem istorum verborum, nefas est dubitare. Unde assero cum Doctore Subtili 4 dist. 8. q. 2. in Reportatis n. 3. *De illo, quod Christus priùs sumpsit, & dedit Discipulis antequam protulit verba, bene potuit Christus in frangendo causare ibi Corpus suum, & æqualiter sine verbis, sicut cum verbis.* Verumtamen sine verbis consecrasse, omni caret fundamento, ut ostendimus concl. 1. in principio.

quæ fuerunt absoluta, antequam Discipuli acciperent panem.

Et quod hîc insinuat Scotus, Christum priùs dedisse panem Discipulis, antequam protulit verba Consecrationis non est intelligendum de perfecta datione, id est, porrectione panis, & acceptione, sed de porrectione tantùm; ita quòd porrigendo panem, antequam Discipuli acciperent, Christus absolverit verba Consecrationis; adeoque moraliter simul benedixit, fregit, ac porrexit Discipulis suis dicens: *Hoc est Corpus meum.* Hæc ad Replicam.

84\. Sed quid ad principalem rationem dubitandi? Illa exigit longiorem discussionem & explicationem singulorum verborum. Interim pauca præmitto de secunda parte hujus Conclusionis, quæ est contra Vasquez disp. 200. cap. 2. ubi docet, verba essentialia Consecrationis ita accipi significativè, ut simul non compatiantur recitationem.

Vasquez.

Verba sic accipiuntur significativè, ut etiam recitativè sumantur.

Sed contrarium apparet ex Canone Missæ ibi: *Qui pridie quàm pateretur* &c. Refert namque Sacerdos, quid Christus fecerit & dixerit, sic quòd verè mentiretur, si Christus ista non fecisset, quæ ibi narrat, vel non dixisset illa verba, quæ refert eum dixisse.

Non est necesse ad valorem Sacramenti narrari factum Christi,

Hoc tamen non est necesse ad valorem, ut patet ex dictis concl. 1. sed tantùm ex præcepto Ecclesiæ. Unde si Sacerdos significaret se velle in persona Christi offerre Sacrificium, nullatenus esset necesse ipsum narrare actionem seu factum præteritum Christi ad validè consecrandum. Sensus itaque recitativus impertinens est ad Consecrationem.

Veluti si minister Baptismi diceret: *Illâ formâ, quâ ego iam utor, etiam usus est Christus, quando baptizavit Sanctum Petrum dicens: Ego te baptizo* &c. Quis non videt tali casu formam illius Baptismi habere duplicem sensum, unum enuntiativum, & alterum recitativum? Et poterit quispiam prudenter cogitare, sensum posteriorem concurrere ad effectum? Non puto.

85\. Vasquez.

Dices cum Vasquesio suprà: impossibile videtur eadem verba, in eodem ore proferentis, simul se habere materialiter, & formaliter, id est, recitativè, & significativè: siquidem impossibile est eadem verba simul significare, & non significare.

Non est impossibile eadem verba in eodem ore simul esse recitativa & significativa;

Resp. cum distinctione: in eodem ore proferentis, & ex eodem ore, concedo: in eodem ore, sed ex diverso ore, Nego Assumptum. Explico: impossibile est, ut aliquis loquens in propria tantùm persona, & ex propria persona, id est, non referens dicta alterius, simul loquatur materialiter, & formaliter; quia sic deberet simul velle significare, quod verba sonant, & non velle illud significare; sed nudè tantùm velle formare illos sonos sine aliquo respectu ad eorum ex placito hominum significationem, quod videtur secum pugnare.

puta si proferantur in propria persona tamquam ab altero dicta;

Attamen non est contradictio, unum & eumdem hominem loqui ex ore alterius, id est, referre verba tamquam dicta ab altero, & ita quodammodò materialiter, id est, non significativè, quantùm præcisè est ex modo referendi; simul tamen significando ex ore proprio, sive in propria persona, quod ille, cujus dicta refert, per illa intendit significare.

Loquitur ergo materialiter, seu non significativè, quatenus refert illa verba tamquam alicujus tertii; formaliter autem sive significativè, in quantum vult illa eadem verba esse sua, ac si primò illa proferret, in quo certè nulla apparet repugnantia, quidquid Vasquesius contradicat.

86\. Uti assolent Magistri in Scholis & Concionatores in Cathedris. Matth. 15.

Profectò sic solent Magistri in Scholis & Concionatores in Cathedris, relatâ alicujus auctoritate, utrumque intendere. Quomodo & ipse Christus Matth. 15. v. 7. dixit: *Hypocritæ, bene prophetavit de vobis Isaias, dicens: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me*, intendens utique referre quid Isaias dixerit de illis, & idipsum in propria persona affirmare. Et nonne furi rectè dicitur: *Deus dixit non furtum facies*, intentione referendi verba Dei, & pariter malitiam furti significandi?

Ita ergò Sacerdos verba Consecrationis profert intentione virtualiter duplici;

Itaque ad propositum nostrum, Sacerdos refert Christum dixisse verba Consecrationis in ultima cœna, circa materiam tunc præsentem, eademque verba profert significativè, circa materiam, quam nunc ipse consecrans sibi præsentem habet, consideratam secundùm se (hanc quippe solam potest demonstrare, & demonstrat ad sensum) adeòque illa profert semel, sed intentione duplici, saltem virtualiter; unâ significandi, sive significativâ, alterâ recitandi, sive recitativâ: ita quod ly *Hoc*, ad intellectum demonstret materiam, quam in nocte cœnæ Christus habuit in prospectu, & simul ad sensum materiam, quam nunc Sacerdos consecrans habet in prospectu.

una significativa, altera recitativa.

87\. Neque id absonum est. Vasquez.

Neque id absonum est, ut vult Vasquez suprà, sed maximè consonum naturæ hujusmodi locu-

locutionis. Accipe similem: petit aliquis à te eleëmosynam, & dicis ad eum: *Amice, Petrus Apostolus cuidam petenti eleëmosynam respondit, quod etiam ego iam tibi respondeo: Argentum & aurum non est mihi.* Ecce ly *mihi*, & significat Sanctum Petrum, & etiam te loquentem.

ut probatur à simili.

Aliud simile. *Matth. 26.*

Pari modo Matth. 26. v. 29. ly, *Numquid ego sum Domine?* refertur ab Evangelista simul ad omnes Apostolos; ipsi tamen loquentes diversa significabant. Et ratio est; quia illa vox *Ego*, usurpatur ibi ab aliquo, qui introducit diversas personas loquentes illâ eâdem voce; sic etiam ly *Mihi*, usurpatur & à te, & à Sancto Petro, & ita non mirum, si plura significet simul.

Applica verbis Consecrationis, quæ Sacerdos loquitur & in propria persona narrando, & in persona Christi affirmando; adeoque simul significat recitativè hostiam, quæ erat in ultima cœna, & affirmativè hostiam jam præsentem.

Et licèt non repugnet Sacerdotem absolvere propositionem narrativam, antequam dicat: *Hoc est* &c. (quo casu ly *Hoc* tantùm significaret hostiam præsentem) attamen communis apprehensio audientium est in contrarium; videlicet verba essentialia unam constituere propositionem cum præcedentibus, adeoque simul narrari.

88. Et si objicias auctoritatem Divi Ambrosii lib. 4. de Sacramentis cap. 4. suprà commemoratam: *Non suis sermonibus Sacerdos, sed utitur sermonibus Christi:* ergo non loquitur historicè. Resp. Negando Consequentiam: solùm enim vult Sanctus Pater, Sacerdotem etiam uti sermonibus Christi, ubi venitur ut conficiatur Sacramentum, cùm anteà suis tantùm usus fuerit.

Objicitur auctoritas D. Ambrosii.

Explicatur de verbis confectivis Sacramenti. *Matth. 10. Ioan. 7.*

Sicut quando dixit Christus Discipulis suis Matth. 10. v. 20. *Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis*; id est, non estis soli, qui loquimini; sed etiam *Spiritus Patris vestri.* Certum quippe erat quòd Apostoli loquebantur; ast verba à Spiritu Sancto inspirata. Eodem modo dicit Christus Joannis 7. v. 16. *Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me*, id est, non tantùm est mea, sed etiam *eius qui misit me.*

89. Accedit, solam prolationem significativam, ut suprà dixi, sufficere ad hoc ut verba efficiant conversionem panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi (utì etiam sufficit, ut Sacerdos loquatur in persona Christi) adeoque sensum recitativum nullatenus conficere Sacramentum; & exinde ubi venitur, ut conficiatur Sacramentum, Sacerdotem non uti sermonibus suis, id est, verbis Consecrationis in sensu historico sibi proprio (utpote ad conficiendum Sacramentum impertinente) sed solis sermonibus Christi, id est, verbis Consecrationis in sensu significativo, in quo illis utitur in persona Christi, & qui est solus transsubstantiativus.

qualia non sunt verba Consecrationis præcisè ut recitativè prolata.

Atque hæc pro secunda parte Conclusionis. Nunc aggredior explicationem singulorum verborum sacramentalium, ut tantò clarius elucescat significatio formæ, & ejus veritas. Ut autem exordiar à primo, quod difficillimum est, sequentem statuo Conclusionem sub his verbis:

CONCLUSIO IV.

Voces *Hoc*, &, *Hic*, tenent se in propositione ex parte subjecti. Sumuntur substantivè. Demonstrant autem singulare entis.

Prima pars declaratur ex formis ordinariis, in quibus ly *Corpus*, &, *Calix Sanguinis*, obtinent locum prædicati; quod & ordo verborum, & ratio pronominis demonstrativi ferè exigit. Etenim non solemus demonstrare domum nostram, librum, aut quamcumque aliam rem dicendo: *Domus mea est hac: Liber meus est hic*; sed: *Hæc est domus mea, His est liber meus*, ne cùm res demonstrata præcedit suam demonstrationem, non hæc, sed alia intelligatur designari: pronomen quippe sic dictum, quod loco nominis positum, utique convenientius ex parte subjecti, quàm prædicati, ut patet ex communi modo loquendi. 90.

Declaratur prima pars Conclusionis communi modo loquendi.

Equidem non inficior, hanc formam æquivalere ordinariæ: *Corpus meum est hoc*, utì etiam illam: *Calix Sanguinis mei est hic.* Eadem siquidem est res significata, sive Corpus prædicetur de hoc ente, sive hoc ens de Corpore.

Hæc forma: Corpus meum est hoc, æquivalet ordinariis.

Colligo ex Doctore nostro 4. dist. 8. q. 2. n. 18. ibi: *Hoc etiam patet convertendo propositionem, quia alius intellectus est: Corpus meum est hoc, id est, illud ens, & Corpus meum est Corpus meum.* Ergo idem intellectus, est, *Corpus meum est hoc*, &, *Hoc est Corpus meum.* Enimverò quia alius intellectus est, *Corpus meum est hoc*, &, *Corpus meum est Corpus meum*, probat Scotus etiam esse alium intellectum, *Hoc est Corpus meum*, &, *Corpus meum est Corpus meum.*

colligitur ex Scoto.

Et post pauca eodem numero Conclusione 13. affirmat utramque propositionem esse conversivam dicens: *Facere principaliter hoc ens esse Corpus Christi, est realiter facere conversionem, per quam Corpus Christi accipit esse hoc; quia eadem est factio, quâ hoc ens fit Corpus Christi, & quâ Corpus Christi fit hoc ens, hoc est, fit ens, quod est sub istis speciebus. Sed illa oratio dicitur esse conversiva, quæ significativè agit pro illo instanti, pro quo convertens agit realiter.*

Pro

91. Pro secunda parte. Nota, tunc illas voces sumi substantivè, quando sub illis aliud quidpiam intelligitur ex parte subjecti propositionis, de quo prædicentur Corpus & Sanguis. Adjectivè verò, quando nihil tale subintelligitur; sed ipsa sola pronomina pro subjectis propositionum ponuntur, ut demonstrant Corpus & Sanguinem Christi in fine prolationis sub determinata ratione Corporis & Sanguinis.

Quandonam ly hoc & hic sumantur substantivè & quandonam adjectivè.

Hoc notato, Conclusio videtur esse Scoti 4. dist. 8. q. 2. n. 17. ibi: *Et tunc est decima Conclusio, quod* Hoc *in proposito demonstrat singulare entis, & non per se singulare alicuius minùs universalis, quàm ens.* Ergo ly *Hoc* (eadem est ratio pronominis *Hic* in forma calicis) juxta mentem Doctoris Subtilis, non solùm ponitur pro subjecto; sed aliquid ipsi subintelligitur, de quo prædicatur Corpus Christi. Ergo sumitur substantivè.

Sumuntur hic substantivè juxta Scotum;

Quod probatur, inquit Doctor suprà, *primò; quia rationabiliter quæritur de multis, quid est hoc? Non autem idem supponitur & quæritur. Igitur non supponitur per ly* Hoc, *Hoc lignum, vel Hic lapis, quia illud quæritur. Nam responso isto dato, scilicet Lignum, vel Lapis, quietatur animus quærentis de illo singulari. De illo ergo singulari supponitur hoc tantum ut est singulare entis, & quæritur aliquid speciale sub ente, & quodcumque speciale conveniens est ad responsionem.*

ipsi enim aliquid subintelligitur, de quo prædicetur Corpus vel Sanguis Christi.

92. Addit: *Et hæc probatio stat in unico verbo quod ponitur Exodi 16. de Manhu, id est, Quid est Hoc?* quasi diceret; sicuti ibi: ly *Hoc*, non accipitur adjectivè, sed substantivè pro singulari aliquo entis, de quo quærebatur à Judæis quid esset, Moyse respondente: *Iste est panis, quem dedit vobis Dominus ad vescendum:* sic in proposito ly *Hoc*, significat singulare entis, de quo ad interrogationem *Quid est hoc?* optimè respondetur; *Hoc est Corpus Christi.*

Exod. 16.

Ly Hoc significat singulare entis.

Pergit Scotus: *Alia probatio est quasi grammaticalis, quia adiectivum in neutro genere substantivatum includit in se suum substantivum, secundùm Grammaticos: non includit autem nisi hoc, quod est aliquid, vel ens;* ergo ly *Hoc* in forma Consecrationis, utpote positum ex parte subjecti sine ulla determinatione adjecta, includit in se suum substantivum, scilicet hoc, quod est aliquid, vel ens: ergo sumitur substantivè, & demonstrat singulare entis.

Adjectivum enim in neutro genere substantivatum suum involuit substantivum.

93. Hic est discursus nostri Doctoris, qui licèt isto loco per tredecim Conclusiones multa disserat ex opinione aliorum magìs, quàm propria; attamen n. 19. sic ait: *Has omnes Conclusiones possum concedere præter quintam, & alias in quantum sequuntur ex ea.* Et specialiter approbat Conclusionem decimam (de qua hîc agimus) n. 26. dicens: *Ad primum argumentum* (principale) *patet quod ly* Hoc, *demonstrat singulare entis, non panem, nec accidentia.*

Scotus docet quod ly Hoc demonstrat singulare entis.

Porrò huic opinioni Doct. Subtilis à multis contradicitur; ac in primis Vasquez disp. 201, cap. 4. docet, contra communem aliorum, voces illas poni adjectivè, ita quòd nihil sub illis intelligatur ex parte subjecti, nihilque aliud demonstrent, nisi Corpus & Sanguinem Christi, quæ ibi sunt in fine prolationis.

Vasquez docet voces illas poni adjectivè;

Ducitur; quia ex tali acceptione nullum sequitur inconveniens, & in illa faciliùs, & meliùs respondetur argumentis Hæreticorum contra veritatem hujus Sacramenti. Quippe in sententia communi laborant omnes, ut inveniant subjectum, quod sub illis pronominibus intelligatur, & per illa demonstretur; videntur siquidem magìs demonstrare panem & vinum, quàm Corpus & Sanguinem; adeoque apparet ex verbis formæ non rectè colligi transubstantiationem panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi.

quia ex hoc nullum sequitur inconveniens;

Probat præterea ex ipsa ratione sermonis secundùm ejus proprietatem: quia ut pronomen poneretur substantivè, ita deberet poni, ut in quavis lingua in neutro genere esset, neque ulla haberetur ratio prædicati, ut cum eo in casu, numero, & genere conveniret: atqui pronomina *Hoc*, &, *Hic*, in formis Consecrationis ita ponuntur, ut habeatur ratio convenientiæ cum prædicato in genere, numero, & casu: ergo &c. 94.

& proprietas sermonis hoc exigit,

Minor est evidens: nam quòd in lingua Græca utraque forma sit in genere neutro, ideo est, quia in ea lingua tam Calix, quàm Sanguis sunt neutrius generis, uti etiam Corpus. Verùm vulgatus interpres apprimè intelligens vim pronominis & familiarem modum loquendi in omni lingua, pronomen ipsum adjectivè transtulit, ita ut conveniret in casu, numero, & genere cum prædicato, nempe cum Corpore, & Sanguine, seu calice. Ita Vasquez suprà pro sua particulari doctrina.

& vulgatus interpres pronomen ipsum adjectivè transtulit.

Cui si objicias; ergo forma Consecrationis est propositio identica. Respondet Negando Consequentiam: quia ut sit propositio identica, non satìs est ex parte subjecti poni pronomen, quod proximè demonstrat prædicatum; sed oportet ut idem nomen, eodem modo significans, aut id quod synonymon dicitur, ex parte subjecti, & prædicati ponatur; ut si dicatur: *Homo est homo, Ensis est gladius.* Hoc autem in præsenti non fit. 95.

neque ideo forma consecrationis est propositio identica.

Etenim pronomina *Hoc*, &, *Hic* non significant expressè Corpus & Sanguinem; sed solùm sunt signa indicantia quamcumque rem præsentem, & ita cuicumque ejusdem generis conjungi possunt; v. g. *Hoc est animal rationale, Hic est homo;* quippe nullam rationem illarum specialem expressè denotant: secùs ly *Corpus meum*, &, *Sanguis meus:* unde dici nequit: *Corpus meum est animal rationale*, vel, *Sanguis meus est homo;* ergo ly *Hoc*, non est synonymon, id est, non idem eodem modo significat, quod *Corpus meum*, neque ly *Hic*, quod *Sanguis meus*, licèt immediatè demonstrent.

N 3 Ad

96. Objectio ex Trident. Ad aliud, quod objicitur ex Tridentino sess. 13. cap. 4. in principio: *Quoniam autem Christus Redemptor noster, Corpus suum id quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit:* ubi videntur Patres pronomen *Hoc* substantivè sumpsisse, subintelligentes: *Quod sub specie panis offerebat*, id est, oblatum seu contentum sub specie panis.

Responsio Vasquez. Respondet præfatus Auctor: Patres Concilii verè dixisse & ponderasse verba Domini, aliis verbis sensum formæ exponentes, uti etiam exponere potuissent sensum formæ Consecrationis Sanguinis hoc modo: *Quoniam Christus Redemptor noster Sanguinem suum id quod sub specie vini offerebat, verè esse dixit:* Et tamen nemo asserere potest, sub illo pronomine *Hic* in prædicta forma intelligi verba illa, *Quod offerebat sub specie vini*, aut alia hujusmodi.

& probatio ejus à simili. Probatur à simili; si Petrus diceret: *Hic est homo, Hic est equus*, nemo negare posset pronomina illa, hominem, & equum proximè demonstrare; & tamen quicumque narrare vellet, quid ille dixisset, non referendo verba ipsa, quibus usus est, dicere deberet: Petrum dixisse, Animal illud, quod ei occurrit, esse hominem, aut equum.

97. Sed petit præfatus Auctor principium. Sed contrà; hæc est petitio principii. Quæritur namque, & æquè facilè à suis Auctoribus asseritur, etiam ly *Hic*, in forma Consecrationis Sanguinis sumi substantivè, & non demonstrare proximè & immediatè calicem, aut Sanguinem; sed id, quod offertur sub specie vini.

Et idem dici posset de eodem pronomine in propositione simili: *Hic est homo*, videlicet, ly *Hic*, sumi substantivè, neque proximè demonstrare hominem sub formali & determinato conceptu hominis.

Enimverò si nihil sub illo intelligitur, quomodo ergo rectè explicatur per ly *Illud animal, quod mihi occurrit?* Et si velis exprimere substantivum in eodem genere, dicito: *Hic aliquis, qui mihi occurrit, est homo.* Similiter in forma calicis: *Hic calix*, vel, *Hic liquor, qui offertur sub specie vini est calix Sanguinis mei*, sive, *est Sanguis meus.*

98. Scotus docet adjectivum masculinum per se positum aliquando sumi substantivè. Sanè adjectivum masculinum per se positum, aliquando sumi substantivè, docet verbis apertissimis Scotus 1. dist. 12. q. 1. n. 14. ibi: *Licèt usitatè adjectivum masculinum non sit substantivum, sed tantùm neutrum sit substantivum; tamen in divinis, quando adjectivum masculinum ponitur per se, tunc intelligitur ibi esse substantivum, ut* Quis, *vel*, Persona, *ut cùm dicitur*, Pater & Filius non sunt unus, *sicut dicunt auctoritates, licèt sint unus Deus, quia* Unus *absolutè positus, significat adjectivè, & intelligitur habere suum substantivum, scilicet*, Quis. *Unde significatur quod* Pater & Filius sint unus quis, *vel*, unus aliquis, vel, una Persona, *quod est falsum.*

Cùm ergo adjectivum neutrum, v. g. ly *Hoc* in forma Corporis sit substantivum; & adjectivum masculinum per se positum interdum intelligatur esse substantivum: quidni etiam ly *Hic* in forma calicis per se positum sic intelligamus (quantumvis Doctor noster nihil de hoc pronomine resolvat) ut sit proportionata acceptio utriusque demonstrationis?

Nihilominus sententia Vasquez propter jam dicta non est improbabilis. Sed & modus explicandi Scoti apparet satìs expeditus, nec laborat aliquo inconvenienti. Et quamvìs alius expeditior foret, non tamen inde verior: nam omnium facillimus est, ad fugiendum difficultates & argumenta Hæreticorum contra veritatem formæ, sensus dumtaxat recitativus, qui tamen & à Vasquesio, & ab aliis communiter negatur. 99. Sententia Vasquez non est improbabilis; sed & modus explicandi Scoti apparet satis expeditus.

Certè non magìs laborant Scotus, & alii cum ipso, ut inveniant rem demonstratam pro fine prolationis verborum, quàm Vasquez. Nam omnes unanimiter asserunt, esse Corpus & Sanguinem Domini.

Quid autem significent illa pronomina, statim atque proferuntur, ipse Vasquez suprà docet; quando ait, esse signa indicantia quamcumque rem præsentem, id est, Corpus & Sanguinem pro ultimo instanti præsentia, non sub determinato conceptu Corporis & Sanguinis; sed generali conceptu alicujus rei, sive entis singularis.

Vel certè, ut colligitur ex Scoto in Report. (impressionis Coloniensis) 4. dist. 8. q. 2. n. 9. demonstrant seu determinant quodammodo, ad intellectum quidem Corpus & Sanguinem pro supposito entis; ad sensum autem ipsas species, sed indirectè; ut sensus formæ sit: *Hoc*, id est, suppositum entis, quod sub speciebus præsentibus continetur in fine prolationis, *est Corpus meum.* Similiter *Hic*, id est, suppositum entis, quod sub speciebus vini continetur in fine prolationis, *est calix Sanguinis mei*, sive, *Sanguis meus.* Secundùm quem ly *Hoc*, & *Hic*, demonstrant ad intellectum Corpus & Sanguinem; ad sensum autem ipsas species.

Ex quo sensu colligo, valere hanc formam Consecrationis Sanguinis: *Hoc est Sanguis meus*, prout legit Cyprianus in Epistola ad Cæcilium, ibi: *Calicem etiam sub die Passionis accipiens, benedixit, & dedit Discipulis suis, dicens: Bibite ex hoc omnes; Hoc est enim Sanguis novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* 100. Ex quo colligitur valere hanc formam: *Hic est Sanguis meus*; prout legit S. Cyprianus;

Ita docet Cornelius Jansenius Episcopus Gandavensis in Concordia Euangelica c. 131. ibi: Porrò pro illo: *Hic est Sanguis meus*; Græcè est, τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου, unde patet non solùm quòd dictio, *Hic*, non sit adverbium hoc loco, sed pronomen, verùm etiam quòd pro pronomine masculino *Hic*, verti posset neutrum, *Hoc*, ut sit: *Hoc est Sanguis meus.* Quæ versio magìs conveniret ei, quod præcedit: *Bibite ex hoc omnes*, ut jam ejusdem generis pronomen subjiciatur dicendo: *Hoc est* &c. Hucusque Jansenius. Estque sententia Cor. Jansenii.

In

In quibus verbis præfatus Auctor ly *Hoc* utrobique accipit substantivè, idque, ut videtur mihi, pro substantia indeterminata; nam continuò subnectit: Pronomen neutrum, *Hoc*, magis convenit indeterminatæ demonstrationi substantiæ.

Non potuit sanè Jansenius ignorasse ly *Calix*, & ly *Sanguis*, in Græca lingua esse neutrius generis; & tamen si ab eo quæras, quare Latinus interpres verterit ly *Hic*, non respondet; quia adjectivè positum, ut conveniat in casu, numero, & genere cum prædicato *Calix*, aut, *Sanguis*, sed inquit; Nec tamen malè noster vertit interpres: nam frequenter hoc modo *Hic* ponitur pro *Hoc*, ut cùm Exodi 16. filiis Israël interrogantibus de Manna, *Quid est hoc?* Dixisse scribitur Moyses: *Iste est panis*, *quem dedit vobis Dominus ad vescendum*, cùm videretur dicendum: *Istud est panis*.

secundùm quòd frequenter *Hic* ponitur pro *Hoc*.

101. Dices cum Vasquesio suprà n. 38. ad interrogationem per relativum *Quid*, & pronomen *Hoc*, hoc modo: *Quid est Hoc?* rectè responderi potest per ipsummet pronomen neutrum, substantivè acceptum, sicut erat in ipsa interrogatione, & per pronomen *Hic*, aut, *Hoc*, adjectivè sumptum; ut si quis interroget de fragmento auri, *Quid est hoc?* rectè responderi potest: *Hoc est aurum*, sumendo ly *Hoc* substantivè, & tunc demonstraret substantiam illam in universum, nullâ expressâ ratione particulari, ad quam determinatur per prædicatum: vel adjectivè, & tunc ostenderet immediatè ipsum aurum ex parte prædicati positum.

Sed contrà opponit Vasquez.

Similiter si quis de fragmento panis interrogaret: *Quid est hoc?* alius æquè bene respondere posset; *Hoc est panis*, &, *Hic est panis*. Et hoc modo respondit Moyses interroganti Populo: *Quid est hoc?* Jam autem formas Consecrationis non præcedit hujusmodi interrogatio.

Et ideo sicut inepta esset locutio: *Hoc est homo*, nullâ præcedente interrogatione, accipiendo ly *Hoc* substantivè; pari ratione esset inepta hæc locutio absoluta: *Hoc est Sanguis meus*. Quocirca in emendatioribus Codicibus Cypriani non legitur *Hoc*, sed, *Hic*.

102. Legitur omnino in aliquibus Codicibus, sed an isti ideo emendatiores dici debeant, judicet Lector. Hoc scio, errorem istum, si ita vocari placeat, permansisse in operibus Cypriani jam quartò accuratiori vigilantiâ à mendis repurgatis.

Respondetur.

Certè qui negaret ineptitudinem tam hujus, quàm illius locutionis, non haberet contra se, nisi usitatum modum loquendi, & communem apprehensionem hominum indoctorum, qui nesciunt distinguere inter ista pronomina sumpta adjectivè, & substantivè.

Unde nec ipse Vasquez audet negare, sed in terminis fatetur suprà n. 94. Sacerdotem, qui uti vellet pronomine substantivè in forma Consecrationis Sanguinis hoc modo: *Hoc est Sanguis meus*, verè consecrare: idque quia sensus, licèt minus aptus, tamen verus, subintelligendo contentum sub speciebus secundùm rationem substantiæ in universum, nullâ explicatâ speciali ratione illius, non autem ens, ut intelligit Scotus.

Vasquez non audet negare, quòd Sacerdos hoc modo consecrans: *Hoc est Sanguis meus*, consecraret.

Imò sanè ens, ut intelligit Scotus, id est, suppositum entis, ut patet ex Report. suprà; nam suppositum essentialiter est substantia, juxta omnes Philosophos. 103.

Per ly *ens* intelligit Scot. suppositum entis;

Et estò intelligatur ens in tota sua latitudine, & ut est univocum, in sententia Doctoris Subtilis, respectu substantiæ & accidentis; quid tum? Ergo, infers, non magis demonstratur Christus, sive substantia, quàm species, seu accidentia.

& quamquam intelligeretur ens in tota sua latitudine, nullum inde inconveniens;

Frivola sanè Consequentia. Quæro siquidem, an substantia sit univoca respectu panis, & Corporis Christi? Affirmas. Infero: ergo non magis demonstratur panis, quàm Corpus Christi. Rectène sequitur? Rectè, inquis, quantùm præcisè est ex vi illius pronominis; determinatur autem ad significandum Corpus aut Sanguinem Christi per prædicatum.

Consentio, & dico similiter: ly *Hoc* ex se præcisè significat quodcumque singulare entis, sive accidens, sive substantiam; sed determinatur ad significandam substantiam, & quidem hanc particularem, scilicet contentam sub speciebus, id est, Corpus & Sanguinem Christi, determinatur, inquam, per prædicatum, cui conjungitur. 104.

determinatur enim ad significandam substantiam, contentam sub speciebus per prædicatum;

Licèt ergo illud pronomen non determinet per se Corpus Christi sub formali conceptu Corporis, aut Sanguinem sub formali conceptu Sanguinis, determinat tamen sub formali conceptu entis determinati, non communis, neque sub disjunctione hujus, aut illius, sed simpliciter determinati, cui convenit prædicatum. Sicuti quando dico: *Hic currit*, ly *Hic*, non supponit pro quocumque individuo entis, sed pro illo determinato, cui convenit prædicatum.

ut ly *Hic*, dum dico: *Hic currit*.

Quod ergo suprà 4. dist. 8. q. 2. n. 17. conclusione 10. ait Doctor: *Hoc in proposito demonstrat singulare entis, & non per se singulare alicuius minus universalis, quàm ens*, sic intelligo, quasi diceret, pronomen illud per se, id est, vi propriâ non videtur plus significare quàm hoc ens.

Scotus.

Interim si quis diceret ly *Hoc*, in forma Consecrationis significare aliquod individuum genericum magis strictum, cujus genus sit commune pani & Corpori Christi; v. g. hanc substantiam, hoc edulium, hoc contentum &c. nullum sequeretur inconveniens, nisi quòd pronomen *Hoc*, vi suâ habeat generaliorem significationem. Unde juxta Suarium disp. 59. sect. 2. & alios, forma substantialiter valeret, etsi talia individua substituerentur. 105.

Si quis diceret ly *Hoc* significare aliquod individuum genericum magis strictum, nullum inconveniens.

Suarez.

Sed quid si loco *Hoc*, poneretur adverbium

Hic?

Si poneretur loco Hoc, adverbium Hic, non valeret forma;

Hic? Constat formam non valere; quia non est propositio conversiva, sed verificatur, etsi panis cum Corpore Christi maneat simul. Dixi autem adverbium *Hìc*, quia si ly *Hic*, usurpetur nominaliter, forma valet, cùm tantùm peccetur contra Grammaticam. Secùs est, si ponatur pronomen *Illud*, utpote vi suâ non significans rem præsentem.

aliud esset si ly Hic, sumatur nominaliter.

106. Igitur ut finem imponamus huic Conclusioni; ly *Hoc*, &, *Hic*, sumuntur substantivè, & significant Corpus & Sanguinem Christi sub determinato conceptu, non Corporis & Sanguinis, sed singularis entis, contenti sub speciebus, præscindendo à particulari ratione panis, vini, Corporis, Sanguinis, aut cujuscumque alterius substantiæ, quæ contineri posset sub illis accidentibus; quæ accidentia etiam significantur, sed in obliquo.

Ex quo manifestè deducitur, pronomina illa suum significatum rectum ex modo significandi non referre more adjectivorum ad rectum significatum alterius vocis; sed potiùs è converso, rectum significatum Corporis & Sanguinis determinare rectum significatum ly *Hoc*, &, *Hic.*

Quòd ly Hoc, & Hic, sumantur substantivè, probatur ex Hiquæo,

Audiamus Hiquæum in suo Commentario ad distinctionem Scoti citatam nu. 44. ubi sic ait: Quòd autem substantivè sumatur ly *Hóc*, & non adjectivè, patet; quia propositio est de tertio adjacente: ergo subjectum ejus in sensu Logico debet sumi substantivè, quia prædicatum habet rationem adjacentis & formæ; sicut quando dicitur: *Petrus est corpus*, ly *corpus*, adjectivè sumitur in rigore Logico, licèt apud Grammaticos sit substantivum: ergo necessariò subjectum, ad quod refertur, debet sumi substantivè; alioquin non terminaret dependentiam ejus, ut est forma Logica. Ita hic Auctor.

107. *qui docet nostram Conclusionem,* Qui utique eò loci docet nostram Conclusionem, supponens cum Doctore Subtili suprà n. 17. gradus superiores descendere in propria singularia, ut experientiâ constat videnti aliquid de longè sub ratione determinati entis, sine eo quod discernat speciem ejus; deinde sub ratione corporis, animalis, & sic de reliquis.

& supponit cum Scoto gradus superiores descendere in propria singularia.

Subscribo verba Scoti: *Nona Conclusio est, quòd in singularibus est ordo secundùm ordinem universalium: priùs enim quodcumque universale potest intelligi descendere in proprium singulare, quàm contrahatur per differentiam aliquam ad aliquod inferius, tamquam ad speciem, ut sic habeamus ordinem istorum singularium, hoc ens, hæc substantia, hoc corpus, & sic deinceps usque ad Sortem; hoc patet per Avic. 1. Phys. suæ, quòd priùs videmus à remotis corpus, quàm animal, & animal quàm hominem* &c.

Sicut ergo bene dicimus, *Hoc animal, quod à longè determinatè video, est homo*; ita quoque bene dicimus, *Hoc ens*, vel, *Hæc substantia determinata, quæ substat his determinatis accidentibus est Corpus Christi.* Bene, inquam, & verissimè dicimus. Dubitas?

Quidni, reponit aliquis, dubitarem; cùm tunc quando profertur ly *Hoc*, & ly *Est*, contineatur sub accidentibus substantia panis, & non Corpus Christi?

Hæc est altera difficultas, non exigua sanè cum Hæreticis nostris circa explicationem verbi, *Est*, quod ipsi interpretantur, *Significat*, ne alioquin forma sit falsa, si importet unionem, sive identitatem inter subjectum & prædicatum, quæ certè non reperitur pro illo tempore, quo conjunctio illa pronuntiatur. 108.

Proponitur difficultas notabilis cum Hæreticis,

Ab hac difficultate facillimè se expediunt, qui docent Christum illa verba pronuntiasse post Consecrationem, & de facto Sacerdotem dumtaxat recitare, tamquam à Christo dicta, minimè significativè proferre. Ast quia contraria opinio in Scholis communiter est recepta, eamque Conclus. 3. diffusè propugnavimus; hinc cum Doctore Subtili aliisque Scholasticis assero & dico:

à qua aliqui se facilè expediunt.

CONCLUSIO V.

Conjunctio, *Est*, in forma Consecrationis significat identitatem inter subjectum demonstratum per pronomen, *Hoc*, & prædicatum, *Corpus meum*; similiter inter subjectum demonstratum per pronomen, *Hic*, & prædicatum, *Calix Sanguinis mei*, vel, *Sanguis meus*, significat, inquam, practicè pro instanti completæ prolationis orationis.

PRænotandum formam Consecrationis, utì & formas aliorum Sacramentorum, in quantùm sunt signa sacramentalia, non esse propositiones speculativas, quæ supponunt objectum suum in facto esse, sicut enuntiant; sed enuntiationes practicas, quæ efficiunt objectum, quod significant. Hoc prænotato. 109.

Formæ Sacramentorum sunt enuntiationes practicæ.

Conclusionem accipio ex Scoto 4. dist. 8. q. 2. n. 19. ubi postquam posuisset tredecim Conclusiones circa hanc controversiam, sic inquit: *Ex istis tredecim Conclusionibus patet qualiter ista oratio* (Hoc est Corpus meum) *est vera, quia secundùm istas totus eius intellectus, & complexionis terminorum intelligitur pro ultimo instanti prolationis, & pro illo demonstrat* Hoc illud, *quod tunc est sub illis accidentibus. Verum est autem, quòd istud est Corpus Christi: & quòd non propter hoc*

Conclusio accipitur ex Scoto

hoc convertatur ista propositio; Corpus meum est Corpus meum: *sed ista potest esse conversiva, licèt illa non; quia ista denotat dici de singulari communioris, scilicet de hoc ente, quod est prædicatum; illa autem denotat dici de seipso in speciali: propositio autem denotans de hoc ente aliquid primò dici, potest esse effectiva. sicut & ista, quæ denotaret de lapide, quod ipsum primò est hoc ens.*

110. *apud quem etiam habetur ejus probatio;* Probationem Conclusionis invenio apud eundem Magistrum meum n. 14. ibi: *Quia non habetur conceptus omnium partium orationis ante illud instans: conceptus enim totius orationis non habetur sine conceptibus omnium partium. Hoc confirmatur per simile, quia conceptus formatus per dictionem non habetur ante instans ultimum prolationis illius dictionis: ergo à simili de oratione; & ratio similitudinis est, quia sicut partes dictionis non significant conceptum simplicem, quem dictio significat, ita dictio non significat conceptum aliquem complexum, quem significat tota oratio. Sed differentia est, quia partes orationis aliquem conceptum simplicem significant; sed ad propositum non est ista differentia; quia utrobique totus conceptus non habetur, nisi in fine omnium dictionum prolatarum.*

111. *& responsio ad duas objectiones quæ possent fieri circa hanc sententiam. Prima objectio.* Pergit Doctor & respondet ad duas objectiones quæ possent fieri contra hanc sententiam. *Si objicitur*, inquit, *ergo oratio causat conceptum, quando non est; quia quando completè prolata est oratio, nihil orationis est, Resp. patet, quod argumentum non cogit, quia idem posset argui de conceptu importato per dictionem: ideo dico, quod cùm conceptus fiat in instanti in intellectu post prolationem orationis, vel dictionis, non fit per illam: quia illa non est, sicut arguitur: sed in fine prolationis cujuscumque dictionis, per aliquid causatum in phantasia à dictione dum fuit in prolatione, intellectus causat in se conceptum aliquem dictionis: vel, ad propositum magis, per aliqua derelicta à singulis dictionibus, dum proferebantur, intellectus in ultimo instanti per collationem suam causat intellectum, vel conceptum totius. Ideo autem dixi de conceptu, qui causatur per orationem, quia secus potest esse de conceptu illo signato, qui non causatur per eam, utpote conceptus, qui est apud loquentem, quem scilicet intendit per orationem exprimere.*

Secunda objectio. Secunda objectio ferè coincidit cum prima, & est hujusmodi: *Quia significatum totius orationis consistit ex significatis partium, & partes significant quando proferuntur. Resp. Significatio illa non est ratio formalis causandi illum conceptum in audiente, sed est quædam dispositio præambula, ad quam per collationem intellectûs, sequitur causatio totius conceptûs, ex conceptibus per partes causatis.* Hactenus Doctor Subtilis, ut semper, doctè & subtiliter.

112. *Scotum sequi videtur Cardinalis de Lugo.* Ipsum sequi videtur Card. Lugo disp. 11. n. 125. dicens, veritatem propositionis vocalis, quæ formatur per copulam *Est*, regulariter loquendo, nisi aliud constet ex ipso modo loquendi, non debere regulari ab objecto, prout erat tempore prolationis copulæ, sed tempore finitæ propositionis.

Probatur ab experientia; nam si aliquis dicat: *Petrus est intrà hanc domum*, si post prolatam copulam, *Est*, contingat Petrum exire, & hoc innotescat loquenti, ni sileat mentitur: secùs etsi à principio non fuisset intrà domum; modò tempore finitæ propositionis intrà eam existat. *Probatio ab experientia.*

Ratio est; quia ante finē totius orationis nihil enuntiatur; non enim potest affirmari, aut negari prædicatum antequam proferatur. Sive ergo propositio sit practica, sive speculativa, satìs est ad ipsius veritatem, quòd res sic se habeat, sicut enuntiatur. Porrò enuntiatio completam dicit orationem, & non tantùm inchoatam. *Ratio est, quia ante finem totius orationis nihil enuntiatur;*

Ergo sufficit ad veritatem harum propositionum, *Hoc est Corpus meum*, *Hic est Sanguis meus*, quòd tunc contineatur Corpus & Sanguis sub speciebus, quando completè significant: maximè cùm sint propositiones practicæ, ut suprà prænotavi. *maximè si sit propositio practica,*

Enimverò cùm objectum earum non supponatur in facto esse, sed per ipsas fieri, non possunt significare esse factum, nisi in fine prolationis, cùm totæ, & totaliter concurrant ad fieri. Et hinc veritas earum non debet regulari nisi ab objecto, quod tunc fit. 113. *cujus objectum per ipsam fit.*

Veluti si quis describens circulum diceret: *Hic est circulus*, pronomen demonstrativum significabit circulum, non qui de facto existit, sed qui fit tempore prolationis illius propositionis, adeoque in facto esse solùm in fine totius prolationis. *Affertur simile.*

Imò Dicastillo disp. 3. n. 202. docet, ad veritatem aliquarum propositionum sufficere, quòd immediatè vel paulò ante, vel paulò post objectum se habeat, quemadmodum affirmatur vel negatur; v. g. hæc propositio est vera: *Ecce iam taceo*, si statim incipiam tacere. Similiter: *Ecce iam sedeo*, si incipiam sedere; prout etiam hæc: *Iam apparet Petrus*, si statim post verba, Petrus incipiat apparere. Sic quoque verum fuit, quod Christus dixit Lucæ 22. v. 19. *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis datur*, quamquam postea solùm esset dandum. *Sufficit ad veritatem quarumdam propositionum quòd objectum immediatè post ponatur, vel antè positum fuerit. Dicastill. Luc. 22.*

Hujus autem rei (inquit) ratio est; quia communi usu & sensu homines (quibus voces significant) illis utuntur ad significandum non tantùm instans physicè præsens, sed etiam tempus immediatum paulò antè, vel post.

Addit multa verba esse, quæ non possunt aliter habere sensum. Sic hæc propositio: *Sacerdos legit Sacrum*, necessariò respicit tempus antecedens, & consequens; idque quia illud, quod enuntiatur, scilicet Sacrum, postulat latitudinem temporis. 114. *Imò multa sunt verba, quæ non possunt habere aliter sensum;*

Denique sæpè non requiritur, nisi moralis coexistentia rei enuntiatæ cum enuntiatione, major, vel minor pro subjecta materia; ut in Baptismo: *Ego te baptizo*: in Matrimonio: *Ego te accipio in meam*, & ita in aliis Sacramentis, in quibus *& in pluribus requiritur tan-*

O

tùm moralis coexistentia rei enuntiatæ cum enuntiatione. quibus forma significat aliquam actionem materialem externam, quæ non necessariò physicè est præsens, quando forma profertur; sed sufficit moralis ejus coexistentia, ut diximus disp. 1. sect. 3. conclus. 3. & tamen quis dubitat de veritate istarum formarum?

Quæritur quando forma Consecrationis completè significet. Interim manet difficultas & quæstio de fine prolationis totius orationis, pro quo, secundùm Conclusionem nostram, & communem satis doctrinam, forma Consecrationis enuntiat Corpus Christi sub speciebus, id est, dubitatur quando Consecratio completè significet, & per consequens efficiat Corpus & Sanguinem Christi; nam ut ostendimus disp. 1. sect. 4. concl. 10. tunc Sacramenta causant gratiam (& eadem est ratio Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia) quando completè significant. Ubi etiam disputavimus an in tempore, an in instanti, intrinseco, vel extrinseco Sacramentum compleatur: vide ibi dicta, & applica præsenti controversiæ.

115. Resolutio Auctoris. Dico paucis, tunc formam Consecrationis esse completam, quando ultimum verbum essentiale (sive alia addantur, sive non) ita perfectè prolatum fuerit, ut si eodem instanti, vel tempore sonus esset applicatus organo auditûs, perfectè significaret suum objectum, etsi fortè obscurè illi, qui ignoraret intentionem proferentis. Per hanc quippe fieri potest Primò, ut verba illa non significent Corpus Christi, sed corpus proferentis. Secundò, ut non significent Corpus Christi verum, sed aëreum v. g. utpote, quia proferens intendit addere ly *aëreum*, per modum limitationis præcedentium verborum.

Satìs est, quòd verba habeant perfectum sensum, nisi aliquid obstet. Satis ergo est, quòd perfectus sensus formæ significatus sit per voces sufficientes, dummodò non adsit intentio limitandi, aut essentialiter illum variandi per verba sequentia, & adsit intentio illas proferendi in persona Christi. Quod utique clarè constat Deo, & loquenti; estò alioquin audientibus dubium esse posset: hoc autem dubium non impedit significationem; sed facit solùm, ut illa significatio non ita determinatè à nobis cognoscatur.

quod cognoscitur per circumstantias, vel morulam aliquam. Unde respectu nostri, per circumstantias, vel morulam aliquam determinantur hæ voces ad hunc, vel illum sensum ex pluribus, ad quos propter suam æquivocationem & intrinsecam indifferentiam per intentionem loquentis, aliundè nobis incognitam, possent determinari: id est, clarè cognoscimus, vel ex declaratione subsequenti ipsius loquentis, vel antecedente, aut aliis circumstantiis, quòd verba essentialia proferantur enuntiativè in persona Christi, absque intentione limitandi, aut variandi sensum per verba subsequentia.

116. An requiratur hæc notitia ad valorem Sacramenti? Sed nunquid hæc clara notitia necessaria est ad valorem Consecrationis? Nequaquam: alioquin, si Sacerdos statim moreretur, prolatis verbis essentialibus, non fieret conversio; quia audientes non possent scire, an vellet progredi, vel non; & idem esset in formis aliorum Sacramentorum, quod nullo modo est admittendum.

Sanè si quis institueret aliquem hæredem dicendo: *Ego instituo Petrum hæredem*, quamvìs vellet aliquid addere, si tamen non addat propter infirmitatem, censetur propositio absoluta, & Petrus verè esse hæres. Idem videre est in Matrimonio, si dicat: *Ego accipio te in meam*, animo addendi, *quæ pulchra*, vel, *dives es*; nisi constet manifestè de contrario.

Ex quo sequitur, illam morulam sequentem non esse formaliter locutionem, vel partem, sed signum aliquod ducens in clariorem cognitionem locutionis præcedentis. Quippe loqui, est manifestare mentem præsentem, sive de rebus præsentibus, sive futuris, sive præteritis: illa autem morula solùm notificat mentem præteritam, siquidem significaret, tametsi alter statim prolatis verbis dormiret, aut moreretur. Morula subsequens non est formaliter locutio vel pars locutionis.

117. Ante istam morulam verba verè & perfectè significant. Porrò quamvìs illa negatio ulterioris additionis possit aliquando determinare vim significandi, sicut punctum in scriptura; tamen sæpè antecedenter ex circumstantiis, audientes, nihil ampliùs expectantes, percipiunt sensum perfectum & absolutum. Atque ita contingit in formis Sacramentorum, quando ordinario modo proferuntur: quamquam magìs expressè concipiant illum sensum, quando vident reipsa loquentem ibi sistere.

Et verò licet ante illam morulam non ita clarè percipiatur verborum significatio, utì postea; tamen verè illa verba significant, veluti quando quis profert vocem æquivocam, illa verè & perfectè significat, quamvìs audientes non clarè percipiant, pro quo accipiatur à loquente. Exempli gratia; si diceremus pluribus præsentibus & confessis: *Ego te absolvo*, cum intentione absolvendi Petrum, illa verba haberent veram & perfectam significationem, tametsi non clarè perciperetur ab audientibus propter æquivocationem.

Itaque cùm verba Consecrationis significent coexistentiam sui objecti, quando ipsa existunt, & non antequã omnia existant, saltem in fine existentiæ omnium verborum, quando faciunt sensum perfectum, debet fieri conversio, & non in tempore, quo communiter profertur copula, *Est*, aut in tempore sequenti post morulam.

118. speculativè loquendo & secundùm primævam vocum institutionem copula *Est* significat connexionem extremorum pro aliquo instanti suæ prolationis Probatur Scoto. Hinc notanter addidi in Conclusione ly *Practicè*, id est, prout forma convertit panem, & vinum, in Corpus & Sanguinem Christi. Alioquin speculativè loquendo, & secundùm primævam vocum institutionem, tamquam probabile asserit Doctor noster, copulam *Est*, significare connexionem, sive unionem extremorum pro aliquo instanti suæ prolationis. *Nam*, inquit suprà n. 19. *verbum quando profertur, sicut tunc significat, sic tunc consignificat: & quando consignificat præsens, & non additur aliqua determinatio, per quam tempus consignificatum referatur ad aliud præsens; non videtur ex vi sermonis, quod copulet pro aliquo instanti, nisi pro aliquo instanti prolationis ipsius verbi præsentis.*

Et

119. Et respondens ad fundamentum contrariæ sententiæ superiùs relatum, addit; *Etsi intellectus totius orationis non fiat per eam, nisi in ultimo instanti . . . . . tamen non fit conceptus unionis extremorum tantùm pro illo instanti.*

& confirmatur. Confirmatur: *quia in propositionibus de præterito & de futuro, potest verbum copulare pro quocumque instanti præterito vel futuro, quantumcumque distante ab oratione: & tamen ibi intellectus totius orationis non habetur, nisi in instanti completæ orationis; sicut nec intellectus orationis, vel propositionis de præsenti, nec universaliter intellectus alicuius complexi.*

Idem videtur docere n. 20. ibi: *Potest ergo dici aliquantulum aliter, quòd de virtute sermonis non habetur, quòd conceptus propositionis de præterito, sive unio extremorum intelligatur præcisè pro ultimo instanti totius orationis; sed si intelligitur pro instanti, magìs debet intelligi pro instanti completæ prolationis ipsius verbi. Partes enim quando proferuntur, significant; & si naturâ significationis earum est talis, quòd non extendit se, nisi ad aliquid, quòd est præsens quando significat, oportet illud significatum esse præsens, quando partes proferuntur.*

120. Quemadmodum ergo veritas de præterito vel futuro, dependet ab unione extremorum pro instanti, pro quo uniuntur, & non pro quo proferuntur, pari ratione veritas propositionis de præsenti videtur dependere ab unione extremorum pro tempore præsenti, pro quo uniuntur; cumque illud tempus significetur per copulam præsentem, cur non debeat illa unio esse pro aliquo instanti, quo jam copula profertur? Adeoque secundùm primævam vocum institutionem, hoc est (ut Scotus loquitur) *de virtute sermonis*, erit forma Consecrationis falsa; quamvis ex intentione proferentis, quæ etiam in rigore sermonis significatur, vera.

Forma Consecrationis potest esse falsa secundùm primævam vocum institutionem & vera ex intentione proferentis. Scotus.

Unde Doctor Subtilis suprà continuò adjungit: *Verumtamen bene possibile est aliquem determinare se ad exprimendum aliquem conceptum complexum pro instanti, & conceptus omnium partium illius conceptûs, accipi pro illo eodem instanti ultimo prolationis. Hoc enim modo disputantes determinant se ad proferendum intellectus suos in suis responsionibus ad idem instans, alioquin numquam respondens potest redargui, quantumcumque concederet contradictoria*, utpote, quæ pro diversis instantibus possunt esse simul vera.

121. Clarius n. 21. ibi: *Et hoc modo, licet non sit manifestum de virtute sermonis illud, quod dictum est . . . . . de ultimo instanti prolationis: tamen manifestum est illa posse intelligi, quantùm ad intentionem exprimentis, & in se, & in quantùm est minister Dei, qui videns intentionem suam, potest illi orationi assistere ad agendum eo modo, quo ipsa secundùm intentionem proferentis significat.* Hæc Scotus. Qui propterea citatur communiter ab aliis, quasi assertivè docuisset, formam Consecrationis in rigore sermonis non esse veram; sed perperàm, ut ex dictis patet.

Scotus citatur ab aliis quasi assertivè docuisset formam Consecrationis in rigore sermonis non esse veram; sed perperàm, ut hic ostenditur.

Certè Doctorem nostrum solùm agere disputativè pro utraque parte, non autem resolutivè pro una, aut altera, satis significant verba ejus, quæ ibidem subnectit n. 22. *Sed sive illa via teneatur, quòd de vi sermonis* (id est, secundùm primævam institutionem) *tota oratio debet referri ad ultimum instans sermonis, vel prolationis; sive ista, quòd hoc non sit ex virtute sermonis, sed ex determinatione proferentis: & hoc non tantum in se, sed in ordine ad principale agens assistens ad agendum, & si salvetur uno modo, vel alio, quòd ista propositio est vera . . . . . . remanet difficultas communis utrique modo, quomodo ista propositio est vera pro instanti ultimo.*

Nam secundùm utramque viam, etsi sit vera pro ultimo instanti, non tamen priùs naturaliter, quàm conversio sit completa: quia priùs naturaliter oportet rem esse, quàm oratio sit vera: in eo enim quòd res est, vel non est; est oratio vera, vel falsa ex Prædicamentis. Non ergo ista veritas præcedit naturaliter conversionem, sed sequitur, & per consequens ista oratio ut vera non est conversiva.

Quid manifestius quàm Doctorem nostrum liberam dare electionem illius, vel istius viæ, resolvens dumtaxat, quod hìc subjicio?

CONCLUSIO VI.

Non operatur forma Consecrationis ut vera, vel ut falsa, sed ut significativa.

Est Scoti 4. dist. 8. q. 2. n. 23. & sequentibus (quem communiter sequuntur Recentiores) ubi post tredecim conclusiones hinc inde disputatas, tandem resolvit & suam ponit sententiam sub his verbis: *Propter hoc dico, quod tota illa disputatio in tredecim conclusionibus, & earum probationibus, vel improbationibus, subtilis est, & logica de veritate huius propositionis salvanda: sed Theologo sufficit quòd ista oratio, ut est tale signum sensibile, institutum à Deo, est instrumentum Dei ad consecrationem illam, quæ sequitur in ultimo instanti, ita quòd Deus assistat sibi tamquam cuidam dispositioni præviæ efficaci, ut ea completa causet talem effectum invisibilem: non autem ipsa veritas præcedit ut talis dispositio actionem Dei, quia est ut signum sensibile in fieri, & per consequens in tempore non intelligitur habere suam propriam veritatem; quando etiam habet eam, illa veritas sequitur ordine naturæ actionem Dei.* 122.

122. Forma Consecrationis operatur ut significativa. Scotus.

Breviter ergo diceret Theologus, quòd qualitercumque Logicus salvet istam propositionem esse veram, saltem non est oratio sacramentalis ut vera, sed ut tale signum sensibile præcedens fortè tempore, & ad minùs naturaliter suam veritatem: sicut dispositio continua in tempore præcedit ultimum instans, & con-

Forma Consecrationis non causat ut vera.

conditionem cuiuscunque in ultimo instanti: causa etiam præcedit conditionem causati.

Et si quæras tunc, qualis, aut ut vera, aut ut falsa est propositio conversiva? Dico quòd neque sic, neque sic; sed tantùm ut est propositio neutra, & prior naturaliter, & fortè tempore suâ veritate. Quæ est nostra Conclusio, &

123. Probatur Conclus. primò ab auctoritate Philosophi.

Probatur primò; quia juxta Philosophum 1. Perih. 9. Ab eo quòd res est, propositio dicitur vera: priùs igitur est Corpus & Sanguinem Christi per propositionem practicam poni in esse, quàm ipsa sit vera. Priùs, inquam, saltem naturaliter; neque enim objectum dependet à veritate propositionis, sed è contra ratio formalis verborum, sive verba, ut vera veritate formali, dependent sive includunt existentiam objecti; ergo ut sic non possunt illud causare, nisi idem causet seipsum.

124. Contrà objicitur.

Quòd si objicias; quia Sacerdos antequam profert verba Consecrationis, credit illa esse vera; ergo prior est veritas, quàm operatio verborum.

Objectioni satisfit.

Resp. sufficere ad veracitatem in propositionibus vocalibus & practicis, quòd proferens sciat causari per sua verba tale objectum, quale enuntiatur. Sic quippe Rex non mentitur, quando dicit alicui simplici nobili: *Tu es Comes*, vel, *Hic sit Comes*, *Comes sit Ioannes* &c. tametsi ante prolationem talis non sit Comes. Aliud est in propositionibus merè speculativis, quæ prærequirunt cognitionem existentiæ sui objecti, ut enuntians non mentiatur.

Ad veracitatem in propositione practica sufficit, quòd proferens sciat causari objectum per sua verba. Aliud est in propositione speculativa. Ratio differentiæ.

Ratio differentiæ est: quia proferens orationem practicam, scit rem pro ultimo instanti prolationis, pro quo solo vult enuntiare, ita se habere, sicuti significatur; cùm tamen in secundo casu, non sit objectum, sicuti enuntiatur, nequidem pro ultimo instanti.

Sanè consecrans manifestat mentem suam, non quam habet de veritate sive existentia objecti præcedente, sed consequente seu dependente à suis verbis. Sicuti si aliquis scriberet alteri in hæc verba: *Iam non poteris ampliùs dicere, te non vidisse à me scriptam aliquam propositionem*; quis dubitaret scripturam esse veracem? Et tamen scribens scit hoc solùm esse verum dependenter à sua scriptura. Manifestat ergo per scripturam scientiam, quam habet eâ mediante.

125. Objicitur secundò. Responsio.

Arguis iterum; verba Consecrationis à parte rei, & per ordinem ad intellectum divinum, vel sunt vera, vel non. Resp. esse vera; sed cum ordine posterioritatis, saltem naturæ, ad significationem, quem ordinem etiam ipse Deus cognoscit.

quæ probatur ex Scoto,

Porrò hunc ordinem probat Scotus suprà hâc ratione: *Quia omne fundamentum priùs est naturaliter relatione suâ accidentali: propositio autem seu conceptus est fundamentum respectu veritatis, quæ est relatio accidentalis: quia potest inesse, & non inesse, sicut potest esse conformis, & difformis rei: Sorte enim sedente vera est oratio, quæ dicit Sortem sedere ..... ergo prior est naturaliter conceptus orationis, ut in se talis, quàm ut verus. Adhuc etiam prior duratione est ipsa oratio, ut variabilis, & in fieri, quàm conceptus eius causatus per eam, eo modo, quo tempus dicitur esse priùs suo ultimo instanti terminante.*

& confirmatur.

Confirmatur exemplo discipuli: *Prius enim aliqua conclusio non demonstrata concipitur à discipulo, & tunc quidem ut neutra: & tamen totus per se eius conceptus percipitur, vel concipitur. Secundò demonstratione ad ipsam applicatâ, concipitur ut vera.*

126. Alia confirmatio.

Confirmatur secundò; quia oratio ex vi suæ impositionis significat, sive id, quod per eam significatur, ita sit, sive non: porrò veritas insuper requirit, rem significatam sic esse. Itaque pro illo priori, propositio est neutra, id est, neque vera, neque falsa, tametsi significativa.

Veritas & falsitas propositionis desumitur ab instanti temporis.

Et sanè veritas, aut falsitas non desumitur ab instanti naturæ, sed temporis; ita quòd illa propositio simpliciter sit vera, quæ pro nulla parte, vel instanti temporis aliter dicit objectum esse, quàm in se sit. Igitur forma Consecrationis est vera, licèt in aliquo instanti naturæ priùs significet, quàm objectum ejus existat.

Verba Consecrationis in eodem instanti temporis efficiunt id quod significant.

Enimverò talem vim habent verba Consecrationis ex divina voluntate, ut in eodem instanti temporis efficiant id, quod significant, suam significationem in seipsis complendo per productionem effectûs, ne verba divinitùs assumpta, & in persona Christi prolata, falsa (quod absit) inveniantur, si in aliquo instanti temporis effectu suo frustrentur.

127. Nihil aliud voluit Trident. sess. 13 cap. 4.

Et hoc tantùm vult Tridentinum, quando sess. 13. cap. 4. ex veritate verborum Christi colligit veram præsentiam Corporis & Sanguinis sub speciebus, & absentiam panis & vini; videlicet non à priori, id est, collectione effectûs per causam; sed magìs à posteriori, id est, causæ per effectum, ut sensus sit: Quia verba Christi vera fuerunt, idcirco in instanti completæ prolationis sub speciebus panis & vini existit Corpus & Sanguis Christi; siquidem ab illa existentia, tamquam à causa dependet veritas propositionis ad instar effectus.

Quem sensum non obscurè indicant ipsa verba Tridentini: *Quoniam*, inquit, *Christus Redemptor noster Corpus suum id, quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit; ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit ..... per Consecrationem panis & vini conversionem fieri &c.*

Utique quia, nisi fuisset facta conversio, verba Christi fuissent falsa; non autem è contra, nisi verba fuissent vera, non fuisset facta conversio: quippe non ideo convertunt, quia vera; sed quia convertunt, ideo vera; ita quòd conversio sit causa veritatis, non è converso.

Quæ

128. Causa conversionis est significatio.

Quæ ergo causa conversionis? Resp. significatio, quæ propterea dicitur practica, & denominat propositionem practicam, utpote efficientem id, quod significat. Forma itaque Consecrationis neque speculativè, neque practicè est vera, nisi intelligatur priùs fecisse suum significatum; & ideo prolata à non Sacerdote, vel à Sacerdote sine debita intentione, aut super materiam inhabilem, simpliciter est falsa.

Hinc quando Tridentinum suprà cap. 3. dicit: ex vi verborum sub specie panis existere Corpus Christi, & sub specie vini Sanguinem; per vim verborum intelligere debes significationem, quatenus indifferens est ad veritatem & falsitatem, neutiquam veritatem determinatè.

129. quatenus est indifferens ad veritatem & falsitatem.

Posset esse conversio, licet oratio non esset significativa.

Scotus.

Quin imò, quamquam illa oratio non esset significativa, adhuc dici posset, ex vi verborum poni sub speciebus panis Corpus, & sub speciebus vini Sanguinem. Ita Scotus suprà n. 24. in principio: *Et istud patet evidenter, quia posset Deus instituisse aliquam orationem non significativam, ad cuius prolationem à ministro, ipse assisteret ad causandum effectum in fine prolationis.*

Ergo qualitercumque sit de ista disputatione Logica; qualiter ista propositio est vera, hoc est tenendum pro certo, quod ipsa ut signum vocale, & in fieri extra, est signum efficax respectu Consecrationis; quia dispositio prava, cui Deus ex pacto assistit ad causandum effectum efficaciter in termino, sive ipsa propositio significet talem effectum (quod verum est in proposito, & congruum, & hoc unde, scilicet nec ut vera, nec ut falsa, scilicet in quantum est dispositio) sive significet illud ut propositio vera, & hoc vel pro tunc, quando est dispositio, vel pro instanti illo, pro quo causabitur illud, ad quod est dispositio: & hoc vel priùs naturaliter, quàm in illo instanti causetur ille effectus, vel posteriùs naturaliter.

130. Sacramenta causant secundùm eam rationem, quâ ponuntur in ratione Sacramenti.

Herculè cùm Sacramenta causent secundùm eam rationem, quâ ponuntur in ratione Sacramenti, atque in illa ponantur per significationem, non autem per veritatem: sequitur, formam Consecrationis operari non ut veram, vel falsam; sed ut significativam.

Scotus.

Concludo hanc controversiam verbis Doctoris nostri sup. n. 25. *Sic ergo breviter sufficiat ministro non disputanti tunc, pro quo intelligitur oratio, intendere proferre istam orationem eo modo, quo Christus instituit eam proferendam: & sic habetur intentio debita, & instrumentum debitum, scilicet illa oratio prolata, cui instrumento, à tali agente adhibito, Deus assistit ad causandum in ultimo instanti talem effectum.*

131. Si loco *Est* substituatur verbum *Fit*, aut, *Transit*, an valet Consecratio.

Sed nunquid valet Consecratio, si loco ly *Est* substituatur verbum *Fit*, aut, *Transit*? Negat communis sententia, quoniam non significat identitatem quam significat verbum *Est*, sed effectionem, vel transitum.

Contrarium, scilicet ly *Est* non significare identitatem., videtur D. Bonav. 4. dist. 8. p. 1. art. 1. qu. 1. ubi sic lego: *Et ideo hoc verbum*, Est, *in hac oratione non identitatem, nec similitudinem signat; sed hoc esse Corpus: hoc est, ad huius verbi prolationem hoc totum transire in Corpus. Unde oratio ista in ore alterius, quàm in ore Sacerdotis, falsa est, quia non convertit, neque transubstantiat in illud, nec vera est pro identitate.* Sententia D. Bonav. quòd ly *Est* non significat identitatem, sed transitum.

Et post pauca: *Nec videatur inconveniens dicere, quòd hoc verbum*, Est, *non identitatem dicit, sed potiùs conversionem in hac oratione, quæ non tantùm est significativa, sed etiam operativa.*

Qui modus intelligendi, præterquam quòd sit inusitatus, adversatur, inquit Vasquez disp. 201. cap. 1. nu. 8. Concilio Tridentino sess. 13. cap. 4. Ubi Patres usurpant verbum *Est*, in forma Consecrationis in communi significatione, quâ denotatur identitas unius in alio, hoc est, simplex convenientia, propter quam unum, dicitur esse aliud. Verba Concilii sunt. *Quoniam autem Christus Redemptor noster Corpus suum id, quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit* &c. Vasquez.

Verùm enimverò quod ad modum intelligendi attinet, quid miramur inusitatum modum intelligendi? Potiùs miremur inconsuetum modum operandi. Porrò Patres Concilii Trident. usurpant verbum *Est*, prout illud usurpandum monet Divus Bonav. verbis commemoratis subjiciens: *Magìs tamen debuit poni verbum essendi, quàm operandi; quia magìs competebat formæ, ut simul esset efficacia cum veritatis enuntiatione: simul etiam notaretur termini immutabilitas cum conversione.* 132. Non repugnat Conc. Trid. sess. 13. cap. 4. D. Bonaventura.

An autem forma valeret, si loco verbi, *Est*, substitueretur ly *Fit*, aut, *Transit*, ibi Patres non disputant, & perinde erat ad eorum intentum, sive ly *Est*, significaret formaliter identitatem, sive effectionem, vel transitum. Quippe ex eo, quod Redemptor noster verè dixit: *Hoc*, id est, panem, *transire in Corpus suum*, sive, *ex pane fieri Corpus suum*, meritò persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, per Consecrationem fieri conversionem totius substantiæ panis, in substantiam Corporis Christi.

Neque hîc attendendi sunt apices Philosophici, quos attendit Vasquez sup. n. 9. dicens: Nisi connexio talis sit inter esse unius, & non esse alterius, ut esse unius sit causa, ut alterum non sit, non potest dici id, quod desinit, in esse alterius ullo modo transire: nulla autem actio productio Corporis Christi talis esse potest, ut vi suâ destruat panem hoc ipso, quo producit Corpus Christi: nullo igitur pacto, si Christus uteretur verbo transeundi, fieret conversio. Quare frustra, & falsò diceret: *Transeat panis in Corpus meum*: neque hæc verba vim aliquam ad conversionem haberent. 133. Vasquez.

Sanè haud difficulter responderet Divus Bonav. quidquid sit de illa conversione in

conditionem cuiuscumque in ultimo instanti: causa etiam praecedit conditionem causati.

Et si quaeras tunc, qualis, aut ut vera, aut ut falsa est propositio conversiva? Dico quòd neque sic, neque sic; sed tantùm ut est propositio neutra, & prior naturaliter, & fortè tempore suâ veritate. Quae est nostra Conclusio, &

123. Probatur primò; quia juxta Philosophum 1. Perih. 9. Ab eo quòd res est, propositio dicitur vera: priùs igitur est Corpus & Sanguinem Christi per propositionem practicam poni in esse, quàm ipsa sit vera. Priùs, inquam, saltem naturaliter; neque enim objectum dependet à veritate propositionis, sed è contra ratio formalis verborum, sive verba, ut vera veritate formali, dependent sive includunt existentiam objecti; ergo ut sic non possunt illud causare, nisi idem causet seipsum.

Probatur Conclus. primò ab auctoritate Philosophi.

124. Quòd si objicias; quia Sacerdos antequam profert verba Consecrationis, credit illa esse vera; ergo prior est veritas, quàm operatio verborum.

Contrà objicitur.

Resp. sufficere ad veracitatem in propositionibus vocalibus & practicis, quòd proferens sciat causari per sua verba tale objectum, quale enuntiatur. Sic quippe Rex non mentitur, quando dicit alicui simplici nobili: *Tu es Comes*, vel, *Hic sit Comes*, *Comes sit Ioannes* &c. tametsi ante prolationem talis non sit Comes. Aliud est in propositionibus merè speculativis, quae praerequirunt cognitionem existentiae sui objecti, ut enuntians non mentiatur.

Objectioni satisfit.

Ad veracitatem in propositione practica sufficit, quòd proferens sciat causari objectum per sua verba. Aliud est in propositione speculativa.

Ratio differentiae est: quia proferens orationem practicam, scit rem pro ultimo instanti prolationis, pro quo solo vult enuntiare, ita se habere, sicuti significatur; cùm tamen in secundo casu, non sit objectum, sicuti enuntiatur, nequidem pro ultimo instanti.

Ratio differentiae.

Sanè consecrans manifestat mentem suam, non quam habet de veritate sive existentia objecti praecedente, sed consequente seu dependente à suis verbis. Sicuti si aliquis scriberet alteri in haec verba: *Iam non poteris ampliùs dicere, te non vidisse à me scriptam aliquam propositionem*; quis dubitaret scripturam esse veracem? Et tamen scribens scit hoc solùm esse verum dependenter à sua scriptura. Manifestat ergo per scripturam scientiam, quam habet eâ mediante.

125. Arguis iterum; verba Consecrationis à parte rei, & per ordinem ad intellectum divinum, vel sunt vera, vel non. Resp. esse vera; sed cum ordine posterioritatis, saltem naturae, ad significationem, quem ordinem etiam ipse Deus cognoscit.

Objicitur secundò. Responsio,

Porrò hunc ordinem probat Scotus suprà hâc ratione: *Quia omne fundamentum priùs est naturaliter relatione suâ accidentali: propositio autem seu conceptus est fundamentum respectu veritatis, quae est relatio accidentalis: quia potest inesse, & non inesse, sicut potest esse conformis, & difformis rei: Sorte enim sedente vera est oratio, quae dicit Sortem sedere ...... ergo prior est naturaliter conceptus orationis, ut in se talis, quàm ut verus. Adhuc etiam prior duratione est ipsa oratio, ut variabilis, & in fieri, quàm conceptus eius causatus per eam, eo modo, quo tempus dicitur esse priùs suo ultimo instanti terminante.*

quae probatur ex Scoto,

Confirmatur exemplo discipuli: *Priùs enim aliqua conclusio non demonstrata concipitur à discipulo, & tunc quidem ut neutra: & tamen totus per se eius conceptus percipitur, vel concipitur. Secundò demonstratione ad ipsam applicatâ, concipitur ut vera.*

& confirmatur.

Confirmatur secundò; quia oratio ex vi suae impositionis significat, sive id, quod per eam significatur, ita sit, sive non: porrò veritas insuper requirit, rem significatam sic esse. Itaque pro illo priori, propositio est neutra, id est, neque vera, neque falsa, tametsi significativa. 126.

Alia confirmatio.

Et sanè veritas, aut falsitas non desumitur ab instanti naturae, sed temporis; ita quòd illa propositio simpliciter sit vera, quae pro nulla parte, vel instanti temporis aliter dicit objectum esse, quàm in se sit. Igitur forma Consecrationis est vera, licèt in aliquo instanti naturae priùs significet, quàm objectum ejus existat.

Veritas & falsitas propositionis desumitur ab instanti temporis.

Enimverò talem vim habent verba Consecrationis ex divina voluntate, ut in eodem instanti temporis efficiant id, quod significant, suam significationem in seipsis complendo per productionem effectûs, ne verba divinitùs assumpta, & in persona Christi prolata, falsa (quod absit) inveniantur, si in aliquo instanti temporis effectu suo frustrentur.

Verba Consecrationis in eodem instanti temporis efficiunt id, quod significant.

Et hoc tantùm vult Tridentinum, quando sess. 13. cap. 4. ex veritate verborum Christi colligit veram praesentiam Corporis & Sanguinis sub speciebus, & absentiam panis & vini; videlicet non à priori, id est, collectione effectûs per causam; sed magis à posteriori, id est, causae per effectum, ut sensus sit: Quia verba Christi vera fuerunt, idcirco in instanti completae prolationis sub speciebus panis & vini existit Corpus & Sanguis Christi; siquidem ab illa existentia, tamquam à causa dependet veritas propositionis ad instar effectus. 127.

Nihil aliud voluit Tridentinum sess. 13. cap. 4.

Quem sensum non obscurè indicant ipsa verba Tridentini: *Quoniam*, inquit, *Christus Redemptor noster Corpus suum id, quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit; ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit ..... per Consecrationem panis & vini conversionem fieri* &c.

Utique quia, nisi fuisset facta conversio, verba Christi fuissent falsa; non autem è contra, nisi verba fuissent vera, non fuisset facta conversio: quippe non ideo convertunt, quia vera; sed quia convertunt, ideo vera; ita quòd conversio sit causa veritatis, non è converso.

128. *Causa conversionis est significatio,*

Quæ ergo causa conversionis? Resp. significatio, quæ propterea dicitur practica, & denominat propositionem practicam, utpote efficientem id, quod significat. Forma itaque Consecrationis neque speculativè, neque practicè est vera, nisi intelligatur priùs fecisse suum significatum; & ideo prolata à non Sacerdote, vel à Sacerdote sine debita intentione, aut super materiam inhabilem, simpliciter est falsa.

Hinc quando Tridentinum suprà cap. 3. dicit: ex vi verborum sub specie panis existere Corpus Christi, & sub specie vini Sanguinem; per vim verborum intelligere debes significationem, quatenus indifferens est ad veritatem & falsitatem, neutiquam veritatem determinatè.

129. *quatenus est indifferens ad veritatem & falsitatem.* *Posset esse conversio, licèt oratio non esset significativa.* *Scotus.*

Quin imò, quamquam illa oratio non esset significativa, adhuc dici posset, ex vi verborum poni sub speciebus panis Corpus, & sub speciebus vini Sanguinem. Ita Scotus suprà n. 24. in principio: *Et istud patet evidenter, quia posset Deus instituisse aliquam orationem non significativam, ad cujus prolationem à ministro, ipse assisteret ad causandum effectum in fine prolationis.*

Ergo qualitercumque sit de ista disputatione Logica; qualiter ista propositio est vera, hoc est tenendum pro certo, quod ipsa ut signum vocale, & in fieri extra, est signum efficax respectu Consecrationis; quia dispositio pravia, cui Deus ex pacto assistit ad causandum effectum efficaciter in termino, sive ipsa propositio significet talem effectum (quod verum est in proposito, & congruum, & hoc undè, scilicet nec ut vera, nec ut falsa, scilicet in quantum est dispositio) sive significet illud ut propositio vera, & hoc vel pro tunc, quando est dispositio, vel pro instanti illo, pro quo causabitur illud, ad quod est dispositio: & hoc vel priùs naturaliter, quàm in illo instanti causetur ille effectus, vel posteriùs naturaliter.

130. *Sacramenta causant secundùm eam rationem, quâ ponuntur in ratione Sacramenti.*

Herculè cùm Sacramenta causent secundùm eam rationem, quâ ponuntur in ratione Sacramenti, atque in illa ponantur per significationem, non autem per veritatem: sequitur, formam Consecrationis operari non ut veram, vel falsam; sed ut significativam.

Scotus.

Concludo hanc controversiam verbis Doctoris nostri sup. n. 25. *Sic ergo breviter sufficiat ministro non disputanti tunc, pro quo intelligitur oratio, intendere proferre istam orationem eo modo, quo Christus instituit eam proferendam: & sic habetur intentio debita, & instrumentum debitum, scilicet illa oratio prolata, cui instrumento, à tali agente adhibito, Deus assistit ad causandum in ultimo instanti talem effectum.*

131. *Si loco Est substituatur verbum Fit, aut, Transit, non valet Consecratio.*

Sed nunquid valet Consecratio, si loco ly *Est* substituatur verbum Fit, aut, *Transit*? Negat communis sententia, quoniam non significat identitatem quam significat verbum *Est*, sed effectionem, vel transitum.

Sententia D. Bonav. quòd ly Est non significat identitatem, sed transitum.

Contrarium, scilicet ly *Est* non significare identitatem, videtur D. Bonav. 4. dist. 8. p. 1. art. 1. qu. 1. ubi sic lego: *Et ideo hoc verbum*, Est, *in hac oratione non identitatem, nec similitudinem signat; sed hoc esse Corpus: hoc est, ad hujus verbi prolationem hoc totum transire in Corpus. Unde oratio ista in ore alterius, quàm in ore Sacerdotis, falsa est, quia non convertit, neque transubstantiat in illud, nec vera est pro identitate.*

Et pòst pauca: *Nec videatur inconveniens dicere, quòd hoc verbum*, Est, *non identitatem dicit, sed potiùs conversionem in hac oratione, quæ non tantum est significativa, sed etiam operativa.*

Vasquez.

Qui modus intelligendi, præterquam quòd sit inusitatus, adversatur, inquit Vasquez disp. 201. cap. 1. nu. 8. Concilio Tridentino sess. 13. cap. 4. Ubi Patres usurpant verbum *Est*, in forma Consecrationis in communi significatione, quâ denotatur identitas unius in alio, hoc est, simplex convenientia, propter quam unum, dicitur esse aliud. Verba Concilii sunt. *Quoniam autem Christus Redemptor noster Corpus suum id, quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit* &c.

132. *Non repugnat Conc. Trid. sess. 13 cap. 4.* *D. Bonaventura.*

Verùm enimverò quod ad modum intelligendi attinet, quid miramur inusitatum modum intelligendi? Potiùs miremur inconsuetum modum operandi. Porrò Patres Concilii Trident. usurpant verbum *Est*, prout illud usurpandum monet Divus Bonav. verbis commemoratis subjiciens: *Magìs tamen debuit poni verbum essendi, quàm operandi; quia magìs competebat formæ, ut simul esset efficacia cum veritatis enuntiatione: simul etiam notaretur termini immutabilitas cum conversione.*

An autem forma valeret, si loco verbi, *Est*, substitueretur ly *Fit*, aut, *Transit*, ibi Patres non disputant, & perinde erat ad eorum intentum, sive ly *Est*, significaret formaliter identitatem, sive effectionem, vel transitum. Quippe ex eo, quod Redemptor noster verè dixit: *Hoc*, id est, panem, *transire in Corpus suum*, sive, *ex pane fieri Corpus suum*, meritò persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, per Consecrationem fieri conversionem totius substantiæ panis, in substantiam Corporis Christi.

133. *Vasquez.*

Neque hîc attendendi sunt apices Philosophici, quos attendit Vasquez sup. n. 9. dicens: Nisi connexio talis sit inter esse unius, & non esse alterius, ut esse unius sit causa, ut alterum non sit, non potest dici id, quod definit, in esse alterius ullo modo transire: nulla autem actio productio Corporis Christi talis esse potest, ut vi suâ destruat panem hoc ipso, quo producit Corpus Christi: nullo igitur pacto, si Christus uteretur verbo transeundi, fieret conversio. Quare frustra, & falsò diceret: *Transeat panis in Corpus meum:* neque hæc verba vim aliquam ad conversionem haberent.

Sanè haud difficulter responderet Divus Bonav. quidquid sit de illa conversione in

rigore Physico, ad veritatem istorum verborum sufficere, substantiam panis desinere esse ibi ad positionem substantiæ Corporis: de quo latiùs infrà.

Potest commode explicari de sola identitate.

Hæc dicta sint, non quòd dubitem, quin graviter peccaret, qui verbum, *Est*, mutaret in quodcumque aliud; sed ad excusandum ab errore sententiam Doctoris Seraphici, qui fortè nihil aliud voluit, quàm ly *Est*, in forma Consecrationis, præter identitatem quam formaliter & expresè significat, etiam virtualiter & implicitè (ut benignè ipsum interpretatur Suarius disp. 59. sect. 2.) atque in actu quasi exercito significare conversionem seu transitum, id est, non significare identitatem merè speculativam, præsuppositam scilicet existentiæ verborum; sed practicam, utique per ipsa verba efficienter causatam.

Suarez.

134. Si ly *Est* simpliciter omitteretur, non valeret Consecratio.

Sed quid si verbum *Est*, simpliciter omitteretur, & solùm quis diceret: *Accipite & comedite hoc Corpus meum?* Communis sententia negat valere: nam sine verbo non stat propositio.

Prima objectio solvitur.

Dices; hîc est duplex verbum, *Accipite*, &, *Comedite*. Resp. neutrum pertinere ad formam Consecrationis, & utrumque significat aliquid quod non est de necessitate illius, scilicet usum Sacramenti; unde mutat sensum formæ substantialis.

Secunda objectio.

Dices 2. in Græcis Codicibus leguntur apud Apostolum 1. Cor. 11. hæc verba absque conjunctione *Est*. Respondet Suarez suprà falsum esse, ut cuivis, inquit, erudito facilè constare potest.

Solvitur.

135. Prima instantia.

Sed instas; saltem in Hebræo non habetur. Et ut notat Vasquez suprà num. 41. cùm apud Hebræos adverbium loco pronominis sæpè ponatur, fortassis Christus loquens linguâ Hebraicâ non dixit: *Hoc est Corpus meum*, sed: *Ecce Corpus meum.*

Vasquez docet hanc formam valere: *Ecce Corpus meum.*

Addit: aut saltem si ita diceret, non minùs consecraret panem in Corpus suum, quàm dicendo: *Hoc est Corpus meum*; idem enim esset sensus. Hæc ille. Et Card. Lugo disp. 11. n. 155. In communi (inquit) & proprio modo loquendi, eandem vim habere videtur particula demonstratiua, *Ecce*, quam habeat illud, *Hoc*.

Lugo.

Secunda instantia.

Accedit, quòd apud Græcos valeat hæc forma Confirmationis: *Signaculum doni Spiritûs Sancti*, prout diximus disp. 3. concl. 5. in qua tamen nullum exprimitur verbum. Resp. juxta proprietatem sermonis Græci satis subintelligi, aut implicitè in aliis contineri.

Solvitur.

136. Responsio ad primam instantiam.

Ex quo patet responsio ad primam instantiam, videlicet ideo in Hebræo non exprimi ly *Est*, in forma Consecrationis; quia juxta proprietatem Hebræi sermonis satis subintelligitur, aut implicitè in aliis continetur. Porrò secundùm proprietatem sermonis Latini videtur debere exprimi, ut habeatur enuntiatio.

An valeat illa forma: *Ecce Corpus meum.* Arriaga.

Quantùm ad illam formam: *Ecce Corpus meum*, de ejus valore valde dubitat Arriaga hîc disp. 40. n. 52. dicens: *τὸ Ecce* non tam videtur significare rem aliquam determinatam, uti illam significat *Hoc*, quàm hortari audientes ut videant; potest autem optimè quis hortari ad videndum, antequam res videnda veniat, dummodò immediatè illa sequatur. Præterea *τὸ Ecce Corpus*, posset immediatè ipsum Corpus ostendere, si illud esset visibile immediatè, uti possum albedinem immediatè ostendere, *Ecce albedo*. At pro valore Consecrationis necessarium omnino est, ut Corpus Christi non ostendatur immediatè in se, sed sub accidentibus his, sub quibus fuit panis: id quod locum habet maximè in sententia ejusdem Vasquez, qui rationem conversionis fundat unicè in vi verborum denotantium transitum panis in Corpus; quem transitum non ita denotat *τὸ Ecce Corpus*, quàm, *Hoc est Corpus*. Hæc ille.

Sed ego non video quare etiam *τὸ Hoc est Corpus*, non posset immediatè ipsum Corpus ostendere, si illud esset visibile immediatè, uti possum albedinem immediatè ostendere, *Hæc est albedo*. Quidquid ergo sit de valore illius formæ qui saltem dubius est, certè generat apud audientes perfectum sensum, secùs hæc verba: *Hoc Corpus meum*.

Si autem à me quæritur, quid significet in forma Consecrationis ly *Corpus meum*, & ly *Sanguis meus*, seu, *Calix Sanguinis mei?* En responsio:

CONCLUSIO VII.

Ly *Corpus* significat compositum ex materia & forma corporeitatis. Ly *Sanguis* liquorem istum, qui hoc nomine vulgò intelligitur, scilicet substantia, quæ generatur à nutrimento assumpto, & est proximum convertendum in carnem. Ly *Meum* determinat Corpus, & ly *Mei* Sanguinem, significantque relationem partis ad totum, scilicet Christum.

Prima pars adscribitur Doctori nostro 4. dist. 11. q. 3. n. 57. ibi: *Quantùm ergo ad istud dubium secundum hujus secundi articuli, dico, quòd Corpus Christi per se includit materiam, & ad minus formam unam mixti priorem intellectivâ: & per istam formam est in actu partiali, & est proximum receptivum animæ intellectivæ, licèt non sit* 137.

137. Prima pars Concl. adscribitur Scoto.

per

per illam in genere corporis, ut corpus est genus, nisi per reductionem; & in istud compositum, quod tamen per se est pars hominis, fit per se conversio panis, quia totum in totum, & partium in partes: & per consequens hæc forma est formalis terminus conversionis, sive forma termini conversionis.

quem sequitur Regius, approbans formam corporeitatis.

Scotum sequitur Regius q. 76 art. 2. dubio unico n. 24. dicens: Sub specie panis vi verborum præcisè existit Corpus Christi, constans materiâ primâ & formis partialibus heterogeniis, constituentibus corpus organicum quoad esse suum substantiale.

Ubi n. 20. approbat formam corporeitatis, id est, formas substantiales partiales, quæ constituunt singulas partes corporis organici, & uni dant rationem carnis, alteri rationem ossis &c. quæ simul omnes aptè materiam informantes constituunt corpus organicum; non quidem ut integram substantiam, sed ut partem essentialem animalis, ulteriùs per ipsam animam perfectibilem, & animabilem. Et addit: Hanc sententiam plurimi tenent Recentiores, eamque fusissimè defendit, ac ostendit esse ipsius Aristotelis P. Dandinus in lib. 2. de Anima textu 11. digressionis 8. parte 3.

Dandinus.

138. Opinio Scoti maximè probaretur Vasquesio,

Porrò Vasquez disp. 186. cap. 2. n. 23. Sanè, inquit, quod attinet ad præsentem controversiam de termino conversionis significato nomine corporis, hæc opinio (Scoti) mihi maximè probaretur, quòd juxta eam omnes difficultates facilè explanari possent, nisi doctrinæ Aristotelis, & veræ Philosophiæ adversaretur. Siquidem ex sententia Aristotelis, facies & caro mortua, æquivocè facies & caro dicitur lib. 2. de generatione animalium cap. 1. *Non est enim facies nisi animam habeat, neque caro; sed corrupta æquivocè dicitur facies, aut caro, perinde quasi lapidea, aut lignea facta sit.*

nisi adversaretur doctrinæ Aristotelis, putanti carnem mortuam esse æquivocè carnem:

Resp. propter absentiam formæ specificæ completivæ, per quam constituebatur in esse faciei, aut carnis viventis; quasi diceret Philosophus: facies, nisi animam habeat, mortua est instar lapidis aut ligni.

Ad replicatur de carne in ratione carnis viventis.

Ergo est æquivocè facies aut caro, præcisè in ratione carnis, Negatur Consequentia; quia in ratione præcisa faciei aut carnis, non constituitur per animam; sed per formam partialem carnis sibi propriam, per quam distinguitur ab ossibus, & aliis partibus heterogeniis ejusdem corporis; formam, inquam, partialem, eandem prorsus ante informationem animæ, & post ejus recessum.

139. Si plùs velit, corrigendus est. Scotus.

Si plùs velit Aristoteles, per fidem, inquit Regius suprà n. 25. corrigendus est. Subtiliter Doctor Subtilis suprà n. 31. *Neuter modus tenens Conclusionem negativam hanc, quòd in Corpore Christi non est alia forma substantialis, quàm intellectiva, salvat sufficienter veritatem Eucharistiæ, scilicet unitatem Corporis Christi: quia sicut in existentia naturali, ita & in Eucharistia erat idem Corpus & mortuum, & vivum; quod probatur per multas auctoritates, quarum una est Ambrosii, & ponitur de Cons. dist. 2. Omnia quæcumque; loquens de Eucharistia, quomodo efficitur Corpus Christi; Idem inquiens, sanè Corpus, quod de virgine sumptum est, quod passum est, & sepultum, quod resurrexit, & in cœlum ascendit.* Plures auctoritates vide ibidem.

Et verò quamvis contrarium non judicem esse errorem in fide; miror tamen summopere, quosdam Doctores tantùm laborare, imò inextricabilibus sese implicare difficultatibus, ut tueantur sententiam atque doctrinam Aristotelis hominis Ethnici, & hujus altissimi Mysterii planè ignari. Profectò parùm curandum de mente Philosophi, ubi constat contraria mens Sanctorum Patrum.

Sed audiamus rationem philosophicam, quæ movit Vasquez, ne amplecteretur mentem Scoti, juxta quam omnes difficultates facilè explanari possent. Quæcumque anima (inquit n. 24.) etiamsi sit rationalis, est forma naturalis materiæ, ita eam informans, & tribuens esse substantiæ, ut tribuat ei omnem rationem intrà genus substantiæ, quæ in homine, aut alio animante reperitur: ergo etiam rationem corporeæ substantiæ: ergo non est necessaria alia forma substantialis partialis tribuens esse corporis. 140. Proponitur ratio Philosophica Vasquesii.

Resp. distinguendo Antecedens: ut tribuat omnem rationem intrà genus substantiæ specificam, & completivam, Concedo; incompletam, & perfectibilem, ac quasi genericam, ut sic loquar, Nego. Id est, quæcumque anima tribuit carni v. g. rationem carnis viventis, secùs rationem præcisè carnis, in quantùm illa ratio est indifferens ad formam specificam viventis, & ejus privationem. Quæ ulteriùs hîc possent objici, videantur in Physica, ubi est proprius eorum locus. Responsio.

Itaque per compositum ex materia & forma corporeitatis intelligimus in Conclusione compositum ex carne, ossibus &c. Et ratio est; quia per corpus necessariò intelligitur altera pars compositi naturalis, sive hominis in Christo: ergo necessariò complectitur carnem, ossa &c. 141.

Per compositum ex materia & forma corporeitatis intelligitur compositum ex carne, ossibus &c.

Probatur Consequentia; quia juxta Concilium Tridentinum sess. 13. can. 3. totus Christus continetur sub unaquaque specie: Corpus quidem, ut docet eâdem sess. cap. 3. sub specie panis, & Sanguis sub vini specie, ex vi verborum; ipsum autem Corpus sub specie vini, & Sanguis sub specie panis, animaque sub utraque vi naturalis connexionis & concomitantiæ. Probatur ex Tridentino.

Ergo ex vi verborum ponuntur sub specie panis caro, ossa, & similia, quæ pertinent ad integritatem Christi, distincta à Sanguine & anima: ergo hæc omnia per se, & directè significantur per ly *Corpus*. Ergo non sola materia

teria prima; alioquin non viventia cur corporis sint expertia?

142. *An per corpus intelligi possit materia prima cum anima?*

Sed numquid materia prima cum anima? Quomodo ergo anima ponitur per concomitantiam, & non veriùs ex vi verborum?

Inquis; quia non ponitur quatenus rationalis est; sed quatenus pars corporis, sive sub aliqua ratione magis universali.

Impugnatur sententia affirmans.

Contrà: illa ratio magis universalis, solâ ratione, secundùm Adversarios, distinguitur à ratione specifica: ergo vel utraque ponitur ex vi verborum, vel neutra. Loquitur siquidem Concilium de illis, quæ realiter, & secundùm se ponuntur sub speciebus; neque considerat illas abstractiones rationis. Unde cùm esse vivens, & rationale in anima sint idem in re, si anima ex rigore verborum ponitur ut forma corporis, sequitur etiam poni ex vi verborum sub omni ratione, quæ est realiter ab ipsa indistincta.

Sanè potentiæ organicæ, ut visiva, & ejusmodi, quæ sunt proprietates corporis, ponuntur ex vi verborum, quoniam inseparabiles, licèt non spectent ad essentiam: quantò magis esse vivens, & rationale animæ, si ipsa est constitutiva corporis?

Negans probatur ex Trident.

Supponit itaque Concilium, animam realiter, & absolutè distingui à corpore, & nullo modo includi in ejus conceptu; & ideo ut probet eam existere sub iisdem speciebus, tam seriò recurrit ad unionem ejus ad corpus, tamquam ad causam hujus existentiæ: *Animamq́,* inquit cap. 3. *sub utraque* (specie existere) *vi naturalis illius connexionis & concomitantiæ, quâ partes Christi Domini, qui iam ex mortuis resurrexit, non ampliùs moriturus, inter se copulantur.* Intelligere autem Concilium unionem Physicam, quæ est inter diversas res, quis Catholicus potest dubitare?

143. *Non satisfacis dicendo: corpus esse conceptum genericum;*

Hinc non satisfacis, si dicas; corpus esse conceptum genericum, & sic denotari per formam: quippe Concilium agit de corpore, ut est compars, & subjectum animæ, capax unionis ad illam, & per consequens, ut est terminus physicè producibilis, vel certè ut natus terminare actionem causæ principalis, nempe Dei, conversionemque panis in ipsum virtute practicâ formæ.

quia corpus ut sic, nec existere potest, neque terminare actionem &c.

Deinde loquitur Tridentinum de corpore, quod denotatur per pronomen demonstrativum *Hoc*, & possessivum *Meum*, adeoque de Corpore singulari Christi: nihil autem horum convenit conceptui generico, aut universali præcisè sumpto, qui nec sic existere potest, neque terminare actionem, neque in virtute & efficacia causæ contineri, neque demonstrari, neque signari per possessivum, neque uniri comparti, neque componere physicè totum, cùm habeat tantùm rationem conceptûs metaphysici & abstracti.

Hæc est doctrina Scoti suprà n. 28. ubi sic ait: *Terminus istius conversionis oportet ut sit reale, & ut reale; quia conversio est realis: sed anima intellectiva ut dat esse corporeum, distinguendo contra esse intellectivum, etiam secundùm aliquos istorum, non est aliquid reale, sed tantùm quid abstractum per actum intellectûs, sicut commune est aliquid præter singularia, sive inferiora secundum eos: ergo ista conversio non potest esse in anima sub tali ratione, ut in per se terminum conversionis.*

Hæc est doctrina Scoti.

144. *Per ly Corpus non potest significari sola materia prima.*

Sed videamus, si per ly *Corpus*, possit significari sola materia prima. Oppositum probatur primò; quia hæc forma non est æquivalens: *Hæc est materia prima mea.*

Probatur 1. *Probatur 2. ex Joan.*

Secundò; Christus Joannis 6. carnem suam promisit in cibum, non materiam primam: *Caro mea* (inquit v. 56.) *verè est cibus* &c. Sed neque materia prima sola nata fuit, vel passa, vel resurrexit, & tamen concorditer docent Sancti Patres, illud corpus, quod natum fuit de Virgine, passum in cruce, resurrexit &c. fuisse communicatum Apostolis in Sacramento; unde canit Ecclesia: *Se dat suis manibus.*

Probatur 3. quia non est nutrimentum corporale.

Tertiò; materia prima nudè sumpta non est nutrimentum corporale: ergo nequit significare, & causare nutritionem spiritualem ex proportione, quam habet nutritio corporalis ad spiritualem, & è contra, prout Patres hîc docent contingere.

Quarta probatio.

Denique illa materia non est magis Christi, quàm cujuscumque alterius, cùm sit nata quamlibet formam recipere; ergo falsò denotaretur per ly possessivum *Meum*.

145. *Improbatur sententia docens significatum corporis esse materiam cum accidentibus.*

Si dixeris; significatum corporis est materia cum accidentibus. Contrà; sic altera pars compositi foret solum ens aliquod per accidens: & ideo Consecratio dici deberet potiùs conversio accidentalis, quàm substantialis, sive transaccidentatio, quàm transubstantiatio, siquidem compositum sequitur naturam suæ formæ.

Sententia Ægidii improbatur à Scoto.

Appositè Doctor Subtilis suprà n. 30. *Aut illud corpus*, inquit, *quod ponis primum terminum conversionis, est corpus mathematicum vel naturale: non enim distinxit Philosophus corpus in plura. Si mathematicum, ergo includit actu quantitatem: ergo habetur quod vitas.* (arguit contra sententiam Ægidii, qui asserit materiam sine quantitate, ut tamen habet modum quantitativum, esse terminum conversionis Eucharisticæ) *Si naturale, vel ergo est per formam substantialem naturalem, vel per qualitatem: si primo modo, habetur propositum, quia illa forma non est anima intellectiva: si secundo, & qualitas naturalis præsupponit quantitatem, adhuc habetur propositum: quia primus terminus conversionis includet materiam cum quantitate & qualitate, & ita erit, non tantùm ens per accidens, sed dupliciter ens per accidens.*

146. *Secunda improbatio.*

Adjungit secundam refutationem dicens: *Non sunt efficaciora verba super Sanguinem, quàm super Corpus; sed dicendo:* Hic est calix Sanguinis,

guinis, *non potest fingi terminus conversionis esse sola materia sub modo quantitativo, quia illud non est Sanguis: Sanguis enim dicit aliquam substantiam, quæ generatur à nutrimento assumpto, & est proximum convertendum in carnem; non autem generaretur vel converteretur, nisi haberet propriam formam substantialem.*

Tertia improbatio. Tertiò improbat illam opinionem: quia *cùm dicitur:* Hoc est Corpus, *non ponitur aliquid distrahens à veritate carnis & ossis, & hujusmodi; sed potiùs ut includit omnes partes ejus, quod est primò animabile: sed si diceretur:* Hæc est caro, *vel, os, videretur fictio, ponere terminum conversionis esse tantùm materiam sub modo quantitativo: ergo multò magìs in proposito, accipiendo corpus, ut est quoddam includens omnia ista, sicut hìc accipitur.*

147. **Objectio.** Dices; etiam Sanguis est pars Corporis, & tamen ponitur solùm concomitanter, & non ex vi verborum sub speciebus panis.

Solutio ex Scoto. Resp. ex Doctore nostro 4. dist. 8. qu. 1. n. 4. dupliciter posse accipi Corpus Christi, **Duplex acceptio Corporis Christi.** *Strictè prout includit partes animatas animâ Christi, cujusmodi non est Sanguis, licèt sit in potentia propinqua ut convertatur in carnem animatam: & sic corpus est aliud essentialiter à Sanguine &c. Alio modo corpus potest accipi, ut omnia illa includit, quæ pertinent ad totum corpus organicum, sive sint partes animatæ, sive sint alia non formaliter animata, ut humores, & spiritus, & hoc modo sanguis est aliquid corporis.*

Porro ly *Corpus*, non semper pro his omnibus accipi, patet; quia dicitur, Corpus Christi depositum de cruce, & positum in sepulchro, **Hic accipitur ut includit solas partes animatas.** & tamen totus Sanguis erat effusus. Et quid manifestiùs, quàm in præsenti casu, ubi Sanguis opponitur Corpori, & ex vi verborum ponitur separatim in commemorationem Sacrificii cruenti?

Tridem. *Una sanè eademq; est hostia* (utor verbis Tridentini sess. 22. cap. 2.) *idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversâ,* tunc per realem separationem Sanguinis à Corpore, nunc autem per mysticam, id est, separatam positionem Corporis & Sanguinis ex vi verborum sub diversis speciebus.

In triduo mortis fuisset Corpus sine Sanguine sub speciebus, Quin & in triduo mortis, si valida fuisset Consecratio, à parte rei sub speciebus panis, Corpus sine Sanguine, & sub speciebus vini, Sanguis sine Corpore exstitissent.

148. **etiam sine anima, non tamen sine forma substantiali. An forma cadaveris?** An etiam sine forma substantiali? Certè sine anima, quæ pro illo tempore nec Corpori, nec Sanguini erat unita. Cum qua ergo? Corpus, ais, cum forma cadaveris.

Sed quæ ista? Num eadem specie in omnibus corporibus mortuis? Etenim non reperitur indicium diversitatis: & tamen sæpè sunt diversa agentia, inducentia sive adferentia mortem, quæ per consequens si agunt, agunt diversa. Dispositiones quoque frequenter sunt diversissimæ. Et verò quis nesciat interdum hominem subitò extingui vel catarro, vel vulnere inflicto? Ubi tunc novæ dispositiones ad introductionem istius novæ formæ?

Sed nec ista nova forma salvat sufficienter unitatem rei contentæ in Eucharistia; scilicet unitatem Corporis Christi, ut vidimus suprà ex auctoritate Divi Ambrosii, ad quam **Videtur, quod hæc forma non salvat sufficienter unitatem rei contentæ in Eucharistia.**

Respondent Adversarii; Corpus quod jacuit in sepulchro, & quod existit in Eucharistia, esse idem moraliter, sive materialiter, utpote idem unitate suppositi, & quantitatis.

Contrà primò; SS. Patres non dicunt, eadem materia, vel idem suppositum; sed idem Corpus, quod præter materiam significat formam substantialem. Et sanè quis nostrum ita loquitur: manet idem ignis postquam conversus est in aërem, & idem alimentum postquam conversum est in substantiam aliti? Et tamen manent idem materialiter. 149. **Probatur primò.**

Secundò, agitur hìc de termino reali transubstantiationis, & non de aliquo morali. Profectò illa unitas quantitatis, vel suppositi, nihil facit ad unitatem specificam vel numericam: etenim numerica non desumitur à supposito, sed à singularitate, sive hæcceitate; porrò ad distinctionem specificam sufficit distinctio unius partis essentialis, quamvìs in reliquis omnibus esset unitas; talis autem distinctio hìc erit, quoniam alia specie forma substantialis Corporis: adeoque in triduo non fuisset positum Corpus Christi sub speciebus panis, sed aliud essentialiter distinctum, Sanguine manente prorsus invariato sub speciebus vini in vita, & post mortem Christi. **Probatur secundò.**

Atque hæc sufficiant pro veritate primæ partis nostræ Assertionis. Ex qua manifestè sequitur, formam Consecrationis essentialiter mutari, si loco ly *Corpus*, ponatur ly *Caro*. 150.

Nec refert quòd Christus hoc Sacramentum vocet suam carnem: & Cyprianus Sermone de Cœna Domini dicat, Christum consecrasse his verbis, *Hæc est caro mea:* nam nec Euangelista, nec Cyprianus intendit ibi formam exprimere, & uterque sumit carnem pro toto corpore, per synecdochen satis usitatam, etiam Scripturæ sacræ. **Mutatur essentialiter forma, si loco ly Corpus, ponatur ly Caro. Solutio objectionis, Cypriani.**

Quod clarè patet in Cypriano, qui cùm priùs dixisset, Christum usum formâ communi, ne eadem verba sæpiùs repeteret, postea subdit eum dixisse: *Hæc est caro mea*; sumendo utique carnem, non in rigore & propria significatione pro parte corporis, distincta ab ossibus, nervis &c. sed per tropum tamquam partem principalem pro toto. Et sic conciliari possunt Doctores, quorum aliqui asserunt, alii negant valere ejusmodi Consecrationem. **Ly Caro aliquando accipitur pro toto Corpore.**

Pro secunda parte Conclusionis, quæ ab omnibus est admissa, solùm quæritur, quare in forma communi ponitur Calix? 151.

Datur ratio quare in forma communi ponatur ly Calix. Scotus.

Resp. cum Scoto 4. dist. 8. qu. 2. nu. 25. *Hoc ideo fit, quia consecratur Sanguis in ratione potûs: liquor autem non habet rationem potûs, nisi ut in vase; nihil autem tale ponitur in ratione, vel consecratione Corporis; quia corpus conficitur ut cibus: solidum autem habet rationem cibi, licet non sit in vase.*

Quomodo resolvenda illa verba: *Calix Sanguinis mei.*

Quod sic intellige: quia potus ordinariè non sumitur nisi in vase, tamquam ordinario ejus continente; quasi diceres: *Vas Sanguinis mei*, id est, *Calix*, seu, *Vas retinens Sanguinem meum.*

Alii resolvunt hoc modo: *Quod continetur in hoc vase, est Sanguis meus*, vel: *Hic est Sanguis meus contentus in calice*, quasi dicatur: *Hic est potus Sanguinis mei*, accipiendo continens pro contento.

Et sanè convenientissimè; quia sic ly *Calix* expressiùs denotat rationem potûs. *Dicitur*, inquit Doctor Subtilis in Reportatis 4. dist. 8. q. 2. n. 11. *calix, vel pro vase, quia aliter non est potabile, vel accipiendo continens pro contento.*

Graviter peccaret, qui illas voces mutaret in ly Sanguis meus:

Unde stante moderno ritu Ecclesiæ Latinæ, fortè graviter peccaret, qui omitteret ly *Calix*, dicendo: *Hic est Sanguis meus*, quamvis indubiè Consecratio valeret.

152. uti & qui diceret: *Hic est Corpus Christi*, vel: *Hic est calix Sanguinis Christi.*

Prout etiam certò mortaliter delinqueret, qui loco pronominis *Meum*, & *Mei*, substitueret ly *Christi*, hoc modo: *Hoc est Corpus Christi*, *Hic est Sanguis*, vel, *Calix Sanguinis Christi*. Ratio est manifesta; quia mutat verba Christi, & discedit ab antiqua Ecclesiæ consuetudine.

An talis Consecratio valeret.

Quin imò longè probabiliùs apparet hujusmodi non conficere Sacramentum: licèt enim hæc forma videatur eandem rem significare, juxta tertiam partem nostræ Assertionis (quæ utique communis est) tamen in modo significationis longè est diversa, cùm ad veritatem formæ ordinariæ necesse sit Sacerdotem loqui in persona Christi; ad veritatem autem istius formæ extraordinariæ, planè sufficiat Sacerdotem loqui in persona propria.

Florent.

Equidem doctrina Concilii Florentini est: *Forma hujus Sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc conficitur Sacramentum. Sacerdos enim in persona Christi loquens hoc conficit Sacramentum*; atqui ista verba: *Hoc est Corpus Christi: Hic est Sanguis Christi*, neque sunt verba Christi, ut patet ex Euangelistis, neque proferuntur in persona Christi; ergo non conficiunt Sacramentum. Ita docet Suarez disp. 59. sect. 2. in fine, & alii communiter.

153.

Ly Enim ponitur ad continuationem verborum, & ad significandam causam verborum præcedentium: Accipite &c. Scotus.

Expliciunt verba essentialia, quibus interponitur ly *Enim*, *ad faciendum*, inquit Scotus 4. dist. 8. qu. 2. nu. 26. *continuationem in illis verbis ne singula verba ibi possent quasi disjuncta statim proferri*, & ut insinuent causam verborum, quæ Christus dixit: *Accipite & manducate*; sive ut Doctor noster loquitur suprà n. 4. *ad designandum ordinem Consecrationis Sacramenti ad usum Sacramenti ..... quasi diceret, quia talis est Consecratio, ideo utimini consecrato.*

Ejus omissio, absente contemptu, non est mortale peccatum.

Quæ utraque significatio minoris videtur momenti, quàm ut omissio illius vocis sit peccatum mortale, si absit contemptus, qui in omnino voluntariè omittente vix potest abesse.

154.

Denique verba subsequentia formam essentialem calicis: *Novi & æterni testamenti* &c. de quibus egimus Conclusione secundâ, pleraque narrantur in Euangelio tamquam à Christo dicta.

Quod etiam censendum est de ly *Æterni*, &, *Mysterium fidei*, quamquam Scriptura non referat. Sufficit quippe traditio, quam satis docet Canon Missæ, & usus antiquissimus; atque expressè affirmat Innoc. III. cap. *Cùm Martha* de Celeb. Miss.

Quis sensus istorum verborum: *Novi & æterni &c.*

Convenienter autem apponuntur, habentque sensum optimum. Significant siquidem Sanguinem Christi esse authenticum instrumentum, quo novum Testamentum consignatur in æternum mansurum, esseque Mysterium fidei, id est, arcanum solâ fide cognitum, qui effundetur, scilicet in Passione, aut in altari, in salutem & remissionem peccatorum, quæ omnia, ex suprà dictis hâc sectione, satis patent, ut frustraneum judicem iterum illa repetere, aut dictis aliquid addere.

Efficacia verborum Consecrationis displicet Calvinistis, aliisque Hæreticis.

Cùm itaque teneamus significationem verborum, quid restat, nisi eorum efficacia? Hæc valde displicuit Calvino, & hodie adhuc displicet Calvinistis, aliisque Hæreticis: loquor de conversione totius substantiæ panis in substantiam Corporis Christi, & totius substantiæ vini in substantiam Sanguinis ejus. *Quæ conversio*, ut ait Tridentinum sess. 13. cap. 4. *convenienter & propriè à Sancta Catholica Ecclesia Transubstantiatio est appellata*; de quâ ponitur

Trident.

SECTIO

SECTIO QUARTA.

De præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Sacramento Eucharistiæ.

1\. Præcipuus Auctor & primus, qui negavit realem præsentiam Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia; cumque errorem apertè defendit, & propagare studuit, & reipsa propagavit, recensetur Berengarius, qui vixit circa annum Domini 1050. & fuit Archidiaconus Ecclesiæ Andegavensis. Hic in pluribus Conciliis convictus & damnatus, hæresim abjuravit.

Berengarius primus negavit realem præsentiam Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia.

Primò in Concilio Turonensi sub Victore Secundo, ac relapsus, juramentum renovavit in Concilio Romano 113. Episcoporum sub Nicolao II. professus ibidem formulam fidei, quæ habetur Can. *Ego Berengarius*, dist. 2. de Conf. Sed rursum reincidens, & novum commentans dogma de præsentia Christi sub Eucharistia, simul cum substantia panis & vini, iterum sub Gregorio VII. Romæ in Concilio damnatus; serò resipuit & in fide Catholica perseveravit, teste Gersone, Surio, & aliis.

Eandem postea negarunt Henriciani &c.

Remansit tamen hæc hæresis in quorumdam animis, ut Henricianorum, Petro-Brusianorum, Albigensium, Waldensium. Quos circa annum 1370. secutus est Joannes Wiclef, & tandem nostri temporis Heretici, Swinglius, & alii, constanter asserentes Corpus Christi non esse verè & realiter in Eucharistia.

quibus consentit Calvinus.

Cum quibus reipsa sentit Calvinus (quamvis subinde similia Orthodoxis loquatur) ut facilè patebit conferenti varios paragraphos cap. 17. lib. 4. Instit. quod etiam annotarunt plerique Auctores, qui contra Hæreticos hujus ævi doctissimè & luculenter scripserunt. Et ideo passim Calvinistæ eundem errorem tuentur. Contra hos omnes, hæc est veritas Catholica:

CONCLUSIO I.

In sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, id est, sub speciebus panis & vini consecratis, verè, realiter, & substantialiter continetur Corpus & Sanguis Christi.

2\. Ita post Concilium Nicænum I. Lateranense sub Innocentio III. Constantiense, & Florentinum, novissimè & expressissimè definit Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 1. his verbis: *Principio docet Sancta Synodus, & apertè ac simpliciter profitetur in almo Sanctæ Eucharistiæ Sacramento, post panis & vini Consecrationem, Dominum nostrum Iesum Christum, verum Deum atque hominem verè*, id est, non tantùm figuratè, *realiter*, id est, non tantùm objectivè, *ac substantialiter*, id est, secundùm substantiam, & non tantùm secundùm effectum, *sub specie illarum rerum sensibilium contineri.*

Sed post alia Concilia contrariam veritatem clarè definivit Concilium Tridentinum.

Et can. 1. ejusdem sess. sic inquit: *Si quis negaverit in sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento contineri verè, realiter, & substantialiter Corpus & Sanguinem, unà cum anima, & divinitate Domini nostri Iesu Christi, ac proinde totum Christum; sed dixerit tantummodo esse in eo ut in signo, vel figura, aut virtute; anathema sit.*

Hanc Catholicam veritatem Doctor Subtilis, tamquam verus Ecclesiæ Catholicæ filius, apertissimè tradidit 4 dist. 10. q. 1. n. 3. ibi: *De primo dico, quòd Corpus Christi esse ibi verè realiter, est simpliciter de substantia fidei, eo modo quo veritas alicuius Sacramenti pertinet ad articulos fidei: ista enim veritas à principio fuit expressè tradita, ex quo Eucharistia fuit instituta.*

quam etiam apertissimè tradidit Scotus,

Nec parcus fuit in probatione tali, qualis potest de hoc mysterio haberi: nam præter Traditionem: *Fundamentum*, inquit, *auctoritatis est Matth. 26. & Lucæ 22. ubi in cœna ait Christus: Hoc est Corpus meum: Hic est Sanguis meus.* 3.

& probavit ex verbis formæ apud Matth. & Lucam,

Quæ verba, attestante Tridentino suprà c. 1. *cùm propriam illam, & apertissimam significationem præ se ferant, secundùm quam à Patribus intellecta sunt, indignissimum sanè flagitium est, ea à quibusdam contentiosis & pravis hominibus ad fictitios & imaginarios tropos, quibus veritas Carnis & Sanguinis Christi negatur, contra universum Ecclesiæ sensum detorqueri, quæ tamquam columna & firmamentum veritatis, hæc ab impiis hominibus excogitata commenta, velut satanica, detestata est, grato semper & memore animo præstantissimum hoc Christi beneficium agnoscens.* Hucusque Concilium.

Trident.

Cui per omnia consonat Scotus, verbis præallegatis mox subjiciens: *Et si Hæretici vellent ista exponere, dicendo quòd sint figurativè dicta, sicut illud quod ait Ioan. 15.* Ego sum vitis vera. *Et illud 1. Corinth. 10.* Petra autem erat Christus, *istud omnino est contra intentionem Salvatoris: quod patet ex Augustino 83. qq. q. 69.*

quæ non possunt figuratè intelligi.

Scotus.

Solet circumstantia Scripturæ illuminare sententiam. *Universaliter enim intellectus verborum Christi, an loquatur figurativè, an non, colligi potest ex præcedentibus, vel consequentibus ibidem, vel ex aliis Scripturæ locis. Unde cùm Christus ait:* Ego sum vitis vera, *subiunxit:* Et vos palmites. *Constat autem quòd Discipuli non erant palmites naturales, sed tantùm figurales. Sed cùm dixit Lucæ* 22. Hoc est Corpus meum, *subdit:* Quod pro vobis tradetur. *Cùm etiam dixisset:* Hic est calix Sanguinis mei, *subdit: Qui pro vobis fundetur.* Hæc Scotus.

Sed numquid figura Corporis Christi, & non ipsum Corpus verè, realiter, ac substantialiter pro nobis traditum est? Figura Sanguinis, & non ipse Sanguis verè, realiter, ac substantialiter effusus est? Quis sanæ mentis audeat affirmare? Nec ipsi Hæretici tam stolidi sunt.

4\. *Probatur ex alio loco Scripturæ Joan. 6.*

Neque hîc finis probationis. *Hoc etiam*, inquit, *manifestè patet ex alio loco Scripturæ, scilicet Ioannis 6. ubi est diffusa prædicatio de isto Sacramento.* Audiamus, & credamus, v. 52. ait Christus: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum: & panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.*

Quæ verba cùm Judæi intellexissent, non de manducatione spirituali per fidem, neque de figura carnis suæ aut nudo pane, sed in proprio, & obvio verborum sensu de reali manducatione, & de vera ac reali carne Christi, *Litigabant ad invicem* (inquit Apostolus Joannes v. 53.) *dicentes: Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?*

ubi Caro & Sanguis dicitur verè cibus & potus.

Et quid Jesus? Auget sententiam præcedentem gravissimo juramento dicens v. 54. *Amen, amen dico vobis: Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis eius Sanguinem* (à quo tamen Judæi maximè abhorrebant) *non habebitis vitam in vobis.* Et v. 56. exaggerando addit: *Caro enim mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus*; bis repetens, *verè*, ne quis eum de cibo, vel potu metaphorico per fidem sumendo loqui apprehenderet.

5\. *Panis Eucharisticus præfertur Mannæ,*

Ideoque v. 49. & 50. præfert panem, à se dandum, Mannæ dicens: *Patres vestri manducaverunt Manna in deserto, & mortui sunt. Hic est panis de cælo descendens: ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur.* Et tamen etiam Manna fuit singularis figura Corporis Christi, à Patribus antiquis per fidem in Christum manducatum, ac alioquin alteri pani nullatenus postponendum.

& tamen Manna fuit singularis figura Corporis Christi, immo perfectior.

Quin imò perfectior figura: nam Manna de cælo cadebat, nullâque hominis operâ fiebat, habebat in se omne delectamentum, adeoque clarè repræsentabat Filium Dei, qui sine viri opera de cælo in uterum Virginis descendit, in quo animæ fideles omne delectamentum inveniunt.

6\. *Et si dicas*, prosequitur Scotus suprà, *quòd Christus videns aliquos abiisse propter prædicationem suam de Eucharistia* (*Multi etiam audientes ex Discipulis dixerunt: Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* v. 61. & v. 67. *Ex hoc multi Discipulorum eius abierunt retrò: & iam non cum illo ambulabant.*) *postea exposuit se dicens:* Spiritus est qui vivificat; caro non prodest quidquam: verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt.

Objectio ex Scoto quòd locus Joan. 6 intelligi debeat de manducatione spirituali.

Quod pertractans Divus Augustinus de Consecrat. dist. 2. Prima hæresis, *ait*, Non hoc Corpus, quod videtis manducaturi estis, nec Sanguinem effundendum, Sacramentum aliquod vobis commendavi, spiritualiter intellectum vivificabit vos. *Ergo ex verbis Christi & Augustini videtur, quòd non intellexit de Corpore suo nisi figurativè.* Ita sibi obiicit Scotus. *S. August.*

Estque objectio communis Hæreticorum, in sui erroris patrocinium, ambabus manibus amplectentium auctoritatem Divi Augustini, qui Tractatu 25. & 26. in Joannem videtur verba Christi Joannis 6. intelligere de manducatione spirituali per fidem in Christum.

Unde primo loco ad illa verba: *Respondit Iesus, & dixit eis: Hoc est opus Dei ut credatis in eum, quem misit ille*; sic ait: *Hoc est ergo manducare cibum, non qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Ut quid paras dentes & ventrem? Crede & manducasti.* *Quomodo intelligunt eum Hæretici,*

Et secundo loco ad illa verba: *Qui manducat meam carnem* &c. inquit, *Hunc itaque cibum & potum, societatem vult intelligi corporis & membrorum suorum, quod est Sancta Ecclesia in prædestinatis & vocatis & iustificatis & glorificatis, sanctis & fidelibus eius.*

Fundantes se in auctoritate Divi Augustini.

Circa initium autem ejusdem Tractatûs scribit in hæc verba: *Credere enim in eum, hoc est manducare panem vivum. Qui credit in eum, manducat, invisibiliter saginatur, quia & invisibiliter renascitur.*

Sed ad hæc quid Catholici? Attendite & intendite. Omitto Jansenium Gandavensem, Ruardum, & paucos alios de mysterio Eucharistiæ alioquin rectè sentientes, non satis prudenter hunc locum Joannis 6. explicasse de sola manducatione spirituali per fidem, ut sic faciliùs responderent Lutheranis, eundem locum objicientibus contra Communionem sub altera dumtaxat specie, quem tamen illis non favere infrà ostendemus. 7.

His, inquam, Doctoribus exceptis, cum communi Schola Theologorum Respondeo verbis Doctoris nostri Subtilis suprà ex Magistro; *Quòd nec Christus, nec Augustinus exponens, vult negare veritatem Corporis Christi* (in Eucharistia) *sed quòd non est in Sacramento Corpus Christi sic carnaliter, sicut ipsi intellexerunt qui abierunt retrò, scilicet visibiliter in forma propria: sed per oppositum ad istum modum intelligendi est ibi spiritualiter & intellectualiter, & hoc est, quod dicit Augustinus, & Magister adducit, & est de Conf. dist. 2.*

Responsio ex Magistro & Scoto,

quòd tantùm dicat non esse in Sacramento Corpus Christi sic carnaliter, ut volebant Judæi.

dist. 2. *Ipsum quidem, & non ipsum Corpus, quod videbatur, manducatur, ipsum invisibiliter, non ipsum visibiliter.*

Citat Gratianus in Decreto can. 45. dist. prææallegatæ Divi Augustini in Epistola ad ...tenæum, sed paulò aliter: *Non hoc Corpus*, inquit, *quod videtis, manducaturi estis, & bibituri illum Sanguinem, quem fusuri sunt illi, qui me crucifigent: ipsum quidem, & non ipsum: ipsum invisibiliter, & non ipsum visibiliter.*

Verumtamen illam Epistolam non reperio inter Epistolas Divi Augustini, sive Parisiis, ...ve Antverpiæ impressas. Ast verba priora, ...que ad ly *Ipsum*, lego Enar. in Psal. 98. suprà ...lud: *Et adorate scabellum* &c. quibus continuò subjungit: *Sacramentum aliquod vobis commendavi, spiritualiter intellectum vivificabit vos. ...t si necesse est illud visibiliter celebrari, oportet tamen invisibiliter intelligi.*

Num ideo negat Divus Augustinus realem ...æsentiam Corporis Christi in Eucharistia? ...bsit tantum nefas de tanto Doctore vel levi...r suspicari. *Augustinum* (inquit Cælestius Papa Epistola pro Prospero & Hilario cap. 2.) *...ctæ recordationis virum pro vita sua atque meritis ...ostra communione semper habuimus, nec umquam ...nc sinistræ suspicionis saltem rumor aspersit; quin ...tæ scientiæ olim fuisse meminimus, ut inter Ma...stros optimos etiam à meis semper prædecessoribus ...beretur.*

Quis iste ergo spiritualis intellectus apud ...vum Augustinum? Per oppositum intel...e: *Durum* (inquit Augustinus suprà) *illis ...m est quòd ait*, Nisi quis manducaverit meam ...nem, non habebit vitam æternam: *accepe...t illud stultè, carnaliter illud cogitaverunt, & ...verunt quòd præcisurus esset Dominus particulas ...sdam de corpore suo, & daturus illis, & dixerunt: ...us est hic sermo.*

Alioquin veram ac realem præsentiam Chri... in Sacramento ibidem apertissimis verbis ...et, quando ait: *Suscepit* Christus *de terra ...am, quia caro de terra est, & de carne Mariæ ...em accepit. Et quia in ipsa carne hic ambulavit, ...psam carnem nobis manducandam ad salutem ...: nemo autem illam carnem manducat, nisi ... adoraverit, inventum est, quemadmodum ado... tale scabellum pedum Domini, & non solùm peccemus adorando, sed peccemus non ado...*

...rgumententur jam Acatholici, & dicant: ...orpus & Sanguis Christi fuissent in cœna, ...episset illa adorari; atqui non præcepit: &c. Profectò Christus nusquam expressè ...epit se adorari; sed significando quis, & ...s esset, satìs monuit homines de suo ...o.

... ergo ut adoraretur in Sacramento, planè ...iebat significasse suam præsentiam sub his ...s: *Accipite & manducate: Hoc est Corpus ...: Hic est Sanguis meus.* Et: *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita: Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis eius Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

10. Eundem intellectum Divi Augustini clarissimè colligimus ex Tract. 27. in Joannem super illa verba Christi Joannis 6. v. 64. *Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quidquam.* Interrogat siquidem: *O Domine, Magister bone, quomodo caro non prodest quidquam, cùm tu dixeris:* Nisi quis manducaverit carnem meam, & biberit Sanguinem meum, non habebit in se vitam? *An vita non prodest quidquam, & propter quid sumus, quod sumus, nisi ut habeamus vitam æternam, quam tuâ carne promittis? Quid est ergo non prodest quidquam?*

& in Tractatu 27. in Joannem,

Respondet Sanctus Doctor: *Caro non prodest quidquam: sed quomodo illi intellexerunt: carnem quippe sic intellexerunt, quomodo in cadavere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo spiritu vegetatur.*

Explicat per simile. *Proinde sic dictum est*, Caro non prodest quidquam, *quomodo dictum est:* Scientia inflat. *Iam ergo debemus odisse scientiam? Absit. Et quid est* scientia inflat? *Sola sine charitate. Ideo adiunxit:* Charitas verò ædificat. *Adde ergo scientiæ charitatem, & utilis erit scientia, non per se, sed per charitatem: sic etiam nunc* caro non prodest quidquam; *sed sola caro. Accedat spiritus ad carnem, quomodo accedit charitas ad scientiam, & prodest plurimùm.*

Quæris quis sit ille spiritus? Resp. Verbum divinum. *Nam*, pergit Augustinus, *si caro nihil prodesset, Verbum caro non fieret, ut inhabitaret in nobis. Si per carnem nobis multùm profuit Christus, quomodo caro nihil prodest? Sed per carnem spiritus* (utique divinus, id est, divinitas) *aliquid pro salute nostra egit, caro vas fuit, quod habebat attende, non quod erat.*

Confirmat exemplo Apostolorum: *Apostoli missi sunt, numquid caro ipsorum nihil nobis profuit? Si caro Apostolorum nobis profuit, caro Domini poterat nihil prodesse? Vnde enim ad nos sonus Verbi, nisi per vocem carnis? Vnde stylus? Vnde conscriptio? Ista omnia opera carnis sunt, sed agitante spiritu, tamquam organum suum.*

ubi interpretatur Carnem, quam dedit Dominus manducandam, veram & realem.

Vides quomodo Augustinus carnem, quam dedit Dominus manducandam, & quæ manducata confert vitam æternam, interpretetur veram, realem, & substantialem, & non figuram carnis, quæ nihil horum operari potest?

11. Concludit Lumen Ecclesiæ: *Spiritus ergo est, qui vivificat; caro autem non prodest quidquam. Sicut illi intellexerunt carnem* (hoc est, aut crudam, aut aquâ coctam, aut substratis carbonibus in verubus assam) *non sic ego do ad manducandum carnem meam. Proinde, verba, inquit, quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt.*

Et post pauca exponens verba illa Christi: *Spiritus & vita sunt*, interrogat: *Quid est spiritus & vita sunt?* Et respondet dicens: *Spiritaliter intelligenda sunt. Intellexisti spiritaliter?*

Verba Christi Joan. 6. Spiritus & vita sunt.

Solet circumstantia Scripturæ illuminare sententiam. *Universaliter enim intellectus verborum Christi, an loquatur figurativè, an non, colligi potest ex præcedentibus, vel consequentibus ibidem, vel ex aliis Scripturæ locis. Unde cùm Christus ait:* Ego sum vitis vera, *subiunxit:* Et vos palmites. *Constat autem quòd Discipuli non erant palmites naturales, sed tantùm figurales. Sed cùm dixit Lucæ* 22. Hoc est Corpus meum, *subdit:* Quod pro vobis tradetur. *Cùm etiam dixisset:* Hic est calix Sanguinis mei, *subdit: Qui pro vobis fundetur.* Hæc Scotus.

Sed numquid figura Corporis Christi, & non ipsum Corpus verè, realiter, ac substantialiter pro nobis traditum est? Figura Sanguinis, & non ipse Sanguis verè, realiter, ac substantialiter effusus est? Quis sanæ mentis audeat affirmare? Nec ipsi Hæretici tam stolidi sunt.

4. Probatur ex alio loco Scripturæ Joan. 6.

Neque hîc finis probationis. *Hoc etiam*, inquit, *manifestè patet ex alio loco Scripturæ, scilicet Ioannis 6. ubi est diffusa prædicatio de isto Sacramento.* Audiamus, & credamus, v. 52. ait Christus: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum: & panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.*

Quæ verba cùm Judæi intellexissent, non de manducatione spirituali per fidem, neque de figura carnis suæ aut nudo pane, sed in proprio, & obvio verborum sensu de reali manducatione, & de vera ac reali carne Christi, *Litigabant ad invicem* (inquit Apostolus Joannes v. 53.) *dicentes: Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?*

Et quid Jesus? Auget sententiam præcedentem gravissimo juramento dicens v. 54. *Amen, amen dico vobis: Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis eius Sanguinem* (à quo tamen Judæi maximè abhorrebant) *non habebitis vitam in vobis.* Et v. 56. exaggerando addit: *Caro enim mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus;* bis repetens, *verè*, ne quis eum de cibo, vel potu metaphorico per fidem sumendo loqui apprehenderet.

ubi Caro & Sanguis dicitur verè cibus & potus.

5. Panis Eucharisticus præfertur Mannæ,

Ideoque v. 49. & 50. præfert panem, à se dandum, Mannæ dicens: *Patres vestri manducaverunt Manna in deserto, & mortui sunt. Hic est panis de cælo descendens: ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur.* Et tamen etiam Manna fuit singularis figura Corporis Christi, à Patribus antiquis per fidem in Christum manducatum, ac alioquin alteri pani nullatenus postponendum.

& tamen Manna fuit singularis figura Corporis Christi, immo perfectior.

Quin imò perfectior figura: nam Manna de cælo cadebat, nullâque hominis operâ fiebat, habebat in se omne delectamentum, adeoque clarè repræsentabat Filium Dei, qui sine viri opera de cælo in uterum Virginis descendit, in quo animæ fideles omne delectamentum inveniunt.

6. *Et si dicas*, prosequitur Scotus suprà, *quòd Christus videns aliquos abiisse propter prædicationem suam de Eucharistia* (*Multi enim audientes ex Discipulis dixerunt: Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* v. 61. & v. 67. *Ex hoc multi Discipulorum eius abierunt retrò: & iam non cum illo ambulabant.*) *postea exposuit se dicens:* Spiritus est qui vivificat; caro non prodest quidquam: verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt.

Objectio ex Scoto quod locus Joan. 6 intelligi debeat de manducatione spirituali.

S. August.

Quod pertractans Divus Augustinus de Consecrat. dist. 2. Prima hæresis, *ait*, Non hoc Corpus, quod videtis manducaturi estis, nec Sanguinem effundendum, Sacramentum aliquod vobis commendavi, spiritualiter intellectum vivificabit vos. *Ergo ex verbis Christi & Augustini videtur, quòd non intellexit de Corpore suo nisi figurativè.* Ita sibi objicit Scotus.

Estque objectio communis Hæreticorum, in sui erroris patrocinium, ambabus manibus amplectentium auctoritatem Divi Augustini, qui Tractatu 25. & 26. in Joannem videtur verba Christi Joannis 6. intelligere de manducatione spirituali per fidem in Christum.

Quomodo intelligunt eum Hæretici,

Unde primo loco ad illa verba: *Respondit Iesus, & dixit eis: Hoc est opus Dei ut credatis in eum, quem misit ille;* sic ait: *Hoc est ergo manducare cibum, non qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Ut quid paras dentes & ventrem? Crede & manducasti.*

Et secundo loco ad illa verba: *Qui manducat meam carnem* &c. inquit, *Hunc itaque cibum & potum, societatem vult intelligi corporis & membrorum suorum, quod est Sancta Ecclesia in prædestinatis & vocatis & iustificatis & glorificatis, sanctis & fidelibus eius.*

Fundantes se in auctoritate Divi Augustini.

Circa initium autem ejusdem Tractatûs scribit in hæc verba: *Credere enim in eum, hoc est manducare panem vivum. Qui credit in eum, manducat, invisibiliter saginatur, quia & invisibiliter renascitur.*

Sed ad hæc quid Catholici? Attendite & intendite. Omitto Jansenium Gandavensem, Ruardum, & paucos alios de mysterio Eucharistiæ alioquin rectè sentientes, non satis prudenter hunc locum Joannis 6. explicasse de sola manducatione spirituali per fidem, ut sic faciliùs responderent Lutheranis, eundem locum objicientibus contra Communionem sub altera dumtaxat specie, quem tamen illis non favere infrà ostendemus. 7.

Responsio ex Magistro & Scoto.

His, inquam, Doctoribus exceptis, cum communi Schola Theologorum Respondeo verbis Doctoris nostri Subtilis suprà ex Magistro; *Quòd nec Christus, nec Augustinus exponens, vult negare veritatem Corporis Christi* (in Eucharistia) *sed quòd non est in Sacramento Corpus Christi sic carnaliter, sicut ipsi intellexerunt qui abierunt retrò, scilicet visibiliter in forma propria: sed per oppositum ad istum modum intelligendi est ibi spiritualiter & intellectualiter, & hoc est, quod dicit Augustinus, & Magister adducit, & est de Cons. dist.* 2.

quòd tantùm dicit non esse in Sacramento Corpus Christi sic carnaliter, ut volebant Judæi.

dist. 2. Ipsum quidem, & non ipsum Corpus, quod videbatur, manducatur, ipsum invisibiliter, non ipsum visibiliter.

Gratianus.

Citat Gratianus in Decreto can. 45. dist. prædllegatæ Divi Augustini in Epistola ad Irenæum, sed paulò aliter: *Non hoc Corpus*, inquit, *quod videtis, manducaturi estis, & bibituri illum Sanguinem, quem fusuri sunt illi, qui me crucifigent: ipsum quidem, & non ipsum: ipsum invisibiliter, & non ipsum visibiliter.*

Et sic quidem ipsum Corpus esse sumendum, & non ipsum: ipsum invisibiliter & non ipsum visibiliter;

Verumtamen illam Epistolam non reperio inter Epistolas Divi Augustini, sive Parisiis, sive Antverpiæ impressas. Ast verba priora, usque ad ly *Ipsum*, lego Enar. in Psal. 98. suprà illud: *Et adorate scabellum* &c. quibus continuò subjungit: *Sacramentum aliquod vobis commendavi, spiritualiter intellectum vivificabit vos. Et si necesse est illud visibiliter celebrari, oportet tamen invisibiliter intelligi.*

8. nec ideo negat D. Augustinus realem illam præsentiam,

Num ideo negat Divus Augustinus realem præsentiam Corporis Christi in Eucharistia? Absit tantum nefas de tanto Doctore vel leviter suspicari. *Augustinum* (inquit Cælestius Papa in Epistola pro Prospero & Hilario cap. 2.) *sanctæ recordationis virum pro vita sua atque meritis in nostra communione semper habuimus, nec umquam hunc sinistræ suspicionis saltem rumor aspersit; quin tantæ scientiæ olim fuisse meminimus, ut inter Magistros optimos etiam à meis semper prædecessoribus haberetur.*

Quis iste ergo spiritualis intellectus apud Divum Augustinum? Per oppositum intellige: *Durum* (inquit Augustinus suprà) *illis visum est quòd ait*, Nisi quis manducaverit meam carnem, non habebit vitam æternam: *acceperunt illud stultè, carnaliter illud cogitaverunt, & putaverunt quòd præcisurus esset Dominus particulas quasdam de corpore suo, & daturus illis, & dixerunt: Durus est hic sermo.*

9. quam apertissimis verbis docet loco ante allegato,

Alioquin veram ac realem præsentiam Christi in Sacramento ibidem apertissimis verbis docet, quando ait: *Suscepit* Christus *de terra terram, quia caro de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipsa carne hìc ambulavit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit: nemo autem illam carnem manducat, nisi priùs adoraverit, inventum est, quemadmodum adoretur tale scabellum pedum Domini, & non solùm non peccemus adorando, sed peccemus non adorando.*

Argumententur jam Acatholici, & dicant: Si Corpus & Sanguis Christi fuissent in cœna, præcepisset illa adorari; atqui non præcepit: ergo &c. Profectò Christus nusquam expressè præcepit se adorari; sed significando quis, & qualis esset, satis monuit homines de suo officio.

Sic ergo ut adoraretur in Sacramento, planè sufficiebat significasse suam præsentiam sub his verbis: *Accipite & manducate: Hoc est Corpus meum: Hic est Sanguis meus.* Et: *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita: Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis eius Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

10. & in Tractatu 27. in Joannem,

Eundem intellectum Divi Augustini clarissimè colligimus ex Tract. 27. in Joannem super illa verba Christi Joannis 6. v. 64. *Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quidquam.* Interrogat siquidem: *O Domine, Magister bone, quomodo caro non prodest quidquam, cùm tu dixeris:* Nisi quis manducaverit carnem meam, & biberit Sanguinem meum, non habebit in se vitam? *An vita non prodest quidquam, & propter quid sumus, quod sumus, nisi ut habeamus vitam æternam, quam tuâ carne promittis? Quid est ergo non prodest quidquam?*

Respondet Sanctus Doctor: *Caro non prodest quidquam: sed quomodo illi intellexerunt: carnem quippe sic intellexerunt, quomodo in cadavere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo spiritu vegetatur.*

Explicat per simile. *Proinde sic dictum est,* Caro non prodest quidquam, *quomodo dictum est:* Scientia inflat. *Iam ergo debemus odisse scientiam? Absit. Et quid est* scientia inflat? *Sola sine charitate. Ideo adiunxit:* Charitas verò ædificat. *Adde ergo scientiæ charitatem, & utilis erit scientia, non per se, sed per charitatem: sic etiam nunc* caro non prodest quidquam; *sed sola caro. Accedat spiritus ad carnem, quomodo accedit charitas ad scientiam, & prodest plurimùm.*

Quæris quis sit ille spiritus? Resp. Verbum divinum. *Nam*, pergit Augustinus, *si caro nihil prodesset, Verbum caro non fieret, ut inhabitaret in nobis. Si per carnem nobis multùm profuit Christus, quomodo caro nihil prodest? Sed per carnem spiritus* (utique divinus, id est, divinitas) *aliquid pro salute nostra egit, caro vas fuit, quod habebat attende, non quod erat.*

Confirmat exemplo Apostolorum: *Apostoli missi sunt, numquid caro ipsorum nihil nobis profuit? Si caro Apostolorum nobis profuit, caro Domini poterat nihil prodesse? Vnde enim ad nos sonus Verbi, nisi per vocem carnis? Vnde stylus? Vnde conscriptio? Ista omnia opera carnis sunt, sed agitante spiritu, tamquam organum suum.*

ubi interpretatur Carnem, quam dedit Dominus manducandam, veram & realem.

Vides quomodo Augustinus carnem, quam dedit Dominus manducandam, & quæ manducata confert vitam æternam, interpretetur veram, realem, & substantialem, & non figuram carnis, quæ nihil horum operari potest? 11.

Concludit Lumen Ecclesiæ: *Spiritus ergo est, qui vivificat; caro autem non prodest quidquam. Sicut illi intellexerunt carnem* (hoc est, aut crudam, aut aquâ coctam, aut substratis carbonibus in verubus assam) *non sic ego do ad manducandum carnem meam. Proinde, verba, inquit, quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt.*

Verba Christi Joan. 6. Spiritus & vita sunt.

Et post pauca exponens verba illa Christi: *Spiritus & vita sunt*, interrogat: *Quid est spiritus & vita sunt?* Et respondet dicens: *Spiritualiter intelligenda sunt. Intellexisti spiritualiter? Spiritus*

Spiritus & vita sunt. Intellexisti carnaliter? Etiam sic illa spiritus, & vita sunt, sed tibi non sunt.

Quantùm audio, quantùm capio quid est hoc? An ergo simul intelligi possunt spiritaliter & carnaliter? Imò debent, ut sint tibi spiritus & vita. Causam quæris? Attende verba Christi, qui postquam Joannis 6. v. 64. dixisset: *Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt*; illicò adjunxit v. 65. *Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt.*

simul intelligi possunt spiritualiter & carnaliter.

Ioan. 6.

Super quæ verba Augustinus suprà: *Non dixit, sunt quidam in vobis, qui non intelligunt* (nam omnes verè intelligebant præsentiam realem, licèt falsò corporalem, quam Christus habebat extra Sacramentum) *sed causam dixit, quare non intelligunt; Sunt enim quidam in vobis, qui non credunt, & ideo non intelligunt* (ad salutem) *quia non credunt. Propheta enim dixit, Nisi credideritis, non intelligetis* (ita legit Divus Augustinus; textus vulgatus habet: *Si non credideritis, non permanebitis* Isaiæ 7. v. 9.) *Per fidem copulamur, per intellectum vivificamur: prius hæreamus per fidem, ut sit quod vivificetur per intellectum. Nam qui non hæret, resistit: qui resistit non credit: nam qui resistit, quomodo vivificatur?*

S. August.

12. Itaque ex mente Christi, & Divi Augustini, verba illa: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum Sanguinem, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die*, spiritus & vita sunt; sed his qui credunt, & ex fide, quæ per dilectionem operatur, manducant & bibunt Corpus & Sanguinem Filii hominis, verè, realiter, ac substantialiter, existentia sub speciebus panis & vini; attamen præsentiâ invisibili & spirituali.

Verba Christi: qui manducat meam Carnem &c. spiritus & vita sunt illis, qui ex fide manducant,

Cæteroquin, teste eodem Sancto Doctore Tract. 26. in Joannem, *Qui non manet in Christo*, per fidem & charitatem, *& in quo non manet Christus, proculdubio nec manducat spiritualiter carnem eius, nec bibit eius Sanguinem, licet carnaliter & visibiliter premat dentibus Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi: sed magis tanta rei Sacramentum ad iudicium sibi manducat & bibit, quia immundus præsumpsit ad Christi accedere Sacramenta, quæ aliquis non dignè sumit, nisi qui mundus est.*

qui enim non manducat ex fide,
S. August.

Audiamus Apostolum 1. Cor. 11. v. 27. & duobus sequentibus: *Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè: reus erit Corporis & Sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo: & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans Corpus Domini.*

Apostolus 1. Cor. 11.

Unde Doctor Subtilis suprà *Isto etiam modo* (scilicet Augustini, quem jam explicavimus) *de Eucharistia diffusè pertractatur à Paulo 1. Corinth. 11.*

judicium sibi potiùs manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini.

13. Profectò modus manducandi per solam fidem nequit esse damnabilis, etiam his, qui immundi sunt. Quid enim aliud est manducare per fidem, secundùm Adversarios, quàm credere, sive habere veram fidem, aut certè recipere effectum Corporis & Sanguinis Christi? Et quis ille effectus? Unitas, quam habemus cum Jesu Christo, ad hoc ut simus unum cum illo, & vita ipsius sit nobis communis; gratia seu nutritio spiritualis, remissio peccatorum, vel fiducia quòd sint nobis remissa peccata. Quid horum quæso malum? Quid ex illis potest esse ad nostrum judicium & condemnationem? Sanè nihil.

Modus manducandi per solam fidem non est damnabilis etiam immundis.

An fortè damnabile sit peccatori manducare figuram Corporis Christi, & bibere figuram Sanguinis; laudabile autem osculari imaginem sculptam Christi crucifixi? Quis unquam eò dementiæ pervenit? Ideo *Sancti omnes* (utor verbis Doctoris nostri suprà) *postea Catholici, exponentes ista loca Scripturarum, verba huius Scripturæ* (Joannis 6.) *dicunt esse intelligenda de reali præsentia Corporis Christi, non figurativè.*

Scotus.

Atque ut nullus relinquatur locus dubitandi de mente Divi Augustini (quem tamen Hæretici totum suum esse clamant, ipsi toti mendaces, quia ex patre Diabolo, qui ab initio mendax fuit) ambabus auribus auscultemus, quod ex intimo cordis eructavit lib. 3. de Consensu Evang. cap. 1. *Hinc igitur incipiamus secundum Matthæum*: Cœnantibus autem eis accepit Jesus panem, & benedixit ac fregit, deditque Discipulis suis, & ait: Accipite & comedite: Hoc est Corpus meum. *Hæc & Marcus, Lucasq; commemorant.* Et paulò inferiùs: *Ioannes* (inquit) *de Corpore & Sanguine Domini hoc loco nihil dixit. Sed planè alibi multò uberius hinc Dominum locutum esse testatur.* 14.

Adducitur locus D. Aug. ex l. 3. Consens. Evang.

Rogas quod illud *Alibi*? Respondeo, cap. 6. in quo Christus primò quidem egit in manducatione per fidem, quando dicebat v. 27. *Operamini non cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam æternam.* Nam ad interrogationem Judæorum v. 28. *Quid faciemus ut operemur opera Dei? Respondit Iesus* (v. 29.) *& dixit eis: Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille.*

Ioan. 6.

Postmodùm tamen acceptâ occasione ex miraculo quinque panum, & objectione Judæorum de Manna dato Patribus (dicebat enim v. 30. *Quod ergo tu facis signum, ut videamus & credamus tibi? Quid operaris? Patres nostri manducaverunt Manna in deserto* &c.) transiit suaviter Christus ad tractatum de Eucharistia, cujus institutionem ibi promittit, quam postmodùm fecit in ultima cœna testibus Matthæo, Marco & Luca.

Num forsitan impudentior quispiam dicere audeat, Augustinum verba institutionis: *Hoc est Corpus meum, Hic est Sanguis meus*, figuratè accepisse, & non in proprio atque obvio sensu? Legat quisquis ille est cap. 10. lib. 3. de Doctrina Christiana, quod sic incipit: *Demonstrandus est igitur prius modus inveniendæ locutionis, propriane, an figurata sit.* 15.

D. Augustinus hæc verba: *Hoc est Corpus meum*: intellexit in proprio sensu.

Sed

Sed quis iste modus Sanctissime Pater Augustine? *Et iste*, inquit, *omnino modus est, ut quidquid in sermone divino, neque ad morum honestatem, neque ad fidei veritatem propriè referri potest, figuratum esse cognoscas.*

Dubitas quæ sit morum honestas, & quæ veritas fidei? *Morum*, inquit, *honestas ad diligendum Deum & proximum; fidei veritas ad cognoscendum Deum, & proximum pertinet.* Porrò quis adeò stolidus ut non intelligat realem præsentiam Corporis & Sanguinis in Sacramento pertinere ad cognoscendum & diligendum Deum? *Quod* igitur *perspicuè sonat* (verba sunt Augustini ibidem in principio cap. 11.) *non est ad aliud referendum, quasi figuratè dictum sit.*

16. Ast, dicet aliquis; Augustinus eodem lib. cap. 16. expressis verbis affirmat hanc locutionem: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis*, esse figuratam. *Si*, inquit, *præceptiva locutio est, aut flagitium, aut facinus vetans, aut utilitatem, aut beneficentiam iubens, non est figurata. Si autem flagitium, aut facinus videtur iubere, aut utilitatem, aut beneficentiam vetare, figurata est.*

Nec refert quod dicat hanc locutionem: *Nisi manducaveritis &c.* esse figuratam,

Expectas exemplum? *Nisi manducaveritis*, inquit, *carnem Filii hominis, & Sanguinem biberitis, non habebitis vitam in vobis: facinus vel flagitium videtur iubere. Figura est ergo, præcipiens passioni Domini esse communicandum, & suaviter atque utiliter recondendum in memoria, quod pro nobis caro ejus crucifixa & vulnerata sit.*

Bene optimè, & non ad insipientiam Divo Augustino, sed ad insipientiam his, qui utpote perversi & ipsi omnia perversè intelligunt, & quod nobis est odor vitæ in vitam, hoc ipsis est odor mortis in mortem.

17. Verissimè ergo dixit Sanctus Doctor locutionem illam esse figuratam, quia modo spirituali Christus est sub Sacramento & sub aliena, non propriâ specie ipsum manducamus. Manducamus, inquam, non secundùm intellectum Judæorum & Discipulorum, qui retrò abierunt. hoc enim *facinus vel flagitium* esset; sed secundùm doctrinam Ecclesiæ Romanæ atque Catholicæ, quæ est columna & firmamentum veritatis, cujusque solius est judicare de vero sensu & interpretatione Scripturarum Sanctarũ.

quia hoc dixit, eò quod modo spirituali Christus est sub Sacramento,

Mediatorem, dico, *Dei & hominum hominem Christum Iesum* (verba sunt D. Augustini lib. 2. contra Adversarium Legis cap 9.) *carnem suam*, veram, realem, substantialem *nobis manducandam* sub speciebus panis, *bibendumq́; Sanguinem* verum, realem ac substantialem sub speciebus vini *dantem*, *fideli corde atque ore suscipimus: quamvis horribilius videatur humanam carnem* (juxta intellectum Judæorum) *manducare, quàm perimere & humanum sanguinem potare, quàm fundere.*

Quasi diceret: quamvis horribilius sit carnem humanam modo naturali & humano in frusta scindendo, & dentibus dilaniando comedere, quàm perimere; suaviter tamen atque utiliter manducatur vera caro, & bibitur verus Sanguis Christi Jesu Domini nostri, spirituali modo sub aliena specie existens.

non manducandus naturali & humano modo in frusta scindendo &c.

Ecce præceptiva locutio: *Accipite & comedite: Hoc est Corpus meum: Accipite & bibite: Hic est Sanguis meus* jubens utilitatem maximam & beneficentiam, inflammans affectum & illuminans intellectum; adeoque secundùm doctrinam Divi Augustini non figurata; quamvis & figurata in alio sensu. Quippe cùm Christus in Sacramento, ut jam jam dixi, non existat sensibiliter secundùm se, sed solùm ratione specierum, rectè illæ species dicuntur signum Christi, sed tale, quod ipsum significatum realiter in se contineat. 18.

sed sub aliena specie modo invisibili.

Appositè Sanctus Augustinus in lib. Sententiarum Prosperi (& ponitur de Consec. dist. 2. cap. 48.) *Hoc*, inquit, *est quod dicimus: hoc modis omnibus approbare contendimus, Sacrificium scilicet Ecclesiæ duobus confici, duobus constare, visibili elementorum specie, & invisibili Domini nostri Iesu Christi carne & sanguine, Sacramento & re Sacramenti, id est, Corpore Christi, sicut Christi persona constat & conficitur Deo & homine, cùm ipse Christus verus sit Deus & verus homo: quia omnis res illarum rerum naturam & veritatem in se continet, ex quibus conficitur.*

S. Aug.

Apage ergo fili diaboli cum tuo illo solo figurato Corpore & Sanguine; nisi & Filium hominis figuratum, & non verum Deum & hominem mentiri audeas. *Caro eius est, quam formâ panis opertam, in Sacramento accipimus, & Sanguis eius, quem sub vini specie & sapore potamus. Caro videlicet carnis, & Sanguis Sacramentum est Sanguinis.* Ita ibidem S. Aug.

Caro enim ejus est quam formâ panis opertam in Sacramento accipimus.

Hìc exclamat Hæreticus: ergo caro signum carnis, & non vera & realis caro. Sed præstat motos componere fluctus. Audi quod sequitur; *Carne & Sanguine utroque invisibili, intelligibili, spirituali significatur visibile Domini nostri Iesu Christi Corpus palpabile, plenum gratiâ omnium virtutum & divinâ maiestate.* Carne, inquam, invisibili &c. numquid ideo non reali? An quia Deus ens invisibile, intelligibile, spirituale, similiter Angelus & anima rationalis, numquid ideo figuræ tantùm, & non potiùs entia vera, realia ac substantialia? 19.

Carne & Sanguine invisibili, spirituali &c. significatur visibile & palpabile Corpus Christi;

Et ne minimus scrupulus de veritate carnis remaneret, ibidem subjungitur: *Sicut ergo cælestis panis, qui verè Christi caro est, suo modo vocatur Corpus Christi, cùm reverà sit Sacramentum Corporis Christi, illius videlicet, quod visibile, palpabile, mortale, in cruce est suspensum, vocaturq́; ipsa immolatio carnis, quæ Sacerdotis manibus fit, Christi passio, mors, crucifixo, non rei veritate, sed significante mysterio: sic Sacramentum fidei, quod Baptismus intelligitur, fides est.*

S. Aug.

Ex quo palam fit, quid voluerit D. Augustinus, quando suprà lib. 3. de Doctrina Christiana c. 16. dicit: *Figura est ergo præcipiens passioni Domini &c.* 20.

ideo potest hoc Sacramentum dici figura.

Item

S. August. Item lib. contra Adimantum Manichæi discipulum cap. 12. ibi: *Nam ex eo quod scriptum est:* Sanguinem pecoris animam ejus esse, *præter id, quod suprà dixi, non ad me pertinere, quid agatur de pecoris anima, possum etiam interpretari præceptum illud in signo esse positum. Non enim Dominus dubitavit dicere:* Hoc est Corpus meum, *cùm signum daret Corporis sui.*

S. August. Similem locutionem invenies in Enarr. 3. Psalmi circa principium, ibi: *Cùm adhibuit ad convivium* (Judam) *in quo Corporis & Sanguinis sui figuram discipulis commendavit & tradidit.*

Certè non aliud voluit hoc modo loquendi significare, quàm id, quod docet Tridentinum Trident. sess. 13. cap. 2. dicens: *Ergo Salvator noster discessurus ex hoc mundo ad Patrem, Sacramentum hoc instituit, in quo divitias sui erga homines amoris velut effudit, memoriam faciens suorum mirabilium, & in illius sumptione colere nos sui memoriam præcepit, suamq; annuntiare mortem, donec ipse ad judicandum mundum veniat.* Figura ergo est, signum est, atque commemoratio passionis Dominicæ: sed talis, quæ realiter continet modo aliquo insensibili & spirituali ipsum figuratum, id est, Corpus Domini pro nobis crucifixum.

videlicet passionis Dominicæ, sed talis quæ realiter contineat ipsum figuratum.

Trident. Et ideo addit Concilium: *Sumi autem voluit Sacramentum hoc tamquam spiritualem animarum cibum, quo alantur & confortentur viventes vitâ illius, qui dixit: Qui manducat me, & ipse vivet propter me.* Joannis 6. v. 58. *Qui manducat*, inquam, *me*, realiter & spiritualiter, id est, qui ex vera fide, quæ per dilectionem operatur, manducat species panis, & bibit species vini, quibus præsens sum verè, realiter ac substantialiter, sed præsentiâ spirituali.

Joan. 6.

21. Vides Lector qualiter Patres Concilii Tridentini locum Joannis 6. intelligant, secundùm communem sensum universalis Ecclesiæ, de manducatione, non spirituali dumtaxat, sed etiam reali? Neque enim illæ manducationes sibi repugnant, sed optimè inter se conveniunt, neque est contra intentionem Christi, quòd unus & idem locus Scripturæ mysticè & litteraliter explicetur.

Manducatio spiritualis & realis non repugnant;

Joan. 4. Sic quippe locum Joannis 4. v. 14. *Aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam*, intelligit Cyprianus lib. 3. epist. 3. de aqua Baptismi. Sic sacrificia veteris legis, & litteralem sensum, quantùm ad obligationem, & mysticum seu figuratum, quantùm ad significationẽ Sacramentorum novæ legis, admittebant.

S. Cypr. uti nec quòd idem locus mysticè & litteraliter explicetur:

Quidni & locus Joannis 6. duplicem hunc sensum recipiat? Certè mysticus fundatur in litterali: est siquidem hoc Sacramentum institutum, ut mox audivimus, tum in memoriam passionis Dominicæ, tum ad incorporationem in Christo, & nutritionem spiritualem: teste enim Tridentino sess. 22. cap. 1. reliquit Christus dilectæ sponsæ suæ Ecclesiæ visibile Sacrificium, & incruentum, quo cruentum illud semel in cruce peragendum repræsentaretur.

quem duplicem sensum admittunt verba Joannis 6.

Quis ergo ambigat excitare fidem in mortem Christi, per quam ejus Corpori mysticè incorporemur?

Atque hæc satis de intellectu verborum Christi, vero utique & proprio; nec non de mente Divi Augustini, conformi omnino menti Divi Hieronymi in Epistolam ad Ephes. cap. 1. (& ponitur de Consecr. dist. 2. cap. 49.) ubi sic ait: *Dupliciter intelligitur caro Christi & Sanguis: vel spiritualis illa atque divina, de qua ipse ait:* Caro mea verè est cibus: & Sanguis meus verè est potus: *&:* Nisi manducaveritis carnem meam, & biberitis meum Sanguinem, non habebitis vitam æternam: *vel caro, quæ crucifixa est, & Sanguis, qui militis effusus est lanceâ.* 22.

Mens Divi Augustini est conformis menti D. Hieronymi.

Ubi non putandum est, velle Divum Hieronymum distinctionem asserere in substantia; sed in solo modo, quo accipitur. Unde continuò subdit: *Iuxta hanc divisionem, & in Sanctis ejus diversitas Sanguinis, & carnis accipitur: ut alia sit caro, quæ visura est salutare Dei: alia caro & sanguis, quæ regnum Dei non queant possidere.* Quis dubitat utramque illam carnem, veram, realem, ac substantialem? Attamen diversimodè affectam, visione scilicet beatificâ, aut ejus privatione.

Cæterùm diversi Hæretici diversimodè exposuerunt hæc verba Christi: *Hoc est Corpus meum.* Carolstadius; Hic ad mensam sedet, seu, est Corpus meum. Bucerus; Hæc actio repræsentat sive exhibet Corpus meum. Joannes Langius; Corpus meum est hoc, nempe panis, quia instar panis reficit animas. Swinglius; Hoc significat Corpus meum. 23.

Variæ Hæreticorum expositiones horum verborum: *Hoc est Corpus meum.*

Petrus Bochinus verbum, *est*, accipit pro, dicitur, quasi dixisset: Hic panis dicitur Corpus meum, per communicationem idiomatum fundatam in unione sacramentali, quâ uniantur res, etiam distantissimæ, ut panis in terra, & Corpus Christi in cælo. Joannes Oecolampadius vult nomen, *Corpus*, sumi tropicè per figuram Metonomiæ, quâ nomen rei significatæ tribuitur signo; ut significent: Hic panis est figura Corporis mei.

Quid dicam de interpretatione Joannis Calvini? Hic lib. 4. Instit. cap. 17. §. 21. admittit cum Oecolampadio tropum Metonomiæ in nomine, *Corpus*; sed addit panem non esse nudam figuram Corporis Christi, sed figuram, quæ rem ipsam exhibeat, ita ut sit signum efficax, per quod fideles Corpus Christi verè manducant; non quidem realiter præsens, sed alio modo ineffabili. Porrò quidam discipuli sapientiores facti, vel potiùs stultiores suo Magistro, explicant ly *Corpus* (teste Jansenio c. 59. Concordiæ) mysticè pro Ecclesiâ, ac si Christus dixisset; Vos Discipuli estis Corpus meum.

Claudat hanc processionem Lutherus, qui in lib. Quòd verba Domini firmiter stent; hanc excogitavit interpretationem: Hic panis est corpus à me factum & creatum.

Ecce

24. Ecce ab impiis hominibus excogitata commenta satanica. En verba, adeò clara & aperta, quàm sint ulla alia in Sacro textu, à quibusdam contentiosis, & pravis hominibus, ad fictitios, & imaginarios tropos, quibus veritas carnis & Sanguinis negatur, contra universum Ecclesiae sensum (ut ait Conc. Trident. sess. 13. cap. 1.) detorta: quos proinde jure longè meritissimo, quilibet sanae mentis, cum praefato Concilio, potest & debet detestari atque execrari.

quae potiùs sunt commenta satanica

contra universum Ecclesiae sensum adinventa.

Et quis tam impudens, ut eorum advocatum, propugnatorem, & defensorem constituat Divum Augustinum? De hoc Doctore eximio atque mirifico scriptum reliquit Venerabilis Beda tomo 4. lib. de Taber. & vasis. *Omnia quae fidem turbare poterant Haereticorum venena evacuat.* Et Paulus Aquileiensis lib. 7. contra Felicem. *Vbiq; purissimus in Catholica Fide, & veracissimus Doctor esse comprobatur.*

Ven. Beda

Paulus Aquileiensis.

Accedat Elogium Jonae Aurelianensis, qui libro de Cultu Imaginum sic Claudium Taurinensem Haereticum insectatur: *Etsi caeteros Patres excepisti, Beatum Augustinum, quem constat inter omnes Latinos Doctores disertissimum extitisse Doctorem, Sanctaeq; Ecclesia Dei fortissimum defensorem & propugnatorem excipere non debueras. Is enim, etsi non solus, divinâ tamen sibi suffragrante gratiâ, aliis facundiùs, copiosiùsq; diversarum haeresum & schismaticorum perversa statuta rationabiliter evertit, destruxit, atque substravit.*

Ionas Aurelianensis.

25. Sanè vel hoc unico verbo, quod statim profero, satis evertit, destruxit, atque substravit omnia haec somnia, atque deliria, & anniles fabulas nostrorum Haereticorum. Enarratione in Psalmum 33. conc. 1. non procul à fine super illa verba 1. Reg 21. v. 13. *Et ferebatur* (David) *in manibus suis* (sic legit D. Augustinus; vulgatus autem textus: *Et collabebatur inter manus eorum*) super haec verba, inquam, ita Sanctissimus Praesul compellat fratres suos: *Hoc, fratres, quomodo posset fieri in homine, quis intelligat? Quis enim portatur in manibus suis? Manibus aliorum potest portari homo, manibus suis nemo portatur. Quomodo intelligatur in ipso David secundùm litteram, non invenimus; in Christo autem invenimus. Ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans ipsum Corpus suum ait:* Hoc est Corpus meum. *Ferebatur enim illud Corpus in manibus suis.*

Quae omnia clarè evertit & destruxit D. Augustinus,

quando dixit, quòd Christus ferebat Corpus suum in manibus suis,

Quomodo ferebatur? An in figura tantùm? Sed quam similitudinem obsecro habet panis cum Corpore Christi? Et David, & quiscumque alius homo, non poterat suis manibus ferre figuram Corporis sui? Quid igitur? Ferebat, secundùm mentem Divi Augustini, Christus in manibus suis Corpus suum verum, reale, ac substantiale, quando dixit: *Hoc est Corpus meum.*

Corpus utique verum & reale.

26. Ejusdem sententiae est Divus Ambrosius lib. 6. de Sacramentis cap. 1. ubi sic scribit: *Sicut verus est Dei Filius Dominus noster Iesus Christus, non quemadmodùm homines per gratiam, sed quasi Filius ex substantia Patris: ita vera eius caro est, sicut ipse dixit, quam accipimus, & verus eius Sanguis est, quem potamus.* Similiter loquitur pluribus aliis locis.

Eiusdem sententiae est D. Ambrosius.

Consonat per omnia Divus Damascenus lib. 4. de Fide cap. 14. ibi: *Non est figura panis, & vinum Corporis & Sanguinis Christi (absit enim hoc) sed est ipsum Corpus Domini deificatum, ipso Domino dicente:* Hoc est meum, *non figura Corporis, sed* Corpus, *non figura Sanguinis, sed Sanguis.* Quò quid potuisset clariùs dici? *Vnde* (concludo verbis Doctoris nostri suprà) *est simpliciter haeresis hodie sentire, quòd non sit ibi realiter verum Corpus Christi.*

& consonat per omnia D. Damascenus.

His minimè contenti inimici Corporis & Sanguinis Christi, pro fictitiis & imaginariis tropis, ad quos detorquent clarissima verba Salvatoris nostri à Sanctis Euangelistis commemorata, & à Divo Paulo postea repetita: *Hoc est Corpus meum: Hic est Sanguis meus.* 27.

Objiciunt I. Gen. 17. v. 13. Circumcisio dicitur pactum: *Eritq; pactum meum in carne vestra in foedus aeternum,* cùm tantùm esset signum pacti, ut sensus sit: *Eritq; signum pacti mei.* Similiter Exodi 12. v. 11. Agnus Paschalis vocatur Phase, seu transitus, ibi: *Est enim Phase, id est, transitus Domini:* cùm tantùm esset memoria transitus, quasi diceret: *Significat enim Phase, id est, transitum Domini.* Ergo eodem modò, dum Christus ait: *Hoc est Corpus meum,* impropriè intelligi debet, ut idem sit, quod *Hoc significat Corpus meum.* Nam statim subjungit Lucas 22. v. 19. *Hoc facite in meam commemorationem,* seu memoriam: haec autem non est de praesentibus.

Opponunt Haeretici quod Circumcisio vocetur pactum; cùm tantùm sit signum pacti; Gen. 17. Exod. 12.

adeoque panis vocatur Corpus, quia est signum Corporis. Luc. 22.

Unde etiam Apostolus vocat Eucharistiam panem 1. Cor. 10 v. 16. *Et panis quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini est?* Et cap. 11. v. 26. *Quotiescumque enim manducabitis panem hunc* &c. Et ipse Christus Matth. 26. v. 29. & Marci 14. v. 25. calicem consecratum vocat vinum, dicens: *Non bibam de hoc genimine vitis.* Ergo non est ibi Corpus & Sanguis nisi impropriè.

1. Cor. 10. & 11.

28. Ad priorem partem hujus objectionis, manifesta est responsio ex iis, quae diximus cum Doctore Subtili non procul à principio praesentis Conclusionis. Certè in praedictis exemplis, ex materia, quae tractatur, & circumstantiis tam clarè constat Scripturam metaphoricè loqui, ut nulli de hac re possit esse dubium.

Respondetur ex materia, quae tractatur, aliisque circumstantiis esse videndum, num aliquis locus sit propriè an impropriè intelligendus;

Quid enim luculentiùs, quàm Gen. 17. Scripturam loqui de aliquo foedere, inito inter Deum & Abrahamum? Siquidem his verbis compellat Deus Abrahamum v. 7. *Et statuam pactum meum inter me, & te, & inter semen tuum post te, in generationibus suis foedere sempiterno.* Adeoque dum postea subjungit: *Eritq; pactum meum* &c. loquitur de signo pacti, quod utique, & satis quidem usitatè, pactum vocatur ab hominibus. Imò immediatè antè dixerat de Circumcisione v. 11. *Vt sit in signum foederis inter me, & vos.*

constat autem locum Genesis esse impropriè intelligendum,

29. Similiter Exodi 12. minùs clarè colligitur ex adjunctis, Agnum Paschalem vocari Phase, sive transitum, eò quòd ritus Agni Paschalis institutus esset in memoriam illius beneficii, sicut

uti & locus Exodi 12. vocans Agnum Paschalem transitum.

scriptum est v. 26. & 27. *Et cùm dixerint vobis filii vestri: Quæ est ista religio? Dicetis eis: Victima transitus Domini est, quando transivit super domos filiorum Israël in Ægypto, percutiens Ægyptios, & domos nostras liberans.*

Adhuc refugis credere? Consule naturam rei, & dicet tibi: quomodo Agnus, qui erat res permanens, poterat aliter intelligi esse transitus, sive motus localis transiens, nisi quia erat signum memorativum illius?

Item locus Gen. 41. ubi septem spicæ plenæ dicuntur septem ubertatis anni.

Sic etiam Gen. 41. dum Joseph rogatus, quid significarent septem spicæ plenæ, Pharaoni in somno ostensæ, respondet v. 26. *Septem spicæ plenæ, septem ubertatis anni sunt*; liquet profectò ipsum aliud nihil velle, quàm quòd septem spicæ septē annos significent. Eodem planè modo dum Christus seipsum vocat ostium, vineam &c. ex mysterio, quod explicatur, manifestum evadit, epitheta illa adhiberi per modum parabolæ aut similitudinis. Quid autem horum reperitur in istis verbis: *Hoc est Corpus meum?* Nihil omnino, adeoque metaphoricè explicari non possunt, quin pari ratione tota Scriptura debeat metaphoricè explicari.

Aliud est de his verbis: *Hoc est Corpus meum*;

30. Nonne secundùm principia Adversariorum, quod Sacra Pagina dicit in uno loco obscurè, in altero clarè explicat? Nonne obscura est locutio: *Panis est figura Corporis?* Ubi autem reperitur ullus locus, qui illam clarè interpretetur?

Quòd sit obscura locutio, probatur; quia amico dicenti: *Accipe & comede, hoc est talis cibus; bibe, hoc est talis potus*, creditur non de figura, sed de reali cibo ac potu. Et aliunde hæc verba: *Accipe & comede, bibe*, indubiè significant actionem exteriorem realem, non interiorem sive intentionalem fidei.

quæ de reali cibo intelligi debere probatur à simili.

Undè ineptè diceres proponendo homini aliquid credendum; *Accipe, comede, & bibe hoc*, ad minùs esset locutio obscura. Sed ubi Scriptura illam clarificat? An fortè alicubi dicit: *Hoc significat Corpus meum; Hoc est figura, signum*, vel, *effectus Corporis mei?* Noli quærere, quia oleum & operam perdes.

31. Alia similis.

Adde; si quis faciens professionem fidei resurrectionis, diceret: *Credo quòd omnes resurgemus in eadem carne, quam iam habemus*, & aliquis interpretaretur de carne in figura, foretnè assecutus tuam intentionem?

Et si quis legaret alicui 100. florenos, & hæres daret ipsi figuram, satisfecissetnè menti testatoris? Christus reliquit tibi Corpus & Sanguinem suum pro testamento, dicens Luc. 22. v. 20. *Hic est calix novum Testamentum in meo Sanguine*, & contentus eris figurâ Corporis & Sanguinis Christi? Postula rem ipsam, & non negabitur. *Fidelis*, inquit Apostolus 2. ad Timoth. 2. v. 13. *permanet*, *seipsum*, nobis promissum & testamento relictum, *negare non potest*.

Luc. 22.

2 Timot. 2.

Plura loca Scripturæ quæ non possunt figuratè intelligi.

Cæteroquin, cur non similiter figuratè interpretamur has Scripturas: *Hic est Deus Deus noster*: Psal. 47 v. 15. *Hic est Filius meus dilectus*, Matt. 17. v. 5. *Hic est Iesus Propheta à Nazareth*. Matth. 21. v. 11. *Hic est hæres*. ibid. v. 38. *Hic est Iesus Rex Iudæorum*. Matth. 27. v. 37. *Hic est verè propheta*. *Hoc est præceptum meum*, & similes, quæ magno numero in Sacris litteris reperiuntur? Certè non ob aliud, quàm quia Scriptura propriè intelligenda est, nisi aliquid obstet.

Quod maximè verum est; Primò, quando loquitur de remissione peccatorum. Secundò, quando facit promissiones vitæ æternæ. Tertiò, quando minatur mortē æternam. Quartò, dum mandat rem aliquam sub pœna mortis. Quintò, cùm loquitur de institutione alicuius Sacramenti. Sextò, quando refert aliquid concernens conceptionem, nativitatem, passionem, resurrectionē &c. Christi, vel alia mysteria concernentia fidē.

Signa diversa ex quibus colligitur Scripturam esse propriè intelligendam.

Adverte etiam primò, pronomina *Hoc*, &, *Hic*, numquam sumi, nisi pro rebus, quas demonstrant, ut in Scripturis statim allegatis. 32.

Secundò, Christum numquam suo sacro ore pronuntiasse nomen, *Corpus*, nisi propriè, Matth. 10. v. 28. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus*. Matt. 6. v. 25. *Ne soliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini*. Marci 14. v. 8. *Prævenit ungere corpus meum in sepulturam*. Apostolus autem in Epistola ad Colossenses c. 1. accipiens Corpus Christi impropriè, illicò explicat metaphoram dicens v. 24. *Adimpleo omnia quæ desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore eius, quod est Ecclesia*.

Christus numquam pronuntiavit nomen Corpus nisi propriè. Matth. 10. Matth. 6. Marc. 14. Ad Coloss.

Adverte tertiò pronomen possessivum *Meum*, vel, *Meus*, singularizare nomen, cui adjungitur; adeoque excludere metaphoras & figuras, quæ non fiunt, nisi in nominibus communibus & generalibus.

Ly Meum est exclusivum metaphorarum.

Sed quorsùm hæc omnia? Ut intelligas, quàm ineptè inferant Hæretici, ex hoc quòd ly *Est*, in aliquibus locis Scripturæ accipitur pro ly *Significat*, eodem modo intelligi debere in verbis Christi, dum ait: *Hoc est Corpus meum: Hic est Sanguis meus*. Quis enim vel mediocriter Philosophus ignorare possit, argumentum ab incompleta distributione non concludere? 33.

Nonne bene sequitur: Homo est rationalis; ergo omne animal est rationale? Similis est hæc Consequentia: In uno loco ly *Est*, sumitur impropriè, ut sit idem, quod *significat*: ergo in omni loco; ergo etiam in illis verbis: *Hoc est Corpus meum*. Et quare similiter non licet mihi argumentari, & dicere; In hac propositione: *Verbum caro factum est*, & similibus multis, ly *Est*, etiam ex confessione Adversariorū sumitur propriè: ergo pariter in hac enuntiatione, *Hoc est Corpus meum?*

Nec refert quod aliquibi ly est sumatur pro significat.

Nec magis valet hæc Consequentia; Christus dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*; ergo non est realiter præsens in Eucharistia. Nonne Propheta Regius Psal. 77. v. 4. dicit: *Memor fui Dei, & delectatus sum?* Et aliquis propterea negat, Deum esse ubique præsentem?

Nec obstant hæc verba: Hoc facite &c. Psalm. 77.

Ponit filius memoriale supra sepulchrum parentis, non ut significet ipsum ibi non esse, sed è converso. Certè arbitror in superioribus satis probatum, Sacramentum hoc esse memoriale Domi-

Dominicae passionis, signum atq; figuram Corporis Christi, attamen non vacuam; sed ipsum figuratum, sive significatum realiter continentem: non umbram tantùm; sed veritatem. Et hactenus de prima parte objectionis.

34. *Eucharistia vocatur panis ratione specierum panis,* Ad secundam Respondeo; Eucharistiam subinde vocari panem, & genimen vitis, ratione specierum panis & vini, juxta morem loquendi Scripturae, quo aliqnid solet vocare nomine rei, sub cujus forma apparet; prout Angeli v. g. in forma virili apparentes, vocantur viri Gen. 18. v. 2. *Cumq; elevasset oculos, apparuerunt ei tres viri stantes propè ipsum.* Rursum 19. v. 5. *Ubi sunt viri, qui introierunt ad te nocte?* *Gen. 18. & 19.*

& vinum non secundùm substantiam, Luc. 22. Deinde per verba Christi (praeterquam, quòd multi existiment, ea esse dicta de calice ante Consecrationem, ut clariùs indicat contextus verborum apud Lucam cap. 22.) nequit intelligi vinum secundùm substantiam, cùm expressè vocetur Sanguis versu praecedenti: *Hic est enim Sanguis meus &c. Dico autem vobis non bibam amodò de hoc genimine vitis &c.*

sed ratione specierum. Pariter neque in verbis Apostoli, panis accipiendus est secundùm substantiam, cùm vocetur participatio Corporis Christi. Frangitur autem ratione specierum; unde cantat Ecclesia: *Signi tantùm fit fractura.* Quamquam etiam *frangere panem* phrasi Hebraïca idem sit, quod *distribuere*, Isaiae 58. v. 7. *Frange esurienti panem tuum*, id est, distribue. *Isaiae 58.*

35. *Veritas Catholica confirmatur ex Apostolo 1. Corinth. 10.* Profectò textus ille Divi Pauli non parùm confirmat Catholicam veritatem: quippe in illo cap. 10. facit Apostolus comparationem inter Israëlitas (qui *Omnes eandem escam spiritalem manducaverunt*, ut loquitur v. 3. *Et omnes eundem potum spiritalem biberunt* ut sequitur v.4.) Christianos (qui comedunt Corpus Christi ex mensa Domini) & Gentiles (qui manducaverunt & manducant immolata ex mensa diaboli) porrò de solis Christianis dicit v. 16. *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Christi est? Et panis, quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini est?*

Quibus utique verbis manifestè satis innuit, antiquos Patres, & novos, tametsi eandem escam spiritalem, diverso tamen modo manducasse; isti videlicet in figura tantùm; nam v. 11. ait: *Haec autem omnia in figura contingebant illis*; hi verò, quibus *Gratia & veritas per Iesum Christum facta est*, Joannis 1. v. 17 verè, realiter, & substantialiter. *Joan. 1.*

36. *Secunda objectio. Luc. 22.* Objiciunt II. Lucae 22. v. 20. ait Christus: *Hic est calix novum Testamentum in meo Sanguine*; ubi *Calix*, &, *Testamentum* sumuntur metaphoricè: ergo similiter *Corpus*, &, *Sanguis* debent metaphoricè intelligi.

Prima responsio. Resp. primò Negando Consequentiam: enimverò metaphora, quae invenitur in nomine Calix, quâ videlicet continens sumitur pro contento, tam clara & usitata est, ut aequivaleat propriae locutioni. Similiter metaphora, quae admitteretur in voce, *Testamentum*, nimiùm explicaretur per verba Matthaei & Marci; imò per se, & ex adjunctis ita evidens esset, ut metaphora censeri non deberet, adeoque nihil faveret Haereticis ad deducendam inde metaphoram inusitatissimam, quâ corpus sumitur pro figura corporis.

Contrà: imago Caesaris, usitatè dicitur Caesar: ergo figura corporis, corpus. Concedo totum. Ergo ly *Corpus* in verbis Christi sumitur pro figura; Nego Consequentiam: quae enim similitudo inter hostiam consecratam, & Corpus Christi? Nulla prorsus. Fateor repraesentans appellari nomine repraesentati, sed tunc quando non habet alium usum, quàm repraesentare: & hinc lignum, donec formetur artificio in imagine, non potest appellari Caesar. *Replica solvitur.*

De caetero nulla est necessitas admittendi aliquam improprietatem in praeallegatis verbis, & ideo Respondeo secundò ad principalem objectionem, Negando Antecedens: sicuti enim propriè, & sine ullo tropo poculum continens vinum dicitur poculum vini; ita propriè calix continens Sanguinem dicitur calix Sanguinis, vel, in Sanguine. 37. *Secunda responsio, nullam esse necessitatem admittendi improprietatem in illis verbis: Hic est calix novum Testamentum &c.*

Similiter testamentum in omni proprietate significat non tantùm voluntatem testatoris, verùm etiam ultimae voluntatis instrumentum. Porrò Lucas & Paulus, dum aiunt: *Hic calix novum Testamentum est*, accipiunt testamentum pro autentico instrumento, quo continetur voluntas Christi, tamquam testatoris, ejusque haereditas fidelibus defertur: Sanguis enim Christi verè est autenticum instrumentum, quo merita ipsius, nobis relicta, continentur & nobis applicantur. Matthaeus verò; & Marcus, dicentes: *Hic est Sanguis meus novi Testamenti*, usurpant testamentum pro voluntate testatoris, quâ ejus sanguinis haeredes efficimur.

Objiciunt III. Matt. 26. v. 11. praedicit Christus Discipulis suis: *Semper pauperes habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis.* Rursum Joan. 16. v. 28. protestatur, inquiens: *Exivi à Patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.* Ergo Christus non manet in Sacramento secundùm realem praesentiam. 38. *Tertia objectio: Christus dicit Discipulis quòd illum non semper haberent. Matth. 26. Joan. 16.*

Distinguo Consequens: secundùm realem praesentiam visibilem illam & corporalem, quâ fuerat cum illis conversatus, Concedo totum: secundùm realem praesentiam, sacramentalem utique & invisibilem, Nego Consequentiam. *sed intellige secundùm realem praesentiam visibilem,*

Numquam legisti, quid Christus Matth. ultimo, versu ultimo promiserit Apostolis, quos mittebat per universum mundum, ut docerent omnes gentes & baptizarent eos? *Et ecce ego vobiscum sum* (in Sacramento scilicet Altaris, cujus conficiendi habetis potestatem) *usque ad consummationem saeculi*: quando videlicet cessabit hostia & sacrificium juxta Apostolum 1. Corinth. 11. v. 26. *Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis: mortem Domini* *Matth. ult. 1. Cor. 11.*

annuntiabitis donec veniat judicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem, ut exponunt Sancti Patres.

39. *ut ex contextu fit manifestum.* Cæterùm hunc, quem diximus, esse legitimum sensum verborum Christi Matth. 26. *Semper pauperes* &c. manifestum est ex contextu: arguit quippe Discipulos (qui indignabantur Mariæ Magdalenæ, quoniam effuderat super caput Jesu recumbentis alabastrum unguenti pretiosi) dicentes: *Vt quid perditio hac?* v. 8. Respondit autem Jesus (pro Maria Magdalena) v. 10. & 11. *Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me. Nam semper pauperes habetis vobiscum*, scilicet ad benefaciendum, ut expressè ponitur Marci 14. v. 7. *Marc. 14.* *Et cùm volueritis, potestis eis benefacere: me autem non semper habebitis*, utique ad benefaciendum: ergo non est realiter præsens. Simile argumentum, ac si dicas: *Petrus non est domi ad sibi recipiendam eleëmosynam; ergo non est ibi realiter præsens.*

Joannis 16. agitur de substractione præsentiæ visibilis tantùm. Quod spectat ad locum Joannis 16. evidens est Christum ibi loqui de passione & morte instanti, atque gloriosa Corporis in cælum assumptione; adeoque de substractione præsentiæ visibilis tantùm. Unde Joannis 14. *Ioan. 14.* cùm de eodem discessu suo egisset, videns animos Discipulorum turbatos, volens ipsos consolari, inquit v. 18. *Non relinquam vos orphanos: veniam ad vos.* Et infrà v. 28. *Audistis quia ego dixi vobis: Vado, & venio ad vos.* Venio, inquam, per præsentiam spiritualem, quâ vobiscum ero usque ad consummationem sæculi.

40. *Objectio quarta,* Objiciunt IV. Christus dedit Discipulis suis, quod accepit; atqui accepit panem: ergo dedit Discipulis panem. *Cœnantibus eis*, inquit Matth. cap. 26. v. 26. *Matth. 26.* *accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit, deditq; Discipulis suis.*

cui satisfit dicendo, quòd Christus dederit idem quod acceperat in exteriori apparentia. Resp. ad Majorem; Christum dedisse, quod accepit, manens idem in exteriori apparentia, id est, quoad accidentia; non tamen manens idem in substantia, sed mutatum in suum Corpus. Unde argumentum est sophisticum, simile ferè huic: *Quod emisti, comedisti; sed carnes crudas emisti: ergo carnes crudas comedisti:* quod vocant Dialectici fallaciam figuræ dictionis; quoniam implicitè interpretamur substantiam esse qualitatem, idque propter similitudinem vocis, *Quidquid*, cum voce, *Quale quid.* Applica ad propositum.

41. *Objectio quinta desumpta ex impossibilibus:* Objiciunt V. impossibile est idem corpus eodem tempore esse in diversis locis: item magnum corpus, quale est Christi, poni sub parva hostia: ergo non est in Sacramento nisi spiritualiter per fidem.

S. August. Ad hæc & similia argumenta posset dici illud Divi Augustini lib. 22. de Civit. cap. 11. *Ecce qualibus argumentis omnipotentiæ Dei humana contradicit infirmitas, quam possidet vanitas.* Vanitas certè vanitatum nihil velle credere, nisi quod intellectu putamus nos comprehendere. Cùm enim multa naturalia ab intellectu nostro non possint penetrari; quantò magìs varia mysteria fidei, ut Sanctissimæ Trinitatis, Incarnationis &c. quæ proinde oporteret nos etiam impropriè & metaphoricè interpretari, prout fecerunt multi antiqui Hæretici, qui ea negarunt.

Itaque Respondeo Negando Antecedens, ut patet ex Physica. *sed negatur esse impossibilia.* Alioquin retorqueo primum argumentum: Matth. ultimo versu ultimo dicit Christus: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus* &c. Ergo non ascendit in cælum nisi spiritualiter per fidem. Item Act. 9. Christus dicitur apparuisse Paulo in via, quâ veniebat v. 17. *Act. 9.* *Saule frater, Dominus misit me Iesus, qui apparuit tibi in via, quâ veniebas:* vel ergo non est in cælo, vel simul potest esse in pluribus locis.

Accipe regulam generalem: quando videtur esse repugnantia in diversis Scripturis secundùm ordinem naturæ, firmiter credere debemus (cum Apostolo 2 Cor. 10. v. 5. *In captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi*) relicto ordine naturæ, juxta illud Angeli ad Mariam Lucæ 1. v. 37. *Quia non erit impossibile apud Deum omne verbum*; & istud Psalmi 134. v. 6. *Omnia quæcumque voluit, Dominus fecit in cælo, in terra, in mari & in omnibus abyssis.* 42. *2. Cor. 10.* *Luc. 1.* *Psalm. 134.*

Hanc doctrinam in veteri Testamento practicavit Abraham, volens sacrificare, non spiritualiter, sed corporaliter filium suum; per quem tamen ex promissione Dei semen ejus erat multiplicandum. Sic etiam Diva Virgo credidit se futuram Virginem & Matrem, non spiritualiter, sed carnaliter, non obstante naturali repugnantiâ, quam apprehendebat.

43. *Objectio sexta ex absurdis quæ ex doctrina Catholica sequuntur:* Objiciunt VI. multa absurda, quæ ex doctrina Catholica sequi videntur; ut quòd Christus posset comedi à bestiis, si hoc Sacramentum comedant; quòd Christus descendat in fœtidum stomachum communicantium, & similia, minimè attendentes, quòd sicut amor impulit Christum ad manendum in utero materno novem mensibus, & admittendum in se fœdissima Judæorum sputa ac ignominiosissimam crucifixionem: sic idem amor impellat ipsum ad manendum cum homine, & intrà hominem per Eucharistiam, etsi ex negligentia vel malitia aliquorum, ei subinde quædam inferatur irreverentia; præsertim cùm Corpus illius jam gloriosum, non inquinetur, sicut tempore passionis, sed sit omnino impassibile. *sed verè absurda non sunt.*

Mirùm Hæreticos eodem argumento non oppugnare divinitatem Christi, quemadmodum olim oppugnabat Nestorius dicens: *Egone bimestrem, aut trimestrem, fœdatum sputis, flagris laceratum, crucifixum dicam Deum?* Et posset impugnari ubiquitas Dei, cùm etiam ex illa sequatur, Deum esse in fœtidissimis stomachis, imò in inferno. *non magis quàm quòd Deus fuerit sputis fœdatus, flagris laceratus &c.*

Sanè

Sanè ineptissima fuit hæresis Stercorariorum, qui Christum sic manducari dicebant, ut instar aliorum ciborum, etiam in secessum pro parte emitteretur. Quo quid absurdiùs cogitari poterat, & stultiùs fingi? Neque enim manducatur sub propria specie, ut proinde perditâ formâ, materia præjacens partim in formam alimenti, partim in excrementorum formam transire debeat.

44. Objectio septima ex habitione effectus hujus Sacramenti per solam manducationem spiritualem. Objiciunt VII. effectus hujus Sacramenti sufficienter haberi potest per manducationem spiritualem per fidem, vel saltem per applicationem panis, instituti in ratione signi sacramentalis repræsentantis Corpus Christi: ergo frustra asseritur Corpus Christi ibi esse realiter.

Resp. Negando Antecedens: nam Eucharistia non solùm est instituta ad conferendam gratiam, sicut alia Sacramenta; sed insuper propter unionem Christi, tamquam Capitis cum suis fidelibus, & propter sui nobiscum communicationem, dum se nobis non tantùm in signis & gratia, sed etiam in propria substantia communicat.

Sed est falsum: Trident. *Salvator noster* (inquit Concilium Tridentinum sess. 13 cap. 2.) *discessurus ex hoc mundo ad Patrem, Sacramentum hoc instituit, in quo divitias divini sui ergà homines amoris velut effudit, memoriam faciens mirabilium suorum, & in illius sumptione colere nos sui memoriam præcepit, suamq; annuntiare mortem, donec ipse ad judicandum mundum veniat.* Et verò figura Corporis Christi, & signum Sanguinis Christi, divitiæ illæ erunt divini ergà homines amoris? Non puto.

45. Deinde si Eucharistia solùm confert gratiam instar alterius signi sacramentalis, nihil in ea excellens & singulare reperitur; neque magìs in hoc Sacramento, quàm in cæteris omnibus divitias sui ergà homines amoris Christus velut effudit, memoriam faciens suorum mirabilium.

Quemadmodum igitur Christus, licèt potuisset per assumptionem corporis phantastici, vel per unionem in præsentia tantùm locali, aut donis supernaturalibus consistentem, mundum Patri reconciliare, tamen id facere voluit assumendo veram carnem per veram & indissolubilem unionem hypostaticam: ita pariter ex superabundanti dilectione, non figurâ tantùm aut signo, sed propriâ suâ carne reali, & substantiali alere nos voluit. (cùm Christus voluerit nos propriâ suâ carne reali, & substantiali alere & fovere.)

S. Chrysost. *Parentes quidem* (verba sunt Divi Chrysostomi Homiliâ 61. ad Populum Antiochenum, *aliis sæpè filios tradunt alendos: ego autem, inquit, non ita, sed carnibus meis alo, & meipsum vobis appono*, non tantùm fide & charitate comedendum, sed verè, realiter, & substantialiter. *Vnum corpus efficimur* (Chrysostomus ibidem) *membra inquit ex carne ejus, & ex ossibus ejus: sequamur autem initiati, quæ dicuntur. Vt itaq; non tantùm per charitatem hoc fiamus, verùm etiam ipsâ re, in illam misceamur carnem: hoc namq; per escam efficitur, quam largitus est nobis, volens ostendere desiderium, quod ergà nos habet. Propterea, emetipsum nobis immiscuit, & Corpus suum in nos contemperavit, ut unum quid simus, tamquam corpus capiti coaptatum: ardenter enim amantium hoc est.* Hæc aureum os Chrysostomi.

Quibus similia quàmplurima alii Sancti Patres loquuntur, ut ridicula & nullius momenti appareat objectio ab Hæreticis deprompta ex variis testimoniis Patrum. Vide Bellar. lib. 2. de hoc Sacramento per totum. 46. Bellarm.

Explicantur Patres, qui in speciem videntur negare doctrinam Catholicam, Tertullianus, Averroës. Profectò verba Patrum, quæ in speciem videntur negare veritatem Catholicam, facillimam habent solutionem, si attentè consideremus. Primò, Patres sæpè obscurè locutos fuisse, ne augustissima mysteria proderent Ethnicis, qui (teste Tertulliano in Apologetico cap. 7.) olim Christianis exprobrabant, quòd ad infantem comedendum congregarentur. Idem testatur Averroës, qui nos impios appellat, eò quòd Deum nostrum manducemus. Unde Theodoretus Dialogo 2. post initium: *Non oportet*, inquit, *apertè dicere; est enim verosimile adesse aliquos mysteriis non initiatos.*

Theodoretus quòd sæpè fuerint obscurè locuti, ne Ethnicis manifestarentur mysteria, S. August. Nonne & ipse Christus Joannis 6. obscurè locutus fuit de hoc tanto mysterio? Consule Divum Augustinum Tract. 27. in Joannem: *Si Discipuli*, inquit, *durum habuerunt istum sermonem, quid inimici? Et tamen sic oportebat, ut diceretur, quòd non ab omnibus intelligeretur. Secretum Dei intentos debet facere, non adversos.*

Secundò, Patres quandoque loquuntur mysticè ad instruendos mores, & causâ ornatûs, idque liberiùs, quia sciebant se loqui in Ecclesia Catholica, mentemque suam à fidelibus satìs intelligi, potissimùm nondum exortis Hæreticis Sacramentum hoc negantibus aut oppugnantibus; ideoque de veritate hujus Sacramenti stabiliendà, ex professo numquam egerunt. 47. vel mysticè ad instruendos mores;

Præclarè Divus Augustinus lib. 1. contra Julianum cap. 6. postquam verba Divi Chrysostomi, ex Homilia ad Neophytos, contra doctrinam Ecclesiæ Catholicæ de peccato originali à Juliano objecta, exposuisset de peccatis propriis, occurrens tacitè instantiæ istius Hæretici: *At inquies, cur non ipse addidit propria?* Respondet; *Cur putamus, nisi quia disputans in Catholica Ecclesia, non se aliter intelligi arbitrabatur, tali quæstione nullus pulsabatur, vobis nondum litigantibus securiùs loquebatur.* (quod & alibi fecerunt, teste D. Augustino.)

Allatisque apertissimis testimoniis Joannis Constantinopolitani pro peccato originali, tandem concludens cap. 7. sic incipit dicere: *Quid te igitur adjuvit, quòd Ioannis Constantinopolitani, tamquam tibi suffragetur, testimonium posuisti? An ut unum verbum quasi ab eo prætermissum, velut acuta calliditate captares, & tot verborum ejus, quibus obrueris tam ingentem tibi aggerem commoveres? In tantum improvidus & incautus, ut nec in ipsa*

ipsa Homilia, ... vix unum, de quo male intellecto decepti deciperetis, testimonium reperire potuistis, adverteres Sanctum Ioannem Constantinopolitanum satis evidenter expressisse, omnes homines exceptis debitis propriis paterni esse chirographi debitores.

48. Elegans certè & apposita ad rem nostram descriptio, & quasi ad oculum demonstratio perversæ indolis atque distorti ingenii Acatholicorum nostri ævi, qui si vel minimum aliquod verbum in D. Augustino aut alio quopiam Sancto Patre deprehendant, quod vel longissimè favere videatur eorum erroribus, ambabus amplexantur manibus, clamant, vociferantur, prædicant, cæteris omnibus clarissimis, apertissimis, evidentissimisque testimoniis, vel silentio prætcritis, vel quod pejùs est, explosis tamquam falsis, aut ad rem non pertinentibus.

qui sæpè ab Hæreticis pro sua doctrina ex levi fundamento adducitur.

Bene prophetavit de talibus hominibus æterna Dei Sapientia Matth. 6. v. 22. & 23. *Lucerna corporis tui est oculus tuus; Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen quod in te est, tenebræ sunt: ipsæ tenebræ quantæ erunt?* Certè tantæ sunt, ut ab omnibus palpari queant.

Matth. 6.

49. Sed juvat addere alium locum Divi Augustini ad confirmationem prioris, lib. de Prædest. SS. cap. 14. generatim excusat omnes Patres, quos Semipelagiani in sui erroris patrocinium adferebant, dicens: *Quid opus est ut eorum scrutemur opuscula, qui priùs, quàm ista hæresis oriretur, non habuerunt necessitatem in hac difficili ad solvendum quæstione versari, quod procul dubio facerent, si respondere talibus cogerentur. Unde factum est, ut de gratia Dei quid sentiant, breviter quibusdam Scriptorum suorum locis & transeunter attingerent; immorarentur verò in eis, quæ adversùs alios inimicos Ecclesiæ disputabant, & in exhortationibus ad quasdam virtutes, quibus Deo vivo & vero pro adipiscenda vita æterna, & vera felicitate servitur.* Hæc animo revolve, & omnis dubitatio de mente Sanctorum Patrum circa præsentem controversiam citiùs evanescet.

Qui & alii Patres fuerunt adducti à Semipelagianis, quos generatim omnes excusat D. Augustinus.

Hoc insuper notato, aliquando hoc Sacramentum vocari figuram & typum Corporis Christi, tum ratione accidentium, quæ verè sunt signa; tum quia Eucharistia, præterquam quòd realiter contineat Corpus Christi & ejus Sanguinem, est etiam signum Christi crucifixi, ut in superioribus luculenter ostendimus. Perbenè Hilarius, & ponitur de Consec. dist. 2. cap. 79. *Corpus Christi quod sumitur de altari, figura est, dum panis & vinum extrà videtur, veritas autem, dum Corpus & Sanguis Christi in veritate interiùs creditur.*

Eucharistia vocatur quandoque figura & typus Corporis Christi. S. Hilarius.

50. Ita ergo se habet de præsentia Corporis & Sanguinis in Eucharistia, definita sententia voluntatis Dei: Sub speciebus consecratis existit Christus verè, realiter, ac substantialiter. Testes sunt Scriptura, Traditio, Concilia, Patres. Adde, si placet, quàm plurima miracula, quæ Deus diversis in locis intuitu hujus Sacramenti fecit, adeò evidentia, ut non minùs verè, quàm confidenter dixerit Richardus Victorinus lib. 1. de Trinit. cap. 2. *Domine, si est error, à te decepti sumus: nam ista in nobis tantis signis & prodigiis confirmata sunt, & talibus, quæ non nisi per te fieri possunt.*

Corollarium antea dictorum.

Richard. S. Victor.

Et si quæras, utrùm Christus præsens sit tantùm in sumptione specierum? Respondet Concilium Tridentinum sess. 14. can. 4. *Si quis dixerit, peractâ Consecratione in admirabili Eucharistiæ Sacramento non esse Corpus & Sanguinem Domini nostri Iesu Christi, sed tantum in usu dum sumitur, non autem ante vel post* &c. *anathema sit.*

Trident. Christus est præsens in Eucharistia etiam ante usum.

Sanè verba Consecrationis vel hoc probant, vel nihil. Similiter Traditio, Patres, Miracula. Neque ulla est ratio, vel apparens, talis, qualis hîc haberi potest, in contrarium.

Interrogas rursum, an in hoc Sacramento cum Corpore & Sanguine Christi maneat substantia panis & vini? Pro responsione erit

CONCLUSIO II.

Transubstantiatio panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi, manentibus dumtaxat speciebus panis & vini, fide certa est.

51. Doctor Subtilis 4. dist. 11. qu. 3. nu. 13. *Quantùm, inquit, ad istum articulum, quid scilicet sit tenendum: Respondeo, quod communiter tenetur, quòd nec panis manet contra primam opinionem, nec annihilatur vel resolvitur in materiam primam, contra secundam opinionem, sed convertitur in Corpus Christi.*

Panis convertitur in Corpus Christi. Scot.

Probat primò variis testimoniis Sanctorum Patrum, quæ habentur de Consec. dist. 2. & ponuntur à Magistro dist. 10. & 11. potissimùm verò duplici auctoritate Divi Ambrosii ex lib. 4. de Sacramentis cap. 4. *Panis est in altari, ubi accessit Consecratio, de pane fit Corpus Christi.* Ibidem: *Reverà mirabile: sermo qui potuit facere, quæ non erant, nonne potest mutare ea quæ sunt, in id, quod non erant?* Ita legit Scotus.

Probatur à Scoto duplici auctoritate Divi Ambrosii.

Verba autem originalia sunt: *Tu fortè dicis: Meus panis est usitatus. Sed panis iste panis est ante verba Sacramentorum: ubi accesserit Consecratio, de pane fit caro Christi.* Et infrà: *Si ergo tanta vis est in sermone Domini Iesu, ut inciperent esse quæ non erant, quantò magis operatorius est, ut quæ erant, in aliud commutentur?*

52. Probè autem sciens Doctor, verba Sanctorum Patrum sæpè diversis exposita esse interpretationibus; neque sola per se sufficere, ut quid-

quidpiam credi debeat fide divinâ, illicò subjungit: *Principaliter autem videtur movere, quòd de Sacramentis tenendum est, sicut tenet Sancta Romana Ecclesia, sicut habetur extra de Hæreticis: Ad abolendam.* Hæc ille.

sed maximè auctoritate Ecclesiæ Romanæ,

Subscribo verba illius capitis: *Vniversos qui de Sacramento Corporis & Sanguinis Domini nostri Iesu Christi, vel de Baptismate, seu de peccatorum Confessione, Matrimonio, vel reliquis Ecclesiasticis Sacramentis aliter sentire, aut docere non metuunt, quàm Sacrosancta Romana Ecclesia prædicat & observat* &c. *vinculo perpetui anathematis innodamus.* Ita Lucius tertius.

quæ tenet panem transubstantiari in Corpus, & vinum in Sanguinem;

Nunc autem (prosequitur Scotus suprà) *ipsa tenet, panem transubstantiari in Corpus, & vinum in Sanguinem, sicut manifestè habetur extra de summa Trinitate & fide Catholica* cap. *Firmiter credimus.* §. *Vna verò*, ubi dicitur: *In qua* (scilicet Ecclesia) *idem ipse Sacerdos est Sacrificium Iesus Christus, cuius Corpus & Sanguis in Sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continetur.* Et sequitur statim: *Transubstantiatis pane in Corpus, & vino in Sanguinem potestate divinâ.*

idq; ostenditur ex duabus congruentiis à Doctore Subtili:

Pergit Scotus, & adjungit duas congruentias dicens: *Ad hoc etiam est una congruentia, quia Ecclesia non errat, cùm dicit:* Fiat commixtio & Consecratio Corporis & Sanguinis Domini nostri Jesu Christi &c. *Alia est congruentia, quia non ieiunus non potest congruè celebrare; sed perceptâ Eucharistiâ adhuc potest Sacerdos iterum celebrare, sicut habetur* Extra de Celeb. Missar. cap. *Consuluisti.* Excepto (*inquit*) die Nativitatis Domini, nisi tamen necessitas superveniat, sufficit Sacerdoti semel in die Missam celebrare. *Et ex hoc innuit, quòd in die Nativitatis Domini, & quando necessitas ingruit, licet plures Missas celebrare in die.*

53. quem perperàm quidam dicunt fuisse parcum in probatione hujus veritatis,

Hæc ex Doctore nostro fusiùs retuli, ut omnes videant, quàm malâ fide quidam Moderni ipsum perstringant, quasi in probatione hujus Conclusionis fuerit parcus; cùm tamen nemo anteà inter Scholasticos magìs prolixè & appositè hanc veritatem ad sua principia reduxerit.

& falsò à Vasquez insimulatur ignorantiæ in Patribus & Traditione,

Præterea, ut appareat omnibus veritatis amatoribus, quàm falsò Vasquez disp. 180. cap. 5. nu. 49. in fine, taxet Scotum ignorantiæ in Patribus & Traditione circa hanc veritatem, inquiens: *Neque verò obstat, quòd aliqui Theologi, in Traditionibus & doctrina Patrum parùm versati, oppositum dixerint.* An ille parùm versatus in Patribus, qui doctrinam suam probat auctoritate Patrum in specie & in genere? An ille nescius Traditionis, qui primò omnium Traditionem supponit dicens: *Quod* Conclusio *communiter tenetur?*

Hiquæus.

Unde Hiquæus in Commentario suo ad locum Scoti præallegatum n. 44. in fine: Quid (inquit) magìs debuit Doctor? Vel unde Vasquez taxat eum ignorantiæ in Patribus & Traditione in hac veritate, qui petitis argumentis ex pluribus locis in genere & in specie abundantiùs probat Conclusionem, quàm ipse protervus scriptor?

54. atque à Soto calumniatur, quòd asseruerit nomen & rem transubstantiationis esse novam.

Et nu. 45. Rejicitur hinc calumnia Soti in 4. dist. 9. q. 2. art. 4. conclusione 4. ubi asserit Doctorem asseruisse, & nomen, & rem ipsam transubstantiationis esse novam; & quòd primùm ille intellectus fidei susceptus sit in Concilio Lateranensi. Ita Hiquæus.

Caietanus.

Verba Soti sic sonant: Quin verò Scotus dist. 10. ut suprà citavimus q. 1. & dist. 11. qu. 3. & Cajetanus præsenti quæstione art. 1. non solùm transmutationis nomen aiunt esse novum, verùm & rem ipsam conversionis dicunt Ecclesiam à Doctoribus suscepisse, qui de Consec. dist. 2. referuntur. Imò ait Scotus, quòd primùm iste intellectus fidei susceptus est in illo Concilio Lateranensi. Et percunctatus cur articulum tam intellectu difficilem Ecclesia susceperit, respondet nihil aliud, quàm quòd id illuminata Spiritu Sancto fecit. Hæc Sotus.

Sotus.

Et post pauca, impugnans illam responsionem Scoti, scribit in hæc verba: Sed ait Scotus, Hoc Ecclesia revelatione Spiritûs Sancti suscepit. Fatemur & nos equidem tamquam verissimum; attamen, quia Ecclesia non immediatâ revelatione, quemadmodum Apostoli, utitur; sed divinâ ope & operâ, ne in eruendis è Sacra Pagina articulis fidei erret: non satìs est Theologo dicere, Ecclesia in veritatibus fidei sic decernit, sed munus ejus est, ostendere ex quibus locis Scripturæ id collegerit. Hucusque Sotus. Sed sine intellectu, ut videtur. Intelligat ergo vel nunc quicumque errantem sequitur.

55. Ostenditur Scotum & Sotum idem docuisse.

Ipse profectò Sotus nomen transubstantiationis à tempore Innocentii in Concilio Lateranensi asserit usurpatum: quoniam in nulla vetustiori Scriptura reperitur. Non dissentit Scotus; quoniam probat doctrinam communem ex cap. *Firmiter* de summa Trinitate, quod est Innocentii in illo Concilio.

Ait Sotus secundò, rem ipsam sub aliis nominibus, scilicet transmutationis aut conversionis, non solùm esse antiquam in Ecclesia; verùm ex ipso Euangelio collectam. Probatur, inquit ille, de Consecrat. dist. 2. Canonibus multis. Ecce quàm præclarè inter se conveniant Scotus & Sotus.

Scotus colligit veritatem Catholicam ex Scriptura.

An fortè putas, quia Scotus non colligit veritatem Catholicam ex Euangelio? Erras toto cælo. Audi quid dicat n. 15. in responsione ad tertium argumentum. *Et si quæras*, inquit, *quare voluit Ecclesia eligere istum intellectum ita difficilem huius articuli, cùm verba Scripturæ* (Hoc est Corpus meum) *possent salvari secundùm intellectum facilem, & veriorem secundùm apparentiam de hoc articulo. Dico quòd eo Spiritu exposita sunt Scripturæ, quo conditæ. Et ita supponendum est, quòd Ecclesia Catholica eo Spiritu exposuit, quo tra-*

dita

dita est nobis fides, Spiritu scilicet veritatis edocta, & ideo hunc intellectum eligit, quia verus est. Non enim in potestate Ecclesiæ fuit facere istud verum, vel non verum; sed Dei instituentis: sed intellectum à Deo traditum Ecclesia explicavit, directa in hoc, ut creditur, Spiritu veritatis. Quid evidentius, quid illustrius dici poterat?

56. Æstimas, quòd ex alia Scriptura Sotus colligat hanc veritatem? Attende quid dicat loco suprà citato: Illud verbum *Homousios*, id est, consubstantialis Patri, Nicæna Synodus numquam in usum recepisset, nisi ex verbo ipso Euangelico elicuisset: *Ego & Pater unum sumus.* Pari modo numquam Sancti nomen conversionis & transubstantiationis usurpassent, nisi in verbis Christi perspexissent: *Hoc est Corpus meum.* Cùm enim accepit panem, & non dedit nisi Corpus, optimâ consecutione Patres intellexerunt verbo ipso convertisse panem in Corpus. Hactenus Sotus.

Alia impugnatio Scoti ex Soto.

Et prosequitur: Quapropter nescio cur Scotus dixerit, quòd sive Christus diceret; *Hoc est*, sive, *Hic est Corpus meum*, nihil ad quæstionem, cùm tantùm ad rem faciat dixisse, *Hoc est*, ut si non dixisset nisi, *Hic*, id est, hoc loco, numquam Ecclesia conversionem sacramentalem recepisset. Igitur non pluris æstimare, *Hoc*, quàm, *Hic*, est fibras ac nervos veritatis succidere. Hucusque Sotus.

Responsio ex Hiquæo.

Resp. unico verbo cum Hiquæo suprà: Hæc, & similia dicteria, ex eo solo oriuntur, quòd Doctor non admittat, ex sola communi acceptione speculativa formæ Sacramenti, & seclusâ omni interpretatione Ecclesiæ & declaratione, demonstrari hanc veritatem de desitione panis; quod verissimum esse ostendam Conclusione sequenti.

57. Instas; saltem negari non potest, ex mente Scoti istum intellectum fidei primùm susceptum esse in Concilio Lateranensi: quippe immediatè ante verba mox recitata sic incipit responsionem ad tertium: *Et tunc ad tertium, ubi stat vis, dicendum quòd Ecclesia declaravit istum intellectum esse de veritate fidei in illo Symbolo edito sub Innocentio tertio in Concilio Lateranensi.* Firmiter credimus &c. *sicut allegatum est superius; ubi explicitè ponitur veritas aliquorum credendorum, magìs explicitè, quàm habebatur in Symbolo Apostolorum, vel Athanasii, vel Nicæni. Et breviter quidquid ibi dicitur esse credendum, tenendum est esse de substantia fidei: & hoc post istam declarationem solemnem factam ab Ecclesia.* Ergo ante illam declarationem non erat transubstantiatio de substantia fidei.

Cùm dicit Scotus in Concilio Lateranensi tantùm hanc fuisse veritatem declaratam,

Intelligit declarationem magis explicitam, quàm antea fuerit.

Resp. Negando Consequentiam; solùm namque sequitur, post illam declarationem magis explicitè fuisse de substantia fidei, quàm fuerat anteà. Perspicuè manifestum est ex ipsis verbis, nisi, non sine magna impudentia, dicere audeas, Doctorem Subtilem sensisse, ante illam declarationem minimè credendum fuisse fide divinâ, Deum esse unum & trinum, & plura alia, quæ habentur in Symbolo Apostolorum, vel Athanasii, vel Nicæni, & in illa declaratione dicuntur esse credenda: enimverò de his omnibus eodem modo loquitur, sicut de transubstantiatione.

Et si dicas; quia hæc veritas ante Concilium Lateranense expressè definita fuit in Concilio Romano sub Gregorio VII. contra Berengarium; Responsio in promptu est: acta illius Concilii non exstant, neque Auctores, qui mentionem ejus faciunt, fuere pervii; sed à pauco tempore emerserunt: neque in Corpore juris inter canones Ecclesiæ mentio ejus habetur per solemnem promulgationem, sicut contigit in definitione Concilii Lateranensis. 58.

Objectio Concil. Romanum.

Responsio.

Rectè ergo Scotus probans sensum Ecclesiæ recurrit ad acta publicata, & communi Ecclesiæ acceptatione recepta, de quibus nemo dubitare poterat. Adde; qui asserit unam definitionem Ecclesiæ, non idcirco negat aliam.

Rectè Scotus recurrit ad acta publicata Conc. Lateranensis.

Hucusque pro defensione Doctoris nostri, ut omnes sciant, ipsum ne latum unguem à vera Catholica fide unquam discessisse, aut in minimo puncto de ea dubitasse; sed semper strenuum ac acerrimum ejus defensorem contra Hæreticos extitisse: contra Hæreticos, inquam, omnes; & in præsenti specialiter contra Impanatores, quorum antesignanus fuit Berengarius, qui factâ retractatione sui erroris in Concilio Romano sub Nicolao II. quamvìs admisisset veritatem Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, simul tamen asseruit substantiam ibi panis & vini remanere, & Christum ibi impanari. 59.

Scotus semper fuit strenuus fidei Catholicæ defensor contra Hæreticos,

& in hac materia contra Berengarium qui primus docuit impanationem,

Quem secutus Lutherus lib. de Captivitate Babilonica cap. 2. de Eucharistia addebat, neutram partem hujus controversiæ ad fidem pertinere; affirmativam tamen, nempe in Eucharistia manere substantiam panis & vini, magìs esse conformem Sacræ Scripturæ.

Lutherus.

Verùmenimverò Berengarium damnavit Gregorius VII. in Concilio Romano 6. anno 1079. coram quo & ipse Berengarius, post longo tempore dogmatizatam impietatem, errasse se confessus, veniamque postulans & orans, ex Apostolica clementia eam meruit. 60.

quem damnavit Gregorius VII. in Concil. Romano,

Gregorium VII. secutus est Innocentius III. in Concilio Lateranensi cap. *Firmiter* suprà commemorato, ubi primùm usurpata fuit vox, *Transubstantiatio*, licèt res anteà fuerit credita, & similibus vocibus (ut conversionis substantialis, mutationis, immutationis, transmutationis &c.) etsi non tam expressè significativis, explicata; ut fusè ostendit Bellarminus lib. 3. de Eucharistia cap. 20. & 21. quem vide.

& Innocentius III. in Conc. Lateranensi.

Bellarminus.

Progressu temporis in Concilio Romano Generali inter alios articulos Joannis Wiclef proscribitur: *Substantia panis materialis, & vini materialis manent in Sacramento altaris.* Deinde in Concilio Constantiensi sess. 8. dicta definitio Concilii

Item Conc. Rom. Generale.

Concil. Constant.

Conc. Constant. Concilii Romani contra Wiclef confirmatur. Et postea in fine Concilii iterum à Martino V. ibi electo approbatur. In decreto etiam Eugenii IV. in Concilio Florentino definitur, & Conc. Florent. virtute verborum substantiam panis in Corpus Christi, & substantiam vini in Sanguinem converti.

61. ac novissimè Concilium Tridentinum. Ac tandem contra Lutherum ejusque Asseclas novissimè atque apertissimè veritatem Catholicam docet Concilium Tridentinum sess. 13. c. 4. dicens: *Quoniam autem Christus Redemptor noster Corpus suum id, quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit; ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuò Sancta hac Synodus declarat, per consecrationem panis & vini conversionem fieri totius substantiæ panis in substantiam Corporis Christi Domini nostri, & totius substantiæ vini in substantiam Sanguinis ejus, quæ conversio convenienter & propriè à Sancta Catholica Ecclesia Transubstantiatio est appellata.*

asserens istam mirabilem & singularem conversionem totius substantiæ panis in Corpus Christi fieri manentibus dumtaxat speciebus panis & vini. Et can. 2. ejusdem sess. contrarium errorem disertissimis verbis condemnat, inquiens: *Si quis dixerit in Sacrosancto Eucharistiæ Sacramento remanere substantiam panis, & vini unà cum Corpore & Sanguine Domini nostri Jesu Christi, negaveritque mirabilem illam, & singularem conversionem totius substantiæ panis in Corpus, & totius substantiæ vini in Sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis & vini; quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissimè Transubstantiationem appellat; anathema sit.*

62. Ex quo infertur non manere materiam primam panis, aut formam substantialem, neque existentiam. Ubi specialiter nota hæc verba: *Manentibus dumtaxat speciebus panis & vini.* Ergo non manet materia prima panis, aut forma substantialis; neque existentia, utpote in sententia Scoti realiter substantiæ panis identificata, &, secundùm doctrinam communem, non accidens, sed modus substantialis. Ast numquid succedit, aut perseverat substantia eadem, vel diversa numero, quæ non sit substantia panis?

Certè omnes hæ sententiæ tam sunt per se absonæ, ut refutationem non mereantur. Quid enim absurdius quàm materiam manere sine forma, aut è converso formam sine materia? Porrò materiam panis informari animâ Christi, uti alimentum, est prorsus ineptum: nam contra communem omnium sensum; contra naturam animæ informantis tantùm corpus organizatum; & contra naturam animæ Christi jam habentis corpus sibi adæquatum & proportionatum.

63. Accidentia existunt propriâ & non solâ subjecti existentiâ. Falsum quoque arbitror, accidentia non existere propriâ, sed solâ subjecti existentiâ; sicut etiam quòd humanitas Christi existat existentiâ Verbi. Audio quidem Bannez 1. parte qu. 4. art. 2. dubio 2. dicentem, quòd illa humanitas Bannez. habeat propriam existentiam, mihi semper visum est plusquam falsum, & minùs tutum pro dignitate mysterii Incarnationis: sed nescio ego, an magis tutum sit pro dignitate mysterii Eucharistici, propriam existentiam accidentibus negare, ut ipse facit.

Quamvis enim Patres hujus Concilii expressè damnent solos Hæreticos, docentes manere panem; tamen hâc occasione explicant adæquatè sensum communem Ecclesiæ, qui est, adeò non manere panem, ut è contra remaneant solæ species, id est, accidentia. Unde Concilium Colo- Conc. Colon. niense parte 7. cap. 15. *Quid enim panis, vinique species post consecrationem sunt, nisi species sacramentales & accidentia sine subjecto?*

Manere enim non potest individualis entitas panis destructâ ratione specificâ. Quomodo ergo manet individualis entitas panis? Nequit siquidem manere individua entitas sine specifica; neque destructâ ratione specificâ panis, potest manere ratio substantiæ & entis, quæ fuit in illa ratione specifica, cùm ratio specifica nihil realiter sit distinctum à ratione individuali in sententia Scoti; adeòque impossibile sit unam absque altera existere.

64. Rejicitur error supponentium non converti panem & vinum secundùm eam partem quæ sumenda est à peccatore, 1. Cor. 11. Ex dictis etiam facilè rejicitur error illorum, qui supponunt non converti panem & vinum secundùm eam partem, quæ sumenda est à peccatore. Qui insuper clarè confutantur ex Apostolo 1. Cor. 11. v. 29. *Qui manducat, & bibit indignè, judicium sibi manducat, & bibit, non dijudicans Corpus Domini.* Ergo Corpus Domini sumitur etiam à peccatore, qui solus indignè manducat. Et ita docent, aut certè supponunt communiter Patres & Concilia.

& illorum qui dicunt redire substantiam panis, quando indigni communicant; Profectò sic numquam satis tutè possemus adorare Eucharistiam, utpote nescientes, an illud ipsum, quod consecratum nobis adorandum proponitur, sumendum sit à justo, an à peccatore. Unde pariter explosus manet error aliorum, qui putabant redire substantiam panis & vini, quando Eucharistia sumitur ab indignis.

item opinio ponentium unionem hypostaticam inter panem & Corpus Christi, vel divinitatem. Missam facio opinionem cujusdam Joannis Parisiensis, qui voluit inter panem & Corpus Christi intercedere unionem hypostaticam; uti etiam opinionem Ruperti Abbatis Tuitiensis (quem tamen nonnulli excusant) existimantis hypostaticè uniri inter se panem, & Verbum divinum immediatè. Veriùs errores dixeris, quàm catholicas opiniones. Nunc tempus & locus postulant, ut satisfaciamus aliquot objectionibus Impanatorum.

65. Prima objectio Impanatorum solvitur. Objiciunt ergo primò; Eucharistia sæpè appellatur *panis*, ergo in ea manet panis. Resp. Negando Consequentiam; quoniam dici potest *panis*, tum quia fit ex pane, sicut Gen. 2. v. 23. Gen. 2. Eva dicitur os ex ossibus Adæ. *Dixitque Adam: Hoc nunc os ex ossibus meis*: Et Exodi 7. v. 12. Exod. 7. serpens ex virga factus, dicitur virga: *Sed devoravit virga Aaron virgas eorum*: tum quia ratione specierum apparet panis: tum denique, quia Eucharistia vocatur panis ob varias rationes. est panis sive cibus spiritualis animæ, cum phrasi Scripturæ *Panis* sæpè quemlibet cibum significet, ut patet ex innumeris locis. Quis enim credat, quando Scriptura dicit alicui panem Panis in Scriptura sæpè significat quemlibet cibum. fuisse appositum ad comedendum, intelligendum esse de solo pane, & non etiam de potu, & aliis cibis necessariis ad communem & ordinariam refectionem?

Exemplum ex Gen. 18.

Unum pono exemplum ex Gen. 18. Apparuerunt Abrahamo in convalle Mambre tres viri stantes propè eum, quibus ipse dixit v. 3. & sequentibus: *Domine si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum; sed afferam pauxillùm aquæ, & lavate pedes vestros, & requiescite sub arbore. Ponamq; buccellam panis, & confortate cor vestrum.*

Et quid arbitramini Abrahamum intellexisse per buccellam panis? *Festinavit*, inquit Scriptura v. 6. *Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitq; ei: Accelera, tria sata similæ commisce, & fac subcinericios panes.* Num ibi totum prandium? Sequitur v. 7. *Ipse verò ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerrimum, & optimum, deditq; puero, qui festinavit, & coxit illum.* Neque hoc satis erat: *Tulit quoque*, dicitur v. 8. *butyrum & lac, & vitulum, quem coxerat, & posuit ante illos.* Ecce buccella panis, ad quam tres viros invitaverat.

66. Secunda objectio ex Gelasio.

Objiciunt II. Gelasius lib. 2. contra Eutychetem in fine loquens de Eucharistia ait: *Et tamen non desinit natura panis & vini.* Similia habet Chrysostomus Epistola ad Cæsareum Monachum.

Responsio 1. Patres per naturam panis non intelligunt ejusdem substantiam, sed vim nativam accidentium;

Resp. satis probabile esse, neque illum librum esse Gelasii Papæ, sed alterius cujusdam Græci; neque illam Epistolam esse Chrysostomi, sed cujusdam alterius Joannis Constantinopolitani, ut multi concludunt non levibus conjecturis.

Accedit, nomine *Natura* ibi intelligi posse virtutem aliquam nativam accidentium panis & vini, quæ eosdem effectus corporaliter præstant, ac si ibi esset substantia panis & vini: sicut in pluribus mixtis dicimus perseverare & manere naturam aquæ, terræ, vel ignis, si qualitates illorum elementorum ibi permaneant.

67. quæ suam naturam non mutant secundùm Theodoretum.

Simili modo, imò multò clariùs, loquitur Theodoretus Dialogo primo de solis accidentibus sensibilibus, quando dicit: *Qui enim, quod natura corpus est, triticum & panem appellavit, & vitem rursùs seipsum nominavit, is symbola & signa, quæ videntur, nomine Corporis & Sanguinis honoravit, non naturam mutans, sed naturæ gratiam adjiciens.* id est, non naturam accidentium mutans, sed sub illis constituens Corpus & Sanguinem: ut patet ex verbis præcedentibus: *Volebat*, inquit, *eos, qui sunt divinorum mysteriorum participes non attendere naturam eorum, quæ videntur, sed propter nominum permutationem, mutationi, quæ fit ex gratia, credere.*

Eundem intellectum admittunt hæc verba ejusdem S. Patris ex Dial. 2. *Neque enim signa mystica post sanctificationem recedunt à sua natura. Manent enim in priore substantia* (id est natura accidentium) *& figura & forma, & videri & tangi possunt, sicut & priùs, intelliguntur autem ea esse,* (Corpus & Sanguis Christi) *quæ facta sunt* (per Consecrationem) *& creduntur & adorantur.*

Vocantur ergo à quibusdam accidentia panis, natura panis, quemadmodum consuetudo dicitur altera natura, & proprietates naturales sæpiùs natura vocantur; prout dicitur natura ignis, quòd sit calidus, & quòd comburat.

Eâdem phrasi utitur Damascenus lib. 4. de Fide cap. 14. comparans Eucharistiam carboni ignito, de quo rectè dicitur: *Hic est ignis. Vidit,* inquit, *carbonem Isaias. Carbo porrò non simplex lignum est, sed igni unitum. Sic panis quoque communionis non simplex panis est, sed divinitati unitus.* Panis, inquam, id est species panis; nam omnis similitudo claudicat: & præsens tantùm adducitur, ad explicandam aliqualiter intimam præsentiam Christi ad accidentia. 68.

Eâdem phrasi utitur Damascenus.

Alioquin ipse Damascenus ibidem panem & vinum transmutari in Corpus & Sanguinem Domini, his docet verbis: *Sane Corpus divinitati verè unitum, est illud Corpus, quod ex Sancta Virgine ortum est: non quod assumptum illud Corpus è cælo descenderit, sed quia panis ipse ac vinum in Corpus & Sanguinem Domini immutantur.*

Et infrà: *Quin ne hoc quoque alienum fuerit dicere, quòd quemadmodum naturaliter panis per cibum, & vinum, & aqua per potum, in comedentis ac bibentis Corpus, & Sanguinem immutantur, corpusq; alterum fiunt, atque à priore ipsius corpore diversum: sic propositionis panis, ac vinum, & aqua per Sancti Spiritus invocationem, & adventum mirabili modo in Christi Corpus & Sanguinem vertuntur, nec sunt duo, sed unum & idem.*

Objicies III. Sancti Patres sæpè dicunt, id quod erat panis, post Consecrationem esse Corpus Christi. Respondeo sensum non esse, quòd eadem numero entitas, quæ erat in pane, sit in Corpore Christi; verùm quòd idem prædicatum, quod tribuebatur pani, eodem modo prædicetur de Corpore Christi; sicut dicere solemus, quòd anteà erat Petrus, est modò Paulus, quia nempe successit ei in eodem officio: non quòd Paulus sit eadem numero entitas cum Petro; sed quoniam idem prædicatum dicitur nunc de Paulo, v. g. *Paulus est Prætor civitatis*, quod anteà dicebatur de Petro: & ita in præsenti, post Consecrationem de Corpore Christi prædicatur contineri sub speciebus, quod ante illam affirmabatur de substantia panis. 69.

Objectio III. solvitur. Quod antea erat panis, dicitur post Consecrationem Corpus Christi, ratione ejusdem prædicati.

Contrà; ergo etiam est idem subjectum, sive eadem numero realitas. Resp. Negando Consequentiam; quia quamquam illud prædicatum servet eandem significationem, aut certè similem respectu utriusque subjecti: attamen non est prædicatum determinatum & simplex; sed vagum, supponens pro omni eo, quod continetur. Quando ergo continetur panis, verificatur pro illo, quando corpus, pro corpore. Idem est videre in simili suprà allegato.

Neque inde sequitur quod sit eadem numero realitas.

Unde in toto rigore illa propositio non est vera: *Quod priùs erat panis, nunc est Corpus Christi:* quia non verificatur ratione alicujus determinati, quòd idem fuerit panis, & sit Corpus Christi.

In toto rigore hæc propositio non est vera: *Quod priùs erat panis, nunc est Corpus Christi.*

Contrà;

70. *Objicitur auctoritas D. Ambrosii.* Contrà; Divus Ambrosius lib. 4. de Sacramentis cap. 4. *Si tanta*, inquit, *vis est in sermone Domini Iesu, ut inciperent esse, quæ non erant, quantò magis operatorius erit ut sint quæ erant & in aliud convertantur?*

Respondetur I. Resp. primò, aliter legi apud Land-Francum, & habetur in editione Parisiensi, scilicet: *Quantò magis operatorius est ut quæ erant, in aliud commutentur?*

Respondetur II. quòd panis maneat quoad aliquid, scilicet accidentia, & convertatur quoad substantiam. Resp. secundò, Ambrosium solùm velle, quòd maneat panis quoad aliquid, scilicet accidentia, & convertatur quoad substantiam, vel certè quòd perseveret, non retinendo propriam entitatem, sed factum Corpus Christi, qui modus loquendi, licèt improprius, deservit tamen ad significandam conversionem. Quidni etiam sensus sit: *Vt sint*, dum profertur Consecratio, *quæ antè erant, & in aliud commutentur?* Quomodo enim post Consecrationem possunt manere, quod erant, si per illam in aliud commutentur?

71. *Objectio IV. desumpta ex Cap. Ego Berengarius.* Objiciunt IV. in abjuratione Berengarii quam fecit in Concilio Romano sub Nicolao II. & refertur de Consecrat. dist. 2. cap. 42. *Ego Berengarius*, dicitur: *Panem & vinum, quæ in altari ponuntur, post Consecrationem, non solùm Sacramentum; sed etiam verum Corpus & Sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse, & sensualiter non solùm in Sacramento, sed in veritate manibus Sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri:* ergo ibi supponitur post Consecrationem manere panem & vinum.

Respondetur. Resp. quidquid sit de mente Berengarii, qui postmodùm publicè docuit impanationem, unicum intentum Concilii fuit contra illum Hæresiarcham definire, Eucharistiam non tantùm esse Sacramentum, id est, signum practicum gratiæ sanctificantis, aut signum speculativum Corporis & Sanguinis Christi, sed etiam reipsa, & verè transire & converti in Corpus & Sanguinem Christi, hoc est, esse signum practicum Corporis & Sanguinis Christi.

72. Dicitur ergo panis post Consecrationem esse Corpus Christi, non, ut dixi in priori objectione, quia in sua substantia permaneat; sed quia transit in Corpus Christi, ac proinde manet: ast in Corpus Christi conversus. *Panis Eucharisticus frangitur ratione specierum sub quibus verè, realiter ac substantialiter Corpus Christi continetur, & non ampliùs substantia panis, ita Christo volente seu instituente. Scotus.* Qui etiam in veritate manibus Sacerdotum tractatur, frangitur &c. non secundùm se, sed ratione specierum, sub quibus verè, realiter ac substantialiter Corpus Christi continetur, & non ampliùs substantia panis, ut semper docuit, & hodie constantissimè propugnat Sancta, Romana, Catholica & Apostolica Ecclesia.

Sed quo fundamento? Respondeo; quia Christus sic voluit, seu instituit Eucharistiam. Audiamus Doctorem Subtilem 4. dist. 11. q. 3. n. 14. *Ad primum*, inquit, *concedo, quòd etiam in creditis non sunt plura ponenda sine necessitate, nec plura miracula quàm oportet. Sed cùm dicitur in Minori, veritas Eucharistiæ posset salvari, manente pane, vel sine transubstantiatione; dico quòd bene fuisset Deo poßibile instituisse, quòd Corpus Christi verè esset præsens, substantiâ panis manente, vel cum accidentibus, pane annihilato: & tunc fuisset ibi veritas Eucharistiæ, quia & signum verum, & signatum verum: sed hic non est modo tota veritas Eucharistiæ; non enim sic instituit, ut dicunt auctoritates adductæ.*

Et cùm dicitur, quòd ad veritatem Eucharistiæ nihil requiritur, nisi verum signum, & verum signatum. Respondeo verum est eo modo, quo signum est institutum, & quo sibi debet correspondere signatum, quod non est nunc præcisè, quòd Corpus sit cum aliquo, scilicet cum pane vel cum accidentibus panis indistinctè: sed institutum est nunc, quòd signatum sit tantum sub accidentibus, ut sub signo. Hæc & alia, quæ ibidem tractat Scotus, occasionem dederunt ejus sectatoribus defendendi Conclusionem sequentem, & est hujusmodi:

CONCLUSIO III.

Transubstantiatio, quâ tota substantia panis & vini convertitur in totam substantiam Corporis & Sanguinis Christi, ex solo sensu speculativo formæ non demonstratur.

HUic assertioni communiter extra Scholam Scoti contradicitur, sed satis levi fundamento, ut ex dicendis patebit: videtur autem esse Scoti dist. & quæst. statim allegatâ, in qua numero 9. & 10. solvit rationes desumptas ex sensu speculativo formæ, & nu. 14. Transubstantiationem refundit in voluntatem & institutionem Christi. 73. *Transubstantiatio ex solo sensu speculativo formæ non demonstratur. Scotus.*

Atque in primis certum est, & ab omnibus admittitur, per divinam potentiam simul posse collocari in eodem loco substantiam panis, & Corpus Christi, adeóque sub iisdem speciebus posse manere substantiam panis, & Corpus Christi esse præsens, eo modo quo de facto est præsens, desinente substantiâ panis: quæ enim in hoc contradictio?

Secundò, posset Deus priùs destruere substantiam panis, vel producere accidentia sine substantia, & postmodùm Corpus suum illis præsens constituere, & tunc indubiè non fieret transubstantiatio; tametsi eodem modo Corpus esset præsens, quo jam est.

Quod ergo controvertitur est, an supposito quòd maneret panis, hæc propositio: *Hoc est Corpus meum*, foret vera in sensu speculativo. Dico, *In sensu speculativo*; quippe secundùm significationem practicam, id est, quatenus est conversiva, nemo ambigit eam esse falsam; sic namque affirmat conversionem, quæ supponitur non esse. 74. *Aliud est considerando sensum practicum, qui, secundùm modernam institutionem est conversivus.*

Cæterùm quòd etiam speculativè non sit vera, inde videtur probari, quòd ly *Hoc*, tali casu non demonstraret corpus, sed solùm panem; siquidem panis naturaliter continetur, sive connectitur accidentibus, & principaliter per illa redditur sensibilis: secùs est, quando substantia panis sub illis non continetur; quoniam tunc censetur demonstrare totum id, quod est præsens sive naturaliter, sive supernaturaliter.

Etiam in sensu speculativo ly *Hoc* non demonstraret panem?

Resp. ly *Hoc*, quantùm ad significationem absolutam, quæ ipsi competit ex institutione humana, indifferenter demonstrat quamcumque rem præsentem, utpote significans ens indeterminatum; adeoque in casu proposito de se non magis natum est demonstrare substantiam panis, quàm accidentia; pro quibus etiam determinatè supponet si dixeris: *Hoc*, scilicet quod vides, *sunt accidentia panis*: de facto autem in forma Consecrationis non designat in recto, nisi Corpus Christi. Quare putas, nisi quia ad illud determinatur per prædicatum, quod nullo modo dici potest de accidentibus?

75. Ergo similiter, tametsi substantia panis simul contineretur cum Corpore Christi sub accidentibus, indifferentia particulæ demonstrativæ ad designandum quodcumque contentum sub speciebus, satis determinaretur vel ad substantiam panis, vel ad Corpus Christi, vel ad utrumque simul per prædicatum cui conjungeretur; ac proinde supponeret pro substantia panis in hac propositione: *Hoc est panis*; in illa autem: *Hoc est Corpus*, pro Corpore; & in ista: *Hoc est panis & Corpus*, pro utroque: cumque ex hypothesi, & Corpus, & substantia panis forent simul præsentia, non dubitarem de veritate speculativa, vel unius saltem ex illis tribus propositionibus.

Determinatur enim ad significandum Corpus per prædicatum cui conjungitur?

Accipe simile: ly *Aliquod animal* per se, id est, extra orationem, aptum est significare omnes suas species, tamen in enuntiatione determinatur ad significandam unam speciem præ alia; v. g. in hac: *Aliquod animal est rationale*, nequit ly *Animal* ad aliud referri, quàm illud, ad quod refertur rationale. Pariter ergo, quamvis ly *Hoc* in forma Consecrationis posset significare etiam panem, imò naturaliter illum significet, tamquam naturale contentum sub speciebus: quid tamen obstat, quò minùs privetur illo significato, & transferatur ad designandum solùm contentum supernaturaliter, per prædicatum, quod est ly *Corpus meum*, nullatenus conveniens substantiæ panis?

...nit ly *aliquod animal* per adjunctionem ly *rationale* ad significandum hominem.

Certè quòd unum contentum reddatur per accidentia sensibile naturaliter & principaliter; aliud autem duntaxat ex institutione extraordinaria Christi, parùm, vel nihil videtur referre ad hujus potiùs, quàm illius demonstrationem. Quid enim magis sensibile quàm ipsa accidentia? Et quid magis præsens? Et tamen in recto non demonstrantur.

Neque refert quòd unum contentum significetur naturaliter, aliud extraordinarie.

Confirmatur; hæc propositio est vera: *Hic est calix congelatus*, designando calicem consecratum, ubi tantùm demonstrantur species; quia prædicatum illis solis competit. Similiter in hac enuntiatione: *Hoc Sacramentum est fractum*, ly *Hoc* determinat solas species. Et verò quis ideo dicat excludere præsentiam Corporis Christi? 76.

Profectò hæc forma Sanguinis est vera: *Hic est Sanguis meus*, licèt vel ante Consecrationem aqua admixta sit, quæ non convertatur in Sanguinem, vel post, juxta morem Græcorum, admisceatur. Igitur etiam erit vera, tametsi sub iisdem accidentibus foret præsens substantia vini; & ex consequenti ly *Hic*, quando dicitur: *Hic est Sanguis Christi*, licèt determinatè supponat pro solo Sanguine, non idcirco negat præsentiam vini. Sicut, secundùm Adversarios, ut statim patebit, hæc foret vera: *Hoc est vinum*; alioquin falsa, si negaret præsentiam Christi.

Ly *Hic* determinatè supponens pro solo Sanguine, non negat præsentiam vini.

Nec satisfacit responsio Lugonis de Eucharistia disp. 7. n. 186. ly *Hoc*, &, *Hic* significant totam substantiam contentam sub illis accidentibus. Illud enim est quod inquirimus, & contendimus falsum, quando prædicatum determinans subjectum, nequit toti substantiæ convenire.

Lugo. Ly *Hoc*, & *Hic* non semper significant totam substantiam contentam sub speciebus.

Aliter respondet Dicastillo disp. 4. n. 48. dicens: Quando absolutè & simpliciter fieret demonstratio substantiæ sub illis accidentibus, demonstrabitur propria si existit, etiamsi fortè ibidem simul existat aliena, ita ut absolutè verum sit dicere: *Hoc est vinum* v. g. De aliena verò, quando existit propria, non sit verum omnino solitariè, & sine addito; sed cum addito, & secundùm quid; ut si dicas: *Hoc est vinum, & sanguis*. *Dicastillo.*

Verùm & hoc gratìs asseritur, ut statim patebit. Interim si simpliciter & absolutè fieret demonstratio substantiæ, id est, si diceretur: *Hæc est substantia*; consentio magìs demonstrari substantiam vini, quæ connaturaliter ibi existit, quàm substantiam Sanguinis, quæ solùm ibi existit ex divina institutione. 77.

Magis connaturaliter demonstraretur substantia vini quàm Sanguinis, si diceretur: *Hæc est substantia*.

Fateor quoque, accidentia naturaliter significare substantiam, cum qua habent naturalem connexionem: sed numquid etiam nunc significant, quando substantia panis conversa est in Corpus Christi? Quis dubitat? Ignorans quippe Consecrationem factam, visis accidentibus illicò devenit in cognitionem substantiæ, in qua naturaliter subjectantur. Attamen significatione institutâ, neque nunc illam repræsentant, neque tunc illam repræsentarent; sed solùm Corpus & Sanguinem Christi.

Sunt quidem accidentia signa panis, & vini inesse rei; verùm illa significatio non variat institutionem seu significationem ex instituto hujus particulæ demonstrativæ, *Hoc*, quæ demonstrat contentum sub his accidentibus. At proinde

Hæ propositiones æquivalent: *Hoc est Corpus Christi*, & , *Corpus Christi est præsens* &c.

proinde sicuti hæc enuntiatio esset vera: *Corpus Christi est præsens sub illis accidentibus*, ita etiam ista; *Hoc est Corpus Christi*, quæ ex instituto humano æquivalet: nisi velis dicere, quòd illa præsentia non possit demonstrari, quod liquet esse falsum in Angelo, qui videret Corpus Christi ibi esse præsens.

Argumentum contrarium Lugonis.

78. Cardinalis suprà n. 187. negat illas propositiones æquivalere, nisi ad ly *Corpus*, addatur, *Solum*, vel ad ly *Præsens*, ly *Totaliter*: Hæc enim, inquit, est vis istius pronominis, *Hoc*, ut constat ex communi hominum usu. Et quis ille? Non enim (ait n. 188.) dicunt; ostensâ bursâ, in qua sit aurum & plumbum, *Hoc est aurum*; neque ostenso vase, in quo sit lac & vinum, *Hoc est vinum*.

Rejicitur.

Resp. quin imò sic debemus loqui, & communiter loquuntur Oenopolæ, qui vina sua lacte, melle & aliis liquoribus condiunt ac miscent, dummodò major pars sit vinum. Similiter propriissimè dicitur ostensâ bursâ, in qua sunt centum, v. g. aurei, & unus nummus argenteus: *Hoc est aurum*. Et estò media tantùm pars sit aurum, adhuc propria erit & vera locutio, *Hoc est aurum*, quamvìs fortè magìs propria esset: *Hoc est aurum & plumbum*.

Sicuti de facto sub speciebus, præter Corpus Christi, continetur anima, & tamen verè dicitur: *Hoc est Corpus*. Quidni ergo verè & propriè dicatur in casu nostro, *Hoc est Corpus*, vel, *Hic est panis*?

Corpus Christi est significatum præstantius, substantia panis connaturalius.

79. Profectò Corpus Christi est significatum præstantius, quamvìs substantia panis sit connaturalius. Et quemadmodum, quando terminus aliquis potest sumi pro diversis, per adjuncta, ut suprà ostendimus, potest limitari ad unum vel aliud; eodem modo quando significationes sunt diversæ, una naturalis, altera ex instituto, potest ratione adjuncti, pronomen demonstrativum accipi pro uno significato, vel pro alio: v. g. in hac propositione: *Hic est panis*, significabit naturaliter substantiam panis, ut sensus sit: *Hoc, quod naturaliter continetur sub his accidentibus, est substantia panis:* in illa autem, *Hoc est Corpus Christi*, ex institutione Dei demonstrabit Corpus Christi, ac si diceres: *Hoc, quod ex voluntate Dei continetur sub his accidentibus, est Corpus Christi*. Quis porrò non clarè videt veritatem speculativam istarum enuntiationum, dato, quòd sub iisdem accidentibus simul esset substantia panis & Corpus Christi?

Ideoque ratione adjuncti pro utroque accipi potest ly *Hoc*.

An fortè cogitas de facto formam Consecrationis esse falsam, quia probabilius manet quantitas, cum qua accidentia habent naturalem connexionem, & quam proinde naturaliter significant? Non puto.

Non latet sub accidentibus substantia panis, aut Corpus Christi, uti latet aurum in bursa aut vinum in vase.

80. Accedit, quòd neque substantia panis, neque Corpus Christi sub illis accidentibus lateant, sicut aurum in bursa aut vinum in vase continetur, nempe tamquam locatum in loco; sed eadem planè accidentia continerent singula, panem scilicet, & Corpus Christi, totaliter ex parte sua, & secundùm idem sui; cùm tamen bursa & vas solùm continerent diversa illa contenta inadæquatè, idque secundùm diversas sui partes.

Per accidentia vasis significari potest tam propria, quàm aliena substantia.

Atque, ut maneamus in exemplo vasis, ostenso vase rectè dicitur: *Hoc est cervisia*, vel, *vinum*, secundùm diversitatem liquoris, qui in illo includitur; & tamen sub illis accidentibus etiam continetur naturaliter substantia vasis, & ipsa demonstrari potest, dicendo: *Hoc est vas*.

Responsio Dicastillonis ex Vasquesio.

Respondet Dicastillo suprà nu. 50. ex Vasquesio disp. 180. n. 53. disparem esse rationem: nam accidentia vasis, & illa substantia, quæ habet vasis figuram, ita sunt adaptata ad continendam alienam substantiam; accidentia verò panis & vini non sic adaptata sunt, & ordinata ad hoc.

Sed contrà; quid refert adaptatio, si desit præsentia? Et quid obstat non adaptatio, si adsit præsentia? Sanè res demonstratur, quia præsens est; non quia continetur in altero adaptato vel non adaptato. Et verò accidentia panis & vini, cùm ex fide constet continere Corpus & Sanguinem Christi, quis audeat negare ad hoc à Deo ab æterno esse ordinata? 81. Rejicitur.

De corpore obsesso à Dæmone rectè dicitur: *Hic est Dæmon*.

Deinde inquiro, corpus hominis adaptatum est & ordinatum ad continendum Dæmonem? Equidem si corpus à Dæmone obsidetur, verè videtur dici: *Hic est Dæmon*, per vocem, *Hic*, non localiter, sed adjectivè demonstrando, etiamsi ibi sit substantia corporis obsessi.

Responsio Dicastillonis.

Respondet Dicastillo num. 52. assumptum exemplum non semper esse verum; neque enim semper possumus dirigere articulum demonstrativum ad Dæmonem obsidentem; sed tantùm quando in eo corpore videmus, aut alio sensu percipimus aliquem effectum proprium Dæmonis seu à Dæmone provenientem, ratione cujus Dæmon sensibilis fiat, & sensui demonstrabilis: quod non habet locum in Corpore & Sanguine Christi in Eucharistia.

Contrà; inde videtur sequi, quòd nequidem possint demonstrari Corpus & Sanguis Christi, quando non adest substantia panis & vini; quia neque tunc per aliquem sui effectum sentiuntur. Sufficit ergo quòd certum sit ea ibi esse: sicut si Dæmon certissimè sciretur corpus obsedisse, etsi nulla signa sensibilia ederet; negent alii, quidni alii æquè facilè affirment, simpliciter & verè dici posse: *Hoc*, vel, *Hic est Dæmon*? Attamen quia obsessio ordinariè non certò cognoscitur, nisi ex signis externis, ideo insolita foret talis demonstratio in absentia illorum signorum. 82. Rejicitur.

Corpus & Sanguis Christi fiunt sensibilia per verba Consecrationis.

Adde, Corpus & Sanguinem Christi satis fieri sensibilia per verba Consecrationis, suppositâ Christi institutione: porrò illa verba, *Hic est Dæmon*, cùm non sint practica; sed tantùm

tantùm speculativa, non efficiunt præsentiam Dæmonis, sed eam præsupponunt; adeoque non satis manifestant ipsum ibi esse, & idcirco requiruntur alia signa.

83. Pro complemento: omnes fateri debent in talibus circumstantiis verè posse dici: *Hìc est Corpus Christi*, sumendo ly *Hìc* adverbialiter: ergo etiam accipiendo pronominaliter. Probatur Consequentia: quia benè sequitur, *Hìc est*; *ergo est*. Igitur quod demonstrari potest quoad locum, pariter quoad existentiam.

quæ potuerunt institui ut significarent præsentiam Corporis sine transubstantiatione.

Præterea posset Deus instituere hæc verba: *Hoc est Corpus meum*, ut significent præsentiam Corporis sine transubstantiatione: nam ut superiùs ex communi sententia supposuimus, posset ponere Corpus præsens sine transubstantiatione, puta, vel pane annihilato, vel alibi conservato; quo casu salvaretur demonstrationis veritas sine ullo ordine formæ ad panem: ergo ad illam solùm videtur requiri, ut Christus sit præsens sacramentaliter, vel alio modo realiter, sive panis sit præsens sive non.

84. *Transubstantiatio probatur ex institutione Christi.*

Nec dixeris; ex natura rei colligitur absentia panis: nam contrarium manifestè patet ex antedictis. Ex quo ergo probatur? Respondeo ex institutione Christi, quam novissimè Ecclesia declaravit in Conc. Trident. sess. 13. cap. 4. dicens: *Quoniam autem Christus Redemptor noster, Corpus suum id, quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit; ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idq; nunc denuò sancta hæc Synodus declarat, per Consecrationem panis & vini conversionem fieri totius substantiæ panis in substantiam Corporis Christi* &c.

quam Tridenti declarat ex verbis Christi.

Ubi Concilium Transubstantiationem, & per consequens absentiam panis declarat ex verbis seu veritate verborum Christi non præcisè, id est, in quolibet sensu, tam speculativo, quàm practico; sed prout ea semper Ecclesia intellexit.

Non est idem articulus fidei præsentia & Transubstantiatio.

Equidem non sunt idem articulus Fidei præsentia Christi in Eucharistia, & Transubstantiatio; nam præsentiam docet Tridentin. cap. 1. Transubstantiationem autem cap. 4. præsentiam definit can. 1. Transubstantiationem autem can. 2. Et quidem præsentiam Christus disertis ac perspicuis verbis testatus est, ut constat ex cap. 1. ibi: *Maiores nostri omnes, quotquot in vera Christi Ecclesia fuerunt, qui de Sanctissimo hoc Sacramento disseruerunt, apertissimè professi sunt, hoc tam admirabile Sacramentum in ultima cœna Redemptorem nostrum instituisse, cùm post panis viniq; benedictionem, se suum ipsius Corpus illis præbere ac suum Sanguinem disertis ac perspicuis verbis testatus est.*

Trident.

At verò de Transubstantiatione non sic loquitur Concil. sed ut suprà audivimus: *Quoniam autem Christus Redemptor noster Corpus suum id, quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit*, id est, quia Christus disertis ac perspicuis verbis testatus est præsentiam sui Corporis sub specie panis, *ideo persuasum semper fuit* &c. id est, ideo Ecclesia, edocta à Spiritu Sancto, verba Christi, tametsi possent absolutè esse vera in sensu non conversivo, tamen semper intellexit in sensu conversivo, & declarat sic esse intelligenda. Igitur ex verbis Christi præcisè, secluso hoc intellectu & declaratione Ecclesiæ, non habetur nisi probabile argumentum.

Sicuti ibidem cap. 2. illud Joan. 6. v. 58: *Qui manducat me, & ipse vivet propter me*, intelligit de manducatione sacramentali; cùm tamen ille sensus non sit evidens, sed probabilior tantùm, prout indicat sess. 21. cap. 1. dicens: *Sed neque ex sermone illo, apud Ioannem 6. rectè colligitur utriusque speciei Communionem à Domino præceptam esse, utcumque iuxta varias Sanctorum Patrum, & Doctorum interpretationes intelligatur.* 85.

Item ex

Scotus.

Unde bene Scotus 4. dist. 10. qu. 1. nu. 9. *Quantùm ergo ad istum articulum* (scilicet realem præsentiam Christi in Eucharistia sine mutatione locali) *non videtur necessarium fugiendum esse ad conversionem panis in Corpus Christi, præcipuè cùm à principio, ex quo res huius Sacramenti fuit credita, fuit semper creditum, quòd Christi Corpus non mutatur de loco suo in cælo, ut sit hìc: & tamen non fuit à principio ita manifestè creditum de ista conversione*, Puta, quia præsentia *Ex disertis ac perspicuis verbis*, conversio autem ex auctoritate Ecclesiæ, verba illa sic interpretantis, quæ interpretatio non fuit à principio ita manifesta.

Ab initio Ecclesiæ non fuit ita manifestè credita Transubstantiatio sicut præsentia.

86. *Obiectio ex D. Thoma.*

Si objicias ex Divo Thoma 3. parte qu. 75. art. 2. Christo in Eucharistia debetur cultus latriæ; sed si ibi maneret substantia panis, non deberet talis cultus exhiberi propter idololatriam, adorando creaturam.

Responsio Scoti, ex præsentia panis nullum sequi periculum idololatriæ;

Respondet Doctor Subtilis 4. dist. 11. q. 3. n. 9. *Modò non est idololatra, qui adorat Christum in Eucharistia: & tamen non potest negari, quin sit ibi creatura aliqua, scilicet species illa: sed non est adorandum sensibile continens, sed Christus contentus, & eodem modo tunc diceretur Christum contineri sub pane quanto, & quali, & ita non panem adorari, sed Christum contentum in pane ut in signo.* Præveniensque replicam.

neque apud simplices;

Et si obiicias, inquit, *saltem simplices, qui non sic distinguunt, essent idololatræ. Dico quòd ita potest nunc argui contra te, quia simplices non distinguunt accidentia illa à Corpore Christi: in omnibus autem talibus est una responsio; quia simplices adorant in fide Ecclesiæ* (id est adorant, quod Ecclesia adorat) *& hoc sufficit eis ad salutem. Maiores autem distinctè adorant contentum, non signum continens, & hoc sive signum continens sit accidens tantùm, sive substantia panis cum accidente.* Clarissima & adæquatissima solutio.

ubi nec modo committitur idololatria, si aqua ante Consecrationem non fuerit in vinum conversa.

Addo instantiam, quam tractavimus Sectione 2. conclus. 6. quando aqua non convertitur in vinum ante Consecrationem, aut miscetur post Consecrationem, quæ aqua non impedit veram adorationem Sanguinis.

Arguis

87. Alia objectio solvitur à Scoto. Arguis rursum: Eucharistia debet primò significare Corpus, ut primum significatum; sed si ibi maneret substantia panis, ipsa haberet rationem primi significati. Resp. Scotus suprà: *Quod est ad oppositum, quia si esset hic substantia panis, illa duplex significatio esset vera, scilicet naturalis, quâ accidentia significant substantiam panis: & illa, quæ est ex institutione divinâ, quâ sensibile significat Corpus Christi: sed nunc non potest salvari, nisi pratise altera vera.*

Et post pauca: *Respondeo ergò quòd primum significatum ex institutione debet esse Corpus Christi: & ita est, sive maneat substantia panis sive non: sed primum significatum accidentium, quòd scilicet naturaliter significant, semper est substantia illa, quam primò affecerunt, vel nata essent afficere, quia illa significatio naturalis non mutatur.*

88. Objectio III. Objicis III. tollitur debitus usus Sacramenti; quia si maneret verè substantia panis, ipsa esset verè cibus corporalis: hujus autem Sacramenti usus est, quòd sit cibus spiritualis.

Solvitur à Scoto. *Non valet*, inquit Doctor noster suprà n. 10. *quia modò manifestum est, quòd illa species nutriunt secundum Apostolum* 1. *Cor.* 11. v. 21. Et alius quidem esurit, alius autem ebrius est, *& hoc ex perceptione specierum sacramentalium; & tamen non negatur hic esse cibum animæ: tamen datur ipsum contentum sub nutrimento corporali: & ita si poneretur panis manere, esset ibi nutrimentum corporale, & tamen contentum sub illo esset tantum nutrimentum animæ.* Hæc ille.

Sed multis displicet ista interpretatio Apostoli (pro qua tamen Hiquæus in suo Commentario ad hunc locum n. 9. citat D. Ambr. D. Aug. & Bedam, sed meo judicio minùs solidè) neque necessaria est ad solutionem objectionis, ut patet consideranti.

89. Objectio IV. Objicitur IV. nihil potest incipere esse, ubi priùs non fuit, nisi per sui mutationem, vel alterius in ipsum; sed Corpus Christi non mutatur per hoc, quòd Eucharistia conficitur, quia manet in cælo sicut priùs: ergo si nihil convertitur in ipsum, non est magis realiter in altari, quàm priùs fuit.

Responsio: Corpus Christi incipit hic esse non sine omni mutatione. Scotus. Respondet Scotus suprà: *Incipit hic esse non sine omni mutatione, extendendo mutationem ad illam præsentiam simplicem*, quasi diceret: satis est, quòd Corpus Christi accipiat novam præsentiam, ut magis realiter sit in altari, quàm priùs fuit, & illam absque dubio potest accipere, manente substantiâ panis sub iisdem accidentibus. Sed de hac præsentia infrà latiùs.

90. Objectio V. Objicies V. & ultimò: si substantia panis maneret, vel annihilaretur, & non converteretur, veriùs diceretur: *Hic est Corpus*, quàm, *Hoc est Corpus*

Responsio. Resp. cum Doctore nostro suprà: utrumque verum est; *Sed non hoc accidens* (est Corpus) *sed contentum sub accidente. Eodem modo si esset panis, non hoc, quod est substantia panis, esset Corpus; sed hoc, quod est contentum sub pane, est Corpus.*

Scotus distinguit inter hæc verba: Hic est Corpus meū, & Hoc est Corpus meū. Ne autem putaretur asserere: *Hic est Corpus meum*, esse formam Consecrationis, aut æquivalentem, addit: *Malùit autem Salvator uti hoc vocabulo*, Hoc, *quàm*, Hic, *quia magis exprimitur veritas*; quoniam ly *Hoc* demonstrat ipsam rem primò, quàm particulâ, *Hic*, demonstrat ratione loci: Christus autem non est sub speciebus, ut in loco, licèt sit in loco specierum.

Ob intellecta Scotus non favet Hæreticis. Sic ergo ostensa est possibilis veritas speculativa verborum Consecrationis, tametsi panis maneret. Neque inde Scotus favet Hæreticis, quorum fundamenta actualis permanentiæ panis convellit, probans efficaciter ex institutione Christi, demonstrationem, & consequenter propositionem fore falsam, nisi fieret conversio, id est, nisi panis desineret esse ad positionem Corporis Christi.

91. An panis dicatur annihilari, quæstio est de nomine. Quæ sanè desitio, an sit annihilatio panis, major est de nomine quæstio apud Catholicos, quàm de re, & ideo non multùm immoror. Scotus suprà q. 4. n. 6. sic scribit: *Ad quæstionem dico, quòd in proposito nihil panis manet post conversionem. Secundò, quòd panis non annihilatur, vel quod est faciliùs, quòd panis istâ conversione non annihilatur.*

Scotus. Hoc probatur sic: *Terminus ad quem transitur ipsius panis non est purum nihil: ergo panis non annihilatur.* Consequentia probatur: *Quia terminus ad quem annihilationis est purum nihil; & hoc probatur à simili: sicut terminus à quo creationis est purum nihil, ità terminus ad quem annihilationis debet esse purum nihil.* Antecedens patet; *Quia terminus ad quem istius transitus, est Corpus Christi: quia etsi negatio panis comitetur terminum ad quem, non tamen terminus iste est omnino nihil, sed est in aliquo positivo.*

92. Ratio affirmandi. Scotus. Verùm, ut rectè notat Scholium præfixum isti numero, non loquitur hic Doctor ex sua, sed ex sententia Varronis. Unde inferiùs n. 14. sic resolvit: *Potest ergo teneri tertium, scilicet secundum membrum disiunctiva posita suprà n. 6. Quòd desitio panis sit annihilatio absolutè panis, sicut probat illa ratio de per accidens: quod quia necesse est dicere, quòd ipsi esse panis simpliciter, succedit non esse panis simpliciter, & illa successio oppositi ad oppositum per accidens coniungitur, cum successione præsentia Corporis Christi hic, ad non præsentiam hic: ideo ista habebit suos per se terminos, & alios à per se terminis illius: non ergo per se terminus istius terminabit per se, vel præcisè ut coniungitur per accidens per se termino alterius.* Hæc est prima pars resolutionis; sequitur altera.

Ratio negandi. Scotus. *Dico etiam quòd hac conversione panis non annihilatur, quia ..... transubstantiatio quædam est; quâ terminus accipit simpliciter esse: quædam autem, quâ accipit hic esse. De prima, quâ terminus unus accipit simpliciter esse, & alius simpliciter non esse, fortè posset salvari, quòd desitio termini à quo, non est simpliciter annihilatio*; v. g. si Corpus Christi primò simpliciter produceretur, & ad ipsius productionem substantia panis simpliciter defi-

neret:

neret: *Quia ibi per se terminus ad quem ipsius inceptionis, esset oppositus termino à quo desitionis, sicut est de termino à quo, & ad quem generationis & corruptionis: sed in proposito, ubi tantùm est transitio adductiva, terminus ad quem per se mutationis positivæ, non opponitur termino à quo mutationis privativæ: & ita non potest esse ratio concludendi negationem ejus*: scilicet simpliciter; posset quippe Deus alibi conservare substantiam panis.

93. Unde concludit Doctor nu. 15. *Posset ergo dici, quòd conversio ista est sicut substantiæ in substantiam, non quantum ad esse substantiæ simpliciter, sed quantùm ad hìc esse, ut sicut Corpus ut hìc, succedit pani ut hìc: ita panis ut hìc convertitur in Corpus ut hìc: & illæ mutationes licèt sint inter substantias, tamen non sunt inter substantias ut inter terminos: termini enim sunt tantummodo præsentialitas & non præsentialitas, quæ possunt reduci ad genus ubi*; de quo statim plura.

Desitio panis potest simpliciter & absolutè dici annihilatio.

Summa hujus sententiæ videtur esse; desitionem illam substantiæ panis in Eucharistia simpliciter & absolutè posse vocari annihilationem; secùs conversionem panis in Corpus Christi. Igitur eadem desitio erit annihilatio & non annihilatio: annihilatio quidem, quatenùs per eam substantia panis in nihil panis abit, nullâ per se, & ex vi illius desitionis, de novo productâ substantiâ: erit autem non annihilatio, quatenus per eam destruitur præsentia panis, & ex dispositione Dei in eundem locum succedit Corpus Christi. Porrò quid requiratur ad propriè & simpliciter dictam annihilationem, quæstio est philosophica, & de significato nominis, de quo parùm curandum, quando constat de re.

94. Lugo asserit substantiam panis non annihilari.

Card. disp. 7. sect. 12. cum communi asserit, substantiam panis non annihilari, licèt fateatur non esse dignam ullâ censurâ Ecclesiasticâ contrariam sententiam, quam docet Gabriël 4. dist. 11. q. 1. & lect. 40. in can. Major q. 1. Albertus art. 6. Rub. q. 2. art. 3. Bassol. q. 4. Ocham 4. q. 6. ad dubium 7. Angelus v. Eucharistia 1. n. 31. Leuchet. quodl. 10. Tarta. ibi, & hìc, & omnes Scotistæ. Quare immodestè loquitur Sotus dist. 9. q. 2. art. 4. dicens, hanc non posse doceri citra errorem.

Gabriel. Maior. Albertus. Rub. Bassol. Ocham. Angelus. Leuchet. Tarta.

Scotus videtur problematicus.

Cæterùm Scotus, ut notat Scholium præfixum nu. 17. videtur problematicus, utpote illo numero & sequenti solvens argumenta utriusque opinionis, licèt magìs inclinet in annihilationem.

95. Probatio Lugonis.

Lugo suprà probat sententiam magìs communem; quia desitio panis non tendit ad purè nihil, quoniam transit, sive convertitur in Corpus Christi. Quòd autem ad annihilationem non sufficiat, quòd nihil maneat rei desinentis, probat à simili ex creatione, quæ est productio rei ex nihilo; & licèt forma equi, quando generatur, producatur ex nihilo sui (nihil enim formæ equi præsupponebatur) non tamen dicitur creari, quia non fit ex nihilo simpliciter; fit enim ex præsupposito subjecto: ergo similiter res, quæ desinit in aliquid aliud, licèt desinat in nihil sui, non dicetur simpliciter annihilari.

Resp. distinguendo Consequens; quæ desinit in aliquid aliud per se & ex natura sua, Concedo; ex sola dispositione extraordinaria Dei, Nego. Et idcirco anima rationalis dicitur creari, forma autem equi generari, quia hæc ex natura rei præsupponit subjectum, illa minimè, tametsi semper ex dispositione Dei in prima sui productione corpori infundatur. Porrò nemini dubium esse potest, quin præsentia Corporis Christi succedat præsentiæ panis sub speciebus, ex sola præternaturali ordinatione Dei.

cui respondetur.

Unde & ipse Eminentissimus n. 203. desitionem formæ equi taliter, ut non succedat alia forma in materia, mavult appellare corruptionem, quàm annihilationem: quia quamvis tali casu forma equi non convertatur in aliud, non tamen desinit simpliciter in nihilum omni modo; sed remanet adhuc illa forma in potentia subjecti, ex quo fuerat educta. Ego aliam assigno rationem: quoniam, naturaliter loquendo, alia forma debet succedere, quod sufficere videtur, ut non dicatur simpliciter annihilatio. 96.

Quare desitio formæ equi, quando non succedit alia, potiùs sit corruptio, quàm annihilatio.

Ait ibidem Lugo n. 207. productionem animæ rationalis de facto esse veram creationem, etsi pro termino à quo habeat formam embryonis; idque quia creatio est productio ex nihilo; ubi præpositio, *Ex*, in rigore sermonis solùm competit subjecto, quasi diceres, *Ex non subjecto*. At verò annihilari est desinere in nihilum; ad quod requiritur negatio tam subjecti, quàm termini, alioquin erit desitio in aliquid. Respondeo; termini per se, Concedo; omnis termini, per se & per accidens, Nego.

Alia probatio Lugonis.

Responsio.

Denique præfatus Auctor n. 210. infert ex dictis suis, desitionem panis secundùm se (quod idem applicari potest ad desitionem aliarum rerum) non esse intrinsecè annihilationem, nec etiam desitionem alterius speciei oppositæ ad annihilationem; quia hæc eadem desitio numero secundùm totum intrinsecum quod habet, posset esse annihilatio, si non conjungeretur cum successione Corporis Christi sub speciebus. Hæc ille. Ita quòd à successione, vel non successione termini desitio alicujus rei extrinsecè denominetur nunc annihilatio, jam corruptio. 97.

Ejusdem Auct. illatio, & probatio.

Doctor noster, cum pluribus aliis, veriùs existimat, solam successionem naturalem esse considerandam, & ab illa, aut ejus negatione, desitionem aliquam appellari debere annihilationem, vel non annihilationem. Interim modus loquendi parvi est momenti, dummodò cum Ecclesia Catholica concedatur nihil panis remanere, sed totam substantiam panis converti in

cui respondetur ex Doctore Subtili.

in substantiam Corporis, & totam substantiam vini in substantiam Sanguinis Christi.

Porrò de hac conversione controvertitur inter Doctores Catholicos primò, an ad eam requiratur nova Christi productio, an verò sufficiat adductio. Secundò, utrùm necessaria sit aliqua qualitas attractiva specierum, vel unio physica, formalis, aut effectiva Corporis & Sanguinis. Ad primam quæstionem respondeo & dico

CONCLUSIO IV.

Ad transubstantiationem talem, qualem Ecclesia Catholica agnoscit in Eucharistia, nequaquam requiritur nova Corporis & Sanguinis Christi productio.

98. Quid sit transubstantiatio, *Scoto*.

TRansubstantiatio definitur à Scoto 4. dist. 11. q. 1. n. 2. *Transitio totalis substantiæ in substantiam.* Transitio, inquam, totalis, scilicet secundùm omnes partes, ut ibidem explicat, categorematicè & syncategorematicè, sic quòd nulla, quæ fuit in termino à quo, maneat in termino ad quem; sed substantia tota & totalis collectivè quoad partes transeat in terminum ad quem.

& qualiter à generatione substantiali distinguatur. *Aristoteles*.

In quo distinguitur à generatione substantiali, quæ, secundùm Aristotelem 1. de Generatione textu 10. & 24. est *Transmutatio totius in totum*: *Quia* (inquit Doctor suprà) *illud totum ex partibus, quod fuit verè totum, scilicet per se unum, non manet; sed aliud totum succedit: non tamen qualibet pars succedit; quia materia manet communis, secundum ipsum.* Porrò in transubstantiatione nulla pars substantiæ manet communis.

An sit mutatio? *Scotus*.

Et propterea n. 10. sic concludit: *Dico ergo, propriè loquendo, quod transubstantiatio non est mutatio*; utique, quia mutatio dicit subjectum, quod mutatur, & formam ad quam mutatur. Item successionem immediatam ex natura rei informationis ad non informationem, & è contra: lato tamen modo dici potest mutatio seu versio à subjecto in subjectum. Vide textum, ubi Scotus latiùs, & more suo subtiliùs de hoc puncto discurrit; & solvit argumenta in contrarium.

99. Paucula isthæc præmitto, ne quis existimet, eodem modo fore argumentandum de conversione Eucharistica supernaturali, atque de aliis naturalibus, ligni v. g. in ignem, & similibus.

Non est eodem modo argumentandum de conversione Eucharistica, & aliis naturalibus,

Certè in his manet semper aliquod subjectum commune, & terminus ad quem habet naturalem connexionem cum desitione termini à quo; neque supponitur communiter existere, quando in ipsum fit conversio; exempli gratiâ, quando materia prima mutatur à forma ligni ad formam ignis. Equidem in transubstantiatione panis in Corpus Christi neque manet subjectum commune, neque terminus ad quem habet naturalem connexionem cum desitione termini à quo; & supponitur existere, quando in eum fit conversio.

Igitur necessariò dicendum est, vel transubstantiationem hanc non esse verè & propriè conversionem (quo nomine tamen Florentinum in Decreto Eugenii eam appellat dicens: *Nam ipsorum verborum virtute substantia panis in Corpus Christi, & substantia vini in Sanguinem convertuntur*, similiter Tridentinum sess. 13. cap. 4. & can. 2. suprà allegatis) vel ad veram conversionem sufficere, quòd una forma (id est, altera pars compositi naturalis, vel etiam totalis substantia) sive jam existat, sive non, succedat in locum alterius; idque sub aliquo communi, sive sit propriè dictum subjectum, sive non; dummodò forma succedens quoquo modo suppleat officium formæ desinentis, & ideo hæc desinat, quia illa succedit, & è converso; vel propter naturalem connexionem, aut saltem ex dispositione agentis superioris, id est, propter connexionem moralem.

ut ex Florentino & Tridentino potest colligi.

Notandum quoque, in qualibet conversione esse duplicem terminum à quo, & ad quem, formalem utique, & totalem; v. g. in conversione ligni in ignem, terminus totalis à quo, est lignum; terminus formalis, forma ligni; terminus porrò ad quem totalis, ignis; terminus formalis, forma ignis. Et impræsentiarùm, terminus à quo totalis est substantia panis cum accidentibus, terminus formalis, sola substantia panis; terminus ad quem totalis, Corpus Christi cum accidentibus; terminus formalis, ipsum dumtaxat Corpus Christi. 100.

100. In qualibet conversione est duplex terminus,

Advertit præterea Card. Lugo disp. 7. n. 10. ad hoc, ut lignum dicatur converti in ignem, requiri destructionem ligni, non destructionem formæ ligni: at verò ad hoc, ut non solùm dicatur lignum converti in ignem; sed etiam forma ligni, in formam ignis, requiritur etiam desitio ipsius formæ ligni. Prima pars probatur; quia homo dicitur converti in cadaver, cùm tamen forma hominis non simpliciter desinat esse. Secunda pars constat; quia illud quod dicitur converti in aliud, eo ipso dicitur desinere in aliud: ergo ut de ipso termino formali dicatur verè, quòd convertitur in alium terminum formalem, requiritur desitio ipsius termini formalis. Ex quo fit, quòd non dicatur forma hominis conversa in formam cadaveris, quia nimirum forma hominis non destruitur.

Quid requiratur ut forma ligni dicatur converti in formam ignis, *Lugo*.

Sed quæstio est de voce: & sanè ex hypothesi quòd detur forma cadaveris (quam Scotistæ meritò negant) quidni anima rationalis rectè dicatur in eam desinere? Etenim desinit informare corpus ex vi informationis formæ cadaveris, quod apparet sufficere, ut dicatur in eam desinere, licèt simpliciter maneat. 101.

Neque alicujus momenti est confirmatio Eminentissimi nu. 12. ex modo loquendi Sanctorum Patrum, qui (ut ait) contra Eutychetem indè probabant, naturam Divinam non potuisse converti in naturam humanam vel aliam naturam; quia scilicet natura Divina non potest desinere esse.

Deitas non potest converti in creaturam.

Disparitas siquidem manifesta est: quippe natura Divina, utpote omnibus rebus creatis intimè præsens, nequit ullatenus vel secundùm substantiam, vel secundùm præsentiam desinere.

102. *Probatio Scoti.*

Audio Scotum 4. dist. 11. qu. 2. nu. 3. *De primo* (scilicet an Deitas possit converti in creaturam) *dico quòd non . . . . . . quia nihil potest converti, nec ut terminus à quo, nec ut terminus ad quem, nisi cuius esse, & non esse totaliter subest virtuti convertentis: nihil autem intrinsecum Dei subest potentia Divina, quia illa potentia non respicit pro obiecto, nisi possibile: sed quidquid est Deo intrinsecum, est necesse esse.* Hæc ille de non conversione Deitatis in creaturam.

Quodlibet creatum potest converti in quodlibet. Scotus.

Porrò de conversione unius creaturæ in aliam, illicò attexit: *De secundo dico quòd quodlibet potest converti in quodlibet . . . . . quia utrumque extremum in creaturis subest potentia Divinæ, & quantùm ad totale esse, & quantùm ad totale non esse.* Addo ego; & quantùm ad substantiam, & quantùm ad præsentiam. Igitur puto, quòd non incongruè posset dici panem converti in Corpus Christi, etsi substantia panis alibi conservaretur; secùs si simul cum Corpore Christi sub iisdem speciebus: quantumvìs statim post annihilaretur. Ratio; quia hic nulla successio unius substantiæ ad desitionem alterius sub eodem aliquo communi.

103. *Non requiritur ut terminus formalis ad quem de novo incipiat habere esse. Lugo.*

Cæterùm, quidquid sit de desitione termini à quo, etiam secundùm Cardinalem suprà n. 15. non eodem modo requiritur inceptio termini formalis ad quem. Ratio discriminis: quia terminus à quo denominatur conversus, & per consequens desinens in alium; terminus porrò ad quem solùm appellatur per conversionem succedens termino à quo, ad quod non est necesse, ut de novo incipiat habere esse; sed ad summum, quòd incipiat esse in illo munere, in quo succedit termino à quo: v. g. in casu proposito, Corpus Christi incipiat esse sub iisdem speciebus, sub quibus anteà fuit substantia panis, si non physicè; saltem moraliter eas sustentans, Deo intuitu Consecrationis (per novam, sive per veterem actionē, ad quam specialiter influat, supplens defectum subjecti) species conservante.

Terminus ad quem totalis debet incipere esse.

Ex quo patet saltem terminum ad quem totalem debere incipere esse; in exemplo, compositum ex speciebus & Corpore Christi; physicum sit, vel morale, propriè, vel impropriè dictum, adhuc non disputo; sed accedo ad probationem Conclusionis, quæ est hujusmodi.

104. Philosophi atque Theologi pro communi axiomate recipiunt: *Frustra fit per plura, quod æquè commode fieri potest per pauciora*; atqui sine nova Corporis & Sanguinis productione commodissimè intelligitur transsubstantiatio sacramentalis: ergo illa non requiritur. Minor, quæ sola controvertitur, probatur: quia actio, quâ Corpus & Sanguis conservantur in cælo, sufficientissima est ut conserventur in pluribus locis, prout patens est in anima, Angelo &c. quæ ita conservantur in pluribus locis continuis: quidni etiam possent conservari in discontinuis? Repugnantiam ostende, si potes.

Ad transsubstantiationem non requiritur nova Corporis & Sanguinis productio,

Certè, in sententia Scoti & plurium aliorum, naturaliter saltem repugnat idem simul produci à pluribus causis totalibus; adeòque etiam pluribus productionibus totalibus ab eadem causa; quandoquidem una exhauriat totam capacitatem seu indigentiam naturalem effectûs: non sunt autem multiplicanda miracula sine necessitate. Vel si hoc non placet, saltem secunda actio seu reproductio redundaret. Porrò Deus & natura nihil faciunt frustra.

vel quia saltem naturaliter repugnat,

Atque ut non redundaret, & foret naturaliter possibilis, adhuc erit insufficiens, & per accidens se habebit ad formalem rationem transsubstantiationis. Primum ostendo; quia eadem actio posset poni, & tamen nulla esset conversio, Corpore scilicet Christi non succedente in locum panis. Reproducatur Corpus Christi, & succedat, quis non videt formalem rationem conversionis consistere in actione, quâ succedit, minimè autem in illa quâ reproducitur? 105. *vel quia esset insufficiens.*

Profectò liquet, dari posse conversionem substantialē, in qua manente eodem subjecto communi, non sit necesse reproduci terminum formalem ad quem: imò datur quotidie. Et quæ illa? Conversio alimenti in substantiam hominis: neque enim requiritur ut anima de novo producatur; sed abundè satis est, quòd uniatur materiæ alimenti, formâ alimenti desinente; sic quippe habetur positio unius substantiæ ex vi desitionis alterius sub aliquo communi.

Potest dari conversio substantialis absque reproductione termini formalis ad quem, ut patet in conversione alimenti in substantiam hominis,

Simile cernitur in resuscitatione Lazari, quæ fuit regeneratio substantialis (fortè etiam conversio, si scilicet fuerit forma substantialis præexistens expulsa, utì dicunt, qui statuunt formam cadaveris) & tamen non fuit producta anima, sed tantum unita subjecto. Unde quando productio animæ concurrit, per accidens est ad formalem rationem conversionis aut generationis: non enim minùs esset substantialis conversio ligni in ignem, quando forma ignis priùs producta solùm uniretur materiæ ligni, quàm dum simul etiam produceretur.

& resuscitatione Lazari.

Itaque appellatur conversio aliqua substantialis, vel accidentalis, non à termino, qui producitur, sed ab illo, qui introducitur; adeò ut omnis illa sit substantialis, cujus terminus formalis à quo, & ad quem est substantia, qualiscumque, aut quicumque sit terminus productus. 106. *Conversio vocatur substantialis à termino qui introducitur.*

Nonne dicitur aliqua actio translocatio, quamvìs locus non producatur, sed solùm præsentia localis, sive Ubi? Nonne dicitur augmentatio

Probatur à simili.

tatio quantitativa, tametsi sola unio quantitatis producatur? Similiter si alia materia succederet sub eadem forma, nuncuparetur transmaterializatio, & tamen materia non produceretur de novo.

Quidni ergo transformatio dici possit successio alterius formæ sub eadem materia, quantumvìs in alio subjecto antea exstiterit? Et per consequens transubstantiatio, aut conversio substantialis, successio alterius substantiæ sub eodem aliquo communi, quamquam alibi existat, & solùm de novo producatur unio, aut præsentailitas?

Certè nulla est ratio, quare non esset vera conversio hominis calidi in frigidum, licèt frigus priùs in alio subjecto exstitisset, dummodò jam poneretur in homine,& expelleret calorem.

107. Igitur non debet attendi terminus, qui producitur, sed qui introducitur; ab hoc quippe specificatur conversio, & non ab illo. Fateor conversio est aliqua productio; sed non semper ejusdem termini, qui denominatur à conversione terminus succedens: sed interdum unum denominat productum; alterum verò succedentem.

Conversio aliquando unum terminum denominat productum, alterum verò succedentem.

Et verò de termino producto intelligi debet, quod suprà allegavimus ex Scoto dist. 11. q. 4. n. 15. *Posset ergo dici, quòd conversio ista* (sacramentalis) *est sicut substantia in substantiam, non quantùm ad esse substantia simpliciter, sed quantùm ad hic esse, ut sicut corpus ut hic, succedit pani ut hic: ita panis ut hic, convertitur in corpus ut hic: & illa mutationes, licèt sint inter substantias, tamen non sunt inter substantias ut inter terminos; termini enim sunt tantummodò præsentialitas, & non præsentialitas, quæ possunt reduci ad genus Ubi.*

Scotus.

108. Agit hìc Doctor non de ipsa formali transubstantiatione, utpote quæ unica est, & quam eâdem distinctione q. 1. n. 10. negat esse propriè mutationem; sed de mutationibus concomitantibus, earumque terminis. Sunt autem duæ, una positiva, quâ Corpus Christi mutatur à non esse hìc ad esse hìc; altera verò negativa, quâ substantia panis transit ab esse hìc ad non esse hìc; & utraque, ut patet, licèt sit inter substantias, quatenus Corpus Christi succedit in locum panis, ad quam successionem deservit, non tamen inter substantias, ut inter terminos formales & productos; sed inter præsentialitatem, quæ producitur per acquisitivam mutationem, & non præsentialitatem ut est terminus deperditivæ.

Secundùm Scotum duæ mutationes concomitantur transubstantiationem, una positiva, altera negativa:

neutra est inter substantias ut terminos formales & productos.

Sicut ergo, concludit Scotus suprà, *mutatione positivâ non acquiritur simpliciter esse corpori, sed tantùm esse hic; ita mutatione deperditivâ correspondente, quam includit conversio ista, in quantum ista conversio est transubstantiatio translativa, non autem productiva, istâ, inquam, non deperdit panis esse simpliciter; sed hic esse.*

Quibus verbis expressè distinguit inter conversionem, & mutationem deperditivam. *Quam includit*, inquit, *conversio ista*: eandemque appellat *Transubstantiationem translativam*, in quâ & ponitur *Transubstantiatio* ut determinabile, & *Translativa* per modum determinantis, consequentis, aut concomitantis, quo distinguatur à *Productiva*, quæ est inter terminos quoad esse simpliciter, & non solùm quoad esse determinatum, id est, quoad esse substantiale, quod primò producitur, & absolutè deperditur, & non solùm quoad esse substantiale physicum & reale, quod hìc incipit, & ibi desinit.

Duplex est transubstantiatio secundùm Scotum, una translativa, altera productiva.

Cæterùm utramque transubstantiationem consistere inter terminos positivos, qui sunt substantiæ, disertissimè docet Scotus suprà q. 3. n. 23. ibi: *Potest dici, quòd transubstantiatio* (*hoc stante quòd sit inter terminos positivos, qui sunt substantia*) *potest poni duobus modis intelligi. Uno modo quòd sit ad substantiam, ut per ipsam accipientem esse. Alio modo ut sit ad substantiam, ut per ipsam accipientem esse hic. Prima potest dici productiva sui termini ad quem: secunda adductiva, quia per ipsam adducitur terminus, ut sit hic. Et sub aliis verbis, potest esse, vel ad entitatem sui termini, vel ad præsentialitatem eius alicubi.* 109.

Utraque consistit inter terminos positivos, qui sunt substantiæ: Scotus.

Sanè tametsi voluisset, non potuisset Doctor clarioribus verbis exprimere, omnem prorsus transubstantiationem esse inter terminos positivos, qui sunt substantiæ: *Hoc*, inquit, *stante*, id est, tamquam indubitato præsupposito, *quod sit inter terminos positivos, qui sunt substantiæ*.

Ergo transubstantiatio sacramentalis, occasione cujus Scotus hæc pertractat, & latiùs discutit, ex mente ipsius consistit inter duas substantias, panem scilicet, & Corpus Christi: sic tamen quòd Corpus Christi per eam de novo non producatur. Unde illicò subjungit verbis præallegatis: *Transubstantiatio primo modo non potest esse ad substantiam, quæ præfuit: quia non videtur posse poni in substantiam manentem secundùm esse suum antiquum.*

adeoque transubstantiatio sacramentalis ex ejus mente est inter duas substantias.

Quæris à me, an ergo per hujusmodi transubstantiationem nihil de novo producatur? Respondeo nihil planè, præcisè per ipsam formalem, & præcisam rationem transubstantiationis: at verò per mutationem, quæ in ipsa includitur, de novo causatur præsentialitas Corporis Christi sub speciebus: *Sed secundo*, inquit, *modo bene potest esse transubstantiatio in præexistens, quia potest fieri de novo præsens hic, ubi fuit terminus à quo, manens tamen ubi erat priùs* 110.

Per ipsam formaliter nihil de novo producitur,

sed per mutationem in ipsa inclusam producitur præsentialitas.

Et si objiciatur, quòd ista secunda non est transubstantiatio, quia terminus ejus non est substantia ut substantia, sed est ista præsentia, quæ accidit substantiæ: sola enim illa acquiritur per istam actionem. Respondet Doctor: *Substantia est terminus ipsius transubstantiationis. . . . . . quia ipsa substantia succedit substantiæ: non tamen habet esse substantiale novum; sed tantùm præsentiam novam.*

Objectio.

Solvitur. Scotus.

Alia objectio.

Præterea objicit sibi ipsi Scotus: tunc erit terminus ad quem per transubstantiationem alicubi, ubi priùs non fuit.

Solvitur. *Scotus.*

Respondet: *Quòd transubstantiatio primo modo dicta non facit terminum ad quem esse, ubi non præfuit ...... sed transubstantiatio secundo modo dicta includit mutationem quamdam ad simplicem præsentiam circa terminum ad quem, & ratione istius bene potest terminus ad quem esse per illam, ubi non præfuit.*

111. Tertia objectio.

Objicit tertiò: tunc quot essent hìc præsentia, tot essent præsentialitates, & per consequens tot conversiones: multa autem sunt in Christo, quorum quodlibet est hìc præsens: ergo sunt multæ conversiones.

Solvitur. *Scotus.*

Et hanc objectionem optimè solvit dicens: *Quòd non est ibi nisi unicum primò præsens, scilicet illud, quod est primum signatum hujus signi. Alia autem præsentia, vel sunt partes ipsius, vel concomitantia ipsum: conversio ergo est unica, quia unius substantiæ panis, priùs præsentis istis speciebus, in unum corpus, ut præsens eisdem.*

Ex quibus omnibus perspicuè manifestatur, quæ fuerit mens Doctoris nostri circa præsentem Conclusionem, pro qua communiter à Scotistis citatur, paucis quibusdam, ex Quodl. 10. eum interpretantibus in favorem productivæ transubstantiationis, sed immeritò, ut bene notat Scholium præfixum nu. 22. hujus dist. & quæstionis.

112. Per solam actionem adductivam facillimè explicatur mysterium conversionis sacramentalis. *Vasquez.*

Fallor, vel Scotus unus ex antiquis istis Scholasticis est, qui mysterium conversionis teste Vasquesio hìc disp. 181. cap. 1. nu. 1. ita explicarunt, ut rudibus etiam & ignaris ad intelligendum facilè redderetur. Quippe quid faciliùs, quàm concipere panem desinere esse hìc, & Corpus Christi incipere esse hìc? Quò tamen non contenti aliqui Recentiores, audito nomine transubstantiationis, ait Vasquez suprà, tanta inter ipsos de natura illius exorta fuit controversia, ut quò magìs se ab ea extricare conati fuerint, eò majoribus difficultatibus seipsos implicaverint.

Ex quo etiam effectum est, ut mysterium fidei nostræ, non modò difficilè ad explicandum & intelligendum ab eis redditum fuerit; sed etiam Adversariorum nostrorum argutiis & cavillationibus illud magìs exposuerint: cùm aliàs si sincerè & planè explicaretur, sagittæ parvulorum plagæ Hæreticorum effectæ fuissent.

113. Nova productio fundata non est in auctoritate aut ratione;

Foris ergo cum nova tua productione, quæ neque in auctoritate, neque in ratione ullum habet fundamentum. Quid miraris? Nam profectò ut exordiar ab auctoritate Sanctorum Patrum, ac Conciliorum, non est verosimile Patres, vel Concilia unquam somniasse de reproductione Corporis Christi, quæ à paucis annis incepta est doceri; solùm soliciti fuerunt, ut congruis verbis hominibus persuaderent realem & substantialem existentiam Corporis Christi sub speciebus, parùm curantes apices philosophicos, quibus magìs obscuratur, quàm elucidatur hoc mysterium.

quia Sancti Patres illos apices philosophicos parum curarunt,

Unde indubitanter plurimæ locutiones, si intelligantur in omni rigore & proprietate verborum, haudquaquam subsistunt; nempe illæ omnes, quibus dicitur, panem fieri Corpus Christi, vinum fieri Sanguinem, quæ frequentissimæ sunt apud Sanctos Patres, & habentur etiam in hymno Festi Corporis Christi ibi: *Verbum caro panem verum, verbo carnem efficit, fitq; Sanguis Christi merum.* — alioquin multæ illorum locutiones non subsisterent.

Ratio est, quia *quando fieri prædicatur tertium adiacens, tunc,* inquit Scotus 4. dist. 11. q. 5. n. 1. *denotat subiectum fieri secundùm formam prædicati: sed panis pro nulla temporis differentia fit secundùm formam prædicati, scilicet Corporis, nec è converso.* — *Scotus.*

Probat à simili per oppositum: *Ideo enim hæc est vera:* Homo fit albus, *quia hic homo fit sub forma albedinis: & per oppositum hæc est impossibilis:* Homo fit asinus, *& hoc loquendo strictè de virtute sermonis: sic videtur esse in proposito.* Piè ergo exponenda sunt hujusmodi dicta, ut solùm significent transitum unius in aliud. 114.

Sicut & illa propositio, quæ reperitur apud Divum Ambrosium lib. 4. de Sacramentis c. 4. *Ubi accesserit Consecratio, de pane fit caro Christi.* Nam illa particula, *De*, in rigore significat consubstantialitatem, seu quòd uterque terminus habeat aliquam substantiam communem. — Quid significet ly *De* ibi: *De pane fit caro Christi.* *S. Ambr.*

Et fortè idem significat ly *Ex*, ut videtur indicare Scotus suprà nu. 2. ubi docet primò: *Accipiendo utrumque extremum*, panem scilicet & Corpus, *in recto, non oportet alterum de altero prædicari. Si ergo vera debet esse prædicatio, oportet alterum eorum in obliquo accipere denotando ordinem extremi ad extremum, & hoc potest esse dupliciter: vel cum hac præpositione,* Ex, *vel,* De, *addendo ad terminum à quo, sicut dicit Philosophus 2. Metaphysicæ cap. 3.* Quòd ex mane fit meridies, & non è converso, *& hoc modo potest concedi, quòd* ex pane, *vel,* de pane fit Corpus Christi. *Alio modo addendo termino ad quem hanc præpositionem,* In, *quæ denotat ipsum esse terminum ad quem, hoc modo:* Panis transit in Corpus Christi. — 115. Quid ly *Ex* ibi: *Ex pane fit caro Christi.* *Scotus.*

Et si quæras, quæ sit magìs propria ex illis duabus locutionibus; audi quod sequitur: *Et omnes*, inquit, *aliæ locutiones de virtute sermonis ad aliquam istarum reducuntur: sed secunda est magìs propria: quia non denotat aliquid commune materiæ, sicut aliquo modo denotat ista præpositio,* Ex, *secundum modum proprium accipiendi,* Ex, *non enim ex opposito fit oppositum, nisi quia ex subiecto communi utrique secundùm* Philosophum I. *Physicorum,* I. *de Generatione, &* II. *Metaphysicæ.* Hæc Scotus. — Magìs propriè dicitur *De pane*, quàm *Ex pane fit Corpus Christi.* *Scotus.*

Qui ibidem n. 1. respondet hanc conversionem non verè signari per verbum, *Essendi*, neque verbum, *Posse*. vel, *Possibile*, ut si dicas; *Panis est*, vel, *potest esse Corpus Christi*, *fuit*, vel, *erit*. Ratio est; *Quia esse notat unionem extremorum essentialem, vel accidentalem pro illo tempore, quod assignat:* — 116. Hæc conversio non verè significatur per verbum *Essendi*, *Posse*, vel *Possibile*.

assignat: sed pro nulla temporis differentia habent hæc extrema unionem essentialem, nec accidentalem, sed pro omni sustanti, vel disparationem, puta quando extrema sunt entia positiva: vel maiorem repugnantiam, scilicet entis ad non ens pro illo instanti, pro quo unum est, & aliud non est.

Quamquam sic loquatur D. Ambrosius. Ut etiam Berengarius.

Et tamen ita loquitur Divus Ambrosius lib. 4. de Sacramentis cap. 4. ibi: *Quomodo potest, qui panis est, Corpus esse Christi? Consecratione.* Similiter Berengarius in sua confessione, quæ habetur de Consecratione dist. 2. cap. 42. ibi: *Scilicet panem & vinum, quæ in altari ponuntur, post Consecrationem non solùm Sacramentum, sed etiam verum Corpus & Sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse.* Sensus igitur istarum & similium propositionum est: panis transit, seu convertitur, vel est conversus in Corpus, & vinum in Sanguinem Christi.

117. Monet quoque Doctor, bono sensu explicandam esse hanc propositionem: *Panis mutatur in Corpus*,

Monet quoque Doctor suprà nu. 2. cavendam esse, & bono sensu explicandam hanc propositionem: *Panis mutatur in Corpus*; *Quia*, inquit, *non est hic mutatio, ut dictum est in 1. quæst. istius distinctionis; transire autem, seu verti, abstrahit à ratione mutationis, quia ponunt habitudinem termini ad terminum, non importando subiectum commune manere.*

Rogas, quare ergo Patres utantur hujusmodi modis loquendi? Resp. quia licèt in præsenti non maneat commune subjectum, manent tamen accidentia communia utrique substantiæ, sub quibus sibi mutuò succedunt cum dependentia.

118. adeoque debile sumitur fundamentum ex locutionibus Patrum pro nova productione;

Ex quibus omnibus facilè cognoscitur, quàm debile sit fundamentum, quod desumitur pro nova productione ex locutionibus Sanctorum Patrum, cùm plurimæ earum, etiam ex confessione Adversariorum, accipiendæ sint in sensu minùs proprio; aliæ autem apertè satis & dilucidè ex ipsis verbis demonstrent se non agere de productione Corporis Christi simpliciter, sed de productione secundùm esse sacramentale, seu de conversione panis in Corpus Christi, id est, de composito tali quali ex speciebus, & Corpore Christi, quod absque dubio de novo fit, producitur, & creatur.

cùm saltem possint intelligi de productione conservativa.

Et dato, quòd aliquæ invenirentur, quibus simpliciter diceretur; Corpus Christi creari, vel fieri Consecratione; quid vetat eas intelligi de productione conservativa? Quin imò tametsi adderetur ly *De novo*, adhuc commodum paterentur sensum, videlicet Corpus Christi Consecratione fieri, seu creari de novo virtualiter vel æquivalenter, hoc est, ex vi Consecrationis ita conservari sub speciebus, ut si anteà non existeret, de novo fieret, aut crearetur.

119. Ostenditur Trident. non favere novæ productioni:

Quod attinet ad auctoritatem Conciliorum, ipsum Concilium Tridentinum, quod maximè posset videri contrarium nostræ doctrinæ, asserens sess. 13. cap. 4. veram conversionem panis in Corpus Christi, & vini in Sanguinem, ne relinqueret mentes fidelium vagari in incertum, dubias planè & perplexas, in quo consisteret illa conversio, can. 2. definit in Sacrosancto Eucharistiæ Sacramento non remanere substantiam panis & vini, unà cum Corpore, & Sanguine Domini nostri Jesu Christi; sed dumtaxat species panis & vini. Exscribo ejus verba: *Si quis dixerit in Sacrosancto Eucharistiæ Sacramento remanere substantiam panis & vini, unà cum Corpore & Sanguine Domini nostri Iesu Christi; negaveritq; mirabilem illam & singularem conversionem totius substantiæ panis in Corpus, & totius substantiæ vini in Sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis & vini, quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissimè Transubstantiationem appellat; anathema sit.* Ac si diceret: hæc conversio & transubstantiatio nihil aliud est, quàm desitio totius substantiæ panis & vini, manentibus speciebus, & collocatio, sive realis existentia Corporis & Sanguinis Christi sub iisdem.

Neque aliud requirunt verba Christi: *Hoc est Corpus meum, Hic est Sanguis meus*, sive spectes veritatem eorum speculativam, sive practicam. Enimverò ly *Est* non significat productionem, aut reproductionem; sed, ut diximus sectione præcedenti conclus. 5. identitatem inter subjectum demonstratum per ly *Hoc*, & prædicatum *Corpus*. Itaque supponit existentiam, non necessariò causat.

neque verba Christi: *Hoc est Corpus meum*.

Contrà primò: illa verba possent de novo producere Corpus Christi, si non esset; ergo de facto producunt. Resp. Negando Consequentiam; quia jam ad veritatem eorum hoc non requiritur, sicut tunc requireretur: porrò vim non habent nisi necessariam ad sui veritatem. 120.

Quamquam illa verba de novo producerent Corpus Christi, si non esset productum.

Quemadmodum hæc propositio: *Petrus est albus*, si esset practica, posset producere suum subjectum in eventu, quo non præexisteret, & tamen sola albedo est significatum formale: ergo in proposito, tametsi in aliquo casu verba Consecrationis haberent virtutem producendi Corpus Christi, non ideo tamen ratio Corporis est significatum formale, sed sola realis existentia sub speciebus, ad quam per accidens est, quòd ratio Corporis antecedenter existat, vel de novo producatur.

Modò autem sola realis existentia sub speciebus est significatum formale;

Sanè hæc enuntiatio: *Consul Lovaniensis sit Petrus*, dicta à Principe, vel populo Petrum Consulem instituente, est verissima, licèt Princeps vel populus Petrum de novo non producat, satis est, si faciat Consulem. Sufficiet ergo etiam hic, quòd illa verba faciant Corpus Christi contineri sub speciebus, nihil enim aliud significant. Et quamvis fortè à parte rei illæ propositiones haberent alium sensum; tamen in communi acceptione hominum generant conceptum jam explicatum.

ostenditur exemplo.

Contrà secundò; verba non supponunt Corpus Christi existens. Nego; quippe priusquam 121.

Objectio solvitur.

quam operentur, significant; non aliud quàm corpus: ergo illud, quod Christus de facto habet, vel ultimò habuit, supposito quòd jam ampliùs non haberet.

122. Quare potius Christus in Cana Galilææ produxerit novum vinum, quàm in Eucharistia producat de novo suum Corpus.

Contrà tertiò; quando Christus in nuptiis Canæ Galilææ convertit aquam in vinum, quamvìs hoc alibi existeret, tamen produxit novum.

Resp. primò hoc individuum vinum, in quod aqua fuit conversa, non necessariò supponebatur anteà productum, sicuti bene Corpus Christi, in quod de facto convertitur substantia panis per verba Consecrationis.

Respondeo secundò, ideo Christum noluisse adducere vinum præexistens, ne videretur magìs præstigium Dæmonis, quàm miraculum ad manifestandam suam omnipotentiam. Ad quid enim curasset hydrias aquâ impleri, si illa statim fuisset transferenda & vinum adducendum? Poterat certè vinum de novo creare, vel adducere sine illa infusione. Voluit ergo per miraculum in materiam aquæ inducere formam vini.

Sed ad quid de novo produceret suum Corpus? An ut ostenderet suam omnipotentiam? Herculè nimis eam manifestat conservando Corpus suum (quod localiter in cælo existit) eâdem actione, sed novo titulo (utique ad desitionem substantiæ panis) sub speciebus sacramentalibus, ut propterea minimè fuerit necessaria nova productio, quam ratio naturalis, si non impossibilem, saltem probat inutilem & superfluam ad præsens mysterium, id est, ad transubstantiationem.

Quod ut clariùs appareat, pono sequentem Conclusionem, in qua magìs specifico actionem illam, per quam Corpus Christi collocatur sub speciebus sacramentalibus, & respondeo cæteris argumentis Adversariorum ex ratione desumptis.

CONCLUSIO V.

Ad transubstantiationem sufficit adductio, id est, productio præsentialitatis.

123. Præsentia Christi in Sacramento non est circumscriptiva.

Suppono præsentiam Christi in Sacramento non esse circumscriptivam. Ita communiter Doctores. Etenim ad præsentiam circumscriptivam requiritur, ut diversæ partes locati correspondeant diversis partibus loci; sive ut corpus quantum sit in loco, non solùm retentâ quantitate, sed etiam modo quantitativo, id est cum actuali extensione partium in ordine ad locum. Planum autem est id non competere Corpori Christi in Eucharistia.

Suppono iterum, neque propriè esse definitivam, utpote quæ in rigore solùm convenit rebus spiritualibus, sive non quantis: porrò Corpus Christi communi calculo retinet suam quantitatem in Sacramento, quod ita explicat Scotus 4. dist. 10. q. 1. n. 14. *Dico ergo aliter, quòd positio, quæ est differentia quantitatis* (id est, passio) *necessariò inest quanto continuo permanenti; & istam oportet salvari in proposito, scilicet quæ dicit ordinem partium in toto. Non est enim bene intelligibile, aliquod esse quantum dimensionatum, quin sit signare in toto ordinem huius partis ad illam secundùm quantitatem, vel positionem interiacentem: positio autem, quæ ponitur prædicamentum à quibusdam, aliud addit. Præsupposito enim ordine partium in toto, positio dicit ultrà hoc ordinem partium ad locum, sive ad partes loci, vel locantis, hoc est dictu, quòd partes coextendantur partibus loci; sicut totum dicitur primò commensurari toti loco, in quo habet ubi, ita quòd positio prædicamentum præsupponit positionem differentiam quantitatis, & specificat ubi*, scilicet circumscriptivum.

neque propriè definitiva; retinet enim ibidem suam quantitatem. Scotus.

124. Quid sit modus quantitativus.

Et si quæras, quid sit modus quantitativus? Respondet: *Per modum autem quantitativum sive dimensivum, quocumque modo nominetur, non intelligo nisi positionem dictam secundò*: id est, extensionem actualem partium in ordine ad locum.

Quantitatem posse separari à modo quantitativo probatur à Scoto.

Hanc autem posse per Deum separari ab extensione partium in toto, prout de facto contingit in Eucharistia, probat ibidem Doctor noster n. 15. hoc argumento: *Quæcumque natura contingenter respicit quamlibet formam alicuius generis simpliciter, se habet contingenter ad totum genus.* Ad majorem verò claritatem & intellectum illius termini *Simpliciter*, addit: *Intelligo enim simpliciter, quasi non est necessariò ex causa intrinseca.*

Distinctio inter necessitatem simpliciter, sive quæ est ex causa intrinseca,

Rogas, quæ sit illa causa intrinseca? Respondeo primò; dependentia vel ab ipsa forma, vel per formam ad terminum ipsius: sic albedo respicit propriam inhærentiam, propter dependentiam ad subjectum: substantia materialis exigit quantitatem, ut dispositionem requisitam ad recipiendum influxum causæ naturalis materialis: elementum respicit qualitates primas & proprias, necessitate essendi, resistendi, & agendi.

Respondeo secundò; perfectio propria subjecti, ut servetur ordo essentialis prioris & posterioris: sic subjectum necessitatur ad propriam passionem physicam, ignis ad calorem ut octo: essentia Divina ad sua attributa & perfectiones & proprietates.

& necessitatem secundùm quid, sive quæ est ab extrinseco.

Excludit ergo Doctor per ly *Simpliciter*, necessitatem secundùm quid, & quæ provenit ab extrinseco, v. g. ab applicatione hujus, aut illius causæ, quæ producit formam sibi connaturalem in subjecto, quamvìs illa forma non sit secundùm exigentiam subjecti; exempli gratiâ color in superficie, calor in aqua, ad quæ necessitatur subjectum actione causæ extrinsecæ.

Ita

125. Ita intellecta hæc Major propositio *Videtur*, inquit Scotus, *satis manifesta: qui si esset una natura & à causa intrinseca determinaret sibi tale genus, necessariò determinaret sibi aliquam speciem illius generis: quia una natura non habet intrinsecè ad opposita disjuncta necessitatem, quin habeat necessitatem ad aliquod unum illorum.*

Scotus.

Addo Minorem: scilicet, *Corpus se habet contingenter ad quamcumque positionem partium in loco.* Probatur: *Quia possum movere corpus meum à quacumque positione ad aliam. Ergo* (infert Doctor) *corpus habens positionem partium in toto, non simpliciter se habet necessariò ad positionem istam, quæ est prædicamentum, nec ista coexistentia quanti ad quantum est simpliciter necessaria ratio illius positionis secundæ: quia contingit intelligere coexistentiam alicuius ipsi toto, absque hoc, quod intelligatur coexistentia, vel coextensio partium partibus. Hæc enim coexistentia est alia ab illa, etiam quando se concomitantur: nec ista in ratione sua formali includit illam: ergo absolutè corpus quantum habens primam positionem, posset esse sine omni positione extrinseca, & intelligi quantum coexistentiam habere ad aliud quantum sine ista positione.*

Corpus se habet contingenter ad quamcumquepositionem partium in loco,

adeoque potest esse sine illa.

Et si quæras, quid sit hoc, quantitatem servari sine positione extrinseca? Dico quòd non est aliud, nisi absolutum conservari sine respectu extrinsecùs adveniente. Sic etiam coexistentiam conservari sine positione illa, non est aliud, nisi unam relationem extrinsecam conservari sine alia relatione extrinseca &c. Et hoc potest breviter declarari sic; quia positio secunda supponit Vbi propriè dictum: ergo si Deus potest quantum conservare sine Vbi propriè dicto, potest & sine positione.

126. *Et si dicas, benè potest sine Vbi, sed non cum præsentia sine coexistentia ad aliud corpus, falsum est; nam coexistentia, licet sit quanti ad corpus, non tamen formaliter est Vbi.*

Objectio solvitur.

Objicit sibi ulteriùs: *Quia non potest esse quantum, & aliud quantum quin sit commensuratum illi.*

Alia objectio.

Respondet: *quantitatem positam, & terminum bene sequitur æqualitas vel inæqualitas, quæ dicit respectum intrinsecùs advenientem; sed non necessariò consequitur aliquis respectus extrinsecùs adveniens: talis est autem commensuratio, ut hic loquimur, vel magìs propriè coextensio. Nam si loquaris de commensuratione secundùm æqualitatem, vel inæqualitatem, quia scilicet hoc sit maius, vel minus, istam concedo in proposito, quia Corpus Christi est maius hostiâ: sed non istam commensurationem, quæ dicitur propriè coextensio, quæ propriè dicit simultatem partis cum parte.* Hucusque Scotus. Quæ ideo præmittenda existimavi, quia maximè utilia, imò quodammodò necessaria pro intelligentia eorum, quæ sequuntur.

Responsio.

127. Atque in primis dico cum Doctore nostro, adductionem (quam ipse arbitratur abundè sufficere ad veram & sinceram explicationem hujus mysterii) non esse productionem præsentiæ localis propriè dictæ, sed præsentiæ alicujus simplicis; sive, si ita velimus loqui, præsentialitatis, quæ non sit aliud, quàm respectus aliquis extrinsecùs adveniens speciebus, & Corpori Christi.

Adductio non est productio præsentiæ localis propriè dictæ, sed præsentialitatis.

Et quid quæso ille respectus? Utique non aliud, nisi inseparabilis continentia Corporis Christi ex Decreto Divino sub speciebus, cum intima earum penetratione, connotans desitionem substantiæ panis.

Quid sit præsentialitas?

Ac per consequens conversio seu transubstantiatio sacramentalis est sola illa actio, quâ ita ponitur Corpus sub speciebus. Per quam utique actionem dicitur confici Eucharistia, à Sacerdote quidem moraliter, à Deo autem physicè; sicuti per actionem unitivam corporis cum anima rationali, dicitur fieri homo; & Verbum dicitur factum caro, per productionem unionis hypostaticæ.

Quid transubstantiatio?

Sic planè, ut si hoc ipsum posset fieri sine nova actione, etiam adductiva, equidem adhuc salvari posset tota ratio transubstantiationis. Veluti si absque nova actione anima præexistens posset uniri corpori jam producto, ipsáque adeò uniretur corpori sine aliquo medio, generatio substantialis aut regeneratio esset sine nova actione.

128. Dices: ergo tunc conversio substantialis non esset actio. Respondeo, formaliter loquendo, Concedo totum. Quare hoc supposito posset aliquid converti in præexistens planè immutatum; id est, absque eo, quòd circa ipsum aliquid novi fieret.

An posset aliquid converti in præexistens planè immutatum.

Instabis: ergo etiam poterit creatura converti in Deum. Resp. ut suprà Negando Consequentiam: quia saltem requiritur, ut in locum alterius destructi, succedat aliud sub eodem communi, & prius destruatur vi adventûs posterioris, & posterius incipiat conservari sub illo communi, dependenter ab eodem, quod Deo nequaquam convenire potest; convenit autem Corpori Christi, quod actione, etsi antiquâ, incipit conservari dependenter à speciebus, idque sub iisdem quamdiu manent; sicut fuisset naturaliter conservata substantia panis.

An possit creatura converti in Deum?

129. Hanc esse mentem Doctoris Subtilis, & non illam, quam falsò ipsi adscribit Dicastillo, dicens Tract. 4. de hoc Sacramento disp. 5. nu. 355. sententiam Scoti solùm præsentiam localem agnoscere, clarissimè demonstratur ex his ipsius verbis 4. dist. 10. q. 1. n. 10. *Ad propositum, mutationem deperditivam illius Vbi de cælo nullam ponit in Corpore Christi, secundùm Augustinum suprà adductum,* donec sæculum finiatur sursum est Dominus. *Et hoc intelligendo regulariter, nisi placeret sibi ex aliqua gratia speciali localiter descendere: quod non ponitur fieri propter veritatem Eucharistiæ.*

Proponitur sententia Scoti. Dicastillo.

Aug. tract. 10. in Ioan.

Oportet tamen ponere ad salvandam realem præsentiam Corporis Christi hic, quòd in ipso sit aliqua præsentia ad speciem panis, quæ priùs non fuit, alioquin non magìs esset nunc præsens hic, quàm priùs. Illa

Illa enim mutatio, quæ est circa species, scilicet quod priùs erant in subiecto, nunc autem non sunt in subiecto, nihil facit ad hoc, quòd Corpus Christi de non præsente istis, fiat realiter præsens istis, quia illa habet alios terminos per se ab illa, quâ non præsens fit præsens.

130\. Docet 1. per transubstantiationem non perdere necessariò præsentiam localem circumscriptivam in cælo.

Ubi docet primò, Corpus Christi per transubstantiationem non perdere necessariò præsentiam localem circumscriptivam, quam habet in cælo. Secundò agnoscit necessitatem alicujus præsentiæ ad speciem panis, quæ priùs non fuit, ratione cujus nunc magis Christus suâ substantiâ nobis adsit, quàm priùs.

Secundò agnoscit necessitatem alicujus præsentiæ ad speciem panis. *Trident.*

Et sanè existentiam Christi in Sacramento rectissimè appellari præsentiam, testatur Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 1. hisce verbis: *Nec enim hæc inter se pugnant, ut ipse Salvator noster semper ad dexteram Patris in cælis assideat, iuxta modum existendi naturalem; & ut multis nihilominus aliis in locis sacramentaliter præsens suâ substantiâ nobis adsit.*

Tertiò docet Corpus Christi non fieri formaliter præsens per destructionem substantiæ panis.

Tertiò asserit Scotus, Corpus Christi non fieri formaliter præsens per destructionem substantiæ panis, quod verissimum esse, clarè ostendit ratio subjuncta: *Quia illa habet alios terminos per se ab illa, quâ non præsens fit præsens.* Patet, quia per destructionem præsens fit non præsens. *Ergo*, infert Doctor, *necesse est ponere aliquam mutationem in Corpore Christi acquisitivam illius præsentiæ novæ.*

131\. sed per mutationem, non localem,

Sed numquid mutationem localem, cujus terminus ad quem est præsentia localis? Noli sic loqui, sed magis cum Scoto affirma: *Quæ tamen non potest dici propria mutatio localis propter duo, tum quia eam non concomitatur aliqua deperditiva prioris Vbi, sicut communiter est in motu locali, quia ibi terminum positivum à quo, & terminum positivum ad quem, concomitantur duæ privationes, eo modo quo Philosophus dicit 5. Physicorum quòd* Motus est à subjecto in subjectum: *tum etiam, quia hîc propriè terminus istius mutationis non est Vbi, quia in termino mutationis huiusmodi, Corpus Christi non habet hîc propriè Vbi; sed terminus est quædam præsentia simplex ipsi speciei, vera tamen & realis: terminus autem mutationis localis propriè acceptæ est ipsum Vbi.* Vellem scire, an evidentioribus verbis Dicastillo posset negare præsentiam sacramentalem esse præsentiam propriè localem? Non puto.

sed aliam simplicem, distantem à vera mutatione secundùm ubi,

Et si quæras (prosequitur Doctor n. 11.) *ad quod genus pertinet hæc mutatio, & terminus istius mutationis? Dico si Angelus ponitur de novo præsens alicui corpori, dicitur quidem esse in loco definitivè, eo modo quo sibi potest convenire esse in loco: & sic dicitur mutari, licèt illa mutatio multùm distet à vera mutatione secundùm Vbi:* scilicet circumscriptivum, quod solùm videtur Scotus hîc appellare præsentiam propriè localem. Absit autem ut talem præsentiam attribuamus Corpori Christi in Eucharistia.

132\. An ergo præsentiam Angelicam? *Adhuc*, ait Doctor, *quantùm ad aliquas conditiones præsentia Corporis Christi speciei*, id est, quâ Christi Corpus præsens est speciebus, *magis recedit à vera ratione Vbi: quia nullo modo per istam præsentiam determinatur sic ad unum Vbi, quòd sibi repugnet aliud. Sed Angelus per unum Vbi sic determinatur ad illud, ut sibi repugnet aliud.* Hæc est una conditio discrepantiæ.

& à præsentia Angelica.

Alia erit, quòd hoc sit proprium Ubi Angeli, utpote rei spiritualis, quæ loco circumscribi nequit, quòd sic est in toto loco Angelus, ut etiam sit in singulis ejus partibus, nec aliter esse possit: porrò Corpus Christi, quoniam res materialis, constans diversis partibus extra se mutuò positis, naturaliter postulat diversas partes corporis circumscribentis, quibus illæ respondeant. Quod ergo in Sacramento sit totum in tota specie, & totum in singulis partibus, planè supernaturale est.

Neque propterea magis debet dici esse sub speciebus tamquam in loco, etiam definitivè, quàm antea erat substantia panis; nam sicuti hæc non ambitur superficie concavâ accidentium, sed intimè omnes partes hostiæ penetrat, & idcirco non rectè dicitur habere præsentiam localem, sive localiter esse præsens speciebus, at veriùs præsentialitatem quamdam, sive inseparabilem quandam naturaliter cum speciebus connexionem, ratione cujus localiter est præsens, id est, ambitur eâdem concavâ superficie, quâ species, adeoque cum ipsis est in eodem loco: ita pariter Corpus Christi, quod in locum substantiæ panis succedit, & intimè penetrat omnes partes hostiæ, non præsentiam localem propriè dictam, etiam definitivam Angelorum, sed præsentialitatem quamdam sub speciebus rectiùs habere dicitur.

Corpus Christi non magis debet dici sub speciebus tamquam in loco, quàm antea erat substantia panis.

133\. Necesse est ponere aliquem respectum extrinsecus advenientem in Corpore Christi. *Scotus.*

Et pergens Doctor noster explicare illam præsentialitatem, inquit; *Et si habeas pro inconvenienti aliquam mutationem qualemcumque in Corpore Christi realiter esse, dico quòd necesse est ponere saltem aliquem respectum extrinsecùs advenientem, qui scilicet non necessariò sequatur fundamentum, & terminum posita in actu: quia omnis respectus sic consequens, necessariò est intrinsecùs adveniens ..... Ergo respectus potest advenire extrinsecùs de novo, sine alio quocumque novo, vel in fundamento, vel in termino. Sic ergo non est inconveniens Corpus Christi esse de novo præsens alicui non habenti novam formam absolutam, nec novum respectum respectu eius, vel si habet huiusmodi novum respectum, pari ratione, & Corpus Christi habebit novum respectum eius: quia si species sint de novo præsentes Corpori Christi, & Corpus est de novo præsens eis (etsi enim continentia non sit relatio realis mutua, tamen præsentia est relatio mutua) non erit tunc inconveniens dare in Corpore Christi talem mutationem ad respectum extrinsecus advenientem.* Quoniam talis respectus non infert mutationem substantialem, quæ sola dedecet Corpus Christi impassibile: nam post Resurrectionem ante Ascensionem habuit

habuit plures mutationes accidentales, ut visionis, locutionis, manducationis, loci &c.

qui reducitur ad prædicamentum Ubi. *Et si omnino arguas, ille respectus extrinsecus adveniens, qui dicitur præsentia simplex, ad quod genus pertinet? Potest dici quòd magìs propriè reducitur ad genus Ubi, inter omnia genera respectuum ex trinsecùs advenientium, quia in pluribus cum illo respectu convenit.* Quid videtur candide Lector, num Doctor Subtilis collocat præsentiam sacramentalem in prædicamento Ubi? Certè nil minus cogitavit. At inquies, saltem reducit illam ad prædicamentum Ubi. Consentio: sed quid inde?

134. Dicastillo. Dicastillo suprà n. 314. post relatam de hac controversia secundâ sententiam: Corpus videlicet Christi sub accidentibus esse per solam præsentiam & propinquitatem localem, quæ ex Dei voluntate conservatur toto illo tempore, quo durant accidentia consecrata; nullam autem esse aliam unionem, aut nexum naturalem Corporis Christi cum accidentibus consecratis, subdit: Hanc sententiam Scotus significat in 4. dist. 10. q. 6. & dist. 11. q. 1. & 2. dum ait, Corpus Christi, & accidentia conjungi per solum actum Divinæ voluntatis. Unde colligit Christum sub accidentibus consecratis, quando movetur hostia, non moveri per solam virtutem creatam, per quam hostia movetur: sed per solam virtutem divinam, quia Deus vult Christum sub illis accidentibus permanere.

Id verè dixisti, & utinam omnes ita saperent, non implerent tot folia chartæ ad explicandas & defendendas suas uniones formales, efficientes, & nescio quas chymericas speculationes, magìs obscurantes, quàm elucidantes hoc mysterium. At interrogo ego unum verbum: Scotus ideo docet, illam præsentiam & propinquitatem localem directè spectare ad prædicamentum Ubi? Non videris Dicastillo Doctorem nostrum inspectasse: alioquin indubiè statim animadvertisses Doctoris Subtilis & Angelici in hac præsentia consensum.

Malè docuit Dicastillo Scotum dixisse, directè spectare ad prædicamentum Ubi.

135. Proponitur sententia D. Thomæ. Hæc sunt verba Divi Thomæ 4. dist. 10. q. 1. art. 3. *Ad primum ergo dicendum, quòd comparatio Corporis Christi ad species, sub quibus est, non est similis alicui comparationi naturali: & ideo non potest reduci propriè loquendo ad aliquem modorum à Philosopho assignatorum, tamen habet aliquam similitudinem cum illo modo, quo aliquid dicitur esse in loco, secundùm quod esse in loco, est esse in aliquo separato extra substantiam suam, quod non est eius causa, & secundùm hoc etiam Innocentius dicit, Corpus Christi esse in pluribus locis, quando continetur sub pluribus speciebus.* Ita Doctor Angelicus.

Inter quam & sententiam Scoti malè distinxit Dicastillo. An non idipsum aliis verbis Doctor Subtilis? Ergo perperàm Dicastillo suprà distinguit inter sententiam Scoti & Divi Thomæ ac aliorum, qui, inquit, dum affirmant præsentiam Christi non propriè, sed solùm impropriè ac reductivè pertinere ad prædicamentum, potiùs significant illam non esse existentiam seu præsentiam localem.

Immo verò, reponit quispiam, optimè distinguit; quia Divus Thomas præter præsentiam illam, admittit aliam unionem quæstione 76. art. 5. docens Christum esse in hoc Sacramento, succedendo substantiæ panis. *Unde,* inquit, *sicut substantia panis non est sub suis accidentibus localiter, sed per modum substantiæ; ita nec substantiam Christi esse in hoc Sacramento localiter.* Ita legit Dicastillo. 136. An D. Thom. præter præsentiam admiserit aliam unionem?

Sed textus genuinus sic habet: *Unde sicut substantia panis non erat sub suis dimensionibus localiter; ita nec substantia Corporis Christi, non tamen substantia Corporis Christi est subiectum illarum dimensionum, sicut erat substantia panis.* Quis Catholicorum unquam asseruit contrarium?

Prosequitur Doctor Angelicus ad nostrum propositum: *Et ideo substantia panis ratione suarum dimensionum localiter erat ibi: quia comparabatur ad locum illum mediantibus propriis dimensionibus. Substantia autem Corporis Christi comparabatur ad locum illum mediantibus dimensionibus alienis; ita quòd è converso dimensiones propriæ Corporis Christi comparantur ad locum illum mediante substantiâ, quod est contra rationem corporis locati. Unde nullo modo Corpus Christi est in hoc Sacramento localiter.* Quàm præclara unio! Ecquid aliud clamat Scotus locis suprà à nobis allegatis, quàm Corpus Christi non esse in hoc Sacramento circumscriptivè, imo neque definitivè?

Et sanè hoc unicum voluit Divus Thomas articulo illo 5. definire & probare, nil minùs cogitans, quàm de unione formali, aut effectiva. Accipe verba ejus: *Ad primum ergo dicendum, quòd Corpus Christi non est in hoc Sacramento diffinitivè, quia sic non esset alibi, quàm in hoc altari, ubi conficitur hoc Sacramentum: cùm tamen sit & in cælo in propria specie, & in multis aliis altaribus sub specie Sacramenti. Similiter etiam patet, quòd non est in hoc Sacramento circumscriptivè: quia non est ibi secundùm commensurationem propriæ quantitatis ut dictum est. Quod autem non est extra superficiem Sacramenti, nec est in alia parte altaris, non pertinet ad hoc quod sit ibi diffinitivè, vel circumscriptivè, sed ad hoc, quod incepit ibi esse per consecrationem, & conversionem panis & vini.* Ecce clarissima verba & verissima doctrina, cui per omnia consonat Doctor Subtilis. 137. S. Thomas Tantum voluit Corpus Christi non esse in hoc Sacramento circumscriptivè, imò nec definitivè, cui per omnia consonat D. Subtilis.

Sed ubi hìc unio præter præsentiam? An fortassis in responsione ad Secundum? Et verò quæ illa? *Ad secundum dicendum, quòd locus ille, in quo est Corpus Christi, non est vacuus, neque tamen propriè est repletus substantiâ Corporis Christi, quæ non est ibi localiter, sicut dictum est. Sed est repletus speciebus Sacramentorum, quæ habent replere locum, vel propter naturam dimensionum, vel saltem miraculosè, sicut & miraculosè subsistunt per modum substantiæ.* Numquid ut Deus faciat miraculum, necesse est ut producat unionem formalem, aut effectivam, vel quocumque alio nomine vocetur? Haud facilè crediderim.

138. *S. Damascenus.* Ubi ergo illa unio? Respondes in verbo Damasceni lib. 4. de Fide orthodoxa cap. 14. *Quia consuetudo est hominibus comedere panem & vinum, coniugavit eis divinitatem, & fecit ea Corpus & Sanguinem suum.* Quod secundùm Divum Thomam 4. dist. 11. qu. 1. a. 1. *Intelligendum est, quantùm ad species, quibus Corpus Christi divinitati unitum modo ineffabili coniungitur.*

Præter præsentiam seu præsentialitatem non requiritur alia unio. Verùm si *Modo ineffabili*, quid frustra conamur illum effari? Cur fingimus uniones formales & effectivas, quas mens humana nequit concipere, minùs verbis explicare? Qui volet, credat, ego meam fidem fidei hujus commenti numquam obstringam: sed indubitanter assero cum Doctore nostro, ad veritatem Catholicam Sanctissimæ Eucharistiæ abundè nimis sufficere existentiam Corporis & Sanguinis Christi sub speciebus panis & vini cum morali inseparabilitate ex decreto Divino.

139. *Illa præsentia est supernaturalis, fortè etiam quoad substantiam.* Et hanc voco præsentiam sacramentalem, distinctam ab Ubi propriè dicto, tam definitivo, quàm circumscriptivo, procul dubio supernaturalem, saltem quoad modum, fortè etiam quoad substantiam; superat quippe vires cujuscumque causæ creatæ contentæ intrà ordinem principiorum Universi, sic quòd à nullis causis secundis ordinis naturalis, quantumvis bene applicatis, possit procedere, nisi communicetur ipsis aliquod comprincipium physicum supernaturale, supernaturaliter agens. Breviter; quia numquam sine miraculo poni potest viribus totius naturæ, sed à solo Deo supernaturaliter agente, id est, sine ulla exigentia, vel connaturali dispositione prævia ad illam.

Objectio solvitur. Nec obstat, quòd præsentia Angeli, quæ est naturalis, sit perfectior; non obstat, inquam: quis enim dubitat, an substantia naturalis sit perfectior accidente supernaturali? Atque hinc itidem fit, ut præsentia naturalis spiritualis, in perfectione possit excedere præsentiam supernaturalem materialem; præsertim cùm supernaturale non ita dicat excellentiam, quàm bene improportionem, seu non exigi à natura. Quin imò sunt qui docent, non repugnare Divinæ potentiæ productionem imperfectionis supernaturalis; v. g. qualitatis supernaturalis in Angelo, contrariæ ejus substantiæ, quâ in pœnam delicti torqueatur.

In quo consistat illa supernaturalitas. Cæterùm supernaturalitas præsentiæ Corporis Christi in Eucharistia potissimùm in hoc videtur consistere, quòd per eam Corpus Christi quantum & divisibile, indivisibiliter existat, instar alicujus rei spiritualis, totum in tota specie, & totum in singulis partibus speciei cum intima earum penetratione.

140. *Non repugnat naturaliter cuicumque alteri.* Si autem à me quæritur, an hæc præsentia repugnet naturaliter cuicumque alteri? Resp. cum Scoto suprà: *Nullo modo per istam præsentiam determinatur Corpus Christi sic ad unum ubi, quòd sibi naturaliter repugnet aliud.*

Scotus. Alioquin dicendum erit omnes præsentias sacramentales præter unam esse violentas, & debere fieri novum miraculum, quando divisâ hostiâ Christus integer perseverat sub utraque parte divisionis. *ne omnes præter unam sint violentæ.* Sanè hæc præsentia non definit Corpus Christi alicui spatio determinato, sed per eam potest semper constitui in majori & majori hostia sine termino. Quid autem refert sive ponatur in majori hostia, aut diversis partibus ejusdem hostiæ, sive in diversis totalibus hostiis?

Multùm, inquis; quia tunc subjectum esset simpliciter alibi sine hac præsentia, quæ tamen utpote accidens physicè & realiter unitum, petit naturaliter esse ubicumque est subjectum, vel saltem ne ponatur subjectum ubi ipsa poni non potest. *Objectio.*

Et si respondeas: quia si Angelus v. g. positus in duobus locis distantibus cognoscat intuitivè se ibi esse, illa cognitio utpote accidens absolutum erit in utroque loco, & per consequens habebit ubicationes distinctas, quarum neutra exigit, ut subjectum non sit alibi: si, inquam, ita respondeas, differentia statim apparet; quoniã sunt ubicationes subjecti, quod ex natura sua petit esse in utroque loco: jam autem Corpus Christi non postulat esse in pluribus locis. 141.

Immo verò suppositâ ordinatione Divinâ omnino petit Corpus Christi esse in omnibus hostiis, super quas proferuntur verba Consecrationis: ergo ex hypothesi illius decreti, ubicatio ejus in hac hostia, nequaquam exigit esse in omni hostia, in qua ipsum Corpus invenitur. *Responsio.*

Unde etiam dici posset, præsentiam sacramentalem non repugnare circumscriptivæ præsentiæ, quam Corpus Christi habet in cælo. *Præsentia sacramentalis non repugnat circumscriptivæ præsentiæ, quam Corpus Christi habet in cælo.* Profectò cùm sit præsentia supernaturalis, quid mirum si non habeat eandem naturam, & exinde eandem exigentiam, quam habet præsentia naturalis? Sed hæ, & similes quæstiones speculativæ, parùm utiles sunt, & minimè necessariæ ad veritatem fidei, adeoque in illis longiùs examinandis nolumus immorari.

Revertor ad unionem formalem, & effectivam, quam varii variè explicant, & ad unam explicationem, quæ omnibus difficultatibus satisfaciat, hactenus non pervenerunt. 142. *Quid dicendum de unione formali & effectiva.* Ratio in promptu est, quia non intelligunt. Ideo meliùs & hìc audimus, aut dicimus: *O homo tu quis es, qui respondeas Deo?* Rom. 9. v. 20. quàm dicere audeamus quasi noverimus, quod occultum esse voluit, qui tamen aliquid impossibile velle non potuit. Dicam tamen, sed quid non sit.

Atque in primis non est unio hypostatica; *Non est in primis unio hypostatica.* tum quia isthæc propter suam excellentiam non est ponenda sine urgenti ratione; tum quia sic non esset unio ad Corpus, sed potiùs ad Verbum, quod habet propriam personalitatem, ad quam terminatur hypostatica unio humanitatis in Christo; adeoque Divinitas ex vi verborum existeret sub speciebus; quod est contra Tridentinum, ut infrà videbimus.

Quin

Quin imò non existeret Corpus, nequidem per concomitantiam, sed sola Divinitas, cùm hæc possit esse præsens speciebus, Corpore, sibi hypostaticè unito, absente, ut patet ex condemnatione Ubiquistarum, qui volebant Corpus Christi esse ubique, quemadmodum Divinitas, cui unitur.

143. *neque unio formalis inhærentiæ,* Secundò neque est unio formalis inhærentiæ, quæ antea erat inter substantiam panis, & accidentia: cæteroquin, sicut antea denominabant panem album, rotundum, calidum &c. ita quoque nunc denominarent Corpus Christi album, rotundum &c.

Concil. Const. Non tango damnationem doctrinæ Joannis Wicleff & articulorum 45. in Concilio Constantiensi, quorum secundus erat: *Accidentia panis non manent sine subiecto in eodem Sacramento.* Certè non manerent sine subjecto, si in Corpore Christi subjectarentur. Sed de hoc infrà.

144. *neque unio formalis, vera, realis, & physica;* Tertiò difficile apparet, quomodo possit esse unio formalis, vera, realis, ac physica, quocumque nomine appelletur, inter Corpus Christi & accidentia panis, quin sibi mutuò tribuant aliquem effectum formalem: tribuere namque effectum formalem, sive effectus formalis non est aliud, quàm illud totum, quod resultat ex utroque extremo unito. *alioquin accidentia tribuerent aliquem effectum formalem Corpori,* Constat autem neque accidentia tribuere aliquem effectum formalem Corpori, neque Corpus accidentibus.

& fieret naturalis inter ipsa concomitantia: Accedit, quòd fieret naturalis concomitantia inter Corpus & accidentia, sive species; ita ut ubicumque esset Corpus, etiam species deberent adesse (quo nihil absurdius) sic enim ex naturali connexione Sanguinis, animæ, & Divinitatis cum Corpore colligit Tridentinum sess. 13. cap. 3. illa omnia sub speciebus panis contineri.

ac poneretur imperfectio aliqua in Corpore Christi. Denique illa unio diceret aliquam imperfectionem in Corpore Christi, ratione cujus talem unionem exigeret, quod liquet esse falsum. Aliàs siquidem & una anima poterit uniri alteri, & unus Angelus alii. Enimverò quòd humanitas uniri potuerit Verbo, erat, quia supponebatur imperfecta, utpote carens propriâ suppositalitate.

145. *Lugo.* Hæc ex Lugone disp. 6. sect. 1. quæ n. 7. in fine ita perstringit: Fatemur, inquit, Corpus Christi ibi esse loco substantiæ panis, & succedere in ejus munere, ablatis tamen imperfectionibus; quarum præcipua esset unio physica, & propria cum illis accidentibus: ex ea enim sequeretur, quòd deberet ea accidentia secùm deferre, & habere in cælo, & in aliis hostiis, & quòd deberet ab illis intrinsecè perfici, quæ omnia vitari debuerunt, alligando Corpus Christi alio nobiliori modo, quàm per physicam, & propriam unionem, per unionem tamen minùs propriam, quàm jam explico.

Sententia Regii. Veriùs dixisset, quàm jam implico. Audi quid commentetur: postquam à n. 10. usque ad 18. inclusivè reprobasset expositionem Regii dicentis q. 75. art. 2. dub. 2. n. 94. Corpus Christi simili aliquâ ratione uniri speciebus, quâ is, qui vehitur curru, aut navi, iis unitur; vel certè quâ corpus gloriosum uniretur cum alio corpore, cum quo penetrativè simul ita existeret, ut illo alio corpore moto, & ipsum necessariò moveretur: hâc, inquam, doctrinâ (licèt ingeniosè, ut ait, excogitatâ) rejectâ; tàmquam in qua multa supponantur vel difficilia, vel minùs vera: tandem n. 19. sic suam exorditur explanationem.

Existimo hanc continentiam Corporis Christi sub speciebus consistere in primis in actione quadam, quâ Corpus Christi, per potentiam obedientialem activam, ut instrumentum elevatum conservat accidentia panis, supplendo concursum & sustentationem panis, non in eodem genere causæ, sed in genere causæ efficientis: per hanc enim causalitatem dicitur Corpus Christi substare illis accidentibus, substare, inquam, hoc est, exercere circa illa munus potissimum substantiæ; quia cùm præcipuum munus substantiæ respectu accidentium sit illa sustentare, meritò dicetur Corpus Christi substare illis accidentibus, quæ loco panis sustentat in genere causæ efficientis. 146. *Lugo continentiam Corporis Christi sub speciebus refundit in actionem quamdam effectivam, quâ Corpus Christi loco panis sustentat accidentia in genere causæ efficientis:*

Ex quo sequitur, posse designari Corpus Christi per accidentia illis verbis: *Hoc est Corpus meum*; quasi dicas: Corpus Christi est substantia, cujus sunt hæc accidentia, cujus scilicet sunt substantis, & sustentantis loco panis, licèt in alio genere causæ. Hucusque Cardinalis. Cum quantâ bone Deus claritate! Putâsne intelligis, quæ legis? Et quomodo, inquis, possum, si non aliquis ostenderit mihi. Rectè respondisti. Sed quis ostendet tibi? Ingenuè fateor me ignorare.

Interim consule Eminentissimum, & illicò 147. *contra quem dicendi modum ponitur difficultas,* dicet tibi: Contra hunc dicendi modum est difficultas; quia licèt sustentatio in genere causæ materialis sufficiat, ut subjectum dicatur substare, & contineri sub illis accidentibus, non tamen sustentatio in genere causæ efficientis; quia hæc causalitas non determinat ad præsentiam intimam causæ cum effectu: ergo ex vi illius causalitatis non dicitur esse Corpus Christi sub speciebus.

Ab hac difficultate ut se expediat, post aliquantum discursum per 5. numeros subsequentes, demùm n. 26. admittit illam causalitatem se solâ non sufficere. *quam resolvit* Quid ergo ultrà requiritur? Alligatio, ait, ad species, seu insolubilitas intimæ præsentiæ, quæ quidem alligatio non est illa actio, neque oritur ex illa actione, sed ex vi quadam divinitùs data speciebus ad trahendum secùm intimè Corpus Christi quocumque ferantur. *addendo illi causalitati alligationem Corporis ad species,*

Et ne quis putaret ipsum esse Scotistam, subdit: Nec per hoc convenimus cum sententia Scoti; quia ipse totam hanc continentiam Corporis Christi sub speciebus reducebat ad infe-

parabilitatem ex pacto divino sine aliquo alio; nos autem ponimus duo, scilicet causalitatem Corporis Christi in species, per quam exercet munus substantiæ respectu earum; & intimam præsentiam provenientem ex vi ipsarum specierum ad trahendum secum Corpus Christi, quæ sufficiunt ut dicatur Corpus Christi esse substantia horum accidentium. Hæc ille.

provenientem ex vi ipsarum specierum ad trahendum secum Corpus Christi.

148. Sed ubi Ecclesia dicit, Corpus Christi in Eucharistia esse substantiam accidentium, vel species ibi sustentari à substantia Christi? Nusquam certè talis locutio in Conciliis, aut Sanctis Patribus reperitur. Una omnium est vox; Corpus Christi virtute divinâ ponitur loco subjecti, & species sustentantur à Deo. Haud arbitror Concilia, vel Patres unquam somniasse de istis duobus à Cardinale excogitatis.

Et quid erat opus ponere duo, & seipsum implicare inexplicabilibus difficultatibus, ut videre est apud Lugonem suprà, ubi unum à Scoto assertum plusquam satis est, ad mysterium clarè & dilucidè explicandum, ita ut vix ullam patiatur objectionem, quæ mereatur solutionem? Quid enim evidentiùs, quàm in hoc negotio necessariam esse extraordinariam Dei potentiam? Aut quid inconvenientiæ excogitari potest in eo, quòd Deus opus tam arduum & excellens inter cætera mirabilia, seipso immediatè attingat, & non per causam creatam, estò fortè ad illud posset elevari?

Sed hæc magis difficile reddunt hoc mysterium,

Gratiam profectò habitualem se solo Deus infundit; & tamen quidni per potentiam obedientialem (si detur) posset Deus elevare potentiam naturalem, v. g. voluntatem cum actu supernaturali ad eam physicè producendam? Nec tamen ideo hoc asseritur. Sed quid ad hæc Adversarii?

quod in sententia Scoti satis faciliter explicatur:

149. Objiciunt primò; ex sententia Scoti sequitur Corpus Christi non moveri per accidens ad motum specierum, cùm tamen communiter sic loquamur: *Sacerdos elevat Corpus Christi, defert illud ad infirmum* &c.

Respondeo magìs propriè dici: *Sacerdos elevat sacram Hostiam, defert Eucharistiam ad infirmum, circumfert Venerabile Sacramentum*; quibus verbis utitur Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 5. & 6. & can. 6. & 7. & secundùm nostra principia nihil omnino aliud significant, quàm Sacerdotem elevare, & circumferre species consecratas, id est, species continentes Corpus & Sanguinem Christi. Ergo per accidens physicè movet Corpus Christi: nullum exstat vestigium hujusmodi consequentiæ, aut consequentis, vel in Conciliis, vel in Sanctis Patribus.

in qua Sacerdos defert Eucharistiam, id est, species consecratas, Trident.

Movet tamen, ast moraliter: quoniam movet species, ad quem motum, independenter à voluntate humana, Christi infallibiliter movetur Corpus, ex decreto Dei, qui continuans miraculum suæ institutionis, solus physicè movet Corpus, motis speciebus.

& movet Corpus Christi, sed moraliter tantùm.

Sicut utique Sacerdos simpliciter dicitur consecrare, seu conficere Corpus Christi, licèt solùm concurrat moraliter: & sicuti explodens bombardam, dicitur projicere globum plumbeum, licèt hic motus proximè fiat ab igne; quia nempe ipse causavit primum motum, ad quem hic secundus sequitur.

Adde si præsentia ista, quæ semper de novo causatur, sit supernaturalis in substantia, veluti totius Corporis in toto spatio, & totius Corporis in qualibet parte, etiam suppositâ unione formali, adhuc non poterit præsentia ista nova causari physicè à movente species, sed à solo Deo.

Objiciunt secundò; si Angelus localiter penetraretur cum speciebus, cum voluntate non recedendi ab eis, minimè propterea sic loqueremur: *Hoc est Angelus*. 150.

Si Angelus localiter penetraretur cum speciebus cum voluntate non recedendi ab eis,

Resp. quàm maximè & propriissimè ita diceretur, si constaret de inseparabilitate. Nonne quando videmus in Energumeno aliquem extraordinarium effectum, communiter affirmamus: *Hoc iterum est Diabolus*, vel quid simile? Immo demonstrato Energumeno verè pronuntiaretur: *Hoc est Dæmon*, si constaret de tali penetratione & inseparabilitate, sicut constat de penetratione, & inseparabilitate Corporis Christi in Eucharistia.

bene diceretur: *Hoc est Angelus*.

Cur putas, visâ statuâ Christi, aut Cæsaris, rectè dicitur: *Hoc est Christus*, aut, *Cæsar*, nisi ob solam inseparabilitatem significationis? Et inseparabilitas undè? Numquid ab extrinseco, ab homine nimirum, qui si vellet ex statua Christi faceret statuam Diaboli, & ex statua Cæsaris, statuam rustici?

Sicuti visâ statuâ Christi, aut Cæsaris: *Hoc est Christus*, aut, *Cæsar*.

Sic quoque demonstrato vase, quod continet cervisiam, statim omnes proclamant: *Hoc est cervisia*. Cur ergo non multò magìs demonstratis speciebus: *Hoc est Corpus*, quod penetrativè ibi continetur, & magìs inseparabiliter, licèt ex solo decreto divino, quàm cervisia in vase?

Objiciunt tertiò; ergo Corpus Christi non substat illis accidentibus, nec succedit in locum substantiæ; adeoque non est vera conversio. 151.

Resp. non substare physicè, sed moraliter: & hoc sufficit ut fiat vera conversio substantiæ panis in Corpus Christi: ita prorsus, quòd si unum corpus succederet in locum alterius, eo modo, quo Corpus Christi ex voluntate divina succedit in locum panis, non solùm foret propria conversio unius compositi resultantis ex loco & hoc locato, in aliud compositum ex eodem loco & diverso locato; verùm etiam unius corporis locati in aliud.

Ut fiat vera conversio, sufficit quòd Corpus Christi substet accidentibus moraliter.

Quidni? Quippe nil aliud requiritur ad conversionem substantialem, quàm ut sit aliquid commune, sub quo desinente unâ substantiâ vel simpliciter, vel ut hìc, ex vi illius desitionis, saltem ex decreto extrinseco, altera succedat,

succedat, tametsi physicè, & in omni rigore non subeat officium corporis desinentis respectu termini communis, permanentis utique ex eodem decreto, ac si verè alia substantia adhuc existeret.

152. *Ex quo varia deducuntur 1. quòd bella non sint conversa in Christum.*

Ex quo deducitur primò; bella, quibus orbis plenus erat ante Nativitatem Christi, non esse conversa in Christum; siquidem Christus non est positus sub aliquo communi ex vi desitionis bellorum; neque bella desierunt ex vi Nativitatis Christi; sed major ejus decentia fuit motivum aliquod extrinsecum, cur Deus antecedentia illa bella sustulerit.

2. quòd unus Angelus non converteretur in aliū, si Deus nollet utrumque simul conservare.

Sequitur secundò; quòd unus Angelus non bene diceretur converti in alium, ut ut Deus nollet utrumque simul conservare: probabiliùs quippe requiritur aliquod reale physicum commune, sub quo sibi succedant. Si autem teneatur sufficere commune metaphysicum, v. g. rationem entis, autumo quia foret conversio, nisi quæstionem velis movere de nomine.

3. quòd inter terminum à quo & ad quem sufficiat repugnantia voluntaria ex decreto Dei.

Sequitur tertio; repugnantia inter terminum ad quem & à quo, nequaquam debet esse physica & naturalis; sed sufficit repugnantia voluntaria ex decreto Dei, puta si Deus nollet in eodem subjecto conservare simul calorem, & lucem, à parte rei subjectum illud converteretur à lucido in calidum: prout etiam homo dives in abstinentem, si nollet simul esse dives & abstinens, & ut fieret abstinens, divitias abjiceret. Totum pendet à modo loquendi.

153. Profectò si inter Canonicum, & Monachum est repugnantia physica, quia termini illi morales, eo modo, quo physicè & formaliter constituuntur voluntate Pontificiâ, nequeunt simul esse in eodem supposito: quid obstat quò minùs etiam physicè repugnent termini isti physici, substantia panis, & Corpus Christi, tametsi postremus effectivè & physicè non sustentet accidentia? Equidem moraliter id facit ex divina ordinatione, & in tantùm dici posset terminus moralis. Angulum sanè quærit in circulo, qui propter illam sustentationem quærit extraordinarias actiones specierum in Corpus, & è converso.

Nec quærenda est repugnantia naturalis, ubi est conversio supernaturalis.

Nonne Rex diceretur convertere Coronellum in Præfectum aulæ, si eriperet illi primam dignitatem eo intuitu, quamvìs utraque posset simul stare? Nemo ambigit. Et quid quærimus repugnantiam naturalem, ubi est conversio supernaturalis? Sufficiat quoque repugnantia, & connexio supernaturalis, id est, ex voluntate Dei, cujus solius est substantiam panis convertere in Corpus Christi: ita planè, ut plerique Theologi verbis Consecrationis, quæ magìs à Sanctis Patribus & Conciliis dicuntur causa Eucharistiæ, quàm species, moralem dumtaxat tribuant causalitatem.

154. *de qua aliter est ratiocinandum, quàm de naturalibus.*

Haud dubium cuipiam esse potest, quin in multis aliter sit ratiocinandum de conversione supernaturali, sive Eucharistica, quàm de aliis, ut notavi suprà in principio præcedentis Conclusionis. Absit enim ut Corpus Christi sit forma specierum, vel è contra species forma Corporis Christi. Absit, ut exurgat ex illis terminus adæquatus substantialis, quemadmodum ex materia ligni, & forma ignis exurgit v. g. ignis.

Quid ergo? Aggregatum quasi per accidens ex Corpore Christi, & accidentibus panis. Cur igitur tam solliciti sumus pro unione reali? Et quare non dicimus cum Doctore Subtili sufficere præsentialitatem, id est, respectum quemdam extrinsecùs advenientem Corpori respectu specierum, & advenientem speciebus respectu Corporis, ex intima eorum penetratione?

Ratio quare aliqui requirant unionem realem.

Dices; quia unio Corporis Christi ad species debet esse prior præsentiâ ejusdem locali: nam Corpus Christi succedit in locum panis, qui utique naturâ priùs uniebatur physicè speciebus ante præsentiam ejusdem cum illis in eodem loco.

Corpus Christi succedit in locum panis, sed non cum simili planè modo & prioritate naturæ.

Hæc ratio videtur aliquibus præcipua: attamen facilè respondetur Negando Assumptum. Ad probationem dico, Corpus Christi succedere in locum panis; sed non cum simili planè modo, & prioritate naturæ: satìs quippe est quòd succedat in instanti reali; neque enim, ut dictum est suprà, succedit Corpus Christi cum simili officio, quod habuit panis, nempe subjecti (cùm species subjecto careant) aut physicè sustentantis species, cùm ibi sustententur à Deo.

Omitto aliquos Scotistas, qui considerant duplicem præsentiam Christi in Sacramento, unam ad species, alteram ad locum specierum, & priorem tantummodò appellant sacramentalem, quæ semper manet eadem, etiamsi species cum Corpore mutent locum (sicut manet eadem indistantia animæ & Corporis, quiscumque locus acquiratur) idque quia non fundatur in indistantia utriusque ab eodem tertio loco, sed in indistantia utriusque ad invicem. 155. *Aliqui Scotistæ admittunt duplicem præsentiam Christi in Sacramento.*

Porrò veluti indistantia animæ & corporis naturâ prior est, unione animæ & corporis, tamquam aliquod prærequisitum, instar approximationis passi respectu actionis; sic pariter indistantia specierum & Corporis, naturâ prior est præsentiâ sacramentali Corporis ad species: & sicuti nihilominus præsentia localis animæ & corporis ad idem spatium est posterior unione mutuâ, ideóque hæc minimè dependet ab illa, nec propter illam mutatur; ita quoque præsentia Corporis & specierum ad eundem locum est posterior præsentiâ sacramentali Corporis ad species, quæ similiter ab illa non dependet, nec propter illius mutationem mutatur. Hæc autem præsentia potest dici succedere in locum unionis specierum cum pane. Ita Aliqui; & non adeò malè, ac difformiter Scoto.

156. Concluditur ad veram conversionem substantiæ panis in Corpus Christi non esse necessariam novam ejusdem productionem.

De cætero, ut tandem aliquando finem imponamus huic controversiæ, magis de voce, quàm de re, perstringo quæ hactenus dicta sunt, & assero iterum, ad veram conversionem substantiæ panis in Corpus Christi, nullatenus necessariam esse novam productionem Corporis Christi, sed omnino sufficere conservationem Corporis Christi sub speciebus, dependenter à desitione substantiæ panis, per productionem novæ præsentiæ simplicis seu præsentialitatis absque aliqua unione reali & physica, formali vel effectiva.

Ratio fundamentalis; quia sic facilè salvatur totum mysterium, & clarè explicantur omnia, quæ fides de eo docet. Quin immo malo cum Doctore Angelico fateri Sacramentum hoc ineffabile, quàm audeam docere quod nescio.

157. Ex dictis non possunt Hæretici assumere ansam impugnandi Catholicos.

Neque hoc est dare ansam Hæreticis negandi possibilitatem mysterii, sed potiùs admirandi summam Dei potentiam, quam fide credimus operari, quod humanus intellectus non potest concipere. An putas, quia Divus Augustinus dedit Pelagianis occasionem negandi gratuitam Dei prædestinationem, quando dixit lib. de Prædest. SS. cap. 8. *Cur autem istum potiùs, quàm illum discernat*, Inscrutabilia sunt judicia ejus & investigabiles viæ ejus. *Meliùs enim & hic audimus aut dicimus:* O homo tu quis es, qui respondeas Deo, *quàm dicere audeamus quasi noverimus, quod occultum esse voluit, qui tamen aliquid injustum velle non potuit?*

Rom. 11. v. 33.

Rom. 9. v. 20.

non magis quàm Pelagiani ex dictis D. Augustini.

Et de gratia efficaci, quomodo loquitur idem Sanctus & eximius Ecclesiæ Doctor? Libro de Spiritu & littera cap. 34. *Si ad illam*, inquit, *profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet: cur illi ita suadeatur, ut persuadeatur: illi autem non ita: duo sola occurrunt interim quæ respondere mihi placeat:* O altitudo Divitiarum! *&:* Numquid iniquitas apud Deum? *Cui responsio ista displicet, quærat doctiores, sed caveat, ne inveniat præsumptores.*

Rom. 11. v. 33.

Rom. 9. v. 14.

Et libro 2. contra litteras Petiliani cap. 84. *Quomodo*, ait, *attrahit* Deus Pater ad Filium homines, *si dimittit* eos in libero arbitrio, hoc est, *ut quis quod voluerit eligat? Et tamen utrumque verum est, sed intellectu hoc penetrare pauci valent.*

Corpus Christi existit inseparabiliter & penetrativè sub speciebus.

Dic ergo, & audacter dic: Quomodo Corpus Christi inseparabiliter existit, & penetrativè sub speciebus, si nulla intercedit unio physica & realis? Et tamen utrumque verum est, sed intellectu hoc penetrare pauci valent. Num inter illos paucos Suarius, Regius, Eminentissimus Lugo, Dicastillo & similes?

158. Argumentum Regii.

Nihilominus pono adhuc unum argumentum (quod in simili valde urget Regius q. 75. art. 4. dub. 3. n. 105. & sequentibus, ut convincat ad omnem replicationem necessariam esse novam corporis replicati productionē) Præsentia Corporis Christi in Eucharistia vel producitur in loco, ubi Christus priùs erat, vel ubi de novo ponitur; neutrum dici potest: ergo &c.

Resp. producitur in loco, ubi de novo ponitur: neque ideo debuit priùs ibi fuisse, sed sufficit quòd per illam ibi ponatur. Producitur autem in Corpore, ut abstrahit ab hoc, vel illo Ubi, sicut contingit in quocumque motu locali; siquidem dum corpus movet se ab uno loco in alium, non producitur novum Ubi in loco, in quo jam est: sic enim haberet simul duas præsentias ad idem spatium, neque etiam corpus supponitur in alio loco ante productionem novæ præsentiæ, sed per illam ponitur in isto loco. Responsio.

Præsentia sacramentalis producitur in loco ubi de novo ponitur Corpus Christi.

159. adeoque in Corpore quod est in cælo, non prout est in cælo.

Breviter ergo dici potest, aliquo sensu præsentiam sacramentalem produci in Christo existente in cælo, scilicet materialiter, hoc est, in illo Corpore, quod est in cælo, non tamen formaliter seu reduplicativè, hoc est, in illo Corpore, prout est in cælo: immo ut constituatur in Sacramento, non requiritur quòd sit in cælo, ut infrà videbimus, sed sufficit, quòd existat cum indifferentia ad hoc vel illud Ubi.

Confirmatur: supponamus quòd Deus in Petro habente frigus ad octo producat calorem ad octo in Petro, in Petro frigido, an in calido? Respondere debet produci in Petro antè frigido, sed nunc calido, per calorem, qui in ipso producitur: igitur priùs naturâ non supponitur Petrus calidus, aut frigidus, sed tantùm existens; quod clarissimum est, & ipsis tyronibus in Physica manifestum, atque per omnes scholas decantatum. Confirmatur.

Respondet Regius suprà n. 107. calor ille non necessariò supponit subjectum suum esse calidum, aut frigidum; sicuti Ubi subjectum suum esse alicubi. Distinguo: alicubi antecedenter ad hanc determinatam præsentiam, Nego: per illam præsentiam concomitanter, Concedo; quemadmodum subjectum antecedenter ad calorem non est calidum, sed concomitanter per illum. Responsio Regii. Distinguitur.

160. Objectio solvitur.

Contrà; subjectum quantum, & extensum non potest concipi sine loco. Resp. iterum cum distinctione: extensum formaliter & actualiter, Concedo; extensum radicaliter, Nego; sic quippe concipitur ut indifferens ad hanc, vel illam extensionem formalem: extensio namque actualis localis est ipsamet collocatio actualis partium extra se in ordine ad locum, quæ formaliter habetur ab actuali ubicatione.

An possit Corpus concipi tamquam productum sine præsentia locali.

Quocirca estò Corpus Christi non foret in cælo, sed solùm in Sacramento, adhuc illud Corpus intelligeretur cum extensione radicali, id est, cum ordine partium ad totum; & tamen pro posteriori naturæ non acciperet extensionem actualem localem. Cur ergo nequeat concipi Corpus tamquam productum, sine eo, quòd intelligatur certa aliqua & determinata extensio partium ejus in ordine ad locum? Non video implicantiam.

Immo,

Ostenditur implicantia. Immo, inquis, est manifesta: quia illud Ubi non habet se sicut forma, sed sicut unio formæ; repugnat autem ut calor v. g. Romæ uniatur, antequam ibi sit: ergo similiter ut Corpus suo modo fiat præsens speciebus, debet priùs intelligi ibi esse.

161. Respondetur primò. Respondent aliqui; Ubi non esse unionem loci cum locato, sed formam accidentalem realem vel modalem absolutam, fundantem relationem indistantiæ à tali loco.

Secundò. Respondeo secundò ex dictis hac Conclusione & præcedenti, præsentiam sacramentalem non esse proprium Ubi, neque propriam unionem Corporis cum speciebus, sed respectum aliquem extrinsecum.

Tertiò. Respondeo tertiò, gratìs admisso quòd præsentia illa esset unio, utì calor non supponitur necessariò priùs in ligno, antequam illi uniatur, verùm per ipsam inhærentiam inibi ponitur; sic quoque corpus per ipsum Ubi statuitur in loco.

Nec in rigore loquendo subjectum debet supponi actualiter præsens formæ antequam illam recipiat; sed plenè sufficit indistantia radicalis, seu præsentia aptitudinalis, id est, aptitudo ad habendam præsentiam actualem eodem instanti reali, quo formæ unitur. Patet in prima creatione mundi, quando in principio creavit Deus cælum & terram, materiam utique & formam in eodem instanti reali.

Et verò hanc aptitudinalem præsentiam Corporis Christi in cælo existentis respectu Sacramenti, quis sanæ mentis potest negare? Fiet autem actualiter præsens per illam unionem, si ita placeat vocare respectum præsentialitatis extrinsecùs advenientem, quem nos ponimus.

162. Non esse semper necessariam novam Corporis productionem colligitur ex argumento Divi Ambrosii. Profectò si semper esset necessaria nova productio, corrueret omnino argumentum Divi Ambrosii lib. 4. de Sacramentis cap. 4. à majori ad minus: *Si tanta vis est in sermone Domini Iesu, ut inciperent esse quæ non erant, quantò magis operatorius est, ut quæ erant, in aliud commutentur?* Corrueret, inquam, quia æquè difficile, & longè insolitius est priùs existens reproduci eodem, vel diverso tempore, quàm aliquid de novo produci, aut creari.

Trident. Quæ cùm ita sint, nihil restat, nisi ut cum Ecclesia Catholica in Concilio Tridentino congregatâ apertè ac simpliciter profiteamur: *In almo Sanctæ Eucharistiæ Sacramento, post panis & vini consecrationem, Dominum nostrum Iesum Christum, verum Deum atque hominem, verè, realiter, ac substantialiter sub specie illarum rerum sensibilium contineri.*

Nec enim (prosequitur Concilium sess. 13. cap. 1.) *hæc inter se pugnant, ut ipse Salvator noster semper ad dexteram Patris in cælis assideat, iuxta modum existendi naturalem, & ut multis nihilominus aliis in locis sacramentaliter præsens suâ substantiâ nobis adsit, eâ existendi ratione, quam etsi verbis exprimere vix possumus, possibilem tamen esse Deo, cogitatione per fidem illustratâ, assequi possumus, & constantissimè credere debemus.*

Ex quibus verbis, ut pergamus in opere incepto, satis apertè convincitur, non Corpus dumtaxat & Sanguinem contineri sub speciebus panis & vini; sed totum & integrum Christum: unde fidei est:

CONCLUSIO VI.

In almo Eucharistiæ Sacramento, & quidem in qualibet specie, est totus Christus secundum Corpus, Sanguinem, animam, & Divinitatem.

ITa Concilium Constantiense sess. 13. ibi: *Cùm firmissimè credendum sit, & nullatenus dubitandum, integrum Christi Corpus & Sanguinem tam sub specie panis, quàm sub specie vini veraciter contineri.* 163. Probatur Conclus. ex Conc. Constant.

Clariùs Concilium Florentinum in decreto Eugenii ibi: *Nam ipsorum verborum virtute substantia panis in Corpus Christi, & substantia vini in Sanguinem convertuntur, ita tamen quòd totus Christus continetur sub specie panis, & totus sub specie vini.* Florentino,

Novissimè Tridentinum suprà, & cap. 3. ibi: *Semper hæc fides in Ecclesia Dei fuit, statim post Consecrationem verum Domini nostri Corpus, verumq; eius Sanguinem sub panis & vini specie unà cum ipsius anima & Divinitate existere.* Et post pauca concludit: *Quapropter verissimum est tantundem sub alterutra specie, atque sub utraque contineri; totus enim & integer Christus sub panis specie...... totus item sub vini specie...... existit.* & Tridentino.

Errorem porrò contrarium expressissimis verbis damnat can. 1. dicens: *Si quis negaverit in Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento contineri verè, realiter, & substantialiter Corpus & Sanguinem unà cum anima & Divinitate Domini Nostri Iesu Christi, ac proinde totum Christum &c. anathema sit.* Similiter can. 3. *Si quis negaverit in Venerabili Sacramento Eucharistiæ sub unaquaque specie....... totum Christum contineri, anathema sit.* Patres pro hac veritate vide apud Bellarminum lib. 4. de Eucharistia cap. 21. Bellarm.

Colligitur autem ex Scriptura Joannis 6. v. 51. *Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi.* Et infrà v. 59. *Hic est panis, qui de cælo descendit:* ergo in specie panis est totus Christus. 164. Colligitur ex Scriptura Joan. 6.

Accedat testimonium Apostoli Rom. 6 v. 9. *Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur.* Ergo in specie panis non est Corpus Christi sine anima & Sanguine, nam sic mortuum esset: hoc autem (quidquid sit, an Deus per absolutam potentiam facere possit, ut Corpus in cælo vivum, in terra sit & ad Roman. 6.

sit mortuum, de quo in Physica) saltem indecens apparet, quòd de facto fiat in Corpore Christi, qui ampliùs non moritur.

Hâc Scripturâ utitur Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 3. illicò subjungens verbis superiùs recitatis: *Sed Corpus quidem sub specie panis, & Sanguinem sub vini specie, ex vi verborum; ipsum autem Corpus sub specie vini, & Sanguinem sub specie panis, animamq; sub utraque, vi naturalis illius connexionis & concomitantiæ, quâ partes Christi Domini, qui iam ex mortuis resurrexit non ampliùs moriturus, inter se copulantur.*

Hâc Scripturâ utitur Concilium Tridentinum.

165. Sed numquid Corpus, Sanguis, & anima sine Divinitate? *Omnis spiritus*, inquit Joannes Epistolæ primæ cap. 4. v. 3. *qui solvit Iesum, ex Deo non est.* Quæ sententia, ut bene advertit Bellarminus suprà, tametsi primariò condemnet hæresim Ebionis, qui solvebat Jesum, negans esse Deum & hominem; attamen quia generalis & indefinita, etiam damnat omnes illos, qui quoquo modo solvunt hypostaticam unionem Dei, & hominis.

Alia probatio ex Scriptura Joan. 1. c. 4.

Bellarm.

Et verò quis dubitaret solvi illam unionem, si Corpus, Sanguis & anima, quæ in cælo, ex communi, etiam Acatholicorum, consensu sunt unita Divinitati, in Sacramento abque illa existerent? Unde prosequitur Tridentinum suprà: *Divinitatem porrò propter admirabilem illam eius cum corpore & anima hypostaticam unionem.*

Solveretur unio hypostatica si Divinitas non esset in Sacramento.

Trident.

De veritate ergo hujus Conclusionis ita generaliter expressâ, non est relictus ambigendi locus. Nihilominus de quibusdam particularibus disputant inter se Doctores Catholici, pro quibus, & unà pro pleniori intelligentia verborum Concilii Tridentini, statuitur Conclusio 7. & 8.

CONCLUSIO VII.

Ex vi verborum sub specie panis ponitur Corpus, sub specie vini, Sanguis; de facto ille solus, quem Christus habet in cælo, in triduo mortis (incertum an valuisset consecratio) fuisset positus etiam ille, qui non erat in Corpore.

166. ILlud ponitur ex vi verborum, quod præcisè verba significant: *Nam cùm verba illa efficiant* (inquit Catechismus Romanus parte 2. c. 4. q. 28.) *quidquid significant, id esse in Sacramento ex vi Sacramenti, divinarum rerum Scriptores appellarunt, quod verborum forma exprimitur; ita si contingeret ut aliquid ab aliis rebus omnino seiunctum esset, id solùm, quod forma significaret, in Sacramento esse, cætera non item esse, docuerunt.*

Quidnam censeatur poni vi verborum.

Catech. Rom.

Quid verò præcisè significetur per ly *Corpus*, & per ly *Sanguis*, sectione præcedenti conclusione septima fusiùs explicavimus. Libet ea hìc perstringere verbis, quæ reperio in Synopsi Theologica de Sacramentis R. P. Ludovici de Scildere: Corpus, inquit ille, est materia prima cum formis substantialibus partialibus (formam corporeitatis vocat Scotus) quas admittimus, ut habeamus in vivente radices proprietatum heterogenearum, in mortuo etiam formam substantialem à causis creatis productam; tum etiam ne Verbum Divinum in triduo mortis formam totalem cadaveris assumpserit, quam dimiserit postea.

Per [illegible] catal[illegible] cum corp[illegible] Di[illegible]

Nec verò aliud per τὸ *Corpus* significare potest: non enim materia prima sola, cùm plus importet corpus organicum, res Sanguini opposita, nam invalida esset forma: *Hoc est materia mea prima.*

Non [illegible] intel[illegible] mate[illegible]

167. Non etiam intelligi potest materia, ut connotat animam, ne hæc vi verborum isthìc existat; neque ut involvit formam substantialem in communi, quia sic ex vi verborum poneretur totum compositum, adeoque anima rationalis, quæ sola jam inest composito; sic enim vi verborum ponuntur omnes Sanguinis guttæ, licèt omnes tantùm significentur confusè, & genericè sub ratione Sanguinis spectantis ad Christũ; non etiam ut disjunctivè involvit formam cadaveris, vel dispositiones accidentales viventis, cùm pars substantialis compositi accidentia non involvat, ut manifestum est in pane sive tritico cocto, quod eodem modo se ad animam vegetativam habet, ut Corpus ad rationalem, & tamen non involvit accidentia, cùm tota substantia panis annihiletur remanentibus accidentibus.

neque ut conn[illegible] anim[illegible] aut u[illegible] volvit formam substanti[illegible] in commu[illegible]

neque ut disjunctivè involvit formam cadaveris vel dispositiones accidentales.

Sanguis, si animatus non sit, præter materiam importat formam substantialem totalem: si animatus, partialem. Involvuntur in illo humores alii, non excrementitii eum heterogeneè integrantes; item spiritus vitales, utpote sanguis purior, & magìs in corde excoctus. Hactenus Synopsis cap. 4. de Eucharistia §. 27.

Neque obstat, quòd aliquando dicatur *Caro* loco Corporis, quia *Caro* interdum significat totam illam partem hominis, quæ distinguitur contra animam; ut in Symbolo Athanasii ibi: *Nam sicut anima rationalis & caro unus est homo* &c. Quin immo Joannis 1. v. 14. *Et Verbum caro factum est*, totam importat humanitatem: multò ergo magìs potest subinde usurpari pro altera parte.

Ly Caro quandoq[illegible] significat idem quod ly Corpus.

Symbol. Athan.

Immo quandoque totam humanitatem Joan. 1.

Et si à me quæritur, an omnes & quænam partes Corporis Christi ponantur ex vi verborum sub specie panis. Resp. citò, omnes illæ, quæ de facto sunt & existunt in Corpore Christi glorioso; non autem quæ aliquando fuerunt, & per activitatem caloris naturalis Christus deperdidit, vel antè, vel etiam post ultimam 168.

Omnes illæ partes corporis, quæ de facto sunt in Corpore Christi glorioso.

sunt vi verborum in Sacramento, mam Cœnam. Ratio est obvia; quoniam omnes & solæ illæ partes verè sunt & dicuntur Corpus Christi; adeoque de illis omnibus & solis Sacerdos in persona Christi hodie in veritate affirmat: *Hoc est Corpus meum.*

adeoque aliquæ partes forsitan fuerunt positæ in ultima Cœna quæ nunc non ponuntur; Unde fieri potuit, & verosimiliter factum est, quòd aliquæ partes fuerint positæ in ultima Cœna, quæ jam ampliùs non ponuntur, puta quas Christus postea deperdidit; & è converso, jam aliquæ significentur, quæ tunc non significabantur, utpote quas postmodum per conversionem alimenti acquisivit. Equidem verba Consecrationis præcisè significant Corpus, non quod Christus in ultima Cœna habuit; sed quod de facto habet, moraliter certè idem; ut proinde etiam nunc verificentur pro Corpore, quod tunc habebat.

169. Probatio secundæ partis Conclus. Atque ex his erit apodicticum argumentum pro altera parte Conclusionis: etenim Sanguis, qui mansit in terra, & non fuit post passionem reassumptus ad unitatem suppositi Divini cum humana natura, haud ampliùs est sanguis, minùs Sanguis Christi, qui solus tamen ponitur ex vi verborum, ut patet ex ly *Mei.* Neque ullum inconveniens est jam nunc existere aliquem Sanguinem sub speciebus vini, qui non extitit in ultima Cœna, imò id necessariò asserendum est, si post ultimam Cœnam, per conversionem alimenti in Sanguinem Christi, Sanguis fuerit auctus. Nullum est inconveniens, nunc existere aliquem sanguinem sub speciebus vini, qui non extitit in ultima Cœna.

Matt. 26. Contrà; dicitur: *Qui pro multis effundetur*, Matt. 26. v. 28. Respondeo, probabiliùs neque totum Sanguinem in cruce fuisse effusum, utpote qui existit in minutissimis venis, & extrà venas per omnes arterias diffunditur. Adde, aliquem non potuisse effundi, scilicet qui post ultimam Cœnam in carnem fuit conversus.

Sufficit ad veritatem formæ, quòd sanguis ille, qui hodie ponitur, & ante passionem ponebatur, fuerit effusus moraliter. Quare sufficit ad veritatem formæ, quòd Sanguis ille, qui hodie ponitur, & qui ante passionem ponebatur, fuerit effusus moraliter loquendo, id est, secundùm principales partes, quamvis non omnino omnes, etiam minutissimas: hoc siquidem minimè requiritur, ut simpliciter totus Sanguis dicatur effusus: sic quippe totum corpus Martyris verè affirmatur devorari à bestiis, tametsi ossa aliqua maneant intacta. Ut interim taceam verba essentialia: *Hic est Sanguis meus*, completè & perfectè significare independenter à verbis sequentibus: *Qui pro vobis effundetur.* Vide dicta sect. 3. concl. 2.

Cæterùm cùm verba essentialia sint indefinita, exigit veritas, ut existat totus Sanguis, qui de facto est in Corpore glorioso. Unde etiam Tridentinum suprà universaliter loquitur.

170. Probatur 1. pars Conclus. Ex dictis perspicua redditur tertia pars Conclusionis. Enimverò in triduo mortis Christi, Sanguis effusus, & ampliùs non unitus Corpori Christi, adhuc verè erat, & simpliciter dicebatur Sanguis Christi, utpote unitus Divinitati & postea restituendus Corpori; præsertim cùm de sanguine effuso v. g. per venæ sectionem alicujus hominis, quamdiu retinet formam sanguinis, omnes passim enuntient: *Hic est sanguis talis vel talis hominis.*

Objectio. Objicies: digitus abscissus à Corpore non fuisset positus, licèt etiam sic loqui soleamus: *Hic est digitus talis vel talis hominis.*

Prima responsio. Resp. fortè fuisset positus, si paulò antè fuisset abscissus, & mansisset unitus Divinitati postea reuniendus Corpori. Nonne si anima v. g. remanens per miraculum in capite abscisso diceret: *Hoc est Corpus meum*, intelligeretur de Corpore quod immediatè antè habuit, & per consequens de omnibus partibus ejus, etiam capite mox abscisso?

Secunda responsio. Interim aliqui assignant rationem discriminis, quoniam corpus in ratione corporis importat continuationem & unionem partium inter se; sanguis autem nequaquam exigit ex sua significatione hujusmodi continuationem, veluti nec aqua, & similia.

An autem in triduo mortis valuisset consecratio? Videtur communiter supponi sententia affirmans: non immeritò tamen ab aliquibus dubitatur; cùm enim principalis consecrans & offerens sit ipse Christus, id est, cùm Sacerdos non in propria persona, sed in persona Christi loquens, hoc conficiat Sacramentum; quomodo consecratio habuisset locum extincto principali Sacerdote, & destructâ quasi personâ Christi? Mansit quidem Christus quoad Divinitatem, mansit quoad animam; verùm eatenus præcisè non erat Sacerdos, sed in quantùm erat homo. 171. An in triduo mortis valuisset consecratio dubitatur,

Quâ igitur ratione alius Sacerdos locutus fuisset in persona Christi, quæ non erat? Quomodo potuisset ipse sacrificare nomine animæ Christi, ubi anima ipsa id non poterat sine Corpore? Neque etiam nomine Deitatis, utpote quæ incapax est actionis sacrificandi, & cujuscumque alterius cultus religiosi: Religio enim intrinsecè & essentialiter respicit superiorem, qualem non agnoscit Deitas, neque personalitas divina; de quo alibi. eò quòd principalis Sacerdos jam erat destructus,

Dedit itaque Christus Apostolis suis potestatem consecrandi, sed tamen consecrandi nomine Christi; adeoque eo solùm tempore, quo Christus homo existeret, sine quo, ut principali agente, non poterant offerre. sine quo alii ministri non possunt sacrificare.

172. Lugo. Ad communem sententiam Respondeo cum Lugone disp. 19. n. 88. eam non affirmare simpliciter & absolutè illo triduo potuisse hoc Sacramentum confici, sed solùm conditionaliter loqui, si conficeretur, ponendum fore Corpus sine Sanguine sub speciebus panis, de qua conditionali non est dubium.

Equidem fieri potuisset ut aliqua pars specierum in ultima Cœna consecratarum fuisset reservata usque post mortem Christi; tunc autem maneret quæstio præmissa de Sanguine, & altera mox subjungenda in Conclusione octava, quæ ita se habet Sed quid si aliqua pars specierum in ultima Cœna consecratarum fuisset reservata usque post mortem Christi?

V CON-

CONCLUSIO VIII.

Vi naturalis concomitantiæ existit sub specie panis Sanguis, sub specie vini Corpus, sub utraque anima cum omnibus perfectionibus à loco absolutis: unio quoque hypostatica, & illâ mediante Divinitas, imò tota Trinitas. In triduo mortis sub specie panis fuisset aliquis Sanguis, sub specie vini totum Corpus, sub utraque Divinitas, sub neutra anima.

173. In Eucharistia aliqua ponuntur per concomitantiam,

DOcet Calvinus libro 4. Instit. cap. 16. §. 18. 35. & 47. prout etiam Petrus Martyr libro de Cœna Domini contra Gardinerum objectione 36. nihil in hoc Sacramento esse per concomitantiam. Contrarium si non definivit (quod aliqui vocant in dubium) saltem tam expressis verbis tradidit Tridentinum sess. 13. cap. 3. ut absque ingenti temeritate, magnoque errore non possit negari. Ait enim: *Semper hæc fides in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem verum Domini nostri Corpus, verumq; eius Sanguinem sub panis & vini specie, unà cum ipsius anima, & divinitate existere; sed Corpus quidem sub specie panis, & Sanguinem sub vini specie, ex vi verborum: ipsum autem Corpus sub specie vini, & Sanguinem sub specie panis, animamq; sub utraque, vi naturalis illius connexionis & concomitantiæ, quâ partes Christi Domini ..... inter se copulantur. Divinitatem porrò propter admirabilem illam eius cum corpore & animâ hypostaticam unionem.*

ut tradidit Tridentinum,

Vi, inquam, *naturalis illius connexionis & concomitantiæ* quasi diceret, ideo enumerata se mutuò concomitantur in Sacramento, quia extrà illud naturaliter inter se connectuntur. Unde Catechismus Romanus suprà: *Si duo aliqua inter se reipsa coniungantur, ubi unum sit, ibi etiam alterum esse necesse est.* Quod an verum sit de omnimoda necessitate, ita ut oppositum implicet, an dumtaxat de necessitate naturali, variant Doctores Catholici: quæstio est philosophica, & ideo duxi à longiori ipsius discussione hîc abstinendum.

& explicat Catechismus Romanus.

174. Naturaliter congruit ut ubicumque est corpus vivum, etiam sit anima & sanguis.

Equidem ad veritatem Catholicam abundè sufficit naturalis congruentia. Quis autem Sapiens, & non intelligit naturis rerum congruum esse, ut ubicumque est corpus hominis vivi, etiam sit anima, & sanguis, anima utique tamquam forma informans, & constituens cum eo unum aliquod compositum substantiale; sanguis verò veluti aliquid ex natura rei necessarium ad hujusmodi informationem & compositionem?

Supposito itaque primo miraculo, replicatione videlicet ejusdem rei, id est, positione in diversis locis, sive in utroque circumscriptivè (in quo nullam videmus implicantiam, quidquid Thomistæ reclament) sive in uno circumscriptivè, & in alio sacramentaliter vel definitivè, ratio naturalis postulat, ut nisi aliquid aliud obstet, etiam replicentur illa, quæ naturalem cum ea habent connexionem, id est, quæ ex natura sua postulant simul esse.

Quid di[cendum de] Divinita[te].

Quid dicam de Divinitate? Herculè quamquam Personalitas Divina non exigat unionem cum natura humana, neque vice versâ natura humana unionem cum Personalitate Divinâ per se loquendo; ex hypothesi tamen quòd sit unita, & ab illa sustentetur, jam unio hypostatica, & illâ mediante natura humana petit Divinitatem existere secùm ubicumque fuerit, tamquam maximam sui perfectionem supernaturalem, supplens vices personalitatis creatæ, quæ naturam humanam non unitam Divinæ inseparabiliter consequitur.

Hæc est veritas ab omnibus Catholicis admissa. Expediamus nunc paucis, quæ sunt controversa. Et primò quidem communi quasi consensu, Doctori nostro adscribitur sententia, asserens corpus replicatum iisdem accidentibus à loco absolutis subjacere, sic quod contrarium implicet. 175. An implicet corpus replicatum hic habere albedinem, & ibi non habere.

Commu[niter] citatur Scotus pro [hac] sententia affirmante.

Quæris quo loco Scotus doceat illam sententiam? Respondet Vasquez disp. 189. c. 4. n. 21. in 4. dist. 10. q. 2. §. *Dico ergo*: vers. *Aliqua argumenta*, & q. 4. §. *Ad argumenta*: vers. *Ad aliud argumentum*. Examinemus verba textûs: *Dico ergo ad quæstionem, quòd est maxima mihi certissima, quòd Deo est possibile omne, quod non includit evidenter contradictionem, & ad quod non sequitur necessariò contradictio: hoc est huiusmodi: ergo possibile est Deo, ut patebit solvendo rationes. Dico ergo quòd Deo simpliciter est possibile idem corpus simul facere in diversis locis localiter.* Ecce principale intentum Doctoris.

Et quia hæc assertio non caret difficultate, post probationem ejus subjungit: *Aliqua argumenta sunt facilia & solvuntur eo modo, quo procedunt in generali. Multa alia sunt difficilia secundùm imaginationem, quæ procedunt in exemplis adductis de calore & frigore, fame & saturitate, sanitate & ægritudine, morte & vita, & sic de aliis.* Ubi adhuc nihil ad nostrum propositum.

Sequitur: *Et pro istis solvendis pono tres propositiones, quarum prima est: Quæcumque sunt priora essentialiter ipso Vbi, uniformiter insunt corpori, quamvis habenti diversa Vbi, nec variabuntur variato ipso Vbi; quæ verò posterius, vel simul naturâ, variabuntur secundùm variationem ipsius Vbi.* Quæ verba explicari commodè possunt de potentia ordinaria. 176. Aliqua verba Scoti explicantur de potentia ordinaria.

Prout

Prout etiam ratio, quam subjungit: *Hoc*, inquit, *patet: Quia prius essentialiter non variatur propter variationem posterioris: sed posterius bene variatur ad varietatem prioris: quæ etiam sunt simul naturâ cum aliquo, variantur cum illo*, supple, secundùm ordinarium cursum naturæ. Quid enim obstat, quin sic possit intelligi?

Quemadmodum & illud, quod legimus de præsenti controversia q. 4. suprà allegatâ n. 10. *De secundo membro distinctionis, scilicet de necessitate secundùm quid, suppositâ scilicet existentiâ subjecti consequentis, est hæc Conclusio: quod necesse est isto modo easdem proprietates, & partes inesse Corpori*, Christi, *sub isto modo essendi*, naturali, *& illo*, sacramentali. *Probatio: quia nullum absolutum definit esse in aliquo, adveniente sibi præcisè novo respectu extrinseco: proprietates & partes in corpore sunt verè absoluta; sed præsentia ista in Eucharistia est tantùm respectus extrinsecùs adveniens: ergo* &c. Quid, inquam, obstat, ne hæc omnia interpretemur de potentia ordinaria, & secundùm ordinarium cursum naturæ?

177. Obstat, dicet aliquis, quod habet nu. 11. *Hic posset planè sic argui: de eodem secundùm idem non sunt simpliciter vera contradictoria*, & *non oportet addere ad idem, quando illud prædicatum est absolutum: corpus si hic non habet absoluta, & ibi habet, hoc est idem; & simul & secundùm idem. Duæ primæ conditiones patent. Probatio tertia: Quia nihil aliud est hic, & ibi, nisi ibi Vbi, & Vbi; sed nec affirmatio absoluta, nec negatio inest secundùm Vbi, quod patet, quia posito, quòd corpus bene potest localiter moveri hic, & ibi; non pro tanto, illa ista insunt secundùm Vbi aliud, & aliud; tunc est fallacia consequentis arguendo sic: Non movetur hic, ergo non movetur; licèt teneat gratia materiæ; & similiter, si idem haberet duas superficies, secundùm unam posset esse album, secundùm aliam nigrum: & non esset contrarietas, nec contradictio, quia non inessent secundùm idem, sed de absoluta affirmatione, & eius negatione si insint eidem, in quo non sit differentia, nisi tantùm respectuum: manifestum est quòd secundùm idem inerunt; quia illi respectus non poterant esse ratio, secundùm quam affirmatio, vel negatio inesset: quia respectus est posterior naturaliter absoluto*. Hactenus Scotus.

[Il]la non [v]identur [s]ic posse ex[pl]icari.

Ubi solito intellectûs sui acumine difficultatem penetrans, ostendit evidentissimam differentiam inter præsentiam localem, & accidentia à loco absoluta, quam ignorasse videtur Dicastillo asserens & probans disp. 5. n. 209. corpus existens Matriti posse habere hanc albedinem Matriti, & non habere hanc albedinem Viennæ, quia potest habere hanc præsentiam localem Matriti, & non habere hanc præsentiam Viennæ.

[O]stenditur identissi[m]a differentia inter [p]ræsentiam [l]ocalem & [a]ccidentia loco absoluta,

178. Sed hæc probatio apud me nullius pili est, propter maximam differentiam quæ est inter præsentiam & albedinem: nam, ut etiam Dicastillo ibidem nu. 202. cum communi schola fatetur, omnino necessarium est, ut hic & ibi sit diversa præsentia; & aliunde ex natura rei congruit, ut docet n. 211. ut hic & ibi sit albedo. Quomodò ergo bene sequitur: In hac propositione non est implicatio contradictionis: *Hoc corpus habet hanc præsentiam Matriti, & non habet hanc præsentiam Viennæ*. Ergò neque in illa: *Hoc corpus existens Matriti habet hanc albedinem Matriti, & non habet hanc albedinem Viennæ*.

quam non advertit Dicastillo.

Nam, ut utar verbis Scoti suprà n. 10. *Absolutum naturaliter prius inest, cui inest, quàm respectus fundatus in illo absoluto, & maximè extrinsecùs, & contingenter adveniens: ergo in illo priori antequam intelligatur corpus habere istum respectum novum in Eucharistia, habebat quantitatem, & qualitatem, & omnia absoluta quæ sunt in eo: alioquin enim sequeretur contradictoria simpliciter esse vera de eodem: nam ista affirmatio & negatio non posset dici inesse secundùm diversa, puta secundùm hoc Vbi, & illud, vel præsentiam hanc, & illam: quia sicut affirmatio ista non est nata inesse secundùm Vbi, ita nec negatio è converso*. Clarissima solutio argumenti Dicastillonis.

cujus argumentum clarissimè solvitur ex Scoto,

Idem repetit n. 13. in fine ibi: *Ad aliud, licèt absolutè posset Corpus Christi poni esse sine aliis, puta sine anima, & sine aliis, tamen positâ existentiâ corporis alibi cum istis proprietatibus, & partibus, non potest hic esse sine illis, propter contradictionem de affirmatione & negatione absoluti sub duobus respectibus*.

Sed quid ad hæc quidam Scotistæ (nomine, non re) contradictio, inquiunt, ad potentiam naturalem. Præclara contradictio! Et quis unquam Philosophorum aut Theologorum repugnantiam naturalem appellavit contradictionem? Num illa est una ex subtilitatibus Doctoris Subtilis? An fortè per Deum fieri potest, ut hæ propositiones sint simul veræ: *Hoc est corpus album*, &, *Hoc idem corpus secundùm idem non est album*? Et verò quod inconveniens, si admittamus Doctorem nostrum fuisse in illa opinione? Nullum planè si penitiùs introspiciatur, & ad mentem ipsius intelligatur. 179.

quem quidam Scotistæ explicant de contradictione in ordine ad potentiam naturalem;

Sed quæ illa mens? Eâdem dist. & quæst. n. 14. sic ait: *Et etiam posset dici, quòd non est necesse positâ existentiâ Corporis Christi hic & ibi, quòd illa, quæ insunt corpori sub una existentia, insint sibi sub alia, loquendo etiam de formis absolutis; nec tamen sequitur contradictio, scilicet quòd sit quantum, & non quantum; imo est quantum hic, sed non quantitate, quæ sit hic, sed quantitate, quæ est in cælo*.

sed mens Scoti elucidatur.

Respondet Vasquez suprà disp. 189. cap. 4. nu. 22. Prædicta verba non sunt ex sententia Scoti, sed illis solùm ostendit id, quod aliquis posset respondere ad argumentum, ad quod ipse planè responderat in versiculo citato, dicens, fieri non posse, ut unum corpus sit mortuum in uno loco, & vivum in alio: eò quòd sequeretur manifesta contradictio. Nam postquam adduxit verbis citatis id, quod aliquis respon- 180.

Responsio Vasquez.

respondere poterat & id ratione confirmavit, impugnat apertè prædictum responsum in versiculo; *Contrà ubicumque.*

Rejicitur. Fateor impugnat, idque triplici objectione, sed non expugnat: unde Scholium præfixum n. 14. tandem, inquit, nihil resolvit, sed dubius manet, in quo favere videtur illi opinioni, quæ dicit hominem posse mori in uno Ubi, & vivere in altero. Colligitur; quia non respondet ad rationem in contrarium: *Ad rationem*, inquit, *illam in contrarium de contingenti coniunctione præsentiarum inter se, & eidem tertio composito ex partibus absolutis. Responsionem quære.*

Scotus favere videtur opinioni afferenti hominem posse mori in uno Ubi & vivere in altero.

181. Ratio erat ista: *Quæcumque contingenter coniunguntur inter se, & eidem tertio, potest unum illorum convenire illi tertio, absque hoc, quòd aliud conveniat eidem: sed præsentia substantiæ hìc, & præsentia quantitatis eius contingenter coniunguntur, & inter se & respectu tertii, quod est corpus quantum; ergo potest corpus manere quantum posita una præsentia sine alia.*

cujus ratio hic adfertur.

Maior videtur plana; quia non est ratio inseparabilitatis eorum ex parte eorum inter se cùm contingenter coniungantur, nec ex parte tertii, quia contingenter coniunguntur illi tertio. Minor probatur: patet enim quòd præsentia substantiæ corporis, & præsentia quantitatis eius, est alia & alia, & neutra simpliciter includit alteram, quia neutra est de essentia alterius, nec per se causa eius, ergo contingenter coniunguntur inter se.

Probo etiam secundam partem Minoris, scilicet quòd contingenter se habeant ad hoc tertium, quod est corpus esse quantum: quia forma absoluta priùs naturaliter perficit suum perfectibile, quàm huiusmodi perfectibile, vel ipsa forma habeat respectum extrinsecus advenientem; & istud esset evidentiùs, si argueretur de corpore & anima: nam coniunctio animæ ad corpus requiritur ad existentiam substantiæ compositæ: illa autem substantia composita priùs est naturaliter quocumque respectu extrinsecùs advenientem: ergo substantia composita, vel quanta seu corpus animatum non habet hanc præsentiam, vel illam, & hoc ad aliquid extrinsecum ab istis, nisi contingenter sibi advenientem, & sicut posterius naturaliter. Hucusque subtiliter Doctor Subtilis pro ista opinione.

182. ex qua infert Scotus, corpus posse esse utrobiq; quantum, sed non quantitate præsente utrobique.

Ex quo breviter (inquit n. 15.) *posset sic argui: Quod potest esse sine aliquibus coniunctis, quorum coniunctio est contingens, potest esse sine altero illorum præcisè: corpus animatum, vel substantia quanta potest esse sine duabus illis præsentiis, scilicet præsentia huius partis speciei Eucharistiæ, & præsentia illius partis: & illæ duæ præsentiæ contingenter coniunguntur, quia neutra est per se causa alterius: ergo & substantia quanta, vel corpus animatum potest esse cum una præsentia sine alia; & tunc nihil aliud esset, nisi quòd quantitas informaret suum perfectibile, sed non haberet duplicem præsentiam; sicut habet suum perfectibile: & ita suum perfectibile est quantum utrobique, sed non quantitate præsente utrobique.* Et consimiliter anima informaret corpus, sed non haberet duplicem præsentiam, sicut habet corpus: & ita corpus esset animatum utrobique, sed non animâ præsente utrobique.

Idem dici potest de corpore animato & anima.

In quo profectò nullam prorsus reperio contradictionem, supposito quòd sit alia præsentia substantiæ, alia quantitatis, alia corporis, alia animæ, aliarumque formarum accidentalium, ut plurimi docent; & non sine ratione, cùm enim essentiam & existentiam habeant distinctam, quidni etiam ubicationem?

Et si contrà objicias cum Scoto suprà: *Ubicumque corpus est quantum, habet ibi illud, quod est formale principium essendi quantum; sed non habet ibi illud, nisi illud sit ibi præsens*: ergo &c. 183. Objectio.

Resp. Negando Minorem, vel potiùs distinguo: nisi illud sit ibi præsens actualiter per respectum superadditum, Nego: aptitudinaliter, id est, nisi sit proximè aptum propter suam indistantiam fundare actualem præsentiam ad eundem locum, Concedo. Solvitur.

Explico clariùs in corpore animato, & quæro, poteritne ergo per Deum homo replicatus in uno loco mori, & in altero vivere? Nequaquam.

Numquid, replico, poterit hìc destruere præsentiam animæ & unionis, conservatâ solâ præsentiâ corporis? Poterit planè in illa sententia.

An implicet quod homo replicatus in uno loco moriatur & in alio vivat?

Si inferas: ergo hìc poterit mori, & alibi vivere. Resp. Negando Consequentiam: mors quippe est destructio unionis animæ ad corpus: per destructionem autem præsentiæ unionis aut animæ ad hunc locum, non interit unio aut anima; quoniam præsentia est ab his distincta. Unde nec propterea unio desinet inexistere materiæ & formæ, neque anima corpori in illo loco; quia anima non inexistit corpori per suam præsentiam, sed per informationem, à qua omnis actualis præsentia, id est, modus ille positivus & realis, potest abesse.

Sufficit itaque ut materia & forma ibi sint, & dicantur unita, quòd habeant in se unionem, sive illa sit præsens per realem & actualem præsentiam superadditam, sive per solam indistantiam, ratione cujus proximè nata est illam fundare, id est, ratione cujus non solùm est in corpore, quod est v. g. Romæ, nam hoc etiam convenit præsentiæ locali, sed etiam ut est Romæ; quia apta fundare præsentiam ad locum Romanum, quod repugnat præsentiæ locali, quæ essentialiter dependet ab hoc loco vel spatio v. g. Lovaniensi, quod cùm non sit Romæ, nec præsentia ibi potest esse. 184.

Tollat ergo Deus præsentiam unionis animæ & corporis Petri, quam habet Romæ, & relinquat eam, quam habet Lovanii, quid fiet de tali homine replicato? Resp. idem, quod fieret, si auferret præsentiam superadditam totius hominis, relictâ indistantiâ. Et quid illud? Numquid moreretur homo in illo loco? Minimè;

Potest Deus auferre præsentiam unionis animæ & corporis.

Petri, quam habet Romæ, relinquendo illam, quam habet Lovanii.

nimè; sed desineret ibi esse: mors quippe non est privatio præsentiæ; sed privatio realis unionis inter animam & corpus, non in hoc, vel isto loco, sed ubique, sive est privatio omnis vitæ; si ergo in uno loco corpus vivit, in nullo simpliciter dici poterit mortuum. Et eodem modo argumentari licet de quantitate & aliis formis accidentalibus à loco absolutis, quarum privatio simpliciter dici nequit inesse, nisi subjectum ubique illis careat.

185. Contra antedicta ponitur objectio.

Dices; bene sequitur: corpus habet vitam hìc, est quantum, album &c. hìc: ergo absolutè vivit, est quantum, est album &c. ergo etiam bene sequitur: non habet vitam hìc, non est album, quantum &c. hìc: ergo absolutè non vivit, non est album, quantum &c.

Solvitur.

Resp. Negando Consequentiam; quia in Antecedente proceditur à specie ad genus non distributum, quasi diceretur: habet vitam hìc, ergo habet aliquo loco: in Consequente verò virtute proceditur ex parte termini partialis à specie ad genus distributum: nam æquivalet huic; non habet vitam hìc: ergo nullo loco habet vitam.

186. Contra solutionem instantia,

Contrà: ergo homo replicatus non poterit hìc Deum amare super omnia, & ibi peccare mortaliter; sic enim in hoc loco haberet gratiam justificantem, quā tamen simpliciter & absolutè privat peccatum mortale.

quæ admittitur,

nisi dicatur secundùm Scotum, per Deum simul stare peccatum mortale & gratia;

Resp. Concedendo totum; nisi quòd secundùm Scotum; per Deum simul stant, ut alibi traditur, peccatum mortale & gratia, 4. dist. 16. quæst. 2. num. 5. *Culpa*, inquit, *& gratia non sunt formaliter opposita, nec formaliter repugnantia.* Probat: *Quia tunc agens effectivè, vel defectivè potens super esse unius, posset effectivè vel defectivè super non esse alterius, ut patet universaliter in incompossibilibus: Voluntas autem creata potest effective vel defectivè super esse culpæ, quia ab ipsa est culpa, ergo ipsa posset effectivè vel defectivè super non esse gratiæ, quod est falsum, quia gratia non destruitur nisi annihiletur: sed creatura non potest aliquid annihilare. Patet ergo prima propositio, quod non est formaliter repugnantia inter culpam & gratiam.*

peccatum enim non potest effectivè corrumpere gratiam, sed tantùm demeritoriè.

Idem docet 2. dist. 37. q. 1. n. 9. in fine: *Ad secundum dico, quòd peccatum non potest effectivè corrumpere gratiam, sed tantùm demeritoriè; ita quòd prius voluntas avertit se naturaliter, quàm Deus cesset naturaliter conservare gratiam; necesse est autem omnem privationem esse alicuius positivi formaliter, cum quo impossibile est ipsam stare; non est igitur peccatum formaliter privatio gratiæ, quam non ex incompossibilitate destruit, sed ut demeritum.* Quid ergo est peccatum? Privatio rectitudinis debitæ inesse.

187. Implicat hominem replicatum hìc actualiter amare Deum super omnia, & ibi peccare mortaliter.

Si rursum inferas: ergo saltem implicat hominem replicatum hìc actualiter amare Deum super omnia, & ibi peccare mortaliter, id est, actualiter averti ab ipso, & creaturam præ ipso amare; sic enim simul amaret super omnia, & non amaret, quæ implicant respectu hominis non replicati: ergo etiam respectu ejusdem hominis replicati; quia voluntates istæ sunt accidentia à loco absoluta, saltem possunt esse, puta amor Dei, & odium.

Respondeo iterum, Conc. totum. Et addo, si quando voluntas mala respiceret locum, v. g. voluntas comedendi Romæ, ubi comestio est prohibita per legem particularem, adhuc tamen non posset simul inesse cum actu amoris Dei super omnia, quia hic saltem non dicit respectum ad locum, & ita oportet Romæ insit voluntati replicatæ; quin etiam voluntas comedendi inerit Lovanii, quia quamvis malitia dependeat à loco, non tamen ipsa entitas. Sed numquid esset mala Lovanii? Non dubito, peccat enim qui existens solùm Lovanii, vellet Romæ comedere in die jejunii carnes, supposito quòd esset replicatus.

Prætereo alia philosophica, quæ minorem habent difficultatem, & dico generaliter cum Scoto 4. dist. 10. q. 2. n. 13. *Sicut passum existens in uno Vbi, reciperet formam à duobus agentibus sibi ibidem approximatis, sic ipsum in duobus locis existens patietur ab iisdem sibi in illis duobus Vbi approximatis, & hoc intelligo de passione, quæ est ad formam absolutam.* Et infrà: *Sicut corpus in uno Vbi existens, se haberet in ratione activi ad diversa sibi approximata in illo Vbi, sic ipsum ut existens in duodus Vbi, se habet ad eadem sibi in illis Vbi approximata.* 188.

Scotus videtur tradere tamquam probabile Corpus Christi posse constitui sub specie panis sine præsentia quantitatis;

Revertor ad priorem locum Doctoris 4. dist. 10. q. 4. n. 14. & 15. (occasione cujus hæc interseruimus) in quo videtur tradere tamquam probabile, substantiam Corporis Christi posse constitui sub specie panis, non quidem sine quantitate; attamen sine præsentia quantitatis. Verba suprà recitata clara sunt: *Et tunc*, inquit, *nihil aliud esset, nisi quòd quantitas informaret suum perfectibile* (si informaret, ergo inesset) *& non haberet duplicem præsentiam, sicut habet suum perfectibile* (scilicet in cælo, & in terra) *& ita huius perfectibile est quantum utrobique* (utique quantitate inexistente hìc, & ibi) *sed non quantitate præsente utrobique.*

189. Objectio ex Scoto.

Quòd si cum ipso objicias: *Quale est aliquid hìc, tale esset circumscripto per possibile, vel impossibile omni alio esse: sed si circumscriberetur quantitas sub esse naturali, corpus istud non esset quantum: ergo ipsum ut hìc non est quantum.*

Solvitur.

Ex dictis constat Minorem esse falsam, quia quantitas potest realiter existere & inexistere Eucharistiæ sine alio respectu præsentiæ superaddito, per solam unionem seu inhærentiam ad corpus; veluti Deitas specialiter est in Eucharistia per unionem hypostaticam Corporis ad suppositum divinum sine præsentia superaddita, quæ nequit fundari in Deitate. Et sicut ipsa præsentia Corporis est realiter in Eucharistia ratione suæ inhærentiæ ad subjectum sine alia præsentia superaddita.

Alia objectio ex eodem.

Eadem est solutio alterius objectionis: *Res Eucharistiæ posset ibi veraciter contineri absque hoc, quòd haberet alicubi esse modo naturali ...... sed si nusquam alibi esset, sola res hic contenta esset substantia; ergo ipsa non est quanta: & qualis tunc esset secundùm formam absolutam, talis est nunc: ergo* &c.

Solvitur. Substantia in Eucharistia potest esse quanta quantitate inexistente, at non præsente reali præsentiâ superadditâ.

Negatur quippe Minor; sed esset substantia quanta, quantitate sibi inexistente; at non præsente reali præsentiâ superadditâ. Profectò de veritate hujus opinionis, ex hypothesi quòd res existat in loco per respectum superadditum, & quòd singulæ partes compositi, uti & accidentia habeant præsentiam distinctam, nequaquam audeo dubitare.

190. Et sic explicat communem sententiam Dicastillo.

Et si nihil aliud velit communis sententia, ut ex parte significat Dicastillo disp. 5. n. 211. probans illam hâc ratione à priori: Nam licèt ex existentia subjecti in aliquo loco connaturaliter sequatur existentia accidentis in eodem loco, hoc tamen formaliter non fit per solam inhærentiam accidentis in subjecto, aut per solam existentiam subjecti in tali loco: ergo non implicat contradictionem, subjectum habere duplicem præsentiam in duplici loco: accidens autem aliquod illius solùm esse præsens in uno, impeditâ videlicet præsentiâ in secundo loco, etiamsi aliàs concedamus, quòd posito miraculo præsentiæ subjecti in secundo loco, ex subjecti præsentia connaturaliter sequeretur etiam præsentia accidentis.

Si hæc, inquam, est mens Doctorum, qui contrariam tuentur partem, absolutè illis consentio, donec & usque aliquis quæsiverit & invenerit responsionem ad rationem Scoti, suprà ex ipso relatam.

191. quamvis DD videantur plus velle, scilicet Deum de absoluta potentia replicare posse corpus, absque eo, quòd corpori sic replicato eadem insint accidentia; cujus oppositum est verius, si intelligantur accidentia à loco absoluta.

Verumtamen existimo Doctores illos plus velle, scilicet Deum de absoluta potentia replicare posse corpus, absque eo, quòd corpori sic replicato eadem insint accidentia, vel saltem per realem cum corpore unionem: cujus oppositum meritò tribuitur Doctori Subtili, & ut probabile cum Magistro nostro defendimus, si intelligantur accidentia à loco absoluta, quæ non insunt secundùm hanc, vel illam præsentiam, sed simpliciter & absolutè, ut quantitas, albedo, & similia; adeoque affirmari vel negari debent de subjecto, non secundùm hoc vel illud *Ubi*, sed absolutè & simpliciter sine aliquo addito.

Aliud est de respectivis;

Aliud planè est de accidentibus respectivis, id est, quæ involvunt in suo conceptu essentiali ordinem ad hunc vel istum locum: ut statio, sessio, motio, vulneratio, comestio &c. illa siquidem sicut absolutè non insunt, ita neque absolutè prædicantur, vel negantur, sed sub hac vel illa ratione; v. g. sessio & statio prædicantur de eodem corpore replicato, non sub eadem ratione, sed diversa; sedet enim in quantùm præsens Lovanii; stat autem quà præsens Romæ, quia ibi præsentia ejus est sessio; hìc verò statio. Illud ergo, quod proximè respiciunt ista accidentia, non est substantia rei replicatæ, quæ in utroque loco est eadem, sed ejus præsentia, quæ pro diversitate locorum est diversa, vel specie, vel certè numero.

Accidentia enim à loco absoluta proximè afficiunt substantiam, non sic respectiva.

Porrò accidentia à loco absoluta proximè inhærent & afficiunt ipsam substantiam, quæ cùm utrobique sit specie, & numero eadem, & illa eadem specie & numero esse oportet. Quæ enim necessitas multiplicandi illa accidentia numero, cùm tam bene possint replicari, quàm ipsa substantia?

192. Contra tradicta proponitur difficultas.

Una superest difficultas; quia de facto dantur aliqua duo extrema absoluta in hoc loco unita, quorum alterum tamen existit in alio loco non unitum: talia extrema sunt Personalitas Verbi Divini hypostaticè unita humanitati in Christo: Fidei quippe est Personalitatem illam, utpote realiter identificatam Divinitati, esse ubique, secùs Christi humanitatem, ut definitum est contra Ubiquistas. Similiter caput meum unitur animæ meæ, & tamen non est præsens omni loco, cui est præsens anima, v. g. pedi.

193. Responsio Lugonis.

Hanc objectionem solvere debent, quotquot docent, accidentia connaturaliter replicari replicato subjecto. Quid ergo respondent? Verbum (inquit Lugo disp. 8. n. 6.) est ubique ut in spatio adæquato, hìc verò ut in spatio inadæquato; quare non oportet ut habeat hìc aliud extremum, cui unitur: unio enim solùm postulat, quòd ubi unum extremum est ut in spatio adæquato, adsit etiam aliud extremum; non verò quòd in omnibus partibus spatii adæquati, ubi est unum extremum, adsit etiam aliud. Sufficit ergo quòd humanitas alicubi Verbo sit unita.

Eadem est ratio animæ rationalis, cujus locus adæquatus non est caput, aut pes, sed integrum corpus; ac proinde licèt unio, quam habet in capite, non sit in pede, & è converso; & consequenter caput non sit præsens pedi, vel pes capiti; tamen omnia simul sunt in uno aliquo loco adæquato, adeò ut si anima poneretur in alio loco adæquato, ibidem etiam ponerentur pes, caput, & cætera membra, eorumque omnium uniones, cum una & eadem anima.

Porrò ratio hujus diversæ exigentiæ est, quòd res (inquit Eminentissimus suprà) ubi adæquatè existit, debet secum habere totam suam supellectilem (ut ita dicam) & omnia sua secum portare; quia taliter ibi existit, ac si nusquam alibi existeret; at verò ubi existit inadæquatè, non debet habere ea omnia; quia præsentia inadæquata connotat rem alibi etiam inadæquatè existere, ubi habeat, quæ hìc illi desunt.

194. contra quam ponitur objectio.

Dices: ergo Sanguis non ponitur per concomitantiam in omnibus partibus hostiæ. Probatur Consequentia; quia in his non est Corpus, ut in locis adæquatis.

Resp.

Sed solvitur.

Resp. Negando Consequentiam, & ejus probationem; quia etiam in singulis partibus hostiæ habet Corpus Christi præsentiam adæquatam, id est, talem, quæ sola posset sufficienter manere ablatis aliis, licèt de facto cum illis continuetur; sicut præsentia Angeli in dimidio hujus scholæ est adæquata, quamvìs cum alia continuetur, quæ separata potest manere; & ideo Angelus in quavis parte hujus spatii debet habere omnia absoluta sibi unita. Ita ferè Cardinalis suprà juxta sua principia.

Datur instantia, cui satis fit.

Et si instes: etiam anima est in capite, ut in loco adæquato; quia potest ibi manere abscisso pede. Respondet, non manere in corpore integro; quod, suppositâ unione cum illo, est spatium ejus adæquatum.

195. Replica adfertur,

Replicas: Angelus etiam quando est in tota aula per unum Ubi indivisibile, non existit in quavis parte spatii, ut in spatio adæquato; nam per illam ubicationem respicit singulas partes spatii, ut spatium inadæquatum, cùm non possit per illud Ubi esse præsens soli dimidio illius spatii, & tamen in singulis partibus illius spatii habet omnia sua accidentia; ergo &c.

ad quam respondet Lugo.

Respondet Eminent. nu. 12. Angelum in prædicto casu esse in singulis partibus spatii, ut in spatio sibi sufficienti; quia antecedentèr ad ubicationem ipsam nihil habet Angelus, ratione cujus exigat tot partes spatii; sed posset æquè bene esse in dimidia, vel quarta parte, licèt non per illam ubicationem, sed per aliam. At verò anima rationalis, antecedenter ad ubicationem, habet jam talem statum, & modum essendi, propter conjunctionem ad tale corpus, ut exigat præsentiam ad tot partes spatii, & non pauciores; unde in singulis non est, ut in spatio sibi sufficienti, & quod posset solùm retinere, etiam per aliam ubicationem; sed ut in parte spatii adæquati, quod exigit: & ideo non est necesse, quòd in singulis partibus habeat omnia sibi unita; sicut nec Verbum Divinum habet in singulis partibus sui spatii humanitatem sibi physicè unitam. Hæc ille.

Corpus Christi in singulis partibus hostiæ existit tamquam in loco adæquato,

Ex quibus patens est, Corpus Christi in singulis partibus hostiæ existere tamquam in loco adæquato, sive dixeris præsentiam habere divisibilem respectu partium spatii, vel specierum, sive indivisibilem; quia si non per eandem, saltem per aliam potest æquè bene esse in dimidia parte hostiæ, quàm in tota; neque antecedenter exigit magìs ubicationem in magna hostia, quàm in parva, in parte hostiæ, quàm in integra. Hucusque prima responsio ad objectionem principalem.

196. Tunc res unitæ se mutuò naturaliter ubique concomitantur,

Alii faciliùs & breviùs dicunt; tunc res unitæ se mutuò naturaliter ubique concomitantur, quando utraque est limitata, vel utraque illimitata; secùs quando una est illimitata, altera verò ad certum spatium limitata, puta Divinitas, & humanitas; anima, & caput. Quapropter nil mirum si Divinitas non sit ubique unita humanitati, nec anima capiti.

quando utraque est limitata, vel utraque illimitata.

Contrarium porrò evenit in corpore & accidentibus, v.g. quantitate, albedine, calore &c. quæ ambo sunt res limitatæ: similiter in corpore, & sanguine; quamvis enim sanguis physicè non uniatur corpori; neque probabiliùs animâ informetur; componunt tamen intrinsecè unam humanitatem, non unitate mathematicâ per continuationem perfectam, sed per unitatem physicam, quæ resultat ex conjunctione utriusque partis sibi invicem subordinatæ in ordine ad eandem animam rationalem; non quidem informantem utramque partem, sed utrâque utentem & indigentem ad suas operationes.

Res limitatæ corpus & quantitas,

caro & sanguis.

Quia ergo utraque pars, caro scilicet & sanguis, quoad locum limitata est, & de se incompleta, postulans naturaliter mutuam conjunctionem, ita quòd una per aliam compleatur, sicut materia per formam, ideo etiam necessariò simul ponuntur in quocumque loco; adeoque sub speciebus panis, & singulis earum partibus.

Duæ res illimitatæ sunt anima & ejus intellectio; Angelus & intellectio angelica,

Quæris duas res illimitatas, & ideo sese infallibiliter ubicumque adhærentes? Accipe animam, & intellectionem ejus; Angelum, & intellectionem Angelicam: & si quando repereris Angelum in hoc loco sine intellectione, quam habet in alio loco, loquere, & credam fieri posse, quod hactenus existimavi impossibile.

197. Triplex unio. Prima.

Aliqui pro explicatione hujus difficultatis triplicem excogitarunt unionem. Prima est, quæ utrumque extremum ad se invicem formaliter trahit, sic ut ubicumque est unum, per accidens, ratione unionis, etiam sit aliud: & qui talem statueret inter subjectum & formas materiales à loco absolutas, redargui efficaciter non posset.

Secunda.

Secunda, quæ formaliter trahat formam ad subjectum, non è contra, sic ut ubicumque per suam ubicationem est subjectum, ibidem per accidens sit forma, non contrà: & talis ponenda est inter corpus & animam rationalem.

Tertia.

Tertia, quæ tantùm formaliter trahat subjectum ad formam, sic ut ubicumque est forma, isthìc sit subjectum, non contrà: & talis asseri posset inter subjectum, & ejus ubicationem; quamquam etiam ex natura ubicationis seipsa ubicatæ oriatur, ut subjectum suum alibi positum comitari non possit.

Unde Verbum Divinum, unione ad humanitatem attractivâ hypostaticè unitum, formaliter tamen non est in loco per ubicationem humanitatis, utpote identificatum immensitati Divinæ, quæ, cùm essentialiter per se ubicata sit, per formam aliam accidentaliter ubicari non potest. Ita Lud. de Scildere in sua Synopsi de Sacramentis cap. 4. §. 28.

Lud. de Scildere.

A quo

198. *Probatio illius triplicis unionis tum negativa, tum positiva.*

A quo si quæras hujus doctrinæ probationem: Negativa, inquit, est, quòd contradictio in illis ostendi nequeat; positiva desumitur ex eo, quòd possibilis sit potentia physica tam diversimodè efficienter ad se tractiva alterius, & ab eo vicissim trahibilis: cur non etiam simul tractiva formaliter?

Sola negativa non videtur sufficere.

Sed quid opus erat probatione positivâ? Quia, inquis, qui aliquid probat hoc solo argumento, quòd contradictio ostendi non possit, pariformiter admittat, posse & brutum & lapidem videre Deum, ac beatificari; cùm in eo nullam unquam contradictionem apertè ostensurus sit. Quòd enim ad rationem actûs vitaliter procedentis certa requiratur potentia, numquam convincetur contra eum, qui aliquid esse possibile hoc ipso credit, quo impossibilitatem illius non assequitur evidenter. Ita prædictus Auctor in eadem Synopsi cap. 1. §. 8.

Derkennis. *Multa implicant contradictionem, quæ nos penitùs latet.*

Et sanè quis demonstrativè implicantiam ostendet in eo, quòd sit una natura creata, & tres personæ realiter ipsi identificatæ? Num ideo talis natura adstrui debet possibilis? Certum est, inquit Derkennis in Tract. de Deo uno disp. 4. cap. 2. §. 3. plura implicare contradictionem, quæ nos penitùs latet, nec ostendi potest: non enim penetramus naturas rerum; ut quid possint vel non possint per applicationem activorum ad passiva, quæ uniri possint physicè, quæ non possint, perspicere valeamus: ergo ex eo quòd non appareat nobis, vel ostendi non possit contradictio, si aliæ rationes desint, ne probabiliter quidem inferre possumus possibilitatem rei: nam meritò semper possumus suspicari ex eorum numero esse, quorum impossibilitas planè nos lateat.

199. *Assignatur regula generalis ad prudenter procedendum in asserenda contradictione,*

Ex quo format hic Auctor regulam universalem, ut prudenter procedamus in asserenda contradictione, non oportere exigi demonstrativam & convincentem rationem, quâ probetur involvi esse, & non esse; sed quando illa haberi non potest, sufficere debent pro illa parte rationes probabiles, ubi in oppositum nullæ sunt, vel certè minùs probabiles, paucioresvè.

quæ deducitur ad oppositum.

Optima regula; sub qua tamen aliquis posset sic subsumere; atqui quando non adest demonstrativa & convincens ratio impossibilitatem, semper pro possibilitate est major ratio: ergo &c. Probo subsumptum; quia potentia Dei, & possibilitas rei est in possessione; adeoque ab illa minimè deturbanda, nisi ubi clara ratio suppetit in contrarium. Sicut si mihi liceret agere quælibet, præter ea, de quibus oppositum Deus certò revelasset, licita erunt omnia quousque non potero prudenter negare revelationem.

Minùs injurium est Deo, nimium ampliare, quàm nimiùm restringere ejus potentiam.

Accedit, minus injurium esse Deo nimìs ampliare ejus potentiam, quàm nimìs restringere aut negare. Plurima quoque possibilia fides docet, quæ certò existimabantur impossibilia: quidni ergo prudenter id suspicer de aliis, quorum impossibilitas non patet? Unde accommodatè ad nostrum propositum Doctor Subtilis 4. dist. 10. q. 2. n. 5. *Quodlibet tenendum est esse Deo possibile, quod nec ex terminis manifestum impossibile, nec ex eo impossibilitas, vel contradictio evidenter concluditur.* *Scot.*

200. *Formæ à loco absolutæ subjectum replicatum essentialiter sequantur.* *Scilder.*

Quidquid ergo sit de positiva probatione istius triplicis unionis, saltem contradictio evidenter non ostenditur, quod secundùm Doctorem nostrum sufficit. Hinc autem habebitur (inquit Scildere suprà) quòd formæ à loco absolutæ subjectum replicatum, cui penetrativè per suam unionem coëxistunt, sequi essentialiter debeant; quod in aliquibus formis, v. g. amore Dei, admitti ab Adversariis solet; ne homo replicatus, si utroque loco amare sit jussus, & uno id faciat, alio negligat, ibi justus, hìc injustus sit. Contrà tamen; ubicatio, cùm ad se subjectum trahat, sic ut vicissim ad illud non trahatur, subjectum suum replicatum comitari non debet. Hæc ille. Imò non potest, ut nos suprà ostendimus.

Cur humana natura non sit ubique unita Personalitati Verbi.

Cùm ergo Divinitas essentialiter sit ubique, humanitas autem ad certum locum determinata; quid mirum, si humana natura non sit ubique unita Personalitati Verbi? Immensitas sanè repugnat creaturæ, & soli creatori propria est. Trahit ergo unio hypostatica Divinitatem ad humanitatem (in qua sola subjectatur) ut ubicumque sit humanitas, etiam sit Divinitas, & non è converso.

201. *An inde sequatur affirmatio & negatio ejusdem de eodem secundùm idem?*

Neque hinc sequitur affirmatio & negatio ejusdem de eodem secundùm idem: v. g. *Verbum Divinum est unitum humanitati, & non est unitum*, vel, *humanitas habet unionem Verbi, & non habet:* nam liquidò constat negationem esse falsam, siquidem ubicumque existit humanitas Christi, unitur proculdubio Personalitati Verbi; hæc autem quia essentialiter seipsâ ubique est, id est, sine aliquo respectu realiter strictè superaddito, solùm terminans prædictam unionem, quæ essentialiter tamquam res creata respicit determinatum spatium, ideo hìc potest terminare, ubi unio existit, ibi minimè; unde unio illa, prout etiam Divinitas, potiùs dici debet in hac consideratione forma respectiva instar ubicationis, quàm absoluta instar quantitatis, aut alterius formæ accidentalis, vel substantialis, quæ nullum determinatum locum respicit.

Quid dicendum de anima rationali & capite cui unitur.

Ad eundem ferè modum dico de anima rationali, cùm sit tota in toto, & tota in singulis partibus, non prædicatur de ipsa unio & non unio cum capite secundùm idem, sed secundùm diversa æquivalenter, quasi diceres: pars animæ, quæ est in capite, est unita capiti; & pars illa, quæ est in pede, non est unita; prout verissimè enuntiatur de anima irrationali, quæ non est tota in singulis partibus, sed secundùm diversas

diversas sui partes correspondet diversis partibus corporis.

202. Sed numquid etiam tota aqua replicatur ad replicationem unius partis? Resp. affirmativè, si maneat unita; quamvìs enim unio continuativa non faciat partes illas penetrativè coëxistere, sicuti facit unio inhærentiæ, tamen verè unam alteri connectit, ita quòd ab illa connexione fint, & denominentur partes, quæ aliàs essent, & dicerentur tota. Cùm itaque illa concomitantia sit possibilis, & illa unio sit forma à loco absoluta, & utraque pars sit limitata, & in loco suo adæquato, videtur quoque illa concomitantia necessaria, ne de eodem secundùm idem verificetur unio & non unio, totum & non totum.

An tota aqua replicetur ad replicationem unius partis.

Atque hìc sit finis hujus controversiæ philosophicæ; reliqua videantur in Physica. Veniamus ad rem Theologicam, & ex dictis inferamus, quænam in Sacramento ponantur per concomitantiam.

203. Conclusio nostra est communis. Scotus 4. dist. 10. quæst. 4. num. 3. sic inquit: *Sed dubium est de Corpore, ut est in Eucharistia, quæ sunt illa, quæ continet tamquam partes? Dico quòd non continet animam, nec accidentia. Hoc est possibile, accipiendo corpus pro primo perfectibili ipsius animæ, quia non est contradictio corpus illud esse sine anima, & sine accidentibus. Hoc etiam congruum est, quia species istæ repræsentant alimentum: ergo substantiam, & non accidentia. Hoc etiam factum est: quoniam si in triduo Eucharistia consecrata fuisset, fuisset ibi vera res Eucharistiæ, & tamen non fuisset ibi anima.*

Quænam ponantur per concomitantiam in Sacramento.

Scoto. Corpus, ut est in Euch. non continet tamquam partes animam nec accidentia;

Consimiliter loquitur de Sanguine dicens; *Corpus etiam hoc modo* (scilicet accipiendo pro primo perfectibili ipsius animæ) *non continet Sanguinem; quia Sanguis non est animatus, & per consequens nec aliqua pars primi animati. Possibile est etiam ex parte Sacramenti: quia alterius essentialiter potest esse aliud signum: corpus autem sumptum dicto modo differt essentialiter ab anima, & ab aliis, ut Sanguine, & hujusmodi: ergo potest habere aliud signum practicum.*

Sed neque Sanguinem.

204. *Et hoc probatur à minori; quia potest habere non idem signum naturale; sunt enim duo conceptus istorum essentialiter distincti, qui conceptus sunt signa rerum naturaliter, Primò Perihermenias; sanguis autem est essentialiter aliud à corpore, ut est primum perfectibile ab anima, ergo eius potest non esse idem signum, quod est sanguinis.*

Probatio.

Hoc etiam probatur factum, quia possibile fuit totum Sanguinem fuisse separatum à Corpore Christi in morte: & tamen si tunc Eucharistia fuisset consecrata, fuisset res eadem, quæ & modo: possibile est etiam quòd magna pars Sanguinis sit effusa, & tamen tota res eadem mansisset sub specie panis.

Concludit Doctor: *Hoc ergo tenendum est, quòd Corpus Christi, ut est primum signatum speciei panis, & contentum, non includit animam, nec accidentia, nec Sanguinem.* Multò minùs Divinitatem. Et tamen anima, Sanguis, Divinitas, secundùm Tridentinum sess. 13, cap. 3. sub specie panis existunt: itaque per concomitantiam; quoniam non est alius modus.

Cumque ibidem Concilium statuat, totum & integrum Christum sub specie panis: totum item & integrum sub specie vini existere; certum est omnia illa existere per concomitantiam, quæ ex vi verborum non ponuntur, & tamen spectant ad Christi integritatem, sive habeant veram & propriè dictam unionem inhærentiæ vel continuitatis, sive solùm contiguitatis; ita tamen, quòd ad bene esse Christi connaturaliter requirantur: quamvìs fortè aliqua de absoluta Dei potentia possent abesse. 205.

Omnia illa ponuntur per concomitantiam in Sacramento, quæ spectant ad Christi integritatem, & tamen non ponuntur ex vi verborum.

Quod non tantùm intelligo de bene esse Christi naturali, sed etiam supernaturali, habitibus scilicet & actibus supernaturalibus; uti etiam de esse substantiali, & accidentali; nulla quippe occurrit ratio unius magìs, quàm alterius ex his, quæ possunt replicari. *Tale Corpus*, inquit Innocentius de Officio Missæ parte 3. cap. 10. *dedit Christus Discipulis suis, quale habuit*: quidni etiam talem animam? Ergo eadem qualitas infuit Corpori Christi in Eucharistia, similiter & animæ, quæ infuit eidem in existentia naturali.

Eadem qualitas infuit Corpori & animæ Christi in Eucharistia, quæ infuit in existentia naturali Jesu.

Objicis primò: quia nihil potest esse ubi priùs non fuit, nisi aliquid convertatur in ipsum; sed in Eucharistia nihil convertitur in proprietates Corporis Christi, sed sola substantia panis convertitur in substantiam Corporis; ergo &c. Probatio Majoris; quia quod incipit esse, ubi priùs non fuit, hoc est per aliquam mutationem; sed non est mutatio in eo, quod incipit ibi esse, quia manet, ubi priùs fuit; ergo est in aliquo alio, cui vel in cujus Ubi incipit ipsum esse præsens; hoc non est, nisi per conversionem. 206.

Prima objectio.

Respondet Doctor noster suprà n. 12. *Qui teneret istam Maiorem .... necesse haberet glossare illam propositionem, de eo quod primò incipit esse alibi, & dicere, quòd proprietates incipiunt esse hìc concomitanter.* Ipse autem non credit Majorem illam esse veram, & contrarium probat multis adductis argumentis, quæstione primâ illius distinctionis. 207.

Responsio Scoti.

Unum sufficiat, quod habet n. 7. *Deus potest facere Corpus suum præsens cum pane, manente substantiâ panis, & tunc non erit per aliquam mutationem, quæ fit ad substantiam, ut per se terminum*, id est, per conversionem substantialem; *& tamen per istam acquireretur præsentia ejusdem rationis cum illa, quæ nunc habetur; ergo oportet quòd per mutationem ejusdem rationis; ergo per aliam fieret, quàm per mutationem substantialem.*

Potest aliquid esse, ubi priùs non fuit, tametsi nihil convertatur in ipsum, ut dilucidè probat Scotus,

Aliud argumentum, quod habetur n. 8. & est quartum in ordine, impugnatur à Regio q. 75. art. 4. dubio 4. n. 150. est autem hujusmodi: *Deus posset convertere panem in Corpus Christi, ut habens esse in Cælo, quia non est ibi ma-* 208.

ior

ior contradictio, quàm in conversione, quæ nunc ponitur, sed tunc non haberetur Corpus Christi sub speciebus panis ex ipsa conversione: ergo nec nunc.

quem impugnat Regius;

Hoc, inquam, argumentum talibus verbis impugnat Regius: Impossibile omnino est, quod docet Scotus: tum quia nihil tunc esset commune utrique termino, in quod unus alteri succederet: tum etiam, quia illa sententia supponit terminum ad quem non debere aliquo modo substantialiter incipere esse.

Supponit omnino, & meritò cum communiori & probabiliori sententia, ut suprà vidimus. Porrò debere esse aliquid commune utrique termino in conversione totali, præter rationem entis producibilis, unde evidenter probatur?

sed ipsius argumentis satisfacit Auctor.

Inquis; quia alioquin non erit successio & ordo terminorum ad invicem, sed erit pura annihilatio unius, & productio alterius.

Negatur Assumptum: in hoc quippe consistit successio & ordo, quòd terminus à quo desinat ex vi productionis, seu conservationis termini ad quem, & terminus ad quem producatur vel conservetur ex vi desitionis termini à quo, ita quòd nisi panis v. g. existens in terra desineret esse, Corpus Christi non conservaretur in cælo, & nisi Corpus Christi conservaretur in cælo, panis non desineret esse in terra. Qui plus requirit, quæstionem movet de nomine.

209. Et verò ad veritatem illius argumenti satis erat, quòd panis posset converti in Corpus Christi, non, ut Regius apprehendit, panis in terra existens, in Corpus Christi manens in cælo; sed panis in Corpus Christi, prout existit in cælo, id est, secundùm præsentiam, quam habet in cælo, ita ut non foret præsens sub speciebus sacramentaliter, sicuti nunc; sed tantùm circumscriptivè: scopus enim Doctoris erat probare, ex transubstantiatione præcisè, non rectè inferri præsentiam sacramentalem, qualem de facto habet Corpus Christi sub speciebus consecratis.

refutatque ex ipso Scoto.

Hinc Scotus dist. 10. q. 4. n. 12. respondet ad principalem objectionem hisce verbis: *Mihi non est difficultas, quia dictam Maiorem non credo veram .... nec enim conversio est ratio talis præsentiæ nec propria mutatio ad talem præsentiam; sed sola virtus Divina per mutationem illam, quæ non est conversio,* id est, per productionem præsentialitatis, *facit illud quod est alibi, habere istam præsentiam hìc: & hoc potest facere, ita de parte corporis, & proprietatibus, sicut de toto corpore:* & ita de accidentibus quibuscumque à loco absolutis, sicut de substantia.

210. Secunda objectio.

Objicis secundò: Sanguis incipit sacramentaliter esse sub speciebus vini per earum consecrationem; ergo anteà non erat sub hostia: siquidem nihil incipit esse simpliciter, postquam jam est simpliciter: ergo nec incipit esse sacramentaliter, postquam jam est sacramentaliter.

Responsio ex Scoto.

Si teneatur, ait Scotus suprà n. 13. *quòd Corpus, quod est primum signatum speciei panis, non continet per se Sanguinem tamquam aliquid eius* (prout videtur accipi à Concilio Tridentino sess. 13. cap. 3) *tunc facilis est responsio: quia tantummodo est Sanguis concomitanter sub specie panis, & tunc non est ibi bis ex vi Sacramenti: nec tamen frustra est concomitanter sub specie panis, cùm sit sub specie vini ex vi Sacramenti: quia hoc est ad salvandum veritatem rei contentæ, quæ ubicumque ponatur, semper habet eadem absoluta. Nec sequitur, quod incipit esse hìc, postquam fuit hìc, loquendo de eodem modo essendi: præfuit enim hìc concomitanter, & incipit hìc esse ex vi consecrationis.*

Non ponitur frustra Sanguis sub speciebus vini, tametsi concomitanter sit sub specie panis.

211. Sed quid si teneatur, quòd Sanguis est per se pars Corporis, ut Corpus est primum signatum speciei panis? *Tunc oportet dicere, quòd bis est hìc Sanguis ex vi Sacramenti; sed adhuc non eodem modo: quia sub specie vini est per se, & primò, quia primum signatum eius; sub specie verò panis est per se, sed non primò, immo aliquid primi signati. Nec tunc est frustra, quia per se est sub specie panis, ut salvetur veritas rei contentæ primò. Nec incipit esse postquam est eodem modo essendi: sed incipit esse primò, postquam non fuit primò, licèt per se habuerit ibi esse.*

Immo tametsi ibi foret ex vi verborum.

Ubi Scotus minimè intendit affirmare, Sanguinem ex vi verborum existere sub specie panis; contrarium quippe docet Tridentinum suprà: sed supposita latiori acceptione corporis, *ut omnia illa includit* (utor verbis ejus 4. dist 8. q. 1. n. 4.) *quæ pertinent ad totum corpus organicum, sive sint partes animatæ sive sint alia non formaliter animata, ut humores & spiritus*, ostendit equidem non frustra poni Sanguinem sub speciebus vini.

212. Tertia objectio.

Addo tertiam objectionem: Tota veritas Eucharistiæ potest salvari, ponendo solam substantiam corporis: ergo &c.

Responsio Scoti.

Respondet Doctor, ut superiùs audivimus: *Licèt absolutè posset Corpus Christi poni esse sine aliis, puta sine anima, & sine aliis, tamen posita existentiâ Corporis alibi cum istis proprietatibus, & partibus*, & accidentibus absolutis, *non potest hìc esse sine illis, propter contradictionem de affirmatione, & negatione absoluti sub duobus respectibus.*

Ex qua solutione n. 14. sic infert: *Apparet quid est in Eucharistia primò ut significatum & contentum, & quid est ibi non primò, sed concomitanter: quia illud sine quo primum signatum non haberet esse modo naturali.*

213. An unio hypostatica sit in Eucharistia primò, an verò per concomitantiam. Communis sententia docet concomitantiam, contradicente Aversa.

Quæro autem ego, cùm in forma non simpliciter ponatur ly *Corpus*, & ly *Sanguis*; sed *Corpus meum & Sanguis meus*, num unio hypostatica sit in Eucharistia primò ut signatum & contentum, an verò non primò, sed concomitanter? Communis sententia docet concomitantiam, quidquid contradicat Aversa q. 4. de hoc Sacramento sect. 1. § penultimo; ubi sic ait: Admitti tamen potest ex vi illius pronominis, *Meum*, per se poni hypostaticam unionem, quamvis Divinitas non ponatur per se & directè ex vi verborū, sed

sed solùm per concomitantiam, ratione ipsius unionis. Nam alia utique vox est, quæ directè significat unionem, & quæ directè Divinitatem, ut patet ex his ipsis vocibus. Unde bene fieri potest, unionem poni ex vi verborum, & Divinitatem per concomitantiam, ratione unionis. Et sub ly *Meum* videtur rectè comprehendi ipsa unio, dum Christus loquitur, & Sacerdos nomine Christi.

& admittente Divinitatem poni per concomitantiam ratione unionis,

Favetque Concilium Ephesinum in Epistola ad Nestor. & refertur cap. 80. de Consec. dist. 2. dicens: *Sic etiam ad mysticas benedictiones accedimus, & sanctificamur, participes sancti Corporis & pretiosi Sanguinis Christi omnium nostrum Redemptoris effecti, non ut communem carnem percipientes (quod absit) nec ut viri sanctificati, & Verbo coniuncti secundùm dignitatis unitatem, aut sicut divinam possidentis habitationem, sed verè vivificatricem, & ipsius Verbi propriam factam.*

cui favere videtur Concilium Ephesinum,

Consonat etiam Tridentinum: dum enim ait, Divinitatem poni propter ejus cum corpore & anima hypostaticam unionem, potiùs supponit, hanc unionem per se poni. Hucusque Aversa. Sed ex arena texit funem.

& Tridentinum,

214. Exordior ab ultimo, & interrogo, quæ sit ista consonantia seu consequentia, Divinitas ponitur per concomitantiam propter unionem hypostaticam: ergo unio hypostatica ponitur ex vi verborum. An fortè hæc etiam valeat: Anima ponitur per concomitantiam propter ejus naturalem cum corpore unionem: ergo unio ponitur ex vi verborum? Quòd si uniones illæ existunt ex vi verborum sub specie panis, quidni etiam ipsa anima & Divinitas?

sed probatio ex Tridentino sumpta refellitur,

Numquid ly *Meum*, magìs directè significat unionem, quàm rem unitam? Non arbitror: etenim, ut ostendimus conclusione 7. præcedentis sectionis, significat relationem partis ad totum, scilicet Christum: quis autem ambigit Christum directè significare personam Verbi; adeoque Divinitatem, quæ in ipsa intrinsecè includitur, imò verò idem cum ipsa secundùm rem est?

cùm ly *meum* non magìs directè significet unionem, quàm rem unitam,

Si ergo, vi istius pronominis *Meum*, per se ponitur unio hypostatica, etiam per se ibi existet (quamvis non ponatur, quia non accipit novam præsentiam) personalitas Verbi, ad quam dicit intrinsecum & essentialem ordinem, ac per consequens ipsa Divinitas, quod est contra Concilium Tridentinum. Ecce quam pulchra consonantia.

adeoque non sit major ratio de unione hypostatica, quàm de Divinitate.

215. Nec obstat quòd sit alia vox, quæ directè significat unionem, alia quæ Divinitatem, ut patet ex his ipsis vocibus; quia etiam dari potest una, quæ significat utrumque, talis est ly *Christus*, & an etiam hujusmodi sit ly *Meum*, disputatur. Unde Vasquez disp. 185. num. 14. hanc format objectionem contra communem sententiam: Pronomen *Meum*, aut *Meus*, referre videtur suppositum, ac proinde ex vi significationis ejus erit sub utraque specie suppositum divinum. Certè quòd magìs significet unionem, quàm suppositum, non video quâ ratione possit probari.

Objectio solvitur. Vasquez.

Hác, inquis; quia unio importatur in recto, suppositum solùm connotatur in obliquo; idem enim est dicere, *Corpus meum*, atque *Corpus unitum Personalitati divinæ*. Sed quid tum? Nam, si placet, etiam personalitatem exprimam in recto, & dicam: *Corpus meum*, idem est, quod *Corpus & Personalitas divina unita*, sive, *Corpus, Personalitas, & unio*; vel, si mavis, exprime utrumque in obliquo & dicito: *Corpus meum*, idem est, quod *Corpus cum unione ad Personalitatem Divinam.*

Alia objectio solvitur.

216. Vasquez suprà n. 15. sic ait: Connotatio est consignificatio, hoc est, unius cum alio significatio, ac proinde id, quod est ex vi connotationis, esset ex vi consignificationis, & significationis: nam significatio connotativi utroque constat, nempe & directâ significatione, & connotatione, ac proinde ad veritatem verborum connotativorum requiritur significatum utrumque, nempe & directum & indirectum: id quod in concretis accidentium planè videmus. Nam si quis dicat: *Hoc est album*, ut verum dicat, ex vi verborum debet esse, & subjectum, & forma albedinis; cùm tamen forma non directè significetur, sed connotetur indirectè.

Vasquez.

Hinc præfatus Auctor ad objectionem superiùs ex ipso relatam respondet: pronomen *Meum*, aut *Meus* non referre suppositum, sed naturam humanam, cujus dicitur esse Sanguis & Corpus, sive mortuum, sive vivum.

Vasquez putat ly *meum* referre naturam humanam.

Contrà est; quòd illa natura non est Christi, nisi quà supposita personalitate Verbi: significatur autem corpus naturæ Christi. Secundò, natura humana minimè abstrahit à corpore mortuo & vivo, sed determinatè importat corpus animatum animâ rationali: ergo saltem anima rationalis existet sub specie panis ex vi verborum, quod similiter opponitur Tridentino.

Rejicitur.

217. Aliter ergo solvit argumentum Cardinalis Lugo disp. 8. n. 119. dicens, sufficere ad veritatem pronominis *Meum*, quod absolutè illud corpus terminetur personalitate Verbi, licèt non ibi: quippe ly *Meum*, ex communi hominum usu, non sumitur reduplicativè, ita ut significet ibi esse rationem formalem, quâ constituitur in esse *Mei*, sed specificativè, significando, illud corpus esse, quod absolutè est meum. Ex quo fit, ut licèt per possibile, vel impossibile Corpus illud in Eucharistia haberet propriam subsistentiam creatam, & non divinam, posset tamen Verbum de illo dicere, ibi esse Corpus suum; quia ad hoc satìs esset, quòd in cælo subsisteret subsistentiâ Verbi.

Lugo existimat sufficere ad veritatem pronominis *meum*, quòd absolutè illud corpus terminetur personalitate Verbi, licèt non ibi.

Confirmatur; quia aliàs etiam unio cum natura humana deberet poni ex vi verborum, cùm ly *Meum* significet Corpus, & partem naturæ loquen-

ne alioquin unio cum natura humana de-

beat poni ex vi verborum.

loquentis; per consequens, ut statim insinuavimus, etiam deberet poni ex vi verborum anima rationalis.

218. *Videtur sufficere unio præterita, ut anima Christi posset dicere: Hoc est Corpus meum.*

Adde; licèt illud Corpus nullibi de facto uniretur vel Verbo, vel naturæ humanæ, sufficeret unio præterita, ut anima Christi posset dicere, illud esse Corpus suum: sicut anima Sancti Petri posset dicere de suo cadavere, illud esse corpus suum; nam juxta communem modum intelligendi ly *Meum* solùm significat illud corpus pertinuisse ad naturam loquentis, quando ultimò corpus habuit.

Probatur primò.

Et ita de facto in triduo mortis Christi, Corpus nusquam gentium pertinebat ad naturam humanam, utpote separatum ab anima: & tamen consecrans verè pronuntiasset: *Hoc est Corpus meum*, scilicet quod aliquando, & ultimò pertinuit ad humanam naturam Christi.

Probatur secundò.

Plùs dico, lacrymæ & similia absolutè dicuntur Christi, etsi numquam fuerint Personalitati divinæ hypostaticè unita. Unde sicut unio hypostatica non poneretur vi verborum (imò nec per concomitantiam) si conversio fieret in lacrymas Christi per hæc verba: *Hæ sunt lacrymæ meæ*; sic neque ponitur, dum fit in Corpus, aut Sanguinem istis verbis: *Hoc est Corpus meum, Hic est Sanguis meus.*

Licet ergo ly Meum connotet naturam humanam & personalitatem Verbi, ejusque hypostaticam unionem; non tamen directè significat.

Licèt ergo pronomen *Meum*, aut *Meus* connotet naturam humanam, & Personalitatem Verbi, ejusque hypostaticam unionem; non tamen per se & directè significat, imò neque connotat, ut ibi existentia, sed solùm significat: Hoc est Corpus (eadem est ratio Sanguinis) quod ad me, qui loquor, spectat, vel aliquando spectavit.

219. Ecce arena, argumenta dico Aversæ, levi vento dissipata. Nam quod attinet ad favorem Concilij Ephesini, video verissimum esse commune proverbium: *Quandoque bonus dormitat Homerus.* Enimverò verba illius Concilii, quæ allegat, nihil aliud omnino significant, ut legenti, & debitè consideranti, non potest non esse evidens, quàm in Sacramento sumi carnem, haud equidem communem, sed verè vivificatricem, & ipsius Verbi propriam factam. Quis autem Catholicus id unquam negavit? Fatentur omnes. Sed quid hoc ad præsentem controversiam? Impertinens enim est ad hanc doctrinam Concilii, quòd unio hypostatica ibi sit ex vi verborum, vel magis per concomitantiam, dum reverà in Sacramento reperiatur.

Concilium Ephesinum non favet Aversæ.

220. *Aliud argumentū pro Aversa.*

Nihilominus arguis rursum pro Aversa: quando dico, *Hoc est Corpus organizatum*, debet organizatio ex vi verborum esse præsens: ergo similiter, quando dico: *Hoc est Corpus meum*, ex vi verborum debet esse præsens saltem unio hypostatica, per quam constituitur corpus in ratione *Mei*, id est, in ratione Corporis Christi.

Solvitur.

Resp. Negando Consequentiam; do disparitatem: quia organizatio est forma intrinseca; ratio autem formalis *Mei*, extrinseca. Accipe simile. Quando enuntio: *Hoc est subjectum album*, albedo debet esse præsens; si autem affirmo: *Hoc objectum est amatum*, neutiquam requiritur præsentia amoris. Quare? Quia una forma est intrinseca; altera verò extrinseca.

Ratio formalis mei est forma extrinseca,

Sicut ergo libri, servi, prædia, & similia non habent ibi, ubi sunt & appellantur *Mea*, id, per quod dicuntur *Mea*; ita pariter homines audientes, *Hoc est Corpus meum*, non intelligunt, hic esse rationem formalem constitutivam in esse *Mei*, sed solùm specificativè hic esse corpus, quod est *Meum*.

quæ non debet esse præsens rei denominatæ.

Aliud est de denominatione organizati, quæ sicut significat formam intrinsecam, sic etiam formam præsentem ibi, ubi dicitur corpus esse organizatum; quod non potest meliùs probari ait Lugo disp. 8. n. 121. quàm ex usu loquendi hominum per ejusmodi voces.

Secus dicendum de forma intrinseca.

Lugo.

Sed neque hac ratione quiescunt ingenia hominum curiosorum. Saltem, inquiunt, ly *Sanguis* significat aliquam subsistentiam, non aliter quàm ly *Ignis*, vel *Aqua*. 221.

Resp. sicut ly *Corpus* non significat aliquam subsistentiam, sive in communi, sive in particulari, sed præcisè partem physicam viventis condistinctam animæ; sic neque ly *Sanguis* significat aliquam subsistentiam, sed præcisè partem physicam viventis, condistinctam animæ & corpori, cum hoc solo discrimine, quòd corpus sit pars physica humanitatis, physicè, intrinsecè, & essentialiter cum anima, à qua informatur, humanitatem constituens; sanguis verò sit quidem pars physica, sed probabiliùs inanimata, nequaquam essentialis.

Ly Sanguis non magis significat aliquā subsistentiam, quàm ly Corpus.

Qualis ergo? Conservatrix, ut vocant Philosophi, quemadmodum pituita, atra & flava bilis; item lac, semen, spiritus vitales & animales, quia utique conservant vivens nutriendo, & adminiculum præstando operationibus vitalibus.

Sanguis non est pars essentialis, sed tantum conservatrix.

Constat porrò nomina quarumcumque partium non significare subsistentiam, licèt aliquam partialem habeant; quoniam non significant illas partes ut existentes in se, sed in alio. Sic non dicitur, Verbum assumpsisse caput subsistens, sed dicitur assumpsisse, caput, manus &c. Et similiter dicitur, non homo tantùm, sed & humanitas constare ex capite, manibus &c. Quod idem locum habet in Sanguine: dicimus enim Verbum assumpsisse Sanguinem; & humanitatem constare ex carne & Sanguine: ergo per ly *Corpus* & ly *Sanguis*, non significatur præcisè natura cum subsistentia, sed natura sola.

Nomina partiū non significant subsistentiam.

Neque obstat effusio Sanguinis in triduo mortis; quia etiam caput abscissum, & anima separata retinent nomen & conceptū partis. Unde Verbum in triduo non dicebatur anima, sed unitum animæ: similiter nec Sanguis, sed unitū Sanguini. Ergo per Sanguinem, etiam effusum, non significatur subsistentia, sed natura: licet enim minùs propriè, adhuc tamen concipitur ut pars humanitatis mortuæ. 222.

Objectio solvitur.

Sanguis, etiam effusus, non significat subsistentiam.

Instas:

Instantia solvitur.

Instas: expellitur aliqua subsistentia ex vi verborum; ergo etiam aliqua introducitur. Resp. Negando Consequentiam; quia etiam expellitur forma substantialis, utique perfecta & completa, substantiæ panis, & tamen hujusmodi non introducitur. Pari modo simpliciter desinit terminus substantialis à quo, neque ideo tamen simpliciter de novo producitur terminus substantialis ad quem. Ratio est; quia verba practicè significant ibi nihil substantiæ remanere: neutiquam autem significant ibi poni formam, aut subsistentiam, vel de novo simpliciter produci substantiam.

Sit itaque, & maneat resolutio finalis; nec unio hypostatica, nec Divinitas, aut Personalitas Verbi in hoc Sacramento existunt ex vi verborum, sed solùm per concomitantiam. Quæ concomitantia, an etiam locum inveniat in Patre & Spiritu Sancto, restat explicandum.

223. An tota Trinitas sit in Sacramento per concomitantiam?

Herculè non video rationem negandi; major siquidem est identitas inter Divinitatem ab una parte, & Paternitatem, ac Spirationem passivam ex altera, quàm inter humanitatem, & Divinitatem. Si itaque Divinitas adest per concomitantiam propter admirabilem illam ejus cum Corpore & anima hypostaticam unionem; quidni etiam, licèt magis mediatè, adsit tota Trinitas propter realem ejus cum natura divina identitatem?

Affirmat S. Thomas,

Audacter affirma cum Doct. Angelico opusc. 63. cap. 2. p. 3. *Deus pater in Eucharistia totum, quod ipse est, & habet cum Spiritu Sancto, in summo dedit.* Et infrà: *Quocumque tempore, quocumque loco, à quocumque, Sacerdote fideli bono vel malo salutare illud sacrificium in forma Ecclesiæ oblatum fuerit, toties Deus Pater cum Filio, & Spiritu Sancto, se totum singulis animabus ad fruendum exhibet.*

D. Bernardus,

Exclama cum Divo Bernardo (apud Antonium Reimpingolum Sermone de Corpore Christi) *O Sacramentum Sacramentorum, in quo Pater, Filius, & Spiritus Sanctus datur.*

& Lanspergius:

Idem habet Lanspergius Tract. de Eucharistia, qui habetur cum Pharetra divini amoris, ibi: *Cumque non habeam* (inducit Christum loquentem ad animam fidelem) *corpus exangue, neque inanimatum, necesse est etiam concomitanter in eodem corpore esse animam, sanguinem, gratias, & virtutes meas: quibus omnibus Verbum cum sit unitum, hoc est Persona una Trinitatis, à qua reliquæ duæ Personæ sunt indivisæ, sequitur totam Trinitatem Sacramento huic inesse, non minùs verè quàm in cælo, licèt alienâ specie, puta Sacramentali velatam.*

224. Impropriè equidem secundùm Lugo Pater, & Spiritus Sanctus dicentur manducari:

Cæterùm controvertitur, an ratione hujus concomitantiæ dici possit, quòd manducatur Pater & Spiritus Sanctus à sumente Eucharistiam. Existimat Lugo suprà n. 126. illam esse locutionem impropriam; quia manducari importat motum localem, quo ab ore in stomachum trajicitur cibus, quod non potest propriè convenire Patri vel Spiritui Sancto. Verbo autem convenit propter communicationem idiomatum cum humanitate, quæ verè manducatur. Hæc ille. Quæstio est de nomine, in qua neuter modus loquendi aliquam meretur censuram.

sed quæstio est de nomine, in qua neuter modus loquendi aliquam meretur censuram.

Vasquez disp. 185. n. 18. Cùm, inquit, concedant ibi esse duas personas ratione consecrationis, & non solùm ratione immensitatis, propter naturalem connexionem; cur non dicent, omnes personas manducari, sicut Divinitatem ipsam? Aut explicent peculiarem modum existendi ibi, ratione cujus Divinitas manducari dicatur, non autem duæ illæ personæ.

225. Modum affirmativum tenet Vasquez, quem sequitur Dicastillo,

Vasquez sequitur Dicastillo disp. 5. n. 69. omnes enim hæ personæ, & Divinitas, verè sunt speciali modo in speciebus panis & vini, quæ verè manducantur, & potantur, quamvis aliàs nulla sit communicatio idiomatum inter Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum ex una parte, & inter Corpus, & Sanguinem Christi ex altera.

Sicut etiam ad manducationem specierum panis dicitur manducari Sanguis, & ad potationem specierum vini Corpus etiam dicitur potari, etiamsi nulla sit inter Sanguinem, & Corpus idiomatum communicatio. Neque enim id verificatur ratione communicationis idiomatum; sed ex eo tantùm, quòd eo ipso, quo aliquid sumitur, pariter etiam sumitur, quod est cum ipso peculiari modo connexum & conjunctum. Hucusque Dicastillo.

qui respondet ad rationem Lugonis,

Ad rationem Lugonis in contrarium respondet n. 71. Licèt motus localis illis non ita propriè & perfectè conveniret, sufficere tamen quòd eâdem proprietate, quâ dicuntur speciali modo esse in Eucharistia, eâdem, inquam, proprietate dicantur venisse ab ore per fistulam cibalem ad stomachum.

226. Non potest dici, quòd panis convertatur in Patrem & Spiritum Sanctum;

Placet responsio. Interim tamen noto, quod docet idem Auctor n. 66. videlicet, non posse dici, quòd panis convertatur in Patrem, & Spiritum Sanctum; quia, inquit, id, in quod fit conversio, debet succedere loco panis, id autem non convenit Patri, & Spiritui Sancto, sed solùm Corpori, & Sanguini Christi. Quod si dicatur converti in Filium, ad id sufficit communicatio idiomatum provenientium ex unione hypostatica, quam habet Corpus cum Verbo, non cum Patre & Spiritu Sancto.

Ergo secundùm Dicastillonem, & rei veritatem, est aliqua communicatio idiomatum inter Filium ex una parte, & inter Corpus & Sanguinem Christi ex altera, quæ non est inter Patrem, & Spiritum Sanctum ex una parte, & inter Corpus & Sanguinem Christi ex altera.

sicuti nec possumus Patrem & Spiritum S. dicere corporeum &c.

Num fortè audebimus Patrem, & Spiritum Sanctum dicere corporeum, aut speciosum formâ præ filiis hominum? Absit à nobis hujusmodi locutio: & tamen de Filio pronuntiavit Spiritus Sanctus per os Psalmistæ Psalm. 44. v. 3. *Speciosus formâ præ filijs hominum.* Quia utique corpus

Psal. 44.

corpus assumpsit perfectâ pulchritudine donatum.

Quidni ergo etiam solus Filius dicatur verè manducari in Eucharistia; quia ipse solus assumpsit Corpus, quod verè manducatur? Aut, si sufficit specialis modus existendi sub speciebus, ut Pater & Spiritus Sanctus verè dici possint manducari, cur non similiter sufficiat ille modus, ut verè dici possit, quòd panis convertatur in Patrem & Spiritum Sanctum?

227. Explicatur specialis modus, quo Pater & Spiritus Sanctus censentur præsentes in Eucharistia.

Cæterùm si quæritur, quis sit ille specialis modus seu titulus, quo Pater, & Spiritus Sanctus censentur præsentes in Eucharistia? Resp. si per impossibile non essent præsentes ubique, deberent esse præsentes in Eucharistia propter præsentiam humanitatis unitæ Verbo, cujus Verbi essentiæ realiter identificantur.

Hanc porrò identitatem aliqui vocant circuminsessionem, juxta illud Ecclesiæ in Hymno ad Laudes Feriæ 2. *In Patre totus Filius, & totus in Verbo Pater.* Unde dicunt Patrem & Spiritum Sanctum poni in Eucharistia per mutuam circuminsessionem, quod in re idem est, atque per concomitantiam magìs mediatam.

228. Objectio solvitur.

Nec dictis obstat, quòd sola Persona Verbi hypostaticè terminet humanitatem; ad hoc quippe sufficit realis distinctio, imò nec illa requiritur, cùm fidei sit, naturam divinam non terminare, quæ tamen à Persona realiter est indistincta: porrò ut aliquid non sit præsens ubi est aliud, quoniam id involvit quamdam localem separationem, non solùm requiritur distinctio; sed etiam ut inter res non sit aliqua naturalis connexio, per quam unum trahatur ad locum alterius: Personæ autem divinæ licèt realiter inter se distinguantur, habent necessariam quamdam connexionem ratione unius essentiæ, cum qua identificantur, ex qua connexione necessarium est omnes tres Personas ubique simul reperiri; non tamen est necessarium, ut natura, quæ ab una Persona hypostaticè terminatur, ab aliis duabus etiam terminetur.

D. Aug.

Quod significare videtur, (inquit Dicastillo n. 65.) Divus Augustinus Serm. 3. De Tempore dicens: *Suscepit Filius carnem in proprietate, sed tamen & Pater & Spiritus Sanctus non defuit majestate.* Et infrà: *Cùm ergo una sit Deitas, una sit Divinitas, implevit quidem carnem Christi & Pater & Spiritus Sanctus, sed majestate, non susceptione.*

229. Explicatur D. Aug.

Ut ut sit de mente Divi Augustini, qui fortè numquam cogitavit de isto speciali modo, quo Pater & Spiritus Sanctus existunt in Sacramento Eucharistiæ, & commodè intelligi potest de immensitate divina, ut colligitur ex verbis sequentibus: *Sicut cælum & terram implet Pater, implet & Spiritus Sanctus.* Quomodo implent? Utique suâ immensitate, quâ etiam absque dubio impleverunt carnem Christi.

Quidquid ergo sit de mente Divi Augustini, suppositâ veritate illius specialis modi, quæro rursum, cur dici nequeat, quòd panis convertatur in Patrem & Spiritum Sanctum, saltem per concomitantiam, sicuti dicitur converti in Filium, & sicuti dicitur converti in Sanguinem & animam Christi; neque enim id necessariò verificatur ratione communicationis idiomatum, sed ex eo tantùm, quòd hoc ipso, quo aliquid convertitur in alterum, etiam pariter convertatur in omne illud, quod cum ipso peculiari modo est connexum, utpote simul succedens saltem mediatè sub eodem communi ex vi desitionis termini à quo, ita quòd specialiter ibi existat virtute conversionis, id est, tametsi alibi non existeret, hîc tamen necessariò adesset.

Cur nequeat dici, quòd panis convertatur in Patrem &c.

Si dixeris: illud, in quod fit conversio, debet succedere loco panis in ordine ad sustentanda accidentia: Pater autem & Spiritus Sanctus non succedunt in hoc munere, sed solus Filius, qui per suum Corpus sustentat accidentia panis. 230.

Contrà: Si Filius succedit in hoc munere; ergo pariter divina natura, utpote realiter Filio identificata: ergo similiter Pater & Spiritus Sanctus, qui realiter identificantur naturæ divinæ. Objectio.

Assignas disparitatem; quòd Verbum est suppositum, in quo est Corpus Christi: denominationes autem corporis tribuuntur toti supposito, sicut dicimus hominem album, licèt albedo sit in sola materia; & Pater & Spiritus Sanctus sunt alia supposita, quibus nullo modo communicantur denominationes humanitatis. Solutio.

Sed contrà; etiam manducatio est denominatio corporis. Resp. sed planè extrinseca; desumpta utique à præsentia locali, sive motu, aut transitu ab ore ad stomachum per totum spatium intermedium: jam autem eodem modo, quo fatemur Patrem & Spiritum Sanctum præsentes in Eucharistia, scilicet alio titulo quàm immensitatis, fateri quoque debemus, quòd Pater & Spiritus Sanctus successivè, & ad modum specierum & Corporis sub ipsis contenti incipiant esse illo titulo, & quasi transire per totum spatium ab ore ad stomachum. Atque hæc satìs de modo loquendi, ubi constat de re.

Alia objectio solvitur.

Venio ad ultimam partem Conclusionis, videlicet: *In triduo mortis sub specie panis fuisset aliquis Sanguis, sub specie vini totum Corpus, sub utraque Divinitas, sub neutra anima.* Quæ omnia ex dictis sunt manifesta: eo supposito, quòd totus Sanguis in Passione non fuerit effusus, ut multis apparet verosimiliùs; imò vix videtur possibile ex toto, & tanto corpore humano, ita totum sanguinem effundi, ut nec in jecore, nec in vasculis venarum, etiam capillarium, aliquid sanguinis adhæserit.

231. Explicatur ultima pars Conclus. Verosimilius in Passione non fuit effusus totus Sanguis.

Enimverò Sacerdos sugat iterum, ac sæpius ad labrum calicis, vix, imò ne vix quidem poterit

poterit ita totum calicem exhaurire, ut nihil in concava ejus superficie hæreat, & tamen ibi non sunt anfractus & ambages obliquique meatus, qui sunt in Corpore Christi instar labyrinthi.

232. Hoc itaque supposito, in primis certum est, quòd in triduo mortis Christi sub specie panis fuisset aliquis Sanguis, ille scilicet, qui remanserat in Corpore; sicut fuisset totus Sanguis, si moriens Christus non fudisset Sanguinem. Secundò sub specie vini extitisset totum Corpus, vi utique naturalis illius connexionis & concomitantiæ, quâ copulabatur illi parti Sanguinis, quæ remanserat, & quæ ex vi verborum cum Sanguine effuso existere debebat sub specie vini. Tertiò sub neutra specie extitisset anima, utpote neque Corpori, neque Sanguini unita. Denique sub utraque specie fuisset Divinitas, quoniam hypostaticè unita tam Corpori, quàm Sanguini; si, quod veriùs existimamus, Sanguis immediatè fuerit assumptus: sin minùs (quod sine errore potest sustineri) adhuc tamen Divinitas fuisset sub specie vini, propter scilicet unionem ejus cum Corpore.

[Margin: ...e ergo ...guis, ...remansit in ...pore, ...fet in ...duo mor... sub spe... panis, ... totum ...rpus sub ...ecie vini, ...deinque ...ivinitas ...ib utra...ue.]

Cæterùm gratis admisso; Primò, quòd totus Sanguis fuerit effusus vel naturaliter, vel per miraculum; Secundò, quòd Sanguis non fuerit immediatè assumptus, constat omnino nullum Sanguinem sub specie panis fuisse ponendum: similiter neque Corpus, neque Divinitatem sub specie vini; adeóque Sanguinem Christi non debuisse adorari latriâ.

[Margin: ...i omnis ...anguis ...uisset effusus, nec immediatè assumptus, ...n triduo ...on debuisset adorari ...atriâ.]

233. Dices; Tridentinum definit sess. 13. cap. 5. Eucharistiæ deberi cultum latriæ. Resp. ob Divinitatem, quæ adest de facto, etiam sub speciebus vini, non propter unionem cum Sanguine; sed (ut ait ipsum Tridentinum cap. 3.) *propter admirabilem eius cum corpore & anima hypostaticam unionem.* Loquitur autem Concilium de Corpore, de quo priùs fuerat locutum, id est, de Corpore quod ex vi verborum ponitur sub specie panis, adeoque de Corpore, quod est aliud essentialiter à Sanguine.

[Margin: ...bjectio ex ...ident. ...olvitur.]

Loquitur ergo Tridentinum cap. 5. de Eucharistia secundùm modernum statum. Quæris quis sit ille status? Resp. verbis ejusdem Concilii sess. 13. cap. 3. *Verissimum est, tantumdem sub alterutra specie, atque sub utraque contineri: totus enim & integer Christus sub panis specie, & sub quavis ipsius parte, totus item sub vini specie & sub eius partibus existit.*

[Margin: Tridentinum loquitur de Eucharistia secundùm modernum statum.]

Et can. 3 ejusdem sess. *Si quis negaverit in Venerabili Sacramento Eucharistiæ sub unaquaque specie, & sub singulis cuiusque speciei partibus, separatione factâ, totum Christum contineri; anathema sit.* Itaque erit

CONCLUSIO IX.

Totus & integer Christus existit sub quavis speciei parte, fortè etiam sub indivisibilibus (si dentur) tam antè, quàm post divisionem.

Totum & integrum Christum existere sub quavis speciei parte post divisionem, expressè definitur à Concilio Tridentino sess. 13. cap. 3. jam allegato. Idemque priùs docuerat Eugenius IV. in Concilio Florentino ibi: *Sub qualibet quoque parte hostiæ consecratæ, & vini consecrati, separatione factâ, totus est Christus.* 234.

[Margin: Totus & integer Christus est sub quavis speciei parte post divisionem. Trident. Florent.]

Et abundè probatur ex facto Christi, qui calicem consecratum Lucæ 22. v. 17. dedit Discipulis dicens: *Accipite & dividite inter vos.* Quis autem audeat cogitare singulos accipientes partem calicis non sumpsisse totum Christum?

[Margin: Probatur ex facto Christi, Luc. 22.]

Nec desunt Sancti Patres, qui eandem veritatem expressè doceant. Divus Hieronymus in Sermone Dominicæ quintæ post Epiphaniam, & refertur de Consecratione dist. 2. cap. 77. sic inquit: *Singuli accipiunt Christum Dominum, & in singulis portionibus totus est: nec per singulos minuitur, sed integrum se præbet in singulis.* Habetur in Missali Ambrosiano, in præfatione illius Dominicæ, quæ, ut ait Guitmundus, per totum orbem latinum decantatur. 235.

[Margin: & Sanctis Patribus, D. Hieronymo,]

Intellige, suo tempore: nam in Ecclesia Romana indubiè ampliùs non decantatur. Porrò quid refert sive à principio plures distinctæ portiones consecrentur, sive ex magna hostia post Consecrationem dividantur?

Adstipulatur Divus Augustinus Serm. de Verb. Domini (ut refert Gratianus eâdem distinctione cap. 75.) inquiens: *Manducetur Christus: vivit manducatus, quia surrexit occisus, nec quando manducamus, partes de illo facimus. Et quidem in Sacramento sic fit. Et norunt fideles, quemadmodum manducent carnem Christi. Vnusquisque accipit partem suam: unde & ipsa gratia partes vocantur. Per partes manducatur, & manet integer totus.*

[Margin: S. Augustino,]

Accedat testimonium Divi Hilarii, quod ponitur citatâ distinctione cap. 78. *Vbi pars,* inquit, *est corporis, est & totum.* Probat à simili dicens: *Eadem ratio est in Corpore Domini, quæ in Manna, quod in eius figura præcessit, de quo dicitur:* Qui plùs collegerat, non habuit ampliùs, neque qui minùs paraverat, invenit minùs. *Non est omnino quantitas visibilis in hoc æstimanda mysterio, sed virtus Sacramenti spiritualis.*

[Margin: & D. Hilario.]

Unde sequitur, divisâ hostiâ Christum non dividi, & tantùm accipere communicantem sub

[Margin: Divisâ hostiâ Christus non dividitur.]

sub minima particula, quantùm communicantem sub maxima. Hinc illæ voces Ecclesiæ: *Fracto demùm Sacramento, ne vacilles, sed memento, tantùm esse sub fragmento, quantùm toto tegitur. Nulla rei fit scissura, signi tantùm fit fractura, quâ nec status nec statura signati minuitur.*

236. Quòd ante divisionem totus Christus existat sub quavis speciei parte, aliquibus non apparet satis expressè revelatum. Trident.

Altera pars Conclusionis, scilicet ante divisionem totum Christum existere sub quavis speciei parte, aliquibus apparet non satis expressè revelata, ut oppositum censeatur error in Fide; quamvìs enim Tridentinum suprà cap. 3. nullam faciat distinctionem inter partes ante & post separationem; sed simpliciter dicat: *Totus & integer Christus sub panis specie, & sub quavis ipsius speciei parte, totus item sub vini specie, & sub eius partibus existit:* attamen can. 3. qui correspondet illi capiti, & magìs propriè dicitur definitio Fidei, expressè distinguit, ut patet ex verbis suprà memoratis.

Dicastillo.

Interim responderi posset cum Dicastillone disp. 5. n. 72. Quoniam hoc de partibus continuis negari non poterat; postea can. 3. illud definit de partibus separatis.

Est equidem communeTheologorum assertum,

Et verò quidquid sit de possibili, id est, an Sacramentum ita potuerit institui, ut totus Christus esset sub singulis partibus post separationem & non antè; aliter fuisse institutum est certa & communis Theologorum sententia contra Albertum, ut aliqui volunt, quem tamen alii excusant.

237. & probatur primò; quia sola separatio non constituit Christum, ubi antè non erat, neque per solam mixtionem partium desinit esse ubi anteà erat.

Probatur primò; quia sola separatio, quæ fit virtute naturali, non constituit Christum ubi antè non erat absque nova Consecratione. Item è converso, consecrentur seorsim duo calices, & postea simul misceantur, num ideo desinet totus Christus esse sub illis partibus, sub quibus ante mixtionem erat? Nonne de dimidia parte totius mixti dictum fuerat esse totum Sanguinem Christi? Quomodo ergo non deficiet veritas verborum Consecrationis? Si verò non desinit totus Christus esse sub illis partibus, quid obstat, quò minùs posset etiam sub illis partibus esse, licèt unicâ Consecratione fuissent consecratæ?

Responsio.

Dices; quia veritas unius Consecrationis solùm petit, quòd in tota illa specie sit totus Sanguis, non autem quòd in singulis partibus sit totus.

Rejicitur.

Sed contrà: ergo etiam post separationem illarum partium non debet per Consecrationem poni totus Sanguis sub singulis, quia nec hoc exigit veritas verborum.

238. Probatur secundò, quia Corpus Christi est in hoc Sacramento modo indivisibili.

Probatur secundò hæc doctrina; quia Corpus Christi est in hoc Sacramento modo indivisibili, & non quantitativo; hic autem modus includit & essentialiter exigit, ut totum sit in toto, & totum in singulis partibus, uti patet in anima rationali respectu corporis, Angelo respectu præsentiæ illius extensæ.

Cæteroquin cùm Corpus Christi notabiliter excedat quantitatem hostiæ, si retineret ibi modum existendi quantitativum, id est, figuram corpori humano proportionatam, necessariò ejus partes (quæ alioquin extra hostiam exstarent) per compressionem, sive penetrationem ad tantillum spatium modo satìs absono redigerentur, quibusdam tantùm partibus sine mutua penetratione permanentibus. — ut ostenditur ex absurdis, quæ alioqain sequerentur.

Primum.

Præterea fiat hostia major homine, vel dabuntur aliquæ partes, in quibus Christus nequidem secundùm partem sit, vel Christus debebit nimiùm dilatari, ut repleat totum illud spatium per unicam præsentiam non replicatam. — Secundum.

Accedit, quòd sic caput aliquando erit deorsùm, & pedes surfùm: cumque corpus humanum non sit rotundum, fieri nequit ut repleat spatium rotundum magnum, nullâ prorsus vacuitate relictâ, nisi aliquæ partes corporis ponantur in pluribus partibus illius spatii; vel nisi intelligamus ossa & partes duriores liquefieri, ut ad modum ceræ vel massæ possint recipere illam positionem rotundam hostiæ, quod indicens valde est. — Tertium.

Et quamvìs repugnet spiritui, existere modo quantitativo & divisibili (cùm hic modus involvat essentialiter partes distinctas, quibus spiritus caret) sic ut totum locatum toti loco, & partes locati partibus loci correspondeant; haud tamen repugnat corpori existere modo indivisibili, etsi enim ille modus existendi partes non includat, tamen etiam eas non excludit, dummodò totum locatum sit in toto loco, & totum in singulis partibus; quod fiet, si corpus positum divinitùs in puncto replicetur per spatium extensum: atque ita contingit cum Corpore Christi in Eucharistia. — Non repugnat quod quantum existat modo non quantitativo.

Sed cùm hæc satìs constent: dubitatur tamen ab aliquibus, an intelligi debeant de quacumque parte quantumvìs minima; cùm enim illæ sint infinitæ in sententia, quæ componit continuum ex partibus sine fine divisibilibus, etiam præsentiæ Corporis Christi erunt infinitæ, quod videtur inconveniens. 239.

Verumenimverò quandoquidem Concilia & Patres generaliter loquantur, sine urgenti ratione non est facienda exceptio, sed simpliciter tenendum, existere totum Christum sub omnibus illis particulis, sub quibus alioquin existeret substantia panis. — Existit totus Christus sub omnibus illis particulis, sub quibus fuit substantia panis.

Ad argumentum in contrarium, dicunt aliqui Christum totum esse in singulis partibus, quantumvis minimis, & in singulis earum partibus, cæterùm non habere infinitas præsentias; quia in singulis partibus adeò exiguis, ut humanâ industriâ non sint divisibiles, non habet Christus plures præsentias, sed unam indivisibilem, quâ est totus in illa particula, & totus etiam in singulis partibus. — Ad argumentum in contrarium respondetur primò.

Quòd si fortè, quando dividitur hostia, contingat dividi aliquam ex his particulis minimis simul

simul cum aliis, Respondent vel Deum ab initio illas præsentias disponere in iis particulis, quas novit non dividendas, vel præsentiam illam amitti, & extendi præsentiam partium proximarum.

240. Alia responsio. Alii respondent, & meliùs, nullum inconveniens novum apparere in partibus illius præsentiæ, quod non sit in partibus specierum, & in partibus cujuslibet continui; quare sicut partes specierum communiter dicuntur infinitæ solùm syncategorematicè, sic etiam de partibus illius præsentiæ dicendum esse, cùm omnino commensurentur partibus spatii.

Nam quemadmodum in ipsis speciebus panis & vini sunt plures partes componentes unam quantitatem integram & totalem; sic illa præsentia Corporis & Sanguinis Christi habet plures partes pro divisibilitate spatii, quarum singulæ sunt præsentiæ partiales, & omnes componunt unam præsentiam integram totalem ad totum illud spatium.

Christus est præsens semel totaliter, & pluries partialiter. Unde in aliquo sensu Christus est semel in illo spatio, non ita ut non sit totus in singulis partibus spatii, sed ita ut non sit in illis per plures præsentias totales, sed per plures partiales; atque ideo est semel totaliter, & pluries partialiter, non partialitate corporis, sed partialitate præsentiæ: sicut Angelus, vel anima est pluries partialiter in suo spatio, hoc est, per plures partes præsentiæ, quarum singulæ faciunt præsentem totum Angelum, vel animam parti spatii, sed omnes componunt unam præsentiam totalem, sicut plures partes aquæ unam aquam: quod quidem in præsentia Corporis Christi faciliùs intelligitur, cùm sit materialis, & possit habere absque difficultate eandem divisibilitatem, quam habent res materiales. Ita Lugo disp. 8. n. 48.

241. Cæterùm licèt omnes illæ præsentiæ possent dici integræ, quatenus una sola posset existere sine alia, velut una pars aquæ sine alia; de facto tamen unaquæque est partialis propter connexionem cum alia, exemplo ejusdem aquæ, quæ esset aqua integra, si existeret se solâ; attamen unita alteri solùm est pars majoris aquæ.

Ac per consequens, insistendo eidem simili, quemadmodum illæ partes aquæ majoris sunt, & dicuntur esse continuæ; ita pariformiter illæ præsentiæ partiales, sive Corporis Christi in Sacramento, sive Angeli & animæ in suo spatio, non contiguæ (sicut arena in cumulo) sed verè continuæ possunt, & debent dici. Illæ præsentiæ partiales debent dici continuæ.

242. Objectio. Contrà; ergo per fractionem hostiæ perit aliquid intrinsecum Corpori, scilicet continuatio præsentiarum, quod videtur absurdum. Confirmatur; quia si Deus annihilaret species, & conservaret omnes illas præsentias, tunc non essent continuæ: ergo nec jam sunt, cùm propriè non uniantur speciebus.

Solutio. Resp. si eo modo hostia frangatur, ut species mutent locum, fieri mutationem in Corpore, non solùm quia perditur unio præsentiarum; sed quoniam aliqua præsentia perditur & nova acquiritur: quod in sententia, quæ agnoscit præsentiam sacramentalem divisibilem; secundùm quam procedit hæc secunda responsio, non est majus inconveniens, quàm quòd Corpus Christi existens in cælo, accipiat novam totalem præsentiam in Sacramento per Consecrationem: nam illa acquisitio novæ præsentiæ per fractionem specierum, seu potiùs per motum localem specierum, supposito primo miraculo, est quasi naturaliter debita. Sin autem species fractæ maneant in eodem loco, ablatâ dumtaxat earum continuatione; dico nihil omnino mutari in Corpore Christi; sed præsentias manere continuas, sicut anteà erant; quia ad illam continuationem solùm requiritur unitas spatii. Ad continuationem præsentiarum solùm requiritur unitas spatii.

Ex quo citiùs respondetur ad confirmationem: si annihilatis speciebus maneret præsentia Corporis Christi, omnino foret continua sicut priùs; quia hæc continuatio ex se non pendet à continuatione, vel præsentiâ specierum, sed magìs à continuatione spatii: eodem modo, quo præsentia animæ rationalis, quam imitatur, esset continua & una sicut priùs, si annihilato corpore, vel discontinuatis ejus partibus, maneret in eodem spatio.

Hucusque de partibus; sed quid de indivisibilibus, sive terminativis, sive continuativis, si dentur? Communior sententia affirmat, etiam sub his totum Christum existere: & quidem si continuum componitur ex solis indivisibilibus, res est plana; tunc siquidem non adveniunt nova indivisibilia continuativa per continuationem, neque terminativa per divisionem, sed quæ priùs erant continuativa, fiunt terminativa, & è contra, ablatâ solùm, vel positâ unione: utì ergo ante Consecrationem sub illis erat substantia panis, ita post Consecrationem erit Corpus Christi. 243. Christus est sub indivisibilibus specierum si ex illis solis continuum componatur;

Porrò in alia sententia magìs communi, quæ componit continuum ex partibus divisibilibus in infinitum, nisi in hujusmodi continuo tam permanenti, quàm successivo negaveris omnia indivisibilia, non effugies difficultatem. sed quid si ex partibus divisibilibus in infinitum.

Hanc videtur prævidisse Doctor Subtilis dum 4. dist. 10. q. 9. n. 3. ait: *Corpus Christi non est præsens speciei alicui ad minus, nisi minimo sensibili, quia nulli indivisibili est præsens ibi.* Unde sententiam illam tamquam Scoti docet noster Hiquæus in suo Commentario ad illum locum n. 12. citans pro ea præter Scotum, Albertum, Richardum, Ægidium, Vasquesium, aliosque modernos. Sententiam negantem adscribit Scoto Hiquæus.

Probatur autem primò; quia substantia panis, cui succedit Corpus Christi, non fuit sub illis indivisibilibus. Secundò; quia sequeretur, quòd fractâ hostia, Christus inciperet esse sub aliquibus indivisibilibus terminativis, sub quibus ipse anteà non erat, vel certè sub quibus Probatur primò. Secundò.

anteà non erat substantia panis, idque sine nova Consecratione, quod videtur inconveniens: Tertiò; quòd non possit secundùm aliquos Angelus esse in puncto: ergo neque Corpus Christi.

244. Respondetur ad 3. Equidem hæc non convincunt: sanè Antecedens tertii nimìs incertum est, unde etiam contrarium ab Auctoribus contrariis assumitur ad probandum Corpus Christi ita existere sub indivisibilibus, sicut Angelus existit sub punctis, ne alioquin ejus præsentia sit interrupta, & non continua.

Responsio ad 2. Ad secundum respondeo; per fractionem hostiæ non produci nova indivisibilia, sed illa, quæ præfuerunt in illis partibus, jam terminare. Deinde illa nova indivisibilia sunt intimè præsentia partibus, adeoque sub illis continetur Christus ratione præsentiæ, quam habet sub partibus: sicut si speciebus accederet aliquis color, vel quantitas rarefieret, Christus esset illis præsens per præsentiam & Consecrationem antiquam.

Responsio ad 1. Hinc ad primum dico; tametsi substantia panis non fuerit sub illis indivisibilibus secundùm se spectatis, fuit tamen sub illis, prout continentur in partibus: ergo consimiliter Corpus Christi, etsi non distinctâ, eâdem tamen præsentiâ (quod sufficit ad veritatem Conclusionis) quâ est præsens partibus, est etiam præsens indivisibilibus, quæ intrinsecè partibus inexistunt: præsens, inquam, id est, indistans; nam formalis præsentia sicut contenti ad contentum, aut signi ad signatum, & quasi ubicationis ad terminum, quamvìs esset possibilis, non videtur necessaria. Et hoc intendit Doctor suprà, inquit Hiquæus n. 16.

245. Explicatur Scotus quòd non fuerit locutus ex propria sententia; Alii aliter ipsum explicant, & existimant ibi non loqui ex propria sententia; nam eâdem distinctione qu. 5. nu. 5. comparat præsentiam Corporis Christi in Eucharistia cum præsentia Angeli dicens: *Nec illud, corpus, est magìs præsens hic alicui corpori in ratione passi, quàm si Angelus esset hic:* Angelum autem posse existere in puncto, docet problematicè 2. dist. 2. q. 6. n. 13. *Si tamen*, inquit, *posset*, Angelus, *esse in puncto vel non, non videtur ratio necessaria nec ad unam partem, nec ad aliam: quia licet Angelus sit indivisibilis, non habet tamen indivisibilitatem limitatam, sicut punctus, & ideo non oportet ipsum esse in puncto, sicut in loco.*

Nec fortè repugnat sibi esse in puncto, sicut in loco: quia nullum inconveniens videtur ex hoc inferri; quia si ex esse in puncto, sicut in loco, hoc inferatur, quòd non posset moveri localiter, nisi spatium esset ex punctis, non sequitur; posset enim immediatè ex loco punctuali ferre se in continuum, cuius continui punctus est terminus.

sed solùm argumentando ad hominem. Itaque loco suprà citato ex lib. 4. dist. 10. q. 9. n. 3. videtur solùm argumentari ad hominem contra illos, qui admittebant Corpus Domini esse præsens minimo sensibili, & tamen dicebant illud non esse naturaliter visibile, etiam oculo glorioso; quia non potest esse contactus physicus inter oculum & Corpus Christi, eò quòd illud in Sacramento non respiciat species ratione quantitatis: quam rationem rejicit, quia minimum sensibile potest percipi à sensu perfectissimo.

Quapropter Conclusionem nostram tenent multi Scotistæ tamquam à doctrina Scoti minimè alienam, & rationi naturali non parùm consonam: Christus namque vi Consecrationis ponitur sub speciebus, sub quibus præerat substantia panis & vini; atqui illæ species componuntur non ex solis partibus, sed ex partibus simul & punctis tam continuativis, quàm terminativis: ergo &c. 246. Probatur Conclusio,

Confirmatur; quia non magìs repugnat Christum totum esse in indivisibilibus, quàm divisibilibus; & certè nisi ita sit, præsentia ejus non erit continua, sed per infinita indivisibilia copulantia actu in omnem sui partem divisa. & confirmatur.

Si respondeas, satis esse continuam, eò quòd indivisibilia intimè inhæreant partibus, rem acu tetigisti; hoc enim contendimus, Corpus Christi realiter quidem & intrinsecè esse in omnibus punctis specierum sacramentalium, non tamen per se primò & adæquatè, sed necessariâ quadam consecutione: sicuti etiam per se primò & adæquatè non possunt consecrari, sed solùm quatenus inhærent intimè partibus per se primò & adæquatè consecrabilibus. 247. Responsio quædam ducitur ad oppositum. Indivisibilia per se primò nequeunt consecrari

Unde libenter admittimus ejusmodi indivisibilia per possibile vel impossibile separata, non posse primò consecrari (quod etiam plures affirmant de partibus minoribus minimis, si dentur) sed neque Consecrationem priùs factam retinerent; quoniam ut sic non retinerent substantiam panis aut vini. nec separata per possibile vel impossibile consecrationem retinerent.

Cæterùm sicuti impossibile apparet concipere durationem Angeli continuam, si alicui instanti non coexistat, ita ut in illo verum sit dicere, Angelum non esse; sic quoque impossibile est intelligere præsentiam Angeli (& similis est ratio Corporis Christi in Sacramento) continuam in aliquo toto spatio, si alicui indivisibili illius nullo modo coexistat, ita ut sit verū dicere, in illo indivisibili Angelus nullatenus existit.

Nec satisfacit discrimen, quod ab aliquibus assignatur: instanti temporis etiam convenit sua duratio; indivisibili verò superficiei extensæ non convenit extensio, ac proinde non potest aliquid ibi esse tamquam in loco: non satisfacit, inquam, hæc disparitas; nam & Angelus indivisibilis est, & Corpus Christi sub speciebus indivisibiliter existit. 248. Discrimen inter instans temporis & indivisibile superficiei rejicitur.

Omitto, quòd Corpus Christi non sit sub speciebus tamquam in loco. Cur autem nequeat esse præsens sacramentaliter uti partibus, ita & indivisibilibus? Quære rationem; sed timeo ne frustra. Ad alia festinat meus calamus, & dubitans an præsentia sacramentalis dependeat à naturali, isthanc subscribit resolutionem. Corpus Christi non est sub speciebus tamquam in suo loco.

CON-

CONCLVSIO X.

Præsentia sacramentalis non supponit simpliciter necessariò existentiam, seu modum existendi naturalem; proinde potuit Christus priùs sacramentaliter existere, quàm circumscriptivè, priùs in Sacramento, quàm in Virginis utero.

249. Scot. Quid sit necessitas simpliciter, & secundùm quid. NOta ex Scoto 4. dist. 10. q. 4. n. 4. duplicem esse necessitatem, unam simpliciter & absolutam, quando videlicet ex positione antecedentis simpliciter necessariò sequitur consequens; aliam verò secundùm quid, quando sequitur ex suppositione, hoc est, supposità existentià subjecti consequentis.

De prima necessitate loquitur Conclusio; De prima necessitate loquitur Conclusio, ut patet ex ejus verbis; illamque negat Doctor loco citato inter præsentiam sacramentalem, id est, modum existendi indivisibilem, & præsentiam naturalem; id est; modum existendi quantitativum: *Non est*, inquit, *simpliciter necessitas*, & probatur ex Scoto. *quòd si sub modo naturali habet partes & proprietates* (Corpus Christi) *quòd habeat easdem sub modo sacramentali.*

Probatio est evidens: *Quia post resurrectionem non erit Eucharistia, nec etiam Corpus Christi habebit sub isto modo proprietates seu passiones: & tamen tunc Corpus Christi sub modo essendi naturali habebit ista.*

Consimiliter: *Non est simpliciter necessitas è converso, scilicet quòd non sequitur simpliciter necessario, si Corpus habet istas partes & proprietates sub modo sacramentali, quòd propter hoc eas habeat sub existentia naturali.*

Probatur: *Quando existentia aliqua est indifferens ad duos modos, sicut potest simpliciter haberi sub uno modo, sic & sub alio; sed existentia Corporis Christi simpliciter seu realis indifferens est ad istos duos modos, scilicet naturalem & sacramentalem: ergo potest haberi sub isto modo, licèt non sub alio.*

250. Modus sacramentalis non pendet à modo naturali; Et si arguas cum aliquibus: quia modus sacramentalis dependet à modo naturali: *Contrà* (inquit n. 5.) *& est ad Conclusionem principalem* secunda probatio: *Existentia sub modo naturali non est de essentia existentiæ sub modo sacramentali, nec est eius causa: ergo ista non dependet ab illa; quia nihil dependet ab aliquo, quod non est de essentia eius, nec causa eius.*

cùm nihil dependeat ab aliquo, quod non est de essentia ejus, nec causa ejus, *Prima pars Antecedentis patet; quia res Eucharistia non habet ibi modum existendi naturalem, scilicet extensivum; haberet autem, si esset de essentia illius existentia, vel modi existendi, quem ibi habet: quia omne habens aliquid, habet illud, quod est de essentia eius. Probatio secundæ partis Antecedentis; quia Deus est causa immediata istius existentiæ, scilicet Corporis Christi in Sacramento: ergo Corpus sub naturali existentia non est causa existentiæ sacramentalis.*

Quis huic evidentiæ contradicit, nisi quem plus delectat defensare quod sentit, quàm quid sentiendum sit invenire? Nullum sanè video probabile fundamentum hujusmodi necessariæ dependentiæ seu connexionis inter præsentiam sacramentalem & naturalem magis, quàm inter duas præsentias naturales; aut duas sacramentales, attentâ præcisè naturâ rei. ut evidenter à Scoto probatur.

Nam quod Scotus suprà objicit: Eucharistia includit respectum; cujus terminus est existentia corporis modo naturali, facilem ex ipso habet responsionem: *Existentia licèt sit eadem sub duobus modis, scilicet naturali & sacramentali: tamen non est terminus relationis, quæ includitur in Eucharistia sub modo naturali, sed sub modo disparato.* 251. Satisfit objectioni, quam sibi proponit Scotus.

In quibus verbis, si oculatiùs introspiciantur, inveniuntur tres termini distincti, nempe *existentia simpliciter*, quæ est substantialis, & *existentia sub modo naturali*, videlicet cum extensione in ordine ad locum per quantitatem, & *existentia sub modo sacramentali*, quæ est ipsa præsentia sacramentalis & inextensa, excludens existentiam modo quantitativo. Triplex existentia, simpliciter, sub modo naturali, & sub modo sacramentali.

Unde probationem continuò subjungens, ait: *Eo modo est res contenta in Eucharistia, quo modo est primum signatum huius signi: hæc est enim differentia huius Sacramenti ad alia, quia realiter continet suum primum signatum, ut est suum signatum primum: sed existentia sub modo naturali non continetur hic realiter, imò sub modo alio disparato: ergo &c.* Scotus.

Si hos terminos bene intellexisset Cajetanus, arbitror planè, quia facilè sententiæ Doctoris nostri, quæ hodie communis est, subscripsisset: nunc autem, quia qui malè percipit, malè respondet, satis infensè in ipsum invehitur; non veritus verbis mox recitatis subnectere 3. parte q. 76. art. 2. Multa alia adfert Scotus, quæ etiam referre pudet, ne tanto tempore in chimeris verser. 252. Rejicitur censura Cajetani.

Sed Cajetanus, etiam vigilando somnians, cum chimeris à se fabricatis luctatur, putans se Scotum apprehendisse. Nec pudere debet Cajetanum, referre illa, quæ non puduit Doctorem Subtilem invictissimum Theologorum Principem scribere. Et quænam ista? Consule textum, & noli somnia tua apocalypses arbitrari, haud dubito quin omnia reperies relatu dignissima, & rationi etiam maximè consentanea.

Quid ergo? *Ex hac* (inquit Doct. suprà n. 6.) *secunda Conclusione* (quæ est eadem cum illa, quam in præsenti tractamus) *sequitur corollarium: quòd ante Incarnationem potuit ita verè Eucharistia fuisse, sicut & nunc, & hoc tam quantum* 253. Potuit Christus priùs sacramentaliter existere, quàm circumscriptivè.

tùm ad significationem, quàm quantùm ad rem signatam, & contentam.

Secundum est corollarium: post Incarnationem posset Corpus Christi desinere esse sub modo naturali, & tamen Eucharistia verè maneret, & quantùm ad veritatem signi, & quantùm ad veritatem signati, & contenti. Proinde potuit Christus priùs sacramentaliter existere, quàm circumscriptivè; priùs in Sacramento, quàm in Virginis utero.

Probatur à Scoto.

Quid miramur? *Quia si ad Corpus Christi* (utor verbis Doctoris) *realiter contineri in Eucharistia, non necessariò sequitur, Corpus illud habere existentiam modo naturali: ergo primum potuit fieri sine secundo, præcedendo sive remanendo post destructionem illius secundi.*

Confirmatur ex eodem.

Confirmatur: *Ubicumque res temporalis potest habere veram existentiam realem, ibi postquam non fuerit, potest incipere esse simpliciter: sed Corpus Christi potest simpliciter habere existentiam realem sub modo existentiæ sacramentalis: ergo postquam non fuit hoc, potest simpliciter incipere esse: ergo non oportet ad hoc, quòd sub hoc modo incipiat esse, quòd sub alio modo incipiat etiam esse.*

254.
Hanc doctrinā amplectitur Suarez, Vasquez & plerique Recentiores.

Hæ sunt chimeræ illæ, quas pudet Cajetanum referre; eas tamen, & meritò, tamquam doctrinam fundatissimam amplectitur Suarez disp. 48. sect. 2. Vasquez disp. 192. cap. 1. & plerique Recentiores, si loquamur de potentia Dei absoluta, id est, de connexione ex natura rei, non attentâ institutione Sacramenti, quæ de facto est. Nec video quid opponi possit ab his, qui terminos intelligunt.

Eam impugnat Cajetanus.

Juvat equidem audire Cajetanum: Scito (inquit) dignum admiratione esse, quòd cùm Scotus supra Corpus Christi verum, quod est in cælo, nihil addere ponat esse in hoc Sacramento, nisi respectum extrinsecùs advenientem (puta respectum præsentiæ ad species panis) quomodo potuerit etiam fingere, si auferretur Corpus Christi per annihilationem, remanere aliud, etiam per divinam omnipotentiam, quàm illum respectum præsentiæ, Deo illam conservante.

Nam si nihil aliud remaneret nisi dictus respectus, quomodo fingi potest, quòd remaneant partes & proprietates Corporis Christi? Et si aliquid aliud, quàm ille respectus remanet, oportet quòd esse sub Sacramento plus addat supra Corpus Christi, quàm illum respectum. Quocirca si conservaretur à Deo respectus ille non conservato Christi Corpore in rerum natura, non esset Corpus Christi sub Sacramento; quemadmodum si conservaretur respectus localis, quo Corpus Christi est in cælo, non conservato Corpore Christi, non esset Corpus Christi in cælo: aliud quippe est conservari respectus illos extrinsecos, & aliud conservari corpora, quorum sunt.

Magnáque differentia est inter requisita & concomitantia ad verificationem respectuum tantummodò, & inter requisita & concomitantia ad verificationem denominatorum corporum ab illis respectibus. Ad verificandum siquidem respectum illum conservatum, sufficit quòd respectus ipse sit; nec inde sequitur, quòd res, quæ denominabatur, ampliùs denominetur: si enim respectus præsentiæ solius conservaretur, esset præsentia sine corpore aliquo præsente, sicut si esse in cælo tantùm conservaretur, esset esse in loco sine aliquo existente in loco. Et hæc sint dicta ad claritatem doctrinæ, & secundùm veritates conditionales, non curando de possibilitate, vel impossibilitate antecedentium & consequentium. Hucusque Cajetanus.

Sed interrogo unum verbum. Ubi Scotus 255.
fingit, si auferretur Corpus Christi per annihilationem, remanere aliud per divinam omnipotentiam, quàm respectum præsentiæ? Tua fictio est Cajetane, qui Scoto attribuis, quod numquam cogitavit, imò cujus oppositum docet suprà n. 9. ibi: *Si verò arguas de desitione, quia si desitio sub modo naturali est desitio simpliciter, nam illa corruptio est corruptio simpliciter, & hoc ubique: quare si non corrumpatur hic, ergo manet postquam corruptum est.*

sed falso fundamento,

ut ostenditur ex verbis Scoti.

Respondeo, nulla contradictoria sunt de eodem concedenda propter distinctionem istorum modorum essendi. Si ergo loquaris de corruptione, quæ est separatio partis à parte, sicut corporis ab anima, vel forma corporeitatis à materia, si talis corruptio est existentis sub tali modo, est etiam eiusdem sub quocumque modo: alioquin eadem forma simul informaret idem, & non informaret; & per consequens posset Corpus Christi sub modo naturali fieri inanimatum, quin fieret sub Sacramento inanimatum, & è converso. Nec etiam resolvi in materiam separatâ formâ corporeitatis hic, quin ibi fieret tale sub modo sacramentali, nec è converso. Vultis rem clarius? Auscultate quod sequitur.

Non potest corpus in diversis ubi esse animatum & inanimatum.

Si loquamur de corruptione partium totali, id est, 256.
desitione totius existentis sub isto modo, & sub isto modo, bene posset desinere esse, ut hic, non desinendo esse ibi, & è converso: quia totum posset desinere habere unum modum suæ existentiæ, retinendo sibi alium modum, sub quorum modorum utroque verè tota ista existentia salvaretur. Neque hic finis.

Per desitionem totius existentis intelligitur desitio modi, qui est respectus extrinsecus.

Ex hoc sequitur corollarium, scilicet quòd per corruptionem, quam natura posset facere in Corpore Christi, scilicet separando partem à parte, necesse esset separationem fieri partium huius rei eodem modo hic, & ibi: sed per illam desitionem, quam posset Deus de potentia absoluta facere, non quidem esse rei simpliciter (id est, rem annihilando) *sed rei sub isto modo, posset res illa non habere istum modum essendi, & tamen habere illum.* Quis non obstupescat & supra modum admiretur, quî fieri potuerit, ut Cajetanus libros Scoti legerit, nec istud animadverterit?

Præsentia sacramentalis Corporis

Præclarè animadvertit Suarez suprà dicens: Certum est præsentiam sacramentalem Corporis

poris Christi necessariò supponit naturale esse ejusdem, quod Scotus numquam negavit;

Suarez. Vasquez.

poris Christi necessariò supponere naturale esse, seu existere Corporis Christi, & ab illo, ut à subjecto, essentialiter pendére: neque oppositum unquam docuit Scotus, quidquid illi falsò Cajetanus imponat. Similiter loquitur Vasquez 3. parte disp. 192. cap. 1. ubi sic habet: Cajetanus qu. 76. art. 2. sententiam quamdam absurdam imponit Scoto, eamque acriter & efficaciter impugnat, à mente tamen illius longè distat.

257. Sed quæ causa tanti dissidii inter illos Doctores? Malus utique intellectus terminorum; quia unus per esse naturale intelligit esse substantiale sive reale, alius autem modum existendi quantitativum; de quo utique modo intelligitur Tridentinum sess. 13. cap. 1. dicens: *Nec enim hæc inter se pugnant, ut ipse Salvator noster semper ad dexteram Patris in cœlis assideat, juxta modum existendi naturalem, & multis nihilominus aliis in locis sacramentaliter præsens suâ substantiâ nobis adsit.* Illum autem modum naturalem sive quantitativum posse tolli à corpore per omnipotentiam divinam integrâ manente substantiâ ejus sub modo sacramentali, non video quomodo homo alicujus judicii possit negare.

Trident.

sed tantùm asseruit modum quantitativum posse tolli à substantia corporis quanti.

Objectio.

Et si obiicitur (inquit Doctor suprà) *contra istud, quia illud quod nihil est in se, nihil est in altero; ergo si Corpus Christi non haberet in se existentiam, id est, sub modo naturali, non posset habere eam sub Sacramento. Dico si in se intelligatur interimendo vel præscindendo omnem modum essendi in aliquo, Minor est falsa: nam Corpus Christi æque verè habet esse suum reale sub modo existendi in alio, sicut in se. Si autem intelligatur in se non præscindendo, sed ponendo propriam existentiam huius realem, Concedo Maiorem; & tunc dico quod si Corpus est tantùm in Eucharistia, non sequitur, quòd non sit hoc modo in se; quia ita verum esse habet isto modo in se in Eucharistia, ubi est sub signo, sicut in cœlo, ubi est non sub signo.*

Solvitur ex Scoto.

Si Corpus tantùm foret in Euchar. ita verum esse ibi haberet, sicut in cœlo.

258. Quid videtur candide Lector, num Scotus hìc affirmat, dari posse respectum sine fundamento, & præsentiam sine re præsente? Stolida nimiùm doctrina pro viro sapiente. Quid igitur? Vult, esse simpliciter Corporis Christi se habere ad præsentiam sacramentalem & ad præsentiam naturalem, tamquam ad duos respectus disparatos, ad quos est indifferens, & quos fundare potest tum simul, tum seorsim: unde quemadmodum nunc fundat utrumque, & ante institutionem Eucharistiæ fundabat tantùm alterum, scilicet respectum præsentiæ naturalis; ita ante Incarnationem illud idem esse simpliciter Corporis Christi fundasset tantùm respectum præsentiæ sacramentalis: & ita præsentia illa sacramentalis non fuisset sine re præsente, nec fuisset phantastica vel chimerica, qualem satis stupidè & sine fundamento imaginatus est Cajetanus Scotum posuisse; sed fuisset præsentia Corporis Christi realiter & simpliciter existentis: nec non in ea hypothesi primùm producti secundùm suum esse simpliciter, sacramentale tamen, non naturale. Ita noster Meurisse de hoc Sacramento cap. 2. q. 2. circa finem.

Corpus Christi habet se ad præsentiam naturalem & sacramentalem tamquam ad duos respectus disparatos.

Præsentia sacramentalis ante Incarnationem fuisset præsentia Corporis Christi realiter & simpliciter existentis.

Meurisse.

Addit: Non hæreo in solvendis ejus (id est, Cajetani) argumentis, quæ omnia in hac prava & æquivoca intelligentia fundantur, ne plùs temporis, quàm par sit insumam in sanando illo plumbeo intellectu, qui non valens patentes veritates intueri ex nimia familiaritate, quam contraxit cum chimeris, sibi videtur semper videre chimeras. Hæc ille.

259. Nota autem per Incarnationem hìc non intelligi unionem Verbi cum humanitate (aliàs enim non esset Christus, nec consequenter Christi Corpus) sed conceptionem & formationem ejus ex Virgine. Et sanè si Verbum divinum assumpsisset corpus aliundè formatum, quàm ex Virgine, & in primo instanti existentiæ suæ realis, per Deum inextensè ubicatum, quis ausus fuisset dicere, quare sic fecisti? Et quis tam temerarius, ut negare præsumpsisset omnipotentiæ divinæ assumptionem ejusdem corporis in utero Virginis sub modo seu ubicatione extensa?

Per Incarnationem non intelligitur unio Verbi cum humanitate, sed conceptio ejus & formatio ex Virgine.

Quin imò, dicet aliquis, temerarius esset, qui hoc tribueret omnipotentiæ divinæ: nam sic illud corpus posset incipere esse postquam fuit. Et consimiliter, si posset desinere Corpus Christi sub modo naturali & manere sub præsentia sacramentali, jam idem corpus desineret esse, postquam destitit esse. Probatur; quia desinendo esse sub modo naturali, desineret esse; & tunc maneret, si Eucharistia verè maneret, & tunc posset etiam desinere esse sub Eucharistia.

Duplex objectio: Quod bis inciperet, & bis desineret Christus simpliciter esse.

260. Resp. cum Doctore suprà n. 8. *Quòd neutra consequentia valet: quia habens esse simpliciter, si incipit sub alio modo, non incipit nisi secundùm* quid: *& simpliciter manens, si desinit alicubi sub alio modo, non desinit nisi secundùm* quid. *Ad rationem* (aliàs probationem) *de Incarnatione dico, quòd possibile esset, illud idem Corpus fuisse formatum de sanguinibus Virginis, & hoc sub modo essendi naturali, non obstante quòd Eucharistia præcessisset vera, sed illa formatio non fuisset tunc inceptio Corporis, nisi secundùm* quid: *sicut modo conversio panis in Corpus, non est inceptio Corporis, nisi secundùm* quid. *Et tota ratio est, quia quod sic incipit, præhabet* esse *simpliciter.*

Solvitur à Scoto.

Similiter dico ad secundum, quòd desitio Corporis sub modo naturali, non esset desitio nisi secundùm quid, *si tamen maneret idem Corpus habens eandem existentiam realem sub modo sacramentali.*

Et si objicias; fuit nunc inceptio Corporis simpliciter in conceptione Christi: ergo etiam tunc; nam non fuisset minùs verum esse Corpus Christi sub modo naturali tunc, quàm nunc.

Alia objectio.

Respondet Scotus: *Inceptio simpliciter requirit*

Respondet Scotus.

quirit non tantùm quòd sit acceptio esse simpliciter eius, quod dicitur incipere, sed quòd sit ad primum esse eius: nunc autem fuit in Incarnatione acceptio non tantùm esse simpliciter Corporis; sed etiam primum esse: tunc autem fuisset inceptio esse simpliciter sub modo uno, non tamen primò: quia præcessisset idem esse simpliciter sub alio modo: & ideo tunc fuisset inceptio secundum quid, modo autem simpliciter.

Inceptio simpliciter, est acceptio non tantum *esse* simpliciter, sed primi *esse*.

261. **Instantia duplex.**

Verùm nondum videtur exhausta tota difficultas; quia in nostra hypothesi Corpus Christi fuisset verè formatum ex purissimis sanguinibus Virginis, sicque fuisset genitum; atque adeò simpliciter productum.

Præterea sanguines illi fuissent principium materiale Corporis existentis priùs modo sacramentali: ergo non fuisset idem Corpus.

Responsio Meurisse, quòd tali casu in Incarnatione non fuisset vera generatio ejusdem corporis.

Ad has & similes difficultates Respondet Meurisse suprà, quòd ex pane vel alia materia fuisset primò formatum corpus verè humanum: quemadmodum servatâ proportione per potentiam divinam formatus est primus parens, habens veram carnem ex limo terræ, & ita non fuisset transubstantiatio panis, aut alterius materiæ in Corpus Christi præexistens; sed vera formatio primi esse illius corporis ex illa materia: postmodùm verò in Incarnatione non fuisset vera formatio aut generatio ejusdem corporis; sed transubstantiatio sanguinum Virginis in corpus præexistens, qui proinde non fuissent principium intrinsecum materiale ejusdem corporis ut nunc, sed materia, ad cujus desitionem incepisset esse Corpus Christi in utero Virginis; sicut panis in Eucharistia non est principium intrinsecum Corporis Christi, sed terminus à quo sive materia, ad cujus desitionem incipit esse Corpus Christi in Sacramento. Ita ille.

Responsio Hiquæi, quòd fuisset formatio corporis secundùm *quid*;

Hiquæus autem in suo Commentario ad illum locum Scoti n. 18 & 19. Hæc, inquit, formatio esset quoad nutritionem & augmentum & reliquas dispositiones, quæ consequerentur ad animationem corporis animati in ventre matris, quæ subministrat alimentum ex proprio sanguine, donec fœtus ad maturitatem perveniens editur.

Nec ergo conciperet propriè per actionem generativam, nec communicaret materiam, neque concurreret ad alterationem præviam ad formã corporis, neque ad animationẽ ejus, quia hæc omnia supponeret; posset tamen ad reliqua concurrere, quæ ad formationem fœtûs secundariam, & secundùm modum naturalem existendi seu quantitativum spectant. Hanc autem formationem vocat Doctor formationem, seu inceptionem corporis secundùm *quid*, quia supponitur *esse* ejus simpliciter.

262. **adeoque D. Virgo non fuisset mater saltem in fieri.**

Et si quæras ab utroque Auctore, an in tali casu Virgo Maria esset verè mater Christi? Respondet posterior, quòd tantùm esset mater ejus secundùm modum, quo procederet ab ipsa, & non aliter; quia generatio, in qua fundatur maternitas, non esset à Virgine, ideo non esset mater in fieri saltem, quidquid sit an esset mater in facto esse; quia formatio corporis, quam supponeret, posset ab ipsa esse simpliciter, & foret, nisi jam præveniretur à causa superiori; reliqua autem, quæ subsequuntur, à Virgine fierent.

Meurisse putat quòd fuisset mater.

Quid autem Meurisse? Genuisset, inquit, de propria substantia; non quidem ut principio materiali intrinseco Christi Corporis, sed ut termino à quo, probabile verò est mihi sufficere ad rationem maternitatis, quod suppeditetur illius, quæ mater dicitur, propria substantia; sive interim illa constituat intrinsecè genitum, sive sit tantùm terminus à quo, ad cujus desitionem idem genitum ponatur.

Addo, & potuisse esse matrem, fovendo corpus ipsum in suis visceribus. Fortè enim etiam mulier illa dici posset mater, in cujus uterum Deus de potentia absoluta asportaret materiam ex alia muliere desumptam, quam foveret, organizaret & cætera (demptâ solâ subministratione materiæ) præstaret. Hactenus Meurisse.

263. **Nec sequitur quod idem effectus foret à duabus causis totalibus.**

Contrà: ergo idem effectus à duabus causis totalibus. Respondet Meurisse Negando Consequentiam; quia, inquit, eâdem conservatione omnino quâ conservatum fuisset Christi Corpus tunc positum sacramentaliter in rerum natura, reproductum fuisset ex Virgine; hoc excepto, quòd illa conservatio connotasset concursum hujus creaturæ, scilicet Virginis Mariæ.

Objectio ex Doct. Subtili.

Aliter sibi objicit prædictus Auctor ex Doctore Subtil. in 3. dist. 8. q. 1. n. 19. *Filiatio fundatur super existentia naturæ accepta per generationem absolutè*; Christus jam fuisset existens simpliciter: ergo &c.

Responsio Meurisse.

Respondet ad Minorem, quòd etiamsi jam fuisset existens; tamen existentia illa ut fuisset Christi, vel conservati, vel reproducti per connotationem & additamentum concursûs Virginis satis fuisset ad fundandam filiationem; nec enim ad id requiritur, ut existentia sit nova, vel ut sit naturæ de novo productæ: sed sufficit ut sit naturæ acceptæ per generationem, quamquam interim illa generatio ad aliquid præexistens terminetur.

Quæstio ergo de nomine. Equidem quæ necessitas maternitatis in talibus circumstantiis? Nulla prorsùs. Sed numquid necessaria fuisset aliqua forma verborum? Non puto: interim hæc aut similis potuisset sufficere: *Hoc est Corpus Christi venturi in propria specie, & ex Virgine nascituri.*

264. **Alia objectio. Solvitur primò. Non est de ratione cõversionis converti in rem præexistentem.**

Objici adhuc posset: conversio sacramentalis est conversio in rem præexistentem. Resp. de facto, Concedo; ex natura conversionis, Nego: patet in conversione ligni in ignem, per quam primò producitur ignis, in quem lignum convertitur; & idem cernitur in aliis conversionibus naturalibus.

Resp.

Solvitur secundò: substantia Christi præextitisset naturâ.

Resp. secundò: in nostra hypothesi substantia Christi præextitisset naturâ, licèt non tempore; quæ præexistentia, sicut sufficit, ut aliquid sit subjectum accidentium, ita etiam ut sit terminus ad quem conversionis.

Ex his reor, omnis nebula dissipatur, quæ vel in minimo poterat obscurare fundatissimam doctrinam Scoti, quam plerique, ut suprà notavi, hodie sequuntur, si intelligatur de connexione istarum præsentiarum ex natura rei. Quin inveniuntur, qui affirmant nec etiam de facto ex institutione hujus Sacramenti præsentiam sacramentalem necessariò dependêre à præsentia naturali, quam habet Corpus Christi in cælo; ita ut etiamsi Corpus Christi desineret esse in cælo, non ideo ex institutione hujus Sacramenti sequeretur, quòd desineret esse sub speciebus consecratis. Sic docet Eminent. Lugo de Sacramento Eucharistiæ disp. 5. nu. 191. contra Suarium suprà & alios communiùs. Nec video, candidè loquendo, quibus argumentis hæc doctrina efficaciter posset improbari: satisfaciamus singulis.

Secundùm aliquos præsentia sacramentalis nequidem de facto dependet à naturali; Lugo. Suarez.

265. Opponunt ergo primò: humanitas Christi est principium physicum præsentiæ sacramentalis. Resp. id gratis asseri. Deinde, quid tum? Ergo prærequiritur Corpus Christi alibi existens cum præsentia naturali, Neg. Conseq. Nam primò sufficeret prioritas naturæ, præscindendo ab hac vel illa præsentia; sicut de facto sufficit hæc prioritas ut Corpus Christi sit causa materialis suæ præsentiæ naturalis. Potuit ergo Deus pro illo priori instanti naturæ velle conservare Corpus Christi independenter à verbis Consecrationis, & tamen de facto dare illi solam præsentiam sacramentalem dependenter à verbis, & ab ipso Christo.

gratis enim asseritur, humanitatem Christi esse principium physicum præsentiæ sacramentalis;

Secundò: dependeat præsentia sacramentalis ab humanitate Christi in fieri, num ideo etiam in facto esse, sive conservari? Destruatur ergo præsentia naturalis in cælo, quidni ex vi Consecrationis permaneat in Eucharistia? Consecret rursum Sacerdos, cur nequeat humanitas Christi sacramentaliter existens, physicè concurrere ad aliam præsentiam sacramentalem, spiritualem utique; sicuti anima physicè in Sacramento producit actus intellectûs & voluntatis?

Et estò dependêret in fieri, num ideo etiam in facto esse?

266. Opponunt secundò: Consecratio ex vi præsentis institutionis non valet, nisi quatenus fit in persona Christi, tamquam principalis consecrantis.

Resp. estò non valeret Consecratio, quæ de novo fieret, saltem perseveraret, quæ ante destructionem naturalis præsentiæ Christi fuisset facta; sicut indubiè perseverasset in triduo mortis, etiam ipso Christo destructo.

Licet Consecratio non valeret, quæ de novo fieret, cur non perseveraret, quæ ante destructionem præsentiæ naturalis Christi fuisset?

Deinde, ubi revelatum est, quòd Sacerdos consecrans debeat necessariò loqui in persona Christi naturaliter existentis, & non sufficiat quòd loquatur in persona Christi sacramentaliter existentis?

Denique, incertum est, an in triduo mortis non valuisset Consecratio; cùm tamen tunc neque naturaliter, neque sacramentaliter existeret humanitas Christi.

Vel ex quo ostenditur, Consecrationem non valere, si neque naturaliter, neque sacramentaliter existat humanitas Christi? Num ex falsitate formæ?

Contrà: ergo forma falsa; Nego Conseq. Nam responderi posset, satis esse, si anima existat, ut Sacerdos tamquam minister Christi verè dicere possit: *Hoc est Corpus meum*, scilicet quod anima Christi de facto habet, vel ultimò habuit; quippe penes animam residet moraliter voluntas præterita, quâ Christus sibi talem ministrum ad operandum substituit.

Petes; quid si Corpus fuisset corruptum? Resp. Deus idem Corpus reproduxisset, id exigente veritate practicâ verborum, quæ significant Corpus, quod anima ultimò habuit Christo vivente, si de facto non habeat aliud. Sin autem nec ipsa anima ullo modo existeret, planum est Sacerdotem non posse intelligi loqui in persona Christi; quoniam tunc nec prima voluntas existeret substituendi talem ministrum, quæ tamen videtur omnino necessaria, ut illa actio esset moraliter actio Christi. Hæc summatim ex Lugone suprà. Quæ probè intelligens quidam novus Auctor.

Opponit tertiò contra hanc doctrinam; quia præsentia naturalis est modella, secundùm quam regulatur sacramentalis, adeò ut non spectetur modus præsentiæ alterius sacramentalis, sed solius naturalis. Unde, quia Christus jam in cælo est gloriosus, est etiam sic in Sacramento; & quia in triduo mortuus, sic etiam fuisset tunc in Sacramento. Quod clarè confirmatur; quia in ultima cœna fuit in Sacramento Christus vivus, passibilis, & si fuisset reservatum, fuisset dein in eodem mortuus, & rursum post triduum fuisset in eodem vivus & gloriosus: ergo etiam in Sacramento esse planè desiisset, si Corpus & Sanguis fuissent planè destructa & corrupta secundùm præsentiam naturalem. 267.

Præsentia naturalis est modella secundùm quam regulatur sacramentalis,

Resp. cum distinctione: si per præsentiam naturalem Opponens intelligat cum Cajetano existentiam realem, Concedo totum; sin verò, uti debet, intelligat cum Scoto modum existendi quantitativum, ex dictis manifestè liquet falsitas Antecedentis & Consequentis: neque enim extensio Corporis Christi est modella; sic quippe & ipsa deberet esse in Sacramento, sed substantia, quæ extensa est, ejusque proprietates, in suo conceptu essentiali ab omni extensione præscindentes; alioquin quomodo indivisibiliter existeret in Sacramento?

intelligendo per præsentiam naturalem existentiam realem;

secùs modum existendi quantitativum,

Fatemur itaque Corpus Christi vivum & passibile in terris, vivum quoque & passibile in Sacramento, mortuum in terris, mortuum in Sacramento, gloriosum in cælis, gloriosum in Sacramento, realiter & simpliciter ubique destructum, nullibi in Sacramento posse existere. Sed quid hæc ad propositum, cùm Corpus Christi tam in terris, quàm in cælis possit esse vivum & mortuum, passibile & gloriosum 268.

absque

Sine quo potest Corpus Christi tam in terris, quàm in cælis esse vivum & mortuum, passibile & gloriosum.

absque præsentia naturali, id est, modo existendi quantitativo? Vel si non possit, ostendatur implicantia.

Sanè cùm corpus sit indifferens ad præsentiam extensam & inextensam; quare Deus, qui facit omnia quæcumque vult, non poterit per omnipotentiam suam conservare Corpus Christi, seu ipsum Christum in cælo sine ubi circumscriptivo? Imò cur semper aliquam præsentiam debeat habere in cælo, cùm non sit ubique?

269. Oppones quartò; Eucharistia secundùm præsentem institutionem significat mortem Christi præteritam. Deinde solùm connotat actionem adductivam.

Ad veritatem practicam verborum perinde est utrum Christus ponatur præsens per actionem adductivam, seu productivam, sive Corpus sit passibile sive impassibile &c.

Resp. institutionem nihil aliud esse quàm efficacem & absolutam voluntatem Dei cooperandi formæ sensibili verborum, prout significat practicè Christum præsentem speciebus. Perinde autem est, sive hoc fiat per actionem adductivam, sive productivam; sive Corpus sit passibile, sive impassibile; sive significetur mors Christi præterita, sive præsens, sive futura, ut patet in ultima cœna: sicut indifferens est ad Sacramentum Baptismi sive effectus creetur, sive educatur è potentia materiæ.

Institutio ergo foret eadem, quantùm ad rationem & essentiam suam, utpote minimè connotans aliquam determinatam actionem, vel proprietatem corporis, sed hanc vel illam pro diversitate temporum, aliarumque circumstantiarum, ex qua oritur dumtaxat aliqua diversitas accidentalis, ad præsentem controversiam decidendam planè impertinens. Quæ ergo decisio? Haud esse necessariam dependentiam præsentiæ sacramentalis à præsentia naturali, etiam secundùm præsentem institutionem hujus Sacramenti.

adeoque institutio Eucharistica foret eadem, quantùm ad rationem & essentiam suam.

Porrò quâ necessitate sit consecranda utraque species; an necessitate Sacramenti, an juris tantùm ecclesiastici, vel divini; confestim resolvitur, partim ex dictis, partim ex dicendis disp. 5. de Sacrificio. Et verò quid? Id quod sequitur.

CONCLUSIO XI.

Consecratio unius speciei non dependet necessitate Sacramenti à Consecratione alterius, bene necessitate præcepti, tum Ecclesiastici, tum Divini.

270. Prima pars Conclus. fundatur in praxi Ecclesiæ.

De prima parte non est relictus locus dubitandi: alioquin quomodo sine gravissimo errore Ecclesia proponeret hostiam adorandam ante Consecrationem vini? Ratio in promptu est; quia Consecrationi utriusque speciei, vel (si non placeat ita loqui) utrique speciei consecratæ seorsim competit tota definitio Sacramenti, scilicet, *Signum sensibile, efficax gratiæ*; nec enim significatio formæ Consecrationis Corporis dependet à significatione formæ Consecrationis Sanguinis, vel è converso; sed utraque habet suam veritatem, & per consequens causalitatem independenter ab alia.

& solutione.

Quod autem excogitavit Lugo disp. 19. n. 103. dicens: Si Sacerdos vellet consecrare, non tamen offerre Sacrificium, ita ut voluntas non offerendi Sacrificium prævaleret, & esset magìs efficax, tunc nihil prorsus efficeret: verum quidem est, ex hypothesi quòd Sacrificium & Consecratio non distinguantur; sed parùm ad rem, quia cum tali intentione, etsi consecraret utramque speciem, nihil efficeret: ergo quòd non consecraret validè unam speciem solam, non oritur ex defectu Consecrationis alterius speciei, sed ex defectu debitæ intentionis consecrandi illam solam; si enim vellet inchoativè saltem sacrificare, jam conficeret Sacramentum, etiam in sententia Eminentissimi, tametsi positivè nollet alteram speciem consecrare. Nulla ergo ex natura Sacramenti est essentialis dependentia præsentiæ Christi sub una specie à præsentia Christi sub altera.

Lugo. Quid esset dicendum si Sacerdos vellet consecrare, non tamen offerre Sacrificium?

271. Examinemus necessitatem præcepti. Obligatio certè præcepti ecclesiastici satìs evidenter ostenditur ex perpetua totius Ecclesiæ praxi. Unde Gelasius Papa Majorico & Joanni Episcopis scribit in hæc verba, quæ referuntur de Consecr. dist. 2. cap. 12. *Comperimus quòd quidam* (Sacerdotes) *sumptâ tantummodò Corporis sacri portione à calice sacri cruoris abstineant. Qui proculdubio (quoniam nescio quâ superstitione docentur obstringi) aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia divisio unius ejusdem mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire.* Si debeant sumere utramque speciem: ergo etiam consecrare, ad minùs ex præcepto Ecclesiæ.

Consecratio utriusque speciei est de necessitate præcepti Ecclesiastici. Gelasius Papa quod habetur de Consecrat. distinct. 2. cap. 12.

De obligatione juris divini major est difficultas: eam affirmat Scotus 4. dist. 8. q. 3. n. 4. ibi: *Dico quòd in isto casu* (quando Sacerdos loco vini consecravit, & percepit aquam) *tenetur consecrare Sanguinem de novo, & consecratum percipere: quod probatur, quia quando sunt duo præcepta ordinata, præceptum superioris magìs ligat: nunc autem præceptum Christi, & Ecclesiæ, & ex ipsa ratione Sacramenti est, quòd Sacramentum quando conficitur, conficiatur integrum, quoniam Sacramentum est in se quoddam integrum ex duobus.*

De obligatione juris divini est major difficultas: illam affirmat Scotus.

272. Optima probatio desumitur ex Concilio Tridentino sess. 22. cap. 1. ibi: *Ut Christus dilectæ sponsæ suæ Ecclesiæ visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret Sacrificium, quo cruentum illud, semel in cruce peragendum, repræsentaretur . . . . . . Corpus & Sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit; ac sub earumdem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti*

Probatur autem ex Tridentino.

Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit; & eisdem, eorumq; in Sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba: Hoc facite in meam commemorationem.

Et paulò post: *Novum instituit Pascha, seipsum ab Ecclesia per Sacerdotes sub signis visibilibus immolandum in memoriam transitus sui ex hoc mundo ad Patrem, quando per sui Sanguinis effusionem nos redemit.*

Idem definit can. 2. ibi: *Aut non ordinasse, ut ipsi, aliiq; Sacerdotes offerrent Corpus & Sanguinem suum* (utique sub diversis speciebus) *anathema sit.*

273. Gratìs autem dicitur sufficere, ut aliquando id fiat in Ecclesia. Alioquin ad quid tanta sollicitudo Consecrationis utriusque speciei in quocumque eventu? Audi Toletanum VII. cap. 1. *Censuimus convenire, ut cùm à Sacerdotibus Missarum tempore sancta mysteria consecrantur, si ægritudinis accidit quilibet eventus, quo cœptum nequeat Consecrationis expleri mysterium, sit liberum Episcopo, vel Presbytero alteri Consecrationem exequi officii cœpti.*

Toletano VII. c. 1.

Toletanum verò XI. cap. 14. præcipit, *Ut ubi temporis, vel loci, sive cleri copia suffragatur, habeat ille quisquis canens Deo atque sacrificans, post se vicini solaminis adiutorem, ut si aliquo casu ille, qui officia impleturus accedet, turbatus fuerit, vel ad terram elisus, à tergo semper habeat, qui eius vicem exequatur intrepidus.*

Toletano XI. c. 14.

274. Hinc Rubricæ Generales Missalis Romani Tit. de defectibus §. 10. n. 3. *Si Sacerdos ante Consecrationem graviter infirmetur, vel in sincopen inciderit, aut moriatur, prætermittitur Missa: si post Consecrationem Corporis tantùm, ante Consecrationem Sanguinis, vel utroque consecrato id accidit, Missa per alium Sacerdotem expleatur ab eo loco, ubi ille desiit, & in casu necessitatis etiam per non ieiunum.*

& Rubricis Generalibus Missalis Romani,

Ad quid, inquam, tam sollicita providentia Ecclesiæ, si sufficiat, ut aliquando offeratur Sacrificium in utraque specie? Sin autem semper necessarium est, profectò æqualis erit necessitas confectionis Sacramenti, cùm illud non conficiatur nisi in Sacrificio, imò confectio illius sit ipsum Sacrificium.

Confirmatur ex Tridentino sess. 21. cap. 1. in principio: *Itaque sancta ipsa Synodus à Spiritu Sancto . . . . . . edocta, atque ipsius Ecclesiæ iudicium & consuetudinem secuta, declarat ac docet, nullo divino præcepto Laicos, & Clericos non conficientes obligari ad Eucharistiæ Sacramentum sub utraque specie sumendum.* Igitur à contrario sensu judicat Concilium, Sacerdotes conficientes teneri divino præcepto ad utramque speciem sumendam, & consequenter ad utramque simul conficiendam.

& denuò ex Tridentino confirmatur.

275. Nihilominus pro opposita sententia minùs communi objicitur primò factum Christi in Emmaus.

Respondetur; estò verè ibi consecraverit (de quo tamen inter Patres, & Interpretes dubitatur) potuit Christus solum panem consecrare potestate, quam vocant, excellentiæ, quam Ecclesiæ non communicavit; potuit etiam consecrasse vinum, etsi Euangelistæ id non referant.

Satisfit primæ objectioni.

Objicitur secundò (estque ratio à priori illius sententiæ) Consecratio Corporis non dependet à Consecratione Sanguinis, quæ fit per aliam formam & aliam materiam: ergo habet suam per se significationem propriam; ergo in casu quo fieret illa sola, fieret oblatio, sicut & Sacramentum; consistit enim oblatio in Consecratione. Probatur Consequentia; quia per Consecrationem vini non fit Christus præsens speciebus panis: ergo extra Consecrationem non complet intrinsecè aliter in esse Sacrificii, quàm in esse Sacramenti. 276.

Secunda objectio, quòd Consecratio Corporis non dependeat à Consecratione Sanguinis.

Ita argumentatur Hiquæus in suo Commentario ad locum Scoti suprà citatum n. 54. ubi illam opinionem vocat satìs probabilem, tum ex auctoritate gravium Theologorum Adriani, Majoris, Alensis, qui eam docent; tum, quia ejus oppositum nequit convinci ratione, aut auctoritate: totum enim dependet ab instituto Christi.

Hiquæus, Adrianus, Maior, Alensis.

Imò, quia totum dependet ab instituto Christi, ideo existimo illam opinionem parùm probabilem; siquidem satìs manifestè significat Tridentinum suprà primo loco, voluntatem Christi fuisse, ut numquam Sacrificium offerretur in Ecclesia sub una tantùm specie: non quòd putem Sacrificium essentialiter consistere in Consecratione utriusque speciei; sed quia utraque Consecratio, uti etiam Sacramenti sumptio, requiritur ad integram, magisque expressam significationem Sacrificii, quam instituens Sacrificium, tamquam primarium cultum Dei rationabiliter potuit velle & censetur voluisse.

Solvitur.

Utraque Consecratio requiritur ad integram, magisque expressam significationem Sacrificii.

Sed instat Hiquæus suprà: Etiam deest significatio completa Sacramenti, quod per modum convivii institutum est in cibo & potu: sed hoc non obstante, contingit usus unius speciei in Laicis. 277.

Instantia Hiquæi.

Contingit planè, sed ex voluntate instituentis, quam proprio ore significavit Joannis 6. v. 59. dicens: *Qui manducat hunc panem vivet in æternum*; quibus verbis promittit gratiam sumenti unam speciem. Et quamvìs ex illo loco id non sufficienter colligeretur, hodie tamen post definitionem Tridentini sess. 21. can. 1. hæreticum est dubitare: *Si quis dixerit ex Dei præcepto, vel necessitate salutis, omnes & singulos Christi fideles utramque speciem Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti sumere debere; anathema sit.*

Solvitur. Ioan. 6. Tridentin.

Jussit ergo Dominus Jesus, utique post institutionem hujus Sanctissimi Sacramenti & incruenti Sacrificii, jussit, inquam, Apostolis suis facere, quod ipsum viderant facientem;

Z nisi

nisi vel ab ipso, vel à Spiritu Sancto, quem missurus erat ad docendam omnem veritatem, contrarium edocerentur. Plura in materia de Sacrificio.

278. Ex dictis infertur, non licere sub una specie consecrare ad communicandum infirmum.

Tantùm hìc infero ex dictis, non licere sub una specie consecrare, etiam ad communicandum infirmum, juxta Doctores communiter; sicuti illicitum est, ut suo loco dicetur, ad eundem finem consecrare utramque speciem sine vestibus sacris, cùm tamen usus sacrarum vestium solùm sit præcepti ecclesiastici; idque, quia licèt præceptum communicandi in articulo mortis esset divinum, equidem non obligat, nisi quando commodè potest adimpleri.

Majus incommodum est consecrare unam speciem, quàm celebrare sine vestibus sacris.

Certè majus incommodum est consecrare unam dumtaxat speciem contra præceptum divinum, quàm celebrare sine vestibus sacris contra præceptum Ecclesiæ.

Quòd si à me quæritur, unde colligi possit, an præceptum aliquod divinum aut ecclesiasticum cum tanto, vel minori rigore obliget? Resp. ex sensu Doctorum & Ecclesiæ interpretatione: prout scitur præceptum divinum integrè confitendi facilè pati Epykiam; uti etiam faciliùs cessat obligatio ecclesiastica non communicandi post sumptum cibum aut potum, quàm non celebrandi. Prudenti itaque judicio opus est in discernendis obligationibus, quæ cui prævaleat.

279. In aliquibus casibus licitè Sacerdos omittit Consecrationem alterius speciei.

Proculdubio etiam in aliquibus casibus licitè Sacerdos omittit Consecrationem alterius speciei; v. g. si deprehendat post Consecrationem Corporis, vinum veneno esse infectum, vel esse aquam, & aliud vinum reperiri nequeat: aut si immineat vitæ periculum, v. g. ex ruina templi, incendio aut incursu hostium; & generaliter quando unà specie jam consecratâ, altera species physicè vel moraliter est impossibilis; quia *Nemo potest ad impossibile obligari:* Reg. 6. de Reg. Juris in 6. Impossibile, inquam, physicè vel moraliter, potissimùm si loquamur de præceptis affirmativis, obligantibus quidem semper, sed non ad semper; imò & in negativis obtinet hæc regula sic intellecta, quando tota obligatio oritur ex positiva voluntate Legislatoris, qui rationabiliter præsumitur casum extremæ aut gravis necessitatis voluisse excipere.

Reg. 6. de Reg. Juris in 6.

Machabæi per se non fuerunt obligati abstinere à carnibus porcinis.

Unde putamus Machabæos in veteri Lege per se & vi præcepti negativi non comedendi carnes porcinas non fuisse obligatos abstinere ab hujusmodi carnibus, si abfuisset scandalum & periculum contemptûs Religionis eorum, quod utique non contigit; quia ut ex historia, quæ refertur 2. Machab. 7. pater, præcipiebatur ab Antiocho, ut carnes porcinas manducarent in contemptum Religionis suæ: & ideo cum Eleazaro, de quo eodem libro cap. 6. fit mentio, gloriosissimam mortem magìs, quàm odibilem Deo vitam amplexi sunt. Vade, & tu fac similiter, si fortè à quopiam cogaris in contemptum Fidei Sacrificium mutilare.

2. Machab. 7.

280.

De cætero Pontificem non posse propriè dispensare in jure divino, etsi illud possit interpretari, communiùs docetur in Tract. de Legibus & longè probabiliùs oppositô; siquidem inferior non dispensat in lege superioris sine generali aut speciali commissione. Ubi autem Christus Beato Petro, & successoribus ejus vel specialiter, vel saltem generaliter commiserit potestatem dispensandi in suis legibus, sive fidei, sive Sacrificii aut Sacramentorum, non reperio.

Esto dictum fuerit Petro Jo. 21. v. 17. *Pasce oves meas* & Matth. 16. *Quodcumque ligaveris* &c.

Lego quidem dictum Petro à Christo Joannis 21. v. 17. *Pasce oves meas*, & Matt. 16. v. 19. *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis.* Sed numquid ideo verè dixerim, Pontificem posse dispensare in fornicatione, adulterio, occisione innocentis & reliquis præceptis Decalogi; item in materia & forma essentiali Sacramentorum, in articulis Fidei hodie explicitè credendis, ut sunt Sanctissima Trinitas, Incarnatio Christi, mors, resurrectio &c.? Nullus sanè hactenus vel saltem adulatoriè talem Pontificibus ausus fuit potestatem adscribere.

Nec ego adscribo; sed dico cum Bonifacio VIII. Reg. 81. de Reg. Juris in 6. *In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus.* Putasnè Christus in specie esset concessurus mutilationem Sacrificii? Id putare non est sapientis. Quare? Quoniam Ecclesia Christi est corpus aliquod mysticum, cœtus nempe hominum, Christianæ fidei professione, ac eorumdem Sacramentorum, nec non ejusdem Sacrificii participatione, sub uno legitimo Pastore coadunatorum; quæ profectò coadunatio, parva, aut nulla foret, si Papa posset dispensare, ut hìc in solo pane sacrificetur, ibi in solo vino; hìc conferatur Baptismus in aqua rosacea, alibi in vino, aut in sola forma verborum, & sic in cæteris. Unde factum, ut Christus in nova Lege tantùm dederit præcepta fidei & Sacramentorum; quibus tamquam fundamentis manentibus inconcussis & immutabilibus, etiam Ecclesia inconcussa & immutabilis permaneret. 281.

282. Nec propterea minùs benè provisum est utilitati spirituali fidelium.

Nec propterea minùs bene provisum utilitati spirituali fidelium, quando ea tantùm non licent, quæ magìs vergerent ad destructionem, quàm ad ædificationem, & ex quibus, si licerent, multò graviora incommoda provenirent, quàm si non liceant. Quocirca admiratione dignum est, nonnullos Doctores ex illis, qui existimant Consecrationem utriusque speciei esse juris divini, concedere nihilominus Pontifici potestatem in ea dispensandi, cùm non sit major ratio de una lege, quàm de cæteris omnibus.

Respon-

Duplex responsio Adversariorum. Respondent, diversitatem rationis petendam esse ex necessitate communi, quando v. g. in toto aliquo regno defectu vini non posset haberi usus Sacrificii, & consequenter Sacramenti: ergo sicut Papa propter similem rationem dispensat in voto, juramento, matrimonio rato, quæ sunt juris divini, ita quoque posset dispensare in integritate Sacrificii. Deinde est præceptum divinum, ut consecrans communicet sub utraque specie; sed novi Sacerdotes, qui consecrant simul cum Episcopo, communicant tantùm sub una specie: ergo &c.

283. Solvitur secunda. Non exstat præceptum divinum obligans noviter ordinatos concelebrantes ad sumptionem utriusque speciei. Incipio ab ultimo, & (quidquid sit de isto modo concelebrandi, de quo alibi) dico nullum exstare præceptum divinum obligans omnes istos concelebrantes ad communionem sub utraque specie, cùm etiam perraro accidat, ut utramque speciem consecrent: satisfit ergo præcepto Christi de integritate Sacrificii, quando principalis offerens consecrat utramque speciem, & ipse, vel alius, eo impedito, utramque speciem percipit.

Quamvis enim in rigore physico sint in tali casu plures Consecrationes, adeoque plura Sacrificia, imò & multiplices fructus Sacrificii; tamen moraliter loquendo propter unitatem Episcopi, qui est principalis sacrificans, & cui novi Sacerdotes dicuntur tantùm concelebrare, meritò censeri potest unum Sacrificium, non exigens sumptionem sive consummationem per usum utriusque speciei, nisi ab uno.

284. Objectio Hiquæi. Dices cum Hiquæo suprà n. 55. Consecratio non magis fit ab Episcopo, quàm ab aliis; quia idem character sacerdotalis invenitur in singulis, & ejusdem potestatis est, & singuli concipiunt intentionem in his ergo sicut sunt pares, ita non invenitur aliquis principalis offerens quoad Consecrationem.

Solvitur. Resp. valde esse dispares in intentione; nam concelebrantes si vel priùs vel posteriùs absolvant verba Consecrationis quàm Episcopus, nihil efficiunt; Episcopus autem semper consecrat: & idcirco in multis Episcopatibus ille mos simul consecrandi exolevit.

285. An Pontifex propriè dispenset in voto, juramento &c. Magis urget prior instantia, à qua aliqui nimis leviter se expediunt, dicentes, Papam non dispensare in illis, sed solùm declarare, seu interpretari legem divinam aut naturalem. Quod si verum est, profectò nulla erit necessitas recurrendi ad Pontificem, neque opus erit potestate jurisdictionis, cùm quilibet prudens possit legem quamcumque doctrinaliter declarare & interpretari. Deinde constat dispensari, ubi aliàs certa esset obligatio. Denique ipsum verbum Dispensandi, quo utuntur jura, in proprietate significat relaxationem juris, & non tantùm interpretationem.

Proponitur sententia negativa. Ideo alii respondent, non dispensare Pontificem in voto, juramento, & matrimonio; sed tollere promissionem, materiam juramenti, & contractum, quæ dependent à voluntate humana; & idcirco per illam tolli possunt, quibus sublatis, obligatio juris naturalis aut divini per se corruit.

Sed contrà: Pontifici non fit promissio; unde nequit tolli nisi ab ipso, qui habet potestatem relaxandi obligationem præcepti. 286. Objectio duplex.

Præterea, ideo tenet contractus Matrimonii indissolubiliter, quia ex præcepto divino habet annexam hujusmodi obligationem; alioquin mutuo consensu posset solvi, sicut alii contractus: ergo in potestate Pontificis non est tollere illum contractum, nisi relaxando obligationem præcepti divini.

Hinc multi docent, & satis probabiliter, Ecclesiam non posse dispensare sive solvere vinculum Matrimonii rati, sed solùm declarare Deum illud solvere, quando quis profitetur in Religione approbata. An Ecclesia solvat vinculum Matrimonii rati?

Nihilominus quia & in aliis casibus non semel, sed sæpiùs Pontifex dissolvit Matrimonium ratum; ut suo loco videbitur, propterea non infimæ notæ Theologi, & sanè quamplures ingenuè fatentur Pontificem hìc verè dispensare in jure divino, idque ex speciali commissione; quia esset nimis magnus error, si Ecclesia in dispensatione tam frequenti, usa fuisset potestate, quam à Deo non habet. 287. Proponitur sententia affirmativa.

Et similiter responderi posset, relaxationem voti & juramenti esse quidem propriam dispensationem in jure naturali; fieri equidem ex voluntate Dei per Spiritum Sanctum Ecclesiæ specialiter intimatâ, & idcirco à principio Ecclesiæ usque ad hæc tempora sine ullo scrupulo aut contradictione fuisse practicatam, qui sanè usus esset intolerabilis error in re maximè necessaria ad mores pertinens, qui error Sanctitati Ecclesiæ repugnat. An eadem ratio relaxationis voti & juramenti?

Cæterùm nulla hìc est necessitas admittendi propriam dispensationem in jure naturali formaliter & directè. Lex quippe naturalis in proposito casu est, ut vota & juramenta reddantur Deo, quæ Lex non potest conservari, nisi quamdiu vota & juramenta conservantur; quibus proinde sublatis, necesse est ipsam Legem per se corruere, sicut sublato fundamento, in instanti totum ædificium evertitur. 288. Nulla est necessitas admittendi propriam dispensationem in jure naturali formaliter & directè.

Simile fit in lege positiva humana, quâ stante Lex naturalis dictat illam esse observandam. An ideo aliquis negat Legislatorem humanum posse dispensare in propria lege? Aut certè si dispensat, etiam dispensare in lege naturali? Nemo sic loquitur. Probatur à simili.

Rursus unus homo potest alteri remittere debitum ergà se contractum, nec tamen propterea dicitur dispensare in lege naturali propriè & formaliter loquendo, sed tantùm est dispensatio sive condonatio juris sibi per contractum, vel aliâ ratione acquisiti. Aliud simile.

Eodem modo assero, dispensationem in voto aut juramento tantùm esse condonationem ob-

 ligationis,

Dispensatio in voto tantùm est condonatio obligationis facta à Prælato nomine Dei. ligationis, ortæ ex illis actibus humanis, factam à Prælato nomine ipsius Dei. Et verò licèt hæc obligatio non tantùm sit humana, sed etiam partim divina; quia non tantùm dependet à voluntate hominis, sed etiam à voluntate Dei acceptantis: attamen sicut Deus potest remittere illam obligationem per se, ita etiam per suum Vicarium; prout Rex potest aliquem eximere à lege propria, non tantùm per se, sed etiam per suum Vicarium.

289. Conveniens fuit illam potestatem dari hominibus. Porrò conveniens fuit illam potestatem dari hominibus; quia votum & juramentum habent se instar legis alicujus privatæ ab hominibus impositæ, quæ sæpiùs indiget relaxatione propter varias necessitates ex conditione humana provenientes, ut quotidiana experientia testatur; adeoque Christus in necessariis quodammodò Ecclesiæ suæ defuisset, nisi hujusmodi potestatem illi dedisset.

Quid horum simile reperitur in Sacrificio? Hoc siquidem, tamquam cultus Dei magìs principalis, convenit ubique esse unum & idem, in nulla sui parte mutilatum, sed integrum & perfectum; Deo ita providente, ut omni loco & tempore necessario, utraque species consecrabilis haud difficilè sit invenibilis.

non ita fuit conveniens potestas dispensandi in integritate Sacrificii. Certè propter casus rarissimos nòn debuit potestas dispensandi in integritate Sacrificii Ecclesiæ committi; sicut nec commissa fuit potestas dispensandi in materiis & formis essentialibus Sacramentorum; quamvìs in his sæpiùs occurrere possint casus necessitatis: quippe Deus non omni casui extraordinario providere debuit medio ordinario. Alioquin dicamus, quòd, quando in aliquo integro regno non esset invenibilis neque panis, neque vinum, ne fidelibus desit Viaticum Corporis & Sanguinis Christi, Ecclesiæ commissum esse, determinare seu instituere novam materiam.

290. Objectio ex facto Pontificum Innoc. VIII. Innoc. IV. Dices; Pontifex aliquando dispensavit, puta Innocentius VIII. cum Saxonibus, ut in solo pane consecrarent, teste Volaterano lib. 7. Geographiæ cap. de Saxonibus. Idem ab Innocentio IV. concessum esse Norwegiis quidam dicunt, eò quòd ibi vinum ob nimiam loci frigiditatem conservari non possit.

Altera objectio ex Conc. Trident. Accedat Concilium Tridentinum sess. 21. cap. 2. declarans *hanc potestatem perpetuò in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salvâ illorum substantiâ, ea statueret vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum & locorum varietate magìs expedire judicaret* &c. Sed expedit utilitati communi totius regni aut provinciæ, in qua vinum haberi nequit, aut conservari, ut usus hujus Sacramenti, ad quem omnes obligantur, non intermittatur: ergo &c.

Confirmatio. Confirmatur; quia majoris & superioris obligationis est offerre Sacrificium, quàm offerre sub utraque specie: ergo in his partibus, in quibus altera species est impossibilis, esset valde durum asserere, non licere offerre Sacrificium, quod unicum est in Lege nova, aut hanc connexionem utriusque speciei ita institutam esse, ut relaxari non possit, cùm Christus universalem esse voluerit usum Sacramenti & Sacrificii in tota Ecclesia.

Herculè non dubito de tali voluntate, verumtamen pro loco & tempore, quo usus ille commodè potest haberi, sicut suprà diximus, fortè Christum universaliter voluisse Communionem in articulo mortis, sed quando commodè haberi potest; & ideo non licet sub una specie celebrare ad moribundum communicandum. 291. Responsio ad confirmationem.

Ergo similiter, voluit quidem Christus universaliter in tota Ecclesia offerri Sacrificium, non tamen quodcumque, sed essentialiter & integraliter perfectum; ita ut non sint diversa præcepta offerre Sacrificium & offerre sub utraque specie, sed unum & idem, impositum illis verbis Luc. 22. v. 19. *Hoc facite in meam commemorationem*, haudquaquam obligans ad substantiam seu essentiam Sacrificii, quando integritas physicè vel moraliter est impossibilis. Luc. 22.

Et dato (quod hactenus non scitur contigisse) quòd in toto aliquo regno vel provincia non inveniretur altera materia consecrabilis, neque sic opus foret dispensatione, sed sufficeret benigna interpretatio mentis Legislatoris, attentâ præcepti gravitate aliisque circumstantiis; prout in aliis legibus tam naturalibus, quàm divinis positivis fieri consuevit.

Hinc quod attinet ad Innocentium IV. nil tale de eo referunt historiæ; nullum etiam extat hujusmodi dispensationis vestigium: uti nec factæ ab Innocentio VIII. permanente tamen eâdem necessitate; quam experientia ostendit etiam in Norwegia non esse tantam, quin vinum ibi commodè conservari possit. 292. Responsio ad factum Innoc. IV. & VIII.

Accedit repugnantia in verbis Volaterani, qui refert Innocentium permisisse, ut sine vino Calicem consecrarent; non potuit autem Calix vacuus consecrari, nec mutari à Pontifice materia essentialis à Christo instituta. Et quamvìs modum loquendi Volaterani emendaverit Onuphrius ad annum 1490. omittendo ly *Calicem*; non tamen facit majorem fidem, quia ex solo Volaterano accepit.

Superest Concilium Tridentinum, ad quod facilè respondeo; Ecclesiam, sicut potest statuere in Sacramentorum dispensatione, quæ suscipientium utilitati magìs expedire judicat, ita pariter eâdem utilitate exigente posse mutare, quæ à se anteà statuta fuerant; secùs quæ à Deo sive Christo. Responsio ad Conc. Trident.

Unde cap. 1. præmiserat *Nullo divino præcepto Laicos & Clericos non conficientes obligari ad Eucharistiæ Sacramentum sub utraque specie sumendum:* quasi diceret, quandoquidem Communio

nio sub utraque specie jure divino minimè obliget Laicos & Clericos non conficientes Sacramentum; & præterea cùm in Ecclesia sit potestas mutandi ea, quæ ab ipsa statuta sunt, hinc est, quòd gravibus & justis causis adducta, approbet consuetudinem communicandi sub altera specie.

1. Cor. 11. Certè non est credibile Apostolum, cujus adfert auctoritatem ex 1. Cor. 11. v. 34. *Cetera autem cùm venero disponam*, quidpiam disposuisse contrarium iis, quæ à Christò in confectione hujus admirabilis Sacramenti, & Sacrificii disposita, & præcepta fuerant.

293. *In Parasceve non offertur novum Sacrificium.* Petes; quomodo ergo Ecclesia feriâ sextâ in Parasceve offerat Sacrificium sub una specie? Resp. nequaquam offerre novum Sacrificium; sed Sacrificium præcedenti die factum & consummatum quoad unam hostiam, consummare quoad alteram, pro quo nullâ indiget dispensatione, cùm non sit ulla obligatio singulis diebus novum Sacrificium offerendi.

Unde teste Lugone disp. 19. n. 121. Ecclesia Græca statuit per totam ferè Quadragesimam eodem ritu celebrari ex speciebus panis præconsecratis sine speciebus vini; & tamen neque in Sanctis Patribus, neque in ullo Concilio vel minima fit mentio alicujus dispensationis. *Lugo.*

Quapropter omnibus maturè consideratis, & ab utraque parte æquâ lance libratis, judico omnino asserendum, vel integritatem Sacrificii solùm esse juris Ecclesiastici, vel certè Ponticem in ea haudquaquam posse dispensare: sicuti non potest dispensare in præcepto divino integrè confitendi & similibus; quantumvis in multis casibus non currat obligatio, Pontifice, aut aliis viris prudentibus ita præcepta illa benignè interpretantibus. *Vel integritas Sacrificii est tantùm juris Ecclesiastici, vel certè in ea non potest Pontifex dispensare.*

Atque hujus Sectionis iste sit finis; nam quæ sequuntur de actionibus & passionibus Eucharisticis, maximè intricatas habent quæstiones, pro quibus resolvendis instituitur

SECTIO QVINTA.

De Actionibus & Passionibus Eucharisticis.

1. *Esse Eucharisticum sequitur actio & passio Eucharistica.* Quemadmodum ad esse naturale sequitur actio & passio naturalis; ita quoque ad esse Eucharisticum sequitur actio & passio Eucharistica. Quæro itaque, quid Christus possit in hoc Sacramento agere & pati. Ante resolutionem

Nota I. aliam esse actionem immanentem, cujus terminus necessariò recipitur in principium à quo egreditur, ut intellectio, volitio &c. Aliam transeuntem, cujus terminus non necessariò sic recipitur, ut omnes actiones Dei ad extrà, productio caloris in aqua, motus localis &c.

Duobus modis aliquid inest Christo in Sacramento, primò videlicet, & concomitanter. Nota II. ex Scoto 4. dist. 10. q. 5. duobus modis aliquid inesse Christo in Sacramento, primò videlicet, & concomitanter. Quos terminos sic explicat n. 2. *Primò dicitur aliquid inesse Christo, ut hic, quod sibi inesset, si nusquam alibi esset, nisi hic; concomitanter autem dicitur aliquid sibi inesse hic, quod primò inest sibi, ut alibi, & ex hoc sibi inest, ut hic, propter identitatem subiecti & formæ.* Intellexisti terminos? Planè, inquis; sed quid hi termini ad propositam quæstionem? Jam edissero. *Scotus.*

CONCLUSIO I.

Omnis operatio immanens, quæ primò inest Christo in Cælo, inest eidem concomitanter in Sacramento.

2. *Concomitanter inest omnis operatio immanens quæ primò inest in cælo.* Est Scoti suprà ibi: *Christo ut hic, concomitanter inest omnis operatio, quæ primò sibi inest ut in cælo.* Probatio in universali; quia *nullum absolutum desinit esse in aliquo propter novum respectum extrinsecùs advenientem: operatio autem* (supple, immanens, nam de illa instituebatur quæstio) *est forma absoluta ...... ergo propter præsentiam novam, quæ est respectus novus extrinsecùs adveniens, non desinit illa operatio inesse suo subiecto.* *Scotus.*

Veritas hujus probationis habetur ex Conclusione 8. præcedentis Sectionis, ubi illam diffusiùs pertractavimus, causantes corpore replicato, etiam necessariò replicari omnia accidentia à loco absoluta; secùs quæ respiciunt hunc determinatum locum. Unde motus localis, qui primò inest Corpori Christi in cælo, nequaquam concomitanter inest eidem in Sacramento. *Non ideo tamen motus localis,*

Contrà; motus localis est operatio immanens: ergo falsa Conclusio. Antecedens probatur, quia recipitur ejus terminus in principium à quo egreditur.

Resp. Negando Antecedens. Ad probationem dico, præsentiam localem interdum quidem recipi in principium à quo egreditur, non tamen semper, ut patet in corpore, quod ab alio localiter movetur; porrò operatio immanens hìc intelligitur, cujus terminus necessariò recipitur in principium, à quo egreditur. *cùm non sit operatio immanens.*

3. An concomitanter insit impetus, quo Corpus Christi in cælo impellitur.

Petes; an saltem impetus, quo Corpus Christi in cælo impellitur, non sit concomitanter in Sacramento? Responderi posset primò negativè; quia ille impulsus nequit causare præsentiam, nisi in uno loco; ergo videretur frustra poni in Sacramento: ergo non poneretur.

Responsio negativa impugnatur.

Contrà: potentia loco-motiva est ibi, & tamen ibi non operatur; prout etiam quantitas est ibi, licèt ibi non causet actualem impenetrationem, quia saltem perficit subjectum, & habet effectum suum formalem.

Responsio affirmativa.

Propterea responderi posset secundò, illum impulsum Corporis esse in Sacramento eo modo, quo sunt in Sacramento species impressæ, quas oculi ejus alibi ab objectis accipiunt.

Ex qua non sequitur Corpus Christi moveri in Sacramento.

Et si inferas: ergo etiam Corpus Christi movebitur in Sacramento. Resp. Neg Conseq. quia quamquam ille impulsus non sit alligatus ad hunc locum; tamen est determinatus ad producendam præsentiam & motum in tali loco, & non in alio.

Confirmatur primò.

Confirmatur; quia sæpè potest esse impulsus in aliquo loco, in quo non producitur motus propter impedimentum, v. g. quando lapis impellitur ab aliquo sursum, & ab alio potentiori deorsum; in lapide quippe deorsum descendente, adhuc manet prior impulsus, ideo enim tardiùs movetur; & tamen ille impetus non operatur motum, ad quem ordinabatur.

Secunda confirmatio.

Confirmatur secundò; quia ad hoc datur impulsus alicui corpori, ut faciat, quod ipse impellens faceret, & ferat ipsum corpus ad locum, ad quem determinatè ab impellente dirigitur; jam autem impellens Corpus Christi in cælo, non dirigit illum impulsum ad motum causandum in Sacramento: ergo &c. Vide Cardinalem disp. 5. sect. 2. n. 43. & sequentibus.

Lege.

4. Objectio contra principalem Conclusionem.

Contra principalem doctrinam objicit sibi Scotus suprà n. 3. Operatio immanens non est forma simpliciter absoluta; quia requirit respectum potentiæ ad objectum.

Responsio ex Scoto.

Respondet: *Etiam aliæ quantitates vel qualitates in suo fieri dependent ab approximatione agentis, ut patet de calore & frigore & alijs qualitatibus, ad quas est alteratio: & tamen in esse suo sunt simpliciter absoluta. Similiter operationes in suo fieri non requirunt talem respectum, & hoc ubi insunt concomitanter, & non primò: apparet enim quòd si Corpus Christi in cruce fuit infrigidatum, frigus etiam fiebat in Corpore Christi, ut in pixide concomitanter, sed non primò; & ad illud fieri non requirebatur approximatio agentis ad passum ibi: ergo à simili ista qualitas, cùm sit in se absoluta, licèt in fieri requirat præsentiam objecti ad potentiam, hoc non erit, nisi ubi primò insit; potest ergo concomitanter infieri sine tali respectu.*

Instantia.

Instas: operatio est in continuo fieri; secùs aliæ qualitates: ergo requirit continuam approximationem potentiæ ad objectum.

Ad quam respondetur cum Scoto.

Resp. cum Doctore nostro ibidem. *Licèt sit in fieri continue, tamen non sequitur quin concomitanter possit inesse & continuè infieri sine objecti præsentia vel approximatione. Sicut enim calor potest infieri Corpori in Eucharistia sine approximatione agentis, ut ibi: ita si esse caloris esset in fieri, semper posset causari calor in Corpore in Hostia, & tamen sine tali approximatione: non enim magìs requiritur continuus respectus ad fieri continuum, quàm ad fieri transiens, respectus pro tunc præsens.*

5. Replica.

Et si replices; operatio respicit objectum, non tantùm ut est causa in fieri, sed etiam in ratione terminantis: sicut ergo impossibile est operans esse & non terminari ad objectum, sic impossibile est, quod alicubi insit, & ut ibi non terminetur ad objectum præsens.

Responsio Scoti.

Respondet Scotus suprà n. 4. *Quòd non oportet objectum in se esse præsens propter terminationem actùs, sed tantùm propter causationem: ita quod quando est aliqua causa sufficiens ipsius actùs, non requiritur præsentia objecti propter terminationem.*

Probatio ejus à simili.

Probat à simili: *Sicut*, inquit, *patet de vidente creaturam in essentia divina, si essentia esset causa illius visionis, non requiritur illud objectum, ad quod terminatur hæc visio præsens propriâ præsentialitate.* Hæc littera Doctoris non caret difficultate; videtur enim asserere ad cognitionem intuitivam non requiri objectum terminativum præsens, cùm tamen variis in locis contrarium doceat, nempe cognitionem intuitivam esse rei existentis & præsentis. Ante responsionem

6. Probatio Conclus. in speciali ex Scoto.

Adverto ipsum specialiter fuisse sollicitum pro cognitione intuitiva sensûs externi: sic namque probat Conclusionem in speciali: *Quia omnis intellectio inest Christo ibi, & hìc: sed si anima Christi intelligeret præcisè secundùm modum intelligendi animæ viatoris, non haberet intellectionem intuitivam istius objecti sine sensatione concomitante ejusdem: ergo cùm illam intellectionem haberet eandem hìc, & ibi, sequitur quòd etiam sensationem requisitam ad ipsam haberet hìc, sicut ibi.* Ubi ex inexistentia intellectionis intuitivæ (de abstractiva, quæ non requirit objectum præsens, nulla est controversia) hìc, & ibi tamquam notiori, infert inexistentiam sensationis prærequisitæ hìc, & ibi.

Alia probatio.

Adjungit aliam probationem: *Quia passio appetitûs sensitivi, utpote dolor, eadem infuisset hìc, & ibi: ergo sensatio eadem. Antecedens probatur; quia mors secuta fuisset hìc, sicut ibi: ibi autem sequebatur ad dolorem immoderatum: ergo & hìc. Consequentia prima probatur; quia non est idem effectus sine eadem causa, & hoc non ponendo miraculum, & loquendo de causa naturali præcisa: dolor est effectus sensationis, vel objecti non nisi sensati: ergo non potest esse idem dolor sine sensatione eadem absque miraculo.*

7. Responsio quorumdam.

Si respondeas, quòd ad hoc sufficeret actus imaginationis in Christo. *Contra hæc* (inquit) *dupliciter*

am rejiciatur.

dupliciter: Primò, quia responsio destruit se: non enim possibile est actum imaginationis inesse, cui actus secundùm sensum non potest inesse: quia imaginatio est motus factus à sensu: 2. de Anima. Secundò, quia imaginatio non est causa doloris ejusdem secundum speciem, cujus causa est sensatio exterior; alioquin somnians doleret dolore ejusdem speciei cum dolore vigilantis. Discursus subtilis, qui videtur probare, quòd visio, etiam sub ratione actionis, & non solùm sub ratione qualitatis, sit in Eucharistia.

Sensatio externa requirit præsentiam objecti, ubi primo elicitur; secus ubi concomitanter ponitur.

Et tunc dicendum est, quòd sensatio externa requirat præsentiam objecti, ubi primò elicitur, non tamen ubi concomitanter ponitur. Ratio pervia est; quia licèt respectus ad objectum præsens in operatione sit necessarius, ut hæc sit operatio in esse completo, & actu uniat objectum & potentiam; equidem supposito, quòd potentia semel sit unita objecto, sequitur unio, & per consequens visio sub ratione visionis ubicumque est: quia hoc ipsum, quod est constituere potentiam videntem completè & actu, est effectus absolutus visionis, quamvis dependeat à relatione illa ut conditione; ideoque talis effectus sequitur ad formam concomitanter ubicumque est.

8. Si tamen desineret in cælo secundùm modum naturalem essendi, qualitas illa in Eucharistia nihil operaretur.

Quod tamen sic intelligendum puto, ut si desineret in cælo secundùm modum naturalem essendi, jam ampliùs, licèt conservaretur in Eucharistia visio sub ratione qualitatis, nihil operaretur potentia, ex defectu relationis requisitæ ad attingentiam objecti, quæ nequit inesse, nisi respectu præsentis & proportionati termini, qualis, ut supponitur, nullus esset, nec hìc nec ibi; adeoque etiam desineret effectus vitalis operationis, qui concomitanter tantùm est in potentia, ut est in Eucharistia.

Quomodo Scotus intelligendus, quando dicit, non requiri præsentiam objecti in se propter terminationem actûs.

Quod ergo Scotus suprà dicit, non requiri præsentiam objecti in se propter terminationem actûs; sed tantùm propter causationem, intellige vel de notitiâ intuitiva latè dicta, ut exemplum subjectum indicat, de quo agit 1. dist. 2. q. 4. vel certè tantùm voluit, ideo objectum ut præsens & existens necessariò terminare visionem; quia ut sic necessariò causat. Unde, Deo supernaturaliter supplente defectum causæ efficientis, possibilis est cognitio intuitiva, etiam propriè dicta objecti neque existentis, neque præsentis. Sed de hac quæstione alibi latiùs.

9. Fieri operationis distinguitur à facto esse.

Cæterùm ad instantiam propositam n. 4. aliter responderi posset, puta, licèt operatio sit in continuo fieri, nihilominus ipsum fieri operationis distinguitur à facto esse: fieri quippe est actio; at verò factum esse, actus seu qualitas, effectus utique actionis, species expressa, & formalis imago objecti.

Tametsi actio non poneretur in Sacramento, foret tamen ibi ipse actus.

Quapropter estò fieri seu actio non poneretur in Sacramento, propter suam dependentiam continuam ab objecto præsente & movente, adhuc vix dubito quin ibi concomitanter esset actus seu qualitas, quantùm ad totum suum esse absolutum; fortè non ita quantùm ad attingentiam objecti; ut placet Hiquæo in suo Commentario ad illum locum Scoti n. 5. quoniam illa attingentia consequitur loci præsentiam.

Ex quo infert hic Auctor; si desineret visio sub modo naturali in cælo, Christum in Sacramento nihil visurum, tametsi Deus ibi conservaret absolutum visionis corporalis: quia ad visionem in genere requiritur, ut objectum sit præsens in se, vel saltem in aliquo eminenter continente objectum; neutrum horum esset in eo casu: ergo &c.

Alioquin sensatio posset primò inesse Christo (saltem quantùm ad conservari) ut est in Eucharistia, cujus oppositum videtur esse Scoti suprà n. 2. ibi: *Secunda Conclusio est, quòd nulla sensatio potest primò inesse Christo, ut in Sacramento.* Scotus.

Sed de hoc infrà. Sufficiat modò hic discursus: per visionem potentia visiva unitur objecto; ergo objectum debet existere: non existit in Sacramento, ut clarum est, neque etiam in cælo, ut supponitur; quo modo ergo poterit in Sacramento videri?

Dices: ergo neque absolutum visionis poterit in eo conservari. Probatur Consequentia; quia videre est effectus formalis illius formæ; effectus autem formalis nequit separari à forma in subjecto. 10. Objectio.

Respondet Hiquæus suprà n. 9. quòd operatio in subjecto tribuit semper effectum formalem primarium, qui convenit ipsi, ut est qualitas absoluta; effectum verò secundarium & completum, qui est perfectissimus & finalis ejus, non potest tribuere se solâ sine conditione requisita; in quantùm enim est medium uniendi potentiam objecto (qui est finis ultimus) requirit præter absolutum, ordinem ad ipsum objectum in genere conditione. Sanè diversitas illius ordinis sive attingentiæ objecti est in causa, cur Beatus eâdem planè & invariatâ substantiâ aut entitate visionis, nunc hanc, nunc illam videat in Verbo creaturam. Solvitur à Hiquæo.

11. Manente visione in cælo, erit etiam concomitanter in Sacramento quoad attingentiam objecti.

Vera hæc sint, an falsa, non est hujus loci fusiùs examinare; hoc unicum dico, non satis probare intentum: quippe ut visio concomitanter sit in Sacramento, etiam quoad attingentiam objecti, id est, ut Christus in Sacramento dicatur videns concomitanter, eâdem visione, quâ videt in cælo, videtur sufficere præsentia objecti in cælo: sicuti sufficit præsentia ignis Romæ, ut corpus Lovanii replicatum calefiat.

Ratio autem est: quia ex virtute agentis & approximatione, habet forma ut primò sit in subjecto; non tamen ex virtute agentis, & approximatione habet, ut postquam hìc inest, alibi insit subjecto per concomitantiam, sed id habet ex identitate subjecti & formæ.

Hinc appositè Scotus suprà n. 6. *Non requiritur,*

Non requiritur objectum in debita proportione præsens ad actum sentiendi, nisi ubi objectum est causa sensationis.

quiritur, inquit, *obiectum in debita proportione præsens ad actum sentiendi, nisi ubi obiectum est aliquo modo causa sensationis: & hic, ut primò insienda.*

12. Scotus.

Nec quempiam moveat, quòd organum non habeat hìc modum extensivum, sub quo, & non aliter videtur receptivum sensationis; nam scitè respondet Doctor suprà: *Organum hoc verè est quantum hìc, sicuti in cælo, & per consequens potest recipere sensationem, non obstante quòd sensatio non recipitur absolutè, nisi in quanto habente modum quantitativum: sed non habet hìc modum quantitativum, id est coextensum quanto, cui est præsens, nec replet locum, & ideo, ut hìc non potest sibi primò inesse sensatio. Iste enim modus quantitativus requiritur in organo ad hoc, quòd primò sibi insiat sensatio: sed non requiritur ad hoc, quod concomitanter sibi insiat, vel insit: quia non est causa necessaria recipiendi sensationem huiusmodi modus quantitativus: sed tantummodò conditio requisita per comparationem ad agens primò transmutans.*

Modus quantitativus requiritur in organo ad hoc, quòd primò sibi insiat sensatio.

Prætereo alias objectiones, quia levioris momenti, & unicâ illâ distinctione facillimè dissolvuntur, puta, quia plura requiruntur, ut sensatio primò insiat oculo, aut alteri potentiæ sensitivæ, quàm ut insit, vel insiat concomitanter.

Progrediamur ulteriùs, & interrogemus, si aliqua operatio primò potest inesse Christo, ut est in Sacramento? Non dubito quin possit. Sed quæ illa? Attende quod sequitur:

CONCLUSIO II.

Christo in Sacramento primò inest intellectio & volitio; incertum an etiam sensatio.

13. Christo in Sacramento primò inest intellectio à phantasmate independens. Scotus.

PRimæ parti omnes subscribunt, si intelligatur de intellectione independente à phantasmate. Est autem Scoti 4. dist. 10. q. 5. n. 2. ibi: *Tertia Conclusio, quòd operatio spiritualis, ut intellectus & voluntatis, potest primò inesse Christo, ut in Eucharistia.*

Probat n. 5. *Quia anima Christi nunc beata intelligit sicut Angelus, quoad hoc, quod non dependet à sensibus, nec ex sensibilibus in intelligendo: ergo sicuti Angelus alicubi existens posset intuitivè intelligere obiectum sibi proportionaliter præsens, ita anima Christi ibidem existens potest illud obiectum intueri: ergo anima Christi ut hìc, potest intuitivè intelligere illa intelligibilia, quæ sunt sibi ut hìc præsentia, sicut Angelus posset, utpote intuitivè videre Angelum hìc præsentem, & animam Sacerdotis, hæc autem intuitio inest animæ Christi primò ut hìc; quia non inest illi animæ primò ut in cælo, supposito quòd immoderata distantia impediat intellectionem intuitivam creatam: sic enim Angelus existens in cælo intuitivè non videt, quidquid præsens hìc videt intuitivè.*

Sunt enim Animæ Christi aliqua intelligibilia ut hic præsentia.

Ex quo infert, *Quòd Christus propter suum esse in Eucharistia non tantum non privatur aliquâ operatione, quam habet ut in cælo; sed ut in Eucharistia est, habet aliquam operationem primò, quam per consequens concomitanter habet ut in cælo . . . . & per consequens non est ad imperfectionem suam, quod sit in Eucharistia, sed ad ampliorem perfectionem.* 14.

adeoque habet in Eucharistia aliquam operationem primò, quam per consequens concomitanter habet ut in cælo.

Et quid mirum si primò intelligat & velit in Eucharistia, qui fortè etiam primò sentit? Profectò intellectio & volitio speciesque ad illas actiones præcisè requisitæ, sunt merè spirituales, omnimodè independentes à corpore seu organo corporeo.

Addo ly *præcisè*; quia hodie naturâ per peccatum corruptâ dependent in nobis à phantasmate; phantasma autem à sensatione externa. Et hinc dubium, an intellectio dependens à phantasmate possit primò inesse Christo in Eucharistia?

Sed quid dicendum de intellectione à phantasmate dependente?

15. Suarius disp. 53. sect. 3. in fine negat, nisi forsitan Christus existens in cælo ibi habeat actum phantasiæ; hunc enim putat sufficere, ut intellectus in Sacramento exerceat suas operationes cum conversione ad phantasmata in propria specie; idque non solùm quia illa conversio ad phantasmata erit etiam per concomitantiam in Sacramento, sed etiamsi non esset, vel priùs naturâ quàm sit, propter radicationem harum potentiarum in eadem anima, & sympathiam earum: nam distantia vel propinquitas localis ipsorum actuum videtur nimis accidentaria ad hunc effectum. Ita ille.

Suarez negat illam primò esse, nisi in cælo habeat actum phantasiæ.

Res parvi est momenti: nam, præterquam quòd actus phantasiæ in cælo semper concomitanter sit in Sacramento, intellectus Christi in Sacramento non indiget phantasmate ad suam operationem, utpote independens à sensibus. Pergam itaq; ad secundam partem Conclusionis.

Atque in primis nullam invenio rationem dubitandi, quin supernaturaliter sensus omnes tam externi, quàm interni operationes suas primò in Sacramento exercere possint; quæ enim implicantia? Ideoque quid supernaturaliter fiat, est nobis incognitum; quamvis ut varii observant, valde piè credatur, Christum de facto ibi audire & videre, quæ ab adstantibus & vicinis geruntur: congruum namque apparet, ut qui nobiscum in Sacramento corporaliter quasi habitat, non sit ibi quoad potentias & operationes corporales veluti modo quodam mortuo; sed magis habeat humanum quodammodò nobiscum commercium. 16.

Potest supernaturaliter inesse omnis sensatio Christo ut est in Sacramento.

De quo ergo hìc quæritur, est: An sine novo miraculo Christus, ut est in Sacramento, possit primò seipsum, aut circumstantes oculo corporeo videre, vel aliam quamcumque operationem sensûs tam externi, quàm interni elicere?

An etiam naturaliter & sine novo miraculo?

Commu-

17. *Communior sententia negat cum Scoto,*

Communior sententia negat, quam amplectitur Scotus suprà nu. 2. dicens: *Secunda Conclusio est, quòd nulla sensatio potest primò inesse Christo, ut in Sacramento.*

defectu modi quantitativi ipsius organi,

Probat autem eam nu. 5. Primò: *quia organum sensûs non est in Corpore Christi in Eucharistia sub modo illo, qui requiritur, ad hoc quòd immutetur ab objecto: quia oportet quod tale habeat modum quantitativum, & sic sit localiter in loco, ad hoc ut patiatur à corpore objecto.*

& approximationis localis ad passum.

Probat secundò; Christo *ut in Eucharistia non est objectum approximatum: ita enim est hìc præsens cuicumque corpori, ut agenti, ac si non esset præsens, quia sic hìc est ac si nusquam esset quantùm ad rationem patiendi à corpore; esse enim corpus agens, requirit passum sibi approximatum localiter; sic autem non est hìc Corpus Christi localiter, sed solùm species est hìc isto modo: nec illud est magìs præsens hìc alicui corpori in ratione passi, quàm si Angelus esset hìc: ergo nulla sensatio potest sibi inesse primò, ut in Eucharistia existit.* Hæc ille, admodùm probabiliter.

18. *Localem extensionem potentiæ requiri negant Nominales citati apud Vasquez. Fundantur primò.*

Equidem requiri localem extensionem potentiæ sensitivæ, ut possit pati ab objecto, recipiendo speciem sensibilem, & hâc mediante elicere sensationem, videntur negare Okam, Aliacensis, Major, & Gabriel citati à Vasquezio disp. 191. cap. 3. n. 21.

Fundantur primò: Quia non minùs videtur sufficere ad actionem ex parte agentis, si agens secundùm se totum sit æquè præsens passo, quàm si ratione quantitatis sit ei propinquum per aliquam partem sui; atqui Christus existens in Sacramento æquè est præsens secundùm se totum cuicumque passo: ergo &c.

Secundò.

Secundò: Idem patitur à seipso; siquidem aqua reducit se ad pristinam frigiditatem: & quis ignorat speciem sensibilem causare actum sensationis in eodem loco, ubi ipsa est? Ergo non est necessaria distantia agentis à passo secundùm locum, neque approximatio causæ sensationis per contactum physicum.

Tertiò.

Tertiò argumentantur: Modus accidentarius principii agentis non est necessarius ad actionem; hujusmodi autem modus est extensio actualis ad locum: ergo &c.

19. *Ad quæ fundamenta respondet Vasquez,*

Quid ad hæc Vasquezius? Argumenta, inquit, Okami, & aliorum, frivola sunt. Ad primum dicimus non sufficere præsentiam & propinquitatem Christi secundùm se totum, ut agere possit & pati; quia non sola propinquitas est conditio requisita, sed propinquitas cum contactu quantitatis.

sed responsio rejicitur;

Pulchra verba; sed malo de re. Proba quod asseris: vel si hoc asserendo probasti, ego negando refutavi.

Probo, inquit aliquis: quia ad actionem naturalem requiritur præsentia seu approximatio naturalis; ideo namque cognitio supernaturalis non disponit sufficienter ad habitum naturalem, quia habitus naturalis solùm exigit actum naturalem, à quo procedat.

Probatio æquè incerta: præterquam enim quòd non sit improbabile, actum supernaturalem fidei producere habitum naturalem; humanitas Christi cum subsistentia supernaturali quomodo operatur? Nonnè naturaliter? Et tamen subsistentia est conditio requisita ex parte naturæ. *uti & alia probatio desumpta à cognitione supernaturali, quæ non disponit sufficienter ad habitum naturalem;*

Video responderi posse: subsistentia naturalis in humanitate Christi optimè suppletur per divinam, quæ præstat totum, quod illa præstare posset; at verò præsentia naturalis non suppletur per præsentiam sacramentalem, quæ non est extensio in ordine ad locum, sed inextensio.

Verumenimverò unde constat talem extensionem requiri? Quoniam, ais, actio illa, quæ procederet ab agente inextenso, esset diversæ rationis in entitate sua intrinseca ab omnibus actionibus, quæ naturaliter oriri possunt ab agente localiter extenso: ergo miraculosa, & entitativè supernaturalis. 20. *Similiter illa, quæ desumitur ex diversitate istius actionis ab omnibus aliis, quæ provenirent ab agente localiter extenso;*

Antecedens probatur; quia actio, quâ ignis inextensus, calefaceret hoc lignum, æqualiter procederet ab omnibus partibus, cùm æqualiter essent approximatæ objecto; actio autem, quâ ignis extensus calefaceret idem lignum, inæqualiter respiceret omnes partes, propter inæqualem approximationem, hoc est, aliquas ut magìs influentes, quia magìs propinquæ sunt; alias ut minùs influentes, quia magìs remotæ sunt.

Resp. differentiam illam non esse essentialem, sed tantummodò accidentalem; sicut major & minor approximatio nihil est essentiale, sed dumtaxat aliquid accidentale. Nullum ergo hìc miraculum, nisi illa inextensio ignis, qui requirit naturaliter extensionem: interim igne supernaturaliter existente sine extensione ad locum, quidni naturaliter calefaceret, & æqualiter secundùm omnes suas partes? Certè talis actio naturaliter illi debetur: unde potiùs miraculum esset, quòd non ageret, quàm quòd ageret. *quippe illa differentia est tantùm accidentalis.*

Quapropter cùm ex Fide constet Corpus Christi, adeoque sensus tam externos, quàm internos in Sacramento per miraculum miraculorum existere inextensè, faciliùs dicitur, quàm evidenter probetur, quòd nulla sensatio primò insit Christo ut in Sacramento.

Ad secundum argumentum Nominalium reponit Vasquez, experientiâ compertum esse, ut idem non possit agere in seipsum ullo modo, nisi quantitatem habeat ita dispositam, ut ratione illius habeat partes inter se loco distantes per modum illum extensionis; non solùm ut una pars agat in aliam, sed etiam ut in omnibus partibus simul à principio intrinseco effectus aliquis proveniat: ut quando aqua à seipsa ad statum pristinum frigiditatis reducitur. Ita ille. 21. *Responsio Vasquez ad secundum argumentum Nominalium, desumpta ab experientia.*

Sed quænam ista experientia? Num credere *Rejicitur;*

 debeo

debeo Vasquezium aliquando vidisse aquam inextensè positam, quæ non poterat se reducere ad statum pristinum frigiditatis? In æternum non credam. Experimur quidem aquam extensam se reducere ad pristinam frigiditatem; similiter sensum agere in organo extenso: at verò quòd non agat, aut non possit agere in organo inextenso, quis unquam expertus fuit?

Dices; & quis contrarium experitur? Resp. fortè Christus, cujus solius potentiæ sensitivæ ponuntur in Sacramento inextensè, & nos experiri possemus, si Deo placeret sensus nostros similiter inextensè ponere.

22. **Responsio Vasquez ad tertium**

Ad tertium ait idem Auctor; modum quantitatis, qui est extensionis ad locum, quamvìs sit modus accidentarius, requiri ex parte agentis ad agendum, & ex parte passi ad patiendum; non ut principium, neque etiam ut dispositionem ad recipiendum passionem seu qualitatem, sed ut conditionem; sicut requiritur etiam propinquitas, & contactus agentis & passi.

petit principium.

Verùm de hoc quæritur, & non minùs probabiliter negatur, quàm affirmatur. Relinquo autem Physicis disputandum, an causa efficiens non posset in distanti effectum producere, nihil etiam producendo in medio. **Smising.** Vide Smising de Deo uno Tract. 2. disp. 5. qu. 1. à numero 31. usque ad 50. ubi secutus Magistrum suum 1. dist. 37. quæstione unicâ, dilucidè ostendit, quomodo & qualiter id possit fieri.

23. **Objectio pro communi sententia.**

Vides quàm incerta sit communis sententia? Scio, quia vides: nihilominus pro ea objicis; species sensationis externæ est extensa; ergo non recipitur nisi in organo extenso: ergo nulla sensatio, saltem externa, primò in Sacramento.

Prima responsio.

Responsio plana est; quia etiam species, quæ primò recipitur in cælo, est extensa; similiter visio vel alia sensatio: & tamen concomitanter existunt in Sacramento, quis dubitat an inextensè?

Secunda.

Resp. II. sicut non tota species recipitur in oculum, etiam extensum, sed solùm aliqua pars; quæ tamen sufficienter repræsentat totum objectum: sic quoque dato quòd organum esset indivisibile vel inextensum, pariter species erit indivisibilis vel inextensa secundùm indivisibilitatem vel inextensionem subjecti, cùm forma naturaliter proportionetur suo receptibili: equidem hoc non obstat, quin per illam speciem indivisibilem, vel inextensam videatur objectum divisibile vel extensum; sicuti per partem speciei, sive per parvam speciem videtur magnum objectum.

Non ostenditur, cur non possit objectum divisibile causare speciem indivisibilem in subjecto indivisibili.

24. Quamvìs ergo de facto ita naturâ sit comparatum, ut quia subjectum extensum est, & objectum extensum, species conformiter debeat esse extensa: attamen si subjectum esset inextensum, estò alioquin objectum sit extensum, cur species non reciperetur inextensè? Et è contra cur objectum inextensum in subjecto extenso non produceret speciem extensam? An fortassis quia nulla hujusmodi receptionis aut productionis experientia? Et ipsa experientia fallax est. Crede rationi naturali.

Et quæ illa? Quia eadem essentialiter est potentia, quæ respicit illud objectum & solùm contingit variatio in aliquo accidente. Quid igitur prohibet, quin eadem variatio fieri possit in forma, quæ recipitur aut producitur?

Dices; quia indè sequeretur, accidens spirituale naturaliter posse recipi in subjecto materiali, & è converso accidens materiale in subjecto spirituali. 25. **Objectio.**

Resp. Neg. Conseq. Ratio disparitatis; quoniam spiritualitas & materialitas non sunt sola accidentia subjecti, sicut extensio & inextensio; sed principia planè essentialia, atque adeò invariabilia: potentia siquidem spiritualis numquam fit materialis, vel è contra; quemadmodum bene potentia extensa, inextensa, & è converso. Similiter accidens sive forma materialis numquam potest fieri spiritualis, aut è contra; cùm tamen certùm sit accidentia Christi in cælo extensa, in Sacramento existere inextensè. **Solutio**

Hæc dixerim, non animo contradicendi sententiæ Scoti, quæ communis est; sed ostendendi ejus incertitudinem. Transeo ad actiones transeuntes, & dico:

CONCLUSIO III.

Christus ut in Sacramento agere potest actione physicâ transeunte in passum externum.

Hanc Conclusionem tractat Scotus 4. dist. 10. q. 7. quæ talis est: *Utrum Christus in Eucharistia existens possit per aliquam virtutem naturalem transmutare aliquid aliud à se.* Ante resolutionem autem advertit: *Sicut homo est compositus ex anima & corpore, ita habet potentias quasdam merè spirituales, quæ conveniunt animæ primò, tamen toti per se per animam, ut sunt intellectus & voluntas. Habet etiam quasdam potentias corporeas, quæ scilicet non sunt animæ per se, sed totius conjuncti ex anima & corpore, ex lib. de Sensu & Sensato: & quidem illarum, quæ sunt totius conjuncti, quædam sunt magis corporeæ, quæ scilicet consequuntur naturam corporis sic mixti*, ut gravitas & aliæ similes; *quædam sunt magis approximantes ad naturam animæ, scilicet quæ consequuntur corpus animatum in quantum tale*, ut potentiæ vegetativæ, & sensitivæ. *De his ergo potentiis, supponendo aliquas hinc inde activas actione transeunte, videndum est per ordinem.* 26.

Scotus.

Potentiæ hominis quædam merè spirituales.

quædam corporeæ.

Aliquæ ex istis sunt activæ actione transeunte.

Atque

27. Atque in primis Doctor noster, consequenter ad illa, quæ docuerat q. 5. asserit hìc n. 2. *Quòd Christus in Eucharistia non potest uti aliquâ potentiâ activâ corporeâ*; adeoque quòd non potest Corpus Christi ut hìc primò nuttiri, inspirare, vel respirare aërem, organicè movere seipsum vel aliud corpus sibi approximatum, calefacere manum tangentis &c.

[C]hristus in [E]ucharistia [n]on potest [u]ti aliquâ [p]otentiâ [a]ctivâ cor[p]oreâ,

Scotus.

Probat: *Quia omnis potentia activa corporea requirit passum, in quod agat approximatum localiter sibi; ista potentia, ut est hìc, non est alicui localiter approximata: ergo ut est hìc, non potest habere passum sibi approximatum, sicut requiritur ad actionem talis potentiæ. Maior patet 7. Physicorum, ubi probatur, quòd oportet agens corporeum approximatum esse passo mediatè, vel immediatè.*

[T]empore non [h]abens passum sibi localiter approximatum.

28. Sed quòd localiter, unde convincitur? Certè Nominales, Conclusione præcedenti citati, constanter Majorem illam negant, & consequenter docent, potentiam etiam corpoream primò hìc agere posse, tam in ipsum Corpus Christi, quàm in passum externum. Et si ab illis quæras, cur ergo non calefaciat Corpus Christi manum tangentis, continuò respondent: Ut detur locus fidei.

Hanc approximationem requiri negant Nominales,

Instas: ergo perpetuum miraculum? Quid mirum ubi præcessit miraculum miraculorum, & omnia plena sunt miraculis? Potiùs ad miraculum videtur ipsis recurrendum, quàm sine evidenti fundamento neganda activitas aliquibus causis naturalibus. Res ergo incerta intellectui humano, soli Deo evidenter cognita.

29. Interim subtiliter & doctè, ut semper, ita & in præsenti respondet Scotus ad ea, quæ sibi objiciuntur: Primò; *Ista descriptio de potentia activa, scilicet quod est principium transmutandi aliud in quantum aliud, debet intelligi, quantum est ex parte sui; sed multa impedimenta*, inquit n. 6. *possunt provenire vel ex parte habentis, vel ex parte obiecti vel medii, propter quæ non potest habens illam potentiam exire in actum.*

[A]d quorum objecta respondet [S]cotus. [P]rimò.

Secundò dicit: *Quòd corpus hìc nutritur, si nutritur in existentia naturali, sed non sequitur, ergo ut hìc agit: quia nutritio non est nisi aggeneratio partis ipsius substantiæ nutritæ, & ista aggeneratio potest esse per actionem virtutis nutritivæ sive ut hìc, sive ut alibi.*

[S]ecundò.

[N]on valet: [c]orpus hìc [n]utritur; [e]rgo hìc [a]git.

Tertiò reponit: *Quòd Corpus Christi, ut hìc non respirat aërem, nec inspirat: tunc enim oporteret ponere aërem aliquem, ut hìc simul cum Corpore Christi sub hostia; sed tamen Corpus Christi ut hìc, habet pulmonem refrigeratum sicuti alibi in existentia naturali, quia frigus causatum per aërem ibi attractum, causatur hìc concomitanter, licèt non primò.*

Tertiò. Christus in Eucharistia non inspirat, nec respirat.

Quartò: *Quòd potentia illa motiva Christi quæ est organica & corporalis, licèt sit in Corpore Christi ut hìc; tamen non potest esse principium actûs sui in corpore, ut hìc; quia requirit partem extra partem, non tantùm in toto; sed in comparatione ad locum, ad hoc ut per unam partem motam localiter moveat aliam.* Hucusque Scotus. Equidem minimè contrarius nostræ assertioni; ad cujus veritatem abundè satis est, quòd Christus, ut in Sacramento, possit agere in passum externum actione spirituali.

Quartò. Quare Christus ut hìc non possit se movere organicè.

Potest agere Christus ut in Sacramento in passum externum actione spirituali.

De hac autem actione ita disserit n. 3. *Secunda Conclusio est, quòd Christus in Eucharistia potest uti quacunque potentiâ activâ spirituali. Hoc probatur per medium oppositum; quia illa non requirit ad actionem, quòd habeat esse localiter: quia etsi agens per principium spirituale sit in loco, non tamen requiritur, quòd sit ibi localiter ad hoc, quòd agat.* 30.

Scotus.

Explicans verò istam Conclusionem in speciali dicit: *Quòd Christus in Eucharistia potest habere aliquam actionem merè spiritualem, tam ex parte principii, quàm ex parte termini: & potest habere aliquam spiritualem ex parte principii agendi, corporalem tamen ex parte termini.*

quia tale agens non requirit localem approximationem ad passum.

Primum probat: *Quia si esset aliquis Angelus præsens Christo in Eucharistia, posset anima Christi illum Angelum illuminare, & illi loqui locutione mentali eo modo, quo Angelus existens, ubi Christus est, posset alium Angelum illuminare, vel alii loqui: nam ista illuminatio & locutio non requirit, nisi principium activum sufficiens in illuminante, & loquente, & subiectum capax ex parte illuminati, sive cui fit locutio: & fortè approximationem secundùm* Ubi *definitivum, seu approximationem simplicem illuminantis ad illuminatum, vel loquentis ei, cui loquitur: nec requiritur ibi localiter esse, sicut nec si unus Angelus loqueretur alii. Hæc autem omnino sunt in proposito.*

Anima Christi in Eucharistia potest loqui Angelo spiritualiter.

Siquidem, ut docet 3. dist. 14. q. 2. n. 21. *In patria animæ Beatorum habebunt eundem modum loquendi, quem Angeli,* testimonium perhibente Christo ubi ait. *In resurrectione enim neque nubent, neque nubentur: sed erunt sicut Angeli Dei in cælo*, Matth. 22. v. 30. *Et ideo* (prosequitur Scotus suprà) *si alicui animæ reveletur priùs aliqua veritas in Verbo, quàm Angelo, poterit illuminare Angelum de illa veritate, sicut Angelus posset illuminare animam, si priùs esset revelata Angelo.* 31.

In patria animæ Beatorum habebunt eundem modum loquendi, quem Angeli.

Ergo anima Christi in Sacramento habet principium illuminandi Angelos, & loquendi eis intellectualiter. Quidni illuminet, & loquatur, si velit? Eritque indubiè talis illuminatio & locutio merè spiritualis, tam ex parte principii, quam ex parte termini.

Talis autem locutio erit spiritualis tam ex parte principii, quàm ex parte termini.

32. Num etiam invenire poterimus actionem spiritualem ex parte principii, corporalem tamen ex parte termini? Declarat eam Scotus 4. d. 10. q. 7. n. 4. dicens: *Angelus habet potentiam motivam secundùm locum, non organicam. Patet, quia non potest habere potentiam aliquam organicam: illa potest esse principium movendi corpus, secundùm totum, non secundùm partes, quomodo corpus nostrum movetur organicè; qualibet autem*

non sic actio potentiæ loco-motivæ non organicæ,

anima intellectiva talem potentiam habet: ergo potest esse principium motûs; & per consequens illa est merè spiritualis ex parte principii, quia nullo modo organica: & tamen corporalis ex parte termini, quia eius terminus est motus localis corporis.

Deinde paucis interjectis pro defensione duplicis potentiæ loco-motivæ, organicæ videlicet, & non organicæ, n. 5. in medio: *Hanc*, inquit, *potentiam motivam non organicam suppono esse in anima Christi, quia etiam erit in anima cuiuslibet Beati: non tantùm quantùm ad habitum, sed quantùm ad actum, vel ipsius possibilitatem. Hâc etiam poterit uti immediatè movendo aliquod corpus secundum se totum, sicut Angelus potest movere.*

quam potentiam Scotus supponit esse in anima Christi,

Hâc etiam forte usus est Christus in vita ista, ut quando elapsus est de manibus Iudaeorum, qui ducentes eum ad montem, super quem erat civitas eorum sita, voluerunt ipsum præcipitare: quando etiam elapsus est de manibus parentum, & mansit in Ierusalem, ut patet secundùm Originem super illud Lucæ 2. Cùm factus esset Jesus annorum duodecim. Ergo anima Christi in Eucharistia existens poterit uti istâ potentiâ, movendo species illas, vel hostiam; & fortè sic aliquando mota est hostia à Christo immediatè.

eâque fortè usam fuisse in hac vita; uti etiam in Eucharistia.

33. Ecce Conclusio nostra à Scoto asserta. Nam quis ambigat, motum illum localem specierum esse actionem physicam transeuntem in passum externum?

Et si quæras, nunquid priùs movit Corpus suum per istam potentiam motivam, quam hostiam? Respondet: *Non fuit necessarium, sicut nec oportet Angelum priùs movere se localiter ad hoc, ut corpus sibi approximatum moveat localiter.*

Porrò quod, etiam in via, quælibet anima intellectiva habeat potentiam loco-motivam non organicam, probat n. 4. quia *Sicut anima, quantùm ad multa alia, similis est Angelo, ita etiam quantùm ad potentiam motivam corporis non organicam: non enim est ratio, quare ista substantia non habet huiusmodi potentiam motivam corporis: & universaliter nulli naturæ debet negari, quod esset in ea perfectionis, nisi manifestè appareat, quod tale sibi repugnet: quia secundùm Philosophum 2. de Generatione in fine: Dignificanda est natura semper secundùm melius, quantum possibile est.*

Quælibet anima intellectiva etiam pro statu viæ habet talem potentiam:

34. Cùm autem arguis, quòd illa nunc est frustra, quia nullus ejus actus potest haberi: Respondet n. 5. *Quod nunc gustum & alios sensus ponimus, & necessarios ad perfectionem naturæ humanæ: & tamen non oportet omnes istos esse in actu secundo aliquando, sed possunt esse sine actu suo, ut in Beatis: nec tamen sunt frustra, quia pertinent ad perfectionem naturalem illius, in quo sunt: si ergo illi non sunt ibi frustra, quorum tamen usus est frustra pro illo statu, qui est simpliciter status perfectus naturæ humanæ (possibilis autem est usus illorum præcisè pro isto statu naturali) multò magis illa potentia motiva non organica non est frustra, licèt usus eius non possit modò haberi, cuius tamen usus erit perpetuò in beatitudine; quia non tantùm poterit tunc Beatus movere corpus suum progressivè, id est, primò movendo unam partem, & per illam aliam, & sic totum; sed poterit statim, & immediatè movere totum corpus secundum Vbi, sine tali ordine motûs partium.*

neque illa est frustra, licèt usus eius non possit hic haberi.

De hac potentia loco-motiva non organica plura reperies apud Doctorem nostrum 4. dist. 49. qu. 14. quæ hic non commemoro: quoniam ad Philosophos magìs spectat inquirere, an detur duplex illa potentia loco-motiva in anima; & gratis admisso, quòd non daretur (ut putat Suarez disp. 53. sect. 1.) equidem vera esset Conclusio, ut patet ex dictis.

Cæterùm Suarius disp. mox citatâ sect. 2. 35.
quamvìs absolutè doceat conclus. 1. Corpus Christi ut in Eucharistia existit, nihil pati posse ab extrinsecis agentibus naturaliter operantibus; equidem magìs dubitat, an non possit naturaliter habere actionem transeuntem in extrinsecum corpus. Ratio dubitandi; quia actio transiens & passio recipitur in passo, non verò in agente: unde fit, ut necessariò recipiatur ad modum patientis, & consequenter ut participet modum existendi ejus: non est autem necesse, ut induat modum existendi agentis, quia non est in illo, sed ab illo: ab eo autem, qui existit modo spirituali, potest manare actio corporali extensióque modo recepta in passo; quia quidquid recipitur, ad modum recipientis recipitur.

Suarez magìs dubitat de actione Corporis Christi in Eucharistia, quàm de passione.

Quamvìs ergo Corpus Christi sit supernaturali modo in Eucharistia, posset ab illo prodire actio non recipiens illum modum; ergo ex hac parte non repugnat hujusmodi actionem fluere à Corpore Christi: hæc autem erat potissima repugnantia in ipsa passione; nam altera ratio de receptione passionis mediâ quantitate, non habet hîc locum; quia immediata ratio agendi non est quantitas aliqua: alia verò ratio de contactu non videtur admodùm urgens; nam hic contactus non est per se simpliciter necessarius, sed solùm, suppositâ imperfectione modi existendi in loco, quem habent corpora; absolutè tamen sufficit virtualis contactus cum sufficienti propinquitate per realem præsentiam, ut patet in agente spirituali. Igitur quòd agens naturale nunc debeat esse extensum, quamquam ex natura rei necessarium sit, non tamen ex necessitate ipsius actionis, seu virtutis activæ ut sic, sed ex necessitate materiæ, ratione cujus non potest corpus naturale alio modo naturaliter existere. Hucusque Suarius, magìs dubitans de actione, quàm de passione Corporis Christi in Eucharistia.

Contrà verò Hiquæus in suo Commentario ad dist. 10. qu. 71. nu. 4. Utrumque, inquit, asserendum est vel negandum. Et probat numero præcedenti, retorquendo rationem Suarii: quia sicut se habet corpus ad actionem, ita ad passionem; quia potentia tam activa, quàm 36.

Hiquæus asserit utrumque esse concedendum vel negandum.

quàm passiva in ipso manet indivisibiliter existenti: ac etiam formæ, quæ sequuntur, ut proprietates absolutæ, præsentia, & reliqua, quæ insunt in ordine ad locum indivisibilem; ergo quantùm est ex parte ejus, eadem est ratio; ergo sicut potest agere actione transeunte in aliud extensum, ita & pati ab ipso: quia quidquid recipitur in aliquo, per modum recipientis recipitur; quia actio sequitur naturam passi, & modum ejus existendi: ergo passio & actio, quæ fierent in corpus indivisibiliter existens, essent indivisibiles, & sic non repugnarent. Sicut neque passionem & actionem esse ab ipso in aliud divisibile, quia sequerentur modum essendi subjecti non agentis. Hæc ille.

Communis opinio utramque negat corpori indivisibiliter existenti.

Optimè profectò declarans incertitudinem tam actionis, quàm passionis, non recedens equidem à communi opinione, quæ utramque negat corpori indivisibiliter existenti; quia sicut in esse dependet corpus à quantitate, ita etiam in agere & pati: siquidem modus agendi & patiendi consequitur modum essendi.

37. Objectio.

Et si objicias, quòd indivisibile possit moveri localiter, quia quodlibet indivisibile sphæræ potest describere planum juxta Scotum 2. dist. 2. q. 9. n. 36.

Solvitur.

Respondet; indivisibile in continuo moveri posse per accidens, & secundariò ab agente corporeo, quod primò potest movere totum, non tamen primò & per se; quæ repugnantia non oritur ex parte indivisibilis (nam ut dicit Scotus suprà n. 37. *Potest concedi....... quòd indivisibile posset per se moveri, si per se esset*) sed agentis corporei, quod nequit producere actionem, nisi suppositâ extensione sui; quia proximè non applicatur virtus ejus creata, nisi ut extensa est. (Scotus.)

Sicut nequit agere agens corporeum substantiale primò per actionem formæ substantialis, nisi priùs agat per formam accidentalem; v. g. ignis per calorem, non ob subordinationem, quæ est inter formas simpliciter, sed respectivè ad passum, à quo debet primùm expelli qualitas contraria conservativa formæ præexistentis, quæ si abesset, posset esse actio substantialis primò in ipsum. Ita etiam in proposito, subordinatio, quæ est inter passum & agens ratione extensionis, oritur primò ex natura agentis, quod nequit agere, nisi ipsum sit extensum, qui est modus naturalis essendi ejus: unde si posset agere, posset etiam actionem recipere, & reciperet à virtute activa proportionata.

38. Scotus. Corpus Christi ut in Eucharistia non potest moveri primò naturaliter.

Hinc appositè Doctor Subtilis 4. dist. 10. qu. 6. nu. 2. *Prima* Conclusio *est ista: Corpus Christi ut in Eucharistia non potest moveri primò, motu vel mutatione propriè dicta à virtute creata.*

Secunda est ista, quòd potest primò moveri, motu propriè dicto, immediatè à Deo.

Prima Conclusio probatur sic; quia nulla virtus creata agit circa corpus non sibi proportionaliter approximatum secundùm locum: Corpus Christi est hic non ut in loco, & per consequens nulli approximatum secundùm locum.

sed bene supernaturaliter. Primum probatur.

Rogas Doct. Subt. cur tam generaliter loquatur dicens: *Nulla virtus creata?* Respondet: *Quia etsi manifestius sit de corpore, quàm de Angelo: tamen Angelus si agat circa corpus, realiter transmutando illud, realiter sibi approximatur localiter: vel saltem habet localem existentiam; quia virtus eius non potest esse ad aliquem motum in corpore, nisi præsupposito Ubi illius corporis.*

etiam respectu virtutis Angelicæ.

In quibus verbis per ly *Ubi*, intelligo Ubi locale propriè dictum, & per ly *Motum*, acceptionem substantiæ, quantitatis, qualitatis, vel Ubi circumscriptivi. Alioquin indivisibile continui, si per se esset, cur ab Angelo non posset recipere novam formam respectivam ad aliud indivisibile spatii, haud satis clarè video. An autem eodem modo Angelus posset movere Corpus Christi indivisibiliter positum in Sacramento, statim videbimus.

Secundam Conclusionem probat Doctor nu. 3. *Quia omnem dispositionem necessariam ad recipiendum calorem habet Corpus Christi ut hic, quam habet ut in cælo: ergo ut hic, non repugnat recipere calorem, esto per possibile, vel impossibile, quòd nusquam alibi esset: & per consequens cùm virtus divina omnem formam posset imprimere passo, cuius passum est receptivum; sequitur quòd Deus potest Corpus suum ut hic transmutare primò ad calorem.* Quidni etiam ad novam præsentiam sacramentalem? 39.

Secundum probatur.

Scotus.

Potest virtus divina omnem formam imprimere passo, cujus passum est receptivum.

Nemo dubitat quin possit, & expressè traditur à Scoto nu. 2. dicente: *Tertia* Conclusio *est ista: Quod potest moveri, & movetur primò, motu extensivè sumpto.* Sed à quo? *Quarta* (inquit) Conclusio *est ista, quòd isto modo, & isto motu, non movetur nisi immediatè à Deo.*

Scotus.

Corpus Christi in Eucharistia movetur primò motu extensivè sumpto. Quid sit ille motus?

Vocat autem motum extensivè sumptum, *Quamcumque acceptionem cuiuscumque novæ formæ, sive absolutæ sive respectivæ: & sive respectus pertinentis ad Ubi propriè, vel per quandam similitudinem, vel reductionem, cuiusmodi respectus est præsentialitas Corporis Christi hìc sub specie.*

Scotus.

Cæterùm pro majori claritudine hujus quartæ Conclusionis, de qua est aliqua controversia inter Doctores, propono illam aliis verbis, & dico:

CONCLUSIO IV.

A nullo agente creato physicè movetur Corpus Christi in Eucharistia motu locali proprio, aut simili, per se, vel per accidens.

QUòd Corpus Christi in Eucharistia per se nō moveatur ab ullo agente creato, seu motu 40.

 locali

A nullo agente creato movetur Corpus Christi ut hic propriè localiter.

locali proprio, seu simili, est sententia communis. Prima pars liquet: quia quod non est in loco, non potest propriè localiter moveri, nequidem ab agente increato; atqui Corpus Christi ut hìc non est in loco: ergo &c.

Pro secunda parte; motum similem voco acquisitionem novæ præsentiæ sacramentalis. Causam autem illius (saltem per se primò) esse solum Deum, nemo dubitat qui docet illam præsentiam esse supernaturalem, non tantùm in modo, sed etiam in sua entitate. Unde tametsi gratìs concederemus, Corpus Christi sic inextensè sive sacramentaliter positum, à se ipso, vel ab Angelo per potentiam loco-motivam non organicam posse moveri ad novam præsentiam sacramentalem, certè adhuc negare deberemus, vel à se ipso, vel ab Angelo sic posse primò sacramentaliter poni. De quo ergo litigatur?

An possit moveri ad novam præsentiam sacramentalem per se vel per accidens.

Primò, an Corpus Christi jam existens in Sacramento inextensè sic permanens, possit ab anima per potentiam non organicam, vel ab Angelo moveri ad novam præsentiam, sive sub iisdem speciebus, sive sub aliis, aut etiam extra omnes species sub aëre circumstante? Secundò, an saltem per accidens non moveatur ab illo, qui physicè movet species consecratas.

41. Negat Scotus.

Ad utramque quæstionem responsio Scoti videtur negativa; nam in primis sic probat n. 4. Conclusionē quartam superiùs ex ipso relatam: *Quia quod nullo modo habet virtutem motivam super aliud, quando illud est per se, non movet illud per accidens, quando est cum alio, cum quo non facit unum, sicut actus & potentia: sed virtus creata omnino non potest super Corpus Christi in se sub isto modo existendi, ad movendum ipsum: ergo quando est cum alio, respectu cuius non est sicut potentia, nec sicut actus; sequitur, quòd eadem virtus non poterit corpus illud movere etiam per accidens: sic autem est cum hostia, quia patet quòd species non est forma eius, nec ipsum forma speciei.*

Probatur, quod per accidens non possit moveri.

Probatur. quòd non possit moveri per se.

Adde quod habet q. 7. n. 6. in fine: *Potentia autem alia motiva non organica potest in actum suum hic, sicut in cælo, & per consequens secundùm istam potest movere corpus aliud sibi approximatum, sicut Angelus posset; sed tamen non potest movere Corpus suum, ut hìc, quia ut sic illud Corpus non subest alicui potentiæ motivæ, nisi divinæ immediatè.*

Quare autumas, nisi quia & ipsa præsentialitas, quæ acquireretur per talem motum, non subest alicui potentiæ motivæ, nisi divinæ immediatè? Etenim in substantia sua, ut jam jam dixi, est supernaturalis, & non tantùm in modo; postulat autem ens supernaturale in substantia principium aliquod supernaturale.

42. Virtus creata potest movere corpus replicatum ad præsentiam aliàs indebitam.

Ex quo patet, quare potiùs virtus creata possit movere corpus replicatum ad præsentiam aliàs indebitam; quia videlicet illa præsentia solùm est supernaturalis quoad modum extrinsecum: unde supposito primo miraculo, cùm illud corpus ex natura rei habeat capacitatem, ut saltem in uno loco moveatur, videtur eidem debitus à Deo concursus, ut possit à seipso, vel aliis moveri: secùs accidit Corpori Christi, ut in Sacramento; cùm enim ibi habeat existentiam planè supernaturalem in sua entitate, etiam ipsi, ut in Sacramento, planè indebitus est concursus, ut possit à seipso, vel ab aliis moveri ad novam præsentiam sacramentalem.

An verò posset accipere aliam præsentiam naturalem ab Angelo, vel à seipso per potentiam loco-motivam non organicam destructâ præsentiâ sacramentali, dic quod placet; quia impertinens ad propositum: sic enim non movebitur Corpus Christi ut in Sacramento, sed extrà.

Sed his non acquiescunt Adversarij, existimantes Corpus Christi saltem per accidens moveri à sacerdote, vel ab alio movente species, propter unionem physicam inter illa. Et hâc ratione, inquiunt, dicitur Sacerdos Corpus Christi elevare, deferre infirmis &c. 43.

Multi putant Corpus Christi moveri per accidens à Sacerdote,

Nec obstat quod species non sit forma corporis, vel corpus forma speciei; quia grave existens in navi movetur per accidens à movente navem, licèt grave non sit forma navis, nec è converso.

qui movetur grave existens in navi ad motum navis.

Respondet Scotus suprà q. 6. n. 4. *Instantia non est ad propositum; quia virtus motiva illius posset super grave per se, si grave per se esset.*

Responsio Scoti.

Vt autem omnis instantia tollatur, *Accipiatur* (inquit ibidem) *ista Maior: Quando aliqua coniunguntur præcisè per actum voluntatis, contingenter se habentis ad illam connexionem, si unum illorum secundùm se sit mobile omnino improportionatum alicui moventi, & reliquum proportionatum; ipsum non eâdem motione potest movere utrumque istorum coniunctorum.*

Patet, quia si movet unum quod est sibi proportionatum, non propter hoc per accidens movet reliquum: quia reliquum non est præsens isti moto, nec sicut actus potentiæ, nec è converso: nec simpliciter ex aliqua necessitate naturali, sicut grave est præsens illi, cui innititur, & propter hoc simul movetur cum illo: sed tantummodo est sibi præsens voluntate aliquâ contingenter se habente ad illam coniunctionem; quæ per consequens potest non velle coniunctionem illam, stante tamen motione alterius illorum.

Movens unum coniunctorum non movet alterum, si per actum voluntatis sint connexa.

Exemplificat in Angelo: *Si Angelus* (inquit n. 5.) *voluntariè faceret se esse præsentem lapidi, si moveo lapidem, non propter hoc moveo Angelum: quia nec est mobile per se à virtute mea, nec per accidens in proposito: quia nec est forma, nec pars alicuius mobilis per se à me. Si ergo Angelus esset præsens lapidi moto à me in termino motus: hoc non esset per actum meum, sed per actionem suam propriam, quâ faceret se præsentem ibi.* 44

Ferens lapidem, cui insidet Angelus, non ideo fert Angelum.

Eodem modo in proposito, cùm corpus sit præsens speciei tantùm per actum voluntatis divinæ; si facio speciem habere novum Vbi, per illam motionem non est ibi corpus: quia nullo modo subest præsentialitas illius corporis, neque nova, neque antiqua, voluntati,

tati meæ, nec etiam per accidens: quia non est forma, nec pars illius, quod subest meæ motioni. Ita Doctor; & meritò, cùm neget omnem unionem physicam, sive formalem sive effectivam, inter Corpus & species, ratione cuius per accidens Corpus, secundùm aliquos, physicè movetur à movente species. Vide quæ diximus sect. 4. conclusione 5. ad quam remitto Lectorem, ne eadem sæpiùs rescribendo, prolixiores simus, quàm oportet.

45. Prima objectio & responsio ex Scoto.

Solùm subjicio duas objectiones, quas invenio apud Scotum suprà n. 6. quarum prima hisce verbis exprimitur: *Quod movet aliquid per se, movet per accidens, quidquid est in illo: ergo virtus creata, quæ per se movet hostiam, per accidens movet Corpus, quod per se est in hostia.*

Respondet Doctor; *quòd illa propositio prima falsa est, nisi intelligatur de illo, quod est in moto, vel sicut actus in potentia* (ut anima in corpore) *vel sicut pars in toto* (ut caput in corpore) *vel sicut aliquid necessitate naturali coniunctum, ut grave illi, cui innititur* (v.g. homo navi cui insidet, aut cerevisia vasi, cui impenetrabiliter includitur) *Si enim tantum per actum voluntatis contingenter coniungitur hoc illi, movens istud, non propter hoc movebit illud: sed oportet quod illa voluntas, quæ est causa coniunctionis, sit etiam causa motionis illius, quod nulla naturali necessitate coniungitur moto.*

Secunda objectio.

Objectio secunda: *Quia aliter esset novum miraculum, quoties Sacerdos transferret hostiam, quia illa translatio non posset fieri manente veritate Eucharistiæ sine speciali actione divina.*

Responsio: Motio Corporis Christi ad motionem specierum non est novum miraculum, sed tantùm est antiqua determinatio voluntatis divinæ.

Respondet: *quòd non est novum miraculum. quia Deus eâ voluntate, quâ instituit Eucharistiam in Ecclesia, determinavit facere Corpus Christi semper præsens speciei post Consecrationem: & ideo specie manente, qualitercumque transferatur, quòd Deus faciat Corpus præsens aliâ præsentiâ, loquendo de præsentia respectu continentis, sicut species habet aliam præsentiam, & aliam, ut primò contenta, non est novum miraculum, sed antiqua determinatio voluntatis divinæ: sicut si Angelus determinasset per voluntatem, quòd semper simul esset cum isto lapide, non diceretur miraculum, quia transfertur translato lapide: non tamen transferens lapidem per actionem suam transferret Angelum, sed Angelus voluntate propriâ.*

46. Objectio.

Sed dicet aliquis; valde verisimile videtur motum Corporis Christi ad motum specierum procedere ab anima Christi per dotem agilitatis, seu per potentiam loco-motivam non organicam: sicut enim per illam potest movere hostiam, sic non satìs apparet, cur cum hostia nequeat physicè movere suum Corpus; adeoque convenienter dicitur sic de facto fieri. Unde eâdem ratione posset verisimiliter Angelus movere per se Corpus Christi, vel etiam per accidens ad motum specierum per contactum virtualem, sicuti potest localiter movere & impellere alterum Angelum.

Responsio.

Respondeo præsentiam hostiæ esse naturalem; Corporis autem, ut in Eucharistia, supernaturalem: & ideo animam posse movere hostiam, non autem suum Corpus; & similiter unum Angelum posse movere alterum Angelum, minimè verò Corpus Christi ut in Sacramento.

47. Instantia.

Instas; non producitur præsentia sacramentalis ad species, sed tantùm præsentia ad varia loca (quæ non est supernaturalis) cùm Christus semper maneat præsens speciebus; quocumque loco species ponantur. Resp. utramq; præsentiam esse supernaturalem; veluti totius Corporis in toto continente, & totius in qualibet parte. *Solvitur.*

Ad supernaturalitatem præsentiæ impertinens est ipsum continens: Scotus.

Profectò impertinens videtur ad supernaturalitatem præsentiæ, quòd continens sit species panis, vel aër circumstans. Quid enim Doctor Subtilis suprà n. 3. in fine? *Dico, quòd non est simpliciter necessarium illud Corpus esse præsens speciei; sed tantùm ex ordinatione divina, de qua certificavit Ecclesiam. Posset ergo Deus de potentia absoluta facere Corpus suum non esse præsens speciei, isto modo, manente specie, & facere ipsum isto modo præsens aëri circumstanti hostiam, & etiam successivè nunc uni parti aëris, nunc alteri; & sic transferre Corpus de loco hostiæ usque ad quamcumque partem universi, & semper sub eodem modo existendi, non localiter cum alio corpore replente locum.*

Sive enim sit aër sive species panis, idem est modus existendi.

Ergo si modus existendi sub speciebus est supernaturalis in sua entitate, utpote omnino indebitus Corpori extenso, pariter erit supernaturalis in sua entitate idem modus existendi sub aëre circumstante (atque adeò supernaturalis præsentia, quam de facto habet Corpus respectu continentis species) utpote modus existendi inextensè, cùm ex natura sua corpus postulet extensionem in ordine ad locum.

48. Alia instantia.

Urges; anima potest elicere actus supernaturales, etiam visionis & fruitionis Dei: ergo similiter per potentiam loco-motivam non organicam poterit causare præsentiam supernaturalem.

Respondetur.

Transeat totum. Sed quid indè? Num ideo doctrina Scoti minùs vera? Nequaquam: etenim simpliciter adhuc verum est: Corpus Christi, ut in Eucharistia, non potest physicè moveri motu locali extensivè sumpto, sive per se, sive per accidens, nisi immediatè à Deo supernaturaliter concurrente per speciale auxilium creaturæ indebitum. Quòd autem de facto sic concurrat cum anima Christi, cui revelatum est?

Vel ergo dicendum est cum aliquibus Recentioribus (quibus Dicastillo disp. 5. n, 360. falsò annumerat Scotum, ut Concl. sequenti ampliùs declaro) præsentiam Christi in Eucharistia sive ad species, sive ad spatium, solùm esse supernaturalem quoad modum, & non in sua substantia, quod non est omnino improbabile; vel asserendum cum Scoto neque animam, neque Angelum solis viribus naturæ posse movere Corpus Christi ut hic.

Ultimò

49. Ultima objectio,

Ultimò objicitur: quamvìs hic modus præsentiæ sit supernaturalis etiam quoad substantiam, & ideo non possit anima, vel Angelus illum efficere in Corpus Christi, nisi in eo præsupponatur; tamen postquam Corpus Christi supponitur ita existens, non videtur adeò supernaturale, vel difficile, illud Corpus transferre ab uno loco in alium, mutando habitudinem ad spatium & propinquitatem, vel distantiam ad alia corpora. Hæc objectio procedit secundùm sententiam Nominalium, de qua egimus Conclusione 2.

cui satisfit.

Respondetur autem: Si hujusmodi præsentia, secundùm suam speciem, superat naturalem virtutem creaturæ, in quolibet individuo superabit; quia & tota species clauditur in quolibet individuo, & actio per se primò circa individuũ versatur: sicut ergo ens creatum non potest virtute naturali conferre corpori primam præsentiam sacramentalem; ita neque corpori jam habenti unam præsentiam sacramentalem potest dare alteram, ut priorem auferat: quia non est minùs supernaturalis secunda, quàm prima; & quòd prima præcesserit, nihil refert: quia nec dedit corpori naturalem aptitudinem ad similem præsentiæ modum; neque auxit virtutem causæ agentis; nec minuit perfectionem, aut difficultatem effectûs: nam ipsamet præsentia prior appetit suam conservationem, & suo modo resistit formaliter alteri præsentiæ sibi incompossibili. Ita Suarez disp. 53. sect. 1. conclusione 4. in fine.

Secunda præsentia Corporis Christi non est minùs supernaturalis, quàm prima.

Suarez.

Equidem qui reponeret cum Nominalibus, per primam præsentiam dari corpori naturalem quasi aptitudinem ad similem præsentiam, & cætera materialia inextensè recipienda, cùm forma naturaliter proportionetur suo receptibili, quomodo efficaciter redargueretur? Itaque & hæc Conclusio incerta: certior apparet, quæ sequitur.

CONCLUSIO V.

Intellectus creatus independens à sensibus potest Christum in Eucharistia naturaliter videre.

50. Quis intellectus sit à sensibus independens?

Talis est intellectus Angelicus, intellectus animæ separatæ, & intellectus animæ conjunctæ corpori beato. Porrò per ly *Naturaliter*, non intelligitur sola natura intellectûs: quia anima est sicut tabula rasa, quæ nihil potest in se sola cognoscere; sed intelligitur natura intellectûs, concurrentibus aliis causis naturalibus, scilicet activo & passivo. Ly autem *Videre*, importat intellectionem intuitivam, ut distinguitur contra intellectionem abstractivam.

Quid intellectio intuitiva, & abstractiva? Scotus.

Et si quæras, quid sit intellectio intuitiva? Resp. ex Scoto 4. dist. 10. q. 8. n. 5. *Cognitio rei ut in se est præsens: abstractiva potest esse eius secundùm quod relucet in aliqua similitudine, quæ potest esse existentis, & non existentis, sive præsentis, sive non.*

Adeoque quid manifestius, quàm quòd noster intellectus, etiam adhuc alligatus sensibus, possit abstractivè intelligere Corpus Christi? *Impossibile est enim* (inquit Doctor suprà) *aliquam complexione concipere, cuius extrema non concipiuntur: possibile est autem intellectum nostrum concipere hanc complexionem:* Corpus Christi est in Eucharistia, *alioquin non posset illam formare: ergo intellectus noster, & istam complexionem, & eius extrema potest cognoscere, & intelligere aliqua intellectione.*

Hic cognoscitur Corpus Christi in Eucharistia etiam ab intellectu sensibus alligato.

51. Quomodo haberi possit fides de eo, quod non est visum, nec cognitum in se, ex D. Aug.

Ignoras quomodo id possit fieri? Adi Divum Augustinum 8. de Trinit. cap. 4. & 5. ubi diffusè docet, quomodo habeamus fidem de Christo, cùm tamen Christum non viderimus; utique in quibusdam intentionibus communibus acceptis à singularibus: *Quia* (inquit Scotus suprà nu. 6.) *nihil interest ad fidem nostram, utrùm erremus in quibusdam conditionibus singularibus conceptis de Christo: quia fides nostra non respicit per se illas conditiones singulares proprias, sed aliquem hominem singularem, cuius notitia potuit nobis infieri ex notitia cuiuscumque singularis hominis; ita etiam existentia Corporis Christi hìc, potuit nobis infieri ex alia existentia, utpote alicuius contenti in continente, seu signati in signo, vel tecti in tegente.*

Scotus.

Intellectus noster pro statu viæ nequit intuitivè videre Christi Corpus ut ibi existens.

De *Videre* igitur, hoc est, de intellectione intuitiva hujus existentiæ movetur quæstio. Ad quam est prima & communis responsio: Quòd intellectus noster pro statu viæ non potest naturaliter videre Corpus Christi ut ibi existens.

Hoc probatur: quia intellectus, qui non intelligit, nisi ex sensibilibus, eodem modo intelligit, sensibilibus eodem modo sibi præsentibus; noster intellectus pro nunc est hujusmodi: sensibilia autem sunt sibi eodem modo præsentia, antequam sit ibi Corpus Christi, & posteà: ergo &c. sed antè non videt intuitivè Corpus Christi, quia antè non est ibi: ergo nec post videt intuitivè. Certum est de facto sic esse: quid autem fieret si sensibilia mutarentur, & appareret color Corporis Christi ibi existentis, patebit ex infrà dicendis.

52. Secus intellectus sensibilibus non alligatus.

Secunda responsio est Scoti suprà n. 7. contra Divum Thomam, & alios communiter: *Omnis* (inquit) *talis intellectus* (id est, non alligatus sensibilibus in intelligendo) *sive Angelicus, sive anima separata, sive hominis Beati, naturaliter potest videre existentiam Corporis Christi in Eucharistia.*

Probat: *Quia intellectus se habens ad intelligibilia, sicut ipsa sunt in se intelligibilia, priùs intelligit illud, quod priùs intelligibile est in se, & per consequens, quod est priùs in se ens: quia unumquodque*

quodque, sicut se habet ad esse, ita ad veritatem, id est, intelligibilitatem secundum se, 2. Metaphys. intellectus autem talis respicit totum ens, & quodcumque secundùm ordinem suæ intelligibilitatis. Substantia autem est prior, sicut in entitate, sic in cognoscibilitate, quocumque modo accidentali ipsius substantiæ: ergo talis intellectus prius intelligit ipsam substantiam, quàm quemcumque modum eius; & per consequens nullus modus, sub quo est substantia, potest impedire intellectionem substantiæ à tali intellectu.

Breviter; *Modus accidentalis per se obiecti non impedit cognitionem illius obiecti; ista præsentia in Eucharistia est modus accidentalis substantiæ Corporis Christi: ergo non impedit illam substantiam cognosci ab intellectu, cuius ipsa est per se obiectum; est autem per se obiectum istius intellectûs abstracti, qui non dependet in intelligendo à sensibilibus.*

53. impugnatur.

Hæc est ratio Scoti, quæ tantùm videtur concludere, substantiam Corporis Christi posse cognosci à tali intellectu; secùs intuitivè videri, juxta definitionem intellectionis intuitivæ suprà ex ipso assignatam, quòd sit *Cognitio rei ut in se est præsens*: si enim & ipsa præsentia cognosci deberet, quæ tamen est supernaturalis in sua entitate, ut dictum est Conclusione præcedenti, & per consequens improportionalis cuilibet intellectui creato, ut naturaliter cognoscenti.

Responsio ex Scoto.

Omissis aliquibus responsionibus, quæ minimè exhauriunt difficultatem, dico paucis cum Doctore Subtili suprà n. 8. totum ens creatum, etiam supernaturale in entitate, esse objectum naturaliter proportionatum tali intellectui, quantùm ad cognitionem tam abstractivam, quàm intuitivam. Probatur ex eodem n. 9. *Quia imperfectum ens posset esse supernaturale, & naturale aliquod posset esse perfectius eo, sicut omnis substantia est simpliciter perfectior omni accidente. 7. Metaphys. & tamen alicui substantiæ, quæ est ens naturale, potest inesse aliquod accidens supernaturale.*

ejus probatio,

Confirmatur: *Quia Virtutes Theologicæ, ut charitas, & huiusmodi, sunt in determinata specie qualitatis: & secundùm multos, Angelus habet naturaliter principia cognoscendi omnes species entium: ergo habet naturaliter principia cognoscendi istas virtutes, licèt sint entia supernaturalia*, non tantùm in modo, sed etiam in sua substantia, specie physicâ distincta à virtutibus naturalibus, juxta mentem Doctoris nostri, ut ostendi disp. 1. sect. 4. conclus. 9.

& confirmatio ex eodem.

54. Putat Dicastillo Scotum docuisse, nihil creatum esse quoad substantialis supernaturale;

Unde satis inconsideratè dixit Dicastillo disp. 5. n. 360. Scotus in 4 dist. 10. q. 8. & Vasquez 1. p. disp. 214. & communiter Scotistæ docent hunc modum unionis (sacramentalis) esse naturalem quoad substantiam, solumque esse supernaturalem quoad modum; ex diverso tamen fundamento: Nam Scotus, & Asseclæ id docent ex doctrina generali, quâ putant nihil creatum esse supernaturale secundùm substantiam.

Si hic Auctor vel à limine salutasset Scotum, inspiciendo Prologum Sententiarum q. 1. non dubium, quin cum Hugone Cavello (qui scholia per universum opus in textum inseruit) primo intuitu deprehendisset nu. 22. in fine distinctionem actûs supernaturalis in modo, ab actu supernaturali in substantia.

sed gravissime errat;

Differentia (inquit Doctor) *istorum duorum modorum ponendi supernaturalitatem notitiæ revelatæ, patet separando unum ab alio: puta si agens supernaturale causaret notitiam obiecti naturalis, ut si infunderet Geometriam alicui, illa esset supernaturalis primo modo* (id est, fieret ab agente supernaturali) *& non secundo modo* (id est, non fieret ab agente supernaturali supernaturaliter agente) *si autem infunderet notitiam huius*, Deus est trinus, *vel similium, hæc supernaturalis esset utroque modo; quia secundus infert primum, licèt non è converso. Ubi autem est primus tantùm, ibi non est necesse, quòd sit sic supernaturalis, quin naturaliter possit haberi: ubi verò est secundus modus, est necessitas ut supernaturaliter habeatur, quia naturaliter haberi non potest.* Quomodo evidentiùs posset ponere formam intrinsecè, & suaptè naturâ supernaturalem, & non tantùm in modo? Simile habet 2. distinct. 3. quæst. 9. n. 16.

cùm expressè distinguat actum supernaturalem in modo, ab actu supernaturali in substantia,

Sed quia (ait Hugo in scholio præfixo n. 20) à non intelligentibus reprehenditur, quòd negaverit dari ullam formam suâ naturâ supernaturalem, sed tantùm per accidens, quia à Deo datur immediatè, ut visus cæco; adduco alia ejus loca ad hoc improbandum 1. dist. 17. q. 3. §. *Ad solutionem* ponit habitum infusum Charitatis. Et 3. dist. 23 §. *Aliter potest*, fidem infusam. & 3. dist. 26. §. *Ad quæstionem*, spem infusam. Et simile habet 4. dist. 49. q. 11. quibus locis, docet habitus infusos concurrere effectivè ad actus, ex quo colligitur, actus esse ejusdem ordinis cum ipsis. Item 2. dist. [illegible] q. 9. n. 7. docet gratiam & gloriam meritè esse supernaturales. Præterea 3. dist. 23. §. *Aliter potest*: dicit actum fidei infusæ, & acquisitæ esse diversi ordinis. Et Quodlib. 14. docet actum charitatis essentialiter differre ab amore naturali; ergo sensit hos actus esse supernaturales. Et quando ait habitum esse propriè supernaturalem, non actum, 1. dist. 17. q. 3. *Ad tertium*. Ideo hoc dicit, quia forma illa charitatis, licèt sit supernaturalis, posita in esse, naturaliter agit, & quia causa secunda concurrit ad actum, non ad habitum, quia creatur. Et ibidem docet actum esse supernaturalem ratione formæ concurrentis ad ipsum. Constat ergo manifestè, secundùm Scotum, habitus & actus intrinsecè dari supernaturales. Hucusque Cavellus.

55. quod ex variis ejus locis clarè deducitur. Hugo Cavellus.

56. An secundùm Scotum præsentia sa-

Quidni etiam constet, secundùm Scotum, dari præsentiam sacramentalem intrinsecè supernaturalem? Certè non video cur alioquin absolutè & simpliciter asserat Corpus Christi in

cramentalis sit intrinsecè supernaturalis.

Eucharistia non subesse immediatè alicui potentiæ motivæ, nisi divinæ.

Quod ergo hìc dicit nu. 9. *Naturale & supernaturale non distinguunt naturam alicuius in se, sed tantùm in comparatione ad agens: ideo enim dicitur aliquid supernaturale, quia à supernaturali agente; naturale verò, quia à naturali agente: sed habitudo ad agens aliud & aliud, non necessario concludit aliquid esse aliud & aliud in se, secundum Augustinum 3. de Trinitate cap. 9. ergo non necessariò concludit, illud esse aliud & aliud in ratione intelligibilis.* Hæc, inquam, verba commodè intelligenda sunt, prout ea explicavi disput. 1. sect. 4. nu. 137. de alio & alio esse in genere entis creati; vide ibi dicta. Vel si non placeat illa explicatio, fortè non displicebit quod hìc subjicio, puta hæc verba esse responsionem ad objectionem Adversariorum, non secundùm propriam mentem Scoti, sed aliorum probabilem sententiam, quæ docet præsentiam sacramentalem non esse supernaturalem nisi quoad modum; quam doctrinam sequitur Vasquez 1. parte disp. 214. num. 34. quoniam, inquit, hic modus (existendi indivisibiliter) aliis etiam naturâ suâ convenit, ut Angelis & spiritibus. Et quamvìs sit diversæ rationis, non propterea consequitur esse ordinis supernaturalis: siquidem aliquis modus reperitur naturalis ordinis, quo creatura aliqua existit tota in toto, & tota in quavis parte; quare hic effectus secundùm suam naturam non potest esse supernaturalis ordinis. Hæc ille.

Explicantur verba Scoti.

Vasquez.

57. Illuminatio caeci non est alia à se, tametsi à solo Deo proveniat.

Verissimè ergo dixit Scotus: *Habitudo ad agens aliud, & aliud, non necessariò concludit aliquid esse aliud, & aliud in se*, ut patet in ente supernaturali quoad modum tantùm, v. g. in illuminatione cæci, quæ non est alia in se, tametsi à solo Deo proveniat. Ergo ex illis verbis Scoti bene probatur, Scotum simpliciter docère, nihil creatum esse supernaturale secundùm substantiam, Negatur Consequentia.

Obiectio.

Dices: saltem sequitur præsentiam sacramentalem, secundùm ipsum, non esse supernaturalem, nisi quoad modum: adducit siquidem auctoritatem Divi Augustini, in qua non agitur nisi de effectibus in substantia naturalibus, miro tamen modo nobis incognito, per Angelos bonos sive malos, productis.

Solvitur.

Resp. neque hoc sequitur; nam ad intentum ipsius satìs erat, quòd daretur aliquod ens supernaturale, naturaliter visibile intellectui creato; jam tunc enim solvebatur objectio Adversariorum, puta: Existentia Christi in Eucharistia est supernaturalis; ergo improportionalis cuilibet intellectui creato ut naturaliter cognoscenti, negat namque Doctor Consequentiam; quia aliquod ens supernaturale, v. g. illuminatio cæci, est proportionale intellectui creato ut naturaliter cognoscenti. Et idcirco infert: *Ergo non necessariò concludit illud esse aliud, & aliud in ratione intelligibilis.*

Cæterùm, ut propiùs accedamus ad difficultatem principalem, etiam admisso cum Scoto, & communi aliorum sententiâ, existentiam illam Corporis Christi totius in tota hostia, & totius in singulis partibus esse supernaturalem in sua entitate, adhuc non necessariò concluditur, eam existere limites objecti adæquati naturalis intuitionis intellectûs creati, qui non dependet in intelligendo à sensibilibus; quia adhuc manet ens creatum, quod quantùm quantùm est, proportionatur tali intellectui. 58.

Ens in se supernaturale est intra limites objecti adæquati naturalis intuitionis intellectûs creati:

Unde non valet hæc Consequentia: Existentia illa est supernaturalis, & per consequens est verum supernaturale; ergo est tantùm supernaturaliter cognoscibile: non ergo ab aliquo intellectu creato naturaliter; non valet, inquam: *Quia* (utor verbis Scoti suprà n. 11.) *in Antecedente ly* Supernaturale, *dicit habitudinem ad causam suam, à qua potest accipere esse; licèt autem non possit accipere esse, nisi à causa supernaturali* (ergo agnoscit Doctor præsentiam supernaturalem in substantia) *tamen est cognoscibile naturaliter: quia quantumcumque aliquid supernaturaliter ponatur in esse, postquam tamen positum est in esse, est quoddam ens naturale, & proportionatum potentiæ naturaliter cognoscenti, vel cognitiva.* Non dicit simpliciter, *Est ens naturale*; sed, *Est quoddam ens naturale* &c. quasi diceret: Est ens naturale in cognoscibilitate.

Scotus.

quia postquam tale ens est positum in esse, est quoddam ens naturale.

Contrà; est manifesta petitio principii: de hoc enim disputatur, an ens in substantia supernaturale possit naturaliter cognosci. 59.

Disputatur planè; sed unde probatur, quòd non possit? Sanè non dicitur ens aliquod supernaturale in substantia à cognoscente, id est, quia non potest naturaliter cognosci; sed ab agente, id est, quia non potest per solas vires naturæ unquam produci. Gratìs autem infertur ex improducibilitate, incognoscibilitas; sicuti etiam inappetibilitas.

Gratis infertur ex improducibilitate incognoscibilitas,

Cur enim nequeat voluntas naturaliter appetere visionem & fruitionem Dei? Respondeat ille, qui hujusmodi appetitum in sua voluntate non agnoscit. *Si dixisset* (inquit Divus Augustinus 13. de Trinit. cap. 3.) *omnes beati esse vultis, miseri esse non vultis, dixisset aliquid, quod nullus in sua non agnosceret voluntate.* Quòd si voluntas cujusque naturaliter appetit beatitudinem, quidni intellectus naturaliter cognoscat? Scio & hunc appetitum naturalem à quibusdam negari; sed sine fundamento.

S. August.

& Inappetibilitas.

Per hoc patet responsio ad aliam Consequentiam: Factibile supernaturale, non est naturaliter factibile: ergo cognoscibile supernaturale, non est naturaliter cognoscibile. Patet, inquam, responsio ex Scoto suprà n. 11. ibi: *Si supernaturale ubiq; per se determinet illud, cui additur, potest concedi Consequens, sicut etiam Antecedens: & tunc Minor est falsa, quod ista scilicet existentia sit cognoscibile supernaturale*, id est, numquam adæquatè per vires naturales cognoscibile. 60.

Non valet, est tantùm factibile supernaturaliter, ergo cognoscibile tantùm supernaturaliter.

Scotus.

Si autem supernaturale non determinet per se illud, cui additur, sed quoddam aliud implicitum, utpote ens, Consequentia non valet: quia in Antecedente per se determinat ipsum sub ratione factibilis, & ideo repugnat ei hoc, quod est fieri naturaliter: in Consequente verò non determinat cognoscibile sub fieri, & ideo non repugnat ei cognosci naturaliter.

61. Arguis rursum; de Sacramento habemus fidem: ergo non cognitionem naturalem. Probatur Consequentia; quia cognitio fidei est simpliciter eminentior omni cognitione naturali.

Non obest cognitioni intuitivæ fides, quam hic habemus.

Resp. primò, distinguendo Antecedens: pro statu viæ, quando intellectus adhuc dependet in intelligendo à sensibilibus, Concedo; pro statu patriæ, quando intellectus ampliùs non dependet, Nego.

Respondeo secundò, Negando Consequentiam. Instantia clara; quia fide credimus Deum esse unum: ergo cognitio naturalis impossibilis; Consequentia non valet.

Angeli intuitivè potuerunt naturaliter cognoscere Christum pati & mori.

Ad probationem Consequentiæ respondet Doctor suprà nu. 12. *Angeli intuitivè potuerunt naturaliter cognoscere Christum pati & mori, sicut poterant naturaliter cognoscere ipsum vivere vitâ humanâ: nos autem de illa morte habemus cognitionem fidei: illa autem cognitio intuitiva* (in ratione cognitionis præcisè) *multò perfectior est nostrâ ænigmaticâ, & de eodem subiecto: ita dico de existentia Corporis Christi in Eucharistia.*

62. Contrà; ergo Angelus potuit cognoscere illud mysterium possibile: ergo etiam Dæmon; quia secundùm Dionysium 4. de divinis nominibus, remanent in dæmonibus naturalia integra.

An potuerint cognoscere mysterium Eucharistiæ possibile? Prima responsio.

Resp primò Neg. Conseq. quia probabile est virtutem innatam intellectûs Angelici, aliunde non impediti, clarè videre Incarnationem jam existentem, quam tamen non potuit evidenter cognoscere possibilem.

Secunda. Dæmon videt Christum in Eucharistia, nisi à Deo impediatur.

Deinde transeat totum. Ergo de facto videt malus Angelus Christum in Eucharistia. Quidni videat, nisi à Deo impediatur? *Si absolutè permittatur* (ait Scotus suprà) *quicumque Angelus malus uti suâ potentiâ cognitivâ naturali, potest intelligere quodcumque intelligibile causatum, & per consequens posset intelligere cogitationes cordium, & mysteria gratiæ, ex quo posita sunt in effectu; sed sicut dicit Magister lib. 2. dist. 7. multa possent esse naturâ suâ, quæ non permittuntur eis, & ita supponitur quòd non permittitur Angelo malo videre secretum cordis, & hoc modo, & non alio posset videre Corpus Christi in Eucharistia. Sic ergo supponitur, quòd non permittitur videre mysteria gratiæ.*

Scotus.

63. Et sic exponit auctoritatem Divi Ambrosii supra illud Lucæ 1. *Missus est*, quia secundùm eum, malignum spiritum latuit mysterium Incarnationis: exponit, inquam, *de mysterio Incarnationis, non absolutè, quin quilibet Angelus malus posset videre, vel cognoscere integritatem Mariæ, tam in mente, quàm in carne, æquè sicut potest cognoscere tactum digiti ad digitum, vel aliam intellectionem naturalem alicuius intellectûs: sed non fuit permissus propter certas causas, ne impediretur redemptio nostra:* Si enim cognovissent, numquam Deum gloriæ crucifixissent, *id est, numquam me redimi eius morte procurassent.*

Exponitur auctoritas D. Ambrosii.

1. Cor. 2. v. 8.

Unde quando Damasc. lib. 4. cap. 14. loquens de hoc Sacramento, ait: *Spiritus operatio, ea quæ naturam superant, efficit, quæq; nisi sola fide capi atque intelligi nequeunt.* Et paulò post: *Tu quoque nunc quæris quomodo panis Corpus Christi, & vinum cum aqua coniunctum Sanguis Christi fiat? Tibi item respondeo, Spiritus sanctus supervenit, eaq; efficit, quæ orationis facultatem, ac mentis intelligentiam excedunt:* loquitur de nobis pro statu isto; vel si etiam de Angelo, non potest esse verum de naturali potentia intellectûs Angelici; sed tantùm de potentia Angeli ut permissi, & hoc de malo Angelo. Est interpretatio Scoti suprà nu. 13.

& Damasceni.

Quòd si iteratò objicias: nullus intellectus creatus potest cognoscere futurum contingens; Corpus Christi esse sub Eucharistia est æquè indeterminatum, sicut futurum contingens; quia dependet merè à voluntate divina, ad hoc contingenter se habente: ergo &c. 64.

Objectio; quòd Corpus Christi sit sub Eucharistia contingenter.

Respondet continuò Doctor suprà; *Quòd contingens, dum est contingens, scilicet dum est in causa sua, non potest sciri ab intellectu creato: sed quantumcumque aliquid contingenter sit in causa sua, postquam tamen contingenter positum est in esse, sicut iam habet determinatam entitatem, ita iam potest habere determinatam cognoscibilitatem, & hoc in quocumque intellectu respiciente totum ens: licèt ergo aliquis intellectus non possit præscire, quòd in ista hostia continebitur Corpus Christi: tamen ex quo istud factum est, bene potest intellectus naturaliter intueri Corpus ibi existens.*

Responsio Scoti, quòd contingens postquam contingenter positum est, habet determinatam entitatem.

Profectò, tametsi gratis admitteremus, intellectum naturaliter non posse intueri existentiam sive præsentiam sacramentalem, adhuc Conclusio esset vera. Nonne anima Christi novit naturaliter se esse, ubicumque est, & per consequens se, & Corpus quod informat, esse in Eucharistia? Quis potest ambigere? Et verò quid aliud requiritur, ut videat Christum esse in Eucharistia? Nonne secundùm Scotum 1. dist. 1. q. 2. videri potest essentia divina sine Personis? Et tamen inter illa solùm est distinctio formalis. Quantò ergo magis Corpus sine præsentia realiter ab ipso distincta?

Christus posset videri in Eucharistia absque eo, quòd videretur ejus præsentia.

Ex quo etiam haud operosè solvitur, quod alii objiciunt: Intellectus separatus nihil videt naturaliter nisi per species congenitas; quia nullas accipit à rebus: atqui non habet congenitas hujus mysterii; ergo &c. 65.

Objectio.

Resp. primò, Negando Majorem; quia secundùm Scotum 2. dist. 3. q. 11. n. 4. Angelus habet intellectum agentem & possibilem;

Solvitur primò.

Angelus habet intellectum agentem & possibilem.

ergo potest habere notitiam à rebus per abstractionem specierum, quibus eas intuitivè cognoscat: quæ enim in tali abstractione & cognitione ostendi potest implicantia? Et alioquin tam intellectus agens, quàm possibilis, est perfectio naturalis.

Scotus.

Patet, inquit Doctor suprà nu. 5. *in Christo, qui licèt omnia viderit in Verbo ab instanti suæ nativitatis in utero, tamen fuit in eo intellectus agens, & possibilis, aliàs non fuisset perfectus: & eodem modo si vidisset omnia in genere proprio, habuisset intellectum agentem & possibilem. Ideo similiter, posito quòd Angelus species omnium receperit ab instanti suæ creationis, & non possit non esse in actu, cùm sit præventus ab agente superiori, tamen est perfectionis naturalis suæ, quòd habeat potentiam, quæ possit in operationem suam, si non esset præventus à superiori agente.*

Secunda responsio. Angelo debentur species necessariæ ad cognitionem objecti naturalis sui intellectûs.

Resp. secundò Negand. Minorem; quia Angelo debentur illæ species, quæ sunt necessariæ, ut cognoscat omnia, quæ ponuntur in esse, & continentur sub objecto naturali sui intellectûs; atqui tale objectum est Corpus Christi in Eucharistia, fortè etiam illius præsentia: ergo &c.

Dico, *fortè*, propter aliqualem incertitudinem, maximè ex auctoritate Doctoris Angelici. Quia tamē natura creata dignificanda est quantùm fieri potest sine injuria Creatoris, malo asserere intellectum viribus propriis intuitivè cognoscere ipsam etiam præsentiam, quàm sine solido fundamento ex ratione idipsum negare.

66. Alia objectio.

Dices; quod ens naturale exigit connaturaliter existere, ad hoc, ut ipsum existat, illud quoque debet esse naturale, sive non supra naturam; atqui visio, quâ Angelus videret præsentiam Eucharisticam, est secundùm nos ens ordinis naturalis, & ipsa ad sui existentiam requirit existere suum objectum, scilicet præsentiam Eucharisticam: ergo sequitur hanc quoque fore ordinis naturalis.

Solvitur. Non omne illud debet esse naturale, quod ens naturale connaturaliter exigit ut existat.

Respondeo Negando Majorem. Instantia clarissima; nam recordatio actûs supernaturalis est tantùm actus naturalis, quis autem ignorat eam exigere eundem actum supernaturalem aliquando extitisse, prout eundem actu existere requirit actus reflexus de eodem? Imò quodlibet ens naturale ad sui existentiam postulat connaturaliter, imò absolutè necessariò, existere ipsum Deum, ejusque decretum, quæ sunt ens supernaturalissimum.

Cæterùm si hæc præsentia solùm supernaturalis esset quoad modum, quemadmodum visus cæco restitutus, unio corporis & animæ in resurrectione, albedo, quæ per Deum poneretur in Ethiope, accidentia, quæ existunt extra subjectum, & similia, constat nullam esse difficultatem. Sin autem, ut veriùs existimamus, supernaturalis sit in sua entitate; neque sic ratio naturalis satìs ostendit, eam effugere aciem intellectûs creati, quin possit naturaliter, Deo non impediente, ab illo intellectu videri, qui non dependet in cognoscendo à sensibilibus. Sed quid dicam de oculo corporeo?

CONCLUSIO VI.

Oculus corporeus nequit videre Corpus Christi, prout est in Sacramento.

PRænotandum primò, particulam illam: *Prout est in Sacramento*, posse habere duplicem sensum, scilicet specificativum, & reduplicativum: per sensum specificativum significatur Corpus Christi existens in Eucharistia, præscindendo à modo, quo ibi existit; per sensum autem reduplicativum significatur idem Corpus, non modò existens in Sacramento, sed etiam secundùm modum, quo ibi existit. 67.

Prænotandum secundò, Conclusionem posse intelligi duplici viâ; nimirum vel naturaliter, vel per miraculum.

Nominales putant posse videri naturaliter Corpus Christi, prout est in Sacramento.

Nominales, quos suprà retulimus Conclusione secundâ, putant videri posse naturaliter, si Deus permitteret, nec hujusmodi visionem cohiberet propter meritum Fidei. Probatur; quia est objectum lucidum & coloratum: ergo intrà latitudinem objecti naturaliter visibilis. Antecedens quoad secundam partem ab omnibus admittitur. Prima pars communiter negatur; quia objectum indivisibiliter existens nequit naturaliter illuminari, cùm agens naturale non possit naturaliter producere suum effectum inextensum in ordine ad locum. Sed de hoc suprà egimus Conclusione secunda, & qui mordicùs id negaret, difficulter posset convinci.

Cùm sit lucidum, & coloratum.

Profectò Corpus Christi illuminatur in cælo: ergo concomitanter, secundùm mentem Scoti, in Sacramento; quia lux est accidens à loco absolutum. Quid ergo obstat, quin possit naturaliter videri? Inextensio, inquis & supernaturalitas modi existendi Sed unde hoc probatur? Certè ens aliquod non dicitur supernaturale, quia non potest solis viribus naturæ videri; sed quia non potest produci. Deinde, esto modus existendi non videatur, an propterea nec ipsum Corpus? 68.

Saltem concomitanter.

Non debet videri modus existendi indivisibiliter, ad hoc ut ipsum Corpus videatur.

Planè, reponis, nec ipsum Corpus: quoniam ut docet Auctor Perspectivæ, & ex illo Scotus suprà n 1. *Quidquid videtur, videtur sub pyramide, cuius basis est in re visa, & conus in oculo: ergo Corpus Christi videtur sub tali pyramide, sed non est ibi dare basim pyramidis, quia illa esset simul cum base pyramidis, sub qua videtur hostia: nam ubique est Corpus cum hostia, & tunc Corpus Christi, & hostia simul viderentur sub æquali angulo correspondenti, sed quæ videntur sub eodem angulo, videntur æqualia: ergo Corpus Christi videretur æquale speciei: sequeretur etiam quòd Corpus Christi*

Objectio ex Scoto.

Christi videretur ut rotundum; quia basis, sub qua videtur species, est rotunda.

Solvitur. Resp. Auctorem Perspectivæ loqui de objecto extenso, omnibus se habentibus modo naturali, nullo concurrente miraculo, de quo solo expertus est, & quod unicum perspexit. Cæterùm si color & lux supernaturaliter existerent, & indivisibiliter, incertum prorsus quid fieret, quia nulla experientia.

69. Alia objectio. Dices; res spirituales sunt extra objectum visûs; atqui Corpus in Sacramento imitatur omnino res spirituales: ergo &c. Probatur Consequentia; quia si aliquis sapor poneretur divinitùs, ita ut imitaretur colorem, & in omnibus appareret color, non posset ullo modo percipi per gustum, utpote qui non possit etiam divinitùs percipere colorem: ergo &c.

Solvitur. Resp. Corpus Christi quamvìs imitetur res spirituales in existendo, quia totum in toto, & totum in singulis partibus; verè tamen retinet suam materialitatem; similiter colorem, licèt non figuram & alia sensibilia communia, adeoque secundùm colorem videri poterit; quemadmodum & ille sapor per gustum sentiri, cùm semper maneat verus sapor. Corpus Christi in Eucharistia retinet suam materialitatem, uti & colorem.

70. Instantia. Contrà; omnes partes Christi penetrant se: ergo Christus videretur ad modum unius indivisibilis.

Solvitur primò. Resp. primò, indè ad summum sequi, non posse videri divisibilitatem corporis, sive modum ejus existendi.

Secundò. Resp. secundò, Negando Consequentiam; quando enim percipitur color intensus, habens plures gradus penetratos, nequaquam percipitur sicut color remissus; sed percipitur quoque ipsa intensio, adeoque pluralitas graduum penetratorum: sic qui videret Corpus Christi in una parte hostiæ, hoc est, omnes partes corporis ibi existentes, verè plus perciperet, quàm si videret solùm unam partem; apprehenderet siquidem colorem aliquem mixtum, propter confusionem, quâ omnes illi colores simul perciperentur. Qui videret plures partes Corporis Christi in una parte hostiæ, plus perciperet, quàm si videret solùm unam.

71. Alia instantia solvitur. Contrà; ergo non discerneret. Resp. sicut oculus videns colorem intensum discernit à remisso: & sicut tactus percipit ac discernit temperamentum quatuor qualitatum penetratarum à temperamento ex duabus tantùm.

Confirmatur: quia Corpus Christi non existit in solo indivisibili, sed simul in partibus spatii: vel, ut verbis Scoti utar suprà n. 3. *Corpus Christi non est præsens speciei alicui ad minus, nisi minimo sensibili, quia nulli indivisibili est præsens ibi: minimum autem sensibile potest percipi à sensu perfectissimo secundùm Aristotelem in fine de Sensu & Sensato, in dubitatione ultima: ergo istud poterit percipi à visu perfectissimo, non obstante suo modo existendi hic.* Quidni poterit percipi à visu etiam imperfectissimo, ut præsens est integræ hostiæ? Scotus.

72. Contrà; visus corporeus non percipit rem sine sua figura. Resp. ubi habet figuram situalem seu dispositionem partium in ordine ad spatium, Concedo; aliàs, Nego. Sicut si lux indivisibilis poneretur in spatio bipalmari, videret oculus totum spatium illuminatum; non videret tamen figuram situalem lucis, quia figura est dispositio partium; illa autem lux non haberet partes. Tertia instantia solvitur. Potest oculus videre totum spatium illuminatum, non visâ figurâ situali lucis.

Cur ergo similiter in Eucharistia non possit videre colorem Corporis per totum spatium, non visâ figurâ situali? Loco autem illius videret aliam ubicationem supernaturalem, quam habent partes in Sacramento, si ubicatio videri possit, de quo alibi.

Contrà; ergo non videret Corpus. Resp. sicut modò dicimur videre corpus ratione coloris. 73. Quarta instantia solvitur.

Contrà; saltem oculus debebit elevari, ut cum aliis docet Vasquez disp. 191. cap. 2. quem sequitur Cardinalis disp. 9. sect. 2. Item quinta. Vasquez. Lugo.

Respondeo illam necessitatem non satìs probari; quia experientiæ hìc non habent locum. Interim magìs certum est, oculum elevatum posse videre, quàm non elevatum. An requiretur elevatio oculi, ut possit videri Corpus Christi in Eucharistiâ.

Quod attinet Doctorem Subtilem, negat hìc cum communiori sententia potentiam naturalem: & quod plus est, videtur etiam negare potentiam elevatam, si accipiatur Corpus Christi, prout est in Sacramento, secundùm sensum reduplicativum; & quia ille sensus est magìs obvius, ideo Conclusio simpliciter negat, oculum corporeum posse videre Corpus Christi, prout est in Sacramento.

74. Proponitur doctrina Scoti. Tota doctrina Scoti comprehenditur his duabus assertionibus suprà n. 5. *Ad quæstionem ergo dico, quòd Deus de potentia absoluta posset causare in oculo glorioso, vel non glorioso visionem istius corporis, licet istud corpus nusquam esset nisi in Eucharistia. Hoc probatur, quia visio est forma absoluta, ex primo libro dist. 3. ergo sine contradictione potest fieri sine respectu præsentialitatis ad objectum, vel quocumque tali respectu.* Potest Deus causare visionem Corporis in Eucharistia in quocumque oculo.

Ubi si ly *Quocumque*, distribuat pro omni respectu, etiam attingentiæ, patet manifestè assertionem intelligendam esse quoad absolutum visionis; non quòd mediante tali visione oculus videret objectum.

Sed quia hic intellectus non videtur facere ad scopum controversiæ & titulum quæstionis, cùm utrumque supponat quæstionem esse de visione quâ est operatio, & constituit videntem: ideo aliqui intelligunt hanc doctrinam de visione, ut habet hunc effectum annexum, dicentes per ly *Quocumque* Doctorem non excludere quemcumque respectum, etiam mensuræ vel attingentiæ objecti, sed dumtaxat respectum præsentiæ localis, & extensæ, nempe approximationem & distantiam debitam objecti secundùm locum, de qua sola loquitur in secunda assertione, quæ talis est.

75. Talis visio *Secundò dico: Quòd nulla visio etiam sic causata posset*

non esset Corporis ut hic;

posset esse Corporis ut hìc primò; quia hæc includeret Corpus ut hic, vel esse causam primò visionis, vel esse proprium, & primum terminum visionis; sed Corpus ut hìc neque potest causare primò, neque terminare primò; quia tam causatio, quàm terminatio talis requirit in objecto primò causante vel terminante dispositionem debitam, & hoc secundum locum, utpote approximationem & distantiam debitam: sed Corpus istud ut hic, non potest debitè approximari organo, vel distare debitè, quia non est in loco ut hìc, nec miraculum ad hoc juvat, quia Corpus ut hìc absolutè non est visibile, nec ut causativum visionis, nec ut terminativum: miraculum autem non est ad illud, quod includit contradictionem.

cùm ut hìc Corpus non possit debitè approximari organo vel distare debitè.

Simili modo loquitur in Reportatis (Coloniæ impressis) 4. dist. 10. q. 9. n. 8. *Dico quod nec oculus, nec sensus glorificatus, nec non glorificatus, nec per miraculum, nec naturaliter potest videre Christum in altari.* Rationem subjicit: *Quia objectum terminativum visionis, quod immutat potentiam est in loco determinato, quomodo non est Corpus Christi in Eucharistia. Unde non potest Deus facere, quòd Corpus ut non dimensive, vel ut non in loco, sit visibile, neque quòd ut sic manens terminet vel immutet visum. Sed bene potest facere, quod istud videatur non sic manens, sed non simul utrumque.* Quibus verbis luculentissimè, ut sic loquar, negat omnipotentiæ divinæ productionem visionis sensitivæ Corporis Christi, prout est in Eucharistia, saltem reduplicativè, imò fortè etiam specificativè, ut advertit Hiquæus in suo Commentario ad illum locum n. 31. Quod probabile esse docet Suarez disp. 53. sect. 4. conclus. 2.

An visio Corporis ut hic implicet.

Hiquæus.

Suarez.

76. Scotus.

Utcumque sit de mente Scoti, quæ incerta est; dico cum eodem 4. dist. 10. q. 2. nu 11. *Quod est maxima mihi certissima, quòd Deo est possibile omne, quod non includit evidenter contradictionem, & ad quod non sequitur necessariò contradictio.* Hanc autem evidentiam & necessitatem contradictionis impræsentiarum non satis video.

Non repugnat, quòd videatur sensibile proprium sine communi,

Nam in primis minimè repugnat, quòd videatur sensibile proprium, v. g. color, aut lux, etiam hìc præsens, seu indistans ab aliis sine sensibili communi, v. g. motu, quiete, numero, figura, vel magnitudine: ergo potest Deus agere ad visionem Corporis, ut est sub speciebus, loquendo specificativè, licèt per illam neque extensio, neque privatio extensionis videatur expressè tamquam objectum visum.

quia sunt in re ipsa distincta.

Probatur Antecedens: quia color, & actualis extensio sunt in reipsa distincta; ergo etiam respectivè ad sensum. Consequentia patet; quia extensio non est ratio intuendi colorem, imò neque conditio prævia per se requisita simpliciter, ut color videatur; sed potiùs è contra color, tamquam sensibile proprium, est ratio intuendi extensionem, utpote quæ solùm est objectum secundarium. Quis autem ignorat, intuitionem objecti primarii neutiquam dependére ab objecto secundario; sed è converso?

Sufficit itaque quòd color sit existens & præsens; in his siquidem duobus, existentia scilicet & præsentia objecti, distinguitur operatio sensûs externi ab operatione abstractiva intellectûs. Et verò hæc duo, existentia nimirum & præsentia objecti videri possunt, absque eo quòd visus tendat in extensionem objecti, aut privationem extensionis. 77.

Ut color videatur, sufficit existentia & præsentia.

Probatur; quia existentia prior est extensione aut ejus privatione: ergo ab illa independens in esse; quidni etiam in cognosci, sive per sensum, sive per intellectum? Omne enim quod est primò sensibile, & per se, potest reduci in actum, hoc est, potest sentiri, absque eo quòd sentiatur objectum secundarium, & dependens ab ipso, saltem divinâ virtute.

Probatio.

De præsentia autem quid dicam? Illa sola hìc requiritur, quâ objectum possit videri in suo esse, ita ut non in alio: nulla autem est repugnantia, saltem in ordine ad potentiam divinam, quin sic videri possit Corpus Christi sub speciebus, non visâ extensione, aut ejus privatione.

Confirmatur Primò; quia de ratione intuitionis sive intellectivæ, sive sensitivæ, non est, videre quodcumque reipsâ conjunctum, aut inclusum in objecto, quod videtur: quippe non repugnat, secundùm Scotum, videri essentiam divinam in propria existentia, non visis Personalitatibus vel attributis 1. dist. 1. q. 2. n. 5. *Non video*, inquit, *contradictionem, quin possibile sit ex parte intellectûs & voluntatis, quod utrumque actum terminet essentia, & non persona.* 78.

Confirmatio.

Potest videri essentia divina non visis Personalitatibus.

Scotus.

Item videri potest corpus quà lucidum, non viso ejus colore, quamvìs lux & color sint objectum proprium; ergo magìs corpus quà coloratum, non visâ extensione, motu, aut figurâ, quæ solùm sunt sensibile commune aut secundarium.

Item corpus quà lucidum, non viso ejus colore.

Consequentia est manifesta; quia utrumque objectum quantùm ad conjunctionem in re ipsa perinde se habet; ut comparatur autem ad potentiam, hæc indubiè magìs inclinatur in sensibile proprium, quàm commune aut secundarium.

Confirmatur secundò; quia alioquin color esset ratio videndi extensionem, & è converso; adeoque dependerent à se mutuò secundùm dependentiam ejusdem generis, quæ admitti non potest, nisi simul velis admittere, quodlibet esse priùs, & posteriùs in ratione sensibilis, quod constat esse absurdum. 79.

Altera confirmatio.

Profectò color ampliùs dependet à corpore, quàm ab ejus extensione aut quantitate; nec tamen aliquis dubitat, quin possit coloratum videri, non visâ explicitè substantiâ corporis in seipso. Et singularitas albedinis, nonne magìs intrinseca est albedini, quàm quantitas? Num ideo movet, aut terminat visionem?

Potest videri corpus quà coloratum, non visâ explicitè ejus substantiâ.

Nequa-

Nequaquam, nisi sub ratione sensibilis communis, vel secundariò ratione coloris individui, qui est proprium & primarium objectum potentiæ visivæ.

80. Objectio. Contrà: ergo sicuti nequidem per Deum potest videri color non individuus; ita neque inextensus.

Solvitur. Resp. Negando Consequentiam; differentia est: quia non nisi singularia existunt; colorem autem inextensum existere, quis audeat negare? Color singularis numquid mutare poterit suam singularitatem, & manere idem? Quis sanæ mentis id cogitaverit? Color extensus manere poterit idem, variatâ extensione hâc vel illâ quantitatis? Poterit indubiè. Etiam in esse visibilis? Etiam.

Color non dependet ab ulla extensione, etiam quà visibilis est: Infero: ergo non dependet per se ab ulla extensione, etiam quà visibilis est. Probatur Consequentia: quia secundùm Scotum 4.d. 10. q. 1. n. 15. *Quæcumque natura contingenter respicit quamlibet formam alicuius generis simpliciter, se habet contingenter ad totum genus.* Scotus.

Dices; hoc argumentum concludit etiam naturaliter posse videri coloratum sine ulla extensione.

nequit tamen inextensus naturaliter videri. Resp. Negando Conseq. nam color exigit modum naturalem essendi, quo existat in subjecto quanto & extenso, qui modus supponitur ad actionem, seu immutationem sensûs factam ab ipso naturaliter.

Numquid etiam ad terminationem? *Dico* (verba sunt Scoti 4. dist. 10. q. 5. n. 4.) *quòd non oportet obiectum in se esse præsens* (præsentiâ quantitativâ) *propter terminationem actûs; sed tantùm propter causationem, ita quòd quando est aliqua causa sufficiens ipsius actûs, non requiritur præsentia obiecti propter terminationem: sicut patet de vidente creaturam in essentia divina; si essentia esset causa illius visionis, non requiritur illud obiectum, ad quod terminatur hæc visio præsens propriâ præsentialitate.*

Modus quantitativus non requiritur propter terminationem actûs, sed tantùm propter causationem.

81. Sit itaque extensio necessaria ad movendum; non tamen propterea ad terminandum: in casu autem quo Deus produceret visionem Corporis Christi Eucharistici in oculo meo, color Corporis non moveret, Deo supplente actionem causæ secundæ, sed dumtaxat terminaret: ergo saltem supernaturaliter posset videri Corpus Christi in Sacramento specificativè, id est, Corpus Christi, quod est in Eucharistia, licèt nusquam esset nisi ibi.

quæ causalitas potest suppleri à causa prima.

Sic tamen quòd talis visio non extenderetur ad Corpus Christi ut privatum extensione, hoc est, ad ipsam privationem extensionis; quoniam privatio non cadit per se sub sensum, neque ut sensibile proprium, neque ut commune; sed solùm arguitivè, & secundùm experientiam, quatenus sensus non percipit actum circa sensibile: v. g. dicitur videre tenebras, quatenus non percipit lucem; & videret in proposito casu corpus inextensum, quatenus non perciperet ejus extensionem.

Quocirca simpliciter verum est; Corpus, ut existit in Eucharistia, id est, secundùm præsentiam sacramentalem, quâ est totum in toto, & totum in singulis partibus, non potest videri oculo corporeo, etiam supernaturaliter. Patet; quia illa præsentia non est objectum visûs, nec per se, nec per accidens ratione coloris, vel lucis; cùm neque lux, neque color ostendant partem extra partem in ordine ad totum, sine actuali extensione in ordine ad locum: ideo namque in corporibus naturaliter existentibus videmus partes inter se ordinatas, figuram, & alia sensibilia communia, & per consequens potentia percipit partem esse extra partem, ideo, inquam, quia pars est extra locum partis. Ut omittam, præsentiam illam formaliter esse relationem; quæ autem connexio lucis aut coloris cum relatione?

Non potest equidem præsentia sacramentalis, ne quidem supernaturaliter, videri; cùm formaliter non sit aliud, nisi relatio.

Plus audeo: neque Christus materialiter, quà totus indistans, ut ita loquar, & contentus sub tota specie, & sub qualibet parte speciei, unicâ, aut pluribus visionibus simul poterit attingi. 82.

Nequit videri Christus materialiter quà totus sub tota specie, & sub qualibet parte speciei.

Dubitas? Consule experientiam & rationem; illa dicet tibi: species sacramentalis non videtur unico actu distinctè secundùm omnes suas partes extensas. Num fortè distinctis visionibus? Ratio clamat, potentia finita non est capax infinitarum quasi visionum; infinitarum partium extensarum. Quomodo ergo Christus sub illis videbitur? Quamvis enim respectivè ad hanc vel illam partem posset videri ut conjunctum indistans; haud equidem ut totus est in singulis ejus partibus; quia ad hoc singulæ visiones requirerentur, quæ inesse non possunt.

Posset ergo videri Christus specificativè, ut est primò in toto ambitu hostiæ consecratæ, & sic non videretur totus, ut replicatus ad singulas partes; neque ut non replicatus; quia sic non cadit sub sensum, qui reflectere nequit super actum suum, neque super re visa: sed directè, ut habet terminos extrinsecos essendi, & commensuratos secundùm locum, in ipsum tendit.

Posset videri specificativè, ut est primò in toto ambitu hostiæ.

Videret etiam simul Christum in pluribus partibus hostiæ per plures visiones, quarum quælibet esset visio ejus determinata & distincta secundùm diversas partes, in quibus videretur: sicuti v. g. in speculo fracto multiplicatis speciebus visibilibus videtur objectum in singulis partibus speculi per distinctam speciem & visionem. Hactenus ex Hiquæo in suo Commentario n. 24. usque ad 31. paucis hinc indè immutatis. Hiquæus.

De cætero tota ratio Doctoris nostri, ob quam negat simpliciter, oculum corporeum posse cernere Christum prout est in Sacramento, videtur in hoc consistere, quòd tam operatio, quàm tendentia potentiæ sit extensa, & non secundùm aliquod punctum indivisibile; adeoque minimè possit in aliquod indivisibile tendere, 83.

Assignatur ratio Scoti, cur neget oculum corporeum posse cernere Christum, prout est in Sacramento.

tendere, præsertim si careat debitâ approximatione & distantiâ secundùm locum.

Objectio solvitur ex Scoto.

Quòd si objicias; ergo Beatus potest decipi credendo in Eucharistia esse substantiam panis: Respondet 4. dist. 10. q. 9. n. 6. *Quòd sensus etiam noster non decipitur circa Eucharistiam: quod enim percipit per se, hoc est ibi, scilicet quantitas, figura, color, & hujusmodi; nec est possibile modò, quòd circa Eucharistiam decipiatur visus noster; sed tantùm intellectus, arguens ex his quæ sensus apprehendit, quòd ibi est substantia panis. Hoc autem argumentum est sophisticum, licèt enim hoc eveniat ut in pluribus, non tamen necessariò.* Sanè in Beato evenire non potest, utpote qui, ut dictum est Conclusione præcedenti, clarè videt per intellectum independentem pro illo statu à phantasmate, absentiam panis, & præsentiam Corporis.

Sensus noster non decipitur circa Eucharistiam.

84. **Alia objectio.**

Si rursum dixeris: lux si esset punctalis, videretur, vel esset visibilis; tum quoniam sphæricè se diffunderet; tum quia reflexio fit à solo puncto corporis reflectentis, & tamen illud videtur à quo fit reflexio.

Solvitur ex Scoto.

Lumen punctale an visibile.

Respondet Scotus suprà nu. 7. *Quòd lumen punctale non multiplicaret se ad organum corporale, ita quòd esset visibile secundùm communem opinionem, quæ dicit, quòd non est possibile indivisibile moveri, ex 6. Physic. sed hoc discussum est in 2. lib: dist. 2. de motu Angeli.* Ubi à n. 36. usque ad 40. probat indivisibile posse moveri.

Et cùm probas (prosequitur Doctor) *quòd sphæricè se multiplicaret; Negandum esset secundùm istam viam; imò priùs oporteret, quòd ipsum haberet in se divisibilitatem quantitativam, quàm ageret in quantum passum.*

Ad secundum probationem de reflexione luminis: *Non cogit*, inquit, *quia in illa reflexione primum agens non est illa lux punctalis, quæ tangit corpus, à quo fit reflexio (si tamen lux punctalis esset ibi) sed est ipsum primum obiectum, à quo multiplicatur illa lux: idem enim agit in visione recta, reflexa & fracta. Unde punctus tangens superficiem speculi non multiplicat radium reflexum; sed primum luminosum, quod usque ad speculum multiplicat lumen suum, illud etiam immediatè in ratione causæ multiplicat radium reflexum.*

Rationem attexit: *Quia agens naturale, ex quo agit secundùm ultimum suæ potentiæ, quando impeditur agere secundùm illam lineam, quæ est maximè conveniens actioni naturali, puta rectam, quæ est brevissima, agit secundùm eam, secundùm quam potest, scilicet secundùm lineam reflexam. Et hæc est ratio, quare non videtur in speculo imago ipsa corporis multiplicata usque ad speculum, sed ipsum corpus, cuius est imago.*

Agens naturale quando non potest agere in rectum, agit in obliquum.

85. **Quæ oculi non gloriosi, eadem est ratio gloriosi.**

Ex hactenùs dictis de visione passiva Corporis Christi in Eucharistia, manifestum satis arbitror, quid sit dicendum de aliis sensationibus. Unum duntaxat pro omnibus admonendum restat, nimirùm, quæ oculi, aut alterius sensûs non gloriosi, eamdem esse rationem oculi, alteriusve sensûs gloriosi: etsi enim oculus gloriosus sit longè præstantior oculo non glorioso, ideoque possit res videre ex majori distantia: attamen unde probatur, quòd ex suo statu, seposito altiori adjutorio, possit videre corpora, independenter à conditione naturaliter requisita ad visionem, scilicet extensione objecti? Impræsentiarùm nihil occurrit, quod mereatur responsionem.

Quapropter ne diutiùs immorando rei incertæ, actionibus, inquam, & passionibus Corporis Christi in Eucharistia, operam lusisse contingat, statuitur

SECTIO SEXTA.

De Speciebus Eucharisticis.

1. **Species Eucharisticæ sunt accidentia realia.**

Species Eucharisticas voco species panis & vini remanentes in Sacramento Eucharistiæ, v. g. albedinem, calorem & similes qualitates. Porrò has species esse accidentia quædam realia, quæ sublatâ substantiâ, cui inhærebant, miraculosè sola subsistant, videtur docuisse Ecclesia in Concilio Constantiensi sess. 8. ubi damnat hanc propositionem Wicleff: *Accidentia panis non manent sine subiecto in eodem Sacramento.* Ergo secundùm fidem Catholicam: *Accidentia panis manent sine subiecto in eodem Sacramento.*

Probatur ex Concil. Constant.

Et quod illud subjectum, nisi substantia panis, cui illa accidentia ante Consecrationem inhærebant? Siquidem subjectum propriè significat subjectum inhærentiæ; jam autem verba Conciliorum propriè sunt intelligenda, nisi aliquid obstet: ergo in illo Concilio docuit Ecclesia species panis & vini, remanentes in Sacramento Eucharistiæ esse accidentia quædam realia, quæ sublatâ substantiâ panis & vini, cui inhærebant, miraculosè sola subsistant.

2. **Ratio quare Wicleff negaverit manere accidentia sine subiecto in Eucharistia.**

Sed quare putas Wicleff negasse accidentia panis manere sine subjecto in eodem Sacramento? Utique quia negabat accidentia illa, quæ sensus movent, esse quid reale à substantia diversum: sic quippe loquitur in Tract. suo de Incarn. Verbi cap. 4. Albedo, cùm sit substantiam esse albam, non potest esse sine subjecto. Et de Serm. Domini in monte c. 41. Non est accidens nisi modus accidentalis substantiæ. Item de Euchar. cap. 7. Nulla qualitas est nisi sub-

substantiam esse qualem, nec aliqua forma est, nisi illa, quæ est substantiam esse formatam vel formosam; ideo idem est ponere, quòd qualitas sit per se sine substantia, & ponere quòd sit ita, quòd substantia sit qualis sine hoc quòd sit substantia, & sic includit formalem contradictionem; quòd sit accidens sine substantia subjecta.

Et in Sum. cap. de quidditate esse & essentiæ in Prædic. substant. Tota, inquit, entitas accidentis est suum subjectum specialiter, si nullum accidens ponit rem, quæ posset per se existere ultra suum subjectum, sed solum modum subjecti, quod ego credo verum. Ego autem credo, quòd quamvis novem sint genera entium distincta à se invicem, & à substantia: omnis tamen res est substantia, cùm accidentia non sint nisi modi substantiarum, sive sint qualitates, sive quantitates. Denique in eod. lib. cap. 2. de numero Prædic. in fine sic ait: Notandum, quòd omne Prædicamentum dicit substantiam, & ut credo, non est aliqua res nisi substantia, sed alia entia sunt habitudines, respectus, dispositiones vel modi accidentales inexistentes substantiis. Hucusque Wicleff, ut refert Waldensis tom. 2. de Sacram. cap. 78. ubi ostendit Wicleff in hoc renovare errorem Parmenidis & Anaxagoræ.

Quis ergo ausit sperare venturum tempus aliquando, quo illa opinio, quæ ponit accidentia realia (id est, quæ docet accidentia illa, quæ sensus movent, esse quid reale à substantia diversum) ut à ratione aliena, & incomprehensibilis, & parùm tuta in fide, à Theologis explodetur, & opinio Wicleff in ejus locum ut certa & indubitata recipietur?

Absit absit, ut aliquando à Theologis explodatur, ut alienum à ratione, & incomprehensibile, & parùm tutum in fide, quod hactenus communi consensu fuit propugnatum, tamquam à SS. Patribus acceptum, ipsique immutabili Ecclesiæ menti consonum. Absit absit, ut à Theologis aliquando recipiatur ut certa & indubitata illa opinio, quæ contradicit SS. Patribus, ipsique immutabili menti Ecclesiæ, & sola fuit ratio, ob quam Wicleff, hac in parte ab Ecclesia Romana dissenserit, ut videre poteris apud Waldensem suprà, & sequentibus capitibus.

3. Auctoritas D. Anselmi. Unam tantùm subscribo auctoritatem D. Anselmi ex lib. de Incarn. Verbi cap. 2. circa finem: *Cumq; omnes, ut cautissimè ad sacra Paginæ quæstiones accedant, sint commovendi, illi utique nostri temporis Dialectici (immo Dialecticæ Hæretici, qui quidem non nisi flatum vocis putant esse universales substantias, & qui colorem non aliud queunt intelligere, nisi corpus, nec sapientiam hominis aliud, quàm animam) prorsus à spiritualium quæstionum disputatione sunt exsufflandi. In eorum quippe animabus ratio, quæ princeps & index omnium debet esse, quæ sunt in homine, sic est imaginationibus corporalibus obvoluta, ut ex eis se non possit evolvere: nec ab ipsis ea, quæ sola & pura ipsa contemplari debet, valeat discernere. Qui enim nondum intelligit, quomodo plures homines in specie sint unus homo, qualiter in illa secretissima & altissima natura comprehendet, quomodo plures Personæ, quarum singula quæque est perfectus Deus, sint unus Deus? Et cuius mens obscurata est ad discernendum inter equum & colorem eius, qualiter discernet inter unum Deum & plures relationes eius?* Hactenus D. Anselmus.

Suppono itaque ut certum & indubitatum, dari accidentia quædam realia, quæ, sublatâ substantiâ, cui inhærebant, sola possint subsistere, & dico de facto ita subsistere accidentia panis & vini in Eucharistia. Pro cujus clariori intellectu pono sequentes Conclusiones.

CONCLUSIO I.

Consecratione peractâ remanent accidentia panis & vini sine subjecto.

Cum duplex sit subjectum accidentium, unum substantiale, aliud accidentale, ut multi docent; posset aliquis à me quærere, an de utroque Conclusio veniat intelligenda? Respondeo in primis, satis certum esse, accidentia illa subjectivè non existere in aliqua substantia; non enim in substantia panis aut vini, quam ex dictis sect. 4. constat post Consecrationem haudquaquam permanere: nec etiam in Corpore & Sanguine Christi, utpote jam gloriosis & indivisibiliter existentibus; cùm tamen experientia doceat accidentia illa, ut priùs, materialia esse & extensa. 4. Accidentia Eucharistica non existunt subjectivè in aliqua substantia;

Adde, qualitates contrarias minimè esse admittendas simul in eodem subjecto, nisi constet de miraculo; patet autem ad oculum, quòd aliquando aliquæ qualitates diversarum hostiarum sibi contrariantur. Nec satisfacit replicatio subjecti; quippe accidentia à loco absoluta, saltem naturaliter, simul replicantur. Vide dicta sect. 4.

Si dixeris; illa accidentia afficiunt aërem circumstantem: Resp. nullum accidens nec secundùm se totum, nec secundùm aliquam sui partem distat loco & situ à subjecto suo primo: sed ad sensum apparet, quòd aliqua pars accidentis hostiæ loco & situ distat ab aëre circumstante, & à qualibet parte ejus: non ergo est illud accidens in aëre subjectivè; nec eâdem ratione aliquod eorum. Item numquam occupat accidens alium locum à loco sui subjecti; sed manifestum est, quòd hostia & aër occupant distincta loca: non igitur accidentia sunt subjectivè in aëre. Relinquitur igitur quòd accidentia maneant sine omni subjecto substantiali. nequidem in aëre circumstante.

Ast numquid etiam sine omni subjecto accidentali? Responsio affirmativa non est improbabilis, dummodò quæstio intelligatur de ac- 5.

 ciden-

cidentibus absolutis, albedine, calore & similibus qualitatibus.

Remanere aliqua accidentia & fides docet, & experientia.

Profectò remanere aliqua accidentia docet fides & experientia. Et quæ illa, nisi species panis & vini? *Manentibus duntaxat speciebus panis & vini*, inquit Tridentinum sess. 13. can. 2. Porrò Concilium per ly *species*, intelligere accidentia sensibilia, non dubito: an etiam veniant intelligenda insensibilia (si talia dentur) incertum arbitror.

An maneant accidentia insensibilia.

Hoc certum est: quamquam non intelligerentur, equidem possent manere salvo Tridentino, & particulâ *dumtaxat*, quæ solùm excludit substantiam, ut patet ex contextu & scopo Concilii. Alioquin quomodo remanerent relationes, præsentiæ, & puri modi specierum? Quare non allubescit discursus quorumdam, qui censent vi Tridentini vel certum esse, quòd maneant, si videlicet intelligantur nomine specierum; vel si non intelligantur, certum esse contrarium.

Interim tamen quia ipsorum accidentium insensibilium munus non repugnat mysterio Eucharistiæ, non apparet sufficiens ratio negandi eorum remanentiam; si tamen fuerint absoluta: siquidem extra controversiam est, accidentia relativa in substantia panis & vini immediatè fundata, ubi & modi, si qui dentur à relationibus distincti, necessariò perire, pereunte panis & vini substantiâ, utpote essentialiter ab ea dependentia.

Accidentia respectiva in substantia panis & vini immediatè fundata non remanent:

6.

Porrò accidentia respectiva permanentia post Consecrationem, neutiquam existere sine subjecto, in terminis docet Scotus 4. dist. 12. q. 1. n. 5. ibi: *Secunda Conclusio, quòd loquendo de eo, quod denominatur à per se accidentis significato, & est per se respectus, contradictio est, quod sit sine subiecto, & hoc actu, ita scilicet, quòd non actu inhæreat subiecto, extendendo subiectum ad fundamentum, quod potest dici proximum subiectum respectûs.*

remanentia post Consecrationem, si sint respectiva, existunt in subiecto. Scotus.

Probatio ex Scoto.

Probat n. 8. *Quia respectus est essentialiter habitudo inter duo extrema: & ideo sicut tollere terminum, ad quem est respectus, est tollere vel destruere respectum: ita tollere illud, cuius est respectus, est tollere respectum & destruere rationem respectûs. Non ergo quia accidens respectivum est accidens, ideo requirit subiectum, vel fundamentum: sed quia respectus est respectus, ideo requirit cuius sit, & ad quod sit, etiam in divinis.*

Exempla.

Exempla manifestissima sunt, paternitas, filiatio, æqualitas, & cæteri respectus prædicamentales sive intrinsecùs advenientes, qui secundùm unam sententiam à parte rei non sunt aliud, quàm ipsum fundamentum & terminus; in alia autem, & magis communi via, ens aliquod necessariò resultans posito fundamento & termino. Quod attinet relationes extrinsecùs advenientes, tametsi non necessariò resultent posito fundamento & termino; clarum tamen est, non posse per se produci, nisi fundamento & termino existentibus.

Et si arguas; quia sic una relatio erit fundamentum alterius relationis, v. g. paternitas inhærentiæ: Respondet Doctor suprà: *Quòd unus respectus bene potest fundari in alio, ut posterius in priori, sicut suprà tactum est in quadam quæstione de charactere* (dist. 6. q. 10.) *& probatum de proportione, & proportionabilitate: & ita dico quòd sicut albedo potest denominari ab inhærentia, sive ab eo, quod potest accidere; ita potest paternitas denominari: & similis est denominatio quoad hoc utrobique, scilicet quòd prædicatum dicit respectum extrinsecùs advenientem ipsi subiecto.* 7.

Obiectio solvitur ex Scoto.

Unus respectus potest fundari in alio.

Instas: ergo dabitur processus in infinitum. 8.
Resp. Negando Consequentiam: ipsa namque inhærentia, cùm seipsa talis sit, non fundat alium respectum inhærentiæ, sed à se ipsa dicitur inhærens sine ulteriori respectu: sicut similitudo præsentiæ seipsa est præsens, & præsentia similitudinis seipsa est similis. Ita ille suprà n. 17. ibi: *Ad rationem illam dico, quod inhærentia inhæret albedini; alioquin albedo non esset formaliter inhærens illâ inhærentiâ: & cùm quæris de illa inhærentia, quâ inhærentia albedinis inhæret albedini; dico, quòd illa est eadem inhærentia albedinis, & tantùm ibi est status.*

Instantia solvitur ex Scoto.

Inhærentia inhæret per seipsam ab ipsa.

Ratio patet: *Quia illa relatio est idem fundamento, sine qua fundamentum esse, includit contradictionem: huiusmodi est ista inhærentia inhærentiæ; quia contradictio est inhærentiam albedinis ad superficiem esse actu, & non inhærere actu, vel non habere inhærentiam: similiter impossibile est, & contradictio est, esse in aptitudine, quin & habeat in aptitudine. Sed propter rationem oppositam nulla inhærentia formæ absolutæ est sibi eadem, quia non est simpliciter repugnantia illam formam simpliciter esse, & non inesse.* Similiter non est repugnantia formam respectivam, in quantum præcisè est accidens, esse, & non inesse.

Inhærentia absolutæ distinguitur ab ipsa.

Relictis itaque formis respectivis, præcipuè hìc controvertitur de accidentibus absolutis, albedine, calore, cæterisque qualitatibus, an existant sine omni subiecto accidentali? Qualitatibus, inquam, nam quod attinet ad quantitatem, si est accidens realiter distinctum, constat apud omnes, eam in Sacramento Eucharistiæ existere sine omni prorsus subiecto. 9

An accidentia absoluta existant sine subiecto accidentali?

Ex quo cum Doctore nostro suprà n. 5. deducitur manifestè: *Quòd illud, quod denominatur à per se significato accidentis, & est quid absolutum, potest esse, & non inesse subiecto actualiter: sed necessariò inest aptitudinaliter*; adeoque inhærentia actualis non est de essentia accidentis.

Scotus. Actualis inhærentia non est de essentia accidentis.

Probat n. 9. quia *nulla est dependentia simpliciter necessaria alicuius absoluti ad aliquid, quod non est de essentia eius, sed tantùm causa extrinseca: nisi ad causam extrinsecam simpliciter primam, scilicet ad Deum: subiectum autem non est de essentia accidentis, quia tunc homo albus non esset ens per accidens..... quia addendo alicui illud, quod est de essentia eius, non habetur ens per accidens, præcipuè si illud in se sit ens per se.*

Probatio ex Scoto.

Major

Prima causa supplere potest omnem causalitatem extrinsecam. Major probatur: *Quia causalitatem cuiuscumque causæ extrinsecæ respectu cuiuscumque causati, perfectè supplere potest prima causa: quia habet in se omnem talem causalitatem eminentiùs, quàm secunda causa.*

10. Objectio. Dices: subjectum est causa materialis respectu accidentis, & Deus non potest supplere vicem causæ materialis, sicut nec formalis.

Solvitur. Resp. cum distinctione: non potest supplere vicem causæ materialis ex quâ, Concedo; causæ materialis in qua, Nego: jam autem *Accidentia,* ait Scotus suprà nu. 10. *non habent materiam ex qua, sed in qua: vel si habent ex qua, illud non est subjectum; quia subjectum cum accidente facit ens per accidens, ut dictum est: per se autem intrinsecum essentiæ accidentis sive materia, sive forma non constituit ens per accidens: quia accidens ut totum quoddam est, est ex omnibus pertinentibus ad essentiam eius.* Accidentia non habent materiam ex qua.

Deus non potest supplere causalitatem materialem vel formalem in eodem genere causæ; sed in genere solùm causæ efficientis. Consentio igitur, Deum non posse supplere causalitatem materialem, vel etiam formalem in eodem genere causæ, per se componendo instar materiæ, vel formæ aliquod totum, aut per susceptionem accidentis, illud sustentando, vel subjectum aliquod informando: quidni tamen possit illam supplere in genere causæ efficientis? Præsertim quando agitur de causalitate, non secundùm quam, ut dictum est, ex materia, aut forma aliquid componitur, id est, causalitate intrinsecâ, sed tantùm de causalitate extrinseca, secundùm quam forma à materia sustentatur & è converso. Quidni, inquam, per majorem concursum effectivum præstare possit totum id, quod forma accipiebat à materia, sive subjecto sustentante, & quod materia accipiebat à forma informante? Non video quid obstet.

Nec mirum, cùm etiam subjecti approximatio, aliæque conditiones (quæ ad genus causæ materialis, vel formalis extrinsecæ solent revocari) eò actionem agentis reddant faciliorem, immo naturaliter possibilem, equidem suppleri possint in alio genere causæ per intensionem virtutis & majorem conatum, sive concursum agentis. Ita communiter Doctores. Quamquam existimem potentiorem concursum minimè necessarium, sive ut materia existat sine omni forma, sive ut forma accidentalis existat sine omni subjecto, de quo conclus. 3. ad quod necessarius non est potentior Dei influxus.

11. Probabile est omnes qualitates esse in hoc Sacramento sine omni subjecto, etiam accidentali. Nunc in rem nostram; probabile arbitror, non quantitatem solam, verùm etiam albedinem, calorem, cæterasque qualitates existere in hoc Sacramento absque omni subjecto proximo, vel remoto. Profectò parùm prodesset qualitatibus, quòd haberent subjectum accidentale proximum, nisi hoc ulteriùs sustentaretur à substantiali. Quid enim prodest domui, quòd tectum fulciatur parietibus, nisi hi fundamento firmo innitantur? Unde si hoc desit, & domus equidem persistat, dicetur ipsa stare sine fulcimento aut sustentaculo: ergo pariter qualitates dicerentur stare sine subjecto sustentante, tametsi immediatè in quantitate subjectarentur.

Et fortè nihil aliud intendit Concilium Constantiense, quando sess. 6. damnat hanc propositionem Joannis Wicleff: *Accidentia panis non manent sine subjecto in eodem Sacramento.* Ubi ly *Eodem*, subindicat aliam propositionem præcessisse. Et quæ ista? *Substantia panis materialis, & vini materialis manent in Sacramento altaris.* Ex qua aliqui sic arguunt pro nostra opinione: in prima propositione damnat Ecclesia subjectum substantiale, ut ex verbis patet; ergo in secunda subjectum accidentale. quod aliqui colligunt ex Concilio Constant.

Verùm Consequentia non est evidens: dici enim potest, utrumque poni ad majorem expressionem, licèt ille Hæreticus tantùm vellet substantiam manere; neque ibi erat controversia de permanentia subjecti accidentalis. Unde utitur Concilium verbis Doctoris Angelici 3. parte qu. 77. art. 1. qui tamen a. 2. docet: *Accidentia alia, quæ remanent in hoc Sacramento, esse sicut in subjecto in quantitate dimensiva panis, vel vini remanente.* 12. Verùm non evidenter. D. Th.

Et quidem non omnia omnino esse extra omne subjectum accidentale, haud potest dubitari ab illis, qui admittunt relationes & puros modos: nam ipsæ species habent suas relationes, præsentias & modos; quæ utique inhærent, ut statim dictum fuit, ipsis speciebus tamquam subjectis.

Hâc ergo probatione omissâ, quoniam hæc res non dependet à principiis fidei; sed deducenda est ex principiis Philosophiæ, breviter dico; non sunt multiplicanda entia sine necessitate: nulla autē est necessitas asserendi subjectum accidentale albedinis, caloris, cæterarumque hujusmodi qualitatum in hoc Sacramento. 13. Quare aliter probatur Conclusio.

Contrà: quantitas manet; atqui illa ante Consecrationem erat subjectum illarum qualitatum: ergo etiam post Consecrationem. Objectio.

Resp. Negando Majorem, si per quantitatem intelligas accidens realiter distinctum ab essentia substantiæ corporeæ & qualitatis. Vide Ochamum toto Opusculo de Sacramento Altaris, ubi hoc subtilissimè ostendit. Sin autem per quantitatem intelligatur extensio qualitatum ab ipsis realiter indistincta, nemo non videt Minorem esse falsam. Solvitur. Ocham.

Dices; communis opinio est quantitatem distingui à substantia corporea & qualitate, prout testatur Scotus suprà q. 2. n. 15. dicens: *Accidens respectivum est hic in subjecto, secundo modo loquendo de subjecto* (id est, de subjecto proximo, etsi non ultimato) *quia illius est habitudo ad terminum. Sed de absolutis diversimodè opinantes de quantitate, respondent diversimodè. Qui enim dicunt quantitatem esse aliam essentiam absolutam ab essentia substantiæ corporeæ & qualitatis, sicut dicit communis opinio, dicerent quantitatem hìc esse sine subjecto, sed non qualitatem, imò quòd qualitas est in quantitate.* 14. An distinguatur quantitas à substantia? Communis opinio affirmat.

Rationem continuò adjungit: *Quia qualitas*

Probatio ex Scoto. *hac est extensa, patet ad sensum: non est autem extensa essentialiter sine extensione, quæ sit intrinseca qualitati secundùm istam opinionem, sed tantùm per accidens: sed omne extensum per accidens, vel recipit extensionem in se, quâ extenditur per accidens: vel recipitur in extensione, vel extenso: qualitas autem non recipit in se extensionem secundùm istam opinionem: ergo est tantùm extensa per accidens, quia recipitur in extenso.*

Proponitur sententia negativa. Prosequitur: *Qui autem dicerent quantitatem substantiæ corporeæ non esse aliud ab essentia talis substantiæ, & quantitatem coloris non esse aliud à colore, dicerent qualitatem hìc non esse in quantitate, immo magìs quantitatem, quæ apparet, esse quantitatem qualitatis.* Hæc ille, referens quidem utramque sententiam, sed pro neutra hìc determinatè resolvens.

Unde illicò attexit: *Sed de ista altercatione habetur lib. 2. dist. 12. q. 1.* Ubi (ut notat Scholium præfixum n. 14.) §. *Dico igitur:* tenet quantitatem distingui à re quanta.

15. Quis hìc audeat suspicari aliquem errorẽ? Et tamẽ aliquis error est, cùm in tota illa quæstione nihil simile reperiatur; non enim hæc quæstio tractat de distinctione quantitatis à re quanta, sed de distinctione materiæ à forma; ad quam planè impertinens est distinctio quantitatis à materia, aut re quanta.

quam Scotus reputat non improbabilem. Hoc verè dixit Scholium, oppositum communis sententiæ à Scoto non reputari improbabile, ut patet ex verbis mox citatis, & ex his, quæ habet infrà q. 5. n. 4. *Dico ergo ad quæstionem, quòd accidentia Eucharistiæ possunt corrumpi: & hoc quidem de qualitatibus, quarum transmutatio non requirit aliam quantitatem, satis est manifestum secundùm communem opinionem; quia illæ possunt poni habere subiectum commune manens, scilicet quantitatem: sed secundùm aliam opinionem, quæ ponit quantitatem substantiæ non differre à substantia, nec quantitatem albedinis ab albedine* &c.

Ubi rursum assignat duplicem illam opinionem, & ne minimo verbo indicat, minùs communem esse improbabilem; ideoque dicit notanter: *Possunt poni habere subiectum*, non autem, *debent poni*.

16. Scotus. Contrà; 4. dist. 13. q. 1. n. 9. ita scribit: *Cogimur observare illam divisionem prædicamentorum famosam, quâ dicuntur esse decem generalissima, cogimur, inquam, propter Philosophorum antiquam auctoritatem, cui non debet facile contradici.*

Hæc sententia non derogat ordinariæ Prædicamentorum divisioni. Resp. nos haudquaquam contradicere: verùm unde constat decem ista generalissima inter se realiter distingui? Nonne illi, qui negant relationem esse accidens distinctum à fundamento, & ultima sex Prædicamenta dicunt tantùm esse denominationes extrinsecas; equidem adhuc retinent denarium numerum Prædicamentorum? Cùm enim Prædicamentum non sit aliud quàm coordinatio prædicatorum & subjectorum, sufficit ut nomen *quantitas* v. g. aliquid connotet, vel det intelligere, scilicet partem rei situaliter distare à parte, quod nec per hoc nomen *Substantia*, nec per hoc nomen *Qualitas* connotatur, vel datur intelligi: propter quod poterit illa esse vera: *Tam substantia, quàm qualitas est*; non obstante quòd hæc sit falsa: *Quantitas est.* Ita Ocham suprà cap. 35. in fine. Ocham.

Addit circa principium capitis sequentis: Quidam Doctor invenit illam opinionem (scilicet quantitatem non distingui realiter à substantia & qualitate) probabilem esse, scilicet Scotus lib. 4. dist. 12. q. 2. & dat modum solvendi multa argumenta, quæ possent fieri contrà. Vide ipsum ibi; quia non lubet diutiùs quæstionibus illis philosophicis immorari.

Hoc unicum adverte, tametsi cum sententia communi admitteremus quantitatem realiter distingui à materia, adhuc planè incertum esse, an accidentia seu qualitates sensibiles subjectentur in ipsa, an verò immediatè in materia, vel in forma, aut certè in ipso composito. Et quidem quodlibet horum satìs credibile est. 17. Quamquam admittitur quantitas realiter distincta, needum constat, an in illa subjectentur alia accidentia.

Lugo disp. 10. sect. 1 n. 5. ait: Stando in ratione non esse improbabile, quòd omnia accidentia subjectentur immediatè in ipsa substantia: nec enim oppositum sufficienti ratione ostenditur, & consequenter, inquit, credendum esset, omnia accidentia panis manere æquè per se, & sine subjecto mediato, vel immediato. Item in Eucharistia non dari album, sapidum &c. sed albedinem, saporem, odorem &c. Item qualitates illas non posse pro illo statu naturaliter corrumpi, vel produci ab agentibus naturalibus; quia omnes conservantur concursu creativo: Deum tamen ad præsentiam agentis creati illas destruere, vel producere, occultandi mysterii causâ: & denique motâ quantitate localiter, non moveri alia accidentia ex vi unionis, quam habeant cum quantitate; sed vel à Deo immediatè, vel ab ipsa quantitate, aut Corpore Christi habente divinitùs vim trahendi secum illa accidentia, quando localiter movetur. In quam sententiam ultra alios Auctores accessit P. Lessius de Persect. Divinis lib. 12. num. 112. Eandem sententiam amplexi sunt P. Hurtado disp. 6. Phys. sect. 6. & P. Arriaga disp. 5. sect. 2. subsect. 5. Hactenus Card. Lugo putat non improbabile, ea subjectari immediatè in ipsa substantia. Lessius. Hurtad. Arriag.

18. Objectio solvitur. Et si objicias; hoc est multiplicare miracula sine necessitate. Respondetur distinguendo; multiplicare sine necessitate evidenti, transeat; sine probabili, negatur: probabile siquidem est, illas qualitates naturâ suâ exigere immediatè subjectari in substantia, & non in quantitate. Quo supposito, qui fecit miraculum miraculorum, & mysterium mysteriorum, ex consequenti alia miracula, & mysteria facere debet, & indubiè facit.

Interea re magìs consideratâ existimat Eminentissimus sup. n. 7. non esse recedendum à sententia communi; sed concedendum accidentia illa manere in quantitate, ut in subjecto immediato, Lugo putat non esse recedendum à communi sententia.

diato, in quo priùs etiam immediatè recipiebantur. Difficilè enim semper remanet, quomodo, motâ quantitate panis à Sacerdote, moveantur consequenter alia panis accidentia. Accedat extensio, & impenetrabilitas istarum qualitatum: unde enim illæ qualitates extensæ & impenetrabiles, id est, quantæ, nisi à quantitate, in qua immediatè subjectantur?

19.
In qua plura faciliùs explicantur citra miraculum.

Fateor (inquit quidam Auctor) modum istum communem accomodum esse, quo facilè plura explicentur fieri circa species citra miraculum: sed planè mirùm videtur, quòd in quantitate accidentia ista subjectarentur, & per eam in materia; cùm nec quantitas, nec materia exigant ea, sed potiùs ipsa forma aut compositum. Quare sicut ab aqua connaturaliter frigus emanat, sic videtur ipsum in forma aquæ, aut certè composito subjectari, cùm ipsum sit forma suo subjecto connaturalis, sicut calor igni; & tamen non est connaturalis quantitati, aut materiæ, quæ non magìs appetit frigus, quàm calorem, aut contrà.

Proponitur sententia, quæ docet qualitates subjectari in forma aut in composito.

Verumtamen quid mirùm si accidentia immediatè recipiantur in illo subjecto, quod disponunt ad formam substantialem? Et quod illud nisi materia? Dicitur autem frigus, vel calor forma connaturalis materiæ, quia disponit ad formam substantialem, quam materia connaturaliter appetit, & quia est forma, quam materia connaturaliter requirit, ut recipiat aut retineat talem, vel talem formam substantialem.

Qua ratione qualitates sint formæ connaturales materiæ.

20.
Quid sit disponere materiam?
Lugo.

Respondet Cardinalis suprà n. 15. disponere materiam est determinare indifferentiam materiæ: possunt autem determinare, licèt sint in quantitate, prout de facto determinant etiam causam efficientem ad producendam potiùs talem formam, quàm aliam, licèt non sint in causa efficiente: utrumque enim principium, efficiens & materiale, determinat per exigentiam determinatam, quâ exigant talem formam pro tali subjecto. Quasi dispositiones ipsi sint milites præcedentes ad occupandam arcem Regio nomine, quos sanè non est necesse ingredi ad ipsam cameram intimam, in qua Rex cubaturus est; sed eo ipso quòd occupent mœnia, portam, & atria, intelligitur jam castrum illud pertinere ad Regem: sic dispositiones & accidentia sunt veluti milites, quos natura præmittit ad præoccupandam arcem materiæ nomine talis formæ. Hactenus Eminentissimus.

Pulchra profectò comparatio, nisi dispositiones essent necessariæ ad præparandam intimam cameram, id est materiam, in qua Rex, id est, forma, cubaturus est, quod minimè facere possunt, nisi intimam cameram ingrediantur. Ex quo patet diversitas inter causam materialem & efficientem; quòd materialis debeat intrinsecè & immediatè formam recipere, adeoque per qualitates sibi immediatè inexistentes determinari ad hanc potiùs, quàm illam: porrò causa efficiens, cùm non recipiat in se formam, ad quam producendam determinatur, non est necesse illas dispositiones in se recipiat; sed sufficit materiam disponi intrinsecè & immediatè, quæ formam ab efficiente recipere debet.

Causa materialis debet intrinsecè recipere formam, secus causa efficiens.

Quomodo autem motâ quantitate panis à Sacerdote, moveantur consequenter alia panis accidentia. Responderi potest eo modo, quo præcedenti Sectione, Conclusione 4. diximus Sacerdotem movere Corpus Christi motis speciebus, puta moraliter, id est, propter moralem connectionem, quam habent ex decreto Dei extrinseco, quo sicut voluit ad motum specierum movere Corpus Christi; ita pariter ad motum quantitatis movere cætera accidentia, quæ propterea non minùs propriè dicuntur deglutiri, comedi, bibi, quàm Corpus Christi à Sacerdote elevari, aut comedi, Sanguinem bibi &c. Vide dicta conclus. 4. citatâ.

21.
Motâ quantitate panis, moventur accidentia reliqua moraliter.

Nec ideo minùs propriè dicuntur comedi, quàm Corpus Christi.

Contrà; deglutire, comedere, bibere non significant motum moralem, sed physicum. Quis dubitat? Species nonne physicè trajiciuntur in stomachum? Quòd autem ille motus trajectionis fieri debeat à gravitate singulis speciebus intrinsecâ, vel saltem quantitati, quæ sit commune subjectum singularum, unde constat? Et quare non sufficit, quòd Sacerdos physicè moveat quantitatem (si est accidens realiter distinctum) vel ipsam ponderositatem, cui cætera accidentia moraliter sunt connexa?

Objectio solvitur.

Sufficit, quòd Sacerdos physicè moveat quantitatem aut ponderositatem.

22.
Objectio.

Quia, inquis, sic accidentia illa non erunt sensibilia, & per consequens species non erunt pars Sacramenti, quod est signum sensibile; imò non poterit probari eas manere: ex hoc enim solùm dicimus, eas remanere, quia sentiuntur non in seipsis, sed in suis operationibus; jam autem omnes operationes earum debebunt adscribi Deo, miraculosè operanti ad earum præsentiam: quippe operatio propria accidentis supponit subjectum. Denique nec ipsa verba Consecrationis vera essent; nam significant sub his speciebus, quas sentimus, esse Corpus & Sanguinem Christi. Ita ex Lugone suprà n. 13. & 14.

Lugo.

Respondeo unico verbo; operationem accidentis non aliter pendere à subjecto, quàm ipsum accidens: sublato ergo decreto, quo Deus noluit conservare accidens extra subjectum, consequenter tollitur illud, quo voluit accidens non agere, nisi sit in subjecto; adeoque per eundem concursum, & æquè naturaliter, operabitur, atque si esset in subjecto, ut ex dicendis clariùs apparebit.

Solvitur. Operatio accidentis non aliter pendet à subjecto, quàm ipsum accidens.

Omitto sensibilitatem alicujus qualitatis non consistere in operatione illius, sed in eo, quòd possit per cognitionem materialem percipi. Cur autem non posset albedo v. g. per cognitionem materialem percipi, tametsi solus Deus produceret in oculo species intentionales? Et

verò cur non possit albedo sic visa demonstrari hisce verbis: *Hæc est albedo?*

Accidentia Eucharistica habent suam extensionem & impenetrabilitatem vel à quantitate realiter distincta, vel à seipsis.

23. Ad aliam quæstionem superiùs propositam, à quo nimirùm illa accidentia habeant extensionem & impenetrabilitatem, Resp. citiùs, vel à quantitate realiter distincta (si illa est necessaria) in ipsis miraculosè per solum Deum productâ: vel (quod veriùs existimamus) sine ullo accidente realiter superaddito à seipsis; sicuti enim ante Consecrationem habebant partem extra partem, ideoque connaturaliter extra locum partis sine ullo accidente realiter superaddito, in sententia Ochami sanè probabilissimâ ita etiam post Consecrationem, eandem retinent partium situationem, & ex consequenti extensionem, quæ in illa opinione non est aliud, quàm ista situatio, sive localis distantia partium. Alioquin assigna rationem, cur Deus debeat mutare localiter partes substantiæ, quando tollit quantitatem. Si autem non necessariò mutat, certè retinent eundem ordinem inter se, & ad locum.

Objectio solvitur.

Dices; duæ qualitates se mutuò penetrant. Resp. etiam duæ lineæ sibi immediatæ. Quid ergo? Dico, quòd aliquæ qualitates excludant se mutuò ab eodem spatio, aliquæ non, provenit ab agente ponente eas extensivè, vel non extensivè.

Ocham. Ut qualitas sit extensa, sufficit partium distinctio cum exigentia distandi situaliter.

Audiamus Ocham suprà cap. 40. Ad hoc, inquit, quòd tam substantia, quàm qualitas sit extensa, sufficit quòd habeat partes distinctas realiter, natas distare situaliter cum causa agente, quæ potest producere effectivè illas partes in distinctis locis, & sic facere eas distare localiter, & in eodem statu conservare easdem.

24. Et investigans rationem propter quam corpus per se subsistens cedat accidentibus in Sacramento Altaris, ait: Potest dici, quòd est, vel quia qualitas per se existens nec est nata informare subjectum, in quo numquam fuit; videlicet quia corpus illud habet consimiles qualitates. Vel quòd hoc est voluntate Dei, nolente quòd aliquid contra communem cursum naturæ evidenter appareat sensui, et hoc ut mereamur; quia fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum: unde multi Catholici ponunt ibi multa fieri à solo Deo, ne evacuetur meritum fidei, sicut reditionem substantiæ, creationem novæ quantitatis, & hujusmodi. Et ideo de istis omnibus potest æquè faciliter dici, quòd Deus ordinavit, quòd omnia apparentia sensui, quæ fiunt circa hostiam non consecratam, fiunt etiam circa hostiam consecratam. Et ideo illa, quæ non possunt fieri virtute creatâ, disposuit facere immediatè per seipsum. Hucusque Ocham.

Disposuit Deus multa facere immediatè circa accidentia, quæ fieri nequeunt virtute creatâ.

Quid ergo deest probabilitati Conclusionis? Nec ratio, nec auctoritas. Pro majori nihilominus satisfactione, quæritur primò, an accidentia sic existant propriâ existentiâ? Secundò, utrùm indigeant potentiori influxu? Ad primam quæstionem responsio erit

CONCLUSIO II.

Accidentia in Eucharistia existunt propriâ existentiâ; idque sine aliquo novo modo positivo superaddito.

Quidni enim existat propriâ existentiâ, quod habet propriam essentiam positam extra suas causas? Profectò in omni Schola Doctoris Subtilis existentia realiter identificatur enti actuali: unde à parte rei nihil aliud est, quàm ipsa actualis essentia rei, sive essentia posita extra omnes suas causas. Quis autem ambigat accidentia remanentia post Consecrationem habere propriam essentiam actualem? 25.

Accidentia in Eucharistia existunt propriâ existentiâ.

Nemo, inquit aliquis Thomista, sed unde constat essentiam actualem non distingui realiter ab existentia? Resp. ex hoc communi axiomate (ut omittam cæteras rationes positivas, quas videre poteris apud Smising. Tract. 1. de Deo uno disp. 2. n. 44) Non sunt multiplicanda entia sine necessitate: nulla autem est necessitas hujus distinctionis, ut doctè ostendit Auctor citatus n. 46.

Cùm existentia non distinguatur ab essentia realiter.

Hinc Scotus 4. dist. 13. q. 1. n. 38. *Simpliciter falsum est, quòd esse sit aliud ab existentia.* Et dist. 11. q. 3. n. 46. *Nescio* (inquit) *istam fictionem, quòd esse est quid superveniens essentia, non compositum, si essentia est composita: hoc modo esse totius compositi includit esse omnium partium, & includit multa esse partialia multarum partium vel formarum, sicut totum ens ex multis formis includit illas actualitates partiales,* id est, essentias, & existentias.

Scot.

Ergo secundùm mentem Doctoris Subtilis neque materia existit existentiâ formæ, vel è converso, neque accidentia existunt existentiâ subjecti, cui de facto inhærent; sed secundùm multitudinem essentiarum multiplicantur & ipsæ existentiæ.

Quare secundùm Scotum neque materia existit existentiâ formæ, vel è converso;

Quòd si accidens in subjecto non existit existentiâ subjecti, sed propriâ; quantò ampliùs accidens extra omne subjectum? *Unumquodque* (inquit Doctor 4. dist. 12. q. 1. n. 3.) *quod est extra causam suam, & intellectum, sicut habet entitatem propriam, ita & proprium esse: ergo si accidens habet propriam entitatem essentialem extra subjectum, & intellectum, habet & proprium esse; & ita non est formaliter per esse subjecti.* 26.

neque accidens existentiâ subjecti quando est in illo.

Certè gratis admisso, quòd accidentia in subjecto existant existentiâ subjecti; equidem minimè sequitur, quòd extra subjectum retineant eandem existentiam; cùm existentia subjecti necessariò cū ipso subjecto destruatur, potissimùm in præsenti mysterio: nam juxta Tridentinum

multò minùs extra illud:

sess. 13.

Tridem. sess. 13. cap. 4. & can. 2. substantia panis convertitur in Corpus Christi, manentibus dumtaxat speciebus.

27. Putas autem, quia Concilium nomine *Substantiæ* intelligit essentiam abstractam & præcisam ab existentia? Aberras toto cælo; sed intelligit substantiam completam, prout erat in rerum natura, quæ indubiè includit existentiam tamquam proprium & intrinsecum actum constituentem hanc entitatem in esse actualis entitatis. Quis enim cum aliquo fundamento dixerit, existentiam substantiæ esse aliquod ejus accidens? Numquid sine existentia invenitur in rerum natura essentia? Si ergo existentia panis manet post Consecrationem, quomodo dumtaxat species? Vel si non manet, quomodo accidentia non existunt propriâ existentiâ?

adeoque non est verum, quòd post Consecrationem maneat panis existentia.

Responsio Bannez.

Respondet Bannez 1. parte qu. 4. art. 2. dub. 2. Quòd qui ad pauca respiciunt, facilè hallucinantur. Si enim Sophisticus argumentator attenderet, quòd eo ipso, quòd Concilium definit accidentia manere, definit etiam, quòd manent cum existentia, videret Consequentiam sui argumenti nullam esse. Certum est enim apud doctos Theologos, quòd existentia in hoc mysterio non creatur de novo; sed eadem prorsus, per quam anteà existebant accidentia; manet cum illis, ut existant per modum substantiæ. Ergo dictio exclusiva *Dumtaxat*, cùm dicitur: *Dumtaxat manentibus speciebus panis & vini*, non excludit existentiam, quam anteà acquisierunt accidentia in ipsa substantia. Hæc ille; facilè hallucinatus, quia ad pauca respexit.

28. Rejicitur. Si enim Sophisticus argumentator attendisset, quòd eo ipso, quòd Concilium definit, totam substantiam panis converti in Corpus Christi, definit etiam, quòd præcipua pars substantiæ convertitur, vidisset Consequentiam sui argumenti esse nullam. Certum est enim apud doctos Theologos, quòd existentia est præcipua entitas substantiæ; nam per eam est ens in actu, & sine ea non potest habere esse aliquod physicum: quin imò secundùm ipsum Bannez suprà, potest existentia conservari sine essentia, non autem essentia sine existentia. Illa autem entitas in quavis re est præcipua, quæ sola sine altera potest existere (ut patet in re, & modo ipsius) ergo apertè repugnat Concilio, inquit Regius hìc ad q. 75. art. 2. n. 63. affirmare, eam manere.

Existentia est præcipua entitas substantiæ.

Regius.

Enimverò (præterquam quòd secundùm plurimos Doctores impossibile sit rem existere alienâ existentiâ) si tutò dicitur, Concilium non excludere illa, quæ sunt necessaria, ut accidentia existant, sicuti secundùm Bannez est existentia panis: quidni alii dixerint, etiam formam panis manere, alii materiam? Etenim secundùm illos forma est ipsa existentia rei; secundùm hos materia existentia quantitatis. Adde, quòd in Incarnatione posset dici manere subsistentia humanitatis, non ut subsistat humanitas, sed ut existant accidentia. Ecce quàm multa sequantur absurda uno dato. Quapropter hæc sententia Bannez, & interpretatio Concilii Tridentini semper mihi visa est plusquam falsa, & minùs tuta pro dignitate mysterii Eucharistici.

Sententia Bannez apparet plusquam falsa.

Sanè rem aliquam perire, non est amittere esse essentiæ; quippe essentiæ rerum sunt immutabiles, sed amittere esse existentiæ: cùm ergo secundùm fidem substantia panis destruatur, quomodo remanere poterit esse existentiæ panis?

Propter hæc & similia; verissimam arbitror sententiam, quæ docet accidentia, sicuti in subjecto propriâ gaudebant existentiâ; ita quoque separata ab omni subjecto, per eandem existere, idque sine aliquo novo modo positivo superaddito. Nulla siquidem est necessitas fingendi aliam existentiam, vel alium modum positivum. 29.

Existunt accidentia sine novo modo positivo superaddito;

Contrà; perdunt inhærentiam ad subjectum: ergo acquirunt modum positivum perseitatis seu subsistentiæ; veluti substantia est per se positivè per modum positivum subsistentiæ.

Resp. Negando Consequentiam; nam, secundùm Scotum, neque ipsa substantia existit extra subjectum per modum positivum superadditum: ergo sine fundamento talis modus superaddi fingitur accidenti extra subjectum.

cùm nequidem substantia habeat talem modum.

Antecedens probatur; quia 3. dist. 1. q. 1. nu. 9. ut probabiliùs tenet, rationem personæ creatæ supra naturam addere tantùm duplicem negationem actualis & aptitudinalis dependentiæ. Hæc sunt ejus verba: *Licèt igitur sola negatio dependentiæ actualis non sufficiat ad rationem personæ; neque independentia tertia posset poni in natura creata ad Verbum: nulla enim est natura, vel entitas creata, cui repugnet contradictoriè dependere ad Verbum: tamen negatio dependentiæ aptitudinalis potest concedi in natura creata personatâ in se ad Verbum; alioquin violenter quiesceret in persona creata, sicut lapis violenter quiescit sursùm; & ita ista negatio, scilicet non dependentia, non quidem actualis tantùm, sed etiam actualis, & aptitudinalis talis complet rationem personæ in natura intellectuali, & suppositi in alia natura creata.*

Probatur ex Scoto,

Ratio personæ creatæ supra naturam duplicem tantùm superaddit negationem;

Idem docet pluribus aliis locis, & sequuntur ipsum communiter omnes Scotistæ. Porrò de veritate hujus doctrinæ non est hìc locus disputandi. Equidem neque illa duplex negatio convenit accidenti extra subjectum, cùm etiam sic existens exigat naturaliter uniri, unione accidentali, subjecto. 30.

quæ duplex negatio nequidem convenit accidenti extra subjectum;

Ut ergo intelligantur accidentia Eucharistica existere sine subjecto, sufficit, quòd concipiantur cum negatione actualis inhærentiæ, ad quam planè impertinens est modus aliquis positivus, quo separata existant, imò difficillimus explicatu; siquidem modus ille positivus, vel esset substantialis, vel accidentalis; si primum, contra

sed sufficit negatio actualis inhærentiæ

contra naturam additur accidenti: si secundum, ipsemet postulabit inesse subjecto, nec sine illo existere poterit potiùs, imò minùs, quàm accidens cui ponitur superaddi. Hinc Scotus 4. dist. 12. q. 6. n. 14. *Quantitas separata non habet aliquem modum positivum substantiæ, sed tantùm negativum, istum scilicet, non inesse actu, subjecto.*

secundùm Doctorem Subtilem.

Dices; saltem necessarius erit potentior sive sublimior Dei concursus, quo extra subjectum conserventur. Respondeo:

CONCLUSIO III.

Non est improbabile, accidentia in Eucharistia existere sine potentiori Dei influxu.

31. Nequidem intervenit potentior Dei influxus.

DUcor in hanc sententiam, quæ est minùs communis; quia est eadem existentia & essentia rei extra subjectum, & in subjecto: ergo non requiritur potentior influxus, ut producatur accidens extra subjectum, quàm in subjecto: immo potiùs maior videtur necessaria potentia, ut producatur in subjecto. Quid miraris? Tunc etenim produci etiam debet unio formæ ad subjectum, quæ non causatur extra subjectum: igitur potentia magìs extensa in uno casu, quàm in alio.

Impediat itaque Deus productionem unionis, & concurrat ad productionem solius formæ, quæ est ratio asserendi aliam esse actionem in subjecto, & extra? Si non est alia actio, ad quid potentior influxus? Quòd autem sit eadem actio, probatur; quia habet eundem terminum.

cùm non sit alia actio.

Et dato quòd impræsentiarum esset actio distincta, quoniam priùs accidentia illa conservabantur à causa secunda, jam autem à sola causa prima; equidem adhuc non sequitur, influxum solius causæ primæ esse perfectiorem, quàm anteà erat influxus causæ primæ & causæ secundæ simul, quod solùm negat Conclusio.

Et dato quòd esset alia, equidem non requiritur potentior influxus.

32. Objectio.

Contrà; jam est creatio, ubi anteà solùm erat eductio: ergo influxus perfectior, cùm creatio in perfectione superet eductionem, utpote soli causæ primæ propria.

Solvitur.

Resp. in hoc tantùm creationem distingui ab eductione, quòd eductio semper sit duplex actio, una productiva formæ, altera ejusdem formæ unitiva; creatio autem ut plurimùm unica & simplex. Impediat ergo Deus actionem unitivam; & dico productionem formæ non distingui ab ejusdem creatione. Et verò quomodo impediet? An per potentiorem influxum? Nequaquam, sed per suspensionem decreti, quo voluit non produci accidens, nisi simul uniretur subjecto.

Distinctio creationis ab eductione.

Hoc est illud decretum, propter quod actio creativa dicitur propria Deo, & productio accidentis extra subjectum vocatur supernaturalis, non in substantia, sed in modo: quia videlicet omne accidens ex voluntate extrinseca Dei exigit produci cum unione ad subjectum: ita ut illa inhærentia actualis sit quasi passio naturalis consequens naturam accidentis; non quasi subjectum exerceat aliquam causalitatem propriè dictam respectu formæ inhærentis, quam Deus debeat supplere; sed quoniam Deus non decrevit concurrere cum causa secunda ad productionem ejus extra subjectum.

Creatio dicitur propria Deo propter suum decretum, quo voluit non produci accidens, nisi in subjecto.

Dices: ergo posset per vires naturæ, secluso extrinseco Dei decreto, poni extra subjectum, & tam facilè, quàm in illo; adeoque non aliud interveniret miraculum, quàm quædam suspensio decreti extrinseci, quo ordinavit Deus non concurrere ad positionem talium formarum extra subjectum; quod omnino falsum apparet. Quis enim dicet, accidens non magìs pendere naturâ suâ à substantia, quàm animam rationalem à corpore, aut partem integralem à toto? 33. Objectio.

Respondeo; nemo sanæ mentis id dixerit: videmus enim quotidie ante oculos nostros solis viribus naturæ animam rationalem separari à corpore, & partem integralem substantiæ separari à tota substantia. Quare? Quia Deus sic voluit. Responsio.

Numquid etiam experientia quotidiana docet, solis viribus naturæ accidens produci extra subjectum? Absit. Ergo naturâ suâ magìs dependet à substantia, quàm anima rationalis à corpore: quia enim accidens talis naturæ est, id est, ens aptum natum inhærere subjecto, ideo voluit Deus, ut communiter extra subjectum non produceretur; & per consequens ut unio accidentis esset proprietas ejus, naturaliter inseparabilis: quod omnino falsum apparet in unione animæ rationalis cum corpore, & partis integralis cum toto.

Accidens naturâ suâ magis dependet à substantia, quàm anima rationalis à corpore.

Sed contrà, instant Adversarii; inclinatio lapidis est ferri deorsum, inclinatio aquæ esse frigidam, & tamen indies viribus naturæ lapis fertur sursum, & aqua calefit: cur ergo Deus ita vires naturæ restrinxisset, ut numquam permitterentur producere accidens extra subjectum, quod tamen ex se cum concursu ordinario possent? 34. Instantia.

Resp. Ecquis indicavit vobis, vires naturæ numquam producere accidens extra subjectum? Expectate modicùm, & videbitis. Sed estò numquam producant; stat pro ratione voluntas divina, quæ inhærentiæ actuali, tamquam conditioni, voluit alligare potentiam naturalem in productione accidentium; noluit autem alligare inclinationi naturali subjecti. Solvitur.

Cæterùm, *Quis cognovit sensum Domini? Aut quis consiliarius eius fuit?* Rom. 11. v. 34. *Iuxta voluntatem enim suam facit tam in virtutibus cœli, quam* Rom. 11.

Daniel. 4.

quàm in habitatoribus terræ: & non est, qui resistat manui ejus, & dicat ei: Quare fecisti? Daniel. 4. v. 32. Sanè nisi ignis viribus naturæ aquam calefaceret, & sic de aliis, ubi naturalis generatio & corruptio? Ut autem producatur accidens extra subjectum, quæ necessitas? Nulla planè, nisi in præsenti mysterio, de quo hujùs Conclusione sequenti.

Quare potius aqua calefiat viribus naturæ, quàm accidens producatur extra subjectum.

35. Quæ cùm ita sint, neutiquam agnoscimus causalitatem propriè dictam materiæ respectu formæ, & è converso formæ respectu materiæ; sed asseveranter dicimus, eâdem realiter actione Deum posse conservare formam sine materia, quâ anteà illam conservabat in materia; & similiter eâdem realiter actione conservare materiam sine omni forma, quâ anteà illam conservabat unitam formæ.

Deus eâdem realiter actione potest conservare formam sine materia, quâ anteà illam conservabat in materia.

Ratio in promptu est: quia non sunt multiplicandæ actiones sine necessitate; quæ autem hìc necessitas? Siquidem per separationem illam, sive separatam existentiam, non accidit materiæ aut formæ novus aliquis modus positivus, neque suppleri debet aliqua causalitas; sed abundè sufficit continuari actionem agentis alicujus, quod non dependet in operando à physicis rerum conditionibus, quale agens indubiè est Deus.

Probatur.

Dixi, *eâdem realiter actione:* quia fortè est formaliter diversa; priùs namque dicebat ordinem ad unionem, ut conditionem physicam & naturalem; nunc autem non dicit talem ordinem.

36. Itaque quòd censeatur miraculum conservatio accidentium in Eucharistia extra subjectum, non est ex parte actionis, quasi illa sit supernaturalis ex se; sed ex parte modi connaturalis existendi ipsius accidentis: est enim præter naturam accidentis, esse, & non in esse, non quia subjectum exerceat aliquam veram in ipsum causalitatem; sed quia est conditio physica & naturalis, sine qua de lege ordinaria non potest habere esse ab agente naturali. Enimverò causalitatem materiæ propriè dictam, quomodo Deus posset supplere?

Conservatio accidentis extra subjectum est miraculosa, non ex parte actionis, sed modi connaturalis existendi accidentis.

Respondent Adversarii; non subjectivè, sed effectivè, ut Conclusione præcedenti explicavimus: etenim conditiones subjecti reddunt actionem agentis faciliorem; ut diaphaneitas reddit faciliorem productionem luminis, quàm opacitas; pulvis tormentarius faciliorem productionem ignis; & sic de aliis.

Conditiones subjecti reddunt actionem agentis faciliorem.

Contrà; ideo in opaco difficiliùs producitur lumen, & in ligno introducitur forma ignis, quia agens naturale invenit positivum impedimentum in illis subjectis: hìc autem cùm, ut supponitur, nullum sit subjectum, cur accidens difficiliùs conservabitur? Atque adeò cur indigebit potentiori concursu conservativo? Sed ad alia properemus, ad actiones videlicet, & passiones hujusmodi accidentium, de quibus sic statuo.

CONCLUSIO IV.

Accidentia panis & vini possunt in Sacramento exercere easdem operationes tam reales, quàm intentionales, quas poterant exercere, dum erant in subjecto.

EAm docet Scotus 4. dist. 12. quæst. 3. nu. 17. sub his verbis: *Tertia Conclusio sit de illis duabus actionibus in sensum & intellectum quoad intentionalem, & in contrarium, quoad realem, & sit hæc: Accidens separatum, saltem eo modo, quo qualitas tertiæ speciei est hìc separata, scilicet sine substantia, potest esse principium utriusque actionis, eo modo quo priùs, & hoc quantum est ex se.* 37.

Accidentia separata exercent easdem operationes tam reales quàm intentionales. *Scotus.*

Actionem intentionalem vocat, quæ ordinatur ad actum intendendi, sive ad cognitionem: ut actio, quâ qualitates sensibiles producunt sui species in medio & organo; item quâ objectum producit speciem intelligibilem in intellectu. Actio realis est, quâ producitur res, quæ ut sic non ordinatur ad cognitionem; v. g. quâ calor producit calorem.

Quid sit actio intentionalis, & realis?

Probatur autem Conclusio ex Doctore suprà hoc argumento: *Cujuscumque actionis aliqua forma est totale principium activum, illa si esset per se sub modo convenienti ad agendum, posset esse principium ejusdem actionis: sed qualitas est principium & totale, & formale utriusque actionis prædictæ: quando autem est separata à substantia, est tamen in quantitate, sive habens extensionem, sicut ante separationem à substantia, ideo manet sub modo convenienti ad agendum, qui est modus extensivus; ergo &c. Maior patet, quia totali principio posito, & sub ratione, sub qua natum est esse principium, potest principiari illud, cujus ponitur principium.* 38.

Probatur Conclusio ex Scoto.

Qualitas est principium totale & formale utriusque actionis.

Minorem probat duplici viâ; Primò: *Quia nihil aufertur isti formæ per hoc, quòd per se est sine subiecto; illud enim non facit cum ipsa, nisi unum per accidens; sed per se principium agendi in uno ordine est per se unum: ergo ablatio illius subiecti nihil aufert de per se principio agendi.*

& nihil aufertur illi qualitati per hoc, quòd sit sine subjecto.

Secunda probatio est hæc: *Illa forma est principium actionis, quæ est tale principium assimilandi sibi passum, non tantùm realiter, ut in actione reali, quæ est in contrarium, sed in actione intentionali, quæ est in sensum. De prima patet, quia terminus formalis simpliciter est similis formæ*

accidentali: ergo illa potest esse principium agendi quo. *De secunda autem probatur; quia similitudo in sensu deficit quantùm ad aliquid à similitudine reali in passo: ergo quantùm est ex parte huius formæ, ut agentis, potest ita bene esse totale principium huius actionis, sicut illius: si autem in illa sensatione sit aliqua perfectio ulterior, hoc non est in quantùm est à qualitate sensibili; sed in quantùm est à potentia sensitiva.* Hactenus Scotus.

Probatur Conclusio ab experientia.

Consonat quotidiana experientia. Nam accidentia in Sacramento videntur, tanguntur &c. eodem planè modo, quo anteà; humectant, calefaciunt &c. nulla autem est ratio omnes illos effectus adscribendi soli causæ primæ, cùm causa secunda sufficiens adsit.

39. Cur accidentia nunc intentionaliter, nunc realiter agant?

Si verò à me quæritur, cur accidentia nunc agant intentionaliter, nunc realiter? Resp. cum Doctore Subtili suprà nu. 19. *Quia passum receptivum formæ secundùm esse reale, non est receptivum eiusdem secundùm esse intentionale.* 2. *de Anima: Oportet enim receptivum soni esse absonum: saltem regulariter receptivum formæ isto modo, non est receptivum formæ alio modo, maximè in receptivis materialibus: ergo organum & subiectum contrarii, non sunt receptiva formæ, secundùm idem esse: quia unum recipit intentionaliter, aliud realiter,* visus v. g. species visibiles intentionaliter, lignum autem calorem realiter: *& per consequens, cùm agens agat in passum secundùm potentiam receptivam eius, secundùm illud* 2. *de Anima:* Actus activorum sunt in patiente bene disposito, *sequitur, quod agens non agat in hoc passum, & illud, actione eiusdem rationis.*

Scotus.

Objectio solvitur.

Neque hinc inferas, accidentia illa agere ex electione: nam *agens ex electione* (verba sunt Scoti suprà) *potest diversimodè agere, non tantùm diversitate quadam disparationis, sed contradictionis; sicut potest non tantùm hoc agere, & illud; sed hoc agere, & illud non agere: agens autem naturale, quod est illimitatum simpliciter, vel aliqualiter secundùm perfectionem activam, potest ad disparata agere, sed non ad contradictoria: quia quodlibet illorum agit in materia disposita, & hoc necessariò. Non ergo sequitur; non agit secundùm electionem: ergo non diversas formas in diversis passis; sed sequitur: ergo non indifferenter agit, vel non agit ex se formam illam, quam potest agere in tali passo. Exemplum de sole, qui licet habeat indeterminationem quandam ad disparata causanda in diversis passis: non est tamen indeterminatus contradictoriè ad agendum, imò necessariò agit in quodlibet passivum, quidquid potest in illud agere.* Itaque diversitas istarum actionum non oritur ex electione; sed ex diversitate subjectorum sive receptivorum.

Agens naturale agit disparata, non contradictoria, agens liberum etiam contradictoria.

Exemplum de sole.

40. Objectio.

Contrà; ubi est idem principium activum, est eadem actio, & hoc probatur per Commentatorem 3. cæli & mundi com. 72. *Si una natura, & actio erit una;* sed idem est hìc principium formale agendi, & proximum tam in sensum, quàm in contrarium: ergo eadem actio. Ita sibi objicit Scotus n. 18.

Solvitur a Scoto.

Respondet autem num. 19. *Quòd eiusdem principii activi possunt esse multæ actiones formaliter distinctæ, dum tamen illud non sit limitatum in sua virtute activa ad unam actionem, sicut est unica forma. Et sic omnes auctoritates Commentatoris, & cuiuscumque alterius deberent exponi de forma unica in virtute, sicut est unica in esse naturæ.*

Ejusdem principii activi possunt esse multæ actiones formaliter distinctæ.

Sed hoc est, inquis, quod quæritur. Resp. frustra quæritur, quod sole meridiano est illustrius. Quid evidentius, quàm ejusdem solis diversas esse actiones? Quid manifestius, quàm primas qualitates esse objectum tactûs? Nùm ideo calor non calefacit? Imò nisi calefaceret, non esset objectum tactûs.

Sic ejusdem solis sunt diversæ actiones.

41. Objectio.

Dices; si accidentia separata possint in omnem gradum actionis, in quem poterant conjuncta: ergo possunt in corruptionem formæ substantialis illius passi, in quod agunt; ac per consequens possunt esse principium efficiens generandi novam substantiam. Enimverò conjuncta sic alterabant qualitates contrarias, ut forma necessariò expelleretur, & nova introduceretur.

Responsio. Accidentia neque conjuncta, neque separata à subjecto, corrumpunt aut generant substantiam.

Resp. accidentia neque conjuncta, neque separata à subjecto, corrumpere aut generare substantiam, ut more suo doctè & subtiliter ostendit Scotus quæstione citatâ à n. 7. usque ad num. 17. & à num. 20. usque ad 32. sed quia quæstio est philosophica, eam sub brevitate tránscurro, & dico: ideo accidens non posse attingere generationem substantiæ, quia causa virtute debet continere effectum; jam autem accidens, quantumcumque elevatum, numquam virtute continet substantiam.

etiam quantumcumque elevata.

Siquidem elevari non potest, nisi vel per denominationem extrinsecam, quam constat nullatenus augere virtutem intrinsecam accidentis, vel per aliquod aliud accidens intrinsecum; sicut autem prius accidens non continet virtute substantiam, ita nec posterius; consimiliter nec illa duo simul; manent quippe semper in gradu accidentis, qui gradus est inferior gradu substantiæ: porrò gradus inferior numquam continet virtute gradum superiorem, sed è converso.

Scotus.

Et hoc est quod dicit Doctor suprà n. 13. *Omne agens totale, vel est univocum, & ita aquè perfectum producto: vel æquivocum, & ita perfectius; accidens est omnino imperfectius substantiâ: ergo &c.*

42. Objectio, quòd phantasma concurrat ad productionem speciei intelligibilis.

Si dixeris: phantasma ut causa partialis concurrit cum intellectu agente ad productionem speciei intelligibilis, quæ est perfectior; ergo similiter accidens, saltem ut causa partialis cum substantia, cujus est accidens, poterit attingere generationem novæ substantiæ.

Respon-

Assignatur duplex differentia.

Respondeo primò: quamvis species intelligibilis sit perfectior phantasmate; tamen est cum ipso in eodem genere, scilicet in genere accidentis. Deinde intellectus agens insufficiens est, ut se solo producat speciem; forma autem substantialis est sufficientissima, ut generet novam substantiam: vel enim est causa univoca, & sic est æquè perfecta ac effectus; vel æquivoca, adeoque perfectior. Frustranea ergo causalitas partialis vel instrumentalis accidentis.

Scotus.

Substantia est immediatè productiva substantiæ.

Audi Doctorem Subtilem suprà nu. 10. *Nihil* (inquit) *est instrumentum alicuius causæ, nisi superioris causæ in genere causæ efficientis: ergo si accidens communicatum per eos est instrumentum substantiæ, substantia erit superius agens: sed superius agens prius naturaliter agit & si est naturale agens, agit quidquid, vel quantum potest: ergo substantia in illo priori, in eodem tamen instanti temporis, in quo agit, ut superius agens, & accidens agit, ut instrumentum eius, substantia producet terminum, quem poterit producere; sed poterit producere totam substantiam: quia perfectio substantiæ productæ non excedit perfectionem substantiæ agentis: ergo in secundo instanti naturæ accidens agens non producit substantiam, vel eadem bis producetur.*

In substantia nihil reperitur, quod possit accidens causare.

43. Accedat, nihil reperiri in substantia, quod possit accidens tamquam causa partialis, vel instrumentalis causare; quia omne quod est, est substantia, ideoque supra genus accidentis, ac minimè contentum in ejus virtute: virtute, inquam, sive habitâ in esse quieto, quæ est propria causæ totali vel partiali, & quâ solâ accidens operatur; sive acceptâ in actuali motione, quæ est propria instrumento, & planè gratìs ab aliquibus tribuitur accidenti; quippe cùm illa virtus accepta non sit nisi accidentalis, nequit accidens sufficienter elevare ad productionem cujuscumque vel minimæ substantiæ: ubi autem non est actus primus, id est, virtus causandi, nec potest esse actus secundus, id est, actualis causatio.

Instrumentum aliquando dicitur causa prævia dispositiva ad terminum.

Scotus.

Sed nec isto modo accidens separatum est instrumentum substantiæ.

Cæterùm, si accidentia conjuncta, etiam in virtute substantiæ, nequeunt generare novam substantiam, alterent subjectum quantùm possunt; quid dicemus de accidentibus separatis? *Instrumentum* aliquando *dicitur* (utor verbis Scoti suprà n. 7.) *causa prævia dispositiva ad terminum, licet habeat actionem illam dispositivam in propria virtute, & isto modo, bene est possibile accidens esse instrumentum substantiæ: quia potest causare actionem dispositivam ad terminum substantiæ agentis: sed nec isto modo potest accidens esse instrumentum substantiæ in proposito* (id est, accidens separatum) *quia substantia quæ non est, nullum terminum inducit, nec inducere potest in fine alterationis factæ per illa accidentia.*

Quæ causa generationis substantialis, eadem est & corruptionis.

44. Porrò quæ causa generationis substantialis, eadem & corruptionis: generatio namque naturâ præcedit corruptionem; adeoque quod non habet virtutem generandi, caret quoque virtute corrumpendi substantiam. Hinc Scotus suprà n. 21. *Dico ergo, quòd nulla substantia corrumpi potest nisi à substantia: sicut nec oppositum substantiæ corrumpendæ potest induci, nisi à substantia, ut superius est probatum: à quali autem contrario non corrumpitur substantia, nisi dispositivè: quia ad illam alterationem sequetur generatio, nisi aliquid impediat.*

Scotus.

Generatio non separatur à corruptione, comparando ad agens naturale.

Et verò quòd generatio non possit separari à corruptione, comparando ad agens naturale, sic intelligit ibidem n. 20. *quin quidquid causatum corrumpit simpliciter, in fine corruptionis aliquid relinquat, quia non annihilat. Nec potest creatura corrumpere in accidens per se existens, quia non potest causare accidens sic existens: ergo si corrumpat, corrumpet in substantiam: & per consequens si non habet virtutem corrumpendi in substantiam* (id est, generandi substantiam) *omnino non corrumpet.* Subsumamus: Sed accidens sive separatum, sive conjunctum, non habet virtutem corrumpendi in substantiam, quia nec producendi, ut probatum est suprà; ergò omnino non corrumpet.

Scotus.

adeoque accidentia nullatenus corrumpent substantiam;

quamvis essent maxima in quantitate.

Contrà primò; quia hinc sequitur, quòd accidentia ignis, si essent maxima, utpote tantæ quantitatis sicut sphæra ignis, & tamen separata à substantia, non possent corrumpere guttam aquæ ibi existentem. 45.

Scotus.

Respondet Doctor suprà n. 22. Concedendo totum: *Quia* (inquit) *non possent aliquam aliam substantiam generare, nec corruptio istius potest esse nisi in substantiam: quia non est in nihil; nec in materiam nudam, nec in accidentia, maximè virtute agentis naturalis, quia non potest natura aliquid annihilare, nec in materiam primam resolvere, nec accidentia facere sine subiecto.* Limitat:

Si verò ad illorum præsentiam corrumperetur substantia,

fit à cælo;

Ne tamen nimis absurdum dicatur hoc, & contra sensum; dico, quòd si accidentia aliqua activa essent sine subiecto, substantia quanta & qualis approximata eis corrumperetur: sed non ab eis, immo ab agente universali causato, scilicet cælo, ad quod est fuga naturalium, præcipuè cùm forma hìc inducenda, sit imperfecta, quæ totaliter est in virtute activa cæli, & per consequens nullo particulari agente impediente, imò magìs disponente, potest forma illa à cælo induci, sicut inducit quasdam formas imperfectas in materias corruptibilium. Prosequitur:

vel à prima causa,

Et si esset aliqua forma, ad quam inducendam cælum non sufficeret, oporteret fugere ad primam causam simpliciter; quia hæc induceret illam formam, ad quam agens naturale disponit. Et præveniens objectionem quorumdam addit:

generaliter supplente omnem impotentiam totius naturæ creatæ.

Nec hoc est fugere ad miraculum: quia regulariter omnem impotentiam totius naturæ creatæ Deus supplet, ut patet in animatione corporis organici, ubi non ponitur miraculum: ita hìc tota natura creata non sufficeret ad generationem istam, nec ad corruptionem: & ideo naturâ disponente ad eam ultimatâ dispositione, Deus regulariter suppleret impotentiam naturæ.

46. *Objectio.*

Sed contrà secundò: accidentia alterantia possunt in quemlibet gradum alterationis, ergo in ultimum; & per consequens, cùm ille ultimus corruptus immediatè disponat ad corruptionem substantiæ, vel isto corrupto, immediatè concomitetur corruptio substantiæ, sequitur quòd substantia corrumperetur.

Solvitur ex Scoto. In alteratione nullus est gradus, ad quem necessariò sequitur corruptio formæ alterabilis:

Resp. cum Doctore nostro suprà n.23. *Nullus est gradus in alteratione, ad quem necessariò sequatur corruptio formæ substantialis alterabilis: sed ille, qui est proximus in uno alterabili, potest esse non proximus in alio alterabili, loquendo respectu corrumpentis, vel generantis intrinseci immediatè se habentis ipsi alteranti. Esto enim, quòd gradus aliquis quasi proximus illi, qui est incompossibilis formæ aquæ, induceretur in aquam ab aliquo agente, statim sequeretur corruptio ipsius aquæ, si in illo agente esset forma, per quam posset corrumpere aquam; si autem non sit in illo forma corruptiva aquæ, non corrumperetur forma aquæ ab illo agente; sed fortè ab aliquo agente universali, inducente istam formam, ad quam materia est disposita.*

sed ille gradus inducitur à substantia genita;

Et si quæras, à quo ergo inducitur ultimus gradus qualitatis incompossibilis formæ corrumpendæ? Resp. cum eodem n. 27. ab ipsa substantia genita; non autem ab alterante, ut alterans est, vel à generante, ut generans est.

Scotus.

Unde (inquit n. 28.) *manifestè patet falsitas istius propositionis:* Omnis substantia ideo corrumpitur, quia inducitur aliquis gradus incompossibilis suæ propriæ qualitati: *immo numquam gradus incompossibilis est, nisi in aliqua substantia iam genita, alioquin incompossibilia essent simul: nec aliquis gradus inductus ab alterante, ut alterans est, potest corrumpere substantiam: quia nullum posterius secundùm genus, potest esse principium corrumpendi prius secundùm genus.*

& non ab alterante, ut alterans est.

47. Et licèt substantia generans posset in idem passum eandem formam inducere, utpote habens eandem & æqualem virtutem cum substantia genita; *Tamen* (inquit nu. 27.) *agens, quantò habet patiens sibi immediatiùs coniunctum, tantò cæteris paribus, efficaciùs & immediatiùs agit. Si autem ipsummet est susceptivum termini actionis suæ, ut in proposito, ipsum est passum sibi immediatiùs coniunctum, & per consequens ibi non præveniet generans substantiam genitam: quia non est priùs secundùm perfectionem ipso; sed tantùm duratione: genitum autem est æquale perfectione & immediatiùs ipsi passo.*

Accidentia Eucharistica calefacta recuperant pristinum frigus à solo Deo.

Quando itaque accidentia Eucharistica alterata, v. g. species vini calefactæ, recuperant pristinum frigus, quæ causa istius restaurationis? Certè non alia, nisi Deus; si enim forma substantialis vini præsens foret, in eam, & non in accidentia, esset referenda; adeóque illâ absente, est referenda in causam primam, quæ circa Eucharistiam supplet omnes defectus substantiæ ad occultandum mysterium.

48. Hæc pauca ex multis, quæ sedulus Lector videre poterit apud Doctorem Subtilem locis suprà citatis. Solùm addo explicationem illius communissimi axiomatis: *Actio est tantùm suppositi*, quod, ut notat Scotus hìc n. 34. *non habetur à Philosopho 1. Metaphys.* ut ordinariè citatur, *sed ibi habetur, quòd:* Actio est circa singularia; *& pro tanto præfert experimentum arti in agendo vel expertum artifici.*

Explicatur axioma: Actio est tantum suppositi, ex Scoto,

Si autem quæritur; Unde ergo locus? Respondet: *Est circa singulare ut obiectum: ergo est solius suppositi ut agentis: Si ergo accipitur ista propositio*, Actio est suppositi, *sumitur aliunde, quam à Philosopho saltem hìc:*

Ex quocumque verò loco sumatur: *Actio tamen est suppositi, ut ultimatè denominati ab actione; sed non ut solius denominati ab ipsa.* Atque adeò potest convenire formæ, ut denominati propinqui, & etiam ultimi, quando non adest suppositum, quod ultimò possit denominare. *Et sic illa propositio*, Solius suppositi est agere, *breviter exponitur* (inquit ille n. 35.) *vel alicuius habentis modum suppositi. In hoc autem quod dico, habere modum suppositi, nihil positivum intelligo ultra essentiam formæ; sed tantùm negationem informandi aliquid, quod per istam formam agat.*

videlicet, ut ultimatè denominati ab actione.

Agunt itaque qualitates Eucharisticæ eo planè modo, quo ante Consecrationem agebant; sic ut etiam, v. g. species vini, aquam post Consecrationem appositam transmutent in vinum; transmutent, inquam, dispositivè, sicut anteà faciebant. 49.

Species vini aquam transmutantes in vinum, etiam facta Consecratione, quod tamen non est consecratum.

Sed numquid illa pars vini noviter producti erit similiter consecrata? Non credo; quoniam Consecratio præcessit.

Dices; non consecratum mixtum consecrato fit consecratum, ut de oleo habetur cap 3. *Quod in dubiis* de Consecratione Ecclesiæ ibi: *Nec negamus quin oleum non consecratum, consecrato possit oleo commisceri.* Idem est de aqua non benedicta, mixtâ benedictæ: ergo &c. 50.

Aliud est de oleo & aqua non benedictis facta mixtione cum oleo consecrato &c.

Respondeo Negando Consequentiam; quia Consecratio Eucharistiæ fit per realem transmutationem, ad quam vis tributa est solis verbis Christi: alia autem Consecratio tantùm est moralis per quamdam denominationem extrinsecam, institutam ab Ecclesia, quæ voluit eam fieri, etiam per solum attactum, seu admixtionem cum re benedicta.

eò quòd una Consecratio sit tantùm moralis, altera verò realis. Ordo Romanus.

Atque huiusmodi consecrationem seu benedictionem haudquaquam negamus illi vino sic noviter producto; sed verissimum existimamus, quod dicitur in libro, qui intitulatur Ordo Romanus: *Vinum non consecratum, sed sanguini Domini commixtum, sanctificatur per omnem modum;* non Consecratione sacramentali, sed morali quadam sanctificatione.

Ideóque olim erat usus in Ecclesia Romana (ut ibidem habetur) miscendi vinum consecratũ non consecrato, ut ex illo populus participaret.

Hactenus de actionibus; sed quid dicam de passionibus? Experimur quotidie, quod

CON-

CONCLUSIO V.

Accidentia in Eucharistia eadem patiuntur, quæ anteà.

51. Accidentia in Eucharistia moventur localiter, calefiunt & frigefiunt,

ENimverò moventur localiter, calefiunt, frigefiunt, dividuntur, condensantur, augentur, remittuntur &c. Quid miraris? An non credis, quia Deus hæc omnia operari potest ad occultandum mysterium? Scio quia credis; ast dubitas, an de facto non fiant ab agente naturali.

etiam naturaliter, si qualitates in quantitate subjectentur.

Profectò admisso semel, cum communiori sententia, subjecto communi & immediato accidentium, puta quantitate, motus localis, & omnis alteratio secundùm intensionem & remissionem; immo secundùm inceptionem & desitionem, nullam patiuntur difficultatem: quoniam sicuti Ubi, quod est terminus lationis, & qualitas sensibilis, quæ est terminus alterationis, naturaliter existunt in Eucharistia in suo proximo subjecto, scilicet in quantitate; ita & motus ad prædictos terminos, nimirum ad Ubi, & ad qualitatem sensibilem, poterunt naturaliter fieri circa hoc Sacramentum.

An etiam naturaliter dividantur, condensentur &c.?

At verò divisio, & unio specierum, augmentatio, rarefactio, & condensatio, cùm sint mutationes secundùm quantitatem, quæ hìc caret omni subjecto, quomodo fient ab agente naturali, sive à causa secunda, quæ supponit subjectum?

Duplex fit mutatio in Eucharistia manente secundùm quantitatem.

Pro responsione, Noto, quòd in Eucharistia manente potest intelligi duplex mutatio secundùm quantitatem; una secundùm quantitatem primò, ut divisio & augmentatio, seu appositio; altera secundùm quantitatem concomitanter, id est, secundùm qualitatem, quam concomitatur variatio secundùm quantitatem, qualis est rarefactio & condensatio. Et de utraque *videtur dubium*, inquit Scotus 4. dist. 12. qu. 4. nu. 20. à quo scilicet agente fiat, an à sola causa prima, an verò etiam à causa secunda.

Scotus.

52. Rarefactio secundùm aliquos fit à solo Deo.

Tenendo autem communem opinionem, videlicet per rarefactionem acquiri novam quantitatem, valde propendet in sententiam, quæ docet illam non fieri à causa secunda, sed immediatè à solo Deo, quod ibidem nu. 21. probat dupliciter;

Probat Scotus primò.

Primò: *Quia quod immediatè conservatur à Deo, non potest corrumpi ab agente creato . . . . . . quia nulla causa creata potest habere virtutem activam præeminentem virtuti causæ conservantis ista in isto esse; sed quantitas hæc habet esse supernaturale, vel immediatè à causa supernaturali conservante: ergo &c.*

Secunda probatio. Quantitas solà corruptione subjecti perit.

Probat secundò; *Quantitas in subjecto non corrumpitur per contrarium: ergo non nisi per defectum subjecti, vel alicuius necessariò consequentis ad ipsum, sed non potest hìc corrumpi per defectum subjecti, quia est hìc sine subjecto; nec secundo modo, quia nullum aliud accidens, quod sibi inest necessariò, consequitur ipsam.*

Circa species Deus decrevit facere, quidquid fieret, si adesset panis.

Prosequitur: *Si ergo quæras à qua causa inducitur quantitas nova? Resp. à solo Deo immediatè; nec tamen novo miraculo: quia eâ voluntate, quâ disposuit Eucharistiam esse in Ecclesia, disposuit, quod circa illas species, præsente activo naturali, causaret talem transmutationem, qualem in substantiis conversis causaret agens naturale, & hoc ne meritum fidei evacuaretur, si videremus species intransmutabiles.*

Scotus.

Porrò contra improbantes illam opinionem continuò attexit: *Hæc via non potest improbari per sensum, quia salvat omnia, quæ apparent sensui. Nec per rationem, quia si arguas, quòd aufert agenti naturali suam propriam actionem; Respondeo, non aufert eam, quæ potest sibi competere, scilicet ut transmutet subjectum præsens à forma in formam: sed negat sibi illam, quæ non potest sibi competere, scilicet transmutare, & non aliquod subjectum,* id est, creare.

53. Ratio fundamentalis, quia nova quantitas deberet creari; creatio autem est actio propria soli Deo.

Ratio itaque fundamentalis; quia quantitas illa nova totalis vel partialis in rarefactione deberet produci per creationem, & quantitas antiqua in condensatione destrui per annihilationem; cùm quantitas producta vel destructa supponatur fore extra omne subjectum: jam autem tam creatio, quàm annihilatio est actio propria causæ primæ.

Si præexistens quantitas in rarefactione tantùm extendatur, & in condensatione contrahatur,

Hinc si præexistens quantitas in rarefactione tantùm extendatur, ut aliqui volunt, & in condensatione contrahatur, aut novus tantùm aliquis modus in rarefactione accedat, & in condensatione pereat, haud dubium quin causa secunda illum motum operetur in Eucharistia; satis enim patet non intervenire creationem aut annihilationem, cùm modus iste subjectetur in quantitate præexistente.

poterit rarefactio fieri à causâ secundâ.

Idem adhuc clariùs cernitur, si (quod est valde verosimile) rarefactio fiat per intromissionem corpusculorum intrà poros rei rarefactæ, & condensatio per eorumdem expulsionem.

54. Scotus non omnino assertivè docet, fieri rarefactionem à solo Deo.

Dixi signanter, Scotum in priorem sententiam valde propendere; quia existimo, quòd non omnino assertivè eam doceat: nam utitur ly *Videtur*, dicens nu. 21. in principio: *Sed quid tenendo opinionem communem, quòd ibi sit quantitas sine subjecto, vel tota nova, vel non nova, non curo, poteritne hoc esse ab agente creato? Videtur quòd non.*

Et n. 23. sic loquitur: *Breviter ergo quantùm ad istum articulum, vel oportet tenere opinionem primam, quòd quantitas nullo modo est aliâ actione agentis creati, vel oportet dicere, quòd agens creatum possit agere sine passo, in quod agat. Sed primum apparet aliquibus improbabile; secundum potest declarari aliqualiter, scilicet quòd agens creatum non requirat passum, nec aliquid supplens vicem passi,* utique in ratione recipientis formam.

Dd 3 Alio-

Deus supplet vicem subjecti in comparatione ad agens creatum.

Alioquin in ratione causæ extrinsecæ, *diceretur*, secundùm Doctorem nostrum ibidem n. 24. *quòd primum* agens, scilicet Deus, *supplet vicem subiecti in comparatione ad agens creatum. Quod probatur, quia sicut potest supplere vicem subiecti, quantùm ad esse quietum respectu accidentis; ita potest vicem subiecti supplere respectu agentis, quantùm ad fieri effectûs. Probatio, magis videtur requiri causa ad effectum, quàm ad aliam causam ad causandum: subiectum autem respectu accidentis habet rationem causæ* extrinsecæ; *sed respectu agentis & causantis habet rationem concausæ tantùm: ergo* &c.

Scotus.

Quòd per causam intelligat extrinsecam, apertè indicat his verbis ibidem: *Et in proposito licèt non sit subiectum in se, Deus tamen supplet vicem subiecti*, id est, *causalitatem extrinsecam, quæ competeret substantiæ si adesset, & hoc in quantum illa causa extrinseca requiritur cum agente creato, ut concausa. Et hoc est possibile, sicut possibile est, quòd Deus suppleat vicem eius causæ respectu effectûs creati: non enim magis dependet causa à concausa, quàm effectus causatus ab utraque causa.*

Non magis dependet causa à concausa, quàm effectus causatus ab utraque causa.

55. Possibilitas est ostensa, nec de ea ambigo; an autem de facto ita fiat, incertum: primò; quia incertum, an rarefactio fiat per productionem novæ quantitatis totalis, vel partialis: secundò; quia sicut Deus se solo conservat quantitatem Eucharisticam extra omne subjectum, sic etiam indubiè potest se solo eam efficere. Interim tamen cùm natura dignificanda sit, quantùm fieri potest, eligo causam secundam naturali suâ virtute activâ novam quantitatem separatam producere, & quantitati sacramentali annectere. Cur enim causa prima se sola velit agere, quando est præsens causa secunda, in quam effectus potest referri?

Videtur dicendum, causam secundam naturali suâ virtute activâ novam quantitatem separatam producere.

Respondes; quia non potest referri in causam secundam sine novo miraculo: Scotus suprà n. 24. *Agens causatum, si requirit passum, ut concausam, & hoc in ratione recipientis formam; ergo non potest agere sine tali passo, sine novo miraculo, & ita erit novum miraculum, quòd agat, posito aliquo tali quod suppleat vicem subiecti; sed in actione miraculosa agens creatum non agit totum ex se: ergo oportet redire in hoc, quòd illa actio non sit ab agente creato.*

Objectio ex Scoto.

56. Hæc est ultima objectio Scoti contra secundam opinionem, quam reliquit insolutam, ut proinde nihil videatur hic definire.

In Reportatis verò (Coloniæ impressis) 4 dist. 12. q. 5. magis assertivè procedit, dicens n. 10. *Sicut igitur in esse quieto potest Deus supplere illam partem compositi, quæ præsupponitur actioni agentis naturalis, ita potest supplere in toto motu. Ideo dico, quòd in omni tali actione Deus supplet rationem subiecti: & potest agens naturale tunc, mediante illâ suppletione tantùm, producere formam.* Ubi nota ly *Tantùm*, quod videtur excludere novum miraculum.

Agens naturale potest agere extra subjectum mediante suppletione causæ primæ absque novo miraculo.

Nonne cæcus miraculosè illuminatus, deinceps naturaliter videt? Nemo dubitat. Ut quid ergo novum miraculum, ut causa secunda agat mediante illâ suppletione?

57. Quid sit illa suppletio?

Quæris quid sit illa suppletio? Vide Conclusionem tertiam, & festinè cognosces, quòd non sit aliud, quàm sublatio sive suspensio limitationis causæ secundæ, quâ limitata est ad agendum ex subjecto. Itaque non est necesse, ut Deus novo concursu seu actione suppleat vicem subjecti, neque ut accidenti extra subjectum producendo à causa secunda det aliquem novum modum positivum subeuntem munus subjecti; sed duntaxat requiritur, ut suâ voluntate hic & nunc mutet illam ordinariam naturæ legem, quâ decrevit non concurrere cum causa secunda, nisi ad actionem ex subjecto.

Ratio quare agens creatum non possit creare.

Et hæc certè est tota ratio, ut suprà indicavi Conclusione tertiâ, quare agens creatum non possit creare, nimirum extrinseca ejus limitatio seu restrictio ad extrinsecam conditionem physicam subjecti; minimè verò defectus intrinsecæ activitatis: siquidem effectus aliqui per creationem producibiles, de facto producuntur à causis secundis quoad totam perfectionem, modumque positivum, quem sibi vendicarent, si essent terminus creationis; sunt quippe ejusdem intrinsecæ rationis, non modo specificæ, sed etiam individualis: item quia materia, ut dixi Conclusione tertiâ, non habet veram causalitatem respectu formarum, quas causæ secundæ modò producunt dependenter ab illa.

58. Impotentia creandi provenit ab extrinseco.

Hinc licèt sensuum experientia sufficiat ad judicandum, non posse agentia, saltem corporea, aliquid agere independenter à materia seu subjecto; non tamen indè constat, hanc impotentiam esse ab intrinseco, sed magis putandum provenire ab extrinseco, id est, à voluntate seu lege primæ causæ provenire.

Unde illud principium; *Quòd causa secunda censeatur non posse quod eam facere numquam experti sumus*, per se non sufficit ad æstimandam intrinsecam ejus virtutem; sed tum demum, si entitas effectûs sit perfectior, vel saltem alterius specificæ rationis, quàm sit illa res, de cujus virtute judicium fertur: quod non habet locum in effectibus creationis. Ita Smising in manuscriptis, quæ penes me habeo Tract. 1. de Deo Creatore disp. 1. q. 4. n. 212.

Smising.

Qui Auctor ibidem n. 209. docet ex simili lege extrinseca Dei (suppositâ quâdam congruentiâ ex natura rei) & non ex defectu intrinsecæ virtutis provenire, quòd agentia quædam creata requirant immediatam passi propinquitatem, quædam verò etsi primò agere possint in remotum, tamen non in quantumvis remotum, sed intrà certam activitatis sphæram; quòd nullæ causæ secundæ possint vacuum inducere, quòd non possit quidpiam se movere ab extremo in extremum distans

Non provenit ex defectu intrinsecæ virtutis, quòd quædam agentia creata requirant immediatam passi propinquitatem.

distans, nisi transeundo per medium, & similia; quòd enim ista non superent intrinsecam virtutem agentis creati, patet: nam effectus, qui fieret in passo quantumvìs remoto, non esset majoris perfectionis, vel alterius rationis specificæ, vel individualis, quàm sit modò; at modò non excedit virtutem causæ secundæ: ergo neque illo casu excederet.

59. quòd [ne]queant [rep]ellere [aë]rem, ne [suc]cedat in [hu]nc lo[cu]m.

Item non minùs suppetit intrinseca virtus Angelo, vel etiam vento, aut alteri corpori ad repellendum aërem, ne succedat in hunc locum, quàm ad expellendum aërem qui præoccupat; non enim aër repellendus plùs habet ponderis, quo impellatur ad succedendum, quàm aër expellendus habet ponderis ad resistendum ne expellatur: eò vel maximè, quòd corporibus nulla insit virtus, quâ moveantur ad vacuum impediendum; sed ab Auctore naturæ contra intrinsecam virtutem motivam (quæ tamquam naturaliter motiva, nata est semper movere eodem modo) jam sursum, jam deorsum impellantur ad vacuum præpediendum: seclusâ ergo voluntate Auctoris, quâ res sic gubernare decrevit, non solùm posset causa secunda vacuum inducere, sed etiam ex natura rei necessariò induceret, movendo aliquod corpus ex aliquo loco.

Rursus præsentia localis, quam quidpiam habere potest in extremis distantibus, non esit alterius perfectionis, vel rationis, si immediatè acquiratur, quàm si transeundo per medium; nec enim pendet à mediis præsentiis, ut patet: cur ergo deest moventi intrinseca virtus ad movendum ab extremo in extremum distans non movendo per medium, si potest movere ad illud transeundo per medium? Quare non posse agere primò in quantumvìs remotum, non posse vacuum inducere, non posse moveri ab extremo in extremum, nisi transeundo per medium, ac similes agendi modi non habent fundamentum in defectu intrinsecæ virtutis causarum secundarum; sed in lege ordinata ab Auctore naturæ.

[V]el quòd [n]on possint [m]overe ab [e]xtremo in [e]xtremum [n]isi mo[v]endo per [m]edium.

60. Hæc fusiùs præter solitum morem, ne fortè aliquibus adeò mirabile appareat, si dixero, consequenter ad Conclusionem primam, de facto creaturam disponere qualitates Eucharisticas ad corruptionem, intendendo, remittendo &c. extra omne prorsus subjectum, vocetur creatio propriè & strictè dicta, parùm refert.

Ex sensu fidelium colligitur ignem verè agere in species Eucharisticas.

Nonne species sacramentales conjiciuntur in ignem, ut ab igne decenter corrumpantur? Ergo sensus fidelium est, ignem verè agere in illas species. Similiter si sumeretur magna quantitas vini consecrati, haud dubium quin virtus activa stomachi ex consumptione specierum fatigaretur: igitur agit in illas species, non solùm supposità quantitate distinctâ, quæ sit immediatum subjectum cæterorum accidentium; sed etiam illâ sepositâ.

Nonne eadem virtus physica in igne, & eadem applicatio? Cur ergo negabimus eundem effectum secuturum, eundem, inquam, in perfectione, in ratione specifica & individuali? Quia, inquis, licèt ignis habeat virtutem producendi calorem; equidem non in Angelo, vel in glacie.

An ignis possit producere calorem in Angelo aut glacie?

Resp. primò, Angelum, & glaciem esse objecta omnino incapacia istius qualitatis; hìc autem, tametsi non sit aliquod subjectum recipiens, attamen non est etiam subjectum incapax, in quo debeat talis qualitas produci.

Respondeo secundò; fortè etiam Angelum posse calefieri ab igne, si Deus velit suspendere suum decretum, quo voluit non concurrere cum igne ad productionem caloris, nisi in subjecto corporeo.

61. Objectio.

Contrà; nullum subjectum æquivalet subjecto incapaci, quomodo enim qualitas potest intendi vel remitti, nisi in subjecto? Quomodo frigus v. g. hostiæ formaliter expelletur à calore ibi producto, si non habeant subjectum commune à quo expellatur?

Responsio. De facto intensio & remissio, contrarietas in qualitatibus &c. connotant aliquod subjectum commune.

Resp. de facto quidem secundùm legem Dei ordinariam, quam solam antiqui Philosophi consideràrunt, intensio & remissio, prout etiam pugna vel contrarietas in qualitatibus, connotant aliquod subjectum commune; & quid mirum; cùm sint accidentia, quæ intenduntur & remittuntur, ac se mutuò expellunt? Verumtamen sicuti eo non obstante, suspensâ illâ lege ordinariâ, accidentia in Eucharistia probabiliter existunt extra omne subjectum; ita etiam intendi possunt extra omne subjectum per connaturalem plurium partium ejusdem qualitatis inter se unionem, vi cujus eidem inesse postulent cum mutua penetratione, tametsi de facto nulli insint, Deo in lege sua ordinaria dispensante.

Quòd si nova pars qualitatis produci possit extra omne subjectum, & uniri præexistenti, quidni & præexistens perdere suam unionem, & corrumpi? Quidni totus calor possit interire ad productionem frigoris in eodem loco, Deo substrahente concursum suum conservativum calori, propter incompossibilitatem naturalem istarum qualitatum? Certè non video quid possit obstare, semel admisso, creaturam posse creare, & de facto creare ad occultandum mysterium mysteriorum.

62. Quando Patres negant posse creaturam creare, commodè sunt intelligendi.

Dixi superiùs, *Vocetur creatio strictè dicta, parùm refert*; quia parùm curandum de nomine, quando constat de re: negant quidem plurimi Patres creaturam posse creare; sed intelligendi veniunt de potentia creaturæ ex hypothesi legis ordinariæ agendi dependenter à subjecto.

Smising.

Smising in manuscripto de hoc Sacramento disp. 5. q. 3. concl. 2. tamquã probabilius admittit, creaturam dispensante Deo posse producere, & de facto producere (si rarefactio aliter fieri nequeat) virtute naturali novam quantitatem separatam,

An creatura virtute naturali possit producere novam quantitatem separatam, eamque quantitati sacramentali annectere? paratam, eamque quantitati sacramentali annectere; negat tamen cum Scoto suprà in Reportatis, illam additionem esse propriè & strictè dictam creationem; quia videlicet supponit aliquid totalis termini ad quem, nimirum illam quantitatem præexistentem, cui nova annectitur, & ita illa actio non merè procedit à nihilo; sed solùm ex nihilo tamquam subjecto.

Sententia affirmans probatur exemplo. Quòd autem talis actio non repugnet creaturæ, probat exemplo continuationis naturalis, & discontinuationis quantitatis sacramentalis separatim existentis: nam hæc divisio quantitatis propriè procedit ab ipsa quantitate, ut toto præsupposito, & non fit ex subjecto quantitatis; continuatio autem duarum quantitatum non fit ex aliquo subjecto quantitatis, sed ex duabus partibus integralibus præsuppositis. Ita ergo intelligi potest naturale agens aliquid agere ex aliquo ut parte termini totalis præsuppositâ, & non ut ex subjecto præsupposito.

63. Objectio. Dices: illud exemplum non est ad rem; quia quando agens naturale discontinuat, vel continuat partes quantitatis sacramentalis, subjectum hujus actionis propriè sunt ipsæ partes quantitatis; quia in ipsis destruuntur indivisibilia continuantia, & alia producuntur nova terminantia. Hæc ergo mutatio per se versatur circa indivisibilia quantitatis tamquam terminos productos, vel destructos; circa ipsam verò quantitatem, ut circa subjectum, ex cujus potentia prædicta indivisibilia educuntur.

Solvitur. Sed ex hac instantia magìs confirmatur, quod diximus; quia reverà falsum est illa indivisibilia convenire quantitati ut subjecto, sed sunt hìc extra subjectum, sicut ipsa quantitas. Probatur; tum quia indivisibili entitati non respondet subjectum divisibile; quantitas est divisibilis, illi verò termini sunt entitates indivisibiles: ergo illis pro subjecto non respondet quantitas.

Indivisibili entitati non respondet subjectum divisibile.

Tum etiam; quia quando quantitas erat in substantia, non erat ipsa subjectum horum indivisibilium: sed sicut partes quantitatis recipiuntur in partibus substantiæ, ita indivisibilia quantitatis in indivisibilibus substantiæ; hoc enim postulat mutua proportio inter receptivum & receptibile. Itaque indivisibilia quantitatis sacramentalis hìc sunt tam extra subjectum, quàm ipsa quantitas.

Indivisibilia quantitatis recipiuntur in indivisibilibus substantiæ.

Cùm ergo agens naturale producit indivisibilia quantitatis sacramentalis continuantia, vel terminantia, illa non producit ex quantitate, ut ex subjecto, sed præcisè ut ex parte seu entitate præsupposita. Similiter ergo poterit producere novam quantitatem, eamque quantitati sacramentali continuare, quamvis illam non producat ex subjecto, sed ex parte præsupposita. Hactenus Smising. An conformiter Scoto in primo scripto 4. dist. 12. q. 4. poterit quisque facilè judicare ex his, quæ subjicio ex n. 25. & 26.

64. Divisio quantitatis non est propriè mutatio: Scot. *De divisione quantitatis dico, quòd non est propriè mutatio aliqua ejusdem subjecti, sed tantùm est reductio partium in actu, quæ prius erant in potentia in toto, hoc est, indistinctè; reductio, inquam, ad actum distinctum, quæ prius erant in toto continuatæ, & ita quodammodo unum, & postea extra totum continuatæ.*

Habet ipsas partes ut subjectum; & quomodo. Scot. Inquirens autem subjectum in hac mutatione tali quali, Respondet: *Ipsæ partes manentes secundùm eandem entitatem positivam (licèt non cum illa præcisione, quam intelligimus, dicentes partem esse in actu) possunt poni subjectum: quia secundùm eandem entitatem positivam erant in toto, & postea extra totum; sed in toto habuerunt continuationem, quæ prohibuit illam actualitatem includentem præcisionem: extra totum autem habent eam &c.*

Quæ divisionis, eadem est ratio appositionis. Scot. Similiter loquitur de appositione: *Dico quòd possibile est aliquod quantum isti apponi, & ei continuari, & hoc nullo subjecto manente eodem, nisi fortè istis partibus continuatis, ut prædictum est in divisione, & sic quantitas erit eadem, non solùm identitate continuatatis; sed etiam eadem identitate positivâ, quæ præcedit continuitatem; quæ scilicet est in hac, & similiter in illa, sive continuentur, sive discontinuentur. Et hæc difficultas communis est cuicumque unioni, sive divisioni. Si enim vel divisio, vel unio est transmutatio, & quæris ejus subjectum; nihil commune manet nisi entitates partium divisarum, vel unitarum: & illa entitas, quando est unio facta, habet aliquid, quo caret, quando est divisio, scilicet habitudinem unitorum, vel continuationem eorum, loquendo de quantis: & ita illa transmutatio universaliter in divisione est privativa, in continuatione verò positiva.*

65. Objectio Scoto. *Et si arguis; si aliquod quantum apponitur isti, & fiat isti specie continuum: ergo est idem terminus amborum; aut ergo ille terminus est in subjecto, aut sine subjecto. Responsionem quære.*

Responsio Authoris. Quæsivi responsionem, & judicet Benignus Lector an invenerim. Respondeo ergo terminum illum communem (si aliquis detur distinctus à partibus) non esse extra subjectum proximum, quia immediatè subjectatur in ipsis partibus, quas copulat, & à quibus intimè dependet; sicut communiter omnis unio est in partibus unitis, quibus tribuit primò suum effectum formalem, vel in altera parte juxta naturam & conditionem unionis.

Et hoc est quod dicit Doctor in littera n. 25. *Ita quòd partes transmutantur à forma*, id est, unione, *ad privationem*, quando separantur. Cùm ergo motus contrarius respiciat idem subjectum, sequitur in continuatione partes transmutari à privatione ad formam, quæ est unio, sive ipsa resultet ex natura partium in materia liquida coëuntium (quod

(quod verius est) sive sit per actionem agentis extrinseci applicantis.

rio habet ... ramque ...rem pro ...jecto. Illa ergo unio habebit utramque partem pro subjecto, quia secundum se totam communicatur utrique parti, cùm sit terminus indivisibilis & communis; neque major ratio inveniatur cur sit in una parte, quàm in altera, cùm sint ejusdem speciei & non per modum potentiæ & actûs, aut eorum, quæ sibi invicem intrinsecè communicantur, sicuti materia & forma.

66. ...bjectio ...lvitur. Dices; ergo terminus communis v. g punctum habebit duo subjecta prima. Resp. inadæquata, Concedo; adæquata, Nego. Subjectum ergo adæquatum termini communis sunt partes simul sumptæ; quia terminus ille in ratione formæ, in quantum dat actum seu effectum suum formalem, est illimitatus respectivè ad unam partem & alteram, cui secundùm se totum communicatur ex natura sua, non secùs ac anima rationalis pluribus partibus corporis: quia, ut dixi, effectus ejus est unire per modum termini communis, qui secundùm se totum, utpote indivisibilis, communicatur singulis partibus; subjectum verò partium remotè tantùm respicit: & ideo quando communicatur quantitati separatæ, non est in suo subjecto remoto, quod est substantia; quando autem communicatur quantitati conjunctæ, non aliter est in subjecto remoto, hoc est, in substantia, quàm mediante subjecto proximo.

...bjectum ...æquatum ...mini ...mmunis ...nt partes ...ul sum...

...divisibi... ...a conti... ...antia & ...minan... ...a proximè ...bjectari in ipsis ...tibus. Eodem modo philosophandum est de pluribus indivisibilibus continuantibus, quæ aliqui ponunt; similiter de indivisibilibus terminantibus, videlicet proximè subjectari in ipsis partibus, quas copulant vel terminant, remotè autem in substantia, in qua proximè subjectantur istæ partes.

67. ...ivisio ...ntitatis ...aratæ, ...sdemque ...tinua... ... cum ...ntitate ...junctæ ...n exce... ...nt vires ...entis na...ralis. Ex quibus omnibus deducitur, divisionem quantitatis separatæ, ejusdemque continuationem cum quantitate conjuncta, non excedere vires agentis naturalis, etiam non sublatâ limitatione, quâ limitatum est ad agendum ex subjecto: satis enim intimè dependent indivisibilia à partibus quantitatis, ut propterea non censeantur præexistentia annihilari, vel noviter ex ipsis partibus quantitatis resultantia creari, nequidem creatione latè dictâ.

...bjectio ex ...mising. Contrarium docet Smising suprà, dicens per naturam fieri non posse, ut duæ quantitates quarumcumque substantiarum specie vel numero distinctarum continuentur, nisi sint in eodem subjecto totali & continuo entitativè, ut experientiâ, inquit, manifestum est: non enim quantitas alimenti continuatur quantitati viventis, nisi priùs naturâ, ipsa materia alimenti fuerit entitativè continuata materiæ viventis, neque quantitates ligni & lapidis &c.

...esponsio. Esto: ergo similiter quantitas vini, quod miscetur speciebus consecratis, illis non continuabitur. Resp. Negando Consequentiam. Disparitatem do; quia vinum est materia fluida & miscibilis, in qua ex natura partium coëuntium, maximè si sint ejusdem speciei, statim resultat terminus communis, tam inter quantitates, quàm ipsas entitates, ut experientiâ manifestum est; non enim aliud requiritur, ut plures partes aquæ continuæ fiant, quàm earum mixtio. Num etiam continui fient plures lapides, quia juxta se mutuò collocantur? Absit, sed contigui tantùm. Cur istud, nisi quia hoc est hoc, & illud est illud? Misceantur ergo diversæ numero species vini consecratæ, quidni naturaliter continuentur? Non aliud requiritur ut plures partes aquæ continuæ fiant, quàm earum mixtio.

Dices; quia quantitas consequitur substantiam materialem, tamquam proprietas ei connaturalis: ergo priùs naturâ est substantiam esse unam, quàm quantitatem esse unam. 68. Objectio.

Resp. stante lege Dei ordinariâ, quâ decrevit quantitatem non conservare extra substantiam, Concedo; ex hypothesi, quòd de facto quantitatem conservet extra subjectum, Nego Consequentiam: siquidem continuatio tam immediatè sequitur mixtionem quantitatum, quàm substantiarum; quia tamen de facto juxta legem ordinatam, non priùs miscentur quantitates, quàm substantiæ, immo è converso priùs substantiæ, quàm quantitates, cùm substantia tamquam subjectum sit naturâ prior quantitate; ideo de facto verum est priùs naturâ substantiam esse unam, quàm quantitatem. Itaque misceatur vinum non consecratum speciebus consecratis, dico consequenter, quòd quantitas illius vini naturaliter continuabitur speciebus consecratis. Solvitur. Continuatio tam immediatè sequitur mixtionem quantitatum, quàm substantiarum.

Contrà: Quantitas recipitur in substantia materiali; omne autem receptibile ad modum recipientis recipitur. Unde sicut ob hanc rationem fieri nequit, ut quantitas naturaliter recipiatur nisi in subjecto extenso entitativè, ut ita partes quantitatis recipiantur in partibus substantiæ, & indivisibilia quantitatis in indivisibilibus substantialibus; ita ob eandem rationem fieri non potest, ut una quantitas continua recipiatur, nisi in uno subjecto totali & continuo. Objectio.

Transeat totum quando una quantitas continua recipitur in aliquo subjecto: at in casu nostro una quantitas continua in nullo recipitur subjecto; quid ergo mirum, si non recipiatur in uno subjecto totali & continuo? Solvitur.

Ad id quod suprà n. 63. dictum fuit ex Smising: Indivisibili entitati non respondet subjectum divisibile. Resp. ex Scoto 2. dist. 2. q. 9. n. 36. *Sphæra super planum mota describit in plano lineam; & tamen non tangit nisi in puncto: ergo illud punctum pertransit totam lineam; & tamen non propter hoc tota linea illa, quæ sic pertransitur à puncto, componitur ex punctis.* Si indivisibile pertransit divisibile, quidni & in illo possit subjectari? 69 Indivisibili entitati potest respondere subjectum divisibile.

Ad aliud ibidem respondeo; quando quantitas erat in substantia, partes substantiæ, à quibus intimè dependebant indivisibilia substantiæ, erant subjecta proxima partium quantitatis, à quibus similiter intimè dependebant indivisibilia

lia quantitatis, & per consequens subjecta remota ipsorum indivisibilium; neque aliud postulat mutua proportio inter receptivũ & receptibile.

Indivisibilia quantitatis per divisionem specierum consecratarum producuntur extra subjectum remotum; secùs proximum.

Itaque indivisibilia quantitatis per divisionem specierum consecratarum producuntur extra subjectum remotum, secùs extra subjectum proximum; pars autem quantitatis per rarefactionem specierum extra omne subjectum tam proximum, quàm remotum; & ideo divisio est naturalis etiam in modo: rarefactio verò, si fieri debeat per productionem novæ quantitatis, supernaturalis, saltem in modo.

Atque ex his sit finis hujus Conclusionis; sic tamen, ut quod dixi, creaturam posse creare, & de facto creare, cùm res sit planè occulta & incerta, examinandum, corrigendumque Doctoribus offeram. De cætero experientiâ per vium est qualitates sacramentales tandem desinere esse, sive per corruptionem, sive per annihilationem, secundùm diversas sententias, prout subjectantur in quantitate, vel non subjectantur. Quæritur autem quando sub eis desinat esse Corpus Christi? Resp. breviter:

CONCLUSIO VI.

Tamdiu sub speciebus Eucharisticis manet Christus, quamdiu mansisset substantia panis & vini.

70\. **Prima sententia de permanentia Corporis Christi & Sanguinis sub speciebus sacramentalibus.**

De permanentia Corporis & Sanguinis Christi sub speciebus sacramentalibus variæ olim fuerunt opiniones. Duas principales refero ex Sancto Bonaventura Doctore Seraphico 4. dist. 13. art. 2. q. 1. *Quidam*, inquit, *dicunt, quod Corpus Christi continetur in illis speciebus inseparabiliter, quamdiu sunt Sacramentum. Sacramentum autem sunt per naturam panis, & per naturam Consecrationis verbi: & ideo cùm Consecratio non dimittat hostiam, quamdiu salva est forma panis, tamdiu Sacramentum est, quamdiu forma panis salva est: & ideo cùm Sacramentum sit contentivum veri Corporis secundùm quod Sacramentum: tamdiu continet, quamdiu salva est species panis in modica parte. Et isti dicunt quòd ubicumque ponantur species sive in loco mundo, sive immundo, sive in ventre muris, sive in alio loco, dicunt quod ibi est Corpus Christi.* Hæc erat prima opinio sub S. Bonaventuræ sæculo; hodie autem est doctrina certa, & proinde in omnibus scholis recepta.

D. Bonaventura.

estque certa,

quam tradidit Scotus:

Eam tradidit Scotus 4. dist. 12. q. 6. n. 13. dicens: *Quæ autem transmutatio possit fieri manente Eucharistiâ, patet; quia qualibet alteratio, per quam non inducitur aliquid incompossibile pani, si maneret &c. Per oppositum autem transmutatio corruptiva secundùm qualitatem secundum gradum illum, secundùm quem non posset stare cum pane, si maneret: & hoc licèt quantitas omnino maneat eadem: talis autem non potest fieri manente Eucharistiâ, vel saltem non fit de facto.*

71\. Prosequitur Divus Bonaventura suprà: *Et quia hoc videtur Corpori Domini derogare, & Sacramento: dicunt quod hoc potius est in laudem utriusque. Nam Corpus Christi non patitur injuriam aliquam, cùm sit glorificatum, & inquinari nullo modo possit Sacramentum etiam laudatur, quod adeo est sacrum, & rei nobili conjunctum, quòd non potest separari, vel auferri sibi continentia ab aliquo, dum salva est forma. Et quia ubicumque est Sacramentum, & species illæ sunt sanctissimorum Symbolorum, in quibus Christus est; ubicumque est, nobiliter est.*

Adjungit aliam objectionem: *Et si tu objicias tunc, quòd mus manducat; Respondent quòd falsum est, quia nec sumere debet dici Corpus Christi, nec manducare: cùm nullo modo ipsum attingat, nec per convenientiam in natura, nec per cognitionem quantulamcumque, nec per dilectionem.* Hactenus Doctor Seraphicus pro illa sententia & nostra Conclusione, quæ non indiget aliâ probatione.

Enimverò quamdiu manent species, manet signum practicum gratuiti Dei effectûs: ergo & ipse effectus, qui est Corpus & Sanguis Christi, permanet; alioquin omnia forent incerta in hoc mysterio, cùm nulla sit sufficiens ratio, quare manentibus incorruptis speciebus, potiùs hâc horâ contineant Corpus Christi, quàm sequenti.

Contrà: ratio est; quia hâc horâ species sunt ordinabiles ad usum humanum, aliâ non. *Christus*, inquit Divus Bonaventura suprà, *non est sub illo Sacramento, nisi eatenus, quod ordinabile est ad usum humanum, scilicet ad manducationem: sed sicut mus rodit, ita & inhabile facit, & ita Sacramentum esse desinit, & substantia panis redit.* Idem diceret de speciebus projectis in cloaca.

Unde hæc est secunda opinio principalis, cui tamquam communiori (suo tempore) honestiori (prout eam vocat) & rationabiliori Doctor Seraphicus adhæsit, secutus Magistrum, & Innocentium, quorum verba hùc transcribo, non ut doctrinam hanc probabilem velim aut defendendam aliis objiciam; quam hoc tempore prorsus improbabilem & periculosam existimo; sed ut ostendam sub Sancti Bonaventuræ seculo probabilem fuisse, & gravissimos habuisse Patronos, & propterea Ecclesiam à graviori abstinuisse sub Gregorio XI. censurâ, quàm ut non prædicaretur publicè propter scandali periculum; quidquid Vasquez disp. 195. cap. 5. n. 50. perperàm asserat fuisse damnatam, ut inferiùs ostendo.

Vasquez.

Magister itaque 4 d. 13. in fine sic ait: *Illud etiam sanè dici potest, quòd a brutis animalibus Corpus Christi non sumitur, etsi videatur. Quid ergo sumit mus, vel quid manducat, Deus novit.* Hæc verba in eo sensu, quem statim retulimus, citant & intelligunt Alensis, D. Thomas, & D. Bonaventura, non in illo, quem vult Vasquez suprà n. 48. nempe, ministerio Angelorum subrogari aliquid aliud loco specierum consecratarum, quo illudantur videntes, & putent Sacramentum à bestiis devorari. 72

Eam tenet Magister Sententiarum.

Alensis. D. Thomas. D. Bonaventura.

Sed

& Innocentius. Sed audiamus Innocentium libro 4 de Myst. Missæ cap. 11. *Si verò,* inquit, *quæratur, quid à mure comedatur, cùm Sacramentum corroditur? Vel quid incineratur, cùm Sacramentum crematur? Respondetur, quòd sicut miraculosè substantia panis convertitur in Corpus Dominicum, cùm incipit esse sub Sacramento; sic quodammodò miraculosè revertitur, cùm ipsum ibi desinit esse, non quòd illa panis substantia revertatur quæ transivit in carnem, sed quòd ei⸗s loco alius miraculosè creatus, quamvis huius accidentia sine subiecto possint sic corrodi, sicut edi.*

74. Tertia opinio Hugonis Victorini, Et eodem libro cap. 15. verbatim exscripsit ex Hugone Victorino lib. 2. de Sacramentis parte 8. cap. 13. aliam sententiam, similiter hodie reprobatam. Sed quæ illa? *Cùm Sacramentum,* inquit, *tenetur, comeditur, & gustatur, Christus corporaliter adest in visu, in tactu, & in sapore. Quamdiu corporalis sensus afficitur, corporalis præsentia non aufertur. Postquam autem in percipiendo sensus deficit corporalis, deinceps non est quærenda corporalis præsentia, sed spiritualis est retinenda. Dispensatione completâ Christus de ore transit ad cor. Meliùs est enim ut præcedat in mentem, quàm ut descendat in ventrem. Cibus est, non carnis, sed animæ. Venit ut comedatur, non ut consumatur: ut gustetur, non ut incorporetur.*

Adduntque Pontifex de suo: *Ore comeditur, sed stomacho non digeritur. Reficit animum sed non effluit in secessum. Illud ergo sanè debet intelligi quod Dominus ait:* Omne quod in os intrat, in ventrem vadit, & in secessum emittitur, *cùm constet illud fuisse dictum non de spirituali cibi, sed carnali.*

75. quam etiam tanquam probabilem amplexus est S. Bonaventura, Neque hanc opinionem improbabilem censuit Bonaventura, sed tamquam probabilem amplexus est suprà q. 2. dicens: *Probabile est, quòd sumptione completâ & manducatione, cùm iam Sacramentum habuit finem suum, propter quem erat, desinit esse Sacramentum: & hoc dicit Hugo de Sancto Victore, & videtur hoc sensisse. Dicit enim sic:* Postquam manducasti, si corporalem præsentiam Christi quæris, in cælo quære, ubi est ad dexteram Patris. *Vnde nec verbum Hugonis* (superiùs ab Innocentio exscriptum) *intelligendum est,* (inquit ibidem Seraphicus Doctor) *quantùm ad actum sentiendi, sed quantùm ad idoneitatem. Et præterea sensus non tantùm est in gustu linguæ; sed etiam sentit homo descensum cibi, quousque quiescat in stomacho.*

cui aliam falsò imposuit Vasquez. Quomodo ergo verè dixit Vasquez suprà num. 50. Et similiter (damnatum est) quòd, dum dentibus justi aut peccatoris species conteruntur, Christus ad cælum rapiatur, ne videlicet in ventrem vadat, ut docuit Bonaventura?

Id Bonaventura minimè docuit, quamvìs inter cæteras opiniones illam recenseat, improbans equidem sub his verbis. *Videtur esse nimis arcta; numquam enim secundùm hoc posset dici Corpus Christi sumi verè, cùm non dicatur sumptus esse cibus, qui non percipitur, nec pervenit usque ad stomachum.*

Ecce candide Lector quàm falsò Vasquez referat sententiam hujus Sancti, eximii ac Seraphici Ecclesiæ Doctoris. Zeno dicere solebat: *Satiùs esse labi pedibus, quàm linguâ seu calamo.*

Nec in hoc tantummodò lapsus est calamo Vasquezius; sed etiam in eo, quod ibidem scribit, sententiam Divi Bonaventuræ esse damnatam à Gregorio XI. Accipe diploma ex directorio Inquisitorum 2. parte q. 10. *Miseratione divina Petrus Sancti Eustachii & Guilielmus Sancti Angeli Diaconi Cardinales, Reverendis Patribus Tarracon. & Cæsaraugust. Provinciarum Archiepiscopis, eorumq; Suffraganeis, nec non Inquisitoribus hæreticæ pravitatis à Sede Apostolica in ipsis provinciis deputatis, salutem & sinceram in Domino charitatem. Relatione Religiosi Fratris Nicolai Eymerici Magistri in Theologia, ac in dictis Provinciis hæreticæ pravitatis Inquisitoris ad audientiam Domini nostri Papæ nuper pervenit, quòd tam in Vestris, quàm in Suffraganeorum vestrorum Ecclesiis palàm & publicè per certos Religiosos prædicati fuerunt tres articuli subsequentes in effectu.* 76. Ubi & falsò scribit sententiam D. Bonav. fuisse damnatam à Gregor. XI. cujus adducitur diploma,

Primus, quòd si hostia consecrata cadat, seu proiiciatur in cloacam, lutum seu aliquem turpem locum, quòd speciebus remanentibus, sub eis esse desinit Corpus Christi, & redit substantia panis.

Secundus, quòd si hostia consecrata à mure corrodatur, seu à bruto sumatur, quòd remanentibus dictis speciebus, sub eis desinit esse Corpus Christi, & redit substantia panis.

Tertius, quòd si hostia consecrata à iusto vel à peccatore sumatur, quòd dum species dentibus teritur, Christus ad cælum rapitur, & in ventrem hominis non traiicitur.

Supplicato igitur per ipsum Inquisitorem eidem Domino nostro Papæ super huiusmodi articulis, ex quorum prædicatione possent scandala suscitari, salubriter provideri. Idem Dominus noster Papa, nobis ibidem præsentibus vivæ vocis oraculo expressè commisit, quatenus Auctoritate suâ Apostolicâ vobis mandaremus, ut omnis moræ sublato dispendio, in dictis vestris Provinciis sub pœna excommunicationis inhibeatis: ne quis deinceps dictos articulos publicè præsumat prædicare.

Nos igitur Petrus & Guilielmus Cardinales prædicti, huiusmodi mandatum Apostolicum cupientes exequi, ut tenemur, vobis & vestrûm cuilibet in virtute Sanctæ Obedientiæ præcipimus & mandamus, ne ab inde in anteà dictos articulos seu alterum eorum sub iisdem, vel aliis verbis idem sonantibus in substantia seu in effectu, in vestris Ecclesiis, vel alibi palàm seu publicè prædicari à quoquam permittatis: & hoc sub pœna excommunicationis: quâ contrarium facientes innodetis ipso facto.

Notificantes vobis nihilominus simili mandato per ipsum Dominum nostrum Papam nobis facto, quòd idem Dominus noster Papa Fratri Ioanni de Latone Ordinis Fratrum Minorum, qui aliquos de dictis articulis in vestris Ecclesiis frequenter recitando prædicaverat,

dicaverat, inhiberi fecit sub pœna excommunicationis, ne dictos articulos de cætero publicè prædicare præsumat. In quorum omnium testimonium sigilla nostra præsentibus duximus imponenda. Datum apud Villam novam Avinion. Diœcesis die 8. Mensis Augusti anno 1371. Indictione 9. Pontificatûs Sanctissimi in Christo Patris Domini Domini nostri Gregorii divinâ providentiâ Papæ XI. anno 1.

77. Hæc est summa totius sententiæ, in qua nullâ afficiuntur censurâ prædicti articuli, neque condemnantur, sed dumtaxat prohibetur, ne publicè prædicentur; quia (ut inquiunt illi Cardinales ex relatione Eymerici) ad eorum prædicationem possent scandala suscitari. Quis ergo non miretur, Vasquezium non semel dixisse articulos hos à Gregorio Pontifice fuisse condemnatos?

in quo nullâ afficiuntur censurâ prædictæ opiniones, sed solùm prohibetur, ne publicè prædicentur;

Franciscus Penna.

Severiùs loquitur Franciscus Penna Schol. 14. in 1. parte directorii, erroneos hos articulos, & valde impios asseverans; ac his gravius Eymericus offendit, dum eos sub titulo *hæresum ab Inquisitoribus Aragoniæ Domini Papæ mandato damnatarum* recenset. Quid enim ampliùs factum, quàm præceptum, ut doctrina, aliàs tantorum virorum auctoritate fulcita, non proponeretur promiscuo vulgo ex suggestis? Propterea statim amplianda est pœna, & dilatanda censura, ut doctrina illa impia, erronea, hæretica proclametur?

uti prohibitum est prædicare Beatam Virginem fuisse in originali peccato conceptam.

Exemplum sanè satìs oportunum præ manibus est, quo liceat prospicere injustas esse hujusmodi censuras. Jussit Paulus V. ad evitandos populorum tumultus & scandala, ne opinio asserens Beatam Virginem in originali peccato fuisse conceptam, publicè ex suggesto aut cathedra doceretur, idque ipsum confirmavit Gregorius XV. ejus successor, atque ampliùs addidit, ne etiam in privatis colloquiis de illa ageretur: an propterea aliquis indè deducet, vel deduci permittet sententiam hanc condemnatam fuisse ab Ecclesia, aut erroneam esse, vel hæreticam? Minimè, nec immeritò, peccabitque qui ullâ affecerit censurâ.

Si ergo Sancti Thomæ, aliorumque Doctorum auctoritas sufficit, ut illa opinio graviorem notam effugiat, ut quid & Bonaventuræ non inferior dignitas, & reliquorum, quos citavimus, Doctorum reverentia non obtineat, ut in hac etiam doctrina à gravibus his abstineatur censuris?

78. Probè hoc intellexerant Theologorum coriphæi, Alensis, Albertus Magnus, & Sanctus Thomas, qui dum agunt de his quæstionibus, in controversia positas referunt, & oppositas recensent sententias; atque horum articulorum doctrinam ita suos habuisse indicant Patronos, ut quamvìs eam ipsi secuti non sint, nullâ tamen notâ affecerint, neque uti omnino improbabilem rejecerint: quin imò Alensis 4. parte q. 11. mem. 2. art. 2. problematicè defendit

Albertus Magnus. Thomas.

Alensis.

Quid dicam quòd sententia Gregorii suprà relata aliquibus incerta, imò dubia videatur? Et si nescis rationem dubitandi, consule Annales Fratrum Minorum Auctore R. A. P. F. Luca Wadingo ejusdem Ordinis (ex quo hæc pauca exscripsimus) ad annum Christi 1371. n. 23. 24 & 25. sanè non unam, sed plures, idque fundatissimas invenies, quas prætereo brevitatis ergò.

Quibus sæpe sententia Gregorii supra relata appareat dubia.

Wadingus.

Concludo autem hunc discursum cum eodem Auctore n. 25. Hæc dicta sint non in defensionem eorum, qui imprudenter & periculosè ejusmodi Theologicas, abstrusasque difficultates promiscuo vulgo proponunt; sed in Sancti Bonaventuræ Doctoris Seraphici, optimè de Ecclesia merentis, aliorumque gravissimorum Doctorum tutelam, quibus æquior debetur reverentia, quàm ut ita traducantur, & indignis censuris eorum afficiatur doctrina. Illo sæculo erat probabilis, temporis decursu Doctorum destituta patrocinio, cœpit infirmari & à veritate deficere; ita tamen reverita est Ecclesia Bonaventuræ & Coassertorum auctoritatem, ut ab omni prorsus expressa abstinuerit censura. 79.

adeoque nulli est afficienda censuræ Bonaventuræ, aliorumque DD doctrina

Ita in multis evenit doctrinis, ut aliquando probabiles, aliquando minùs fuerint probabiles, & demum prorsus redderentur improbabiles. *Ex ratione quippe temporis agitur* (inquit Petrus Damianus lib. 5 Epistola 11.) *ut una eademque res sive salubris, sive noxia judicetur. Immo ipsa Ecclesiastica Sacramenta suorum temporum vicissitudines quærunt, vigoremque suum ex deputati temporis longitudine concipiunt.*

quæ quamquam modo non sit probabilis,

Petrus Damianus,

Quot sunt hodie circa administrationem Sacramentorum aliter & rectiùs constituta, quàm olim fieri consuevit? Idque licitè ordinari & declarari definivit Synodus Tridentina sess. 21. cap. 2. in principio: Ea est cura magni Patrisfamilias circa domum istam Ecclesiæ, ea est dispensatio Spiritûs Sancti, ut novâ luce ampliùs illuminet, & succedentibus sibi sæculis manifestiores reddat veritates. *Quæ est* (ait Tertull. de velan. Virg. cap. 1.) *Paracleti administratio nisi hæc, quòd disciplina dirigitur, quòd Scriptura revelatur, quòd intellectus reformatur, quòd ad meliora perficitur?* Nihil ergo mirum tunc probabiliter hæc scripsisse Magistrum, Hugonem, Innocentium, Bonaventuram, & nunc haud expedire ista doceri.

ut in aliis multis evenit doctrinis.

Tertullianus.

Sed dicet quispiam; cur non expedit ista nunc doceri, immo cur non debeant doceri (seclusâ prohibitione Ecclesiæ) cum teste Divo Bonaventura suprà q. 1. *Quantumcumque hæc opinio muniatur, numquam tamen adeò munitur, quando aures piæ hoc abhorreant audire, quòd in ventre muris vel cloaca sit Corpus Christi, quamdiu species ibi subsistunt.* 80.

Objectio ex D. Bonaventura

Et q. 2. ait: *Videtur tamen prima opinio, quæ dicit, quòd defertur, quousque species deferantur, nimis ampla: quia tunc & mus in ventrem travi-*

ceret, & in cloacam descenderet, quod aures piæ abhorrent: & si diceremus, Hæretici & Infideles deriderent nos, & irriderent. Atque hæc est altera ratio, quæ movit Divum Bonaventuram ad docendum, Corpus Christi nullo modo descendere in ventrem muris.

ritur. tas Eucharistiæ n est tienda horrore rum ium, sed bis

Resp. veritatem hujus mysterii haudquaquam metiendam esse, ampliandam, vel restringendam ex horrore piarum aurium, aut irrisione Infidelium, sed ex verbis: *Hoc est Corpus meum: Hic est Sanguis meus*, quæ indiscriminatim significant sub speciebus panis & vini contineri Corpus & Sanguinem Christi, nullâ factâ exceptione loci, temporis, aut personæ. Horrent quidem piæ aures audire, quòd Sacramentum rodatur à mure, projiciatur in cloacam, pedibus conculcetur, pugione transfodiatur &c. Num idcirco dicemus, quando sacra hostia ab impiis transfoditur, hoc ipso desinere ibi esse Corpus Christi? Absit hoc à piis cordibus & vocibus, cùm toti mundo manifestum sit, non semel miraculo præsentiam sacramentalem fuisse confirmatam.

81. Ratio quare piæ aures horreant audire, quòd in ventre muris sit Corpus Christi.

Ut quid ergo horrent piæ aures hoc audire? Resp. quia hujusmodi facta gravissimè repugnant pietati & reverentiæ debitæ Corpori & Sanguini Christi in Eucharistia. Quid enim Divus Gregorius homilia 16. in Euang? *Sed ecce*, inquit, *cùm dicitur Deus homo, vel in excelsum montem, vel in sanctam civitatem assumptus à diabolo, mens refugit credere, humanæ hæc audire aures expavescunt: cùm tamen non esse incredibilia ista cognoscimus, si in illo & alia facta pensamus. Quæ? Certè*, prosequitur, *iniquorum omnium caput Diabolus est, & huius capitis membra sunt omnes iniqui. An non Diaboli membrum fuit Pilatus? An non Diaboli membra Iudæi persequentes, & milites crucifigentes Christum fuerunt? Quid ergo mirum si se ab illo in montem duci & tentari permisit, qui pertulit etiam à membris illius crucifigi?*

S. Greg.

Quid ergo mirum, si Corpus suum jam glorificatum, & omnis inquinamenti incapax permittat rodi à mure, projici in cloacam &c. qui idem Corpus mortale adhuc, & omnis inquinamenti capax, pertulit ab iniquis crucifigi? Derideant nos, & irrideant Hæretici, Infideles, quid tum? Et ipsum Sacramentum in altari existens derident & irrident. Sed quid ait Apostolus 1. Cor. 1. v. 23. *Quoniam & Iudæi signa petunt, & Græci sapientiam quærunt: nos autem prædicamus Christum crucifixum: Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam.*

1. Cor. 1.

82. Ad primam rationem Divi Bonaventuræ, videlicet ordinabilitatem Sacramenti ad usum humanum, vide responsionem sect. 1. concl. 11. Sicut ergo dixi à principio, hoc tempore certissimum est, tamdiu permanere Christum sub speciebus, quamdiu mansisset substantia panis & vini: quando autem ulteriùs alterantur, eousque, quòd ampliùs non maneret substantia panis & vini, si adesset, hoc ipso eâdem certitudine desinit sub speciebus esse Corpus & Sanguis Christi; quoniam jam minimè sunt species panis & vini; & per consequens non ampliù signum practicum gratuiti Dei effectûs.

Quando species ita alterantur, ut non maneret substantia panis, hoc ipso Corpus Christi amittit præsentiam, quam habebat sub illis speciebus.

Non quòd Christus tunc simpliciter desinat esse: certum quippe est permanere in cælo, & sub aliis speciebus sacramentalibus necdum corruptis; sed quoniam amittit præsentiam talem, qualem habebat sub his determinatis speciebus, antequam essent corruptæ; equidem non idcirco acquirit aliquam novam; ut proinde non sit mutatio positiva, sed negativa dumtaxat, à præsentia sacramentali ad ejus negationem.

Sed cùm hæc satis constent, difficultas tamen est, an species vini consecrati amittant Consecrationem per admixtionem vini non consecrati ejusdem, sive diversæ speciei? Communis sententia & verior docet non amittere Consecrationem per admixtionem vini ejusdem speciei. Ratio est manifesta; quia species consecratæ manent eædem numero, tametsi in plures particulas separatæ: sicuti ergo per divisionem specierum consecratarum in plures particulas, non deperditur earum Consecratio, ita nec per admixtionem rei non consecratæ, cujuscumque tandem, per quam non destrueretur substantia vini consecrati, si adesset. 83.

83. Species vini consecrati non amittunt Consecrationem per admixtionem vini non consecrati ejusdem speciei.

Confirmatur primò ex Innocentio III. cap. *Cùm Marthæ* de Celebr. Miss. ubi §. *Quæsivisti*, sic ait: *Præterea potest dici, quòd aqua non transit in Sanguinem; sed remanet prioris vini accidentibus circumfusa, ita quòd vini saporem assumit; quod inde convincitur, quia si post calicis Consecrationem, aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non transit in Sanguinem, nec Sanguini commiscetur, sed accidentibus prioris vini commixtum, Corpori, quod sub eis latet, undique circumfunditur, non madidans circumfusum; ipsa tamen accidentia vinum appositum videntur afficere, quia si aqua fuerit apposita, vini saporem assumit.*

Confirmatur 1. ex cap. Cùm Marthæ de Celebrat. Miss.

Dices; hæc est tertia opinio, quam Pontifex non approbat, ait enim: *Verùm inter opiniones prædictas, illa probabilior iudicatur quæ asserit aquam, cum vino in Sanguinem transmutari.* 84. Objectio.

Concedo totum: Verumtamen aliud est non approbare opinionem, quòd videlicet aqua non transit in Sanguinem, aliud autem non approbare argumentum à simili, sive potiùs ipsum simile, quo opinio illa fulciebatur. Solvitur.

Certè Innocentium illud nullatenus voluisse rejicere, evidens fit ex libro 4. de Myst. Missæ, ubi cap. 31. expressè agens de vino post Consecrationem admixto, sic incipit dicere: *Si verò post calicis Consecrationem aliud vinum mittatur in calicem* &c. ut suprà in cap. Cùm Marthæ. Ergo ex mente illius Pontificis vinum non consecratum mixtum vino consecrato, nec ipsum consecratur, id est, transit in Sanguinem, neque aufert Consecrationem à vino consecrato.

85. Confirmatur 2. ex Ordine Romano.

Confirmatur secundò ex Ordine Romano antiquo cap 4 ibi: *Sed ipse Pontifex confirmatur ab Archidiacono in calice sancto, de quo parùm refundit Archidiaconus in majorem calicem, sive in scyphum, quem tenet Acolythus, ut ex eodem sacro vase confirmetur populus: quia vinum etiam non consecratum, sed sanguine Domini commixtum, sanctificatur per omnem modum.*

Innoc.

Quâ sanctificatione, dixi Conclusione præcedenti, morali utique, non physicâ. ait siquidem Innocentius suprà c.31. *Quidam autem voluerunt adstruere, quòd sicut aqua pura per aquæ benedictæ contactum efficitur benedicta; sic vinum per Sacramenti contactum efficitur consecratum, & transit in Sanguinem, quorum assertioni ratio minimè suffragatur.* Ergo non perditur Consecratio per illam mixtionem; alioquin quomodo liceret? Quomodo vinum non consecratum commisceretur Sanguine Domini, aut quomodo commixtum sanctificaretur per omnem modum, si per illam mixtionem Sanguis Domini desineret ibi esse?

86. Oleum non benedictum in majori quantitate mixtum benedicto destruit benedictionem.

Sanè oleum non benedictum in majori quantitate mixtum benedicto oleo, quia destruit benedictionem, nullam prorsus ab oleo benedicto accipit benedictionem: bene è converso, in minori quantitate mixtum, quia benedictionem relinquit, & ipsum efficitur benedictum. Ita non dubium quin gutta unica ex calice consecrato immissa in integrum vas vini ejusdem speciei, ex hypothesi quòd maneat consecrata, sicut reverà manet; cùm species illius guttæ non habeant ibi contrarium, à quo corrumpantur; quin, inquam, suo contactu & admixtione totum illud vas aliquo modo, imò (ut loquitur Ordo Romanus) per omnem modum sanctificet; proinde usibus sacris applicandum v.g. Missis celebrandis, ablutioni communicantium &c. docet Suarius disp. 57. sect. 4. ad finem, cum aliis, quos refert & sequitur Dicastillo disp. 7. dub. 10. n. 138.

Unica gutta consecrata immissa in vas vini totum sanctificat.

An istud vinum usibus sacris debeat applicari? Suarez. Dicastillo.

Henriquez. Sotus. Sa. Vivaldus.

Henriquez, Sotus, Sa, Vivaldus, & alii censent oppositum; tum quia gutta illa potest haberi pro non immissa, cùm ignoretur quænam sit: tum quia si particula hostiæ consecratæ decidat super tapetem pretiosum, nec possit discerni ubi sit, non tenetur dominus tapetem comburere.

87. Resp. ad secundam rationem: vinum sine dispendio domini vendi potest pro usu sacro; tapes non potest sine dispendio comburi. Deinde excutiatur tapes in loco sacro & jam moraliter certò ampliùs non adhæret ei sacra particula.

An una hostia consecrata mista millenis non consecratis possit haberi pro non admixta.

Ad primam; quid si una hostia consecrata misceatur millenis non consecratis, nùm ideo habebitur pro non admixta, quia discerni non potest, quænam ea sit? Nùm ideo hostiæ illæ poterunt applicari usui prophano?

Lugo.

Lugo disp. 10. n. 52. dicit sententiam Suarii duram videri. Quid enim, inquit, si caderet supra stagnum integrum vini? Præsertim quòd tunc singuli bibentes non exponunt se periculo probabili bibendi Sanguinem Christi.

Resp. neque singuli comedentes ex istis millenis hostiis exponerent se periculo probabili comedendi Corpus Christi: anne propterea esset licitum promiscuè ex illis hostiis comedere? Deinde notet Card. quod unum vas commodiùs possit applicari usibus sacris, quàm integrum stagnum.

Hactenus de admixtione vini ejusdem speciei, sed quid de vino alterius speciei (si detur) idque potentiori? Multi pro certo affirmant per admixtionem talem ac tantam, per quam substantia vini consecrati, si adesset, corrumperetur, species deperdere suam Consecrationem: etenim tamdiu solùm manere debet Sanguis Christi sub speciebus, quamdiu maneret sub illis substantia vini, quæ in Sanguinem Christi conversa fuit. 88.

Aliqui putant per admixtionem vini alterius speciei posse corrumpi species consecratas.

Ex quo aliqui inferunt; non licere Sacerdoti purificare calicem cum vino potentiori alterius speciei; quia sine necessitate exponeret se manifesto periculo corrumpendi illas species consecratas, quæ adhuc adhærent calici.

Ex qua sententia multa inferuntur, quæ non videntur subsistere.

Addunt nonnulli, eandem esse rationem vini ejusdem speciei, si tanta sit diversitas & dissimilitudo individualis (quæ non videtur impossibilis) ut unum individuum agat in aliud usque ad ablationem debiti temperamenti & corruptionem substantialem. Cur enim non poterit (interrogat Eminentissimus suprà n. 43.) per suam individuationem exigere tale vel tale temperamentum diversum ab alio individuo?

Lugo.

Resp. quia hæc individua forma vini est planè similis & homogenea alteri individuæ formæ vini ejusdem speciei: ergo qualitas & complexio sufficiens ad conservandam hanc formam, etiam sufficiet ad conservandam quamlibet aliam ejusdem speciei.

Sequitur tertiò; si consecretur vinum mixtum ex pluribus vinis specie distinctis, & species vini fortioris transmutent in se species vini imbecillioris, aut ex utrisque exurgat tertia species vini, quod desinet sub iis Christus: nam desinet substantia ipsius vini, si non fuisset consecratum.

Verùm hæc omnia clarè repugnant communi sensui fidelium, etiam ipsorum Sacerdotum, qui sine ullo scrupulo vinum sic mixtum consecrarent, & vino alterius speciei calicem purificarent. Mirum sanè, si id foret illicitum, Ecclesiam, quæ tam exactas præscripsit Rubricas, servandas in celebratione Missarum, ne verbulo hujusmodi obligationem indicasse. 89.

Unde verius est per talem admixtionem non perdi Consecrationem.

Quapropter satis probabile existimo cum Cardinale suprà n. 44. per mixtionem specierum cum alio vino, sive specie, sive numero distincto, sive potentiori sive debiliori, Consecrationem minimè perdi. Ratio à priori videtur esse; quia Sanguis Christi continetur sub

Ratio allegatur,

sub speciebus, quamdiu ejus continentia est significata per verba; significant autem verba Sanguinem Christi tamdiu contineri sub illis accidentibus, quamdiu ista accidentia manent moraliter eadem, id est, quamdiu possunt continere substantiam vini, sive hujus, sive alterius speciei; tamdiu enim non variantur moraliter in ordine ad usus humanos magìs, quàm unum vinum variatur ab alio: non est autem diversitas moralis inter hoc & illud vinum in ordine ad usus humanos, etiam admisso, quòd sit diversitas specifica physica: ergo neque ipsa accidentia alterata sunt moraliter distincta à se ipsis, eò quòd jam disponant ad aliam formam vini physicè diversam.

90. Idque confirmatur primò.

Confirmatur primò; quia Christus præcipiens Apostolis substantiam hujus Sacramenti dixit: ***Hoc facite in meam commemorationem.*** Per illud autem *Hoc*, non alligavit Sacerdotes ad consecrandum in illa specie vini, in qua ipse consecravit, sed ad consecrandum aliquem liquorē, qui moraliter in ordine ad usus humanos non differret ab illo, quem ipse consecravit.

Ergo similiter dicens: *Hic est calix Sanguinis mei*, &c. non alligavit continentiam Sanguinis sui ad illa accidentia, ita ut factâ quâlibet alteratione, non continerent illum, sed ad illa accidentia, quamdiu moraliter durarent in eodem statu in ordine ad usus humanos, hoc est, quamdiu forent apta ad continendum vinum; sicut reputatur idem poculum in ordine ad usus humanos, quod fit ex vino, quodcumque & qualecumque illud sit.

91. Confirmatur secundò.

Confirmatur II. quia in communi sermone illa verba: *Hoc est vinum*, tamdiu sunt vera, quamdiu non mutatur substantia demonstrata in aliam substantiam specie à vino distinctam; ergo similiter verba Christi: *Hic est Sanguis meus*, tamdiu manent vera, quamdiu manent species demonstratæ sufficientes ad continendam substantiam vini, cùm Sanguis Christi successerit in locum vini. Ita ferè Lugo suprà n. 48. 49. & 50.

Lugo.

Non videtur multùm referre, cujusnam vini substantia maneat, cùm unumquodque possit ab initio consecrari.

Profectò cùm quodlibet specie vinum ab initio possit consecrari, parùm videtur referre, an hæc substantia vini maneret sub his speciebus, an alia, dummodò verè maneret aliqua substantia vini.

Itaque per admixtionem vini numquam adeò alterantur species vini consecrati, ut propterea desinant continere Sanguinem Christi. Quid autem fieret per admixtionem substantiæ à vino specie distinctæ, declarabit

CONCLUSIO VII.

Quando taliter alterantur species consecratæ, ut ampliùs non maneret substantia panis & vini, redit substantia composita ex priori materia, & nova forma substantiali; idque in instanti corruptionis, & immediatè à Deo.

92. Possunt sic alterari species, ut ampliùs non manerent substantia panis & vini, si tabesset; etiam actione agentis naturalis.

TAliter alterari posse species consecratas, ut ampliùs non maneret substantia panis & vini, nemo dubitat: an etiam actione agentis naturalis, facilis est responsio affirmativa, secundùm communem opinionem. *Respondeo*, inquit Scotus 4. dist. 12. q. 5. n. 4. *quamdiu manet quantitas, satis facilè est secundùm communem opinionem salvare passum respectu agentis naturalis, & hoc bene possibile est respectu qualitatum contrariarum: quia non omnis alteratio inter contraria requirit quantitatem mutari, & tamen in tali alteratione ad qualitatem, cum qua non posset stare species panis, desinit esse Eucharistia: quia Deus instituit non conservare Eucharistiam, hoc est, accidentia sine subiecto, in quibus sit Corpus Christi, nisi quamdiu manent ibi qualitates nata perficere substantias tam conversas: ergo simpliciter salvatur, Eucharistiam posse desinere esse actione agentis naturalis: nec ibi est aliquod miraculum novum, quia eâdem voluntate antiquâ, quâ Deus voluit Eucharistiam esse in Ecclesia, voluit etiam illam non manere, nisi quamdiu qualitates apta nata perficere substantias tam conversas manent.*

Scotus.

93. An debeat redire aliqua substantia, quando Corpus Christi desinit esse sub speciebus?

Et si quæras, desinente Corpore & Sanguine Domini hìc, redire ne oportet aliquam substantiam? Respondet Doctor eâdem dist. q. 6 n. 11. *Transmutatio corruptiva Eucharistiæ, dum tamen ibi maneat eadem quantitas, quæ sit subiectum transmutationis, non necessariò requirit substantiam redire* propter actionem agentis naturalis; haberet enim agens naturale quantitatem pro subjecto, in quam posset inducere, v. g. calorem ignis secundùm gradum repugnantem pani, si adesset: *Et tunc esset ibi quantum calidum*, inquit nu. 13. in fine, *calore igneo, & tamen non esset ignis.*

Scotus.

Quid autem dicendum sit secundùm aliam opinionem, quæ ponit quantitatem substantiæ non differre à substantia, nec quantitatem albedinis ab albedine, patet ex Conclus. 5. ad quam remitto Lectorem. Quod dixeris de corruptione quantitatis in communi opinione, idem dicito in alia opinione de corruptione qualitatum.

94. Quando corrumpitur Eucharistia, de facto redit nova substantia.

De cætero ad rem nostram dico cum Doctore Subtili suprà nu. 12. *Sive per alterationem, sive per motum in quantitate corrumpatur Eucharistia, redit de facto substantia, & hæc est substantia composita, cui talia accidentia convenirent, quam etiam afficiunt, & hoc in instanti corruptionis, & immediatè à Deo.* Hæc sententia diversas partes includit, quæ sunt distinguendæ, & singulatìm probandæ.

Scotus.

Sit

Probatur ab experientia quotidiana. Sit ergo prima propositio: Corruptis speciebus sacramentalibus, redit de facto substantia. Ita Theologi communiter, paucis exceptis, quos convincere deberet experientia. Quis enim unquam vidit species corrumpi, & non illicò vidit novam substantiam? Projice species in ignem, & ecce novus exurgit ignis, & cinis remanens, unde? Pone species in loco humidiori, & illis putrefactis vermes reperies.

Ratio à priori voluntas Dei. Psal. 113. Scotus. Quæris rationem? *Deus noster in cælo omnia quæcumque voluit fecit*, ait Propheta Regius Psal. 113. v. 3. *Deus* (inquit Scotus suprà) *statuit illas species manentes esse sine subiecto in Eucharistia præcisè, & non alibi; ergo statuit, quòd cessante Eucharistiâ, non sunt species sine subiecto, & per consequens in ipso instanti corruptionis fit ibi aliqua substantia.*

Congruentia. Congruentia verò hujus rei est, ut fides meritum habeat, dum sensus nihil aliud videt, quàm accidentia panis & vini, quæ eadem videret, si essent in substantia panis & vini. Intellectus equidem fide instructus credit sub illis non esse substantiam panis & vini.

95. Substantia, quæ fit ex speciebus, est composita. Secunda propositio: Substantia, quæ fit ex speciebus sacramentalibus, est composita, utique ex materia & forma. Quidni cùm sit corpus naturale ejusdem rationis cum alio per generationem producto, ut ex iisdem proprietatibus patet?

Oppositum videtur docuisse D. Thom. Nihilominus oppositum videtur docuisse Divus Thomas 3. parte q. 77. art. 5. in corpore ibi: *Verùm quia non rationabiliter videtur dici, quòd miraculosè aliquid accidat in hoc Sacramento, nisi ex ipsa Consecratione, ex qua non est, quòd materia creetur, vel redeat, meliùs videtur dicendum, quòd in ipsa Consecratione miraculosè datur quantitati dimensivæ panis & vini, quod sit primum subiectum subsequentium formarum. Hoc autem est proprium materiæ, & ideo communiter ex consequenti datur prædictæ quantitati dimensivæ omne illud, quod ad materiam pertinet. Et ideo quidquid posset generari ex materia panis & vini si adesset, totum potest generari ex prædicta quantitate dimensiva panis vel vini: non quidem novo miraculo, sed ex vi miraculi priùs facti.*

96. quem impugnat Scotus primò. Hanc opinionem Doctoris Angelici multis rationibus impugnat Scotus suprà n. 8. Prima sit: *Forma determinata ad aliquod receptivum, nullo modo potest aliud perficere, sicut nec albedo Angelum, nec sapientia lapidem, sed forma substantialis determinatur ad materiam substantialem, ut ad principium susceptivum; ergo nullo modo potest perficere dimensionem de genere quantitatis, quæ non est materia substantialis.*

Secundò. Forma substantialis non potest perficere materiam accidentalem. Secunda: *Forma de genere priori non potest perficere susceptivum de genere posteriori: ergo nec forma substantialis dimensionem. Antecedens probatur, quia actus præsupponit potentiam, & hoc loquendo de ordine originis: actus autem generis prioris, nec origine, nec perfectione aliquid præsupponit de genere posteriori.* Consequentia est clara; quia genus accidentis est posterius genere substantiæ.

Tertia: *Forma substantialis est talis actus, qui est natus constituere per se unum cum suo perfectibili per se, sed non potest constituere unum per se cum aliquo de genere quantitatis: ergo &c.* Tertiò.

Quarta: *Illud quod est essentialis ratio terminandi* (in genere causæ efficientis) *dependentiam alicuius, non potest ad illud dependere* (in genere causæ subjectivæ) *forma substantialis est hujusmodi respectu quantitatis; ergo &c.* Quartò.

Minor patet; quia quantitas est connaturalis proprietas cujusque compositi, sicut calor ignis, & frigus aquæ: ergo proximè emanat à forma substantiali, quæ dat esse composito. Major probatur; quia causa efficiens est simpliciter prior suo effectu: ergo in suo esse non potest pendere ab illo. Quantitas proximè emanat à forma substantiali.

Denique interrogat Scotus: *Quomodo de potentia dimensionis potest deduci forma substantialis, cum ex natura rei non sit in illa, tamquam in proprio potentiali?* Quintò.

Hæ ergo rationes clarè convincunt, non posse formam substantialem recipi in quantitate sacramentali; atque adeò illam quantitatem non esse subjectum, ex quo generatur substantia ad corruptionem specierum sacramentalium; quia subjectum generationis est illud, in quo recipitur forma geniti. 97. Non potest forma substantialis recipi in quantitate sacramentali;

Profectò si quantitas esset subjectum generationis, *Ignis genitus* (inquit Doctor noster suprà n. 9.) *ex illa dimensione & forma substantiali ignis, non esset uniformiter nec univocè ignis cum alio igne generato ex forma substantiali & materia ignis: & tunc ignis non univocè ageret comburendo hostiam, sive comburendo lignum.* Scotus. alioqui ignis genitus ex speciebus non esset univocè ignis:

Nec solum in uno sequitur absurditas (prosequitur idem) *quòd erit ignis mathematicus ex quantitate, & forma substantiali: sed erit talis processus in generabilibus & corruptibilibus usque ad finem mundi. Nam ex illo igne habente dimensionem pro materia dicto mathematico, generabitur aqua, habens idem pro materia, quod habuit corruptum pro materia, & ex illa aqua aër, & sic usque ad finem mundi, vel in infinitum secundùm Philosophos.*

Item esto quòd Sacerdos esset nutritus de istis speciebus: & pone, sicut possibile est, quod per magnum tempus, quousque multæ partes materiæ fluxissent, & novæ genitæ fuissent; sequitur quòd illæ partes non ita erunt verè partes carnis, & ex partibus essentialibus carnis constitutæ, sicut aliæ partes, quæ non essent genitæ ex speciebus: & sic possibile esset ponere casum, quòd puer, nutritus ex speciebus usque in finem vitæ suæ, non resurgeret, nisi homo compositus ex dimensione, & forma substantiali una vel pluribus. similiter caro generata ex speciebus non esset univocè caro.

Sequitur quartò, si post varias transmutationes contingeret illam quantitatem accipere formam panis, & consecrari, invalida foret Consecratio; quia illud non erat verè panis, sed forma Item panis sic genitus non esset verè panis.

forma panis cum quantitate. Hæc & alia similia, quæ poteris imaginari, nimis manifestè ostendunt, opinionem illam, cujuscumque tandem sit (quia multi Thomistæ in saniorem partem interpretantur suum Magistrum) nequaquam esse recipiendam.

98. Restat ergo, ut quantitas sacramentalis non possit esse aliud, quàm terminus à quo productionis novæ substantiæ. Enimverò desinit in ordine ad productionem novæ substantiæ, & nova substantia producitur in ordine ad desitionem illius: qui ordo, licèt non sit ex natura rei, sed ex ordinatione agentis, sufficit tamen ad hoc, ut aliqua se habeant tamquam terminus à quo, & ad quem; id quod omnino sequitur ex doctrina Scoti suprà tradita, cùm de conversione ageremus.

[margin:] ...titas ... solùm termi- ... à quo ductionis novæ stantiæ.

Et ad dicta ibi, consequenter hìc dicimus, productionem novæ substantiæ ex quantitate sacramentali, non esse per meram annihilationem quantitatis, vel per creationem novæ substantiæ, sed magìs per conversionem quantitatis in illam novam substantiam, si verum est quòd quantitas præexistens necessariò destruatur. Quomodo autem hoc non repugnet doctrinæ Scoti, impræsentiarum (ut mox videbimus) asserentis, productionem novæ substantiæ esse creationem, patebit ex dicendis.

[margin:] ...e nova ...ductio ...n est per ...eram an- ...hilatio- ...m, aut ...eatio- ...m; ...d magìs ...r conver- ...onem.

Cæterùm hæc conversio non potest dici transubstantiatio, quia non est substantiæ in substantiam, sed accidentis in substantiam; substantiam, inquam, compositam ex materia & forma substantiali. Et si quæras ex qua materia & forma? Responsio erit

[margin:] ...æ non est ...ansub- ...antiatio.

99. Propositio tertia. Substantia quæ fit ex speciebus sacramentalibus producitur ex eadem materia divinitùs reproducta, quæ fuerat in pane & vino ante Consecrationem; ex forma autem cui correspondent dispositiones corruptivæ in quantitatem sacramentalem inductæ. Ultima pars patet; *Quia*, ut ait Scotus suprà n. 12. *si aliqua substantia redit, non alia quàm illa, quæ potest illis accidentibus novis affici, quia alia substantia non esset capax.*

[margin:] ...bstantia ...æ fit ex ...ecibus, ...oducitur ... eadem ...teria pa- ... Scotus.

An verò in hac extraordinaria productione novæ substantiæ, diversa numero accidentia afficiant genitum & corruptum, sicuti (Auctore Scoto pluribus locis) in generationibus & corruptionibus ordinariis nullum accidens idem manet in corrupto & in genito; parùm refert quid dixeris.

[margin:] ...in hac ...oductio- ... diversa ...mero ac- ...entia af- ...ant ge- ...um & ...ruptum?

Si affirmaveris; Resp. Scotum hìc locutum fuisse vulgari modo, & secundùm sensum, qui non deprehendit desitionem accidentium, seu præviæ dispositionis ad formam substantialem, utpote ejusdem speciei cum dispositione consequente, & solo numero aut gradu differens; v. g. calor antecedens, & sequens formam ignis: sensus etenim non discernit inter singulare, & singulare ejusdem speciei, seclusis differentiis accidentalibus & sensibilibus communibus, v. g.

[margin:] ...firmativa ...us non est ...toto con- ...ria:

loco, situ, magnitudine, figurâ, & hujusmodi; sic visus non discernit inter duos radios solares, inter duo ova ejusdem magnitudinis, coloris &c.

Venio ad primam partem, quæ apparet esse contra Scotum suprà n. 5. & 12. sed reverà non est, ut ex dicendis fiet manifestum. Probatur ergo, quia nulla est hìc materia nisi de novo producta à Deo: vel enim producitur à causa secunda generante, & hoc non; quia causa secunda non potest quidquam producere, secundùm communem opinionem; quam Scotus ubique supponit; & in qua hìc loquimur, nisi ex præjacente subjecto; materia verò, cùm sit primum subjectum, non potest produci ex alio subjecto. Vel accipitur materia aliunde jam existens, quod non; quia neque præscinditur à Corpore Christi; quod est in Sacramento, cùm hoc jam sit immortale & incorruptibile: neque ex alio corpore circumfuso; quod enim hoc esset? 100.

[margin:] Uti nec prima pars propositionis, quæ probatur; quia hìc nulla est materia, nisi de novo à Deo producta.

Si dixeris, aër circumstans species sacramentales, figmentum somniasti. Id enim, teste Doctore Angelico suprà, *multipliciter apparet esse impossibile. Primò, quia ex eo generatur aliquid, quod prius alteratum & corruptum apparet. Nulla autem alteratio vel corruptio priùs apparuit in aëre circumstante. Unde ex eo vermes, vel cineres non generantur. Secundò; quia natura aëris non est talis, quòd ex eo per tales alterationes, talia generentur. Tertiò; quia potest contingere in magna quantitate hostias consecratas comburi vel putrefieri: nec esset possibile tantum de corpore terreno ex aëre generari, nisi magnâ & valde sensibili inspissatione aëris factâ. Quartò; quia idem potest accidere corporibus solidis circumstantibus (puta ferro aut lapidibus) quæ integra remanent post prædictorum generationem.* Concludit Divus Thomas: *Unde hæc positio stare non potest; quia contrariatur ei, quod ad sensum apparet.*

[margin:] Doctor Angelicus ostendit esse impossibile, quòd fiat ex aëre circumstante.

Quæ cùm ita sint, quid superest, nisi ut fiat ex materia de novo producta? Haud equidem nova seu alia, quàm materia panis & vini reproducta à Deo. Enimverò licèt id certâ ratione vel experientiâ non constet; cùm Deus æquè facilè queat producere materiam novam, quàm veterem de novo producere seu reproducere; est tamen magìs consentaneum ordini Universi, ut priorem resuscitet: quippe hàc ratione nulla fiet novitas circa materiam rerum generabilium & corruptibilium. 101.

[margin:] Magìs consentaneum est, quòd Deus reproducat veterem materiam, quàm quòd producat novam.

Porrò natura, quæ non intendit nisi generationem & corruptionem compositorum (generationem quidem per se, corruptionem verò per accidens) & ad hoc indiget materiâ, tamquam subjecto ultimo in corruptione, & primo in generatione, atque adeò ingenerabili & incorruptibili; natura, inquam, maximè affectat materiæ perpetuitatem & stabilitatem; ita ut vel perpetuò duret, vel si divino miraculo fuerit in nihilum redacta (ut in hoc mysterio) posteà Deus eandem reproducat, ac velut restituat naturæ, quæ eam sibi perpetuam vendicabat.

Ff Herculè

102. D. Thom. negat illam reproductionem esse possibilem. Herculè quæ necessitas productionis novæ materiæ, quando reproductio veteris est possibilis & sufficiens? Sed hanc possibilitatem negat D. Thomas suprà, sic discurrens: *Si substantia panis & vini conversa est in Corpus & Sanguinem Christi . . . . . . non potest substantia panis aut vini redire, nisi Corpore aut Sanguine Christi iterum converso in substantiam panis & vini, quod est impossibile: sicut si aër sit conversus in ignem, non potest aër redire, nisi iterum ignis convertatur in aërem. Si verò substantia panis aut vini sit annihilata, non potest iterum redire: quia quod in nihilum decidit, non redit idem numero, nisi fortè dicatur redire prædicta substantia, quia Deus de novo creat aliam novam substantiam loco primæ.* Hæc ille.

Respondetur ex Scoto. Respondetur, sive per conversionem, sive per annihilationem desierit substantia panis & vini (de quo fortè magìs est quæstio de nomine, quàm de re, ut satìs intelligitur ex dictis suprà de conversione) neutrum obstat, quò minùs possit eadem numero substantia redire de absoluta Dei potentia; ut bene ostendit Scotus suprà n.6. ibi: *Primum probatur* (scilicet quòd materia annihilata possit redire) *quia nihil sequens annihilationem materiæ est ejusdem rationis cum nihilo præcedente creationem materiæ, sicut terminus annihilationis* ad quem, *& creationis* à quo *sunt idem vel ejusdem rationis, sicut in generatione & corruptione: ergo est eadem distantia materiæ ad nihil sequens annihilationem ejus, & ad nihil præcedens creationem ejus: ergo eadem potentia potest super hanc distantiam, & illam, quæ ergo potest creare, potest & annihilatam reparare.*

Virtus creativa est annihilati instaurativa.

Probat iterum: *Materia annihilata non est magìs nihil, quàm ante creationem; ergo non magìs includit contradictionem, quàm priùs; ergo sicut priùs potuit omnipotentia illud producere, quod sic erat nihil, ita & nunc potest.* Si enim id quod numquam fuit, & cujus nihil præextitit, potest de novo creari à Deo; cur non recreare id, quod in nihil recidit? Tam enim prima creatio, quàm recreatio est ex nihilo.

103. Scotus. *Secundum*, prosequitur Scotus, *scilicet de materia conversa probatur; quia Corpus Christi non aliter se habet per hoc quòd panis convertitur in ipsum; ergo è converso posset panis conversus redire eo modo, quo conversus est in ipsum absque hoc, quod Corpus Christi aliter se haberet in se: quia sicut habendo in se istam entitatem post conversionem, non aliter se habet positivè: ita in non habendo, puta si rediret panis, non aliter se haberet privativè.*

Illa instauratio posset fieri absque eo, quòd Corpus Christi aliter se haberet in se. Intellige, secundùm partes essentiales & accidentia absoluta; nam certum est, quòd sicuti Corpus Christi, per hoc quòd panis convertitur in ipsum, acquirit præsentiam sacramentalem, ita per hoc quòd panis rediret, eam deperderet.

An debeat vocari conversio Corporis Christi in panem? Et si quidem placeat hunc reditum panis vocare conversionem Corporis Christi in panem, nolo contendere de voce: meliùs diceres; Ubi sacramentale Corporis Christi converti in Ubi circumscriptivum panis; nam secundùm communem apprehensionem terminus à quo conversionis debet in se desinere esse; quamvis non ita terminus ad quem debeat simpliciter incipere esse. Vide quæ diximus suprà agendo de actione conversiva.

Non sequitur: Substantia non desiit per conversionem; ergo debet redire per conversionem. Cæterùm qualis Consequentia: Substantia panis & vini desiit per conversionem in Corpus & Sanguinem; ergo debet redire per conversionem Corporis & Sanguinis in illam? Certè non rectè probatur exemplo aëris & ignis, suprà à D. Thoma adducto; quia potest Deus ignem annihilare, & post aliquot annos aërem illum reproducere per creationem; quæ enim est in hoc repugnantia? Similiter ergo potest Deus materiam panis, vel ipsum panem reproducere absque conversione Corporis Christi in illum.

Itaque ostensa est possibilitas reproductionis ejusdem materiæ; de sufficientia nullum est dubium: ergo de facto sic reproducitur. 104.

Contrà: Scotus suprà postquam n.3.& 4. breviter rejecisset opinionem, quæ docet corruptis speciebus redire panem, n.5. latè refutat opinionem, quæ ponit materiam redire. Unde n. 12. concludit: *Non ergo redit substantia composita, dum accidentia Eucharistiæ manent, ut dicit prima opinio, nec ut dicit secunda opinio, redit materia sive per separationem seu resolutionem seu creationem; quia hoc esset omnino superfluum.* Objectio contra reproductionem ex Scoto.

Explicatur Scotus. Respondeo, solùm velle materiam non redire per se, id est, non redire solam, ut patet ex verbis immediatè sequentibus: *Cùm*, inquit, *per materiam solam non posset magìs salvari actio aliqua agentis naturalis.* Nùm ideo negat materiam comproduci ad productionem totius? Nequaquàm. Sit itaque

105. An substantia, quæ fit ex speciebus, creetur, vel fiat per conversionem? Quarta propositio. Substantia, quæ fit ex speciebus sacramentalibus, producitur tota per creationem, & materia concreatur; si creatio accipiatur, ut opponitur generationi. Si verò creatio accipiatur, ut opponitur conversioni, non creatur substantia prædicta, sed fit per conversionem quantitatis sacramentalis in ipsam, si verum est, quòd quantitas præexistens necessariò destruatur. Hæc propositio intellectis terminis in re nullam habet difficultatem.

Creatio dicta productio ex nihilo bifariàm sumitur. Nota ergo creationem, ut dicit productioné ex nihilo, bifariàm accipi posse. Primò propriè, ut ly *Ex*, dicat habitudinem ad subjectum, & *Ex nihilo*, sit idem atque *ex non subjecto*, & hoc modo creatio opponitur generationi, quæ est ex subjecto. Secundò largè, ut ly *Ex*, dicat etiam habitudinem ad terminum à quo, & *Ex nihilo*, sit idem atque *ex nullo, etiam velut termino à quo destructo*; & hoc modo creatio opponitur non solùm generationi, sed etiam conversioni, quæ est transitus ab aliquo termino positivo destructo ad positionem alicujus termini. Totidem modis per oppositum accipi potest annihilatio, ut sit desitio totius in nihilum, vel tamquam in subjectum nullum, vel etiam tamquam in nullum terminum.

Hoc

106. Juxta primam acceptionem illa substantia creatur. Hoc notato; dum Scotus in præsenti quæstione nu. 14. docet substantiam, quæ fit ex speciebus sacramentalibus, produci per creationem, & materiam ejus ac formam per concreationem, utitur creationis vocabulo in priori, & maximè usitatâ acceptione, & vult prædictam actionem non esse generationem; quia non est ex subjecto præsupposito, sed simul producto ad productionem totius. Et in eodem sensu, quo productio novæ substantiæ est creatio, dicendum erit, destructionem quantitatis esse annihilationem; quia non desinit in aliquod subjectum.

Juxta secundam vero fit per conversionem; At verò si ea attendamus, quæ Scotus in 4. dist. 11. q. 3. & 4. & in Quodl. q. 10. præsertim nu. 19. aliisque in locis de creatione & annihilatione tradit, juxta secundam acceptionem assignatam, dicendum erit, nec quantitatem Eucharisticam desinere per annihilationem; si desinat, nec substantiam novam hic produci per creationem; sed per conversionem quantitatis in substantiam illam.

Etenim locis citatis non aliud requirit Doctor ad excludendam creationem & annihilationem, & ad asserendam conversionem, quàm ut terminus positivus desinat in terminum positivum, id est, ille destruatur in ordine ad positionem hujus, & hic ponatur propter desitionem illius; sive ille ordo sit ex natura rerum, sive ex ordinatione extrinseca agentis, & sive aliquid maneat commune termino à quo, & ad quem realiter, sive ratione formali tantùm, ut explicat in Quodlibeticis.

107. Si verum est quod quantitas præexistens necessariò destruatur: Dixi porrò in fine propositionis: *Si verum est quòd quantitas præexistens necessariò destruatur*, propter illos, qui docent in corruptione, etiam non viventium, minimè fieri resolutionem usque ad materiam primam: nam secundùm hanc opinionem, de cujus veritate disputatur in Physica, constat productionem substantiæ ex speciebus sacramentalibus, vel creationem esse, vel generationem; neutiquam conversionem quantitatis in substantiam productam, cùm eadem accidentia maneant in genito & corrupto: quod an verum sit Physicis, ut dixi, relinquimus disputandum. Theologis non potest esse dubium, quin Deus, qui omnia operatur juxta consilium voluntatis suæ, possit in præsenti Mysterio quantitatem priorem cum dispositionibus inductis, productæ à se substantiæ unire. Quid fiat, ipse novit, qui facit.

[Al]ioquin [fieret] per creationem, vel per generationem.

108. Ad generationem & eductionem formæ requiritur, ut materia tempore præcedat formæ introductionem. Atque hæc explicatio quartæ propositionis simul continet ejus probationem. Suppono autem sententiam Scoti, nempe ad generationem aut eductionem formæ requiri, ut materia tempore præcedat formæ introductionem.

Ratio breviter est; quia generatio est progressio à privatione formæ ad formam in materia; at quando totum compositum simul producitur & quoad materiam, & quoad formam, non est propriè talis progressio: quia licèt materia secundùm speciem & naturam suam abstrahat ab hac, & illa forma; & ideo sit semper quodammodò naturâ prior sub privatione, quàm sub forma; tamen ut fit hìc & nunc in ordine ad hoc compositum & hanc formam (siquidem producens hoc compositum simul totum quoad omnes partes, per se primò intendit producere compositum; & non materiam vel formam) non est priùs sub privatione, quàm sub forma, vel in composito; quia hìc & nunc non accipit esse, nisi ob actualem unionem cum hac forma, sive non accipit esse ut privatum, sed ut actuatum formâ; & ideo formam cæli & terræ in exordio mundi creatam, non eductam Sacræ insinuant Litteræ: *In principio creavit Deus cælum & terram*, Gen. 1. v. 1. Forma cæli & terræ in exordio mundi fuit creata. Gen. 1.

Sed hìc non est ampliùs hærendum, cùm sit quæstio de nomine. Scotus suprà n. 14. productionem substantiæ ex speciebus sacramentalibus vocat creationem dicens: *Nec tamen dico, quòd quando redit de facto secundùm quartam Conclusionem, quòd agens naturale ibi generet: sed solus Deus creat ibi substantiam compositam primò.* Solus, inquam, Deus; unde erit Scotus.

109. Productio novæ substantiæ fit proximè à Deo; ab agente verò naturali remotè & dispositivè. Propositio quinta: Neque corruptio quantitatis sacramentalis (si quæ intervenit) neque productio substantiæ, quæ ad illius corruptionem consequitur, fit ab agente naturali proximè, sed à Deo; ab agente autem naturali remotè & dispositivè.

Ratio est; quia agens naturale, juxta communiorem opinionem, non potest aliquid corrumpere nisi in subjectum, nec aliquid producere nisi ex subjecto: ergo cùm quantitas hìc non desinat in subjecto, non potest corrumpere quantitatem; cùm etiam substantia hìc non fiat ex subjecto, sed simul fiat subjectum cum illa, non potest hìc substantiam producere.

Intellige, primò: nam sicut docet Scotus suprà: *Si ulterior debeat sequi generatio alicuius de illa substantia, potest agens naturale ibi agere ad formam substantialem; quia habet passum sibi conveniens.* Scotus.

110. Objectio. Contrà; etiam in puncto generationis primæ substantiæ agens naturale habet passum sibi conveniens, materiam scilicet paratam à Deo: ergo nihil vetat quò minùs in illam possit transfundere quantitatem sacramentalem prævijs ad generationem dispositionibus imbutam, & ita in eodem temporis instanti consequenter inducere formam substantialem in materiam sic dispositam.

Nec satisfaciet, qui dixerit, agens naturale non posse in momento materiam ad generationem præparare, ut experientia docet. Non, inquam, satisfaciet; siquidem hoc solùm habet locum, quia communiter invenit in materia contrarias dispositiones, seu genito repugnantes, quas non nisi paulatim potest expugnare. Ergo quando invenit materiam nudam (ut in præsenti) potest illam in momento præparare

propter quam aliqui putant produci ab agente naturali.

Respondeo (inquit Smising suprà in manuscriptis qu. 4. in fine) ob hoc fundamentum Suarez, & alii quidam tenent, substantiam hìc produci ab agente naturali, quod disposuit quantitatem sacramentalem. Et est consequenter dictum ad aliam eorum opinionem, quòd quantitas corrupti, cum omnibus qualitatibus genito non repugnantibus, transeat ex corrupto ad genitum.

Smising. *Suarez.*

Sed cùm secundùm nos quantitas sacramentalis non transeat ad materiam producti, non potest agens naturale per illam hìc disponere materiam; quia materia hic est post quantitatem illam, & primò creatur in eo instanti, quod est primum non esse quantitatis sacramentalis & dispositionum illi inhærentium. Aliud est in generatione naturali; quia ibi agens supponit ordine temporis materiam cum aliqua quantitate, quam proinde debet disponere ad generationem alterius compositi cum sua nova quantitate, & suis connaturalibus qualitatibus. Hæc ille.

In generatione naturali agens supponit materiam cum aliqua quantitate.

111. Putas autem, quia ista satisfaciunt objectioni? Non puto, si rem penitiùs velimus introspicere. Interrogo enim, dispositiones antecedentes, quæ secundùm te non manent in puncto generationis, ad quid?

Respondet Smising eadem quæstione conclus. 2. non sunt tam propter novam formam inducendam (quam effectivè & immediatè non attingunt) quàm propter veterem expellendam, & ad constituendam materiam in pura potentia, in quam generans inducat formam substantialem, ex qua & materia resultat compositum substantiale, cujus generationem primò intendit.

Dispositiones antecedentes magis sunt propter veterem formam expellendam, quàm novam inducendam.

Optima responsio! Creet ergo Deus materiam in pura potentia, quidni generans inducat formam substantialem, quæ simul tempore ac incipit esse in materia, sibi ipsi materiam coaptet atque disponat in illam diffundendo suas connaturales proprietates? Et ecce compositum substantiale resultans ex illa materia & forma.

Appositè Doctor Subtilis suprà nu. 15. *Si quæras*, inquit, *an agat agens naturale ad hoc, quòd substantia illa rediens actione divinâ sit quanta, vel qualis illa qualitate, quam inducit in quantitatem; posset dici quòd sic; quia cùm posterius naturâ agat, quàm Deus in reducendo substantiam, & in illo posteriori habet passum receptivum illius termini formalis, in quem potest; & per consequens potest illud passum afficere illo termino formali*, quantitate scilicet, & qualitatibus connaturalibus. Cur non etiam formâ substantiali?

Scotus. Agens naturale simul duratione ageret in substantiam à Deo positam loco Eucharistiæ.

112. Respondes; quia agens naturale non inducit, vel educit formam substantialem è potentia materiæ, nisi præsuppositâ formâ substantiali in eadem materia, & inductione dispositionum corrumpentium dispositiones formæ præexistentes. Quin etiam teste Scoto suprà: *Non potest agens creatum informare subjectum aliquo accidente; nisi priùs habuerit aliquod repugnans, quod tollitur per actionem agentis hujusmodi.*

Scotus.

Admitto illa esse verba Scoti, & rationem ob quam existimat dici posse oppositum, scilicet quòd agens naturale non agat ad hoc, quòd substantia rediens sit quanta, vel qualis. Sed audi quod illicò attexit: *Sed hoc non est necessarium; quia si hìc non præcedit ordine durationis contrarium, vel privatio, non propter hoc tollitur actio agentis naturalis; quia bene potest agens naturale habere effectum sibi coævum, & in seipso, ut de propria passione consequente subjectum, vel in alio, utpote si simul crearentur sol & aër, simul fieret aër lucidus à sole: & tamen non præcessisset in aëre oppositum luminis.* Hæc ille.

Etiam oppositum potest dici. *Scotus.* Agens creatum potest informare subjectum non habens contrarium.

Ex quibus sic arguo: si sol possit illuminare aërem, in quo non præcessit tempore oppositum luminis, & si forma substantialis, quæ à Deo creatur, ut vult Scotus, ad corruptionem specierum sacramentalium, potest afficere materiam simul creatam quantitate & qualitate, quarum oppositum in illa materia duratione non præcessit, non video efficacem rationem, quare ignis v. g. applicatus speciebus sacramentalibus, non possit afficere materiam à Deo creatam ad illarum corruptionem formâ substantiali ignis, tametsi oppositum ejus in illa materia duratione non præcesserit. 113.

Gratis sanè videtur asseri, agens creatum non habere virtutem producendi formam substantialem in materia, quam priùs non disposuerit; præsertim in illa sententia, quòd dispositiones antecedentes non sint tam propter novam formam inducendam, quàm veterem expellendam.

Gratis videtur asseri, agens creatum non habere virtutem producendi formam substantialem in materia, quam prius non disposuerit.

Fateor de lege ordinariâ sic semper fieri, quia communiter materia non existit sine forma opposita; quid autem fieret in casu extraordinario, quo agens naturale applicaretur materiæ in pura potentia, hoc est, materiæ per Deum existenti sine omni forma substantiali vel accidentali, haud facilè dixeris cum solido fundamento ex ratione.

Potuit Deus limitasse actionem substantialem agentis naturalis ad formam præexistentem in materia, potuit non limitasse. Affirmat Scotus limitationem, negant alii. Quid autem sit verum, libentiùs disco, quàm dico, ne audeam docere, quod nescio. Dixi equidem cum Scoto (quem sequitur Vasquez disp. 195. c. 3.) Deum sic limitasse agens naturale; dixi, inquam, non docendi gratiâ, sed disputandi.

Vasquez.

Ad complementum hujus quæstionis restare videtur dubium physicum; quanto tempore durent species sacramentales in stomacho antequam corrumpantur ita, ut non possint jam ampliùs continere Corpus aut Sanguinem Christi. Quod quidem dubium magis ad Medicos spectat, utpote qui magis perspectam habeant virtutem concoctricem, & vires caloris nostri. 114.

Dubium est, quanto tempore durent species sacramentales in stomacho, antequam corrumpantur.

nostri. Interim tamen ejus resolutio & aliqualis notitia utilis, & subinde necessaria est Theologo pro praxi; v. g. pro obligatione praecavendi, aut impediendi vomitum, & aliis similibus.

Lugo. Ego certè, inquit Cardinalis Lugo disp. 10. n. 54. peritissimos in hac Romae urbe Medicos consului, & post rem diù, & accuratè cogitatam, perdoctus vir, & Clarissimus Medicus Joannes Manelphus in Romana Sapientiae Academia publicus Philosophiae Professor censuit particulam communem, quae laicis ad communionem dari solet, regulariter, & de mediocri stomacho loquendo, alterari & corrumpi in horae minuto, hoc est, in sexagesima parte horae; quod multis argumentis probare conatus est. Praesertim, quia juxta Medicorum placitum calor naturalis singulis horis duas uncias cibi solidi potest consumere, ut resolvit Marsilius Cagnatus lib. 1 de Sanitate tuenda c. 18. & probat ex usu veterum, qui die unâ 48. uncias cibi solidi sumere solebant, ut singulis horis duae unciae correspondeterent, quas unâ horâ stomachus potest concoquere, sicut certo spatio temporis certi etiam frumenti mensura pristino molitur. Factâ ergo proportione & comparatione illius particulae ad duas uncias, quarum non est sexagesima pars, videtur quòd in uno minuto consumpta sit.

Adde exemplum externae coctionis; nam si hostia illa in olla aquae ebullientis ponatur, statim alteratur & consumitur: ergo calor animalis, qui potior videtur esse ad substantialem mutationem, poterit eâdem facilitate & brevitate species transmutare. Haec ille, cujus sententiae alii ferè accesserunt.

Unde loquendo de Sacerdote, qui majorem hostiam accipit, & vini species, dicebant, in semiquadrante horae species non continere ampliùs Corpus & Sanguinem Christi. Quam doctrinam si quis ad quadrantem velit extendere, videtur jam extra omne prorsus dubium aut periculum se constituere. Hactenus Eminentissimus.

115. Aliter philosophatur Eximius Dominus Libertus Fromondus Philosophiae Christianae de Anima lib. 2. cap. 3. art. 4. Species, inquit, panis pertinaciùs quidem, quàm species vini in ventriculo durant; sed tamen tantilla particula à ventriculo praesertim jejuno & appetente, dimidiatâ fortasse horâ, potest destrui. Quò enim minùs cibo oneratus fuerit ventriculus, eò citiùs temperiem & formam mutat rerum, quae ingeruntur. Multitudo enim & varietas tardat concoctionem. Unde in ebrietate aut crapula, post horam etiam unam aut alteram, cruda saepè omnia revomuntur; praesertim ubi potu nimio stomachus redundat, & cibi natant. Quò enim plùs aquae est in olla, eò tardiùs carnes eodem igne coquuntur. Unde in ventriculis pituitosis, senilibus, aut à morbo languentibus, suadeam horam integram ut minimùm à Sacra Communione vomitum sustinere.

Et post pauca: Nimis breve tempus huic rei, meo judicio, assignat Toletus lib. 2. c. 29. Sum. qui credidit, *fortè dimidiâ quartâ horâ species à calore naturali consumi.* Calor enim iste naturalis non est tam acer & vehemens, ut bullire faciat ventriculum, sicut olla bullit super ignem; sed tepefacit tantùm, ut experiri licet, si chylus, etiam perfectè coctus, revomatur. Hucusque Fromondus.

Sanè non semel experientiâ constat, integras species sacramentales post horam unam à Communione fuisse revomitas, fortè, propter aliquam particularem indispositionem ventriculi. 116.

Aliàs existimo, inquit Fromondus suprà, tantillum chyli, quod conficitur ex pane Eucharistico, post horam aut dimidiam in ventriculo valenti, licèt adhuc semicoctum, tantùm differre à pane, qui ingestus est, quantùm fortè omphacium (quod vulgò agrestam vocant) à succo terrae. Nam sicut terrae succus à vite attractus, mutatur primò in omphacium, & crudum quoddam vini rudimentum, ac deinde maturatur in vinum; ita panis aut cibus à ventriculo primùm corrumpitur in imperfectam quamdam chyli cruditatem, odore tetro & sapore (ut ex vomitibus patet) à priore cibo multùm differentem, & deinde in chylum maturum & perfectum, qui ad sui perfectionem pluribus horis indiget. Haec ille.

Adjungo judicium Arriagae, qui Tract. de hoc Sacramento disp. 39. n. 25. sic ait: Ego universaliter non dubitarem, intra quinquies Pater noster & Ave Maria ita fieri illam concoctionem universaliter in quocumque, ut nullus scrupulus ampliùs possit restare; in Sacerdote verò vix est dubitandum, postquam absolvit Sacrum, & vestes sacras exuit, quia fortasse ipsaemet diversae species vini & panis etiam in se agunt, & indè ab stomacho alterantur faciliùs. Ita hic Auctor.

Dicitur communiter: *Nimia cautela non nocet*, ideo in hac re quae judicio Clarissimi viri Vopisci Fortunati Plempii in Academia Lovaniensi Medicinae Professoris primarii non potest definiri certâ regulâ ob diversitatem stomachorum, sanitatis, & temperamentorum, placeat consilium meum ut sumptâ Communione non provoces vomitum ante horam sine urgenti necessitate.

Atque haec sufficiant de mutatione seu corruptione physica specierum sacramentalium. Transeo ad mutationes miraculosas, de quibus quaeritur primò, verae sint, an apparentes? Quaeritur secundò, quid faciendum Sacerdoti sacrificanti, in cujus Sacrificio, factâ Consecratione, talis mutatio Sacramenti contingeret? Ad primam quaestionem responsio erit

Ff 3 CON-

Margin notes: ... non continent ampliùs ... Christum. — Judicium Clarissimi Medici Joannis Manelphi. — Marsilius. — Refertur judicium Eximii Domini Fromondi. — Reprobatur judicium Toleti. — Judicium Arriagae. — Plempius.

CONCLUSIO VIII.

Mutationes miraculosæ, quæ fiunt circa Eucharistiam, aliquando veræ sunt, aliquando tantùm apparentes: equidem ordinariè non est vera Christi Caro, vel verus Christi Sanguis, qui apparet; neque semper sub illis permanet Christus sacramentaliter.

117. *Circa Eucharistiam factæ fuerunt miraculosæ mutationes,*

CONstat ex historiis fide dignis sæpissimè factas fuisse mutationes, aliquando ad confusionem Infidelium, qui veritatem realis præsentiæ Corporis & Sanguinis Christi in Sacramento negabant; aliquando ad terrorem indignè communicantium; subinde ad confirmationem infirmorum: interdum etiam ad consolationem Sanctorum & piorum hujus Sacramenti cultorum. Vide Paschasium Corbeiensem lib. de Eucharistia cap. 14. Guitmundum lib. 3. de hoc Sacramento, & alios.

Paschasius Corbeiensis. Guitmundus.

Scotus.

Prima pars Conclusionis est communis. Docet eam Scotus in Report. (Coloniæ impressis) 4. dist. 10. q. 9. n. 10. verba ejus exscribo pro clariori intellectu. *Circa visionem, inquit, Christi, si posset sensibiliter videri in altari, ponuntur casus, quia aliquando apparuit ibi puer visibiliter oculo corporali: aliquando apparuit caro non habens distinctè formam humanam. Dico, quod possibile est tales apparitiones esse Christi in propria specie, & in alia specie.*

quæ possunt esse Christi in propria specie, & in alia specie:

In propria, inquam, specie, id est, in proprio corpore realiter & dimensivè; & in alia specie per aliquam mutationem medii, vel organi visorii, aut immediatè ipsius visûs, vel solius phantasiæ, quibus Deus imprimit speciem visibilem, vel phantasma Christum sic repræsentans.

Rationem è vestigio subjungit: *Quia talis apparitio vel apparuit tantùm uni, vel omnibus assistentibus: & hoc vel transeunter, vel permanenter. Si apparuit uni tantùm, non est ibi Christus realiter dimensivè in hostia: quia nihil erat ibi extra sensibile, nisi quod priùs: sed apparuit sic videnti interiùs, vel in aëre iuxta oculum; & tunc apparet sibi quasi esset obiecti hic existentis: cùm tamen non sit ibi aliter, quàm priùs. Si tamen appareat omnibus assistentibus realiter, credo quòd est ibi: quia vult apparere sensibiliter propter fidem confirmandam: & vult ibi verè adorari, sicut in hostia: igitur verisimile est, quòd ibi est verus Christus sensibiliter, quia nec vult fidem confirmare per phantasticas apparitiones, nec quòd communitas faciat idololatriam, adorando aliud, quam verum Deum. Si autem appareat permanenter, credo quòd est ibi realiter sensibiliter, sed non est in Eucharistia apparenter, sed regulariter est in Eucharistia, licet possit præsentiam suam causare sine Eucharistia, si velit.*

ratio istius allegatur à Scoto.

118. *Assignatur regula ad discernendum, quando mutationes sint veræ, vel apparentes.*

Itaque ad discernendum quando mutationes miraculosæ sive in Corpus & Sanguinem, sivè in lapidem, vel aliam quamcumque rem sint veræ in Eucharistia, quando apparentes solùm; hæc sit regula. Quando illa mutatio miraculosa omnibus eodem modo apparet, & hoc ad longum tempus, est verè in Sacramento facta: si verò non omnibus eodem modo, vel ad breve tempus appareat, est tantùm apparens per delusionem sensûs.

Ratio est; quia seclusis novis miraculis, quæ hìc sine fundamento fingi non debent, objectum sensibile quod verè ita est, ut uni apparet, eodem modo & perseveranter natum est movere quemcumque visum: actio siquidem objecti in visum est per modum naturæ; & ideo quantùm de se, habet se semper eodem modo.

Dixi, *Seclusis novis miraculis*; quia indubiè potest Christus seipsum præbere videndum realiter uni, & non alteri; Deo utique cum illo, & non cum hoc concurrente.

119. *Sensus propriè non decipitur, tametsi res non ita sit, ut repræsentatur.*

Neque ex apparenti tantùm mutatione rectè intuleris: ergo Deus potest esse auctor mendacii sive deceptionis. Primùm enim, sensus, utì non judicat sic esse, vel non esse, sed simpliciter apprehendit hoc vel illud, tamquam in specie sensibili relucens, ita non decipitur propriè, tametsi non ita sit, ut repræsentatur. Intellectus verò exinde arguens, quamvìs decipiatur, non tamen à Deo, sed à seipso; quia imprudenter concludit ita statim esse, quia sic apparuit sensui, qui in multis aberrat à vero.

Deus aliter repræsentando sensui rem, quàm à parte rei est, non intendit intellectum decipere.

Sed nunquid Deus talia repræsentando sensui, intendit intellectum decipere? Numquid vult intellectum statim judicare, quòd ita sit, ut apparet sensui? Minimè; sed vult aliud quidpiam, quod verissimum est, intellectui per hanc figuratam apparitionem manifestare, nimirùm Corpus & Sanguinem suum verè esse in Sacramento.

Christus non decepit Apostolos quando finxit longiùs ire.

S. Aug.

Eleganter Divus Augustinus Quæstionum Euang. lib. 2. capite ultimo: *Quod scriptum est* (inquit) *de Domino:* Finxit se longiùs ire: *non ad mendacium pertinet. Non enim omne, quod fingimus, mendacium est; sed quando id fingimus, quod nihil significat, tunc est mendacium. Cùm autem fictio nostra refertur ad aliquam significationem, non est mendacium, sed aliqua figura veritatis. Alioquin omnia, quæ à sapientibus & sanctis viris, vel etiam ab ipso Domino figuratè dicta sunt, mendacia deputabuntur; quia secundùm usitatum intellectum non subsistit veritas in talibus dictis.* Et post pauca: *Sicut autem dicta, ita etiam facta finguntur sine mendacio ad aliquam rem significandam.* Quid illustrius ad rem nostram dici poterat?

Sanè

parens ... tùm ... tatio ... est ... priè ... nda... m.

Sanè si de proprio mendacio agitur, nihil manifestius, quàm hujusmodi apparentem solùm mutationem non esse locutionem contra mentem; neque enim ordinat eam Deus ad significandum hominibus suum conceptum, quod necessarium est ad propriam locutionem; & per consequens ad proprium mendacium: sed, ut dictum est, ad significandam realem præsentiam Corporis & Sanguinis Christi in Sacramento.

120. ...paritio... s veræ ... n sunt ... ius Chri... in Sacra... ento.

De cætero pro certo tenendum, apparitiones miraculosas, tametsi veras, id est, alicujus objecti, quod verè hic est; minimè tamen esse ipsius Christi in Sacramento, sed vel Christi sese in propria specie hic sistentis, vel alicujus alterius substantiæ circa Sacramentum productæ à Deo, vel esse ipsarum specierum sacramentalium, hâc vel illâ qualitate seu affectione miraculosâ imbutarum; v. g. si appareat Christus in specie pueri, vel viri super altare, & hoc diù & omnibus adstantibus, quamvis piè credatur, secundùm Scotum suprà in Reportatis, & alios, tunc Christum hic ita realiter præsentem esse, haud equidem tunc videtur Christus in Sacramento, non solùm quia non videtur totus in toto, & totus in singulis partibus spatii, quod propriè est videre Christum in Sacramento, sive prout existit in Sacramento; sed etiam quia implicat corpus viri sub connaturalibus dimensionibus esse in parva hostiæ circumferentia, ut expressè notavit Scotus suprà in Report. dicens: *Unde secundùm propriam dimensionem, quam habet in cælo, non potest esse in parva hostia dimensivè; quia non posset esse in ita parvo loco.* Non ergo illud, quod tunc videtur, est in Sacramento; sed circa Sacramentum. (Scotus.)

Quod si petas; quomodo corpus viri hic præsens in propria specie, possit repræsentari in parvitate pueruli? Respondeo posse id Deum efficere minuendo activitatem & perfectionem speciei visibilis, eo modo quo speciei activitas minuitur in longo radio, ut ea, quæ de longè per illam speciem videntur, appareant minora, quàm sint in se.

121. Quid sit dicendum, si hostia versa appareat in duritiem lapidis.

Rursum, si hostia versa appareat in duritiam lapidis, non est illa mutatio in Corpore Christi, ut patet; quia talis densitas dedecet corpus impassibile & gloriosum: neque est in ipsis speciebus sacramentalibus; quia quantitas panis non est capax tantæ densitatis in pane: ergo neque nunc. Est ergo illa densitas in alio corpore, divinitùs hic producto.

...el subitò ...pareat ...lix Sanguine plenus.

Similiter, si calix, in quem primò parùm vini erat infusum, subitò appareat Sanguine plenus, non est ille verus Sanguis, sed alia substantia similis in colore & humiditate; quia quantitas specierum modici vini non potest se tam latè diffundere; nec decet Sanguinem Christi gloriosum in propria specie separatum à Corpore in calice poni: ergo quod sic appareret, si verè est aliquod objectum, nec sunt species sacramentales, neque verus Sanguis Christi, sed aliqua substantia similis.

Quid dicam de portiuncula carnis non habente figuram hominis, in quam subinde conversa apparuit hostia? Non est verisimile, quòd sit caro Christi, neque ut est in Sacramento, sic enim non habet dimensiones; neque ut in cælo, quia sic habet alias dimensiones. Sanè haud convenit, ut statim dixi de Sanguine, carnem Christi separatim poni à reliquo corpore, & sæpè ad annos plurimos in propria specie conservari. Accedit, quòd talis caruncula asservata paulatim induratur & marcescit, nigrescit & corrumpitur, quod longè abest à carne gloriosa. 122. (vel appareat pars carnis non habens figuram hominis;)

Denique si solùm appareat hostia splendere, vel species vini in eadem quantitate appareant rubicundæ instar sanguinis, vel in hostia appareant maculæ rubicundæ; illa si verè sint, sunt qualitates aliquæ inductæ in quantitatem panis & vini. Si tamen ex hostia fluat liquor sanguineus, ille non est aliqua qualitas in hostia, neque ejus Sanguis; sed substantia alia similis Sanguini divinitùs infusa hostiæ. (aut appareat hostia splendere.)

Ex his patet secunda pars Conclusionis. Profectò nulla est necessitas, ut Christus reipsâ appareat ad effectum aut finem miraculi; quia veritas fidei, in cujus confirmationem fit, sufficienter probatur per fictam apparitionem, cùm equidem quantumvis vera esset, veritas certò constare non possit. Siquidem appareat Angelus in forma Christi, producat Deus speciem repræsentantem Christum, sicut in speculo contingit repræsentari objectum, quis discernere & verè dicere poterit: *Hic non est verus Christus realiter & dimensivè?* Constat sanè Christum in propria persona numquam, aut certè valde rarò apparuisse, postquam ascendit in cælum. 123. (Nulla est necessitas, ut Christus reipsa appareat ad effectum aut finem miraculi;)

Neque tunc committitur deceptio, ut suprà dixi, quia fides docet Christum indivisibiliter esse in Sacramento; illæ autem apparitiones solùm fiunt, ut significetur realis præsentia, quæ ibi verè est, & quæ alio modo secundùm sensum ostendi non potest: sicut si supra tentorium Imperatoris exponatur imago illius, licèt ipsa non sit Imperator, non tamen committitur deceptio, quia ordinatur tantùm ad significandum Imperatorem ibi commorari.

Et quid refert ad confirmationem fidei sive phantastica sit apparitio, sive vera, dum tamen sensus externus, imò & intellectus, cujus est credere, idem planè objectum apprehendant? Ex quo patet responsio ad primam rationem Scoti suprà in Report. (parùm enim refert ad confirmationem fidei, sive phantastica sit apparitio, sive vera.)

Ad secundam dico, Christum vel non velle ibi adorari; vel si velit, ibi existere sub speciebus sacramentaliter. Et estò species desiissent, dico adhuc posse adorari, ut statim explico in 124.

tertia

tertia parte Conclusionis, quæ nullam aliam patitur difficultatem.

Manet quandoque Christus sacramentaliter sub speciebus miraculosè immutatis.

Hoc extra omne dubium esse debet, aliquando sacramentaliter permanere Christum sub speciebus miraculosè immutatis, quando videlicet non est talis & tanta immutatio, ut desineret substantia panis, si ibi esset: alioquin si tanta & talis est, æquè certò Sacramentum corrumpitur. Ad quod moraliter judicandum & discernendum (physica enim certitudo non potest haberi sine speciali revelatione) hæc regula notari potest.

Signum ad hoc dijudicandum.

Quando apparitiones sunt tales, ut habeant similitudinem cum præsentia Christi hic; ut si appareat sanguis, caro, vel puer, aut splendor aliquis, tunc existimandum est, non desiisse Corpus & Sanguinem Christi esse in Sacramento; quia ad hoc videtur illa apparitio ordinari, ut ostendat realem præsentiam Christi hic. Quando verò apparitio habet dissimilitudinem cum præsentia Christi, ut si Sacramentum in ore sumentis videatur converti in lapidem, vel in cineres resolvi &c. tunc credibile est non manere Christum in Sacramento; quia ad hoc significandum videtur ordinari talis apparitio.

125. De adoratione miraculosarum specierum.

Et hinc judicandum est de adoratione miraculosarum specierum. Prioris enim generis species, sub quibus manet Christus, sunt adorandæ latriâ absolutè, quia sunt verè Sacramentum, vel sub illis verè latet Sacramentum. Et ita habet praxis Ecclesiæ. Posterioris verò generis species sunt solùm adorandæ latriâ respectivâ, sicut Crux & alia Christi signa merè significativa, & non continentia Christum. Cæterùm ad tollendam omnem ambiguitatem & incertitudinem, periculumque præcavendum materialis saltem idololatriæ, solet Ecclesia speciebus miraculosis adorationi expositis apponere aliquam aliam hostiam consecratam.

quibus adjungitur ad cautelam alia hostia consecrata.

Hactenus ad primam quæstionem, de qua Scotus in primo scripto non meminit: in Reportatis verò satis breviter eam attigit, & ideo minùs accuratè discussit; quia incidenter, & non ex professo. Unde ex hac parte nolim videri ejus auctoritati in aliquo præjudicasse.

Venio ad secundam quæstionem, quæ facilem habet responsionem; est autem hujusmodi:

CONCLUSIO IX.

Factâ miraculosâ mutatione circa species, non obligatur Sacerdos ad sumptionem, vel novam Consecrationem: equidem consulitur nova Consecratio.

126. Species mutatæ &

PRima pars intelligitur, nisi species redeant ad priorem statum. Unde si non est perpetua mutatio, tantisper expectandum erit, donec restituatur speciebus pristinus status, & tunc sumendæ sunt sicut priùs, ac si nulla fuisset unquam facta mutatio. Quidni, cùm ex præcepto divino debeat integraliter perfici Sacrificium, & commodè possit?

ad pristinum statum redeuntes sunt sumendæ:

Si autem permutatio specierum fuerit perpetua, sive vera, sive apparens solùm, videtur hoc ipso Deus dispensare in suo præcepto sumendi Sacramentum; quandoquidem illud constituat in eo statu, in quo commodè sumi non potest, utique propter horrorem vel nauseam, quam incutit sumenti. Et dato quòd nullum horrorem vel nauseam incuteret, adhuc videtur excusari Sacerdos à sumptione; quia Christus non instituit sumendum hoc Sacramentum, nisi sub specie panis & vini exteriùs apparente.

si verò mutatio sit perpetua, videtur hoc ipso dispensare Deus in præcepto de sumendo Sacramento;

Sed numquid potest sumere? Resp. Ecclesia nusquam significat se hoc prohibere, neque Christus, & aliunde verè sumitur Christus sub specie panis & vini: supponimus quippe ex dictis Conclusione præcedenti, quamdiu manet ibi Christus, manere pariter species panis & vini, quamvis fortè occultatas sub alia specie miraculosa: horror quoque ac nausea possunt abesse. Nihilominus tamen, inquit Suarez disp. 55. sect. 4. servanda est Ecclesiæ consuetudo, à qua non licet facilè discedere, præsertim quia hoc conferre potest ad majorem Sacramenti reverentiam. 127.

imò secundùm Suarez ex consuetudine Ecclesiæ sumi non potest.

Consentio; ast rursum interrogo: quid ergo faciendum Sacerdoti? Nùm sine sumptione Sacramenti potest recedere ab altari? Vel debet aliud Sacramentum consecrare, & illud sumere, atque ita Missam absolvere? Ratio dubitandi est: quia ex una parte non potest sumere species miraculosè immutatas; aliunde verò, nimirum ex lege divina propter integritatem Sacrificii, tenetur consumere Sacrificium. Accedit quòd eodem die non possit bis celebrare.

Ob hanc difficultatem sunt diversæ de hac re sententiæ. Divus Antoninus 3 parte Theol. tit. 16. cap. 6. §. 14. existimat debere Sacerdotem totum aliud Sacramentum consecrare & sumere. Sed hæc sententia multis non placet; quia, inquiunt, totum Sacramentum de novo consecratum non pertinet ad prius Sacrificium, sed est novum Sacrificium totale: ergo illius sumptio nihil juvat ad prius Sacrificium integrandum: ergo talis Sacerdos eodem die bis celebrat, quod de per se est illicitum, præterquam in die Natalis Domini. 128.

adeoque aliqui putant, in eo casu esse de novo aliud Sacramentum consecrandum & sumendum. Divus Antoninus.

Ideo alii apud Suarium suprà, quos ipse sequitur, censent, nullam esse obligationem novæ Consecrationis propter sumptionem; quia, quamvis sumptio sit de integritate Sacrificii ex præcepto divino, de quo suo loco, tamen illud præceptum jam non potest impleri; quia Sacramentum non est jam consumptibile pro hoc statu miraculoso.

quod alii negant,

Addunt

Differentes tamen esse consulendum, ut de novo consecrent & sumant:

Addunt verò hi Doctores esse consilium, ut Sacerdos consecret aliud Sacramentum, & illud sumat; non ut impleat præceptum de sumptione prioris Sacramenti, seu de integritate prioris Sacrificii, quod jam non potest impleri, sed ex pietatis affectu, inchoando & absolvendo Sacrificium novum essentialiter & integraliter.

Faciat ergo oblationem utriusque speciei, & mox subjungat Consecrationem, & pergat deinde in ea parte Missæ, in qua substiterat propter eveniens miraculum; quia cùm cæteræ orationes & ceremoniæ Missæ non sint essentiales, nec propriè integrales, non erit necesse illas resumere.

129. quæ doctrina est conformior Rubricis Generalibus Missarum;

Et hæc doctrina nobis placet; quoniam conformis Rubricis Generalibus Missarum Titulo de defectibus cap. 3. n. 7. *Si hostia* (inquiunt) *consecrata dispareat, vel casu aliquo, ut vento aut miraculo, vel ab aliquo animali accepta, & nequeat reperiri, tunc altera consecretur ab eo loco incipiendo*, Qui pridie quàm pateretur, *facta eius priùs oblatione.* Ergo similiter si utraque species dispareat, ad minùs consultum erit, denuò consecrare panem & vinum.

eritque hoc novum Sacrificium moraliter consummativum prioris.

Eritque hoc novum Sacrificium moraliter consummatio prioris Sacrificii, eo modo quo Consecratio alterius hostiæ, aut iterata Consecratio vini. Vini, inquam; nam etiam de Sanguine, qui totaliter post Consecrationem effunditur, ita ut nihil omninò remaneat, præscribunt Rubricæ eodem Titulo cap. 10. n. 13. *At si contingat totum Sanguinem post Consecrationem effundi, si quidem aliquid vel parùm remansit, illud sumatur &c. Si verò nihil omnino remansit, ponat iterum vinum & aquam, & consecret ab eo loco*: Simili modo postquam cœnatum est, *factâ priùs tamen calicis oblatione.* Ad quid autem necessaria iterata Consecratio vini, nisi ut prius Sacrificium moraliter compleatur?

Rubricæ Gener.

130. Cæterùm cùm plura alia à Rubricis præscribantur, quæ non sunt strictæ obligationis, sed tantùm consilii & majoris condecentiæ, meritò illis annumerari potest hæc nova Consecratio, sive unius tantùm speciei, sive utriusque; quandoquidem physica integralis perfectio prioris Sacrificii, quæ sola est juris divini, sit impossibilis.

Profectò constat, etiam secundùm quotidianum usum Ecclesiæ, ad integritatem Sacrificii minimè requiri, ut totum quod oblatum & consecratum fuit, à consecrante consumetur: nam Sacerdos plures formulas consecrans, unam solùm consumit, & recèns ordinati Sacerdotes simul cum Episcopo consecrantes panem & vinum, solas species panis consumunt.

Itaque si altera tantùm species sit immutata, vel pars dumtaxat hostiæ aut vini, planè sufficiet ad integritatem Sacrificii à Deo præceptam, partem illam sumere, quæ non est immutata. Et ad hoc obligari sacrificantem, quis potest dubitare? Etenim jus divinum obligat Sacerdotem consummare Sacrificium à se oblatum quantùm potest; atqui potest tunc partem Sacrificii sumere, & ita Sacrificium à se oblatum consummare: ergo ad hoc obligatur.

Si una tantùm species sit immutata, sumenda est altera.

Si objicias prohibitionem duplicis Sacrificii eodem die. Respondeo, intelligendam esse de per se: unde in aliis multis casibus, de quibus suo loco, licitum est secundò celebrare, immo & tertiò quamvis rariùs. Quid miramur? Præceptum Ecclesiæ est, in quo indubiè Ecclesia potest dispensare. Censetur autem dispensare, quando præscribit in Rubricis, etiam per modum consilii tantùm, iteratam Consecrationem.

131. Objectio solvitur.

In multis casibus licet bis celebrare eodem die.

Probatur, *Qui tacet, consentire videtur* Reg. 43. de Reg. Juris in 6. & per consequens dispensare videtur in lege sua, qui tacet, sciens subditum acturum contra legem, & potest sine notabili incommodo contradicere; quantò magìs qui consulit actum contra legem?

Ecclesia in hoc casu censetur dispensare.

An autem sit stricta obligatio de novo consecrandi, ut ipse celebrans, & reliquus populus audiat Missam in die Festo, probabilius est, inquit Suarez suprà, etiam ex illo præcepto, aut similibus non oriri talem obligationem, maximè si verum est consumptionem specierum non esse de substantia Sacrificii, de quo infrà proprio loco.

132. An sit stricta obligatio reconsecrandi, ut audiatur Missa in die Festo? Suarez negat.

Dicastillo disp. 6. num. 99. consulit ut fideles alteri Missæ assistant, si possint; cùm enim, inquit, præceptum audiendi Missam non se extendat ad solam Consecrationem, in qua essentia Missæ consistit, sed ad omnia etiam antecedentia & consequentia, probabiliùs mihi videtur, teneri, si possint, integrum præceptum implere.

Dicastillo consulit, ut fideles alteri Missæ assistant;

Resp. casum extraordinarium non esse regulandum præcepto ordinario: unde sicuti Deus dispensat in suo præcepto de integritate Sacrificii offerendi; ita prudenter præsumitur Ecclesiam dispensare in suo præcepto de integritate Sacrificii audiendi.

sed verius est casum extraordinarium non esse regulandum præcepto ordinario.

Ex hactenus tractatis de Eucharistiæ Sacramento, tandem colligitur, qua veneratione colendum sit. Si vis esse Catholicus, dic & intus dic; quia sic est ut dicis:

CONCLUSIO X.

Sacramentum Eucharistiæ est adorandum cultu latriæ, qui soli Deo debetur.

133. Sacramentum Eucharistiæ est adorandum cultu latriæ; ITa definit Concilium Tridentinum sess. 13. can. 6. *Si quis dixerit, in Sancto Eucharistiæ Sacramento Christum unigenitum Dei Filium non esse cultu latriæ, etiam externo adorandum* &c. *Anathema sit.*

Neque moveat quempiam quòd dicat Christum in Sacramento adorandum; quia Christus in Sacramento idem est, quod ipsum Sacramentum. Unde cap. 5. utitur Concilium (Triden.) nomine Sacramenti dicens: *Nullus itaque dubitandi locus relinquitur, quin omnes Christi fideles pro more in Catholicâ Ecclesiâ semper recepto, Latriæ cultum, qui vero Deo debetur, huic Sanctissimo Sacramento in veneratione exhibeant.*

Rationem adjungit: *Neque enim ideo minùs est adorandum, quòd fuerit à Christo Domino, ut sumatur, institutum: nam illum eundem Deum præsentem in eo adesse credimus, quem Pater æternus introducens in orbem terrarum dicit:* Et adorent eum omnes Angeli Dei, *quem Magi procidentes adoraverunt* &c.

(sic ut non solus Christus, sed ipsæ etiam species adorentur;) Non ergo solus Christus adoratur, sed etiam totum Sacramentum, ut puta Christus & species simul; sicuti dum adoratur Christus, non sola Divinitas, sed etiam humanitas coadoratur, ut latiùs probatur in materia de Incarnatione. Estque hæc doctrina totius antiquitatis; sic tamen ut formalis ratio adorandi sit Divinitas; terminus verò adorationis tam ipsa, quàm humanitas, & species in ratione unius Sacramenti.

(etsi nulla sit physica & realis unio inter Christum & species;) Nec refert, nullam hìc realem & physicam unionem (secundùm nostra principia) intervenire, sicut ibi; nam sufficit moralis, exemplo Regis & purpuræ, quæ unà cum Rege colitur, quamvis ipsa non sit ratio colendi Regis. Colitur, inquam, id est, secundariò terminat cultum, quem primariò terminat ipse Rex. Et ita in præsenti, primarius adorationis terminus est ipsa Divinitas; secundarius autem (nam sufficit moralis.) humanitas, & species, quæ coadorantur: humanitas quidem propter physicam unionem; species verò propter moralem.

134. Piè & religiosè fuit institutum in Ecclesia Festum Vener. Sacramenti. Porrò ex hac veritate rectè infert Tridentinum suprà cap. 5. *Piè & religiosè admodum in Dei Ecclesiam inductum fuisse hunc morem, ut singulis annis peculiari quodam & Festo die præcelsum hoc & Venerabile Sacramentum singulari veneratione ac solemnitate celebraretur, utq; in processionibus reverenter & honorificè illud per vias & loca publica circumferretur.*

Et si dubites de æquitate, illicò eam attexit dicens: (Probatur ex Triden.) *Æquissimum est enim sacros aliquos statutos esse dies, cùm Christiani omnes singulari ac rarâ quadam significatione gratos & memores testentur animos erga communem Dominum & Redemptorem pro tam ineffabili, & planè divino beneficio, quo mortis eius victoria & triumphus repræsentatur: atque sic quidem oportuit victricem veritatem de mendacio & hæresi triumphum agere, ut eius adversarii in conspectu tanti splendoris, & in tanta universæ Ecclesiæ lætitia positi, vel debilitati & fracti tabescant, vel pudore affecti & confusi aliquando resipiscant.*

Hinc can. 6. damnat eum, qui dixerit, hoc Sacramentum *nec Festivâ peculiari celebritate venerandum, neque in processionibus, secundùm laudabilem & universalem Ecclesiæ sanctæ ritum & consuetudinem, solemniter circumgestandum, vel non publicè ut adoretur populo proponendum, & eius adoratores esse idololatras.*

Ut verò hæc doctrina pleniùs intelligatur; 135.
duo quæri possunt: Primum, an ita necessariò debeamus totum Sacramentum adorare, ut non possimus species separatim adorare. Secundum, an possit totum Sacramentum adorari absolutè, non solùm ex parte objecti; sed etiam ex parte adorantis, seu modi, quo ei res adoranda proponitur.

Pro quo adverte, illam esse absolutam adorationem ex parte objecti, quâ objectum adoratur propter intrinsecam & propriam dignitatem: (Quid sit adoratio absoluta ex parte objecti?) unde adoratio absoluta hoc modo distinguitur contra respectivam, quâ aliquid adoratur propter dignitatem alterius, ad quod refertur. (Quid respectiva?) Illa verò est absoluta adoratio ex parte adorantis, quæ imperatur ab absoluta, non conditionata voluntate adorandi: (Quid sit adoratio absoluta ex parte adorantis?) quocirca sic accepta adoratio absoluta distinguitur contra conditionatam, (Quid conditionata?) quæ procedit v. g. ex hac voluntate: *Intendo adorare hostiam, si est legitimè consecrata* &c.

Tertium dubium est: an Eucharistiæ adoratio, non tantùm licita sit; verùm etiam præcepta, & quomodo. Ut autem incipiam à primo:

Resp. posse species sacramentales mente separatas à Christo seorsim ac per se adorari latriâ; 136.
non tamen absolutâ ac perfectâ ex parte objecti, sed respectivâ, quatenus referuntur ad Christum, ut signum ad signatum, continens ad contentum. (Possunt species per mentem à Christo separari seorsim & per se adorari latriâ, at non absolutâ ex parte objecti.) Ratio est manifesta; quia res creata ut sic, & planè absolutè considerata, nihil habet excellentiæ divinæ, sed solùm eam participat quodammodò per ordinem ad Deum, vel propter unionem realem & physicam, ut humanitas Christi, vel propter unionem moralem, ut species sacramentales, vel propter respectum aliquem similitudinis, ut imagines.

Pro-

ì adora- ir Crux hristi & nagines hristi.

Profectò si Crux Christi adorari potest latriâ respectivâ propter contactum carnis Christi, quis dubitare jure poterit de speciebus sacramentalibus? Et si imagines Christi adoramus, quæ sunt signa merè significantia, & non continentia Christum; quantò ampliùs species sacramentales, quæ realiter continent Christum, quem significant?

137. lem cultus posset xhiberi peciebus, uæ ampliùs non ontinerent hristum:

Ex doctrina hujus responsionis, sequitur primò, eundem cultum posse exhiberi speciebus sacramentalibus, etsi ampliùs non contineant Christum, si vera est aliquorum sententia, de qua suprà egimus, Christum posse desinere manentibus speciebus integris.

D. Bonaventura.

Unde Seraphicus Doctor 4. dist. 13. art. 2. q. 2. ad illud desumptum ex pœnitentiali Bedæ presbyteri, (& refertur de Consec. dist. 2. c. 28.) *Si per ebrietatem, vel voracitatem Eucharistiam evomuerit, quadraginta diebus pœniteat.* Respondet: *Pœna imposita non est, nisi quia species illæ fuerunt contentivæ Dominici Corporis; & ideo in magna reverentia sunt habendæ; maximè quia fuerunt sanctissimis symbolis consecratæ; & ideo comburantur, & cinis in debita reverentia reserventur.*

uti etiam aliis Sacramentis.

Sequitur secundò, eandem respectivam latriam posse exhiberi aliis Sacramentis. Nùm etiam absoluta? Absit: quia licèt ad Christum terminentur, eumque respiciant ut signa quædam, quibus Christus, ejusque merita hominibus in memoriam revocantur & applicantur; non tamen habent aliquam cum illo moralem unionem, sicut habent species cum Christo in hoc Sacramento, ratione cujus unionis, ut dictum est, possunt coadorari cum Christo eodem absoluto latriæ cultu. Hæc pro resolutione prioris dubii.

138. Adoratio hujus Sacramenti per se, & regulariter debet esse absoluta ex parte adorantis.

Ad secundum respondeo: Adoratio hujus Sacramenti per se & regulariter debet esse absoluta ex parte adorantis, seu non conditionata. Ratio est; quia regulariter ita adorandum proponitur, ut non sit prudens ratio dubitandi, quin hostia sit verè consecrata; adeoque quin in ipsa sit verè Christus homo & Deus: non ergo prudenter fecerit, qui regulariter hoc Sacramentum adoraverit sub conditione.

Probatur.

Confirmatur ex praxi Ecclesiæ.

Confirmatur ex praxi Ecclesiæ; quia fideles solent absolutè adorare, nullam apponendo conditionem; v. g. si Sacerdos habuit intentionem consecrandi, si fuit legitima materia Consecrationis, vel similem. Item, quia in aliis actibus Religionis non solet per se & communiter apponi conditio. Sacerdos siquidem non intendit ordinariè absolvere nisi absolutè, nec consecrare nisi absolutè &c.

139. Objectio solvitur.

Nec refert quòd prædicta adoratio reipsâ possit ferri in materiam non adorabilem, ut si fortè Sacerdos noluit consecrare hostiam, quam exhibet adorandam: quia etiam fieri potest, ut illa absolutio feratur in personam non absolvibilem, & Consecratio in materiam non consecrabilem.

Profectò casus ille extraordinarius, de quo in particulari numquam potest quis cum fundamento suspicari, non debet immutare communem Christianorum morem absolutè adorandi, fundatum in certitudine morali de præsentia Christi sub speciebus propositis, quâ Deus nos voluit pro hoc statu in rebus agendis esse contentos. Praxis Ecclesiæ fundatur in certitudine morali de præsentia Christi.

Periculum itaque idololatriæ materialis non est morale; adeoque in morali actione minimè curandum. Dico, *Idololatriæ materialis*, quia formali idololatriæ satis obviatur per hoc, quòd Christianus semper sit ita affectus, ut non adoraret panem, nisi esset consecratus; ac proinde formale motivum adorationis est dignitas divina; cumque actus virtutum sumant rationem ex objecto formali, talis adoratio hostiæ falsæ, esset, secundùm communiorem sententiam, verè actus virtuosus à virtute Religionis imperatus. Adeoque periculum idololatriæ materialis non est morale.

Quòd si dicas actum latriæ, quamvis proximè imperetur à Religione, tamen ut undequaque sit rectus, supponere judicium veræ fidei de præsentia Divinitatis in objecto adorato. 140. Objectioni,

Respondeo cum distinctione: supponit judicium veræ fidei de Divinitate in hoc objecto adorato, id est, hìc & nunc proposito, Nego: supponit judicium veræ fidei de Divinitate in objecto adorato per se spectato, id est, prout debet proponi adorandum, Concedo. Sic enim nemo potest rectè hostiam adorare, nisi credat certitudine fidei hostiam debitè propositam ad adorandum, nimirum post legitimam Consecrationem, continere verum Deum, & hominem Christum. Non autem debet credere fide divinâ hanc hostiam sic esse propositam; sed certitudine morali, quæ regulatur à virtute prudentiæ, & tunc habetur, quando ex circumstantiis non potest aliud colligi, quàm hanc hostiam esse debitè propositam ad adorandam. satisfit. Nemo potest rectè adorare hostiam, nisi fide credat eam post legitimam Consecrationem continere Christum;

Nonne virtuosè honoramus parentes sine conditione apposita (de quibus quidem tantùm moraliter certò constat nobis, quòd sint nostri parentes) etsi ita simus affecti, ut illos non honoraremus, si verè parentes non essent? Et hæc fides sufficit per se loquendo.

Ex hac resolutione infertur primò à contrario; si tales essent circumstantiæ, ut subesset ratio prudenter dubitandi, an esset hostia consecrata; ut si Sacerdos videatur ridiculè rem agere, vel si præ vetustate videatur quodammodò corrupta hostia, quæ olim fuit legitimè consecrata &c. tunc, inquam, posse, & si adeò graves sint rationes dubitandi, debere adorari sub conditione, puta, si verè est, sive manet adhuc consecrata. 141. Si esset ratio dubitandi, an hæc hostia foret legitimè consecrata, posset & deberet adorari tantùm sub conditione.

Infertur secundò, ab hac doctrina non dissentire

sentire Divum Bonaventuram 3. dist. 24. art. 1. q. 1. ad ultimum ibi: *Vnde omnis fidelis rectè adorans hostiam consecratam, adorat sub ea conditione, si perfecta sint circa ipsam ea, quæ ad Consecrationem sunt necessaria secundum institutionem divinam, & sic numquam decipitur, nec errat.* Solùm enim vult, omnes fideles ex virtute fidei & Religionis sic esse affectos habitualiter, ut eam solam hostiam sciant adorandam, & parati sint adorare, quæ est legitimè consecrata; neutiquam autem requirit hanc conditionem debere formaliter seu expressè adjungi, ut bene Doctorem Seraphicum, & Magistrum ejus, Alex. Alensem intellexit Gabriel lect. 50. in Canonem.

Explicatur doctrina S. Bonaventuræ.

Gabriel.

Infertur tertiò; si quis inordinatè adoret hostiam sub conditione, v. g. si est consecrata, cùm non habeat rationem dubitandi, præterquam quòd appositio hujusmodi conditionis, & aliarum similium non parùm imminuat devotionem & affectum erga hoc Sacramentum, insuper peccat peccato imprudentiæ & vani timoris, veniali equidem, secluso gravi scandalo aut contemptu communis modi adorandi.

Adorans hostiam sub conditione sine causa peccat.

142. Superest dubium tertium, ad quod breviter dico: Adoratio Eucharistiæ non modò licita est, sed etiam præcepta: quod præceptum quâ parte negativum est, obligat ad semper; quâ parte affirmativum, solùm ad certum tempus. Probatur & explicatur assertio quoad primam partem; quia naturali jure Religionis tenemur Deum adorare. Ergo suppositâ fide hujus Sacramenti, quòd illud sit compositum ex speciebus & Christo Deo homine, jus naturale Religionis dictat hoc Sacramentum esse adorandum.

Adoratio Eucharistiæ non solùm est licita, sed etiam præcepta,

Quoad secundam & tertiam partem patet ex generali principio, quod traditur in materia de Legibus; quia præceptum negativum obligat ad semper; affirmativum ad certum tempus. Itaque semper obligamur non irrogare huic Sacramento aliquam irreverentiam, vel immediatè, ut effundendo vel projiciendo in terram, vel incautè custodiendo, ita ut vel corrumpi possit, vel à muribus comedi, aut ab hostibus fidei conculcari; vel mediatè, ut irreverenter vel immundè tractando vasa, aut vestes, & res alias ad cultum hujus Sacramenti deputatas.

ita quòd numquam possimus ei irrogare aliquam irreverentiam.

De hac re legi possunt multa, quæ habentur Extra de Celeb. Missarum, & de Cust. Eucharistiæ. & de Consec. dist. 2. cap. *Si per negligentiam* 27. & cap. 28. *Si quis per ebrietatem*, in quibus nonnullæ pœnæ imponuntur his, qui aliquid negligenter vel irreverenter egerint contra hoc Sacramentum, quæ nec ferè sunt in usu, nec incurruntur ex obligatione, donec à Superiori imponantur, cujus prudenti judicio commissa est jam ferè hujusmodi pœna.

De Consecrat. dist. 2. c. 27. & 28.

143. Portò si à me quæritur, quo tempore obliget præceptum affirmativum exhibendi reverentiam huic Sacramento; citiùs Respondeo, tunc solùm & semper, quando Sacramentum ita nobis sit præsens, ut moraliter indecens sit non adorare; ut quando celebramus vel communicamus, quando Sacramentum nobis occurrit in processione, vel ad infirmos defertur, vel in Missa elevatur &c. cap. *Sanè.* 10. de Celeb. Miss. ibi: *Sacerdos vero quilibet frequenter doceat plebem suam, ut cùm in celebratione Missarum elevatur hostia salutaris, se reverenter inclinet; idem faciens dum eam defert Presbyter ad infirmum.*

Quandonam debeat quis positivam exhibere reverentiam.

Cap. Sanè 10. de Celeb. Miss.

In similibus enim circumstantiis non adorare, moraliter censetur quædam irreverentia, & non pura negatio, sed privatio, seu omissio aut ablatio honoris debiti, & virtualis quidam contemptus. Sicut, licèt non teneamur semper Regem honorare, equidem in ejus alloquio, aut occursu omnem reverentiam omittere, meritò censebitur quædam inhonoratio & virtualis quidam contemptus.

Omitto rationem scandali, quæ ordinariè adjungitur, si publicè in hujusmodi occasione adoratio omittatur; imò si frequenter id fiat, suspicionem posset alicujus infidelitatis vel erroris generare. Unde aliquibus placet nullum dari præceptum affirmativum; quia hæc omnia satis prohibentur per præceptum negativum; sed quæstio est de nomine, in qua non morandum, quando constat de re.

Hoc solùm addendum: secluso formali contemptu, & scandalo, hujusmodi omissionem per negligentiam aliquam non esse mortale peccatum regulariter loquendo, propter materiæ levitatem. Imò si naturalis inadvertentia, occupatio, vel necessitas occurrat, propter quam involuntaria censeatur, nullum erit peccatum: quod notandum est pro Ministris Ecclesiæ, qui quodammodò in templis habitant, & ideo minùs videntur soliciti pro debita reverentia exhibenda huic Augustissimo Sacramento, quàm illi, qui rariùs in præsentia illius versantur. 144.

Secluso scandalo & formali contemptu omissio reverentiæ per se non est venial peccatum.

Finio cum illis verbis Clementis V. in Concilio Viennensi, & referuntur Clementinâ unicâ de Reliquiis & veneratione Sanctorum. §. *Ex numeris* circa finem: *O Excellentissimum Sacramentum. O adorandum, venerandum, colendum, glorificandum, præcipuis magnificandum laudibus, dignis præconiis exaltandum, cunctis honorandum studiis, devotis prosequendum obsequiis & sinceris mentibus retinendum.* Retineamus sinceris mentibus, & corde credamus ad justitiam, ore autem, cùm opus fuerit, confiteamur ad salutem, ut semper fide vivâ, quæ per dilectionem operatur, cælestem illum panem edentes, fructum ejus & utilitatem sentiamus. Sed quis ille fructus? Sequens declarabit Sectio.

Commendatur reverentia huius Sacramenti ex Clemente V. in Concil. Viennensi.

SECTIO

SECTIO SEPTIMA.

De Effectu Sacramenti Eucharistiæ.

1. Tridentinum varios enumerat Eucharistiæ effectus. Concilium Tridentinum agens de ratione institutionis Sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti sess. 13. cap. 2. varios enumerat ejus effectus dicens: *Sumi autem voluit* (Salvator noster) *Sacramentum hoc, tanquam spiritualem animarum cibum, quo alantur & confortentur viventes vitâ illius, qui dixit:* Qui manducat me & ipse vivet propter me, *& tanquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præservemur. Pignus præterea id esse voluit futuræ nostræ gloriæ, & perpetuæ felicitatis, adeóq; symbolum unius illius corporis, cujus ipse caput existit, cuiq; nos, tanquam membra arctissima, fidei, spei, & charitatis connexione adstrictos esse voluit, ut idipsum omnes diceremus, nec essent in nobis schismata.* Et can. 5. ejusdem sess. *Si quis dixerit, vel præcipuum fructum Sanctissimæ Eucharistiæ esse remissionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus provenire, anathema sit.*

Quæris autem, quis sit ergo præcipuus fructus? Resp.

CONCLUSIO I.

Præcipuus fructus, sive effectus Eucharistiæ est augmentum gratiæ sanctificantis, per modum spiritualis nutritionis.

2. Probatur Conclusio ex Tridentino & Florentino. Est de fide, ut patet ex Tridentino sess. 13. cap. 2. mox allegato. Consonat Florentinum in decreto Eugenii, loquens de effectu Eucharistiæ, ibi: *Hujus Sacramenti effectus, quem in anima operatur dignè sumentis, est adunatio hominis ad Christum.*

Ac ne libera tribueretur errandi facultas, explicans dictam adunationem, addit: *Et quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris ejus unitur: consequens est quòd per hoc Sacramentum in sumentibus dignè gratia augeatur; omnemq; effectum, quem materialis cibus & potus quoad vitam agunt corporalem, sustentando, augendo, reparando, & delectando, Sacramentum hoc quoad vitam operatur spiritualem, in quo (ut inquit Urbanus Papa) gratam Salvatoris nostri recensemus memoriam, à malo retrahimur, confortamur in bono, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementum.* Quid illustriùs dici poterat?

ac perpetuâ traditione Ecclesiæ. Accedat nihilominus perpetua traditio Ecclesiæ, quæ ita intellexit illa verba Apostoli 1. Cor. 11. v. 28. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat*, ut non liceat in statu peccati mortalis ad hoc Sacramentum accedere. 1. Cor. 11.

Hujus traditionis testes se exhibent omnes Sancti Patres, qui de effectu Eucharistiæ mentionem fecerunt: nominatim Divus Chrysostomus Homiliâ 83. in Matth. *Dæmoniaco*, inquit, *pejor est, qui peccati* (scilicet mortalis) *sibi conscius accedit.* Et Homiliâ 45. in Joan. *Si purè accessisti, ad salutem accessisti, si in prava conscientia, ad pœnam & supplicium.* Divus Ambrosius lib. 6. in Lucam cap. 9. sic ait: *Nemo cibum accipit Christi, nisi qui fuerit antea sanatus.* Et infrà: *Ubique ergo mysterii ordo servatur, ut priùs per remissionem peccatorum vulneribus medicina tribuatur; post alimonia mensæ cælestis exhibeatur.* cujus testes sunt SS. Patres. D. Chrysostom. D. Ambros.

Sed quid Divus Augustinus? *Nonne*, interrogat Tract. 26. in Joannem, *buccella Dominica venenum fuit Judæ? Et tamen accepit, & cùm accepit, in eum inimicus intravit, non quia malum accepit; sed quia bonum malè malus accepit. Videte ergo Fratres: panem cælestem spiritualiter manducate, innocentiam ad altare apportate.* Plura testimonia vide apud Bellarminum lib. 4. de hoc Sacramento cap. 18. S. August. Bellarm.

3. Ex hac ergo Ecclesiæ & Patrum doctrina rectè concluditur, Eucharistiam non esse per se primò institutã ad peccati mortalis remissionẽ seu primam gratiam: alioquin non necessariò in suscipientibus illam supponeret, quod tamen Ecclesia docet, ut vidimus, & inferiùs, ubi de dispositione spirituali suscipientis, iterum videbimus. Si autem non est per se primò ordinata ad primam gratiam; ergo ad augmentum gratiæ: quia omnia Sacramenta aliquo modo per se primò ordinantur ad gratiam sanctificantem. Si verò ad gratiæ augmentum, certè non nisi per modum spiritualis nutritionis, ut Patres citati docent, & pervium est ex differentia inter hoc Sacramentum, & cætera, de qua egimus Sect. 1. conclus. 1.

Et ita patet Conclusio per singulas partes, & ex ultima parte sumitur congruentia primæ; quia cùm hoc Sacramentum significet, & operetur per modum cibi spiritualis, supponit, & auget vitam, non confert; quia cibus non nutrit mortuum, sed vivum. Unde Divus Basilius lib. 1. de Baptismo cap. 13. *Qui per baptismum*, inquit, *regeneratus est, participatione divinorum mysteriorum deinceps nutriri debet.* Congruentia. Cibus non nutrit mortuum, sed vivum. D. Basilius.

4\. Oppositum docent quidam Haeretici, fundantes se in Scriptura, *Matt. 26.* *Joan. 6.* & quibusdam Patrum sententiis, *S. Chrysost.* *S. Damasc.* ac sensu Ecclesiae.

Verumenimverò quoniam noctuis claritas solis non minores tenebras, quàm aquilis nox ipsa parit, Calvinus, Kemnitius, & alii Haeretici ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras, volunt Eucharistiam primariò institutam ad remissionem peccatorum. Fundamentum accipiunt ex illo, quod dicitur de Calice Matth. 26. v. 28. *Qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Et de specie panis Joannis 6. v. 33. *Panis enim Dei est, qui descendit de caelo, & dat vitam mundo*.

Item ex Patribus, Divo Chrysostomo Homiliâ 83. in Matth. ubi comparans hoc Sacramentum cum agno Paschali ait: *Si hoc remissionem peccatorum facit, sicut certè facit, illud supervacaneum omnino est*. Praeterea ex Divo Damasceno lib. 4. de Fide cap. 4. ubi dicit: *Iis, qui hoc Sacramentum per fidem dignè suscipiunt, in peccatorum remissionem & vitam aeternam, animique & corporis praesidium cedit*.

Idem videri potest indicare Ecclesia in multis orationibus Missae; in quibus tribuit Eucharistiae, non solùm quòd sit *fortitudo fragilium*; sed etiam *Absolutio scelerum*.

Explicantur SS. Patres vel de remissione venialium, vel de remissione poenae.

Porrò haec omnia per unam aut alteram observationem, velut favilla aestivae areae turbine dissipata, evanescunt. Prima est, Patres aliquando generatim loqui de remissione peccatorum, abstrahendo à mortalibus & venialibus. Secunda, quando loquuntur de sceleribus seu gravioribus peccatis, non loquuntur de illis quoad reatum culpae, sed poenae, quem reatum tollit hoc Sacramentum; non quidem ut Sacramentum, sed ut Sacrificium est, uti infrà patebit.

Eodem modo explicatur Scriptura Matth. 26.

Et eodem modo explicari potest illud Matth. *Qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Quae effusio repraesentativè fit in Missae Sacrificio, ubi Sanguis à Corpore separatim ponitur ex vi verborum. Ut omittam illum locum non immeritò intelligi de Sacrificio cruento, quod erat Dominus oblaturus in monte Calvariae; à quo omnia Sacramenta acceperunt suam vim sanctificandi, & remittendi peccata.

Alia explicatio.

5\. Exponitur Scriptura Joan. 6.

Tertia observatio, quando hoc Sacramentum dicitur dare vitam animae, sensus est, quòd illam conservet, praeservando (ut dicit Trident. suprà) à peccatis mortalibus; sicut panis usualis dicitur vita hominis, quia vitam sustentat. Unde optimè Cyprianus, vel quisquis est auctor apud Cyprianum, Serm. de Coena Domini: *Sicut panis communis vita est corporis, ita supersubstantialis vita est animae*. Hanc autem praeservationem praestat augendo habitum dilectionis Dei, extinguendo affectum vitiorum, & conciliando auxilia gratiae actualia, quibus animus excitatur & adjuvatur in via mandatorum Dei.

S. Cyprianus.

Item verba Ecclesiae. *S. Thomas.*

Atque hâc ratione, ut indicat Doctor Angelicus 3. parte q. 79. art. 3. ad primum, Tribuitur Eucharistiae, quòd sit *Ablutio scelerum*. Haec sunt verba D. Thomae: *Ad primum dicendum, quod petimus ut hoc Sacramentum sit ablutio scelerum; vel eorum quorum conscientiam non habemus (secundùm illud Psalmi:* Ab occultis meis munda me Domine *) vel ut contritio in nobis perficiatur ad scelerum remissionem; vel etiam ut nobis robur detur ad scelera vitanda*.

Ecce haeretica pravitas cardinibus suis luxata. Verbo autem ut absolvam:

CONCLUSIO II.

Eucharistia liberat à culpis quotidianis, & praeservat à peccatis mortalibus.

6\. Eucharistia quandoque liberat à mortalibus, & regulariter à quotidianis.

Quòd Eucharistia aliquando liberet à peccatis mortalibus, satis diximus disp. 1. sect. 5. conclus. 4. & quia nihil novi occurrit dicendum, transeo ad remissionem peccatorum venialium, quae disertis verbis traditur à Concilio Trident. suprà; eamque antea docuerant omnes Theologi ex infinitis propemodùm testimoniis SS. Patrum, quae vide apud alios, quia obvia & evidentissima, ita ut non videatur relictus ambigendi locus.

Equidem dubitatur hodie à multis de modo, quo haec fiunt per Sacramentum, an videlicet remittantur peccata venialia immediatè, & ex opere operato, sicut remittuntur per Baptismum, Poenitentiam, & Extremam Unctionem; an verò tantùm mediatè, quatenus Eucharistia confert actualia gratiae auxilia, quibus mediantibus excitantur charitatis & contritionis actus, immediatè remissivi peccatorum venialium ex opere operantis.

7\. saltem mediatè, ratione gratiarum actualium.

Suppono ex disp. 1. sect. 4. conclus. 4. Singula Sacramenta praeter gratiam habitualem conferre auxilia quaedam specialia, quibus homo juvetur ad cujusque Sacramenti finem obtinendum. Ergo Eucharistia confert specialia auxilia seu gratias actuales ad fervorem charitatis excitandum, & affectum communicantis per amorem convertendum in Christum, ut probat ratio cibi & potûs, atque illud Christi Joan. 6. v. 57. *Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in illo*; utique per charitatem, de qua testatur Joan. Epistolae 1. cap. 4. v. 16. *Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*. *Joan. 6.* *1. Joan. 4.*

Quid ergo miramur, quòd illi, qui saepiùs cum debita animi praeparatione communicant, rarissimè, imò numquam peccent mortaliter? *Si quis diligit me*, ait Christus Joan. 14 v. 23. *sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & apud eum mansionem faciemus*. Felix mansio, quâ sic Deus hominem interiùs corroborat, atque exteriùs praevenit, &

quae praeservant hominem etiam à peccato mortali. *Joan. 14.*

& protegit, ut vel represso dæmone, & amotis occasionibus à tentationibus liberet, vel ad eas superandas specialia auxilia & gratias tribuat.

Festinate ergò, inquit S. Ignatius Martyr in Epistola ad Ephes. *frequenter accedere; quando enim assiduè hoc ipsum agitur, expelluntur potestates Sathanæ.* Et D. Chrys. Homilia 45. in Joan. & Homilia 61. ad Populum; *Hic sanguis dæmones procul pellit, Angelos, & Angelorum Dominum ad nos allicit; dæmones enim cùm Dominicum sanguinem in nobis vident, in fugam vertuntur, Angeli autem concurrunt.*

8. Adhuc miramini? *Hic est panis de cælo descendens, ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur.* Joan. 6. v. 50. Potiùs admiratione dignum videtur, hominem tot gratiis corroboratum, præventum & protectum, sponte suâ ruere in peccatum. Sed cùm dico, *Sponte suâ*, cessat omnis causa admirationis. Neque enim Deus sic gratiâ suâ hominem in hac vita corroborat, prævenit & protegit, quin in potestate liberi arbitrii sit peccare.

Habet quippe *unusquisque* (utor verbis D. Aug lib. 2. de actis cum Felice cap. 4.) *in voluntate aut eligere quæ bona sunt, & esse arbor bona; aut eligere quæ mala sunt, & esse arbor mala*; dicente Domino Matth. 12. v. 33. *Aut facite arborem bonam & fructum eius bonum, aut facite arborem malam & fructum eius malum. Cùm ergo dicit* (prosequitur idem S. Doctor, ac divinæ gratiæ fidelissimus Assertor) *aut hoc facite, aut illud facite, potestatem indicat, non naturam.*

Nam *Si natura*, inquit ille lib. de duabus animabus cap. 12. *non voluntate faciunt; id est, si libero ad faciendum, & ad non faciendum motu animi carent*: neque *Si bonum eligerent* (verba sunt Divi Aug. lib. de actis cum Felice cap. 4.) *præmium eius acciperent: neque si malum eligerent, pœnam eius sentirent. Quod non est contra gratiam Dei*, (inquit lib. 1. Retract. cap. 22.) *quam prædicamus. In potestate quippe hominis est mutare in melius voluntatem, sed illa potestas nulla est, nisi à Deo detur, de quo dictum est: Dedit eis potestatem filios Dei fieri.*

9. Equidem teste Ecclesiastico cap. 15. v. 18. *Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi*; vel ut legit D. Aug. lib. de Grat. & lib. arbitr. cap. 2. *In conspectu vita & mors, & quodcumque placuerit, dabitur ei.* Et illicò subjungit, *Ecce apertissimè videmus expressum liberum humanæ voluntatis arbitrium.*

Ne autem quispiam putaret liberum arbitrium posse à semetipso fructum aliquem ferre, cap. 4 sic incipit dicere: *Sed metuendum est, ne ista omnia divina testimonia, & quæcumque alia sunt, quæ sine dubitatione sunt plurima, in defensione liberi arbitrii sic intelligantur, ut ad vitam piam & bonam conversationem, cui merces æterna debetur, adiutorio & gratiæ Dei locus non relinquatur.*

Scitè dixit S. Prosp. lib. 2. de Vocat. Gent. cap. 12. *Multis, qui iam iudicio rationis utuntur, ideo liberum est discedere à Deo, ut non discessisse sit præmium: & ut quod non potest, nisi cooperante Spiritu Dei fieri, eorum meritis deputetur, quorum id potuit voluntate non fieri.*

10. Quapropter *de perseverantiæ munere* (verba sunt Trident. sess. 6. cap. 13.) *de quo scriptum est*: Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit: *Quod quidem aliunde haberi non potest, nisi ab eo qui potens est eum, qui stat, statuere ut perseveranter stet, & eum, qui cadit, restituere: nemo* (quantumcumque etiam devotè suscipiens hoc Sacramentum) *sibi certi aliquid absolutâ certitudine polliceatur; tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare & reponere omnes debent: Deus enim, nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet, operans velle & perficere.* Qui ergo stat, videat ne cadat.

Scriptum non ignoro à Divo Aug. lib. de Corrept. & Gratia cap. 12. *Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divinâ gratiâ indeclinabiliter, & insuperabiliter ageretur, & ideo quamvis infirma, non deficeret, neque adversitate aliquâ vinceretur..... Fortissimo quippe dimisit, atque permisit facere quod vellet: infirmis servavit ut ipso donante invictissimè quod bonum est vellent, & hoc deserere invictissimè nollent.* Hoc, inquam, scriptum scio, & non dubito de veritate; verùm ubi, vel à quo scriptum sit, hujusmodi gratiam divinam per hoc Sacramentum infallibiliter conferri, planè nescio.

11. Lego quidem apud D. Bern. Ser. de Cœna Domini: *Quis poterit tam efferos motus frangere? Quis pruritum ulceris huius ferre queat? Confidite, quia & in hoc gratia subvenit, & ut securi sitis, Sacramenti Dominici Corporis & Sanguinis pretiosi investituram habetis. Duo enim illud Sacramentum operatur in nobis, ut & sensum minuat in minimis, & in gravioribus peccatis tollat omninò consensum.* Sed numquid infallibiliter? Certè experientia docet aliquando nec in minimis minuere sensum, nec in gravioribus peccatis tollere omnino consensum. Quot enim in Paschate dignè communicant, qui tamen non post multum temporis rursum gravissimè peccant?

Ipsum Bernardum consule, & dicet tibi Ser. in die Sancto Paschæ: *Proh dolor peccandi tempus, terminus recidendi facta est Resurrectio Salvatoris. Ex hoc nempe commessationes & ebrietates redeunt; cubilia & impudicitia repetuntur* &c. Cur istud, nisi vel quia indignè communicant, ut ibi videtur indicare Bernardus; vel certè quia interiori gratiæ divinæ resistunt? *Deus namque*, inquit Trident. sess. 6. cap. 11. *suâ gratiâ* (actuali) *semel iustificatos non deserit, nisi ab eis priùs deseratur.*

12. Præclarè ad propositum D. Prosper lib. 2. de Vocat. Gen. cap. 26. *Gratia quidem Dei in omnibus iustificationibus principaliter præeminet suadendo*

Margin notes: S. Ignatio Martyre. — D. Chrys. — Joan. 6. — Equidem subinde peccat homo, quia habet liberum arbitrium. — S. Aug. — Matth. 12. — quo potest velle bonum & malum; — sed non bonum sine Dei adjutorio. — S. Prosp. — Quod de perseverantiæ munere probatur ex Trident. — Expenditur auctoritas aliqua D. Aug. — D. Bernardi. — & D. Prosperi.

dendo exhortationibus, movendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inspirando consilium, cordq; ipsum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo: sed etiam voluntas hominis subiungitur ei atque coniungitur, quæ ad hoc prædictis est excitata præsidiis, ut divino in se cooperetur operi, & incipiat exercere ad meritum, quod superno semine concepit ad studium, de sua habens mutabilitate si deficit, de gratiæ opitulatione si proficit. Quæ opitulatio per innumeros modos sive occultes, sive manifestes, omnibus adhibetur, & quod à multis refutatur, ipsorum est nequitia: quod autem à multis suscipitur, & gratiæ est divinæ, & voluntatis humanæ.

Gratiæ divinæ est & voluntatis humanæ quòd virtute Eucharistiæ multi præserventur à peccatis mortalibus,

Profectò gratiæ divinæ est, & voluntatis humanæ, quod tam multi à tam multis peccatis mortalibus præserventur virtute hujus sanctissimi Sacramenti. Gratiæ, inquam, divinæ, sive exteriùs protegentis, amotis occasionibus, sive interiùs corroborantis per bonas inspirationes, & salubres affectiones, quibus voluntas humana cooperatur credendo, sperando, diligendo.

13. & accipiant remissionem peccatorum venialium.

Nec dubitandum, quin eodem modo per hoc Sacramentum remittantur peccata venialia, dum voluntas excitata divinâ gratiâ & adjuta, divino in se cooperatur operi, & incipit exercere ad meritum, eliciendo actus pœnitentiæ formalis vel virtualis, quod superno semine concepit ad studium.

Quomodo hoc Sacramentum magis uniat, explicatur ex D. Bonaventura,

Hinc Seraphicè Doctor Seraphicus 4. dist. 12. parte 2. art. 1. q. 3. *Dicitur ergo hoc Sacramentum magis unire, quia dignè accedentem reddit ferventiorem, ut carbo ignitus, & iterum reddit fortiorem, ut bonus cibus. Et ex hoc quod reddit charitatem magis ignitam, adiuvat ad consumendam peccati venialis rubiginem. Ex hoc quòd magis firmat, adiuvat ad vitand. m omnia scelera; & ratione utriusque valet ad augmentum virtutum, & maximè charitatis, quæ est vinculum, non quantùm ad essentiam, sed quantùm ad fervorem vel radicationem. Fervor enim minuitur quotidie per venialia & radicatio: ideo oportet per hunc cibum restaurari deperditum.*

14. Catechismo Pii V.

De hac restauratione sic inquit Pius V. in suo Catechismo parte 2. cap. 4. q. 40. *Quidquid enim cupiditatis ardore anima amisit, cùm levi aliqua in re parùm offendit, totum Eucharistia, eas ipsas minores culpas abstergens, restituit: quemadmodum etiam (neque enim à proposita similitudine discedendum videtur) quod innati caloris vi quotidie detrahitur ac deperit, paulatim addi & refici naturali alimento sentimus.*

& Concil. Florent.

Hàc similitudine antea explicaverat effectum Eucharistiæ Eug. IV. in Conc. Florent. dicens: *Omnem effectum, quem materialis cibus & potus quoad vitam agunt corporalem ...... Sacramentum hoc quoad vitam operatur spiritualem.* Sicuti ergo cibus & potus materialis restaurant amissa, causant humores bonos, & noxios expellunt; ita spiritualis cibus & potus passiones noxias minuunt ac expellunt, bonas verò & salubres cogitationes, affectionesque excitant, quibus liberè assentiendo & cooperando homo liberetur à culpis quotidianis & à peccatis mortalibus præservetur.

15. An Eucharistia immediatè remittat peccata venialia?

Ex qua comparatione (ut ad illud, quod controvertitur inter Doctores Catholicos accedamus) inferunt plures, cibum spiritualem restautare ruinas quotidianarum infectionum, id est, remittere peccata venialia, etiam immediatè ex opere operato, uti Sacramenta Baptismi, Pœnitentiæ & Extremæ Unctionis, absque alio pio motu. Alii requirunt pium motum, etsi de se insufficientem ad ea, saltem omnia, remittenda: quia, inquiunt, non videtur Deus etiam leves offensas remittere, nisi homo se ab eis aliqualiter avertat, & eas retractet; quod tamen (addunt) non est planè certum, quando homo actu non ampliùs iis afficitur.

Dicunt autem, *Saltem omnia*, propter quosdam, qui putant, actus aliquos, etiam generaliter retractativos omnium venialium, sufficere posse ad remittenda aliqua, etsi non ad omnia. Quod tamen videtur illis parùm verisimile, si intelligatur (ut ipsi intelligunt) de remissione quoad culpam, cùm omnia æquè retractentur, nec sit potior ratio de his, quàm de illis, nec aliquod fundamentum sit istius conjecturæ.

16. Sententia affirmans probatur ex Innocent. III.

Cæterùm quòd Eucharistia deleat illa immediatè, probant ex Innoc. III. lib. 4. de Myst. Missæ cap. 44. ibi: *Nam Eucharistia si dignè sumitur, à malo liberat, & in bono confirmat, venialia delet, & cavet mortalia.* Similiter ferè loquitur Trident. sess. 13. cap. 2. Quæ utique locutio intellecta ut sonat, significat deletionem per se, & immediatam. Nec est ratio intelligendi impropriè.

& authoritate D. Thom. & Bonavent.

Atque hæc sententia apparet satìs probabilis, maximè ex auctoritate Doctorum D. Thomæ, Bonaventuræ, & aliorum, tum Veterum, tum Recentiorum. Nam si quæritur ratio à priori, nulla alia esse potest, quàm voluntas instituentis, quæ neque ex Scriptura, neque ex ullo Concilio videtur efficaciter probari.

Ratio à priori voluntas Christi, quæ non satis videtur probari ex Conc. Trident.

Quod enim attinet ad Tridentinum, illud eodem modo loquitur de præservatione à peccatis mortalibus, quam tamen constat Eucharistiam non efficere immediatè, infallibiliter nos præservando, sed solùm, ut dictum est, mediis bonis inspirationibus & affectionibus, quibus excitamur ad non peccandum. Cur ergo infallibiliter remittat peccata venialia, & non potiùs, sicut dat vires contra tentationes, quantùm est de se, licèt non semper eum effectu, ita etiam restauret amissa, quantùm est de se, præstando vires & auxilia, quæ per peccata venialia demeremur, ut possimus illa excutere?

17. Cibus naturalis non semper nutrit cum effectu.

Sanè neque cibus naturalis semper nutrit aut restaurat amissa cum effectu, sive ex opere operato, ut sic loquar; sed dependenter ab actione

actione naturali potentiæ vegetativæ, per quam convertitur in substantiam viventis, quâ proinde deficiente, deficit nutritio & restauratio, licèt cibus, quantùm est ex se, sit materia sufficiens nutritionis & restaurationis. Ut omittam in multis aliis hanc similitudinem claudicare.

Addunt aliqui, etiam Sacrificium Missæ remittere paccata venialia, juxta illud Trident. sess. 22. c. 1. *Atque illius* (Sacrificii cruenti) *salutaris virtus in remissionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur:* equidem solùm mediatè secundùm communem sententiam.

8. Sed facilis est responsio. Prima: Concilium ibi loqui non tantùm de peccatis venialibus, sed etiam mortalibus, quæ manifestum est non remitti immediatè per Sacrificium; sed mediâ dumtaxat pœnitentiâ, prout ibidem cap. 2. docet his verbis: *Huius quippe oblatione placatus Dominus, gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit.* Quid simile dicit de remissione venialium per Eucharistiam?

Resp. 2. aliunde certò constare Eucharistiam conferre gratiam sanctificantem, quæ secundùm quorumdam opinionem exigit de congruo remissionem venialium, si non omnium, saltem aliquorum pro majori vel minori ejus intensione: consentaneum enim videtur legibus amicitiæ, ut quoties aliquis admittitur ad arctius vinculum amicitiæ, toties leves aliquæ offensæ condonentur. Quid ergo fiet ei, qui admittitur ad convivium? Facilè solent amici in conviviis leves offensas remittere.

Atque hæc erit ratio congruentiæ, quæ non militat in Sacrificio, quod non est convivium, neque probabiliùs confert ex opere operato augmentum gratiæ sanctificantis, ut infrà latiùs dicetur.

19. Porrò ad primum desumptum ex Concilio Trident. Respondeo disparitatem esse petendam ex subjecta materia: nam si Eucharistia infallibiliter & immediatè præservaret à peccatis, jam tolleretur libertas hominis, nec posset peccare, etsi vellet: remissio autem peccatorum potest concedi etiam contra voluntatem hominis sine ullo detrimento libertatis. Respectu igitur præservationis est ratio sufficiens Concilium impropriè intelligendi; secus respectu remissionis venialium.

Et verò licèt cibus materialis non reparet, quod deperditum est virtute caloris naturalis, nisi mediâ actione viventis; equidem magis mediatè juvat ad operandum, dando vires: ergo similiter cibus spiritualis immediatiùs debet remittere venialia, quàm præservare à mortalibus.

20. Ex his communis sententia multùm redditur plausibilis. Restat tamen aliquibus nonnullus scrupulus; cur ergo urgeantur homines se emundare à venialibus antequam communicent? *Peccata*, inquit D. Aug. Tract. 26. in Joan. *etsi sunt quotidiana, vel non sint mortifera, antequam ad altare accedatis, attendite quod dicatis; Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Si dimittis, dimittetur tibi: securus accede, panis est, non venenum.*

Respondeo; consilium optimum, quia de re certiori & meliori: certiori quidem, quia non est planè certum Eucharistiam immediatè remittere; meliori verò, quia emundatio prævia est melior & dignior dispositio, adeoque uberior effectus, secundùm illa, quæ diximus disp. 1. sect. 5. concl. 1.

Hinc etiam præparantibus se ad sumptionem Extremæ Unctionis meritò suadetur retractatio peccatorum venialium, licèt certò per illud Sacramentum remittantur; cur hoc, nisi quia melior dispositio, imò fortè necessaria? Solet etiam præmitti confessio tamquam medium magìs per se ad illam remissionem institutum. Cæteroquin ut quid suadetur fidelibus, ut confessuri eliciant perfectam contritionem, si per ipsam confessionem deleantur culpæ, etiam graves, cum sola attritione? Plura de remissione venialium in materia de Pœnitentia.

Hoc unicum admoneo Lectorem, ut quæ dicta sunt de immediata remissione venialium, intelligat quoad culpam; nam remissionis pœnæ neque Scriptura, neque Concilia, aut SS. Patres meminerunt, quod satìs est, ut non asseratur; præsertim cùm neque ex augmento gratiæ colligi possit, ut per se constat, neque ex fine hujus Sacramenti: quia reatus pœnæ non includit malitiam moralem impedientem fervorem charitatis. 21.

Adde, Eucharistiam quatenus Sacrificium, per se ordinatam esse ad remissionem pœnæ temporalis, & ideo nullatenus necessarium fuisse, ut sub ratione etiam Sacramenti ad eundem effectum ordinaretur.

Hucusque de effectibus, quos Eucharistia operatur in anima; operatur, inquam, cum quadam spiritûs suavitate & delectabili devotione; quam tamen illi soli sentire solent, qui animo ab inordinatis affectibus, etiam venialibus, vacuo, solicitè ad illius sumptionem se præparant, ac suavissimi Sacramenti quasi masticatione per sanctas meditationes ad hanc mensam accedunt.

Sed quid de effectibus, quos operatur in corpore?

Margin notes: ... ratio ... & ...menti. — ...nstat Sacramentum ...fectte ...tiam, ...s de congruo exigit ...issionem aliquorum venialium. — ...e congruentia ...militat ...acrifi. — ...ponde... ad Con... Trident. — S. Aug. — Optimum consiliũ est ante Communionem se emundare à venialibus; — uti etiam ante susceptionem Extremæ Unctionis; — idque per præviam confessionem. — Immediata remissio hic intelligitur de culpa, non de pœna. — Eucharistia, ut sacrificium est, per se ordinatur ad pœnæ temporalis remissionem.

CONCLUSIO III.

Eucharistia nullum effectum immediatum habet in corpore.

22. *Eucharistia nullum habet effectum immediatum in corpore: Joan. 6.*

QUis enim ille esset? Realis, inquis, unio inter Corpus Christi & corpus sumentis, juxta illud Joan. 6. v. 57. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum Sanguinem, in me manet & ego in illo.*

Sed quæ illa unio? Equidem non formalis, quia nec hypostatica; nec qualis est inter materiam & formam: neque qualis inter subjectum & accidentia; nec qualis inter partes integrantes, ut patet.

non unionem physicam inter Corpus Christi & corpus sumentis,

Si dixeris esse effectivam: Contrà; quia Corpus Christi neque conservat corpus sumentis, neque aliquod aliud esse corporale illi directè influit, ut ex sequentibus patebit.

23. Dices, esse quamdam unionem moralem, quæ duret etiam corruptis speciebus, idque tantùm in dignè communicantibus, & quamdiu permanent in gratia accepta; quasi interim caro communicantis tractetur à Christo tamquam caro propria: sicut maritus, inquit Vasquez disp. 204. n. 35. post commixtionem cum uxore carnem illius ut propriam æstimare & tractare debet, quia intima illa conjunctio hoc postulat. *Vasquez.*

nec propriè moralem, nisi ratione gratiæ sanctificantis;

Optima verba; sed præter verba nihil aliud hæc unio importare videtur, quàm contactum realem & localem propinquitatem Christi cum communicante (quæ evanescit cum speciebus) & unionem moralem per gratiam & affectum charitatis ac dona gratiæ actualis. Atque de illa unione satis verificantur verba Christi allegata ex Joan. 6.

Licèt autem & cætera Sacramenta gratiam & charitatem conferant, non tamen sub ratione alimenti, prout hoc Sacramentum. Unde cùm alimentum transeat in substantiam aliti, eique uniatur, hoc Sacramentum præ cæteris confert gratiam, tamquam unientem cum Christo, ut spirituali animarum nostrarum cibo.

24. *de qua unione intelligi possunt SS. Patres:*

De eadem unione morali intelligi possunt SS. Patres, quos in magno numero pro se citat Vasquez suprà cap. 2. quamquam ipsi magis videantur exaggerasse corporalem cum Christo unionem ad indicandam realem Christi præsentiam in hoc Sacramento. Quocirca non tam fecerunt vim in proprietate unionis, quàm in proprietate rei corporalis, quam hîc suo modo nobis unit, id est, conjungit; ut sensus sit, verè & realiter Corpus Christi ad nos intrare, & intrà corpus sumentis contineri.

vel potiùs de reali continentia Corporis Christi in istà corpus sumentis,

Nec refert, quòd subinde hanc unionem comparent cum unione hypostatica inter Verbum & humanitatem; quoniam non comparant in modo unionis, sed in re unita, ut sicut realiter Verbum humanitati, ita realiter Corpus Christi nostro corpori misceatur, quamvis diverso actionis modo. Itaque per sumptionem Eucharistiæ nulla fit realis & physica unio inter Corpus Christi & corpus sumentis.

Sed numquid tribuitur corpori sumentis immortalitas? *Qui* enim *manducat hunc panem* (ait Christus Joan. 6. v. 59.) *vivet in æternum.* 25.

Respondeo, neque in hac vita, ut patet: Nam *quantùm attinet* (verba sunt D. August. Tract. 26. in Joan. circa medium) *ad mortem istam visibilem & corporalem, numquid nos non morimur, qui manducamus panem de cœlo descendentem?* Enimverò *Statutum est hominibus semel mori,* inquit Apost. Hebr. 9. v. 27. Et *quis est homo, qui vivet & non videbit mortem?* Psal 88. v. 49. mortem utique hujus corporis visibilem atque corporalem.

Neque in futura vita; quoniam illa Beatorum corporalis immortalitas non convenit corpori, nisi ut merces bonorum operum, cùm æqualiter participetur ab omnibus Beatis, sive fuerint participes hujus Sacramenti, sive non. Ergo illa immortalitas non tam est ex opere operato alicujus Sacramenti, quàm ex opere operantis.

Unde quòd Christus suprà tribuit huic Sacramento pro effectu vitam æternam, intelligitur vel directè de vita animæ, quæ est fruitio Dei; vel indirectè de vita corporis, quæ consequitur animæ beatitudinem. Et consimiliter explicandi sunt SS. Patres.

Quòd si objicias; quia sic etiam alia Sacramenta tribuunt vitam æternam. Resp. specialiùs Eucharistia, propter specialia auxilia ad perseverantiam. Profectò dicere, quòd iis, qui aliquando communicarunt, debeatur resurrectio titulo particulari, quo non debetur Catechumenis, non videtur satis fundatum, adeoque minimè asserendum.

Neque majus fundamentum habet, quod aliqui asserunt Eucharistiam directè minuere fomitem concupiscentiæ, proximè scilicet tollendo rebellionem appetitûs sensitivi adversus rationem. Enimverò faceret hoc, vel per infusionem alicujus habitûs, inclinantis appetitum ad objecta sensibilia rectæ rationi consentanea; vel per substractionem concursûs, quo Deus tamquam causa universalis concurrit cum illo appetitu ad actualem rebellionem, seu motum rationi contrarium; vel denique ipsum appetitum sensitivum in se planè coaptando inclinationi rationis, ut seipso non in aliud feratur sensibile, quàm quod dictat recta ratio. 26.

Hic postremus modus est impossibilis, quia natura appetitûs talis est, ut feratur in bonum quodcumque possibile. Secundus autem modus novum fingit miraculum sine necessitate aut

Modi sic diminuendi fomitem, vel sunt impossibiles, vel nimis difficiles.

aut fundamento. Primus denique, quamvis possibilis & consentaneus ordini rerum, quo Deus inclinat potentias per habitus; tamen quòd talis habitus modò detur in appetitu sensitivo, repugnat manifestæ experientiæ: sanctissimi enim viri post frequentem hujus Sacramenti sumptionem, aliquando sentiunt gravissimam appetitûs rebellionem, & majorem quàm antè: quod non fieret, si haberent appetitum habituatum; quia appetitus non est liber, ut possit contra inclinationem habitûs, sicut potest voluntas.

Non tango, hujúsmodi habitum infusum nullâ niti sufficienti auctoritate Doctorum, quæ tamen in supernaturalibus donis asserendis plùs valet, quàm ratio. Quin imò nec ullâ ratione potest satìs colligi talis habitus; etenim omnis illa tranquillitas appetitûs inferioris, quam pii fideles sentiunt ex usu hujus Sacramenti, facilè in alias causas, quàm in specialem habitum infusum potest referri.

Neque hæ causæ longiùs quærendæ: inspice Conclusionem præcedentem, & statim occurrent auxilia gratiæ actualis, tam internæ, quàm externæ, quibus homo præservatur à peccatis mortalibus.

27. Quare indirectè solùm minuit: quòd sit variis modis,

Itaque sumptio hujus Sacramenti minuit fomitem concupiscentiæ; sed indirectè, seu ex consequenti, quatenus Deus propter illam vel tollit, vel minuit materiam incentivam illius fomitis, puta per applicationem naturalium causarum minuendo temperamentum corporis, excitans appetitum ad motus iræ, luxuriæ, ac similium vitiorum; vel tollit objecta extrinseca inflammantia appetitum, & suâ singulari protectione hominem servat ab occasionibus peccatorum; vel quatenus bonis instinctibus ita prævenit & adjuvat voluntatem, ut facilè possit avertere appetitum à delectabilibus contra rationem; vel denique quatenus adaucta per hoc Sacramentum charitate, quâ voluntas vehementiùs delectatur bonis divinis, appetitus minùs potest occupari circa delectationem boni terreni: fit namque propter naturalem potentiarum unionem & radicationem in eadem anima, ut quò una vehementiùs applicatur suo objecto, eò minùs altera possit applicari ad suum objectum, eò quòd virtus animæ finita, quâ per singulas potentias operatur, ad unum actum ampliùs intenta, minor est ad alium. Ita ergo, & non aliter hoc Sacramentum minuit fomitem concupiscentiæ. Et quid ampliùs requirant dicta SS. Patrum, non video.

28. idque in Eucharistia specialiùs, quam in aliis Sacramentis.

Porrò si aliquis objiciat, hâc ratione etiam alia Sacramenta diminuere fomitem concupiscentiæ, scilicet augendo gratiam & charitatem, & præbendo auxilia actualia ad rectè vivendum.

Respondeo; huic Sacramento præ cæteris appropriari hunc effectum: quia cum ex vi suæ institutionis sit alimentum animæ, ad vitam scilicet animæ tuendam & conservandam ordinatum, hinc abundantiora confert auxilia ad fastidiendum delectabilia, quæ tamquam dulce venenum propinat concupiscentiæ fomes, quibus admissis atque haustis, animam spiritualiter mori necesse est, quia juxta sententiam D. Jac. Epistolæ suæ cap. 1. v. 14. & 15. *Unusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illectus. Deinde concupiscentia cùm conceperit, parit peccatum: peccatum verò cùm consummatum fuerit, generat mortem.* Jacobi 1.

Arguis rursum: effectus Sacramentorum semper datur dignè sumentibus; at fomes non semper minuitur in dignè communicantibus, ut patet: nam etiam in sanctissimis viris concupiscentiæ ignis quasi diuturnæ gratiæ favilla sopitus, ubi tentationis procella afflaverit, subitò quandoque in maximam flammam erumpit. 29. Objectio.

Resp. effectum Sacramentorum semper conferri dignè accedentibus, in quantum conducere potest ad animæ salutem. Unde cùm gratiæ sanctificantis collatio semper conducat ad salutem suscipientis, hunc effectum infallibiliter sortiuntur Sacramenta, & idem est de sacramentali gratia actuali præservante hominem à consensu peccati; hæc enim, quantùm est ex parte Dei, semper est parata. At verò si quis effectus Sacramentorum, sive directus, sive indirectus, est corporalis, ut est diminutio fomitis in hoc Sacramento, & sanitas corporalis in Extrema Unctione, talis non datur, nisi quatenus saluti animæ expedire potest. Solvitur.

Hinc ergo fit, ut cùm ad majorem virtutis perfectionem; *Nam virtus in infirmitate perficitur,* 2. Cor. 12. v. 9. & ad ampliorem Victoriæ palmam comparandam; *Nam & qui certat in agone, non coronatur, nisi legitimè certaverit,* 2. Tim. 2. v. 5. quibusdam suis amicis Deus noverit expedire, ut variis tentationibus exerceantur, hinc, inquam, naturæ corruptæ infirmitatem, & concupiscentiæ rebellionem in illis relinquit, quam aliis electis minuit; quibus in ruinam fore præscivit. Sicut sapiens dux militiæ, nolens exercitum suum perire, ubi graviorem prælii impetum fore novit, ibi collocat fortiores, debilioribus in extremam aciei partem relegatis 30. Quare Eucharistia non semper minuat fomitem concupiscentiæ. 2. Tim. 2.

Hoc tibi dicit Deus tuus (ait Magnus Pater Aug. lib. 50. Homil. Homilia 23. in medio) *regebam te mihi, servabam te mihi, ut adulterium non committeres: suasor defuit, & ut suasor deesset, ego feci: locus & tempus defuit, & ut deessent, ego feci. Adfuit suasor, non defuit locus, non defuit tempus, ut non consentires ego terrui. Agnosce ergo gratiam eius, cui debes, & quod non admisisti. Mihi debet iste quod factum est, & dimissum vidisti, mihi debes & tu, quod non admisisti. Nullum est enim peccatum, quod fecit homo, quod non possit facere alter homo, si desit rector, à quo factus est homo.* S. August.

Quæ cùm ita sint, liquet profectò hoc Sacramentum non causare directè aliquem effectum in corpore sumentis, bene in anima. Et si à me quæritur, quando effectum suum sortiatur in anima? Respondeo & dico:

CONCLUSIO IV.

Eucharistia confert gratiam cùm perfectè manducatur, & non anteà.

31. Quid sit perfecta manducatio? PRima pars est communis. Voco autem perfectam manducationem, trajectionem specierum in stomachum; quamvis enim qui sumpsit cibum in ore, jam inceperit manducare, & communiter ab hominibus dicatur manducare; equidem si cibum extraheret antequam fuisset in stomacho, ab omnibus diceretur non manducasse; alioquin non communicaret jejunus, qui ante communionem os abluisset. Manducatio ergo est actio complectens sumptionem intrà os & trajectionem, hanc essentialiter, illam solùm integraliter: nam qui ante mediam noctem habebat cibum in ore, si post mediam noctem trajiciat, dicitur manducasse illo die, & nequit communicare ob solutum jejunium.

Sed petet aliquis, quando trajicitur cibus vel potus in stomachum? Resp. quando attingit initium stomachi.

32. Probatur prima pars Concl. ex Scriptura. His suppositis, nemo dubitare debet aut potest, quin Eucharistia, dum sic perfectè manducatur, conferat augmentum gratiæ sanctificantis. Promittitur namque gratia manducanti, & bibenti Joan. 6. v. 55. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum Sanguinem, habet vitam æternam.* v. 57. *Qui manducat meam carnem &c. in me manet & ego in illo.* v. 58. *Qui manducat me, & ipse vivet propter me.* v. 59. *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* (*Joan. 6.*)

Qui autem promittit, *fidelis permanet, seipsum negare non potest*, 2. Timot. 2. v. 13. & *Quæcumque promisit, potens est & facere*, Rom. 4. v. 21. Quidni ergo Sacramentum fructificet sufficienter applicatum passo disposito? Agit enim instar causæ naturalis non impeditæ. (*2. Tim. 2. Rom. 4.*)

Igitur in illo instanti vel tempore, in quo verum est dicere, *hic homo dignè manducat species*, lætus discedat, speciebus licèt adhuc incorruptis, quia vivet in æternum. Intelligo autem per species non integram hostiam tantùm, sed quamlibet ejus partem, sub qua verè continetur Corpus Christi.

33. Lugo ad perfectam manducationem requirit, ut cibus teti- Cæterùm, ut pars aliqua hostiæ simpliciter dici possit manducari, requirit Card. Lugo disp. 12. n. 4. quòd sit sufficiens ad remanendum intrà, licet reliqua pars, quæ nondum attigit initium stomachi, sive, ut ipse loquitur, nondum transiit, scilicet terminum dividentem stomachum à gutture, seu partem unam ab alia ejusdem gutturis, retrahatur ad os, & ejiciatur foràs. Manducatio enim in hac materia debet accipi eo modo, quo apud homines accipitur in aliis cibis, qui certè humano modo dicuntur manducati, non quandocumque attingunt talem partem interiorem gutturis, sed quando tangunt aliquo modo irrevocabiliter. (*gerit stomachum aliquo modo irrevocabiliter.*)

Confirmat hâc similitudine. Si enim filum ferreum longum in os mittas, ita ut extrema ejus pars tangat ultimam & imam gutturis partem, ac postea illud extrahas, nemo dicet te comedisse ferrum, licèt per horam illud ita in ore habueris. Secùs esset, si aliqua illius fili pars ab aliis separata in stomachum descendisset, aut terminum illum manducationis transiisset. Hactenus ille. (*Quod probat a simili.*)

Sed ad hæc quid Dicastillo? disp. 8. n. 20. ex hac doctrina, quam vocat mirabilem & singularem, infert: Ergo qui faciliores sunt in extrahendo ex stomacho, quantitatemque majorem regerere possunt, vix, aut tardè censebuntur manducasse. Quid quæso faciat ille (de quo Aug. in lib. de Civit. Dei) qui ita erat constitutus, ut voratis diversis cibis, quod determinatè peteretur, id redderet? An ideo non comedit, quia adhuc potest (juxta verba Lugonis) retrahere ad os? Quid dicemus etiam de iis, quorum aliquos ego novi, qui instar quorundam animantium ruminant, revocatis cibis ad os, quando volunt? Hæc ille. 34 (*Eum impugnat Dicastillo,*)

Sed non videtur hic Auctor ruminasse verba Lugonis; alioquin facilè invenisset quid diceret, scilicet quod Lugo dicit de parte illa fili ferrei, quæ separata ab aliis in stomachum descendisset. Nam licèt, inquit Card. postea illam partem evomeres, aut arte aliquâ ejiceres, diceveris verè deglutisse & comedisse ferrum. Non ergo requiritur, quòd tota hostia, aut omnes particulæ manducatæ sint, ut detur gratia; sed quòd buccella, vel aliqua ejus pars ita transierit terminum illum, ut à reliquis partibus revocari non possit ad os, sed debeat remanere, aliis etiam partibus non transeuntibus: sic enim homines accipiunt manducationis vocabulum, ut ex usu constat. Hæc Eminentissimus. (*sed male. Lug.*)

Sed mittamus has speculationes parùm utiles; & cùm accesserimus ad mensam Dominicam, crescat continuò in nobis devotionis affectus, ut possit crescere effectus gratiæ: cùm enim species non omnes simul trajiciantur, sed successivè, & ultimæ partes tantam habeant efficaciam, quantam priores, atque omnes agant instar causarum naturalium juxta dispositionem subjecti, si non inveniant omnem gratiam productam, quam possent producere, quidni illam producant? Jam autem si subjectum paulatim meliùs disponatur, constat 35. (*Species successivè acceptæ majorem causant gratiam secundùm majorem dispositionem.*)

ultimas

ultimas partes non invenire totum suum effectum productum: ergo illum producent. Sin verò dispositio non crescat, cùm totus effectus productus sit, quid ultra expectandum?

An melius sit accipere hostiam magnam, quàm parvam?

Et si inferas: Ergo meliùs esset accipere hostiam magnam, quàm parvam. Resp. per accidens meliùs esset, Concedo totum; de per se, Nego Consequentiam: quamvis enim per se loquendo parvæ hostiæ citiùs trajiciantur quàm magnæ, per accidens tamen est, quòd tempore trajectionis dispositio crescat, & tanta potest esse in uno homine dispositio, imò major, ante trajectionem parvæ hostiæ, quanta erit in altero toto tempore trajectionis maximæ hostiæ.

Ratio principalis doctrinæ.

Interim ratio principalis doctrinæ est; quia gratia promittitur, ut diximus, manducationi: tamdiu autem durat manducatio, quamdiu species trajiciuntur.

Objectio solvitur.

Nec obstat, quòd sit tantùm una manducatio, quia etiam tantùm erit unus effectus, sicut & una dispositio; sed quia dispositio intensior, ideo etiam effectus intensior, eodem modo ac si tota illa dispositio, quæ ponitur in fine trajectionis, fuisset posita à principio.

36\. Qui primò malè cœpit communicare, si durante sumptione disponatur, accipiet gratiam.

Ex quo ulteriùs bene infertur: Si quis incipiat communicare in malo statu, & durante successivâ specierum sumptione disponatur, accipere gratiam. Nam etsi prima pars specierum invenerit obicem, non tamen posterior, quæ cùm sit Sacramentum causativum gratiæ, promissæ manducanti dignè, causabit eam. Etenim quòd ordinariè gratiam actu non causet, est, quia invenit eam causatam à priori parte.

Objectio solvitur.

Quod autem aliqui respondent, sumptionem illam primæ & secundæ partis esse unam moraliter, parùm habet momenti. Nunquam legistis Regulam juris 37. de Reg. Juris in 6. *Utile non debet per inutile vitiari?* Si ergo propter hanc regulam votum, cujus materia ex parte est bona & ex parte mala, obligat sæpè ad partem bonam, quidni etiam eadem moraliter sumptio ex parte bona & ex parte mala, in quantum bona causet effectum gratiæ, quem non causat quatenus mala est?

Reg. juris 37. in 6.

37\. Hoc Sacramentum non operatur statim atque positum est in ore.

Atque hactenus de prima parte Conclusionis. Secunda pars est contra aliquos, qui docent Sacramentum operari statim atque positum est in ore: quia, inquiunt, jam dicitur verè manducari, gratia autem, ut statim dictum est, promissa est omnibus manducantibus. Majorem probant ex etymologia verbi; nam ly *Manducare* derivatur à verbo *Mando*, quod dentibus & ore fit. Unde qui dentibus terit cibum in communi modo loquendi dicitur, *manducare*; licèt non, *manducasse*.

Objectio solvitur ex Lugone.

Resp. cum Lugone suprà n. 29. Licèt etymologia verbi sumatur à masticatione, certum est illam non requiri ad manducandum verè & propriè, alioquin non manducant fideles carnem Christi, quia eam dentibus non mandunt, imò nec species panis, quia eas ordinariè solùm deglutiunt. Neque tantùm in hoc verbo, sed in pluribus aliis verbis & nominibus fallit etymologia nominis v. g. *Invidentia*, &, *Invidere*, derivantur ab *In*, &, *Videre*, & tamen secundùm omnes spectant ad voluntatem. Cujus ratio à priori est, quòd sæpè nomina aut verba significantia unam rem, deriventur à nominibus aut verbis significantibus alias res diversissimas.

Sæpè fallit etymologia nominis.

Et sanè si verè dicitur manducare, qui hoc instanti vel tempore dentibus terit cibum, non video quare sequenti instanti vel tempore non verè dicatur manducasse; nam qui hâc horâ verè ambulat, studet, loquitur &c. sequenti verè dicitur ambulasse, studuisse, locutum fuisse &c. Cur ergo non similiter qui hâc horâ manducat, sequenti dicatur manducasse? Quod tamen constat esse falsum, nec ab illis Auctoribus admitteretur. *Cùm gustasset, noluit bibere*, inquit Sacra Pagina Matt. 27. v. 34. Ergo aliud est gustare, aliud bibere, ergo ille, qui gustat, non verè dicitur bibere.

Aliud est gustare, aliud bibere.

Atque hæc sit ratio secundæ partis Conclusionis; quia videlicet ante perfectam manducationem, juxta explicationem datam, Eucharistia non verè dicitur manducari; gratia autem promissa est verè manducantibus, & non tantùm incipientibus manducare. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, Joan. 6. v. 54. 38. Probatur 2. pars Concl. Joan. 6.

Ex quo sequitur; Si homo moreretur cum speciebus adhuc in ore existentibus, nullum fructum ex his percepturum.

Si homo moreretur cum speciebus adhuc in ore, nullum fructum percipere.

Nec obstat, quòd cibus materialis in ore oblectet gustum: nam suprà dixi, comparationem cibi materialis cum spirituali in pluribus claudicare: & ratio diversitatis impræsentiarùm est, quòd alimentum corporale diversimodè ac diversis partibus corporis applicetur; & idcirco in singulis partibus, juxta dispositionem cujusque, singularem usum habet. At Eucharistia non nisi uno modo applicatur, scilicet per manducationem seu trajectionem in stomachum, ut ex Scriptura colligitur; hinc non nisi semel operatur, per se loquendo, nimirum in termino manducationis, quando cibus trajicitur in stomachum, sive attingit initium stomachi.

Eucharistia non nisi semel operatur, per se loquendo.

Dico, *per se loquendo*; quia

CONCLUSIO V.

Verisimile est Eucharistiam posse operari toto illo tempore, quo manet in stomacho incorrupta, si immutetur & crescat dispositio sumentis.

HAnc sententiam docet Cajetanus 3. parte qu. 79. cum aliis, quos sequitur Suarez disp. 63. 39. Eucharistia tamdiu in

stomacho operatur, quamdiu crescit dispositio. Caietanus. Suarez. Lugo. disp. 63. sect. 7. & licèt olim malè audierit, inquit Cardinalis disp. 12. nu. 46. jam tamen communiter recipitur, & est magìs probabilis & pia. Quòd sit magìs pia, credo; an autem sit magìs probabilis, poterit Lector judicare ex his, quæ subjicio in ipsius probationem.

Ejus probatio, Probatur ergo principaliter: quia Eucharistia causat gratiam per modum cibi manducati; quamdiu autem manet incorrupta in stomacho, verè est applicata subjecto per modum cibi manducati: ergo tamdiu potest operari secundùm dispositionem subjecti, cujus proinde si crescat dispositio, etiam crescet effectus Sacramenti; vel certè, si accedat dispositio legitima, quæ anteà non erat, primò producet suum effectum.

sed congrua tantùm: Equidem hoc argumentum ex natura rei petitum, solùm probat id esse congruum, non autem omnino ita fieri demonstrat, cùm res pendeat ex voluntate instituentis, quæ hâc in re per revelationem non satìs constat; & ideo solùm dixi in Conclusione, hoc esse verisimile.

40. qualis est etiam confirmatio ex Florent. desumptâ. Neque majorem vim habet confirmatio, quæ petitur ex Florent. suprà in decreto de Armenis: *Omnem (inquit) effectum, quem materialis cibus & potus quoad vitam agunt corporalem ..... Sacramentum hoc quoad vitam operatur spiritualem.* Cibus autem & potus materialis nutriunt & augent corpus, quamdiu sunt in stomacho: ergo similiter cibus & potus spiritualis animam.

Respondent enim Adversarii, & satìs bene, cibum spiritualem operari quidem idem, quod cibus materialis; sed non per omnem modum aut similitudinem cibi materialis, sed pro quanto Christus voluit: quod autem voluerit etiam quoad præsens, non manifestè constat. Quin potiùs, inquiunt, oppositum videri potest voluisse, dum gratiam tantùm promisit manducantibus, non autem digerentibus; adeóque tantùm illam annexuit Corpori & Sanguini suo, quatenus manducatur & bibitur.

Et si dixeris, manducatio tantùm est conditio sine qua non, ut Sacramentum operetur primò in anima; non autem ut operari pergat. Reponunt, hoc gratìs dici, nec satìs probari; potuit enim Christus velle, ut tantùm operetur dum, & donec applicatur.

41. Similitudo cibi materialis non quadrat in omnibus cum hoc Sacramento. Porrò similitudo cibi materialis non quadrat in omnibus, ut jam sæpè dixi: nam cibus corporalis nutrit, non eo ipso quo applicatur, sed postea dum in stomacho corrumpitur; quid indè pro cibo spirituali sequitur, nisi absurdum? Cibus corporalis potiùs patitur, quàm agit: ergo etiam spiritualis. Cibus materialis pro majori parte est inutilis alito: ergo etiam spiritualis, quæ consequentiæ?

Itaque Florentinum, licèt adscribat similes effectus utrique cibo quoad nutrire, confortare, augere, delectare &c. non tamen vult quòd simili modo, simili & æquali tempore &c. Immo oppositum videtur inventum post illud Concilium, cùm antiquiores Theologi de eo non meminerint. Hæc illi. Quæ haud obscurè ostendunt, etiam contrarium Conclusionis esse probabile.

Interim tamen, quia incerta est voluntas Christi, elegimus magìs piam. Profectò quòd manducatio tantùm sit conditio sine qua non, & non pars essentialis Sacramenti, videtur colligi ex illis verbis Joan. 6. v. 54. *Nisi manducaveritis* &c. & similibus, quæ significant non tam præsentem manducationem, quàm præteritam. Adde, fortè nec ipsam manducationem esse conditionem sine qua non, sed sufficere existentiam specierum in stomacho, quocumque medio aut viâ ibi fuerint positæ. Vide dicta disp. 1. sect. 1. conclusione secunda. Man[...]tio tan[...] parti[...]tialis Probatur Joan. 6.

Cæterùm, quia spiritualis cibus potiùs agit, quàm patitur; è converso verò cibus materialis, ut bene Adversarii animadverterunt: hinc fit, quòd cibus materialis non operetur, donec corrumpatur; nutrit siquidem per conversionem sui in alitum: è contrario autem cibus spiritualis, cùm nutriat per conversionem aliti in se, tunc prodest quando est; quod enim non est, non potest agere aut convertere alitum in se. In hoc ergo non est proportio. Sed cur non in eo, quòd sicuti cibus materialis patitur ab alito quamdiu ibi est, ita Eucharistia agat, quamdiu ibi est? 42. Cibus spiritualis potius agit, quàm patitur.

Dices primò; quia sic etiam ageret sine nova dispositione, juxta illud Joan. 9. v. 5. *Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi.* [...] Joan. 9.

Resp. planè lux, *Quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Joan. 1. v. 9. Verumtamen, quemadmodum sol materialis in instanti producit totum suum lumen, quod potest, quia causa naturaliter agens; ita pariter sol spiritualis, Christus in Sacramento, sive ipsum Sacramentum in instanti causat totum effectum sibi possibilem juxta dispositionem subjecti, quam invenit; quia non habet contrarium, quod per partes debeat expelli. Solutio. Joan. 1. Sacramentum causat in instanti totum effectum sibi possibilem.

Interim sicut sol materialis, si magìs applicetur, magìs operatur; sic quoque Eucharistia, si magìs applicetur, quod fit per majorem dispositionem subjecti, magis operatur. Omitto Scripturam illam litteraliter intelligi de illuminatione mundi per fidem ex prædicatione & miraculis Domini, quamdiu erat in mundo.

Sed contrà secundò; gratia habitualis accepta per Sacramentum est major dispositio: ergo effectus infinitus. 43.

Resp. primò Negando Antecedens; quia dispositio debet attendi secundùm id, quod habet subjectum independenter à Sacramento. Cæteroquin idem dicam in Adversariorum sententia, quâ docent crescere effectum Sacramenti, si crescat dispositio tempore sumptionis; nam etiam ibi gratia collata erit major dispo- Gratia habitualis accepta per Sacramentum non est major dispositio.

dispositio. Sola differentia est, quòd sumptio non tamdiu duret, atque species in stomacho. Unde

Et estò esset, æquidem effectus non esset infinitus.

Resp. secundò Negando Consequentiam; quia species non durant in infinitum. Tantam ergo gratiam accipiet homo ex Sacramento, auctâ continuè dispositione usque ad corruptionem specierum, quantam accepisset in primo instanti, si totam illam dispositionem tunc simul posuisset.

Objectio solvitur.

Et si hinc inferas: ergo meliùs est sumere hostiam magnam, quàm parvam. Resp. ut suprà, per accidens, Concedo; per se, Nego; quia totam illam dispositionem, quam aliquis habet in tempore perseverantiæ magnæ hostiæ in stomacho, potest habere ante sumptionem parvæ hostiæ, & per consequens habere æqualem effectum gratiæ.

Deinde potest dispositio tempore perseverantiæ non meliorari, & erit idem effectus magnæ & parvæ hostiæ; imò qui accipit parvam hostiam, poterit recipere majorem gratiam, si dispositio ejus, licèt parvi temporis, præstet dispositioni alterius, tametsi longioris temporis. Per accidens ergo est, quòd ille qui accipit parvam hostiam, recipiat minorem gratiam.

44. Per accidens est, quòd parva hostia det minorem gratiam.

Sic plura alia sunt, quæ per accidens possunt conducere ad majorem effectum; v. g. tardior adventus Presbyteri, vel quòd retineat aliquam particulam in ore, quam postea deglutiat, ex quo sequitur longior præparatio communicaturi. Ita docet Lugo suprà num. 65. postquam n. 54 docuisset majorem durationem actûs esse meliorem dispositionem, ita post communionem, sicut ante communionem; adeò ut idem actus continuatus post communionem sit moraliter loquendo melior dispositio, quàm in principio; & per consequens, inquit Eminentissimus, Eucharistia habebit novum effectum.

Sententia Lugonis,

Imò consequenter addo, etiamsi prior dispositio actualis fieret magìs remissa, vel si adveniret alius actus minùs bonus, quàm præcedens, adhuc dari novum effectum; quia ille actus licèt remissus, licèt minùs bonus, adhuc tamen addit meritum & bonitatem novam, & per consequens melior resultat dispositio ex actu hoc & præcedenti, quàm ex solo præcedenti. Hactenus Card.

quam oppugnat Dicastillo.

Ipsum oppugnat Dicastillo, & tantâ quidem eum contentione, ut Herculi clavam è manibus extorquere velle videatur. Vide disp. 8. n. 45. & 46. ubi in fine sic ait: Hæc, quæ diximus, non facilè percipiuntur, si tamen percipiantur, videntur vim habere.

Sanè ego non percipio, & dubito an ipse Dicastillo perceperit, & ideo illis refellendis supersedeo. Hoc unicum dico, & Dicastillonem, & cæteros omnes, qui admittunt crescere effectum Sacramenti crescente dispositione tempore sumptionis, eandem pati difficultatem. Videant quid ibi respondeant, & clarè percipient, quid hìc debeant respondere. Ad alia pergo, &

Objicio rursum contra Conclusionem: ex illa videtur consectarium, eum, qui peccaret mortaliter tempore quo durant species in stomacho, committere sacrilegium mortale, quoniam impedit effectum Sacramenti. Et per consequens, qui suscepisset Sacramentum in statu peccati mortalis, teneretur statim post conteri, cùm adhuc possit recipere effectum. 45.

45. An qui peccaret mortaliter tempore quo durant species in stomacho, committeret sacrilegium mortale?

Utramque sequelam videtur concedere Suarez disp. 63. sect. 7. Equidem aliter responderi posset, Negando primam Consequentiam: alioquin etiam peccaret mortaliter, qui non poneret majorem dispositionem, quod est contra sensum omnium fidelium, etiam maximè timoratorum: peccaret, inquam, mortaliter; quia & ipse impedit majorem effectum in nostra sententia, & ex consequenti peccaret mortaliter, qui ante communionem non se optimo modo disponeret; quod constat apud omnes esse falsum. Nulla itaque est obligatio præcisè ex ratione Sacramenti procurandi totum ejus effectum, quem potest habere; sed sufficit dispositio ad effectum gratiæ sanctificantis, quantumcumque minima. Vide quæ diximus disp. 1. sect. 8. concl. 3.

Suarez.

Cùm ergo in primo casu, ut supponitur, Eucharistia habuerit suum effectum, & solùm per peccatum subsequens impediatur à majori effectu, ex hoc capite non contrahitur specialis malitia sacrilegii. Neque Suarez illud allegat; sed simpliciter dicit: Si statim post communionem, quando homo est certus adhuc in se Christum habere, mortaliter peccet, sine dubio gravem injuriam Christo facit, & specialem malitiam indè contrahit. Hæc ille. Fortè; quia peccat in speciali præsentia Legislatoris, & retinet Christum in vase immundo.

Videtur quòd non.

Suarez.

Porrò in secundo casu, cùm nullum Eucharistia adhuc habuerit effectum, si possit habere (de quo aliqui disputant) indubitanter tenetur se ad illum disponere, saltem per contritionem; nam ad confessionem nemo obligatur, nisi ante sumptionem. Neque hoc magìs durum alicui videri debet, quàm quòd ante sumptionem per contritionem, imò per confessionem peccator se debeat præparare. 46.

46. Qui suscepisset Sacramentum in malo statu, teneretur statim post conteri, si possit habere effectum,

Putat autem Suarius suprà; & meritò, hoc peccatum non esse distinctum ab indigna sumptione; sed esse idemmet factum gravius ex hac circumstantia. Addit ob inadvertentiam facilè posse hominem excusari ab hac malitia; præsertim cùm sit valde incertum tempus, pro quo durat sacramentalis Christi præsentia.

Accedit, nostram Conclusionem non esse certam, & ideo propter ignorantiam vel contrariam opinionem probabilem, intervenire posse prædictam excusationem.

Quia

quod negat Lugo;

Quinimò Lugo suprà, quamvìs doceat nobiscum Eucharistiam causare augmentum gratiæ, quamdiu perseverat integra in stomacho, si crescat dispositio, negat tamen causare aliquando primam gratiam, id est, primum effectum gratiæ; & ideo n. 64. excusat hujusmodi peccatorem ab obligatione statim procurandi contritionem; quia quamvìs contereretur, equidem non reciperet effectum gratiæ.

47. sed non satis consequenter.

Quod non videtur satìs consequenter dictum: siquidem & talis effectus maximè dignus est Christi benignitate & efficaciâ in redimendo & salvando homine; nam, ut ait Suarez suprà, si ad hunc finem venit in hominem per hoc Sacramentum, ut illum sibi uniat, & in itinere veniens non invenit illum dispositum: antequam verò discedat, homo se convertit ac disponit, cur non operabitur effectum in illo, propter quem ad eum sacramentaliter venit?

Responsio Lugonis

Respondet Card. quia licèt cibus adhuc sit in stomacho, non tamen prodest, nisi prout cibus voluntarius, seu voluntariè acceptus: tunc autem non potest eo modo prodesse, quia acceptio voluntaria facta fuit in statu peccati; perseverantia autem sola non sufficit, nisi prout conjuncta cum voluntaria acceptione illius cibi.

rejicitur.

Insignis petitio principii! Id namque probatum oportuit, non suppositum. Enimverò si non ipsi manducationi, sed cibo manducato promittitur gratia, ex quo capite requiritur manducatio voluntaria in statu gratiæ? Nonne & peccator voluntariè manducat, & accedente postmodùm legitimâ dispositione, habet dignè in se Christum manducatum? Habet profectò: Cur ergo non habebit fructum, qui potiùs promissus est cibo manducato, quàm ipsi manducationi? *Qui manducat* (inquit Christus) *meam carnem, & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in illo.* Gratìs ergo requiritur à Lugone, ut acceptio fiat in statu gratiæ.

Et quidem si inhærere volumus similitudini panis materialis, quid refert ad nutritionem corporalem, sive stomachus sit dispositus, dùm cibus corporalis primò sumitur, sive postmodùm disponatur cibo in stomacho adhuc perseverante? Herculè cibus aliquando sumitur etiam ad stomachum indispositum disponendum.

48. Non est licitum communicare in malo statu, cum proposito confitendi ante corruptionem specierum.

Dices: ergo etiam licitum erit communicare in malo statu, dummodò adsit propositum statim confitendi post communionem ante corruptionem specierum. Probatur sequela; quia sic non fraudaretur Sacramentum suo effectu.

Resp. Negando Consequentiam; quia in primis peccatur contra præceptum positivum divinum confitendi ante communionem, de quo sectione sequenti. Deinde hoc ipso quo sumitur Sacramentum, significatur gratia præsens: ergo significatio falsa, in qua consistit malitia indignæ sumptionis.

Redditur enim significatio falsa,

Contrà; etiam significat gratiam dum perseverat in stomacho: ergo etiam significatio falsa, & per consequens peccatum mortale, si impediatur ejus causalitas.

quod non fit, si non ceiat perseverantibus speciebus;

Resp. non significat absolutè; sed solùm sub conditione, si non fuerit priùs collata, vel si melior dispositio advenerit.

Contrà: ergo si Sacerdos sumptâ unâ parte hostiæ incidat in peccatum, non debebit procurare statum gratiæ ad dignè sumendam alteram hostiæ partem. Probo Consequentiam; quia secunda pars non significat, nec causat gratiam, nisi sub illis conditionibus, si anteà non fuerit collata, vel nisi melior dispositio accesserit. 49.

fecùs si secunda pars hostiæ sumatur in peccato.

Resp. Negando Consequentiam. Disparitatem do: quia secunda pars hostiæ est diversum signum gratiæ, saltem partiale, à prima parte; adeoque independenter ab illa debet esse signum verum; non erit autem signum verum, si cum peccato suscipiatur: quamvis enim de facto non causet gratiam, quando invenit illam causatam à prima parte; causaret equidem, si prima pars propter obicem non causasset, vel si gratia accepta per peccatum superveniens foret deperdita: cùm ergo in casu nostro gratia accepta per primam partem sit deperdita; nisi rursum talis homo se disponat ad effectum gratiæ, reddit, quantùm in se est, signum sacramentale falsum: ergo peccat novo peccato mortali.

Porrò Eucharistia primò sumpta, & in stomacho perseverans, est unum prorsus & idem signum sacramentale, quod proinde semel verum, semper verum; adeò ut de Eucharistia perseverante in homine peccatore, verum sit dicere: hoc Sacramentum contulit effectum gratiæ sanctificantis, quod falsum est dicere de secunda parte hostiæ, etsi prima gratiam contulisset. Cui displicet hæc responsio, quærat meliorem.

50. An secunda pars hostiæ semper causat distinctam gratiam?

Solùm obstare videtur hoc argumentum: Si secunda pars hostiæ est distinctum Sacramentum saltem partiale: ergo semper causabit distinctam gratiam, saltem partialem; consequens est falsum secundùm communem sententiam: ergo & antecedens. Huic argumento respondere debent, quicumque docent utramque speciem non conferre majorem gratiam, nisi interea crescat dispositio sumentis, de quo Conclusione sequenti.

Finio præsentem Conclusionem, quam vocavi verisimilem, non ausim dicere, magìs probabilem, quamvìs sit magìs pia. Profectò sola pietas, ut bene Adversarii advertunt, haud sufficit ut firmiter asseratur, Deum aliquid voluisse, cujus contrarium propter altissimas alias causas, fines & rationes velle potuit. Etenim potuisset omnibus peccatoribus decernere gratiam,

gratiam, quâ converterentur & salvarentur; fuissetque maximè conforme divinæ benignitati & misericordiæ, quis ausit negare? Non tamen ideo factum est. Potuit Christus sic instituere hoc Sacramentum, ut utraque species majorem conferret gratiam, quàm altera seorsim; fuissetque conforme divinæ pietati & misericordiæ, an ideo factum est? Resp.

CONCLUSIO VI.

Probabile est utramque speciem Eucharistiæ conferre majorem gratiam, quàm singulæ seorsim.

1. NOn ideo præcisè, quia sic potuit Christus velle, fuissetque conforme divinæ pietati & misericordiæ; sed quia sunt signa sacramentalia specie partiali distincta, ut probavimus sect. 1. hujus disputationis conclusione 5. quorum unum instar cibi per se significat Corpus Christi, alterum instar potiùs Sanguinem Christi; utrumque autem simul est symbolum integri & perfecti convivii spiritualis, & perfectæ satietatis animæ, quam singulæ species seorsim non significant. Cur ergo singulis non respondeat diversus gratiæ effectus? Sacramenta quippe causant, quod significant. Sicuti ergo significatio diversa, ita & causalitas.

Significatio, inquam, diversa etiam ex parte rei per se significatæ, & non solùm ex parte signi, vel modi significandi; prout cernitur in Baptismo collato per trinam immersionem ad significandum expressiùs Sanctissimam Trinitatem, qui propterea non habet majorem effectum; quia res per se significata est eadem, quamvis modus significandi diversus.

Et ulterior ratio diversitatis est: quia ille modus baptizandi per trinam immersionem est institutionis humanæ, quæ nequit dare augmentum gratiæ; in præsenti autem diversa significatio specierum est ex institutione Christi, ut patet.

2. Pro hac sententia citat Dicastillo disp. 10. n. 206. Alensem, Casalium, Arboreum, Vasquezium, Hurtadum, & alios, quos & ipse cum Lugone sequitur, addens: Inter cætera auctoritatis fundamenta, non parùm momenti habet, quòd Doctor Franciscus Blanco, vir doctrinæ & morum integritate æquè conspicuus, & Archiepiscopi Compostellani dignitate fulgens, quique interfuit Concilio Tridentino, ut testantur Henriquez (licèt tacito nomine) Lugo, Vasquez & alii, affirmabat eam fuisse mentem & unanimem sententiam Patrum Concilii; sed noluisse extra tempus id definire.

Credis hoc? Ego non credo; tum quia insufficiens fundamentum definitionis, cùm neque ex Patribus, neque ex Scriptura, aut Traditione aliquid certi pro ista opinione possit colligi: tum quia ipse Dicastillo ibidem n. 205. pro opposita sententia refert Præsidem Conc. Tridentini Hosium. Præterea citat pro eadem doctrina Petrum Soto, Alphonsum à Castro, Didacum Payva, Hesselanum, Claudium, qui Tridentino interfuerunt, & in eo claruerunt. Adde Salmeronem & Ruardum. Idem docent Bellarminus, & multi alii post Tridentinum, & ante Tridentinum D. Thom. aliique Doctores quàm plurimi. *(marg.: qui & pro opposita, Petrus Soto, Alphonsus à Castro, Didacus Payva, Ioan. Hesselanus, Claudius.)*

Imò aliqui illorum sententiam suam putant esse certam ex ipso Tridentino sess. 21. c. 3. ibi: *At propterea quod ad fructum attinet, nullâ gratiâ necessariâ ad salutem eos defraudari, qui unam speciem solam accipiunt.* 53. *(marg.: quam quidam putant ex Tridentino esse certam;)*

Sed in hoc graviter errant. Non enim disputatur inter Doctores Catholicos de gratia necessaria ad salutem (ad quam Hæretici requirunt sumptionem utriusque speciei, quos Concilium ibi damnat) sed de gratia utili ad salutem. Unde cùm Tridentinum loquatur de gratia necessaria, apertè indicat se velle à præsenti controversia abstrahere. *(marg.: sed errant;)*

Nec valet argumentum, desumptum ex illa definitione de gratia necessaria, ad gratiam utilem: fieri quippe potest, ut aliquid non requiratur ad necessitatem, quod tamen requiritur ad utilitatem. Quamvis ergo gratia per utramque speciem conferenda non sit necessaria, posset equidem esse utilior ad salutem, quàm gratia per unam solam speciem collata. *(marg.: cùm aliud sit gratia necessaria, & gratia utilis.)*

Igitur meliùs probant alii istam sententiã ex præsentia totius Christi sub una specie sola. Quia, inquiunt, tota ratio efficaciæ hujus Sacramenti fundatur in reali præsentia Christi Domini tamquam fontis omnis gratiæ sub his speciebus sensibilibus; atqui hæc præsentia tam est perfecta sub una specie, quàm sub utraque: ergo &c. 54. *(marg.: Meliùs ergo alii probant ex præsentia totius Christi sub una specie.)*

Minor est de Fide, ut patuit suprà, agendo de præsentia Christi in Sacramento. Major verò probatur; tum ex verbis Christi Joan. 6. ubi simpliciter manducanti Corpus suum, & bibenti Sanguinẽ promittitur effectus hujus Sacramenti: tum ex Tridentino suprà, ubi hinc probat communicantes sub una specie nullâ gratiâ necessariâ fraudari; quia Christus ibi contentus est. *(marg.: Joan. 6. Trident.)*

Hæc sunt verba Concilii: *Insuper declarat quamvis Redemptor noster, ut anteà dictum est, in suprema illa Cœna hoc Sacramentum in duabus speciebus instituerit, & Apostolis tradiderit; tamen fatendum esse etiam sub altera tantùm specie totum atque integrum Christum, verumq; Sacramentum sumi; ac propterea quod ad fructum attinet* &c. Porrò Christus, qui ibi sumitur, non est tantùm fons gratiæ necessariæ, sed etiam utilis ad salutem. Quis hoc audeat negare? Ergo quòd hoc Sacramentum conferat gratiam simpliciter, sive utilem, sive necessariam, id totum fundatur in eo, quòd Christus ibi contineatur ut fons omnium gratiarum. Argumentum haud contemnendum; sed quod tamen non convincit. *(marg.: qui non tantùm est fons gratiæ necessariæ, sed etiam utilis.)*

55. Hoc equidem argumentum non convincit: Resp. ergo ad Majorem; efficaciam hujus Sacramenti sic fundari in præsentia Christi, ut tamen non excludantur ipsæ species, quæ sunt signum sensibile, cui tamquam causæ instrumentali promittitur vita æterna. Qui enim dixit Joan. 6. v. 55. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum Sanguinem, habet vitam æternam.* v. 56. subjunxit: *Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus.* Quomodo cibus, nisi ratione specierum panis, & quomodo potus, nisi propter species vini? Imò quomodo manducatur caro Christi nisi sub speciebus panis, & quomodo bibitur ejus Sanguis nisi sub speciebus vini? Ergo non soli præsentiæ promittitur gratia; sed magis speciebus, sub quibus præsens est. Et quamvis res præsens sit eadem, præsentia tamen est distincta, non solùm numero, sed etiam specie; quia ipsæ species sacramentales, quæ sunt terminus istius præsentiæ, ita sunt distinctæ. Quidni ergo illæ præsentiæ & illæ species causent distinctam numero gratiam?

cùm non soli præsentiæ, sed etiam speciebus sit attribuenda gratiæ causalitas;

adeoque sub una specie non continetur totum & integrum Sacramentum, etsi totus Christus; Ex quo Respondeo ad Minorem: nefas sit dubitare, quin totus & integer Christus contineatur sub una sola specie. Sed numquid ideo sub una sola specie continetur totū & integrum Sacramentum, sive totum & integrum convivium? Certè Conc. Trident. suprà allegatum, cùm dixisset sub altera tantùm specie sumi totū atque integrum Christum, non addidit, *Totumq; Sacramentum*, sed, *Verumq; Sacramentum*; ac propterea quod ad fructum attinet Sacramenti, nullâ gratiâ necessariâ ad salutem is defraudatur, qui unam speciem solam accipit, quia videlicet accipit verum Sacramentum, quo fit, ut sumptione unius speciei impleatur præceptum Communionis necessarium ad salutem; non enim præcipitur sumptio integri convivii, sed veri Sacramenti.

56. Cur autem Concilium præmiserit, totum & integrum Christum contineri, ratio est, ut excluderet errorem, in quem incidere possent Bohemi, & alii, ac de quo valde suspecti erant omnes petentes utramque speciem, videlicet iis, quibus negaretur species vini, negari quoque Sanguinem Christi.

quod ultimum sine hæresi negari non potest. Et si quidem Minor argumenti nihil aliud velit, quàm quòd sub una specie totus & integer Christus existat; sine hæresi non potest negari. Sin autem intelligat ipsam præsentiam Christi tam perfectam esse sub una specie, quàm sub utraque, constat illam esse falsam, loquendo de perfectione extensiva; quia sub utraque specie habet duplicem præsentiam, per quam constituitur formaliter in ratione cibi & potûs, ac proinde integri convivii seu refectionis: sub unâ autem specie tantùm habet unam præsentiam, per quam formaliter constituitur vel sub ratione cibi tantùm, vel solùm sub ratione potûs.

57. Quælibet species non significat plenitudi- Contrà primo; quælibet species significat plenitudinem convivii, tametsi confusè & implicitè. Resp. Negando Assumptum; quia panis (idem est de vino) non consecratur sub ratione aliqua communi, sed sub speciali ratione cibi; cibus autem, ut talis, non significat, nequidem confusè & implicitè, completam refectionem seu satietatem.

Unde non dixit Christus Joan. 6. Caro mea verè est satians, vel alimentum utcumque, sed, *Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus*; ut significaret Corpori suo sub speciebus panis competere illos effectus spiritualiter, quos cibus materialis operatur corporaliter; & Sanguini sub speciebus vini illos effectus spiritualiter, quos vinum materiale operatur corporaliter.

Sed instas: continetur etiam Sanguis sub speciebus panis. Resp. non ideo sacramentaliter bibitur; sicut v. g. liquor admixtus cibo, & simul cum eo transiens, non dicitur bibi, sed manducari; & ideo multi docent vinum ossi imbibitum non esse validam materiam consecrationis. Vide sect. 2. hujus disp. concl. 4.

Hæc est doctrina Innocentii III. lib. 4. de Myst. Missæ cap. 21. ibi: *Et quamvis sub specie panis Sanguis sumatur cum Corpore, & sub specie vini Corpus sumatur cum Sanguine: tamen nec Sanguis sub specie panis, nec Corpus sub specie vini bibitur aut comeditur; quia sicut nec Sanguis comeditur, nec Corpus bibitur, ita neutrum sub specie panis bibitur, aut sub specie vini comeditur.* Jam autem non soli manducationi, sive Corpori manducato, sed etiam bibitioni, sive Sanguini potato suus promittitur effectus.

Audio replicantem: in corpore non est idem fames, & sitis, & idcirco cibus & potus materialis habent diversos effectus: porrò in anima sunt idem, & refectio est eadem, scilicet gratia sanctificans ejusdem rationis. 58.

Resp. etiam aliorum Sacramentorum gratia est eadem, & tamen diversa Sacramenta causant diversum effectum, augendo scilicet gratiam præexistentem, & tribuendo diversa auxilia gratiæ.

Atque ita videtur fieri in proposito, juxta illud quod Ecclesia cantat in Hymno Corporis Christi: *Dedit fragilibus Corporis ferculum, dedit & tristibus Sanguinis poculum*; quasi dicat: effectus cibi spiritualis est nutrire, roborando fragiles; effectus verò potûs spiritualis, nutrire, lætificando animam tristem. Quod in spiritu prævidens Regius Propheta, cecinit olim dicens: *Ut educas panem de terra, & vinum lætificet cor hominis: ut exhilaret faciem in oleo, & panis cor hominis confirmet.* Psalmo 103. v. 15.

Unde etiam effectus calicis solet vocari in Scriptura inebriatio, Psal. 22. v. 5. *Et calix meus inebrians, quàm præclarus est?* Quia videlicet illâ hilaritate mentis animus quasi fit insensibilis ad labores & tribulationes perferendas.

Haud equidem ignoro explicationem alicujus recentis Auctoris; videlicet Ecclesiam adscribere singulis speciebus singulos effectus, sed per quamdam tantùm accommodationem; nam 59.

Hymnus

Hymnus ille compositus est à D. Thoma, qui tamen tenet sententiam negativam q. 80. a. 12. ad 3. dicens: *Potest autem à populo Corpus sine Sanguine sumi: nec exinde sequitur aliquod detrimentum, nam Sacerdos in persona omnium Sanguinem offert & sumit, & sub utraque specie totus Christus continetur.*

Præterea ipsæ species panis lætificant, & species vini confortant, cùm cibus spiritualis sit simul potus, & contrà, ut notat D. August. Tract. 25. in Joan. & in illud Psal. 103. *Panis cor hominis confirmet.*

& D. Augustinus.

Explicatur mens Doct. Angelici.

Verùm quod ad Doctorem Angelicum attinet, nihil obstat quò minùs intelligatur in sensu Conc. Trident. de gratia necessaria ad salutem, quasi diceret: *Nec exinde sequitur aliquod detrimentum in gratia necessaria ad salutem.* Certè non plùs exigit ejus probatio, ut ex dictis liquet.

60. Explicatur mens D. Augustini. Joan. 6.

De mente D. Aug. quid dicam? Adferam ejus verba, ut omnes possint judicare de veritate. Primo loco citato sic interpretatur illa verba Joan. 6. v. 35. *Dixit autem eis Iesus: Ego sum panis vitæ, qui venit ad me, non esuriet, & qui credit in me, non sitiet unquam.* Sic, inquam, interpretatur: *Qui venit ad me, hoc est quod ait, & qui credit in me, & quod dixit non esuriet, hoc intelligendum est, & non sitiet unquam. Utroque illa significatur æterna satietas, ubi nulla est egestas.* Quid hæc ad propositum?

Et estò voluerit, quod Adversarii intendunt, tantùm sequitur, quòd per alteram speciem accipiatur gratia necessaria ad æternam satietatem id est, salutem.

D. Aug. soli vino adscribit lætificationem cordis, & soli pani confirmationem.

Sed videamus Explanationem Psalmi: *Quid est hoc fratres? Quasi coegit intelligi de quo pane diceret. Panis enim iste visibilis stomachum confirmat, ventrem confirmat. Est alius panis, qui cor confirmat, quia panis est cordis. Iam enim dixerat de pane superius:* Ut educat panem de terra, *sed non dixerat, qualis panis sit ille.* Et vinum lætificet cor hominis. *Videtur iam dicere de spiritali vino, nam id lætificat cor hominis.*

Et post pauca: *Est ergo vinum, quod verè lætificat cor, & non novit aliud nisi lætificare cor. Sed ne putes, hoc quidem de spiritali vino debere accipi: de illo autem pane non, quod & ipse spiritalis sit; sed exposuit & ipsum, & panis, inquit, cor hominis confirmat.*

Ecce distinctissimè soli vino spirituali adscribit lætificationem cordis, & pani spirituali confirmationem cordis.

Sequitur: *ergo sic accipe de pane, quomodo accipis de vino. Intùs esuri, intùs siti.* Beati enim qui esuriunt & sitiunt justitiam, quia ipsi saturabuntur. *Panis ille iustitia est, vinum illud iustitia est, veritas est, veritas Christus est:* Ego sum, inquit, panis vivus, qui de cælo descendi: *Et,* Ego sum vitis, vos sarmenta; *&, Panis cor hominis confirmat.* Hactenus Aug. sed magis pro nostra sententia, quàm Adversariorum.

61. Panis quidem Christus est, vinum Christus est: sed quid indè? Nonne repugnat eundem Christum sub diversis speciebus diversam conferre gratiam? Idem Deus est, qui causat gratiam Baptismi, Confirmationis &c. num ideo eandem numero? Idem Christus est qui manducatur diversis temporibus, an idcirco confert eandem numero gratiam? Ergo ex eò, quòd sub speciebus vini continetur totus & integer Christus, idem, qui sub speciebus panis, haud rectè infertur, species vini non conferre augmentum gratiæ præexistentis.

Species vini causant gratiam, si solæ sumantur, aut si prior gratia fuerit amissa.

Profectò species vini habere virtutem causandi gratiam, nemo Catholicus potest dubitare; imò de facto causare, si solæ sumantur, aut si gratia priùs accepta per species panis fuerit per peccatum amissa, omnes concedunt. Cur ergo negabimus ipsis effectum gratiæ, si simul sumantur? Neque enim promissio facta est sub conditione separatæ sumptionis. Et incredibile videtur Apostolos in ultima Cœna nihil fructûs accepisse ex sumptione calicis.

Pro Conclusione facit D. Cypr.

Ipse Christus pincerna (inquit Cypr. lib. de Card. Christi operibus homilia de Cœna Domini) *porrexit hoc poculum, & docuit ut non tantùm exteriùs hoc Sanguine liniremur, sed & interiùs aspersione omnipotente anima muniretur.* Parùm certè munitur anima interiùs Sanguine Christi, si nullum ex ejus sumptione percipit fructum.

Sacerdos post sumptionem primæ speciei orat, ut Sanguis custodiat animam ejus.

Orat Sacerdos post sumptionem primæ speciei, ut Sanguis, quem vult accipere, custodiat animam ejus in vitam æternam. Orat post sumptionem utriusque speciei sæpissimè dicens: *Refecti cibo, potuque cælesti.* Qualis custodia, qualis refectio, si nulla ex sumptione Sanguinis gratia?

62. Objectio solvitur.

Dices; causat eandem gratiam. Resp. gratiam jam datam nullo modo pendêre à sumptione calicis, ut patet in eo, qui moritur post sumptionem Corporis: ergo non causatur à Sanguine, sed causaretur, nisi esset causata. Gratis autem dicitur effectum tunc dividi à Deo; si enim dispositio est sufficiens, & similiter causa, cur Deus suspenderet illum effectum? Enimverò jam talis esset peioris conditionis, quàm alius qui solùm unam speciem sumeret; quippe ante sumptionem calicis illo tempore intermedio careret illo augmento gratiæ, quod alter statim acciperet, & si moreretur, in æternum illo augmento privaretur, quod videtur parùm consonum divinæ bonitati & institutioni hujus Sacramenti.

Gratia data per primam speciem nullo modo dependet à sumptione alterius speciei.

Confirmatur Conclusio ex Bulla Clem. VI.

Confirmatur ex Bulla Clementis VI. anno 1341. in qua Regi Galliæ (Vasquez refert Angliæ) concedit facultatem communicandi sub utraque specie: *Concedimus*, inquit, *ut quotiescumque volueritis, liceat communicare sub utraque specie ad augmentum gratiæ.*

63. Qui à Dicastillone explicatur.

Respondet Dicastillo disp. 10. n. 206. cum aliis, explicari posse de augmento gratiæ ex opere operantis; sicuti si alicubi prohibitum

 effet

55. Hoc equidem argumentum non convincit: Resp. ergo ad Majorem; efficaciam hujus Sacramenti sic fundari in præsentia Christi, ut tamen non excludantur ipsæ species, quæ sunt signum sensibile, cui tamquam causæ instrumentali promittitur vita æterna. Qui enim dixit Joan. 6. v. 55. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum Sanguinem, habet vitam æternam.* v. 56. subjunxit: *Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus.* Quomodo cibus, nisi ratione specierum panis, & quomodo potus, nisi propter species vini? Imò quomodo manducatur caro Christi nisi sub speciebus panis, & quomodo bibitur ejus Sanguis nisi sub speciebus vini? Ergo non soli præsentiæ promittitur gratia; sed magis speciebus, sub quibus præsens est. Et quamvis res præsens sit eadem, præsentia tamen est distincta, non solùm numero, sed etiam specie; quia ipsæ species sacramentales, quæ sunt terminus istius præsentiæ, ita sunt distinctæ. Quidni ergo illæ præsentiæ & illæ species causent distinctam numero gratiam?

cùm non soli præsentiæ, sed etiam speciebus sit attribuenda gratiæ causalitas;

adeoque sub una specie non continetur totum & integrum Sacramentum, etsi totus Christus; Ex quo Respondeo ad Minorem: nefas sit dubitare, quin totus & integer Christus contineatur sub una sola specie. Sed numquid ideo sub una sola specie continetur totū & integrum Sacramentum, sive totum & integrum convivium? Certè Conc. Trident. suprà allegatum, cùm dixisset sub altera tantùm specie sumi totū atque integrum Christum, non addidit, *Totumq; Sacramentum*, sed, *Verumq; Sacramentum*; ac propterea quod ad fructum attinet Sacramenti, nullâ gratiâ necessariâ ad salutem is defraudatur, qui unam speciem solam accipit, quia videlicet accipit verum Sacramentum, quo fit, ut sumptione unius speciei impleatur præceptum Communionis necessarium ad salutem; non enim præcipitur sumptio integri convivii, sed veri Sacramenti.

56. Cur autem Concilium præmiserit, totum & integrum Christum contineri, ratio est, ut excluderet errorem, in quem incidere possent Bohemi, & alii, ac de quo valde suspecti erant omnes petentes utramque speciem, videlicet iis, quibus negaretur species vini, negari quoque Sanguinem Christi.

quod ultimum sine hæresi negari non potest. Et si quidem Minor argumenti nihil aliud velit, quàm quòd sub una specie totus & integer Christus existat; sine hæresi non potest negari. Sin autem intelligat ipsam præsentiam Christi tam perfectam esse sub una specie, quàm sub utraque, constat illam esse falsam, loquendo de perfectione extensiva; quia sub utraque specie habet duplicem præsentiam, per quam constituitur formaliter in ratione cibi & potûs, ac proinde integri convivii seu refectionis: sub una autem specie tantùm habet unam præsentiam, per quam formaliter constituitur vel sub ratione cibi tantùm, vel solùm sub ratione potûs.

57. Qualibet species non significat plenitudi- Contrà primo; quælibet species significat plenitudinem convivii, tametsi confusè & implicitè. Resp. Negando Assumptum; quia panis (idem est de vino) non consecratur sub ratione aliqua communi, sed sub speciali ratione cibi; cibus autem, ut talis, non significat, nequidem confusè & implicitè, completam refectionem seu satietatem.

Unde non dixit Christus Joan. 6. Caro mea verè est satians, vel alimentum utcumque, sed, *Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus*; ut significaret Corpori suo sub speciebus panis competere illos effectus spiritualiter, quos cibus materialis operatur corporaliter; & Sanguini sub speciebus vini illos effectus spiritualiter, quos vinum materiale operatur corporaliter.

Sed instas: continetur etiam Sanguis sub speciebus panis. Resp. non ideo sacramentaliter bibitur; sicut v. g. liquor admixtus cibo, & simul cum eo transiens, non dicitur bibi, sed manducari; & ideo multi docent vinum esse imbibitum non esse validam materiam consecrationis. Vide sect. 2. hujus disp. concl. 4.

Hæc est doctrina Innocentii III. lib. 4. de Myst. Missæ cap. 21. ibi: *Et quamvis sub specie panis Sanguis sumatur cum Corpore, & sub specie vini Corpus sumatur cum Sanguine: tamen nec Sanguis sub specie panis, nec Corpus sub specie vini bibitur aut comeditur; quia sicut nec Sanguis comeditur, nec Corpus bibitur, ita neutrum sub specie panis bibitur, aut sub specie vini comeditur.* Jam autem non soli manducationi, sive Corpori manducato, sed etiam bibitioni, sive Sanguini potato suus promittitur effectus.

Audio replicantem: in corpore non est idem fames, & sitis, & idcirco cibus & potus materialis habent diversos effectus: porrò in anima sunt idem, & refectio est eadem, scilicet gratia sanctificans ejusdem rationis. 58. Objectio

Resp. etiam aliorum Sacramentorum gratia est eadem, & tamen diversa Sacramenta causant diversum effectum, augendo scilicet gratiam præexistentem, & tribuendo diversa auxilia gratiæ. Solutio

Atque ita videtur fieri in proposito, juxta illud quod Ecclesia cantat in Hymno Corporis Christi: *Dedit fragilibus Corporis ferculum, dedit & tristibus Sanguinis poculum*; quasi dicat: effectus cibi spiritualis est nutrire, roborando fragiles; effectus verò potûs spiritualis, nutrire, lætificando animam tristem. Quod in spiritu prævidens Regius Propheta, cecinit olim dicens: *Vt educas panem de terra, & vinum lætificet cor hominis: ut exhilaret faciem in oleo, & panis cor hominis confirmet.* Psalmo 103. v. 15.

Unde etiam effectus calicis solet vocari in Scriptura inebriatio, Psal. 22. v. 5. *Et calix meus inebrians, quàm præclarus est?* Quia videlicet illâ hilaritate mentis animus quasi fit insensibilis ad labores & tribulationes perferendas.

Haud equidem ignoro explicationem alicujus recentis Auctoris; videlicet Ecclesiam adscribere singulis speciebus singulos effectus, sed per quamdam tantùm accommodationem; nam 59. Objectio D. Tho.

Hymnus

Hymnus ille compositus est à D. Thoma, qui tamen tenet sententiam negativam q. 80. a. 12. ad 3. dicens: *Potest autem à populo Corpus sine Sanguine sumi: nec exinde sequitur aliquod detrimentum, nam Sacerdos in persona omnium Sanguinem offert & sumit, & sub utraque specie totus Christus continetur.*

Præterea ipsæ species panis lætificant, & species vini confortant, cùm cibus spiritualis sit simul potus, & contrà, ut notat D. August. Tract. 25. in Joan. & in illud Psal. 103. *Panis cor hominis confirmet.*

& D. Augustinus.

Explicatur mens Doct. Angelici.

Verùm quod ad Doctorem Angelicum attinet, nihil obstat quò minùs intelligatur in sensu Conc. Trident. de gratia necessaria ad salutem, quasi diceret: *Nec exinde sequitur aliquod detrimentum in gratia necessaria ad salutem.* Certè non plùs exigit ejus probatio, ut ex dictis liquet.

60. Explicatur mens D. Augustini. Joan. 6.

De mente D. Aug. quid dicam? Adferam ejus verba, ut omnes possint judicare de veritate. Primo loco citato sic interpretatur illa verba Joan. 6. v. 35. *Dixit autem eis Iesus: Ego sum panis vitæ, qui venit ad me, non esuriet, & qui credit in me, non sitiet unquam.* Sic, inquam, interpretatur: *Qui venit ad me, hoc est quod ait, & qui credit in me, & quod dixit non esuriet, hoc intelligendum est, & non sitiet unquam. Utroque illa significatur æterna satietas, ubi nulla est egestas.* Quid hæc ad propositum?

Et estò voluerit, quod Adversarii intendunt, tantùm sequitur, quòd per alteram speciem accipiatur gratia necessaria ad æternam satietatem id est, salutem.

D. Aug. soli vino adscribit lætificationem cordis, & soli pani confirmationem.

Sed videamus Explanationem Psalmi: *Quid est hoc fratres? Quasi cogit intelligi de quo pane diceret. Panis enim iste visibilis stomachum confirmat, ventrem confirmat. Est alius panis, qui cor confirmat, quia panis est cordis. Iam enim dixerat de pane superius:* Ut educat panem de terra, *sed non dixerat, qualis panis sit ille.* Et vinum lætificet cor hominis. *Videtur iam dicere de spirituali vino, nam id lætificat cor hominis.*

Et post pauca: *Est ergo vinum, quod verè lætificat cor, & non novit aliud nisi lætificare cor. Sed ne putes, hoc quidem de spirituali vino debere accipi: de illo autem pane non, quod & ipse spiritalis sit; sed exposuit & ipsum, & panis, inquit, cor hominis confirmat.*

Ecce distinctissimè soli vino spirituali adscribit lætificationem cordis, & pani spirituali confirmationem cordis.

Sequitur: *ergo sic accipe de pane, quemodo accipis de vino. Intùs esuri, intùs siti.* Beati enim qui esuriunt & sitiunt justitiam, quia ipsi saturabuntur. *Panis ille iustitia est, vinum illud iustitia est, veritas est, veritas Christus est:* Ego sum, inquit, panis vivus, qui de cælo descendi: *Et,* Ego sum vitis, vos sarmenta; *&,* Panis cor hominis confirmat. Hactenus Aug. sed magis pro nostra sententia, quàm Adversariorum.

Panis quidem Christus est, vinum Christus est: sed quid indè? Nonne repugnat eundem Christum sub diversis speciebus diversam conferre gratiam? Idem Deus est, qui causat gratiam Baptismi, Confirmationis &c. num ideo eandem numero? Idem Christus est qui manducatur diversis temporibus, an idcirco confert eandem numero gratiam? Ergo ex eo, quòd sub speciebus vini continetur totus & integer Christus, idem, qui sub speciebus panis, haud rectè infertur, species vini non conferre augmentum gratiæ præexistentis. 61.

Profectò species vini habere virtutem causandi gratiam, nemo Catholicus potest dubitare; imò de facto causare, si solæ sumantur, aut si gratia priùs accepta per species panis fuerit per peccatum amissa, omnes concedunt. Cur ergo negabimus ipsis effectum gratiæ, si simul sumantur? Neque enim promissio facta est sub conditione separatæ sumptionis. Et incredibile videtur Apostolos in ultima Cœna nihil fructûs accepisse ex sumptione calicis.

Species vini causant gratiam, si solæ sumantur, aut si prior gratia fuerit amissa.

Ipse Christus pincerna (inquit Cypr. lib. de Card. Christi operibus homilia de Cœna Domini) *porrexit hoc poculum, & docuit ut non tantùm exteriùs hoc Sanguine liniremur, sed & interiùs aspersione omnipotente anima muniretur.* Parùm certè munitur anima interiùs Sanguine Christi, si nullum ex ejus sumptione percipit fructum.

Pro Conclusione facit D. Cypr.

Orat Sacerdos post sumptionem primæ speciei, ut Sanguis, quem vult accipere, custodiat animam ejus in vitam æternam. Orat post sumptionem utriusque speciei sæpissimè dicens: *Refecti cibo, potuq; cælesti.* Qualis custodia, qualis refectio, si nulla ex sumptione Sanguinis gratia?

Sacerdos post sumptionem primæ speciei orat, ut Sanguis custodiat animam ejus.

Dices; causat eandem gratiam. Resp. gratiam jam datam nullo modo pendêre à sumptione calicis, ut patet in eo, qui moritur post sumptionem Corporis: ergo non causatur à Sanguine, sed causaretur, nisi esset causata. Gratis autem dicitur effectum tunc dividi à Deo; si enim dispositio est sufficiens, & similiter causa, cur Deus suspenderet illum effectum? Enimverò jam talis esset peioris conditionis, quàm alius qui solùm unam speciem sumeret; quippe ante sumptionem calicis illo tempore intermedio careret illo augmento gratiæ, quod alter statim acciperet, & si moreretur, in æternum illo augmento privaretur, quod videtur parùm consonum divinæ bonitati & institutioni hujus Sacramenti.

62. Objectio solvitur.

Gratia data per primam speciem nullo modo dependet à sumptione alterius speciei.

Confirmatur ex Bulla Clementis VI. anno 1341. in qua Regi Galliæ (Vasquez refert Angliæ) concedit facultatem communicandi sub utraque specie: *Concedimus*, inquit, *ut quotiescumque volueritis, liceat communicare sub utraque specie ad augmentum gratiæ.*

Confirmatur Concl. ex Bulla Clem. VI.

Respondet Dicastillo disp. 10. n. 206. cum aliis, explicari posse de augmento gratiæ ex opere operantis; sicuti si alicubi prohibitum 63.

quæ à Dicastillone explicatur

 esset

de augmento gratiæ ex opere operantis; esset audire, nisi tantùm unam Missam, & Superior concederet alicui facultatem audiendi duas, posset dicere: *Concedo tibi facultatem, ut ad augmentum gratiæ possit duas Missas audire.* Nec tamen ideo sequitur, eum Superiorem sentire ex opere operato conferri gratiæ & devotionis augmentum per illam secundam auditionem.

Sed contrà; disparitas est, quòd prima Missa non conferat gratiam ex opere operato; ergo concessio auditionis secundæ non potest de tali augmento intelligi: hìc autem sumptio unius speciei causat gratiam ex opere operato, & secunda potest causare; ergo verba Pontificis accipienda sunt de augmento ex opere operato.

Sed meliùs de augmento gratiæ ex opere operato. Hinc meliùs dici posset, verba Pontificis intelligenda esse de augmento ex opere operato; sed supposità melioratione dispositionis, quæ in tali casu facilis est, imò quasi ordinaria, si diuturnior dispositio sit melior, secundùm Lugonem supra n. 54. Lugo.

64. Dices tertiò: si diversæ species conferunt diversas gratias; ergo etiam diversæ partes ejusdem speciei.

Diversæ partes ejusdem speciei non conferunt distinctas gratias, nisi sumantur diversis moraliter manducationibus. Resp. distinguendo Consequens: ergo etiam diversæ partes ejusdem speciei, si diversis moraliter manducationibus sumantur. Concedo totum: si unâ & eâdem, Nego Consequentiam. Ratio discriminis est: quia speciebus manducatis promittitur gratia; ergo ubi manducatio unica, unicus erit effectus, & ubi multiplex, etiam multiplex effectus.

Optimè, inquis; sed manet difficultas, quare sicut cibus materialis in majori quantitate acceptus majorem causat effectum nutritionis corporalis, quàm cibus minoris quantitatis; quare, inquam, similiter magna hostia unicâ manducatione non conferat majorem effectum gratiæ, quàm hostia parva.

Ratio à priori voluntas instituentis. Resp. rationem à priori esse voluntatem instituentis, quam colligimus ex communi sensu Ecclesiæ. Sanè vel ex hoc etiam satis liquet, non esse omnimodam similitudinem inter effectum cibi materialis & spiritualis. Et quid mirum, cùm cibus materialis nutriat per conversionem sui in alitum; è converso verò cibus spiritualis per conversionem aliti in se? Et Christus nonne idem est sub parva & magna hostia? Nisi ergo accedat nova manducatio, semper erit idem effectus.

65. Objectio solvitur. Sed contrà primò: ergo erit meliùs sumere magnam hostiam, & per partes successivè manducare. Resp. Negando Consequentiam; quia non licèt communicare bis in die, tametsi certum sit secundam Communionem conferre novam gratiam. Observandus ergo est ritus Ecclesiæ: nec semper expedit aliquid, eo ipso, quo aptum est conferre augmentum gratiæ.

Dicastillo. Unde meritò admoniti fuerunt Confessarii à Cardinale Antonio Zapata (ut refert Dicastillo disp. 8. n. 42.) supremo Inquisitore, & in Archiepiscopatu Toletano Coadministratore, ne cui darent plures particulas, quamvis probabilissimum sit, quòd crescente dispositione tempore sumptionis, etiam crescat effectus gratiæ.

Contrà secundò; sumptio utriusque speciei à Sacerdote in Sacrificio Missæ est etiam unica manducatio. Resp. est manducatio & bibitio, quæ sunt actiones moraliter distinctæ, licèt physicè possint conjungi. 66. Manducatio & bibitio sunt actiones moraliter distinctæ.

Et si urgeas: saltem est idem convivium. Resp. non promittitur gratia convivio indivisibiliter; sed Corpori manducato, & Sanguini potato, independenter, ut suprà dixi, à conjunctione aut separatione physica.

Quinimò, quia convivium (ut constat ex Antiphona, quam canit Ecclesia ad Magnificat in secundis Vesperis Corporis Christi: *O Sacrum convivium* &c.) ideo utraque species plùs continet vi verborum, plùs significat vi verborum, & per consequens plùs gratiæ confert, quàm altera species seorsim, quæ non rectè dicitur convivium; quia quantùm est ex vi verborum, vel est solus cibus, vel solus potus, cùm tamen convivium ex vi verbi importet cibum & potum.

Dixi, *Ex vi verborum*; quia saltem per concomitantiam hodie sub unaquaque specie continetur cibus, & potus. In triduo mortis si fuisset facta consecratio, aliter se res habuisset. Unde aliqui pro indubitato habent, quòd saltem tunc non tantùm gratiæ contulisset una species, quàm utraque. Et inferunt: ergo neque nunc, quia est eadem promissio; & non augetur, aut minuitur effectus propter res per concomitantiam contentas, alioquin hodie plùs gratiæ daretur per unam speciem, quàm in triduo data fuisset. Aliqui putant contrarium, quod in triduo mortis utraque species plus gratiæ contulisset.

Verùm ad hoc respondent Adversarii, esse dubium impertinens ad decisionem præsentis controversiæ; quia cùm ille casus numquam fuerit futurus, ut in triduo mortis conficeretur Sacramentum, fortè nihil Christus ordinavit de modo efficaciæ, quam tunc habuisset Sacramentum sub una specie sola, vel saltem id nobis non revelavit; quamquam si conjecturis uti liceat, probabile videatur, tunc etiam unam speciem solam tantùm fuisse operaturam, quantùm utraque simul: quia licèt tunc sub specie panis non fuisset totus Christus, sed solum Corpus cum divinitate; equidem ratione hujus divinitatis erat ibi Christus, ut fons omnis gratiæ, quia humanitas non est fons gratiæ, nisi ratione divinitatis: ergo etiam in illo casu procedit ratio suprà adducta, quæ non tam fundatur in hoc, quòd totus Christus, quàm quòd Christus, utì fons gratiæ, contineatur sub singulis speciebus. 67. Alii contrarium existimant verum.

Et posset hæc resolutio confirmari; quia quod Joan. 6. tribuitur Corpori & Sanguini, ibidem tribuitur soli Corpori, ut etiam Tridentinum Quod Joan. 6. tribuitur Corpori & Sanguini.

idem tri- … soli … orpori- tinum observavit sess. 21. cap. 1. de quo plura sectione sequenti. Ergo licèt in triduo solum Corpus fuisset sumptum sub specie panis, equidem eundem tribuisset effectum. Hæc illi.

Et addunt: Quidquid verò sit de hoc dubio satis incerto, ratio adducta efficaciter procedit de Sacramento prout nunc se habet, quia nunc singulæ species totum Christum continent, *Omnium gratiarum fontem & auctorem*, ut
Trident. loquitur Trident. suprà can. 3. Ergo singulis seorsim sumptis nihil deest ad totum hujus Sacramenti effectum conferendum.

68. Planè nihil deest ad conferendum totum effectum necessarium ad salutem, ut seipsum explicat Tridentinum suprà cap. 3.

xplicatur onc. Moguntinum. Et conformiter intelligi potest Concil. Moguntinum sub Sebastiano cap. 32. dicens: *Iam nec hoc quisquam fidelis dubitare debet, illum sub una specie communicandi morem ad salutem sumentium æquè utilem & efficacem esse, quàm alterum sub utraque.* Ad salutem, inquam, hoc est, ad vitandam æternam damnationem, & acquirendam vitam æternam per impletionem præcepti Communionis. Transeo esse Concilium Provinciale, & nondum à Sede Apostolica confirmatum.

69. Joan. Hesselanus. Porrò minoris auctoritatis est, quod refert Joannes Hesselanus lib. de Communione sub utraque specie Tract. 3. fol. 171. (ut citat
Vasquez. Vasquez disp. 215. nu. 3.) videlicet Joannem Slechtam Bohemum scripsisse Erasmo, se intellexisse Bohemis à Concilio Basiliensi concessum fuisse, ut si vellent sub utraque specie communicare, profiteantur se credere totum Christum esse sub qualibet specie, & non plùs fructûs capi ex hoc Sacramento sub duabus, quàm sub una specie tantùm.

Reiicitur historia relata à Joan. Hesselano. Hoc, inquam, parvæ auctoritatis est; nam (præterquam quòd illud in Concilio non inveniatur) quando sessio 30. habita fuit (in qua sola de hac re actum) erat Concilium schismaticum, adeoque parùm curandum de ejus doctrina.

Interim nihil aliud docet illâ sessione, quàm totum Christum contineri sub singulis speciebus, quæ est fides Catholica. Ergo singulæ species habent eundem effectum; Negatur Consequentia, non multùm dissimilis isti: Sub singulis hostiis continetur totus Christus; ergo singulæ hostiæ diversis temporibus manducatæ conferunt eundem effectum.

70. Concl. improbatur ex institutione Sacramen. Hinc nonnulli Adversariorum, optimè, meo judicio, recurrunt ad ipsam institutionem Sacramenti, causantes eam talem fuisse, ut eundem effectum singulæ species haberent, & tantum effectum, quantum dispositio præsens subjecti exigit, vel quantus natus est conferri virtute Sacramenti.

Et si objeceris: diversa sunt signa sacramentalia; ergo diversi effectus. Respondent concedendo Antecedens, & distinguendo Consequens: ergo diversi sunt effectus primarii, concedunt totum; effectus secundarii, negant Consequentiam. & respondetur objectioni.

Effectum primarium vocant gratiam subsistentem, id est, Corpus & Sanguinem Christi; effectum verò secundarium, gratiam inhærentem, sive justificantem. Et quidem effectum primarium constat esse distinctum ex vi verborum; secundarium autem existimant esse eundem, diversimodè causatum ab utraque specie, scilicet per modum cibi & potûs.

Quæris à me quæ fuerit mens Doctoris Subtilis de hac controversia? Respondeo, in Reportatis (Coloniæ impressis) 4. dist. 13. q. 2. n. 4. sic ait: *Nunc autem non dispensatur* (Sanguis Christi) *propter periculum effusionis, & propter scandalum, ne simplices crederent maiores virtutes esse in duabus speciebus, quàm in una*: id est, ne simplices crederent sub altera tantùm specie non sumi totum atque integrum Christum, verumque Sacramentum; ac propterea, quod ad fructum attinet, aliquâ gratiâ, necessariâ ad salutem, eos defraudari, qui unam speciem solam accipiunt. Quæ fuerit mens Scoti de hac controversia.

Ex hactenus disputatis tam pro una parte controversiæ, quàm pro altera, liquet profectò, quare Conclusionem solùm dixerim esse probabilem. Cæteroquin, quia hæc institutio Christi, de qua statim fecimus mentionem, difficulter ostenditur etiam existimo eam faciliorem & veriorem. 71.

Neque per ipsam prohibitio Ecclesiæ, quâ laicis prohibet Communionem sub utraque specie, redditur injusta aut irrationabilis; siquidem etiam prohibet secundò eodem die communicare, & tamen indubiè ex secunda Communione haberetur augmentum gratiæ. Similiter prohibet dari Sacramentum parvulis, perpetuò amentibus &c. tametsi fructuosè ab illis reciperetur. Ecclesia justè prohibet laicis sumptionem calicis, etsi distinctam causaret gratiam.

Item negat ægrotis, quando est periculum vomitûs, idque propter reverentiam Sacramenti; ad quam non minùs, quàm ad utilitatem Ecclesia debet attendere: ergo eâdem ratione justè potuit Ecclesia prohibere laicis sumptionem calicis, quantumvis probabiliter illa sumptio augeat gratiam præexistentem. Sed de hac prohibitione plura sectione sequenti, quæ erit

SECTIO OCTAVA

De Necessitate Communionis.

1. Triplex est Eucharistiæ manducatio; Trident.

PRænotandum primò triplicem esse manducationem Eucharistiæ, quam his verbis explicat Concil. Trident. sess. 13. cap. 8. in principio. *Quoad usum autem rectè & sapienter Patres nostri tres rationes hoc sanctum Sacramentum accipiendi distinxerunt. Quosdam enim docuerunt sacramentaliter dumtaxat id sumere, ut peccatores: alios tantùm spiritaliter, illos nimirum, qui voto propositum illum cælestem panem edentes, fide vivâ quæ per dilectionem operatur, fructum eius & utilitatem sentiunt: tertios porrò sacramentaliter simul & spiritaliter; hi autem sunt, qui ita se priùs probant & instruunt, ut vestem nuptialem induti ad divinam hanc mensam accedant.*

Sacramentalis tantùm, spiritualis tantùm, sacramentalis, & spiritualis simul.

Necessitas alia medii, alia præcepti.

Prænotandum secundò dupliciter aliquid esse necessarium ad salutem, scilicet vel necessitate medii, vel necessitate solùm præcepti. Explicationem & distinctionem hujus duplicis necessitatis vide disp. 2. sect. 3. conclus. 3.

Duplex præceptum, divinum, & humanum.

Prænotandum tertiò aliam esse necessitatem præcepti divini; aliam verò præcepti humani, quod duplex est, Ecclesiasticum & civile, quæ ex terminis constant. Venio ad rem, & dico Primò:

CONCLUSIO I.

Communio non est necessaria ad salutem necessitate medii.

2. Communio non est necessaria necessitate medii.

EST communior & verior. Efficax ejus probatio desumitur ex dictis præcedenti sectione: non enim Eucharistia per se instituta est ad conferendam primam gratiam, ut patet ex Conclusione prima; neque ad perseverandum in gratia accepta: quamquam enim præservet à peccatis mortalibus, non tamen infallibiliter, sed dependenter à libera cooperatione voluntatis, ut probavimus conclus. 2. Quâ autem aliâ ratione potest esse medium necessarium ad salutem?

Objectio.

Dices; quia licèt homo, qui Eucharistiam sumpsit, non infallibiliter & necessariò perseveret; nequit tamen perseverare sine ejus sumptione in re vel in voto. Sicuti quamvìs homo, qui baptizatur, non infallibiliter salvetur, sine Baptismo tamen in re vel voto nequit salutem consequi, quod sufficit ut Baptismus dicatur medium necessarium ad salutem.

Optima instantia: verumtamen Antecedens ubi revelatum est? Joan. 6. inquis, v. 54. *Dixit ergo eis* Jesus: *Amen amen dico vobis: Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis eius Sanguinem, non habebitis vitam in vobis*; id est, non retinebitis vitam in vobis. Eodem modo, quo de Baptismo Joan. 3. v. 5. *Respondit Iesus: Amen amen dico tibi: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.* Ergo eadem necessitas Baptismi & Eucharistiæ; Baptismi ad primam gratiam accipiendam, Eucharistiæ autem ad finaliter in gratia accepta perseverandum.

Ioan. 6.

Ioan. 3.

Responsio

Resp. Negando Consequentiam. Disparitas petitur ex materia subjecta. Nam Joan. 3. loquitur Christus de re omnino necessaria ad tollendum peccatum: Ioan. autem 6 de re, quæ supponit peccatum ablatum, & gratiam acquisitam. Constat porrò solam gratiam sufficere ad salutem; neque eam deperdi nisi per peccatum. Igitur Eucharistia necessaria non nisi ad peccatum evitandum, per quod gratia habita amitteretur; sicuti est necessaria observatio reliquorum mandatorum, juxta illud Christi Matth. 19. v. 17. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Et hinc quamvìs in attritione vel contritione includatur ejus votum, non tamen magìs quàm votum cujuscumque alterius præcepti adimplendi: sicuti ergo restitutio, & similia, non sunt necessaria necessitate medii; ita neque Eucharistia.

Non est eadem necessitas Baptismi & Eucharistiæ

Matt. 19

Profectò si eadem esset necessitas Baptismi, Pœnitentiæ, & sumptionis Eucharistiæ, quis non meritò miraretur, Concil. Trident. cùm per plura capita sess. 13. exactissimè explicet naturam hujus Sacramenti, nullam facere mentionem istius necessitatis?

3. ut colligitur ex Trident.

Sanè æqualem esse necessitatem Baptismi & Pœnitentiæ disertis verbis docet sess. 14. c. 2. in fine dicens: *Est autem hoc Sacramentum Pænitentiæ lapsis post Baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse Baptismus.* Et explicans necessitatem Baptismi in particulari ait sess. 6. cap. 4. *Quæ quidem translatio*, id est, justificatio, *post Evangelium promulgatum, sine lavacro regenerationis, aut eius voto fieri non potest.* Similiter sess. 14. cap. 4. docet: *Ipsam reconciliationem ipsi contritioni sine Sacramenti* Pœnitentiæ *voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam.*

quod æquè loquitur æqualem necessitatem Baptismi & Pœnitentiæ Trident.

Quid simile unquam dixit de Sacramento Eucharistiæ, aut ejus voto? Altum ubique silentium. Quin imò non esse medium realiter necessarium ad salutem definit sess. 21. can. 4.

Si

Si quis dixerit parvulis antequam ad annos discretionis pervenerint, necessariam esse Eucharistiæ Communionem; anathema sit. De quo plura infrà.

Verba Ioan. 6. intelliguntur de necessitate præcepti.

Præterea illa verba Joan. 6. suprà allegata, intelligenda esse de sola necessitate præcepti, satis indicat eâdem sessione cap. 1. ubi dicit: *Sed neque ex sermone illo apud Ioan. 6. rectè colligitur utriusque speciei Communionem à Domino præceptam esse, utcumque iuxta varias SS. Patrum, & Doctorum interpretationes intelligatur. Namque qui dixit:* Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis, *dixit quoque: Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in æternum.* Quo modo argumentandi tacitè innuit, unicam dumtaxat speciem esse præceptam. De quo præcepto Conclusione sequenti. Nunc

Trident.

4. Objicitur auctoritas D. August. de Communione parvulorum.

Objicitur primò auctoritas D. August. qui multis in locis dicit, verba illa Christi Joan. 6. intelligenda esse etiam de parvulis. Unum citò locum, & principalem meo judicio ex lib. 1. de Peccat. Merit. & Remiss. cap. 20. ibi: *Auferatur ergo iam dubitatio, Dominum audiamus, non suspiciones, coniecturasq; mortalium: Dominum audiamus, inquam, non quidem hoc de Sacramento lavacri dicentem, sed de Sacramento sanctæ mensæ suæ, quo nemo ritè nisi baptizatus accedit:* Nisi manducaveritis carnem meam, & biberitis Sanguinem meum, non habebitis vitam in vobis. *Quid ultra quærimus? Quid ad hoc respondere poterunt, nisi pertinacia pugnaces nervos adversùs constantiam perspicuæ veritatis intendant?*

An verò quispiam etiam hoc dicere audebit, quòd ad parvulos hæc sententia non pertineat, possintq; sine participatione Corporis huius & Sanguinis in se habere vitam, quia non ait: Qui non manducaverit, *sicut de Baptismo;* Qui non renatus fuerit, *sed ait:* Si non manducaveritis, *velut eos alloquens, qui audire & intelligere poterant, quod utique non valent parvuli?*

Sed qui hoc dicit, non attendit, quia nisi omnes ista sententia teneat, ut sine Corpore & Sanguine Filii hominis vitam habere non possint, frustra etiam ætas maior id curat: Potest enim si non voluntatem, sed verba loquentis attendas, eis solis videri dictum, quibus tunc Dominus loquebatur, quia non ait: Qui non manducaverit: *sed,* Si non manducaveritis. Hactenus Aug.

5. quæ non potest intelligi de manducatione reali,

Quæ verba non posse intelligi ad litteram sicut videntur sonare, de reali manducatione Corporis, & bibitione Sanguinis Christi in Sacramento altaris, sic, inquam, non posse intelligi, nimiùm probat Concil. Trident. suprà sess. 21. can. 4.

ut liquidò constat ex Conc. Trident.

Interim pro majori intelligentia D. August. addo verba cap. 4. ejusdem sessionis: *Denique eadem sancta Synodus docet, parvulos usu rationis carentes, nullâ obligari necessitate ad sacramentalem Eucharistiæ Communionem; siquidem per Baptismi lavacrum regenerati, & Christo incorporati, adeptam iam filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non possunt.*

Sequitur: *Neque ideo tamen damnanda est antiquitas, si eum morem in quibusdam locis aliquando servavit,* (id est, si aliquando dedit parvulis sacramentalem Eucharistiæ Communionem) *ut enim sanctissimi illi Patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt, ita certè eos nullâ salutis necessitate id fecisse, sine controversia credendum est.* Nihil evidentiùs dici poterat.

Num ideo fallitur D. Aug. cujus doctrinam sequitur & servat S. Romana Ecclesia? Minimè; nam & ipse lib. 1. contra Jul. cap. 4. allegat Romanam Ecclesiam, id est, Pontificem Innocentium, dicens: *Qui denique Innoc. parvulos definivit, nisi manducaverint carnem Filii hominis, vitam prorsus habere non posse.*

Et ubi quæso Innocentius hoc definivit? In Epistola, quam scripsit Patribus Concilii Milevitani, approbans eorum acta contra Pelagianos, & est 93. inter Epistolas D. August. Hæc sunt verba Innocentii: *Illud verò quod eos vestra fraternitas asserit prædicare, parvulos æternæ vitæ præmiis etiam sine Baptismatis gratiâ posse donari, perfatuum est. Nisi enim manducaverint carnem Filii hominis, & biberint Sanguinem eius, non habebunt vitam in semetipsis. Qui autem hanc eis sine regeneratione defendunt, videntur mihi ipsum Baptismum velle cassare, cùm prædicant hos habere, quod in eos creditur non nisi Baptismate conferendum.* 6. Contrarium non docuit Innocent.

Numquid aliud Innoc. nuntiat, aliud Trident. clamat? An simul Communio parvulis potest esse necessaria ad salutem, & non necessaria? Si æquivocationem nominis *Communio* perpendimus, utrumque potest esse verum. Et quidem quod attinet ad Concil. Trident. quando negat Communionem esse necessariam, satis clarè loquitur de Communione sacramentali; ut suprà notavi.

Innocentius autem quid? Non ambigo quin intelligi debeat de Communione spirituali, id est, de fructu & utilitate hujus Sacramenti, gratiâ, inquam, justificante, quæ merito sanctissimæ Passionis Domini nostri Jesu Christi per Spiritum Sanctum diffunditur in cordibus eorum, qui baptizantur, atque ipsis inhæret. Hæc est participatio Corporis & Sanguinis Christi, sine qua apud D. August. parvuli non possunt in se habere vitam; justificatio, inquam, in qua cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur, fidem, spem, charitatem, per quas virtutes unitur perfectè cum Christo, atque Corporis ejus vivum membrum efficitur. 7. qui intelligendus est de Communione spirituali, per gratiam & virtutes;

Unde rectè Trident. suprà sess. 21. cap. 4. probans parvulos nullâ necessitate obligari ad sacramentalem Eucharistiæ Communionem: *Siquidem,* inquit, *per Baptismi lavacrum regenerati, & Christo incorporati,* (id est, participes effecti Trident.

effecti

effecti Corporis Christi) *adeptam iam filiorum Dei gratiam in illa ætate amittere non possunt.*

8. *quæ est legitima ipsius Innocentii & D. Augustini expositio:* Sanè hanc esse legitimam expositionem Innocentii & D. Augustini clarè demonstrat eorum intentum, quod erat probare necessitatem Baptismi, sive gratiæ baptismalis in parvulis ad salutem contra Pelagianos, qui, teste D. Aug. suprà, conabantur parvulis non baptizatis, innocentiæ merito salutem ac vitam æternam tribuere; sed tamen propter illa verba Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum cælorum*, eos à regno cælorum facere alienos, novâ quâdam & mirabili præsumptione, quasi salus ac æterna vita possit esse præter Christi hæreditatem, præter regnum cælorum. Quis autem ambigat per solam gratiam Baptismi parvulum effici hæredem quidem Dei, cohæredem autem Christi? Res nimis clara est, ut indigeat ulteriori probatione.

ut de Aug. probatur ex cap. 20. lib. 1. de peccat. mer. Hinc citato cap. 20. in principio sic scribit D. Aug. *Cæterùm quis ignorat, quòd baptizatus parvulus, si ad rationales annos veniens non crediderit, nec se ab illicitis concupiscentiis abstinuerit, nihil ei proderit, quod parvus accepit? Verumtamen si percepto Baptismate de hac vita emigraverit, soluto reatu, cui originaliter erat obnoxius, perficietur in illo lumine veritatis, quod incommutabiliter manens in æternum iustificatos præsentia Creatoris illuminat.*

9. Ex quo, inquit Wiggers q. 73. n. 13. constat, quòd D. Aug. non requirat realem perceptionem Eucharistiæ tamquam necessariam ad vitam; sed effectum & rem significatam, videlicet unitatem cum Corpore Christi, & incorporationem in Christo, quocumque modo aut medio habeantur; quæ clariùs exponit scribens ad Bonifacium ut habetur cap. *Nulli.* de

& ex cap. Nulli. de Consecrat. dist. 4 quod adscribitur D. August. scribenti ad Bonifacium. Consec. dist. 4. *Nulli est aliquatenus ambigendum*, inquit, *tunc unumquemque fidelem Corporis Sanguinisq; Domini participem fieri, quando in Baptismate membrum Christi Corporis efficitur, nec alienari ab illius panis, calicisq; consortio, etiamsi antequam illum panem comedat, & calicem bibat* (scilicet in Sacramento Eucharistiæ) *de hoc sæculo in unitate Corporis Christi constitutus abscedat; Sacramenti quippe illius participatione & beneficio non privatur, quando in se hoc, quod ipsum Sacramentum est, invenitur*; id est, quando invenitur esse Corpus Christi, quatenus scilicet est membrum Christi, sive de Corpore Christi. Hucusque Wiggers. Et amabo, clariùs potuisset Aug. mentem suam exponere? Non potuisset.

sed ibi non invenitur, Sed dicet aliquis; non invenio illa verba in operibus D. Aug. ad Bonifacium. Resp. neque ego invenire potui, licèt diu, multumque quæsierim. Et verò putas, quia Wiggers in Augustino ea legerit? Credat qui volet. Hoc scio à Beda citari tamquam Aug. ex Sermone ad infantes ad altare de Sacramento; à Beda, inquam, 1. Cor. 10. In Polycarpo autem citatur ex Innocentio, ut refertur in notis ad can. *Quia passus est.* 36. de Consec. dist. 2. Cujuscumque sint, vera esse, ne dubites, si vis permanere in unitate Corporis Christi.

Neque obstat, quod ait Aug. suprà: *Non quidem hoc de Sacramento lavacri dictum, sed de Sacramento sanctæ mensæ suæ, quo nemo ritè nisi baptizatus accedit: Nisi manducaveritis* &c. Quia (inquit Hauzeur in sua Anatomia fol. 443.) non nisi sic verbatim dictum; sed ut suprà intelligendum. Nam sub idem probat ex illo Joan. 6. *Panis quem ego dedero, caro mea est pro sæculi vita.* Et ex illo Joan. 3. *Qui credit in Filium, habet vitam æternam, qui autem incredulus est Filio, non habebit vitam, sed ira Dei manet super eum.* Ergo de incorporatione seu participatione Corporis & Sanguinis Christi per fidem, quæ in ipso Sacramento Fidei seu Baptismo supponit ablutionem à peccatis. Hæc ille. 10. *Exponuntur aliqua verba S. Aug. Hauzeur. Ioan. 6. Ioan. 3.*

Verumtamen, dicet aliquis, si sic verbatim dictum à D. Aug. cur non etiam verbatim verum? Vel si verbatim falsum, jam S. Doctor videtur sibi ipsi contradicere lib. contra Mend. ad Consentium cap. 1. ibi: *Non mihi persuadetur eos* (Hæreticos) *de latebris suis nostris esse mendaciis eruendos. Vt quid enim eos tantâ curâ vestigare, atque indagare conamur, nisi ut captos in apertumq; producamus, aut etiam ipsos veritatem doceamus, aut certè veritate convictos nocere aliis non sinamus? Ad hoc ergo ut eorum mendacium deleatur, sive caveatur; Dei autem veritas augeatur. Quomodo igitur mendacio mendacia rectè potero persequi: An & latrocinio latrocinia, & sacrilegio sacrilegia, & adulterio sunt adulteria persequenda?* Quomodo ergo rectè Aug. persequitur Pelagianos, asserens illa verba Christi: *Nisi manducaveritis* &c. non esse dicta à Christo de Sacramento Lavacri, si à parte rei etiam de illo dicta sint? *S. Aug.*

Resp. quia utrumque verum est, sed secundùm diversum sensum, litteralem videlicet, & mysticum. Nam litteraliter dicta sunt de Sacramento sanctæ mensæ, id est, de manducatione realis Corporis & Sanguinis Christi: mysticè verò etiam de Sacramento Lavacri. Cui hæc responsio displicet, quærat meliorem. Sufficit nobis veritas Catholica, à qua non est verisimile Augustinum voluisse recedere, aut recessisse; utpote quem numquam teste Cælestino Papâ Epist. 1. ad Episcopos Galliæ cap. 2. *sinistræ suspicionis saltem rumor aspersit.* *Tamquam litteraliter dicta de Sacramento Eucharistiæ, mysticè autem de Baptismo. Cælestinus Papa.*

Ex his festinè cognoscitur, quomodo intelligendi sint alii SS. Patres, qui similiter loquuntur de necessitate Eucharistiæ: Vel enim Eucharistiam accipiunt pro re contenta & significata, & ita verissimè dicunt, illam omnino esse necessariam, cùm sine Sanguinis effusione non fiat remissio peccatorum. *Si quis peccaverit*, inquit Apostolus Joannes Epist. 1. cap 2. v. 1. *advocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum: & ipse est propitiatio pro peccatis nostris;* 11. *SS. Patres agentes de necessitate Eucharistiæ, Eucharistiam accipiunt pro re contenta, videlicet pro Christo, 1. Ioan. 2.*

non

non pro nostris autem tantùm, sed etiam pro totius mundi.

qui est causa meritoria nostræ justificationis. *Trident.*

Modum autem propitiationis explicat Concil. Trident. sess. 6. cap. 7. dicens: *Meritoria* (causa justificationis) *dilectissimus Vnigenitus suus Dominus noster Iesus Christus: qui cùm essemus inimici, propter nimiam charitatem, quâ dilexit nos, suâ sanctissimâ passione in ligno crucis nobis iustificationem meruit, & pro nobis Deo Patri satisfecit.*

S. August.

Et D. Aug. lib. 1. de Peccat. merit. & remiss. cap. 24. *Non itaque dubitemus etiam pro infantibus bapt zatis Sanguinem fusum, qui priusquam funderetur, sic in Sacramento datus, & commendatus est, ut diceretur: Hic est Sanguis meus, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum,* Matth. 26.

12. Vel SS. PP. sunt intelligendi de manducatione spirituali per fidem, & unionem cum Christo.

Vel certè, ut suprà explicavi Innocentium & D. Augustinum, Sancti Patres verba Christi intelligunt de manducatione spirituali per fidem & unionem mysticam cum Christo, quæ etiam competit parvulis, qui in habitu credunt, & per Baptismum pertinent ad unitatem Corporis Christi.

S. Aug.

Hinc, ut bene aliqui notant, non dicit D. Aug. suprà cap. 20. parvulos non posse habere vitam sine manducatione Sacramenti; sed *sine participatione Corporis huius & Sanguinis*, scilicet per fidem & charitatem, quam accipiunt in Baptismo.

Similiter loquitur lib. 3. de Peccat. merit. & remiss. cap. 4. ibi: *Numquid etiam illud ambiguum est: Quia nisi manducaverint homines carnem eius, hoc est, participes facti fuerint Corporis eius, non habebunt vitam?* Et subjungit: *His atque huiusmodi aliis, quæ nunc prætereo, testimoniis divinâ luce clarissimis, divinâ auctoritate certissimis, nonne veritas sine ulla ambiguitate proclamat, non solùm in regnum Dei non baptizatos parvulos intrare non posse, sed nec vitam æternam posse habere præter Christi Corpus, cui ut incorporentur Sacramento Baptismatis imbuuntur?*

13. Nec mirum quòd PP. eodem ferè modo loquantur de Baptismo & Eucharistia, *Ioan.* 6. cùm sint variæ convenientiæ inter illa duo Sacramenta, *Rom.* 6.

Nec mirum alicui videri debet, quòd SS. Patres eodem ferè modo loquantur de Baptismo & Eucharistia: nam sicuti Joan. 6. promittitur vita sumentibus Eucharistiam v. 52. *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* Et v. 55. resurrectio: *Et ego resuscitabo eum in novissimo die*; ita quoque eadem promittuntur Baptismo ad Rom. 6. v. 3. 4. & 5. *An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in mortem ipsius baptizati sumus? Consepulti enim in illo sumus per Baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus.*

utpote in repræsentando Christi mortem & passionem, *Luc.* 22.

Præterea sicut Eucharistia repræsentat mortem Christi: *Hoc facite in meam commemorationem* Luc. 22. v. 19. ita & Baptismus eandem repræsentat, ut patet ex verbis Apostoli mox allegatis. Unde Leo Papa Epist. 4. & 5. ad Episcopos per Siciliam; *Propriè in morte crucifixi & in resurrectione ex mortuis potentiâ Baptismi novam creaturam condidit ex veteri* &c. *Leo Papa*

14. & in significando Christi Corpus mysticum, scilicet Ecclesiam: *Trident.*

Denique Eucharistia significat Corpus Christi mysticum, id est, Ecclesiam, juxta illud Trident. sess. 13. cap. 2. *Pignus præterea id esse voluit futuræ nostræ gloriæ, & perpetuæ felicitatis, adeoq; symbolum unius illius corporis, cuius ipse caput existit, cuiq; nos tamquam membra arctissimâ, fidei, spei & charitatis connexione adstrictos esse voluit.* De Baptismo autem quid? *Per ipsum,* inquit Florent. in decreto de Armenis, *membra Christi ac de Corpore efficimur Ecclesiæ.* *Florent.* Ergo rectè dicitur baptizatus fieri particeps Corporis & Sanguinis Christi per Baptismum, scilicet quoad similitudinem & æquivalentiam rei significatæ.

differunt tamen quoad modum significandi,

Differunt equidem Baptismus & Eucharistia quoad modum significandi; quia Eucharistia hæc omnia significat per modum nutrimenti; Baptismus verò per modum regenerationis; quæ ad idem absolutè tendunt, nempe vitam, licèt secundùm diversum modum operandi, & ideo etiam diversas requirunt in subjecto dispositiones.

Verba illa: *Nisi manducaveritis* &c. varios accipiunt sensus,

Unde patet, quàm sit fundata locutio D. Aug. licèt aliquibus dura videatur & perplexa, illis, inquam, qui ad mysticam significationem eam non referunt. Sanè hæc verba Christi: *Nisi manducaveritis* &c. diversos accipere sensus, variasque interpretationes ipsum Tridentinum claris verbis exprimit sess. 21. cap. 1. dicens: *Vtcumque iuxta varias SS. Patrum & Doctorum interpretationes intelligatur,* scilicet sermo Christi apud Joan. 6. cap. Sed ad alias pergamus objectiones.

15. Dignitas hujus Sacramenti non arguit necessitatem medii;

Objicitur ergo secundò dignitas hujus Sacramenti, quæ videtur exigere necessitatem. Resp. quia hoc Sacramentum dignissimum est, ideo postulat dignissimam dispositionem, adeoque statum gratiæ in suscipiente; constat autem necessitatem medii consistere in remissione peccati, quod unicum est impedimentum vitæ, & mors animæ. Et si contrà

neque quòd sit nutrimentum spirituale.

Arguitur tertiò; nutrimentum corporale est medium necessarium ad sustentandam vitam corporalem, licèt non ad dandam: ergo similiter nutrimentum spirituale (quod est Eucharistia) erit necessarium ad vitam spiritualem conservandam, licèt non ad dandam. Resp. disparitatem esse, quòd per plura media possit vita spiritualis conservari.

Interim non negamus aliquam necessitatem moralem Eucharistiæ, cùm sit medium per se ordinatum ad obtinenda auxilia ampliora, ut peccatis resistamus. Unde huic Sacramento specialiter abscribitur præservatio à peccatis mortalibus, ut vidimus Sectione præcedenti Concl. 2. non quasi necessariò peccet mortaliter, qui postquam pervenit ad usum rationis, non sumit hoc Sacramentum (quid si enim sit impossibile de- 16.

Ex quo equidem colligitur quædam necessitas moralis.

fectu materiæ, aut ministri?) Sed quia peccat mortaliter, qui non adimplet præceptum Communionis divinum vel humanum quando commodè potest; & quia per illud homo accipit specialia auxilia, quæ aliàs sine multis orationibus, & aliis piis operibus non acciperet.

Reliqua Sacramenta non dependent in suo effectu ab Euchar.

Dicere autem, omnia alia opera bona, uti etiam reliqua Sacramenta, in suo effectu dependere ab effectu Eucharistiæ, sive à sumptione Eucharistiæ, nullo prorsus nititur fundamento. Ponamus enim quòd quis sumpserit Viaticum, & postea peccet mortaliter, an aliquis diceret talem non posse accipere remissionem peccatorum sine ordine ad Eucharistiam? Non puto.

quæ tamen est quasi finis & complementum cæterorum.

Quamquam id verum sit in hoc sensu, quòd à Christo, qui in hoc Sacramento realiter continetur, omnia Sacramenta habeant suam efficaciam, & quòd Eucharistia sit finis quasi & quoddam complementum cæterorum. Et ideo ab aliquibus dicitur Eucharistia causare gratiam Baptismi, sicut nimirum finis causat electionem medii; atque in Baptismo includi votum Eucharistiæ, quatenus per regenerationem accipiens homo vitam spirituale, fit capax illius spiritualis alimenti, & ad idem particularem propensionem accipit, sicut per vitam corporalem ad alimentum corporale. Indè autem inferre necessitatem plusquam præcepti, quæ apparentia?

17.
Consuetudo Ecclesiæ communicandi infantes, Clem. Rom. & Dionys. Areop. S. August. Trident.

Arguitur quartò ex consuetudine antiqua Ecclesiæ communicandi infantes baptizatos, ut patet ex Liturg. Clem. Rom. lib. 8. Dionysii Areop. c. 3. Eccles. Hierarchiæ, & aliis veteribus Scriptoribus; ejusq; meminit D. Aug. Epist. 23. ibi: *Illud verò quod in eadem commemoratur epistola, quamdam parvulam, turbatis in fugam parentibus, nutrici derelictam, atque ab eadem nutrice dæmonum sacrilegiis impactam, postea in Ecclesia illatam sibi Eucharistiam miris motibus respuisse* &c. ac novissimè Trident. sess. 21. c. 4. ubi tamen insinuat non fuisse consuetudinem generalem dicens: *Si eum morem in quibusdam locis aliquando servavit.*

quæ fuerit laudabilis & rationabilis, non tamen erguit absolutam necessitatem.

De consuetudine ergo, sed particulari quoad locum & tempus, non est dubitandum; neque damnanda est, ut ibidem docet Concilium, quia probabilem causam habuit; puta, ut significaretur spiritualis illa & mystica participatio, de qua superiùs egimus, & ut tantò decentiùs consumerentur fragmenta hostiarum; præsertim cùm infantes baptizati sint capaces fructûs hujus Sacramenti, & certò certius ad fructum suscipiendum dispositi. Interim *nullâ necessitate salutis Sanctissimos Patres id fecisse, sine controversia credendum est*, inquit Trident. suprà. Nullâ, dico, necessitate sive medii, sive præcepti.

Porrò quæ infantium, eadem est ratio perpetuò amentium. Illis autem qui perfectâ ratione utuntur, adeóque mortaliter possunt peccare, quis credat hoc Sacramentum tam utile, & quasi moraliter necessarium ad vitanda peccata mortalia, planè liberum esse, id est, non necessarium ad salutem, vel saltem necessitate præcepti? Dico igitur Secundò:

CONCLUSIO II.

Datur præceptum divinum Communionis.

Dari præceptum divinum Communionis sacramentalis, id est, sumptionis Eucharistiæ, quamvìs communior & verior sit sententia; non tamen theologicè certa, minùs de fide, ut patebit ex rationibus, quæ pro ipsa communiter adferuntur. 18.
Sumptio Eucharistica est de præcepto divino necessaria.

Principalis accipitur ex illis verbis Christi Joan. 6. v. 54. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis* &c. Secunda ex illis verbis Christi Luc. 22. v. 19. *Hoc facite in meam commemorationem* Tertia ex diligentia, quâ Ecclesia semper cavit, idque diligentissimè, ne morituri absque Viatico decederent. Accedat quarta ex summa utilitate, & quasi morali necessitate effectûs Sacramenti.

Probatur rationibus. Joan. 6. Luc. 22.

Sed hæ rationes, ut existimo, non clarè convincunt. Nam quod ad primam attinet, ille locus Joan. à D. August. (ut vidimus præcedenti Conclusione) & aliis doctissimis ac sanctissimis viris, intelligitur de manducatione spirituali per fidem. 19.
quæ clarè rem non convincunt.

Deinde admisso (quod probabiliùs est) etiam intelligi debere de manducatione sacramentali; certum est non posse quoad omnia intelligi in rigore verborum: quippe concluderet ex præcepto divino homines obligari ad sumptionem utriusque speciei. Item hoc Sacramentum esse necessarium ad salutem non tantùm necessitate præcepti divini, sed etiam medii; quia talem vim habent illa verba: *Nisi quis renatus fuerit* &c.

Locus Joan. 6. intelligitur de spirituali manducatione, vel si de sacramentali non omni rigore verborum sumitur.

Nec obstat quòd unum verbum sit activum, alterum passivum; quia etiam parvuli manducare possunt, & bibere, quamvìs non voluntariè, quod impertinens est ad necessitatem medii. Oportet ergo illum locum plures limitationes seu explicationes admittere, quoad modum scilicet manducandi, & necessitatem.

Objectio soluta.

Quod si semel limitatur, cur non sæpiùs, quamdiu id non est contra expressam Ecclesiæ sententiam? Id est, si tu exponis illa verba, *Nisi* &c. de necessitate præcepti divini, & non medii: cur mihi non licet exponere de necessitate neque medii, neque præcepti, sed magnæ utilitatis? Ut sensus sit, difficulter habebitis vitam in vobis. Frequens enim est in Scriptura, illud vocare impossibile, quod est difficulter possibile.

An possit intelligi de magna utilitate Eucharistiæ?

Et ideo sic explicat illum locum Cyprianus in expositione Orationis Dominicæ, ait quidam Auctor. Sed ego nihil tale ibi reperio. Equidem qui sic explicaret, nescio quâ ratione posset evidenter redargui.

Cyprianus.

Audia-

20. Audiamus Seraphicum Doctorem 4. d. 12. art. 4. q. 1. *Dicendum*, inquit, *quòd Sacramentum hoc non est de necessitate quantùm est de sua institutione; sed si est, hoc est ex assumpto officio, vel mandato superaddito. Ex assumpto officio, quod scilicet necessarium est exequi, ut cùm Sacerdos vivit de altari, ut parochianis prosit, debet servire altari. Si autem non vivat de altari, sed in libertate sua remaneat, non tenetur magis, quàm alius homo ex debito, sed magis ex bono & æquo. Ex mandato superaddito quod instituit Ecclesia, ut fideles communicarent semel in anno & in morte. Unde si quis negligit, non est sine contemptu, ideo peccat mortaliter. Ratio autem quare Ecclesia instituit est, quòd hoc Sacramentum est salubre, & multi erant negligentes de sua salute.*

S. Bonaventura.

Et post pauca. *Ex his patent obiecta: nam verbum Ioan. sive Domini in Ioan intelligitur de manducatione spirituali, quæ est per fidem & charitatem, sine qua nemo adultus salvatur, & hæc etiam est in parvulo aliquo modo per incorporationem.*

Doctor Seraphicus eum intelligit de manducatione spirituali,

Accedat Doctor Angelicus 3. parte q. 65. art. 4. ubi sic lego; *Ad secundum: Dicendum quòd illud verbum Domini est intelligendum de spirituali manducatione, & non de sola sacramentali, ut August. exponit supra Ioan.* Tractat. 26. & 27. Simili modo loquitur 4. dist. 9. q. unicâ art. 1. quæstiunculâ 2. ibi: *Ad primum dicendum quòd Dominus loquitur de manducatione spirituali sine qua non potest esse salus.*

uti etiam Doctor Angelicus.

21. Ad secundam probationem in primis dici potest, non tam ibi præcipi exercitium Communionis, quàm modum, ut si velis communicare, in passionis Domini memoriam facias. Unde apud Lucam non simpliciter dicitur: *Hoc facite*, sed, *Hoc facite in meam commemorationem*. Et apud Apost. 1. Cor. 11. v. 25. *Hoc facite quotiescumque bibetis, in meam commemorationem*. Quod imitatur Ecclesia in Canone Missæ illis verbis: *Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis.*

Locus apud Lucam 22. cap. magis modum præcipit, quàm exercitium Communionis; 1. Cor. 11.

Deinde si velis illa verba, *Hoc facite*, referri ad exercitium alicujus actûs, & non solùm ad modum, aptè referri possunt ad actionem Sacrificii, quam Christus ibi instituit, præcepitque Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus, ut sensus sit: Quod ego feci offerendo & consecrando, hoc & vos deinceps facite.

vel si exercitium, de sacrificantibus est intelligendus.

Atque ita hæc verba intellexit Tridentinum sess. 22. cap. 1. ibi: *Et eisdem* (Apostolis) *eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerent, præcepit per hæc verba:* Hoc facite in meam commemorationem, *uti semper Catholica Ecclesia intellexit & docuit.*

Trident.

22. Ad tertiam probationem responderi potest, Ecclesiam semper fuisse solicitam de dando morituris Viatico, non ob necessitatem præcepti divini, sed ob incredibilem tanti Sacramenti utilitatem: quomodo adhuc hodie solicita est de administranda eisdem Extrema Unctione, quæ tamen non præcipitur jure divino.

Sollicitudo Ecclesiæ de dando Viatico possit solùm arguere magnam Eucharistiæ utilitatem.

Ad quartam patet responsio ex D. Bonav. suprà; quia enim hoc Sacramentum tam salubre est, idcirco Ecclesia præcepit, ut fideles semel in anno communicarent, & in morte. Quis dubitat etiam Sacramentū Extremæ Unctionis esse valde utile; num ideo jure divino præceptum? Imò nequidem jure Ecclesiastico.

uti & præceptum annuæ communicandi.

Hæc non ideo à nobis dicta sunt, ut communis sententiæ rationes abjiceremus; sed ut non eam esse ostenderemus vim illarum, ut faciant certitudinem fidei, vel etiam omnimodam certitudinem Theologicam: quò minùs contraria sententia quorumdam gravissimorum Doctorum Alensis 4. distinct. 51. membr. 2. D. Bonav. suprà, & aliorum sit tuta in fide; imò fortè probabilis in Theologia. Interim non potest negari, quin nostra & communis sententia sit probabilior; quippe solutiones prædictarum rationum sunt utcumque violentæ. 23.

Igitur prædictæ rationes non faciunt Conclus. Theologicè certam: Alensis. D. Bonav.

Primæ quidem rationis solutio, quia cùm Scriptura loquatur præceptivè, oportet eam propriè intelligere sicut sonat, nisi quatenus Ecclesia aliter exponit. Quocirca cùm ex doctrina Ecclesiæ habeamus hoc Sacramentū non esse per se institutum ad conferendā primā gratiam, hinc colligimus illud, *Nisi manducaveritis*, non importare necessitatem medii. Et aliundè, cùm Ecclesia doceat non esse laicis necessariam utriusque speciei Communionem, rectè deducimus illa verba: *Nisi manducaveritis & biberitis*; habere sensum disjunctivum, non conjunctivum. At verò nusquam Ecclesia indicat, illis verbis nullum omninò præceptum contineri: ergo neque nos id possumus affirmare contra verborum proprietatem.

reddunt tamen eam multò probabiliorem,

eò quòd locus Joan. 6. propriè intelligatur de præcepto,

Nec refert quòd aliqui Doctores exponant illa verba de manducatione spirituali: plures siquidem, imò communis sententia exponit de manducatione sacramentali; saltem de utraque posse intelligi non est dubium, & videtur Ecclesia intelligere de sacramentali, dum in Concilio Trident. sess. 13. cap. 2. quod intitulatur *De ratione institutionis sanctissimi huius Sacramenti*, utitur hisce verbis Joan. 6. v. 58. *Qui manducat me, & ipse vivet propter me.*

& communius de manducatione reali

uti intellexit Tridentinum.

Similiter sess. 21. cap. 1. docet ex illis verbis Christi: *Nisi manducaveritis* &c. non rectè colligi *Utriusque speciei Communionem à Domino præceptam esse*: tacitè innuens, ut suprà notavi, saltem alterutram esse præceptam. Unde etiam in Festo Venerabilis Sacramenti sumit ex illo cap. 6. Joan. Euangelium.

Ad secundæ rationis solutionem priorem dico, conditionem actui appositam in præcepto non indicare, quòd solus ille modus, & non exercitium actûs præceptum sit; uti cùm lex divina jubet, ut diligamus Deum ex toto corde, tota anima &c. non solùm hic diligendi modus, sed etiam ipsa dilectio præcipitur. Itaque tam præcepto illi Communionis, quàm huic charitatis ille modus apponitur, non ad 24.

Lucæ 22. non tantùm modus, sed & actûs exercitium præcipitur.

limitandum, sed explicandum actum præceptum ut sic; tenemur enim & illum implere, & tali modo. Ita quidam Auctor.

Immo ipse modus non videtur præceptus.

Sed non puto, salvo meliori, talem modum esse præceptum in sumptione Eucharistiæ; quotus enim quisque communicantium cogitat de Passione Christi, & in illius memoriam ordinat suam Communionem? Sanè plerique, maximè rudes & indocti, ignorant illam obligationem, si quæ est, nec Confessarii aut Concionatores soliciti sunt vel pœnitentes, vel auditores de ea instruere. Illa ergo memoria Passionis, quæ videtur præcipi simul cum ipso actu, est ipse actus Communionis secundùm uniuscujusque conditionem, sive sub utraque specie, simul consecrando illam, sive sub una solùm.

prout est ab actu distincta.

Ly *Hoc facite*, refertur ad sacrificationem & communionem laicam.

Ad posteriorem solutionem dico, illud; *Hoc facite*, cùm sit indistinctum, magis adæquatè referri ad totum actum, quem Christus exercuit cum Apostolis, nimirum ad sacrificationem & Communionem laicam, quam illis dederat, quàm ad solam sacrificationem; utrumque ergo præcepit.

Neque Tridentinum aliud significat; quia quamvis dicat præceptam oblationem Sacrificii (de qua eo loco tantùm agebat Concilium) non ideo negat præceptam Communionem laicam. Quin sess. 13. cap. 2. sic inquit: *In illius* Sacramenti *sumptione colere nos sui memoriam præcepit, suamq; annuntiare mortem, donec ipse ad iudicandum mundum veniat.* Ubi loquitur Concilium non solùm de Sacerdotibus, sed de omnibus generaliter.

Sanè quando aliquod Festum præcipitur in honorem Sancti, non solùm præcipitur, ut si fiat, in ejus honorem fiat; sed absolutè præcipitur observatio Festi.

25. Quomodo ex sollicitudine Ecclesiæ,

Ad tertiæ rationis solutionem dicito, non præcisè ex eo colligi præceptum divinum Communionis, quòd Ecclesia utcumque sit sollicita de illo administrando; sed quia gravissimè præcipit, ut administretur morituris, quod non ita facit de Sacramento Unctionis.

eiusque præcepto deducatur præceptum divinum de communicando.

Ex quo patet quid dicendum sit ad solutionem quartæ rationis: videlicet Ecclesiam præcipere Communionem non ideo tantùm, quia valde utilis est; nam & Extrema Unctio valde utilis est, quam tamen non præcipit, sed quia extat jus aliquod divinum Communionis, non ita Sacramenti Unctionis.

26. Cæterùm institutio hujus Sacramenti per modum cibi & potûs non evincit hanc obligationem; sufficit enim quòd sit aliqua similitudo inter cibum & potum spiritualem ex una parte, & cibum ac potum corporalem ex altera. Profectò jam anteà non semel ostendimus, in pluribus hanc similitudinem claudicare.

Convenientia cibi spiritualis cum corporali,

Si autem petas; in quo ergo cibus spiritualis & corporalis conveniant? Resp. in magna utilitate & morali quadam necessitate ad vitam augendam & conservandam: propter quam utilitatem cibus Eucharisticus saltem ab Ecclesia est præceptus; & aliunde per accidens, ex obligatione aliorum præceptorum, sæpè potest esse necessarius, v. g. ad profitendam fidem coram Tyranno, ad superandam gravem tentationem contra castitatem &c.

propter quam sit præcipi non debuit immediatè à Christo.

An autem ideo etiam per se & immediatè à Christo debuerit præcipi, non puto. Potuit præcipi, & quòd præceptus sit, est communior & verior sententia, quam mutato consilio amplexus est Doctor Angelicus 3. parte qu. 80. art. 11. dicens: *Manifestum est quòd homo tenetur hoc Sacramentum sumere, non solùm ex statuto Ecclesiæ, sed ex mandato Domini dicentis* Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem*; cùm alioquin contrariam docuisset, aut saltem videri posset docuisse 4. dist. 9. qu. unicâ art. 1. quæstiuncula 2. & dist. 12. q. 3. art. 2. q. 1. solius utique memorans præcepti Ecclesiastici. D. Thom.

Citatur etiam D. Aug. Epist. 118. ad Januarium cap. 1. sed an verè, poterit Lector judicare ex ejus verbis, quæ hìc exscribo. *Primò itaque tenere te volo, quod est huius disputationis caput, Dominum nostrum Iesum Christum sicut ipse in Euangelio loquitur, levi iugo suo nos subdidisse, & sarcinæ levi. Vnde Sacramentis numero paucissimis, observatione facillimis, significatione præstantissimis, societatem novi populi colligavit, sicut est Baptismus Trinitatis nomine consecratus, Communicatio Corporis & Sanguinis ipsius, & si quid aliud in Scripturis Canonicis commendatur.* 27. An S. Aug. doceat præceptum divinum?

In quibus verbis, inquit Lugo disp. 16. n. 3. Aug. non loquitur de mera institutione Baptismi & Eucharistiæ; sed de præceptis eorum Sacramentorum: affert enim ea solùm ad ostendendam facilitatem Legis Euangelicæ, in qua Christus paucissima & facillima præcepta imposuit. Affirmat Lugo.

Sed contrà, Aug. loquitur, inquit Dicastillo disp. 10. n. 7. de omnibus Sacramentis, quibus societatem novi populi colligavit. Constat autem non omnium Sacramentorum esse præceptum divinum, quo ad illorum usum obligemur, ut suis locis vidimus in Confirmatione, & videbimus in Extrema Unctione, Ordine & Matrimonio. Aliter eum interpretatur Dicastillo.

Quidquid sit de mente D. Aug. quæ est incerta, hæc sententia jam communiter docetur à Theologis; eamque disertis verbis amplectitur Doctor Subtilis 4. dist. 13. q. 2. n. 20. dicens: *Christus expressè docuit, se velle, sumi Eucharistiam à quolibet Christiano Ioan. 6. Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & ibi loquitur omnibus.* Quamquam oppositam insinuet 3. dist. ultimâ n. 5. ibi: *Alia Sacramenta à Baptismo & Pœnitentia fortè non sunt necessaria, aut si sunt, sunt satis facilia, puta Confirmatio, Eucharistia, Extrema Vnctio.* 28. Quid senserit Doct. Subtilis?

Quærit autem aliquis à me, quos obliget illud præceptum divinum? Jam audivimus à Scoto;

Scoto; *Christus*, inquit ille, *expressè docuit, se velle, sumi Eucharistiam à quolibet Christiano*, supple adulto ratione utente. Erit itaque

CONCLUSIO III.

Præceptum divinum Communionis obligat omnes adultos ratione utentes.

29. Præceptum divinum obligat omnes baptizatos, & probabiliter non baptizatos.

OMnes baptizatos obligari hoc præcepto nemo inficiatur. De non baptizatis controvertitur inter Doctores Catholicos, his asserentibus, illis probabiliter negantibus.

Fundamentum sententiæ affirmativæ est generalitas locutionis Christi Joan. 6. *Nisi manducaveritis* &c. quæ verba videntur dicta pluribus pro tunc necdum baptizatis, non in sensu composito pro tempore ante baptismum, quo nondum erant capaces fructûs hujus Sacramenti, sed in sensu diviso, pro tempore scilicet sequente ipsum Baptismum, ex quo videtur resultare specialis obligatio suscipiendi Baptismum, sicuti ex obligatione finis resultat obligatio medii necessarii. Quod clariùs apparebit ex solutione rationum sententiæ negativæ.

Sed pro tempore sequente Baptismum.

30. Prima objectio.

Objicitur ergo primò; Adulti ante Baptismum non possunt implere præceptum Communionis: ergo non obligantur. Antecedens probatur; quia præcipitur Communio Sacramentalis, id est, talis sumptio Eucharistiæ, quæ sit signum gratiæ sanctificantis in sumente; atqui sumptio Eucharistiæ non confert gratiam homini non baptizato, cùm Baptismus sit janua Sacramentorum: ergo &c.

Responsio. Ut præceptum affirmativum obliget, sufficit quòd possit & debeat pro aliquo tempore adimpleri.

Resp. Negando primam Consequentiam; quia ut præceptum affirmativum simpliciter obliget, sufficit quòd possit, & debeat pro aliquo tempore adimpleri; Sic quippe ex lege naturali tenetur quilibet succurrere proximo extremè indigenti, dum commodè potest, quamvis fortè numquam occurret casus hoc præceptum adimplendi; Similiter tenetur quis exponere vitam pro Republica; tenetur confiteri Christum coram Tyranno &c. tametsi hìc & nunc non possit, minùs debeat, illa præstare.

Igitur potest subsistere obligatio legis, licèt non teneat facere opus præscriptum pro quocumque tempore, statu ac in quibuscumque circumstantiis; imò tametsi in aliquibus circumstantiis non possim facere, dummodò saltem possim facere id, quod ad legis adimpletionem prærequiritur; v. g. excommunicatus teneor in Paschate communicare, quamvis id non possim, nisi priùs petitâ absolutione ab excommunicatione.

An putas debitor excusatur à redditione pecuniæ, quia non habet pecuniam, nisi vendat aliqua alia bona sua, ex quibus pecuniam redigat? Imò specialiter obligatur illa bona vendere, nisi aliquid aliud obstet. Quando ergo quis tenetur ad aliquid, ex supposita conditione, quam potest ponere, tenetur eam ponere, & ita implere quod debet. Cùm igitur generaliter omnibus sit præcepta Communio sacramentalis, & in potestate hominis non baptizati sit ponere conditionem prærequisitam, scilicet Baptismum, quidni etiam ad illam ponendam obligetur?

An sit eadem ratio præcepti Confessionis;

Aliud fortassis dicendum est de præcepto confessionis, quod non videtur obligare nisi valde remotè & universaliter, ut suo loco explicabitur, ante Baptismum, imò ante peccata post Baptismum commissa; quia videlicet conditio necessariò prærequisita ad ejus adimpletionem, puta peccata commissa post Baptismum, quæ sola sunt materia confessionis, nec debent, nec possunt poni, alioquin peccata non essent peccata, quæ est manifesta implicantia.

Objicitur secundò; per Baptismum primò quis ingreditur in Rempublicam Christianam: ergo ante illam non obligatur legibus Christianis. Patet sequela; quia nemo tenetur legibus Communitatis, cujus non est pars. Unde nemo tenetur ad vota monastica, antequam seipsum per professionem ad vitam monasticam obligaverit. 31. Secunda objectio.

Resp. Negando Consequentiam; quia ante Baptismum tenetur quilibet suscipere Christianam Religionem, & ex consequenti ejus leges. Aliud est quando quis non obligatur ad statum aliquem suscipiendum; tunc enim nec tenetur legibus illius status, antequam spontè eum susceperit. Solvitur. Ante Baptismum tenetur quilibet suscipere Christianam Religionem.

Contrà; tametsi quispiam voverit intrare Religionem, equidem non obligatur votis monasticis aut præceptis Regulæ ante professionem, nec peccat contra illa, quantumvis non intret Religionem, cùm tamen ad intrandum ex voto obligetur. 32. Instantia.

Resp. in eo disparitatem esse, quòd omnis obligatio voti oritur ex propria voluntate voventis: quid ergo mirum, si nondum obligetur ad castitatem, qui necdum voluit se obligare per professionem ad servandam castitatem, quamvis voluerit se obligare ad profitendum? Et eadem est ratio præceptorum Regulæ, quæ non possunt obligare nisi subditos, nemo autem subditus fit alicui Prælato per votum profitendi, nisi accedat actualis professio. Porrò quis prudenter potest cogitare, quin Christus potuerit præcipere omnibus hominibus Communionem, sicut præcepit omnibus Baptismum? Breviter ergo, votum pendet à voluntate voventis, præceptum à voluntate Superioris. Solvitur. Votum pendet à voluntate voventis; præceptum autem à voluntate Superioris.

Et si inferas; ergo non baptizati etiam obligantur legibus Ecclesiasticis. Resp. Negando Consequentiam: quoniam Ecclesia non est Superior eorum, sicuti est Christus. Unde solùm Alia instantia solvitur.

solùm hìc loquimur de mero præcepto divino communicandi semel in vita.

33. *Tertia instantia.*

Dices; illud præceptum est indeterminatum, saltem extra articulum mortis: ergo ad nihil determinatè obligat: ergo infideles non peccant determinatè contra illud, cùm numquam sit verum, quòd tunc habeant obligationem communicandi. Si autem recurras ad determinationem Ecclesiæ, illi non subjiciuntur nisi baptizati.

Lugo existimat determinationem Ecclesiæ obligare non baptizatos.

Respondet Card. Lugo disp. 16. n. 19. determinationem factam ab Ecclesia obligare etiam non baptizatos, non per modum præcepti, sed ut conditionem, quâ positâ, obligat illos Christi præceptum determinatè;atque ideo peccant contra Christi præceptum, ex quo deberent reddi habiles ad sumendam Eucharistiam tali tempore, per Ecclesiam determinato.

Probat à simili:

Probat à simili: Sicut,inquit,si Confessarius imponat pœnitenti jejunium iis diebus, quos Medicus designaverit,non dat Medico jurisdictionem nec Medicus præcipit quando determinat dies: sic ergo Ecclesia determinando tempus Communionis, licèt id faciat præcipiendo etiam in ordine ad suos subditos, potest tamen illa determinatio obligare non baptizatos, non ut lex Ecclesiæ, sed ut conditio, quam exigit præceptum ad determinatè obligandum.

34. *sed illi meritò contradicit Dicastillo.*

Sed hæc responsio cum sua probatione displicet (& meritò) Dicastilloni disp. 10. n. 71. & sequentibus; quia nimirum neque ex Scriptura, neque ex Conciliis, neque ex Traditione, ut patet, constat Christum præcepisse Communionem dependenter à determinatione Ecclesiæ: sed neque ex natura Sacramenti id ostendi potest; quamvis enim Eucharistia cibus sit, non tamen nisi pro baptizatis. Et quamvis valde utilis, non tamen omnino ex natura rei necessarius. Indè ergo inferre Catechumenum singulis annis peccare contra præceptum Communionis, imò singulis diebus olim peccasse, quando, ut aliqui volunt, baptizati ex determinatione Ecclesiæ debebant singulis diebus communicare, suprà quàm cuiquam credibile est.

Quocirca dicendum arbitror,hanc obligationem specialem suscipiendi Baptismum in ordine ad Communionem satis determinatam esse ad articulum mortis,ut patebit ex Conclusione sequenti.

35. *Tertia objectio.*

Objicitur tertiò; Nemo tenetur speciali titulo nasci, ut possit natus nutriri; sed solùm nativitate supposità. Sicut si Confirmatio (quæ est accretio) esset à Christo præcepta, nemo teneretur vi præcepti Confirmationis ad Baptismum, sed solùm nativitate supposità, teneretur crescere per Confirmationem.

Solvitur.

Resp. si per nativitatem intelligitur corporalis, apertissimum est, quod assumitur, cùm in nullius potestate sit corporaliter nasci: sin autem accipiatur nativitas spiritualis, petitur manifestè principium; & ad simile dico: si Confirmatio esset præcepta omnibus à Christo illis verbis: *Nisi confirmati fueritis, non habebitis vitam in vobis*, etiam ex illo præcepto orietur specialis obligatio Baptismi tamquam medii necessariò prærequisiti ad validam Confirmationem. Aliud esset de præceptis jejuniorum, Festorum, & similium, si Christus ea instituisset, etiam pro non baptizatis; quia constat Catechumenos hujusmodi præcepta legitimè posse observare; secùs præceptum Communionis aut Confirmationis, si esset.

36. *An bonâ fide putans se baptizatum, cùm non sit baptizatus, recipiat fructum ex hoc Sacramento.*

Sed dicet fortassis aliquis: cùm Catechumenus possit esse in gratia, & spiritualiter hoc Sacramentum manducare, cur non etiam sacramentaliter? Sanè durissimum videtur, quòd aliquis putans bonâ fide se esse baptizatū,& sæpiùs cum maxima devotione communicans, nullum ex opere operato ex illis Communionibus fructum recipiat.

Innoc. III. cap. Veniens, de Presbyt. non baptizato.

Accedit cap. *Veniens*. 3. de Presbytero non baptizato, ubi Innoc. III. proposito dubio, an talis Presbyter debeat iterum ordinari? Pro parte negativa sic argumentatur: *Cùm quis non solùm per Sacramentum Fidei, sed per fidem etiam Sacramenti, efficiatur proculdubio membrum Christi: & qui Christum habet per fidem, etiamsi Baptismum non habeat, habet utique fundamentum, præter quod aliud poni non potest, quod est Christus Jesus; superædificare posse videtur, sicut salutifera opera, sic & qualibet ecclesiastica Sacramenta: cùm illud non sit generaliter verum, neque de novis, neque de veteribus Sacramentis, quòd Baptismus sit fundamentum illorum: quoniam & Sacramentum conjugii & Eucharistia à non baptizatis recipi potest.*

Quod utique argumentum non rejicit, quantumvis resolvat pro contraria sententia dicens: *Nos circa latorem præsentium in hoc dubitabili casu, quod tutiùs est sequentes: Mandamus, quatenus ipsum per singulos Ordines usque ad Sacerdotium promovere procures* &c.

37. *Communis sententia negat.*

Atque hæc contraria sententia est communis, & fundamentum principale sumitur ex eodem capite statim citato ibi: *Ut cùm Baptismus sit fundamentum omnium Sacramentorum, ante susceptionem Baptismi non suscipiatur aliud Sacramentum: quoniam ubi fundamentum non est, superædificari non potest.* Uno verbo: Baptismus est janua omnium aliorum Sacramentorum.

quia Baptismus est janua aliorum Sacramentorum.

Sed ad hoc axioma responderi posset, intelligendum esse cum proportione, ut videlicet ad substantiam aliorum Sacramentorum prærequiratur substantia Baptismi; ad effectum verò aliorum Sacramentorum sufficiat effectus Baptismi; porrò impræsentiarùm solùm agitur de effectu Eucharistiæ. Quidni ergo Catechumenus, qui per Baptismum flaminis, aut etiam sanguinis in nostra sententia potest habere effectum Baptismi fluminis; quidni, inquam, etiam possit recipere effectum Eucharistiæ?

Responsio pro sententia affirmativa.

Hæc tamen responsio, ait Lugo disp. 13. n. 6.

quæ rejicitur à Lugone.

n. 6. videtur esse contra mentem omnium Theologorum, qui certè, quando dicunt Baptismum esse januam Sacramentorum, non tam intelligunt de janua, per quam ipsa Sacramenta intrent in Ecclesiam, & fiant in seipsis, quàm de janua, per quam nos intramus ad ipsa recipienda; quia sicut per Baptismum intramus in Ecclesiam, ita per Baptismum intramus ad Ecclesiæ Sacramenta participanda. Hæc ille.

38. Instantia pro eadem opinione.

Estò: adhuc manet disparitas inter sumptionem Eucharistiæ, & sumptionem aliorum Sacramentorum, quòd sumptio illa, ut habet communior opinio, non sit verè Sacramentum, sed applicatio tantùm Sacramenti; susceptio autem aliorum Sacramentorum est ipsum Sacramentum. Quamvìs itaque reliqua Sacramenta præter Baptismum, utpote invalida, nullum conferant effectum homini non baptizato; equidem quid obstat quò minùs Eucharistia, utique verum Sacramentum ante sumptionem, conferat suum effectum cuicumque voluntariè suscipienti?

Responsio.

Respondeo, voluntas Christi, qui Pastoribus Sacramenta reliquit, ut per ea pascant oves suas, *Pasce oves meas*, inquit Christus Principi Apostolorum Joan. 21. v. 17. Et quæ illæ? *Alias* (inquit Christus apud Joan. 10. cap. v. 16.) *oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili: & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet unum ovile, & unus Pastor.*

Joan. 21. Joan. 10.

39. Sacramentum Eucharistiæ institutum est ut per ipsum pascantur oves Christi,

Oves ergo, quas Christus Corpore & Sanguine suo pasci voluit, illæ sunt, quæ per characterem Christianitatis impressum in Baptismo, intrarunt in ovile Christi, id est, membra facta sunt Christi, & visibilis ejus Ecclesiæ, jam non solius tantùm fidei debitores, & universæ legis Christi servandæ, sed insuper universæ legis ecclesiasticæ, tam scriptæ, quàm traditæ. Baptizati, inquam, oves sunt, & qui baptizantur, oves fiunt, per visibilem generationem Christo incorporati, ut per visibilem cibum visibiliter nutriantur. Reliquis autem, qui invisibiliter tantùm per gratiam merè internam Christo uniuntur, & in Christo regenerati sunt, sufficit quoque invisibilis nutritio per augmentum gratiæ ex opere operantis.

Admisso itaque intellectu axiomatis communis, quem aliqui possent prætendere, nihil adhuc sequitur contra communem doctrinam; quoniam omnes qui baptizati non sunt, quantumcumque justificati per Baptismum flaminis, aut sanguinis, carent aliquo effectu Baptismi, scilicet charactere Christianitatis; & ideo nequeunt recipere effectum reliquorum Sacramentorum, etiam Eucharistiæ.

quales non sunt isti, qui carent charactere Christianitatis.

Respondetur ad authoritatem Innoc.

Ad Innocentium plana est responsio, puta, loquitur disputando pro utraque parte, adductis utrimque rationibus, non tam ex propria sententia, quàm aliorum, quas proinde non oportebat omnes esse veras; præsertim cùm non solùm Eucharistiæ, sed etiam Sacramenti Matrimonii capacem dicerent non baptizatum, quod tamen constat esse falsum. Unde etiam Pontifex resolvit pro contraria parte, ut audivimus.

Ex his sequitur corollarium: non baptizatum, tametsi bonâ fide accederet ad Sacramentum, non impleturum præceptum Communionis; quoniam non est Communio sacramentalis, quia nullatenus in ipso signum gratiæ sacramentalis, id est, gratiæ ex opere operato. Nec hoc alicui magis durum videri debet, quàm illud quod communiter ab omnibus admittitur, videlicet non baptizatum infructuosè suscipere Sacramenta Confirmationis, Pœnitentiæ, Extremæ Unctionis, Ordinis, & Matrimonij; licèt aliqua sit disparitas, de qua suprà. Ratio autem à priori æqualis est, scilicet voluntas instituentis.

40. Non baptizatus, tametsi bonâ fide communicaret, equidem non impleret præceptum.

Rogas, núm etiam sit voluntas instituentis, ut Eucharistia fructificet solis adultis ratione utentibus? Non puto. Ideo erit

CONCLUSIO IV.

Præceptum divinum Communionis obligat solos adultos ratione utentes, estò fructuosè suscipiatur à parvulis, & perpetuò amentibus.

PArvulos (& eadem est ratio de perpetuò amentibus) esse capaces fructûs hujus Sacramenti, satis demonstrat à posteriori antiqua consuetudo distribuendi ipsis Eucharistiam, de qua meminit Synodus Trident. sess. 21. c. 4. (vide Conclusionem primam) quæ quamvis hodie in plerisque Ecclesiis abolita sit, apud Ruthenos tamen, & quosdam alios populos, etiam Catholicos; adhuc servatur teste Arcudio lib. 3. cap. 40. Non est autem verisimile Ecclesiam vel olim permisisse, vel adhuc permittere ejusmodi distributionem cum frustratione effectûs tanti Sacramenti.

41. Parvuli, & perpetuò amentes sunt capaces fructûs hujus Sacramenti.

Arcudius.

Unde loco citatò dicit Concilium, Sanctissimos Patres, qui illum morem aliquando servaverunt, habuisse probabilem causam sui facti pro illius temporis ratione. Quæ autem potest esse probabilis causa distribuendi Sacramentum cum certa frustratione effectûs?

Dices; quia dubitabant, an fortè parvulis sumptio Eucharistiæ esset medium necessarium ad salutem propter illa verba Christi Joan. 6. *Nisi manducaveritis* &c.

Objectio.

Joan. 6.

Sed contra primò; id gratis omnino dicitur, & contra respectum illorum sanctissimorum Patrum, quasi in re certò falsa dubitassent; imò contra Tridentinum suprà dicens: *Eos nullâ salutis necessitate id fecisse.* Secundò quomodo

Solvitur primò.

Secundò.

modo poterat sumptio Eucharistiæ parvulis esse medium necessarium, si erant incapaces fructûs illius?

42. **An requiratur voluntas Ecclesiæ?**

Dices; etsi olim profuisset parvulis, quando cõcurrebat voluntas Ecclesiæ, non tamen modò, quando Ecclesia prohibet. Ita nonnulli, sed sine sufficienti fundamento: tum quia non requiritur voluntas Ecclesiæ; sed sufficit voluntas Christi, ut patet in Baptismo & Confirmatione, quæ constat parvulis validè, & fructuosè conferri contra prohibitionem Ecclesiæ; tum quia etsi nollit Ecclesia Eucharistiam dari, nullatenus tamen vult, ut si secùs fiat, non habeat effectum. Quæ enim in hoc utilitas? Imò major fit irreverentia Sacramento, fraudando illud suo effectu.

Sanè Ecclesiæ voluntas non aliter potest impedire effectum Sacramentorum, quàm quatenus potest impedire validum Sacramentum, ejusque validum ministerium, aut certè in quantum suâ prohibitione causat occasionaliter indispositionem subjecti, dum suscipiens Sacramentum contra suam prohibitionem, peccat mortaliter; quæ liquet non habere locum in parvulis, aut perpetuò amentibus, quibus ministratur Eucharistia, licèt peccaminosè ex parte ipsius ministri.

43. **Assignantur rationes propter quas hodie sit illicitum parvulis ministrare Eucharistiam.**

Petes; quare ergo Ecclesia hodie prohibeat Eucharistiam talibus ministrari? Resp. non extare expressam prohibitionem; interim ex ipsa consuetudine & existimatione Ecclesiæ videtur esse illicitum ob reverentiam ac decentiam tanti Sacramenti, quæ exigit devotam adorationem ipsius, & maximè, quia est res subjecta variis irreverentiæ periculis, præsertim hoc tempore, quando Ecclesia prohibuit usum calicis: nam olim hoc Sacramentum non sub specie panis tantùm, sed sub utraque mixtum, vel etiam fortè sub specie vini tantùm parvulis tribuebatur: quâ ratione faciliùs ab eis, & cum minori periculo irreverentiæ sumi poterat.

Vasquez.

Et ita fortassis, ut notat Vasquez disp. 212. cap. 2. in fine, in Ecclesia Latina hic mos negandi Eucharistiam parvulis ab eo tempore inolevit, quo etiam calix adultis cœpit denegari.

Adde, antiquis temporibus majorem fuisse devotionem fidelium, quæ præcavebat irreverentiam, vel certè præponderabat irreverentiæ periculo, quod poterat subesse.

Denique ratio hodiernæ prohibitionis potest esse confutatio & magìs explicita condemnatio quorumdam Hæreticorum, qui dicebant etiam parvulis præter Baptismum esse necessariam Communionem sacramentalem; sicuti ob similem rationem Ecclesia jam prohibuit laicis sumptionem calicis anteà permissam, non quasi laici sint incapaces effectûs; sed ut ostendat sumptionem unius speciei sufficere ad salutem.

Cæterùm ratio à priori hujus veritatis est voluntas instituentis: ex nullo enim capite ostenditur Christum requisivisse majorem usum rationis ad fructuosam sumptionem Eucharistiæ, quàm ad fructuosam susceptionem Baptismi aut Confirmationis; atqui secundùm omnes hæc Sacramenta validè & cum fructu à parvulis suscipiuntur: ergo & istud. 44. **Non requiritur major usus rationis ad fructuosam susceptionem Eucharistiæ, quàm Baptismi.**

Quidni, inquis, requisiverit majorem usum rationis, cùm Apostolus 1. Cor. 11. dicat v. 28. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat?* **Objectio.** *1. Cor. 11.*

Non legisti, quod sequitur v. 29. *Qui enim manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit: non dijudicans Corpus Domini?* Tunc ergo probatio est necessaria, quando est periculum indignæ sumptionis propter indispositionem sumentis. In parvulis autem quod periculum indispositionis, cùm sint incapaces peccati personalis, peccatum verò originale remissum sit per Baptismum? **Solutio.**

Quinimò, instas, quia incapaces sunt, ideo Eucharistia illis non prodest; nam instituta est ad restaurandas vires deperditas. 45. **Non obest, quod parvuli sint incapaces peccati. Primarius enim effectus non est restauratio virium deperditarum. Innoc. III.**

Erras, si putes hunc esse primarium finem, & effectum hujus Sacramenti. Quis ergo? Audi Innocentium III. cap. *Firmiter* de Summa Trinitate: *Ut*, inquit, *ad perficiendum mysterium unitatis accipiamus ipsi de suo, quod accepit ipse de nostro.*

Hinc Eugenius IV. in decreto de Armenis: *Hujus Sacramenti*, ait, *effectus, quem in anima operatur dignè sumentis, est adunatio hominis ad Christum*, scilicet perfecta; quia prima fit per gratiam Baptismi: *Et quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris ejus unitur, consequens est quòd per hoc Sacramentum in sumentibus dignè gratia augeatur*, ad perficiendum videlicet mysterium unitatis & incorporationis jam inceptum. **Item. Sed adunatio hominis ad Christum.**

Dubitas adhuc, an parvulus sit capax hujus perfectæ unitatis, id est, augmenti gratiæ sanctificantis? Certè nec sic Confirmatio illi prodesset, quod nemo dixerit; neque adulto statim baptizato prodesset Eucharistia, quia nihil adhuc deperditum, quo quid absurdius? **Cujus parvulus est capax.**

Sed urges: ergo etsi infantes hostiam sacram casu repertam comederent, reciperent gratiam. Respondet noster Pontius Sum. Theol. disp. 44. q. 13. Negando Consequentiam; quia, inquit, neque ex parte ipsorum, neque ex parte Ecclesiæ aut Christi reperitur voluntas requisita ad fructuosam perceptionem Sacramenti; sed ad hoc requiritur, ut ministretur ipsis tamquam Sacramentum. 46. **An infans, qui comederet hostiam sacram casu repertam, reciperet gratiam? Negat Pontius.**

Insignis conjectura; & si ipse hoc asserendo probavit, ego negando refutavi. Hinc Respondeo concedendo totum: recipiunt enim verum Sacramentum, cujus sunt capaces, etjam quoad effectum gratiæ, cùm sint justi. Porrò Sacramenta suscepta sive applicata subjecto **Auctor affirmat cum Lugone & Dicastillo ne.**

causant

Auctor affirmat cum Lugone & Dicastillo. causant gratiam instar causarum naturalium, quando non inveniunt obicem, prout hic: intentionem autem in parvulis non requiri patet, cùm sint illius incapaces. Ita docet Lugo disp. 13. n. 17. & 23. dicens, ita sensisse graves Theologos in Hispania. Lugonem sequitur Dicastillo disp. 9. n. 204.

Lugo. Dicastillo.

47. Instabis: ergo etiamsi adultus casu manducaret hostiam consecratam, nesciens esse talem, reciperet gratiam. Respondetur communiter Negando Consequentiam; eò quòd in ipso requiratur intentio suscipiendi Sacramentum, quæ ibi non est, sed potiùs opposita, scilicet comedendi hostiam tamquam cibum communem.

Quod quidam etiam asserunt de adulto, Equidem semper mihi visum fuit, non carere fundamento, quòd etiam talis reciperet gratiam. Primò, loquendo de lapso in phrenesim, aut moribundo sensibus destituto. Secundò, loquendo etiam de cæteris. Idq; duplici viâ.

supposità intentione saltem habituali, Prima; quia ordinariè adest intentio habitualis suscipiendi Sacramentum, saltem conditionata, hâc ratione, quatenus censetur velle, ut talis actio ei prosit, quantùm sine nocumento prodesse potest. Unde posset quis expressè habere hanc intentionem. Nolo quidem manducare Eucharistiam tamquam cibum communem, si tamen ex ignorantia id fieri contingeret, volo ut Eucharistia mihi prosit quantùm fieri potest; & indubiè qui talem intentionem habuisset, reciperet gratiam: quamvis enim tunc illa susceptio Sacramenti non fuerit voluntaria, quia omnino independens à mea voluntate; fuit tamen volita, quod videtur sufficere: sic enim Baptismus, qui confertur moribundo sensibus destituto, validus est, tametsi pro tunc nullo modo dependeat ab ejus voluntate, quòd conferatur, quia saltem volitus fuit.

et conditionatâ, Et licèt talis manducatio non fuerit volita absolutè & in se; attamen fuit volita in suo effectu; imò & in se, casu quo ita applicaretur. Hoc autem sufficere probatur à simili: quia si quis ordinaretur, qui tamen non cupit ordinari, equidem valeret ordinatio, si consentiat, supposito quòd fiat, ne aliàs Sacramentum sit irritum. Similiter si infirmus sciat, quòd Extrema Unctio applicabitur ipsi à ministro incompetenti, potest nihilominus velle acceptare, si citra culpam suam fiat, ut sic habeat effectum. Ergo eâdem ratione possum velle suscipere Sacramentum Eucharistiæ, in quacumq; occasione citra meam culpam illud contigerit applicari, suppositâ quippe malitiâ administrantis, vel casu fortuito, meliùs est ut Sacramentum suscipiatur cum fructu, quàm sine.

ut in multis aliis casibus valet,

quæ in quolibet Christiano præsumitur. Quid si igitur dicamus unumquemque Christianum hujusmodi implicitam habere voluntatem? Certè voluntas bona est & sancta, meritoque censetur inclusa in voluntate Christianè vivendi & moriendi. Atque hæc pro prima via, quæ satis plana est & trita.

48. De secunda quid dicam? Invia est, & hactenus clausa, equidem allubescit eam aperire. Quidni dici possit, ad fructum hujus Sacramenti non requiri intentionem in suscipiente? Enimverò auctoritates, quas videre poteris disp. 1. sect. 8. concl. 1. & 2. solùm loquuntur de Sacramentis, quæ consistunt in usu, adeoque in sui applicatione confici debent, ut sunt omnia præter Eucharistiam.

Ad fructum hujus Sacramenti fortè in suscipiente non requiritur intentio;

Quare si Baptismus v. g. adulto, alioquin disposito & capaci, posset validè applicari sine intentione aliqua ejusdem, uti parvulis (quod sanè Christus velle potuisset) cur putas in eodem non haberet effectum? Etenim Sacramenta validè applicata subjecto, in quo non est obex, conferunt infallibiliter gratiam. Et verò impræsentiarùm id fit; nam Sacramentum Eucharistiæ non est conficiendum, sed jam confectum, tantùm est applicandum, applicaturque subjecto, in quo non est obex.

Dices; non suscipitur sacramentaliter. 49. Resp. non potest capax Sacramenti illud suscipere, quin sacramentaliter. Nam si quis etiam sine intentione posset accipere Sacramentum Baptismi validum, utique acciperet sacramentaliter hâc ratione, ut carens obice reciperet gratiam, & semper characterem.

Instas: ergo etiam non baptizatus susciperet validè Eucharistiam? Resp. materialiter, sed non sacramentaliter; quia non est subjectum capax. Eucharistia siquidem, ut alibi expendimus, non significat, aut confert gratiam, nec est ad illam significandam practicè instituta, nisi respectu subjecti baptizati.

Instas rursum: ergo non obstaret intentio contraria; adeoque si justo renitenti ingereretur Eucharistia, is acciperet gratiam? Resp. Concedendo totum. Nec dixeris hoc esse absurdum; quippe si posset invito validè conferri Baptismus, indubiè ei imprimeret characterem. Quid ergo mirum, si etiam aliunde non indisposito conferret gratiam?

imò nec obest contraria;

Cæteroquin quia minùs congruum est, ut beneficium præstetur invito, Christus ordinavit, 50. ne Sacramenta, quæ in actione consistunt, dentur adulto non consentienti positivè; neque etiam rectè tali daretur Eucharistia: equidem si daretur, ex principiis generalibus efficaciæ Sacramentorum videtur colligi dandum effectum.

quod equidem fieret incongruè

. Nec Christus omni incongruentiæ debuit obviare, etiam per invalidationem facti, ut patet in pluribus instantiis in ipsa materia Sacramentorū, de quibus alibi egimus. Obviavit verò huic incongruentiæ in aliis Sacramentis, quæ, ut statim dixi, in adulto non consentienti minimè valent: si tamen valerent, ut suprà expendimus, utique effectum conferrent: unde quia valet Eucharistiæ Sacramentum, conferet effectum.

cui incongruentiæ Christus non debuit obviare, uti multis aliis.

Instabis tertiò ex Joan. 6. v. 55. *Qui manducat carnem meam & bibit meum Sanguinem, habet vitam æternam*; Qui manducat, inquam, tamquam talem, & humano modo, ac liberè. Resp.

Joan. 6.

Negando sic esse verba illa intelligenda, ut liquet in parvulis, phreneticis, moribundis, sensibus destitutis &c.

Hæc inquirendi potiùs, quàm asserendi studio sint scripta. Certum est, aliquid ampliùs requiri in adultis ad validam susceptionem aliorum Sacramentorũ, quàm in parvulis. Et apud me nõ minùs certum est, ad effectum hujus Sacramenti in parvulis solam voluntatem Christi sufficere.

51\. Sed numquid ideo obligantur ex præcepto divino suscipere Sacramentum? Conclusio negat. Siquidem lex non datur nisi illis, qui capaces sunt obligationis, quales non sunt ii, qui non utuntur ratione, vel numquã usi fuerunt; quandoquidem non sit obligatio præcepti nisi ad actum voluntarium, qui in talibus non reperitur.

Parvuli non obligantur præcepto divino.

Quæris unde sciam? Quia lex est regula actuum humanorum, sive moralium. Quod indè patet; quia ipsa lex est actus rationis & voluntatis: ergo etiam præcipit actum rationis, & voluntatis. Deinde potestas legislativa propria est creaturæ rationali; ergo dirigit illam quà rationalis est: ergo in actibus rationalibus.

Sicut enim creatura irrationalis certas sibi habet regulas præfixas ab auctore naturæ, per quas determinatur & inclinatur ad certas operationes; ita etiam natura rationalis quà talis, sive quà libera debet habere aliquas certas regulas, secundùm quas oporteat eam dirigere actiones sibi proprias, id est, liberas: illæ autem regulæ sunt leges naturales, leges positivæ divinæ, vel humanæ. Plura in Tract de Legibus.

52\. Dices: ergo etiam non obligantur præcepto Christi, qui aliquando usi fuerunt ratione, si de facto ampliùs non utantur. Resp. Concedendo totum; quamquam multi oppositum doceant: quia, inquiunt, tales sunt capaces voluntarii habitualiter, quatenus rationis status, quem aliquando habuerunt, & secundùm quem tenebantur sibi procurare Communionem, semper manet habitualiter in illis.

Nec usu rationis carentes, quamquam aliquando fuerint usi:

Probant; quia voluntarium actuale manet habitualiter, quamdiu non est contrario actu ablatum. Unde cùm is, qui ante amentiam tenebatur voluntariè communicare, huic obligationi non satisfecerit, semper manet habitualiter obligatus.

quod quidam negant, & varie probant.

Sicut v. g. si ante amentiam contraxit debitum pecuniarium, manet habitualiter obligatus tempore amentiæ ad illud solvendum. Et sicut aversus à Deo actuali peccato, manet etiam tempore amentiæ ab illo aversus peccato habituali, si ante amentiam non retractavit delictum.

Neque obstat, quòd non possint per se, sive actu proprio implere præceptum; quia possunt adjuvari ab alio. Similiter licèt nequeant proprio actu seipsos probare, aut dijudicare Corpus Domini; possunt equidem esse probati habitualiter, & similiter habituali fide dijudicare, quatenus possunt esse in statu gratiæ, & habere fidem ac voluntatem habitualem suscipiendi Corpus Domini; si nimirum, quando amentes facti sunt, erant in statu gratiæ.

Unde ad Apostolum 1. Cor. 11. respondent illum loqui de probatione & dijudicatione Corporis Domini indefinitè, sive actuali, sive habituali pro statu cujusq; communicantis. Hæc illi.

Quid dicam? Quæstio pro majori parte videtur esse de nomine, in qua meliùs loquuntur, qui negant obligationem præcepti pro isto tempore, quo homo non est compos rationis: etenim obligatio legis est vinculum in conscientia; ubi ergo nulla conscientia, ubi nullum peccatum, ibi nullum vinculum in conscientia, & per consequens nulla propriè dicta obligatio legis ad aliquid faciendum vel omittendum. *Qui enim servare legem non vult, in potestate eius est si velit*, ait D. Aug. lib. 2. de Actis cum Felice c. 5. Alioquin si naturâ non voluntate facit; id est, si libero ad faciendum, & ad non faciendũ motu animi caret, neque si bonum eligeret, præmiũ ejus acciperet, neque si malum eligeret, pœnam ejus sentiret. 53.

Sed quæstio pro majori parte videtur de nomine.

Melius videtur negari obligatio, et eius fundamentis. S. Aug.

Cùm ergo per statum amentiæ tollatur liberum arbitrium, id est, liber motus animi ad faciendum, & ad non faciendum, consequenter tollitur omnis obligatio ad liberè agendum vel omittendum, quæ anteà inerat (saltem in actu secundo) eo modo, quo tollitur obligatio legis pro tempore quo actus præceptus alicui redditur physicè impossibilis; Reg. 6. de Reg. juris in 6. *Nemo potest ad impossibile obligari*. Et L. *Impossibilium*. 185. ff. eodem tit. *Impossibilium nulla obligatio est*.

Et putas amentium aliqua erit? Non magis quàm mortuorum, cùm civiliter, & in ordine ad actus humanos, mortui sint. An fortè existimas aliter obligari amentem, qui ante amentiã contraxit debitum; aliter verò mortuum, qui ante mortem contraxit debitum? Eadem sanè utriusque obligatio; vel potiùs nulla utriusque obligatio personalis. 54.

Dico, *personalis*, quia realis manet etiam post mortem naturalẽ & transit cum bonis debitoris, quibus est affixa, ad hæredes. Et ratione hujus obligationis realis potest dici amens obligatus tempore amentiæ, non tantùm habitualiter, sed etiam actualiter, id est, bona ipsius manent obligata creditori, ita quòd creditor possit sibi ex illis procurare solutionẽ de licentia eorũ, quorum interest, etiam ipso amente principali debitore invito & reluctante. Quâ solutione habitâ, exspirat tota obligatio justitiæ, quam vel habet, vel unquam debitor habuit: non quòd ipse amens impleverit præceptum justitiæ, reddendo alteri quod ipsi debitũ erat; sed quia creditor jam habet quòd suum est, quâcumque tandem viâ ad ipsum pervenerit. Quid ergo mirũ, si præceptum ampliùs non obliget substractâ ejus materiâ?

Ratione obligationis realis dicitur amens obligatus tempore amentiæ ad solvendum debitum.

Pariformiter in nostro casu, qui aliquando habuit usum rationis, pro illo tempore habuit etiam obligationem sumendi Eucharistiam; adeoq; eam petendi, & per consequens jus, ut 55.

Videtur esse obligatio in Ecclesia dandi ipsi Sacramentum.

ut ea sibi administraretur. Porrò antequam potuit communicare, incidit in amentiam, dico hoc ipso expirare obligationem illius præcepti, in quantum afficit ipsum amentem, qui pro illo tempore non est capax actûs præcepti.

Interim tamen videtur manere aliqua obligatio in Ecclesia ministrandi Sacramentum hujusmodi amenti, utpote qui sit capax fructûs illius, & jam anteà habuit jus ad illud ministerium. Quis enim dixerit furem esse liberum à restitutione, quia verus Dominus incidit in amentiam?

Qui communicavit in amentia, ampliùs non obligatur præcepto divino.

Quo ministerio exhibito, estò redeat amens ad mentem, opinor non ampliùs eum obligari mero præcepto divino, non quasi ipse in amentia illud impleverit; sed quia per Communionem tunc datam subtracta est ejus materia. Et idem dicerem de eo, qui communicasset in infantia.

56. Ex quo patet ad primum simile. Secundum autem nimiùm claudicat: quæ enim comparatio inter peccatum habituale, & obligationem legis ad aliquid faciendum vel omittendum? Certè perexigua. In hoc unico, quòd sicuti peccatum habituale est aliquid moraliter permanens in peccatore ex actu præterito peccati, ita etiam obligatio legis sit aliquid moraliter permanens in subjecto ex præterita voluntate Legislatoris. Ergo sicuti tempore amentiæ manet peccatum habituale, ita etiam manet obligatio legis, quâ præcipitur libera perceptio Eucharistiæ: qualis consequentia?

Peccatum habituale non est obligatio satisfaciendi.

Optima, inquis; quoniam peccatum habituale non est aliud, quàm obligatio satisfaciendi. Credat qui volet: Ego credo peccatum habituale manere in damnatis, manere autem obligationem satisfaciendi, cùm satisfactio in illo statu sit impossibilis: quis sapiens & intelliget istud? *Quis enim non clamet* (utor verbis D. Aug. lib. de Fide contra Manich. cap. 10.) *stultum esse præcepta dare ei, cui liberum non est, quod præcipitur, facere, & iniquum esse, eum damnare, cui non fuit potestas jussa complere?*

S. August.

Manet quidem debitum pœnæ in amentibus, & damnatis tamquam effectus consequens rationem peccati, independenter à voluntate peccantis, non inficior; sed veram & propriè dictam obligationem legis ad liberè operandum vel omittendum, quod ipsis physicè est impossibile, non facilè credidero.

57. Dices; in dormiente manet obligatio legis, saltem habitualiter: ergo etiam in amente. Resp. Negando Consequentiam; quia somnus est quid transiens & naturale, amentia autem quasi status perpetuus, quamvis per accidens aliquando cesset: & ideo in homine dormiente potiùs dormit obligatio; in amente autem censetur quasi extincta.

Aliter loquendum de dormiente, aliter de amente.

Cæterùm si nihil aliud velint Auctores contrarii, quàm amentes, de quibus hìc loquimur, aliquando habuisse obligationem præcepti divini, & nondum illi obligationi satisfecisse, in hoc verbum eorum verissimum est; & si nihil aliud intelligant per obligationem habitualem, libentissimè ipsis consentimus, & dissensio solùm erit in voce; quia existimo hoc non sufficere, ut simpliciter, & sine addito dicantur obligati præcepto divino sumendi Eucharistiam pro illo tempore, quo amentia durat, quamvìs satis sit, ut præ parvulis, qui nunquam habuerunt aliquam obligationem actualem, in articulo mortis non debeat ipsis Communiò negari. Unde erit

CONCLUSIO V.

Lapsis in phrenesim, vel amentiam, non est in articulo mortis Communio deneganda: quemadmodum nec energumenis, vel à nativitate surdis, & mutis.

Suppono quòd sine periculo exterioris irreverentiæ possit Sacramentum ministrari. Similiter quòd sint in bono statu, vel saltem non sciantur esse in malo, & quòd aliquo modo Eucharistiam petierint, Catholicè vivendo. 58.

Phreneticis vel amentibus in extremis non deneganda Communio.

Conclusio est communis, præsertim quando anteà nunquam communicarunt. Ratio plana est, quia sunt capaces effectûs, & aliquando habuerunt obligationem communicandi, cui hactenus non satisfecerunt. Et quamvìs satisfecissent præcepto divino per antecedentem Communionem, non tamen præceptò Ecclesiastico communicandi in articulo mortis, de quo infrà. Accedit summa utilitas, imò aliquando extrema necessitas, si v. g. peccator tantùm est attritus, & non adsit qui possit absolvere à peccatis, vel ministrare Extremam Unctionem.

ut docet Catechismus Romanus.

Unde sic docet Catech. Rom. parte 2. c. 4. q. 49. *Amentibus qui tunc à pietatis sensu alieni sunt, Sacramenta dare minimè oportet, quamvìs si antequam in insaniam inciderint, piam & religiosam animi voluntatem præ se tulerint, licebit eis in fine vitæ, ex Concilii Carthaginensis decreto Eucharistiam administrare: modo vomitionis, aut alterius indignitatis, & incommodi periculum nullum timendum sit.*

& Concilium Carthag. IV.

Porrò decretum Concilii Carthag. IV. c. 76 ita se habet: *Is, qui Pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat Pœnitentiam. Et si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manûs impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia.* Eadem autem est

ratio de iis, qui extra infirmitatem in amentiam incidunt.

59. *cui consonat Arausicanum I.* Consonat Concil. Arauf. I. can. 13. *Amentibus*, inquit, *quæcumque pietatis sunt, conferenda sunt.* Sub quibus verbis communiter Doctores intelligunt Eucharistiam. Verùm, inquit Vasquez disp. 212. n. 22. (quem sequitur Dicastillo disp. 9. n. 185.) cùm Canon præcedens sit de iis, qui cùm vellent baptizari aut Pœnitentiam accipere, subitò obmutescentes, eam ampliùs petere non potuerunt, videtur etiam hic intelligendus de iis, qui subitò in amentiam inciderunt, cùm tamen anteà Pœnitentiam peterent, aut Baptismum. *Vasquez. Dicastillo.*

Sed hoc argumentum nullius est momenti, cùm sæpissimè nulla sit connexio inter materiam Canonis præcedentis, & materiam Canonis immediatè subsequentis. Quocirca singuli Canones intellig[illegible] sunt sicuti sonant, nisi aliquid obstet. Hi[illegible]em nihil obstat, quò minùs Canon 13. generaliter, sicut sonat, intelligatur, puta de iis omnibus amentibus, quos in principio Conclusionis descripsimus.

& Toletanum II. Eandem veritatem non obscurè indicat Concilium Tolet. II. can. 11. dicens: *Quicumque fidelis inevitabili qualibet infirmitate coactus Eucharistiam perceptam reiecerit, in nullo Ecclesiastica damnationi subiaceat. Similiter nec illos cuiusquam punitionis censura redarguet, qui talia aut tempore infantiæ faciunt, aut in qualibet mentis alienatione positi; qui quod fecerint, ignorare videntur.*

An sit obligatio ex iustitia? Ex his sequitur Pastores obligari ex justitia talibus dare Eucharistiam, idque per modum Viatici; præsertim cùm in vita Christianè transacta, sufficienter præcesserit devotio, & includatur voluntas saltem interpretativa recipiendi extrema Sacramenta, id est, Pœnitentiam, Viaticum, & Extremam Unctionem, ad quæ quilibet habet jus, si est capax, & nulla obstet prohibitio. Et sanè si Extrema Unctio conceditur, quidni Eucharistia concedi debeat, quæ est magis necessaria?

60. *Quæ amentium, eadem, imò major, est ratio energumenorum,* Cæterùm quæ amentium, eadem, imò major est ratio energumenorum, quidquid olim fuerit in usu apud priscos quosdam Patres, saltem quoad illos, qui juxta veteris Ecclesiæ morem erant ob gravia peccata ab Episcopis traditi Satanæ in vexationem carnis; quamdiu enim durabat talis vexatio, etiam erant excommunicati ab usu hujus Sacramenti: attamen retinebant obligationem ad usum, ubi essent Ecclesiæ reconciliati.

1. Cor. 5. Illa consuetudo indicatur ab Apostolo 1. Cor. 5. v. 3. & sequentibus: *Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, iam iudicavi ut præsens, eum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis, & meo spiritu, cùm virtute Domini nostri Iesu, tradere huiusmodi Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Iesu Christi.*

Interim hâc consuetudine abolitâ, estò ob præcedentia sua peccata (quod non semper) à Dæmone forent obsessi, si actu sunt in statu gratiæ, nil obstat præcedens indignitas; eóque sunt magis indigi, ac proinde, si absit periculum irreverentiæ, dicendum, eis similiter dari posse Eucharistiam, non tantùm in articulo mortis & in Paschate; verùm etiam frequentiùs, prout prudens Confessarius judicaverit expedire ad expellendum, vel frænandum Dæmonem, ad patientiam & utilitatem obsessi. *modò sint in statu gratiæ;*

Enimverò nullo jure id prohibetur; immo expressè conceditur cap. 14. Conc. Arauf. I. his verbis: *Energumeni iam baptizati, si de purgatione sua curent, & se solicitudini Clericorum tradant, monitisque obtemperent, omnimode communicent, Sacramenti ipsius virtute vel muniendi ab incursu Dæmonum, quo infestantur, vel purgandi, quorum iam ostenditur vita purgatior.* *ubi ipsis conceditur in Conc. Araus. I.*

Colligitur etiam ex facto, quod refert Prosper lib. 4. de Prædictionibus & promissionibus c. 6. Et docet Cassianus Collat. 7. c. 30. D. Thom. & alii Recentiores passim. *S. Prosper. Cassian. D. Thom. & Iuniores passim.*

61. Consule praxim Ecclesiæ, quæ est optima legum interpres; & dicet tibi, non tantùm energumenis; verùm etiam mutis & surdis à nativitate, si non appareant indispositi, & ex nutibus satis constet eos cibum illum spiritualem distinguere à prophano (quod eos signis edoceri posse, experientia ostendit) & accipere in remedium salutis: dicet, inquam, hujusmodi quoque adultis præberi posse Eucharistiam in articulo mortis, & Paschate; imò si discretio sit maturior & perfectior, etiam sæpiùs, v. g. in solemnioribus festivitatibus, quemadmodum possunt confiteri & absolvi. *quæ etiam habet locum in mutis, & surdis à nativitate.*

Si quæris rationem, in promptu est; sunt quippe capaces præcepti, tam divini, quàm Ecclesiastici. Aliud foret si simul essent à nativitate cæci: tunc siquidem non videntur capaces Eucharistiæ dignoscendæ, adeóque nec sumendæ magis, quàm perpetuò amentes.

Porrò si à me quæritur, quid ergo sit dicendum de pueris doli capacibus, qui passim admittuntur ad Confessionem, defectu tamen plenæ maturitatis arcentur à Communione? Respondeo citiùs:

CONCLUSIO VI.

Pueris, qui sunt doli capaces, in articulo mortis non est Communio deneganda.

62. *Pueris, qui possunt mortaliter peccare, non est in articulo mortis deneganda Communio.*

VOco pueros doli capaces, qui possunt mortaliter peccare. Quamvis enim tunc statim non obligentur præcepto Ecclesiastico singulis annis communicare, ut multi probabiliter docent, & consuetudo Ecclesiæ approbat: equidem quid obstat, quò minùs obligentur præcepto

præcepto divino semel communicandi in vita? Ergo in articulo mortis non est ipsis Communio deneganda, prævia instructione si opus sit. Consequentia patet; quia si tunc non communicent, nunquam in vita poterunt communicare.

Objectio. Dices: requiritur major discretio ad communicandum, quàm ad confitendum; siquidem debet puer dignè communicans discernere hunc cibum ab aliis, & revereri latentem in eo majestatem, quæ discretio communiter non solet advenire ante annum ætatis decimum, cùm tamen sæpissimè anno septimo discernat inter bonum & malum, peccatum veniale & mortale, quod sufficit ut dignè confiteatur, & per consequens ut obligetur ad Confessionem.

63. Propter quam docet Vasquez non prius obligare præceptum divinum, quàm Ecclesiasticum. Et verò propter hanc rationem, oppositam sententiam probabiliter docet Vasquez disput. 214. cap. 4. n. 40. & sequentibus; videlicet priùs obligari puerum præcepto divino Confessionis, quàm obligetur præcepto divino Communionis, & non priùs obligari præcepto divino Communionis, quàm Ecclesiastico; adeóque vel Communionem illi esse dandam in Paschate, vel negandam in articulo mortis.

Diana. Vasquezium cum aliis, à se citatis, sequitur Diana parte 5. Tract. 14. resol. 50. dicens: Probabiliùs videtur, ex vi juris divini non obligari hominem ad Communionem in articulo mortis, si non attingit ætatem, in qua licitum est communicare juxta consuetudinem Ecclesiæ; quia Ecclesia declaravit tunc non habere discretionem sufficientem, ut eâ, quâ par est, devotione, & reverentiâ Eucharistia suscipiatur.

Addit in fine resolutionis: Sed Confessarii, me consulente & impellente, eo ipso quo puer sit capax Confessionis, ne deserant in articulo mortis illi sacram Eucharistiam porrigere, secundùm opinionem Suarez disp. 70. sect. 1. in fine; quam utique opinionem amplexus fuerat, citatis multis aliis pro ea Auctoribus, eâdem parte Tract. 3. resol. 44. Ex quo apparet utramque sententiam esse probabilem, & tutam in praxi. Suarez.

64. Vasquezii fundamentum refutatur. Elegimus autem illam, quæ est magis utilis saluti animarum. Unde ad fundamentum Vasquezii Respondeo; majorem discretionem requiri, ut passim aliquis admittatur ad sacram Communionem, quàm ut admittatur semel tantùm in vita, quando videlicet, nisi jam communicet, ampliùs non poterit communicare. Patet in phreneticis & amentibus, de quibus Conclusione præcedenti. Licèt enim defectu actualis discretionis & devotionis non admittantur ad Communionem in Paschate & aliis temporibus, equidem in articulo mortis, maximè si nunquam anteà communicaverint, quis audeat ipsis negare Communionem?

Ecclesia juste potuit prohibere annuam parvulorum Communionem, Ergo similiter justè potuit Ecclesia differre, imò prohibere Communionem parvulorum, qui nondum plenam & perfectam habent discretionem hujus Sacramenti extra articulum mortis, quamvis in illo possit, & debeat ipsis Sacramentum ministrari; quia saltem aliqualiter sciunt discernere inter cibum sacrum & prophanum; nam audiunt Missam, imò tenentur audire, & reverenter adorant hostiam, quando elevatur, quem cultum non exhibent aliis cibis. Quamvis ergo Ecclesia non voluerit tunc statim illos obligare; sed exigat majorem discretionem, ut cum majori reverentia & devotione Eucharistiam percipiant; attamen non potuit limitare præceptum divinum generaliter impositum omnibus illis, qui possunt Sacramentum voluntariè accipere. tamen non potuit limitare præceptum divinum omnibus impositum;

Confirmatur: quia similibus pueris datur in illo articulo Extrema Unctio, quæ tamen non obligat; ergo multò magis dari debet Eucharistia, quæ videtur ipsos obligare, si non ex præcepto Ecclesiastico in Paschate, Ecclesiâ connivente (nam posset illos obligare si vellet) ut ex consilio Confessarii ad unum aut plures annos possint Communionem differre, ut ita cum majori reverentia & præparatione accedant, saltem ex præcepto divino: imò etiam Ecclesiastico in articulo mortis; quia tunc ampliùs non est ulla causa sufficiens differendi. præcipuè pro mortis articulo.

65. Quid faciendum si dubitetur de capacitate pueri? Petes; quid faciendum, si dubitetur de capacitate pueri? Respondet Lugo disput. 13. nu. 43. non esse obligationem dandi Eucharistiam tali puero, stante illo dubio. Ratio ipsius est; quia talis puer non obligatur suscipere: non enim constat eum lege comprehendi; adeóque possidet suam libertatem: *In pari autem delicto vel causa melior est conditio possidentis.* Reg. 65. de Reg. juris in 6. Sicuti qui dubitat, an excesserit annum 21. non tenetur adhuc lege jejunii, quamdiu perseverat illud dubium. Lugo putat non esse obligationem dandi Eucharistiam;

Accedit possessio legis prohibentis pueris dari Eucharistiam: constat quippe talem puerum antè fuisse incapacem & comprehensum illâ lege, & nondum constat de ejus capacitate. Unde præsumitur incapax, quamdiu non probatur capax. Quæ ratio videtur probare, etiam esse illicitum illis dare Eucharistiam, saltem hujusmodi pueros non habere jus illam exigendi.

66. neque etiam prohibitionem. Nihilominus Card. suprà nu. 44. ait se non videre fundamentum convincens ad negandam Eucharistiam in tali dubio. Prohibitio enim dandi parvulis Eucharistiam fundatur ferè in consuetudine explicata in Rubricis Ritualis Romani Tit. de Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento his verbis: *Iis etiam, qui propter ætatis imbecillitatem nondum hujus Sacramenti cognitionem & gustum habent, administrari non debet.* Rubr. Rit. Rom.

Probat exemplo Extremæ Unctionis. Et similibus verbis in iisdem Rubricis Tit. de Sacramento Extremæ Unctionis prohibetur ministratio Extremæ Unctionis: *Non ministretur*

etiam prælium inituris &c. *aut pueris rationis usum non habentibus.* Jam autem quando dubium est de puero, an sit jam doli capax, sic ut datur illi Sacramentum Pœnitentiæ sub conditione, sic etiam datur Extrema Unctio, ut cum aliis docet Diana parte 3. Tract. 4. resol. 169.

Diana.

quæ datur sub conditione illi, de cujus vita dubitatur.

Quidni daretur, cùm juxta easdem Rubricas eodem Tit. danda sit illi, de quo dubitatur an sit vivus? *Quòd si dubitet* (inquiunt) *an vivat adhuc, Unctionem prosequatur, sub conditione pronuntiando formam dicens: Si vivis, per istam sanctam Unctionem* &c. Ergo à fortiori videtur danda ejusmodi pueris; cùm non minùs sit incapax illius Sacramenti homo mortuus, quàm parvulus doli incapax; nec minùs prohibitum sit ungere mortuos, quàm hujusmodi parvulos.

Similiter ergo, licèt propter Ecclesiæ prohibitionem danda non sit Eucharistia pueris, quos constat non esse doli capaces, iis tamen de quibus dubitatur, poterit dari in articulo mortis: cur enim magis strictè interpretabimur eam prohibitionem humanam, quàm similem divinam circa Extremam Unctionem, præsertim cùm Sacramentum Extremæ Unctionis sit minoris necessitatis, quàm Eucharistia?

67. Assignatur aliquod discrimen inter illa duo Sacramenta, Dicastillo.

Respondet Dicastillo disp. 10. n. 120. istud *Cur* non est difficile invenire, ob magnum discrimen quod est inter utrumque Sacramentum, non solùm propter majorem reverentiam, quæ debetur Christo præsenti in Eucharistia; sed quia in Extrema Unctione non est periculum dandi Sacramentum casu quo non sit capax; perinde atque in Baptismo, quando confertur sub conditione puero: *Si non est baptizatus*, aut, *si adhuc sit vivus*: nam si baptizatus est, aut mortuus, nullum confertur Sacramentum. Non est autem minùs incapax Sacramenti Unctionis, qui non est doli capax, quàm Sacramenti Baptismi qui est baptizatus, aut mortuus; ac proinde appositâ conditione ad Sacramentum Unctionis: *Si puer est doli capax*, tollitur periculum conferendi verum Sacramentum inutiliter & vanè. In Eucharistia verò non ita contingit; nam cùm Sacramentum supponatur priùs absolutè factum & existens, & tantæ dignitatis, utpote in quo est ipsemet Christus, nemo non videt multò majorem causam esse, rationemque reverentiæ, atque adeò cavendi, ne conferatur vanè & inutiliter, & incapaci accipiendi illud.

pro quo à Dicastillone citatur Lugo;

A qua doctrina, prosequitur Dicastillo, non abhorret ipse Lugo n. 47. imò n. 62. dum hoc ipsum docet, comparans absolutionem cum Communione, & admittit casum in quo absolutio est conferenda, & non Communio. Potest enim contingere, inquit, ut ex depravata vita hominis &c. prudentissimè judicetur, nunc etiam carere debito dolore & proposito; & tunc licèt propter aliquale dubium adhiberi possit remedium necessarium absolutionis, saltem sub conditione, *si capax est* &c. in illo tamen dubio, imò præsumptione maxima indignitatis, reverentia ergà Sacramentum Eucharistiæ, quàm summoperè observat Ecclesia, videtur exigere, ne exponatur illi irreverentiæ, cùm non sit medium necessarium ad salutem infirmi &c. Ubi ob majorem reverentiam Eucharistiæ concedit negandam Eucharistiam, quando non sit neganda absolutio, propter conditionem sub qua absolutio conferri potest. Hactenus Dicastillo; sed parùm ad propositum.

68. sed male,

Vis autem scire Dicastillo, quantùm abhorreat Lugo à tua doctrina? Tantùm profectò, quantùm abhorret parvulus bene dispositus ad suscipiendum effectum Sacramenti Eucharistiæ ab adulto peccatore, quem prudentissimè judicas indispositum. Non argumentatur Eminentissimus ab Extrema Unctione ad Eucharistiam in quocumque subjecto, sed in parvulo, de quo dubitatur, an habeat sufficientem usum rationis. De hoc autem tu ipse sic discurris n. 121.

Si puer ille reverà usum rationis habet, dari debet Eucharistia, & non debet privari; si verò nondum sit capax doli, & illi detur Sacramentum, suum effectum habebit. Nam pueris baptizatis si detur, gratiam confert. Jam ergo juxta generale principium, vel omnino verum, vel saltem probabile, quòd quando ex duobus periculis, damnis, aut inconvenientibus, alterutrum subeundum est, eligi debeat, quod est minus; argumentari licet: Minus est inconveniens, & minus est periculum, conferre illi puero Eucharistiam, quàm negare: ergo conferenda potiùs erit, quàm neganda.

ut ex ipsa Dicastillonis doctrina deducitur,

Antecedens probo: Si negetur illi, & reverà sit capax, privatur tanto bono, & non fit, quod Christus fieri voluit: si verò detur, ex uno capite nulla irreverentia gravis fit Sacramento, ex eo quòd manducetur à puero; ex alio verò capite non frustra datur & sine effectu; confert enim gratiam illi, & per æternitatem gloriam habebit illi gratiæ respondentem: ergo minus inconveniens (si tamen inconveniens) est illi conferre, quàm negare.

Trident.

Præterea constat etiam adminiculante Tridentino sess. 21. c. 4. fuisse in multis locis in Ecclesia Dei usum conferendi infantibus Eucharistiam, & habuisse Sanctissimos Patres, sic facientes, *sui facti probabilem causam*: quamvis autem nunc sive expressâ lege, sive consuetudine receptâ non detur illis; hæc tamen lex seu consuetudo non credi debet habere locum in nostro casu articuli mortis; sed, sicut Extrema Unctio confertur, non obstante prohibitione, ita potest conferri Eucharistia ob specialem hanc, quam dixi, rationem. Hucusque Dicastillo, satis probabiliter, & per omnia consonans doctrinæ Lugonis.

qui probabilis est.

Tantùm

69. *An in casu proposito debeat ministrari Eucharistia:* Tantùm noto, quòd ex jam dictis videatur sequi, non solùm posse ministrari Eucharistiam tali puero, sed etiam deberi; unusquisque enim habet jus ad extrema Sacramenta, nisi obstet prohibitio Ecclesiæ, quæ cùm hìc non obstet, ut ostensum est, quidni competat tali puero jus exigendi Eucharistiam, & per consequens Ministro incumbat obligatio ministrandi? Certè non video quid efficaciter possit objici.

Nam quod suprà dicebat Card. puerum, stante tali dubio, non obligari ex vi præcepti divini, quid refert? Etiam nullus obligatur ad suscipiendum Extremam Unctionem; equidem jus habet eam petendi, & Parochus obligationem ministrandi.

debet ministrari si possit. Igitur vel non potest Eucharistia ministrari tali puero, vel si potest, debet ad ejus petitionem; censetur autem quilibet petere in illo articulo Sacramenta maximè utilia, nisi positivè renuat. Sed numquid potest ministrari? Nescio quid obstet.

70. *Responsio ex Lugone ad quandam objectionem.* Dices; possessio legis prohibentis, de qua suprà. Respondetur ex Lugone n. 42. Prohibitio Ecclesiæ dupliciter potest fieri: primò ne detur Eucharistia, nisi iis, qui sunt doli capaces; secundò ne detur Eucharistia iis, qui non sunt doli capaces. Juxta priorem deberet constare positivè de capacitate, ut posset licitè dari Eucharistia: petitur enim capacitas, ut conditio requisita; quare sicut non potest conferri Ordo aut Beneficium, nisi constet positivè de ætate requisita ad Ordinem aut Beneficium; sic nec posset dari Eucharistia, nisi constaret positivè de capacitate, quæ esset etiam conditio requisita.

At verò si prohibitio fiat posteriori modo, non videtur exigi positiva scientia de capacitate, sed quòd non constet de incapacitate: qui enim præcipit ne detur incapaci, solùm videtur prohibere actum dandi incapaci, contrà quod non videtur facere, qui dat ei, quem nescit esse incapacem: ideò enim non fit contra legem prohibentem illegitimos ordinari, quando ordinatur qui in infantia fuit expositus, & de quo dubitatur, an sit legitimus, juxtà sententiam multorum, quam approbatam fuisse à Summo Pontifice, refert Henriquez de Irregul. cap. 8. n. 10. in margine littera K. *In infantia expositus, de quo dubitatur an sit legitimus, licitè ordinatur, Henriquez.*

Coninck. Rationem autem reddit Coninck disp. 18. de Sacramentis dub. 12. n. 105. quia defectus non imputatur, nisi probetur. Quia nimirum dum prohibetur ordinari illegitimus, solùm videtur prohiberi ordinari ille, quem constat positivè esse talem, non eum, quem, facto examine debito, non constat. Porrò Communionem parvulorum non priori, sed posteriori modò prohiberi, colligi potest ex verbis, quibus in Rituali Romano proponitur. Hucusque Lugo.

71. *eò quòd defectus non imputetur,* Sed contrà; qui in infantia fuit expositus, ideo potest ordinari, quia, ut bene dicit Regius, defectus non imputatur, nisi probetur, saltem aliquando fuisse: non constat autem talem expositum fuisse illegitimum. Unde si certò sciretur aliquem esse illegitimè natum, dubitaretur equidem de dispensatione, stante dubio, secundùm communem sententiam, non posset talis ordinari. *nisi probetur aliquando de infantie:*

Ergo similiter in præsenti, cùm certò constet talem parvulum aliquando fuisse incapacem Eucharistiæ ex præcepto Ecclesiæ, pro illo scilicet tempore, quo erat planè incapax rationis, nisi jam prudenter possit præsumi capax, videtur judicandum pro possessione legis, nisi aliquid aliud obstet. *sicuti probatur passo in fuisse defectus usus rationis,*

Quæris quid impræsentiarum obstet? Resp. benigna interpretatio mentis Ecclesiæ, quæ tali puero ministrat Extremam Unctionem, Sacramentum absolutè non necessarium, cùm tamen Eucharistia fortè sit necessaria ex præcepto divino; atque ut non esset, nihilominus moraliter certò habitura effectum. *adeoque judicatur pro possessione legis,*

Unde non est par ratio de prohibitione humana dandi Eucharistiam incapaci usus rationis, & prohibitione divinâ accipiendi Eucharistiam indignè, seu in peccato: nisi enim quis, saltem probabiliter, sciat peccatum remissum, exponit Sacramentum manifestissimo periculo carendi suo effectu. Probet ergo seipsum positivè, & sic de pane illo edat. *nisi aliter constet de mente legislatoris.*

Ex hactenus dictis arbitror satis pervium, quid sit dicendum de adultis, qui habent debilem usum rationis: nempe dandam illis esse Communionem, saltem in articulo mortis, si verè capaces sint: sæpiùs autem, vel minùs sæpè extra illum articulum, secundùm majorem vel minorem capacitatem, juxta prudens judicium Confessarii, secundùm illud Innoc. III. in Concilio generali Lateranensi cap. 21. (& refertur cap. *Omnis utriusque sexus* 12. de Pœnitentiis & remissionibus.) *Nisi fortè de proprii Sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab hujusmodi perceptione* (Eucharistiæ in Paschate) *duxerit abstinendum.* Ubi judicio Confessarii permittitur dilatio Communionis Paschalis, alioquin ab Ecclesia præceptæ. 72. *Adultis debilem rationis usum habentibus quandoque danda Communio.* *Conc. Lateranense.*

Atque hæc sufficiant de subjecto legis divinæ. Inquiro ulteriùs, quando obliget illa Lex? Responsio erit

CONCLUSIO VII.

Præceptum divinum Communionis videtur per se & ratione sui tantùm semel in vita obligare, ita ut ei satisfiat quandocumque communicetur.

ITa docet Sylvest. verbo Eucharistia 3. qu. 1. Armilla verbo Communio n. 4. & alii. Est verò contra Durandum, Gabrielem, & alios, quos 73. *Sylvester. Armilla.*

Præceptum Communionis secundùm aliquos per se obligat in mortis articulo, *Durandus. Gabriel. Suarez. Nicænum.*

quos refert & sequitur Suarez disp. 69. sect. 3. qui putant in articulo mortis præcisè obligare hoc præceptum, sive anteà quis communicaverit, sive non. Fundantur: quia jam indè ab Apostolorum temporibus solet Ecclesia diligentissimè cavere, ne morituri absque Viatico decedant. Concilium Nicænum can. 13. aliàs 12. & ponitur cap. *De his.* 9. 26. q. 6. *De his verò qui recedunt à corpore, antiqua legis regula observabitur etiam nunc, ita ut si fortè quis recedat ex corpore, necessario vita sua Viatico non defraudetur.*

Lugo. Ubi, inquit Lugo disp. 16. n.34. ratio redditur, quia Viaticum est necessarium, non videtur autem sermo esse de necessitate ex præcepto Ecclesiastico; quia lex ipsa Ecclesiastica non bene redderet pro ratione necessitatem provenientem ex eadem, vel simili lege Ecclesiastica: ergo debet intelligi de necessitate aliunde proveniente ex lege divina. Sed hoc argumentum nullius pili est, ut statim videbimus.

Secundùm alios, etiam sæpius in vita.

Addit Suarez cum aliis, non solùm in mortis articulo, verùm etiam aliquoties in vita obligare jus divinum Communionis, ut ne differatur ultra tres vel quatuor annos. Quia ita solent obligare alia Dei præcepta affirmativa indefinitè lata, v.g. præceptum dilectionis Dei super omnia, præceptum Pœnitentiæ, Religionis, præceptum sacrificandi Sacerdotibus impositum. Immo de præcepto charitatis docet Scotus in 3. dist. 27. q. unicâ n. 18. obligare illud jure divino pro singulis diebus Dominicis: quod etiam de præcepto adorationis Christi affirmat dist. 9. ejusdem lib. q. unicâ n. 5.

Scotus.

74. Conclusio probatur.

Nihilominus probatur Conclusio nostra: quia neque ex natura Sacramenti, neque ex Scriptura, neque ex aliqua definitione Ecclesiæ, aut traditione, neque ex ratione potest colligi, quòd sæpiùs obliget, quàm semel hoc præceptum: non sunt autem multiplicandæ obligationes absque sufficienti fundamento. Sed videamus singula.

Præcisè ex ipsa institutione Sacramenti non colligitur obligatio vel semel communicandi.

Quod attinet ad naturam Sacramenti, nemo ambigit institutum esse per modum cibi sive nutrimenti: equidèm non necessarii ad salutem, eò quòd per se primò non conferat primam gratiam, sed gratiæ augmentum, & spiritualis dulcedinis abundantiam; quæ etiam oratione, jejuniô, eleëmosynâ, aliisque pietatis operibus obtineri possunt. Igitur præcisè ex ipsa institutione, nisi accessisset expressa voluntas instituentis, non sufficienter colligeretur obligatio vel semel communicandi, quantò minùs sæpiùs, aut determinatè in articulo mortis?

Pono quòd nutrimentum corporale aliâ viâ posset haberi, quàm per cibum aut potum, quidni licitum foret tali casu abstinere ab omni cibo & potu? Et verò hoc Sacramentum nonne etiam institutum est per modum potûs? Et tamen sufficienter impletur præceptum divinum sumendo tantùm cibum. Quare? Quia tota virtus habetur in cibo. Si ergo tota virtus Eucharistiæ, id est, augmentum gratiæ, reperitur in oratione, jejunio, & aliis piis operibus, quæ necessitas cibi Eucharistici ex vi suæ institutionis? Sanè nulla, nisi ut illud augmentum gratiæ recipiatur ex opere operato.

Præterea interrogo: cur frequentissimè utimur cibo corporis, & non ita frequenter Eucharistiâ, sive cibo animæ? Respondes; quia virtus cibi spiritualis potentior est, & diuturnior ad servandam vitam animæ, quàm virtus cibi materialis ad conservandam vitam corporis. Optima responsio! 75.

Unde ergo colligis necessitatem cibi spiritualis determinatè in articulo mortis, aut sæpiùs in vita? Nonne ad vitam corporis oportet nunc comedere, si anteà comedisti, & adhuc cibi virtus perseverat? Minimè, inquis. Cur ergo debeo sumere Eucharistiam in articulo mortis, si anteà eam sumpsi, & adhuc perseverat ejus virtus? An existimas, quòd minor sit virtus Eucharistiæ, quàm aliorum Sacramentorum? Et tamen sufficit illa semel sumpsisse.

Multò minùs communicandi in articulo mortis, si anteà quis communicarunt.

Respondebis fortassis, Eucharistiam non conferre tantam gratiam, aut tam diuturnam, quantam, & quàm diuturnam conferunt alia Sacramenta; idque quia Eucharistia instituta est, ut sæpiùs possit accipi. Esto; numquid etiam Pœnitentia de eisdem peccatis sæpiùs accipi potest? Quis ideo docet in articulo mortis esse obligationem iteratæ Confessionis eorumdem peccatorum? Frustra ergo recurritur ad naturam Sacramenti, ex qua nihil aliud habetur, quàm quòd sæpiùs sumi possit, & sumptio utilis sit.

Neque etiam ex Scriptura habetur illa obligatio; siquidem illa verba: *Nisi manducaveritis* &c. Et illa: *Hoc facite*, & si quæ alia sunt quæ indicant præceptum divinum, nullam temporis determinationem continent, & abundè verificantur in unica Communione, ut patet consideranti. 76.

Multiplex obligatio communicandi non probatur ex Scriptura.

Objectio.

Dices; illud præceptum divinum indeterminatum, per Ecclesiam est determinatum ad singulos annos, ad tempus Paschatis & mortis articulum, eodem modo quo præceptum divinum Confessionis obligat singulis annis ex determinatione Ecclesiæ.

Solutio.

Respondeo; quidquid sit de præcepto annuo Confessionis, divinum sit, an verò solùm Ecclesiasticum, interim disparitas est, quòd ex Tridentino sess. 14. cap. 5. constet omnia peccata mortalia post Baptismum commissa semel in vita esse confitenda. Jam autem per præceptum Ecclesiæ efficitur, ut solùm semel in vita, sed hoc tempore illud præceptum impleatur: neque enim est ulla obligatio, etiam ex

Trident. Assignatur differentia inter præceptum Confessionis & Communionis.

ex præcepto Ecclesiastico, iteratò confitendi peccata semel directè remissa. Porrò impræsentiarùm Eucharistia sæpiùs acciperetur ex præcepto divino, cùm tamen illud præceptum non sufficienter colligatur neque ex natura Sacramenti, neque ex Scriptura.

77. Non colligitur obligatio sæpius communicandi ex definitione vel traditione Ecclesiæ.

Neque ex definitione, vel traditione Ecclesiæ, quod sic probo: licèt varia extent Conciliorum antiquissima decreta de dando morituris Viatico; hinc tamen duo solùm possunt concludi: Unum, esse saltem Ecclesiasticum præceptum de Communione in articulo mortis. Alterum, esse aliquod divinum Communionis præceptum obligans indefinitè ex se: quippe Ecclesia non solet præcipere susceptionem Sacramentorum, nisi jam illa susceptio sit jure divino præcepta indefinitè; & hinc nullum extat præceptum Confirmationis, Extremæ Unctionis, Ordinis aut Matrimonii; quia videlicet de his Sacramentis accipiendis, quamvis aliqua sint valde utilia, non extat præceptum divinum. Contrà verò Ecclesia præcipit Pœnitentiam, Communionem, Baptismum, eò quòd de illis extet jus divinum saltem indefinitè latum. Hoc ergo ad summum colligitur ex statuto Ecclesiæ.

78. Dicastillo. Concilia & Pontifices sæpius se referunt ad leges prædecessorum, & eorundem statuunt.

Igitur ad argumentum Lugonis suprà n. 73. Respondeo cum Dicastillone disp. 10. n. 22. receptissimum est, quòd Concilia & Pontifices se referant ad leges prædecessorum, & juxta illorum statuta decernant. Quid quæso magis tritum in Bullis Pontificiis, quibus confirmatur, aut innovatur aliqua prædecessoris constitutio, quàm illa quasi solemnia verba: *Nos ejusdem prædecessoris nostri N. vestigiis insistentes, & ejus constitutionem confirmantes* &c.?

Quod particulariter statuant ex diversis Conc. Trident.

In particulari autem, Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. agens de reservatione casuum. *Magnopere*, inquit, *ad Christiani populi disciplinam pertinere, sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quædam & graviora crimina non à quibusvis, sed à summis dumtaxat Sacerdotibus absolverentur.* Ex quo judicio sanctissimorum Patrum concludit: *Unde meritò Pontifices Maximi pro sua potestate sibi in Ecclesia universa tradita, causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari judicio reservare.* Et infrà ex eo, quod *in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis*, infert: *Atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuslibet peccatis & censuris absolvere possunt.*

Similiter cap. 5. ejusdem sessionis agens de præcepto Confessionis, cùm meminisset legis Conc. Later. sub Innoc. III. ubi annua Confessio statuitur, approbat morem confitendi tempore quadragesimæ dicens: *Quem morem hæc sancta Synodus maximè probat, & amplectitur tanquam pium & meritò retinendum.*

79. Præceptum deferendi

Denique, ut propiùs accedamus ad propositum, idem Concilium sess. 13. cap. 6. in hac ipsa materia Sacramenti Eucharistiæ sic loquitur: *Porrò deferri ipsam sacram Eucharistiam ad infirmos, & hunc usum diligenter in Ecclesiis conservari, præterquam quòd cum summa æquitate & ratione conjunctum est, tum multis in Conciliis præceptum invenitur, & vetustissimo Catholicæ Ecclesiæ more est observatum. Quare sancta hæc Synodus retinendum omnino salutarem hunc, & necessarium morem statuit.*

Eucharistiam ad infirmos.

Et quæ putas sunt ista Concilia, in quibus invenitur hoc præceptum? Certè unum ex illis est Concilium Nicænum suprà allegatum; cujus meminit Trident. in principio illius capitis, inquiens: *Consuetudo asservandi in sacrario sanctam Eucharistiam adeò antiqua est, ut eam sæculum etiam Nicæni Concilii agnoverit.* Num & illa consuetudo jus divinum? Quis ausit affirmare? Ergo nec consuetudo deferendi Eucharistiam ad infirmos, quam tamen Concilium vocat *necessarium morem*, utique ex præcepto Ecclesiastico à tempore Concilii Nicæni, quod Tridentinum hic approbat & confirmat.

Consuetudo nequit inducere vel abrogare jus divinum.

Et verò quis unquam docuit consuetudinem posse inducere, vel abrogare jus divinum? Certè jus divinum immutabile est, nisi ab eo, qui sanxivit. Ergo jus divinum determinatè non obligat singulis annis in Paschate, vel in articulo mortis, cùm subsit dispositioni Ecclesiæ sæpiùs vel minùs sæpè illis vel aliis temporibus Eucharistiam præcipere, prout aliquando practicatum fuit, de quo suo loco.

Ad quid ergo adducitur definitio, vel traditio Ecclesiæ? Enimverò nil probat præter utilitatem Sacramenti, & obligationem legis Ecclesiasticæ. Adde, si placet, præceptum divinum semel communicandi in vita, sive in articulo mortis, sive extra illum.

Profectò vel sola utilitas causa est sufficiens, ut Ecclesia tamquam pia mater omnibus, etiam excommunicatis, non jejunis &c. in articulo mortis concedat Communionem; quamquam & in aliquibus casibus soleat eam negare; v. g. si non possit haberi Sacramentum, nisi Sacerdos celebret sine sacris vestibus, aut non jejunus secundùm multorum sententiam. Præterea si solùm adsit laicus, qui illam possit ministrare, ut aliqui putant. 80.

An Ecclesia justè possit prohibere Viaticum in pœnam delicti. Pius V. Afficiendis extremo supplicio datur Communio.

Quidni etiam justè posset prohibere Viaticum in pœnam delicti, quamvis rarissimè hoc faciat? Olim siquidem in Hispaniis moris erat non communicare damnatos ad mortem: quem morem sustulit Pius V. Motu proprio A. 1569. Philippus etiam secundus eodem anno legem posuit de eadem re, præcipiens insuper, ne afficerentur supplicio, nisi post 24. horas post sumptam Eucharistiam.

Equidem illud tempus per se non est necessarium; sed etiam unâ horâ antè posset reus communicare. Vide Dianam parte 3. tract. 6. resol. 59. ubi putat cum Sancio in Selectis disp. 40. n. 4. quòd, quamvis pridie ante mortem 81. Diana. Sancius.

tem

Posset deni ipso mortis die, immo minùs pium esset negare; tem esset sumpta Eucharistia à damnato, si tamen devotionis causâ ipso die mortis vellet iterum communicare, minùs pium esset Communionem impedire; immo pii Judices ad suscipiendum debent hortari, ut puniendi tolerabiliùs mortem patiantur, & dæmonis tentationes illâ horâ maximè turbantes, faciliùs superent: nec ex hoc reverentia Sacramenti minuitur; cùm Christus illud instituerit ad nostram utilitatem, & non cohærent irreverenter suscipi, & ob nostram utilitatem sumi, si aliàs communicans debitam dispositionem habeat: unde vellem hæc à Principibus & Judicibus prænotari. Ità Sancius.

saltem dandum tempus præparationis ad dignè semel communicandum. Saltem obligantur reo concedere tempus sufficiens, ut possit se præparare ad semel dignè communicandum, etsi etiam timerent justè interea liberandum à supplicio. Immo tenerentur differre supplicium ad aliquot dies, si sperarent communicaturum intrà illud tempus, & nullum aliud inconveniens timerent, cùm Eucharistia pro illo agone sit necessaria, saltem ex præcepto Ecclesiastico, cujus adimpletionem debent curare, quantùm commodè fieri potest.

82. Non potest assignari certus terminus obligationis divinæ præcisè per rationem. Ex dictis patet, per rationem præcisè non posse assignari certum terminum obligationis divinæ communicandi. Unde nec Adversarii assignant, sed innixi variis & incertis conjecturis, unus asserit præceptum divinum per se obligare ne ultra duos annos differatur Communio, alius ne ultra tres annos &c. quod frivolum est, & conscientias hominum reddit incertas. Accedit quòd nec alia præcepta affirmativa divina de se obligent ad certum tempus, nisi ex speciali natura alicujus præcepti aliud constet.

Respondetur ad exempla contra Conclusionem allata: Ut igitur respondeamus ad exempla superiùs objecta: estò teneantur Sacerdotes ad celebrandum aliquoties in vita, de quo infrà proprio loco, hoc non fit præcisè ex eo, quòd teneantur præcepto divino affirmativo; sed quia in tali materia: sunt quippe instituti ministri illius Sacrificii, quod juge ac frequens in Ecclesia sua esse voluit Deus in propitiationem pro peccatis totius mundi, qui toties in se Dei iram provocat.

Cæterùm ad actum Charitatis, Pœnitentiæ, Religionis multis placet, & verosimile est, neminem sæpiùs obligari in vita, præcisè quantùm est ex vi juris divini naturalis: quamquam jure divino positivo, Religionis exercitium olim esset determinatum ad diem Sabbathi, Exodi 20. v. 8. *Memento ut diem Sabbathi sanctifices.* Et jure positivo Ecclesiastico nunc sit determinatum ad diem Dominicum cap. 62. & 64. de Consec. dist. 1. de quo præcepto inferiùs, ubi de auditione Missæ. Constat etiam ex cap. 12. de Pœnit. & remiss. Ecclesiam præcepisse omnibus fidelibus utriusque sexûs, postquam ad annos discretionis pervenerint, annuam peccatorum Confessionem, de qua in materia de Pœnitentia.

Exod. 20.

Cap. 62. & 64. de Consecr. dist. 1.

Cap. 12. de Pœnit. & remiss.

83. & explicantur mens Scoti. Quid ergo ad Scotum? Patet ex textu. Hæc sunt ejus verba 4. dist. 27. q. unicâ n. 18. *Quantùm ad secundum articulum dico, quòd illud præceptum affirmativum Deut. 6. & Matth. 22.* Diliges Dominum Deum tuum &c. *non tantùm obligat semper ad oppositum fugiendum, ne scilicet insit actus odii; sed obligat pro aliquando ad actum elicitum &c. Quando autem fit hoc, fortè determinavit hoc illud præceptum divinum*, Sanctifica Sabbathum. *Et*, Maneat unusquisque apud se, *id est, recolligendo se, & ascendendo ad Deum suum. Et Ecclesia specificavit quantùm ad Missam audiendam in die Dominico de Consecratione dist. 1. cap. Missas.*

Similiter loquitur de præcepto adorationis loco suprà allegato: *Hoc*, inquit, *præceptum affirmativum non potest perpetuò impediri ab executione actûs, quasi numquam occurrat opportunitas exequendi actum huius præcepti &c. Et ideo simpliciter ad actum huius præcepti affirmativi aliquando eliciendum, tenetur quilibet adultus. Et pro tempore legis Mosaicæ videtur determinatio fuisse facta ad actum huius præcepti per illud tertium præceptum:* Sabbathum sanctifica &c. *Pro tempore verò legis Evangelicæ cultus ille exhibendus Deo in sanctificatione Sabbathi, determinatur* (utique ab Ecclesia) *exhibendus die Dominico.*

Nota ly *Fortè*, & ly *Videtur*: ergo non loquitur Scotus assertivè, sed dubitativè, & magis significat congruitatem, quàm necessitatem. Et dato quòd assereret necessitatem; equidem non juris naturalis præcisè secundùm se, sed juris positivi divini, vel Ecclesiastici; quale jus Ecclesiasticum nos etiam agnoscimus circa sumptionē Eucharistiæ, ut ex infrà dicendis patebit.

84. Porrò quod aliqui dicunt, ideo per se loquendo pluries in vita obligare præceptum charitatis divinæ; quia nimia dilatio amoris est contemptus divinæ bonitatis super omnia amabilis, si id asserere est probare, negare est refutare. An aliquis eorum auderet determinare dilationem, quæ præcisè est contemptus?

Si dixeris: dilatio ad unum annum; quæro, cur non etiam dilatio ad medium annum? Cur non dilatio ad unum mensem? Cur non ad duos annos, tres annos &c. Ecce quomodo omnia incerta, ut non sit verisimile Deum voluisse conscientias hominum hujusmodi incertis obligationibus irretire.

Atq; ut verum esset, quod hi Auctores docent, jam illa obligatio pluries eliciendi actum dilectionis, non oritur præcisè ex jure naturali affirmativo diligendi super omnia Deum; sed ex præcepto negativo Deum sive bonitatem Dei non contemnendi, quod constat semper, & pro semper obligare.

Nec dubito quin ex eodem præcepto Eucharistia sæpiùs obliget in vita, si nimia ejus dilatio censeri debeat contemptus divini amoris, quem

quem specialiter Salvator noster in hoc Sacramento effudit, memoriam faciens mirabilium suorum. Sed hæc obligatio est per accidens, de qua hic non agimus; prout etiam illa, quæ oritur ex aliis præceptis, tam naturalibus, quàm positivis; quando frequentior sumptio Eucharistiæ est necessaria ad vincendam tentationem.

Iterum ergo dico: Præceptum divinum Communionis videtur per se, & ratione sui, tantùm semel in vita obligare. Sed numquid ad sumptionem utriusque speciei? Hæc est veritas Catholica:

CONCLUSIO VIII.

Divinum præceptum Communionis non obligat laicos, & Clericos extra Sacrificium ad sumptionem utriusque speciei.

Contrarium errorem docuit Pragæ in Bohemia quidam Petrus Dresdensis circa annum 1412. ut refert Æneas Sylvius in Histor. Bohemorum cap. 35. quem, studio opponendi se Ecclesiæ Romanæ, secutus est Calvinus, atque Hæretici nostri temporis, causantes Ecclesiam injustè prohibere laicis usum calicis. Sed quàm justa sit hæc prohibitio, plusquam meridianum est his, qui viam Dei in veritate docent, & non moliuntur latendi locum in Scripturarum obscuritate garriendo. Profectò injusta esse non potest, si usus calicis non est necessarius.

Itaq; sancta Synodus Tridentina *à Spiritu Sancto, qui spiritus est sapientiæ & intellectus, spiritus consilii & pietatis, edocta, atque ipsius Ecclesiæ iudicium & consuetudinem secuta, declarat ac docet nullo divino præcepto Laicos, & Clericos non conficientes, obligari ad Eucharistiæ Sacramentum sub utraque specie sumendum; neque ullo pacto, salvâ fide, dubitari posse quin illis alterius species Communio ad salutem sufficiat.* Hactenus Concilium Tridentinum sess. 21. cap. 1.

86. Quæris autem, quod sit illud judicium Ecclesiæ, & quæ illa consuetudo, quam hìc sequitur sancta Synodus Tridentina? Respondeo, esse judicium Concilii Constantiensis, & consuetudinem illius temporis. Exscribo verba Concilii ad longum, ad majorem rei dilucidationem.

Cùm in nonnullis mundi partibus quidam temerariè asserere præsumant, populum Christianum debere Sacramentum Eucharistiæ sub utraque panis & vini specie suscipere, & non solùm sub specie panis, sed etiam sub specie vini populum laicum passim communicent, etiam post cœnam, vel aliàs non ieiuni, & communicandum esse pertinaciter asserant, contra laudabilem Ecclesiæ consuetudinem rationabiliter approbatam, quam tamquam sacrilegam damnabiliter reprobare conantur: hinc est quòd hoc præsens Concilium sacrum generale Constantiense in Spiritu Sancto legitime congregatum adversùs hunc errorem saluti Fidelium providere satagens, maturâ plurium Doctorum tam divini, quàm humani iuris deliberatione præhabitâ declarat, decernit, & diffinit, quòd licèt Christus post cœnam instituerit & suis discipulis administraverit sub utraque specie panis & vini hoc venerabile Sacramentum, tamen hoc non obstante sacrorum Canonum auctoritas laudabilis & approbata consuetudo Ecclesiæ servavit, & servat, quòd huiusmodi Sacramentum non debet confici post cœnam, neque à fidelibus recipi non ieiunis, nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis à iure, vel Ecclesiâ concesso, vel admisso.

Et similiter quòd licèt in primitiva Ecclesia, huiusmodi Sacramentum reciperetur à fidelibus sub utraque specie: tamen hæc consuetudo ad evitandum aliqua pericula & scandala, est rationabiliter introducta, quòd à conficientibus sub utraque specie, & à Laicis tantummodò sub specie panis suscipiatur, cùm firmissimè credendum sit & nullatenus dubitandum, integrum Christi Corpus, & Sanguinem tam sub specie panis, quàm sub specie vini veraciter contineri. Vnde cùm huiusmodi consuetudo ab Ecclesia & Sanctis Patribus rationabiliter introducta, & diutissimè observata sit, habenda est pro lege, quam non licet reprobare, aut sine Ecclesiæ auctoritate pro libito mutare. Quapropter dicere, quòd hanc consuetudinem & legem observare sit sacrilegum aut illicitum, censeri debet erroneum, & pertinaciter asserentes oppositum præmissorum, tamquam Hæretici arcendi sunt, & graviter puniendi per Diœcesanos locorum, seu Officiales eorum aut Inquisitores hæreticæ pravitatis &c. Hactenus Concilium Constantiense sess. 13. — afferens esse consuetudinem communicandi sub una specie

Consonat Synodus Tridentina suprà cap. 2. ubi cùm declarasset, in Ecclesia perpetuò fuisse potestatem, ut in Sacramentorum administratione, salvâ illorum substantiâ, ea statueret vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate magìs expedire judicaret, continuò attexit: *Quare agnoscens S. Mater Ecclesia hanc suam in administratione Sacramentorum auctoritatem, licèt ab initio Christianæ religionis non infrequens utriusque speciei usus fuisset, tamen progressu temporis, latissimè iam mutatâ illâ consuetudine, gravibus & iustis causis adducta, hanc consuetudinem sub altera specie communicandi approbavit, & pro lege habendam decrevit: quam reprobare, aut sine ipsius Ecclesiæ auctoritate pro libito mutare non licet.* 87. Triden.

Atque ut omnia suis numeris essent completissima, hunc secundum statuit Canonem: *Si quis dixerit sanctam Ecclesiam Catholicam non iustis causis & rationabilibus adductam fuisse, ut laicos, atq; etiam Clericos non conficientes sub panis tantummodo specie communicaret; aut in eo errasse, anathema sit.* Quid ampliùs debuit facere, & non fecit?

 Fortè

88. *cujus consuetudinis sunt justæ & rationabiles causæ:*

Fortè expectas justas & rationabiles causas? Non dubito has fuisse: prima, ut esset conformitas in tota Ecclesia; secunda, ut contra Hæreticos ostenderet totum Christum sub singulis speciebus contineri; tertia, & potissima, ut consuleret reverentiæ Sacramenti, quod fidelibus ita multiplicatis, & refrigescente devotione, senibus, pueris, infirmis, & multis valde aggrestibus sine effusionis periculo administrari nequit, nec commodè transportari, aut diù conservari sub speciebus vini.

Dic ergo cum Ecclesia Catholica, quam, utpote columnam & firmamentum veritatis non est verisimile errare in necessariis ad salutem, dic, inquam, nullo divino præcepto laicos & Clericos non conficientes obligari ad Eucharistiæ Sacramentum sub utraque specie sumendum. Quam profectò veritatem ante Concilium Constantiense tradiderant Alexander Alensis, Albertus Magnus, D. Thomas, D. Bonaventura, & alii, hæresibus nondum exortis, & deinceps omnes Theologi.

Alensis. Albertus Magnus. D. Thomas. S. Bonaventura.

89. *& ex aliis capitibus nulla ostenditur obligatio communicandi sub utraque specie.*

Probatur autem contra Hæreticos; quia neque ex naturâ hujus Sacramenti, neque ex Scriptura, neque ex facto Christi instituentis in ultima Cœna, neque ex Traditione Ecclesiastica potest hoc præceptum divinum colligi: ergo non datur. Consequentia tenet.

Trident.

Non ex natura Sacramenti.

Antecedens probatur pro prima parte; quia fatendum est cum Concilio Tridentino suprà cap. 3. *Etiam sub altera tantùm specie totum atque integrum Christum, verumq; Sacramentum sumi; ac propterea quod ad fructum attinet, nullâ gratiâ necessariâ ad salutem eos defraudari, qui unam speciem solam accipiunt.* Estò utraque species conferret majorem gratiam. Vide dicta Sect. præced. Concl. 6.

Et quamvis utraque species perfectiùs extensivè, id est, expressiùs significet Corpus & Sanguinem Christi, quàm altera seorsim; unde constat Christum obligasse fideles, ut Sacramentum sub hac expressiori significatione propositum sumerent?

90. *Neque ex Scriptura Joannis 6.*

Dices, ex Scriptura Joan. 6. v. 54. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

Respondent aliqui, ex illis verbis in omni proprietate intellectis nihil aliud colligi, quàm teneri homines ad manducandum Christi Corpus, & bibendum ejus Sanguinem, quod totum fit sumptione unius speciei; quia sub illa sumitur Corpus cum Sanguine.

Si dixeris: sumi quidem cibum & potum sub singulis speciebus; sed non manducari cibum, & bibi potum, ut Scriptura requirit.

Contrà interrogant, quid est manducare, & quid bibere? Vel enim est sumere id, quod verè est cibus & potus; vel sumere cibum sub externa & visibili specie cibi, & potum sub externa specie potûs. Si primum, jam in singulis speciebus manducatur & bibitur; quia in singulis sumitur id, quod verè est cibus & potus. Si secundum, rursum petunt, ubi hoc Scriptum habetur: *Nisi manducaveritis sub modo cibi, & biberitis sub modo potûs?*

Hoc Scriptura non habet, sed potiùs, si fuit vis in modo loquendi seu litterali sono syllabarum, indicare videretur, & præcipere, ut manducaremus sub specie carnis, & biberemus sub specie Sanguinis. Itaque hoc præceptum [illegible] versatur circa rem, quæ sumitur, non circa modum, quo sumitur.

Quid miramur? Nonne Apostolus 1. Cor. 3. v. 2. dicit: *Lac vobis potum dedi.* Et eadem Epistolâ cap. 9. v. 7. *Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat?* Ecce lac bibitur, & manducatur. Sed & fel: Psal. 68. v. 22. *Et dederunt in escam meam fel.* Matth. cap. [illegible] v. 34. *Et dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum.*

Altera expositio illius loci est, ly *Et*, non copulativè, sed disjunctivè sumi: *Nisi manducaveritis, vel biberitis.* Qui modus loquendi [illegible] frequens in Scriptura, præsertim hebraico idiomate scriptâ, cujus idiomatis phrasim sæpè imitatur Joannes in suo Euangelio, ut passim Expositores notant.

Ita Psal. 43. v. 19. *Et non recessit retro cor nostrum, & declinasti semitas nostras à via tua*; subintelligitur repetita negatio, *& non declinasti*; quæ repetita negatio habet vim disjunctivæ. Et ita sensus Scripturæ, de qua disputamus, etiam secundùm rigorem dialecticum erit: *Nisi*, id est, *si nec manducaveritis, nec biberitis &c.*

Similiter Psal. 1. v. 5. hebraicè est: *Non resurgent impii in judicio, & peccatores in concilio justorum. Et peccatores*, id est, *neque peccatores.* Act. 3. v. 6. *Argentum & aurum non est mihi*, id est, *nec argentum nec aurum*, sive, *argentum vel aurum.* Sic etiam dicitur Exodi 21. v. [illegible] *Filium quoque & filiam si cornu percusserit* ([illegible] cornupeta) *simili sententiæ subjacebit.* Et tamen non requirebatur percussio utriusque.

Tertia interpretatio hujus Scripturæ est, [illegible] quidem præcipi sumptionem utriusque speciei, attamen non singulis in particulari, verùm Ecclesiæ pro aliquibus dumtaxat membris, scilicet Sacerdotibus.

Contrà; dicitur: *Non habebitis vitam in vobis.* Respondent: ut Laici habeant vitam, debent Sacerdotes utramque speciem consecrare, & sumere.

Probant autem aliqui hanc interpretationem ex illo Gen. 1. v. 28. *Crescite & multiplicamini*, ubi datur præceptum generationis, quod tamen non omnes in particulari concernit, ut patet.

Contrà arguit Dicastillo disp. 10. n. 18[illegible] etiam brutis animalibus dicitur in eodem capite v. 22. *Crescite & multiplicamini*, & tamen nullum præceptum, sed benedictio tantùm.

Respondeo; verba debere expendi secundùm materiam subjectam; animalia bruta non

erant

erant capacia præcepti; homines erant capaces: ergo bene stat, quòd hominibus per illa verba detur præceptum strictè dictum, licèt non aliis animalibus.

Præterea nu. 188. idem Auctor oppugnat hanc tertiam interpretationem; quia eodem modo posset quis dicere, nec præceptum sumendi saltem unam speciem esse quoad omnes; sed solùm quoad Sacerdotes.

Respondeo Negando Consequentiam: quippe ex aliis suprà allegatis satìs constat omnibus necessariam esse unam speciem, per quam accipiant augmentum vitæ spiritualis, id est, gratiæ sanctificantis, quam nec ipse Christus nobis immediatè promeruit, id est, ita promeruit, ut nobis daretur absque proprio nostro actu, vel susceptione alicujus Sacramenti, quantò minùs sic promereri possunt Sacerdotes?

De cætero, utcumque illa Scriptura juxta varias SS. Patrum (ut bene notavit Tridentinum suprà cap. 1.) & Doctorum interpretationes intelligatur, qui dixit: *Nisi manducaveritis* &c. dixit quoque eodem capite v. 52. *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.* Et qui dixit ibidem v. 55. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum Sanguinem, habet vitam æternam*, dixit etiam v. 52. *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* Denique qui dixit v. 57. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum Sanguinem, in me manet & ego in illo*; dixit nihilominus v. 59. *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Quare putabimus Christum sic locutum fuisse, nisi ut significaret utriusque speciei sumptionem non esse necessariam? Atque hæc satìs de prima Scriptura.

Secundò objiciunt Adversarii verba Christi Matth. 26. v. 27. *Bibite ex hoc omnes.* Resp. per ly *Omnes*, non intelligi cunctos homines futuros, sed solos Apostolos, qui tunc cum Christo cœnabant. Sicuti si Pater-familias in mensâ sua porrigens calicem vini diceret: *Bibite ex eo omnes*, quis crederet omnibus extra mensam id præcipi?

Ideoque Sirus vertit: *Bibite ex hoc vos omnes*; ut sensus verborum Christi sit: nòn sumat unus tantum; sed accipite, & dividite inter vos, sic ut omnes aliquid ex eodem isto calice bibatis. Hinc illa verba Christi apud S. Lucam cap. 22. v. 17. *Accipite* (calicem) *& dividite inter vos.* Atque hoc impletum fuisse testatur Evang. Marc. cap. 14. v. 23. his verbis: *Et biberunt ex eo omnes.*

Ex quo patet, quare non addiderit Christus illa verba ad distributionem panis, quia videlicet ipse & fregit, & singulis dedit partem. *Cœnantibus autem eis accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit, deditq; Discipulis suis* &c. Matth. 26. v. 26. Similiter loquuntur Marcus & Lucas.

Non est tamen silendum, Ecclesiam in Canone Missæ similia verba referre Christum dixisse de pane consecrato: *Accipite*, inquit, *& manducate ex hoc omnes.* Illaque reperiuntur S. Ambr.
apud D. Ambrosium lib. 4. de Sacramentis c. 5.

Sed contrà; *Quod autem vobis dico, omnibus* 95.
dico, Mar. 13. v. ultimo. Quis dubitat? Nùm Objectio solvitur.
ideo omnibus fidelibus dixit quod dicebat Mar. 13.
Apostolis, Matth. 26. v. 31. *Omnes vos scan-* Matth. 26.
dalum patiemini in me in ista nocte? An ergo Beata Virgo scandalum passa? Nequaquam. Quid ergo omnibus dixit Mar. 13.? Textus clarus est. Hoc unicum quod continuò subjungitur: *Vigilate.*

Nec mirari debes, si Paschasius lib. de Corpore & Sanguine Domini c. 15. post medium, illa verba Christi: *Bibite ex hoc omnes*, explicaverit hoc modo, *Tam ministri, quàm reliqui credentes*: nam etiam videtur existimasse, esse juris divini communicare sub utraque specie, quod cernebat usitatum tunc. Idem videtur sensisse Algerus; quamquam nonnulli illos explicent. Vide Vasquez disp. 216. cap. 6. *Paschasius. Algerus. Vasquez.*

Profectò si aliquibus dicta sunt præter Apo- 96.
stolos, non aliis, nisi Sacerdotibus, eorum in Sacerdotio successoribus. Prout etiam illis solis in Apostolis dictum videtur: *Hoc facite in meam commemorationem*, Luc. 22. v. 19. ut explicat Trident. sess. 22. cap. 1. dicens de Christo: *Corpus & Sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit, ac sub earundem rerum symbolis. Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit; & eisdem, eorumq; in Sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba*: Hoc facite in meam commemorationem; *uti semper Catholica Ecclesia intellexit.* *Posset etiam locus Matth. 26. intelligi de Sacerdotibus. Luc. 22. Trident.*

Sensus igitur istorum verborum non est: Distribuite omnibus præsentibus utramque speciem, prout me videtis jam facere; sed, offerte utramque speciem, sicut me nunc videtis facere, & vos ipsi sumite, uti jam sumitis.

Atque ut illa verba dicta fuissent omnibus 97.
fidelibus, non solùm indirectè, ut aliqui explicant, sed etiam directè, equidem cum proportione accommoda, quâ semper ab Ecclesia sunt intellecta; nempe quoad sumptionem veri Sacramenti, non autem quoad omnes modos & ritus accidentales. Prætèrquam quòd solùm dicta legantur à Christo post Consecrationem panis. Nam post Consecrationem calicis, teste Apostolo 1. Cor. 11. v. 25. dixit: *Hoc facite, quotiescumque bibetis, in meam commemorationem.* *Immo quodam sensu de omnibus fidelibus. 1. Cor. 11.*

Ex quo dicto secundùm aliquos (ut vidimus Concl. 2.) non potest intelligi mandatum generale, usurpandi utramque speciem; imò nec unam speciem; sed tantùm, ut dum usurpamus calicem, in memoriam Christi usurpemus. Non quòd illa memoria sit strictè præcepta, ut dixi loco citato; sed quia sumptio calicis in memoriam Christi instituta est.

98. *Oppugnatur Conclusio ab Hæreticis, allegantibus varias figuras veteris Testamenti, ad quas respondetur primò.*

Tertiò objiciunt Hæretici quasdam figuras, ut quòd populus veteris Testamenti eandem escam spiritualem manducaverit, & eundem potum spiritualem biberit, dicente Apostolo 1. Cor. 10. v. 3. & 4. *Et omnes eandem escam spiritualem manducaverunt, & omnes eundem potum spiritualem biberunt.* Quæ figura non censebitur impleta, nisi etiam bibant Christiani.

1. Cor. 10.

Rursum legimus, & sanguine illitos fuisse postes fidelium, & sanguine aspersum fuisse populum à Sacerdote, Exod. 12. v. 22. *Fasciculumq́; hysopi tingite in sanguine, qui est in limine, & aspergite ex eo superliminare, & utrumque postem,* Exod. 24. v. 8. *Ille vero sumptum sanguinem respersit in populum.*

Exodi 12. Item 24.

Resp. primò, ex figuris non sumi argumentum dogmaticum, eò quòd non debeat esse per omnia conveniens figura cum veritate.

Secundò.

Resp. secundò, si ex figuris velint argumentari, facilè nobis suppetere contrarias figuras: nam in manducatione Mannæ, & panum propositionis, & agni paschalis nullus potus ceremonialis adhibebatur: ac denique cùm Judæi non possent comedere sanguinem, ut habetur Levit. 3. v. ultimo: *Nec sanguinem, nec adipem omnino comedetis,* mirum est Hæreticos ex figuris veteris Testamenti velle nobis obtrudere potum Sanguinis.

Levit. 3.

Tertiò.

Resp. tertiò, Christianos sub specie panis cum Corpore etiam accipere sanguinem, quo ipso fidelium animæ satis asperguntur Sanguine Agni, qui occisus est, satisque bibunt de spiritali petra, quæ est Christus. Igitur ex Scriptura non potest colligi præceptum divinum generale sumendi utramque speciem.

99. *Ex facto Christi non colligitur præceptum generale sumendi utramque speciem.*

Sed neque ex facto Christi in ultima Cœna. Quia vel volunt Hæretici omnia nobis esse præcepta, quæ ibi Christus egit; & hoc est absurdum, & contra ipsos: quia nec ipsi pedes lavant, nec cum Apostolis mundi sunt secundùm conscientiam, antequam suam Cœnam Eucharisticam edant, nec priùs comedunt Agnum, quàm panem calvinisticum, nec alias observant circumstantias ultimæ Cœnæ à Christo celebratæ.

Vel volunt Hæretici, illa solùm, & illa omnia esse præcepta, quæ ita Christus fecit, ut fieri à nobis voluerit; & hujusmodi esse, quòd Sacramentum dederit Apostolis sub utraque specie: atqui hæc est petitio principii; probatum enim oportuit, non suppositum, Christum præcepisse utriusque speciei sumptionem.

S. August. Neque improbatur jejunium ab Ecclesia præceptum.

Appositè D. Aug. Epist. 118. *Illud,* inquit, *magis movere potuit homines, utrùm jam refecti die illâ vel offerrent, vel sumerent Eucharistiam, quod in Evangelio dicitur:* Cùm autem illi manducarent, accepit Jesus panem, & benedixit &c. *Et liquidò apparet quando primùm acceperunt discipuli Corpus & Sanguinem Domini, non eos accepisse jejunos.*

Numquid tamen propterea calumniandum est universæ Ecclesiæ, quod à jejunis semper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui Sancto, ut in honorem tanti Sacramenti in os Christiani prius Dominicum Corpus intraret, quàm externi cibi. Nam ideo per universum orbem mos iste servatur. Neque enim quia post cibos dedit Dominus, propterea pransi aut cœnati fratres ad illud Sacramentum accipiendum convenire debent, aut sicut faciebant, quos Apostolus arguit & emendat, mensis suis ista miscere. Namque Salvator, quò vehementius commendaret mysterii illius altitudinem, ultimum hoc voluit infigere cordibus & memoriæ discipulorum, à quibus ad passionem digressurus erat.

Et ideo non præcepit quo deinceps ordine sumeretur, ut Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, servaret hunc locum. Nam si hoc ille monuisset, ut post cibos alios semper acciperetur, credo quod eum morem nemo variasset. Hæc ille de jejunio, indubiè idem dicturus de sumptione unius speciei, si occasio ita exegisset.

Credo planè, & firmiter mihi persuadeo, si Christus voluisset sumi utramque speciem ab omnibus fidelibus, quòd eum morem nemo variasset.

Variavit autem Ecclesia, etiam à sui exordio, ut jam ostendo, & erit probatio ejus, quod suprà diximus, scilicet ex Traditione Ecclesiæ non posse colligi obligationem universalem utriusque speciei.

Tametsi constet Ecclesiam olim subinde laicis concessisse calicem, ea tamen consuetudo numquam fuit generalis, vel in tota Ecclesia, vel pro omni tempore. Non fuisse utique generalem, liquidò ostendit mos antiquissimus, quo singulis dabatur Eucharistia in linteo mundo, ut illam domum delatam, ibi sumerent opportuno tempore.

Illius meminit Tert. lib. 2. ad uxorem dicens: *Non sciet maritus, quid secreto ante omnem cibum gustes? & si sciverit panem, non illum credet esse qui dicitur.* Similiter Cyprianus Ser. de lapsis ibi: *Et cùm quædam arcam suam, in qua Domini sanctum fuit, manibus indignis tentasset aperire, igne indè surgente deterrita est, ne auderet attingere.* Accedat testimonium D. Aug. Sermon. 252. de Temp. ibi: *Omnes viri quando communicare desiderant, lavant manus suas, & omnes mulieres nitida exhibent linteamina, ubi Corpus Christi accipiant.* Plures alii citantur à Baronio ad annum 57.

Solùm addo can. 36. Conc. Antisiodorensis: *Non licet mulieri nudâ manu Eucharistiam sumere.* Ex can. 39. ejusdem Concilii qui sic habet: *Unaquaque mulier, quando communicat, dominicalem suum habeat. Quod si non habuerit usque in alium diem dominicum non communicet.* Ergo ex tunc frequenter fideles communicabant sub una tantùm specie, nempe sub specie panis, ut patet ex verbis citatis, in quibus nulla fit mentio calicis, utpote qui solùm in

templo

templo per Diaconum distribuebatur, & meritò, propter periculum effusionis.

101. De antiquo usu Ecclesiæ Latinæ in Parasceve. Quid dicam, quòd antiquus usus Ecclesiæ Latinæ (cujus meminit antiquus Ordo Romanus editus ante annos 800.) habeat, ut Sacerdos in Parasceve communicet tantùm sub una specie? Idem quoque observabatur in Ecclesia Græca ante 1200. annos, quæ per totam quadragesimam solùm consecrabat diebus Sabbathis & Dominicis, aliis autem communicabat sicut nos in feria 6. Parasceves. Vide can. 49. Conc. Laodicensis: *Non oportet in quadragesima panem offerri, nisi Sabbato & dominicâ tantum.* Conc. Laodicens.

Confirmatur ex consuetudine asservandi Eucharistiam in Sacrario. Trident. Neque silentio involvenda consuetudo asservandi in Sacrario sanctam Eucharistiam, adeò antiqua, ut eam teste Tridentino sess. 13. c. 6. sæculum etiam Nicæni Concilii agnoverit. Et verò ad quid putas asservabatur Eucharistia, nisi ad communicandos infirmos? Vide Tridentinum suprà, ubi delationem Eucharistiæ ad infirmos vocat vetustissimum Catholicæ Ecclesiæ morem.

Numquam autem fuit Sacramentum pro morituris conservatum, nisi sub specie panis; tum quia deferendo illud ad infirmos sub specie vini, facillimè potuisset effundi; tum maximè, quia facilè, & brevissimo unius vel duorum dierum tempore potuisset acescere; & corrumpi sub specie vini. Porrò testatur Sophronius in Prato spirituali cap. 79. aliquando servatam Eucharistiam per annum. Non itaque nisi sub specie panis Viaticum dabatur infirmis. Sophronius.

102. & exemplo Ecclesiæ Jerosolymitanæ. Act. 2. Finio hunc discursum exemplo Ecclesiæ Jerosolymitanæ, in qua fideles, ut dicitur Act. 2. v. 42. *Erant perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus*, nullâ factâ mentione calicis.

Et quamvis sit argumentum ab auctoritate negativa, quod non semper concludit: attamen ex circumstantiis facilè colligitur, saltem aliquos fuisse, quibus non dabatur calix; quia inter fideles tunc erant multi Nazarei, ut patet Act. 21. v. 23. *Sunt nobis viri quatuor habentes votum super se*; quibus Apostoli tunc permittebant observantiam legis. Nazareis autem interdictum erat vinum Num. 6. v. 3. *A vino, & omni quod inebriare potest abstinebunt.* Act. 21. Num. 6.

Profectò quòd Nazarei ex lege non poterant, hoc multi nullatenus ferunt ex naturali quadam dispatia, adeoque minus congruum fuisset præceptum utriusque speciei; præsertim cùm in multis regionibus non possit haberi copia vini sufficiens multitudini fidelium communicandæ. Quis ergo credat consuetudinem communicandi sub utraque specie fuisse universalem in omnibus Ecclesiis?

Contrarium sanè non obscurè indicant SS. Patres, qui scribentes de hoc Sacramento, nunc utramque nominant speciem, nunc alteram solùm. Quidquid sit, certum est jam ante annos 400. vel 500. desiisse in tota Ecclesia hanc consuetudinem. Ergo ex Traditione Ecclesiæ minimè colligitur necessitas utriusque speciei.

Atque ex his facilè respondetur ad varia loca SS. Patrum, quæ ab Hæreticis nobis objiciuntur. Et in primis Cyp. (vel quisquis est Auctor) Sermone de Cœna Domini. *Lex*, inquit, *esum Sanguinis prohibet, Euangelium præcipit ut bibatur.* 103. Respondetur ad varia loca SS. Patrum,

Resp. sed non omnibus, si bibere idem sit quod sumere Sanguinem sub speciebus vini: alioquin accipiendo bibitionem pro qualibet sumptione Sanguinis, ut videtur ibi accipere Cyprianus, omnibus præcipitur bibere Sanguinem Christi, ut ostendimus Conclusione secundâ. inprimis S. Cypriani,

Et consimiliter alii Patres aliquando loquuntur. Sin autem expressè requirant sumptionem utriusque speciei, & unam asserant sine altera non prodesse, agunt de suo tempore, quo fortè præceptum erat ab Ecclesia, in qua ipsi morabantur, sumere Sacramentum sub utraque specie, & sic una species sine alia non proderat, propter peccatum, quod interveniebat non sumendo utramque secundùm consuetudinem illius temporis & Ecclesiæ.

Porrò quod ait D. Chrysostomus hom. 18. in 2. Cor. *Est autem ubi nihil differt Sacerdos à subdito, ut quando fruendum est horrendis Mysteriis. Similiter enim ut illa percipiamus, digni habemur, non sicut in veteri lege, partem quidem Sacerdos comedebat, partem autem populus: & non licebat populo participem esse eorum, quorum particeps erat Sacerdos: sed nunc non sic, verùm omnibus unum corpus proponitur, & poculum unum.* Hæc, inquam, ab eo dicta sunt, quia si jus divinum attendamus, nihil peculiariter in lege nova est assignatum Sacerdoti, de quo non liceat eodem jure laicum participare. deinde S. Chrysost.

Sanè nihil difficultatis invenio in SS. Patribus, qui sicut superiùs indicavi, nunc unius speciei, nunc utriusque mentionem faciunt; pro ratione consuetudinis, quę vigebat inter illos, ad quos loquebantur, vel scribebant. Solùm duo adhuc loca indigent aliquâ animadversione. 104.

Unus est D. Leonis Serm. 4. de Quadragesima ubi reprehendit, ac notari jubet eos, qui sic accipiunt Corpus Domini, ut de calice bibere omnino recusent. Alter est Gelasii Papæ in Epistola ad Majoricum & Joannem Episcopos, & refertur de Consecrat. dist. 2. cap. 12. ubi sic ait: *Comperimus autem quòd quidam sumpta tantummodò Corporis sacri portione à calice sacri cruoris abstineant. Qui procul dubio (quoniam nescio quâ superstitione docentur obstringi) aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia divisio unius ejusdem mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire.* Denique Leonis & Gelasii.

Resp. D. Leonem notare Manichæos, qui ideo nolebant, juxta consuetudinem illius temporis, Eucharistiam accipere sub vini specie, quod 105. D. Leo notat Manichæos, qui

vinum tamquam rem in se malam abhorrebant.

quod inter alia errorum portenta, vinum esse creaturam malam, à malo Deo creatam dicebant: hi ergo de calice bibere omnino recusabant, ut inquit Leo, quia vinum tamquam rem in se malam abhorrebant. Hæc sunt verba Pontificis:

Qui scivit humano generi mortem inferre per cibum, novit & per ipsum nocere ieiunium, & ad contraria fraudis effectum famulis utendo Manichæis, sicut per serpentem intulit interdicta præsumi, ita per famem suadet concessa vitari.

Et paucis interjectis rationem attexit: *Damnant enim creaturarum naturam in Creatoris iniuriam, & contaminari edentes asserunt iis, quorum non Deum, sed diabolum conditorem esse definiunt, quùm prorsus nulla sit substantia mala, nec ipsius mali sit ulla natura. Omnia enim bona bonus Auctor instituit, & unus est universarum rerum Creator, qui fecit cœlum & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt. Ex quibus quidquid homini ad cibum potumq; concessum est, sanctum & mundum est in sui generis qualitate.*

Sequitur Conclusio: *Nulla itaque vos contagionis huius aspergat impietas, qui suâ maximè observantiâ polluuntur, servientes creaturæ potiùs, quàm Creatori, & luminaribus cœli stultam abstinentiam devoventes, quos nemo ambigat esse Manichæos, qui in honorem Solis ac Lunæ die Dominico & secundâ feriâ deprehensi fuerint ieiunare.*

Et post pauca: *Cumq; ad tegendam infidelitatem suam nostris audeant interesse mysteriis, ita in Sacramentorum communione se temperant, ut interdum tutiùs lateant: ore indigno Christi Corpus accipiunt, Sanguinem autem redemptionis nostræ haurire omnino declinant. Quod ideo vestram volumus scire sanctitatem, ut vobis huiusmodi homines, & his manifestentur indiciis, & quorum deprehensa fuerit sacrilega simulatio, notati & proditi à sanctorum societate, sacerdotali auctoritate pellantur.*

106\. Nequaquam præcepit ut Communio non fieret sub specie panis tantùm.

Hæc fusiùs referre volui propter aliquos, qui, nescio quo errore decepti, existimant D. Leonem in hoc sermone præcepisse, ut Communio non fieret sub specie panis tantùm propter hæresim Manichæorum & aliorum quorumdam, qui dicebant Christum assumpsisse corpus phantasticum sine sanguine; quam ob causam contendebant tunc illi, Eucharistiam sine Sanguine sumendam esse. Sed nullum corpus phantasticum, aut vestigium ejus reperio in toto illo sermone D. Leonis: ipsi fortè invenerint in sua phantasia.

Quod D. Leo, idem aliquibus videtur voluisse Gelasius.

De cætero quod D. Leo, idem aliquibus videtur voluisse Gelasius, prout indicant verba parenthesis: *Quoniam nescio quâ superstitione docentur obstringi.* Unde videtur Manichæorum superstitionem notasse, voluisseque, ut tales, in suæ superstitionis detestationem, utramque speciem sumerent. Sapienter enim in his, quæ indifferentia sunt, solet Ecclesia præcipere, ut fiat quod Hæretici illicitum dicunt, & illud prohibere ne fiat, quod illi necessarium erroneè affirmant.

Sed inquit Pontius Sum. Theol. disp. 44. n. 100. in fine, huic responsioni non satìs quadrat ratio Pontificis: *Quia divisio unius eiusdem mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire.* Quod autem grande sacrilegium, si aliquis abstineat à calice non præcepto, quia putat vinum esse malum? Ipse ergo existimat eum loqui de illis, qui sumerent Corpus, sed omitterent Sanguinem, ex eo quòd putarent sumptionem ipsius non prodesse. 107. Pontius.

Verùm huic responsioni nec parenthesis favet, nec satìs quadrat ratio. Quæ enim hìc superstitio, aut quod grande sacrilegium, ex hypothesi quòd sumptio Sanguinis non erat præcepta? Nonne plurimi docent, & probabilissimè, sumptionem utriusque speciei simul non conferre majorem gratiam, quàm unius speciei tantùm? Aut certè qui sunt isti, qui aliquando docuerunt solitariam sumptionem Sanguinis non prodesse?

Tertia ergo expositio est Doct. Ang. 3. parte q. 80 art. 12. ad primum. *Dicendum*, inquit, *quòd Gelasius loquitur quantùm ad Sacerdotes: qui sicut totum consecrant Sacramentum, ita etiam toti communicare debent. Vt enim legitur in Concilio Toletano* 12. *cap.* 5. (& refertur de Consec. dist. 2. cap. *Relatum*. 11.) *Quale erit Sacrificium, cui nec ipse sacrificans particeps esse dignoscitur?* 108. Aliter interpretatur cum D. Thoma,

Atque huic expositioni consonat Titulus cap. qui est talis: *Corpus Christi sine eius Sanguine Sacerdos non debet accipere.* Quadrat etiam ratio Pontificis, quia probabiliùs jure divino utraque sumptio sacrificanti est præcepta. Neque aliena est parenthesis; fieri enim potuit ut illo tempore aliqui Sacerdotes ex errore Manichæorum suprà relato abstinerent à calice sacri cruoris. cui interpretationi quadrat ratio Pontificis.

Quæ cùm ita sint, quis non, nisi studio contentionis mentem ipsam perdiderit, libenter fateatur, rectissimè potuisse Ecclesiam laicis interdicere, & de facto interdixisse justissimè Communionem sub specie vini? Enimverò si sumptio utriusque speciei non est juris divini, uti revera non est, prout jam ad oculum demonstravimus, profectò Ecclesiæ dispositioni relinquitur pro temporum & locorum circumstantiis. 109.

Quod utique *Apostolus* (utor verbis Tridentini sess. 21. cap. 2.) *non obscurè visus est innuisse, cùm ait:* Sic nos existimet homo ut ministros Christi & dispensatores mysteriorum Dei. *Atque ipsum quidem hâc potestate usum esse satis constat, cùm in multis aliis, tum in hoc ipso Sacramento cum ordinatis nonnullis circa eius usum: Cætera, inquit, cùm venero disponam.* Sumptio utriusque speciei relicta est dispositioni Ecclesiæ. Triden.

Proinde veluti in primitiva Ecclesia rectè factum fuit, ut permitteretur laicis usus calicis, quòd tunc tam suscipientium, quàm ministran-

ministrantium major esset reverentia, & sollicitudo erga hoc Sacramentum, quod videbatur posse sufficere ad evitandum periculum effusionis sacri cruoris; ita nunc ob contrariam rationem, & alias suprà enumeratas, sapienter factum fuit, ut laicis negaretur usus calicis.

110. Objectio. Dices; Fideles habent jus ad petendum id, quod Christus illis concessit per Ecclesiam administrandum; atqui concessit illis usum calicis: ergo habent jus illum petendi: ergo Ecclesia obligationem ministrandi. Confirmatur; quia quamvis Christus non preceperit fidelibus Confirmationem, Extremam Unctionem, Ordinem & Matrimonium, tamen hoc ipso quo illa Sacramenta permisit fidelibus, consequenter praecepit Ecclesiae Pastoribus, ne illa negarent legitimè petentibus.

Resp. distinguendo Majorem: Quod Christus positivè concessit fidelibus, ad id petendum fideles habent jus; & talia sunt Sacramenta, quae in confirmatione tanguntur: quamquam & Matrimonium in multis casibus sit illicitum; imò & invalidum solo jure Ecclesiastico, & ad licitè & validè suscipiendum Ordinem multae conditiones ab Ecclesia requirantur. Unde bene additum fuit in fine confirmationis ly *Legitimè petentibus*. At verò quae solùm negativè concessit Christus, id est, non interdixit, ad illa fideles non habent jus; & talis est Communio sub utraque specie, itemque vesci carnibus omni tempore, & similia.

111. Ex dictis sequitur, sicuti Ecclesia potuit interdicere laicis calicem, & permittere speciem panis; ita consequenter potuisse, & posse interdicere speciem panis, & permittere calicem, si recta ratio in casu id postularet; siquidem neutra species determinatè est praecepta jure divino, quidquid aliqui in oppositum sentiant, debilibus satis fundamentis.

Dicunt enim primò, Christum solùm post Communionem sui Corporis dixisse absolutè: *Hoc facite in meam commemorationem.*

Resp. etsi Lucas post Communionem Sanguinis non referat dixisse Christum: *Hoc facite*; equidem Paulus 1. Cor. 11. v. 25. & Matth. cap. 26. v. 27. etiam de calice aiunt dixisse: *Hoc facite*, seu, *Bibite ex hoc omnes.* Et quamvis Paulus addat: *Quotiescumque bibetis*, id non significat solum modum praecipi; sed ipsum finem, seu modum proprium actûs de se praecepti exponit, ut attigimus Concl. 2.

Dicunt secundò, Christus Joan. 6. loquens subinde de una specie, eique attribuens effectum hujus Sacramenti, non loquitur de specie Sanguinis, sed Corporis: ergo hujus receptio est determinata jure divino.

Resp. Christum ibi quidem explicare, quòd Communio sub sola specie panis habeat effectum salutis aeternae, numquam tamen negare, quin etiam sub specie vini eundem effectum habeat. Quid si enim Sacerdos moriatur post sumptam sacram hostiam ante sumptionem calicis, nonne praescribunt Rubricae Tit. de defectibus cap. 10. n. 3. *Missa per alium Sacerdotem expleatur ab eo loco, ubi ille desiit?* Et quam habet veri apparentiam, hujusmodi Communionem solius Sanguinis illi Sacerdoti non conferre effectum gratiae? Certè nullam.

112. Alioquin ineptè quaererent Theologi; an si aeger in articulo mortis non possit deglutire hostiam, ministranda sit ei species vini. Et quamvis communiter Doctores id negent; quia putant in tali casu non obligare praeceptum divinum; sed potiùs credendum esse non fuisse latum pro tali occasione: equidem non desunt qui affirmant, ut videre poteris apud Dianam parte 5. tract. 3. resol. 34. ubi pro hac sententia citat Didacum Nugnum 3. parte tom. 1. q. 80. art. 12. conclus. 3. qui tamen putat in casu contingenti adhibendum esse consensum Episcopi.

Adfert praeterea Petrum Ochagaviam de Sacrament. tractat. 2. de Eucharist. effectibus quaest. 18. num. 9. ubi sic ait: Cùm infirmus in tali esset casu constitutus, quòd hostiam consecratam trajicere in stomachum non posset, si vinum tamen consecratum trajicere rectè posset, Suarez sentit non posse Sacerdotem tunc temporis ministrare speciem Sanguinis, ne praebeatur occasio indiscretis ministris frangendi eam legem, quae prohibet Communionem sub specie vini &c. Sed probabiliùs mihi videtur cum Recentioribus, debere tunc ministrari Sacramentum sub specie vini. Probatur ex eo; quia tunc in articulo mortis obligat praeceptum divinum Eucharistiae, quod praeferendum est humano praecepto de non sumenda specie vini à laicis. Ita ille.

113. Sed haec ratio non est firma; quia vel nullum est praeceptum divinum in articulo mortis, si infirmus anteà adhuc communicaverit, juxta dicta Conclusione praecedenti; vel certè non obligat, quia commodè non potest adimpleri propter circumstans praeceptum humanum; non quasi praeceptum humanum praevaleat divino; sed quia Legislator divinus non censetur voluisse pro tali casu obligare. Quod idem cernitur in aliis similibus casibus de quibus infrà suo loco.

Porrò si quaeritur: an ergo numquam stante praesenti decreto Ecclesiae liceat laico sumere species vini? Resp. cùm finis legis Ecclesiasticae, prohibentis calicem laicis, fuerit pro maxima parte reverentia Sacramenti, in casu, quo species vini irreverentiae periculo subjacerent, nisi à laico sumerentur; posse; & debere à laico sumi: tum quia cessat praecipua ratio legis contrariè; tum etiam, quia tunc jus humanum cedit juri divino Religionis de cavenda irreverentia sacrarum, divinarumq; rerum. Casus esset, si Sacerdos in altari facta Consecra-

secratione, occidetur ab Hæreticis effusuris Sanguinem, nisi eum laicus bibat. Fortè etiam, si Sanguis jam esset effusus in terram, & laicus posset sumere absque nausea, nec vellet id facere Sacerdos, qui consecravit, quamvìs Sotus & alii id negent.

Sotus.

114. Atque ex his sit finis hujus Sectionis: nam ad illud, quod aliqui objiciunt, Ecclesiam facere injuriam fidelibus; quia privat illos perfecto & integro convivio, & majori gratiâ, quam per utramque speciem possent accipere, responsum fuit suprà Conclusione ultimâ præcedentis Sectionis.

Veriùs injuriam faciunt fidelibus Calvinistæ, qui perinde faciunt atque illi, qui codicillos porrigunt hæredibus, & universam substantiam dissipant. Lutherani quoque, qui negant totum Christum sub una specie contineri, adeoque mortuam carnem sub specie panis, & mortuum sanguinem sub specie vini exhibent. Illi, inquam, veriùs injuriam faciunt fidelibus, quàm Ecclesia Catholica, exhibens sub una specie totum Christum, non semel tantùm in vita, quod sufficeret ad implendum præceptum divinum; sed sæpiùs tamquam pia mater, volens filios suos non solùm ad sufficientiam, sed etiam ad superabundantiam reficere alimoniâ illâ cælesti & spirituali. De hac frequenti spirituali refectione instituitur

SECTIO NONA.

De Præcepto Ecclesiastico Communionis.

1. *Diversis temporibus diversa fuit communicandi consuetudo.*

NOn una fuit omnibus temporibus Ecclesiæ consuetudo circa Eucharistiæ frequentationem. Aliqui existimant in primitiva Ecclesia fideles quotidie in divino Missæ Sacrificio communicasse, idque non modo ex devotione, sed etiam ex præcepto, ut vult Doctor Angelicus 3. parte q. 80. art. 10. ad 5. & videtur colligi ex Anacleto Epistola 1. in medio, & ponitur de Consec. dist. 1. cap. 59. *Peractâ*, inquit, *consecratione, omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim & Apostoli statuerunt, & Sancta Romana tenet Ecclesia.*

D. Thomas. Anacletus.

Quæris ubi Apostoli hoc statuerint? Ecce Canon 10. Apostolorum: *Omnes fideles, qui conveniunt in solemnibus sacris ad Ecclesiam, Scripturas Apostolorum & Euangelium audiant. Qui autem non perseveraverint in oratione, usque dum Missa peragitur, nec sanctam Communionem percipiunt, velut inquietudines Ecclesiæ moventes, convenit Communione privari.*

Can. 10. Apost.

2. *An in primitiva Ecclesia fuerit obligatio quotidie communicandi?*

Sed, ut verum fatear, non video quomodo vel ex hoc Canone, vel ex illa Epistola efficaciter probetur generalis necessitas quotidie communicandi: nam (ut omittam Anacletum posse explicari de solis ministris altaris, ut patet ex verbis præcedentibus) unde constat in primitiva Ecclesia statutum fuisse, ut quotidie omnes fideles audirent Missam? Equidem illis solis præcipitur Communio, qui Sacrificio Missæ interfuerint.

Unde etiam probatur Episcopos illo tempore quotidie solemniter celebrasse? Equidem de solemni Sacro loquuntur jura præcitata. Sic enim dicitur in Epistola Anacleti: *Episcopus Deo sacrificans testes (ut præfixum est) secum habeat, & plures quàm alius Sacerdos. Sicut enim majoris honoris gradu fruitur, sic majoris testimonii incremento indiget. In solemnioribus quippe diebus, aut 7. aut 5. aut 3. Diaconos, qui eius oculi dicuntur, & Subdiaconos atque reliquos ministros secum habeat, qui sacris induti vestimentis in fronte, & à tergo, & Presbyteri è regione dextra, lævaq́, contrito corde & humiliato spiritu, ac prono stent vultu, custodientes eum à malevolis hominibus, & consensum eius præbeant Sacrificio. Peractâ autem consecratione* &c. ut suprà. De obligatione ergo communicandi quotidie nihil certum.

Anacletus.

Cæterùm refrigescente paulatim charitate, statutum fuit à Fabiano Papa ut *saltem in anno ter homines laici communicent (nisi fortè quis maioribus quibuslibet criminibus impediatur) in Pascha videlicet, & Pentecoste, & Natali Domini.* Ita refertur Can. 16. de Consecr. dist. 2. 3. *Fabianus statuit, ut ter in anno laicus communicaret.*

Soter adjecit quartum diem, nempe feriam 5. in Cœna Domini, ut habetur Can. 17. de Consecr. dist. 2. ubi sic ait Pontifex: *In Cœna Domini à quibusdam perceptio Eucharistiæ negligitur, quæ quoniam in eadem die ab omnibus fidelibus (exceptis iis, quibus pro gravibus criminibus inhibitum est) percipienda sit, Ecclesiasticus usus demonstrat, cùm etiam pœnitentes eâdem die ad percipienda Corporis & Sanguinis Domini Sacramenta reconcilientur.* *Soter quartum diem adjecit.*

Tandem indultum est, ut tantùm semel in anno, & in articulo mortis tenerentur ad Communionem. Sit itaque

CON-

CONCLUSIO I.

Omnes & soli baptizati postquam ad annos discretionis pervenerint, tenentur jure Ecclesiastico singulis annis communicare, ad minus in Pascha.

4. *Sed modò obligatur tantum semel in anno, et constat ex Concilio Lateranensi,*

ITa statuit Concilium Lateranense sub Innocentiò III. cap. 21. & habetur cap. 12. de Pœnit. & remiss. in principio: *Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata, saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti: & injunctam sibi pœnitentiam propriis viribus studeat adimplere, suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum, nisi fortè de proprii Sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab hujusmodi perceptione duxerit abstinendum: alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens ecclesiasticâ careat sepulturâ.* En decretum Concilii Lateranensis.

Explico singulas ejus partes, *ne quisquam*, ut ibidem loquitur Pontifex, *ignorantiæ cæcitate velamen excusationis assumat.*

5. *omnis baptizatus, Trident. 1. Cor. 5.*

Omnis utriusque sexus fidelis. Id est, omnis baptizatus, *cùm Ecclesia* (utor verbis Tridentini sess. 14. cap. 2.) *in neminem judicium exerceat qui non priùs in ipsam per Baptismi januam fuerit ingressus: Quid enim mihi*, inquit Apostolus 1. Cor. 5. v. 12. *de iis, qui foris sunt, judicare?* Judicaret autem Ecclesia eos, qui foris sunt, si legibus suis tenerentur.

Cap. 6. de Maior. Lex fin. ff. de Iurisd.

Legislatio quippe actus est jurisdictionis, quem nemo exercet nisi in subditum; argumento cap. 6. de Majoritate & obedientiâ ibi: *Cùm inferior superiorem solvere nequeat vel ligare, sed superior inferiorem liget regulariter, & absolvat.* Et argumento Legis finalis ff. de Jurisdictione. *Extra territorium jus dicenti, impunè non paretur. Idem est, & si supra jurisdictionem suam velit jus dicere.*

Quid ergo de Pontifice? Resp. probabiliùs obligari istâ lege quoad vim directivam; secùs quoad vim coactivam, ut docetur in Tract. de Legibus. Peccaret ergo Pontifex secundùm illam sententiam non communicans in Paschate, pœnam verò non incurreret.

6. *postquam ad annos discretionis pervenerit.*

Sequitur in decreto: *Postquam ad annos discretionis pervenerit.* Sed qui sunt illi anni? Resp. illi sunt, quibus novit æstimare dignitatem hujus Sacramenti, idque judicio prudentis viri, præsertim Confessarii. Unde minimè placet, quòd quidam Doctores ex numero annorum (ut circa annum 12. 14. 15.) annum discretionis in hac materia determinant; cùm aliqui anno 10. ingenio maturiores sint, & meliùs instructi in rebus fidei, quàm alii anno 16. Cur ergo illi rejicientur; hi autem admittentur?

Qui sint anni discretionis.

Caveant porrò parentes, ne in hac re sint notabiliter negligentes, parùm curantes de instructione prolium, per se, vel alios, necessaria ad dignè communicandum; proles etiam, ne resistant determinationi parentum aut Confessarii.

An quando constat de illis, adhuc Confessarius possit Communionem differre? Affirmat Suarez.

Sed quid si certò constet me habere annos discretionis, adhuc liberum erit Confessario ad unum aut alterum annum Communionem meam differre, ut interea crescat discretio & reverentia erga Sacramentum? Affirmat Suarez disp. 69. sect. 1. nam & usus Ecclesiæ, inquit, ita videtur hanc legem declarasse; & rationi consentaneum est, ut Ecclesia non obliget, cùm primùm potest: sed facultatem concedat expectandi per aliquod tempus, vel propter majorem reverentiam Sacramenti, vel propter majorem fructum suscipientis, vel ne ipsi pueri facilè exponantur periculo transgressionis. Hæc ille. Accedit quòd in ipso decreto dilatio ad tempus ob aliquam rationabilem causam permittatur judicio Confessarii.

7. *Negat Auctor,*

Nihilominus displicet hæc opinio; tum, quia ista exceptio vel mitigatio est contra proprietatem verborum legis; tum, quia sic etiam facilè dabitur libertas differendi usque ad tertium, vel quartum annum; tum denique, quia præceptum jejunii, & alia Ecclesiastica obligant præcisè pro eo tempore, quod lege præscribitur. Neque in hoc erunt anxii fideles, ut sciant quando præcisè annos discretionis attigerint; quia si faciunt ex consilio prudentis viri, præsertim Confessarii, erunt tuti, sicut in aliis dubiis moralibus, quæ metaphysicâ indivisibilitate nequeunt determinari.

nisi consuetudo contrarium præscripserit.

Cæterùm si verum est, quod Suarius dicit, usum sic declarasse illam legem (de quo usu mihi non satis constat) quid adhuc dubitamus? Optima sanè legum interpres est consuetudo.

Respondetur aliis argumentis Suarii.

Reliqua argumenta Suarii nihil probant. Si enim, omnibus consideratis, certò constat Joannem v. g. ad annos discretionis pervenisse, adeoque sine ullo peccato irreverentiæ Sacramentum posse accipere, quo jure privatur fructu Sacramenti tanto tempore? Nam majorem fructum, quem acciperet post duos annos, nonne impedit minor fructus, quem de facto accipit? Certè magis juvat, ut etiam ampliorem recipiat, quàm aliàs recepisset. Sic enim meliùs disponitur subjectum, saltem habitualiter, per augmentum utique gratiæ sanctificantis, quantumcumque parvum.

Aliud fortè esset, si Sacramentum Eucharistiæ esset initerabile, prout est Sacramentum Confirmationis, quod ideo Ecclesia distulit administrare usque ad usum rationis, ut cum majori fructu suscipiatur.

Non est majus periculum transgrediendi præceptum Communionis, quàm auditionis Sacri,

Quod autem additur de periculo transgressionis præcepti, anne majus periculum transgrediendi præceptum Communionis, quàm præceptum audiendi Sacrum, præceptum non vescendi carnibus in die jejunii & similia, ad quæ tamen illi obligantur? Profectò minus periculum; cùm præceptum, de quo hìc agimus, solùm obliget semel in anno, alia autem pluries. Nec obstare potest difficultas Confessionis præmittendæ; quia ad illam equidem obligantur.

8. An sit idem tempus discretionis respectu Communionis & Confessionis.

Unde non desunt Auctores, qui censent, contra communem aliorum, esse idem tempus discretionis ad Confessionem, & Communionem; tum, quia in favorem animarum; tum, quia consonum Concilio Lateranensi suprà, ibi: *Confiteatur proprio Sacerdoti &c. suscipiens reverenter, ad minus in Pascha, Eucharistiæ Sacramentum.* Præmiserat autem: *Postquam ad annos discretionis pervenerit*: ergo iidem anni discretionis requiruntur, & sufficiunt ad obligationem confitendi, & communicandi.

Aliqui affirmant;

Dicastillo. Diana.

Atque hanc sententiam esse probabilem, si stemus præcisè juri scripto, & verbis Concilii Lateranensis, ut videntur sonare, præsertim quantùm ad facultatem ita faciendi, docet Dicastillo disp. 10. nu. 102. Quod etiam ante ipsum expressit Diana parte 3. tract. 6. resol. 70. aliquibus pro ea citatis Auctoribus: quamquam ipse contrariam teneat, utpote magìs communem & consuetudine ubique receptam.

sed contrarium suadetur ex consuetudine.

Declarat autem hæc consuetudo pueros citiùs teneri ad annuam Confessionem, si peccaverint mortaliter, quàm Communionem; tum propter majorem Confessionis necessitatem; tum, quia major est mysterii Eucharistici difficultas, & requisita in recipiente reverentia. Incredibile profectò est, totam quasi Ecclesiam aberrare à vero intellectu propriæ legis tanti momenti.

Explicantur verba textûs.

Quando ergo in textu citato dicitur, omnes teneri tum ad confitendum, tum ad communicandum, postquam ad annos discretionis pervenerint, intellige annos discretionis cum distributione accommoda juxta conditionem utriusque actionis: id est, ut quando quis pervenerit ad annos discretionis pro Confessione, confiteatur, & quando quis pervenerit ad annos discretionis pro Communione, communicet. Et hactenus de secunda parte decreti.

9. Tertia porrò sic habet: *Omnia sua solus peccata, saltem semel in anno, fideliter confiteatur proprio Sacerdoti &c. suscipiens reverenter, ad minus in Pascha, Eucharistiæ Sacramentum.* In hisce verbis quod dicitur de annua Confessione ad præsens institutum non spectat. In reliquis ergo verbis per *Pascha*, intelligitur spatium quindecim dierum circa diem Resurrectionis; nimirum à Dominica Palmarum inclusivè usque ad Dominicam in Albis inclusivè, ut patet ex praxi Ecclesiæ, & declaratione Eugenii IV. apud Navarrum cap. 21. n. 45. Si tamen alicubi consuetudo esset computandi tempus Paschale à Quadragesima, vel à Dominica Passionis, aut etiam à Feria 5. Cœnæ Domini, illa esset à fidelibus observanda.

Quid intelligatur per ly *Pascha*.

Eugenius IV.

Sed cùm id satìs constet inter Doctores Catholicos, adhuc tamen controvertitur primò, an qui prævidet se impediendum à Communione Paschali, debeat eam prævenire? Secundò, an qui ob impedimentum, vel ex malitia, aut negligentia non communicavit in Paschate, teneatur quamprimùm communicare? Responsio ad primam quæstionem erit

CONCLUSIO II.

Prævidens impedimentum debet prævenire Communionem annuam, si obliget, secùs Paschalem.

Statuunt nonnulli, idque probabiliter, duplex præceptum Communionis, unum Communionis annuæ, alterum Communionis Paschalis, quorum primum sine secundo potest adimpleri, quamvis non secundum sine primo: Pascha namque semper occurrit intrà annum, adeoque qui communicat in Paschate, necessariò etiam communicat intrà annum. Sicuti si Ecclesia præciperet singulis hebdomadibus audire Missam, saltem in die Dominica, esset duplex virtualiter præceptum; hoc est, unum præceptum continens duas partes, quarum prima impleri potest sine secunda, licèt non è converso, quia possum audire Missam in hebdomada aliâ die quàm Dominicâ; nequeo tamen audire Missam in die Dominica, quin simul audiam in hebdomada, quoniam dies Dominica est una ex septem diebus hebdomadæ. 10.

Secundùm aliquos est duplex præceptum, Communionis, unum Paschale, aliud annuum;

quod ante Lugonem docuit Suarius.

Neque hoc duplex præceptum Communionis, vel potiùs duplex pars unius præcepti, est noviter à Lugone excogitata, sed ejus meminit Suarius d. 70. sect. 2. probans suam assertionem, de qua infrà, ex intentione hujus legis, quæ, inquit, duas partes principales includit: una est, ut Communio ultra annum non differatur, altera est, ut saltem fiat tempore Paschatis: & utraque est principaliter intenta, præsertim prior. Ita ille.

Plures alios Auctores citat Lugo disp. 16. n. 65. quos sequitur n. 66. dicens: Hoc præceptum non est sicut præceptum jejunandi vel audiendi Missam tali die; sed continet virtualiter duo præcepta, alterum Communionis, saltem in anno; alterum communicandi in Paschate: hoc secundum alligatur tali termino, quia respicit venerationem istius Festivitatis; alterum adhuc perseverat. 11.

& alii à Lugone citati.

Colli-

Probatur ex verbis legis, Colligitur autem hoc in primis ex verbis legis: *Saltem semel in anno confiteatur, suscipiens reverenter, ad minus in Pascha, Eucharistiæ Sacramentum.* Nam illa verba, *Saltem*, & *Ad minus*, satis indicant simul prohiberi minorem frequentationem Communionis, & præcipi ad minus annuam.

& ex Tridentino: Quem esse illorum verborum sensum, explicuit magis Concilium Tridentinum sess. 13. can. 9. *Si quis*, inquit, *negaverit*, *omnes & singulos Christi fideles utriusque sexus*, *cùm ad annos discretionis pervenerint*, *teneri singulis annis*, *saltem in Paschate*, *ad communicandum iuxta præceptum S. Matris Ecclesiæ*, *anathema sit.*

Ubi verba illa Innoc. *semel saltem in anno*, non solùm ad Confessionis, sed ad Communionis etiam præceptum referuntur. Sicuti ergo Confessio obligat annuè, ita etiam Communio: insuper verò Communio ad minus in Pascha; quod non dicitur de Confessione.

12. quæ probatio non placet Dicastilloni. Sed hæc probatio non placet Dicastilloni: Ego (inquit disp. 10. n. 140.) in his verbis legis nihil tale invenio, imò sine illa obligatione per annum totum durante, & solâ obligatione alligatâ ad Pascha, video sufficienter & propriè habere posse suum sensum, & vim prædicta verba, & hoc esse maximum fundamentum pro secunda (id est, opposita) sententia. Nam verum adhuc erit dicere: *Omnis utriusque sexûs debet suscipere ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum.* Mutemus ergo verbum, *Debet suscipere*, in imperativum, *Suscipiat*, & dicatur: *Omnis utriusque sexus suscipiat ad minùs in Pascha* &c. tunc de tali verbo erit eadem ratio: ergo ex vi verborum illius legis nihil aliud probatur.

qui alio modo exponit illas particulas *Saltem*, & *Ad minus*. Nec obstant illæ particulæ *Saltem*, & *Ad minus*: possunt siquidem habere aliam significationem optimam, appositissimam, & dignam Concilio, & Pontifici, nempe optaret Concilium (ut etiam sess. 22. cap. 6. expressit Tridentinum) quòd fideles aut quotidie, aut frequenter, id est, *ut in singulis Missis fideles adstantes*, *non solùm spirituali affectu*, *sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent*; præcipit autem, *ut ad minus in Pascha* hoc faciant. Quod præceptum non exigit, ut illa verba ulteriùs pergant. Sicut si dixisset: Optaret Sancta Synodus, ut omnes fideles omnibus diebus hebdomadæ audiant Missam, & præciperet ut ad minus die Dominico eam audiant; non ideo censeretur velle, ut ambulatoriè (sic liceat loqui) iret obligatio per omnes hebdomadæ dies.

Sanè hunc esse sensum verborum Concilii Lateranensis satis videtur indicare tenor præcepti, prout exprimitur in Catechismo: *Eucharistiam*, inquit, *ad minus semel in anno*, *idq; circa Festum Paschæ sumito.* Veluti si præciperet: *Singulis septimanis*, *ad minus Festis & Dominicis diebus Missam audito.* Quidni ergo idem sit sensus verborum Concilii Tridentini? Non enim statuit novum jus, sed confirmat vetus, ibi: *Iuxta præceptum S. Matris Ecclesiæ.*

Quod autem addit, *Singulis annis*, ideo dicit, quia Pascha singulis annis recurrit; & ne quis fortè ineptè putaret, quòd sufficeret in aliquo Paschate, quodcumque in vita elegisset, communicare; ideo non unum Pascha unius anni, sed in singulis declaratur. 13. Quare à Trident. additur ly *Singulis annis.*

Sicut posset dicere Concilium de præcepto Missæ: *Si quis negaverit, omnes & singulos Christi fideles utriusque sexus*, *cùm ad annos discretionis pervenerint*, *teneri singulis hebdomadis*, *saltem in Dominica ad assistendum Sacrificio Missæ*, *iuxta præceptum Sanctæ Matris Ecclesiæ*, *anathema sit*, absque eo, quòd intelligamus duo præcepta; quin sufficiat unum affixum diei Dominicæ. Ita ferè Dicastillo.

Verò cùm hic Auctor toties repetat simile de audienda Missa, responderet facillimè Cardinalis, petitionem esse principii, & eandem fore rationem præcepti audiendi Missam, si eisdem verbis ab Ecclesia fuisset latum; ac nullatenus coincidere hanc propositionem: *Optat Ecclesia ut omnes fideles omnibus diebus hebdomadæ audiant Missam, & præcipit ut ad minus die Dominico eam audiant*, cum ista: *Præcipit Ecclesia, ut omnes fideles singulis septimanis audiant Missam, ad minus die Dominico.*

De cætero etsi satis videam sic posse explicari præceptum Communionis, ut cum ipso festo tota obligatio expiret, sicut expirat obligatio audiendi Missam cum die Dominico; attamen ignoro, an illa fuerit mens Ecclesiæ. Unde sic argumentor ex Lugone suprà nu. 67. Ecclesia debuit, exigente fidelium negligentiâ, determinare tempus implendi præceptum divinum, in quo non fuerat tempus determinatum; in hoc autem defecisset Ecclesia, si eum, qui in Paschate non communicaret, liberum reliquisset; multi enim tunc ob impotentiam excusarentur: cùm ergo divinum præceptum non respiceret venerationem, & cultum Paschatis (principaliter) sed debitam frequentiam Eucharistiæ, hanc debuit Ecclesia primo loco, & principaliter præcipere, ac infrequentiam prohibere, licèt obiter præciperet Paschalis festivitatis venerationem. 14. Quæ fuerit in hac re mens Ecclesiæ. Argumentum pro sententia Lugonis.

Confirmatur à simili: Præceptum recitandi Horas obligat sub veniali ad recitandũ debito tempore, nisi rationabilis causa excuset, & tamen qui debitâ horâ non recitavit, non manet liber, sed debet sub mortali intrà eandem diem supplere; quia est quasi duplex præceptum: alterum obligans sub mortali ad recitandum semel in die, alterum obligans sub veniali ad recitandum tali horâ; quâ elapsâ, adhuc manet obligatio alterius præcepti. Sic ergo videtur esse in casu nostro, cum hoc discrimine, quòd utraque obligatio sit sub mortali propter materiæ gravitatem. Hactenus Eminentissimus pro sua sententia. Confirmatio à simili.

Quæ profectò, ut anteà dixi, non est ita nova, quemadmodum aliqui imaginantur, nisi in eo, quòd putet non esse obligationem statim communicandi post Pascha; sed sufficere, quòd communicet ante annum expletum: quod non est adeò inconsequenter dictum; quamquam & tunc consequenter dicere debuisset, nullam esse obligationem post Pascha communicandi, si aliquando ante Pascha communicaverit; quia talis verè implevit præceptum Communionis annuæ, & præceptum communicandi in Paschate est redditum impossibile, de quo plura infrà.

15. Sed ad dictam rationem & confirmationem respondet Dicastillo.

Nunc videamus, quid ad illam rationem & confirmationem reponat Dicastillo. Hoc argumentum, inquit, duas habet partes. Prior pars est, quia Ecclesia debuit, exigente fidelium negligentiâ, determinare tempus implendi præceptum divinum &c.

Hæc pars argumenti (prosequitur n. 143.) parùm probat: tum, quia cùm sint multi dies Paschatis, non sunt nimis multi, qui unâ vel aliâ die illarum possint communicare: tum, quia cùm præceptum Confessionis juxta veriorem sententiam duret usque ad finem anni, etiam post Pascha, non est admodùm timendum, quòd qui legitimè confitetur, non communicet; atque adeò non necessarium fuit, Ecclesiam esse valde solicitam pro iis paucis, qui non potuerunt communicare: tum denique, quia etiam est opinio probabilis, quòd colere festa sit præceptum divinum, quod determinavit Ecclesia ad certos dies; nec ideo ille cultus obligat pro alio die.

Secunda pars argumenti est: Quia præceptum divinum non respicit venerationem & cultum &c. Neque hæc, inquit n. 145. multùm roboris habet: quia cùm Communio Paschalis recurrat singulis annis, & per Communionem Paschalem utrumque præstetur, quia per illam & veneratio exhibetur illi tempori, & infrequentia vitatur, potuit Ecclesia unico præcepto utrique rei prospicere, affigendo Communionem illi tempori, quod singulis annis colitur. Id quod etiam reperitur in præcepto audiendi Missam in Dominica die. Hæc summa responsionis ad rationem Lugonis.

16. Dicastillo ab Auctore impugnatur.

Sed quod attinet ad determinationem præcepti divini, sive Communionis, sive cultûs Festorum, illam suprà negavimus & adhuc negamus. Nihilominus ex hypothesi ab utroque illo Auctore admissâ, Resp. pro Lugone: si Ecclesia pro singulis annis determinasset unum solum diem festum, sicut determinavit unam tantùm Communionem, minùs bene prospexisset infrequentiæ cultûs, illam obligationem colendi Deum affigendo isti diei, sic quòd cum ipso die festo expiraret obligatio cultûs pro illo anno. Jam autem cùm plurimi dies tum Dominici, tum alii singulis annis cultui divino dedicati sint, nulla fuit necessitas faciendi obligationem quasi ambulatoriam per alios dies.

Profectò nimis multi reperiuntur, qui vel ex malitia, vel ex justa causa diebus Paschalibus non communicant: pauci autem, vel nulli, qui integro anno omittunt omnibus diebus Dominicis & festis colere Deum. Et qualis, quæso, consequentia: Legitimè confitetur, ergo communicat? Nonne plurimi fideles frequentiùs confitentur, quàm communicant?

Sed esto, difficultas Confessionis sit causa non communicandi in Paschate, quid indè? Ergo, inquis, cùm adhuc perseveret obligatio confitendi, non est admodùm timendum, quòd qui postea legitimè confitetur, non communicet.

Contrà: quot hodie non inveniuntur, qui ideo præcisè confitentur, quia tenentur communicare? Et putas quòd hujusmodi, si vel legitimè impediti, vel ex negligentia aut malitia non communicaverint in Paschate, putas, inquam, quòd transacto Paschate confitebuntur, si expiraverit obligatio communicandi? Præterea natum est contingere, quòd aliqui in principio anni satisfecerint præcepto Confessionis: ergo illis saltem timendum, quòd non communicabunt.

Dices; si præceptum communicandi singulis annis est duplex: ergo qui toto anno non communicant, peccant duplici peccato, quod videtur esse contra communem sensum fidelium, qui in Confessione non se arguunt duplicis peccati. 17. Objectio.

Solvitur. Sententia Lugonis non repugnat communi sensui fidelium.

Respondeo; arguunt se Communionis omissæ per totum annum, in qua omissione satìs per se intelligitur illud duplex peccatum. Sicuti si quis confiteretur se integrò anno non audivisse Sacrum, eo ipso satìs significat non unum tantùm, sed plura commisisse peccata.

An autem toties peccet, quoties post Pascha habet opportunitatem communicandi, & non communicat, est alia quæstio. In sententia Lugonis res non habet difficultatem; quia præceptum Communionis Paschalis expirat cum ipso Paschate: præceptum autem Communionis annuæ potest impleri singulis diebus anni, & non est major obligatio pro hoc die, quàm pro quolibet alio: ergo tantùm semel potest peccare contra illud præceptum. De quo plura sequenti Conclusione.

18. Probatur prima pars Conclus.

Venio ad probationem præsentis Conclusionis, quæ facillima est. Enimvero cùm obligatio annua, ut mox diximus, sit in singulis diebus, si hoc die possum communicare, & prævideam, quòd reliquis diebus subsequentibus minimè potero, nemo dubitat, me teneri communicare hoc die. Simile est in eo, qui videt, quòd in die Dominica non poterit audire Sacrum, nisi præcisè horâ sextâ: talis namque tenetur prævenire alias horas, in quibus prævidet futurum impedimentum; siquidem illa obligatio est pro toto

toto tempore ante meridianō, &, ut suppono, toto illo tempore manet subditus legi.

Quod addo; quia satis probabile est, si ante expletum tempus obligationis, in quo posset satisfacere præcepto, sit in alio, ubi non est talis obligatio, probabile, inquam, est, ut alibi docetur, non esse obligationem præveniendi. Sed hoc non habet locum in nostro casu, cùm præceptum singulis annis communicandi non sit locale, sed personale, consequens personam ubicumque fuerit. Ecce probatio primæ partis.

Probatio secundæ partis.

Secunda pars non minùs est evidens, quidquid aliqui contradicant: cùm enim Communio Paschalis non obliget nisi præcisè pro tempore Paschæ; non potest illam, multò minùs tenetur, prævenire, communicando extra tempus Paschale; siquidem non potest impleri præceptum, quod nondum est, nisi per privilegium, de quo hîc non constat.

Dixi: *Communicando extra tempus Paschale*; quia si prævidet se impediendum posterioribus diebus quindenæ, certum est debere communicare in aliquo ex diebus prioribus, ut statim diximus de Communione annua, & obligatione audiendi Sacrum die Dominicâ. Adde obligationem legendi Horas canonicas, quas teneo legere manè, si prævideam me post meridiem fore impediendum.

Qui prævenit totum tempus Paschale, impedimento non secuto, tenetur iterum in Paschate communicare.

19. Ex hac doctrina sequitur, ita prævenientem totum tempus Paschale, non secuto impedimento, teneri iterum communicare in Paschate; verè etenim illud præceptum non adimplevit, sed solum præceptum Communionis annuæ; & cùm alioquin, ut supponitur, servari possit, cur non debeat?

Dices; licitum est differre Communionem Paschalem ultra tempus Paschatis ex consilio Confessionarii: ergo ex præsumpta voluntate Ecclesiæ etiam anticipare.

Solvitur objectio.

Resp. Negando Consequentiam: nam Antecedens expressis verbis declaratur, seu conceditur in ipsa lege scripta: illius verò voluntatis Ecclesiæ, quæ præsumitur in Consequente, nullum extat indicium, neque in lege scripta, neque in consuetudine: ergo præsumptio hujusmodi infundata; adeoque actus, qui illi innititur, per se corruit. Quidni corruat, cùm omnes fideles existiment se peccare mortaliter non communicando in Paschate, tametsi anteà pluries communicassent?

Dilatio Communionis conceditur in ipsa lege, secus anticipatio.

20. Instas; est par ratio anticipationis, & postpositionis? Esto (quod non, ut statim edissero) in positivis non valet argumentum à paritate rationis. Num tibi videtur hoc argumentum efficax? Licet ex privilegio Ecclesiæ vespere legere Matutinas sequentis diei: ergo à pari, licet manè legere Vesperas & Completorium diei præcedentis? Et tamen Ecclesia, sicut unum concessit, posset & aliud indulgere, si vellet.

In positivis non valet argumentum à paritate rationis.

Non est, inquis, eadem ratio. Sit ita. Dico & ego, in nostro casu non esse eandem rationem: nam postpositio Communionis remittitur ad judicium proprii Sacerdotis; tu verò antepositionem permittis judicio uniuscujusque communicantis. Præterea postpositio non est obligatoria; tu autem anticipationem doces obligare. Profectò tametsi lectio Matutinarum possit anticipari, nulla tamen est obligatio, quantumcumque prævideam altero die impedimentum, quia nullus tenetur uti suo privilegio.

Neque est paritas rationis in dilatione & anticipatione.

Instabis rursum: si aliquis bonâ fide putans se habiturum impedimentum post meridiem, ante meridiem legit Vesperas & Completorium, licèt postea impedimentum cesset, non obligatur etiam sub veniali iterum recitare illas Horas tempore ordinario: ergo per recitationem anticipatam satisfecit duplici præcepto, scilicet recitandi Horas, & recitandi tali tempore; nam si secundò nondum est satisfactum, manet obligatio, quæ anteà erat, recitandi post meridiem: ergo similiter per Communionem anticipatam satisfactum est præcepto Communionis annuæ, & simul etiam præcepto Communionis Paschalis. 21.

Instantia.

Resp. Negando Consequentiam: ratio discriminis; quoniam usus communis sic explicat unum præceptum, & non aliud. Alioquin, qui non præviso impedimento anticipasset Communionem Paschalem, liber foret à communicando in Paschate, tametsi facilè posset: sic enim qui malâ fide, hoc est, absque rationabili causa, legit Vesperas & Completorium ante meridiem, non tenetur secundò legere post meridiem, ut constat ex praxi.

Solvitur.

Itaque præceptum communicandi in Paschate non est simile in omnibus præcepto recitandi singulas Horas cujusque diei statutis temporibus; sed magis assimilatur præcepto audiendi Missam, vel jejunandi tali die, quæ ita alligantur diei, ut nec anticipari possint privatâ auctoritate, nec postponi.

Præceptum communicandi in Paschate, non est simile in omnibus præcepto recitandi singulas Horas statutis temporibus.

Tantùm autem abest, quòd Ecclesia concederet potestatem anticipandi Communionem Paschalem ex rationabili causa, ut potiùs in ipsa lege significet oppositum: exceptio namque, ut communiter dicunt Theologi & Jurisperiti, firmat regulam in contrarium: igitur cùm lex solùm det facultatem differendi Communionem ex consilio Confessarii, benè arguitur, non posse anticipari, hoc est, non posse fieri, etiam ex consilio Confessarii, ut qui communicavit ante Pascha, non teneatur iterum communicare in Paschate, si pro tunc nullum occurrat impedimentum. Quid miramur? Etenim neque dispensare potest, aut consulere, ut qui in Paschate non habet aliquod impedimentum, abstineat tunc à Communione, & in aliud tempus differat.

Exceptio firmat regulam in contrarium.

Sed

22. Objectio. Sed fortassis hic aliquis tacitis secum cogitationibus dicat: pauci hodie inveniuntur, qui cùm privatim legunt divinum Officium, horas positas in Rubricis Breviarii observant: immo Caramuel. Caramuel Theol. fundamentalis (primæ editionis) p. 1. n. 1117. sincerè protestatur se in Hispania, Gallia, Belgio, Germania, Bohemia, Hungaria, non cognoscere unum, qui eas observet exactè: unde ergo obligatio sub veniali, quam in instantia videmur supponere?

An detur præceptum de tempore legendi privatim horas? Audi Caramuelem suprà: Si standum, inquit, est consuetudini, sufficit dicere Vesperas & Completorium post prandium, Matutinas & cæteras horas ante prandium. Sed qualis, interrogat, hæc ipsa consuetudo? An quæ habeat vim legis? Respondet: Hìc ingrederemur difficultatem quæ paucis expediri non posset. Quam ego Dianæ examinandam relinquo. Hæc ille. Interim subscribit Conclusionem quartam sequentis tenoris: Non datur de facto præceptum de tempore legendi privatim. Ubi verò non est lex, nec est prævaricatio. Vide præfatum Auctorem loco citato.

23. Dicastillo. Dicastillo suprà nu. 160. sic inquit: Video sanè hoc esse receptissimum; mihi tamen difficile est agnoscere in ea anticipatione veniale peccatum. Sed quæ hujus difficultatis ratio? Nam (prosequitur) omne actionis peccatum, aut omissionis est, aut commissionis; id est, vel contra præceptum affirmativum, vel contra negativum: ulteriùs debet posse assignari tempus vel instans, in quo committatur; atqui peccatum hoc, quod dicitur esse in anticipatione, nec omissionis esse potest, nec commissionis, nec assignari potest quando committatur: ergo nullum est.

Probat Minorem, in qua sola potest esse difficultas; Nam si loquamur de illo tempore, in quo anticipo, nec commissionis peccatum committo, nec omissionis; non quidem commissionis contra aliquod præceptum negativum, quo mihi præcipitur: *Ne dicas hoc tempore istas preces*; nec enim mihi prohibetur orare eas potiùs, quàm alias: ergo dicendo illas non pecco peccato commissionis, multò minùs tunc pecco peccato omissionis; tum quia dicere illas preces, non est omissio, ut patet; tum quia nullum habeo præceptum dicendi tunc alias, cum quibus hæ sint incompossibiles: ergo nullum tunc committo peccatum. Postea verò quando jam adest tempus congruens illis precibus, nulla est obligatio dicendi illas, supposito quòd jam anteà dixerim, ut omnes concedimus: nullum ergo apparet peccatum. Hæc ille; nihil tamen definiendo.

24. Si est peccatum non legere suo tempore, est peccatum commissionis. Nec ego aliquid in hac materia velim definire: hoc tantùm dico, si verè est peccatum, esse peccatum commissionis contra præceptum negativum consuetudine stabilitum: *Ne dicas hoc tempore istas preces, tamquam debitas ex præcepto legendi Horas Canonicas, & ut per illas satisfacias tuæ obligationi.*

Objectio solvitur. Si inferas: ergo non satisfacio obligationi meæ per hujusmodi lectionem Horarum. Resp. Negando Consequentiam: *Multa enim fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, obtinent roboris firmitatem.* cap. *Ad Apostolicam.* 16. de Regularibus. Cap. 16. de Regul.

Redeo ad principale, & resolvendo secundam quæstionem suprà propositam, dico:

CONCLUSIO III.

Qui vel ob impedimentum, vel ex malitia, aut negligentia non communicavit in Paschate, non tenetur proximâ opportunitate.

Computo annum juxta communem significationem à prima die Januarii usque ad ultimam Decembris: quæ enim ratio aliter computandi? Nam quod aliqui dicunt, per illas particulas, *Saltem*, &, *Ad minùs*, Ecclesiam velle significare, quòd Pascha sit terminus, seu finis obligationis annuæ, ac si diceret: Sacerdos legat Horas suas saltem horâ undecimâ noctis, quia tunc adest terminus temporis, quo currit obligatio, hoc, inquam, videtur repugnare communi sententiæ, scilicet obligationem communicandi in Paschate inductam esse ab Ecclesia propter venerationem Festi, prout obligatio audiendi Missam propter cultum diei Dominicæ. Alioquin terminum temporis, quo currit obligatio communicandi, satis expresserat Concilium per ly *Singulis annis*. 25. Annus computatur à die Januarii usque ad ultimam Decembris.

Probatur Conclusio, quia Communio in Paschate facta est impossibilis. Hâc itaque computatione suppositâ, & admisso duplici præcepto, scilicet Communionis annuæ, & Communionis Paschalis, haud difficilis erit probatio Conclusionis. Enimverò Communioni Paschali, quà tali, non potest ampliùs satisfieri, cùm tempus expiraverit. Sicuti obligationi audiendi Missam in die Dominica, non potest satisfieri per auditionem Missæ in altera die, quia res præcepta est auditio Missæ in die Dominica. Et ideo qui vel propter impedimentum, vel ex malitia, aut negligentia non audivit Sacrum in die Dominica, non tenetur proximâ opportunitate; quia materia legis facta est impossibilis. Ergo similiter, qui non communicavit in Paschate, non tenetur proximâ opportunitate, quia Communio in Paschate facta est impossibilis.

& Communio annua impleri potest singulis diebus. Porrò Communio annua impleri potest singulis diebus anni, ergo differri poterit usque ad ultimam Decembris. Fieri etiam potest ut ante Pascha impletum fuerit præceptum Communionis annuæ, quo casu nulla remanet obligatio communicandi post Pascha, estò annus computaretur, ut aliqui volunt, à Paschate in Pascha. Ratio patet ex dictis; nam Communioni Paschali

Paschali non potest ampliùs satisfieri; Communioni autem annuæ satisfactum fuit ante Pascha.

26. Sed quid si ante Pascha non communicaverit, nec communicet in Paschate, & Pascha sit terminus anni? Resp. primâ opportunitate esse communicandum, non ut satisfiat Communioni Paschali; sed Communioni annuæ. Etenim terminus anni constitutus est, ut terminus executionis, hoc est, ultra quem non differatur Communio, non verò ut terminus, in quo expiret obligatio communicandi.

Qui intra annum non communicavit, tenetur proximâ opportunitate.

Probatur à simili.

Similia multa præcepta sunt obvia. Præcipitur, secundùm communem sententiam, ut singulæ Horæ Officii divini dicantur certis diei temporibus, in quibus tamen si omittantur, non cessat obligatio. Præcipit Confessor pœnitenti, ut feriâ sextâ jejunet, principaliter intendens, sicut ordinariè fit, unius diei jejunium, etsi tunc omittatur, non extinguitur obligatio. Tenetur quispiam quotannis solvere tributum; ergo cum anno expirat obligatio solvendi, negatur ab omnibus Consequentia. Sacerdos ex vi Beneficii sui tenetur singulis annis legere certum numerum Missarum; si id facere omittat, non propterea extinguitur transacto anno obligatio.

Ergo similiter impræsentiarùm, cùm præcipuû motivû præcepti Ecclesiastici sit, ne Communio diutiùs, quàm par est, differatur, liquet profectò eum peccare, qui elapso anno, non statim, id est, primâ opportunitate communicat.

27. Quæris, contra quod præceptum peccet? Resp. contra præceptum negativum non differendi Communionem ultra annum. Si autem ulteriùs interrogas: an ergo toties peccet quoties habet opportunitatem communicandi, & non communicat?

Peccat contra præceptum non differendi Communionem ultra annum.

An toties peccet, quoties habet opportunitatem communicandi?

Resp. si ex malitia non communicavit intrà annum, potiùs continuare prius peccatum; sicuti qui non solvit debitum tempore statuto, vel non restituit rem alienam, quando commodè potest, censetur peccare uno continuo peccato, quamdiu manet commoditas solvendi vel restituendi, & non restituit vel solvit. Sin autẽ solutio vel restitutio fiat impossibilis, & redeunte potentiâ, novam eliciat voluntatem non solvendi vel restituendi, indubiè peccat novo peccato.

Quidni similiter peccet novo peccato, qui aliquo tempore legitimè excusatus à Communione, redeunte opportunitate novam elicit voluntatem non communicandi? Non video disparitatem. Ergo tenebitur illa distincta peccata in Confessione explicare; Concedo totum.

Objectio solvitur.

Contrà; fideles ea non solent explicare, neque Confessarius solet de illis interrogare. Resp. unde constat? Præterea idem dici posset de volitione non solvendi aut restituendi: putat enim pœnitens se satisfacere explicando ablationem sive retentionem rei alienæ, & Confessarius nihil ampliùs interrogat; quia communiter illæ novæ voluntates non interveniunt, ideòque existimat se sufficienter cognoscere statum pœnitentis, quando cognoscit tempus quo pœnitens fuit in mora solvendi aut restituendi: ergo & hìc sufficere debet Confessario scientia temporis elapsi ab ultima Communione, cùm pœnitentes, nisi valde docti, nesciant inter illa peccata distinguere, defectu reflexionis super proprios actus, quando versantur circa idem objectum.

28. Accedit probabilitas sententiæ, quæ docet unicam esse obligationem communicandi singulis annis, ita affixam diebus Paschalibus, ut simul cum illis expiret, sicuti obligatio legendi Horas canonicas est affixa singulis diebus, & obligatio audiendi Sacrum expirat cum ipso festo; adeò ut nec ante festum, nec post festum possit, aut debeat illi obligationi satisfieri. Ita docent Antoninus, Tabiena, Medina, Victoria, Ledesma, Toletus, Henriquez, Valentia, Sotus, & alii apud Dianam parte 3. tract. 4. resol. 41. quorum auctoritas facit hanc opinionem tutam & securam in praxi.

Est probabile, obligationem expirare cum Paschate.

Antoninus. Tabiena. Medina. Victoria. Ledesma. Toletus. Henriquez. Valentia. Sotus.

Ratio sit: quia neque ex verbis legis, neque ex mente Ecclesiæ hactenus declaratâ, evidenter possumus colligere aliam obligationem: ergo non est asserenda, quoniam multiplicatio obligationum odiosa: *Odia* autem *restringi, & favores convenit ampliari* Reg. 15. de Reg. jur. in 6.

Equidem elegimus sententiam magìs communem, & ut apparet, maximè conformem intentioni, & fini Ecclesiæ. Et quamvis, ut communiter dicitur: finis Legislatoris non cadat sub legem, nisi etiam sit materia legis; tamen quando ille finis est principalis, ex illo rectè conjectamus sensum & intentionem legis, ac materiam ejus. Addit Suarez disp. 70. sect. 2. hunc finem non esse extrinsecum, sed intrinsecum; substantialemque materiam hujus legis, ut patet ex dictis Conclusione præcedenti & præsenti.

Contraria sententia est magis communis, & conformior intentioni & fini Ecclesiæ.

29. Quid dicam, quòd illi, qui non communicaverunt in Paschate, cogantur à Prælatis Ecclesiæ, etiam sub pœnis & censuris, ad quantocyus communicandum? Sanè & hoc ipsum militat contra nostram Conclusionem. Unde

Objectio.

Solvitur.

Respondeo: vel sequuntur alteram opinionem; vel pœnas minantur ob delictum in omissa Communione patratum: cùm enim propterea pœnam mereantur; neque jus ullam latæ sententiæ apponat, sed solùm ferendæ, judices illam minantur se illaturos, non ob peccatum continuatum omissæ Communionis quasi adhuc obligantis, sed ob peccatum præteritum; ob quod tamen non infligerent illam, nisi ex supposito quòd nolint postea cõmunicare. Est itaque pœna pro peccato transacto, ad quã tollendam requirunt Prælati Ecclesiæ talem satisfactionem; adeòque obligantur tantùm sub pœna communicare, non sub culpa.

Prælati minantur pœnas ob peccatum præteritum.

Contrà; ubi non est culpa, non debet esse pœna. Resp. sufficit culpam fuisse: nam ut habet

Reg. 23. de Reg. juris in 6. *Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus.* Quis autem ambigit peccatum præteritum esse causam? Nonne fur suspenditur propter furtum præteritum, estò de facto ampliùs non peccet?

30. Probatur ex Conc. Later.

Urges: illâ pœnâ coguntur ad communicandum. Nego; & ostendo ex verbis Decreti Lateranensis: *Alioquin,* inquit, *& vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens ecclesiasticâ careat sepulturâ.* Quæ pœna, ut liquidò constat, non adhibetur ut aliquid fiat; sed quia factum non est.

Si autem à me quæritur, quare ergo cessetur à pœna, quando reus offert communicare? Resp. quia offert satisfactionē. Et si dixero, hoc ipsum posse eis injungi per modum pœnæ, quòd communicent postea, quis me arguet de errore? Injungatur ergo, ut primâ opportunitate communicent, & ecce obligantur in conscientia, sicut obligantur pœnitentes, quibus Confessarius præcipit communicare in satisfactionē pro peccatis commissis. Sed de hac obligatione hìc non quæritur. De qua ergo? De illa, quæ præcisè oritur ex præcepto Ecclesiastico Communionis Paschalis.

Potest injungi per modum pœnæ, quòd postea communicent.

31. Differens ex consilio Confessarii tenetur postea communicare.

Dices: qui ex consilio proprii Sacerdotis, seu Confessarii distulit Communionem, tenetur postea ex eodem præcepto, ex quo tenebatur communicare in Paschate: ergo etiam qui ex malitia distulit; ne alioquin malitia ei patrocinetur.

Resp. Neg. Consequentiam; quia prius in textu exprimitur, non posterius. Unde si simili modo loqueretur præceptum audiendi Sacrum in diebus Festis, deberet differens de consilio Sacerdotis supplere postea Missam, non alter, qui omisisset ex malitia. Eodem modo sicut ille, qui ex malitia celebravit non confessus, non tenetur quamprimùm confiteri, secùs qui celebravit ex necessitate.

Id enim in lege præscribitur.

Neque talis reportat commodum ex malitia, sed magnum incommodum; scilicet offensam Dei & legis transgressionem, quam legem alter procedendo ex consilio Confessionarii non transgreditur.

32. Instabis: qui differt ex justa causa, per se excusante à communicando hìc & nunc in Paschate, tenetur postea: ergo &c. Responderi posset primò Neg. Antecedens: sicut non tenetur audire Missam feriâ secundâ, qui die Dominicâ fuisset legitimè impeditus. Ita docet Emanuel Rodriguez Sum. casuum conscientiæ c. 64. n. 1.

Rodriguez.

Respondetur secundò Neg. Consequentiam: nam etsi jus tantùm loquatur de illo, qui abstinet à Communione ex consilio proprii Sacerdotis, id fit potiùs exempli ordinarii gratiâ; quia videlicet dum est justa causa, solet homo timoratus non fidere proprio judicio, sed Confessarii.

Idem videtur aliquibus dicendum de omittente ex justa causa absque consilio Confessarii.

Mens itaque legis est eadem & generalis, quando justa causa & impedimentum adest, cùm etiam arbitrium Confessarii debeat in justa causa fundari, ut prolongatio temporis sit justa. Cæteroquin qui haberet impedimentum de se excusans, si ad securitatem expeteret arbitrium proprii Sacerdotis, deberet postea ex lege illa communicare, & non si tacuisset; quod videtur absonum. Unde sic docent Armilla & alii, tenentes alioquin unicum tantùm dari præceptum communicandi, scilicet in Paschate, quod cum illo de per se expiret.

Armilla.

33. Oppositum non videtur improbabile, quando causa de se fuit sufficiens.

In sententia, quæ agnoscit duplex præceptum, existimo quando impedimentum fuit sufficiens de se, Communionem sine ulla alia causa differri posse usque ad finem anni; secùs si impedimentum de se non erat sufficiens, licet bene, ut ex consilio Confessarii ad tempus à Communione abstineret; tunc enim ex vi Decreti obligabitur communicare tempore à Confessionario præstituto. Hæc enim unica videtur esse mens Concilii, videlicet, ut qui de per se tenentur in Paschate communicare, possint ex aliqua rationabili causa ex judicio proprii Sacerdotis ad certum tempus ab ipso præscribendum Communionem differre, quasi per commutationem unius Communionis in aliam. Qui autem per se liber est ab obligatione præcepti, non indiget commutatione aut dispensatione.

Hinc si quis non solùm in Paschate, verùm etiam toto reliquo tempore anni justè foret impeditus, vel nullam haberet obligationem communicandi ratione anni præteriti, si cum anno expirat præceptum, vel obligaretur pro prima opportunitate, si præceptum non expirat; secùs si impedimentum de se non erat sufficiens, sed distulit, alioquin obligatus, ex consilio Confessarii: tunc siquidem, ut statim dixi, obligaretur pro tempore à Confessario præscripto; proximè quidem ex præcepto Confessarii, remotè autem ex Decreto Concilii, quod talem dedit Confessariis potestatem.

Respondetur ad argumentum Armillæ.

Porrò ad argumentum suprà pro sententia Armillæ, dico, nihil referre, si ad securitatem consulat Confessarium, dummodò judicet Confessarius causam per se esse sufficientem.

Hucusq; de secunda parte Decreti. Tertia non minorem habet difficultatē. Sed quæ illa? *Suscipiens* (inquit Pontifex) *reverenter.* Hìc jam quæritur, de qua reverentia Decretum loquatur, an de sola externa, an verò etiā de interna, id est, debitâ dispositione ad effectū gratiæ? Pro responsione sit

CONCLUSIO IV.

Utrique præcepto Communionis, tum Divino, tum Ecclesiastico, satisfit per Communionem sacrilegam.

Ita Doctores communiter contra Franciscum Sylvium 3. parte q. 80. art. 11. & quosdam alios. Ratio sumitur ex generali regula, quam tradunt Theologi in materia de legibus. Quia lex præcipiens actum, præcipit solùm substantiam 34.

Sylvius.

Lex præcipit actûs substantiam & non modum; nisi modus sit essentialis actui.

tiam ejus, non verò modum; nisi modus sit essentialis actui secundùm se, vel prout sub legem cadit. Sicuti quia attentio interna probabiliter est de essentia orationis; ideo qui ex aliquo præcepto tenetur orare, tenetur ex consequenti attentè orare. Item quia diligere Deum super omnia est de essentia dilectionis charitativæ, idcirco præceptum charitatis obligat ad diligendum super omnia.

Contrà verò, suscipere Baptismum cum gratiæ effectu, jejunare cum merito, Missam audire, vel legere Horas propter Deum, non est de essentia horum actuum, & ideo talibus præceptis non intelligitur ille modus comprehensus. Unde licèt quis in statu peccati mortalis, vel ob finem mortalem jejunaret, Baptismum susciperet, Missam cum debita attentione audiret &c. impleret præceptum.

Implet præceptum, qui in statu peccati mortalis jejunat, Missam audit, Baptismum suscipit &c.

Alioquin, ut bene notat Scotus 2. dist. 28. q. unicâ n. 3. in fine: *Quicunque commisit peccatum mortale, si postea non occidit, quia Deus præcipit non occidere, si etiam non furetur, quia Deus præcipit non furari, peccat mortaliter: similiter si servat Sabbathum, etiam quia Deus hoc præcepit, peccat mortaliter.*

Scot.

Hoc autem dicere (prosequitur Doctor n. 4) *non videtur aliud, quàm pervertere omnes, qui semel commiserunt peccatum mortale, ut nullum bonum opus ex genere postea faciant: ad quod tamen aliàs sunt adstricti; cùm tamen suadendi sint, & movendi ad oppositum, ut scilicet faciant bona opera ex genere, quia illa disponunt eos ad gratiam citiùs & faciliùs obtinendam.*

Similiter existens in charitate potest facere aliquod opus præcepti, non tamen motus ex charitate, sed ex pietate & mansuetudine naturali, vel ex aliquo alio non referendo tunc actualiter ad finem ultimum, ita quòd ista impletio operis præcepti non esset sibi meritoria, quòd si teneretur servare præceptum secundùm intentionem mandantis, ut scilicet per ipsum possit finem pertingere, tenetur tunc ad meritum; & tunc peccaret mortaliter faciendo tale opus, quod est bonum ex genere, & ex præcepto: quod est absurdum. Hæc Doctor Subtilis.

Quæ Baptismi, eadem est ratio Communionis.

35. Porrò quæ Baptismi, eadem est ratio præcepti Communionis: enimverò verba Scripturæ & Ecclesiastici Canonis nihil aliud requirunt, quàm ut verè, id est, sacramentaliter manduces Corpus, & bibas Sanguinem Domini, quo modo manducant & bibunt etiam peccatores, teste Tridentino sess. 13. cap. 8. ibi: *Quosdam enim docuerunt sacramentaliter duntaxat id sumere, ut peccatores.* Quamvis enim actualiter ipsis non conferat effectum gratiæ, equidem conferret, si essent dispositi; hoc autem est sacramentaliter manducare, & bibere, nempe realiter sumere species consecratas, quæ, quantùm est de se, natæ sunt conferre effectum gratiæ sumenti, etsi de facto propter obicem peccati non conferant.

Trident.

Ex quo patet infidelem, id est, non baptizatum, minimè satisfacere posse huic præcepto; quia non potest manducare Corpus, & bibere Sanguinem Christi sacramentaliter; quoniam non est magis nata Eucharistia conferre illi gratiam, quàm bestiæ. Idem propter eandem rationem communiter dicitur de homine baptizato, etiam justo, qui planè involuntariè sumeret Sacramentum; quod an verum sit, superiùs discussimus. Modò

Infidelis non potest satisfacere præcepto Communionis.

Objectio prima.

Objicitur primò contra Conclusionem: Jure divino tenetur peccator Communioni præmittere Confessionem ex Apostolo 1. ad Cor. 11. v. 28. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat.* Ergo præceptum divinum Communionis obligat ad statum gratiæ: ergo etiam præceptum Ecclesiasticum, quod solum est determinatio temporis, quo præceptum divinum est adimplendum. 36.

1. Cor. 11.

Responsio.

Resp. Negando primam Consequentiam: nam illis verbis non exprimitur præceptum affirmativum Communionis, sed aliud negativum, idq; naturale Religionis prohibens accedere indignè; contra hoc postremum peccat, qui accedit ad Sacramentum in malo statu, secùs contra primum.

Instantia.

Contrà; saltem ex præcepto illo negativo colligimus Communionem præcipi ut verum actum Religionis; non est autem talis nisi perfectè circumstantionatus, id est, ut non solùm exteriùs videatur Deo cultum deferre, quia hæc est religio Pharisaica; sed etiam ut cum interiori reverentia Sacramentum suscipiatur, quæ reverentia longè abest ab eo, qui cum conscientia polluta Sacramentum accipere præsumit.

Solvitur. Nemo obligatur ad intentionem extrinsecam Legislatoris.

Resp. solùm colligitur illam fuisse intentionem extrinsecam Legislatoris, ad quam nemo obligatur ex vi præcisè præcepti Communionis. Quippe non illa intentio est anima legis, sed intentio intrinseca, id est, quam habet ex vi ipsius formæ legis. Pro quo

Nota duplicem esse intentionem præcipientis; una, quâ vult finem, propter quem præceptum dedit; altera, secundùm quam vult subditos obligare: v. g. Princeps aliquis, ut tantò securiùs possit hostem invadere, præcipit subditis munire suum castrum: subditi munientes castrum satisfaciunt intentioni Principis, secundùm quam voluit eos obligare, estò vel ignorent finem munitionis, vel si sciant, nequaquam propter illum operentur. 37.

Intentio gratiæ & vitæ æternæ est extrinseca.

Ad propositum: licèt Deus dando præcepta, & specialiter præceptum Communionis, intendat gratiam sanctificantem, & vitam æternam fideliter ea observantibus tribuendam; non tamen intendit homines ad id intendendum obligare: alioquin juxta doctrinam Scoti suprà, qui abstineret à fornicatione propter solam honestatem naturalem, peccaret mortaliter; quod est absurdum.

Præcipit quidem Deus modum charitatis; sed conditionaliter, juxta illud Matth. 19. v. 17. Si

Matth. 19.

Si vis ad vitam ingredi, serva mandata, scilicet ex charitate, siquidem observatio mandatorum sine charitate non est meritoria vitæ æternæ.

Objectio solvitur.

Contrà; non solùm sub conditione effectûs, si vis accipere gratiam Sacramenti; sed absolutè præcipit Deus dignam sumptionem Sacramenti. Resp. cum distinctione: præcipit per præceptum affirmativum Communionis, Nego: per præceptum negativum Religionis non faciendi injuriam Sacramento per sacrilegam susceptionem, Concedo.

38. Porrò hoc præceptum esse duplex, & non unicum, probo exemplo Baptismi, de quo dicitur Matth. ultimo v. 19. *Docete omnes gentes, baptizantes eos* &c. Marc. ultimo v. 16. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit.* Et Joan. 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.* Attamen si sacrilegè suscipitur, impletur præceptum affirmativum suscipiendi Baptismum, ut omnes fatentur, licèt suscipiens peccet contra præceptum negativum Religionis non suscipiendi indignè Sacramenta.

Matth. ult. Marc. ult. Joan. 3.

Aliud est præceptum communicandi, aliud dignè communicandi.

Adde, quòd in aliquo casu possim, imò tenear communicare sine fructu, v. g. si hostia sacra ab Hæreticis est conculcanda, nisi ego existens & permanens in statu peccati mortalis eam consumam. Et quis audeat dicere me tali Communione non satisfacere præcepto divino & Ecclesiastico? Ergo est aliud præceptum communicandi, aliud communicandi dignè cum effectu gratiæ justificantis.

Probatur.

Quid si enim ad summam gratiam pervenerim sine Communione, num ideo liber ero ab obligatione præcepti? Nequaquam, & tamen si accepero Sacramentum, non causabit gratiam sanctificantem.

39. Dices; per sacrilegam Confessionem non satisfit præcepto divino Confessionis. Resp. omnino satisfieri; si detur Confessio informis valida, de qua proprio loco: cæteroquin disparitas est, quòd Confessio sacrilega non sit vera Confessio; adeoque pertinet ille modus ad substantiam actûs, secùs interna reverentia ad substantiam Communionis.

Per sacrilegam Confessionem, si fuerit valida, satisfit præcepto.

Urgebis: hoc Sacramentum est cibus animæ; ergo cibatio pertinet ad ejus substantiam: ergo sicuti non satisfacit præcepto sumendi cibum corporalem, qui eo modo sumit, quo non potest prodesse; ita etiam non satisfacit præcepto sumendi cibum spiritualem, qui eo modo accipit, quo non potest prodesse, sed obesse.

Differentia inter præcepta sumendi cibum corporalem & spiritualem.

Resp. Negando utramque Consequentiam; priorem quidem, quia ad rationem cibi sufficit, quòd possit cibare si reliqua adsint: posteriorem verò, quoniam præceptum sumendi cibum corporalem, est formaliter præceptum sustentandi vitam: quod patet, quia si alio modo posset sustentare, non teneretur sumere. Porrò præceptum spiritualis cibi obligat etiam eum, qui per revelationem sciret absque Communione vitam spiritualem conservandam fore, & augendam.

Si ergo à me quæritur, quomodo prædicta verba Decreti, nimirum, *Suscipiens reverenter*, sint intelligenda? Respondeo de reverentia externa: vel si de interna, solùm continent consilium & monitionem, fidelibusque revocant in memoriam jus divinum Religionis, quod præcipit sancta sanctè & reverenter tractari. 40.

Quomodo sint intelligenda hæc verba: Suscipiens reverenter.

Si enim voluisset Ecclesia præcipere reverentiam internam jure divino naturali requisitam ad obtinendum Eucharistiæ effectum (ut omittam, quòd non possit præcipere actus merè internos, qui ad substantiam actûs externi, vel saltem quatenus est certæ speciei moralis, minimè sunt necessarii, prout communiùs docetur in Tract. de Legibus) in vanum certè constituisset pœnas ferendæ sententiæ, id est, per judicem infligendæ, cùm judex in foro externo non possit judicare de occultis, argumento cap. unici, Ut Ecclesiastica Beneficia sine diminutione conferantur, ibi: *Quoniam etsi locum Dei teneamus in terris, non tamen de occultis potuimus divinare.*

Probatur non esse intelligenda de reverentia interna.

Judex in foro externo non judicat de occultis.

Idem legitur scripsisse Stephanus V. Humberto Episcopo Moguntino, & refertur 2. q. 5. cap. 20. ibi: *Spontaneâ enim Confessione, vel testium approbatione publicata delicta, habito præ oculis Dei timore, commissa sunt regimini nostro indicare. Occulta verò & incognita illi sunt relinquenda, qui solus novit corda filiorum hominum.*

Stephanus V.

Hinc Concilium Tridentinum sess. 24. in decreto de reformatione Matrimonii cap. 1. *Cui*, inquit, *malo* (scilicet adulterio occulto) *cùm ab Ecclesia, quæ de occultis non judicat, succurri non possit* &c.

Trident.

Ex quibus juribus aliqui inferunt, Ecclesiam, etsi voluisset, non potuisse præcipere reverentiam internam necessariam ad effectum Eucharistiæ, sicuti non potuit præcipere, adeoque non censetur præcepisse, dispositionem necessariam ad effectum Sacramenti Pœnitentiæ. 41.

An Ecclesia potuerit præcipere reverentiam internam.

Sed, salvo meliori, illa jura hoc nullatenus probant: nam clarissimum est, quòd loquantur de foro externo; agunt siquidem de peccatis externis per accidens occultis, de quibus Ecclesiam in foro interno judicare, nemo Catholicus potest dubitare.

Quidquid ergo sit de potestate Ecclesiæ, quam aliqui probabiliter ipsi adscribunt, etiam in actus merè internos pro foro conscientiæ, clarum est ex pœna adjuncta, Ecclesiam in præsenti decreto illâ potestate non fuisse usam.

Nec obstat; quòd hodie in quibusdam Ecclesiis imponatur pœna latæ sententiæ, excommunicatio, vel alia quæcumque; quia est lex merè pœnalis, quæ non obligat ad actum, sed supponit actum aliunde prohibitum vel præceptum.

Ad

Fortè eam præcipit, qua Christum recognoscamus præsentem.

Ad summum itaque præcipit Ecclesia reverentiam externam, aut certè internam, quâ Christum recognoscamus præsentem; quæ etsi præcepta foret, potest cum insufficienti dispositione ad effectum Eucharistiæ, adeòque cum Communione sacrilega, consistere; sicut constitutus in malo statu potest reverenter cum Deo loqui.

42. Exponitur ultima pars decreti.

Sic itaque explicatâ tertiâ parte Decreti, progredior ad quartam & quintam, quæ parvam, vel nullam habent controversiam; & ideo breviter expono incipiens ab ultima, quæ imponit pœnam non servantibus præceptum Communionis his verbis: *Alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens Ecclesiasticâ careat sepulturâ.* Constat autem apud omnes hanc pœnam esse ferendæ sententiæ, & ideo ad eam transgressor non obligatur, antequam per judicem infligatur.

43. Exponitur penultima pars. Proprius Sacerdos hic est omnis Confessarius.

Restat pars quarta; *Nisi fortè*, inquit Pontifex, *de proprii Sacerdotis consilio, ab hujusmodi perceptione duxerit abstinendum.* Circa quam quæritur: Quis sit iste proprius Sacerdos? Resp. omnis, qui eo tempore potest Confessionem excipere, sive potestate ordinariâ, ut sunt illi, qui ex officio habent curam animarum; sive ex delegatione Pontificis, ut Religiosi Mendicantes; sive ex speciali licentia Episcopi vel Parochi, ut reliqui Confessarii ad Confessiones audiendas tempore Paschatis peculiariter ab Ordinariis deputati.

Probatio.

Ratio est; quia consilium differendi Communionem sæpè sumendum est ex conscientia pœnitentis, v. g. quia Confessio generalis est præmittenda, pœnitens ad perfectiorem dolorem disponendus &c. Ergò qui delegat potestatem absolvendi, eo ipso etiam censetur delegare potestatem Communionem differendi, prudenter expensis impedimentis & causis abstinendi pro isto tempore. Et ita habet praxis communis, quæ idem declarat circa parvulorum Communionem inchoandam, vel absolutè differendam.

44. An autem illi, qui Communionem differunt ex consilio Confessarii, teneantur postea communicare, jam ante resolutum fuit pro parte affirmativa.

Objectio.

Dices; Sacerdos aufert ab illis obligationem communicandi hoc anno: ergo non tenentur sequenti anno bis communicare, semel pro anno præterito, & semel pro præsenti. Consequentia tenet: quia non tenentur hoc anno bis communicare, nisi quia tenebantur præcedenti anno semel; at tunc non tenebantur ob Sacerdotis dispensationem, ut ponimus: ergo &c. Ita illi, qui annum computant à Paschate in Pascha; quamvis etiam similis objectio in alia computatione locum habeat.

Responsio. Confessarius differens Communionem non dispensat, sed commutat.

Resp. ergo, suppositum esse falsum: non enim Confessarius dispensat cum illo, seu non tollit; sed differt, aut commutat obligationem communicandi pro hoc anno, in obligationem communicandi altero anno. Nec enim potest præceptum Superioris immutare absque speciali commissione, quæ neque ex hoc loco, neque ex aliis juribus satis colligitur ad dispensandum, bene ad differendum vel commutandum.

45. An Communio Paschalis danda sit à propriis Parochis.

Sed numquid ex his verbis rectè colligitur teneri fideles Communionem Paschalem apud proprios Pastores implere, vel alibi de eorum licentia? Non puto quòd efficaciter, præcisè ex vi verborum; nam longè diversa sunt communicare ex manu proprii Sacerdotis, & Communionem differre ex consilio proprii Sacerdotis: potuisset sanè Ecclesia rationabiliter velle unum, & non alterum, potuisset, inquam, rationabiliter committere unicuique Sacerdoti administrationem Eucharistiæ; dilationem autem, utpote quæ non debeat fieri nisi ex justâ causâ, reservare judicio proprii Sacerdotis, tamquam magis idonei ad causam illam dignoscendam.

Interim communis praxis & sensus fidelium, nec non variæ declarationes Pontificum, qui in privilegiis Regularium faciunt exceptionem Communionis Paschalis, ita videntur hanc legem interpretari. De quo infrà, ubi de Ministro Eucharistiæ.

His ità de Communione Paschali constitutis, restat dubitatio; an extra tempus Paschale, omnes vel aliqui fideles obligentur præcepto Ecclesiastico ad sæpiùs communicandum? Pro negante dubii parte facit, quòd si alia extarent tempora Communionis, id debuisset Ecclesia in verbis prædictæ legis declarare, ne daretur fidelibus occasio errandi.

Nihilominùs cum communi sententia dico:

CONCLUSIO V.

Omnes Fideles præcepto Ecclesiastico tenentur communicare in articulo mortis.

46. Articulus mortis à periculo ejusdem distinguitur;

Articulus mortis à periculo mortis propriè in hoc distinguitur, quòd articulus mortis importat statum disponentem ex natura sua, & per se ad mortem, ut cùm valetudo à medicis ità desperata est, ut illorum judicio paulò post mortem sit allatura. Periculum verò dicitur status, qui etsi naturâ suâ & per se ad mortem non disponat, tamen per accidens ratione circumstantiarum, quæ proximè mortem inferre possunt, talis est, ut frequenter eum mors subsequatur: tale periculum est, cùm imminet prælium, naufragium, partus difficilis &c.

quamquam secundùm Auctores plerumque

Equidem Auctores plerumque periculum mortis cum articulo confundunt; quod & jus facit; nam cap. *Eos qui*, 22. de Sententia Excom-

confundantur.

communicationis in 6. articulus mortis dicitur, quod paulò pòst periculum vocatur, ibi: *Eos qui à sententia Canonis, vel hominis (cùm ad illum à quo aliàs de iure fuerant absolvendi, nequeunt propter imminentis mortis articulum, aut aliud impedimentum legitimum, pro absolutionis beneficio habere recursum) ab alio absolvuntur: si cessante postea periculo, vel impedimento* &c.

Cap. Eos qui. *de Sent. Excom. in* 6.

Cap. Si quis suadente Diabol. 17. q. 4.

Similiter 17. qu. 4. cap. 29. *Si quis suadente Diabolo*, positâ reservatione excommunicationis excipitur periculum mortis ibi: *Nisi mortis urgente periculo*, cujus exceptionis fit mentio in cap. *Non dubium*. 5. de Sententia Excom. ibique appellatur articulus mortis: *Nec nisi in articulo mortis sine Romano Pontifice absolutionis possint beneficium impetrare.* Ratio est; quia, quoad moralem æstimationem, periculum & eventus periculi pro eodem reputantur.

Cap. Non dubium. *de Sent. Excom.*

47. Probatio Conclus. & solutio argumenti in contrarium.

Hoc ergo supposito, Conclusio patet ex dictis præcedenti Sectione Conclus. 7. Neque argumentum pro negante dubitationis parte contrarium probat; quia Concilium Lateranense non dicit, quòd tantùm semel, sed quòd *saltem semel in Pascha*, id est, etsi aliunde non obligaretur aliis temporibus communicare, quod ex aliis legibus, votis, & institutis hominum est petendum.

Deinde dico voluisse Ecclesiam ferre generalem Communionis legem pro omnibus fidelibus tam infirmis, quàm sanis; & hoc titulo communitatis fidelium nemo tenetur aliàs, quàm in Paschate communicare.

Communio in mortis articulo est præcepta sub mortali.

Enimverò etsi nullum jus scriptum extaret, consuetudo communicandi morientes adeò est recepta, ut sine gravi scandalo non possit violari; quod est signum gravis obligationis, quam etiam agnoscit communis sensus Doctorum & fidelium.

Hinc non est audiendus Caietanus verbo Communio, ubi sic scribit: Utrùm autem in mortis articulo teneatur fidelis quisque communicare, in dubium non est vertendum, quoniam consuetudo Ecclesiæ hoc mandat, & procul dubio peccat, qui sine rationabili causa absque Viatico recedit. Si tamen contemptus desit, non video rationem peccati mortalis in hujusmodi omissione, ex quo Paschalem Communionem implevit. Idem docet Sylvester verbo Eucharistia 3. in principio. Et sequitur Ema. Sa verbo Eucharistia n. 1.

Caietanus.

Sylvester. Eman. Sa.

48. Pro peccato veniali malè citatur D. Bonaventura. Diana. D. Bonav.

Pro hac etiam opinione, ut puto paradoxa, quia contra torrentem Doctorum sine sufficiente fundamento citat Diana 3. parte tract. 4. resol. 40. D. Bonaventuram in 4. dist. 10. art. 3. q. 1. (debet esse dist. 12. a. 2. q. 1.) sed perperàm ut ostendo ex ejus verbis: *Dicendum quòd Sacramentum hoc non est de necessitate, quantùm est de sua institutione, sed si est, hoc est ex assumpto officio & mandato superaddito.*

Et explicans istud mandatum: *Quod*, inquit, *instituit Ecclesia, ut fideles semel communicent in anno, & in morte. Unde si quis negligit, non est sine contemptu: ideo peccat mortaliter.* Hæc Doctor Seraphicus, æquâ lance, ut vides, de Communione in Paschate, & in morte.

Unico verbo, docet semper adesse contemptum tanti Sacramenti, quando ex negligentia, id est, sine justa causa omittitur, & ideo tunc semper est peccatum mortale, quæ est communis sententia.

Profectò non video, cur minùs obliget Communio in articulo mortis, quàm jejunium, auditio Missæ, lectio Horarum Canonicarum, & similia, quæ tantùm sunt necessaria ex præcepto Ecclesiæ. Sive enim spectes materiam præcepti, sive finem, liquet manifestè Communionem in articulo mortis esse materiam notabilem, imò notabiliorem, quàm jejunium, auditionem Missæ, & similia, non solùm secundùm se; sed etiam ratione finis, qui est consolatio & vigor spiritûs in illa omnium terribilium terribilissimâ necessitate moriendi, quam hoc Sacramentum tribuit. Quid simile præstat jejunium, vel auditio Missæ? 49.

49. Non videtur cur minùs obliget Communio in articulo mortis, quàm jejunium, auditio Missæ, Communio Paschalis &c.

Et quid ampliùs confert Communio in Paschate, ut hæc sit materia notabilis; secùs autem Communio in articulo mortis? Igitur vel numquam pecco mortaliter contra legem humanam, si desit formalis contemptus (quod, post hæc scripta, ut minimum tamquam scandalosum ab Alex. VII. Summo Pontifice damnatum & prohibitum fuit) vel certè pecco mortaliter, quando ex mera negligentia omitto communicare in articulo mortis.

Quidni etiam in periculo mortis? Certè ex fine legis rectè colligitur mens legis: constat autem finem seu effectum Communionis pariter locum habere in periculo mortis, estò distingueretur ab articulo mortis.

immo etiam in periculo mortis;

Ex quo colligo I. milites inituros periculosum conflictum, item eos, qui prituri periculosam navigationem, similiter lethaliter vulneratos, mulieres proximas difficili partui, damnatos ad mortem &c. graviter obligari ad communicandum. 50.

Unde judex, ut diximus sectione præcedenti conclus. 7. obligatur reo dare tempus disponendi se ad communicandum, ut patet ex cap. *Super eo*, 4. de Hæreticis in 6. ubi Alexander VI. qui multis annis præcessit Pium V. præcipit dari Eucharistiam Hæreticis traditis brachio sæculari, si sufficientia signa pœnitentiæ dederint: *Nos*, inquit Pontifex, *inquisitioni vestræ de fratrum nostrorum consilio respondemus, quod taliter deprehensis, etiamsi (ut dictum est) sine ulla penitus audientia relinquendi sint iudicio sæculari; si tamen postmodùm pœniteant, & pœnitentiæ signa in eis apparuerint manifesta, nequaquam sunt humiliter petita Sacramenta Pœnitentiæ & Eucharistiæ deneganda.*

adeoque reis ad mortem damnatis dandum est tempus se ad Communionem disponendi. *Alexand.* VI.

Idem anteà constitutum fuerat cap. 30. 13. q. 2. de iis etiam, qui ob alia delicta erant extremo

Cap. 30. 13. q. 2.

tremo supplicio afficiendi. *Si omnibus*, inquit Concilium Moguntinense II. sub Rabano cap. 27. *de peccatis suis puram confessionem agentibus, & dignè pœnitentibus Communio in fine secundùm canonicum jussum danda est; cur non eis, qui pro peccatis suis pœnam extremam persolvunt?*

Conc. Moguntin. II.

Colligo secundò, & erit

CONCLUSIO VI.

Qui paucis antè diebus nihil minùs cogitans quàm de morte, communicavit ex devotione, non tenetur accipere aliud Viaticum.

51. Probatur Conclus.

RAtio principalis est, quia talis communicavit in articulo, vel periculo mortis; siquidè articulus mortis non sic computandus est, quasi Eucharistia debeat sumi immediatè ante mortem: sic quippe executio hujus præcepti frequenter esset impossibilis, & qui hodie manè sanus communicasset, si à prandio subitò incurreret periculum mortis, teneretur iterum communicare, quod nemo rectè dixerit. Sufficit ergo quòd ita communicetur, ut satisfiat fini legis; finis autem est, ut dixi præcedenti Conclusione, vegetatio seu vigor spiritûs in hora mortis, qui vigor facilè retinetur per octo vel decem dies.

Suarez.

Hanc sententiam tenet Suarius disput. 69. sect. 3. §. *Rogabis*: consulit tamen, & meritò, iteratam Communionem, etiamsi tempus interceptum breve sit, v. g. præcedentis diei: nam tunc licitum est per modum Viatici iterum communicare, etiam post cibum & potum, quia Ecclesia non limitavit hanc facultatem ad eos, qui ante longum vel breve tempus non communicaverunt, sed simpliciter illam concessit omnibus, qui Viaticum non acceperunt; in dicto autem casu propriè & formaliter non accepit homo Eucharistiam per modũ Viatici. Plus dico: tametsi formaliter accepisset Viaticum, sola utilitas Communionis in articulo mortis excusat à lege jejunii, de quo infrà proprio loco.

52. Vasquez.

Nihilominus oppositum Conclusionis docet Vasquez disp. 214. cap. 2. n. 13. dicens: Ego solùm in ipso articulo mortis, inchoatâ jam ægritudine, hujus præcepti obligationem ita incipere censeo, ut intrà illud tempus solùm ei satisfieri possit. Rationes quas adfert, nullius sunt momenti, & ex jam dictis facilè solvuntur.

Satisfit rationibus in contrarium.

Primùm, inquit, quia si semel admittamus, ante articulum mortis huic obligationi fieri posse satis, non posset assignari ratio, ob quam potiùs sufficiat pridie, quàm ante duos, aut plures dies ei satisfieri. Respondeo, rationem esse, quia non pro quolibet tempore censetur quis retinere fructum Communionis, quatenus eo indiget pro articulo mortis.

An aliquis in eodem infirmitatis statu possit obligari ad iteratam Communionem.

Sed contrà: ergo poterit aliquis in eodem infirmitatis statu obligari ad sæpiùs communicandum. Consequens videtur falsum; quia Sacramentum Extremæ Unctionis, quod etiam ordinatur ad subsidium infirmi, non potest iteratò suscipi, nisi mutato infirmitatis statu. Consequentia tenet; quia potest infirmitas mortalis tam longo tempore durare, ut Communio, quæ hodie v. g. fit, non censeatur sufficienter vegetare infirmum post unum, aut duos menses: ergo ad hunc finem consequendum tenebitur iterum communicare.

Resp. primò Negando Subsumptum. Ad ejus probationem nego Consequentiam: disparitas quippe inter Communionem & Unctionem est voluntas instituentis, quæ nobis innotescit ex praxi Ecclesiæ, quæ non permittit morituris, quamdiu perseverat idem morbi status iteratam Unctionem; bene tamen iteratam Viatici sumptionem. Ratio verò congruentiæ reddi potest, quòd Sacramentum Unctionis solummodò institutum sit ad alleviandum in extrema infirmitate hominem; & ideo ratione hujus significationis, manente eâdem infirmitate extremâ, non debet iterari: Sacramentum autem Eucharistiæ ad nutriendum hominem, sive illo nutrimento indigeat homo pro ultima debilitate, sive aliàs. 53.

Hinc quoties indigere censetur homo hoc nutrimento, potest illud iterum suscipere. Et quia maximè illo indiget imminente ultimo certamine, voluit Ecclesia suo præcepto ad hoc inducere homines, ut paulò ante mortem communicent. Quantum verò futurum sit illud tempus, prudenti arbitrio videtur relinquendum, ut si v. g. octo aut decem dierum esse censeatur, inquit Suarez suprà.

Ad præcepti inductionem non sufficit finis legis.

Resp. secundò Negando primam Consequentiam; quia quamvis ad præcepti impletionem sufficiat ita facere, quod præceptum est, ut satisfiat fini legis; tamen ad præcepti inductionem non sufficit finis legis, sed insuper requiritur voluntas Legislatoris, idque externa. Proinde tametsi, durante diutiùs articulo mortis, iterum possit occurrere ratio communicandi, non tamen id sub obligationem cadit; cùm lex non præcipiat: solùm enim simpliciter ait, in articulo mortis communicandum; quod unâ Communione satis impletur.

Qui in articulo mortis sacrilegè communicavit, non tenetur rursum communicare.

Hinc patet, quid respondendum sit ad hanc Consequentiam: ergo qui hodie in articulo mortis sacrilegè communicavit, vel post sacram Communionem peccavit mortaliter, tenetur rursum communicare, quia vel nullum fructum Sacramenti percepit, vel certè perceptum fructum per peccatum perdidit. Patet, inquam, Consequentiam esse negandam: quia licèt ex fine Legislatoris sæpiùs colligamus mentem legis, tamen lex ad illum finem non obligat, ut superiùs latiùs declaravi, & praxis in his casibus satis declarat. 54.

Aliud

Aliud est de Sacramento Pœnitentiæ, utpote obligante pro reconciliatione cum Deo, & primâ gratiâ consequendâ, quæ est necessaria ad salutem; ideoque si ea per peccatum est amissa, iterum obligatio illius Sacramenti reviviscit.

55. Ergo prima probatio Vasquezii parvi ponderis. Nec minùs levis secunda. Deinde, inquit, eadem sententia probatur; quia si quis constitutus in ægritudine, jam sentiret mortis periculum, justè posset Sacramentum non jejunus accipere, etiamsi præcedenti die bene valens illud accepisset, quis hoc neget? Nemo Vasquez. Sed quid tum? Atqui, subsumis, nemo excusatur à præcepto jejunii præmittendi ante Eucharistiam, nisi ratione alterius præcepti, quod magis strictè obligat. Nego subsumptum; sed sufficit in illo articulo sola utilitas Communionis, ut suprà dixi & infrà latiùs declarabo.

In articulo mortis sola utilitas Communionis excusat a præcepto jejunii.

Lugo.

Bene advertit Lugo disp. 16. nu. 42. illud argumentum facilè retorqueri posse; quoniam ex eo sequitur, ægrotum, qui in eadem infirmitate sæpiùs communicavit ex devotione, non posse jam morti proximum accipere Viaticum absque jejunio: nam multò antè, & ferè ab initio incipit morbus esse periculosus; &, secundùm Vasquezium, quælibet Communio accepta, postquam cœpit periculum, satisfacit præcepto, etiamsi fiat absque intentione Viatici: & tamen praxis omnium Religiosorum, quam non potuit hic Auctor ignorare, est in contrarium.

56. Quid dicam de tertia probatione? Postremò, ait Vasquez, inauditum est præceptum aliquod servari & impleri per opus aliquod ante tempus obligationis: quomodo igitur per Communionem extra articulum mortis satisfieri potest præcepto, quod solùm in ipso articulo obligat?

An possit satisfieri præcepto, antequam obliget?

Ad labefactandam hanc probationem Lugo suprà n. 39. multas adducit instantias, in quibus videtur satisfieri præcepto per opus factum ante obligationem. Prima est illius, qui post recitatum divinum Officium ex devotione, suscipit Ordinem Sacrum, vel profitetur in Religione approbata. Secunda Sacerdotis, qui manè facit Sacrum, & postea pergit ad alium locum, in quo est præceptum audiendi Missam propter Festum illius loci. Tertia Pensionarii, qui habens obligationem recitandi Officium parvum B. Mariæ, loco illius recitavit Officium majus, quo recitato accipit beneficium Ecclesiasticum. Quarta Beneficiarii, qui post Officium recitatum accipit secundum beneficium obligans ad Officium. Quinta Subdiaconi, qui post Horas persolutas ordinatur Diaconus; & Diaconi, qui ordinatur Sacerdos. In his omnibus casibus putat Cardinalis secundùm communem sensum fidelium satisfieri obligationi audiendi Missam, vel recitandi divinum Officium, antequam obligatio existat.

Adducuntur multi casus, in quibus Lugo putat id fieri;

Quidquid sit de veritate istorum casuum; nam primus & tertius à multis reprobantur; ad alios autem responderi posset consuetudinem sic interpretari mentem Ecclesiæ. Prout etiam ex privilegio, qui vesperi legit Matutinas sequentis diei, satisfacit obligationi pro tunc nondum existenti, & ex voluntate creditoris, qui debet v.g. centum florenos primâ die Maii, anticipatè potest solvere: nisi malueris dicere, diem sequentem pro Horis nocturnis incipere Ecclesiasticè ab occasu solis; anticipatam autem solutionem extinguere debitum pecuniarium, quia die occurrente jam invenitur æqualitas inter datum & acceptum; perinde enim est primâ die Maii habere in bonis suis centum florenos, atque illos tunc primùm accipere, sicuti fur retinens bona aliena, censetur moraliter illa accipere.

sed non omnes admittuntur.

Igitur quidquid sit de his casibus: Respondeo ad tertiam probationem Vasquezy, Communionem, de qua impræsentiarùm, non exhiberi ante tempus obligationis, id est, extra articulum vel periculum mortis, sed in ipso articulo vel periculo, hoc est, in tali statu hominis, quem post paucos dies sequetur mors, etsi homo hoc ignoret. Enimverò intentio Ecclesiæ est obligare hominem, ut non moriatur absque Eucharistia proximè accepta; illa autem obligatio erat, quando suscepit Communionem, etsi eam homo ignoraret & de ea nihil cogitaret. 57.

In casu Conclus. non suscipitur Eucharistia ante tempus obligationis,

Confirmatur: quia si quis ex revelatione divina sciret se cras subitò moriturum, teneretur jam communicare. Quidni, cùm reus teneatur, qui scit se moriturum ex sententia judicis? Ergo antequam morbus incipiat, est obligatio, licèt propter nostram ignorantiam excusemur; adeoque Communio reipsa, licèt non ex intentione communicantis, facta fuit intrà tempus, quo jam obligabat; præceptum enim, ut statim dixi, solùm est de Communione paulò ante mortem præmittenda.

Qui sciret se cras subitò moriturum, teneretur jam communicare.

Dices; si non intendit satisfacere præcepto: ergo non satisfecit. Resp. Negando Consequentiam: quippe, ut communiter docetur in Tract. de Legibus, etiam cum contraria voluntate potest satisfieri præcepto, dummodò actus præceptus fiat rationali & liberâ voluntate; quia in potestate observantis legem non est, obligationem illius prorogare, aut postquam fecit id, quod lege præcipitur, eam imposterùm iterum implendam reservare. 58.

Prima objectio solvitur.

Potest satisfieri præcepto sine animo satisfaciendi.

Dices rursum: ergo qui sciret instare morbum periculosum, deberet statim communicare. Resp. Negando Consequentiam: quia sufficit quòd communicet ante mortem; jam autem in ipso morbo adhuc poterit communicare. Sicuti licèt satisfieri possit obligationi legendi Horas Canonicas primâ horâ diei, equidem satis est si legantur horâ duodecimâ, sive ultimâ. Similiter quamvis satisfieri possit obli-

Objectio solvitur.

Qui sciret instare morbum periculosum non deberet statim communicare.

obligationi audiendi Missam horâ 6. quis tamen dicat illum peccare, qui differt auditionem usque ad horam undecimam?

59. *Qui prævideret impedimentum tempore morbi, tenetur prævenire.*

Cæterùm qui prævideret impedimentum communicandi tempore ægritudinis, teneretur prævenire intrà illud tempus, quod moraliter æstimatur tempus mortis; sicut obligatus audire Missam, tenetur prævenire horam undecimam, si in illa prævidet impedimentum.

Et sicuti qui omisit audire Sacrum die Dominicâ, sive culpabiliter, sive inculpabiliter, non tenetur illud audire die Lunæ; quia res præcepta ampliùs non existit, ita qui non communicavit in articulo mortis, sive bonâ, sive malâ fide, eo transacto, ampliùs non obligatur quia obligatio illa tantùm erat pro articulo isto necessitatis; quo proinde cessante, cessat etiam præceptum.

Petes; an qui hodie manè communicavit ex devotione, nesciens se esse proximum morti, possit post meridiem, agnito mortis periculo, accipere Viaticum? Responsio communis est:

CONCLUSIO VII.

Qui manè communicavit ex devotione, non potest eâdem die post meridiem accipere Viaticum.

60. *Qui manè communicavit ex devotione, non poterit eâdem die accipere Viaticum. Suarez.*

INtelligo Conclusionem, sive communicaverit manè bene valens, sive infirmus. Illam expressis verbis docet Suarius disp. 69. sect. 3. §. *Rogabis*, in fine: At verò, intrà eundem diem non est hæc licentia danda; quia non solùm non est in usu, sed etiam iterata Communio intrà eundem diem est simpliciter ab Ecclesia prohibita. Hæc ille.

Lugo.

Addit Lugo suprà n. 51. se non invenisse ullum Auctorem, qui oppositam sententiam typis mandaverit; solùm invenio, inquit, ter, vel quater fuisse in diversis locis ad praxim deductam in totidem casibus. Sed reverà quod semel, aut iterum in repentinis casibus fit, non æquivalet auctoritati eorum, qui accuratè de re cogitantes scribunt: facilè enim fieri potest, ut in subita illa turbatione non occurrant rationes omnes, & ideo eligatur id, quod tutiùs & utiliùs existimatur animæ ægroti. Hæc ille.

ob præceptum Ecclesiæ inhibentis binam Communionem.

Ratio autem communis sententiæ est prohibitio Ecclesiæ communicandi bis eâdem die, quæ, cùm sit inducta in Sacramenti reverentiam, non videtur cessare, nisi quando secunda Communio est necessaria ad impediendam irreverentiam Sacramento inferendam; ut, ne ab Hæreticis conculcetur, ne Sanguis effusus in terram maneat, si sacrificans, qui effudit, non possit, vel nolit lambere.

Contrà; etiam lex jejunii inducta est in Sacramenti reverentiam, & tamen cessat ubi nullum est periculum irreverentiæ, v. g. in periculo mortis. Resp. ex mera benignitate Ecclesiæ, quæ constat ex communi praxi & consuetudine, quæ consuetudo non habetur in nostro casu. 61. *Prima objectio. Solvitur.*

Contrà II. per Communionem matutinam non fuit satisfactum præcepto divino, aut saltem Ecclesiastico accipiendi Viaticum: ergo &c. Resp. vel hoc præceptum prævalet alteri, vel non: si primum, ergo non tantùm potest, sed etiam debet accipere post meridiem aliud Viaticum; quod non solùm contra omnes Doctores, inquit Suarius suprà, sed etiam contra Ecclesiæ consuetudinem esse videtur. *Secunda objectio. Solvitur primò. Suarez.*

Sin verò non prævalet, liquet profectò non posse accipere; adeoque hujusmodi moribundum excusari ab impletione præcepti, etiam divini, si tale est (quod non puto) utique propter impossibilitatem non physicam, sed moralem; eodem modo, quo ille excusatur, cui deest copia Sacramenti, nisi Sacerdos celebret sine vestibus sacris.

Resp. II. Negando Antecedens. Patet ex Conclusione præcedenti, quæ manifestè infert Conclusionem præsentem, nisi quis præsumere velit de benignitate Ecclesiæ, quòd sicuti ob solam utilitatem Communionis in extremo vitæ periculo dispensat in lege jejunii; ita ob eandem utilitatem dispenset in prohibitione bis communicandi eodem die. *Solvitur secundò.*

Quæ sanè præsumptio si nititur veritate, jam licitum erit & congruum in tali casu bis communicare, licèt non obligatorium. Quod videtur sensisse Sanctus Vincentius Ferrerius Serm. 2. de Assumptione B. Virginis, ubi sic ait: *Secundus dies est Communio: etiamsi illâ die celebraverit, adhuc est communicandum; hoc est tamen non ex necessitate faciendum, sed congruitate.* *S. Vincent. Ferrerius.*

Cæterùm Doctores Scholastici, qui videntur docere oppositum nostræ Conclusionis, quos citat, & sequitur Diana 4. parte tract. 4. resol. 197. & 5. parte tract. 3. resol. 33. denique 6. parte tract. 6. resol. 18. Omnes supponunt secundam Communionem esse necessariam ex præcepto divino, vel saltem Ecclesiastico accipiendi Viaticum. 62. *Diana.*

Certè si Vasquez subscripsit huic sententiæ (ut testatur Gaspar Hurtado de Sacramentis disp. 10. de Eucharistia diffic. 2. quod etiam mihi satis constat, inquit Dicastillo disp 10. nu. 41.) non aliter potuit illam intellexisse, cùm suprà, ut vidimus, expressè doceat neminem excusari à præcepto jejunii præmittendi ante Eucharistiam, nisi ratione alterius præcepti, quod magis strictè obligat: quomodo ergo *Vasquez. Hurtado. Doctores, qui contrarium sentiunt, supponunt secundam Communionem esse necessariam.*

ergo excusaretur à præcepto non communicandi bis in die, nisi ratione alterius præcepti strictiùs obligantis?

Dicastillo. Quare Dicastillo, quamvis nu. 56. asserat tutum esse in conscientia pro Viatico communicare, etiamsi eâdem die quis communicaverit, aut celebraverit bene valens; idque propter auctoritatem Doctorum, tum qui illam sententiam impresserunt; tum qui publicè docuerunt, tum qui ad praxim saltem probabilem deduxerunt, sciente Ecclesiâ, &, cùm commodè posset, non contradicente: tamen (inquit num. 57.) si quis ægrotus communicasset illâ die pro sua devotione, etiamsi postea inciperet ex eodem morbo peiùs valere, & censeri positus in articulo mortis, non ita probabile putaverim, posse illi dari secundam Communionem illâ die. Ita etiam *Lugo.* Lugo disp. 16. num. 53. qui rectè advertit, impossibile esse, ut morbus ille qui hodie ducit ad mortem, non esset hoc manè periculosus, quantumvis ejus periculum non agnosceretur; atque adeò & accepit Sacramentum in articulo mortis, & non videntur Auctores in eo casu locuti, ut pro eo casu censeatur ab Ecclesia tolerata, aut permissa sententia, ut indè ducamus argumentum probabilitatis. Hactenus Dicastillo.

63. *Unde quidam non rectè in thesibus defendit, secundam Communionem simul esse liberam & licitam propter auctoritatem illorum Doctorum.* Ex quo facilè colliges, an satìs fundatè non-nemo Theologus ante aliquot annos has duas theses simul propugnandas assumpserit: Prima: *Qui citra omne mortis periculum communicavit manè, non debet iterum post meridiem, si tunc periculum mortis ingruat, communicare per modum Viatici:* Altera erat: *Potest quis sæpiùs in eadem ægritudine non ieiunus communicare, & qui manè nullo dum existente mortis periculo communicavit, potest denuò etiam non ieiunus si periculum eodem die ingruat.*

Me autem inquirente disputationis causâ, quo fundamento. Respondit: quia præclari Auctores ita docent, sciente, & non contradicente Ecclesia. Rursum interrogavi, qui essent illi præclari Auctores, qui docerent licitam esse secundam Communionem, nec tamen obligatoriam. Neminem nominavit, credo, quia neminem scivit; sed dixit: aliquos inveniri, causantes Communionem secundam licere; alios verò, dicentes illam non obligare, & hoc scire Ecclesiam.

Argumentum subtile à divisis ad conjuncta: Ecclesia scit, quòd Suarez doceat secundam Communionem non esse obligatoriam, & etiam scit, quòd Vasquez teneat, secundam Communionem in eodem die esse licitam: ergo Ecclesia scit, quòd aliqui præclari Auctores doceant, secundam Communionem in eodem die esse licitam, juxta ac liberam. Et qui sunt isti? Nec Vasquez, nec Suarez, nec Lugo, nec Dicastillo, nec Diana, & sic de cæteris, uno excepto Vincentio Ferrerio.

Dices: Sacerdos potest bis eâdem die celebrare si sit jejunus ad dandum Viaticum, tametsi non obligetur: ergo etiam infirmus bis communicare. 64. *Objectio.*

Solutio. Resp. Negando Consequentiam: Nam Sacerdoti etiam tertiò licet celebrare in Natali Domini, non ideo tamen licet laico tertiò communicare. Et in multis casibus potest Sacerdos binare, trinare &c. ex concessione Ecclesiæ; ubi tamen laicis numquam conceditur multiplex Communio, nisi ad vitandam irreverentiam Sacramenti, & fortè in casu, de quo jam disputamus. Ratio ergo disparitatis est concessio Ecclesiæ.

Quare sacerdos potiùs possit bis celebrare eadem die ad dandum Viaticum, quàm infirmus bis communicare. Quæris fortè, quare potiùs Ecclesia unum concedat quàm aliud? Responsio in promptu est; quia secunda celebratio est necessaria, ut infirmus impleat præceptum Communionis in articulo mortis, secùs secunda Communio infirmi, ut suppono.

Cæterùm quoniam prohibitio pluries communicandi eâdem die est lex Ecclesiastica, contrariâ consuetudine legitimè præscriptâ poterit, vel in totum, vel secundùm aliquam partem aboleri. Et si quando constiterit de hujusmodi consuetudine in casu Conclusionis, ex nunc in eam consentio.

Atque ex his sit impositus finis huic Sectioni; nam præter tempus Paschale & mortis articulum, non tenentur fideles communi Ecclesiæ præcepto aliis temporibus communicare De obligatione particularium personarum ipsi viderint. Solùm addo consulendam esse hominibus frequentiorem Communionem, propter incredibilem hujus Sacramenti vim ad extinguendum affectum vitiorum & cælestium rerum sensum inducendum. 65.

Frequens Communio consulitur Trident. Testem advoco Sanctam Synodum Tridentinam quæ sess. 13. cap. 8. *Paterno affectu admonet, hortatur, rogat, & obsecrat per viscera misericordiæ Dei nostri ut omnes & singuli, qui Christiano nomine censentur, in hoc unitatis signo, in hoc vinculo charitatis, in hoc concordiæ symbolo tam tandem aliquando conveniant, & concordent, memoresque tantæ maiestatis & tam eximii amoris Iesu Christi Domini nostri, qui dilectam animam suam in nostræ salutis pretium, & carnem suam nobis dedit ad manducandum; hæc sacra mysteria Corporis & Sanguinis eius eâ fidei constantiâ, & firmitate, eâ animi devotione, ac pietate, & cultu credant, & venerentur ut panem illum substantialem frequenter suscipere possint, & is vere eis sit animæ vita, & perpetua sanitas mentis; cuius vigore confortati, ex huius miseræ peregrinationis itinere, ad cælestem patriam pervenire valeant.*

Igitur sancta Synodus admonet, hortatur, rogat & obsecrat omnes & singulos fideles, non simpliciter ut frequenter communicent; sed ut eâ fidei constantiâ & firmitate, eâ animi devo-

devotione, ac pietate, & cultu credant, & venerentur hoc Augustissimum Sacramentum, ut frequenter illud suscipere possint; non Sacramentum tantùm, sed etiam rem & fructum Sacramenti. Quæ sit autem ista animi devotio ac pietas, relinquitur judicio prudentis Confessarii, & facilè colligi poterit ex iis, quæ sequenti Sectione edissero de præparatione animi necessaria, ut quis dignè sacram Eucharistiam percipiat.

SECTIO DECIMA.

De Dispositione spirituali suscipientis.

1\. *Sancta sanctè sunt tractanda. Conc. Trid.*

SI *non decet* (auditis Concil. Trident. sess. 13 cap. 7. in principio) *ad sacras ullas functiones quempiam accedere, nisi sanctè; certè quò magis sanctitas, & divinitas cælestis hujus Sacramenti viro Christiano comperta est, eò diligentiùs cavere ille debet, ne absque magna reverentia & sanctitate ad id percipiendum accedat, præsertim cùm illa plena formidinis verba apud Apostolum legamus: Qui manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit: non dijudicans Corpus Domini,* 1. Cor. 11. v. 29. *1. Cor. 11.*

Quæris quæ sit illa reverentia & sanctitas? Haud dubium quin status gratiæ. Hinc erit

CONCLUSIO I.

Ad dignam susceptionem hujus Sacramenti per se requiritur status gratiæ.

2\. *Probatur Concl. ex Scriptura 1. Cor. 11. & ex Patribus. S. Chrysost.*

ITa contra omnes Lutheranos, aliosque Hæreticos docent omnes Catholici ex Apostolo suprà versu 28. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat.* Unde Chrysostomus Homiliâ in Epistolam ad Ephesios: *Regem quidem nolles ore tuo fœtido adosculari: Regem verò cæli anima grave olenti oscularis?* Et Clemens Romanus lib. 7. Apostolicarum Constitutionum cap. 72. in fine: *Si quis*, ait, *sanctus est, accedat, si quis non est, curet ut fiat per Pœnitentiam.* Quæ certè formula paucis verbis mutatis reperitur in plerisque Liturgiis antiquis, in quibus ante Communionem fideles præmonebantur his binis verbis: *Sancta sanctis.* *Clem. Rom.*

Responsio quædam Hæreticorum refutatur.

Hæc verò non esse dicta, ut respondent Acatholici, ad excludendos Catechumenos, satis dilucidè patet, tum ex verbis Clementis, in quibus illi soli dicuntur non sancti, qui per Pœnitentiam debebant justificari; quam propterea ipsis commendat; non autem Baptismum, qui tamen necessarius erat Catechumenis; tum ex eò, quòd Catechumeni multò priùs exclusi essent ab Ecclesia, scilicet ante oblationem Sacrificii & Consecrationem.

Alia testimonia Patrum vide suprà sect. 7. concluf. 1. Ubi quoque invenies rationem à priori, scilicet institutionem Christi, qui voluit Eucharistiam esse Sacramentum vivorum; adeoque ex primario suo fine non conferre primam gratiam; sed solùm ejus augmentum. Dico, *ex primario fine*; quia secundariò aliquando causat primam gratiam, prout etiam cætera Sacramenta vivorum, ut latiùs deduximus disp. 1. de Sacramentis in genere sect. 5. concl. 5. Et ideo signanter dixi in Conclusione, *Per se requiritur.* *Ratio à priori voluntas Christi.*

3\. *Indigna sumptio Eucharistiæ est peccatum mortale. 1. Cor. 11.*

Porrò quale sit peccatum indigna sumptio Eucharistiæ, liquet profectò ex dictis disp. 1. sect. 8. conc. 3. esse mortale sacrilegium, *Qui enim manducat, & bibit indignè*, inquit Apostolus suprà v. 29. *judicium sibi manducat & bibit: non diudicans Corpus Domini.* Quod peccatum aliquibus videtur, per se loquendo, esse gravius omnibus, quæ fiunt circa, aut contra puras creaturas, vel in usu aliorum Sacramentorum. Equidem minus est quàm commissa contra divinitatem immediatè, ut idololatria, vel contra humanitatem in seipsa, ut passio Christi, aut etiam quàm projectio Sacramenti canibus ad manducandum, vel in lutum ad conculcandum.

eò gravius, quò cum pluribus & gravioribus peccatis acceditur.

Sed numquid eò gravius peccatur, quò cum pluribus & gravioribus peccatis acceditur? Affirmant communiter, eò quòd tantò longius à gratia & unione cum Christo, quam hoc Sacramentum principaliter in usu significat, recedatur: jam autem potissima ratio malitiæ indignæ sumptionis consistit in eo, quòd reddatur falsa significatio Sacramenti. Non est tamen hæc major gravitas tanta, ut sit explicanda in Confessione, etiam in sententia illorum, qui circumstantias notabiliter aggravantes putant necessariò exprimendas. Consule praxim communem, & ita invenies.

4\. *Paschasius.*

Addunt aliqui ex Paschasio lib. de Corpore & Sanguine Domini cap. 22. *quòd nulli periculosiùs ea contingant, quam luxuriosi & incestuosi.* Quomodo autem hoc sit intelligendum, latè disputat Lugo disp. 14. à n. 9. Res non meretur longiorem discussionem. *Lugo.*

Dico

Periculosiùs accedunt luxuriosi.

D. Thomas.

Dico breviter cum Doctore Angelico 3. p. q. 80. art. 5. ad 2. *Secundùm, quòd peccatum fornicationis magìs reddit hominem ineptum ad perceptionem hujus Sacramenti: in quantùm scilicet per hoc peccatum spiritus maximè carni subjicitur, & ita impeditur fervor dilectionis, qui requiritur in hoc Sacramento.* Ideóque magìs indiget hujusmodi peccator specialibus auxiliis ad peccata carnis superanda, quæ tamen meritò ipsi subtrahuntur, eò quòd peccet contra purissimum Sacramentum, quod in remedium hujusmodi tentationum Deus providit. Et hinc majus illud periculum.

Blasphemus contra B. Virg. periculosiùs peccat.

Sicuti blasphemus contra Beatissimam Virginem periculosiùs peccat, quia Virginis intercessione, aliis peccatoribus communi, meritissimè privatur; dignus siquidem est ut specialibus auxiliis destituatur, qui contra remedia ipsa specialiter delinquit.

Majorem difficultatem habet, an si quis à Communione arceatur, non solùm præcepto naturali, ratione peccati mortalis; sed etiam præcepto Ecclesiastico; v. g. quia excommunicatus, quia non jejunus, satisne exprimat peccatum suum in Confessione, dicendo, communicavi indignè? Respondeo:

CONCLUSIO II.

Qui existens in statu peccati mortalis, & non jejunus, vel excommunicatus sumit Eucharistiam, peccat duplici peccato in Confessione explicando.

5. Huic Conclusioni facilè subscribent; imò subscribere debent omnes qui docent præcepta diversorum Superiorum, habentium diversam specie jurisdictionem, præcipientium ex eodem motivo eandem rem, influere in violationem sui diversam specie malitiam. Quidni subscriberent, cùm illa sumptio Eucharistiæ sit prohibita jure divino naturali, & positivo Ecclesiastico?

Probatur oppositum Conclus. quia utrumque præceptum est in eadem materia ex eodem motivo.

Vasquez. Diana. Lugo.

Cæterùm in opposita sententia, quam semper existimavi veriorem, videlicet quòd multiplicatio præceptorum in eadem materia ex eodem motivo nihil facit ad specificam vel numericam distinctionem peccatorum, Conclusio non caret suâ ambiguitate. Ratio pro parte negante; quia utrumque præceptum est in eadem materia ex eodem motivo Religionis, adeóque peccatum oppositum habet unicam malitiam contra reverentiam Sacramenti, quæ satis explicatur in Confessione dicendo, communicavi indignè. Ita docet Vasquez disp. 207. n. 5. quem sequitur Diana p. 5. tract. 13. resol. 62. citans præterea Lugonem disp. 14. de hoc Sacramento n. 20. ubi sic ait:

Adhuc tamen quoad praxim, existimo doctrinam illam veram esse, nec oportere explicare utrumque illud præceptum; quia licèt præceptum humanum non habeat fortasse totum motivum, quod habet præceptum divinum, hoc tamen habet totum motivum, quod habet præceptum humanum, nempe removere ab hoc Sacramento indignos, ex quo motivo removentur ab Ecclesia excommunicati, etiam quando sunt in statu gratiæ, propter indignitatem aliquam præcedentem, licèt non sint nunc peccatores; sicut & removentur non jejuni propter eandem reverentiam Sacramenti, licèt sint in gratia. Ille ergo, qui explicat se accepisse Eucharistiam indignè, seu in statu peccati, jam explicat sufficienter malitiam, quæ sumitur etiam ex prohibitione Ecclesiæ, scilicet, se peccasse contra præceptum removens indignos ab hoc Sacramento, in quo motivo convenit utrumque præceptum. Hæc Cardinalis. Pro eadem sententia refert Diana p. 4. tract. 4. resol. 195. Gasparem Hurtado tract. de Sacramentis disp. 9. diffic. 1.

Hurtad.

Nihilominus Conclusio videtur verior, 6.
quam docet Bonacina disp. 4. de Sacramentis q. 6. puncto 1. n. 34. & ante ipsum Henriquez lib 5. cap. 7. n. 2. & alii apud Dianam p. 2. tract. 14. resol. 22. & 4. parte tract. 4. resol. 195. quos sequitur Dicastillo disp. 9. n. 13. Eandem sententiam tenet Aversa q. 8. de Sacramento Eucharistiæ sect. 5. §. *Sed videtur.* Citari etiam solet Suarius disput. 66. sect. 1. §. *Dices ergo* ibi: Quidquid sit de speculativa quæstione (an videlicet ex illis duobus præceptis oriantur duæ malitiæ specie distinctæ, vel tantùm efficiant unam graviorem) practicè tamen, & in ordine ad Confessionem existimo eam circumstantiam esse talem, quæ aperienda sit, quia plurimùm aggravat, ac meritò variare potest morale judicium. Hæc ille.

Bonac. Henriq. Dicastillo. Aversa. Suar.

Sed relictâ auctoritate Suarii & ejus fundamento; probo Conclusionem cum aliis Auctoribus jam citatis: quia utrumque præceptum licèt forte sit in eadem materia, equidem ex diverso Religionis motivo, adeóque peccatum oppositum duplicem habet malitiam specie distinctam contra reverentiam Sacramenti. Consequentia est evidens.

Probatur Conclus. quia utrumque præceptum est in diverso motivo, licet forte in eadem materia.

Antecedens probatur; quia motivum præcepti divini naturalis, quo prohibetur sumptio 7.
Eucharistiæ in malo statu, est, ne Sacramentum frustretur suo effectu, quem alioquin causaret in anima suscipientis, & ex consequenti, ne significatio Sacramenti fiat falsa; motivum verò præcepti Ecclesiastici, quo prohibetur sumptio Eucharistiæ post sumptum cibum, vel potum, quod aliud esse potest, quàm reverentia aliqua tenens se ex parte corporis?

Probatur illa diversitas.

Similiter motivum, propter quod Ecclesia prohibet excommunicatis ne suscipiant Eucharistiam, non est frustratio effectûs, cùm possit

excom-

excommunicatus eſſe in gratia, ut omnes fatentur, ſi v. g. conteratur de peccato commiſſo, vel etiam bonâ fide confiteatur, & abſolvatur. Quod ergo? Reſpondeo, punitio & emendatio contumacis inobedientiæ; ſiquidem ad plectendum & emendandum illud peccatum per ſe & principaliter fertur cenſura, virtute cujus prohibetur participatio cum aliis fidelibus non contumacibus in rebus ſacris.

Alia ſpecie eſt indignitas hominis peccatoris, alia excommunicati, alia non jejuni.

Igitur alia ſpecie eſt indignitas hominis peccatoris, alia excommunicati, alia non jejuni: ergo alia ſpecie irreverentia, quæ ab ipſis committitur in ſumptione hujus Sacramenti: ergo triplex ſpecie malitia in Communione facta ab homine peccatore, excommunicato, & non jejuno & ſemper duplex in illa, quæ fieret ab excommunicato, vel non jejuno, quia, niſi bona fides excuſet, qui non jejunus, vel excommunicatus communicat, etiam communicat in ſtatu peccati mortalis, quia voluntas ſic communicandi eſt peccatum mortale, ut patet.

8.

Conficiens Euchariſtiam in ſtatu peccati ſine veſtibus ſacris, peccat duplici peccato.

An fortè quiſpiam dicere audeat, conficientem Euchariſtiam in ſtatu peccati mortalis, ſine veſtibus ſacris aliiſvè ritibus ab Eccleſia præſcriptis, unicum tantùm peccatum committere, & ſufficienter explicare ſuum peccatum in Confeſſione dicendo: confeci Euchariſtiam in malo ſtatu? Non puto. Et tamen motivum utriuſque præcepti eſt dignitas & reverentia Sacramenti.

Planè, inquis, ſed non eſt eadem materia utriuſque præcepti: nam unius materia eſt, non conſecrare in ſtatu peccati mortalis; alterius verò conſecrare cum veſtibus ſacris. Optima reſponſio!

Sed contrà: eodem modo dicam, etiam in caſu Concluſionis non eſſe eandem materiam utriuſque præcepti; ſiquidem materia unius eſt, non communicare in ſtatu peccati mortalis, alterius autem, non communicare ante abſolutionem ab excommunicatione; ſimiliter non communicare poſt ſumptum cibum aut potum.

Si dixeris, ut videtur inſinuare Suarius ſuprà, ſunt tantùm plures circumſtantiæ eidem actui neceſſariæ, idem ego dicam de veſtibus ſacris & aliis ritibus. Idem dicam de eadem die, in qua contra prohibitionem Eccleſiæ accipitur ſecunda Communio, idque in ſtatu peccati mortalis: putas autem quòd talis ſatisfaceret ſolùm ſe accuſando totam Confeſſario de indigna Communione?

Matrimonium addit copulæ fornicariæ novam ſpeciem malitiæ.

Et verò quid refert, ſi vocentur hæc omnia circumſtantiæ, dummodò ſint circumſtantiæ mutantes ſpeciem, aut numerum? Voca Matrimonium circumſtantiam, voca ſubſtantiam, nemo ambigit tribuere copulæ fornicariæ novam ſpeciem malitiæ.

9.

Objectio

Dices; in ſuſceptione voluntaria Euchariſtiæ à non jejuno, vel excommunicato, neceſſariò involvitur ſtatûs peccati. Reſp. ſi ſciat præceptum; ſecùs ſi invincibiliter ignoret: quamvis & tunc illa Communio ſit contra præceptum, ſaltem materialiter; ex quo liquet Eccleſiam prohibere illam Communionem ſine ullo reſpectu ad ſtatum peccati, vel gratiæ. Solvitur primò.

Solvitur ſecundò.

Reſp II. etiam malitia fornicationis neceſſariò involvitur in peccato adulterii; & malitia furti in furto rei ſacræ: ergo ſatisfacit adulter confitendo peccatum fornicationis, & fur ſacrilegus accuſando ſe de peccato furti? qualis Conſequentia? Tantùm indè ſequitur quòd ſatis erit dicere: commiſi adulterium.

Atque eodem modo exiſtimo in caſu Concluſionis ſufficere, ſi dicat; communicavi non jejunus, vel, excommunicatus; quia hoc ipſo ſatis explicat ſe communicaſſe in ſtatu peccati; cùm hæc malitia in illa involvatur; non tamen è contra, ſi dicat ſe communicaſſe cum peccato mortali; quia hæc malitia non involvit illam.

10. Inſtantia.

Inſtas: ergo ſemper peccat duplici peccato, qui communicat in malo ſtatu, uno impœnitentiæ contra præceptum Confeſſionis; altero ſacrilegii contra reverentiam debitam Euchariſtiæ.

Solvitur.

Reſp. Negando conſequentiam: nam adæquatum motivum præcepti Confeſſionis eſt acceptio Euchariſtiæ in bono ſtatu; ubi autem unum eſt propter aliud, ibi eſt unum tantùm in moraliæſtimatione. Igitur præceptum communicandi in ſtatu gratiæ & præceptum Confeſſionis cenſentur moraliter unum & idem. Cur ergo miraris ſi etiam peccatum oppoſitum, ſcilicet Communio cum conſcientia peccati mortalis, ſit unicum, & non duplex?

Quoniam, inquis, ad communicandum in ſtatu gratiæ per ſe ſufficit contritio: ergo præceptum Confeſſionis inducit novam obligationem. Concedo totum. Ergo omiſſio Confeſſionis eſt peccatum diſtinctum ab indigna Communione. Negatur Conſequentia. Ratio: quia idcirco tantùm omiſſio Confeſſionis eſt mala; quia communicare in malo ſtatu eſt malum. Unde quoties poteſt aliquis peccator acquirere ſtatum gratiæ ſine prævia Confeſſione, toties poteſt ſine prævia Confeſſione communicare. 11.

Omiſſio Confeſſionis non eſt peccatum diſtinctum ab indigna Communione.

Objectio ſolvitur.

Dices; ſemper poteſt per ſolam contritionem. Reſp. neminem poſſe elicere veram contritionem, qui exiſtens in ſtatu peccati mortalis vult communicare ſine prævia Confeſſione, quando hæc phyſicè, & moraliter eſt poſſibilis. Eſt evidens; quoniam contritio includit propoſitum non peccandi de cætero; actu autem peccat, qui vult communicare, & non confiteri, quantumcumque ſibi contritus videatur, ut latiùs explico Concluſione ſequenti, quæ ſic ſe habet:

CONCLUSIO III.

Conscius sibi peccati mortalis tenetur Communioni præmittere Confessionem sacramentalem : quòd jure divino, non satìs probatur.

12\. DE prima parte verba Tridentini sunt apertissima; sic enim ait sess. 13. c. 7. *Quare communicare volenti revocandum est in memoriam eius præceptum: Probet seipsum homo. Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali Confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat: quod à Christianis omnibus etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuò servandum esse decrevit, modo non desit illis copia Confessoris.*

Conscius peccati mortalis tenetur priùs confiteri, quam communicare, Tridem.

Eodem modo loquitur can. 11. ubi postquam contra Hæreticos definivit solam fidem non esse sufficientem præparationem ad sumendum sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, illicò subjungit: *Et ne tantum Sacramentum indignè, atque ideo in mortem & condemnationem sumatur* (en finis & motivum hujus præcepti, de quo Conclusione præcedenti) *statuit, atque declarat ipsa sancta Synodus, illis quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritos existiment habitâ copia Confessoris, necessariò præmittendam esse Confessionem sacramentalem.*

sub gravi obligatione.

Dubitas de gravitate præcepti? Attende quod sequitur in eodem canone: *Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publicè disputando defendere præsumpserit, eo ipso excommunicatus existat.*

13\. Nulli ergo hominum liceat de hac veritate dubitare, in quam ante Concilium Tridentinum convenerant omnes Scholastici excepto Cajetano (cujus Commentarius jussu Pii V. est expunctus) cum paucis aliis.

Caietanus.

Doctor subtilis sic inquit 4. dist. 9. quæstione unicâ n. 3. *De tertio dico, quòd si occurrat opportunitas, tenetur priùs confiteri, quàm communicare.* Rationem attexit congruentiæ: *Quia non tantùm debet reconciliari Deo, sed Ecclesiæ, ad hoc, quòd dignè recipiat Sacramentum Ecclesiasticæ unitatis.*

Rationem congruentiæ adfert Scotus.

S. Chrysost.

Hinc Chrysostomus homiliâ 83. in Matthæum alloquens Sacerdotes: *Nam ad vos convertere sermonem necessarium est, ut multo cum studio hæc dona distribuatis: non parva vobis imminet ultio, si quempiam ullius culpæ conscium huius mensæ participem esse concedatis; sanguis eius de manibus vestris exquiretur, sive quis militiæ dux sit, sive præfectus, sive Princeps diademate coronatus, indignè autem accedat, prohibe, maiorem illo potestatem habes. Propterea vos Deus hoc insignivit honore, ut talia discernatis* &c.

Alia ratio esse potest, quia cùm Eucharistia sit dignissimum inter cætera Sacramentum, planè conveniebat ipsi dignissima dispositio, quæ est per Sacramentum Pœnitentiæ, quo homo certissimè constituitur in statu gratiæ.

Alia ratio congruentiæ.

Et verò præceptum istud non esse recèns impositum à Concilio Tridentino satìs ostendunt illa verba textûs: *Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse* &c. Cujus certè consuetudinis nullum initium potest assignari post Apostolorum tempora. Alioquin in Francia, & aliis Regionibus, ubi Concilium dicitur non esse receptum, neutiquam lex illa obligat; adeòque immeritò excommunicatur, qui docet non esse obligationem, saltem universalem. 14.

Hoc præceptum non est recèns impositum à Tridént.

Et eodem pacto potuisset Concilium excommunicare eum qui contrarium aliis legibus à Concilio editis docere, prædicare, vel pertinaciter asserere præsumpserit: hoc autem non facit; sed solùm præcipit observantiam aliarum legum: ergo in hac materia prohibet doctrinam aliquam præcedentem, quæ independenter ab ipso Tridentino jam erat falsa. Nihilominus.

Objicitur primò; Apostolus tantùm docet, ut *probet seipsum homo*, non ut confiteatur alteri. Quare Chrysostomus homiliâ 28. in Epistolam primam ad Corinthios: *Non præcipit* (inquit) *ut alter alteri probetur, sed ipse sine traductione faciens iudicium, & sine teste redargutiones.* Similiter Theophylactus (vel, ut alii, Athanasius Alexandrinus) in eundem locum: *Non alium* (ait) *tibi iudicem attribuo, sed teipsum tibi ipsi commendo: iudica igitur & explora conscientiam tuam, & sic accede.* 15.

Prima objectio. S. Chrysost. Theophylact.

Resp. probare se, formaliter idem est, quod examinare se. *Probet* (inquit D. Anselmus ad illa verba Apostoli) *id est, discutiat, & examinet priùs seipsum, qui etiam ex eo quòd homo est, sine peccato non est. Probet autem seipsum, id est, vitam suam inspiciat & consideret, an dignè possit accedere, vel non.*

Responsio. S. Anselmus. Probare se, idem est quod examinare se.

Unde Doctor Angelicus lect. 7. in eundem locum; *Necesse* (ait) *est, ut primò homo seipsum probet, id est, diligenter examinet suam conscientiam, ne sit in eo voluntas peccandi mortaliter, vel aliquod peccatum præteritum, de quo non sufficienter pœnituerit.* Simili modo loquuntur alii Patres & Doctores; jam autem examinare conscientiam suam, per se loquendo spectat ad solum pœnitentem.

D. Thomas.

In illo ergo examine sibiipsi unusquisque debet esse judex, discernens opera sua; & siquidem innocentem se invenerit, nullius culpæ mor- 16.

In quo examine unusquisque sibi ipsi est judex.

mortalis reum, accedat ad mensam Domini sine ulteriori probatione. Sin autem post diligens examen meminerit se mortaliter Dominum ac Deum suum offendisse, nullatenus præsumat accedere absque præmissa Confessione; quia nondum probatus est eâ probatione, quam Ecclesiastica consuetudo declarat esse necessariam.

Quæris quæ sit illa? Respondeo tale examen, quale sufficit ad hoc, ut homo judicet se non habere peccatum mortale, quòd non fuerit legitimè confessus.

Ab illo examine non excluditur Confessio. *Chrysostomus.* Enimverò Chrysostomum non excludere Confessionem à probatione hominis peccatoris, manifestè colligitur ex ejusdem Sancti homiliâ 30. in Genesim in principio, ubi agens de præparatione facienda in Hebdommada sancta: *Nunc maximè*, inquit, *& ieiunii cursus intendendus est, & magis continuandæ sunt preces, faciendaq; diligens & pura Confessio peccatorum &c. ut talibus ornati virtutibus, ubi in diem Dominicum venerimus, Domini libertate fruamur.*

D. Anselmus. Et D. Anselmus suprà (vel quisquis est Auctor istius Commentarii) idipsum non obscurè indicat dicens: *Indignè manducat & bibit, qui vel aliquod grave peccatum, vel multa levia commisit, & non confitetur ea priusquam ad Communionem accedat.*

Lugo. Quæ verba, subjungit Lugo disp. 14. n.65. Licèt nimiùm videantur probare, scilicet necessitatem Confessionis, etiam peccatorum venialium, quando hæc multa sunt, possunt tamen intelligi cum proportione, nempe de indignitate gravi in uno casu, & levi in alio.

Sed non capio verbum hoc. Existimo enim peccata venialia, quantumcumque gravia & multa, adeò perfectè & integrè deleri posse per contritionem charitate perfectam, ut Communio careat omni prorsus indignitate.

17. Allegantur alii Patres qui istius Præcepti meminerunt. *S. Cyprianus. Leo Papa. S. August. Dicastillo.* Cæterùm non desunt alii Patres, qui hujus Ecclesiasticæ consuetudinis, præmittendi scilicet Confessionem, meminerint: inter cæteros D. Cyprianus lib. 3. Epistolâ 14. 15. 16. & 18. & Serm. de lapsis. Leo Papa Epistolâ 91. cap. 2. Auctor libri de Eccles. Dogmatibus apud D. Augustinum tomo 3. cap. 53. Etiam citatur à plerisque ipse Aug. Epistolâ 118. cap. 3. sed non est clarus, ut advertit Dicastillo disp. 9 n. 62.

Exscribo ejus verba: *Si tanta est plaga peccati, atque impetus morbi, ut medicamenta talia differenda sint, auctoritate Antistitis debet quisque ab altari removeri ad agendam pœnitentiam, & eadem auctoritate reconciliari. Hoc est enim indignè accipere, si eo tempore accipiat, quo debet agere pœnitentiam, non ut arbitrio suo cùm libet, vel auferat se Communioni, vel reddat.* In quibus verbis haud satis apparet, an loquatur de Confessione sacramentali, an verò de illa pœnitentia publica, quæ olim fiebat.

Deinde non loquitur ex propria sententia, sed aliorum, ut patet ex textu. Unde suam sententiam subjungens ait: *Rectiùs inter eos fortasse quisquam dirimit litem, qui monet, ut præcipuè in Christi pace permaneant. Faciat autem unusquisque quod secundùm fidem suam piè credit esse faciendum.* Ubi quotidianam Communionem (de hac enim ibi disputat an expediat) relinquit uniuscujusque conscientiæ.

Accedit, quod ait Aug. Ser. 252. de tempore: *Unusquisque consideret conscientiam suam, & quando se aliquo crimine vulneratum esse cognoverit, priùs orationibus, ieiuniis & eleëmosynis studeat mundare conscientiam suam, & sic Eucharistiam præsumat accipere.* Ubi nulla mentio Confessionis.

Quidquid sit de auctoritate D. Aug. qui etiam loco jam jam citato nequidem meminit alicujus pœnitentiæ, quam tamen constat esse necessariam. Estò, inquam, nulli Patres hujus legis mentionem fecissent, est tantùm argumentum ab auctoritate negativa, quod non concludit, quando aliunde constat contrarium. Nonne hæc Consequentia valet: Patres non affirmant; ergo negant? Quot sanè inveniuntur, qui non meminerint jejunii? Num ideo rectè infertur: ergo negant jejunium esse necessarium? Absit; sed magìs suo silentio confirmant, quod alii apertissimis verbis docuerunt, & Ecclesia perpetuò observavit. 18. Argumentum ab auctoritate negativa non semper concludit.

Et ideo fortassis Aug. suprà silet Pœnitentiam, & Confessionem, quia ex Scriptura necessitas Pœnitentiæ omnibus erat evidens; & æquè apertum ex praxi Ecclesiæ præceptum Confessionis. Si enim credimus Historiographis, refert Eusebius lib. 6. Historiarum c.25. aliàs 27. Philippum Imperatorem volentem in die Paschæ communicare, non fuisse permissum ab Episcopo illius loci, nisi priùs præmitteret Confessionem. Nicephorus item 11. Hist. cap. 34. narrat de Dioscoro Abbate, quòd cùm esset Presbyter & Confessarius, diligenter explorabat conscientias subditorum ante Eucharistiam. *Eusebius. Nicephorus.*

Prætereo quòd in obligatione non accedendi ad Communionem in statu peccati mortalis, quam omnes Patres ubique fidelibus inculcant, implicitè contineatur obligatio præmittendi Confessionem, prout etiam obligatio jejunandi; quia, ut dixi in fine præcedentis Conclusionis, qui accederet non præmissâ Confessione, accederet in statu peccati; idem est de illo, qui accederet non jejunus. In obligatione non communicandi in statu gratiæ, includitur obligatio Confessionis & jejunii.

Porrò si aliquis me interrogat: ut quid ergo Ecclesia præcipit annuam Confessionem? Nonne satis erat præcipere annuam Communionem, quæ secum adfert obligationem confitendi? 19.

Respondeo facilè, quia multi sunt, qui excusantur à Communione annua, equidem obligati ad Confessionem. Patet ex dictis Sectione præcedenti; tales in primis sunt pueri doli capa- Cur Ecclesia præter annuam Communionem præcipiat

annuam Confessionem.

capaces, qui judicio Confessarii adhuc non accipiunt Eucharistiam. Secundò, qui ob aliquod impedimentum non possunt suscipere Eucharistiam, cùm tamen possint confiteri. Tertiò, qui in Paschate non habebant peccatum mortale, & ideo non præmissâ Confessione satisfecerunt præcepto Communionis annuæ & Paschalis, illi, inquam, si ante finem hujus anni peccent mortaliter, tenentur ante finem hujus anni confiteri, ut dicemus in materia de Pœnitentia.

20. Cur potiùs ad Euchar. quàm ad alia Sacram. prærequiratur Confessio.

Rogas iterum, cur ad Eucharistiam magis, quàm ad alia Sacramenta vivorum prærequiratur Confessio? Respondeo continuò, stat pro ratione à priori voluntas divina, vel humana: nam ex natura rei, suppositâ institutione utriusque Sacramenti, Pœnitentiæ scilicet, & Eucharistiæ, resultare hanc obligationem, quô fundamentô asseris?

Non oritur hæc obligatio ex natura rei,

Liquet profectò Sacramentum Pœnitentiæ institutum esse in remissionem peccatorum, constat pariter Eucharistiam ex sua institutione illam remissionem in communicante præexigere: sed quid tum? Nonne & alia Sacramenta vivorum? Quis dubitat? Et remissio peccatorum nonne obtinetur per contritionem charitate perfectam ante realem susceptionem Sacramenti? Unde ergo probatur, ex natura rei potiùs præmittendam Confessionem Eucharistiæ, quàm aliis Sacramentis? Vel ergo ad omnia Sacramenta vivorum ex natura rei prærequiritur Confessio, ut aliqui docent, quos alibi refutabimus, vel ad nulla, cùm omnium eadem sit ratio, consideratâ præcisè eorum institutione. Ratio ergo Scoti suprà, & major dignitas hujus Sacramenti, congruentiam probant, non absolutam necessitatem. Quæ ergo causa necessitatis? Iterum dico, lex divina, vel humana.

sed ex lege divina vel humana.

21. Lex divina non satis probatur.

Addo, *vel humana*; quia ut habet secunda pars Conclusionis, jus divinum non satis probatur; quamvis communiùs asseratur. Enimverò Græci Sacerdotes ab antiquo non confitentur ante celebrationem Missæ magis, quàm ante administrationem cæterorum Sacramentorum. Nec unquam de hoc notati aut reprehensi. Immo cùm Eugenius IV. in Concilio Florentino inter cæteras quæstiones hanc proposuisset: *Cur neque Pontifices, neque Presbyteri celebraturi peccata sua confiteri soleant?* eam Præsul Mytilenensis dissolvisse faciliè visus est, ut refertur in fine dicti Concilii.

Florent. ostenditur ex consuetudine Græcorum.

Et fortè propter consuetudinem illam Græcorum, Tridentinum in suo decreto specialem mentionem fecit Sacerdotum dicens: *Quod à Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incumbit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuò servandum esse decrevit.* Decrevit, inquam; ergo non tantùm declarat in illo capite obligationem divinam, ut communiter volunt DD. sed novam decernit, etiam pro iis qui fortè ex consuetudine præscripta nullam habebant.

Trident.

22. Objectio solvitur duplicitèr.

Contrà: *Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse* &c. Respondeo primò, multas ecclesiasticas consuetudines declarare jus ecclesiasticum, & non divinum. Respondeo II. can. 11. expresè dicit Concilium: *Statuit, atque declarat.*

Alia objectio solvitur.

Contrà: *Quare communicare volenti* (inquit cap. 7.) *revocandum est in memoriam eius præceptum: Probet seipsum homo* &c. Respondeo ly *eius*, refert Apostolum, non Christum, ut patet ex contextu: nam proximè antecedit: *Præsertim cùm illa plena formidinis verba apud Apostolum legamus: Qui manducat, & bibit indignè* &c.

23. Instantia ex Apost. 1. Cor. 11.

Instabis: illud præceptum tantùm promulgat Apostolus, velut acceptum à Domino. *Ego* (inquit 1. Cor. 11. v. 23.) *accepi à Domino, quod & tradidi vobis* &c. *Probet autem seipsum homo* &c. Nam cùm ibi solis Corinthiis scribat, ligaret alioquin illos solos; cùm tamen ibi agnoscat Ecclesia præceptum universale.

Confirmatur ex Scriptura. Deuter. 4.

Confirmatur: Deutero. 4. v. 2. *Custodite* (inquit Moyses ad filios Israël) *mandata Domini Dei vestri, quæ ego præcipio vobis*, scilicet ministerialiter, tamquam divinæ legis promulgator.

Matth. 8.

Unde dicit Christus Matth. 8. v. 4. *Vade, ostende te Sacerdoti, & offer munus, quod præcepit Moyses, in testimonium illis*, cùm tamen oblatio illa esset juris divini, ut patet ex Levit. 14. in principio: *Locutusq́, est Dominus ad Moysen, dicens: Hic est ritus leprosi, quando mundandus est. Adducetur ad Sacerdotem: qui egressus de castris, cùm invenerit lepram esse mundatam, præcipiet ei, qui purificatur, ut offerat duos passeres vivos pro se* &c.

Levit. 14.

1. Cor. 7.

Accedat similis locutio ipsius Apostoli 1. Cor. 7. v. 10. *Iis autem qui Matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus.* Ubi utrumque conjungit, *Præcipio*, inquit, scilicet ministerialiter, &, *non ego*, scilicet principaliter.

24. Explicatur mens Apostoli.

Nihilominus responderi posset Negando Assumptum: siquidem Apostolus 1. Cor. 11. non dicit, se à Domino accepisse præceptum Confessionis, sed institutionem tantùm Sacramenti, quam anteà ipsis tradiderat, & rursus refert ad memoriam refricandam, & dignam Dominicæ Cœnæ manducationem inculcandam.

Quocirca relationi illicò subjungit v. 27. *Itaque quicumque manducaverit panem hunc vel biberit calicem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini.* Ut autem quantò dignius est hoc Sacramentum, tantò digniùs ad illud accederent, continuò attexit præceptum Apostolicum dicens: *Probet autem seipsum homo* &c. id est, examinet se, an habeat aliquod mortale peccatum per Confessionem non expiatum.

An præceptum Confessionis sit universale.

Interim præceptum illud est universale, quatenus à præcipua parte Ecclesiæ consuetudine acceptatum, quamquam non ita universale, ut obli-

obliget omnes omnino quoniam non Græcos Sacerdotes.

Neque novum est, leges aliquas speciales, & per se non omnes obligantes, fuisse latas ab Apostolis; ut manifestum est in præcepto non manducandi idolothyta, lato in Actis Apostolorum cap. 21. v. 25. (Act. 21.) *De his autem qui crediderunt ex gentibus, nos scripsimus, iudicantes, ut abstineant se ab idolis, immolato, & sanguine & suffocato, & fornicatione*; quod tamen non concernebat nisi certas Provincias. Unde id alibi licere supponit Apostolus 1. Cor. 8.

25. Responsio ad confirmationem.

Ex his colligitur responsio ad confirmationem: Scripturæ enim ibi adductæ tantùm probant aliquando appellari legem aut præceptum hominis illud, quod per hominem intimatur, licèt reverà sit præceptum, aut lex ipsius Dei, non autem generaliter; nam certum est Apostolos non tantùm promulgatores fuisse legis divinæ, sed etiam quarumdam legum proprii institutores. Quidni ergo etiam hujus legis, cùm non satis constet de immediata institutione Christi?

Objectio.

Dices: Ecclesia numquam legitur dispensasse in hac lege in casibus, in quibus per se alioquin obligabat; ergo semper intellexit, quòd à Christo immediatè fuerit lata, & non ab Apostolis.

Responsio.

Respondeo Negando Consequentiam. Quid miraris? Etenim non dispensatur, nisi petatur. Quis autem unquam audivit aliquem petiisse dispensationem in hoc præcepto & non obtinuisse? Dispensatio datur à Papa: ecquis ideo curret Romam? Aut si in necessitate ab Episcopo, casus sunt secreti, nec libenter quis prodit suam conscientiam peccati mortalis non confessi; sunt etiam ordinariè subitanei casus, propter quos non possit adiri Episcopus, & regulariter tales, in quibus lex per se cessat. Itaque non venit moraliter occasio petendæ dispensationis.

(Quare Ecclesia nunquam dispensaverit in hoc præcepto.)

Adde, non solere peti, vel dari; quia facilè plerique credunt, id non esse penes se. Aliàs ex praxi Græca, & præmissis satis liquet Ecclesiam, non tantùm posse dispensare, sed etiam præceptum tollere.

26. Pœna excommunicationis non probat jus divinum.

Nec obstat pœna excommunicationis generaliter lata in omnes, qui præsumpserint docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publicè disputando defendere, Confessionem non esse necessariò præmittendam. Nam in eodem Concilio Tridentino sess. 25. de Regul. cap. 5. excommunicantur ipso facto omnes, qui sine licentia Episcopi, vel Superioris in scriptis obtentâ ingrediuntur monasteria Monialium. (Trident.) *Ingredi*, inquit, *inter septa monasterii nemini liceat, cuiuscumque generis, aut conditionis, sexûs, vel ætatis fuerit, sine Episcopi, vel Superioris licentia in scriptis obtentâ, sub excommunicationis pœna, ipso facto incurrenda.* Quis autem nesciat illum ingressum solùm esse prohibitum per jus humanum, & illam legem pœnalem non obligare ubique, sed solùm in locis in quibus Tridentinum est receptum?

Objectio.

Contrà; nullus dubitat quin Ecclesia aliquando statuat pœnam excommunicationis pro iis, qui infringunt legem Ecclesiasticam; sed ubi excommunicat illos, qui audent docere talem, vel talem legem Ecclesiasticam non obligare, sicut hìc facit Tridentinum, si verum est, quòd præceptum Confessionis solùm sit Ecclesiasticum, & non divinum?

Solvitur.

Respondeo; quod non fecit, potuisse facere. Imò fecisse aliquando, ostendo evidenter ex declaratione Nicolai III. *Exiit qui seminat seminare semen suum*, in qua art. 15. n. 3. sic lego: *Et ne Sedem prædictam contra detractores huiusmodi oporteat ulteriùs laborare: universis & singulis cuiuscumque præeminentiæ, conditionis aut statûs, districtè præcipimus, ne contra prædictam Regulam* (Fratrum Minorum) *& statum Fratrum prædictorum seu contra præmissa per nos statuta, ordinata, concessa, disposita, decreta, declarata, suppleta, approbata, & etiam confirmata dogmatizent, scribant, determinent, seu pravè loquantur publicè vel occultè* &c. Ecce prohibitio.

(Nicolaus Tertius generaliter excommunicavit omnes depravantes intellectum suæ Constitutionis; Exiit qui seminat.)

Sequitur pœna n. 4. *Glossantes verò in scriptis constitutionem ipsam, aliter quàm eo modo quo diximus; Doctores insuper & Lectores, dum docent in publico ex certa scientia, & deliberatè intellectum constitutionis depravantes* &c. *Excommunicationis sententiæ, quam ex nunc in ipsos proferimus, se noverint subiacere: à qua per neminem, nisi per Romanum Pontificem, possint absolvi.* Ita Pontifex. Num ideo rectè dixeris, illam declarationem, aut prohibitionem esse juris divini? Minimè.

Si autem à me quæritur: cur ergo pœna tam generalis, cùm fieri possit, ut hæc prohibitio alicubi non sit recepta, adeoque non obligans? Respondeo, quia Nicolaus voluit suam prohibitionem esse generalem. Consimiliter ergo in præsenti, ideo Concilium Tridentinum generaliter sub pœna excommunicationis prohibet contrarium doceri, quia omnimodè optavit legẽ suam esse universalem, & ut talem illam constituit. 27.

Accedit, præceptum Confessionis non esse novum à tempore Tridentini, sed incepisse à temporibus Apostolorum, saltem in præcipua parte Ecclesiæ, ut superiùs indicavi, cumque Ecclesia Græca jam esset schismatica, jure merito supposuit Concilium, illam legem esse receptam ab universis verè fidelibus, & ideo excommunicavit omnes contrarium docentes, etiam in illis locis ubi Concilium non foret receptum.

(Præceptum Confessionis incepit à temporibus Apostolorum.)

Sed contrà ex D. Aug. lib. 4. de Baptismo contra Donatistas cap. 24. *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolicâ traditum rectissimè creditur.* Traditum, inquam, tamquam à Christo datum, & per Apostolos ad nos derivatum. (Objectio ex S. Aug.)

Responsio patet ex dictis, nunc enim ostendimus universam Ecclesiam non semper id tenuisse. (Solvitur.)

28. Pro sententia, quæ docet præceptum Ecclesiasticum; citatur Scotus à Vasquez;

Hactenus pro sententia, quam nonnulli probabiliter docent; præceptum scilicet Confessionis tantùm esse Ecclesiasticum: pro qua Vasquez disp. 207. nu. 39. in fine citat etiam Doctorem nostrum 4. d. 9. q. unicâ. Ubi (inquit Vasquez) in extremis verbis asserere videtur hoc præceptum esse Apostoli 1. ad Cor. 11. ac proinde Ecclesiasticum. Verba Scoti sunt ista: *Sic etiam speciali lege tenetur Sacerdos antequam exerceat istum actum ad Pœnitentiam exteriorem* (id est, Confessionem) *Et si dicas, quâ lege? Dico quòd illâ lege Apostoli, quæ ponitur 1. Cor. 11. Probet seipsũ homo* &c.

sed commodè potest explicari de præcepto divino,

Ergo lege Ecclesiasticâ: quomodo id sequitur? Jam enim antè ex Scriptura probavimus, sæpè appellari legem aut præceptum hominis illud, quod per hominem intimatur, licèt reverà sit præceptum aut lex ipsius Dei. Quare ipse Vasquez in eadem disp. n. 42. in fine: Concilium, inquit, non ideo vocat præceptum Apostoli, quod ab eo tamquam à Legislatore editum fuerit; sed quod tamquam à Domino acceptum, ab eo fuerit nobis explicatum.

Qui sic poterat interpretari Tridentinum, non poterat similiter interpretari Scotum? Sed videntur aliqui ad hoc allaborasse & allaborare, ut possint Doctorem Subtilem allegare pro sententiis, quas putant minùs probabiles, ne dicam absurdas.

29. Atque ut Scoti esset hæc opinio, parùm refert; nam contraria non convincitur, & alii plures graves Auctores illam docent, neque aliquis antiquorum, aut recentiorum Doctorum respondet ad consuetudinem Græcorum, quæ mihi est maximum argumentum, hanc legem non esse Divinam, sed tantùm Apostolicam.

Nec aliquem moveat quòd Apostolus loco citato non ut rem novam, sed ut antiquam illud præceptum tradat; nam etiam ipsam institutionem Sacramenti tradit ut antiquam rem. *Ego enim accepi à Domino quod & tradidi vobis.* Non ait: *Quod & trado vobis*, sed, *quod tradidi*: ergo jam antè instructi fuerant Corinthii circa institutionem Eucharistiæ & dispositionis requisitæ, sive ex jure divino, sive ex jure Apostolico superaddito, ad dignam ipsius manducationem.

Quia autem intellexerat Apostolus, multos ex ipsis indignè manducare, parùm curantes præceptum Apostolicum Confessionis, ideo refricat memoriam, iterum referens institutionem venerabilis Sacramenti, & probationem necessariam, ut quis dignè illud accipiat.

30. quod agnoscit communior sententia, & probatur ex Leone Papa,

Cæterùm communior sententia agnoscit præceptum divinum, quod videtur insinuare Leo Papa Epistolâ 91. c. 2. ibi: *Mediator enim Dei & hominum, homo Christus Iesus hanc Præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, ut & confitentibus satisfactionem pœnitentiæ darent, & eâdem salubri satisfactione purgatos ad Communionem Sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent*; id est, per Sacramentum Pœnitentiæ: ergo illud Sacramentum est necessarium, idque ex jure divino.

Alioquin quomodo bene dicit Christum dedisse Sacerdotibus potestatem admittendi per absolutionem sacramentalem, si absque illa possit homo peccator ad Eucharistiam accedere? Non enim admittitur per specialem potestatem, qui sine illa potest intrare.

Equidem responderi posset, specialem potestatem esse necessariam, non ut simpliciter aliquis admittatur ad dignam Communionem, constat siquidem in multis casibus, de quibus infrà, contritionem sufficere; sed ut admittatur per Sacramentum Pœnitentiæ, sive hoc Sacramentum sit necessarium ex jure divino, v. g. si accedens nolit, vel fortè non possit contritionem elicere, sive tantùm ex jure Ecclesiastico. Igitur semper requiritur potestas à Christo data Apostolis Joan. 20. v. 22. & 23. his verbis: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* qui [illegible] possit [illegible] modo [illegible] explicari, Ioan. 20.

Pro communi sententia afferunt etiam Cyprianum Epistolâ 10. ubi sic dicit: *Nondum pœnitentiâ actâ, nondum exomologesi factâ, nondum manu eis ab Episcopo & Clero impositâ, Eucharistia illis datur: cùm scriptum sit: Qui ederit panem, aut biberit calicem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini. Sed tunc illi rei non sunt, qui minùs Scripturæ legem noverunt: erunt autem rei, qui præsunt, & hæc fratribus non suggerunt, ut instructi à Præpositis faciant omnia cum Dei timore, & cum data ab eo & præscriptâ observatione.* 31. Probatur etiam ex Cypriano,

Eodem modo loquitur Epistolâ 11. ibi: *Illi contra Evangelii legem, contra vestram quoque honorificam petitionem, ante actam pœnitentiam, ante exomologesim gravissimi, atque extremi delicti factam, ante manum ab Episcopo & Clero in pœnitentiam impositam, offerre lapsis pacem & Eucharistiam dare, id est, sanctum Domini Corpus profanare audeant, cùm scriptum sit, qui ederit panem* &c. Similia habet Epistolâ 12.

Verumenimvero si per Scripturæ legem & Evangelii legem, & observationem à Deo præscriptam, intellexero præceptum prohibens indignam Communionem, tota difficultas citiùs evanescit. Quis namque ambigit, indignè eum communicare, qui accedit non præmissâ Confessione, etsi tantùm præcepta jure Ecclesiastico? Ergo contra legem Scripturæ, & legem Evangelii datur Eucharistia ante exomologesim factam gravissimi, atque extremi delicti, scilicet abnegationis Fidei: quisquis enim talis est, indignus est, saltem ex lege humana; vetat autem lex divina quemcumque indignum admittere. qui & [illegible] facile [illegible] possit [illegible]

Et si dixero; Ecclesiæ non posse constare de sufficienti dispositione interna hujusmodi publici peccatoris, nisi prævià absolutione sacramentali, quis me arguet de errore? Quidni ergo peccent contra legem divinam, qui talibus peccatoribus dant Eucharistiam?

32. Displicet hæc interpretatio? Maximè, inquis, & meritò; quoniam sic ex illis locis nullum omnino colligitur præceptum Confessionis, contra communem sensum Doctorum.

Dic

Præceptum Confessionis eo sensu à Cypriano dicitur divinum, quo decimæ ab Innoc. vocantur jus divinum.

Dic ergo præceptum Confessionis eo sensu vocari à Cypriano observationem à Deo præscriptam, eo, inquam, sensu, quo Innoc. III. Extra de Decimis cap 26. vocat Decimas, jus divinum dicens: *Si Decimæ, quas Deus in signum universalis Dominii sibi reddi præcipit* &c. quia videlicet præceptum Decimarum radicaliter seu potestativè manat ex jure Euangelico, & potestate specialiter à Christo data; & ab Ecclesia Decimæ specialiter ordinantur ad cultum divinum.

Et verò præceptum Confessionis quis dubitat ex simili potestate manare, & ad specialem cultum & reverentiam Christi Dei & hominis ordinari? Itaque nec auctoritas Cypriani urget; adeoque non video efficaciorem probationem communis sententiæ, quàm communem sensum Doctorum.

33. Communicare non præmissâ Confessione est tantùm unicum peccatum.

Qualiscumque tandem fuerit obligatio, sive divina, sive humana, hoc certum habeo, unicum tantùm esse peccatum non præmissâ Confessione communicare, ut dixi in fine præcedentis Conclusionis. Rationem à priori assignat Dicastillo disp. 9. n. 63. quia præceptum solùm est negativum non communicandi sine Confessione, non verò affirmativum, præmittendi Confessionem.

Probatio Dicastillonis rejicitur.

Sed quid indè? Numquid etiam præceptum jejunii solùm est negativum non communicandi post sumptum cibum? Et tamen secundùm eundem Auctorem n. 12. est duplex peccatum sic communicare.

Prosequitur Dicastillo suprà n. 63. Unde si in aliquo casu, tempore, aut in aliqua Religione sit etiam præceptum affirmativum confitendi, duplici peccato peccabitur, altero contra præceptum affirmativum confitendi; altero contra præceptum negativum non communicandi sine præmissa Confessione mortalis.

Sed & hoc falsum est, nisi præceptum affirmativum distinctum habuerit motivum.

34. Assignatur vera ratio à priori.

Ratio ergo à priori melior est; quia Lex illa specialis præmittendi Confessionem peccati mortalis, sive negativam dixeris, sive positivam, habet idem prorsus motivum cum lege divina non communicandi in statu peccati mortalis.

Interim differunt inter se, quòd in rarissimo casu possit quis suscipere Eucharistiam in statu peccati mortalis; quia rarissimum est, quòd homo non possit se disponere ad gratiam sanctificantem per actum contritionis, aut amoris Dei super omnia. At verò sæpiùs occurrit necessitas communicandi, quando tamen deest copia Confessoris.

Trident.

Quod probè intelligens Concilium Tridentinum, ad evitanda multa inconvenientia, & sacrilegas Communiones, limitat præceptum Confessionis dicens sess. 13. cap. 7. *Modò non desit illis copia Confessoris.* Et canone ultimo: *Habitâ copiâ Confessoris.* Hinc omnes docent, in nimìs multis casibus licere ad Eucharistiam accedere non præmissâ sacramentali Confessione. Solùm controvertitur, quinam sint illi casus. Pro regula generali statuo:

CONCLUSIO IV.

A præcepto Confessionis excusat grave incommodum proprium, vel alienum.

35. Præceptum præmittendi Confessionem non obligat cum gravi incommodo;

Hæc regula passim admittitur à Doctoribus, nec sine ratione; cùm enim finis legis, scilicet status gratiæ, possit obtineri per solam contritionem, non est verosimile vel Christum, vel Ecclesiam voluisse obligare ad Sacramentum Pœnitentiæ cum gravi incommodo proprio, vel alieno; ne hoc præceptum in destructionem potiùs sit, quàm in ædificationem.

Quæris autem quæ sint ista incommoda in particulari, quæ excusant? Hoc opus, hic labor est; pendet siquidem ex particularibus circumstantiis: & ideo quod uni placet, alteri displicet. In articulo mortis omnes conveniunt, ut, si fortè casus contingeret agonizantem habere copiam Sacramenti Eucharistiæ, & non Pœnitentiæ, cum sola contritione possit illud suscipere; estò Viaticum foret juris tantùm humani, præceptum autem Confessionis juris divini.

Patet in articulo mortis, quando deest copia Confessoris.

Probatur; quia non est generaliter verum, vel præceptum divinum præponderare humano, vel è contra humanum divino; sed sæpè Deus ita accommodat suam voluntatem voluntati hominum, ut nolit suum præceptum obligare, ubi adimpletio est impossibilis absque violatione præcepti humani. Et è converso sæpissimè cessat obligatio legis humanæ, propter incompossibilitatem legis divinæ.

Exempla sunt obvia, ut in his non oporteat immorari. Quid namque illustriùs, quàm præceptum audiendi Missam in die Festo non obligare, quando auditio est incompossibilis cum observantia legis charitatis? Similiter non obligare præceptum divinum Baptismi pro illo tempore, quo ab Ecclesia justè alicui prohibetur ejus susceptio?

Ratio à priori benigna voluntas legislatoris.

Quæris rationem à priori? Jam suprà assignata est, scilicet voluntas Legislatoris, qui non censetur velle obligare, quando lex ejus non potest commodè observari, cùm alioquin materia legis non sit planè necessaria ad honestatem rationalis creaturæ. Porrò in discernendis illis incommodis, opus est magnâ prudentiâ. Et quia tot sensus, quot capita, hinc facilè contingit, ut licèt in aliquibus casibus Auctores communiter conveniant, in aliis tamen in utramque partem probabiliter sint divisi.

36. *An Sacerdos non præmissâ Confessione possit celebrare ad dandum Viaticum?*

Quamvìs ergo, ut statim dixi, consentiant omnes in articulo mortis, ut infirmus possit communicare, ad satisfaciendum præcepto divino vel humano, & ad percipiendum fructum Sacramenti valde utilem, & aliquando etiam necessarium ad salutem : attamen dubitant aliqui, an Sacerdos non præmissâ Confessione possit celebrare ad Viaticum infirmo administrandum. Ratio dubitandi sumitur ex præcepto non communicandi post sumptum cibum, aut potum, à quo licèt excusetur ipse infirmus, ut non jejunus possit accipere Viaticum, neutiquam tamen Sacerdos, ut non jejunus possit celebrare, ad dandum Viaticum, ut communiter docent : quantò ergo minùs celebrare non præmissâ Confessione, cùm jejunium tantùm sit juris Ecclesiastici, Confessio autem probabiliter juris divini?

Sententia affirmans est tuta.

Nihilominus sententia affirmans id esse licitum, est communior, & in praxi tuta. Ad rationem dubitandi in primis responderi posset, etiam jejunium tali casu non obligare Sacerdotem, ut infrà dicam.

esto ad eundem finem non possit celebrare sine vestibus sacris.

Secundò; si illud argumentum concluderet, sequeretur Sacerdotem posse celebrare sine vestibus sacris ad communicandum seipsum in articulo mortis (quod nemo dixerit) sicut potest ad istum finem celebrare non præmissâ Confessione : etenim celebrare cum vestibus sacris certò certiùs tantùm est juris Ecclesiastici; ergo non valet hoc argumentum : Hæc necessitas excusat ab impletione præcepti divini; ergo etiam ab impletione cujuscumque præcepti humani, sive utrumque respiciat eandem personam, sive diversam, ut planum est in exemplo assignato.

37. Quantùm ad casum præsentem, ex Tridentino & communi sensu Fidelium constat hoc præceptum non obligare in urgente necessitate.

Tridem.

Quòd si (inquit Concilium cap. 7.) *necessitate urgente, Sacerdos absque praviâ Confessione celebraverit* &c. Ergo supponit in illa necessitate id esse licitum. Jam autem necessitas proximi aliquo modo propria est.

Assignatur ratio disparitatis.

At verò præceptum Ecclesiasticum celebrandi cum vestibus sacris obligat cum majori universalitate, ut patet ex eodem communi sensu Fidelium, & generali praxi Ecclesiæ, quæ non nisi in specialissimo casu concedit celebrationem sine vestibus sacris. Similiter docent multi præceptum jejunii sic strictim & universaliter obligare, ut nisi Ecclesia id specialiter indulsisset, nequaquam posset necessitas Viatici dandi, vel accipiendi excusare.

Ratio disparitatis est; quia hæc præcepta lata sunt ob reverentiam tanti Sacramenti, adeoque planè conveniens erat, ut ritus & cultus, quo celebratur, & sumitur, uniformis esset, & solemnis; nec posset ob privatas necessitates aut utilitates alterari; præsertim cùm aliâ viâ haberi non possit, sicut potest haberi status gratiæ (qui est finis præcepti Confessionis) absque Confessione, nempe per contritionem, vel amorem Dei super omnia.

Sed contrà; Excommunicatus potest celebrare sine absolutione ad communicandum se vel alium infirmum. Respondeo, illud præceptum non tam esse latum ob reverentiam Sacramenti, quàm in pœnam excommunicati. Voluntas autem puniendi mitiùs interpretanda est. Reg. 49. de Reg. juris in 6. *In pœnis benignior est interpretatio facienda.* Atque hæc de articulo mortis.

Aliud grave incommodum, quod communiter pro tali agnoscitur, est infamia, quam aliquis incurreret, nisi hìc & nunc communicaret, non præmissâ Confessione. Quæ infamia potiùs intelligitur nomine scandali, quando dicitur id licere ratione scandali, quàm scandalum propriè dictum, sive activum, id est, dictum, vel factum minùs rectum præbens occasionem proximo peccati; sive passivum, quod est ipsum peccatum proximi : nam rarissimum est, quòd aliquis peccet præcisè ex eo, quòd tu abstineas à Communione, recedendo videlicet à mensa Communionis, ad quam cum aliis accesseras; siquidem verè habes peccatum mortale, ut supponitur, & ita hoc judicando nemo peccat judicio temerario, neque etiam detrahit aliis narrando, quoniam res fuit publica. 38. *An infamia excuset ab hoc præcepto?*

Si dixeris, quòd omissio ista Communionis non præbeat sufficiens fundamentum hoc judicandi; Infero : ergo similis tunc datur occasio, sicut dum quis communicaturus, quærit priùs Confessarium; quid si enim videntes temerariè judicent, te habere peccata mortalia? Et tamen propter illud judicium non est relinquenda Confessio, quia est scandalum acceptum, minimè datum.

Meliùs ergò intelligitur, ut dixi, nota seu infamia, quamvìs reverà scandalum propriè dictum sufficeret, si oriretur; v. g. si proximus, qui videt me non communicantem in Paschate, etiã ipse sine justa causa non communicet, parùm curans præceptum Ecclesiæ, quia putat me non curare. Equidem tale scandalum non videtur requiri; sed satìs est, si subsit periculum suspicionis peccati mortalis in aliis, etsi in illa suspicione ipsi non peccent : maximè cùm is, qui jam anteà confessus, iterum redit, seu discedit à loco Communionis, præbeat occasionem suspicandi de se, quòd non unum tantùm, sed plura mortalia habuerit; quomodo enim tam facilè excidisset unum mortale? 39. *An scandalum propriè dictum?*

Nec obstat, quòd idem periculum possis incurrere, vel ex Confessione, quæ Communioni præmittitur modo ordinario, vel quæ diutiùs solito protrahitur, quod tamen periculum non excusat, vel simpliciter à Confessione, vel ab integritate Confessionis : non obstat, inquam; nam præterquam quòd illæ suspiciones sint infundatæ, cùm etiam illi, qui nullum habent peccatum mortale, soleant Communioni sem-

semper, vel sæpiùs Confessionem præmittere, & diutiùs aliquando confiteri, quàm illi, qui habent multa mortalia; liquet profectò, quòd sit onus Confessioni intrinsecum, quod nullatenus, ut proprio loco dicetur, excusat, vel à Confessione simpliciter, vel ab ejus integritate.

Sola admiratio populi non excusat.

Dixi signanter: *Nota vel infamia*, quia sola admiratio populi secundùm Doctores communiter non excusat.

40. Neque sola inchoatio Missæ.

An autem sufficiat inchoatio Missæ, etiamsi commodè & sine aliqua nota aut infamia Sacerdos possit confiteri, non consentiunt omnes Auctores. Sententia negativa videtur nobis probabilior; prout etiam videtur Dianæ p. 3. tractat. 4. resol. 48. ubi citat plures Doctores pro se; quamvìs etiam non desint, quos ibidem refert, qui doceant contrarium; quos sequitur Dicastillo disp. 9. n. 79. dicens: Quæ sententia propter tantorum virorum auctoritatem mihi placet, quamvìs rationes oppositæ, si ratione tantùm agamus, probabiliores videantur; atque, ut rectè cum Sylvestro & aliis notat Diana, in Missa cum Diaconis, inter canendum in Choro, vel si fit concio, ut fit post Euangelium, & adsit ibi Sacerdos, qui fortè tunc Diaconi personam gerit, & aliòquin potest absolvere, non video sufficientem rationem, ut non confiteatur. Sed propter auctoritatem aliorum Doctorum probabile videtur, posse pergere absque Confessione, eliciendo contritionem. Hucusque Dicastillo.

Diana. Dicastillo. Sylvester.

41. Pro opposita sententia perperam citatur Suarez à Dicastillone.

Citat autem inter alios Doctores Suarium disp. 66. sect. 4. continuò subjungens: Quem falsò pro contraria sententia etiam in hoc puncto retulit Diana ibidem; solùm enim dicit teneri, si non facilè posset conteri.

Sed numquid Dicastilloni credendum? Constabit ex verbis Suarii, quæ subscribo. Si memoria peccati vel necessitas occurrat, jam inchoatâ Missâ, & facilè & sine incommodo possit ad altare vocari Confessor, faciendum est, & præmittenda confessio. Ita Bonav. in 4. dist. 13. in expositione litteræ circa principium. Sylvester verbo Eucharistia 2.q.6. Et ratio est, quia illa prior pars Missæ (scilicet ante consecrationem) est extrinseca Sacrificio, & ideo sine indecentia interrumpi potest ex causa rationabili, sicut fieri solet per concionem aut populi orationem. Si autem non potest ad altare vocari Confessor, non tenetur Sacerdos indè discedere, & Missam inchoatam relinquere. Ita sentit Bonaventura suprà. Hæc Suarez loco citato §. *Difficultas verò est*.

S. Bonav. Sylvester.

Et §. præcedenti sic ait: Si hæc memoria (scilicet peccati mortalis) vel necessitas (absolvendi Sacrificium inchoatum) post consecrationem superveniat, sine controversia & limitatione dicendum est, progrediendum esse ad Communionem sine Confessione cum sola interiori pœnitentia, propter integritatem & perfectionem Sacrificii, quæ res gravissima est, & maximè necessaria.

Si memoria peccati occurrat post consecrationem putat Suarez non esse confitendum, etiam secluso scandalo.

Quin imò licèt facilè, & sine ullo scandalo possit Sacerdotem ad altare vocare, & confiteri, nec tenetur nec debet id facere, quia non decet Sacrificium jam substantialiter inchoatum interrumpere, nisi fortè tanta esset necessitas, ut non speraret se posse ad contritionem sine Confessione pervenire, tunc enim ex duobus incommodis minus est eligendum. Hactenus Suarius.

Regius.

Idem docet Regius qu. 86. nu. 16. & alii, quos refert Diana suprà, ubi propositâ quæstione, An Sacerdos, si post introitum recordetur alicujus peccati mortalis, teneatur confiteri, si sine scandalo potest? Affirmativè, inquit, respondet Sylvester, Navarrus, Suarez, Coninck, & alii asserentes, quòd si Sacerdos post consecrationem recordetur peccati mortalis, debet elicere contritionem, & Missam prosequi; sin autem ante consecrationem, seclusâ infamiâ, confiteatur. Quid videtur tibi Lector, nùm Diana falsò retulit Suarium in hoc puncto?

Atque hæc doctrina indubiè probabilis est tum ex auctoritate, tum ex ratione jam assignata: imò probabilior; si tamen probabile sit, solam inchoationem Missæ sufficere, quod docet Henriquez lib. 8. cap. 46. n. 3. nullâ assignatâ ratione.

Henriquez.

42. Oppositum docet Bonacina.

Quin imò putat Bonacina disp. 4. q. 6. p. 1. n. 15. & non sine fundamento, esse obligationem confitendi, etiam post consecrationem, si possit fieri sine scandalo, cùm tunc nulla sit necessitas prætermittendæ Confessionis, nec interrumpatur Missæ Sacrificium, cùm aliquid fiat, quod dirigitur & ordinatur ad ipsum Missæ Sacrificium dignè conficiendum. Cæterùm quia regulariter non potest Missa, saltem post consecrationem, sine nota vel gravi infamia interrumpi; ideo fortè generaliter aliqui docuerunt, tali casu non esse obligationem.

Hoc certum est, quod Suarez suprà bene notavit, post consecrationem semper progrediendum esse ad Communionem cum sola interiori pœnitentia propter integritatem Sacrificii, etsi sine aliqua nota vel infamia Sacerdos posset Missam dimittere. Secùs fortè alicui videretur ante inceptum Canonem, cùm in multis aliis casibus tunc Missa dimittatur, in nullo autem post consecrationem, quando Communio est possibilis.

43. Circa casum propositum ponuntur verba Scoti.

Pro fine hujus casûs appono verba Doctoris Subtilis 4.dist.9.q.unicâ n.3. *Si non occurrat* (inquit Scotus) *opportunitas confitendi, si potest sine scandalo vitare, ne tunc communicet; tenetur non communicare, sed expectare Confessionem...... Si verò occurrit scandalum, nisi statim communicet, utpote si est indutus* (Sacerdos) *& postquam indutus est, occurrit sibi conscientia de peccato mortali, de quo non fuit confessus, & non habet in promptu idoneum Confessorem, tunc cum contritione, & voluntate* con-

fitendi tempore opportuno, potest celebrare, ut scandalum evitetur. Et similiter de alio communicaturo, qui non celebrat; utpote consuetudo est in aliqua Religione, vel Ecclesia, ut omnes non Sacerdotes communicent, in simili casu, scilicet si tunc cùm debet communicare, non habet idoneum Confessorem, potest tunc non confessus communicare.

Nec est dicendum, quòd peccet mortaliter, vel transgrediatur praceptum, ut evitet scandalum, quia nullum praceptum excludit istum ab isto actu in hoc casu, quia dilatio Confeßionis in actu, qua nunc habetur in affectu, non excludit, quin sit membrum etiam Ecclesia militantis, habile ad actus, in quibus membra communicant, & tenetur vitare scandalum proximi. Hactenus Doctor Subtilis de Sacerdote, qui recordatur peccati mortalis non confessi ante consecrationem, & similiter de alio communicaturo, qui non celebrat.

Sed quid de Sacerdote, qui recordatur peccati mortalis non confessi, vel peccat mortaliter in ipso Sacrificio post consecrationem? *Dico, quòd Sacerdos priusquam consecret, tenetur laborare, ut sit extra peccatum mortale. Si autem contingat, quòd post consecrationem, ante tamen Communionem occurrat sibi memoria peccati mortalis, olim commissi, de quo non præcessit pœnitentia interior vel exterior, tenetur tunc habere pœnitentiam interiorem, antequam percipiat, & differre pœnitentiam exteriorem*, id est, Confessionem, *donec occurrat opportunitas confitendi*, id est, donec habeat idoneum Confessarium. Ita Scotus suprà n. 5.

44. **Quis in casu proposito sit idoneus Confessor.** Interrogas, quis sit idoneus Confessor? Respondeo, quicumque potest, & vult directè absolvere à peccatis mortalibus, quorum conscientiam habes; etsi privilegiatus tantùm, aut talis, cui cum minori devotione soleas confiteri.

Dices; quid si ergo habeam unum peccatum mortale non reservatum, & alterum reservatum à quo non potest Confessarius præsens absolvere, urget autem necessitas celebrandi vel communicandi: teneor confiteri? Et si teneor, possum confiteri solùm non reservatum? Pro responsione ponitur

CONCLUSIO V.

Habens peccatum reservatum, & aliud mortale non reservatum tenetur ante Communionem confiteri inferiori: equidem satisfacit confitendo non reservatum.

45. **Lugo. Dicastillo.** ITa docet Cardinalis Lugo disp. 14. n. 87. & Dicastillo disp. 9. n. 111. Et quidem, suppositâ veritate posterioris partis, prima videtur satìs certa. Si enim necessitas Communionis est causa sufficiens dimidiandi Confessionem, quidni etiam sit causa necessaria? Etenim non solùm præcipitur Confessio omnium peccatorum copulativè, sed etiam singulorum divisim, ut patet in eo, qui ob justam causam (puta quia timet revelationem sigilli, aut aliud grave nocumentum Confessioni extrinsecum) tacet aliquod peccatum non reservatum, qui tamen adhuc tenetur ad alia confitenda ante Communionem.

Dixi in Conclusione, *Mortale non reservatum*; quia si præter reservatum non habet nisi venialia, nulla est obligatio illa confitendi, nisi fortè per accidens, quando non haberet contritionem; tunc enim deberet confiteri venialia, ut eo modo absolveretur indirectè à reservatis, & reciperet gratiam, ne indignè communicet, suscipiendo Sacramentum in statu peccati mortalis.

Itaque cardo difficultatis in hac præcisè vertitur quæstione, an necessitas Communionis sit causa sufficiens dimidiandi Confessionem? Enimverò si debeo explicare peccatum reservatum, quamvis directè non possim ab illo absolvi, satìs probabile videtur, nullam esse obligationem confitendi; ne alioquin sit obligatio ad bis confitendum idem peccatum reservatum, semel inferiori, & postea superiori, ut ab ipso directè absolvar, quod est onus grave extrinsecum Confessioni. 46. **An necessitas Communionis sit causa sufficiens dimidiandi Confessionem?**

Respondet Suarez disp. 66. sect. 4. §. *Quartus casus*, illud gravamen ferè nullius momenti esse, ut excusare sufficiat ab obligatione hujus præcepti divini. Et ideo existimat contrariam sententiam probabiliorem. Item, quia propter illam causam non excusaretur aliquis ab obligatione implendi præceptum annuæ Confessionis. Item, aliàs posset quis eo prætextu multis annis non confiteri, & sæpiùs communicare sine Confessione; consequens autem est satìs absurdum. **Suarez existimat sententiam negantem probabiliorem.**

Contrà: hoc non est magìs absurdum, quàm quòd aliquis prætextu alterius gravis nocumenti, v. g. infamiæ, quam justè timet sibi à Confessario inferendam, multis annis non confiteatur, & sæpiùs communicet sine Confessione. **Respondetur ejus argumentis.**

Si dixeris, facilè posse reperiri Confessarium, à quo non timetur illud malum. Respondeo, etiam satìs facilè posse reperiri Confessarium, qui habeat potestatem absolvendi à reservatis.

Cæterùm non esse leve onus bis confiteri idem peccatum ipsa clamat experientia, quando tot inveniuntur peccatores, qui sacrilegè confitentur, quia verecundantur semel exprimere aliquod peccatum.

Quamobrem, ut veniamus ad punctum principale, iterum dico, vel non esse obligationem confitendi, vel pœnitentem satisfacere confitendo solùm peccatum non reservatum. Quòd autem satisfaciat (tametsi ab aliquibus impro- 47. **Sententia affirmativa est probabilis.**

Durandus. Lugo. improbabile dicatur, & à Durando 4. dist. 17. q. 15. n. 11. ut refert Lugo suprà n. 86. acerbiori censurâ afficiatur) probabile esse, Lugone referente, fatentur non pauci, nec contemnendi Theologi. Gerson. Alensis. Gerson 2. parte de Casuum reservatione, & Alphab. 41. Alexander Alensis 4. p. qu. 78. membro 5. art. 2. ad ultimum. aliàs q. 18. membro 4. art. 5. §. 2. Major. Soto. Et Major d. 17. qu. 5. dicunt esse probabilem. Petrus de Soto lect. 10. de Confessione, esse maximè probabilem. S. Antoninus. S. Antoninus tertiâ parte tit. 14. c. 19. §. 6. contrariam sententiam demonstrari non posse, sed tantùm esse probabilem; quo etiam Mart. de Ledesma. modo loquitur Mart. de Ledesma 2. p. 4. q. 8. art. 2. dub. 4. dicens contrariam sententiam Nugnus. non esse certam. Nugnus in 3. part. quæst. 9. Additionum art. 2. in 2. p. art. dub. 3. refert pro hac sententia aliquos juniores, & contrariam solùm vocat probabiliorem; quod etiam Suarez. indicat Suarez tom. 4. in Tertium. disp. 31. sect. 3. n. 8. dicens posse reddi probabilem rationem, cur omnia peccata dici debeant inferiori.

Diana. Clariùs loquitur Diana parte 3. tract. 4. resolut. 104. in fine, ubi ita concludit: Ex quibus omnibus apparet, pœnitentem habentem casum reservatum, etiam cum excommunicatione, urgente necessitate ad celebrandum vel communicandum, posse, ubi magìs libuerit vel expedierit, aut confiteri peccata non reservata, seu simul reservata, & non reservata, vel elicere actum contritionis, & sine prævia Confessione, celebrare, aut communicare.

Ferd. de Castro. Eandem sententiam docet absolutè Ferd. de Castro parte 1. Operis moralis tract. 4 disp. 4. puncto 3. §. 6. cujus titulus est. *Possitne aliquando absolvi Hæreticus à privato Sacerdote de peccatis non reservatis, tacitâ hæresi.* Et postea n. 2. respondet affirmativè. Eandem sententiam Joannes de Salas. probabilem esse docuit P. Joannes de Salas in manuscriptis de Sacramento Pœnitentiæ, & Bonacina. indicat Bonacina disp. 5. de Sacramento Pœnitentiæ q. 7. p. 5. §. 3. n. 9. vocans contrariam sententiam solùm probabiliorem. Hucusque Eminentissimus. Quis ergo dubitet de probabilitate hujus sententiæ saltem ab extrinseco, id est, auctoritate Doctorum?

48. Ratio à priori, quia talis Confessio est formaliter integra. Ratio autem à priori est; quia ex nullo capite potest ostendi obligatio confitendi illud peccatum, à quo Confessarius non potest absolvere; & cùm aliunde sit obligatio confitendi, ut communior sententia supponit, cur nequeat Confessionem dimidiare, cùm integritas materialis non ita requiratur ex jure divino, quin in multis aliis casibus sufficiat integritas formalis?

Profectò neque integrè materialiter confitetur, qui exprimit reservatum coram judice non competente. Siquidem Confessio sacramentalis non est quælibet narratio peccatorum; sed facta coram judice Vicario Dei, ad accipiendam directam eorum absolutionem. Ergo si licita est Confessio peccati non reservati cum reservato, tametsi non sit materialiter integra, etiam licita erit Confessio solius peccati non reservati; quoniam utraque est formaliter integra. Nam pœnitens defert omnia sua peccata mortalia ad legitimum judicem, quantùm potest; ideo enim peccatum reservatum non confitetur, quia non habet judicem legitimum, ad quem deferat.

Sed contrà primò; nisi talis pœnitens manifestet peccatum reservatum, Confessor non habebit sufficientem notitiam status ipsius. 49. Prima objectio,

Respondeo, habere illam notitiam, quæ est necessaria, ut de peccatis confessis judicet; sicut quando ex alia justa ratione omittitur aliquod peccatum, de quo aliàs posset judicare. cui satisfit. An fortè existimas, quòd possit Confessarius, & debeat injungere pœnitentiam sacramentalem pro peccatis, quæ non potest directè absolvere? Erras toto cælo. Ad quid ergo requiritur illorum notitia?

Constat, inquit Tridentinum sess. 14. cap. 5. Trident. *Sacerdotes iudicium hoc, incognitâ causâ, exercere non potuisse, neque æquitatem quidem illos in pœnis iniungendis servare potuisse, si in genere dumtaxat, & non potiùs in specie, ac sigillatim sua ipsi peccata declarassent.* Quæ ergo obligatio confitendi peccata, de quibus Confessarius non habet judicare, & quæ non potest punire?

Dices; quia fieri potest ut pœnitens sit in proxima peccandi occasione, quam aliâ ratione non potest explicare, nisi confitendo peccatum reservatum. Respondeo, per accidens est, & ideo impertinens ad doctrinam generalem.

Arguis iterum: ergo etiam absque necessitate communicandi potero sic dimidiare Confessionem, sicut potest ille, qui tacet aliquod peccatum, eò quòd timeat sibi à Confessario grave malum extrinsecum. 50. Secunda objectio.

Respondeo Negando Consequentiam. Ad simile dico, etiam requiri aliquam necessitatem, ut in illo casu possit dimidiari Confessio; v. g. quòd pœnitens diutiùs deberet differre Confessionem, & fortassis toto illo tempore manere in statu peccati mortalis, defectu perfectæ contritionis, cùm aliàs eliciendo attritionem, & confitendo constitueretur facilè in gratia: quod est aliquod genus necessitatis. Solvitur.

Ast numquid etiam sufficit tale genus necessitatis, ut licitè possim inferiori Sacerdoti confiteri solum peccatum non reservatum? An qui habet reservata, indigeat majori causâ ut possit dimidiare Confessionem? Negat Lugo disp. 14. n. 93. Rationem disparitatis assignat n. 94. & 95. quia in primo casu solùm videtur obstare præceptum integrè confitendi, quod quidem intelligendum est cum moralitate & moderatione humanæ diligentiæ, ut constat in examine conscientiæ, & in ipsa explicatione peccatorum, ne alioquin Sacramentum illud nimìs onerosum & difficile reddatur. Unde si aliquis v. g. sentit se ob capitis debili-

debilitatem non posse nunc satìs attendere ad recogitanda omnia sua peccata, debet quidem expectare per aliquod breve tempus, ut resumptis viribus possit examinare suam conscientiam, non tamen debet ea de causâ diu differre Confessionem; sed potest confiteri ea peccata, quæ sibi occurrunt, licèt sciat non posse à se fieri examen sufficiens ad revocanda in mentem omnia sua peccata. Ergo similiter non debet diu differre, ut possit habere alium Confessarium, cui omnia peccata sua nullo prorsus omisso, absque periculo gravioris damni extrinseci possit dicere, sed potest tunc confiteri; quia integritas Confessionis non obligat ad exquisitam diligentiam adhibendam, sed ad humanam tantùm & moralem.

Affirmat Lugo. At verò in posteriori casu præter præceptum integritatis Confessionis, etiam obstat præceptum comparendi coram legitimo judice in foro sacramentali, quod arctiùs obligat; quia ex ejus violatione pervertitur ordo Ecclesiasticus, & debita subordinatio inferiorum ad Superiores, & præjudicatur juri Prælatorum, si possunt facilè subditi, omissis Superioribus, recurrere ad inferiores; quare ad hoc faciendum videtur requiri major necessitas.

51. Negat Dicastillo, quem sequitur Author. Verùm hæc doctrina non placet Dicastilloni suprà n. 120. neque mihi, quoniam post illam dimidiatam Confessionem, factam in absentia Superioris inferiori, adhuc remanet obligatio confitendi Superiori datâ opportunitate peccata reservata. Ubi ergo est perversio ordinis Ecclesiastici & debitæ subordinationis?

Certè hic ordo nihil aliud postulat, quàm quòd peccata reservata deferantur ad judicium Superioris, quando commodè fieri potest. Alioquin rei impossibilis, qualis est Confessio reservatorum, quæ fieret Prælato absenti, nulla est obligatio. Si ergo aliquod præceptum obstat, profectò non aliud, quàm divinum integrè confitendi. Quamobrem assero cum Auctore præfato suprà n. 124. eandem necessitatem sufficere in utroque casu, scilicet nimiam dilationem Communionis.

nisi fortè peccatum reservatum haberet annexam excommunicationem. Aliud fortè esset, si peccatum illud reservatum haberet annexam excommunicationem; tunc enim præter præceptum divinum, obstare videretur præceptum humanum, quo excommunicatis per se prohibetur receptio cujuslibet Sacramenti.

Addo ly *Fortè*; quia eo ipso quòd licita sit susceptio Eucharistiæ, fieri licitam Confessionem sacramentalem (si verum est, quod communiùs docetur, valere absolutionem à peccatis, ante absolutionem à censuris) satìs probabiliter docet Lugo suprà n. 103. Cur enim Ecclesia magìs prohiberet Confessionem, quàm Communionem, ad quam Confessio omnium mortalium (fortasîs jure divino) prærequiritur? Unde consequenter censeo tunc non solùm licere; sed debere omnino, per se loquendo, præmitti Confessionem de peccatis mortalibus non reservatis.

Dico, *per se loquendo*, quia per accidens poterit excusari, qui voluerit se conformare sententiæ probabili, docenti non posse, aut non debere tunc præmitti Confessionem: quod habet locum in omnibus sententiis probabilibus, quæ hodie videntur invaluisse eousque, ut sæpiùs apud meipsum cogitaverim, parùm anxiandum esse circa resolutionem casuum fortuitò occurrentium, cùm vix ulli inveniantur, de quibus meritò homo prudens, & mediocriter doctus potest dubitare, quin ab utraque parte à Doctoribus disputentur, & probabiliter resolvantur. Quæris unde id proveniat? Ait quidam: *Inscitia mater est opinionis.* Immo etiam tunc debet præmitti Confessio mortalium, per se loquendo,

Sed quid si non essent alia peccata mortalia non reservata, atque ideo ex hoc capite, ut suprà dictum est, cessaret obligatio confitendi? Adhuc videtur probabile (inquit Cardinalis suprà) quòd posset licitè confiteri de venialibus, vel de mortalibus, quæ anteà confessus fuisset, ut ita absolveretur indirectè à reservatis, & securiùs disponeretur ad Eucharistiam. Non potest enim præsumi, quòd urgente necessitate communicandi, velit Ecclesia obligare, ne confiteatur, & ut maneat cum onere & necessitate habendi contritionem perfectam, quæ non ita facilè haberi potest ab homine paulò antè propter sua crimina excommunicato. 52. & potest præmitti de solis venialibus: Lugo.

Hanc sententiam sequitur Dicastillo sup. n. 129. Quam puto veram, tametsi pridem esset excommunicatus, & facilè, suo judicio, posset uti contritione perfectâ, & uteretur. Ratio mea est; quia adhuc minorem indecentiam continet talis Confessio, quàm talis Communio, cùm hoc Sacramentum longè majori reverentiâ sit tractandum, quàm illud. *Certè*, inquit Tridentinum sess. 13. cap. 7. *quò magìs sanctitas, & divinitas cælestis hujus Sacramenti viro Christiano comperta est, eò diligentiùs cavere ille debet, ne absque magna reverentia & sanctitate ad id percipiendum accedat.* Ratio, inquam, mea est excellens dignitas hujus Sacramenti, propter quam nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumvìs sibi contritus videatur, absque præmissâ sacramentali Confessione ad sacram Eucharistiam accedere debet. Cur ergo non poterit illam præmittere, tametsi fortè non obligetur? Dicastillo [illegible] Trident.

Cæterùm quòd excommunicatus extra articulum mortis possit communicare ad vitandum scandalum aut gravem infamiam, est communior sententia, quidquid aliqui sine sufficienti fundamento contradicant. Neque enim præceptum Ecclesiæ, quale illud est, obligat cum tanto dispendio. Et quidem si ob illam causam possit audire Sacrum, & interesse Divinis, quod tamen per excommunicationem non minùs prohibetur, quidni etiam communicare? Enimverò id non esse intrinsecè malum, constat ex casu, qui ab omnibus admittitur; v. g. 53. Excommunicatus extra articulum mortis potest communicare ad vitandum scandalum aut gravem infamiam.

Si

Si Sacerdos post consecrationem factam recordetur excommunicationis; indubitatum siquidem est prosequi posse, imò debere Sacrificium complere per consumptionem hostiæ oblatæ.

Si ergo à me quæritur, quanta debeat esse necessitas, ut excommunicatus, antequam à censura liberetur, possit communicare? Respondeo, illam sufficere, quæ sufficit ad communicandum absque Confessione, si non esset excommunicatus. Ratio patebit ex his, quæ mox subjicio.

Vasquez. *D. Thomas.* Vasquez disp. 208. n. 13. sic scribit: Scio S. Thomam q. 83. art. 6. ad Secundum asserere, cùm Sacerdos recordaretur saltem excommunicationis, & quòd aliquid comedisset, tutiùs fore Missam cœptam relinquere; id quod de casu, in quo recordaretur peccati, non dicit. Ego tamen nullam inter illa tria differentiam video: quin imò cùm præceptum jejunii sit humanum, præmittendi autem Confessionem sit divinum, major videbatur ratio, ut ob memoriam peccati, quàm ob memoriam violati jejunii Sacerdos à cœpto desisteret. Hæc Vasquez.

54. *Necessitas quæ excusat à præcepto Confessionis, etiam excusat à præcepto non communicandi ante absolutionem ab excommunicatione.* Ratio ergo responsionis est; quia præceptum præmittendi Confessionem, secundùm probabilem sententiam, est divinum, non communicandi autem ante absolutionem ab excommunicatione, humanum. Casus sit iste; v. g. Petrus mandat Joanni occidere Franciscum Sacerdotem procul absentem; ivit Joannes executurus mandatum; interim dum is pergit, Petrus pœnitentiâ ductus ante executionem mandati confitetur, & absolvitur à peccato. Ecce jam Petrus ab omni culpa mundatus, in puncto, quo Joannes ignorans pœnitentiam Petri exequitur mandatum, incurrit excommunicationem existens in gratia. In hoc, dico, casu, necessitas, quæ excusaret à præcepto Confessionis, eadem excusaret à præcepto non communicandi ante absolutionem ab excommunicatione.

Sed numquid talis necessitas, obligatio communicandi in Paschate, vel audiendi Sacrum in die Dominico, vel Festo? A multis dubitatur: mea quidem sententia est:

CONCLUSIO VI.

Conscius sibi peccati mortalis non potest communicare sine prævia Confessione ad implendum præceptum Communionis Paschalis: neque Sacerdos sic celebrare (nisi ratione officii obligetur) ut ipse, aut alius audiat Sacrum in die Dominico, aut Festo.

55. Contrarium primæ partis docent multi apud Dianam 4. p. tract. 4. resol. 96. & p. 5. tract. 13. resol. 63. quos sequitur Cardinalis Lugo disp. 14. n. 116. Quia, inquit, præceptum illud Ecclesiæ de Communione, non est purè Ecclesiasticum, sed est præceptum divinum determinatum ab Ecclesia quoad tempus; quare sicut urgente precepto divino Viatici sumendi, noluit Deus obligare ad Confessionem præmittendam, si non est copia Confessarii: sic urgente præcepto divino Communionis extra mortis articulum, idem credi potest. *Secundùm aliquos necessitas Communionis Paschalis excusat à Confessione. Diana, Lugo.*

Rejicitur eorum fundamentum. Respondeo, Communionem in articulo mortis non posse differri, ut patet. De Communione autem Paschali, in ipso capite: *Omnis utriusque sexus* de Pœnit. & remiss. ubi præcipitur, simul statuitur penes arbitrium proprii Sacerdotis, an pœnitens ad tempus ab illa abstineat. Vide dicta sect. præced. concl. 4. Quidni ergo debeat ad tempus abstinere, ubi occurrit aliquod præceptum, fortè etiam divinum, aliàs non servandum? Et verò quis potest dicere, eandem esse necessitatem Communionis in articulo mortis, & extra? Ergo credi potest Deum vel Ecclesiam voluisse obligare ad Confessionem extra articulum mortis, etsi noluerit obligare in articulo mortis.

Opposita sententia est probabilis. Dicastillo. Ex quo patet ratio Conclusionis, quam tenent multi apud Dianam suprà, & probabilem dicit Dicastillo disp. 9. n. 97. Redditurque verisimilior, si verum est, præceptum Communionis Paschalis esse merè Ecclesiasticum, ut suprà docuimus sect. 8. concl. 7. præceptum autem Confessionis, ut communiùs dicitur, divinum.

Sed dicet aliquis, ut impleam præceptum annuæ Confessionis, possum facere Confessionem materialiter non integram: ergo similiter ut impleam præceptum Communionis Paschalis, possum communicare non premissâ Confessione. 56. *Objectio.*

Solvitur primò. Respondeo primò Negando Antecedens, si brevì post possis habere Confessarium, cui integrè confitearis.

Solvitur secundò. Respondeo secundò Negando Consequentiam. Disparitas est; quòd præceptum Confessionis annuæ, utpote, secundùm communẽ sententiam, determinatio præcepti divini, multò arctiùs obliget, quàm præceptum Communionis Paschalis, cujus adimpletio, ut jam jam diximus, ex consilio proprii Sacerdotis ob aliquam rationabilem causam ad tempus potest differri: nihil autem tale dicitur in illo capite: *Omnis utriusque sexus* de Confessione. Accedit, quòd præceptum Confessionis integræ multò plures patiatur exceptiones, quàm præceptum præmittendi Confessionem Communioni.

Rogas quid dicendum sit de Communione debita ex voto? Responsio plana est ex jam dictis, nempe non licere ob eam solam causam absque Confessione communicare, si aliunde cesset periculum notæ aut infamiæ, quod etiam in priori casu subintelligendum est. Ita nobiscum docet Lugo suprà nu. 117. Alioquin, inquit, semper possent omnes communicare absque Confessio- 57. *Communio debita ex voto non excusat.*

fessione: possent enim vovere Communionem hodiernam, & crastinam, & quotidianam.

Et idem inconveniens putat sequi, si præceptum merè humanum excusaret. Posset enim Superior præcipere ejusmodi Communionem, & hoc modo reddere necessariam Communionem absque Confessione. Fatendum ergo est votum, aut præceptum humanum debere intelligi de Communione, quæ aliunde non opponitur modo debito ex præcepto divino. Ex quo patet, quid dicturus fuisset de Communione Paschali, si existimasset illam debitam ex præcepto merè humano.

58. **Probatur secunda pars Conclus.**

Credo, jam quilibet videt rationem secundæ partis Conclusionis; siquidem auditio Sacri, sive propria, sive aliena, solùm est juris Ecclesiastici, à qua propter multas alias rationes excusamur.

Enimverò sicuti aliis non debeo subministrare pisces, ut possint jejunare, ita nec Missam, ut adimpleant præceptum Ecclesiasticum auditionis Missæ diebus Dominicis aut Festivis.

Objectio. Contrà: ergo quemadmodum mihi ipsi debeo subministrare pisces, ut possim jejunare; ita etiam, si Sacerdos sum, celebrare, ut ego ipse audiam Sacrum, ad quod obligor. **Solvitur.** Respondeo Concedendo totum, nisi obstet aliud præceptum majus incompossibile.

Instabis; sed de hoc quæritur. Quæritur omnino, & unde quæso probatur præceptum audiendi Missam præponderare præcepto præmittendi Confessionem, & non magìs è converso? Profectò constat apud omnes primum præceptum tantùm esse Ecclesiasticum, cùm tamen communior sententia doceat posterius esse divinum.

Maior obligatio est sumendi Viaticum, quàm audiendi Missam.

Et verò licèt in aliquo casu hoc præceptum divinum cedat præcepto humano, ut quando Sacerdos celebrat sine prævia Confessione ad dandum Viaticum, quod secundùm nostra principia est juris dumtaxat humani, supposito quòd infirmus anteà aliquando communicaverit; unde firmiter colligere possum, etiam cedere præcepto audiendi Missam? Herculè nemo sanæ mentis dubitare potest, longè majorem esse necessitatem accipiendi Viaticum, quàm audiendi Sacrum.

An fortè putas quòd Sacerdos possit non jejunus celebrare, ut ipse, vel alius audiat Sacrum in die Festo, sicut potest celebrare, ut ipse, & fortè alius accipiat Viaticum? Nullus hactenus id asseruit: ergo nec nos asseramus; sed potiùs sicut hoc non licet, ita nec illud, ad quod confirmandum adducitur.

59. **Suarez. Lugo. Diana.**

Unde sententiam nostram docet Suarius disp. 67. sect. 4. §. *Sed quæret aliquis*, & §. *Maior difficultas est*, quem sequitur Lugo suprà n. 114. quamvìs contraria opinio, quam multi tenent apud Dianam parte 2. tract. de celebratione Missarum resol. 63. non sit improbabilis: præsertim quando Sacerdos est Parochus, vel Capellanus, qui ratione officii sui, vel stipendii, obligatur populo inservire: nam hoc ipsum præcisè censetur satis grave incommodum, privare populum, cui ex obligatione naturali tenetur prospicere auditione & fructu Sacrificii; quocirca perinde est sive sit dies Festus, sive ferialis, dummodò verè teneatur ex justitia celebrare.

Oppositum Conclus. non est improbabile.

Tridon. Immo ad hunc præcipuè casum videtur Tridentinum alludere sess. 13. cap. 7. quando dicit: *Quòd si necessitate urgente, Sacerdos absque prævia confessione celebraverit* &c.

Suarez. Ubi nota ly *Necessitate urgente*, ex quo deducit Suarius suprà, hos & similes casus non continere sufficientem causam; v. g. si quis habeat consuetudinem frequenter communicandi, & necesse sit illam interrumpere; vel si ita se sentiat dispositum, & ad Communionem affectum, ut probabiliter magnum fructum speret se consecuturum ex Communione; vel si occurrat dies solemnissimus, ut dies Natalis Domini, vel si necesse sit Sacrum facere pro anima purgatorii, quæ suffragiis indigere probabiliter existimatur. Nam cùm Tridentinum (inquit ille Auctor) dicit, *Necessitate urgente*, non sola commoditas spectanda est, sed vera necessitas.

Proponuntur alii casus, in quibus dubitatur, an cesset obligatio confitendi.

Aversa. Nihilominus & illos casus aliqui admittunt teste Suario suprà. Aversa de hoc Sacramento q. 8. sect. 6. vanos censet & rejiciendos. Negat quoque sufficere indigentiam propriæ sustentationis, ut Capellanus (aliàs non deputatus ut populus Missam audiat in die Festo) possit celebrare. Ego autem video aliquam posse occurrere indigentiam, quæ rationabiliter excuset; quamlibet autem, vel minimam esse talem, non facilè admisero.

60. Ecce quanta incertitudo & varietas judiciorum hominum. Unde putas, nisi quia lumen, quod ante peccatum originale erat in homine, per illud peccatum factum est quasi tenebræ? Hinc admonemur à Deo petere sapientiam, qui dat omnibus affluenter, utique iis omnibus, qui sic petunt, quomodo, & quantùm res tanta petenda est. Et quoniam sæpiùs in petitione deficimus, sæpiùs etiam contingit ut bonum malum, & malum bonum dicamus.

S. Aug. Interim *peccati reum teneri quemquam, quia non fecit quod facere non potuit, summa iniquitas & insania est*, ait D. Aug. lib. 1. Retract. c. 15. Quid igitur? Non imputatur homini, quòd non obtemperet, quando prudenter judicat non esse obtemperandum; vel quòd obtemperet, quando prudenter judicat esse obtemperandum; licèt fortè materialiter erret, malum reputans bonum, & bonum malum.

Quanta distantia loci requiratur ut censeatur pœnitens carere Confessario.

Hinc prudenti judicio relinquitur, quanta requiratur distantia loci, ut censeatur pœnitens carere Confessario. Illa indubiè sufficit, ex qua sequitur grave incommodum proprium, vel alienum; jam autem uni potest ex minori distantia majus incommodum sequi, quàm alteri ex distantia majori, & ideo nequit certò in particulari illa distantia determinari.

Petes

Petes pro fine; An qui priùs confessus fuerat, & postea recordatur peccati, quod in Confessione oblitus omiserat, per se loquendo, teneatur illud confiteri ante Communionem? Affirmant communiter Doctores; equidem non evidenter probatur ex ratione, aut verbis legis. Dico igitur:

CONCLUSIO VII.

Qui omisit inculpabiliter in Confessione aliquod mortale, tenetur ad iteratam Confessionem; sed quòd ante proximam Communionem non facilè evinces.

61. Peccatum omissum ante Communionem exprimi debet. PEccatum mortale ex oblivione, vel aliàs sine culpa non expressum in Confessione, aliquando debere exprimi, ut directè absolvatur, fuit hactenus communis sententia, de qua ex professo in materia de Pœnitentia. Impræsentiarùm eam suppono tamquam certam, & dubito tantùm de tempore præcedente Communionem. Equidem pro illo esse obligationem probat communis consensus Doctorum, accedente consuetudine Ecclesiæ ita legem interpretante.

Lugo. Ratio à priori. Reddi potest ratio à priori inquit Lugo disp. 14. n. 127. Quia præceptum non est confitendi utcumque, sed confitendi omnia peccata ante Communionem; hoc autem non impletur, nisi illud aliud peccatum deferatur ad judicem ante Communionem.

Probatur à simili. Probat à simili in præcepto Confessionis in articulo mortis, quod similiter obligat ad confitenda omnia peccata. Unde licèt aliquis confessus sit omnia, quorum recordabatur, & absolutus jam sit, si tamen postea recordetur alterius peccati, debet iterum confiteri singula prout memoriæ occurrunt, antequam moriatur; quia debet ante mortem omnia dicere integrè. Similiter ergo cùm sit præceptum omnia confitendi ante Communionem, debent omnia dici prout in memoriam redeunt ante Communionem. Hæc ille.

62. Contrarium videtur docere Henriquez. Contrarium videtur docere Henriquez lib. 8. de Eucharistia cap. 46. §. 3. ubi sic scribit: Laicus verò, qui ad linteum altaris adstat paratus communicare cum aliis & Confessionem præmiserat, excusatur propter reverentiam Sacramenti, ne statim redeat ad Confessarium, ut directè absolvatur à peccato, cujus fuerat oblitus, etiam seclusâ notâ & scandalo; cùm jam accedat justus & probatus per Confessionem: expeditque communiter, ne Sacerdos ad altare audiat reconciliationem volentium communicare. Pœnitens tamen novi peccati memor, antequam ad altare accedat, tenetur quæsito Confessario id aperire, antequam communicet. Hactenus Henriquez.

Dixi autem, *videtur docere*, quia verba obscura sunt, & (si credimus Cardinali suprà, & Reginaldo lib. 29. n. 105.) non concedunt licentiam generalem omittendi novam Confessionem ante Communionem, eò quòd jam sit homo probatus per Confessionem; sed particularem tantùm illi, qui accessit ad altare ob vitandam irreverentiam, quæ erga Sacramentum ipsum committeretur, recedendo indecenter coram aliis, quando ipsum administratur. Patet ex verbis posterioribus: *Pœnitens tamen* &c. quibus significat, si memoria peccati occurrat, antequam accedat ad altare, debere omnino quæri Confessarium. Lugo. Reginaldus.

Ejus probatio. Quidquid sit de mente istius Auctoris, ex ipsius verbis accipio rationem pro generali licentia; hanc nimirum: ille dignè communicat, qui accedit justus & probatus per Confessionem. Ubi enim aliud requiritur ab Apostolo?

63. Respondetur ad rationem communis sententiæ. Quocirca ad rationem communis sententiæ, Respondeo: nusquam gentium scriptum invenitur, omnia peccata mortalia esse confitenda; sed tantùm esse confitendum illi, qui habet conscientiam peccati mortalis. Verba Tridentini sunt clara: *Et ne tantum Sacramentum* (inquit sess. 13. can. 11.) *indignè, atque ideo in mortem & condemnationem sumatur, statuit atque declarat ipsa sancta Synodus, illis, quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam se contritos existiment, habitâ copiâ Confessoris, necessariò præmittendam esse Confessionem sacramentalem.* Non dicit, omnium peccatorum, ut alii volunt; sed simpliciter, *Confessionem*, sive unius, sive omnium. Enimverò qui alicujus Confessionem præmisit, non habet ampliùs conscientiam peccati mortalis non remissi, saltem indirectè per Confessionem. desumptum ex Tridentino.

Nec movearis, quia dicitur: *Quantumcumque se contritos existiment.* Etenim vel ex hoc solo patet Concilium non loqui de illis, quibus per absolutionem remissa sunt omnia peccata, estò indirectè tantùm; quippe ad istam indirectam remissionem non requiritur contritio. Quos ergo intelligit? Respondeo; qui per meram contritionem sine ullo Sacramento sunt justificati.

Colligo ex fine legis, qui est certus status gratiæ, quantùm possibile est secundùm humanam diligentiam. Quis autem ambigat indirectè absolutum à peccatis commissis, certiorem esse de sua justificatione, quàm contritum tantùm: imò tam certum quàm directè absolutum ab omnibus peccatis confessis?

64. Objectio solvitur primò. Sed contrà, qui per revelationem divinam sciret se esse justum, adhuc deberet confiteri: ergo &c. Respondeo primò, unde constat? Siquidem cessante adæquato fine legis, etiam solùm negativè in casu particulari, cessat ipsa lex: ut omittam quòd hìc casus tamquam om-

nino extraordinarius non videatur unquam comprehensus fuisse sub lege ordinaria.

An qui per revelationem sciret se justum teneretur confiteri?

Hinc non dicit Concilium, quantumcumque justi sint, vel etiam contriti; sed, *quantumcumque se contritos existiment*, vel, ut loquitur cap. 7. *quantumvìs sibi contritus videatur.* Quamquam enim contritio sit medium certissimum justificationis, & omnino infallibile; tamen facilè fieri potest, ut quis videatur sibi contritus, cùm tamen reverà non sit. Et verò procurationem statûs gratiæ esse finem hujus legis, satìs indicant illa verba Tridentini suprà can. 11. *Et ne tantum Sacramentum indignè, atque ideò in mortem & condemnationem sumatur* &c. Quis autem credat indignè sumere Sacramentum, cui Deus particulariter revelavit statum gratiæ?

Quidni, reponit aliquis, utpote communicans contra præceptum Dei vel Ecclesiæ; adeoque in statu peccati mortalis, sicuti si communicaret non jejunus? Respondeo de obligatione jejunii constare ex præcepto Ecclesiæ, cujus finis nullatenus cessat in istis circumstantiis, prout contendimus cessare finem præcepti de præmittenda Confessione.

Dices; potuit Deus vel Ecclesia velle obligare ad procurationem statûs gratiæ præcisè per hoc determinatum medium, quod ex se est actus virtutis, adeoque non cessat finis adæquatus; quia semper manet motivum virtutis Pœnitentiæ. Quemadmodum in communi lege jejunii semper reperitur motivum virtutis Temperantiæ, & ideo lex non cessat, tametsi in casu particulari cesset marceratio corporis, quæ solùm est finis legis inadæquatus.

Talis obligatio non ostenditur:

Respondeo, indubiè sic potuisse fieri, sed factum esse, non satìs liquet, sive ex ratione, sive ex verbis legis. Atque ut esset obligatio confitendi in casu illo extraordinario, adhuc Nego Consequentiam: nam contendimus, in casu Conclusionis Confessionem debitam fuisse præmissam.

65. Si inferas: ergo numquam ampliùs debeo confiteri illud peccatum, & potero semper ita communicare, nisi occurrat novum peccatum mortale nequidem indirectè absolutum. Respondeo Negando Consequentiam, saltem pro prima parte. Patet ex dictis in principio Conclusionis. Cùm ergo sit obligatio aliquando confitendi illud peccatum, ad minus in articulo mortis; nisi enim tunc illud confiteatur, non poterit ampliùs confiteri, cùm tamen semel in vita ex jure divino obliget Confessio omnium & singulorum peccatorum; ut suppono ex dicendis in materia de Pœnitentia, non solùm propter statum gratiæ, sed quia Deus vult sibi satisfieri per talem actum pro peccatis hìc commissis.

equidem peccata illa teneretur aliquando confiteri.

Respondetur ad confirmationem communis sententiæ.

Ex quo festinè colligitur responsio ad confirmationem communis sententiæ suprà ex Lugone desumptam; siquidem in casu Conclusionis agitur de Confessione præmittenda Communioni, non quomodocumque, sed ut eà, tamquam medio quasi certissimo, homo sit dispositus ad effectum hujus Sanctissimi Sacramenti. Illa autem præmissa fuit; & licèt non omnium peccatorum, attamen hujusmodi, per quam omnia peccata tam certò & infallibiliter fuerunt remissa, ac si fuissent omnia expressa. Quidni ergo illa sufficiat ad dignè communicandum: non tantùm semel, sed fortè semper, quousque occurrat novum peccatum mortale, nequidem indirectè absolutum? Et ideo negavi suprà Consequentiam, saltem pro prima parte.

66. Num igitur etiam secunda pars poterit negari? Affirmo, & disparitatem explico in præcepto annuæ Confessionis. Qui hoc anno confessus est aliquod peccatum mortale, non tenetur eodem anno confiteri peccatum inculpabiliter omissum in illa Confessione; tenetur equidem anno sequenti: quia singulis annis tenetur semel confiteri omnia peccata, quæ ex jure divino tenetur semel in vita confiteri. Ergo similiter qui semel confessus est, non tenetur peccatum omissum confiteri ante proximam Communionem, secùs ante secundam, vel tertiam, aut vigesimam. Siquidem præcipitur Confessio ante singulas Communiones, quando est memoria peccati, quod ex præcepto divino aliquando est confitendum.

An in casu Conclus. debeat pœnitens peccatum omissum confiteri ante secundam Communionem?

Respondent Adversarii Negando Consequentiam: differentiam assignant; quia præceptum illud Confessionis tantùm obligat semel in anno, ut constat ex Tridentino sess. 14. c. 5. ubi sic ait: *Neque enim per Lateranense Concilium Ecclesia statuit, ut Christi fideles confiterentur, quod iure divino necessarium & institutum esse intellexerat; sed ut præceptum Confessionis, saltem semel in anno ab omnibus & singulis impleretur.* Triden.

Sed contrà: ergo tenentur peccata oblita, vel aliàs justè omissa etiam eodem anno confiteri; quia si in isto anno occurreret articulus mortis, deberet omnia confiteri ex præcepto divino. Ergo nulla differentia.

67. Respondent usum Fidelium ita explicasse præceptum annuum; contrario autem modo præceptum præmittendi Confessionem Communioni.

An usus fidelium obstet Conclusioni?

Contrà; etiam Fideles solent sæpiùs confiteri in anno quando relabuntur in peccatum, & tamen non est obligatio secundùm probabilem sententiam, & idem dici potest de peccatis oblitis.

Præterea quòd Fideles communiter soleant confiteri peccata oblita ante primam Communionem provenit ex ignorantia, putantes esse obligationem, ubi reverà non est. Et unde illa ignorantia? Ex defectu instructionis. Sicuti plerique confitentur peccata dubia, quod fortè non est necessarium; quia nemo est, qui id eos doceat.

Sanè

68. Verba præcepti verificantur de unica Confessione. Sanè verba præcepti simpliciter verificantur de unica Confessione, ut patet ex Tridentino sess. 13. can. 11. suprà allegato, & cap. 7. ubi eodem modo loquitur: *Nullus*, inquit, *sibi conscius peccati mortalis* (non confessi implicitè; vel explicitè) *quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali Confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat.*

Probatur à simili. Probatur à simili, quia quando ad lucrandum Jubilæum exigitur Confessio, non est necesse iterum confiteri intrà tempus Jubilæi peccatum, cujus oblitus est pœnitens in Confessione jam tunc facta, ut communiter tradunt Doctores.

Lugo. Respondet Lugo suprà n. 130. ad Jubilæum solùm exigitur unica Confessio, quæcumque illa sit, unde licèt aliquis sola venialia confessus sit, & postea incidat in peccatum mortale intrà tempus Jubilæi, non erit opus iterum confiteri ad lucrandum Jubilæum; sed sufficit actus contritionis: quod tamen constat esse falsum in nostro casu.

Rejicitur disparitas quam aliqui assignant. Sed contrà; unde colligitur ad Jubilæum sufficere unicam Confessionem, nisi quia simpliciter requiritur Confessio, quæ de illa unica verificatur? Neque enim dicitur: *Qui semel confessus fuerit*, sed, *Qui confessus fuerit.*

Quod verò non sufficiat in casu Conclusionis Confessio venialium, vel etiam mortalium, quando post illam Confessionem committitur novum mortale, Quid miramur? Jam enim habetur conscientia peccati mortalis numquam confessi explicitè, vel implicitè; ac per consequens numquam remissi directè, vel indirectè per Sacramentum Pœnitentiæ. Porrò ex præcepto divino, vel Ecclesiastico requiritur, ut homo medio illo certissimo & securissimo ponatur in statu gratiæ, quando haberi potest.

69. Atque hæc sufficiant pro illa sententia, quam existimo speculativè loquendo, attentâ solâ ratione, & verbis legis non esse improbabilem, immo in praxi sequendam ab hominibus scrupulosis, qui iteratis vicibus solent recurrere ad Confessarium, etiam sæpè cum propria infamia, & irreverentia Sacramenti.

D. Bonav. De peccatis cogitare in Missa inconsultum. *Sanum consilium est* (inquit D. Bonaventura 4. dist. 13. in expositione litteræ) *quòd homo se antè diligenter præparet, & in Missa* (loquitur de Sacerdote celebrante) *non cogitet de se; sed magis de Sacramento*, id est, ut ampliùs non cogitet de propria dispositione & Confessione, quin potiùs ad divinam bonitatem, & tantum Sacramentum advertat animum: id enim in majorem Dei gloriam & propriam utilitatem cedit; & ad sedandos scrupulos maximè conducit.

S. Aug. Interim *quo viso quisque tangatur, nulla potestas est*, ait D. Aug. lib. 3. de libero arbitrio cap. ultimo: quamobrem iis, qui scrupulosè tanguntur cogitationibus propriæ dispositionis & Confessionis, placeat consilium meum, ut dicant in cordibus suis, non est obligatio iteratò confitendi ante proximam Communionem: non est Sacramentum inquietudinis, sed pacis; Deus totius consolationis est, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra.

Si autem à me quæritur, an saltem non sit obligatio novæ contritionis? Respondeo breviter, nullum est præceptum contritionis, ubi nullum est peccatum mortale non remissum. Probatur; quia tota obligatio habendi contritionem quando non præmittitur Confessio, fundatur in eo, quòd Eucharistia sit Sacramentum vivorum, adeòque per se loquendo prærequirat statum gratiæ. Cùm ergo in nostro casu, jam homo supponatur esse in statu gratiæ per Confessionem præcedentem, & absolutionem quâ indirectè ablata fuerunt omnia peccata mortalia, quo fundamento asseritur nova obligatio habendi contritionem post memoriam peccati omissi? 70. & de oblitis in Confessione dolere de novo non obligatorium.

An fortassis quia est præceptum pœnitendi de omnibus peccatis in particulari, & non tantùm in communi per detestationem universalem? Estò tale præceptum esset (quod non, ut ostendo inferiùs proprio loco) sæpè contingit, quòd postquam aliquis doluit per contritionem de omnibus peccatis in particulari, obliviscatur postea unius ex illis in ipsa Confessione, & postea recordetur, quando est in altari. Tunc autem quis dicat hujusmodi hominem debere iterum conteri de peccato illo, de quo expressè contritus jam erat: non ergo debet necessariò subrogari contritio loco Confessionis, quando Confessio non potest, vel non debet haberi.

Ex hoc autem colligitur, nec debere id fieri, quando ab initio fuit oblitus: quia per contritionem universalem verè doluerat jam homo de illo peccato, quæ contritio habitualiter perseverat, quamdiu non revocatur.

Rogas iterum; an qui in Missa recordatur, quòd sit in peccato, debeat statim elicere contritionem? Respondeo si recordatur ante consecrationem, satis est si ante illam conteratur; sin autem post, sufficit quòd ante Communionem, ut non peccet novo peccato mortali. Nam status gratiæ requiritur sub mortali in conficiente vel recipiente Sacramentum, non in exercente alias actiones, etiam Ordinis Sacri, ut diximus disp. 1. de Sacramentis in genere sect. 7. concl. 11. & sect. 8. concl. 3. 71. An qui in Missa recordatur peccati debeat statim elicere contritionem.

Petes 3. an sit aliquod præceptum confitendi statim post Communionem, quando aliquis absque Confessione communicavit? Responsio sumitur ex Concilio Tridentino sess. 13. cap. 7. eritque

CONCLUSIO VIII.

Solus Sacerdos, qui urgente necessitate absque prævia Confessione celebravit, confiteri debet quamprimùm; v.g. intrà triduum. Talis non est qui recordatur mortalis tempore Sacri.

72. *Probatur Conclus. ex Trident.* Deducitur hæc Conclusio, ut mox diximus, ex verbis Tridentini sess. 13. cap. 4. in fine: *Quòd si necessitate urgente Sacerdos absque prævia Confessione celebraverit, quamprimùm confiteatur.* Putat Petrus de Ledesma (*Petrus de Ledesma.*) in Summa primâ parte tract. de Eucharistia cap. 11. ante conclusionem nonam, ly *Confiteatur*, consilium indicare, non præceptum. Idem teste Lugone suprà nu. 135. Docet Henricus Villalobos (*Villalobos.*) in Summa tomo 1. tract. 7. diffic. 37. n. 7.

Sed alii omnes præceptum agnoscunt, & nos cum illis agnoscimus. *Licèt* enim *Fratres Minores* (ut ait Clemens V. (*Clemens V.*) in Clement. *Exivi de Paradiso*) *non ad omnium, quæ sub verbis imperativi modi ponuntur in Regula, sicut ad præceptorum seu præceptis æquipollentium observantiam teneantur*: (*In quo ly Confiteatur præceptum significat,*) Equidem declarat Pontifex, *æquipollentia præceptis ex vi verbi, vel saltem ratione materiæ, de qua agitur, seu ex utroque, illud quod ponitur in Regula*: de non habendo plures tunicas, quàm unam cum caputio, & aliam sine caputio. *Item de* non portandis calceamentis, *& de* non equitando extra casum necessitatis. *Item quòd Fratres vilibus induantur.* Et similia quæ ibi videri possunt, estò solùm sub verbis imperativi modi ponantur. Quidni igitur & illud æquipolleat præcepto: *Quòd si necessitate &c.?*

(*ut colligitur ex Rub. Miss.*) Sanè in illo sensu intelligunt Rubricæ Missalis Tit. de defectibus cap. 8. nu. 3. ubi pro illis verbis: *Quamprimùm confiteatur*, ponunt hæc: *Debet tamen, cùm primùm poterit, confiteri*, quæ clariùs exprimunt obligationem.

(*Conc. Trident. & Lateran.*) Alioquin idem dicendum esset de aliis præceptis, quæ in eodem Tridentino similibus verbis imponuntur. Quin imò non aliis verbis constituitur in Concilio Lateranensi præceptum annuæ Confessionis: *Semel*, inquit, *in anno confiteatur.* Similiter præceptum Communionis Paschalis ibidem: *Suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum.*

73. *An Ecclesiasticum, vel divinum dubitatur.* Hoc ergo supposito (cujus oppositum, post hæc scripta, ad minus tamquam scandalosum damnavit ac prohibuit Alex. VII. die 18. Martii Anno 1666.) adhuc dubitatur ab aliquibus, an hoc præceptum sit merè Ecclesiasticum; an verò præceptum divinum præmittendi Confessionem obliget ad confitendum postea quamprimùm, quando suo tempore non potuit adimpleri? Sic enim præceptum Confessionis annuæ obligat, ut si suo tempore non potuerit observari, postea, quamprimùm fieri possit, observetur.

Sed hoc fundamentum nullum est. (*Probatur non esse divinum.*) Nam etiam in articulo mortis teneor confiteri, secundùm multos, ex jure divino, & tamen si ex malitia, vel impotentia non confiteor, eo transacto non teneor ex jure divino statim confiteri. Item Sacerdos debet se ponere in statu gratiæ, saltem per contritionem, ut administret alia Sacramenta; si tamen administraverit in peccato: quis ideo dixerit ipsum obligari, ut quamprimùm eliceat contritionem?

Quæris rationem disparitatis? Respondeo primò, multi docent, etiam præceptum annuæ Confessionis, anno transacto, ampliùs non obligare, de quo ex professo in materia de Pœnitentia.

Respondeo secundò; (*Assignatur disparitas inter hoc præceptum, & annuam Confessionem.*) ideo, secundùm plerosque, manet obligatio statim confitendi post annum, quia manet finis præcepti, qui est, ut homines non nimìs diu differrent impletionem præcepti divini. Unde, ut aliqui notant, non tantùm est præceptum affirmativum confitendi isto anno, illud enim videtur cum anno expirare, quoniam materia expirat: sed etiam negativum, ulteriùs non differendi Confessionem, quod præceptum transgreditur, qui non statim elapso anno confitetur, cùm jam ulteriùs differat.

Quid autem simile reperitur in præcepto præmittendi Confessionem Communioni? Profectò finis hujus præcepti est digna Communio, sive Communio in statu gratiæ, ad illam verò impertinens est Confessio subsequens. Nisi ergo rursus occurrat necessitas communicandi, constat omnino quòd nulla sit necessitas præcisè ex hoc præcepto confitendi. Nam in quantum negativum est, solùm obligat ad non communicandum sine Confessione; quatenus autem affirmativum, ad præmittendam, non ad postponendam Confessionem Communioni. Unde ergo obligatio hujus præcepti, cujus nulla ampliùs materia?

Idem cernitur in præcepto Confessionis aut Communionis in articulo mortis. Similiter in præcepto contritionis præmittendæ administrationi aliorum Sacramentorum. Etenim quatenus affirmativa sunt, tantùm obligant ad præmittendam Confessionem, Communionem, vel contritionem morti, aut confectioni Sacramentorum; in quantum verò negativa, solùm obligant ad non conficiendum Sacramentum, vel non moriendum absque prævia Confessione, Communione, aut contritione. Ergo transactis articulo mortis, & confectione Sacramenti in malo statu, jam desiit tota materia illorum præceptorum; adeoque non obligant, nisi iterum occurrat articulus mortis, aut obligatio conficiendi Sacramentum.

Et verò adhuc prudenter poteris dubitare, an præceptum divinum præmittendi Confessionem

nem Communioni obliget ad eam postponendam? Non arbitror.

74. Resolvitur esse praeceptum humanum.
Si ergo aliquod praeceptum est quamprimùm confitendi post sumptam Eucharistiam sine praevia Confessione, non aliud certè, quàm humanum, cujus initium invenitur in Concilio Tridentino sess. 13. c. 7. adeoque non obligans, ubi Concilium non est receptum. Similiter nec laicos, aut etiam Sacerdotes laicaliter communicantes, quia solùm loquitur de Sacerdotibus celebrantibus: lex autem non est extendenda ultra proprietatem verborum, sive propter paritatem rationis, sive praesumptam voluntatem Legislatoris, nisi ad evitandum absurdum, quale hìc non potest ostendi: praeterquam quòd non sit paritas rationis; quoniam frequentior est necessitas celebrandi, quàm simpliciter communicandi; & qui communicat, saepissimè potest illi confiteri, à quo Communionem accipit.

Obligans solos Sacerdotes necessitate urgente celebrantes.
Sed numquid obligat omnes Sacerdotes celebrantes? Consule tenorem verborum: *Si necessitate urgente* (inquit Concilium) *Sacerdos absque praevia Confessione celebraverit, quamprimùm confiteatur.* Verba clarissima, quibus Concilium voluit obligare ad quamprimùm confitendum, omnes Sacerdotes, qui propter urgentem necessitatem, non habentes copiam Confessarii, celebrant absque praevia Confessione, ad quam jure divino, vel Ecclesiastico tenebantur. Ratio legis videtur esse: ne praetextu necessitatis diù differant Confessionem.

75. Non item ex malitia aut inadvertentia
Quid si ergo ex malitia celebraverint? Quid si immemores suorum peccatorum? Non obligantur. Sin autem ex necessitate, estò culpabiliter sine contritione, confiteantur. Etenim verbis legis comprehenduntur.

Nec obstat periculum transgressionis; quia per accidens est ex eorum perversa voluntate: & quamvìs propter illud potuissent excipi, sicut fortè excipiuntur, qui celebrant ex malitia; tamen non constat sic factum fuisse, & aliunde generalis voluntas Legislatoris non est irrationabilis; quin eadem in ipsis militat ratio, scilicet frequens celebratio praetextu necessitatis non praemissâ Confessione.

aut ex justa causa Confessionem mutilantes,
Interrogas; an etiam haec lex extendatur ad illos, qui praemiserunt Confessionem, sed mutilatam ex justa causa?

Respondeo, si praeter illam Confessionem non requiritur ante Communionem alia materialiter integra, etsi jam foret possibilis, de quo egimus Conclusione praecedenti, Respondeo, inquam, etiam non requiri statim post celebrationem. Ratio est manifesta; nam qui ita confessi fuerunt, non celebrarunt sine praevia Confessione ex jure divino, vel Ecclesiastico necessariâ.

Contrarium liquet dicendum in sententia communi; quando mutilatio est voluntaria: similiter si ex oblivione alicujus peccati, & antequam Sacerdos accedit ad altare, illius recordatur.

Sed quid si tantùm recordetur in ipso altari? 76. aut memores sui peccati dum sunt in altari.
Probabile est quòd non obligetur, ut habet ultima pars Conclusionis; idque sive memoria peccati occurrat ante consecrationem, sive post consecrationem. Ita docet Lugo disp. 14. n. 146. secutus Vasquezium disp. 208. nu. 13. Lugo. Vasquez.
Probatur ex Rubricis Missarum Tit. de defectibus cap. 8. ubi diverso modo loquuntur de illo Sacerdote, qui ante celebrationem habet conscientiam peccati mortalis, & de eo, qui in ipsa tantùm celebratione. quod probatum ex Rub. Miss. Nam in primo casu dicitur, quòd habeat contritionem, & postea quamprimùm confiteatur.

Verba textûs sunt: *Si quis in casu necessitatis non habens copiam Confessoris, in peccato mortali absque contritione celebret, graviter peccat. Secùs si conteratur: debet tamen cum primùm poterit confiteri.* In secundo autem casu sic dicitur: *Si in ipsa celebratione Missae Sacerdos recordetur se esse in peccato mortali, conteratur cum proposito confitendi, & satisfaciendi.*

Non ergo putarunt illi (inquit Cardinalis suprà n. 144.) qui regulas illas collegerunt, quòd Tridentini praeceptum aequè utriusque casum comprehenderet; alioquin eodem modo in utroque explicarent obligationem quamprimùm confitendi.

Respondet aliquis: ideo in secundo casu non explicasse obligationem quamprimùm confitendi, quia supposuerunt illam satis evidentem ex primo casu, quoniam nulla ratio diversitatis. 77. Responsio aliquorum. Nam quod ait Vasquez suprà, in primo casu deesse copiam Confessarii; secùs in secundo, bene oppugnat Eminentissimus suprà n. 143. probans ex verbis Tridentini tunc deesse copiam Confessarii, quando, estò Confessarius physicè adsit, poenitens tamen non potest absque gravi suo incommodo illi confiteri. Siquidem dicit Concilium, omnibus in universum esse obligationem praemittendi Confessionem, nisi desit copia Confessoris; quae exceptio firmat regulam in contrarium: certum autem est non debere praemittere Confessionem illum, cujus quidem adest Confessarius, sed non potest ei confiteri absque periculo gravis infamiae. Ergo in utroque casu celebratur absque Confessione propter inopiam Confessarii: quidni ergo in utroque casu, vel in neutro, sit obligatio quamprimùm confitendi?

Respondeo; quia Tridentinum loquitur de illo solùm, qui *necessitate urgente, absque praevia Confessione celebraverit*; quibus verbis videtur significari ille solus, qui necessitate coactus non praemisit Confessionem, hoc est, non est confessus, antequam ad celebrandam Missam accederet: hoc enim significat ly *praviâ Confessione*; quippe Confessio facta in media Missa non dicitur in toto rigore praevia, sed concomitans. Rejicitur.

Quamvis

Quamvìs ergo Sacerdos tunc communicet absque Confessione propter necessitatem, & carentiam Confessarii, cui possit absque nota confiteri, non videtur tamen comprehendi præcepto Tridentini; quia non omisit propter illam necessitatem Confessionem præviam, hoc est, quæ præcederet celebrationem Missæ; sed solùm Confessionem, quæ præcederet Communionem, vel prosecutionem celebrationis.

Fuit autem majus fundamentum, ut Concilium vellet comprehendere primum casum, quàm secundum, eò quòd voluit Parochos rurales reddere magìs cautos ad quærendum Confessarium ante celebrationem Missæ, propter periculum scilicet magìs ordinarium, ne diù celebrarent absque Confessione prætextu carentiæ Confessoris; quem non haberent fortasse quando actu volebant celebrare: quod periculum non erat in secundo casu, quando per accidens in ipso altari alicujus peccati recordantur. Hucusque Eminentissimus suprà n. 145.

Perinde videtur sive peccati memoria occurrat ante, sive post consecrationem. Satìs benigna interpretatio Concilii, ex qua sequitur, idem dicendum esse sive peccati memoria occurrat post consecrationem, sive etiam ante illam. Similiter sive occurrat peccati memoria, sive ipsum peccatum, quod tunc à Sacerdote fortasse committeretur.

78. Objectio. Et si objicitur contra hanc sententiam: quia qui propter oblivionem peccati omittit Confessionem præviam, videtur eam omittere propter necessitatem urgentem; quæ enim major necessitas, quàm oblivio? ergo verificatur quòd ille accessit ad celebrandum absque prævia Confessione propter necessitatem, & per consequens obligatur Tridentini lege ad confitendum quamprimùm post Missam.

Solvitur. Respondeo cum Lugone suprà num. 148. Concilium tantùm loquitur de Sacerdote, qui conscius sibi peccati mortalis accedit ad celebrandum. Patet ex contextu illius capitis: *Ut nullus*, inquit, *sibi conscius peccati mortalis, quantumcumque sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali Confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat* &c. *Quòd si necessitate urgente Sacerdos*, utique conscius sibi peccati mortalis *absque prævia Confessione celebraverit* &c. Non potest ergo intelligi oblivio, nomine *Necessitatis urgentis*, cùm sit sermo de necessitate urgente ad celebrandum cum conscientia seu scientia peccati, quæ scientia omnino excludit oblivionem.

Lugo.

79. An hâc lege comprehendatur Sacerdos in die Parasceves celebrans? Restat quæstio; an comprehendatur illâ lege Tridentini Sacerdos celebrans in die Parasceves: ille enim non offert Sacrificium, cùm eâ die non fiat consecratio; ac per consequens non fiat propriè Missa. Idem quæri posset de illo Sacerdote, qui post consecrationem assumitur ad complendum Sacrificium.

Affirmat Lugo suprà n. 139. cum aliis, quos citat. Nam licèt Sacerdos in die Parasceves non dicat propriè Missam; dicitur tamen simpliciter celebrare, ut passim habetur in Rubricis illius diei in Missali Romano; non enim communicat Communione laicâ, sed sacerdotali. Similiter qui complet Sacrificium ab altero inchoatum dicitur verè celebrare, & non accipere Communionem more Laicorum. Consequenter secundùm principia Lugonis, idem dicendum esset de Neomystis, qui concelebrant Episcopo, de quibus suo loco. Affirmat probabiliter Lugo.

Et sanè hæc sententia non caret probabilitate, tum ex principiis intrinsecis, quæ jam jam allegavimus, tum etiam ex auctoritate Doctorum, qui illam docent. Interim tamen non est ita certa, ut contraria appareat omnino improbabilis, maximè in primo casu. Nam ad fundamentum Lugonis responderi posset, illam Communionem non esse omnino sacerdotalem, id est, quâ Sacerdòs ex consecratis tunc à se reficitur. Neque est tanta ratio sic præcipiendi in illo casu, quàm in aliis, ubi est Communio omnino sacerdotalis, ut patet. Oppositum non est omnino improbabile.

80. Accedit, quòd Concilium non dicat: *Si Sacerdos absque prævia Confessione Sacerdotaliter communicaverit*, sed, *si celebraverit*. Celebratio autem in omni rigore ad minùs includit consecrationem.

Miror certè quomodo Cardinalis audeat hìc solam Communionem intelligere nomine celebrationis, cùm n. 145. ut suprà vidimus, neget Sacerdotem celebrasse sine prævia Confessione ad mentem Tridentini, qui sine conscientia peccati mortalis accessit ad celebrandum, etsi cum tali conscientia consecrasset, & communicasset. An fortè ille Sacerdos non communicavit sacerdotaliter, idque sine prævia Confessione? Quomodo ergo consequenter benè negat ipsum celebrasse, adeòque affirmat non comprehendi lege Tridentini? Arguitur Lugo inconsequentia.

Profectò, qui tam strictè in casu posteriori intellexit ly *Celebraverit*, potuisset sine scrupulo etiam in primo casu tam rigidè accipere, ut non comprehenderet solam Communionem, estò sacerdotalem. Siquidem obligationes potiùs restringendæ sunt, quàm extendendæ.

Atque hæc ratio etiam militat in secundo casu, quamquam enim Sacerdos succedens, moraliter gerat quasi unam personam, & unum ministrum Christi cum altero Sacerdote deficiente: equidem simpliciter non dicitur celebrare; sed Sacrificium inchoatum perficere. *Si Sacerdos* (inquiunt Rubricæ Tit. de defectibus cap. 10. n. 3.) *ante consecrationem graviter infirmetur, vel in sincopen inciderit, aut moriatur, prætermittitur Missa: si post consecrationem Corporis tantùm, ante consecrationem Sanguinis, vel utroque consecrato id accidit: Missa per alium Sacerdotem expleatur*, id est, perficiatur. Ergo non dicitur celebrare Missam; sed explere, sive perficere. Et quis non videt in casu illo extraordinario cessare rationem legis? Quo fundamento igitur argumentabimur à celebratione Missæ ad Communionem 81. Sacerdos qui post consecrationem assumitur ad complendum sacrificium, non dicitur celebrare: Rubr. Miss.

Communionem (estò sacerdotalem) sine Sacrificio?

Vasquez.

Nonne communiter rejicitur Vasquez dicens esse obligationem, si festum incidat in Parasceven, audiendi illam celebritatem? Cur hoc, nisi quia reverà non est celebratio Missæ? Et qui audiret reliquum Missæ, quod suppletur ab alio Sacerdote, putas quòd satisfaceret obligationi audiendi Missam in die Festo? Absit ut ille dicatur audire Missam, qui non interest consecrationi, in qua essentialiter Sacrificium Missæ consistit. Ergo qui non consecrat, impropriè dicitur Missam celebrare, & consequenter non comprehenditur lege Tridentini, quæ tamquam onerosa, saltem in proprio sensu est intelligenda, nisi aliquid obstet.

ideòque non comprehenditur lege Trident.

82. Dices; obstat ratio Lugonis suprà, quia Sacerdos in die Parasceves dicitur simpliciter celebrare: ut passim habetur in Rubricis illius diei in Missali Romano.

Objectio.

Respondeo in omnibus Rubricis illius diei, Sacerdos faciens officium, non nisi semel appellatur *Celebrans*, ibi: *Tunc celebrans, factâ reverentiâ usque ad terram, Sacramentum in dexteram accipit, & elevat, ut videri possit à populo.* Si ideo passim dicitur simpliciter celebrare, nescio.

Solvitur.

Ut autem sic diceretur, nihil equidem referret; vox enim, *Celebrare*, & vox, *Celebritas*, ut advertit Dicastillo disp. 9. n. 157. etiam Vesperis solet accommodari. Sic Gregorius Magnus, & alii notant, in Ecclesia non solùm veteris Legis, sed etiam novæ festa celebrari à vesperâ in vesperam: imò nomen *Celebritatis* actioni publicæ, & solemni solet accommodari. Itaque ut Rubricæ significarent solemnitatem illius officii, cùm passim Officiatorem vocassent Sacerdotem, semel nomine *Celebrantis* intitularunt.

Ly celebrare aliquando accommodatur actioni publicæ & solemni. Dicastillo Greg. Magnus

Quapropter existimo probabile, attentis verbis legis, & ratione, illum tantùm Sacerdotem teneri sub mortali quamprimùm confiteri, qui propriè celebravit, id est, qui consecravit, & ex consecratis à se communicavit.

83. Restat explicatio, sive significatio illius particulæ, *Quamprimùm.* Diana parte 2. tract. 14. de celeb. Missarum resol. 60. adfert aliquos Doctores, qui asserunt satis esse pro adimplendo supradicto præcepto Concilii, si Sacerdos, qui sic celebravit, confiteatur suo tempore, nempe ante aliam celebrationem, & sic illud, *Quamprimùm*, exponunt, *Cùm primùm iterum celebraverit.*

Quid ly Quamprimùm importet? Diana. Aliqui exponunt: cùm primùm iterum celebraverit, Lugo.

Verùm, ut notat Lugo suprà n. 158. ex tribus Auctoribus, qui citantur, solus Stephanus Fagundez de præceptis Ecclesiæ tract. 3. lib. 3. cap. 8. n. 9. id dixit absque alio Auctore, vel ratione.

Fagundez.

Unde consequenter docet, illam sententiam non esse probabilem, propter sola principia extrinseca (quidquid contradicat Diana suprà) quæ non habet alium Auctorem nisi unum, & est contra omnes alios.

Alioquin malè explicarent illam particulam Rubricæ Missalis Romani Tit. de Defectibus cap. 8. n. 3. in fine: *Debet tamen cùm primùm poterit, confiteri.* Quis ambigit Sacerdotem in multis casibus posse confiteri, priusquam celebret denuò? Quid si enim differat celebrationem ad sex, vel octo menses? Dicet fortè aliquis, fieri *illicò*, *statim*, *quamprimùm*, illud, quod post sex, vel octo menses fit?

sed improbabiliter; Rubr. Miss.

Præterea sic nihil speciale ibi præciperetur Sacerdotibus, cùm etiam laici, qui habent conscientiam peccati mortalis, ante Communionem sequentem ex præcepto divino, vel Ecclesiastico debeant confiteri. Hoc ergo non est explicare, sed auferre omninò illud Tridentini præceptum.

Meritò ergò Alexander Septimus nuperrimè, ut minùs tamquam scandalosam, damnavit ac prohibuit hanc propositionem: *Illa particula*, Quamprimùm, *intelligitur*, *cùm Sacerdos suo tempore confitebitur.*

immo scandalosè.

Alii ad aliud extremum declinantes, tam strictè accipiunt illam particulam, ut, finitâ Missâ, statim debeat Sacerdos quærere Confessarium. Pro qua sententia adfert Diana suprà Joannem Sancium in Selectis disp. 32. n. 14. sed videtur nimis rigorosa. Unde nec Suarez nec Vasquez, quos Sancius citat pro se, illam expressè docent, sicut nec Henriquez, qui à Diana adfertur. 84.

Alii exponunt: statim finitâ Missâ, Joan. Sancius, sed nimis rigorosè.

Conclusio nostra incedit mediâ viâ; probatur autem ex aliquibus juribus, in quibus per illam, vel similem particulam, intelligitur triduum. L. fin. C. de errore Advocatorum ibi: *Cùm te præsente, neque causa palàm ex continenti, id est, triduo proximo contradixisse, neque post sententiam appellationis remedio (si tibi hæc displicebant) usum esse proponas.* Similiter L. fin. C. de judiciis ibi: *Illicò autem, id est, intrà triduum proximum sine ulla dilatione &c.* 85.

Conclus. probatur. L. fin. C. de errore Advocatorum. L. fin. Cod. de Iudiciis.

Quamquam autem hæc significatio non sit ita certa & determinata, quin ex diversitate materiæ, de qua agitur, & ex aliis circumstantiis aliquando minus, vel majus spatium temporis designetur per illas voces: attamen nullum est sufficiens fundamentum, quare in hac lege onerosa, attentâ materiâ & fine legis, non possit ly *Quamprimùm*, intelligi secundùm jura jam citata, ut idem sit, quod *Intrà triduum:* sic enim satis consulitur Sacerdotum conscientiæ & puritati, qui propter necessitatem celebrandi faciliùs possent Confessionis remedium negligere.

Confirmatur ex cap. *Eos qui.* 22. de Sententia excommunicationis in 6. ubi decernitur, *Eos, qui à sententia Canonis, vel hominis (cùm ad illum à quo aliàs de iure fuerant absolvendi, nequeunt propter imminentis mortis articulum, aut aliud impedimentum legitimum pro absolutionis beneficio habere recursum) ab alio absolvuntur: si cessante postea periculo, vel impedimento huiusmodi,* 86.

Confirmatur. cap. Eos qui de sent. excom. in 6.

se illi, à quo his cessantibus absolvi debebant, quàm citò commodè poterunt, contempserint præsentare, decernitur, inquam, *in eandem sententiam recidere ipso iure*: & tamen communiter non judicantur incidere, qui intrà triduum se præsentant.

Sanchez. Sic etiam non peccat graviter, ut cum aliis docet Sanchez lib. 2. in Decalogum cap. 10. n. 55. qui, per biduum retinent libros Hæreticorum, licèt teneantur quamprimùm illos deferre ad Inquisitores. Non ergo (inquit Lugo Lugo. suprà n. 163.) videtur magis strictè explicanda illa dictio, *Quamprimùm*, in casu nostro, neque etiam videtur graviter opponi fini aut præcepto Concilii illa brevis dilatio.

Existimat Dicastillo, nec leviter peccari modò fiat Confessio intrà triduum. Sed numquid opponitur leviter? Existimat Dicastillo disp. 9. n. 175. nec leviter peccari, modò fiat intrà triduum: quia si quid probat fundamentum nostrum, etiam à veniali liberat, præcisè ex vi præcepti, quia tota vis sita est in hoc, quòd quando non agitur de alio incommodo quàm de mora & dilatione, per illas dictiones, *Quamprimùm*, *statim* &c. jura & leges tantùm significant triduum, ita ut, quantùm ad sensum, & moralem interpretationem, idem sit dicere, *Quamprimùm*, *statim*, *illicò* &c. atque dicere, *Intrà triduum*, ita ut una vox sit interpretatio alterius. Sicut ergo si præceptum aut lex mandaret expressis verbis aliquid fieri intrà triduum, nemo leviter ageret contra legem, qui differret actionem mandatam usque in tertiam diem, ita nec peccabit leviter quando dicit, *statim, quamprimùm* &c. quia, ut supponimus, idem in hac materia significant. Hæc Dicastillo satis probabiliter.

87. Proponitur casus circa præsentem materiam. Sed petet aliquis, quid si Sacerdos, qui necessitate urgente celebravit sine prævia Confessione, hodie habeat Confessarium, cras non habiturus, cùm tamen instet eadem necessitas celebrandi, num differre poterit suam Confessionem in tertium diem?

Resolvitur. Responsio negativa est certa: quamvis dubitetur an obligetur ex præcepto Ecclesiastico confitendi quamprimùm. Affirmat Lugo suprà n. 162. quia dilatio illa licèt sit parva quoad tempus, est magna in qualitate, cùm sit causa celebrandi iterum absque Confessione, quod est directè contra finem hujus præcepti.

Sed contrà; estò Sacerdos ille hodie non celebrasset, nihilominus teneretur hodie confiteri. Quæris ex quo præcepto? Respondeo, Divino vel Ecclesiastico præmittendi Confessionem crastinæ celebrationi, sicut Laicus, qui prævidet crastinam necessitatem communicandi, tenetur hodie confiteri, si cras non sit habiturus copiam Confessarii.

Ad quid ergo multiplicare illas obligationes sine necessitate? Enimverò supposità obligatione præcepti divini, quæ reverà adest, satis provisum est periculo diù manendi sine Confessione sub prætextu necessitatis celebrandi, absque eo, quòd ex vi præcedentis celebrationis, seu præcepti indè resultantis simul obligetur ad Confessionem.

Alius casus esse potest, si dilatio hodiernæ Confessionis adferet periculum, non quidem communicandi postea absque Confessione; sed tamen non confitendi per plures dies, quia nunc habeo Confessarium, & postea non habebo illum: tunc ait Lugo suprà n. 163. dilatio hodierna videtur adversari graviter præcepto Concilii, quo præcipitur Confessio, cùm primùm poterit fieri, hoc est primâ occasione & opportunitate habitâ, cui præcepto graviter obstat, qui vult dilationem illam notabilem post primam occasionem & opportunitatem confitendi. Hæc ille. 88. Alius casus. Lugo.

Sed si verum est, quod suprà diximus cum Dicastillone, videlicet ly *Quamprimùm*, idem esse quod *Intrà triduum*, ita ut nequidem peccet venialiter qui differt usque in tertium diem, existimo dilationem in diem 4. vel 5. non esse materiam gravem; sin autem prævideat Confessionem ulteriùs fore differendam, nisi hodie confiteatur, non dubito quin sub gravi obligatione teneatur prævenire, cùm totum illud tempus sit aptum adimpletioni legis: sicut tenetur audire Missam horâ sextâ, qui prævidet impedimentum pro reliquo tempore. Ejusdem solutio. Dicastill.

Atque hæc sufficiant de præcepto Confessionis. Sequitur agendum de carentia peccatorum venialium, quæ peccata, procul dubio impediunt majorem abundantiam gratiæ; an autem simpliciter effectum gratiæ, non habeo sufficiens fundamentum id suspicandi; idcirco dico:

CONCLUSIO IX.

Carentia peccatorum venialium, tum actualium, tum habitualium, utilis valde est ad effectum Eucharistiæ; sed minimè necessaria. Equidem peccat veniali sacrilegio, qui accedit cum veniali actuali deliberato, vel pluribus habitualibus non retractatis.

De prima parte non dubitant Theologi: quis enim illorum ita prorsus inscitus & rudis, ut ignoret, meliùs esse dispositum ad suscipiendam gratiam sacramentalem, qui nullum habet peccatum sive mortale, sive veniale, quàm illum qui caret tantùm peccatis mortalibus; scatet autem venialibus? Et verò Spiritus Sanctus, nonne partitur singulis gratiã prout vult, & secundùm propriam cujusque dispositionem & cooperationem? Est expressa doctrina Concilii Tridentini sess. 6. c. 7. Quis ergo vel leviter suspicetur carentiam istorum peccatorum non esse utilem? 89. Carentia venialium optima ad Eucharistiam dispositio;

Quòd

non necessaria, Quòd autem non sit necessaria, docet Scotus 4. dist. 9. q. unicâ n. 4. dicens: *De peccato veniali non oportet dubitare, quia de illo non est necessitas pœnitentiæ.* Scotus. Estque communis sententia quæ satis probari videtur ex Concilio Tridentino sess. 13. cap. 7. ut colligitur ex Tridenti. ubi agens de præparatione adhibenda, ut dignè quis sacram Eucharistiam percipiat, nullam facit mentionem peccatorum venialium; sed requirit tantùm Confessionem peccatorum mortalium, ut patet ex dictis. Ergo ex mente Concilii dignè communicat, qui non est sibi conscius peccati mortalis: ergo percipit fructum Sacramenti.

90. Objectio solvitur. Si objicitur; est argumentum negativum. Respondeo, argumentum negativum valet, ubi nullum adfertur positivum in contrarium. Porrò neque ex Scriptura, neque ex Conciliis, aut Sanctis Patribus efficaciter colligitur, affectum peccati venialis simpliciter impedire augmentum gratiæ sanctificantis, quod est principalis effectus hujus Sacramenti; sed è contra oppidò probabile est quodcumque peccatum veniale compati intensissimam gratiam hominis viatoris.

Trident. Et quamvis major dignitas Eucharistiæ videatur requirere etiam excellentiorem dispositionem, juxta illud Tridentini suprà: *Quò magis sanctitas & divinitas cælestis hujus Sacramenti viro Christiano comperta est, eò diligentius cavere ille debet, ne absque magna reverentia & sanctitate ad id percipiendum accedat:* attamen quòd hæc excellentia consistat in carentia omnis peccati venialis, prohibet fragilitas humana.

Quis enim, nisi sanctissimus, non meritò timere possit, non solùm ne in peccato veniali sit, sed etiam ne in ipsa sumptione venialiter peccet, vel ex vana aliqua intentione, vel ex negligenti distractione, aut alia simili causa? Igitur non nisi sanctissimus poterit ad hoc Sacramentum dignè accedere, quis id audeat cogitare? S. Hilarius *Si peccata tanta non sunt* (inquit Hilarius apud D. Augustinum Epistolâ 118. c. 3.) S. August. *ut excommunicandus quisquam homo iudicetur, non se debet à medicina Dominici Corporis separare.*

91. Alia objectio solvitur. Si iterum objicis: ergo ex peccato veniali homo recipit gratiam. Respondeo Negando Consequentiam; sed ex ipso Sacramento, quod solùm extrinsecè vitiatur. Sicuti quando per actum amoris Dei super omnia meretur de condigno vitam æternam, estò actus ille extrinsecè vitietur ex fine venialiter malo.

92. Arguis tertiò ex auctoritate D. Aug. (vel quicumque est auctor) lib. de Ecclef. dogmatibus cap. 53. ibi: *Habentem adhuc voluntatem peccandi gravari magis dico Eucharistiæ perceptione, quàm purificari. Et ideo quamvis quis peccato mordeatur, peccandi de cætero non habeat voluntatem,* Neque obstat auctoritas D. Augustini, *& communicaturus satisfaciat lachrymis, & orationibus: & confidens de domini miseratione, qui peccata pia Confessioni donare consuevit, accedat ad Eucharistiam intrepidus & securus. Sed hoc de illo dico, quem capitalia & mortalia peccata non gravant.* Ergo videtur, quòd non potest aliquis securus accedere, nisi qui fuerit sine voluntate peccandi venialiter, & de præteritis satisfecerit lachrymis, & orationibus.

Respondeo cum Doctore Subtili suprà: quam exponit Scotus tam in primo Scripto, *Potest intelligi de mortali peccato, non quod iam inest, neque præterito sine omni pœnitentia; sed confesso, si mordeatur, quia non completè satisfecit: & tunc intelligitur de peccato mortali, & tunc quod sequitur;* quem peccata mortalia non gravant, *supple, in actu, vel præterita, sine pœnitentia sequente.* Hæc ille in primo Scripto.

At verò in Reportatis (Coloniæ impressis) quàm Reportatis, eâdem dist. & q. n. 4. sic ait: *Ad auctoritatem Aug. ad oppositum dico, quòd ipse intelligit de peccatis venialibus. Et cùm dicitur, illud, quod subdit post, non potest intelligi nisi de peccato mortali. Dico quòd inter mortalia quædam sunt graviora, quædam leviora: & antiquitùs sufficiebat fortè pro levioribus peccatis mortalibus content lachrymis, & compunctionibus absque satisfactione exteriori facta Ecclesiæ. Et tunc illud, quod subdit post, est intelligendum de tali peccato mortali leviori.*

Addit secundam expositionem: *Vel potest dici, quòd graviùs est esse in voluntate* deliberata *committendi veniale, quàm commissio venialis peccati sine deliberatione. Et si esse in voluntate* deliberata *committendi veniale non sit peccatum mortale; sicut declarabitur: tamen meliùs esset existenti in voluntate* deliberata *peccandi venialiter non communicare pro tunc, quàm communicare, quia malum gravius est ex deliberatione velle venialiter peccare, quàm multotiens actu peccare venialiter sine deliberatione.* Hucusque Scotus.

Quando ergo ibidem n. 3. dicit: *Si aliquis existat in peccato veniali, nullo modo peccat nec venialiter, nec mortaliter communicando; quia veniale nullo modo repugnat effectui huius Sacramenti, nec conversioni ad Deum;* intelligendus venit de peccato veniali habituali, præsertim sufficienter retractato, ut per Sacramentum Eucharistiæ remittatur. Unde non ait Doctor: *Si aliquis peccat venialiter*, sed, *Si aliquis existat in peccato veniali.* Atque ut loqueretur de peccato actuali, accipiendum id foret de peccato veniali, quod committitur sine deliberatione.

Aliter exponit hunc locum D. Aug. (vel potiùs Gennadii) Suarez disp. 66. sect. 1. dicens: quòd non distinguat peccata mortalia à venialibus; sed ab eo statu conscientiæ, quæ licèt peccato mortali mordeatur, tamen eorum multitudine non gravatur, nec obruitur: huic enim homini dat licentiam D. Augustinus frequenter communicandi præmissâ Confessione; illi verò minimè, nisi post diuturnam pœnitentiam, etiam publicam, si peccatoris status publicus fuerit. 93. Eandem auctoritatem aliter exponit Suarez,

Quin imò Vasquez disp. 207. cap. 2. n. 19. existimat sola peccata publica esse intelligenda: & Vasquez.

 quippe

quippe statim subjungitur: *Nam, quem mortalia crimina post Baptismum commissa premunt, hortor prius publicâ pœnitentiâ satisfacere, & ita Sacerdotis iudicio reconciliatum Communioni sociari, si vult non ad iudicium & condemnationem sui Eucharistiam percipere.*

Quod sanè de solis peccatis publicis intelligendum videtur: nam de secretis numquam fuit necessarium publicam agere pœnitentiam, sicut declaravit Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 5. ibi: *Non est tamen hoc divino precepto mandatum, nec satis consulè humanâ aliquâ lege praciperetur, ut delicta, prasertim secreta, publicâ essent Confessione aperienda.*

94. Major difficultas est in S. Anselmo,

Difficiliùs objicitur Anselmus in illud 1. ad Cor. 11. *Probet autem* &c. ubi ait: *Indignè manducat, & bibit, qui vel aliquod grave peccatum, vel multa levia commisit, & non est confessus.* Et post pauca attexit: *Qui indignè manducat, iudicium sibi manducat, id est, damnationem extremam.*

ad quem respondet Vasquez.

Respondet Vasquez suprà n. 20. Si hoc testimonium alicujus momenti est, probat etiam id, quod nullus Theologus concedit, nempe non solùm contritionem sufficere; sed præmittendam esse Confessionem pro levibus, si per levia, venialia intelligamus. Quare, inquit, cogimur necessariò aut per levia, non venialia, sed mortalia intelligere, quæ in genere suo leviora sunt; aut per illa levia intelligere venialia, quæ simul unum mortale efficiant; aut certè sententiam Anselmi in hac re nullo modo admittere. Neque verò desunt, qui prædicta Commentaria in Paulum Hervæo non Anselmo tribuunt, quòd in antiquis codicibus Hervæo inscripta inveniant, & Trithemius inter opera illius non recenset. Hæc ille; eo utique fine, ut ostendat nullum ex hac auctoritate posse accipi solidum fundamentum tertiæ partis nostræ Conclusionis (cujus oppositum ibi docet n. 18.) quod libenter admitto: haud equidem propterea ab illa recedens.

95. Probatur tertia pars Conclus.

Existimo namque majorem sanctitatem & dignitatem cælestis hujus Sacramenti majorem exigere in sumente reverentiam & sanctitatem, puta non solùm Confessionem mortalium peccatorum, quæ sufficit ad evitandum Sacrilegium mortale; sed pariter carentiam aliquorum peccatorum venialium, ad evitandum omne Sacrilegium, etiam veniale.

ex S. Aug.

Intendite his, quæ dicit D. Augustinus Tract. 26. in Joan. circa medium: *Videte ergo Fratres, panem cælestem spiritaliter manducate, innocentiam ad altare apportate. Peccata etsi sunt quotidiana, vel non sint mortifera, antequam ad altare accedatis, attendite quod dicatis:* Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. *Si dimittis, dimittetur tibi: securus accede, panis est, non venenum.*

& ì simili.

Profectò si aliqua est irreverentia non flexis genibus, nec discoöperto capite; sed stando, vel ambulando velle communicare: quidni etiam sit venialis irreverentia velle communicare cum actuali & deliberato affectu peccati venialis? Testor conscientias piorum Fidelium, & sensum plurimorum Doctorum, qui putant Deum per hoc leviter offendi, quòd quis communicet, adeoque tam familiariter cum Deo agat, & simul ipsum offendat.

Quod maximè verum est, quando ipsa Communio ordinatur ad finem venialiter malum, v. g. ad vanam gloriam; est quippe abusus rei sacræ, sive est usus rei sacræ ad malum finem, quod est contra reverentiam rei tam sacræ. Imò aliquibus difficile videtur, quomodo non sit peccatum mortale communicare ob finem venialem. 96. An sit grave peccatum communicare ob vanam gloriam?

Interim omnes supponunt quòd non. Etenim peccata mortalia non sunt multiplicanda sine evidenti fundamento, quale hìc nullum apparet. Quod namque illud esset? An fortè, quia per illam ordinationem significo Deo placere illum finem venialem, sicuti quando voveo, vel oro rem venialiter malam? Certè constat nihil hujusmodi in hoc casu inveniri. Communis sententia negat.

Porrò quod jam diximus de actuali complacentia peccati venialis, multi extendunt ad peccata habitualia non retractata, existimantes hominem peccare veniali sacrilegio, si sic accedat cum pluribus habitualibus, ut nequidem sit dispositus ad remissionem eorum per ipsum Sacramentum obtinendum. Alioquin cùm Eucharistia sit instituta in remissionem peccatorum venialium, profectò liquet nullum esse peccatum accedere cum venialibus sufficienter retractatis, adeoque dispositis ad remissionem. 97. An sit eadem ratio peccati actualis & habitualis?

Et verò cùm remissio venialium, licèt non sit effectus primarius, ideoque non sit peccatum mortale illum impedire, tamen specialiter à Deo fuerit intenta in institutione hujus Sacramenti, videtur levis aliqua irreverentia, datâ operâ ponere obicem illi effectui, licèt secundario. Ita aliqui. An sit levis irreverentia impedire remissionem venialium.

Sed minùs bene, salvo meliori: nam accedens ad Baptismum vel Pœnitentiam indispositus ad remissionem venialium, non propterea peccat veniali sacrilegio, cùm tamen etiam illa Sacramenta secundariò sint instituta in remissionem venialium.

Quæ ergo ratio disparitatis? Respondeo, major sanctitas & divinitas Eucharistiæ; familiarior & intimior cum Deo in hoc Sacramento communicatio, quàm in aliis. Unde specialiter administrationi Eucharistiæ præmisit Christus Joan. 13. lotionem pedum, etiam illorum discipulorum, qui jam mundi erant à peccatis mortalibus. 98. Probatur ultima pars Conclus.

Debet ergo homo sub mortali afferre vestem nuptialem; debet autem sub veniali curare, ut vestis illa sordida non sit, sed munda & nitida. Aliqua enim irreverentia est, licèt non gravis, cum veste, tametsi nuptiali, sordidâ tamen ac fœtidâ

fœtidâ accedere, qualis est in eo, qui multitudine venialium sordescit.

Ideo signanter dixi in Conclusione, *Vel pluribus habitualibus*; quia fragilitas humana non patitur ordinariè carentiam omnium, & Communio datur, imò suadetur iis, qui non sunt satis perfecti, ut omnes etiam veniales imperfectiones detestentur.

99. **Obligatio procurandi munditiem à peccatis venialibus habitualibus debet intelligi moraliter.** Itaque obligatio procurandi munditiem & puritatem ante Eucharistiam intelligi debet moraliter, hoc est, juxta capacitatem, statum, & conditionem singulorum: nam sicut in convivio humano major munditier & nitor in vestibus & manibus exigitur ab homine nobili & ingenuo, quàm à rustico, agricolâ, aut operario, qui solùm debent procurare munditiem conditioni ac statui suo proportionatam; sic in convivio Eucharistico major puritas & mundities requiritur ab homine religioso, aut perfectionis statum habente, quàm ab homine laico, negotiis & curis sæcularibus implicato.

Lugo. Unde non potest (inquit Lugo disp. 14. n. 32.) regulâ universalis in hoc puncto tradi: in aliquibus enim erit irreverentia culpabilis, si accedant cum 20. v. g. venialibus, aut cum tali specie venialium; in alio autem illa non erit irreverentia culpabilis. Sicut (prosequitur Eminentissimus) ad hoc etiam Sacramentum reverenter suscipiendum requiritur præparatio & dispositio aliqua, & post Communionem aliqua etiam gratiarum actio, quæ tamen non in eâdem mensura ab omnibus exiguntur, sed juxta singulorum conditionem & capacitatem; quis enim à puero vel rustico requirat eandem præparationem & orationem ante, & post Communionem, quàm ab homine religioso, vel Monacho contemplationi dedito? Hactenus Cardinalis, quem sequitur Dicastillo disp. 9. n. 56.

Dicastillo.

100. **An peccata venialia reddant ipsam Communionem malam?** Sed cùm in hoc conveniant illi Auctores; equidem discrepant circa punctum, quod sequitur. Quæstio est, an peccata venialia, de quibus hactenus egimus, semper reddant ipsam Communionem malam aut peccaminosam?

Negat Cardinalis suprà n. 24. quia, inquit, adhuc stante illo actu peccati concomitanti, accessus ad Eucharistiam potest esse in se honestus & sanctus; imò & obligatorius. Quid enim si Sacerdos, dum celebrat, in ipsa Communione sentiret se distractum ad vanas cogitationes, ideonè deberet omittere Communionem, aut differre, & interrumpere cum populi scandalo, & contra reverentiam Sacrificii, donec colligeret mentem, & disponeret se meliùs? Imò potest, & debet Sacrificium continuare: peccat quidem in illa distractione, aut cogitatione; non tamen peccat in continuatione Sacrificii ex suppositione illius distractionis.

Negat Lugo?

& probat à simili. Sicut qui canit ex debito in choro, & advertit se esse distractum distractione levi & veniali, non debet eo ipso interrumpere cantum; sed debet omnino progredi, ita ut peccet quidem habendo distractionem, ipsa tamen recitatio seu continuatio non sit novum peccatum, sed potiùs actio debita, & honesta. Hæc Eminentissimus.

Cæterùm admittit, quòd sit specialis culpa venialis cum illo peccato actuali accedere ad Communionem, vel (ut magis propriè loquamur) habere illum actum, quando acceditur ad Communionem. Sicuti in exemplo statim allegato, distractio illa non solùm est culpabilis ex proprio objecto; v. g. quia est auditio detractionis levis, quam socius fortè suggerit; sed etiam fit culpabilis propter circumstantiam recitationis Officii: atque ideo, etiamsi esset circa materiam indifferentem, esset tamen peccatum propter illam circumstantiam, quatenùs impedit attentionem debitam orationi vocali; oportet tamen distinguere: non enim peccat homo, quia cantat aut recitat, sed quia audit, & attendit ad illa alia tunc, quando recitat, quæ distractio est culpa specialis contra Religionem; unde fieri potest quòd actu mereatur per ipsam voluntatem cantandi, aut recitandi juxta debitum suum, quæ voluntas est bona, & simul peccet, & demereatur per voluntatem concomitantem habendi distractionem eo tempore, quæ voluntas est mala.

Sic in nostro casu, qui accipit Eucharistiam cum peccato actuali veniali, habet duos actus: alterum accipiendi Eucharistiam, qui potest esse bonus & debitus; alterum habendi distractionem, & indevotionem actualem per illud actuale peccatum; & hæc voluntas potest esse mala; non solùm ex proprio objecto, quatenus est peccatum actuale inanis gloriæ, v. g. vel propositum mentiendi; sed etiam malitia contra Religionem, quatenus est irreverentia contra Sacramentum, quod actu suscipitur. Hæc illè.

Hanc doctrinam diffusè oppugnat Dicastillo suprà à n. 44. Breviter: non est major irreverentia communicare, dum vana cogito, quàm vana cogitare, dum communico. Sicuti non est minor irreverentia communicare, quando cogito inhonesta, & in istis mihi complaceo, quàm inhonesta cogitare, & in istis mihi complacere, quando communico. Nemo autem dicet irreligiositatem quidem gravem esse in morosa illa delectatione, non tamen in actu communicandi: ergo similiter omnes dicere debent, levem irreligiositatem non tantùm esse in vana cogitatione, sed etiam in ipsa Communione. Quemadmodum enim præceptum negativũ non communicandi indignè prohibet conjunctionem peccati mortalis cum susceptione Eucharistiæ, & è converso conjunctionem susceptionis Eucharistiæ cum peccato mortali: sic pariter præceptum negativum Religionis, quod prohibet cogitationem vanam, quando communicas, quidni etiam prohibeat Communionem quando vana cogitas? Certè non video disparitatem. 101. **Hanc doctrinam fuse oppugnat Dicastillo.**

 Enim-

Enimverò si irreverentia est, simul ponere rem sacram, v. g. crucem, & sordes, proculdubio non solùm erit irreverentia sordes ponere ad crucem, sed etiam crucem ponere ad sordes: ergo pari ratione si irreligiositas est simul ponere Eucharistiam, & sordes vanæ cogitationis; non solùm erit irreligiositas ponere sordes vanæ cogitationis ad Eucharistiam, sed etiam ponere Eucharistiam ad sordes vanæ cogitationis.

Nec obstat, quòd possit esse obligatio communicandi; quia inde ad summum sequitur, quòd Communio sit actus ex objecto suo bonus & honestus, qui bene possit fieri. Alioquin per actum peccaminosum, etiam mortaliter, v. g. Communionem in malo statu, satisfieri præcepto Communionis Paschalis, est communis sententia, ut patet ex dictis sect. præced. concl. 4.

102. *Objectio solvitur.* Dices; nemo tenetur peccare. Nemo planè: ergo qui vana cogitat non tenetur communicare: Nego Consequentiam, estò communicando in sensu composito, id est, conjungendo Communionem istis vanis cogitationibus peccet. Siquidem potest, & debet illas vanas cogitationes repellere, ideoque non necessitatur ad communicandum in sensu composito, id est, ad conjungendum Communionem cum istis vanis cogitationibus; sed in sensu diviso, id est, ad repellendas illas cogitationes, sicut potest facere (nam aliàs non essent peccaminosæ, cùm omne peccatum debeat esse voluntarium) & per consequens ad bene communicandum.

Qui vana cogitat, tenetur aliquando communicare,

Sicuti qui tempore Paschali est in statu peccati mortalis, tenetur nihilominus communicare, non in sensu composito, sed diviso; quia potest confiteri, & ita licitè communicare. Unde nullus dubitat quin peccet mortaliter non communicando, licèt fortè minùs, quàm si communicaret in malo statu.

estò peccet sic communicando. Ergo similiter impræsentiarùm Communio, quæ conjungitur vanis cogitationibus, erit venialiter peccaminosa, estò omissio ejus in aliquo casu foret peccatum mortale. Tunc enim eligere ex duobus malis, quod minus est, desinit esse peccatum, quando ad alterutrum necessitaris: si verò utrumque potest præcaveri, sicut hìc potest, quodcumque ex his elegeris, peccabis: minùs quidem, si eligas minus; magìs verò, si eligas majus. Indubiè autem majus est omittere Communionem, aut differre & interrumpere cum populi scandalo, & contra reverentiam Sacrificii, quàm distractè communicando Sacrificium continuare.

103. *Eadem interna voluntas communicandi non potest esse simul intrinsecè bona & mala,* Cæterùm, an quia voluntas communicandi minùs mala, ideo censenda sit simpliciter bona & meritoria, quis audeat affirmare? Scio aliquos dicere, eandem eleëmosynam externam simul posse promereri gloriam & pœnam purgatorii, prout à diversis volitionibus imperatur: sed eandem internam voluntatem posse simul esse intrinsecè bonam & malam, quis unquam asseruit? Quomodo ergo una & eadem volitio conjungendi Communionem cum peccato veniali actuali, aut pluribus habitualibus non retractatis, possit esse simul bona & mala, meritoria gloriæ, & pœnarum purgatorii, haud satis video.

Unde & ipse Cardinalis suprà n. 26. docet, hujusmodi unam & eandem volitionem esse simpliciter malam, & per consequens etiam actum externum Communionis, qui ex illa procedit; cùm (inquit) nullam aliam habeat bonitatem, aut malitiam formalem actus externus, nisi quam accipit denominativè ab actu interno, à quo procedit.

Et similis videtur ratio, quando ipsa Communio assumitur ad malum finem obtinendum; quia tunc ille actus est causa rei malæ, & ut talis amatur; causa autem rei malæ semper est mala, saltem extrinsecè; v. g. si quis videret ex actu suæ orationis sequi mortem proximi, quia scilicet impedit succursum ipsius, talis actus internus esset malus, si ad illum finem assumeretur, quamquam alioquin actus orationis ex suo objecto sit bonus. Ergo similiter quantumvis Communio ex se sit actus bonus, si tamen adhibeatur ad finem venialiter malum, v. g. ob vanam gloriam, videtur omnino esse malus, non solùm extrinsecè à malitia finis, sed etiam intrinsecè à speciali malitia venialis sacrilegii; sicut si fieret ob finem mortalem, proculdubio propter malitiam finis esset in illo actu gravis malitia sacrilegii: quia, ut suprà diximus, est abusus rei sacræ, qui non potest non esse intrinsecè malus. 104. *Causa rei malæ semper est mala.* *Proinde semper mala Communio ob vanam gloriam.*

Consequenter, quæcumque volitio, quâ quis sciens & volens vult communicare, & communicat tempore, quo sciens & volens simul cogitat vana, est intrinsecè mala. Enimverò licèt directè sit tantùm voluntas communicandi, simul tamen indirectè est voluntas conjungendi Communionem cum vana distractione. Eodem modo, quo voluntas cogitandi vana tempore, quo communicatur, directè tantùm est voluntas cogitandi vana; simul tamen indirectè voluntas conjungendi vanas cogitationes cum Communione. Ergo vel neutra voluntas est intrinsecè sacrilega (quod non) vel utraque, quod veriùs existimo: nam voluntarii directi & indirecti eadem est malitia; æqualiter siquidem peccat, qui directè vult occidere hominem, & qui directè vult transfigere feram, simul videns quòd hìc & nunc non transfiget illam, nisi simul occidat hominem: jam autem constat, directam voluntatem conjungendi Communionem cum venialibus peccatis, secundùm hactenus dicta, esse intrinsecè malam. Ergo consimiliter voluntas indirecta. Sin autem voluntas directa non sit peccaminosa, ut vult Vasquez suprà, & plures cum illo, qui docent oppositum nostræ Conclusionis, *Volitio conjungendi Communionem cum distractione.* *Eadem est malitia voluntarii directi & indirecti.*

clusionis, neque indirecta erit. Sed progrediamur ad alia, &

105. Ad Eucharistiam necessaria est interna devotio, saltem sub veniali.

Quæro primò an præter carentiam peccatorum tum mortalium, tum venialium, requiratur aliqua interna devotio, vel alia dispositio. Negari certè non potest, quòd res sacræ non solùm ex consilio, sed etiam ex præcepto, saltem sub veniali, propter suam dignitatem exigant peculiarem reverentiam in earum usu, aut receptione; unde ad ipsas preces sacras recitandas & loquendum cum Deo exigitur aliqualis præparatio, quâ cor avocetur ab externis, & mens elevetur ad Deum; imò continua attentio, saltem virtualis: quantò magis ad Eucharistiam suscipiendam, quæ est familiarior & intimior cum Deo communicatio? Nam quis eum excusaret ab omni culpa, qui à ludo surgeret immediatè, ut Eucharistiam susciperet, & statim ad ludum rediret? Igitur reverentiæ debitæ huic divinissimo Sacramento repugnat modus ille accedendi absque ulla devotione interna, aut præparatione.

Cæterùm devotionem illam non esse necessariam ad principalem Eucharistiæ effectum, diximus disp. 1. De Sacramentis in genere sect. 5. concl. 7. Sed numquid ideo quotidiana Communio omnibus justis indifferenter est permittenda; immo suadenda? Respondeo;

CONCLUSIO X.

Quotidiana Communio non est omnibus justis indifferenter permittenda, nec etiam neganda.

106. De quotidiana Communione diffusiùs ab aliquibus hisce temporibus tractatur, eò quòd nonnulli Recentiores, præsertim in Hispania, eam acriter defendant, & summo studio invehere conentur. Rectè quidem, si simul inveherent debitam sanctitatem, & vitam primorum Christianorum.

Quotidiana Communio non est indifferenter concedenda, aut neganda, uti censuit D. Bonav.

Conclusio est Seraphici Doctoris Sancti Bonaventuræ 4. dist. 12. parte 2. art. 2. q. 2. ibi: *Respondeo dicendum, quod si quis semper esset paratus, semper utile esset hoc Sacramentum recipere, ut scilicet haberet habitaculum mundum, & spiritualiter comederet hunc cibum cum honore & devotione. Quia igitur tempore Ecclesiæ primitivæ erant mundi per Baptismum in innocentiam, & charitatem ardentes per donationem Spiritus Sancti, ideo congruebat eis quotidie communicare. Quia verò postmodum charitas refriguit, & per peccatum mundities baptismalis ut in pluribus perdita fuit, relictum fuit judicio & conscientiæ uniuscujusque, ut reciperet quando se dispositum videret, ne aliter manducaret ad suam damnationem.*

Et quia homines inceperunt fieri negligentes, oportuit, ut iterum institueretur à Summo Pontifice frequentatio. Sed quia frequentabant multi, & non bene se præparabant, instituit Fabianus, ut tribus anni solemnitatibus, in quibus homines meliùs parantur, & quas desiderabiliùs expectant, communicarent; scilicet Natali, Paschate, & Pentecoste. Et quia homines adhuc processu temporis in his tribus temporibus negligenter se præparabant, ideo hoc ad extremum est ad Pascha reductum, quod præcedit tempus præparationis, scilicet Quadragesima.

Si ergo quæritur, utrùm expediat frequentare alicui? Dicendum quòd si videat se esse in statu Ecclesiæ primitivæ, laudandum est quotidie communicare. Si autem in statu Ecclesiæ finalis, utpote frigidum & tardum, laudandum est quod raro. Si autem medio modo, medio modo debet se habere, & aliquando debet cessare, ut addiscat revereri; aliquando accedere, ut inflammetur amore. Quia tali hospiti debetur honor, debetur & amor; & tunc secundùm illam partem, secundùm quam viderit se meliùs proficere, ad illam magis declinet; quod homo solùm experientiâ discit. Omnes ergo rationes ad primam partem pro frequentiâ intelliguntur, salvâ debitâ præparatione, quæ in paucissimis est ut semper. Hæc D. Bonaventura hujus venerabilis Sacramenti devotissimus testis; cum quibus (inquit Lugo disp. 17. n. 11.) videant Adversarii quomodo cohæreant, quæ docent, dum dicunt, Communionem quotidianam expedire omnibus cujuscumque status & conditionis, dummodò non sint in mortali, & præparationem debitam ad istam frequentiam reperiri in omnibus etiam laicis ritè absolutis à lethalibus. Lugo

Aliud præclarum testimonium ejusdem Seraphici Doctoris habemus Tractatu de Processu Religionis, processu 7. cap. 21. ubi sic ait: *Vix aliquis ita religiosus esse videtur, & sanctus (exceptis Sacerdotibus) quin semel in hebdomada sufficiat ei ex consuetudine communicare, nisi specialis causa quandoque, & raro plus suadeat, ut infirmitas superveniens, vel singulariter solemnis Festivitas, vel inusitatæ devotionis fervor, & intemperata desiderii sitis sit pro illius susceptione, qui solus sufficit ardorem animæ se amantis refrigerare.*

Hunc modum loquendi observant alii Scholastici. Doctor Angelicus 3. parte q. 80. a. 10. in corpore, & 4. dist. 12. q. 3. art. 1. quæstiunculâ primâ. Alexander Alensis 4. parte art. 4. quæstiunculâ 2. Richardus, Victoria, & alii tam veteres, quàm recentiores, quos citat Lugo suprà à n. 9. usque ad 16. à quo communi Scholasticorum consensu in re gravi, & morali, non licet privatâ auctoritate discedere; præsertim cùm credibile non sit, Scholasticos & Doctores gravissimos sine firmissimo fundamento in hanc sententiam conspirasse. 107. & alii Scholastici, D. Thomas. Alensis. Richardus, Victoria.

Quæris, quod sit illud fundamentum? *Tali hospiti* (inquit Bonaventura) *debetur honor, debetur & amor.* Et infrà: *Majorem efficaciam credo recipit homo in una Missa, vel manducatione cum* D. Bonav.

Fundantes se in reverentia & utilitate Sacramenti,

cum bonâ præparatione, quàm in multis, si non se præparet diligenter. Fundamentum ergo, reverentia & utilitas Sacramenti. *Honor Regis* (inquit Propheta Regius Psal. 98. v. 4.) *judicium diligit.*

Et quare putamus Ecclesiam prohibuisse laicis usum calicis, quare etiam Sacerdotibus duplicem Communionem in eadem die, excepto Natali Domini, nisi causâ reverentiæ & decoris?

108. quæ etiam est ratio quare Ecclesia non communicet infantes,

Cur non communicat infantes baptizatos secundùm consuetudinem antiquissimorum & Sanctissimorum Patrum? Similiter pueros doli capaces ante perfectum usum rationis? An quia incapaces gratiæ sanctificantis? Contrarium constat ex suprà dictis sect. 8. concl. 4. & sequentibus. Cur igitur? Æstimo propter reverentiam & utilitatem augustissimi ac divinissimi hujus Sacramenti.

ut colligitur ex Trident.

Colligo ex Concilio Tridentino sess. 21. in qua traditur doctrina tum de Communione sub utrâque specie, tum de Communione parvulorum. Etenim postquam cap. 1. dixisset atque declarasset, Laicos, & Clericos non conficientes non adstringi jure divino ad Communionem sub utraque specie, cap. 2. volens reddere rationem suæ justissimæ prohibitionis, *declarat hanc potestatem perpetuò in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salvâ illorum substantiâ, ea statueret, vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, vel ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire judicaret.* Ergo judicarunt Patres Concilii expedire utilitati suscipientium, aut certè Sacramenti Eucharistiæ venerationi, ut laicis non daretur nisi sub una specie; parvulis autem omnino negaretur. Et sanè quæ alia potuit esse ratio prohibendi multiplicem Communionem in eodem die?

109. Eadem fuit ratio prohibendi multiplicem Communionem eodem die.

Dices; quia per unam Communionem meliùs repræsentatur unitas mortis & passionis Christi. Sed contrà; licèt hæc sit ratio alicujus congruentiæ, non tamen convincens: posset enim pariter ob eundem respectum prohiberi duplex Communio in hebdomada. Ratio ergo fuit, major reverentia & utilitas, ut testatur

Honorius III.

Pontifex Honorius Tertius de celeb. Miss. cap. 12. ibi: *Cùm cuilibet Sacerdoti, quacumque dignitate præfulgeat, unam in die Celebrare Missam sufficiat: nam & valde est felix qui celebrat dignè unam.*

Gabriel.

Unde Gabriel sect. 87. in Canonem: Ad dignam sumptionem hujus Sacramenti requiritur meditatio excellentiæ tanti Sacramenti, ut mens excitetur ad sumendum cum reverentia & devotione. Requiritur etiam meditatio propriæ indignitatis, ut excitetur animus ad sumendum cum timore &c. Hæc autem difficulter dignè exhibentur pluries unâ die; unde tandem in consuetudinem veniret, sine hac præparatione sumere, & per hoc minùs reverenter. Hæc ille.

Consimiliter dico ego: Hæc autem difficulter dignè exhibentur quotidie, maximè ab hominibus imperfectis, qui curis sæcularibus implicantur; unde tandem in consuetudinem veniret sine hac præparatione sumere, & per hoc minùs reverenter. Constat profectò nimiam frequentiam & familiaritatem alicujus personæ sæpè sæpiùs parere ejus contemptum: & experientia, etiam in personis Religiosis, ostendit Communionem nimis frequentem abire in consuetudinem torpori admixtam, ortam magis ex usu, quàm ex fervore spirituali. 110.

Quotidiana præparatio ad devotam Communionem deficilis est hominibus imperfectis

Ex quo fit, ut maneant æquè tepidi & difficiles ad resistendum tentationibus; augmentum enim gratiæ, quod accipiunt, valde exiguum est, & gratiæ actuales paucæ, imò, secundùm aliquos, nullæ. Quis ergo jure potest mihi indignari, si dixero, meliùs esse cum magna animi præparatione, & per consequens cum magno fructu spirituali, semel in hebdomada communicare, quàm cum parva devotione, & quodam quasi fastidio, adeòque nullo ferè fructu quotidie? Ipsa ratio naturalis videtur id dictare.

Melius est semel in hebdomada cum magna devotione, communicare, quàm quotidie cum parva

Hinc appositè D. Augustinus (vel quicumque est Auctor) lib. de Eccles. dogmatibus cap. 53. *Quotidie Eucharistiæ Communionem percipere, nec laudo nec reprehendo: omnibus tamen Dominicis diebus communicandum suadeo, & hortor, si tamen mens sine affectu peccandi sit.*

Sed quare putas hic Auctor, nec laudat, nec reprehendit Communionem quotidianam? Respondet Doctor Seraph suprà in 4. *Quia quibusdam magis est utile frequentare, quibusdam rarò.* Nam *quando dicit: Sancta sanctis* (verba sunt Divi Chrysostomi Homiliâ 17. super Epistolam ad Hebræos) *hoc dicit: si quis non est sanctus, non accedat, non simpliciter dicit, à peccatis mundus, sed sanctus: sanctum enim non mundatio peccati tantùm facit, sed etiam præsentia Spiritus & bonorum operum opulentia. Non enim inquit, volo à cœno vos mundos esse, sed etiam albos esse, & pulchros* &c. 111.

Quibusdam expedit sæpius communicare quibusdam rarò. S. Bonav. D. Chrys.

Et quoniam non omnes quotidie albi sunt & pulchri, ideo divus Augustinus Epistolâ 118. sic dirimit hanc litem: *Faciat*, inquit, *unusquisque, quod secundùm fidem suam piè credit esse faciendum. Neuter enim eorum exhonorat Corpus & Sanguinem Domini, si saluberrimum Sacramentum certatim honorare contendant. Neque enim litigaverunt inter se, aut quisquam eorum se alteri præposuit Zachæus, & ille Centurio, cùm alter eorum gaudens in domum suam susceperit Dominum; alter dicit:* Non sum dignus ut intres sub tectum meum. *Ambo Salvatorem honorificantes diverso, & quasi contrario modo, ambo peccatis miseri, ambo misericordiam consecuti.*

Sententia D. Aug.

Valet etiam ad hanc similitudinem, quod in primo populo unicuique manna secundùm propriam voluntatem in ore sapiebat, sic in ore cuiusque Christiani Sacramentum illud quo modo sumatur æstimandum.

dum. Nam & ille honorando non audet quotidie sumere, & ille honorando non audet ullo die prætermittere. Contemptum solum non vult cibus ille, sicut manna fastidium. Indè enim & Apostolus indignè dicit acceptum ab eis, qui hoc non discernebant à cæteris cibis veneratione singulariter debitâ. Continuò quippe cùm dixisset: Judicium sibi manducat & bibit: addidit ut diceret; non dijudicans Corpus Domini: quod satìs toto ipso loco in Epistola ad Corinthios prima, si diligenter attendatur, apparet. Hucusque dilectus Deo, & hominibus Augustinus.

Ubi, ut vides, nec suadet quotidianam Communionem, nec reprehendit; sed relinquit unumquemque conscientiæ suæ; secluso semper contemptu tanti Sacramenti, id est, ut non accedat in statu peccati mortalis. Mirum sanè si sanctissimus ille Pater judicasset expedire omnibus justis quotidie communicare, & ne minimo verbo id significasset.

112. Objectio ex S. Aug. Quin imò, inquit aliquis, clarissimis verbis id significavit Serm. 28. de verbis Domini, ibi: *Si quotidianus est panis, cur post annum illum sumis, quem iam modum Græci in Oriente facere consueverunt? Accipe quotidie, quod quotidie tibi prosit. Sic vive, ut quotidie merearis accipere. Qui non meretur quotidie accipere, non meretur post annum accipere.*

Neque unius Sancti Patris Augustini ea fuit sententia; *Sed*, (inquit Catechismus Pii V. p.2. cap. 4. q. 46.) *si quis diligenter attenderit, eundem omnium Patrum, qui de hac re scripserunt, sensum fuisse facilè comperiet.*

Chrysostomo. Unde D. Chrysostomus homiliâ 3. in Epist. ad Ephesios. *Tempus non efficit dignos tanti aditu Sacramenti; sed sola animæ sinceritas atque expurgatio; cum tali puritate accede semper, sine hac ne præsumas unquam.*

S. Bonaventura. Et Sanctus Bonaventura de Processu Religionis suprà: *Et licèt aliquando tepidè, tamen confidens de misericordia Dei fiducialiter accedat, quia si se indignum reputet, cogitet quòd tantò magìs æger necesse habet requirere medicum, quantò magìs sentit se ægrotum. Non est enim opus valentibus medicus. Nec ideo quæris te iungere Christo, ut eum sanctifices, sed ut sanctificeris ab ipso.*

Sed attende, quod paulò post attexit: *Circa Sacerdotes autem potest hac forma teneri, ut nec nimìs rarò, nec semper continuè, & imprætermissè sacram hostiam studeant immolare. Nimìs enim continuè celebrare, aliquam videtur notare irreverentiam, cùm vix aliquis tam devotus sit, qui semper eàdem devotione ferveat, quòd semper illud cum debita reverentia faciat, & cordis ardore, quin aliquando tepeat quantulumcumque. Nimìs etiam rarò celebrare, quamvis ex reverentia soleat aliquando fieri, & humilitate, tamen quandoque torporem nutrit, quia minùs circumspectus est homo in omnibus, quasi non indigere videatur sui custodiâ, cùm non proponit accedere ad mensam Christi. Humilitas etiam non est usquequaque secura, propter quam diù se subtrahat; quia sicuti non est dignus sæpè Corpus Christi percipere; ita nec semel. Ideo non recipimus illud, quasi qui digni sumus, sed ut ille nos sæpè visitante, & habitaculum cordis & corporis nostri subintrante, magìs ac magìs digni efficiamur.*

Ecce quantùm aberrant à doctrina Seraphica, qui non solùm Sacerdotibus, sed omnibus indifferenter hominibus, viris ac mulieribus, perfectis juxtà ac imperfectis, suadent, eo ipso, quo absolutionem à lethalibus peccatis obtinuerunt, uti jure suo, & invito etiam ac dissuadente Confessario quotidie ad Communionem accedere.

Quid ergo ad priora verba D. Bonaventuræ? Respondeo, frequentiam commendat hujus sanctissimæ mensæ. Colligo ex antecedentibus & immediatè consequentibus. *Salubre*, inquit, *& utile est, quòd homo sæpè se ad illius medicamenti susceptionem præparet, & quantâ devotione valet, illud percipere studeat, & post perceptionem in studio devotionis se conservet attentiùs.* Hæc præcedentia; consequentia autem: *Nec proptereà prætermittenda est sacra Communio, si quandoque non sentiat homo specialem devotionis gratiam, cùm se ad illam præparare studet, vel cùm in ipsa præparatione, vel post fortè minùs devotum se sentit, quàm vellet.* 113. Explicatur D. Bonav. de frequenti Communione.

De eadem frequentia interpretari possumus verba D. Chrysostomi & Augustini. Certè D. Augustinus, ut patet agit contra morem Græcorum singulis annis tantùm semel communicandi, & optat ut magìs quotidie communicemus, id est, valde frequenter, imò simpliciter singulis diebus, salvâ semper debitâ præparatione, quæ in paucissimis est ut semper. *Sic*, inquit, *vive, ut quotidie merearis accipere. Qui non meretur quotidie accipere, non meretur post annum accipere*; id est, dilatio temporis per se non efficit dignos tanti aditu Sacramenti, *sed sola animæ sinceritas*, inquit Chrysostomus, *atque expurgatio; cum tali puritate accede semper*; equidem cum proportione, id est, suis congruis temporibus; sicut oportet semper orare. Vel etiam, *cum tali puritate accede semper*, id est, numquam accede sine illa: unde statim subjungitur pro majori claritate: *Sine hac ne præsumas unquam.* ut etiam Chrysostomus, & Augustinus. Dilatio temporis per se non efficit dignum, nec quotidiana frequentatio indignum.

Itaque neque dilatio temporis per se confert aliquid ad meliorem præparationem, neque quotidiana frequentatio per se illam minuit: quamquam per accidens nimia frequentia pareat nauseam, extinguat famem, & inducat quamdam irreverentiam.

Ita intellexit Sanctos Patres Pius V. in suo Catechismo p.2. c.4. q.46. dicens: *Fideles non satìs habeant, se, huius decreti auctoritati obtemperantes, semel tantummodò Corpus Domini quotannis accipere; verùm sæpiùs iterandam Eucharistiæ Communionem existiment. Utrùm autem singulis mensibus, vel hebdomadis, vel diebus id magìs expediat, certa omnibus regula præscribi non potest: verumtamen illa est Sancti Augustini norma certissima: Sic vive, ut quotidie possis sumere. Quare Parochi partes erunt, Fideles crebrò adhortari, ut quemadmodum* 114. De frequenti Communione intellexit SS. Patres Pius V. in Catechismo Romano.

dum corpori in singulos dies alimentum subministrare necessarium putant: ita etiam quotidie hoc Sacramento alendæ & nutriendæ animæ curam non abjiciant: neque enim minus spirituali cibo animam, quàm naturali corpus, indigere perspicuum est.

Atque inter alia motiva signanter enumerat *Sanctorum Patrum auctoritates, quæ frequentem hujus Sacramenti perceptionem magnopere commendant.* Frequentem, inquit, non quotidianam; quamquã alioquin etiam quotidianam, sed, ut suprà dicebam ex Seraphico Doctore, *Salvâ debitâ præparatione, quæ in paucissimis est ut semper.* Hanc debitam præparationem petimus illis verbis Dominicæ orationis: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.*

Nec aliud voluit Tridentinum.

Nec aliud quidpiam voluit Concilium Tridentinum quando sess. 22. c. 6. in principio ait: *Optaret quidem Sacrosancta Synodus ut in singulis Missis fideles adstantes, non solum spirituali affectu; sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent quo ad eos sanctissimi hujus sacrificii fructus uberior proveniret,* Alioquin in rigore intellectum de omnibus adstantibus probat frequentiorem in die Communionem, cùm multi fideles non uni tantùm, sed pluribus sacrificiis singulis diebus assistant. Optat ergo ut aliqui saltem communicent: optat ut digni inveniantur; non tamen ut in præsenti facie Ecclesiæ id promiscuè omnes faciant, etiam justi.

115. Huic expositioni opponitur declaratio Cardinalium.

Sed contrà; hæc explicatio repugnat declarationi Cardinalium in 4. volumine decisionum Rotæ supra illum locum Concilii, quæ sic habet: *Obstat Concilium Tridentinum Episcopo volenti præscribere certa tempora (veluti dies Dominicos, quartam, & sextam feriam) quibus tantùm liceat viris laicis conjugatis, negotiatoribus, & mulieribus, etiam non conjugatis, sanctissimam Eucharistiam sumere, ob irreverentiam, quam potest quotidiana hujus Sacramenti sumptio in sua Diœcesi parere.* Et redditur ratio, ob quam Concilium obstet: *Quia antiquo tempore, peractâ consecratione, omnes adstantes sumebant Eucharistiam: & ideo licitum est quotidie Eucharistiam sumere.*

sed exponitur.

Respondeo ex illis verbis nihil aliud colligi, quàm usum quotidianum Eucharistiæ per se esse laudabilem, & desiderandum ob innumeros fructus, quos parere potest in Ecclesia. Et ideo perperàm à particulari aliquo Episcopo determinari certos dies, quibus, & non aliis, liceat suis subditis communicare. Sicuti meritò argueretur Episcopus, qui universè prohiberet statum Religiosum, licèt certum sit omnibus in particulari eum statum non convenire.

Quæstio ergo non procedit de perfectione hujus frequentiæ secundùm se, sed prout in hoc individuo (ut ita loquar) potest enim contingere aliquem actum secundùm se esse perfectiorem, & tamen huic individuo non esse utiliorem, licèt alioquin non sit illicitus. Sanè dubitari haud potest, esse melius ac beatius manere in virginitate, aut cælibatu, quàm jungi matrimonio, ut constat ex Tridentino sess. 24. can. 10. ubi dicit anathema contrariũ asserenti: nihilominus dari potest casus, in quo magis expediant huic fœminæ nuptiæ, quàm cælibatus, juxta illud Apostoli 1. Cor. 7. v. 9. *Meliùs est nubere, quàm uri.* Triden. 1. Cor. 7.

116. Si dixeris in primitiva Ecclesia omnes quotidie communicabant. Respondeo citiùs, *Omnes enim (utor verbis Catechismi Romani suprà) qui tunc fidem Christianam profitebantur, verâ & sincera charitate ita ardebant, ut cùm sine intermissione orationibus, & aliis pietatis officiis vacarent, quotidie ad sacra Dominici Corporis mysteria sumenda, parati invenirentur.* Charitas autem & pietatis studiũ ita hodie in multis fidelibus refrixerunt, ut, non dico quotidie, non singulis hebdomadis, aut mensibus, sed, pudet dicere, ne singulis quidem annis parati inveniantur ad sacra Dominici Corporis mysteria sumenda. Nec refert quod primitus omnes quotidie communicarent Catech. Rom.

Reponit aliquis; Video me esse in statu primitivæ Ecclesiæ. Repono & ego cum Doctore Seraphico suprà 4. dist. 12. *Laudandum est quotidie communicare.* Sed quot tales hodie inveniuntur.? Rara avis in terris.

Dices: omnes Sacerdotes quotidie celebrant. 117. Respondeo non omnes, ut patet, sed multi, secuti consilium D. Bonaventuræ suprà libro de Processu Religionis, propter periculum irreverentiæ & indevotionis subinde abstinent. Qui autem continuò celebrant, si quis fortè defectus irreverentiæ interveniat, compensatur per obligationem celebrandi: sunt quippe nuntii & ministri publici ab Ecclesia deputati, & ad hoc specialiter consecrati, ut pro vivis & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus Missæ Sacrificium Deo offerant. Quidni igitur puritas & sanctitas Ecclesiæ eorum defectum suppleat? Accedat obligatio extrinseca ratione beneficii, obedientiæ, aut sustentationis. Aut quòd plerique sacerdotes quotidie celebrant.

Ex quo facilè occurritur alteri objectioni: Tantam, inquis, sentio mentis ariditatem, & indevotionem singulis annis, mensibus, hebdomadis, atque singulis diebus. Respondeo, tunc ab indecentia excusat major necessitas; ut patet in amente, cui dum sanus est, non datur Eucharistia ob indecentiam, & tamen datur in articulo mortis propter majorem necessitatem.

Instabis ex Hilario, & ponitur de Consecr. dist. 2. cap. 15. *Si non sunt tanta peccata, ut excommunicetur quis, non se debet à medicina Corporis & Sanguinis Domini separare.* 118. Instantia S. Hilarii.

Respondeo, per modum pœnæ, alioquin probaret, quòd etiam cum peccato mortali, propter quod non est excommunicatus, posset accedere. Solùm ergo vult Hilarius, Communionem non esse omittendam intuitu præcedentium delictorum, si homo velit se debitè præparare, nisi propter illa fuerit excommunicatus. Resolutio.

Quo etiam sensu loquitur Gregorius lib. 2. Epistolâ 26. *Sicut, exigente culpâ, quis a Sacramento Communionis dignè suspenditur, ita insontibus nullo modo talis debet irrogari vindicta.* S. Greg.

Objiciunt

119. Objectio ex Apostolo 1. Cor 11. Solvitur.

Objiciunt denique Apostolum 1. Cor. 11. 28. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat* &c. Respondeo sensum Apostoli esse negativum, id est, non edat de pane illo nec de calice bibat, nisi anteà seipsum probaverit. Cæteroquin verba illa intellecta in sensu affirmativo, vel non sunt consulentis, sed permittentis tantùm edere, postquam præcesserit puritas à peccato lethali; vel certè dicendum erit, expedire Communionem non tantùm post pollutionem nocturnam inculpabilem, vel venialiter culpabilem, sed etiam statim post fornicationem, & adulterium, post pollutiones voluntariè in vigilia procuratas, si modò per absolutionem sacramentalem peccatum fuerit remissum, quod planè alienum est à sensu Sanctorum, & praxi communi. Quin imò in primitiva Ecclesia prohibita fuit Communio post copulam licitam, ut edissero Sectione sequenti, Conclusione primâ, quantò magis dissuadenda est in statu Ecclesiæ finalis post copulam illicitam?

Gregorius intelligit Apostolum etiam de peccatis venialibus.

Accedit, quòd Gregorius Papa 1. Reg. 1. prædicta verba Apostoli intelligit de munditia etiam à venialibus. Nam cùm dixisset, peccata, etiam minima, evacuanda, ut famelici simus, statim subdit: *Hac repletione nos evacuare Paulus insinuans, ait:* Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. *Quid enim est hoc loco probare, nisi evacuatâ peccatorum nequitiâ, se probatum ac purum ad Dominicam mensam exhibere? De repletis etiam subdit:* Qui enim manducat, & bibit indignè, judicium sibi manducat, & bibit. *Qui ergo quotidie delinquimus, quotidie ad Pœnitentiæ lamenta curramus; quia ipsa sola virtus est, quæ evacuet, quod in ventre animæ culpa coadunat, & tunc verè famelici saturantur; quia quò studiosiùs mundamur lamento pœnitentiæ, eò uberiorem divinæ gratiæ fructum recipimus in spirituali refectione.* Hucusque Gregorius.

Ubi non vult venialia inducere gravem reatum communicandi; sed cum proportione quadam consilium Pauli accipiendum, ut scilicet eò major fructus speretur, quò major fuerit evacuatio; & eò plùs periculi esse in hac mensa, quò minùs evacuata fuerint, etiam venialia & quotidiana peccata.

120. Monitum Sancti Patris Francisci.

Finio hanc materiam (de qua plura videri possunt apud alios) exemplo & verbis Sanctissimi P. N. Francisci, qui in Epistola verè aurea ad Sacerdotes Ordinis sui, viros utique sanctos & perfectos sic scribit circa finem: *Moneo prætereà, & exhortor in Domino, ut in locis, in quibus morantur Fratres, una tantùm celebretur Missa in die; secundùm formam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Si verò in loco plures fuerint Sacerdotes, sic sit, per amorem charitatis, alter contentus auditâ celebratione Sacerdotis alterius; quia absentes, & præsentes replet, qui eo digni sunt, Dominus noster Iesus Christus.* Hæc Sanctus Franciscus; veritus ne propter quotidianam sacrificandi consuetudinem, tanti mysterii debita reverentia, quam in hac ipsa Epistolâ anxius inculcat, & summopere commendat, paulatim declinaret, & in ipsis sacrificantibus fervor tanto Altari dignus, aliquantisper teperet.

Quod & ipsum Sanctissimum Patrem, virum alioquin Spiritu Sancto plenum, speculum omnis sanctitatis & perfectionis retraxit & omnino repulit à Sacro Presbyteratûs ordine suscipiendo, & Divum Bonaventuram Francisci spiritûs hæredem, & devotionis participem, per multos dies à celebrando continuit, quoad usque, mirandum, per Angelum ad os ejus Synaxis sacra perlata est à manu Sacerdotis celebrantis.

Hæc dicta sint, non quòd omnibus indifferenter sit dissuadenda quotidiana Communio; experientia enim docet multos Sacerdotes non sine ingenti fructu quotidiè celebrare; sed quia existimo, non omnibus indifferenter, præsertim sæcularibus, illam esse permittendam.

Cæterùm si à me quæritur, utrùm singulis mensibus, hebdomadis, vel diebus expediat communicare? Respondeo, certa omnibus regula præscribi non potest. Qui ergo noluerit errare, attendat consilium prudentis Confessarii, cujus erit hanc frequentiam plùs, minusvè extendere pro majori vel minori ipsius aptitudine; ad quod probandum sufficit receptissima praxis fidelium. 121. Attendendum consilium Confessarii, ut probat praxis fidelium,

Equidem libet addere, quod Ludovicus Blosius in Monili spirituali cap. 6. refert Sanctam Gertrudem intellexisse à Domino: *Quotquot*, inquit, *viri vel fœminæ sæculares vivunt in aliquo statu, qui à Deo & Ecclesia non discordet, sive sint in Matrimonio, sive extra Matrimonium, sive vendant, sive emant, seu quavis aliâ licitâ ratione victum sibi parent, si bonâ voluntate præditi ex Dei gratiâ perseverant in bono, & à gravibus culpis sese continent, vitamq; suam secundùm Dei præcepta, ac Sanctæ Ecclesiæ decreta dirigere volunt, peccataq; sua humili corde Sacerdoti confitentur; hi omnes de Dei misericordiâ confisi, venerandum Eucharistiæ Sacramentum in solemnitatibus, vel diebus à Patre spirituali ipsorum statutis accipere possunt. Licèt enim rebus externis multipliciter occupati sint, & in leviores culpas sæpiùs cadant, pro viribus tamen sunt justi in omnibus, ob idq; Deo placent. Inveniuntur autem nonnunquam inter eos, qui habitum sæcularem gestant, aliqui tam puri & ferventes, vel sancti, ut quotidie sacram Communionem percipere possint.* & revelatio facta S. Gertrudi, quam refert Ludovic. Blosius,

Atque ex his coronidem impono huic Sectioni, in qua egimus de dispositionibus requisitis ad effectum Sanctissimæ Eucharistiæ ex parte animæ. Interim quia anima non reficitur spiritualiter (intellige ex opere operato) nisi præcesserit manducatio corporalis, etiam ipsum corpus suas requirit dispositiones, de quibus jam jam disputo.

SECTIO UNDECIMA.

De Dispositionibus requisitis ex parte corporis.

1. AD dispositiones requisitas ex parte corporis ab aliquibus reducitur usus rationis, idq; non adeò inconvenienter; etenim licèt videatur proximè spectare ad animum, attamen radicaliter est in corpore; quippe impeditur ex corporali indispositione phantasiæ, à qua intellectus pro statu isto dependet in contemplando. Sed de hac dispositione satis fusè egimus Sect. 8. vide ibi dicta. Igitur quæ ad corpus pertinent, reduco ad munditiam externam, & internam ipsius corporis, & ad jejunium naturale, de quibus hac Sectione erit dicendum. Incipio à munditia & dico primò:

CONCLUSIO I.

Pollutio mortalis expiata per Confessionem, per se non impedit Communionem, bene per accidens.

2. *Pollutio mortalis per Confessionem expiata non impedit, per se loquendo.* QUòd pollutio mortalis non expiata impediat Communionem, nemo Catholicus potest dubitare. Similiter satis constat inter Doctores (quidquid nonnulli videantur contradicere) pollutionem mortalem expiatam per Confessionem, non impedire principalem effectum Sacramenti, adeoque illud sine mortali peccato posse suscipi. Ratio; quia ubi non est lex graviter obligans, non est gravis prævaricatio.

D. Bonav. Hinc quando Doctor Seraphicus 4. dist. 12. parte 2. art. 2. qu. 3. dicit: *Prima immunditia* (id est, pollutio veniens ex turpi cogitatione, vel crapula) *impedit, propter hoc quòd homo debeat reputare se immundum. Unde non recipit Sacramentum cum reverentia, qui sic immundus est, nisi necessitas compellat: & propter irreverentiam privatur fructu, & incurrit damnum.* Hoc, inquam, intelligendum venit, non de fructu principali, vel damno essentiali; sed de fructu ampliori & damno accidentario, quod facilè incurrit, qui minùs reverenter accedit, cùm Spiritus Sanctus, etiam per Sacramenta, operetur secundùm propriam cujusque dispositionem.

sed bene per accidens, ex mente D. Bonaventuræ. Nota, quod ibidem post pauca subjungit Sanctus Bonaventura. *Si quis quærat, utrùm semper quando polluitur corporaliter, cessare debeat: Dicendum est, quòd si sentit inquinationem illam multùm animam inclinasse, quia in actu illo fit homo caro, sive in somnis, sive in vigiliis, consulendum esset ei facere reverentiam Sacramento. Si autem sentit naturam magìs expeditam & ulteriùs devotio trahat ad perceptionem, & solemnitas tribuat aliquid, quod multùm recompenset, tunc arbitraret ipsum sine remorsu posse accedere. Concedendum ergo, quòd solùm propter carnis immunditiam non impeditur; sed quia hæc immunditia conjuncta est immunditia mentis, quia cogitatio citò transit; sed immunditia carnis horrorem relinquit, & diutiùs durat, & inordinat; & ideo quamvìs pollutio sit peccatum veniale, magìs tamen impedit, quàm aliud veniale, propter horroris diuturnitatem, & majorem deordinationem.* Hæc ille.

Ex quibus patet veritas nostræ Conclusionis, & manifestè colligitur, non posse in hoc puncto constitui regulam aliquam universalem, quia totum pendet ex variis circumstantiis, quas maturo judicio ponderare debet prudens Confessarius; aliquando enim indecentia erit talis, ut absque peccato veniali homo non possit accedere; subinde quidem poterit absque peccato; sed meliùs erit abstinere; interdum meliùs erit accedere. 3.

Quare sic ordinant Rubricæ Missalis Tit. de defectibus cap. 9. n. 5. *Si præcesserit pollutio nocturna, quæ causata fuerit ex præcedenti cogitatione, quæ sit peccatum mortale, vel evenerit propter nimiam crapulam, abstinendum est à Communione & celebratione, nisi aliud Confessario videatur. Si dubium est, an in præcedenti cogitatione fuerit peccatum mortale, consulitur abstinendum, extra tamen casum necessitatis. Si autem certum est non fuisse in illa cogitatione peccatum mortale, vel nullam fuisse cogitationem, sed evenisse ex naturali causa, aut ex diabolica illusione, potest communicare, & celebrare, nisi ex illa corporis commotione, tanta evenerit perturbatio mentis, ut abstinendum videatur.* *& ordinatione Rubricarum,*

Sanè tanta perturbatio mentis potest permanere, ut non solùm consultum sit abstinere, verùm etiam peccatum veniale sit accedere, quidquid contradicat Joannes Sancius in quæstionibus selectis disp. 23. n. 30. ubi docet, quocumque modo posita sit pollutio, si tamen postea Confessione purgaverit se pœnitens, nullam esse, nec posse esse culpam venialem eâdem die communicare. Fundatur; quòd ille solus indignè accedit, qui sibi conscius alicujus peccati mortalis non præmittit Confessionem sacramentalem. 4. *sic ut possit esse veniale communicare. Joannes Sancius.*

Hanc sententiam vocat Lugo disputat. 15. sect. 1. nu. 4. singularem & falsam; præsertim *Lugo.*

si intelligatur non solùm de facto, sed etiam de possibili, prout ille Auctor videtur intelligere. Et certè ejus fundamentum, vel nihil concludit, vel probat, numquam posse actum communicandi reddi venialiter malum ex aliqua circumstantia. Vel enim dignè suscipitur Sacramentum, & sic nullum committitur peccatum, secundùm ipsum: vel indignè, & sic peccatur mortaliter; quia Sacramentum frustratur omni suo effectu. Hæc autem doctrina nova est, & contra omnes Theologos, qui passim supponunt in receptione aliorum Sacramentorum posse peccari venialiter: cur ergo non etiam in receptione hujus Sacramenti?

5. *In multis casibus potest communicans peccare venialiter.*

Enimverò potest esse levis obligatio, illo tempore, quo communico, assistendi infirmo, restituendi aliquid leve, quod postea restitui non poterit: aut certè ex Communione mea oritur leve scandalum, quod sub veniali debebam vitare, sequitur nocumentum leve propriæ sanitatis. Quidni in istis & similibus casibus communicans peccet venialiter, vel contra charitatem, vel contra justitiam? Nonne multi docent peccare venialiter Sacerdotem, qui sine aliqua causa celebrat antequam legerit Matutinum cum Laudibus?

Ergo similiter propter indispositionem, sive perturbationem mentis relictam ex pollutione culpabili, aut inculpabili, fieri potest, ut communicans peccet solùm venialiter, utique, quia ejus Communio opponitur leviter reverentiæ debitæ huic divinissimo Sacramento: nec enim reverentia illa consistit in indivisibili, ut patet in illo, qui accedit ad celebrandum, vel communicandum absque ulla præparatione, aut oratione prævia, vel cum peccato veniali actuali, aut pluribus habitualibus, de quo egimus Sectione præcedenti Conclusione 9.

Profectò nemo sanæ mentis potest negare in externa modestia & corporis compositione graviter & leviter posse peccari contra hanc reverentiam; ergo itidem in modestia & compositione animi interna: quæ enim vel in speciem potest assignari ratio disparitatis?

6. *An talis communicet indignè?*

Rogas; an qui peccat venialiter communicando, accedat dignè vel indignè? Respondeo accedere indignè, haud equidem indignitate gravi, sed levi, quæ non tollit omnino effectum Sacramenti ex opere operato, estò illum minuat; de qua proinde indignitate non intelligitur Apostolus, quando dicit 1. Cor. 11. v. 29. *Qui enim manducat, & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit.* Et v. 27. *Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini.* (*1. Cor. 11.*)

Indignè, inquam, id est, in statu peccati mortalis, sive cum conscientia peccati mortalis: quæ est indignitas simpliciter, tollens omnino effectum Sacramenti, & denominans simpliciter Communionem sacrilegam. *Probet* ergo *seipsum homo*, examinet conscientiam suam, & si liberam illam inveniat à peccatis mortalibus, *sic de pane illo edat*, id est, non aliter. *Qui enim manducat* cum conscientia peccati mortalis *judicium sibi manducat: non diiudicans Corpus Domini*; judicium certè æternæ damnationis.

7. Atque hæc videtur fuisse principalis intentio Apostoli, ut patet ex contextu istius capitis, videlicet non ita consulere Communionem post Confessionem peccatorum mortalium, quàm Communionem simpliciter indignam dissuadere.

Explicantur verba Apost. qui enim manducat, &c.

Et dato quòd positivè consuluisset, indubiè intelligendus venit, servatis servandis, id est, cum debita alioquin reverentia, tam interna, quàm externa, debita, inquam, sive jure naturali, sive positivo, graviter, vel leviter obligante. Quis enim dicere audeat Apostolum voluisse consulere Communionem post sumptum cibum vel potum, tempore interdicti, aut stante simili prohibitione Ecclesiæ?

Permittit certè Paulus homini probato per Confessionem accedere, quantùm est ex illo capite, semper tamen subintelligitur, nisi aliunde impediatur, & cum debito modo & reverentia, quæ partim præscribenda est ab Ecclesia, prout de facto præscribitur jejunium naturale, & alii ritus determinantur; partim dictatur ab ipso lumine intellectûs, suppositâ excellentiâ & dignitate Sacramenti, ad quod est accedendum. Ex quo patet responsio ad fundamentum Sancii.

Quando ratione pollutionis veniale committatur, non potest certò definiri.

Cæterùm quando committatur levis irreverentia ab illis, qui accedunt post pollutionem, sive culpabilem, sive inculpabilem, quando non, sicut antea dixi, certa regula statui non potest, sed relinquitur judicio prudentis, consideratâ distractione mentis, quæ remanet, infamiâ, quæ aliàs incurreretur non communicando, frequentiâ talium pollutionum, singularitate festi occurrentis, excessivo desiderio Communionis, & similibus circumstantiis.

Superest, ut respondeamus ad Sanctos Patres, qui videntur generaliter improbare Communionem, etiam post copulam conjugalem, quantò magis post pollutionem, vel fornicationem mortaliter culpabilem? 8.

Quid Patres de hac materia senserint.

Divus Hieronymus in Apologia ad Pammachium pro libris contra Jovinianum sic inquit: *Illorum conscientiam convenio* (loquitur de conjugatis) *qui eodem die post coitum communicant.*

S. Hieronymus.

Et in quodam Sermone in vigilia Paschatis de esu Agni (refertur cap. 1. 33. q. 4) sic ait: *Sciatis Fratres charissimi, quoniam quicumque uxori debitum reddit, vacare non potest orationi, nec de carnibus Agni comedere debet.* Itē paulò post: *Si panes Propositionis ab iis, qui uxores suas tetigerant, comedi non poterant; quantò magis panis, qui de cælo descendit, non potest ab his, qui conjugalibus paulo antè hæserunt amplexibus, violari atque contingi? Non quòd nuptias condemnemus (hoc enim non dicimus) sed*

quòd eo tempore, quo carnes Agni manducaturi sumus, vacare operibus carnis non debeamus. Hæc Hieronymus.

9. S. Augustinus. Augustinus autem quid? Ser. 244. de tempore (si ipsius est, de quo multi dubitant) loquens de castitate conjugali. *Quoties*, inquit, *ad Ecclesiam in qualibet solemnitate venitis, & Sacramenta Christi percipere volueritis, ante dies plures castitatem servate, ut cum secura conscientia ad altare Dei possitis accedere. Quam rem etiam per totam quadragesimam, & usque ad clausulam Pascha fideliter custodite, ut vos solemnitas Paschalis castos & puros inveniat. Qui enim bonus Christianus est, non solùm ante dies plures, quàm communicet, castitatem servat; sed & uxorem suam, excepto desiderio filiorum, non agnoscit; quia uxor non propter libidinem, sed propter Filiorum procreationem accipitur.*

Ubi cùm dicit: *Excepto desiderio filiorum*, approbat responsionem decimam Divi Gregorii ad interrogationem Augustini Episcopi Anglorum, quæ refertur 33. q. 4. cap. 6. sub his verbis: S. Gregorius. *Si quis ergo suâ coniuge, non cupidine voluptatis captus; sed solummodò liberorum creandorum gratiâ utitur, ipse profectò de ingressu Ecclesiæ, & de sumendo Corporis Dominici, Sanguinisq; mysterio, suo est relinquendus iudicio: quia à nobis prohiberi non debet accipere, qui in igne positus nescit ardere.*

Ratio ergo disparitatis est; quia secundùm Augustinum loco citato (& alibi) peccat venialiter, qui miscetur conjugi non filiorum procreandorum gratiâ. *In tantùm*, inquit, *peccatum est, ut Propheta pœnitens clamet*: In iniquitatibus conceptus sum, & in delictis peperit me mater mea. *Et sic in veteri Testamento legimus, quando populus Iudæorum accessurus erat ad montem Sinai, ex præcepto Domini dicebatur eis:* Sanctificamini, & estote parati in diem tertium, & ne appropinquetis uxoribus vestris. *Et illud: Si quis nocturno pollutus fuerit somno, non manducet carnes Sacrificii salutaris, ne pereat anima sua de populo.*

Ex quo sic argumentatur S. Doctor: *Si post pollutionem, quæ nobis nolentibus fieri solet, nobis communicare non licet, nisi priùs præcedat compunctio, & eleëmosyna: & si infirmitas non prohibet, etiam ieiunium: Quis est qui potest dicere illud, quod vigilantes, & volentes facimus non esse peccatum?*

10. Ostenditur quàm difficilis sit locus S. August. ex Ser. 244. de temp. Locus non parùm difficilis, præsertim si intendamus illis, quæ post pauca subjunguntur. *Sed dicis, peccatum quidem est, sed tamen parvum est.* Respondet Augustinus: *Nec nos dicimus, quia capitale peccatum est* hujusmodi copula conjugalis: *sed tamen si frequentius exerceatur, & ieiuniis vel eleëmosynis non redimatur, nimis immundam animam facit. Noli despicere peccata tua, quia parva sunt: nam & pluviarum guttæ sunt, sed flumina implent, & moles trahunt, & arbores cum suis radicibus tollunt.*

Tu qui dicis (prosequitur idem Auctor) *quia parvum peccatum est, velum scire quoties tale peccatum admittis, si tot parvulas plagas in corpore, & tot maculas aut scissuras in vestibus tuis fieri velis? Cùm ergo in corpore tuo plagas, nec in veste tua scissuras vel maculas fieri acquiescis, quâ conscientiâ hoc facere in anima tua non metuis?* Et paulò inferiùs: *Et cùm nullus homo velit cum tunica sordibus plena ad Ecclesiam convenire, nescio quâ conscientiâ cum anima per luxuriam sit inquinata, præsumit ad altare accedere, non timens illud, quod Apostolus dixit:* Qui enim manducat Corpus, & sumit Sanguinem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini. *Si erubescimus, ac timemus Eucharistiam manibus sordidis tangere, plùs debemus timere ipsam Eucharistiam intùs in anima polluta suscipere.*

Hic est discursus magni Patris Augustini (vel cujuscumque alterius Auctoris apud Divum Augustinum) ad quem Respondeo unico verbo, probare solummodò, quòd sit peccatum accedere ad Eucharistiam cum peccatis venialibus non debitè expiatis; ut patet ex postremis verbis: *Plùs*, inquit, *debemus timere ipsam Eucharistiam intùs in anima polluta suscipere.* Quis autem dixerit animam pollutam, ex pollutione omnino inculpabili, aut culpabili debitè expiata? 11. Exponitur.

Porrò quod dicit, talem animam esse ream Corporis & Sanguinis Domini, latè intelligendum est, ut suprà insinuavimus, de levi irreverentia, nisi per luxuriam accipias mortalem, quod videtur repugnare contextui verborum.

Nec moveat quemquam, quod in principio habetur: *Si post pollutionem, quæ nobis nolentibus fieri solet, nobis communicare non licet*, quia & illa venialiter potest esse culpabilis, saltem in sua causa. Liquet profectò quòd de pollutione omnino inculpabili non sit necessaria compunctio, eleëmosyna, aut jejunium.

Addit Vasquez disp. 210. nu. 25. verbum, *Non licet*, non denotat ita prohibitum esse communicare, ut si id fiat, novum peccatum sit; sed quia non ita congruum sit post illam communicare ante peractam pœnitentiam, sicut postea. 12. Exponit Vasquez

Perbellè, & consequenter ad suam doctrinam de qua egimus Sectione præcedenti Conclus. 9. An autem ad mentem Divi Augustini, valde dubito. Nam si tantùm minùs congruum est sic communicare, quomodo rectè Sanctus Augustinus taliter communicantem arguit de reatu Corporis & Sanguinis Domini, secundùm illud Apostoli: *Qui manducat Corpus, & bibit Sanguinem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini?* reijcitur.

Aliqui intelligunt Divum Augustinum de pollutione quidem omnino inculpabili, sed ex qua remansit distractio mentis, cum qua accedere ad Communionem, aliquod peccatum est, licèt non capitale seu mortale. Verùm hæc expli-

explicatio non congruit contextui verborum, ut patet consideranti.

13. Declaratur mens D. Hieronymi. Optimè verò sic explicantur verba D. Hieronymi; ut videlicet nihil aliud velit, quàm in primis magis congruum esse, ideoque consultum, nisi aliquid majoris momenti obstet, eodem die post copulam conjugalem non communicare; & præterea quandoque venialiter illicitum esse communicare; tum propter mentis distractionem, quæ solet ex illa oriri, tùm etiam, *quod* (ut ait Doctor Seraphicus suprà) *rarò contingit, quòd homo conjungatur secundùm illum actum debitum exigendo, quin sit ibi aliqua culpa.* Alioquin, *Si solùm reddendo debitum, non credo*, inquit Divus Bonaventura, *quòd debeat retrahi, nisi de congruo: vel etiam causa prolis.*

S. Bonav.

& Conc. Elibertani. Et eodem modo intelligo, quod refertur ex Concilio Eliberitano de Consec. dist. 2. c. 21. *Omnis homo ante sacram Communionem à propria uxore abstinere debet tribus, aut quatuor, aut octo diebus.* Nisi fortè illo tempore fuerit aliqua lex universalis, vel provincialis, quod non satis constat. Et ut talis fuisset, constat de facto usu esse antiquatam: adeoque parùm curandam, si aliunde ex jure naturali non interveniat aliqua irreverentia.

14. Objectio solvitur. Ad illud, quod objicitur, quòd immunditia corporalis impedit per legem veterem Levit. 12. & 15. bene respondet Doctor Seraphicus suprà, *Quòd non valet: quia lex data est in onus & in figuram, & per illas immunditias figurabantur spirituales immunditiæ.*

Levit 12. & 15.

Assignatur ratio quare pollutio impediat Communionem ex D. Bonav. Unde si à me quæritur, quare ergo pollutio impediat. Respondeo cum Divo Bonaventura: *Ratione pollutionis carnis, conjunctæ pollutioni mentis: quia ex hac pollutione se immundum & indispositum reputare debet ad hoc Sacramentum.* Diligit quidem Deus munditiam corporalem; sed eatenus, ut docet idem Sanctus, *Quia excitat devotionem mentis. Econtrario abominatur immunditiam corporalem, quia est via ad irreverentiam mentis, & talis bene impedit.* Herculè iste cibus non est cibus ventris, sed mentis: ergo, per se loquendo, retrahi debet aliquis à sola immunditia mentis, non carnis.

De cætero decentia & reverentia hujus Sacramenti videtur exigere, ut si sordes corporis facilè possint auferri; v. g. manus sordidæ, quibus tractandum est Sacramentum, facilè possint lavari, auferantur. Item si brevi cessabunt, & potest commodè differri Communio, aliquando semel, aut iterum differatur; quando tamen longiùs durant, vel merè occultæ sunt, ut contingit in menstruo, non est cur aliquis alimoniâ cælesti privetur, nisi, sicut priùs dixi, hæc omnia essent prohibita lege aliquâ positivâ; tunc enim qui accederet vel post coitum cum uxore, vel post pollutionem, vel in menstruo, posset peccare mortaliter, ut mox edissero in præcepto jejunii, de quo erit

CONCLUSIO II.

Ad Communionem prærequiritur jejunium naturale sub mortali.

Nunquid ex præcepto divino? Nuspiam legitur Christus tale præceptum dedisse, maximè cùm ipse Apostolis post cœnam Communionem dispensaverit. Igitur ex præcepto Ecclesiastico, quod licèt scriptum non extaret, consuetudine tamen sufficienter invaluit. Hic est ergo communis sensus Ecclesiæ. 15. Prærequiritur jejunium naturale

Audiamus Divum Augustinum Epist. 118. *Liquidò apparet quando primùm acceperunt Discipuli Corpus & Sanguinem Domini, non eos accepisse jejunos. Numquid tamen propterea calumniandum est universæ Ecclesiæ, quòd à jejunis semper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui Sancto, ut in honorem tanti Sacramenti in os Christiani priùs Dominicum Corpus intraret, quàm cæteri cibi. Nam ideò per universum orbem mos iste servatur.* S. Aug. ex communi sensu Ecclesiæ.

Placuit, inquam, Spiritui Sancto, non per se immediatè statuere hujusmodi legem; sed per Apostolos. *Ideò*, (inquit Augustinus eodem loco) *non præcepit* Christus *quo deinceps ordine sumeretur* Eucharistia *ut Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, servaret hunc locum.* Quod autem tota per orbem frequentat Ecclesia, *hoc quin ita faciendum sit, disputare insolentissima insania est*, ait idem Sanctissimus Pater in eadem Epistola.

Sed quid dixit Spiritus Sanctus per os Salomonis? *Stultorum infinitus est numerus.* Eccle. 1. v. 15. Hinc contra eorum insaniam Concilium Generale Constantiense, in Spiritu Sancto legitimè congregatum, declarat, decernit, & diffinit, *Quòd licèt Christus post cœnam instituerit, & suis Discipulis administraverit sub utraque specie panis & vini hoc venerabile Sacramentum, tamen hoc non obstante, Sacrorum Canonum auctoritas laudabilis, & approbata Ecclesiæ consuetudo servavit & servat; quòd hujusmodi Sacramentum non debet confici post cœnam, neque à Fidelibus recipi non jejunis, nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis à jure vel Ecclesia concesso vel admisso.* Ita Conc. sess. 13. Eccles. 1. quem expressit Concilium generale Constantiense.

Et verò olim permissum erat celebrare Missam post cibum & potum die anniversario, quo Cœna Domini celebratur, ut constat ex Concilio Carthaginensi Tertio cap. 29. ubi decernitur; *Ut Sacramenta Altaris non nisi à jejunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniversario, quo Cœna Domini celebratur.* 16. Olim permissum erat celebrare post cibum & potum in Cœna Domini; Carthag. III.

Hujus consuetudinis meminit Divus Augustinus suprà dicens: *Sed nonnullos probabilis quædam ratio delectavit, ut uno certo die per annum, quo ipsam Cœnam Dominus dedit, tamquam ad insigniorem* S. Aug.

signiorem commemorationem post cibos offerri & accipi liceat Corpus & Sanguis Domini. Et illicò attexit: *Honestiùs autem arbitror eâ horâ fieri, ut qui etiam ieiunaverit, post refectionem, quæ horâ nonâ fit, ad oblationem possit occurrere. Quapropter neminem cogimus dominicâ illâ Cœnâ prandere, sed nulli etiam contradicere audemus.* Ergo tempore Divi Augustini adhuc erat licitum.

17. **Hodie non licet ex Bracarensi primo,** Num etiam hodie licet? Hodie tota per orbem Ecclesia servat jejunium. Hinc Concilium Bracarense primum can. 16. *Si quis quintâ feriâ Paschali, quæ vocatur Cœna Domini, horâ legitimâ post nonam, ieiunus in Ecclesiis Missas non tenet; sed secundùm sectam Priscilliani, festivitatem ipsius diei, ab hora tertia per Missas defunctorum, soluto ieiunio colit; anathema sit.*

& secundo. Similiter Concilium Bracarense secundum can. 10. nullâ factâ exceptione Cœnæ Domini generaliter decernit: *Vt si quis Presbyter post hoc edictum nostrum, ampliùs in hac vesania fuerit deprehensus, hoc est, non ieiunus, sed quocumque iam cibo præsumpto, oblationem consecraverit in altari, continuò ab officio suo privatus, à proprio deponatur Episcopo.*

Item Toletano septimo, Accedat Concilium Toletanum septimum can. 2. *Nullus*, inquit, *post cibi potúsq; quamlibet minimum sumptum, Missas facere præsumat.* Ubi nota ly *quamlibet minimum:* ex quo probatur necessitas jejunii naturalis; uti etiam ex illis verbis Concilii Bracarensis secundi: *Quocumque cibo præsumpto.* Constat siquidem jejunium Ecclesiasticum non excludere sumptionem potûs, neque comestionem cujusque cibi.

Objectio. Si dixeris, esse Concilia Provincialia, quæ non obligant totam Ecclesiam, & exprimere **Solvitur.** solos Sacerdotes celebrantes. Respondeo, universalem Ecclesiam suâ consuetudine acceptasse, & extendisse ad omnes fideles, ut patet ex Concilio Constantiensi suprà allegato.

18. **Doctrina Scoti de hoc præcepto.** De hoc præcepto sic discurrit Doctor Subtilis 4 dist. 8. q. 3. n. 3. *Dico, quòd regulariter oporteat ad perceptionem spiritualem & sacramentalem, suscipientem esse ieiunum simpliciter, id est, ieiunio naturæ. Nec istius est aliqua causa principalis, nisi institutio divina, quam vel Christus Discipulis dedit, vel per ipsos promulgavit, vel* (nota benè) *eis instituendum reliquit.* **Ratio congruentiæ.** Addit rationem congruentiæ: *Et quidem rationabilis est institutio propter reverentiam Sacramenti, quæ minor est regulariter in pranso, quàm ieiuno: & etiam ut primò quæratur cibus spiritualis quàm corporalis.*

Satisfacit objectioni desumptæ ex facto Christi, S. Aug. Porrò ad objectionem Hæreticorum desumptam ex facto Christi respondet n. 8. verbis Divi Augustini Epistolâ citatâ (& ponuntur de Consec. dist. 2. cap. 54.) *Neque enim quia post cibos dedit Dominus* (Eucharistiam) *propterea pransi, aut cœnati fratres ad illud Sacramentum accipiendum convenire debent, aut sicut faciebant, quos Apostolus arguit & emendat* (1. Cor. 11.) *mensis suis ista miscere.* Subdit causam, quare Christus hoc fecit: *Namque Salvator quò vehementiùs commendaret mysterii illius altitudinem, ultimum hoc voluit infigere cordibus & memoriæ Discipulorum, à quibus ad passionem digressurus erat.* Hæc Augustinus.

Per quod (inquit Scotus) *patet ad argumentum secundum* (desumptum ex Apostolo 1. Cor. 11. 19. **& ex verbis Apostoli.**
v. 34.) *quia secundùm Augustinum Apostolus reprehendit illos, qui pransi Eucharistiam susceperunt. Et ideo istud verbum*, Si quis esurit, domi manducet, *non debet intelligi, domi antequam veniat ad Ecclesiam, sed post recessum ab Ecclesia; ita quòd non satisfaciat famis suæ de Eucharistia, sicut ait:* Alius ebrius est; *sed expectans quod sibi necessarium fuerit in domo sua percipiat. Et ideo laudabilis est consuetudo Ecclesiæ Latinæ, quæ nulli dispensat Eucharistiam, nisi in modica quantitate, quæ non posset suscipi ad crapulam, & sufficit valde bene ad reverentiam debitam Sacramenti.* Hucusque Doctor Subtilis; quamquam vix credere possim Corinthios ebrios fuisse ex vino consecrato.

Et gratìs admisso, quòd Apostolus voluerit innuere, quòd antequam convenirent ad Ecclesiam, deberent famem extinguere in domibus suis, ne ibi immoderatè de speciebus illis sumerent, quid indè? Nonne etiam fuit consuetudo tempore Apostolorum communicandi fideles sub specie panis & vini? Nemo dubitat. Equidem refrigescente charitate, & crescente multitudine fidelium, propter majorem reverentiam Sacramenti statuit Ecclesia, ut communicarentur sub sola specie panis: ergo similiter estò fuisset consuetudo in primitiva Ecclesia (quod non) communicandi post cibum & potum, certè successu temporis refrigescente charitate, & crescente multitudine fidelium, justissimè potuit illa consuetudo immutari propter majorem reverentiam Sacramenti. Neque alicui Catholico dubium esse potest, quin hodie sit immutata. 20.

Cæterùm quòd hoc præceptum obliget sub mortali, est etiam communis sensus Ecclesiæ, **Hoc præceptum obligat sub mortali. Scotus.** quem Scotus suprà significat dicens: *Oportet ad perceptionem spiritualem, & sacramentalem, suscipientem esse ieiunum.* Porrò Sacramentum spiritualiter & sacramentaliter recipit secundùm Doctorem ibid. n. 2. *bonus fidelis sine peccato mortali secundùm possibilitatem suam; & quia diligenter conscientiam examinavit, & talis verè nutritur, & Christo cibo spirituali unitur & incorporatur.* Ergo requiritur jejunium ad evitandum peccatum mortale; illud enim solùm impedit perceptionem spiritualem.

Sed quæ ratio tantæ obligationis? Respondeo, gravitas materiæ prohibitæ. Rogas quæ sit ista materia? Respondeo, Communio post sumptum cibum & potum. Neque levis ratio prohibitionis, scilicet honor tanti Sacramenti, juxta Augustinum suprà, & significatio, quâ significatur Christus tamquã primus cibus noster. 21
Dices; datur aliqua Communio solùm venialiter mala, estò sit prohibita in honorem tanti **Objectio.**

tanti Sacramenti. Patet in Communione cum peccato veniali actuali, vel pluribus habitualibus non retractatis, quam diximus conclusione 9. præced. Sect. esse sacrilegium veniale.

Responsio. Respondeo, hoc non provenire ex levitate materiæ in se consideratæ; sed magis ex voluntate Legislatoris, qui potest materiam gravem prohibere sub mortali vel veniali. Et quis Legislator in isto casu nisi solus Deus? Qui noluit aliam obligationem injicere (quamvis potuisset) quàm luminis naturalis, quod in illo accessu non dictat nisi irreverentiam levem.

22\. *Ex natura rei Communio post sumptum cibum nullum est peccatum.* Et certè si solam rationem naturalem spectemus, fortè nullum esset peccatum irreverentiæ accedere ad Communionem post sumptum cibum & potum. Immo sine forte, ut lucidò apparet ex facto Christi. Hoc tamen minimè obstat, quin per legem humanam potuerit graviter prohiberi, cùm materia ex se sit capax gravis obligationis, ut pervium est quando prohibetur secunda Communio in eodem die, de qua nemo dubitat, quin sit peccatum mortale.

Profectò ad hoc videtur data hominibus potestas legislativa, ut possint adjungere obligationem secundùm proportionem materiæ, determinando id, quod lex naturalis per se non ita determinavit: nec tantùm adjungere obligationem, & ex levi facere gravem, ut sic loquar; sed etiam ubi nulla esset ex lege naturali, constituere obligationem gravem. Quid enim aliud clamant præcepta jejuniorum & Festorum?

Accedit: quando non est lex positiva directè prohibens accessum ad Communionem, est tantùm irreverentia indirecta; & ex generali principio, quòd sancta sanctè sint tractanda, & ideo plerumque venialis: ast verò quando addita est prohibitio positiva, sive divina, sive humana, jam habetur irreverentia directa; quia lex ista determinat abstinentiam à Communione in cultum Sacramenti, & in signum reverentiæ illi debitæ. Simile reperitur in peccatis externis, quæ committuntur in loco sacro; contrahunt quidem ex circumstantia loci aliquam malitiam sacrilegii, rarò tamen mortalem, ubi specialis prohibitio non intervenerit.

23\. *Quæ sit causa adæquata obligationis sub mortali?* Si ergo rursum quæritur, quæ sit causa adæquata hujus obligationis sub mortali? Respondeo voluntas Legislatoris, de qua ex sensu communi satis constat, gravitas materiæ, id est, communionis, & gravitas finis, id est, honoris debiti huic divinissimo Sacramento. Licèt enim in casu particulari exigua vel certè nulla sequeretur dehonoratio ex Communione, aut celebratione post sumptum cibum & potum; attamen si universaliter talis Communio, vel celebratio liceret, non pauca & parva nata forent sequi inconvenientia, quæ quilibet prudens per seipsum haud operosè poterit investigare.

Et eadem inconvenientia existimo occasionem dedisse Ecclesiæ prohibendi Communionem post quemcumque minimum cibum, vel potum, ne si digitum porrigeret, tota manus ab aliquibus apprehenderetur. Hæc sit ergo

CONCLUSIO III.

Jejunium violat minimus cibus, vel potus ore exteriùs sumptus, & transmissus aliter, quàm per modum salivæ, aut respirationis.

IN eo distinguitur jejunium naturale ab Ecclesiastico, quòd excludat sumptionem potûs, & quamlibet sumptionem cujuscumque cibi, sive per modum medicinæ, sive ne potus noceat, sive per modum refectionis. *Distinguo* (inquit Scotus 4. dist. 8. q. 3. n. 2.) *de ieiunio natura & Ecclesia. Ieiunium Ecclesiæ non solvitur nisi per aliquam refectionem extraordinariam præter morem Ecclesiæ. Vnde per specierum sumptionem, vel medicinalium, vel per potum, saltem post prandium, non solvitur ieiunium Ecclesiæ. Sed ieiunium naturæ est carentia cibi suscepti in stomacho, vel in via ad stomachum, ita quòd nihil intret stomachum in illa die, à principio scilicet huius diei, à quo dicitur aliquis ieiunus.* Hâc suppositâ distinctione 24. *Distinctio jejunii naturalis & Ecclesiastici.* *Scotus.*

Conclusio est communis, quamvis Doctores varient in ejus explicatione, ut patebit ex sequentibus corollariis, quorum

Primum erit; Ea quæ integra emittuntur in excrementis, eò quòd nullo modo possint ab humano stomacho alterari & concoqui, non impediunt, nec violant jejunium naturale, qualia sunt ossicula aliquorum fructuum, fragmenta metallorum, lapilluli; & fortasse lignum, præsertim ex solidioribus & durioribus, & similia. Ratio; quia non sunt cibus vel potus, qui solùm prohibetur per jejunium naturale, ut patet ex Decretis conclus. præced. allegatis. 25. *Ea quæ humanus stomachus non potest concoquere, non violant jejunium naturale.*

Nec obstat Decretum quoddam sub nomine Sotheris Papæ, quod habetur in primo Tomo Conciliorum; in quo dicitur: *Nullus post cibum, potumq́, sive quodlibet minimum sumptum Missam facere præsumat.* Hoc, inquam, non obstat, quia illud Decretum ibi adfertur ex sola auctoritate Gratiani, qui illud inseruit in suo decreto septima q. 1. cap. 16. in quo tamen loco non dicitur esse Sotheri, sed Concilii Toletani VII. can. 2. & meritò, quia, ut vidimus Conclusione præcedenti, ad verbum in illo Concilio continetur, præter illud solùm, *Sive quodlibet*, quod in Concilio non habetur; sed dumtaxat *cibum, potumq́, quamlibet minimum.* Potuit autem aliquis facilè per errorem transcribere pro ly *Quamlibet*, ly *Sive quodlibet.* *Objectio.* *Solvitur.* *Tolet. VII.*

Porrò quod Doctor Angelicus ait 3. parte q. 80. art. 8. ad 4. *Nec refert utrùm aliquid huiusmodi* 26. *Exponitur D. Thomas.*

modo nutriat, vel non nutriat, aut per se, aut cum aliis, dummodò sumatur per modum cibi, vel potûs; id, inquam, commodè intelligendum est de iis materiis, quarum immediatè ante fecerat mentionem dicens: *Et ideo neque post sumptionem aquæ vel alterius cibi aut potûs, vel etiam medicinæ in quantumcumque parva quantitate, licet hoc Sacramentum accipere.*

Aqua, etiamsi per se non nutriret, equidem frangit hoc jejunium, uti etiam vinum, licèt per accidens non nutriret:

Enimverò aquam frangere jejunium naturale, estò per se non nutriret, ut communiter dicitur, sed tantùm cum aliis, similiter vinum licet per accidens non nutriret propter parvam quantitatem, nemo ambigit; quia saltem à stomacho alterantur & concoquuntur, imò licèt per accidens propter debilitatem stomachi non alterarentur, nihilominus frangerent jejunium, quia saltem de se possunt alterari & concoqui, & ideo habent rationem veri potûs.

Eadem est ratio ciborum, carnium v. g. piscium, & similium materiarum, tametsi vel propter exiguitatem, vel propter debilitatem stomachi de facto non nutrirent. Nonne si in magna quantitate sumerentur, violarent jejunium Ecclesiasticum? Secùs autem illa, quæ suprà enumeravimus: nam si aliquis manè v. g. ad occultandos nummos aureos, etiam sine necessitate, eos deglutiret, quis ideo diceret ipsum non posse licitè horâ solitâ prandere eodem modo, ac si nihil comedisset? Illi enim aurei non æstimantur cibus, sed depositum quoddam intrà corpus, sicut in arca vel bursa; nec aliter illi nummi sunt in stomacho, atque Angelus esset, qui non potest à stomachi activitate pati.

27. de papyro dubitatur.

An autem sit eadem ratio papyri, multùm dubitat Cardinalis Lugo disp. 15. n. 32. quia, inquit, materia illa non est ita difficilè alterabilis, cùm reverà non sit aliud quam tela ex lino contexta, & trita, quod totum tandem est herba tenuissima, unde multa animalia utuntur chartâ in cibum & alimentum, ut constat in cervis, muribus & aliis. Respondeo, strutiones dicuntur uti ferro, nùm ideo ferrum est cibus hominis?

Similiter de terra, creta, & similibus.

Similiter dubitat Lugo ibidem de terra, & consequenter ab aliis dubitari posset de creta & similibus, quæ aliquando comeduntur à fœminis, vel ob delectationem, vel ad diminuendum colorem. Et quidem quod attinet ad papyrum, Diana tract. de Celeb. Miss. resol. 52. refert Joannem de la Cruz in direct. conf. parte 2. de Eucharistia q. 5. dub. 4. concl. 2. ubi sic ait: Qui comedit modicum papyri, aut aliquid simile non habens rationem cibi, aut medicinæ, potest, juxta sententiam probabilem, sumere Eucharistiam. Ex quo infert (inquit Diana) mulierem terram, aut simile comedentem, sive illud comedat ob delectationem, quod est comedere per modum cibi, sive comedat ut colorem minuat, quod est comedere per modum medicinæ, non posse post istorum sumptionem sumere Eucharistiam.

Diana. Joannes de la Cruz.

Sed qualis sit ista consequentia, fateor me ignorare. Siquidem si terra, & similia sunt, & dici debent res comestibiles, quid refert quo fine, vel quâ intentione sumantur? Sin autem, nec sint, nec dici debeant res comestibiles, dico quòd frustra recurratur ad intentionem sumentis, ut frangant, vel non frangant jejunium naturale.

Sciò Dicastilloni disp. 9. n. 282. non videri improbabile, quòd ex parte modi & intentionis trajicientis possit quis non censeri jejunus, vorando id, quod alioquin non est cibus: sed quo fundamento? Quia homines solent vorationem hujusmodi rerum vocare comestionem. 28.

An intentio possit facere, ut aliquid quod non est cibus, frangat jejunium?

Exemplificat in tenuissimis laminis auri, quas vulgus in Hispania auripanes appellat, quibus solet charta, & alia multa, etiam esculenta, inaurari, & ab aliquibus sumuntur, sive per se, sive alteri rei adhærentes, ut lætificetur cor, vel in alium finem. Similiter in pulvere margaritarum in eundem finem. Tertiò in quodam argillæ genere, quod maximè in Portugallia habetur rubrum, & fœminis in delitiis est, & vulgò vocatur *Bucaro*, quæ, & similia, licèt non videantur substantiam, seu succum alimentarem subministrare (quantumvìs calor stomachi in hæc agat) solent nihilominus per modum cibi sumi. Ita ille.

Dicastillo.

Attamen fatetur hoc fundamentum non esse satìs firmum. Et facilè responderi posset; omnia illa frangere jejunium naturale, quocumque tandem fine accipiantur; quia licèt fortè non possint converti in substantiam aliti (quod Dicastillo immeritò requirit ad cibum propriè dictum) tamen ex effectibus cognoscitur; stomachum in illa agere, alterando suo modo, & concoquendo; unde nec hujusmodi solent integra in excrementis emitti.

Nec obstat, quod suprà diximus, nummos aureos non æstimari cibum; siquidem non rarò evenit, quod aliquid certo modo præparatum, à stomacho alteretur, concoquatur, imò in substantiam convertatur, estò per se ipsum acceptum absque tali præparatione, non converteretur, imò nec alteraretur. Et ideo non dubito quin aurum potabile (si dari possit) frangat jejunium naturale; similiter pulveres margaritarum, sive margaritæ pulverizatæ; liquet enim esse medicinam, quàm maximè inter omnes confortativam, quæ ex hujusmodi materiis immixtis componitur. 29.

Objectio solvitur.

Aurum potabile solvit jejunium.

Idem experientia demonstrat in pillulis confectis ex chalybe, quæ eodem modo alterant corpus hominis; imò particularem habent effectum in corpore hominis præ aliis pillulis ex alia materia præparatis. Quis ergo dubitet illas habere rationem veri cibi quocumque fine accipiantur? Et tamen calybs non præparatus à nemine dicitur cibus hominis.

Pergis contendere, terram, cretam, & similia non esse cibum propriè dictum: Respondeo, ideo quoque non esse improbabile quòd post sumptio- 30.

Probabile est, terram

& similia non solvere jejunium. *Diana.* sumptionem illorũ ex quacumq; fiat intentione, liceat accipere Eucharistiam; ut videre est apud Dianã p 3. tract. 4. res. 38. & p 5. tract. 13. res. 1. Et tunc Respondeo ad fundamentum Dicastillonis suprà, propter quod vocat oppositam sententiam de terra probabilem, sumptionem illam in communi usu non tam vocari comestionem, quàm vorationem, sive deglutionem, vel trajectionem, eo modo, quo sumptio monetæ aureæ ad occultandum vocatur trajectio, & non propriè comestio.

Atque ut esset comestio, non prohibetur Communio post comestionem; sed post sumptionem cibi aut potûs, ut loquuntur decreta Conciliorum suprà allegata. Vocetur sumptio illa comestio, vel non comestio, quæstio est de nomine, de qua minùs curandum, quando constat de re. Sit itaque

31. Non solvitur jejunium per sanguinem ex cerebro in os defluentem; Corollarium secundum. Non solvitur jejunium per sanguinem vel humorem ex cerebro, vel gingivâ in os defluentem, etsi deglutiatur. Ita communiter Doctores, quoniam non sumitur ab extrinseco, sicut sumi solet cibus & potus. Ex quo sequitur

32. secus si ex digiti vulnere sugatur. Corollarium tertium. Frangeret jejunium, qui sanguinem ex digiti vulnere sugeret & deglutiret. Est doctrina communis, quoniam ore sumitur ab extrinseco, sicuti si mulier lac ex suis mamillis sugeret & deglutiret. Sequitur

33. Aqua per nares attracta non solvit. Corollarium quartum. Non solvitur jejunium, si aqua vel quid simile naribus attrahatur, etsi in stomachum dilabatur; quia non sumitur per modum cibi, vel potûs, id est, modo ordinario, quo solet accipi cibus, vel potus, scilicet ore. Ita docet Diana suprà parte 5. cum aliis, quos citat, puta Suarium, Fagundez, Cælestinum & Bartholomæum à Sancto Fausto. *Diana.*

Suarius. Legi Suarium disp. 68. sect. 4. §. *Quaeris rursum: quid sit sumi aliquid per modum cibi & potûs*; ubi nulla fit mentio aquæ per nares attractæ; sed traditur hæc regula generalis: Dicitur aliquid sumi per modum cibi, vel potûs, quando aliquid hujusmodi ore accipitur, quod per se & propriâ actione vitali in stomachum trajicitur comedendo aut bibendo; & ita (inquit Suarez) explicant hoc præceptum omnes Auctores, & ipsa consuetudo. Interim ex hac doctrina Suarii infert Fagundez præcepto 3. l. 3. cap. 5. n. 14. Si quis aliquantulam aquam per nares attrahat, quæ in stomachum transmittatur, non manet impeditus ad sumptionem hujus Sacramenti; quia non fuit per modum cibi transmissa, aut per modum potûs. *Fagundez.*

34. Pro hac sententia ab aliquibus citatur D. Thomas. Et verò pro sententia illa fortè aliquis citaret Doctorem Angelicum 4. dist. 8. q. 1. a. 4. quæstiunculâ 2. ubi teste Suario suprà & Fagundez n. 15. statuit hanc regulam generalem. *Quidquid ab intrinseco provenit, & ore non sumitur ab extrinseco, non verè comedi, & ideo nec tollere ieiunium naturæ, nec per se impedire susceptionem huius Sacramenti.*

Verùm de suo addiderunt illi Auctores ly *Et ore*, cùm D. Thomas solùm loquatur de sumptione ab extrinseco, oris autem nusquam meminerit. Verba genuina sunt hæc, quæ sequuntur: *Ad tertium dicendum quòd ieiunium naturæ dicitur per privationem actûs comestionis, secundùm quod comestio etiam potionem includit: comestio autem principalis dicitur à sumptione exterioris cibi, quamvis terminetur ad traiectionem cibi in ventrem, & ulteriùs ad nutritionem, & ideo quæ interiùs geruntur sine exterioris cibi sumptione, non videntur solvere ieiunium naturæ, nec impedire Eucharistiæ perceptionem, sicut deglutio salivæ: & similiter videtur de his quæ intrà dentes remanent; & etiam de eructationibus.*

Ut ut sit de mente Doctoris Angelici, iterum dico, non videtur sententia Dianæ & aliorum improbabilis, tametsi multùm aquæ, aut alterius rei attraheretur per nares: siquidem non est verisimile Ecclesiam in sua prohibitione ad illum extraordinarium modum sumendi cibum, aut potum attendisse.

Ex quo consectarium videtur, sumptionem tobachi in folio vel pulvere per nares, non impedire Communionem, quidquid novissimè contradicat Antonius de Leone in quæstionibus moralibus de Cocholate parte 2. §. 4. n. 10. & sequentibus. Vide ejus verba apud Diana suprà, qui altiùs clamat dicens, sumptionem tobachi etiam in fumo non frangere jejunium, estò nutriret, & per os sumeretur: quia non descendit in stomachum, sed statim per nares exit. 35. An tobachum solvat jejunium. *Antonius de Leone.*

Addit, quòd etiamsi aliquid ex fumo tobachi in stomachum descenderet, adhuc non frangeret jejunium naturale, quia recipitur in stomachum per modum respirationis, non autem per actionem, quæ fit comestio vel potatio. Pro clariori hujus rei intelligentia erit

Corollarium quintum. Si reliquiæ cibi remanentes in ore transglutiantur, non impediunt Communionem. Ita Rubricæ Missalis Tit. de defectibus cap. 9. n. 3. Rationem attexunt: *Cùm non transglutiantur per modum cibi, sed per modum salivæ.* Quod multi Doctores limitant, quando fieret inadvertenter: alioquin si absque incommodo possumus illas exspuere, existimant per earum deglutionem frangi jejunium. 36. Non solvunt ciborum reliquiæ Rub. Miss. inadvertenter transmissæ,

Sicuti si homo ex industria quæreret aërem, ubi est musca, ut eam per respirationem possit deglutire, vel quando jam attraxit, nollet exspuere, tametsi facilè posset, videtur id esse contra rationem jejunii, estò quando casu attrahitur, & trajicitur in stomachum, non impediat Communionem.

Noluit quidem Ecclesia prohibere communem respirationem, adeoque impedire ea, quæ per se, vel per accidens cum respiratione, & aëre attrahuntur, qualia sunt pulvis, paleæ, & ea quæ deferuntur cum ipso aëre, quem non possu- aut quod communi respiratione casu attrahitur.

possumus purgare ab iis ad respirandum: equidem justè potuit velle, ne ex industria aërem quæramus, ubi musca v. g. est; & similiter, ne sponte deglutiamus muscam attractam, quando facilè possumus eam exspuere.

37. Confirmatur ex Rub. Missalis suprà: *Idem*, inquiunt, *dicendum, si lavando os deglutiatur stilla aquæ præter intentionem*. Quid ergo si ex intentione? Videtur dicendum quòd impediat Communionem, cum jam non transglutiatur per modum salivæ, sed per modum potûs.

Non est improbabile, reliquias trajectas advertenter solvere jejunium. *D. Thomas.*

Ex quibus patet hanc sententiam non esse improbabilem, quam satis apertè significavit Divus Thomas 3. parte q. 80. art. 8. ad 4. dicens: *Reliquiæ cibi remanentes in ore, si casualiter transglutiantur, non impediunt sumptionem huius Sacramenti, quia non traiiciuntur per modum cibi, sed per modum salivæ. Et eadem ratio est de reliquiis aquæ vel vini, quibus os abluitur, dummodo non traiiciantur in magna quantitate, sed permixta saliva, quod vitari non potest.*

38. Etiam est probabile non solvere. *Suarez. Tabiena Henriquez.*

Verùm existimo in hac re non esse nimiùm scrupulisandum; & ideo dico etiam contrariam sententiam, maximè quoad reliquias ciborum, esse probabilem, ut visa est Suario suprà §. *Dico ergo*, qui citat Doctissimum Tabienam in Summa, verbo *Communio*, & illam tenet Henriquez in summa lib. 8. cap. 50. n. 4. in Glossa lit. V. & tamquam probabilem admittit Joannes de la Cruz in direct. conf. parte 2. qu. 5. dub. 4. conclusione 2. ubi sic ait: Item quæ manent in ore ex extrema cœna, si casualiter deglutiantur imò licet advertenter secundùm aliquos, non impediunt sumptionem Eucharistiæ. Ita citat Diana parte 3. tract. 4. resol. 37.

Ioannes de la Cruz. *Diana.*

pro qua sententia duæ adferuntur rationes ex Coninck.

Coninck qu. 80. art. 8. n. 47. pro hac sententia duas adducit rationes. Prima; quia deglutio talium reliquiarum pertinet potiùs ad manducationem præcedentis diei, quàm præsentis. Secunda; quia cùm istæ reliquiæ hodie nullo modo ab extrinseco ori imponantur, non sumuntur jam per modum cibi, sed per modum salivæ. Infert Diana: ergo non impediunt Communionem, etiamsi voluntariè deglutiantur.

Addit; Sed his non obstantibus, consulendum est dictas reliquias quantùm commodè fieri potest, exspuere. In quo sequitur Suarium suprà, ubi sic ait: Quamvis ergo non sint scrupuli injiciendi, tamen semper securior pars eligenda est. Et ideo consulendum est, ut in hujusmodi casu hæ particulæ exspuantur potiùs, quàm trajiciantur. Idem docet Regius dicens: Decet tamen omnino ejusmodi res omnes exspuere, quantùm commodè fieri potest.

39. Auctor ostendit sufficienter eam probari ex Rubr.

Cæterùm non esse strictam obligationem, sufficienter mihi significant Rubricæ superiùs allegatæ, quæ generaliter loquuntur sine ulla distinctione inter sumptionem casualem & voluntariam: ubi autem jus non distinguit, nec nos debemus distinguere sine manifesta ratione.

Nec obstat quòd distinguat in secundo casu; quia moraliter non est possibile, ut stilla aquæ, id est, modicissima aqua, abluendo os ex intentione accipiatur sic, ut non major quantitas simul transeat: facilè autem fieri potest, ut reliquiæ ciborum sine ullo alio cibo ab extrinseco ori imposito voluntariè deglutiantur. Deinde in stilla aquæ non obtinent rationes suprà ex Regio assignatæ: ergo potiùs distinguendum fuit in secundo casu, quàm in primo.

& assignat disparitatem inter reliquias & stillam aquæ.

40. An sit eadem ratio sacchari quod ante mediam noctem imponitur ori?

Dices; ergo si quis noctu misit in os aliquid sacchari paulatim deglutiendi ad emolliendam raucedinem, vel ob alium quemcumque finem, non solvet jejunium, etiamsi post mediam noctem aliquæ partes trajiciantur; quia illud non sumitur illo die ab extrinseco, & per consequens non trajicitur per modum cibi, sed per modum salivæ. Deinde pertinet potiùs ad manducationem præcedentis diei, quàm præsentis.

Aliqui affirmant;

Respondent aliqui concedendo totum. Tabiena verbo *Communicare* §. 49. sic scribit: Id quod præterito die intrà os est sumptum, etiamsi datâ operâ deglutiatur in sequente, non solvit jejunium naturæ, neque impedit perceptionem Eucharistiæ. Quod Tabiena ait, affirmat quoque Bartholomæus ab Angelo in Exam. Confess. Dial. 4. §. 214. litera A. Quod dictum est, inquit, de saliva & de reliquiis cibi, & hujusmodi, dicendum est de eo, qui serò accipit aliquid in ore pro voce, vel pro alio, quod remanet; non enim venit ab extrinseco post mediam noctem, nec propter hoc ille non esset jejunus. Ita hos Auctores citat Stephanus Bauny in Theologiâ morali parte 1. tract. 10. quæst. 22.

Tabiena. Bartholomæus ab Angelo. *Stephanus Bauny.*

41. Verùm quod attinet Tabienam, §. citato nihil simile habet: §. autem 43. quem fortè voluit citare, sic lego: Prima conditio est, quòd ille cibus vel potus veniat ab extrà post mediam noctem; unde id quod ante mediam noctem est in ore, non frangit.

Sed veriùs negatur.

Quidquid sit de mente istorum Auctorum, quos sequitur Bauny, communiter respondent Doctores ad objectionem negando Consequentiam: quia partes sacchari remanentes post mediam noctem non sunt reliquiæ cibi, sed verus cibus, & tota illa est successiva quædam manducatio, quæ ex parte fit illâ die, quâ est communicandum, ideoque æquivalenter est assumptio exterioris cibi. Oportet ergo ut tota manducatio per se, & ex intentione absolvatur præcedenti die; reliquiæ autem dicuntur, quæ casu & præter intentionem in ore manent. Alioquin si aliquis paulò ante duodecimam noctis alios cibos ori imponeret, eosque donec duodecima esset audita manderet & deglutiret, nullo modo eo die impediretur à Communione, quod non facilè quispiam concesserit.

42. Quid si aliquid alicu-

Neque approbo, quod reperio apud Tabienam suprà §. 45. Si aliquid descenderet ab extrà

à, etiam alicujus quantitatis, ita quòd ho-
non perciperet, vel non intenderet illud
lutire, sed sicut saliva descenderet, non im-
ret Communionem. Quid si enim alius
i non advertenti globulum ex sacchars
ectum in os & guttur immittat, nonne
dicar comedisse & violasse jejunium natu-
? Quid si dormienti vini copia ingeratur,
ic manebit jejunus?
certè infirmi, qui sui compotes non sunt,
nodo reficiuntur, deglutientes cum respi-
one, quæ ab aliis infunduntur in os, ipsis
advertentibus, vel etiam renuentibus;
uidni ergo violent jejunium naturale? Neque enim propter respirationem, sed propter aliam causam extrinsecam trajiciuntur, & ideo dicuntur comedi, vel bibi, estò descendant per modum salivæ, defectu usûs rationis.

43. *An fumus tobachi descendens in stomachum solvat jejunium?* Ecce quàm varia explicatio Conclusionis, quam omnes admittunt, quot capita, tot sensus, & quod uni apparet potatio, alteri videtur respiratio, & quod unus affirmat cibum, alius negat. Quid clariùs, quàm homines bibere tobachum; sic enim communiter omnes loquuntur, estò fumus non descendat in stomachum. Et sanè si fistulâ tobachariâ, ut ita loquar, sugerem aquam, aut vinum, quis ambigeret me bibere, similiter si sugerem mel de petra, oleumque de saxo durissimo, nonne frangerem jejunium deglutiendo illud? Nemo dubitat. Quidni ergo frangat jejunium, qui violenter extrahit fumum tobachi, eumque transmittit in stomachum?

Quia, inquis, non est cibus, aut potus: alioquin si quis ex industria aperto ore fumosum halitum carnis in magna quantitate, tempore, v. g. Quadragesimæ, respirando attraheret, non solùm jejunium naturale, sed etiam Ecclesiasticum solveret, quod est absurdum; & ideo, ut reor, inquit *Diana* suprà parte 5. tract. 13. resol. 1. Nullus Confessarius si quis se accusaret per totum mane alicujus vigiliæ ex industria in culina permansisse, hauriendo fumum perdicum, caponum &c. nullus, inquam, Confessarius talem de peccato mortali damnaret, & ob id à Communione illo die arceret.

44. *Assignatur disparitas inter illum fumum & fumosum halitum carnis.* Respondeo disparitatem esse, quòd haurire fumum perdicum, aut caponum, non sit comedere perdices, aut capones, sicut fistulâ sumere tobachum, est bibere tobachum: & sicut ore masticare folia tobachi, est comedere etiam secundùm Dianam, si aliquid de illo in stomachum trajiciatur. Sin autem nihil trajicitur in stomachum, constat profectò solam masticationem sive tobachi, sive aromatum, quæ ori imponuntur ad vitandum noxium aërem, non impedire communionem. *Quid dicendum de aromatibus, quæ ori imponuntur.*

Immo *Tannerus* tom. 4. disp. 5. q. 8. dub. 4. nu. 79. & *Faustus* de Sacramento Eucharistiæ lib. 1. q. 381. docent (ut refert Diana suprà) quòd si quis aliquid aromaticum ore circumfert, sed nihil ex intentione deglutit, nisi minimum quid per modum succi inseparabiliter salivæ immixtum, non frangit jejunium naturale.

Minor ratio dubitandi est de pharmacis, quæ foris stomacho applicantur, etiamsi corroborent, & fortè aliquid intret per poros, quod nutriat; quia id communi calculo non est sumere potum vel cibum. *vel foris stomacho applicantur.*

45. *Tempus à quo jejunium incipit.* Atque hæc satìs de materia jejunii. De tempore autem, à quo jejunium debeat incipere, planè liquet, quòd à puncto mediæ noctis. Sed quod illud? Quis cognoscet mediam noctem exactè?

Hodie nemo (inquit *Caramuel* Theologiæ fundamentalis 1. impressionis §. 241.) quoniam horologia claudicant, & ex syderibus, quæ soli Astronomi cognoscunt, nihil certi erui potest, quamdiu solis locus, & syderum ascensio non cognoscitur certiùs. Igitur hodie, qui mediam noctem metaphysicè observari juberet, impossibile observari juberet. Patet, quia exacta illius cognitio limites humani ingenii excedit. Nam de illo puncto Theologi judicare non possunt, & vix Geometræ & Astronomi possunt. Itaque:

CONCLUSIO IV.

Jejunium naturale præcipitur hodie observari ab hora duodecima nocturna moraliter.

46. *Hora duodecima incipit secundùm aliquos ad primum ictum, Sanchez.* Hic rursùm diversitas opinionum, sicut in cæteris, quæ pendent ex morali hominum æstimatione. Sunt Auctores qui primo ictui horæ duodecimæ dierum discretionem affigant. Ita *Sanchez* lib. 2. de Matrimonio disp. 41. n. 40. per accidens quippe est, quòd plures pulsus audiantur, & quòd hora duodecima non possit unico pulsu significari, sicut v. g. hora prima.

Hanc sententiam in rigore veram existimat Cardinalis *Lugo* disp. 15. n. 37. non solùm de pulsu, quo horæ designantur, sed etiam de illo, quo priùs designantur quadrantes horæ; solent enim antequam detur signum horarum, sonare pulsus minores pro quadrantibus; ita ut ante sex vel duodecim pulsus pro horis, sonent quatuor pulsus leviores, ad designandum jam esse finitos quatuor horæ quadrantes, & postea majori sono designantur duodecim horæ. Consequenter ergo fatendum est, horam esse finitam, & medium noctis designari, ubi primum cœpit sonare primus pulsus pro quatuor quadrantibus; quia ex illo puncto incipit tempus horæ sequentis.

Quod facilè constabit consideranti motum rotæ illius, quæ in horologio continuè movetur, & quæ divisa est ad modum crucis in qua- *colligentes id ex motu rotæ, quæ in horologio continuè movetur.*

SECTIO UNDECIMA.

De Dispositionibus requisitis ex parte corporis.

1. AD dispositiones requisitas ex parte corporis ab aliquibus reducitur usus rationis, idq; non adeò inconvenienter; etenim licèt videatur proximè spectare ad animum, attamen radicaliter est in corpore; quippe impeditur ex corporali indispositione phantasiæ, à qua intellectus pro statu isto dependet in contemplando. Sed de hac dispositione satis fusè egimus Sect. 8. vide ibi dicta. Igitur quæ ad corpus pertinent, reduco ad munditiam externam, & internam ipsius corporis, & ad jejunium naturale, de quibus hac Sectione erit dicendum. Incipio à munditia & dico primò:

CONCLUSIO I.

Pollutio mortalis expiata per Confessionem, per se non impedit Communionem, bene per accidens.

2. *Pollutio mortalis per Confessionem expiata non impedit, per se loquendo.* QUòd pollutio mortalis non expiata impediat Communionem, nemo Catholicus potest dubitare. Similiter satis constat inter Doctores (quidquid nonnulli videantur contradicere) pollutionem mortalem expiatam per Confessionem, non impedire principalem effectum Sacramenti, adeoque illud sine mortali peccato posse suscipi. Ratio; quia ubi non est lex graviter obligans, non est gravis prævaricatio.

D. Bonav. Hinc quando Doctor Seraphicus 4. dist. 12. parte 2. art. 2. qu. 3. dicit: *Prima immunditia* (id est, pollutio veniens ex turpi cogitatione, vel crapula) *impedit, propter hoc quòd homo debeat reputare se immundum. Vnde non recipit Sacramentum cum reverentia, qui sic immundus est, nisi necessitas compellat: & propter irreverentiam privatur fructu, & incurrit damnum.* Hoc, inquam, intelligendum venit, non de fructu principali, vel damno essentiali; sed de fructu ampliori & damno accidentario, quod facilè incurrit, qui minùs reverenter accedit, cùm Spiritus Sanctus, etiam per Sacramenta, operetur secundùm propriam cujusque dispositionem.

sed bene per accidens, ex mente D. Bonaventuræ. Nota, quod ibidem post pauca subjungit Sanctus Bonaventura. *Si quis quærat, utrùm semper quando polluitur corporaliter, cessare debeat: Dicendum est, quòd si sentit inquinationem illam multùm animam inclinasse, quia in actu illo fit homo caro, sive in somnis, sive in vigiliis, consulendum esset ei facere reverentiam Sacramento. Si autem sentit naturam magìs expeditam & ulteriùs devotio trahat ad perceptionem, & solemnitas tribuat aliquid, quod multùm recompenset, tunc arbitrarer ipsum sine remorsu posse accedere. Concedendum ergo, quòd solùm propter carnis immunditiam non impeditur; sed quia hac immunditia conjuncta est immunditia mentis, quia cogitatio citò transit; sed immunditia carnis horrorem relinquit, & diutiùs durat, & inordinat; & ideo quamvis pollutio sit peccatum veniale, magìs tamen impedit, quàm aliud veniale, propter horroris diuturnitatem, & maiorem deordinationem.* Hæc ille.

Ex quibus patet veritas nostræ Conclusionis, & manifestè colligitur, non posse in hoc puncto constitui regulam aliquam universalem, quia totum pendet ex variis circumstantiis, quas maturo judicio ponderare debet prudens Confessarius; aliquando enim indecentia erit talis, ut absque peccato veniali homo non possit accedere; subinde quidem poterit absque peccato; sed meliùs erit abstinere: interdum meliùs erit accedere. 3.

Quare sic ordinant Rubricæ Missalis Tit. de defectibus cap. 9. n. 5. *Si præcesserit pollutio nocturna, quæ causata fuerit ex præcedenti cogitatione, quæ sit peccatum mortale, vel evenerit propter nimiam crapulam, abstinendum est à Communione & celebratione, nisi aliud Confessario videatur. Si dubium est, an in præcedenti cogitatione fuerit peccatum mortale, consulitur abstinendum, extra tamen casum necessitatis. Si autem certum est non fuisse in illa cogitatione peccatum mortale, vel nullam fuisse cogitationem, sed evenisse ex naturali causa, aut ex diabolica illusione, potest communicare, & celebrare, nisi ex illa corporis commotione, tanta evenerit perturbatio mentis, ut abstinendum videatur.* *& ordinatione Rubricarum.*

Sanè tanta perturbatio mentis potest permanere, ut non solùm consultum sit abstinere, verùm etiam peccatum veniale sit accedere, quidquid contradicat Joannes Sancius in quæstionibus selectis disp. 23. n. 30. ubi docet, quocumque modo posita sit pollutio, si tamen postea Confessione purgaverit se pœnitens, nullam esse, nec posse esse culpam venialem eâdem die communicare. Fundatur; quòd ille solus indignè accedit, qui sibi conscius alicujus peccati mortalis non præmittit Confessionem sacramentalem. 4. *sic ut possit esse veniale communicare. Ioannes Sancius.*

Hanc sententiam vocat Lugo disputat. 15. sect. 1. nu. 4. singularem & falsam; præsertim *Lugo.*

si

si intelligatur non solùm de facto, sed etiam de possibili, prout ille Auctor videtur intelligere. Et certè ejus fundamentum, vel nihil concludit, vel probat, numquam posse actum communicandi reddi venialiter malum ex aliqua circumstantia. Vel enim dignè suscipitur Sacramentum, & sic nullum committitur peccatum, secundùm ipsum: vel indignè, & sic peccatur mortaliter; quia Sacramentum frustratur omni suo effectu. Hæc autem doctrina nova est, & contra omnes Theologos, qui passim supponunt in receptione aliorum Sacramentorum posse peccari venialiter: cur ergo non etiam in receptione hujus Sacramenti?

5. *In multis casibus potest communicans peccare venialiter.* Enimverò potest esse levis obligatio, illo tempore, quo communico, assistendi infirmo, restituendi aliquid leve, quod postea restitui non poterit: aut certè ex Communione mea oritur leve scandalum, quod sub veniali debebam vitare, sequitur nocumentum leve propriæ sanitatis. Quidni in istis & similibus casibus communicans peccet venialiter, vel contra charitatem, vel contra justitiam? Nonne multi docent peccare venialiter Sacerdotem, qui sine aliqua causa celebrat antequam legerit Matutinum cum Laudibus?

Ergo similiter propter indispositionem, sive perturbationem mentis relictam ex pollutione culpabili, aut inculpabili, fieri potest, ut communicans peccet solùm venialiter, utique, quia ejus Communio opponitur leviter reverentiæ debitæ huic divinissimo Sacramento: nec enim reverentia illa consistit in indivisibili, ut patet in illo, qui accedit ad celebrandum, vel communicandum absque ulla præparatione, aut oratione prævia, vel cum peccato veniali actuali, aut pluribus habitualibus, de quo egimus Sectione præcedenti Conclusione 9.

Profectò nemo sanæ mentis potest negare in externa modestia & corporis compositione graviter & leviter posse peccari contra hanc reverentiam; ergo itidem in modestia & compositione animi interna: quæ enim vel in speciem potest assignari ratio disparitatis?

6. *An talis communicet indignè?* Rogas; an qui peccat venialiter communicando, accedat dignè vel indignè? Respondeo accedere indignè, haud equidem indignitate gravi, sed levi, quæ non tollit omnino effectum Sacramenti ex opere operato, estò illum minuat; de qua proinde indignitate non intelligitur Apostolus, quando dicit 1. Cor. 11. v. 29. *Qui enim manducat, & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit.* Et v. 27. *Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini.* *1. Cor. 11.*

Indignè, inquam, id est, in statu peccati mortalis, sive cum conscientia peccati mortalis: quæ est indignitas simpliciter, tollens omnino effectum Sacramenti, & denominans simpliciter Communionem sacrilegam. *Probet* ergo *seipsum homo*, examinet conscientiam suam, & si liberam illam inveniat à peccatis mortalibus, *sic de pane illo edat*, id est; non aliter. *Qui enim manducat* cum conscientia peccati mortalis *judicium sibi manducat: non diiudicans Corpus Domini*; judicium certè æternæ damnationis.

Atque hæc videtur fuisse principalis intentio Apostoli, ut patet ex contextu istius capitis, videlicet non ita consulere Communionem post Confessionem peccatorum mortalium, quàm Communionem simpliciter indignam dissuadere. 7.

Explicantur verba Apost. Qui enim manducat, &c. Et dato quòd positivè consuluisset, indubiè intelligendus venit, servatis servandis, id est; cum debita alioquin reverentia, tam interna, quàm externa, debita, inquam, sive jure naturali, sive positivo, graviter, vel leviter obligante. Quis enim dicere audeat Apostolum voluisse consulere Communionem post sumptum cibum vel potum, tempore interdicti, aut stante simili prohibitione Ecclesiæ?

Permittit certè Paulus homini probato per Confessionem accedere, quantùm est ex illo capite, semper tamen subintelligitur, nisi aliunde impediatur, & cum debito modo & reverentia, quæ partim præscribenda est ab Ecclesia, prout de facto præscribitur jejunium naturale, & alii ritus determinantur; partim dictatur ab ipso lumine intellectûs, supposita excellentiâ & dignitate Sacramenti, ad quod est accedendum. Ex quo patet responsio ad fundamentum Sancii.

Quando in ratione pollutionis venialis committatur, non potest certò definiri. Cæterùm quando committatur levis irreverentia ab illis, qui accedunt post pollutionem, sive culpabilem, sive inculpabilem, quando non, sicut antea dixi, certa regula statui non potest, sed relinquitur judicio prudentis, considerata distractione mentis, quæ remanet, infamiâ, quæ aliàs incurreretur non communicando, frequentiâ talium pollutionum, singularitate festi occurrentis, excessivo desiderio Communionis, & similibus circumstantiis.

Superest, ut respondeamus ad Sanctos Patres, qui videntur generaliter improbare Communionem, etiam post copulam conjugalem, quantò magis post pollutionem, vel fornicationem mortaliter culpabilem? 8. *Quid Patres de hac materia sentiant.*

S. Hieronymus. Divus Hieronymus in Apologia ad Pammachium pro libris contra Jovinianum sic inquit: *Illorum conscientiam convenio* (loquitur de conjugatis) *qui eodem die post coitum communicant.*

Et in quodam Sermone in vigilia Paschatis de esu Agni (refertur cap. 1. 33. q. 4) sic ait: *Sciatis Fratres charissimi, quoniam quicumque uxori debitum reddit, vacare non potest orationi, nec de carnibus Agni comedere debet.* Itē paulò post: *Si panes Propositionis ab iis, qui uxores suas tetigerant, comedi non poterant; quantò magis panis, qui de cælo descendit, non potest ab his, qui conjugalibus paulo antè hæserunt amplexibus, violari atque contingi? Non quò nuptias condemnemus* (*hoc enim non dicimus*) *sed*

quòd eo tempore, quo carnes Agni manducaturi sumus, vacare operibus carnis non debeamus. Hæc Hieronymus.

9. *S. Augustinus.* Augustinus autem quid? Ser. 244. de tempore (si ipsius est, de quo multi dubitant) loquens de castitate conjugali. *Quoties*, inquit, *ad Ecclesiam in qualibet solemnitate venitis, & Sacramenta Christi percipere volueritis, ante dies plures castitatem servate, ut cum secura conscientia ad altare Dei possitis accedere. Quam rem etiam per totam quadragesimam, & usque ad clausulam Pascha fideliter custodite, ut vos solemnitas Paschalis castos & puros inveniat. Qui enim bonus Christianus est, non solùm ante dies plures, quàm communicet, castitatem servat; sed & uxorem suam, excepto desiderio filiorum, non agnoscit; quia uxor non propter libidinem, sed propter Filiorum procreationem accipitur.*

Ubi cùm dicit: *Excepto desiderio filiorum*, approbat responsionem decimam Divi Gregorii ad interrogationem Augustini Episcopi Anglorum, quæ refertur 33. q. 4. cap. 6. sub his *S. Gregorius.* verbis: *Si quis ergo suâ conjuge, non cupidine voluptatis captus; sed solummodò liberorum creandorum gratiâ utitur, ipse profectò de ingressu Ecclesiæ, & de sumendo Corporis Dominici, Sanguinisq; mysterio, suo est relinquendus judicio: quia à nobis prohiberi non debet accipere, qui in igne positus nescit ardere.*

Ratio ergo disparitatis est; quia secundùm Augustinum loco citato (& alibi) peccat venialiter, qui miscetur conjugi non filiorum procreandorum gratiâ. *In tantùm*, inquit, *peccatum est, ut Propheta pœnitens clamet*: In iniquitatibus conceptus sum, & in delictis peperit me mater mea. *Et sic in veteri Testamento legimus, quando populus Iudæorum accessurus erat ad montem Sinai, ex præcepto Domini dicebatur eis*: Sanctificamini, & estote parati in diem tertium, & ne appropinquetis uxoribus vestris. *Et illud: Si quis nocturno pollutus fuerit somno, non manducet carnes Sacrificii salutaris, ne pereat anima sua de populo.*

Ex quo sic argumentatur S. Doctor: *Si post pollutionem, quæ nobis nolentibus fieri solet, nobis communicare non licet, nisi priùs præcedat compunctio, & eleëmosyna: & si infirmitas non prohibet, etiam jejunium: Quis est qui potest dicere illud, quod vigilantes, & volentes facimus non esse peccatum?*

10. *Ostenditur quàm difficilis sit locus S. August. ex Ser. 244. de temp.* Locus non parùm difficilis, præsertim si intendamus illis, quæ post pauca subjunguntur. *Sed dicis, peccatum quidem est, sed tamen parvum est.* Respondet Augustinus: *Nec nos dicimus, quia capitale peccatum est* hujusmodi copula conjugalis: *sed tamen si frequentius exerceatur, & jejuniis vel eleëmosynis non redimatur, nimis immundam animam facit. Noli despicere peccata tua, quia parva sunt: nam & pluviarum guttæ sunt, sed flumina implent, & moles trahunt, & arbores cum suis radicibus tollunt.*

Tu qui dicis (prosequitur idem Auctor) *quia parvum peccatum est, velim scire quoties tale peccatum admittis, si tot parvulas plagas in corpore, & tot maculas aut scissuras in vestibus tuis fieri velis? Cùm ergo in corpore tuo plagas, nec in veste tua scissuras vel maculas fieri acquiescis, quâ conscientiâ hoc facere in anima tua non metuis?* Et paulò inferiùs: *Et cùm nullus homo velit cum tunica sordibus plena ad Ecclesiam convenire, nescio quâ conscientiâ cum anima per luxuriam sit inquinata, præsumit ad altare accedere, non timens illud, quod Apostolus dixit:* Qui enim manducat Corpus, & sumit Sanguinem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini. *Si erubescimus, ac timemus Eucharistiam manibus sordidis tangere, plùs debemus timere ipsam Eucharistiam intùs in anima polluta suscipere.*

Hic est discursus magni Patris Augustini (vel cujuscumque alterius Auctoris apud Divum Augustinum) ad quem Respondeo unico verbo, probare solummodò, quòd sit peccatum accedere ad Eucharistiam cum peccatis venialibus non debitè expiatis; ut patet ex postremis verbis: *Plùs*, inquit, *debemus timere ipsam Eucharistiam intùs in anima polluta suscipere.* Quis autem dixerit animam pollutam, ex pollutione omnino inculpabili, aut culpabili debitè expiata? 11. *Exponitur.*

Porrò quod dicit, talem animam esse ream Corporis & Sanguinis Domini, latè intelligendum est, ut suprà insinuavimus, de levi irreverentia, nisi per luxuriam accipias mortalem, quod videtur repugnare contextui verborum.

Nec moveat quemquam, quod in principio habetur: *Si post pollutionem, quæ nobis nolentibus fieri solet, nobis communicare non licet*, quia & illa venialiter potest esse culpabilis, saltem in sua causa. Liquet profectò quòd de pollutione omnino inculpabili non sit necessaria compunctio, eleëmosyna, aut jejunium.

Addit Vasquez disp. 210. nu. 25. verbum, *Non licet*, non denotat ita prohibitum esse communicare, ut si id fiat, novum peccatum sit; sed quia non ita congruum sit post illam communicare ante peractam pœnitentiam, sicut postea. 12. *Expositio Vasquez.*

Perbellè, & consequenter ad suam doctrinam de qua egimus Sectione præcedenti Conclus. 9. An autem ad mentem Divi Augustini, valde dubito. Nam si tantùm minùs congruum est sic communicare, quomodo rectè Sanctus Augustinus taliter communicantem arguit de reatu Corporis & Sanguinis Domini, secundùm illud Apostoli: *Qui manducat Corpus, & bibit Sanguinem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini?* *rejicitur.*

Aliqui intelligunt Divum Augustinum de pollutione quidem omnino inculpabili, sed ex qua remansit distractio mentis, cum qua accedere ad Communionem, aliquod peccatum est, licèt non capitale seu mortale. Verùm hæc expli-

explicatio non congruit contextui verborum, ut patet consideranti.

13. Declaratur mens D. Hieronymi, Optimè verò sic explicantur verba D. Hieronymi; ut videlicet nihil aliud velit, quàm in primis magis congruum esse, ideoque consultum, nisi aliquid majoris momenti obstet, eodem die post copulam conjugalem non communicare; & præterea quandoque venialiter illicitum esse communicare; tum propter mentis distractionem, quæ solet ex illa oriri, tum etiam, *quod* (ut ait Doctor Seraphicus suprà) *raro contingit, quòd homo coniungatur secundùm illum actum debitum exigendo, quin sit ibi aliqua culpa.* Alioquin, *Si solùm reddendo debitum, non credo*, inquit Divus Bonaventura, *quòd debeat retrahi, nisi de congruo: vel etiam causa prolis.*

S. Bonav.

Et eodem modo intelligo, quod refertur ex Concilio Eliberitano de Consec. dist. 2. c. 21. *Omnis homo ante sacram Communionem à propria uxore abstinere debet tribus, aut quatuor, aut octo diebus.* Nisi fortè illo tempore fuerit aliqua lex universalis, vel provincialis, quod non satis constat. Et ut talis fuisset, constat de facto usu esse antiquatam: adeoque parùm curandam, si aliunde ex jure naturali non interveniat aliqua irreverentia.

& Conc. Eliberitani.

14. Objectio solvitur. Ad illud, quod objicitur, quòd immunditia corporalis impedit per legem veterem Levit. 12. & 15. bene respondet Doctor Seraphicus suprà, *Quòd non valet: quia lex data est in onus & in figuram, & per illas immunditias figurabantur spirituales immunditiæ.*

Levit 12. & 15.

Assignatur ratio quare pollutio impediat Communionem ex D. Bonav. Unde si à me quæritur, quare ergo pollutio impediat. Respondeo cum Divo Bonaventura: *Ratione pollutionis carnis, coniunctæ pollutioni mentis: quia ex hac pollutione se immundum & indispositum reputare debet ad hoc Sacramentum.* Diligit quidem Deus munditiam corporalem; sed eatenus, ut docet idem Sanctus, *Quia excitat devotionem mentis. Econtrario abominatur immunditiam corporalem, quia est via ad irreverentiam mentis, & talis bene impedit.* Herculè iste cibus non est cibus ventris, sed mentis: ergo, per se loquendo, retrahi debet aliquis à sola immunditia mentis, non carnis.

De cætero decentia & reverentia hujus Sacramenti videtur exigere, ut si sordes corporis facilè possint auferri; v.g. manus sordidæ, quibus tractandum est Sacramentum, facilè possint lavari, auferantur. Item si brevi cessabunt, & potest commodè differri Communio, aliquando semel, aut iterum differatur; quando tamen longiùs durant, vel merè occultæ sunt, ut contingit in menstruo, non est cur aliquis alimoniâ cælesti privetur, nisi, sicut priùs dixi, hæc omnia essent prohibita lege aliquâ positivâ; tunc enim qui accederet vel post coitum cum uxore, vel post pollutionem, vel in menstruo, posset peccare mortaliter, ut mox edissero in præcepto jejunii, de quo erit

CONCLUSIO II.

Ad Communionem prærequiritur jejunium naturale sub mortali.

NUnquid ex præcepto divino? Nuspiam legitur Christus tale præceptum dedisse, 15. maximè cùm ipse Apostolis post cœnam Communionem dispensaverit. Igitur ex præcepto Ecclesiastico, quod licèt scriptum non extaret, consuetudine tamen sufficienter invaluit. Hic est ergo communis sensus Ecclesiæ.

Prærequiritur jejunium naturale

Audiamus Divum Augustinum Epist. 118. *Liquidò apparet quando primùm acceperunt Discipuli Corpus & Sanguinem Domini, non eos accepisse ieiunos. Numquid tamen propterea calumniandum est universa Ecclesia, quòd à ieiunis semper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui Sancto, ut in honorem tanti Sacramenti in os Christiani priùs Dominicum Corpus intraret, quàm cæteri cibi. Nam ideo per universum orbem mos iste servatur.*

S. Aug. ex communi sensu Ecclesiæ,

Placuit, inquam, Spiritui Sancto, non per se immediatè statuere hujusmodi legem; sed per Apostolos. *Ideò*, (inquit Augustinus eodem loco) *non præcepit* Christus *quo deinceps ordine sumeretur* Eucharistia *ut Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, servaret hunc locum.* Quod autem tota per orbem frequentat Ecclesia, *hoc quin ita faciendum sit, disputare insolentissima insania est*, ait idem Sanctissimus Pater in eadem Epistola.

Sed quid dixit Spiritus Sanctus per os Salomonis? *Stultorum infinitus est numerus.* Eccle. 1. v. 15. Hinc contra eorum insaniam Concilium Generale Constantiense, in Spiritu Sancto legitimè congregatum, declarat, decernit, & diffinit, *Quòd licèt Christus post cœnam instituerit, & suis Discipulis administraverit sub utraque specie panis & vini hoc venerabile Sacramentum, tamen hoc non obstante, Sacrorum Canonum auctoritas laudabilis, & approbata Ecclesiæ consuetudo servavit & servat; quòd huiusmodi Sacramentum non debet confici post cœnam, neque à Fidelibus recipi non ieiunis, nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis à iure vel Ecclesia concesso vel admisso.* Ita Conc. sess. 13.

Eccles. 1. quem expressit Concilium generale Constantiense.

16. Et verò olim permissum erat celebrare Missam post cibum & potum die anniversario, quo Cœna Domini celebratur, ut constat ex Concilio Carthaginensi Tertio cap. 29. ubi decernitur; *Ut Sacramenta Altaris non nisi à ieiunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniversario, quo Cœna Domini celebratur.*

Olim permissum erat celebrare post cibum & potum in Cœna Domini; Carthag. III.

Hujus consuetudinis meminit Divus Augustinus suprà dicens: *Sed nonnullos probabilis quadam ratio delectavit, ut uno certo die per annum, quo ipsam Cœnam Dominus dedit, tanquam ad insigniorem*

S. Aug.

figniorem commemorationem post cibos offerri & accipi liceat Corpus & Sanguis Domini. Et illicò attexit: *Honestiùs autem arbitror eâ horâ fieri, ut qui etiam ieiunaverit, post refectionem, quæ horâ nonâ fit, ad oblationem possit occurrere. Quapropter neminem cogimus dominicâ illâ Cœnâ prandere, sed nulli etiam contradicere audemus.* Ergo tempore Divi Augustini adhuc erat licitum.

17. Hodie non licet ex Bracarensi primo,

Num etiam hodie licet? Hodie tota per orbem Ecclesia servat jejunium. Hinc Concilium Bracarense primum can. 16. *Si quis quintâ feriâ Paschali, quæ vocatur Cœna Domini, horâ legitimâ post nonam, ieiunus in Ecclesiis Missas non tenet; sed secundùm sectam Priscilliani, festivitatem ipsius diei, ab hora tertia per Missas defunctorum, soluto ieiunio colit; anathema sit.*

& secundo.

Similiter Concilium Bracarense secundum can. 10. nullâ factâ exceptione Cœnæ Domini generaliter decernit: *Ut si quis Presbyter post hoc edictum nostrum, ampliùs in hac vesania fuerit deprehensus, hoc est, non ieiunus, sed quocumque iam cibo præsumpto, oblationem consecraverit in altari, continuò ab officio suo privatus, à proprio deponatur Episcopo.*

Item Toletano septimo,

Accedat Concilium Toletanum septimum can. 2. *Nullus*, inquit, *post cibi potúsq; quamlibet minimum sumptum, Missas facere præsumat.* Ubi nota ly *quamlibet minimum*: ex quo probatur necessitas jejunii naturalis; uti etiam ex illis verbis Concilii Bracarensis secundi: *Quocumque cibo præsumpto.* Constat siquidem jejunium Ecclesiasticum non excludere sumptionem potûs, neque comestionem cujusque cibi.

Objectio.

Si dixeris, esse Concilia Provincialia, quæ non obligant totam Ecclesiam, & exprimere solos Sacerdotes celebrantes.

Solvitur.

Respondeo, universalem Ecclesiam suâ consuetudine acceptasse, & extendisse ad omnes fideles, ut patet ex Concilio Constantiensi suprà allegato.

18. Doctrina Scoti de hoc præcepto.

De hoc præcepto sic discurrit Doctor Subtilis 4. dist. 8. q. 3. n. 3. *Dico, quòd regulariter oporteat ad perceptionem spiritualem & sacramentalem, suscipientem esse ieiunum simpliciter, id est, ieiunio naturæ. Nec istius est aliqua causa principalis, nisi institutio divina, quam vel Christus Discipulis dedit, vel per ipsos promulgavit, vel* (nota benè) *eis instituendum reliquit.*

Ratio congruentiæ.

Addit rationem congruentiæ: *Et quidem rationabilis est institutio propter reverentiam Sacramenti, qua minor est regulariter in pranso, quàm ieiuno: & etiam ut primò quæratur cibus spiritualis quàm corporalis.*

Satisfacit objectioni desumptæ ex facto Christi, & Aug.

Porrò ad objectionem Hæreticorum desumptam ex facto Christi respondet n. 8. verbis Divi Augustini Epistolâ citatâ (& ponuntur de Consec. dist. 2. cap. 54.) *Neque enim quia post cibos dedit Dominus* (Eucharistiam) *propterea pransi, aut cœnati fratres ad illud Sacramentum accipiendum convenire debent, aut sicut faciebant, quos Apostolus arguit & emendat* (1. Cor. 11.) *mensis suis ista miscere.* Subdit causam, quare Christus hoc fecit: *Namque Salvator quò vehementiùs commendaret mysterii illius altitudinem, ultimum hoc voluit infigere cordibus & memoriæ Discipulorum, à quibus ad passionem digressurus erat.* Hæc Augustinus.

Per quod (inquit Scotus) *patet ad argumentum secundum* (desumptum ex Apostolo 1. Cor. 11. v. 34.) *quia secundùm Augustinum Apostolus reprehendit illos, qui pransi Eucharistiam susceperunt. Et ideo istud verbum*, Si quis esurit, domi manducet, *non debet intelligi, domi antequam veniat ad Ecclesiam, sed post recessum ab Ecclesia; ita quòd non satisfaciat fami suæ de Eucharistia, sicut ait:* Alius ebrius est; *sed expectans quod sibi necessarium fuerit in domo sua percipiat. Et ideo laudabilis est consuetudo Ecclesiæ Latinæ, quæ nulli dispensat Eucharistiam, nisi in modica quantitate, quæ non posset suscipi ad crapulam, & sufficit valde bene ad reverentiam debitam Sacramenti.* Hucusque Doctor Subtilis; quamquam vix credere possim Corinthios ebrios fuisse ex vino consecrato. 19. & ex verbis Apostoli.

Et gratis admisso, quòd Apostolus voluerit innuere, quòd antequam convenirent ad Ecclesiam, deberent famem extinguere in domibus suis, ne ibi immoderatè de speciebus illis sumerent, quid indè? Nonne etiam fuit consuetudo tempore Apostolorum communicandi fideles sub specie panis & vini? Nemo dubitat. Equidem refrigescente charitate, & crescente multitudine fidelium, propter majorem reverentiam Sacramenti statuit Ecclesia, ut communicarentur sub sola specie panis.: ergo similiter estò fuisset consuetudo in primitiva Ecclesia (quod non) communicandi post cibum & potum, certè successu temporis refrigescente charitate, & crescente multitudine fidelium, justissimè potuit illa consuetudo immutari propter majorem reverentiam Sacramenti. Neque alicui Catholico dubium esse potest, quin hodie sit immutata.

20. Hoc præceptum obligat sub mortali. Scotus.

Cæterùm quòd hoc præceptum obliget sub mortali, est etiam communis sensus Ecclesiæ, quem Scotus suprà significat dicens: *Oportet ad perceptionem spiritualem, & sacramentalem, suscipientem esse ieiunum.* Porrò Sacramentum spiritualiter & sacramentaliter recipit secundùm Doctorem ibid. n. 2. *bonus fidelis sine peccato mortali secundùm possibilitatem suam; & quia diligenter conscientiam examinavit, & talis verè nutritur, & Christo cibo spirituali unitur & incorporatur.* Ergo requiritur jejunium ad evitandum peccatum mortale; illud enim solùm impedit perceptionem spiritualem.

Sed quæ ratio tantæ obligationis? Respondeo, gravitas materiæ prohibitæ. Rogas quæ sit ista materia? Respondeo, Communio post sumptum cibum & potum. Neque levis ratio prohibitionis, scilicet honor tanti Sacramenti, juxta Augustinum suprà, & significatio, quâ significatur Christus tamquã primus cibus noster.

21 Objectio

Dices; datur aliqua Communio solùm venialiter mala, estò sit prohibita in honorem tanti

tanti Sacramenti. Patet in Communione cum peccato veniali actuali, vel pluribus habitualibus non retractatis, quam diximus conclusione 9. præced. Sect. esse sacrilegium veniale.

Responsio. Respondeo, hoc non provenire ex levitate materiæ in se consideratæ; sed magis ex voluntate Legislatoris, qui potest materiam gravem prohibere sub mortali vel veniali. Et quis Legislator in isto casu nisi solus Deus? Qui noluit aliam obligationem injicere (quamvis potuisset) quàm luminis naturalis, quod in illo accessu non dictat nisi irreverentiam levem.

22. Ex natura rei Communio post sumptum cibum nullum est peccatum. Et certè si solam rationem naturalem spectemus, fortè nullum esset peccatum irreverentiæ accedere ad Communionem post sumptum cibum & potum. Immo sine fortè, ut lucidò apparet ex facto Christi. Hoc tamen minimè obstat, quin per legem humanam potuerit graviter prohiberi, cùm materia ex se sit capax gravis obligationis, ut pervium est quando prohibetur secunda Communio in eodem die, de qua nemo dubitat, quin sit peccatum mortale.

Profectò ad hoc videtur data hominibus potestas legislativa, ut possint adjungere obligationem secundùm proportionem materiæ, determinando id, quod lex naturalis per se non ita determinavit: nec tantùm adjungere obligationem, & ex levi facere gravem, ut sic loquar; sed etiam ubi nulla esset ex lege naturali, constituere obligationem gravem. Quid enim aliud clamant præcepta jejuniorum & Festorum?

Accedit: quando non est lex positiva directè prohibens accessum ad Communionem, est tantùm irreverentia indirecta; & ex generali principio, quòd sancta sanctè sint tractanda, & ideo plerumque venialis: ast verò quando addita est prohibitio positiva, sive divina, sive humana, jam habetur irreverentia directa; quia lex ista determinat abstinentiam à Communione in cultum Sacramenti, & in signum reverentiæ illi debitæ. Simile reperitur in peccatis externis, quæ committuntur in loco sacro; contrahunt quidem ex circumstantia loci aliquam malitiam sacrilegii, rarò tamen mortalem, ubi specialis prohibitio non intervenerit.

23. Quæ sit causa adæquata obligationis sub mortali? Si ergo rursum quæritur, quæ sit causa adæquata hujus obligationis sub mortali? Respondeo voluntas Legislatoris, de qua ex sensu communi satis constat, gravitas materiæ, id est, communionis, & gravitas finis, id est, honoris debiti huic divinissimo Sacramento. Licèt enim in casu particulari exigua vel certè nulla sequeretur dehonoratio ex Communione, aut celebratione post sumptum cibum & potum; attamen si universaliter talis Communio, vel celebratio liceret, non pauca & parva nata forent sequi inconvenientia, quæ quilibet prudens per seipsum haud operosè poterit investigare.

Et eadem inconvenientia existimo occasionem dedisse Ecclesiæ prohibendi Communionem post quemcumque minimum cibum, vel potum, ne si digitum porrigeret, tota manus ab aliquibus apprehenderetur. Hæc sit ergo

CONCLUSIO III.

Jejunium violat minimus cibus, vel potus ore exteriùs sumptus, & transmissus aliter, quàm per modum salivæ, aut respirationis.

In eo distinguitur jejunium naturale ab Ecclesiastico, quòd excludat sumptionem potûs, & quamlibet sumptionem cujuscumque cibi, sive per modum medicinæ, sive ne potus noceat, sive per modum refectionis. *Distinguo* (inquit Scotus 4. dist. 8. q. 3. n. 3.) *de ieiunio naturæ & Ecclesiæ. Ieiunium Ecclesiæ non solvitur nisi per aliquam refectionem extraordinariam præter morem Ecclesiæ. Vnde per specierum sumptionem, vel medicinalium, vel per potum, saltem post prandium, non solvitur ieiunium Ecclesiæ. Sed ieiunium naturæ est carentia cibi suscepti in stomacho, vel in via ad stomachum, ita quòd nihil intret stomachum in illa die, à principio scilicet huius diei, à quo dicitur aliquis ieiunus.* Hâc suppositâ distinctione 24. Distinctio jejunii naturalis & Ecclesiastici. Scotus.

Conclusio est communis, quamvis Doctores varient in ejus explicatione, ut patebit ex sequentibus corollariis, quorum

Primum erit; Ea quæ integra emittuntur in excrementis, eò quòd nullo modo possint ab humano stomacho alterari & concoqui, non impediunt, nec violant jejunium naturale, qualia sunt ossicula aliquorum fructuum, fragmenta metallorum, lapilluli, & fortasse lignum, præsertim ex solidioribus & durioribus, & similia. Ratio; quia non sunt cibus vel potus, qui solùm prohibetur per jejunium naturale, ut patet ex Decretis conclus. præced. allegatis. 25. Ea quæ humanus stomachus non potest concoquere, non violant jejunium naturale.

Nec obstat Decretum quoddam sub nomine Sotheris Papæ, quod habetur in primo Tomo Conciliorum; in quo dicitur: *Nullus post cibum, potumq; sive quodlibet minimum sumptum Missam facere præsumat.* Hoc, inquam, non obstat, quia illud Decretum ibi adfertur ex sola auctoritate Gratiani, qui illud inseruit in suo decreto septima q. 1. cap. 16. in quo tamen loco non dicitur esse Sotheri, sed Concilii Toletani VII. can. 2. & meritò, quia, ut vidimus Conclusione præcedenti, ad verbum in illo Concilio continetur, præter illud solùm, *Sive quodlibet*, quod in Concilio non habetur; sed dumtaxat *cibum, potumq; quamlibet minimum.* Potuit autem aliquis facilè per errorem transcribere pro ly *Quamlibet*, ly *Sive quodlibet.* Objectio. Solvitur. Tolet. VII.

Porrò quod Doctor Angelicus ait 3. parte q. 80. art. 8. ad 4. *Nec refert utrùm aliquid huius-modi* 26. Exponitur D.Thomas.

modo nutriat, vel non nutriat, aut per se, aut cum aliis, dummodò sumatur per modum cibi, vel potûs; id, inquam, commodè intelligendum est de iis materiis, quarum immediatè ante fecerat mentionem dicens: *Et ideo neque post sumptionem aquæ vel alterius cibi aut potûs, vel etiam medicinæ in quantumcumque parva quantitate, licet hoc Sacramentum accipere.*

Aqua, etiamsi per se non nutriret, equidem frangit hoc jejunium, uti etiam vinum, licèt per accidens non nutriret;

Enimverò aquam frangere jejunium naturale, estò per se non nutriret, ut communiter dicitur, sed tantùm cum aliis, similiter vinum licet per accidens non nutriret propter parvam quantitatem, nemo ambigit; quia saltem à stomacho alterantur & concoquuntur, imò licèt per accidens propter debilitatem stomachi non alterarentur, nihilominus frangerent jejunium, quia saltem de se possunt alterari & concoqui, & ideo habent rationem veri potûs.

Eadem est ratio ciborum, carnium v. g. piscium, & similium materiarum, tametsi vel propter exiguitatem, vel propter debilitatem stomachi de facto non nutrirent. Nonne si in magna quantitate sumerentur, violarent jejunium Ecclesiasticum? Secùs autem illa, quæ suprà enumeravimus: nam si aliquis manè v. g. ad occultandos nummos aureos, etiam sine necessitate, eos deglutiret, quis ideo diceret ipsum non posse licitè horâ solitâ prandere eodem modo, ac si nihil comedisset? Illi enim aurei non æstimantur cibus, sed depositum quoddam intrà corpus, sicut in arca vel bursa; nec aliter illi nummi sunt in stomacho, atque Angelus esset, qui non potest à stomachi activitate pati.

27. De papyro dubitatur;

27. An autem sit eadem ratio papyri, multùm dubitat Cardinalis Lugo disp. 15. n. 32. quia, inquit, materia illa non est ita difficilè alterabilis, cùm reverà non sit aliud quam tela ex lino contexta, & trita, quod totum tandem est herba tenuissima, unde multa animalia utuntur chartâ in cibum & alimentum, ut constat in cervis, muribus & aliis. Respondeo, strutiones dicuntur uti ferro, nùm ideo ferrum est cibus hominis?

Similiter de terra, creta, & similibus.

Similiter dubitat Lugo ibidem de terra, & consequenter ab aliis dubitari posset de creta & similibus, quæ aliquando comeduntur à fœminis, vel ob delectationem, vel ad diminuendum colorem. Et quidem quod attinet ad papyrum, Diana tract. de Celeb. Miss. resol. 52. refert Joannem de la Cruz in direct. conf. parte 2. de Eucharistia q. 5. dub. 4. concl. 2. ubi sic ait: Qui comedit modicum papyri, aut aliquid simile non habens rationem cibi, aut medicinæ, potest, juxta sententiam probabilem, sumere Eucharistiam. Ex quo infert (inquit Diana) mulierem terram, aut simile comedentem, sive illud comedat ob delectationem, quod est comedere per modum cibi, sive comedat ut colorem minuat, quod est comedere per modum medicinæ, non posse post istorum sumptionem sumere Eucharistiam.

Diana.

Joannes de la Cruz.

Sed qualis sit ista consequentia, fateor me ignorare. Siquidem si terra, & similia sunt, & dici debent res comestibiles, quid refert quo fine, vel quâ intentione sumantur? Sin autem, nec sint, nec dici debeant res comestibiles, dico quòd frustra recurratur ad intentionem sumentis, ut frangant, vel non frangant jejunium naturale.

28. Scio Dicastilloni disp. 9. n. 282. non videri improbabile, quòd ex parte modi & intentionis trajicientis possit quis non censeri jejunus, vorando id, quod alioquin non est cibus: sed quo fundamento? Quia homines solent vorationem hujusmodi rerum vocare comestiónem.

An intentio possit facere, ut aliquid quod non est cibus, frangat jejunium?

Exemplificat in tenuissimis laminis auri, quas vulgus in Hispania auripanes appellat, quibus solet charta, & alia multa, etiam esculenta, inaurari, & ab aliquibus sumuntur, sive per se, sive alteri rei adhærentes, ut lætificetur cor, vel in alium finem. Similiter in pulvere margaritarum in eundem finem. Tertiò in quodam argillæ genere, quod maximè in Portugallia habetur rubrum, & fœminis in delitiis est, & vulgò vocatur *Bucaro*, quæ, & similia, licèt non videantur substantiam, seu succum alimentarem subministrare (quantumvìs calor stomachi in hæc agat) solent nihilominus per modum cibi sumi. Ita ille.

Dicastillo.

Attamen fatetur hoc fundamentum non esse satìs firmum. Et facilè responderi posset; omnia illa frangere jejunium naturale, quocumque tandem fine accipiantur; quia licèt fortè non possint converti in substantiam aliti (quod Dicastillo immeritò requirit ad cibum propriè dictum) tamen ex effectibus cognoscitur, stomachum in illa agere, alterando suo modo, & concoquendo; unde nec hujusmodi solent integra in excrementis emitti.

29. Nec obstat, quod suprà diximus, nummos aureos non æstimari cibum; siquidem non rarò evenit, quod aliquid certo modo præparatum, à stomacho alteretur, concoquatur, imò in substantiam convertatur, estò per se ipsum acceptum absque tali præparatione, non converteretur, imò nec alteraretur. Et ideo non dubito quin aurum potabile (si dari possit) frangat jejunium naturale; similiter pulveres margaritarum, sive margaritæ pulverizatæ; liquet enim esse medicinam, quàm maximè inter omnes confortativam, quæ ex hujusmodi materiis immixtis componitur.

Objectio solvitur.

Aurum potabile frangit jejunium.

Idem experientia demonstrat in pillulis confectis ex chalybe, quæ eodem modo alterant corpus hominis; imò particularem habent effectum in corpore hominis præ aliis pillulis ex alia materia præparatis. Quis ergo dubitet illas habere rationem veri cibi quocumque fine accipiantur? Et tamen calybs non præparatus à nemine dicitur cibus hominis.

30. Pergis contendere, terram, cretam, & similia non esse cibum propriè dictum: Respondeo, ideo quoque non esse improbabile quòd post sumptio-

Probabile est, terram

& similia non solvere jejunium. Diana.

sumptionem illorũ ex quacumq; fiat intentione, liceat accipere Eucharistiam; ut videre est apud Dianá p 3. tract. 4. ref. 38. & p 5. tract. 13. ref. 1. Et tunc Respondeo ad fundamentum Dicastillonis suprà, propter quod vocat oppositam sententiam de terra probabilem, sumptionem illam in communi usu non tam vocari comestionem, quàm vorationem, sive deglutionem, vel trajectionem, eo modo, quo sumptio monetæ aureæ ad occultandum vocatur trajectio, & non propriè comestio.

Atque ut esset comestio, non prohibetur Communio post comestionem; sed post sumptionem cibi aut potûs, ut loquuntur decreta Conciliorum suprà allegata. Vocetur sumptio illa comestio, vel non comestio, quæstio est de nomine, de qua minùs curandum, quando constat de re. Sit itaque

31. Non solvitur jejunium per sanguinem ex cerebro in os defluentem;

Corollarium secundum. Non solvitur jejunium per sanguinem vel humorem ex cerebro, vel gingivâ in os defluentem, etsi deglutiatur. Ita communiter Doctores, quoniam non sumitur ab extrinseco, sicut sumi solet cibus & potus. Ex quo sequitur

32. secus si ex digiti vulnere sugatur.

Corollarium tertium. Frangeret jejunium, qui sanguinem ex digiti vulnere sugeret & deglutiret. Est doctrina communis, quoniam ore sumitur ab extrinseco, sicuti si mulier lac ex suis mamillis sugeret & deglutiret. Sequitur

33. Aqua per nares attracta non solvit.

Corollarium quartum. Non solvitur jejunium, si aqua vel quid simile naribus attrahatur, etsi in stomachum dilabatur; quia non sumitur per modum cibi, vel potûs, id est, modo ordinario, quo solet accipi cibus, vel potus, scilicet ore. Ita docet Diana suprà parte 5. cum aliis, quos citat, puta Suarium, Fagundez, Cælestinum & Bartholomæum à Sancto Fausto.

Diana.

Legi Suarium disp. 68. sect. 4. §. *Quæris rursum: quid sit sumi aliquid per modum cibi & potûs*; ubi nulla fit mentio aquæ per nares attractæ; sed traditur hæc regula generalis: Dicitur aliquid sumi per modum cibi, vel potûs, quando aliquid hujusmodi ore accipitur, quod per se & propriâ actione vitali in stomachum trajicitur comedendo aut bibendo; & ita (inquit Suarez) explicant hoc præceptum omnes Auctores, & ipsa consuetudo. Interim ex hac doctrina Suarii infert Fagundez præcepto 3. l. 3. cap. 5. n. 14. Si quis aliquantulam aquam per nares attrahat, quæ in stomachum transmittatur, non manet impeditus ad sumptionem hujus Sacramenti; quia non fuit per modum cibi transmissa, aut per modum potûs.

Suarius.

Fagundez.

34. Pro hac sententia ab aliquibus citatur D. Thomas.

Et verò pro sententia illa fortè aliquis citaret Doctorem Angelicum 4. dist. 8. q. 1. a. 4. quæstiunculâ 2. ubi teste Suario suprà & Fagundez n. 15. statuit hanc regulam generalem. *Quidquid ab intrinseco provenit, & ore non sumitur ab extrinseco, non verè comedi, & ideo nec tollere ieiunium naturæ, nec per se impedire susceptionem huius Sacramenti.*

Verùm de suo addiderunt illi Auctores ly *Et ore*, cùm D. Thomas solùm loquatur de sumptione ab extrinseco, oris autem nulquam meminerit. Verba genuina sunt hæc, quæ sequuntur: *Ad tertium dicendum quòd ieiunium naturæ dicitur per privationem actûs comestionis, secundùm quod comestio etiam potionem includit: comestio autem principalis dicitur à sumptione exterioris cibi, quamvis terminetur ad traiectionem cibi in ventrem, & ulteriùs ad nutritionem, & ideo quæ interiùs geruntur sine exterioris cibi sumptione, non videntur solvere ieiunium naturæ, nec impedire Eucharistiæ perceptionem, sicut deglutio salivæ: & similiter videtur de his quæ intrà dentes remanent; & etiam de eructationibus.*

Ut ut sit de mente Doctoris Angelici, iterum dico, non videtur sententia Dianæ & aliorum improbabilis, tametsi multùm aquæ, aut alterius rei attraheretur per nares: siquidem non est verisimile Ecclesiam in sua prohibitione ad illum extraordinarium modum sumendi cibum, aut potum attendisse.

Ex quo consectarium videtur, sumptionem tobachi in folio vel pulvere per nares, non impedire Communionem, quidquid novissimè contradicat Antonius de Leone in quæstionibus moralibus de Cocholate parte 2. §. 4. n. 10. & sequentibus. Vide ejus verba apud Diana suprà, qui altiùs clamat dicens, sumptionem tobachi etiam in fumo non frangere jejunium, estò nutriret, & per os sumeretur: quia non descendit in stomachum, sed statim per nares exit. 35.

35. An tobachum solvat jejunium. Antonius de Leone.

Addit, quòd etiamsi aliquid ex fumo tobachi in stomachum descenderet, adhuc non frangeret jejunium naturale, quia recipitur in stomachum per modum respirationis, non autem per actionem, quæ sit comestio vel potatio. Pro clariori hujus rei intelligentia erit

Corollarium quintum. Si reliquiæ cibi remanentes in ore transglutiantur, non impediunt Communionem. Ita Rubricæ Missalis Tit. de defectibus cap. 9. n. 3. Rationem attexunt: *Cùm non transglutiantur per modum cibi, sed per modum salivæ.* Quod multi Doctores limitant, quando fieret inadvertenter: alioquin si absque incommodo possumus illas exspuere, existimant per earum deglutionem frangi jejunium. 36.

36. Non solvunt ciborum reliquiæ Rub. Miss. inadvertenter transmissæ,

Sicuti si homo ex industria quæreret aërem, ubi est musca, ut eam per respirationem possit deglutire, vel quando jam attraxit, nollet exspuere, tametsi facilè posset, videtur id esse contra rationem jejunii, estò quando casu attrahitur, & trajicitur in stomachum, non impediat Communionem.

aut quod communi respiratione casu attrahitur.

Noluit quidem Ecclesia prohibere communem respirationem, adeoque impedire ea, quæ per se, vel per accidens cum respiratione, & aëre attrahuntur, qualia sunt pulvis, paleæ, & ea quæ deferuntur cum ipso aëre, quem non possu-

possumus purgare ab iis ad respirandum: equidem justè potuit velle, ne ex industria aërem quæramus, ubi musca v. g. est; & similiter, ne spontè deglutiamus muscam attractam, quando facilè possumus eam exspuere.

37. Confirmatur ex Rub. Missalis suprà: *Idem*, inquiunt, *dicendum, si lavando os deglutiatur stilla aquæ præter intentionem*. Quid ergo si ex intentione? Videtur dicendum quòd impediat Communionem, cum jam non transglutiatur per modum salivæ, sed per modum potùs.

Non est improbabile, reliquias trajectas advertenter solvere jejunium. D. Thomas.

Ex quibus patet hanc sententiam non esse improbabilem, quam satis apertè significavit Divus Thomas 3. parte q. 80. art. 8. ad 4. dicens: *Reliquiæ cibi remanentes in ore, si casualiter transglutiantur, non impediunt sumptionem huius Sacramenti, quia non traiiciuntur per modum cibi, sed per modum salivæ. Et eadem ratio est de reliquiis aquæ vel vini, quibus os abluitur, dummodo non traiiciantur in magna quantitate, sed permixta salivæ, quod vitari non potest.*

38. *Etiam est probabile non solvere. Suarez. Tabiena Henriquez.*

Verùm existimo in hac re non esse nimiùm scrupulisandum; & ideo dico etiam contrariam sententiam, maximè quoad reliquias ciborum, esse probabilem, ut visa est Suario suprà §. *Dico ergo*. qui citat Doctissimum Tabienam in Summa, verbo *Communio*, & illam tenet Henriquez in summa lib. 8. cap. 50. n. 4. in Glossa lit. V. & tamquam probabilem admittit Joannes de la Cruz in direct. conf. parte 2. qu. 5. dub. 4. conclusione 2. ubi sic ait: Item quæ manent in ore ex extrema cœna, si casualiter deglutiantur imò licet advertenter secundùm aliquos, non impediunt sumptionem Eucharistiæ. Ita citat Diana parte 3. tract. 4. resol. 37.

Joannes de la Cruz.

Diana.

pro qua sententia duæ adferuntur rationes ex Coninck.

Coninck qu. 80. art. 8. n. 47. pro hac sententia duas adducit rationes. Prima; quia deglutio talium reliquiarum pertinet potiùs ad manducationem præcedentis diei, quàm præsentis. Secunda; quia cùm istæ reliquiæ hodie nullo modo ab extrinseco ori imponantur, non sumuntur jam per modum cibi, sed per modum salivæ. Infert Diana: ergo non impediunt Communionem, etiamsi voluntariè deglutiantur.

Addit; Sed his non obstantibus, consulendum est dictas reliquias quantùm commodè fieri potest, exspuere. In quo sequitur Suarium suprà, ubi sic ait: Quamvìs ergo non sint scrupuli injiciendi, tamen semper securior pars eligenda est. Et ideo consulendum est, ut in hujusmodi casu hæ particulæ exspuantur potiùs, quàm trajiciantur. Idem docet Regius dicens: Decet tamen omnino ejusmodi res omnes exspuere, quantùm commodè fieri potest.

39. *Auctor putat sufficienter eam probari ex Rubr.*

Cæterùm non esse strictam obligationem, sufficienter mihi significant Rubricæ superiùs allegatæ, quæ generaliter loquuntur sine ulla distinctione inter sumptionem casualem & voluntariam: ubi autem jus non distinguit, nec nos debemus distinguere sine manifesta ratione.

& assignat disparitatem inter reliquias & stillam aquæ.

Nec obstat quòd distinguat in secundo casu; quia moraliter non est possibile, ut stilla aquæ, id est, modicissima aqua, abluendo os ex intentione accipiatur sic, ut non major quantitas simul transeat: facilè autem fieri potest, ut reliquiæ ciborum sine ullo alio cibo ab extrinseco ori imposito voluntariè deglutiantur. Deinde in stilla aquæ non obtinent rationes suprà ex Regio assignatæ: ergo potiùs distinguendum fuit in secundo casu, quàm in primo.

Dices; ergo si quis noctu misit in os aliquid sacchari paulatim deglutiendi ad emolliendam raucedinem, vel ob alium quemcumque finem, non solvet jejunium, etiamsi post mediam noctem aliquæ partes trajiciantur; quia illud non sumitur illo die ab extrinseco, & per consequens non trajicitur per modum cibi, sed per modum salivæ. Deinde pertinet potiùs ad manducationem præcedentis diei, quàm præsentis. 40.

An sit eadem ratio sacchari quod ante mediam noctem impo[n]itur ori?

Aliqui affirmant;

Respondent aliqui concedendo totum. Tabiena verbo *Communicare* §. 49. sic scribit: Id quod præterito die intrà os est sumptum, etiamsi datâ operâ deglutiatur in sequente, non solvit jejunium naturæ, neque impedit perceptionem Eucharistiæ. Quod Tabiena ait, affirmat quoque Bartholomæus ab Angelo in Exam. Confess. Dial. 4. §. 214. litera A. Quod dictum est, inquit, de saliva & de reliquiis cibi, & hujusmodi, dicendum est de eo, qui serò accipit aliquid in ore pro voce, vel pro alio, quod remanet; non enim venit ab extrinseco post mediam noctem, nec propter hoc ille non esset jejunus. Ita hos Auctores citat Stephanus Bauny in Theologiâ morali parte 1. tract. 10. quæst. 22.

Tabiena. Bartholomæus ab Angelo.

Stephanus Bauny.

Verùm quod attinet Tabienam, § citato nihil simile habet: §. autem 43. quem fortè voluit citare, sic lego: Prima conditio est, quòd ille cibus vel potus veniat ab extrà post mediam noctem; unde id quod ante mediam noctem est in ore, non frangit. 41.

sed veritùs negatur.

Quidquid sit de mente istorum Auctorum, quos sequitur Bauny, communiter respondent Doctores ad objectionem negando Consequentiam: quia partes sacchari remanentes post mediam noctem non sunt reliquiæ cibi, sed verus cibus, & tota illa est successiva quædam manducatio, quæ ex parte fit illâ die, quâ est communicandum, ideoque æquivalenter est assumptio exterioris cibi. Oportet ergo ut tota manducatio per se, & ex intentione absolvatur præcedenti die; reliquiæ autem dicuntur, quæ casu & præter intentionem in ore manent. Alioquin si aliquis paulò ante duodecimam noctis alios cibos ori imponeret, eosque donec duodecima esset audita manderet & deglutiret, nullo modo eo die impediretur à Communione, quod non facilè quispiam concesserit.

Neque approbo, quod reperio apud Tabienam suprà §. 45. Si aliquid descenderet ab extrà 42.

Quid si aliquid aliunde.

jus quantitatis descenderet ab extra inadvertenter, sicut saliva? extrà, etiam alicujus quantitatis, ita quòd homo non perciperet, vel non intenderet illud deglutire, sed sicut saliva descenderet, non impediret Communionem. Quid si enim alius mihi non advertenti globulum ex sacchato confectum in os & guttur immittat, nonne verè dicar comedisse & violasse jejunium naturale? Quid si dormienti vini copia ingeratur, adhuc manebit jejunus?

Tabiena.

Certè infirmi, qui sui compotes non sunt, eo modo reficiuntur, deglutientes cum respiratione, quæ ab aliis infunduntur in os, ipsis non advertentibus, vel etiam renuentibus; quidni ergo violent jejunium naturale? Neque enim propter respirationem, sed propter aliam causam extrinsecam trajiciuntur, & ideo dicuntur comedi, vel bibi, estò descendant per modum salivæ, defectu usûs rationis.

43. An fumus tobachi descendens in stomachum solvat jejunium? Ecce quàm varia explicatio Conclusionis, quam omnes admittunt, quot capita, tot sensus, & quod uni apparet potatio, alteri videtur respiratio, & quod unus affirmat cibum, alius negat. Quid clariùs, quàm homines bibere tobachum; sic enim communiter omnes loquuntur, estò fumus non descendat in stomachum. Et sanè si fistulâ tobachariâ, ut ita loquar, sugerem aquam, aut vinum, quis ambigeret me bibere, similiter si sugerem mel de petra, oleumque de saxo durissimo, nonne frangerem jejunium deglutiendo illud? Nemo dubitat. Quidni ergo frangat jejunium, qui violenter extrahit fumum tobachi, eumque transmittit in stomachum?

Quia, inquis, non est cibus, aut potus: alioquin si quis ex industria aperto ore fumosum halitum carnis in magna quantitate, tempore, v. g. Quadragesimæ, respirando attraheret, non solùm jejunium naturale, sed etiam Ecclesiasticum solveret, quod est absurdum; & ideo, ut reor, inquit Diana suprà parte 5. tract. 13. resol. 1. Nullus Confessarius si quis se accusaret per totum mane alicujus vigiliæ ex industria in culina permansisse, hauriendo fumum perdicum, caponum &c. nullus, inquam, Confessarius talem de peccato mortali damnaret, & ob id à Communione illo die arceret.

Diana.

44. Assignatur disparitas inter illum fumum & fumosum halitum carnis. Respondeo disparitatem esse, quòd haurire fumum perdicum, aut caponum, non sit comedere perdices, aut capones, sicut fistulâ sumere tobachum, est bibere tobachum: & sicut ore masticare folia tobachi, est comedere etiam secundùm Dianam, si aliquid de illo in stomachum trajiciatur. Sin autem nihil trajicitur in stomachum, constat profectò solam masticationem sive tobachi, sive aromatum, quæ ori imponuntur ad vitandum noxium aërem, non impedire communionem.

Quid dicendum de aromatibus, quæ ori imponuntur?

Tannerus. Faustus. Immo Tannerus tom. 4. disp. 5. q. 8. dub. 4. nu. 79. & Faustus de Sacramento Eucharistiæ lib. 1. q. 381. docent (ut refert Diana suprà) quòd si quis aliquid aromaticum ore circumfert, sed nihil ex intentione deglutit, nisi minimum quid per modum succi inseparabiliter salivæ immixtum, non frangit jejunium naturale.

Minor ratio dubitandi est de pharmacis, quæ foris stomacho applicantur, etiamsi corroborent, & fortè aliquid intret per poros, quod nutriat; quia id communi calculo non est sumere potum vel cibum. vel foris stomacho applicantur?

Atque hæc satis de materia jejunii. De tempore autem, à quo jejunium debeat incipere, planè liquet, quòd à puncto mediæ noctis. Sed quod illud? Quis cognoscet mediam noctem exactè? 45. Tempus à quo jejunium incipit.

Hodie nemo (inquit Caramuel Theologiæ fundamentalis 1. impressionis §. 241.) quoniam horologia claudicant, & ex syderibus, quæ soli Astronomi cognoscunt, nihil certi erui potest, quamdiu solis locus, & syderum ascensio non cognoscitur certiùs. Igitur hodie, qui mediam noctem metaphysicè observari juberet, impossibile observari juberet. Patet, quia exacta illius cognitio limites humani ingenii excedit. Nam de illo puncto Theologi judicare non possunt, & vix Geometræ & Astronomi possunt. Itaque: Caramuel.

CONCLUSIO IV.

Jejunium naturale præcipitur hodie observari ab hora duodecima nocturna moraliter.

Hic rursùm diversitas opinionum, sicut in cæteris, quæ pendent ex morali hominum æstimatione. Sunt Auctores qui primo ictui horæ duodecimæ dierum discretionem assigant. Ita Sanchez lib. 2. de Matrimonio disp. 41. n. 40. per accidens quippe est, quòd plures pulsus audiantur, & quòd hora duodecima non possit unico pulsu significari, sicut v. g. hora prima. 46. Hora duodecima incipit secundùm aliquos ad primum ictum. Sanchez.

Hanc sententiam in rigore veram existimat Cardinalis Lugo disp. 15. n. 37. non solùm de pulsu, quo horæ designantur, sed etiam de illo, quo priùs designantur quadrantes horæ; solent enim antequam detur signum horarum, sonare pulsus minores pro quadrantibus; ita ut ante sex vel duodecim pulsus pro horis, sonent quatuor pulsus leviores, ad designandum jam esse finitos quatuor horæ quadrantes, & postea majori sono designantur duodecim horæ. Consequenter ergo fatendum est, horam esse finitam, & medium noctis designari, ubi primum cœpit sonare primus pulsus pro quatuor quadrantibus; quia ex illo puncto incipit tempus horæ sequentis. Lugo.

Quod facilè constabit consideranti motum rotæ illius, quæ in horologio continuè movetur, & quæ divisa est ad modum crucis in qua- colligentes id ex motu rotæ, quæ in horologio continuè movetur.

tuor partes æquales, secundùm spatium quatuor quadrantium: cùm enim quatuor illa spatia sint omnino æqualia, fatendum est, quòd ubi primùm pertransitur illud quartum spatium rotæ, finitus est ultimus quadrans horæ; illud autem spatium finitur, quando sonat primus pulsus pro quatuor quadrantibus ante pulsum horarum: ergo tunc est finita tota hora, nam tempus sequens, quo sonant tres alii pulsus pro quadrantibus, & duodecim pro horis, pertinet jam ad primum quadrantem horæ sequentis: rota enim non quiescit, sed eodem modo movetur, ita ut dum sonant alii pulsus, pertranseatur aliquod spatium sequentis quadrantis, ut ad oculum constat. Hæc Eminentissimus.

47. secundùm Præpositum incipit cum præludio.

At verò Præpositus in primam partem secundæ Divi Thomæ q. 19. art. 6. dub. 5. n. 8. Videtur, inquit, dicendum, quòd, per se loquendo, hora sit expleta, quando inchoatur præludium. Ita mihi retulerunt varii horologiorum directores à me super hac re consulti.

Caramuel.

Sed quid ad hæc Doctissimus Caramuel? Theologiæ fundamentalis §. 225. sic discurrit: Antequam Præposito velim respondere, recognosco illa verba: *Ita mihi retulerunt varii horologiorum directores à me super hac re consulti.* & quia mihi summopere placent, Magnifico meo Domino, & amico Joanni Marco subtilissimo Matheseos cultori communico, & respondet, Se omnino demirari Præpositum aliàs magnum Theologum, in re horaria & horologiaria fuisse tam rudem. Ita mihi acutissimus Joannes Marcus, ita alii Mathematici super consultatione Patris Præpositi factâ horologiorum directoribus (hoc est Sacristis, & turrium Custodibus, hominibus ineptissimis, & ignorantissimis) à me consulti. Hæc Caramuel, cujus novam sententiam ultimo loco reservo.

48. Dicastillo asserit, licitum comedere usque ad ultimum pulsum. *Martinus Bresserus, Trullenchus.*

Venio ad Dicastillonem, qui disp. 9. n. 265. putat non improbabilem sententiam, quæ asserit usque ad ultimum pulsum non cogi cessare à comedendo, vel bibendo, qui vult communicare. Citat pro illa Martinum Bresserum de Consc. lib. 4. c. 11. n. 107. & Trullenchum in Decalogo tomo 1. lib. 3. cap. 2. dub. 4. n. 8. quia, inquit, juxta hunc pulsus quatuor quadrantum & primus pulsus horæ possunt computari pro uno signo moraliter; juxta Bresserum verò, omnes etiam horæ pulsus. Sanè quòd non sit omnino mathematicè accipiendum punctum, etiam in horologio materiali rotato, certum mihi est maximè pro quadrantum primo pulsu. Nam ita solet esse disposita machina quadrantum, ut sonent paululum antequam plenè veniat diameter rotæ majoris ad summum.

Sed quidquid sit de hoc; unde quæso tibi constat, quòd particula temporis illorum pulsuum intret horam sequentem potiùs, quàm se teneat ex parte antecedentis, cùm vix, imò ne vix quidem possit constare de tali congruentia omnium partium horologii, ut plenè venerit diameter rotæ ad summum, cùm id non possit tam clarè constare, sicuti Lugo putat facilè cognitu esse? Existimo ergo in morali æstimatione hominum standum; undè in Religionibus, etiam illis, quæ maximè student exactè in puncto pulsare ad horam, non pulsant, nisi post ultimum horæ pulsum, tunc censentes utique primò compleri horam. Hucusque Dicastillo.

Verùm quod ad Religiosos attinet, Lovanii, ubi hæc scribo, nequidem expectant usque ad primum horæ pulsum; sed solent pulsare ad primum ictum præludii.

Non gravetur Lector si pro coronide hujus controversiæ proposuero novam opinionem 49. Proponitur sententia Caramuelis.
Caramuelis suprà §. 244. Cùm agitur, inquit, de veracitate horologiorum, standum experientiæ est. Si quis haberet horologium, quod quoties cum cælo collatum, exactè respondere deprehenderetur, eidem stare deberet, & dies distinguere non duodecimæ ultimo, sed primo ictu. Si verò haberet, quod intrà horam cælo corresponderet, esset temerarius, si illud exactè horas repræsentare crederet. Cùm igitur turrium horologia nec sint tam exacta, quam primũ, nec tam exorbitantia quam secundum, merebuntur intermediam fidem, minorem primo, & majorem secundo. Sed quantam? Quantam experientia docuerit. Hucusque hæc Positionum Conclusio procedit speculativè & securè, nec ab aliquo impugnari poterit.

Sed progrederis, inquirisque, quantam experientia ipsa doceat? Jam transimus ad quæstionem de facto. Ex Kepleri optimi Mathematici Tychonicis Automatis utentis experientiâ ad quadrantem hinc indè terminos luxationis reduxi. Si verò habites Romæ, Matriti, Parisiis &c. & Ecclesiarum apud te custodes, qui horologia dirigunt sunt Keplero doctiores; & ipsæ machinæ exactiores Tychonicis, contrahere hos terminos poteris (sed nec illi ullibi sunt doctiores, & eruditiores Keplero; nec istæ nobiliores Tychonicis) non quantùm Diana, aut Theologi jusserint, sed quantùm experientia docuerit. Hactenus Caramuel, apud quem curiosus Lector plura de hac materia inveniet.

Si autem quæritur quid ego sentiam, non 50. Sententia Auctoris.
dubito horologia turrium sæpè sæpiùs à veritate deviare, non solùm horæ quadrante, sed etiam mediâ horâ, prout quando hæc scribo, die videlicet 26. Martii anni 1659. experientia docuit horologium principale Universitatis Lovaniensis deviasse, nec primæ erant vices, & timeo quòd nec erunt ultimæ. Quid ergo? Dico terminum luxationis à Caramuele præscriptum, stando præcisè in experientia & ratione, non esse nimium.

Cæterùm quia potest Ecclesia præcipere, teste eodem Auctore §. 238. ut horarum discretio, & mediæ noctis determinatio, quidquid

quid cœlitùs fiat, humanitùs & Ecclesiasticè sit juxta primum horologium urbis, immo juxta quodcumque horologium vulgò exactum, nolo esse auctor illi, qui comedit, vel bibit post ultimum pulsum horæ duodecimæ, ut die isto communicet, donec particularis opinio seu propositio Caramuelis contra communem sententiam aliorum Doctorum, & universalem praxim omnium timoratorum, sciente & non contradicente Pontifice, magìs inoleverit.

Dixi signanter: *Immo juxta quodcumque horologium vulgò exactum*; non enim est major ratio de uno, quàm de altero. Porrò si quis me interroget, an juxta præsentem Ecclesiæ prohibitionem necessariò standum sit primo horologio, an verò secundo vel tertio, Respondeo cum communi sententia:

CONCLUSIO V.

Licet sequi unum ex horologiis vulgò exactis.

51. *Quidam negant nos posse computare juxta ultimum horologium. Rodriguez. Salas. Merolla.*

EManuel Rodriguez in nova editione summæ tom. 1. cap. 105. n. 6. & Salas 1. tom. in 1. 2. tract. 8. disp. unica sect. 25. n. 264. negant posse nos computare tempus juxta ultimum horologium, ab eoque puncto servare jejunium ad communicandum. Idem docet Merolla tom. 1. disp. 3. cap. 3. coroll. 11. n. 139. ubi sic ait (ut refert Caramuel suprà §. 210.) Falsum est quod subdunt aliqui, quòd scilicet, si diversa sint horologia, & unum sonuerit horam mediæ noctis, aliud verò non, potest qui tunc solvit jejunium naturale, communicare sequenti die; quia est veluti si essent duæ rationes, vel opiniones probabiles; liceret enim alterutram illarum amplecti. Hoc enim falsum est, quia in pari causa melior est conditio præcepti possidentis: & opiniones probabiles sunt tantùm speculativæ, & ideo homo tunc debet se gerere, ac quando factum est dubium. Ita ille. Nec aliam rationem adfert Rodriguez, vel Salas.

Caramuel. Unde Caramuel §. 205. vocat sententiam illam clarum & manifestum errorem. Et §. 210. quamvìs admittat ab extrinseco esse probabilem, confidenter tamen pronuntiat, ab intrinseco esse omnino improbabilem, & rationes à Merolla adductas, aut nihil, aut contrarium probare. Vide Auctorem citatum.

Sed oppositum omnino tenendum est. Uno verbo Respondeo, illam diversitatem horologiorum, ne vel minimam causare incertitudinem aut dubietatem jejunii naturalis. Quippe licèt dubium sit, & planè incertum, cui horologio præcisè correspondeat punctum physicum mediæ noctis; quia fortè primo, fortè secundo, fortassis etiam & verosimiliùs nullo; equidem moraliter certum est ex communi consensu Doctorum, Ecclesiam non velle nos obligare primo horologio, sed planè liberos relinquere, ut sequamur quodcumque artificiale vulgò exactum.

Si dixeris; petitur principium. Respondeo minimè; sed redditur ratio conclusionis. Et quæ illa? Consensus Ecclesiæ, cujus est ordinare tempus, à quo debeat incipere jejunium, & potuit sic ordinare, ut non inciperet, nisi ab ultimo horologio: colligitur autem sic fecisse ex communi consensu Doctorum & consuetudine timoratorum, ita interpretantibus hoc præceptum. *Ratio à priori voluntas Ecclesiæ.*

52. *Aliorum fundamentum rejicitur.* Aliqui fundant hanc Conclusionem in probabilitate opinionis; quia, inquiunt, singula horologia, quamdiu de errore non constat, faciunt opinionem probabilem, quam unusquisque potest licitè sequi in suis operationibus. Sed hoc aliis displicet, qui existimant horologia vulgò exacta, non eâ diligentiâ curari, ut sententiam probabilem efficiant. Profectò quòd talis sit hora in cælo, qualis sæpiùs sonat in horologio Lovaniensi, credo vix, ne vix quidem, esse probabile.

Cæterùm vel sola probabilitas speculativa, quam Merolla non negat, facit Conclusionem nostram practicè certam, cùm nullum dubium sit, quin liceat se conformare horologio probabili, quando certum nequit haberi. Qui ergo comedisset vel bibisset tempore medio inter horam unius horologii, & alterius, non debet se gerere ut dubitans, sed ut habens opinionem probabilem speculativam se non comedisse, vel bibisse post horam duodecimam; adeoque ut practicè certus se posse illâ die communicare.

Atque dato, non concesso, quòd esset dubius, ostendo Conclusione sequenti adhuc licitè illâ die communicare.

53. *An liceat sequi unum horologium pro jejunio Ecclesiastico & alterum pro naturali?* Interim pro majori explicatione præsentis Conclusionis quæro, an liceat sequi unum horologium pro jejunio Ecclesiastico, & alterum pro jejunio naturali?

Casus sit iste: Petrus die sabbathi post mediam noctem, ut primùm audivit duodecimam, comedit carnes, & postquam satur, excessit è mensa, audivit aliud horologium, significans horam duodecimam. Die sequenti communicare vult, & sic discurrit: Horologia habent opinionum probabilium virtutem; at ego comederam antequam tale horologium sonuerat: ergo probabile est, quòd comedi ante duodecimam: Ergo probabile quòd sim jejunus. At opinioni probabili conformare conscientiam possum: Ergo potero communicare. Et volo scire, inquit Caramuel suprà §. 280. cur communicare non possit: nam stando doctrinæ præcedenti potest: & ego in toto hoc Petri discursu quod possem, aut negare, aut reprehendere, nihil invenio. *Caramuel.*

54. *Negat Lugo.* Ad hunc casum respondet Lugo disp. 15. n. 47. Si audito primo horologio, & post cœnam agnoscatur error prioris horologii, credo, quòd

quòd possit absque dubio sequi secundum horologium, & observato jejunio celebrare vel communicare die sequenti; quia verè est jejunus, & carnium esus per errorem fuit die præcedenti inculpabilis propter ignorantiam. Si verò non agnoscatur error in primo horologio, sed maneat unicuique sua probabilitas, aliquis fortasse concedet sequelam, dummodò non habuerit ab initio illum animum, sed bonâ fide secutus fuerit primum horologium, postea verò audito secundo mutaverit mentem.

nisi agnoscatur error in primo horologio.

Ego tamen, ait Cardinalis, non facilè id concedam; quia video sequi aliqua inconvenientia, quæ in praxi non videntur admittenda. Primò, si aliquis audito primo horologio celebret (eò quòd habeat facultatem celebrandi post mediam noctem) & postea audiat secundum horologium, poterit adhærens posteriori iterum celebrare, quia juxta hoc secundum non celebravit hâc die, sed præcedenti.

Probat ex variis consequentiis.

Posset quis celebrare duas Missas.

Secundò, in Quadragesima posset, audito primo horologio post mediam noctem prandere pro die sequenti, sequens opinionem illam, quòd anticipatio comestionis non sit peccatum mortale; postea verò audito secundo horologio, posset se conformare cum illo, & ex tunc denuò computare diem jejunii, ut posset horâ solitâ iterum prandere, utpote qui illo die adhuc nihil comedisset.

Prandere bis in Quadragesima.

Tertiò, qui nondum dixit Completorium, aut Vesperas hodiernas, prævidens parùm abesse, ut sonet in hoc horologio signum mediæ noctis, potest se conformare alteri horologio, ad cujus sonum scit plus temporis superesse, atque ita differre paulisper recitationem: postquam verò sonat in primo horologio hora mediæ noctis, posset se conformare cum illo primo, atque ideo judicare se liberum ab onere recitandi, eò quòd transacta jam esset dies præcedens juxta probabilem opinionem illius primi horologii, quam mutato consilio sequi jam vellet.

Nunquam legere Vesperas aut Completorium.

Hæc & alia similia ostendunt, non posse illum, qui semel accepit unum horologium pro regula diei Ecclesiastici, postea pro libito relinquere illud, & accipere aliud, sed sæpè esse obligationem retinendi eandem regulam, quamdiu non apparet manifestus error in primo horologio. Hactenus Eminentissimus.

Conclusio Cardinalis.

55. Sed quid ad hæc Caramuel? Quid si (inquit) omnia, quæ inconvenientia ille vocat, concederem? Videtur mihi Lugonis argumentum esse simile huic: non facilè credam torrem esse ignitum, & posse ligna succendere; quia tanta est negligentia famulorum, ut hinc aliqua inconvenientia sequantur. Nam si caderet torris supra tabulatum, conciperet istud ignem, & domus integræ comburerentur. Hoc est maximum inconveniens &c.

Impugnatur Card. sententia à Caramuele.

Respondeo ad utrumque, illa inconvenientia esse gravia; necessariò sequi; adeoque aut tolerandà, aut ponendum remedium; non enim inconvenientia probant antecedens falsum, sed impossibilia solummodò. Ita ille.

Quando argumentum ab inconvenienti sit efficax.

56. Ast numquid toleranda? Non puto. Ergo remedium ponendum. Sed quod illud? Quamvis, inquit Cardinalis suprà n. 49. liberum sit unicuique, regulariter loquendo, amplecti ex duabus sententiis probabilibus, quam voluerit, eam tamen, quam amplectitur, debet retinere, quamdiu de ejus improbabilitate non constat, quoties libera facultas variandi sententiam resultat in præjudicium tertii, qui eo modo fraudaretur jure suo, quod jus habet non probabile, sed certum ad aliquid exigendum; v. g. debes dare Petro ex justitia singulis diebus nummum aureum, quod sit pondus diei, ita ut si intrà diem non solvas, non debeas dare duplum sequenti die: hoc supposito, imminente jam sonitu mediæ noctis exigit Petrus suum jus; respondes, sequor illud alterum horologium, quod post mediam horam sonabit, & hoc prætextu differs solutionem: postquam verò horologium dat signum mediæ noctis, mutatâ sententiâ dicis, sequor magìs hoc primum horologium; atque ideo transactâ jam omnino die præteritâ, nihil debeo. Hæc certè variatio licita non est, alioquin absque peccato posset per totum annum nihil solvere Petro, mutatâ singulis diebus sententiâ post sonum primi horologii.

Ratio à priori sententiæ Lugonis.

An possit mutari dictamen in materia justitiæ?

Plura similia inconvenientia, etiam in aliis materiis, vide apud Auctorem citatum, qui tandem concludit n. 53. Sic ergo Superior ex vi duplicis præcepti habet jus certum, ut post comestionem hodiernam homo nihil comedat ante communionem crastinam, quo jure fraudatur, si homo juxta primum horologium cœnet post mediam noctem, & juxta secundum celebret cras: ergo non debet concedi talis libertas; sed dicendum, quòd eò ipsò, quòd vult homo accipere primum horologium pro regula ad cœnandum, obliget se implicitè ad sustinendam illam regulam, quamdiu de ejus errore non constat, ne Superior fraudetur jure suo, quod habebat ex complexione utriusque præcepti, ut homo nihil comederet ante Communionem crastinam post prandium, vel refectiunculam hodiernam.

Conclusio Card.

57. Respondet Caramuel §. 283. Hæc omnia argutè Lugo, at semper chordâ obludit eâdem: inconvenientia multiplicat, quæ omnia concedimus, & tamen doctrinam Lugonis esse veram negamus. §. autem 286. negat ex hac libertate sequi ullum præjudicium tertii; quoniam qui suo utitur jure, etiam cum damno tertii, nemini præjudicat: est enim præjudicium non qualecumque damnum; sed illatum injustè. At omnia illa inconvenientia, quæ enumerat Lugo, ex hac doctrina sequi certum est; justè tamen.

Distinguitur præjudicium à damno.

Et post pauca sic ait idem Auctor: Cùm vidit Lugo ex natura rei manere libertatem mutandi

tandi opinionem probabilem, confugit ad Superioris præceptum. Sed hoc effugium nullum est. Quia habere hanc, vel illam sententiam, est actus merè internus, nec humanæ auctoritati subditus. Et si diceretur Ecclesiam de occultis judicare, fortè adderem Ecclesiam compræcepturam fuisse, ne quis casu posito opinionem mutaret, si hic casus fuisset illi propositus: nam aliud est, Ecclesia præcipit, & aliud, Ecclesia præcepisset, si prævidisset hoc: certum est enim præcepta hæc esse antiquissima, & has subtilitates ab annis paucissimis motas.

Actus merè interni legibus humanis non subsunt.

Aliud est, præcepit, & aliud, præcepisset.

Dico igitur veteres Legislatores hæc inconvenientia non prævidisse. Suspicor eos, si illa prævidissent, laturos fuisse aliquam legem circa mutationem dictaminis probabilis, non quæ respiceret actum purè internum, sed quæ opus externum; puta si Ecclesiasticam diem juberent juxta primum horologium servari. Addo hujusmodi legem nondum latam. Et subjicio, motis novis dubiis, & novis cognitis inconvenientiis, expedire ut novâ lege Ecclesia veterem legem propugnaret.

Audistis Caramuelem in prima parte Theologiæ fundamentalis; quem librum eâ lege permisit imprimi, ut non definitivus, sed propositivus & disputativus dicatur. Multa (inquit §. 10.) in illo propono, nil definio: nolo ab aliquo amico vel æmulo pro aliqua hujus libri opinione allegari: nihil enim in toto facio aliud, quàm insinuare scopulos, quos Navarchus Ethicus debeat vitare; & quo vitare debeat modo, aut non debeat, non expono; sed aliis judicandum relinquo.

58. Hinc secundâ parte Theologiæ fundamentalis, in qua dissolvit aut dissecat quæstionum moralium nodos gordios, quos in prima parte proposuerat, § 59. sic dissolvit præsentem nodum: Licet, ubi non agitur de damno tertii, mutare quamcumque opinionem probabilem. Et quid quæso si agatur de damno tertii? Non licet, si expressè, vel implicitè contractu aliquo te obligasti ad non mutandum opinionem. An aliquando ad retinendam opinionem, quam quis liberè elegerat, tenebitur aliquo præcepto? Respondeo, hanc propositionem: *Ecclesia, quæ præcipit officium divinum, ieiunium &c. compræcipit ne quis mutet sententiam probabilem, eo nimirum casu, quo ex tali mutatione, hæc præcepta posse non observari sequeretur*, habere contra se rationem gravissimam & pro se gravissimam auctoritatem.

Proponitur sententia Caramuelis.

Ratio est, quia veteres Pontifices non præceperunt, quæ non prævideruut: at hæ subtilitates sunt ab annis pauculis motæ, non ergo à mille aut pluribus annis legibus cautæ. Auctoritas est Eminentissimi Domini Cardinalis Lugonis: qui tamen non tam videtur explicare, quid Pontifices jusserunt, quàm quid jussissent, si fuissent isti casus propositi. Interim illa ratio solutione non caret. Estò enim hoc vel illud effugium, quo Juniores utuntur, ut legi non satisfaciant, Veteres Pontifices non præviderint; at censendi sunt voluisse omnino omnes obligare, & claudere omnes aditus, per quos posset aliquis obligationem effugere. Ergo censendi sunt voluisse omnia ponere media necessaria, ut lex teneret. Ergo si necessaria erat secunda lex, quæ compræciperet, ne quis mutaret opinionem probabilem, eo videlicet casu, quo ex tali mutatione non satisfieri præcepto sequeretur, censendi sunt & hanc legem implicitè tulisse. Stat igitur opinio Eminentissimi Domini Lugonis, & interim suadendum erit omnibus (quidquid de speculatione sit) ne discedant ab illa practicè. Ita Caramuel, cui libenter subscribo.

Veteres Pontifices non prævidernnt juniorum Theologorum subtilitates.

In lege expressa sunt omnia compræcipiuntur, quæ sunt necessaria ad ejus observantiam.

Solùm addo aliam esse probabilitatem objecti, aliam probabilitatem facti, nec à prima ad secundam semper duci posse efficax argumentum; v. g. medicus probabiliter judicat hoc remedium profuturum infirmo: ergo licitè illud applicat, estò habeat aliud remedium certum. Consequentia non valet, quia ex Charitate tenetur proximo succurrere medio certissimo, quantùm commodè potest: neque hic est sententia probabilis circa actum, sed solummodò circa objectum. 59.

Alia est probabilitas objecti, alia facti, nec à prima ad secundam semper valet argumentum.

Applico ad propositum casum. Singula horologia (inquit Lugo suprà n. 45.) quamdiu de errore non constat, faciunt opinionem probabilem, quam unusquisque potest licitè sequi in suis operationibus. Sed quæ ista? An hæc fortè? Quando auditur duodecima, est duodecima hora præcisè. Profectò secundùm Clarissimum & Doctissimum Dominum Joannem Marcum apud Caramuelem parte 1. §. 224. est certò moraliter falsa. Nescimus enim (inquit Marcus) vel semel primum campanæ ictum cælesti temporis momento respondisse. Quæ ergo? Audito quolibet horologio vulgò exacto incipit dies Ecclesiasticus.

Applicatur proposito casui.

Interrogo, quod horologium censes vulgò exactum? Cujus error, inquis, sensu non potest vulgò percipi, aut certè ita parùm sensibiliter deviat à vero, ut non videatur distare moraliter. Consentio, & dico illa horologia non tantùm probabilem facere opinionem, sed moraliter certam. Alioquin quomodo Caramuel benè vocasset opinionem Rodriguez clarum & manifestum errorem? 60.

Quod horologium sit vulgò exactum.

Si inferas: ergo etiam moraliter certum est, quòd possim sequi primum horologium pro jejunio Ecclesiastico, & secundum pro naturali; nego Consequentiam: quia solùm est certitudo, vel probalitas, si ita placeat vocare, objecti, & non facti; quamquam enim probabile sit, imò moraliter certum, diem Ecclesiasticum incipere à primo horologio; probabile etiam, imò moraliter certum, incipere à secundo, equidem hactenus nemo docuit tamquam probabile,

X x quòd

quòd liceat in fraudem, vel unius tantùm legis, nunc hoc, nunc illud sequi horologium; quod tamen requiritur ad probabilitatem facti.

Potuit indubiè Ecclesia consentire, ut bonâ fide, quando non cedit in damnum tertii, vel fraudem alicujus legis, sequeremur unum, vel aliud horologium; estò noluerit consentire in illam variationem, quando malâ fide proceditur cum elusione alicujus præcepti, aut damno tertii.

Probatur communis sententia ex consensu Ecclesiæ.

Et ideo optimè probatur communis sententia ex consensu Ecclesiæ, quem rationabiliter præsumimus in uno casu, quando ex illa variatione nulla sequuntur inconvenientia; secùs in alio, ex quo innumera inconvenientia sequuntur.

61. Quidam casus, in quo, juxta Dicastillonem, licet ea variatio horologiorum.

Dixi, *Quando malâ fide proceditur*, quia, inquit Dicastillo disp. 9. n. 326. adhuc in aliquo casu videtur probabile, quòd quis secutus unum horologium ad solvendum jejunium Ecclesiasticum unius diei, possit postea amplecti tardioris horologii sententiam, & cum illo incipere diem & jejunium pro Communione.

Nam si quis vel ignorans, hoc, quod audivit, esse prius horologium, sed potiùs credens ultimum; immo putans esse unicum, audito signo mediæ noctis comedit, putans jam certò moraliter finitam diem jejunii; postea verò audivit aliud horologium, ita ut probabile sit illud, quod comedit, comedisse die præcedenti, quamvis bonâ fide fecerit, putans esse aliam diem; atque adeò sine peccato, non video quid prohibeat illum se gerere pro jejuno, juxta probabilem sententiam horologii secundi, & si placuerit, communicare.

In hoc enim casu mutat quidem sententiam, & variat horologia; sed non ex primaria electione variationis, sed ex accidenti, quatenus nesciens esse aliam regulam, præter unicam primi horologii, illam cœpit sequi; postea verò se accommodat alteri regulæ, quam videt probabilem, in quo casu non sequuntur ea inconvenientia, quæ suprà cum Lugone deducebamus. Hæc ille.

Auctor dubitat.

Equidem non satis mihi constat de consensu Ecclesiæ, & potuit Ecclesia rationabiliter velle observationem sui præcepti juxta sententiam, quam quisque sive ignoranter, sive ex certa scientia præ alia elegerit, quando ex variatione sequitur non observatio alicujus præcepti, vel damnum tertii; immo etsi nihil hujusmodi sequeretur.

Itaque tota decisio pendet ex voluntate Ecclesiæ, quæ scripto deficiente, optimè cognoscitur ex communi praxi. Dubitas de praxi? Consule æquitatem naturalem. Æquitas naturalis ambigua est? *In pari delicto, vel causa*, ait Reg. 65. de Reg. juris in 6. *potior est conditio possidentis.* Rogas quis hic possidens? Responsio difficilis est, & oppidò controversa. Dico:

CONCLUSIO VI.

Certus se comedisse, dubitans an post mediam noctem, licitè communicat.

62. Quid intelligatur per dubium.

Per dubium hic intelligo, suspensionem quamdam judicii ex defectu rationis sufficientis ad assentiendum, vel dissentiendum; supra quam suspensionem potest esse judicium reflexum, quo quis judicat se manere suspensum, potest etiam non esse.

Aliud est facti, aliud juris.

Illud dubium duplex est; aliud dubium juris, & aliud dubium facti. Dubium juris est, quod circa jus versatur; v. g. an aliquid sit præceptum vel prohibitum? Dubium facti definit noster Franciscus Felix tract. 4. de Conscientia cap. 4. diff. 1. n. 1. quod respicit opus; v. g. an voverim, an non?

Franciscus Felix.

Sed perperàm meo judicio, nam etiam præceptum est factum seu opus Legislatoris, sicut votum est opus hominis privati. Unde, salvâ pace illius Auctoris, dubium de voto emisso, non est dubium facti, sed juris. Factum ergo voco opus, quo satisfacio obligationi contractæ; jus autem opus, quo obligatio contrahitur, sive illud opus sit lex publica, sive solùm privata, ut votum, contractus &c.

Aliud speculativum, aliud practicum.

Porrò quodlibet dubium adhuc duplex est, unum speculativum, quod est de re, sicut est in se, & ut scitur à Deo; alterum practicum, & est de re, non ut in se, sed in ordine ad appetitum rectum, & ut est judicata per rectam rationem. Ex quo deducitur, eandem rem posse esse speculativè dubiam, & practicè certam.

63. Aliud de comestione, aliud de tempore.

Venio ad Conclusionem, in qua primò dicitur: *Certus se comedisse*; quia ex duplici capite potest oriri dubium, vel ex tempore, vel ex comestione; ex tempore an comederis ante mediam noctem, vel post; ex comestione an comederis vel non comederis. Putat autem Lugo disp. 15. nu. 42. cum priori dubio non esse licitum communicare, secùs cum posteriore. Sanchez lib. 2. de Matrimonio disp. 41. num. 40. tenet in neutro dubio posse. Layman lib. 1. Theologiæ moralis cap. 5. §. 4. nu. 36. docet posse in utroque, sicque discurrit.

Cum hoc communicari posse negat Lugo, Sanchez.

Sed numquid Sacerdos dubitans an noctis medium cœnando excesserit, alterâ die Sacrificare poterit? Negat Sanchez loco citato; quia in tali dubio, seu incertitudine tutior pars eligenda videtur, propter reverentiam Sacramenti. Sed existimo non improbabiliter permitti posse Sacerdoti, ut in tali casu sacrificet, etiam propter devotionem ac nullâ cogente necessitate. Hæc ille.

Affirmat Layman.

Ratio-

& probat ex voluntate Ecclesiæ.

Rationem attexit: quia lex Ecclesiastica de jejunio communicaturis servando non videtur tam arctè constringere conscientias in casu dubio. Cessante autem obligatione legis Ecclesiasticæ, jam nulla est irreverentia cum tali dubio communicare. Alia verò ratio est, si dubitetur de eo, quod ad substantiam Sacramenti pertinens, ab Ecclesiæ voluntate non dependet.

Simili modo respondendum est, si dentibus quidpiam masticans, dubitet an deglutiverit, ut in neutram partem inclinare possit, quòd à sacra Communione abstinere non teneatur. Quia in ejusmodi casibus favorabilia præsumere licet, ne conscientiæ nimis adstringantur. Hæc Layman; qui, ut patet, nullum aliud habet fundamentum, præter benignam interpretationem voluntatis Ecclesiæ.

Sancius.

Eandem sententiam defendit Sancius in Selectis disp. 42. per totam, respondens ad argumenta contraria, & rationes pro se adducens, quæ sunt adeò probabiles, inquit Diana p. 3. tract. 4. resol. 29. ut existimem hanc sententiam in praxi tutam & securam esse.

Diana.

64\. *Dicastillo probat ex communi axiomate: In dubio &c.*

Hos Auctores sequitur Dicastillo disp. 9. n. 297. innixus illo communi axiomate: *In dubio melior est conditio possidentis*, quia, inquit n. 300. ex parte communicaturi supponitur jus acquisitum communicandi singulis diebus, in quibus non sit impedimentum. Hoc autem jus hodie possidet pro omnibus sequentibus diebus, quæ possessio est & durat totâ vitâ. Ergo ut hoc jure, quod possidet, non possit uti, necesse est superveniat aliquod impedimentum certum. Atqui sive dubium sit de comestione, sive de hora comestionis, est impedimentum dubium; possessio verò juris ad communicandum præsupponitur certa: ergo non potest illi obstare impedimentum illud dubium. Hæc ille.

Standum est pro libertate, quando dubitatur de actione quâ incurritur obligatio.

Explico: Standum est pro libertate, quandocumque dubium est circa actionem, quâ primò quasi incurritur obligatio: quando verò dubium est de ea re, quâ ab obligatione priori debeo eximi, sive quâ exire possum ex obligatione, tunc standum pro lege. Clariùs, quando obligatio erat antiquior dubio, tunc standum pro obligatione; quando verò per dubium primò intrat obligatio, sta pro tua libertate.

Arriaga. Probatur exemplis.

Sic qui dubitat (inquit Arriaga, de Actibus humanis disp. 25. nu. 58.) an votum fuerit validum, dubitat utrùm ab obligatione, quam votum præcedens secum attulit, eximatur, & exeat ex obligatione contracta. E contra verò qui dubitat an emiserit votum, dubitat an intraverit obligationem, id est, an fecerit id, quod secum adfert obligationem.

Sed quia de hoc exemplo aliquis posset dubitare, ut patebit ex dicendis, aliud adfero ex eodem Auctore & magìs ad propositum: Qui dubitat, an sit audita duodecima noctis, si dubitat, quia vult comedere carnes, quas illâ die non poterat comedere, dubitat utrùm eximatur ab obligatione contracta, & ideo lex jejunii est in possessione: secùs si dubitet, ne jejunio sequenti impediatur à comestione carnium, nam tunc dubitat, an intraverit obligationem. Breviter in dubio juris standum est pro libertate; in dubio verò facti pro Lege; quoniam in dubio juris libertas est in possessione; in dubio verò facti, lex.

In dubio juris standum est pro libertate, in dubio facti pro lege.

65\. *Objectio.*

Contrà; Beneficiarius, qui dubitat an hodie legerit horas canonicas, dubitat an obligetur legere: ergo est eadem ratio dubii juris, & facti.

Solvitur.

Respondeo, quoad punctum actualis obligationis, eadem est de utroque dubio ratio; tamen quoad rem præsentem magna invenitur disparitas: nam præceptum & votum est jus tenens se ex parte alterius, cum quo quasi litigo: unde quando constat certò fuisse præceptum vel votum, indubitanter constat illum habere jus, quantùm est ex parte sua, ergo est in possessione juris, nihilque habet, quod debeat probare. Sin autem dubitatur; utrùm ego fecerim, quod præcipitur, dubium totum est de eo, quod se tenet ex parte mea, & consequenter ego sum in pejori statu, quia ille habet titulum certum ex se, & ego dubiam solutionem, adeoque mihi incumbit probatio, & eâ non adductâ, obligatio.

Dico, *Certum ex se*; quia licèt hìc & nunc quoad punctum obligandi videatur titulus reddi ambiguus, cùm sit incertum, an ego satisfaciendo illum extinxerim: Equidem illa incertitudo non se tenet ex parte juris, sed solutionis; v. g. certum est fuisse titulum, & non constat illum extinctum: ergo adhuc manet in possessione; quia à præterita possessione non debet per dubium sequens expelli. At verò quando dubitatur de lege imposita, cùm tunc ex una parte ante subortum dubium certò fuerim in possessione meæ libertatis, non possum ab ea deturbari ob dubium jus in alio obortum.

Censetur esse in possessione cui non incumbit probatio.

Ille igitur censetur esse in possessione, cui non incumbit probatio. Jam autem quando constat de lege lata, tuum est probare, te legi satisfecisse; sin verò dubitatur de lege lata, Legislatoris est probare illam esse latam.

66\. *Lugo.*

Ex qua distinctione contendit probare Lugo suprà nu. 43. & 44. suam sententiam mediam; sed frustra. Enimverò sive sit dubium de comestione secundùm se, sive de tempore tantùm comestionis, dico onus probandi incumbere non illi, qui vult communicare, sed ejus Adversario. Patet ex dictis; quia certum habeo jus singulis diebus communicandi, & dubia est causa obligationis hodie non communicandi.

In casu nostro incumbit Legislatori probatio.

Objectio solvitur.

Dices; constat de lege non communicandi post cibum vel potum sumptum isto die. Constat planè. Sed quid tum? Num etiam constat me

me aliquando ista lege fuisse comprehensum? Minimè; sic enim constare deberet de comestione hodierna. Non ergo hîc agitur de exemptione à lege; sed de subjectione, & inquiritur causa, non exemptionis, sed subjectionis; siquidem non omnis ille, qui comedit, est subjectus legi isti, sed qui hodie comedit. Ergo quamdiu non est certa comestio hodierna, non est certò lex lata respectu mei; quia non est certa materia legis; adeoque Legislatori incumbit probatio.

Aliud esset, si certò constaret me hodie comedisse: interim prætendo communicare, vel propter infirmitatem, vel aliam causam excusantem, tunc enim mihi incumbit probatio hujusmodi causæ, & ideo quamdiu manet dubia, lex est in possessione, & obligor.

67. Respondetur ad primum exemplum à Lugone adductum. Ex his facillimè respondetur ad exempla, quæ Cardinalis pro se adducit. Si (inquit n. 44.) aliquis recordaretur voti à se emissi, dubitat autem, an illud emiserit ante, vel post septennium, ipsi incumbit onus probandi; atque ideo manente dubio, obligat votum; quia de voto constat, & non de excusatione. Ita ille, & alii magìs communiter; sed negat Dicastillo suprà n. 295. *Dicastillo.*

Profectò qui dubitat, an voverit cum sufficienti deliberatione, id est, an votum fuerit validum, dubitat, non de causa exemptionis, sed obligationis; id est, dubitat an unquam contraxerit obligationem voti, ergo ipse est in possessione, & non votum; ergo ipsi non incumbit probatio indeliberationis, sed Adversario incumbit probatio deliberationis: nisi dixeris præsumptionem juris esse contra illum, qui exteriùs vovit.

In dubio præsumitur valor actûs. L. 80. ff. de verb. Obl. cap. 25. de verb. signif. In dubio namque præsumitur valor actûs juxta L. 80. ff. de verb. obligationibus: *Quotiens in stipulationibus ambigua oratio est, commodissimum est id accipi, quo res, de qua agitur, in tuto sit.* Item cap. 25. de verb. significatione ibi: *Profectò sic intelligenda sunt illa verba, ut res, de qua agitur, valere possit potius, quàm perire.* Jam autem in illum, contra quem est præsumptio, transfertur onus probandæ suæ exemptionis.

68. Quid sit præsumptio juris. Nec mirum; quia præsumptio juris, secundùm Juris Consultos, communiter, est verisimilitudo quædam sufficiens ad rem dubiam credendam, sive est probabilis conjectura ex certo signo proveniens, quæ alio non adducto, pro veritate habetur, donec Adversarius oppositum probet, in quem proinde id probandi onus transfertur. Unde quando dubitatur de valore alicujus contractûs, Matrimonii v. g. testamenti, aut similis, statur præsumptioni juris, & judicatur pro valore contractûs, etiam in foro conscientiæ; quia si attentè res consideretur, quando juris præsumptio stat pro actûs valore, ille potiùs dicitur possidere, quàm nativæ voluntatis libertas; & jam ampliùs non manet dubium negativum, sed illa pars, pro qua stat præsumptio, est probabiliter vera.

Et quidem si ea tantùm sit mens Lugonis, dexteram jungimus. Sed numquid eadem ratio militat in dubia comestione? Liquet profectò, nihil simile in illa reperiri, sive sit dubium de ipsa comestione, sive de tempore comestionis. Vel ergo exemplum Cardinalis non est verum, vel non est simile; quia nos loquimur de puro dubio negativo, quando nulla est ratio pro alterutra parte; talis autem casus non est puri dubii: sed præsumptionis probabilis pro altera parte, ut constat. Pergo ad secundum & tertium exemplum Lugonis.

Si debeo, inquit, tibi dare singulis diebus unum nummum; & dedi jam hodie, tu petis alterum, quando dubitatur, an sit jam altera dies, debes probare esse jam finitum diem priorem quia de solutione constat, & non de die nova, quæ dat tibi jus ad alteram solutionem. Similiter si habeas jus ad communicandum semel tantùm singulis diebus, prout de facto habes, & communicasti hodie, dubitas postea, an sit media nox, & an possis iterum communicare pro altera die; tibi incumbit onus probandi: nam de Communione constat, & non de inceptione novæ diei, quæ dat tibi jus ad novam Communionem. 69. Secundum exemplum Lugonis.

Similiter ergo, qui certus est de comestione, & dubitat de inceptione novæ diei post comestionem, non potest communicare; quia sicut solutio semel facta aufert jus ad exigendum iterum eâdem die; & sicut Communio tollit jus ad aliam Communionem eâdem die; ita comestio tollit jus ad communicandum eâdem die: ergo sicut in aliis casibus, sic in isto, ille, qui fatetur comestionem, debet probare novam diem post comestionem, ut habeat jus ad Communionem; interim enim rejicietur eo titulo, quòd comedit, & non habet jus, donec incipiat nova dies post comestionem. Quæ ratio non procedit in priori casu, quando dubitatur de ipsa comestione: huic enim nihil potest opponi, per quod amiserit jus ad communicandum eâdem die, cùm non possit illi opponi comestio, de qua non constat. Hucusque Eminentissimus.

Sed minùs rectè: nam argumentatur à casibus, in quibus est certitudo impedimenti, si non adsit nova causa, & de adventu novæ causæ non constat, ad casum, in quo constat de nova causa, dante jus ad Communionem, si non adsit impedimentum, & de impedimento non constat. Neque enim, ut superiùs expendimus, quælibet comestio est impedimentum Communionis; sed comestio illius diei, in qua volo communicare, & de illa comestione non constat, ut supponitur; certum autem est advenisse novam diem, pro qua anteà habebam jus ad Communionem, nisi aliquid obstaret. Ergo non mihi incumbit probatio causæ, quæ est Respondetur.

est certa, sed Adversario probatio obstaculi, quod est dubium.

70. Objectio. Dices; adæquata causa communicandi non est sola nova dies, sed nova dies post ultimam comestionē; atqui de illa non constat; ergo &c.

Responsio prima. Respondeo primò; neque de illa constare, quando dubitatur de ipsa comestione, si enim ultima comestio dubia est, quomodo novus dies post ultimam comestionem erit certus? Nescis enim an comestio hesterna fuerit ultima. Ergo adhuc malè distinguit Cardinalis inter dubium de comestione, & dubium de tempore comestionis.

Responsio secunda. Respondeo secundò Negando Majorem; nisi remotionem impedimentorum velis appellare causam, contra communem modum loquendi, & rei veritatem. Quis enim dicit apertionem fenestræ esse causam illuminationis cubiculi? Quis applicationem ignis ad combustibile causam combustionis? Quis præsentiam Parochi causam obligationis Matrimonialis? Sic ergo in præsenti negatio comestionis & potationis neutiquam tribuit jus communicandi; sed solùm removet prohibens executionem juris, quod hodie habebam pro Communione crastina; sicuti præsentia Parochi non tribuit jus contrahendi Matrimonium, sed solùm removet prohibens executionem juris, quod ex natura rei habeo independenter ab illa præsentia.

71. Sed contrà; non possum contrahere Matrimonium, nisi constet de præsentia Parochi: ergo non possum hodie communicare, nisi constet de jejunio.

Adfertur instantia, & solvitur. Respondeo Negando Consequentiam. Rationem disparitatis do; quia præsentia Parochi est qualitas positiva, eaque contingens, quæ proinde non supponitur inesse, nisi probetur. E contra verò jejunium est qualitas negativa, quæ necessariò inest, nisi per formam oppositam expellatur, quamdiu ergo non constat de inexistentia formæ oppositæ, præsumitur negatio. Ergo præsumitur jejunus, cujus comestio positivè non probatur.

Jejunium est conditio negativa.

Licitè contrahitur Matrimonium cum dubio impedimento consanguinitatis. Unde consequenter assero, licitè contrahi Matrimonium cum dubio impedimento consanguinitatis, criminis, raptûs &c. quia sunt impedimenta positiva, quæ non supponuntur inesse sine positiva probatione: manet ergo jus contrahendi, quod erat ante exortum dubium, in possessione, donec per positivam probationem impedimenti ab illa deturbetur. Ergo similiter in nostro casu manet jus communicandi hoc die, quod erat ante dubium exortum in possessione, donec per positivam probationem impedimenti ab illa deturbetur.

Confirmatur: Si quis reliquerit legatum pium pro maritanda puella sibi consanguinea in secundo gradu, dummodò non prostituerit pudorem, consanguinitatis quidem probatio positivis argumentis fieri debet; quia consanguinitas est conditio positiva: probatio verò non prostitutionis (quæ est conditio negativa; scilicet abstinentia à copula) satis est, si fiat negativè, id est, quòd nemo contrarium possit probare.

Aliud est, quando hac die communicavi, & dubito an sit nova dies, eo ipsò enim quò hoc die communicavi, jam intravi obligationem non communicandi, nisi die sequenti; & non præsumitur dies sequens, nisi probetur; ergo ut excam obligationem jam actualiter contractam, mihi incumbit probatio diei sequentis, & non Adversario. 72. Quid dicendum quando communicavi hac die & dubito an sit nova dies?

Assignatur disparitas inter hunc casum & casum Concl. In casu autem Conclusionis, quamvis lex non communicandi post cibum aut potum, possit me obligare ad abstinendum hodie à Communione, numquam tamen actualiter me obligavit; quia ut suppono, numquam fuit verum dicere, me hodie comedisse, cùm tamen hodierna comestio, ut jam non semel diximus, sit conditio necessariò requisita ad actualem obligationem: & cùm aliunde non supponatur inesse, nisi Adversarius probet, manet homo in possessione suæ libertatis; in dubio autem melior est conditio possidentis.

Sed dicet aliquis, etiam qualitas negativa debet probari in foro externo; ergo debet sciri in foro interno. Antecedens probatur ex leg. 9. Cod. de Probation. *Cùm te minorem viginti & quinque annis esse proponas, adire Præsidem Provinciæ debes, & de ea ætate probare.* Ergo consimiliter in casu proposito, qui se proponit esse jejunum, debet de eo jejunio probare. Quippe Ecclesia requirit in suis ad hoc ut communicare possint, jejunium tamquam conditionem necessariam, ut patet ex Carthag. III. can. 29. *Vt Sacramenta altaris non nisi à ieiunis hominibus celebrentur.* 73. Objectio. L. 9. C. de Probat. Carth. III.

Solvitur. Respondeo sensum horum verborum esse: Ut Sacramenta altaris non celebrentur ab hominibus, qui comederunt. Patet hoc manifestè ex Conc. Constant. sess. 13. ibi: *Huiusmodi Sacramentum non debet confici post cœnam, neque à fidelibus recipi non ieiunis*, id est, non debet confici ab illis qui cœnarunt, neque recipi ab illis qui comederunt, hi enim soli sunt non jejuni; ergo dubius de cœna, aut comestione, potest celebrare & communicare, cùm soli arceantur, qui cœnarunt aut comederunt, & cœna aut comestio non præsumatur. Conc. Constant.

Porrò ad leg. 9. Cod. de Probat. dico disparitatem esse, quòd, ut jam dictum est, & ab Adversariis conceditur, comestio non præsumatur, & per consequens præsumatur jejunus qui aliquando fuit: at verò non præsumitur minor, qui aliquando fuit, ut docet Gloss. ibi verb. *Probare* dicens: *Est ergo aliud in ætate, quàm in dominio, ubi quis præsumitur Dominus, qui aliquando fuit, non autem sic præsumitur minor, qui aliquando fuit. Et est ratio, quia solus*

solus temporis cursus facit maiores, non autem mutat dominium. Hæc Gloss.

Sed nunquid etiam solus temporis cursus facit ex jejuno non jejunum? Clarum est quòd non. Ergo frustra laborat de Scildere in suo libro de Principiis conscientiæ formandæ tract. 6. n. 26. ex illa lege probare oppositum nostræ Conclusionis, cujus probatio liquidò constat ex hactenus dictis; uti etiam responsio ad omnia alia, quæ ab Adversariis solent objici. Vide Dicast. disp. 9. à num. 301. usque ad 312.

74. Hoc unicum videri posset habere specialem difficultatem, quòd ex nostra doctrina videatur sequi, licitum esse communicare cum peccato mortali dubio, quod tamen ordinariè negatur.

An sit licitum communicare cum peccato mortali dubio? Respondeo præcisè ex vi præcepti Communionis non esse illicitum; at verò ex vi præcepti Confessionis, præmittendæ Communioni, ab illo qui habet conscientiam peccati mortalis, erit illicitum, ex hypothesi quòd illud peccatum dubium sit confitendum, ut communiter docetur. Alioquin qui illam doctrinam negaret, nescio cur consequenter non deberet asserere Communionem cum peccato dubio licere; nisi fortè disparitas aliqua sit, quòd, qui communicat cum peccato mortali dubio, exponat se periculo frustrandi Sacramentum suo effectu; secùs qui in bono statu communicat cum dubio comestionis, vel temporis comestionis. Sed & huic periculo obviari posset per attritionem supernaturalem, quæ secundùm multorum sententiam sufficit ad effectum, quando bonâ fide proceditur.

75. Solus Pontifex potest dispensare in præcepto jejunii. Hactenus de præcepto non communicandi post sumptum cibum vel potum; quia autem Ecclesiasticum est, non rarò evenit, ut Communio liceat non jejuno. Et primò quidem constat apud omnes solum Pontificem in hoc præcepto posse dispensare. An autem de facto dispenset cum Cardinale, qui in nocte Natalis Domini celebrat primam Missam in Sacello Pontificis coram ipso Pontifice (solet enim tota Missa ante mediam noctem absolvi) disputant Cardinalis Lugo & Dicastillo. Non credo, inquit Eminentissimus disp. 15. n. 56. intentionem Pontificis esse dispensare in jejunio naturali pro illa vice singulis annis, sed potiùs dicerem, quòd velit pro illo loco & pro illa nocte anticipari aliquantulum initium diei sequentis; quia jejunium solùm debet esse intrà illam diem. Quando autem incipiat dies, pendet ab hominum placito, aliqui enim incipiunt diem ab ortu solis, aliqui ab occasu, alii ab alio termino. Ecclesia verò computat à media nocte; potest ergo eadem Ecclesia semper, vel aliquando computare diem ab aliqua alia hora, & sic de facto potest Pontifex justis de causis anticipare per horam, vel duas horas, initium diei illius in illo loco; sicut etiam

An de facto dispenset? Negat Lugo

quoad celebritatem officii Sabbatho Sancto Ecclesia anticipat initium noctis per aliquas horas. Porrò mentem Pontificis hoc pacto potiùs intelligi debere, quàm quòd velit dispensare in jejunio naturali ad Missam prærequisito, probant mihi plura inconvenientia quæ ex illo alio modo dispensandi sequerentur. Hactenus Lugo.

Quæris quæ sint illa inconvenientia? Vide Cardinalem n. 57. equidem ad omnia respondet Dicastillo disp. 9. à nu. 407. usque ad n. 413. Ipse autem propter alia sex inconvenientia, quæ putat sequi ex illa anticipatione initii diei sequentis, existimat probabiliùs Pontificem dispensare. Vide Auctorem citatum à nu. 398. usque ad nu. 405. elige quod placet, & non errabis in fide, aut bonis moribus. Transeo ad necessitatem, quæ, ut communiter dicitur, non habet legem, præsertim Ecclesiasticam, & dico: Affirmat Dicastillo.

CONCLUSIO VII.

Excusat à præcepto jejunii necessitas vitandæ infamiæ, & Sacrificii perficiendi.

Utraque pars est communis. Prima probatur; quia lex humana non obligat, per se loquendo, cum tanto incommodo, immo etiam multa præcepta divina, ut patet in præcepto integræ confessionis, præcepto confessionis præmittendæ communioni ab illo, qui habet conscientiam peccati mortalis, quod multi docent esse divinum, & aliis similibus. Nam finis omnis legis est bonum commune, cui opponitur communis transgressio, quæ nata est sequi, quando actus communiter superat humanam fragilitatem. Sanè pauci hodie inveniuntur, qui cum gravi infamia recederent à mensa Communionis, ad quam cum aliis bonâ fide post sumptum cibum, vel potum accesserant. Ergo non est verisimile in istis circumstantiis Ecclesiam voluisse obligare ad jejunium. Non enim potestas legislativa data est in destructionem, & laqueum animarum; sed in ædificationem. 76. Probatur prima pars Conclus.

Dices: ergo poterit etiam ob eandem caussam celebrare Sacerdos absque vestibus sacris, vel cum pane fermentato, cùm hæc sint etiam præcepta humana. 77. Objectio.

Respondeo cum Lugone disp. 15. nu. 71. licèt formaliter Consequentia sit bona, ratione tamen diversæ materiæ, posse negari: quia difficilè est contingere tale periculum infamiæ in illo casu; imò infamia vera tunc erit cùm viderint aliquem absque vestibus sacris, vel in fermentato celebrare. Nemo enim timere potest infamiam, eò quòd deficiente hostia, Solvitur. Lugo. Non potest timeri infamia eo quod quis

non celebret deficiente hostia aut veste sacra.

hostiâ, vel planetâ, non celebrat, sicut potest timere, quando prætextu cibi sumpti discedit ab altari, cum possint facilè suspicari vel ipsum scienter accessisse non jejunum ad celebrandum, vel certè prætextum illum falsum esse, & reverà discedere propter peccatum grave commissum, vel censuram, aut impedimentum aliquod; quod quidem periculum non ita facilè est, quando omnes vident defectum hostiæ, vel planetæ; qui defectus, cùm sint externi, non relinquunt dubium de aliis defectibus magis occultis, qui sunt causa non celebrandi. Hæc ille.

Instantia.

Instabis, estò non sit ita facile periculum, equidem difficile periculum, quidni possit esse verum? Potest planè, & tunc consequenter

Solvitur.

dico excusare ab obligatione istarum legum, quamvis existimem gravius periculum, sive periculum gravioris mali requiri ad celebrandum sine vestibus sacris, quàm ad celebrandum post cibum, vel potum; quoniam major irreverentia est celebrare sine vestibus sacris, quàm post cibum aut potum. Non dubito quin sufficiat periculum mortis, vel alterius mali æquivalentis, quod citra contemptum Religionis, scandalum, aut implicitam fidei abnegationem ab extrinseco intentaretur. Vide quæ diximus disp. 1. de Sacramentis in genere sect. 8. concl. 6. & inferiùs dicemus in materia de Sacrificio.

Major causa requiritur ad celebrandum sine vestibus sacris quàm post cibum.

78. Pergo ad secundam partem Conclusionis, de qua sic discurrit Doctor Subtilis 4. dist. 8. q. 3. n. 4. *Alius casus specialis est, quia in aliqua regione celebratur communiter in vino albo, Minister parat calicem Sacerdoti, & ex aliqua negligentia pro vino ponit aquam, Sacerdos non advertens, sed supponens Ministrum bene fecisse, procedit dicendo verba, & alia faciendo usque ad perceptionem: percipiens verò liquorem de calice, advertit esse aquam, videtur quòd ipse non posset illo die percipere Sanguinem si oportet ieiunum esse suscipientem.*

Probatur 2. pars Concl. ex Scoto.

Dico quòd in isto casu tenetur consecrare Sanguinem de novo, & consecratum percipere. Quod probatur; quia quando sunt duo precepta ordinata; preceptum Superioris magis ligat: nunc autem preceptum Christi & Ecclesia, & ex ipsa ratione Sacramenti est, quòd quando Sacramentum conficitur, conficiatur integrum, quoniam Sacramentum est in se quoddam integrum ex duobus. De istâ etiam integritate servanda est districta obligatio Ecclesia de Consecratione dist. 2. comperimus. Ut Sacramenta integra percipiant, aut ab integris arceantur, *loquitur de Sacerdotibus conficientibus, & posteà non communicantibus: & subditur ratio:* Quia divisio ejusdem Sacramenti sine grandi Sacrilegio, non potest provenire. *Ergo quocumque precepto alio Ecclesia posito, & maximè quod non respicit ipsam propriam & essentialem rationem Sacramenti, necessariò tenetur semper omnis celebrans ad istam integritatem servandam: ergo qui iam percepit aquam, simpliciter tenetur ad illud complendum, quod prætermisit, scilicet ad consecrandum integrè Sacramentum, & tunc ultrà si tenetur consecrare Sanguinem, tenetur eundem consecratum sumere. Unde habetur de Consecratione dist.* 2. Relatum. Certum est, quod hi, qui sacrificantes non edunt, rei sunt Dominici Sacramenti: *& sequitur quod* talis à Communione uno anno repulsum se noverit. *Ergo omnibus modis tenendum est, ut quotiescumque Sacerdos, Corpus & Sanguinem immolat, toties perceptionis Corporis & Sanguinis participem se prabeat. Iste ergo necessariò tenetur ex institutione Christi, & propter integritatem Sacramenti, conficere Sanguinem & ex strictissimo precepto Ecclesia sub pœna repulsa uno anno tenetur consecratum percipere.*

Si plura præcepta occurrant, superius ligat.

Peccaret consecrans si non sumeret integra Sacramenta.

Qui consecravit & sumpsit aquam, tenetur iterum consecrare vinum & sumere.

Et si obiicitur, iste non est ieiunus: ergo peccat mortaliter, vel ergo non debet conficere, ne percipiat: vel si oportet eum conficere, & percipere, oportet quod peccet contrà preceptum Ecclesia, & tunc est perplexus, quod non est dicendum de aliquo ex preceptis Dei & Ecclesia. 79.

Objectio.

Respondet Doctor; *Ecclesia non ita strictè precepit suscipientem esse ieiunum prohibendo non ieiunum suscipere, sicut prohibet divisionem Sacramenti (immo ipsa divisio prohibetur à Christo ex prima institutione Sacramenti) nec etiam ita strictè prohibet non ieiunum percipere, sicut precipit consecrantem percipere: ergò ex una parte habet iste preceptum Christi ad sic consecrandum, & post consecrationem strictissimum preceptum Ecclesia de percipiendo. Ex alia parte non habet nisi preceptum Ecclesia leve comparativè de ieiunio.*

Solvitur.

Nota ly *Comparativè*, ne fortè existimes præceptum Ecclesiæ de jejunio, secundum Doctorem Subtilem, simpliciter esse leve, id est, obligare solùm sub peccato veniali, contra communem totius Ecclesiæ sensum, ideo dixit esse leve comparativè, id est, levius (quamvis simpliciter grave) præcepto divino & Ecclesiastico de integritate Sacrificii. 80.

Præceptum jejunii levius est præcepto integritatis.

Colligit autem istam minorem gravitatem ex verbis legis dicens: *Non enim ibi*, id est, in lege jejunii, *ponitur*, id est, Exprimitur, *quod suscipiens non ieiunus sit reus Dominici Sacramenti, neque quòd ibi sit sacrilegium: neque repellitur à Communione per annum, sicut hic.* Alioquin quòd suscipiens non jejunus Eucharistiam, sit reus Dominici Sacramenti, & quòd ibi sit sacrilegium, minimè dubito. Nec puto Doctorem nostrum dubitasse; tametsi explicitè illo loco hoc non dicat, quia sufficiebat ad propositum, quòd præceptum de integritate graviùs obligaret.

Probatur à Scoto ex verbis legis.

Unde statim subditur: *Simpliciter enim Ecclesia non intendebat ligare in isto casu ad ieiunium: imò, cùm alia duo precepta tum virtute Christi, tum virtute Ecclesia fortiùs & magis obligent, potiùs intendit in tali casu obligari ad illa. Non est ergo iste perplexus; quia servando preceptum Superioris, & preceptum strictiùs Ecclesia, benefacit, & si non servaret, peccaret mortaliter. Omittendo autem*

autem aliud praeceptum minùs strictum, non peccat novo peccato: quia in isto casu non tenetur servare: nec Ecclesia voluit ligare ad hoc praeceptum in hoc casu, sed magis ad oppositum.

Et quia fortè aliquis posset cogitare, probationem illam desumptam ex verbis legis esse minùs efficacem, addit Doctor aliam n. 6. dicens: *Patet etiam manifestè, quòd ieiunium non est conditio ita necessaria in Sacerdote percipiente* (sicuti integritas Sacrificii in Sacerdote conficiente) *quia in die Parasceves particula posita in calice, percipitur cum vino non consecrato, quia illo die calix non consecratur: & verisimile est quòd vinum citiùs descendat in ventrem, quàm illa particula, quæ masticatur. Ergo ex consuetudine Ecclesiæ Sacerdos ibi percipit Eucharistiam non ieiunus.*

& praxi Ecclesiæ.

Neque solùm in illo casu, sed in pluribus aliis, ut patebit ex dicendis, licet non jejuno communicare, cùm tamen in paucissimis licitum sit non integrè sacrificare.

Profectò quod ad casum Scoti spectat, nullam is habet difficultatem, & expresè deciditur in Rubricis Missalis Tit. de Defectibus cap. 4. ubi n. 5. sic dicitur: *Si hoc* (scilicet vinum non fuisse positum in calice, sed aquam) *advertat* celebrans *post sumptionem Corporis, vel huiusmodi aqua; apponat aliam hostiam iterum consecrandam, & vinum cum aqua in calice, offerat utrumque, consecret, & sumat, quamvis non sit ieiunus.*

Rub. Miss.

Aquam loco vini sumptam non debet Sacerdos exspuere.

Sed numquid aquam sumptam aut certè gustatam debet exspuere? Apparet omnino indecens, & periculum esse posset simul exspuendi partem hostiæ. Unde non est talis obligatio Sacerdotibus imponenda.

82.

Quid si faciendum si recordetur se non esse jejunum facti consecratione?

Ex jam dictis facilè quilibet colligere potest, quid sit faciendum, quando consecratione peractâ, Sacerdos recordatur se non esse jejunum, vel graviter infirmatur, vel in syncopen incidit, aut moritur. Quis enim ambigit Sacrificium fore perficiendum, etiam à non jejuno? *Si Sacerdos*, inquiunt Rubricæ Missalis Tit. de defectibus cap. 10. nu. 3. *ante consecrationem graviter infirmetur, vel in syncopen inciderit, aut moriatur, prætermittitur Missa: si post consecrationem Corporis tantùm, ante consecrationem Sanguinis, vel utroque consecrato id accidit, Missa per alium Sacerdotem expleatur ab eo loco, ubi ille desiit, & in casu necessitatis etiam per non ieiunum.* Ut declaratur (inquit Dicastillo disp. 9. nu. 377) in Concilio Toletano Septimo can. 2. & refertur cap. *Nihil.* 7. q. 1.

Rubr. Miss.

Dicastillo.

Toletan. VII.

Sed ibi nihil aliud expresè ponitur, quàm conveniens esse, ut Sacrificium inceptum ab altero compleatur. Verba textûs sunt: *Censuimus ergo convenire, ut cùm à Sacerdotibus Missarum tempore sancta mysteria consecrantur, si ægritudinis acciderit quilibet eventus, quo cœptum nequeat consecrationis expleri mysterium, sit liberum Episcopo vel Presbytero alteri consecrationem exequi officii cœpti.* Quòd autem hoc possit fieri à non jejuno, unde colligis?

Immo in eodem canone districtè præcipitur jejunium his verbis: *Ne tamen quod naturæ languoris causâ consulitur, in præsumptionis perniciem convertatur, nullus post cibum, potumque quamlibet minimum sumptum Missas facere præsumat.* Nisi fortè per Missas hìc velimus intelligere inceptionem Missarum, minimè verò earum complementum; quasi Concilium voluisset dicere: estò Missa incepta, naturæ languoris causâ, ab alio Sacerdote non jejuno possit expleri; minimè tamen incipi.

Explicatur Conc. Tolet. VII.

Et hìc videtur communis sensus Ecclesiæ, ut patet ex Rubricis suprà, quem tutò possumus sequi, cùm tota obligatio jejunii dependeat à voluntate Ecclesiæ. Ratio autem à priori est; quia, ut diximus cum Scoto, perfectio Sacrificii est juris divini, & majoris momenti, quàm sumptio Eucharistiæ à non jejuno, prout expresè docent Rubricæ Missalis Tit. de defectibus cap. 3. n. 5. ibi. *Si autem* celebrans *sumpserat* hostiam corruptam, aut non triticeam, ideoque non consecratam, *nihilominus sumat eam, quam consecravit, quia præceptum de perfectione Sacramenti maioris est ponderis, quàm quòd à ieiunis sumatur.*

Rubrica.

Ex quo deducunt communiter Doctores: 83.
Si Sacerdos sumptâ ablutione advertat in patena vel corporali aliquas particulas suæ primariæ hostiæ, vel etiam aliarum, à se tunc consecratarum, potest eas sumere, saltem quamdiu est in altari: quippe sumptio earum pertinet ad complementum ejusdem Sacrificii, constatque cum aliis moraliter unam actionem sacramentalem, in cujus initio servatum est jejunium naturale.

Quædam notanda pro praxi

Profectò non esse necessarium, imò neque possibile, ut Sacerdos omnes omnino species sumat, antequam degustet alium potum, liquidò patet; quia ante primam ablutionem nec potest ultimam guttam Sanguinis ex calice haurire, nec in sumenda ablutione facere, ut restantes guttæ Sanguinis priùs deglutiantur, quàm vinum. Unde etiamsi pars hostiæ in calicem immissa, remaneat in eo post sumptionem Sanguinis, potest Sacerdos curare infundi ablutionem in calicem, & illam partem simul cum ablutione sumere. Ita præscribunt Rubricæ suprà cap. 10. n. 8. *Si sumendo Sanguinem, particula remanserit in calice, digito ad labium calicis eam adducat, & sumat ante purificationem, vel infundat vinum, & sumat.*

tum respectu Sacerdotum,

Similiter si dum laicus communicat, adhæreat hostia ejus pallato, potest sumpto vino transmittere, quamquam moraliter loquendo aliquid vini priùs deglutiatur. Quemadmodum etiam si infirmus non possit cibos transmittere, potest ei dari parva particula hostiæ, simul cum vino imposita cochleari, deglutienda.

quàm laicorum.

Dixi, *Saltem quamdiu est in altari*; quia per recessum ab altari censetur ministerium suum explevisse, & consequenter non posset hoc titulo sumere; 84.

An Sacerdos post recessum ab

altari poſſit ſumere fragmenta hoſtiæ? ſumere; ſed deberet ſe gerere, ſicut cum aliis, quæ in hoc Sacrificio non eſſent conſecratæ, ut eſt communis ſententia; licèt quidam oppoſitum doceant, quos citat Diana 6. parte tract. 6.

Joan. Bap. de Fabris. reſol. 17. Unus eſt Joannes Baptiſta de Fabris in Manuali Ordinandorum cap. 11. n. 142.

Diana. ubi, teſte Dianâ, ſic aſſerit: In ſecundo caſu fragmenta poteſt ſumere, etiam non jejunus, & extra altare in Sacriſtia.

Quidam affirmant. *Megalius.* Quid oberit ſi apponamus verba Patris Megalii, quæ, referente Dianâ, habet in Promptuario tom. 2. Verb. Euchariſtiæ Sacramentum ſuſcipiens n. 24? Ego, inquit, probabilem cenſeo ſententiam, quam in praxi ſervant aliqui Sacerdotes docti, & timoratæ conſcientiæ, ut ſcilicet prædictas reliquias ſumant; etiam poſt receſſum ab altari, & priuſquam Miſſæ paramenta dimittant, ſi illas in calice, vel in patena inveniant.

Probatur primò. Et ratio hujus praxis eſt; quia ſumptio harum reliquiarum poſt Miſſam relictarum, eſt complementum ejuſdem actionis & Sacrificii, & conſequenter tota hæc actio cenſetur una, & fieri à jejuno, quando fit ab eo, qui eam jejunus inchoavit, & interim nihil ſumpſit; quod ex inſtitutione Eccleſiæ ſumere non teneatur; & ſic nihil niſi ablutionem, quæ fit ad perfectam conſummationem ejuſdem Sacrificii: ad quam perfectam conſummationem cùm pertineat prædicta ſumptio reliquiarum, nulla eſt ratio, cur liceat eas ſumere priuſquam Sacerdos recedat ab altari, & non liceat ſtatim poſtquam receſſit, cùm non obſtante receſſu, adhuc non ſit perfectè conſummatum Sacrificium, ob prædictas inadvertenter relictas reliquias. Hæc ille.

Falsò, an verè, judicent prudentes: ego exiſtimo non tantùm probare, quòd liceat eas ſumere ſtatim poſt receſſum, ſed quocumque tempore ante ſumptionem alterius cibi aut potûs. Semper enim verum erit dicere, quòd adhuc non ſit perfectè conſummatum Sacrificium ob prædictas inadvertenter relictas reliquias.

85. Probatur ſecundò. Probat ergo ſecundò, & meliùs: Magis, inquit, reveretur Sacramentum, ſi ſtatim ſumantur, etiam poſt receſſum ab altari, quàm ſi relinquantur in patena, aut in calice, & maximè ſine lumine, & facilè poſſunt interim decurrere & perire.

Sed hæc ratio non magis probat de particulis ejuſdem Sacrificii, quàm alterius, id eſt, particulis in alia Miſſa ab eodem, vel alio Sacerdote præconſecratis, de quibus conſtat apud omnes Doctores poſſe ſumi, etiam extra altare, ad evitandum periculum majoris irreverentiæ. Alioquin cùm non ſpectent ad completionem hujus convivii, non poſſunt per modum unius cum Sacramento tunc conſecrato poſt ablutionem à Sacerdote ſumi, ſed debent aſſervari, ſi commodè fieri poteſt, v. g. ſi ſint integræ hoſtiæ, quæ facilè poſſint reponi in ſacrario. Ità Doctores communiter.

Oppoſitum docet quidam Philibertus Marchinus de Sacramento Ordinis tract. 3. part. 3. 86. An Sacerdos poſt ſumptam ablutionem poſſit ſumere reliquias alterius Sacrificii? cap. 3. n. 19. ubi teſte Dianâ ſuprà reſol. 23. ſic aſſerit: Ampliatur, ut non minùs liceat Sacerdoti poſt ſumptam ablutionem conſumere præconſecratas reliquias ab alio, quàm à ſeipſo, ſi in patena, vel in calice reperiantur.

Primò, quia diverſitas miniſtri non videtur ad rem facere, cùm ſit circumſtantia accidentalis. Secundò, ſic audivi practicari in multis Religionibus eximiæ doctrinæ & ſanctitatis. Tertiò, difficilè eſt rectè ſcire, an illæ reliquiæ inventæ poſt ablutionem ſint ex præconſecratis ab alio, vel à ſeipſo; cùm ſæpiſſimè in patena, vel calice reperiantur etiam particulæ præconſecratæ ab alio. Quartò, in die Paraſceves poſt ſumptionem ablutionis Sacerdos conſumit reliquias præconſecratas die præcedenti, ſi quæ in patena, vel in calice remaneant: ergo idem licebit omni tempore. Ita ille. *Probatur ſententia affirmativa.* *Philibertus Marchinus.*

Neque deſinam hìc adnotare, citatum Auctorem etiam in ordine ad laicos ſuam ſententiam extendere, ſic enim ait ubi ſuprà n. 18. Ampliatur in laicis infirmis, quibus poſt ſumptam hoſtiam ſimul cum ablutione, vel paulò poſt licebit reliquias Sacramenti tradere inventas in calice, vel in pixide, ſicut moris eſt in Religione Sanctæ Mariæ Fulienſis Ordinis Ciſtercienſis, & paſſim vidi in praxi apud multos in multis civitatibus & oppidis. Et ratio eſſe poteſt; quia ſumptio illa reliquiarum ob minimam temporis moram cenſetur una & eadem actio moralis cum manducatione hoſtiolæ, quam jejunus accepit, ut diximus de Sacerdote, & ideo erit licita. Hucuſque Marchinus; an probabiliter, remittit Diana aliorum judicio. *& extenditur ad laicos.*

Et ſanè quantùm ad praxim, videmus Sacerdotes purificantes pixidem à reliquiis antiquis pro renovando Sacramento, duabus, vel tribus, ſi id res poſtulet, uti ablutionibus, etiam poſt ſumptam ablutionem proprii Sacrificii, idque ſine ullo ſcrupulo; nec diſtingunt inter particulas à ſe conſecratas in eadem Miſſa, & inter præconſecratas à ſe, vel ab aliis, niſi eſſent integræ hoſtiæ, vel partes tam notabiles, quæ commodiſſimè poſſent aſſervari. 87. *Praxis Sacerdotum.*

Teſtatur etiam Dicaſtillo diſp. 9. n. 389. non ſemel vidiſſe fieri, quod ſuprà ait Marchinus de ablutione danda communicanti infirmo. In his ergo caſibus, & iſto modo non auſim, inquit Dicaſtillo, damnare ſic facientes; & faciliùs exiſtimarem legem jejunii pro Communione pro iis caſibus eo modo, ac non aliter eſſe receptam in Eccleſiis, ſaltem ubi talis eſt uſus & modus. Ita ille, & ego. *Dicaſtillo.*

Nec mirum, quia lex jejunii ab Eccleſia fuit inducta: ergo eo modo, & non alio eſt intelli-

genda, quo Ecclesia illam intelligit. Et idem dico de prohibitione sæpiùs in die communicandi. Fateor Communionem laicam perfectè consummari in sumptione principalis hostiæ in rigore loquendo: interim videtur Ecclesia sumptionem reliquiarum juxta receptum usum & modum suo silentio approbare.

88. *Auctor improbat sumptionem integræ hostiæ, aut talis particulæ, quæ possit commodè conservari.*

Cæterùm si loquamur de hostiis integris, aut aliis particulis, quæ commodè possent conservari, illas posse sumere Sacerdotem post ablutionem, estò fuerint consecratæ in alia Missa, nec ratio probat, nec praxis.

Unde ad primam probationem Marchini suprà, Respondeo, diversitas ministri sufficit, ut illæ particulæ non pertineant ad idem numero Sacrificium, & sumptio ablutionis interrumpit seu terminat actionem communicandi, ut non censeatur unica Communio, sicuti verè esset, saltem in morali æstimatione, si sumerentur ante ablutionem simul cum principali hostia illius Sacrificii.

Ad secundam probationem, negatur esse talis praxis in ulla Religione. Tertia probatio non est ad propositum. Loquimur enim de casu in quo certò constat, vel saltem prudenter dubitatur, an sint reliquiæ alterius Missæ. Existimo autem rarissimè in patena, vel calice reperiri particulas præconsecratas ab alio. Immo nisi intercedat magna negligentia Sacerdotis, vix unquam invenies veram particulam, etiam ejusdem Sacrificii, post sumptam utramque ablutionem; licèt aliquando aliquibus scrupulosis id appareat.

In die Parasceves potest sumi particula immissa vino post sumptam ablutionem.

Ultimæ probationis negatur Consequentia. Et ratio discriminis est manifesta: nam in die Parasceves non sumuntur particulæ, nisi hostiæ principalis, quæ & ipsa est præconsecrata, & usus satis ostendit, non voluisse Ecclesiam illam sumptionem prohibere. Hinc si particula immissa vino remanserit in calice sumpto vino, Sacerdos digito eam adducat ad labium calicis, & sumat, vel infundat denuò vinum, & sumat.

89. *Probatur primò. Lugo.*

Primò, ut ait Lugo disp. 15. n. 85. propter reverentiam debitam; non posset enim illa particula jam madefacta, decenter ibi conservari usque ad diem sequentem, quâ ab alio Sacerdote sumeretur.

Probatur secundò.

Secundò, quia licèt ipse non consummet Sacrificium præsens, sed hesternum à se, vel ab alio inceptum; verè tamen incepit jam consummare illud Sacrificium, & succedit loco Sacerdotis, qui illud obtulit. Sicut autem per consecrationem acquirit jus consummandi totum Sacrificium, ita incipiendo sacerdotaliter consummare (quæ est actio propriè sacerdotalis, ut suppono) acquirit jus ad consummandum totaliter, sicut si ipse tunc consecrasset, non obstante defectu jejunii. Quoties enim redit ad complendum & consummandum Sacrificium, reassumit personam, quam dimiserat, atque ideo sicut priùs habebat jus ad consummandum totum, sic nunc reassumit idem jus continuando eandem actionem, quam reliquerat non omnino completam. Hactenus Cardinalis.

Sed non placet secunda ratio. Enimverò Sacrificium præcedentis diei perfectissimè fuit consummatum per sumptionem unius hostiæ. Quid enim refert quòd similis hostia consecrata relinquatur, vel dissimilis, hâc, vel illâ intentione? Nonne plura Sacrificia post se relinquunt hostias consecratas, quæ tamen propterea à nemine dicuntur imperfectè consummata? Certè eodem modo posset, si Ecclesia vellet, peragi officium illius diei cum quacumque hostia consecrata. Quis ideo dixerit Sacerdotem illâ die consummare Sacrificium illius, qui ante aliquot septimanas, nihil minus cogitans, illam consecravit? V. g. per oblivionem non fuerit die Jovis sancto consecrata secunda hostia, putas propterea relinquenda foret solemnitas diei sequentis? Quid ergo facto opus? Accipiatur hostia Monstrantiæ, & res est integra. 90.

Secunda probatio non placet Auctori.

An sumptio hostiæ in Parasceve sit actio propriè sacerdotalis?

Porrò quod dicit Eminentissimus in sua parenthesi: *Quæ est actio propriè Sacerdotalis*, sic intellige, quia Ecclesia non vult illam exerceri nisi à Sacerdote. Alioquin ad omnes functiones, quæ tunc geruntur, non esset incapax Diaconus, si Ecclesia vellet: nam portare Venerabile, ostendere populo, sumere Eucharistiam immissam vino, eas preces dicere, quæ ibi dicuntur, posset Ecclesia Diacono committere. Solùm ergo sunt munia sacerdotalia; quia non nisi Sacerdoti permittuntur ab Ecclesia, non quia tunc sit propriè sacrificans, etiam partialiter, quod videtur necessarium ad consummandum Sacrificium.

Unde valde claudicat hæc comparatio Lugonis suprà num. 86. Sicut (inquit) quando post consecrationem moreretur, aut deficeret morbo superveniente Sacerdos, subrogatur alius, qui compleat, & hic quidem poterit eodem modo, sicut primus sumere omnes reliquias, & particulas tunc consecratas, etiam post ablutionem, quia succedit loco prioris, qui id poterat, & habet jus consummandi totùm illud Sacrificium. 91.

Dissimilitudo inter Sacerdotem in die Parasceves & eum qui morbo superveniente subrogatur.

Hoc, inquam, simile planè dissimile est, si penitiùs introspiciatur. Etenim Sacrificium Sacerdotis, qui moritur, nullatenus fuit perfectum aut consummatum, & ideo alius subrogatur, ut illud perficiat & consummet; quidni ergo dicamus illum succedere loco prioris, & facere unum ministrum cum priori in ordine ad complendum illud Sacrificium? At verò in nostro casu prius Sacrificium perfectissimè completum fuit à primo Sacerdote ut patet. Quo igitur fundamento dixero hunc succedere loco prioris, & facere unum ministrum cum priori in ordine ad complendum illud Sacrificium?

Utcum-

92. *Non alio modo servandum jejunium quàm velit Ecclesia.*

Utcumque tamen se res ista habeat, sanè nulla est necessitas nos immergendi in illas tricas, cùm habeamus viam expeditissimam omnem difficultatem superandi. Et quæ illa? Voluntas Ecclesiæ, à qua pendet & præceptum jejunii, & prohibitio sæpiùs eâdē die communicandi; jam autem sciente Ecclesiâ, & non contradicente, cùm tamen facilè posset contradicere, non alio modo servatur præceptum jejunii, quàm incipiendo actionem cum jejunio naturali, etiamsi in decursu peragendo actionem cum suis annexis juxta præscriptum Ecclesiæ contingat jejunium solvi.

Dico, *juxta præscriptum Ecclesiæ*, quia si inter unam & alteram partem actionis interponatur comestio, vel potatio omnino impertinens ad actionem inceptam complendam; v. g. si inter sumptionem Corporis & Sanguinis Sacerdos comedat duos vel tres ficus (secùs si in calice ceciderit musca, vel quid simile) indubiè solvitur jejunium debitum.

An sumptio muscæ cum Sanguine, frangat jejunium naturale?

Debitum, inquam, ex præcepto Ecclesiæ; alioquin certum videtur frangi jejunium naturale, etiam per ablutionem, aut sumptionem muscæ simul cum Sanguine; nam sumitur aliquid per modum cibi aut potûs: attamen non frangitur illud jejunium naturale, quod Ecclesia vult servari pro actione cum jejunio inceptâ.

Quod addo; quia secundùm præscriptum Rubricarum Missalis Tit. de defect. cap. 9. n. 4. *Si Sacerdos plures Missas in una die celebret, ut in Nativitate Domini, in unaquaque Missa abluat digitos in aliquo vase mundo, & in ultima tantùm percipiat purificationem.* (*Rubr. Miss.*) Quid si ergo ex inadvertentia sumeret in prima? Responsio est in promptu, abstineat à secunda, quoniam fregit jejunium, quod Ecclesia vult servari.

93. Sed numquid etiam abstinendum, si contingat muscam, vel quid simile sumi cum Sanguine? Credo quod sic, nisi tam exiguum esset, ut magis per modum salivæ, quàm cibi aut potûs transglutiatur. Interim potuisset Ecclesia velle, ut non frangeret jejunium debitum, in quacumque quantitate acciperetur: quod autem voluerit, non satis constat ex praxi, & ideo non est asserendum, saltem quando commodè res illæ possent extrahi.

An sumptio furfurum qui sunt immixti hostiæ?

Nam si furfures aliqui immixti forent hostiæ consecratæ, estò, secundùm multorum sententiam, furfures non consecrentur, declarat consuetudo illorum sumptionem non frangere jejunium, etiam pro secunda aut tertia Missa.

Similiter si in patena post collectionem fragmentorum, factam juxta præscriptum Ecclesiæ, appareat aliquid, de quo dubitatur, an sit fragmentum hostiæ, an verò aliqua alia res, nonne scrupulizandum erit, & non potiùs simpliciter patena abstergenda super calicem? Profectò videmus passim Sacerdotes sine ulla reflexione colligere fragmenta cum patena, & illam super calicem extergere; cùm tamen non dubitem sæpiùs fieri, ut nullum verum fragmentum colligant, sed particulas quasdam ipsius corporalis, vel alias res, quæ in corporali per accidens reperiuntur.

Cæterùm quod dictum est de præcepto jejunii, eâdem planè ratione dicendum est de prohibitione sæpiùs eodem die communicandi, videlicet illam censeri unicam Communionem, quæ pro tali ab Ecclesia reputatur, tametsi physicè essent plures. 94. *Censetur unica Communio, quæ pro tali ab Ecclesia reputatur.*

Rogas quæ sit mens Ecclesiæ? Consule praxim, de qua suprà, & scito aliam esse unitatem actionis sacrificandi, aliam unitatem actionis communicandi. Enimverò sumptio hostiarum alterius Missæ ante ablutionem pertinet ad unitatem Communionis, & tamen non pertinet ad unitatem & integritatem actionis sacrificandi, cùm non sit pars hujus Sacrificii. Idem contingit in secunda & tertia Missâ Nativitatis, quando Sacerdos relictas particulas Sanguinis adhærentes calici nondum purificato, in sequenti Missâ tandem sumit.

E contrario verò sumptio hostiarum ejusdem Sacrificii post ablutionem integrat unam actionem sacrificandi, estò actiones communicandi sint distinctæ. Unde quòd liceat eas sumere, ut fert communis opinio, oritur ex vi juris, quod habet Sacerdos ad consummandum Sacrificium à se oblatum.

Concludo hanc materiam verbis Rubricarum Missalis Tit. de Defect. cap. 7. nu. 2. & 3. *Si Sacerdos putans se tenere unam hostiam, post consecrationem invenerit fuisse duas simul junctas, in sumptione sumat simul utramque. Quod si deprehendat post sumptionem Corporis & Sanguinis, aut etiam post ablutionem, reliquias aliquas relictas consecratas eas sumat, sive parva sint, sive magna, quia ad idem sacrificium spectant.* 95. *Præscriptum Rubricarum in hac materia.*

Si verò relicta sit hostia integra consecrata, eam in tabernaculo cum aliis reponat: si hoc fieri nequit, sequenti Sacerdoti ibi celebraturo, in altari supra corporale decenter opertam, sumendam unà cum altera, quam est consecraturus relinquat: vel si neutrum horum fieri possit, in ipso calice seu patena decenter conservet, quousque vel in tabernaculo reponatur, vel ab altero sumatur: quod si non habeat quomodo honestè conservetur, potest eam ipsemet sumere. Ita Rubricæ. Quòd autem tantummodò loquantur de integris hostiis consecratis in alia Missa, unde constat?

Nihilominus omnes docent licitum esse sumere integras hostias ejusdem Sacrificii, etiam post ablutionem, & in casu, quo commodè possent conservari; quia non minùs ad idem Sacrificium spectant, ut dictum est, quàm aliæ reliquiæ. Et sic ab aliquibus practicatur, quando non comparent personæ, pro quibus hostiæ consecratæ erant, qui tamen casus rarus est; quia facilè accipi possunt ante ablutionem, cùm *Licitum est sumere integras hostias ejusdem sacrificii post ablutionem.*

 ante

ante illam soleant hujusmodi hostiæ, volentibus communicare distribui.

Atque hæc dicta sint occasione necessitatis perficiendi Sacrificii, quam omnes admittunt excusare à præcepto jejunii. Sequitur casus infirmitatis, de quo, cum communi sententia dico:

CONCLUSIO VIII.

A præcepto jejunii excusat necessitas accipiendi Viatici.

96. *Probatur Concl. ex communi praxi.* PRobatur maximè ex communi usu totius Ecclesiæ, nullo prorsus contradicente. Nam ratio Vasquezii disp. 211. cap. 4. nu. 35. quia cùm instet præceptum majoris multò virtutis & obligationis, eò quòd divinum sit, potiùs hoc, quàm illud de jejunio, quod Ecclesiasticum tantùm est, servari debet; hæc, inquam, ratio (præterquam quòd satis probabile sit præceptum Viatici solùm esse Ecclesiasticum) nimium probat, & ideo nihil. *Rejicitur probatio Vasquezii.* Ostendo; quia probat in articulo mortis posse, imò debere sacrificari ad dandum Viaticum, etiam sine vestibus sacris, quoniam & hoc præceptum, scilicet celebrandi cum vestibus sacris, est humanum.

Sicut ergo Ecclesia justè prohibuit, ne sine vestibus sacris celebraretur, etiam ad observandum præceptum divinum sumendi Viaticum, *Ecclesia potuisset infirmo non jejuno prohibere Viaticum.* ita statuere potuisset, ne in articulo mortis infirmus communicaret sine jejunio. Quo facto excusaretur ille à præcepto Viatici, sicut jam excusatur, quando sine vestibus sacris deberet celebrari: non enim obligat illud præceptum divinum, nisi quando commodè potest adimpleri; tunc autem non posset commodè adimpleri.

Sic qui excommunicatus est, & non pendet ab ipso absolutio, minimè peccat etiamsi per multos annos non communicet: quia præceptum divinum singulis annis communicandi (si tale detur) non obligat ut cum excommunicatione communicet contra Ecclesiæ prohibitionem. Neque hoc est, præceptum humanum prævalere divino; sed tantùm Ecclesiam præcepto suo constituere res in eo statu, ut sub his circumstantiis divinum præceptum non censeatur obligare.

Cur autem Ecclesia potiùs unum prohibuerit, quàm aliud, non desunt rationes congruentiæ. Quippe necessitas communicandi infirmum non jejunum frequens est; celebrandi verò sine vestibus sacris rarissima; quandoquidem in Ecclesia servetur Eucharistia pro infirmis. Deinde major irreverentia est celebrare sine vestibus sacris, quàm post cibum communicare.

97. Igitur constitutus in articulo mortis sive naturalis, sive violentæ, si aliter commodè nequeat (in quo scrupulosè non est procedendum) potest communicare non jejunus, imò debet, si antè non communicaverit; tunc enim urget præceptum divinum communicandi, aut certè Ecclesiasticum, cui cedere debere aliud præceptum de jejunio naturali, docet praxis Ecclesiæ, cujus meminit Concilium Constantiense sess. 13. ibi: *Sacrorum Canonum auctoritas, & approbata consuetudo Ecclesiæ servavit, & servat quod hujusmodi Sacramentum* (loquitur de Sacramento Eucharistiæ) *nec conficiatur post cœnam, nec sumatur à non jejunis, nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis à jure, vel Ecclesia concesso vel admisso* &c. *Non est scrupulosè procedendum in hac materia cum infirmis, Constantiens.*

Unde non tenetur infirmus differre Communionem cum notabili incommodo in sequentem diem, ut tunc possit jejunus communicare: nec etiam cum incommodo differre sumptionem medicinæ, aut cibi, vel curare ut Eucharistia ad se deferatur noctu, ut notant Doctores communiter & satis declarat consuetudo, quæ est optima legum interpres. *Qui non tenetur Communionem differre cum notabili incommodo.*

Finio verbis Doctoris Subtilis 4. dist. 8. q. 3. n. 3 *Dico quòd aliquis potest esse casus, in quo quasi generaliter licet accedere non jejunum, ut in infirmitate gravi, quando timetur periculum mortis imminentis, tunc enim esset periculum negare infirmo, licet pranso, poscenti Sacramentum, cùm sit Viaticum, & ideo dandum est ei, qui proficiscitur ex hoc mundo, ut per ipsum ducatur ad terminum.* *Scotus.*

Sed cùm hoc satis constet, equidem à multis dubitatur, an infirmus in eodem mortis articulo sæpiùs possit non jejunus communicare? 98.

Dico, *in eodem mortis articulo*; quia si mutetur status morbi, ita ut priùs periculum mortis, in quo communicavit, moraliter evaserit, poterit in altero periculo, etsi postridie superveniat, iterum communicare non jejunus, ut plerique docent: jam enim censeri potest periclitari velut ex alio morbo, in quo omnes concedunt illam licentiam. Quin imò etsi sit idem status morbi, *Infirmus non jejunus potest sæpiùs communicare in diverso periculo mortis.*

CONCLUSIO IX.

Valde probabile est, & tutum in praxi, posse infirmum durante eodem periculo mortis sæpiùs communicare non jejunum; v. g. post octo, vel decem dies.

ENimverò permittitur ægroto pranso Communio, non solùm ut possit implere præceptum, sed etiam (inquit Diana tomo 1. tract. de celeb. Miss. resol. 75.) quia moriturus valde indiget tanti Sacramenti præsidio, & id sæpiùs, 99. *Imò etiam in eodem. Diana.*

sæpiùs, & ita maximè indigentem ope & subsidio hujus Sacramenti ad vincendas occurrentes tentationes, & peccandi pericula superanda, pia Mater Ecclesia non videtur velle suo præcepto cum tanto spirituali dispendio adstringere.

Probatur ex Conc. Constant. Deinde in Concilio Constantiensi sess. 13. dicitur in casu infirmitatis posse Eucharistiam dari non jejuno: ergo cùm non limitet ad unam tantùm vicem, quare nos limitare debemus, maximè quòd in secunda, & tertia vice adsit eadem necessitas, quæ in prima; scilicet ne privetur auxilio tanti Sacramenti. Igitur hanc sententiam prorsus tenendam esse existimo. Ita ille & Doctores communiter.

100\. quod intelligi debet, quando jejunium est moraliter impossibile. Lugo. Bene autem notat Lugo disp. 15. nu. 64. verba Concilii Constantiensis intelligi debere, juxta sensum in quo communiter accipiebantur; ibi enim non fiebat lex vel exceptio, sed referebatur consuetudo Ecclesiæ non dandi Eucharistiam non jejunis, nisi in casu infirmitatis, vel necessitatis &c. nempe eo modo, & in eo casu infirmitatis; in quo, & quo modo dari solebat: hoc est in casu extremæ necessitatis sive in periculo mortis, quando jejunium est moraliter impossibile.

Alioquin ex verbis Concilii absque ulla limitatione intellectis sequeretur infirmum etiam extra mortis periculum, & quando commodè potest præmittere jejunium, nihilominus posse non jejunum communicare, quod hactenus nullus docuit, & est contra communem praxim, quæ in his maximè attendenda est, cùm non pendeant ita à ratione, quàm bene à voluntate Legislatoris.

Si autem à me quæritur, quid ergo praxis doceat? Respondeo citiùs, posse infirmum in eodem periculo mortis sæpiùs sumere Eucharistiam absque jejunio, quando infirmitas non permittit eam cum jejunio accipere.

101\. Objicitur Rit. Rom. Sed contrà, Rituale Romanum Tit. de Eucharistia §. de Communione infirmorum, sic ait: *Potest quidem Viaticum brevi morituris dari non jejunis; id tamen diligenter curandum est, ne iis tribuatur, à quibus ob phrenesim, sive ob assiduam tussim, aliumvè similem morbum, aliqua indecentia, cum injuria tanti Sacramenti timeri potest. Cæteris autem infirmis, qui ob devotionem in ægritudine communicant, danda est Eucharistia ante omnem cibum & potum, non aliter ac cæteris fidelibus, quibus nec etiam per modum medicinæ ante aliquid sumere licet.*

Responsio aliquorum. Respondent quidam, illa posteriora verba commodè intelligi possunt de cæteris infirmis, scilicet distinctis à prioribus, id est, infirmis non ad mortem. Aliis autem permittitur Viaticum non tantùm semel, sed sæpiùs sumere; semperque est Viaticum, etsi non semper præceptum; sed quandoque devotionale. Hæc illi.

Rejicitur. Sed nunquid ad mentem Pontificis? Collige ex præcedentibus verbis: *Pro Viatico* (inquit Rituale) *ministrabit* (Parochus Eucharistiam) *cùm probabile est, quòd eam ampliùs sumere non poterit. Quòd si æger sumpto Viatico, dies aliquot vixerit, vel periculum mortis evaserit, & communicare voluerit, ejus pio desiderio Parochus non deerit.* Ubi expressè distinguit inter Viaticum, & aliam Communionem in eodem periculo mortis.

Quando ergo immediatè post attexit: *Potest quidem Viaticum* &c. per ly *Viaticum* non videtur intelligere Viaticum devotionale, si ita placeat, secundam Communionem in periculo mortis appellare; sed solùm Viaticum præceptum; & illud permittit dari non jejunis.

Ut ut sit de mente Ritualis, malo subscribere consuetudini, quæ, præsertim inter Regulares, per tot viros doctissimos & sanctissimos publicè est approbata, sciente, nec contradicente Ecclesiâ.

Quæris rursum, quantùm temporis intervallum debeat intercedere, ut possit iterata dari Communio absque jejunio intrà eandem infirmitatem? Mira est Auctorum varietas, & quot capita, tot diversa judicia. Unus requirit dies triginta. Alter octo vel decem dies. Tertius septem dies. Quartus sex. Quintus tres vel quatuor. Vide Dianam parte 1. tract. de celeb. Miss. resol. 77. parte 3. tract. 4. resol. 44. & parte 4. tract. 4. resol. 195. Tandem eousque res devenit, ut aliqui doceant posse sequenti proximâ die dari ob justam causam; ut si quis solitus frequenter communicare propter devotionem, aut desiderium difficilè abstineat, & mortis periculum instare videatur. 102. Quantùm temporis intervallum requiratur, ut iterata detur Communio? Diana.

Pro hoc sententia citat Dicastillo disp. 9. n. 333. Layman in Theologia morali lib. 5. tract. 4. cap. 6. n. 20. Hurtado disp. 9. de Eucharistia difficultate 16. & Armillam, quos ipse sequitur n. 334. Assero, inquit, nullo diei intervallo, sed statim sequenti die, si perseveret periculum, etiamsi minuatur, dummodò prudenter judicetur periculum vitæ; posse communicare non jejunum, sicut extra periculum jejunus potest. Ratio præcipua & unica desumitur ex Concilio Constantiensi sess. 13. ubi simpliciter excipit à lege jejunii casum infirmitatis: ergo pro infirmis non est lex: ergo quoties aliis jejunis potest dari, toties illis non jejunis. Dicastill. Layman. Hurtad. Armilla. Quidam putant sequenti die dari posse.

Sed contrà: in illo Concilio non fertur lex jejunii; & per consequens non fit exceptio à lege, ut suprà dicebamus, sed tantùm declaratur consuetudo Ecclesiæ non dandi Eucharistiam non jejunis, nisi in casu infirmitatis. Unde casus iste infirmitatis (ait Dicastillo n. 332.) accipiendus est juxta sensum Ecclesiæ & consuetudinem illius. 103. sed oppugnantur.

Rectè judicasti: Hoc fac, & veritas seipsam manifestabit. Concedis utique num. 340. ex ipsa Ecclesiæ consuetudine, quam admittunt alii, qui aliquoties in eodem peri-

me aliquando ista lege fuisse comprehensum? Minimè; sic enim constare deberet de comestione hodierna. Non ergo hic agitur de exemptione à lege; sed de subjectione, & inquiritur causa, non exemptionis, sed subjectionis; siquidem non omnis ille, qui comedit, est subjectus legi isti, sed qui hodie comedit. Ergo quamdiu non est certa comestio hodierna, non est certò lex lata respectu mei; quia non est certa materia legis; adeoque Legislatori incumbit probatio.

Aliud esset, si certò constaret me hodie comedisse: interim prætendo communicare, vel propter infirmitatem, vel aliam causam excusantem, tunc enim mihi incumbit probatio hujusmodi causæ, & ideo quamdiu manet dubia, lex est in possessione, & obligor.

67. Respondetur ad primum exemplum à Lugone adductum. Ex his facillimè respondetur ad exempla, quæ Cardinalis pro se adducit. Si (inquit n. 44.) aliquis recordatur voti à se emissi, dubitat autem, an illud emiserit ante, vel post septennium, ipsi incumbit onus probandi; atque ideo manente dubio, obligat votum; quia de voto constat, & non de excusatione. Ita ille, & alii magìs communiter; sed negat Dicastillo suprà n. 293. *Dicastillo.*

Profectò qui dubitat, an voverit cum sufficienti deliberatione, id est, an votum fuerit validum, dubitat, non de causa exemptionis, sed obligationis; id est, dubitat an unquam contraxerit obligationem voti, ergo ipse est in possessione, & non votum; ergo ipsi non incumbit probatio indeliberationis, sed Adversario incumbit probatio deliberationis: nisi dixeris præsumptionem juris esse contra illum, qui exteriùs vovit.

In dubio præsumitur valor actûs. L. 80. ff. de verb. Obl. cap. 25. de verb. signif. In dubio namque præsumitur valor actûs juxta L. 80. ff. de verb. obligationibus: *Quotiens in stipulationibus ambigua oratio est, commodissimum est id accipi, quo res, de qua agitur, in tuto sit.* Item cap. 25. de verb. significatione ibi: *Profectò sic intelligenda sunt illa verba, ut res, de qua aguur, valere possit potiùs, quàm perire.* Jam autem in illum, contra quem est præsumptio, transfertur onus probandæ suæ exemptionis.

68. Quid sit præsumptio juris. Nec mirum; quia præsumptio juris, secundùm Juris Consultos, communiter, est verisimilitudo quædam sufficiens ad rem dubiam credendam, sive est probabilis conjectura ex certo signo proveniens, quæ alio non adducto, pro veritate habetur, donec Adversarius oppositum probet, in quem proinde id probandi onus transfertur. Unde quando dubitatur de valore alicujus contractûs, Matrimonii v. g. testamenti, aut similis, statur præsumptioni juris, & judicatur pro valore contractûs, etiam in foro conscientiæ; quia si attentè res consideretur, quando juris præsumptio stat pro actûs valore, ille potiùs dicitur possidere, quàm nativa voluntatis libertas; & jam ampliùs non manet dubium negativum, sed illa pars, pro qua stat præsumptio, est probabiliter vera.

Et quidem si ea tantùm sit mens Lugonis, dexteram jungimus. Sed numquid eadem ratio militat in dubia comestione? Liquet profectò, nihil simile in illa reperiri, sive sit dubium de ipsa comestione, sive de tempore comestionis. Vel ergo exemplum Cardinalis non est verum, vel non est simile; quia nos loquimur de puro dubio negativo, quando nulla est ratio pro alterutra parte; talis autem casus non est puri dubii: sed præsumptionis probabilis pro altera parte, ut constat. Pergo ad secundum & tertium exemplum Lugonis.

Si debeo, inquit, tibi dare singulis diebus unum nummum; & dedi jam hodie, tu petis alterum, quando dubitatur, an sit jam altera dies, debes probare esse jam finitum diem priorem quia de solutione constat, & non de die nova, quæ dat tibi jus ad alteram solutionem. 69. *Secundum exemplum Lugonis.* Similiter si habeas jus ad communicandum semel tantùm singulis diebus, prout de facto habes, & communicasti hodie, dubitas postea, an sit media nox, & an possis iterum communicare pro altera die; tibi incumbit onus probandi: nam de Communione constat, & non de inceptione novæ diei, quæ dat tibi jus ad novam Communionem.

Similiter ergo, qui certus est de comestione, & dubitat de inceptione novæ diei post comestionem, non potest communicare; quia sicut solutio semel facta aufert jus ad exigendum iterum eâdem die; & sicut Communio tollit jus ad aliam Communionem eâdem die; ita comestio tollit jus ad communicandum eâdem die: ergo sicut in aliis casibus, sic in isto, ille, qui fatetur comestionem, debet probare novam diem post comestionem, ut habeat jus ad Communionem; interim enim rejicietur eo titulo, quòd comedit, & non habet jus, donec incipiat nova dies post comestionem. Quæ ratio non procedit in priori casu, quando dubitatur de ipsa comestione: huic enim nihil potest opponi, per quod amiserit jus ad communicandum eâdem die, cùm non possit illi opponi comestio, de qua non constat. Hucusque Eminentissimus.

Sed minùs rectè: nam argumentatur à casibus, in quibus est certitudo impedimenti, si non adsit nova causa, & de adventu novæ causæ non constat, ad casum, in quo constat de nova causa, dante jus ad Communionem, si non adsit impedimentum, & de impedimento non constat. *Respondetur.* Neque enim, ut superiùs expendimus, quælibet comestio est impedimentum Communionis; sed comestio illius diei, in qua volo communicare, & de illa comestione non constat, ut supponitur; certum autem est advenisse novam diem, pro qua anteà habebam jus ad Communionem, nisi aliquid obstaret. Ergo non mihi incumbit probatio causæ, quæ est

est certa, sed Adversario probatio obstaculi, quod est dubium.

70. Objectio. Dices; adæquata causa communicandi non est sola nova dies, sed nova dies post ultimam comestionē; atqui de illa non constat: ergo &c.

Responsio prima. Respondeo primò; neque de illa constare, quando dubitatur de ipsa comestione, si enim ultima comestio dubia est, quomodo novus dies post ultimam comestionem erit certus? Nescis enim an comestio hesterna fuerit ultima. Ergo adhuc malè distinguit Cardinalis inter dubium de comestione, & dubium de tempore comestionis.

Responsio secunda. Respondeo secundò Negando Majorem; nisi remotionem impedimentorum velis appellare causam, contra communem modum loquendi, & rei veritatem. Quis enim dicit apertionem fenestræ esse causam illuminationis cubiculi? Quis applicationem ignis ad combustibile causam combustionis? Quis præsentiam Parochi causam obligationis Matrimonialis? Sic ergo in præsenti negatio comestionis & potationis neutiquam tribuit jus communicandi; sed solùm removet prohibens executionem juris, quod hodie habebam pro Communione crastina; sicuti præsentia Parochi non tribuit jus contrahendi Matrimonium, sed solùm removet prohibens executionem juris, quod ex natura rei habeo independenter ab illa præsentia.

71. Sed contrà; non possum contrahere Matrimonium, nisi constet de præsentia Parochi: ergo non possum hodie communicare, nisi constet de jejunio.

Affertur instantia, & solvitur. Respondeo Negando Consequentiam. Rationem disparitatis do; quia præsentia Parochi est qualitas positiva, eaque contingens, quæ proinde non supponitur inesse, nisi probetur. E contra verò jejunium est qualitas negativa, quæ necessariò inest, nisi per formam oppositam expellatur, quamdiu ergo non constat de inexistentia formæ oppositæ, præsumitur negatio. Ergo præsumitur jejunus, cujus comestio positivè non probatur.

Jejunium est conditio negativa.

Licitè contrahitur Matrimonium cum dubio impedimento consanguinitatis. Unde consequenter assero, licitè contrahi Matrimonium cum dubio impedimento consanguinitatis, criminis, raptûs &c. quia sunt impedimenta positiva, quæ non supponuntur inesse sine positiva probatione: manet ergo jus contrahendi, quod erat ante exortum dubium, in possessione, donec per positivam probationem impedimenti ab illa deturbetur. Ergo similiter in nostro casu manet jus communicandi hoc die, quod erat ante dubium exortum in possessione, donec per positivam probationem impedimenti ab illa deturbetur.

Confirmatur: Si quis reliquerit legatum pium pro maritanda puella sibi consanguinea in secundo gradu, dummodò non prostituerit pudorem, consanguinitatis quidem probatio positivis argumentis fieri debet; quia consanguinitas est conditio positiva: probatio verò non prostitutionis (quæ est conditio negativa, scilicet abstinentia à copula) satis est, si fiat negativè, id est, quòd nemo contrarium possit probare.

72. Quid dicendum quando communicavi hàc die & dubito an sit nova dies? Aliud est, quando hàc die communicavi, & dubito an sit nova dies; eò ipsò enim quò hoc die communicavi, jam intravi obligationem non communicandi, nisi die sequenti; & non præsumitur dies sequens, nisi probetur; ergo ut exeam obligationem jam actualiter contractam, mihi incumbit probatio diei sequentis, & non Adversario.

Assignatur disparitas inter hunc casum & casum Conclus. In casu autem Conclusionis, quamvis lex non communicandi post cibum aut potum, possit me obligare ad abstinendum hodie à Communione, numquam tamen actualiter me obligavit; quia ut suppono, numquam fuit verum dicere, me hodie comedisse, cùm tamen hodierna comestio, ut jam non semel diximus, sit conditio necessariò requisita ad actualem obligationem: & cùm aliunde non supponatur inesse, nisi Adversarius probet, manet homo in possessione suæ libertatis: in dubio autem melior est conditio possidentis.

73. Objectio. Sed dicet aliquis, etiam qualitas negativa debet probari in foro externo; ergo debet sciri in foro interno. Antecedens probatur ex leg. 9. Cod. de Probation. *Cùm te minorem viginti & quinque annis esse proponas, adire Præsidem Provinciæ debes, & de ea ætate probare.* Ergo consimiliter in casu proposito, qui se proponit esse jejunum, debet de eo jejunio probare. Quippe Ecclesia requirit in suis ad hoc ut communicare possint, jejunium tamquam conditionem necessariam, ut patet ex Carthag. III. can. 29. *Ut Sacramenta altaris non nisi à jejunis hominibus celebrentur.*

L. 9. C. de Probat.

Carth. III.

Solvitur. Respondeo sensum horum verborum esse: Ut Sacramenta altaris non celebrentur ab hominibus, qui comederunt. Patet hoc manifestè ex Conc. Constant. sess. 13. ibi: *Hujusmodi Sacramentum non debet confici post cœnam, neque à fidelibus recipi non jejunis*, id est, non debet confici ab illis qui cœnarunt, neque recipi ab illis qui comederunt, hi enim soli sunt non jejuni; ergo dubius de cœna, aut comestione, potest celebrare & communicare, cùm soli arceantur, qui cœnarunt aut comederunt, & cœna aut comestio non præsumatur.

Conc. Constant.

Porrò ad leg. 9. Cod. de Probat. dico disparitatem esse, quòd, ut jam dictum est, & ab Adversariis conceditur, comestio non præsumatur, & per consequens præsumatur jejunus qui aliquando fuit: at verò non præsumitur minor, qui aliquando fuit, ut docet Gloss. ibi verb. *Probare* dicens: *Est ergo aliud in ætate, quàm in dominio, ubi quis præsumitur Dominus, qui aliquando fuit, non autem sic præsumitur minor, qui aliquando fuit. Et est ratio, quia*

solus temporis cursus facit maiores, non autem mutat dominium. Hæc Gloss.

Sed nunquid etiam solus temporis cursus facit ex jejuno non jejunum? Clarum est quòd non. Ergo frustra laborat de Scildere in suo libro de Principiis conscientiæ formandæ tract. 6. n. 26. ex illa lege probare oppositum nostræ Conclusionis, cujus probatio liquidò constat ex hactenus dictis; uti etiam responsio ad omnia alia, quæ ab Adversariis solent objici. Vide Dicast. disp. 9. à num. 301. usque ad 312.

74. Hoc unicum videri posset habere specialem difficultatem, quòd ex nostra doctrina videatur sequi, licitum esse communicare cum peccato mortali dubio, quod tamen ordinariè negatur.

An sit licitum communicare cum peccato mortali dubio?

Respondeo præcisè ex vi præcepti Communionis non esse illicitum; at verò ex vi præcepti Confessionis, præmittendæ Communioni, ab illo qui habet conscientiam peccati mortalis, erit illicitum, ex hypothesi quòd illud peccatum dubium sit confitendum, ut communiter docetur. Alioquin qui illam doctrinam negaret, nescio cur consequenter non deberet asserere Communionem cum peccato dubio licere; nisi fortè disparitas aliqua sit, quòd, qui communicat cum peccato mortali dubio, exponat se periculo frustrandi Sacramentum suo effectu; secùs qui in bono statu communicat cum dubio comestionis, vel temporis comestionis. Sed & huic periculo obviari posset per attritionem supernaturalem, quæ secundùm multorum sententiam sufficit ad effectum, quando bonâ fide proceditur.

75. *Solus Pontifex potest dispensare in præcepto jejunii.*

Hactenus de præcepto non communicandi post sumptum cibum vel potum; quia autem Ecclesiasticum est, non rarò evenit, ut Communio liceat non jejuno. Et primò quidem constat apud omnes solum Pontificem in hoc præcepto posse dispensare. An autem de facto dispenset cum Cardinale, qui in nocte Natalis Domini celebrat primam Missam in Sacello Pontificis coram ipso Pontifice (solet enim tota Missa ante mediam noctem absolvi) disputant Cardinalis Lugo & Dicastillo. Non credo, inquit Eminentissimus disp. 15. n. 56. intentionem Pontificis esse dispensare in jejunio naturali pro illa vice singulis annis, sed potiùs dicerem, quòd velit pro illo loco & pro illa nocte anticipari aliquantulum initium diei sequentis; quia jejunium solùm debet esse intrà illam diem. Quando autem incipiat dies, pendet ab hominum placito, aliqui enim incipiunt diem ab ortu solis, aliqui ab occasu, alii ab alio termino. Ecclesia verò computat à media nocte; potest ergo eadem Ecclesia semper, vel aliquando computare diem ab aliqua alia hora, & sic de facto potest Pontifex justis de causis anticipare per horam, vel duas horas, initium diei illius in illo loco; sicut etiam quoad celebritatem officii Sabbatho Sancto Ecclesia anticipat initium noctis per aliquas horas. Porrò mentem Pontificis hoc pacto potiùs intelligi debere, quàm quòd velit dispensare in jejunio naturali ad Missam prærequisito, probant mihi plura inconvenientia quæ ex illo alio modo dispensandi sequerentur. Hactenus Lugo.

An de facto dispenset?

Negat Lugo

Quæris quæ sint illa inconvenientia? Vide Cardinalem n. 57. equidem ad omnia respondet Dicastillo disp. 9. à nu. 407. usque ad n. 413. Ipse autem propter alia sex inconvenientia, quæ putat sequi ex illa anticipatione initii diei sequentis, existimat probabiliùs Pontificem dispensare. Vide Auctorem citatum à nu. 398. usque ad nu. 405. elige quod placet, & non errabis in fide, aut bonis moribus. Transeo ad necessitatem, quæ, ut communiter dicitur, non habet legem, præsertim Ecclesiasticam, & dico:

Affirmat Dicastillo.

CONCLUSIO VII.

Excusat à præcepto jejunii necessitas vitandæ infamiæ, & Sacrificii perficiendi.

Utraque pars est communis. Prima probatur; quia lex humana non obligat, per se loquendo, cum tanto incommodo, immo etiam multa præcepta divina, ut patet in præcepto integræ confessionis, præcepto confessionis præmittendæ communioni ab illo, qui habet conscientiam peccati mortalis, quod multi docent esse divinum, & aliis similibus. Nam finis omnis legis est bonum commune, cui opponitur communis transgressio, quæ nata est sequi, quando actus communiter superat humanam fragilitatem. Sanè pauci hodie inveniuntur, qui cum gravi infamia recederent à mensa Communionis, ad quam cum aliis bonâ fide post sumptum cibum, vel potum accesserant. Ergo non est verisimile in istis circumstantiis Ecclesiam voluisse obligare ad jejunium. Non enim potestas legislativa data est in destructionem, & laqueum animarum; sed in ædificationem. 76.

Probatur prima pars Conclus.

Dices: ergo poterit etiam ob eandem causam celebrare Sacerdos absque vestibus sacris, vel cum pane fermentato, cùm hæc sint etiam præcepta humana. 77.

Objectio.

Respondeo cum Lugone disp. 15. nu. 71. licèt formaliter Consequentia sit bona, ratione tamen diversæ materiæ, posse negari: quia difficilè est contingere tale periculum infamiæ in illo casu; imò infamia vera tunc erit cùm viderint aliquem absque vestibus sacris, vel in fermentato celebrare. Nemo enim timere potest infamiam, eò quòd deficiente hostia,

Solvitur. Lugo.

Non potest timeri infamia eo quod quis

non celebret deficiente hostia aut veste sacra.

hostiâ, vel planetâ, non celebrat, sicut potest timere, quando prætextu cibi sumpti discedit ab altari, cum possint facilè suspicari vel ipsum scienter accessisse non jejunum ad celebrandum, vel certè prætextum illum falsum esse, & reverà discedere propter peccatum grave commissum, vel censuram, aut impedimentum aliquod; quod quidem periculum non ita facilè est, quando omnes vident defectum hostiæ, vel planetæ; qui defectus, cùm sint externi, non relinquunt dubium de aliis defectibus magìs occultis, qui sunt causa non celebrandi. Hæc ille.

Instantia.

Instabis, estò non sit ita facile periculum, equidem difficile periculum, quidni possit esse verum? Potest planè, & tunc consequenter dico excusare ab obligatione istarum legum, quamvis existimem gravius periculum, sive periculum gravioris mali requiri ad celebrandum sine vestibus sacris, quàm ad celebrandum post cibum, vel potum; quoniam major irreverentia est celebrare sine vestibus sacris, quàm post cibum aut potum. Non dubito quin sufficiat periculum mortis, vel alterius mali æquivalentis, quod citra contemptum Religionis, scandalum, aut implicitam fidei abnegationem ab extrinseco intentaretur. Vide quæ diximus disp. 1. de Sacramentis in genere sect. 8. concl. 6. & inferiùs dicemus in materia de Sacrificio.

Solvitur.

Major causa requiritur ad celebrandum sine vestibus sacris quàm post cibum.

78. Pergo ad secundam partem Conclusionis, de qua sic discurrit Doctor Subtilis 4. dist. 8. q. 3. n. 4. *Alius casus specialis est, quia in aliqua regione celebratur communiter in vino albo, Minister parat calicem Sacerdoti, & ex aliqua negligentia pro vino ponit aquam, Sacerdos non advertens, sed supponens Ministrum bene fecisse, procedit dicendo verba, & alia faciendo usque ad perceptionem: percipiens verò liquorem de calice, advertit esse aquam, videtur quòd ipse non posset illo die percipere Sanguinem si oportet ieiunum esse suscipientem.*

Probatur 2. pars Concl. ex Scoto.

Dico quòd in isto casu tenetur consecrare Sanguinem de novo, & consecratum percipere. Quod probatur; quia quando sunt duo precepta ordinata; præceptum Superioris magis ligat: nunc autem præceptum Christi & Ecclesiæ, & ex ipsa ratione Sacramenti est, quòd quando Sacramentum conficitur, conficiatur integrum, quoniam Sacramentum est in se quoddam integrum ex duobus. De istâ etiam integritate servanda est districta obligatio Ecclesiæ de Consecratione dist. 2. comperimus. Ut Sacramenta integra percipiant, aut ab integris arceantur, *loquitur de Sacerdotibus conficientibus, & posteà non communicantibus: & subditur ratio:* Quia divisio ejusdem Sacramenti sine grandi Sacrilegio, non potest provenire. *Ergo quocumque præcepto alio Ecclesiæ posito, & maximè quod non respicit ipsam propriam & essentialem rationem Sacramenti, necessariò tenetur semper omnis celebrans ad istam integritatem servandam: ergo qui*

Si plura præcepta occurrant, superius ligat.

Peccaret consecrans si non sumeret integra Sacramenta.

iam percepit aquam, simpliciter tenetur ad illud complendum, quod prætermisit, scilicet ad consecrandum integrè Sacramentum, & tunc ultrà si tenetur consecrare Sanguinem, tenetur eundem consecratum sumere. Unde habetur de Consecratione dist. 2. Relatum. Certum est, quod hi, qui sacrificantes non edunt, rei sunt Dominici Sacramenti: *& sequitur quod* talis à Communione uno anno repulsum se noverit. *Ergo omnibus modis tenendum est, ut quotiescumque Sacerdos Corpus & Sanguinem immolat, toties perceptionis Corporis & Sanguinis participem se præbeat. Iste ergo necessariò tenetur ex institutione Christi, & propter integritatem Sacramenti, conficere Sanguinem & ex strictissimo præcepto Ecclesiæ sub pœna repulsa uno anno tenetur consecratum percipere.*

Qui consecravit & sumpsit aquam, tenetur iterum consecrare vinum & sumere.

Et si obiicitur, iste non est ieiunus: ergo peccat mortaliter, vel ergo non debet conficere, ne percipiat: vel si oportet eum conficere, & percipere, oportet quod peccet contrà præceptum Ecclesiæ, & tunc est perplexus, quod non est dicendum de aliquo ex præceptis Dei & Ecclesiæ. 79.

Objectio.

Respondet Doctor; *Ecclesia non ita strictè præcepit suscipientem esse ieiunum prohibendo non ieiunum suscipere, sicut prohibet divisionem Sacramenti (immo ipsa divisio prohibetur à Christo ex prima institutione Sacramenti) nec etiam ita strictè prohibet non ieiunum percipere, sicut præcipit consecrantem percipere: ergò ex una parte habet iste præceptum Christi ad sic consecrandum, & post consecrationem strictissimum præceptum Ecclesiæ de percipiendo. Ex alia parte non habet nisi præceptum Ecclesiæ leve comparativè de ieiunio.*

Solvitur.

Nota ly Comparativè, ne fortè existimes præceptum Ecclesiæ de jejunio, secundum Doctorem Subtilem, simpliciter esse leve, id est, obligare solùm sub peccato veniali, contra communem totius Ecclesiæ sensum, ideo dixit esse leve comparativè, id est, levius (quamvis simpliciter grave) præcepto divino & Ecclesiastico de integritate Sacrificii. 80.

Præceptum jejunii levius est præcepto integritatis.

Colligit autem istam minorem gravitatem ex verbis legis dicens: *Non enim ibi*, id est, in lege jejunii, *ponitur*, id est, Exprimitur, *quod suscipiens non ieiunus sit reus Dominici Sacramenti, neque quòd ibi sit sacrilegium: neque repellitur à Communione per annum, sicut hic.* Alioquin quòd suscipiens non jejunus Eucharistiam, sit reus Dominici Sacramenti, & quòd ibi sit sacrilegium, minimè dubito. Nec puto Doctorem nostrum dubitasse; tametsi explicitè illo loco hoc non dicat, quia sufficiebat ad propositum, quòd præceptum de integritate graviùs obligaret.

Probatur à Scoto ex verbis legis.

Unde statim subditur: *Simpliciter enim Ecclesia non intendebat ligare in isto casu ad ieiunium: imò, cùm alia duo præcepta tum virtute Christi, tum virtute Ecclesiæ fortiùs & magis obligent, potiùs intendit in tali casu obligari ad illa. Non est ergo iste perplexus; quia servando præceptum Superioris, & præceptum strictiùs Ecclesiæ, benefacit, & si non servaret, peccaret mortaliter. Omittendo autem*

autem aliud praeceptum minùs strictum, non peccat novo peccato: quia in isto casu non tenetur servare: nec Ecclesia voluit ligare ad hoc praeceptum in hoc casu, sed magìs ad oppositum.

Et quia fortè aliquis posset cogitare, probationem illam desumptam ex verbis legis esse minùs efficacem, addit Doctor aliam n. 6. dicens: *Patet etiam manifestè, quòd ieiunium non est conditio ita necessaria in Sacerdote percipiente* (sicuti integritas Sacrificii in Sacerdote conficiente) *quia in die Parasceves particula posita in calice, percipitur cum vino non consecrato, quia illo die calix non consecratur: & verisimile est quòd vinum citiùs descendat in ventrem, quàm illa particula, quæ masticatur. Ergo ex consuetudine Ecclesiæ Sacerdos ibi percipit Eucharistiam non ieiunus.* — Ex praxi Ecclesiæ.

Neque solùm in illo casu, sed in pluribus aliis, ut patebit ex dicendis, licet non jejuno communicare, cùm tamen in paucissimis licitum sit non integrè sacrificare.

Profectò quod ad casum Scoti spectat, nullam is habet difficultatem, & expresè deciditur in Rubricis Missalis Tit. de Defectibus cap. 4. ubi n. 5. sic dicitur: *Si hoc* (scilicet vinum non fuisse positum in calice, sed aquam) *advertat* celebrans *post sumptionem Corporis, vel huiusmodi aqua; apponat aliam hostiam iterum consecrandam, & vinum cum aqua in calice, offerat utrumque, consecret, & sumat, quamvìs non sit ieiunus.* — Rub. Miss.

Aquam loco vini sumptam non debet Sacerdos exspuere. — Sed numquid aquam sumptam aut certè gustatam debet exspuere? Apparet omnino indecens, & periculum esse posset simul exspuendi partem hostiæ. Unde non est talis obligatio Sacerdotibus imponenda.

82. Quid ei faciendum si recordetur se non esse jejunum facta consecratione? — Ex jam dictis facilè quilibet colligere potest, quid sit faciendum, quando consecratione peractâ, Sacerdos recordatur se non esse jejunum, vel graviter infirmatur, vel in syncopen incidit, aut moritur. Quis enim ambigit Sacrificium fore perficiendum, etiam à non jejuno? *Si Sacerdos*, inquiunt Rubricæ Missalis Tit. de defectibus cap. 10. nu. 3. *ante consecrationem graviter infirmetur, vel in syncopen inciderit, aut moriatur, prætermittitur Missa: si post consecrationem Corporis tantùm, ante consecrationem Sanguinis, vel utroque consecrato id accidit, Missa per alium Sacerdotem expleatur ab eo loco, ubi ille desiit, & in casu necessitatis etiam per non ieiunum.* Ut declaratur (inquit Dicastillo disp. 9. nu. 377) in Concilio Toletano Septimo can. 2. & refertur cap. *Nihil.* 7. q. 1. — Rubr. Miss. — Dicastillo. — Toletan. VII.

Sed ibi nihil aliud expresè ponitur, quàm conveniens esse, ut Sacrificium inceptum ab altero compleatur. Verba textûs sunt: *Censuimus ergo convenire, ut cùm à Sacerdotibus Missarum tempore sancta mysteria consecrantur, si ægritudinis acciderit quilibet eventus, quo cœptum nequeat consecrationis expleri mysterium, sit liberum Episcopo vel Presbytero alteri consecrationem exequi officii cœpti.* Quòd autem hoc possit fieri à non jejuno, unde colligis?

Immo in eodem canone districtè præcipitur jejunium his verbis: *Ne tamen quod naturæ languoris causâ consulitur, in præsumptionis perniciem convertatur, nullus post cibum, potumq́; quamlibet minimum sumptum Missas facere præsumat.* Nisi fortè per Missas hìc velimus intelligere inceptionem Missarum, minimè verò earum complementum; quasi Concilium voluisset dicere: estò Missa incepta, naturæ languoris causâ, ab alio Sacerdote non jejuno possit expleri; minimè tamen incipi. — Explicatur Conc. Tolet. VII.

Et hìc videtur communis sensus Ecclesiæ, ut patet ex Rubricis suprà, quem tutò possumus sequi, cùm tota obligatio jejunii dependeat à voluntate Ecclesiæ. Ratio autem à priori est; quia, ut diximus cum Scoto, perfectio Sacrificii est juris divini, & majoris momenti, quàm sumptio Eucharistiæ à non jejuno, prout expressè docent Rubricæ Missalis Tit. de defectibus cap. 3. n. 5. ibi. *Si autem* celebrans *sumpserat* hostiam corruptam, aut non triticeam, ideoque non consecratam, *nihilominus sumat eam, quam consecravit, quia præceptum de perfectione Sacramenti maioris est ponderis, quàm quòd à ieiunis sumatur.* — Rubrica.

83. Quædam notanda pro praxi. — Ex quo deducunt communiter Doctores: Si Sacerdos sumptâ ablutione advertat in patena vel corporali aliquas particulas suæ primariæ hostiæ, vel etiam aliarum, à se tunc consecratarum, potest eas sumere, saltem quamdiu est in altari: quippe sumptio earum pertinet ad complementum ejusdem Sacrificii, constatque cum aliis moraliter unam actionem sacramentalem, in cujus initio servatum est jejunium naturale.

Profectò non esse necessarium, imò neque possibile, ut Sacerdos omnes omnino species sumat, antequam degustet alium potum, liquidò patet; quia ante primam ablutionem nec potest ultimam guttam Sanguinis ex calice haurire, nec in sumenda ablutione facere, ut restantes guttæ Sanguinis priùs deglutiantur, quàm vinum. Unde etiamsi pars hostiæ in calicem immissa, remaneat in eo post sumptionem Sanguinis, potest Sacerdos curare infundi ablutionem in calicem, & illam partem simul cum ablutione sumere. Ita præscribunt Rubricæ suprà cap. 10. n. 8. *Si sumendo Sanguinem, particula remanserit in calice, digito ad labium calicis eam adducat, & sumat ante purificationem, vel infundat vinum, & sumat.* — tam rebus ... à se ... ...

Similiter si dum laicus communicat, adhæreat hostia ejus pallato, potest sumpto vino transmittere, quamquam moraliter loquendo aliquid vini priùs deglutiatur. Quemadmodum etiam si infirmus non possit cibos transmittere, potest ei dari parva particula hostiæ, simul cum vino imposita cochleari, deglutienda. — quàm laicorum.

84. An Sacerdos post recessum ab ... — Dixi, *Saltem quamdiu est in altari*; quia per recessum ab altari censetur ministerium suum explevisse, & consequenter non posset hoc titulo sumere;

altari possit sumere fragmenta hostiæ?

sumere; sed deberet se gerere, sicut cum aliis, quæ in hoc Sacrificio non essent consecratæ, ut est communis sententia; licèt quidam oppositum doceant, quos citat Diana 6. parte tract. 6. resol. 17. Unus est Joannes Baptista de Fabris in Manuali Ordinandorum cap. 11. n. 142. ubi, teste Dianâ, sic asserit: In secundo casu fragmenta potest sumere, etiam non jejunus, & extra altare in Sacristia.

Joan. Bap. de Fabris.

Diana.

Quidam affirmant.

Megalius.

Quid oberit si apponamus verba Patris Megalii, quæ, referente Dianâ, habet in Promptuario tom. 2. Verb. Eucharistiæ Sacramentum suscipiens n. 24? Ego, inquit, probabilem censeo sententiam, quam in praxi servant aliqui Sacerdotes docti, & timoratæ conscientiæ, ut scilicet prædictas reliquias sumant, etiam post recessum ab altari, & priusquam Missæ paramenta dimittant, si illas in calice, vel in patena inveniant.

Probatur primò.

Et ratio hujus praxis est; quia sumptio harum reliquiarum post Missam relictarum, est complementum ejusdem actionis & Sacrificii, & consequenter tota hæc actio censetur una, & fieri à jejuno, quando fit ab eo, qui eam jejunus inchoavit, & interim nihil sumpsit; quod ex institutione Ecclesiæ sumere non teneatur; & sic nihil nisi ablutionem, quæ fit ad perfectam consummationem ejusdem Sacrificii: ad quam perfectam consummationem cùm pertineat prædicta sumptio reliquiarum; nulla est ratio, cur liceat eas sumere priusquam Sacerdos recedat ab altari, & non liceat statim postquam recessit, cùm non obstante recessu, adhuc non sit perfectè consummatum Sacrificium, ob prædictas inadvertenter relictas reliquias. Hæc ille.

Falsò, an verè, judicent prudentes: ego existimo non tantùm probare, quòd liceat eas sumere statim post recessum, sed quocumque tempore ante sumptionem alterius cibi aut potûs. Semper enim verum erit dicere, quòd adhuc non sit perfectè consummatum Sacrificium ob prædictas inadvertenter relictas reliquias.

85. *Probatur secundò.*

Probat ergo secundò, & meliùs: Magis, inquit, reveretur Sacramentum, si statim sumantur, etiam post recessum ab altari, quàm si relinquantur in patena, aut in calice, & maximè sine lumine, & facilè possunt interim decurrere & perire.

Sed hæc ratio non magis probat de particulis ejusdem Sacrificii, quàm alterius, id est, particulis in alia Missa ab eodem, vel alio Sacerdote præconsecratis, de quibus constat apud omnes Doctores posse sumi, etiam extra altare, ad evitandum periculum majoris irreverentiæ. Alioquin cùm non spectent ad completionem hujus convivii, non possunt per modum unius cum Sacramento tunc consecrato post ablutionem à Sacerdote sumi, sed debent asservari, si commodè fieri potest, v. g. si sint integræ hostiæ, quæ facilè possint reponi in sacrario. Ita Doctores communiter.

86. *An Sacerdos post sumptam ablutionem possit sumere reliquias alterius Sacrificii?*

Oppositum docet quidam Philibertus Marchinus de Sacramento Ordinis tract. 3. part. 3. cap. 3. n. 19. ubi teste Dianâ suprà resol. 23. sic asserit: Ampliatur, ut non minùs liceat Sacerdoti post sumptam ablutionem consumere præconsecratas reliquias ab alio, quàm à seipso, si in patena, vel in calice reperiantur.

Probatur sententia affirmativa.

Primò, quia diversitas ministri non videtur ad rem facere, cùm sit circumstantia accidentalis. Secundò, sic audivi practicari in multis Religionibus eximiæ doctrinæ & sanctitatis. Tertiò, difficilè est rectè scire, an illæ reliquiæ inventæ post ablutionem sint ex præconsecratis ab alio, vel à seipso; cùm sæpissimè in patena, vel calice reperiantur etiam particulæ præconsecratæ ab alio. Quartò, in die Parasceves post sumptionem ablutionis Sacerdos consumit reliquias præconsecratas die præcedenti, si quæ in patena, vel in calice remaneant: ergo idem licebit omni tempore. Ita ille.

Philibertus Marchinus.

& extendit tur ad laicos.

Neque desinam hìc adnotare, citatum Auctorem etiam in ordine ad laicos suam sententiam extendere, sic enim ait ubi suprà n. 18. Ampliatur in laicis infirmis, quibus post sumptam hostiam simul cum ablutione, vel paulò post licebit reliquias Sacramenti tradere inventas in calice, vel in pixide, sicut moris est in Religione Sanctæ Mariæ Fuliensis Ordinis Cisterciensis, & passim vidi in praxi apud multos in multis civitatibus & oppidis. Et ratio esse potest; quia sumptio illa reliquiarum ob minimam temporis moram censetur una & eadem actio moralis cum manducatione hostiolæ, quam jejunus accepit, ut diximus de Sacerdote, & ideo erit licita. Hucusque Marchinus; an probabiliter, remittit Diana aliorum judicio.

87. *Praxis Sacerdotum.*

Et sanè quantùm ad praxim, videmus Sacerdotes purificantes pixidem à reliquiis antiquis pro renovando Sacramento, duabus, vel tribus, si id res postulet, uti ablutionibus, etiam post sumptam ablutionem proprii Sacrificii, idque sine ullo scrupulo; nec distinguunt inter particulas à se consecratas in eadem Missa, & inter præconsecratas à se, vel ab aliis, nisi essent integræ hostiæ, vel partes tam notabiles, quæ commodissimè possent asservari.

Dicastillo.

Testatur etiam Dicastillo disp. 9. n. 389. non semel vidisse fieri, quod suprà ait Marchinus de ablutione danda communicanti infirmo. In his ergo casibus, & isto modo non ausim, inquit Dicastillo, damnare sic facientes; & faciliùs existimarem legem jejunii pro Communione pro iis casibus eo modo, ac non aliter esse receptam in Ecclesiis, saltem ubi talis est usus & modus. Ita ille, & ego.

Nec mirum, quia lex jejunii ab Ecclesia fuit inducta: ergo eo modo, & non alio est intelli-

 genda,

genda, quo Ecclesia illam intelligit. Et idem dico de prohibitione sæpiùs in die communicandi. Fateor Communionem laicam perfectè consummari in sumptione principalis hostiæ in rigore loquendo: interim videtur Ecclesia sumptionem reliquiarum juxta receptum usum & modum suo silentio approbare.

88. Auctor improbat sumptionem integræ hostiæ, aut talis particulæ, quæ possit commodè conservari.

Cæterùm si loquamur de hostiis integris, aut aliis particulis, quæ commodè possent conservari, illas posse sumere Sacerdotem post ablutionem, estò fuerint consecratæ in alia Missa, nec ratio probat, nec praxis.

Unde ad primam probationem Marchini suprà, Respondeo, diversitas ministri sufficit, ut illæ particulæ non pertineant ad idem numero Sacrificium, & sumptio ablutionis interrumpit seu terminat actionem communicandi, ut non censeatur unica Communio, sicuti verè esset, saltem in morali æstimatione, si sumerentur ante ablutionem simul cum principali hostia illius Sacrificii.

Ad secundam probationem, negatur esse talis praxis in ulla Religione. Tertia probatio non est ad propositum. Loquimur enim de casu in quo certò constat, vel saltem prudenter dubitatur, an sint reliquiæ alterius Missæ. Existimo autem rarissimè in patena, vel calice reperiri particulas præconsecratas ab alio. Immo nisi intercedat magna negligentia Sacerdotis, vix unquam invenies veram particulam, etiam ejusdem Sacrificii, post sumptam utramque ablutionem; licèt aliquando aliquibus scrupulosis id appareat.

In die Parasceves potest sumi particula immissa vino post sumptam ablutionem.

Ultimæ probationis negatur Consequentia. Et ratio discriminis est manifesta: nam in die Parasceves non sumuntur particulæ, nisi hostiæ principalis, quæ & ipsa est præconsecrata, & usus satis ostendit, non voluisse Ecclesiam illam sumptionem prohibere. Hinc si particula immissa vino remanserit in calice sumpto vino, Sacerdos digito eam adducat ad labium calicis, & sumat, vel infundat denuò vinum, & sumat.

89. Probatur primò. Lugo.

Primò, ut ait Lugo disp. 15. n. 85. propter reverentiam debitam; non posset enim illa particula jam madefacta, decenter ibi conservari usque ad diem sequentem, quâ ab alio Sacerdote sumeretur.

Probatur secundò.

Secundò, quia licèt ipse non consummet Sacrificium præsens, sed hesternum à se, vel ab alio inceptum; verè tamen incepit jam consummare illud Sacrificium, & succedit loco Sacerdotis, qui illud obtulit. Sicut autem per consecrationem acquirit jus consummandi totum Sacrificium, ita incipiendo sacerdotaliter consummare (quæ est actio propriè sacerdotalis, ut suppono) acquirit jus ad consummandum totaliter, sicut si ipse tunc consecrasset, non obstante defectu jejunii. Quoties enim redit ad complendum & consummandum Sacrificium, reassumit personam, quam dimiserat, atque ideo sicut priùs habebat jus ad consummandum totum, sic nunc reassumit idem jus continuando eandem actionem, quam reliquerat non omnino completam. Hactenus Cardinalis.

Sed non placet secunda ratio. Enimverò Sacrificium præcedentis diei perfectissimè fuit consummatum per sumptionem unius hostiæ. Quid enim refert quòd similis hostia consecrata relinquatur, vel dissimilis, hâc, vel illâ intentione? Nonne plura Sacrificia post se relinquunt hostias consecratas, quæ tamen propterea à nemine dicuntur imperfectè consummata? Certè eodem modo posset, si Ecclesia vellet, peragi officium illius diei cum quacumque hostia consecrata. Quis ideo dixerit Sacerdotem illâ die consummare Sacrificium illius, qui ante aliquot septimanas, nihil minus cogitans, illam consecravit? V. g. per oblivionem non fuerit die Jovis sancto consecrata secunda hostia, putas propterea relinquenda foret solemnitas diei sequentis? Quid ergo facto opus? Accipiatur hostia Monstrantiæ, & res est integra. 90.

Secunda probatio non placet Auctori.

An sumptio hostiæ in Parasceve sit actio propriè sacerdotalis?

Porrò quod dicit Eminentissimus in sua parenthesi: *Quæ est actio propriè Sacerdotalis*, sic intellige, quia Ecclesia non vult illam exerceri nisi à Sacerdote. Alioquin ad omnes functiones, quæ tunc geruntur, non esset incapax Diaconus, si Ecclesia vellet: nam portare Venerabile, ostendere populo, sumere Eucharistiam immissam vino, eas preces dicere, quæ ibi dicuntur, posset Ecclesia Diacono committere. Solùm ergo sunt munia sacerdotalia; quia non nisi Sacerdoti permittuntur ab Ecclesia, non quia tunc sit propriè sacrificans, etiam partialiter, quod videtur necessarium ad consummandum Sacrificium.

Unde valde claudicat hæc comparatio Lugonis suprà num. 86. Sicut (inquit) quando post consecrationem moreretur, aut deficeret morbo superveniente Sacerdos, subrogatur alius, qui compleat, & hic quidem poterit eodem modo, sicut primus sumere omnes reliquias, & particulas tunc consecratas, etiam post ablutionem, quia succedit loco prioris, qui id poterat, & habet jus consummandi totùm illud Sacrificium. 91.

Dissimilitudo inter Sacerdotem in die Parasceves & eum qui morbo superveniente subrogatur.

Hoc, inquam, simile planè dissimile est, si penitiùs introspiciatur. Etenim Sacrificium Sacerdotis, qui moritur, nullatenus fuit perfectum aut consummatum, & ideo alius subrogatur, ut illud perficiat & consummet; quidni ergo dicamus illum succedere loco prioris, & facere unum ministrum cum priori in ordine ad complendum illud Sacrificium? At verò in nostro casu prius Sacrificium perfectissimè completum fuit à primo Sacerdote ut patet. Quo igitur fundamento dixero hunc succedere loco prioris, & facere unum ministrum cum priori in ordine ad complendum illud Sacrificium?

Utcum-

92. Non alio modo servandum jejunium quam velit Ecclesia.

Utcumque tamen se res ista habeat, sanè nulla est necessitas nos immergendi in illas tricas, cùm habeamus viam expeditissimam omnem difficultatem superandi. Et quæ illa? Voluntas Ecclesiæ, à qua pendet & præceptum jejunii, & prohibitio sæpiùs eâdē die communicandi; jam autem sciente Ecclesiâ, & non contradicente, cùm tamen facilè posset contradicere, non alio modo servatur præceptum jejunii, quàm incipiendo actionem cum jejunio naturali, etiamsi in decursu peragendo actionem cum suis annexis juxta præscriptum Ecclesiæ contingat jejunium solvi.

Dico, *juxta præscriptum Ecclesiæ*, quia si inter unam & alteram partem actionis interponatur comestio, vel potatio omnino impertinens ad actionem inceptam complendam; v. g. si inter sumptionem Corporis & Sanguinis Sacerdos comedat duos vel tres ficus (secùs si in calice ciderit musca, vel quid simile) indubiè solvitur jejunium debitum.

An sumptio muscæ cum Sanguine, frangat jejunium naturale?

Debitum, inquam, ex præcepto Ecclesiæ; alioquin certum videtur frangi jejunium naturale, etiam per ablutionem, aut sumptionem muscæ simul cum Sanguine; nam sumitur aliquid per modum cibi aut potûs: attamen non frangitur illud jejunium naturale, quod Ecclesia vult servari pro actione cum jejunio inceptâ.

Quod addo; quia secundùm præscriptum Rubricarum Missalis Tit. de defect. cap. 9. n. 4. *Si Sacerdos plures Missas in una die celebret, ut in Nativitate Domini, in unaquaque Missa abluat digitos in aliquo vase mundo, & in ultima tantùm percipiat purificationem.* Quid si ergo ex inadvertentia sumeret in prima? Responsio est in promptu, abstineat à secunda, quoniam fregit jejunium, quod Ecclesia vult servari.

Rubr. Miss.

93. Sed numquid etiam abstinendum, si contingat muscam, vel quid simile sumi cum Sanguine? Credo quod sic, nisi tam exiguum esset, ut magis per modum salivæ, quàm cibi aut potûs transglutiatur. Interim potuisset Ecclesia velle, ut non frangeret jejunium debitum, in quacumque quantitate acciperetur: quod autem voluerit, non satis constat ex praxi, & ideo non est asserendum, saltem quando commodè res illæ possent extrahi.

An sumptio furfurum qui sunt immixti hostiæ?

Nam si furfures aliqui immixti forent hostiæ consecratæ, estò, secundùm multorum sententiam, furfures non consecrentur, declarat consuetudo illorum sumptionem non frangere jejunium, etiam pro secunda aut tertia Missa.

Similiter si in patena post collectionem fragmentorum, factam juxta præscriptum Ecclesiæ, appareat aliquid, de quo dubitatur, an sit fragmentum hostiæ, an verò aliqua alia res, nonne scrupulizandum erit, & non potiùs simpliciter patena abstergenda super calicem? Profectò videmus passim Sacerdotes sine ulla reflexione colligere fragmenta cum patena, & illam super calicem extergere; cùm tamen non dubitem sæpiùs fieri, ut nullum verum fragmentum colligant, sed particulas quasdam ipsius corporalis, vel alias res, quæ in corporali per accidens reperiuntur.

Cæterùm quod dictum est de præcepto jejunii, eâdem planè ratione dicendum est de prohibitione sæpiùs eodem die communicandi, videlicet illam censeri unicam Communionem, quæ pro tali ab Ecclesia reputatur, tametsi physicè essent plures. 94.

Censetur unica Communio, quæ pro tali ab Ecclesia reputatur.

Rogas quæ sit mens Ecclesiæ? Consule praxim, de qua suprà, & scito aliam esse unitatem actionis sacrificandi, aliam unitatem actionis communicandi. Enimverò sumptio hostiarum alterius Missæ ante ablutionem pertinet ad unitatem Communionis, & tamen non pertinet ad unitatem & integritatem actionis sacrificandi, cùm non sit pars hujus Sacrificii. Idem contingit in secunda & tertia Missâ Nativitatis, quando Sacerdos relictas particulas Sanguinis adhærentes calici nondum purificato, in sequenti Missa tandem sumit.

E contrario verò sumptio hostiarum ejusdem Sacrificii post ablutionem integrat unam actionem sacrificandi, estò actiones communicandi sint distinctæ. Unde quòd liceat eas sumere, ut fert communis opinio, oritur ex vi juris, quod habet Sacerdos ad consummandum Sacrificium à se oblatum.

Concludo hanc materiam verbis Rubricarum Missalis Tit. de Defect. cap. 7. nu. 2. & 3. *Si Sacerdos putans se tenere unam hostiam, post consecrationem invenerit fuisse duas simul junctas, in sumptione sumat simul utramque. Quod si deprehendat post sumptionem Corporis & Sanguinis, aut etiam post ablutionem, reliquias aliquas relictas consecratas eas sumat, sive parva sint, sive magna, quia ad idem sacrificium spectant.* 95.

Præscriptum Rubricarum in hac materia.

Si verò relicta sit hostia integra consecrata, eam in tabernaculo cum aliis reponat: si hoc fieri nequit, sequenti Sacerdoti ibi celebraturo, in altari supra corporale decenter opertam, sumendam unà cum altera, quam est consecraturus relinquat: vel si neutrum horum fieri possit, in ipso calice seu patena decenter conservet, quousque vel in tabernaculo reponatur, vel ab altero sumatur: quod si non habeat quomodo honestè conservetur, potest eam ipsemet sumere. Ita Rubricæ. Quòd autem tantummodò loquantur de integris hostiis consecratis in alia Missa, unde constat?

Licitum est sumere integras hostias ejusdem sacrificii post ablutionem.

Nihilominus omnes docent licitum esse sumere integras hostias ejusdem Sacrificii, etiam post ablutionem, & in casu, quo commodè possent conservari; quia non minùs ad idem Sacrificium spectant, ut dictum est, quàm aliæ reliquiæ. Et sic ab aliquibus practicatur, quando non comparent personæ, pro quibus hostiæ consecratæ erant, qui tamen casus rarus est; quia facilè accipi possunt ante ablutionem, cùm ante

ante illam soleant hujusmodi hostiæ, volentibus communicare distribui.

Atque hæc dicta sint occasione necessitatis perficiendi Sacrificii, quam omnes admittunt excusare à præcepto jejunii. Sequitur casus infirmitatis, de quo, cum communi sententia dico:

CONCLUSIO VIII.

A præcepto jejunii excusat necessitas accipiendi Viatici.

96. *Probatur Concl. ex communi praxi,*

PRobatur maximè ex communi usu totius Ecclesiæ, nullo prorsus contradicente. Nam ratio Vasquezii disp. 211. cap. 4. nu. 35. quia cùm instet præceptum majoris multò virtutis & obligationis, eò quòd divinum sit, potiùs hoc, quàm illud de jejunio, quod Ecclesiasticum tantùm est, servari debet; hæc, inquam, ratio (præterquam quòd satìs probabile sit præceptum Viatici solùm esse Ecclesiasticum) nimium probat, & ideo nihil. Ostendo; quia probat in articulo mortis posse, imò debere sacrificari ad dandum Viaticum, etiam sine vestibus sacris, quoniam & hoc præceptum, scilicet celebrandi cum vestibus sacris, est humanum.

Rejicitur probatio Vasquezii.

Sicut ergo Ecclesia justè prohibuit, ne sine vestibus sacris celebraretur, etiam ad observandum præceptum divinum sumendi Viaticum, ita statuere potuisset, ne in articulo mortis infirmus communicaret sine jejunio. Quo facto excusaretur ille à præcepto Viatici, sicut jam excusatur, quando sine vestibus sacris deberet celebrari: non enim obligat illud præceptum divinum, nisi quando commodè potest adimpleri; tunc autem non posset commodè adimpleri.

Ecclesia potuisset infirmo non jejuno prohibere Viaticum.

Sic qui excommunicatus est, & non pendet ab ipso absolutio, minimè peccat etiamsi per multos annos non communicet: quia præceptum divinum singulis annis communicandi (si tale detur) non obligat ut cum excommunicatione communicet contra Ecclesiæ prohibitionem. Neque hoc est, præceptum humanum prævalere divino; sed tantùm Ecclesiam præcepto suo constituere res in eo statu, ut sub his circumstantiis divinum præceptum non censeatur obligare.

Cur autem Ecclesia potiùs unum prohibuerit, quàm aliud, non desunt rationes congruentiæ. Quippe necessitas communicandi infirmum non jejunum frequens est; celebrandi verò sine vestibus sacris rarissima; quandoquidem in Ecclesia servetur Eucharistia pro infirmis. Deinde major irreverentia est celebrare sine vestibus sacris, quàm post cibum communicare.

97. Igitur constitutus in articulo mortis sive naturalis, sive violentæ, si aliter commodè nequeat (in quo scrupulosè non est procedendum) potest communicare non jejunus, imò debet, si antè non communicaverit; tunc enim urget præceptum divinum communicandi, aut certè Ecclesiasticum, cui cedere debere aliud præceptum de jejunio naturali, docet praxis Ecclesiæ, cujus meminit Concilium Constantiense sess. 13. ibi: *Sacrorum Canonum auctoritas, & approbata consuetudo Ecclesiæ servavit, & servat quod hujusmodi Sacramentum* (loquitur de Sacramento Eucharistiæ) *nec conficiatur post cœnam, nec sumatur à non jejunis, nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis à jure, vel Ecclesiâ concesso vel admisso* &c.

Non est scrupulosè procedendum in hac materia cum infirmis,

Constantiens.

Unde non tenetur infirmus differre Communionem cum notabili incommodo in sequentem diem, ut tunc possit jejunus communicare: nec etiam cum incommodo differre sumptionem medicinæ, aut cibi, vel curare ut Eucharistia ad se deferatur noctu, ut notant Doctores communiter & satìs declarat consuetudo, quæ est optima legum interpres.

qui non tenentur Communionem differre cum notabili incommodo.

Finio verbis Doctoris Subtilis 4. dist. 8. q. 3. n. 3 *Dico quòd aliquis potest esse casus, in quo quasi generaliter licet accedere non jejunum, ut in infirmitate gravi, quando timetur periculum mortis imminentis, tunc enim esset periculum negare infirmo, licet pranso, poscenti Sacramentum, cùm sit Viaticum, & ideo dandum est ei, qui proficiscitur ex hoc mundo, ut per ipsum ducatur ad terminum.*

Scotus.

Sed cùm hoc satìs constet, equidem à multis dubitatur, an infirmus in eodem mortis articulo sæpiùs possit non jejunus communicare? 98.

Dico, *in eodem mortis articulo*; quia si mutetur status morbi, ita ut priùs periculum mortis, in quo communicavit, moraliter evaserit, poterit in altero periculo, etsi postridie superveniat, iterum communicare non jejunus, ut plerique docent: jam enim censeri potest periclitari velut ex alio morbo, in quo omnes concedunt illam licentiam. Quin imò etsi sit idem status morbi,

Infirmus non jejunus potest sæpiùs communicare in diverso periculo mortis.

CONCLUSIO IX.

Valde probabile est, & tutum in praxi, posse infirmum durante eodem periculo mortis sæpiùs communicare non jejunum; v. g. post octo, vel decem dies.

ENimverò permittitur ægroto pranso Communio, non solùm ut possit implere præceptum, sed etiam (inquit Diana tomo 1. tract. de celeb. Miss. resol. 75.) quia moriturus valde indiget tanti Sacramenti præsidio, & id sæpiùs, 99.

Imò etiam in eodem. Diana.

sæpiùs, & ita maximè indigentem ope & subsidio hujus Sacramenti ad vincendas occurrentes tentationes, & peccandi pericula superanda, pia Mater Ecclesia non videtur velle suo præcepto cum tanto spirituali dispendio adstringere.

Probatur ex Conc. Constant. Deinde in Concilio Constantiensi sess. 13. dicitur in casu infirmitatis posse Eucharistiam dari non jejuno: ergo cùm non limitet ad unam tantùm vicem, quare nos limitare debemus, maximè quòd in secunda, & tertia vice adsit eadem necessitas, quæ in prima; scilicet ne privetur auxilio tanti Sacramenti. Igitur hanc sententiam prorsus tenendam esse existimo. Ita ille & Doctores communiter.

100\. quod intelligi debet, quando jejunium est moraliter impossibile. Lugo. Bene autem notat Lugo disp. 15. nu. 64. verba Concilii Constantiensis intelligi debere, juxta sensum in quo communiter accipiebantur; ibi enim non fiebat lex vel exceptio, sed referebatur consuetudo Ecclesiæ non dandi Eucharistiam non jejunis, nisi in casu infirmitatis, vel necessitatis &c. nempe eo modo, & in eo casu infirmitatis; in quo, & quo modo dari solebat: hoc est in casu extremæ necessitatis sive in periculo mortis, quando jejunium est moraliter impossibile.

Alioquin ex verbis Concilii absque ulla limitatione intellectis sequeretur infirmum etiam extra mortis periculum, & quando commodè potest præmittere jejunium, nihilominus posse non jejunum communicare, quod hactenus nullus docuit, & est contra communem praxim, quæ in his maximè attendenda est, cùm non pendeant ita à ratione, quàm bene à voluntate Legislatoris.

Si autem à me quæritur, quid ergo praxis doceat? Respondeo citiùs, posse infirmum in eodem periculo mortis sæpiùs sumere Eucharistiam absque jejunio, quando infirmitas non permittit eam cum jejunio accipere.

101\. Objicitur. Rit. Rom. Sed contrà, Rituale Romanum Tit. de Eucharistia §. de Communione infirmorum, sic ait: *Potest quidem Viaticum brevi morituris dari non ieiunis; id tamen diligenter curandum est, ne iis tribuatur, à quibus ob phrenesim, sive ob assiduam tussim, aliumvè similem morbum, aliqua indecentia, cum iniuria tanti Sacramenti timeri potest. Cæteris autem infirmis, qui ob devotionem in ægritudine communicant, danda est Eucharistia ante omnem cibum & potum, non aliter ac cæteris fidelibus, quibus nec etiam per modum medicinæ ante aliquid sumere licet.*

Responsio aliquorum. Respondent quidam, illa posteriora verba commodè intelligi possunt de cæteris infirmis, scilicet distinctis à prioribus, id est, infirmis non ad mortem. Aliis autem permittitur Viaticum non tantùm semel, sed sæpiùs sumere; semperque est Viaticum, etsi non semper præceptum; sed quandoque devotionale. Hæc illi.

Rejicitur. Sed nunquid ad mentem Pontificis? Collige ex præcedentibus verbis: *Pro Viatico* (inquit Rituale) *ministrabit* (Parochus Eucharistiam) *cùm probabile est, quòd eam ampliùs sumere non poterit. Quòd si æger sumpto Viatico, dies aliquot vixerit, vel periculum mortis evaserit, & communicare voluerit, eius pio desiderio Parochus non deerit.* Ubi expressè distinguit inter Viaticum, & aliam Communionem in eodem periculo mortis.

Quando ergo immediatè post attexit: *Potest quidem Viaticum* &c. per ly *Viaticum* non videtur intelligere Viaticum devotionale, si ita placeat, secundam Communionem in periculo mortis appellare; sed solùm Viaticum præceptum, & illud permittit dari non jejunis.

Ut ut sit de mente Ritualis, malo subscribere consuetudini, quæ, præsertim inter Regulares, per tot viros doctissimos & sanctissimos publicè est approbata, sciente, nec contradicente Ecclesiâ.

Quæris rursum, quantùm temporis intervallum debeat intercedere, ut possit iterata dari Communio absque jejunio intrà eandem infirmitatem? Mira est Auctorum varietas, & quot capita, tot diversa judicia. Unus requirit dies triginta. Alter octo vel decem dies. Tertius septem dies. Quartus sex. Quintus tres vel quatuor. Vide Dianam parte 1. tract. de celeb. Miss. resol. 77. parte 3. tract. 4. resol. 44. & parte 4. tract. 4. resol. 195. Tandem eousque res devenit, ut aliqui doceant posse sequenti proximâ die dari ob justam causam; ut si quis solitus frequenter communicare propter devotionem, aut desiderium difficilè abstineat, & mortis periculum instare videatur. 102. Quantùm temporis intervallum requiratur, ut iterata detur Communio? Diana.

Pro hoc sententia citat Dicastillo disp. 9. n. 333. Layman in Theologia morali lib. 5. tract. 4 cap 6. n. 20. Hurtado disp. 9. de Eucharistia difficultate 16. & Armillam, quos ipse sequitur n. 334. Assero, inquit, nullo diei intervallo, sed statim sequenti die, si perseveret periculum, etiamsi minuatur, dummodò prudenter judicetur periculum vitæ, posse communicare non jejunum, sicut extra periculum jejunus potest. Ratio præcipua & unica desumitur ex Concilio Constantiensi sess. 13. ubi simpliciter excipit à lege jejunii casum infirmitatis: ergo pro infirmis non est lex: ergo quoties aliis jejunis potest dari, toties illis non jejunis. Dicastillo. Layman. Hurtado. Armilla. Quidam putant sequenti die dari posse;

Sed contrà: in illo Concilio non fertur lex jejunii; & per consequens non fit exceptio à lege, ut suprà dicebamus, sed tantùm declaratur consuetudo Ecclesiæ non dandi Eucharistiam non jejunis, nisi in casu infirmitatis. Unde casus iste infirmitatis (ait Dicastillo n. 332.) accipiendus est juxta sensum Ecclesiæ & consuetudinem illius. 103. Sed oppugnantur.

Rectè judicasti: Hoc fac, & veritas seipsam manifestabit. Concedis utique num. 340. ex ipsa Ecclesiæ consuetudine, quam admittunt alii, qui aliquoties in eodem peri-

periculo licere affirmant, & de qua testatur Concilium, non posse colligi, & haberi fundamentum ad affirmandum, quòd liceat singulis diebus. Quo ergo fundamento tu affirmas? Nobis, inquis, satis est; quòd, teste Concilio, à lege Communionis sub jejunio excipiantur illi periclitantes; ita ut ea lex non comprehendat illos, id enim significat exceptio illa, *Nisi in casu infirmitatis*.

Aperta petitio principii; ex qua videtur sequi, non solos periclitantes, sed quoscumque alios infirmos posse communicare non jejunos, etiam quando commodè possent jejunè.

Minimè reponis; Concilium enim loquitur de exceptione in casu ab Ecclesia recepto, dum ait, *Nisi in casu infirmitatis aut alterius necessitatis à iure, vel Ecclesia concesso, vel admisso*. Non est autem casus concessus, vel admissus ab Ecclesia quævis infirmitas; sed periculosa, idque quando infirmus non potest commodè accipere jejunus.

104. *& rejicitur eorum responsio,* Subtilis evasio! Sed interrogo: Ecclesia justè potuit ab hac lege excipere unam Communionem, & non plures? Quis dubitat potuisse? Excepisse autem plures colligitur ex usu, in quo, teste eodem Dicastillone n. 332. hæc facultas vim obtinuit.

Quæro iterum: Ecclesia justè potuit ab hac lege excipere Communionem hebdomadalem, & non quotjdianam? Quis potest negare? Excepit autem quotidianam, unde constat? Ex consuetudine? Nequaquam. Unde ergo? Ex verbis Concilii? Profectò si verba Concilii probant infirmum quotidie posse communicare non jejunum, multò magis probant posse pluries communicare in eadem infirmitate. Et tamen hoc ultimum non probant, nisi accedente usu Ecclesiæ, secundùm Dicastillonem suprà: ergo nec primum.

Unica regula in hac materia est consuetudo fidelium. Igitur in hac varietate opinionum unica regula firma & secura videtur nobis esse consuetudo fidelium, quæ obtinuit, ut post aliquos dies, v. g. septem, vel octo detur iterum Eucharistia non jejunis, si commodè non possint accipere jejuni.

Superest alia difficultas; an Sacerdos non jejunus possit celebrare ad dandum Viaticum moribundo, alioquin absque Eucharistia morituro? Pro resolutione erit

CONCLUSIO X.

Probabile est Sacerdotem non jejunum posse celebrare ad dandum Viaticum alteri moribundo, maximè quando per alia Sacramenta non posset infirmo subveniri.

Pro hac Conclusione citatur communiter Joannes Major in 4. dist. 9. q. 3. ad 5. 105. *Pro hac Concl. citatur Majors* Verùm, ut alibi adhuc notavi, in libro, quo ego utor, illa distinctio tantùm habet duas quæstiones, ubi tertia manserit, nescio. In prima autem quæstione ita lego: Contra primam partem 3. Concl. arguitur: Infirmus, de cujus vita dubitatur, post prandium potest suscipere Sacramentum Eucharistiæ: ergo Conclusio falsa. Antecedens patet; quia talis est consuetudo Ecclesiæ. Respondetur: Conclusio intelligitur ultra necessitatem.

Sed dicis, ponamus quòd Presbyter non habeat hostiam consecratam, & est post prandium; ergo licet Presbytero consecrare post meridiem, alioquin non potest ei porrigere. Respondetur: in illo casu circumstantiæ sunt considerandæ; si homo fuerit in magno mortis periculo, & affectat nimis habere Viaticum, puta, Corpus Christi, videtur adhuc, quòd Presbyter non debet consecrare, tunc sufficit illud Beati Augustini: *Crede & manducasti.* *sed potiùs oppositum docet.*

Ex quo sequitur; Presbyter debet vigilare nimis, ut habeat hostias consecratas paratas pro suis infirmis; non nego quin stat dare casum, ubi quis post comestionem consecrat, ut si quis consecret super pane non triticeo, quem credit triticeum, in perceptione percipit non esse triticeum, jam non est jejunus, quia panem comedit; sed quia Sacramenta integra sumi debeant, debet iterum consecrare super pane triticeo. Hactenus Major.

Utcumque ergo sit de mente Majoris, nostram Conclusionem in terminis docet Filliucius tomo 1. tract 4. n. 242. & Layman lib. 5. Theologiæ Moralis tract. 4. cap. 6. nu. 21. Adde Zapardum, Zambranum, Philiarcum, Fernandem de Heredia, & Petrum Marth. quos citat Lugo disp. 15. n. 67. Quare, inquit ille, negari non potest hanc esse sententiam probabilem propter auctoritatem eorum Doctorum. 106. *Illam clarè docet Filliucius & plures à Lugone citati.*

Suarius disp. 68. sect. 5. §. *Secundum dubium*, rejectâ amplissimâ facultate, quàm Major concedit Sacerdotibus, scilicet propter similem necessitatem consecrandi sine vestibus sacris, sine pane azymo & sine integritate Sacrificii, subjungit: Supponamus tantùm deesse hanc circumstantiam jejunii, & tunc sanè videtur probabile posse Sacerdotē conficere, ut proximo subveniat; nam ut Bernardus dixit in lib. de Præcepto & Dispensatione, quæ propter charitatem introducta sunt, non debent contra charitatem militare, sed charitas obligat ad subveniendum proximo in tam gravi necessitate: ergo non est verisimile Ecclesiæ præcepto impediri, ne id fiat. *Suarius.*

Idem

Dicastillo.

Idem docet Dicastillo disp. 9. n. 344. Ubi bene advertit: quamvis radix hujus probabilitatis sit auctoritas extrinseca tot Auctorum, indè nihilominus resultare probabilitatem quasi per principia intrinseca. Nam (inquit) benigna legis interpretatio, quâ judicetur Legislator non velle obligare pro tali casu, nititur sæpè judicio prudentum sic judicantium, maximè cùm Princeps non ignoret ejusmodi interpretationem, & illam non rejiciat aut prohibeat. Hæc ille.

107. Fundamentum esse potest benigna interpretatio voluntatis Ecclesiæ.

Et verò licèt vix dubitem, quin Ecclesia absolutè potuerit, etiam pro tali casu, maximè quando per Sacramentum Pœnitentiæ, vel Extremæ Unctionis potest infirmo subveniri, prohibere celebrationem Sacerdoti non jejuno, sicut prohibet celebrationem sine vestibus sacris: attamen dum seriò omnia pondero, apparet mihi justissima ratio Epykiæ, id est, benignè interpretandi mentem Ecclesiæ. Quippe necessitas, aut saltem magna utilitas morituri videtur præponderare irreverentiæ, quæ aliàs committeretur; præsertim cùm necessitas proximi nostra quodammodò sit, & Sacerdos in propria infirmitate (quidquid alii sine apparentia contradixerint) ad se communicandum, possit non jejunus celebrare.

Accedit præceptum divinum de sumendo Viatico.

Accedit, quòd, secundùm probabilem multorum Doctorum sententiam, Viaticum obliget ex jure divino, & ad illud ministrandum Sacerdos possit celebrare sine prævia confessione. Quidni ergo etiam sine jejunio, quod videtur esse minoris importantiæ? Quòd autem non possit sine vestibus sacris, ratio disparitatis est major indecentia. Unde vix unquam hoc permittitur, cùm tamen in multis casibus, ut ex dictis liquidò constat, liceat communicare post sumptum cibum aut potum. Igitur spectando regulas communes Epykiæ, nimìs fundatè hoc modo interpretamur legem Ecclesiæ, saltem in moderno rerum statu.

108. Objicitur aliquod inconveniens: ad quod respondetur.

Nec obstat inconveniens, quod indè posset sequi, si videlicet Sacerdos ex popina vocaretur ad celebrandum; hoc enim non est morale, cùm non soleant deesse hostiæ in sacrario: & mirum esset in defectu illarum præcisè reperiri Sacerdotem in tali statu. Cæteroquin idem posset fieri, si quis in popina vulneraretur lethaliter, qui tamen potest non jejunus communicare.

Et verò ponamus casum, quòd Sacerdos aliquis in vigilia Natalis Domini maneat in popina usque ad mediam noctem: num ideo jure arcetur à celebratione statim post noctem? Sanè nullo jure, quod adhuc est in vigore, præscribitur certum aliquod intervallum, necessarium inter comestionem & Communionem, præter alteram diem, quæ proximè subsequi potest ut patet; quamquam devotio & reverentia Sacramento debita exigat, ut sacer ille cibus profano non facilè misceatur.

Non convenit ut post sacram escam, statim sumatur profana, nisi ex aliqua causa.

Ideoque etiam convenit, ut post sacram escam non statim sumatur profana, nisi sit rationabilis causa; v. g. opus obedientiæ peragendum, ad mensam communitatis religiosæ accedendum, aut aliud opus festinum, quod comestionem accelerari urgeat. Interim nulla est obligatio juris positivi; nam cap. *Tribus gradibus* 23. de Consec. dist. 2. ubi ei, qui manè sumpsit Eucharistiam, præcipitur jejunium usque ad sextam, & ei qui sumpsit tertiâ, vel quartâ horâ, idem præcipitur usque ad vesperam, is, inquam, Canon jam est usu abrogatus.

109. Uti etiam non convenit statim expuere,

Consimiliter, licèt omnino conveniat post sacram Communionem aliquantisper expectare à sputando, equidem non est illicitum statim expuere; quia nullum hâc de re præceptum extat, vel positivum, quod enim illud esset? Aut certè naturale, quoniam sputa, ut notat Fromondus Philosophiæ Christianæ de Anima lib. 2. cap. 3. art. 4. maxima ex parte non ex ventriculo, ubi coquitur cibus; sed ex pulmonibus ascendunt, vel descendunt ex cerebro. Unde si species panis descenderint in ventriculum, non possunt ferè redire ad os, nisi per vomitum, aut resolutæ in exhalationem, quæ levitate suâ ascendat sursum, in qua exhalatione jam species panis dissipatæ sunt, & præsentia Christi evanuit. Non sunt autem in ventriculo pulmones, qui per æsophagum cibos excutere in os valeant, sicut phlegmata per asperam arteriam excutiuntur.

Fromondus.

maximè sumptis speciebus vini,

De speciebus vini, quas in Missa sumunt Sacerdotes, videtur majus periculum. Si enim statim à Missa salivam expuant, apparet misceri aliquid de speciebus & humore vini, etiamsi totum descendisset in ventriculum. Nam vinum calore ventriculi facillimè & illicò resolvitur in vapores vinaceos, qui momento ferè sursum redire possunt.

Aristoteles.

Attamen verisimile est, in vapore vini non remanere præsentiam Corporis Christi, uti nec vini essentiam. Nam apertè Aristoteles sect. 13. Publem. interprete Gaza: *Si vapor vini exhalarit, non postmodùm in vinum concrescit, sed in aquam.* Aut certè si non in aquam elementarem, saltem in aquam vitæ, aut alium liquorem concrescit, qui non videtur naturalis vini omnes proprietates, & essentiam retinere.

Notanda pro Sacerdotibus.

Si quid etiam specierum vini in ore Sacerdotis communicantis remaneat, citò etiam evaporatur, aut in salivam transit. Nam vinum rubellum, si modico tempore in ore contineatur, colorem, odorem, vires amittit; ut ex Fernelio, & Vallesio antè diximus, nec unquam, credo, ad vini perfectam naturam redibit. Quia tamen res hæc physica & dubia, Sacerdos post calicis sumptionem aliquantulo tempore in Mysterii reverentiam à sputando abstineat.

Cavendum quoque ne fortè particula specierum panis inter dentes, aut in aliquo oris

sinu

sinu adhæreat; facilè enim post horam unam, aut alteram incorrupta expueretur. Nam calor naturalis longè debilior est in ore, quàm in ventriculo, & tardiùs species corrumpere valet. Hæc Fromondus: quibus nil habeo addendum.

110. *Communior sententia negat Sacerdotem non jejunum celebrare posse ad dandum Viaticum.*

Cæterùm ut ad principalem controversiam redeamus, communior sententia negat esse licitum Sacerdoti non jejuno celebrare ad dandum alteri Viaticum. Ratio; quia præceptum non communicandi post cibum vel potum videtur alteri prævalere, & non præcipitur Communio, nisi quando commodè potest accipi secundùm ritum & ordinem ab Ecclesia præscriptum.

Cessat autem in tali casu præceptum Confessionis potiùs, quàm jejunii: Primò; quia necessitas conficiendi Sacramentum absque Confessione est moralis, & quæ sæpè accidit; necessitas autem conficiendi post cibum aut potum est rarissima, & quasi speculativa; leges autem morales traduntur juxta ea, quæ moraliter accidunt.

Disparitas ostenditur inter præceptum Confessionis & jejunii.

Secundò; quia Confessio non propter se præcipitur, sed ut medium ad justificationem, quæ est dispositio per se necessaria ad hoc Sacramentum; porrò deficiente illo medio, potest aliud applicari, quo eadem dispositio obtineatur, scilicet contritio.

Tertia differentia addi potest: quia licèt interior dispositio per se sit major; tamen quoad homines, exterior reverentia solet esse valde necessaria; & ideo ne hoc Sacramentum indignè tractetur, aut tamquam vulgaris cibus conficiatur, & distribuatur, voluit Ecclesia, ut hæc præcepta de exteriori ritu, quoad fieri moraliter possit, inviolabiliter serventur; atque adeò ut propter privatas causas, rarissimas & speculativas potiùs, quàm morales, non prætermittantur. Hæc Suarius suprà §. *Ad exemplum.* *Suarez.*

111. *Argumentum Auctoris pro parte opposita.*

Ex quibus sic argumentor pro contraria parte: Leges morales traduntur juxta ea, quæ moraliter accidunt; atque casus Conclusionis moraliter non accidit: ergo lege jejunii non comprehenditur.

Sanè quia casus rarissimus est, estò non comprehenderetur illâ lege, adhuc non daretur occasio irreverenter tractandi Sacramentum, sicuti si quotidie ille casus accideret. Siquidem nimia frequentia parit contemptum, & quæ quotidie videmus fieri contra præceptum, facilè dant occasionem malè illud interpretandi. Si ergo exemptio infirmi à lege jejunii, quæ frequentissima est, non dat occasionem malè interpretandi hoc præceptum, & irreverenter tractandi hoc Sacramentum, nescio cur illam daret exemptio Sacerdotis, quæ rarissima est. Sed de his satis.

112. *Ad vitandam irreverentiam licita est Communio non jejuni.*

Solùm addo pro coronide alium casum communem, in quo non obligat lex jejunii naturalis ante Communionem, quando videlicet oportet Eucharistiam consumere ad vitandam majorem irreverentiam; v. g. si periculum sit, quòd deveniet in potestatem infidelium, vel hæreticorum, aut quòd comburetur, vel comedetur à bruto; tunc autem non solùm à Sacerdote, non jejuno jejunio naturæ, sed etiam jejunio Ecclesiastico, consumi potest; imò etiam à laico (inquit Vasquez disp. 211. n. 57.) si nullus Sacerdos fuerit. Nam quod ob Sacramenti reverentiam introductum est, servari non debet, quando aliquid etiam timetur, quod minùs decet. *Vasquez.*

Lugo. An in tali casu Sacerdos sit præferendus laico?

Sed non video (ait Lugo disp. 15. n. 87.) quò spectet illa limitatio, *Si nullus Sacerdos fuerit*; in illo enim casu etiamsi Sacerdos fuerit jejunus, poterit dari Eucharistia consummanda laico jejuno, & rursus si adsit Sacerdos non jejunus, poterit dari laico non jejuno; quamvis enim præsente Sacerdote, non debeat laicus ipse sibi sumere, sed de manu Sacerdotis, potest tamen Sacerdos tunc vel sibi sumere, vel laico dare, prout voluerit. Hæc Cardinalis.

Nec est, cur illum propterea taxet Dicastillo disp. 9. n. 373. ex nullo enim jure constat, sumptionem Eucharistiæ extra Sacrificium, magis spectare ad Sacerdotem, quàm ad laicum de per se loquendo. Alioquin, si Sacerdos est jejunus & laicus non jejunus, liquet profectò Eucharistiam dandam Sacerdoti. Similiter si Sacerdos est excommunicatus, vel non jejunus, laicus autem jejunus, & liber ab omni censura, quis ambigat dandam esse laico? *Dicastillo.*

Interim cæteris omnibus paribus, præcisè propter Sacerdotium non puto Sacerdotem laico in sumptione extra Sacrificium debere præferri: bene in distributione, ut patebit ex his, quæ statim de illa edissero.

SECTIO

SECTIO DUODECIMA.

De distributione Eucharistiæ.

1. Duplex est hujus Sacramenti ministerium.

Duplex est ministerium hujus Sacramenti, nimirum confectio, & distributio. De confectione sive consecratione, quoniam in ipsa essentialiter consistit Sacrificium, agam disputatione sequenti. Nunc autem circa distributionem quæro Primò, quis sit ejus minister, hoc est, quis possit Eucharistiam dispensare? Respondeo:

CONCLUSIO I.

Solus Sacerdos ex officio dispensat Eucharistiam. Ut licitè, requiritur jurisdictio. Equidem sufficit licentia præsumpta.

2. Solus Sacerdos dispensat ex officio. 1. Cor. 4. Trident.

Ita communiter Doctores. Probatur prima pars ex Apostolo Paulo 1. Cor. 4. v. 1. *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* Loquitur de solis Sacerdotibus. Hinc Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 8. *In sacramentali*, inquit, *sumptione semper in Ecclesia Dei mos fuit, ut laici à Sacerdotibus Communionem acciperent; Sacerdotes autem celebrantes seipsos communicarent, qui mos tamquam ex traditione Apostolica descendens, iure ac meritò retineri debet.*

Ratio congruentiæ ex Scoto.

Rationem congruam accipio ex Doctore Subtili 4. dist. 13. qu. 2. num. 20. *Quia sicut ab anima, mediante corpore derivantur virtutes animæ ad cætera membra; & in corde est principalis sedes. Et etiam in qualibet politia actus principales pertinentes ad illam politiam, pertinent ad aliquam personam principalem in illa politia; ita rationabile est istum actum conficiendi & dispensandi Eucharistiam residere apud illum, qui est principalis in Hierarchia Ecclesiastica; hujusmodi autem est Sacerdos: ergo &c.*

Confirmatur; quia non minoris reverentiæ, vel auctoritatis est posse super Corpus Christi verum, quàm super Corpus Christi mysticum: secundum autem soli Sacerdoti convenit: aquè ergo vel magis propter reverentiam Corporis Christi veri, soli Sacerdoti conveniet auctoritas respectu ipsius conficiendi, & regulariter dispensandi. Non enim potest in Ecclesia nimis digna persona, nec nimis dignus gradus inveniri ad consecrationem, vel dispensationem istius Sacramenti, in quo veraciter, & realiter continetur ille, qui est Sanctus Sanctorum. Huculque Scotus.

3. Quid sit dispensare ex officio?

Unde si à me quæritur, quid sit Sacerdotem ex officio dispensare? Respondeo, ex vi suæ Ordinationis, sive ex potestate, quam Sacerdos à Christo accipit in sua Ordinatione.

Probatur Concl. ex verbis Christi, Luc. 22.

Rogas iterum, unde sciam Christum illam potestatem Sacerdotibus concessisse? Respondeo, ex illis ipsius verbis Luc. 22. v. 19. *Hoc facite in meam commemorationem*, quibus sicuti consecrationem Corporis sui principaliter; sic etiam secundariò ejusdem distributionem commisit Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus: quasi dixisset: Actis Deo gratiis, frangite, Corpus meum consecrate, aliisque distribuite, sicut me videtis jam facere.

& hymno Ecclesiæ.

Hinc cantat Ecclesia in hymno Festi Corporis Christi: *Cujus* (scilicet Sacrificii) *officium committi voluit solis Presbyteris, quibus sic congruit, ut sumant & dent cæteris.* Sicut ergò solus Sacerdos ex officio, id est, ex vi suæ Ordinationis verum Corpus Christi consecrat & sumit, ita pariter solus Sacerdos ex officio aliis distribuit. Ipse siquidem, & nullus alius, consecratur in Pastorem animarum; ergo ipsi, & nulli alteri, vi Ordinationis competit, ut fideles cibo isto spirituali pascat.

Sed bonus pastor, *cùm proprias oves emiserit, ante eas vadit, & oves illum sequuntur, quia sciunt vocem eius. Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo; quia non noverunt vocem alienorum.* 4.

Ioan. 10. Ad licitam dispensationem Eucharistiæ necessaria est jurisdictio.

Joan. 10. v. 4. & 5. Boni ergo Pastoris est pascere oves proprias, non alienas. Ideoque ad licitam executionem prædictæ potestatis distribuendi Eucharistiam requiritur, ut habet secunda pars Conclusionis, jurisdictio ordinaria, vel delegata. Non quasi distributio sit actus propriè dictæ jurisdictionis, sicuti est absolutio sacramentalis; sed quia est talis actus, ad quem proprii Pastores habent jus, ne alius præter eorum voluntatem eum exerceat.

Quibus competat ordinaria, & quibus delegata.

Dico, *ordinaria, vel delegata.* Ordinariam habent Pontifex in universam Ecclesiam, Episcopus in suam Diœcesim, Parochus in suam Parochiam, Superiores Religiorum in sibi subditos respectivè. Delegata convenit illis, quibus conceditur licentia ab eo, qui habet ordinariam.

Trident. Potest hæc jurisdictio delegari Sacerdoti non

Ut autem Sacerdoti talis licentia concedatur, non requiritur ut sit approbatus ab Episcopo. Nam Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 15. de reformatione loquitur de solo Sacramento Confessionis, & odia sunt restringenda.

approbato ab Episcopo,

genda. Neque est eadem ratio: quia Confessarius est judex & medicus spiritualis. Quis autem nesciat multâ opus esse prudentiâ, scientiâ & peritiâ ad justè judicandum, & salubriter medicandum? Porrò ad Sacramentum permanens applicandum perexigua peritia, aut scientia requiritur.

Et dato, non concesso, quòd quando in jure committitur cuipiam facultas absolvendi à peccatis, pariter committatur facultas administrandi Eucharistiam, nonne indè rectè sequitur; ergo quando negatur facultas absolvendi, etiam negatur facultas administrandi Eucharistiam?

Herculè concesso difficiliori, posset intelligi concessum, quod facilius est: at verò negato actu difficiliori, non indè infertur, faciliorem, ut per se separatum ab alio, itidem esse negatum; maximè cùm illud prius ad privilegium pertineat, & ideo ampliandum sit, aliud verò minimè, & ideo, ut dictum est, sit potiùs restringendum.

5. Secunda pars Concl. colligitur ex Concilio Carthagin.

Sic explicata secunda pars Conclusionis nullam patitur difficultatem vel contradictionem, & colligitur ex Concilio Carthaginensi I. tempore Julii Papæ primi cap. 7. ubi sic legitur. *Castianus Vsulensis Episcopus dixit: Statuat gravitas vestra, ut unusquisque Clericus, vel laicus non communicet in aliena plebe, sine litteris Episcopi sui. Gratus Episcopus dixit: Nisi hoc observatum fuerit, Communio fiet passim. Nam si cum litteris receptus fuerit, & concordia inter Episcopos servatur, & nemo subditus alterius fugiens Communionem, ad alterum latenter accedit. Universi* (Episcopi) *dixerunt: Omnibus provides & Clero & Laicis consulis.*

& Milevitano,

Idem decernitur in Concilio Milevitano II. cap. 18. his verbis: *Placuit ut quicumque non communicat in provincia propria & in aliis provinciis, vel transmarinis partibus ad communicandum obrepserit, iacturam Communionis, vel Clericatus excipiat.*

se fundatur in ipso jure naturali.

Quibus locis licèt prohibitio fiat ex parte communicantium, ne ab alienis Eucharistiam percipiant; tamen relatio hæc mutua est, & reciproca obligatio, fundata quoque in ipso jure naturali, supposità Christianæ Reipublicæ institutione & debitâ gubernatione, ut nemo mittat falcem in messem alienam, nec jus alienum usurpet; alioquin nec justitia, aut pax servari possunt, nec divina mysteria convenienter dispensari, neque animabus fidelium pro earum captu vel necessitate provideri.

Probatur ex antiqua consuetudine.

Et idcirco antiquâ consuetudine servatum est, ut, qui præest, hoc Sacramentum populo dispenset, uti colligere licet ex cap. 12. *Omnis utriusque sexus* de Pœnitentiis & Remissionibus ibi: *Suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum: nisi fortè de proprii Sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab huiusmodi perceptione duxerit abstinendum.*

Lateranensis.

Quamvis autem in isto capite solùm sit sermo de Communione præcepta, quam constat ex manibus proprii Pastoris esse accipiendam, eadem tamen videtur esse ratio Communionis liberæ. Alioquin quid opus fuisset tot privilegiis, quibus Religiosis Mendicantibus conceditur ista facultas? Sed de hoc infrà.

Sanè communis opinio est, Religiosos non privilegiatos præter peccatum mortale, quod omnes committunt qui administrant Eucharistiam sine licentia proprii Parochi, quia usurpant jus alienum in materia gravi, contra pacem, & debitam gubernationem, & ordinem Ecclesiæ, Religiosos, inquam, specialiter incurrere excommunicationem latæ sententiæ Papæ reservatam, ut patet ex Clementina *Religiosi* de Privilegiis cap. 1. in principio. *Religiosi*, inquit Clemens V. in Concilio Viennensi, *qui Clericis sæcularibus aut laicis Sacramentum Vnctionis Extremæ, vel Eucharistiæ ministrare, matrimoniavè solemnizare, non habitâ super his parochialis Presbyteri licentiâ speciali, ... præsumpserint, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto, per Sedem Apostolicam duntaxat absolvendi.* 6.

Religiosi absque licentia administrantes Eucharistiam præter peccatum mortale, incurrunt excommunicationem.

Viennensis.

Objectio. Glossa.

Suarez.

Et quamquam Glossa videatur intelligere hanc constitutionem de Eucharistia in die Paschæ administratâ; equidem (ut notat Suarius disp. 72. sect. 2.) verba sunt generalia, neque est ulla ratio ad limitanda illa; præsertim cum eadem censura ibi apponatur propter alios actus minùs graves, minusque necessarios quàm sit Communio, quomodocumque & quandocumque data. Ad Glossam Respondeo, exemplificasse quidem in Communione Paschali; non tamen cæteras exclusisse.

Solvitur.

Nota autem ly *Præsumpserint*, ex quo Doctores communiter inferunt, Religiosos id facientes ex ignorantia, putantes sibi licere, vel ex ratihabitione probabiliter præsumptâ, non incurrere hanc censuram. Quin imò existimo licentiam probabiliter præsumptam excusare ab omni peccato.

Sufficit licentia præsumpta.

Atque hæc est tertia pars Conclusionis, quæ & communis est; sed indiget aliquâ explicatione.

Sciendum ergo primò, aliam esse licentiam tacitam, aliam præsumptam. Tacita (sive præsumpta de præsenti, aut præterito) vocatur, quæ in aliquo actu expresso juxta legalem, vel rationabilem interpretationem virtute continetur. Exemplum sit in Religioso, qui indiget licentiâ Prælati, ut sine peccato proprietatis aliquid recipiat: tacita voluntas aliquid recipiendi habetur, quando habetur expressa voluntas peregrinandi, absque prohibitione aliquid recipiendi; eo ipso enim virtute censetur Prælatus dare potestatem recipiendi ea, quæ aliàs prudenter & cum decentia religiosa recipi possunt. 7.

Quid sit licentia tacita.

Simi-

Similiter, quia Superior generaliter vult convenienter & in commodum suæ Religionis administrare munus suum, ideo tacitè censetur velle, ut quando ipse est absens, vel facilè conveniri non potest, & est periculum in mora, tunc aliquid accipi possit.

Tertiò, quando data est potestas generalis aliqua certa recipiendi sine expressa licentia, hoc ipso habetur licentia tacita singulorum actuum in particulari.

Denique si Prælatus videat inferiorem aliquid recipere, & taceat, quando commodè contradicere posset, & non procedit ex errore, quia putat illum ab alio Superiore habere licentiam, per illam taciturnitatem implicitè actu concedit licentiam hoc recipiendi; etenim non est præsumendum, Superiorem velle dissimulare proprietatem sui subditi.

8. *Sufficit ad actum validum & licitum.* Porrò quòd licentia tacita sufficiat, non solùm ad excusandum operantem à peccato; sed etiam ad validandum actum, qui aliàs esset invalidus, nemo ferè dubitat. Probatur; quia tacitum & expressum quandoque æquipollent, juxta Glossam in Reg. *Expressa* 195. ff. de Reg. Juris arg. L. *Cùm quid* 3. ff. de Rebus creditis. Et c. 2. de Rescrip. Atqui expressa licentia sufficit: ergo & tacita, quæ in expressa virtute continetur.

Et licèt jura allegata haud apertè dicant, non expressum regulariter contineri in expresso; equidem, sic loquuntur, quòd quando continetur, æquè operetur, ac si esset expressum. *L. Cùm quid 3. ff. de Rebus creditis.* *Cùm* (inquit L. 3.) *quid mutuum dederimus: etsi non cavimus ut æquè bonum nobis redderetur: non licet debitori deteriorem rem, quæ ex eodem genere sit, reddere: veluti vinum novum pro vetere: nam in contrahendo quod agitur pro cauto habendum est; id autem agi intelligitur, ut ejusdem generis, & eâdem bonitate solvatur quâ datum sit.* *Cap. 2. de Rescrip.* Cap. autem 2. sic statuitur: *Verùm quoniam non credimus ita præcisè scripsisse & in hujusmodi litteris intelligenda est hæc conditio, etiamsi non apponatur: Si preces veritate nitantur: Mandamus* &c.

Corollarium. Hinc valet Matrimonium initum coram alio Sacerdote, cui proprius Parochus dederat licentiam administrandi omnia, quæ spectant ad curam animarum. Similiter per eandem generalem licentiam acquisivit talis Sacerdos jurisdictionem absolvendi à peccatis, si cætera adsint. Quis ergo ambigat etiam accepisse potestatem administrandi Eucharistiam?

9. *Quæ dicatur propriè licentia præsumpta.* Cæterùm licentia præsumpta propriè dicitur, quæ per conjecturas vel rationes probabiliter creditur futura, si Superior conveniretur, de præsenti verò nullo modo existit, nec per specialem, nec per generalem aliquam voluntatem Superioris. Atque istam dare valorem actibus alioquin invalidis, non autumo: nihilominus excusare à peccato administrationem Eucharistiæ de se alioquin validam, communis est opinio.

Distributio hujus Sacramenti non est actus propriè dictæ jurisdictionis, Enimverò distributio hujus Sacramenti non est actus jurisdictionis propriè dictæ, ut suprà notavi; sed actus Ordinis, qui ita competit Parocho, ut nullus alius, eo invito licitè ipsum exerceat. Non censetur autem Parochus invitus, quando rationabiliter præsumitur consensurus, si interrogaretur; argumento leg. *Inter omnes* 46. ff. de furtis. ubi §. 7. ita scribitur: *Rectè dictum est, qui putavit se Domini voluntate rem attingere, non esse furem. Quid enim dolo facit, qui putat Dominum consensurum fuisse, sive falsò id, sive verè putet? Is ergo solus fur est, qui attrectavit quod invito Domino se facere scivit.* *L. Inter omnes. ff. de furtis.*

sed illi annectitur, Itaque jurisdictionem, de qua fit mentio in secunda parte Conclusionis, non sic accipe, quasi illud jus, quod Parochus habet, sit propriè dicta jurisdictio; sed quoniam annectitur jurisdictioni & ordinariè non reperitur nisi in habente jurisdictionem: unde meliùs vocaretur potestas, quàm jurisdictio.

10. *Sufficit licentia præsumpta ad licitè ministrandam Eucharistiam;* Et verò quia non possumus communiter scire, an Pastor non sit invitus, nisi expressè deleget suas vices, ideo qui administrant ex licentia Pastoris dicuntur habere jurisdictionem, sive potestatem delegatam: quamquam fieri possit, ut nulla adsit positiva voluntas delegantis, sed absentia tantùm voluntatis contrariæ, quæ impropriè dicitur delegatio; propriè autem voluntas præsumpta de futuro, sufficiens quidem ad licitè ministrandum Eucharistiam; minimè verò ad absolvendum à peccatis. *secùs ad absolvendum à peccatis,*

Absolutio namque, cùm essentialiter sit actus judicii, non tantùm non potest fieri contra voluntatem Superioris; sed etiam non nisi à Superiore, vel illo, cui Superior suam superioritatem de facto dedit, saltem pro parte, id est, ab illo, qui de facto est legitimus judex: valor enim absolutionis non potest suspendi usque ad futura, aut postea danda, ut inferiùs proprio loco explicabitur. Jam autem voluntas præsumpta de futuro, cùm de præsenti nihil sit, nihil de facto ponit in esse; sed poneret tantùm si esset.

Debet esse rationabilis, Interim hoc facit, ut actus non sit contra voluntatem Superioris, quod satìs est, ut administratio Eucharistiæ ex se alioquin valida, fiat licita, si modò præsumptio illa fuerit rationabilis; per hanc siquidem destruitur objectum istius peccati, scilicet Communio data contra voluntatem Superioris.

Dixi, *Si fuerit rationabilis:* quis enim imprudenter & irrationabiliter non potest quidlibet præsumere? Et bonitas formalis quid aliud est, quàm convenientia actûs liberi cum natura rationali, dictata à recta, id est, prudenti, ratione operantis? Ut autem rationabiliter præsumas, opus est consideratione omnium circumstantiarum. Unde faciliùs præsumitur voluntas Parochi in Communione ex devotione facta, quàm præcepta, faciliùs in absentia ejus, quàm in præsentia, faciliùs in propria Ecclesia, quàm in aliena. 11. *ad quod opus est consideratione omnium circumstantiarum,*

Aversa. Sanè, frequenti usu (ut notat Aversa q. 10. sect. 4.) introductum est, ut in Ecclesiis, in quibus Sanctissima Eucharistia asservatur, consentiant Parochi passim ab aliis Sacerdotibus hoc Sacramentum postulantibus ministrari. Sed de his plura in sequentibus.

Quæro igitur, an quilibet Sacerdos sibi ipsi possit ministrare Eucharistiam extra Sacrificium? Et si ministret, an id faciat ex officio? Responsio sit

CONCLUSIO II.

Sacerdos sicut cæteris, ita sibi ipsi, etiam extra Sacrificium, administrat Eucharistiam ex officio; & potest ministrare, nisi adsit alius Sacerdos potens & volens ministrare.

12. Posterior pars Conclus. probatur ex Conc. Niceno. Posterior pars probatur communiter ex Concilio Nicæno can. 14. qui sic habet: *Pervenit ad Sanctum Concilium, quòd in locis quibusdam, & civitatibus Presbyteris Sacramenta Diaconi porrigant. Hoc neque regula, neque consuetudo tradidit &c. Sed & illud innotuit, quòd quidam Diaconi, etiam ante Episcopum Sacramenta sumant: Hæc ergo omnia amputentur, & accipiant secundum ordinem post Presbyteros ab Episcopo, vel à Presbytero sacram Communionem. Quod si non fuerit in præsenti vel Episcopus, vel Presbyter, tunc ipsi proferant, & edant.*

ubi Diacono, adeoque & Presbytero, conceditur Communio suipsius, etiam ex sola devotione. Si Diaconis conceditur seipsos communicare, quantò magìs Sacerdotibus, qui & ipsi Diaconi semper sunt? Et cùm nulla fiat mentio necessitatis, quidni liceat sic communicare ex sola devotione?

Nec obstat consuetudo contraria; quia illa non oritur ex defectu potestatis, sed occurrentiæ casûs. Etenim Sacerdotes non solent communicare, nisi celebrent, vel si communicent, adest Sacerdos. Posset etiam contingere ex ignorantia Sacerdotum, qui nesciunt illud sibi in absentia alterius Sacerdotis licere. Interim Constitutio Concilii Nicæni est illimitata, & non invenitur sufficienter abrogata.

13. Objectio. Sed contrà; in prima editione Canonum istius Concilii non leguntur ista verba: *Quòd si non fuerit in præsenti* &c. Præterea potuisset Concilium rationabiliter concedere illam potestatem Diaconis, & negare Sacerdotibus: ergo communis probatio non subsistit.

Probatur Antecedens; quia Diaconus non potest seipsum communicare in Sacrificio, ut patet; illud autem optimè potest Sacerdos, cui ex officio, sive ordinatione competit sacrificare, & Sacrificium, sumendo Corpus & Sanguinem Domini, consummare. Si ergo Sacerdos ex devotione vult communicare, & commodè potest celebrare, meritò dubitas, an ex vi istius Constitutionis licitè sibi ipsi ministret Eucharistiam extra Sacrificium.

Equidem non invenio prohibitum (nisi adsit alius Sacerdos, qui possit ministrare) neque jure naturali, neque positivo, scripto, vel consuetudinario. Contrariam consuetudinem jam suprà ostendimus non induxisse obligationem; jus scriptum nemo hactenus protulit, neque proferre potest, quia non est. Quantùm ad jus naturale, Conclusione præcedenti liquidò demonstravimus, omnem Sacerdotem ex vi ordinationis suæ Eucharistiam cæteris distribuere, quamquam, ut licitè id faciat, requiratur aliqua jurisdictio. Solvitur.

Ex quo sic argumentor, & probo utramque partem Conclusionis: Qui ex officio dispensat in aliqua lege, non tantùm cum aliis, sed etiam secum potest dispensare; non enim debet esse deterioris conditionis, quàm cæteri, cum quibus eandem rationem participat, & in quos habet potestatem dispensandi. 14. Utraque pars Concl. probatur ex ratione.

Similiter Legislator seipsum obligat, ut est communior & verior sententia, propriis legibus quoad vim directivam: nam *Digna vox est majestate regnantis, legibus alligatum se Principem profiteri.* leg. 4 Cod. de LL. Cui consonat jus Canonicum cap. 6. de Constit. ibi: *Cùm igitur quod quisque iuris in alterum statuit, ipse debeat uti eo: & sapientis dicat auctoritas: Patere legem, quam tu ipse tuleris. Mandamus* &c. Lex 4. C. de LL. Cap. 6. de Constit.

Quapropter qui dedit potestatem Sacerdoti dispensandi Eucharistiam cæteris, bene dixero non dedisse Sacerdoti potestatem dispensandi sibi ipsi extra Sacrificium? Certè manus Sacerdotum oleo consecrantur & specialiter deputantur ad Augustissimum hoc Sacramentum attrectandum, tam in Sacrificio, consecrando illud & sumendo, quàm extra, distribuendo sibi, vel aliis.

Si reponat aliquis: est petitio principii. Respondeo concedendo totum: attamen principii, cujus oppositum nullâ ratione probatur. Nam quod ait Cardinalis Lugo disp. 18. n. 30. Quoties Sacerdos non communicat ut Sacerdos, hoc est, offerendo, vel perficiendo, & consummando Sacrificium, priùs à se vel alio inceptum, Communionem illam esse & appellari laicam, & quoad illam per accidens se habere, quòd sit, vel non sit Sacerdos: ad hoc, inquam, Respondeo, per accidens quidem esse, quòd sit Sacerdos, qui sumat; per se autem, quòd sit Sacerdos, qui distribuat. Objectio solvitur. Lugo.

Dices: si Sacerdos ex officio sibi ipsi ministrat Eucharistiam extra Sacrificium, non apparet cur non possit id facere, quando adest alius Sacerdos: per hoc enim non perdit jus suum dispensandi Eucharistiam iis, qui volunt communicare, quorum ipse est unus. 15. Objectio.

Respon-

Responsio. Respondent aliqui, per se loquendo posse, sed obstare Ecclesiæ prohibitionem. Unde autem constet illa prohibitio Ecclesiæ, haud difficilè est assignare. Nam (inquit Dicastillo *Dicastillo.* disp. 11. n. 107.) licèt mera consuetudo non faciendi, si adsit Sacerdos alius, non satìs probet; quia neque etiam absente Sacerdote id solet fieri, atque adeò consuetudo æquè probat, quod etiam eo absente fieri non possit: sufficit nihilominus aliud caput prohibitionis, scilicet quòd communis sensus Ecclesiæ, postquam prohibita est attrectatio hujus Venerabilis Sacramenti, ita intellexerit hanc legem, ut non solùm non Sacerdotes, non ampliùs manibus suis sumant & communicent, sed neque Sacerdotes ipsi non celebrantes, si adsit alius Sacerdos, qui ipsis ministret volentibus communicare, & in hoc se conformet cum cæteris non Sacerdotibus; concessâ interim hâc quasi præeminentiâ, vel (potiùs dixerim) non ablatâ ipsis facultate, quam illi ex dignitate & ordinatione habent, ut sumant & dent cæteris, pro casu, quo non facilè inveniatur alius Sacerdos ministraturus, ità ut pro casu necessitatis, aut etiam devotionis de facto permissum illis sit, non verò quando adsit alius ministraturus. Hactenus Dicastillo, satìs appositè; nisi quòd non videatur distinguere inter distributionem Eucharistiæ ex officio, & distributionem licitam. Quâ distinctione observatâ facillimum erit dissolvere omnes nodos Gordios, quos Cardinalis Lugo suprà n. 31. contra Conclusionem nostram proponit. *Lugo.*

16. *An Sacerdos distribuens Euch. contra voluntatem Pastoris, id faciat ex officio?*

Ponamus ergo casum, quòd aliquis Sacerdos distribuat Eucharistiam aliis contra voluntatem proprii Pastoris, num quia peccat, ideo non distribuit ex officio? Quis audeat affirmare? Nemo dubitat, quin Episcopus ordinans alienum subditum sine licentia debita peccet, licèt id faciat ex officio, id est, ex vi suæ consecrationis. Similiter simplex Sacerdos baptizans, aut administrans extremam Unctionem contra voluntatem Parochi.

Sacerdos non habet jurisdictionem seipsum communicandi extra Sacrificium.

Quare non possum dubitare quin Sacerdos seipsum communicans, quocumque tandem casu, quin, inquam, id faciat ex officio; estò aliquando illicitè, defectu jurisdictionis, cùm non constet eum ex vi sui Ordinis habere jurisdictionem seipsum communicandi extra Sacrificium, sed dumtaxat in ipso Sacrificio. Ex nullo etiam capite ostenditur eam accepisse ab Ecclesia in præsentia alterius Sacerdotis. Ergo &c.

Quæris à quo jurisdictionem acceperit ad communicandum seipsum in absentia Sacerdotis? Respondeo à Concilio Generali Nicæno I. suprà allegato, prout illud communiter à Doctoribus intelligitur.

17. *Argumenta Lugonis pro opposito Conclus.*

Ex quo patet responsio ad ea, quæ Lugo suprà in contrarium Conclusionis adducit: Si, inquit, Sacerdos haberet eandem independentiam ad sumendum hunc cibum etiam extra Missam, sequeretur quòd secluso omni privilegio, posset quilibet simplex Sacerdos dare Eucharistiam omnibus Sacerdotibus volentibus communicare, etiam repugnantibus eorum Pastoribus aut Parochis.

Rursus sequeretur, posse quemlibet Sacerdotem in mortis articulo accipere Viaticum à quolibet Sacerdote simplici absque ulla Parochi licentia: quod tamen videtur contra sensum fidelium, & contra doctrinam communem Theologorum, qui universaliter dicunt omnes fideles debere accipere Viaticum ultimum de manu, vel consensu Parochi, nullâ factâ exceptione.

Denique Theologi, etiam quando loquuntur de Communione in Paschate à proprio Parocho accipienda, excipiunt nominatim Sacerdotes in aliena etiam Ecclesia celebrantes; quia præceptum illud non loquitur de iis, qui celebrando communicant, sed de iis solùm, qui Communionem accipiunt de manu alterius. Unde supponunt quòd Sacerdos non celebrans obligaretur etiam tunc præcepto communicandi de manu Parochi.

Ex quibus omnibus constat, Sacerdotem extra Missam non minùs dependère à suo Pastore in hoc Sacramento accipiendo, quàm alii fideles, atque adeò non posse, nisi de manu vel licentia Pastoris communicare. 18. *Sacerdos extra Missam dependet à suo Pastore in hoc Sacramento accipiendo.*

Quod indicare etiam videtur Pontifex in Clementina *Religiosi* de Privilegiis; ubi imponitur pœna Religiosis, qui absque Parochi consensu, clericis aut laicis Sacramentum Eucharistiæ ministrare præsumpserint, ubi de omnibus clericis in universum loquitur. Hucusque Cardinalis. Et non video, quomodo efficaciter possit redargui.

Unde respondeo, id totum referendum esse, non ad incapacitatem Sacerdotis; sed ad defectum jurisdictionis. Nescio enim, quare Sacerdos ex vi ordinationis suæ minùs capax sit, ut sibi Eucharistiam ministret, quàm aliis. *Sacerdos vi Ordinis non est minùs capax ut sibi, quàm aliis administret.*

Et verò si Episcopus potest seipsum regere propriis legibus, quidni & seipsum possit spiritualiter pascere sacrâ Eucharistiæ alimoniâ, etiam extra Sacrificium? Sanè Pontificem id posse, admittit Lugo suprà n. 35. dicens: Sicut potest Pontifex propriâ auctoritate dare sibi indulgentias, sic etiam posset extra Missam Eucharistiam sibi sumere, & hoc ex auctoritate & potestate universali, quam habet dispensandi illud Sacramentum: nam licèt ipse non sit ovis suiipsius, est tamen ovis Christi, atque ideo potest, sicut pascit alios, pascere etiam seipsum, cùm datum ei sit pascere omnes oves Christi. Cæteris autem Pastoribus non datur potestas ita ampla, sed limitata ad tales oves, nempe ad suos subditos in quorum numero ipse Pastor non est. Hæc ille. 19. *Lugo.* *Pontifex sibi ipsi propriâ auctoritate licitè ministrat extra Missam.*

Etiam Episcopus, nisi à Superiore prohibeatur.

Sed quæro à Lugone: Episcopus sibi ipsi concedit indulgentiam, quam concedit suis subditis? Quis audeat negare? Episcopus seipsum ligat propriis legibus? Affirmat communis sententia. Ergo similiter tamquam Pastor sibi ipsi potest ministrare Eucharistiam, nisi à superiori potestate prohibeatur. Vel ostendat Eminentissimus disparitatem.

Immo & quilibet Pastor.

Et nonne bonus Pastor est, qui seipso neglecto, solos pascit subditos? Et qui pastorem præficit gregi, nonne & hoc facto gregem pascit? Si ergo Pastor, ut ibidem docet Cardinalis, potest eligere Sacerdotem, à quo accipiat Eucharistiam, qui eo ipso fit Pastor ipsius quoad illum actum ministrandi Sacramentum: si, inquam, potest sibi ipsi præficere Pastorem, quidni etiam circa seipsum munera Pastoris exercere, quæ non requirunt personalem distinctionem? Sine fundamento autem asseritur, quòd ministratio Eucharistiæ requirat personalem distinctionem, magis quàm dispensatio, concessio indulgentiæ, legislatio, & similes actus jurisdictionis voluntariæ.

20. Si autem Pastor seipsum potest pascere auctoritate ordinariâ, quidni & ovis seipsam potestate delegatâ? Quare non placet hæc doctrina Lugonis, quam habet n. 32. Operaretur (Sacerdos seipsum administrans ex commissione Pastoris) sicut Diaconus, vel alius clericus inferior, vel etiam laicus, cui attentâ præcisè institutione hujus Sacramenti, non repugnaret, quòd ex facultate aut jussu Sacerdotis Pastoris sui acciperet ipse sibi ex sacrario Eucharistiam. Sic ergo Sacerdos in prædicto casu posset id facere ut instrumentum proprii Sacerdotis, Parochi, vel Prælati sui, atque ideo tunc non operaretur ut Sacerdos, sed ut instrumentum & minister Sacerdotis, qui hoc modo diceretur pascere ovem suam.

Lugo. An Sacerdos seipsum communicans ex licentia Pastoris id faciat ex officio?

Sicut quando de facto Diaconus, & Subdiaconus ministrant summo Pontifici in Missa solemni, & accipiunt sibi sanguinem ex calice, non agunt, nec recipiunt ut Sacerdotes (etiamsi ipsi Sacerdotes plerumque sint) sed ut ministri, & instrumentum Sacerdotis Pontificis, qui eo modo dat illis Eucharistiam, & pascit illos, ut oves suas. Talis esset actio, quâ Sacerdos extra Missam sumeret sibi Eucharistiam, deberet enim procedere ex voluntate sui Pastoris volentis illo modo pascere ovem suam. Hactenus Eminentissimus.

21. A quo si peterem; an Sacerdos distribuens aliis Eucharistiam ex voluntate sui Pastoris, eodem modo operetur, sicut Diaconus, cui non repugnat (ut statim declaro) idem facere, quid putatis responsurum? Sacerdos, inquit n. 14. etiam quando ex commissione alterius ministrat hoc Sacramentum alienis ovibus, non id facit ut minister & famulus alterius; sed utitur potestate distribuendi sibi traditâ in Ordinatione.

Quid si aliis ministret ex commissione?

Sicut enim Sacerdos quando ex commissione alterius absolvit alienas oves, non absolvit, ut merus minister alterius, sed ex potestate accepta in Ordinatione, applicatâ sibi materiâ per hoc, quòd alienæ oves factæ sint oves ipsius quoad illum actum per voluntatem proprii Pastoris: sic Sacerdos dans Eucharistiam alienis ovibus, utitur potestate sibi à Christo traditâ, pascendo oves, quæ quoad illum actum factæ sunt oves ipsius à proprio Pastore: jam enim ex se habebat potestatem Ordinis, & erat consecratus Pastor, sed deerant illi oves, quæ datæ sunt ei à Superiore: quare potest eas jam pascere, non ut famulus, sed ut Pastor ex officio.

Diaconus verò non ita se habet: non pascit enim fideles tamquam oves suas, sed ut merus minister & famulus, ac instrumentum Pastoris, apponens cibum convivis, prout Sacerdos qui est distributor jubet apponi. Hæc ille.

Differentia inter Sacerdotem & Diaconum.

Verissima responsio & manifesta differentia; sed quæ eodem modo applicari potest Sacerdoti, & Diacono, seipsos communicantibus. Pro clariori autem intelligentia dico:

CONCLUSIO III.

Eucharistiæ dispensandæ officium non sic soli Sacerdoti Christus commisit, ut dispensationem aliis committi prohibuerit. Quare Sacerdote justâ de causa committente, potest illam dispensare Diaconus.

Ita expressè statuit Concilium Carthaginense IV. cap. 38 dicens: *Vt Diaconus præsente Presbytero Eucharistiam Corporis Christi populo (si necessitas cogat) jussus eroget.* Quod decretum nuspiam invenio revocatum, tametsi non sit in usu; quia necessitas rariùs occurrit propter multitudinem Sacerdotum. 22.

Potest ex commissione Diaconus dare Eucharistiam, Carthaginense IV.

Addunt aliqui Concilium Nicænum, relatum in principio Conclusionis secundæ; sed illud solùm loquitur de Diacono seipsum communicaturo in absentia Sacerdotis. Verumenimverò si seipsum possit communicare, nulla est ratio, quare ex commissione, si necessitas cogat, non possit etiam alterum.

Nicænum.

Confirmatur ex antiqua praxi Ecclesiæ, quam significat Sanctus Laurentius loquens ad Sixtum Pontificem in hæc verba: *Experire utrùm idoneum ministrum elegeris, cui commisisti Dominici Sanguinis dispensationem.* Ejusque meminit Clemens Rom. lib. 8. Constit. Apostolicarum cap. 28. aliàs 34. ibi: *Diaconus non benedicit, non dat benedictionem, accipit autem ab Episcopo,* 23.

secundùm antiquam Ecclesiæ praxim;

Clemens Rom.

Episcopo, vel Presbytero: non baptizat, non offert, offerente Episcopo, vel Presbytero, ipse dat populo non veluti Sacerdos, sed veluti ministrans Sacerdoti.

haud equidem ex officio; Ubi cùm Pontifex generaliter loquatur; non distinguens inter dationem Corporis, & dationem Sanguinis, gratis aliqui asserunt, Diaconos ex officio potuisse dispensare Sanguinem; Corporis autem ex sola commissione. Veriùs ergo est neutrum ex officio seu proprio jure posse, sed dumtaxat tamquam commissi, &; ut Clemens loquitur, tamquam ministri Sacerdotis.

Unde Sacerdos comparari potest œconomo domûs, qui habet jus distribuendi bona Domini; Diaconi autem servis & ministris, quibus utitur œconomus ad bona distribuenda. Porrò inter œconomum & servum non parva reperitur differentia: siquidem Religiosus haud esse potest œconomus contra voluntatem Prælati: sic enim uteretur jure aliquo circa res illas, quas distribueret, & exerceret actum dominii, vel quasi dominii, dando & transferendo jus in alios, cùm tamen non repugnet voto paupertatis nudum servitium, quod præstaret apponendo v. g. cibos ex mandato œconomi; quia apponens nullum prætendit jus, neque operatur proprio nomine, sed tamquam merum instrumentum, perinde ac si actio illa fieret per amentem, vel infantem.

24. estò haberet jurisdictionem ordinariam. Dices primò; Diaconus potest habere jurisdictionem requisitam ad ministrandum, v. g. Diaconus, qui sit Episcopus electus, nondum consecratus.

Respondeo; talis Diaconus etiam haberet jurisdictionem absolvendi à peccatis: num ideo poterit ex officio absolvere? Minimè; quia non habet potestatem Ordinis. Ergo à paritate rationis, talis Episcopus poterit quidem Sacerdoti dare jurisdictionem ad ministrandam Eucharistiam sibi, & aliis (uti etiam ad absolvendum se & alios) & ab illo accipere tunc commissionem ministrandi; verumtamen numquam ministrabit ut ordinarius, sed tantùm ut merum instrumentum alterius, defectu scilicet potestatis Ordinis. Nam, ut expendimus Conclusione primâ, nemo potest ex officio pascere, nisi sit Pastor; Diaconus autem quâ talis non est consecratus in Pastorem, sed in ministrum Pastoris.

25. Objectio. Dices secundò: ergo non aliter ministrat Diaconus, quàm Subdiaconus, vel laicus, cui illa distributio, etiam sine gravi peccato, seclusâ prohibitione, committeretur. Enimverò ex præcisa institutione hujus Sacramenti non apparet necessarium, ut Sacerdos Sacramentum propriis manibus ori ingerat, vel immediatè apponat, aut certè det sumentibus in manus; ut patet ex convivio corporali, in quo id non est necessarium. Unde in primitiva Ecclesia singulis dabatur Eucharistia servanda in tempus opportunum, & tunc propriis manibus ori ingerenda.

Nihilominus Respondeo, Diacono ex sua Ordinatione aliquid plus competere in hoc ministerio, quàm cæteris; non quòd habeat ex vi Ordinis sui potestatem distribuendi (sicut habet potestatem baptizandi) aut proximam capacitatem, ut illam recipiat (sicuti Sacerdos habet capacitatem ut recipiat potestatem confirmandi) sed quoniam peculiariter consecratur in ministrum immediatum Sacerdotum; adeoque ad serviendum in rebus dignioribus, inter quas præcipuá est distributio Eucharistiæ: Subdiaconus autem ordinatur ad ministrandum in aliis minùs dignis. Quocirca Diacono præ aliis inferioribus Clericis in Ordinatione sua dicitur, *Diaconum oportet ministrare ad altare*; utique immediatè ipsi Sacerdoti, cùm Subdiaconus & reliqui Clerici solùm ministrent mediatè, ut patet consideranti. Competit Diacono aliquid plus vi Ordinis, quàm aliis Clericis;

Ex quo oritur, quòd minor causa requiratur, ut Sacerdos in distributione Eucharistiæ uti possit operâ Diaconi, quàm Subdiaconi, vel alterius Clerici inferioris, aut laici. Minor, inquam, causa; quia semper aliqua est necessaria, ut manifestè constat ex verbis Concilii Carthaginensis suprà, & fortè major ad distributionem Corporis, propter immediatum ejus contactum, quàm Sanguinis, qui non debet immediatè tangi. 26. adeoque ex minori causa potest ipsi committi, quàm aliis.

Dico, *fortè*; quia olim etiam laici viri Corpus Christi tangebant nudis manibus. Interim credo tunc sæpiùs dispensationem Sanguinis fuisse commissam Diaconis, quàm distributionem Corporis, propter commoditatem fidelium communicantium in utraque specie, quibus ordine Sacerdos communicabat Corpus, Diaconus autem subsequens Sanguinem, sicut modò minister ablutionem; ne aliàs duplici tempore & labore occuparetur Sacerdos, sicut si ipse singulis per se daret quoque ablutionem.

Cæterùm sufficeret causa notabilis prudenter dijudicanda, v. g. ex parte Sacerdotis infirmitas, occupatio in Confessionibus, aut Concione &c. ex parte verò communicantium, impletio annui præcepti, Jubilæum &c. quando alius Sacerdos facilè haberi non posset. Quæ sit causa sufficiens. Quinimò

CONCLUSIO IV.

In extrema necessitate, si Sacerdos non valeat, aut irrationabiliter invitus non velit ministrare Viaticum, poterit id facere Diaconus, etiam sine mandato

dato Sacerdotis, ex præsumpta facultate Superioris.

27. *In articulo mortis Parocho absente vel invito ministrat Diaconus hoc Sacramentum.*

PRæsumptam voluntatem aliquando sufficere ut simplex Sacerdos ministret Eucharistiam, diximus, & probavimus Conclusione primâ. Quæ autem Sacerdotis simplicis, similis est ratio Diaconi in defectum Sacerdotis.

Et quidem communis est opinio, quidquid in oppositum sentiat Navarrus, cum paucis aliis, deficiente Parocho, & necessitate urgente, in periculo mortis quemcumque Sacerdotem, etiam simplicem, si alius non adest, posse ministrare Eucharistiam sine expressa licentia Parochi absentis, vel injustè renuentis.

Probatur à simili. Probatur à simili; quia Ecclesia in illo articulo concessit omnibus potestatem absolvendi à quibuscumque peccatis, & censuris, etiam (probabiliter) in præsentia Ordinarii, ut suo loco expendemus: ergo rationabiliter præsumitur pro eodem articulo concedere potestatem administrandi Eucharistiam, saltem in absentia Sacerdotis Parochi; vel quando licèt sit præsens corpore, bonâ tamen voluntate longissimè distat, nolens irrationabiliter per seipsum Eucharistiam administrare moribundo, aut alteri dare licentiam administrandi: tunc enim censetur moraliter absens.

28. *Congruentia, summa utilitas & aliqualis necessitas.* Et quamvis hoc Sacramentum non sit omnino necessarium ad salutem, prout est Pœnitentia, aut Baptismus; equidem est maximè utile, & aliquo modo necessarium ad vires spirituales in illo periculoso agone acquirendas, quâ utilitate haud verosimile est, Ecclesiam piam matrem voluisse filios suos privare.

Unde ad majorem claritatem, quando Pontifices excipiunt Viaticum in privilegiis, solent declarare, exceptionem illam non intelligi eo casu, quando propter absentiam Parochi, vel similem causam esset necessitas; prout Paulus III. declaravit in Bulla, quâ Religiosis Societatis Jesu concessit facultatem dispensandi Eucharistiam quibuscumque fidelibus. *Paulus III.* Nam postquam Pontifex limitasset hanc facultatem dicens: *Præterquam in festo Paschatis Resurrectionis Dominicæ & mortis articulo*, continuò subdidit; *Nisi necessitas urgeret.* Sentit ergo urgente extremâ necessitate posse dispensare Eucharistiam, qui aliàs non posset sine licentia Parochi.

Sixtus IV. Quod ante Paulum III. senserat Sixtus IV. qui ut lego in Compendio privilegiorum Verbo Communicare §. 6. concessit Fratribus Minoribus, ut possint administrare Sacramenta Eucharistiæ, & Extremæ Unctionis, illis, quorum Confessionem audierint, quando Rectores, seu Curati eorum malitiosè, aut sine rationabili causa denegaverint, seu distulerint illa administrare.

29. Profectò non ambigo, quin sicuti famulus rationabiliter præsumit voluntatem domini ad apponendum cibum, & potum illis, quos dominus tenetur alere, quando sunt in necessitate, sic itidem simplex Sacerdos vel Diaconus rationabiliter præsumat voluntatem Pontificis administrandi in necessitate extrema Eucharistiam filiis Sanctæ Matris Ecclesiæ, quos ipsa hoc convivio & cibo spirituali tenetur alere. *Ratio à priori voluntas Superioris.*

Nonne, ut vidimus Conclusione secundâ, Concilium Nicænum can. 14. expressè concedit Diacono facultatem seipsum communicandi in absentia Sacerdotis, nullâ factâ mentione alterius necessitatis? *Nicænum.* Quantò magìs præsumendum est, id posse facere in extrema necessitate? Et si sibi ipsi potest dare propter summam utilitatem, quam indè expectat, & quâ aliàs deberet carere, quidni prudenter præsumat consensum Ecclesiæ circa proximum, qui est alter ego, & eâdem utilitate privaretur?

Si inferas; ergo idem poterunt facere Subdiaconus, aliique Clerici inferiores, imò & laici. Respondeo:

CONCLUSIO V.

Clericis Diacono inferioribus, & à fortiori laicis, non potest ordinariè committi dispensatio hujus Sacramenti. Equidem in articulo mortis, deficiente Sacerdote; & Diacono, posse etiam laicum, secluso scandalo, porrigere Viaticum ex licentia Sacerdotis expressa vel præsumpta, multis non videtur improbabile.

PRima pars est certa ex communi usu Ecclesiæ ac sensu, eamque colligunt Doctores ex Concilio Rhemensi cap. 2. ut refertur à Gratiano de Consec. dist. 2. cap. 29. ubi sic dicitur: *Pervenit ad notitiam nostram, quòd quidam Presbyteri in tantùm parvi-pendant divina mysteria, ut laicò vel fœminæ sacrum Corpus Domini tradant ad deferendum infirmis: & quibus prohibetur ne sacrarium ingrediantur, nec ad altare appropinquent, illis sancta sanctorum committuntur. Quod quàm sit horribile, quamque detestabile, omnium religiosorum animadvertit prudentia. Igitur interdicit per omnia Synodus, ne talis temeraria præsumptio ulteriùs fiat: sed omnimodis Presbyter per semetipsum infirmum communicet. Quod si aliter fecerit, gradus sui periculo subiacebit.* Hactenus Concilium, quod licèt non sit generale, (ut nec Carthaginense suprà Conclusione tertiâ 30. *Clericis Diacono inferioribus, aut laicis ordinariè hæc dispensatio non committitur. Rhemense.*

allega-

allegatum) equidem sunt usu recepta, quæ hâc in parte ordinantur.

Ex quibus alicui videri posset, etiam in extrema necessitate laico minimè licere sibi ipsi, aut alteri Communionem distribuere, contra secundam partem Conclusionis; pro cujus explicatione

31. *ideò illa jure divino non sit ipsis inhibita.*

Notandum, quòd laico jure divino non prohibetur administratio hujus Sacramenti, nequidem extra necessitatem. Quod enim illud esset? An fortè reverentia debita Eucharistiæ, quæ prohiberet rem sacram tangi sæcularibus manibus? Liquet perfectò laicos in antiqua Ecclesia sibi sumpsisse Eucharistiam. *Omnes viri* (inquit D. Augustinus Serm. 252. de tempore) *quando communicare desiderant, lavant manus suas, & omnes mulieres nitida exhibent linteamina ubi Corpus Christi accipiant.*

Ecclesia graviter prohibuit Clericis inferioribus & Laicis contactum sacræ hostiæ,

Accedit, quòd de facto id permittatur Diaconis, ut expendimus Conclusione tertiâ, quorum tamen manus specialiter ad hoc non sunt consecratæ. Itaque secluso speciali præcepto Ecclesiæ, quæ hodie propter majorem reverentiam sub mortali prohibet immediatum contactum hostiæ sacræ Clericis inferioribus & laicis, per se non esset contra dignitatem Sacramenti, si cum debita aliàs reverentia à laicis tractaretur.

Omitto sæpè contingere posse, quòd illa tractatio cedat in majorem reverentiam; v. g. si Sacramentum alioquin deberet venire in manus Hæreticorum: in quo casu omnes admittunt illam tractationem esse licitam; imò debitam ad evitandam majorem irreverentiam non obstante quacumque lege Ecclesiasticâ.

32. *non tamen pro mortis articulo,*

Et verò cogitare debeo, Ecclesiam velle illam tractationem prohibere in ultimo articulo vitæ, quando maximè utile, & quodammodo necessarium est hoc Sacramentum; imò absolutè necessarium secundùm plurimos Doctores ex præcepto divino? Non debeo.

Etenim quòd prohibitio Concilii Rhemensis nequaquam concernat articulum mortis, colligo ex his verbis: *Quòd quidam Presbyteri in tantùm parvi-pendant divina mysteria* &c. Parvi-pendant, inquàm, non ergo ex necessitate; sed potiùs ex contemptu quodam passim laico, aut fœminæ sacrum Corpus tradebant ad deferendum infirmis: illudque vocat Concilium horribile, ac detestabile, strictissimè interdicens, ne talis temeraria præsumptio ulterius fiat.

in quo potest laicus seipsum vel alium communicare, Eusebius.

Quis autem rectè dixerit, temerariam præsumptionem, si laicus seipsum, vel alium communicet in extrema necessitate? Nonne teste Eusebio lib. 6. Historiarum cap. 36. Presbyter quidam infirmus misit particulam consecratam ad Serapionem senem moribundum per puerum è cujus manibus juxta Presbyteri mandatum illam sumpsit? Nonne Gregorius Homiliâ 40. in Euangelia refert S. Ro-

S. Gregorius.

mulam in extremis à Redempta magistra suâ Communionem accepisse? Nonne superiori sæculo laudatissima Maria Regina Scotiæ instante martyrio seipsam communicavit?

ut probatur ex diversis exemplis,

Et olim, ut dictum fuit ex D. Augustino, omnes seipsos communicabant, hostiâ priùs acceptâ à Sacerdote: cur ergo illam hostiam in necessitate alteri non potuissent dare? Minimè video, quare non potuerint tali casu rationabiliter præsumere voluntatem Ecclesiæ, quæ, quoniam disponit circa usum Sacramentorum, ut patet ex Tridentino sess. 21. cap. 2. poterat ipsis concedere illam licentiam.

33. *& docet Diana cum aliis,*

Unde secundam partem Conclusionis docet Diana parte 3. tract. 4. resol. 47. cum aliis, quos citat, & sequitur Dicastillo disp. 11. n. 92. tametsi sententia opposita sit magis communis, quam inter alios, quos refert Dicastillo nu. 93. propugnat Cardinalis Lugo disp. 18. nu. 22. potissimùm illam fundans in universali Ecclesiæ consuetudine, quæ hodie videtur legitimè præscripta: cùm enim non raro accidat, præsertim in oppidis, in quibus est unus Sacerdos, aliquos mori absque Viatico propter absentiam Parochi; tamen à multis sæculis numquam audivimus, laicum Communionem moribundo administrasse; idque quia omnes apprehendunt se graviter peccaturos, si id attentarent.

Dicastillo, Lugo.

multis oppositum sentientibus,

In consuetudine non bene se fundantibus,

Respondet Dicastillo suprà: Hæc ratio solùm probat deesse aliquos doctos, qui sciant opinionem hanc, & prudentes, qui in iis angustiis, id vel advertant, vel disponant in iis oppidis, aut pagis, ubi desunt Sacerdotes. Quòd si de eo genere consuetudinis agamus, etiam Diaconus vix invenietur, qui in ea occasione ministret, præsertim cùm id non sit omnibus notum: & licèt aliquis sciat hanc opinionem; fortasse scit etiam contrariam, & non vult se intricare; sed permittit rem currere. Itaque consuetudo me non multùm movet. Hæc ille. Breviter, non est consuetudo juris, sed potiùs facti, orta sive ex inscitia eorum, quos concernit, sive propter contrariam opinionem, quæ non sufficit ad inducendum jus.

quæ potiùs est facti, quàm juris.

Sed amabò, quis istâ viâ non poterit omnes consuetudines eludere, dicendo, homines frequentantes aliquem actum esse ignaros, & nescire ea, quæ ipsis licent? 34.

Difficile est ostendere aliquam legem soli consuetudine institutam.

Dices; eludantur, quid tum? Certè difficillimum est ostendere aliquam legem, quæ instituta sit per solam consuetudinem, eò quòd vix contingat actus aliquos frequentari animo inducendæ legis, quod tamen necessarium est. Siquidem Princeps non vult subditos per consuetudinem obligare, nisi dependenter ab ipsorum voluntatibus: idcirco enim vult imponere obligationem; quia populus quasi postulat, & vult, quòd talis obligatio ipsi imponatur. Si ergo populus per consuetudinem id non intendat, nec Legislator intendit. Porrò

homines, utpote naturâ suâ liberi semper quærunt se ab obligationibus liberare, rarò autem sibi ipsis onera, vel obligationes imponere.

His accedit raritas occurrentiæ casûs, quo moribundus iret ad Ecclesiam, & acciperet sibi ipsi Viaticum. Ergo saltem in illo casu consuetudo non præscripsit.

Lugo. Respondet Eminentissimus n. 24. Licèt casus rarus sit, aliquando tamen contingere potest, & reverà contingit, quòd, absente Sacerdote, aliquis vel peste infectus, vel in periculo mortis existens propter imminens prælium, vel hostium incursionem &c. posset sibi Eucharistiam accipere ex Sacrario; quod tamen in tot sæculis numquam factum est.

35. Respōdetur ad factum Reginæ Scotiæ. Hinc ad exemplum Mariæ Reginæ Scotiæ respondet n. 25. illud factum dicitur ex speciali Pontificis licentiâ. Secundò: in aliis circumstantiis fieri id poterat, & debebat ad vitandum periculum irreverentiæ, cùm timeri jure posset, Hæreticos post ejus mortem Eucharistiam inventam irreverenter tractaturos, quo casu certum est posse laicum, & fæminam propriâ authoritate Eucharistiam sumere, urgente tunc præcepto naturali de vitanda ejus irreverentia.

Adde, inquit Cardinalis, etiamsi non habuisset expressam facultatem sumendi sibi Eucharistiã, sed solùm retinendi eam apud se, adhuc in illo casu poterat facilè præsumere voluntatem Pontificis, ut consumeret, ne scilicet remaneret Eucharistia apud ejus famulas, quæ facultatem non habebant eam apud se retinendi, qualem ipsa sola habebat; unde meritò præsumere poterat, Pontificem voliturum potiùs ut consumeretur à martyre, quàm apud fæminas remaneret. Huc usque Lugo.

36. Responsio impugnatur. Sed contra primum; Reginam habuisse dispensationem Pontificis, conjectura est sine fundamento.

Ad secundum dico; retinuisse Eucharistiam animo sumendi in articulo mortis; aliàs non debuisset secum assumere.

Si dixeris; fuit ipsius ignorantia. Respondeo non fecit sine consilio; adeoque sensus videtur esse, etiam maximè timoratorum, talem casum lege non comprehendi.

Quod autem additur de præsumpta voluntate Pontificis, non possum negare; sed quæro tantùm quare non possim, saltem probabiliter, præsumere similem voluntatem Pontificis, estò alioquin Sacramentum maneret in Sacrario.

Dices; quia Ecclesia numquam dedit vel minimum indicium talis voluntatis, numquam factum approbavit, vel laudavit, numquam propensionem ostendit, quod facilè fieri potuisset; sicut de Communione absque jejunio, & de absolutione à quovis Sacerdote obtinendâ in eo mortis articulo fecit.

37. Et sanè quis credat Episcopũ non punitu-rum, sed laudaturum fæminam, quæ non invento Parocho ausa fuisset Sacrarium aperire, & Eucharistiam ad virum suum morientem deferre? An Episcopus puniret fæminam quæ in casu proposito Sacramentum administrasset?

Respondeo, quis credat Episcopum punitūrum, & non magis laudaturum hujusmodi fæminam, quæ practicasset quod sciente, & non contradicente Ecclesiâ in Scholis publicè docetur, & in libris imprimitur tamquam probabile? Ecce non minimum indicium voluntatis Ecclesiæ, quæ sciens & potens contradicere, sinit imprimi, & publicè doceri illam sententiam. Quid enim dicit Regula juris 43. de Reg. juris in 6.? *Qui tacet* (quando cōmodè potest contradicere) *consentire videtur.*

Cur autem Ecclesia nuspiam expressam concesserit facultatem, arbitror, quia casus minùs frequens est. Cæterùm quia sæpiùs occurrit, quàm necessitas celebrandi sine vestibus sacris ad communicandum infirmum; & quoniam celebratio sine vestibus sacris magis indecens, & contra perpetuum ac universalem Ecclesiæ usum, hinc illicita erit hujusmodi celebratio, estò alioquin non sit improbabile, quòd liceat Laico ex præsumpta voluntate Ecclesiæ, sibi, vel alteri in articulo mortis Viaticum administrare, deficiente Sacerdote & Diacono. Ratio cur Ecclesia nusquam expressam dederit potestatem.

Interim Doct. Subtilis videtur fuisse in contraria opinione 4. dist. 13. q. 2. n. 20. ibi: *Ad quintum dico quòd Laurentius dispensavit Sanguinem Christi, ut patet in Legenda, quod bene est congruum; quia Sanguis non dispensatur nisi in calice, tactus autem calicis conceditur Diacono. Sed Corpus non dispensatur, nisi species panis tangatur: ideo sequens auctoritas de dispensatione Corporis à Diacono* (vide illam conclus. 3. in principio) *videtur difficilior. Ad quam dici potest, quòd simpliciter in casu necessitatis conceditur Diacono dispensare Corpus Christi, ut dicit auctoritas allegata. Sed non sequitur ex hoc quòd possit conficere; quia minùs est dispensare, quàm conficere. Nullo autem modo Laico conficere, nec etiam dispensare convenit, secundùm illud de Consecr. dist. 2.* Pervenit, *ubi dicitur*, quòd quidam Presbyteri in tantum parvi-pendunt divina mysteria, ut Laico Corpus Domini tradant ad deferendum infirmis. *Et sequitur: Interdicit Synodus ne talis temeraria præsumptio ampliùs fiat.* Hactenus Scotus. 38. Oppositum videtur tenuisse Doctor Subtilis.

Similiter loquitur in Reportatis eâdem dist. & q. n. 4. ibi: *Ad aliud dico, quòd in duobus casibus potest Diaconus dispensare Corpus Christi & tangere, ut quando præcipitur sibi ab Episcopo vel Presbytero, qui non possunt ad hoc accedere. Vel aliquo existente in periculo mortis absente Sacerdote; sed Laicus ex nulla necessitate potest tangere Corpus Christi in quocumque casu*, id est, Laicus non potest dispensare Corpus Christi, vel quando præcipitur sibi ab Episcopo aut Presbytero, qui non possunt ad hoc accedere: vel aliquo existente in periculo mortis absente Sacerdote.

Rogat autem aliquis, quam potestatem habeant

beant Religiosi Medicantes in hac materia? Respondeo breviter:

CONCLUSIO VI.

Religiosi Mendicantes possunt ministrare Eucharistiam omnibus & singulis Christi fidelibus, quocumque anni tempore, præterquam in Festo Paschatis Resurrectionis Dominicæ, & mortis articulo.

39. Probatur Conc. ex Bulla Pauli III. ITa Paulus III. Bullâ: *Licet debitum* 8. apud Rodriguez ibi: *Nec non omnibus & singulis Christi fidelibus tam forensibus, quàm in civitatibus & locis, in quibus Socii prædicti* (Patres Societatis Jesu) *consistunt commorantibus, aut illac transeuntibus, Eucharistiæ Sacramentum..... quocumque anni tempore, præterquam in Festo Paschatis Resurrectionis Dominicæ, & mortis articulo, nisi necessitas urgeret, eorumdem fidelium Parochialium Ecclesiarum Rectorum licentia minimè requisita, accipere liberè & licitè valeant.*

& Pauli IV. Et Paulus IV. Bullâ: *Cùm sicut* 3. apud eundem Auctorem sic ait: *Nos igitur..... mentem nostram declarare volentes, quòd de cætero tam dictorum, quàm aliorum, quarumcumque Provinciarum, Civitatum & Diœcesum per totum orbem, omnium utriusque sexus fidelium pro tempore dicti Ordinis* (Minorum) *fratres à suis Superioribus, ut moris est, deputati Confessores, Confessiones etiam infirmorum ubilibet, etiam extra domos & habitacula eorumdem fratrum audire, eosque à casibus & censuris, quibus eis per privilegia Sedis Apostolicæ hujusmodi hactenus concessum est, posse absolvere, & ipsi hactenus absolvere consueverunt, absolvere & pœnitentiam salutarem injungere, ac omni tempore præterquam in die Resurrectionis Dominicæ Sacramentum Eucharistiæ, tam illis, quàm aliis quibusvis personis, licitè ministrare possint, Apostolicâ auctoritate tenore præsentium indulgemus, ac decernimus & declaramus.*

Per hæc autem & alia similia privilegia, quæ studio brevitatis omitto, abundè derogatum noscitur Clement. *Religiosi* de Privil. & excess. privilegiatorum (de qua superiùs egimus) cùm *Romanus Pontifex* (*qui iura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere*) *Constitutionem condendo posteriorem, priorem, quamvis de ipsa mentionem non faciat, revocare noscatur.* cap. 1. de Constit. in 6.

40. Objectio. Si dixeris; ergo sine licentia Parochi Religiosi Mendicantes possunt ministrare Viaticum, cùm in posteriori Bulla non excipiatur articulus mortis.

Solvitur. Respondeo Neg. Consequentiam; quippe ut habet Reg. Juris 81. de Reg. Juris in 6. *In generali concessione non veniunt ea, quæ quis* (propter specialem, quam habent difficultatem) *non esset verisimiliter in specie concessurus.* Quod autem Communio in articulo mortis; seu Viaticum habeat specialem difficultatem, patet vel ex eo solo, quòd Paulus III. eam exceperit.

Reg. Juris 81.

Immo aliqui putant jam olim prohibitam fuisse Mendicantibus jure communi Clement. *Dudum* de Sepulturis ibi: *Verùm ne parochiales Ecclesiæ, & ipsarum Curati sive Rectores qui ministrare habent Ecclesiastica Sacramenta* &c. Sed hæc verba, meo judicio, nimis generalia videntur, ut ex ipsis possit probari specialis prohibitio ministrandi Communionem in articulo mortis.

Alii respondent tempore Pauli IV. nullam fuisse controversiam inter Religiosos & Parochos de ministranda Communione in articulo mortis, sed solùm de casibus ordinariis, & ideo Pontificem non excepisse hunc articulum, utpote satis exceptum à Paulo III. suo prædecessore, & ab omnibus ut talem admissum.

Si rursum objicias: Paulus IV. eodem tenore verborum concedit administrationem Eucharistiæ, & Pœnitentiæ; atqui Pœnitentiam possunt Religiosi Mendicantes administrare in articulo mortis: ergo etiam Eucharistiam. 41. Alia objectio.

Respondeo rursum Neg. Consequentiam. Ratio disparitatis petenda est ex materia subjecta; nam Sacramentum Pœnitentiæ est magis necessarium, & quamdam habet difficultatem ex parte ministri, ac proinde oportuit privilegia majora & generaliora circa illud concedere. Hinc cùm satis certò constet sæculares satisfacere præcepto annuæ Confessionis, dum confitentur Religiosis privilegiatis, nihilominus communis sententia docet non satisfacere præcepto annuæ Communionis, dum apud ipsos communicant, ut statim latiùs declarabimus. Solvitur. Assignatur disparitas inter Pœnitentiam & Communionem.

Adde exceptionem Pauli III. qui solùm loquitur de Communione ministranda, minimè de Sacramento Pœnitentiæ, ut proinde videatur esse justa ratio potiùs Communionem excipiendi à verbis generalibus Pauli IV. quàm Sacramentum Pœnitentiæ. Præsertim accedente communi sensu & praxi Ecclesiæ, quæ est optima interpres mentis Pontificis, quæ mens præferenda est cortici verborum, ubi de ea satis constat.

Alia difficultas & præcipua hujus Conclusionis est, quid Paulus III. & alii Pontifices intelligant per diem Paschatis, quem excipiunt in suis privilegiis. 42. Per diem Paschatis intelligunt Pontifices Communionem Paschalem.

Doctores communiter intelligunt Festum illud non materialiter, sed formaliter pro tempore præcepti, ut sit idem, quod Communio Paschalis, id est, Communio, quâ satisfit præcepto annuæ Communionis.

Probatur; quia Pontifices per illam exceptionem voluerunt aliquem favorem conce- Probatur.

dere Parochis, ut saltem ad minus semel in anno pascant per se, vel alium à se deputatum, proprias oves corpore vivifico Christi, juxta caput: *Omnis utriusque sexus* 12. de Pœnitentiis & remissionibus. Nullus autem, vel certè exiguus favor esset, si intelligeretur dies illa materialis: siquidem possent velle tali die non communicare, & aliis diebus præcedentibus, vel subsequentibus apud Religiosos præcepto satisfacere.

43. Objectio. Henriquez. Dices; privilegium, cùm sit juris odium, est strictè interpretandum, salvo jure Parochi & communi, cui Pontifex non voluit derogare. Ita Henriquez lib. 8. cap. 5. n. 2. Ubi (prout etiam cap. 55. n. 1.) docet prorsus illicitum esse ipso materiali Festo Paschatis alibi communicare, quàm in propria parochia (nisi de speciali licentia Parochi) estò communicans non intendat implere præceptum Ecclesiæ; quia vel anteà in propria parochia communicavit, vel intendit postmodùm in ea communicare. Addit cap. 5. Nec tamen qui ante vel post illum diem communicat (ex privilegio apud Mendicantes) liberatur à præcepto cõmunicandi semel in propria parochia.

Privilegium est intelligendum intrà proprietatem verborum. Sed contrà; licèt privilegium derogans juri communi sit odiosum, & ideo strictè interpretandum; equidem semper intrà proprietatem verborum: jam autem Pontifex, ut superiùs expendimus, concedit Religiosis Mendicantibus quocumque tempore ministrare Eucharistiam, excepto die Paschatis Resurrectionis Dominicæ. Vel ergo loquitur de Communione Paschali, & habemus intentum, vel de solo illo die materialiter sumpto, & tunc non est ulla ratio, quare aliis diebus non possint fideles præcepto satisfacere in Ecclesiis Mendicantium.

44. Alia objectio Dices; loquitur Pontifex de utroque, id est, de Communione Paschali, & de ipso die Festo materialiter sumpto. Sed unde constat? Ex capite, inquis, *Omnis utriusque sexus*, ubi præcipitur annua Communio accipienda ex manibus proprij Sacerdotis, vel alieni de ipsius licentia.

Solvitur. Respondeo, etiam ibi præcipitur annua Confessio facienda proprio Sacerdoti, aut alieno de ejus licentia, & tamen, quia in privilegio Religiosis concesso audiendi quorumcumque fidelium Confessiones nulla exceptio fit, potest quis satisfacere præcepto annuæ Confessionis, confitendo alicui Religioso sine ulla licentia proprii Parochi.

45. Instantia solvitur. Instabis; in privilegio ministrandi Eucharistiam fit exceptio. Fit omnino, at solius Communionis Paschalis. Quod ulteriùs probo ex capite: *Omnis utriusque sexus* mox allegato, ubi per *Pascha* ex concessione Eugenii IV. de qua superiùs egimus, intelligitur totum tempus Paschale, & non una tantùm dies Resurrectionis Dominicæ. Ergo similiter per Festum

Per Pascha in cap. Omnis utriusque, intelligitur tempus Paschale. Eugenius IV.

Paschæ, quod excipitur in privilegio ministrandi Eucharistiam, non debet intelligi materialis dies Resurrectionis, qui unicus est; sed totum tempus Paschale.

Vel ergo excipitur Communio facienda toto illo tempore, sive ex præcepto, sive ex devotione, quod est contra communem sensum & praxim; vel solùm excipitur Communio præcepta, sive hoc die fiat, sive alio; & sic patet, communicare quempiam posse ipso die materiali Resurrectionis apud Religiosos, si alio die communicet in propria parochia.

Interim tamen non exponitur à Religiosis isto die Eucharistia; nec solent communiter omnibus Eucharistiam distribuere, sicut aliis diebus, ne per errorem populus putet se illo die posse in ipsorum Ecclesia satisfacere præcepto.

Cæterùm si aliquis in particulari peteret, præsumi posset & deberet, nisi aliud obstet, vel satisfecisse, vel satisfacere velle aliâ die in sua Parochia, ideoque non esset ei Communio deneganda. 46. Posset in die Paschatis petenti dari Sacramentum.

Hanc esse mentem Ecclesiæ (quæ præferenda est cortici verborum) satìs indicat declaratio facta à sacra Congregatione Cardinalium in Epistola directa ad Cardinalem Boncampagnum anno 1638. dum esset Archiepiscopus Neapolitanus, sequentis tenoris: *Conquesti sunt coram Sanctissimo Domino Rectores Ecclesiarum Parochialium istius civitatis de Patribus Theatinis, & Societatis Iesu, quòd asserere audent, personas laicas assumentes in eorum Oratorijs, seu Congregationibus Eucharistiæ Sacramentum in die Paschatis, Ecclesiæ præcepto satisfacere; cumq; id minimè sit permissum, sed sacram Communionem tempore Paschali à proprio, vel ab alio de ipsius Sacerdotis licentia suscipere teneantur, Sanctitas sua iussit Eminentiæ suæ significandum, ut sub pœna suspensionis à Divinis, & alus sibi bene visis id prohibeat præfatis Religiosis; moneatq; ipsos laicos Sacramentum Eucharistiæ, ut supra de manu proprii Parochi teneri suscipere, ut Ecclesiæ præcepto satisfaciant. Ita igitur pro sua pastorali pietate omnino curabit Eminentia Vestra, cui me humillimè commendo. Romæ die 20. Martii 1638.* Colligitur ex declaratione Card.

In qua Epistola, ut advertit Dicastillo disp. 11. nu. 60. non solùm cavetur ne imposterùm tale quid fiat; sed expressè declaratur etiam antea non licuisse, eumque fuisse sensum Prælatorum Ecclesiæ. Notat secundò idem Auctor in his litteris solùm agi de jure communi. Salva igitur manent privilegia, sive specialia, sive generalia, si fortè Regulares hujusmodi habeant, de quibus videri potest Rodriguez tom. 1. qq. Reg. q. 56. a. 3. Dicastillo.

Interea objicio communi sententiæ Decretum Congregationis Cardinalium Concil. Trident. confirmatum auctoritate Apostolicâ Innocentii X. sequentis tenoris: *Die 9. Iulii anno 1644. Sacra Congregatio Eminentissimorum Ca-* 47. Objicitur declaratio Card.

Cardinalium Concilii Tridentini interpretum post maturam discussionem censuit Archiepiscopum Burdigalensem non posse prohibere Regularibus, habentibus privilegia Apostolica, ut à Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis inclusivè administrare non valeant Sacramentum Confessionis; posse tamen eisdem prohibere, ut personis sæcularibus in die Paschatis non administrent Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, etiamsi dictæ personæ sæculares in alia die satisfecerint præcepto Ecclesiæ hac de re edito.

quam declarationem confirmavit Pontifex. Ioannes Pontius.

Confirmationem Pontificis de die 7. Februarii anno 1645. vide apud Joannem Pontium Sum. Theol. disp. 46. n. 121. quæ, teste eodem Auctore, recepta fuit in Galliis 11. Martii anno 1645.

In hoc autem Decreto non solùm datur potestas Episcopis imposterùm prohibendi administrationem Eucharistiæ in Festo Paschatis; sed declaratur, non obstantibus privilegiis Regularium, Archiepiscopum Burdigalensem justè potuisse ipsis prohibere, ut personis sæcularibus in die Paschatis non administrarent Eucharistiam, etiamsi dictæ personæ sæculares in alia die satisfecissent, aut vellent satisfacere præcepto Ecclesiæ. Ergo Pontifex, & Cardinales, per diem Paschatis, qui in privilegiis Mendicantium excipitur, intellexerunt non tantùm Communionem Paschalem, sed etiam ipsum diem materialem.

Et fortè ideo Paulus III. suprà allegatus præter Festum Paschatis excipit Resurrectionem Dominicam dicens: *Præterquam in Festo Paschatis, Resurrectionis Dominicæ, & mortis articulo*: quòd enim Festum Paschatis, & Resurrectionis Dominicæ non sint synonima, significat interpunctio.

48. Verùm, ut ab ultimo incipiamus, quamvìs interpunctio commatis inveniatur in editione Rodriguez; attamen in Bullario magno est omissa; adeoque ly *Resurrectionis Dominicæ* additum videtur majoris explicationis gratiâ ad distinctionem contra Festum Paschatis Judæorum.

Respondetur illam fuisse fundatam in probabilitate sententiæ oppositæ.

Ad principale Respondeo, Cardinales, ut aliquid concederent Archiepiscopo, pro tunc secutos fuisse sententiam probabilem Henriquez suprà, & aliorum: minimè tamen per hoc Decretum voluisse præjudicare contrariæ sententiæ, quæ communis erat, & in praxi tutissima. Quæ etiam praxis etiamnum viget in his partibus, in quibus Breve illud Apostolicum nondum est promulgatum aut receptum, in tantùm ut etiam Patres Societatis publicè Eucharistiam in Festo Paschatis exponant, & quibusvis accedentibus distribuant.

Deinde non exprimitur in Decreto Archiepiscopum *Potuisse prohibere*, sed dumtaxat: *Posse prohibere*, scilicet pro tempore futuro, non obstantibus privilegiis, quibus Pontifex pro tali Diœcesi ob melius bonum potuit velle derogare, partibus hinc indè auditis.

Restat difficultas, an Religiosi Mendicantes vi suorum privilegiorum possint administrare Communionem Paschalem saltem peregrinis? Respondeo:

CONCLUSIO VII.

Peregrinos posse accipere Communionem Paschalem in Ecclesiis Mendicantium, probabilius docent Recentiores Theologi.

PRæmitto duplicem declarationem Cardinalium. Prima refertur sub hac forma verborum: *Quærebatur, stante privilegio Minoribus & aliis Religiosis concesso, ut omni tempore (præterquam in die Dominica Resurrectionis) possit ab illis Eucharistia sumi; an qui ab eis intra Dominicam in Albis Eucharistiam perceperunt, præcepto de quo in cap.* Omnis *de Pœnit. & Remiss. satisfecerint? Congregatio die 23. Ianuarii 1586. censuit negativè, quia dictum cap.* Omnis *sicut vult, quòd quis proprio Parocho confiteatur, ita à proprio etiam Eucharistiam sumat: & quia subdit:* Nisi fortè de proprii Sacerdotis consilio duxerit abstinendum ab Eucharistia, *ab eodem recipi debet Eucharistia, eius enim est destruere, cuius est condere; Leg. ult. Cod. de Leg. Eò magìs quòd tunc Religiosi non poterant hoc Sacramentum ministrare. Card. in Clement. 1. n. 2. de Privilegiis.* 49.

Duplex declaratio Card.

Altera declaratio de 21. Maii 1601. ita sonat: *Congregatio Concilii censuit, non satisfacere præcepto Ecclesiæ eum, qui Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum suscepit antè vel post diem Paschatis, non de manu Parochi, sed Regularium habentium à Sede Apostolica privilegium ministrandi hoc Sacramentum, præterquam in die Paschatis.*

An autem hæ declarationes sint authenticæ, poterit Lector facilè colligere ex sequenti Decreto Urbani VIII. apud Barbosam in Collect. Bull. verb. Congregatio 2. sub die 11. Augusti anni 1632. *Cùm ad notitiam huius sacræ Congregationis (Cardinalium) pervenerit, quamplures declarationes, decreta seu decisiones sub nomine eiusdem sacræ Congregationis absque auctoritate illius impressas in libris, seu aliis operibus circumferri & allegari, multasq; ex declarationibus, decretis, seu decisionibus iuxta contingentiam casuum, illorumq; qualitates, & circumstantias à se diversis temporibus factas, secundùm ea quæ proponebantur, fuisse alteratas, immutatas, diminutas, ac forsan alias mentito S. Congregationis nomine confictas, nulloq; propterea authentico sigillo munitas, illasq; per Tribunalia, tam in urbe quàm per orbem circumferri & allegari, considerans eadem sacra Congregatio Rituum, quantùm detrimenti recipi possit si aliqua fides illis adhibeatur, ex speciali S. D. N. Urbani VIII. iussu mandat & præcipit huiusmodi declarationibus, decretis, seu decisionibus, tam impressis* 50.

An hæ declarationes sint authenticæ?

Decretum Urb. VIII.

*quàm imprimendis, ac etiam manuscriptis nullam fidem in iudicio vel extra esse adhibendam, sed tantùm illis, quæ in authentica forma, solito sigillo & subscriptione Eminentissimi Cardinalis Præfecti ac Secretarij eiusdem Congregationis pro tempore existentium munita fuerint. In quorum fidem hæc propriâ manu subscripsimus, & sigilli proprij S. Rituum Congregationis impressione communiri, ac typis mandari iussimus. Datum Romæ die 11. Augusti 1632. Card. Episcopus Port. Card. Pius. Locus * Sigilli. Iul. Rospigliosi Secret.* Videatur quoque, & attentè legatur Bulla Urbani VIII. *In supremo* 143. apud Cherubinum. His præmissis.

51. Probatur Conclus. Ratio specialis redditur nostræ Conclusionis; quòd per Communionem peregrinorum, id est, qui non habent domicilium vel quasi domicilium in parochia, in qua de facto inveniuntur, nulla fiat injuria Parocho illius parochiæ, cùm verè non sit eorum Parochus: jam autem ut advertit Sanchez lib. 3. de Matrimonio disp. 23. nu. 17. videtur limitatio diei Paschatis in privilegiis Mendicantium facta in favorem Parochorum, quo eis non inferretur injuria, omnesque eo tempore ad propriam parochiam confluerent. Ergo exceptio illa non comprehendit hunc casum; sed manebit respectu horum privilegium generale ministrandi Eucharistiam.

Sanchez. Per Communionem peregrinorum non fit injuria Parochis.

Confirmatur; quia Clementinâ primâ de Privilegijs excommunicantur Religiosi, qui ministrant Eucharistiam absque Parochi licentia, & tamen Doctores communiter dicunt, nomine Parochi eam licentiam concessuri, non intelligi ejus parochiæ præfectum, in qua brevi tempore hospitantur peregrini: ergo huic Parocho non irrogatur injuria; nec etiam Parocho proprii domicilii, cùm peregrini & viatores ex generali usu, dum absunt à parochia, possint, ubi reperiuntur, confiteri, & Eucharistiam recipere, & per consequens Religiosi possunt eam ministrare; si non virtute privilegiorum, saltem ex tacita & præsumpta licentia proprii Parochi.

Probat præterea Sanchez, quia quamvis Clementinâ primâ de Privilegiis interdicatur sub excommunicatione Religiosis, ne ministrent Eucharistiam sine licentia proprii Parochi: at tenent multi eam non incurrere Religiosum ministrantem alieno Religioso sine licentia Prælati illius, eò quòd hæc prohibitio sit in Parochi favorem, cui injuria non fit, cùm ille subditus Parocho non sit; nec Prælatus Religionis, cui ille Religiosus subditur, veniat nomine Parochi. Ergo tota ratio illius prohibitionis, ne Religiosi ministrent Eucharistiam, est ob Parochi injuriam, quæ cùm respectu vagorum & viatorum cesset, respectu horum non habebit locum prohibitio. Hactenus Sanchez, quem sequitur Diana parte 3. tract. 2. resol. 12. cum aliis, quos citat. Similiter

quæ est tota ratio prohibitionis.

Diana.

Cardinalis Lugo disp. 18. nu. 50. qui testatur de commun. *Lugo.*

Sed contrà I. fit injuria Parocho. Probo: quia in Compendio privilegiorum Fratrum Minorum Verbo Communicare n. 2. dicitur Eugenium IV. concessisse, quòd quando quis tempore Paschali se repererit in aliena Diœcesi, semper ibi intelligitur adeptus incolatum, ut ibi confiteri & communicare valeat, quantumcumque ibi parvo tempore steterit. 52. *Objectio prima.* *Eugenius IV.*

Respondet Sanchez, Eugenium hoc concessisse in favorem peregrinorum, ad tollendos scrupulos: non tamen eos obligavit, ut talibus Parochis subjicerentur; sed reliquit juris communis dispositioni. Mens ergo Pontificis fuit, quòd peregrini satisfaciant communicando in illo incolatu, sive ab hoc, sive ab illo Communionem accipiant, de quo ibi Pontifex nihil disponit. *Solutio.*

Contrà II. Peregrini tenentur confluere ad Ecclesiam Cathedralem & Matricem, quæ est quasi parochia universalis totius Diœcesis. Unde docent multi illos sepeliendos esse in Ecclesia Cathedrali, licèt in alia decedant. 53. *Objectio secunda.*

Respondet Sanchez nullo jure probari Ecclesiam Cathedralem esse communem totius Diœcesis. Et estò possent illuc confluere & sepeliri, nullo textu probatur ad id teneri. Poterunt itaque peregrini in qualibet oppidi parochia Sacramenta percipere, quando in nulla parochia habitationem requisitam, ut censeatur illa propria, contraxerunt. *Solutio ejusdem.*

Dices III. cessante fine legis in casu particulari solùm negativè, non cessat ipsa lex. Estò igitur nulla fiat injuria Parocho per Communionem peregrinorum, adhuc manet prohibitio Eucharistiam ministrandi sine licentia Parochi in die Paschatis. 54. *Objectio tertia.*

Hinc Rodriguez tomo 1. qq. Reg. q. 56. art. 6. loquens de Communione peregrinorum sic inquit: Advertit Collector privilegiorum Mendicantium, quòd quoad Rectorem Parochialem, ubi consistit hospitium, intelligitur hoc (privilegium Eugenii IV. superiùs relatum) nam sine licentia ipsius non poterit recurrere ad alium. Quod in Religionibus, ubi est consuetudo servandi constitutionem Leonis X. excipientem Communionem Paschalem intelligendum existimo. Hæc ille. *Rodriguez.*

Nihilominus respondeo ad argumentum Negando Consequentiam: nec enim ideo Religiosus potest communicare peregrinum in die Paschatis, quia cessat ratio prohibitionis in casu particulari, sed quoniam Communio peregrinorum ab initio non fuit prohibitione comprehensa: quod indè colligimus, quia ratio legis numquam se extendit ad istum casum, & per consequens nec ipsa lex. *Responsio.*

Simile fit: Superior prohibet Religiosis adire locum, ubi operarii laborant, ne cum illis

illis loquendo, eos ab opere impediant; tunc si quis vellet accedere omnino resolutus tacere, posset dici in eo cessare ratio legis, non tamen propterea lex: Sed quid si in die festo adiret, quando operarii vacant? Numquam hunc casum lex comprehendit, cùm pro tali die non fuerit positum præceptum. Sic ad propositum dico, pro peregrinis numquam exceptionem diei Paschatis fuisse positam.

Stat ergo sua probabilitas huic sententiæ, quamvis non facilè practicanda, maximè publicè, ne fortè tumultus fiat in Clero.

55. *Ioan. 10.* *Ego sum Pastor bonus* (ait Pastor Pastorum Christus Joan. 10. v. 14.) *& cognosco oves meas & cognoscunt me meæ.* Cognoscant Parochiani Parochum suum, saltem semel in anno: ipse enim pervigilat quasi rationem redditurus pro animabus eorum. Ipse est, qui non semel tantùm; sed quotiescumque rationabiliter petunt, ex officio tenetur suis ovibus per se, vel per alios, pastum spiritualem, vivificum, inquam, Sacramentum Corporis Christi administrare; ad hoc siquidem stipendium accipit, non solùm ut in necessariis, verùm etiam ut in valde utilibus ad salutem pascat gregem suum.

An Parochus cum periculo vitæ debeat ministrare Eucharistiam. Diana. Nunquid tempore pestis cum periculo vitæ? Multi affirmant, quamvis contrarium non sit improbabile. Vide Diana 3. parte tract. 4. resol. 174. & 5. parte tract. 3. resol. 53. Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis, non tantùm in extrema necessitate, in qua quilibet tenetur animam suam exponere pro salute proximi; sed etiam in gravi, quando, licèt physicè possint salvari, equidem non nisi valde difficulter. Sed de hac obligatione alibi latiùs.

56. *Primarium jus ministrandi Sacramenta pertinet ad parochiales Ecclesias, & earum Rectores;* Liquet profectò quòd primarium jus & obligatio administrandi Sacramenta pertineat ad Parochiales Ecclesias, & ipsarum Curatos, sive Rectores. Num ideo ab hoc numere excludendi sunt Religiosi? Absit ut illi excludantur, quos Clemens V. Pontifex maximus in Concilio Viennensi (ut refertur in Clementina *Dudum* de sepulturis circa finem) tamquam dignissimos commendat his verbis.

Cæterùm universos Ecclesiarum Prælatos cuiuscumque præeminentiæ, status vel dignitatis existant, ac Sacerdotes Parochiales & Curatos, sive Rectores prædictos præsentium tenore rogamus & hortamur attentè, nihilominusque eis districtè præcipiendo mandamus, quatenus pro Divina & Apostolica Sedis reverentia prædictos Ordines & Professores eorum habentes affectu benevolo commendatos, fratribus ipsis non se difficiles, graves, duros aut asperos, sed potius favorabiles, propitios ac benignos, piáque munificentiâ liberales se studeant exhibere; sic eos in prædicationis officio, & propositionibus Verbi Dei ac in omnibus aliis suprà dictis tamquam cooperatores eorum idoneos, & laborum suorum participes propriâ benignitate recipiant, ac affectuosè admittere non *secundarium ad Religiosos.* *emittant, ut proinde illis æternæ beatitudinis præmium augeatur, & animarum salutis incrementa felicia procurentur.*

Si autem à me quæritur, an concessâ alicui facultate administrandi Sacramentum Pœnitentiæ, etiam censeatur eidem concessa facultas administrandi Eucharistiam? Respondeo citiùs:

CONCLUSIO VIII.

Concessâ alicui facultate administrandi Sacramentum Pœnitentiæ, non censetur eidem concessa facultas administrandi Eucharistiam; & per consequens habitâ facultate ad eligendum Confessorem, neutiquam intelligitur etiam habita ad eligendum ministrum Eucharistiæ, seu ad suscipiendum hoc Sacramentum à quocumque Sacerdote voluerit.

PRobatur: quia hi actus sunt diversi & separabiles, & similiter potestas ad utrumque requisita; ut per se evidens est: ergo concessâ unâ potestate, non necessariò conceditur altera. Et sanè quid illustriùs, quàm in Bullis Pontificiis distinctè enumerari facultatem absolvendi à peccatis, & facultatem administrandi Eucharistiam? Quod frustra fieret, si sub Confessione soleat comprehendi Communio. 57. *Concessâ potestate absolvendi, non eo ipso conceditur facultas dandi Eucharistiam.*

Extant clarissima privilegia, quibus Pontifices concedunt potestatem Religiosis sine ulla restrictione aut limitatione audiendi Confessiones quocumque tempore; ideoque audiunt Confessiones, etiam quæ sunt in præcepto: & tamen quis Mendicantium ausus fuisset virtute illorum privilegiorum tempore Paschatis administrare Eucharistiam? Certè, ut suprà vidimus, Pontifices communiter excipiunt Communionem Paschalem; ergo censent illas potestates esse distinctas, neque concessionem unius sub alterius concessione comprehendi. *Patet ex Privilegiis Regularium.*

Aliud foret si generaliter alicui concederetur potestas administrandi Sacramenta; quæ secundùm communem sensum Doctorum intelligitur de Sacramentis Confessionis & Eucharistiæ. Aliqui eam extendunt ad Baptismum & Matrimonium; quamquam non semper expediat hęc Sacramenta ministrare sine speciali ori licentia Parochi expressa vel præsumpta, de quo alibi.

Proba-

58. *& Bulla Cruciatæ.* Probatur Conclusio secundò: In Bulla Cruciatæ conceditur facultas omnibus fidelibus eligendi Confessorem approbatum ab Ordinario quotiescumque voluerint, & tamen ibi non intelligitur posse eligere Sacerdotem, à quo recipiant Sacramentum Eucharistiæ: alioquin sicut ex vi illius clausulæ generalis possunt satisfacere præcepto annuæ Confessionis, cuicumque approbato Sacerdoti simplici confiteantur; ita etiam possent implere præceptum annuæ Communionis ab eodem suscipiendo Sacramentum Eucharistiæ; quòd est planè falsum, & contra consuetudinem Ecclesiæ, & contra verba contenta in alia priori clausula ejusdem Bullæ. Ita Suarez disp. 72. sectione. 2. *Suarez.*

Sed quid mirum, si non possint implere præceptum annuæ Communionis, quando illa expressè excipitur? Quòd autem non possent implere præceptum annuæ Communionis, suscipiendo Eucharistiam à quocumque Sacerdote, si expressè annua Communio non exciperetur, unde constat? Certè non aliunde, quàm ex diversitate istarum potestatum, & actuum à se mutuò independentium. *& ex diversitate illarum potestatum*

59. Independentium, inquam, ut proinde in ipsis non obtineat commune dictum: Qui potest majus, potest etiam minus; sive ut loquitur Reg. juris 53. de Reg. juris in 6. *Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus.* Hoc enim intelligendum est, quando vel subordinata sunt, vel unum aliud aliquo modo includit, sive ut totum suam partem, sive ut genus suam speciem; v. g. qui habet potestatem ordinariam vel delegatam, saltem generalem, ad dispensandum, habet etiam ad commutandum. Quare? Quia commutatio est partialis dispensatio, & includitur in illa sicut pars in toto, vel tamquam secundùm quid in simpliciter tali. *Reg. Iuris 53.*

Nihil autem simile reperitur in potestate absolvendi à peccatis, & potestate administrandi Eucharistiam; sed illæ potestates inter se distinguuntur tamquã majus, & minus diversorum generum. Unde non valet hoc argumentum à majori ad minus: Potest absolvere à peccatis, quod majus est; ergo etiam administrare Eucharistiam, quod minus est. Præsertim cùm sit major ratio ad concedendum Sacramentum Pœnitentiæ, quoniam magìs necessarium, magìsque difficile pœnitentibus. *ibi non subordinatarum.*

60. *An in Bulla Cruciatæ detur facultas accipiendi Eucharistiam à quocumque Sacerdote extra diem Paschatis? Vasquez, Diana.* Sed cùm hæc satìs constent, equidem disputatur inter Doctores, an in Bulla Cruciatæ detur facultas recipiendi Eucharistiam à quocumque Sacerdote extra diem Paschatis. Fundamentum pro parte affirmativa, (quam docet Vasquez disputatione 219. cap. 5. & sequitur Diana parte 1. tract. 11. resol. 20. & 4. parte tract. 4. resol. 81. cum aliis, quos citat) sumitur ex illa clausula Bullæ, in qua conceditur, quòd possit *Eucharistiam, & alia Sacramenta (præterquam in die Paschatis) recipere, etiamsi sit tempus interdicti.*

Quæ ultima verba planè indicant facultatem illam concedi pro quovis tempore, etiamsi sit interdicti, & non tantùm pro eo, in quo fuerit interdictum. Deinde si non esset concessio eligendi ministrum, frustra exciperetur dies Paschatis; nam tempore interdicti, si quis etiam in privato Oratorio accipiat Eucharistiam in die Paschatis à Parocho, vel ab alio cum ejus licentia, procul dubio satisfacit præcepto annuæ Communionis.

Respondeo; illis verbis conceditur substantia actionis, id est, acceptio Eucharistiæ pro solo tempore interdicti, ut sensus sit, quòd possit Eucharistiam, & alia Sacramenta recipere, non obstante interdicto. Sicut si Pontifex diceret, *Concedo ut etiam in diebus festis laboretis, ut etiam in diebus ieiunii comedatis carnes:* non est sensus, quòd detur licentia pro aliis diebus, in quibus fortè aliquis ex voto non posset laborare, vel comedere carnes; sed quòd detur pro illis non obstante prohibitione Ecclesiæ. *Respondetur fundamento sententiæ affirmantis.*

Sic ergo non obstante prohibitione Ecclesiæ, quâ prohibet tempore interdicti susceptionem Eucharistiæ (nisi per modum Viatici) Extremæ Unctionis, Ordinis, & fortè Matrimonii, concedit Pontifex, ut possint illa Sacramenta recipi, etiam in privatis Oratoriis, salvo semper jure Parochi, quod scilicet habet ad illa Sacramenta administranda. Et ideo excipit diem Paschatis.

In illa ergo clausula nullum speciale privilegium conceditur circa personam ministri, quæ datura est Sacramentum, sed per se & directè circa tempus, quod aliàs interdictum erat, concomitanter verò circa locum, scilicet quòd in quacumque Ecclesia vel Oratorio approbato id fieri possit; ex vi tamen illius concessionis non tollitur, quin tale Sacramentum suscipiendum sit ab eo, qui alioquin habet potestatem illud administrandi. 61. *Non datur ibi privilegium circa personam ministri.*

Sicuti ibi conceditur tempore interdicti posse audiri Missam in Oratorio privato, per quod non excluditur, quin Missa dicenda sit à Sacerdote habente à suo Episcopo facultatem rem sacram faciendi: & nemo audet uti privato Oratorio absque facultate summi Pontificis, etiamsi habeat Bullam Cruciatæ: siquidem illa clausula non dat facultatem utendi Oratorio privato; sed tantùm audiendi Missam in illo, etiam tempore interdicti, si aliunde sit facultas debita utendi illo Oratorio.

Profectò aliud est concedere alicui, ut possit recipere Sacramenta; aliud verò quòd possit recipere à quolibet ministro: nam illud prius pertinet ad solam substantiam; hoc posterius ad quandam circumstantiam: non conceduntur autem omnes circumstantiæ, cui conceditur

conceditur substantia: alioquin in illa clausula concessa esset facultas recipiendi Sacramenta in quolibet loco, qualibet horâ diei, & alia similia.

tantùm ... a sub-stantiam ... ramen-tum.

Cùm ergo concessio solùm sit recipiendi Sacramenta, & nihil ibi dicatur de ministro, debet intelligi, prout de jure; scilicet à debito ministro, sicut intelligitur debito tempore, debitò loco &c. Ita Auctores oppositæ sententiæ Suarius suprà, Rodericus in explicatione Bullæ parte 1. in Addit. ad § 5. Lugo disp. 18. Sect. 2. & alii, qui fusiùs ista pertractant.

Nobis sufficiat utramque sententiam esse probabilem, quamquam existimem negativam, sicuti communiorem, ita etiam probabiliorem, præsertim cùm illa verba: *Etiamsi sit tempus interdicti*, non inveniam in ista clausula Hispano sermone apud Villalobos transcriptâ. Qui etiam Auctor 1. part. Sum. Tract. 27. de Bulla Cruc. Clausula. 4. n. 19. tenet sententiam negativam.

Quartò autem pro limite hujus Sectionis, an Sacerdos volenti communicare possit dare partem suæ hostiæ? Pro resolutione sit

CONCLUSIO IX.

Sacerdos ex rationabili causa potest communicare volenti dare partem hostiæ suæ.

62. Est communis & certa. Id enim non obest integritati Sacrificii, cùm in qualibet parte specierum tantumdem contineatur, & per consequens sumatur: quid autem ampliùs exigit integritas Sacrificii, quàm sumptionem hostiæ, id est, Corporis & Sanguinis Christi sub speciebus panis & vini? Sanè antiquitùs in more fuit, ut unus, idemque panis consecratus frangeretur, & ex eodem vasculo Sanguis, Domini à fidelibus sumeretur, uti etiam fecit Christus, quando cœnantibus Apostolis accepit panem, benedixit ac fregit, deditque illis dicens: *Accipite, & comedite: Hoc est Corpus meum.* Similiter accipiens calicem, & gratias agens, dedit illis dicens: *Bibite ex hoc omnes: Hic est enim Sanguis meus.*

Nunc equidem sine causâ non licet recedere à moderno ritu Ecclesiæ, qui habet, ut pro communicaturis distinctæ hostiæ consecrentur, tametsi ei contraire, juxta varios Auctores, non foret peccatum mortale, eò quòd irreverentia non videatur gravis, nec consuetudo obligans saltem graviter. Nam quæ dicuntur ab aliquibus de cap. *Relatum* 11. & cap. *Comperimus* 12. De Consec. dist. 2. indigna sunt quæ audiantur.

63. Enimverò in priori textu ex Concilio Toletano XII. solùm præcipitur, ut qui sæpiùs in die celebrat, in singulis Missis communicet. *Relatum*, inquit, *est nobis quosdam de Sacerdotibus non tot vicibus Communionis sanctæ gratiam sumere, quot Sacrificia in uno die videntur offerre; sed si in uno die plurima per se offerant Sacrificia, in omnibus se oblationibus a Communione suspendant, & in sola tantùm extrema Sacrificii oblatione Communionis sanctæ gratiam sumant, quasi non sit toties illi vero & singulari Sacrificio participandum, quoties Corporis & Sanguinis Domini nostri Iesu Christi immolatio facta consliterit.*

Respondetur ad cap. *Relatum* 11. de Consecr. dist. 2. *Toletanum XII.*

De his pronuntiat Concilium: *Certum est, quòd rei sunt Dominici Sacramenti.* Atque pœnam adjiciens ait: *Quicumque ergo Sacerdotum deinceps Divini altaris Sacrificium oblaturus accesserit, & se à Communione suspenderit, ab ipsa, quâ se indecenter privavit gratia Communionis, anno uno repulsum se noverit.*

Si inferas: ergo non modicâ pœnâ dignus est Sacerdos, frangens hostiam ut laicum communicet: qualis Consequentia! Quæ enim convenio Sacerdotis, qui Communionis sanctæ gratiam sumit, ad Sacerdotem, qui se à communione suspendit? Aut quæ pars Sacerdoti, qui sumit species panis & vini, cum Sacerdote, qui sumptâ tantummodò Corporis sacri portione, à calice sacri cruoris abstinet? Nulla omnino.

De hoc autem Sacerdote, minimè de illo agit Pontifex Gelasius, quando ait: *Comperimus quòd quidam sumptâ tantummodo Corporis sacri portione à Calice Sacri cruoris abstineant: Qui procul dubio (quoniam nescio quâ superstitione docentur obstringi) aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia divisio unius ejusdem mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire.*

Responsio ad cap. *Comperimus*, eod. dist. *Gelasius*.

Numquid fractio hostiæ, aut distributio partis hostiæ communicare volenti divisio est unius ejusdem mysterii? Nequaquam. Frustra ergo ob talem legem dixit quidam, non modicâ pœnâ dignum esse Sacerdotem frangentem hostiam, ut laicum communicet. Frustra talis fractio aut distributio dicitur peccatum mortale; frustra veniale, si adsit rationabilis causa.

Quæris quæ sit hujusmodi causa? Respondeo non tantùm periculum mortis (de quo non potest esse dubium) sed præceptum quoque Communionis; immo magna petentis devotio, si alia parva hostia commodè haberi nequeat: quia nulla extat prohibitio, nec apparet aliqua indecentia aut irreverentia. Sicut etiam licet aliquas particulas consecratas (dum omnibus non sufficiunt) dividere, & sic præbere. 64.

Legitimæ causæ allegantur.

Quæ ergo sit causa sufficiens, prudenti judicio videtur relinquendum. Ego, inquit Dicastillo disp. 11. n. 117. non putarem requiri gravissimam. Unde putarem sufficere quòd sic communicaturus non habeat aliquam Missam,

Dicastillo.

ſam, vel cogatur diu expectare, donec aliud Sacrum celebretur, aut in ſequentem diem differre.

Quin etiam ſufficientem exiſtimarem cauſam, quòd aliqua perſona gravis aut nobilis velit communicare tunc, ut poſtea maturè ſe expediat ad negotia: immo & famuli, qui, ut tempeſtivè ſint expediti ad exhibenda ſervitia, velint communicare, nec facilè poſſint ſine officiorum diſpendio expectare.

Addiderim ſatis eſſe, ſi fiat, ne diu expectet ipſe Sacerdos pro offerenda particula; poteſt enim pergere in Miſſa ad Offertorium & Conſecrationem, daturus partem ſuæ hoſtiæ. Ita ille.

Et hactenus quidem de Euchariſtia, ut eſt Sacramentum: nunc dicemus de ipſa quatenus eſt incruentum novæ Legis Sacrificium.

DISPU-

DISPUTATIO V.
DE
SACRIFICIO MISSÆ.

SI quid est in rebus humanis planè divinum, quod nobis superni cives (si in eos invidia caderet) invidere possent, id certè est Sacrosanctum Missæ Sacrificium, cujus beneficio fit, ut homines quâdam anticipatione possideant in terris cælum, dum ante oculos habent & manibus contrectant ipsum cæli terræque Conditorem. De hoc itaque divinissimo Sacrificio Missæ disputaturus, incipiendum duxi à vocibus. 1.

Missa, vox antiquissima & usitatissima in Ecclesia Latina, sic dicta, quasi *Missio*: vel quia in illa mittitur ad nos Christus; vel quia mittitur oblatio à nobis ad Deum: vel quia in illa dimittitur populus. Unde quoniam completo Symbolo dimittebantur Catechumeni, pars illa dicebatur Missa Catechumenorum. Et verò completo Sacrificio dimittuntur fideles baptizati, dum dicitur: *Ite missa est*. *Quid vox Missa importet,*

Porrò quamvis à *Missione Missa* dicatur; equidem non eam solam significat, sed traductum est indè vocabulum ad alia significanda. Sunt igitur quinque *Missæ* acceptiones apud Scriptores Ecclesiasticos, quas vide apud Bellarminum lib. 5. de Eucharistia cap. 1. Communissima & receptissima hodie est, in qua significat totam celebrationem divini Officii, in quo Eucharistia consecratur. *Bellarm.*

Hinc quando quæritur, an Missa sit Sacrificium, sensus quæstionis est: Utrùm actio illa sacra, in qua conficitur Eucharistia, multis præcedentibus & sequentibus precibus & ceremoniis sit Sacrificium. Nec intelligitur quæstio esse, an singuli ritus sint de essentia Sacrificii, sed solùm, an inter illos ritus sit aliquis, qui propriè Sacrificium dici debeat, ad quem reliqui omnes referantur.

Explicuimus vocabulum *Missa*; sequitur explicanda vox *Sacrificium*, in qua non est quærenda Etymologia, aut vulgaris aliqua significatio, quæ notissima sunt; sed quid propriè significet, id est, quid propriè sit Sacrificium, sive quæ sit ejus natura & definitio: in hac enim re non pauci falluntur. Erit ergo *& quid Sacrificium.*

SECTIO PRIMA.

De Natura & essentia Sacrificii.

2. Sacrificium metaphoricè accipitur pro quolibet opere bono. *Psal. 4. Psal. 50. Hebr. ult.*

SAcrificium in Scriptura dupliciter sumitur: Primò impropriè & metaphoricè pro quolibet opere bono, ut Psal. 4 v. 6. *Sacrificate Sacrificium iustitiæ.* Psal. 50. v. 19. *Sacrificium Deo Spiritus contribulatus.* Ad Hebræos ultimo v. 16. *Beneficentiæ autem & Communionis, nolite oblivisci: talibus enim hostiis promeretur Deus.* 1. Pet. 2. v. 5. *Et ipsi tamquam lapides vivi superædificamini, domus spiritualis, Sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias acceptabiles Deo per Iesum Christum.* Apoc. 5. v. 10. *Et fecisti nos Deo nostro regnum, & Sacerdotes & regnabimus super terram.* Et aliis pluribus locis.

1. Petri 2. Apoc. 5.

Quæ utique maturiùs expendens Divus Augustinus lib. 10. de Civit. cap. 6. sic incipit dicere: *Proinde verum Sacrificium est, omne opus, quod agitur, ut sanctâ societate inhæreamus Deo, relatum scilicet ad illum finem boni, quo veraciter beati esse possimus.* Ubi Sanctus Doctor non definit Sacrificium in genere, nec Sacrificium propriè dictum, sed Sacrificium præcipuè internum, quod opponitur Sacrificiis legalibus, & merè externis. Et vocat Sacrificium verum ratione dignitatis & ratione effectûs, non ratione formæ & essentiæ Sacrificii propriè dicti. Non enim vult dicere Sacrificia interna esse magìs propriè dicta Sacrificia, quàm externa, cùm oppositum sit verum; sed esse præstantiora & Deo gratiora, & faciliùs Deum placare.

De hoc Sacrificio exponitur D. Augustinus.

3. Expositio probatur à simili ex Ioan. 15.

Similis sententia habetur Joan. 15. v. 1. *Ego sum vitis vera.* Nec enim Dominus eò loci significare volebat, se magìs propriè esse vitem, quod attinet ad formam & essentiam vitis, quàm sit illa, quæ plantatur in vineis: sed solum esse vitem nobiliorem, & effectus excellentiores producere; ut notat & explicat idem Augustinus ad eundem locum Tract. 80. in Joan. dicens: *Quid ergo est* Ego sum vitis vera? *Numquid addens* vera, *hoc ad eam vitem retulit, unde ista similitudo translata est? Sic enim dicitur* vitis *per similitudinem, non per proprietatem: quemadmodum dicitur* ovis, agnus, leo, petra, lapis angularis, *& cætera huiusmodi, quæ magìs ipsa sunt vera, ex quibus dicuntur ista similitudines, non proprietates. Sed cum dicit;* Ego sum vitis vera, *ab illa se utiquè discernit cui dicitur*: Quomodo conversa es in amaritudinem vitis aliena? *Nam quo pacto est vitis vera, quæ expectata est, ut faceret uvas, fecit autem spinas?*

S. Aug.

Ad hunc planè modum D. Augustinus suprà lib. 10. de Civit. utitur illis vocibus, *verum Sacrificium*, ut significet non quidem proprietatem condistinctam à metaphora, sed vel præstantiam, vel virtutem illius metaphorici Sacrificii ad placandum Deum; vel veritatem & pietatem, oppositam falsitati, & impietati, quæ est in Sacrificiis, quæ Idolis offeruntur.

Secundò ergo accipitur Sacrificium propriè pro certo actu Religionis, quo supremum cultum soli Deo debitum exhibemus. Quomodo plerumque usurpatur in Scriptura atque etiam apud prophanos Scriptores, præsertim quando ponitur absque addito. Quis enim audiens vel legens Petrum v. g. sacrificasse, quis, inquam, apprehendet Petrum eleëmosynam dedisse, aut Deum devotè rogasse, aut jejunasse &c. & non potiùs specialem aliquem cultum Deo exhibuisse? 4

4. Sacrificium propriè accipitur pro certo actu Religionis.

Porrò Hæretici, ut faciliùs rationem Sacrificii à Missa excludant, has acceptiones Sacrificii confundunt, nullam agnoscentes rationem Sacrificii magìs propriam, quàm qua quodlibet opus bonum dicitur Sacrificium. Sed confundit eos Scriptura, variis locis evidenter opponens Sacrificium bonis operibus. Primi Regum 15. v. 22. *Melior est obedientia, quàm victimæ.* Oseæ 6. v. 6. *Misericordiam volui, & non Sacrificium.* Psal. 50. v. 18. *Quoniam si voluisses Sacrificium dedissem utique; holocaustis non delectaberis.* Et sequitur v. 19. *Sacrificium Deo Spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despicies.* Si enim Sacrificium contriti cordis, quod Deus numquam despicit, propriè Sacrificium esset, quomodo potuisset ab eo dici, Deum nolle Sacrificia, & holocaustis non delectari? Affirmat ergo Propheta, Sacrificia exteriora, quæ propriè & absolutè sunt Sacrificia, per se non esse æquè grata, atque interna, præsertim si fiant cum mala voluntate.

Has acceptiones confundunt Hæretici; sed refutantur ex Scriptura. *1. Reg. 15. Oseæ 6. Psal. 50.*

Hinc apposite Divus Augustinus lib. 10. de Civit. cap. 5. *Intueamur*, inquit, *quemadmodum ubi Deum dixit nolle Sacrificium, ibi Deum ostendit velle Sacrificium. Non vult ergo Sacrificium trucidati pecoris, sed vult Sacrificium contriti cordis.* Et infrà: *Ac per hoc ubi scriptum est:* Misericordiam magìs volo, quàm Sacrificium; *nihil aliud quàm Sacrificio Sacrificium prælatum oportet intelligi: quoniam illud quod ab hominibus appellatur Sacrificium, signum est veri Sacrificii. Porrò autem misericordia verum Sacrificium est.* Verum, inquam, in effectu, non in proprietate. 5.

5. & D. Augustino.

Unde, attexit, *dictum est*...... *Talibus enim Sacrificiis placatur Deus*, id est, bonis operi-

peribus in Deo factis: non autem nudis ceremoniis externis, quæ tamen propriè & sine addito ab hominibus vocantur Sacrificium; nec tantùm ab hominibus, sed etiam ab ipso Spiritu Sancto per totum librum Levitici ac Numerorum, & alibi sæpissimè.

Et de hoc Sacrificio propriè dicto, quæritur primò quid sit? Varii varias ejus definitiones construxerunt, quas refert & impugnat Vasquez disp. 220. nobis hæc placet:

CONCLUSIO I.

Sacrificium propriè dictum est immutatio rei sensibilis, legitimè instituta in protestationem summi Dominii Dei in vitam & mortem.

6. Sacrificium propriè dictum est actus Religionis.

HÆc descriptio convenit omnibus, quæ constat esse, vel aliquando fuisse propriè dicta Sacrificia, & nullis aliis. Ex ea autem sequitur, quòd Sacrificium sit actus Religionis: etenim Religio est virtus, inclinans creaturam intellectualem ad exhibendum cultum tamquam debitum Deo ob infinitam excellentiam, & omnium ab eo dependentiam, ut à primo principio. Cultus verò est actus internus vel externus, qui assumitur in signum summæ Dei excellentiæ, & nostræ subjectionis.

Quæris, Sacrificium qualis sit actus, internus vel externus? Esse externum, satis significat prima pars definitionis, & omnes supponunt. Oportet autem considerare externum Dei cultum interdum fieri per puros actus externos, interdum aliquibus etiam rebus. Puros actus externos voco, qui consistunt solùm in aliquo motu vel actione hominis, & in ea perficiuntur & consummantur absque aliqua re externa, circa quam versentur, ut sunt genuflexio, oratio vocalis & similes. Res verò appello quascumque res permanentes, quæ licèt non possint in Dei cultum cedere, nisi mediâ aliquâ actione hominis; attamen quia ille fit per usum, seu exhibitionem talium rerum, ideo dicitur fieri per ipsas res, ut distinguatur à priori modo cultûs.

Immutans aliquam rem sensibilem.

Hujusmodi ergo actio, quâ ita utimur aliquâ re permanente ad significandam nostram subjectionem & summam Dei excellentiam, dicitur propriè oblatio talis rei facta in cultum ejus. Sic olim decimæ, primitiæ, primogeniti &c. offerebantur; equidem non sacrificabantur. Quare? Quia Sacrificium est oblatio, quâ res aliqua immutatur, id est, destruitur ex parte, vel ex toto.

7. Enimverò per Sacrificium, ut patet ex secunda parte definitionis, protestamur Deum habere dominium in vitam & mortem, ita ut pro libitu possit omnia immutare: hoc autem accommodatiùs fieri non potest, quàm per alicujus rei immutationem. Sic in omnibus priùs institutis Sacrificiis, res oblata semper, saltem ex parte, immutabatur, ut patet in oblationibus pecudum, quæ occidebantur, vini, quod in terram effundebatur, similæ, quæ adurebatur, panis, qui frangebatur in frusta, thuris, quod adolebatur, tritici, quod conterebatur, manipuli spicarum, qui torrebatur &c.

In protestationem summi Dominii Dei in vitam & mortem.

Cæterùm cùm rei destructæ semper succedat nova; si res producta erat dignior, aut Deus per illam magis intendebat honorari, Sacrificium, sive potiùs hostia Sacrificii, consistebat in re producta: sic in oblatione thuris potiùs sacrificabatur suffitus, in quem thus per concremationem convertebatur, quàm ipsum thus. Sin verò Deus intendebat magis honorari re, quæ destruebatur, utpote perfectiori, ipsa censebatur hostia Sacrificii, ut contingebat in occisione animalium, quia animal est perfectius cadavere.

Neque putandum est, hanc immutationem defuisse Sacrificio Melchisedech (quidquid aliqui dixerint) eò quòd Scriptura illam non referat; quippe est argumentum ab authoritate negativa. Potuit facilè aliquam partem panis adussisse vel fregisse, partemque vini effudisse, etsi Scriptura expresfè hoc non referat; præsertim cùm Scriptura non intendat referre modum, quo oblatio ista facta est, fortè quia res adeò erat nota, non potuisse videlicet sacrificari sine destructione, saltem alicujus partis, ut non necesse fuerit illud explicare, sed potuerit relinqui ut res evidens. 8.

Hæc immutatio non defuit Sacrificio Melchisedech.

Quod ad panes propositionis attinet, non constat ex Scriptura, quòd oblatio, quæ fiebat de illis, fuerit verum Sacrificium. Porrò de aliis Sacrificiis, quæ fiebant ex farina, vel massa, planum est ex Levitici 2. semper aliquam eorum partem debuisse comburi, quod ibi v.9. appellatur, *Adoleri super altare*. Vinum item offerebatur, ut condimentum alterius Sacrificii, quod comburebatur vel destruebatur, & sic jam pertinebat ad illud totum, quod destruebatur; vel si seorsim offerebatur, effundebatur saltem quoad partem, & per hoc jam totum censebatur oblatum & sacrificatum, sicut per hoc, quòd adoleretur pars farinæ vel panis, censebatur totus panis sacrificatus.

nec aliis veteris legis Sacrificiis.

Ex his patet distinctio Sacrificii à reliquis cultibus, tam internis, quàm externis, devotione, oratione, adoratione, oblatione primitiarum & donorum, oblatione decimarum, voto, juramento, adjuratione, laude & gratiarum actione. 9.

Sacrificium distinguitur ab aliis cultibus.

Facilè etiam excluditur à definitione Sacrificii

Excluditur.

turâ ratione Sacrificii accensio candelarum,

crificii accensio candelarum; quia videlicet illa accensio non fit ad protestandum summum Dei Dominium in vitam & mortem, sed ad decorandum cultum divinum, ad testificandum gaudium populi Christiani de divinis mysteriis, ad significandum adventum Christi, qui est lux vera illuminans omnem hominem &c.

& thurificatio

Eadem est ratio, quare thurificationes, quæ fiunt in Ecclesia, non sint Sacrificia: quoniam solùm adhibentur ad celebritatem officii, ut nos excitent ad fervorem charitatis & devotionis; ut sicut incensum ascendit coram Domino in odorem suavitatis, ita & preces nostræ ascendant.

Trident.

Appositè Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 5. (cujus titulus est: *De solemnibus Missæ Sacrificii ceremoniis*) sic inquit: *Ceremonias adhibuit* Ecclesia, *ut mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, vestes aliaq; id genus multa, ... quo & maiestas tanti Sacrificii commendaretur, & mentes fidelium per hæc visibilia Religionis & pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc Sacrificio latent, contemplationem excitarentur.*

10. Interim sicut olim incensio thuris erat vera sacrificatio, ita & hodie posset esse, si legitimâ auctoritate institueretur ad protestandum summum Dei Dominium in vitam & mortem.

quæ & similia possent esse Sacrificia, si ad hoc instituerentur,

Etenim quòd aliqua actio sit Sacrificium vel non, maximè pendet à voluntate Dei vel hominum. Quippe sicuti voces absque ulla proportione naturali ad res significandas, fuerunt impositæ ad illas significandas, ita quælibet res posset à Deo vel hominibus institui ad significandum prædictum Dominium. Quamquam aptiùs & congruentiùs instituantur res, quæ aliquam ad id habent proportionem naturalem: maximam autem habent, ut superiùs indicavi, actio immutativa rei, quæ sacrificatur, ita ut fiat illius rei consumptio seu destructio, vel talis immutatio, quæ ad consumptionem rei ordinetur: hoc enim mutationis genus maximè aptum esse videtur ad denotandum nos ipsos, aliamve rem quamcumque ita à Deo pro nutu & voluntate suâ destrui posse, sicuti res illa à nobis in Sacrificium Deo oblata, prædicto modo immutatur.

11. *etiam ab hominibus,*

Dixi signanter, *Dei vel hominum*: quia per se loquendo posset Respublica ejusmodi oblationem ac rem sacrificandam determinare, cùm ad eam spectet signa communia instituere.

nisi Deus hanc potestatem sibi reservasset.

Dubitas, an Deus reservaverit sibi hanc potestatem? Consule antiquum Testamentum, in quo Israëlitis præscripsit determinata Sacrificia, eorumque ritus. Consule novum Testamentum, in quo per se instituit unicum Sacrificium, quo coli vellet.

12. *An Sacrificia Ethnicorum fuerint vera Sacrificia?*

Quærit autem aliquis, an ergo Sacrificia Ethnicorum, quæ constat à Deo non fuisse instituta, caruerint essentiâ veri Sacrificii. Similiter an nunc offerentes Deo vero abrogata Sacrificia veteris legis, vel nova, quæ ab hominibus contra prohibitionem Dei instituerentur, verè offerant Sacrificium.

Aliud est Sacrificium aliquod esse illicitum, aliud non esse verum Sacrificium.

Respondeo, controversiam magnâ ex parte esse vocis, non rei. Certum est Sacrificia Ethnicorum ab omnibus Scriptoribus, tam Ecclesiasticis, quàm prophanis, appellari Sacrificia, estò à Deo non fuerint instituta, nec vero Deo oblata, & ideo indubiè illicita: sed aliud est Sacrificium esse illicitum, aliud non esse verum Sacrificium. Quis namque ambigit Sacrificium Missæ ex multis capitibus posse esse illicitum, quamvis semper sit verum?

Sic ergo ex eo præcisè, quòd cætera Sacrificia, præter Eucharisticum, in lege nova sint prohibita & illicita, non desinent esse verum Sacrificium: nam adhuc erunt signa ad placitum hominum (quæ Deus non irritavit) quibus per immutationem & destructionem rei protestentur Deum Auctorem vitæ & mortis.

Quid sit propriè significatio Sacrificii.

Porrò Sacrificium essentialiter consistit in ratione hujusmodi signi; neque ullam aliam significationem requirit, etsi possit adesse, ut patet in Sacrificiis Mosaicis, & Sacrificio novæ legis, quæ insuper significant Sacrificium cruentum à Christo oblatum in ara crucis. Immo videtur omne Sacrificium, post lapsum Adæ, vero Deo oblatum, fuisse signum ejusdem cruenti Sacrificii. Quòd autem illa significatio non sit de essentia Sacrificii in genere, ipsum cruentum Sacrificium est manifesta probatio.

13. *Objectio.*

Dices: non est verum Sacrificium, quod non offertur vero Deo; atqui Sacrificia Ethnicorum non offeruntur vero Deo: ergo non sunt vera Sacrificia. Major, in qua sola est difficultas, probatur: quia Sacrificium, quod offertur falso Deo, non est verum signum; significat enim excellentiam increatam in eo, in quo non est.

Solutio. Lugo.

Respondeo cum Lugone disp. 19. n. 13. non est verum signum, veritate transcendentali & essentiali, Nego; non est verum veritate formali, Concedo. Aliud enim est, quòd sit verum signum, id est, habens ea, quæ verè requiruntur ad significandum; aliud quòd significet verè, id est, quòd ea, quæ significat, ita sint à parte rei; potest enim aliquid esse verè & essentialiter signum, & tamen significare aliquid falsum, sicut hæ voces: *Antichristus existit*, verè significant Antichristum existere; alioquin non esset verè propositio, sed tamen est propositio falsa; quia id, quod significat, non ita se habet à parte rei. Ita Sacrificium verè significat, illum, cui offertur, habere excellentiā; si tamen illa excellentia non sit prout ibi significatur, significabitur falsò. Habet igitur tunc Sacrificium veritatem transcendentalem

Potest aliquid esse essentialiter signum, & tamen significare falsum.

talem & essentialem Sacrificii, non tamen veritatem formalem, quæ consistit in conformitate cum re significata.

14. *Probatur à simili.* Confirmatur à simili: Sacrificium oblatum vero Deo, sine animo colendi ipsum, esset essentialiter Sacrificium; quia esset signum significans illam voluntatem internam, licèt ob defectum voluntatis non haberet veritatem formalem in significando, sed solùm transcendentalem, & ideo meritò posset appellari Sacrificium fictum: sicuti illud, quod offertur Deo falso, rectè vocatur Sacrificium falsum. Nihilominus utrumque est essentialiter Sacrificium, quia est signum institutum ad protestandum summum Dei Dominium in vitam & mortem; & supponit in objecto vel veram divinitatem, vel saltem apprehensam.

S. Aug. Hinc eleganter Divus Augustinus Epistolâ 49. in responsione ad quæstionem 3. *Hoc sanè, nec in ista brevitate prætereundum est, quòd templum, Sacerdotem, Sacrificium, & alia quæcumque ad hæc pertinentia, nisi uni vero Deo debere nossent Dii falsi, hoc est, Dæmones, qui sunt prævaricatores Angeli, numquam hæc sibi à cultoribus suis, quos decipiunt expetiissent. Verùm hæc cùm exhibentur Deo secundùm ejus inspirationem atque doctrinam, vera Religio est: cùm autem Dæmonibus secundùm eorum impiam superbiam, noxia superstitio.*

Quomodo ergo verum Sacrificium? Audi quod sequitur: *Quapropter qui Christianas litteras utriusque Testamenti sciunt, non hoc culpant in sacrilegis ritibus Paganorum, quòd construant templa, & instituant Sacerdotia, & faciant Sacrificia; sed quòd hæc Idolis & Dæmonibus exhibeant.* Ergo secundùm Divum Augustinum Pagani faciunt Sacrificia, tametsi peccent, & quidem gravissimè, ea exhibendo Idolis & Dæmoniis.

15. *An qui hodie ex ignorantia inculpabili offerret Sacrificium veteris legis, peccaret.* Sin autem exhibeant vero Deo, siquidem inculpabiliter ignorent Sacrificium novæ legis, abrogationem Sacrificiorum veteris legis, prohibitionem instituendi alia Sacrificia; quidni excusari debeant à peccato superstitionis, saltem formali?

Lessius videtur negare. Lessius lib. 2. de Justitia cap. 38. n. 28. videtur etiam eos excusare à peccato materiali. Probat primò: quia offerre Sacrificium est legis naturæ; atqui non apparet illis alia ratio sacrificandi, quæ sit convenientior, quàm ea, quâ offertur aliquid ex animalibus, vel frugibus terræ: ergo &c. Secundò: in statu naturæ fuissent licita hujusmodi Sacrificia; quia non habuissent aptiora & congruentiora naturæ: cur non etiam modò sint licita apud Judæos & Japonios, cùm alia divinitùs instituta non habeant?

Rejicitur. Respondeo, habent institutum Sacrificium Eucharisticum; & quamvis illud nondum eis innotuerit, quid inde? Etiam Baptismus non innotuit, & alia Sacramenta legis novæ: ergo Circumcisio illis licet, aut remedium legis naturæ; Consequentia non valet. Ad summum sequitur, eos excusari à peccato formali; sicut excusarentur, qui invincibiliter putarent adhuc licitum viris contrahere matrimonium cum pluribus uxoribus, eò quòd nondum ipsis innotuerit lex revocatoria dispensationis divinæ in veteri lege.

Liquet profectò, tametsi multis annis post promulgationem novæ legis, factam Jerosolymis in Pentecoste, legalium usus licitus & utilis fuerit; modò tamen post divulgationem novæ legis per præcipuas orbis partes, ceremonias veteris legis non solùm mortuas, sed etiam mortiferas esse, si usurpentur ut præceptæ; præsertim Sacrificia & Circumcisio: cùm enim in his consistat principalis & quasi substantialis cultus Dei, utique cessante institutione & impositione Dei, eo ipso ex natura rei fiunt intrinsecè mala; quia jam reverà non sunt Sacrificia vel Sacramentum. 16. *Ceremoniæ veteris legis hodie sunt mortiferæ, si usurpentur ut præceptæ.*

Ex quo patet, quòd nequidem per homines possint sine peccato mortali restitui in illum statum; quia hoc esset contra intentionem Christi, instituentis in Ecclesia nova unum excellentissimum Sacrificium & sufficientissimum, itemque Sacramentum Baptismi, quod longè excellentius est Circumcisione. Unde illa restitutio Sacrificii veteris legis & Circumcisionis, vel institutio novorum Sacrificiorum, cederet in maximam injuriam & summum contemptum Sacrificii & Sacramentorum novæ legis. *Sacrificia & Circumcisio non possunt per homines restitui sine mortali.*

Interim *Multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, obtinent roboris firmitatem.* extra de Reg. cap. 16. *Ad Apostolicam.* Sic ergo Sacrificia veteris legis, si rursùm à potestate publica assumerentur sive ex ignorantia, sive ex malitia, ad protestandum summum Dei Dominium in vitam & mortem, non dubito quin forent vera Sacrificia, verumtamen ingrata Deo; quamvis internus affectus offerentium ex ignorantia inculpabili posset placere. 17. *Si tamen Sacrificia restituerentur, forent vera Sacrificia.*

Dixi, *Si à potestate publica assumerentur:* quia disputant Doctores, an quilibet privatâ auctoritate possit instituere Sacrificia, aliquibus asserentibus, aliis negantibus. Magis placet sententia negativa; quia Sacrificium est signum aliquod commune, quo Deus speciali aliquâ ratione colitur; signa autem communia non possunt institui à privato, sed per legitimam seu publicam potestatem, ut patet in vocibus, & in Sacramentis, quæ non significant nisi ex communi institutione: jam autem Sacrificium est signum ad placitum, non minùs quàm vox, vel Sacramentum. Unde si quis jam vellet abscindere arborem; ut significaret per illam destructionem idem, quod in veteri lege significabatur per occisionem ovis, nemo diceret illum sacrificare. *Sacrificium institui nequit auctoritate privatâ.*

Sed contrà primò; sicuti privatâ auctoritate possum instituere vocem aliquam ad significandum aliquid, quod antè non significavit, & 18. *Objectio prima.*

& omnes intelligunt me, ut contingit frequenter (inquit Joannes Pontius Sum. Theol. disp. 44. n. 117.) inter disputandum, cùm substituimus litteram A, vel B pro aliqua re, vel propositione; ita nihil impedit, quò minùs quis velit coràm aliquo interficere passerem ad significandum Dominium supremum Dei & suam subjectionem, & suppositâ declaratione suæ voluntatis, qui præsentes essent, cognoscerent, quod id intenderet, & consequenter tum sacrificaret passerem. Hæc ille.

Responsio. Respondeo; usurpare vocem ad hoc vel illud significandum, quod anteà non significabat, non est instituere vocem, sed vocem institutam contra suam institutionem ad aliud significandum applicare; quod quidem licitum potest esse inter personas particulares hìc & nunc ex mutua conventione; quis tamen propterea dicet, illam vocem ad hoc significandum esse institutam; v. g. vocem homo ad significandum equum, pro quo in particulari colloquio posset substitui?

Quid sit institutio alicujus signi. Institutio secundùm Philosophos non est aliud, quàm volitio alicujus vel aliquorum habentium sufficientem auctoritatem, quâ voluerunt, ut cognitâ tali re, cognosceremus talem rem. Hæc autem auctoritas respectu vocum non residet in privata persona, cùm sint signa humana politica in ordine ad commercium humanum, quod totum dissiparetur, si quilibet pro libitu posset uti quibuslibet vocibus ad aliquid significandum.

19. *Objectio secunda. Dicastillo.* Dices secundò; non est eadem ratio de Sacramentis & Sacrificiis. Nam (inquit Dicastillo tract. 5. disp. 1. n. 35.) solùm Deus, & Christus sunt Auctores Sacramentorum, & hæc fuerunt instituta pro communitate fidelium & instituta fuerunt signis significantibus communitati.

Non sufficit autem in signis ad placitum, quod signum placuerit isti vel illi, sed communitati, ut censeatur significare illi ad placitum. Sacrificium verò, seclusâ lege & prohibitione, est aliquid, quod potest humanâ auctoritate fieri à quovis homine. Hæc ille.

Responsio. Sed hoc est quod quæritur. Potest quidem Sacrificium institui humanâ auctoritate potiùs, quàm Sacramentum; quia Sacramentum est causa efficax gratiæ sanctificantis, quæ causalitas non est de essentiâ Sacrificii: num ideo à quolibet homine? Minimè; quia etiam Sacrificia instituta sunt pro communitate fidelium, idque signis ad placitum significantibus communitati.

Cur potiùs Sacrificium quàm Sacramentum possit institui humanâ auctoritate.

Cæterùm negare non volumus, quemlibet particularem hominem, seclusâ prohibitione, sibi ipsi posse eligere signum aliquod externum ad protestandum summum Dei Dominium; illumque recognoscendum tamquam auctorem vitæ & mortis: an autem hoc deberet appellari Sacrificium, maximè si omnes homines solitariè viverent sine aliquo humano commercio, quæstio est de nomine.

Certè novæ voces ab aliquo inventæ, non censentur communitati significare, donec ab illa receptæ sint. Ipsi verò inventori, quidni significent? Et quidni illud sufficiat, ut simpliciter & absolutè dicantur voces significativæ, & signa humana ad placitum, in casu in quo non esset ulla communitas humana? Non video quid obstet. *Voces non significant communitati donec ab ea receptæ sint.*

Sed quid disputo de casu metaphysico? 20.
Homo animal sociale est, ex natura sua appetens vivere in communitate perfecta, adeoque postulans signa communia. Et ideo mors Martyrum non fuit verum & proprium Sacrificium, quamvis assumpta fuisset in protestationem summi Dominii Dei; quoniam ad hoc non fuit publicâ auctoritate instituta; immo nec privatâ ipsorum Martyrum, quia talis institutio fuisset contra præceptum Dei, qui sibi, ut suprà ostendimus, reservavit institutionem Sacrificiorũ, tam in veteri, quàm in novâ lege. *A ratione Sacrificii excluditur Martyrium.*

At verò mors Christi ex divina institutione hoc significavit, ac propterea fuit verum Sacrificium; estò illa institutio in morte Christi ipsi soli fuerit nota: quoniam signum sufficienter constituitur in ratione signi per ipsam institutionem auctoritate publicâ factam, antequam aliis pateat. Sic quippe Adam tamquam caput & Princeps Reipublicæ humanæ imponens singulis rebus nomina sua, antequam formaretur Eva, eo ipso fecit illa esse signa publica istarum rerum. *Mors Christi fuit verum Sacrificium.*

Simili ergo modo JESUS CHRISTUS Dominus noster, supremus Princeps Ecclesiæ, Rex Regum & Dominus Dominantium eminenter in se habens voluntatem omnium hominum ad instituenda signa & Sacrificia, nullâ suâ necessitate, sed voluntate & potestate; non invitus, sed quia voluit, quando voluit, quomodo voluit, Sacerdos in æternum secundùm Ordinem Melchisedech, seipsum hostiam puram & immaculatam, in ara crucis, morte intercedente, Deo Patri obtulit protestando suam subjectionem & ejus supremum Dominium in mortem & vitam.

Quid horum competit cæteris Martyribus? Nonne de illis dici potest, quia voluerunt, quando voluerunt, quomodo voluerunt, seipsos obtulerunt? Sanè mors non erat in eorum potestate, nisi remotè; nempe quatenus poterant se Tyrannis offerre, vel fugâ eripere: genus autem mortis & tempus nequidem remotè. An fortè à Deo instituti erant Sacerdotes ad hujusmodi Sacrificium offerendum? Nullibi talis institutio legitur.

Et quamquam ad essentialem rationem Sacrificii non requiratur Minister specialiter è reliquis deputatus, sed possit Deus cuivis homini hanc potestatem relinquere; tamen convenientiùs est, ut aliquis ad hoc specialiter deputetur, 21. *Deputatio specialis ministri non est de essentia Sacrificii.*

equidem in lege tam veteri quàm nova fuit aliquis deputatus.

putetur, cùm Sacrificium sit extraordinarius Dei cultus, nomine communitatis illi exhibendus, cujus proinde administrationem non decet cuilibet permitti. Unde in lege tam Mosaica, quàm Euangelica non offeruntur Sacrificia, nisi à ministris ad hoc specialiter deputatis (quales pro Sacrificio Agni Paschalis erant Patres-familias) & qui sine tali deputatione Sacrificia offerre tentarunt, divinitùs sunt puniti, ut patet in Osia Rege 2. Paralip. 26. & Saule 1. Regum 13.

Immo etiam apud Ethnicos & in lege naturæ. Gen. 14.

Immo etiam apud Ethnicos quidam particulariter huic muneri deputabantur: & in lege naturæ fuisse deputatos, colligitur ex Gen. 14. ubi pro ratione cur Melchisedech Rex Salem protulerit panem & vinum, illa offerendo in Sacrificium, allegatur v. 18. *Erat enim Sacerdos Dei altissimi.* Quamvìs minimè constet, quinam præcisè in illa lege fuerint Sacerdotes: secundùm plerosque autem tales fuerunt Primogeniti, & Principes familiarum.

Iobi 1.

Unde Job. 1. legimus ipsum obtulisse holocausta: *Cumq; in orbem transiissent dies convivii, mittebat ad eos Iob, & sanctificabat illos, consurgensq; diluculo offerebat holocausta pro singulis,* v. 5. Præter quos videntur aliqui alii ex speciali Dei instinctu sacrificasse, ut Abel & Jacob.

Trident.

Atque hæc sufficiant de Sacrificio in communi. Quamquam autem varia fuerint Sacrificia in veteri lege: equidem teste Tridentino sess. 22. cap. 1. in fine: *Bona omnia per illa significata, velut illorum omnium consummatio & perfectio complectitur* unicum Sacrificium Eucharisticum, de quo ponitur

CONCLUSIO II.

Missa continet verum, & proprium novæ legis Sacrificium, oblatum & institutum à Christo in ultima Cœna.

22. Trident.

ITa novissimè & clarissimè contra Hæreticos nostri temporis docet Concilium Tridentinum sess. 22. ubi cap. 1. sic incipit dicere: *Quoniam sub priori Testamento, teste Apostolo Paulo, propter Levitici Sacerdotii imbecillitatem consummatio non erat; oportuit, Deo Patre misericordiarum ita ordinante, Sacerdotem alium secundùm ordinem Melchisedech surgere Dominum nostrum Iesum Christum, qui posset omnes, quotquot sanctificandi essent, consummare, & ad perfectum adducere. Is igitur Deus & Dominus noster, etsi semel seipsum in ara Crucis, morte intercedente, Deo Patri oblaturus erat, ut aternam illic redemptionem operaretur: quia tamen per mortem Sacerdotium eius extinguendum non erat; in Cœna novissima, quâ nocte tradebatur, ut dilectæ Sponsæ suæ Ecclesiæ visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret Sacrificium, quo cruentum illud semel in Cruce peragendum repræsentaretur, eiusq; memoria in finem usque sæculi permaneret, atque illius salutaris virtus in remissionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur; Sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, Corpus & Sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit,* (id est, sacrificavit) *ac sub earundem rerum Symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit; & eisdem, eorumq; in Sacerdotio successoribus, ut offerrent* (id est, sacrificarent) *præcepit per hæc verba:* Hoc facite in meam commemorationem; *uti semper Catholica Ecclesia intellexit & docuit.*

Missa habet veram & propriè dictam rationem Sacrificii.

Atque hæc sit prima probatio hujus veri- 23.
tatis, scilicet perpetua Ecclesiæ Traditio à temporibus Apostolorum, quos celebrasse, & alios sacrificare docuisse, testantur Lyturgiæ ab ipsis compositæ, ut Lyturgia Divi Jacobi & Divi Marci.

Prima probatio ex Traditione.

Scripta quoque Sanctorum Patrum quid aliud clamant, quàm Altaria, Sacerdotes, Sacrificia, & alia spectantia ad Sacrificium novæ legis? Quocirca liceat mihi hìc dicere cum Magno Patre Divo Augustino lib. 4. de Baptismo cap. 24. *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissimè creditur.*

Aug.

Neque Traditionem istam, & unanimem Patrum consensum negant Acatholici; sed insanissimè dicunt totam Ecclesiam ferè ab initio in hoc errasse.

Et verò quid magìs insolens & insanum, 24.
quàm æternam veritatem arguere de errore? *Tu es Sacerdos in æternum* (inquit Spiritus Sanctus per os David de Christo Psalmo 109. v. 4.) *secundùm ordinem Melchisedech.* Si Christus Sacerdos in æternum, id est, usque in finem mundi; ergo juge Sacrificium, de quo Dan. 12. v. 11. *Cùm ablatum fuerit iuge Sacrificium*, scilicet in fine mundi, instante die judicii. Et quod amabò illud Sacrificium?

Secunda probatio ex Sacrificio Melchisedech. Psal. 109. Dan. 12.

Certè non aliud, quàm Sacrificium Missæ, quod Christus quotidie offert, & offeret usque in finem mundi per suos ministros Sacerdotes. Sacerdotes, inquam, secundùm ordinem Melchisedech, qui, ut constat ex Scriptura Gen. 14. non sacrificavit cruentè occidendo animalia, sed incruentè panem & vinum: ait enim v. 18. *At verò Melchisedech Rex Salem proferens*, id est, sacrificans, *panem & vinum: erat enim Sacerdos Dei altissimi, benedixit ei* (Abrahæ) *& ait* &c. unde cantat Ecclesia in Vesperis Festi Corporis Christi: *Sacerdos in æternum Christus Dominus secundùm ordinem Melchisedech panem & vinum obtulit.*

Gen. 14.

Neque mea est hæc doctrina, quamvis alio- 25.
quin mea, sed Sancti Cypriani Episcopi & Martyris lib. 2. Epistolâ 3. sub initium ubi sic scribit

typo novi Sacrificii. S. Cyprianus.

scribit ad Cæcilium: *In Sacerdote Melchisedech Sacrificij Dominici Sacramentum præfiguratum videmus, secundùm quod Scriptura divina testatur & dicit:* Et Melchisedech Rex Salem protulit panem & vinum. Fuit autem Sacerdos Dei summi, & benedixit Abraham. *Quòd autem Melchisedech typum Christi portaret, declarat in Psalmis Spiritus sanctus ex persona Patris ad Filium dicens: Ante luciferum genui te: Tu es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech.*

Quæris in quo ille ordo consistat? *Qui ordo utique hic est de Sacrificio illo veniens, & indè descendens, quòd Melchisedech Sacerdos Dei summi fuit, quòd panem & vinum obtulit, quòd Abraham benedixit. Nam quis magìs Sacerdos Dei summi, quàm Dominus noster Iesus Christus? Qui Sacrificium Deo Patri obtulit: & obtulit hoc idem quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum scilicet Corpus & Sanguinem sub speciebus panis & vini.*

Cæteroquin si solùm cruentè seipsum obtulit in ara Crucis, cur potiùs dicitur Sacerdos secundùm ordinem Melchisedech, quàm secundùm ordinem Noë, Aaron &c.? Neque enim Sacrificium Melchisedech majorem habet convenientiam, imò minorem cum Sacrificio cruento, quàm Sacrificium Noë, Aaron &c.

26. *Novatores respondent Melchisedech non sacrificasse panem & vinum.* Ad hanc probationem respondent Novatores: Melchisedech non sacrificasse, sed protulisse panem & vinum ad epulandum, & milites Abrahæ confortandos. Imò videtur non fuisse Sacerdos, cùm vox Hebræa etiam significet Principem, ut colligitur ex secundi Regum 8. v. 18. ubi 70. vertunt: *Principes aulæ.* Et quamquam Sacerdos fuisset, non adsertur Gen. 14. ratio, cur protulerit panem & vinum, sed cur Abrahæ benedixerit.

Rejiciuntur. Si credere fas est magìs Hæreticis, quàm toti Ecclesiæ, quæ semper retulit illa verba: *Erat enim Sacerdos Dei altissimi,* ad oblationem panis & vini; estò in Hebræo sit: *Et erat Sacerdos:* siquidem omnes Codices Hebræi, imò & Græci & Chaldaïci terminant periodum in voce *altissimi.* Quare non potest illud conjungi cum sequentibus: *Et benedixit*; sed debet superioribus illis annecti: *Protulit panem & vinum.*

Particula conjunctiva apud Hebræos sæpè obtinet locum causalis. Accedit, particulam conjunctivam apud Hebræos sæpissimè locum obtinere causalis. Exempla sunt ad manus. Gen. 20. v. 3. ubi Latina legunt: *Et morieris propter mulierem, quam tulisti, habet enim virum.* In Hebræo erat: *Et ipsa habet virum.* Cap. 27. v. 36. ubi nos legimus: *Supplantavit enim me*; in Hebræo erat: *Et supplantavit me.* Similiter cap. 30. v. 27. *Experimento didici, quia benedixit mihi Dominus.* Hebræi legunt: *Et benedixit mihi Dominus.* *Gen. 20. Gen. 27. Gen. 30.*

27. *Rabini appellant panem & vinum oblationem & libamen.* Ad primum (teste Genebrardo in Chronologia in principio tertiæ ætatis) veteres Rabini (si fortè illis malint credere, quàm Sanctis Patribus) ne quis putaret fuisse panem & vinum commune, appellant oblationem & libamen, quæ priùs utique sacro ritu Deo oblata fuerant tamquam Sacrificium pacificum in gratiarum actionem pro obtenta victoria, ac deinde Abrahæ & sociis distributa, sicut in Sacrificiis pacificis fieri solebat. Levit. cap. 7. v. 11. & sequentibus: *Hæc est lex hostiæ pacificorum, quæ offertur Domino. Si pro gratiarum actione oblatio fuerit, offerent panes absque fermento &c. panes quoque fermentatos, cum hostia gratiarum, quæ immolatur pro pacificis: ex quibus unus pro primitiis offeretur Domino, & erit Sacerdotis, qui fundet hostiæ sanguinem; cuius carnes eâdem comedentur die, nec remanebit ex eis quidquam usque mane.* *Levit. 7.*

Frustra ergo Calvinus ex eo, quòd Abraham, & milites ejus hoc pane & vino refecti fuerint (quod tamen hìc non dicitur, imò jam antè refectos fuisse, satìs insinuatur v. 24. juncto versu 11.) contendit ea non fuisse Deo oblata, quod hìc satìs clarè dicitur, & optimè cum refectione cohæret.

Melchisedech fuit verus Sacerdos. Et verò dubitabimus, an Melchisedech fuerit verus Sacerdos? Non solùm omnes versiones, Græca, Chaldaïca & Latina id demonstrant; sed etiam ipse Apostolus ad Hebræos 7. qui sic legit v. 1. *Hic enim Melchisedech Rex Salem Sacerdos Dei summi.* Ut propterea ineptè Hæretici opponant unicum locum, in quo vox Hebræa minùs propriè videtur sumi pro Principe. Plura vide de hoc argumento apud Bellarminum lib. 1. de Missa cap. 6. & alios Controversistas. *Hebr. 7. Bellarm.*

Venio ad tertiam probationem nostræ Conclusionis, quam accipio cum Concilio Tridentino sess. 22. cap. 1. ex Malachiæ 1. cap. ubi v. 10. & 11. dicit Dominus exercituum: *Non est mihi voluntas in vobis* (Sacerdotibus veteris legis) *& munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in Gentibus: & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum est nomen meum in Gentibus.* 28. *Tertia Conclusionis probatio. Malach. 1.*

Sed quæ illa oblatio? Utique Sacrificium Eucharisticum, ut testatur Tridentinum suprà his verbis: *Et hæc quidem illa munda oblatio est, quæ nullâ indignitate aut malitiâ offerentium inquinari potest: quam Dominus per Malachiam nomini suo, quod magnum futurum esset in Gentibus, in omni loco mundam offerendam prædixit.* *Triden. sumpta ex Scriptura Malachiæ.*

Siquidem reprobatis Judæorum Sacrificiis, Deus ibi promittit successurum novum, successurum, dico, apud Christianos, cùm dicat: *Offertur nomini meo*; apud alias namque Gentes non Deo, sed dæmoniis sacrificatur. Et quamvìs fortè aliquæ sacrificent vero Deo; equidem illæ sunt tam paucæ, ut dici non potuerit: *In omni loco.*

29. *quam male interpretantur Hæretici.* Si dixeris cum Hæreticis, per Sacrificium ibi intelligi omnia bona opera; neutiquam autem Sacrificium propriè dictum: falsitas patet primò ex antithesi, quæ fit inter Sacrificia vetera, & novum quod prophetatur; adeoque sicuti illa, sic & hoc est propriè Sacrificium.

Deinde

Deinde prædicitur ibi Sacrificium noviter instituendum, reliquis abrogatis; porrò bona opera Christianorum, utpote juris naturæ, non sunt noviter instituta, nec bona opera Judæorum reprobata.

Tertiò Sacrificium illud dicitur, *Oblatio munda*, nempe ex se, & sine ordine ad Ministrum; cujusmodi non sunt opera Christianorum, quæ ex intentione vel malitia operantium facilè inquinantur; præsertim in sententia Hæreticorum, qui docent, omnia nostra opera ex se esse peccata & immunda.

30. Quarta probatio sumpta ex Apostolo. 1. *Cor.* 10. Probatur Conclusio quartò ex Apostolo 1. Cor. 10. v. 21. *Non potestis mensæ Domini participes esse & mensæ Dæmoniorum.* Per mensam, juxta Tridentinum suprà, altare utrobique intelligit, satisque patet ex contextu: nam præmiserat v. 18. *Nonne qui edunt hostias participes sunt altaris?*

Hebr. 13. Accedat testimonium ejusdem Apostoli ad Heb. 13. v. 10. *Habemus*, inquit, *altare*, *de quo edere non habent potestatem*, *qui tabernaculo deserviunt.* Altare, inquam, distinctum ab altari Crucis, cùm Apostolis loquatur de aliquo, quod etiam suo tempore erat in usu: ergo habemus quoque Sacrificium, cùm altare & Sacrificium sint correlativa, nec detur altare apud ullas Gentes, nisi propter Sacrificium.

Profectò cùm Sacrificium inter actus Religionis externos sit perfectissimus, tantamque habeat cum natura rationali in statu viæ congruentiam, ut vix ulla Gens, quæ alicujus Numinis sive veri, sive putatitii persuasionem habuit, illo caruerit; quomodo credibile erit, Christum populum Christianum, utique reliquis omnibus perfectiorem, & tum in vivendo, tum in colendo Deo, naturæ rationali conformiorem, omni Sacrificio carere voluisse?

31. Objectio ex eodem, *Hebr.* 7. Dices; quia Christus est unicus Sacerdos, & quidem in æternum, teste Apostolo ad Hebræos 7. ubi postquam dixisset Aaronicos Sacerdotes fuisse plures, idcirco, quòd morte prohiberentur permanere, subjungit v. 24. & 25. *Hic autem eò quòd maneat in æternum*, *sempiternum habet Sacerdotium. Unde & salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum: semper vivens ad interpellandum pro nobis.* Et prosequitur: *Talis enim decebat ut nobis esset Pontifex sanctus*, *innocens*, *impollutus*, *segregatus à peccatoribus*, *& excelsior cœlis factus: qui non habet necessitatem quotidie*, *quemadmodum Sacerdotes*, *priùs pro suis delictis hostias offerre*, *deinde pro populi: hoc enim fecit semel*, *seipsum offerendo*, scilicet cruente in Cruce.

item 10. Quod aliis verbis repetit cap. 10. v. 11. & sequentibus dicens: *Et omnis quidem Sacerdos præsto est quotidie ministrans & easdem sæpè offerens hostias, quæ nunquam possunt auferre peccata: hic autem unam pro peccatis offerens hostiam*, *in sempiternum sedet in dextera Dei*, *de cætero expectans*, *donec ponantur inimici ejus scabellum pedum ejus. Unâ enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos.*

Respondeo: Christus à Paulo vocatur unicus Sacerdos, sicut dicitur unus Pastor, & unus Magister; quia videlicet non habet Sacerdotes sibi succedentes in eadem potestate & auctoritate, sicut habebant Sacerdotes Aaronici, & sicut habet hodie Pontifex Romanus. Ergo non habet Vicarios Sacerdotes; negatur Consequentia; imo hujusmodi habere sequitur manifestè ex illa Scriptura. Etenim si sempiternum habeat Sacerdotium, illudque non debeat esse otiosum, nec tamen per se exerceat, consentaneum planè est, quòd debeat habere Sacerdotes Vicarios, per quos sacrificet, sicut habet Vicarios, Pastores & Magistros, per quos ovibus & discipulis suis providet de congruis pascuis & doctrinis. 32. ad quam respondetur

Unde Tridentinum suprà sic argumentatur: *Is igitur Deus & Dominus noster*, *etsi semel seipsum in ara Crucis*, *morte intercedente*, *Deo Patri oblaturus erat*, *ut æternam illis redemptionem operaretur*; *quia tamen per mortem Sacerdotium ejus extinguendum non erat*, ideò *in Cœna novissima* &c. incruentum instituit Sacrificium: non propter insufficientiam Sacrificii cruenti ad remissionem omnium peccatorum, sed *ut Dilectæ Sponsæ suæ Ecclesiæ* (utor verbis Tridentini) *visibile*, *sicut hominum natura exigit*, *relinqueret Sacrificium*, *quo cruentum illud semel in Cruce peragendum repræsentaretur*; *ejusq; memoria in finem usque sæculi permaneret*, *atque illius salutaris virtus in remissionem eorum*, *quæ à nobis quotidie committuntur*, *peccatorum applicaretur.* argumento desumpto ex Tridentino,

Quamvis enim virtus illa sit quodammodo infinita, non est tamen hominibus immediatè applicata (alioquin omnes salvarentur) sed opus est aliis mediis, v.g. operibus meritoriis, Sacramentis &c. quibus applicetur; atque inter alia convenientissimum est Sacrificium. Quocirca sicut Sacramenta non sunt superflua, ita nec Sacrificium in nova lege; & quemadmodum illa non arguunt insufficientiam Passionis Christi, ita nec hoc Sacrificium insufficientiam Sacrificii cruenti.

Quod expressis verbis definit Concilium Tridentinum sess. 22. can. 4. qui sic se habet: *Si quis dixerit blasphemiam irrogari sanctissimo Christi Sacrificio in Cruce peracto*, *per Missæ Sacrificium*, *aut illi per hoc derogari*, *anathema sit.* Jam autem Apostolus suprà solùm negat talem repetitionem Sacrificii, qualis fiebat in lege veteri, in qua, propter insufficientiam & inefficaciam Sacrificii præcedentis, oportebat repetere aliud & aliud, quod adderet novum meritum, & novam satisfactionem ad merendum & satisfaciendum de novo. 33. definiente per Missæ Sacrificium non derogari Sacrificio cruento,

Quo sanè modo non offertur Missæ Sacrificium, sed à Christo, non jam stante, sed sedente in dextera Dei, hoc est, non ampliùs

ra exigit, relinqueret Sacrificium, quo cruentum illud semel in Cruce peragendum repræsentaretur, eiusq; memoria in finem usque seculi permaneret. Commemoratio autem Nativitatis Christi, nonne propriè nativitas?

Secunda. Præterea, si est Sacrificium repræsentativum, jam aliud Ecclesia offert quàm Christus obtulit in ultima Cœna. Ipse enim sacrificavit repræsentando passionem futuram, nos verò sacrificamus repræsentando passionem præteritam.

39. Solvitur secunda. Idem hodie sacrificium offertur, quod Christus obtulit. Respondeo ad ultimum: sicut nos credimus idem quod Prophetæ crediderunt, licèt ipsi crediderint Christum passurum; nos autem credamus eum passum: sic facimus idem, id est, idem Sacrificium offerimus, repræsentando mortem præteritam, quod Christus obtulit repræsentando mortem futuram: immo si vellemus nunc repræsentare futuram, non faceremus quod Christus fecit; siquidem mors Christi ampliùs non est futura: *Christus* enim *resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.* Rom. 6. v. 9. (Rom. 6.)

sicut idem hodie accipitur Sacramentum, quod Apostoli acceperunt. 1. Cor. 11. Alioquin neque idem Sacramentum Eucharistiæ fideles hodie acciperent, quod Apostoli in ultima Cœna acceperunt: nam & hoc celebrari debet in memoriam passionis, ut testatur Apostolus 1. Cor. 11. v. 26. dicens: *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat.* Contrarium autem ab omnibus admittitur. Et meritò, quia repræsentatio illa sive annuntiatio minimè ingreditur essentiam Sacramenti. Num fortè essentiam Sacrificii incruenti? Nequaquam, ut patet ex Conclusione prima.

40. Solvitur prima objectio. Ex quo haud difficilè est respondere ad primum: neque enim ideo Missa est Sacrificium incruentum, quia est commemoratio Sacrificii cruenti, hoc enim etiam fit in Vesperis, vel Officio divino; sed quia simul est oblatio nova cum reali immutatione rei sensibilis ad protestandum summum dominium Dei in vitam & mortem.

De qua utique oblatione, antequam latiùs discurro, placet pro fine Conclusionis exscribere primum Canonem Concilii Tridentini sess. 22. *Si quis dixerit in Missa non offerri Deo verum & proprium Sacrificium, aut quod offerri non sit aliud, quàm nobis Christum ad manducandum dari; anathema sit.* (Trident.) Ergo fidei est, quòd in Missa offeratur Deo verum & proprium Sacrificium. In Missa, inquam, hoc est, quòd inter ritus Missæ aliquis sit, qui propriè Sacrificium dici debeat. Quæris à me, quis ille? Respondeo:

CONCLVSIO III.

Sacrificium novæ Legis consistit essentialiter in sola consecratione, idque unius speciei, quam consecratio alterius, & sumptio utriusque jure divino integraliter complent.

Hæc Conclusio diversas partes includit, quæ sunt distinguendæ & sigillatim probandæ. Præmitto autem nomine Sacrificii propriè intelligi ipsam actionem sacrificandi, ut patet ex Conclusione prima. Nihilominus frequenter etiam sumitur pro ipsa re, quæ sacrificatur, sive victima ipsius Sacrificii, quæ est veluti illius materia, actione sacrificativâ se habente instar formæ. Hâc ratione Synodus Tridentina sess. 22. in proœmio vocat Eucharistiam verum & singulare Sacrificium ibi: *De ea (Eucharistiâ) quatenus verum & singulare sacrificium est, Spiritûs Sancti illustratione ed cta, hac, quæ sequuntur, docet, declarat, & fidelibus populis prædicanda decernit.* 41. Per ly Sacrificium significatur propriè actio sacrificativa. Sæpè pro re sacrificata sumitur. Trident.

Ex quo patet, quomodo eadem res sub diversa consideratione possit simul esse Sacramentum, & Sacrificium: Sacramentum utique, quatenus est signum efficax gratiæ; Sacrificium verò, quatenus offertur per realem sui immutationem ad protestandum summum Dei dominium in vitam & mortem. Etenim nihil repugnat per idem signum Deum significare gratiam, & nos reverentiam ipsi debitam; sicuti per Circumcisionem circumcisus significabat fidem in Christum venturum; & Deus Christum, à se mittendum, & gratiam quæ per Circumcisionem dabatur. (Idem potest simul esse Sacramentum & Sacrificium.)

Eodem modo usurpat ly *Sacrificium* Divus Aug. lib. 22. de Civit. cap. 10. dicens, *Nos Martyribus nostris non templa sicut Diis, sed memorias sicut hominibus mortuis, quorum apud Deum vivunt spiritus, fabricamus: nec ibi erigimus altaria, in quibus sacrificemus Martyribus; sed uni Deo, & Martyrum, & nostro Sacrificium immolamus ------ Ipsum verò Sacrificium* (id est victima Sacrificii) *Corpus est Christi; quod non offertur ipsis.* Sed de hac victima sive hostia Sacrificii novæ legis Conclusione sequenti. In præsenti ago de actione sacrificativa, quæ propriissimè est, & dicitur Sacrificium. (D. Augustinus.)

42. Essentia Sacrificii essentialiter in consecratione consistit. Sit ergo propositio prima: *Sacrificium novæ legis consistit essentialiter in consecratione.* Probatur ex definitione Sacrificii suprà Conclusione prima; quia consecratio est immutatio rei sensibilis; sive quod in idem redit: est oblatio rei sensibilis per immutationem ejus, legitimè institutam ad protestandum summum Dei dominium in vitam & mortem.

 Quod

tatio mortis Christi, atque ita eâ sublatâ, tota ratio veri & proprii Sacrificii tolleretur.

48. *Primam impugnat Lugo,* Hanc secundam disparitatem non tangit Eminentissimus; contra primam autem opponit: quia licèt adesset in tragœdia præsens Rex ipse, qui olim vulneratus fuit, & repræsentativè vulneraretur, non tamen verè & realiter diceretur vulnerari: item licèt Filia Jephte, quæ olim fuit sacrificata, nunc resurgeret & adesset in tragœdia, quâ sua mors repræsentaretur, non diceretur nunc verè & propriè sacrificari; alioquin sufficeret etiam, quòd recitaret suam mortem: jam enim ipsâ recitatione commemoraretur illud Sacrificium, & illa mors; atque ideo diceretur nunc in illa recitatione verè sacrificari Sacrificio non cruento, sed commemorativo, quod ridiculum esset.

& respondet objectioni: Si dixeris; recitatio isthæc non est aliqua actio exercita circa rem quæ sacrificatur. Contrà, inquit Lugo n. 59. Sacrificium in suo conceptu tam dicit destructionem, quàm actionem: ergo si sufficit repræsentatio destructionis, etiam sufficiet repræsentatio actionis. Deinde posset aliquis in tragœdia repræsentare thurificationem, quam olim exhibuit Deo, imponendo thuribulo thus & carbones, sed sine igne; & tamen ibi non erit vera thurificatio, cùm verè non accendatur thus: ergo similiter, licèt Christus in suo corpore exerceat nunc aliquam actionem, quæ repræsentat mortem præteritam & sacrificationem præteritam; hoc tamen non sufficiet, ut istud dicatur verum & proprium Sacrificium, cùm non sit destructio, sed repræsentatio destructionis.

49. *assignatque rationem à priori,* Ratio autem à priori est: quia licèt ista repræsentatio significet sufficienter Sacrificium præteritum, non tamen significat immediatè per hoc præcisè id, quod significabat Sacrificium illud, scilicet notam submissionis internæ; est enim signum quasi reflexum, significans illud aliud Sacrificium, quod erat signum directum; signum autem reflexum non potest ex hoc præcisè, quod significet aliud signum, participare essentiam illius signi directi, quod per ipsum significatur. Ita Lugo.

quæ rejicitur ab Auctore. Equidem facilè responderi posset, Sacrificium incruentum novæ legis non esse meram repræsentationem Sacrificii cruenti, sed talem repræsentationem, quæ adjunctam habeat ex sua institutione destructionem substantiæ panis & vini, & immutationem Christi per productionem novæ præsentialitatis; adeoque non tantùm esse signum reflexum summi Dominii Dei in vitam & mortem, sed etiam directum; ita quòd consecratio foret vera sacrificatio Christi, tametsi Christus numquam fuisset mortuus.

Quid si enim Christus venisset in carne impassibili, num ideo non potuisset nobis dare carnem suam ad manducandum, & Sanguinem suum ad bibendum sub speciebus panis & vini, tum in signum excellentissimæ charitatis, tum in signum summi Dominii Dei in omnes res creatas, ratione cujus potest eas destruere, & producere simpliciter, vel secundùm quid, ex parte, vel ex toto pro libitu suo? Non video vel apparentem repugnantiam. Atque ex hoc patet responsio ad secundam disparitatem Vasquezii.

Cæterùm quia Lugo continuò urget necessitatem destructionis hostiæ principalis (quam tamen non satis probat) propterea alii dicunt sufficere ad veram rationem Sacrificii, quòd ex vi verborum separatim ponantur Corpus & Sanguis Christi, puta solum Corpus sub speciebus panis, & solus Sanguis sub speciebus vini; quæ separata positio est mystica destructio hostiæ principalis. Quòd autem requiratur physica & realis destructio, maximè in Sacrificio commemorativo, unde constat? 50. *An sufficiat mystica destructio hostiæ principalis.*

Objicit Lugo suprà nu. 61. Si ictu gladii percuteretur ovis in Sacrificio, Deus tamen miraculosè penetraret gladium cum gutture ovis, ita ut non sequeretur abscissio, nec vulneratio, verè non diceretur ovis sacrificata; quia licèt de se ictus sufficeret ad occisionem, re tamen verâ non fuit secuta occisio. Sic etiam contingit in præsenti. 51. *Objectio ex Lugone.*

Adde concomitantiam Corporis & Sanguinis in Eucharistia esse naturalem. Unde verba non petunt ut Corpus ponatur separatum, sed (si ita fas est dicere) exigendo quòd ponatur Corpus, exigunt quasi mediatè, & consequenter, quòd ponatur etiam Sanguis.

Denique in triduo mortis per verba non fuisset facta illa mystica separatio, sed fuissent posita separata, quæ jam re ipsâ erant separata: quare sicut qui corpus & sanguinem ovis jam occisæ poneret in alio loco, non diceretur sacrificare; ille enim non separaret unum ab alio: sic in triduo, cùm jam Christus esset occisus realiter, non censeretur ullo modo occidi per consecrationem, cùm per ipsam non separarentur ejus partes, quæ jam supponebantur separatæ.

Respondeo; quidquid sit de Sacrificio ovis in veteri lege, quod erat Sacrificium cruentum & absolutum, consistens in reali mactatione ovis, saltem per divisionem partium, estò Deus miraculosè vitam ejus conservasset; liquet profectò disparem esse rationem Sacrificii novæ legis, quod est incruentum & mysticum: quidni ergo ad veritatem ejus sufficiat incruenta & mystica separatio partium? Certè realis impossibilis est: *Scientes quòd Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.* Rom. 6. v. 9. 52. *Responsio; Datur disparitas inter Sacrificium novæ & veteris legis. Rom. 6.*

Et licèt verba non petant separationem; equidem præcisè ex vi suæ significationis, non ponunt sub speciebus nisi alteram partem, ita quòd vera esset significatio formæ, etsi una pars

pars sine alia poneretur, ut factum fuisset in triduo, quando partes Christi erant realiter ab invicem separatæ. Ergo in triduo per verba non fuisset facta mystica separatio; negatur Consequentia: optimè enim consistunt, aliqua esse à parte rei separata, & illam separationem mysticè per verba significari. Nec video quid aliud huic modo explicandi possit efficaciter objici.

53. quæ non placet Lugoni, Interim quia minùs placens Lugoni, novum ipse excogitavit dicens n. 65. quando ad rationem Sacrificii exigimus destructionem hostiæ, nomine destructionis non semper intelligi physicam vel metaphysicam corruptionem substantialem hostiæ, sed destructionem, vel physicam vel humanam; ita ut ex vi significationis hostia, prout est in termino illius actionis, habeat statum aliquem decliviorem, & saltem humano modo desierit. Sic apud veteres effusio vini in terram in honorem Dei dicebatur libatio & sacrificatio: certum autem est quòd per effusionem formaliter non corrumpebatur substantialiter vinum, donec postea paulatim siccaretur & consumeretur; Sacrificium autem in ipsa effusione fiebat, quia nimirum per illam destruebatur humano modo, quatenus accipiebat jam statum aliquem inutilem ad priores operationes: jam enim non poterat deservire ad usus humanos, sicut anteà, quod sufficit, ut dicatur humano modo destrui & consumi, licèt in sua substantia non patiatur mutationem substantialem. Hæc ille.

& ideo alio modo explicat destructionem Corporis Christi, Quæ applicans ad propositum n. 67. inquit, licèt ipsâ consecratione non destruatur Corpus Christi substantialiter, sed tamen destruitur humano modo, quatenus accipit statum decliviorem, & talem, quo reddatur inutile ad usus humanos corporis humani, & aptum ad alios diversos usus per modum cibi: quare humano modo idem est ac si fieret verus panis, & aptaretur ac condiretur in cibum; quæ mutatio sufficiens est ad verum Sacrificium.

Greg. Nyss. In hoc sensu locutus videtur Gregorius Nyssenus Orat. 2. de Christi Resurrectione, colum 6. ubi probat Christum seipsum obtulisse in Sacrificium, antequam se Apostolis edendum dedisset his verbis: *Tunc apertè declaravit, Agni Sacrificium iam esse perfectum: nam victima corpus non est ad edendum idoneum, si animatum sit. Quare cùm Corpus edendum & Sanguinem bibendum Discipulis exhibuit, iam arcana, & non aspectabili ratione corpus erat immolatum, ut ipsius mysterium peragentis potestati collibuerat.* Redigere ergo illud corpus ad statum cibi comestibilis, fuit quasi occidere illud non physicè, sed moraliter seu humano modo.

Ecce tres modi, quibus explicatur immutatio hostiæ in Sacrificio novæ Legis. Elige quem malueris; & non poteris dubitare de veritate primæ propositionis sive primæ partis Conclusionis.

Secunda propositio erit: *Sacrificium novæ Legis consistit essentialiter in sola consecratione*, id est, consecratio, præcisâ omni alia actione seu ritu Missæ, est essentialiter Sacrificium, & nulla alia actio, præcisâ consecratione, est essentialiter Sacrificium. Ratio patet ex dictis; quia sola consecratio est oblatio rei sensibilis cum ejus immutatione, legitimè instituta ad protestandum summum Dei Dominium in vitam & mortem. 54. Consistit essentia Sacrificii in sola consecratione.

Et quidem quod attinet ad oblationem verbalem & elevationem panis & vini sub Offertorio, constat illam esse ceremoniam ab Ecclesia institutam, quæ non semper videtur fuisse adhibita, immo de facto non adhibetur ex præscripto Rubricarum Tit. de Defect. Missæ cap. 3. & 4. quando celebrans ante consecrationem advertit defectum substantialem hostiæ aut vini; v. g. hostiam non esse triticeam, aut vinum esse corruptum. Profectò Christus in ultima Cœna, teste Tridentino sess. 22. cap. 1. verè obtulit Sacrificium novæ legis; oblationem autem illam adhibuisse, mera conjectura est sine aliquo vel levi fundamento. Multò minùs illam præscripsit tamquam partem Sacrificii. 55. Probatur non consistere in oblatione verbali sive antecedente, Rubr. Miss.

Accedit, quòd in illa non fiat aliqua immutatio, nisi fortè aquæ in vinum, quam constat non esse institutam ad protestandum summum Dei Dominium in vitam & mortem, ut alibi dixi.

Quæ autem oblationis antecedentis, eadem est ratio oblationis verbalis consecrationem subsequentis: nam & illa ceremonia est ab Ecclesia instituta; nec fuit à Christo, aut etiam in initio Ecclesiæ ab Apostolis adhibita. Unde & subinde omittitur, quando videlicet Sacerdos post sumptionem calicis advertit fuisse aquam; tunc enim iterum consecrat, & statim sumit, ut præscribitur in Rubricis suprà cap. 4. num. 5. 56. sive consequente consecrationem.

Constat quoque in illa oblatione nullam fieri immutationem; & aliunde ratio oblationis, ut patet ex dictis, quasi in actu exercito sufficienter includitur in ipsa consecratione: sicut olim in Sacrificiis non requirebatur aliqua oblatio, præsertim verbalis, distincta ab hostiæ mactatione, v. g. arietis occisione, facta in protestationem summi Dominii Dei.

Dices primò; Concilium Tridentinum sess 23. cap. 1. tamquam distinctas enumerat potestatem consecrandi, & potestatem offerendi, dicens: *Fateri etiam oportet in ea* (Catholica Ecclesia) *novum esse visibile & externum Sacerdotium, in quod vetus translatum est. Hoc autem ab eodem Domino Salvatore nostro institutum esse, atque Apostolis, eorumq; successoribus in Sacerdotio potestatem traditam consecrandi, offerendi, & ministrandi Corpus & Sanguinem eius.* Ergo consecratio est distincta actio ab oblatione, prout etiam ab administratione Sacramenti. Et ratio est: 57. Objectio ex Trident. & ratione.

est: quia oblatio supponit rem, quæ offertur; consecratio autem rem consecratam non supponit, cùm res consecrata sit terminus consecrationis.

quæ ratio rejicitur.

Ratio certè nullius pili. Nonne sicut res consecrata est terminus, sive effectus, ut sic loquar, consecrationis, ita pariter res oblata est terminus sive effectus oblationis? Et res quæ consecratur (sive dixeris esse substantiam panis & vini, sive species, sive Corpus & Sanguinem Christi) nonne præsupponitur consecrationi, sicut ovis vel agnus olim præsupponebatur mactationi seu immolationi? Et sicuti res, quæ offertur, præsupponitur oblationi?

58. Planè, inquis; verumtamen per consecrationem res consecrata accipit alium statum, ab illo, quem habebat ante consecrationem, non sic res oblata per oblationem.

Potestas offerendi est distincta à potestate consecrandi.

Optima responsio; ex qua tantùm sequitur, quòd non omnis oblatio sit consecratio, res prorsus indubitata. Ergo potestas offerendi, & potestas consecrandi, potestates distinctæ; Consequentia est evidens. Ac propterea Tridentinum suprà tanquam distinctas enumeravit, ut significaret Apostolis eorumque in Sacerdotio successoribus traditam esse potestatem, non tantùm simpliciter offerendi Corpus & Sanguinem Christi jam existentia sub speciebus panis & vini; sed etiam offerendi Corpus, & Sanguinem Christi per realem, aut saltem mysticam eorum immutationem seu destructionem, collocando illa per verba consecrationis sub speciebus panis & vini. Adeò ut si per impossibile Corpus Christi desineret esse in rerum natura, per verba consecrationis de novo produceretur sub speciebus panis & vini.

Res aliqua potest offerri pro primo instanti suæ existentiæ.

Et sanè hæc productio adhuc esset vera oblatio atque immolatio. Quàmvis enim regulariter res, quæ offertur vel consecratur, præsupponatur tempore oblationi, vel consecrationi: equidem quid obstat quò minùs res offeratur aut consecretur pro primo instanti suæ existentiæ? Offerri quidem non potest, quod non est; sed quòd offerri non possit, quod anteà non fuit, nullâ ratione probatur.

59. Explicantur verba Catechis. Rom.

Secundùm jam dicta intelligo quod lego in Catechismo Romano parte 2. cap. 4. qu. 55. *Differunt*, inquit, *plurimùm inter se duæ hæ rationes* (Sacramenti, & Sacrificii) *Sacramentum enim consecratione perficitur; omnis verò Sacrificij vis in eo est ut offeratur.* Ergo consecratio non est oblatio, nego Consequentiam. Tantùm enim vult Catechismus rationem Sacramenti consistere in aliquo permanente, speciebus scilicet consecratis; rationem autem Sacrificii in actione transeunte: & verò quòd consecratio non sit talis actio, nulla mentio.

Porrò quòd ille sit sensus istorum verborum, colligo ex sequentibus: *Quare*, inquit, *Sacra Eucharistia dum in pixide continetur, vel ad ægrotum defertur, Sacramenti, non Sacrificii rationem habet.*

Dices II. hæc doctrina contrariatur Scoto 4. dist. 13. q. 2. n. 6. ubi sic ait: *Oblatio non pertinet* (loquitur de oblatione antecedente) *ad rationem consecrationis, nec necessariò requiritur quòd offeratur: offertur enim hostia non consecrata, & tunc est Sacrificium, non Sacramentum: sicut Eucharistia consecrata conservata in pixide est Sacramentum, licèt non ut ibi sit Sacrificium, nisi aptitudinaliter.* 60.

Hæc doctrina non contrariatur Scoto.

Respondeo Doctorem loqui de Sacrificio latè sumpto, pro oblatione, etiam ceremoniali, maximè quæ disponit ad essentialem oblationem. Colligo; quia agit illo loco de necessariis ad consecrationem, & potissimùm de Ministro: ergo non spectabat ad ipsius intentum loqui de alio Sacrificio, quàm impropriè dicto, hoc est, de oblatione præparatoria materiæ veri & proprii Sacrificii.

qui loquitur de Sacrificio latè sumpto.

Ideo autem dicit Offertorium non spectare ad Sacramentum, quia & ipsum Offertorium, & cætera omnia, quæ ab Offertorio in Missa leguntur, ordinantur ad Sacrificium, hoc est, ad ipsum mysterium quà Sacrificium est, & non quatenus est Sacramentum.

Dicitur ergo Sacerdos elevans, & offerens hostiam, impropriè sacrificare eo modo, quo in lege veteri dicebantur sacrificare omnes illi, qui imponebant manum super caput victimæ suæ, quæ immolabatur & propriè sacrificabatur à solis Sacerdotibus, Levit. cap. 3. vers. 1. & 2. *Quod si hostia pacificorum fuerit eius oblatio, & de bobus voluerit offerre marem sive fœminam, immaculata offeret coram Domino. Ponetque manum super caput victimæ suæ, quæ immolabitur in introitu tabernaculi testimonii, fundentque filii Aaron Sacerdotes sanguinem per circuitum.* 61.

Offerens impropriè dicitur sacrificans.

Levit. 3.

Idem hodie contingit in Sacrificio Eucharistico, quando Sacerdos elevat hostiam, & offert, ac postea calicem; quod etiam per ipsa verba Offertorii denotatur: siquidem vocatur, *Immaculata hostia*, &, *Calix salutaris*; unde illa oblatio non sistit tantùm in materia subjecta, quæ manibus tractatur, sed transit etiam ad oblationem essentialem sive consecrationem, quam primariò intendit.

Differentia sola est, quòd in veteri lege, alii erant, qui manus ponebant super caput victimæ, alii, qui propriè sacrificabant; in nova autem lege unus & idem offerat, & propriè sacrificet; quamquam in casu extraordi-

Differentia inter offerentem in veteri & in nova lege.

nario possit esse alius, v. g. si post consecrationem Corporis Sacerdos moriatur, tunc enim secundùm præscriptum Rub. Tit. de Defect. cap. 10. n. 3. *Missa per alium Sacerdotem expletur ab eo loco, ubi ille desiit*, qui tamen Sacerdos non obtulit vinum, quod consecrat.

62. Res quæ offertur sæpius vocatur Sacrificium. Sanè haud infrequenter à Sanctis Patribus per Sacrificium intelligitur materia Sacrificii, & cùm hostia, quæ offertur, sit materia Sacrificii, saltem secundaria; quidni Doctor Subtilis convenienter ipsam appellaverit Sacrificium?

Quod & facit Ecclesia in Missa dicens: *Veni sanctificator omnipotens æterne Deus, & benedic hoc Sacrificium.* Ut autem ostendat se non intelligere proprium Sacrificium, continuò adjungit: *Tuo sancto nomini preparatum.* Non dicit *oblatum*, scilicet essentialiter, sed *præparatum* ad essentialem oblationem, id est, consecrationem.

Similiter in principio Canonis vocat *Sancta Sacrificia illibata* ibi: *Uti accepta habeas & benedicas hæc dona, hæc munera, hæc Sancta Sacrificia illibata:* sub intellige, *tuo sancto nomini præparata.*

63. Explicatur doctrina Scoti. Neque aliter intelligi potest, quod ibidem Scotus docet de Eucharistia consecratâ, conservatâ in pixide. Constat quippe illam non posse denuò sacrificari, sive essentialiter offerri per consecrationem, sed tantùm ceremonialiter; novo utique interno affectu, vel etiam exterioribus verbis, Deo Patri Christum jam immolatum offerendo: sicut victima in veteri lege, quæ jam cremabatur in altari, poterat novo affectu Deo iterum offerri.

Objectio. Sed contrà; Eucharistia consecrata potest essentialiter offerri sive propriè sacrificari per sumptionem, & hæc videtur fuisse intentio Scoti.

Solvitur. Respondeo, quidquid sit de sumptione Eucharistiæ, prout fit à Sacerdote consecrante, de qua inferiùs suo loco agemus, certum est apud omnes, sumptionem factam à laicis, vel Sacerdote extra Sacrificium, in quo fuit Eucharistia consecrata (de qua necessariò deberet Scotus intelligi, quia agit de Eucharistia in pixide conservata) certum, inquam, est hujusmodi sumptionem de facto (quidquid sit de possibili) neque esse partem essentialem, neque integralem Sacrificii propriè dicti, unici in nova lege.

64. Communio laicorum non est de necessitate Sacrificii. Equidem absque Communione laicorū ritè peragi Sacrificium, docet Concilium Tridentinum sess. 22. c. 6. dicens: *Optaret quidem sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes non solùm spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent...... nec tamen si id non semper fiat, propterea Missas illas, in quibus solus Sacerdos sacramentaliter communicat, ut privatas & illicitas damnat, sed probat atque adeò commendat.*

Et contrarium asserentes damnat eâdem sessione can. 8. his verbis: *Si quis dixerit Missas, in quibus solus Sacerdos sacramentaliter communicat, illicitas esse, ideoq; abrogandas, anathema sit.* Quis ergo dubitet sine Communione laica Sacrificium Missæ substantialiter esse perfectum? Nonne in Missis plerumque omittitur, aut fit ex formulis seu hostiis præconsecratis?

Dixerit autem quispiam, Communionem, quæ fit, sive à Sacerdote sive à laicis ex hostiis præconsecratis, esse essentialiter Sacrificium, aut partem integralem Sacrificii præcedentis?

Quidni inquis? Nam in primis feriâ 6. Parasceves fit Sacrificium, ut colligitur ex oratione Officii: *Sic fiat Sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie* &c. nulla autem actio sacrificativa tunc fieri videtur præter sumptionem. 65. Objectio.

Deinde quælibet sumptio Eucharistiæ, sive à Sacerdotibus, sive à laicis, extra, vel in ipso Sacrificio, est oblatio rei cum sui immutatione ad protestandum summum Dei Dominium in mortem & vitam: ergo novum Sacrificium.

Respondeo ad primum; Officium illius diei non esse propriè Missam, atque adeò nec Sacrificium, cùm ad essentiam Sacrificii indubiè concurrere debeat consecratio, quæ isto die non fit; uti nec concurrit utraque species, cùm tamen de facto constet in toto orbe non posse, saltem licitè, offerri Sacrificium in unica specie. Sumitur itaque Sacrificium ibi latiùs, sive pro re sacrificata & apta iterum offerri ceremonialiter, sive pro actionibus in communi Sacrificio usurpari solitis, tametsi principalis & essentialis actio desit. Officium Parasceves non est propriè Sacrificium.

Nonne benedictio cerei Paschalis appellatur Sacrificium? *Suscipe Sancte Pater* (canit Ecclesia) *incensi hujus Sacrificium vespertinum.* Num ideo proprium Sacrificium?

Aliqui respondent, Officium istud esse complementum Sacrificii præcedentis diei, & propterea vocari Sacrificium. Verùm, ut alibi adhuc dixi, quid restat complendum, cùm prius Sacrificium completum fuerit? Et si complendum foret, sanè non posset tanta interponi interruptio: sicut plerique docent non perfici postridie Missam, heri relictam imperfectam ob defectum Sacerdotis, qui suppleret. 66. Neque complementum Sacrificii præcedentis diei.

Accedit, quòd alioquin Sacerdos quoties se extra Sacrificium communicaret, totiès compleret Sacrificium, fortè ab octiduo & ultra oblatum.

Denique id habet sensus communis, quòd scilicet illo die non sacrificetur, ob Sacrificium Probatur et sensu communi.

Rupertus.

cium cruentum, quod tunc peractum existimatur. Ita explicat Rupertus lib. 6. de Divinis Officiis cap. 3. dicens: *Hodie non sacrificamus, dum nobis hostia de manibus tollitur, non sacrificant amici, dum trucidant inimici.*

67. Sententia Lugonis.

Quantùm ad secundum, admittit Lugo, sumptionem Eucharistiæ à quocumque fiat sive à Laico sive à Sacerdote, esse oblationem Corporis & Sanguinis Christi, cum eorum immutatione ad protestandum summum Dei Dominium in vitam & mortem: attamen si inferas; ergo dum Laici communicant, propriè sacrificant, negat Consequentiam: quia (inquit disp. 19. n. 79.) non quævis sumptio sufficit, sed quæ fit à legitimo ministro, & hoc intentione sacrificandi.

Sacerdotem sumendo Eucharistiã, posse sacrificare.

Si instas: ergo saltem Sacerdos, quoties communicat de manu alterius, posset sacrificare. Respondet, si haberet animum sacrificandi, posset sacrificare, non completè, sed incompletè eo modo, quo sacrificat feriâ sextâ in Parasceve: ad hoc enim parùm refert propriâ vel alienâ manu communicare; cæterùm peccaret graviter Sacerdos, qui talem animum haberet.

68. Improbatur.

Sed cur hoc? Vel enim Christus voluit illam sumptionem esse complementum Sacrificii præcedentis, vel non. Si primum, quid obstat quò minùs possim illud complementum intendere? Nam præceptum Ecclesiæ, graviter prohibens talem animum, ubi reperitur? Certè nullam video rationem, illum animum merè internum prohibendi.

Sin verò id Christus non voluerit (quod puto) intentio Sacerdotis non potest facere, ut illa sumptio sit verum novæ legis Sacrificium, sive completum sive incompletum: imò nec Ecclesia licitè potest, cùm Christus sibi reservaverit institutionem Sacrificii in nova lege. Et sic satis intelligo, quomodo Sacerdos graviter peccaret, qui vellet instituere novum Sacrificium contra prohibitionem Christi, assumendo seu adhibendo sumptionem Eucharistiæ sine consecratione ad protestandum summum Dei Dominium in vitam & mortem.

Ecclesia non voluit quòd sumptio Euchar: in Parasceve foret Sacrificium.

Quapropter non est verosimile, vel ipsam Ecclesiam hoc fecisse, quando ordinavit officium Veneris sancti: sed tantùm voluit, ut Sacerdos publico ac solemni ritu seipsum communicaret ex præconsecratis in memoriam cruenti Sacrificii illâ die peracti.

Trident.

Enimverò in Eucharistiæ sumptione, ut ait Tridentinum sess. 13. cap. 2. *Colere nos sui memoriam* Christus *præcepit, suamq; annuntiare mortem, donec ipse ad iudicandum mundum veniat.* Quò circa ignoro planè, quam ob causam graviter peccaret Sacerdos, qui feriâ sextâ Parasceves privatim communicaret, ex hostia, præcedenti die consecratâ, ad celebrandam illam memoriam.

69. Ex his jam facilis est responsio ad secundum argumentum. Estò sumptio Eucharistiæ extra Missæ Sacrificium foret oblatio cum immutatione rei oblatæ; dico illam non esse à legitima potestate institutam ad protestandum summum Dei Dominium in vitam & mortem, sed solùm in memoriam mortis Christi; adeòque non esse verum Sacrificium, ut patet ex dictis Conclusione primâ. Et magìs vocari debet consumptio rei oblatæ, quàm oblatio.

Sumptio Eucharistiæ extra Sacrificium Missæ non est verum Sacrificium.

Quomodo autem illa consumptio, quando fit in ipso Sacrificio Missæ à Sacerdote celebrante, possit dici pars integralis illius Sacrificii, edissero in quarta propositione. Hìc sufficiat nullâ ratione posse probari, quòd illa consumptio pertineat ad essentialem rationem Sacrificii.

Consumptio Euchar. non pertinet ad essentiam Sacrificii.

70. Objectio.

Nam quod aliqui dicunt; Sacrificium novæ legis est holocaustum: ergo ad rationem illius spectat hostiæ consumptio per manducationem; ad hoc, inquam, respondeo negando Consequentiam: siquidem ad holocaustum sufficit, ut Victima totaliter offeratur in honorem Dei, sive hoc fiat per totalem hostiæ consumptionem per ignem, ut in veteri Testamento, sive per talem oblationem, quâ res dicatur totaliter & integrè Deo oblata, nullâ ejus parte cedente in humanũ usum, aut utilitatem, nisi spiritualem, ut factum est in Sacrificio Crucis, & fit in Sacrificio incruento novæ legis.

Solvitur.

Holocausti rationem sumptio hostiæ potiùs evertit, quàm statuit.

Sanè quæ in veteri lege per manducationem consumebantur, non erant holocausta, sed alterius generis Sacrificia; adeoque hostiæ sumptio, rationem holocausti videtur potiùs evertere, quàm statuere. Neque per ignem sic consumebantur holocausta veteris legis, quin remaneret materia prima. At verò in Sacrificio Missæ per consecrationem destruitur tota substantia panis, estò sit tantùm hostia secundaria.

Cætera, quæ contra hanc doctrinam objici solent, reservo pro explicatione quartæ propositionis, quia ad summum probant sumptionem esse partem integralem Sacrificii.

71. Fractio hostiæ, ejusque cum Sanguine mixtio non est de ratione Sacrificii.

Impræsentiarùm superest, ut probemus fractionem hostiæ, ejusque mixtionem cum Sanguine, non pertinere ad rationem Sacrificii Missæ. Et verò quid facilius? Constat namque Christum non fuisse usum in ultima Cœna fractione illâ mysticâ, sed eam tantùm adhibuisse ad communem usum, ut scilicet sic fieret commodiùs distributio Discipulis; imò juxta varios Expositores Sacræ Scripturæ & Scholasticos Doctores consecrationem præcessit, prout significare videtur contextus verborum Matth. 26. v. 26. *Cœnantibus eis accepit Iesus panem & benedixit, ac fregit, deditq; Discipulis suis, & ait: Accipite & comedite: Hoc est Corpus meum.*

Matth. 26.

Similiter Christus non fuit usus hâc mixtione: intinctus enim panis quem Judæ porrexit (unde forsan aliqui sumerent argumentum) non fuit Eucharisticus, sed usualis.

72. Confirmatur; quia etsi hæ ceremoniæ omittantur, non censetur propterea Sacrificium manere substantialiter imperfectum aut supplendum. Nonne ex præscripto Rubricarum fractio omittitur, si hostia ante fractionem in calicem cadat? Titulo de Defect. cap. 10. n. 10. sic lego: *Si propter frigus vel negligentiam hostia consecrata dilabatur in calicem, propterea nihil est reiterandum, sed Sacerdos Missam prosequatur, faciendo ceremonias & signa consueta cum residua parte hostiæ, quæ non est madefacta sanguine, si commodè potest. Si verò tota fuerit madefacta, non extrahat eam* (sive fracta fuerit sive non) *sed omnia dicat omittendo signa, & sumat pariter Corpus & Sanguinem.*

etiam possint omitti salvo Sacrificio.

Rubr. Miss.

Quæ cùm ita sint, dico iterum cum communi sententia, Sacrificium novæ legis essentialiter consistere in consecratione (quod Scotus nuspiam negat, ut perperam ipsi affingit Dicastillo Tract. 5. disp. 1. n. 171.) idque in sola consecratione: unius, an utriusque speciei? Eligo, & erit

Dicastillo.

73. Propositio tertia: *Sacrificium novæ legis consistit essentialiter in sola consecratione unius speciei; id est, in consecratione solius panis, aut etiam solius vini, habetur ratio veri Sacrificii.* Est enim immutatio rei oblatæ, legitimè instituta ad protestandum summum Dominium Dei in vitam & mortem. Rei, inquam, oblatæ, tam minùs principalis per ejus physicam destructionem, quàm magìs principalis per ejus physicam productionem, & humanam atque mysticam destructionem; utique repræsentativam mortis Christi (quàvis non ita expressè) per separationē Corporis à Sanguine, quatenus ex vi verborum ponitur vel solū Corpus, vel solus Sanguis.

Sacrificium essentialiter consistit in consecratione unius speciei:

Enimverò sicuti in unica specie est verum Sacramentum; cur non itidem in unius speciei consecratione sit verum Sacrificium, etsi non integrum, utì nec in unica specie integrum Sacramentum? Quapropter ne videamur ex toto recedere à communi sententia sit

74. Propositio quarta: *Consecrationem unius speciei iure divino integraliter complent consecratio alterius & sumptio utriusque.* Hæc est ultima pars Conclusionis, quæ maximè probatur ex universali & perpetua praxi Ecclesiæ, quæ exemplo ipsius Christi à principio semper obtulit Corpus & Sanguinem sub speciebus panis & vini, & summè solicita fuit pro utriusque speciei sumptione, quod signum est Ecclesiam sic intellexisse institutionem Christi; ut quamvis in consecratione unius tantùm speciei haberetur ratio veri Sacrificii, haud equidem Sacrificii totalis & completi à Christo instituti, & præcepti.

quam consecratio alterius, & sumptio utriusque integraliter complent;

Certè non est dubium, magìs expressè significari mortem Christi per consecrationem utriusque speciei, quàm unius tantùm. Præterea ex Scriptura & Concilio Tridentino sess. 22. cap. 1. manifestum est, Christum utramque speciem consecrasse; imò Apostolis præcepisse, ut idem facerent, apertissimè significat Tridentinum loco jam citato dicens: *Et eisdem* (Apostolis) *eorumq; in Sacerdotio successoribus, ut offerrent* (Corpus & Sanguinem suum sub speciebus panis & vini) *præcepit* (Christus) *per hæc verba: Hoc facite in meam commemorationem.*

quis perfectiùs repræsentat mortem Christi.

Probatur quoque ex facto & præcepto Christi.

Trident.

Et contrarium asserentes damnat can. 2. ejusdem sessionis his verbis: *Si quis dixerit, illis verbis:* Hoc facite in meam commemorationem, *Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes; aut non ordinasse, ut ipsi aliiq; Sacerdotes offerrent Corpus & Sanguinem suum, anathema sit.*

De hac ergo veritate non est ambigendum; ex qua ad minus sequitur, consecrationem utriusque speciei, estò non ad essentiam Sacrificii, saltem necessariam esse ad ipsius integritatem & perfectionem à Christo intentam. Vide quæ diximus de hac controversia disp. 4. sect. 4. conclus. 11.

Venio ad sumptionem, quæ licèt non sit pars essentialis; equidem videtur esse pars aliqua integralis à Christo præcepta in Sacrificio novæ legis. Porrò quòd non sit pars essentialis, id est, sine qua essentia Sacrificii non subsisteret, apud me certum est, quidquid aliqui sine fundamento contradicant; remitto Lectorem ad ea, quæ diximus disp. 4. sect. 4. conclus. 11. 75.

Sumptio non est pars essentialis.

Addo caput *Relatum* 11. de Consec. dist. 2. ubi ex Concilio Toletano XII. cap. 5. sic dicitur: *Relatum est nobis quosdam de Sacerdotibus non tot vicibus communionis sanctæ gratiam sumere, quot Sacrificia in uno die videntur offerre: sed si in uno die plurima per se offerant Sacrificia, in omnibus se oblationibus à communione suspendant, & in sola tantùm extrema Sacrificii oblatione communionis sanctæ gratiam sumant, quasi non sit toties illi vero & singulari Sacrificio participandum, quoties Corporis & Sanguinis Domini nostri Iesu Christi immolatio facta constiterit.* Ubi apertissimè distinguitur sumptio ab immolatione sive actione sacrificativa.

ut ostenditur ex capite Relatum de Consec. dist. 2.

Quod etiam fit in Oratione secreta Festi Epiphaniæ, quæ talis est: *Ecclesiæ tuæ quæsumus Domine, dona propitiùs intuere, quibus non iam aurum, thus & myrrha profertur, sed quod eisdem muneribus declaratur, immolatur, & sumitur.*

Sed contrà ex capite *Relatum*: *Quale erit illud Sacrificium, cui nec ipse sacrificans particeps esse cognoscitur?* Respondeo, petit Concilium assignari ullum Sacrificium, cujus ipse sacrificans particeps esse non debeat, juxta illud Apostoli 1. Cor. 10. v. 16. *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Christi est? Et panis quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini est?* 76.

quod clarè exponitur.

1. Cor. 10.

Unde concludens Concilium ait: *Ergo modis omnibus est tenendum, ut quotiescumque sacrificans Corpus & Sanguinem Iesu Christi Domini nostri in altario immolat, toties perceptionis Corporis & Sanguinis Christi participem se præbeat.*

Vult

Vult ergo illo modo interrogandi tantùm inculcare Sacrificium, cujus Sacerdos non fit particeps per sumptionem hostiæ oblatæ, non esse tale, quale deberet esse, id est, non esse integrum, utpote carens perfectione aliquâ extrinsecâ sibi debitâ ex jure divino. Sicut si aliquis de Religioso dissoluto diceret: *Qualis Religiosus est ille?* Vel de Missa celebrata communibus vestibus: *Qualis Missa est ista?* Estò nihil essentiale ipsis desit.

77. Profectò manducatio solùm est quædam participatio altaris, seu Sacrificii jam peracti, communis populo & Sacerdoti: *Nonne qui edunt hostias* (inquit Apostolus suprà v. 18.) *participes sunt altaris?* Neque fit Deo, aut in persona Christi, sed potiùs in manducantium utilitatem. Et cùm de Fide sit Christum sacrificasse in ultima Cœna; equidem incertum est, an Eucharistiam sumpserit.

Manducatio solùm est quædam participatio Sacrificii.

Dices; saltem probabiliùs est quòd sumpserit. Respondeo, ideo etiam probabiliùs esse, quòd sumptio proximiùs accedat ad rationem Sacrificii, vel tamquam pars integralis, vel tamquam extrinseca Sacrificii perfectio, & ultimatum ejus complementum: quippe Eucharistia non tantùm ex institutione sua est Sacrificium, sed etiam convivium; adeòque sumptione illius obtinetur finis, ad quem res consecrata ordinatur.

Objicitur factû Christi. Respondetur.

Non tango, quòd perfectè per eam destruatur panis & vinum, etiam secundùm accidentia, non quidem physicè, sed humano modo; quia videlicet sumptionem naturaliter sequitur physica destructio specierum, & per consequens destructio præsentialitatis Corporis & Sanguinis Christi in Sacramento, sanè perfectissima & completissima destructio hostiæ tam principalis, quàm secundariæ.

Sumptio pertinet ad perfectionem Sacrificii.

78. Sicuti ergo in veteri lege holocaustum non erat perfectum & plenè consummatum, nisi hostia occisa igne esset consumpta; ita & hoc nostrum Sacrificium, quod holocaustum in se complectitur, perfectum omnino non est, saltem extrinsecè, nisi hostia, non per ignē, propter reverentiam, sed per sumptionem consumpta sit: in quo assimilatur Sacrificio Melchisedech, quod secundùm aliquos Doctores requirebat sumptionem cibi & potûs; imò in illa essentialiter consistebat, quia non erat ibi alia destructio nisi panis & vini: hìc autem invenitur prior destructio, scilicet Corporis & Sanguinis.

Probatur à simili ex veteri lege.

Juvat audire Divum Augustinum lib. 17. de Civit cap. 5. in fine ubi commentans illud 1. Reg. 2. v. 36. *Dimitte me obsecro ad unam partem sacerdotalem ut comedam buccellam panis*, vel, ut ipse ibi legit: *Iacta me in unā partem Sacerdotij tui, manducare panem*: sic inquit: *Quod ergo addidit manducare panem, etiam ipsum Sacrificij genus eleganter expressit, de quo dicit Sacerdos ipse* (Christus Joan. 6. v. 52.) Panis, quem ego dedero, caro mea est pro sæculi vita: *ipsum est Sacrificium non secundùm ordinem Aaron, sed secundùm ordinem Melchisedech: qui legit intelligat.*

Neque plus intendit D. Augustinus.

Et post pauca addit: *Hæc quippe fuerant Sacrificia Iudæorum, ideo hic dicit manducare panem, quod est in novo Testamento Sacrificium Christianorum.* Accipiendo scilicet partem integralem pro toto, & complementum extrinsecum pro re completa (non enim ostendi potest, quòd loquatur de parte essentiali) ac si diceret: Sacrificium Christianorum ultimatè perficitur per manducationem panis, sive, manducatio panis Eucharistici ultimò complet Sacrificium Christianorum, quod essentialiter consistit in illius panis consecratione.

Atque hæc est ratio, quare Ecclesia semper adhibuerit tantam diligentiam, ut ipse celebrans, aut eo deficiente, alius Sacerdos sacra Mysteria perficeret per sumptionem. *Si Sacerdos*, inquiunt Rubricæ Tit. de Defect. cap. 10. n. 3. *ante consecrationem graviter infirmetur, vel in sincopen inciderit, aut moriatur, prætermittitur Missa: si post consecrationem Corporis tantùm, ante consecrationem Sanguinis, vel utroque consecrato id accidit; Missa per alium Sacerdotem expleatur ab eo loco, ubi ille desiit, & in casu necessitatis etiam per non ieiunum.* Ecce quanta solicitudo Ecclesiæ. 79.

aut probat consuetudo Ecclesiæ. *Rubr. Miss.*

Quæ profectò solicitudo plerisque dedit occasionem dicendi, illam sumptionem esse iuris divini: quamvis id non satis constet, teste Suario disp. 75. sect. 5. circa finem: nam Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 8. solùm dicit Ecclesiæ morem semper fuisse, ut Sacerdotes celebrantes seipsos communicarent: *Qui mos* (inquit) *tamquam ex Traditione Apostolica descendens iure ac meritò retineri debet.* 80.

ex qua quidam collegerunt hanc sumptionem esse de jure divino; Suarez. Trident.

Ubi nulla mentio divini iuris; quia Traditio Apostolica non semper infert jus divinum, ut patet in jejunio Quadragesimæ, quatuor temporum, & similibus constitutionibus circa varios ritus Sacramentorum. Nec ibi intendit Concilium docere quid absolutè præceptum sit; sed potiùs quid liceat, scilicet quòd liceat Sacerdoti offerenti communicare seipsum, ut definit can. 10. (qui correspondet cap. 8.) hisce verbis: *Si quis dixerit non licere Sacerdoti celebranti seipsum communicare, anathema sit.*

sed non satis efficaciter.

Sanè cùm vix ullo casu liceat sine vestibus sacris celebrare, equidem sunt juris humani, & nullatenus ad essentiam Sacrificii pertinentes. Ergo similiter licèt Ecclesia semper fuerit solicita, & nunquam permiserit, ut Sacrificium offeratur sine sumptione; equidem ex hoc non convincitur jus divinum (quamvis sit probabiliùs) minùs quòd sumptio sit pars essentialis Sacrificii; sed ad summum probatur, quòd sit pars integralis, vel potiùs complementum aliquod extrinsecum, ut Mysterium Eucharistiæ omni ex parte, tam in ratione Sacrificii, quàm Sacramenti, consummetur & ad usum reducatur, saltem à ministro publico conficiente il-

ut patet à simili.

lud, & præterea ut minister ipso opere se exhibeat perfectum ministrum, ostendendo ad se Sacrificium pertinere, seque illi consentire, esseque dispensatorem illius cibi, cujus primò sit particeps.

81. Obiectio. Contrà; si sumptio tantùm esset pars integralis, aliquando posset omitti; sic enim satisfactio, quæ est pars integralis Sacramenti Pœnitentiæ, aliquando omittitur.

Solutio. Respondeo; disparitatem esse, quòd satisfactio sit pars minùs principalis, utpote requisita ad minùs principalem effectum, scilicet remissionem pœnæ temporalis, quæ aliquando non est necessaria, vel si necessaria, satisfactio pœnitenti est impossibilis. At verò sumptio semper est pars gravissima, utique ordinata ad effectum eiusdem rationis & ad cultum Dei, qui fit per completam destructionem Victimæ, & ideo sine gravi culpa non potest omitti, quando per se vel per alium est possibilis, estò solùm sit pars integralis: neque enim omnium partium non essentialium æqualis est necessitas; quippe talis pars hominis est manus, & talis pars etiam sunt capilli; & tamen non ita necessarii sunt capilli ad integritatem & perfectionem hominis, sicut manus; illi enim pertinent ad quandam decentiam & finem secundarium, manus verò ad operationes & finem primarium.

Quare potiùs liceat aliquando omittere Satisfactionem quàm sumptionem.

Potestas consecrandi nunquam potest dari sine potestate absolvendi. Sic etiam Ordinatio Sacerdotum habet duas partes, prior dat potestatem consecrandi; posterior dat potestatem absolvendi: & licèt prior possit esse essentialiter sine posteriori; numquam tamen potest dari una, quin teneatur Episcopus dare postea aliam: quòd si moreretur Episcopus, deberet substitui alius, qui compleret Ordinationem, ne maneret incompleta.

Quidam admittunt Sacrificium non debere perfici ab alio Sacerdote. *Sotus. Diana.* Hæc tamen non sunt ita certa, quin Sotus & tres alii Auctores apud Dianam parte 9. Tract. 6. resol. 18. quin, inquam, doceant, si Sacerdos moriatur post consecrationem, non teneri alium sub mortali Sacrificium perficere. Quam etiam sententiam Diana ibi censet probabilem.

82. Alii dicunt sufficere quòd Sacerdos sumat hostiam præconsecratam; Inveniuntur & aliqui, qui audent dicere, quòd possit Sacerdos in Missa non sumere quidquam ex hostia, quam consecravit, sed illam in sacrario servare & sumere solam hostiam, quæ anteà in sacrario erat; quod quidem dicunt absque ullius auctoritate, afferentes solum usum ex ignorantia quorumdam Parochorum, qui ita faciunt.

sed hoc repugnat communi sensui Ecclesiæ. *Rubr. Miss.* Dico, *Ex ignorantia* &c. quia est contra communem sensum Ecclesiæ, quæ in Rubricis Missarum Tit. de Defect. cap. 10. n. 6. ita statuit: *Si aliquod venenosum ceciderit in calicem, vel quod provocaret vomitum, vinum consecratum reponendum est in alio calice, & aliud vinum cum aqua apponendum denuò consecrandum.* Et n. 7. *Si aliquod venenatum contigerit hostiam consecratam, tunc alteram consecret & sumat.* Denique n. 13. *Si contingat totum sanguinem post consecrationem effundi, siquidem aliquid vel parum remansit, illud sumatur . . . . . . Si verò nihil omnino remansit, ponat iterum vinum & aquam, & consecret.*

Hæc tamen non semper forent necessaria, imò fortè nec licita, si sufficeret ad integritatem Sacrificii sumere de consecratis in alia Missa. Neque enim secunda consecratio licet, nisi necessaria fuerit ad perfectionem Sacrificii. Quis namque dixerit, Sacerdotem de novo posse consecrare calicem, quando ex calice consecrato dimidia pars effunderetur, & dimidia remaneret? Hactenus nemo; idque, quia dimidia pars, quæ remansit, sufficit ad perficiendum Sacrificium.

Ad usum quorundam Parochorum Respondeo, esse abusum. Sicuti dum hæc scribo, refertur à viro fide digno, quemdam Parochum, cùm in festo Paschatis non inveniret formulas consecratas, sufficientes pro Communione adventantium, secretò extra Sacrificium novas consecrasse. Num propterea hoc erit licitum, & aliis Pastoribus imitandum? Non puto. Usus contrarius quorundam Parochorum est abusus.

His itaque maturè expensis, videtur probabiliùs quòd sumptio Eucharistiæ, de qua hactenus egimus, pertineat ex institutione Christi ad integritatem Sacrificii novæ legis, & (si ita placeat loqui, quia quæstio est de nomine) ad substantiam; ita tamen quòd positâ consecratione, sit posita substantia Sacrificii, adveniente verò sumptione ponatur adhuc aliqua pars substantiæ. 83. Sumptio potest dici pars substantialis.

Sicuti quando Sacerdos sumit mediam partem hostiæ, sumit substantiam Sacramenti; sic tamen quòd sumptio alterius partis sit etiam aliquid substantiale, pertinens ad sumptionem ejusdem moraliter Sacramenti. Nonne homo est substantialiter perfectus sine manibus? Et tamen manus sunt pars aliqua substantiæ. Probatur à simili.

Si objicias: ergo in sola sumptione salvatur tota Sacrificatio, sicut in sola consecratione. Respondeo, non esse partes eodem modo; enimverò consecratio est prima pars & principalis, quæ potest reperiri sine sumptione; non ita sumptio sine consecratione. Unde sumptio celebrantis non dicitur simpliciter Sacrificium, sed consummatio Sacrificii; quemadmodum combustio victimæ in veteri lege solùm erat consummatio Sacrificii anteà oblati, utpote tantùm tendens ad maiorem destructionem: & sicuti per augmentationem hominis v.g. vel equi, non producitur homo, vel equus, sed augetur, licèt pars, quæ advenit, habeat eandem essentiam; idque quia supponit jam essentiam anteà productam. 84. Objectio solvitur. Sumptio non potest dici simpliciter Sacrificium. Probatur à simili.

An fortè bene sequitur; corpus & caput & pes sunt partes hominis: ergo sicut sine pede conservatur essentia hominis, ita etiam sine corpore, vel sine capite?

Instabis: fieri potest quòd sumptio sit prima & unica 85. Instantia.

& unica destructio victimæ; v. g. si in triduo mortis fuisset consecratum.

Responsio.

Respondeo; quidquid sit de valore istius consecrationis, de quâ alibi disputavimus, ex hypothesi quòd fuisset valida, haud dubito quin præcessisset alia immutatio & destructio, in primis mystica mactatio per separatam positionem ex vi verborum Corporis & Sanguinis Christi. Deinde destructio humana, ut sic loquar, quatenus Corpus & Sanguis Christi, quæ non erant cibus & potus, per consecrationem illam fuissent facta cibus & potus.

Componitur ergo Sacrificium novæ legis, Primò ex duplici consecratione. Secundò ex consecratione, & sumptione. Tertiò ex ipsis partibus singularum specierum, quæ consecrantur, vel sumuntur: attamen cum hac differentia, quòd ante sumptionem omnium partium, Sacrificium sit etiam integraliter completum (sicuti homo antequam augeatur, est homo integer, licèt per ipsum augmentum acquirat aliquam partem novam & homogeneam cum præcedentibus) secùs ante consecrationem utriusque speciei, vel sumptionem saltem alicuius partis utriusque speciei.

Sacrificium novæ legis variè componitur.

86. Si objiciatur; per sumptionem ad summum destruuntur species. Respondeo, nullatenus requiritur, quòd destruantur omnes partes rei oblatæ, satìs est destrui totum, ut patet in cruce, ubi nec corpus, nec anima fuerunt destructa, & tamen fuerunt oblata. Et ita impræsentiarùm per sumptionem destruitur panis cælestis, constans ex Corpore & speciebus, per hoc quod eximitur usibus humanis, quibus anteà erat aptus.

Objectio. Responsio.

Instantia.

Instabis rursum; in hoc Sacrificio principalis offerens est Christus, ut inferiùs dicetur: ipse autem non manducat, sed solus Sacerdos.

Solvitur.

Respondeo, etiam in cruce fuit offerens, & tamen seipsum non occidit, sed permisit occidi; in Sacrificio autem incruento non solùm permittit se manducari, sed etiam præcipit. Liquet profectò Sacerdotes apud Gentiles non semper manu propriâ hostias occidisse.

87. Cur Ecclesia ordinaverit commemorationem defunctorum post consecrationem.

Ex quibus omnibus patet, non frustra Ecclesiam ordinasse commemorationem defunctorum post consecrationem; quia quamdiu durat consummatio illius Sacrificii, potest adhuc iterum atque iterum applicari, saltem impetratoriè, & pro majori & majori applicatione potest extendi ad plures effectus, saltem fallibiliter, & ex opere operantis; fortè etiam illud *Memento*, utì & alia, quæ ante sumptionem fiunt sub Sacrificio, proderunt ex opere operato: sed hoc non est necessarium. Certè nemo negare potest, quin orationes, quæ in illa commemoratione à Sacerdote pro defunctis funduntur, æquè aut magìs ipsis prodesse possint, quàm aliæ quæ dicuntur post Communionem.

Ultima objectio sit: Si sumptio est pars integralis; ergo hostia, quam Laicus sumit, nondum est sacrificata. 88.

Ad rationem Sacrificii sufficit alicuius partis consumptio.

Respondeo Negando Consequentiam; quia sufficit, quòd aliqua pars Sacrificii sit consumpta: sicut olim ut totum vinum diceretur sacrificatum, satìs erat, quòd aliqua pars vini effunderetur, maximè cùm in qualibet hostia totus Christus sit essentialiter sacrificatus.

Adhuc aliquis dubitat de veritate Conclusionis? Scio quòd omnes illam admittent tamquam probabilem, atque ut talis proponitur, & ex ea deducitur

CONCLUSIO IV.

Perfici debet Sacrificium, minime refici, quando unius speciei consecratio defuit.

Ita docet Scotus 4. dist. 8. q. 3. n. 7. ibi: *Alio modo potest respondere* (loquitur de Sacerdote, qui percipiens liquorem de calice advertit esse aquam) *quòd satis bene cavere potest à scandalo, si cautè fiat, nam vadens ad cornu altaris, quasi pro vino recipiendo post communionem, infuso vino & aquâ, vel iam remanente aquâ, quia non totam sumpsit, vel aqua de novo posita, poterit redire ad medium altaris, & satìs in brevi tempore ab illo loco:* Simili modo postquam cœnatum est, accipiens hunc calicem *continuare poterit usque ibi:* Hæc quotiescumque; *vel usque ibi:* Unde & memores: *Et illis verbis prolatis cum debita reverentia susciperet illud tamquam sanguinem verum. Nec totum istud percipietur, nec tantum tempus occupabit, quòd populus habeat etiam occasionem accepti scandali.* Huc usque Doctor subtilis. 89.

Perfici debet Sacrificium, ubi defuit consecratio unius speciei, non refici.

Ipsum sequuntur plerique Recentiores, teste Dianâ parte 2. Tract. de Celeb. Miss. resol. 70. ubi bene notat, hanc sententiam approbatam fuisse in Missali jussu Clementis VIII. edito hisce verbis Tit. de Defect. cap. 4. n. 5. *Si hoc advertat* (scilicet vinum non fuisse positum, sed aquam) *post sumptionem Corporis, vel huiusmodi aquæ; apponat aliam hostiam iterum consecrandam, & vinum cum aqua in calice, offerat utrumque, consecret, & sumat, quamvis non sit ieiunus. Vel si Missa celebretur in loco publico, ubi plures adsint, ad evitandum scandalum, poterit apponere vinum cum aqua, & factâ oblatione ut suprà, consecrare, ac statim sumere, & prosequi cætera.* 90.

quod cum Doctore Subtili plerique tenent Recentiores, Diana.

etiam secluso omni scandalo.

Porrò per hoc quòd dicitur: *Ad evitandum scandalum*, non volunt significare Rubricæ, quòd sit illicitum, quando abest scandalum (hoc enim nullâ ratione probatur, sed potiùs oppositum, ut mox ostendam) verùm quòd scandalum natum communiter oriri, quando celebratur in loco publico, sit justissima causa sic operandi.

Cæte-

91. *Probatur ex ratione.* Cæterùm nullam esse obligationem in tali eventu, etiam secluso scandalo, iterum consecrandi aliam hostiam, probo hâc ratione; quia in Sacrificio non est aliquid iterandum, sed cautè supplendum, quod incautè fuerat prætermissum, argumento cap. 1. de Sacramentis non iterandis. Ubi Innocentius III. consultus, an permitti debeat ministrare, qui sine impositione manuum fuerit ad Ordinem Subdiaconatûs assumptus. Et si Confirmationis Sacramentum in eo debeat iterari, qui per errorem fuit non Chrismate, sed oleo delinitus; Respondet: *Quod in talibus non est aliquid iterandum, sed cautè supplendum, quod incautè fuerat prætermissum.*

Cùm ergo una species, ut supponitur, v. g. hostia fuerit verè consecrata & consumpta, non debet nova iterum consecrari, sed sola species vini, cujus consecratio incautè fuerat prætermissa. Alioquin non perficitur Sacrificium inchoatum, sed magis novum & integrum offertur, priori imperfecto relicto.

Non conficitur una species fine altera. Et licèt hostia fuerit à Sacerdote consumpta, quamdiu tamen non consumitur calix, adhuc actio sacrificandi & substantia Sacrificii moraliter durat. Unde quamvis consumpto Corpore solus calix postea consecretur, non censetur una species confici sine altera; nam subsequens consecratio Sanguinis moraliter cum priori consecratione hostiæ conjungitur, & sic ex utraque conficitur una actio moralis & unum morale Sacrificium. *Diana. Respon. ad Rubricas.* Ita Diana suprà; qui ad Rubricas Missalis respondet, esse doctrinales, & non inducere præceptum, sed tantùm instruere, & consilium præbere.

92. *Objectio.* Dices: ceremoniæ inter consecrationem & communionem, sunt illegitimè factæ; reverà enim sanguis non est elevatus, &c.

Solutio. Respondeo; nec elevabitur, nec aliæ fient ceremoniæ, estò secundùm aliam sententiam, nova consecretur hostia, illa siquidem iteratio ceremoniarum nullibi præscribitur. Quinimò in istis accidentalibus nihil esse iterandum, satìs clarè exprimitur in Rubricis Tit. de Defect. cap. 4. n. 5. ibi: *Poterit apponere vinum cum aqua: & factâ oblatione consecrare, ac statim sumere.* *Rubr. Miss. Ceremoniæ non sunt iterandæ.*

Idem præscribitur cap. 3. n. 6. quando post sumptionem Sanguinis advertitur corruptio, aut alius substantialis defectus hostiæ: *Apponi* (inquiunt Rubricæ) *debet rursus novus panis, & vinum cum aqua, & factâ priùs oblatione, Sacerdos consecret, ac statim sumat utrumque & prosequatur Missam: ne Sacramentum maneat imperfectum, & ut debitus servetur ordo.* Num fortè aliquis dixerit, si hostia consecrata dilabatur in calicem, ita ut tota fuerit madefacta, novam esse consecrandam, ut suppleantur ceremoniæ?

93. *Instantia.* Instabis ex Rubricis ultimo loco allegatis: estò possit sola species vini consecrari post sumptionem Corporis; equidem ut ibi præscribitur, post sumptionem Sanguinis, si defuit consecratio Corporis, non potest consecrari sola species panis; sed rursus debet consecrari utraque species, ut servetur debitus ordo in consecratione & sumptione.

Respondeo: sic quidem Rubricæ loquuntur, & ideo nova consecratio utriusque speciei licita est; imò debita secundùm sententiam Divi Thomæ 3. parte q. 83. art. 6. ad 4. etiam quando defuit consecratio solius Sanguinis: Hæc sunt verba Doctoris Angelici: *Si verò hoc perceperit* (scilicet loco vini fuisse positam aquam) *post sumptionem Corporis, aliam hostiam apponere debet iterum consecrandam simul cum Sanguine.* *Nova consecratio utriusque speciei secundum Rubricas est licita.*

Secundùm D. Thomam debita. Rationem adjungit: *Quia si diceret sola verba consecrationis Sanguinis, non servaretur debitus ordo consecrandi, & sicut dicitur in prædicto capite* (primo vel secundo) *Concilii Toletani* (septimi) *perfecta videri non possunt Sacrificia, nisi perfecto* (aliàs perfectionis) *ordine compleantur. Si verò inciperet à consecratione sanguinis, & repeteret omnia verba consequentia, non competeret, nisi adesset hostia consecrata, cùm in illis verbis occurrant quædam dicenda & facienda, non solùm circa Sanguinem, sed etiam circa Corpus.* Hæc ille.

Sed interrogo, quæ necessitas repetendi verba sequentia? Certè nulla, ut mox ostendimus ex Rubricis: incipiat ergo à consecratione Sanguinis ab illis verbis: *Simili modo.* Et ecce servatur debitus ordo, adeoque perfectum videri potest illud Sacrificium, utpote perfectionis ordine completum. 94. *Sed hoc debitum non satis ostenditur.*

Omitto Toletanum ibi non agere de præsenti casu, sed de eventu ægritudinis: *Si ægritudinis,* inquit, *accidit quilibet eventus, quo cœptum nequeat consecrationis expleri mysterium, sit liberum Episcopo vel Presbytero alteri consecrationem exequi officii cœpti. Non enim aliud ad supplementum initiatis mysteriis competit, quàm aut incipientis aut subsequentis completa benedictio Sacerdotis, quia nec perfecta videri possunt, nisi perfectionis ordine compleantur.* Quæ verba, ut patet, in nullo præjudicant sententiæ Doctoris Subtilis. *sive ex Concil. Toletano VII.*

Et verò peto iterum: in quo consistit debitus ordo consecrandi? Nonne in consecratione unius speciei ante aliam; v. g. speciei panis ante speciem vini? Pono ergo casum, quòd Sacerdos, statim post consecrationem sanguinis, advertat corruptam fuisse hostiam: num ut servetur debitus ordo consecrandi, post consecrationem alterius hostiæ, rursus erit consecrandum novum vinum? Non arbitror quempiam, etiam Thomistam, id concessurum.

Igitur quod ad præscriptum Rubricarum spectat, qui eas composuerunt, Thomistæ fuerunt, & ideo secuti sententiam Divi Thomæ, quæ licèt adhuc practicari possit secluso scandalo; attamen quòd non debeat, satìs probat communis praxis in contrarium. *sive ex Rubricis.*

Si autem ulteriùs objicias: haud satìs perfectè repræsentatur mors Christi, nisi utraque species 95. *Objectio solvitur.*

species consecrata simul existat; Responsio patet: quòd quando Christus in ultima cœna Corpus & Sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit, Discipulis tradidit sumendum Corpus sub speciebus panis, priusquam vinum consecrasset: & tamen quis ambigat Sacrificium illud incruentum perfectissimè repræsentasse cruentum?

Quidni repræsentasset, cùm fuerit institutum in memoriam passionis Christi? *Nam* (inquit Tridentinum sess. 22. cap. 1.) *celebrato veteri Pascha, quod in memoriam exitûs de Ægypto multitudo Filiorum Israel immolabat, novum instituit Pascha, seipsum ab Ecclesia per Sacerdotes sub signis visibilibus immolandum in memoriam transitûs sui ex hoc mundo ad Patrem, quando per sui sanguinis effusionem nos redemit, eripuitq; de potestate tenebrarum, & in regnum suum transtulit.*

Trident.

Ex hactenus dictis de essentia Sacrificii novæ Legis, festinè cognoscitur, quæ sit ejus hostia, puta,

CONCLUSIO V.

Principalis hostia Sacrificii incruenti novæ Legis est Corpus & Sanguis Christi: hostia secundaria panis & vinum.

96. Corpus & Sanguis Christi est hostia principalis,

PRima pars est indubitata ex Concilio Tridentino sess. 22. cap. 1. ibi: *Corpus & Sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit.* Et infrà: *Novum instituit Pascha, seipsum ab Ecclesia per Sacerdotes sub signis sensibilibus immolandum.* Et verò quid aliud est hostia Sacrificii, quàm res, quæ offertur seu immolatur Deo?

docente id Tridentino,

Idem docet in principio cap. 2. dicens: *Et quoniam in divino hoc Sacrificio, quod in Missa peragitur, idem ille Christus continetur & incruentè immolatur, qui in ara crucis semel seipsum cruentè obtulit.* Et post pauca: *Vna enim eademq; est hostia* (Sacrificii incruenti, & cruenti) *solâ offerendi ratione diversa.* Can. autem 2. definit Christum ordinasse, ut Apostoli, aliique Sacerdotes offerrent Corpus & Sanguinem suum, utique sub speciebus panis & vini, ut patet ex aliis locis mox commemoratis.

Andreas Apost.

Ego (inquit Andreas Apostolus ad Ægeam Proconsulem) *omnipotenti Deo, qui unus & verus est, immolo quotidie, non taurorum carnes, vel hircorum sanguinem, sed immaculatum Agnum in altari.* Similiter loquuntur sancti Patres, quorum verbis referendis supersedeo, quia obvia & clarissima, ita ut à nemine sanæ mentis hæc veritas possit negari.

97. & D. Augustino.

Vnum adduco Augustinum lib. 17. de Civit. cap. 20. ubi sic ait: *Nam & in alio libro, qui vocatur Ecclesiastes ubi ait:* Non est bonum homini, nisi quod manducabit & bibet: *quod credibiliùs dicere intelligitur, quàm quòd ad participationem mensæ huius pertinet, quam Sacerdos ipse mediator Testamenti novi exhibet secundùm ordinem Melchisedech de Corpore & Sanguine suo? id enim Sacrificium successit omnibus illis Sacrificiis veteris Testamenti, quæ immolabantur in umbra futuri .... quia pro illis omnibus Sacrificiis & oblationibus Corpus eius offertur, & participantibus ministratur.*

Profectò nisi Corpus & Sanguis Christi forent hostia principalis, nequaquam hoc Sacrificium præcelleret Sacrificia veteris Legis, nam in his offerebantur viva animalia, quæ procul dubio præstant pani & vino.

98. Panis & vinum sunt hostia secundaria,

Cæterùm quòd etiam panis & vinum sint hostia, sive res oblata, probatur ex modo loquendi Ecclesiæ: quippe in Offertorio Missæ appellatur panis, *Hostia immaculata*, ibi: *Suscipe Sancte Pater hanc immaculatam hostiam:* Et vinum, *Calix salutaris*, ibi: *Offerimus tibi Domine Calicem salutaris.* Ergo aliquo modo spectant ad materiam Sacrificii.

id attestante Ecclesiâ,

Confirmatur ex prima Antiphona in Vesperis Festi Corporis Christi, quæ sic sonat: *Sacerdos in æternum Christus Dominus secundùm ordinem Melchisedech panem & vinum obtulit.* Hinc Concilium Carthaginense III. can. 24. *Vt in Sacramentis Corporis & Sanguinis Domini, nihil ampliùs offeratur, quàm ipse Dominus tradidit, hoc est, panis & vinum aquâ mixtum. Nec ampliùs in Sacrificiis offeratur, quàm de uvis & frumentis.*

Carthag. III.

99. cujus loquendi modum imitantur Sancti Patres.

Hunc modum loquendi imitantur Sancti Patres, Irenæus, Cyprianus, & alii; quidni propriè intelligendi? Enimverò per actionem externam panis & vinum immutantur in protestationem summi Dominii Dei. Immutantur, inquam, per destructionem physicam totius substantiæ, ut docet fides Catholica, de qua alibi egimus.

Probatur à simili.

Sicuti ergo olim animalia, quæ occidebantur, & destruebantur solùm quoad formam, erant vera hostia, imò principalis; quoniam animal vivum præstat animali mortuo sive cadaveri: quidni similiter panis & vinum, quæ secundùm totam suam substantiam destruuntur, sint vera hostia? Licèt minùs principalis; quia per illam destructionem Christus (& per consequens Ecclesia) non intendit principaliter Deum honorare, sed magìs per productionem novæ ac sanctioris hostiæ, id est, per positionem Corporis & Sanguinis Christi, seu ipsius Christi sub speciebus panis & vini.

 Dico,

Dico, *Seu ipsius Christi*; quia sicut totus Christus in cruce fuit cruentè oblatus, ita quoque in Missa offertur incruentè juxta Tridentinum suprà cap. 2. quamquam non incongruè dici posset, formaliter & ex vi verborum sub speciebus panis immolari Corpus, & sub speciebus vini Sanguinem; quoniam formaliter & ex vi verborum sub singulis speciebus non ponitur totus Christus. Nihilominus sicut totus realiter ponitur, saltem per concomitantiam, sic & totus sub singulis speciebus realiter immolatur.

100. Ex hac doctrina non sequitur quòd sit duplex Sacrificium, Igitur hostia principalis Christus, secundaria, tamquam materia ex qua, seu terminus à quo panis & vinum. Num ideo duplex Sacrificium? Minimè (estò unus aut alter sic loquatur) etenim eâdem actione consecrativâ, in qua consistit essentialiter Sacrificium, destruitur panis, & sub speciebus remanentibus ponitur Christus; adeoque concurrunt illæ duæ res, ut termini à quo, & ad quem ejusdem sacrificationis, quâ panis convertitur in Corpus Christi.

Unde Ecclesia Dominicâ 7. post Pentecosten secretam Orationem Missæ sic incipit: *Deus qui legalium differentiam hostiarum unius Sacrificii perfectione sanxisti.* Quod etiam satìs clarè significat Tridentinum sess. 22. in procemio, vocans, *Sacrificium singulare*. Tridens.

eò quòd unum alteri sit subordinatum. Sanè ubi unum est propter aliud, ibi, ut communiter dicitur, tantùm est unum: indubiè autem panis & vinum sacrificantur propter Corpus & Sanguinem Christi.

101. An species consecratæ sint pars Victimæ? Sed quid dicam de speciebus consecratis? Numquid & illæ sunt pars Victimæ? Existimo planè ad eam aliquo modo pertinere, vel tamquam aliquid tenens se ex parte termini ad quem, si Sacrificium consistat essentialiter in consecratione (quod putamus) vel ut pars rei sacrificatæ, si consistat in sumptione; vel etiam ut pars intrinseca hostiæ secundariæ: nam definit compositum ex substantia panis & speciebus, & exurgit suo modo compositum ex speciebus & Corpore; & simul species cum Corpore consumuntur in sumptione. Affirmatur,

& modus explicatur. Explico: Christus non obtulit seipsum, nec à Sacerdotibus sacrificatur, ut existens in propria specie; sed ut existens sub speciebus sacramentalibus panis & vini, ut manifestè constat ex Tridentino sess. 22. cap. 1. verba textûs vide in principio hujus Conclusionis: ergo species panis & vini sunt medium, sub quo Victima immolatur.

S. August. Secundò, sunt pars Victimæ juxta illud Divi Augustini in libro Sententiarum Prosperi, ut refertur de Consec. dist. 2. cap. 48. *Hoc est quod dicimus, hoc modis omnibus approbare contendimus, Sacrificium scilicet Ecclesiæ, duobus confici, duobus constare, visibili elementorum specie, & invisibili Domini Nostri Iesu Christi carne & Sanguine, Sacramento & re Sacramenti, id est, Corpore Christi, sicut Christi persona constat & conficitur Deo & homine.*

Et ratio est; quia Sacrificium novæ Legis est visibile, ut docet Tridentinum sess. 22. cap. 1. ibi: *Vt dilectæ sponsæ suæ Ecclesiæ visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret Sacrificium.* Ergo Victima debet esse sensibilis: ergo quod Victimam sensibilem facit, est pars. Quid illud nisi verba consecrationis & species? 102. Ratio additur. Triden.

Si inferas: ergo etiam verba consecrationis sunt pars. Respondeo Negando Consequentiam: quia hostia Sacrificii novæ Legis est quid permanens; verba autem transeunt. An etiam verba consecrationis?

Sed instas; colores & accidentia sensibilia faciebant in cruce Christum sensibilem, & tamen non erant pars Victimæ. 103. Instantia.

Respondeo; tantùm erant accidentia naturalia, quæ sine prævia institutione & sui immutatione reddebant Christum sensibilem: at verò species in Sacrificio id non habent, nisi quatenus ex speciali Dei institutione immutantur per legitimum Ministrum, id est, abstrahuntur à proprio subjecto, & transeunt ad Corpus & Sanguinem Christi. Quid ergo mirum, si species consecratæ sint pars Victimæ, secùs autem accidentia sensibilia in cruce? Solutio.

104. Species consecratæ sunt pars Sacramenti. Profectò nemo negare potest, quin species consecratæ sint pars aliqua Sacramenti Eucharistiæ. Et verò ipsa Eucharistia, nonne dicitur Sacrificium? Utique tamquam res oblata seu Victima. Et Victima hujus Sacrificii, nonne cedit in cibum? Et quomodo cedit in cibum nisi quà Sacramentum, adeóque quà includit species?

Cæterùm sicut species sacramentales simul cum Christo conjunguntur, & simul cum illo unum constituunt Sacramentum, ita & unum Sacrificium.

105. An constituant plura partialia Sacrificia? An autem sicut species panis & vini cum Corpore & Sanguine Christi constituunt plura partialia Sacramenta, ita quoque constituant plura partialia Sacrificia, quid si affirmem? Favet Ecclesia in Oratione secreta plurium Missarum. Duas tantùm adduco; ipso Festo Paschatis sic orat: *Suscipe quæsumus Domine preces populi tui cum oblationibus hostiarum.* Et feriâ 4. post Pascha: *Sacrificia, Domine, paschalibus gaudiis immolamus* &c.

Enimverò si consecratio unius speciei tantùm est verum & proprium Sacrificium, ut Conclusione 3. probavimus, & si formaliter, ut in hac Conclusione indicavimus, sub speciebus panis immolatur solum Corpus, & sub speciebus vini solus Sanguis: ergo formaliter duæ sacrificationes, & duo Sacrificia, sicut duæ hostiæ tam principales, quàm secundariæ.

Dices:

106. Objectio ex Trident. Dices: secundùm Tridentinum sess. 22. cap. 2. eadem est hostia Sacrificii cruenti, & incruenti; sed in cruce non fuit hostia panis, aut vinum, neque species, & unicum solum fuit Sacrificium, etiam unitate indivisibilitatis, tam realiter, quàm formaliter: ergo &c.

Explicatur Conc. Respondeo; Tridentinum satis verificari de identitate hostiæ magis principalis: nam cap. 1. docet ad nostrum Sacrificium spectare symbola sensibilia, seu species, cùm dicit Christum seipsum obtulisse sub speciebus panis & vini; quæ tamen rectè supponit argumentum non spectare ad Sacrificium cruentum.

Atque in eo, quod cap. 2. agnoscit offerendi rationem diversam, dicens: *Una enim eademq; est hostia . . . . . solâ offerendi ratione diversa*; in hoc, inquam, planè denotat plura partialia Sacrificia incruenta, utique propter diversam rationem offerendi; cùm enim in cruce unicâ actione occisivâ Christus fuerit immolatus, sanè duplici actione consecrativâ immolatur incruentè, unâ sub speciebus panis, alterâ sub speciebus vini, unâ formaliter ex vi verborum secundùm Corpus tantùm, alterâ secundùm solum Sanguinem.

& ostenditur, qualiter sint unum & multiplex Sacrificium. Interim tamen, quia sub utraque specie idem & totus Christus realiter sacrificatur, & quia utraque consecratio partialis ordinatur ad perfectam repræsentationem ejusdem & unici Sacrificii cruenti, hinc meritò dicitur unicum Sacrificium incruentum, non tam unitate indivisibilitatis, quàm integritatis: sicuti utraque species consecrata est Sacramentum specie unum unitate integritatis, non indivisibilitatis, ùt latè probavimus sect. 1. præcedentis disputationis conclus. 6.

107. Objectio. Dices; differentia est inter Sacramentum & Sacrificium, quòd illud sit institutum ad modum nutrimenti spiritualis; solus autem cibus, licèt non sit integrum & completum nutrimentum absque potu, nutrit tamen. At verò Sacrificium institutum est ad repræsentandum expressè mortem Christi per separationem Corporis à Sanguine, quod non competit consecrationi alterius speciei seorsum.

Responsio. Respondeo; indè tantùm sequitur, quòd consecratio unius speciei seorsum non sit integrum & completum Sacrificium, sicuti una species seorsum non est integrum & completum Sacramentum, quod Christus instituit per modum convivii.

Atque hæc sufficiant de principiis intrinsecis Sacrificii novæ legis. Veniamus ad causam ejus efficientem, pro qua erit

SECTIO SECUNDA.

De Ministro Sacrificii novæ Legis.

1.

1. Quis sit Sacrificii legitimus minister sive offerens. OMnis ille & solus est legitimus minister Sacrificii novæ legis, qui est legitimus minister consecrationis Corporis & Sanguinis Christi. Patet ex dictis Sectione præcedenti; quia Sacrificium novæ legis consistit essentialiter in consecratione Corporis & Sanguinis Christi.

Florent. Et quoniam Sacerdos consecrat in persona Christi juxta illud Florentini in decreto Eugenii: *Sacerdos in persona Christi loquens, hoc conficit Sacramentum*, liquet profectò duplicem esse ministrum hujus Sacrificii, utì etiam Sacramenti: unum principalem, alterum verò proximum & immediatum. Quæris à me quis sit minister principalis? Respondeo:

CONCLUSIO I.

In omni Sacrificio Missæ Christus est principalis offerens.

2. Principalis est Christus. ITa communiter Doctores, & colligitur ex capite *Firmiter* de summa Trinitate ibi: *Una verò est fidelium universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur. In qua idem ipse Sacerdos est Sacrificium Iesus Christus, cuius Corpus & Sanguis in Sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur*, Cap. Firmiter de Sum. Trinit.

secundùm Florent. & Trident. Clariùs, Concilium Florentinum suprà, & Tridentinum sess. 22. cap. 2. ibi: *Idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, solâ offerendi ratione diversa*, quia nunc incruentè sub speciebus panis & vini; tunc autem cruentè per physicam & realem separationem animæ à corpore.

3. & Sanctos Patres, Cyprianum, Ambrosium, Idem passim docent Sancti Patres. Cyprianus Epistolâ 63. ibi: *Sacerdos in altari vice Christi fungitur, & Sacrificium Deo Patri offert.* Divus Ambrosius in Psal. 38. *Ipse offerre manifestatur in nobis, cuius sermo sanctificat Sacrificium, quod offertur.* Divus Augustinus lib. 10. de Civit. cap. 20 ibi: *Per hoc & Sacerdos est* (*Christus*) *ipse offerens, ipse & oblatio. Cuius rei Sacramentum quotidianum esse voluit Ecclesia Sacrificium, cùm ipsius Corporis ipse sit caput, & ipsius capitis ipsa sit corpus, tam ipsa per ipsum, quàm ipse per ipsam suetus offerri.* Augustinum,

Chrysostomum, Accedat Divus Chrysost. Homiliâ 83. in Matt. ubi sic ait: *Non sunt humanæ virtutis opera, hæc quæ proponuntur: qui tunc ipsa fecit in illa Cœna, idem*

idem ea nunc quoque facit. Nos ministrorum tenemus locum: qui verò sanctificat ea, & immutat, ipse est. Et infrà: *Verùm & tu lauce, cùm Sacerdotem videris offerentem, ne ut Sacerdotem esse putes hoc facientem, sed Christi manum invisibiliter extensam.*

4. Quâ ratione Christus nunc offerat,

Ex quibus testimoniis luculenter patet, quâ ratione Christus etiam nunc offerat, & quidem principaliter; videlicet non solùm quia instituit hoc Sacrificium, & voluit ut merita sua per illud applicarentur: verùm etiam quia ipse Sacerdotes instituit suos ministros & Vicarios, qui nomine & in persona ejus hoc Sacrificium offerrent.

videlicet moraliter,

Quæ quidem institutio non retractata, sufficit ut jugiter Sacerdos consecrans sustineat personam Christi, ipsaque oblatio sit moraliter actio Christi, sicut actio Legati quà talis, est moraliter actio Regis; & contractus factus per procuratorem quà talem, est moraliter contractus ejus, qui procuratorem instituit, estò quando procurator contrahit, principalis nihil minus cogitet, quàm de contractu.

ad instar Regis agentis per suum Legatum

Unde sicuti Rex, qui per Legatum suum osculatur pedes Pontificis, dicitur actu præstare reverentiam Pontifici, estò tunc temporis dormiat: ita quoque Christus Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech, actu sacrificat & præstat reverentiam Deo, atque in finem usque sæculi sacrificabit, & reverentiam actu præstabit Deo cum ipso Sacerdote, ut cum ministro & Legato suo, estò per impossibile non attenderet ad ejus oblationem; ratione scilicet prioris voluntatis, quam habuit, instituendo hoc Sacramentum & Sacrificium, & designando eorum ministros; quæ voluntas adhuc moraliter perséverat, ac sufficiens videtur, ut omnem oblationem, etiam ex parte ministri immediati peccaminosam, efficere possit bonam & sanctam ac immaculatam: veluti oratio Sacerdotis dicitur oratio Ecclesiæ, & bona ab illa voluntate, quâ Ecclesia hunc ministrum deputavit ad orandum publicè nomine suo.

5. Ex quo non sequitur Christum de facto mereri aut satisfacere. Eccli. 14.

Nec tamen indè sequitur, Christum de facto mereri, vel satisfacere per illam oblationem. Quæris rationem? Quia non est in statu merendi, vel satisfaciendi. Quare? Quia non est viator, sed comprehensor. *Ante obitum tuum operare justitiam* (inquit Ecclesiasticus cap. 14. v. 13.) *quoniam non est apud inferos*, id est, post obitum tuum, *invenire cibum*, id est, opera meritoria aut satisfactoria. *Nam motum aliquem bonum*, (verba sunt Scoti 4. dist. 21. q. 1. n. 10. in fine) *per quem tamquam per dispositionem, vel meritum de congruo, vel condigno, deleatur veniale, ponere in anima post mortem, non videtur doctrinæ Theologicæ consonum, quæ ponit statum illum ab illis immunem.*

Scotus.

An autem oret vel impetret,

Porrò an Christus debeat dici orare, vel impetrare, quæstio est de nomine. *Christus Iesus* (inquit Apostolus Rom. 8. v. 34.) *qui mortuus est, imò qui & resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis*, id est, intimat suam voluntatem de aliquo objecto creato habendo, quæ intimatio sit efficax ad illud objectum obtinendum.

quæstio est de nomine. Rom. 8.

Unde Apostolus Joannes Epistolæ primæ cap. 2. v. 1. & 2. *Sed & si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum: & ipse est propitiatio pro peccatis nostris.* Non tantùm sufficiens, sed etiam efficax, impetrando, id est, obtinendo in patria, remissionem peccatorum nostrorum; quam suâ sanctissimâ passione in via promeruit. 1. Joan. 2.

6. Aliter explicatur oblatio ex parte Christi.

Cæterùm putant nonnulli Sacrificium omne fieri à Christo, etiam pro nunc, quatenus ad singula attendit, eaque offert Patri, quatenus ipsa immutatio panis & vini subjacet ejus potestati, & ad prolationem verborum consecrationis seipsum sub speciebus panis ac vini voluntariè ponit ad protestandum summum Dei Dominium in vitam & mortem. Sed quamquam id fieri posset, tamen non est necesse ad rationem Sacrificii novæ legis, nec id probatur ex auctoritatibus.

7. Objicitur,

Dices; hoc est necesse, ut ostendatur quomodo hodierna sacrificatio sit actio infinita, si videlicet consideretur immutatio hostiæ, quatenus procedens de facto ab ipsa voluntate Christi tamquam opus externum.

Solvitur.

Respondeo; nulla apparet necessitas, ut sacrificatio sit aliter Christi, quàm moraliter, quatenus videlicet informata à volitione Christi, quâ instituit non solùm Sacrificium fieri, sed etiam fieri suo nomine & in persona ipsius: hæc autem volitio est infinita, sive infiniti valoris, eo modo, quo cæteræ actiones Christi sunt infinitæ. Et si illa non sufficiat ad hoc, ut sequentia Sacrificia, ab ea quasi informata, sint infinita, parùm refert; neque enim id est necesse, ut patebit ex his, quæ statim subjicio.

Profectò si illa physica voluntas Christi esset necessaria; ut Christus diceretur actu offerre seu sacrificare cum Sacerdotibus; jam fortè aliquibus videretur, quòd non solùm esset principalis offerens, sed etiam proximus & immediatus, imò magìs immediatus, quàm ipse Sacerdos: jam autem communiter docent Theologi tam antiquiores, quàm moderni, quòd

CONCLUSIO II.

In Sacrificio Missæ proximus offerens est Sacerdos.

8. Probatur Conclus. ex Conc. Trident.

Sacerdotem offerre, docet Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 1. ibi: *Ac sub earumdem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent tradidit;* &

& eisdem eorumq́; in Sacerdotio successoribus, ut offerrent præcepit per hæc verba: Hoc facite in meam commemorationem.

Et contrarium errorem damnat can. 2. dicens: *Si quis dixerit illis verbis*: Hoc facite in meam commemorationem, *Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes; aut non ordinasse ut ipsi aliiq́; Sacerdotes offerrent Corpus & Sanguinem suum; anathema sit.*

Sacerdos est verus sacrificans. Hinc Sacerdos non est merus Christi sacrificantis executor, sed etiam verus sacrificans; utpote qui tamquam publicus minister ex certa intentione procedere debeat; adeò ut non sit satis Christum ante annos 1600. intendisse, nisi in præsenti Sacerdos intendat offerre & sacrificare in protestationẽ summi Dominii Dei.

9. Quod proximus, probatur ex Florent. Quòd autem Concilium intelligendũ sit de proximo offerente, probo ex Concilio Florentino in decreto Eugenii ibi: *Sacerdos in persona Christi loquens hoc conficit Sacramentum*: ergo in persona Christi offert hoc Sacrificium. Atqui Christus in ultima Cœna, utì etiam in Cruce erat proximus offerens; ergo &c.

An humanitas Christi physicè concurrat ad immutationem specierum? Et sanè quis alius esset? Siquidem Sacrificium novæ legis consistit in actu externo & sensibili, ad illum autem Christus non concurrit immediatè, ut manifestum est, etiam dato, non concesso, quòd humanitas ejus physicè concurreret ad immutationem specierum.

Dico, *non concesso*; quia gratis asseritur talis causalitas, utì etiam causalitas physica gratiæ sanctificantis, quæ datur per Sacramenta. Quis ergo physicè immutat species? Respondeo, solus Deus; sicuti ipse solus est causa physica gratiæ in Sacramentis, de quo egimus disputatione primâ de Sacramentis in genere sect. 4. conclusione 2.

Estò concurreret, non ideo Christus foret proximus offerens. Atque ut esset humanitas causa physica immutationis, adhuc, sicut dixi, minimè sequitur, quòd Christus sit proximus offerens; quia Sacrificium consistit in actione externa & sensibili, per quam res aliqua immutatur ad protestandum summum Dominium Dei in vitam & mortem. Quæ autem illa actio, nisi prolatio verborum consecrationis? Et hæc prolatio, nonne physicè causatur ab humanitate Christi? Contrarium lippis notum est atque tonsoribus.

10. Probatur ex auctoritate Patrum Christum non offerre proximè. Præterea auctoritates Sanctorum Patrum, Conclusione præcedenti relatæ, quid aliud clamant, quàm Christum offerre per Sacerdotem? Quod autem quis facit per alterum, non facit per se immediatè. An fortè Rex proximè & immediatè osculatur pedes Pontificis, quando id facit per suum Legatum? Numquid qui dat eleëmosynam per famulum, censetur id facere per seipsum immediatè? Aut Rex, qui absolvit, vel condemnat reum per judicem delegatum, per seipsum immediatè absolvere, aut condemnare? Quamvis sint causæ principales, attamen remotæ & mediatæ. Ergo similiter Christus, qui quotidie offert ministerio Sacerdotum, estò sit causa principalis Sacrificii, minimè tamen immediata.

Nec aliud voluit Scotus Quodlib. 20. n. 23. ubi sic discurrit: *Ex istis patet, quòd sicut Eucharistia non præcisè ratione rei contentæ plenè acceptatur: sed oportet quòd sit oblata, sic nec plenè acceptatur oblata, nisi ratione bonæ voluntatis alicuius offerentis: non autem præcisè ratione ipsius voluntatis celebrantis: quia hoc pertinet ad meritum personale, non ad virtutem Sacrificii, non immediatè* (nota bene) *ratione voluntatis ipsius Christi offerentis; quia Christus etsi hic offeratur ut contentus in Sacrificio, non tamen hic immediatè offert Sacrificium: iuxta illud Heb. 9. v. 25.* Neque ut sæpè offerat semetipsum. *Et ibidem v. 28.* Christus semel oblatus est, *supple à seipso offerente. Alioquin videretur quod unius Missæ celebratio æquivaleret passioni Christi: si idem esset offerens immediatè & oblatus. Certum est autem, quòd Missa non æquivaleat passioni Christi, licèt specialiùs valeat, pro quanto ibi est specialior commemoratio oblationis, quam Christus obtulit in Cruce.* 11. Quod etiam docet Scotus, & probat ex Apost. Hebr. 9.

Et post pauca: *Sic ergo patet quòd Eucharistia oblata* (id est, consecratio Eucharistiæ) *acceptatur non ratione voluntatis Christi ut immediatè offerentis: ratione ergo voluntatis Ecclesiæ generalis: illa autem habet rationem meriti finitam. Et estò quòd acceptaretur ratione voluntatis Christi ut offerentis, hoc est, instituentis oblationem, & dantis sibi valorem & acceptationem*, per hoc, quòd voluit Sacerdotes suo nomine, & in sua persona offerre, *tamen non æquivaleret, nec acceptaretur sicut passio Christi, & ita esset meritum finitum, cui correspondet bonum debitum virtute Sacrificii.* Hæc ille; quæ dederunt Suario occasionem citandi Scotum contra præcedentem Conclusionem, quasi negasset Christum propriè in hoc Sacrificio offerre. Citatur Scotus à Suario contra præcedentem Conclus.

12. Sed absit ut hoc suspicemur de tanto Doctore, qui ut illam suspicionem à se propulsaret, non semel aut iterum, sed tertiò & quartò inculcavit suis Lectoribus ly *Immediatè*, tacitè innuens, Christum offerre mediatè, utique *Sacerdotum ministerio*, ut loquitur Tridentinum sess. 22. cap. 2. Sed falsò; Triden.

Imò satis expressè hoc significat, quando dicit: *Et estò quòd acceptaretur* &c. Quid enim aliud est offerre mediatè, quàm instituere Sacrificium suo nomine offerendum, & dare sibi valorem & acceptationem? Ad hoc autem sufficit voluntas Christi, quam habuit in ultima Cœna, quæ hodie moraliter perseverat, utpote non retractata. ut ex ejus verbis ostenditur.

Enimverò qui principaliter offert, licèt solùm mediatè, verè & simpliciter dicitur offerre, verè & simpliciter dicitur Sacerdos, verè & simpliciter ipsi imputatur effectus & valor oblationis. Patet in similibus suprà allegatis; qui v. g. contrahit Matrimonium per procuratorem, verè & simpliciter dicitur contrahere, verè & simpliciter dicitur conjux, verè & sim-

simpliciter ipsi imputatur effectus & valor contractûs, estò dormiat, quando procurator nomine ipsius contrahit, Quæ ergo necessitas istius particularis intentionis Christi?

13. An sit æqualis dignitas & honestas Sacrificii hodierni & in ultima Cœna.

Æqualis, inquis, dignitas & honestas Sacrificii, quod jam offertur, cum dignitate & honestate Sacrificii, quod Christus obtulit in ultima Cœna. Sed quæ necessitas istius æqualitatis? Certum enim est, ut ait Scotus suprà, quòd Missa non æquivaleat passioni Christi.

Certum planè, reponit aliquis; sed in ratione meriti tantùm: nec id mirum; quia jam Christus non est in statu merendi, ut dictum est Conclusione præcedenti; sed applicat meritum passionis: alioquin cur non posset æquivalere in ratione actûs honesti? Nonne Christus nunc in cœlo plures actus bonos liberè exercet cum infinita quodammodò dignitate & excellentia, licèt non cum merito?

Non est necesse quòd Christus particulariter offerat cum singulis Sacerdotibus.

Haud dubium quin sic fiat. Sed quid indè? Ergo necesse est quòd Christus particulariter offerat cum singulis Sacerdotibus: negatur Consequentia. Etenim ut merita Christi applicentur per hoc Sacrificium, sufficit voluntas universalis, quâ voluit merita passionis suæ applicari in tempore per voluntatem Sacerdotis, immediatè offerentis, vel potiùs (quia voluntas illa Sacerdotis potest esse mala) per voluntatem Ecclesiæ generalis, ut loquitur Scotus suprà, quæ semper bona est & honesta; ac proinde sufficiens, ut dixi Conclusione præcedenti, omnem oblationem, etiam ex parte ministri immediati, peccaminosam, efficere bonam & sanctam ac immaculatam. Quippe *Christus*, ut loquitur Apostolus ad Ephes. 5. v. 25. & sequentibus, *dilexit Ecclesiam & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ ut exhiberet ipse sibi gloriosam sponsam suam non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta & immaculata.* Quæ proinde Deo Patri displicere non poterit. *Ephes. 5.*

14. Sacerdos offert Sacrificium etiã in persona Ecclesiæ.

Herculè quòd Sacerdos hoc Sacrificium offerat, etiam in persona Ecclesiæ, non obscurè colligitur ex officio Missæ, in quo Sacerdos sæpiùs loquitur in plurali, & persona communitatis: *Offerimus*, inquit, *tibi* &c. *Te igitur clementissime Pater ...... supplices rogamus* &c. *Hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed & cunctæ familiæ tuæ* &c. *Unde & memores Domine nos servi tui, sed & plebs tua sancta* &c. Ergo oblatio illa fit nomine corporis Ecclesiæ.

Unde scitè dixit Divus Augustinus lib. 10. de Civit. Dei cap. 20. *Quotidianum esse voluit Ecclesiæ Sacrificium, cùm ipsius corporis ipse* (Christus) *sit caput, & ipsius capitis ipsa* (Ecclesia) *sit corpus tam ipsa per ipsum, quàm ipse per ipsam suetus offerri.* Sic lego in editione Parisiensi; in Plantiniana autem: *Quotidianum esse voluit Ecclesiæ Sacrificium, quæ cùm ipsius capitis corpus sit, seipsam per ipsum discit offerre.* Cùm autem Ecclesia per se immediatè non offerat, sequitur quòd id faciat per Sacerdotes, tamquam ministros suos, quos ad id muneris per manus Episcoporum specialiter consecravit. *S. August.*

15. cujus intentio non est propria & personalis, sed generalis.

Sicuti ergo Ecclesia facit unum corpus politicum & mysticum Christi, ita habere potest intentionem non propriam & personalem, quæ competit tantùm singulari personæ seu supposito; sed generalem, quæ competit collectioni: hæc autem habitualis est, in quantum competit corpori ut abstrahit à membro, videlicet Sacerdote; actualis verò, ut includit Sacerdotem ministrum publicum deputatum ad Sacrificium, in quantum ille loquitur & offert in persona Ecclesiæ.

Sacerdotis verò generalis & particularis.

Unde actualis intentio Sacerdotis est generalis & particularis: generalis ut substituitur nomine Ecclesiæ; particularis ut elicitivè ab ipso Sacerdote concipitur. Priori modo sumpta semper acceptatur, quia sancta est intuitu Ecclesiæ: secundo modo non semper; quia dependet à statu particulari Sacerdotis, qui potest esse malus, ac proinde offerendo sibi demereri.

16. Objectio. 1. Cor. 4.

Dices; Sacerdos est minister Christi, juxta illud Apostoli 1. Cor. 4. v. 1. *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi*, & offert, ut jam sæpè diximus, in persona Christi: ergo non in persona Ecclesiæ.

Responsio.

Respondeo esse ministrum tam Christi, quàm Ecclesiæ, & offerre in persona utriusque; quæ enim in hoc repugnantia? Certè Christus caput est Ecclesiæ, & ipse est, qui Ecclesiæ dedit potestatem consecrandi ministros altaris, & instituit Sacramentum Ordinationis, voluitque ut Sacerdotes Sacramentum Eucharistiæ conficerent, ac per consequens sacrificarent in sua persona, id est, voluit ut in confectione Sacramenti uterentur eisdem verbis, quibus ipse utebatur in ultima Cœna; eisdem, inquam, non tantùm materialiter, sed etiam formaliter, id est, secundùm eandem significationem, de qua egimus disputatione præcedenti sect. 3. conclus. 3. & sequentibus.

Ecclesia non baptizat in persona Christi.

Explico; Christus baptizaverit illis verbis: *Ego te baptizo*, quibus etiam hodie utitur Ecclesia, num ideo Ecclesia baptizat in persona Christi? Minimè; quoniam non utitur verbis Christi formaliter, id est secundùm eandem significationem; nam ly *Ego* prolatum à Christo, denotabat Christum; prolatum autem à Petro v. g. hodie baptizante denotat ipsum Petrum, & non Christum.

Explicantur verba aliqua D. Aug.

Quæris quomodo ergo verum sit, quod ait Divus Augustinus Tract. 5. in Joan. *Petrus baptizet, hic est, qui baptizat: Paulus baptizet, hic est, qui baptizat* &c?

Respondeo; quia Christus Baptismum instituit, & ipse solus est qui omni baptismo, juxta institutionem suam conferendo, vim tribuit sanctificandi, ideo non frustrandam aut minuendam ob conditionem ministri.

Adhuc

17. *Scotus nunquam dubitavit an Sacerdos offerret sacrificium in persona Christi.* Adhuc dubitas, an Sacerdos quà talis, sit minister Christi, offerens in persona Christi Sacrificium? Noli ampliùs dubitare, nec puto Doctorem Subtilem unquam de hac re sic explicatâ dubitasse. Quid ergo? Dico (salvo meliori) quòd Sacerdos etiam sit & verè dici possit (estò secundariò & minùs principaliter) minister Ecclesiæ; quatenus videlicet per Sacramentum Ordinationis consecratur Deo, ut in Ecclesia, & pro Ecclesia, id est, nomine Ecclesiæ offerat Sacrificium Deo, quod ipsa, considerata ut est corpus aliquod politicum, per se non potest offerre.

Meritum Sacrificii hodierni est finitum. Porrò an Sacrificium acceptetur ratione voluntatis Christi, an magìs ratione voluntatis Ecclesiæ generalis, de quo ibi disputat Scotus, quidquid dicatur, constat meritum Sacrificii, quod quotidie offertur, tam in persona Christi, quàm nomine Ecclesiæ non esse infinitum, ut infrà latiùs examinabimus.

Modò inquiro, an solus Sacerdos sit minister hujus Sacrificii. Pro responsione erit

CONCLUSIO III.

Solus Sacerdos est validus minister Sacrificii novæ Legis. Laici in vero sensu, licèt minùs propriè, dicuntur offerre Sacrificium.

18. *Probatio primæ partis.* Ratio primæ partis est manifesta; quia solus Sacerdos est validus minister consecrationis Corporis & Sanguinis Christi, in qua consecratione, & quidem solâ, juxta superiùs dicta, essentialiter consistit Sacrificium. *Idem est minister Sacramenti & Sacrificii.* Idem ergo est minister Sacramenti & Sacrificii, scilicet Sacerdos ritè ordinatus, de quo ad propositum nostrum Doctor Subtilis 4. dist. 13. q. 2. n. 3. *Conficere, inquit, Eucharistiam ut principalis causa, nulli potest competere nisi soli Deo: licèt ut causa instrumentalis, vel, ut magìs propriè dicam, ut minister potest competere alicui homini: quia sic Deus ordinavit, quòd in quibuscumque Sacramentis minister possit esse homo.* *Scotus.*

Dupliciter autem potest intelligi, ministrum posse conficere. *Uno modo absolutè, ita scilicet, quòd si attentet facere, facit quod intendit alio modo de posse ordinatè facere. Et hæc distinctio generalis est in omnibus Sacramentis: quia plus requirit ordinatè ministrare in eis, quàm simpliciter ministrare.*

19. *Quid requiritur ad posse validè consecrare.* Conclusio loquitur de ministro valido sive de posse simpliciter consecrare, & per consequens sacrificare; ad quam potentiam, teste Scoto suprà, *Nihil requiritur ultra materiam debitam, nisi minister debitus, ad quem requiruntur tres conditiones, scilicet quòd sit Sacerdos: quòd possit proferre verba consecrationis; & possit habere intentionem debitam faciendi, scilicet quod intendit Ecclesia facere.* *Scotus.*

Secunda conditio, & tertia sunt communes hìc, & in ministrante alia Sacramenta: propter defectum secundæ non potest mutus conficere, propter defectum tertiæ carens usu rationis non potest conficere: & eodem modo de baptizando, & conferendo quæcumque alia Sacramenta (excepto Matrimonio, quod potest confici à muto; quia non requirit formam verbalem propriè dictam) *sed prima conditio est hìc propria, scilicet quòd solus Sacerdos potest, & quilibet potest, cui possunt competere illæ duæ conditiones, scilicet prolatio, & intentio.* Solus, inquam, Sacerdos, & quilibet. Videamus si utraque pars sit vera.

Prima est contra quosdam Hæreticos, qui asserunt omnes Christianos esse Sacerdotes, & habere hanc potestatem, tametsi eâ uti non debeant, nisi à communitate fuerint deputati. 20. *Hæretici affirmant omnes Christianos esse Sacerdotes.*

Sed contrarium definitum est in Concilio Lateranensi, & refertur cap. *Firmiter* de summa Trinitate ibi: *Et hoc Sacramentum* (loquitur de Sacramento Eucharistiæ) *nemo potest conficere nisi Sacerdos, qui ritè fuerit ordinatus secundùm claves Ecclesiæ, quas ipse concessit Apostolis, eorumq; successoribus Iesus Christus.* *Contrarium definitum est in Concilio Lateran.*

Sed unde accipit Ecclesia fundamentum istius sententiæ interrogat Scotus suprà n. 4. Respondet autem; *Ex illo verbo Christi:* Hæc quotiescumque feceritis &c. *Vbi loquitur Apostolis, vel ad minus non nisi Discipulis, quibus in Ecclesia ad minus non succedunt nisi Sacerdotes. Apostolis succedunt Episcopi: Discipulis Presbyteri, ut habetur distinctione* 21. In novo Testamento. *Habetur idem etiam ex illa sententia Pauli 1. ad Cor. cap. 10.* Panis quem frangimus, nonne communicatio Corporis Domini est? *Quem frangimus nos, inquit, scilicet Apostoli & Discipuli eius. Si enim quilibet fidelis posset conficere, non oporteret aliquem alium alijs frangere; sed quilibet posset de suo Sacrificio communicare.* *Fundamentum assignat Scotus.*

Eandem veritatem non uno, sed pluribus locis docet Concilium Tridentinum. Imprimis sess. 22. cap. 1. & can 2. verba textûs vide suprà conclus. 2. in principio. Deinde sess. 23. cap. 1. ibi: *Hoc autem* (Sacerdotium novæ Legis) *ab eodem Domino Salvatore nostro institutum esse, atque Apostolis eorumque successoribus in Sacerdotio potestatem traditam consecrandi, offerendi* &c. *sacræ litteræ ostendunt, & Catholica Ecclesia traditio semper docuit.* 21. *Eandem veritatem docet Trident.*

Eâdem sessione cap. 4. sic ait: *Quòd si quis omnes Christianos promiscuè novi Testamenti Sacerdotes esse, aut omnes pari inter se potestate spirituali preditos affirmet; nihil aliud facere videtur, quàm Ecclesiasticam hierarchiam, quæ est ut castrorum acies ordinata, confundere.* Et infrà: *Quin potiùs decernit eos, qui tantummodo à populo aut seculari potestate ac Magistratu vocati & instituti, ad hæc ministeria exercenda ascendunt, & qui ea propriâ aucto-*

auctoritate sibi sumunt, omnes non Ecclesiæ ministros, sed fures & latrones, per ostium non ingressos habendos esse. Errores contrarios damnat can. 1. 6. & 7.

22. *& communis traditio ac praxis Ecclesiæ.* His accedit communis traditio Sanctorum Patrum & perpetua consuetudo Ecclesiæ. Certè nullum potest proferri ex tota antiquitate exemplum, quo probetur Diaconum, multò minùs Laicum consecrasse Eucharistiam in quacumque etiam necessitate.

Quin imò Diaconos non habere potestatem consecrandi, in antiquissimo Concilio, scilicet Nicæno primo expressè deciditur can. 14. aliàs 18. his verbis: *Pervenit ad sanctum Concilium quòd in locis quibusdam & civitatibus, Præsbyteris Sacramenta Diaconi porrigant. Hoc neque regula, neque consuetudo tradidit, ut hi qui offerendi Sacrificii non habent potestatem, his qui offerunt Corpus Christi porrigant.*

Confirmatur ex Apostolo ad Hebræos 5. Liceat hìc nobis usurpare dictum Apostoli Heb. 5. v. 1. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur* &c. Assumptus, inquam, sed à quo? *Nec quisquam*, ait v. 4. *sumit sibi honorem; sed qui vocatur à Deo tamquam Aaron.* Numquid in veteri Lege Deus omnes promiscuè vocavit ad Sacerdotium? Quòd si vetus Sacerdotium non omnibus erat commune, quantò minùs Sacerdotium novæ Legis, longè excellentius, debuit esse omnibus commune?

23. *Ratio à priori.* Ratio ergo à priori Catholicæ veritatis est voluntas Christi, qui non legitur omnibus indifferenter dedisse potestatem (utique supernaturalem) consecrandi, sed iis tantùm, quibus dixit Luc. 22. v. 19. *Hoc facite in meam commemorationem.* Et qui illi, nisi Apostoli, eorúmque in Sacerdotio successores? *Luc. 22.*

Ita semper, teste Tridentino sess. 22. cap. 1. hæc verba Catholica Ecclesia intellexit, ut liquidò demonstrat collatio Ordinis Sacerdotalis, ab ipsis Apostolorum temporibus usitata, non ad alium sanè finem, nisi ut in Ecclesia jugiter permaneret potestas consecrandi & offerendi Corpus & Sanguinem Christi.

Dionys. Areopag. Nam, ut rectè notat Dionysius Areopagita cap. 5. Eccles. Hierarchiæ parte 1. *Nec ipse Sacerdos erit, nisi Pontificalibus officiis ad hoc fuerit promotus.* Et Clemens Romanus lib. 2. Apost. Constit. cap. 31. *Laicus omnis sine Sacerdote perficiens aliquid, frustra facit.* Loquitur autem apertè de Sacrificii oblatione. *Clemens Roman.*

24. *Concluditur verbis Clementis Rom.* Concludo hunc discursum verbis ejusdem Clementis lib. 8. cap. ultimo circa finem: *Non enim vel nobis, vel Episcopis adversantur huiusmodi homines* (arripientes scilicet ea, quæ sibi commissa non fuerunt) *sed omnium Episcopo & Pontifici Iesu Christo Domino nostro. A Moyse enim Deo charissimo Pontifices instituti sunt, Sacerdotes, Levitæ; à Salvatore nostro nos tredecim Apostoli, ab Apostolis ego Iacobus, & ego Clemens, & nobis cum alii, ne iterum omnes numeremus. Communiter ab omnibus nobis, Presbyteri, Diaconi, Hypodiaconi, Lectores. Primus igitur naturâ Pontifex est unigenitus Christus, qui non sibi ipsi honorem arripuit, sed constitutus est à Patre, qui propter nos factus homo, & spirituale Sacrificium offerens Deo & Patri suo, ante passionem nobis solis præcepit hoc facere: quamquam præsentes nobiscum essent alii, qui in ipsum crediderant, sed non omninò omnis, qui credit, continuò Sacerdos est, & Pontificium consequitur honorem. Post autem assumptionem ipsius, nos oblato secundùm eius ordinationem Sacrificio puro, & incruento, constituimus Episcopos, Presbyteros, & Diaconos numero septem, è quorum numero ùnus erat Stephanus Beatus martyr, qui in amore erga Deum nobis non erat inferior, quique adeo fide suâ pietatem, charitatemq; erga Dominum nostrum Iesum Christum ostendit, ut pro ipso animam tradiderit, à Iudæis domini interfectoribus, saxis percussus. Sed tamen talis ac tantus vir, qui spiritu fervens erat, & vidit Christum à dextris Dei, & cæli portas opertas, nusquam apparet iis officiis, quæ Diaconiæ non conveniunt esse usus, vel Sacrificium obtulisse, vel manus alicui imposuisse, sed usque ad finem Diaconiæ ordinem servasse. Ita enim erat decens, ut Christi martyr ordinis dispositionem servaret.*

Hæc ideo latiùs volui referre, ut antiquitate obstruantur ora Hæreticorum, qui cum Coritis & Ozia Rege præter fas præterque Dei voluntatem, Sacerdotium invaserunt, digni profectò ut cum Coritis igne interficiantur, & cum Osia facies eorum leprâ aspergantur. *ut sic antiquitate obstruantur ora Hæreticorum.*

25. *fundantium se in Scripturis malè intellectis:* Si autem à me quæritur, quod sit fundamentum Hæreticorum? Respondeo, Scriptura malè intellecta. 1. Pet. 2. v. 5. *Et ipsi tamquam lapides vivi superædificamini, domus spiritualis Sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias acceptabiles Deo per Iesum Christum.* Et v. 9. *Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta* &c. Item Apoc. 5. v. 10. *Et fecisti nos Deo nostro regnum & Sacerdotes: & regnabimus super terram.* Denique Apoc. 20. v. 6. *Sed erunt Sacerdotes Dei, & Christi, & regnabunt cum illo mille annis.* Columnæ solidæ quasi ære fusæ! *1. Pet. 2. Apoc. 5. item 20.*

quæ per Augustinum declarantur & enodantur. Quas utique confringo & everto unico verbo Magni Patris Augustini lib. 20. de Civit. cap. 10. ubi commentans locum Apocalypsis 20. sic inquit: *Non utique de solis Episcopis & Presbyteris dictum est, qui propriè iam vocantur in Ecclesia Sacerdotes; sed sicut omnes Christianos dicimus propter mysticum Chrisma: sic omnes Sacerdotes, quoniam membra sunt unius Sacerdotis. De quibus Apostolus Petrus: Plebs, inquit, sancta, regale Sacerdotium.* Quid clariùs dici poterat?

Ergo sicuti non omnes fideles sunt Reges, nisi respectu suarum passionum, ita nec omnes sunt Sacerdotes, nisi latè & impropriè in quantum sunt membra Christi, qui est verus & unicus Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech; & in quantum omnia opera bona subinde vocantur Sacrificia, de quo egimus sect. 1. in principio.

Dices

26. Objicitur primò. Lucæ 22. Dices primò; illa verba Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem* Apostolus 1. Cor. 11. refert ad sumptionem Sacramenti dicens v. 25. *Hoc facite, quotiescumque bibetis in meam commemorationem.*

Solvitur. Trident. Quidni referret? Nam Christus, teste Tridentino sess. 13. c. 2. *In illius Sacramenti sumptione colere nos sui memoriam præcepit, suamq́ annuntiare mortem.* Quibus verbis, nisi illis? Ergo solùm hoc præcepit: qualis Consequentia?

Certè Catholica Ecclesia semper intellexit illis verbis etiam præcepisse Apostolis, & eorum in Sacerdotio successoribus, ut offerrent sive consecrarent, ut patet ex dictis: aliàs nullus esset locus in Scriptura, in quo aut consecratio Eucharistiæ nobis præciperetur, aut eam consecrandi daretur facultas: quod maximè urget contra Hæreticos, qui nullum cultum divinum, aut Sacramentum admittunt, quod nobis non sit præceptum in Scripturis.

Explicantur verba Christi: Hoc facite &c. Utrumque ergo præcepit Christus illis verbis; principaliter quidem Sacerdotibus, ut consecrarent & offerrent in ipsius memoriam: secundariò autem sive accessoriè laicis, ut sumerent. Et quoniam Apostolus ibi instruit totam Ecclesiam in his, quæ spectant ad dignam susceptionem hujus Sacramenti, ideo potiùs illa verba refert ad sumptionem, quàm consecrationem. At verò Divus Lucas volens præcisè & absolutè referre verba Christi, nullam facit mentionem manducationis aut bibitionis, quod mirum esset, si hæc sola ibi præciperetur.

27. Objectio 2. Dices secundò; pari modo dictum est Apostolis: *Hoc facite in meam commemorationem*, & *Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti*, Matth. ult. v. 19. atqui Apostoli non soli baptizant: ergo nec soli consecrant aut sacrificant.

Matth. ult.

Ad eamdem responsio. Respondeo Negando Majorem: nam in posterioribus verbis nudum continetur præceptum, non autem institutio aliqua in ministros, quæ anteà facta erat, dum adhuc essent laici; constat siquidem Apostolos baptizasse, antequam Christus illa verba ad ipsos loqueretur: at verò certum est non consecrasse, nisi postquam dixit eis: *Hoc facite in meam commemorationem.* Ratio autem disparitatis est, summa necessitas Baptismi, & maxima dignitas hujus Sacramenti & Sacrificii, quæ ministros digniores requirit.

28. Laici aliquo sensu dicuntur offerre Sacrificium, ut ostenditur ex Missa. Nihilominus in bono sensu, quamvis minùs proprio, etiam laici dicuntur offerre Sacrificiū, ut patet ex variis locutionibus Missæ. Nam primò dicitur: *Orate fratres, ut meum ac vestrum Sacrificium.* Secundò in Canone: *Omnium circumstantium, pro quibus* (circumstantibus) *tibi offerimus, vel qui* (circumstantes) *tibi offerunt.* Item: *Hanc oblationem servitutis nostræ, sed & cunctæ familiæ tuæ.*

Trident. Teste autem Tridentino sess. 22. cap. 4. *Ecclesia Catholica, ut dignè reverenterq́ offerretur* Sacrificium Missæ, *ac perciperetur, sacrum Canonem multis ante sæculis instituit, ita ab omni errore purum, ut nihil in eo contineatur, quod non maximè sanctitatem ac pietatem quandam redoleat, mentesq́ offerentium in Deum erigat. Is enim constat cùm ex ipsis Domini verbis, tum ex Apostolorum traditionibus, ac sanctorum quoque Pontificum piis institutionibus.*

Contrarium asserentes damnat ibidem can. 6. hisce verbis: *Si quis dixerit Canonem Missæ errores continere, ideoq́ abrogandum esse; anathema sit.* Ergo in aliquo vero sensu laici offerunt hoc Sacrificium, quæ est secunda pars Conclusionis.

Quæris, quis sit ille sensus? Respondeo primò cum D. Augustino (vel quisquis est Auctor) lib. qq. veteris Testamenti q. 46. *Ipse semper dicitur offerre, cuius oblationes sunt, quas super altare imponit Sacerdos, & Saul obtulit hoc utique genere, id est, per Sacerdotem, sicut & nunc offertur: & David obtulit, & Salomon obtulit, & cæteri similiter obtulerunt, numquid omnes vicem Sacerdotis egerunt? Quamvis enim proprio Sacerdos fungatur officio, ille tamen offerre dicitur, cuius nomine agit Sacerdos; ipsi enim imputatur, cuius munera offeruntur:* juxta illud Exod. 5. v. 1. *Dimitte populum meum ut sacrificet mihi in deserto.* Num. 28. v. 3. *Hæc sunt Sacrificia, quæ offerre debetis.* Levit. 23. v. 27. *Offeretis holocaustum Domino:* ubi sermo est ad ipsam plebem. 29. Quis sit ille sensus? D. Augustini. Exod. 5. Num. 28. Levit. 23.

Et verò cujus nomine nunc agit Sacerdos; & cujus munera offeruntur? Respondeo, illius specialiter, qui petit Sacrificium pro se offerri, qui ministrat eidem, assistit, & affectu interno se conjungit Sacerdoti celebranti. Qui laici specialiter offerant Sacrificium cum Sacerdote.

Quidni etiam illius, qui procurat panem & vinum ad sacrificandum? Opus profectò pium & antiquitùs à populo frequentatum: utinam & hodie frequentaretur. *Quicumque potum dederit*, ait Christus Matt. 10. v. 42. *uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine Discipuli: amen dico vobis, non perdet mercedem suam.* Quantò minùs qui dederit calicem vini Sacerdoti in persona Christi? Non dubito quin eâ ratione particulariter concurrat cum Sacerdote ad Sacrificium, quod ex illo vino offertur. Matth. 10.

Sanè quòd audientes Missam, ratione quâdam magis peculiari offerant Sacrificium, quàm illi, qui non sunt præsentes, satis apertè significat Leo Papa Epistolâ 81. cap. 2. præcipiens, *Ut quùm solemnior festivitas conventum populi numerosioris indixerit, & ad eam tanta multitudo convenerit, quam recipere basilica simul una non possit, Sacrificij oblatio indubitanter iteretur.* 30. An audientes missam. Leo Papa.

Rationem attexit: *Ne his tantùm admissis ad hanc devotionem qui primi advenerint, videantur hi, qui postmodum confluxerint, non recepti, quùm plenum pietatis atque rationis sit, ut quoties basilicam in qua agitur, præsentia novæ plebis impleverit, toties Sacrificium subsequens offeratur. Necesse est autem, ut quædam pars populi suâ devotione privetur, si unius tantùm Missæ more servato, Sacrificium* offerre

offerre non possint, nisi qui primâ diei parte convenerint. Hactenus Pontifex.

Profectò qui audit Missam, non solùm vult corporaliter videre, vel audire, ut patet in surdo & cæco; nec etiam vult tantùm corporaliter adesse, quia potest sic adesse, & non audire. Vult ergo cum Sacerdote illud Sacrificium offerre. Nec enim sufficit, quòd Sacerdos velit pro me offerre, quoniam tametsi positivè me excluderet, adhuc verè audivissem Sacrum.

31. Quidem ratione omnes fideles offerunt, Cæterùm generalissimâ ratione omnibus fidelibus attribuitur denominatio offerentium, quatenus sunt membra Ecclesiæ, cujus nomine Sacerdos offert. *Siquidem illa quoque Missæ* (in quibus solus Sacerdos sacramentaliter communicat) *verè communes censeri debent; partim quòd in eis populus spiritualiter communicet; partim verò quòd à publico Ecclesiæ ministro non pro se tantùm, sed pro omnibus fidelibus, qui ad Corpus Christi pertinent, celebrentur.* Ita Tridentinum sess. 22. cap. 6. (deducitur ex Tridentino,)

(& convenienti ratione,) Planè conveniens erat, ut Sacrificium, utpote cultus publicus & solemnis, quodammodò naturalis, in omni lege ab omnibus posset offerri per se, vel per manus Sacerdotis, propriè vel impropriè; per se & propriè à Sacerdotibus, per manus autem Sacerdotis, & impropriè à laicis: hi enim nullam faciunt actionem Sacrificio essentialem, ut liquidò constat ex antedictis. Et aliàs sine causa Tridentinum sess. 22. cap. 1. & alibi specialiter diceret Sacerdotes à Christo institutos ad sacrificandum sive offerendum, si æquè propriè laici offerrent.

Sed numquid omnis Sacerdos, bonus juxta ac malus, excommunicatus, præcisus &c. validè consecrat & offert?

CONCLVSIO IV.

Omnis Sacerdos bonus juxta ac malus, schismaticus, hæreticus, excommunicatus, suspensus aut degradatus validè consecrat & offert Sacrificium.

32. Probatur Conclus. ex communi sensu Ecclesiæ, EST communis sensus Ecclesiæ: nusquam enim legitur aliquis Sacerdos veniens ab hæresi vel schismate, vel ob quodcumque aliud impedimentum fuisse reordinatus.

(Scotus.) Probatur apud Scotum 4. dist. 13. q. 2. n. 2. *Nulla ostenditur causa, cur ille qui ipsum Baptismum amittere non potest, ius dandi amittere possit* (1. q. 1. cap. 97. quod desumptum est ex Divo Augustino lib. 2. contra Epistolam Parmeniani cap. 13.) (S. Aug.) (fundato in) *Ergo à simili, qui Ordinem Sacerdotalem amittere non potest, nec ius conficiendi amittere potest; sed nullus Sacerdos potest amittere potestatem sacerdotalem, quia character est indelebilis: ergo &c.* (Indelebilitate characteris seu potestatis sacerdotalis,)

Sanè characterem Sacerdotii indelebilem esse, nimis apertè definit Tridentinum sess. 7. de Sacramentis in genere can. 9. (Trident.) *Si quis dixerit in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spiritale & indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit.*

Et specialiter Sacerdotem non posse amittere suam potestatem clarissimè docet sess. 23. cap. 4. dicens: *Quoniam verò in Sacramento Ordinis, sicut & in Baptismo, & in Confirmatione character imprimitur, qui nec deleri nec auferri potest: meritò sancta Synodus damnat eorum sententiam, qui asserunt, novi Testamenti Sacerdotes temporariam tantummodò potestatem habere; & semel ritè ordinatos, iterum laicos effici posse, si verbi Dei ministerium non exerceant.*

Hinc can. 4. *Si quis dixerit, per sacram Ordinationem..... non imprimi characterem, vel eum, qui Sacerdos semel fuit, laicum rursus fieri posse, anathema sit.*

Quid ergo miramur, si quilibet Sacerdos semper validè consecret, suppositâ legitimâ materiâ & formâ ac debitâ intentione? Certè si hoc non posset, non esset Sacerdos, sed laicus: nam principalis potestas Sacerdotis, per quam à laico distinguitur, est potestas consecrandi Corpus & Sanguinem Christi. 33. (supposita semper debita materia, forma, & intentione.)

Si dixeris; poterit retinere potestatem absolvendi à peccatis, per quam sufficienter distinguitur à laico. (Objectio.) Respondeo, potestatem in Corpus Christi mysticum, essentialiter præsupponere potestatem in Corpus Christi verum, de quo suo loco. (Solutio.)

Nec obstat, inquit Scotus suprà n. 4. *si instetur de degradato, quia fit non Sacerdos: si enim hoc verum est, non est instantia ista de aliquo Sacerdote: dicitur tamen non esse verum, quia characterem non potest aliquis degradans delere. Nec conceditur, quòd si quis potest ministerialiter aliquid conferre, quòd sic possit ministerialiter auferre; quia Deus non sic eum instituit ministrum in amotione, sicut in collatione.* 34. (Instantia solvitur ex Scoto.)

Et tunc illa regula: Faciliùs est destruere, quàm construere, *non conceditur de ministerialiter agente in Sacramentis. Pro quo adduci potest illud Pauli 2. Cor. cap. ultimo: Non dedit Deus nobis potestatem in destructionem, sed in ædificationem.* (2. Cor. ult.) Hæc ille.

Cui si rursus objicias: Degradatus non manet Sacerdos; quia spoliatur privilegio Clericali, & traditur Curiæ sæculari. Respondet n. 5. *Non est essentiale Ordini habere illud privilegium concomitans: quod satis persuadetur; quia illud privilegium videtur concessum ab Imperatore Constan-* 35. (Alia objectio solvitur ab eodem Doct.)

Constantino: Ordo non. Aliquando etiam Sacerdos erat sine tali privilegio, scilicet ante concessionem.

Parùm autem refert, an illa concessio primùm facta fuerit à Constantino, an verò ante Constantinum ab ipsa Ecclesia, prout videtur colligi ex Epistola Alexandri primi ad omnes orthodoxos, Epistolâ Gaij ad Felicem Episcopum, & Epistolâ secundâ Marcellini ad universos Episcopos Orientales. Primus sedit anno 109. alii duo tertio sæculo. Unde signanter dixit Scotus: *Videtur concessum ab Imperatore Constantino*; quia ipse primus Principum hoc privilegium admisit (ut aliquibus placet) in Concilio Nicæno, quando pronuntiavit Episcopos à solo Deo judicandos. Sed de his alibi.

36. Quod autem ibidem addit Doctor (ne faveat Juristis, ut in margine dicitur) *Si Papa exuit aliquem privilegio Ecclesiastico, commendans eum Curiæ sæculari, iudex sæcularis est minister, vel executor iudicis Ecclesiastici: nullus autem alius à iudice Ecclesiastico potest eum committere iudici sæculari: ergo non est possibile, quòd committatur sibi, nisi sicut ministro iudicis Ecclesiastici: & per consequens non spoliatur privilegio, quia dum manet privilegium, potest aliquis sæcularis in eum esse minister iudicis Ecclesiastici.*

Verba Scoti ulterius examinantur

Id, inquam, non videtur bene convenire cum eo, quod legimus in fine cap. *Degradatio*.2. de Pœnis in 6. *In ablatione ultimi* (scribit Bonif. VIII. Bitteren. Episcopo) *quod in collatione Ordinum fuit primum, infrascripto, vel alio simili modo pronuntiet sive dicat: Auctoritate Dei omnipotentis Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti, ac nostrâ, tibi auferimus habitum clericalem & deponimus, degradamus, spoliamus, & exuimus te omni Ordine, Beneficio, & Privilegio Clericali.* Numquid aliud Pontifex nuntiat, aliud Scotus clamat? An simul spoliari potest privilegio clericali, & non spoliari?

Bonifa VIII.

37. Quid ergo? Existimo planè Clericum per realem degradationem simpliciter spoliari & exui omni suo privilegio, idque in perpetuum absque ulla spe illius consequendi. Ita Doctores communiter. Nec Scotus contradicit, si vim rationis ejus expendimus; nam quod dicit: *Iudex sæcularis est minister vel executor Iudicis Ecclesiastici*, in rigore est falsum; & tantùm verum, quatenus judex sæcularis non potest Clericum punire, antequam à judice Ecclesiastico fuerit ipsi commissus.

Clericus per degradationem realem spoliatur omni suo privilegio;

Cæterùm commissione factâ judex sæcularis eandem potestatem eodem modo exercet in illum Clericum, ac si Clericus non esset. Unde posset reum absolvere, posset condemnare ad mortem vel aliam pœnam secundùm mensuram delicti nullo habito respectu ad sententiam judicis Ecclesiastici; adeoque non est merus executor seu minister instar Lictoris, qui suspendit furem ex commissione Magistratûs, sed est verus principalis judex.

adeoque Iudex sæcularis non est merus executor sententiæ Iudicis Ecclesiastici,

Sicuti si Rex Hispaniæ aliquem ex suis subditis traderet Regi Franciæ pro qualitate delicti puniendum; quis diceret Regem Franciæ solùm esse ministrum & executorem sententiæ Regis Hispaniæ? Sic ergo Ecclesia, quæ per supremam suam potestatem Clericos eximit à judicio Regum & Principum sæcularium, eosdem aliquando propter certa delicta jurisdictioni ipsorum restituit, ut liberè de talibus agant ac si numquam exempti fuissent. 38.

ut declaratur in simili.

Unde notat Bonacina disp. 4. de Degradatione n. 2. quòd non omnis realiter degradatus tradendus sit brachio sæculari (quidquid nonnulli contradicant) cùm fieri possit, ut spoliatio privilegii Clericalis sit pœna proportionata delicto jam commisso. Peccet ergo rursùm talis Clericus degradatus; quis prudenter timeat, ne judex sæcularis ipsum possit punire, tamquam legitimus & proprius ejus Superior? Certè punire poterit eodem modo, quo potuisset antequam esset Clericus, vel antequam Clerici essent per Ecclesiam à judicibus sæcularibus exempti.

Non omnis realiter degradatus tradendus est brachio sæculari.

Sed revertamur ad Conclusionem principalem, contra quam præterea objicitur de hæretico, & schismatico, quod non conficiat; *Quia*, inquit Scotus n. 6. *Sacerdos non offert in persona propria, sed in persona Ecclesiæ, cuius est minister; hic tamen est præcisus ab ea. Probatur antecedens per hoc quod dicit Sacerdos*, Offerimus tibi &c. *non dicit, Offero.* 39.

Objectio contra Conclusionem principalem. Scoti.

Respondet Doctor: *Quòd oblatio non pertinet ad rationem consecrationis, nec necessariò requiritur, quod offeratur.*

Responsio Scoti.

Contrà; saltem oblatio pertinet ad rationem Sacrificii. Et ideo Scotus communiter citatur, quasi docuisset, hæreticum, aut excommunicatum, estò validè consecret, nullatenus tamen sacrificare. Sed perperàm; jam enim diffusiùs suprà expendimus Doctorem Subtilem non constituisse essentialem rationem Sacrificii novæ Legis in oblatione vocali, antecedente vel consequente consecrationem. Vide ibi dicta.

Atque ut verum esset, quod Adversarii Scoto falsò imponunt, scilicet Sacrificium non esse in consecratione, sed in vocali oblatione: ergo juxta Scotum hæreticus non sacrificat; nego Consequentiam. Attende & appende: *Esto etiam*, inquit Doctor suprà, *quòd verum sit, quòd oportet quemlibet conficientem conficere in fide Ecclesiæ, bene potest non solùm schismaticus; sed etiam hæreticus, quod plùs est: pone quòd sit hæreticus, potest circa Eucharistiam habere intentionem Ecclesiæ in conficiendo, & hanc intentionem in universali, intendendo scilicet facere, quod Christus instituit faciendum, & quod Ecclesia facit, licèt non intendat in speciali, quia credit Eucharistiam nihil valere.* Ubi occurritur alteri objectioni de intentione debita, de qua satìs fusè egimus in disput. 1. de Sacramentis in genere. 40.

Scotus nusquam docuit hæreticum non sacrificare.

Probatur ex ejus verbis. Porrò impræsentiarum ex illis verbis sic argumentor: Ecclesia non minùs prohibet hæretico, schismatico &c. conficere Sacramentum, quàm offerre Sacrificium: & tamen in conficiendo habet intentionem Ecclesiæ, id est, vult facere quod facit Ecclesia, & per consequens Ecclesia vult facere quod ipse facit, estò prohibeat ipsi hoc facere: ergo similiter in offerendo habebit intentionem Ecclesiæ, scilicet offerre, quod Christus instituit offerendum, & quod Ecclesia per suos ministros vult offerre: quid ni ergo offerat nomine Ecclesiæ? Hæreticus potest offerre nomine Ecclesiæ,

Non quasi Ecclesia approbet in particulari oblationem hæretici, schismatici &c. supponitur enim Ecclesiæ prohibitio; sed quoniam oblatio ex se munda est, *Quæ* (ut docet Tridentinum sess. 22. cap. 1.) *nullâ indignitate aut malitiâ offerentium inquinari potest*. Et cùm aliunde secundùm Scotum Quodl. 20. n. 24. Sacrificium acceptetur ratione voluntatis Ecclesiæ generalis, de qua superiùs actum fuit, nescio quare Ecclesia, suppositâ malitiâ hominum, non vellet tribuere illi Sacrificio omnem rationem meriti, quam potest. Trident.

41. sive ejus vocetur membrum, sive non, Dices; quia Sacerdos non est membrum Ecclesiæ. Respondeo; pro majori parte est quæstio de nomine. Enimverò quòd talis Sacerdos sit plenè subjectus jurisdictioni Ecclesiæ, nemo dubitat; vocetur membrum, vel non vocetur, parùm refert ad hoc, ut Ecclesia, si velit, possit per illum, tamquam suum ministrum ratione characteris, offerre Sacrificium. Et quamvis id ipsi prohibeat, imò ipsum incapacem reddat participationis fructûs generalis cum cæteris membris Ecclesiæ (ex quo sufficienter dicitur præcisus) equidem nihil obstat quò minùs Ecclesia possit velle, imò de facto velit, ut fructus generalis hujusmodi Sacrificii obveniat cæteris membris, adeoque hujusmodi Sacrificium cæteris membris valeat quantùm valere possit.

Atque hæc occasione verborum Scoti, ex quibus nihil certi habere possumus de ejus mente circa essentiam Sacrificii, cùm de hac expressè ibi non agat.

42. Respondetur ad auctoritates Patrum. Ad alias auctoritates Patrum aut Pontificum, qui dicunt consecrationes hæreticorum, schismaticorum &c. esse vanas & irritas; Respondeo, tantùm velle, quòd reprobentur ab Ecclesia, tamquam illicitæ & sacrilegæ; nisi fortè intelligantur de illis hæreticis, vel schismaticis, qui non sunt legitimè consecrati.

Deus non maledicit hostiæ quæ offertur à malo Sacerdote, Ut bene Scotus, Neque Deus maledicit propriè ipsi hostiæ, quæ sibi offertur à malo Sacerdote, sed ipsi Sacerdoti, qui offerendo mortaliter peccat.

Ad primum, inquit Scotus 4. dist. 13. q. 2. n. 19. *potest exponi illa Glossa illius verbi Malachiæ* (2. v. 2. *Maledicam benedictionibus vestris*) Maledicam quidquid à vobis benedicitur, *supple, in quantùm mali estis, quia mali in quantùm hujusmodi adulando benedicunt malis, quibus Deus veraciter maledicit: sed in Eucharistia Sacerdos non benedicit in quantùm malus; sed in quantùm habet in benedicendo & consecrando intentionem Ecclesiæ.*

& D. Augustinus. Unde præclarè Divus Augustinus lib. 2. contra Epistolam Parmeniani cap. 13. *Constat sanctitatem Sacramentorum in perversis & sceleratis hominibus, sive in eis, qui intùs sunt, sive in eis qui foris sunt, impollutam atque inviolabilem permanere, & quia dicuntur ea mali polluere, quantùm in ipsis est dicuntur, cùm illa impolluta permaneant.* Plura ad hoc propositum vide disp. 1. de Sacramentis in genere sect. 7. concl. 2.

Ergo, infert Scotus 4. dist. 13. q. 2. n. 2. *quicunque Sacerdos, quantumcumque malus potest habere sanctitatem Sacramentorum eandem cum bono:* quidni etiam sanctitatem Sacrificii? Non renuo, sive dixeris Sacrificium consistere in oblatione, sive in consecratione, intelligendo sanctitatem ex opere operato aut quasi. 43. Illatio ex Scoto.

An missa melioris Sacerdotis sit melior. *Si oblatio Sacramenti* (inquit Scotus 4. d. 13. q. 2. n. 19.) *in quantum oblatio Sacramenti habeat efficaciam pro illo, pro quo offertur, necesse est concedere, quòd oblatio facta à malo æqualem habeat efficaciam, sicut illa, quæ est facta à bono. Sed si multa alia concurrentia in Missa per modum orationis multùm faciant ad efficaciam Missæ (quod videtur probabile, quia devotio in una alia oratione, non multò minùs distat apud Deum à devotione, in quibusdam pertinentibus ad Missam, & devotio acceptatur secundùm merita illius cuius est devotio) sequitur quòd Missa melioris erit melior, & tamen Sacramentum utrobique est æquale.* Hæc ille.

A quo si quæras, quid simpliciter tenendum? Respondet: *Nullum bonum recompensat Deus secundùm iustitiam retributivam* (ergo loquitur de sanctitate ex opere operantis) *nisi propter aliquod meritum, cui correspondet illud bonum: istud meritum, quod dicitur esse in celebratione Missæ, ut Missa est, non potest esse meritum abstractum, sicut idea Platonis: ergo oportet quòd sit realiter aliquod meritum. Vel ergo totius Ecclesiæ, vel alicuius membri: non est autem totius Ecclesiæ, nisi quia alicuius partis; non est autem partis malæ & mortuæ in toto, sicut esset partis vivæ, id est existentis & operantis in charitate* (quod requiritur ad sanctitatem ex opere operantis) *ergo in Missa non est tantum meritum cuiuscumque, quando est mali, sicut quando est boni; & per consequens, Deus secundùm iustitiam retributivam non habet alicui in Ecclesia, nec toti Ecclesiæ recompensare tantum bonum pro ista, sicut pro illa.*

44. Consecratio non est actus jurisdictionis, Cæterùm cùm oblatio in Lege novâ, seu consecratio non sit actus jurisdictionis respiciens subditos, sed tantùm Ordinis respiciens materiam consecrandam, quid mirum si Sacerdos quantumcumque malus validè offerat & consecret? Etenim, ut dictum est suprà, character Ordinis numquam amittitur. *Vtrumque* (Baptismus & Ordinatio) *Sacramentum est, & quâdam consecratione utrumque homini datur, illud cùm baptizatur, istud cùm ordinatur, ideoq;* S. Aug.

in

in Ecclesia Catholica utrumque non licet iterari. Nam si quando ex ipsa parte venientes etiam Præpositi pro bono pacis correcto schismatis errore suscepti sunt: & si visum est, opus esse, ut eadem officia gererent, quæ gerebant, non sunt rursus ordinandi: sed sicut Baptismus in eis, ita Ordinatio mansit integra, quia in præcisione fuerat vitium, quod unitatis pace correctum est, non in Sacramentis, quæ ubicumque sunt, vera sunt. Hæc Divus Augustinus suprà, de quibus nefas est dubitare.

45. De veritate Conclus. visus est dubitasse Magister. Equidem dubitasse videtur Magister 4. dist. 13. de veritate nostræ Conclusionis dicens: *Illi qui excommunicati sunt, vel de hæresi manifestè notati, non videntur hoc Sacramentum* (Eucharistiam intelligit) *posse conficere, licet Sacerdotes sint.*

Sed non est audiendus, ut manifestum arbitror ex jam dictis, si per ly *Posse conficere*, intelligat confectionem validam; secùs si licitam tantùm. Constat profectò nimis multa requiri ad consecrationem licitam, quæ non sunt necessaria ad consecrationem validam.

46. Requisita ad licitè consecrandum, reducuntur ad tria. Rogas, quænam illa sint? Respondeo cum Scoto suprà n. 7. *Omnia possunt reduci ad tria, loquendo de illis, quæ non requiruntur ad simpliciter posse: quia vel ista requiruntur ex parte Ministri, vel loci, vel temporis .... Ex parte ministri sunt in duplici differentia, quædam sunt amotiones impedimentorum & quædam appositiones convenientium seu idoneorum.* Scotus.

Porrò impedimenta sunt, vel culpa tantùm, vel pœna tantùm, vel nec culpa, nec pœna. De impedimento culpæ, quomodo scilicet existens in peccato mortali non potest ordinatè conficere, dictum est disp. 1. de Sacramentis in genere sect. 7. conclus. 11. de impedimento autem quod nec est culpa, nec pœna, scilicet cùm quis non est jejunus jejunio naturæ, egimus disp. 4. sect. 11. conclus. 2. & sequentibus.

47. Quid pœna canonica? Restat ergo hic præcisè videre de impedimento, quod est pœna canonica quæ secundùm Scotum, *est aliqua prohibitio actus exercendi, vel gradus recipiendi qui aliàs competeret non prohibito. Huiusmodi autem pœnæ* (prosequitur Doctor) *multæ sunt non fundatæ super aliquam pœnam vel defectum naturalem ut degradatio, irregularitas, excommunicatio maior, suspensio ab executione eorum, quæ sunt Ordinis, simonia, infamia, & quædam alia huiusmodi ad ista reducibilia, ut sub infamia potest contineri esse publicum peccatorem, quod continet multa, scilicet publicum fornicarium, publicum usurarium & huiusmodi.* Scotus. Quædam non fundantur super defectus naturales;

Aliquæ autem pœnæ canonicæ fundantur super defectus naturales: non enim voluit Ecclesia quascumque personas defectuosas ministrare in altari: & meritò, quia in veteri Lege Levit. 21. ponitur lex homini, qui habuerit maculam, quod non offerret Deo suo panem, nec accedat ad ministerium eius. quædam fundantur.

Licita omittenda, ne oriatur *Isti autem defectus sunt, in quibus esset scandalum pusillorum, si taliter defectuosus in naturalibus ministraret; & rationabiliter; quia quidquid sine peccato mortali potest dimitti, vitandum est, si ex exercitio eius oriatur scandalum pusillorum: tale scandalum oriretur si notabiliter defectuosi in naturalibus, ut mutilati, vel horribili infirmitate infirmi, ut leprâ & huiusmodi, ministrent in altari.* scandalum pusillorum.

Ideo Ecclesia rationabiliter talibus defectibus naturalibus adiunxit pœnas canonicas, scilicet prohibitiones ministrandi propter reverentiam Sacramenti & ad vitandum scandalum pusillorum. Et istæ prohibitiones patent in canone dist. 25. & extra de corpore vitiatis.

Concludit Scotus suprà n. 8. *Requiritur ergo in ordinatè conficiente* (Eucharistiam) *ablatio omnium horum impedimentorum: quia habens quodcumque istorum si conficit, facit contra prohibitionem Ecclesiæ, & per consequens non ordinatè.*

Secundum requisitum ex parte ministri (prosequitur Doctor n. 9.) *est appositio convenientium, scilicet ornamentorum, ut habetur de Consec. dist. 1. cap. Vestimenta. dicitur ibi quòd vestimenta Ecclesiæ quibus Deo ministratur, debent esse sacrata, & honesta, quibus in aliis usibus non debent uti, quàm in Ecclesiasticis, & Deo dignis officiis.* 48. Requiritur appositio convenientium ornamentorum.

Quæ autem sint hæc indumenta, exponit Innocentius de Officio Missæ parte 1. cap. 10. Sunt, inquit, sex indumenta communia Episcopis, & Presbyteris, scilicet amictus, alba, cingulum, stola, manipulus, & planeta. Sed de his plura in sequentibus, ubi de celebratione Missæ; prout etiam de requisitis ex parte loci vel temporis. Quæ sint illa.

Solùm hic quæro, an licitè plures Sacerdotes simul consecrent eandem hostiam, & Respondeo:

CONCLUSIO V.

Semper validè, sæpè etiam licitè, plures Sacerdotes simul consecrant eandem hostiam.

De prima parte vide dicta disp. 2. de Baptismo sect. 5. concl. 5. Nam quod attinet ad valorē Sacramenti, quæ plurium simul eundem baptizantium, eadem est ratio plurium simul consecrantium eandem hostiam; quippe cur minùs valeat plurium consecratio, quando simul absolvunt verba consecrationis, quam plurium baptizatio quando simul absolvunt materiam & formam Baptismi? Certè nulla est ratio disparitatis. 49. Validè consecratur eadem hostia à pluribus,

Sed quoniam rarissimè evenit, plures simul absolvere verba consecrationis, ideo vix unquam validè plures simul consecrant eandem hostiam. Unde quando dicit Conclusio: *Semper validè*, intellige quando simul eodem tempore, vel instanti temporis absolvunt verba consecrationis. si simul absolvant verba consecrationis.

Quæ cùm ita sint; quì fieri potest, ut sæpè liceat pluribus simul consecrare eandem hostiam? Siquidem videntur se exponere manifesto periculo non consecrandi. Quod sanè periculum est ratio sufficiens, quare plerumque non liceat pluribus simul eundem baptizare, ut diximus loco statim citato.

50. Sæpè etiam licitè, ut patet ex praxi Ecclesiæ,

Nihilominus ex communi praxi Ecclesiæ patet contrarium in hoc Sacramento. Sed quæ illa praxis? Ut Presbyteri, quando ordinantur, consecrent omnes simul cum Episcopo eandem materiam. Dicere porrò illam consuetudinem esse illicitam, vel saltem abolendam, non caret temeritate, inquit Lugo disp. 11. n. 162. quandoquidem præcipiatur observari in novo Pontificali, edito jussu Clementis VIII. ibi: *Suscipe Sancte Pater &c. & omnia alia de Missa, prout dicit Pontifex; qui tamen bene advertat, quòd secretas morosè dicat, & aliquantulum altè, ita, ut ordinati Sacerdotes possint secum omnia dicere, & præsertim verba consecrationis, quæ dici debent eodem momento per ordinatos, quo dicuntur per Pontificem.*

Lugo.

Interim Illustrissimus Mechliniensis piæ memoriæ Jacobus Boonen illam consuetudinem aliquando non observavit, credo propter non modicam difficultatem, quæ in illa celebratione reperitur. Certum quippe moraliter est, aliquos prolaturos verba consecrationis super materiam jam consecratam, siquidem moraliter impossibile est, ut omnes simul absolvant: qui autem prior absolverit, hic verè solus consecraverit. Deinde sæpiùs contingere potest, ut ex recenter ordinatis Sacerdotibus, aliquis ex inadvertentia absolvat verba consecrationis ante Episcopum, & per consequens Episcopus, qui est principaliter celebrans non consecrabit; adeòque non celebrabit. Denique solus Episcopus perficit Sacrificium, cùm ipse solus sumat utramque speciem.

quæ non modicam patitur difficultatem,

51. ob quam quidam dixerunt recenter ordinatos verè non consecrare,

Propter hæc aliqui dixerunt, recenter ordinatos verè non consecrare, sed tantùm recitativè & materialiter proferre verba consecrationis; sicut proferunt hæc verba: *Calicem salutaris accipiam* &c. *Sanguis Domini nostri Iesu Christi custodiat* &c.

quæ sententia rejicitur à Lugone propter tres rationes.

Hæc sententia, inquit Cardinalis n. 163. nullo modo defendi potest: Primò; quia in novo Pontificali sæpè sæpiùs dicitur illos Presbyteros celebrare, seu concelebrare cum Pontifice: deinde quia seriò monentur ibi, ut curent omnino simul absolvere verba consecrationis cum Episcopo. Denique quia in consecratione Episcopi eadem consuetudo servatur, ut Episcopus recens consecratus, celebret cum Episcopo consecrante & consecret eandem materiam.

52. Respondetur ad tertiam.

Responderi posset ad ultimum. Primò Episcopum recens consecratum non tantùm consecrare utramque speciem, sed etiam sumere; sic enim dicitur in Pontificali: *Deinde postquam Consecrator Corpus Domini sumpserit, non totum Sanguinem sumit; sed solùm partem eius cum particula hostiæ in Calicem missa. Et priusquam digitos abluat, communicat consecratum ante se in eodem cornu capite inclinato stantem & non genuflectentem, priùs de Corpore, tum de Sanguine.* Præterea faciliùs est, ut duo simul absolvant verba consecrationis, quàm decem, aut viginti. Denique eadem aut certè similis videtur esse ratio hujus atque illius concelebrationis.

Quòd autem sæpè sæpiùs in novo Pontificali dicatur, illos Presbyteros celebrare, seu concelebrare cum Pontifice, non invenio, nisi sæpè sæpiùs idem apud Eminentissimum significet, quod semel. Perlegi siquidem omnes Rubricas, & unicam reperi, in qua sic dicitur: *Presbyteri ante communionem non dicunt confessionem, nec datur eis absolutio, quia concelebrant Pontifici*, id est, quia recitant, sive dicunt (ut loquitur alia Rubrica suprà allegata) omnia, quæ dicit Pontifex, etiam ipsa verba consecrationis, quæ monentur absolvere simul omnino cum Episcopo; quia sic ratio exigit, ut quantùm possibile est, se conforment principaliter celebranti, maximè in actione illa, in qua celebratio potissimùm consistit. Responsio ad primam & secundam.

53. Qua ratione recens ordinati cum Episcopo consecrent.

Cæterùm hæc simultanea prolatio, & absolutio verborum consecrationis videntur innuere mentem Ecclesiæ esse, ut recèns ordinati non solùm recitativè & materialiter proferant illa verba, sed etiam formaliter, id est, animo consecrandi; non quidem simpliciter & absolutè, sed conditionatè, si simul cum Episcopo absolvant, aliàs non.

Hâc sanè ratione, semper præcipuus celebrans, id est, Episcopus consecrabit utramque speciem, & similiter sumet, quod videtur sufficere ad veram & completam rationem Sacrificii, etiam ex parte aliorum concelebrantium, si fortè aliqui simul cum Episcopo absolverint. Vide dicta disputatione præcedenti sect. 4. conclus. 11.

54. Duplex objectio.

Sed contrà primo; non licèt etiam conditionatè proferre formam super materiam incapacem. Deinde Ecclesia nusquam monet ordinandos de tali conditionata intentione.

Responsio ad 2.

Respondeo ad secundum, fortè Episcopos, & ejus ministros, sequi aliam sententiam; neque enim una est omnium sententia circa hanc materiam, ut videre poteris apud Lugonem suprà nu. 162. & sequentibus. Præterea supponunt Episcopi, quòd velint consecrare optimo modo, quo possint, & debent. Enimverò eorum non interest scire, quis sit ille modus, quin imò tutiùs erit habere communem intentionem Ecclesiæ, quàm particularem etiam conditionatam. Lugo.

55. Responsio ad 1.

Ad primum dicere quis posset, non esse de se illicitum proferre aliquam syllabam vel verbum super materiam consecratam: non enim censetur peccare, qui diutius, quàm necessarium

rium est, protrahit ultimam syllabam, vel ex aliquo scrupulo & anxietate secundò repetit ultimum verbum consecrationis.

quæ impugnatur. Huic responsioni obstare videtur, quòd in ultimis casibus sit solùm unum signum practicum, idque verum; illa enim protractio, aut repetitio integrat unum signum sacramentale cum verbis præcedentibus, id est, unum signum sensibile practicum, estò non operetur secundùm omnes suas partes: in casu autem, de quo disputamus, erunt plura signa totalia distincta, unum verum; & sacramentale, scilicet verba Episcopi, alterum falsum, verba scilicet concelebrantis; falsum, inquam, practicum, quia nihil efficient, neque ex toto, neque ex parte; nisi cum aliquibus dixeris, quòd ex omnibus fiat unus minister, & una forma totalis ex pluribus partialibus; adeoque licèt alii aliis priùs absolvant, parùm referre, quia non fit conversio usque ad omnium prolationem: quod apparet minùs probabile; quia non est in potestate ministri suspendere effectum positâ sufficienti materiâ & formâ, ut alibi latiùs tractavimus.

Melior responsio Lugonis. Ideo meliùs respondet Lugo n. 172. malitia, inquit, reiterationis formæ super materiam consecratam, stat in eo, quòd proferantur verba sacramentalia sine ulla spe sui effectûs, & cum intentione effectûs impossibilis: in nostro autem casu nemo profert verba sine aliqua spe consecrandi, nec Ecclesia jubet aliquem proferre, de quo non possit habere aliquam spem, quòd consecrabit, & per quem non possit intendi ille effectus: ergo ex hoc capite non est aliquod inconveniens, ratione cujus vitanda sit illa ceremonia.

56. Objectio. Dices; saltem in communi verum est, imò moraliter certum, quòd non omnes absolvent simul, & quòd aliqui proferent verba consecrationis super materiam consecratam.

Solvitur. Respondeo, ad excusandum illud inconveniens tale quale, sufficiunt motiva, ex quibus Ecclesia hanc ceremoniam instituit. Per illam enim intendit repræsentare mysteria conducentia ad cultum hujus Sacramenti, utpote æqualitatem potestatis cum Episcopo, quam habent Sacerdotes ex Ordinatione sua ad celebrandum; sicut etiam in signum potestatis acceptæ jubentur Diaconus, & Subdiaconus, cùm ordinantur, ministrare Episcopo in altari: item ad repræsentandam Cœnam Domini cum Discipulis, & alia mysteria, quæ licèt nos lateant, non tamen latuerunt Apostolos, à quibus for-

Motiva propter quæ Ecclesia instituit hanc ceremoniam.

sitan descendit hæc consuetudo. Ita Cardinalis suprà.

Sed ego non credo hanc consuetudinem ab Apostolis descendisse: alioquin non tam facilè ab aliquibus Episcopis omitteretur.

Petes; quid si aliquis recenter ordinatorum non consecraverit panem, puta, quia non absolvit simul cum Episcopo, poteritne velle consecrare calicem, sub conditione, si simul absolvat? Videtur respondendum negativè; quia consecratio utriusque speciei est de jure divino. 57. An qui non consecravit panem, possit velle consecrare vinum?

Unde (inquit Dicastillo Tract. 4. disp. 3 n. 243.) omnes in forma calicis debent habere intentionem consecrandi calicem cum Episcopo absolutè consecrante; sub duplici tamen conditione: primâ si consecraverunt in priori consecratione panem; secundâ si in eodem instanti absolvant cum Episcopo. Hæc ille. Sententia Dicastillonis.

Ego autem non video absolutam necessitatem prioris conditionis, nam facilè dici posset, præceptum divinum utramque speciem consecrandi, sicut & utramque sumendi, non esse pro omnibus, sed tantùm pro præcipuo celebrante, idque colligi ex ipso usu Ecclesiæ, quæ exponit illos Neomystas periculo non consecrandi utramque speciem, sed alterutram tantùm. Reficitur.

Sed contrà; in nostro casu non tantùm est periculum consecrandi unam speciem seorsùm; sicuti quando consecratur panis cum periculo non consecrandi vinum; sed est certitudo consecrandi solum vinum. 58. Objectio.

Respondeo; si Ecclesia potest dare licentiam consecrandi panem, cum periculo non consecrandi vinum, quidni etiam possit dare licentiam certò consecrandi solum vinum? Solutio.

Quia, inquis, nulla est necessitas: neque enim ideo Sacrificium manebit imperfectum; sicuti quando Sacerdos moritur post consecrationem solius panis; tunc quippe succedens in locum defuncti consecrat solum vinum, ne alioquin Sacrificium inchoatum maneat imperfectum, quod constat non habere locum in nostro casu.

Constat planè: nihilominus causa sufficiens erit ut Neomysta ille concelebret & consacrificet, quantùm possibile est sine violatione præcepti divini.

Atque hæc impræsentiarùm sufficiant de ministro conficiente Sacramentum Eucharistiæ & offerente Sacrificium novæ Legis, offerente, inquam, pro vivis juxta ac defunctis: sed nunquid pro omnibus? Non puto. Erit itaque

SECTIO

SECTIO TERTIA.

De his pro quibus hoc Sacrificium offerri potest.

1. Sacrificium offertur pro vivis & defunctis.

SAcrificium novæ Legis offerri debere pro vivis & defunctis, nemo Catholicorum post Tridentinum sess. 22. cap. 2. & can. 3. potest dubitare. Nam cap. 2. sic inquit: *Quare Sacrificium* Missæ *non solum pro Fidelium vivorum peccatis, pœnis, satisfactionibus & aliis necessitatibus, sed & pro defunctis in Christo, nondum ad plenum purgatis, ritè, iuxta Apostolorum traditionem, offertur.* Can. autem 3. contrarium errorem damnat his verbis: *Si quis dixerit Missæ Sacrificium tantùm esse laudis, & gratiarum actionis* &c. *neque pro vivis & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere, anathema sit.*

Probatur ex Conc. Tridentino,

& forma Sacerdotii.

Confirmatur ex forma Sacerdotii, quæ teste Florentino in decreto Eugenii talis est: *Accipe potestatem offerendi Sacrificium in Ecclesia pro vivis & mortuis, in nomine Patris* &c. Vel (ut lego in Pontificali Romano) *Accipe potestatem offerre Sacrificium Deo, Missasq; celebrare, tam pro vivis, quàm defunctis in nomine Domini Amen.*

Cùmque hæc verba formæ sint generalia, & aliunde, ut communiter loquuntur Theologi & Jurisperiti, ubi jus non distinguit, nec nos distinguere debeamus, fortassis aliquibus videretur indifferenter pro omnibus vivis juxta ac defunctis hoc Sacrificium posse, & debere offerri; quod tamen nullatenus est admittendum, ut in sequentibus Conclusionibus luculenter ostendo. Exordior autem à vivis, & separando certa ab incertis, Dico Primò:

CONCLUSIO I.

Sacrificium Missæ potest offerri pro omnibus baptizatis vivis, qui non sunt præcisi ab Ecclesia.

2. Sacrificium offertur in commodum populi. Hebr. 5.

SAcrificium posse offerri pro alio, id est, in utilitatem & commodum alterius, apertissimis verbis docet Apostolus Hebr. 5. v. 1. *Omnis*, inquit, *Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus*, id est, in utilitatem hominum, *constituitur in iis, quæ sunt ad Deum.*

Quæris unde sciam ly *Pro hominibus*, idem esse, quod in utilitatem hominum? Respondeo; quia continuò subjungitur: *Vt offerat dona & Sacrificia pro peccatis.* Et v. 3. sic ait: *Et propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam & pro semetipso offerre pro peccatis.* Debet ergo Sacerdos non tantùm pro seipso, id est, in propriam utilitatem, sed etiam pro populo, id est, in utilitatem populi offerre.

Porrò quis sit iste populus, haud dubium quin in primis omnes fideles baptizati vivi, qui non sunt præcisi ab Ecclesia. Ita omnes Catholici cum Concilio Tridentino sess. 22. cap. 2. & can. 3. vide suprà. Et Colligitur ex Offertorio Missæ ibi: *Sed & pro omnibus fidelibus Christianis vivis atque defunctis.* Et Canone ibi: *In primis quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta Catholica* &c. *Et omnibus orthodoxis, atque Catholicæ & Apostolicæ fidei cultoribus.* Quæ verba cùm sint generalia, sine ratione non est facienda exceptio. 3. Quis sit iste populus. Trident.

Et verò quæ ratio excogitari potest excipiendi justos, vel peccatores, adultos, vel parvulos, amentes vel energumenos, cùm omnibus Sacrificium prodesse possit, ut patebit ex dicendis Sectione sequenti, & nulla extet de aliquibus prohibitio? Nam in Concilio Eliberitano, quod in contrarium adfertur, tantùm prohibetur, ne energumeni ministrent huic Sacrificio, & ne recitetur eorum nomen in Missa. Sic enim loquitur cap. 29. *Energumenum, qui ab erratico spiritu exagitatur, hujus nomen, neque ad altare cum oblatione esse recitandum, neque permittendum ut suâ manu in Ecclesia ministret.* Conc. Eliberitanum.

Cùm ergo Sacrificium sit quoddam bonum relictum Ecclesiæ, utique dispensandum membris ejus per legitimos ministros, liquet profectò pro omnibus fidelibus baptizatis vivis (saltem non præcisis) utpote membris Ecclesiæ, non solùm posse, sed etiam debere offerri: unde peccaret, qui aliquem expressè à Sacrificio excluderet; quia in Missa, ut suprà vidimus, expressè dicitur Sacrificium offerri pro omnibus, sive pro tota Ecclesia: Sacerdotes autem sacrificando tenentur servare ritum Ecclesiæ. 4. Peccaret qui aliquem fidelem baptizatum vivum non præcisum excluderet.

De hac ergo veritate satis constat inter Catholicos; dubitatur autem primò, an liceat sacrificare pro non baptizatis, puta Gentilibus, Judæis, Paganis & Catechumenis: secundò, an pro excommunicatis, aut aliter præcisis. Ad primum Respondeo:

CON-

CONCLUSIO II.

Sacrificium Missæ offerri potest pro Catechumenis, & aliis Infidelibus non baptizatis, prodestque illis per modum impetrationis.

5. Non baptizati sunt capaces impetrationis fallibilis,

ITa communiùs Doctores contra Vasquez, & paucos alios. Ratio à priori est, quia Catechumeni & alii infideles sunt capaces fructûs Sacrificii, si non satisfactionis aut propitiationis, certè impetrationis fallibilis, neque Ecclesia ullibi prohibuit illum infidelibus applicare.

secùs infallibilis.

Dico, *Impetrationis fallibilis*; quia si aliquis effectus per modum impetrationis infallibiliter concedatur, putamus eum non provenire infidelibus, id est, non baptizatis magìs; quàm fructus propitiationis, vel satisfactionis: eadem enim est omnium ratio. Et quæ illa? Quia Baptismus est janua Sacramentorum, consequenter & hujus Sacrificii, quod Sacramentum involvit. Sicuti ergo iis, qui defectu Baptismi sunt extra Ecclesiam, non applicat Ecclesia Indulgentias & alia; quæ per se immediatè conferrent ipsis aliquem effectum; ita neque Sacrificium in quantum infallibiliter & immediatè collativum alicujus effectûs.

6. Objectio.

Si objicias: fructus redemptionis & passionis Domini etiam extenditur ad non baptizatos.

Solutio.

Respondeo, ut à Christo immediatè procedit; secùs ut applicatur per Ecclesiam, & ejus ministros.

Instantia.

Instas; in Missa dicitur: *Hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed & cunctæ familiæ tuæ.* Atqui Catechumeni fideles sunt de familia Dei: ergo &c.

Responsio.

Catechumeni non pertinent ad visibilem Christi familiam,

Responsio in promptu est; intelligi familiam visibilem, ad quam non pertinent Catechumeni, utpote cujus signaculum externum nondum acceperint. Et sanè quis credat extra Ecclesiam posse offerri Sacrificium, quod pro sola Ecclesia est institutum? Sacerdos non est Sacerdos Gentilium, sed solius Ecclesiæ. Ergo non possunt per eum offerre, qui sunt extra Ecclesiam.

7. adeoque pro ipsis non est institutum Sacrificium,

Contrà; si Catechumenus stipem daret Sacerdoti, quidni aliquo modo offerret? Respondeo, offerret affectivè, & mereretur, sicut per alia bona opera; attamen non offerret effectivè, nec haberet fructum satisfactionis, aut alium quemlibet ex opere operato; quoniam illud signum non est pro ipso institutum magìs in ratione Sacrificii, quàm Sacramenti: ergo sicuti ex Sacramento bonâ fide suscepto nullum acciperet fructum ex opere operato, quia illi non significaret ut Sacramentum; ita neque ex Sacrificio, quia prout ab ipso non significaret ut Sacrificium.

Si urgeas; Sacrificium est cultus Dei: ergo omnes possunt illum exhibere. 8.

Respondeo; etiam Sacramentum sive susceptio Eucharistiæ est cultus Dei, & tamen non omnibus licet, aut valet; sed illis tantùm qui per Baptismum ingressi sunt Ecclesiam, pro qua sola ille cultus est institutus.

ut colligitur ex Con. Tridentino.

Dubitas autem, an Christus Sacrificium reliquerit soli Ecclesiæ? Audi Tridentin. sess. 22. c. 1. *Is igitur Deus & Dominus noster .... in Cœna novissima, quâ nocte tradebatur, ut dilectæ sponsæ suæ Ecclesiæ visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret Sacrificium .... Corpus & Sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit.*

9. Quâ ratione pro Sanctis offeratur Sacrificium.

Sed interrogat aliquis: Quomodo ergo offertur pro Catechumenis sanctis, qui Martyrio interierunt? Respondeo; ut est laudis & gratiarum actionis, non autem quatenus est propitiatorium, aut satisfactorium, ut patet.

Unde nullus fructus applicatur Sanctis per illa Sacrificia; sed agimus gratias Deo pro beneficiis collatis in illos, ex quo indirectè redundat gloria & honor accidentalis in illos, qui posset dici fructus impetrationis; quem Catechumeno etiam vivo & non sancto nolumus negare, ut statim patebit.

10. Objectio.

Priùs objicio cum aliquibus: Baptizatus defunctus non est ampliùs ovis, sive membrum visibile Ecclesiæ militantis, & tamen illi prodest Sacrificium, etiam ex opere operato, ut inferiùs dicetur: ergo &c.

Solutio. Applicatio Sacrificii non est actus pascendi.

Respondeo, applicationem Sacrificii neutiquam esse in omni rigore actionem pascendi, quia sic nullus posset offerre, nisi Pastor, quod clarè constat esse falsum; sed est quasi actus Pastoris, quia hostia Sacrificii est verus pastus, & verus cibus; quo Christus Pastor Pastorum pascit oves suas, nolens quempiam ex eo edere, qui non est insignitus visibili charactere Baptismatis, imò qui non est membrum Ecclesiæ militantis.

11. Fructus Sacrificii applicatur nomine Christi

Cæterùm fructus Sacrificii applicatur per Sacerdotem nomine Christi, utpote in cujus persona, ut superiùs explicavimus, offert Sacrificium. Potens autem est Christus offerre, suamque satisfactionem applicare, tam vivis, quàm defunctis.

immediatè & directè defunctis, sicut vivis,

Quare licèt Pontifex non possit defunctis dare Indulgentias sicut vivis, sed solùm indirectè, & per modum suffragii, ut suo loco videbimus; quia Pontifex non est superior mortuorum, sed vivorum: equidem Sacrificium Missæ immediatè & directè applicatur defunctis, sicut vivis; quia in eo Christus, qui principaliter offert, æquè potest utrisque suam satisfactionem applicare: Sacerdos verò tamquam minister Christi solùm determinat oblationem Christi ad hunc vel illum.

12. Objectio solvitur. Sed contrà: Christus potest applicare suam satisfactionem etiam Catechumeno. Potest planè; sed non ostenditur, quòd applicet, prout ostenditur ex communi sensu omnium fidelium, quòd applicet baptizato defuncto.

Ratio quare Christus non applicet suam satisfactionem catechumeno. Et ratio aliqua congruentiæ esse potest: quia sicut Catechumeni non sunt membra Christi visibiliter & exteriùs, sed interiùs; sic Christus influit & communicat illis effectus interiores: porrò illos effectus, qui exteriùs conferuntur per signum aliquod visibile, quale est hoc Sacrificium, confert his, quibus, utpote etiam exteriùs & visibiliter ejus membra, convenit visibilis influxus. Et talia membra sunt animæ quoque defunctorum, siquidem, ut docuimus disp. 1. de Sacramentis in genere sect. 4. conclus. 7. Character de potentia ordinaria est indelebilis, etiam post mortem. Animæ defunctorum sunt membra visibilia Christi.

13. Ecclesia solebat olim in Missis orare pro catechumenis, Interim Christum voluisse aliquem fructum Sacrificii provenire Catechumenis, & aliis infidelibus; probatur primò, ex usu Ecclesiæ, quæ antiquitùs semper solebat in Missis orare pro Catechumenis, Regibus, & Principibus etnicis, ut de Catechumenis constat ex Clemente Romano lib. 8. Constitutionum Apostolicarum, apud Bovium cap. 5. 6. & 22. Et quidem cap. 5. sic lego: *Diaconus pro ipsis oret dicens: Pro Catechumenis omnes Deum oremus, ut bonus & benignus Dominus clementer exaudiat obsecrationes & preces ipsorum, & recipiens eorum supplicationes, tribuat eis auxilium* &c. ut constat ex Clemente Romi.

Cap. autem 6. pro iisdem orat Episcopus dicens: *Da eis cor novum, & spiritum rectum innova in visceribus eorum ad cognoscendam, & faciendam voluntatem tuam in corde pleno & volenti animo, dignos fac eos sancto Baptismo* &c. Similiter cap. 22. (quod intitulatur, *Oratio post communionem*) *Catechumenos*, inquit, *instrue, & imitatione dignos redde.*

14. D. Chrysostomo, Adstipulatur Divus Chrysostomus Homiliâ de Adam & Eva aliquantulum ante finem, ubi sic ait: *Cùm enim sancta plebis Sacerdotes per mandata sibimet data, legatione funguntur apud divinam clementiam, humani generis causam, totamq; secum Ecclesiam aggregantes, atque congemiscentes postulant & precantur, ut infidelibus donetur fides, ut ab idololatria & impiis erroribus liberentur, ut Iudæis ablato cordis velamine lux veritatis appareat, ut hæretici Catholicæ fidei perceptione resipiscant, ut schismatici spiritum redivivæ charitatis accipiant, ut lapsis pœnitentiæ remedia conferantur, Catechumenis ad regenerationis Sacramenta perductis, cœlestis misericordiæ aula reseretur: hæc non inaniter à Domino peti, rerum ipsarum monstrat effectus.* Hactenus Chrysostomus.

& D. August. Accedat Divus Augustinus Epistolâ 107. non longè à principio, ubi sic alloquitur Vitalem Carthaginensem pessimum Pelagianum: *Dic ergo apertissimè, nos pro iis, quibus Euangelium prædicamus, non debere orare, ut credant, sed eis tantummodò prædicare. Exerce contra Ecclesiæ orationes disputationes tuas, & quando audis Sacerdotem Dei ad altare exhortantem populum Dei, orare pro incredulis, ut eos Deus convertat ad fidem, & pro Catechumenis, ut eis desiderium regenerationis inspiret, & pro fidelibus, ut in eo, quod esse cœperunt, eius munere perseverent, subsanna pias voces* &c.

Et verò quid aliud Sancti Patres docerent, quàm quod docuit Doctor Gentium Apostolus Paulus 1. ad Timotheum 2. v. 1.? *Obsecro*, inquit, *primò omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus* (qui tunc erant infideles) *& omnibus, qui in sublimitate sunt*. Quod autem genus orationis magìs efficax, quàm ipsum Sacrificium? 15. Idem docuit Apostolus Paulus,

Interprete D. Aug. Sanè hæc verba Apostoli intelligit Divus Augustinus Epistolâ 59 ad quintam quæstionē de publicis orationibus inter Missarum solemnia fieri solitis, sive ante conserationem, sive in ipsa consecratione, sive post communionem. Verba ejus sunt: *Multa hinc dici possunt, quæ improbanda non sint, sed eligo in his verbis* (Apostoli suprà) *hoc intelligere, quòd omnis, vel penè omnis frequentat Ecclesia, ut precationes accipiamus dictas, quas facimus in celebratione Sacramentorum, antequam illud, quod est in Domini mensa, incipiat benedici: orationes cùm benedicitur & sanctificatur, & ad distribuendum comminuitur, quam totam petitionem ferè omnis Ecclesia Dominicâ oratione concludit.*

Et paulò inferiùs: *Interpellationes autem sive . . . . postulationes, fiunt cùm populus benedicitur. Tunc enim Antistites velut advocati, susceptos suos per manus impositionem misericordissimæ offerunt pietati. Quibus peractis & participato tanto Sacramento gratiarum actio cuncta concludit, quam in his etiam verbis ultimam commendavit Apostolus.*

Prosequitur Sanctus Doctor: *Hæc autem causa præcipua fuit ista dicendi, ut his breviter perstrictis atque significatis, non putaretur negligendum esse quod sequitur:* Pro omnibus hominibus, pro Regibus, & iis qui in sublimitate sunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & charitate: *ne quisquam sicut se habet humanæ cogitationis infirmitas, existimaret non esse ista facienda* (id est, non esse sacrificandum) *pro his, à quibus persecutionem patiebatur Ecclesia, cùm membra Christi ex omni essent hominum genere colligenda.*

Hæc fusiùs, ut ostenderem antiquam Ecclesiam non tantùm orasse in Missa pro Catechumenis, & aliis infidelibus, ut respondet Vasquez disp. 227. num. 28. Sed etiam pro illis 16. Antiqua Ecclesia disertè obtulit Sacrificium pro catechumenis,

Vasquez. illis Sacrificium directè obtulisse. Quid enim aliud sunt orationes, cùm benedicitur & sanctificatur mensa Domini, quàm ipsa verba consecrationis? Et consecratio, numquid Sacrificium? Ista autem facienda sunt, ut loquitur Divus Augustinus, prò his, à quibus tempore Apostoli, persecutionem patiebatur Ecclesia.

teste Tertulliano. Unde appositè Tertullianus lib. ad Scapulam cap. 2. n. 11. *Itaque sacrificamus pro salute Imperatoris; sed Deo nostro, & ipsius.* Interpretandi porrò hæc verba de Sacrificio impropriè dicto, id est de Sacrificio solius orationis, prout facit Vasquez n. 29. nulla est necessitas,

Vasquez. estò proximè subjungat: *Sed quomodo præcepit Deus purâ prece.*

Etenim ly *Pura*, non excludit Sacrificium novæ Legis, incruentum Agni immaculati, quod suprà Augustinus vocat orationem; sed Sacrificia cruenta de ovibus, bobus &c. juxta ritum veteris Legis, & idololatrarum. Colligo, quia statim attexit: *Non enim eget Deus conditor universitatis odoris, aut sanguinis alicuius, hæc enim Dæmoniorum pabula sunt.*

17. Objectio solvitur. Nec obstat, quòd paucis interpositis dicat: *Ita nos magis oramus pro salute Imperatoris, ab eo eam postulantes, qui præstare potest.* Intelligit enim cum Divo Augustino orationem ante consecrationem, in consecratione, & post consecrationem.

Herculè Ecclesia numquam ferè explicat in actu signato se offerre pro impetranda hac vel illa re, sed solùm orat pro illa re, dum Sacrificium celebrat; & hoc ipsum est in actu exercito offerre ad illam impetrandam. Nec hoc

Quis sit principalis finis Sacrificii. mirum videri debet, quia principalis finis Sacrificii non est impetratio, sed protestatio summæ excellentiæ divinæ in vitam & mortem.

18. Videtur Ecclesia pro Catechumenis explicitè obtulisse Sacrificium. Quamquam & explicitè Ecclesia olim obtulisse videatur Sacrificium pro Catechumenis, ut patet ex libro qui inscribitur: *Ordo Romanus*, in cap. cui titulus est: *Incipit ordo vel denuntiatio scrutinii ad electos* &c. ubi in Missa, dum Catechumeni præparantur ad futurum

Ordo Rom. Baptisma, in Oratione infra Canonem sic habetur: *Hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed & cunctæ familiæ tuæ, quæsumus Domine ut placatus accipias, quam tibi offerimus pro famulis & famulabus tuis, quos ad æternam vitam, & beatum gratiæ tuæ donum eligere atque vocare dignatus es.*

Rejicitur explicatio Vasquez. Neque hic solùm offerri pro illis, qui infantes baptizandos adducebant, ut vult Vasquez nu. 20. haud obscurè colligitur ex iis, quæ subjiciuntur: nam recitatis nominibus Catechumenorum statim prosequebatur Sacerdos: *Hos Domine fonte baptismatis innovandos Spiritus tui munere ad Sacramentorum tuorum plenitudinem poscimus præparari jubeas, diesque nostros in tua pace disponas* &c.

In quibus verbis petitur ipsis protectio & susceptio Baptismi, purgatio etiam & exclusio Diaboli, quam hodie tot exorcismis & orationibus Ecclesia ante Baptismum procurat. Unde in oratione post Communionem dicitur: *Adesto quæsumus Domine nostræ redemptionis effectibus, ut quos Sacramentis æternitatis instituis, eisdem protegas dignanter aptandos*; ubi per Sacrificium, quo redemptionis effectus confertur, petitur protectio baptizandis.

Accedat alia Oratio secreta ejusdem Officii paulò inferiùs sequentis tenoris: *Remedij sempiterni munera, Domine lætantes offerimus, suppliciter exorantes, ut eadem nos, & dignè venerari, & pro salvandis congruenter exhibere perficias.* Ecce pro baptizandis offeruntur munera Sacrificii; neo aliis clarioribus verbis, aut magis directis offert unquam Ecclesia pro baptizatis.

Si autem objicias; in eodem Officio dicitur: 19. Objectio.
Ipsis expletis annuntiat Diaconus: Catechumeni recedant: Si quis Catechumenus est, recedat. Omnes Catechumeni exeant foràs. Et infrà: *Ipsi verò infantes præ foribus expectent, donec consumentur Missarum solemnia.*

Respondeo facilè; indecens esse, quòd adsint Sacrificio ii, qui illud cum Sacerdote offerre non possunt, quales sunt Catechumeni, utpote nondum membra Ecclesiæ, cujus nomine Sacerdos offert Sacrificium. Ergo pro ipsis non potest offerri Sacrificium, qualis Consequentia? Similis isti: Equus non potest offerre Sacrificium: ergo non potest offerri Sacrificium ad impetrandam equo sanitatem. Responsio.

Unde Vasquez n. 21. Cæterùm, inquit, respondere quis posset, quod attinet ad essentiam & substantiam Sacramentorum, Ecclesiam semper eam doctrinam dictis & factis probasse, quæ certa & indubitata est: at verò quod attinet ad alia accidentaria, non omnino indubitatam, sed probabilem aliquando in praxi secutam aliquid fecisse, tametsi non tamquam certum dogma fidei declaraverit, & hâc de causa tunc ex præscripto Romani Pontificis Missam pro Catechumenis obtulisse; nunc autem non offerre, cùm neque publica oratio ulla pro illis permanserit, nisi in die Parasceves, quando nullum in Ecclesia Sacrificium offertur. Hæc ille. 20. Vasquez putat Ecclesiam quandoque in accidentalibus Sacramentorum secutam fuisse opinionem probabilem.

Sed si antiquitùs, secundùm probabilem opiniònem, Ecclesia pro Catechumenis Missam celebraverit: quidni secundùm eamdem probabilem opinionem etiam hodie possim pro ipsis celebrare, estò ob certas rationes nulla oratio publica pro ipsis in Missali Romano permanserit, nisi in die Parasceves? Certè vel illa ipsa oratio in die Parasceves satis significat, Catechumenos capaces esse fructûs impetrationis; si extra Sacrificium, cur non etiam in ipso Sacrificio? Noluit autem Ecclesia specialem pro ipsis Missam ordinare; quia inca- Quare Ecclesia non ordinaverit specialem Missam pro Catechumenis,

incapaces sunt primarii fructûs Sacrificii, scilicet propitiationis, & satisfactionis.

21.
In communi Missa Rom. offertur calix pro totius mundi salute.

Et verò in communi Missa Romana nonne offerimus calicem *pro nostra & totius mundi salute?* Planè; sed eodem modo, inquit Vasquez n. 33. sicut pro Regionibus Germaniæ, & Galliæ, nempe pro fidei nostræ, & Evangelii propagatione; hæc enim est totius mundi salus; id autem licitum est, tametsi indè aliquid etiam commodi spiritualis gentilibus, & paganis proveniat, quod dici solet indirectè pro infidelibus offerri. Hæc ille.

Vasquez.

Quid sit directè offerre Missæ Sacrificium?

Ecce pervenimus ad quæstionem de nomine quid sit offerre directè, qui diceret idem esse, quod applicare omnem fructum Sacrificii, consequenter affirmare deberet cum Vasquez, Sacrificium non offerri directè pro infidelibus; qui autem assereret sufficere applicationem alicujus fructûs, consequenter deberet dicere, Ecclesiam, etiam hodie, directè offerre pro infidelibus. *Offerimus tibi Domine calicem salutaris* (inquit Sacerdos) *pro nostra & totius mundi salute*; pro nostra, inquam; quis dubitat, an directè? Ergo etiam directè pro totius mundi salute: ergo etiam directè pro salute gentilium & paganorum.

22.
Quod offeratur directè pro infidelibus, probatur ex Innoc. III.

Confirmatur ex Innocentio III. cap. 2. de Presbytero non baptizato, ubi sic scribit Episcopo Cremonensi: *Inquisitioni tuæ taliter respondemus, Presbyterum, quem sine unda Baptismatis extremum diem clausisse significasti: quia in Sanctæ matris Ecclesiæ fide; & Christi nominis confessione perseveravit, ab originali peccato solutum, & cælestis patriæ gaudium esse adeptum*, (id est, posse adipisci) *asserimus incunctanter. Lege super octavo libro* (aliàs super octavum librum) *Augustini de civitate Dei, ubi inter cætera legitur: Baptismus invisibiliter ministratur, quem non contemptus Religionis, sed terminus* (id est articulus) *necessitatis excludit. Librum etiam Beati Ambrosii de obitu Valentiniani idem asserentis revolve. Sopitis igitur quæstionibus Doctorum, Patrum sententias teneas: & in Ecclesia tua iuges preces, hostiasq́; Deo offerri iubeas pro Presbytero memorato.* Hæc Pontifex.

S. Ambros.

Et ante ipsum Divus Ambrosius, qui loco statim citato hortatur, rogat & obsecrat, ut pro anima Valentiniani adhuc Catechumeni, Sacrificia offerantur, dicens: *Date manibus sancta Mysteria; date Sacramenta cælestia, animam piam nostris oblationibus prosequamur.*

23.
Responsio 1. Vasquez rejicitur.

Respondet Vasquez primò, Innocentium id jure præcepisse; quia non satis evidenter constare poterat, Presbyterum illum non fuisse baptizatum. Responsio omnino gratìs conficta absque ullo fundamento in re, ut patet ex contextu.

Deinde, inquit Vasquez, dicere quis posset Innocentium sententiam probabilem secutum, quam etiam fortasse Ambrosius secutus est. Ego tamen censeo Innocentium & Ambrosium de oblationibus eleëmosynarum, & aliorum piorum operum intelligendos esse: nam eleëmosynæ Sacrificia non rarò dicuntur, ac proinde hostiæ vocari non immeritò possunt. Hæc ille.

...uti & 2. responsio.

24.
Quidam tenent prodesse Sacrificium infidelibus quoad fructum satisfactionis & propitiationis,

Possunt omnino, sed impropriè; verba autem propriè intelligenda sunt, nisi aliquid obstet. In tantum verò hîc nihil obstat, ut etiam aliqui ex istis verbis colligant, non solùm effectum impetrationis, sed etiam satisfactionis & propitiationis. Nec enim, inquiunt, est ratio limitandi de effectu secundario & fallibili; præsertim cùm plures putent orationes non prodesse defunctis, nisi quatenus satisfactiones sunt, aut eis impetrant.

Respondeo; rationem suprà assignavimus, Et sanè si orationes prosunt defunctis quatenus eis impetrant; quidni etiam Sacrificium sic prodesse possit, etsi non per modum satisfactionis? Indubiè enim sic potuit Christus Sacrificium suum instituisse, ut non prodesset infidelibus, aut Catechumenis defunctis, nisi quatenus fallibiliter impetrat eis remissionem pœnarum Purgatorii, sicut aliis orationibus extra Sacrificium eam ipsis impetramus.

Sed oppositum est tenendum.

Quòd autem sic fecerit, quamvis absolutè non possit convinci, tamen multùm verisimile redditur ex anteà dictis: præsertim ex communi sensu fidelium, qui non sunt soliciti offerre Sacrificia pro infidelibus vivis, aut Catechumenis defunctis. Et mirum foret, quòd Ecclesia nullam Missam pro his ordinasset, si judicasset eos capaces omnium fructuum Sacrificii eo modo, quo baptizati.

25.
Objectio.

Unde quod quidam dicunt: Sacrificium incruentum imitatur cruentum, quod etiam non baptizatis profuit; hoc, inquam, nullam habet difficultatem.

Solvitur.

Quæro etenim, quomodo Sacrificium cruentum profuit non baptizatis? An fortè immediatè & infallibiliter contulit ipsis gratiam sanctificantem, aut remissionem pœnarum? Certum est quòd non.

Quomodo Sacrificium cruentum profuerit non baptizatis.

Quomodo ergo? Quatenus per Baptismum, & alia Sacramenta, nec non Sacrificium incruentum, illius salutaris virtus in remissionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum, applicatur. Igitur incruentum Sacrificium imitatur cruentum, quatenus virtus Sacrificii cruenti per incruentum applicatur omnibus Christi fidelibus baptizatis infallibiliter, infidelibus autem fallibiliter.

26.
Non valet argumentum à nostris satisfactionibus ad satisfactiones Christi.

Nec plus probat hæc ratio aliquorum: Satisfactiones, inquiunt, proprias possumus Catechumenis applicare, cur ergo non satisfactiones Christi per Sacrificium? Respondeo; quia Christus noluit, siquidem reliquit visibile Sacrificium sponsæ suæ Ecclesiæ, ut docet Tridentinum sess. 22. cap. 1.

Reliquit omnino, reponunt illi, ut in ea offeratur, ut principaliter pro ea, & per ejus ministros fructus dispensetur; non tamen sic ut

ut nequeat dispensari extraneis, aliàs neque prodesset quoad fructum impetratorium. Sicut parens relinquit filio thesaurum, præcipuè in ipsius utilitatem, cum potestate tamen etiam extraneis distribuendi.

27. Dari posse Catechumenis Indulgentias, quorumdam opinio. Unde censent cum Suariô probabile, Catechumenis posse dari Indulgentias, non quidem per modum absolutionis (cùm non subsint Ecclesiæ) sed per modum suffragii. Quin immo etiam concesso quòd Catechumeni non forent capaces Indulgentiarum; adhuc negant illam Consequentiam: Ergo non sunt capaces satisfactionis per Sacrificium.

Enimverò constat thesaurum Indulgentiarum esse à Christo relictum dispensandum fidelibus Extravag. *Vnigenitus.* de Pœnitentiis & Remissionibus ibi: *Quem quidem thesaurum non in sudario repositum, non in agro absconditum, sed per Beatum Petrum Cœli clavigerum, ejusq; successores suos in terris Vicarios commisit fidelibus salubriter dispensandum* &c. Fidelium autem nomine simpliciter videntur intelligi baptizati; id verò non constat de Sacrificio incruento, solâ ratione offerendi diverso à Sacrificio Crucis; præsertim cùm id competat etiam satisfactionibus propriis. Ita illi, non improbabiliter, licèt minùs communiter.

& à fortiori posse applicari Sacrificium, etiam quoad fructum satisfactionis.

28. Horum argumenta solvuntur. Hinc quod attinet ad satisfactiones proprias, Respondeo, illas ex opere operato non prodesse Catechumenis, imò nec baptizatis; fructum autem ex opere operantis, nec his, nec illis negamus; uti etiam fructum Sacrificii ex opere operantis, ut disertè fatetur Vasquez n. 33. dicens: De fructu ex opere operantis, hoc est, ratione meriti ipsius offerentis, negari nequit prodesse illis (Catechumenis, & aliis infidelibus) posse & hoc modo ab ipso Sacerdote pro illis offerri, sicut quodcumque aliud ipsius bonum opus.

Datur disparitas inter Sacrificium & Indulgentias. Neque eadem est ratio Sacrificii & Indulgentiarum; quia Sacrificium involvit Sacramentum, quod constat solis baptizatis ex opere operato prodesse.

29. & inter fructum impetratorium & satisfactorium &c. Porrò, quare Sacrificium magìs prosit quoad fructum impetratorium, quàm satisfactorium, ratio est: quia hoc Sacrificium offertur Deo ad impetrandam sanitatem corporalem, pluviam, serenitatem, & pro quacumque alia re à Deo justè obtinenda.

Tridenti. Patet ex Tridentino sess. 22. cap. 2. ibi: *Quare non solùm pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus, sed & pro defunctis* &c. *offertur.* Et can. 3. *Si quis dixerit Missæ Sacrificium tantùm esse laudis, & gratiarum actionis* &c. *neque pro vivis & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere, anathema sit.* Cur ergo non licebit petere spiritualem salutem animæ hominis non baptizati?

30. Impetratio immediatè. Enimverò impetratio non respicit immediatè personam, cui confertur beneficium; sed magìs illum, qui beneficium postulat. Unde qui petit sanitatem equi, non dicitur offerre pro equo, sed potiùs pro seipso, ut impetret sibi illud beneficium: jam autem salus æterna proximi, qui est alter ego, non censetur minus beneficium offerentis, quàm sanitas equi. Itaque impetratio immediatè confertur offerenti, & non nisi mediatè illi, pro quo impetratur. respicit postulantem; mediatè illum, pro quo impetratur.

Et quidem si potest redundare in commodum animalis irrationalis, cur non æquè, aut magìs in commodum hominis non baptizati? Quocirca postulans à Deo per Sacrificium conversionem infidelium, magìs pro seipso offert, quàm pro infidelibus.

Aliud est de fructu propitiationis & satisfactionis, qui immediatè confertur illi, pro quo Sacrificium offertur; adeoque non nisi subjecto capaci per Baptismum. Simile fit in Sacramento Eucharistiæ, quod quidem à me susceptum pro salute Catechumeni, ipsi proderit ex opere operantis; tametsi immediatè Catechumeno applicatum, nullum ei conferat effectum ex opere operato. fructus satisfactionis & propitiationis immediatè illum pro quo sacrificatur.

Ex his facilè respondetur ad ea, quæ pro sua sententia congerit Vasquez suprà cap. 3. Adfert autem primò Concilium Bracarense primum, quod sic loquitur cap. 35. aliàs 17. *Item placuit, ut Catechumenis, sine redemptione Baptismi defunctis, simili modo neque oblationis sancta commemoratio, neque psallendi impendatur officium: nam & hoc per ignorantiam usurpatum est.* 31. Respondetur ad fundamenta Vasq.

Sed, ut omittam, quòd sit tantùm Concilium Provinciale, videtur agere de Catechumenis defunctis in malo statu, qui peccaverunt per negligentiam Baptismi: quare etiam vetat pro iis orare, seu iis impendi psallendi officium, cujus indubiè capaces forent, si in gratia fuissent mortui. Et sanè, qui in gratia moritur, nonne sine redemptione Baptismi, in re, vel in voto? Nihil autem cogit per redemptionem Baptismi hîc intelligere realem susceptionem Baptismi. Concil. Bracarense videtur agere de Catechumenis in malo statu defunctis.

Simili modo loquendi utitur idem Concilium cap. 16. aliàs 34. *Item placuit, ut hi qui sibi ipsis, aut per ferrum, aut per venenum, aut per præcipitium, aut suspendium, vel quolibet modo violentam inferunt mortem, nulla pro illis in oblatione commemoratio fiat, neque cum psalmis ad sepulturam eorum cadavera deducantur: multi enim sibi hoc per ignorantiam usurpaverunt.* Per ignorantiam utique mali status, id est peccati mortalis, adeoque æternæ damnationis, quam incurrunt hujusmodi in semetipsos crudeliores & sceleratiores homicidæ, ut eos vocat Divus Augustinus Tract. 5. in Joannem. Bracar.

Verumtamen, quia continuò attexitur: *Similiter de his placuit, qui pro suis sceleribus puniuntur*, quos constat sæpè sæpiùs discedere in bono statu; ac proinde capaces esse omnium fru- 32. Alia explicatio Conc. Bracar.

fructuum Sacrificii: hinc aliter responderi potest, & explicari Concilium, puta illam prohibitionem non fieri propter incapacitatem ad participandum fructum illarum orationum, aut Sacrificii; sed propter alias rationes, videlicet ad incutiendum aliis terrorem, quo retineantur ab hujusmodi sceleribus, & diligentiùs procurent suscipere Baptismum, ne se exponant periculo moriendi absque Baptismo, adeoque carendi Sacrificio Missæ, in quo publicè pro ipsis oretur, nec non sepulturâ Ecclesiasticâ cum consuetis ceremoniis. Cæterùm hæc prohibitio ampliùs non est in usu. Atque ut adhuc vigeret, non prohibet privatim pro ipsis in Missa orare, & Sacrificium offerre.

33. Objiciuntur verba D. Chrysostomi.

Majorem patiuntur difficultatem verba Divi Chrysostomi in Epistola ad Philippenses Serm. 3. in Exhortatione morali, quæ sunt hujusmodi: *Non frustra ab Apostolis sancitum est, ut in celebratione venerandorum Mysteriorum memoria fiat eorum, qui hinc discesserunt. Noverunt illis multùm hinc emolumenti fieri, multùm utilitatis. Stante siquidem universo populo, manus in cœlos extendente, cœtu item Sacerdotali, verendoq; posito* (id est incepto) *Sacrificio, quomodo Deum non placaremus pro istis orantes? Verùm istud quidem de illis dicimus, qui in fide abscesserunt. Catechumenos verò neque isto solatio dignamur; sed omni hujusmodi destituti sunt auxilio, uno quodam dempto. Quonam illo? Pauperibus illorum nomine dare licet, unde illis nonnihil refrigerij accedit.* Hæc Chrysostomus.

Qui loquitur de discedentibus in bono statu.

Loquitur autem de illis, qui hinc discesserunt in statu gratiæ, ut patet ex contextu. Erroneum quippe est (quamvis fortè non hæreticum) damnatorum pœnas, vel minimùm alleviati per preces & suffragia vivorum.

34. esto etiam ibi meminerit defunctorum in malo statu,

Fateor Divum Chrysostomum in principio illius exhortationis meminisse defunctorum in malo statu, ait enim: *Dic, quæso, quæ spes esse poterit illis, qui cum peccatis suis eò hinc abscedunt, ubi peccata exuere non licet? Donec enim erant in hoc sæculo, plurimùm fortè erat expectationis ac spei, immutandos illos, melioresq; fore; digressi verò in infernum, ubi nihil potest prodesse pœnitentia* (*In inferno siquidem, inquit; quis confitebitur tibi?*) *quomodo digni non sunt, qui deplorentur?* *Psal. 6. v. 6.*

& numeret Catechumenos cum infidelibus.

Præterea numerat Catechumenos cum infidelibus dicens: *Defleto infideles, defleto eos, qui nihil ab infidelibus differunt, qui sine illustratione hinc abeunt, sine signaculo* (Baptismatis) *isti reverà digni sunt planctibus, digni lamentationibus; quippe qui extra regias cælestes cum judicio obnoxii sunt, & condemnati. Amen enim, inquit, dico vobis, nisi quis natus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum cælorum.* *Ioan. 3. v. 5.*

Lugo.

Hæc tamen (inquit Lugo disp. 19. n. 181.) per quamdam exaggerationem, & ad incutiendum terrorem dicta videntur: nam post pauca, rigorem mitigans, dicit: *Defleamus istos, juvemus eos pro viribus, procuremus illis aliquid auxilii, modici quidem: attamen juvemus eos.* Ubi jam ostendit, aliquam posse esse spem de aliquibus eorum, & ideo posse, & debere juvari, modo tamen debito. Quis ille? *Precantes, inquit, adhortemur & alios, ut pro illis orent, pauperibusq; indesinenter pro illis eleëmosynas demus. Habet res ista nonnihil consolationis.*

Ad summum ergo Chrysostomus voluit pro Catechumenis orationes publicas in Ecclesia non fieri; quia, ut dicit Sixtus Senensis lib. 6. Bibliothecæ sacræ Annot. 331. tunc temporis illæ orationes prohibebantur ad coërcendam eorum negligentiam in recipiendo Baptismo. 35. Tempore Chrysost. erat prohibitum publicè in Ecclesia orare pro Catechumenis. *Sixtus Senensis.*

Unde non dicit, Catechumenos esse incapaces omnis fructûs Sacrificii, aliarumque orationum; sed, inquit, *neque isto solatio dignamur,* propter scilicèt prohibitionem Ecclesiæ pro isto tempore; sicuti etiam de facto non dignamur isto solatio excommunicatos, non quia incapaces sunt, sed quia Ecclesia prohibuit publicè pro illis offerre, vel orare, de quo Conclusione sequenti.

Quod ut clariùs ostenderet, addidit: *Pauperibus illorum nomine dare licet;* quasi diceret, tametsi non liceat propter prohibitionem Ecclesiæ publicè offerre vel orare pro Catechumenis, tamen minimè prohibitum est pro ipsis dare eleëmosynam. Hæc est communis explicatio Chrysostomi sufficiens planè ad præsentem controversiam.

Cæteroquin posset alicui videri Chrysostomus hic loqui de Catechumenis mortuis in malo statu; loquitur namque de illis, quos antea dixerat nihil ab infidelibus differre. Et sanè nihil differunt, si hinc abeunt sine illustratione gratiæ divinæ, sine signaculo Baptismatis, in re, vel in voto. 36. Posset videri D. Chrysost. locutus de Catechumenis in malo statu defunctis.

Interim permittit illorum nomine dare Pauperibus, si fortè indè non nihil refrigerii ipsis accedat, juxtà illud Divi Augustini Ench. cap. 112. *Sed pœnas Damnatorum certis temporum intervallis existiment, si hoc eis placet, aliquatenus mitigari: etiam sic quippe intelligi potest manere in illis ira Dei, hoc est, ipsa damnatio.* *S. Aug.*

Quod videtur placuisse Glossæ in cap. *Cùm Marthæ* de Celebr. Miss. in fine verbo *Investiget,* ubi sic ait: *Vel meliùs dicas, quòd mediocriter mali dicuntur, qui mortalia commiserunt peccata, licèt levia, & in quibus non est necessaria inscriptio, ff. de Accus.* Levia, *& in quibus procurator constitui potest, ff. Ab per alium causa apel. ref. pos. L. 1. & secundum hoc dicas, quòd si unus denarius aliquantam partem pœnæ tollat, sive tertiam, sive quartam, secundus tollat tantùm; tantùm dico in proportione, sed non in quantitate: secundùm hoc etiamsi totus mundus effunderetur, semper aliquid remaneret.* Hactenus Glossa: sed contrà torrentem Doctorum sine fundamento. *Glossa in cap. Cùm Marthæ.*

Nam quantùm ad Divum Augustinum eodem libro cap. 110. expressè docet contrarium, ibi: *Cùm ergo Sacrificia, sive altaris, sive* 37. Quibus Sacrificia, aliaque bona

opera nihil prosunt ex mente D. August. *sive quarumcumque eleëmosynarum pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro valde bonis* (id est, beatis) *gratiarum actiones sunt, pro non valde malis* (id est, existentibus in Purgatorio) *propitiationes sunt, pro valde malis* (id est, pro damnatis) *etsi nulla sunt adiumenta mortuorum, qualescumque vivorum consolationes sunt. Quibus autem prosunt aut ad hoc prosunt ut sit plena remissio, aut certè tolerabilior fiat ipsa damnatio* pœnarum Purgatorii. Et ejusdem sententiæ fuisse D. Chrysostomum non dubito.

Loquitur ergo primò de defunctis in malo statu, & horum damnationem dicit meritò deflendam. Deinde transgreditur ad divites, qui neglexerunt dum viverent de divitiis prospicere animæ suæ. *Deplorato*, inquit, *eos, qui in divitiis mortui sunt & nihil consolationis suis ipsorum animabus & divitiis suis procurarunt: eos, qui cùm potestatem abluendorum peccatorum habuissent*, eleëmosynas elargiendo, Missas fundando &c. *noluerunt.* Sed hi non ideo damnati, modò in gravi necessitate constitutis subvenerint, & similiter illis, quibus ex præcepto subvenire graviter erant obligati.

Itaque hi, qui peccata sua venialia aut pœnas temporales, eleëmosynis redimere neglexerunt, sunt lugendi, & juvandi. *Defleamus*, inquit, *istos, iuvemus eos pro viribus* &c. ubi ly *Istos* refertur ad proximè præcedentes, id est, ad divites.

39. Ex eodem objectio. Nec obstat, quòd inferiùs dicat, pro mortuis orandum, sicut pro vivis, ibi: *Nam ita vult Deus, ut nos invicem mutuò iuvemus. Quâ namque aliâ ratione pro mundi nos pace & incolumitate precari iussit? Quamobrem pro omnibus hominibus? Tametsi hìc, ubi omnes dicit, & latrones, & sacrilegi sepulchrorum spoliatores, ac fures, innumerisq; malis aliis scatentes comprehendantur, nihilò tamen minùs pro omnibus oremus: erit fortè aliqua illorum conversio. Quemadmodùm itaque pro vivis istis oramus, qui tamen nihilò differunt à mortuis, ita & pro mortuis orari potest.*

Solvitur. Hæc, inquam comparatio non obstat; neque enim vult, quòd orari possit pro mortuis in peccatis, sed quòd, sicut pro omnibus vivis, orationis capacibus (quales sunt etiam peccatores) ita & pro mortuis, scilicet orationis capacibus, orari possit, etiam pro maximis peccatoribus, si non constet in peccatis discessisse.

Disparitas inter peccatores vivos & mortuos. S. Prosper. Sanè Peccatores vivos multùm differre ab illis, qui in peccatis suis discesserunt, his verbis satis indicat Sanctus Prosper Resp. ad object. 6. Vincent. *Hoc inter malos homines viventes distat & Dæmones, quòd hominibus etiam valde malis superest, si Deus misereatur, reconciliatio: Dæmonibus autem nulla est in æternum servata conversio.* Quæ autem Dæmonum, eadem est ratio hominum damnatorum. Atque hæc sufficiant pro explicatione Divi Chrysostomi.

40. Objicitur. Tertiò adfert Vasquez pro sua sententia auctoritatem Divi Augustini ex lib. 1. de Anima & ejus origine cap. 9. ubi referens errorem cujuspiam dicentis, animas infantium non baptizatorum posse, & debere juvari Sacrificiis Sacerdotum, ut æternam vitam consequantur, subdit hæc verba: *Ecce aliud, unde numquam exiturus est, nisi cum dixisse pœniteat. Quis enim offerat Corpus Christi, nisi pro eis, qui membra sunt Christi?* auctoritas D. Augustini.

Explicans autem quæ sint membra Christi, subjungit: *Ex quo autem ab illo dictum est:* Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest intrare regnum Dei. *Et alio loco:* Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam; *nemo fit membrum Christi, nisi aut Baptismate in Christo, aut morte pro Christo.*

Sensit igitur Augustinus pro non baptizato non posse offerri hoc Sacrificium, eò quòd non sit membrum Christi per Baptismum: quamvis igitur quis esset membrum per fidem & charitatem, si tamen non esset per Baptismum, ex sententia Augustini pro illo Sacrificium offerri non posset. Ita Vasquez suprà nu. 13.

Sed videtur non reflexisse ad ultimam particulam, scilicet, *Aut morte pro Christo.* Ergo ex sententia Augustini, ut aliquis fiat membrum Christi, non requiritur Baptismus fluminis, sed sufficit Baptismus sanguinis. Ut aliquis fiat membrum Christi, sufficit Baptismus sanguinis?

Quidni etiam sufficiat Baptismus flaminis? 41. an etiam sufficiat Baptismus flaminis?
Non dubito. Attende quod sequitur: *Unde*, infert Augustinus, *& Latro ille, non ante Crucem Domini sectator, sed in Cruce confessor, de quo nonnunquam praiudicium captatur, sive tentatur contra Baptismatis Sacramentum, à Cypriano sancto inter Martyres computatur, qui suo sanguine baptizatur, quod plerisque non baptizatis fervente persecutione evenit. Tanto namque pondere appensum est, tantumq; valuit apud eum, qui hæc novit appendere, quòd confessus est Dominum crucifixum, quantùm si fuisset pro Domino crucifixus.*

Exemplum in bono latrone. Ecce Latro ille inter membra Christi numeratur, qui solo Baptismo flaminis fuit justificatus. Atqui pro membris Christi potest offerri Corpus Christi: ergo pro Catechumenis justis, viventibus juxta ac mortuis ex sententia Divi Augustini. Vides Vasquezi quemadmodum tibi securis in crura redit?

Explicatur D. Aug. Loquitur ergo Augustinus de infantibus mortuis in peccato originali: pro his autem quis offerat Sacrificium? Cùm nec sint, nec ampliùs fieri possint membra Christi.

42. Objectio ex S. Aug. Dices; etiam agit de aliis non baptizatis cujuslibet ætatis, nam cap. 11. sic incipit dicere: *Sed etiamsi, hoc isti concedatur, quod salvâ fide Catholicâ, & Ecclesiasticâ regulâ nullâ ratione conceditur, ut pro non baptizatis cuiuslibet ætatis hominibus offeratur Sacrificium Corporis & Sanguinis, tamquam per huiusmodi pietatem suorum ad regnum Cœlorum, quo perveniant adiuventur: quid responsurus est de tot millibus infantium* &c.

Responsio. Respondeo; necessariò intelligi debet de non

non baptizatis mortuis in peccato originali, vel mortali actuali, alioquin contradiceret fidei Catholicæ, & Ecclesiasticæ regulæ. Ipse enim Vasquez admittit nostram sententiam esse probabilem, & Ecclesiam antiquitùs fuisse illam secutam, offerendo pro Catechumenis vivis, fortè adhuc peccatoribus, ut gratiam Baptismi acciperent, quâ tandem pervenirent ad regnum cœlorum.

Et putas, quia erit contrarium fidei Catholicæ & Ecclesiasticæ regulæ, si offeratur pro Catechumenis vivis jam justificatis per Baptismum flaminis, vel in gratia defunctis? Nequit illa esse mens D. Augustini, maximè si agamus de fructu tantùm impetrationis; imò & de omni fructu, cùm salvâ fide Catholicâ plures id doceant.

43. *Olim pro gentilibus offerebatur Sacrificium.* Igitur neque auctoritas, neque ratio cogit nos excludere à communibus suffragiis Ecclesiæ Catechumenos, aut alios infideles vivos, adeoque pro ipsis offerri potest Sacrificium Missæ, sicut olim pro Gentilibus oblatum legitur Sacrificium veteris Legis: Esdræ 1. cap. 6. pro Dario. 1. Machab. cap. 12. pro Spartiatis, & 2. Machab. 3. pro Heliodoro. Valeat quantùm valere potest, sive ex opere operantis, sive ex opere operato: haud enim invideo ipsis aliquem effectum, ne oculus meus nequam sit, quia Dominus bonus est.

Esdræ 1. c. 6. 1. Machab. c. 12. 2. Machab. c. 3.

Sed numquid quæ infidelium, id est, non baptizatorum, eadem est ratio excommunicatorum?

CONCLUSIO III.

Non licet offerre Sacrificium nomine Christi, vel Ecclesiæ pro excommunicatis non toleratis, nisi in generali pro totius mundi salute. Valet tamen quod aliter nomine Christi gestum fuerit: utì etiam valet & licet quod Sacerdos nomine suo facit.

44. *Probatur 1. pars Conclus. ex jure Canonico.* PRima pars probatur ex jure Canonico extrà de Sententia Excommunicationis cap. *A nobis* 28. ubi Innocentius III. interrogatus, utrùm si aliquis excommunicatus, in quo indicia fuerunt pœnitentiæ manifesta, nec per eum steterit, quò minùs reconciliaretur Ecclesiasticæ unitati, non suscepto beneficio absolutionis discesserit, pro absoluto ab Ecclesia sit habendus: & utrùm pro tali recipienda sit eleëmosyna, & à fidelibus sit orandum? Respondet: *Quantumcumque se quis juramento præstito, quòd Ecclesiæ mandato pareret, humiliare curaverit, quantumcumque pœnitentiæ signa præcesserint, si tamen morte præventus absolutionis non potuerit beneficium obtinere, quamvis absolutus apud Deum fuisse credatur, nondum tamen habendus est apud Ecclesiam absolutus.* Igitur pro tali non est recipienda eleëmosyna, neque à fidelibus orandum.

cap. A nobis de Sentent. Excom.

Innoc. III.

Probatur Consequentia ex cap. *Sacris* 38. eodem titulo, ubi præfatus Pontifex Archiepiscopo Strigoniensi scribit in hæc verba: *Licet is, qui voluntarius excommunicatis illis communicaverat, qui cum omnibus fautoribus & participibus suis excommunicationis sententia sunt adstricti, ad cor rediens, de mandato Ecclesiæ excommunicatos, quos priùs foverat, expugnaverit, non tamen priusquam absolutionis gratiam perceperit, habendus est absolutus: nec si occumbat in hujusmodi bello, sunt absolutiones vel oblationes recipiendæ pro eo, vel orationes Domino porrigendæ, nisi cùm de ipsius viventis pœnitentia per evidentia signa constiterit, & juxta cujusdam constitutionis nostræ tenorem defuncto etiam absolutionis beneficium impendatur.*

cap. Sacris de Sentent. Excom.

Ex quibus juribus probant communiter Doctores excommunicatum excommunicatione majori, de quo intelligitur Conclusio, ex intentione & voluntate Ecclesiæ omnibus suffragiis communibus privatum esse. Suffragia autem communia vocant orationes, quæ offeruntur nomine Ecclesiæ, Indulgentiæ, & Sacrificium, quod etiam nomine Ecclesiæ offertur, ut suprà cum Scoto diximus. Ergo illicitè offertur Sacrificium pro excommunicatis non toleratis nomine Christi, aut Ecclesiæ; quia contra prohibitionem Ecclesiæ. 45. *Excommunicati ab Ecclesia privantur suffragiis communibus. Quæ sint ista suffragia?*

Nihilominus *quia multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint obtinent roboris firmitatem*, cap. *Ad Apostolicam* de Reg. valet quod nomine Christi gestum fuerit; quia quoad illam actionem, id est, validam applicationem Sacrificii, non dependet Sacerdos ab Ecclesia; sicut nec ad validè consecrandum, aut ungendum, de quo infrà uberiùs tractabimus. *An ipsis valeat Sacrificium nomine Christi oblatum?*

Cæterùm, quia Ecclesia expressè contradicit, & non vult ullum fructum ex parte sua excommunicato provenire, patet totum, quod nomine ejus fit, esse invalidum; secùs quod fit nomine Christi: quia Christus in quocumque Sacrificio, quantumcumque perverso ex parte Sacerdotis, semper est principalis offerens, neque potest esse verum Sacrificium, quod in persona ejus non offertur, ut enim superiùs ex Florentino dictum fuit, Sacerdos in persona Christi loquens hoc conficit Sacramentum: ergo etiam in persona Christi loquens hoc conficit Sacrificium: ergo sicuti non potest conficere Sacramentum, tametsi vellet, nisi in persona Christi; ita neque offerre Sacrificium, nisi in persona Christi, quia ipsa confectio Sacramenti, eaque sola, est Sacrificium. *An etiam quod offertur nomine Ecclesiæ?*

Si autem à me quæritur, unde sciam, quòd Eccle- 46.

Ecclesia prohibet Sacrificium offerri pro excommunicatis in persona Christi. Ecclesia prohibeat Sacerdoti offerre Sacrificium pro excommunicatis in persona Christi. Respondeo citiùs: quia etiam sub illa ratione est minister publicus, & dici potest minister Ecclesiæ, hoc respectu, quia est datus à Christo Ecclesiæ, ut Sacrificium pro illa offerat, & inter Deum & ipsam intercedat in persona Christi.

Sacerdos absolvens potest dici minister Ecclesiæ. Quomodo etiam Sacerdos absolvens dici potest minister Ecclesiæ, id est, datus à Christo Ecclesiæ ad illud munus, quod ad communem utilitatem pertinet; quamvis in eo exercendo non gerat personam Ecclesiæ, sed Christi. Sicut ergo Ecclesia prohibet Sacerdoti, ne absolvat excommunicatum, quamvis illud ministerium faciat in persona Christi, ita prohibet ne pro excommunicato offerat in persona Christi; quia hoc totum est publicum ministerium Ecclesiæ, ad quam pertinet disponere de omnibus, quæ spectant ad convenientem usum ejus.

47. Nec te turbet, quod nuper vidi aliquem turbare; nimirum hoc argumentum: Ecclesia non potest præcipere actus merè internos; ergo non potest prohibere oblationem Sacrificii nomine Christi pro excõmunicatis non toleratis.

Ecclesia prohibet actum externum sub. ftantem intentioni merè internæ. Clemens. I. de Statu Monach. Non, inquam, hoc argumentum te turbet: haud enim difficilem habet solutionem; puta, Ecclesiam posse prohibere actum externum, ut substat huic vel illi intentioni, alioquin merè internæ. Patet; quia de facto Clement. I. de Statu Monach. excommunicat Monachum, qui sine licentia Superioris confert se ad Curiam Regiam intentione accusandi Superiorem, de quo plura Sectione ultimâ conclus. 6.

48. Licitum est privatim pro eis communicatis orare, Superest tertia pars Conclusionis, quæ facillimè probatur ex communi praxi & consuetudine planè consentanea Ecclesiasticæ pietati. Enimverò si licet privatim orare pro Ethnicis & Publicanis, & quibuscumq; infidelibus, quidni etiam pro excommunicatis? Fraterna charitas id videtur exigere. Hinc licitum est Sacerdoti, ut privata persona est, orare in Missa pro excommunicato, scilicet in illis partibus Missæ, in quibus vel mentaliter orat, ut in *Memento*, vel occultè & secretè. etiam Sacerdoti in Missa.

Probatur. Ratio est; quia Sacerdos licèt ministerium publicum exerceat, haud ideo definit esse persona privata; nec tenetur toto illo tempore ita gerere munus publicum, ut nequeat tamquam persona privata operari vel successivis morulis, vel simul diversâ intentione: sicut ergo potest pro amicis, vel aliis privatim orare, ita etiam pro excommunicatis, dummodo eos nominatim non exprimat in Canone vel aliis orationibus publicis.

Confirmatur. Confirmatur: oratio privata non est propriè communicatio cum illo, pro quo oratur; sed quoddam opus misericordiæ, seu spiritualis eleëmosynæ, quæ ex bonis propriis & privatis non ostenditur aliquo jure prohibita, præsertim quando fit per actum internum vel occultum, ita ut necesse non sit in alterius notitiam devenire.

Dices etiam in *Memento* orat Sacerdos, ut minister publicus Ecclesiæ; nam in fine illius orationis subjungit: *Pro quibus tibi offerimus, vel, qui tibi offerunt hoc Sacrificium laudis*; quæ verba referuntur ad omnes, pro quibus in *Memento* oraverat. 49. Objectio;

Solutio. In omni oratione Missæ Sacerdos retinet personam privatam. Respondeo, referri ad eos, qui sunt capaces illius oblationis, vel pro quibus ipse in persona Ecclesiæ oraverat. Cum quo tamen bene stat, quòd oraverit etiam pro aliis tamquam persona privata; in nullo enim actu sic gerit personam publicam, quin simul retineat personam privatam, adeòque licitè possit totum pium opus dicendi Missam, sacrificandi, orandi, &c. per quod habet suum meritũ, vel satisfactionẽ, vel impetrationem ex opere operantis, possit, inquam, offerre privatã intentione pro excommunicato: quin immò eidẽ applicare propriam & particularem satisfactionem ex opere operato sibi provenientem ex Sacrificio, vel etiam ex Sacramento, si hic fructus aliis possit communicari (de quo inferiùs disputo) & nisi aliquid aliud obstet præter censuram; etenim aliunde ex prava dispositione excommunicati posset esse impedimentum, scilicet si in peccato mortali sit, præsertim quoad fructum satisfactionis, ut ex infrà dicendis patebit.

50. Aliqui putant Sacerdotem posse pro eis orare etiam oratione publicâ; Cæterùm aliqui eò processerunt, inquit Dicastillo disp. 2. n. 69. ut dixerint pro excommunicatis etiam non toleratis posse Sacerdotem orare oratione publicâ & nomine Ecclesiæ, Missas; offerre & suffragia, dummodo tantùm id faciat generaliter pro excommunicatis, aut Hæreticis, non nominando aliquem in particulari, nec orando pro illo in particulari. Ita Sylvester verb. Excõmmunicatio 1. n. 2. & verb. Missa 1. q. 8. puncto 4. Hostiensis & Summa Confessorum, quos ipse citat. Item Tabiena verb. Excommunicatio 1. § 4. & Armilla n. 9. (aliosque refert Avila pro hac opinione; qui tamen id non dicunt) sed cujuscumque sit, multis videtur, & meritò opinio improbabilis, utpote contra Pontificis definitionem cap. 91. *Si quis Episcopus* 11. q. 3. ubi dicitur non esse obediendum Episcopo præcipienti cantare Missas pro Hæreticis. Hucusque Dicastillo. *Sylvester. Hostiensis. Tabiena. Armilla.* sed multis apparet hæc opinio improbabilis. *Dicastillo.*

51. Explicatur Decretum Eutychiani Papa. Sed advertere debuisset, de quibus Hæreticis Papa loquatur. Numquid de vivis? Gratianus refert Decretum Eutychiani sub hisce verbis: *Si quis Episcopus aut Abbas Presbytero aut Monacho suo iusserit Missas pro Hæreticis cantare, non licet, & non expedit obedire eis.* Cæteri Collectores ad ly *Hæreticis*, addunt, *mortuis*, quam vocem hic Auctor Glossæ supplevit dicens: *Pro Hæreticis mortuis, quod non licet speciali oratione ut* 13. q. 2. Non æstimemus; *sed pro vivis Hæreticis, & aliis malis etiam speciali oratione licitum est orare, ut* 13. q. 2. Pro obeuntibus; *sed generali oratione pro omnibus defunctis licitum est orare, ut de Pœnitentia dist.* 2. Falsas, *&* 24. q. 3. *Corrip. Antur.* Hæc Glossa.

Equidem Ecclesia non solet offerre pro vivis

vis Sacrificium, nominando aliquem in particulari, præter Pontificem & loci Ordinarium, Imperatores, Reges, & Principes. Et quid refert illa suppressio nominum in particulari, si alioquin excommunicati sint capaces totius fructûs Sacrificii tam ex parte Sacerdotis, quàm universalis Ecclesiæ? Frustra ergo videretur, vel certè parùm utilis illa privatio communium suffragiorum.

Objectio solvitur. Si dixeris; Ecclesia orat pro Hæreticis in die Parasceves. Respondeo, Ecclesiam secum pro illa die dispensare: pro aliis diebus non constat.

52. **Dicastillo. Quid si constet de resipiscentia excommunicati?** Notat Dicastillo n. 77. cum aliis, quos citat, non videri improbabile, si constet de resipiscentia excommunicati, posse offerri Missam, vel communia suffragia pro illo, dummodo præcaveatur scandalum: quia præsumi, inquit, potest quòd pia mater Ecclesia (sicut neque ipse Deus) non punit in spiritualibus, nisi contumaces & impœnitentes.

Contrà; Ecclesia expressè declarat contrarium cap. *A nobis*, & cap. *Sacris* de Sent. excom. Vide suprà. Et certè quod aliàs periculum scandali, si illa est mens Ecclesiæ? Intellige, quando excommunicatio est publica, de hac enim jura loquuntur, alioquin quando est occulta, & non potest absque nota impetrari absolutio defuncti, non videtur Ecclesia velle ipsum privare communibus suffragiis.

Sed hæc satis de excommunicatis non toleratis; de toleratis autem dico:

CONCLUSIO IV.

Probabile est quòd liceat offerre Sacrificium nomine Ecclesiæ pro excommunicatis toleratis.

53. **Probatio Conclus. ex Conc. Basil. Lugo. Suarez.** ITa Cardinalis Lugo disp. 19. n. 187. cum aliis quos citat contra Suarium disp. 9. de Censuris sect. 2. num. 17. & sequentibus. Ratio Conclusionis desumitur ex Constitutione Concilii Basileensis sess. 20. ad finem, ubi sic legitur: *Ad vitanda scandala & multa pericula, subveniendumq; conscientiis timoratis, statuit etiam, quòd nemo deinceps à communione alicuius in Sacramentorum administratione vel receptione, aut aliis quibuscumque divinis, vel extra, prætextu cuiuscumque sententiæ, aut censuræ Ecclesiasticæ, seu suspensionis, aut prohibitionis ab homine vel à iure generaliter promulgatæ teneatur abstinere vel aliquem vitare, aut interdictum Ecclesiasticum observare, nisi sententia, prohibitio, suspensio vel censura huiusmodi fuerit in vel contra personam, collegium, Vniversitatem, Ecclesiam, aut locum certum, aut certam à iudice publicata, vel denuntiata specialiter, & expressè, aut si aliquem ita notoriè excommunicationis sententiam constiterit incidisse, quòd nullâ possit tergiversatione celari, aut aliquo modo iuris suffragio excusari. Nam à communione illius abstineri vult iuxta Canonicas sanctiones. Per hoc tamen huiusmodi excommunicatos, suspensos, interdictos, seu prohibitos non intendit in aliquo relevare, nec eis quomodolibet suffragari.* Hactenus Concilium.

Ex quo sic argumentor: Extravagans illa (postmodum per universalem Ecclesiam recepta) permittit communicationem cum ejusmodi excommunicatis in quibuscumque divinis vel extra: ergo permittit pro ipsis offerri Sacrificium.

Respondent Adversarii Negando Consequentiam; quia verba, inquiunt, Extravagantis juxta planum contextum intelligenda sunt de communicatione in divinis Officiis, ut in audienda Missa, & in Horis Canonicis publicè recitandis; nam ibi sermo est de hac communicatione externa, non autem de interna per Sacrificium Missæ aut publicas preces. 54. **Responsio Adversariorum. Extravagans tantùm loqui. tur de communicatione externa.**

Probatur & confirmatur ex ejus fundamentali ratione. Quod colligunt, & confirmant ex fundamentali ratione istius Constitutionis, scilicet *Ad vitanda scandala & multa pericula, subveniendumq; conscientiis timoratis*: nam ad hos fines neque necessarium, neque utile erat concedere hanc internam communicationem cum excommunicatis. Quia quatenus interior est, invisibilis est, quatenus verò fit per actiones exteriores, semper pendet ex interiori intentione & applicatione, quæ semper potest sine periculo & scandalo fieri pro membris Ecclesiæ ab ea non præcisis, & in particulari fieri potest pro quolibet, de quo non constat excommunicatum esse; vel si dubium sit, subintelligi potest & debet conditio, *si ab Ecclesia non sit præcisus*: quòd si certò constet illum esse excommunicatum, nihil periculi vel scandali esse potest in non applicandis illis suffragiis communibus per intentionem particularem. Nec pertinet per se loquendo ad favorem & utilitatem ministri offerentis, vel ad conscientiæ securitatem, aut id facere possit: ergo verosimile non est hoc fuisse in illa Extravagante concessum. 54.

Quòd si in his suffragiis communibus consideremus exteriorem applicationem, quæ in particulari fieri solet, orando nominatim pro aliquo per orationem communem Ecclesiæ in Missa vel Officio publico, hoc etiam modo non pertinet ad scandala vitanda, ut id fieri possit pro quolibet excommunicato in ea Extravagante non excepto; quin potiùs esset scandalum publicum illo modo orare pro publico Hæretico, vel alio simili, etiamsi nominatim declaratus vel nominatus non sit per sententiam specialem.

Sed contrà primò; quæ major ratio scandali in Sacrificio pro excommunicato, quàm in sepultura, dummodo constet Ecclesiam utrum- 55. **Sed contrarium ostenditur per varias rationes.**

Prima. utrumque permittere? Et tamen secundùm Suarium disp. 12. de Censuris sect. 4. n. 5. sepultura licet. Hæc autem nonne peragitur sine publicis precibus pro anima defuncti? Contrarium est evidens. Quòd si per accidens oriretur scandalum sive ex Sacrificio, sive ex sepultura, quis dubitat, per accidens utrumque fore illicitum?

Secunda. Secundò, ut fatentur Adversarii, licet cum hujusmodi excommunicatis communicare in audienda Missa & Horis Canonicis recitandis: ergo etiam publicè pro ipsis orare. Patet Consequentia; quia in Missa nomine Ecclesiæ oratur pro omnibus circumstantibus, tum in *Memento* in illis verbis: *Et omnium circumstantium, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium* &c. tum in aliis orationibus.

56. Tertia. Scio responderi posset, orari pro omnibus circumstantibus, ab Ecclesia non præcisis, & ideo interrogo: quid si hujusmodi excommunicatus admitteretur ad cantandum Evangelium, putas, quia Sacerdos non posset orare & dicere; *Dominus sit in corde tuo & in labijs tuis* &c? Quid si daret ipsi Communionem, an omittere deberet illa verba: *Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat animam tuam in vitam æternam?*

Similiter dum recitat cum ipso divinum Officium, indubiè potest dicere: *Misereatur tui omnipotens Deus* &c. Sic etiam legendo cum ipso Litanias non dicit, *Ora pro me*, sed, *Ora pro nobis; libera nos Domine; Te rogamus audi nos*; in quibus verbis, sicut conjungimus orationem, sic etiam petimus quòd omnes audiamur, & impetremus. Ergo singuli orant pro sociis simul orantibus: ergo non potuit permitti communicatio cum excommunicatis in oratione, quæ tamen permittitur, quin concederetur orare pro illis.

Si autem orari potest nomine Ecclesiæ, & fructus, qui ex ejusdem Ecclesiæ voluntate provenit, ipsis applicari, quidni etiam nomine Ecclesiæ pro ipsis liceat sacrificare, & fructum, ex ejusdem Ecclesiæ voluntate provenientem, applicare? Certè non video disparitatem.

57. Proponitur sententia Præpositi cum suo fundamento. Docet Præpositus q. 2. de Excommunicatione n. 35. pro similibus licitè offerri Sacrificium; secùs communia Ecclesiæ suffragia. Fundatur; quia licèt Sacrificium dicatur, & sit commune bonum Ecclesiæ à Christo relictum: ita tamen relictum est, ut efficax applicatio fiat per ministrum offerentem in persona Christi, neque potest Ecclesia suâ prohibitione vel voluntate efficere, ut is fructum non percipiat, pro quo Sacerdos offert reipsâ, si non habeat aliunde impedimentum. Hæc ille.

Refutatur. Sed quid tum? Saltem potest prohibere. Potest, inquies, sed non censetur prohibuisse, quia ex concessione Ecclesiæ potest Sacerdos communicare cum tali excommunicato. Bene optimè! Quidni ergo nomine Ecclesiæ possit offerre? Quidni possit applicare fructum provenientem ex voluntate Ecclesiæ? Quidni possit offerre communia Ecclesiæ suffragia?

Quia, inquit Præpositus, Ecclesia nullum vult favorem præstare excommunicatis toleratis, ut patet ex postremis verbis Extravagantis: *Per hoc tamen.* &c.

Contrà, numquid favor est, quòd Sacerdos licitè possit applicare fructum Sacrificii ex persona Christi, quòd aliàs faceret illicitè? Quis dubitat? Quis enim volet offerre pro excommunicato, & peccare? Igitur Ecclesia licèt per suam constitutionem non intendat excommunicatis quomodolibet suffragari per se & directè, attamen indirectè & ex consequenti, hoc ipso, quo concedit aliis facultatem cum iis communicandi, debet his vicissim aliquam facultatem concedere. Nonne excommunicatus ad petitionem meam licitè administrat Sacramenta? Planè, & nemo ambigit, quin illa administratio seu facultas administrandi sit aliquis favor. 58. An Ecclesia per suam Extravag. faveat aliquo modo excommunicatis.

Cæterùm sicut non potest se ingerere administrationi Sacramentorum, ita nec publicis orationibus, aut Missæ Sacrificio, eidem assistendo, vel petendo, aut stipendium offerendo. Sin autem alii pro ipso petant, & stipendium offerant, nunquid poterit Sacerdos acceptare? Quæ ratio dubitandi, cùm in omnibus tam sacris, quàm profanis possit communicare cum illo, pro quo Sacrificium petitur? Acceptet ergo: ecce jam obligatur ad Sacrificium offerendum non tantùm exteriùs, sed etiam interiùs per applicationem fructûs, alioquin committeret deceptionem, à simplicitate Ecclesiæ omnino alienam, & sacris personis indignam. 59. Tales excommunicati non possunt ultrò petere Missam, aut publicas preces.

Igitur ad evitanda scandala & pericula, & subveniendum timoratis conscientiis, necessarium, & utile erat concedere hanc internam communicationem cum excommunicatis. Et ita responsum est ad principale argumentum contrariæ sententiæ.

Adde, etsi Concilium ad evitanda scandala & pericula Communionem concedat, nullo tamen modo velle eam negare in casibus, in quibus fortè ea incommoda cessant: nam concessio est generalis, & favores sunt ampliandi, & aliàs non satisfecisset timoratis conscientiis, quæ semper fuissent solicitæ, an fortè in hoc vel illo casu, talia incommoda per se cessarent, atque ita communicatio esset licita. 60. An Conc. voluerit negare communicationem in casibus in quibus cessant scandala &c.

Nonne sæpiùs aliquid prohibetur ad evitandum scandalum, quod communiter intervenit, & tamen cessante scandalo in casu particulari non ideo cessat lex? Ergo similiter, estò in casu particulari cessaret scandalum, quod natum est oriri ex tam generali prohibitione communicationis cum excommunicatis, adhuc minimè cessabit lex concedens illam cõmunicationem.

Dices; orare vel sacrificari pro excommu-

 nicato, 61. Objectio.

nicato, non est communicare cum illo, sicuti orare cum excommunicato, vel coram illo; sed est effectus excommunicationis longè distinctus, pertinens ad privationē suffragiorum.

Responsio. Respondet Lugo disp. 19. n. 190. licèt strictè loquendo orare pro aliquo, vel offerre pro illo, non sit loqui cum illo, est tamen communicare cum illo, saltem in latiori significatione, sed verè Ecclesiasticâ. Sic enim loquitur Innocentius III. in cap. *A nobis* 28. de Sententia Excommunicationis; ubi propositæ sibi quæstioni, an excommunicatus, cum pœnitentiæ indiciis, sed absque absolutione mortuus, habendus sit pro absoluto, & pro eo offerenda sint suffragia? Respondet Pontifex, debere illum post mortem ritè absolvi à censura, & tunc offerenda pro ipso suffragia. *Nec obstat* (inquit) *quod legitur; non communicetur mortuo, cui non est communicatum & vivo: cùm etsi communicatum non fuerit, communicandum tamen illi fuisset* &c.

Orare pro aliquo est communicare cum illo in latiori significatione.

Probatur à Lugone ex cap. *A nobis* de Sentent. Ex com.

In quibus verbis apertè supponit illam oblationem pro mortuo & orationem publicā esse quoddam genus communicationis; alioquin quorsum contra licentiā offerendi suffragia objiceret, non licere communicare mortuis, quibus vivis communicare non licebat? Cui objectioni non respondit, negando illam esse communicationē, sed dicendo quòd licita erat, quia cōmunicandum illis fuisset, si viverent. Hæc Lugo.

62. Sed minùs efficaciter, Sed (salvo meliori) non videtur hoc Pontifex objicere contra licentiam offerendi suffragia; sed magìs contra beneficium absolutionis defuncto impendendum. Ostendo ex præcedentibus & sequentibus. Siquidem objectioni illi immediatè præmittitur: *Potest tamen & debet ei Ecclesia beneficio subveniri, ut si de ipsius viventis pœnitentia per evidentia signa constiterit, defuncto etiam absolutionis beneficium impendatur. Nec obstat quòd Ecclesiæ legitur attributa potestas ligandi atque solvendi homines super terram, tamquam non possit solvere & ligare sub terra sepultos: & quod legitur non communicetur mortuo* (scilicet per absolutionem) *cui non est communicatum & vivo: cùm etsi communicatum non fuerit, communicandum tamen illi fuisset* (per absolutionem) *quem non contemptus Religionis, sed necessitatis articulus impedivit, & in certis casibus à Canonibus denotatis, ligasse legatur Ecclesia mortuos & solvisse.* Et statim subjungitur: *Vt autem in uno pariter & eodem negotio, & servemus rigorem, & mansuetudinem ostendamus, statuimus ut illius mortui absolutio à Sede Apostolica requiratur, qui cùm viveret ab ea fuerat absolvendus.* Et verò quis dubitet absolutionem à censuris esse veram & propriè dictam communicationem?

ut & ipsismet verbis Canonis ostenditur;

63. ideoque aliter probatur Ideo additur alia probatio ex cap. *Sacris* 12. de Sepulturis. Ubi Innocentius III. scribens Archiepiscopo Nidrosiensi, sepulturam excommunicati vocat communicationem (licèt in rigore non sit) quia videtur significare unionem aliquam cum illo, cujus cadaver admittitur ad commune sepulchrum. *Sacris*, inquit Pontifex, *est Canonibus institutum, ut quibus non communicavimus vivis, non communicemus defunctis, & ut careant Ecclesiasticâ sepulturâ, qui priùs erant ab Ecclesiastica unitate præcisi, nec in articulo mortis Ecclesiæ reconciliati fuerint.* ex cap. Sacris 12. de Sepulturis.

Ergo similiter nomine *communicationis*, quam Concilium permittit cum toleratis, possumus intelligere applicationem suffragiorum, quæ non minùs significat unionem nostram cum illis, quàm sepultura. Profectò ob hanc applicationem & participationem dicitur in Ecclesia esse communio Sanctorum.

64. Unde Ecclesia cap. *Sacris*; & cap. *A nobis* de Sententia excommunicationis hæc duo simul conjungit, scilicet pro aliquo publicè orare, & recipere oblationes ab eo, vel pro eo factas. Vide suprà. Et utrumque permittit, aut prohibet.

In jure simul conjunguntur orare pro aliquo publicè & recipere oblationes ab eo vel pro eo.

Etenim hoc ipso, quo Ecclesia recipit oblationes, significat se eum facere participem suorum suffragiorum, quod nullo modo convenit eam fictè facere: constat autem talem receptionem esse apertam quandam communicationem in divinis officiis: ergo cùm generatim omnis talis communicatio conceditur, etiam illa receptio conceditur, & consequenter ut oretur publicè pro talibus excommunicatis.

Hæc receptio est communicatio in divinis.

65. Quæ certè oratio publica, etsi ut ritè fiat requirat actum internum, non tamen in eo solo consistit: siquidem est oblatio divini Officii vel Sacrificii, quæ in actu externo consistunt, & in quibus censentur omnes communicare, qui iis quâcumque ratione cooperantur.

Oratio publica non consistit in solo actu interno.

Et hæc quidem de suffragiis vivorum, quæ libet concludere verbis Divi Prosperi lib. 1. de Vocat. Gentium cap. 4. aliàs 12. *Præcepit Apostolus, imò per Apostolum Dominus, qui loquebatur in Apostolo*, fieri obsecrationes & postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, ac pro his, qui in sublimitate sunt. *Quam legem supplicationis ita omnium Sacerdotum, & omnium fidelium devotio concorditer tenet, ut nulla pars mundi sit, in qua huiusmodi orationes non celebrentur à populis Christianis. Supplicat ergo ubique Ecclesia Deo non solùm pro sanctis, & in Christo iam regeneratis, sed etiam pro omnibus infidelibus, & inimicis crucis Christi, pro omnibus idolorum cultoribus, pro omnibus, qui Christum in membris ipsius persequuntur, pro Iudæis quorum cæcitati lumen Euangelii non refulget, pro hæreticis & schismaticis, qui ab unitate fidei, & charitatis alieni sunt. Quid autem pro istis petit, nisi ut relictis erroribus suis convertantur ad Deum, accipiant fidem, accipiant charitatem; & de ignorantiæ tenebris liberati, in agnitionem veniant veritatis?*

Concluditur verbis D. Prosperi.

Sed nunquid eadem est ratio mortuorum? Mortui in triplici sunt differentiâ, nimirum

Beati,

Beati, damnati, & inter illos medii existentes in Purgatorio. De Beatis erit

CONCLVSIO V.

Potest aliquo modo offerri Sacrificium pro Beatis.

66. Offertur Sacrificium pro Beatis, quatenus est gratiarum actio. QVæris, quis sit ille modus? Respondeo; Sacrificium offerri potest pro Beatis; non quatenus est propitiatorium vel satisfactorium; sunt enim Beati expertes & omnino incapaces omnis culpæ & pœnæ; sed quatenus est gratiarum actio pro gloria ipsis à Deo concessa.

Probatur ex Tridentino. Probatur ex Concilio Tridentino sess. 22. cap. 3. ibi: *Et quamvis in honorem & memoriam Sanctorum nonnullas interdum Missas Ecclesia celebrare consueverit; non tamen illis Sacrificium offerri docet, sed Deo soli, qui illos coronavit; unde nec Sacerdos dicere solet*, Offero tibi Sacrificium Petre, vel Paule, *sed Deo de illorum victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat; ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in cælis, quorum memoriam facimus in terris.*

67. cui consonat D. Augustinus, Unde graphicè Divus Augustinus lib. 22. de Civit. Dei cap. 10. *Nos* (inquit) *Martyribus nostris non templa sicut Diis, sed memorias sicut hominibus mortuis, quorum apud Deum vivunt Spiritus; fabricamus: nec ibi erigimus altaria, in quibus sacrificemus Martyribus, sed uni Deo, & Martyrum, & nostro Sacrificium immolamus: ad quod Sacrificium sicut homines Dei, qui mundum in eius confessione vicerunt, suo loco & ordine nominantur: non tamen à Sacerdote, qui sacrificat, invocantur* (scilicet ut auctores salutis) *Deo quippe, non ipsis sacrificat, quamvis in memoria sacrificet eorum: quia Dei Sacerdos est, non illorum.* Similiter loquuntur alii Sancti Patres. aliique Patres.

Ex quo profectò liquet impudens error Hæreticorum, causantium in hoc nos Idololatriæ genus committere.

68. Objectio solvitur. Si dixeris; ille modus offerendi est improprius. Esto; equidem gratissimus Deo & ipsis Sanctis: Sacrificium enim sanctum est & accomodatissimum ad agendum Deo gratias pro beneficiis ab illo acceptis; cùmque Sancti per se nequeant illud offerre, summè exoptant, ut ab aliis pro ipsis offeratur; id est, loco ipsorum.

69. Alio etiam modo pro ipsis sacrificatur, Quamquam & alio modo Sacrificium pro Sanctis possit offerri, scilicet quatenus est impetratorium ipsis gloriæ & honoris accidentalis, juxta illa verba Missæ in oblatione, quam facimus immediatè post lotionem manuum; ut patet ex verbis Missæ, *Vt illis* (omnibus Sanctis) *proficiat ad honorem, nobis autem ad salutem.* Additur: *Et illi pro nobis intercedere dignentur in cælis, quorum memoriam agimus in terris.*

Hinc Concilium Tridentinum sess. 22. can. 5. *Si quis dixerit imposturam esse Missas celebrare in honorem Sanctorum, & pro illorum intercessione apud Deum obtinendâ, sicut Ecclesia intendit, anathema sit.* Triden.

70. quem & tradidit Innocent. III. cap. Cùm Marthæ. Hanc doctrinam disertis verbis tradidit Innocentius III. in cap. *Cùm Marthæ* de Celeb. Missarum. Ubi requisitus, quare fuerit mutatum; quod in Secreta B. Leonis secundùm antiquiores codices continetur; sic videlicet: *Annue nobis Domine, ut animæ famuli tui Leonis hæc prosit oblatio*; cùm in modernis Sacramentariis habeatur: *Annue nobis quæsumus Domine, ut intercessione B. Leonis hæc nobis prosit oblatio.*

Respondet Pontifex: *Quòd cùm Sacræ Scripturæ dicat auctoritas, quòd iniuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre: idem est ratione consimili de aliis Sanctis sentiendum, quia orationibus nostris non indigent; pro eo quòd cùm sint perfectè Beati, omnia eis ad vota succedunt. Sed nos potiùs orationibus eorum indigemus, quos (cùm miseri simus) undique mala nostra perturbant: unde quòd in plerisque orationibus continetur:* Prosit vel proficiat huic Sancto vel illi talis oblatio ad gloriam & honorem, *ita debet intelligi, ut ad hoc prosit, quòd magis ac magis à fidelibus glorificetur in terris.*

Quod utique nostra est utilitas & commoditas, quamvis in Sanctorum gloriam redundet: sicut in Oratione Dominica petimus: *Sanctificetur nomen tuum; adveniat regnum tuum; fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra:* & possemus Sacrificium offerre ad hæc omnia impetranda, nec tamen propterea propriè diceremur orare, aut offerre Sacrificium pro Deo; sed pro nobis; ut glorificemus Deum. Glorificatio SS. in terris est nostra utilitas.

Interim continuò attexit Innocentius: *Licet plerique reputent non indignum, Sanctorum gloriam usque ad iudicium augmentari: & ideo Ecclesiam interim sanè posse augmentum glorificationis eorum optare.* Glorificationis, inquam, intrinsecæ ipsis Sanctis, quæ consistit in illuminationibus & gaudiis accidentalibus. 71. Sanctorum gloria usque ad judicium augmentatur,

Ex quo alicui videri posset, etiam propriè omnino pro Sanctis posse offerri Sacrificium; scilicet ad impetrandam ipsis illam intrinsecam accidentalem gloriam.

Dicendum est, inquit Suarez disput. 78. sect. 3. directè nos nunquam petere Sanctis hanc gloriam accidentalem, sed vel indirectè, quatenus ex nostris actibus redundare potest; nam hæc vicissitudo gloriæ accidentalis semper creditur oriri ex his, quæ in Ecclesia militante fiunt, ideóque solùm usque ad diem judicii esse duraturam: vel certè, si aliunde etiam oriri potest, habet in singulis Beatis suam certam legem, stabilem, & independentem ab orationibus nostris, & ideo ad nos non pertinet pro eis orare, quantùm ad augmentum hujus gloriæ: propriè igitur loquendo hoc Sacrificium non offertur pro Sanctis, Hoc augmentum secundùm Suarez indirectè petimus.

ctis, nisi in quantum aliquo modo offertur pro nobis, ex quorum actibus honor aliquis aut accidentalis gloria in Sanctis redundat.

72. quidni etiam directè possit peti?

Verumenimverò si Sancti ipsi directè orant pro gloria corporum suorum, ut videtur Suarez admittere lib. 1. de Oratione in communi cap. 11. n. 11. quidni etiam & nos possimus orare? An fortè illa gloria habet in Beatis suam certam legem, stabilem & independentem ab orationibus nostris; dependentem autem ab orationibus proprijs? Gratis asseritur illa differentia.

Præterea eodem libro cap. 14. nu. 6. considerat Suarius quamdam differentiam inter extrinsecam gloriam Dei ex una parte, & Sanctorum ex altera; quia, inquit, Deo ex gloria extrinseca nihil intrinsecum accrescit, neque utilitas aliqua, nec commoditas, aut voluptas, sed sola extrinseca denominatio. At verò Sanctis, etiam Christi humanitati, ex gloria seu claritate extrinseca, semper nascitur aliqua intrinseca perfectio, saltem actuale gaudium accidentale.

Unde fit ut tota utilitas vel commoditas illius extrinsecæ gloriæ Dei, sit propria illorum hominum vel Angelorum, qui ipsum glorificant, ac propterea quando petimus, ut glorificetur Deus, propriè dicimur orare propter Deum, quia illa petitio tendit in ipsum ut in finem, vel ad summum ut in objectum illius gloriæ, non tamen dici potest cum proprietate nos orare pro Deo; quia propriè dicimur orare pro aliquo, quando per orationem illius commodum vel utilitatem quærimus.

Non potest propriè dici nos orare pro Deo;

Respectu verò Sanctorum non habet absurditatem illa locutio; quia ex illa gloria aliquid commodi in illos redundat. Præsertim quia non tantùm gloriam extrinsecam, sed etiam aliqua gaudia accidentalia per peculiares revelationes possumus illis postulare. Hæc Suarius. Ergo secundùm ipsum propriè possumus orare pro Sanctis: ergo etiam propriè sacrificare.

secùs pro Sanctis.

Interim bene monet hanc locutionem non esse extendendam, nec facilè apud vulgus promulgandam: nam nos indigemus suffragiis Sanctorum; illi verò non indigent nostris (ut superiùs audivimus ex Innocentio III. cap. *Cùm Marthæ* de Celebr. Missarum) nempe ad impetrandum eis liberationem à malis, vel alia bona, præter honorem & gloriam accidentalem.

73. Quod de Beatis, idem dicito de pueris baptizatis ante usum rationis mortuis.

Atque hæc dicta sint de illis, quos certò scimus esse Beatos, inter quos computantur pueri baptizati defuncti ante usum rationis; unde non potest sine peccato hujusmodi pueris Missa applicari, nec est oratio posita ab Ecclesia pro illis dicenda; sed debet dici Missa in gratiarum actionem, & in honorem eorum, & fructus principalis Missæ applicandus est animabus Purgatorii in communi, vel alicui in particulari, aut certè fidelibus vivis, alioquin thesauro Ecclesiæ adjungetur.

Ratio est manifesta; quia vel verè baptizati sunt, & sic nemo Catholicè potest dubitare de eorum beatitudine, tametsi propter aliquam incertitudinem Baptismi, & alias rationes publicè non colantur tamquam Sancti: vel Baptismus fuit invalidus, defectu fortè intentionis Ministri, aut debitæ materiæ vel formæ, & tunc eadem istorum puerorum est ratio, quæ damnatorum, de quibus nunc disputo, & dico:

CONCLUSIO VI.

Sacrificium nullo modo potest offerri pro Damnatis. Ritè offertur pro animabus in Purgatorio existentibus.

AD quid enim offerretur pro damnatis, cùm in inferno nulla sit redemptio, nulla satisfactio, nulla propitiatio? *Et egredientur* (inquit Dominus Isaiæ ultimo versu ultimo) *& videbunt cadavera virorum, qui prævaricati sunt in me: vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Matth. 25. v. 41. *Tunc dicet & his, qui à sinistris erunt: discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo & Angelis ejus.* Omitto innumeras alias Scripturas, quæ concorditer docent supplicium omnium damnatorum fore perpetuum. 74.

74. Pro damnatis nullo modo offertur Sacrificium, Isaiæ ult. Matth. 25. eò quòd eorum supplicium sit perpetuum,

Quam proinde veritatem definivit Concilium Lateranense, ut refertur in cap. *Firmiter* de summa Trinitate his verbis: *Ascenditq;* (Christus) *pariter in utroque* (animâ, & corpore) *venturus in fine sæculi, iudicaturus vivos & mortuos, & redditurus singulis secundùm opera sua, tam reprobis, quàm electis, qui omnes cum suis propriis resurgent corporibus, quæ nunc gestant, ut recipiant secundùm opera sua, sive bona fuerint sive mala: illi cum Diabolo pœnam perpetuam, & isti cum Christo gloriam sempiternam.* 75.

75. ut definitum est in Concil. Lateranensi,

Eamque supponit Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 14. dum ait; pœnam æternam mortali debitam remitti in justificatione ibi: *Non quidem pro pœna æterna, quæ vel Sacramento, vel Sacramenti voto unà cum culpa remittitur.* Ibidem can. 30. *Si quis post acceptam justificationis gratiam, cuilibet peccatori pœnitenti ita culpam remitti & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis* &c. *anathema sit.*

& supponitur in Tridentino.

Contrarium errorem docuit Origines, ut testatur Divus Augustinus lib. de Hæresibus cap. 43. dicens: *Sunt & alia Originis dogmata, quæ Catholica Ecclesia omninò non recepit, in quibus nec ipsum falsò arguit, nec potest ab eius defensoribus excusari, maximè de purgatione & liberatione,* 76.

76. Contrarium errorem docuit Origines teste Augustino lib. de Hæres.

tione, ac rursum post longum tempus ad eadem mala revolutione rationabilis universa creatura. Quis enim Catholicus Christianus, vel doctus vel indoctus non vehementer exhorreat, eam, quam dicit purgationem malorum, id est, etiam eos, qui hanc vitam in flagitiis & facinoribus, & sacrilegiis, atque impietatibus quamlibet maximus finierunt: ipsum etiam postremò Diabolum, atque Angelos eius, quamvis post longissima tempora purgatos atque liberatos, regno Dei lucíq; restitui, & rursus post longissima tempora omnes, qui liberati sunt, ad hæc mala denuo relabi, & reverti, & has vices alternantes beatitudinum, & miseriarum rationalis creaturæ semper fuisse, semper fore? De qua vanissima impietate adversùs Philosophos, à quibus ista didicit Origenes, in libris de Civitate Dei diligentissimè disputavi. Hactenus Augustinus, qui unus pro mille nobis semper erit. Vide ipsum lib. 21. de Civit. à cap. 17. usque ad finem.

77. qui alibi aliorum refert opiniones; Et quidem cap. 17. refert opinionem dicentium, quòd omnes omnino homines mali, post pœnas aliquamdiu perpessas, forent salvandi. Cap. 18. refert aliquos sensisse, quòd in die judicii omnes homines forent salvandi intercessione Sanctorum. Cap. 19. ait aliquos spem liberationis solùm tribuisse iis, qui baptizati erant tam Hæreticis, quàm Catholicis. Cap. 20. ponit opinionem asserentium, omnes illos tandem esse salvandos, qui in Ecclesia Catholica baptizati sunt, etsi post prolabantur in hæresim vel idololatriam. Cap. 21. refert aliquos sensisse, omnes eos esse salvandos, qui in Ecclesia Catholica permanserint, quomodolibet vitam egerint. Cap. 22. exprimit opinionem dicentium, illos solos esse damnandos, qui pro peccatis suis eleëmosynas facere negligunt, illos autem, qui eas fecerint, quantumlibet in peccatis suis perseveraverint, tandem esse salvandos. Contra has omnes hæreses disputat à Cap. 23. usque ad finem libri. contra quas disputat.

78. Nobis sufficiat Scriptura Matth. 25. & Apoc. 20. Nobis sufficiat Scriptura Sacra Matth. 25. suprà allegata, & alia Apoc. 20. v. 9. & 10. *Et descendit ignis à Deo de cælo & devoravit eos: & Diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis, & sulphuris, ubi & bestia & pseudopropheta cruciabuntur die & nocte in sæcula sæculorum.*

Quem locum exponens Divus Augustinus suprà cap. 23. inquit: *Quod ibi* (Matth. 25.) *dictum est æternum, hic dictum est in sæcula sæculorum. Quibus verbis nihil Scriptura divina significare consuevit, nisi quòd finem non habet temporis.*

79. Quidam Catholici putent quosdam damnatos extraordinariè liberari, Interim non desunt Catholici, qui contendunt quosdam damnatos per extraordinariam Dei misericordiam ab inferno liberari, eos videlicet, qui in peccato mortali defuncti, & proinde jam damnati, postea à mortuis miraculosè suscitati sunt, & salvati.

Pro exemplo autem adducunt, quod Sanctus Gregorius lib. 5. Dialog. capite ultimo scribit, quemdam à Sancto Severo Presbytero suscitatum, qui jam à valde tetris hominibus, ut inquit, & ignem spirantibus (id est, à Dæmonibus) ducebatur. Sic etiam filius Sempronii Præfecti, qui Sanctam Agnetem violare tentarat, illiusque orationibus fuit suscitatus (ut Sanctus Maximus narrat Serm. 2. de Sancta Agnete) procul dubio fuerat in inferno. allegantes quædam exempla relata à Gregorio;

Accedat historia de salvatione Traiani Imperatoris per preces Sancti Gregorii: sed eam ut falsissimam hodie omnes Docti respuunt, & inter cæteros Baronius agens de Sancto Gregorio in suis Annalibus. Damasceno,

Adduci etiam posset exemplum Falconillæ ethnicæ fœminæ, quæ apud Damascenum (ubi etiam invenitur historia Traiani) dicitur per Sanctam Teclam virginem ab inferno esse liberatam: quamquam & hoc exemplum modò à plerisque rejiciatur.

Refert quoque Augustinus lib. 3. de Origine animæ cap. 9. Sanctam Perpetuam fratri suo Dinocrati, in infidelitate mortuo, impetrasse salutem. Refert, inquam, equidem non agnoscens veritatem historiæ; sed magis fidem ejus elevans, dum ad argumentum de eo sibi ab Adversario objectum respondet: *Dinocrates* (inquit) *septennis puer, in quibus annis pueri cùm baptizantur, iam symbolum reddunt, & pro se ipsi ad interrogata respondent, cur non tibi visus fuerit baptizatus, potuisse ab impio Patre ad Gentilium sacrilegia revocari, & ob hoc fuisse in pœnis, de quibus, sorore orante, liberatus est, nescio. Neque enim & ipsum vel nunquam fuisse Christianum, vel Catechumenum defunctum fuisse legisti: quamquam ipsa lectio* (totius historiæ) *non sit in eo canone Scripturarum, unde in huiusmodi quæstionibus testimonia proferenda sunt.* 80. & Augustino,

Quid vobis videtur? Nonne eisdem verbis, & meritò, responderi posset ad cæteras historias? *Ipsa lectio non est in eo canone Scripturarum, unde in huiusmodi quæstionibus testimonia proferenda sunt.*

Caramuel Theologiæ fundamentalis (primæ editionis) n. 1619. postquam retulisset duo exempla, quibus Diana nititur probare, Horas canonicas privatim esse legendas statis temporibus per diem; sic inquit: Multa occurrunt, quæ respondere possem, sed antequam meum sensum exprimam, licebit mihi recensere quæ Salmanticæ audivimus à viro doctissimo & gravi, cujus nomen proferre videbitur supervacaneum, cùm Salmanticenses hâc expressione non indigeant, nec illa cæteris prodesse possit. 81. Discursus Caramuelis de veritate exemplorum.

Jussus fuerat quadragesimalibus Dominicis post prandium juxta piam loci consuetudinem bina exempla, alterum ad commendationem virtutis, alterum ad vitii oppositi execrationem declamare. Fortè erat in altiore dignitate, quàm illi, qui annis elapsis proposuerant exempla. Quid scio? Ipse autem aut ex impatientia, aut ex sinceritate in Quinquagesima ante

ante initium concionis sic dixit: *In nostro templo diebus Dominicis concionabitur talis: feria 4. & 6 talis, & talis. Et Ego hora 2. post meridiem illa mendaciola, quæ vocamus exempla. Dignentur universi confluere, jam enim inventurus & declamaturus pulcherrima.*

Risu leporem celebravimus, censuimusque excessisse quoad modum, non tamen quoad substantiam omnino. Multa enim interdum leguntur omnino impossibilia, & cætera tantam habent auctoritatem, quantam sunt ab Auctoribus suis nactæ, qui nunquam, aut rarò dicunt: *Ego vidi*; sed *à Moniali, à Clerico, aut à Sacrista audivi*: & bene scimus quanta fides auritо testimonio debeatur.

Legatur Surius, legatur Cæsarius, aliique, & notetur multas revelationes contradictorias circumferri (Sancta Brigitta dicitur didicisse à Deo Virginem esse sine culpa conceptam, Sanctamque Catharinam Senensem assertionem contrariam) cùm tamen certum sit à Deo non posse asserta contraria revelari.

cujus judicio non est Theologia revelationibus, sed illæ huic sunt accommodandæ.

Hinc patere videtur, non debere Theologiam Christianam resolutiones suas mutare aut alterare ob privatas, incertasque revelationes; sed istas potiùs fore ad resolutiones Theologicas, ut ad lydium lapidem examinandas. Hucusque Caramuel.

82. Sententia priùs allegata censetur erronea, nisi commodè explicetur.

Quidquid ergo sit de historia Traiani, & aliis suprà commemoratis, licèt hæc sententia non videatur esse hæretica, tamen vix dubito, quin erronea sit, nisi commodè explicetur, & apertè ei contradicit Divus Augustinus suprà cap. ultimo, ibi: *Verum ista liberatio, quæ fit* (post hanc vitam) *sive suis quibusque orationibus, sive intercedentibus Sanctis, id agit ut in ignem quisque non mittatur æternum: non ut cùm fuerit missus, post quantumcumque tempus indè eruatur.*

Alioquin nemo damnatorum planè certus erit de æternitate suæ damnationis, & proinde nemo verè erit damnatus, cùm præcipua damnatorum pœna sit ipsa certitudo æternæ damnationis.

83. Objectio.

Nec dixeris, eos, qui post liberati sunt, scivisse se esse liberandos, alios autem scire se non esse liberandos;

Solutio.

nam indè consequens foret, eos, qui de post liberati fuerunt, non verè fuisse in inferno, sed magìs in Purgatorio; quoniam Purgatorium in hoc essentialiter differt ab inferno, quod illic sit certa spes liberationis, hìc certa desperatio.

Alia objectio.

Nec dicat rursus quis, eos qui postea liberati sunt fuisse dubios de sua liberatione, quippe eo ipso,

Solvitur.

quo vidissent se non esse certos de æterna damnatione, scivissent se non esse verè damnatos, cùm alios omnes damnatos viderent de æternitate suæ damnationis certos, ideoque immenso odio Dei flagrantes.

84. Respondetur ad historias.

Quid igitur ad historias in contrarium adductas? Dico tales resuscitandos nondum pœnis inferni fuisse addictos, Deo eorum judicium per extraordinariam providentiam differente; eosque solùm per imaginem quamdam, & non per veritatem cœpisse sentire statum & pœnas vitæ futuræ. Et quamvis erroneum non sit eos sensisse ignem infernalem ad eum modum quo ii, qui in Purgatorio sunt, eum sentiunt; tamen hoc nullatenus est credibile, sed planè putandum est, eorum animas in corpore, estò sine unione, vel juxta illud fuisse conservatas. Nec credo illas animas habuisse ullam intellectionem verè spiritualem, qualem habent aliæ animæ, quæ jam à corpore omnino recesserunt.

Idemque judico de animabus, quæ narrantur in statu bono hinc discessisse, & revocatæ dicuntur ad vitam, cùm jam inciperent frui felicitate vitæ futuræ, scilicet eas reverà non fuisse fruitas Deo, sed solùm fuisse, vel potiùs visas sibi fuisse in loco aliquo amœno. *Si ceciderit lignum* (inquit Ecclesiastes cap. 11. v. 3.) *ad austrum, aut ad aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit*, id est, manebit. Eccl. 11.

Sed fortè dicet aliquis: estò nemo possit sperare remissionem æterni supplicii; adeoque pro illa orare, aut Sacrificium offerre, quidni speret, & per consequens oret, aut sacrificet pro remissione pœnæ temporalis, quæ debetur peccato veniali etiam in inferno? 85.

An possit offerri Sacrificium pro pœna debita peccato veniali in inferno?

Siquidem pœnam debitam veniali finiendam in inferno docet Scotus 4. dist. 21. q. 1. n. 6. ibi: *Dico ergo quòd peccato veniali sive hìc puniendo, sive in inferno, sive alibi, non debetur nisi pœna temporalis, nec per se, nec per accidens: quia secundùm se est talis offensa, quæ secundùm se punitur per temporalem sufficientem.*

Nec est inconveniens pœnam debitam veniali habere terminum in inferno: quia & verè pœnitens primò, & partem pœnitentiæ impositæ explens, & ante totam expletam recidivans in mortale, & in illo mortali decedens pro parte pœnitentiæ residua explenda solvet pœnam in inferno; sed non nisi temporalem, quia ex quo in remissione peccatorum primi commutabatur debitum pœnæ æternæ in debitum pœnæ temporalis, nunquam iste est debitor pro illis nisi pœnæ temporalis, & per consequens pœnâ totali solutâ, erit liber ab istis. Ita subtiliter, ut solet, Doctor Subtilis.

Et vellem videre, qui contrarium convinceret, etiam ex illis Auctoribus, qui hanc opinionem vocant omnino falsam. Sed de illa non est propositi nostri hìc disputare.

Suppono autem esse veram, & nihilominus Respondeo pro remissione illius pœnæ temporalis nullatenus esse orandum aut sacrificandum. Ratio; quia damnati sunt indigni omni beneficio gratiæ aut remissionis: in inferno enim nulla est redemptio, sed judicium sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam. 86.

Responsio est negativa,

eò quòd nulla sit in inferno remissio;

Quod Christus, loquens in parabolis, expressit Matth. 5. v. 25. & 26. his verbis: *Esto con-*

Matth. 5. *consentiens adversario tuo citò dum es in via cum eo: ne fortè tradat te adversarius iudici, & iudex tradat te ministro, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exies indè donec reddas novissimum quadrantem.* Item 18. Similiter Matth. 18. v. 34. dicens: *Et iratus Dominus eius tradidit eum tortoribus quoadusque redderet universum debitum.* Sequitur v. 35. *Sic & Pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.*

ideoque nullus locus gratiæ pro damnatis; Ergo nullus est locus gratiæ pro damnatis, sed in propria persona & in eo loco, & per illa instrumenta solvere debent omnes pœnas, tam pro peccatis mortalibus, quàm venialibus. Et quoniam pœna peccati mortalis æterna, ideo in æternum non est solvenda: quia verò pœna peccati venialis temporalis, ut docet Scotus suprà, ideo in tempore solvitur.

87. Sanè haud inconveniens est, quòd quantum ad aliquid accidentale pœnæ inferni minuantur usque in diem judicii, sicuti accidentalis gloria Sanctorum augetur. Attamen diversò modo; nam quòd gloria Sanctorum augeatur nostris orationibus & Sacrificiis, opus est divinæ misericordiæ & liberalitatis; quòd verò pœnæ inferni minuantur, postulat rigor justitiæ: qui enim solvit quod debet, quid ampliùs justè ab eo potest exigi? — quamquam de rigore justitiæ solvatur pœna temporalis,

Fateor, potuisset Deus majorem pœnam infligere pro peccatis venialibus, quàm de facto infligit, ut proinde interveniat aliqua gratia ex meritis Christi in taxatione pœnæ; verumtamen in solutione pœnæ taxatæ nulla redemptio, nulla remissio, nulla misericordia vel liberalitas; sed traditur damnatus tortoribus quoadusque reddat universum debitum. Frustranea ergo est oratio, supervacaneum Sacrificium. — et modò taxata,

88. Si autem à me quæritur, quomodo ergo oret Ecclesia in Missis defunctorum dicens: *Domine Iesu Christe Rex gloriæ, libera animas omnium fidelium defunctorum de pœnis inferni, & de profundo lacu; libera eas de ore leonis, ne absorbeat eas tartarus, ne cadant in obscurum* &c. — Quomodo intelligendum Offertorium Missæ defunctorum.

Prima explicatio. Responderi potest primò, quòd Ecclesia oret pro animabus omnium fidelium defunctorum tamquam defunctorum, ut liberentur à Purgatorio, quod vocat nomine *tartari*, &, *oris leonis, profundi lacûs, pœnarum inferni*, & *obscuri lacûs:* sicuti Christus dicitur descendisse ad inferos, & ab inferis liberasse & eduxisse animas Sanctorum Patrum; cùm tamen illi non essent in inferno damnatorum, sed in loco etiam minùs profundo (uti multi docent) quàm illi, qui adhuc pœnas Purgatorii luebant.

Petit ergo Ecclesia ut animæ fidelium defunctorum liberentur ab eo carcere, ne absorbeat eas tartarus, & ne cadant in obscurum tenebrarum, id est, ne post oblationem hujus Sacrificii detineantur in illis locis tenebrosis.

Similiter explico quod dicitur in alia oratione: *Quia in te speravit, & credidit, non pœnas inferni sustineat, sed gaudia æterna possideat*, id est, non pœnas Purgatorii sustineat; quæ dicuntur inferni; tum quia ejusdem speciei cum pœnis inferni; tum quia in æternum duraturæ, id est, usque ad diem judicii: quemadmodum Christus dicitur Sacerdos in æternum, sumptâ æternitate pro duratione usque ad diem judicii, juxta illud Apostoli 1. Cor. 11. v. 26. *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat*; id est, usque ad diem judicii. 89. — Quâ ratione pœnæ Purgatorii dicantur pœnæ inferni.

Alii sic explicant, ut Ecclesia oret Deum educere animas à Purgatorio, & ad cœlum transferre, ut in die universalis judicii evadant sententiam divinæ ultionis, & pœnæ æternæ à damnatis sustinendæ, gaudiaque æterna cum Beatis possideant. Unde ista oratio Ecclesiæ: *Absolve quæsumus Domine animas famulorum, famularumq. tuarum, & omnium fidelium defunctorum ab omni vinculo delictorum, ut in resurrectionis gloria inter Sanctos & electos tuos resuscitati respirent.* 90. — Secundâ explicatio.

Atque hæc erit secunda responsio ad verba Offertorii: *Domine Iesu Christe* &c. intelligendo infernum damnatorum, videlicet illam orationem deservire ad tempus universalis judicii.

Tertiò responderi posset; Ecclesiam considerare animas quasi egredientes de corpore, & quæ necdum sententiam mansionis suæ, aut loci, ad quem ire debent, acceperint; sic autem eas considerando, precatur ut liberentur de pœnis inferni damnatorum, ut liberentur de ore leonis, id est, ne tradantur ministris justitiæ & vindictæ divinæ, deducendæ ad locum pœnarum, sed absque eo, quòd in tenebrosis & pœnalibus Purgatorii locis patiantur diuturniorem remoram, *Signifer Sanctus Michaël repræsentet eas in lucem sanctam.* 91. — Tertia explicatio.

Easdem quoque preces in Anniversariis defunctorum repetit sub simili consideratione; sicuti tempore Adventûs preces fundit, quasi Christus in carne venturus expectetur: *Emitte*, inquit, *Agnum Domine dominatorem terræ. Veni Domine noli tardare* &c. quæ sunt petitiones, si verba spectes; sed Ecclesia repræsentat pristinum statum, estque sola approbatio, commemoratio, congratulatio, & expressio gaudii, eò quòd ita factum fuerit; & pius quidam affectus erga talem rem. 92. — Quarta expositio.

Sic ergo pro animabus Purgatorii non petitur propriè quòd liberentur ab inferno damnatorum, certum enim est illas esse liberas; sed commemoratur, piè creditur, appetitur & recognoscitur illa liberatio tamquam effectus redemptionis Christi: & tales voces in hunc sensum dictæ piæ sunt & satisfactoriæ & suffragia quædam pro animabus.

Nullo

Nullo autem modo orat Ecclesia, ut postquam jam defuncti sunt, non mittantur in infernum damnatorum; quia essent preces inutiles, imò perversæ, si intenderet aliquos per has liberare, aut damnationem impedire, nisi quis ex speciali Dei instinctu oraret pro suspensione sententiæ & revocatione ad vitam.

93. **Objectio.** Dices: ergo simili modo possum orare pro Beatis ut liberentur de pœnis inferni, scilicet in die judicii, vel commemorando seu repræsentando diem exitûs eorum, & agendo gratias Deo pro tanto beneficio ipsis collato.

Solutio. Respondeo; quod attinet ad gratiarum actionem, indubiè licita est, ut patet ex dictis Conclusione præcedenti: at verò ut liberentur de pœnis inferni non oramus, quia certò nobis constat ipsos esse liberatos.

Instantia. Sed contrà; animæ Purgatorii non minùs certæ sunt de sua liberatione ab inferno, quàm animæ beatæ, & tamen Ecclesia orat pro illis, quas certò constat esse in purgatorio.

Solvitur. Respondeo, potiùs commemorare harum liberationem, quàm illarum; quia animæ Purgatorii adhuc indigent nostris precibus, ut *Signifer sanctus Michaël repræsentet eas in lucem sanctam*, id est, ut obtineant remissionem pœnæ temporalis, ad quam non parum conducit illa commemoratio.

94. **Ritè offertur Sacrificium pro animabus Purgatorii.** Ex dictis constat, ritè offerri Sacrificium pro animabus existentibus in Purgatorio. Estque de fide novissimè definitum à Concilio Tridentino sess. 22. cap. 2. ibi: *Quare non solùm pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, satisfactionibus & aliis necessitatibus; sed & pro defunctis in Christo nondum ad plenum purgatis, ritè, juxta Apostolorum traditionem, offertur.* Quæ traditio manifestè patet ex continuo usu Ecclesiæ ab ipsis temporibus Apostolorum, cujus testes sunt antiquissimæ Lyturgiæ, & passim Sancti Patres. Sed de hac controversia cum Hæreticis latiùs tractatur in materia de Purgatorio, ad quam Lectorem meum remitto.

Est definitum à Concil. Trident.

Impræsentiarùm sufficiat hanc esse communem doctrinam Catholicorum nullo excepto. Ratio autem à priori, voluntas Christi. Congruentia; quia illæ animæ adhuc sunt in pœnis, quæ per oblationem hujus Sacrificii remitti possunt & de facto remittuntur æquè, imò magìs, quàm per alia quæcumque suffragia fidelium, ut docet Conc. Tridentinum sess. 25. in principio sui decreti de Purgatorio hisce verbis: *Cùm Catholica Ecclesia Spiritu Sancto edocta, & sacris litteris & antiquâ Patrum traditione, in sacris Conciliis, & novissimè in hac œcumenica Synodo docuerit Purgatorium esse, animasq; ibi detentas, fidelium suffragiis, potissimùm verò acceptabili altaris Sacrificio juvari, præcipit Sancta Synodus* &c. **Ratio à priori. Congruentia. Triden.**

Finio verbis Divi Augustini Enchir. c. 109. *Neque negandum est defunctorum animas pietate suorum viventium relevari, cùm pro illis Sacrificium Mediatoris offertur, vel eleëmosyna in Ecclesia fiunt. Sed eis hæc prosunt, qui cùm viverent, ut hæc sibi postea prodesse possent meruerunt. Est enim quidam vivendi modus nec tam bonus, ut non requirat ista post mortem, nec tam malus, ut ei non prosint ista post mortem. Est verò talis in bono, ut ista non requirat, & est rursus talis in malo, ut nec his valeat, cùm hæc vita transierit, adjuvari. Quocirca hìc omne meritum comparatur, quo possit post hanc vitam relevari quispiam, vel gravari.* 95. **Auctoritas D. Augustini.**

Et cap. 110. sic inquit: *Non enim omnibus prosunt* suffragia Ecclesiæ. *Et quare non omnibus prosunt, nisi propter differentiam vitæ, quam quisque gessit in corpore? Cùm ergo Sacrificia sive altaris, sive quarumcumque eleëmosynarum pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro valde bonis* (id est, pro Beatis) *gratiarum actiones sunt; pro non valde malis* (id est, existentibus in Purgatorio) *propitiationes sunt: pro valde malis* (id est, damnatis) *etsi nulla sint adjumenta mortuorum, qualescumque vivorum consolationes sunt.*

Qualis verò animabus Purgatorii hæc sit propitiatio, & an omnino infallibilis & propriè ex opere operato, attingemus Sectione sequenti, quæ erit de effectu & valore Sacrificii.

SECTIO

SECTIO QVARTA

De effectu & valore Sacrificii.

1. Sacrificium Missæ est latreuticum, Eucharisticum, propitiatorium, satisfactorium, & impetratorium.

SAcrificium Missæ non solùm esse latreuticum, sive holocaustum, quatenus totum offertur in cultum & honorem Dei; & Eucharisticum, quatenus offertur in gratiarum actionem pro omnibus beneficiis, præsertim in redemptione nostra, ac in ordine ad salutem à Deo collatis; sed esse insuper propitiatorium, & satisfactorium, quatenus offertur pro remissione peccatorum, & satisfactione pœnarum temporalium, nec non impetratorium, sive hostiam pacificam, quatenus celebratur pro beneficiis acquirendis nemo abnuit, qui credit Traditioni Ecclesiæ, antiquissimis Lyturgiis, atque innumeris veterum Patrum testimoniis.

S. Aug.

Tametsi enim hæ rationes sint diversæ, minimè tamen oppositæ, adeòque possunt simul concurrere in eodem hoc Sacrificio, utpote quod *successit*, ut ait Divus Augustinus lib. 17. de Civit. Dei cap. 20. *omnibus illis Sacrificiis veteris Testamenti, quæ immolabantur in umbra futuri*, & *bona omnia* (utor verbis Tridentini sess. 22. cap. 1.) *per illa significata, velut illorum omnium consummatio & perfectio complectitur.*

2. Probatur ex Conc. Trident.

Quòd autem de facto simul concurrant; his verbis docet idem Concilium eâdem sessione can. 3. *Si quis dixerit Sacrificium Missæ tantùm esse laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem Sacrificii in Cruce peracti, non autem propitiatorium vel soli prodesse sumenti; neque pro vivis & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus & aliis necessitatibus offerri debere, anathema sit.* Quam doctrinam latiùs explicat ibidem cap. 2. ut in progressu videbimus.

Quæritur autem primò, an id habeat Sacrificium Missæ non tantùm ex opere operantis, sed etiam ex opere operato? Responsio sit

CONCLUSIO I.

Sacrificium Missæ habet aliquem effectum ex opere operato, aut quasi.

3. Missæ Sacrificium habet effectum aliquem ex opere operato.

ESt Scoti Quodl. 20. n. 2. ubi sic ait: *Hic præmittendum est unum, hoc scilicet, quod probabile videtur, quòd Missa non solùm valet virtute meriti, sive operis operantis; sed etiam virtute Sacrificii, & operati. Vel non solùm valet virtute meriti personalis Sacerdotis offerentis; sed etiam virtute meriti generalis Ecclesiæ in cuius persona per ministrum communem offertur Sacrificium.*

Probatur à Scoto.

Probatio: *Alioquin Missa mali Sacerdotis, qui in illo actu non meretur personaliter, sed demeretur, nulli valeret in Ecclesia: quod reputatur communiter inconveniens, & rationabiliter iuxta illud Ioan. 6.* Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. *Quandocúmque enim Christus ut summus Sacerdos offert, panis quem dat, id est, caro eius, est mundi vita.* Ita Doctor Subtilis; cui proinde falsò ab aliquibus impingitur sententia opposita.

4. In eodem Sacrificio invenitur meritum, impetratio & satisfactio ex opere operantis.

Et verò quis audeat dubitare, an in eodem Sacrificio inveniatur meritum, impetratio, & satisfactio ex opere operantis? Est quippe actus virtutis Religionis, & quidem præstantissimus, tum ratione rei oblatæ, tum ratione ipsius offerentis, sive principalis, qui est Christus, sive Sacerdotis, qui est offerens proximus, specialiter ad id muneris consecratus, sive etiam universalis Ecclesiæ, quæ eum designat ut ejus nomine offerat. Quidni ergo Sacrificium oblatum à Sacerdote existente in statu gratiæ ex motivo Charitatis, quidni, inquam, sit meritum condignum vitæ æternæ, sicut alia bona opera?

Utique æquale meritum juxta DD. communiter, etsi per errorem apponeretur panis ex hordeo & vinum ex pomis: sicut si aliquis volens dare pauperi monetam auream, daret per errorem æream, non minùs mereretur, cùm tota mensura meriti ex voluntate desumatur, juxta eosdem DD. in Tract. de Virtutibus & Vitiis, quamvis oppositum non sit improbabile, & fortè de mente Scoti, de qua hic nolumus disputare, quia impertinens ad Conclusionem.

5. Insuper impetratio & satisfactio independenter à bonitate ministri.

Porrò quæ meriti, similis est ratio impetrationis, & satisfactionis, ut patet consideranti; nec aliquid est, quod in speciem possit opponi. Itaque Sacrificium est meritorium, impetratorium & satisfactorium, eo modo & conditionibus, quibus alia bona opera, & præsertim oratio.

Neque hoc tantùm, verùm etiam est impetratorium & satisfactorium ex sua institutione, independenter à bonitate & devotione Ministri, quasi ex opere operato, quatenus offertur nomine Christi, & Ecclesiæ.

Probatur ex Conc. Trident.

Probatur ex communi Ecclesiæ consensu; siquidem docet Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 1. Christum instituisse hoc Sacrificium ut illius (Sacrificii cruenti) *salutaris virtus in remissio-*

remissionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur.

Ergo ex vi suæ institutionis habet singularem vim & efficaciam ad applicandum aliquem fructum passionis, & redemptionis Christi; ac proinde independenter à bonitate & devotione ministri, ut ibidem docet Concilium dicens: *Hæc quidem illa munda oblatio est, quæ nullâ indignitate, aut malitiâ offerentium inquinari potest.* Inquinaretur autem si propter malitiam offerentium careret omni suo effectu, etiam impetrationis, & satisfactionis.

Igitur Sacrificium oblatum à malo ministro aliquem habet effectum, non ex opere operantis, ut clarum est; ergo ex opere operato, aut quasi, eo ferè modo, quo Sacramenta, quæ collata à ministris, etiam pessimis, nihilominus ex vi suæ institutionis infallibiliter causant gratiam in subjecto disposito.

6. *In quo differat causalitas Sacrificii à causalitate Sacramentorum.*

De cætero nemo miretur, si Sacramentis comparo, quod Augustissimum Sacramentum efficit: comparo, inquam, verùm cum hoc discrimine, quòd Sacramentum non conferat gratiam, nisi subjecto, cui realiter applicatur, cùm tamen ad effectum Sacrificii sufficiat applicatio intentionalis; & ideo dixi, *Quasi ex opere operato*, quia opus operatum propriè significat opus realiter applicatum.

Præterea differunt Sacrificium & Sacramentum in ipso effectu; nam effectus omnium Sacramentorum est gratia sanctificans, prima, vel secunda. Porro

CONCLVSIO II.

Sacrificium non causat immediatè & ex opere operato gratiam sanctificantem, neque remittit peccata venialia.

7. *Missæ Sacrificium remittit peccata mortalia Trident.*

Docet Sancta Synodus Tridentina sess. 22. cap. 2. *Sacrificium Missæ verè propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut, si cum vero corde, & recta fide, cum metu & reverentia contriti, ac pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.* Ac si diceret: Sacrificium Missæ verè est propitiatorium, quoniam per ipsum accipimus dona, sive auxilia gratiæ actualia dispositiva seu disponentia ad veram pœnitentiam remissivam peccatorum per infusionem gratiæ sanctificantis.

sed mediatè tantùm.

Hanc esse mentem Concilii, colligo ex verbis sequentibus: *Huius quippe oblatione placatus Dominus, gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina, & peccata etiam ingentia dimittit*, utique per contritionem charitate perfectam, aut attritionem cum Sacramento: non autem proximè & immediatè per ipsum Sacrificium. Ita communiter Doctores, quidquid pauci sine solido fundamento contradicant.

Ratio autem à priori est; quia nusquam legitur, talis effectus, scilicet immediata remissio peccatorum mortalium, promissus Sacrificio, sicuti promittitur Baptismo & Pœnitentiæ. Quin potiùs contrarium significat Concilium Tridentinum, quando sess. 14. c. 4. docet, quod attritio *sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad iustificationem perducere peccatorem nequeat*, perduceret autem si Sacrificium immediatè peccata mortalia remitteret, adeoque primam gratiam conferret. 8. *Ratio à priori.*

Probatur à posteriori ex inconvenientiis, quæ sequuntur ex opposita sententia. Nam alioquin Sacerdos celebrans in peccato mortali cum sola attritione, quando deest copia Confessarii, justificaretur: imò unico Sacrificio justificaret omnes attritos, etiam dormientes & ignorantes, gravissimos alioquin peccatores, offerendo illud pro eorum omnium peccatis; quin de facto semper ita fieret: etenim quodcumque Sacrificium offertur pro salute totius mundi, ut patet ex verbis oblationis Calicis. 9. *Probatur à posteriori ex inconvenientiis. Primum.*

Et sanè si hæc efficacia colligeretur, ut volunt Adversarii, ex verbis illis consecrationis: *Qui pro vobis effundetur* (vel, *effunditur*) *in remissionem peccatorum*; cùm constet illa dicta fuisse à Christo in ultima Cœna omnibus Apostolis: profectò hoc Sacrificium ex sua institutione non alligaretur ad causandum illum effectum in uno, vel duobus; sed extendi posset ad plures & plures, atque adeò ad omnes peccatores attritos.

Nec obstat quòd Sacrificium, ut infrà dicemus, plus prosit uni, quàm pluribus; quia quantumcumque minimùm proderit pluribus quoad effectum remissionis peccatorum, necessariò remittet omnia peccata mortalia; quia unum, secundùm legem ordinatam, non remittitur sine alio: gratis autem dicitur prodesse omnibus, quatenus est impetratorium, aut satisfactorium, secùs quatenus est propitiatorium, sive remissivum peccatorum. 10. *Objectio solvitur.*

Præterea peccator, qui cum sola attritione, etiam cognita ut tali, curasset sibi applicari Missam, posset omnia Sacramenta suscipere, saltem exceptâ Eucharistiâ, imò omnia, nullo excepto, ministrare absque prævia contritione aut confessione. 11. *Secundum.*

Tertiò, pro moribundo, qui non potest confiteri: vel aliud Sacramentum suscipere, deberet statim sacrificari, ut si attritus sit, virtute Sacrificii justificetur. Quæ omnia clarè repugnant communi sensui fidelium. *Tertium.*

Sed numquid etiam sequeretur, quòd ad remissionem mortalium non esset necessaria confessio? Non puto. Enimverò contritio charitate perfecta est medium per se ordinatum ad re-

ad remissionem peccatorum mortalium, nùm ideo non est necessaria confessio? Potuisset ergo Christus ordinasse Sacrificium ad secundariò (nam primarius finis est cultus Dei) remittendum peccata mortalia, estò peccata sic remissa adhuc mansissent necessaria materia absolutionis.

12. Sententia aliquorum quòd Sacrificium per accidens solùm justificet, per se autem conferat augmentum gratiæ, improbatur à priori & ab inconvenientiis.

Cæterùm propter inconvenientia jam explicata, aliqui docent hoc Sacrificium per accidens solùm conferre primam gratiam, puta homini attrito existimanti bonâ fide se esse contritum; per se autem homini justo conferre augmentum gratiæ justificantis.

Sed nec illa opinio aliquid plùs habet probabilitatis, & eisdem ferè rationibus improbatur: à priori quidem, quia non ostenditur promissio divina; à posteriori autem ab his inconvenientiis.

Primum inconveniens.

Nam sequeretur quòd homo dives justus, etiam dormiens, aut de salute sua minimè cogitans, eò magis justificaretur, quò plura pro se offerri curaret Sacrificia, aut ipso nesciente offerrentur; adeoque brevi temporis spatio ad summam perfectionem gratiæ posset pertingere absque ullis propriis actibus, vel susceptione alicujus Sacramenti, quam tamen perfectionem alii Sancti, imò Sanctissimi viri, non nisi multis laboribus, jejuniis, vigiliis, orationibus aliisque bonis operibus consecuti sunt, quod nullâ ratione vel auctoritate probatur.

13. Secundum inconveniens.

Aliud inconveniens est, quòd sic in parvulo recens baptizato augeretur gratia habitualis, si pro illo Sacrificium celebraretur, quod est inauditum in Ecclesia Dei, quæ constanter docet parvulum decedentem ante usum rationis, nunquam pertingere ad gloriam adulti, qui moritur cum propriis meritis, cujus tamen contrarium manifestè sequeretur ex illa sententia.

Peccator non peccat si pro se curet offerri Sacrificium.

Accedit; quòd is, pro quo offertur Sacrificium, vel qui pro se curat illud offerri, etiam in ordine ad sui justificationem, non debeat esse justus: quis enim unquam hoc requisivit, aut affirmavit? Quomodo ergo dici potest, quòd per se conferat augmentum gratiæ, & per accidens primam gratiam? Nonne suscipiens Sacramenta vivorum debet prudenter existimare se esse justum? Nemo dubitat, alioquin impeditur primarius effectus istorum Sacramentorum; ideoque, secundùm communem sententiam, peccatur mortaliter.

14. Responsio Adversariorum ad ultimum inconveniens.

Dices: augmentum gratiæ sanctificantis non est solus effectus Sacrificii, nec primarius; quis enim ambigit verba consecrationis principaliter efficere Corpus & Sanguinem Christi? Quis dubitat impetrare gratias prævenientes, bona etiam temporalia, & remittere pœnas Purgatorii?

Præterea, nonne peccare dixeris, qui pro se curat offerri Sacrificium, estò, quia in statu peccati mortalis, optimè sciat suam incapacitatem recipiendi effectum satisfactionis? Non autumo. Ergo similiter nulla est obligatio in illo, qui pro se curat offerri Sacrificium, procurandi dispositionem necessariam ad effectum gratiæ sanctificantis. Aliud est de Sacramentis, quæ principaliter instituta sunt ad significandam & causandam gratiam sanctificantem primam, vel ejus augmentum.

Video sic responderi posse ad ultimum inconveniens; sed non minùs video ex hac responsione inferri posse contra Adversarios: Ergo malè ducitis argumentum ab efficacia Sacramenti, ad efficaciam Sacrificii, dicentes, Sacrificium est perfectius Sacramento; ergo sicuti hoc causat immediatè & ex opere operato gratiam sanctificantem, ita & illud. 15. ex qua Auctor argumentatur contra Adversarios.

Nam datâ, non concessâ majori perfectione, adhuc negatur Consequentia: etenim Sacrificium per se primò non ordinatur ad sanctificationem hominum, sicuti Sacramentum; sed in cultum Dei & in protestationem summi Dominii Dei in vitam & mortem: & hinc Sacramentis novæ Legis legimus promissam gratiam; secùs Sacrificio.

Enimverò dicta omnia tum Conciliorum, tum Sanctorum Patrum commodissimè accipiuntur de remissione peccatorum mediatâ, aut certè de Sacrificio prout includit ipsum Sacramentum Eucharistiæ, quod est hostia Sacrificii, & indubiè causat augmentum gratiæ habitualis, quando à Sacerdote vel aliis dignè sumitur. 16. Dicta Concil. & PP. intelligi possunt de remissione mediata, vel de Sacrificio ut includit Sacramentum.

Unde dixi: *datâ, non concessâ maiori perfectione*; quoniam Sacrificium essentialiter consistit in mystica separatione Corporis & Sanguinis Christi, vel, secundùm alios, in constitutione Corporis & Sanguinis sub speciebus panis & vini per modum cibi & potûs. Porrò ipsum Sacramentum Eucharistiæ est quid permanens, species videlicet panis aut vini continentes realiter Corpus & Sanguinem Christi, seu ipsum Christum. An Sacrificium sit perfectius Sacramento.

Rogas, an saltem per Sacrificium quà tale non remittantur immediatè peccata venialia justis, pro quibus offertur? Respondeo cum plerisque Theologis negativè; quia nullum fundamentum, imò contrarium: nam probabiliùs non dimittitur peccatum veniale, per se loquendo, & secundùm legem Dei ordinariam, sine infusione gratiæ. 17. Sacrificium quà tale non remittit venialia immediatè.

Atque ut dimitteretur sine infusione gratiæ, ut multi non improbabiliter docent, juxta illud Divi Augustini Ench. cap. 71. *De quotidianis autem brevibus, levibusq; peccatis, sine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfacit.* Ubi notant Augustinum non dicere, *justorum*, sed, *fidelium*. Ut, inquam, sic esset, unde ista virtus Sacrificio? S. August.

Ex voluntate, reponis, Christi, qui reliquit Sponsæ suæ Ecclesiæ visibile Sacrificium & incruentum, quo *illius* (Sacrificii cruenti) *virtus* 18. Objectio ex Conc. Trident.

tus (inquit Tridentinum sess. 22. cap. 1.) *in remissionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur.* Et sanè si oratio Dominica tantam vim habeat, si aqua benedicta, seu aspersio ejus, aliaque Sacramentalia; cur non eandem habeat Sacrificium multò perfectius?

Responsio. Respondeo; Tridentinum loquitur generaliter de peccatis tam mortalibus quàm venialibus, ut patet ex cap. 2. ubi dicit hoc Sacrificium, vel potiùs Deum hoc Sacrificio placatum, dimittere crimina & peccata, etiam ingentia. Similiter de remissione, abstrahendo à modo mediato, vel immediato; prout etiam

Explicatur S. Aug. Divus Augustinus loco statim citato; qui proinde communiùs intelligitur de remissione, sive satisfactione mediatâ, mediante scilicet motu attritionis vel contritionis, quem oratio illa nata est excitare, & cui alioquin debetur illa remissio.

19. Peccatum veniale non remittitur sine aliqua retractatione. Certè omne peccatum, etiam veniale tantùm, est quædam à Deo aversio per liberum arbitrium, quam proinde tolli non convenit sine ejusdem arbitrii aliquali retractatione.

Unde omnes admittunt aspersionem v. g. aquæ benedictæ non habere talem effectum in dormientibus, vel amentibus; sed requirunt applicationem mediante fide nostrâ, & cultu

Sacramentalia non remittunt immediatè venialia. Religionis: etenim Sacramentalia ceremoniæ quædam sunt, quarum usus debet esse religiosus & humano modo. Jam autem Sacrificium applicatur etiam dormientibus & nihil minùs cogitantibus, qui proinde sine ullo proprio actu acciperent remissionem peccatorum venialium, quod est incredibile.

20. Objectio. Dices; hæc ratio non probat quin accedente pio motu, estò de se insufficienti, quin, inquam, remittat venialia exemplo Eucharistiæ; imò & aliorum generaliter Sacramentorum, secundùm plurimos Doctores.

Solvitur. Respondeo, sic institui potuisse Sacrificium: sed nobis non satìs constat sic fuisse institutum. Sicuti etiam non satìs constat sic fuisse institutam orationem Dominicam, aspersionem aquæ benedictæ, & similia Sacramentalia: quamquam, & de his major sit ratio dubitandi, quoniam ab Ecclesia sunt instituta, quæ sicut non potest Sacramenta instituere, sic nec signis Sacramentalibus effectum divinitùs causandum infallibiliter annectere: porrò Sacrificium à Christo est institutum, qui sicut instituit Sacramenta causativa ex opere operato gratiæ sanctificantis; ita etiam potuisset instituere Sacrificium remissivum ex opere operato peccatorum venialium, imò causativum ex opere operato gratiæ sanctificantis; sed quoniam hoc ultimum non fecit, nec primum fecisse verosimilius est.

21. Cur omnia Sacramenta remittant aliqua venialia. Sanè quòd omnia Sacramenta, ut aliqui volunt, remittant peccata venialia, saltem aliqua, dummodo præcesserit eorum virtualis displicentia, estò alioquin per se insufficiens, maximè fundatur in efficacia gratiæ sanctificantis: quamvis enim ex natura rei non sit necesse, ut collatio gratiæ adferat remissionem peccati venialis, cùm gratia formaliter non opponatur peccatis venialibus; equidem consentaneum est legibus amicitiæ, ut quoties aliquis admittitur ad arctius vinculum amicitiæ, condonentur offensæ leves, vel omnes, vel saltem aliquæ.

Hinc Tridentinum sess. 14. cap. 5. *Venialia* (inquit) *quibus à gratia Dei non excludimur, & in qua frequentiùs labimur, quamquam rectè & utiliter, citraq; omnem præsumptionem in Confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat; taceri tamen citra culpam, multisq; alijs remedijs expiari possunt*, scilicet per omnia Sacramenta, si adsit attritio; imò quoties per aliquod opus bonum augetur gratia, non quidem omnia, sed aliqua pro majori vel minori augmento gratiæ. De quo plura in Tract. de Pœnitentia, ubi de remissione peccatorum venialium.

Itaque ut progrediamur in rebus incertis, tota operatio Sacrificii quà propitiatorii, videtur in hoc consistere, quòd impetret auxilia gratiæ ad veram contritionem eliciendam, per quam Deus placatur, & propitiatur peccatis nostris. Distinguitur autem hæc impetratio ab illa, quâ alia bona per Sacrificium impetrantur, quòd sit multò certior & independens à bonitate Sacerdotis proximè offerentis. 22. In quo consistat operatio Sacrificii quà propitiatorii?

Sed nunquid infallibilis? Quis consiliarius Dei fuit? Experientia non obscurè indicat neutiquam omnibus concedi adjutoria efficacia, id est, quæ infallibiliter sortiantur effectum. Quot enim hodie non inveniuntur peccatores, pro quibus hoc tremendum Sacrificium offertur, qui tamen in peccatis suis moriuntur? Quis non libentissimè, & planè ultroneè pro peccatoribus celebraret, si sciret omnes infallibiliter aliquando ad pœnitentiam convertendos? Certè favor nimius ut citra aliud fundamentum attribuatur Sacrificio incruento, qui Sacrificio cruento non fuit concessus. An infallibilis?

An autem concedantur auxilia efficacia, idque infallibiliter, non quidem statim, sed tempore opportuno (juxta illud Tridentini sess. 22. cap. 2. *Et gratiam inveniamus in auxilio opportuno*) nisi homo ponat specialem obicem divinæ vocationi, piè aliqui affirmant, moti auctoritatibus, & præsertim Concilii Tridentini. 23. Saltem si homo non ponat obicem?

Sed facilè responderi potest, Concilium nullo verbo indicare pœnitentiæ donum concedi ex certa promissione, & semper, utpote fundans doctrinam suam in natura & dignitate Sacrificii, dicens: *Et quoniam in divino hoc Sacrificio, quod in Missa peragitur, idem ille* Pars affirmativa non satis colligitur ex Tridentino.

ille Christus continetur, & incruentè immolatur, qui in ara Crucis semetipsum cruentè obtulit; docet Sancta Synodus Sacrificium istud verè propitiatorium esse &c.

Et infrà: *Una enim eademq; est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, solâ offerendi ratione diversa. Cujus quidem oblationis, cruentæ, inquam, fructus per hanc,* incruentam, *uberrimè percipiuntur.*

24. Sufficit quòd ut plurimùm conferat gratiam efficacem pœnitendi.

Nùm ideo infallibiliter percipitur gratia efficax pœnitendi? Sufficit quòd sæpè, vel ut plurimum. Unde uni dat, & non alteri, uni præstat majores gratias, etiam minùs disposito; alteri autem, etiam meliùs disposito, minores, ut experientia docet. Equidem valde credibile est, & consonum dignitati Sacrificii, ut Deus intuitu illius, ad hunc finem oblati, semper det aliquas, saltem remotè sufficientes.

Ex quo rectè potuit Christus suadere, imò præcipere ut Sacrificia offeramus pro peccatis; & ad eundem finem (licèt minùs principaliter) Sacrificium instituere tamquam medium aptissimum (estò fallibile per modum impetrationis, juxta conditionem ejusdem, & modum propitiandi Sacrificiis consuetum) ad flectendam & commovendam divinam misericordiam.

25. Objectio ex sacrificiis veteribus.

Dices; olim Sacrificia expiatoria infallibiliter conferebant suum effectum expiandi, & purgandi à maculis, eo modo, quo ex sua institutione illum habebant: ergo eadem virtus competit Sacrificio novæ legis, quod in gradu excellenti illis Sacrificiis, etiam ut propitiatoriis & expiatoriis, successit.

Solvitur.

Respondeo; maculæ veteris legis quid aliud erant, quàm quædam externa corporis inquinamenta? Pro quibus utique expiandis sola Sacrificia constat fuisse instituta: quidni ergo immediatè & infallibiliter expiarent? At verò propriè dicta peccata, animæ sordes sunt, & voluntariæ à Deo aversiones, quibus sordibus expurgandis nemo ignorat optimum remedium esse voluntariam ad Deum conversionem per veram cordis contritionem, aut attritionem, neque ex aliqua auctoritate clarè convincitur, pro illis immediatè & infallibiliter expiandis Sacrificium novæ legis esse institutum.

26. Expiatio animæ præstat expiationi corporis.

Interim tamen successit Sacrificiis expiatoriis veteris legis, idque in gradu excellenti; quia longè præstat expiatio animæ, etiam tantùm mediata & fallibilis, expiationi corporis immediatæ & infallibili; quantùm scilicet anima præstat corpori, & macula animæ pejor est maculâ corporis: præsertim cùm Sacrificio novæ legis competat quoque aliquis effectus expiatorius immediatus & infallibilis, scilicet remissio pœnarum temporalium, quæ aliàs debentur in Purgatorio pro peccatis remissis, ut jam edissero.

CONCLUSIO III.

Sacrificium novæ Legis tollit immediatè & infallibiliter pœnas temporales, tam vivorum, quàm defunctorum peccatis remissis debitas.

Est constans Catholicorum doctrina, exceptâ illâ particulâ, *Infallibiliter*, cui contradicunt Sotus, Canus, & quidam alii, dum existimant hoc Sacrificium operari quidem infallibiliter remissionem pœnarum respectu vivorum, non tamen semper respectu defunctorum, sed prout Deus voluerit. 27. Sacrificium tollit immediatè & infallibiliter pœnas temporales, etiam defunctorum.

Equidem probatur Conclusio generaliter ex Concilio Tridentino sess. 22. cap. 2. ibi: *Quare non solùm pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, satisfactionibus, & alijs necessitatibus; sed & pro defunctis in Christo nondum ad plenum purgatis, ritè, juxta Apostolorum traditionem, offertur.* Ubi appellat hanc doctrinam *Traditionem Apostolorum*; eandemque can. 3. definit clarissimis verbis, quæ hic omitto, quia in superioribus pluries ea commemoravimus. Probatur ex Conc Tridentino.

Dices; in his locis Concilium nihil decernit de immediatione & infallibilitate hujus effectûs, imò simul enumerat illos effectus, quos constat non esse immediatos ac infallibiles. 28. Objectio.

Respondeo; ex nudis illis verbis istam immediationem & infallibilitatem haud satis efficaciter probari, & ideo Conclusio tam generaliter expressa, non est fidei; attamen verisimilior est, attento communi consensu Scholasticorum: qui sic illa verba intelligunt, & suum intellectum colligunt ex aliis verbis ejusdem Concilii sess. 25. in Decreto de Purgatorio, quod ita incipit: *Cùm Catholica Ecclesia Spiritu Sancto edocta, ex sacris litteris, & antiqua Patrum traditione, in sacris Concilijs, & novissimè in hac œcumenica Synodo docuerit, Purgatorium esse, animasq; ibi detentas fidelium suffragijs, potissimùm verò acceptabili altaris Sacrificio juvari, præcipit* &c. Respondetur. Tridem.

Ex quo consectaneum est, animas defunctorum certiùs juvari per hoc Sacrificium, quàm per jejunia, eleëmosynas, & alia vivorum suffragia: atqui his non solùm mediatè & per modum impetrationis, sed immediatè & infallibiliter juvantur, quatenus per ea satisfactio operi correspondens animabus applicatur, sicuti satisfactiones Sanctorum, quæ sunt in Ecclesiæ thesauro, applicantur per Indulgentias: ergo multò magis juvari poterunt Sacrificio Missæ, per quod nobis & aliis applicatur fructus Passionis Christi, ut docet Tridentinum sess. 22. cap. 1. & 2. vide verba Conclusione præcedenti. 29. Animæ defunctorum certiùs juvantur per Sacrificium quàm per alia suffragia.

Minor

Porrò infallibiliter juvari per alia suffragia, docet Catechil. Rom.

Minor traditur tamquam indubitata à Cathecismo Romano parte. 2. cap. 5. q. 61. ibi: *Vt enim quod ad contritionem & confessionem attinet, nemo pro altero dolere, aut confiteri potest; ita qui divinâ gratiâ prediti sunt, alterius nomine possunt, quod Deo debetur, persolvere, quá re fit, ut quodam pacto alter alterius onera portare videatur. Nec verò de hoc cuiquam fidelium dubitandi locus relictus est, qui in Apostolorum Symbolo Sanctorum communionem confitemur.*

30. Quomodo magis juventur per Sacrificium. Trident.

Quamvis autem expressè solùm loquatur de fidelibus vivis, eadem tamen ratio militat in defunctis, cùm & ipsi pertineant ad Sanctorum communionem.

Et verò ex his verbis manifestè patet, quare Tridentinum suprà dixerit animas detentas in Purgatorio potissimùm juvari acceptabili altaris Sacrificio: siquidem *qui divinâ gratiâ prediti sunt, alterius nomine possunt, quod Deo debetur, persolvere* orando, jejunando, eleëmosynas elargiendo &c. qui autem à divina gratia exciderunt, non nisi sacrificando. Hæc enim sola illa munda oblatio est, quæ nullâ indignitate aut malitiâ offerentium inquinari potest.

31. Probatur Conclus. à simili.

Adhuc miraris? Considera Sacrificia expiatoria veteris legis, quæ immediatè & infallibiliter tollebant immunditiam legalem, ut suprà diximus: ergo conveniens planè fuit, ut hoc Sacrificium longè præstantius, saltem pœnam temporalem eo modo tolleret: alioquin nullum effectum infallibiliter haberet, imò nec posset habere pro defunctis. Quis enim ille esset? Remittuntur quidem venialia peccata post hanc vitam, attamen non in Purgatorio, vel per actum extra viam elicitum, sed per bona opera hujus vitæ, ut, Deo dante, ex professo probabimus in materia de Pœnitentia.

32. Ratio à priori.

Cæterùm ratio à priori Conclusionis est, voluntas Christi nobis intimata per Concilium Tridentinum, utì communiter Scholastici illud intelligunt; nec aliquis ex Sanctis Patribus contradicit, quamvis fortè nullus sit, qui expresse id doceat.

Nonne ex solo consensu Divi Augustini & Scholasticorum dicimus: Voluntas Christi est, ut Baptismus reviviscat? Porrò videtur hæc esse communis apprehensio fidelium, quòd animæ in Purgatorio juventur infallibiliter per Sacrificium, independenter à conditione operantis.

33. Ratio congruentiæ.

Profectò hoc Sacrificium ex sua institutione habet, quòd debeat semper offerri à Christo, vel immediatè, ut in ultima Cœna, vel mediatè ministerio Sacerdotum proximè offerentium. Quis autem crediderit habere majorem virtutem, prout offertur à Sacerdote, quàm prout est à Christo? Haberet equidem, nisi prout est à Christo immediatè & infallibiliter auferret aliquam partem pœnæ; nemo enim dubitat, quin prout oblatum ab homine justo, eandem habeat virtutem cum cæteris operibus satisfactoriis.

Cùmque de facto Christus non possit ampliùs satisfacere, debuit aliqua pars satisfactionis præteritæ illi Sacrificio alligari, ut non minùs Christus nunc Sacrificium propitiatorium & expiatorium offerat, quàm in ultima Cœna, quando per illam oblationem verè satisfaciebat.

Quidni ergo immediatè & infallibiliter nunc quoque conferat suum effectum, sicuti tunc conferebat? Et sicuti Indulgentiæ conferunt, quibus satisfactio Christi & Sanctorum præterita nobis applicatur?

Sed contrà; Indulgentiæ non prosunt infallibiliter defunctis, sed tantùm hominibus vivis: ergo similiter Sacrificium. 34. Objectio.

Solvitur. Quare potiùs Sacrificium infallibiliter prosit defunctis quàm Indulgentiæ.

Respondeo gratìs concesso Antecedente, quòd à plerisque Theologis negatur, adhuc disparitas est, quòd Indulgentiæ applicentur auctoritate Ecclesiæ, quæ nullam habet jurisdictionem in defunctos, ut ipsis possit applicare Indulgentias per modum absolutionis; unde applicantur per modum suffragii, ut habet communior opinio. Porrò Sacrificium Missæ institutum est à Christo, pariter pro vivis, & defunctis, & habet Christus jurisdictionem, etiam in defunctos.

Dices iterum; si ideo effectus satisfactionis est infallibilis, quia competit Sacrificio, prout est à Christo, etiam effectus impetrationis erit infallibilis; quia & illum habet Sacrificium, prout est à Christo. 35. Alia objectio.

Solvitur. Quare effectus satisfactionis magis sit infallibilis quàm impetrationis.

Respondeo negando Consequentiam; ratio discri minis, prima; quia Sacrificia veteris legis non habuerunt effectum infallibilem impetrationis: neque Sacrificium novæ legis habet ejusmodi effectum, prout est ab homine. Secunda; certitudo satisfactionis nullum adfert inconveniens, sicuti adferret certitudo impetrationis: multa enim peterent homines, quæ concedi non possent.

Interim quemadmodum aliæ orationes, quibus aliquid petitur à Deo, habent infallibilem effectum, quando vestiuntur certis circumstantiis, pariter & hoc Sacrificium; tametsi, quoniam illæ circumstantiæ sæpè desunt, effectus ille valde sit incertus, de quo plura Conclusione sequenti.

Pro fine autem Conclusionis præsentis Nota, effectum remissionis pœnæ non ita esse infallibilem, quin, secundùm communiorem sententiam, impediatur per statum peccati mortalis, id est, Sacrificium non causat remissionem pœnæ, nisi in homine justo, argumento à simili satisfactionis Sacramentalis, quam plerique docent non prodesse homini existenti in statu peccati mortalis, contra Doctorem Subtilem 4. dist. 15. q. 1. n. 16. 36. An effectus satisfactionis requirat statum gratiæ?

An satisfactio sacramentalis requirat statum gratiæ?

Subscribo ejus verba: *Dico ergo sine praejudicio, quòd qui semel verè pœnitet, & recipit satisfactionem vel pœnitentiam condignam sibi impositam ab Ecclesia, clave non errante, quantumcumque postea*

An satisfactio sacramentalis requirat statum gratiæ? *postea recidivet, nunquam tenebitur, nisi ad illam unicam satisfactionem adimplendam, Et si eam impleat in charitate* (id est, in statu gratiæ) *meliùs est, quia non tantùm solvit pœnam, sed meretur. Sed si adimpleat eam voluntariè extra charitatem* (id est, extra statum gratiæ) *solvit quidem pœnam, sed non meretur gratiam. Si autem ipsa ab eo extra charitatem exigitur, solvitur pœna, licèt ipse non solvat. Et in primo est satisfactio simpliciter, quia reconcilians & placans: in secundo, est quidem satisfactio, qua voluntaria redditio &c. sed nec reconcilians, nec placans: in tertio autem est satisfactio* (veriùs satispassio) *ultra quam non exigetur pœna ulterior.* Ita ille; & meritò: quia necessitas statûs gratiæ ad effectum illum secundarium ex opere operato faciliùs asseritur, quàm efficaciter probetur, ut patebit ex dicendis proprio loco.

37. Disparitas assignatur inter Sacrificium & Pœnitentiam sacramentalem. Si inferas: ergo peccator, pro quo offertur Sacrificium, obtinebit remissionem pœnæ: adhuc negari posset Consequentia; & datur disparitas, quòd per Sacramentum Pœnitentiæ, cùm jam homo esset in statu gratiæ, saltem in fieri, per Absolutionem, inquam, sacramentalem pœna Purgatorii fuerit commutata in Satisfactionem sacramentalem, quam proinde postea implendo, etiam extra charitatem, solvit quod debet, nullâ interveniente novâ gratiâ, quæ sit facienda peccatori: at verò in Sacrificio fieret à Deo magna gratia de novo peccatori, acceptando illud ad effectum remissionis pœnarum; quâ tamen gratiâ peccator indignus est, ut alii communiter urgent.

38. Sacrificium non reviviscit obice sublato. Rogas autem; an saltem non reviviscat illud Sacrificium sublato obice? Respondeo non reviviscere. Et certè (inquit Aversa q. 9. sect. 10. §. *Item quando homo*) per se absurdum apparet dicere existente adhuc culpâ, veluti anticipatâ solutione remitti pœnam, pro quando delebitur culpa.

Aversa.

Probatio Aversæ rejicitur. Sed contrà; de facto id contingit, quando suscipitur Baptismus in statu peccati mortalis non retractati; per talem quippe Baptismum baptizatus accipit non tantùm jus remissionis culpæ, positâ debitâ retractatione, sed etiam remissionis pœnæ, quæ aliàs in Purgatorio pro tali culpa, remissâ per solam contritionem, deberetur.

39. Vera probatio. Quæ est ergo ratio communis sententiæ? Quia non constat de voluntate Christi, à qua sola pendet illa reviviscentia. Et sanè si Sacramentum Eucharistiæ non confert suum effectum sublato obice, neque probabiliùs alia Sacramenta, præter Baptismum, ut docuimus disputatione primâ sect. 6. conclus. 4. quo fundamento id affirmabimus de Sacrificio Missæ? Prorsus nullo; præsertim cùm alium habeat effectum præter remissionem pœnarum, ad quem non requiritur status gratiæ in illo, pro quo Sacrificium offertur, videlicet effectum impetrationis tam bonorum temporalium, quàm spiritualium. Enimverò

CONCLUSIO IV.

Valet Sacrificium Missæ non tantùm ad impetranda bona spiritualia, v. g. Castitatem, aliasque virtutes, & avertenda mala opposita, ut peccata, tentationes, & infestationes Dæmonum &c. sed etiam ad temporalia beneficia spiritualibus subservientia obtinenda, v. g. sanitatem, aëris clementiam, frigus &c. & incommoda opposita avertenda, ut infirmitatem, sterilitatem &c.

Liquet profectò hæc Conclusio ex quotidiano usu Ecclesiæ, & nimis apertè eam docet Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 2. & can. 3. peccatis utique, pœnis, & satisfactionibus adjungens alias necessitates, pro quibus offerri debere hoc Sacrificium nullatenus dubitandum censet; Anathema, inquit, sit qui contrarium dixerit. Quidni sit? Siquidem negat traditionem Apostolorum. Verba Tridentini in superioribus sæpiùs exscripsi. Videantur, & maturè expendantur. Quamquam enim expressè non meminerint necessitatum temporalium, equidem ubi jus non distinguit, nec nos distinguere debemus sine urgenti ratione. 40. Probatio Conclus. ex quotidiano usu Ecclesiæ & Concil. Trident.

Et quænam hic amabo urgens ratio? Nonne per orationem impetramus tum beneficia spiritualia, tum corporalia? Et verò quod præstantius orationis genus, quàm Sacrificium? Christus Dominus est principalis offerens, est res oblata; quis ergò adhuc dubitet? Ipse est, qui secundùm Apostolum Heb. 9. v. 25. *Salvâre in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum, semper vivens ad interpellandum pro nobis.* 41. Ratio congrua. Heb. 9.

Audiamus Divum Augustinum lib. 22. de Civit. Dei cap. 8. *Perexit*, inquit, *unus, obtulit ibi Sacrificium Corporis Christi, orans quantùm potuit, ut cessaret illa vexatio domûs: Deo protinus miserante cessavit.* Probatur ex auctoritate D. August.

Ex quo consequens est, tametsi requiratur intentio Sacerdotis tale vel tale quid impetrandi à Deo; quia tamen Sacerdos non orat in propria dumtaxat persona, sed in persona quoque Christi & Ecclesiæ, sequitur, inquam, quòd effectus ille possit obtinere sine meritis Sacerdotis. Qui etiam in tantum poterit dici effectus ex opere operato, quamvis 42. Requiritur intentio Sacerdotis; non merita.

non omnino perfectè; quia nihil determinatè obtinetur infallibiliter, ut docet experientia. Imò multa obtineri absolutè non possunt, ut si duo sacrificent petentes opposita.

Layman.

Non habemus, inquit Layman lib. 5. Tract. 5. cap. 1. n. 8. de ea re promissionem Dei absolutam, sed tantùm conditionatam, si nobis quod rectè petimus, secundùm divinæ providentiæ rationem (cui voluntatem & intentionem suam Christus subordinavit) dari expediat. Credibile tamen est (addit idem Auctor) nunquam petitionem, præsertim eam, quæ Sacrificio adjungitur, omni fructu carere; quia etsi non impetratur quod petitur, aliud tamen confertur, quod utilius ac melius esse Deus judicat.

43. Plurimùm conducit sanctitas & devotio ministri.

Cæterùm haud dubium, quin ad impetrandum quod petitur, plurimùm conducat sanctitas & devotio ministri sive Sacerdotis: tametsi enim dignitas principalis offerentis, & rei oblatæ sit sufficientissima ad quodlibet impetrandum, equidem impetrandi efficacia etiam proportionatur devotioni ipsius ministri: quemadmodum in humanis etsi gratus sit, qui postulat, & gratum sit munus, quod offert, faciliùs tamen & meliùs impetrat, quando Legatus ejus nomine postulans, similiter est charus & gratus.

Probatur à simili,

& docetur ab Alex. Papa Epist. 2.

Quam veritatem graphicè exprimit Alexander Papa Epistolâ 2. (& refertur 1. q. 1. c. 91.) dicens: *Ipsi Sacerdotes pro populo interpellant, & peccata populi comedunt, quia suis precibus, & oblationibus ea delent, atque consumunt: qui quantò digniores fuerint, tantò faciliùs pro necessitatibus, pro quibus clamant, exaudiuntur.*

44. Juvat itidem devotio assistentium, & specialiter offerentium,

Similiter ad impetranda beneficia per Sacrificium juvat devotio assistentium, & aliorum specialiter offerentium, sicut & communis devotio Ecclesiæ; idque probabiliter eò magis, quò plures & majores Sancti in ea fuerint. Nam quò dignior est communitas, aut ille, in cujus persona quis ut minister offert & deprecatur, tantò magis acceptus est minister ipse, ut impetret. Sicut etiam faciliùs impetrat, quò sanctior, & consequenter gratior est persona, pro qua, & in cujus bonum petit.

ubi etiam communis devotio Ecclesiæ militantis;

secùs triumphantis.

Scotus.

Sed cùm acceptetur Sacrificium ratione voluntatis generalis Ecclesiæ, numquid simul Ecclesiæ triumphantis & militantis? Interrogat Doctor Subtilis Quodl. 20. n. 24. & respondet: *Non videtur: immo istud Sacrificium est proprium Ecclesiæ militanti; sicut & Sacramentum, in quo est Sacrificium.*

45. Objectio ex Scoto.

Contrà; si est solùm Ecclesiæ militantis: ergo si nullus viator esset in gratia, virtus Sacrificij esset nulla. Et si unus solus esset in gratia, æquaretur merito personali illius. Qualiter etiam modo ad meritum istud concurrit motus illius, qui nihil cogitat de oblatione, cujusmodi est alius à celebrante, nec assistens sibi. Ita sibi objicit Scotus, nec respondet.

Respondetur.

Ego autem Respondeo ad primum, quòd numquam erit Ecclesia militans sine aliquo, qui sit in gratia, Deo ita disponente, ut adimpleatur illud dictum Christi Luc. 22. v. 32. *Ego autem rogavi prò te Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos* in fide, quæ per dilectionem operatur. Luc. 22.

46. Prodesset Sacrificium etsi nullus in Ecclesia militante esset Sanctus; Suarez. quia offertur in persona Christi,

Atque ut nullus esset: nùm ideo virtus Sacrificii esset nulla? Nequaquam. Etenim semper offertur Sacrificium in persona Christi, quæ non potest non esse grata Deo. Et fortè (inquit Suarius disp. 79 sect. 2. concl. 1. in fine) ideo Christus voluit in persona sua semper offerri, quia voluit ut semper haberet valorem ad impetrandum apud Deum, & ob eandem fortasse causam etiam voluit, ut fieret per mactationem mysticam & repræsentationem Passionis suæ, ut indè etiam haberet specialem vim impetrandi; quoniam ex Christi Passione omnes gratiæ in nos proveniunt, utpote opus Deo gratissimum & acceptissimum.

& est specialis commemoratio passionis Christi, Scoto.

Unde Scotus suprà n. 23. in fine: *Certum est quòd Missa non æquivalet passioni Christi, licet specialiùs valeat, pro quanto ibi est specialior commemoratio oblationis, quam Christus obtulit in Cruce, juxta illud Luc. 22. & 1. Cor. 11.* Hoc facite in meam commemorationem: *quia fit Missa tam repræsentando illam oblationem in Cruce, quàm per eam obsecrando, ut scilicet per eam Deus acceptet Sacrificium Ecclesiæ. Obsecratio autem communiter fit per aliquid magis acceptum ei qui rogat, quàm sit sibi supplicatio obsecrantis.*

Patet in exemplo communiter: si enim supplico, ut per salutem, vel pro salute animæ Patris hoc mihi faciat, suppono tibi magis acceptam esse salutem ejus, quàm supplicationem meam: unde propter illam acceptam, volo supplicationem meam acceptari, & propter quod unumquodque, illud & magis.

47. An voluntas generalis Ecclesiæ sit meritum propriè dictum.

Quod autem additur in objectione secundo & tertio loco de merito, facilem habet solutionem, hoc solo prænotato, voluntatem illam generalem Ecclesiæ ratione cujus existimat ibi Scotus Sacrificium à Deo acceptari, non esse meritum propriè dictum. Nam, ut cætera taceam, una ex conditionibus meriti est libertas actualis: jam autem quantomcumque liberum fuerit Ecclesiæ, hunc vel illum hominem constituere Sacerdotem, & quasi Legatum destinare ad Deum, ut preces nomine suo offerat, equidem quod semel factum est, infectum fieri nequit, & non est ampliùs in potestate Ecclesiæ facere, ut Sacerdos potestate à Deo acceptâ in sua ordinatione non verè offerat hoc Sacrificium. Ut autem efficere posset, quòd ego non offerrem Sacrificium nomine suo, quid tum?

saltem quando offertur Sacrificium suo nomine?

Ergo, infers, quandocumque offers nomine Ecclesiæ, ipsa propriè per istud Sacrificium meretur, estò alioquin sacrilegè offeras: sicut, inquit Lugo disp. 19. n. 125. si Dominus per famulum iniquum eleëmosynam daret ad impe-

impetrandum aliquid, tunc licèt famulus peccaret ex iniqua intentione exequendo jussa Domini, ipse tamen Dominus impetraret, non ex opere operato, sed operantis.

48. *Sententia affirmans impugnatur. Vasquez.* Responderet aliquis Negando Consequentiam. Siquidem, ut notat Vasquez disp. 229. n. 8. cùm quis jussit, ut famulus suus eleëmosynam daret, tamdiu opus exterius famuli est meritum ipsius, quamdiu sub ejus manet potestate: sicut è contrario, si quis jussit ut famulus suus occideret aliquem, tamdiu ei imputatur peccatum famuli, ut eo actu dicatur peccare, quamdiu manet sub potestate ipsius; quando verò jam non potest ipsum ab incepto revocare, jam ampliùs ei actus non imputatur ad culpam, & justificari potest perseverante adhuc in famulo peccato homicidii. Atque hàc ratione, inquit Dicastillo disp. 3. n. 60. corruit exemplum, quo utitur Lugo.

Impugnatio refellitur. Contrà; Eminentissimus supponit Dominum posse auferre famulo potestatem dandi eleëmosynam suo nomine, sicut Ecclesia potest auferre Sacerdoti potestatem offerendi suo nomine. Siquidem n. 126. sic ait: Hinc fit primò Sacerdotem excommunicatum & præcisum, cui Ecclesia aufert potestatem offerendi ejus nomine, non posse nomine Ecclesiæ impetrare; quia Ecclesia non vult per illum ministrum offerre, vel orare. Secundò fit valorem hunc crescere, vel decrescere posse pro majori vel minori sanctitate ipsius Ecclesiæ.

49. *Objectio.* Si autem objicias; Ecclesia est collectio fidelium, qui quotidie moriuntur, & nascuntur. *Responsio.* Respondet, Sacerdotem semper orare nomine Ecclesiæ præsentis, non nomine Ecclesiæ præteritæ, quæ jam non est in statu offerendi Sacrificium: hi autem fideles, qui nunc sunt, habent voluntatem sufficientem orandi & offerendi per hunc Sacerdotem.

Nam sicut fideles qui nunc sunt, dicuntur omnes designare hunc Sacerdotem, qui modò consecratur, ut pro ipsis oret & offerat, licèt eum non viderint; quatenus scilicet volunt esse membra Ecclesiæ, & subdi Prælatis, ratumque habere quod ipsi totius communitatis nomine decreverint, sic etiam fideles, qui postea adveniunt, per eandem voluntatem, quâ volunt esse Ecclesiæ membra, & vivere ejus legibus, volunt etiam implicitè ratum habere quidquid ab Ecclesiæ Prælatis omnium fidelium nomine ad communem utilitatem factum est, & per consequens ratam habent designationem oratorum & ministrorum factam ad communem omnium causam apud Deum procurandam. Potest ergo Deus acceptare has preces, tamquam preces singulorum fidelium, qui nunc sunt, & eas per suum Oratorem Deo offerunt. Hucusque Eminentissimus.

Ecce qualiter ad meritum, seu impetrationem Ecclesiæ concurrat motus illius, qui nihil cogitat de oblatione: quod ultimò quærebatur in objectione Scoti. 50. *Ad impetrationem Ecclesiæ concurrit ille qui nil de offerendo cogitat.*

Ad secundum autem responderi posset: si agitur de merito condigno, planè æquaretur virtus Sacrificii quantùm est ex parte Ecclesiæ, cujus nomine offertur, merito personali illius, qui esset in gratia: verùm quia etiam orationes peccatorum quandoque à Deo exaudiuntur, eorum quoque meritis, estò congruis tantùm, virtus Sacrificii augeretur.

Utcumque ergo sit de mente Scoti (quæ non adeò clara est) haud equidem mihi persuadeo Ecclesiam propriè mereri quandocumque offertur hoc Sacrificium, vel tantùm defectu libertatis. Etenim Ecclesia non potest sine justa causa impedire Sacerdotem à sacrificando, etiam suo nomine; ac proinde ille per se operatur, & Ecclesia per illum Sacerdotem offerentem non meretur personaliter per se loquendo; quamquam alioquin ratione dignitatis Sacerdotalis, quâ Sacerdos in Ecclesia constitutus est, ut tamquam minister pro ipsa oret, & Sacrificium offerat, ejus oratio & Sacrificium specialem habeat vim impetrandi respectu totius Ecclesiæ. 51. *Ecclesia propriè non meretur per Sacrificium.*

Sed Sacerdos personaliter meretur etiam ut persona publica. Breviter, ipse Sacerdos personaliter meretur seu impetrat non solùm quatenus persona privata & Deo grata est, sed etiam quatenus est persona publica, id est, quatenus talem in Ecclesia gradum ex divina institutione assignatum habet.

Nec fortè plùs voluit Lugo, qui n. 122. in terminis negat Ecclesiam propriè mereri, quando hoc Sacrificium offertur; quia, inquit, licèt voluntas, quâ Sacerdotem designavit, ut ejus nomine offerret, fuerit honesta & meritoria, nunc tamen illa voluntas non existit nisi habitualiter: nemo autem potest actu mereri, nisi quando actu operatur. Credo neque Doctorem nostrum aliud quidpiam voluisse, quamvis usus fuerit nomine meriti. 52. *Nemo actu meretur, nisi qui actu operatur. Lugo.*

Sed relinquamus quæstiones de nomine. De re autem quæro, an consecutio fructûs Sacrificii dependeat ab applicatione Sacerdotis. Respondeo:

CONCLUSIO V.

Ad consequendum specialem, seu medium fructum Sacrificii, requiritur applicatio Sacerdotis.

53. Triplex datur portio effectûs Missæ.

THeologi passim cum Doctore Subtili Quodl. 20. num. 3. triplicem distingunt portionem effectûs Missæ, nempe generalissimam, specialissimam, & mediam sive specialem. *Potest*, inquit Scotus, *meritum, vel specialiter oratio, in triplici gradu intelligi valere alicui, sive pro aliquo. Uno modo specialissimè, & sic semper valet oranti, quando est in gratia; ipse enim habet motum animi bonum, & elicit opus bonum. Iste motus, & illud opus non sic sunt alterius, pro quo orat, sicut orantis: nec potest iste, ordinatâ voluntate, sic illud alteri dare, quod non sit suum meritum; quia magis tenetur ex charitate diligere seipsum, quàm alium: immo forte non posset dare alteri sic, quin istud esset peccatum. Alio modo generalissimè, & sic valet toti Ecclesiæ: nec enim debet orans aliquem de Ecclesia excludere; sed ex intentione habituali omnes includere. Tertio modo, scilicet modo medio, valet illi, cui per orantem specialiter applicatur.*

Scotus. — specialissima; — generalissima, — & specialis sive media.

Probatur: *Non enim valet ei specialissimè; patet ex primo membro. Sed nec præcisè valet sibi generalissimè, sicut cuicumque: tunc enim frustra in Ecclesia essent speciales orationes assignatæ, aliæ pro vivis, aliæ autem pro mortuis: & iterum pro vivis aliis, & aliis, puta, benefactoribus, amicis & aliis: ut patet in orationibus in Missali Romano pro diversis assignatis personis, & statibus, & congregationibus. Frustra, inquam, essent ista specialiter assignata: quia non plus valerent illis, quàm generaliter cuicumque in Ecclesia.* Hactenus Scotus.

Hæc valet uni & non alteri,

54. Docet præterea in eadem quæstione n. 13. Sacerdotem posse applicare virtutem Sacrificii his, vel illis, & probat ex duobus locis Divi Augustini. Ecce ipsissima verba Doctoris Subtilis: *Dico quòd in potestate Sacerdotis celebrantis est aliquo modo* (scilicet speciali) *applicare virtutem Sacrificii. Quod probatur duplici auctoritate Augustini in Enchir. 89. vel 77.* (aliàs 109.) Neque negandum est defunctorum animas pietate suorum viventium relevari, cùm pro illis Sacrificium Mediatoris offertur: *Ergo offerens potest applicare illis Sacrificium, & illæ per hoc poterunt relevari.*

pendetque ab applicatione Sacerdotis.

S. August.

Idem in Sermone de Cathedra Sancti Petri: Ostendam, *inquit*, quâ ratione animas defunctorum juvari possunt: adhibeant pro eis Sanctorum preces & Sacerdotali eos prosecutione Domino commendent. *Iuvantur ergo animæ per hoc, quòd Sacerdos pro eis applicat virtutem Sacrificii.*

Addit congruentiam n. 14. *Quia ubi in domo aliqua aliquod bonum est distribuendum diversis secundùm eorum exigentiam, vel indigentiam, rationabile est, quòd Dominus domûs non immediatè singulis distribuat, sed talis distributio alicui, vel aliquibus certis Ministris in domo committatur. Ita videtur regulariter in familiis ordinatis: æquè ergo, vel magis debet esse in domo Dei, quæ est Ecclesia, quòd bonum ibi virtute Sacrificii communicandum, non solùm Deus distribuat, sed aliquis Minister in Ecclesia: nulli autem magìs convenire potest in Ecclesia, quàm Sacerdoti Sacrificium offerenti, cui sicut convenit determinare intentionem suam, pro quo specialiter offerat; sic convenit sibi dispensatoriè, vel dispositivè determinare, cui virtute Sacrificii bonum, quod impetratur, reddatur.* 55.

Ratio congrua à Scoto assignatus, — & Sacerdoti applicatur.

Si objicias: quia instrumentum non habet virtutem applicandi actionem, vel effectum actionis; agentis enim principalis est applicare virtutem & actionem: nunc autem Sacerdos quantùm ad virtutem Sacrificii, est merè instrumentum, quia organum inanimatum. Licèt enim sit organum vivum quantùm ad meritum personale in celebrando; quia sic mereri est ejus, in quantum in se vivit vitâ gratiæ, tamen quantùm ad illud bonum, quod debetur virtute Sacrificii, est organum præcisè ratione Ordinis, & æquè provenit effectus iste virtute Sacrificii, etiamsi minister in se non vivat vitâ gratiæ: ergo &c. 56.

Objectio quòd Sacerdos sit tantùm instrumentum.

Ad hanc, inquam, objectionem Respondet Doctor Subtilis: *Quòd licèt bonum, quod impetratur virtute Sacrificii, non impetretur virtute meriti personalis Sacerdotis; sed virtute meriti Ecclesiæ, in cujus persona fit oblatio, & ob cujus gratiam oblatio acceptatur: & ideo quoad hoc, scilicet tale bonum sic impetrandum, Sacerdos, licèt sit merè organum, tamen ratione Ordinis habet gradum notabilem in Ecclesia, propter quem sibi convenit offerre, vel oblationis virtutem determinare, & in hoc non est præcisè organum, sed minister & dispensator.*

Respondet Scotus quòd sit minister & dispensator.

Si rursum dixeris: Bonum quod non debetur isti, non habet iste jus alii assignandi vel applicandi: sed bonum quod debetur virtute Sacrificii, non debetur Sacerdoti in quantum celebrans; sed tantùm ipse est nuntius offerens petitionem Ecclesiæ, & bonum, quod virtute Sacrificii debetur, non sibi debetur; quia eadem esset virtus Sacrificii, si ipse esset in mortali peccato: ergo &c. 57.

Alia objectio.

Respondet Scotus: *Quòd si bonum reddendum virtute Sacrificii non debeatur Sacerdoti pro se; debetur tamen Ecclesiæ secundùm eius distributionem: quia ipse ex Ordine suo est nuntius Sponsæ ad Sponsum, offerens petitiones specialiter pro determinatis personis, & ita dispensatoriè vel dispositivè determinans eis illud, quod pro talibus petitionibus reddetur.*

Responsio Scoti. — Sacerdos est nuntius Sponsæ ad Sponsum.

Hæc libuit præfari de mente Doctoris nostri, ut tantò faciliùs singulas Conclusionis partes enuclearemus. Et quidem ratio à priori totius 58.

Ratio à priori totius Conclusionis.

totius Conclusionis non potest esse alia, quàm voluntas Christi, qui substantiam Sacrificii instituit, & per consequens modum, quo posset hominibus prodesse; sicuti instituit substantiam Sacramentorum, & modum quo possent causare, sive conferre hominibus suum effectum.

Constat autem Sacramenta sic instituisse, ut non prosint hominibus, nisi illis, quibus per specialem ministrum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, realiter applicantur. Quidni ergo bene dixero simili modo Christum instituisse Sacrificium (cujus hostia est verum Sacramentum) ut non prosit hominibus, nisi illis, quibus fuerit applicatum?

59. Et verò cui commodiùs potuit ejusmodi applicatio committi, quàm Sacerdoti? Ipse siquidem solus est, qui propriissimè offert Sacrificium, & hoc in persona Christi, cujus merita per Sacrificium nobis applicantur. Ergo multùm conveniens erat, ut etiam illi soli committeretur specialis applicatio fructûs Sacrificii.

Porrò sic factum fuisse, videtur colligi ex illis verbis Apostoli 1. Cor. 4. v. 1. *Sic nos existimet homo ut ministros Christi & dispensatores mysteriorum Dei.* Dubitas Sacrificium esse mysterium Dei? Immo Mysterium est omnium mysteriorum.

60. Confirmatur ex forma Sacerdotii, quæ talis est: *Accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo, Missasq́; celebrandi, tam pro vivis, quàm pro defunctis.* Ergo præter potestatem sacrificandi, habet potestatem Missas celebrandi, id est, applicandi earum fructum sive pro vivis, sive pro defunctis.

Atque hic est sensus totius Ecclesiæ omniumque Christi fidelium, qui ideo specialiter præbent stipendium Sacerdotibus, ut ipsis in particulari Sacrificia applicent: quod & Sacerdotes quotidie practicant. Non est ergo relictus locus dubitandi de hac veritate, si loquamur de fructu speciali, sive medio.

61. Nam quod attinet ad specialissimum, ille sic reservatur Sacerdoti celebranti, ut fortè alteri applicari non possit, non solùm licitè, sed nec validè; simili modo, quo effectus satisfactionis sacramentalis, aut remissio pœnæ per Baptismum non potest alteri validè applicari.

Nec obstat, quòd effectus propriæ satisfactionis sit applicabilis; est enim effectus ex opere operantis, hìc autem agimus de effectu ex opere operato aut quasi. Cùm autem Sacrificium institutum sit, ut pro aliis, præter Sacerdotem, offeratur, necessarium fuit, ut aliquis saltem effectus ipsis posset applicari, licèt non omnis. Utcumque sit de hac re, in ordinaria Missæ applicatione non censetur hæc portio alteri applicari, sed ipsi Sacerdoti reservari.

Similiter multi probabiliter docent, fideles assistentes Sacrificio, ministrantes, similivè modo impropriè offerentes, participare indè aliquem fructum infallibilem ex opere operato, eò ampliorem, quò meliùs & perfectiùs ad illud concurrunt: quem proinde nec Sacerdos, ut patet, nec fortè ipsimet aliis poterunt applicare. Quamquam de his minùs commune sit apud Doctores, quàm de Sacerdote ipso, eò quòd, etsi Christus sic potuisset instituere, non tamen satis constet de facto sic instituisse; præsertim cùm illi non sint propriè offerentes. 62.

Piè saltem credendum, ratione Sacrificii Sacerdotis, cui conjunguntur, & quod suo modo offerunt, preces ipsorum majorem indè accipere efficaciam; sicut videmus comites alicujus Legati, illius intuitu faciliùs aliquid obtinere.

Præterea specialiter inter cæteros sunt participes fructûs generalissimi, quatenus non tantùm offertur pro Ecclesia, pro omnibus Christi fidelibus vivis juxta ac defunctis, sed etiam signanter pro circumstantibus, & cum Sacerdote offerentibus, ut patet ex Canone Missæ ibi: *Et omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est & nota devotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium laudis* &c.

Quæris, quis sit ille fructus generalissimus? Respondeo, effectus impetrationis, fallibilis quidem, sed tamen independens à bonitate ministri, & ita quasi ex opere operato. 63.

Nam quòd singulis omnino Ecclesiæ membris ex singulis Sacrificiis obveniat fructus aliquis infallibilis remissionis pœnarum, videtur aliquibus incredibile; tum, quia sic fructus ille excresceret in immensum; tum, quia sic facillimè omnes animæ liberarentur à pœnis Purgatorii propter frequentiam Sacrificiorum, quæ quotidie offeruntur: tum, quia alioquin si Sacerdos totum fructum, etiam omnibus Ecclesiæ membris obvenientem, sive licitè, sive illicitè applicaret uni, is obtineret remissionem immensæ pœnæ.

Dices: Sacerdos non tantùm orat; sed etiam offert Sacrificium pro tota Ecclesia. *Imprimis* (inquit) *quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta* &c. non est autem in illius potestate, ut unum fructum Sacrificii ab alio separet, ut unum sine alio applicet ei, qui utriusque capax est, sicut etiam neque in potestate ministri situm est, ut unum fructum Sacramenti sine alio applicet; intentio enim ministri ad hoc tantùm deservit, ut huic, aut alteri, Sacramentum, aut Sacrificium applicetur, omnis autem operatio & fructus utriusque, factâ illâ applicatione, statim consequitur. Ita Vasquez disp. 231. n. 36. 64.

Respondeo, immo de facto offertur pro aliquo, cui tantùm applicatur media pars effectûs Sacrificii, ut quando applicatur duobus ex

CONCLUSIO V.

Ad consequendum specialem, seu medium fructum Sacrificii, requiritur applicatio Sacerdotis.

53. Triplex datur portio effectûs Missæ. THeologi passim cum Doctore Subtili Quodl. 20. num. 3. triplicem distingunt portionem effectûs Missæ, nempe generalissimam, specialissimam, & mediam sive specialem. Scotus. *Potest*, inquit Scotus, *meritum, vel specialiter oratio, in triplici gradu intelligi valere alicui, sive pro aliquo. Uno modo specialissimè, & sic semper valet oranti, quando est in gratia; ipse enim habet motum animi bonum, & elicit opus bonum. Iste motus, & illud opus non sic sunt alterius, pro quo orat, sicut orantis: nec potest iste, ordinatâ voluntate, sic illud alteri dare, quòd non sit suum meritum; quia magis tenetur ex charitate diligere seipsum, quàm alium: immo fortè non posset dare alteri sic, quin istud esset peccatum. Alio modo generalissimè, & sic valet toti Ecclesiæ: nec enim debet orans aliquem de Ecclesia excludere; sed ex intentione habituali omnes includere. Tertio modo, scilicet modo medio, valet illi, cui per orantem specialiter applicatur.* specialissime, generalissima, & specialis sive media.

Probatur: *Non enim valet ei specialissimè; patet ex primo membro. Sed nec præcisè valet sibi generalissimè, sicut cuicumque: tunc enim frustra in Ecclesia essent speciales orationes assignatæ, aliæ pro vivis, aliæ autem pro mortuis: & iterum pro vivis aliis, & aliis, puta, benefactoribus, amicis & aliis: ut patet in orationibus in Missali Romano pro diversis assignatis personis, & statibus, & congregationibus. Frustra, inquam, essent istæ specialiter assignatæ: quia non plus valerent illis, quàm generaliter cuicumque in Ecclesia.* Hactenus Scotus. Hæc valet uni & non aliis.

54. Docet præterea in eadem quæstione n. 13. Sacerdotem posse applicare virtutem Sacrificii his, vel illis, & probat ex duobus locis Divi Augustini. Ecce ipsissima verba Doctoris Subtilis: *Dico quòd in potestate Sacerdotis celebrantis est aliquo modo* (scilicet speciali) *applicare virtutem Sacrificii. Quod probatur duplici auctoritate Augustini in Enchir. 89. vel 77.* (aliàs 109.) Neque negandum est defunctorum animas pietate suorum viventium relevari, cùm pro illis Sacrificium Mediatoris offertur: *Ergo offerens potest applicare illis Sacrificium, & illæ per hoc poterunt relevari.* pendetque ab applicatione Sacerdotis: S. August.

Idem in Sermone de Cathedra Sancti Petri: Ostendam, *inquit*, quâ ratione animas defunctorum juvari possunt: adhibeant pro eis Sanctorum preces & Sacerdotali eos prosecutione Domino commendent. *Iuvantur ergo animæ per hoc, quòd Sacerdos pro eis applicat virtutem Sacrificii.*

Addit congruentiam n. 14. *Quia ubi in domo aliqua aliquod bonum est distribuendum diversis secundùm eorum exigentiam, vel indigentiam, rationabile est, quòd Dominus domûs non immediatè singulis distribuat, sed talis distributio alicui, vel aliquibus certis Ministris in domo committatur. Ita videtur regulariter in familiis ordinatu: æquè ergo, vel magis debet esse in domo Dei, quæ est Ecclesia, quòd bonum ibi virtute Sacrificii communicandum, non solùm Deus distribuat, sed aliquis Minister in Ecclesia: nulli autem magis convenire potest in Ecclesia, quàm Sacerdoti Sacrificium offerenti, cui sicut convenit determinare intentionem suam, pro quo specialiter offerat; sic convenit sibi dispensatoriè, vel dispositivè determinare, cui virtute Sacrificii bonum, quod impetratur, reddatur.* 55. Ratio congrua à Scoto assignatur, & Sacerdoti applicatur.

Si objicias: quia instrumentum non habet virtutem applicandi actionem, vel effectum actionis; agentis enim principalis est applicare virtutem & actionem: nunc autem Sacerdos quantùm ad virtutem Sacrificii, est merè instrumentum, quia organum inanimatum. Licèt enim sit organum vivum quantùm ad meritum personale in celebrando; quia sic mereri est ejus, in quantum in se vivit vitâ gratiæ, tamen quantùm ad illud bonum, quod debetur virtute Sacrificii, est organum præcisè ratione Ordinis, & æquè provenit effectus iste virtute Sacrificii, etiamsi minister in se non vivat vitâ gratiæ: ergo &c. 56. Objectio quòd Sacerdos sit tantùm instrumentum.

Ad hanc, inquam, objectionem Respondet Doctor Subtilis: *Quòd licèt bonum, quod impetratur virtute Sacrificii, non impetretur virtute meriti personalis Sacerdotis; sed virtute meriti Ecclesiæ, in cujus persona fit oblatio, & ob cujus gratiam oblatio acceptatur: & ideo quoad hoc, scilicet tale bonum sic impetrandum, Sacerdos, licèt sit merè organum, tamen ratione Ordinis habet gradum notabilem in Ecclesia, propter quem sibi convenit offerre, vel oblationis virtutem determinare, & in hoc non est præcisè organum, sed minister & dispensator.* Respondet Scotus quòd sit minister & dispensator.

Si rursum dixeris: Bonum quod non debetur isti, non habet iste jus alii assignandi vel applicandi: sed bonum quod debetur virtute Sacrificii, non debetur Sacerdoti in quantum celebrans; sed tantùm ipse est nuntius offerens petitionem Ecclesiæ, & bonum, quod virtute Sacrificii debetur, non sibi debetur; quia eadem esset virtus Sacrificii, si ipse esset in mortali peccato: ergo &c. 57. Alia objectio.

Respondet Scotus: *Quòd si bonum reddendum virtute Sacrificii non debeatur Sacerdoti pro se; debetur tamen Ecclesiæ secundùm ejus distributionem: quia ipse ex Ordine suo est nuntius Sponsæ ad Sponsum, offerens petitiones specialiter pro determinatis personis, & ita dispensatoriè vel dispositivè determinans eis illud, quod pro talibus petitionibus reddetur.* Responsio Scoti. Sacerdos est nuntius Sponsæ ad Sponsum.

Hæc libuit præfari de mente Doctoris nostri, ut tantò faciliùs singulas Conclusionis partes enuclearemus. Et quidem ratio à priori totius 58. Ratio à priori totius Con-

clus. est voluntas Christi, totius Conclusionis non potest esse alia, quàm voluntas Christi, qui substantiam Sacrificii instituit, & per consequens modum, quo posset hominibus prodesse; sicuti instituit substantiam Sacramentorum, & modum quo possent causare, sive conferre hominibus suum effectum.

Constat autem Sacramenta sic instituisse, ut non prosint hominibus, nisi illis, quibus per specialem ministrum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, realiter applicantur. *qui sic instituit hoc Sacrificium, ut non prosit nisi applicatum;* Quidni ergo bene dixero simili modo Christum instituisse Sacrificium (cujus hostia est verum Sacramentum) ut non prosit hominibus, nisi illis, quibus fuerit applicatum?

59. *quæ applicatio est Sacerdoti commissa,* Et verò cui commodiùs potuit ejusmodi applicatio committi, quàm Sacerdoti? Ipse siquidem solus est, qui propriissimè offert Sacrificium, & hoc in persona Christi, cujus merita per Sacrificium nobis applicantur. Ergo multùm conveniens erat, ut etiam illi soli committeretur specialis applicatio fructûs Sacrificii.

ut colligitur ex Apost. 1. Cor. 4. Porrò sic factum fuisse, videtur colligi ex illis verbis Apostoli 1. Cor. 4. v. 1. *Sic nos existimet homo ut ministros Christi & dispensatores mysteriorum Dei.* Dubitas Sacrificium esse mysterium Dei? Immo Mysterium est omnium mysteriorum.

60. *Confirmatur ex forma Sacerdotii,* Confirmatur ex forma Sacerdotii, quæ talis est: *Accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo, Missasq; celebrandi, tam pro vivis, quàm pro defunctis.* Ergo præter potestatem sacrificandi, habet potestatem Missas celebrandi, id est, applicandi earum fructum sive pro vivis, sive pro defunctis.

& communi sensu fidelium. Atque hic est sensus totius Ecclesiæ omniumque Christi fidelium, qui ideo specialiter præbent stipendium Sacerdotibus, ut ipsis in particulari Sacrificia applicent: quod & Sacerdotes quotidie practicant. Non est ergo relictus locus dubitandi de hac veritate, si loquamur de fructu speciali, sive medio.

61. *Fructus specialissimus invalidè alteri applicatur.* Nam quod attinet ad specialissimum, ille sic reservatur Sacerdoti celebranti, ut fortè alteri applicari non possit, non solùm licitè, sed nec validè; simili modo, quo effectus satisfactionis sacramentalis, aut remissio pœnæ per Baptismum non potest alteri validè applicari.

Objectio solvitur. Nec obstat, quòd effectus propriæ satisfactionis sit applicabilis; est enim effectus ex opere operantis, hìc autem agimus de effectu ex opere operato aut quasi. Cùm autem Sacrificium institutum sit, ut pro aliis, præter Sacerdotem, offeratur, necessarium fuit, ut aliquis saltem effectus ipsis posset applicari, licèt non omnis. Utcumque sit de hac re, in ordinaria Missæ applicatione non censetur hæc portio alteri applicari, sed ipsi Sacerdoti reservari.

Similiter multi probabiliter docent, fideles assistentes Sacrificio, ministrantes, similivè modo impropriè offerentes, participare indè aliquem fructum infallibilem ex opere operato, eò ampliorem, quò meliùs & perfectiùs ad illud concurrunt: quem proinde nec Sacerdos, ut patet, nec fortè ipsimet aliis poterunt applicare. Quamquam de his minùs commune sit apud Doctores, quàm de Sacerdote ipso, eò quòd, etsi Christus sic potuisset instituere, non tamen satis constet de facto sic instituisse; præsertim cùm illi non sint propriè offerentes. 62. *An assistentes Sacrificio accipiant indè aliquem fructum ex opere operato?*

Piè saltem credendum, ratione Sacrificii Sacerdotis, cui conjunguntur, & quod suo modo offerunt, preces ipsorum majorem indè accipere efficaciam; sicut videmus comites alicujus Legati, illius intuitu faciliùs aliquid obtinere. *Saltem eorum preces habent majorem efficaciam,*

Præterea specialiter inter cæteros sunt participes fructûs generalissimi, quatenus non tantùm offertur pro Ecclesia, pro omnibus Christi fidelibus vivis juxta ac defunctis, sed etiam signanter pro circumstantibus, & cum Sacerdote offerentibus; ut patet ex Canone Missæ ibi: *Et omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est & nota devotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium laudis* &c. *& participant specialius de fructu generalissimo.*

Quæris, quis sit ille fructus generalissimus? Respondeo, effectus impetrationis, fallibilis quidem, sed tamen independens à bonitate ministri, & ita quasi ex opere operato. 63. *Quis sit ille fructus?*

Nam quòd singulis omnino Ecclesiæ membris ex singulis Sacrificiis obveniat fructus aliquis infallibilis remissionis pœnarum, videtur aliquibus incredibile; tum, quia sic fructus ille excresceret in immensum; tum, quia sic facillimè omnes animæ liberarentur à pœnis Purgatorii propter frequentiam Sacrificiorum, quæ quotidie offeruntur: tum, quia alioquin si Sacerdos totum fructum, etiam omnibus Ecclesiæ membris obvenientem, sive licitè, sive illicitè applicaret uni, is obtineret remissionem immensæ pœnæ. *An sit infallibilis remissio pœnarum?*

Dices: Sacerdos non tantùm orat; sed etiam offert Sacrificium pro tota Ecclesia. *Imprimis* (inquit) *quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta* &c. non est autem in illius potestate, ut unum fructum Sacrificii ab alio separet, ut unum sine alio applicet ei, qui utriusque capax est, sicut etiam neque in potestate ministri situm est, ut unum fructum Sacramenti sine alio applicet; intentio enim ministri ad hoc tantùm deservit, ut huic, aut alteri, Sacramentum, aut Sacrificium applicetur, omnis autem operatio & fructus utriusque, factâ illâ applicatione, statim consequitur. Ita Vasquez disp. 231. n. 36. 64. *Objectio Vasquezii, quòd Sacerdos non possit dividere fructum Sacramenti.*

Respondeo, immo de facto offertur pro aliquo, cui tantùm applicatur media pars effectûs Sacrificii, ut quando applicatur duobus ex *Solutio, quòd in Sacramentis non requi-*

 æquo:

ritur specialis applicatio veluti in Sacrificio.

æquo: ergo similiter uni poterit Sacerdos applicare fructum solius impetrationis, alteri autem satisfactionis. Aliud est in Sacramentis, ubi non requiritur specialis applicatio effectûs, sed sola voluntas conferendi Sacramentum, quod applicatum naturaliter causat omnem suum effectum pro dispositione subjecti: in Sacrificio autem ultra intentionem offerendi, exigitur intentio applicandi fructum alicui in particulari.

Sicuti ergo Sacrificium indifferens est, ut in hoc vel illo operetur, ut operetur totum effectum satisfactionis, vel partem dumtaxat; pari ratione erit indifferens, ut operetur effectum impetrationis vel satisfactionis. Nec constat Ecclesiam plus velle, quàm ut applicetur fructus impetrationis omnibus: sic enim pro omnibus verè sacrificatur.

65. Vult Ecclesia fructum impetrationis omnibus applicari.

Cæterùm, Ecclesiam velle, ut omnibus applicetur fructus, saltem impetrationis, ab omnibus admittitur, & satìs patet ex Canone Missæ ibi: *Et omnibus Orthodoxis, atque Catholicæ & Apostolicæ fidei cultoribus. Ipsis Domine, & omnibus in Christo quiescentibus, locum refrigerii, lucis & pacis ut indulgeas deprecamur.*

Can. Missæ.

Peccat mortaliter qui non applicat.

Unde docent communiter Theologi, peccaturum ex genere mortaliter contra charitatem, qui aliquem à communi illa oblatione excluderet, quoniam excluderet ipsum à beneficiis communibus contra mentem Ecclesiæ, intendentis pro omnibus intercedere.

66. An factum teneat?

Interim si malitiosè fieret, nunquid factum teneret? Affirmat Lugo disp. 19. nu. 224. quia licèt Legatus utatur verbis Regis apud Pontificem, si tamen non habeat animum significandi per verba, quod ipsa sonant, & hoc notum sit Pontifici, certè non petit totum id, quod verba sonant, nomine Regis: nam petere nomine Regis, non fit nisi per verba, quibus velit significare Regis voluntatem. Si ergo non vult significare totum, quod verba sonant, sed aliquid aliud, non petit totum illud nomine Regis.

Affirmat Lugo, & probat à simili.

Alia probatio.

Adde Ecclesiam non offerre immediatè hoc Sacrificium, sed per Sacerdotem, qui immediatè offert. Si ergo Sacerdos non vult offerre immediatè pro tali persona, non potest Ecclesia mediatè pro illa offerre; quia causa mediata non causat mediatè, quod causa immediata non causat immediatè. Si ergo Sacerdos habet voluntatem positivam excludendi aliquem à fructu Sacrificii, seu non offerendi pro illo, quæ voluntas sit magìs efficax, quàm illa alia implicita, quam habet offerendi juxta Ecclesiæ intentionem, & proferendi verba omnia cum intentione, quam Ecclesia habet in illis verbis, valida erit illa exclusio, licèt sit illicita, & contra debitum charitatis & obedientiæ. Hucusque Cardinalis.

67. Sententia Auctoris.

Sed si conjecturâ uti liceat in hac materia, in qua video quot capita, tot sententias: malo dicere fructum generalissimum non subesse dispositioni Sacerdotis, sed sicuti infallibiliter ipsi Sacerdoti provenit specialissimus fructus, etiam satisfactionis, independenter ab alia intentione, quàm sacrificandi; ita quoque omnibus fidelibus ex quolibet Sacrificio, independenter ab alia intentione, quàm sacrificandi, provenire fructum generalissimum, fortè etiam satisfactionis, quamvis minimæ, & quæ nequeat aliis applicari; sive per ipsum Sacerdotem, sive per ipsos fideles, quibus à Deo determinatè & infallibiliter conceditur.

Fructû generalissimum non subesse dispositioni Sacerdotis.

Enimverò si Legatus utatur verbis Regis apud Pontificem, estò non habeat animum significandi per verba, quod ipsa sonant, & hoc notum sit Pontifici; arbitror, quia Pontifex concedet Regi, quod verba ex se significant: non enim considerat verba illa, ut à tali privato homine proferuntur, sed ut proferuntur nomine Regis, & eatenus habent illam significationem, quam Rex intendit.

Probatur à simili.

Unde ad illud, quod addebatur apud Lugonem, Respondeo: eo ipso quo aliquis ab Episcopo ordinatur Sacerdos, jam constituitur Legatus Ecclesiæ, ut nomine ipsius offerat dona & Sacrificia pro peccatis, juxta illud Apostoli Heb. 5. v. 1. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & Sacrificia pro peccatis.* Adeoque non est in potestate ipsius, velle offerre Sacrificium, & non nomine Ecclesiæ, sive tamquam Legatus Ecclesiæ; quamquam Ecclesia possit facere per excommunicationem, degradationem &c. ut licèt ipse velit, minimè tamen offerat nomine Ecclesiæ. 68.

68. Responsio ad argumentum Lugonis.

Hebr. 5.

Non est in potestate Sacerdotis velle offerre, & non nomine Ecclesiæ.

Sicuti si quispiam se obligasset Principi ad fungendum legatione pro ipso, quotiescumque placuisset, in potestate Principis est uti ipsius operâ, vel non uti; & si utitur, non pendet à particulari intentione illius hominis, ut nomine Principis loquatur, vel non loquatur, dummodò exteriùs legatione fungatur.

Probatur à simili.

Quid si dixero, hanc fuisse mentem Doctoris Subtilis? Sic enim scribit n. 16. *Cùm oratio possit alicui tripliciter applicari, scilicet specialissimè, generalissimè, & modo medio inter ista, scilicet specialiter, licèt non specialissimè. Prima applicatio determinata est, quia semper fit ipsi oranti. Secunda etiam determinata est, quia semper fit toti Ecclesiæ, & has duas determinationes facit regula charitatis, quæ debet esse potissimè ad seipsum, & generaliter ad omnem proximum.* Et licèt ibi expressè non dicat applicationem aliter factam esse invalidam, equidem sic eum possumus intelligere, ut patebit Conclusione sequenti. 69.

69. Quæ fuerit mens Doct. Subtilis.

Sed dicet aliquis; si fructus generalissimus non dependeret ab intentione particulari Sacerdotis, ut quid tam graviter peccaret, sive contra charitatem, sive contra obedientiam, qui aliquem ab illo fructu excluderet; etenim propter illam exclusionem, exclusus non careret

70. Objectio.

reret fructu sibi à Deo intuitu voluntatis Ecclesiæ universalis determinato?

Responsio. Respondeo; quia quantùm est in se, vellet proximum illo communi beneficio privare. Odium proximi, nonne mortaliter opponitur charitati? Planè. Quin imò inter omnia peccata, quæ contra proximum committuntur, censetur gravissimum. Sed cur hoc? An fortè; quia gravissimum infert proximo nocumentum? Patet quòd non, quoniam potest in ipsa voluntate consummari sine ordine ad actum aliquem exteriorem.

Odium proximi est gravissimum peccatum contra proximum.

Assignatur ratio. Quare ergo? Quia, per illud aliquis vult proximo quantùm est in se gravissima mala, idque ex pessima intentione, scilicet quatenus illi mala sunt, estò optimè sciat se illa mala non posse proximo inferre.

Revertor ad fructum medium & inquiro, utrùm valeat applicatio fructûs medii facta contra mandatum Superioris. Responsio erit

CONCLUSIO VI.

Valeret applicatiò Sacrificii quoad fructum medium estò fieret contra mandatum Superioris; aut aliunde illicitè contra Justitiam, Votum, Charitatem &c.

71. An illicita applicatio fructûs medii sit valida? ITa Doctores communiter, tametsi Scotus videatur mansisse dubius Quodl. 20. nu. 15. & 16. Hæc sunt verba textûs: *De secundo autem in isto articulo, scilicet an possit pro libitu distribuere bonum debitum virtute Sacrificii; ita scillicet quòd hoc bonum specialiter reddatur illi, cui ipse specialiter applicat virtutem Sacrificii, diceretur quòd non; sed ad hoc quòd applicatio sua habeat effectum, oportet quòd eam faciat secundùm beneplacitum Dei: quia ipse solus est dator illius boni, & secundùm suum proprium beneplacitum: non ergo dabitur illi, cui Sacerdos applicat, nisi Sacerdos in applicando conformet se voluntati datoris.*

Scotus.

Nunquid Scotus hìc asserit sic esse? Audi quod sequitur: *Contra hoc: nullam videtur ille habere auctoritatem applicandi vel assignandi aliquod bonum alicui, cuius applicatio nunquam tenebit, nisi fiat secundùm voluntatem alterius; de qua iste regulariter non potest habere certitudinem; sed Sacerdos celebrans non potest habere certitudinem determinatam de voluntate divina, cui velit dare bonum reddendum virtute Sacrificii, quia nec regulariter hoc Deus revelat in speciali, nec ex Scriptura habetur doctrina de hoc nisi multùm remota & universalis, quæ non sufficit ad sciendum voluntatem divinam in speciali respectu huius personæ vel illius: ergo si nunquam applicatio facta per Sacerdotem haberet effectum, nisi esset facta secundùm beneplacitum divinum, sequeretur, quòd Sacerdos nullam haberet auctoritatem applicandi virtutem Sacrificii, nisi multùm in universali.* Ecce ratio in oppositum.

72. Dubitat Scotus. Sed quæ resolutio Doctoris Subtilis? *Potest ergo dici, quòd ubi habetur doctrina certa de applicatione, ibi est sic facienda, ita scilicet quòd si contrarium fiat, fortè nec ei cui applicatur valet, & applicanti nocet; quia peccat. Fortè*, inquit; ergo non loquitur assertivè, sed dubitativè, idque de voluntate speciali Christi, in cujus persona Sacerdos offert Sacrificium, non cujuscumque alterius Superioris.

Ratio dubitandi. Et verò quis potest prudenter dubitare sic Christum potuisse instituere Sacrificium, ut cùm specialiter revelaret Sacerdoti suam voluntatem de applicatione facienda, v. g. Petro; applicatio facta Paulo non valeret? Quid si dicerem sic de facto instituisse? Nunquid dispensator bonorum temporalium alicujus Domini validè dispensat bona Paulo contra expressam voluntatem Domini, quâ vult illa dispensari Petro? Quis adeò desipiat?

73. Communius asseritur applicatio fructûs medii relicta liberæ dispositioni Sacerdotis. Cæterùm, quia; ut loquitur Scotus suprà, de hac speciali voluntate Christi Sacerdos celebrans regulariter non potest habere certitudinem, ideo meliùs dicitur & communiùs asseritur, applicatio fructûs medii simpliciter relicta dispositioni Sacerdotis celebrantis.

Tutius videtur Scoto facere applicationem generalem. Nihilominus quia ab aliquibus dubitatur; *Tutiùs* (ait Scotus suprà) *videtur, applicationem facere generalem talem:* Digneris Domine oblationem istam specialiter acceptare pro illis, pro quibus nosti me teneri specialiter offerre, & in illo gradu, in quo nosti me teneri pro illis. *Et si in speciali determinetur ad aliquem, vel aliquos, tutius est quòd fiat sic sub conditione, si tibi placet.*

74. Objectio. Sed contrà: liquidò constat Christum velle, quòd subditus applicet fructum Sacrificii juxta mandatum Superioris, aut, secundùm legem Justitiæ, Charitatis, Religionis &c. Ergo aliter facta applicatio non valet.

Responsio; & probatio Conclus. à simili. Respondeo, & simul probo Conclusionem: Sacerdos in Sacrificio est minister Christi, sicuti in Sacramentis; proinde licèt sit generalis voluntas Christi, ut faciat Sacerdos, quod præceptum est, sive per legem naturalem, sive per jus positivum, equidem prævalet voluntas specialis, quâ voluit illi provenire effectum, cui Sacerdos applicaret.

Sacramenta valent tametsi conferantur contra voluntatem Prælati. Alioquin argumentum concluderet in omnibus Sacramentis, cùm tamen certum sit Baptismum esse validum, estò conferatur contra Prælati præceptum, aut aliam obligationem juris naturalis vel positivi. Eadem est ratio aliorum Sacramentorum, exceptâ Pœnitentiâ, ad cujus valorem requiritur essentialiter jurisdictio, quæ dependet à voluntate Superioris; sic tamen quòd per simplicem prohibitionem ab habente non auferatur; unde fieri potest quòd absolutio valeat contra mandatum Superioris.

Ergo

Ergo similiter oblatio Sacrificii erit rata & valida, licèt fiat illicitè contra Prælati intentionem & voluntatem. Ergo etiam applicatio fructûs Sacrificii.

75. Confirmatio probationis. Atque hæc est communis probatio Conclusionis, quæ confirmatur: quia in his, quæ sunt jure divino Ordini Sacerdotali annexa, non potest aliquid mutare Ecclesia, aut Superior Regularis. Veluti cùm Religiosus habet licentiam dandi aliquid vel accipiendi à Ministro Generali, non potest Prælatus inferior impedire valorem illius donationis.

Cùm ergo Sacerdos à Christo acceperit potestatem in sua Ordinatione conferendi Sacramenta, & offerendi Sacrificium, non potest impediri in illis muniis quoad valorem à potestate inferiori, quamdiù non satis constat illam potestatem datam esse cum simili subordinatione, quomodo hic non constat.

76. Objicitur dissimilitudo inter Sacramentum & Sacrificium. Si dixerit aliquis: rectè quidem, valeat Sacrificium oblatum contra voluntatem Prælati, sicuti valet Sacramentum collatum contra voluntatem Prælati; sed unde constat quòd valeat applicatio Sacrificii? Certè plurimùm distinguuntur oblatio Sacrificii, sive Sacrificatio, & applicatio fructûs Sacrificii. Fieri ergo posset, quòd applicatio non valeret, estò alioquin valida foret oblatio.

Aliud cernitur in Sacramentis, in quibus præter intentionem conficiendi, non requiritur nova intentio applicandi effectum: sed eo ipso quo validè confertur, naturaliter causat omnem suum effectum secundùm dispositionem subjecti: at verò Sacrificium posset validè offerri, tametsi indè nullus, quantumvis optimè dispositus, acciperet fructum ejus specialem. Ergo similitudo inter Sacramentum & Sacrificium sufficienter salvatur in eo, quòd oblatio Sacrificii sit valida, estò applicatio sit subjecta dispositioni Ecclesiæ.

77. Responsio. Respondeo concedendo totum. Ergo est subjecta dispositioni Ecclesiæ, negatur Consequentia; quippe illa applicatio fit ex potestate à Christo tradita, ut constat ex forma Ordinationis: *Accipe potestatem offerendi Sacrificium pro vivis, & defunctis*; nulla enim est ratio restringendi illa verba ad solum fructum generalissimum: igitur quoad applicationem est minister Christi, sicuti quoad consecrationem; atqui Prælatus non potest impedire valorem consecrationis, ut patet ex alibi dictis: ergo nec poterit impedire valorem applicationis.

78. ejusque confirmatio. Lugo. Alioquin (ait Lugo disp. 19. nu. 211.) si voluntas Prælati, vel debitum justitiæ prævalet, consequens est, ut qui contra illud debitum Missas aliis applicuit, ad nihil postea teneatur; quia quidquid ipse contrà tentaverit, Sacrificium pro illis fuit acceptatum, quibus debebatur, quod est contra communem sensum Ecclesiæ.

Quem probè intellexit Scotus dicens n. 17. *Isti, quorum orationes & oblationes sunt sic determinatæ certis personis, non possunt eas pro libitu aliis applicare, quia facerent injustitiam subtrahendo debitum illis, quibus iam sunt obligati, & intelligo, si applicarent aliis, ita specialiter sicut ipsis, & hoc aliis, quibus non æquè obligantur.* Scotus.

Subtrahendo, inquam, *debitum illis*: igitur, etiam dato, quòd fortè nec illis valerent, quibus applicarentur, adhuc non valerent aliis, quibus ex justitia deberent applicari.

Hinc licèt concederet aliquis, Prælatum posse inhabilem reddere subditum ad applicandum Sacrificium pro alio, quàm pro Petro; sicut potest reddere inhabilem ad contrahendum Matrimonium cum alia, quàm cum Catharina, vel ad profitendum in alia Religione, quàm in Religione Sancti Francisci: adhuc fortè negaret, quòd Sacrificium illud prodesset Petro: sicuti si contraheret invalidè cum Barbara, non propterea censeretur contraxisse cum Catharina, aut si invalidè profiteretur Religionem Sancti Augustini, non tamen acceptaretur à Deo illa Professio pro Religione Sancti Francisci, nisi ipse etiam positivè vellet in illa profiteri. 79. An Prælatus possit facere, ut Sacrificium prosit illi pro quo positivè non offertur?

Sententia Authoris. Fateor tamen ego hæc Similia multum claudicare: etenim tam Matrimonium, quàm Professio religiosa maximè sunt onerosa, ut proinde planè congruum fuerit, imò quodammodò necessarium, quòd requirerent personalem consensum, qui alienâ voluntate non posset suppleri. Nihil autem tale reperitur in applicatione Sacrificii pro hoc, vel illo.

Quare existimo; si Deo placuisset, facilè fuisset Ecclesiæ supplere consensum Sacerdotis in applicatione fructûs Sacrificii. Nam de facto Respublica civilis supplet defectum consensûs in quibusdam contractibus, transferendo dominia rerum, etiam contra expressam voluntatem veri Domini, quando sic expedit bono communi. Cur similiter non potuisset Christus dare Ecclesiæ suæ, sive Prælatis Ecclesiæ quasi dominium, aut potiùs jus altum dispensandi fructum Sacrificii contra voluntatem subditorum, quando rationabiliter judicarent id expedire pro bono communi?

Et sanè cùm Prælatus Regularis de facto irritet omnia vota suorum subditorum, & possit ipsos inhabiles reddere ad vovendum, vellem scire, quare non possit eosdem inhabiles reddere ad applicandum huic vel illi fructum Sacrificii. 80. An possit Prælatus reddere subditum inhabilem ad fructum Sacrificii applicandum?

Respondes; quia non vovent in persona Christi, sicuti applicant fructum Sacrificii in persona Christi: quoties autem Superior aliquis supremus subdito quidpiam committit, quod ejus nomine faciat, vel aliquid subdito concedit, non pendet subditus in usu ejus commissionis, vel facultatis à voluntate Prælati, vel Superioris immediati, ut suprà exemplificavimus

plificavimus in Religioso, qui à Generali accepit licentiam aliquid dandi, vel accipiendi.

81\. Contra responsionem negativam urguet Author.

Bona responsio, sed non ex omni parte beata. Nam oppono unum verbum, & peto, an Prælatus immediatus possit facere, ut Religiosus ille peccet, utendo licentiâ Generalis. Si affirmas; ergo pendet in usu illius facultatis à voluntate Superioris immediati. Pendet, inquis, sed in usu licito, non in usu valido.

Contrà; quidni etiam pendeat in usu valido? Quia, reponis, ideo petita fuit licentia, ut subditus contra voluntatem immediati Superioris posset eâ validè uti. Contrà; etiam ut posset licitè uti. Transeat, inquis, & ideo nec in usu licito dependet. Infero; ergo nec potestas Sacerdotis dependet à Prælato in usu licito sacrificandi, & applicandi fructum Sacrificii. Negas Consequentiam.

Sed quæ disparitas? Quia, respondes, Ordo sacerdotalis non tam requiritur ad licitè, quàm ad validè consecrandum, & fructum Sacrificii validè applicandum; sicuti etiam ad reliqua Sacramenta, quæ talem Ordinem essentialiter postulant, validè conficienda; quâ potestate suppositâ, & sine qua indubiè omnia hæc illicitè fierent, multa adhuc alia requiruntur, ut licitè fiant.

Consentio. Sed nunquid potest quis prudenter dubitare, an Religiosus habens licentiam à Superiore, sive mediato, sive immediato dandi aliquid, vel accipiendi, quin, inquam, possit eâ illicitè uti, quamvis validè?

Potuit Christus instituere Sacrificium independenter à Superiore offerendum, dependenter autem applicandum.

Utcumque ergo sit de hac comparatione inter Religiosum & Sacerdotem, quia similitudo semper claudicat: firmiter mihi persuadeo, sic Christum potuisse instituere Sacrificium, ut offerretur in sui persona independenter à voluntate Superioris; applicaretur autem dependenter. Nullam enim in eo invenio repugnantiam, attamen quod sic factum sit, nec ratio, nec auctoritas probat, & ideo non est asserendum.

82\. Fructus medius nemini ex proposito applicatus, manet in thesauro Ecclesiæ.

Petes; quid si ergo Sacerdos ex proposito nemini applicet fructum medium, cui proveniet? Respondeo, nec ipsi, nec aliis, sed manebit in thesauro Ecclesiæ.

Existimant tamen aliqui Sacerdotem dum ex inadvertentia nemini applicat, aut dum applicat incapaci, habere regulariter virtualem, seu implicitam intentionem applicandi sibi ipsi, aut certè aliis, quibus obligatur; imò omnibus, pro quibus generaliter offert.

Ex inadvertentia non applicatus, provenire videtur Sacerdoti aut aliis.

Hanc intentionem satis explicant illa verba: *Offero tibi pro innumerabilibus peccatis meis* &c. *& pro omnibus fidelibus Christianis vivis atque defunctis, ut mihi & illis proficiat ad salutem*, scilicet, quantum proficere potest; adeoque non tantùm quoad satisfactionem, sed etiam quoad impetrationem, si non ad peculiare aliquod beneficium, saltem generaliter ad divinam opem obtinendam. Quod certiùs est, si aliquando expressè talem intentionem formaverit, & non revocaverit.

Et quia sæpè incertum est, an ille, pro quo specialiter volo offerre, sit capax fructûs Sacrificii, v. g. si defunctus, pro quo volo offerre, sit in Purgatorio, idcirco consulunt Doctores secundam intentionem, quâ velim fructum, aut certè illius residuum, applicatum alteri sub conditione, quòd prior non indigeat aut sit incapax. 83. Consulitur secunda applicatio conditionata.

Cumque defuncti tantùm indigeant relaxatione pœnæ, consulit Præpositus qu. 83. nu. 104. ut quoties pro illis celebramus, applicemus Sacrificium aliis, uni vel pluribus, quoad gratias prævenientes, aut alia bona obtinenda.

Sed nunquid pluribus tantum proderit, quantum uni? Resolutio patebit ex dicendis Conclusione 7. & 8.

CONCLUSIO VII.

Sacrificium quà impetratorium æquè valet multis, atque uni, si pro singulis explicitè offeratur.

PRo meliori intellectu hujus & sequentis Conclusionis, Suppono primò tamquam certum, fructum Sacrificii ex opere operantis esse omnino finitum, veluti fructus aliorum bonorum operum; adeoque magis vel minùs participari secundùm dispositionem ipsius operantis, pluribusque communicatum in singulis minorem esse, atque in uno, cui soli communicaretur. Quantùm autem ad fructum ex opere operato aut quasi, 84. Fructus Sacrificii ex opere operantis est finitus.

Supponendum secundò, fructum qui obvenit illis, qui secundariò & impropriè offerunt, v. g. qui audiunt Missam, non crescere, neque decrescere ex paucitate vel pluralitate ita offerentium. Cùm enim sint distinctæ moraliter oblationes, quidni singulæ singulos habeant effectus proportionatos? 85. Plures secundariò offerentes cum Sacerdote æqualem habent effectum ex opere operato ac si unus offerret.

Sicuti si duo Sacerdotes eandem hostiam consecrarent, non dubito, quin æqualem reciperent effectum, ac si singuli singulas hostias consecrarent. Enimverò hostia principalis, Corpus scilicet & Sanguis Christi, etiam in multis Sacris, una est & eadem, quam ex parte sua multi celebrantes æquè offerunt, atque unicus, & ideo singuli recipiunt æqualem effectum, sive multi sint, sive pauci. Probatur à simili.

Aliud simile. Eodem modo si plures unam hostiam successivè sumerent, omnes æquè magnum effectum ex Communione perciperent. Ergo similiter quando plures secundariò & impropriè offerunt cum Sacerdote, æqualem habebunt effectum, ac si unus solus offerret.

86. Probatur ex communi sensu fidelium. Alioquin meliùs esset Sacerdoti, si solus celebraret, & meliùs esset audire Missam solus, quàm cum aliis, quæ sunt contra communem sensum fidelium, qui omnes apprehendunt sibi provenire aliquem fructum ex Sacrificio æqualem, sive multi sint, qui audiunt Missam, sive pauci.

Atque hâc ratione hic fructus est quasi infinitus syncategorematicè, eò quòd, quantumcumque multiplicentur ejusmodi offerentes, cæteris paribus semper æquè magnum percipiant fructum.

Qui pluribus titulis concurrit, majorem accipit effectum. Dico, *Cæteris paribus*; quia qui pluribus titulis concurrit ad Sacrificium, v. g. ministrando, audiendo, & præbendo panem & vinum, indubiè majorem accipit effectum, quàm ille, qui tantùm audit Missam, vel ministrat celebranti.

87. Christus per Sacrificium ampliùs non meretur, Suppono tertiò, Christum, qui est principalis offerens, de facto non ampliùs mereri, vel satisfacere per oblationem Sacrificii, estò habeat actualem voluntatem offerendi hîc & nunc per hunc ministrum, & hæc voluntas sit bona & laudabilis.

Ratio; quia nunc non est in statu merendi aut satisfaciendi, qui est status viatoris, ut ab omnibus admittitur. Quid ergo? sed applicat merita præterita. Applicat per Sacrificium satisfactiones & merita præterita, quæ applicatio vocari potest impetratio, vel per modum impetrationis.

88. Neque meretur Ecclesia, Similiter Ecclesia, quæ etiam suo modo offert per Sacerdotem, sicut per Legatum suum, nec propriè meretur nec satisfacit, ut superiùs probavimus; quia nunc non exercet actualem libertatem in actu oblationis.

Nihilominus valet hæc oblatio ad impetrandum; ad hoc enim sufficit manifestare suam voluntatem, sive immediatè, sive mediatè per internuntium, illi, à quo aliquid petitur: quo pacto orationes & preces, quas Sacerdos dicit in Missa nomine Ecclesiæ, habent valorem ad impetrandum à Deo, etiamsi ipse Sacerdos sit in peccato. sed impetrat.

Huius impetrationis valor non est infinitus. Porrò hic valor augetur pro majori numero & sanctitate eorum, qui actu existunt in Ecclesia, quorum omnium nomine loquitur Sacerdos; adeoque non est valor infinitus, & per consequens effectus ejusmodi impetrationis minor erit in pluribus, quàm in uno solo.

89. Explicatur Conclus. Principalis ergo, immo tota difficultas hîc est, an valor ex opere operato aut quasi, qui Sacrificio provenit à Christo, ut principali offerente, vel applicante merita sua, an, inquam, ille valor sit infinitus aut quasi, æqualem utique causans effectum impetrationis in multis, & in paucis, quibus per Sacerdotem applicatur.

Et sic intellecta Conclusio, probatur; quia vis impetrandi, quæ est in hoc Sacrificio, non fundatur in aliqua promissione divina, sed in extrinseca ipsius dignitate & gratuita ac liberali Dei concessione, qui non tantum beneficium potest concedere intuitu Sacrificii, quin possit majus, & tam facilè potest concedere pluribus, quàm uni: ergo ex ea parte effectus impetratorius Sacrificii non est certus & determinatus; sed Sacrificium de se tam potens est ad impetrandum magnum, quàm parvum beneficium, & tam efficax ad plura, quàm ad unum. & probatur.

Atque hoc est, virtutem illam esse quasi infinitam, non quòd infinitum effectum, v. g. gratiam infinitam impetremus; sed quia spectatâ dignitate Sacrificii, virtus illa est satis proportionata ad quosvis effectus in quovis numero à Deo obtinendos, ita ut numquam possimus per hoc individuum Sacrificium impetrare tantum beneficium, quo non possimus impetrare aliud majus, nec umquam pro tot, quin possimus pro pluribus. Virtus Sacrificii est quasi infinita.

Sed dicet aliquis; idem est de precibus, 90. Objectio. quia non tantum beneficium concedit Deus ob preces nostras, quin posset majus concedere: quamquam autem dignitas Sacrificii sit major, videtur equidem limitasse vim impetrandi ad normam aliarum precum & orationum.

Estò limitaverit: nonne ipsa veritas, Solvitur. Christus, testatur Joan. 14. v. 13. *Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo hoc faciam?* Jo. 14. Si ergo oratio habet effectum quasi infinitum, quidni etiam Sacrificium longè præstantius, quando orationi adjungitur, vel potiùs, quando oratio adjungitur Sacrificio? Oratio habet effectum quasi infinitum.

Dico, *Quando oratio adjungitur*; quia sine oratione nullum opus virtutis applicatur ad aliquid impetrandum; quia non impetratur, nisi quod petitur, vel desideratur.

Ex quo consectaneum est, ratione orationis 91. adjunctæ, Sacrificium quoad vim impetrandi, minùs posse valere pluribus, quàm uni. Constat siquidem cæteris paribus efficaciorem esse ad impetrandum aliquid orationem illam, quæ in particulari fit pro aliquo, quàm si generaliter pro multis fiat. Ita definitur in Concilio Constantiensi sess. 8. ubi damnatur hæc propositio 19. Joannis Wicleff: *Speciales orationes applicatæ uni personæ per Prælatos, vel Religiosos, non plùs prosunt eidem, quàm generales, cæteris paribus.* Efficacior est, si fiat in particulari pro uno, quàm si in generali pro multis. Constantiens.

Ratio-

Ratio ex Scoto; Rationem hujus rei attigit Scotus Quodl. 20. nu. 4. & sequentibus: quia ut oratio impetret, requirit cum re postulata proportionem: nam eadem oratio cæteris paribus non æquè impetrabit rem difficilem & facilem, majorem & minorem, ac proinde non æquè impetrabit eandem rem uni & multis, quia hoc ipso res postulata est major.

& probatio à simili. *Sicut* (inquit Doctor n. 6.) *plures pœnæ æquivalent uni maiori pœnæ, & non relaxantur, nisi per opus satisfactorium maius, vel per plura opera satisfactoria, sic videtur de pluribus bonis impetrandis, quòd æquivalent uni maiori, & ideo non nisi per plura bona, vel unum maius bonum impetrantur.*

92. Conclusio ulteriùs declaratur; Hinc autem infertur; si Sacrificium applicetur ad multa impetranda, quæ unâ generali petitione contineantur, sicut talis oratio minùs efficax est in singulis, ita quoque Sacrificium minùs tunc impetrabit pro illis; quia proportionatur orationi. Sin verò petitio fuerit specialis, ita ut fiant multæ orationes, unaquæque pro sua re vel persona, etsi unum Sacrificium offeratur ad omnia illa impetranda, æquè potens erit ad omnia, & ad singula; quia ipsum de se semper est æquè sufficiens, ut anteà diximus, & aliunde ex parte orationis est etiam æqualitas.

Quod probo; quia unum meritum non impedit aliud, si opera concomitanter multiplicentur, & easdem morales circumstantias habeant: ergo consimiliter una oratio non minuet valorem & dignitatem alterius; sed unaquæque habebit totam vim impetrandi, quam haberet sola.

& probatur ex quotidiana praxi. Alioquin non liceret in Sacrificiis uni addictis, pro aliis rogare alia (quod tamen quotidie practicatur) ne ille unus fraudetur aliquo fructu impetrationis, ad quem fortè habet jus. Sicuti probabiliùs non licet Sacrificium uni debitum, æqualiter applicare aliis quoad fructum satisfactionis: quoniam hic fructus in pluribus minor est, quàm in uno, ut doceo Conclusione sequenti, quæ talis est:

CONCLUSIO VIII.

Effectus satisfactionis, quem habet Sacrificium Missæ ex opere operato, eò minor est in singulis, quò pro pluribus offertur.

93. Conclusio probatur ex Scoto. ITa Scotus Quodl. 20. n. 20. *De tertio in isto articulo dici potest, sicut in præcedenti articulo, quòd scilicet Missa non tantùm valet virtute Sacrificii applicata pluribus in eodem gradu, sicut si uni soli applicaretur.* Probat: *Quia bonum quod debetur virtute Sacrificii correspondet secundùm plenam iustitiam alicui merito in Ecclesia: illud meritum est finitum & certi gradûs: ergo sibi secundùm iustitiam plenam adæquatè correspondet bonum certi gradûs reddendum: ita quod nihil reddetur virtute Sacrificii nisi illud, vel inclusum in illo: ergo si totum illud reddatur isti, nihil virtute Sacrificii reddetur illi: quia quod datur illi, nec est istud bonum, quod datur isti, nec includitur in illo, ut aliquid eius, & per consequens ex opposito consequentis, si virtute Sacrificii aliquod bonum detur illi; non totum datur isti, quod debetur virtute Sacrificii; daretur autem ei totum in medio gradu, si sibi soli specialiter applicaretur: ergo &c.*

Quin immo, etsi actio sacrificativa, quatenus est moraliter ipsius Christi, aut clariùs, quatenus est actio Christi, prout de facto agentis (quod alii volunt) foret infinita; equidem non haberet vim, seu effectum in actu secundo juxta valorem actionis pro tempore præsenti consideratæ, sed consideratæ secundùm quod Christus olim in institutione Sacrificii effectum ei ex merito suæ Passionis annexuit. 94. Fundatur in communi sensu, & praxi Ecclesiæ,

Porrò finitum annexuisse patet, tum ex sensu communi, tum ex praxi Ecclesiæ, sæpiùs pro eadem anima, idque distinctè pro singulis celebrante, cùm alioquin debuisset præscribere, ut pro omnibus simul semper celebraretur: nam charitas postulat, ut offeratur pro omnibus, quibus potest prodesse absque aliorum præjudicio. Scotus n. 6. ibi: *Et tunc secundùm ordinatam charitatem deberet quilibet orare pro quocumque; quia deberet impetrare bonum pluribus: dum tamen hoc posset per eundem actum sine diminutione boni alicuius eorum.* Scoti.

Dices: Ecclesia id non facit; quia non constat, utrùm ita sit. Respondeo; Spiritus Sanctus, qui docet Ecclesiam omnem veritatem, hanc putas eam celavit? Certè, vel ex continua praxi satis constat, quid Ecclesia sentiat de hac veritate. Et verò quid nobis sentiendum sit, ex quo meliùs colligi potest, quàm ex sensu Ecclesiæ? 95. Objectio solvitur.

Herculè si Ecclesia dubitat, an Sacrificium quoad fructum satisfactionis æquè prosit pluribus, atque uni, quidni præscribat, ut pro omnibus simul semper offeratur, si, vel quatenus fieri potest sine præjudicio particularis intentionis? Talis autem præscriptio nullibi extat.

Itaque ratio à priori Conclusionis est voluntas Christi, quæ colligitur ex praxi Ecclesiæ & communi sensu fidelium. Congruentia; quia Sacrificium non habet vim tollendi debitum pœnæ, nisi quatenus habet annexas satisfactiones præteritas Christi: hæc autem annexio non debuit ita fieri, ut haberet virtutem infinitam; sed potiùs contrarium erat congruum. 96. Ratio à priori Conclus. voluntas Christi. Congruentia.

Probatur; quia Christus voluit hoc Sacrificium sæpiùs offerri, quod alioquin non fuisset necessarium, saltem pro eadem re; nam oblatum pro uno, v. g. Petro vivente, remitteret ei omnem pœnam, etsi tantam haberet persolvendam, quantam omnes animæ in Purgatorio simul. Immo oblatum pro omnibus simul, tam vivis quàm defunctis, remitteret eis omnes pœnas debitas in Purgatorio, quod est incredibile.

97. *Scotus.* Quare potius Sacrificium cruentum habeat valorem quasi Infinitum quàm incruentum. Scitè ergo dixit Scotus suprà n. 24. *Et estò quòd acceptaretur* Sacrificium *ratione voluntatis Christi ut offerentis, hoc est, instituentis oblationem, & dantis sibi valorem & acceptationem, tamen non æquivaleret, nec acceptaretur sicut Passio Christi, & ita esset meritum finitum, cui correspondet debitum virtute Sacrificii.*

Quid miramur? Etenim Sacrificium Crucis erat actio meritoria & satisfactoria, minimè iteranda. Planè ergo conveniens fuit, ut haberet valorem quasi infinitum, qui postmodum finitè, per infinita quasi Sacrificia incruenta, in remissionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur, sicut finitè applicatur per Sacramenta.

98. Intellige in actu 2. nam in actu 1. etiam incruentum potest dici infinitum. Alioquin in actu primo, sive quoad sufficientiam, etiam valor Sacrificii incruenti est infinitus, ratione scilicet rei oblatæ, & principalis offerentis, qui est Christus, infinitè dignificans oblationem Sacrificii, in suis quasi infinitis meritis fundatam, suoque factam nomine: attamen in actu secundo virtutem seu effectum infinitum ei non tribuit; sed voluit, ut statim dixi, fructum Passionis in eo finitè applicari.

Quo sensu fructus Passionis applicetur finitè in Sacrificio incruento. Finitè, inquam, non tantùm in hoc sensu, quòd una Missa applicata omnibus & singulis fidelibus minimè sufficiat perfectè pro illis: aut applicata uni personæ, v. g. defunctæ, non tollat ab illa omnem pœnam debitam, etiamsi hæc pœna major & major in infinitum esse supponatur: hujusmodi enim finitudinem, ut sic loquar, omnes libenter fatentur; sed etiam in hoc sensu, quòd una Missa applicata pro multis, non tantùm singulis prosit, quantùm omnibus; prout praxis Ecclesiæ demonstrat.

99. Probatur Conclus. ex absurdo quod sequitur ex opposita sententia. Profectò ex contraria sententia hoc absurdum sequitur, quòd Sacerdos pluribus ex justitia obligatus, v. g. ratione stipendii, quod à singulis accepit, per unam Missam satisfaceret.

100. Responsio Vasquezii. Respondet Vasquez disp. 231. cap. 3. ubi docet oppositum Conclusionis, Respondet, inquam, Negando Consequentiam. Primò, quia is, qui stipendium tribuit Sacerdoti, non solùm petit ab eo applicationem Sacrificii, sed etiam orationes Ecclesiæ & impetrationem earum, quæ sunt finiti valoris; ac proinde minùs singulis prosunt, si inter plures, quàm si inter pauciores dividantur.

Sed contrà primò; posset pro singulis explicitè orare, ac proinde, juxta nostram doctrinam præcedenti Conclusione explicatam, omnes æqualem effectum impetrationis acciperent, ac si pro singulis seorsim offerret. Rejicitur primò.

Secundò: impetratio Ecclesiæ est per accidens; nam excommunicatus, aut aliter præcisus satisfaceret suæ obligationi, estò nihil impetraret nomine Ecclesiæ, quæ non vult illo uti tamquam Legato ad aliquid impetrandum. Secundò.

Respondet Vasquez secundò: ideo talem Sacerdotem peccare, quia solùm probabiliter solvit, quod debet; nam valor ille infinitus solùm est probabilis. 101. Secunda responsio Vasquez.

Sed contrà primò: hoc ipsum satis declarat falsitatem sententiæ Vasquez; cùm ab initio nascentis Ecclesiæ omnes Sacerdotes existimaverint se teneri ad offerendum pro singulis singula Sacrificia. Rejicitur primò.

Secundò: qui promisit jejunium, satisfacit si probabiliter jejunet. Similiter, qui hodie applicat fructum Sacrificii crastini, estò aliqui doceant illam applicationem non valere. Secundò.

Respondet Vasquez tertiò: peccare Sacerdotem in illo casu contra justitiam; quia cùm stipendium detur ratione sustentationis, ut qui altari servit, de altari vivat, justitia ipsa non patitur, ut qui semel ab uno in sustentationem stipendium accepit, ab alio contra ipsius voluntatem sustentetur. 102. Tertia responsio Vasquez.

Sed contrà; Sacerdos in Natali Domini potest accipere stipendium pro secunda & tertia Missa, licèt jam acceperit stipendium & sustentationem pro illa die ab eo, cui applicuit primam Missam. Refellitur.

Dices; qui dedit stipendium pro prima Missa, non est involuntarius, ut accipiat Sacerdos aliud pro secunda & tertia. 103. & instantia contra ista.

Respondeo; unde constat quòd ille qui primò obtulit stipendium sit involuntarius, ut Sacerdos pro eadem Missa accipiat plura stipendia, supposito quòd habeat æqualem effectum, ac si pro ipso solo Sacrificium offerretur? Nonne stipendium unius Missæ valde exigua sustentatio est pro una die?

Præterea, si uni liberaliter promisi Sacrum, & ab altero accepi stipendium, saltem tunc potero satisfacere unicâ Missâ, quod est contra communem fidelium apprehensionem, & ideo non admittendum. Igitur sicut magìs communè, ita magìs probabile est, Missam oblatam pro multis non tantùm eis prodesse, ac si pro singulis offerretur: ut ampliùs ostendo, dum dissolvo illa, quæ alii pro sua sententia objiciunt.

Primò; multiplicatis iis, qui assistunt Sacro, non minùs prodest Sacrificium singulis, quàm si singuli soli adessent: ergo similiter multiplicatis iis, pro quibus offertur, non minùs prodest singulis, quàm si pro singulis solis 104. Contra Conclus. objicitur primò.

solis offerretur. Probatur Consequentia; quia iis, qui assistunt, non aliter prodest ex opere operato Sacrificium, nisi quatenus Sacerdos pro illis offert magis in particulari.

Respondetur.

Respondeo Negando Consequentiam. Ad probationem dico primò, valde incertum esse, ut patet ex dictis Conclusione 5. an illi, qui Missæ assistunt, ex eo præcisè acquirant aliquem fructum ex opere operato, id est, infallibilem remissionem alicujus pœnæ. Affirmat quidem Suarius disp. 79. sect. 8. §. *Quartò de cæteris privatis offerentibus*, & probat quatuor rationibus, sed quæ non convincunt, ut statim declaro.

Incertum est an omnes offerentes Sacrificium accipiant fructum ex opere operato. *Suarez.*

105. Accipere probat Suarez primò.

Probat ergo primò; quia oblatio hujus Sacrificii est fructuosa ex opere operato: ergo rationi consentaneum est, ut omnes, qui ad illam verè concurrunt per proprium actum, seu concursum moralem, participent hujusmodi fructum.

Secundò.

Secunda ratio est; quia ex ejusmodi concursu plurium offerentium cum ministro resultat quasi unum morale offerens cum majori devotione, reverentiâ & dignitate: ergo respondet illi major fructus ex opere operato cæteris paribus; nam hic fructus definitur juxta devotionem offerentium: ergo hâc ratione respondet singulis offerentibus, ut tales sunt, aliqua pars illius fructûs, juxta uniuscujusque devotionem.

Tertiò.

Probat tertiò: sicut usus Sacramenti consistit in receptione, ita ratio Sacrificii in oblatione; sed omnes, qui recipiunt Sacramentum, participant fructum ejus: ergo similiter omnes offerentes per proprium aliquem concursum vel actionem participant fructum Sacrificii.

Quartò.

Quarta probatio: Christus hoc modo potuit instituere hujus Sacrificii efficacitatem, & est valde consentanea dignitati ejus, & hominibus conveniens, ut saltem spe fructûs unusquisque devotè offerre studeat juxta capacitatem suam: ergo credendum est ita instituisse.

Confirmatio.

Et confirmatur: nam inconveniens esset, quòd audiens Missam, non plus fructûs accipiat ex opere operato ex Missa, quàm ille, qui non audit, si Sacerdotis applicatio erga utrumque æqualis est, & alioquin in hujusmodi effectu nullum est inconveniens, nec aliquid contra illum objici potest, quod difficultatem ingerat; cur ergo negandus est? Hucusque Suarius. Sed hæ rationes, ut anteà dixi, non convincunt.

106. Respondetur ad primum.

Ad principalem respondent Adversarii: tota efficacia ex opere operato quantùm attinet ad remissionem pœnæ, provenit ex eo, quòd Sacrificium offeratur in persona Christi: ideo enim hæc illa munda oblatio est, quia nimirum prout est à Christo offerente, semper est munda & acceptabilis, quæ nullâ indignitate aut malitiâ offerentium inquinari potest; jam autem solus Sacerdos offert in persona Christi: adeoque nec ipse habet fructum ex opere operato, quà privata persona est vel Legatus Ecclesiæ; sed in quantum sustinet personam Christi.

Ex quo patet responsio ad tertiam probationem; videlicet disparitas inter Sacramentum & Sacrificium: nam quælibet susceptio Sacramenti est fructuosa, si non sit obex in suscipiente, ut definit Concilium Tridentinum sess. 7. de Sacramentis in genere can. 7. *Si quis dixerit non dari gratiam per hujusmodi Sacramenta semper & omnibus, quantùm est ex parte Dei, etiamsi ritè ea suscipiant, sed aliquando & aliquibus, anathema sit.* In quo autem Concilio definitur per Sacrificium infallibiliter conferri remissionem pœnæ omnibus illud legitimè offerentibus? Igitur non quælibet oblatio Sacrificii est fructuosa ex opere operato, quod attinet ad infallibilem remissionem pœnæ; sed illa sola, quâ Christus seipsum per Sacerdotem offert. 107. Responsio ad tertium.

Ad secundam probationem negant, effectum ex opere operato crescere ex devotione offerentium; etenim effectus Sacramentorum non crescunt ex bonitate ministri: & aliunde videtur hæc esse mens omnium fidelium, qui quamvis propter impetrationem propriam ipsius Sacerdotis, quærant aliquando magis sanctos & devotos; verumtamen propter fructum Sacrificii, qui provenit ex parte Christi, de hoc minimè sunt solliciti. 108. Respondetur ad secundum.

Et quis scit, an non ideo dixerit Tridentinum sess. 22. cap. 1. *Et hæc quidem illa munda oblatio est, quæ nullâ indignitate aut malitiâ offerentium inquinari potest?* Inquinaretur autem si malitiâ offerentium ejus effectus ex opere operato minueretur.

Sanè si Dominus per famulum malum det eleëmosynam impositam à Confessario in Sacramento Pœnitentiæ, illa non minùs erit satisfactoria ex opere operato, ac si famulus esset bonus. Ergo similiter si quis Sacrificium offerat per Sacerdotem malum, illud non minùs erit satisfactorium ex opere operato, ac si Sacerdos esset bonus.

Ad quartam probationem dicunt, abundè sufficere ad dignitatem Sacrificii, quòd ii, qui Sacrificio assistunt, accipiant majorem fructum ex opere operantis, & etiam quasi ex opere operato per modum impetrationis, quatenus Sacerdos specialiter offert pro circumstantibus juxta dicta Conclus. 5. 109. Responsio ad quartum.

Atque ut sententia Suarii esset vera, videlicet ut omnes assistentes Sacrificio acciperent remissionem alicujus pœnæ ex opere operato, hoc non ideo fieret, quia Sacerdos pro ipsis specialiter offerret; sed quia & ipsi offerrent cum Sacerdote: quare non mirum quòd multiplicaretur fructus pro singulis; nam licèt res 110. Sententia Suarii ulterius examinatur.

 oblata

oblata sit eadem, oblationes tamen saltem moraliter multiplicantur pro multitudine offerentium, & singulis oblationibus respondet suus fructus; sicuti si eâdem aquâ, & eâdem aspersione baptizarentur duo homines simul, esset duplex Sacramentum, & duplex effectus. Vide dicta Concl. 7. n. 85. §. *Supponendum secundò.* Porrò ad multiplicationem præcisè eorum, pro quibus offertur idem Sacrificium, non multiplicantur oblationes, sed eadem omnino oblatio dividitur inter omnes.

111. Objectio.

Nequaquam, reponit aliquis; nam qui dat stipendium, etiam suo modo, & satis propinquo, offert cum Sacerdote: ergo multiplicatis illis, etiam multiplicantur offerentes, & per consequens multiplicatur fructus Sacrificii.

Responsio.

Respondeo: fructus, qui provenit iis ut offerentibus, concedo; qui pendet ex applicatione Sacerdotis, quatenus offert pro illis in persona Christi, nego.

112. Instantia.

Instabis; Sacerdos specialiter orat pro circumstantibus: ergo exinde specialis fructus, qui cùm sit finitus, adhuc utilius erit audire Missam solus, quàm cum aliis.

Solutio.

Respondeo; Sacerdos orans in *Memento* pro circumstantibus, non applicat illis nisi fructum impetrationis; alioquin cùm tota essentia Sacrificii, secundùm multos Doctores, in sola consecratione consistat, pejoris essent conditionis defuncti, pro quibus oratur post consecrationem, & per consequens, quibus non potest applicari fructus Sacrificii præcedentis. Jam autem fructus impetrationis, ut suprà explicavimus, suo modo est infinitus, ac proinde non provenit detrimentum singulis ex consortio aliorum, nisi fortè per accidens, quatenus multitudo eorum facit, quòd Sacerdos non possit ita distinctè & sigillatim ac studiosè orare pro singulis, ac si essent soli.

113. Devotio Sacerdotis non minuitur propter multitudinem eorum pro quibus sacrificat.

Cæterùm putat Scotus Quodl. 20. nu. 7. devotionem Sacerdotis non minui propter multitudinem: *Distractio*, inquit, *non necessariò concurrit ex hoc, quòd pro pluribus celebratur, quia non oportet celebrantem pro multis, tunc de eis actu cogitare; sed sufficit, quòd antè recollegerit istos, pro quibus intendit specialiter orare, & intentionem suam talem Deo obtulerit. Ex tunc enim, si tantùm in communi memoriam eorum habeat, hoc sufficit; quia Deus oblationem & devotionem suam pro illis acceptat, pro quibus ordinavit priùs se velle offerre: & in isto casu verum est, quòd propter multitudinem attentio actualis ad singulos minuitur; quia non est ad eos, nisi in communi; sed devotionem, quæ est motus mentis in Deum, non oportet minui.*

Probatur à Scoto.

& exemplificatur.

Exemplificat: *Non minùs devotè celebrat quis de omnibus Sanctis, quàm de uno Sancto: quia etsi minùs distinctè attendat ad quemlibet, tamen attentio ad totam communitatem sufficit ad devotionem, non tantùm æqualem, sed maiorem, quàm sufficeret attentio ad unum eorum; nisi fortè ad illum, in quo eminenter est illud, quod est materia devotionis ad omnes, qui est solus Deus trinus: sic quando oratur pro multitudine, sive communitate indigente, ut impetretur sibi bonum, quo indiget, maior compassio potest haberi, & ita maius desiderium impetrandi illud, quo indiget, quàm si pro uno indigente oratur, & ita non minuitur ibi devotio, licèt minuatur intentio actualis & distincta.*

Concl. Doct. non minus bonum impetrari singulis propter minorem devotionem, sed aliam ob causam.

Et his infert Doctor: *Non ergo minus bonum tunc impetrat singulis propter diminutionem devotionis, sed propter hoc solùm, quod merito suo correspondet aliquod bonum certum, & hoc in quocunque eodem gradu, scilicet reddendum illi, cui valet specialissimè, vel illis, quibus valet generalissimè: vel etiam illi, vel illis, quibus valet medio modo, & per consequens in isto tertio gradu, in quo loquimur, si est maior extensio, est minor intensio unicuique.* Atque hæc sufficiant pro responsione ad primam objectionem.

114. Objectio secunda solvitur.

Arguitur secundò; res oblata in Sacrificio Missæ habet infinitum valorem. Respondeo, valorem oblationis non tam sumi ex re oblata, quàm ex offerente. Alioquin oblatio, quâ Beata Virgo suum Filium obtulit in templo, fuisset infiniti valoris. Similiter licèt Sacrificium Crucis haberet infinitum valorem, prout à Christo summo Sacerdote offerebatur, equidem oblatio Beatæ Virginis, & aliorum, qui Cruci astabant, tametsi animo offerrent Deo illud idem Sacrificium, erat indubiè finiti valoris.

Valor oblationis non tam sumitur ex re oblata quàm ex offerente.

ut bene Scotus.

Ista (oblatio Eucharistiæ) *non est accepta* (inquit Scotus suprà nu. 21.) *nisi sit offerentis accepti, iuxta illud Gen.* 4. Respexit Deus ad Abel, & ad munera ejus. *Priùs ad Abel, quàm ad munera. Et iuxta illud Luc.* 21. Vidua hæc paupercula plures, quàm omnes misit: *quia ex voluntate magis acceptâ. Et Gregorius in Homilia super illud Matth.* 4. Ambulans Jesus *&c.* Nec pensat Deus, quantùm in ejus Sacrificio; sed ex quanto deferatur affectu. *Unde si Iudæus obtulisset Patri Christum volentem, vel non volentem, non fuisset ista oblatio ita accepta à Patre, sicut quando Christus sponte se obtulit: immo non fuisset accepta, iuxta illud Ecclesiastici* 34. *Qui offert Sacrificium ex substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu Patris.*

Gen. 4.

Luc. 21.

probatur id auctoritate Scripturæ & D. Gregorii.

Eccli. 34.

115. Instantia desumpta ex infinitate principalis offerentis.

Dices; in hoc Sacrificio etiam offerens est infinitè acceptus Deo, & ex infinito offert affectu. Patet; quia Christus est principalis offerens, cujus omnia opera quasi infinitè dignificantur ex Persona Divina. *Una* (inquit Tridentinum sess. 22. cap. 2.) *eademq́, est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in Cruce obtulit, solâ offerendi ratione diversa.* Quidni ergo & idem valor, sicut tunc infinitus, ita quoque nunc?

Trident.

Solutio desumpta ex Conc. Trident.

Respondeo; quia Sacrificium cruentum, fuit opus, ut suprà adhuc diximus, verè meritorium gratiæ & gloriæ, & satisfactorium ad sufficientiam pro peccatis totius mundi. Nam, ut

ut ait Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 2. *Hunc* (Christum Jesum) *proposuit Deus propitiationem per fidem in Sanguine ipsius pro peccatis nostris, non solum autem pro nostris, sed etiam pro totius mundi.*

Et sequitur cap. 3. *Verùm etsi ille pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt, sed ii dumtaxat, quibus meritum Passionis ejus communicatur*, per Sacramenta & Sacrificium incruentum.

Communicatur, inquam, non indefinitè, & indeterminatè, sed prout Spiritus Sanctus vult. Vult autem & disponit omnia in numero, pondere, & mensura. *Unicuique enim nostrum* (ait Apostolus ad Ephes. 4. v. 7.) *data est gratia secundùm mensuram donationis Christi.*

Ephes. 4.

116. Disparitas assignatur inter Sacramentum & Sacrificium.

Sed contrà: Sacramentum simul applicatum pluribus, causat æqualem in omnibus effectum, estò limitatum: ergo similiter Sacrificium, quod solùm intendunt Adversarii.

Respondeo disparitatem esse, quòd Sacramentum pro multiplicitate suscipientium multiplicatur: licèt enim unica sit, v. g. ablutio, sive aspersio activa in Baptismo, aut absolutio in Sacramento Pœnitentiæ; equidem tot sunt Sacramenta, quot homines absolvuntur, vel abluuntur: at verò Sacrificium, sive uni, sive pluribus applicetur, semper est unicum, siquidem in iis, pro quibus offertur, minimè subjectatur, prout Sacramenta recipiuntur in iis, quibus applicantur.

117. Objectio tertia. Bonum spirituale proportionatur spiritui.

Arguitur tertiò: bonum spirituale proportionatur spiritui, & spiritus, v. g. Angelus est ubique totus, & non per partes communicatur: sed est totus in toto, & totus in singulis partibus: ergo bonum spirituale, & per consequens fructus Sacrificii communicatur sine divisione, & ita non diminuitur, licèt pluribus communicetur.

Responsio desumpta ex Scoto. Spiritus numeraliter distinguitur à spiritu.

Respondet Scotus n. 8. *Spiritus etsi extensivè non dividatur, tamen numeraliter spiritus à spiritu distinguitur: sunt enim singulorum corporum animatorum singulæ animæ: & illæ habent bonitatem naturalem magis extensivè, quàm una ex eis: immo æquivalentem bonitati magis intensæ secundùm illud Divi Augustini 7. Trinit. cap. 6.* Plùs sunt aliquid homines duo, quàm unus homo. *Et per hoc distinguitur pluralitas in Divinis à pluralitate in creaturis, quia plùs aliquid hic sunt duo, quàm unus; non sic ibi: Unde subdit:* Non enim major essentia est Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus simul, quàm solus Pater, aut solus Filius. *Bonitates etiam plures spirituum sunt majoris valoris, & ideo requirunt plura bona, vel unum majus bonum, propter quod retribuantur.*

S. Aug.

Bonum spirituale communicatur cum distinctione.

Non enim qui orando meretur vivificare unum mortuum, eâdem ratione, æquè meretur vivificationem quorumcumque mortuorum. Ita dico quòd bonum spirituale communicatur sine divisione quantitativa; secundùm extensionem tamen communicatur cum distinctione, scilicet aliud alteri; & ita requirit distinctum meritum, propter quod reddatur, & hoc duo æquale intensivè.

118. Instantia.

Et si instes; saltem bonum spirituale non communicatur per partes: ergo si virtute hujus Missæ debetur bonum utrique tamquam unum totale præmium, illud non reddetur per partes, sic scilicet quòd pars dabitur uni, & pars alteri.

Cui satisfit ex D. Augustino.

Respondet Doctor n. 9. ex Divo Augustino 6. de Trinit. cap. 8. *In his, quæ non mole magna sunt, hoc est majus esse, quod est melius esse.* Subsumit: *Duo verò bona æqualia sunt meliora altero; ergo in eis est major bonitas: majus autem licèt non possit actu dividi, tamen tali æquantur plura parva, quàm medietati, & in illis parvis est distinctio, & pro illo uno magno, licèt in se indivisibili, tamen divisibili, vel magis distinguibili in æquivalentia possent illa multa reddi.*

Duo bona æqualia sunt meliora altero.

Applicat ad propositum: *Sic hic, tanto merito debetur adæquatè tantum; illud in se dividi non potest, sed tamen illi æquivalere possunt multa bona minora, & ita ipsum potest dividi valore, dum pro ipso diversa bona minora distinctè reddantur. Non ergo illud bonum spirituale realiter per partes datur, sed datur in multis bonis minoribus, quæ respectu illius boni habent partialem valorem.*

119.

Si urgeas; qui spiritum recipit, totum spiritum recipit: ergo similiter qui aliquod bonum spirituale recipit, recipit ipsum totum.

Illud argumentum dissolvitur ex Scoto.

Respondet Scotus: *Si possibile esset eundem spiritum distribui multis in valore, sicut hic est possibile de bono reddendo virtute orationis, unicuique minus bonum daretur: & fortè etiam realiter spiritus minus communicaretur, si transcenderet suum susceptivum proportionatum; sicut fortè anima non æquè vivificaret corpus quantumcumque cresceret; sed passo proportionato æquè communicatur: in proposito receptivum proportionatum bono illi, quod est reddendum pro merito, est una persona, & quod datur illi, datur non per partes.* Ita Scotus de hoc argumento.

An anima æquè vivificaret corpus quantumcumque cresceret.

Breviter quis respondere posset, Negando Consequentiam. Quæ enim conventio substantiæ spiritualis ad accidens spirituale? Nonne quia substantia spiritualis non est capax intensionis aut remissionis, ideo nec accidens spirituale? Si autem accidens spirituale est capax intensionis, de quo nemo dubitat, quidni sit divisibile? Et verò remissionem pœnæ, quæ est effectus Sacrificii, de quo præcipuè hic disputatur, quis ambigat esse divisibilem, sicuti est ipsa pœna? Sed pergamus ad alia.

Accidens spirituale est capax intensionis.

120. Objectio quarta.

Arguitur ergo quartò, aliqua corporalia non minùs communicantur, etsi pluribus communicentur. Patet de lumine candelæ simul illuminantis plura illuminabilia, & æqualiter, sicut illuminaret quodlibet istorum per se. Patet etiam in voce, quæ æqualiter simul immutat auditum quemcumque multorum audientium, sicut immutaret unum illorum solùm: ergo &c.

Lumen candelæ simul plura æqualiter illuminat.

Respon-

Responsio ex Doctore Subtili.

Respondet Doctor Subtilis n. 11. *Passi proportionati agenti potest qualibet pars æquè perfici: ita saltem quòd una non minùs perficitur, si alia perficiatur, quàm si sine illa perficeretur; quia enim totum est primò proportionatum agenti, ideo pluralitas partium, quæ includuntur in isto toto, non impedit perfectionem actionis in omnes sicut nec in totum includens eas; sed si uni passo proportionato adderetur aliud passum, illud non oporteret æquè perfici ab agente; sicut si solùm reciperet actionem agentis: hoc patet in illis exemplis.*

Pars passi proportionati non minùs perficitur quod simul aliæ perficiantur.

Allegantur varia exempla.

Lux enim & sonus, & similia, quantùm est de se, multiplicant se sphæricè: passum ergo proportionatum tali agenti quantumcumque sit parvum, cùm tamen sit sphæricum, includit partes: & illæ, quæ sunt partes ejusdem sphæræ circumstantis lumen, æquè illuminabuntur. Hoc est, tantùm illuminabitur medium secundùm unum diametrum ejusdem sphæræ circa candelam, sicut secundùm alium; sed si accipiatur alia sphæra remotior à candela ambiens primam sphæram acceptam circa candelam, illa non æquè illuminabitur, sicut prima.

Quod ergo dicitur, quòd æquè illuminantur plura illuminabilia sicut unum, verum est, quando illa plura sunt partes ejusdem illuminabilis adæquati, puta quando sunt contenta in eadem sphæra, sive intrà eandem sphæram respectu illuminantis, ut centri. In proposito autem duo illi, pro quibus oratur, non sunt per se partes unius, quod sit susceptivum adæquatum boni reddendi virtute orationis: sed uterque per se est susceptivum adæquatum. Hactenus Scotus.

dissimilia à casu proposito.

121. secundùm præsentem Dei voluntatem.

Cæterùm, quin sic potuerit Deus efficere, ut Sacrificium æqualiter prodesset multis, sicut multi æqualiter ab eadem candela illuminantur, nulla est ratio dubitandi: equidem voluit de facto, ut valor Missæ esset, sicuti in pecunia, vel in jejunio nostro, quæ divisa inter multos, minus prosunt.

Unde (dicunt quidam) si tot hominibus applicaretur unum Sacrificium, ut ad singulos secundùm aliquam sui partem fructus non posset extendi, nemini aliquid conferretur, cùm non esset ratio quare potiùs uni, quàm alteri conferretur, sed totum remaneret in thesauro Ecclesiæ, quousque fructus ille, accessu aliorum Sacrificiorum ita augeretur, ut omnes aliquid ex eo valerent participare. Ita illi.

Numquam tot applicatur Sacrificium, quin ad singulos secundùm aliquam partem extendatur.

Quod si verùm est, manifestè probat revivìscentiam Sacrificii, quam quidem aliqui afferunt; sed sine fundamento. Mallem ergo dicere numquam tot hominibus simul posse applicari unum Sacrificium, quin fructus ejus ad singulos secundùm aliquam sui partem, quamquam minimam, possit extendi.

122. Objectio ultima ex auctoritate D. Hieronymi.

Ultimo loco arguitur ex auctoritate Divi Hieronymi, quæ habetur de Consec. dist. 5. cap. *Non mediocriter* 24. ubi inter alia sic legitur: *Dum igitur pro cunctis* (aliàs centum) *animabus Psalmus, vel Missa dicitur, nihil minùs, quàm si pro una qualibet ipsarum diceretur, accipitur.*

Responsio duplex ex Glossa.

Ad hanc auctoritatem, *Glossa*, inquit Scotus n. 12. *ponit ibi duplicem responsionem. Una est referens hæc ad ipsum celebrantem, ut sit sensus:* nihil minùs accipitur, *supple*, prò ipso celebrante; *quia sive pro uno, sive pro multis dicatur, semper valet specialissimè celebranti, & æqualiter, quando est æquè dispositus, & æquè ordinatè facit hoc, quod facit: hoc est, æquè celebratur pro multis, quando pro multis, & pro uno, quando pro uno.*

Prima.

Secun.

Secunda.

Alia responsio Glossæ est ibi referens ad casum, in quo loquitur, quòd scilicet non minùs valet una Missa pro centum animabus cum cordis hilaritate, quàm si pro qualibet uno diceretur cum anxietate. Præmittitur enim ibi sic: Melior est quinque Psalmorum decantatio cum cordis puritate ac serenitate, ac spirituali hilaritate, quàm totius Psalterii modulatio cum cordis anxietate, ac tristitiâ. *Et tunc subditur illud quod adductum est.* Dum igitur pro cunctis &c.

Melior est brevis oratio fervens, quàm longa & fastidiosa.

Et hoc secundum fuit fortè specialiter secundùm intentionem Beati Hieronymi, volentis loqui ad consolationem Monachorum, quòd si pro multis teneantur orare; tamen non oportet tot Psalmos legere, quia vergeret in fastidium: sed meliùs satisfacit illis, si pro eis dicantur pauciores, & cum hilaritate; meliùs etiam valet dicenti, si potest stare cum obligatione sua. Hæc Scotus. Non tango autem, quòd illa verba: *Dum igitur* &c. nusquam reperiantur in Hieronymo, ut fatetur ipse Vasquez n. 28.

Vasquez dicit dictam auctoritatem non reperiri in Hieronymo.

Ex dictis infertur, minimè licere fructum Sacrificii, uni soli debitum, pluribus applicare, etiam suppositâ probabilitate oppositæ sententiæ: siquidem fideles, qui Sacerdotes stipendio, vel alio modo ad celebrandum pro se obligant, intendunt sibi applicari fructum Sacrificii certiori modo, quo possunt. Unde si scirent aliquem Sacerdotem idem Sacrificium offerre pro multis petentibus, nulli ab eo Missas peterent, vel stipendium ei darent. De quo plura Sectione sequenti. 123.

Non licet fructum Sacrificii uni soli debitum, pluribus applicare.

Impræsentiarùm una superest difficultas, & quæstio, utrùm videlicet in eo, pro quo offertur Sacrificium requiratur aliquis consensus, vel alia dispositio actualis, ut possit acquirere ejus fructum. Responsio erit

CONCLUSIO IX.

Ad percipiendum fructum Sacrificii, non requiritur in eo, pro quo offertur, aliquis consensus, vel alia dispositio actualis. Equidem meliorem fructum recipiet pro meliori dispositione, sive actuali, sive etiam habituali.

Ratio primæ partis est; quia ille, pro quo offertur Sacrificium, non concurrit activè, sed 124.

Probatio primæ partis.

sed solùm habet se passivè, sicut ille, pro quo aliquis jejunat, vel offert alia pia opera: ergo non requiritur ejus cooperatio, sed ignorans, & nihil agens poterit illum fructum recipere, non tantùm impetrationis, sed etiam satisfactionis.

An positivè dissentiens reciperet fructum? Affirmat Lugo & probat à simili in Baptismo. Numquid etiam positivè dissentiens? Affirmat Lugo disp. 19. n. 196. Probat à simili; quia non potest aliquis quando baptizatur, impedire, ne Baptismus afferat remissionem pœnæ, etiamsi positivè nolit illud beneficium, si tamen vult ritè baptizari: quod idem de Martyre dicendum est. Ergo similiter de illo, pro quo offertur Sacrificium: tam enim effectus Sacrificii provenit ex præterita satisfactione Christi applicatâ, quàm effectus Baptismi, aut Martyrii.

125. *Objectio.* Sed contrà; in illo, qui baptizatur, requiritur positiva voluntas: ergo etiam in illo, pro quo offertur Sacrificium. Numquid ad verum Martyrium requiritur voluntaria perpessio mortis? Indubiè. Ergo similiter ut Sacrificium pro me censeatur oblatum, necessaria erit voluntaria ejus acceptatio.

Solutio. Qui baptizatur est subjectum Sacramenti. Respondeo Negando Consequentiam. Disparitas est, quòd ille, qui baptizatur, sit subjectum, non tantùm effectûs Sacramenti, sed etiam ipsius Sacramenti; & aliunde constat ad valorem Sacramenti ex Christi institutione necessariam esse in adultis voluntariam ejus receptionem. *Martyrium est actus virtutis.* Pariter cùm Martyrium adultorum sit actus aliquis virtutis, ut suo loco diximus, & testimonium, quod redditur veræ fidei, quomodo potest esse verus Martyr, qui positivè invitus occiditur? *Sacrificium est actio solius offerentis.* At verò Sacrificium est actio solius offerentis, & in ipso solo subjectatur, cum potestate fructum ejus applicandi cuicumque voluerit: ergo non possum impedire effectum, ad quem ego nullo modo concurro.

Breviter, oblatio Sacerdotis est verum Sacrificium velit nolit ille, pro quo offertur; quid ergo mirum si etiam positivè dissentienti conferat suum effectum? At verò non est verus Baptismus, aut verum Martyrium absque proprio consensu Martyris, aut illius, qui baptizatur si proprii consensûs sit capax, Deo ita volente.

126. *Sacrificium secundùm cujusque dispositionem est operativum.* Cæterùm quemadmodum Baptismus & alia Sacramenta conferunt suum effectum secundùm mensuram, quam Spiritus Sanctus partitur singulis prout vult, & secundùm propriam cujusque dispositionem & cooperationem, quidni similiter Sacrificium?

Ratio à priori. Et ratio à priori est, quia per Sacrificium, prout etiam per Sacramenta, substituitur satisfactio Christi in locum satisfactionis propriæ: sicuti ergo propria satisfactio causaret plùs vel minùs remissionis pœnę Purgatorii, juxta mensuram dispositionis satisfacientis; ita quoq; satisfactio Christi, applicata per Sacrificium, juxta mensuram dispositionis ejus, pro quo Sacrificium offertur.

127. *Objectio solvitur.* Si dixeris, in Sacrificio totus effectus pendet ab applicatione Sacerdotis. Respondeo, etiam in Sacramento Pœnitentiæ effectus satisfactionis Sacramentalis pendet ab intentione Sacerdotis, & tamen ad illum concurrit dispositio satisfacientis. *Ad effectum satisfactionis sacramentalis concurrit dispositio satisfacientis.*

Planè, inquis, concurrit, quoniam ipse pœnitens propriis operibus satisfacit: hîc autem quid? Etiam renitenti, ut dictum est, confertur remissio.

Contrà; satisfactio sacramentalis non tantùm habet effectum ex opere operantis, verùm etiam ex opere operato, in quantum præcisè imponitur à Confessario & ad esse sacramentale elevatur per absolutionem.

Instabis, satisfactio propria alteri applicata, non operatur juxta ejus dispositionē: ergo &c. 128. *Disparitas inter satisfactionem propriam alteri applicatam, & Sacrificium.*

Respondeo; disparitas est, quòd hęc satisfactio totum suum valorē habeat ex dignitate operantis, & operis: porrò Sacrificium, præter valorē quem habet ex opere operantis, qui non crescit ex meliori dispositione ejus, pro quo Sacerdos Sacrificium offert, insuper valet ex opere operato, quatenus per illud applicantur satisfactiones Christi, independenter à bonitate offerentis simili modo, quo applicantur per Sacramenta. Quidni ergo secundùm dispositionem subjecti?

Quia, replicas, Sacerdos ita potest pro sua libertate applicare effectum oblationis, ut possit illum æqualiter dividere inter duos, & tunc singuli habebunt æqualem effectum, licèt unus sit sanctior alio & magìs devotus. 129. *Replica.*

Respondeo; Sacerdos solùm applicat virtutem Sacrificii quasi in actu primo, & ita dimidia pars habebit majorem effectū in uno, quàm in alio, quia æqualis causa magìs operatur in subjecto meliùs disposito. Non ergo determinat Sacrificans immediatè effectum, sicuti Pontifex concedens Indulgentiam, determinat remissionem tantæ vel tantæ pœnæ unius, duorum vel plurium annorum; sed partem causæ, vel efficaciæ in actu primo ad causandum talem vel talem effectum. *cui satisfit. Sacrificans non determinat immediatè effectum, sicuti Papa concedens Indulgentiam.*

Hanc inæqualitatem effectûs videntur indicare illa verba Canonis: *Et omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est, & nota devotio* Cùmque loquantur generaliter, non est ratio sufficiens illa restrictè intelligendi de sola devotione ergà hoc Sacrificium, sed intelligenda sunt de omni prorsus devotione & fide. 130. *Inæqualitas effectûs colligitur ex verbis Canonis.*

Porrò quæ dispositionis actualis, eadem est ratio habitualis. Unde gratia habitualis non tantùm habet se in Sacrificio tamquam removens prohibens, sed etiam tamquam positivè disponens, simili modo, quo disponit in Sacramentis; quidquid contradicat Suarius disp. 79. sect. 10. ubi tenet oppositum nostræ Conclusionis propter argumenta jam soluta. *Dispositionis actualis & habitualis eadem ratio. Suarez.*

Suarium sequitur Regius q. 83. n. 171. dicens: Fructus hujus Sacrificii, qui consistit in remissione pœnæ temporalis, non crescit pro magnitudine dispositionis ejus, pro quo offertur. Probat: quia cùm hæc remissio fiat per solam extrinsecam condonationem, nec homo propriè per eam fiat melior, aut aliquid positivi 131. *Oppositum Conclus. post Suarium docet Coninck, quantùm ad remissionem pœnæ.*

acquirat, non dantur propriè ad illam aliquæ dispositiones, quarum una sit aliâ melior; sed hæ solùm dantur ad effectus aliquos positivos. Secùs est de Sacramentis, quæ conferunt gratiam habitualem, ad quam datur dispositio major aut minor.

sed de gratiis prævenientibus nobiscum sentit.

Addit n. 172. Quòd si loquamur de gratiis prævenientibus, est satis probabile, hunc effectum communiter esse majorem in meliùs dispositis. Tum quia eadem gratia in actu secundo communiter efficacior est in meliùs disposito; tum etiam, quia, etsi Deus sæpè etiam maximè indispositos & indignissimos ex inscrutabili judicio maximis gratiis præveniat, tamen sæpè etiam in iis conferendis respicit aliquā hominis dispositionem. Unde communiter majores gratias confert justis, quàm injustis, & tunc potiùs quando homo aliquo modo est ad pietatem aptior, quàm quando omnino est immersus vitiis. Ita Regius.

132. Hæc sententia rejicitur.

Sed numquid etiam in conferenda remissione pœnę temporalis, Deùs respicit aliquam dispositionem hominis? Communis sententia requirit statum gratiæ, ut vidimus Conclusione tertiâ. Cur ergo magìs justis non conferet majorem effectum remissionis pœnæ temporalis?

Remissio pœnæ temporalis ex opere operantis fit secundùm dispositionem subjecti.

Et verò remissio pœnæ temporalis ex opere operantis, nonne & ipsa fit per solam extrinsecam condonationem? Quis ideo negat eam fieri secundùm dispositionem subjecti?

Sanè qui majorem gratiā & sanctitatem habet, sicut per actum jejunii cæteris paribus plùs gratiæ meretur, quàm alius, qui est minùs gratus, sic per idem jejunium magìs satisfacit: ad utrumque enim effectum attenditur dignitas personæ merentis & satisfacientis; & ideo opera Christi habebant quasi infinitum valorem in ratione meriti, & in ratione satisfactionis.

133. uti etiam quando est effectus satisfactionis sacramentalis. Lugo.

Præterea, quando remissio pœnæ temporalis est effectus satisfactionis sacramentalis, numquid homo per eam fit melior, aut aliquid positivi acquirit? Et tamen tunc major est, vel minor pro quantitate dispositionis pœnitentis, ut docet Lugo de Pœnit. disp. 25. n. 26. & 27. consequenter ad illa quæ hìc docuerat disp. 19. n. 200. & seqq. ubi tenet nostram Conclusionem.

aut absolutionis.

Et quamvis fortè Regius negaret, satisfactionem sacramentalem conferre remissionem pœnæ temporalis secundùm dispositionem pœnitentis, equidem negare non posset, per absolutionem sacramentalem, quando simul cum culpa remittitur, & commutatur pœna æterna in temporalem, commutari in minorem, si subjectum sit meliùs dispositū: ergo non sola gratia habitualis, vel actualis, sed etiam remissio pœnæ potest pendêre à mensura dispositionis: cur ergo non pendebit, quando per Sacrificium confertur?

134. In eo, pro quo sacrificatur, requiritur indigentia actualis.

Ex his infero cum communi sententia: ergo in eo, pro quo offertur Sacrificium, requiritur indigentia actualis: nam sicut satisfactio Sacramentalis, aut absolutio non delet pœnam pro peccatis futuris sic nec Sacrificium; hoc enim esset dare quamdam impunitatem peccandi; & aliunde solutio ex natura sua supponit debitū.

Unde reprobatur consuetudo quorumdam applicantium Missas pro iis, qui postea petent.

Unde reprobatur ab omnibus consuetudo illorum, qui nunc applicant Missas pro illis, qui postea illas petent, & stipendium sustentationis offerent. Siquidem periculum est, quòd intentioni petentium non satisfiet, vel quia adhuc vivunt, pro quibus postea defunctis petetur Sacrum, vel quia tunc non habent debitum pœnæ persolvendæ, vel quia sunt incapaces fructûs satisfactionis &c.

135. ut periculosa & scandalosa & vetustissimo Ecclesiæ mori contraria.

Meritò ergo illa praxis tamquam periculosa, scandalosa, & contraria vetustissimo Ecclesiæ mori eliminanda mandatur à Congregatione Concilii Tridentini in responsione missa ad Cardinalem de Guevara Archiepiscopum Hispalensem 15. Novemb. an. 1605. sub Paulo V. sub his verbis: *Omnes uno ore in eam sententiam iverunt, ut hujusmodi usus his Missas applicandi, qui postea eas petituri, vel in id stipem collaturi sunt, tamquam periculosus, scandalosus, atque adversus vetustissimum Ecclesiæ morem in istas Regiones, novâ aliquot Theologorum opinione, non ita pridem invectus, prorsus tollatur, atque eliminetur.*

Declar. Card.

Possum hodie orare pro auxilio in necessitate futura. Lugo. Psal. 70.

Rectè autem advertit Lugo disp. 19. de Eucharistia, n. 209. licet non possim ego hodie satisfacere pro peccato nondum commisso, possum tamen hodie orare pro auxilio in necessitate futurâ; sicut orabat David Psal. 70. v. 9. *Ne projicias me in tempore senectutis, cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me.* Similiter ergo poterimus hodiernum Sacrificium offerre ad impetrandum divinum auxilium pro necessitatibus futuris. Interim, quia effectus satisfactionis præcipuus est, meritissimò Congregatio Cardinalium prædictam praxim statuit prorsus tolli atqui eliminari.

136. Non est in potestate Sacerdotis suspendere effectum Sacrificii.

Nec minùs, imò magìs eliminanda est consuetudo aliquorum, qui, cùm non habeant stipendium pro Sacro faciendo, celebrant sine applicatione, applicaturi postmodum illi, qui dato stipendio Sacrum ad sui intentionem fieri postulabit: quasi verò in potestate ipsorum sit effectum Sacrificii suspendere, magìs quàm effectum Sacramentorum.

Sufficit applicatio habitualis.

Fateor, sufficit applicatio habitualis (de qua fusè egimus disp. 1. sect. 7. conclus. 7.) quoniam non est Sacrificii effectiva, sed intentionem Sacrificii comitatur, & dirigitur ad Deum, ut fructum futuri Sacrificii conferat ei, cui illum Sacerdos ex nunc donat, supposito quòd sit sacrificaturus, aut non revocet; sufficit, inquam, si tamen applicatio actualis facta fuerit antequam Sacrificium sit perfectum, imò fortè ante consecrationem, saltem Calicis; ne aliàs fideles fortassis frustrentur fructu Sacrificii, quem multi putant conferri statim post peractam consecrationem, utpote in qua essentialiter consistat ratio Sacrificii.

si tamen actualis facta fuerit antequā sit Sacrificium perfectum.

Et dato,

Et dato, quòd sufficeret applicatio ante sumptionem Sacramenti, quæ saltem est pars integralis Sacrificii, satis constat effectum non suspendi post peractum & integraliter completum Sacrificium ad libitum Sacerdotis; in cujus certè potestate non aliter est Sacrificii effectus, quàm sit ipsum Sacrificium: sicuti in potestate ministri non aliter est effectus Sacramenti, quàm ipsum Sacramentum.

137. Per Missæ Sacrificium uberrimè percipiuntur fructus Sacrificii cruenti. Finio Sectionem, & ingenuè fateor, plurima, quæ in ea diximus, valde incerta esse, cùm pendeant à voluntate Christi, de qua non satis constat, vel ex Scriptura, vel ex Conciliis, aut Traditione. Firmissimè autem teneas, & nullatenus dubites, per hoc divinum ac sacrosanctum Missæ Sacrificium uberrimè percipi fructus Sacrificii Crucis, tantùm abest ut oblationi cruentæ per incruentam quovis modo derogetur.

Cumq; natura hominum ea sit (utor verbis Tridentini sess. 22. cap. 5.) *ut non facilè queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem sustolli; propterea pia Mater Ecclesia ritus quosdam, ut scilicet quædam submissâ voce, alia verò elatiore, in Missa pronuntiarentur, instituit. Ceremonias item adhibuit, ut mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, vestes, aliaq; id genus multa, ex Apostolica disciplina & traditione, quo & majestas tanti Sacrificii commendaretur, & mentes Fidelium per hæc visibilia Religionis & pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc Sacrificio latent, contemplationem excitarentur.* De his itaque visibilibus signis instituitur

SECTIO QVINTA.

De solemnibus Missæ Sacrificii ceremoniis.

1. Missæ Sacrificium, omni Religionis cultu ac veneratione est celebrandum. Trident. Libet hanc Sectionem auspicari ab illis verbis Concilii Tridentini sess. 22. in decreto de observandis & evitandis in celebratione Missæ: *Quanta cura adhibenda sit, ut Sacrosanctum Missæ Sacrificium omni Religionis cultu, ac veneratione celebretur, quivis facilè existimare poterit, qui cogitarit, maledictum in sacris Litteris eum vocari, qui facit opus Dei negligenter. Quod si necessariò fatemur, nullum aliud opus adeò sanctum ac divinum à Christi fidelibus tractari posse, quàm hoc ipsum tremendum Mysterium, quo vivifica illa hostia, quâ Deo Patri reconciliati sumus, in altari per Sacerdotes quotidie immolatur, satis etiam apparet omnem operam ac diligentiam in eo ponendam esse, ut quanta maxima fieri potest interiori cordis munditiâ & puritate, atque exteriori devotionis ac pietatis specie peragatur.*

Et quidem de interiori cordis munditia & puritate fusissimè egimus disputatione præcedenti sect. 10. per totam. Impræsentiarùm autem tractandum erit de exteriori devotionis ac pietatis specie, id est, de tempore, loco, aliisque circumstantiis hujus Sacrificii. Sit itaque

CONCLUSIO I.

Vi Sacerdotii precisè non obligantur sub mortali singuli Sacerdotes ullo tempore celebrare.

2. Non est gravis obligatio vi Sacerdotii præcisè celebrandi aliquo tempore! Videtur esse sententia D. Bonaventuræ 4. dist. 12. art. 2. q. 1. ibi: *Si autem Sacerdos non vivat de altari, sed in libertate sua remaneat, non tenetur magis* ad Sacramentum Eucharistiæ *accedere, quàm alius homo ex debito; sed magis ex bono, & æquo.* Eandem tenet Victoria in Summa num. 94. citans Caietanum parte 3. q. 82. a. 10. S. Bonav. Victoria. Caietanus.

Quod autem Adversarii dicunt, illum articulum seu commentarium articuli expunctum fuisse jussu Pii V. Pontificis Maximi in Romana editione, neutiquam probat hanc sententiam esse falsam & improbabilem; sed cùm Caietanus esset Archithomista, ageretque non solùm commentatorem, sed propugnatorem quoque sententiarum D. Thomæ, noluit Pontifex (ipse quoque Thomista) ut extaret, maximè in Romana illa editione suâ auctoritate Pontificiâ editâ, sententia manifestè opposita Doctori Angelico. Quamquã, ut bene notavit Victoria suprà, D. Thomas non exprimat hoc esse mortale.

Plures alios refert Suarius disp. 80. sect. 1 pro hac sententia dicens, non videtur posse negari, quin probabilis sit, ita ut qui se illi practicè conformarit, à peccato mortali excusari possit. Ratio, quia præceptum, præsertim sub peccato mortali, asserendum non est sine fundamento, quod moraliter convincat, hìc autẽ nullũ apparet hujusmodi, ut patebit ex eorũ solutionibus. Pro qua sententia plures Auctores citat Suarez. Ejus probatio.

3. Objicitur 1. auctoritas D. Ambrosii. Primum eruitur ex illis verbis D. Ambrosii: *Grave est, quòd ad mensam tuam mundo corde, & manibus innocentibus non venimus; sed gravius, si dum peccata metuimus, etiam Sacrificium non reddamus.* Sed primum est mortale: ergo & secundum.

Ad quem respondet D. Bonaventura. Respondet Doctor Seraphicus: *Dicendum quòd loquitur de talibus, qui tenentur* (ex assumpto officio curæ pastoralis) *vel si de omnibus, tunc loquitur de immunditia veniali, non mortali.* Alioquin falsa esset sententia ibi contenta; nam indubiè gravius peccatum est, celebrare in mortali, quàm omittere celebrationem Sacrificii: minus autem peccatum esse posset, celebrare in peccato veniali, quàm non celebrare.

Secunda responsio quòd auctoritas ista in Ambrosio non reperiatur. Omitto illa verba in Divo Ambrosio non reperiri, ut contrariæ sententiæ Doctores faten-

fatentur, vel si aliqus in eo legerit, cur non citat librum aut locum, ut & alii invenire aut legere possint?

4. *Objicitur II. auctoritas Innocentii III.* Secundò argumentantur Adversarii ex Innocentio III. cap. *Dolentes* 9. de Celebr. Missarum, ubi inter alia quorumdam Sacerdotum peccata refert, quòd aliqui vix quater in anno celebrant, & postea subjungit: *Hæc & similia sub pœna suspensionis penitus inhibemus.*

quæ non convincit, Sed neque hoc argumentum aliquid convincit; quia nusquam apparet præceptum pluries quàm quater in anno celebrandi. Exscribo totum caput, quia notabile est, & ex contextu facilè unusquisque cognoscet, quæ fuerit mens Pontificis.

ut patet legenti textum, *Dolentes referimus* (inquit Innocentius III. in Concilio Lateranensi cap. 17.) *quòd non solùm minores quidam Clerici, verùm etiam aliqui Ecclesiarum Prælati, circa commessationes superfluas, & fabulationes illicitas (ut de aliis taceamus) ferè medietatem noctis expendunt, & somno residuum relinquentes, vix ad diurnum concentum avium excitantur, transcurrendo undique continuâ syncopâ Matutinum.*

Sunt & alii, qui Missarum solemnia vix celebrant quater in anno: & (quod deterius est) interesse contemnunt: & si quando dum hæc celebrantur, intersunt, Chori silentium fugientes, intendunt exterius collocutionibus laicorum: dumq; auditum ad indebitos sermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad divina.

Hæc igitur, & similia sub pœna suspensionis penitus inhibemus, districtè præcipientes in virtute Obedientiæ, ut divinum Officium nocturnum pariter & diurnum, quantùm eis Deus dederit, studiosè celebrent pariter & devotè.

in quo agitur de obligatione celebrandi Missarum solemnia in Choro. Ecce non loquitur Pontifex de obligatione, quam quisque Sacerdos habet præcisè ex vi suæ Ordinationis ad privatim celebrandum Missam, de qua sola loquitur Conclusio; sed de obligatione celebrandi Missarum solemnia in Choro, ut patet ex illis verbis, *Chori silentium fugientes* &c. quæ utique est juris Ecclesiastici, eodem titulo cap. 11. ibi. *Mandamus quatenus nullum in vos torporem negligentiæ obrepere permittatis, quò minùs & pro anniversariis defunctorum, & pro festo, vel feria, secundùm temporum congruentiam Missarum solemnia conventualiter celebretis.*

5. *An concernat tantùm Prælatos? Lugo.* Addit Lugo disp. 20. n. 6. nec illam pœnam esse de facto, sed comminatoriam; nec Decretum illud videri directum nisi ad Prælatos Ecclesiarum, de quibus dixerat esse nonnullos, qui vix quater in anno celebrabant, & quod deterius est, nec intererant.

Verumenimverò illud Decretum concernere omnes Clericos, etiam minores, de quibus in principio capitis fit mentio, & quibus incumbit celebratio divini Officii nocturni pariter & diurni, non video quomodo aliquis possit ambigere, qui verba textûs inspexerit. Unde ex illo textu communiter Theologi probant Officium divinum tam publicum, quàm privatum, ex quocumque titulo obliger, sive ex Beneficio, sive ex Ordinatione, vel aliunde, illud, inquam, recitari debere studiosè pariter & devotè. Quomodo ergo istud Decretum ad solos Prælatos videtur directum?

Quidam etiam existimant, quòd pœna suspensionis non cadit super omissionem celebrationis, de qua in illo capite fit mentio, sed tantùm super defectus scandalosos in divino Officio, ut ex fine, inquiunt, & titulo capitis constat. Titulus autem capitis est: *Præcipit Prælatis & Clericis in virtute obedientiæ, ut nocturnum Officium & diurnum studiosè celebrent & devotè.* Finem capitis habes superiùs. 6. *An pœna suspensionis cadat super omissionem celebrationis?*

Et quidem si hi Auctores intelligant, illam pœnam non cadere super omissionem privatæ celebrationis, consentio; idque, quia, secundùm me, illius non fit mentio in illo capite: aliàs afficere omissionem Missæ solemnis, non dubito, cùm expressa de ea fiat mentio, & commodè intelligi possit sub divino Officio diurno, argumento cap. *Alma Mater* 24. de Sentent. Excom. in 6. de quo latiùs conclus. fin. hujus sect. n. 818.

Tertiò probant aliqui obligationem aliquando celebrandi ex officio Sacerdotis: *Omnis namque Pontifex* (inquit Apostolus Heb. 5. v. 1.) *ex hominibus assumptus, pro hominibus constitutus in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & Sacrificia pro peccatis,* non tantùm suis, sed etiam populi. Peccat ergo graviter, si non satisfaciat muneri suo. Sicuti si Rex non regeret, aut Gubernator non gubernaret. 7. *Tertium argumentum contra Conclus. sumptum ex officio Sacerdotis. Hebr. 5.*

Respondeo; etiam officium Sacerdotis est absolvere à peccatis: nam dictum est Apostolis & eorum in Sacerdotio successoribus, *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Et tamen non obligantur, nisi in necessitate, vel ex aliquo pacto seu contractu superaddito. *Respondetur. Sacerdos non tenetur absolvere à peccatis.*

Similiter officium Diaconi, nonne cantare Evangelium? Et tamen nulla obligatio. Sic ergo Sacerdos potest accipere potestatem celebrandi, absque obligatione exercendi illam, nisi necessitas, vel alius titulus obliget. *Diaconus non obligatur cantare Evangelium.*

Olim Reges habebant potestatem sacerdotalem; in lege naturæ omnes Primogeniti; in lege scripta omnes filii Aaron: quis tamen dixerit omnes illos obligatos fuisse ad offerendum per se ipsos, quando abundè per alios erat provisum populo de Sacrificio? *Olim non tenebantur omnes Sacerdotes per se ipsos offerre.*

Atque hinc festinè & clarè solvitur ultimum & optimum argumentum, quod desumitur ex Concilio Tridentino sess. 22. cap. 1. ubi apertis verbis docet Christum in ultima Cœna Apostolos suos constituisse novi Testamenti Sacerdotes, & eisdem, eorumque in Sacer- 8. *Argumentum ultimum ex Concilio Tridentino.*

Sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepisse per hæc verba: *Hoc facite in meam commemorationem.*

Verba Tridentini sunt: *Sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans* (Christus) *Corpus & Sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit, ac sub earundem rerum Symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit, & eisdem, eorumq; in Sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba:* Hoc facite in meam commemorationem; *uti semper Catholica Ecclesia intellexit & docuit.* Ergo omnes, & singuli Sacerdotes, sicuti ex vi hujus præcepti divini accipiunt potestatem, ita quoque debitum & obligationem offerendi.

Si quis dixerit illis verbis: Hoc facite in meam commemorationem, *Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes; aut non ordinasse, ut ipsi aliiq; Sacerdotes offerrent Corpus & Sanguinem suum, anathema sit.* Tridentinum suprà can. 2. Quid luculentiùs dici poterat?

9. Explicatur Concilium.

Ad hoc, inquam, argumentum citiùs respondetur Negando Consequentiam: alioquin sicuti ex vi istorum verborum, omnes & singuli Sacerdotes accipiunt potestatem singulis diebus offerendi illud Sacrificium, imò pluries in eadem die, ita quoque acciperent debitum & obligationem offerendi, quod manifestè constat esse falsum.

Latiùs patet potestas celebrandi quàm præceptum.

Latiùs ergo patet potestas, quàm præceptum; sicut ex parte objecti, sic etiam ex parte personarum: nam potestas datur singulis seorsim; præceptum autem imponitur singulis, prout componunt communitatem: præcipitur quippe Sacerdotibus usus hujus Sacrificii, hoc est, ut curent ne desit in Republica Christiana oblatio hujus Sacrificii, quo tamquam supremo ac perfectissimo cultu decet frequenter Deum coli.

Hoc concernit Ecclesiam non singulos in particulari;

Ecclesiæ igitur præcipitur, secùs singulis Sacerdotibus in particulari, nisi in defectum aliorum: ac proinde ad Prælatos Ecclesiæ spectat providere Reipublicæ Christianæ de necessario Sacrificio. Ex quo sequitur hoc corollarium: Quamdiu Ecclesia non determinat quando & quoties, sive in anno, sive in vita, singuli Sacerdotes debeant sacrificare, non obligantur.

10.

Gen. 1.

uti præceptum matrimonii concernit communitatem, non singulos homines in particulari,

Sicuti Gen. 1. cap. v. 28. præcepit Deus hominibus Matrimonium, dicens: *Crescite, & multiplicamini, & replete terram.* Dedit quoque eis potestatem generandi, sine qua multiplicatio foret impossibilis. Num ideo rectè infertur: Ergo singuli homines in particulari tenentur contrahere Matrimonium, obligantur uti potentiâ generativâ ad multiplicationem generis humani? Tota Ecclesia clamat contrarium.

Scotus.

Institutio contractûs Matrimonii (inquit Scotus 4. dist. 26. q. 5. n. 18.) *est per modum præcepti affirmativi; ita quòd obligat semper, sed non ad semper, sed tempore necessitatis: non tantùm in principio, sed adhuc eodem modo videtur obligare, si paucitas in filiis ex aliqua causa accideret, puta, ex bello, peste, vel clade, & hujusmodi.* Igitur præceptum Matrimonii & hoc nostro tempore adhuc obligat, sed communitatem generis humani, non autem singulos homines in particulari, nisi in defectum aliorum. nisi in defectum aliorum.

11. Item obligatio cantandi in Choro Officium divinum tantùm communitatem afficit,

Simili modo singuli Religiosi habent potestatem & jus cantandi Officium divinum in Choro sui Monasterii, & communitas habet obligationem gravem cantandi illud, non tamen singuli in particulari, quando per alios sufficienter providetur, & cantatur. Sic ergo institutio Sacrificii, & consecratio Sacerdotum obligat graviter eorum communitatem ad offerendum illud Sacrificium, & singulis dat facultatem, sed tamen absque gravi obligatione, quamdiu non est necessaria eorum opera, & per alios provisum est, quantùm sufficit, ut Christiana Respublica eo Sacrificio non careat.

Unde Christus instituens Sacrificium, & designans Sacerdotes, non præsumitur aliter singulos obligasse, nisi juxta conditionem ipsius materiæ, & prout Sacerdotes aliqui in Republica obligari solent ad offerenda Sacrificia.

Neque aliter Ecclesia Catholica intellexit obligationem celebrandi,

Nota, quòd Concilium dicat: *Uti semper Catholica Ecclesia intellexit & docuit.* Porrò Ecclesiam non semper intellexisse illis verbis singulis in particulari esse impositam obligationem aliquando celebrandi, patet; quia D. Bonaventura, & ante ipsum Alensis illud præceptum negavit: prout etiam negavit Gabriel, Palatius, Richardus, Victoria, Ledesma, Puteanus, Rodriguez, Cajetanus. Et probabile putant non dari tale præceptum Henriquez, Suarez, Lugo, Dicastillo, Diana.

ut patet ex D. Bonav. Alensi & aliis multis Auctoribus.

12. Ratio Concl. quia nullum extat jus obligans.

Sed dicet aliquis; video solutiones argumentorum contrariæ partis, interim expecto probationem positivam vestræ Conclusionis. Respondeo nostram Conclusionem esse negativam, neganti autem non incumbit probatio, sed affirmanti. Ratio ergo sufficiens est; quia nullum extat jus sive naturale, sive positivum, quo singulis Sacerdotibus in particulari imponitur gravis obligatio aliquando in anno, vel in vita celebrandi vi præcisè suæ Ordinationis.

Confirmatur ex praxi Ecclesiæ,

Confirmatur ex praxi Ecclesiæ, in qua non solùm antiquis temporibus multi Monachi plurimis annis, imò aliquando totâ vitâ in solitudine vixerunt sine Sacrificio, sed & nostro tempore (inquit Cardinalis Lugo disp. 20. n. 12.) Sanctissimus Patriarcha Ignatius, postquam Sacerdos factus fuit, per annum integrum à Sacrificio celebrando reverenter abstinuit, ut se accuratiùs piis meditationibus & mentis puritate ad illud Sacrosanctum Mysterium præpararet. Illud autem fecisse ex errore,

rore, vel ignorantia, non est præsumendum de tanto viro. De speciali quoque motione Spiritûs Sancti, ex qua multa interdum operantur Sancti præter communem legem, non constat.

13. *Praxis antiquæ Ecclesiæ.* Ostendit ibidem Eminentissimus secundùm mores antiquæ Ecclesiæ non fuisse ita facilè privatis Sacerdotibus frequenter celebrare, sicut hodie est; quia, inquit, ut significat Hormisda Papa in cap. *Nullus* de Consec. dist. 1. in qualibet Ecclesia unicum erat altare, sicut & in veteri Testamento unicum erat templum, & in eo unicum altare Sacrificii. *Lugo.*

Non bene probatur ex cap. Nullus de Consec. dist. 1. Sed hæc probatio, meo judicio, nulla est. Accipe verba textûs: *Nullus Presbyter in Ecclesia consecrata aliud altare erigat, nisi quod ab Episcopo loci sanctificatum est, vel permissum, ut sit discretio inter Sacrum, & non Sacrum: nec dedicationem fingat, nisi sit.* Ubi Gloss. *Dicitur hic, quod in Ecclesia consecrata non debet fieri altare, nisi quod Episcopus loci consecraverit, vel consecrari permiserit.* Ergo in qualibet Ecclesia unicum erat altare; qualis consequentia?

An fortè nunc licitum est cuilibet Sacerdoti erigere aliud altare, nisi quod ab Episcopo loci est sanctificatum, vel permissum? Constat soli Episcopo sanctificationem altaris competere, & tamen hodie plurima altaria in eadem Ecclesia.

14. *Melior probatio desumitur ex Concilio Antisiodorensi.* Meliùs ergo probatur ex Concilio Antisiodorensi cap. 10. *Non licet*, inquit, *super uno altario in una die duas Missas dicere, nec in altario, ubi Episcopus Missas dixerit, Presbyter in illa die Missas dicat.* Ideo fortassis, quia in unica Ecclesia, unicum singulis diebus erat offerendum Sacrificium, quod adhuc modo apud Græcos in usu est. Plura ad hoc propositum vide apud Lugonem suprà.

Mirum sanè, si Ecclesia unquam agnoverit illam obligationem in singulis Sacerdotibus, quòd nullum certum tempus hucusque determinaverit illius obligationis, sicuti determinavit tempus præcepti Confessionis.

15. *An Ecclesia in Concil. Trident. determinaverit tempus obligationis consecrandi?* Immo, inquis, determinavit tempus in Concilio Tridentino sess. 23. de Reformat. cap. 14. ibi: *Curet Episcopus, ut ii* (Sacerdotes) *saltem diebus Dominicis, & Festis solemnibus, si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent.*

Respondeo; monet Concilium Episcopum, ut curet, non verò imponit præceptum Sacerdotibus sic faciendi illis diebus: hactenus enim nemo sic illa verba intellexit. Quis namque Sacerdotum putat se peccare mortaliter, quia in diebus Dominicis non legit Sacrum, si aliunde non obligetur? Hortatur ergo Concilium & Episcopos, & Sacerdotes ad illud, quod maximè congruum est dignitati tanti muneris & potestatis à Christo acceptæ, ut saltem illis diebus, qui specialiter divino cultui sunt consecrati, speciali illo cultu, & inter cæteros præstantissimo, Deum colant.

Cùm igitur determinatè non constet de frequentia, aut modo illius obligationis, his Auctoribus asserentibus sufficere, ut quilibet Sacerdos vel semel in anno celebret; aliis existimantibus, obligari unumquemque ad celebrandum ad minus ter, vel quater: rursus aliquibus Doctoribus imponentibus singulis Sacerdotibus specialem obligationem celebrandi in triplici Paschate; aliis affirmantibus obligationem quotidianam: nonnullis totum relinquentibus arbitrio prudentis; malo dicere cum Doctore Seraphico, & aliis multis, tam antiquis, quàm recentioribus, nullam esse obligationem, saltem gravem, secluso scandalo, ac alio particulari titulo. 16. *Non constat determinatè de frequentia aut modo illius obligationis: adeoque non asserenda.*

Si dixeris; datur speciale præceptum diligendi Deum super omnia, estò non constet determinatè, quando, & quoties præcisè hoc præceptum per se obliget. 17. *Objectio.*

Respondeo; præceptum diligendi Deum expressum habemus Deut. 6. v. 5. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tuà, & ex tota fortitudine tua.* Similiter Matth. 22. v. 36. & sequentibus: *Magister quod est mandatum magnum in lege? Ait illi Iesus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. Hoc est maximum, & primum mandatum.* *Solutio. Deut. 6. Matth. 22.*

Quòd autem illud præceptum concernat singulos homines in particulari, & non tantùm communitatem hominum, quis potest prudenter dubitare? *Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum*, inquit Christus suprà v. 39. Et verò dilectio sui ipsius, quem concernit, nisi singulos in particulari? Dilectio ergo sive Dei, sive proximi, sive sui ipsius non exhibetur nomine communitatis; sed cujusque hominis in particulari, & ideo unumquemque in particulari obligat. *Præceptum dilectionis Dei respicit omnes in particulari:*

Porrò oblatio Sacrificii, cùm sit actus publicus, utpote publicâ auctoritate institutus, ut nomine totius communitatis per ipsum Deus colatur, per se solùm respicit ipsam communitatem, cui proinde incumbit providere, per hunc, vel illum in particulari, ne desit.

Unde non obstat quòd per ly *Hoc facite* Luc. 22. singulis præcipiatur sumptio Eucharistiæ: hæc enim est actus singularis, & privatus, adeoque censetur juxta materiam subjectam singulis præcepta; accedente præsertim iterato præcepto de eadem re Joan. 6. v. 54. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis* &c. at verò Sacrificium, ut jam jam dixi, est actus communis publici officii, non tam privatam (uti sumptio) quàm publicam spectans utilitatem communitatis. 18. *uti & obligatio communicandi.*

Dixi

19. An sit levis obligatio celebrandi. Dixi autem: *Obligationem saltem gravem*; quia videtur esse peccatum veniale spiritualis cujusdam prodigalitatis, & desidiæ, seu otiositatis, absque causa amittere lucrum talenti accepti, & privare proximum fructu Sacrificii, non exercendo potestatem acceptam.

Sententia Vasquez. Sed audiamus Vasquezium: Ego (inquit disp. 232. n. 3.) censeo, si semel concedamus, ut necessariò concedendum est, peccare Sacerdotem, qui numquam in vita, aut in anno celebrat, peccatum illius non solùm veniale, sed mortale esse: cùm enim ex eo quòd Sacerdos non celebrat, peccare nequeat, nisi præceptum habeat celebrandi, & hujusmodi præceptum de re gravi & notabili sit, ut patet, ejus omissio non potest non esse mortalis: sicut etiã omissio Communionis in Paschate cuicumque laico mortalis est: neque enim minus grave censeri potest præceptum celebrandi cuicumque Sacerdoti impositum, quàm præceptum in Paschate communicandi, quod pro laicis latum est. Hæc ille.

Rejicitur. Respondeo vulgari exemplo: inutiliter expendens centum florenos proprios, nonne peccat? Nemo dubitat. Interrogo, peccat graviter? Negant omnes; sed veniali peccato prodigalitatis bonorum temporalium. Peto rursum, si vovisset non expendere illos centum florenos, peccaret solùm venialiter? Quis audeat affirmare? Præcipiat Rex vel Princeps suis subditis, ne talem summam pecuniæ prodigant, quia necessaria pro bono communi, nonne prodigalitas, quæ ex se solùm esset peccatum veniale, per illud præceptum superadditum transit in peccatum mortale? Quis ambigat?

20. In materia per se gravi potest quis tantùm leviter peccare, Ergo similiter, estò celebratio Missæ ex se sit materia gravis, & per consequens ejus omissio peccatum mortale quando ab Ecclesia præcipitur in ordine ad gravem finem, ad quem multùm conducit; v. g. ad exhibendum tale obsequium religiosum Deo, quale est in audiendo Sacro in diebus Festis, vel in ordine ad muniendum se & reficiendum cibo spirituali, ad confortandum animum pro vincendis tentationibus, qualis finis reperitur in præcepto Communionis; equidem cessante tali fine, & attento solo dispendio fructûs spiritualis, quod vel ipse Sacerdos, vel alii ex illa omissione incurrunt, judico non esse nisi peccatum veniale: quia licèt materia ex se gravis sit, virtus tamen ex qua præcipitur, & finis ad quem præcipitur, levis. Vide quæ in simili diximus disp. 1. sect. 7. conclus. 11. nu. 188. Certè ratio naturalis, quamvis in illa omissione aliquam dictet indecentiam, attamen non mortalem.

si virtus ex qua præcipitur, aut finis ob quem præcipitur, sit solùm levis.

Monitio pro Sacerdotibus ven. Beda. Cæterùm diligenter notent Sacerdotes, quod ait Venerabilis Beda in cap. 2. Act. Apostolorum: *Sacerdos legitimè non impeditus celebrare prætermittens, privat quantùm in se est Beatam Trinitatem laude & gloriâ, Angelos lætitiâ, peccatores veniâ, iustos subsidio & gratiâ, in Purgatorio existentes subsidio & refrigerio, Ecclesiam speciali Dei beneficio & seipsum medicinæ remedio.*

Dixi etiam, *Secluso scandalo*; quia putat Lugo suprà nu. 13. hodie vix posse excusari à culpa gravi Sacerdotem non celebrantem per totum annum; quia scandalum grave generat, & indicium est corruptissimæ vitæ. Quod si verum esset, vel hoc unicum me moveret ad amplectendam communem sententiam. Etenim si ratio naturalis non dictat gravem turpitudinem in omissione celebrationis per totum annum, ut quid tam graviter alii scandalizantur? 21. An omissio Sacrificii per totum annum sit mortalis ratione scandali? Lugo.

Docent communiter Theologi, aliqua peccata externa commissa in loco sacro, puta, tactus impudicos, copulam carnalem &c. indè contrahere malitiam sacrilegii mortalem, seclusâ quacumque lege Ecclesiasticâ, idque non ob aliam rationem, quàm quia populus per illos actus graviter scandalizatur & offenditur. Ergo si similiter graviter scandalizatur ex illâ omissione celebrationis, quidni etiam ex natura rei sit peccatum mortale? Parvam profectò video disparitatem. Quid ergo?

Dico; scandalum hìc oritur non ex natura ipsius omissionis, sed magìs ex contraria praxi, quia enim homines sciunt Sacerdotes probos & honestos, non tantùm secundò aut tertiò, sed frequentissimè singulis annis celebrare; hinc dum vident aliquem numquam celebrantem, judicant ipsum esse corruptissimæ vitæ, tametsi aliquando posset habere justam rationem abstinendi, de qua si edocerentur, minimè scandalizarentur, id est, neutiquam judicarent ipsum esse malæ ac improbæ vitæ. 22. Ex quo scandalum hic oritur,

Unde scandalum hìc præcisè in eo consistit, quòd proximo detur occasio hujusmodi judicii, ex quo non potest colligi gravis malitia omissionis secundùm se; at verò fornicatio v. g. in Ecclesia non contrahit gravem malitiam sacrilegii ex simili aliquo judicio populi, cui dat occasionem; sed quia jure merito, omnibus, sicuti à parte rei sunt, consideratis, graviter populus offenditur, prudenter judicans in illo actu gravem irreverentiam contra loci sanctitatem. Quare non est propriè dictum scandalum, sed justa offensio; si populi, quidni etiam Dei, cujus templum violatur? & in quo consistat.

Dixi denique, *Ac alio particulari titulo*; nam Primò:

CONCLV-

CONCLUSIO II.

Pastores, & alii curam habentes animarum, tenentur sub mortali celebrare per se, vel per alios in sua Parochia illis diebus, quibus subditi obligantur audire Sacrum: interim nec his, nec aliis diebus tenentur subditis applicare specialem fructum Sacrificii, præcisè ex vi pastoralis officii.

23. Probatio primæ partis ex Concil. Trident.

PRima pars est certa, & colligitur ex Concilio Tridentino sess. 23. de Reform. c. 14. ibi: *Curet Episcopus ut ii* (qui ad Presbyteratûs ordinem assumuntur) *saltem diebus Dominicis & Festis solemnibus, si autem curam habuerint animarum tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent.* Ergo nisi Curati Missas celebrent, idque frequenter, muneri suo non satisfaciunt.

Frequentia autem illa optimè determinatur ex obligatione subditorum audiendi Sacrum. Quid enim minùs possunt, quàm populo servire in necessariis? Ad hoc quippe recipiunt stipendium sustentationis. Sicuti ergo jure divino naturali, ex obligatione scilicet sui officii, tenentur ovibus suis administrare Sacramenta ad minus necessaria, ita etiam iisdem providere de necessario Sacrificio. Unde ubi totus populus non potest unico Sacro interesse, debent curare, ut celebrentur plura.

24. Ratio à priori præceptum divinum, Tridens.

Audiamus Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 1. de Reform. *Cùm*, inquit, *præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre, verbiq; divini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere, pauperum aliarumq; miserabilium personarum curam paternam gerere, & in cætera munera pastoralia incumbere* &c.

pastorali muneri conjunctum. Joan. 21.

Quæris, quod sit illud præceptum divinum? Certò non aliud quàm illud Joan. 21. v. 17. *Pasce oves meas*, officium, dico, pastorale, de quo scriptum habemus Joan. 10. v. 11. *Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis.* Sequitur v. 12. *Mercenarius autem, & qui non est Pastor, cuius non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oves & fugit, & lupus rapit, & dispergit oves.*

Tridens.

Quod probè intelligens Tridentinum verbis præmemoratis continuò attexit: *Quæ omnia nequaquam ab iis præstari & impleri possunt, qui gregi suo non invigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt.*

Et sanè quis non meritò existimet mercenarium, qui non celebrat Missas, quando populus tenetur eas audire? *Attendite vobis*, (inquit Apostolus Act. 20. v. 28.) *& universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos* & Pastores *regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit Sanguine suo.* Regere, inquam, saltem in necessariis. Act. 20.

25. quod putat Vasquez vigere diebus etiam non festivis.

Quin imò putat Vasq. disp. 232. n. 13. Parochos non solùm hoc præcepto ad celebrandum obligari diebus Festis, sed etiam aliis diebus; sicut in materia de Pœnitentia dicitur: Parochum ex officio debere audire Confessiones subditorum, quas non ex præcepto, sed ex devotione facere cupiunt; nisi adeò sit exigua villa, ut nullus sit, qui hujusmodi diebus Missæ interesse possit.

sed repugnat praxi communi.

Cæteroquin communis sententia & praxis extra tempus præcepti (nisi hìc & nunc obstet legitima consuetudo, vel lex, vel pactum) non agnoscit obligationem. Enimverò principalis finis Sacrificii non est communis utilitas populi, sed honor Dei, & satis frequens est præceptum audiendi Missam: at verò Confessio principaliter instituta est in bonum & utilitatem animarum, & obligatio tantùm annua; ergo conveniens erat, ut etiam aliis temporibus Parochus obligaretur Confessiones audire, quamvis & hoc aliqui negent, ut suo loco videbimus.

26. An Parochi teneantur suis ovibus fructum specialem applicare diebus festivis?

Sed cùm hæc satis constent, equidem valde dubitatur an Parochi, & alii curam animarum habentes, teneantur suis ovibus specialem fructum Sacrificii, saltem diebus Dominicis & Festivis applicare. Sotus 4. dist. 13. quæst. 2. art. 1. & 2. & de Justitia lib. 9. qu. 3. art. 1. circa medium, semper Missam pro iis offerre Parochum debere existimat, si fructus beneficii sufficiant ad sustentationem, alioquin ter aut quater in hebdomada judicio Episcopi. Bonacina de Sacramentis disp. 4. quæst. ult. punct. 7. n. 5. saltem diebus Dominicis, aut semel in hebdomada. Marchinus de Ord. tract. 3. parte 2. cap. 30. à n. 2. saltem diebus solemnibus. (Affirmat Sotus. Bonacina. Marchinus.)

fundant se in Concil. Tridentino.

Fundantur maximè in Concilio Tridentino statim allegato sess. 23. cap. 1. de Reform. *Cùm*, inquit, *præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus cura animarum commissa est, oves suas agnoscere, pro iis Sacrificium offerre.*

27. Opposita sententia est communior seclusio alio speciali titulo. Explicatur Trident.

Nihilominus Conclusio nostra est communis, secluso alio speciali titulo fundationis, eleemosynæ, consuetudinis, vel statuti. Ratio autē est; quia sine claro jure non est imponenda obligatio, saltem gravis. Quod verò illud in casu præsenti? Certè Tridentinum commodè explicari potest de oblatione Sacrificii pro his, id est, coram his, aut de generali applicatione, sicut offertur pro omnibus circumstantibus.

Et

& Apost. Heb. 5. Et ita necessariò intelligi debet Apostolus Heb. 5. quando dicit, officium Sacerdotis esse offerre pro populo: *Et propterea*, inquit, *debet Sacerdos, quemadmodum pro populo, ita etiam & pro semetipso offerre pro peccatis.* V. 3. Loquitur namque Apostolus generaliter de omni Sacerdote, cùm tamen certum sit non omnes habere obligationem, specialem fructum applicandi omni populo.

28. Præceptum indeterminatum non obligat. Accedit, quòd, quando præceptum aliquod fertur indeterminatè, ad nihil obligat, donec à Superiore determinetur; quia cùm non possit ut indeterminatum in executionem exire, non censetur præceptum practicè tunc esse completum. Sic multi docent esse præceptum divinum indeterminatum aliquoties in vita communicandi, & tamen nisi Ecclesia determinasset tempus Paschale, ad nihil obligasset, saltem extra articulum mortis. Idem contingit in præcepto Confessionis, imò & in præcepto Sacrificii, ut suprà attigimus.

Pari igitur ratione etiamsi vel Tridentinum, vel præceptum divinum injungeret particularem applicationem, tamen quia non determinat quando, & quoties (quod sanè Ecclesia determinare posset) ad nihil tenebitur Parochus.

29. An Ecclesia determinaverit hoc præceptum. Dices; satis Ecclesia determinat, quando determinat dies Dominicos, & Festos, quibus populus tenetur audire Sacrum; & per consequens Parochus Sacrum celebrare.

Respondeo; non valet hæc illatio: obligor tibi dare opportunitatem audiendi Sacrum; ergo obligor illud pro te applicare. Nonne benè sequitur: Parochus obligatur celebrare ad benedicendos Sponsos, ad defunctos sepeliendos, vel ad consecrandas particulas pro Communione sui populi: ergo obligatur etiam pro iisdem Sacrificium applicare?

Igitur sicuti Canonici accipiunt fructus beneficii solùm ob officium psallendi in Choro, vel etiam aliquando dicendi Missas, sine obligatione specialem fructum alicui applicandi: quidni etiam Parochus justè recipiat ab ovibus suis stipendium sustentationis propter ministeria Sacramentorum, & celebrationem Missarum tempore præcepto, estò specialem earum fructum ipsis non applicet? Non video, quin sic fieri posset; imò quin de facto fiat, nec jus, nec ratio obstat.

30. Possunt Parochi pro Missa accipere non rum stipendium. Ex quo consectarium videtur, Parochos, & alios Beneficiarios, qui ex vi beneficii non habent obligationem applicandi fructum specialem Fundatoribus, vel alicui alteri, posse accipere stipendium pro Missa, eodem modo quo alii simplices Sacerdotes.

Contrarium videtur declarasse Cardinales. Contrarium, ut apparet, declaravit Congregatio Cardinalium anno 1626. Cùm enim ab illa quæsitum fuisset: *An Sacerdotes, qui tenentur celebrare Missas ratione beneficii, seu Capellæ, legati, aut salarii, possint etiam manualem eleëmosynam pro Missis votivis, aut defunctorum recipere, & unico Missæ Sacrificio utrique oneri satisfacere?* Congregatio respondit: *Sacerdotes, quibus diebus tenentur Missas celebrare ratione beneficii, seu Capellæ, legati, aut salarii, si eleëmosynas etiam pro aliis Missis celebrandis susceperint, non posse eadem Missâ utrique obligationi satisfacere.* Ita refert Eminentissimus Lugo disputat. 21. nu. 20. Lugo.

Unde de omnibus, qui quomodocumque obligantur ad celebrandum aliquo loco vel die pro stipendio, vel redditibus aut salario, absolutè non posse ab alio stipendium accipere, ut fructum Sacrificii ei applicent, docent Gavantus ad Rub. Miss. tom. 1. parte 3. tit. 12. nu. 5. Barbosa in tract. de officio Parochi parte 1. cap. 11. nu. 11. Diana tom. 1. tract. de Celeb. Miss. resol. 80. 31. & docent quidam Auctores. Gavantus. Barbosa. Diana.

Ratio autem videtur esse; quia cùm stipendium Missæ detur ad sustentationem Sacerdotis, consequens est, ut si Sacerdos accepit stipendium ab aliquo pro illa Missa, non habeat jus accipiendi rursus stipendium ad sui sustentationem ab alio pro eadem Missa; cessat enim titulus sustentationis exigendæ. Hactenus Cardinalis. Ratio hujus sententiæ.

Adde secundam declarationem Cardinalium, quam ex Barbosa in Collect. Declarationum verbo *Missarum eleëmosyna* §. ultimo refert Diana parte 4. tract. 4. resol. 232. his verbis: *Missam quibus diebus tenentur Parochi celebrare, non possunt pro ea manualem eleëmosynam recipere.* Ergo censet Congregatio Cardinalium Parochos singulis diebus Dominicis & Festis fructum specialem Sacrificii sui debere applicare suis ovibus juxta Tridentinum sess. 23. de Reformat. cap. 1. Alia declaratio Cardinalium.

Sed hoc verbum aliqui non capiunt; nam, inquiunt, Cardinalium non est interpretari jura divina, sed tantùm statuta morum ipsius Tridentini. Deinde Tridentinum sess. 23. cap. 1. de Refor. non declarat aliud, quàm Curatos, etiam Episcopos, obligari ad sua munia jure divino. Quis autem dixerit Episcopos singulis diebus Dominicis & Festivis ad id obligari? Aut ubi fit mentio in illo textu de diebus Dominicis & Festis? Certè Concilium intendit ibi proponere jus divinum clarum & indubitatum, quale illud numquam fuit; imò negatur communiter, etiam post Tridentinum. 32. Arguitur contra illas declarationes.

Solùm itaque vult, quòd omnes & singuli Pastores respectivè ad suum officiú & pactum, Explicatur Trident.

 seu

seu contractum, quòd, inquam, jure divino naturali obligentur prædicare, Sacramenta ministrare, celebrare ad commoditatem populi, ut audiat, & de fructu assistendo participet, cæteraque munia pastoralia obire, quæ est communis doctrina Theologorum.

Superior Regularis non tenetur suis subditis fructum Sacrificii applicare.

Confirmatur; quia non tenetur Superior Monasterii pro suis subditis jure divino naturali singulis Dominicis & Festis celebrare, estò curare debeat, ut celebretur Missa. Et verò nonne Parochus satisfacit, si diebus Dominicis & Festis celebret unus alius pro populo loco ipsius? Praxis quotidiana sic explicat illud præceptum: & tamen celebrans non tenetur fructum applicare populo, neque etiam tenetur Parochus Missam istam supplere.

Neque Parochus quando per alium celebrat.

33. Quid ergo ad illas declarationes Cardinalium? Respondeo, de secunda non constare authenticè, quantùm ego scio: vel si constet, eodem modo respondeo sicuti ad primam, videlicet ibi sermonem esse de Sacerdotibus, vel Parochis, qui ratione Beneficii, Capellæ, legati, aut salarii certis diebus obligantur ad celebrandum pro aliquo cum applicatione specialis fructûs; secùs de illis, qui solùm obligantur tali die, tali horâ, vel tali loco celebrare pro commoditate populi, vel alicujus in particulari, manente fructu speciali libero.

Declarationes Card. loquuntur de Sacerdote qui ratione beneficii &c. tenetur applicare specialem fructum.

Porrò hanc fuisse mentem Congregationis, colligit Lugo suprà num. 23. ex alio Decreto ejusdem Congregationis, edito anno præcedenti, cujus Decreti occasione dubium illud propositum fuerat: quo Decreto præceptum fuit Sacerdotibus tot Missas celebrare, quot stipendia sive congrua, sive incongrua acceperint.

Colligitur ex alio ejusdem Cong. Decreto.

Ubi, inquit Congregatio, *pro pluribus Missis, etiam ejusdem qualitatis, celebrandis, plura stipendia quantumcumque incongrua & exigua, sive ab una, sive à pluribus personis collata fuerunt, aut conferentur in futurum Sacerdotibus, Ecclesiis, Capitulis, Collegiis, Hospitalibus, Societatibus, Monasteriis, Conventibus, Congregationibus, Domibus ac locis piis, quibusq; tam sæcularibus, quàm regularibus, Sacra Congregatio sub obtestatione divini judicii mandat ac præcipit, ut absolutè tot Missæ celebrentur, quot ad rationem attributa eleëmosynæ præscripta fuerint, ita ut alioquin ii, ad quos pertinet, sua obligationi non satisfaciant, quin imò graviter peccent, & ad restitutionem teneantur.*

Tenor Decreti,

Ut quid hoc, nisi quia retinent stipendium contra voluntatem eorum, qui illud dederunt, non solùm pro præsentia (quam vocant Officiaturam) sed maximè pro intentione, seu applicatione? Ergo dubium postea propositum, & declaratio subsequens hujus Decreti, debet intelligi juxta terminos Decreti, quando scilicet ex utroque stipendio obligatur Sacerdos ad applicandum Sacrificium pro illis.

& applicatio.

Alioquin quando constat petentem Missam, dato stipendio, etiam integro, solùm voluisse præsentiam, id est, ut tali loco, tali die, tali horâ celebretur Sacrum pro commoditate eorum, qui obligantur, vel ex devotione desiderant illud audire; quidni celebrans possit accipere integrum stipendium pro applicatione specialis fructûs? Non video quid obstet. Et ratio est, quia stipendium pro præsentia recipitur propter laborem extrinsecum Missæ, quo in tali loco, vel tempore Missa assumitur celebranda: stipendium verò pro applicatione, intuitu ipsius Sacrificii eò modo, quo infrà explicabimus fieri posse sine labe simoniæ. 34.

Accipiens stipendium pro sola præsentia, potest aliud accipere pro Missæ applicatione;

Primum ergo stipendium non accipitur in sustentationem, sed ut pretium laboris, & obligationis antecedentis, quâ tenetur tali loco, vel tempore promptus esse ad celebrandum: at verò secundum stipendium titulo sustentationis. Sic quippe licèt Sacerdos aliunde habeat sustentationem, puta cùm ex patrimonio est dives; hoc tamen non impedit, quin sustentari possit, & debeat ab eo, qui Sacrificium petit sibi applicari, de quo pleniùs infrà.

hoc enim datur titulo sustentationis, illud ut pretium laboris.

Impræsentiarùm superest quæstio, quandonam judicandum sit petitionem Sacri esse de sola præsentia, vel de sola applicatione, aut certè de utraque simul. 35.

Unde colligatur intentio petentis Missam?

Respondeo primò; si petitio, vel institutio Missæ in hunc vel similem modum, factâ mentione finis & etiam loci, vel temporis, efformetur: *Volo*, seu, *lego tot Missas in tali Altari*, vel, *templo celebrandas*, *quolibet anno*, *mense*, *hebdomadâ*, *pro anima mea*: vel, *in remedium seu refrigerium animæ meæ*; vel, *in remissionem seu satisfactionem delictorum meorum*, vel, *ad intentionem meam*, vel, *pro defunctis* &c. constat omnino petitionem esse, non de sola Officiatura, vel de sola applicatione, sed de utraque simul, ut per se patet.

Quando exprimitur finis & locus, petitur præsentia & applicatio.

Idem putat Thomas Tamburinus de Sacrificio Missæ lib. 3. cap. 1. §. 3. num. 15. si dicat: *Volo ut celebrentur tot Missæ in Ecclesia mea sepulturæ*, seu, *in qua ego sepultus fuero*, videtur enim tunc haberi respectus ad satisfactionem in Purgatorio debitam à se, vel à suis.

Thomas Tamburinus.

Respondeo secundò; si petitio fiat cum mentione solius finis, v. g. si dicat: *Volo ut celebrentur tot Missæ pro anima mea*, vel, *pro defunctis*, vel, *ad impetrandam salutem filii mei* &c. certum est petitionem esse solùm de applicatione, ut etiam ex se patet. Atque in hoc casu si alius à te petat solam præsentiam, idque tibi constet, ut solent petere Moniales, Confratres, 36.

Quando solus finis exprimitur, sola applicatio.

fratres, immo & Parochi in quibusdam solemnitatibus, quando solummodò intendunt habere numerum Missarum pro commoditate audientium, poteris pro tali Officiatura aliud stipendium accipere, pro labore scilicet & obligatione extrinseca, & antecedente, ut suprà dixi.

37\. Quid si solus locus exprimatur.

Respondeo tertiò, si petitio fiat nullà factà mentione finis cum sola expressione loci, seu etiam temporis in hunc ferè modum: *Instituo in tali Altari Capellanum, qui quotidie celebrare debeat. Aggravo hæredem meum, ut in tali loco faciat celebrare tot Missas. Volo ut celebrentur tot Missæ in Ecclesia maiori* &c. si, inquam, ita fiat petitio, multùm disputant Doctores, quid petatur.

Quidam asserunt etiam applicationem deberi.

Quidam asserunt peti tunc & deberi etiam applicationem. Ratio eorum est, quia cùm non constet contrarium, sitque res admodùm dubia, præsumendum est id, quod communiter accidit; ut semper in rebus dubiis debere fieri docet latè Menochius lib. 1. de Præscript. quæst. 18. n. 1. jam autem communiter petens Missam, vult sibi illam applicari. Confirmatur; quia sic statuit Decretum Sacræ Congregationis suprà: *Ubi pro pluribus Missis* &c. habetur Const. *Cùm sæpè* 45. inter Urbanianas §. 2.

Menochius.

Tamburinus. Bonacina. Barbosa. Lugo.

Pro hac sententia Tamburinus suprà n. 18. citat Bonacinam de Sacramentis disp. 4. q. ultimâ p. 7. §. 2. nu. 13. Barbosam tom. 2. de potestate Episcopali all. 24. n. 35. favetque illi Cardinalis Lugo de Eucharistia disp. 21. n. 23. & 42. ut refert idem Tamburinus. Fundamentum Lugonis videtur esse, quia in dubio petens censetur voluisse obligare ad id, quod sibi erat utilius.

38\. Oppositum docet Marchinus, ob varia fundamenta,

His tamen non obstantibus, contrarium docet (teste Tamburino n. 19.) Marchinus de Ord. tract. 3. parte 2. cap. 27. nu. 5. Ratio ejus est; quia non est onus grave imponendum, nisi clarè constet. Ni constet enim, melior est conditio libertatis, minimè tale onus cognoscentis.

Adde, quòd propositum mente retentum nihil extrà operetur, argumento L. 99. ff. de Verb. oblig. *Quidquid adstringendæ obligationis est, id, nisi palàm verbis exprimitur, omissum intelligendum est, ac ferè secundùm promissorem interpretamur: quia stipulatori liberum fuit verba latè concipere.* Imò ipsa lex mente Principis retenta ad nihil obligat. Cùm igitur in dictis dispositionibus (quæ ad instar legum explicari solent, cùm sint leges privatæ) se Testator non satis declaret, etiamsi mente obligare voluisset, non obligabit.

quæ non videntur satisfacere.

Sed hoc est, quod quæritur, an Testator istis verbis non satis declaret se velle obligare, etiam ad applicationem, quandoquidem, ut alii volunt, communiter sic intelligantur. Vel ergo communis talis intellectus est negandus, vel certè adhærendum priori sententiæ.

39\. Quid si nec finis nec locus, nec tempus exprimatur?

Hinc Tamburinus, postquam nu. 20. distinxit tres modos disponendi, in quibus non sit mentio finis, num. 21. docet primò: si dispositio sit absolutè facta sine ulla mentione loci, vel temporis, v. g. *Volo ut celebrentur tot Missæ*; docet, inquam, præsumendum esse peti, adeoque deberi Missæ applicationem dumtaxat.

Videtur peti sola applicatio.

Ratio est, quia communiter qui sic petit, pro se solùm petit, atque adeò applicari sibi fructum Missæ requirit, & nil præterea. Idem enim est in communi loquendi usu sic petere: *Volo ut tot Missæ celebrentur*, atque, *Volo ut tot Missæ pro me celebrentur*, & nihil aliud. Si quis enim te conveniat, & stipem offerens, dicat: Accipe hunc julium pro una Missa, sanè nihil aliud intelligeres, nisi stipem afferri ad dicendum Missam pro anima seu salute ipsius; atque id ita communiter esse in ejusmodi eleemosynis manualibus docet Lugo suprà n. 23.

40\. Quid si solus locus exprimatur?

Tamburinus putat sufficere solam præsentiam pro se loquendo.

Secundò asserit Tamburinus num. 22. si dispositio fiat hoc modo: *Volo ut celebrentur tot Missæ in tali Altari*, vel, *Ecclesiâ*, peti solam præsentiam, nisi adsit alia circumstantia, quæ contrarium persuadeat. Rationem accipit ex Marchino suprà, quia non debeo sine gravi fundamento onus mihi grave imponere. Adde, quòd ideo apponi videtur determinatio loci, ut vel honore locus afficiatur, vel adsit commoditas fidelibus audiendi Missam.

Responsio ad rationem pro opposita sententia.

Ad rationem suprà allatam pro sententia Bonacinæ quatenus contra hanc doctrinam facere potest, Respondet n. 24. petentem frequenter velle Missæ applicationem; sed velle etiam aliquando solam præsentiam, & cultum Dei, idque esse frequentissimum in fundationibus Capellarum & Altarium, in quibus Fundatores magis inspexerunt ad honorem Altaris, commoditatem populi, vel quid simile, quàm ad suorum delictorum satisfactionem.

Quare, inquit, non sequor sententiam Graffii de Miss. Celeb. Cons. 3. tom. 2. & Joannis de Lugo suprà num. 42. dicentium, eum, qui exposcit Missam, velle semper obligare Sacerdotem ad id, quod utilius est ipsi petenti, non sequor, inquam, horum sententiam; nisi enim petens aliquo tandem modo se declaret, non est præsumendus totum id velle, quia de facto non totum id semper fideles intendunt, ut vidimus.

Suarez.

Et confirmatur ex illo dicto Suarii tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 2. cap. 17. nu. 7. Hæc regula in oneribus maximè imponendis servanda est, si voluisset, expressisset. Hactenus ille.

41. Maximè hic attendendæ circumstantiæ. Dictum autem est: *Nisi adsit alia circumstantia, quæ contrarium persuadeat*; quia hæ maximè sunt attendendæ ad implendum Fundatorum voluntates. Unde idem Auctor n. 23. sic inquit: Si quis dicat: *Volo ut dicantur tot Missæ singulis diebus Lunæ*; certè quia dies hic est à devotione fidelium assignatus ad orandum pro defunctis, præsumetur dispositio esse, ut celebrentur Missæ pro illis, atque adeò petitionem esse de applicatione.

Tamburinus.

Si verò sic dicat: *Volo ut celebretur Missa die Dominico*, seu, *die Festivo*, vel, *ut celebretur Missa die Dominico in tali Ecclesia*, videtur petitio solùm esse regulariter de præsentia, ut nimirum sit in concursu populi commoditas audiendi Sacrum.

Dixi, *Regulariter*; quia potest contingere, ut ex circumstantiis colligatur, quòd etiam in hoc secundo casu exposcatur applicatio; ita esset meâ sententiâ, si diceret: *Volo ut celebretur Missa die Festivo Sancti mei nominis*, seu, *Sancti mei devoti*, tunc enim ex communiter accidentibus præsumitur Missam esse applicandam pro petente; communiter enim fideles die Festivo proprii Sancti totam sibi Missam celebratam volunt. Hæc Tamburinus, quem sequor; & ad Congregationem Cardinalium suprà citatam in quantum jam dictis posset contrariari.

42. Respondetur ad Congregationem Cardinalium suprà allatam. Respondeo cum eodem Auctore nu. 25. ut suprà, illam solùm loqui de his, qui habent Capellaniam, legatum, vel salarium cum certo onere applicandi pro Fundatore, non verò de his, qui ad præsentiam solam obligantur; fuisset enim injustum, si iis, qui præsentiam solùm debent, & applicatio est suâ, sine ratione prohibuisset, ne, quod in sua est potestate, aliis dare potuissent, etiam cum onere stipendium acceptum restituendi.

Plura circa hanc materiam (quorum aliqua inferiùs strictìm attingemus) vide apud Lugonem, Tamburinum & alios. Pendent maximè à voluntate instituentium, vel fundantium Missas, vel stipendium offerentium, qualiter & quomodo velint Sacerdotes obligare ad certum locum, tempus, applicationem, frequentiam &c.

Primò omnium spectanda sunt verba fundationis, aut petitionis; deinde in casibus occurrentibus juxta verba & communem praxim benignè interpretanda est mens Fundatorum, aut manualem eleëmosynam offerentium.

43. An qui debet legere Missam pro defunctis, satisfaciat legendo de Festo? Diana. Hinc qui debet celebrare Missam de Domina, vel pro defunctis, secundùm Doctores communiter apud Dianam parte 2. tract. de Celeb. Miss. resol. 31. satisfacit legendo de Festo occurrente, saltem si Sacerdos majori devotione afficiatur in illa Missa, nisi ob eam conditionem eleëmosyna notabiliter augeretur.

Ratio est, quia omnes Missæ sunt æqualis valoris ex opere operato; & licèt cæteris paribus Missa de Requiem magis defunctis prodesset, utpote cujus preces ad animarum liberationem funduntur, supplere tamen potest major Sacerdotis devotio, vel Sancti illius intercessio, cujus suffragium in Missa imploratur. Et aliunde verba institutionis vel petitionis intelligenda sunt civili modo & moraliter; nam non debet prævalere voluntas Testatoris Ecclesiæ ordini & ritui. Verba petentium civili modo & moraliter sunt intelligenda.

Ne autem simplices scandalo afficiantur, dum petentes Missam pro mortuis, vident celebrari Missam de Sancto, instruendi sunt de æqualitate valoris, & communi praxi Ecclesiæ. Quando aliquis ob stipendium, inquit Suarez disp. 83. sect. 3. vel Capellaniæ institutionem, vel ob aliquam similem causam obligatur ad specialem Missam dicendam, debet, si commodè potest, præscriptam obligationem implere, quamvis, si absque scandalo id omittat, ut Missalis ordinem servet, non peccabit; immo si propter solemne Festum id faciat, meliùs faciet. Suarez.

Itaque Beneficiarii, vel Capellani, aut recipientes stipendium tenentur celebrare pro illis & toties, prout in litteris fundationis continetur, aut ratione stipendii censentur se obligasse: ac proinde quod dictum est de Parochis, scilicet eos non teneri applicare specialem fructum Sacrificii suis ovibus, etiam Dominicis & Festis diebus, intellige sicùt habet Conclusio: *Præcisè ex vi pastoralis officii*. Alioquin ex speciali institutione, aut fundatione, vel certè extraordinario stipendio fieri posset, ut non solùm diebus Dominicis & Festivis, sed etiam ferialibus obligarentur, non tantùm ad præsentiam, verùm etiam ad applicationem. 44. Corollarium.

Cæterùm, cùm sæpiùs in hac Conclusione mentionem fecerimus stipendii, quæro, quomodo illud accipi possit sine labe simoniæ pro fructu Sacrificii, qui indubiè est res aliqua spiritualis? Responsio sit

CONCLUSIO III.

Sacerdos applicans alicui specialem fructum Sacrificii, licitè accipit stipendium titulo sustentationis, aut laboris extrinseci, illicitè ut pretium laboris intrinseci.

Licitum esse aliquid accipere pro Missis, luculenter ostendit communis praxis, tum Episcoporum, qui stipendium taxant, tum omnium Sacerdotum, etiam maximè timoratorum 45. Licitum est aliquid accipere pro Missis, ut

patet ex praxi communi, totum, nec tantùm pauperum, verùm etiam divitum, qui sine ullo scrupulo stipendium taxatum recipiunt.

& probatur à simili. Et verò si pro Officio divino licet accipere fructus Beneficii, illis quoque, qui aliunde ex patrimonio commodè vivere possent; quidni etiam pro Sacrificio Missæ? Siquidem tam Officium divinum res spiritualis est, quàm Sacrificium, & si unum habet adjunctum laborem corporalem, & alterum; & si Officium divinum impedit Clericum, quò minùs illo tempore possit aliâ ratione victum quærere, nonne idem præstat Sacrificium Missæ? Ergo vel pro utroque licitum est aliquid accipere, vel pro neutro.

46\. *De titulo disputatur.* Sola difficultas est, quo titulo illud stipendium Missarum sine labe simoniæ accipiatur, an laboris intrinseci, an extrinseci, aut certè titulo sustentationis. Ut autem ab ultima parte Conclusionis incipiamus,

Quis sit labor intrinsecus? Laborem intrinsecum voco, qui necessariò intervenit in celebratione Missæ: v. g. labor induendi sacras vestes, dicendi Missæ orationes, agendique cætera, sine quibus Missa ritè non constat. Numquid ergo labor, qui suscipitur in recitanda Missa sex Epistolarum, vel in Missa, in qua legitur Passio Domini nostri, intrinsecus censendus est? Non dubito, cùm sine illa talis Missa ritè non constet.

47\. *Ob illum nihil posse accipi tamquam pretium, probatur ex ratione.* Sed unde putas probatur, quòd ratione laboris intrinseci nihil possit accipi, tamquam verum ejus pretium sine peccato simoniæ? Existimo; quia ille labor nullam habet utilitatem nisi per ordinem ad actionem sacram; adeoque nullum valorem, nisi ex ordine ad finem spiritualem. Sicuti ergo finis vel fructus ille spiritualis non habet ullum valorem pretio æstimabilem, ita nec ille labor.

& à simili. Patet in simili ex aliis operibus corporalibus, ut in agricultura & similibus artibus: labor quippe qui fit in exercitio illarum artium, non æstimatur pretio seorsim ab illo opere vel effectu, qui talem laborem intrinsecè requirit, sed ipsum opus, vel effectus simul cum labore; immo ratione talis, vel talis laboris sibi intrinsecè conjuncti, tantam, vel tantam habet æstimationem, & similiter labor tanti vel tanti æstimatur, quia opus, cui conjungitur, tali pretio dignum est. Si ergo effectus laboris non est pretio æstimabilis, nec ipse labor erit: & si labor venditur, etiam effectus laboris, propter quem labor pretio æstimatur.

Ergo similiter impræsentiarùm, cùm labor intrinsecus celebrationi Missæ secundùm se non sit utilis hominibus, sed tantùm ratione fructûs spiritualis, qui sequitur ex opere cui labor ille intrinsecè conjunctus est, si fructus ille non est pretio æstimabilis (sicuti verè non est, utpote res omnino spiritualis) nec ipsum opus, nec labor intrinsecus, pretio possunt æstimari.

Unde hìc locum habet illud Paschalis Papæ 1. q. 3. cap. *Si quis obiecerit: 7. Quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit.* Tunc enim illud dictum verum est, quando plura ita connexa sunt, ut vel corporale per se sequatur ex spirituali, illudque supponat, vel ita concomitanter se habent, ut unum sit intimè conjunctum alteri in suo esse, origine, & fine. Ita verò se habet labor intrinsecus ad Sacrificium Missæ. 48. *Item ex auctoritate Paschalis Papæ,*

Quapropter licèt ipsum Sacrificium physicè videatur habere aliquid materiale, equidem totum est invendibile; quoniam totum reverà est spirituale, utpote à principio spirituali procedens, & ad finem spiritualem tendens. *& natura ipsius Sacrificii.*

Totum itaque illud opus cum omni suo labore intrinseco, & omnibus conditionibus, quas per se habet adjunctas, totum, inquam, factum est inæstimabile pretio, propter elevationem ad spiritualem ordinem, & intimam conjunctionem cum Sacrificio; & per consequens ministri, eo ipso, quo se dedicarunt tali ministerio, assumpserunt onus ministrandi illud gratis, & non vendendi tales operas vel labores. Ita communiter Doctores; quamquam aliquibus videatur haud parùm difficile explicatu, quomodo ergo liceat aliquid accipere tamquam pretium laboris extrinseci.

Laborem extrinsecum, sive per accidens conjunctum, vocamus, qui non ex vi ministerii per se ac moraliter intervenit, sed tantùm in casu ratione circumstantiarum, personarum, aut locorum, ut agere iter unius leucæ ad dicendum Sacrum, quando id non est conjunctum Officio, vel Beneficio; expectare quotidie per horam, aut aliud tempus ad celebrandum, dicere Missam statis horis, vel in certis locis, & ad hæc aut similia obligari. Uno verbo, labor accidentarius est, qui sine ordine ad actionem sacram habet aliquam utilitatem, propter quam æstimari potest pretio temporali. 49. *Quis labor extrinsecus?*

Ex quo patet, quare labor Musici, qui ab Ecclesia conducitur, ut suâ modulatione vel instrumento musico exornet divinum Officium, quare, inquam, sit labor extrinsecus; quoniam habet valorem ex modulatione, & recreatione. Per accidens ergo est quòd hìc & nunc actioni sacræ conjungatur. Quid enim si in nuptiis adhiberetur, cum obligatione ad sacras tantùm cantiones, num ideo minùs esset pretio æstimabilis? 50. *Talis est labor musici exornantis divinum Officium;*

Et ratio ulterior est: quia illi reverà per se non exercent actionem spiritualem, neque in rigore Officium divinum recitant ex vi istius ministerii; ut proinde non solùm pro labore illo, sed pro tota actione pretium recipere possint: quidquid in contrarium sentiat Wiggers de Justitia & Jure Tract. 7. cap. 4. n. 42. *Imò tota ipsius actio videtur pretio æstimabilis.*

51. Rationes ob quas contrarium docet Wiggers.

Ratio illius Auctoris est; quia actus illi & instrumenta sunt idonea & convenientia ad laudandum Deum & divinas laudes celebrandas, ut ex Scriptura constat, quæ sæpiùs nos hortatur ut laudemus Deum in Hymnis & Canticis, & sono tubæ, in organis & cymbalis benesonantibus: quidni igitur, quando in Ecclesiis & Oratoriis, ad quæ populus Religionis causâ convocatur & convenit, adhibentur, dicenda erunt adhiberi, ut in illis Religiosum Officium exerceatur?

Sanè si tantùm adhibeantur ad demulcendas curiosorum aures, non id sine vanitate & culpa fieri posse in tali loco, & in tali conventu existimarem.

Accedit, quòd totum Officium, ut Laudes, Vesperæ, & aliæ preces decantari possint per tales conductos musicos, & musicalia instrumenta: unde si illi non exerceant actionem spiritualem, nec Officium divinum peragant, consequens videtur quòd populus potiùs censebitur vocari ad Comœdos audiendos, quàm ad audiendum, & interessendum divinis Officiis. Hæc ille.

Et ut verum fatear, tam levis hodie auditur musica in quibusdam Ecclesiis, ut vix nomen divini Officii mereatur, & potiùs videatur adhiberi ad demulcendas curiosorum aures, quàm ad laudandum & benedicendum Deum.

52. Sed ad summum probant nihil accipi posse ob musicam ut est divinum Officium.

Atque ut talis sit, qualis esse debet, ad summum ex illo argumento sequitur, quòd musicus nihil pretii possit pro illa musica accipere, quatenus præcisè est Officium divinum; interim quia illi divino Officio per accidens conjungitur talis modulatio & recreatio, quæ sine ordine ad actionem sacram habet aliquam utilitatem pretio æstimabilem, ideo pro illa pretium accipere potest. Porrò quòd illa modulatio & recreatio sit pretio æstimabilis, manifestè patet, quando eadem musica canitur extra Ecclesiam.

Deinde, estò illa tota actio possit ab Ecclesia ordinari ad cultum Dei, imò de facto cultus Dei sit, quatenus ab aliis, obligatis ad illum, attentè auscultatur; attamen prout à musicis illis conductitiis exercetur, non habet rationem cultûs, cùm illi non obligentur ista canere per modum cultûs divini, sed sicut alias cantilenas extra templum, & extra has circumstantias canerent.

53. Assignatur disparitas inter musicos conductitios & Clericos præbendatos.

Ex quo facilè assignatur disparitas inter musicos conductitios, qui nullam habent obligationem legendi divinum Officium, & Clericos in Ecclesia præbendatos ad ministerium Chori; hi enim spiritualia exercent, quæ intrinsecè illam operam & laborem requirunt; isti autem minimè.

Sacerdos cantans Missam nihil potest vendere de illo labore. Suarez.

Si ergo quæritur; an Sacerdos cantans Missam possit aliquid vendere de labore illius Missæ, sive ratione cantûs sive ratione temporis, aut moræ? Respondet Suarez tom. 1. de Relig. lib. 4. cap. 21. n. 15. negativè; quia, inquit, tota illa actio, prout ita fit, est sacra, & totus ille labor est quasi pars illius. Aliàs Diacono, & Subdiacono ministranti, semper liceret vendere suas operas; quia illud ministerium moraliter non fit sine cantu, & aliis similibus laboribus.

54. Quod Lugoni apparet difficile.

Sed hoc difficile putat Lugo disp. 21. n. 11. Et quidem, inquit, si accipi potest pretium pro itinere faciendo ad celebrandum in loco distanti, non apparet cur non possit accipi pro labore celebrandi sub dio, ubi vel æstu, vel gelu nimio, sanitas exponitur magno periculo; quia hoc etiam per accidens conjungitur cum Missa: ergo idem dicendum est de cantu, qui per accidens etiam conjungitur, cùm sine illo posset Missa celebrari.

Assignatur discrimen inter cantum & laborem celebrandi sub dio, vel in loco distanti.

Respondeo, fortè disparitatem esse, quòd cantus ille nullam adferat utilitatem aliis, nisi spiritualem, quæ invendibilis est: at verò celebratio in loco distanti, aufert audientibus difficultatem itineris, vel confert aliquam aliam utilitatem temporalem, quæ pretio est æstimabilis, vel certè causat molestiam Sacerdoti planè extrinsecam actioni sacræ, cùm cantus ille, quamvis molestus & laboriosus, equidem hic & nunc sit ipsa sacra actio.

Unde supposito quòd Sacerdos velit Missam canere, quam alioquin posset solùm legere, tenetur gratis canere, sicuti gratis tenetur legere, cùm non minùs cantus ille, quàm simplex lectio, hìc & nunc sit actio sacra.

55. Ratio quam affert Sanchez ad probandam Conclus. difficilis est.

Dico, *Hic & nunc*; quia absolutè & cantus ille, & lectio possunt reperiri sine aliqua spiritualitate; v. g. quando aliquis ante Sacerdotium facit illa omnia, ut discat ritum celebrandi. Ratio (inquit Lugo suprà) quam adfert Thomas Sanchez tom 1. Conf. lib. 2. cap. 3. dub. 10. quòd labor hic non est separabilis à re spirituali, ideo non est vendibilis, difficilis est; quia si sensus sit, non posse rem spiritualem, hoc est, Missam reperiri sine illo labore, hoc non sufficit, ut labor ille non sit vendibilis: nam benedictio etiam non potest reperiri sine oleo, vel chrismate, vel sine cera in Agnis Dei, & tamen ex natura rei oleum, chrisma, cera, secundùm se vendi possent.

Si verò sensus sit, laborem ipsum non posse reperiri sine spiritualitate, cui conjungitur, falsum est; quia sicut cera, vel oleum possent reperiri sine benedictione, sic hic labor, & hæc opera possent reperiri sine oblatione Sacrificii: idem enim labor, & eadem defatigatio datur, quando aliquis ante Sacerdotium facit illa omnia, ut discat ritum celebrandi: ergo ille labor secundùm se separabilis est à spiritualitate, cui de facto conjungitur. Ita Cardinalis.

56. Objectio.

Si inferas; ergo labor ille legendi vel cantandi Missam, potest vendi, sicut labor extrinsecus, & sicut oleum benedictum: per accidens quippe

quippe est, quòd hìc & nunc conjungatur rei sacræ, sicuti per accidens est, quòd oleum sit benedictum.

Solutio.

Respondeo Negando Consequentiam; quoniam, utì superiùs dixi, labor extrinsecus propriam habet utilitatem seclusâ spiritualitate, veluti etiam oleum sepositâ benedictione; labor autem intrinsecus Missæ nullam, nisi per ordinem ad rem spiritualem.

57. Instantia.

Immo, inquis, & hìc propriam habet utilitatem; nam aliqui mirificè delectantur suavi & adæquato cantu Sacerdotis in tantum, ut malint audire Missam cantatam, estò diutiùs duret, quàm privatam. Deinde videns Sacerdotem celebrantem, vel ex hoc addiscit ritum celebrandi; atqui hæc doctrina est pretio æstimabilis extra Sacrificium Missæ: ergo etiam in ipso Sacrificio.

Responsio. Quare potiùs suavitas cantûs extra Sacrificium sit pretio æstimabilis, quàm in Sacrificio.

Respondeo iterum Negando Consequentiam; disparitas patet ex suprà dictis: quia in ipso Sacrificio censetur moraliter una & eadem res; cùm ergo ipsum Sacrificium secundùm se non sit pretio æstimabile, neque suavitas illa cantûs nec doctrina, quæ minùs principaliter considerantur, & tamquam quid accessorium, quod naturam convenit sequi principalis.

Wiggers.

Neque enim convenienter dici videtur, inquit Wiggers suprà n. 41. quòd in cantu Ecclesiastici Officii prædominetur temporale, sicuti dici solet de calice consecrato, cùm principaliter ipse cantus adhibeatur, & æstimetur, idcirco quia in eo laudatur Deus, non propter aliud temporale ...... ipsa tamen specialis ars cantandi & singularis vocis suavitas forsitan possent pretio temporali æstimari. Quamvis contrarium appareat probabiliùs, quia nec grata elocutio Concionatoris, neque ars ejus bene dicendi, immo nec prærequisitum studium, possint pretio temporali æstimari & vendi. Hæc ille.

58. Discrimen inter laborem musici conductitii & Sacerdotis cantantis Missam.

Quæris, quomodo ergo ars musici conductitii possit æstimari? Respondeo ut suprà; quia ille reverà per se non exercet actionem spiritualem, neque in rigore Officium divinum recitat ex vi illius ministerii; quemadmodum exercet actionem spiritualem, & in rigore recitat divinum Officium Sacerdos cantans Missam, aut alii Clerici ministerio Chori deputati, cantantes Horas Canonicas.

Plus stipendii solet accipi pro Missa cantata, quàm privata.

Interim certum est, & quotidiana praxis docet, plus stipendii posse accipi pro Missa cantata, quàm pro Missa privata; quo autem titulo, patebit ex prima parte Conclusionis, de qua incipio agere, &

59. Prænotandum pro explicatione 1. part. Conclus.

Prænoto, sæpissimè in celebratione Missæ nullum laborem extrinsecum intervenire, vel si aliquis interveniat, communiter non esse talem, qui sufficiat ad justificandum totum stipendium ex justitia debitum. Sicuti ergo si pro calice consecrato daretur pretium excedens valorem calicis secundùm se, præsumeretur dari pro consecratione: sic dando pro labore Missæ stipendium, excedens absque proportione valorem ipsius laboris, præsumeretur dari pro valore Sacrificii, quod conjungitur illi operi seu labori, nisi adsit alius titulus.

Et verò quis iste, si non titulus sustentationis? Sanè omnes alios titulos, ab aliquibus excogitatos, optimè refutat Eminentissimus Lugo disp. 21. à n. 2. usque ad 10. Vide ipsum; quia nihil habeo addendum.

Lugo.

60. Distinctio inter pretium & sustentationem.

Pro explicatione autem tituli sustentationis, Primò consideranda venit distinctio inter pretium, & sustentationem. Sed quæ illa? Pretium spectatur per commensurationem ad valorem & æstimationem operis seu laboris: at verò stipendium sustentationis in ordine ad personam, quatenus sustentatione indiget, quam acquirere non potest, dum aliis in spiritualibus deservit, ideoque ei ex justitia debetur ratione talis ministerii, saltem ut conditionis necessariæ ad talem obligationem.

61. Secundùm quamdam analogiam stipendium vocatur merces. 1. Timoth. 5.

Atque in hoc sensu poterit vocari illud stipendium merces secundùm quamdam æquiparationem & analogiam: quomodo accipitur ab Apostolo 1. Timoth. 5. *Qui bene*, inquit, *præsunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant in verbo & doctrina* v. 17. Et continuò rationem attexit v. 18. *Dicit enim Scriptura: Non alligabis os bovi trituranti* (Deut. 25. v. 4.) *& : dignus est operarius mercede suâ.* Matth. 10. v. 10.

Deut. 25. Matth. 10.

Unde 1. Cor. 9. comparat illud stipendio militis, dicens v. 7. *Quis militat suis stipendijs unquam?* Et addit: *Quis plantat vineam, & de fructu eius non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat?* Ergo hæc obligatio non procedit ex solo jure positivo, sed etiam ex ipso jure naturali, utique justitiæ.

1. Cor. 9.

An sit debitum ex justitia?

Alioquin nec Sacerdos obligaretur ad restituendum stipendium, quando est morti proximus, & non potest satisfacere præcepto celebrandi: nec etiam qui Missam petiit, obligaretur ad solvendum stipendium, quod promisit, postquam jam Sacerdos sustentatus est; quoniam debitum ex solo titulo obedientiæ non obligat ad restitutionem transfactâ occasione.

62. saltem debetur ex præcepto positivo Christi. 1. Cor. 9.

Profectò licitum esse stipendium sustentationis, immo debitum, saltem ex præcepto positivo Christi, clarissimè testatur Apostolus suprà n. 13. & 14. ubi sic ait: *Nescitis, quoniam qui in Sacrario operantur, quæ de Sacrario sunt, edunt: & qui Altari deserviunt, cum Altari participant? Ita & Dominus ordinavit ijs, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.*

Decimæ non sunt puræ eleëmosynæ. Constantiensis.

Confirmatur: Decimas non esse puras eleëmosynas, definitum est in Concilio Constantiensi sess. 8. in damnatione articulorum Wicleff, quorum decimus octavus erat: *Decimæ sunt puræ eleëmosynæ, & Parochiani possunt propter peccata*

peccata suorum Prælatorum ad libitum suum auferre eas.

sed debitæ etiam ex justitia naturali: Trident.

Nec tantùm deberi decimas ex obedientia; sed etiam ex justitia naturali, satis significat Tridentinum, quando sess. 25. de Reform. cap. 12. sic incipit dicere: *Non sunt ferendi, qui varijs artibus decimas, Ecclesiis obvenientes, subtrahere moliuntur, aut qui ab alijs solvendas temerè occupant, & in rem suam vertunt: cùm decimarum solutio debita sit Deo, & qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt, res alienas invadunt.* Et infrà: *Qui verò eas aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur; nec ab hoc crimine, nisi plenâ restitutione secutâ, absolvantur.* Porrò quæ decimarum, similis est obligatio stipendii, quod offertur, & debetur pro Missa.

63. In veteri Lege dicebantur pretium pro ministerio. Num. 18.

Dices; Decimæ in veteri Lege vocantur à Deo pretium pro ministerio: ergo malè distinguimus inter pretium & stipendium sustentationis. Antecedens patet ex Num. 18. v. 30. & 31. *Si præclara & meliora quæque obtuleritis ex decimis, reputabitur vobis, quasi de area & torculari dederitis primitias: & comedetis eas in omnibus locis vestris, tam vos, quàm familiæ vestræ: quia pretium est pro ministerio, quo servitis in tabernaculo testimonij.*

quod pro majori parte erat temporale.

Respondeo, illa ministeria fuisse pro majori parte temporalia, ut excubias agere, deferre tabernaculum & similia, quæ indubiè erant pretio æstimabilia. Quamquam alii legendum putent: *Quia merces est*, & sic vertunt Septuaginta.

Ly Merces est nomen generale, extendens se ad significandum quodlibet præmium. Matth. 5. Trident.

Porrò *Merces* est nomen generale, quod abstrahit à propria ratione pretii temporalis, & dici potest de quolibet præmio, debito ex justitia, quomodo vita æterna merces appellatur Matth. 5. v. 12. *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.* Et alibi.

Unde Tridentinum sess. 6. cap. 16. ait: *Atque ideo bene operantibus usque in finem, & in Deo sperantibus, proponenda est vita æterna, & tamquam gratia filijs Dei per Christum Iesum misericorditer promissa, & tamquam merces*, id est, præmium, *ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda.*

64. Differentia inter stipendium sustentationis, & pretium, declaratur exemplo pictoris.

Cæterùm in quo differant, dare ut stipendium ad sustentationem, & dare ut pretium, declarat Lugo suprà n. 13. exemplo pictoris, qui nollet vendere suas operas, aut picturas, sed vellet gratìs depingere in obsequium Ecclesiæ, & votum de hoc fecisset. Non esset, inquit, contra hoc votum, si peteret ab Ecclesia illa sumptus necessarios ad colores, ad tabulam, & alia omnia; adhuc enim diceretur depingere gratìs: imò si ipse ad laborandum cibo vel potu peculari indigeret, illud totum computaretur inter sumptus necessarios ad picturam, & posset dici in rigore gratìs, & non pro pretio fecisse illud opus, si solùm acciperet necessaria ad pingendum.

item exemplo habentis gratiam curationum.

Rursum ponamus aliquem à Deo accepisse gratiam curationum; accersitur à Principe, ut ipsum curet, magnis propositis præmiis, posset dicere: *Gratis accepi, gratis dabo; nolo pretium;* & hoc, licèt peteret necessaria ad iter illud agendum, & licèt, dum esset in Principis Curia, aleretur Principis expensis; hæc enim non sunt pretium, sed media necessaria ad illic suum ministerium exequendum.

Sic ergo Sacerdos, ut Minister Euangelicus non facit contra præceptum Christi gratis dandi, quod gratìs accepit, si ab illis, quibus ministrat, accipiat necessaria ad ministerium exequendum, v. g. panem, vinum, ceram, & alia necessaria ad Sacrificium. Quid autem magìs necessarium, quàm ipsa vita Sacerdotis? Sicuti ergo sine labe simoniæ, Sacerdos pro aliquo celebraturus, potest exigere panem, vinum, ceram &c. quidni similiter corporis alimentum, æquè, aut magìs necessarium ad ipsum Sacrificium, quod petitur? Non video disparitatem. 65. Applicatio.

Itaque pretium in hoc distinguitur à stipendio sustentationis, quòd pretium spectetur per commensurationem ad valorem & æstimationem operis seu laboris, quod repugnat sanctitati operis ac ministerii sacri: stipendium autem sustentationis, ut superiùs diximus, consideretur in ordine ad personam, quatenus sustentatione indiget, quam accipere non potest, dum proximo suo in spiritualibus deservit. Atque hâc ratione stipendium Missæ appellari posset merces, id est, præmium ex justitia debitum Sacerdoti, pro hoc, vel illo celebranti.

Sed numquid tota sustentatio debetur pro applicatione unius Missæ? Numquid quilibet pro libitu suo plus vel minus potest exigere? Nequaquam; sed illud erit justum stipendium, quod ab Episcopo taxabitur, vel consuetudine fuerit introductum. Quid ergo si nullum fuerit taxatum ab Episcopo, vel consuetudine introductum; nùm licitum erit antecedenter de aliquo certo pacisci? Respondeo: 66. Non debetur tota sustentatio pro applicatione unius Missæ. Quod sit justum stipendium.

CONCLUSIO IV.

Pacisci de stipendio, alioquin justo, ante celebrationem Missæ, non videtur illicitum ex jure naturæ.

PRobatur primò: quia pactum illud cadit super stipendium formaliter, non ut est pretium rei spiritualis, sed ut est ad sustentationem personæ; igitur non obstante pacto retinet rationem stipendii sustentationis: ergo ex vi talis pacti non venditur spirituale pro 67. Conclusio probatur primò.

pro temporali, ac per consequens tale pactum non est simoniacum.

68. Objectio solvitur. Quid sit gratis fieri. Dices; ergo illud ministerium non fit gratis. Respondeo Negando Consequentiam: quia gratis fieri, est sine pretio fieri, minimè sine stipendio sustentationis.

Pro quo nota, Christum utrumque junxisse: *Gratis date*, & : *Cibum sumite*. Matth. 10. v. 8. *Infirmos*, inquit, *curate*, *mortuos suscitate*, *leprosos mundate*, *dæmones eiicite: gratis accepistis, gratis date*. Protinùs autem subjungitur: *Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris, non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam: dignus enim est operarius cibo suo*. Matth. 10.

69. Secunda probatio Conclus. Probatur Conclusio secundò: quia per hoc pactum non additur aliquid, sed exprimitur quod inest ex natura rei; hoc autem non est simoniacum, ut patet ex Glossa cap. *Ad audientiam* 31. verb. *Renuntiantes* ibi: *Posset dici quod non est simonia: quia ea, quæ præcipiuntur à jure, licitè deducuntur in pactum, etiam in spiritualibus*.

ratione desumptâ ex natura rei. Dubitas de veritate Majoris? Dignus est operarius cibo suo, etiam ante omne pactum; quamquam enim possit velle gratis operari, etiam sine stipendio sustentationis, equidem ex natura rei dignus est, & ex naturali justitia ei debetur, & censetur velle, quando opera ejus expetitur, & expresè contrarium non significat.

Jam verò cur illicitum sit ante opus deducere in pactum, quod opere operato jure naturæ debetur? Neque enim pactum illud auget intensivè hanc obligationem; sed quia quantitas stipendii justi, non est ex natura rei determinata, nec semper est lege, vel consuetudine taxata, idcirco per pactum & conventionem partium determinatur, in qua determinatione non apparet ulla ratio mali secluso scandalo.

Oblatio stipendii est virtualiter pactum. Immo moraliter loquendo vix fieri potest antecedens oblatio stipendii, sine virtuali pacto: aliàs quippe nec Sacerdos accipiens poterit scire, an exigatur lectio Missæ ex justitia, an non: & similiter dans stipendium non poterit scire, an Sacerdos sit lecturus Missam, an non. Quod ergo hoc jam claris verbis indicetur, parùm facit ad inducendum vitium simoniæ.

70. In hac materia cavendum est scandalum. Dixi, *Secluso scandalo*; quia summopere cavendum est, ne homines rudes, & simplices suspicentur illa exigi tamquam pretium, & non tamquam stipendium sustentationis; adeoque totum negotium Religionis ad lucrum potiùs & quæstum, quàm ad animarum salutem esse compositum.

Quod probè intelligens Concilium Tridentinum sess. 22. in Decreto de observandis & evitandis in Celebratione Missæ sic inquit: *Atque ut multa paucis comprehendantur, in primis quod ad avaritiam pertinet, cujusvis generis mercedum conditiones, pacta, & quidquid pro Missis novis celebrandis datur; nec non importunas atque illiberales eleëmosynarum exactiones, potius quàm postulationes, aliaq; hujusmodi, quæ à simoniaca labe, vel certè à turpi quæstu non longè absunt, omnino prohibeant*. Trident. Interim tamen quamdiu ab Episcopis talia pacta non prohibentur, nec per ipsos vel consuetudinem stipendia sunt taxata, non apparet ex jure naturæ, esse illicita, secluso, sicut dixi, scandalo.

Nec moveat quempiam, quod dicitur in fine capitis *Dilectus* 30. de Simonia: *Illud tamen gratanter recipi poterit* (in admissione ad Religionem) *quod fuerit sine taxatione gratis oblatum*. Siquidem Pontifex loquitur de illis, quæ solùm per liberalem donationem conferri possunt: hìc autem agimus de his, quæ seclusâ omni taxatione, ex justitiâ debentur. 71. Explicatur cap. Dilectus de Simonia.

Et certè si taxatio stipendii deberet relinqui determinationi Laicorum, nemo prudens non videt, quàm malè foret provisum Sacerdotibus, maximè pauperibus, qui subinde ex solo stipendio Missarum debent vivere, nec possunt commodè vivere, etiam ex stipendio, ab Episcopo taxato. Taxatio stipendii laicorum determinationi non relinquenda.

Sed numquid Sacerdos pauper potest accipere plura stipendia pro eadem Missa? Multi apud Dianam parte 2. tract. de Celeb. Miss. resol. 8. contendunt id esse licitum: debet tamen talis Sacerdos celebrare quotidie si potest; deinde debet esse contentus victu moderato, domo humili, veste tritâ, licèt decenti. Aliqui volunt, quòd possit etiam accipere ad emendos aliquos libros, si ille Theologus, vel Jurista sit, & libri illi sint necessarii ad exercenda aliqua ministeria spiritualia, si conveniens est, & utile Ecclesiæ, quòd talis Sacerdos exerceat illa ministeria. 72. An Sacerdos pauper pro eadem Missa possit accipere plura stipendia? Diana. Multi affirmant.

Deinde, secundùm aliquos, potest etiam talis Sacerdos accipere id, quod necessarium est ad sustentandum patrem & matrem, quando sunt constituti in tali necessitate, quòd non possint sustentari, nisi mendicando; quia sicut non decet Sacerdotem mendicare, ita non decet patrem & matrem illius hoc facere; tenetur enim Sacerdos illos domi habere, & necessaria ad victum tribuere. Hæc ferè omnia, teste Dianâ suprà, Nugnus in 3. parte tom. 1. q. 83. art. 1. dub. 10. conclus. 4. & ante illum Sapientissimus Magister Orellana apud Vegam in Summa tom. 2. cap. 41. cas. 1. & ipse Vega. Nugnus. Orellana. Vega.

Sed hæc opinio modò corruit, inquit Diana; nam Sacra Congregatio Bullâ *Cùm sæpè* 45. inter Urbanianas §. 3. *sub obtestatione divini judicii mandat, ac præcipit, ut absolutè tot Missæ celebrentur, quot ad rationem* 73. Quorum opinio modò corruit. Diana.

Ooo attri-

attributa eleëmoſynæ præſcripta fuerint, ita ut alioquin ii, ad quos pertinet, ſuæ obligationi non ſatisfaciant, quin immo graviter peccent, & ad reſtitutionem teneantur.

Cardinalium decla.

utpote contraria, ſaltem juri poſitivo;

Id verò ut deinceps obſervetur exactiùs, §. 4. *Sacra Congregatio eâdem auctoritate revocat privilegia & indulta omnia, quibuſvis perſonis, Eccleſiis, ac locis piis, tam ſæcularibus quàm regularibus cujuſcumque Ordinis, Congregationis, & inſtituti, quamcumque ob cauſam conceſſa, quibus indulgetur, ut certarum Miſſarum, vel Anniverſariorum celebratione, aut aliquibus collectis, ſeu Orationibus, plurium Miſſarum oneribus in futurum ſuſcipiendis ſatisfiat.* Quis ergo adhuc ambigat id eſſe illicitum, ſaltem ex jure poſitivo, ſuppoſitis ſupponendis? Plus dico:

CONCLUSIO V.

Plura ſtipendia accipere pro una Miſſa prohibet jus naturæ, non tantùm divitibus, ſed etiam pauperibus.

74. imò & naturali. Diana.

Diana ſuprà teſtatur de communi, Auctores vide apud ipſum. Et ſanè divitibus id eſſe prohibitum, facilè Adverſarii admiſerint: de pauperibus autem inquiunt, haud unico illo ſtipendio poſſunt ſuſtentari, cùm tamen ſcriptum ſit: *Neſcitis, quoniam qui in Sacrario operantur, quæ de Sacrario ſunt, edunt: & qui altari deſerviunt, cum altari participant?* 1. Cor. 9. v. 13.

Probatio oppoſitæ ſententiæ. 1. Cor. 9.

75. Rejicitur primò.

Sed contrà primò: eadem ratio militat in divitibus; nam & ipſi altari deſerviunt: ergo & de altari vivere debent, aut ſaltem poſſunt.

Rejicitur ſecundò.

Secundò; ubi ſcriptum legitur, quòd illis, qui altari deſerviunt, pro uno tantùm miniſterio debeatur integra ſuſtentatio? Nuſquam. Quid ergo? Quòd debeatur integra ſuſtentatio pro omnibus, quibus poſſunt iſto die occupari. Miſſa verò numquid eſt integra occupatio diei?

Integra ſuſtentatio tantùm debetur integræ occupationi diei.

Abſit ut ſimplex Sacerdos æquè multùm mereatur tantùm legendo Miſſam, atque Paſtor, qui integro die ſe occupat auditionibus Confeſſionum, Concionibus, aliiſque ſpiritualibus miniſteriis: & tamen Paſtor cùm totum fecerit, quod debet facere, aliquando accipit vix neceſſaria ad honeſtam ſuſtentationem.

76. Simplex Sacerdos aliis honeſtis operibus quærat victum.

Debet ergo ſimplex Sacerdos præter celebrationem Miſſæ, aliis honeſtis operibus, ſive corporalibus, ſive ſpiritualibus, reliquum diei impendere, iiſque reliquum ſuſtentationis diurnæ promereri.

Carthaginenſe IV.

Appoſitè Concilium Carthaginenſe IV. cap. 51. *Clericus, quantumlibet verbo Dei eruditus, artificio victum quærat.* Et cap. 52. *Clericus victum, & veſtimentum ſibi artificiolô, vel agriculturâ, abſque officii ſui dumtaxat detrimento, præparet.* Accedat cap. 53. *Omnes Clerici, qui ad operandum validi ſunt, & artificiola, & litteras diſcant.*

Ex quo fit, ut majus ſtipendium taxetur 77.
pro ſolemni Miſſa, quàm pro Miſſa privata, majus pro Vigiliis defunctorum novem lectionum, quàm trium lectionum, majus pro Officio nocturno, ſive Matutino cum Laudibus, quàm pro ſingulis parvis Horis: quò enim Clerici plùs temporis inſumunt divino Officio recitando, vel cantando, eò minùs aliis honeſtis operibus poſſunt vacari: ergo plùs quàm rationabile eſt, ut proportionatè creſcat ſtipendium ſuſtentationis, quam alioquin iſtis aliis operibus poſſent promereri.

Pro qualitate occupationis, debet eſſe qualitas ſtipendii.

Igitur qui altari deſerviunt, cum altari participant, utique cum proportione, juxta occupationem & laborem miniſterii, quod exhibent, ſi multùm laborent, multùm, ſi parùm, parùm. Alioquin qui unum Reſponſorium diceret pro defuncto, poſſet exigere ſtipendium integræ diei, quo nihil abſurdiùs.

Si dixeris; Sacerdotes non poſſunt mendi- 78.
care. Reſpondeo, fideles ex charitate debent illis ſubvenire; interim niſi ſit extrema neceſſitas, non poſſunt proprio jure res alienas accipere: & potiùs ad Epiſcopum pertinet ipſis providere de neceſſariis, utpote qui non poteſt aliquem ordinare, niſi habeat patrimonium ſufficiens, vel beneficium, aut officium, cap. 2. de Præbendis: *Non licet ulli Epiſcopo ordinare Clericos, & eis nullas alimonias præſtare; ſed duorum alterum eligat: vel non faciat Clericos, vel ſi fecerit, det illis, unde vivere poſſint.*

Neque ideo Sacerdotes mendicare oportebit,

quos Epiſcopus alere obligatur,

Et cap. 4. eodem: *Epiſcopus ſi aliquem ſine certo titulo, de quo neceſſaria vitæ percipiat, in Diaconum, vel Presbyterum ordinaverit, tamdiu ei neceſſaria ſubminiſtret, donec in aliqua Eccleſia ei convenientia ſtipendia militiæ Clericalis aſſignet: Niſi talis ordinatus de ſua vel paterna hæreditate ſubſidium vitæ poſſit habere.* Ita Alexander III. in Concilio Lateranenſi cap. 5.

ſi pauperes ordinaverint.

Alex. III. Cap. 2. & 4. de Præbend.

Et quoniam faciliùs eſt non ordinare pau- 79.
peres Clericos, quàm ordinatis dare unde vivere poſſint, Concilium Tridentinum re maturè conſideratâ: *Cùm non deceat*, inquit, *eos, qui divino miniſterio adſcripti ſunt, cum Ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere*, ſeſſ. 21. de Reform. cap. 2. ſtatuit, *ne quis deinceps Clericus ſæcularis, quamvis aliàs ſit idoneus moribus, ſcientiâ & ætate ad Sacros Ordines promoveatur, niſi priùs legitimè conſtet, eum beneficium Eccleſiaſticum,*

Trident. prohibet pauperes ordinare.

quod

quod sibi ad victum honestè sufficiat, pacificè possidere .... Patrimonium verò vel pensionem obtinentes ordinari post hac non possint, nisi illi, quos Episcopus iudicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum; eo quoque priùs perspecto, patrimonium illud, vel pensionem verè ab eis obtineri, taliaq; esse, quæ eis ad vitam sustentandam satis sint &c. Ecce quanta sollicitudo Ecclesiæ!

80. Objectio. Proverb. 21. Sed, inquis, *Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum*, Proverb. 21. v. 30. Quem Deus prævidit pauperem Clericum, sive ex malitia vel negligentia Episcopi ordinantis, vel ex casu aliquo superveniente, quis poterit ipsum corrigere?

Solvitur. Respondeo, Episcopus, cujus negligentiâ vel malitiâ est ordinatus: aut certè si casu ad paupertatem devenerit, non est liber ab illa sententia Gen. 3. v. 19. *In sudore vultus tui vesceris pane.*

Gen. 3.

Quapropter, ut suprà dixi ex Concilio Carthaginensi IV. arte aliquâ, vel agriculturâ quærat sibi victum, exemplo Apostoli, qui de labore manuum vivebat. *Si Apostoli*, scribit Hieronymus ad Rusticum Monachum (& refertur de Consec. dist. 5. cap. *Numquam* 33.) *habentes potestatem de Euangelio vivere, laborabant manibus suis, ne quem gravarent, & aliis tribuebant refrigeria, quorum pro spiritualibus debebant metere carnalia: cur tu in usus tuos cessura non præpares? Vel fiscellam texe iunco, vel canistrum lentis pecte viminibus: sarriatur humus: areola æquo limite dividantur* &c.

S. Hieron.

81. Ratio Conclusionis assignatur. Quæ ergo ratio Conclusionis? Quia offerentes integrum stipendium, ab Episcopo, vel consuetudine taxatum, contra justitiam fraudantur aliquo fructu Sacrificii: nam, ut probavimus sect. 4. conclus. 8. effectus satisfactionis, quem habet Sacrificium Missæ ex opere operato, eò minor est in singulis, quò pro pluribus offertur. Si ergo peccet contra justitiam, vel saltem contra fidelitatem, qui promisit integrum stipendium, & peracto Sacrificio non solvit nisi dimidiam partem, quidni similiter peccet Sacerdos, qui promisit integrum fructum, accipiendo integrum stipendium, & non solvit, nisi partem? Non dubito.

82. Peccat contra justitiam qui accipit stipendium majus taxato, Et verò nonne peccat contra justitiam, qui vendit merces suas ultra pretium lege, vel communi æstimatione taxatum? Nemo ambigit: igitur pari ratione peccat contra justitiam, qui accipit stipendium pro Missa ultra illud, quod legitimè taxatum est; licèt enim non sit propriè Missæ pretium, est tamen ad instar illius, ut ex dictis constat.

nisi offerentes liberè consentiant. Rogas: quid si aliqui, sequentes opinionem eorum, qui concedunt Sacrificio infinitatem, dent singuli integra stipendia, & sint contenti unicâ Missâ, licebitne Sacerdoti illis acquiescere? Licebit planè, quia scienti, & volenti non fit injuria.

Sed contrà, inquis, Sacra Congregatio, id vetat. Respondeo; Sacra Congregatio supponit offerentes stipendium esse invitos: cæterùm si consentiant, erit perinde ac si ex mera liberalitate pinguem eleëmosynam elargiantur. Objectio solvitur.

Nota tamen consensum hunc non posse dari nisi ab iis, pro quibus Missa debet offerri, non verò ab hæredibus, legatariis, aut alienæ voluntatis executoribus; siquidem illi Domini non sunt, sed ministri. Hic consensus dari debet ab eo pro quo offertur Missa.

Porrò sicut licitum est, tam jure naturæ, quàm positivo, accipere plura stipendia à pluribus, qui liberaliter tribuunt; ita etiam accipere majus stipendium taxato, ab uno, qui liberaliter offert. 83. Perinde est sive plures, sive unus offerat.

Similiter licitum est stipendium taxatum vel ex integro, vel ex parte liberaliter remittere; taxa enim solùm posita est, ne ex vi stipendii ipsa excedatur, non verò ne remittatur liberaliter, vel augeatur. Non est enim verisimile, vel Sacram Congregationem, vel Episcopum velle prohibere officia pietatis & liberalitatis. Sacerdos potest remittere stipendia ex toto vel ex parte.

Itaque Conclusio intelligenda est de pluribus stipendiis integris, quæ à pluribus, vel etiam ab uno offeruntur, ut habeatur integer fructus plurium Sacrificiorum.

Dices; si res ita se habet, quo jure Pontifex potest reducere onera Missarum, imminuendo earum numerum; quod etiam olim per Tridentinum concessum fuerat Episcopis, Abbatibus & Generalibus Ordinum? Numquid dispensare potest in jure naturæ, aut pecuniam meam, me rationabiliter invito, alteri dare? Absit. Quid ergo? 84. Quo jure Pontifex reducat onera Missarum?

Dico neque Pontificem, neque alium quempiam posse facere hujusmodi reductionem sine justa causa; quando autem illa adest, Pontificis & aliorum est, benignè interpretari mentem Institutorum, maximè defunctorum, qui ipsi ampliùs suas voluntates nequeunt declarare.

Et si à me quæritur, quæ sint justæ causæ minuendi numerum Missarum? Respondeo verbis Concilii Tridentini sess. 25. de Refor. cap. 4. *Contingit sæpè in quibusdam Ecclesiis vel tam magnum Missarum celebrandarum numerum ex variis defunctorum relictis impositum esse, ut illis pro singulis diebus à Testatoribus præscriptis nequeat satisfieri; vel eleëmosynam hujusmodi pro illis celebrandis adeò tenuem esse, ut non facilè inveniatur, qui velit huic se muneri subjicere; unde depereunt pia testantium voluntates; & eorum conscientiis, ad quos prædicta spectant, onerandi occasio datur. Sancta Synodus cupiens hac, ad quos usus relicta, quo pleniùs & utiliùs potest, impleri, facultatem dat Episcopis* &c. 85. Quæ sint justæ causæ reducendi onera Missarum? Trident.

Immunitio redituum, augmentum expensarum, defectus Sacerdotum, tenuitas eleëmosynæ, augmentum in victu, restauratio domûs &c.

Causæ itaque justæ sunt: Prima, si lapsu temporis redditus Ecclesiæ seu Conventûs sint immuniti. Secunda, si expensæ majores nunc fiant in pertinentibus ad Missam, quàm anteà, puta in emendis paramentis, vino, pane, & aliis similibus. Tertia, si numerus v. g. Religiosorum sit notabiliter minor, unde non valent integro Missarum numero satisfacere, & ex alia parte non possit augeri talis numerus ob defectum eleëmosynarum. Quarta, si eleëmosyna relicta sit valde tenuis. Quinta, si nunc ea, quæ pertinent ad victum & cultum Sacerdotis, sint multò majora, quàm anteà, quando fundata est Missa. Sexta, si ad reficiendam domum, unde fructus pro Missis solvendi sunt, factæ sint extraordinariæ expensæ, vel ad litigandum &c.

86. Potest Pontifex vel Episcopus taxare vel augere stipendium Missarum;

Posset etiam Pontifex vel Episcopus taxare seu augere, editâ lege, stipendium Missarum; ita ut unusquisque fidelis, si velit ex integro pro se offerri Missam, talem aut tantam quantitatem stipendii debeat offerre.

non potest facere ut pluribus justis stipendiis unicâ Missâ satisfiat.

Cæterùm facere, ut si, spectatâ communi æstimatione, pro unoquoque Sacro quis obtulit sufficiens stipendium, & vult sibi dici multa Sacra, satisfaciat ejus intentioni & voluntati Sacerdos uno tantùm Sacro peracto, vel paucioribus, neque Pontifici concedimus, minùs particularibus Sacerdotibus; esset enim pecuniam ab illo accipere contra suam rationabilem voluntatem.

Et verò quæ justa causa illam voluntatem mutandi? Sanè non est rationabile, velle, ut aliqui pauci, & non volentes, sed sæpissimè expressè renuentes, alant, oblatis suis stipendiis pro Missis, Sacerdotes integrè & omnino, qui non nisi valde parùm laborant in eorum commodum.

87. Objicitur privilegium Leonis X. & Clement. VII. Bruno Chassaing.

Objicitur privilegium Leonis X. concessum Fratribus Minimis Bullâ *Exposcit Dilectorum* (ut refert Bruno Chassaing. de Privil. Regul. p. 2. tract. 8. cap. 1. prop. 9.) extensum postea ad Carmelitas à Clemente VII. Bullâ *Ex Clementi Sedis.*

Subscribo verba privilegii ex Brunone: *De cætero perpetuis futuris temporibus possint in una Missa facere commemorationes novem, quæ satisfacient ex Apostolica dispensatione pro novem Missis debitis, vel minorem numerum descendendo, qui etiam satisfaciat pro tot Missis promissis, quot fient commemorationes, & quidem tam plenè ut conscientiæ eorum penitus exonerentur à promissionibus, & fidelibus tantopere suffragentur; ac si diversis diebus integraliter Missas impositas sigillatim celebrassent.* Quid clariùs? Inquit præfatus Auctor.

88. Respondetur primò.

Respondeo nihil clariùs veritate. Et quid est veritas? Respondeo primò, in Bulla Clementis VII. (sive ut habetur in Bullario magno Romano, sive ut refertur apud Rodriguez & Confectium) ne umbra quidem similium verborum reperitur.

Secundo, privilegium istud Leoninum non extat apud Cherubinum in Bullario magno; sed neque in Bullario Rodriguez: apud Confectium autem sic lego: *Nos itaque hujusmodi supplicationibus inclinati, omnibus Fratribus domorum dicti Ordinis in partibus Alemaniæ, & Bohemiæ, pro tempore existentium, ut de cætero perpetuis temporibus, in celebratione unius Missæ, septem vel novem commemorationes ad eorum devotionem pro tempore recitare, pro septem vel novem specialibus Missis, etiamsi illæ specialiter de Requiem, vel de quibuscumque Sanctis recitandæ forent, vel aliàs quomodocumque, etiamsi pro illis recitandis eleëmosynas recepissent, seu imposterùm reciperent, plenè satisfacere valeant. Ac commemorationes hujusmodi de quibuscumque Sanctis, vel etiam defunctorum, vel aliàs per eorumdem Fratrum devotionem taliter factæ, eisdem fidelibus, qui eleëmosynas hujusmodi, pro ipsis Missis celebrandis eisdem Fratribus pro eorum sustentatione dederint, seu imposterùm eas dare contigerit, plenè suffragentur. Ipsique Fratres sub singulis Missis hujusmodi cum septem vel novem collectis, ad eorum devotionem totaliter recitatis, integraliter in eorum conscientiis exonerentur, perinde ac si Fratres ipsi singulas Missas hujusmodi, & earum quamlibet specialiter de Requiem, vel de ipsis Sanctis, aut eorum quolibet vel aliàs quomodocumque juxta piam benefactorum hujusmodi, & cujuslibet eorum devotionem & intentionem, diversis diebus integraliter celebrassent, celebrare. Quodque dicti Ordinis generalis Corrector pro tempore existens cum omnibus Fratribus, quarumcumque domorum dicti Ordinis Minimorum in dictis, & aliis quibusvis regnis & locis consistentium, super dictis Missis, modo præmissis, celebrandis dispensare liberè & licitè valeat auctoritate Apostolicâ tenore præsentium licentiam concedimus pariter & indulgemus, non obstantibus quibuscumque Constitutionibus, ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris die 25. Junii 1513. Pontificatûs nostri anno primo.* Ecce textus genuinus, & privilegium satìs amplum, si satìs verum. Respondetur secundò.

Simile concesserat Julius II. prædecessor Leonis Bullâ 28. apud Rodriguez, quæ incipit: *Sacer Ordo*, ibi: *Et si in hujusmodi visitatione tua, vel aliàs in aliquibus domibus & locis dicti Ordinis Minimorum, tam pro Ecclesiarum fabricis, quàm aliis Fratrum necessitatibus Missarum multitudinem copiosam invenires, & cognosceres quòd illa per Fratres domorum & locorum hujusmodi in Ecclesiis illorum juxta obligationem per eosdem Fratres factam, aut relinquentium ordinationem celebrari non possint (prout in Parisiensibus, & Januensibus domibus per illarum Fratres esse cognovisti) ut cum Fratribus domorum, & locorum hujusmodi nunc & pro tempore ibidem degentibus, & eorum quolibet dispensare possis, & quòd dispensatio super his per te facienda, à nobis facta censeatur, eisdemque Fratribus, ut novem collectas* 89. Privilegium Julii II.

per

per eos, seu eorum quemlibet in unaquaque Missâ recitare pro novem Missis, ac septem collectas pro septem Missis, sicq; de alijs descendendo, seu citra dictum numerum cum omnium & singularum domorum, & locorum huiusmodi Fratrum, ac etiam totius Ordinis Minimorum huiusmodi suffragiorum, orationum, Sacrificiorum, ieiuniorum, vigiliarum, disciplinarum, & aliorum quorumcumque bonorum generalitate singulis eiusdem Ordinis benefactoribus, & benefactricibus, qui Missas ipsas in Ecclesiis domorum & locorum huiusmodi recitandas dederint, adeò planè & integrè valeant, & sufficiant, ac si Missæ huiusmodi pro eis & eorum quolibet iuxta piam eorum devotionem & intentionem particulariter recitarentur, & particulariter recitata forent, licentiam concedimus. Hactenus Pontifex piè & rationabiliter, si bene intelligatur.

90. hujus mens explicatur. Neque enim mens ipsius fuit, dare potestatem Minimis quemcumque numerum Missarum acceptandi (cui hic & nunc sciunt se impares solvendo) & postea unâ Missâ satisfaciendi: quis namque illam potestatem dedit Pontifici, auferendi scilicet bona mea à me, qui non magis obligor, quàm cæteri, & ea dandi Minimis? Præsertim cùm fideles passim ignorent talem voluntatem Pontificis, & si scirent, fortè ex centum non unus offerret stipendium Religiosis, quos norunt illo privilegio uti. Unde credendum non est, Pontificem, si sic informaretur, concessurum hujusmodi facultatem, quæ fidelibus scandalum generaret, avertens ipsos ab oblatione eleëmosynarum pro Missis faciendis.

& res concessa manifestatur. Quid igitur Julius concessit Minimis? Arbitror potestatem unâ Missâ, in qua fierent novem commemorationes, satisfaciendi novem Missis, quando ex aliquo casu superveniente, Generalis, vel alius ex ipsius commissione (est enim hæc potestas quasi ordinaria, utpote in perpetuum concessa, & Officio perpetuò annexa) judicaret omnibus maturè consideratis, numerum Fratrum alicujus Monasterii haud sufficere posse explendis omnibus Missis in particulari. Sic enim rationabiliter Pontifex, non dico, dispensat; quia non est propria dispensatio, id est, relaxatio juris, ut consideranti patet; sed rationabiliter interpretatur, sive mutat voluntatem eorum, qui stipendium pro pluribus Missis obtulerunt. Insuper ut minorem haberent ansam conquerendi, quantùm potest, supplet defectum fructûs satisfactionis & impetrationis, per communicationem suffragiorum, orationum, Sacrificiorum, jejuniorum &c. totius Ordinis, nec non per thesaurum Ecclesiæ, cujus dispensatio ad ipsum spectat.

91. Similiter exponendum Leonis privilegium. Simili modo explico privilegium Leonis, ut sit justum & rationabile; quamvis enim aliquid ampliùs sonet, tamen non alia videtur fuisse mens hujus Pontificis, quàm extendere privilegium, concessum à suo prędecessore Correctori Generali Francisco Biver, ad Correctorem pro tempore suo existentem Hermanum Lioner, & ad omnes ejus successores, ut patet ex principio Bullæ, in quo refertur privilegium Julii.

Unde desuper interrogatus Navarrus lib. 3. Conf. de Celebr Miss. Conf. 10. Ad secundam quæstionem respondet, quòd potest Corrector Generalis pro tempore existens dispensare, non solùm super Missis receptis tempore Generalium, qui præerant tempore datarum Bullarum prædictarum, sed etiam pro postea receptis ante suam visitationem, & tempus, in quo petitur dispensatio: sed non potest facere facultatem recipiendi Missas, seu eleëmosynas ad dicendas eas, ita quòd Fratres suscipientes eas, possint satisfacere sine dispensatione subsecuta. Tum quia dispensatio & absolutio peccati non debent dari, antequam fiat, ne videatur dari occasio nimis propinqua peccandi. Tum quia non decet Fratres dolo & fraude ac deceptione rogantium Missas, accipere onus dicendi eas cum proposito illud tollendi. Tum quia Leo X. licèt faciat facultatem recipiendi Missas, cum facultate redimendi onus eis impositum modo posito in sua Bulla in Alemania, & Bohemia, non tamen facit illam omnibus Monasteriis Ordinis; licèt Generalibus faciat facultatem dispensandi super eis, quas invenerint receptas, per quam diversitatem videtur sentire id, quod dicimus. Tum quia negari non potest, valde indecens esse viris adeò perfectis, accipere dolosè Missas onustas, cum proposito tollendi onera, nescientibus id iis, qui rogarunt illas, saltem sine causa justa, quæ fortè inveniebatur in Alemania & Bohemia propter parvitatem eleëmosynæ, quæ dabatur pro eis dicendis. Tum quia negari non potest propinquiorem causam peccandi dari concedendo vel dispensando pro Missis committendis & accipiendis, quàm pro jam acceptis. Hactenus Navarrus, optimè concordans explicationi nostræ, & justitiæ naturali.

Sententia Navarri de dicto privilegio. — quæ concordat rationi & explicationi Auctoris.

Qui ibidem ad quæstionem tertiam docet, æquius videri Generalem non posse dispensare per alium, delegando ipsi potestatem suam. Tum quia est potestas de faciendo, & non de dando, inter quæ est differentia. Tum quia est factum, quod communiter non potest fieri æquè bene per quemlibet. Tum quia in utraque Bulla loquitur Pontifex de solo Generali. Tum quòd potestas hæc est magna, & videtur requirere constantiam magnam & concernit utilitatem publicam animarum. Tum quia concessio hujus potestatis non est principaliter concessio tam jurisdictionis, quàm cujusdam arbitrii, & auctoritatis, & motûs animi qui non potest per alium concedi &c. 92. Negat Navarrus posse Generalem per alium dispensare.

Nihilominus contrarium, quod superiùs insinuavimus, est probabile, argumento cap. finalis 93. Contrarium est probabile.

finalis extra de Officio Judicis delegati ibi: *Si iudex tertius licet ex officio nostro, vel de assensu partium pro communi à nobis datus eisdem, alij delegaverit vices suas (cùm delegato à Principe id concedatur à iure) delegatio valebit ipsius.*

cap. fin. extra de officio iudicis delegati.

Quæris quod sit illud jus? Respondeo, Lex 5. Cod. de Judiciis: *A iudice iudex delegatus, iudicis dandi potestatem non habet, cùm ipse iudiciario munere fungatur, nisi à Principe iudex datus fuerit.*

& fundatum in jure l. 5. Cod. de Judiciis.

94. Ex qua Lege patet responsio ad primam rationem Navarri: quis enim dubitat in his juribus sermonem esse de potestate faciendi, id est, judicandi? Et tamen hæc potestas potest subdelegari.

Satisfit primo argumento Navarri.

Neque in eo ponit differentiam inter potestatem de dando, & de faciendo Lex, quam citat Navarrus (1. Cod. de Cad. toll. §. 9. *Ne autem*) sed potiùs insinuat contrarium, ut patet ex ejus verbis. *Ne autem hoc, quod non ineleganter summi ingenij vir Ulpianus in hac parte cum omni subtilitate disposuit, prætereatur: sanctione nostrâ hoc apertiùs inducimus. Cùm enim iam statuimus hoc cum suis oneribus ad eum, qui lucratur, pervenire: sancimus si quidem conditio, vel aliud gravamen in dando sit constitutum: hoc omnimodò lucrantes pro modo lucri agnoscere. Sin autem in faciendo aliquid impositum est: si quidem hoc per alium impleri possit, simili modo & à lucrante agnosci, puta si honorata persona iubeatur insulam, vel monumentum, vel aliud tale suis sumptibus facere, vel hæredi vel Legatario, vel alij fortè cui testator voluerit: vel rem ab hærede testatoris emere, vel locationem, vel fidei-iussionem subire, & si quid huiusmodi facti simile est. Nil enim refert, sive per eum, de quo testator locutus est, sive per alium eiusdem lucri successorem adimpleatur. Sin verò talis est verborum conceptio, & facti natura, ut quod relictum est ab alio, impleri non possit: tunc etsi lucrum ad aliquem pervenerit, non tamen & gravamen sequi, quia hoc neque ipsa natura concedit, neque testator voluit.* Hucusque Imperator Justinianus; parùm ad propositum Navarri meo judicio.

95. Imò, inquis, multùm; quia, ut habet secunda ejus ratio, hoc factum, de quo disputamus, communiter non potest æquè bene fieri per quemlibet.

Satisfit secundo argumento.

Respondeo, neque sententia judicialis, tamen est subdelegabilis. Sicuti ergo judex à Principe delegatus, non cuilibet debet suam potestatem subdelegare, sed idoneo ad judicandum; ita quoque Generalis, non cuilibet debet subdelegare suam potestatem dispensandi, sed viro ad id faciendum idoneo.

96. Ad tertiam rationem, concedo solum Generalem exprimi in utraque Bulla, sed quid tum? Ergo, inquis, eligitur industria & fides personæ: ergo illa potestas non est subdelegabilis, juxta illud cap. finalis de Officio Judicis delegati: *Is autem cui iniungitur, ut personaliter negotium exequatur, potest (dummodo partes consentiant) hoc alijs delegare: Præterquam si inquisitionem fieri, vel Ecclesijs de Prælatis, vel alijs ministris provideri mandaremus, cùm in his omnibus casibus industriam & fidem personæ, cui talia committimus, eligere videamur.*

Tertia Navarri ratio discutitur.

cap. fin. extra de officio Judicis delegati.

Concordat Lex 1. Cod. de Cad. toll. §. suprà allegato ibi: *Quid enim si testator iusserit eum in certum locum abire, vel liberalibus studijs imbui, vel domum suis manibus exstruere, vel pingere, vel uxorem ducere? quæ omnia testatoris voluntas in ipsius solius personæ intelligitur conclusisse, cui in suam munificentiam relinquebat.*

l. 1. Cod. de Cad. toll.

Respondeo nihilominus negando primam Consequentiam: quia quoties aliquid conceditur Prælatis præsentibus & futuris in perpetuum, non potest dici electam esse industriam personæ, cùm personæ incognitæ delegetur, ut tradit Jason. l. *More* n. 65. ff. de Iurisdic. omn. jud. & alii apud Sanchez lib. 2. de Matrimonio disp. 40. n. 17. 97.

Ad illam respondetur.

Jason.

Sanchez.

Qui ibidem n. 14. docet Episcopum posse delegare facultatem dispensandi in impedimentis Matrimonium dirimentibus, casu quo ipse potest dispensare; quia, inquit, jurisdictio ex Principis privilegio competens non personæ, sed perpetuò dignitati, vel officio, non est delegata, sed ordinaria, & potestatis ordinariæ jura habet & sequitur, ut docent Bartholus l. *Ambitiosa* n. 34. ff. de Decret. ab Ord. fact. & plurimi alii, quos ibi Sanchez citat.

Iurisdictio competens perpetuo dignitati, non est delegata.

Bartholus.

Jam verò inter jura potestatis ordinariæ, numeratur delegatio: argumento leg. 5. ff. de Jurisdictione, quæ sic habet: *More Maiorum ita comparatum est, ut is demùm iurisdictionem mandare possit, qui eam suo iure, non alieno beneficio haberet.*

An fortè quispiam negaverit potestatem dispensandi in impedimentis Matrimonii magnam esse, & requirere constantiam magnam & concernere utilitatem publicam animarum? Non arbitror. Similiter magna est potestas absolvendi ab hæresi, magnam requirit constantiam, & concernit utilitatem animarum; nihilominus Episcopus, quam sibi olim concessam habebat per Tridentinum sess. 24. de Refor. cap. 6. alteri in casu particulari poterat delegare, ut multi probabiliter docent.

Nec obstat, quod communiter allegatur ex capite finali de Officio judicis delegati ibi: *Cæterùm (salvâ Legatorum Sedis Apostolicæ auctoritate) nulli cui commissum fuerit prædicare Crucem, excommunicare, vel absolvere aliquos, dispensare cum irregularibus, vel iniungere pœnitentias, liceat hæc de cætero alijs demandare: quia non sibi iurisdictio, sed certum ministerium potiùs committitur in hac parte.* Intelligendum quippe est, quando nudum ministerium committitur singulari personæ; secùs quando ex privilegio perpetuo dignitati concesso. 98.

Objectio ex cap. fin. de officio Iudicis delegati.

Solvitur.

Et quamquam jura potissimùm loquantur 99.

de con-

Occurritur alteri objectioni. de concessione jurisdictionis (qualis non est concessio hujus potestatis, cùm reductio Missarum ad minorem numerum non sit vera dispensatio, sed mutatio voluntatis eorum, qui stipendium obtulerunt) equidem par ratio est de potestate arbitrandi, & concessione cujusdam auctoritatis ad aliquid faciendum, quidquid in contrarium videatur dicere Glossa in Lege *Sicuti* 18. ff. de Receptis, qui arbitrium receperunt, ut sententiam dicant, ubi verb. *Omnes*, sic inquit: *Et nota hìc, quòd cùm aliquid est à pluribus faciendum, omnes facere debent, nec sufficit unum alteri committere animi sui motum.*

Resp. ad Gloss. in leg. Sicuti ff. de Recept. Respondeo; unum alteri ex illis pluribus: vel loquitur de arbitris non constitutis à supremo Principe. Lex sic habet: *Sicuti tribus iudicibus datis, quod duo ex consensu absente tertio, iudicaverunt, nihil valet: quia id demùm, quod maior pars omnium iudicavit, ratum est, cùm & omnes iudicasse palam est.*

Imprimis non quæritur hìc, an tertius absens potuerit alteri subdelegare suam potestatem judicandi cum duobus aliis; sed an duo isti soli, fortè ex compromisso tertii absentis, validè judicaverint. Secundò, ut manifestissimùm est, agitur non tantùm de concessione alicujus auctoritatis, aut motûs animi, sed de vera potestate jurisdictionis, & verâ juridicâ sententiâ, quam proinde sententiam intellexit Glossa per moutm animi. Ergo frustra Navarrus adducit Glossam istam pro sua opinione, & ex illa petit distinctionem inter concessionem jurisdictionis, & concessionem cujusdam arbitrii, vel auctoritatis.

Sed hæc superabundè de privilegio Minimorum; de simili autem privilegio ejusdem Leonis, concesso Fratribus Minoribus dicam Conclusione sequenti.

100. Non valet argumentum à Pontifice ad pauperem Sacerdotem. Redeo ad principalem controversiam, & dico, etsi Papa posset ex justa causa dare licentiam accipiendi plura stipendia pro una Missa, non per modum dispensationis propriè dictæ, sed mutando fidelium voluntates, sibi in hoc subjectas, sicuti irritat vota, beneficia regularia sæcularibus confert, & vice versâ, redditus beneficiorum à laicis injustè perceptos condonat &c. quâ veri apparentiâ infertur: ergo idem potest quilibet Sacerdos pro libitu suo, & titulo meræ paupertatis? Planè nulla, aut certè perexigua, estò etiam, quòd una Missa, pro pluribus oblata, æquè prodesset illis, ac si pro singulis offerretur, ut aliqui volunt.

Probatur primo. Primò: quia saltem hoc incertum est; non potest autem pro certo stipendio dari incerta solutio, cùm paciscens censeatur petere totum & certum valorem: quamquam in aliis materiis sufficiat probabilis impletio, v. g. legis, voti, seu promissionis Deo factæ, jejunii, lectionis Horarum &c. quia Legislator, & ipse Deus non plùs censentur exigere: sicut bene exigit æqualitas justitiæ commutativæ ex sensu communi contrahentium.

Deinde, ut certus esset valor satisfactionis & impetrationis, numquid unâ Missâ tantus honor defertur Deo & Sanctis, atque centum & millibus? Quis credat? Quid si ergo offerens stipendium pro centum Missis, velit centies Deum honorari per oblationem Sacrificii? Sanè nec ipse Pontifex ex thesauro Ecclesiæ potest illam voluntatem dantis supplere. Secundò.

Tertiò: stipendium non datur pro valore & fructu Missæ, qui, utpote res spiritualis, est pretio inæstimabilis; sed titulo tantùm vel laboris extrinseci, vel sustentationis: atqui ex hoc quòd Sacerdos offerat unam Missam pro pluribus, non multiplicantur incommoda statui Sacerdotali annexa, nec indiget majori sustentatione; quo ergo jure accipit multiplex stipendium? Tertiò.

Dices; eodem jure, quo ille, qui recipit 101. Objectio duplex.
stipendium ratione obligationis celebrandi Missam in aliquo loco, adhuc licitè recipit, juxta plerosque Doctores, novum stipendium ab illo, cui specialem fructum Sacrificii applicat. Et eodem jure, quo aliquis operam suam unicam, duobus æquè valituram, singulis locans in solidum, potest à singulis petere integrum pretium.

Sed contra primum; scienti & volenti non 102. Solutio primæ, scienti & volenti non fit injuria.
fit injuria, ille, qui stipendium offert solùm pro præsentia, sive officiatura, eo ipso implicitè consentit, ut aliud stipendium accipiat pro intentione, quam relinquit ipsi liberam; sicuti si expressè diceret: Ego volo tibi dare integrum stipendium hujus diei, pro labore extrinseco eundi ad talem locum; sic tamen, ut absque ullo onere restituendi possis recipere stipendium ab alio, & offerre pro illo, perinde ac si à me nihil accepisses.

Quid si aliquis liberaliter offerat pauperi Sacerdoti integram sustentationem diei, num ideo gratis debet applicare Sacrificium illius diei Petro v. g. qui illud petit? Quomodo ergo Sacerdos ex patrimonio dives poterit accipere stipendium sustentationis?

Et verò quis non videt multiplicari incommoda statui Sacerdotali annexa, quando Sacerdos, ut celebret, debet facere iter unius vel alterius leucæ, debet singulis momentis ad beneplacitum alterius esse paratus ad celebrandum, & similia?

Numquid majori indiget sustentatione, qui pro aliquo laborat ad duas aut tres horas, quàm qui solùm per mediam horam? Quis audeat negare? An fortè etiam major labor est offerre pro pluribus, quàm pro uno? Non credo.

Ad secundum Respondeo, & illud à quam- 103. Responsio ad 2. Lessium.
plurimis negari: sed estò verum sit, ut putat Lessius de Justitia & Jure lib. 2. c. 24. n. 28. disparitas adhuc est: quia quòd unâ eâdemque operâ pluribus æquè possim commodare ac uni, non minuit æstimationem operæ respectu singulo-

ſingulorum: non enim opera mea minoris tibi valet, quòd eadem, dum tibi impenditur, ſimul alteri proſit: ergo ſi tibi ſoli exhibita valet tibi duobus aureis, non minoris tibi valebit, quòd ſimul alteri per eam poſſim commodare. Hâc ratione probat Leſſius ſuam doctrinam.

In Sacrificio non conſideratur fructus ejus, ſed labor Sacerdotis.

Igitur in hoc contractu conſideratur æqualitas inter datum & acceptum, inter operam meam & pretium propriè dictum, quod pro ea ſolvitur: porrò in caſu Concluſionis, non conſideratur fructus Sacrificii, ut pro eo detur pretium æquivalens, non enim eſt pretio æſtimabilis; ſed juxta laborem Sacerdotis in ſpiritualibus, datur ipſi ſtipendium proportionatum ſuſtentationis corporalis, ſecundùm illud Apoſtoli 1. Cor. 9. v. 11. *Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus, magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus?*

1. Cor. 9.

Nonne æqualis fructus Miſſæ privatæ & ſolemnis? Prorſus: & tamen inæquale ſtipendium, propter inæqualitatem laboris. Herculè non eſt ambigendum fructum unius Miſſæ longè præſtare fructui totius divini Officii, tam diurni, quàm nocturni, & tamen quis neſciat ſtipendium Horarum canonicarum, quæ nocte, & die cantantur in choro, ſuperare ſtipendium ſuſtentationis unius Miſſæ? Quare, niſi quia longiori tempore occupatus rebus ſpiritualibus, minùs idoneus eſt, ut aliis operibus corporalibus victum & amictum ſibi acquirat?

104. Objectio.

Dices; non plùs laborat, qui applicat mihi integrum fructum Sacrificii tum ſatisfactionis, tum impetrationis, quàm qui applicat ſolum fructum ſatisfactionis, vel ſolum fructum impetrationis, & tamen pro applicatione utriuſque fructûs majus ſtipendium poteſt accipere, quàm pro applicatione alterius tantùm.

Reſponſio; Sacerdos ſemper poteſt accipere integrum ſtipendium & non ultra ſive à pluribus ſive ab uno.

Reſpondeo; quia labor æqualis eſt, ideo ſemper poteſt accipere integrum ſtipendium, & non ultra, ſive ab uno ſolo, cui applicat integrum fructum, ſive à pluribus, inter quos dividit fructum Sacrificii. Non enim dicit Apoſtolus ſuprà: *Si nos ſpiritualia ſeminavimus, magnum eſt ſi carnalia metamus?* Sed inquit: *Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus, magnum eſt ſi carnalia veſtra metamus?*

Carnalia, inquam, *veſtra*, quibus utique ſeminavimus ſpiritualia. *Qui* autem *parcè ſeminat, parcè & metet*. 2. Cor. 9. v. 6. *Et qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* Qui ergo parcè mihi ſeminat ſpiritualia, quidni etiam parcè metet mea carnalia? Æquitas naturalis ſic dictat.

2. Cor. 9.

105. Objectio.

Sed contrà; qui pluribus applicat integrum fructum Sacrificii, pluribus ſeminat ſpiritualia in benedictionibus; ergo de benedictionibus metet carnalia ſingulorum, id eſt, accipiet à ſingulis integrum ſtipendium.

Solvitur.

Reſpondeo: à ſingulis copulatim, concedo totum; à ſingulis disjunctim, nego Conſequentiam: quia unicum Sacrificium Miſſæ, ſive uni ſive pluribus applicatum, non meretur niſi unicum ſtipendium ſuſtentationis, tantum ſcilicet, quantum, omnibus conſideratis, ab Epiſcopo vel conſuetudine legitimè fuerit taxatum.

Unicum Sacrificium non meretur niſi unicum ſtipendium.

Unde Leſſius ſuprà limitat ſuam aſſertionem: niſi alioquin merces annua, vel diurna, ita ſit taxata auctoritate publicâ, vel recepta uſu, ut ſive unius, ſive plurium cauſam agas, non poſſis ampliùs exigere.

Atque ita ſe res habet in præſenti negotio, numquam enim auditum fuit vel Epiſcopum, vel conſuetudinē majus ſtipendium taxaſſe pro Miſſa oblata pro pluribus, quàm pro uno ſolo; imò eſt contra communem ſenſum eorum, qui ſtipendium ſolent offerre, qui indubiè nollent dare integrum ſtipendium, ſi ſcirent Miſſam etiam pro aliis offerri. Et quidquid ſit de fructu ſatisfactionis & impetrationis, certum eſt, quòd unâ Miſsâ non tantùm honoratur Deus, vel Sancti, quàm pluribus, cùm tamen iſtum honorem ſæpè intendant offerentes ſtipendium. Quin communiter cenſentur velle omnem fructum ex opere operato, niſi contrarium explicent.

Numquam fuit taxatum majus ſtipendium pro Miſſa oblata pro pluribus.

106. Quâ ratione Sacerdos in Natali Domini poſſit accipere triplex ſtipendium. Sententia Lugonis.

Ex his facilè reſpondetur ad illam Conſequentiam: *Ergo in natali Domini non poteſt Sacerdos accipere ſtipendium pro tribus Miſſis*, quia non indiget majori tunc ſuſtentatione, quàm alio die.

Licèt, inquit Lugo diſp. 21. n. 18. non plus inſumat ad ſui ſuſtentationem illâ die, quàm aliis, atque ideo per unicum ſtipendium videatur illi ſatisfactum pro ſumptu neceſſario ad perſonam miniſtri: aliunde tamen totum, quod fit ex illis tribus ſtipendiis, & aliis, quæ accipit toto anno, non excedit, quod requiritur ad victum pro toto anno. Cùm ergo ad celebrandum hâc die, ſit neceſſaria perſona Sacerdotis, non ſolùm ſuſtentata hâc die vel horâ, ſed toto anno, meritò & rationabiliter diſtribuuntur expenſæ illæ totius anni inter omnes petentes Miſſas, ut ſinguli concurrant per partes æquales juxta partem, quam habent in illis Sacrificiis. Hæc ille.

Sed ſi eadem dixerim de pluribus ſtipendiis pro eadem Miſſa (neque enim quod ſit ex pluribus illis ſtipendiis, & aliis, quæ accipit toto anno, excedit quod requiritur ad victum pro toto anno) manet profectò difficultas.

Sententia Auctoris.

Hinc Reſpondeo aliter; unum ſtipendium etiam integrum, haud ſufficit ad integram ſuſtentationem, ſaltem commodam illius diei: igitur ſicuti pro alio officio, ſive corporali, ſive ſpirituali, quod tempore aliarum Miſſarum faceret Sacerdos, poſſet aliquam ſuſtentationis partem accipere: ita pariter pro aliis Miſſis, quod conſtat non habere locum in caſu,

casu, quo plura integra stipendia accipiuntur pro eadem Missa.

Ponitur resolutio finalis. Sit ergo resolutio finalis, supposità legitimâ taxatione stipendii, jus naturæ prohibet plura stipendia integra pro eadem Missa accipere propriâ auctoritate.

Si autem adhuc dubitas, an Sacerdos, cui ab uno datum stipendium minus, quàm sit legitimè taxatum, possit tantum accipere ab alio, quantum sufficit ad justam unius Missæ eleëmosynam, & deinde unicâ Missâ utrique satisfacere? Respondeo:

CONCLUSIO VI.

Ex natura rei potest Sacerdos ab uno, vel à diversis tot parva stipendia accipere, quæ justæ eleëmosynæ æquivaleant, & unum tantùm pro omnibus illis Missæ Sacrificium offerre.

107. Pluribus parvis stipendiis unicâ Missâ satisfit. Est communis; & ratio patet, quia non est fraudandus Sacerdos suâ justâ mercede. Vel sic, quia per oblationem stipendii minoris justo, fit injuria Sacerdoti: ergo potest se indemnem servare. Suppono quippe Sacerdotem accipiendo illud exiguum, jure suo nequaquam cessisse.

nisi aliter fuisset cum Sacerdote conventum. Quòd si expresè suo jure cessit, atque expresè acceptavit, & promisit ob illam tenuem stipem totam Missam applicare, censent plerique tunc non posse ab alio quidpiam accipere; quia tunc suo pacto seu promissione, cui semper standum est, se ad totam obligavit, jure suo cedendo.

Sicut tametsi vir innocens ob adulterium uxoris jus habeat negandi debitum; equidem si ante adulterium cesserit jure suo, constat, quia obligatur reddere. Ergo similiter licèt Sacerdos jus habeat exigendi integrum stipendium pro qualibet Missa, equidem si cesserit jure suo, spontè acceptando dimidium, haud dubium quin obligetur.

Sit ergo Sacerdos dives & promittat homini pauperculo offerenti exiguum stipendium integram Missam: quis adeò desipiat, ut audeat ipsum excusare ab obligatione, saltem ratione suæ promissionis? Quid si enim omnino liberaliter promisisset? Indubitanter obligaretur, ad minus ex fidelitate. Hinc Suarius disp. 86. sect.4.§. *Unde consequenter.* Si Sacerdos (inquit) omnino voluntariè contentus sit illo stipendio, & promittat se integrè Sacrum oblaturum pro tali persona, tunc ad implendum tenebitur magìs ratione promissionis simplicis, quá stipendii.

108. Tamburinus. Interim si probabile foret (quod negat Thomas Tamburinus lib. 3. de Sacrificio c. 1. §.3. nu. 11.) unicum Sacrificium pro pluribus oblatú tantùm prodesse singulis, ac si pro uno tantùm offerretur, fortè videretur alicui probabile, unâ Missâ posse satisfieri duabus obligationibus, vel pluribus, quæ non sunt iustitię. Accipit v.g. ex una parte Sacerdos eleëmosynam à Petro, ut pro ipso unam Missam offerat; ex alia parte idem Sacerdos ex liberalitate, vel ex charitate, vel alio titulo qui non sit justitiæ, promittit Paulo unam Missam, poterit unicâ Missâ Petro & Paulo satisfacere. Idem est si pro nullo intercedat titulus justitiæ, id est, adęquati stipendii; sed tum Petro, tum Paulo v. g. debeat Sacerdos ex charitate, vel promissione. Aliquibus videtur probabile unâ Missâ posse satisfieri pluribus obligationibus quæ sunt justitiæ.

Probatur à simili. Sicuti enim sufficit probabilis adimpletio voti sive promissionis factæ Deo, ita quoq; videtur sufficere probabilis adimpletio promissionis factæ homini. Talis autem Sacerdos probabiliter utrique confert integrum fructum Sacrificii, ac si pro singulis particulariter offerret; ergo probabiliter implet suam promissionem.

Ex quo sequitur ad propositum principale; si Sacerdos accepisset exiguum stipendium ab uno cum promissione integri fructûs Sacrificii, posse nihilominus ab altero reliquum justi stipendii accipere cum simili promissione, & unicâ Missâ utrique obligationi satisfacere.

Hæc fortè aliquibus videbuntur plausibilia; sed interrogo ego unum verbum: Núm ambigendú per duplex Sacrificium majores agi gratias Deo, quàm per unicum? Núm honor, qui Deo & Sanctis provenit ex Sacrificio, minor erit ex uno, quàm ex pluribus? Quid si ergo plures illi, qui offerunt stipendium inadæquatum, voverint singuli Deo Missam in gratiarum actionem, vel in honorem alicujus Sancti? 109. Sententia Auctoris.

Existimo, quòd Sacerdos qui liberaliter promisit singulis integrum fructum Missæ, existimo, inquam, haud satisfacturum unicâ Missâ, etiam in quacumque sententia: nisi dixeris promissionem tantùm debere intelligi de fructu impetrationis & satisfactionis, utpote ad ad quem solùm, offerens adæquatum stipendium, habeat jus. Verùm quo fundamento facis illam distinctionem? Numquid Episcopi taxantes stipendium, illius aliquando meminerunt? Non recordor.

Igitur Sacerdos qui spontè cessit jure suo, acceptando à pluribus exigua stipendia, pro singulis in particulari offerat Sacrificium, ac si à singulis integrum stipendium accepisset. Qui verò coactè acceptavit, nonne eandem habet obligationem? Negat Suarius suprà probans à simili: Sicuti, inquit, famulus aut operarius, cui condigna merces non tribuitur, potest damnum suum, ut potuerit, resarcire, etiamsi in principio ob paupertatem coactus sit pacisci pro injusto & inæquali stipendio: & similiter qui ob necessitatem cogitur triticum emere injusto pretio, potest sine injustitia, aliâ viâ se indemnem præstare. Hæc ille. 110. Sacerdos qui coactè acceptavit à pluribus exigua stipendia, non tenetur pro singulis offerre integrum Sacrificium.

Sicut emptor, qui injusto pretio rem emit, potest se indemnem servare.

Et quidem injustus venditor meritò potest & debet præsumere eum, qui ob necessitatem triticum emit, verè non consentire tali pretio, ad quod extorquendum ipse nullum titulum habet. Quidni igitur talis emptor possit sine injustitia, aliâ viâ se indemnem præstare? Injustum enim patitur damnum.

111. An etiam famulus, qui suum cogitur famulatum vendere?

Quoad famulum autem vel operarium, qui ob paupertatem cogitur minori, quàm sit justum pretium, suum famulatum vendere, putat Tamburinus suprà nu. 59. ipsum nunc regulariter in tanta multitudine servorum non posse se occultè indemnem servare, damnumque suum contra Dominum resarcire.

Sententia Tamburini.

Ratio ejus est; quia Dominus damnum patitur causâ hujus famuli, ne alium conducat, qui minori pretio serviat; si enim sciret Dominus, quòd hic famulus se occultè resarcire vellet, non de illo, sed de alio, in tanta multitudine servorum, sese exhibentium, provideret; quâ igitur justitiâ famulus occultè à Domino surripiat illud, quod Domino alius remitteret, nisi ipsemet famulus suâ fraudulentâ exhibitione impediret? Unde quia famulus hic fuit causa damni emergentis in Domino, obligabitur Dominum indemnem servare, & consequenter ipse famulus, indemnem se contra Dominum servare non poterit.

Dixi autem: *Regulariter in tanta multitudine servorum*; nam si quando tale damnum non pateretur Dominus, quia scilicet alium servum minori illo pretio famulantem non invenisset, non erit famulus suâ justâ mercede fraudandus. Ratio est; quia licèt infideliter egerit, mendaciumque dixerit, se contentum esse minori illo pretio, tamen de facto vendidit suum famulatum, dignum tantâ illâ mercede; & ex alia parte, posito quod Dominus voluit famulatum illum emere, se implicitè ad justum pretium obligavit, nec ullum damnum, dum hunc famulum acceptat, patitur, ut supponimus. Hactenus Tamburinus.

ab Auctore rejicitur.

Qui advertere debuisset, nunc regulariter in tanta multitudine servorum, vix ullum esse, qui, si aliter posset, vellet famulatum suum vendere minori, quàm sit justum pretium: ergo etiam nunc regulariter Dominus nullum justum damnum patitur causâ hujus famuli.

112. Sententia Lugonis & Suarii affirmativa, Lugo.

Lugo de Justitia & Jure tom. 1. disp. 16. sect. 4. §. 2. n. 81. existimat cum Suario posse sibi hunc famulum integrè resarcire; quia, inquit, ipse non cogit ullo modo Dominum ad contrahendum, sed ipse liberè contrahit, & eo ipso vult subire obligationem, quæ intrinsecè inest contractui, ut scilicet fiat cum æqualitate pretii justi.

Exemplum usurarii.

Sicut quando in necessitate petis mutuum promittendo usuram, non decipis injustè mutuantem; nam ipse potest liberè non mutuare: si tamen dat mutuum, eo ipso obligat se ad servandas leges intrinsecas mutui, & ad non accipiendum usuram.

Quare non debes, etiam quoad partem, illi usuras dare propter fraudulentam promissionem, quâ induxisti illum ad mutuum: quia mutuans ad nullam usuræ partem jus acquirere potuit; sed eo ipso quo voluit mutuum dare, voluit servare æqualitatem naturalem intrinsecam mutuo, de cujus intrinseca ratione est dare sine lucro. Sic etiam qui in necessitate vendit infra justum pretium, non privatur, etiam quoad partem, jure suo ad totum pretium; ad hoc enim voluit se implicitè obligare emptor, eo ipso quòd liberè voluit emere, quod idem in conductione dicendum est, cùm sit eadem prorsus ratio. Hucusque Eminentissimus. — qui ad nullam usuræ partem acquirit jus.

Verè, an falsò? Sanè verissimè, non solùm si spectemus ipsum contractum emptionis, vel conductionis nudè secundùm se, sed etiam ut nunc regulariter; neque enim ex centum, fortè nec ex mille unus erit, qui velit rem suam, vel operam vendere pretio injusto, quando justum potest accipere. — Approbatur sententia Lugonis.

Interim tamen si casus occurreret, in quo Dominus posset conducere servum pretio minori justo, ipso servo reliquum liberaliter condonante, indubiè peccaret contra justitiam, & per consequens teneretur ad restitutionem, qui oblato suo servitio pro eodem pretio minori, postea sibi resarciret damnum. — 113. Casus excipitur.

Et si quæris, ad quam restitutionem teneretur? Respondeo, totius excessûs suprà pretium expressè conventum, cùm totus ille excessus sit damnum secutum Domino ex tua injusta actione: siquidem jus habebat Dominus conducendi famulum, qui liberaliter ipsi condonaret dimidium justi pretii, quod tu impedivisti mendacio, simulans eandem conditionem. — in quo esset facienda restitutio.

Idem existimo dicendum in nostra quæstione, de eo, qui cogitur ob paupertatem inæquale stipendium acceptare; si enim offerens illud stipendium, invenisset alium (quod ex conjectura v. g. ex paucitate, & numerositate Sacerdotum, ac petentium Missas, vel simili colligendum erit) qui minori illo stipendio liberaliter celebraret, non poterit Sacerdos se indemnem servare, applicando offerenti partem tantùm Missæ: sin autem non invenisset, utique poterit, quantùm est præcisè ex vi juris naturæ; qui enim metu coactus aliquid facit, aliàs non facturus, non censetur cedere juri suo, ut patet in conjuge innocente ex metu cognoscente compartem adulteram, qui propterea non perdit jus dissolvendi thorum, alioquin perditurus, si absque metu fecisset, & similia exempla innumera in omni materia occurrunt. — Applicatur ad casum Conclusionis spectando præcisè jus naturæ.

Dixi autem, *Præcisè ex vi iuris naturæ*; quia aliter videtur resolvendum, attento Decreto Cardi- — 114. Quid dicendum attenta declaratione Card.

Cardinalium, de quo superiùs fecimus mentionem: nam §. 2. sic lego: *Vbi pro pluribus Missis; etiam eiusdem qualitatis celebrandis, plura stipendia quantumcumque incongrua & exigua, sive ab una, sive à pluribus personis collata fuerunt, aut conferentur in futurum Sacerdotibus* &c. *Sacra Congregatio sub obtestatione divini iudicij mandat ac præcipit, ut absolutè tot Missæ celebrentur, quot ad rationem attributa eleëmosynæ præscripta fuerint, ita ut alioquin ij, ad quos pertinet sua obligationi non satisfaciant, quin immo graviter peccent, & ad restitutionem teneantur.*

Et desuper eadem Congregatio interrogatà, an verba illa (*Præscripta fuerint*) intelligenda sint de præscriptione facta ab offerente, vel ab Ordinario: Respondit, *esse intelligenda de præscriptione facta ab eo, qui eleëmosynam tribuit, non autem ab Ordinario: quòd si tribuens eleëmosynam numerum Missarum celebrandarum non præscripserit, tunc tot Missas celebrari debere, quot præscripserit Ordinarius secundùm morem Civitatis vel Provinciæ.*

115.
Putat Tambur. stante Declar. Sacerdotem posse accipere plura parva stipendia.

Nihilominus puto (inquit Tamburinus suprà n. 53.) adhuc posse (Sacerdotem accipere plura exigua stipendia pro eadem Missa) nec timendum Decretum, cùm nobis contrarium non sit; quia non est credibile voluisse Sacram Congregationem fraudare Sacerdotes justâ mercede.

Expendens verba juris: *Ad rationem* &c.

Ad quod confirmandum expendit primò illa verba Decreti: *Ad rationem attributa eleëmosynæ*; nam significant Missas celebrari debere, non sicuti ab offerente absolutè præscriptæ sunt, sed sicuti ab eodem juxta rationem & computum datæ eleëmosynæ præscriptæ sunt. Cùm igitur eleëmosyna non sit data nisi limitatè, limitatè debebitur applicatio Missæ.

Quando ergo Congregatio respondit se loqui de præscriptione facta ab offerente, non verò facta ab Ordinario, solùm explicuit personas, quæ facere debeant præscriptionem, non verò ad quam ratam; quia hanc fieri debere ad rationem eleëmosynæ datæ, dixerat in Decreto.

Quando item præcipit ut ad stipendia, quantumvis incongrua & exigua, etiam data ab una persona, Missæ præscriptæ celebrentur, præcipit quidem ut celebrentur Missæ ad eleëmosynam præscriptam, sed juxta ratam, seu ad rationem dictæ eleëmosynæ, non verò ad merum arbitrium dantis.

Item *Suæ obligationi* &c.

Notat secundò illud: *Suæ obligationi non satisfacere.* Ubi per *suam obligationem* non intelligitur, nisi ea, quæ erat ante Decretum; hæc enim erat sua, id est, Sacerdotum obligatio, & Decretum solùm illius meminit, illamque inculcat, non verò inducit. Quoniam ergo ante Decreti promulgationem Sacerdotes hâc obligatione non obstringebantur, nec in præsenti constringentur. Hæc Tamburinus.

116. Sed nescio, an ad mentem Cardinalium; videntur enim aliquid ampliùs voluisse decernere, quàm illud, quod erat debitum ex jure naturæ, & omnibus satis notum, & ubique practicatum. Reverà offerentes stipendium frustra præscribent numerum Missarum, si illa præscriptio fieri debeat ad ratam eleëmosynæ; non enim ipsorum est taxare stipendium, sed potiùs Episcopi, qui proinde taxando stipendium, jam implicitè præscribit numerum Missarum; adeò ut in potestate offerentium stipendium non sit, obligare Sacerdotem ad plures Missas celebrandas, quàm stipendium juxta voluntatem Episcopi exigit.

Dubitat Auctor an ad mentem Cardinalium.

Et verò hæc verba: *Sub obtestatione divini iudicij mandat, ac præcipit*; nùm tibi videntur solùm inculcare obligationem, quæ erat ante Decretum? Quibus ergo deberet Congregatio uti, si vellet novam obligationem inducere? Planè ignoro.

117.
Allegantur varia privilegia.

Præterea argumentor contra Tamburinum ex iis, quæ ibidem docet § 4. ubi inquirit, quæ sint ista privilegia, quæ Sacra Congregatio Cardinalium revocavit in eadem Bulla §. 3. ut deinceps exactiùs observaretur Decretum, de quo in præsenti agimus.

Respondet autem esse ferè sequentia. Primum Julii II. & Leonis X. concessum Generali Fratrum Minimorum, quod retulimus Conclusione præcedenti. Secundum ejusdem Leonis X. concessum Minoribus Bullâ 7. apud Confectium, quod sic habet: *Cùm sicut accepimus propter devotionem, quam utriusque sexus Christi fideles ad Ordines Fratrum Minorum de Observantia gerunt, contingat sæpiùs, ut fideles ipsi plures Missas per eosdem Fratres celebrandas, elargita eis aliquâ eleëmosynâ committant, & in aliquibus Regionibus in eleëmosynam celebrationis unius Missæ certa pecuniæ quantitas valde parva & tenuis dari consuevit; adeò quòd vos ob eleëmosynam, quæ singulariter à pluribus elargitur, tot Missas, quot sunt largientes, pro singulis celebrare non valeatis.* Et infrà: *Nos...... vobis ac pro tempore existentibus Fratribus Ord. & Obser. prædictorum, quòd celebrando unam Missam dumtaxat, si eleëmosyna æquivalens unius Iulij non elargitur, etiamsi duas, tres, aut quatuor, aut plures Missas celebrari, occasione diversarum, vel plurium eleëmosynarum huiusmodi, & in dicta celebranda Missa pro omnibus, qui dictis Missis in eleëmosynam usque ad summam huiusmodi contribuerint, vel contribuent in futurum, commemorationem in genere faciendo, in hac conscientiarum vestrarum puritati satisfactum fore & esse auctoritate Apostolicâ decernimus pariter & indulgemus.*

Primum Iulii II.

Secundum Leo X.

Tertium privilegium est concessum Monasterio Sancti Benedicti Vallisoletani per Nicolaum Francum Nuntium Sixti IV. in hanc formam: *Reverendissime Pater supplicatur Paternitati vestræ Reverendissimæ, ut Fratres quascumque eleëmosynas, vel quæcumque legata, etiam pro tempore per quascumque personas supra dictis Monasteriis huius observantiæ, pro perpetuis Capellaniis, vel aliàs liberè*

Tertium concessum per Nuntium Sixti IV.

berè & licitè possint ea recipere, habere, & retinere sine prædicto onere &c. *Fiat, ut petitur. Nicolaus Francus Legatus.* Habetur apud Rodriguez in Bulla Sixti IV. Bullâ. 44.

Quartum Martini V. Quartum privilegium est Martini V. concessum Patribus Divi Hieronymi in Hispania, in quo conceditur, quòd illi non teneantur dicere pro qualibet Capellania fundata in Monasterio de Guadalupe, ultra quatuor Missas in qualibet hebdomada, etiamsi earum Fundatores & Institutores defuncti ordinaverint quotidie Missam celebrari, & quod idem Papa dixit hanc esse amplam satisfactionem per has Pauli. quatuor Missas. Vide Portel V. Missa n. 2. ubi addit hæc verba: Ego quoad concessionem hanc non dubito quin fuerit facta; sed non consulo quòd fiat propter non usum; immo quòd non publicetur sæcularibus ob periculum pusillorum.

118. quæ revocavit in hoc Decreto S. Congr. secundùm Tamb. Hæc privilegia, inquit Tamburinus suprà n. 7. in fine, & si quæ alia fortasse fuissent, revocavit in hoc Decreto Sacra Congregatio.

Quæris ab illo, quâ ratione Pontifex hæc privilegia concedere tunc potuit in præjudicium eorum, qui eleëmosynas obtulerant? Respondet ad primum, secundum, & quartum, Pontificem solùm declarasse justum stipendium Missæ. Ad tertium quod est Legati Pontificis, si potes, inquit, prædictâ vel aliâ interpretatione defendere, bene est; secùs concedere Legatum suæ potestatis limites excessisse (licèt bonâ fide) non est inconveniens.

119. Argumentum Auctoris contra Tamb. Nunc ex dictis sic argumentor contra prædictum Auctorem: Cardinales §. 2. solùm decernunt, ut ipse vult, neminem posse recipere plura stipendia justa pro eadem Missa, sive ab eadem persona, sive à diversis; ergo §. 3. tantùm revocant privilegia, quæ concedebant recipere plura stipendia justa, sive ab eadem persona, sive à diversis pro eadem Missa. Ut quid enim revocarent, quod jure naturæ erat licitum, scilicet recipere justum stipendium pro singulis Missis?

120. Objectio. Dices: non revocant quod jure naturæ est licitum, sed declarant illam taxam excedere justum stipendium; sicuti si Princeps sæcularis revocaret legem taxativam justi pretii alicujus rei, per hoc non prohiberet illam rem vendere justo pretio, sed solùm declararet, pretium anteà taxatum, non esse legitimum.

Responsio. Sed contrà: nùm ideo injustum, quia non legitimum? Certè legitimum esse non poterit, nisi fuerit justum: lex quippe injusta non est lex; neque lex justa erit, quæ decernit pretium, omnibus consideratis, excedens valorem rei. Quod ergo Pontifex tunc judicavit justum stipendium unius Missæ, quidni & hodie in eisdem circumstantiis posset esse tale, tametsi ampliùs non foret legitimum? Ergo hæc revocatio Cardinaliū parùm vel nihil conducit ad magis exactam observationem præcedentis Decreti: nam etiam sine privilegio poterunt Fratres Minores recipere plura parva stipendia ab una vel à diversis personis excrescentia ad unum stipendium justum, & satisfacere unicâ Missâ. Et verò, nonne Tamburino teste suprà n. 9. etiam nunc in tanta Sacerdotum multitudine unus julius seu argenteus solet esse justum stipendium?

Quomodo ergo verosimile est, Cardinales voluisse revocare privilegia, quæ taxabant stipendium justum, supposito quòd non prohibeant accipere plura parva stipendia pro eadem Missa? Igitur vel prohibent plura parva stipendia accipere pro eadem Missa, ut sic meliùs evitent Sacerdotes quæstum turpem, & præcipiunt pro singulis quantumcumque incongruis stipendiis singulas legere Missas, sub gravi peccato & onere restituendi; vel certè tantùm revocant privilegia (si aliqua talia sint justa, vel injusta) quæ concedunt recipere plura stipendia justa pro eadem Missa. Hæc discursûs gratiâ. Quidam inhibeant Cardinales per suum Decretum.

Si autem aliquis me interrogat, quid erat opus Fratribus Minoribus privilegio suprà relato, si id liceat ex natura rei, & aliunde non est prohibitum? Aut quomodo est privilegium, quo tantùm conceditur, quod jure naturæ est licitum? Respondeo; privilegium est constitutio Principis, specialem favorem concedens. Et quamvis ordinariè per privilegium aliquid concedatur ultra jus commune; equidem nonnumquam privilegium nihil aliud est, quàm confirmatio ejus, quod jure communi est permissum. 121. Quid sit privilegium.

Si dixeris, illa confirmatio non concedit specialem favorem; ergo non est privilegium. Respondeo Negando Antecedens: Primò quippe inducit aliquam certitudinem, etiam speculativam, quæ confert ad rectè operandum sine aliquo remorsu vel gravamine conscientiæ. Secundò addit specialem admonitionem Principis, ut servetur aliquibus jus commune. An confirmatio juris communis sit privilegium?

Dubitas, an illa certitudo vel admonitio sit specialis favor? Consule legem 5. ff. de Injuriis, & §. 26. dicet tibi, *Ea quæ notabiliter fiunt, nisi specialiter notentur, videntur quasi neglecta.* Ideo quæ generaliter concessa sunt, per privilegia aliquando renovantur; magìs enim timentur, quæ specialiter caventur, quàm quæ generaliter prohibentur: argumento cap. 11. dist. 11. *Quis nesciat* (inquit Innocentius I. ad Decentium Episcopum Eugubinum Epistolâ 1. (*aut non advertat, id quod à Principe Apostolorum Petro Romana Ecclesia traditum est, ac nunc usque custoditum ab omnibus deberi servari?* Et infrà: *Quod sufficere arbitraremur ad informationem Ecclesiæ tuæ vel reformationem si prædecessores tui minùs aliquid, aut aliter tenuerint, & satis certum haberemus, nisi de aliquibus consulendos nos esse duxisses:* 122. Pars affirmans probatur ex jure civili. & canonico. Innoc. I.

duxisset: quibus idcirco respondemus; non quòd te aliqua ignorare credamus: sed ut maiori auctoritate tuos instituas. Cap. autem 6. dist. 23. ex Concilio Toletano XI. cap. 10. sic dicitur: *Solet plùs timeri quòd singulariter pollicetur, quàm quod generali sponsione concluditur.*

Tolet. XI.

Confirmat itaque Princeps jus commune, ut suo nomine majori auctoritate servetur, aut fiat. Testis est Innocentius III. cap. 7. de Procur. rescribens Scholaribus Paris. *Quia*, inquit, *in causis, quæ contra vos, & pro vobis moventur, vestra Universitas ad agendum & respondendum commodè interesse non potest, postulatis à nobis, ut procuratorem instituere super hoc vobis de nostra permissione liceret. Licèt igitur de iure communi hoc facere valeatis, instituendi tamen procuratorem super his auctoritate præsentium vobis concedimus facultatem.* Simile privilegium habes cap. *Etsi Christus* 26. de Jurejurando in fine.

Innoc. III.

123. Et Regulares, ut notat Rodriguez qq. regul. tom. 1. q. 7. art. 1. à Sede Apostolica multa hujusmodi privilegia impetrarunt. Quæ licèt nihil aliud concedant, quàm id, quod ipso jure communi poterant facere; hæc tamen privilegia operantur, ut faciliùs & clariùs jus habeant, & sic provideatur ipsorum conscientiis timoratis, & litibus, quæ super eorum dubia oriri possunt, finis faciliùs detur, quod volunt Summi Pontifices, maximè in causis Regularium. Ita Rodriguez.

Plura talia privilegia obtinuerunt Regulares.

Rodriguez.

Atque his privilegiis meritò annumerari potest illud, de quo impræsentiarùm tractamus: licèt enim Fratres Minores ex jure naturæ pro singulis Missis, singulos Julios possent recipere, sive simul, sive per partes ab una, vel pluribus personis, tamen ut faciliùs & clariùs id fieret, & sic provideretur ipsorum conscientiis timoratis, à Pontifice privilegium expostularunt, & obtinuerunt.

Nec hoc tantùm, sed insuper conceditur, quod jure naturæ non erat licitum, scilicet tantum stipendium accipere, estò stipendium vulgare esset minus, nisi manifestè constaret de injustitia. Ratio est; quia Pontifex stipendium illud taxavit in gratiam Sacerdotum celebrantium ut non minuatur: eo modo, quo Magistratus aliquando taxat pretia rerum in commodum vendentium, qui tunc illa pretia possunt exigere (nisi ex mutatione circumstantiarum manifestè pateat injustitia) estò excedant pretia vulgaria, ut communiter docetur in materia de emptione & venditione.

124. Cæterùm, ut revertamur ad Decretum Cardinalium; autumo non esse in his partibus usu receptum, nisi juxta intellectum Tamburini. Unde dicitur (verè vel falsò, Deus scit) sic hodie in Belgio ab aliquibus practicari, quod videlicet acceptas à pluribus eleëmosynas, in unum congestas, ad taxam Episcopalem computent, & tot Missas celebrent, quòd inveniunt multiplicatos octo asses; decem v. g. si decies octo asses reperiantur.

Decretum Cardinalium suprà relatum non videtur hic usu receptum.

Notandum etiam post illud Decretum duo privilegia fuisse concessa Regularibus. Nam primò Urbanus VIII. anno sequenti post evulgata dicta decreta, id est, 13. Julii anno 1626. concessit (teste Peyrino t. 2. constit. 5. Urban. VIII. & Marchino de Ord. tract. 3. part. 2. cap. 20. nu. 7.) concessit, inquam, Procuratori Generali Minimorum, ut legata Missarum perpetua exigua, & oneri annexo imparia, ad rationem quinquaginta scutorum monetæ Romanæ pro qualibet Missa quotidiana reducerentur.

Atque post illud alia fuerunt concessa privilegia ab Urbano VIII. unum Minimis,

Secundò, idem Urbanus VIII. 6. Aug. anno 1639. approbando Constitutiones Fratrum Minorum concessit (ut testatur Lezana V. Missa n. 31.) ut ii, in primo eorum Capitulo, Missas, quas haberent annuas quotidianas reducerent ad rationem sexaginta scutorum annuorum. Neque te offendat modò quinquaginta, modò sexaginta audire: stipendia enim hæc ad modum pretii rerum habent medium, infimum & summum. Ita Tamburinus suprà nu. 15.

alterum Minoribus.

Et si rogas, an his duobus privilegiis fruantur alii Religiosi, participantes in privilegiis? Concedit Marchinus suprà. Negat Lezana. Ille, ob rationem universalem, quòd participantes communicant in privilegiis concessis, & concedendis. Hic, quia putat hæc non esse privilegia; sed reductiones particulares, quas Pontifex ad petitionem particularium fecit, quæ certè aliis non communicantur. Alioquin quando Pontifex concedit v. g. uni Conventui alienationem alicujus boni immobilis, concederet omnibus participantibus. Adde, quòd jam ampliùs hi Religiosi non tenerentur adire Pontificem ob reductionem Missarum, cùm ipsi possint eam facere, & tamen praxis est in contrarium.

An his fruantur alii Religiosi? Affirmat Marchinus,

negat Lezana.

Sed quid ad hæc Tamburinus? Sententia concedens (inquit n. 17.) est probabilior quoad concessionem allatam n. 15. (id est, secundam) Ratio est; quia illa privilegium est, non verò reductio; nam non reducit ipse Pontifex, sed dat facultatem reducendi; & quidem per diploma approbans constitutiones Fratrum, id quod satis ostendit esse Constitutionem universalem. 125.

Affirmativam partem approbat Tamburinus quoad concessionem secundam.

Ad id quod additur, Respondeo primò, estò propter reductiones Missarum quotidianarum illi non obligarentur ad Pontificem confugere: obligarentur tamen propter alias reductiones non quotidianas, & quando reductio instat, ut fiat extra Capitulum. Respondeo secundò, concessionem solùm loqui de reductione facienda in primo Capitulo, & non ampliùs, quare si occurrat facienda alia reductio post illud Capitulum, certè ad Sanctam Sedem erit recurrendum. Hactenus Tamburinus

respondetur ad opposita fundamenta.

126. *sed non satisfacit;*

Sed non satisfacit: nam primò posset aliquis dicere, Pontificem non voluisse limitare suam concessionem ad primum Capitulum, quasi cum illo expiraret; sed idcirco addidisse, *in primo Capitulo*, quia extra Capitulum nolebat fieri ejusmodi reductionem, juxta Concilium Tridentinum sess. 25. de Reform. cap. 4. ubi concedit reductionem Missarum Generalibus Ordinum faciendam in suis Capitulis Generalibus.

cùm non sit ratio diversitatis inter primam & secundam concessionem.

Deinde unde constat secundam concessionem magis esse privilegium quàm primam? In utraque enim Pontifex dat potestatem reducendi, quantùm colligere possum ex verbis à Tamburino allegatis. Quid enim refert, sive dicatur *reducerent*, quod est verbum activum, sive *reducerentur*, quod est passivum? Nonne idem sunt *me reducere Missas*, &, *Missas à me reduci*? Qui ergo concessit Procuratori Generali Minimorum, ut legata Missarum perpetua exigua ab ipso *reducerentur*, etiam concessit Procuratori, ut ipse legata illa *reduceret*. Ergo vel neutra concessio communicatur aliis Religiosis, vel utraque. Sed satis de his privilegiis, quorum authentica verba non potui videre.

127. *Ad quid se extendat potestas reducendi Missas per Tridentinum concessa,*

Solùm adverto, potestatem reducendi onera Missarum, à Concilio Tridentino concessam Episcopis, Abbatibus, & Generalibus Ordinum sess. 25. de Reform cap. 4. ampliùs non extendi ad onera Missarum imposita post Concilium, aut ad Missas impositas Beneficiis, aut Capellaniis in fundatione.

declaratur per Cardinales;

Patet ex Bulla Urbaniana de Celebratione Miss. ubi §. 1. Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum auctoritate Apostolicâ sibi specialiter attributa *districtè prohibet atque interdicit, ne Episcopi in Diœcesana Synodo, aut Generales in Capitulis Generalibus, aut aliàs quomodocumque reducant onera Missarum celebrandarum, aut post idem Concilium* (Tridentinum) *imposita, aut in limine fundationis, sed pro his omnibus reducendis, aut moderandis, vel commutandis, ad Apostolicam Sedem recurratur, quæ re diligenter perspectâ, id statuet, quod magis in Domino expedire arbitrabitur. Alioquin reductiones, moderationes, & commutationes hujusmodi, si quas contra hujus prohibitionis formam fieri contigerit, omnino nullas, atque inanes decernit.*

128. *Hanc declarationem quidam Auctor rejicit,*

Respondet Bruno Chassaing. lib. de privilegiis Regularium parte 2. tract. 8. cap. 1. propos. 8. illud Decretum tanti ponderis non esse, ut Concilio prævaleat.

sed malè.

Responsio sanè aptissima ad facilè enervandum omnes interpretationes & omnia Decreta Cardinalium, quæ quoquo modo videntur contrariari generalibus Constitutionibus Concilii. An fortè existimas, quia Concilium ligaverit manus Pontifici, qui est supra Concilia Generalia, ne, salvâ fide, mutare possit, quæ pro loco & tempore rationabiliter judicat Sancta Sedes esse mutanda? Quis adeò desipiat, ut id audeat affirmare? Ubi ergo hæc Decreta Urbaniana legitimè sunt promulgata & usu recepta, estò Concilium Tridentinum contrarium in terminis disponeret, judico tamen observanda.

Dico: *Ubi legitimè sunt promulgata & usu recepta*; quia Marchantius tom. 2. sui Tribunalis tract. 2 parte 2. tit. 4. q. 2. resol. 5. existimat præfatum Decretum non obligare extra Italiam defectu promulgationis; sic quippe discurrit: Quod quidem Decretum vidi, & ex plano ipsius contextu adverti, illud intrà Italiam tantùm obligare: quamvis postea eadem Congregatio, nullâ factâ Decreti ampliatione, per simplicem responsionem quibusdam superfluè interrogantibus, responderit etiam extra Italiam Decretum debere vim habere. 129. *Marchant existimat eam non obligare extra Italiam;*

Ratione cujus responsionis aliæ controversiæ sunt exortæ super illius Decreti obligatione extra Italiam; quia cùm principale Decretum pro sola Italia, ut patet ex ipsius contextu, datum fuerit, non videtur extra Italiam legitimè promulgatum fuisse, aut obligasse, & allegata declaratio non potuit extra Italiam illius obligationem inducere, cùm ipsum Decretum extra Italiam ampliatum aut promulgatum non fuerit, utpote pro sola Italia datum; & declaratio legitimè non censeatur fuisse postulata, cùm non dicatur requisita à personis extra Italiam existentibus, sed ab ipsis Italis, quos res externæ non contingebant.

Donec igitur aliquid certiùs decernatur in hac opinionum diversitate, standum censeo capitalibus Decretis Sacri Concilii Tridentini, & probatæ praxi cujuslibet Ecclesiæ. Hactenus Marchantius.

Sed, pace illius doctissimi viri, à quibus fuerit postulata illa declaratio, an ab ipsis Italis, an ab aliis personis extra Italiam existentibus, ex plano contextu illius declarationis non possum advertere. Et dato quòd ab Italis; ergo illegitimè: ergo declaratio nulla, quomodo sequitur? Nonne si Papa ex instinctu & ad petitionem Italorum concederet Episcopis Belgij potestatem dispensandi in votis sibi reservatis, ideo concessio esset nulla? Credo quòd omnes ambabus manibus illam amplecterentur, nec ullus conquereretur de illegitima postulatione. 130. *cujus fundamentum Auctor elidit.*

Præterea, quæsitum non fuit, an totum Decretum habeat locum in Italia dumtaxat, an verò etiam extra Italiam; sed, *An idem Decretum* (ita lego apud Cherubinum in Bullario magno Romano) *ubi disponit, ut nullibi recipiantur Monasteria nisi* &c. *habeat locum in Italia dumtaxat, ad quam est restrictum Decretum proximè antecedens, an verò etiam extra Italiam?* Pro quo

Nota

131. De quibus rebus disponat Bulla Urbaniana. Nota Bullam præfatam primò disponere de celebratione Missarum, ac de prohibitione illas moderandi seu reducendi absque Sedis Apostolicæ licentiâ. Secundò de earumdem oneribus perpetuis suscipiendis. Tertiò de Religiosorum numero ultra redditus & consuetas eleëmosynas locorum Regularium non habendo.

Et quidem non meminit Italiæ, nisi quando disponit de numero Religiosorum, scilicet §. 10. ubi sic ait: *Postremo Illustrissimi Patres non sine gravi animi dolore intelligentes mala ferè omnia, quæ Regularem disciplinam evertunt, ac præcipuè nimiam hanc facilitatem fovent in oneribus Missarum supra vires suscipiendis, veluti ex infecta radice, pullulare ex majori Regularium numero, quam ferant redditus & eleëmosynæ cujusq; Monasterii; inhærentes summorum Pontificum, ac Sacri Tridentini Concilii Decretis hâc de re editis, Sanctissimi Domini nostri auctoritate præcipiunt ac mandant omnibus & singulis Generalibus, Provincialibus &c. cujuscumque Ordinis, Congregationis, & Instituti existentium intrà fines Italiæ, & Insularum adjacentium, ut singuli, ad quos pertinet* &c. Ergo omnia Decreta antecedentia pro sola Italia fuerunt data; nego Consequentiam.

Cur potiùs unum Decretum sit latum pro sola Italia quàm aliud. Si autem à me quæritur, cur unum Decretum potiùs sit latum pro sola Italia, quàm aliud? Respondeo; stat pro ratione voluntas, & aliunde nullum est inconveniens quòd unum obliget extra Italiam, & non aliud.

Iterum ergo dico; Decreta illa Urbaniana, ubi legitimè sunt promulgata, & usu recepta, indubitanter obligant.

132. Expenditur 4. Decretum. Sanè non videtur hactenus usu fuisse receptum in his partibus quartum Decretum, sequentis tenoris: *Ac similiter omne damnabile lucrum ab Ecclesia removere volens, prohibet Sacerdoti, qui Missam suscepit celebrandam cum certa eleëmosyna, ne eandem Missam alteri, parte ejusdem eleëmosyna sibi retenta, celebrandam committat.*

Super quo quæstio prima. Interim Alex. VII. in Decreto aliquo, edito anno 1665. & 2. Octob. promulgato, damnat & prohibet ad minimum tamquam scandalosam hanc propositionem: *Post Decretum Vrbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere collato illi minori stipendio, aliâ parte stipendii sibi retentâ.*

Cæterùm super hoc Decreto, cùm quæsitum fuisset à Cardinalibus, Primò, *An permittendum sit administratoribus Ecclesiarum, ut retineant aliquam Eleëmosynæ portionem pro expensis manutentionis Ecclesiæ, Altarium, inservientium, paramentorum, luminum, vini, hostiæ & similium?*

Responsio Cardinalium. Respondit Congregatio: *Permittendum non esse, ut Ecclesiæ ac loca pia, seu illorum administratores, ex eleëmosynis Missarum celebrandarum ullam utcumque minimam portionem retineant ratione expensarum, quas subeunt in Missarum celebratione, nisi cùm Ecclesiæ & loca ipsa alios non habent redditus, quos in usum earundem expensarum erogare licitè possint, & tunc quam portionem retinebunt, nullatenus debere excedere valorem expensarum, quæ pro ipsomet tantùm Missæ Sacrificio necessariò sunt subeunda, & nihilominus eo tantùm casu curandum esse, ut ex pecuniis, quæ supersunt, expensis, ut suprà, deductis, absolutè tot Missæ celebrentur, quot præscripta fuerint ab Offerentibus eleëmosynas.*

Quæ autem Rectoris Ecclesiæ, eadem est ratio Sacerdotis legatarii, qui non est Rector, imò cujuslibet Sacerdotis recipientis eleëmosynam manualem; nemo enim cogitur insumere de suo in gratiam alterius. Unde in aliquibus taxantur hæ expensæ separatim ab ipsius Missæ stipendio; communiter tamen in taxatione stipendii habetur earum ratio.

Secundò quæsitum fuit: *An hoc Decretum habeat locum in beneficiis, quæ conferuntur in titulum, id est, an Rector beneficii, qui potest per alium celebrare, teneatur Sacerdoti celebranti dare stipendium ad rationem redditüum beneficii?* 133. Quæsitum secundum.

Respondit Congregatio: *Non habere locum; sed satis esse, ut Rector beneficii, qui potest Missam per alium celebrare, tribuat Sacerdoti celebranti eleëmosynam congruam, secundùm morem Civitatis, vel Provinciæ, nisi in fundatione beneficii aliud cautum fuerit.* Responsio Cardinalium.

Eadem est ratio Capellani, vel Legatarii pinguis, sive sint principales, sive subrogati, quia subrogatum sapit naturam ejus, in cujus locum subrogatur, modo non sit eleëmosyna manualis; ut patebit ex quæsito 3.

Quæsitum ergo fuit tertiò: *An Sacerdotes, quibus aliquando offertur eleëmosyna major solitâ pro celebratione Missæ, debeant dare eandem integram eleëmosynam iis, quibus Missas celebrandas committunt?* Respondit Congregatio: *Debere absolutè integram eleëmosynam tribuere Sacerdoti celebranti, nec ullam illius partem sibi retinere posse.* 134. Quæsitum tertium. Responsio Cardinalium.

Intellige primò, si illa eleëmosyna quanta quanta erat, data fuit præcisè & simpliciter pro Missâ; secùs si etiam intuitu personæ Sacerdotis, utpote quia amicus, vel pauper. Ratio est; quia in priori casu integrum stipendium fuit pro Missâ: ergo integrum debet dari ex Decreto Sacræ Congregationis; in posteriori verò etiam pro alio titulo: ergo pars correspondens illi titulo potest retineri; sicuti si separatim daretur à stipendio. Et hæc fortè est ratio, quare superiùs Congregatio exceperit Beneficiatios: quia videlicet Fundatores dant etiam eleëmosynam pro commodiore sustentatione beneficiati, ut alacriùs serviat &c. Hujus responsionis elucidatio prima.

Intellige secundò, nisi Sacerdos, cui ego committo Missam celebrandam, sciens & volens liberaliter condonet mihi excessum stipendii, contentus modicâ parte, etiam infra infimum Elucidatio secunda.

infimum stipendium justum. Sicuti enim talis Sacerdos potest mihi gratificari, dicendo ex mea commissione Missam sine ullo stipendio (neque id prohibuit unquam Congregatio, quia est mera liberalitas Sacerdotis) ita & potest mihi gratificari, condonando partem stipendii, quæ est partialis liberalitas.

Dixi, *Sciens & volens liberaliter condonet*; quia sæpiùs illa condonatio fit ex metu, quia timet ne inposterùm inveniat eleëmosynas pro Missis, & quia alioquin sine ullo stipendio deberet celebrare.

135. *An contraveniens huic Decreto peccet mortaliter?* Si autem quæritur, an contraveniens huic Decreto, peccet mortaliter? Respondent aliqui negativè; quia, inquiunt, nulla adsunt verba indicantia culpam mortalem, & ex alio capite nulli tunc fit injuria, non Sacerdoti celebranti, quia stipendium minus voluntariè acceptat, ut supponimus; non petenti Missam, jam enim illa pro ipso celebratur. *Negat Bordonus.* Ita Bordonus resol. 28. apud Tamburinum lib. 3. de Sacrificio Missæ c. 1. §. 5. n. 6.

Sed contrà; verbum, *Prohibet*, quod hìc adest, in materia gravi significat culpam mortalem, significat enim animum simpliciter obligandi juxta capacitatem materiæ, nisi ex circumstantiis aliud colligatur.

Rejicitur. Quòd autem addit, Sacerdotem celebrantem voluntariè acceptare minus stipendium, falsum est, si intelligat de voluntario omnino libero; si enim posset accipere totum stipendium, quod alius ex præcepto tenetur offerre, nollet partem acceptare, ut ego suppono, alioquin non est casus Decreti, ut statim dictum est. Cùm ergo reliquum stipendii quod retinet, si non contra justitiam, saltem contra prohibitionem Ecclesiæ, possit esse gravis materia, quidni graviter possit peccare? Quare sic docet apud Tamburinum suprà Peyrinus *Peyrinus.* Const. 9. Urb. VIII. §. 4.

136. *Objectio.* Respondet aliquis, à parte rei sic esse, nisi, sicut statim dictum fuit, aliud ex circumstantiis colligatur, prout videtur hìc colligi; etenim in cæteris Decretis ejusdem Bullæ, præter prohibitionem, vel significatur nullitas actûs contrarii, vel expressis verbis indicatur obligatio sub mortali, aut certè infligitur pœna transgressoribus, sæcularibus quidem pœna interdicti ab ingressu Ecclesiæ, ipso facto incurrenda; Regularibus autem pœna privationis omnium Officiorum, quæ tunc obtinebit, ac perpetuæ inhabilitatis ad alia de cætero obtinenda, vocisque activæ & passivæ absque alia declaratione.

Ergo similiter si voluntas Ecclesiæ fuisset graviter hìc obligare, aliquo verbo extraordinario illam gravitatem significasset, ad minus illo, quo utitur in Decreto nono: *Intelligant* (inquit Congregatio) *si in re tanti momenti desides aut negligentes fuerint, in novissimo die se hujus prætermissi muneris rationem esse reddituros.*

Nec obstat, quòd superfluum justi stipendii, quod retinetur, possit esse quantitas notabilis, adeoque materia gravis; quia materia gravis potest præcipi sub peccato veniali, & censetur sic præcipi, quando vel Legislator id expressè declarat, vel ratio legis ita postulat.

Contrà; impræsentiarùm neque Legislator id expressè declarat, ut clarum est, neque ratio legis ita postulat. *Solutio.* Quod probo; quia ratio legis est, ut omne damnabile lucrum ab Ecclesia removeatur, ut patet ex verbis Decreti: *Ac similiter*, inquit, *omne damnabile lucrum ab Ecclesia removere volens*, *prohibet* &c. Ubi cùm superfluum, quod retinetur, vocat *lucrum damnabile*, satis indicare videtur gravitatem materiæ, & peccati: sicuti quando Tridentinum Duellorum usum vocat *Detestabilem* sess. 25. de Reform. cap. 19. *Detestabilis*, inquit, *Duellorum usus fabricante Diabolo introductus.*

Nec te moveat absentia pœnæ; quia appositio pœnæ, secundùm multos Doctores, frequentiùs signum est Legislatorem nolle in conscientia obligare ad actum; quam sententiam novissimè sequitur Tamburinus suprà §. 8. sive intellectam de pœnis spiritualibus, solâ excommunicatione majori latæ sententiæ exceptâ, sive de pœnis temporalibus quibuscumque. Juvat breviter ejus rationes apponere. 137. *Appositionem pœnæ frequentiùs significare nullam esse obligationem in conscientia, docet Tambur.*

De pœnis spiritualibus, videlicet interdicti, suspensionis & irregularitatis, ita discurrit n. 7. Ratio ex Valentia est; quia hæ pœnæ, etiam ipso facto latæ, possunt incurri propter peccatum veniale. Immò irregularitas incurritur interdum absque ullo peccato: ergo quando imponuntur, non statim possumus conjicere imponi propter mortale. *Ejus fundamenta quantùm ad pœnas spirituales.*

Adde, in odiosis mitiorem esse interpretationem faciendam, & in dubio obligationis ab omnibus ferè concedi standum esse pro libertate, atque adeò obligationem accipiendam de veniali. Cùm igitur hæ pœnæ possint explicari, quòd adferant culpam venialem vel mortalem, dicendum erit juxta benigniorem interpretationem, & pro libertate, solùm afferre venialem.

Et n. 9. loquens de aliis pœnis Ecclesiasticis, depositione, degradatione, privatione Ecclesiasticæ sepulturæ, & similibus. Ratio, inquit, est; quia privatio sepulturæ imponitur etiam pro nulla culpa, ut quando interdicto locali, etiam illi, qui non dederunt interdicto causam, non possunt gaudere Ecclesiasticâ sepulturâ. Pœna verò depositionis & degradationis videntur impositæ pro foro externo, non verò pro foro interno, id, quod mihi persuadeo ex duabus conjecturis. Primò; quia hæ pœnæ non nisi secundùm allegata & probata extorquentur. Secundò; quia si irregularitas ex modo dictis, non est signum mortale,

mortali, cùm tamen adferat impedimentum ad Ordinum susceptionem, vel executionem, nec erit depositio, & degradatio, quæ supra dictum impedimentum nihil aliud addunt, nisi extrinsecas quasdam demonstrationes, solitas in depositione, & degradatione exhiberi, quæ nihil pertinent ad forum conscientiæ. Hucusque Tamburinus.

138. Refutantur. Fundamenta satis debilia ad imponendam molem tanti ædificii. Nam primum fundamentum, quod est Valentiæ, eâdem facilitate negatur, quâ asseritur. Ad secundum, Respondeo: Duplex est irregularitas. Una dicitur ex defectu vel indecentia, quæ provenit absque culpa. Altera dicitur ex facto seu delicto, ut ex homicidio &c. & illam dico numquam posse infligi sine culpa mortali theologicè, sive in foro conscientiæ; quia justitia vindicativa postulat æqualitatem inter pœnam & culpam, juxta illud Deuter. 25. v. 2. *Pro mensura peccati, erit & plagarum modus.* Cùm ergo irregularitas, quæ ob delictum incurritur, sit pœna gravissima, non debet incurri ob veniale & leve peccatum, ne alioquin sit improportionata delicto.

Irregularitas ex facto nunquam incurritur sine culpa mortali. — *Deuter. 25.*

Ex quo patet responsio ad tertium. Sanè mitior interpretatio nequaquam potest repugnare æquitati naturali; nec pro libertate standum est contra justitiam. Et verò quis mitiùs interpretatur pœnam irregularitatis, qui existimat eam infligi propter peccatum, etiam tantùm veniale, an verò qui propter solum mortale? Quis magis stat pro libertate, qui judicat se incurrisse pœnam irregularitatis, quando ex indeliberatione peccavit solùm venialiter, an verò qui putat se esse liberum, nisi certò constet de peccato mortali? Stat quidem pro libertate, qui in dubio simplicis obligationis, accipit illam de veniali; secùs autem qui ubi agitur de gravissima pœna incurrenda pro peccato, intelligit peccatum veniale; siquidem fieri potest ut excusemur à peccato mortali, minimè autem à veniali.

Mitior interpretatio non potest repugnare æquitati naturali.

139. Ex his liquidò constat, quid sit respondendum ad argumenta Tamburini. Nemo enim Theologus dubitat, pœnam degradationis longè excedere simplicem pœnam irregularitatis. Et quamvis in foro externo imponatur, equidem non pro solo foro externo, sed etiam pro interno; ita ut præter impedimentum, quod adfert ad Ordinum executionem, realiter degradatus non possit auctoritate Episcopi in pristinum statum restitui, ut communiter docent Theologi, ex capite *Si lapsis*, & capite *Si semel* dist. 50. Siquidem caret omni privilegio clericali, sine spe illius recuperandi. Quod sanè privilegium, licèt spectet forum externum, indubiè tamen in multis occasionibus redundat in forum conscientiæ sive internum.

Degradatio quamvis in foro externo imponatur, non tamen pro solo illo foro.

Cæterùm quis unquam vidit, audivit, vel legit sententiam totalis degradationis verbalis, vel realis, latam contra aliquem, propter peccatum tantùm veniale? Atque hæc sufficiant de pœnis Ecclesiasticis.

Venio ad pœnas temporales, ad quas Tamburinus suprà num. 10. reducit pœnam inhabilitatis ad officia vel beneficia, privationis vocis activæ & passivæ, & si quæ similes sunt aliæ; quamvis enim hæ corporales pœnæ nequaquam sint, certè temporales propriè sunt, non spirituales. 140.

Quid de pœnis temporalibus dicendum.

De his pœnis sic statuit præfatus Auctor n. 14. Tertia (inquit) sententia, quam libens amplector, asserit universaliter, nullam legem pœnalem, sive puram (in qua sola pœna apparet, & nulla jussio, v. g. *Qui noctu arma portat, subeat pœnam carceris*) sive mixtam (in qua præter pœnam apparet jussio, v. g. *Iubemus ne quis noctu arma deferat sub pœna carceris*) in quacumque pœna temporali, quantumvis gravi, obligare in conscientia ad culpam, sed solùm ad sustinendam pœnam.

Sententia Tamburini.

Ratio potissima allata à Valentia est; quia quoad Legislatores sæculares, cùm ipsi rarissimè, ne dicam numquam, soleant obligare in conscientia, certè si se expressè non explicant, sed solùm pœnam: licèt addito etiam imperio, exprimant, judicabimus illos more suo, in conscientia non obligare, & verè nihil aliud intendisse, nisi id quod exprimunt, nempe pœnam.

Ejus ratio.

Quoad Ecclesiasticos verò, cùm illi è contra soleant se explicare, quando in conscientia obligare volunt, apponendo vel pœnam excommunicationis latæ, vel verba clarè significantia obligationem ad mortale, colligimus prudenter, quando non sic se explicant, sed solùm explicant pœnam, quòd ad illam solam obligare, & non ad culpam velint. Hucusque Tamburinus ex Valentia.

Addit autem de suo, quòd odia sunt restringenda, & quòd juvat tot leges humanas diminuere, ne tantâ præceptorum multitudine sub mortali obligantium Hebræis pejores, ut ex Augustino Epistolâ 119. cap. 19. loquitur S. Thomas parte 2. q. 107. art. 4. in corpore, efficiamur: *In quibus quidem* (verba sunt Divi Thomæ) *legibus humanis, etiam Augustinus ait esse moderationem attendendam, ne conversatio fidelium onerosa reddatur.* Et paulò post reprehendit eos, *qui Religionem nostram servilibus premunt oneribus, adeò ut tolerabilior sit conditio Iudæorum, qui legalibus sarcinis, non humanis præsumptionibus subjiciuntur.*

& confirmatio.

Hæc sunt argumenta illius Auctoris, propter quæ lubenter amplectitur tertiam sententiam, meo judicio parùm probabilem; haud equidem quia existimem non dari legem purè pœnalem; contrarium enim constat ex Statutis 141.

Hæc sententia parùm apparet probabilis.

nostræ Religionis & aliarum, quæ tantùm obligant ad pœnam; sed quia de natura legis est inducere obligationem.

Respondet Tamburinus n. 16. Sed eam, quam ex verbis legis, & ex circumstantiis prudenter conjicimus, nimirum sive ad culpam, sive interdum ad solam pœnam.

Optima responsio! Sed interrogo, hæc verba: *Iubemus ne quis de nocte deserat arma*, obligationem significant in conscientia, an non? Significant, inquis, quando non apponitur pœna; secùs quando apponitur.

Instantia pro illa sententia, Tamburinus.

Nam (inquit Tamburinus num. 17.) quando fertur præceptum cum appositione pœnæ, ipsa vis præcepti restringitur ad solam pœnam; quando verò fit præceptum absolutè, cùm non sit unde restringatur, obligat ad totum, ad quod se extendit vis præcepti, adeoque in materia gravi, graviter: atque ita esse ex communi consuetudine, usuque fidelium testantur Doctores.

Unde nec negamus, quòd, etiam quando additur pœna, si lex sub illa pœna à communi existimatione, fideliumque usu, acceptetur ut obligans sub mortali, idque certò constet (nam in dubio pro libertate) sub mortali obligabit. Cujus rei ratio est; tum quia optima legum interpres est consuetudo; tum quia ipsa consuetudo legitima vim habet legis; tum quia Legislatores expressè vel tacitè volunt ita communitatem obligare, sicuti ipsa communitas, pro majori saltem sui parte, liberè (non autem per ignorantiam, vel coactè) vult ad aliquid obligari.

Atque id videre est in jejuniis Ecclesiasticis, in abstinentia à carnibus certis diebus, auditione Missæ diebus Festis, in annua Confessione, & Communione Paschali, & similibus, quorum gravis obligatio, etiamsi colligi ex alio capite non posset, certè ex communi existimatione, & consuetudine recepta esset colligenda. Hactenus Tamburinus.

142. cui satisfit.

Sed contrà, Legislator non solet apponere pœnam ad restringendam vim præcepti, sed magìs ut muniat & quodammodo augeat obligationem, saltem extensivè; idque quia non rarò inveniuntur, qui parùm curant obligationem in conscientia ad actum, vel omissionem, valde autem timent externam punitionem.

Objectio solvitur.

Et si dixeris; ergo obligatio ad actum in destructionem potiùs vergit animarum, quàm in ædificationem: Respondeo, etiam plurimos esse, qui nisi timerent Deum offendere, parùm curarent pœnas externas, quas vident facili negotio se posse evadere.

Legislator vult obligationem in conscientia, quando utitur verbo præceptivo circa actum.

Utraque ergo obligatio aliquando est necessaria pro bono communi, & ideo censetur Legislator illam intendere, nisi ex verbis vel aliis circumstantiis contrarium colligatur. Declarat autem sufficienter suam voluntatem, quando utitur verbo præceptivo circa actum, vel omissionem; v. g. *Præcipio ut omnes ieiunent, & si non ieiunaverint, subeant talem, vel talem pœnam.*

Dicere porrò Legislatores sæculares, etsi tali modo exprimant suam voluntatem, attamen nolle obligare in conscientia ad actum, caret solido fundamento, & si affirmare est probare, negare est reprobare. Sanè verba accipienda sunt sicut sonant, nisi aliquid obstet: cùm ergo Legislatores, etiam sæculares, possint, quando sic expedit bono communi, obligare simul ad actum, & ad pœnam; quidni censeantur id velle, quando verba legis sic sonant? Præsertim quando apponunt pœnam mortis aut aliam æquivalentem.

143. Occurritur objectioni.

Non ignoro Reg. Juris 23. de Reg. Juris in 6. *Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus*: ex qua sequitur pœnam in foro externo, non semper supponere culpam Theologicam; sed dico, Legislatorem sæcularem communiter non apponere pœnam mortis, aut etiam similem pro sola culpa materiali seu juridica; utique quia improportionata.

Communiter non infligitur pœna mortis nisi pro culpa mortali.

Quin sicuti Legislator Ecclesiasticus pœnam excommunicationis latæ sententiæ non nisi pro peccato mortali infligit, ut omnes admittunt; ita nec Legislator sæcularis pœnam mortis, nisi pro vera & Theologica culpa mortali; quod enim inter pœnas spirituales est pœna excommunicationis, hoc inter pœnas temporales est mors.

144. Discrimen inter excommunicationem & pœnam mortis.

Respondent Adversarii disparitatem esse, quòd excommunicatio numquam infligitur nisi propter contumaciam aut inobedientiam contra Ecclesiam, argumento cap. *Ex parte* 23. ibi: *Ad intelligendam autem clausulam privilegii memorati credimus distinguendum, utrùm in aliquem interdicti vel excommunicationis sententia fit prolata, pro contumacia tantùm, quia scilicet citatus stare noluit iuri, vel etiam pro offensa, quia scilicet, iussus noluit maleficium emendare.* Unde hæc vox Christi Matth. 18. v. 17 *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.*

Cap. *Ex parte* 23. Matth. 18.

Si replices; etiam quando lex est solùm pœnalis, potest quis esse contumax & Ecclesiam non audire; negant Assumptum: nam lex purè pœnalis non præcipit mihi ut actum faciam, sed sub disjunctione, ut vel actum faciam, vel pœnam subeam; si ergo pœnam subeo, estò actum non faciam, minimè censeri debeo contumax aut inobediens.

Acce-

Excommunicatio est pœna medicinalis; Accedit, excommunicationem esse pœnam medicinalem: contra rationem autem est dare alicui medicinam valde asperam, quando aliter à morbo posset curari; quod præsumitur de unoquoque, quamdiu Ecclesiæ monitiones & præcepta non spernit. Atque hæc est ratio, quare Ecclesia numquam ferat excommunicationem propter peccatum merè præteritum; sic enim non magìs esset medicinalis pœna, quàm cæteræ omnes: quamvis ergò sit pœna, est tamen etiam medicina. Jam autem mors & similes pœnæ temporales, liquet profectò quòd imponantur propter peccatum præteritum; neque sunt pœnæ medicinales, sed mera punitio. Quidni ergo possint imponi ex justa causa sine culpa?

secùs mors aut similes pœnæ temporales.

Haud clarè video quid obstet, nisi gravitas pœnæ, ut sit major proportio inter pœnam & culpam. Et ideo signanter dixi, *Communiter*; quia communiter sine culpa mortali non subest justa causa mortis, aut alterius pœnæ æquivalentis.

145. Ex Augustino ostenditur non esse multiplicanda præcepta humana sine causa. Neque hoc est multiplicare præcepta obligantia sub mortali, contra libertatem & suavitatem legis Euangelicæ, ut sole meridiano clariùs apparebit ex verbis Divi Augustini loco superiùs citato, quæ hìc exscribo: *Quod instituitur præter consuetudinem, ut quasi observatio Sacramenti sit, approbare non possum, etiamsi multa huiusmodi propter nonnullarum, vel sanctarum, vel turbulentarum personarum scandala devitanda, liberiùs improbare non audeo. Sed hoc nimis doleo, quia multa, quæ in divinis libris saluberrima præcepta sunt, minus curantur, & tam multis præsumptionibus sic plena sunt omnia, ut gravius corripiatur, qui per octavas suas terram nudo pede tetigerit, quàm qui mentem vinolentiâ sepelierit. Omnia itaque talia quæ neque Sanctarum Scripturarum auctoritatibus continentur, nec in Conciliis Episcoporum statuta inveniuntur, nec consuetudine universæ Ecclesiæ roborata sunt, sed diversorum locorum diversis moribus innumerabiliter variantur, ita ut vix aut omnino numquam inveniri possint causæ, quas in eis instituendis homines secuti sunt, ubi facultas tribuitur, sine ulla dubitatione resecanda existimo. Quamvis enim neque hoc inveniri possit, quomodo contra fidem sint, ipsam tamen Religionem, quam paucissimis & manifestissimis celebrationum Sacramentis misericordia Dei esse liberam voluit, servilibus oneribus premunt, ut tolerabilior sit conditio Iudæorum, qui etiamsi tempus libertatis non agnoverint, legalibus tamen sarcinis, non humanis præsumptionibus subiiciuntur.* Hæc Magnus Pater Augustinus contra illos, qui sine justa causa multiplicant præcepta humana, quæ multiplicatio indubiè reprobanda est.

146. Ex quo non rectè infertur leges pœnales non ligare in conscientia. Equidem hinc inferre: ergo omnes leges sive Ecclesiasticæ, sive Civiles, in quibus apponitur pœna, præter excommunicationem latæ sententiæ, obligant ad solam pœnam, & non ad actum, vel omissionem, nullam habet apparentiam veri.

Et verò plurimas leges Ecclesiasticas, quæ neque apponunt pœnam excommunicationis latæ sententiæ, neque in actu signato significant obligationem ad mortale, usus fidelium ex subjecta materia & fine legis interpretatur obligare ad peccatum mortale; nescio autem cur communitas (quæ magìs propendet in libertatem, quàm necessitatem) vellet se obligare (nisi fortè ex ignorantia, quod non sufficit) ad peccatum mortale, si verba istarum legum solùm significarent peccatum veniale.

Reverà si omnes fideles in particulari interrogarentur, an velint sub mortali obligari ad jejunia, ad auditionem Missæ, & similia, an verò sub veniali tantùm, credo quòd ex mille vix unus eligeret peccatum mortale. Quòd ergo jam istæ leges obligent sub mortali, non provenit ex libera acceptatione communitatis, ut volebat suprà Tamburinus; sed ex sola voluntate Legislatoris obligandi sub peccato mortali, quam communitas intellexit ex verbis præceptivis in materia gravi. Atque hæc satìs de quæstione incidentali.

Revertor ad quæstionem principalem, ad Decretum scilicet, quod nullâ pœnâ appositâ prohibet Sacerdoti, qui Missam suscepit celebrandam cum certa eleëmosyna, ne eandem Missam alteri, parte ejusdem eleëmosynæ sibi retentâ, celebrandam committat, & dico probabile esse, quòd obliget sub mortali, probabile etiam esse, quòd solùm sub veniali; quia aliquibus prudens ratio dictat gravitatem materiæ, aliis autem levitatem. 147. Quæstio principalis resumitur.

Sed progrediamur ad alia magìs fundata in jure naturali, quàm positivo, & ideo magìs certa; sicuti jus naturale magìs certum est & immutabile, quàm positivum.

CONCLUSIO VII.

Non potest Sacerdos absque peccato mortali notabiliter diù differre celebrationem Missarum, pro quibus recepit stipendium, absque consensu illorum, à quibus recepit.

Est communis. Ratio: talis celebratio Missarum est debita ex justitia; hæc autem ex genere suo obligat sub mortali, & aliunde qui stipendium obtulit, minimè censetur consentire (nisi aliud exprimat) in notabilem dilationem, idque rationabiliter; quia illa dilatio nata est vergere in notabile ipsius detrimentum: etenim frequenter contingit, interea elabi opportunitatem obtinendi beneficium, pro quo Sacrificium petiit, 148. Probatio Conclus. à priori.

v. g. si infirmus moriatur, cujus sanitatem per fructum impetrationis expectabat, si victoria perdatur &c. Vel si sint Missæ offerendæ pro satisfactione defuncti, liquet profectò quantum damni illa dilatio adferat animæ in pœnis Purgatorii fructum Sacrificii præstolantis.

Confirmatio à simili aliorum debitorum.

Confirmatur; quia etiam sic peccat, qui nullâ legitimâ excusante causâ solvere differt alia similia debita. Differt, inquam, notabiliter diù; nam quod parum est in moralibus, pro nihilo reputatur. Sanè qui offerunt stipendium pro Missis, communiter supponunt aliquam dilationem celebrationis; unde necessitate premente solent explicitè petere ut quantocitiùs celebrentur.

149. Decretum Cardinalium.

Quæ omnia, ut manifestiùs appareant, profero Decretum Cardinalium Bullâ 45. inter Urbanianas *Cùm sæpè contingat*, sequentis tenoris: *Eleëmosynas verò manuales, & quotidianas pro Missis celebrandis ita demùm iidem accipere possint, si oneribus antea impositis ita satisfecerint, ut nova quoque onera suscipere valeant, alioquin omnino abstineant ab hujusmodi eleëmosynis, etiam spontè oblatis in futurum recipiendis.*

Circa quod movetur dubium primum.

Cùm autem super hoc Decreto quæsitum fuisset, An prohibeat absolutè, quò minùs accipiant novas eleëmosynas ii, qui acceptis non satisfecerunt: & quid si congruo tempore possint omnibus satisfacere? Respondit Congregatio: *Non prohibere absolutè. Ac propterea etsi oneribus jam susceptis non satisfecerint, posse tamen nova etiam onera suscipere Missarum celebrandarum, dummodò infra modicum tempus possint omnibus satisfacere.*

Responsio Cardinalium.

Dubium secundum.

Iterum dubitatum fuit: Quid si offerens eleëmosynas, audito impedimento, consentiat ut Sacerdos Missam celebret cùm primùm poterit? Responsum fuit: *Quamvis onera suscepta infra modicum tempus adimpleri nequeant, si tamen tribuens eleëmosynam pro aliarum Missarum celebratione, sciat & consentiat, ut illæ tunc demùm celebrentur, cùm susceptis oneribus satisfactum fuerit, Decretum non prohibere, quò minùs eleëmosyna eo casu accipiatur pro iisdem Missis juxta benefactoris consensum celebrandis.* Et ideo dixi in fine Conclusionis: *Absque consensu eorum, à quibus illud recepit.* Scienti enim & consentienti non fit injuria.

Responsio.

150. Dubium tertium.

Tertiò quæsitum fuit: An Administratores Ecclesiæ, magnæ devotionis, & concursûs, possint eleëmosynas pro Missis celebrandis accipere, si iisdem Missis non nisi post longum tempus satisfacere valeant, ne aliàs cultus Ecclesiæ & devotio, ac concursus fidelium, ut aiunt, minuatur? Respondit Congregatio: *Non posse, nisi de consensu eorum, qui eleëmosynas tribuunt.*

Responsio.

Dubium quartum.

Quartò dubitabatur: An illud Decretum comprehenderet privatos Sacerdotes; quia aliquibus videbatur directum solis Capitulis, Collegiis, Societatibus, Congregationibus, nec non omnibus & singulis Ecclesiarum & piorum locorum, tam sæcularium, quàm Regularium Superioribus, de quibus fit expressa mentio. Responsum fuit: *Comprehendi etiam privatos Sacerdotes*, utique propter clausulam generalem: *Et aliis ad quos pertinet.* Sic enim incipit Decretum VII. *Ad hæc Sacra Congregatio quibusvis Capitulis, Societatibus, & Congregationibus, nec non omnibus & singulis Ecclesiarum, ac piorum locorum, tam sæcularium, quàm Regularium Superioribus, vel aliis, ad quos pertinet districtè prohibet* &c.

Responsio.

Hoc Decreto etiam comprehenduntur privati Sacerdotes.

Quando ergo Decreto VIII. de quo hìc agimus, iisdem prohibet suscipere nova onera, nisi oneribus anteà impositis satisfecerint, meritò sub illa particula, *vel aliis, ad quos pertinet*, comprehenduntur privati Sacerdotes; siquidem & ad illos pertinet eleëmosynas manuales, & quotidianas pro Missis celebrandis accipere.

Et verò ut illo Decreto non comprehenderentur, certum est eandem cum Superioribus ex jure naturali habere obligationem. Unde Conclusio generaliter de omnibus intelligenda venit.

151. Quid importetur per modicum tempus?

Sed restat dubitatio, quantùm importet illud modicum tempus, quo differre licet Sacerdoti Missas, pro quibus accepit stipendium, quando non adest pactum & conventio, ut nunc seu in tali determinato die celebrentur.

Quidam prudentis arbitrio standum asserunt: alii exigunt exonerationem intrà mensem; Lugo. alii determinant 50. aut 60. dies.

Respondeo; aliqui docent arbitrio prudentis, juxta Missarum numerum, necessitatem illas petentium, & similes circumstantias, id esse decernendum. Alii licere existimant, novis Missarum oneribus se gravare, si intrà mensem possit quis se veteribus deonerare.

Lugo disp. 21. n. 34. cum aliis, quos citat, determinat quinquaginta, aut sexaginta dies non esse nimiùm, ideóque tot Missas posse simul recipi, non tantùm ab eodem (quod clarum est) sed etiam à diversis. Hæc sunt verba Cardinalis. Quid verò intelligatur per *modicum tempus*, Ledesma in Sum. tom. 1. c. 18. conclus. 17. Villalobos in Sum. part. 1. tract. 8. diff. 18. n. 2. dicunt intelligi illud quo quinquaginta vel sexaginta Missæ possint dici, quæ mensura satis rationabilis apparet.

Ledesma. Villalobos.

Aliqui extendunt ad tres menses.

Ergo perperàm citat eum Tamburinus lib. 3. de Sacrificio Missæ cap. 1. §. 9. n. 4. pro sententia, quæ extendit illud tempus ad tres menses, nisi fortè in partibus ubi Ledesma, Villalobos & Lugo scripserunt tres menses non contineant ultra sexaginta dies.

152. Has sententias censet probabiles Tamburinus.

Interim tamen cujuscumque illa sententia sit, existimat Tamburinus & istam & alias jam recensitas esse probabiles, nisi tamen ex circumstantiis colligatur à postulantibus Missas majorem celeritatem requiri. Ratio autem ejusmodi probabilitatis est; quia hoc judicari solet communiter modicum tempus, prout

conformiter ad Jus Canonum.

prout colligitur ex cap. *Præsentium* 3.7.q.1. ubi absens à sua Ecclesia per duos menses causâ ægritudinis, non dicitur defuisse ibi: *Hortamur itaque Fraternitatem tuam, ut causam eius solicitè perquiras, districtéq; discutias, & si manifesta ægritudinis, sicut dicitur, causâ Ecclesia sua eum defuisse* (per duorum mensium spatium) *reperteris, nullum ei ex ordinatione alterius Presbyteri permutas præiudicium generari; sed in locum suum sine aliqua eum fac dubietate restitui.* Ita scribit Gregorius lib. 3. Epistolâ 13. Maximiano Episcopo Syracusano.

Spatium duorum mensium reputans tempus modicum.

Tridentinum absentiam trium mensium vocat modicam.

Porrò Concilium Tridentinum sess. 23. de Reform. cap. 1. Rectoribus Ecclesiarum concedit posse à suis Ecclesiis abesse per tres menses; & vocat illam absentiam modicam ibi: *Quoniam autem qui aliquantisper tantùm absunt ex veterum Canonum sententia non videntur abesse, quia statim reversuri sunt: Sacrosancta Synodus vult, illud absentiæ spatium singulis annis, sive continuum, sive interruptum, extra prædictas causas nullo pacto debere duos, aut ad summum tres menses excedere.*

Idem tempus absentiæ præscribit Canonicis, & similibus sess. 24. de Reform. cap. 12. ibi: *Præterea obtinentibus in eisdem Cathedralibus, aut Collegiatis Dignitates, Canonicatus, præbendas aut portiones, non liceat vigore cuiuslibet statuti aut consuetudinis ultra tres menses ab eisdem Ecclesiis quolibet anno abesse.*

153. *Dilatio per tres annos indubiè notabilis.* Scio, addit Tamburinus, Peyrinum modicum tempus hìc intelligere spatium trium annorum: sed profectò ei acquiescere non possum. Existimo ego neque Peyrinum acquieturum dilationi solutionis centum florenorum, qui hodie debentur, dilationi, inquam, ad tres annos. Nolim ergo dicere illam sententiam esse probabilem, cujuscumque tandem sit, quia nullo nititur fundamento; & meritò, qui stipendium pro Missis offerunt, graviter offenderentur, si scirent celebrationem earum differri ad tres annos.

Imò etiam aliquando ad tres menses, quando, v. g. negotium, pro quo petuntur, exigit accelerationem, v. g. salutaris exitûs agonizantis, aut recuperatio sanitatis, felix successus sententiæ jam jam ferendæ. Et ideo bene dixit Tamburinus suprà illas sententias esse probabiles, nisi tamen ex circumstantiis colligatur à postulantibus Missas majorem celeritatem requiri.

154. *An notabilis dilatio etiam unius Missæ semper sit mortalis.* Sed quæstio movetur, an notabilis dilatio, etiam unius Missæ tantùm, semper sit peccatum mortale? Et an teneatur ad restitutionem, qui diutiùs distulit?

Certum est, quòd sicut in cæteris debitis invenitur parvitas materiæ, ita etiam in debito Missarum. Parvitas autem illa, vel est in exigua temporis dilatione, de qua nemo dubitat, vel etiam esse potest, ut aliqui volunt, in paucitate Missarum, ut si de una vel altera Missa agatur.

Rursus, inquit Tamburinus suprà nu. 8. parvitas & gravitas in hac re, non est pensanda quoad damnum spirituale, sed quoad ipsum tantummodò temporale. Sed hoc ego commodè intelligendum puto, ut patebit ex dicendis de omissione Missæ, pro qua acceptum est stipendium. Et quoniam similis est ratio dilationis & omissionis, ex his quæ subjicio de omissione Missæ, facilè quisque colliget, quid sit dicendum de dilatione.

CONCLUSIO VIII.

Peccat mortaliter, qui omittit unam Missam pro qua accepit stipendium, & tenetur stipendium restituere.

ITa docet Petrus Navarra lib. 2. de Rest. dub. 10. n. 381. in secunda verò editione cap. 2. dub. 7. coroll. 3. n. 329. Eandem sententiam videtur tenere Suarius disp. 86. ante primam sectionem ibi: Deinde constat etiam ex voto aliquem posse obligari ad Missam pro aliquo dicendam; nam cùm sit opus Religionis & pietatis, potest esse materia voti, &, cùm res sit gravis, tale votum in rigore, & sub culpa mortali obligabit. Eademque ratio est de promissione humana, seu homini facta, ita enim in hac materia obligationem inducit sicut & in aliis. Hæc ille. Qui indubiè idem, potiori jure, dixisset de obligatione orta ex stipendio accepto. 155. *Omissio unius Missæ pro qua acceptum est stipendium, est peccatum mortale. Petrus Navarra. Suarez.*

Ratio ergo Conclusionis est; quia detrimentum spirituale, quod sequitur ex omissione unius Missæ, est simpliciter magnum, non tantùm per comparationem ad damnum temporale, sed in ordine damnorum spiritualium. Quod indè probatur; quia promittens Deo unum Sacrum, & non implens promissionem, peccat mortaliter. *ob notabile detrimentum spirituale, quod ex illa sequitur.*

Respondet Sanchez (qui tenet oppositum Conclusionis lib. 1. de Matrim. disp. 5. n. 25.) non esse simile de voto; nam pertinet ad Religionem, & est in ordine ad Deum, & ita multò strictiùs obligat; qui enim voveret quotidie se recitaturum tertiam circuli Virginei partem, semel omittens peccaret mortaliter; quod secùs esset, si homini promitteretur. 156. *Oppositum docet Sanchez.*

Rogas Sanchium, quod ergo fundamentum tuæ opinionis? Respondet illicò; quia in genere damnorum spiritualium, non est tanti momenti omissio unius Sacri, ut censenda sit mortalis. *Ratio ejus.*

Sed hoc est quod quæritur, & non sufficienter à Sanchio, & aliis Auctoribus probatur, nisi per illud commune proverbium: *Videtur* *eliditur.*

hoc mihi non esse grave. Si autem quæras, quo fundamento? Profundum silentium. Quidni, inquis, qui enim negat, non debet probare; sed qui affirmat, & fundamentum sufficiens sententiæ negantis est, negatio fundamenti sententiæ affirmantis. Præclara responsio! sed quid ad propositum? Non enim quodcumque *videri* satis est ad levitatem materiæ constituendam, sed prudens *videri*; prudens autem non est, quod nullo nititur fundamento.

157. Et sanè quod attinet ad disparitatem inter votum & promissionem humanam, consentio minorem esse obligationem hujus, quàm illius: ergo ubi votum obligat sub mortali, promissio humana in eadem materia solùm obligat sub veniali; nego Consequentiam.

[Margin: ...ui & disparitas inter votum & promissionem humanam.]

Si dixeris cum aliquibus, votum etiam in quacumque minima materia obligare sub mortali: Respondeo cum communi sententia id esse falsissimum; nec puto à Sanchez admittendum. Nam licèt omnis infidelitas respectu Dei sit altioris ordinis & speciei, quàm quæcumque infidelitas respectu hominis; equidem non rectè concluditur in individuo quemcumque actum unius, esse graviorem quocumque actu alterius, quia unusquisque augetur vel minuitur in suo ordine, juxta proportionem materiæ.

[Margin: Datur parvitas materiæ in voto,]

Gravitas ergo & levitas culpæ non est consideranda ex sola excellentia divina, quæ semper est eadem; sed ex materia cum habitudine ad Deum, quæ habitudo est proportionata materiæ, & ideo fieri potest, ut sit tantùm proportionata veniali peccato, quia videlicet tantùm leve bonum Dei.

[Margin: a quo desumenda,]

Cæterùm quod est grave bonum Dei, situti est cultus, qui per unam Missam defertur, quidni etiam sit grave bonum hominis? Et si Deus graviter ac rationabiliter est invitus, & offenditur ex omissione unius Missæ sibi promissæ, quidni etiam homo qui patitur detrimentum intrinsecum, utpote privatur fructu speciali Sacrificii tam satisfactionis, quàm impetrationis, cùm Deus solùm accipiat aliquod detrimentum extrinsecum cultûs & honoris?

Accedit, quòd offerens stipendium pro Missa, sæpiùs intendat cultum illum extrinsecum Dei, quo proinde Deus privatur per omissionem, non tantùm infidelem, sed verè injustam; nam, ut suprà dictum est, Missa pro stipendio debetur ex justitia, & non solùm ex fidelitate.

158. Igitur Sacrum, primarius utique cultus Dei, vel secundùm se est materia gravis, vel non; si primum, putas quòd perdet suam gravitatem, quia promittitur homini? Sin autem est materia levis, nec sic fiet materia gravis, estò virtus Religionis ad illud obliget, nisi omnia peccata contra Religionem, sine ullo fundamento, & contra omnem rationem dixeris esse mortalia. Itaque non ex hoc præcisè quòd alquid sit contra Religionem, sed quòd præsuppositivè res sit gravis vel levis, colligitur esse peccatum mortale vel veniale.

[Margin: Promissio rei ex se gravis graviter obligat, etsi sit facta homini.]

Profectò si interrogarem Sanchium, an qui homini promisisset se recitaturum tria circula Virginea, an, inquam, si omitteret ea recitare, peccaret mortaliter, quid putatis responsurum? Vix dubito quin affirmaret, si verum est quod ibi supponit, omissionem tertiæ partis unius circuli, debitæ ex voto, esse peccatum mortale. Et verò quid est fructus trium circulorum ex opere operantis respectu fructûs ex opere operato unius Missæ?

Scio aliquos docere, nullam promissionem humanam obligare sub mortali, quia tantùm ex fidelitate; alios autem, quòd in promissionibus quadruplo major, quàm sit in furto, debeat esse quantitas, quæ constituat materiam peccati mortalis; quæ tametsi vera essent, quod non puto, equidem impertinentia ad Conclusionem, quæ loquitur de omissione Missæ pro qua receptum est stipendium; ideòque debetur non tantùm, ut jam suprà diximus, ex fidelitate, sed ex justitia, sicut & alias ex justitia tenetur dare stipendium.

[Margin: Aliqui docent nullam promissionem humanam graviter obligare.]

Dices cum Tamburino suprà n. 8. parvitas & gravitas in hac re non est pensanda quoad damnum spirituale, sed quoad ipsum tantummodò temporale; secùs (inquit n. 18.) promissam Salutationem Angelicam non recitare, mortale esset, quia adfert damnum spirituale, quod longè majus est, quàm quodcumque damnum temporale. Metiri igitur debemus hujus materiæ quantitatem, non ex quantitate damni, sed ex quantitate stipendii, ita ut qui Missam promittit, perinde se habeat, ac si promitteret unum argenteum, qui duas, duos. Ita hic Auctor. 159.

[Margin: Tamburinus docet gravitatem omissionis Sacri esse pensandam ex damno temporali tantùm.]

Qui ibidem n. 21. ita sibi objicit: Dices, sequi ex hoc, quòd, si quis accepto stipendio, unam v. g. Missam promitteret, nec celebraret, numquam mortaliter peccaret; quia ex una parte materia stipendii est levis, & ex alia non habetur ratio boni spiritualis, cujus tamen contrarium visi sumus dixisse n. 9.

Respondet, ex accepto stipendio strictiorem oriri obligationem ad Missam promissam, quàm, eo non accepto, ipsa naturalis ratio dictat. Hoc posito, dico mortaliter peccari accepto stipendio, Missam denegare in urgente necessitate, quod solùm dicto n. 9. diximus; quia ad strictam obligationem consensit per receptionem stipendii Sacerdos, unde & consensit se habere respectum ad illam urgentem necessitatem sive spiritualem, sive temporalem, ad quod non consensit in simili liberali promissione ex dictis n. 11. In utroque autem casu non esse considerandam nisi quantitatem stipendii, non verò damni, quia de hoc non contrahere præsumuntur fideles, ibidem diximus. Hactenus Tamburinus. Sed quàm inconsequenter?

[Margin: Interim admittit peccare mortaliter, qui in urgente necessitate omittit Sacrum, pro quo accepit stipendium.]

Enim-

160. *Sed inconsequenter,*

Enimverò n. 8. generaliter docet, gravitatem in hac re non esse pensandam quoad damnum spirituale; hìc autem asserit peccare mortaliter, qui accepto stipendio denegat Missam in urgenti necessitate, sive spirituali sive temporali: quia, inquit n. 22. hìc est quid grave propter respectum ad urgentem necessitatem. Sed quæ illa? Gravis v. g. filii ægritudo, graves tentationes, à quibus offerens stipendium sperat se liberari per Sacrificium Missæ, detrimentum grave, quod causatur per omissionem Sacri v. g. in altari privilegiato animæ purganti &c.

ut ab Auctore ostenditur.

Quomodo ergo verum est, quòd in hac re gravitas non sit pensanda quoad damnum spirituale, sed tantummodò quoad ipsum damnum temporale, id est, ex quantitate stipendii, ut explicat n. 18? Nùm quia est urgens necessitas, majus datur stipendium? Et nonne semper est urgens necessitas animarum in Purgatorio præstolantium suffragia vivorum?

Præterea, quid si aliquis mihi promittat gratuitò Missam in urgenti necessitate, quam aliàs oblato stipendio legi curassem, nùm ideo excusabitur ille à peccato mortali si non legat, præcisè quia tantùm promisit?

Minimè, inquis; quia generaliter omnis promissio graviter obligat promittentem, quando ob non servatam fidem, promissario obveniret grave detrimentum. Hæc tamen exceptio, inquit Tamburinus, videtur quoad damnum spirituale non habere locum in casu nostro, quia hoc non attenditur in hujusmodi promissionibus.

Quo sensu hic gravitas materiæ non sit pensanda quoad damnum spirituale.

Mirum certè attendi debere necessitatem spiritualem, & non damnum spirituale. Interim aliquo sensu verum est, in hac materia gravitatem, aut levitatem non esse pensandam quoad damnum spirituale, scilicet comparando damnum spirituale, cum damno temporali; nec aliud probat promissio Salutationis Angelicæ, ut liquidò patet.

161. *Auctor putat probabiliùs omissionem Sacri, pro quo est acceptum stipendium, esse mortalem cum Dicastillo. Quod omnino verum est, si stipendium sufficiens ad mortale non restituatur.*

Propter hæc judico probabiliùs, omissionem unius Sacri, maximè pro quo recipitur stipendium, esse peccatum mortale. Illud omnino verum videtur, inquit, Dicastillo disp. 4. n. 422. quando quis accepit stipendium satis magnum, ita ut tantumdem furto ablatum, esset materia gravis furti, si non dicat Sacrum, & retineat stipendium, peccare mortaliter; nam retineret sine titulo pecuniam notabilem, eamque deberet restituere; titulus enim retinendi est ob causam dicendi Sacrum, atque ipsa oblatio Sacri est, sub cujus conditione datur.

Objectio solvitur.

Et si objicias: Sacerdos est factus Dominus stipendii, & tantùm manet obligatio dicendi Sacrum; illa autem obligatio est levis. Respondet n. 424. Sacerdos ita fit Dominus illius pecuniæ, ut semper maneat obnoxius restitutioni sub conditione, si non impleatur; cumque conditio dicendi Missam non impleatur, retentio pecuniæ jam est retentio rei gravis in materia justitiæ sine titulo, atque adeò peccatum mortale est illam retinere.

Sed dicet aliquis: hoc est quod quæritur, an Sacerdos factus sit Dominus illius pecuniæ sub conditione dicendi Missam, an verò simpliciter & absolutè cum onere tantùm dicendi Missam; v. g. aliquis dat Monasterio centum aureos, ut Fratres orent pro ipso, valet donatio, nec Monasterium tenetur ad restitutionem, etsi postea Fratres non orent. Ratio; quia censetur donatio absoluta, licèt cum isto onere, nisi aliunde constet contraria mens donatoris. Ergo similiter dicam, quòd oblatio stipendii sit absoluta donatio istius pecuniæ; licèt cum onere & obligatione dicendi Missam, præsertim cùm obligatio dicendi Missam, sive ipsa Missa nullo pretio sit æstimabilis. 162. *Alia objectio.*

Respondeo; haud clarè video quin sic posset dici, nihilominus sensus communis est in contrarium; obligans hujusmodi Sacerdotem ad restitutionem stipendii, sive dicatur transiisse in ipsius dominium, sive non: nam ut bene notat Doctor Subtilis 4. dist. 15. q. 2. n. 26. in fine, dans usuram *etsi transferat dominium* (id est, gratis admisso, quòd transferret dominium) *tamen recipiens tenetur restituere: sicut in mutui datione transfertur, & tamen debitor tenetur tandem restituere creditori.* Et sicuti qui rem suam vendidit pretio injusto, quamvis totius pretii fiat dominus, equidem excessum justi pretii tenetur restituere. *Responsio. Perinde est ad obligationem restituendi stipendium sive transierit in dominium Sacerdotis, sive non. Scotus,*

Sed contrà; Sacerdos in nostro casu posset satisfacere suæ obligationi per alium, dando ipsi exiguum stipendium; nemo autem graviùs peccat, quàm sit gravitas obligationis, quâ tenetur: ergo si solùm obligatur ad id, quod in se leve est, non potest committere culpam gravem. 163. *Tertia objectio.*

Respondeo cum Dicastillone n. 426. fieri potest ut quis faciendo rem parvam, excusetur à gravi culpa, quam aliàs incurreret, v. g. si quis det alicui centum florenos sub conditione recitandi unum Ave Maria, si non recitet, peccat graviter retinendo illam summam pecuniæ sine justo titulo; siquidem hìc gravitas pensanda est, non ex parte conditionis non impletæ; sed ex parte rei acceptæ & retentæ sine titulo; quoniam illi data non fuit nisi dependenter à tali conditione: donatio autem conditionata, non impletâ conditione, irrita est. *Solutio. Fieri potest, ut quis faciendo rem parvam excusetur à gravi culpa quam aliàs incurreret.*

Sic ergo in nostro casu, quamvis dicere unum Sacrum in se non esset materia gravis; nihilominus gravis materia pecuniæ, data Sacerdoti sub ea conditione dicendi Sacrum, retinetur sine titulo, eo ipso quòd Sacrum non dicatur, ac proinde gravitas materiæ non pensanda est ex parte conditionis, quæ non impletur, sed ex parte pecuniæ, quæ retinetur; & data non fuit, nisi sub conditione illa quantumvis levi, aut dependenter ab illa conditione; ita, ut si non impleatur conditio, resultet obligatio resti-

hoc mihi non esse grave. Si autem quæras, quo fundamento? Profundum silentium. Quidni, inquis, qui enim negat, non debet probare; sed qui affirmat, & fundamentum sufficiens sententiæ negantis est, negatio fundamenti sententiæ affirmantis. Præclara responsio! sed quid ad propositum? Non enim quodcumque *videri* satis est ad levitatem materiæ constituendam, sed prudens *viden*; prudens autem non est, quod nullo nititur fundamento.

157. *uti & disparitas inter votum & promissionem humanam.*

Et sanè quod attinet ad disparitatem inter votum & promissionem humanam, consentio minorem esse obligationem hujus, quàm illius: ergo ubi votum obligat sub mortali, promissio humana in eadem materia solùm obligat sub veniali; nego Consequentiam.

Datur parvitas materiæ in voto,

Si dixeris cum aliquibus, votum etiam in quacumque minima materia obligare sub mortali: Respondeo cum communi sententia id esse falsissimum; nec puto à Sanchez admittendum. Nam licèt omnis infidelitas respectu Dei sit altioris ordinis & speciei, quàm quæcumque infidelitas respectu hominis; equidem non rectè concluditur in individuo quemcumque actum unius, esse graviorem quocumque actu alterius, quia unusquisque augetur vel minuitur in suo ordine, juxta proportionem materiæ.

a quo desumenda,

Gravitas ergo & levitas culpæ non est consideranda ex sola excellentia divina, quæ semper est eadem; sed ex materia cum habitudine ad Deum, quæ habitudo est proportionata materiæ, & ideo fieri potest, ut sit tantùm proportionata veniali peccato, quia videlicet tantùm leve bonum Dei.

Cæterùm quod est grave bonum Dei, situti est cultus, qui per unam Missam defertur, quidni etiam sit grave bonum hominis? Et si Deus graviter ac rationabiliter est invitus, & offenditur ex omissione unius Missæ sibi promissæ, quidni etiam homo qui patitur detrimentum intrinsecum, utpote privatur fructu speciali Sacrificii tam satisfactionis, quàm impetrationis, cùm Deus solùm accipiat aliquod detrimentum extrinsecum cultûs & honôris?

Accedit, quòd offerens stipendium pro Missa, sæpiùs intendat cultum illum extrinsecum Dei, quo proinde Deus privatur per omissionem, non tantùm infidelem, sed verè injustam; nam, ut suprà dictum est, Missa pro stipendio debetur ex justitia, & non solùm ex fidelitate.

158. *Promissio rei ex se gravis graviter obligat, etsi sit facta homini.*

Igitur Sacrum, primarius utique cultus Dei, vel secundùm se est materia gravis, vel non; si primum, putas quòd perdet suam gravitatem, quia promittitur homini? Sin autem est materia levis, nec sic fiet materia gravis, estò virtus Religionis ad illud obliget, nisi omnia peccata contra Religionem, sine ullo fundamento, & contra omnem rationem dixeris esse mortalia. Itaque non ex hoc præcisè quòd alquid sit contra Religionem, sed quòd præsuppositivè res sit gravis vel levis, colligitur esse peccatum mortale vel veniale.

Profectò si interrogarem Sanchium, an qui homini promisisset se recitaturum tria circula Virginea, an, inquam, si omitteret ea recitare, peccaret mortaliter, quid putatis responsurum? Vix dubito quin affirmaret, si verum est quod ibi supponit, omissionem tertiæ partis unius circuli, debitæ ex voto, esse peccatum mortale. Et verò quid est fructus trium circulorum ex opere operantis respectu fructûs ex opere operato unius Missæ?

Scio aliquos docere, nullam promissionem humanam obligare sub mortali, quia tantùm ex fidelitate; alios autem, quòd in promissionibus quadruplo major, quàm sit in furto, debeat esse quantitas, quæ constituat materiam peccati mortalis; quæ tametsi vera essent, quod non puto, equidem impertinentia ad Conclusionem, quæ loquitur de omissione Missæ pro qua receptum est stipendium; ideoque debetur non tantùm, ut jam suprà diximus, ex fidelitate, sed ex justitia, sicut & alius ex justitia tenetur dare stipendium. *Aliqui docent nullam promissionem humanam graviter obligare.*

Dices cum Tamburino suprà n. 8. parvitas & gravitas in hac re non est pensanda quoad damnum spirituale, sed quoad ipsum tantummodò temporale; secùs (inquit n. 18.) promissam Salutationem Angelicam non recitare, mortale esset, quia adfert damnum spirituale, quod longè majus est, quàm quodcumque damnum temporale. Metiri igitur debemus hujus materiæ quantitatem, non ex quantitate damni, sed ex quantitate stipendii, ita ut qui Missam promittit, perinde se habeat, ac si promitteret unum argenteum, qui duas, duos. Ita hic Auctor. 159. *Tamburinus docet gravitatem omissionis Sacri esse pensandam ex damno temporali tantum.*

Qui ibidem n. 21. ita sibi objicit: Dices, sequi ex hoc, quòd, si quis accepto stipendio, unam v. g. Missam promitteret, nec celebraret, numquam mortaliter peccaret; quia ex una parte materia stipendii est levis, & ex alia non habetur ratio boni spiritualis, cujus tamen contrarium visi sumus dixisse n. 9.

Respondet, ex accepto stipendio strictiorem oriri obligationem ad Missam promissam, quàm, eo non accepto, ipsa naturalis ratio dictat. Hoc posito, dico mortaliter peccari accepto stipendio, Missam denegare in urgente necessitate, quod solùm dicto n. 9. diximus; quia ad strictam obligationem consensit per receptionem stipendii Sacerdos, unde & consensit se habere respectum ad illam urgentem necessitatem sive spiritualem, sive temporalem, ad quod non consensit in simili liberali promissione ex dictis n. 11. In utroque autem casu non esse considerandam nisi quantitatem stipendii, non verò damni, quia de hoc non contrahere præsumuntur fideles, ibidem diximus. Hactenus Tamburinus. Sed quàm inconsequenter? *Interim admittit peccare mortaliter, qui in urgente necessitate omittit Sacrum, pro quo accepit stipendium,*

Enim-

160. *sed inconsequenter,*

Enimverò n. 8. generaliter docet, gravitatem in hac re non esse pensandam quoad damnum spirituale; hìc autem asserit peccare mortaliter, qui accepto stipendio denegat Missam in urgenti necessitate, sive spirituali sive temporali: quia, inquit n. 22. hìc est quid grave propter respectum ad urgentem necessitatem. Sed quæ illa? Gravis v. g. filii ægritudo, graves tentationes, à quibus offerens stipendium sperat se liberari per Sacrificium Missæ, detrimentum grave, quod causatur per omissionem Sacri v. g. in altari privilegiato animæ purganti &c.

ut ab Auctore ostenditur.

Quomodo ergo verum est, quòd in hac re gravitas non sit pensanda quoad damnum spirituale, sed tantummodò quoad ipsum damnum temporale, id est, ex quantitate stipendii, ut explicat n. 18? Nùm quia est urgens necessitas, majus datur stipendium? Et nonne semper est urgens necessitas animarum in Purgatorio præstolantium suffragia vivorum?

Præterea, quid si aliquis mihi promittat gratuitò Missam in urgenti necessitate, quam aliàs oblato stipendio legi curassem, nùm ideo excusabitur ille à peccato mortali si non legat, præcisè quia tantùm promisit?

Minimè, inquis; quia generaliter omnis promissio graviter obligat promittentem, quando ob non servatam fidem, promissario obveniret grave detrimentum. Hæc tamen exceptio, inquit Tamburinus, videtur quoad damnum spirituale non habere locum in casu nostro, quia hoc non attenditur in hujusmodi promissionibus.

Quo sensu hic gravitas materiæ non sit pensanda quoad damnum spirituale.

Mirum certè attendi debere necessitatem spiritualem, & non damnum spirituale. Interim aliquo sensu verum est, in hac materia gravitatem, aut levitatem non esse pensandam quoad damnum spirituale, scilicet comparando damnum spirituale, cum damno temporali; nec aliud probat promissio Salutationis Angelicæ, ut liquidò patet.

161. *Auctor putat probabiliùs omissionem Sacri, pro quo est acceptum stipendium, esse mortalem Dicastillo. Quod omnino verum est, si stipendium sufficiens ad mortale non restituatur.*

Propter hæc judico probabiliùs, omissionem unius Sacri, maximè pro quo recipitur stipendium, esse peccatum mortale. Illud omnino verum videtur, inquit, Dicastillo disp. 4. n. 422 quando quis accepit stipendium satis magnum, ita ut tantumdem furto ablatum, esset materia gravis furti, si non dicat Sacrum, & retineat stipendium, peccare mortaliter; nam retineret sine titulo pecuniam notabilem, eámque deberet restituere; titulus enim retinendi est ob causam dicendi Sacrum, atque ipsa oblatio Sacri est, sub cujus conditione datur.

Objectio solvitur.

Et si objicias: Sacerdos est factus Dominus stipendii, & tantùm manet obligatio dicendi Sacrum; illa autem obligatio est levis. Respondet n. 424. Sacerdos ita fit Dominus illius pecuniæ, ut semper maneat obnoxius restitutioni sub conditione, si non impleatur; cumque conditio dicendi Missam non impleatur, retentio pecuniæ jam est retentio rei gravis in materia justitiæ sine titulo, atque adeò peccatum mortale est illam retinere.

Sed dicet aliquis: hoc est quod quæritur, an Sacerdos factus sit Dominus illius pecuniæ sub conditione dicendi Missam, an verò simpliciter & absolutè cum onere tantùm dicendi Missam; v. g. aliquis dat Monasterio centum aureos, ut Fratres orent pro ipso; valet donatio, nec Monasterium tenetur ad restitutionem, etsi postea Fratres non orent. Ratio; quia censetur donatio absoluta, licèt cum isto onere, nisi aliunde constet contraria mens donatoris. Ergo similiter dicam, quòd oblatio stipendii sit absoluta donatio istius pecuniæ; licèt cum onere & obligatione dicendi Missam, præsertim cùm obligatio dicendi Missam, sive ipsa Missa nullo pretio sit æstimabilis. 162. *Alia objectio,*

Responsio. Perinde est ad obligationem restituendi stipendium sive transierit in dominium Sacerdotis, sive non. Scotus,

Respondeo; haud clarè video quin sic posset dici, nihilominus sensus communis est in contrarium; obligans hujusmodi Sacerdotem ad restitutionem stipendii, sive dicatur transiisse in ipsius dominium, sive non: nam ut bene notat Doctor Subtilis 4. dist. 15. q. 2. n. 26. in fine, dans usuram *etsi transferat dominium* (id est, gratìs admisso, quòd transferret dominium) *tamen recipiens tenetur restituere: sicut in mutui datione transfertur, & tamen debitor tenetur tandem restituere creditori.* Et sicuti qui rem suam vendidit pretio injusto, quamvis totius pretii fiat dominus, equidem excessum justi pretii tenetur restituere.

Sed contrà; Sacerdos in nostro casu posset satisfacere suæ obligationi per alium, dando ipsi exiguum stipendium; nemo autem graviùs peccat, quàm sit gravitas obligationis, quâ tenetur: ergo si solùm obligatur ad id, quod in se leve est, non potest committere culpam gravem. 163. *Tertia objectio.*

Solutio. Fieri potest, ut quis faciendo rem parvam excusetur à gravi culpa quam aliàs incurreret,

Respondeo cum Dicastillone n. 426. fieri potest ut quis faciendo rem parvam, excusetur à gravi culpa, quam aliàs incurreret, v. g. si quis det alicui centum florenos sub conditione recitandi unum Ave Maria, si non recitet, peccat graviter retinendo illam summam pecuniæ sine justo titulo; siquidem hìc gravitas pensanda est, non ex parte conditionis non impletæ; sed ex parte rei acceptæ & retentæ sine titulo; quoniam illi data non fuit nisi dependenter à tali conditione: donatio autem conditionata, non impletâ conditione, irrita est.

Sic ergo in nostro casu, quamvis dicere unum Sacrum in se non esset materia gravis; nihilominus gravis materia pecuniæ, data Sacerdoti sub ea conditione dicendi Sacrum, retinetur sine titulo, eo ipso quòd Sacrum non dicatur, ac proinde gravitas materiæ non pensanda est ex parte conditionis, quæ non impletur, sed ex parte pecuniæ, quæ retinetur; & data non fuit, nisi sub conditione illa quantumvis levi, aut dependenter ab illa conditione; ita, ut si non impleatur conditio, resultet obligatio resti-

reſtituendi totam illam gravem pecuniam, quæ obligatio eſt juſtitiæ, & ſub mortali.

164. *Quarta objectio ſolvitur.*

Dices; exceſſus juſti ſtipendii cenſetur donari merè liberaliter, vel titulo paupertatis, vel ſpecialis amicitiæ &c.

Reſpondeo, aliquando ſic dari, & tali caſu non erit obligatio gravis reſtituendi; quòd autem ſemper ſic detur, unde conſtat? Sanè offerens pingue ſtipendium potuit hoc totum velle dare præcisè & ſimpliciter pro Miſſa, ita ut liberalitas exercita fuerit in favorem, ut ita dicam Miſſæ, ipſiuſque obſequium, & tunc procedit ſententia Dicaſtillonis.

165. *Dicaſtillo.* *Offerre alteri Sacrum, non ſemper inducit obligationem, ut quidam volunt;*

Notat autem hic Auctor n. 427. cum Suario ſuprà, non ſemper fieri promiſſionem Miſſæ, quando quis alteri dicit ſe Miſſam pro illo oblaturum; nam ſæpè tantùm eſt ſimplex declaratio animi & propoſiti, quod tunc habet ſine intentione ſe obligandi ad non mutandum illud, ſed implendum; & tunc non eſt rigoroſa obligatio, ſed ſolùm, ut ait Suarez, ex quadam decentia, ut animus ſine gravi cauſa non mutetur.

ſed repugnat communi apprehenſioni,

Ego autem exiſtimo id eſſe contra communem apprehenſionem illorum, quibus Miſſæ tali modo addicuntur; ſi enim ſint Sacerdotes, & aliunde Miſſas habeant ex juſtitia legendas, non ſunt ampliùs de illis ſoliciti, ut tamen eſſe deberent, ſi ille, qui addixit Miſſas, non obligatur niſi ex quadam decentia.

166.

Cæterùm ſi à me quæritur, an omiſſio Sacri, pro quo acceptum fuit ſtipendium, obliget ad reſtitutionem omnium damnorum ſequentium ſive temporalium, ſive ſpiritualium.

Sacerdos omittens Sacrum, ſolùm debet reſtituere ſtipendium

Reſpondeo, in communi omnium exiſtimatione non videntur fideles, expoſtulantes Miſſas, ad aliud onus Sacerdotes velle obligare, nec Sacerdotes ad aliud onus ſe velle obſtringere, niſi ad reſtitutionem ſtipendii.

Et meritò; quia cùm effectus impetrationis ſit fallibilis, humano modo ſciri non poteſt, quid emolumenti, poſitâ etiam Miſſâ, habuiſſet ille, qui Miſſam petiit, adeóque quantum damni paſſus ſit ex omiſſione Miſſæ. Præterea impetratio, ſeu ſpes impetrationis, & ſimilia bona ſpiritualia, cùm ſint inæſtimabilia, ſub pretium temporale cadere non poſſunt; adeóque non præſumuntur fideles de illis contrahere ſub obligatione illa reſtituendi. Hinc Doctores de hac re differentes, dum abſolutè ſine mentione alterius docent, debere reddi eleëmoſynam, videntur docere non habendum eſſe reſpectum ad illud aliud damnum ſpirituale.

abſque reſpectu ad aliud damnum.

167. *Proponitur argumentum contra Concluſ.*

Hìc fuiſſet finis Concluſionis, niſi hujuſmodi incidiſſet ſcrupulus: qui obligat ſe ad ordinarium ſtipendium unius Miſſæ, non tenetur ſub peccato mortali illud ſolvere (ſuppono illud ſtipendium non eſſe materiam notabilem furti) ergo nec Sacerdos ſub peccato mortali tenetur Miſſam legere: non enim æquum eſt, ut majorem ſubeat obligationem Sacerdos, quàm offerens ſtipendium.

Argumentum difficile ſatìs, oſtendens probabilitatē oppoſitæ ſententiæ; interim Reſpondeo Neg. Conſ. Quid miraris? *Omnis Pontifex* (inquit Apoſtolus Heb. 5. v. 1.) *ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona & Sacrificia pro peccatis.* Æquum ergo eſt, ut qui pro hominibus conſtituitur, & ipſis præfertur in honore & dignitate, etiam majorem, quàm ipſi, ſubeant obligationem. *Diſſolvitur.* *Heb. 5.*

168. *Gravior eſt obligatio miniſtrandi ſpiritualia, quàm temporalia.*

Igitur qui voluntariè ſe obligat ad miniſtranda ſpiritualia pro temporalibus, quid mirum ſi gravius obligetur, quàm ille, qui ſubminiſtrat temporalia? Gravitas enim obligationis non eſt deſumenda ex obligatione reciproca alterius, ſed ex gravitate materiæ; nec tamen committitur injuſtitia, quia ſtipendium non datur ut pretium Sacrificii, ſed ut aliquid neceſſarium ad ſuſtentationem Sacerdotis; ſuſtentatio autem, quæ debetur pro unico Sacrificio, non eſt materia notabilis inter res temporales, ſicut unicum Sacrificium eſt materia notabilis inter res ſpirituales. Unde qui voveret Deo, dare illud ſtipendium Sacerdoti, eſtò non daret, equidem à mortali excuſaretur, propter parvitatem materiæ; secùs qui voveret Sacrificium, ut conſtat ex dictis.

Probatio.

Et verò Parochus, nonne ſingulis ſub mortali tenetur adminiſtrare Sacramenta neceſſaria ad ſalutem, tametſi ſinguli non teneantur ſub mortali ipſi miniſtrare temporalia? Itaque probabilius apparet peccare mortaliter cum obligatione reſtituendi, qui accepto ordinario ſtipendio, omittit unam Miſſam; quamquam contrarium non ſit omnino improbabile.

169. *An peccet Rector Eccleſiæ omittens Miſſam Conventualem?*

Sed numquid etiam peccat mortaliter Prælatus Eccleſiæ, ſi quotidie non curet fieri Miſſam Conventualem? Nota ex Tamburino de Sacrificio Miſſæ l. 1. cap. 6. §. 2. n. 4. In Eccleſiis Collegiatis, Cathedralibus, Conventualibus, ubi competens eſt Sacerdotum numerus, ſolet primò quotidie ſaltem una Miſſa privata celebrari. Solet ſecundò altera cantari, quæ dicitur Conventualis ſeu Solemnis.

Negat Tamburinus ſi ſemel tantùm aut bis omittat.

Dico, inquit ille, quamvis aliqui in Rectoribus ejuſmodi Eccleſiarum mortale peccatum agnoſcant, ſi aliquo die in hoc deficiant, tamen probabile eſt (præſcindendo ab aliqua peculiari talis Eccleſiæ obligatione) Miſſam ſive privatam ſive ſolemnem ſemel vel bis omittere in hebdomada, non eſſe ſaltem mortale.

Ratio ejus.

Ratio ejus eſt; quia nullus eſt obligandus ſub culpa lethali, niſi manifeſtè conſtet de præcepto obligante; at non apparet tale præceptum, nec quòd tantum onus ſuſceptum fuerit à Collegiatis, eo ipſo, quòd Collegiatæ ſint. Pro hac ſententia citatur ſolus Victoria de Euchariſtia n. 95. Dico ego:

CON-

CONCLUSIO IX.

Rector Ecclesiæ Collegiatæ peccat mortaliter, si aliquo die non curet legere Missam.

170. *Triplex probatio Conclus.* *Suarez.* INtellige, nisi adsit aliqua rationabilis causa. Ita docet Suarius disp. 80. sect. 2. §. *Dico secundo*, & alii communiter. Probatur primò; quia ex omissione populus graviter scandalizatur. Secundò, est contra consuetudinem Ecclesiarum. Tertiò, contra caput: *Cùm Creatura*, de Celebratione Missarum.

ad quam respondet Tamburinus. Respondet Tamburinus suprà n. 5. ad primum, non fore ad summum, nisi meram populi admirationem. Ad secundum, hanc non esse consuetudinem acceptatam sub mortali, quia de hac non constat. Ad tertium, negat colligi præceptum grave ex dicto capitulo, quod, inquit, hìc exscriptum jam profero.

Cap. Cùm creatura de Celeb. Missæ. *Cùm Creatura non habeat quid pro meritis respondeat Creatori*: & infrà: *Mandamus quatenus nullam in vos torporem negligentia obrepere permittatis, quò minùs & pro anniversarijs defunctorum & pro Festo vel Feriâ, secundùm temporum congruentiam Missarum solemnia conventualiter celebretis.* Hæc Canon. Ubi nota primò illud: *Mandamus*, quod ex aliquibus bonis Doctoribus non notat præceptum sub mortali.

Nota secundò illud: *Secundùm temporum congruentiam*, & illud: *Torporem*, quæ solùm notant moneri Prælatum, ut sine torpore, temporum Officia, & Missæ juxta Rubricas, non omittantur: non igitur novum præceptum afferunt. Hactenus Tamburinus. Nunquid audiendus? Non puto.

171. *Ejus responsio refutatur.* Enimverò quantùm attinet ad scandalum populi, per illud Doctores non intelligunt propriè dictum scandalum, sed potiùs offensionem populi, quæ signum est obligationis, ut quid enim offenderetur populus ex omissione alicujus actûs, si non esset obligatio ad actum? *Per scandalum hic intelligitur offensio populi.* Quando ergo graviter offenditur, ut supponitur in præsenti casu, signum est gravis obligationis.

Objectio solvitur. Dices; supponitur quidem, sed non probatur. Respondeo, probari non posse nisi per experientiam, an Suarius illam habuerit, nescio; tu quando casus acciderit, quo sine justa causa Missa fuerit omissa, interroga populum, & continuò perspicies veritatem. Ego in illo scandalo haudquaquam fundo meam Conclusionem; sed magis in consuetudine & præcepto illius capituli.

Quæro autem à Tamburino, unde constat consuetudinem vel semel in hebdomada celebrandi Missam, esse acceptatam sub mortali? Deinde si ex verbis dicti capituli non colligitur obligatio quotidiana sub mortali, quomodo colligitur præceptum grave tertiò aut quartò singulis septimanis celebrandi? Si non ex isto capitulo, ex quo alio?

Dico ergo, vel nullam esse obligationem quotidie celebrandi unam Missam, vel esse obligationem sub mortali, proportionatam utique materiæ, quæ indubiè gravis est; nam multùm pertinet, ut ait Suarez suprà, ad commune bonum fidelium. Et sanè si graviter obligat auditio Sacri singulis diebus Dominicis, & Festis, quidni etiam celebratio Missæ quotidianæ graviter obliget? Nisi tamen aliud expressè constet de mente Legislatoris, qui potest materiam gravem præcipere sub veniali. 172. *Vel nulla est obligatio quotidie celebrandi Missam conventualem, vel est gravis.*

Dices; constat mens ex illo verbo, *Mandamus*. Non credo. Quæ enim tanta differentia inter verbum, *Præcipimus*, & verbum, *Mandamus*, ut unum significet voluntatem obligandi sub mortali, alterum tantùm sub veniali? *Objectio solvitur.*

Sed estò: infero; ergo neque ex illo capitulo colligimus præceptum grave vel semel in hebdomada celebrandi Missam. Ex quo ergo? Ex consuetudine, inquis. Optimè! sed, sicut anteà dixi, unde constat illam esse acceptatam sub mortali? Nùm quia Doctores communiter sic censent? Etiam communiter docent esse obligationem sub mortali singulis diebus unam Missam celebrandi. A qua utique doctrina propter particulare judicium Victoriæ, Tamburini, & si qui alii pauci sint, arbitror non esse recedendum.

Per se autem pertinet hæc obligatio ad Rectores Ecclesiarum Collegiatarum; nam licèt ipsi non teneantur per se quotidie celebrare, tenentur tamen curare, ut non omnino desit in sua Ecclesia Sacrificium: hoc est enim unum ex muneribus, propter quod à fidelibus aluntur. *Hæc obligatio pertinet per se ad Rectores Ecclesiarum.*

Addunt aliqui, in dictis Ecclesiis semper, etiam in diebus Festis, dicendas esse necessariò duas Missas, alteram de defunctis, alteram de Festo, vel Feria occurrente: ni dicantur, peccari mortaliter à Prælato. Colligunt ex capitulo: *Cùm Creatura*, superiùs allegato. 173. *An semper dicendæ duæ Missæ?*

Sed immeritò; nam in eo solùm dicitur præter Missam defunctorum, ad quam fortè talis Ecclesia illo die obligatur, non esse omittendam Conventualem Missam de Festo, vel de Feria, juxta temporum congruentiam celebrandam: & è converso præter Missam Conventualem de Festo, vel de Feria, non esse omittenda anniversaria defunctorum, juxta cujusque Ecclesiæ obligationem. Cæterùm nequaquam præcipit ut singulis diebus etiam Festivis celebretur Missa de defunctis. Quis enim non videt inconveniens esse in die Paschatis Missam celebrari defunctorum? Adde praxim Ecclesiæ, quæ palàm est contraria, non tantùm celebrationi Missæ de Requiem, sed etiam alterius Missæ, quæ pro defunctis offerri deberet. *Sententia affirmans malè colligitur ex cap. Cùm creatura de Celeb. Miss.*

Rrr Interim

Interim oppositam sententiam haud obscurè significat Gloss. in illud cap. verb. *Esto Anniversarius*, dicens: *Anniversarium dicitur quod pro defuncto fit anno revoluto à die mortis suæ: sed dicitur hìc anniversarium officium scilicet quod fit quotidie pro defunctis, quod facere debent Sacerdotes; quia animæ defunctorum solvuntur aut orationibus & Sacrificiis Sacerdotum, aut precibus Sanctorum, aut ieiuniis, & eleëmosynis cognatorum* &c. Hæc Gloss. Sed praxis optima legum interpres.

174. Majorem difficultatem habet, an Rector Ecclesiæ Collegiatæ peccet mortaliter, si Festo occurrente in Feriis privilegiatis (quales dumtaxat sunt omnes Feriæ Quadragesimæ, Quatuor temporum, Rogationum & Vigiliarum) omittat Missam solemnem de Feria secundùm Rubricas post Nonam canendam, sic enim videtur declarasse Cong. Cardinalium apud Tamburinum de Jure Abbatum tom. 2. d. 5. quæsito 9. n. 37.

Tamburinus.

Rector Ecclesiæ omittens Missam Feriæ privilegiatæ, non peccat mortaliter;

Nihilominus placet responsio negativa; quia non manifestè constat de tam rigoroso præcepto. Ad declarationem Cardinalium dico cum Tamburino de Sacrificio suprà n. 7. de illa non constare authenticè. Porrò Rubrica has duas Missas, nempe currentis Festi, & Feriæ privilegiatæ injungens, præceptum non denotat; sic enim ait: *In Feriis Quadragesima, Quatuor temporum, Rogationum, & Vigiliarum, etiamsi duplex vel semiduplex Festum, vel Octava occurrat, in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis dicuntur duæ Missæ, una de Festo post Tertiam, altera de Feria post Nonam.*

175. eò quòd Rubrica illa sit censenda solùm directiva;

Dicuntur, inquit, quod non est verbum imperativum; adeoque Rubrica illa potiùs directiva censenda est, quàm præceptiva. Immo addit Tamburinus suprà, etiamsi diceret, *Cantentur*, vel, *Dicantur*, non statim probaretur præceptum sub mortali, nam verba imperativa non semper præceptum grave important, ut clarè constat ex Clemente V. Extravagante *Exivi de Paradiso* (quæ est declaratio Regulæ Fratrum Minorum). ibi: *Licèt Fratres non ad omnium, quæ sub verbis imperativi modi ponuntur in Regula, sicut ad præceptorum, seu præceptis æquipollentium observantiam teneantur.*

Clemens V.

etsi verbo modi imperativi foret expressa.

Interim aliquando important, ut patet ex illis, quæ ibidem Pontifex enumerat tamquam æquipollentia præceptis sub mortali obligantibus. Unde si Rubrica verbo imperativo uteretur, cùm sit materia notabilis, fortè obligaret sub mortali, nisi ex circumstantiis contrarium posset colligi.

176. An Ecclesiæ Regularium nomine Collegiatarum comprehendantur. *Rodriguez.*

Quæstio superest; an Ecclesiæ Regularium comprehendantur nomine Ecclesiarum Collegiatarum. Rodriguez tom. 1. qq. Regular. q. 43. art. 12. Ecclesia, inquit, Collegiata non dicitur ex eo, quòd plures in ea Clerici ei administrantes congregari soleant; nec enim personarum, Clericorumque multitudo sola collecta facit Collegium, nisi alia præter hæc interveniant, nempe ut principio velut Collegium ibi institutum, erectumque sit non minori trium Clericorum numero, prout tenet quædam Glossa, Innocentius, Joannes Andreas, & alii, quos refert & sequitur Marcus Antonius Cuquus.

Quæ sit Ecclesia collegiata?

Si autem primæ institutionis nulla extant documenta, ex quibus Collegii privilegium tributum esse appareat, signa tamen nonnulla Collegii vestigiaque ibi enitescant, Collegiata tenebitur. Ut si constituere Syndicum consueverit, ac per eum jurare & lites movere, sigillumque commune habere, & si consuevit Prælatum suum eligere & similia facere. Non autem desideratur, ut quispiam velut eis caput ac Rector præsit, juxta Felinum, & traditur à Marco Antonio Cuquo. Hæc ille.

Et post pauca subjungit: Unde sequi videtur, quòd in Ecclesiis Regularibus secundùm supradictam Constitutionem & Rubricam duæ Missæ sunt dicendæ in prædictis Feriis.

Sed numquid, quia sequi videtur, ideo sequitur? Contrarium tamen (prosequitur Rodriguez) est dicendum, prout declaratum fuit in Ceremoniali nostræ Religionis auctoritate Congregationis Generalis Toletanæ edito, ubi dicitur, quòd Monasteria nomine Ecclesiarum Collegiatarum minimè comprehenduntur. 177.

In Ecclesiis Regularium non sunt dicendæ duæ Missæ in Feriis privilegiatis,

Ad suprà dicta autem respondet: Licèt Monasteriis nomen Collegii competat, necesse tamen erat ut in Constitutione supradicta diceretur, quòd in Ecclesiis Collegiatis sæcularibus & Regularibus duæ Missæ dicerentur. Sicut enim nomine Ecclesiasticorũ in odiosis Regulares minimè comprehenduntur; ita etiam nomine Ecclesiarum in hoc onere Monasteria minimè veniunt. Quod probabile vocat Tamburinus suprà nu. 8.

Ex quo sequitur nec teneri Regulares in suis Ecclesiis celebrare quotidie Missam Conventualem, aut aliam Missam privatam, quantùm est præcisè ex vi capituli *Cùm Creatura*; quia ibi tantùm agitur de Ecclesiis Collegiatis, ut patet ex Summario capitis, quod sic incipit: *In Ecclesiis Collegiatis debent celebrari duæ Missæ,* 178.

Neque quotidie Missa conventualis aut alia privata, quantùm est de jure communi.

Nihilominus esse obligationem docet Rodriguez suprà art. 14. In Conventibus, inquit, ubi mediocris est Sacerdotum numerus, culpam gravem committet Superior, si non curet, ut quotidie hoc sacrum Sacrificium pro vivis & defunctis offeratur, cùm res hæc maximè pertineat ad bonum commune fidelium, & ad consolationem spiritualem Fratrum, & ad Religionis decorem.

Ex alio tamen titulo obligabuntur Regularium Superiores secundùm Rodriguez.

Et ideo in Regno Portugalliæ diligentia Serenissimi Infantis Henrici Sanctæ Romanæ Ecclesiæ

Ecclesiæ Cardinalis fuit reformata Religio Beguinorum, in qua non erant aliqui Sacerdotes, qui quotidie Sacrosanctum hoc Mysterium peragerent, ut in eo essent Sacerdotes Domini ejusdem instituti professi. Hæc ille.

Verumenimverò quamvis multum conveniens sit, ut quotidie in Ecclesiis Regularium Sacrificium Missæ pro vivis & defunctis offeratur; attamen si Ecclesiæ eorum non sint Collegiatæ, ut probabile est, & aliunde ex consuetudine aut speciali fundatione non probetur obligatio, ex jure communi scripto, aut etiam ex jure naturali, haudquaquam ostenditur.

179. Quid de Ecclesiis Monialium censeat Rodriguez.

Unde miror prædictum Auctorem tom. 3. q. 6. a. 7. generaliter dicere, quòd jure communi teneantur Moniales facere celebrare Missam Conventualem in suis Ecclesiis; præcipitur enim, inquit, in quadam Decretali (cap. *Cùm Creatura* de celeb. Miss. juncta Rubrica) quòd in Ecclesiis Collegiatis quotidie conventualiter Missa celebretur de Festo, aut de Feria, secundùm quod tempori convenit; & in alia Decretali (cap. *Dolentes* eodem titulo) mandatur in virtute obedientiæ Prælatis & Clericis, quòd celebrent Officium diurnum & nocturnum; quæ Decretalis videtur, quòd expressè loquatur tam de celebratione Missarum, quàm de aliis Horis; quia priùs loquitur ibi de Matutinis, & post de Missis, & post hæc omnia dicitur ibidem: *Hæc igitur & similia sub pœna suspensionis penitus inhibemus, districtè præcipientes in virtute obedientiæ, ut divinum Officium nocturnum pariter & diurnum, quantùm eis Deus dederit, studiosè celebrent pariter & devotè.*

Vocat illas Collegiatas;

Probè autem intelligens Rodriguez hæc jura parùm efficacia esse, nisi Ecclesiæ Monialium comprehendantur sub Ecclesiis Collegiatis, illico attexit (sui ut videtur oblitus) Nunc autem Monasteria Religiosorum & Religiosarum sunt Collegia, ut colligitur ex quadam Rubrica (in dicto capitulo *Cùm Creatura*) seu sunt Conventus ex quo habent Prælatum vel Prælatam; ut etiam specialiter quoad Moniales habetur in hymno ad laudes Festi Sanctæ Claræ, ubi habetur: *Ducis ad Sponsum Dominum puellarum Collegia.* Ergo tenentur conventualiter Missam celebrare. Hæc ille.

180. Sed numquid etiam bene sequitur: Ergo in Quadragesima, Adventu, Quatuor temporibus & in Vigiliis tenentur duas Missas celebrare, unam de Feria, & alteram de Festo occurrente? Sanè sic consequenter loquendum foret: & tamen, ut suprà vidimus, hæc obligatio negatur ab illo Auctore; idque quia in odiosis Ecclesiæ Religiosorum non comprehenduntur sub Ecclesiis Collegiatis. An fortè obligatio celebrandi unam Missam favorabilis est? Nulla alia est evasio contradictionis.

sed inconsequenter loquitur,

Neque obstat, prosequitur Rodriguez, si aliquis dicat, jura loqui tantùm de Ecclesiasticis & Clericis, non autem de Monasteriis Monachorum aut Monacharum: nam prædicta Clementina (intelligit cap. *Dolentes*, quod non est Clementis, sed Innocentii III. in Concilio Lateranensi cap. 17.) clarè loquitur de Regularibus, ut constat ex ejus tenore, & colligitur ex quadam Decretali (cap. *Ex parte* 2. de Postulando) ubi Panormitanus, & communiter Doctores notant, quòd quando aliqua Constitutio Papalis sit respectu Religionis, quæ potest convenire Monachis & Canonicis Regularibus, & non signantur, nisi aliqui eorum, ligat utrosque utriusque sexûs, etiamsi diversa nomina habeant, quia ubi est eadem ratio, & idem jus debet adesse.

Respondeo; idem jus debet adesse, quando diversitas juris esset injusta & irrationabilis, sive quando idem jus requiritur ad evitandum aliquod absurdum. Alioquin Pontificem posse aliquid præcipere Clericis sæcularibus, & non Regularibus, etsi eadem ratio in illis militet, probatur ad hominem ex præcepto duplicis Missæ in Feriis Quadragesimæ &c. 181. & jura ab ipso citata explicantur,

Et sanè cap. *Ex parte* non loquitur de Clericis sæcularibus, & Regularibus, sive Religiosis, sed de Monachis & Canonicis Regularibus, idque in illo particulari casu, de quo ibi quærebatur; scilicet an Canonici Regulares possent exercere Officium Advocati in causis forensibus, quod Monachis erat interdictum 16. qu. 1. cap. *Monachi* 35. Hæc sunt verba Pontificis: *Unde consultationi tuæ taliter respondemus, quòd idem judicium de Canonicis Regularibus, quòd & de Monachis, quantùm ad supradicta* (id est, exercitium advocaturæ) *credimus observandum, licet de Monachis in Canone specialiter sit expressum.* Ergo in omnibus idem debet esse judicium: negatur Consequentia. Cap. Ex parte de Postulando.

Quantùm ad cap. *Dolentes*, Pontificem loqui generaliter de omnibus Clericis tam sæcularibus quàm Regularibus, mihi non satis clarè constat ex ejus tenore; interim communiter sic intelligitur. Sed quid tum? Numquid Pontifex ibi præcipit Officium divinum nocturnum pariter & diurnum? Neutiquam, sed supposita cujuslibet respectivè obligatione ex aliis juribus, mandat omnibus, ut studiosè & devotè illud celebrent, quod parùm ad nostrum propositum. Cap Dolentes de Celeb. Missarum.

Atque hæc satis de obligatione Prælati. De aliis autem Sacerdotibus, qui statutâ horâ, certis diebus, aut in determinato loco, sive ex stipendio manuali, sive ratione Capellaniæ, aut Beneficii tenentur celebrare, dico:

CONCLUSIO X.

Quando Fundator, vel quicumque Missas, elargitâ stipe, postulat, eligit talem Ecclesiam, Capellam, Altare v. g. privilegiatum, principaliter, ut ibi Præsentia, seu Officiatura Missæ adsit, peccatum est ex genere suo mortale alibi celebrare. Sin verò principalis finis fuit Missæ applicatio, non est peccatum mortale alibi celebrare; immo nec veniale quidem, quando constat non curari nisi de applicatione.

182. Probatur 1. pars Conclus.

Quâ ratione constare possit, exposcentes Missas, præsentiam velle, non verò applicationem, vel è contra, diximus conclus. 2. Nunc probatur prima pars Conclusionis; quia in re magni momenti fit contra expressam voluntatem Fundatoris, vel alterius cujuscumque, qui oblato stipendio Missam postulavit, & fide datâ Missam obtinuit. Cur ergo non peccet mortaliter, qui fidem datam non servat sine justa causa? Certè infidelis est, & infideli deterior, quoniam injustus, utpote non solvens id, ad quod ex contractu oneroso obligatur.

Licet ex causa mutare altare.

Dixi, *sine justa causa*; quia sicut alii contractus non obligant cum tanto rigore, ita nec hic contractus cum tanto rigore censetur obligare. Hinc si altare illud, in quo Sacerdos debet ex fundatione celebrare, occupatum sit ab alio ibi celebrante, vel alia de causa tunc impeditum; posset absque peccato gravi in alio ejusdem Ecclesiæ altari celebrare, dummodo id non fiat frequenter: imò aliquando fieri posset absque veniali, ut si Sacerdos expectare non potest propter negotium urgens, quod expedire postea debet. Ita Lugo disp. 21. n. 38.

Lugo. Immo & Ecclesiam.

Quin propter eandem causam licitum erit celebrare in alia Ecclesia, ut ibidem docet Eminentissimus n. 40. si alioquin omnia altaria hujus Ecclesiæ sint impedita. Expedit tamen, inquit ille, ut quando prævidet Sacerdos fore ejusmodi impedimentum, prævenire aliquantulum, ne id frequenter contingat.

183. An teneatur in aliena Ecclesia celebrare, quando assignata est omnino impedita.

Sed numquid tenetur in aliena Ecclesia celebrare, qui invenit Ecclesiam assignatam omnino impeditam, quia v. g. violata est? Respondeo in casu Conclusionis obligari; licèt enim electio hujus loci principaliter facta sit propter præsentiam seu Officiaturam, equidem secundariò intendit Fundator, vel alius, qui Missam postulavit, etiam applicationem seu fructum Sacrificii, ut suppono: jam autem Sacrificium in quocumque loco fiat, ejusdem valoris est. Ergo mens Fundatoris est, ut si non possit fieri Missa in loco designato, fiat in alio.

Alioquin si sola præsentia fuerit intenta, constat non esse obligationem; quia ex hypothesi illa præsentia est impossibilis. *Nemo autem potest ad impossibile obligari* Regula 6. de Reg. juris in 6.

Porrò ad præsentiam in alia Ecclesia, unde probas illum obligari? Nonne qui vovit jejunare in Vigilia alicujus Sancti, si eo die non possit, debet aliâ die jejunare? Minimè. Ergo similiter qui promisit præsentiam in Ecclesia S. Petri, si non possit eam præstare, non tenetur dare aliam in Ecclesia Sancti Jacobi, quia ad hanc non se obligavit.

Præterea cessat obligatio celebrandi in loco designato, si constet Missas esse assignatas in tali loco, ut frequens populus audiat Sacrum, contingat autem nullos, aut valde paucos ad Missam accedere, nisi aliud fuerit expressum in fundatione Missæ. Ratio est; quia cessante causâ præsumitur Fundator velle ut cesset effectus. Ita docet Tamburinus de Sacrificio lib. 3. c. 2 §. 1. n. 4. — 184. Quid si sit defectus populi? — Tamburinus.

Quod tamen commodè intelligendum est, videlicet quando illa frequentia populi est causa adæquata; cæteroquin sicut cessante fine adæquato legis, non propterea cessat lex; sic pariter in nostro casu, cessante causâ inadæquatâ voluntatis Fundatoris, non ideo cessat ipsa voluntas, & per consequens non cessat effectus voluntatis, id est, obligatio celebrandi in tali loco. — Non tenetur, dummodo frequentia populi sit causa adæquata in certo loco celebrandi.

Sed numquid peccat Capellanus mortaliter toties, quoties alibi celebrat sine justa causa? Videtur quòd non; & ideo addidi in Conclusione ly *Ex genere suo*. Nulla enim est ratio, quare in hoc contractu, veluti in aliis, non possit dari parvitas materiæ. Quænam autem censeri debeat parva materia, pendet à prudenti judicio omnibus circumstantiis maturè expensis. — 185. In hoc ae datur levitas materiæ.

Diana parte 2. tract. de Celebr. Miss. resol. 29. excusat à mortali, propter parvitatem materiæ, Capellanum obligatum toto anno Missam quotidianum in certo altari celebrare, si bis vel ter in anno ibi non celebret. Tamburinus verò suprà n. 2. si uno, inquit, vel altero die feriato singulis mensibus alibi quis celebraret, non judicarem in gravi materia delinquere. — Diana. — Tamburinus.

Certè fieri posset, ut vel semel omittendo celebrationem Missæ in loco determinato peccaret mortaliter; v. g. si populus propterea die Dominicâ vel Festivâ careret Sacro, nec posset satisfacere præcepto Ecclesiæ de audienda Missa. — Posset esse mortale vel semel tantùm omittere Sacrum in loco determinato.

Nec

Objectio solvitur.

Nec dictis obstat Conclusio 8. in qua docuimus peccare mortaliter, qui omittit unam Missam, pro qua accepit stipendium; nam fructus spiritualis unius Missæ, de quo loquitur illa Conclusio, meritò censetur materia gravis in ordine rerum spiritualium; secùs autem sola Officiatura sive præsentia unius Missæ in ordine tum rerum spiritualium, tum temporalium, nisi accesserit aliquod damnum extrinsecum.

186. *Probatio 2. partis Conclus.*

Ex quo patet ratio secundæ partis Conclusionis: cùm enim Sacrificium in quocumque loco ejusdem sit valoris, & Fundator, aut quicumque exigens Missam, de illo solo principaliter fuerit sollicitus, parùm curans præsentiam, utpote minoris momenti, liquet profectò non fieri tunc contra mentem disponentis, saltem in re gravi, hìc & nunc. Immo si nullo modo intenderit præsentiam, perspicuè manifestum est, nullo modo peccari; quia nullo modo fit contra voluntatem ipsius Fundatoris, aut alterius, qui Missam in tali loco postulavit.

Aliquando meliùs est celebrare in alio altari.

Addo, aliquando meliùs esse celebrare in alio altari; v. g. si altare designatum à Fundatore non erat privilegiatum, hoc est, habens Indulgentiam ad liberandam animam Purgatorii, quoties in eo celebratur: non dubito quin Sacerdos celebrans pro Fundatore in altari privilegiato ejusdem Ecclesiæ, meliùs satisfaciat obligationi, & utiliùs ipsi Fundatori.

187. *Mutatio altaris privilegiati in non privilegiatum est illicita,*

E contrà verò si altare designatum erat privilegiatum, cave ne celebres in altari non privilegiato, etiam prætextu, quòd tecum habeas calculum benedictum, cum quo æqualis Indulgentia plenaria acquiritur. Rationem assignat Tamburinus suprà nu. 11. quia regulariter Indulgentia applicata altari, solet esse magìs authentica & secura, quàm quæ applicatur calculo, & fortassè minùs dependet à statu gratiæ ipsius celebrantis, ut habeat effectum. Adde, fideles adeò esse addictos (& meritò) ad altaria privilegiata supra calculos benedictos, ut prorsus per hos non præsumantur satisfacti.

utpote petentium voluntati contraria;

L. 2. ff. Si certum petetur.

Neque valet dicere, satisfieri per æquipollens. Nam obstat ipsa justitia contractûs; quando enim contractus expressè initur de aliqua re determinata, v. g. de hoc equo, non servatur justitia dando alium equum, quem nullo modo vult alter contrahens: multò magìs si equus sit vendito deterior; aliud enim pro alio, invito creditori solvi, ex vulgatis legibus non potest. Leg. 2. §. 1. ff. Si certum petetur. ibi: *Nam in cæteris rebus ideo in creditum ire non possumus, quia aliud pro alio invito creditori solvi non potest.* Si ergo tecum Missam expostulans contraxit de altari privilegiato, exclusit æquipollens, multò magìs calculum, qui non est simpliciter æquipollens, cùm sit minùs securus, quàm altare. Hucusque Tamburinus.

Sed non placet hæc illatio: Si ergo tecum Missam expostulans contraxit de altari privilegiato, exclusit æquipollens. Quæro namque, si duo essent altaria privilegiata in eadem Ecclesia, & Fundator unum specificasset, nonne satisfacerem celebrando in alio altari similiter privilegiato? Non est ratio dubitandi, ex hypothesi quòd finis specificationis fuerit sola Indulgentia. Quamquam enim Fundator potuisset excludere secundum altare, equidem non præsumitur id fecisse, nisi expressis verbis suam mentem declaraverit. Sicuti si vendidissem alicui equum determinatum, servo justitiam contractûs, etsi dem alium ejusdem utilitatis & valoris; quia emptor regulariter non censetur invitus. 188.

non sic mutatio privilegiati in aliud privilegiatum.

Rogas, quis possit dispensare in hac obligatione? Respondeo, qui obligationem imposuit, si adhuc superest; alioquin ille qui potest dispensare in ultimis voluntatibus. Igitur non est liber Sacerdos, etsi hoc faciat de consensu hæredis, cùm ipse non possit derogare voluntati Testatoris, ut communiter docent Theologi. Sed neque per se loquendo requiritur consensus hæredis; quamquam conveniat illum requirere ad evitanda scandala. Pontificis ergo vel Episcopi erit dispensare, sed non sine justa causa; qualis est utilitas propriæ Ecclesiæ, applicatio studendi, necessitas infirmitatis, & similia, inquit Tamb. sup. §. 2. n. 1. 189.

Dispensat in hac obligatione, qui eam imposuit, si adhuc superest; alioquin Pontifex vel Episcopus.

Major difficultas est, utrùm Sacerdos, qui absque dispensatione aut alia justa causa, alibi contra Fundatoris, vel cujuscumque alterius, qui Missam expostulavit, voluntatem celebravit, teneatur ad restitutionem, & ad quam? 190.

Qui sine justa causa alibi celebravit, tenetur ad restitutionem stipendii,

Equidem si agitur de illo, qui ratione stipendii hìc & nunc accepti, tenetur hodie, vel cras ad solam præsentiam seu Officiaturam præstandam in tali loco, siquidem superveniente impedimento id non fecerit, clarum est non posse stipendium illud acceptum retinere; quo enim titulo retineret? Nonne si quis laboraturus in prædio aut vinea alterius, stipendium accepit, & ægritudine aut aliâ causâ obstante munus suum non præstitit, habet titulum stipendium acceptum retinendi? Absit ut habeat titulum laboris, qui non laboravit, potissimùm si absque justa causa non laboravit.

Et verò si ille tenetur restituere stipendium, qui non applicat Missam, quando pro applicatione stipendium accepit, ut cum communi sententia diximus Conclusione 8. quidni similiter teneatur restituere stipendium, qui non præstat præsentiam seu Officiaturam, quando pro illa præstanda accepit stipendium? Non video disparitatem.

191. *An etiam fructuum Beneficii aut Capellaniæ?*

Unde consequenter dico; si tenetur restituere fructus Beneficii aut Capellaniæ pro rata, aut ex toto, qui non applicat Missas, quas titulo Beneficii vel Capellaniæ tenetur applicare, etiam tenetur eosdem fructus pro rata aut ex toto restituere, qui contra voluntatem Instituentium non præstat Officiaturam, quam tenetur præstare titulo Beneficii, vel Capellaniæ.

Sententia Marchini, de Ord. tract. 3. p. 2. c. 24. n. 7.

Quidquid aliqui videantur reclamare, excusantes à restitutione eum, qui tenetur pro Fundatore celebrare & simul in tali loco: quia, inquiunt, licèt hic non steterit contractui, cùm defecerit in præsentia, tamen non peccavit in substantia contra justitiam, sed contra fidelitatem; quandoquidem dum alibi celebravit, ut supponimus, non privavit Fundatorem fructu debiti Sacrificii, quod ejusdem valoris est, ubicumque offeratur.

quam approbat & confirmat Tambur.

Hæc sententia (inquit Tamb. sup. n. 7.) mihi magìs placet, quam confirmo; quia hic non debet stipendium reddere, cùm jam applicaverit Missam suo stipendio dignam. Nec debet Missam omissam repetere; quia verè illam non omisit, ut supponimus, sed dixit, applicuitque pro Fundatore, licèt in alio loco à designato; solùm igitur deberet supplere honorem loco designato debitum, vel commoditatem, quam populus habuisset audiendi Sacrum; sed hanc commoditatem non potest restituere, cùm dies illa jam præterierit: illum verò honorem nec restituere tenetur; quia ille idem honor cùm fuerit addictus ad illum diem (erat enim cultus illo die exhibendus) non ampliùs obligat: immo per novum cultum, qui nunc exhibetur, præteritus honor neglectus non resarcitur; quia homines non advertunt ad antecedentem defectum, quem delere hoc præsenti cultu intendit Sacerdos. Hæc ille.

192. *Aliud duplex argumentum pro eadem sententia.*

Alii apud Dicastillonem disp. 4. nu. 390. sic argumentantur pro eadem opinione: Debitor, qui non solvit pecuniam creditori in loco debito, sed alibi, non tenetur ad restitutionem, nisi quatenus interest creditoris sibi non fuisse satisfactum in loco debito: ergo Capellanus, qui non celebravit in loco sibi designato, non tenetur ad restitutionem, nisi quatenus interest Fundatoris, Missas non fuisse in eo loco celebratas.

Dicastillo.

Secundò, sicut Capellanus, qui ratione Beneficii tenetur singulis annis certas quasdam Missas celebrare, licèt graviter peccaverit, eas hoc anno omittendo; nihilominus, si anno sequenti suppleat Missas, quas prætermisit, non tenetur ad restitutionem fructuum, cùm solvat debitum ad æqualitatem, licèt peccaverit in dilatione, seu circumstantia temporis: ita non videtur obligandus ad restitutionem Capellanus, qui Missam alibi celebravit, nisi fortè quatenus interest Fundatoris Missam alibi fuisse celebratam.

Sed propter hæc non judico recedendum à priori sententia bene intellectâ. Quæris quis sit ille intellectus? Respondeo; solet majus stipendium offerri pro applicatione Missæ, & præsentiâ seu Officiaturâ conjunctim, quàm pro alterutra separatim. Si ergo tenetur restituere excessum stipendii, qui solam exhibuit præsentiam; quidni etiam, qui solam præstitit applicationem? 193. *Sed non est recedendum à priori sententia bene intellecta.*

Ille intellectus proponitur.

Neque sufficit alio tempore celebrare in illo loco, nisi id fiat æquè secundùm voluntatem Fundatoris; nam si occasio aut tempus finis intenti ab illo transivit, jam nihil refert alio tempore ibidem celebrare, v. g. si Fundator, aut Institutor voluit certis quibusdam diebus anni propter specialem concursum populi ad aliquem locum in die Festo ibi celebrari Missam, ne magna pars populi Missâ non auditâ discederet, & Sacerdos prætermittat celebrare illis diebus, etiamsi postea aliis diebus celebret, id non fiet æquè secundùm voluntatem Institutoris: deficit enim tempus & occasio finis intenti; adeoque non fit illud, propter quod datur ille excessus stipendii.

Dicastillo.

Et eâdem ratione, inquit Dicastillo suprà nu. 395. si Capellano, vel etiam stipendiario assignavit Institutor majus stipendium propter Missam tali loco certâ die dicendam in honorem alicujus Sancti, cujus festivitas illâ die celebratur, & ille prætermittat eo loco, cùm posset per se, vel per alium ibi celebrare, non video, quo titulo possit retinere majus illud stipendium, intuitu illius obligationis datum; nec quâ ratione possit satisfacere alio die ibidem celebrando, ut non teneatur ad restitutionem illius excessûs, cùm jam alio die non requirat Institutor celebrationem in illo loco fieri.

Ex his patet responsio ad rationes oppositæ sententiæ: licèt enim talis Capellanus non privaverit Fundatorem fructu debiti Sacrificii; privavit tamen alio fine à se etiam intento, & non fecit id, ratione cujus accepit illud stipendii incrementum; adeoque non posuit æqualitatem inter datum & acceptum; per consequens peccavit in substantia contra justitiam. Jam autem debitor solvit pecuniam creditori ad æqualitatem, centum aureos, v. g. si centum debeat, etsi in loco indebito. Similiter Capellanus solvit Missas ad æqualitatem, ut supponitur in argumento, licèt tempore indebito. 194. *Responsio ad rationes oppositæ sententiæ.*

Cæteroquin si Capellanus majus stipendium accipiat, ut præcisè hoc anno celebret, consequenter dico, excessum stipendii debere restituere, etsi anno sequenti Missas suppleat, quas prætermisit; quia adhuc verè non solvit ad æqualitatem quod debebat. Et si non accipit majus

majus stipendium ratione Officiaturæ, id est, celebrationis in tali loco, dico, nihil stipendii debere restituere, dummodo alibi Missas celebraverit. Immo nequidem veniale erit peccatum alibi celebrare, ut habet ultima pars Conclusionis; cùm indè satis constet non curari, nisi de applicatione, & circumstantiam illam fuisse merè accidentalem.

195. Corollarium primum. Ex dictis infertur primò: Sacerdos qui ex fundatione, v. g. Capellaniæ, debet celebrare ter in hebdomada, scilicet Feriâ secundâ, sextâ, & Sabbato, siquidem sine aliquo mysterio illi dies fuerint designati, non est dubium quòd possit sine ullo peccato celebrare & satisfacere aliis diebus ejusdem hebdomadæ: sin verò in designando Fundator habuerit specialem respectum, v. g. ut Sabbato fieret Missa de Beata Virgine; Feriâ sextâ de Passione Domini &c. & maximè si propterea stipendium auxerit, omnimodè tenetur designationem observare, etiam cum obligatione restituendi excessum stipendii, si aliis diebus celebraverit. Non tamen facilè poterit (inquit Lugo disp. 21. n. 43.) in ejus omissione mortaliter peccari, cùm materia sit ex se parva, præsertim si cum causa, vel non multùm frequenter. Lugo.

Idem sit judicium de illo, qui obligatus aliquoties in hebdomada celebrare, semper celebrat in diebus Feriatis; nam si Testator ad solum fructum Sacrificii respexerit, liquet hujusmodi Capellanum satisfacere; sin verò ex verbis Testatoris aliisque circumstantiis appareat finem ipsius fuisse bonum publicum illius loci, ut fideles ibi commorantes commodiùs possint satisfacere præcepto audiendi Missam, manifestum est quòd teneatur celebrare in diebus Dominicis & Festivis, cum obligatione restituendi excessum stipendii, si non celebret.

196. Corollarium secundum. Infertur secundò: Sacerdos qui debet singulis mensibus celebrare quindecim Missas pro Fundatore Capellaniæ, potest regulariter hoc mense offerre triginta pro mense præsenti, & sequenti, quia anticipata solutio nullo modo præjudicat, sed prodest creditori. Secùs tamen dicendum, quando Fundator respexit ad tempus illud determinatum propter aliquam specialem causam; quia nimirum pertinet ad honorem & decorem suæ Capellæ nullum mensem præterire absque Missa, & memoria Testatoris.

Unde nec facilè admitterem illam anticipationem, quando redundat in alterius præjudicium; ut si Sacerdos debeat celebrare singulis hebdomadis vel mensibus pro defunctis hujus populi vel communitatis: ex illa enim anticipatione fit, ut illi, qui moriuntur hoc mense vel hebdomada post Missam anticipatè celebratam, fraudentur illo subsidio mense vel hebdomadâ sequenti, cùm tamen Fundator voluerit omnibus successivè subvenire. Ita Lugo suprà n. 44. Lugo.

Consimiliter non facilè admitterem illam anticipationem, quando Fundator adhuc vivit; fieri enim potest, ut hoc mense sit excommunicatus, vel aliàs propter statum peccati mortalis incapax fructûs Sacrificii, ubi tamen mense sequenti foret capax.

Infertur tertiò: in eisdem circumstantiis, in quibus licet anticipatio, posse etiam excusari à mortali, qui postponit & differt solutionem ad hebdomadam, vel mensem sequentem; erit tamen veniale, nisi intercedat rationabilis causa, quæ poterit etiam à veniali excusare; immo aliquando meliùs erit differre, v. g. si contingat Fundatorem nunc fieri excommunicatum non toleratum, indubiè rectè faciet Sacerdos, immo meliùs si differat Missas hujus mensis ad alterum mensem; quando erit absolutus ab excommunicatione, & per consequens capax fructûs Sacrificii, cujus jam est incapax; sic enim utiliter geret negotium Fundatoris. 197. Corollarium tertium.

Sed numquid tenetur differre? Non puto, nisi fortè ex charitate, si commodè possit; quia debitor, quando non est ex pacto præfixum tempus solvendi, potest solvere, quando vult, nec tenetur ex justitia expectare tempus, quo utilior esset creditori solutio. Quantò magis si præfixum est tempus; licèt illo tempore solutio sit futura minùs utilis, immo inutilis, quando inutilitas provenit à mala voluntate creditoris? Sibi ergo Fundator imputare debet, si nullum fructum ex illis Missis percipiat; minimè autem Sacerdoti non expectanti, sed legenti Missas tempore præfixo.

Rogas, an obligatus celebrare quotidie, possit quandoque vacare? Respondeo:

CONCLUSIO XI.

Sacerdos Beneficiatus, Capellanus, sive alio quopiam titulo obligatus toto anno Missas quotidie per seipsum celebrare, potest intermittere seu vacare semel in hebdomada.

Ratio Conclusionis est; quia per se celebrare toto anno sine ulla intermissione, onus nimis grave est, quod imponere Fundator nequaquam præsumitur, nisi expressissimis verbis declaret, aut ex aliis circumstantiis apertissimè colligatur. 198. Probatio Conclus.

Et si quæritur, an Fundator possit velle injungere quotidianam physicè obligationem huic determinatæ personæ, obligationem, inquam, An posset Fundator obligare ad quotidie celebrandum?

inquam, per seipsum celebrandi? Haud clarè video quid obstet: quamvis enim honestum sit propter reverentiam Sacramenti aliquoties à celebrando desistere; interim tamen certum est, Sacerdotem, qui ad tantum ministerium specialiter est institutus, & specialia accepit auxilia vi Sacramenti Ordinationis ad illud debitè exercendum, posse absque ullo peccato quotidiè, sine ulla prorsus interruptione, celebrare: cur ergo Fundator non possit velle tale onus imponere, & Capellanus tale onus suscipere?

199. *In communi institutione ille rigor non intelligitur.*

Cæterùm in communi institutione talis quotidianæ Missæ, talis rigor non intelligitur, sed modus moralis, salvâ scilicet honestate & debitâ devotione, argumento cap. *Significatum* 11. de Præbendis ibi: *Quam siquidem institutionem eatenus confirmamus, ut prædictus Sacerdos, nisi infirmitate corporis fuerit impeditus, assiduè debeat obsequium suum impendere Ecclesiæ memoratæ, & quantò frequentiùs potest (salvâ honestate suâ, & debitâ devotione) Missarum solemnia celebrare.*

Cap. Significatum. de Præbendis.

Glossa.

Et quamquam Glossa aliter explicet ly *Salvâ honestate suâ*, dicens: *Quia non esset honestum ut bis vel ter Missam in die celebraret. Vel*, Salvâ, *id est, sine peccato mortali; quod esset inhonestum.* Equidem non puto hanc fuisse mentem Pontificis, quoniam agitur in illo textu de Beneficiato, cui impositum erat onus quotidie celebrandi, ibi: *Significatum est nobis quòd cuidam præbendam unam in Ecclesia vestra communi voluntate dedistis, ita quòd Missam de Sancta Maria (nisi corporis infirmitate gravatus sit) debeat quotidie celebrare.*

Missam, inquit, non *Missas*; cur ergo Pontifex esset sollicitus de non celebrandâ eodem die secundâ aut tertiâ Missâ? Haud solent hujusmodi Sacerdotes secundam, aut tertiam Missam celebrare. Confirmavit ergo Alexander III. institutionem prout facta erat à Præposito ac Capitulo Insul. scilicet ut Sacerdos institutus quotidie celebraret, *Salvâ* tamen *honestate suâ*, ratione cujus, inquit Gavantus Com. in Rub. Miss. parr. 3. tit. 12. nu. 17. vacare potest à Missa celebranda semel in hebdomada, hoc est, potest semel non celebrare. Ita etiam intellexerunt hanc Pontificis confirmationem Bonacina de Sacramento Eucharistiæ disp. 4. qu. ultimâ punct. 7. n. 6. & alii, quos citat.

Gavantus.

Bonacina.

200. *Quidam hoc extendunt ad celebrationem per mensem continuum.*

Aliqui extendunt hanc licentiam ad Sacerdotem, qui obligatur celebrare per continuum mensem, vel continuam hebdomadam; sed perperàm, quia de illis non loquitur Pontifex; neque est eadem ratio, quia longè difficiliùs est celebrare quotidie per integrum annum, quàm per unam hebdomadam tantùm aut per unum mensem; illa autem major difficultas est ratio, quare communiter Doctores sic interpretentur mentem Institutoris Missæ quotidianæ, & quare Pontifex prædictam moderationem adhibuerit obligationi impositæ illi Sacerdoti Beneficiato.

Sed malè.

Excipitur quoque Missa quotidiana imposita Ecclesiæ vel Monasterio, tunc enim nulla est danda vacatio, quia tunc non militat ratio dicta, siquidem tali oneri per varios Sacerdotes potest satisfieri. Hinc Gavantus suprà: Rariùs, inquit, celebrando peccatur, quando quotidiano quis obligatur Sacrificio per se vel per alium faciendo, & uno die per hebdomadam omittit celebrare, neque celebrari per alium curat; secùs si uni tantùm impositum est quotidianum onus, ut per seipsum impleat.

Missa quotidiana Ecclesiæ imposita non intermittenda.

Ex quo patet, quare in Conclusione addiderim ly *Per se*, quia nimirum dum per alium potest satisfacere suæ obligationi, onus non est tantum, ut meritò præsumamus Fundatorem noluisse illud imponere. Neque de isto casu loquitur Alexander Pontifex suprà, ut colligitur ex his verbis: *Et Ecclesiam vestram non nisi communi, tam Præpositi, quàm Capituli consensu possit dimittere: vel cuiquam præbendæ illius anniversarium* (id est, secundùm Glossam, *Officium*) *delegare.* 201.

Neque si particulari sit imposita & possit per alium satisfieri;

Et hoc certum videtur, quando expressè præscribitur Capellano, ut Missas quotidianas dicat per se, vel per alium, vel ut Missas celebrare faciat &c. talis enim expressio videtur significare injungi onus Capellano non tam celebrandi, quàm curandi, ut celebrentur quotidianæ Missæ sine interruptione.

maximè si hoc præscribatur.

Quid ergo si tantùm simpliciter præscribatur Capellano, ut Missas quotidianas dicat? Respondeo, eandem esse rationem; cùm tunc æquè possit celebrare per alterum, juxta Doctores communiter, ac si expressè id adderetur; juxta Regulam 68. de Reg. juris in 6. *Potest quis per alium, quod potest facere per seipsum.* Et Reg. 72. eodem titulo: *Qui facit per alium, est perinde ac si faciat per seipsum.* Nisi ubi personæ industria electa est; puta si specialiter actum sit, ut quis suis operis factum præstet, leg. *Inter artifices* 31. ff. de Solut. ibi: *Si navem à se fabricandam quis promiserit, vel Insulam ædificandam, fossamve faciendam, & hoc specialiter actum est, ut suis operis id perficiat; fidejussor ipse ædificans, vel fossam fodiens, non consentiente stipulatore, non liberabit reum.* 202.

Quid si non præscribatur?

L. 31. ff. de Solut.

Porrò, nisi exprimatur in fundatione ut Capellanus per seipsum celebret, non censetur electa personæ industria: ergo per alium satisfacere potest; adeoque honestas non exigit ut semel in hebdomada possit vacare, ita ut neque per seipsum, neque per alium celebret.

Illud hìc addunt aliqui Doctores, Sacerdotem debitorem quotidianæ Missæ posse quater vel sexies in anno pro se aut suis, vel aliqua alia causa occurrente Sacrificium offerre; quia non est putandum Fundatorem hoc rarum 203.

An Sacerdos obligatus quotidie dicere Missam possit ...

inde pro se vel aliis celebrare, rarum auxilium spirituale suo Capellano denegare voluisse. Ita Tamburinus lib. 3. c. 3. §. 1. n. 8.

& novum stipendium accipere? A quo, si quæras, an Capellanus pro istis sex Missis possit accipere novum stipendium ab aliis, quibus illas applicat? Respondet §. 2. nu. 4. sibi videri non posse; quia contra Decreta Sacræ Congregationis sumeret pro eadem Missa duo stipendia. Alioquin cùm fructum illorum Sacrificiorum sibi ipsi, aut suis liberaliter possit applicare, salvo jure Fundatoris, cur si extraneo applicet, non possit ab ipso iteratum stipendium accipere quantùm est de jure naturæ? Æqualem enim ille extraneus accipiet fructum, ac si stipendium à Fundatore non daretur.

Fortè potest accipere. Forsitan nec contra Decreta sumeret, utpote quæ tantùm præcipiunt, ut tot Missæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleëmosynæ præscriptæ fuerint; constat autem in hoc casu unam tantùm fuisse præscriptam Missam, cùm ex vi eleëmosynæ Fundatoris nulla debeatur.

204. *Quid dicendum de Missa, à qua potest singulis septimanis vacare? Bonacina. Tamburinus.* Sed numquid idem dicendum de illa Missa, à qua diximus Capellanum quotidianæ Missæ singulis septimanis posse vacare? Negat Tamburinus suprà nu. 1. cum Bonacina de Sacramento Eucharistiæ disputat. 4. q. ultimâ, punct. 7. §. 2. n. 16. nam à diversis, inquit hic Auctor, non est facienda illatio; hæc autem diversa esse non tantùm materialiter, sed etiam formaliter, probatur: quia *Probatur eam esse applicandam Fundatori.* honestas & decentia non postulat, ut Sacerdos, cui onus incumbit quotidianæ celebrationis & applicationis, applicet alteri sive liberaliter, sive accepto novo stipendio, Missam eo die, quo potest Missæ Sacrum ex honestate intermittere.

Propterea concludit Bonacina, posito quòd velit celebrare, debet Missæ Sacrum juxta Capellaniæ institutum applicare.

205. *Confirmatur primò.* Confirmatur à simili. Sicuti v. g. Dominus vineæ, si ea nullum fructum seu modicum producit, nullo vel modico fruetur; si verò uberrimum, illo integro non est defraudandus: ita cùm omnes Missæ Capellani sint Fundatoris, illique omnes debeantur, posito quòd celebrantur, Fundatoris esse, non alterius debent. Ita Tamburinus suprà n. 2. *Tamburinus.*

Confirmatur secundò. Confirmatur secundò ex doctrina Lugonis disp. 21. nu. 46. ubi quærit, an Capellanus, qui obligatur omnibus Feriis quintis, sextis, & sabbatis totius anni celebrare, possit vel debeat Feriâ quintâ Jovis Sancti, & sequente Sabbato celebrare? Respondet autem non obligari; immo nec teneri deinde in alia hebdomada supplere; quia scilicet potest se conformare Ecclesiæ, eo die cessantis à Sacrificiis privatis, nec præsumendum est Fundatorem contrarium voluisse: addit nihilominus posse quidem celebrare, sed debere applicare, juxta *Lugo.* intentionem Fundatoris; atque adeò nec sibi nec aliis posse eas Missas, quamvis voluntariè dictas, applicare.

Sed hoc est quod quæritur, & eandem patitur difficultatem. Equidem cùm in fundatione censeantur illæ Missæ exceptæ, utpote ad quas noluerit Fundator Capellanum suum obligare; quo jure debentur Fundatori, posito quòd celebrentur? Nam gratis dicitur tali conditione excipi, ut posito quòd celebrentur, Fundatori debeant applicari. 206. *Hæc sententia rejicitur ab Auctore.*

Ex quo patet responsio ad simile Tamburini; quippe illæ dumtaxat Missæ Fundatoris sunt, illique debentur, quæ solent venire nomine quotidianæ Missæ, id est, omnes totius anni exceptâ unâ singulis septimanis; & tribus Hebdomadæ Sanctæ, fortè etiam Missa in die Commemorationis omnium defunctorum. Quidni ergo de illis exceptis Capellanus possit pro libitu suo disponere, etiam recipiendo aliud stipendium; neque enim accipiet duo stipendia pro eadem Missa, cùm pro Missis exceptis non detur stipendium Missæ quotidianæ. *Respondetur ad fundamentum Tamburini.*

Ad rationem Bonacinæ dico, propter honestatem & decentiam, quæ potest intervenire, unam Missam singulis septimanis simpliciter esse exceptam; quâ exceptione positâ, liberum videtur Capellano, cui voluerit illam Missam applicare, aut eam intermittere tùm causâ honestatis, tum oblectationis, tum itineris &c. sicuti si expressè in ipso contractu Missa illa exciperetur hoc tenore verborum: *Volo ut talis Sacerdos quotidie celebret Missam, unâ die singulis hebdomadis exceptâ, causâ honestatis, quæ posset intervenire.* Nonne Sacerdos acceptans talem institutionem, etiam sine ulla causâ Missam unam singulis hebdomadis posset omittere, aut alteri, cui voluerit, applicare? Non apparet ratio dubitandi. 207. *Responsio ad rationem Bonacinæ.*

Et idem videtur dicendum de Missa diei Jovis Sancti, & Sabbati Sancti, quæ absolutè non veniunt nomine Missæ quotidianæ, neque nomine Missæ Jovinianæ, si sic placeat loqui, aut Missæ Sabbatinæ. Unde suppleri non debent aliis diebus, aut septimanis: estò, quando Ecclesia est violata, regulariter Sacerdos alibi celebrare debeat ad satisfaciendum debito Capellaniæ. Ratio disparitatis est, quòd violatio sit impedimentum accidentale, quod sæpiùs ex natura sua potest occurrere: at verò impedimentum illorum dierum est per se & notorium omnibus, & quod semel tantùm in anno occurrere potest. 208. *& Lugonis,*

Accedit, ex eo quòd Sacerdos celebret in alio loco, non additur novû onus, sed potiùs aufertur onus celebrandi in tali loco determinato; at verò ex eo quòd maneat obligatus

 ad

ad alias Missas celebrandas hebdomadâ sequenti loco harum, liquet sanè novum & majus onus addi, scilicet non accipiendi eleëmosynam ab alio pro illis Missis, quod onus non est verosimile Fundatorem voluisse imponere. Hinc idem dicito, casu quo impedimentum proveniat ex cessatione à Divinis in omnibus Ecclesiis, videlicet non teneri Sacerdotem supplere postea cessante impedimento pro Missis illis, quas absque sua culpa omisit.

209. *Quid dicendum de Missa in die Commemorationis defunctorum? Gavantus.*

Quantùm ad Missam in die Commemorationis defunctorum, de qua suprà fecimus mentionem, de hac, inquam, ita docet Gavantus Com. in Rub. parte 4. tit. 15. nu. 18. Hoc loco monentur Sacerdotes, Sacrificium Missæ defunctorum hâc die applicandum esse omnibus defunctis ex intentione Ecclesiæ: neque ideo fit injuria eis, pro quibus quotidiana fortè extat obligatio Missæ, prævalet enim lex tacita rationabilis Ecclesiæ, privatæ legi Testatorum.

Bene dicit: *Lex tacita*, nam aperta frustra quæritur. Sed ubi lex ista tacita? In consuetudine, inquis; item in titulo primæ Missæ defunctorum, qui talis est: *Missa in Commemoratione omnium* (non ergo unius in particulari) *Fidelium defunctorum*; præterea in Oratione illius Missæ, quæ est generalis pro omnibus defunctis; denique in voluntate Ecclesiæ, quæ est, ut illo die generaliter defuncti omnes, etiam destituti aliis suffragiis, adjuventur.

210. *An sit ex obligatione applicanda defunctis?*

Verùm unde constat talem consuetudinem introductam esse sub obligatione? Certè multi inveniuntur, qui sine ullo scrupulo illâ die celebrant pro parentibus, aut aliis particularibus defunctis. Et idem responderi potest de voluntate sive intentione Ecclesiæ, piam quidem esse, & laudabilem; sed minimè præceptivam. Porrò titulus solùm ostendit illam Missam in specie, & non aliam debere recitari in illa die. Denique in Missis quotidianis defunctorum Oratio externa semper est universalis, licèt applicatio sit specialis: ergo & in hac Missa sic poterit esse.

De illa non satis constare putat Auctor.

Obligationem ergo strictam non invenio, nequidem tacitam; consilium autem do, ut in illa die specialis fructus Sacrificii generaliter omnibus Fidelibus defunctis applicetur, etiam ab illis Sacerdotibus, qui ex fundatione vel alio titulo quotidie obligantur recitare Missam pro vivis, aut defunctis in particulari. Nam præterquam quòd possint se conformare probabili sententiæ Gavanti & aliorum, satìs rationabiliter præsumitur de tali voluntate Fundatoris, nisi in casu particulari contrarium expresserit.

211. *Quid dicendum de hora, ad quam se Sacerdos obligaverit?*

Ex hactenus disputatis, & resolutis de loco & die celebrandi, non obscurè colligitur quid sit dicendum de hora, ad quam Sacerdos se obligavit ex pacto; videlicet servandam esse, fierique posse ut si longiùs ab illa discedatur, potissimùm si fuerit principaliter intenta, fieri, inquam, posse, ut peccetur mortaliter; v. g. si propterea aliqui non audiant Sacrum die Dominicâ vel Festivâ; vel si gravis necessitas, quæ hâc horâ erat, puta periculum mortis, sequenti horâ desierit, homine jam mortuo. Alioquin communiter non erit nisi peccatum veniale propter parvitatem materiæ, præsertim quando Fundator principaliter curat applicationem.

De obligatione restituendi, patet restituendum excessum stipendii, seu totum stipendium illo præcisè intuitu acceptum; quo enim titulo Sacerdos illud retineret, quando ex sua parte non servat contractum?

212. *Et de Canonico celebrante sub divino Officio?*

Rogas, an Sacerdos Canonicus distributiones Officii lucretur, si eâ horâ quâ Officium in Choro recitatur, Missam celebret? Respondeo cum communi, præciso privilegio Pontificis, vel legitimæ consuetudinis, non lucrari. Ratio; quoniam nec est, nec censetur esse præsens in Choro, qui Missam in Ecclesia celebrat: porrò distributiones solùm dantur iis, qui divino Officio intersunt, juxta Concilium Tridentinum sess. 21. de Reformat. cap. 3. ibi: *Et in distributiones quotidianas converti, quæ inter Dignitates obtinentes, & cæteros Divinis interessentes, proportionabiliter* &c. *dividantur.* Et sess. 24. de Refor. cap. 12. ibi: *Distributiones verò, qui statis horis interfuerint, recipiant: reliqui, quavis collusione, aut remissione exclusa, his careant.*

Talem non lucrari distributiones, ostenditur ex Tridentino,

Per hoc tamen non tollitur, quin ob necessitatem Ecclesiæ, v. g. ob defectum celebrantium, Præfectus Chori possit aliquem Canonicum è Choro dimittere, causâ celebrandi Missam, dum Horæ Canonicæ ibidem persolvuntur, qui tunc meritò lucrabitur distributiones; quia accedente necessitate, & obedientiâ legitimâ Superioris, moraliter judicatur Canonicus non abesse. Ita censuit Congregatio Pœnitentiariæ Mediolanensis, me præsente, & ita consulente, inquit Bonacina suprà §. 5. n. 7.

nisi ex necessitate à Præfecto Chori ad hoc fuerit deputatus.

Cæterùm quoniam in superioribus mentionem fecimus celebrationis Missæ per alium, & diximus Capellanum posse per alium satisfacere, quoties Fundator non ponit hanc clausulam, ut per seipsum Capellanus celebret, seu ut non celebret per alium, occasione, inquam, illius quæritur primò; An Capellania sacerdotalis, id est, Capellania, quæ requirit celebrationem Missarum, conferri possit Clerico nondum Sacerdoti. Secundò qualiter peccet, qui obligatus per seipsum celebrare, celebrat per alium, & an obligetur ad restitutionem? Dico breviter ad primam quæstionem:

CON-

CONCLUSIO XII.

Capellania sacerdotalis potest conferri Clerico non Sacerdoti, qui infra annum potest Sacerdos ordinari.

213. Capellaniam sacerdotalem conferri posse non Sacerdoti negant quidam;

RAtio dubitandi de veritate Conclusionis sumitur ex mente Fundatoris, qui, dum instituit Capellaniam sacerdotalem, videtur velle Sacerdotem; estò deinde Capellanus Sacerdos institutus, per alium valeat satisfacere.

Tamburinus. *Barbosa.* *Garzias.* *Marchinus.*

Et ideo prima sententia docet absolutè ejusmodi Capellaniam non posse conferri nisi Sacerdoti. Ita Tamburinus lib. 3. cap. 4. §. 2. num. 2. citans pro ea Barbosam de potestate Episcopali alleg. 24. n. 37. & Garziam apud Marchinum de Ord. Tract. 3. p. 2. cap. 29. n. 1.

214. alii affirmant, *Fagundez.*

Oppositum nihilominus placet Fagundez de primo præcepto Eccles. lib. 3. cap. 9. n. 3. cum aliis, quos refert, dicens hujusmodi Capellaniam posse conferri Clerico simplici quatuordecim annorum. Et hoc, inquit, consequenter debent docere omnes, qui dicunt non teneri Capellanum per se Missas dicere, nisi specialiter & expressè in institutione Capellaniæ dicatur, quòd ipse per se vel personaliter eas dicat.

Suarius.

Addit: Et idem sensit Pater Franciscus Suarius à me hac de re consultus, qui mihi affirmavit, se antequam Societatem ingrederetur, habuisse Salmanticæ duas Capellanias requirentes celebrationem Missarum, cùm tantùm esset Clericus in minoribus.

ẹ pro se itaor duas eclaratio- es Card. *...ima.* *...ecunda.*

Citat præterea pro hac sententia duas declarationes Cardinalium; Prima: *Episcopus non potest cogere obtinentem Capellaniam, ut ipsemet celebret, licèt in eius fundatione disponatur, quòd Capellanus celebret, nam huiusmodi oneri Missarum rectè per substitutum satisfit.* Secunda: *Habens Capellaniam, non tenetur promoveri ad Sacerdotium, nisi in fundatione cautum sit, ut Capellanus personaliter, vel per seipsum Missas celebret, sed debet curare ut per alium celebrentur; nec personalem residentiam Capella requirit, nisi aliter in fundatione cautum sit.*

215. ...ae explicatur,

Nota: *Nisi aliter in fundatione cautum sit.* Pro cujus meliori intellectu, hanc accipe universalem regulam ex Tamburino suprà n. 5. Debet Sacerdoti conferri Capellania sacerdotalis, quoties verba Testatoris, sive Laici, sive Ecclesiastici significant, affectant, seu postulant personam Sacerdotis: non debet, quoties affectant ipsam Missã. Clariùs: debet, quando principaliter eligitur persona sacerdotalis; secus quando principaliter intenditur Sacrificium.

Exemplis adhuc clarior fiet Regula. Si quis Fundator ita disponat: *Eligatur, seu, præsentetur Presbyter bonæ conditionis, qui tot Missas celebret. Eligatur qui Missam celebret. Celebrentur à Sacerdote tot Missæ. Hæredes in tali Capella Capellanum eligant, qui tot Missas pro me celebret, vel, diu, noctuq; Altari serviat, divinaq; Officia recitet. Præsentetur qui tot Missas in hebdomada celebrare teneatur. Præsentetur Capellanus seu Sacerdos.* Si, inquam, ita disponat Fundator, videtur solùm onus Missæ respicere, non personæ qualitatem. & exemplis declaratur.

Nisi fortè loquatur de Capellano, qui in Ecclesiis Cathedralibus gaudet per suam Missam distributionibus quotidianis: hujusmodi enim Capellaniæ videntur requirere præsentiam personalem; unde, ut notat Tamburinus suprà §. 1. nu. 4. quando eligitur is Capellanus, fit veluti quædam conventio, ut nisi personaliter celebret, distributiones non lucretur. Idem dic si non obstantibus hujusmodi formulis verborum, alicubi sit lex vel legitima consuetudo celebrandi per se.

Cæterùm si sic disponat Fundator: *Missæ tot celebrentur non per alium, sed per proprium Capellanum meum, vel per proprium Rectorem Ecclesiæ. Capellanus meus deserviat personaliter. Non eligatur, nisi sit Sacerdos. Capellania non conferatur nisi Sacerdoti. Capellaniæ non præsentetur nisi Sacerdos. Legatum meum non assequatur nisi Sacerdos. Iubeo conferri Sacerdoti, & non alteri. Præsentetur, seu conferatur Sacerdoti, qui sit Presbyter bonæ famæ.* Si, inquam, aliquo ex prædictis modis disponat, eligitur ipsa Sacerdotis persona. Nisi fortè alicubi contraria consuetudo introducta fuerit; id est, admissi fuerint Capellani non Sacerdotes: nam tunc ex tali observantia subsecuta, videtur mens Testatoris explicata fuisse pro non Sacerdote. 216. Inspicienda est Fundatoris intentio;

Itaque, ut patet ex declarationibus Cardinalium superiùs allegatis, secunda sententia intelligenda tantùm est de illis Capellaniis, in quarum institutione non eligitur principaliter persona sacerdotalis, id est, quibus Capellanus per se vel per alium potest satisfacere. Per alium, inquam; unde præsumunt Auctores illius sententiæ, Testatorem non voluisse tantum rigorem in sua dispositione, quantum prætendunt Auctores primæ sententiæ.

Tertia sententia est nostra Conclusio, quæ mediâ viâ incedit; *In medio autem consistit virtus*, ut habet commune proverbium. Et aliud: *Medio tutissimus ibis.* Fundatur autem in paritate rationis cum cæteris Beneficiis sacerdotalibus, in quibus sufficere solet habilitas & potentia proxima ad Sacerdotium, qualis est in illo, qui infra annum initiari potest, ut colligitur ex Tridentino sess. 24. de Refor. cap. 12. ibi: *Neminem etiam deinceps ad Dignitatem, Canonicatum, aut portionem recipiant,* 217. Sententia Auctoris, probatur ex aliis beneficiis, in quibus sufficit potentia proxima ad sacerdotium. *Tridentin.*

recipiant, nisi qui eo Ordine Sacro aut sit initiatus, quem illa dignitas, prabenda aut portio requirit, aut in tali ætate, ut infra tempus à iure, & ab hac Sancta Synodo statutum initiari valeat.

puta infra annum. Quæris quod sit illud tempus? Tridentinum sess. 7. de Reform. cap. 12. sic inquit: *Tridem.* *Facultates de non promovendo, præterquam in casibus à iure expressis, concessæ, ad annum tantùm suffragentur.* *Alex. III.* Juxta illud Alexandri III. c. 5. de Ætate & qualitate &c. *Præterea licèt ad regimen Parochialis Ecclesiæ non debeat aliquis nisi Subdiaconus sit ad minus, admitti; dispensativè tamen in minoribus Ordinibus constituti consueverunt assumi. Dum tamen tales sint, quod infra breve tempus,* (id est, *infra annum*, secundùm Glossam) *possint in Presbyteros ordinari.*

Gregor. X. Unde Gregorius X. in Generali Concilio Lugdunensi (& refertur cap. *Licet* 14. de Electione in 6.) *Is*, inquit, *qui ad hujusmodi regimen assumetur, ut gregi sibi crediti diligentiùs curam gerere possit, in Parochiali Ecclesia, cujus Rector extiterit, residere personaliter teneatur: Et infra annum à sibi commissi regiminis tempore numerandum, se faciat ad Sacerdotium promoveri.*

218. *Quid si fuerit principaliter electa persona sacerdotalis?* Ex his sequitur probabilitas Conclusionis, etiam in casu, quo principaliter electa fuit persona sacerdotalis. Ratio est; quia interim potest supplere per alium, & ex alia parte, qui intrà tam modicum tempus fieri Sacerdos potest, habetur in jure Sacerdos, id est, persona idonea, cui conferatur Beneficium Parochiale, tametsi, ut loquitur Tridentinum *Tridem.* sess. 23. de Reform. cap. 1. *Præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre, Verbiq; Divini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere* &c. Si ergo non Sacerdos, intrà annum tamen initiandus, capax est Beneficii parochialis, quidni etiam hujusmodi Capellaniæ? *Tamburinus.* Unde sic docet Tamburinus suprà §. 2. n. 7.

Sed hæc satìs de prima quæstione. Ad secundam Respondeo:

CONCLUSIO XIII.

Peccat ex genere suo mortaliter qui obligatus celebrare per seipsum, celebrat sine justa causa per alium; communiter tamen non tenetur ad restitutionem.

219. *Obligatus celebrare per se, peccat si id faciat per alium.* Quidni peccaret ex genere suo mortaliter, qui contra justitiam recedit ab inito pacto cum Testatore, aut quocumque alio, qui Missas expostulavit oblato stipendio? Interim parvitas materiæ hìc excusat à mortali, veluti in aliis debitis ex justitia. Vide antè dicta de loco, die, ac hora debitis.

Et quoniam ordinariè parum interest Fundatoris, aut alterius cujuscumque, quis eorum celebret Missam; hinc rariùs erit peccatum mortale, præsertim si non ita frequenter mutatio contingat. *sed raro mortaliter.*

Sed neque restitutio necessaria, quia quantùm ad principale, scilicet fructum ex opere operato, tantum exhibitum fuit ab uno, quantum ab alio, cùm omnia Sacrificia quoad hunc fructum sint ejusdem valoris; quod autem attinet ad fructum ex opere operantis, sicut potuit esse minor in substituto, sic etiam potuit esse major; nam aliquando substitutus magìs devotè celebrat, quàm principalis. Prætereo, fortè illum fructum non deberi offerenti stipendium, ut docet Coninck de Sacramentis q. 83. n. 195. quem sequitur Hurtadus de Sacrificio Missæ disp. 3 diff. 8. in fine, & disp. 4. diff 15. aliàs non satisfaceret Sacerdos, quando ex malo fine celebrat, tunc enim nullus adest fructus ex opere operantis. 220. *Non obligatur ad restitutionem.* *Coninck.* *Hurtado.*

Dico, *Fortè*; quia contrarium docet Tamburinus lib. 3. cap. 1. §. 3. num. 40. dicens: Quamvis fructus operis operati sit proprius & potissimus Sacrificii, qui potissimùm exigitur, exigitur tamen etiam & minùs principalis, qui est fructus operis operantis. Cujus rei ulterior ratio est; quia communis sensus hominum petentium, vel injungentium, vel voventium Missam, est de toto valore ejusdem sine ulla distinctione, qualis nimirum potest haberi à tali Sacerdote, qui celebrare debebit. 221. *An fructus ex opere operantis debeatur offerenti stipendium?* *Tamburinus.*

Confirmat exemplo. Emit quis à Domino fructum v. g. duorum annorum prædii: totus fructus ementi debetur, sive multus, quando ex bona dispositione terræ, seu opportunis pluviis annus est forax, sive exiguus, quando est sterilis. Ita proportionaliter quando fideles exposcunt Missam à Sacerdote, totum ejus fructum exposcunt, sive multum, sive ex aliquo accidenti aliquantulùm deficientem, juxta dispositionem scilicet, in qua invenitur Sacerdos dum celebrat.

Quando ergo ex malo fine & in peccato quis celebrat, dat quod exigitur, quia exigitur secundùm suam dispositionem, quam habet; quando ex bono fine & magna gratia celebrat, dat item, quod exigitur secundùm suam dispositionem, quam pariter habet. Nam propterea rationabiliter fideles sollicitè quærunt Sacerdotem bonum, quia se magìs tunc lucrari propter dictum fructum ex opere operantis meritò putant. Hucusque Tamburinus.

Rectè, si per fructum ex opere operantis intelligat fructum impetrationis, qui, ut diximus sectione 4. conclus. 4. proportionatur sanctitati & devotioni ipsius Ministri; secùs si meritum condignum aut congruum: hoc enim nullo jure debetur Fundatori, aut aliis, qui oblato stipendio Missas exigunt. 222. *Sententia Auctoris.*

Et

Et sanè de merito videtur intelligenda prima sententia; supponit enim Sacrificium ex malo fine oblatum non habere fructum ex opere operantis, quod falsum est, si intelligatur de fructu impetrationis, quem aliqui vocant ex opere operantis, alii quasi ex opere operato. Vide dicta sect. 4. conclus. 4.

223. Sacerdos sanctus licèt minùs sanctè celebret, non incurrit obligationem restituendi. Interim cùm Sacerdos sanctus & devotus, qui eligitur ad celebrandam Missam, non se obliget ad illam sanctitatem & devotionem, neque propterea majus stipendium soleat exigere vel accipere; liquet profectò nullam incurrere obligationem restituendi, saltem communiter, tametsi ipsemet minùs sanctè & devotè celebret, aut per alium minùs sanctum & devotum curet celebrari.

nisi propterea majus stipendium accepisset. Dico, *saltem communiter*; quia si ordinarium stipendium propterea augeretur, Sacerdote se obligante ad extraordinariam illam devotionem, consequenter ad hactenus dicta, si per se, vel per alium celebraret minùs devotè, teneretur ad restitutionem excessûs illius stipendii; quia nullum habet justum titulum illum excessum retinendi.

Tenetur Capellanus restituere, si alium deleget, & hic non celebret. Procul dubio autem tenetur Capellanus ad restitutionem stipendii, si alium deleget, & hic non celebret, sive justè, sive injustè, tenetur, inquam, ad restitutionem, nisi per se vel per alium suppleat defectum; quo enim jure illud retineret? Nonne si ego emerem v. g. picturam à te faciendam, & tu traderes illam, dato pretio, efformandam alteri tertio; si hic ex quocumque casu, etiam subitaneâ morte correptus, exequi injunctum opus non posset, putas quia tu liber fores ab obligatione mihi providendi de pictura? Scio quia non putas. Ergo proportionaliter in nostro casu, Capellano perit, seu deficit ille suffectus, non Fundatori, qui cum Capellano contraxit, non cum illo tertio.

224. An Capellanus ægrotans dare debeat stipendium alteri, ne testator fraudetur Missis. Si autem à me quæritur, an Capellanus ægrotans, carcere detentus, aut simili impedimento ex parte sui laborans, debeat interim dare stipendium alteri, ne Testator vel Fundator fraudetur Missis præscriptis?

Respondeo cum distinctione, si per seipsum tenetur celebrare, & impedimentum breve est, v. g. octo vel decem dierum, secundùm Molfesium & alios, quos citat Diana part. 2. tract. de Celeb. Miss. resol. 27. aut quindecim, juxta Bonacinam de Eucharistia disp. 4. q. ult. p. 8. n. 17. vel certè unius mensis aut duorum, ut placet Petro Navarro de restitutione lib. 2. cap. 2. n. 210. quem sequitur Lugo disp. 21. n. 49. tunc dico nihil esse supplendum vel restituendum, nisi Fundator expressè vel tacitè significasset animum & mentem suam, quod non desit Missa in tali loco, vel Capella. (Molfesius. Diana. Bonacina. Petrus Navarra. Lugo.)

Alioquin non præsumitur Fundatorem voluisse tam rigidè in brevi impedimento cum suo Capellano agere, quem voluit per seipsum celebrare. At verò in longo impedimento præsumitur voluisse restitutionem; similiter quando libertatem dedit celebrandi quotidie per alium, per hoc enim satis indicavit mentem suam fuisse, ut numquam deesset.

Hinc si obligatio incumbat Monasterio, non sufficit ad excusandum Monasterium seu Ecclesiam, impedimentum unius Sacerdotis, sed debet esse totius Monasterii, quod certè rarissimum est. Si ergo sani sufficiunt ad onera Missarum, illorum erit satisfacere; utpote, qui sunt pars Monasterii, cui immediatè obligatio incumbit. 225. Monasterium non excusatur ob impedimentum unius Sacerdotis.

Quòd si nec sani omnibus Missis legendis, fortè pro diversis personis, sufficiant, legant quot possunt. Et cùm non sit major ratio de una persona, quàm de alia, omnes aliquâ Missâ careant, aliquam habeant, juxta majus vel minus legatum à singulis Ecclesiæ relictum, pinguiori plures Missas, minus pingui pauciores tribuendo.

Ratio est, quia ita æquitas exposcere videtur: non enim video, cur in hoc casu locum habere possit illa Regula; *Qui prior est tempore, potior est iure*, cùm prioritas non videatur hìc tanti esse momenti, ut vincat cætera legata posteriora, fortè pinguiora. Ita Tamburinus suprà cap. 5. §. 1. n. 6. Tamburinus.

Profectò ut probabilissimum multi & gravissimi Doctores docent, inter debita personalia paria, & ejusdem generis, prius debitum non esse præferendum ei, quod tempore posterius est: argumento leg. *Si hominem* 7. ff. Depositi §. ultimo. *Item quæritur, utrùm ordo spectetur eorum, qui deposuerunt, an verò simul omnium depositariorum ratio habeatur, & constat, simul admittendos, hoc enim rescripto principali significatur.* 226. Inter debita personalia paria, prius non esse posteriori præferendum ex variis juribus colligitur. L. 7. ff. Deposi.

Et Leg. *Pro debito* 6. Cod. de bonis auct. jud. possid. ibi: *Quòd si specialiter vel generaliter nemini probentur obligata* (res debitoris) *ac sine successore communis debitor, vel eius hæres decessit: non dominij rerum vindicatione, sed possessione bonorum, itemq; venditione, æquali portione, pro rata debiti quantitate omnibus creditoribus consuli potest.* L. 6. Cod. de bonis auct.

His tamen & aliis similibus legibus non obstantibus contrariam sententiam tenent quàm plures, & gravissimi Doctores, quos citat & sequitur Lugo de Justitia & Jure disp. 20. n. 146. & tradita videtur Eminentissimo pro regula certa à Bonifacio VIII. in Reg. 54. de de Reg. juris in 6. ubi generaliter dicitur: *Qui prior est tempore, potior est iure.* Potuit autem Pontifex errorem, si quis erat circa hoc in legibus civilibus, corrigere, & juxta regulam juris naturalis declarare quid fieri deberet. Unde Glossa ibi Regulam illam intellexit de prælatione etiam servanda inter creditores, quando res debitoris venduntur, ut illis satisfiat. 227. Contrariam sententiam multi docent. Lugo. Reg. 54. de Reg. iuris in 6.

Ratio à priori.

Rationem à priori assignat hic Auctor: quia quando quis se priori creditori obligat ad solutionem debiti, eo ipso implicitè se obligat ad facienda necessaria ad illum finem, & ad non ponenda impedimenta huic solutioni: ergo tenetur ad se non obligandum aliis creditoribus, nisi salvo jure prioris: hoc enim modo tollit impedimenta, quæ moraliter possunt suboriri, ne priori satisfiat; alioquin semper exponit illum periculo amittendi, vel in totum, vel in partem suum debitum.

228. Quid dicendum in casu proposito juxta hanc sententiam.

Juxta hanc igitur sententiam, quæ indubiè probabilis est, non video, cur in nostro casu locum habere non possit præfata Regula, estò intelligenda sit cæteris paribus; nam quod allegat Tamburinus, nimirum posteriora legata fortè pinguiora fuisse, impertinens videtur, dummodo priora legata fuerint verè sufficientia. Numquid enim secundus emptor, qui dedit pretium summum, præferri debet primo emptori, qui obtulit pretium justum infimum? Certè neque lege civili, neque naturali talis prælatio ostenditur ei concessa, sed omnino res empta debetur primo emptori.

Quo ergo jure pinguiori legato plures Missæ, minùs autem pingui pauciores tribuentur, si minùs pingue sit priùs tempore, & proportionatum omnibus Missis, quibus adhuc Monasterium est solvendo? Non jure positivo, ubi enim illud invenitur? Non etiam naturali, ut liquidò demonstrat ratio à priori superiùs ex Lugone adducta.

229 An priùs petenti Missam priùs debeat satisfieri?

Sed numquid etiam hæc ratio probat, quòd qui prior petiit Missam, cæteris debeat præferri, quando omnibus potest satisfieri? Respondeo, si omnibus possit satisfieri intrà tempus debitum, quamvis æquiùs sit, ut, juxta Regulam præallegatam, qui prior tempore petiit, cæteris præferatur; equidem non est stricta obligatio: immo propter aliquam circumstantiam, v. g. quia majus obtulit stipendium, vel quia magìs indiget auxilio Missæ propter præsentem necessitatem, fieri posset, ut vel gratitudo, vel charitas contrarium persuaderet; quia, ut supponitur, qui prior petiit, adhuc illud accipiet, quod sibi ex justitia debetur.

Si igitur Petrus eleëmosynam manualem dederit pro decem Missis; similiter Paulus, nec alterutri anterioritatem promisisti (aliàs stabis promisso) pro quibus volueris, priùs satisfacies. Aliqui censent æquum, ut alternatim ejusmodi oneri satisfiat, ita scilicet ut unâ die celebretur pro uno, alterâ die pro altero, & sic vicissim ad finem usque, quod certè est probabile, & satìs rationabile, quamvis non sit stricta obligatio.

Rogas; an ritè faceret talis Sacerdos, si celebraret viginti Missas in communi simul pro Petro & Paulo? Respondeo, me non videre ullam rationem id improbandi. Sanè quantùm ad voluntatem petentium, estò illa communiter excludat separationem fructûs; equidem si petentes interrogarentur, existimo quòd præponerent illam separationem dilationi, idque prudenter; quia fieri posset, ut dimidiatus fructus sufficeret ad relevandam necessitatem, pro qua Sacrificium Missæ expostularunt, v. g. ad liberandam animam è Purgatorio, ad impetrandam sanitatem &c.

Sed revertamur ad impedimenta excusantia Capellanum à celebratione. Notat Tamburinus suprà, grave Capellani negotium, esse legitimum impedimentum, secùs aliqua tantùm incommoditas. Ratio, quia negotium grave reducitur ad necessitatem; incommoditas verò, dum remanet in terminis incommoditatis, ad negligentiàm, ad quam evincendam jam habet stipendium. Hæc ille. 230. Grave negotium Capellani reducitur ad necessitatem.

Quod autem sit grave negotium, non dicit, nec ego dicam, quia pendet à prudenti judicio consideratis omnibus circumstantiis, quæ nimis variæ sunt, ut hæc res unâ aliquâ regulâ possit determinari. Gravitas negotii judicio prudentum ponderanda.

Advertit præterea hic Auctor, Superiorem, quando videt suorum Sacerdotum legitima impedimenta, debere esse sollicitum ad alios advocandos in subsidium; æquitas enim postulat, ut si id possit, non negligat. 231. An Superior, qui non potest per suos satisfacere, debeat alios advocare?

Ratio ulterior est; quia Superior censetur se obligasse, non solùm in persona propria, aut suorum subditorum, sed etiam aliorum quorumcumque, per quos posset commodè satisfacere; adeoque non tantùm æquitas, id est, congruitas, sed justitia postulat, ut id non negligat: sicuti Capellanus, qui per alium potest satisfacere, non tantùm ex congruentia, sed ex vera justitia obligatur alium advocare, quando commodè potest.

Et hæc quidem de impedimentis ex parte Sacerdotis; de impedimento autem ex parte loci: Si Ecclesia v. g. est violata, interdicta, destructa, si non inveniantur claves &c. similiter de impedimento ex parte temporis aliarumque circumstantiarum, v. g. si non inveniantur calix, vestes sacerdotales &c. satìs patet ex dictis, ad quid Sacerdos tunc obligetur. 232. Assignantur impedimenta celebrandi ex parte loci, aliarumque circumstantiarum.

Maximè advertendum est, an Fundator solam præsentiam intenderit, an etiam applicationem: nam applicatio in omni loco & tempore valet, & ideo semper debetur, vel in loco, & tempore specificato, aut certè in alio loco, quando exinde nullum additur novum & majus onus. At verò præsentia sola, cùm sæpè fiat propter illa impedimenta physicè vel moraliter impossibilis, constat ad nihil tunc ratione illius Sacerdotem obligari, nisi ipse culpabiliter talia impedimenta apposuerit, aut neglexerit removere, quando commodè poterat. Enimverò

CON-

CONCLUSIO XIV.

Peccat Capellanus, & tenetur ad restitutionem stipendii, si eodem die, quo celebrare obligatur, apponat impedimenta voluntaria obstantia Sacrificio. Item si non removeat similia impedimenta, quando commodè potest.

233. Notabile primum. PRænotandum primò, quoties aliquis obligatur ad observandam aliquam legem, obligari etiam ad non apponenda impedimenta, & ad ea tollenda, si adsint, quæ obstant observationi legis. Vide quæ infrà dicturi sumus Sectione ultimâ Conclusione 9.

Notabile secundum. Prænotandum secundò, in præsenti materia adesse obligationem justitiæ, quæ major est obligatione v. g. audiendi Sacrum diebus Dominicis & Festis, jejunandi ex præcepto Ecclesiæ &c. adeoque majorem requirit diligentiam in præcavendis & amovendis impedimentis.

Certè qui debet centum aureos Petro ex contractu emptionis, non solùm eodem die, quo ex conventione solvere debet, sed etiam in præcedentibus urgetur ad tollenda impedimenta solutionis pro die conventa, si commodè potest; immo & ad moralem diligentiam adhibendam, ut pecuniam pro eodem die habeat: id quod non tam rigidè obligatur præstare in observanda v. g. aliquâ lege, ut ex dicendis loco suprà citato clariùs apparebit.

234. Peccat Capellanus apponens impedimenta Sacrificio. His prænotatis, de Conclusione non potest prudenter dubitari. Qui enim eo tempore, quo debet celebrare, se inebriat, dormit, fabulatur, aliò discedit, ubi celebrare non poterit, Missale projicit in ignem, vel aquam, vestes, cæteraque sacra instrumenta in arca reposita non extrahit, vel de loco vicino non accipit &c. convincitur nolle, saltem interpretativè, suæ obligationi satisfacere? Quidni ergo peccet, cum obligatione restituendi?

Etiam antequam tempus urgeat celebrandi. Immo qui hæc faceret ante tempus urgens celebrandi, nescio quomodo excusaretur, nisi fortè ex verbis Fundatoris, vel præsumptâ ejus mente, ei aliquid permittatur. Ratio ducitur ex rigore tituli justitiæ.

235. Impedimentum oritur ex comestione cibi nocivi, secundùm Tamburinum excusatur. Numquid etiam peccabit si cibum nocivum comedat, vel quid simile faciat, ex quo infirmetur, & sic sacrificare non valeat? Negat Tamburinus suprà cap. 6. §. 2. n. 7. Et rationem disparitatis assignat; quia se inebriare, vel discedere à loco Sacrificii &c. est veluti directè inito pacto velle contradicere: at comedere cibum nocivum, vel quid facere, quo in morbum incidat, non ita: & ex alia parte, nec ex voluntate Fundatoris, nec ex consensu subsecuto Capellani, præsumendum est ipsum obligari ad sanitatem tuendam propter hunc determinatum finem celebrandi.

Et ex eadem præsumpta voluntate Fundatoris, excusat Capellanum, si infirmus, si carcere detentus, aut simili impedimento involuntario, & multùm per accidens se habente ad celebrationem Missæ, obstrictus, non procuret sanitatem vel liberationem; nisi aliud expresè in fundatione sit cautum, & quando potest, & quando debet, suppleat per alium. Uti etiam si impedimentum sit involuntarium v. g. si sit infirmus, incarceratus &c.

Contrarium resolvit de excommunicato, suspenso, interdicto, vel etiam si per Capellanum stet, quòd locus, ubi celebrare debet, sit interdictus, videlicet hujusmodi obligari ad procurandam absolutionem, semper intelligendo, si non potest per alium vel alibi supplere. Ratio est; quia hæc sunt directa impedimenta Sacrificii, ad quæ excludenda, cùm potest, ratio justitiæ omnino Capellanum cogit, uti etiam ad tollendum impedimentum violationis Ecclesiæ, quando per ipsum stat reconciliatio. Hæc Tamburinus. Secùs si excommunicatus, suspensus &c.

236. Auctor difficilem dicit disparitatem inter ebrietatem & aliam infirmitatem. Satìs quidem probabiliter, nisi quòd difficulter intelligam distinctionem inter impedimentum ebrietatis, & alterius cujuscumque infirmitatis. Quid enim refert, Capellanus ebrius sit, vel febricitans pro tempore necessario celebrationis, si in neutro casu possit celebrare? Aut cur ex voluntate Fundatoris, & ex consensu subsecuto Capellani præsumendum est, ipsum obligari ad conservandum usum rationis, potiùs quàm ad tuendam sanitatem propter hunc determinatum finem celebrandi, si infirmitas æquè impedit celebrationem, atque privatio usus rationis?

Sanè qui comedit cibum nocivum, aut quid aliud facit eodem die, quo debet celebrare, ex quo prævidet secuturam infirmitatem, quæ celebrationem hodiernam impediet, tam directè vult contradicere inito pacto, quàm ille qui sumit nimium potum, ex quo prævidet secuturam privationem usus rationis.

237. Objectio solvitur. Si dixeris; ebrius est minùs potens celebrare, quàm infirmus. Contrà facit; quòd ebrius tantùm pro uno die impediatur, infirmus autem sæpè pro viginti, aut pluribus: ergo ex voluntate Fundatoris magis præsumendum videtur Capellanum obligari ad tuendam sanitatem, quàm conservandum usum rationis, cùm in tali casu majus damnum sequatur Fundatori ex infirmitate, quàm ebrietate.

Alia objectio & ejus solutio. Si rursum dixeris: ebrietas est impedimentum per se, alia autem infirmitas impedimentum per accidens tantùm. Respondeo; tam necessariò & per se requiritur ad Sacrificium loque-

loquela v. g. quàm usus rationis: ergo impotentia loquendi non minus est impedimentum per se, quàm privatio usus rationis.

Hæc, benigne Lector, pensita, & fortè mecum dices: difficulter intelligo distinctionem inter privationem usus rationis, quæ causatur per nimium potum, & impotentiam loquendi, quæ causaretur per comestionem cibi noxii.

238. Quid si Capellanus comedens cibum noxium intenderet omissionem Sacri. Tamburinus putat eum non excusari; Cæterùm Tamburinus suprà n. 10. Quando, inquit, cibum nocivum sumere, vel quid simile facere Capellano permisimus, quo impeditur Sacrificium, licèt, si id prævideat, adhuc posse permittamus, numquam tamen concedimus id posse intendere.

Ratio est; quia dum solùm prævidet, utitur jure suæ libertatis à Fundatore verosimiliter non ablato; at dum intendit, facit contra pactum cum eodem Fundatore celebratum, qui numquam id concessit; imò negavit: siquidem dum eum obligavit ad sacrificandum, obligavit ad volendum Sacrificium, non verò permisit illud nolle; nollet autem si comederet nociva, ut impeditus morbo, Sacrum omittere cogeretur. Huc usque Tamburinus.

239. Auctor non videt disparitatem, Verùm quid interest Fundatoris, Capellanus explicitè nolit celebrare, vel tantùm implicitè seu interpretativè, dummodò æqualiter careat fructu Sacrificii? Et numquid in moralibus, ut homo peccet, vel non peccet, par ratio est voluntarii directi, & indirecti seu interpretativi? Qui ergo concedit voluntarium indirectum, quidni etiam concedat directum; cùm ex hoc non patiatur majus præjudicium? Credo quòd si Fundatores interrogarentur, non distinguerent; ergo nec nos distinguamus.

Hæc de obligatione celebrandi, quam habet Sacerdos, sive per se ex vi præcisè suæ Ordinationis, sive per accidens ex Beneficio, aut alio titulo superaddito, hæc, inquam, sufficiat notasse; nam ex his ita decisis, alii similes casus haud difficili negotio decidentur.

Sequitur investigandum, an sit aliquod præceptum prohibens certo tempore celebrare. Respondeo:

CONCLUSIO XV.

Licet quotidie celebrare, excepto die Veneris Sancto.

240. Licitum est in Cœna Domini celebrare seclusa scandalo; Controvertitur tantùm an liceat privatim celebrare Sabbato Sancto: nam quod attinet ad Cœnā Domini, quamvis ordinariè Sacerdotes tunc non celebrent; attamen nullum extat Decretum prohibens, saltem usu receptum. Licet ergo in Cœna Domini celebrare secluso scandalo, quod communiter non intervenit: quippe tametsi Religiosi soleant plerumque ex devotione illo die more laicali Communionem de manibus Prælati accipere, ad imitationem Apostolorum, qui isto die de manu Christi eam susceperunt; equidem plurimi sunt tum sæculares, tum Religiosi, qui privatim celebrant absque ullo scrupulo.

Videatur Diana part. 8. tract. 6. resol. 19. ubi §. *Non desinam*, notat fuisse aliquod Decretum Congregationis Rituum in contrarium. Præterea Cardinalem Savellium Pontificis Vicarium Romæ quibusdam celebrare volentibus præcepisse, ne eo die celebrarent. Diana.

Hoc tamen Decretum non videtur Dianæ in Sicilia, & in multis locis receptum; multò minùs (inquit Dicastillo disp. 4. n. 28.) in Germania, ubi semper à quindecim annis contrarium video; celebrat enim publicè qui vult. Unde Lugo qui post illud mandatum, & illud Decretum Romæ scripsit, & docuit, absolutè tenet licere disp. 20. n. 14. & addit: Neque est ullum Decretum contrarium legitimè promulgatum, quidquid aliqui dicant. Dicastillo. cùm nullum adsit Decretum legitimè promulgatum. Lugo. Suarez.

Hæc est ergo communis sententia teste Suario disp. 80. sect. 2. quam immeritò limitat Vasquez disp. 232. c. 2. n. 16. dicens: Observandum valde est, eo die solùm licere celebrare, antequam Missa solemnis finiatur, & Corpus Christi in locum designatum recondatur; nam postea jam incipit Officium Parasceves, cùm statim Vesperæ dicantur, & in Parasceve in memoriam mortis, & sepulturæ à celebratione abstinendum sit. 241. Limitatio Vasquez.

Infirmum sanè fundamentum; nam ut essent Vesperæ Parasceves (quod non, ut statim ostendo) equidem adhuc verè durat Feria quinta. Sicuti quando in Sabbato aut alio die Quadragesimæ, Vesperæ fiunt ante meridiem, post Vesperas adhuc legitur Missa illius diei, & non sequentis; idque non aliâ ratione, quia adhuc est illa dies præcedens, & non subsequens. Rejicitur.

Accedit, quòd propriè loquendo illæ Vesperæ non sunt Vesperæ Feriæ sextæ, sed Feriæ quintæ; alioquin Feria quinta non haberet proprias Vesperas; siquidem Feria quarta non dicuntur Vesperæ more duplici. Igitur Feriæ illæ non habent primas Vesperas, sed secundas solùm.

Cæterùm, quòd non liceat, & quidem sub mortali, celebrare Feriâ sextâ majoris Hebdomadæ, est communis, & universali consuetudine recepta sententia. Et habetur expressa cap *Sabbato* 13. de Consecratione dist. 3. ubi ex Innocentio I. Epistolâ 1. ad Decentium cap. 4. sic legitur: *Quod utique non dubium est in tantum eos jejunasse biduo memorato* (id est Feriâ sextâ & Sabbato) *ut traditio Ecclesiæ habeat isto biduo Sacramenta penitus non celebrari.* 242. Illicitum est die Veneris Sancto celebrare. ut constat ex jure Canonico.

In tan-

In tantum ut si Festum aliàs præceptum in Parasceven incideret, populus non teneretur interesse Officio illius diei, ut declaravit Congregatio Rituum die 19. Feb. anno 1622. apud Gavantum in Rub. Miss. part. 4. tit. 9. n. 24. nec enim illud Officium, cùm desit Consecratio, Missa essentialiter est: neque Ecclesia ullam Missam pro isto die ordinavit, quod manifestum signum est eam nolle tunc celebrari.

& Congregatione Rituum apud Gavantum.

243. Probabiliter est licita laicalis Communio. *Dicastillo.*

An autem liceat communicare, probabiliter aliqui affirmant; quia non extat jus prohibens: nam verba Canonis sonant celebrationem, & non communionem, & in Germania teste Dicastillone suprà n. 32. videtur consuetudine receptum.

Nec obstat quod dicitur in Missali Romano: *Hodie* (id est, Feriâ quintâ) *reservat Sacerdos unam hostiam consecratam pro die sequenti, vel plures, si necesse fuerit pro infirmis*: nam id non ideo

244. non tantùm infirmis, sed & sanis.

fit, quòd tantùm infirmis liceat Eucharistiam administrare; sed quia illa fuit causa maximè necessaria servandi Sacramentum.

Consimiliter non valet dicere, quòd hodie in Ecclesia Latina solus Sacerdos dictâ Feriâ sextâ communicet ex præsanctificatis die præcedenti; etenim ut hæc esset ubique consuetudo (quod non, ut patet ex dictis) non constat illam ita esse introductam & receptam, ut vim præcepti habeat; sed potiùs devotionis gratiâ, & ut magìs congruam.

Contraria consuetudo non est obligatoria. *Suarius. Vasquez. Diana.*

Non ergo dici potest per non usum introductam esse prohibitionem; quia sola negatio actûs non sufficit ad introducendam legem. Unde hanc sententiam docent Suarius disp. 80. sect. 2. Vasquez disp. 232. n. 22. & plures alii apud Dianam suprà, quamquam ipse cum aliquibus, quos citat ibidem, teneat contrarium.

245. Solemnis celebratio Sabbato Sancto non est inhibita.

Igitur præcipuum, quod hìc controvertitur, est, an liceat privatim celebrare Sabbato Sancto. Dico, *Privatim*: quia in Officio publico illius diei, haud dubium, quin juxta consuetudinem modernam Ecclesiæ includatur verum Sacrificium Missæ. Unde si fortè in illum diem incideret Festum, quidni fideles tenerentur, qui commodè possent, illi Officio interesse?

Secus videtur de Missa privata ob jus Canonicum.

Cæterùm, quòd illicitum sit illo die privatim celebrare, videtur aliquibus satìs colligi ex cap. *Sabbato* superiùs allegato, in quo Pontifex Innocentius eodem modo loquitur de Sabbato & Feria sexta; & quamvis per consuetudinem Ecclesiæ, ut statim dixi, introducta sit Missa solemnis, haud equidem privata, cùm non assignetur à Missali Romano Introitus pro tali Missa, sicuti bene pro Missa privata, quæ celebratur in Vigilia Pentecostes.

246. Confirmatio Vasquez.

Confirmatur: quia olim non solebat fieri Missa, etiam solemnis, nisi post mediam noctem, incipiente jam die Resurrectionis, quæ Missa hodie per anticipationem celebratur ante meridiem. Ita arguit Vasquez suprà n. 24.

Rejicitur à Lugone.

Sed hunc morem Ecclesiæ negat Cardinalis Lugo disp. 20. n. 16. constat enim, inquit ille, ex omnibus Scriptoribus Ecclesiasticis, Officium Missæ illo Sabbato incœpisse post solis occasum apparente primâ stellâ: usque ad illam enim horam legebantur Prophetiæ, benedicebatur fons, catechizabantur, & baptizabantur Catechumeni: incipiente autem nocte Resurrectionis cantabatur Missa cum lætitia.

Ordo Romanus.

Sic habetur expressum in Ordine Romano his verbis: *Postea modico intervallo, ut fuerit prima stella in Cælo visa, sonant signa & incipiunt canere Litaniam ad Introitum, & postquam finierint Litaniam, dicit Sacerdos: Gloria in excelsis* &c. qui liber scriptus fuit tempore Caroli Magni. Vide plura testimonia apud Eminentissimum suprà. Quare meritò Gavantus part. 4. in Rub. Miss. tit 10. n. 45. pro comperto supponit, quòd Missa illa olim initio noctis dicebatur.

Gavantus.

247. Missa Sabbati Sancti non fiebat olim post mediam noctem.

Et sanè si Missa fiebat post mediam noctem: ergo in oppidis parvis, ubi solus Parochus est Sacerdos, non poterat ille celebrare die sequenti Paschatis, nisi bis celebraret intrà eamdem diem, quod tamen privilegium non legitur, nisi pro die Natalis. Præterea quomodo in fine Missæ potuissent cantari Vesperæ pro ipso Sabbato, quod jam transiisset. Denique sic Sacerdos, & alii volentes communicare, non debuissent manere jejuni per integrum Sabbatum, ut clarum est; adeoque propter difficultatem jejunii nequaquam fuisset Missa anticipata.

Hugo à S. Victore.

Porrò fuisse anticipatam ob illam difficultatem docet Hugo à S. Victore lib. 3. de specialibus Missæ observationibus cap. 21. ibi: *Quoniam sicut diximus* (scilicet capite præcedenti, ubi dixerat diem Paschæ à vespere præcedenti incipere) *Vespera illa ad diem sequentem pertinet, & verè Antiqui iam ferè transacto die Sabbati* (prout distinguitur à nocte) *Officium hoc celebrabant; sed Modernorum debilitas ad epulas festinans tempus prævenit constitutum.*

Omitto, utramque Missam, scilicet Sabbato Sancto, & die Paschæ, solitam dici ab Episcopo. Sic enim habet Ordo Romanus: *Procedit Pontifex de Sacrario cum ingenti decore* &c. *& Litaniâ expletâ dicit: Gloria in excelsis Deo* &c. Ergo vel celebrabat bis intrà eandem diem post mediam noctem, vel Missa Sabbati dicebatur ante mediam noctem.

248. Missa privata licitè celebratur Sabbato Sancto.

Igitur Conclusio nostra est probabilis; nam prohibitio antiqua, quæ refertur in illo capite *Sabbato*, solùm erat celebrandi per biduum illud, intelligendo, ut vidimus, per biduum Feriam sextam & totum Sabbatum usque ad

 initium

initium noctis sequentis, quando dies finita erat; per consequens tunc poterant celebrari Missæ etiam privatæ: ut manifestè constat ex Microlog. cap. 53. de Sabbato Sancto, ubi sic dicitur: *Post Baptismum Presbyteri demùm possunt Missam, si necesse fuerit, privatim celebrare, quia iam renati sunt, de quibus in Missa specialiter agere debemus, nec postea à Lectionibus, quas iam audivimus, sed à Litania incipere debemus.*

Microlog.

Probatur ex praxi quorumdam tunc sacrificantium.

Cùm ergo procedente tempore noctis initium anticipatum fuerit pro Missa solemni, quidni etiam pro Missis privatis? Verumtamen quia antiquitùs propter impedimenta, & molestiam jejunii, pauci privatim celebrabant, ideo & nunc consuetudo habet, ut pauci celebrent, tametsi etiam non desint, qui de facto id faciant (sciente, & non contradicente Pontifice) ne consuetudo videatur obligare.

Accedit, quòd hodie universim cesset ratio prohibitionis, scilicet, requies Christi in Sepulchro, & luctus super Dominicam Passionem, protrahendus usque ad sequentem noctem, quoniam incipit Ecclesia à matutino tempore, cantato *Gloria*, & *Alleluia*, lætari.

249. Objectio.

Sed contrà: ergo saltem erit illicitum celebrare privatim ante Missam solemnem. Etenim usque ad illud tempus campanæ non pulsantur, & Ecclesia utitur colore violaceo, qui congruit tristitiæ: igitur pro illo tempore adhuc obligat prohibitio antiqua.

Responsio.

Respondeo, usus piorum hominum est in contrarium, qui privatim, ut notat Lugo suprà n. 23. absque scrupulo celebrant summo manè, immo & Episcopi aliquando Ordines conferentes, ut postea debito tempore Officiis in Ecclesia interesse possint, celebrant in Sacello, & conferunt Ordines statim post auroram, vel solis ortum, quæ Missa, licèt non cantetur, nec dicatur in Ecclesia, habet tamen aliquid de solemnitate, cùm in ea dicantur priùs omnes Prophetiæ, & Litaniæ, juxta ritum Pontificalis. Hæc ille.

250. An posset ex causa dici Missa privata ante Nonam?

Ex quibus sic infert: Unde existimo postquam jam anticipata est Missa, quæ priùs nocte dicebatur, ad horam solitam aliorum dierum jejunii, in quibus Missa cantatur post dictam Nonam, eandem esse rationem de illa Missa ac de aliis: nam in Missali solùm dicitur, quòd post Nonam cantetur Missa. Sicut ergo aliis diebus potest ex causa anticipari Nona & Missa, posset etiam ex causa id fieri illâ die: ac per consequens sicut aliis diebus Missa privata potest dici ante Nonam, poterit ex causa dici illâ die, ut alii, qui non possunt expectare, audiant Sacrum: si autem fiat absque causa, non credo fore culpam gravem. Hactenus Eminentissimus.

Affirmat Lugo.

An foret peccatum saltem veniale, si fieret absque causa.

Ast numquid erit culpa levis? Certè si ab aliis diebus ad hanc diem licet argumentari, nulla erit culpa, cùm passim Missæ privatæ aliis diebus sine ullo scrupulo venialis peccati dicantur ante Nonam. Optimum est sequi consuetudinem Ecclesiæ, ad quam fortè deveneris, si cuiquam non vis esse scandalo, nec quemquam tibi.

Unde Suarius disp. 80. sect. 2. in fine: Est, inquit, hæc opinio satis probabilis, & practicè secura, non tamen consulerem usum illius, nisi in aliquo casu cum causa, vel occasione rationabili, & scandalum omne diligenter vitando.

Suarez.

Et si ulteriùs inquiritur, an in Missis privatis illius diei dici debeat Introitus, aut certè incipi à Litaniis? Existimo incipiendum esse à *Kyrie*, cùm nullus Introitus ab Ecclesia præscribatur; Litaniæ autem non pertineant ad Missam, utì nec Prophetiæ, aut Benedictio Cerei Paschalis, sed solùm ad Officium cantandum solemniter cum Choro. Unde sic servat consuetudo, quæ est optima legum interpres.

251. Missa ex incipienda à Kyrie.

Porrò cur Ecclesia non præscripserit hic Introitum, quemadmodum in Vigilia Pentecostes; ratio est, prima: quia ab initio in Ecclesia moris fuit, celebrare privatim in Vigilia Pentecostes, secùs in Sabbato Sancto, sed usu solùm, ut dictum est, Pontifice sciente, & non contradicente illa licentia introducta fuit.

Cur Ecclesia hic non præscripserit Introitum.

Secunda & melior; quia illud pertinet ad peculiarem solemnitatem illius Festi, ut Ecclesia, quæ his diebus in tristitia sedit, plangens Dominicam Passionem, hâc die incipiens gaudium Dominicæ Resurrectionis, præmisso *Kyrie*, dicat Canticum *Gloria in excelsis*; quæ liquet non habere locum in Vigilia Pentecostes.

Igitur cùm hæc prohibitio solùm sit humana, & aliunde à multis scribatur, imprimatur, doceatur & practicetur contrarium in Ecclesia Dei, Prælatis minimè reprobantibus, sufficiens indicium est, quòd vel sit abrogata, vel sic intelligi possit probabiliter & tutò, quidquid aliqui Doctores contradixerint. Vide Dianam part. 2. tract. de Celeb. Miss. resol. 21.

252. Praxim doctrinam implicitè approbat Ecclesia. Diana.

Venio ad aliam legem positivam, quæ prohibet sæpiùs eâdem die celebrare, & dico:

CONCLUSIO XVI.

Non licet eidem Sacerdoti plures Missas eodem die celebrare, præterquam in Natali Domini, & casu necessitatis.

Ita statuitur cap. *Consuluisti* 3. de Celeb. Miss. *Respondemus* (scribit Innocentius III. Vigoren. Episcopo) *quòd excepto die Nativitatis Domi-*

253. Probatur Concilio et cap. Consuluisti de Celeb. Miss.

Dominicæ, nisi causa necessitatis suadeat, sufficit Sacerdoti semel in die unam Missam solummodo celebrare.

Ex cap. Te referente eod. Et cap. *Te referente* 12. eodem titulo ibi: *Cùm cuilibet Sacerdoti, quacumque dignitate præfulgeat, unam in die celebrare Missam sufficiat* (excipe diem Nativitatis Dominicæ & casum necessitatis, ut suprà) *nam & valde est felix, qui celebrat dignè unam: Fraternitati tuæ mandamus quatenus die Cœna Domini in Ecclesia Sypontina dumtaxat, in qua teneris Chrisma conficere, Missarum studeas solemnia celebrare.* Ita Honorius III. Archiepiscopo Sypontino, qui, ut notat Glossa, die Cœnæ Domini de antiqua consuetudine conficere tenetur Chrisma in Ecclesia Sypontina: sed idem Archiepiscopus eodem die manè de consuetudine accedit ad Garganicam Ecclesiam ut recipiat ibi peregrinos illius loci, & ibi à Clero & populo illius loci celebrare compellitur, unde super hoc imploravit consilium Papæ.

254. estque generaliter intelligenda de omnibus Sacerdotibus. Nota autem ly, *Quacumque dignitate præfulgeat*, per quæ verba satis significat constitutionem esse universalem. Nota etiam ly *Mandamus*, quod significat præceptum.

Et licèt in priori textu solùm dicatur: *Sufficit*, quod per se non satis denotat obligationem legis; equidem impræsentiarùm ex circumstantiis colligitur mens Pontificis volentis legem instituere; nam quæsitum ab eo fuerat (ut patet ex integra Decretali) hoc modo: *Consuluisti nos, utrùm Presbyter duas Missas in eadem die valeat celebrare, super quo tibi duximus respondendum, quòd, excepto die* &c. *Vtrum*, inquit, *valeat* (id est, liceat) *celebrare*; cùm ergo respondet Pontifex: *Sufficit* &c. hoc verbum significat præceptum, prohibens plùs, quàm semel celebrare.

255. Colligitur etiam à plerisque ex Epistola Alexandri II. Colligitur quoque à plerisque hoc præceptum ex Epistola Alexandri II. quæ refertur de Consec. dist. 1. cap. 53. ubi sic legimus: *Sufficit Sacerdoti unam Missam in die una celebrare, quia Christus semel passus est & totum mundum redemit. Non modica res est unam Missam facere, & valde felix est, qui unam dignè celebrare potest. Quidam pro defunctis unam faciunt, & alteram de die, si necesse fuerit. Qui verò pro pecuniis, aut adulationibus (aliàs oblationibus) sæcularium unâ die præsumunt plures facere Missas, non æstimo evadere damnationem.*

Quam collectionem ut difficilem reiicit Vasquez. Mihi, inquit Vasquez disp. 232. n. 42. difficilè videtur ex hac Epistola universale colligere præceptum, tum quia in eadem Epistola præmittitur, ut eodem die duæ Missæ dicantur, altera pro defunctis, altera si necesse fuerit de ipso die. Illud autem; *Si necesse fuerit*, ita intelligerem, si necessitas incumbat Missam de Festo solemni celebrandi. Tum etiam, quia in prædicta Epistola solùm damnantur, qui pro pecuniis, aut adulationibus sæcularium unâ die præsumunt plures Missas celebrare. De iis verò, qui ex sola devotione plures celebrarent, nihil dicitur.

Pro quo advertit hic Auctor tempore Walafridi Strabonis, qui Alexandrum II. (cujus Pontificatus incidit in annum Christi 1062.) præcessit, unicuique licitum fuisse iterum atque iterum in eadem die celebrare, ut ipse latè prosequitur lib. de rebus Ecclesiasticis cap. 21. ubi adducit testimonium Leonis Papæ, quem septem, vel novem etiam Missas in una die celebrasse, ex relatione virorum in suam usque ætatem memoriæ proditum esse ipse testatur. Idem refert de Bonifacio Archiepiscopo & Martyre, & ita ipse liberum relinquit pluries in eodem die celebrare. 256. Ratio difficultatis.

Utcumque sit de isto tempore, hodie nemini dubium est sub mortali peccato illicitum esse, etiam devotionis solius causâ, pluries celebrare in eadem die (exceptâ die Nativitatis Dominicæ, & casu necessitatis) non vi alicujus juris naturalis, vel divini; ubi enim illud extat? sed jure positivo Ecclesiastico scripto, aut certè consuetudine legitimè introducto; nec sine justa ratione: *Quia*, ut ait Alexander II. *Christus semel passus est, & totum mundum redemit.* Neque *modica res est unam Missam facere, & valde felix est, qui unam dignè celebrare potest.* Hodie non licet etiam solius devotionis causâ sæpius celebrare.

Et verò planè inconveniens erat, ut sine debita præparatione, non devotionis causâ, sed turpis potiùs lucri, singulis diebus toties, quoties Sacerdotibus luberet, tam sanctum ac tremendum Sacrificium offerretur.

Cæterùm propter specialem solemnitatem, triplicis utique Evangelii, quod legitur in divino Officio diei Nativitatis Dominicæ, Ecclesia indulsit omnibus Sacerdotibus (nequaquam præcepit) triplex Sacrificium Missæ illo uno & eodem die, ut patet ex cap. *Consuluisti* suprà memorato, & confirmatur ex Missali Romanò, & communi praxi. 257. Triplex Sacrificium in Natali Domini est permissum, non præceptum.

Dixi, *Triplex Sacrificium*; quia si Sacerdos semel communicasset extra Missam, non posset deinde celebrare alias duas Missas, vel è contra si primam & secundam Missam celebrasset, non posset loco tertiæ extra Missam communicare. Ratio, quia privilegium non est de ter communicando, sed dumtaxat de ter celebrando, idque præmisso jejunio.

Unde præscribunt Rubricæ Tit. de Defectibus cap. 9. n. 4. *Si plures Missas in una die celebret, ut in Nativitate Domini, in unaquaque Missa abluat digitos in aliquo vase mundo, & in ultima tantum percipiat purificationem.* Si ergo perceperis in prima Missa, à reliquis abstinebis. Quod etiam observandum est in casu necessitatis: nisi tanta sit necessitas, ut etiam excuset à præcepto jejunii, de qua egimus Disputatione Prærequiritur jejunium. Rub. Miss.

 præce-

præcedenti sect. 11. à Conclusione 7. usque ad finem.

258. An in necessitate liceat non tantùm bis, sed etiam tertiò & quartò celebrare. Porrò quòd aliqua necessitas sufficiat, ut licitè celebres eodem die, non tantùm bis, sed etiam tertiò, quartò, quintò &c. ostenditur manifestè ex capite *Consuluisti* suprà, quod simpliciter excipit casum necessitatis ab hac lege. Si ergo necessitas dat facultatem ad secundam celebrationem, cur similis necessitas non dabit ad tertiam, & sic deinceps? Ita communiter Doctores.

Fagundez. Contrarium docet Fagundez lib. 3 de primo Ecclesiæ præcepto cap. 16. n. 5. ubi sic habet: Sacerdos bis, requirente necessitate, celebrare in die poterit, non pluries, quia jus in cap. *Consuluisti* de Celeb. Miss. solùm bis in die concedit in necessitate celebrare jejunis. Hæc ille; sed perperàm, ut patet ex verbis textûs superiùs recitatis, & ideo non est audiendus.

259. Casus aliquis necessitatis proponitur. Ut autem quisque sciat, quæ sit necessitas sufficiens: propono hunc casum jam pridem propositum ab aliquo nostri Ordinis Missionario Amstelrodamensi hisce verbis: Habetur in privilegio Apostolico, quòd concedatur ut possimus binare, modò necessitas adsit. Præsuppono si privilegium est, non requiri omnimodam necessitatem. Sed rogo an sit causa sufficiens hæc: est modò & fuit hactenus hìc talis libertas, ut tot locis celebretur, tam diebus Ferialibus, quàm Dominicis, ut plerique qui volunt, si velint ire huc vel illuc, possint sæpè in septimana Sacrum audire. An ergo possim in loco meo, ut soleo, quotidie pro adventantibus celebrare, & postea tamen ire ad aliquam domum alicujus benefactoris mei, & ibidem celebrare, ubi etiam aliqui conveniunt, vel pro devotione ipsius, quia petit, & ipsi rem gratam facio. Ecce casus. Sequitur resolutio Reverendi Patris Michaëlis

D'aubechies. D'aubechies Ordinis nostri Lectoris Jubilati, doctissimi, celeberrimi, ac in rebus agendis expertissimi.

260. Respondetur primò. Respondeo I. me tale privilegium (extra jus commune) neque in se vidisse, neque ab alio citatum. Quod si tamen reverà extet; Respondeo II. malè inferri, seu supponi non

Secundò. requiri omnimodam necessitatem: nam plura sunt privilegia (ut vocantur) nobis à Pontificibus concessa, non tam ut per ea nos à lege communi eximerent, quàm ut scrupulos Fratrum sedarent.

Tertiò. Respondeo III. me non satìs capere, an intendat casus dicere iis in locis, de quibus agit tantam esse commoditatem audiendi Missam, ut quilibet eam audire possit tam Dominicis quàm Feriis (etiamsi nemo binet) dummodo huc vel illuc ire velit, aut saltem plerique eorum: an verò intendat dicere, quòd nisi binetur, plerique quidem non poterunt diebus Dominicis Missam audire, sed quòd tamen tanta sit ibi libertas, ut in septimana alio die possint Missam audire, & sic intentioni Ecclesiæ & præcepto ejus aliqualiter satisfacere. Si primum intendat,

Respondeo IV. neminem ordinariè binare posse, saltem in die Feriali, quum non sit necessitas, imò nec honestas, vel utilitas saltem notabilis. Pro ulteriori autem resolutione formanda, Quartò.

Supponendum est primò, præceptum de pluribus Missis uno die non legendis, non esse divinum præceptum, ut usus timoratorum, & Ecclesiæ auctoritas probat, sed humanum Ecclesiasticum diversis Canonibus expressum, præsertim antiquiore de Consecratione dist. 1. cap. *Sufficit*, ubi habentur hæc verba: *Sufficit Sacerdoti* &c. vide suprà. 261. Pro ulteriori resolutione supponitur primò.

Suppono secundò, ex privilegiis, praxi receptâ, ac ipso Tridentino, Provinciales Ordinum Mendicantium potestatem habere in sibi subditos (idque in utroque foro) quasi Episcopalem, id est, in omnibus, quæ sunt meræ jurisdictionis (non verò Ordinis Episcopalis) intrà quæ comprehenditur potestas binandi, si est penes Episcopos, aut saltem declarandi, an sit causa legitima id faciendi. Secundò.

Suppono tertiò; Theologum non latere, quòd quantùm ad casus, in quibus binare liceret, tot sint Auctorum sententiæ, quot capita: ac inter eos (præsertim Recentiores) aliquos valde strictè, aliquos verò laxè admodùm loqui: in hoc tamen convenire, quòd quando verè est necessitas, liceat binare, imò ternare, & quaternare, ac omnes ferè docti, prudentis, ac probi judicio relinquere, quandonam sit censenda necessitas. Inter quos si sim, judicio vestro Tertiò.

Suppono quartò; necessitatem (moralem nimirum, de ea enim res intelligitur) aliam majorem, aliam minorem esse; quam postremam puto coincidere cum honestate vel utilitate saltem notabili. Quartò.

Suppono quintò; quæstionem intelligi posse, vel de per se ac seclusâ malitiâ, quæ ab extrinseco advenire posset, v. g. ratione scandali, vel certè omnibus consideratis. His præmissis. Quintò.

Respondeo V. in terris, Hæreticorum dominio subjectis, licet de per se Sacerdoti binare (adeoque & Patribus nostris, saltem de Ministrorum Provincialium licentia) ac etiam ternare, quando alioquin diebus Dominicis, vel Festis plerique non essent audituri Missam, etiam huc & illuc quærendo. 262. Responsio quinta.

Veritas parenthesis patet ex supposito secundo; certum enim est hanc licentiam esse merè jurisdictionis, cùm dari possit etiam ab Episcopo non consecrato, qui potest etiam binas Parochias unico tradere Sacerdoti.

Dixi

Dixi autem in Conclusione, *de per se*; quia si nullus prorsus in terris istis binat in casu Conclusionis, facilè orietur scandalum inter sæculares, præsertim Sacerdotes, asserentes à Religiosis id practicari adulationis, vel pecuniæ causâ. Scio tamen à quibusdam in Frisia fuisse practicatum.

Porrò Conclusio constabit à fortiori ex iis, quæ dicentur in sequentibus. Probatur verò; quia omnes admittunt unicum Parochum duarum Parochiarum binare posse; ne plerique Missâ careant: quod utique ex charitate facere potest (sicut & nos) sed quia officium gerit Parochi, etiam ex justitia tenetur.

263. Responsio sexta.

Respondeo VI. in casu, Conclusione 5. posito, licet binare, etiamsi solùm pauci huc, illucque quærentes non possent audire Missam. Hæc Conclusio, etiamsi à plerisque Auctoribus negetur in genere loquentibus, & fortè negari debeat in terris Catholicorum; omnino tamen asserenda est pro terris, Hæreticorum dominio subjectis.

Ratio est; quia fatentur omnes binari posse, quando moralis est necessitas, aliàs non, ut colligitur præsertim ex cap. *Consuluisti* de Celeb. Miss. tamen Glossa ibidem id etiam extendit ad causam honestatis vel utilitatis, sicut etiam Sa verbo *Missa*; quæ Glossa, quamvis à plerisque rejiciatur, eò quòd textus requirat necessitatem, immeritò tamen (meo judicio) quia honestas, vel utilitas (saltem notabilis) est moralis necessitas, licèt minor, ut dixi supposito quarto.

264. Necessitas hic prudentis est judicio æstimanda.

Quidquid de hoc sit, omnes fatentur necessitatem, de qua agunt Canones, æstimari debere prudentis probique viri judicio: Princeps autem Canonistarum Navarrus, & doctissimus Sylvester verbo *Missa* primo, post Antoninum & Paludanum, eo usque rem hanc extendunt, ut asserant licere Missam iterare, etiam in die Feriali, propter adventum alicujus illustris personæ, v. g. Episcopi, qui Missam die illo non audierit. Certè ipsi assererent id potiùs licere (saltem diebus Dominicis & Festis) ut fervidi Catholici sub Hæreticorum jugo gementes consolationem accipiant, & tepidi non defluant defectu exercitiorum Catholicorum; præsertim cùm in supradictis locis soleant Missæ subjungi Conciuncula pro consolatione fervidorum, & fomento tepidorum. Ingenuè fateor si versarer iis in locis, & sine periculo scandali possem, non vererer etiam in Feriali die bis celebrare, quando multi essent conventuri.

Navarrus.

Sylvester.

Miror aliquos Auctores in hoc præcepto tam rigorosos, cùm non sit nisi humanum. Immo si Canones bene attendantur, non præcipiunt expressè; sed solùm dicunt, quòd sufficiat unam Missam uno die celebrare: & manifestè non intendunt, nisi avertere abusus avaritiæ, adulationis, vel alios, qui ex reiteratione Missarum oboriri possent. Et quamvis consuetudo optima legum interpres, satìs sit stricta; ea tamen potissimùm orta videtur ex reverentia erga tremendum illud Sacrificium, non verò ex inhibitione Ecclesiæ, nisi per ignorantiam apprehensa: consuetudo autem inducta per apprehensionem obligationis reverà non subsistentis, non inducit legem, ut tenet Suarez cum pluribus aliis Auctoribus.

Verùm demus cum communi sententia necessitatem requiri; immo etiam causam honestatis, vel utilitatis non sufficere: Epykia in terris Hæreticorum locum habere videtur, in quibus Conciones & frequens Sacrificiorum & Sacramentorum usus utilia, nedum necessaria sunt pro conservatione Catholicæ Fidei. Hactenus D'aubechies; addens pro clausula finali: Puto me hac in materia adhuc laxius loqui posse salvâ veritate; sed malo viam tutiorem eligere, saltem quando necessitas non urget. 265.

An Epykia locum habeat in terris Hæreticorum?

Sanè ignoro ego, quomodo laxius loqui posset, nisi dicendo absolutè, illud præceptum in istis partibus non obligare, dummodo iteratio non fiat pro pecuniis aut adulationibus sæcularium, quod tamen non facilè crediderim propter consuetudinem in contrarium: & si illa est inducta per ignorantiam, vellem unam videre, quæ sit inducta per scientiam.

Accedat dispositio juris communis cap. *Consuluisti*, in quo verbum, *Sufficit*, ut suprà ostendimus, manifestè significat præceptum, & nulla fit mentio alicujus abusus, avaritiæ, adulationis, aut similis, quamvis valde verosimile sit propter periculum hujusmodi abusuum illam Constitutionem emanasse.

Et quamvis lex, quæ fundatur in præsumptione facti, non obliget eo particulari casu quo veritas non subest: secùs tamen, ut docetur in materia de Legibus, lex quæ fundatur in præsumptione moralis periculi (quæ præsumptio est generalis quidam timor & opinio periculorum) quod moraliter & ordinariè semper subest; tametsi hìc & nunc per accidens possit abesse; & sic potiùs fundatur in certa scientia, quàm in præsumptione: talis autem censeri debet lex prohibens iterationem Missæ in eodem die, & ideo cessante illo periculo in casu particulari nequaquam cessat ipsa lex; maximè cùm partialis ratio semper subsistat, scilicet reverentia Sacramenti: etenim si illa sufficiat, ut Ecclesia laicis justè prohibeat multiplicem Communionem in eodem die, quidni etiam ut Sacerdotibus justè prohibeat multiplicem celebrationem?

Casus ergo quibus licet pluries celebrare in eodem die, præter Natalem Domini, communiter enumerantur: Primus, quando quis præest duabus Ecclesiis, & nisi bis in die sacrificaret, Sacro careret alterutra Ecclesia. 266.

Casus quibus est licitum sæpius celebrare.

Primus.

Secundus,

Secundus, ubi rari sunt admodùm Sacerdotes, ut in Anglia, Hibernia, & nonnullis partibus Germaniæ, & in Indiis (adde & Tuneti, & in tota Africa, & in Regionibus quibuscumque Infidelium in simili necessitate Christianorum ibi fortè degentium) quilibet Sacerdos, quamvis non sit Parochus, poterit ibi, requirente necessitate, pluries celebrare in die, etiam nullâ petitâ licentiâ ab Episcopo, fortè ibi præsente, vel vicino; quia ubi jus commune facultatem concedit, ab alio expectanda neququam est.

Tertius de infirmo aliàs sine Viatico morituro.

Tertius, quando aliàs infirmus decederet sine Viatico; qui aliquibus videtur metaphysicus. Nam si Sacerdos novit mortem imminentem infirmi, poterit, immo debebit reservare de sua hostia, quâ infirmum communicet, si aliunde alia hostia non suppetat: si verò non novit, jam sumet ablutionem solitam, & sic non erit jejunus, quod tamen requiritur, ut antè diximus, ut possit iterum celebrare. Solùm igitur casus habebit locum, si fortè Sacerdos sciat infirmi necessitatem in illo temporis momento, accepto calice, ante ablutionem, qui certè erit casus metaphysicus & rarissimus.

Respondeo, quidquid sit de raritate vel frequentia casûs, saltem possibilis est, & si contingat, judico cum communi sententia, quidquid in oppositum sentiat Vasquez disp. 232. nu. 50. necessitatem infirmi, & præceptum Viatici, vincere præceptum de celebrando semel tantùm in die.

267. An sit casus metaphysicus, Tamburinus.

Et verò casus non ita erit infrequens, juxta Tamburinum, si probabilis est sententia (quod putamus) licere non jejunum celebrare ad dandum Viaticum: tunc enim cognitâ moribundi necessitate etiam post ablutionem assumptam (quod facilè potest contingere) poterit Sacerdos secundùm hanc opinionem iterum celebrare. Ita præfatus Auctor lib. 1. de Sacrificio Missæ cap. 6. §. 3. n. 3. in fine.

An satis fundatè, dubito propter duplex præceptum, unum de non celebrando sæpiùs eâdem die, alterum de non celebrando post sumptum cibum & potum. Et quamquam præceptum Viatici seu necessitas infirmi alterutrum seorsim vinceret, equidem, quòd utrumque simul vincat, non satis mihi constat. *Si quispiam prævaluerit* (ait Sapiens Ecclesiaste cap. 4. v. 12.) *contra unum, duo ei resistunt. Funiculus triplex difficilè rumpitur*, & funiculus duplex difficiliùs, quàm unicus. (Eccles. 4.)

268. Casus qui à Recentioribus rejiciuntur.

Reliqui casus, qui sequuntur, quamvis ab aliquibus approbentur, maximè ab Antiquis; passim tamen à Recentioribus non admittuntur. Sunt autem:

Adventus Episcopi.

Primus, quando facto Sacro supervenit Episcopus, vel Princeps volens, etiam die non Festivo interesse Sacro, nec sit alius, qui celebrare possit.

Multitudo peregrinorum.

Secundus; si die Festivo superveniat multitudo peregrinorum, celebrato jam Sacro. Ad quem reducitur ille casus, quando in Dedicatione Ecclesiæ, propter multitudinem populi magna ejus pars, nisi quis iterum celebraret, sine Sacro remaneret.

Defunctus sepeliendus.

Tertius; quando celebratâ jam Missâ, superveniret defunctus sepeliendus, in eo loco, ubi defuncti sine Missa sepeliri non solent.

Duplex Missa.

Quartus; quando eodem die occurrunt duæ Missæ celebrandæ, altera de Festo v. g. altera de Feria privilegiata, & unus tantùm adest Sacerdos.

Benedictio nuptiarum.

Quintus; quando Missa esset necessaria ad benedicendas nuptias.

Sextus; quando aliqua alia necessitas judicio prudentis iteratam ejusdem Sacerdotis Missam exposceret.

269. Ratio quare hi casus non admittantur. Tamburinus.

Verumenimverò hi casus, sicut anteà dixi, communiter à Recentioribus non admittuntur. Et ratio præcipua est; quia, inquit Tamburinus suprà nu. 2. ille Episcopus, vel multitudo, vel defunctus, vel sponsus, vel duplex Missa currens non adferunt obligationem ad Missam, quando hæc haberi non potest, vel debito modo celebrari non valet. Accedit consuetudo contraria omnium Ecclesiarum.

Retorquetur.

Equidem quantùm ad consuetudinem, cùm casus illi rari sint, nescitur quid Sacerdotes essent facturi, si urgerentur. Ratio autem præcipua retorquetur; quia etiam non est obligatio Viatici, quando commodè haberi non potest, neque obligatio audiendi Sacrum in secunda Parochia, quando debito modo non potest ibi celebrari.

270. Retorsioni respondetur.

Respondeo, haud nuda obligatio Viatici est causa sufficiens; sed insuper maxima semper utilitas istius Sacramenti pro mortis articulo, quâ non est verisimile Ecclesiam, piam matrem, voluisse filios suos privare, etiam in istis circumstantiis.

Et verò cùm obligatio audiendi Sacrum Dominicis & Festis diebus sit universalis, quâ veri apparentiâ dicetur, Ecclesiam sic velle præficere unum Parochum duabus Parochiis, ut de per se loquendo subditi unius nequeant obligationi illi satisfacere? Cùm ergo ex rationabili causa Ecclesia dispensat, si ita loqui velimus, ut unus Pastor habeat duas Parochias, etiam censetur dispensare ut in utraque Sacrificium Missæ offerat (si commodè non possit habere substitutum) quo omnes subditi ejus possint præceptum Ecclesiæ de audiendo Sacro adimplere. Aliud est, quando per accidens contingit, ut hìc & nunc aliqui non audiant Sacrum; hæc enim omissio non videtur aliquibus sufficiens ratio secundò celebrandi eodem die.

271. D'aubechies.

Ecce quàm verè dixerit D'aubechies in hac re quot capita, tot esse sententias. Et quod magis miror, Episcopi aliqui videntur sibi reser-

reservare cognitionem causæ, ut neminem absque sua concessione permittant bis eodem die celebrare.

Concessio facultatis bis celebrandi non apparet reservata Episcopis.

Sed quo jure? Non invenio. Sanè, ut superiùs dixi, ubi jus commune facultatem concedit, ab alio expectanda nequaquam est. Porrò cap. *Consuluisti* expressis verbis excipitur casus necessitatis; quòd autem ille pendeat à judicio Episcopi, & non cujuslibet hominis prudentis, faciliùs dicitur, quàm probetur. Si ergo quidpiam Episcopo præ cæteris competit in hoc negotio, id erit, dispensare in lege Pontificis, ubi & quando justa ratio id exigit, adeoque suâ auctoritate supplere insufficientiam necessitatis per se excusantis. Interim attendenda est consuetudo loci, in quo moramur, saltem ad evitandum scandalum. Neque hìc tantùm, sed etiam in hora diei, quâ liceat, vel non liceat Missam inchoare. Et si quæris quæ sit ista hora? Respondeo:

CONCLUSIO XVII.

Sufficit Missam finiri in aurora, & ante meridiem esse incœptam.

272. Probatur Conclus. ex communi usu Ecclesiæ.

INtelligitur Conclusio absque privilegio, de quo infrà. Probatur ex communi usu Ecclesiæ, conformi Rubricis Missalis Romani cap. 15. in principio: *Missa privata* (de illa loquimur) *saltem post Matutinum & Laudes quacumque horâ ab aurora usque ad meridiem dici potest.* Ideo Decretum Telesphori Papæ, relatum can. *Nocte sanctâ* 48. de Consec. dist. 1. ubi dicitur: *Reliquis verò temporibus* (præter noctem sanctam Nativitatis) *Missarum celebrationes, ante horam diei tertiam minimè sunt celebrandæ*; satìs est revocatum, saltem consuetudine, tam quoad solemnes, quàm quoad privatas Missas.

Rubr. Miss. — Can. 48. de Consecrat. dist. 1.

273. Quid per auroram & meridiem intelligatur.

Quæris à me quid per auroram intelligant, communiter Doctores? Respondeo non ortum solis, sed primam ejus irradiationem in nostro hemisphærio, quæ ad summum, juxta Lugonem disp. 20. n. 31. præcedit ortum solis per duas horas & quadrantem, scilicet in mense Junio, ad minus per sesquihoram, excepto Martio, in quo solùm præcedit per horam & quadrantem. Meridiem autem accipiunt pro hora duodecima.

Lugo.

Hi termini sunt moraliter perpendendi.

Porrò hi termini non mathematicè, sed moraliter perpendendi sunt, ut scilicet per auroram intelligatur tertia, vel dimidia pars horæ ante primam lucem, ita ut ille terminus excuset non solùm à culpa mortali, sed etiam à culpa veniali: non enim excusat propter parvitatem materiæ, sed quia quod intrà terminum illum fit, reverà fit intrà debitum terminum & tempus obligationis. Ita Lugo disp. 20. n. 37. quod videtur probabile.

Notat autem ibidem, hunc ipsum terminum moralem, non eodem modo assignari in aurora, ac in meridie, sed in hoc cum majori latitudine. Unde (inquit n. 38.) aliqui dicunt posse tertiâ parte horæ post meridiem inchoari Missam; alii extendunt ad semihoram; alii ad tres quadrantes; alii ad horam non integram. Auctores videri possunt apud Dianam Tractat. de Celeb. Miss. resol. 34. Hæc ille.

Diana.

274. Diversæ sententiæ de termino meridiei.

Vidi Auctores, & ad clariorem intelligentiam exscribo singulorum verba. Prima itaque sententia est Azorii p. 1. lib. 10. c. 25. q. 6. ubi sic ait: Meo judicio tertia pars horæ habetur ut notabilis pars, & ideo si quis scienter, & sine justa & debita causa tertiâ parte horæ ante auroram, vel post meridiem Missæ Sacrificium faceret, lethaliter peccaret.

Prima Azorii.

Secunda sententia est Layman lib. 5. tract. 5. cap. 4. n. 4. ibi: Si Sacerdos Festo die, ratione itineris impeditus fuerit, licebit Missæ initium facere unâ horâ post meridiem, sicuti docet Henriquez cap. 24. nu. 6. Miranda in Manu. Prel. to. 1. qu. 40. art. 11. Suarez disp. 80. sect. 4. & post ipsum Rodrig. to. 1. qq. Regul. q. 43. art. 2. aiuntque id consuetudine observari. Quinimmo ex quacumque justa occasione poterit Missa paulò post meridiem, puta uno vel altero quadrante inchoari.

Secunda Layman.

Tertia sententia est Martini Bonacinæ de Sacram. disp. 4. qu. ultimâ p. 9. nu. 7. ibi: Quamobrem mihi mediâ viâ incedenti, ad peccatum mortale videtur requiri spatium trium quadrantum, vel etiam horæ: sicut enim spatium horæ sufficit ad contrahendum mortale peccatum, quoties opera servilia in die Festo exercentur; ita si quis per horam post meridiem non perficiat Missam, non videtur à mortali excusandus, præcisâ justâ causâ. Ob justam verò causam Missæ celebratio potest ad longius tempus protendi.

Tertia Bonacinæ.

Quarta opinio est Sylvii in 3. parte qu. 83. art. 2. ubi sic habet: Qui ex causa itinerantium, aut simili paulò post meridiem celebraret, non graviter esset arguendus, immo ne arguendus quidem si horæ spatium non excederet, ac omnis offensio abesset.

Quarta Sylvii.

275. Quinta Auctoris.

Ecce rursum quot capita tot sententiæ. Quare? Quia moralitas illa pendet à prudenti judicio. Si non vis errare, placeat tibi nostra Conclusio, nisi consuetudo latiùs illos terminos interpretetur, sicuti teste Lugone suprà nu. 41. videtur interpretari terminum meridianum; idque quia olim terminus ille non erat, immo Missa dicebatur post meridiem; & aliquando post Nonam: postea verò, quia hora fortassè prandii cœpit anteponi, & minùs patienter sustinebatur jejunium, cœpit etiam

etiam anteponi hora celebrandi; aliquali tamen libertate retentâ, cùm non omnes ita tempestivè prandere vellent, & aliquando non possent, vel propter negotia, vel quòd ratione Festivitatis Officia longiùs protraherentur.

Sexta Navarri. Unde Navarrus in Manuali cap. 25. n. 85. Est etiam, inquit, communiter illicitum celebrare post præteritam notabiliter horam sextam, secundùm Joannem Andream, sed nostro judicio minùs bene. Tum, quia non est textus, neque ratio, quæ prohibeat jejuno, ubi sine scandalo potest, facere eam ante nonam. Tum, quia est oblatio & Sacrificium incruentum à Sacerdote in persona Christi oblatum, & idem quod eâ horâ ab ipsomet Christo fuit oblatum cruentum ...... & frequenter id feci, præsertim diebus Festis, ut ego & mei iter facientes, & post meridiem pervenientes ad loca intenta, satisfaceremus præcepto. Hucusque Navarrus.

276. Huic repugnat moderna consuetudo. Sed ei hodie ab aliis Theologis contradicitur; quia contraria consuetudo à Pio V. in Missali approbata, & à Clemente VIII. in Rubricis suprà stabilita, & communis sensus Fidelium, ac censura Prælatorum, qui illud non permitterent, sed punirent, nimis evidenter ostendunt jam illam veterem consuetudinem esse abrogatam.

Quod scitè intelligens Illustrissimus ac Reverendissimus Archiepiscopus Mechliniensis Andreas Creusen anno 1658. die 29. Novembris occasione impii abusûs inter Missarum celebrationes, confabulandi vel alias insolentias exercendi, ac scandala committendi, publico edicto strictè inhibuit omnibus Sacerdotibus, ne Missas suas inchoent post horam duodecimam meridianam, & omnibus Rectoribus Ecclesiarum, ne talem abusum sub quovis quæsito prætextu aut colore permittant.

277. Olim erat consuetudo celebrandi usque ad tertiam pomeridianam. Interim olim fuisse consuetudinem celebrandi usque ad horam nonam, id est, tertiam pomeridianam, non obscurè significat Doctor Subtilis 4. dist. 13. q. 2. n. 18. ubi sic discurrit de tempore celebrandæ Missæ: *Tertium principale, scilicet ex parte temporis breviter teneas, quod à principio diei usque ad nonam Missa congruè celebratur: non computando principium diei ab* ut observat Scotus, *ascensu solis super horizontem nostrum: sed ab illa hora, ex qua radii solares illuminant hemisphærium nostrum, quod dicitur principium auroræ, & incipit secundùm Auctores in lib. de Crepusculis, quando sol est sub horizonte ad 10. vel 8. gradus, quorum ascensus non continet spatium ultra medietatem horæ, & quintam unius horæ, & ille terminus celebrandi tunc & non ante probatur de Consec. dist. 1.* Nocte ex variis Canonibus. sanctâ Nativitatis Missas celebrent Presbyteri, *& infrà eâdem dist. §. de ieiuniis:* In Sabbato sancto circa noctis initium Missarum solemnia sunt celebranda.

Et ratio est; quia illa pars diei artificialis, quæ est post nonam Sabbati sancti, computatur cum nocte præcedente diem Dominicam. Unde in Benedictione Cerei dicitur: Hæc nox est &c. *& etiam in oratione dicitur:* Deus qui hanc sacratissimam noctem.

Terminus autem celebrationis scilicet hora nona, colligitur ex consuetudine Ecclesiarum, & ille terminus maxime attingitur in diebus ieiuniorum, quando regulariter in Ecclesiis Collegiatis consuevit circa horam nonam Missa de ieiunio celebrari. Hactenus Doctor Subtilis.

Accedat Decretum Concilii Cabilonensis, 278. Colligitur etiam ex Decreto Concilii Cabilonensis, quod refertur de Consec. dist. 1. can. 50. *Solent plures, qui se ieiunare putant, in Quadragesima, mox ut signum audierint ad horam nonam, comedere. Qui nullatenus ieiunare credendi sunt, si antè manducaverint, quàm vespertinum celebretur Officium. Concurrendum est enim ad Missas, & auditis Missarum solemnibus, & vespertinis Officiis, & largitis eleemosynis ad cibum accedendum est.*

Et quidem admittit Vasquez disp. 232. in Vasquez. hoc Canone *Horam nonam* accipiendam esse juxta primariam suam significationem pro tertia post meridiem: attamen Scotum, & alios In quo per horam nonam intelligitur tertia pomeridiana; Scholasticos similiter loquentes, existimat per *horam nonam* intellexisse, non horam diei ab ortu solis nonam, sed horam canonicam, quæ in diebus jejunii præmitti solet celebrationi Missæ conventualis.

Sed contrà; Scotus non tantùm loquitur de diebus jejunii, sed generaliter asserit: *A principio diei usque ad nonam Missa congruè celebratur;* ut etiam apud Scotum. quamvis in fine dicat: *Ille terminus maximè attingitur in diebus ieiuniorum,* propter scilicet consuetudinem, de qua loquitur Concilium Cabilonense.

Quidquid sit de veteri consuetudine, secundùm quam loquitur Doctor Subtilis, con- 279. Moderna consuetudo est attendenda. stat jam illam esse contrariâ consuetudine abrogatam. Hæc ergo attendi debet, & secundùm ipsam celebrationes nostræ sunt regulandæ, id est, absolutâ Missâ solemni, & horâ duodecimâ, nulla alia nisi paulò post potest inchoari.

Dico, *Absolutâ Missâ solemni;* quia si in diebus valde solemnibus, ut sæpè accidit, solemne Missæ Officium ante meridiem finiri nequeat, durante solemni Missâ, licitum existimat Vasquez suprà n. 37. sine ullo alio privilegio ex sola consuetudine Missas alias privatas inchoari.

Atque hæc de termino meridiano, quem 280. Nunquam fuit licitum celebrare tempore nocturno. Lugo suprà num. 41. putat ex consuetudine habere majorem latitudinem, quàm terminum auroræ, idque quia aurora semper fuit præfixa: neque enim scimus unquam licuisse celebrare tempore nocturno nisi ex speciali privilegio, ob hanc rationem, ut notat Glossa Ratio congruentiæ. in cap. *Nocte sanctâ* 48. de Consec. dist. 1. quia hoc Sacramentum ad tempus gratiæ pertinet, quod

quod per diem significatur, secundùm illud ad Romanos 13. v. 12. *Nox præcessit, dies autem appropinquavit.*

Rom. 13.

Innoc. VIII. Similem congruentiam allegat Innocentius VIII. Bullâ : *Exposcit tuæ devotionis sinceritas* 5. apud Rodriguez ibi: *Proviso quòd hujusmodi concessione ante diem celebrandi, seu celebrari faciendi parcè utamini, quia cùm in altaris officio immoletur Dominus noster Dei Filius Iesus Christus, qui candor est lucis æternæ, congruit hoc non noctis tenebris fieri, sed in luce.*

Cùm ergo semper illicitum fuerit celebrare nocturno tempore, hinc factum quòd aurora minùs moraliter acciperetur, quàm meridies, ad quem, cùm homines, ut suprà dictum est, sponte suâ, & ob propriam commoditatem se induxerint, potuerunt sibi illũ terminum statuere cum aliqua majori latitudine.

In aliquibus regionibus ex consuetudine per tres horas ante auroram celebratur in hyeme. Interim tamen si de consuetudine agitur, in partibus septemtrionalibus, in quibus sol multò seriùs oritur, praxis obtinuit, ut in hyeme tribus vel quatuor horis ante auroram celebretur: & meritò, ut scilicet operarii audiant Missam, antequam eant ad opera; multò enim ante ortum solis ad negotia iri solet, & quia alioquin breve haberent spatium celebrandi: quomodo in Belgio & vicinis Regionibus hâc in parte communi mori est derogatum.

281. An sit peccatum mortale celebrare extra tempus præscriptum. Petes; an sit peccatum mortale extra omnem latitudinem horum terminorum celebrare? Affirmant communiter Doctores; quoniam transgressio præcepti in materia gravi. Et verò quis inficiatur celebrare Missam esse materiam gravem? De præcepto autem cur dubites, cùm Rubricæ expressè id præscribant?

Rubricæ aliæ directivæ, aliæ præceptivæ. Fateor, Rubricarum aliæ sunt præceptivæ, directivæ aliæ. Sed quid tum? Numquid hæc Rubrica solùm directiva? Omnes Rubricæ, inquit Tamburinus lib. 2. de Sacrificio Missæ cap. 5. §. 1. nu. 3. cum aliis, quos citat, sunt ut tales directivæ, & solùm illæ censendæ sunt præceptivæ, quæ continent, seu notant aliquid, quod aliàs ex jure, vel ex legitima consuetudine graviter jubetur, vel ipsæ Rubricæ expressè sub mortali præcipiunt.

Quæ censendæ præceptivæ. Ratio hujus regulæ est; quia ex una parte Rubrica nihil aliud est, nisi mera quædam manuductio circa ea, quæ dicenda, facienda-que sunt, rubro colore solita scribi; & ex alia, si aliunde etiam à conditore ipsarum Rubricarum, qui tandem est summus Pontifex, habeatur, quòd id, quod notatur, sit de præcepto, non potest tale non esse.

282. Præsens Rubrica est præceptiva. Ex quo quilibet debet inferre: ergo Rubrica, de qua in præsenti agitur, non tantùm est directiva, sed etiam præceptiva, scilicet ex legitima consuetudine. Alioquin qui illam negaret, asserens introductam esse ex ignorantia, nescio quomodo probaret peccatum mortale.

Et ut dicam, quod sentio, estò celebratio Missæ sit gravis materia, equidem quòd nocturno tempore, vel diurno celebretur Missa, ante, vel post meridiem, non satis clarè video, quid tanti mysterii in eo lateat, ut propterea potuerit id præcipi vel prohiberi sub peccato mortali. Attamen quoniam plus vident oculi, quàm oculus, libenter me subjicio universali judicio Doctorum; & ideo dico hanc Rubricam obligare sub peccato mortali, non ex jure scripto (non enim aliud extat nisi Decretum Telesphori Papæ relatum cap. *Nocte sanctâ* de Consec. dist. 1. quod reliquis temporibus prohibet consecrationem ante horam tertiam, id est, nonam ante meridianam; quod constat ampliùs non obligare) sed ex mera consuetudine. Obligans sub mortali ex consuetudine.

Profectò nisi hic fuisset communis sensus Ecclesiæ, quid erat opus tot privilegiis sive anticipandi horam celebrationis, sive seriùs celebrandi, tot, inquam, quot hodie circumferuntur? Certè causa itineris, aut alia hujusmodi utilitatis, vel pietatis facilè abstersisset malitiam venialem sine speciali privilegio.

Si autem quæris, quæ sint ista privilegia, & qui privilegiati? Respondeo; primum locum inter privilegiatos obtinent Episcopi, qui itineris causâ, ut passim admittunt Doctores, possunt unâ horâ ante auroram celebrare: imò videntur dispensare posse in hac lege ex quacumque rationabili causa. Rogas ubi scriptum sit? Respondent Doctores, introductum esse consuetudine, & tacitâ Pontificis approbatione. Si Episcopi id possint, quidni etiam Prælati Regularium, qui habent potestatem quasi Episcopalem? Non ambigo. 283. Qui in hac materia sint privilegiati?

Quod tamen non sic intelligas velim, quasi Episcopus, vel Prælatus Regularis possit concedere generale privilegium citiùs aut seriùs celebrandi; sed solùm quòd in casu particulari hìc & nunc possint tollere obligationem legis Pontificiæ, sicut possunt dispensare in legibus Festorum, jejuniorum, & similibus, in quibus necessitas dispensandi frequens est, & dispensatio ad ordinarium regimen necessaria; ideoque Prælatis ordinariis & immediatis à Pontifice censetur concessa. Porrò concedere privilegia generalia proprium est Summo Pontifici; quia nullatenus necessarium ad bonum regimen inferiorum Prælatorum. Qui possint dispensare.

Dixi, *Ex rationabili causa*; quia illa generaliter requiritur ad licitam; imò ad validam dispensationem in lege Superioris, ut omnes docent in Tractatu de Legibus ubi de justa causa dispensationis. Justam autem causam hìc judico, rationem alicujus momenti propter quam citiùs, vel seriùs debet quis celebrare, ut iter faciendum, infirma valetudo, studium necessarium ad concionem, multitudo pœnitentium, particularis alicujus devotio, & his similia, potiùs morali judicio, quàm certâ regulâ definienda. 284. Quæ sint justæ causæ dispensandi.

Semper præ oculis habendum erit, debere intercedere aliquam necessitatem, non quidem maximam, cùm simus in re, quæ in nullius est præjudicium; nec verò modicam, cùm simus in re non levi. Unde non sufficit solùm ut commodiùs celebres, nec ex eo quòd tardiùs è lecto per segnitiem exurrexeris &c.

285. Varia sunt concessa Regularibus privilegia in hac materia. De cætero varia in hac materia concesserunt Pontifices privilegia Regularibus. Primum est Gregorii XIII. concessum Presbyteris Societatis Jesu Bullâ: *Quanta in vinea Domini* 22. apud Rodriguez ibi: *Nec non Presbyteris Societatis huiusmodi, ut Missas per horam ante auroram, & infra horam post meridiem, itineris, vel alterius legitimi impedimenti causâ, de ipsius Everardi, & pro tempore existentis Præpositi Generalis, vel cuiusvis alterius ad id ab eo deputati licentiâ celebrare valeant, auctoritate Apostolicâ, tenore præsentium de speciali gratia indulgemus.*

Primum est Gregorii XIII.

Ubi nota id speciale esse Societati Jesu, ut non liceat Patribus uti privilegiis Pontificiis, nisi priùs à Præposito Generali fuerint ipsis communicata. Unde alii Mendicantes, qui participant prædictum privilegium vi communicationis privilegiorum, non indigent ad ejus usum speciali licentiâ sui Superioris, sed sine illa ex justa causa tribus horis ante ortum solis possunt celebrare; pro duabus enim utuntur jure communi, pro tertia autem privilegio.

286. Secundum est Alexandri VI. Secundum privilegium est Alexandri VI. qui propter multitudinem confluentium ad Ecclesiam Monasterii B Mariæ Montis Serrati Ordinis S. Benedicti, concessit Monachis illius Monasterii, & aliis Sacerdotibus, ut possent celebrare Missas in illa Ecclesia duabus horis immediatè post mediam noctem, Bullâ: *Sanè merita Religionis* 13. apud Rodriguez ibi: *Nos igitur .... huiusmodi supplicationibus inclinati, quod perpetuis futuris temporibus immediatè post duas horas, post mediam noctem, tam Abbas dicti Monasterii pro tempore existens per seipsum, quàm Monachos eiusdem Monasterii pro tempore existentes, ac quoscumque alios Presbyteros idoneos, sæculares vel Regulares, etiam undecumque ad dictum Monasterium venientes, quotiescumque eis & eorum quilibet videbitur in Ecclesia dicti Monasterii ...., Missas celebrare & celebrari facere liberè & licitè valeant .... auctoritate Apostolicâ tenore præsentium perpetuò statuimus & ordinamus.*

quod est extensum per Clementem VIII. Quod privilegium, ut notat Lugo disp. 20. nu. 27. sicut & alias facultates illius Conventûs, extendit ad totam Congregationem Clemens VIII. Bullâ: *Romanus Pontifex* 22. apud Rodriguez his verbis: *Et insuper ob singularem reformationem & observantiam in dicto Monasterio* (Montis Serrati) *& in illis prædictis, & de eius observantia institutam, & confirmatam, eosdem amplioribus favoribus condecorare volentes, omnia & singula privilegia, concessiones & indulta, gratias spirituales, tam Monasterio Beatæ Mariæ de Monte Serrato, quàm Congregationi Regularis Observantiæ S. Bernardi Ordinis Cisterciensis regnorum Hispaniæ, ac eorum Monasteriis, Domibus, Conventibus, Ecclesiis, Collegiis & piis locis concessa, ac quibus utuntur, potiuntur, & gaudent, ac uti, frui, potiri, & gaudere quomodolibet possunt, quorum tenoribus præsentibus volumus pro expressis ac de verbo ad verbum insertis, etiamsi talia sint, vel forent, quæ specialem & individuam requirerent mentionem, seu particularem inscriptionem prædictis, Monasterio S. Benedicti, ac aliis, & singulis de eius Observantiâ Monasteriis virorum, & mulierum ut eis uti, frui, & gaudere liberè & licitè possint, & valeant auctoritate & tenore prædictis concedimus & indulgemus, dummodò non sint revocata, & non adversentur Decretis Concilii Tridentini, & quatenus etiam sint in usu, illaq; omnia & singula eis, & eorum cuilibet eisdem auctoritate & tenore similiter perpetuò extendimus, eisq; communicamus.* Hactenus Pontifex.

Si dixeris; in aliis Monasteriis non militat eadem ratio, propter quam illud privilegium concessum fuit Ecclesiæ Monasterii Montis Serrati. 287. Objectio. Respondeo, Benedictini per communicationem participant privilegia Familiæ Cisterciensium Hispaniæ, ut patet ex verbis Clementis mox relatis; & Cistercienses illi participant privilegia Ordinis Sancti Hieronymi ex concessione Gregorii XIV. Bullâ: *Romanus Pontifex* 3. apud Rodriguez ibi: *Et insuper ob singularem reformationem & observantiam dictæ Congregationis in eisdem Monasteriis institutam & conservatam, eosdem amplioribus favoribus, condecorare volentes, omnia & singula privilegia, prærogativas, concessiones &c. tam eidem Cisterciensi .... quàm etiam S. Benedicti, ac quibuscumque aliis similium & dissimilium Ordinibus, & Religionibus, sub quibusvis Regulis, Constitutionibus aut Ordinationibus degentibus seu militantibus ..... quomodolibet utuntur, potiuntur, gaudent, ac uti frui, potiri, & gaudere quomodolibet possunt .... uti, frui, & gaudere liberè & licitè possint & valeant, auctoritate & tenore prædictis concedimus, & indulgemus.* Responsio.

Porrò Ordini Sancti Hieronymi concessit Pius IV. ut privilegia extenderentur ab uno Conventu ad alios omnes, etiam non existente in illis eâdem causâ. Ita refert Lugo suprà, penes quem sit fides. Ergo à primo ad ultimum, ii, qui participant privilegia dictæ Congregationis Benedictinorum, videntur habere illud privilegium, quamvis non existente eâdem, sed aliâ causâ, qualis est causa itineris, infirmitatis, & similis.

Cæterùm cùm illa facultas concessa Monachis Montis Serrati non sit absoluta, sed ad celebrandum in Ecclesia illius Monasterii, ut patet ex tenore verborum; alii Religiosi vi communicationis nec ipsi poterunt in quolibet loco celebrare illa horâ; sed solùm in Ecclesia sui Monasterii: communicatio enim non intelligitur cum majori ampliatione, quàm gratia principalis, quæ communicatur.

Tertium

288. Tertium privilegium est Gregorii XIII. Tertium privilegium est Gregorii XIII. qui anno secundo sui Pontificatûs concessit vivæ vocis oraculo Congregationi S. Justinæ, & consequenter Mendicantibus & participantibus cum ipsis, ut ejus Religiosi, dùm sunt in itinere, possint celebrare ante auroram, & post mediam noctem. Ita refertur in Compendio Fratrum S. Hieronymi Hispa. & à Sorbo in Compendio Privil. Mendic. verb. *Missa* 3.

An autem hoc privilegium, utpote vivæ vocis oraculo concessum (uti & alia vivæ vocis oracula) revocatum sit à Gregorio XV. Bullâ *Romanus Pontifex* 27. apud Cherubinum, & novissimè ab Urbano VIII. Bullâ *Alias fel. recor.* 121. apud eundem Auctorem, nolim hìc contendere; quia difficultas communis est, & alia privilegia sufficiunt.

Portel. Putat autem Portel verb. *Missa* n. 3. illo die, quo Religiosi debent arripere iter, non posse illo uti, adhuc enim non sunt in itinere constituti. Tamburinus. At profectò, inquit Tamburinus lib. 1. c. 6. §. 4 n. 9. qui est in procinctu itinerandi, posset, meâ sententiâ, dici esse in itinere.

Quæstio de modo loquendi, de re dico ego, posse Religiosum uti illo privilegio, supposito quòd non sit revocatũ, quando iter arripiendum isto die exigit anticipationem, vel postpositionẽ Missæ; ad impedimentũ enim quod iter præstat isto die, videtur Pontifex respexisse.

Quartum privilegium refertur in Compen-
289. Quartum privilegium est Leonis X. dio Privil. Mend. verb. *Missa* 2. concessum à Leone X. Fratribus Minoribus Observantiæ, *ut de licentiâ suorum Superiorum (quorum conscientiis remittit quomodo Fratres debeant uti gratiâ) possint celebrare illicò post matutinum, & post meridiem, præsertim diebus, quando est de audienda Missa præceptum, quando Fratres debent ambulare, seu quando de via veniunt, & non possunt ante meridiem applicare ad locum, ubi commodè possint Missam audire, vel honestè celebrare. De æstate verò quando noctes sunt breviores, etiam ante Matutinum Chori, vel infrà, dummodo celebraturus illud per se aut cum socio dixerit, prout consuetum est in Ordine cum Prima.* Hucusque Compendium.

Circa quam concessionem notat Rodriguez circa quod quædam sunt observanda. Rodriguez. Primum. tom. 1. qq. Reg. qu. 43. art. 3. quòd si illa verba, *De licentia suorum Superiorum*, intelligantur de licentia dispensativa, nullum continent privilegium, cùm Prælati Regulares Superiores (id est, Generales, vel Provinciales) possint in hoc dispensare, & etiam inferiores (id est, Guardiani) in absentia Superiorum. Hæc ille. Ergo per licentiam intelligenda est simplex facultas, ubi & quando non est sufficiens alioquin ratio dispensandi.

Præterea in eo quod additur, *Quòd possint*
290. Secundum. *Fratres facere Sacrum ante Matutinum Chori*, advertit idem Auctor, quòd hæc concessio loquitur quando Matutinum recitatur in Choro post mediam noctem tertiâ videlicet horâ propter aliquam urgentem necessitatem. Nam tunc Fratres possunt celebrare post mediam noctem ante finitum Matutinum in Choro. Bruno Chassaing de Privil. Regul. parte 2. tract. 8. cap. 1. propositione 2. sic intelligit, quòd possunt dici Missæ ante Matutinum Chori omnino persolutum; potest enim illicò post mediam noctem Prima recitari, & statim inchoari Missa dum Matutinum persolvitur. Prior expositio videtur melior, ne alioquin idem sint, *Ante Matutinum*, &, *Infra Matutinum*, quæ tamen Pontifex ponit tamquam distincta.

Notat 3. Rodriguez circa illa verba: *Dummodo celebraturus* &c. quòd dicti Fratres possunt celebrare juxta istam concessionem, etiam non recitato Matutino, neque Primâ. Tertium. Ea enim verba non ponuntur, ut conditio limitativa & restrictiva superioris concessionis: sed ponuntur, ut quid secundùm jus commune requisitum. Secundùm enim opinionem communem & antiquam non possunt Sacerdotes facere Sacrum, sine eo, quòd priùs recitent ad minus Matutinũ. At cùm hodie defendatur contraria opinio, ut infrà videbimus, quidni valeat privilegium, & liceat, non recitato Matutino, præsertim instante aliquâ necessitate?

Quartò advertendum est cum Portel verb. 291. *Missa* in Additione n. 6. quòd licèt ibi dicat Quartum. Pontifex: *Præsertim diebus quando Missa* &c. vox, *Præsertim*, non tollit, quin possint Fratres uti Portel. illâ concessione etiam aliis diebus; nam illa particula cùm sit implicativa, implicat, seu notat idem esse in aliis casibus, licèt in illo, in quem ipsa particula cadit, fortior militet ratio, ut cum aliis docet Sanchez lib. 2. de Matrim. disp. 39. n. 6. Sanchez. Et praxis sic observat.

Idque patet ex alio privilegio Leonis in Compend. Mend. verb. *Ieiunium* §. 5. ubi concessit Minoritis, *Maximè prædicatoribus*, ut in die jejunii possint comedere unâ horâ ante horam consuetam: licèt enim ibi dicat, *Maximè prædicatoribus*, particula, *Maximè*, non tollit quin illud possint facere cæteri Fratres non prædicatores, ut usus & praxis observat.

Procul dubio si Papa solis prædicatoribus vel solis itinerantibus id voluisset concedere, hanc voluntatẽ expressisset, utendo particulâ exclusivâ, *Solùm*, vel non poneretur in principio, quòd concederetur Fratribus, uti ponitur in priori concessione pro Missa diluculò dicenda; nam postulatio oblata Leoni X. sic incipit: *Tota familia petit ut sibi concedatur, præsertim* &c.

Quintum privilegium est Innocentii VIII. 292. Quintum privilegium est Innocentii VIII. quo sine ulla limitatione concedit Fratribus Augustiniensibus, & per consequens omnibus, qui cum illis participant, quòd expleto matutinali Officio, etiam ante lucis auroram, possint Missas celebrare: Bulla 2. apud Confectium ibi: *Ac vobis, & pro tempore existentibus vestrarum Congregationum Fratribus, ut expleto matutino Officio, etiam ante lucis auroram, Missam celebrare possitis, dictâ auctoritate concedimus.*

Sextum & ultimum est Eugenii IV. Sextum & ultimum privilegium erit Eugenii IV. qui concessit Congregationi S. Justinæ, & consequenter aliis participantibus, ut licitè possent celebrare in itinere, vel ex causa justa usque ad nonam inclusivè: Bulla *Etsi quaslibet personas* 11. apud Rodriguez ibi: *Quodq; huiusmodi Congregationis Sacerdotes in itinere constituti, aut aliàs ad hoc causâ subsistente, ante diem & usque ad nonam inclusivè celebrare valeant, tenore præsentium duximus concedendum.* Quæ sit autem alia justa causa, facilè colliges ex supradictis de justa causa dispensationis, scilicet ratio alicujus momenti, propter quam non potest quis debitâ alioquin horâ celebrare.

293. An dicta privilegia sint revocata per Tridentinum, Plura alia privilegia inveniuntur in Comp. Privil. Mend. sed hæc nobis sufficient. Inquiro autem, an sint revocata per Concilium Tridentinum sess. 22. in Decreto de observandis & evitandis in celebratione Missæ ibi: *Postremò ne superstitioni locus aliquis detur, edicto & pœnis propositis caveant* (Episcopi) *ne Sacerdotes aliis quàm debitis horis celebrent* &c.

aut Constitutionem Pianam? Aut certè per Constitutionem Pii V. editam anno 1566 quartam apud Cherubinum, & incipit: *Sanctissimus in Christo Pater*, ubi §. 2. ita legitur: *Hac præsenti perpetuò valiturâ Constitutione quibusvis Prælatis, Capitulis, Clericis, Fratribus, aliisq; Superioribus & personis earumdem Ecclesiarum, Monasteriorum, Conventuum, Domorum, & aliorum piorum locorum in virtute sanctæ Obedientiæ, & sub indignationis suæ, ac perpetuæ suspensionis à divinis pœna districtius inhibens, ne deinceps Missas vespertino tempore, huiusmodi licentiarum, & facultatum, aut alio quovis prætextu celebrare, vel celebrari facere præsumant, ac mandans locorum Ordinariis, ut eandem præsentem Constitutionem sub prædictis & aliis sibi benevisis pœnis per quoscumque Prælatos, Capitula, Clericos, Fratres, Superiores & personas huiusmodi inviolabiliter observari faciant, contradictores quoslibet auctoritate Apostolicâ compescendo.*

Sequitur derogatio contrariorum: *Non obstantibus præmissis, ac quibusvis Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, nec non Ecclesiarum, Monasteriorum, Conventuum, domorum, & aliorum locorum prædictorum, etiam iuramento, confirmatione Apostolicâ vel quavis firmitate aliâ roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque & indultis, & litteris Apostolicis* &c. *quibus omnibus ipsa Sanctitas sua illorum tenores pro expressis habens, specialiter & expressè derogavit, illaq; quoad præmissa, cassavit penitus & annulavit cæterisq; contrariis quibuscumque.* Quid ampliùs posset dici?

294. Multi probabiliter negant, Nihilominus neque per hanc Bullam, neque per Tridentinum revocata esse privilegia suprà commemorata, solitò citiùs aut seriùs celebrandi, constans est multorum opinio. De Tridentino patet; quia tantùm alloquitur Ordinarios, præcipiens eis, ut non obstantibus dictis privilegiis, compellant Regulares in foro exteriori censuris & aliis remediis opportunis, ne facultatibus in ipsis privilegiis concessis utantur. Sic enim ait Concilium in fine illius Decreti. *Hæc igitur omnia, quæ summatim enumerata sunt, omnibus locorum Ordinariis, ita proponuntur, ut non solùm ea ipsa, sed quæcunque alia huc pertinere visa fuerint, ipsi pro data sibi a Sacrosancta Synodo potestate, ac etiam ut delegati Sedis Apostolicæ, prohibeant, mandent, corrigant, statuant; atque ad ea inviolatè servanda censuris Ecclesiasticis, aliisq; pœnis, quæ illorum arbitrio constituentur, fidelem populum compellant; non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus, ac consuetudinibus quibuscumque.* & Tridentinum iis contentum esse explicat. Ergo quousque Episcopi non compellunt, non est cur Religiosi scrupulis agitentur. Ita censet Rodriguez tomo 1. qq. Regul. q. 43. art. 5. cum consilio, ut ait, doctissimorum virorum. Rodriguez.

Addit; quòd multa in dictis privilegiis conceduntur Religiosis, quæ jure communi conceduntur. Quas concessiones, inquit, cùm sint juris communis, non puto velle Concilium Tridentinũ ab Episcopis impediri, cùm ad ipsorum derogationẽ expressa mentio eorũ fieri debuit, prout à communiter scribentibus traditur.

Quinimo video ab aliquibus dubitari, an etiam illæ concessiones, quæ sunt mera privilegia, possint vi illius Decreti ab Episcopis impediri. Dicunt enim verba illius clausulæ derogatoriæ, commodè posse referri ad verba immediatè præcedentia, videlicet: *Atque ad ea inviolatè servanda censuris Ecclesiasticis* &c. *fidelem populum compellant*, quæ tantùm respiciunt sæculares. Quis enim dixerit Religiosos venire nomine *fidelis populi*, præsertim in odiosis, in quibus nequidem veniunt intelligendi nomine Clericorum? Ergo per illam clausulã Tridentini non datur potestas Episcopis revocandi privilegia Regulariũ, cùm de illis non fiat mentio, quæ facienda esset, sed tantùm privilegia sæcularium. 295. ut non censeatur derogare dictis privilegiis.

Quidquid sit de potestate revocandi, certum arbitror non esse universaliter illa privilegia revocata. Quamdiu autem non revocantur, nemo dicere potest, Religiosus celebrare Missas horis indebitis, quando celebrant eo tempore, quo ex facultate Superioris licet.

Quantùm ad Constitutionem Pii V. in illa, ut manifestum est ex verbis, solùm agitur de Missis vespertinis; neque de omnibus, sed illis dumtaxat, quæ mediâ nocte, seu in aurora Nativitatis, ac de manè Resurrectionis & forsan aliarum Festivitatum juxta ritum S. Romanæ Ecclesiæ fieri consueverant, quas prohibet fieri Pontifex ad solis occasum. 296. Idem dicendum de Constitutione Pii quinti,

Colligo ex §. 1. sequentis tenoris: *Sanctissimus in Christo Pater & Dominus noster Dominus Pius divinâ providentiâ Papa quintus. Ad cuius notitiam pervenit, quod nonnulli Cathedralium, etiam forsan Metropolitanarum, Collegiatarum, & aliarum Ecclesiarum, nec non Monasteriorum, Conventuum, Domorum & aliorum piorum locorum sæcularium & diversorum Ordinum, ac Militiarum Regularium Prælati, Capitula, Clerici, Fratres, aliiq; Superiores & personæ, antiquum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ritum* in

in statutis Missarum celebrandarum temporibus pervertere satagentes, diversas licentias & facultates, Missas, quæ mediâ nocte, seu in aurora Nativitatis, ac de manè Resurrectionis Domini nostri Iesu Christi, & forsan aliarum Festivitatum iuxta prædictum ritum celebrari consueverant, de serò etiam forsan circa solis occasum vigiliæ Festivitatum earumdem in suis Ecclesiis & Capellis celebrandi seu celebrari faciendi, ab Apostolica Sede vel eius Legatis, ac etiam maiori Pœnitentiario pro tempore existente variis prætextibus impetraverunt, illisq́; iam pridem utuntur. Hoc ab antiquo Catholicæ Ecclesiæ instituto, Sanctorumq́; Patrum decretis deviare considerans &c.

quæ explicatur primò de certis quibusdam Missis.

Ergo non loquitur Pontifex de omnibus Missis, quæ ex vero privilegio celebrantur, vel ante auroram, vel post meridiem (nam certum est antiquis temporibus Missas fuisse celebratas usque ad horam nonam, id est, tertiam pomeridianam) sed tantùm de Missis quarumdam Festivitatum, quæ ab aliquibus, prætextu diversarum licentiarum celebrabantur in vigiliis earumdem Festivitatum vespertino tempore, quam celebrationem, & non aliam Pontifex ibi videtur prohibere.

297. Alia explicatio Rodriguez.

Aliter respondet Rodriguez suprà art. 2. videlicet dictam Constitutionem loqui, quando aliquis regulariter, & absque causa facit Sacrum dici, aut celebrat horâ vespertinâ; non verò quando in aliquo casu raro, ut v. g. si Festum est solemne, & Missa publica & Concio non finitur usque ad nonam, vel duas horas post meridiem. Tunc enim posset Missa privata inchoari post finitum solemne Festum, maximè ne aliqua pars populi Missâ privetur juxta quamdam doctrinam celebrem Leonis Papæ Epistolâ 81. ad Dioscorum cap. 2. & refertur de Consecratione dist. 1. cap. 51. *Necesse est*, inquit, *ut quædam populi pars suâ devotione privetur, si unius tantùm Missæ more servato, Sacrificium offerre non possint, nisi qui primâ diei parte convenerint.*

Addit Rodriguez: idemque permitti potest, si ratione itineris occurrat necessitas celebrandi in die Festo paulò post meridiem, dummodò unius horæ tempus non excedatur. Quod significat Soto, & favet consuetudo. Imò & Regula Missalis, in qua non sine causa additur illa particula, *Communiter*. Tit. de defect. cap. 10. n. 1. ibi: *Si non sit tempus debitum celebrandi, quod est ab aurora usque ad meridiem communiter.* Ac denique quia res morales, quando non sunt per legem omnino declaratæ ac limitatæ, non possunt indivisibiliter definiri; præsertim quia hæc res non est tam gravis, vel necessaria ad honestatem, ut intercedente rationabili causâ non possit prædicto modo ampliari. Hæc ille.

298. Cui non obstant verba Pii V.

Nec obstant verba Pii V. ibi: *Quocumque prætextu.* Hæc enim verba debent explicari juxta subjectam materiam, scilicet ut intelligantur de prætextu licentiarum & privilegiorum Pontificum concedentium, ut post meridiem horâ tertiâ liceat celebrare, non autem quando interveniente causâ id fit. Interveniente enim causâ etiam modò horâ tertiâ post meridiem licet Sacrum perficere, quando scilicet ante meridiem inchoatur. Quod in solemni funere Regum practicatum fuisse Salmanticæ testatur Henriquez dicens, fuisse finitam tunc Missam horâ quartâ post meridiem.

Quocumque prætextu.

Et pro hac explicatione facit verbum dictæ Constitutionis Pii V. ibi: *Præsumant.* Quod verbum dictat tantùm prohiberi in ea audaciam & temeritatem juxta communem. Ex quo verbo colligitur dictam Constitutionem loqui de his, qui prætextu licentiarum & privilegiorum revocatorum celebrant, aut celebrari faciunt; non autem de his, qui prætextu alicujus legitimæ causæ hoc aliquando & rarò faciunt. Sic explicat hanc Constitutionem Rodriguez, sed sine necessitate; immo fortè veritate, ut patet ex priori explicatione, quæ nobis magìs placet, utpote magìs conformis textui, & communi sensui Doctorum.

Hoc certum tene, tam juxta antiquum, quàm modernum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ritum, licitum esse omnibus Sacerdotibus celebrare Missam mediâ nocte Nativitatis Domini, saltem primam; nam de secunda & tertia plures dubitant, immo contrarium censent, quos vide apud Dianam de Celeb. Miss. resol. 35. 299.

An in nocte Nativitatis liceat celebrare tres Missas?

Diana.

Fundantur primò, quia in Rubricis Missalis ita statuitur, ibi: *Ad secundam Missam in aurora: Ad tertiam in die Nativitatis Domini.*

Secundum fundamentum sumitur ex Canone, in quo dicitur: *Communicantes & noctem sacratissimam celebrantes* pro prima Missa; pro aliis verò duabus dicitur: *Et diem sacratissimam celebrantes.*

Nihilominus opposita sententia & probabilior est, & in praxi tutissima; & licèt aliud argumentum non haberemus nisi praxim, etiam maximè timoratorum, illa abundè sufficeret. 300.

Affirmat praxis etiam timoratorum.

Probatur autem insuper ex cap. 48. de Consecrat. dist. 1. ubi Telesphorus Papa VII. à Petro, sic scribit: *Nocte sanctâ Nativitatis Domini Salvatoris Missas celebrent Presbyteri, & hymnum Angelicum in illis solemniter decantent, quoniam & eâdem nocte ab Angelis, Pastoribus nuntiatus est.* Ecce sine exceptione aliqua concedit Presbyteris nocte sanctâ Nativitatis Dominicæ celebrare Missas: ubi autem jus non distinguit, nec nos sine ratione debemus distinguere.

& favet Decretum Telesphori Papæ.

Vnde ad primum fundamentum contrariæ opinionis Respondeo, Rubricas Missalis debere intelligi de Missis Conventualibus & solemnibus, ut prima Missa de nocte post mediam noctem dicatur, secunda in aurora, tertia verò in pleno die. 301.

Satisfit argumentis contrariæ sententiæ.

 Ad

Ad ſecundum dico, in divinis Officiis verba non ſemper referri ad tempus in quo dicuntur; ſed ad illud, pro quo repræſentando, & commemorando dicuntur. Quis enim ambigit primam Miſſam poſſe fieri in pleno die? Et tamen in illa debebit Sacerdos dicere: *Communicantes & noctem ſacratiſſimam celebrantes.* Sanè niſi licitum foret tres Miſſas de nocte celebrare, vix omnes Sacerdotes poſſent tres Miſſas celebrare propter anguſtiam temporis matutini. Nihil ergo in hac re ſcrupulizandum.

302. Licet noctu celebrare ad communicandum infirmum. *Victoria.*

Uti etiam quando neceſſaria eſſet celebratio nocturna ad communicandum infirmum, alioquin ſine Viatico moriturus, quidquid aliqui in contrarium dixerint, timentes ubi non erat timor. Ita docet Victoria in Summa de Euchariſtia n. 97. in fine dicens: Credo quòd in caſibus, propter quos licet bis celebrare, licebit etiam nocte celebrare, ut propter infirmos. Idem cenſent Paludanus, Antoninus, Gabriel, Vaſquez, Layman, Diana & alii, quos citat & ſequitur Dicaſtillo diſp. 4. n. 73. Et hactenus de requiſitis ex parte temporis ad licitam celebrationem Miſſarum.

Paludanus. Antoninus. Gabriel. Vaſquez. Layman. Diana. Dicaſtillo.

303. Quid requiritur ad celebrationem ex parte loci? *Scotus.*

Sequitur dicendum de requiſitis ex parte loci: *Ubi* (inquit Scotus 4. diſt. 13. q. 2. n. 13.) *poſſumus diſtinguere locum, in locum propriè dictum, & in vas quod eſt locus mobilis ſecundum Ariſtotelem 4. Phyſicorum.*

Rogas illum, quid requiratur ad licitam celebrationem Miſſarum ex parte loci propriè dicti? Illico reſpondet: *Ex parte loci propriè dicti requiritur amotio impedimenti, ſcilicet quòd locus non ſit interdictus, & requiritur appoſitio convenientis diſpoſitionis, ſcilicet quòd ſit ſanctificatus.* Erit igitur

CONCLUSIO XVIII.

Peccat mortaliter, qui celebrat in loco interdicto.

304. Locus non poteſt eſſe interdictus ſive à jure ſive ab homine

HÆc Concluſio non modicâ indiget expoſitione. Sciendum ergo quòd locus poteſt eſſe interdictus à judice, vel à jure. A judice quidem per cenſuram Eccleſiaſticam, à jure autem ſi eſt pollutus ſanguine vel ſemine.

ſub gravi culpa

Eſſe autem peccatum mortale celebrare in loco interdicto, omnes conſentiunt. *Primum* (inquit Scotus ſuprà) *eſt ſimpliciter neceſſarium, quia celebrans in loco interdicto facit contra prohibitionem Eccleſiæ* (Quis dubitat an in re gravi?) *& per conſequens non ordinatè.*

305. An etiam ſub pœna irregularitatis? *Scotus.*

Nec hoc tantùm; ſed ſi interdictum ſit à judice latum contra locum, celebrans ibidem ſcienter, dicitur incurrere irregularitatem. *Quod probatur* (inquit Doctor ſuprà n. 17.) *per unum Capitulum extra de Clerico excommunicato, miniſtrante* Poſtulaſtis: *Et per aliud Capitulum extra de exceſſ. Prælat.* Tanta. *Sed utrumque Capitulum bene poſſet exponi, cùm neutrum eſt juris expoſitivum, neque etiam juris poſitivi reſponſivum, ut appareat talem ſic celebrantem irregularem eſſe ſimpliciter, quod patet exponendo verba illa, quæ ponderantur de privatione Beneficiorum, & hujuſmodi.*

Explicatur cap. 7. de Cler. excom.

Sed quæ illa verba? *Quæſiviſti præterea* (inquit Innoc. III. cap. *Poſtulaſti* 7.) *qualiter puniri debeant Clerici, Monachi vel Moniales Eccleſiarum Conventualium, qui poſt latam interdicti ſententiam in locis ſuppoſitis interdicto præſumpſerunt hactenus, & adhuc etiam non verentur divina Officia celebrare, quamvis propter hoc ſint excommunicationis vinculo innodati. Ad hoc breviter reſpondemus, quòd clerici, qui talia præſumpſerunt, ſunt Eccleſiaſticis Beneficiis ſpoliandi. Monachi verò, vel Moniales in arctioribus Monaſteriis ad peragendam pœnitentiam detrudendi.*

& cap. 18. de Exceſſ. Prælat. de privatione beneficiorum.

Ecce apertè loquitur Pontifex de privatione Beneficiorum; eaque non latæ ſententiæ, ſed dumtaxat ferendæ. Similiter cap. *Tanta* 18. ibi: *Tam præſumptores eoſdem, quàm omnes alios, qui præfatum interdictum damnabiliter violarunt, ſuſpendas auctoritate Apoſtolicâ ab Officio, & Beneficio.* Conſtat autem omnem irregularitatem ferri à jure, & non ab homine. Cùm ergo prædicti textus non loquantur niſi de pœna infligenda à judice, optimè poſſunt, imò debent exponi, non de propriè dicta irregularitate, ſed de privatione dumtaxat Beneficiorum, & hujuſmodi.

Qui celebrat in loco ſuppoſito interdicto, incurrit irregularitatem. cap. 18. de ſententia excom. in 6.

Interim alium invenio textum, in quo clariſſimè exprimitur irregularitas: eſt autem cap. *Is qui* 18. de Sententia excommunicationis in 6. ibi: *Is verò qui ſcienter in loco celebrat ſuppoſito interdicto (niſi ſuper hoc privilegiatus exiſtat, aut à jure ſit conceſſum eidem) irregularitatem incurrit: à qua nequit per alium, quàm per Romanum Pontificem liberari, & adeò efficitur ineligibilis* (ad Beneficia vel Officia) *quòd nec ad eligendum cum aliis debebit admitti.* Nihil illuſtrius dici poterat.

306. Sententia Scoti de eo qui celebrat in loco polluto.

Sed numquid eidem pœnæ ſubjacet qui celebrat in locis interdictis à jure? *In talibus* (inquit Scotus ſuprà) *ſi notorium eſt, peccatum eſt celebrare: non tamen incurritur irregularitas; quia non eſt à jure inflicta expreſſè.* Imò contrarium expreſſè decernitur cap. *Is qui* mox allegato, ibi: *Is qui in Eccleſia ſanguinis aut ſeminis effuſione polluta ..... ſcienter celebrare præſumit: licet in hoc temerariè agat, irregularitatis tamen (cùm id non ſit expreſſum in jure) laqueum non incurrit.*

Proſequitur Doctor: *Si autem privatum eſt, nec peccatum eſt; quia nec reconciliatione indiget. Extra de Adulteriis; Significaſti;* in quo Eccleſia reconciliari præcipitur propter hoc, quod mulier adultera publicè coram judice ſuum adulterium detexit. Ex quo à contrario ſenſu videtur ſequi, ut quando crimen non fuerit publicum, non ſit opus reconciliatione, quæ eſt communis ſententia, ut infrà videbimus.

Cæte-

307. Polluitur Ecclesia primò sanguinis aut seminis effusione cap. fin. de Consec. Eccl. cap. un. eod. in 6. Cæterùm variis modis polluitur Ecclesia: primò seminis vel sanguinis effusione, extra de. Consec. Ecclesiæ cap. fin. ibi: *Si Ecclesia non consecrata cujuscumque fuerit semine aut sanguinis effusione polluta* &c. Et cap. unico eodem titulo in 6. ibi: *Si Ecclesiam pollui sanguinis aut seminis effusione contingat* &c.

Copiosa debet esse sanguinis effusio, Porrò per sanguinis effusionem intelligunt Doctores communiter, non quamlibet emissionem sanguinis, sed copiosam, ortam ex percussione seu læsione corporis, quæ sit peccatum mortale; non tantùm in ratione læsionis honoris, sed præcisè in ratione læsionis corporalis.

cujus causa sit posita intrà Ecclesiam. Sufficit autem, quòd læsio facta sit intrà Ecclesiam, estò sanguis effusus Ecclesiæ pavimentum aut parietem non attingat, sed in vase recipiatur; quia non violatur Ecclesia propter contactum sanguinis, sed propter violentam effusionem in illa factam. Ampliùs dico: sufficit læsionem esse factam intrà Ecclesiam, estò sanguis extra illam emittatur, ut patebit ex dicendis infrà de homicidio. Similiter indifferens est sive lædens sit intrà, sive extra Ecclesiam, modò læsus sit intrà.

308. Sacristiæ nomine Ecclesiæ non intelliguntur. Rogas, an Sacristia veniat nomine Ecclesiæ? Respondeo negativè, neque turris aut campanile, neque cubicula Ecclesiæ adjuncta, aut etiam cavernæ vel cryptæ sub Ecclesia, nisi fortè sint deputatæ ad celebrandam Missam, aut deserviant ad sepeliendum: & eadem est ratio illius spatii, quod est intrà primum & secundum tectum; utì etiam parietum Ecclesiæ à parte exteriori.

sed totum illud spatium quod pertinet ad interius Ecclesiæ corpus. Sanchez. Breviter, id spatium dicitur esse intrà Ecclesiam, quod pertinet ad interius Ecclesiæ corpus à tecto interiori usque ad pavimentum, & à summa Ara usque ad parietem oppositum. Ita Sanchez lib. 9. de Matrimonio disp. 15. n. 25. Quare, inquit ille, Capellæ constitutæ intrà Ecclesiam comprehenduntur, quia unum corpus cum ipsa efficiunt. Igitur non violatur Ecclesia per effusionem sanguinis in Sacristia, supra tectum Ecclesiæ, in turri &c. vide Sanchium à n. 26. usque ad 36.

309. Quæ effusionis sanguinis, similis est ratio effusionis seminis, Quæ autem effusionis sanguinis, similis est ratio effusionis seminis, ut videlicet illa sola polluat Ecclesiam, quæ fit intrà Ecclesiam, idque in vigilia, & est peccatum mortale; requiritur etiam quòd sit copiosa non unius tantùm, vel alterius guttæ; licèt enim illa modica effusio sit peccatum mortale intemperantiæ ex parte interioris voluntatis; tamen in ratione exterioris injuriæ loci sacri, non est res adeò gravis, neque injuria (ut ita dicam) consummata.

scilicet ut sit copiosa. Accedat significatio nominis *Effusio*, quo jura communiter utuntur. Glossa in cap. *Cùm illorum* 32. de Sententia excommunicationis verb. *Effusionem sanguinis: Verbum*, inquit, *effusionis abundantiam significat*. Probat ex Divo Hieronymo in Comment. ad cap. 3 Malachiæ & refertur 16. q. 1. cap. 65. ibi: *Verbum effusionis nomen largitatis ostendit*. Et ita vidi declarari, inquit Portel verb. *Ecclesia* in Additione n. 3. in facti contingentia à quodam Vicario Generali Episcopi. S. Hieron. Portel.

Cùmque secundùm commune dictum, ubi jura non distinguunt, nec nos distinguere debeamus, & jura indistinctè loquantur de quacumque effusione, ut patet ex cap. fin. suprà ibi: *Cujuscumque fuerit semine* &c. & ex cap. 20. de Consec. dist. 1. (quod est Concilii Nicæni) ibi: *Ecclesiis semel Deo consecratis, non debet iterum consecratio adhiberi, nisi aut ab igne exusta, aut sanguinis effusione, aut cujuscumque semine pollutæ fuerint*. Existimo planè indifferens esse sive effusio seminis facta fuerit per pollutionem, sive per fornicationem, sive per copulam conjugalem, dummodò, ut dixi, fuerit peccatum mortale. 310. cap. fin. de Consec. Eccles. Nicænum. & mortali peccaminoso.

Unde quando conjuges ex necessitate diu manere coguntur intrà templum, idque cum periculo incontinentiæ, sicut tunc actus conjugalis ibi exercitus non est mortalis, sic nec violat locum sacrum. Ratio est: quia hæc violatio est pœnalis; pœna autem supponit culpam, cùmque sit pœna gravis, supponit gravem culpam.

Secundò polluitur Ecclesia per homicidium: extra de Consecrat. Eccles. cap. 4. ubi Innocentius III. in hæc verba scribit Compostellano Archiepiscopo: *Proposuisti quòd venientibus ad Ecclesiam Sancti Iacobi ex diversis Regionibus peregrinis, & volentibus alijs ab alijs per contentiones & rixas altaris de nocte custodiam vendicare, homicidia contingunt fieri interdum, & aliquando vulnera inferuntur*: & infrà: *Fraternitati tuæ taliter respondemus, quòd manente Ecclesiâ & Altari, ipsa reconciliari poterit per aquam cum vino & cinere benedictam*. 311. Secundò polluitur per homicidium Innoc. III.

Idem colligitur ex Igino Papa, & refertur de Consecrat. dist. 1. cap. 19. ibi: *Si homicidio & adulterio Ecclesia violata fuerit, diligentissimè expurgetur, & denuò consecretur*. Iginus.

Et verò licèt jura ista universaliter loquantur de quocumque homicidio; equidem quoniam pœnalia sunt, intelligi debent de homicidio mortaliter peccaminoso, si non contra justitiam, saltem contra reverentiam debitam loco sacro, ut si aliquis occidat seipsum, aut judex reo bene merito supplicium inferat in Ecclesia; quamquam in ultimo casu aliquando peccetur etiam contra justitiam: quippe persona in tali loco existens, quantumcumque merita sit pœnam mortis, quamdiu ibi manet, exempta est à jurisdictione judicis sæcularis, non quidem secundùm se, sed ratione loci, cui principaliter & per se data est exemptio, quatenus tamen continet ac tuetur ad se confugientes, & ideo exemptio in illos redundat. 3 mort. peccaminosum.

Sicuti

Secundus. Secundus, ubi rari sunt admodùm Sacerdotes, ut in Anglia, Hibernia, & nonnullis partibus Germaniæ, & in Indiis (adde & Tuneti, & in tota Africa, & in Regionibus quibuscumque Infidelium in simili necessitate Christianorum ibi fortè degentium) quilibet Sacerdos, quamvis non sit Parochus, poterit ibi, requirente necessitate, pluries celebrare in die, etiam nullâ petitâ licentiâ ab Episcopo, fortè ibi præsente, vel vicino; quia ubi jus commune facultatem concedit, ab alio expectanda neququam est.

Tertius de infirmo aliàs sine Viatico morituro. Tertius, quando aliàs infirmus decederet sine Viatico; qui aliquibus videtur metaphysicus. Nam si Sacerdos novit mortem imminentem infirmi, poterit, immo debebit reservare de sua hostia, quâ infirmum communicet, si aliunde alia hostia non suppetat: si verò non novit, jam sumet ablutionem solitam, & sic non erit jejunus, quod tamen requiritur, ut antè diximus, ut possit iterum celebrare. Solùm igitur casus habebit locum, si fortè Sacerdos sciat infirmi necessitatem in illo temporis momento, accepto calice, ante ablutionem, qui certè erit casus metaphysicus & rarissimus.

Respondeo, quidquid sit de raritate vel frequentia casûs, saltem possibilis est, & si contingat, judico cum communi sententia, quidquid in oppositum sentiat Vasquez disp. 232. nu. 50. necessitatem infirmi, & præceptum Viatici, vincere præceptum de celebrando semel tantùm in die.

267. An sit casus metaphysicus. Tamburinus. Et verò casus non ita erit infrequens, juxta Tamburinum, si probabilis est sententia (quod putamus) licere non jejunum celebrare ad dandum Viaticum: tunc enim cognitâ moribundi necessitate etiam post ablutionem assumptam (quod facilè potest contingere) poterit Sacerdos secundùm hanc opinionem iterum celebrare. Ita præfatus Auctor lib. 1. de Sacrificio Missæ cap. 6. §. 3. n. 3. in fine.

An satìs fundatè, dubito propter duplex præceptum, unum de non celebrando sæpiùs eâdem die, alterum de non celebrando post sumptum cibum & potum. Et quamquam præceptum Viatici seu necessitas infirmi alterutrum seorsim vinceret, equidem, quòd utrumque simul vincat, non satìs mihi constat. Ecclesiastes 4. *Si quispiam prævaluerit* (ait Sapiens Ecclesiaste cap. 4. v. 12.) *contra unum, duo ei resistunt. Funiculus triplex difficilè rumpitur*, & funiculus duplex difficiliùs, quàm unicus.

268. Casus qui à Recentioribus rejiciuntur. Reliqui casus, qui sequuntur, quamvis ab aliquibus approbentur, maximè ab Antiquis; passim tamen à Recentioribus non admittuntur. Sunt autem:

Adventus Episcopi. Primus, quando facto Sacro supervenit Episcopus, vel Princeps volens, etiam die non Festivo interesse Sacro, nec sit alius, qui celebrare possit.

Secundus; si die Festivo superveniat multitudo peregrinorum, celebrato jam Sacro. Ad quem reducitur ille casus, quando in Dedicatione Ecclesiæ, propter multitudinem populi magna ejus pars, nisi quis iterum celebraret, sine Sacro remaneret. Multitudo peregrinorum.

Tertius; quando celebratâ jam Missâ, superveniret defunctus sepeliendus, in eo loco, ubi defuncti sine Missa sepeliri non solent. Defunctus sepeliendus.

Quartus; quando eodem die occurrunt duæ Missæ celebrandæ, altera de Festo v. g. altera de Feria privilegiata, & unus tantùm adest Sacerdos. Duplex Missa.

Quintus; quando Missa esset necessaria ad benedicendas nuptias. Benedictio nuptiarum.

Sextus; quando aliqua alia necessitas judicio prudentis iteratam ejusdem Sacerdotis Missam exposceret.

Verumenimverò hi casus, sicut anteà dixi, communiter à Recentioribus non admittuntur. Et ratio præcipua est; quia, inquit Tamburinus suprà nu. 2. ille Episcopus, vel multitudo, vel defunctus, vel sponsus, vel duplex Missa currens non adferunt obligationem ad Missam, quando hæc haberi non potest, vel debito modo celebrari non valet. Accedit consuetudo contraria omnium Ecclesiarum. 269. Ratio quare hi casus non admittantur. Tamburinus.

Equidem quantùm ad consuetudinem, cùm casus illi rari sint, nescitur quid Sacerdotes essent facturi, si urgerentur. Ratio autem præcipua retorquetur; quia etiam non est obligatio Viatici, quando commodè haberi non potest, neque obligatio audiendi Sacrum in secunda Parochia, quando debito modo non potest ibi celebrari. Retorquetur.

Respondeo, haud nuda obligatio Viatici est causa sufficiens; sed insuper maxima semper utilitas istius Sacramenti pro mortis articulo, quâ non est verisimile Ecclesiam, piam matrem, voluisse filios suos privare, etiam in istis circumstantiis. 270. Retorsioni respondetur.

Et verò cùm obligatio audiendi Sacrum Dominicis & Festis diebus sit universalis, quâ veri apparentiâ dicetur, Ecclesiam sic velle præficere unum Parochum duabus Parochiis, ut de per se loquendo subditi unius nequeant obligationi illi satisfacere? Cùm ergo ex rationabili causa Ecclesia dispensat, si ita loqui velimus, ut unus Pastor habeat duas Parochias, etiam censetur dispensare ut in utraque Sacrificium Missæ offerat (si commodè non possit habere substitutum) quo omnes subditi ejus possint præceptum Ecclesiæ de audiendo Sacro adimplere. Aliud est, quando per accidens contingit, ut hìc & nunc aliqui non audiant Sacrum; hæc enim omissio non videtur aliquibus sufficiens ratio secundò celebrandi eodem die.

Ecce quàm verè dixerit D'aubechies in hac re quot capita, tot esse sententias. Et quod magis miror, Episcopi aliqui videntur sibi reser- 271. D'aubechies.

reservare cognitionem causæ, ut neminem absque sua concessione permittant bis eodem die celebrare.

Concessio facultatis celebrandi non apparet reservata Episcopis.

Sed quo jure? Non invenio. Sanè, ut superiùs dixi, ubi jus commune facultatem concedit, ab alio expectanda nequaquam est. Porrò cap. *Consuluisti* expressis verbis excipitur casus necessitatis; quòd autem ille pendeat à judicio Episcopi, & non cujuslibet hominis prudentis, faciliùs dicitur, quàm probetur. Si ergo quidpiam Episcopo præ cæteris competit in hoc negotio, id erit, dispensare in lege Pontificis, ubi & quando justa ratio id exigit, adeoque suâ auctoritate supplere insufficientiam necessitatis per se excusantis. Interim attendenda est consuetudo loci, in quo moramur, saltem ad evitandum scandalum. Neque hìc tantùm, sed etiam in hora diei, quâ liceat, vel non liceat Missam inchoare. Et si quæris quæ sit ista hora? Respondeo:

CONCLUSIO XVII.

Sufficit Missam finiri in aurora, & ante meridiem esse incœptam.

272. *Probatur Conclus. ex communi usu Ecclesiæ.*

INtelligitur Conclusio absque privilegio, de quo infrà. Probatur ex communi usu Ecclesiæ, conformi Rubricis Missalis Romani cap. 15. in principio: *Missa privata* (de illa loquimur) *saltem post Matutinum & Laudes quacumque horâ ab aurora usque ad meridiem dici potest.* Ideo Decretum Telesphori Papæ, relatum can. *Nocte sanctâ* 48. de Consec. dist. 1. ubi dicitur: *Reliquis verò temporibus* (præter noctem sanctam Nativitatis) *Missarum celebrationes, ante horam diei tertiam minimè sunt celebrandæ*; satìs est revocatum, saltem consuetudine, tam quoad solemnes, quàm quoad privatas Missas.

Rubr. Miss.

Can. 48. de Consecrat. dist. 1.

273. *Quid per auroram & meridiem intelligatur.*

Quæris à me quid per auroram intelligant, communiter Doctores? Respondeo non ortum solis, sed primam ejus irradiationem in nostro hemisphærio, quæ ad summum, juxta Lugonem disp. 20. n. 31. præcedit ortum solis per duas horas & quadrantem, scilicet in mense Junio, ad minus per sesquihoram, excepto Martio, in quo solùm præcedit per horam & quadrantem. Meridiem autem accipiunt pro hora duodecima.

Lugo.

Hi termini sunt moraliter perpendendi.

Porrò hi termini non mathematicè, sed moraliter perpendendi sunt, ut scilicet per auroram intelligatur tertia, vel dimidia pars horæ ante primam lucem, ita ut ille terminus excuset non solùm à culpa mortali, sed etiam à culpa veniali: non enim excusat propter parvitatem materiæ, sed quia quod intrà terminum illum fit, reverà fit intrà debitum terminum & tempus obligationis. Ita Lugo disp. 20. n. 37. quod videtur probabile.

Notat autem ibidem, hunc ipsum terminum moralem, non eodem modo assignari in aurora, ac in meridie, sed in hoc cum majori latitudine. Unde (inquit n. 38.) aliqui dicunt posse tertiâ parte horæ post meridiem inchoari Missam; alii extendunt ad semihoram; alii ad tres quadrantes; alii ad horam non integram. Auctores videri possunt apud Dianam Tractat. de Celeb. Miss. resol. 34. Hæc ille. *Diana.*

274. *Diversæ sententiæ de termino meridiei.*

Vidi Auctores, & ad clariorem intelligentiam exscribo singulorum verba. Prima itaque sententia est Azorii p. 1. lib. 10. c. 25. q. 6. ubi sic ait: Meo judicio tertia pars horæ habetur ut notabilis pars, & ideo si quis scienter, & sine justa & debita causa tertiâ parte horæ ante auroram, vel post meridiem Missæ Sacrificium faceret, lethaliter peccaret. *Prima Azorii.*

Secunda sententia est Layman lib. 5. tract. 5. cap. 4. n. 4. ibi: Si Sacerdos Festo die, ratione itineris impeditus fuerit, licebit Missæ initium facere unâ horâ post meridiem, sicuti docet Henriquez cap. 24. nu. 6. Miranda in Manu. Prael. to. 1. qu. 40. art. 11. Suarez disp. 80. sect. 4. & post ipsum Rodrig. to. 1. qq. Regul. q. 43. art. 2. aiuntque id consuetudine observari. Quinimmo ex quacumque justa occasione poterit Missa paulò post meridiem, puta uno vel altero quadrante inchoari. *Secunda Layman.*

Tertia sententia est Martini Bonacinæ de Sacram. disp. 4. qu. ultimâ p. 9. nu. 7. ibi: Quamobrem mihi mediâ viâ incedenti, ad peccatum mortale videtur requiri spatium trium quadrantum, vel etiam horæ: sicut enim spatium horæ sufficit ad contrahendum mortale peccatum, quoties opera servilia in die Festo exercentur; ita si quis per horam post meridiem non perficiat Missam, non videtur à mortali excusandus, præcisâ justâ causâ. Ob justam verò causam Missæ celebratio potest ad longius tempus protendi. *Tertia Bonacinæ.*

Quarta opinio est Sylvii in 3. parte qu. 83. art. 2. ubi sic habet: Qui ex causa itinerantium, aut simili paulò post meridiem celebraret, non graviter esset arguendus, immo ne arguendus quidem si horæ spatium non excederet, ac omnis offensio abesset. *Quarta Sylvii.*

275. *Quinta Auctoris.*

Ecce rursum quot capita tot sententiæ. Quare? Quia moralitas illa pendet à prudenti judicio. Si non vis errare, placeat tibi nostra Conclusio, nisi consuetudo latiùs illos terminos interpretetur, sicuti teste Lugone suprà nu. 41. videtur interpretari terminum meridianum; idque quia olim terminus ille non erat, immo Missa dicebatur post meridiem; & aliquando post Nonam: postea verò, quia hora fortasse prandii cœpit anteponi, & minùs patienter sustinebatur jejunium, cœpit etiam

etiam anteponi hora celebrandi; aliquali tamen libertate retentâ, cùm non omnes ita tempestivè prandere vellent, & aliquando non possent, vel propter negotia, vel quòd ratione Festivitatis Officia longiùs protraherentur.

Sectia Navarri. Unde Navarrus in Manuali cap. 25. n. 85. Est etiam, inquit, communiter illicitum celebrare post præteritam notabiliter horam sextam, secundùm Joannem Andream, sed nostro judicio minùs bene. Tum, quia non est textus, neque ratio, quæ prohibeat jejuno, ubi sine scandalo potest, facere eam ante nonam. Tum, quia est oblatio & Sacrificium incruentum à Sacerdote in persona Christi oblatum, & idem quod eâ horâ ab ipsomet Christo fuit oblatum cruentum ...... & frequenter id feci, præsertim diebus Festis, ut ego & mei iter facientes, & post meridiem pervenientes ad loca intenta, satisfaceremus præcepto. Hucusque Navarrus.

276. Huic repugnat moderna consuetudo. Sed ei hodie ab aliis Theologis contradicitur; quia contraria consuetudo à Pio V. in Missali approbata, & à Clemente VIII. in Rubricis suprà stabilita, & communis sensus Fidelium, ac censura Prælatorum, qui illud non permitterent, sed punirent, nimis evidenter ostendunt jam illam veterem consuetudinem esse abrogatam.

Quod scitè intelligens Illustrissimus ac Reverendissimus Archiepiscopus Mechliniensis Andreas Creusen anno 1658. die 29. Novembris occasione impii abusûs inter Missarum celebrationes, confabulandi vel alias insolentias exercendi, ac scandala committendi, publico edicto strictè inhibuit omnibus Sacerdotibus, ne Missas suas inchoent post horam duodecimam meridianam, & omnibus Rectoribus Ecclesiarum, ne talem abusum sub quovis quæsito prætextu aut colore permittant.

277. Olim erat consuetudo celebrandi usque ad tertiam pomeridianam, Interim olim fuisse consuetudinem celebrandi usque ad horam nonam, id est, tertiam pomeridianam, non obscurè significat Doctor Subtilis 4. dist. 13. q. 2. n. 18. ubi sic discurrit de tempore celebrandæ Missæ: *Tertium principale, scilicet ex parte temporis breviter teneas, quod à principio diei usque ad nonam Missa congruè celebratur: non computando principium diei ab ascensu solis super horizontem nostrum: sed ab illa horâ, ex qua radii solares illuminant hemisphærium nostrum, quod dicitur principium auroræ, & incipit secundùm Auctores in lib. de Crepusculis, quando sol est sub horizonte ad* 10. *vel* 8. *gradus, quorum ascensus non continet spatium ultra medietatem horæ, & quintam unius horæ, & ille terminus celebrandi tunc & non ante probatur de Consec. dist.* 1. Nocte sanctâ Nativitatis Missas celebrent Presbyteri, *& infrà eâdem dist. §. de ieiuniis:* In Sabbato sancto circa noctis initium Missarum solemnia sunt celebranda.

ut observat Scotus, ex variis Canonibus.

Et ratio est; quia illa pars diei artificialis, quæ est post nonam Sabbati sancti, computatur cum nocte præcedente diem Dominicam. Unde in Benedictione Cerei dicitur: Hæc nox est &c, *& etiam in oratione dicitur:* Deus qui hanc sacratissimam noctem.

Terminus autem celebrationis scilicet hora nona, colligitur ex consuetudine Ecclesiarum, & ille terminus maximè attingitur in diebus ieiuniorum, quando regulariter in Ecclesiis Collegiatis consuevit circa horam nonam Missa de ieiunio celebrari. Hactenus Doctor Subtilis.

Accedat Decretum Concilii Cabilonensis, quod refertur de Consec. dist. 1. can. 50. *Solent plures, qui se ieiunare putant, in Quadragesima, mox ut signum audierint ad horam nonam, comedere. Qui nullatenus ieiunare credendi sunt, si antè manducaverint, quàm vespertinum celebretur Officium. Concurrendum est enim ad Missas, & auditis Missarum solemnibus, & vespertinis Officiis, & largitis eleëmosynis ad cibum accedendum est.* 278. Colligitur etiam ex Decreto Concilii Cabilonensis.

Et quidem admittit Vasquez disp. 231. in hoc Canone *Horam nonam* accipiendam esse juxta primariam suam significationem pro tertia post meridiem: attamen Scotum, & alios Scholasticos similiter loquentes, existimat per *horam nonam* intellexisse, non horam diei ab ortu solis nonam, sed horam canonicam, quæ in diebus jejunii præmitti solet celebrationi Missæ conventualis. Vasquez in quo per horam nonam intelligitur tertia pomeridiana;

Sed contrà; Scotus non tantùm loquitur de diebus jejunii, sed generaliter asserit: *A principio diei usque ad nonam Missa congruè celebratur;* quamvis in fine dicat: *Ille terminus maximè attingitur in diebus ieiuniorum*, propter scilicet consuetudinem, de qua loquitur Concilium Cabilonense. ut etiam apud Scotum.

Quidquid sit de veteri consuetudine, secundùm quam loquitur Doctor Subtilis, constat jam illam esse contrariâ consuetudine abrogatam. Hæc ergo attendi debet, & secundùm ipsam celebrationes nostræ sunt regulandæ, id est, absolutâ Missâ solemni, & horâ duodecimâ, nulla alia nisi paulò post potest inchoari. 279. Moderna consuetudo est attendenda.

Dico, *Absolutâ Missâ solemni*; quia si in diebus valde solemnibus, ut sæpè accidit, solemne Missæ Officium ante meridiem finiri nequeat, durante solemni Missâ, licitum existimat Vasquez suprà n. 37. sine ullo alio privilegio ex sola consuetudine Missas alias privatas inchoari.

Atque hæc de termino meridiano, quem Lugo suprà num. 41. putat ex consuetudine habere majorem latitudinem, quàm terminum auroræ, idque quia aurora semper fuit præfixa: neque enim scimus unquam licuisse celebrare tempore nocturno nisi ex speciali privilegio, ob hanc rationem, ut notat Glossa in cap. *Nocte sanctâ* 48. de Consec. dist. 1. quia hoc Sacramentum ad tempus gratiæ pertinet, quod 280. Nunquam fuit licitum celebrare tempore nocturno. Ratio congruentiæ.

quod per diem significatur, secundùm illud ad Romanos 13. v. 12. *Nox præcessit, dies autem appropinquavit.*

Rom. 13. Similem congruentiam allegat Innocentius VIII. Bullâ: *Exposcit tuæ devotionis sinceritas* 5. apud Rodriguez ibi: *Proviso quòd hujusmodi concessione ante diem celebrandi, seu celebrari faciendi parcè utamini, quia cùm in altaris officio immoletur Dominus noster Dei Filius Iesus Christus, qui candor est lucis æternæ, congruit hoc non noctis tenebris fieri, sed in luce.*

Innoc. VIII.

Cùm ergo semper illicitum fuerit celebrare nocturno tempore, hinc factum quòd aurora minùs moraliter acciperetur, quàm meridies, ad quem, cùm homines, ut suprà dictum est, sponte suâ, & ob propriam commoditatem se induxerint, potuerunt sibi illũ terminum statuere cum aliqua majori latitudine.

In aliquibus regionibus ex consuetudine per tres horas ante auroram celebratur in hyeme. Interim tamen si de consuetudine agitur, in partibus septemtrionalibus, in quibus sol multò seriùs oritur, praxis obtinuit, ut in hyeme tribus vel quatuor horis ante auroram celebretur: & meritò, ut scilicet operarii audiant Missam, antequam eant ad opera; multò enim ante ortum solis ad negotia iri solet, & quia alioquin breve haberent spatium celebrandi: quomodo in Belgio & vicinis Regionibus hâc in parte communi mori est derogatum.

281. An sit peccatum mortale celebrare extra tempus præscriptum. Petes; an sit peccatum mortale extra omnem latitudinem horum terminorum celebrare? Affirmant communiter Doctores; quoniam transgressio præcepti in materia gravi. Et verò quis inficiatur celebrare Missam esse materiam gravem? De præcepto autem cur dubites, cùm Rubricæ expressè id præscribant?

Rubricæ aliæ directivæ, aliæ præceptivæ. Fateor, Rubricarum aliæ sunt præceptivæ, directivæ aliæ. Sed quid tum? Numquid hæc Rubrica solùm directiva? Omnes Rubricæ, inquit Tamburinus lib. 2. de Sacrificio Missæ cap. 5. §. 1. nu. 3. cum aliis, quos citat, sunt ut tales directivæ, & solùm illæ censendæ sunt præceptivæ, quæ continent, seu notant aliquid, quod aliàs ex jure, vel ex legitima consuetudine graviter jubetur, vel ipsæ Rubricæ expresè sub mortali præcipiunt.

Quæ censendæ præceptivæ. Ratio hujus regulæ est; quia ex una parte Rubrica nihil aliud est, nisi mera quædam manuductio circa ea, quæ dicenda, facienda que sunt, rubro colore solita scribi; & ex alia, si aliunde etiam à conditore ipsarum Rubricarum, qui tandem est summus Pontifex, habeatur, quòd id, quod notatur, sit de præcepto, non potest tale non esse.

282. Præsens Rubrica est præceptiva. Ex quo quilibet debet inferre: ergo Rubrica, de qua in præsenti agitur, non tantùm est directiva, sed etiam præceptiva, scilicet ex legitima consuetudine. Alioquin qui illam negaret, asserens introductam esse ex ignorantia, nescio quomodo probaret peccatum mortale.

Et ut dicam, quod sentio, estò celebratio Missæ sit gravis materia, equidem quòd nocturno tempore, vel diurno celebretur Missa, ante, vel post meridiem, non satìs clarè video, quid tanti mysterii in eo lateat, ut propterea potuerit id præcipi vel prohiberi sub peccato mortali. Attamen quoniam plus vident oculi, quàm oculus, libenter me subjicio universali judicio Doctorum; & ideo dico hanc Rubricam obligare sub peccato mortali, non ex jure scripto (non enim aliud extat nisi Decretum Telesphori Papæ relatum cap. *Nocte sanctâ* de Consec. dist. 1. quod reliquis temporibus prohibet consecrationem ante horam tertiam, id est, nonam ante meridianam; quod constat ampliùs non obligare) sed ex mera consuetudine. Obligans sub mortali ex consuetudine.

Profectò nisi hic fuisset communis sensus Ecclesiæ, quid erat opus tot privilegiis sive anticipandi horam celebrationis, sive seriùs celebrandi, tot, inquam, quot hodie circumferuntur? Certè causa itineris, aut alia hujusmodi utilitatis, vel pietatis facilè abstersisset malitiam venialem sine speciali privilegio.

Si autem quæris, quæ sint ista privilegia, & qui privilegiati? Respondeo; primum locum inter privilegiatos obtinent Episcopi, qui itineris causâ, ut passim admittunt Doctores, possunt unâ horâ ante auroram celebrare: imò videntur dispensare posse in hac lege ex quacumque rationabili causâ. Rogas ubi scriptum sit? Respondent Doctores, introductum esse consuetudine, & tacitâ Pontificis approbatione. Si Episcopi id possint, quidni etiam Prælati Regularium, qui habent potestatem quasi Episcopalem? Non ambigo. 283. Qui in hac materia sint privilegiati?

Quod tamen non sic intelligas velim, quasi Episcopus, vel Prælatus Regularis possit concedere generale privilegium citiùs aut seriùs celebrandi; sed solùm quòd in casu particulari hìc & nunc possint tollere obligationem legis Pontificiæ, sicut possunt dispensare in legibus Festorum, jejuniorum, & similibus, in quibus necessitas dispensandi frequens est, & dispensatio ad ordinarium regimen necessaria; ideoque Prælatis ordinariis & immediatis à Pontifice censetur concessa. Porrò concedere privilegia generalia proprium est Summo Pontifici; quia nullatenus necessarium ad bonum regimen inferiorum Prælatorum. Qui possint dispensare.

Dixi, *Ex rationabili causa*; quia illa generaliter requiritur ad licitam; imò ad validam dispensationem in lege Superioris, ut omnes docent in Tractatu de Legibus ubi de justa causa dispensationis. Justam autem causam hìc judico, rationem alicujus momenti propter quam citiùs, vel seriùs debet quis celebrare, ut iter faciendum, infirma valetudo, studium necessarium ad concionem, multitudo pœnitentium, particularis alicujus devotio, & his similia, potiùs morali judicio, quàm certâ regulâ definienda. 284. Quæ sint justæ causæ dispensandi.

Vuu Semper

Semper præ oculis habendum erit, debere intercedere aliquam necessitatem, non quidem maximam, cùm simus in re, quæ in nullius est præjudicium; nec verò modicam, cùm simus in re non levi. Unde non sufficit solùm ut commodiùs celebres, nec ex eo quòd tardiùs è lecto per segnitiem exurrexeris &c.

285. Varia sunt concessa Regularibus privilegia in hac materia.

De cætero varia in hac materia concesserunt Pontifices privilegia Regularibus. Primum est Gregorii XIII. concessum Presbyteris Societatis Jesu Bullâ: *Quanta in vinea Domini* 22. apud Rodriguez ibi: *Nec non Presbyteris Societatis hujusmodi, ut Missas per horam ante auroram, & infra horam post meridiem, itineris, vel alterius legitimi impedimenti causâ, de ipsius Everardi, & pro tempore existentis Præpositi Generalis, vel cujusvis alterius ad id ab eo deputati licentiâ celebrare valeant, auctoritate Apostolicâ, tenore præsentium de speciali gratia indulgemus.*

Primum est Gregorii XIII.

Ubi nota id speciale esse Societati Jesu, ut non liceat Patribus uti privilegiis Pontificiis, nisi priùs à Præposito Generali fuerint ipsis communicata. Unde alii Mendicantes, qui participant prædictum privilegium vi communicationis privilegiorum, non indigent ad ejus usum speciali licentiâ sui Superioris, sed sine illa ex justa causa tribus horis ante ortum solis possunt celebrare; pro duabus enim utuntur jure communi, pro tertia autem privilegio.

286. Secundum est Alexandri VI.

Secundum privilegium est Alexandri VI. qui propter multitudinem confluentium ad Ecclesiam Monasterii B Mariæ Montis Serrati Ordinis S. Benedicti, concessit Monachis illius Monasterii, & aliis Sacerdotibus, ut possent celebrare Missas in illa Ecclesia duabus horis immediatè post mediam noctem, Bullâ: *Sanè merita Religionis* 13. apud Rodriguez ibi: *Nos igitur .... hujusmodi supplicationibus inclinati, quod perpetuis futuris temporibus immediatè post duas horas, post mediam noctem, tam Abbas dicti Monasterii pro tempore existens per seipsum, quàm Monachos ejusdem Monasterii pro tempore existentes, ac quoscumque alios Presbyteros idoneos, sæculares vel Regulares, etiam undecumque ad dictum Monasterium venientes, quotiescumque eis & eorum quilibet videbitur in Ecclesia dicti Monasterii .... Missas celebrare & celebrari facere liberè & licitè valeant .... auctoritate Apostolicâ tenore præsentium perpetuò statuimus & ordinamus.*

quod est extensum per Clementem VIII.

Quod privilegium, ut notat Lugo disp. 20. nu. 27. sicut & alias facultates illius Conventûs, extendit ad totam Congregationem Clemens VIII. Bullâ: *Romanus Pontifex* 22. apud Rodriguez his verbis: *Et insuper ob singularem reformationem & observantiam in dicto Monasterio* (Montis Serrati) *& in illis prædictis, & de ejus observantia institutam, & confirmatam, eosdem amplioribus favoribus condecorare volentes, omnia & singula privilegia, concessiones & indulta, gratias spirituales, tam Monasterio Beatæ Mariæ de Monte Serrato, quàm Congregationi Regularis Observantiæ S. Bernardi Ordinis Cisterciensis regnorum Hispaniæ, ac eorum Monasteriis, Domibus, Conventibus, Ecclesiis, Collegiis & piis locis concessa, ac quibus utuntur, potiuntur, & gaudent, ac uti, frui, potiri, & gaudere quomodolibet possunt, quorum tenoribus præsentibus volumus pro expressis ac de verbo ad verbum insertis, etiamsi talia sint, vel forent, quæ specialem & individuam requirerent mentionem, seu particularem insertionem prædictis, Monasterio S. Benedicti, ac aliis, & singulis de ejus Observantiâ Monasteriis virorum, & mulierum ut eis uti, frui, & gaudere liberè & licitè possint, & valeant auctoritate & tenore prædictis concedimus & indulgemus, dummodo non sint revocata, & non adversentur Decretis Concilii Tridentini, & quatenus etiam sint in usu, illaq; omnia & singula eis, & eorum cuilibet eisdem auctoritate & tenore similiter perpetuò extendimus, eisq; communicamus.* Hactenus Pontifex.

Si dixeris; in aliis Monasteriis non militat eadem ratio, propter quam illud privilegium concessum fuit Ecclesiæ Monasterii Montis Serrati. Respondeo, Benedictini per communicationem participant privilegia Familiæ Cisterciensium Hispaniæ, ut patet ex verbis Clementis mox relatis; & Cistercienses illi participant privilegia Ordinis Sancti Hieronymi ex concessione Gregorii XIV. Bullâ: *Romanus Pontifex* 3. apud Rodriguez ibi: *Et insuper ob singularem reformationem & observantiam dictæ Congregationis in eisdem Monasteriis institutam & conservatam, eosdem amplioribus favoribus, condecorare volentes, omnia & singula privilegia, prærogativas, concessiones &c. tam eidem Cisterciensi .... quàm etiam S. Benedicti, ac quibuscumque aliis similium & dissimilium Ordinibus, & Religionibus, sub quibusvis Regulis, Constitutionibus aut Ordinationibus degentibus seu militantibus .... quomodolibet utuntur, potiuntur, gaudent, ac uti frui, potiri, & gaudere quomodolibet possunt .... uti, frui, & gaudere liberè & licitè possint & valeant, auctoritate & tenore prædictis concedimus, & indulgemus.* 287. Objectio. Responsio.

Porrò Ordini Sancti Hieronymi concessit Pius IV. ut privilegia extenderentur ab uno Conventu ad alios omnes, etiam non existente in illis eâdem causâ. Ita refert Lugo suprà, penes quem sit fides. Ergo à primo ad ultimum, ii, qui participant privilegia dictæ Congregationis Benedictinorum, videntur habere illud privilegium, quamvis non existente eâdem, sed aliâ causâ, qualis est causa itineris, infirmitatis, & similis.

Cæterùm cùm illa facultas concessa Monachis Montis Serrati non sit absoluta, sed ad celebrandum in Ecclesia illius Monasterii, ut patet ex tenore verborum; alii Religiosi vi communicationis nec ipsi poterunt in quolibet loco celebrare illa horâ; sed solùm in Ecclesia sui Monasterii: communicatio enim non intelligitur cum majori ampliatione, quàm gratia principalis, quæ communicatur.

Tertium

288. *Tertium privilegium est Gregorii XIII.* Tertium privilegium est Gregorii XIII. qui anno secundo sui Pontificatûs concessit vivæ vocis oraculo Congregationi S. Justinæ, & consequenter Mendicantibus & participantibus cum ipsis, ut ejus Religiosi, dùm sunt in itinere, possint celebrare ante auroram, & post mediam noctem. Ita refertur in Compendio Fratrum S. Hieronymi Hispa. & à Sorbo in Compendio Privil. Mendic. verb. *Missa* 3.

An autem hoc privilegium, utpote vivæ vocis oraculo concessum (uti & alia vivæ vocis oracula) revocatum sit à Gregorio XV. Bullâ *Romanus Pontifex* 27. apud Cherubinum, & novissimè ab Urbano VIII. Bullâ *Alias fel. recor.* 121. apud eundem Auctorem, nolim hìc contendere; quia difficultas communis est, & alia privilegia sufficiunt.

Portel. Putat autem Portel verb. *Missa* n. 3. illo die, quo Religiosi debent arripere iter, non posse illo uti, adhuc enim non sunt in itinere constituti. *Tamburinus.* At profectò, inquit Tamburinus lib. 1. c. 6. §. 4 n. 9. qui est in procinctu itinerandi, posset, meâ sententiâ, dici esse in itinere.

Quæstio de modo loquendi, de re dico ego, posse Religiosum uti illo privilegio, supposito quòd non sit revocatũ, quando iter arripiendum isto die exigit anticipationem, vel postpositionẽ Missæ; ad impedimentũ enim quod iter præstat isto die, videtur Pontifex respexisse.

289. *Quartum privilegium est Leonis X.* Quartum privilegium refertur in Compendio Privil. Mend. verb. *Missa* 2. concessum à Leone X. Fratribus Minoribus Observantiæ, *ut de licentiâ suorum Superiorum (quorum conscientiis remittit quomodo Fratres debeant uti gratiâ) possint celebrare illicò post matutinum, & post meridiem, præsertim diebus, quando est de audienda Missa præceptum, quando Fratres debent ambulare, seu quando de via veniunt, & non possunt ante meridiem applicare ad locum, ubi commodè possint Missam audire, vel honestè celebrare. De æstate verò quando noctes sunt breviores, etiam ante Matutinum Chori, vel infrà, dummodo celebraturus illud per se aut cum socio dixerit, prout consuetum est in Ordine cum Prima.* Hucusque Compendium.

Circa quod quædam sunt observanda. Circa quam concessionem notat Rodriguez tom. 1. qq. Reg. qu. 43. art. 3. quòd si illa verba, *De licentia suorum Superiorum*, intelligantur de licentia dispensativa, nullum continent privilegium, cùm Prælati Regulares Superiores (id est, Generales, vel Provinciales) possint in hoc dispensare, & etiam inferiores (id est, Guardiani) in absentia Superiorum. Hæc ille. Ergo per licentiam intelligenda est simplex facultas, ubi & quando non est sufficiens alioquin ratio dispensandi. *Rodriguez. Primum.*

290. *Secundum.* Præterea in eo quod additur, *Quòd possint Fratres facere Sacrum ante Matutinum Chori*, advertit idem Auctor, quòd hæc concessio loquitur quando Matutinum recitatur in Choro post mediam noctem tertiâ videlicet horâ propter aliquam urgentem necessitatem. Nam tunc Fratres possunt celebrare post mediam noctem ante finitum Matutinum in Choro. Bruno Chassaing de Privil. Regul. parte 2. tract. 8. cap. 1. propositione 2. sic intelligit, quòd possunt dici Missæ ante Matutinum Chori omnino persolutum; potest enim illicò post mediam noctem Prima recitari, & statim inchoari Missa dum Matutinum persolvitur. Prior expositio videtur melior, ne alioquin idem sint, *Ante Matutinum*, &, *Infra Matutinum*, quæ tamen Pontifex ponit tamquam distincta.

Notat 3. Rodriguez circa illa verba: *Dummodo celebraturus* &c. quòd dicti Fratres possunt celebrare juxta istam concessionem, etiam non recitato Matutino, neque Primâ. Ea enim verba non ponuntur, ut conditio limitativa & restrictiva superioris concessionis: sed ponuntur, ut quid secundùm jus commune requisitum. Secundùm enim opinionem communem & antiquam non possunt Sacerdotes facere Sacrum, sine eo, quòd priùs recitent ad minus Matutinũ. At cùm hodie defendatur contraria opinio, ut infrà videbimus, quidni valeat privilegium, & liceat, non recitato Matutino, præsertim instante aliquâ necessitate? *Tertium.*

Quartò advertendum est cum Portel verb. *Missa* in Additione n. 6. quòd licèt ibi dicat Pontifex: *Præsertim diebus quando Missa* &c. vox, *Præsertim*, non tollit, quin possint Fratres uti illâ concessione etiam aliis diebus; nam illa particula cùm sit implicativa, implicat, seu notat idem esse in aliis casibus, licèt in illo, in quem ipsa particula cadit, fortior militet ratio, ut cum aliis docet Sanchez lib. 2. de Matrim. disp. 39. n. 6. Et praxis sic observat. 291. *Quartum. Portel. Sanchez.*

Idque patet ex alio privilegio Leonis in Compend. Mend. verb. *Ieiunium* §. 5. ubi concessit Minoritis, *Maximè prædicatoribus*, ut in die jejunii possint comedere unâ horâ ante horam consuetam: licèt enim ibi dicat, *Maximè prædicatoribus*, particula, *Maximè*, non tollit quin illud possint facere cæteri Fratres non prædicatores, ut usus & praxis observat.

Procul dubio si Papa solis prædicatoribus vel solis itinerantibus id voluisset concedere, hanc voluntatẽ expressisset, utendo particulâ exclusivâ, *Solùm*, vel non poneretur in principio, quòd concederetur Fratribus, uti ponitur in priori concessione pro Missa diluculò dicenda; nam postulatio oblata Leoni X. sic incipit: *Tota familia petit ut sibi concedatur, præsertim* &c.

Quintum privilegium est Innocentii VIII. quo sine ulla limitatione concedit Fratribus Augustiniensibus, & per consequens omnibus, qui cum illis participant, quòd expleto matutinali Officio, etiam ante lucis auroram, possint Missas celebrare: Bulla 2. apud Confectium ibi: *Ac vobis, & pro tempore existentibus vestrarum Congregationum Fratribus, ut expleto matutino Officio, etiam ante lucis auroram, Missam celebrare possitis, dictâ auctoritate concedimus.* 292. *Quintum privilegium est Innocentii VIII.*

Sextum & ultimum est Eugenii IV.

Sextum & ultimum privilegium erit Eugenii IV. qui concessit Congregationi S. Justinæ, & consequenter aliis participantibus, ut licitè possent celebrare in itinere, vel ex causa justa usque ad nonam inclusivè: Bulla *Etsi quaslibet personas* 11 apud Rodriguez ibi: *Quodq́; huiusmodi Congregationis Sacerdotes in itinere constituti, aut aliàs ad hoc causâ subsistente, ante diem & usque ad nonam inclusivè celebrare valeant, tenore præsentium duximus concedendum.* Quæ sit autem alia justa causa, facilè colliges ex supradictis de justa causa dispensationis, scilicet ratio alicujus momenti, propter quam non potest quis debitâ alioquin horâ celebrare.

293. An dicta privilegia sint revocata per Tridentinum,

Plura alia privilegia inveniuntur in Comp. Privil. Mend. sed hæc nobis sufficient. Inquiro autem, an sint revocata per Concilium Tridentinum sess. 22. in Decreto de observandis & evitandis in celebratione Missæ ibi: *Postremò ne superstitioni locus aliquis detur, edicto & pœnis propositis caveant* (Episcopi) *ne Sacerdotes aliis quàm debitis horis celebrent* &c.

aut Constitutionem Pianam?

Aut certè per Constitutionem Pii V. editam anno 1566 quartam apud Cherubinum, & incipit: *Sanctissimus in Christo Pater*, ubi §. 2. ita legitur: *Hac præsenti perpetuò valiturâ Constitutione quibusvis Prælatis, Capitulis, Clericis, Fratribus, aliisq́; Superioribus & personis earumdem Ecclesiarum, Monasteriorum, Conventuum, Domorum, & aliorum piorum locorum in virtute sanctæ Obedientiæ, & sub indignationis suæ, ac perpetuæ suspensionis à divinis pœna districtius inhibens, ne deinceps Missas vespertino tempore, huiusmodi licentiarum, & facultatum, aut alio quovis prætextu celebrare, vel celebrari facere præsumant, ac mandans locorum Ordinariis, ut eandem præsentem Constitutionem sub prædictis & aliis sibi benevisis pœnis per quoscumque Prælatos, Capitula, Clericos, Fratres, Superiores & personas huiusmodi inviolabiliter observari faciant, contradictores quoslibet auctoritate Apostolicâ compescendo.*

Sequitur derogatio contrariorum: *Non obstantibus præmissis, ac quibusvis Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, nec non Ecclesiarum, Monasteriorum, Conventuum, domorum, & aliorum locorum prædictorum, etiam iuramento, confirmatione Apostolicâ vel quavis firmitate aliâ roboratis, statutis, & consuetudinibus, privilegiis quoque & indultis, & litteris Apostolicis &c. quibus omnibus ipsa Sanctitas sua illorum tenores pro expressis habens, specialiter & expressè derogavit, illaq́; quoad præmissa, cassavit penitus & annulavit cæterisq́; contrariis quibuscumque.* Quid ampliùs posset dici?

294. Multi probabiliter negant,

Nihilominus neque per hanc Bullam, neque per Tridentinum revocata esse privilegia suprà commemorata, solitò citiùs aut seriùs celebrandi, constans est multorum opinio. De Tridentino patet; quia tantùm alloquitur Ordinarios, præcipiens eis, ut non obstantibus dictis privilegiis, compellant Regulares in foro exteriori censuris & aliis remediis opportunis, ne facultatibus in ipsis privilegiis concessis utantur. Sic enim ait Concilium in fine illius Decreti. *Hæc igitur omnia, quæ summatim enumerata sunt, omnibus locorum Ordinariis, ita proponuntur, ut non solùm ea ipsa, sed quæcumque alia huc pertinere visa fuerint, ipsi pro data sibi a Sacrosancta Synodo potestate, ac etiam ut delegati Sedis Apostolicæ, prohibeant, mandent, corrigant, statuant; atque ad ea inviolatè servanda censuris Ecclesiasticis, aliisq́; pœnis, quæ illorum arbitrio constituentur, fidelem populum compellant; non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus, ac consuetudinibus quibuscumque.* Ergo quousque Episcopi non compellunt, non est cur Religiosi scrupulis agitentur. Ita censet Rodriguez tomo 1. qq. Regul. q. 43. art. 5. cum consilio, ut ait, doctissimorum virorum.

& Tridentinum ut concesso... explicant.

Rodriguez.

Addit; quòd multa in dictis privilegiis conceduntur Religiosis, quæ jure communi conceduntur. Quas concessiones, inquit, cùm sint juris communis, non puto velle Concilium Tridentinũ ab Episcopis impediri, cùm ad ipsorum derogationẽ expressa mentio eorũ fieri debeat, prout à communiter scribentibus traditur.

295. ut non censeatur derogare dictis privilegiis,

Quinimo video ab aliquibus dubitari, an etiam illæ concessiones, quæ sunt mera privilegia, possint vi illius Decreti ab Episcopis impediri. Dicunt enim verba illius clausulæ derogatoriæ, commodè posse referri ad verba immediatè præcedentia, videlicet: *Atque ad ea inviolatè servanda censuris Ecclesiasticis* &c. *fidelem populum compellant*, quæ tantùm respiciunt sæculares. Quis enim dixerit Religiosos venire nomine *fidelis populi*, præsertim in odiosis, in quibus nequidem veniunt intelligendi nomine Clericorum? Ergo per illam clausulã Tridentini non datur potestas Episcopis revocandi privilegia Regulariũ, cùm de illis non fiat mentio, quæ facienda esset, sed tantùm privilegia sæcularium.

Quidquid sit de potestate revocandi, certum arbitror non esse universaliter illa privilegia revocata. Quamdiu autem non revocantur, nemo dicere potest, Religiosos celebrare Missas horis indebitis, quando celebrant eo tempore, quo ex facultate Superioris licet.

296. Idem dicendum de Constitutione Pii quinti,

Quantùm ad Constitutionem Pii V. in illa, ut manifestum est ex verbis, solùm agitur de Missis vespertinis; neque de omnibus, sed illis duntaxat, quæ mediâ nocte, seu in aurora Nativitatis, ac de manè Resurrectionis & forsan aliarum Festivitatum juxta ritum S. Romanæ Ecclesiæ fieri consueverant, quas prohibet fieri Pontifex ad solis occasum.

Colligo ex §. 1. sequentis tenoris: *Sanctissimus in Christo Pater & Dominus noster Dominus Pius divinâ providentiâ Papa quintus. Ad cuius notitiam pervenit, quòd nonnulli Cathedralium, etiam forsan Metropolitanarum, Collegiatarum, & aliarum Ecclesiarum, nec non Monasteriorum, Conventuum, Domorum & aliorum piorum locorum sæcularium & diversorum Ordinum, ac Militiarum Regularium Prælati, Capitula, Clerici, Fratres, aliiq́; Superiores & personæ, antiquum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ritum*

in

in statutis Missarum celebrandarum temporibus pervertere satagentes, diversas licentias & facultates, Missas, quæ mediâ nocte, seu in aurora Nativitatis, ac de mane Resurrectionis Domini nostri Iesu Christi, & forsan aliarum Festivitatum iuxta prædictum ritum celebrari consueverant, de serò etiam forsan circa solis occasum vigiliæ Festivitatum earumdem in suis Ecclesiis & Capellis celebrandi seu celebrari faciendi, ab Apostolica Sede vel eius Legatis, ac etiam maiori Pœnitentiario pro tempore existente varijs prætextibus impetraverunt, illisq; iam pridem utuntur. Hoc ab antiquo Catholicæ Ecclesiæ instituto, Sanctorumq; Patrum decretis deviare considerans &c.

quæ explicatur primò de certis quibusdam Missis.

Ergo non loquitur Pontifex de omnibus Missis, quæ ex vero privilegio celebrantur, vel ante auroram, vel post meridiem (nam certum est antiquis temporibus Missas fuisse celebratas usque ad horam nonam, id est, tertiam pomeridianam) sed tantùm de Missis quarumdam Festivitatum, quæ ab aliquibus, prætextu diversarum licentiarum celebrabantur in vigiliis earumdem Festivitatum vespertino tempore, quam celebrationem, & non aliam Pontifex ibi videtur prohibere.

297. Alia explicatio Rodriguez.

Aliter respondet Rodriguez suprà art. 2. videlicet dictam Constitutionem loqui, quando aliquis regulariter, & absque causa facit Sacrum dici, aut celebrat horâ vespertinâ; non verò quando in aliquo casu raro, ut v. g. si Festum est solemne, & Missa publica & Concio non finitur usque ad nonam, vel duas horas post meridiem. Tunc enim posset Missa privata inchoari post finitum solemne Festum, maximè ne aliqua pars populi Missâ privetur juxta quamdam doctrinam celebrem Leonis Papæ Epistolâ 81. ad Dioscorum cap. 2. & refertur de Consecratione dist. 1. cap. 51. *Necesse est*, inquit, *ut quædam populi pars suâ devotione privetur, si unius tantùm Missæ more servato, Sacrificium offerre non possint, nisi qui primâ diei parte convenerint.*

Addit Rodriguez: idemque permitti potest, si ratione itineris occurrat necessitas celebrandi in die Festo paulò post meridiem, dummodò unius horæ tempus non excedatur. Quod significat Soto, & favet consuetudo. Imò & Regula Missalis, in qua non sine causa additur illa particula, *Communiter*. Tit. de defect. cap. 10. n. 1. ibi: *Si non sit tempus debitum celebrandi, quod est ab aurora usque ad meridiem communiter.* Ac denique quia res morales, quando non sunt per legem omnino declaratæ ac limitatæ, non possunt indivisibiliter definiri; præsertim quia hæc res non est tam gravis, vel necessaria ad honestatem, ut intercedente rationabili causâ non possit prædicto modo ampliari. Hæc ille.

298. Cui non obstant verba Pii V.

Nec obstant verba Pii V. ibi: *Quocumque prætextu.* Hæc enim verba debent explicari juxta subjectam materiam, scilicet ut intelligantur de prætextu licentiarum & privilegiorum Pontificum concedentium, ut post meridiem horâ tertiâ liceat celebrare, non autem quando interveniente causâ id fit. Interveniente enim causâ etiam modò horâ tertiâ post meridiem licet Sacrum perficere, quando scilicet ante meridiem inchoatur. Quod in solemni funere Regum practicatum fuisse Salmanticæ testatur Henriquez dicens, fuisse finitam tunc Missam horâ quartâ post meridiem.

Quocumque prætextu.

Et pro hac explicatione facit verbum dictæ Constitutionis Pii V. ibi: *Præsumant.* Quod verbum dictat tantùm prohiberi in ea audaciam & temeritatem juxta communem. Ex quo verbo colligitur dictam Constitutionem loqui de his, qui prætextu licentiarum & privilegiorum revocatorum celebrant, aut celebrari faciunt; non autem de his, qui prætextu alicujus legitimæ causæ hoc aliquando & rarò faciunt. Sic explicat hanc Constitutionem Rodriguez, sed sine necessitate; immo fortè veritate, ut patet ex priori explicatione, quæ nobis magìs placet, utpote magis conformis textui, & communi sensui Doctorum.

299. An in nocte Nativitatis liceat celebrare tres Missas?

Hoc certum tene, tam juxta antiquum, quàm modernum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ritum, licitum esse omnibus Sacerdotibus celebrare Missam mediâ nocte Nativitatis Domini, saltem primam; nam de secunda & tertia plures dubitant, immo contrarium censent, quos vide apud Dianam de Celeb. Miss. resol. 35. *Diana*

Fundantur primò, quia in Rubricis Missalis ita statuitur, ibi: *Ad secundam Missam in aurora: Ad tertiam in die Nativitatis Domini.*

Secundum fundamentum sumitur ex Canone, in quo dicitur: *Communicantes & noctem sacratissimam celebrantes* pro prima Missa; pro aliis verò duabus dicitur: *Et diem sacratissimam celebrantes.*

300. Affirmat praxis etiam timoratorum,

Nihilominus opposita sententia & probabilior est, & in praxi tutissima; & licèt aliud argumentum non haberemus nisi praxim, etiam maximè timoratorum, illa abundè sufficeret.

& favet Decretum Telesphori Papæ.

Probatur autem insuper ex cap. 48. de Consecrat. dist. 1. ubi Telesphorus Papa VII. à Petro, sic scribit: *Nocte sanctâ Nativitatis Domini Salvatoris Missas celebrent Presbyteri, & hymnum Angelicum in illa solemniter decantent, quoniam & eâdem nocte ab Angelis, Pastoribus nuntiatus est.* Ecce sine exceptione aliqua concedit Presbyteris nocte sanctâ Nativitatis Dominicæ celebrare Missas: ubi autem jus non distinguit, nec nos sine ratione debemus distinguere.

301. Satisfit argumentis contrariæ sententiæ.

Vnde ad primum fundamentum contrariæ opinionis Respondeo, Rubricas Missalis debere intelligi de Missis Conventualibus & solemnibus, ut prima Missa de nocte post mediam noctem dicatur, secunda in aurora, tertia verò in pleno die.

Ad secundum dico, in divinis Officiis verba non semper referri ad tempus in quo dicuntur; sed ad illud, pro quo repræsentando, & commemorando dicuntur. Quis enim ambigit primam Missam posse fieri in pleno die? Et tamen in illa debebit Sacerdos dicere: *Communicantes & noctem sacratissimam celebrantes.* Sanè nisi licitum foret tres Missas de nocte celebrare, vix omnes Sacerdotes possent tres Missas celebrare propter angustiam temporis matutini. Nihil ergo in hac re scrupulizandum.

302. *Licet noctu celebrare ad communicandum infirmum. Victoria.*

Utì etiam quando necessaria esset celebratio nocturna ad communicandum infirmum, alioquin sine Viatico moriturus, quidquid aliqui in contrarium dixerint, timentes ubi non erat timor. Ita docet Victoria in Summa de Eucharistia n. 97. in fine dicens: Credo quòd in casibus, propter quos licet bis celebrare, licebit etiam nocte celebrare, ut propter infirmos. Idem tensent Paludanus, Antoninus, Gabriel, Vasquez, Layman, Diana & alii, quos citat & sequitur Dicastillo disp. 4. n. 73. Et hactenus de requisitis ex parte temporis ad licitam celebrationem Missarum.

Paludanus. Antoninus. Gabriel. Vasquez. Layman. Diana. Dicastillo.

303. *Quid requiritur ad celebrationem ex parte loci? Scotus.*

Sequitur dicendum de requisitis ex parte loci: *Vbi* (inquit Scotus 4. dist. 13. q. 2. n. 13.) *possumus distinguere locum, in locum propriè dictum, & in vas quod est locus mobilis secundum Aristotelem 4. Physicorum.*

Rogas illum, quid requiratur ad licitam celebrationem Missarum ex parte loci propriè dicti? Illico respondet: *Ex parte loci propriè dicti requiritur amotio impedimenti, scilicet quòd locus non sit interdictus, & requiritur appositio convenientis dispositionis, scilicet quòd sit sanctificatus.* Erit igitur

CONCLUSIO XVIII.

Peccat mortaliter, qui celebrat in loco interdicto.

304. *Locus non potest esse interdictus sive à iure sive ab homine*

HÆc Conclusio non modicâ indiget expositione. Sciendum ergo quòd locus potest esse interdictus à judice, vel à jure. A judice quidem per censuram Ecclesiasticam, à jure autem si est pollutus sanguine vel semine.

sub gravi culpa.

Esse autem peccatum mortale celebrare in loco interdicto, omnes consentiunt. *Primum* (inquit Scotus suprà) *est simpliciter necessarium, quia celebrans in loco interdicto facit contra prohibitionem Ecclesiæ* (Quis dubitat an in re gravi?) *& per consequens non ordinatè.*

305. *An etiam sub pœna irregularitatis? Scotus.*

Nec hoc tantùm; sed si interdictum sit à judice latum contra locum, celebrans ibidem scienter, dicitur incurrere irregularitatem. *Quod probatur* (inquit Doctor suprà n. 17.) *per unum Capitulum extra de Clerico excommunicato, ministrante* Postulastis: *Et per aliud Capitulum extra de excess. Prælat.* Tanta. *Sed utrumque Capitulum bene posset exponi, cùm neutrum est iuris expositivum, neque etiam iuris positivi responsivum, ut appareat talem sic celebrantem irregularem esse simpliciter, quod patet exponendo verba illa, quæ ponderantur de privatione Beneficiorum, & huiusmodi.*

Sed quæ illa verba? *Quæsivisti præterea* (inquit Innoc. III. cap. *Postulasti* 7.) *qualiter puniri debeant Clerici, Monachi vel Moniales Ecclesiarum Conventualium, qui post latam interdicti sententiam in locis suppositis interdicto præsumpserunt hactenus, & adhuc etiam non verentur divina Officia celebrare, quamvis propter hoc sint excommunicationis vinculo innodati. Ad hoc breviter respondemus, quòd clerici, qui talia præsumpserunt, sunt Ecclesiasticis Beneficiis spoliandi. Monachi verò, vel Moniales in arctioribus Monasteriis ad peragendam pœnitentiam detrudendi.* — *Explicatur cap. 7. de Cler. excom.*

Ecce apertè loquitur Pontifex de privatione Beneficiorum; eaque non latæ sententiæ, sed dumtaxat ferendæ. Similiter cap. *Tanta* 18. ibi: *Tam præsumptores eosdem, quam omnes alios, qui præfatum interdictum damnabiliter violarunt, suspendas auctoritate Apostolicâ ab Officio, & Beneficio.* Constat autem omnem irregularitatem ferri à jure, & non ab homine. Cùm ergo prædicti textus non loquantur nisi de pœna infligenda à judice, optimè possunt, imò debent exponi, non de propriè dicta irregularitate, sed de privatione dumtaxat Beneficiorum, & hujusmodi. — *& cap. 18. de Excess. Prælat. de privatione beneficiorum.*

Interim alium invenio textum, in quo clarissimè exprimitur irregularitas: est autem cap. *Is qui* 18. de Sententia excommunicationis in 6. ibi: *Is verò qui scienter in loco celebrat supposito interdicto (nisi super hoc privilegiatus existat, aut à iure sit concessum eidem) irregularitatem incurrit: à qua nequit per alium, quam per Romanum Pontificem liberari, & adeò efficitur ineligibilis* (ad Beneficia vel Officia) *quòd nec ad eligendum cum aliis debebit admitti.* Nihil illustrius dici poterat. — *Qui celebrat in loco supposito interdicto, incurrit irregularitatem. cap. 18. de sent. excom. in 6.*

Sed numquid eidem pœnæ subjacet qui celebrat in locis interdictis à jure? *In talibus* (inquit Scotus suprà) *si notorium est, peccatum est celebrare: non tamen incurritur irregularitas; quia non est à iure inflicta expresè.* Imò contrarium expresè decernitur cap. *Is qui* mox allegato, ibi: *Is qui in Ecclesia sanguinis aut seminis effusione polluta ..... scienter celebrare præsumit: licet in hoc temerariè agat, irregularitatis tamen (cùm id non sit expressum in iure) laqueum non incurrit.* — 306. *Sententia Scoti de eo qui celebrat in loco polluto.*

Prosequitur Doctor: *Si autem privatum est, nec peccatum est; quia nec reconciliatione indiget. Extra de Adulteriis, Significasti;* in quo Ecclesia reconciliari præcipitur propter hoc, quod mulier adultera publicè coram judice suum adulterium detexit. Ex quo à contrario sensu videtur sequi, ut quando crimen non fuerit publicum, non sit opus reconciliatione, quæ est communis sententia, ut infrà videbimus.

Cæte-

307. **Polluitur Ecclesia primò sanguinis aut seminis effusione.** *cap. fin. de Consec. Eccl. cap. un. eod. in 6.*

Cæterùm variis modis polluitur Ecclesia: primò seminis vel sanguinis effusione, extra de Consec. Ecclesiæ cap. fin. ibi: *Si Ecclesia non consecrata cujuscumque fuerit semine aut sanguinis effusione polluta* &c. Et cap. unico eodem titulo in 6. ibi: *Si Ecclesiam pollui sanguinis aut seminis effusione contingat* &c.

Copiosa debet esse sanguinis effusio,

Porrò per sanguinis effusionem intelligunt Doctores communiter, non quamlibet emissionem sanguinis, sed copiosam, ortam ex percussione seu læsione corporis, quæ sit peccatum mortale; non tantùm in ratione læsionis honoris, sed præcisè in ratione læsionis corporalis.

cujus causa sit posita intra Ecclesiam.

Sufficit autem, quòd læsio facta sit intrà Ecclesiam, estò sanguis effusus Ecclesiæ pavimentum aut parietem non attingat, sed in vase recipiatur; quia non violatur Ecclesia propter contactum sanguinis, sed propter violentam effusionem in illa factam. Ampliùs dico: sufficit læsionem esse factam intrà Ecclesiam, estò sanguis extra illam emittatur, ut patebit ex dicendis infrà de homicidio. Similiter indifferens est sive lædens sit intrà, sive extra Ecclesiam, modò læsus sit intrà.

308. **Sacristiæ nomine Ecclesiæ non intelliguntur.**

Rogas, an Sacristia veniat nomine Ecclesiæ? Respondeo negativè, neque turris aut campanile, neque cubicula Ecclesiæ adjuncta, aut etiam cavernæ vel cryptæ sub Ecclesia, nisi fortè sint deputatæ ad celebrandam Missam, aut deserviant ad sepeliendum: & eadem est ratio illius spatii, quod est intrà primum & secundum tectum; uti etiam parietum Ecclesiæ à parte exteriori.

sed totum illud spatium quod pertinet ad interius Ecclesiæ corpus. *Sanchez.*

Breviter, id spatium dicitur esse intrà Ecclesiam, quod pertinet ad interius Ecclesiæ corpus à tecto interiori usque ad pavimentum, & à summa Ara usque ad parietem oppositum. Ita Sanchez lib. 9. de Matrimonio disp. 15. n. 25. Quare, inquit ille, Capellæ constitutæ intrà Ecclesiam comprehenduntur, quia unum corpus cum ipsa efficiunt. Igitur non violatur Ecclesia per effusionem sanguinis in Sacristia, supra tectum Ecclesiæ, in turri &c. vide Sanchium à n. 26. usque ad 36.

309. **Quæ effusionis sanguinis, similis est ratio effusionis seminis,**

Quæ autem effusionis sanguinis, similis est ratio effusionis seminis, ut videlicet illa sola polluat Ecclesiam, quæ fit intrà Ecclesiam, idque in vigilia, & est peccatum mortale; requiritur etiam quòd sit copiosa non unius tantùm, vel alterius guttæ; licèt enim illa modica effusio sit peccatum mortale intemperantiæ ex parte interioris voluntatis; tamen in ratione exterioris injuriæ loci sacri, non est res adeò gravis, neque injuria (ut ita dicam) consummata.

scilicet ut sit copiosa,

Accedat significatio nominis *Effusio*, quo jura communiter utuntur. Glossa in cap. *Cùm illorum* 32. de Sententia excommunicationis verb. *Effusionem sanguinis: Verbum*, inquit, *effusionis abundantiam significat*. Probat ex Divo Hieronymo in Comment. ad cap. 3 Malachiæ & refertur 16. q. 1. cap. 65. ibi: *Verbum effusionis nomen largitatis ostendit.* Et ita vidi declarari, inquit Portel verb. *Ecclesia* in Additione n. 3. in facti contingentia à quodam Vicario Generali Episcopi. *S. Hieron.* *Portel.*

310. *cap. fin. de Consec. Eccles. Nicænum.*

Cùmque secundùm commune dictum, ubi jura non distinguunt, nec nos distinguere debeamus, & jura indistinctè loquantur de quacumque effusione, ut patet ex cap. fin. suprà ibi: *Cujuscumque fuerit semine* &c. & ex cap. 20. de Consec. dist. 1. (quod est Concilii Nicæni) ibi: *Ecclesiis semel Deo consecratis, non debet iterum consecratio adhiberi, nisi aut ab igne exustæ, aut sanguinis effusione, aut cujuscumque semine pollutæ fuerint.* Existimo planè indifferens esse sive effusio seminis facta fuerit per pollutionem, sive per fornicationem, sive per copulam conjugalem, dummodò, ut dixi, fuerit peccatum mortale. **& mortaliter peccaminosa.**

Unde quando conjuges ex necessitate diu manere coguntur intrà templum, idque cum periculo incontinentiæ, sicut tunc actus conjugalis ibi exercitus non est mortalis, sic nec violat locum sacrum. Ratio est: quia hæc violatio est pœnalis; pœna autem supponit culpam, cùmque sit pœna gravis, supponit gravem culpam.

311. **Secundò polluitur per homicidium** *Innoc. III.*

Secundò polluitur Ecclesia per homicidium: extra de Consecrat. Eccles. cap. 4. ubi Innocentius III. in hæc verba scribit Compostellano Archiepiscopo: *Proposuisti quòd venientibus ad Ecclesiam Sancti Iacobi ex diversis Regionibus peregrinis, & volentibus alijs ab alijs per contentiones & rixas altaris de nocte custodiam vendicare, homicidia contingunt fieri interdum, & aliquando vulnera inferuntur:* & infrà: *Fraternitati tuæ taliter respondemus, quòd manente Ecclesiâ & Altari, ipsa reconciliari poterit per aquam cum vino & cinere benedictam.*

Idem colligitur ex Igino Papa, & refertur de Consecrat. dist. 1. cap. 19. ibi: *Si homicidio & adulterio Ecclesia violata fuerit, diligentissimè expurgetur, & denuò consecretur.* *Iginus.*

Et verò licèt jura ista universaliter loquantur de quocumque homicidio; equidem quoniam pœnalia sunt, intelligi debent de homicidio mortaliter peccaminoso, si non contra justitiam, saltem contra reverentiam debitam loco sacro, ut si aliquis occidat seipsum, aut judex reo bene merito supplicium inferat in Ecclesia; quamquam in ultimo casu aliquando peccetur etiam contra justitiam: quippe persona in tali loco existens, quantumcumque merita sit pœnam mortis, quamdiu ibi manet, exempta est à jurisdictione judicis sæcularis, non quidem secundùm se, sed ratione loci, cui principaliter & per se data est exemptio, quatenus tamen continet ac tuetur ad se confugientes, & ideo exemptio in illos redundat. **3 mort. peccam.**

Sicuti

Sicuti si Hispanus delinquens transferat se intrà terminos Galliæ, exemptus est à jurisdictione judicum Hispaniæ quoad actum exercendum in illo territorio, non quidem ratione sui, sed loci, in quo moratur; *Cùm extra territorium ius dicenti non pareatur impunè*, ut dicitur cap. 2. de Const. in 6.

cap. 2. de Constit. in 6.

Nonne qui est in Ecclesia potest sine culpa se defendere? Ergo ille, qui aggreditur, non facit actum jurisdictionis, sed injuriæ; quia non potest dari bellum utrimque materialiter justum.

313. Perinde est sive homicidium fiat cum sanguinis effusione, sive non.

Perinde autem est sive fiat homicidium cum sanguinis effusione, sive alio modo. Et idem putarem dicendum de vulnere, si fieri posset ut aliquis graviter vulneraretur sine sanguinis effusione. Ratio; quia in cap. *Proposuisti* fit mentio homicidii & vulneris, & nulla effusionis sanguinis.

An sufficiat quòd causa mortis sit posita intrà Ecclesiam?

Porrò, an sufficiat quòd intrà Ecclesiam posita fuerit tota causa mortis, tametsi mors tantummodò sequatur in domo vulnerati, affirmant multi, consequenter ad id, quod suprà dicebamus, satis esse, si causa effusionis sanguinis detur intrà Ecclesiam, estò effusio sequatur extra illam; parùm enim refert ad irreverentiam, ob quam Ecclesia violata censetur, quòd anima vel sanguis ibi, vel extra emittatur.

Probatur sufficere,

Quod probo; quia si extra Ecclesiam lethaliter vulneraretur, estò moreretur intrà Ecclesiam, non propterea illa pollueretur; quia tota actio injuriosa, &, ut sic loquamur, homicidium extra Ecclesiam positum fuit.

& confirmatur à simili.

Confirmo à simili; ratione delicti, v. g. homicidii, incurrit censuram, qui in Episcopatu, ubi censura lata est, vulnus lethale inflixit, licèt mors in Episcopatu non censurante secuta sit: quamvis enim secundùm communissimam sententiam non incurratur censura, nisi propter delictum consummatum; tamen non videtur necessarium, ut ultimus effectus delicti ponatur in territorio censurante, quando quoad actionem etiam externam intrà territorium consummatum fuit, quantùm scilicet fuit ex parte delinquentis.

Unde licèt vulnerans non esset subditus, nisi ratione delicti, posset conveniri in illo territorio, ubi deliquit; non solùm de vulnere inflicto, sed etiam de homicidio commisso: imò in alio territorio conveniri non poterit; quia ibi non deliquit: ergo à fortiori per ipsammet legem convenitur, & punitur.

314. Vt incurratur censura, debet expectari effectus consummatus.

Sanè licèt ut incurratur censura, expectari debeat effectus consummatus talis actionis; equidem quòd effectus sequatur in hoc vel illo loco, valde accidentarium est, & extrinsecum, ideoque minimè considerandum in ordine ad censuram, quæ est pœna inflicta propter culpam, quæ quanta quanta est, commissa fuit in territorio censurante, ut supponitur; nam mors, supposito vulnere, sequitur naturaliter.

Unde si Episcopus prohibeat sub censura, ne quis triticum extra Diœcesim ferat, quamvis quoad terminum extrinsecum illa deportatio consummetur extra territorium, tamen exportans incurrit censuram; quia quoad actionem externam & effectum intrinsecum consummatur in territorio. Similiter actio mea homicidii, qui alterum lethaliter vulneravi, quoad effectum intrinsecum consummata fuit in territorio censurante, quamvis non quoad extrinsecum & ultimum: quid ergo mirum si incurrero censuram?

Actio externa debet consummari intrà territorium censurans.

Aliud foret, si ex loco, ubi excommunicatio lata est, sagitta v. g. occiderem existentem in loco, ubi non est censura, quia nimirum actio externa occisiva non fuit consummata intrà territorium censurans, sed in alio non censurante; in casu autem proposito tota actio externa moraliter occisiva perfecta fuit in hoc territorio, pro quo lata erat censura.

315. Valet argumentum à censura ad violationem Ecclesiæ.

Et verò quid vetat argumentari à censura ad violationem Ecclesiæ? Igitur probabiliùs videtur Ecclesiam violari, quando tota actio externa occisiva ponitur intrà Ecclesiam, estò mors, quæ est effectus naturalis & ultimus, sequatur extra eam: sic tamen ut non anteà Ecclesia censeatur polluta, quàm mors fuerit realiter secuta.

Quid si existens extra Ecclesiam occidat hominem in Ecclesia?

Plus dico, Ecclesia polluitur, si existens extra Ecclesiam, sagittâ v. g. trajiciat & occidat hominem existentem in Ecclesia: quamquam enim non ponatur in tali casu tota actio occisiva intrà Ecclesiam, tota, inquam, totaliter, nam incepta fuit extra Ecclesiam, equidem intrà eam fuit consummata intrinsecè, ita ut verum sit dicere, intrà Ecclesiam fuit commissum homicidium.

316. Vel è contra existens in Ecclesia occidat hominem extra Ecclesiam.

Si inferas: ergo cùm vulnerans est intrà Ecclesiam, & sagittâ vel sclopo perimit hominem extra eam existentem, pariter polluetur Ecclesia.

Respondetur Negando Consequentiam. Assigno disparitatem; quòd licèt actio occisiva incepta sit intrà Ecclesiam, haud equidem intrinsecè consummata; cui tamen consummationi, & non inceptioni operis Ecclesia annexuit talem pœnam, ut constat ex communi sensu Doctorum.

l. 1. Cod. Vbi de criminibus &c.

Alioquin ut statuitur leg. 1. Cod. Ubi de criminibus agi oporteat: *Quæstiones eorum criminum, quæ legibus, aut extra ordinem coërcentur, ubi commissa, vel incohata sunt, vel ubi reperiuntur, qui rei esse perhibentur criminis, perfici debere satis notum est.* Et ideo in tali casu daretur locus præventioni inter judices, Ecclesiasticum & Civilem, possetque capi in ipsa Ecclesia à Ministris Ecclesiasticis propter sacrilegam occisionem.

Fortè

Occidens in Ecclesia non gaudet immunitate.

cap. fin. de Immunit. Eccles.

Fortè etiam à Ministris justitiæ sæcularis, non obstante immunitate Ecclesiasticâ, quæ non suffragatur his, qui in Ecclesiis occidunt, vel mutilant, cap. fin. de Immunit. Eccles. ibi: *Cùm in eò, in quo delinquit, puniri quis debeat, & frustra legis auxilium invocet, qui committit in legem: Mandamus quatenùs publicè nuntietis tales* (puta qui homicidia & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, vel earum cœmiteriis committere non verentur,) *non debere gaudere immunitatis privilegio, quo faciunt se indignos.*

317. Quod Suarez extendit ad mandantem homicidium.

Quod Suarez to. 1. de Relig. tract. 2. lib. 3. cap. 11. n. 7. intelligit etiam de illo, qui existens in Ecclesia mandat famulo, ut occidat alium extra Ecclesiam; nam ille etiam peccat graviter in Ecclesia, & de illo dici potest quòd puniri debeat in eo, in quo delinquit, frustraque legis, id est, Ecclesiæ auxilium invocet, qui committit in legem; id est, peccat contra reverentiam Ecclesiæ debitam.

Et verò si non debet gaudere immunitatis privilegio, qui servo mandat occisionem, estò adhuc in potestate ipsius sit mandatum revocare & occisionem impedire, quantò minùs qui ponit talem causam mortis intrà Ecclesiam, v. g. explosionem bombardæ, quâ positâ non est ampliùs in potestate ipsius impedire homicidium extra Ecclesiam?

Bonacina. Covarruvias. Panormitanus.

Ita præter Suarium, probabiliter censent Covarruvias, Panormitanus, & alii, quos citat Bonacina circa primum Decalogi præceptum disput. 5. q. 7. punct. 6. §. 2. n. 3. quamquam ipse cum aliis doceat oppositum.

318. Opposita sententia probatur.

Probat autem; tum quia hic dici potest veritus committere homicidium in Ecclesia, cùm non percusserit existentem in Ecclesia; tum quia privatio immunitatis non incurritur, nisi in casibus in jure expressis; in jure autem non exprimitur actio homicidii vel mutilationis inchoata in Ecclesiâ, vel quodlibet sacrilegium in Ecclesia commissum; sed homicidia & mutilationes membrorum in Ecclesiis, cap. fin. suprà ibi: *Nonnulli impunitatem suorum excessuum per defensionem Ecclesiæ obtinere sperantes, homicidia & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis vel earum cœmiteriis committere non verentur.* Quæ connotant actum perfectum, & completum in Ecclesiis.

cap. fin. de Immun. Eccles.

Tum denique, quia cùm versemur in materia pœnali & odiosa, utpote libertati delinquentium, & immunitati Ecclesiasticæ contraria, non videtur facienda extensio ad actum inchoatum homicidii in Ecclesia; alioquin etiam dicendum videretur eum privari immunitate, qui subortâ in Ecclesia contentione, aut evaginato ense in Ecclesia, insecutus est adversarium, & extra Ecclesiam interemit.

Quidquid sit de hac controversia, quæ utrimque probabilis est: equidem, ut dixi, communis sensus Doctorum est, per hujusmodi actus tantùm inchoatos, Ecclesiam non pollui, à quo sensu non est facilè recedendum; præsertim in his quæ pendent ex voluntate Ecclesiæ.

Tertiò polluitur Ecclesia per sepulturam excommunicati, ut colligitur ex cap. *Consuluisti* 7. de Consec. Eccles. ibi: *Cœmiteria in quibus excommunicatorum corpora sepeliri contingit, reconcilianda erunt aspersione aquæ solemniter benedictæ, sicut in Dedicationibus Ecclesiarum fieri consuevit.* 319. Tertiò polluitur per sepulturam excommunicati. cap. 7. de Consec. Eccles.

Quod hodie propter Extravagantem, *Ad evitanda*, intelligendum est de excommunicatis non toleratis, id est, publicè denuntiatis aut notoriis Clerici percussoribus: argumento cap. *Sacris* 12. de Sepulturis, ibi: *Sacris est Canonibus institutum, ut quibus non communicavimus vivis, non communicemus defunctis, & ut careant Ecclesiasticâ sepulturâ, qui priùs erant ab Ecclesiastica unitate præcisi, nec in articulo mortis Ecclesiæ reconciliati fuerint.* Ergo à contrario sensu, quibus communicavimus vivis, etiam communicamus defunctis. Atqui excommunicatis toleratis vivis communicavimus per illam Extravagantem: ergo etiam communicamus defunctis. non tolerati. cap. 12. de Sepult.

Unde non est opus quærere alias vias, v. g. consensum Episcopi, aut aliquam necessitatem, ad excusandum eos, qui in his Regionibus celebrant in locis, ubi sepulti sunt Hæretici; quoniam tales Hæretici non sunt publicè denuntiati.

Quartò violatur Ecclesia per sepulturam hominis pagani, seu non baptizati, juxta illud Concilii Aurelianensis cap. 3. & refertur de Consec. dist. 1. cap. 27. *Ecclesiam in qua paganus sepultus est, non liceat consecrare, neque Missas in ea celebrare, sed tactari foràs, & mundari oportet.* 320. Quartò violatur per sepulturam hominis pagani, Aurelianensis.

Idem ex Concilio Agrippinensi refertur c. 28. eâd. his verbis: *Ecclesiam, in qua mortuorum cadavera infidelium sepeliuntur, sanctificare non licet; sed si apta videtur ad consecrandum, inde evulsis corporibus, & rasis parietibus, vel tignis eius loci, reædificetur: sed si hæc consecrata antè fuerit, Missas in ea celebrare licet: si tamen fideles fuerint, qui in ea sepulti sunt.* Ergo à contrario sensu si fuerint infideles, non licet. Agrippinensis.

Infideles, inquam, nati ex utero; nam infans adhuc in utero matris existens, potest cum matre sepeliri, cum qua censetur quid unum. Suppono infantem esse mortuum; alioquin si vivus sepeliretur, per homicidium quod verè ibi committeretur (quia quoad hoc non reputatur filius pars matris, ut patet à simili in abortu) pollueretur Ecclesia. ex utero nati.

Notandum autem, si casu contingat corpus pa- 321.

etiam sine culpa sepulti, si postea innotuerit. pus pagani (eadem est ratio corporis excommunicati) in Ecclesiâ sepeliri sine culpa, puta propter invincibilem ignorantiam paganismi, dum postea publicè constat fuisse paganum, Ecclesia manet polluta ex vi corporis ibi sepulti, ita ut non possit in ea celebrari, donec indè auferatur corpus, & Ecclesia purificetur; quia jura ita disponunt, nec attendunt quo casu, aut quo scelere corpus tale in Ecclesia sepultum sit, sed tantùm quòd ibi sit.

cap. 12. de Sepultur. Colligitur manifestè ex cap. *Sacris* 12. de Sepulturis ibi: *Unde si contingat interdum, quòd vel excommunicatorum corpora per violentiam aliquorum vel alio casu in cœmiterio Ecclesiastico tumulentur, si ab aliorum corporibus discerni poterunt, exhumari debent, & procul ab Ecclesiastica sepultura jactari.*

322. Disparitas quoad hoc inter sepulturam & homicidium. Rogas, quare jura sic disponant in casu sepulturæ; secùs verò in casu homicidii, & sanguinis aut seminis effusione? Respondeo, stat pro ratione principali voluntas; quis enim ambigere potest, quin jura si voluissent, statuissent Ecclesiam violari per homicidium tantùm materialiter malum, quod v.g. fieret ab amente? Attamen non voluisse, colligitur ex communi sensu Doctorum.

Interim ratio aliqua disparitatis est, quòd homicidium, uti etiam sanguinis & seminis effusio sint actiones quasi transeuntes, ex vi quarum Ecclesia relinquitur polluta, tametsi nullum effectum physicum in ea reliquerint: porrò sepultura pagani aut excommunicati polluit Ecclesiam per effectum ex vi ipsius sepulturæ in ea permanentem, id est, per corpus excommunicati vel infidelis in tali loco sepulti, quem effectum principaliter attendunt jura, utpote contra reverentiam debitam loco sacro, etiam quando causa ejus fuit per accidens inculpabilis.

Dico, *Per accidens*; quia in hoc omnes conveniunt, quòd per se loquendo, & ex genere suo, grave peccatum sacrilegii sit, aliquid agere in Ecclesia, quo ipsa Ecclesia polluitur; quia id non fit sine gravi irreverentia loci sacri. Non enim, ut aliqui volunt, hi actus sacrilegi sunt, quia polluunt Ecclesiam; sed ideo polluunt, quia sacrilegi sunt.

323. Non censetur locus pollutus in aliquo casu, nisi publicè constiterit. De cætero commune est omnibus prædictis casibus, quòd non censeatur locus sacer pollutus, nisi de eis publicè constet vel evidentiâ facti, vel confessione auctoris, vel simili ratione. Quamdiu ergo res manet occulta, ita ut non nisi pauci sciant, *nec peccatum est* in eo celebrare, ut suprà dicebat Scotus, *quia nec reconciliatione indiget*; erit autem peccatum, quia & reconciliatione indigebit, quandocumque factum fuerit publicum. Ita communiter Doctores.

Spontaneâ enim confessione (scribit Stephanus V. Humberto Episcopo Moguntino, & refertur 2. q. 5. cap. 20.) *vel testium approbatione publicata delicta, habito præ oculis Dei timore, commissa sunt regimini nostro judicare. Occulta verò & incognita illi sunt relinquenda, qui solus novit corda filiorum hominum.* Probatur ex cap. 20. 2. q. 5.

Potest etiam hæc sententia probari ex ipsa ratione consecrationis aut reconciliationis. Ratione. Nam Ecclesia (ut docet Divus Thomas 3. parte q. 83. art. 3.) non ideo consecratur, D.Thom. quia illa sit gratiæ susceptiva; sed quia ex ipsa consecratione assequitur quamdam spiritualem virtutem, per quam apta redditur divino cultui, ut videlicet homines devotionem aliquam ex loci reverentia suscipiant, per quam paratiores fiant ad Divina peragenda.

Consimiliter reconciliatio post violationem non ideo fit, quia templum illud materiale sit capax peccati, sed ad hunc finem potissimùm dirigitur, ut indè intelligat peccator, qui templum cordis sui, juxta Pauli doctrinam, per peccatum violavit, quantâ diligentiâ illud mundare & purificare debeat, ut Deum in illo dignè suscipere possit. Hoc autem intelligere non potest, quando peccatum est occultum.

Tandem alio modo perditur consecratio Ecclesiæ, puta quando parietes Ecclesiæ pro majori parte simul destruuntur; illis enim cùm sint potissima pars Ecclesiæ, potissimùm adhæret consecratio, ut notat Glossa in cap. *Ecclesiis* 20. de Consec. dist. 1. verbo *Exusta*, dicens: *Consecratio Ecclesiæ maximè consistit in unctione exteriori, & commissione & dispositione lapidum.* 324. Perditur Ecclesiæ consecratio per destructionem parietum pro majori parte,

Unde corruente tecto parietibus illæsis non tecti solius. Ecclesia non reconsecratur, ut expressè statuit Alexander III. cap. *Lignei* 6. de Consecratione Ecclesiæ. Alex. III. *Lignea ædificiis Ecclesiæ vestræ casu consumptis, parietibus tamen illæsis, ac mensâ principalis Altaris in sua extremitate modicam passa fracturam.* Et infrà: *Inquisitioni tuæ taliter duximus respondendum, quòd cùm parietes in sua integritate permanserint, & tabula Altaris mota, vel enormiter læsa non fuerit: ob causam prædictam nec Ecclesia nec Altare debet denuò consecrari.* Ratio; quia adhuc manet moraliter eadem Ecclesia, etsi novum tectum illis parietibus imponatur; secùs quando simul majori parte parietum destructa, novi parietes exstruuntur.

Dixi signanter, *Pro majori parte*; aliàs secùs, ut notat Glossa in cap. *Ecclesiis* 20. de Consec. dist. 1. ubi cùm generaliter dictum esset: *Ecclesiis semel Deo consecratis, non debet iterum consecratio adhiberi, nisi aut ab igne exusta* &c. Verb. *Exusta* limitat Glossa dicens: *Pro majori parte, aliàs secùs*, argumento ff. de Contrah. empt. leg. *Domum* 57. sequentis tenoris: *Domum emi, cùm eam & ego, & venditor combustam ignoraremus. Nerva, Sabinus,* 325. non parietum pro minori parte; Glossa. l. 57. ff. de Contrah. empt.

Cassius

Cassius nihil venisse: quamvis area maneat, pecuniamq; solutam condici posse aiunt: sed si pars domûs maneret: Neratius ait hanc quæstionem multum interesse, quanta pars domûs incendio consumpta permaneat, ut si quidem amplior domûs pars exusta est, non compellatur emptor perficere emptionem: sed etiam quod fortè solutum ab eo est, repetet: sin verò vel dimidia pars, vel minor quàm dimidia exusta fuerit: tunc coarctandus est emptor venditionem adimplere &c.

326. *Adjectione enim minoris eadem est moraliter Ecclesia.* Ratio limitationis jam est assignata; quia post reparationem hujusmodi Ecclesiæ per adjectionem minoris partis, censetur moraliter eadem Ecclesia, & illa minor pars adjecta, ipsâ accessione ad majorem partem, consecrationem à toto corpore censetur acquirere; quoniam major pars trahit ad se minorem, ut patet in vestibus sacris, quæ reparantur, de quibus latiùs infrà.

major namque pars trahit ad se minorem. Innoc. III. Et docet Innocentius III. cap. 3. *Quod in dubiis* de Consecratione Ecclesiæ ibi: *Nec negamus quin oleum non consecratum, consecrato possit oleo commisceri.* Ubi Glossa: *Et dicetur totum consecratum. Nota quòd ea quæ Religiosis adhærent, religiosa censentur. Item magis dignum trahit ad se minus dignum. Et ita Sacrum tamquam dignius trahit ad se non Sacrum.*

Intellige, quando major pars est sacra; alioquin si gutta olei consecrati infunderetur integro vasi olei non consecrati, totum esset consecratum, quod constat esse falsissimum. Quantò minùs major pars murorum de novo exstructa, sanctificabitur per minorem partem, quæ remanserat, cùm hæc ipsa per destructionem majoris partis simul, jam pridem consecrationem suam amiserit?

327. *Requiritur destructio simultanea.* Dico, *simul*; quia si successivè parietes destructi fuerint, & successivè reparati, ita ut numquam major pars simul destructa fuerit, probabile est talem Ecclesiam non esse reconsecrandam, sed sufficere aspersionem aquæ benedictæ: argumento can. *De Fabrica* 24. de Consec. dist. 1. qui sic habet: *De* *Probatur ex cap. 24. de Consec. dist. 1.* *Fabrica verò cujuslibet Ecclesiæ, si diruta fuerit, instauranda* (id est, reconsecranda) *& si in eo loco consecrationis solemnitas debeat iterari, in quo sanctuaria* (id est, Reliquiæ Sanctorum, vel Altaria) *non fuerint* (quia indè erant ablatæ Reliquiæ) *nihil judicamus officere, si per eam minimè aqua exorcizata* (aliàs, benedicta) *jactetur: quia consecrationem cujuslibet Ecclesiæ, in qua Spiritus Sancti arrha* (aliàs, Ara) *non ponitur, celebritatem scimus tantùm esse Missarum: & ideo si qua Sanctorum basilica à fundamentis etiam fuerit innovata, sine Altaris motione sinè aliqua dubitatione, cùm in ea fuerit Missarum solemnitas celebrata, totius consecrationis sanctificatio implebitur.* Ita Vigilius Papa ad Eutherium Epistolâ 1. cap. 4.

Ubi verb. *Innovata* sic inquit Glossa: *Hoc intelligit H. cùm non simul, sed successivè parietes destructi sunt, & successivè reparati, tunc enim Ecclesia intelligitur eadem*, argumento leg. *Proponebatur* 76. ff. de Judiciis. *Glossa.*

Exscribo totam legem, quia notabilis est: *Proponebatur ex his Iudicibus, qui in eandem rem dati essent, nonnullos causâ auditâ excusatos esse, inq; eorum locum alios esse sumptos, & quærebatur singulorum Iudicum mutatio* (successiva) *eandem rem, an aliud iudicium fecisset.* 328. *& leg. 76 ff. de Judiciis.*

Respondi non modò si unus aut alter; sed etsi omnes Iudices (successivè) *mutati essent, tamen & rem eandem & iudicium idem, quod antea fuisset, permanere; neque in hoc solùm evenire, ut partibus commutatis eadem res esse existimaretur, sed & in multis cæteris rebus: nam & legionem eandem haberi, ex qua multi decessissent, quorum in locum alii subiecti essent: & populum eundem hoc tempore putari, qui abhinc centum annis fuisset, cùm ex illis nemo nunc viveret: itemq; navem, si adeò sæpè refecta esset, ut nulla tabula eadem permaneret, quæ non nova fuisset, nihilominus eandem navem esse existimari.*

Quòd si quis putaret, partibus commutatis aliam rem fieri, fore ut ex eius ratione nos ipsi non iidem essemus, qui abhinc anno fuissemus, propterea quod, ut Philosophi dicerent, ex quibus particulis minimis consisteremus, hæ quotidie ex nostro corpore decederent, aliæq; extrinsecùs in earum locum accederent. Quapropter cuius rei species eadem consisteret, rem quoque eandem esse existimari. Hucusque Alphenus lib. 6. Digestorum.

Quidni ergo eadem Ecclesia esse existimetur, cujus parietes successivè destructi sunt, & successivè reparati? Eadem esse meritò existimatur. Unde huic Glossæ alia consonat de Consecratione Ecclesiæ cap. *Proposuisti* 3. verb. *Reconciliari*, dicens: *Si tota Ecclesia simul destructa fuerit, vel maior pars, debet iterum consecrari: si successivè, sufficit aspersio aquæ benedictæ.*

Dubitant hic aliqui, an præfata doctrina vera sit, quando ex intentione renovandi totam Ecclesiam, unus paries post alium successivè destruitur; & ratio dubitandi sumitur, tum ex ratione; quia nimirum in re morali, qualis hæc est, multum valet intentio operantis; tum ex jure civili leg. *Qui res* 98 §. *Aream* ff. de Solut. & liber. ubi censetur eadem navis si tota dissolvatur animo iterum eam compingendi ex eisdem tabulis; secùs si intentione tabulas alteri rei applicandi, estò postmodùm mutatâ intentione rursus compingantur. 329. *Quid si parietes successivè destruantur ex intentione renovandi Ecclesiam. lex 98. ff. de Solut.*

Idem disertis verbis statuitur leg. *Inter stipulantem* 83. §. *Sacram* in fine ff. de verb. oblig. *Ratio dubitandi deducitur ex jure civili.*

leg. 83. ff. de verb. oblig. *Navis* (inquit Paulus lib. 72. ad Edictum) *si hâc mente resoluta est, ut in alium usum tabulæ destinarentur: licèt mutato consilio perficiatur: tamen & perempta prior navis, & hæc alia dicenda est: sed si reficiendæ navis causâ omnes tabulæ refixæ sint, nondum intercidisse navis videtur, & compositis rursus eadem esse incipit.* Ergo similiter si Ecclesia per partes successivè destruatur, animo eam totaliter renovandi, sic renovata non erit eadem Ecclesia, adeoque iterum consecranda.

330. *Respondetur.* Respondeo Negando primam Consequentiam. Disparitas patebit ex dicendis conclus. 28. Interim ex hac ipsa lege videtur posse ostendi, quòd omnino non valeat argumentum à navi ad domum vel Ecclesiam; sic enim verbis præallegatis continuò subjungitur: *Sicuti de ædibus deposita tigna, eâ mente ut reponantur, ædium sunt, sed si usque ad aream deposita sit, licèt eadem materia restituatur, alia erit.* Ubi Glossa verb. *Mente: Aliam*, inquit, *dissimilitudinem assignat in navi ab homine: in quo non distinguitur quâ mente manumittatur. Ad cujus dissimilitudinis probationem inducit de domo; & hæc est:* Sicuti de ædibus *&c. non tamen est omnino simile ei quod dicit de navi, id quod inducit de domo: unde subjicit:* Sed si usque *&c.*

Ergo similiter si Ecclesia usque ad aream deposita sit, sive animo restituendi, sive animo aliis usibus ligna & lapides applicandi, licèt eadem materia restituatur, alia erit; ideoque reconsecranda: sin verò numquam simul usque ad aream, id est, major ejus pars deposita sit, quâcumque intentione partes minores successivè deponantur, semper manebit eadem, ut patet ex lege: *Proponebatur*; adeoque minimè reconsecranda erit, utpote cujus omnes partes, si non primò, saltem per adjunctionem ad rem sacram & ipsæ consecratæ existant.

331. *Quid intentio operetur in re morali.* Multùm quidem valet intentio in re morali; sed non sufficit, nisi simul adsit res ipsa seu effectus externus physicus, ex quo resultet effectus moralis. Nonne qui intendit percutere Clericum, si in re ipsa percutit laicum, nonne, inquam, quia intendit, ideo incurrit pœnam excommunicationis? Constat quòd non, idque quia effectus ille moralis, censuram intelligo, non resultat, nisi effectus ipse physicus sequatur. An fortè Ecclesia ideo erit execrata, quia aliquis voluit eam explosis v. g. tormentis totam simul diruere, si tamen verè non diruit? Certè intentio diruentis non execrat, sed ipsa dirutio.

Pari ergo ratione tametsi quispiam cum intentione totam Ecclesiam renovandi, & quasi novam ædificandi, unum murum post alium, intermisso Missæ officio, quasi continuatis operis dejiciat, ut reparet, si tamen non diruit omnes muros simul, aut majorem illorum partem, ita ut in aliqua duratione sit verum dicere; nunc tota Ecclesia, vel major pars illius diruta est, valde probabilis est sententia Navarri in Summa c. 27. n. 258. quem alii sequuntur, quòd scilicet tunc illa Ecclesia quasi nova, &, ut ita dicam, physicè diversa, non sit iterum consecranda, quia moraliter censetur eadem. *Navarr.*

Certè, inquit Lugo disp. 20. n. 65. Civitas eadem dicitur esse, licèt ex animo eam pulchriorem reddendi, paulatim & successivè omnes ædes destruantur, & reædificentur: item idem Collegium manet, si eodem modo paulatim reficiatur, cur non dicetur moraliter manere eadem Ecclesia? *Argumentum à simili. Lugo.*

Magìs dubitat Eminentissimus ibidem n. 66. an maneat consecratio Ecclesiæ, si ex quatuor parietibus duo ferè corruant: nam duo solùm parietes & aliquid ampliùs sine tecto, non videntur venire nomine Ecclesiæ: ergo sicuti Alba, Calix, & similia sacra instrumenta, de quibus infrà agemus; amittunt suam consecrationem, quando ita immutantur ex parte formæ artificialis, ut deinceps non mereantur nomen Albæ, vel Calicis; consimiliter amittet Ecclesia suam consecrationem, quando ita ex parte formæ artificialis immutatur, ut imposterùm non mereatur nomen Ecclesiæ. Quis autem dixerit illos duos parietes, & aliquid plùs sine tecto, quis, inquam, vocaverit eos, Ecclesiam? 332. *An maneat consecratio Ecclesiæ si ex 4. parietibus duo ferè corruant.*

Idcirco existimo tantam murorum partem debere simul permanere, quæ simpliciter appellari possit Ecclesia; id est, tantam partem, quæ licèt ægrè, absolutè tamen deservire potest ad usus sacros, quod moraliter judicandum erit. Et fortè Navarrus, aliique Doctores nihil aliud voluerunt, intelligentes per majorem partem murorum, illam partem, quæ sola meretur nomen Ecclesiæ, utpote adhuc conveniens usibus sacris. Atque hæc satìs superque de pollutione & execratione Ecclesiæ.

Dubitas porrò, quomodo Ecclesia polluta reconciliari debeat? Consule jus Canonicum, quod de Ecclesia solùm benedicta sic statuit cap. fin. de Consecratione Ecclesiæ ibi: *Si Ecclesia non consecrata cujuscumque fuerit semine, aut sanguinis effusione polluta, aquâ protinus exorcizata lavetur, ne divinæ laudis organa suspendantur.* Ubi Glossa verb. *Lavetur* interrogat: *Sed per quem debet lavari?* Respondet: *Videtur quòd per Episcopum tantùm sup. cap. proximo. In hoc casu satìs credo quòd per simplicem Sacerdotem possit lavari: quia si intellexisset Papa, quòd per Episcopum deberet lavari, illud dixisset, sicut dixit in proximo capitulo præcedenti, cùm Papa in utroque capitulo scribat eidem: & quia dixit,* Aqua exorcizata lavetur, *quæ fit per simplicem Sacerdotem.* Hæc Glossa. 333. *Modus reconciliandi Ecclesiam benedictam cap. fin. de Consec. Eccles.*

Et sanè

Et sanè si Ecclesia primò possit benedici per simplicem Sacerdotem cum aqua à se benedicta, quidni etiam polluta reconciliari? Quòd autem possit benedici, saltem de licentia Episcopi, patet manifestè ex Rituali Romano Tit. de Benedictionibus §. Ritus benedicendi novam Ecclesiam, ubi sic lego: *Sacerdos novam Ecclesiam de licentia Episcopi benedicturus, ut in ea divinum Sacrificium Missæ ritè celebretur* &c. Rit. Rom.

Quin imò expressis verbis idem docet de reconciliatione §. Ritus reconciliandi Ecclesiam, si nondum erat ab Episcopo consecrata: *Ecclesiæ*, inquit, *violatæ reconciliatio per Sacerdotem ab Episcopo delegatum fiat hoc modo. Altare Ecclesiæ omnino nudetur, provideaturq́, ut Ecclesia possit liberè circumiri tam exteriùs, quam interiùs, si fieri potest, paretur vasculum cum aqua benedicta* (Quis ambigit an à simplici Sacerdote, cùm alia communiter in Ecclesia non habeatur, nec benedictionis Episcopalis ulla fiat mentio?) *& aspergillum de herba hyssopo factum* &c.

Et quamquam ibi videatur requiri delegatio Episcopi, id tamen intelligendum est ex quadam decentia; nam, ut advertit Lugo disp. 20. nu. 61. de jure communi posset fieri absque alia licentia, servatis interim, quæ à Rituali ibi præscribuntur.

334. Modus reconciliandi Ecclesiam consecratam.

Si verò Ecclesia erat consecrata, sicut à solo Episcopo primò potuit consecrari, ita, secluso privilegio, ab ipso solo poterit reconciliari, aquâ ab aliquo Episcopo benedictâ cum vino & cinere, argumento cap. *Proposuisti* 4. de Consec. Eccles. ibi: *Fraternitati tuæ taliter respondemus, quòd manente Ecclesiâ & Altari* (loquitur de Ecclesia Sancti Jacobi Compostellana, quæ indubiè erat consecrata) *ipsa reconciliari poterit per aquam cum vino & cinere benedictam.* Cap. 4. de Consec. Eccles.

Et cap. *Aqua* 9. eodem. *Aquâ per Episcopum benedictâ Ecclesiam reconciliari posse per alium Episcopum non negamus, per Sacerdotes simplices hoc fieri de cætero prohibentes: non obstante consuetudine provinciæ Bracharensis, quæ dicenda est potiùs corruptela.* Rationem attexit Pontifex: *Quia licèt Episcopus committere valeat, quæ iurisdictionis existunt; quæ Ordinis tamen Episcopalis sunt, non potest inferioris gradûs Clericis demandare.* Cap. 9. eod.

335. An Episcopus possit hanc reconciliationem committere simplici Sacerdoti?

Non reticeam tamen, inquit Diana parte 2. tract. 1. Miscel. resol. 6. contrariam sententiam extare apud Victoriam in Sum. Sacrat. n. 99. ubi sic ait: De modo quo Ecclesia debet reconciliari postquam fuerit polluta, distinguendum est, quia vel Ecclesia est consecrata, vel dedicata, & sic à solo Episcopo est reconcilianda, nisi ipse vel Papa alteri commiserit; potest autem committi Clerico cuicumque. Victoria.

Eandem sententiam invenio apud Emanuelem Sa post correctionem Magistri sacri Palatii verb. *Ecclesia* nu. 20. & novissimè apud Sylvium 3. parte q. 83. art. 3. ubi testatur de praxi dicens: Quibusdam videtur quòd Ecclesia priùs consecrata, sic debeat reconciliari per Episcopum, ut is vices suas nequeat simplici Sacerdoti committere; contrarium tamen tradunt Victoria, & Sa. Credimus esse in praxi, non contradicente, sed potiùs concedente Pontifice. Hæc ille. Quæ quidem sententia, an sit probabilis, judicent viri docti; videtur enim contra caput *Aqua* ubi suprà, & consuetudo & praxis, quam adfert Sylvius, est in contrarium. Hucusque Diana. Emanuel Sa. Sylvius. Diana.

Sed quantùm ad Sylvium, in tertia editione loco citato sic inquit: Ex cap. *Aqua* Tit. de Consec. Eccles. quod est Gregorii IX. apparet quòd Ecclesia priùs consecrata sic debeat reconciliari per Episcopum, ut is vices suas nequeat simplici Sacerdoti committere. Et quamvis contrarium (quod tradunt Victoria, & Emanuel Sa) sit in praxi, satis tamen videtur certum, quòd illa praxis non sit ex voluntate summi Pontificis, vel introducta, vel recepta. Sic enim loquitur Gregorius dicto cap. *Aqua: Aqua per Episcopum* &c. & in Romano Rituali jussu Pauli V. edito sic legitur: *Simplex Sacerdos tantùm ex privilegio Sedis Apostolicæ potest Ecclesiam ab Episcopo consecratam reconciliare.* 336. Sententia Sylvii.

Atque his consentit Navarrus lib. 3. consil. Tit. de Consec. Eccles. consil. 1. & in Enchiridio cap. 27. n. 256. Et hanc sententiam, quòd quando Ecclesia, quæ per Episcopum fuit consecrata, est violata, non possit per simplicem Presbyterum reconciliari, nequidem de Episcopi licentia, sicut secuti fuimus in secunda hujus operis editione, ita etiam nunc in tertia sequimur. Hucusque Sylvius. Navarrus.

Cæterùm nemini dubium esse potest, quin id liceat simplici Sacerdoti ex privilegio Pontificio, quale datum fuit à Leone X. Prælatis Ordinis Minorum, & per consequens aliorum Ordinum, qui participant in privilegiis, Bullâ: *Religionis honestas*, sexta apud Rodriguez ibi: *Nos igitur* &c. *vobis & pro tempore existentibus Generalibus & Provincialibus, ac Guardianis, & Fratribus vestri Ordinis, & Observantiæ, ut Ecclesias, Oratoria, & loca quæcumque recepta & recipienda, nondum consecratas, seu consecrata, factâ priùs requisitione ab Episcopis locorum, eisq́; recusantibus, vel negligentibus per quemlibet alium Catholicum Episcopum gratiam & communionem dictæ Sedis habentem, consecrari facere, ac vestri Ordinis Generalibus, & Provincialibus Vicariis, & Custodibus ac Guardianis pro tempore existentibus præfatis, ut omnia & singula eiusdem Ordinis & Observantiæ Ecclesias, Cœmeteria, ac Capitula & Oratoria ubicumque existentia, receptas & recepta, & recipiendas seu recipienda ac paramenta & ornamenta, ac alia quæcumque ad divinum cultum, & usum vestrum necessaria, in quibus Chrisma non intervenit, pro vestro usu tantùm so-* 337. Ex privilegio Pontificis potest Sacerdos simplex Ecclesiam reconciliare; quale legitur concessum Prælatis Ordinis Minorum à Leone X.

lemni benedictione, ac etiam per Vicarium seu Guardianos, aut alios ad hoc à vobis in vestris Capitulis Generalibus providè deputandis benedicere, ac illos seu illa; & eorum quolibet sanguinis seu seminis effusione seu aliàs quomodolibet pollutas seu polluta, quoties opus fuerit, aquâ per vos, præsertim in locis remotis, ubi Episcopum aquam benedicentem per duas dietas (id est, quatuordecim leucas) *adire non poteritis, benedictâ, reconciliari liberè & licitè valeatis, auctoritate Apostolicâ tenore præsentium concedimus & indulgemus.*

Ubi cùm fiat mentio aquæ benedictæ ab Episcopo, liquet profectò quòd illa potestas data est ad reconciliandas Ecclesias consecratas. Quæ autem Ecclesiarum, eadem est ratio cœmiteriorum; pro quo

338. Pollutâ Ecclesiâ, polluitur cœmiterium, non è converso.

Nota, pollutâ Ecclesiâ, pollui simul cœmiterium illi connexum; quippe cœmiterium est accessorium Ecclesiæ: *Accessorium* autem juxta Regulam juris 42. de Regulis juris in 6. *naturam sequi congruit principalis*, non è converso.

Probatur ex cap. unc. de Consecr. Eccles. in 6.

Quid clariùs quàm quod habetur cap. unico de Consec. Eccles. in 6. *Si Ecclesiam pollui sanguinis, aut seminis effusione contingat, ipsius cœmiterium si contiguum sit eidem, censetur esse pollutum: unde antequam reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis sepeliri: secùs si remotum fuerit ab eadem.*

Sequitur secunda pars: *Non sic quoque in casu converso sentimus, ut videlicet polluto cœmiterio, quamvis Ecclesiæ contiguo, debeat Ecclesia reputari polluta.* Attexitur ratio: *Ne minus dignum, majus, aut accessorium principale ad se trahere videatur.* Hæc Bonifacius VIII.

Qui ibidem ait: *Non unum, sed plura cœmiteria esse noscuntur, quæ quamvis sibi cohærentia, pariete tamen medio sejunguntur*, de quibus ita statuit: *Violato eorum altero, alterum (licèt de uno ad aliud per portam intermediam habeatur accessus) non propter hoc reputabitur violatum.* Neutrum enim est alterius accessorium. Et ideo si utrumque est pollutum, utrumque indiget distinctâ reconciliatione: at verò per reconciliationem Ecclesiæ, consequenter censetur reconciliatum cœmiterium illi connexum.

339. An violatâ Ecclesiâ, reconcilietur per consecrationem bonâ fide in ea factam? Castro. Emanuel Sa.

Formam reconciliandi Ecclesiam & cœmiterium vide in Pontificali & Rituali Romano. Quæro autem, an Ecclesia violata sufficienter reconcilietur per præsentiam Corporis Christi, si bonâ fide contingat in ea celebrari? Affirmant Castro lib. 2. de lege pœnali cap. ultimo. Emanuel Sa post expurgationem Magistri Sacri Palatii verb. *Ecclesia* n. 19. & alii.

Sententia negativa verior.

Sed contrarium verius est; quando enim Ecclesia certam formam præscribit pro re aliqua facienda, non est licitum talem formam omittere, etiamsi loco talis formæ aliud fiat plùs meritorium, quàm sit ipsa forma: cùm ergo Ecclesia pro Ecclesiæ reconciliatione certam formam reconciliandi assignet, etiamsi Missa quid majus sit, quàm illæ ceremoniæ reconciliationis, non videtur tolli illa Ecclesiæ pollutio; quia omittitur forma ab Ecclesia assignata. Ita Portel verb. *Ecclesia* n. 5. & alii magis communiter. Portel.

Ex quo patet responsio ad rationem prioris sententiæ, quam assignat Castro suprà dicens: Nam cùm per Missæ celebrationem Deus ipse corporaliter in Ecclesia assistat, talis corporalis assistentia sufficere mihi videtur ad omnem purgationem & reconciliationem faciendam. Patet, inquam, responsio, videlicet non videtur sufficere talis corporalis assistentia; quia Ecclesia, ex cujus voluntate inducitur & tollitur violatio, ad illam tollendam minimè ordinavit celebrationem Missæ; sed aliam determinatam ceremoniam. 340.

Satisfit argumentis sententiæ affirmativæ,

Præterea indè sequeretur: Primò, reconciliari Ecclesiam per celebrationem etiam malæ fidei; cùm eadem sit corporalis assistentia Christi. Secundò, per celebrationem in necessitate ex dispensatione Episcopi. Tertiò, quando Sacerdos inchoato jam Canone, postea pollutâ Ecclesiâ, prosequitur usque in finem. Quartò, eodem modo si Ecclesia nondum fuisset consecrata aut benedicta, dici posset, semel celebratâ Missâ non indigere aliâ consecratione aut benedictione; quia sicut corporalis illa assistentia Dei, seu dignitas Sacrificii, ut alii loquuntur, æquivalet reconciliationi, sic pariter æquivalet & præponderat consecrationi aut benedictioni: præsertim cùm probabile sit, calicem v. g. remanere consecratum, si in illo non sacro fortuitò quis sacrificet. & probatur negativa ex variis absurdis.

Sed quid ad hæc Adversarii? Emanuel Sa suprà concedit primam Sequelam dicens: Itaque si pauci sciunt, nec rem divulgant, non est opus reconciliatione; nec etiam si quis bonâ fide in ea celebraverit, id enim sufficit pro reconciliatione: immo etiamsi malâ fide celebrasset, etsi quidam negent, dicentes posse Episcopum (vel ejus absentis Vicarium, si est impeditus) dare licentiam celebrandi, donec ipse reconciliet. At ego, ut dixi, satis magnam puto cum aliis esse reconciliationem, seu benedictionem, ipsam consecrationem. Ita ille. 341. Respondent Adversarii ad primam. Emanuel Sa.

Qui etiam facilè concederet secundam Sequelam, nisi tamen Episcopus limitaret pro illa sola vice; tunc enim non ex vi violationis, sed ex vi talis prohibitionis non poterit extra illam necessitatem ibidem celebrari. Ac proinde qui celebraret, non incurreret pœnas, fortè in illa Diœcesi latas contra celebrantes in Ecclesia violata, sed contra celebrantes in loco interdicto ab Episcopo. Ad secundum.

Ad tertiam respondet Tamburinus lib. 1. de Sacrificio Missæ cap. 1. §. 4. n. 7. per illam Missam inchoatam ante pollutionem, sed postea continuatam, non reconciliari Ecclesiam; 342. Ad tertium. Tamburinus.

quia

Missa inchoata ante violationem, & post absoluta, non reconciliat Ecclesiam,

quia fictione juris illa Missa tota censetur fuisse absoluta ante violationem: ergo per illam violatio Ecclesiæ non tollitur. Neque enim in rebus positivis est spectanda prioritas vel posterioritas physica; sed sufficit plerumque moralis seu canonica, ita sacris Canonibus disponentibus.

Certè (inquit ille) sic dies vespertina hesterna moraliter reputatur à jure hodierna, in ordine ad recitandum Matutinum hujus diei, non verò in ordine ad laborandum die Festivo. Sic etiam Missa ante mediam noctem Natalis Domini, quæ coram summo Pontifice celebrari solet, judicatur ex quadam fictione, seu dispositione Pontificis, facto ipso sic volentis, esse post mediam noctem, seu pertinere ad diem sequentem; nam propterea qui illi interfuerit, satisfaciet præcepto audiendi Missam in die Natalis. Simili igitur modo Missa inchoata ante violationem, & absoluta post, disponitur à jure ac si esset absoluta anteà, & ideo eandem violationem tollere nequaquam potest. Hactenus Tamburinus.

Si violatio contingat post inceptum Canonem.

Quod intelligendum puto, si violatio contingat post inceptum Canonem; alioquin secundùm Rubricas Tit. de Defect. cap. 10. n. 2. *Si Sacerdote celebrante violetur Ecclesia ante Canonem, dimittatur Missa.* Interim si non dimittitur, sed absolvitur, secundùm sententiam Emanuelis suprà, Ecclesia sufficienter erit reconciliata, quia tunc tota Missa, vel saltem fictione juris, non censetur absoluta ante violationem, quia jus prohibet absolutionem.

Rubr. Miss.

343. Ad quartam.

Venio ad quartam Sequelam, quæ ab omnibus debet negari: alioquin omnia Oratoria, etiam in Castris militum, essent consecrata vel deputata ad Sacrificium, postquam in eis ex quacumque causa celebratum fuerit, quod, ut clarum incoveniens, à nemine admittitur. Et ratio disparitatis est; quia plùs requiritur ad inducendam consecrationem seu benedictionem in materiam profanam, quàm ad purgandam sive reconciliandam materiam jam semel consecratam seu benedictam; ut manifestè constat ex Rubricis sive ritibus observandis in prima consecratione & reconciliatione.

Disparitas inter calicem & Ecclesiam.

Neque est par ratio calicis & Ecclesiæ, quoniam calix, dum in illo sacrificatur, immediatè contingitur à Sanctissimo Christi Corpore & Sanguine, unde omnis benedictio promanat, per quem proinde contactum æquivalenter, ut aliqui loquuntur, imò eminenter deputatur ad Sacrificium. Porrò Ecclesia, etsi in ea celebretur, nequaquam contingitur à Sacratissimo Corpore & Sanguine Christi, licèt corporaliter ibi sit præsens, sicut in aliis multis locis, quæ tamen ideo non censentur benedicta seu consecrata ad divinum cultum, ut patet etiam in Oratoriis ab Episcopo deputatis ad hoc, ut in eis publicè celebretur; quæ tamen propterea à nemine vocantur Ecclesiæ benedictæ seu consecratæ.

Ex quo aliqui inferunt hujusmodi Oratoria non violari aut pollui; quia jura citata tantùm loquuntur de Ecclesiis: Ecclesiæ autem nomine (inquit Suarez disput. 81. sect. 4. §. *Quintò violatur*) solùm significatur templum consecratum aut benedictum. 344.

344. Quidam putant Oratoria non violari aut pollui: Suarez.

quæ doctrina multis displicet,

Sed hæc doctrina multis displicet, & inter cæteros Suario tom. 1. de Religione tract. 2. lib. 3. c. 9. ubi n. 2. docet Ecclesiam non consecratam nec benedictam; si obsequiis divinis dedicata sit, & in ea divina mysteria celebrentur, frui privilegio immunitatis Ecclesiasticæ; & n. 3. ait: Talis Ecclesia, si fuerit sanguinis vel seminis effusione polluta, purificanda est, ut constat ex capite ultimo de Consec. Eccles.

Immo nu. 4. ulteriùs hoc ampliat, ut procedat, etiamsi in hujusmodi Ecclesia divina Officia nondum cœperint celebrari; quia Ecclesia non incipit esse Ecclesia propter Sacrificium in ea celebratum, sed propter deputationem factam ab Episcopo ad celebrandum; quæ deputatio æquiparatur benedictioni, & ideo potest in ea celebrari, quia est deputata ab Episcopo, & quia est vera Ecclesia, non è converso.

345. eò quòd talia Oratoria gaudeant privilegio immunitatis. Gregor. IX.

Et verò quòd hujusmodi Oratoria gaudeant privilegio immunitatis, solet probari ex cap. *Ecclesia* 9. de Immunitate Eccles. *Ecclesia* (inquit Pontifex Gregorius IX.) *in qua divina mysteria celebrantur, licet adhuc non extiterit consecrata, nullo sibi privilegium immunitatis adimitur.*

Ubi quamvis expressè solùm loquatur de Ecclesia non consecrata, equidem decisionem extendendam esse ad Ecclesiam non benedictam, si habeat alias conditiones in illo textu requisitas, est communior sententia, & colligitur ex ratione textûs, scilicet, *Quia obsequiis divinis dedicata nullis est temerariis ausibus profananda.* Sed potest esse Ecclesia sufficienter dedicata divinis Officiis, etiamsi benedicta non sit; v. g. si Ecclesia sit auctoritate Episcopi primum lapidem ponentis dedicata: quia talis Ecclesia hoc ipso manet perpetuò dicata divino obsequio; nec potest ad profanos usus converti, inquit Suarez suprà.

Potest Ecclesia esse divinis Officiis dedicata, etsi non sit benedicta.

Cap. 4. de Relig. domibus.

Confirmatur ex cap. *Ad hæc* 4. de Relig. domibus ibi: *Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd si locus ad hospitalitatis usum & pauperum provisionem fuerit (sicut moris est) auctoritate Pontificis destinatus, cùm sit Religiosus; non debet mundanis usibus deputari.* Ergo & Ecclesia sic dedicata est locus Religiosus, qui profanari non debet: ergo gaudet dicto privilegio.

346. An ideo polluatur sanguinis aut seminis effusione? Dicastillo.

Sed numquid indè rectè infertur: ergo Ecclesia sic dedicata, polluitur sanguinis, aut seminis effusione &c. Non licet (inquit Dicastillo disp. 4. nu. 102.) argumentari ab uno ad alterum longè diversum & separabile ab alio;

alio; immo separatum, ut videre est in Religiosis domibus, dormitoriis, sacristiis, & similibus, ubi immunitas est, & tamen in iis locis juxta communem & receptam sententiam non committitur sacrilegium per sanguinis aut seminis iniquam effusionem, ut cum multis docet Diana tum 1. part. tract. 7. resol. 20. tum 3. parte tract. 4. resol. 166.

Diana.

Glossa.

Quapropter Glossa ad cap. *Ecclesiæ* penultimum de Immunitate Eccles. verb. *Celebrantur*, inquit: *Ex hoc videtur quòd si adhuc ibi non sunt divina Officia celebrata; nondùm gaudeat privilegio illarum* (Ecclesiarum) *in quibus celebrantur divina*. Non quòd Ecclesia fiat Ecclesia per actualem celebrationem; sed quia, ut ibi subjungit Glossa, *nondum plenè dedicata videtur divinis obsequiis*. Ex quo infert: *Unde sacrilegium non diceretur ibi committi, nec debet aspergi propter hoc: quia nullum divinum Officium fuit ibi celebratum*.

Per consecrationem fit Ecclesia plenè dedicata divinis Officiis.

Et sanè si ita textus intelligatur, jam clariùs apparet, quòd loquatur de Ecclesia etiam non benedicta; quia si esset benedicta, planum est, quòd gauderet immunitate, etiam antequam divina Officia in ea celebrarentur.

347. Interim dubito, quæ fuerit mens istius Glossæ, nam verbis præcitatis continuò subjungit: *Aspergi tamen debet si aliquid turpe ibi factum est, antequam ibi celebretur*. Ubi videtur innuere locum illum pollui seminis effusione, etiam antequam divina Officia fuerint in eo celebrata; si seminis effusione, cur non similiter effusione sanguinis, & homicidio? Non video disparitatem. Unde cap. final. de Consecrat. Eccles. generaliter dicitur: *Si Ecclesia non consecrata cujuscumque fuerit semine aut sanguinis effusione polluta, aqua protinus exorcizata lavetur*.

ante quorum celebrationem videtur post se pollui.

Respondet Dicastillo suprà n. 103. Ea verba possunt intelligi de Ecclesia non quidem consecrata, sed benedicta aut simul ab Episcopo deputata, &, in qua jam celebrentur divina Officia.

Responsio Dicastillonis.

348. Sed contrà; verba intelligenda sunt sicuti sonant, nisi aliquid obstet: atqui verba illa sunt generalia in quibus nulla fit mentio benedictionis, vel actualis celebrationis divinorum Officiorum; & aliunde nihil obstat quò minùs generaliter intelligantur: ergo sic sunt intelligenda.

Rejicitur.

Probo Minorem pro secunda parte: quia si aliquid obstaret, essent illa verba capitis penultimi de Immunitate Eccles. *Ecclesiæ in qua divina mysteria celebrantur*. Sed hoc non; quia per illa verba non statuitur vel postulatur illa conditio, sed solùm ab illa nominatur, quia ita frequentiùs accidit; interim tamen sub illa voce comprehendi Ecclesiam proximè aptam & sufficientem, ut in ea divina mysteria celebrentur, satis declaravit Pontifex his verbis sequentibus: *Quia obsequiis divinis dedicata, nullius est temerariis ausibus profananda*.

Quæ utique ratio, ut suprà dixi, obiicet in Ecclesiis, in quibus hactenus nullum Officium divinum fuit celebratum. Neque est novum, ut nomen significans actum, usurpetur ad significandam aptitudinem, juxta Regulam Logicæ, quòd verba in definitione non dicunt actum, sed aptitudinem.

Huic sententiæ adstipulatur Glossa ad cap. fin. de Consec. Eccles. verb. *Non consecrata*, dicens: *Ecclesia non consecrata gaudet eodem privilegio, quo & consecrata. Et ita si aliquis illuc confugerit, debet ab Ecclesia defendi*. Sed cur hoc? An fortè quia in ea celebrata fuerint divina Officia? *Et hoc ideo*, subjungit Glossa, *quia locus ille auctoritate Episcopi dedicatus est divino cultui: & quod semel Deo dedicatum est, ad profanos usus redire non debet*. 349.

349. Sententiæ præfatæ adstipulatur Glossa in cap. fin. de Consec. Eccles.

Cæterùm multa loca gaudere immunitate Ecclesiasticâ, quæ non polluuntur, quia non sunt Ecclesiæ, haud inficior: sed dico illa loca, de quibus hic tractamus, non alio nomine quàm Ecclesiæ, gaudere illâ immunitate (quid enim aliud est Ecclesia; quàm locus aliquis publicus, specialiter deputatus ad Sacrificium Missæ, & alia divina Officia inibi celebranda?) & per consequens verè pollui illis actibus, quibus polluitur Ecclesia consecrata vel benedicta.

Multa loca gaudent immunitate Ecclesiasticâ, quæ non polluuntur.

Nec dixeris; pollutio est odiosa, ergo restringenda: nam licèt odiosa sit respectu peccantis, tamen est favorabilis & expediens ipsi loco sacro, ut scilicet sic homines magis deterreantur ab istis actibus faciendis. Unde potiùs censenda est favorabilis, quàm odiosa; argumento Can. 29. *Si quis suadente diabolo* 17. q. 4 qui tamquam favor Clericorum extenditur, estò sit pœnalis latæ sententiæ. 350.

350. Objectio solvitur.

Pollutio Ecclesiæ est loco sacro favorabilis.

Deinde odia non sunt restringenda ultrà proprietatem verborum, nisi ad evitandum absurdum; Ecclesia autem secundùm proprietatem verbi comprehendit hujusmodi Oratoria, ut patet ex dictis. Neque ad evitandum absurdum (quod enim illud esset?) restrictio ad Ecclesiam consecratam vel benedictam ostenditur necessaria.

Propter hæc magis nobis probatur sententia affirmans hujusmodi Oratoria pollui; quamquam opposita non sit omnino improbabilis. Immo si Laymano (inquit Dicastillo suprà) ut par est, credimus, cùm hæc sententia nunc in praxi observetur (ut ipse testatur lib. 5. tract. 5. cap. 5. n. 2.) videtur tuta in praxi, & consuetudine saltem introducta sic esse interpretandos textus citatos.

Veriùs apparet Oratoria pollui, quamvis contrarium non sit improbabile.

Finio Conclusionem, & dico, etsi communiter sit grave peccatum celebrare in Ecclesia violata; equidem interdum licet ex concessione seu dispensatione Episcopi ob aliquam necessitatem, ut communiter censent Doctores 351.

351. Ex dispensatione Episcopi est licitum celebrare in loco sacro interdicto.

Doctores cum Divo Thoma 3. p. q. 83. art. 3. ad 2. ubi sic ait: *Propter necessitatem potest hoc Sacramentum peragi in domibus non consecratis, vel violatis, sed tamen de consensu Episcopi*, saltem rationabiliter præsumpto; quia tanta potest esse necessitas, ut si non sit recursus ad Ordinarium, possit absque ejus expressa licentia celebrari; v. g. si in die Festo populus non habeat aliam Ecclesiam, in qua possit Missam audire.

352. Lugo.

An faciliùs celebretur in loco non sacro, quàm interdicto sive violato?

Notat autem Lugo disp. 20. n. 63. faciliùs esse quòd celebretur in loco non sacro, quàm in loco violato: quia violatio affert non meram negationem, sed privationem, & quasi pœnam, ratione cujus illa negatio est magis radicata, sicut carentia gratiæ & sanctitatis in peccatore est turpior, quàm esset in homine existente in pura natura. Quod à posteriori clarè patet; quia in Ecclesia non consecrata potest celebrari ex deputatione Episcopi; & adhuc si violetur, potest cum reconciliatione Sacerdotis: si autem fuit consecrata & violetur, non potest absque reconciliatione facta per ipsum Episcopum; quia nimirum ratione majoris sanctitatis præcedentis, majus & fortius impedimentum contrahitur, ad quod auferendum, major virtus est necessaria. Hactenus Eminentissimus.

Sed contrà facit, quòd faciliùs auferatur violatio templi consecrati, quàm negatio consecrationis, ut patet ex ritibus observandis in consecratione Ecclesiæ & reconciliatione.

Deinde, quòd Episcopus possit de jure communi deputare Oratorium (saltem publicum) non consecratum ad celebrandum, & hoc absque necessitate. Nam, ut superiùs ostendimus, illa deputatio æquivalet benedictioni, & per illam locus, qui anteà erat profanus, fit sacer: sicuti autem sine necessitate potest locum aliquem profanum Ecclesiam consecrare, quidni similiter Ecclesiam deputare? Non ergo prohibetur consecratio in loco taliter deputato, uti bene in loco violato; & sicuti prohibetur in Oratoriis privatis, id est, privatâ auctoritate erectis, quæ non censentur loca sacra, ideoque licentiam in illis celebrandi non potest Episcopus dare sine justa causa, prout explico sequenti Conclusione, quæ talis est:

CONCLUSIO XIX.

Ex parte loci propriè dicti requiritur appositio convenientis dispositionis, scilicet quod sit sanctificatus.

353. Locus Sacrificiis cõveniens, debet esse sanctificatus. Scotus.

ITa Scotus 4. dist. 13. q 2. n. 13. & probant communiter Doctores per illud de Consecratione dist. 1. c. 1. *Missarum celebrationes non alibi, quàm in sacratis Domino locis, absque magna necessitate fieri debere liquet omnibus, quibus sunt nota veteris & novi Testamenti præcepta.*

Probatur ex cap. 1. & 11. de Consec. dist. 1.

Item per istud Felicis Episcopi Epistolâ primâ ad omnes orthodoxos; & refertur eâdem distinctione cap. 11. *Sicut non alii quàm sacrati Domino Sacerdotes debent Missas cantare, nec Sacrificia super altare offerre: sic nec in aliis, quàm Domino sacratis locis, id est, in tabernaculis divinis precibus à Pontificibus delibutis, Missas cantare, aut Sacrificia offerre licet, nisi summa coëgerit necessitas. Satius ergo est Missam non cantare, aut non audire, quàm in illis locis, ubi fieri non oportet: nisi pro summa contingat necessitate: quoniam necessitas legem non habet.* Quæ sit autem hæc necessitas, inferiùs edissero.

Item ex cap. 12. eid.

Eandem legem statuit Concilium Triburiense, ut refertur eâdem distinctione cap. 12. *Missarum*, inquit, *solemnia non ubique, sed in locis ab Episcopo consecratis, vel ubi ipse permiserit, celebranda esse censemus.*

& cap. 15.

Præterea Sylvester Papa in generali residens Synodo dixit: *Nullus Presbyter Missas celebrare præsumat, nisi in sacratis ab Episcopo locis, qui sui particeps de cætero voluerit esse Sacerdotii.* Ita refert Gratianus suprà cap. 15.

aliisque decretis à Tridentino renovatis;

Hæc, & plura alia decreta, quæ in illâ distinctione prima de Consecrat. referuntur, novissimè renovavit Concilium Tridentinum sess. 22. in decreto de observandis & evitandis in celebratione Missæ dicens: *Nevè patiantur* (Episcopi) *privatis in domibus atque omnino extra Ecclesiam, & ad divinum tantùm cultum dedicata Oratoria, ab eisdem Ordinariis designanda & visitanda, sanctum hoc Sacrificium à sæcularibus aut Regularibus quibuscumque peragi.*

354. quod abstulisse videtur potestatem Episcopis dandi licentiam ut alibi celebretur,

Quin etiam videtur abstulisse potestatem Episcopis, quâ anteà poterant dare licentiam celebrandi in quocumque loco decenti, ut patet ex can. *Missarum* ibi: *Vel ubi ipse permiserit*, & can. *Hic ergo* 14. eâdem dist. sequentis tenoris: *Hic ergo, id est, in præsenti vita positos, oportet nos agnoscere voluntatem Dei, ubi & agendi & sacrificandi est locus; quoniam in aliis locis sacrificare & Missas celebrare non licet, nisi in his in quibus Episcopus proprius jusserit, aut ab Episcopo regulariter ordinato, tenente videlicet civitatem, consecrata fuerint. Aliter enim non sunt hæc agenda, nec ritè celebranda.* Ita Clemens Epistolâ 3. Hanc, inquam, potestatem Episcoporum permittendi, vel præcipiendi celebrationem Missæ in quocumque loco decenti Tridentinum suprà videtur abstulisse, aut certè limitasse.

Clemens Papa.

aut certè eam limitasse;

Quod ultimum addo; quia non videtur eis ablata potestas dandi licentiam ut semel aut sæpiùs (secundùm exigentiam causæ) in loco honesto (quamvis profanis usibus destinato) super altari sacrato & ornato, Missa celebretur; v. g. in cubiculo nobilis personæ, ex morbo diuturno decumbentis, prout declaravit Sacra Congregatio apud Barbosam p. 2.

Barbosa.

de Offic. & potest. Episcopi allegat. 23. n. 8. Ratio est; quia cum hujusmodi casus frequenter accidere soleat, ad bonum regimen animarum necessaria est Episcopis talis potestas.

355. *An Episcopus possit in quolibet loco decenti celebrare cum altari portatili?*

Similiter post Tridentinum potest Episcopus in quolibet loco decenti, licèt profano, ob suam etiam commoditatem, tum in sua Diœcesi, tum extra (quidni & Romæ? Nam de decisione in contrarium allata ab Ugolino apud Gavantum in praxi Episcoporum V. *Episcopus* nu. 9. non constat authenticè) sive in domo seu palatio suo, sive alieno, sive domi, sive ruri, etiam sub dio cum altari viatico seu portatili celebrare, aut facere celebrari coram se. Ita concessit Bonifacius VIII. & habetur cap. ultimo de Privil. in 6. ubi sic legimus:

Gavantus. Bonifacius VIII.

Sententia affirmans probatur ex cap. fin. de Privil. in 6.

Quoniam Episcopi, eorumq; Superiores se habent diversis ex causis à suis Ecclesiis & Diœcesibus absentare frequenter; nec semper possunt commodè ad Ecclesias accedere pro Missa celebranda vel audienda in ipsis, sine qua eos transire non decet absque causa rationabili ullum diem. Ecce causa motiva privilegii, frequens scilicet absentia Episcoporum à suis Ecclesiis & Diœcesibus, & moralis quædam necessitas, id est, maxima decentia audiendi quotidie Missam. Sequitur privilegium:

Præsenti Constitutione indulgemus eisdem ut altare possint habere viaticum, & in eo celebrare, aut facere celebrari, ubicumque absque interdicti transgressione illis permittitur celebrare, vel audire Divina. Ecce concessio absoluta & universalis sine limitatione itineris, vel infirmitatis.

356. Sed huic veritati aliqui contradicunt, causantes Episcopos non posse uti illo privilegio, nisi in itinere, vel propter infirmitatem, quam Cardinales declararunt æquivalere itinerationi. Et ratio eorum est; quia cessante causâ, cessat effectus.

quod est generaliter intelligendum, uti sonat.

Respondeo, causam hìc numquam cessare; semper enim verum est dicere, *Episcopi se habent diversis ex causis à suis Ecclesiis & Diœcesibus absentare frequenter:* id est, frequenter contingit Episcopos se absentare à suis Ecclesiis, & ideo Pontifex generaliter concessit, ut possint uti altari portatili ubique, etiam tunc quando sunt præsentes, & commodè alioquin possent audire Missam in Ecclesia. Præsertim cùm jam haberent illud privilegium sine ulla restrictione per cap. *Missarum solemnia* suprà: quod non est verosimile Bonifacium VIII. ibi voluisse restringere ad casum absentiæ aut infirmitatis.

Respondetur declarationi Cardinalium. Cartuxanus.

Nec obstat Declaratio Cardinalium, quam allegat Cartuxanus lib. de differentia utriusque fori verb. *Missa*, differentia 2. quia de illa non constat authenticè.

Dices; si anteà habebant illam potestatem celebrandi extra Ecclesiam, quid necesse erat novo privilegio Bonifacii? Respondet Portel in Resp. parte 3. casu 20. nu. 2. Credo quòd id fecit ad tollendum scrupulum Episcopis celebrandi extra Ecclesiam, quando abessent à sua Diœcesi, extra quam non habent jurisdictionem tam amplam.

Portel.

Nota autem hoc privilegium tantùm esse personale, ut nimirum ipse Episcopus celebret, vel celebrationi intersit. Colligo ex ultimis verbis: *Ubicumque absque interdicti transgressione illis permittitur celebrare vel audire Divina.* Ergo requiritur præsentia Episcopi, cùm non nisi præsens possit celebrare, vel audire Divina. Ergo non poterunt alii Sacerdotes Episcopo non præsente tali privilegio gaudere. 357.

Illud privilegium est personale.

Rogas; an quando Episcopus vel alius coram ipso celebrat, fideles, etiamsi non sint de familia ejusdem, satisfaciant præcepto, si tali Sacro intersint die Festivo.

An fideles audiendo talem Missam satisfaciant præcepto.

Respondeo affirmativè. Ratio est; quia præceptum audiendi Missam non obligat fideles ut in tali vel tali loco audiant; sed simpliciter, ut audiant Missam, ut inferiùs ostendam proprio loco.

Sed numquid præsente Episcopo, alii & alii eodem die possunt ibidem celebrare? Licèt videatur alicui posse solum unum, quia solùm conceditur Missa, quam audiat Episcopus, ne transeat dies, in qua ipse non audiat, ad quod inconveniens vitandum una satis Missa est, puto tamen posse plures; quia privilegia, quæ non sunt in ullius præjudicium, sunt amplianda, & quia id favet devotioni Episcopi, plures Missas audire volentis, quam à Canone foveri credendum est. Ita Tamburinus lib. 1. de Sacrificio cap. 4. §. 2. n. 11.

An possint plures eodem die coram Episcopo celebrare. Tamburinus.

Atque hæc dicta sint de quocumque loco, etiam profano, camerâ quoque, vel aulâ Episcopi &c. Quomodo autem non sint contraria Decreto Concilii Tridentini, statim declaro. Quæro igitur, an Episcopus sine transgressione hujus Decreti possit deputare Oratorium privatum, ubi celebretur Missa indifferenter ab omnibus? 358.

An Episcopus possit deputare Oratorium privatum pro omnibus passim Sacerdotibus?

Portel suprà n. 1. ait: Ego vidi meis oculis anno 1626. in aula cujusdam Domini tunc Collectoris istius Regni, publicari edictum Sanctissimi Domini nostri Papæ Urbani VIII. in quo prohibebat, ne Episcopus aliquis, vel similis Prælatus licentiam dare posset alicui celebrandi vel celebrare faciendi in Oratoriis privatis, & scirent omnes talem licentiam concedere esse reservatum soli summo Pontifici.

Portel.

Citatur etiam Breve quoddam Pauli V. vel veriùs Epistola quædam Cardinalis Horatii Lancilotti jussu Pauli V. die decimo Martii anno 1615. missa ad Illustrissimos Cardinales, Archiepiscopos, & Episcopos, quâ eis auferebatur facultas, ut concedant licentiam habendi

habendi Oratoria in domibus privatis ad celebrandum. Et similem refert declarationem Cardinalium Azor tom. 1. Summæ l. 10. c. 26. in fine. Quid ergo?

Azorius.

359. Potest domi suæ,

Respondeo ad quæstionem cum Tamburino suprà num. 12. Episcopus potest domi suæ sive urbana sive rustica, sive intrà Diœcesim, sive extra, etiam sine licentia Episcopi, in cujus Diœcesi moratur (id enim non pertinet ad jurisdictionem contentiosam, sed est quid voluntarium, quod ipse liberè valet exercere extra Diœcesim) potest, inquam, Episcopus etiam solùm Titularis, deputare Oratorium privatum, ubi celebretur Missa indifferenter ab omnibus.

Hæc doctrina, inquit ille Auctor, si alio argumento non firmaretur, sanè illud sufficiens esset, nempe id passim sine ullo scrupulo ab Episcopis in usum deduci. Recordor ego, quòd sine ullo scrupulo celebraverim Missam in Oratorio, quod Illustrissimus Cameracensis Dominus ac Pater F. Josephus Bergaigne Ordinis nostri piæ memoriæ, in domo sua rurali deputaverat ad celebrandum, ipso etiam absente.

ut declarat praxis.

Ratio fundamentalis.

Interim ratio fundamentalis est; quia ex una parte hanc facultatem amplissimè obtinet Episcopus in jure; can. *Missarum*, & can. *Hic ergo* suprà, & ex alia parte nec Tridentinum, nec aliud Pontificis Decretum id illis prohibet: Tridentinum siquidem & alia Decreta mox relata, utì etiam declaratio Cardinalium (si de ea authenticè constet, quod non puto) loquuntur de Oratoriis in domibus privatorum; porrò domus Episcopi non est domus privata, teste Gavanto parte 1. Tit. 20. ubi agens de hac controversia, sic inquit: Non tamen intelligitur domus privata Palatium Episcopi, ut notavit Carolus Episcopus Novar. in Comment. Canon. ad Can. *Missarum* 12. de Consecrat. dist. 1. in eo enim Capella deputari potest pro Missa celebranda.

Explicatur Conc. Trident.

Gavantus.

360. In domo Episcopi possunt eâdem die plures Missæ celebrari.

In qua proinde posse plures Missas celebrari eâdem die sive ab Episcopi familiaribus, sive ab exteris, sive præsente Episcopo, sive absente, non est mihi dubium; quia hoc privilegium personale est simul & locale, id est, concessum tali domui respectu Episcopi cujus est, vel qui eam inhabitat, ita ut desinente inhabitatione hoc ipso amittatur illud privilegium, estò etiam Episcopus adhuc retineret ejus dominium: siquidem jam desinit respectus ad Episcopum, qui non fundatur in dominio, sed in usu, quem ipse vel saltem sui obtinent talis domûs. Pro quo

Declaratio Card.

Nota Cardinales unanimiter declarasse die 9. Septembris anno 1592. Tridentinum, in ea parte, in qua disponitur, extra Ecclesiam, & ad divinum tantùm cultum dedicata Oratoria, Sacrificium Missæ celebrari non debere, non derogasse privilegio introducto in favorem Episcoporum per cap. ultimum de Privilegiis in 6. quia intentio Concilii est tollere abusus; at in Episcopis non est abusus, cùm fiat ex causa, scilicet ut quotidie Missam audiant, quam non audirent si illa privilegia ipsis derogarentur.

Consimiliter intelligenda sunt Decreta Pauli V. & Urbani VIII. ut videlicet solùm prohibeant Episcopis concedere licentiam celebrandi extra Ecclesiam in Oratoriis, in quibus præsumi posset abusus; at in Oratoriis Episcoporum abusus præsumendus non est: ergo quoad illa manet jus antiquum.

Decreta Pontificum explicantur.

Nota secundò illa verba Tridentini: *Et ad divinum tantùm cultum dedicata Oratoria.* Quid si ergo in domo aliqua privata esset Oratorium, tantùm divino cultui dedicatum, idque permanenter, putas, quia posset Episcopus post Tridentinum concedere licentiam, ut in eo celebretur?

361. An Episcopus possit dare licentiam celebrandi in Oratorio privato?

Affirmat Zerola in praxi Episcopali parte 1. verb. *Missa*, asserens Sacram Congregationem ita pluries declarasse. Bassæus verb. *Missa* 4. nu. 1. citat pro eadem sententia Beia, Rodriguez, Suarez, Gutierez & Quaranta, quorum auctoritate nixi aliqui Episcopi, etiam in nostro Belgio, illam licentiam concedunt, inquit Bassæus.

Affirmat Zerola, Beia, Rodriguez, Suarez, Gutierez, & Quaranta.

Bassæus.

Alii autem sequentes oppositam sententiam, pro qua citantur Navarrus, Bonacina, Miranda, Fagundez, Gavantus, Marchinus, Lugo, illam negant. Et verò absolutè negandam existimo, ubi vigent Decreta Pauli V. & Urbani VIII. de quibus suprà fecimus mentionem.

Negat Navar. Bonac. Miranda, Fagundez, Gavant. Marchinus, & Lugo.

362. Diversitas inter designationem Oratorii ad celebrandum & licentiam celebrandi.

Scias porrò multùm diversa esse deputare sive designare Oratorium ad celebrandum, & concedere licentiam celebrandi. Nam quando Pontifex concedit licentiam celebrandi in Oratorio privato, una ex conditionibus est visitatio & approbatio Oratorii per Ordinarium loci. Vide Tamburinum suprà §. 4.

Tamburin.

Cæterùm si Oratorium privatæ domûs sit permanenter dicatum cultui divino, & habeat ingressum expositum, ut quilibet ingredi possit, Episcopus posset concedere licentiam ut in ipso celebretur. Ratio est; quia licèt hujusmodi Oratorium sit erectum ex intentione commoditatis privatæ, de se tamen publicum est, cùm habeat ingressum omnibus expositum, & sit erectum auctoritate Episcopi & subjaceat ejusdem visitationi: unde in hujusmodi Oratorio posset celebrari januis clausis, ita ut accedant tantùm Domini & illi, quos ipsi voluerint admittere; quia ex præcepto habemus tantùm, quòd Missa celebretur in Ecclesia seu Oratorio publico, non autem quòd publicè celebretur in ipso.

modò sit locus decens & aptus, & subsit aliqua justa causa, quam crediderim esse vehemens desiderium ægroti ad Sacrum audiendum & in illo communicandum; præsertim occurrente aliquo Festo principaliori.

Secundò; cùm privilegium Honorii insertum sit in corpore juris, non puto Concilium voluisse illud ab Episcopis impediri, cùm ad derogationem juris communis expressa ejus mentio fieri debuerit, ut constat ex praxi; quippe non obstante Decreto Concilii Tridentini sess. 23. de Refor. cap. 10. quo revocat privilegium Abbatibus concessum conferendi Tonsuram, vel minores Ordines, Abbates, ut testatur Sanchez tom. 2. Consil. lib. 7. c. 1. dub. 19. n. 20. illos conferunt, cùm jure communi illam facultatem habeant cap. *Cùm contingat* 11. de Ætate & qualit. & cap. *Abbates* 3. de Privilegiis in 6. Pro quo

Sanchez.

367. Nota, duplex esse genus privilegii; unum quod privatis conceditur, & est odium juris, alterum quod à Principe conceditur in perpetuum in bonum alicujus communitatis, aut Ordinis Regularis, & hoc æquatur legi, ac si insertum esset in corpore juris, & tamquam favor est amplè interpretandum. Igitur omnia privilegia Regularium se habent ut privilegia in Corpore juris inserta, quibus proinde non derogatur, nisi expressa fiat de ipsis mentio.

Duplex est genus privilegii.

Profectò non sufficere clausulam generalem revocatoriam etiam geminatam, evidentissimè constat ex concessione Julii II. ann. 1507. factâ Benedictinis Congregat. Montis Oliveti Bullâ: *Etsi ad universos*, 12. apud Cherubinum §. 37. ibi: *Ac quod deinceps per quascumque revocatorias, seu alias Apostolicas concessiones vel literas sub quibuscumque verborum formis, & tenoribus, aut clausulis derogatoriis, etiamsi illa motu & scientiâ similibus emanaverint, nulla ex prædictis concessis, & quæ eidem Congregationi pro tempore concedentur, exemptionibus, immunitatibus, gratijs, indultis, privilegijs, & concessionibus, quomodolibet revocari, cassari, vel annullari censeantur, seu revocari, cassari, vel annullari seu ipsis, vel ipsorum, seu quibusvis in eis contentis particulis aut clausulis derogari valeat, nisi in derogatorijs vel alijs literis seu cassationibus huiusmodi illa, vel illa ex literis, quæ revocari, aut cassari, vel annullari videtur, aut cui vel quibus derogari apparetet, eorumq; totus tenor de verbo ad verbum integrè inseratur, & de omnibus & singulis Congregationis huiusmodi Monasterijs nominatum & specificatim mentio fiat, ac in eisdem revocatorijs, cassatorijs, vel alijs literis manifestè & expressè appareat, quòd Romanus Pontifex, privilegijs, indultis, & literis, de quibus tunc actum fuerit, voluerit specialiter derogare, vel illa revocare aut cessare, seu annullare; ac tunc demùm urgens, sufficiens & rationabilis, propter quam derogatio, revocatio, cassatio vel annullatio ipsa meritò fieri debeat, causa exprimatur, aliàs derogationes, revocationes, cassationes, irritationes & annullationes quæcumque, si quas aliter, quàm ut præfertur à quoquam etiam Romano Pontifice fieri contigerit; ac quæcumque exinde subsecuta nullius sint roboris vel momenti, ipsis concessis literis, privilegijs, indultis, gratijs, & exemptionibus, & libertatibus in suo pristino, plenario, atque integro robore duraturis.*

Regularium privilegiis non derogatur, nisi fiat expressa eorumdem mentio,

ut patet ex Constitutione Julii II.

Accedat concessio facta Prædicatoribus ab Eugenio IV. & Benedictinis ab eodem Eugenio IV. & Leone X. scilicet: *Quod nulla literæ seu privilegia Apostolica quibusvis personis, & quibusvis Collegijs, Vniversitatibus, seu Conventibus concessa contra tenorem privilegiorum Mendicantium & Benedictinorum, & eorum qui per viam communicationis gaudent privilegijs eorum, præiudicant dictis Religionibus, eorumq; domibus, locis, aut personis, nisi in eis cum expressione dictorum Ordinum & illorum Religiosorum, ac illorum domibus ac eis concessis privilegijs, nec non de Generali cuiuslibet dictorum Ordinum, qui pro tempore erunt specialiter ac expressè ac de verbo ad verbum mentio facta fuerit.* Ita teste Rodriguez tom. 1. qq. Regularium q. 9. à 6. habetur in Compend. Societ. tit. Privil. §. 8 & in Compendio Cistert. eodem verbo §. 7.

Eugenii IV. & Leonis X.

Rodriguez.

Addit Rodriguez: Et advertendum quòd factâ revocatione generali privilegiorum non censentur revocata privilegia Regularium, cùm privilegia Regularibus propter merita concedantur, & privilegia propter merita numquam in dubio revocentur, licèt in revocationibus verba generalia & geminata ponantur: jam autem ad minus dubium est, an prædicta privilegia per Tridentinum revocentur. 368.

Privilegia Regularium ob meritum concessa, non revocantur in dubium,

Altiùs clamat Bruno Chassaing de Privil. Regul. Tract. 1. c. 5. propos. 5. Adde, inquit, præmissis, quòd tantùm abest, quòd prædicta revocatio generalis privilegia Regularium revocet, quin imò illa confirmat, ut manifestè constat ex Bulla Urbani VIII. in favorem Congregationis Sancti Mauri editâ anno 1627. actus initium: *In supereminenti*, in qua hæc verba habentur: *Neque sub quibuscumque similium vel dissimilium gratiarum revocationibus, suspensionibus, limitationibus, derogationibus, & alijs quibuscumque dispositionibus, etiam per nos & successores nostros Romanos Pontifices pro tempore existentes sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis & decretis, etiam derogatoriarum derogatorijs pro tempore quomodolibet factis comprehenditur confundi, sed ab illis semper perpetuò excipi: & quoties illa emanabunt, toties in pristinum & validissimum restitutas, repositas & plenariè reintegratas, ac de novo etiam sub quacumque posteriori data, quandocumque eligenda concessas esse & fore* &c. Quid clariùs? Hæc ille.

& revocata magis confirmantur ut ait Bruno Chassaing.

Urbani VIII.

Sed ego hanc Bullam non invenio apud Cherubinum in magno Bullario Romano; neque apud R. P. Augustinum à Virgine Maria qui novissimè anno scilicet 1661. impressit privi-

privilegia omnium Religiosorum Ordinum Mendicantium, & non Mendicantium in quibus ipsi communicant, allatis fideliter propriis verbis Constitutionum Summorum Pontificum usque ad Alexandrum VII. inclusivè. Fides ergo permaneat penes Brunonem. Ab illa Bulla non dependet veritas principalis doctrinæ. Contra quam.

369. *Privilegium Gregorii XIII contra Conclusionem allegatur,*

Dicet quispiam: Gregorius XIII. ut suprà vidimus, concessit privilegium Patribus Societatis erigendi Oratoria in propriis domibus, in iisque celebrandi, cum clausulis derogantibus Concilio Tridentino. Similiter cum eisdem clausulis concessit aliud privilegium (ut refertur in Compend. Privil. Societ. verb. *Altare*) *ut possint Patres in Missionibus, quæ à Superiore sunt, Sacrificium Missæ super altare viatico ubique gentium, cum debita reverentia & honore celebrare, etiam in Castris Militum, modò loca, etsi communia, & profana, tuta & honesta sint, & Præpositus Generalis, aut per eum Provincialis eo utendum fore iudicaverint, & posse ibidem sacram Eucharistiam Fidelibus ministrare.*

sed explicatur,

Quid erat opus clausulis illis derogatoriis, si Tridentinum non revocat privilegia Regularium? Respondeo, id fecisse ad majorem securitatem, propter sententiam multorum, quam videtur Gregorius supposuisse, qui censent privilegia fuisse revocata, maximè quæ concedunt celebrationem omnino extra Ecclesiam, & ad divinum tantùm cultum dedicata Oratoria.

Quod addo, quia de illis quæ licentiam tribuunt celebrandi in Oratoriis, & erectis in Infirmariis, Grangiis, aliisque locis Religiosorum, inter quæ computo domum Refugii, minor est difficultas, si nudè spectemus verba Concilii. Nam Oratoria illa non dicuntur esse in domibus privatis, contra quas tantùm agit Concilium Tridentinum, sed in domibus communitatis.

370. *Nomine Ecclesiæ etiam Monasteria intelliguntur. Rodriguez.*

Neque in his locis videntur celebrari Divina omnino extra Ecclesiam, cùm secundùm Doctores communiter, ut ait Rodriguez tom. 2. qq. Regul. q. 75. a. 1. nomine *Ecclesiæ* etiam Monasteria comprehendantur; nomine autem Monasterii claustrum, domus, & officinæ interiores, prout explicat Innocentius IV. in declaratione Regulæ Fratrum Minorum.

Quid nomine Monasterii intelligatur?

Eugenius IV.

Quantùm ad Grangias, Eugenius IV. prout refertur in Compend. Ordinis Cisterciensis, *Concessit quòd Grangiæ Monasteriorum Cisterciensium, sicut Ecclesiarum atria à pravorum hominum incursu & violentiâ liberæ & quietæ debent esse, ita ut nemo in eis hominem capere, spolium aut rapinam exercere præsumat, in virtute Spiritûs Sancti inhibendo statuit.* Ita lego apud Rodriguez suprà art. 2.

Utcumque ergo sit de hac appellatione & nomine *Ecclesiæ*, non debemus de istis locis judicare, sicuti de domibus privatis, quod sufficit; & quamvis in his locis non videantur celebrari Divina omnino in Ecclesia, quia Monasterium in omni rigore non est Ecclesia, utpote quod non polluitur sanguinis aut seminis effusione, estò Ecclesia polluatur; equidem non omnino extra Ecclesiam, quia Monasterium aliquo modo censeri potest Ecclesia.

Monasterium non polluitur sanguinis aut seminis effusione.

Hucusque de privilegiis celebrandi extra Ecclesiam sive locum sanctificatum, per quem intelligo locum divino cultui dedicatum per consecrationem, vel benedictionem, vel saltem per Episcopi deputationem.

371. *Celebrare in loco non sanctificato est mortale,*

Si autem à me quæritur, quantùm sit peccatum sine dispensatione Episcopi, aut hujusmodi privilegiis Pontificiis celebrare extra Ecclesiam? Respondeo citiùs cum communi Doctorum esse peccatum mortale; quia transgressio legis Ecclesiasticæ in materia gravi, quæ gravitas partim colligitur ex materia subjecta, scilicet celebratione Missæ, quæ ex se gravis est; partim ex abusibus, qui facilè contingerent, si unicuique liberum esset ubicumque vellet hoc Sacrosanctum Sacrificium offerre; partim etiam ex pœna depositionis, quam transgressoribus comminatur Sylvester suprà cap. *Nullus* de Consec. dist. 1. Et decernitur in sexta Synodo cap. 31. his verbis: *Clericos, qui ministrant* (id est sacrificant) *vel baptizant in Oratoriis, quæ intrà domos sunt, cum consensu Episcopi loci hoc facere præcipimus. Si quis verò hoc non observaverit, deponatur.* Ita refert Gratianus de Consecrat. dist. 1. cap. 34.

Cap. Nullus de Consec. dist. 1. Cap. 34. ead.

Interim contrarium asserit Sa correctus à Magistro Sacri Palatii verb. *Missa* n. 20. si absit contemptus & scandalum, citans Sotum dist. 13. q. 2. art. 3. Sed non est audiendus, nisi ab illis, qui docent, nulla præcepta humana obligare sub mortali, si absit contemptus & scandalum, quod constat esse falsum.

Contrarium asserit Sa, si absit scandalum & contemptus.

372. *Nullum est peccatum celebrare extra Ecclesiam in necessitate.*

Cæterùm, quoniam necessitas legem non habet, liquet profectò ex juribus in principio Conclusionis allegatis, nullum esse peccatum celebrare extra Ecclesiam, ubi *Summa coegerit necessitas*, ut habetur cap. 11. *Sicut non alii* de Consec. dist. 1. Variæ autem à Doctoribus allegantur necessitates.

Casus aliqui necessitatis allegantur à Scoto.

Casus necessitatis (inquit Scotus 4. dist 13. q. 2. n. 13.) *sunt isti, ut si Ecclesia in Patria sunt destructæ, vel si quis in via penitus non poterit accedere ad aliquam Ecclesiam consecratam, quod regulariter verum est de navigantibus, & cæteris hujusmodi.* Intellige, quando urget præceptum audiendi Missam.

Patet ex ratione, quam subjungit: *Non enim videtur verosimile, quòd observationem illius præcepti Decalogi,* Sanctifica Sabbatum, (*quod præceptum Ecclesia interpretata est in hoc quod est audire Missam die Dominico de Consec. dist. 1.* Missas) *voluerit Ecclesia impedire per aliquod præceptum minoris*

minoris obligationis, ut per talem, vel talem locum requiri ad hoc ut Missa audiatur, cùm non debeat quis restringi ab observatione magis necessarij, per arctationem ad minus necessarium. Hæc Doctor Subtilis.

Absolutam necessitatem celebrandi extra loca deputata, negat Bassæus. Contrarium videtur innuere Bassæus verb. *Missa* 4. n. 1. dicens, non posse unquam intervenire absolutam necessitatem celebrandi extra loca deputata, quia quando non potest celebrari in locis deputatis, cessat præceptum audiendi Missam. Ex quo infert: Itaque solùm potest intervenire quædam necessitas moralis, fundata in exigentia devotionis fidelium; quia videlicet indecens sit, quòd fidelium devotio defraudetur non celebratione, aut quia celebratio censeatur necessaria ad conservandam devotionem: quæ est ponderanda habitâ ratione circumstantiarum. Unde generaliter tunc censenda est adesse necessitas, quando cultus divinus notabiliter læditur aut imminuitur, si non celebretur. Hucusque Bassæus, cujus doctrinam statim examino. *admittit moralem.*

373. Casus necessitatis assignantur. Primus. Secundus. Casus ergo necessitatis sunt: Primus, quando aliqui peregrinantes diu, puta per mensem, Missâ caruissent; immo ne in solemnioribus Festis eâ carere cogantur. Secundus, quando ex quacumque causa confluit magna multitudo, ita ut non possit capi intrà locum destinatum ad celebrandum.

Tertius. Tertius & frequentissimus in Castris militum, maximè (inquit Bassæus suprà) diebus Festis, & quando pugnandum est, tum quia tunc militum devotio valde periclitaretur, nisi Sacrificio frueretur: tum quia cùm in pugna milites se exponant evidenti periculo mortis, oportet ut possint se præparare per sacram Eucharistiam! Immo etiam diebus non Festis quoad Generales, & alios primarios Ductores militum.

Sed unum verbum antequam pergo ad alios casus. Quare putas Bassæus distinguit inter diem Festum, & non Festum, si in die Festo cessat præceptum audiendi Missam? Quia alioquin, inquis, valde periclitaretur devotio militum. Sed contrà, si periculum indevotionis est causa sufficiens, cur non etiam præceptum audiendi Missam, cujus finis est devotio? An fortè excusaret Bassæus illos milites à peccato, qui nollent audire Sacrum; quod fieret die Dominico extra loca deputata? Non credo. Quomodo ergo verum est quod suprà dicebat: Quando non potest celebrari in locis deputatis, cessat præceptum audiendi Missam?

Et verò si Parochus possit diebus Dominicis & Festis celebrare extra loca deputata, quando hæc omnia diruta sunt, de quo non dubito, quare non tenetur, ut populus satisfaciat suæ obligationi? Haud video aliquod solidum fundamentum id negandi: *Non enim videtur verisimile* (ut Scotus suprà bene dixit) *quòd observationem illius præcepti ..... voluerit Ecclesia impedire per aliquod præceptum minoris obligationis.*

Hic ergo sit casus quartus, de quo sic lego in Concilio Triburiensi, & refertur de Consec. dist. 1. cap. 30. *Concedimus etiam ut sicubi ...... à Normanis, & Sclavis, ab Vngaris & malis Christianis, seu alio qualicumque modo Ecclesiæ fuerint incensæ & combustæ, in Capellis cum tabula consecrata Missas interim celebrari permittimus, donec Ecclesiæ ipsæ restaurari queant.* Sequitur de itinerantibus: *In itinere verò positis, si Ecclesia defuerit, sub dio, seu in tentoriis, si tabula Altaris consecrata, cæteraq; sacra ministeria ad id officium pertinentia ibi affuerint, Missarum solemnia celebrari concedimus: aliter omnino interdicimus.* 374. Quartus. Triburiensis.

Quintus erit in littore pro nautis intrà triremes existentibus, vel multitudine etiam navigantium in aliis navibus, dum non possunt navem deserere, ut saltem Festo die Missam audiant. Quintus.

In his & similibus casibus si commodè fieri potest, decentia postulat ut petatur licentia Ordinarii: alioquin non est de ea laborandum, cùm ipsa necessitas sufficienter eam tribuat, ut patet ex juribus suprà citatis; semper autem exigitur altare portatile consecratum cum cæteris necessariis ornamentis, de quibus in consequentibus. In dictis casibus decens foret petere licentiam Ordinarii.

Illud quasi pro coronide ad calcem hujus Conclusionis addiderim, posse, saltem de licentia Pontificis, celebrari in ipsis navibus, præsertim grandioribus, etiam dum navigant, secluso semper periculo irreverentiæ. Et sanè quidni hodie possit fieri, quod olim fecisse Sanctum Wulfranum Senonensem Archiepiscopum narrat Surius tom. 2. die 20. Martii, & refert Cardinalis Baronius tom. 8. anno Domini 700? Vel si fieri non possit, quo jure? 375. De licentia Pontificis potest celebrari in navi saltem grandioris Surius. Baronius.

Nam in primis jus naturæ, & jus divinum solùm exigunt debitam reverentiam in celebratione hujus mysterii: constat autem ex testimoniis fide dignis (quæ testatur se vidisse Cardinalis Lugo disp. 20. n. 87.) nullum prorsus esse in illis magnis navibus periculum irreverentiæ: in iis enim locus aptissimus destinari facilè potest, decenter imò & magnificè ornatus, ab omni fœtore & sordibus secretus, in quo debito tempore celebretur: potest etiam facilè vitari omne effusionis sanguinis periculum; tum, quia periti naucleri prævident maris commotionem, quæ si immineat, præmonebunt ante Missæ initium; tum, quia adesse potest alter Sacerdos, qui post consecrationem calicem manu teneat, ne cadat aut moveatur, quibus positis nullum prorsus remanet irreverentiæ periculum. cùm id non repugnet juri naturali, aut divino.

Quantùm ad jus humanum, seu prohibitionem Ecclesiæ, solùm adferri potest quoddam Rituale antiquum approbatum à Leone X. ubi 1. part. Tract. 4. cap. 35. dicitur: *In loco fluctuan-* 376. Obstare videtur jus humanum.

fluctuanti, ut in mari & fluminibus celebrare non licet alium. Hoc tamen parùm probat; nam, præterquam quòd non satis constat de illa approbatione Leonis, ut ostendit Lugo suprà n. 82. illa approbatio, si quæ fuit, non plùs videtur sonare, quàm licentiam juxta illud Sacerdotale operandi; non verò præceptum, aut legem.

sed intelligendum quando foret periculum irreverentiæ, Atque ut esset lex sic operandi, intelligi debet quando est periculum effusionis sanguinis aut alterius irreverentiæ, ut omittam Pontificem in omni lege humana dispensare, adeòque saltem de ipsius licentia in tali loco posse celebrari, etiam non obstante quacumque consuetudine in contrarium; quamquam consuetudo illa introducta magis fuerit, tum ex negligentia & tepiditate fidelium, qui non ita solliciti erant de fructibus hujus Sacrificii & Sacramenti; tum etiam quia non erant in usu navigationes ita longæ & diuturnæ, sed breves, & in quibus frequenter possent ad terram accedere, & in littore celebrare.

377. prout etiam intelligendi sunt oppositæ sententiæ Auctores. Porrò Auctores, qui communiter negant hoc esse licitum, intelligendi sunt ut suprà Sacerdotale Romanum, quando foret periculum alicujus irreverentiæ. Sic loquitur Antoninus 3. parte tit. 13. cap. 6 §. *His verbis*: In nulla necessitate licet celebrare in mari, vel super fluvium, ubi probabiliter timetur de effusione sanguinis propter agitationem navis. *Sylvester. Lugo.* Eadem verba habet Sylvester verb. *Missa* 1. q. 2. vers. *Secundum*, & alii quos citat Cardinalis Lugo suprà n. 84.

Absente tali periculo esse licitum, quidam docent, Emanuel Sa, Major, Cæterùm licere, ubi non est illud periculum, in terminis docet Emanuel Sa correctus verb. *Missa*, n. 19. Super mare, inquit, aut fluvium, si timetur sanguinis effusio, celebrare non licet, si non timetur, putarim licere; sed standum erit consuetudini receptæ. Eodem modo loquitur Major in 4. dist. 13. q. 4. paulò post principium, ubi postquam dixit non esse in mari celebrandum, subjungit: Cùm autem non patet accessus rationabilis ad terram, tales excusantur ab auditione Missæ; esset enim periculum effusionis sanguinis Christi, à quo ubi caveretur, posset celebrari.

Durantes, Ejusdem opinionis videtur fuisse Guilielmus Durantes lib. 4. Rationalis Divini Officii cap. 1. n. 41. ubi sic ait: Potest autem esse necessitas, ut Missa dicatur in mari, vel in
Henriquez, exercitu sub papillione. Henriquez lib. 9. de Missa cap. 27. n. 3. in fine sic inquit: In fluvio placidissimo, ubi effusio sanguinis timeri non posset, fortasse in necessitate liceret. Et in margine dicit hanc esse sententiam Recentiorum; quam expressis verbis post exortam hanc
Fagundez. controversiam tradit Fagundez lib. 3. de primo præcepto Ecclesiæ cap. 10. & novissimè
& Jacobus Granado. Jacobus Granado in 3. parte Controvers. 6. de Eucharistiâ tract. 14. disp. 13.

378. Cùm ergo in necessitate ex licentia Episcopi, vel etiam sine illa, juxta superiùs dicta, possit celebrari extra Ecclesiam, dum tamen reverentia debita servetur, quid obstat quò minùs in diuturnis navigationibus id fiat? Primò, ut satisfiat præceptis Ecclesiæ audiendi Missam, accipiendi Viaticum, Eucharistiam in Paschate &c. Secundò, ut major sit in navibus observantia divinæ Legis, & Christiani mores peccandi consuetudine non corrumpantur. Tertiò, ut otium vitetur. Quartò, ut pericula oceani, vel impediantur, vel mitigentur, quod experientiâ constat factum. Varia sunt hujus sententiæ fundamenta.

Propter hæc Lusitani primò in navigatione Indiæ Orientalis; dein Hispani in navigatione Indiæ Occidentalis in navibus celebrarunt; non tamen absque licentia Pontificis, vel Episcopi; immo Episcopi ipsi primi fuerunt, qui celebrarunt. Vide Lugonem suprà n. 89. Accedit etiam Lusitanorum praxis.

Si dixeris, ante paucos annos Pontifex negavit licentiam celebrandi pro triremibus in mari Mediterraneo. Respondeo id factum fuisse, quia illæ triremes non sunt ita aptæ ad celebrandum, sicuti grandiores illæ naves, & aliunde frequenter ad terram accedunt, ubi in littore altari erecto possunt ex ipso mari Missam audire. 379. Objectio solvitur.

Et hactenus quidem de loco celebrationis propriè dicto, id est, Ecclesia, seu Oratorio. *De loco autem mobili*, inquit Scotus suprà n. 14. *sive vase, distinguo, quod vas remotum est altare ...... Vasa propinqua sunt calix, & patena.* Pro vase remoto erit *Scotus.*

CONCLUSIO XX.

Ad Sacrificium Missæ licitè offerendum requiritur Altare lapideum, Chrismatis unctione benedictum ab Episcopo, vel ex commissione solius Pontificis à simplici Sacerdote.

Patet ex perpetuo usu Ecclesiæ & communi Doctorum sensu, neque legitur unquam Pontificem dispensasse, vel licentiam concessisse celebrandi sine altari consecrato, cæterisque sacris ministeriis ad id officium pertinentibus. 380. Ad consecrandum necessarium est altare

Quid clariùs, quàm quod refertur ex Concilio Triburiensi dist. 1. de Consecrat. cap. *Concedimus* 30. *In itinere positis, si Ecclesia defuerit, sub dio, seu in tentoriis, si tabula altaris consecrata, cæteraque sacra ministeria ad id officium pertinentia ibi affuerint, Missarum solemnia celebrari concedimus: aliter omnino interdicimus.* *Triburiense.*

Et verò, si Sacrificia veteris legis super altare offerri debebant, quantò magis Sacrificia novæ legis?

Quòd

381. hodie lapideum. Quòd autem debeat esse lapideum, constat ex vita S. Sylvestri, ut legitur in Festo Dedicationis Basilicæ Salvatoris 9. Novembris ibi, *Quòd si B. Sylvester postea in consecratione Altaris Principis Apostolorum decrevit, ut deinceps nisi ex lapide Altaria ædificarentur.*

quod olim poterat esse ligneum. *Deinceps*, inquit; nam anteà altare poterat esse ligneum & à Divo Petro tale habebatur, hodieque servatur in Ecclesia Lateranensi, in quo altari, sic decernente eodem Sylvestro, solus Romanus Pontifex potest celebrare, ut colligitur ex sequentibus verbis ejusdem historiæ. *Tamen Basilicæ Lateranensis altare fuit è ligno erectum: quod mirum non est. Nam cùm à S. Petro propter persecutiones, Pontifices certo locò consistere non possent, quocumque eos necessitas compulisset, sive in cryptas, sive in cæmiteria, sive in ædes piorum, super illo altari ligneo ad arcæ similitudinem concavo Sacra faciebant. Quo altari S. Sylvester redditâ Ecclesiæ pace, honoris causâ Principis Apostolorum, qui in illo sacrificasse dicitur & reliquorum Pontificum, qui usque ad id tempus ad mysteria conficienda eo usi fuerant, in Lateranensi prima Ecclesia collocato, sancivit, ne quisquam in eo, præter Romanum Pontificem Missam deinceps celebraret.*

Epaunensi. Post Sylvestrum statutum legitur in Concilio Epaunensi cap. 26. & refertur de Consecrat. dist. 1. cap. 31. *Altaria si non fuerint lapidea, Chrismatis unctione non consecrentur.*

Evaristus. Et ante Sylvestrum hoc sancivit Evaristus Papa (apud Burchardum lib. 1. cap. 27.) dicens: *Altaria si lapidea non fuerint, ad celebranda divina Officia non consecrentur.*

Gregor. Nyssenus. Appositè Gregorius Nyssenus oratione in sanctum Baptisma: *Lapis*, inquit, *est natura communis, nihil differens ab aliis crustis lapideis, ex quibus parietes nostri exstruuntur &c. sed quoniam Dei cultui consecratum, & dedicatum est, ac benedictionem accepit mensa sancta, altare immaculatum est.* Et Divus Chrysostomus Homiliâ 20. in 2. ad Corinthios de altari ait: *Lapis quidem est natura, sanctum autem fit, quoniam Corpus accipit Christi.*

S. Chrysost.

382. Ratio congruentiæ. D. Thom. Cæterùm hæc institutio, *competit & significationi hujus Sacramenti* (utor verbis Doctoris Angelici 3. part. q. 83. a. 3. ad 5.) *tum, quia altare significat Christum. Dicitur autem 1. Corint. 10.* Petra autem erat Christus: *tum etiam, quia Corpus Christi in sepulchro lapideo fuit reconditum. Competit etiam quoad usum Sacramenti, lapis enim & solidus est, & de facilè potest inveniri ubique.*

Objectio solvitur. Nec refert quòd altare ligneum aliquando fuerit in usu, ut superiùs diximus, quia & illud habuit proportionem cum altari crucis, quod & ipsum fuit ligneum. Nihilominus propter commoditatem & majorem durationem usûs, materia est mutata.

383. Debet speciali ritu consecrari. Et quoniam Corpus & Sanguinem accipit Christi, ad majorem sanctitatem & reverentiam, Sanctus Sylvester speciales ritus in consecrandis altaribus primus instituit, ut legitur in Festo Dedicationis Basilicæ Salvatoris ibi: *Ritus; quos in consecrandis Ecclesiis & altaribus Romana servat Ecclesia, B. Sylvester Papa primus instituit. Nam etsi iam ab Apostolorum temporibus loca fuerunt Deo dicata, quæ à quibusdam Oratoria, ab aliis Ecclesiæ dicebantur &c. non tamen illa adeò solemni ritu consecrabantur, nec in eis adhuc in titulum erectum erat altare, quod Chrismate delibutum Domini nostri Iesu Christi, qui altare, hostia & Sacerdos noster est, figuram exprimeret.*

S. Aug. *Quis enim tam rudis est in hac Religione*, inquit Divus Augustinus lib. 17. de Civit. cap. 16. *vel tam surdus adversùs eius famam, longè latèq; diffusam, ut Christum à Chrismate; hoc est, ab unctione appellatum esse non noverit?*

De hac ergo consecratione non est dubitandum, liquidò enim demonstratur ex Concilio Agathensi cap. 14. & refertur de Consecrat. dist. 1. cap. 32. ubi sic dicitur: *Altaria placuit non solùm unctione Chrismatis, sed etiam sacerdotali benedictione sacrari.* Constat ex Concilio Agathensi & sancto Augustino.

Eleganter Sanctus Augustinus Ser. 255. de Tempore in principio: *Sicut optimè novit sanctitas vestra Fratres; consecrationem altaris hodie celebrámus; & iustè ac meritò gaudentes celebramus festivitatem, in qua benedictus, vel unctus est lapis, in quo nobis divina Sacrificia consecrantur.*

Illam autem benedictionem, sive consecrationem reservatam esse Episcopis, probatur ex Epistola 88. aliàs 92. Leonis Papæ, ubi agens de Chorepiscopis & Presbyteris sic inquit: *Ergo ne ultra talis à vobis* (scribit ad universos Germaniæ atque Galliæ Ecclesiarum Episcopos, quorum aliqui Chorepiscopos, vel Presbyteros destinaverant, qui absente Pontifice altaria erigerent, & Basilicas consecrarent) *licentia usurpetur, communi sententiâ statuendum oportuit, scientes, quia sicut Chorepiscopo vel Presbytero illicita consecratio est altaris, ita & constitutio. In divinis enim litteris, præcipiente Domino, solus Moyses in Tabernaculo Dei erexit altare, solus ipse unxit, qui utique summus Sacerdos Dei erat, sicut scriptum est de eo:* Moyses & Aaron in Sacerdotibus ejus: *ideoq; id, quod tantùm facere Principibus Sacerdotum iussum est, quorum typum Moyses & Aaron tenuerunt; omnino decretum est, ut Chorepiscopi, vel Presbyteri, qui filiorum Aaron gestant figuram, arripere non præsumant. Nam quamvis cum Episcopis plurima illis ministeriorum communis sit dispensatio, quædam tamen authoritate veteris legis, quædam novellis & Ecclesiasticis regulis sibi prohibita noverint, sicut Presbyterorum & Diaconorum, aut Virginum consecratio, sicut constitutio altaris, ac benedictio, vel unctio. Siquidem nec erigere eis altaria, nec Ecclesias vel altaria consecrare licet:* nequidem de licentia Episcoporum; nam arguuntur illi Episcopi, qui licentiam dederant, & per consequens Chorepiscopi & Presbyteri, qui ex licentia Episcoporum altaria consecraverant.

384. Hæc consecratio est reservata Episcopis. ut clarum est ex Epistola Leonis Papæ.

385. Hormisda. Episcopus nequit eam concedere simplici Sacerdoti; secus Pontifex.

Quod ergo ex Decretis Hormisdæ Papæ refertur dist. 1. de Consecrat. cap. 25. *Nullus Presbyter in Ecclesia consecrata aliud altare erigat, nisi quod ab Episcopo loci sanctificatum est, vel permissum*, non sic accipias velim, quasi Episcopus loci possit permittere, sive concedere consecrationem altaris simplici Sacerdoti; sed quoniam hoc potest concedere Episcopo alterius loci, ut sæpiùs practicatur. Porrò quàm graviter peccet contraveniens huic ordinationi Ecclesiæ, colligitur ex præfato capite 25. ubi in fine additur: *Quod si fecerit, si Clericus est, degradetur, si verò laicus, anathematizetur.* Cæterùm cùm sit tantùm ordinatio Ecclesiastica, non dubium quin simplex Sacerdos id possit ex commissione seu privilegio Pontificis.

386. qui de facto id fecit, ut constat ex privilegiis. Primum est Innocentii VIII.

Ast numquid invenitur tale privilegium alicui Ordini Religioso, aut ejus Prælato concessum? Respondeo, triplex invenitur. Primum est Innocentii VIII. Bullâ: *Exposcit tuæ devotionis sinceritas* 5. apud Rodriguez pro Abbate Cistertii, & quatuor primis ejus Coabbatibus, ibi: *Nos qui Ordinem ipsum præ cæteris in visceribus gerimus charitatis* &c. *tibi, & successoribus tuis ac dictis Abbatibus aliorum quatuor Monasteriorum prædictorum nunc & pro tempore existentibus, ut de cætero perpetuis futuris temporibus prædicta, & quæcumque alia vestimenta, ac ornamenta Ecclesiastica, corporalibus, vasculisq; ad reponendum sacram Eucharistiam, ac imaginibus quibuslibet comprehensis in locis, & domibus dicti Ordinis benedicere, & calices consecrare, tam de dicto Ordine, quàm si ad vos aliunde nonnunquam deferantur. Ac altaria de novo constructa, seu translata, restaurata, aut mutata in quibuslibet locis dicti Ordinis, Chrismate sacro, priùs ab aliquo Catholico Antistite recepto, consecrare* &c. *liberè ac licitè possitis & possint auctoritate Apostolicâ, & ex certa scientia tenore præsentium de speciali dono gratiæ indulgemus.*

387. circa quod est notabile primum. Rodriguez.

Quo privilegio, ut notat Rodriguez tom. 1. qq. Regul. q. 28. art. 2. non licet uti Abbatibus quantùm attinet ad consecrationem eorum, in quibus intervenit Chrisma, ut calicis, patenæ & altaris extra Monasteria Ordinis vel Ecclesias illis annexas, nisi de licentia Diœcesani, juxta Concilium Tridentinum sess. 16. de Reform. cap. 5. ibi: *Nulli Episcopo liceat, cujusvis privilegij prætextu Pontificalia in alterius Diœcesi exercere, nisi de Ordinarij loci expressa licentia.* Est enim id exercere Pontificalia. (Trident.)

Notabile secundum.

Notat secundò, Gregorium XIV. Romæ sub annulo Piscatoris die 28. Junii anno 1591. Pontificatûs sui anno primo, hoc & alia primorum Coabbatum privilegia, ad omnes Abbates Congregationis Cistertii in partibus Hispaniarum extendisse.

388. Hoc privilegio uti non possunt Prælati Regularium; Tamburinus.

Sed numquid hoc privilegio uti possunt Prælati Regularium? Minimè, quantùm ad consecrationem eorũ, in quibus Chrisma intervenit, id enim non datur nisi veris Abbatibus; & quidem (inquit Tamburinus lib. 1. de Sacrificio cap. 1. §. 2. n. 4. in fine) ex vi hujus privilegii, benedictis, licèt ex vi aliorum, etiam non benedictis. (possunt Abbates non benedicti. Rodriguez.)

Verius existimo, etiam ex vi hujus privilegii id posse Abbates non benedictos; quod probo: quia, ut docet Rodriguez tom. 1. qq. Regul. q. 18. art. 2. Abbas electus & confirmatus in Abbatem, ante benedictionem dicitur Abbas, & in negligentiam & contumaciam Superioris, nolentis eum benedicere, ipse non benedictus, potest suos Monachos benedicere, aliaque suæ Prælaturæ munia obire. Jam autem privilegium præfatum loquitur generaliter de omnibus Abbatibus pro tempore existentibus: ergo nulla est ratio restringendi ad benedictos.

Nec obstat, quòd Episcopus ante consecrationem non possit benedicere calices, altaria &c. quoniam actus Ordinis sunt, qui Ordo ipsi confertur per consecrationem. Unde ejus consecratio dicitur in jure ordinatio dist. 75. cap 1. ibi: *Ordinationes Episcoporum auctoritate Apostolicâ ab omnibus, qui in eadem fruerint promiscia, Episcopis sunt celebranda.* Ita Anacletus Papa ad Episcopos Italiæ Epistolâ 2. in principio. Et cap. 2. eâdem ex Concilio Calcedonensi c. 25. sic legitur: *Placuit Sanctæ Synodo intrà tres menses fieri ordinationes Episcoporum.* At verò per benedictionem Abbatis non confertur Ordo, neque ipsa benedictio in jure dicitur ordinatio. 389. (Episcopus ante consecrationem non potest benedicere calices &c. Anacletus.)

Unde non est mirum quòd Summi Pontifices Eugenius IV. Julius II. & Leo X. prout tradit Collector privilegiorum Ordinis Cistertii (& habetur in dicto compendio Tit. Abbas §. 4. & 5. teste Rodriguez suprà) concesserint generaliter Abbatibus non benedictis fungi omnibus, & singulis honoribus, præeminentiis, privilegiis, prærogativis, juribus & insigniis, Abbatibus benedictis competentibus, non, inquam, mirum est, cùm ipsi electi, & confirmati in Abbates, ante benedictionem sint verè Abbates, & per benedictionem nulla ipsis ordinatio conferatur.

Secundum privilegium, quod hac de re invenio, est concessum Abbatibus Congregationis Cassinensis (aliàs S. Justinæ Monachorum Ordinis S. Benedicti) à Pio IV. Bullâ: *Sedis Apostolica circumspecta benignitas* 97. apud Cherubinum sub his verbis: *Nos volentes* &c *singulis illius Abbatibus pro tempore existentibus* &c. *quoscumque lapides marmoreos vel porphyricos, vel alios ad usum altarium portatilium accommodandos, pro usu quorumcumque utriusque sexûs dictæ Congregationis Monasteriorum, Prioratuum, & Ecclesiarum, & aliorum piorum locorum, super quibus intrà claustra eorumdem Monasteriorum & Prioratuum seu septa Ecclesiarum & aliorum piorum locorum hujusmodi dumtaxat, Missæ celebrari possunt, consecrare, & benedicere, Ordinariorum locorum licentiâ desuper minimè requisitâ, liberè & licitè valeant, plenam & liberam licentiam & facultatem auctoritate Apostolicâ, tenore præsentium concedimus & indulgemus.* 390. (Secundum privilegium est Pii IV.)

Tertium

391. Tertium est Pauli III. Tertium privilegium concessum est Patribus Societatis Jesu à Paulo III. Bullâ, *Licet debitum* 8. apud Rodriguez ibi: *Ac in locis prædictis remotissimis* (puta Infidelium) *quæcumque, Ecclesias, Hospitalia, & alia pia loca, prout expediens fuerit erigere, ac nunc, & pro tempore erecta reformare, sine alicuius præiudicio, & vestes Sacerdotales, pallas, corporalia, calices, cœmiteria (si Episcopus qui ea faciat, Catholicus inibi non adsit) benedicere ac profanatas Ecclesias reconciliare possint.*

quo possunt uti FF. Minores & alii in privilegiis cõmunicantes. Ubi notat Portel verbo *Benedicere* in Addit. n. 3. hoc privilegio posse uti Fratres Minores, & cæteri qui gaudent communicatione privilegiorum; quod utique est probabile, immo, salvo meliori, certum. Neque id negat Fagundez de primo præcepto Ecclesiæ lib. 3. cap. 22. n. 3. (ut perperàm existimat Tamburinus suprà n. 6.) verba ejus sunt: Numquam verò quòd sciam adhuc illam (potestatem consecrandi calices &c.) Sacerdotibus simplicibus commisit, nisi solis tantummodò Religiosis Societatis Jesu, & non aliis. Quæ commodè intelligi possunt de commissione principali: immo debent, si est aliqua communicatio privilegiorum, cùm nullum sit verbum in Bulla Pontificis, quod significet exclusionem aliorum Religiosorum, communicantium in aliis privilegiis concessis eisdem Religiosis Societatis Jesu. (quod non negat Fagundez.)

392. Quartum est Leonis X. Quartum privilegium concessit Leo X. Bullâ, *Aliàs felicis recordationis* 3. apud Rodriguez, in qua post enumerata plurima indulta à suis Prędecessoribus concessa Fratribus Minoribus in terris infidelium commorantibus, & inter cætera, benedicendi *capellas, altaria, nec non calices & paramenta Ecclesiastica*, sic inquit: *Nos tam sancto & hominibus huiusmodi pro eorum animarum salute necessario opere, desiderio favorabiliter annuere volentes, motu proprio & certâ scientiâ, ac potestatis plenitudine vobis & vestrum cuilibet facultatibus, concessionibus & gratijs ac indultis supradictis iuxta superiùs narratorum continentiam vobis & cuilibet vestrum* (nimirum Fratri Joanni Glapioni, & Fratri Francisco de Angelis Ord. Minorum euntibus ad Indias occidentales) *& ad vitam vestram à vobis quatuor deputandis, uti, potiri; & gaudere, prout superiùs explicatur, liberè & licitè valeatis, concedimus & indulgemus. Volumus autem quòd ea, quæ ad Episcopalem Ordinem ac dignitatem dumtaxat pertinent, vigore præsentium nullus vestrum exercere possit, nisi in Provinciis ubi Catholicus Antistes non fuerit, in alijs enim locis pontificalia solùm per Episcopos exercere valebunt &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 25. Aprilis anno 1521. Pontificatûs nostri anno 9.*

393. quod confirmavit Adrianus VI. Hoc privilegium anno sequenti videlicet 1522. confirmavit Adrianus VI. Bullâ: *Exponi nobis fecisti* 1. apud Rodriguez hisce verbis: *Et quia, ut accepimus, per præfatos Prædecessores nostros Romanos Pontifices aliqua indulta concessa fuerunt Fratribus* (Minoribus) *existentibus, aut ire procurantibus in dictis & ad dictas Indiarum partes, nos omnia illa confirmando, ac (quatenus opus est) de novo concedendo, volumus ut præfati Prælati Fratrum pro tempore existentes, & quibus ipsi de suis Fratribus duxerint concedendum omnibus prædictis indultis in genere vel in specie hactenus concessis, & imposterùm concedendis uti, potiri, & gaudere liberè & licitè possint, & valeant, habentes omnia pro sufficienter expressa, tamquam si de verbo ad verbum insererentur. Non obstantibus Constitutionibus Apostolicis, præsertim Sixti IV. incipiente:* Etsi Dominici gregis, *ac Bullâ Cœnæ Domini, cæterisq; in contrarium facientibus quibuscumque. Datum Cæsar-augustæ sub annulo Piscatoris die. 10. May 1522. suscepti à nobis Apostolatûs officij anno 1.*

Alia privilegia de hac re non invenio. Equidem hæc abundè sufficiunt ad veritatem Conclusionis. Pro cujus ampliori explicatione

394. Altare duplex est, fixum & portatile. Nota, altare esse duplex, fixum videlicet & portatile. Fixum sic dictum à figendo, estque integra structura sive mensa lapidea alicui loco seu basi affixa ut ibi permaneat, atque adeò consecratur totum altare, id est, integra structura, ita quòd in quàlibet parte mensæ illius possit sacrificari. Altare portatile à portando dicitur, quia nullo loco permanenter affixum, sed communiter mobile de loco in locum, soletque appellari ara.

In utroque est licitum celebrare. *Sive autem sit fixum*, inquit Doctor Subtilis 4. dist. 13. q. 2. n. 15. *sicut est communiter in Ecclesiis, sive portatile, non est magna differentia, quia in altari portatili, sive in alio fixo, convenit Missas celebrare, ut habetur extrà de Privil. & excessibus Privilegiatorum cap.* In his quæ ad cultum ..... cum Fratribus Prædicatoribus & Minoribus duximus indulgendum, ut ubicumque fuerint sine parochialis juris præjudicio, cum altari valeant viatico celebrare: quidam nimìs strictè interpretando indulgentiam nostram, nituntur asserere, quòd per eam prædicti Fratres pręter Prælatorum assensum facere hoc non possunt. *Et paulò post*: Cùm autem nihil eis conferret memorata indulgentia, sine qua id Prælatis annuentibus liceret eisdem, Fraternitati tuę Mandamus, quatenus interpretatione reprobatâ, dum tamen ab aliis, quæ jure parochiali proveniunt, prorsus abstineant, datam eis sic licentiam celebrandi auctoritate nostrâ non differas publicare: ita quòd dicti Fratres aliquam ex indulgentia nostra videantur in hoc gratiam consecuti, *ait Honorius III.* Hactenus Scotus, & prosequitur: (ut ex jure declarat Scotus.)

395. Obiectio solvitur. *Si obiiciatur ex hoc capitulo, quòd non licet uti altari viatico, nisi ex privilegijs. Respondeo, verum est quantùm ad usum eius indifferenter in quocumque loco consecrato vel non consecrato, sed quantùm ad usum eius in loco consecrato videtur satis esse ius commune: quia ante dedicationem altaris in Ecclesiis quibuscumque communiter celebratur cum altari parvo.*

Altare sit tantæ magnitudinis. *Parvo*, inquit; attamen tantæ magnitudinis, ut majorem partem calicis & patenæ queat susten-

ut majorem partem calicis & patenæ sustentet. Tamburinus. sustentare. Unde diligenter advertendum est, ut saltem major pars calicis & hostiæ imponatur ipsi lapidi consecrato, licèt id (inquit Tamburinus lib. 1. cap. 5. §. 1. n. 3.) non esse scrupulosè curandum, modò non sit periculum lapsûs, rectè moneat Suarez disp. 81. sect. 5 §. *dicendum ergo* in fine.

Suarius. An hæc sit monitio Suarii, poterit Lector judicare ex ejus verbis, quæ hìc exscribo: Non oportet autem scrupulosè in hoc laborare, ut calix & patena, seu hostia, quoad omnes partes suas super lapidem constitui possint, satis enim est, ut quoad majorem partem supra illum collocari valeant, dummodò firma sint & sine periculo cadendi. Hæc ille.

396. & sit physicè unum; Advertendum secundò, non esse licitum absque concessione Pontificis uti altari portatili, confecto ex duobus lapidibus, insertis in duabus ligneis tabellis, ita invicem colligatis, ut instar libri claudi possint & aperiri; non propter illam insertionem, seu inclusionem, quæ communis est, & solùm adhibetur ad ornatum, aut faciliorem conservationem; sed quia non est lapis unicus physicè repræsentans unicam physicè Christi personam; & quia est contra universalem consuetudinem Ecclesiæ. Ita communiter Doctores.

397. quam unitatem impugnat Bassæus; Non desunt nihilominus rationes, inquit Bassæus in supplemento verbo *Altare* n. 5. quibus id fieri posse probetur. Primò; quia unitas, quæ reperitur in altari, non est necesse quòd sit unitas naturalis lapidis, sed sufficit quòd sit unitas artificialis, & quòd moraliter censeatur unum; quia altare est quid artificiatum. Unde non quærit aliam unitatem, quàm artificialem; salvatur autem unitas artificialis, etiamsi constet ex duobus lapidibus quocumque modo ad invicem connexis; nam connexio facit, quòd se habeant per modum unius. Et cùm nulla adsit prohibitio, non est censendum illicitum; quia in ijs, quæ naturâ suâ mala non sunt, non est illicitum, nisi quod est prohibitum.

Hinc fit, quòd possit altare portatile confici ex duobus lapidibus insertis in duabus tabulis ligneis, quæ claudi & aperiri possint instar libri: si tamen quando aperiuntur, remaneant lapides contigui; quia tunc lapides illi conjunguntur in capsula lignea, quod sufficit ut se habeant per modum unius, & constituant unicum altare, sive cõjungantur per seipsos aliquo nexu ferreo, sive ex alia materia. Hactenus Bassæus.

sed petit principium. Sed manifestè petit principium; nam quæritur, an sufficiat unitas artificialis seu moralis. Et quamquam altare fixum sit quid artificiatum, & ideo ad illud sufficiat unitas artificialis; equidem constat ex consuetudine Ecclesiæ altare portatile esse unicum simplicem lapidem, qui licèt aliquando ligno includatur, ut superiùs diximus, hoc tamen lignum nullatenus censeri debet pars altaris. Unde etiam non amittitur consecratio, licèt lapis à ligno separetur, juxta plerosque Doctores, quos sequitur Bassæus suprà n. 6. neque sufficeret si ligno illi major pars calicis & patenæ inniteretur.

Ex quo patet diversitas inter aram & calicem, qui potest constare ex duplici parte, superiori & inferiori, ita ut una sit separabilis ab alia, & conjungantur opere tornatili, aut aliquo alio modo, nec tamen per hoc tollitur quin sit unus. Patet, inquam, diversitas; quia nemo dubitat calicem esse quid artificiatum, constans ex certa materia & certa figura. Nec aliquis dicere potest pedem calicis non esse partẽ calicis. 398. Diversitas inter aram & calicem.

Unde omnes admittunt etiam pedem illum esse consecratum, & calicem, saltem fixum, amittere suam consecrationem, si pes iste separetur à cuppa.

Quid simile reperitur in altari portatili confecto ex duobus lapidibus unico ligno inclusis? An fortè requiritur certa aliqua figura lapidis, ut possit consecrari? Quid aliud quæso importat ara, quàm lapidem consecratum? Et verò calix nùm solùm aurum significat, vel argentum? Constat apud omnes præter materiam importare certam formam sive figuram. Perperàm ergo Bassæus calici comparat aram.

Meliùs comparasset altare fixum; quod utique si ita fieret ut tabula sive mensa lapidea facilè & sine periculo posset imponi & auferri à base vel columnis, opere quasi tornatili; non video (inquit Lugo disp. 20. n. 74.) cur non possent ejusmodi partes consecrationem retinere, quoties connecterentur. 399. Comparatio calicis cum altari fixo. Lugo.

Nam reverà sicuti mensa lignea eadem est, licèt sæpè tabula superior à pedibus auferatur, ut contingit in mensis aliquibus pauperum, eadem etiam esset mensa lapidea, si eodem artificio facta esset. Item sicut calices tornatiles introduci potuerunt, & cũ illa separabilitate partium consecrari, licèt anteà soli calices fixi consecrarentur; cur similiter non possent consecrari altaria cum separabilitate partium, licèt anteà nullum esset ejusmodi altare? Nam licèt altare non soleat consecrari nisi intrà Ecclesiam & alligatum Ecclesiæ; potest tamen intrà eandem Ecclesiam aliquod altare integrum transferri ab uno loco ad alium, quo casu, cùm idem altare omnino maneat, non indiget novâ consecratione: posset ergo similiter illud altare cum separabilitate partium consecrari in tali Ecclesia, intrà quam posset dissolvi, & componi, si tali artificio fuisset fabricatum. Hæc Cardinalis.

Et planè ignoro, quid efficaciter posset objici, præter consuetudinem; quamquam & illa videatur orta magìs ex ignorantia ejusmodi structuræ lapideæ, quàm ex obligatione.

Dices; ergo similiter non obstat consuetudo conficiendi altare portatile ex unico tantùm lapide, quia non est consuetudo obligativa: non enim est fundata (inquit Bassæus suprà) in aliquo dictamine rationis, quòd sit necessa- 400. Objectio 1.

necessarium ita facere; quia cùm adhuc altare sit unum, etiamsi lapides sint plures, adhuc significat Christum ut unam personam: non enim oportet ut in significativo sit illa unitas, quæ est in significato; sed sufficit quòd significativum sit unum in significando, quod erit cum quacumque unitate in esse materiali. Unde falsum est, quòd idem sit, ac si consecraretur Corpus Christi in una Ecclesia, & in alia Sanguis.

Responsio. Respondeo, illud argumentum ad summum probare, quòd Ecclesia ita potuisset ordinare: equidem contrarium statuisse, dico sufficienter probari ex consuetudine, quam ita interpretantur omnes Doctores, & meritò; cùm enim possit facillimè ejusmodi ara ex duplici lapide fabricari, & magìs commoda sit, quidni sæpiùs fuisset fabricata?

Præterea si ara ex duobus lapidibus ligno inclusis potest primò consecrari; quidni ara ex unico lapide ligno incluso retineat suam consecrationem, estò in mille partes frangatur? Semper enim manebit idem & unicus lapis moraliter sive artificialiter.

401. Objectio solvitur. Dices; non est idem lapis physicè. Quid tum? Etenim si sufficit unitas moralis, ut primò recipiat consecrationem, quare non itidem sufficiat identitas moralis, ut semel acceptam retineat? Neque enim per illam discontinuationem physicam amittit suam formam, quod tamen videtur Bassæus requirere suprà nu. 6. dicens: Altare portatile amittit consecrationem, quando ipsum enormiter frangitur, ita ut amittat formam, ut esset, si non posset, quod superest, commodè capere hostiam, & calicem.

402. Utrùm Reliquiæ sint de substantia consecrationis altaris? Sed antequam edissero modos, quibus altaria perdunt suam consecrationem, breviter inquiro; an Reliquiæ sint de substantia consecrationis? Solent in consecratione altaris recondi sacræ Reliquiæ in ejus sigillo, sive, ut vocant, sepulchro, id est parvulo loculo in ipsa mensa vel basi altaris seu aræ; ideo namque Sacerdos in ipso Missæ principio osculans altare dicit: *Oramus te Domine per merita Sanctorum tuorum, quorum Reliquiæ hìc sunt.* Dubitatur ergo, an id, quod fieri solet, sit de substantia, ita ut Reliquiis deficientibus, non sit legitima altaris consecratio.

Quidam affirmant ex cap. Placuit 26 de Consecr. dist. 1. Affirmant aliqui, argumento cap. *Placuit* 26. de Consecratione distinctione 1. ubi ex Concilio Africano cap. 50. sic legitur: *Placuit ut altaria, quæ passim per agros, & per villas tamquam memoriæ Martyrum construuntur, in quibus nullum corpus, aut Reliquiæ Martyrum conditæ probantur, ab Episcopis qui locis eisdem præsunt, si fieri potest, evertantur.*

Pontific. Rom. Et verò nemo, qui aliquando inspexit Pontificale Romanum ignorat ejus ordinationem circa Reliquias in altari consecrando includendas, Tit. de Altaris consecratione ibi: *Sanè ante diem consecrationis Pontifex parat Reliquias in altari consecrando includendas, ponens eas in decenti & mundo vasculo* &c. Et infrà: *Deinde depositâ mitrâ, recondit ibi vasculum cum Reliquiis & aliis in eo inclusis venerantèr.* Nisi ergo huic ordinationi per consuetudinem sit derogatum, liquet profectò saltem ex præcepto Reliquias esse necessarias.

Dico, *Saltem ex præcepto*; nam defectu earum consecrationem esse invalidam, negat communior sententia: tum quia nullus est textus, in quo invaliditas sufficienter exprimitur; tum propter consuetudinem in contrarium, maximè circa altaria portatilia, utique propter eorum multitudinem, & paucitatem Reliquiarum. 403. Alii communiùs negant.

Interim ubi sacræ Reliquiæ commodè possunt haberi, solent Episcopi etiam hodie eas recondere in altaribus, præsertim fixis, de quibus loquitur Septima Synodus Generalis can. 7. dicens: *Quæcumque templa consecrata sunt absque Reliquiis Martyrum, in eis fieri statuimus Reliquiarum depositionem cum consuetis precibus. Qui autem templum consecraverit sine sanctis Reliquiis, deponatur.* Pro quo Synodus VII.

Nota, dum Ecclesia consecratur, simul consecratur altare fixum, in quo juxta Pontificale Romanum Reliquiæ includuntur. Tit. de Ecclesiæ dedicatione seu consecratione ibi: *Sanè ante diem dedicationis Pontifex parat Reliquias in altari consecrando includendas.* Quamquam & id ipsum præscribatur circa altaria portatilia. Tit. de altaris portatilis consecratione ibi: *Parantur in loco ubi consecratio hujusmodi fieri debet in primis aliquæ Reliquiæ cum tribus granis incensi in altari includenda.* 404. Ex præscripto Pontificalis Reliquiæ altaribus includuntur.

Cæterùm, sicut superiùs indicavi, nullum est verbum in his Constitutionibus, quod significat consecrationem aliter factam esse invalidam; præsertim cum de facto extent altaria sine Reliquiis inclusis. Consecrationem aliter factam esse invalidam, non ostenditur.

Si quæras, quomodo in his celebrans verè possit dicere: *Quorum Reliquiæ hìc sunt?* Respondeo; eodem modo sicut dicit: *Dominus vobiscum, Orate Fratres*, etiam solo uno præsente; quia scilicet de more multi solent adesse; & quia de more solent inibi adesse Reliquiæ.

Certum est in defectu Reliquiarum non posse includi particulam Sacræ Eucharistiæ, quidquid aliqui in contrarium sentiant: exponitur enim Sacramentum certæ corruptioni contra finem suum (est enim institutum per modum cibi) & per consequens contra reverentiam ipsi debitam. Consuetudo, si quæ olim fuit, tamquam corruptela abolita est. Unde Ostiensis in Summ. de Consecrat. Ecclesiæ vel Altaris §. *Et qualiter* verb. *Dicunt etiam*, ait: Dominus noster (intelligit Innocentium Papam) per me (de hoc) consultus habito consilio Dominorum Patriarchæ Con- Defectu Reliquiarum particula sacræ hostiæ non est includenda. Ostiensis.

ſtantinopolitani & Domini Sabinenſis, quondam Mutinenſis, qui ei aſſiſtebant Lugduni, mihi reſpondit contrarium.

405. Altare fixum violatur per pollutionem Eccleſiæ; Sed jam locus poſtulat, ut breviter attingamus modos, quibus altare violatur; ita ut indigeat novâ conſecratione, aut certè reconciliatione. Et primò quidem pollutâ Eccleſiâ, etiam polluuntur omnia altaria fixa, acceſſoriū enim ſequitur ſuum principale. Patet in cœmiterio, quod ſuprà diximus pollui cōcomitanter, quando polluitur Eccleſia, ergo multò magis altaria fixa. Rogas, an indigeant diſtinctâ reconciliatione? Reſpondeo negativè; ſed ſicuti concomitanter polluta ſunt; ſic etiam ſimul unâ & eâdem formâ reconciliantur.

Secundò; cùm altare fixum non ſit niſi intrà Eccleſiam, vice versâ altare pollui non poteſt quin etiam Eccleſiæ corpus violatum cenſeatur: fieri tamen poteſt, ut Eccleſia execretur, id eſt, amittat ſuam conſecrationem, v. g. per deſtructionem murorum, ſine execratione altarium: & è converſo, quòd altare execretur, v. g. per fractionem enormem, quin execretur ipſa Eccleſia, ut ſtatim patebit ex jure.

Secùs ſi tantùm portatile. Dixi, *Altaria fixa*; quia portatilia non videntur habere tantam connexionem cum Eccleſia, & ideo Eccleſiâ violatâ non cenſentur pollui; adeoquè licitum eſſet extra Eccleſiam in ipſis celebrare.

406. Altare non poteſt eſſe enormiter fractum. Scotus. Nunc quod ſpectat ad execrationem altaris, *Sive fixum* (inquit Scotus 4. diſt. 13. qu. 2. n. 16.) *ſive mobile & portatile, oportet eſſe non enormiter fractum, extra de Conſecratione Eccleſiæ* cap. 1. ubi ſic ait Alexander III. Alex. III. *Ad hæc ſi altare motum fuerit, aut lapis ille ſolummodò ſuprapoſitus, qui ſigillum continet confractus, aut etiam diminutus, debet denuò conſecrari. Propter hoc verò nequaquam reiterare ſuam conſecrationem Eccleſia conſuevit, licèt id quidam Canones innuere videantur.*

Quæris, qui ſint iſti Canones, & quomodo intelligendi? Reſpondeo de Conſecr. diſt. 1. can. 19. Iginus. Iginus Papa dicit: *Si motum fuerit altare, denuò conſecretur Eccleſia*, id eſt, *altare* ſecundùm Gloſſ. ibi verb. *Eccleſia*. Et alia Gloſſ. ad cap. 1. mox citatum verb. *Canones* ſic explicat iſta verba: *Si mota fuerit tabula, conſecretur altare.* Eſtque communis ſententia Doctorum.

407. Ad execrationem altaris fixi ſufficit amotio ſuperioris tabulæ, aut ejus enormis læſio. Profectò ſufficere ad execrationem amotionem ſuperioris tabulæ altaris fixi, vel enormem ejus læſionem, colligitur præterea ex cap. *Ligneis ædificiis* 6. de Conſecrat. Eccleſ. ibi: Cap. 6. de Conſecr. Eccleſ. *Inquiſitioni tuæ taliter duximus reſpondendum, quòd cùm parietes in ſua integritate permanſerint, & tabula altaris* (id eſt, menſa ſuperior) *mota vel enormiter læſa non fuerit, ob cauſam prædictam, nec Eccleſia, nec altare debet denuò conſecrari.* Ergo à contrario ſenſu, ſi tabula altaris mota, vel enormiter læſa fuerit, altare denuò debet conſecrari.

Quid miramur? Eccleſia eſt, quæ ordinavit conſecrationem; Eccleſia eſt, quæ ordinat talem execrationem. Nec immeritò: quia per illam motionem deſtruitur altare priùs conſecratum; fuit enim conſecratum, ut fixum (de illo quippe loquor) adeoque ut totum aliquod compoſitum ex menſa ſive tabula ſuperiori & ſtructura inferiori ſive baſi (lapidea, aut lignea perinde eſt) alterâ ergo parte, vel utriuſque conjunctione deſtructâ, deſtructio altaris à nemine poteſt negari. Quid ergo mirum ſi altare vetus perdat ſuam conſecrationem (nam eſſe conſecratum ſupponit eſſe) aut ſi altare noviter exſtructum indigeat novâ conſecratione?

Et eadem eſt ratio enormis læſionis, quam voco, quando ita læditur ſive frangitur inferior pars altaris, ut ſuperiorem commodè non poſſit ſuſtinere, vel ita frangitur tabula ſuperior, ut non poſſit in ea commodè collocari major pars calicis & patenæ. Patet; quia tunc ampliùs non eſt altare, nam altare, ſive fixum, ſive mobile importat lapidem tantæ magnitudinis, ſecundùm ſuperiùs dicta, ut in eo commodè poſſit reponi major pars calicis & patenæ. Quæ cenſeatur enormis læſio,

Nec obſtat, quòd omnes partes maneant ſimul; quia requiritur unitas phyſica, ut ſuprà oſtendimus. Unde ſi pars lapidis non conſecrati addatur ſeu inſeratur parti conſecratæ, non propterea ſit conſecrata; quoniam pars addita non facit unum phyſicè continuum cum conſecrata. Quare, niſi pars conſecrata tanta ſit, ut ſe ſolâ poſſit ſuſtentare calicem & patenam, uti eâ minimè licebit, prætextu quòd modo dicto fuerit refecta. 408. Objectio ſolvitur.

Scio, quòd ſi aſſuatur fruſtum ſerici non benedictum, planetæ v. g. benedictæ, tota planeta erit benedicta: idemque ſi parùm aquæ, vel olei infundatur in aquam benedictam, vel oleum conſecratum, ſcio, inquam, quòd tota aqua erit benedicta, & totum oleum conſecratum; quoniam major pars ad ſe trahit minorem. At hoc in caſu noſtro dici non poteſt; quia requiritur dicta unitas phyſica, non tantùm contiguitatis, ſed veræ continuitatis. Jam autem pars lapidis alteri inſerta, nequaquam ei continuatur, ſicuti pars aquæ aut olei continuatur alteri parti, cui infunditur. Occurritur alteri objectioni.

Si dixeris, etiam fruſtum ſerici, quod aſſuitur planetæ, non continuatur illi; fateor, interim habet illam unitatem, quam planeta requirit, utpote quæ non ſolet confici, niſi ex diverſis partibus diſcontinuis, ſibi mutuo aſſutis. Lapis autem, ex quo communiter fit altare, ſolet eſſe unus phyſicè ſecundùm continuationem omnium partium.

Ex dictis patet aram, ſive altare portatile non perdere ſuam conſecrationem, ut ſuperiùs breviter 409. Portatile ſeparatum

à ligno non perdit consecrationem,

breviter attigi, per hoc, quod separetur à ligno, cui ad ornatum & faciliorem conservationem erat inclusum, utique quia illud lignum non est pars istius altaris; sed tota consecratio cadit super solum lapidem, qui per illam separationem neutiquam perdit suam formam; cur ergo perderet suam consecrationem? Unde videmus multas aras nulli ligno inclusas, super quas tamen indubiè licitum est celebrare.

etsi in ligno foret locus Reliquiarum.

Quod etiam verum existimo, tametsi in ligno esset sigillum sive locus Reliquiarum: nam suprà probavimus Reliquias non esse de substantia consecrationis; consequenter videtur dicendum, quòd per fractionem sigilli seu amotionem Reliquiarum, nequaquam violetur seu execretur altare fixum vel portatile; apto interim remanente lapide ad Sacrificium. Si enim primò altare potest consecrari absque sigillo vel Reliquiis; cur non poterit retinere consecrationem acceptam, etsi sigillum frangatur, & Reliquiæ auferantur? Siquidem adhuc manet eadem forma substantialis.

410. Neque si frangantur omnia ejus cornua.

Et par ratio videtur esse, si frangantur omnia cornua altaris, tametsi illa sola sacro Chrismate in ejus consecratione soleant inungi, neque enim illa cornua sunt forma substantialis; ut patet si consecretur altare rotundum; & aliunde per illam unctionem non cornua solùm consecrantur, sed totum altare; quare si pars remanens sufficiat ad Sacrificium, remanet consecrata.

aut in plures partes dividatur si quælibet pars sit satis magna.

Immo si in multas partes altare portatile divideretur, & unaquæque caperet patenam & calicem, nulla amitteret consecrationem, & consequenter possemus iis in pluribus Ecclesiis uti ad celebrandum. Testatur autem Thomas Tamburinus lib. 1. de Sacrificio cap. 5. §. 1. nu. 16. se vidisse in Domo professa Panormitanâ aras tam latas, ut altari octo vel novem palmorum superimpositæ, totam superiorem ejúsdem altaris superficiem adæquent. Hæ procul dubio dividi possent in plures partes, quarum singulæ caperent patenam & calicem.

Tamburinus.

411. Per celebrationem excommunicati, suspensi &c. non violatur altare;

Sed numquid execratur altare, si in eo celebraverit excommunicatus, suspensus &c.? Respondeo non magis, quàm ipsa Ecclesia. Attendite quid dicat Honorius III. cap. *A nobis* 2. de Sacramentis non iterandis. *A nobis*, inquit, *humiliter quæsivistis quid fieri debeat ...., de indumentis Sacerdotalibus, cum quibus, nec non de altaribus, in quibus degradati Presbyteri celebrarunt: Nos autem inquisitioni vestræ breviter respondemus, quòd non concedimus ob hoc dumtaxat ...., debere indumenta talia iterum benedici, vel reconsecrari altaria supradicta.*

Honor. III.

412. neque per Episcopi excommunicati benedictionem;

Quæ autem celebrationis excommunicati &c. eadem, vel major est ratio benedictionis, si fortè ab Episcopo excommunicato &c. altaria fuerint benedicta vel consecrata: credendum enim propter hoc dumtaxat non debere iterum benedici, vel reconsecrari hujusmodi altaria: argumento cap. 20. de Consecrat. dist. 1. ubi ex Concilio Nicæno referuntur isthæc verba: *Ecclesiis semel Deo consecratis non debet iterum consecratio adhiberi, nisi aut ab igne exustæ, aut sanguinis effusione, aut cujuscumque semine pollutæ fuerint: quia sicut infans à qualicumque Sacerdote in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti semel baptizatus, non debet iterum baptizari, ita nec locus Deo dicatus, iterum consecrandus est, nisi propter eas causas, quas superiùs nominavimus: si tamen fidem Sanctissimæ Trinitatis tenuerint, qui eum consecraverunt.*

Nicænum.

quamquam multi contrarium doceant.

Scio aliquos, & satis multos contrarium sustinere; videlicet Ecclesiam pollui si fuit benedicta vel consecrata ab aliquo Episcopo excommunicato non tolerato; adeóque indigere reconciliatione, sed absque ullo fundamento in jure, à quo tamen solo dependet omnis violatio Ecclesiæ. Immo jus statim citatum non obscurè indicat nostram sententiam, postulans dumtaxat in consecrante fidem Sanctissimæ Trinitatis.

Dices cum Adversariis; ex jure constat quòd sepultura excommunicati polluat locum sacrum: ergo multò magìs consecratio ipsa transiens per os excommunicati, eundem locum polluet. 413. Objectio.

Respondeo Negando Consequentiam; quia in hujusmodi legibus pœnalibus argumentum à simili est inefficacissimum. Neque argumentum à paritate rationis sufficit; quia potuit Ecclesia prudenter velle eâ ratione uti in uno casu, & non in alio, ne aut casus nimium multiplicaret, aut omnes impunitos relinqueret. Responsio.

Posset etiam negari paritas rationis; quia injuria quę fit Ecclesię per sepulturam hominis excommunicati, est vel major, vel permanentior, quia videlicet corpus ab Ecclesia precisum, quasi in custodiam committitur loco sacro.

Non valet hic argumentum à paritate rationis.

Et sanè si licet argumentari à paritate rationis, cur non valeat hoc argumentum: Ecclesia vel altare non polluitur ex eo quòd excommunicatus in eo celebret; ergo non polluitur ex eo quòd excommunicatus illud consecret? Item si argumentum à simili est efficax: sicuti Ecclesia polluitur, dum in ea excommunicatus sepelitur, ita quoque polluetùr, dum Sacerdos excommunicatus aliquem solemniter in Ecclesia sepeliet, quod tamen sine dubio falsum est.

414. Ipsâ consecratione non potest altare violari.

Denique si propriè loquamur & in rigore metaphysico; violatio Ecclesiæ vel altaris supponit consecrationem: ergo non fit ipsâ consecratione. Ergo si validè consecrat Episcopus excommunicatus, ut omnes supponunt; quia consecratio Ecclesiæ substantialiter non requirit jurisdictionem, sed potestatem dum-

dumtaxat Ordinis, quam non aufert excommunicatio, non est cur polluatur vel suspendatur talis locus, quò minùs exercere possit munus loci sacri, quia in ipso ut sic nihil factum fuit, quo posset pollui.

Et dato quòd suspenderetur, sicuti excommunicatus, qui ordinatur validè, suspensus relinquitur, ne Ordines exercere possit: quo jure probatur, quòd talis Ecclesia debeat reconciliari eo modo, quo Ecclesia polluta sanguinis vel seminis effusione? Certè sufficerent illi modi, quibus tolluntur aliæ suspensiones à jure, vel ab homine inflictæ. Unde magìs censeri deberet talis Ecclesia interdicta, quàm polluta, & ideo minimè indigens hujusmodi reconciliatione. Quamquam secundùm dicta neque pollutio ullo jure expressa inveniatur, neque interdictum, vel suspensio, ut propterea nullatenus asseri debeat.

415. *An consecratio bonâ vel malâ fide facta in altari violato illud reconciliet?* Quærunt etiam hìc aliqui: an si quis bonâ vel malâ fide celebret in altari non consecrato aut profanato, remaneat consecratum. Respondet Bassæus (*Bassæus.*): illi, qui id negant de Ecclesia polluta, aut de calice nondum consecrato, negabunt etiam de altari, quòd remaneat consecratum, cùm militet eadem ratio. Sed cùm contraria sententia sit valde probabilis, dico non esse opus aliâ consecratione, sed posse in ipso celebrari.

Ratio est; quia consecratio non est aliud, quàm quædam deputatio, quâ altare deputatur ad offerendum Sacrificium Deo, & effectus consecrationis non est alius, quàm sanctificare; & hoc totum habetur ex celebratione in ipso: nam plùs est deputari divino cultui facto, quàm ceremoniis; per celebrationem autem facto ipso deputatur altare divino cultui, & ex hoc fit, quòd sanctificetur, eò quòd concurrat ad actionem sanctissimam, qualis est Sacrificium, eam in seipso suscipiendo. Hucusque Bassæus.

Quem si interrogarem, nùm Ecclesia anteà non consecrata, si fortè in ea celebretur, & alia peragantur divina Officia, remaneat consecrata, putas quòd affirmaret? Profectò, etsi multi doceant Ecclesiam pollutam reconciliari per celebrationem, neminem tamen hactenus legi, qui audeat asserere, etiam primò per illam consecrari: ergo licèt concederemus altare pollutum sufficienter reconciliari per celebrationem, adhuc minimè sequitur, etiam primò per illam consecrari. Vide dicta Conclusione 13.

416. *An particulæ consecratæ debeant manere in altari usque ad Communionem? Rubr. Miss.* Illud pro fine hujus Conclusionis addo, valde decens esse ut particulæ consecratæ pro Communione populi facienda, quæ secundùm Rubricas Missalis Tit. Ritus servandus in celebratione Missæ cap. 2. nu. 3. tempore oblationis & consecrationis positæ fuerant *super corporale ante calicem, aut in aliquo calice vel vase mundo consecrato .... retrò post calicem*; utique super altare vel aram, saltem tempore consecrationis, decentissimum, inquam, esse, ut ibidem permaneant usque ad Communionem Sacerdotis inclusivè; quoniam & illæ particulæ sunt victima ejusdem Sacrificii, & omnes cum majori hostia per modum unius sine discrimine offeruntur; adeò ut per se loquendo sufficeret ad integritatem Sacrificii, si Sacerdos communicaret ex illis particulis, relictâ majori hostiâ integrâ & intactâ, vel etiam aliis per partes distributâ. Hinc etiam benedictiones, & cæteræ ceremoniæ æqualiter spectant ad omnes.

Sicuti ergo major hostia non tantùm tempore consecrationis, quando est in manibus Sacerdotis, sed etiam toto tempore sequenti usque ad ejus consumptionem omnino collocari debet, & locata remanere super altare sive aram; simili certè ratione, si non debeat, saltem maximè conveniens est id ipsum observari circa minores particulas, ut videlicet non priùs auferantur ex altari, quàm Sacrificium, cujus sunt hostia, fuerit integraliter completum per Communionem Sacerdotis. 417. *Major hostia debet manere super altare usque ad ejus sumptionem.*

Profectò minùs congruit, ut alii participent priùs de Sacrificio, quàm ipse Sacerdos, qui est principaliter offerens & sacrificans respectu aliorum. Et verò quid aliud significant omnes Liturgiæ & Ritualia ac Regulæ antiquæ, quæ semper primo loco ponunt Communionem Sacerdotis celebrantis, & postea Communionem Cleri & populi? Ut propterea non videatur ille ordo facilè pervertendus.

An autem strictè obliget, non ausim affirmare, quia talis obligatio nullo jure efficaciter probatur; immo contrarium sæpiùs ab aliquibus practicatur sine ullo scrupulo, quando populus v. g. in alio altari expectat Communionem, & non adsunt aliæ hostiæ, quæ possint ipsis distribui: alioquin communiter solent relinqui in altari usque ad finem Missæ, aut saltem usque ad Communionem inclusivè. 418. *An Communio Sacerdotis debeat præcedere Communionem populi?*

Cæterùm etiam sine ulla causa posse statim post consecrationem reponi in Sacrario, aut populo distribui, videtur probabile, & docet Dicastillo disp. 4. n. 148. (*Dicastillo.*) quia quòd debeant remanere in altari, nullo jure, ut jam jam diximus, efficaciter probatur; satis quippe est ad integritatem Sacrificii & verificationem benedictionum, aliarumque ceremoniarum, quòd remaneat in altari pars ejusdem victimæ, quæ possit recipere illas benedictiones, & in qua possit Sacrificium consummari; præsertim cùm in aliis partibus Sacrificium non sit consummandum.

Quòd autem populus priùs participet de Sacrificio, quàm ipse Sacerdos, per accidens est. Et quamvis decentius sit, quòd Sacerdos primo loco communicet, equidem si pro commoditate populi aliter fiat, nihil video,

video, inquit Dicastillo nu. 149. in hoc esse peccati.

Sed pergamus ad alia, ad ornamenta, inquam, altaris, quæ varia sunt, atque in primis

CONCLUSIO XXI.

Altare oportet esse ornatum duabus mappis lineis, ubi moris est, benedictis; insuper Corporali de sindone munda. Accedat lumen, saltem unicum; liber Missalis, & Crux.

419. E St communis, & satis patet ex perpetuo usu Ecclesiæ. De prima & secunda parte sic scriptum reperio apud Scotum 4. dist. 13. quæst. 2. num. 16. *Hæc etiam vasa* (intelligit altare, calicem & patenam) *oportet esse ornata, altare quidem tobaliis duabus, ubi est mos Ecclesiæ, consecratis; & quod magis præcisum est Corporali de sindone munda. Et oportet quòd illud Corporale cooperiat ad minus locum calicis, & hostiæ quæ debent collocari super altare consecratum; sive totum immobile consecratum sit, sive super mobile, ubi requiritur usus eius.*

lltare oportet esse rnatum obaliis uabus onsecratis secundùm cotum,

Et quidem Rubricæ Missalis Tit. Rubricæ generales cap. 20. videntur requirere tres mappas: *Altare*, inquiunt, *operiatur tribus mappis seu tobaliis mundis, ab Episcopo vel alio habente potestatem benedictis, superiori saltem oblongâ, quæ usque ad terram pertingat, duabus aliis brevioribus vel unâ duplicatâ.* Hinc Tit. de Defectibus cap. 10. n. 1. inter alios defectus in ministerio ipso occurrentes ponitur: *Si celebretur in altari tribus mappis non cooperto.*

ecundùm ubricas ibus,

Quòd autem hîc sit sermo de tribus mappis præter Corporale patet; quia de Corporali specialiter tractant Rubricæ Tit. Ritus servandi in celeb. Missæ cap. 1. nu. 1. ibi: *Super velum ponit bursam coloris paramentorum intus habentem Corporale plicatum, quod ex lino tantùm esse debet, nec serico vel auro in medio intextum, sed totum album, & ab Episcopo, vel alio habente facultatem simul cum palla benedictum.*

Corporali functis:

420. Accedat Decretum Pii V. quod refertur de Consecrat. dist. 2. cap. *Si per negligentiam* 27. ibi: *Si super linteum altaris & ad aliud stilla* (Sanguinis Christi) *pervenerit, quatuor diebus pœniteat. Si usque ad quartum, viginti diebus pœniteat.* Ubi fit mentio quatuor linteaminum; utique Corporalis, & trium mapparum sive tobaliarum.

etiam tevit ii V.

Verùm tamen sicut huic Decreto derogatum est consuetudine, quantùm ad pœnitentiam, quæ ibi injungitur Sacerdoti, cujus negligentiâ aliquid de Sanguine Domini stillaverit; ita etiam facilè derogari potuit, & censetur de facto consuetudine derogatum numero mapparum, sive linteaminum: quamquam enim sit decentius, ut præter Corporale tres adhibeantur, & ita in multis Ecclesiis adhuc observetur; equidem sine scrupulo propter auctoritatem communem Doctorum celebratur passim super altare coopertum tantùm duabus mappis præter Corporale.

cui decreto est per consuetudinem derogatum,

421. Immo Præpositus 3. parte q. 83. nu. 167. censet non improbabilem sententiam, quæ docet non peccari mortaliter ab eo, qui ob aliquam necessitatem solùm adhibet unam mappam præter Corporale: quia, inquit, illa omissio non videtur esse ita gravis.

An adhibitio unius tantùm mappæ cum Corporali sit mortalis? Præpositus.

Ego autem dico, si illa omissio ex se sit materia levis, veluti omissio v. g. cinguli, ut multi docent, quidni sicuti necessitas excusat omissionem cinguli ab omni peccato, ut iidem consequenter asserunt; ita quoque excuset omissionem unius mappæ?

Gradus verò necessitatis non est hîc valde strictè accipiendus. Quare necessitas audiendi & celebrandi Sacrum die Festivo, fervor devotionis, & tentato voluntas tentationem eo remedio superandi; immo & Sacerdoti pauperi opportunitas eleemosynæ satis superque in prædicta parvitate, etiam à veniali, celebrantem excusabit. Ita Thomas Tamburinus lib. 1. de Sacrificio cap. 3. §. 1. n. 4. de omissione cinguli; & consequenter de omissione unius mappæ cap. 5. §. 2. n. 1.

Tamburinus.

Rogas, an una mappa duplicata æquivaleat duabus? Respondeo cum pluribus Doctoribus affirmativè. Hinc si Corporale sit paulò majus, poterit plicari & altera pars servire loco secundæ mappæ.

Una mappa duplicata æquivalet duabus.

422. Quantùm ad benedictionem istarum mapparum, optimè Doctor Subtilis refert se ad consuetudinem: quia tunc temporis ex jure scripto non poterat ostendi aliqua obligatio, neque hodie ostendi potest saltem gravis. Præscribitur quidem benedictio à Rubricis, ut patet ex verbis suprà citatis, & inter defectus in ipso ministerio occurrentes recensetur: *Si mappæ non sint benedictæ.* Tit. de defect. c. 10. n. 1. & in Rituali Romano inter cæteras benedictiones, ponitur benedictio mapparum, sive linteaminum altaris; sed quid tum? Etenim multæ benedictiones ibi recensentur, sive ordinantur ab Ecclesia, quæ licèt utiles, haud equidem necessariæ sunt, & non omnes Rubricæ obligant sub mortali: sed aliquæ ad summum sub veniali, quidni inter illas hæc numeretur? Non video quid obstet.

An sit obligatio benedictionis?

Hinc Layman lib. 5. Tract. 5. c. 6. nu. 11. cum aliis, quos citat, affirmat, posse in necessitate mappam mundam profanam assumi ad ornandum altare pro celebranda Missa & finito Sacro reddi ad usum profanum priorem. Quod verum existimo.

423. Corporalis benedictio necessaria ex c. 46 de Consecrat. dist. 1. Sed numquid major necessitas benedictionis Corporalium? De ea ex Epistola Eusebii Papæ & Sylvestri hoc modo legitur de Consecrat. dist. 1. cap. 46. *Consulto omnium statuimus, ut Sacrificium altaris non in serico panno, aut tincto quisquam celebrare præsumat, sed in puro linteo ab Episcopo consecrato, terreno scilicet lino procreato atque contexto: sicut Corpus Domini nostri Iesu Christi in sindone linea munda sepultum fuit.* Ecce quasi in terminis secunda pars Conclusionis, de qua proinde nemo dubitat.

ob immediatum Corporis Christi contactum. Cur autem magis requiratur benedictio Corporalium, quàm mapparum, ratio est; quia Corporalia immediatè tangunt Corpus Christi, adeoque proximè deserviunt ad Sacrificium: quid ergo miramur si requirant majorem sanctitatem, quàm mappæ, quæ, ut patet, non tangunt immediatè Corpus aut Sanguinem Christi, & remotè tantùm concurrunt ad Sacrificium?

424. An sit necessaria benedictio pallæ? Et quamvis olim quæ Corporalis, eadem fuerit ratio pallæ, quâ calix cooperitur; erat enim pars Corporalis: equidem hodie quando palla est omnino separata & condistincta, videmus in multis locis illam, etiam ex ea parte quâ tangit calicem, non esse lineam, albam, & benedictam, estò Rubricæ Missalis id præscribant Tit. Ritus servandus &c. cap 1. n. 1. ibi: *Eam (patenam) tegit parvâ pallâ lineâ, tum velo serico: super velum ponit bursam coloris paramentorum, intùs habentem Corporale plicatum &c. simul cum palla benedictum.* Rubr. Miss.

Nihilominus, sicut dixi, videmus in aliquibus locis contrarium fieri, & sine scrupulo. Credo, quia palla non tangit immediatè Corpus aut Sanguinem Christi, ideo minoris illa Rubrica æstimatur; undè non ausim definite obligationem sub mortali, quidquid sit de veniali, ubi consuetudine Rubrica illa non est abrogata.

Nota etiam, quòd inter defectus in ipso ministerio occurrentes non recenseatur: *Si palla non sit benedicta*, ex quo faciliùs omissio benedictionis etiam à peccato veniali posset excusari.

425. An Corporale possit esse serico vel auro intextum? Interea indubitatum est tam Corporale in extimis partibus, quàm pallam in parte superiori, quâ calicem non tangit, ex quacumque pretiosa materia vel colore ornari posse, ut patet de Corporali ex Rubricis suprà allegatis ibi: *Nec serico vel auro in medio intextum*, id est, in illa parte in qua solet reponi hostia consecrata: ergo in aliis partibus potest esse serico vel auro intextum; quia, ut communiter dicitur, exceptio firmat regulam in contrarium.

Objectio solvitur. Si dixeris: Sanguis Christi reponitur in calice aureo vel argenteo. Respondeo, etiam Corpus Christi in patena aurea & argentea: ergo etiã potest reponi in Corporali argento & auro in medio intextum, Nego Consequent. Ratio disparitatis est voluntas Ecclesiæ, quæ, ut ait Doctor Angelicus 3. p. q. 83. a. 3. ad septimum: *Ubi potuit sine periculo fieri, statuit circa hoc Sacramentum id, quod expressiùs repræsentat passionem Christi. Et ideo licèt calix* (qui repræsentat sepulchrum) *non fiat de petra* (ne Sanguinem imbibat) *Corporale tamen fit de panno lineo, quo Corpus Christi fuit involutum. Unde in Epistola Sylvestri Papæ in eadem distinct.* (1. de Consecr.) *legitur:* Consulto omnium &c. *Competit etiam pannus lineus propter suam munditiam, ad significandam conscientiæ puritatem: & propter multiplicem laborem, quo talis pannus præparatur, ad significandam Christi passionem.* D. Thom.

426. Purificatorium sit lineum. Cæterùm præter pallam & Corporale lineum requiritur purificatorium, quo calix tergitur, similiter album, & ex lino, non tamen necessariò benedictum, ut habet praxis Ecclesiæ, & censent communiùs Doctores contra Layman suprà n. 12. dicens: Sextum (ornamentum altaris) est purificatorium, ex lino factum, quod benedictum esse oportet. Jure scripto, an consuetudine, non meminit, neque allegat aliquem Auctorem, neque ullam rationem, & ideo non audiendus.

Sanè nulla specialis benedictio purificatorii invenitur in Rituali Romano, quamvis alioquin satis propinquè attingat Sanguinem Domini, & interdum fortasse aliquæ reliquiæ Corporis vel Sanguinis illi adjungantur.

427. Prædicta ornamenta posse fieri ex cannabe docet Tamburinus. Restat difficultas; an prædicta ornamenta altaris possint legitimè fieri ex cannabe, vel gossipio. Posse ex cannabe, mihi certum est, inquit Tamburinus lib. 1. de Sacrificio c. 5. §. 3. n. 3. siquidem telæ ex cannabe censentur in humana acceptione, & usu lineæ; iis enim ad sternendas mensas, & ad interiores tunicas communiter utimur, ad quarum similitudinem mappas, Albas, & prædicta assumpsit Ecclesia.

Prosequitur dictus Auctor: majus dubium est de gossipio, de quo tamen sic habet Azor p. 1. lib. 10. c. 28. q. 8. Plinius lib. 19. c. 1. testatur ex gossipio fieri lina Xylina: quod si ex eo fiunt lineæ vestes, hoc sufficit. Ita Azor, & quidem probabiliter, loquens de Corporali, id quod propter paritatem rationis, de aliis prædictis dici rectè potest. Azor. Plin.

Confirmo proferendo verba Plinii: *Superior pars Ægypti, ait, in Arabiam vergens, gignit fruticem, quem aliqui Gossipion vocant, plures Xylon, & ideo lina indè facta Xylina. Parvus est, similemq́; barbatæ nucis defert fructum, cujus ex interiori bombyce lanugo netur, nec ulla sunt eis in candore, mollitiavè præferenda.* Hæc Plinius. Ubi nota illud: *Lina indè facta*; linea ergo est ex gossipio contexta tela: estò enim linum, cannabis, & gossipium specie physicâ inter se differant; non differunt in hominum acceptatione, usuq́ue vestium. idem tenet de gossipio.

Nota item obiter, ætate Plinii in ea tantùm Regione crevisse Xylon; nunc passim in Sicilia, & Italia colitur, & vulgare est, vocaturq́ue *Cottone*, vel, *Bambace*. Hactenus Tamburinus.

Et

428. Requiritur prædictorum ornamentorum munditia. Et hæc quidem de substantia prædictorum ornamentorum; sed quid dicam de eorum munditia? Utar verbis Innocentii III. cap. *Relinqui nolumus* 2. de Custodia Eucharistiæ. *Sunt & alii, qui non solùm Ecclesias dimittunt incultas, verùm etiam vasa ministerii, & vestimenta ministrorum ac pallas altaris, nec non & ipsa Corporalia tam immunda relinquunt, quòd interdum aliquibus sunt horrori. Quia verò zelus nos comedit Domus Dei .... Præcipimus ut Oratoria, vasa, Corporalia, & vestimenta prædicta munda & nitida conserventur. Nimis enim videtur absurdum in sacris sordes negligere, quæ dedecerent etiam in profanis.* (Innoc. III.)

Posset immunditia esse mortalis culpa, Propter hoc præceptum aliqui Doctores censent illam immunditiam esse peccatum mortale, alii id limitant ad Corporalia, quæ immediatè contingunt ipsas species consecratas, præsertim si immunditia sit enormis; alioquin (quandoque venialis,) communiter non videtur esse nisi veniale, secluso scandalo & contemptu: imò (quandoque nulla.) nullum peccatum, si ex necessitate in illis celebretur, maximè ab his, ad quos non spectat cura ornamentorum; nam cui ex officio incumbit prædicta disponere & curare, ut munda sint, faciliùs potest graviter peccare, quod judicio prudentis relinquitur, prout etiam enormitas immunditiæ.

429. Corporalia, & purificatoria &c. sunt à Diacono lavanda, Rogas à quo lavari debeant Corporalia, purificatoria, & similia, si fuerint sordidata? Respondeo, saltem ex convenientia à Diacono, in vase ad hoc præparato, lotionemque mittendam esse in Piscinam sacram seu Sacrarium; quod hìc nihil aliud est, quàm locus in pariete, seu sub terram defossus, & ab aliis profanis usibus separatus, in quem hæc lotio, & similia, projici ob reverentiam solent.

quantùm ad primam lotionem. Hoc autem communiter intelligitur de prima lotione, nam hâc per Diaconum habitâ, passim laici sine ullo scrupulo & fœminæ, præsertim sacræ virgines, ea meliùs lavant, tergunt, & reficiunt.

Dicastillo. Ubi bene notat Dicastillo disputat. 4. num. 164. aliquas ita velle quandoque parare & levigare Corporalia amydo infecta, ut potiùs videantur incrustare, & tegere materiam ipsam telæ, & sæpè contingat, non in tela ipsa linea, sed in ipsa amydi crusta celebrare; imò fortè, ut sæpè fit, aliqui etiam Sacerdotes scrupulosi nimìs illam ipsam crustam patenâ abraserint, quasi essent particulæ hostiæ consecratæ, quæ omnia meritò evitanda sunt. Hæc ille.

430. An sit stricta obligatio? Dixi in responsione, *Saltem ex convenientia*; quia aliquibus Auctoribus, neque ex jure positivo, neque ex ratione naturali efficaciter probatur stricta obligatio, adeò ut probabile ipsis sit, laicum, qui sine necessitate primò lavat Corporalia, nec peccare venialiter. Et sanè si verum est, quod alii docent, non esse veniale tangere Corporalia munda, consequens planè videtur, neque esse veniale ea sordida primò lavare; in lotione enim nihil aliud intervenit, nisi quidam contactus.

Illum autem nullo jure esse prohibitum, censet Tamburinus sup. cap. 2. §. 1. n. 12. cum aliis, quos citat, expendens singulos textus (à n. 13. usque ad finem §.) qui communiter adferuntur pro contraria sententia; sed quia in his non tantùm agitur de contactu Corporalium; sed etiam calicis & patenæ, de quibus posset esse major difficultas propter unctionem sacri Chrismatis, quæ in eorum benedictione intervenit, hinc commodius infrà illos explicabimus. Tamburin.

Solùm hìc expendo particularem illum textum, per quem Doctores communiter existimant prohiberi lotionem Corporalium, de qua impræsentiarùm agimus. Est autem textus hujusmodi: *Pallas & vela Sanctuarii si sordidata fuerint ministerio, Diaconi cum humilibus ministris intrà Sanctuarium lavent; non ejicientes foràs à Sacrario, & velamina Dominicæ mensæ abluant, ne fortè pulvis Dominici Corporis malè decidat.* Ita Clemens Papa Jacobo Hierosolymitano Episcopo Epistolâ 2. & refertur can. *Nemo per ignorantiam* 40. de Consecr. dist. 1. 431. Explicatur cap. 40. de Consecrat. dist. 1. Clemens.

Ubi in primis notat Glossâ, huic Canoni quo ad vela esse consuetudine derogatum: *Et vela*, inquit, *id est ornamenta altaris, vel vela, id est, cortinæ. Huic hodie derogatum est consuetudine generali.*

Secundò per *Pallas*, Glossa ibi & in capite præcedenti intelligit Corporalia; quod à Doctoribus propter identitatem rationis meritò extenditur ad purificatoria, calices, patenasque.

Nota tertiò, hunc textum concedere prædictam lotionem Diaconis cum humilibus ministris, quos licet interpretari Subdiaconos, aliosque Clericos minorum Ordinum, ac primæ Tonsuræ. Cur igitur, inquit Tamburinus suprà c.2. §.2. n.8. plures Doctores id coarctent ad unum Diaconum? Si licet igitur meo intellectu hunc Canonem explicare, sensus erit, ut Diaconi tamquam ii, quibus cura Sacrorum incumbit, assistant, minores ministri lavent; tunc enim rectè dicetur Diaconus cum ministris lavare, sicut domina cum ancillis dicitur domûs servitia exhibere, illa scilicet dirigente, his exequentibus. Hæc ille. Tamburin.

Cæterùm loquendo de laicis, puto; inquit idem Auctor, iis nequaquam in hoc textu prohiberi, ne sub veniali quidem, primam prædictorum lotionem. Probat; quia ut patet ex littera, nullum verbum est ostendens obligationem ejusmodi; solùm enim dicitur: *Diaconi cum ministris lavent:* hoc autem imperativum nec ex se significat prohibitionem sub peccato in opinione probabilissima (quàm probabilis sit hæc sententia, nolim hìc disputare; mihi certum est, multa esse prohibita in Regulæ nostra, etiam sub mortali 432. & ostenditur illis non prohiberi laicis primam lotionem.

 per

per solum verbum imperativum juxta declarationem Clementis V. Clementinâ: *Exivi de Paradiso* de Verborum significatione) & multò magis hìc ex Pontificis mente, qui explicare dumtaxat in hoc textu intendit, id esse officium Diaconorum & aliorum ministrorum; cæterùm an ab aliis idem fieri possit, nec annuit, nec abnuit. Sanè si quis ita dicat: *Ostiarii ianuas Ecclesiæ aperiant*; ostenderet quidem officium Ostiarii, non tamen prohiberet, quò minùs ab aliis, quamvis non ex officio aperiri Ecclesiæ januæ possint. Hactenus Tamburinus.

433. Sed contrarium videtur ex aliis verbis ejusdem textûs. Sed dicet aliquis; hæc quidem primâ fronte plausibilia apparent, interim dum rem totam tacitus mecum pensito, statim incidit scrupulus, nùm fortè textus suprà adductus, mutilatus, seu non integer, & dum illum penitiùs introspicio, ecce post verba citata illicò attexitur: *Sindonem verò non foris abluant: & erit hæc operanti peccatum. Idcirco intrà Sacrarium ministris præcipimus hæc sancta cum diligentia custodire.*

Per *Sindonem*, intelligit Glossa verb. *Non foris*, secundam vestem Sacerdotalem. Alii dicunt quòd est ornamentum calicis. Ego autem puto esse velamen Dominicæ mensæ, ùt infrà patebit ex Originali.

434. Rogas quid significet ly *Non foris*? Respondet Glossa, *id est, ab aliis segregatam*: ego verò existimo idem esse quod intrà sive juxta Sacrarium, ut facilè colliges ex eodem Originali. Si ergo Diacono hæc operanti, id est, sindonem foris abluenti, peccatum erit; quantò magis erit peccatum laico foris abluenti Corporalia, quæ magis sancta sunt?

Interim, ut rectè advertit Tamburinus suprà nu. 11. quòd linteamina sacra laventur intrà Sacrarium, quotusquisque est, qui hodie observat? Lavantur enim passim à ministris ubi libuerit in pelvi, quamvis observent illud, quòd non projiciant lotionem foràs à Sacrario.

435. & communi sensu fidelium. Cæterùm si Pontifex lotionem intrà sive juxta Sacrarium sub peccato præceperit, quantò potiùs censeri debet voluisse præcipere sub peccato ut lotio fieret à Diaconis cum aliis ministris; adeoque voluisse eam prohibere laicis? Certè hic est sensus communis fidelium & praxis omnium timoratorum, à qua non videtur recedendum propter privatam aliquorum opinionem.

Quin si Tamburinus originalem textum inspexisset, fortè id ipsum, seclusâ contrariâ consuetudine, omnino sensisset. Verba originalia hæc sunt: *Pallas verò & vela, quæ in sanctuariis sordidata fuerint ministerio, Diaconi cum humilibus ministris iuxta Sacrarium lavent, non eiicientes foràs à Sacrario velamina Dominicæ mensæ, ne fortè pulvis Dominici Corporis malè decidat à sindone foris abluta, & erit hæc operanti peccatum; idcirco intrà Sacrarium ministris præcipimus, hæc sancta cum diligentia custodire.* (Clemens.)

Dico, *Fortè id ipsum sensisset*; quia fortè respondisset ex his verbis tantùm probari præceptum lotionis intrà seu juxta Sacrarium, ut clarè colligitur ex ratione motiva legis: *Ne fortè pulvis Dominici Corporis malè decidat à sindone foris abluta*: quæ utique ratio solùm concernit lotionem foràs à Sacrario; minimè autem lotionem, quæ fieret à laico intrà, seu juxta Sacrarium.

Quantùm ad praxim communem, fortè dixisset, multa practicari à timoratis, quæ magis convenientia sunt, licèt non omnino necessaria. Sed de his rursum infrà; ubi etiam de ministro benedictionis.

Progredior ad tertiam partem Conclusionis, scilicet ad lumen, quod necessarium esse, me tacente, clamat consuetudo, & colligitur ex jure scripto capite ultimo de Celebratione Miss. ibi: *Intellecto iterum quòd prædicta Ecclesia per malitiam dicti Presbyteri, multipliciter lædebatur, inquisitionis officium iterans, ex eius confessionibus invenisti, quòd idem sine igne sacrificabat & aqua.* Et sequitur: *Cùm igitur vel ex aperta malitia, vel nimia desipientia peccasse probetur: Mandamus, quatenus Officio & Beneficio perpetuò ipsum prives.* 436. Ad celebrandum necessarium est lumen: Hon. III.

Nec satisfeceris dicendo, punitur ibi Presbyter ob alia crimina. Responsio enim est plana: punitur ob alia crimina & unà propter illud, quod commisit celebrando sine lumine; hoc namque inter cætera ibi enumeratur. Adeò ut Tamburinus lib. 1. cap. 5. § 4. existimet illicitum celebrare Missam sine lumine saltem uno, etiamsi necessaria foret ad dandum Viaticum infirmo. 437. etiamsi foret necessaria dandi Viatici juxta Tamb.

Quæris, quare potiùs liceat celebrare Missam post sumptum cibum aut potum, quando est necessaria ad communicandum infirmum, quàm sine lumine? Respondeo, quia præceptum jejunè communicandi multas patitur exceptiones; non legitur autem Ecclesia unquam dispensasse, nec quempiam aliquando impunè attentasse Missam celebrare sine lumine, quod signum est hanc legem majoris esse momenti. Ergo celebrare Missam sine lumine saltem uno, præsertim quando nulla est necessitas, indubiè erit peccatum mortale.

Dixi, *Saltem uno*; quia licèt, ut habet communis consuetudo, magis congruum sit adhibere duo lumina, equidem aliquibus non videtur esse stricta obligatio. (Sufficit unum.)

An autem lumen illud ardere debeat in candela cerea, est major difficultas, communiter affirmant Doctores, nisi in casu prudentis necessitatis, in quo utique existimat Dicastillo disp. 4. n. 160. nullum esse peccatum; immo secluso scandalo satiùs esse celebrare cum lumine olei, quàm non celebrare. 438. An debeat ardere in candela cerea?

Tota

Tota ergo necessitas ex parte defectûs ceræ spectanda est; si adhibitâ morali diligentiâ haberi non possit, tunc celebretur, inquit ille, cum alio lumine, & non propterea omittatur celebratio. Et quidem olei usum, prout etiam candelæ sebaceæ, in Ecclesiis esse coram Venerabili Sacramento, nemo non videt. Et olim in Sanctuario lampades in cultum Dei ardebant.

Alii paulò majorem requirunt necessitatem, quamvis non adeò magnam, illam scilicet, quæ sufficit ut Sacerdos celebret sine vestibus Sacerdotalibus minoris momenti, de quibus infrà; præciso semper scandalo, quod facilè fieri potest, si instruat Sacerdos adstantes.

Et verò vellem videre jus disponens quidpiam de materia luminis. Scio à Rubricis Missalis Tit. de Defect. cap. 10. inter defectus occurrentes in ipso ministerio numerari: *Si non adsint luminaria cerea*; sed etiam non ignoro multas Rubricas solùm esse directivas; alioquin non tantùm duo cerei erunt necessarii, sed etiam tertius accendendus in consecratione, quod ex communi usu constat esse falsum. Igitur luminaria sint cerea, quando commodè fieri potest. Sanè qui etiam sine ulla necessitate uteretur sebaceis, non auderem damnare peccati, saltem mortalis; neque illum, qui uno tantùm uteretur lumine cereo.

439. Celebrare Missam sine Missali cum periculo errandi est peccatum.

Sed numquid peccat mortaliter, qui celebrat Missam sine Missali? Respondeo cum distinctione, vel exponit se periculo morali errandi, vel non. Si primum; clarum est peccare mortaliter vel venialiter, prout error, cujus periculo proximo se exponit, gravis fuerit vel levis. De secundo dubitant Doctores, an saltem non esset peccatum veniale.

Suarez. si non sit periculum, non videtur peccatum, saltem mortale.

Suarez disp. 81. sect. 6. §. *Quartò requirunt*, sic inquit: An in aliquo casu ubi liber deest, & Sacerdos esset ita instructus, & de sua memoria confidens, ut moraliter non dubitaret posse se omnia integrè dicere sine libro; an, inquam, in eo casu esset peccatum id facere, aliorum judicio relinquo: nam ego propter multorum auctoritatem licentiam dare non audeo, & aliunde sufficienter rationem peccati non invenio.

Nec ego; in quo enim Decreto specialiter hoc est præceptum? Doctorum autem est Canones explicare, haudquaquam novos condere. Quod attinet ad Rubricam Missalis, patet responsio ex dictis. Unde hanc sententiam docet

Lugo. Tamburinus.

Cardinalis Lugo disp. 20. n. 78. & sequitur Tamburinus suprà §. 5. n. 1. Quæ an debeat intelligi non tantùm de peccato mortali, sed etiam veniali, relinquo judicio aliorum.

Fortè Cardinalis non intellexit nisi de mortali, allegat enim pro se Dianam part. 2. tract. de Celeb. Miss. resol. 46. ubi quærens an talis Sacerdos peccet mortaliter. Respondet cum aliis, quos citat, non peccare; quod sufficienter posset intelligi de peccato mortali juxta propositam quæstionem.

Diana.

Tamburinus autem simpliciter asserit ipsum non peccare; sicuti, inquit, nec peccaret luscus, qui cæteras actiones exhibendas in Missa videt, nec tamen videt legere, si vel moraliter legenda sciat, vel à Sacerdote adjuvetur. Et verò quis dixerit talem luscum peccare venialiter? Porrò quid refert quòd Missale sit in altari, si eo non possum uti ad legendum? Sanè non ad ornatum, sed ad necessariam lectionem requiritur.

Nihilominus multi docent semper peccari non tantùm venialiter, sed etiam mortaliter ab eo, qui sine magna necessitate celebrat absque Missali, in quo saltem non contineatur Canon. Sed illi (salvo meliori judicio) ut alibi adhuc memini me dixisse, nimis bono pretio vendunt peccata mortalia. *Facilis* (inquit Poëta) *descensus averni, sed revocare gradum, hoc opus, hic labor est.* Herculè valde multa quotidie perpetrant filii hominum peccata mortalia, & cum illis descendunt in infernum, ut non oporteat sine magna ratione viam seu descensum inferni novis peccatis mortalibus reddere faciliorem. 440.

440. An sit peccatum mortale celebrare sine Missali in quo saltem non contineatur Canon?

Si dixeris, cessante fine legis in casu particulari solùm negativè, non cessat lex: ergo licèt periculum errandi in Canone Missæ hìc & nunc cesset, non tamen cessat ipsa lex, quæ propter periculum, quod communiter subest, generaliter est lata.

Respondeo, me nullam aliam legem strictè dictam, saltem graviter obligantem, hìc agnoscere, præter illam quæ præcipit integram recitationem Canonis: & quamvis hæc communiter requirat ad sui observantiam præsentiam Missalis in altari propter fallibilitatem memoriæ humanæ; equidem ubi moralis certitudo est integræ recitationis sine usu Missalis, liquet profectò sine usu Missalis legem istam perfectissimè adimpleri. Ergo in tali casu nulla est obligatio istius medii.

Accipe simile: qui obligatur legere Horas canonicas, ex consequenti obligatur habere Breviarium tamquam medium necessarium legendi propter memoriæ fallibilitatem, & communem ignorantiam; interim tamen si aliquis totum Officium sine periculo erroris ex memoria sciret recitare, quid opus tali homini Breviario?

Cæterùm non facilè alicui consulendum, ut celebret sine Missali, præsertim extra necessitatem, tum propter communem sententiam Doctorum in contrarium, tum propter periculum erroris, quod sæpè subest, ubi etiam aliquando non putatur subesse, tum propter scandalum adstantium, quod natum est indè oriri. Ex quo rectè à Rubricis Tit. de Defect. cap. 10. inter defectus in ipso ministerio 441.

441. Celebratio sine Missali non facilè consulenda.

 occur-

occurrentes ponitur: *Si non adsit Missale, licèt memoriter sciret Missam, quam intendit dicere.*

Perinde autem existimo, sive Missale sit scriptum sive impressum. Quid enim factum arbitramur, antequam ars typographica foret inventa? Et quid refert ad evitandum periculum erroris sive legam ex charta scripta, sive ex impressa?

442. *Crux collocanda in medio altaris. Rubr. Miss.*

Restat ut breviter aliquid dicamus de necessitate Crucis, si tamen vera necessitas est, & non magis congruentia. Præscribitur quidem in Rubricis Missalis Tit. Rubricæ Generales cap. 20. ibi: *Super altare collocetur Crux in medio*; attamen ejus absentia non ponitur inter defectus. Profectò multa in isto capite præscribuntur, quæ constat non esse obligatoria; v. g. *Ad Crucis pedem ponatur tabella Secretarum appellata. In cornu Epistolæ cussinus supponendus Missali; & ab eadem parte Epistolæ paretur cereus ad elevationem Sacramenti accendendus, parva campanula, ampulla vitrea vini & aquæ cum pelvicula & manutergio mundo in fenestella, seu in parva mensa ad hæc præparata.*

Putas autem quòd hæ omnes Rubricæ, & similes obligent sub peccato? Noli putare: *Ubi enim non est lex, nec prævaricatio*, inquit Apostolus Rom. 4. v. 15. Rubrica, ut suprà memini me dixisse, nihil aliud est ex se, quàm mera quædam manuductio circa ea, quæ dicenda sunt, vel facienda, rubro colore solita scribi: nisi ergo aliunde habeatur, vel ex jure naturæ, vel divino positivo, vel Ecclesiastico, aut certè ex consuetudine quòd ea, quæ sic scribuntur, sint de præcepto, non possunt talia esse; & è contra si aliunde habeatur quòd ea, quæ sic scribuntur, sint de præcepto, non possunt non talia esse.

Rom. 4.

443. *Minutiores Rubricæ non omittendæ cum scandalo,*

Interim tamen cavendum primò, ne etiam minutiores Rubricæ negligantur cum scandalo, vel ex contemptu explicito, aut certè implicito, qualis est illa intolerabilis negligentia, quâ quis perpetuò, seu ut plurimùm, non curat eas servare.

444. *aut animo inducendi novum ritum;*

Secundò, ne negligantur animo inducendi novum ritum in Ecclesia; hoc enim per se grave est, graviterque prohibitum à Pio V. Bullâ, *Quo primum tempore* (apud Cherubinum 106. & ponitur in initio Missalis) §. 3. hisce verbis: *Ac huic Missali nostro nuper edito, nihil unquam addendum, detrahendum, aut immutandum esse decernendo, sub indignationis nostræ pœnâ, hâc nostrâ perpetuò valiturâ Constitutione statuimus & ordinamus. Mandantes, ac districtè, omnibus ac singulis Ecclesiarum prædictarum* (in quibus scilicet alia institutio à Sede Apostolica approbata, vel consuetudo supra ducentos annos observata non fuit) *Patriarchis, Administratoribus &c. illis in virtute sanctæ obedientiæ præcipientes, ut cæteris omnibus rationibus & ritibus ex aliis Missalibus quantumvis vetustis hactenus observari consuetis, in posterum penitus omissis, ac planè rejectis, Missam juxta modum, ac normam, quæ per Missale hoc à nobis nunc traditur, decantent ac legant, neque in Missæ celebratione alias ceremonias, vel preces, quàm quæ hoc Missali continentur addere, vel recitare præsumant.*

hoc enim repugnat Constitutioni Pii V.

Et infrà § 6. sic inquit Pontifex: *Volumus autem & eâdem auctoritate decernimus, ut post hujus nostræ Constitutionis ac Missalis editionem, qui in Romana adsunt Curia Presbyteri post mensem, qui verò intrà montes post tres, & qui ultra montes incolunt, post sex menses, aut cùm primùm illis Missale hoc venale propositum fuerit, juxta illud Missam decantare vel legere teneantur*, id est, juxta ritum in illo præscriptum, & non juxta alium quemlibet, ab aliis priùs inventum, vel à se noviter introducendum.

Constitutionem Pii V. confirmavit Clemens VIII. Bullâ, *Cum sanctissimum* apud Cherubinum 108. & Urbanus VIII. Bullâ, *Si quid est*, habentur in initio Missalis. Intelligo autem Pium V. de ritibus principalibus & quasi substantialibus; non autem de omnibus præscriptionibus Rubricarum, præsertim doctrinalium, & quæ moraliter loquendo non possunt, vel propter ignorantiam, aut inadvertentiam ab omnibus observari. 445. *Quam confirmavit Clemens VIII. & Urb. VIII. Debet autem intelligi de ritibus substantialibus,*

Et consimiliter intelligo Concilium Tridentinum quando sess. 22. in Decreto de Observandis & evitandis in celebratione Missæ, mandat Ordinariis, ut edicto & pœnis propositis caveant, ne Sacerdotes ritus alios aut alias ceremonias & preces in Missarum celebratione adhibeant præter eas, quæ ab Ecclesia probatæ, ac frequenti & laudabili usu receptæ fuerint. Ritus, inquam, quasi substantiales, præsertim animo inducendi novam formulam. Hæc latiùs pro intelligentia eorum, quæ adhuc supersunt explicanda. *uti & Tridentinum,*

Ut autem redeamus ad Crucem, quæ collocari solet in medio altaris, liquet profectò non esse obligationem, nisi ad summum sub peccato veniali, ubi hæc Rubrica in praxi ita est recepta. Præterea ab aliquibus docetur Crucem non esse in altari statuendam, ubi servatur clausum in tabernaculo Sanctissimum Christi Corpus: in quo enim loco adest (quamvis veluti sub cortina) ipse Dominus personaliter, alio signo ipsum repræsentare opus non est. 446. *An Crux sit ponenda in altari in quo reservatur Eucharistia,*

Sed hoc alii negant propter expressa verba Rubricæ, & consuetudinem in contrarium. Hoc certum tene, quando est exposita super altare Sacratissima Eucharistia, necessariam nequaquam esse Crucem, quia jam ipse Dominus crucifixus palam est.

Neque desunt, qui existimant, satìs observari Rubricam, si adsit Crucis, vel Crucifixi effigies depicta in tabula vel pariete. Neque enim, ait Tamburinus suprà cap. 5. §. 6. n. 2. ejusmodi requisita adhiberi debent sub ritu metaphysico, & penè dicam, pharisaico, sed morali *Sufficere Crucifixi effigiem depictam in tabula quorundam opinio,*

morali & humano. Quis verò moraliter ampliùs crucem requirat, si crucem habeat in prospectu (licèt non inter candelabra) ad quam & orare & incensare & quælibet circa illam officia exhibere possit? Hæc ille. Et hoc ergo tutum erit in praxi.

447. De aliis requisitis.

Omitto cætera convenienter requisita, ut pallium altaris, candelabra, & similia, superiùs per transennam ex Rubricis Missalis recensita, de quibus minor est difficultas, & quæ, utpote satìs remota à sacris actionibus, benedictione, ut sacro usui deserviant, neutiquam indigent: immo quando aliquod ex istis præstò in Ecclesia non esset, id ex profanis, sed congruenter mundis, mutuo accipi ad sacrum Missæ ministerium posset, & deinde usui priori sine scrupulo reddi.

Defectu purificatorii uti quis poterit sudario mundo.

Numquid etiam uti possum sudario mundo, quando non adest purificatorium? Planè, dummodò postea non impendas illud usui profano; quamvis enim, ut suprà dictum est, purificatorium non debeat esse benedictum, equidem nimis propinquè deservit sacro usui, quàm ut possit postea ad usus profanos adhiberi.

Et hæc quidem satis de loco mobili, sive vase remoto, id est, altari, ejusque ornatu. Sequitur agendum de vase proximo. Quæris quod sit illud? *Vasa propinqua*, inquit Scotus 4. dist. 13. q. 2. n. 14. *sunt calix & patena.* De his instituitur

Scotus.

CONCLUSIO XXII.

Ad licitè celebrandum requiritur calix & patena, quæ debent esse de auro, vel argento, vel ubi paupertas cogit, ad minus de stanno.

448. Calix & patena ad celebrandum requisita, Triburiense.

ITa Doctor Subtilis loco statim citato & alii communiter. Prima pars constat ex perpetuo & universali usu tam Ecclesiæ Græcæ, quàm Latinæ. Et statuitur in Concilio Triburiensi cap. 18. his verbis: *Vasa in quibus Sacrosancta conficiuntur mysteria, calices sunt & patenæ, de quibus Bonifacius Martyr & Episcopus interrogatus, si liceret in vasculis ligneis Sacramenta conficere, respondit:* Quondam Sacerdotes aurei ligneis calicibus utebantur: nunc è contrario lignei Sacerdotes aureis utuntur calicibus. *Zepherinus 16. Romanus Episcopus patenis vitreis Missas celebrari constituit. Tum deinde Urbanus Papa omnia ministeria sacra fecit argentea. In hoc enim sicut & in reliquis cultibus magis & magis per incrementa temporum decus succrevit Ecclesiarum Nostris enim diebus, qui servi Patris-familias sumus, ne decus Matris Ecclesiæ imminuatur, sed magis cumuletur & amplificetur, statuimus, ut deinceps nullus Sacerdos sacrum mysterium Corporis & Sanguinis Domini nostri Iesu Christi in ligneis vasculis ullo modo conficere præsumat: ne unde placari debet, inde irascatur Deus.* Ita refert Gratianus de Consecrat. dist. 1. cap. *Vasa* 44.

Et ecce ingressi sumus secundam partem Conclusionis, cujus plenissima probatio habetur eâdem dist. cap *Ut Calix* 45 ubi ex Concilio Rhemensi cap. 6. hoc modo decernitur: *Ut calix Domini cum patena, si non ex auro, omnino ex argento fiat.* Et infrà: *Si quis autem tam pauper est, saltem vel stanneum calicem habeat. De ære, aut auricalco non fiat calix, quia ob vini virtutem æruginem parit, quæ vomitum provocat. Nullus autem in ligneo, aut vitreo calice præsumat Missam cantare.* 449. debent esse de auro vel argento, Rhemense. vel ubi cogit paupertas de stanno,

Sed cur hoc? *De vitreo*, inquit Scotus suprà, *rationale est, propter eius fragilitatem, ne Sanguis Domini periculo exponatur. De ligneo, propter imbibitionem humoris.*

Solùm obstare videtur huic doctrinæ consuetudo contraria, quam his verbis testatur Cardinalis Lugo disp. 20. n. 90. Sunt in Ecclesiis ad communem usum Sacrificii plerique calices ex ære toti seu cupro inaurato, Italicè *Rame*, Hispanicè *Cobre*, & hìc Romæ sunt innumeri, & plures patenæ; ex stanno autem nullus reperitur, quam praxim nescio quomodo nostri Recentiores non adverterint, qui quotidie in iis vasis sacrificabant. 450. nullatenus ex ære, Lugo,

Respondeo, non advertisse propter inaurationem; quot enim non inveniuntur, qui æs bene inauratum nesciunt distinguere, seu discernere ex argento inaurato? Sanè quàm plurimi, & credo quòd etiam ipsum Cardinalem nebulones quidam facilè decepissent, qui solent adeò affabrè annulos, & similia ærea inaurare, ut pro vero auro non raro ea vendant.

Existimo autem hujusmodi consuetudinem tolerari; quia inauratio impedit æruginem, propter quam, ut patet ex verbis Concilii, prohibetur calix fieri ex ære. Cumque Romæ toleretur, ubi tamen exactissima deberet esse scientia & observatio hujus Constitutionis, quidni etiam alibi posset tolerari? 451. nisi inaurato,

Nam in primis Concilia jam allegata Provincialia sunt; & per consequens non obligant universam Ecclesiam, nisi in quantum ab ea sunt recepta. Porrò non esse universim recepta quoad istud punctum, patet ex consuetudine Romana. Deinde dici posset Concilium debere intelligi de ære simpliciter, id est, non inaurato, cùm legis ratio nihil aliud exigat. Quòd autem communiter in his partibus calices & patenæ sint ex vero auro vel argento, fit ad majorem splendorem augustissimi illius Sacrificii; alioquin ubi paupertas cogit, constat calices esse ex stanno.

Nec obstat Rubrica Missalis Romani reformati Tit. Ritus servandus &c. cap. 1. ibi: *Deinde preparat calicem, qui debet esse vel aureus,* 452. Objectio ex Rub.

vel

vel argenteus, *aut saltem habere cuppam argenteam intùs inauratam*, *& simul cum patena itidem inauratâ*; non obstat, inquam, hæc Rubrica, quia tantùm est directiva in quantum plùs aliquid videtur requirere, quàm Decreta superiùs allegata.

Solvitur.

Quod indè colligo; quia Tit. de Defectibus cap. 10. adhuc post reformationem Missalis sic legitur: *Si non adsit calix cum patena conveniens, cuius cuppa debet esse aurea, vel argentea, vel stannea, non ærea vel vitrea.* Ergo secundùm illam Rubricam nullus est defectus in ministerio, si adsit calix cujus cuppa est stannea, etiam non adhibitâ restrictione paupertatis, de qua ibi, ut patet, nulla fit mentio, quantò magìs ubi cogit paupertas? Quare concessio Canonis, *Ut calix*, nequaquam videri debet revocata per Rubricas Missalis, sed potiùs extensa.

453. Responsio ad contrariam praxim.

Dices; saltem praxis & consuetudo, ab omnibus Ecclesiis, ut gravis recepta & usurpata, videtur illam concessionem revocasse. Respondeo, consuetudinem non constare authenticè; siquidem non constat quòd servetur ut necessaria & obligans, præsertim ubi cogit paupertas, quæ raro tanta est, ut Ecclesia non possit sibi providere de calice habente cuppam argenteam, & patena itidem argentea. Nam quod additur in illa Rubrica de inauratione, clarissimum est quòd in pluribus locis non observetur.

quæ non obligat nisi animo obligandi sit inducta.

Atque ut semel hoc notemus, meo judicio valde infirmum hodie ducitur argumentum à consuetudine ad probandam strictam obligationem, eò quòd vix contingat consuetudinem frequentari animo legis inducendæ, quòd tamen plerique Doctores existimant necessarium. Hinc non rarò contingit, ut aliqui sui obliti, seu potiùs obliti hujus communis doctrinæ, & præventi aliquâ opinione, illicò recurrant ad consuetudinem tamquam obligantem, cùm alioquin facilè responderent, eam non obligare. Eodem modo quo agunt cum Declarationibus Cardinalium, ubi enim favent suæ opinioni, ambabus manibus eas amplectuntur; dum autem contrariantur, unico verbo absolvunt dicentes: *Non sunt authentica.*

Et quamvis ad æstimandam materiæ gravitatem, plurimùm attendi debeat consensus Doctorum; non sic equidem ad inducendam legem, cùm penes Principem, & non penes Doctores resideat potestas legislativa. Doctorum ergo est explicare leges quas constat esse latas à superiori potestate; non verò novas leges condere.

454. Sine peccato etiam veniali licite celebratur in calice stanneo.

Hinc persisto in priori resolutione, & dico, Rubricam illam Missalis, quæ requirit calicem habentem cuppam auream, vel argenteam intùs inauratam, & patenam itidem inauratam, nullâ factâ mentione calicis stannei, esse solùm directivam, in quantum plùs requirit, quàm Canones superiùs allegati: ut proinde liceat sine scrupulo, etiam peccati venialis, celebrare in calice stanneo, potissimùm ubi cogit paupertas, sicuti hodie sine ullo scrupulo etiam timorati celebrant in calice argenteo, intùs minimè inaurato, & similiter cum patena argentea non inaurata.

Enimvero Missale reformatum, ut bene notat Dicastillo disp. 4. n. 171. eo ipso quòd non tollit aliquid ex Rubricis antiquis, approbat illas, & censentur tamquam propriæ novi Missalis. Cùm igitur Rubricam illam cap. 10. reliquerit intactam (tametsi aliàs abstulerit, vel mutaverit) censetur illam, permittentem stannum, tamquam propriam vulgasse; atque adeò pro jure tam novo habenda est, ac aliæ. Unde in illa Rubrica prima explicari potest, quòd loquatur de eo quod plerumque jam fit, & de eo quod fieri procurandum est, tamquam magìs decens, & conveniens splendori tanti Sacrificii: non verò de eo quod est simpliciter necessarium.

Dicastill. secundùm antiquam Rubricam.

Cæterùm ex illa Rubrica constat pedem calicis posse esse ex quacumque materia, ære, plumbo &c. dummodò cuppa sit ex materia prædicta, auro, argento, stanno vel ære inaurato, ubi moris est. 455.

Pes calicis potest esse ex qualibet materia.

Numquid etiam ex gemma pretiosa? Respondet Tamburinus lib. 1. cap. 1. §. 1. n. 3. si sit æquè atque aurum, vel argentum pretiosa, non repugno. Rubrica enim, Canonesque concedentes aureum, vel argenteum calicem, concedunt implicitè æquè pretiosum, id est, gemmeum, modò tamen gemma sit ejusmodi, ut non sit periculum quòd effringatur, vel quòd imbibat sacras vini species.

An cuppa possit esse gemmea. Tamburinus.

Concinit traditio Ecclesiæ Valentinæ, ubi magnâ veneratione ostenditur (teste Gavanto in Rub. Miss. part. 2. tit. 1. lit. F. ex Carthagena de Eucharistia Homiliâ 26.) pretiosus calix ex lapide Agatha seu Smaragdo, quo tradunt usum fuisse Christum Dominum in ultima Cœna, licèt non negem Bedam c. 2. de locis sacris affirmasse fuisse argenteum. Ita Tamburinus.

Gavantus. Carthagena. Ven. Beda.

Sed amabo; si Christus Dominus in ultima Cœna usus fuisset calice vitreo; nùm ideo nobis eodem, aut simili uti liceret? Quid si inveniretur lignum tam pretiosum, imò pretiosius quàm aurum vel argentum, & non sit periculum quòd effringatur, vel quòd imbibat sacras vini species, nùm calice ex tali ligno uti liceret? Cùmque, ut vidimus, jura concedant calicem stanneum, cur gemma debeat esse æquè pretiosa, atque aurum, vel argentum? Interim existimo jura ista nihil disposuisse de materiis illis extraordinariis, adeoque illis licere uti, præsertim cessante periculo effractionis aut imbibitionis.

Si autem quæritur, quale sit peccatum celebrare in calice ligneo, vitreo, vel ex alia materia minùs idonea. Respondeo cum communi 456.

Celebrare in calice ligneo, vitreo

muni Doctorum esse peccatum mortale, quia materia gravis. An verò propter illud irregularitas incurratur, *Dubium est*, inquit Scotus suprà n. 17. in fine, *quia pœna illa depositionis, quæ habetur extrà de Celeb. Miss. cap. ultimo infligitur propter multa, scilicet quia non utebatur calice debito, nec aquâ, nec igne. Et ita dubium est, si propter quodcumque istorum separatum debeat infligi depositio, quia ibi omnia concurrebant.*

&c est mortale.

Scotus.

An pœna irregularitatis incurratur?

Exscribo verba textûs, ut citiùs omne dubium evanescat. *Litteras tuas* (scribit Honorius III. Episcopo Brixiensi) *recepimus, continentes quòd super excessibus Presbyteri Ecclesiæ sanctæ Brigidæ inquirentes, confessus est, quòd cum quadam die hostiam & calicem non haberet, in pane fermentato & scypho ligneo Missarum solemnia celebrare præsumpsit.* Et infrà: *Intellecto iterum quòd prædicta Ecclesia per malitiam dicti Presbyteri multipliciter lædebatur, inquisitionis officium iterans, ex eius confessione invenisti, quòd idem sine igne sacrificabat & aquâ. Cùm igitur vel ex aperta malitia, vel nimia desipientia peccasse probetur: Mandamus quatenùs officio, & beneficio perpetuo ipsum prives.*

Honorius III.

457. Ubi vides primò, hanc non esse pœnam universalem, sed illi peculiari Presbytero inflictam. Secundò, esto ejusmodi pœna extendi debeat ad omnes (ut sæpiùs practicant Doctores in similibus Pontificum decisionibus) certè ad omnes pariter delinquentes.

Approbatur sententia negativa.

Sed qui illi? Utique qui celebrant in pane fermentato (quod non licet in Ecclesia occidentali) in scypho ligneo, sine igne, id est, sine candelis accensis, & sine aqua, quam vino consecrando oportet commiscere. Ergo malè extenditur hæc pœna ad illum qui separatim celebrat in scypho ligneo, aut separatim in calice aureo, vel argenteo non consecrato.

Contrarium docet Bonacina de Eucharistia disp. 4. q. ultimâ punct. 9. nu. 17. dicens: Contra eum, qui utitur calice ligneo, aut calice non consecrato, constituta est pœna depositionis ab officio & beneficio cap. ultimo de Celeb. Miss. & Suarez disp. 81. sect. 7. §. *Alia autem forma*, ubi sic ait: Et ideo in capite ultimo de Celeb. Miss. deponitur Sacerdos, qui sine sacro calice consecraverit.

contra Bonacinam, & Suarium.

458. Supponitur quidem scyphus ligneus non consecratus: verùmtamen quis non videt pejus esse celebrare in scypho ligneo non consecrato, quàm in calice aureo non consecrato? In priori enim casu duplex committitur peccatum, unum defectu materiæ calicis, secundum defectu consecrationis; in posteriori autem tantum unicum defectu scilicet consecrationis. Cùm igitur paria peccata non sint, cur pari pœnâ puniantur?

Celebrare in scypho ligneo non consecrato est duplex peccatum.

Hoc ergo firmissimè tene: Propter peccatum, quod committitur in hac materia præcisè defectu calicis idonei, non incurritur irregularitas. Ut calix porrò sit idoneus, in primis requiritur ut sit aureus, argenteus, vel stanneus secundùm jam dicta. Secundò oportet esse consecratum, de qua consecratione erit

CONCLUSIO XXIII.

Calicem (& eadem ratio est patenæ) in quo legitimè valeas celebrare, oportet esse consecratum ab Episcopo, vel alio, cui à Pontifice fuerit hoc privilegium concessum.

Est communis, & satis superque probatur ex usu, cujus meminit Innocentius III. cap. unico de Sacra Unctione §. ultimo ibi: *Vngitur præterea secundùm Ecclesiasticum morem cùm consecratur altare, cùm dedicatur templum, cùm benedicitur calix, non solùm ex mandato legis divinæ* (id est, ex auctoritate Dei) *verùm etiam exemplo Beati Sylvestri, qui cùm consecrabat altare, illud Chrismate perungebat. Præcepit enim Dominus Moysi, ut faceret oleum unctionis, de quo ungeret testimonij tabernaculum, & arcam testamenti, mensamq; cum vasis.* 459.

Probatur Concl. ex communi usu, cujus fit mentio in cap. unico de sacrâ Unct.

Communiter etiam citatur caput ultimum de Celeb. Miss. in quo reprehenditur Sacerdos, qui consecraverat in scypho ligneo, quem supponunt Doctores non fuisse consecratum.

An rectè probetur ex cap. ult. de Celeb. Miss.

Equidem contrarium potuit esse verum, cùm olim etiam calices lignei solerent consecrari, quamquam verosimilius sit illum, de quo loquitur ibi Pontifex, fuisse scyphum communem. Interim in illo textu nulla sit expressa mentio consecrationis, & ideo minùs bene, meo judicio, ex illo textu probatur necessitas consecrationis, cùm, tametsi iste scyphus fuisset consecratus, adhuc meritò celebratio in illo fuisset à Pontifice reprobata.

De cætero in pluribus Canonibus supponitur hæc consecratio necessaria; scilicet in his omnibus, in quibus vasa Sacrificii vocantur sancta & sacra, & idcirco prohibentur contrectari ab aliis, quàm à sacratis, Dominoque dicatis hominibus: cap. *In sancta* 41. de Consecrat. dist. 1. cap. *Sacratas* 25. dist. 23. cap. *Non oportet* 26. & 30. cap. *Non liceat* 31. & 32. eâdem dist. 460.

Probatur ex variis Canonibus.

Et verò si requiritur benedictio vestium sacerdotalium, ut infrà ostendemus; similiter benedictio Corporalium, ut superiùs ostendimus; quidni etiam requiratur benedictio calicis & patenæ? Dignum & justum est.

Nec sufficit simplex benedictio, sed necessariò intervenit unctio Chrismatis, ut patet ex Pontificali Romano Tit. de Patenæ & Calicis conse-

Consecratio calicis fit cum Chrismate

Pont. Rom. consecratione ibi: *Tum Pontifex acceptâ mitrâ, facit cum pollice dexteræ manus Chrismate intincto crucem super patenam, ab ora in oram, & mox linit & perungit totam eius superficiem cum ipso pollice.* Et infrà: *Deinde acceptâ mitrâ facit crucem cum pollice dextræ manûs de Chrismate intrà ipsum calicem à labio eius in labium, & mox linit, & perungit interius ipsum totum.*

461. ab Episcopo. Ex quo constat secunda pars Conclusionis, videlicet hanc benedictionem jure ordinario competere Episcopis, adeò ut in solo Pontificali ritus illius benedictionis præscribantur; cùm tamen benedictiones Corporalium & aliorum sacerdotalium indumentorum etiam inveniantur in Rituali Romano.

Rubr. Miss. Et fortè ideo Rubricæ Missalis Tit. Ritus servandus &c. cap. 1. n. 1. dum meminerunt consecrationis calicis & patenæ, solùm nominant Episcopum ibi: *Deinde præparat calicem, qui debet esse aureus &c. ab Episcopo consecratus.* Dum autem præscribunt benedictionem Corporalis, inquiunt: *Ab Episcopo vel alio habente facultatem simul cum palla benedictum.* Similiter loquuntur nu. 2. ejusdem capitis de benedictione paramentorum ibi: *Ab Episcopo item, vel alio facultatem habente benedicta.* Quod etiam observant Tit. de Defect. cap. 10. nu. 1.

462. vel ab aliis, cui fuerit à Pontifice concessum; Nihilominus etiam calices & patenas posse consecrari ab aliis, quàm Episcopis, ex privilegio utique Pontificis (tametsi rarissimo) nemo dubitare potest, qui concedit Pontifices aliquando dedisse privilegia aliis Prælatis inferioribus consecrandi altaria; est enim eadem calicum ratio, & in plerisque privilegiis, quæ de hac re inveniuntur, & superiùs Conclusione 15. commemoravimus, æqualiter exprimuntur calices & altaria.

uti de facto concessum legitur ab Innocentio VIII Carthusianis. Quibus privilegiis aliqui addunt concessionem factam Carthusianis ab Innocentio VIII. (cujus originale asservabatur in Anglia, transumptum verò authenticum in Carthusia Grationopolitana signatum per A. & fol. 174.) sub hoc tenore verborum: *Et quia sicut accepimus Domibus dicti Ordinis per Apostolicam est concessum, ut per quemcumque Catholicum Antistitem benedictionem paramentorum, altarium, crucum, casularum, & aliorum ad divinum cultum concessorum* (calicum videlicet & patenarum) *fieri facere possint: Prioribus cuiuslibet Domus dicti Ordinis pro tempore existentibus, quòd ipsi in eorum Domibus benedictionem huiusmodi facere liberè & licitè valeant eadem auctoritate, de speciali Dono gratiæ indulgemus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1496. 6. Kalend. Iulij.* Ita refert Bruno Chassaing de Privil. Reg. part. 2. Tract. 7. cap. 4. prop. 2. ex Compend. privil. Carthusianorum fol. 46.

Bruno Chassaing.

Quid clariùs (inquit Bruno) hâc potestate altaria consecrandi vel benedicendi? Quocirca Collector illorum privilegiorum verbo *Consecratio*, hujus est sententiæ, cùm nihil dicat adversùs illud privilegium, notetque in indice Carthusianos illud possidere, nec ullam rationem in contrarium video, nisi non usum, ut consultus Prior Generalis illius Ordinis respondit. Sed ut diximus in 1. Tract. 1. partis non usus non tollit privilegium; quapropter quid circa illud sentiendum sit, valde dubito. 463. An hoc privilegium adhuc vigeat?

Nec obstat parti, affirmanti valere, quòd privilegium illud non utatur nisi verbo, *Benedicere*; nam hoc loco, sicut in pluribus aliis diximus de minoribus Ordinibus, verbum, *Benedicere*, pro *Consecrare*, sumitur, ut post Azorium & alios advertit Archan. Rom. de Privil. in addit. Pag. 3. Verbum Benedicere sumitur pro Consecrare. Archan. Rom.

Adjunge, quòd nulla benedictio altaris, quæ non sit consecratio, in Rituali reperitur; ac ex consequenti cùm detur dictis Prælatis facultas ad altaria benedicenda, de facultate ad ea consecranda intelligi debet. Non consulo tamen id faciendum, nisi priùs consulto summo Pontifice. Hactenus Chassaing.

Neque ego consulo; quia Innocentius VIII. secundùm computationem Cherubini in Bullario magno Romano & alios, obiit octavo Kalend. Augusti an. 1492. quatuor ferè annis antequam hæc concessio (nisi sit error in notis) narretur data. Quis ergo prudenter illam practicet, cùm manifestè notetur de subreptione, sive falsitate? Nisi sit error in notis. 464. Non est consultum uti illo privilegio.

Alia specialia privilegia consecrandi calices præter superiùs enumerata Conclusione 15. nulla reperiuntur; ex quo patet rarissimè à Pontificibus fuisse hujusmodi potestatem concessam Prælatis inferioribus, idque quia intervenit unctio Chrismatis. Unde distinguitur à potestate benedicendi Corporalia aliaque paramenta Ecclesiastica, in quorum benedictione non intervenit Chrisma, & ideo frequentiùs conceditur, ut patebit ex infrà dicendis.

Ritus benedicendi calicem & patenam vide suprà in Pontificali. Et quia dum Ecclesia certam formam præscribit pro re aliqua facienda, non est licitum talem formam omittere, etiamsi loco talis formæ aliud fiat plùs meritorium, quàm sit illa forma, ut probabiliùs docet Portel verbo, *Ecclesia* in Addit. n. 5. & alii magis communiter; hinc etiam probabilius est calicem & patenam non remanere consecrata, si in illis non sacris bonâ vel malâ fide aliquis sacrificet. 465. An calix maneat benedictus, si in eo bonâ fide celebretur? Portel. Probabilius est quòd non.

Sanè aliud est, calicem vel patenam sacrari, veluti ex naturali quadam consequentia, id quod fit per contactum sanctissimi Sanguinis vel Corporis: aliud verò calicem vel patenam deputari formaliter ad Sacrificium, quod fit

fit per benedictionem factam ab habente potestatem, quod Sacri Canones semper requirere videntur.

An fortè prudenter existimas, quòd manus, v. g. Diaconi, qui bonâ vel malâ fide administrasset Sacramentum Corporis Christi fidelibus, per illum contactum sufficienter forent consecratæ, ut ampliùs non oporteret eas sanctificare & benedicere ritu ab Ecclesia præscripto in Ordinatione Sacerdotali? Procul dubio Episcopus, ordinans talem Diaconum ad Ordinem Presbyteratûs, nec deberet, nec posset omittere illam ceremoniam.

466. Oppositum non est quibusdam improbabile, cui favere videtur S. August. Tamburinus. Nihilominus contraria sententia videtur aliquibus probabilis; idque, quia (ut dixi Conclus. 18.) æquivalenter, immo eminenter deputatio ad Sacrificium habetur per illum sacratissimum contactum. Favetque, inquit Tamburinus l. 1. de Sacrif. c. 1. § 4. n. 1. S. Augustinus in Psal. 113. dum ait: *Sed & nos pleraque instrumenta, & vasa ex auro & argento habemus in usum celebrandorum Sacramentorum, quæ ipso ministerio consecrata, sancta dicuntur.*

Næ parvus favor, cùm verba illa commodissimè possint intelligi de sanctitate quadam naturali, sive naturaliter resultante ex illo contactu, quæ sicuti ab Ecclesia non requiritur, sic etiam non videtur sufficere, ut in illis vasis legitimè quis consecret. Alioquin numquam erit necessaria consecratio Episcopi: nam semper uti potero calice nondum consecrato loco Ciborii sive pixidis, quam plurimi docent non debere benedici.

467. An pixis debeat benedici? Si dixeris, etiam multi Recentiores probabiliter affirmant pixidem debere benedici, non solùm quia in Pontificali Romano peculiaris pro ea ponitur benedictio, sed etiam quia in Missali reformato præscribitur, ut particulæ consecratæ reserventur in vase consecrato Tit. Ritus servandus &c. cap. 2. n. 3. *Si est consecraturus plures hostias pro Communione facienda, quæ ob quantitatem super patenam manere non possint, locat eas super Corporale ante calicem, aut in aliquo calice vel vase mundo consecrato.*

non debet consecrari interventu Chrismatis. Facilè responderi potest, illam Rubricam tantùm esse directivam, & plurium rerum benedictiones præscribi in Pontificali, vel Rituali Romano; quæ licèt convenientes, non tamen necessariæ sunt. Hoc saltem certum est, pixidem sive Ciborium (idem est de lunula in Remonstrantia) non debere consecrari interventu Chrismatis; sed sufficere simplicem benedictionem, quæ concessa est omnibus Prælatis Mendicantibus, ut inferiùs patebit, ubi de benedictione Corporalium & vestium Sacerdotalium.

468. Occurritur objectioni. Nec satisfeceris dicendo: calix non consecratur præcisè per contactum; sed quia in ipso per se & semper fit sanctissimi Sanguinis consecratio, per quam primò fit præsens Christus Dominus: nec; inquam, satisfeceris; quæro namque, in patena fit consecratio Corporis? Absit, nisi per accidens, uti etiam fit in pixide; quando scilicet adsunt particulæ consecrandæ; positæ vel super patenam, aut certè Corporale, vel in pixide, quando super patenam manere non possunt. Ceteroquin per se consecratur sacratissimum Corpus in manibus Sacerdotum. Si ergo patena manet consecrata ex solo contactu; quidni etiam pixis?

Quare autem Ecclesia requisiverit unctionem Chrismatis potiùs in consecratione calicis & patenæ, quàm in benedictione pixidis; stat pro ratione à priori voluntas; fortè quia, ut jam jam dixi, per se primò consecratur Sanguis in calice, & patena proximè concurrit ad Sacrificium ritè peragendum, secùs Ciborum, seu pixis.

Unde etiam in jure nulla est determinata materia, ex qua conflanda sint pixis, lunula, 469. Ex qua materia sit conflanda pixis? & similia; consulendum tamen fieri ex auro vel argento, sine exclusione melioris materiæ, v. g. gemmæ pretiosæ, quia nullum hic periculum imbibendi Sanguinem, sed dumtaxat cavendum periculum fractionis.

Si propter paupertatem fierent ex stanno vel ære, non fore mortale docet Suarez disput. 81. sect. 7. §. *Tertiò obiter* sub finem. Suarez. Potest esse stannea & ærea. Plùs dico, non foret ullum peccatum: quâ enim lege hoc prohibetur? Consuetudo convenientiam significat; secùs strictam obligationem. Et quidem si calices Romæ fiant ex ære inaurato, multò magis sine ullo scrupulo, etiam in his partibus, fieri possunt ex eadem materia pixides, & lunulæ.

Neque necesse videtur, intrà pixidem non benedictam, ponere aliud vas lineum bene- 470. An intrà pixidem non benedictam debeat poni vas lineum benedictum? Vasquez. Lugo. dictum benedictione Corporalium (ut putavit Vasquez disput. 233. n. 36. ductus ex consuetudine) quia nec id in jure fundatur. Et quamquam fortè in civitate, vel provincia, in qua Vasquez morabatur, ita fieret, tamen scimus (inquit Lugo disp. 20. n. 97.) consuetudinem esse contrariam, quam ego non solùm de Roma, sed de aliis Ecclesiæ provinciis testari possum. Hæc ille.

Sed vellem scire, an etiam ille vel alius posset testari consuetudinem non solùm de Roma, sed de aliis Ecclesiæ provinciis, consuetudinem, inquam, utendi pixide non benedictâ. Et quantumvis Vasquez suprà de illa testetur, equidem sicut erravit in una, ita etiam facilè potuit errare in altera: puto autem ego, in his saltem partibus, pixides & similia solere benedici, antequam Venerabile in illis reponatur, & tunc non video ad quid opus sit alio vase lineo benedicto.

Nam gratìs ibidem dicit Vasquez, sicut quamdiu celebratio Missæ durat, Corpus Christi semper esse debet supra pallam corporalem benedictam, quæ syndonem repræsentat, quâ Corpus Chr isti mortuum in sepulchro involutum fuit; ita etiam finitâ Missâ, quamdiu Corpus Christi servatur. Et verò vidisti aliquando Corpus Christi in Remonstrantia immediatè supra pallam corporalem benedictam? Non puto.

471. *An pixis debeat servari super lapidem consecratum?* Similiter sine fundamento asseritur obligatio collocandi & servandi pixidem illam super lapidem consecratum; quia id nullo jure præscribitur, & si Vasquez sic viderit servari ab omnibus, ut suprà ait, nos videmus contrarium servari, scilicet reponi Ciborium cum Eucharistia in Tabernaculo supra Corporale impositum communi lapidi, vel ligno; quia nimirum in pixide tunc non fit consecratio, sed quod consecratum est, custoditur.

Romæ (inquit Lugo suprà) toto anno sine ejusmodi lapide supposito conservatur, & quidem cùm passim exponi soleat Sacramentum hoc per duos vel tres dies absque tali ara supposita, non apparet unde major obligatio esset subjiciendi eam intrà, quàm extrà custodiam ligneam. Hæc ille.

Unde in jure cap. *Sané* 12. de Celeb. Miss. nihil aliud requiritur, quàm ut *Eucharistia in loco singulari mundo & signato semper honorificè collocata devotè ac fideliter conservetur.*

Innoc. III. Nec aliud præcipit Innocentius III. cap. 1. de Cust. Eucharistiæ, ubi sic ait: *Statuimus ut in cunctis Ecclesiis Chrisma & Eucharistia sub fideli custodia clavibus adhibitis conserventur, ne possit ad illa temeraria manus extendi, ad aliqua horribilia vel nefaria exercenda.*

472. *Tabernaculum, ampullæ &c. non indigent speciali benedictione.* Porrò ipsum Tabernaculum intrà quod obseratum, pixis custoditur; consimiliter ampullæ aquæ & vini cum pelvicula, & manutergio, & similia, utpote aliquantò remotiora à sacro ministerio, certum est apud omnes nullâ benedictione egere: munda tamen sint, quantùm fieri potest; quia sic convenit ob reverentiam Sacramento debitam.

Cæterùm uti Ecclesia & altare, semel legitimè consecrata, certis quibusdam actibus amittunt suam consecrationem, & indigent reconciliatione, ut imposterùm ritè in ipsis queat celebrari; ita quoque calix, & patena. Et si à me quæritur, quando hæc amittant suam consecrationem? Respondeo:

CONCLUSIO XXIV.

Calix & patena amittunt suam consecrationem, quando adeò immutantur, sive per fractionem, sive diminutionem, aut alio quocumque modo, ut jam inepta sint ad usum Sacrificii absque novo artificio. Non ergo quando de novo inaurantur, minùs quando perdunt per longum usum inaurationem, quæ erat tempore consecrationis.

Prænotandum, non tantùm cuppam calicis, aut interiorem superficiem cuppæ quæ immediatè contingit Sanguinem, sed integrum calicem quantus quantus est secundùm omnes suas superficies consecrari: verba siquidem consecrationis æqualiter afficiunt omnes partes calicis, similiter & patenæ, omnesque superficies, estò sola superficies interior chrismate perungatur. Sicuti sola cornua aræ chrismate inunguntur in superficie superiori; quis tamen propter ea rectè neget, totum altare quoad omnes suas partes, & superficies esse consecratum? 473. *Calix consecratur secundùm omnes suas superficies*

Hoc ergo prænotato: ratio prioris partis Conclusionis est; quia tunc moraliter destruitur illud, quod fuerat priùs benedictum; usus enim est qui solus spectatur in calice & patena, dum ab Episcopo benedicuntur. Quod ostendo ex verbis, quibus utitur Ecclesia in eorum consecrationibus, videlicet: *Oremus Fratres Charissimi ut Divina gratia benedictio consecret & sanctificet hanc patenam ad confringendum in ea Corpus Domini nostri Iesu Christi.* Item: *Omnipotens sempiterne Deus* &c. *benedicere, sanctificare & consecrare digneris hanc patenam in administrationem Eucharistiæ Iesu Christi Filij tui.* *Probatur prior pars Conclusionis.* *Pontificale Rom.*

Procedens autem ad consecrationem calicis, sic inquit Pontifex: *Oremus Fratres Charissimi ut Deus & Dominus noster calicem istum in usum ministerij sui consecrandum calestis gratia inspiratione sanctificet.* Et rursum in Oratione: *Dignare Domine Deus noster calicem hunc benedicere in usum ministerij tui piâ famulatûs devotione formatum* &c. Sicuti ergo invalida esset consecratio patenæ vel calicis inepti ad usum Sacrificii; ita nemo mirari debet, quòd per ineptitudinem supervenientem, consecrationem suam amittat.

Ex quo

474. *Quid sentiendum de calice qui habet foramen in fundo cuppæ?* Ex quo patet quid sentiendum sit de calice qui habet modicissimum foramen in fundo cuppæ, quod tamen promittit aurifex ita artificiosè concinnare, ut vix præteritus defectus apparere possit, idque sine ulla calicis immutatione; patet, inquam, consecrationem amisisse, quia propter illud foramen, unde sanctissimæ species exundarent, remanet planè ineptus ad Sacrificium, nec aptus reddi potest absque novo artificio.

Quid de calice non tornatili, quando cuppa separatur à pede calicis. Eadem est sententia calicis non tornatilis, si per fractionem cuppa separetur à pede, cùm sic fiat ineptus ad Sacrificium, nec aptus fieri possit sine novo artificio.

475. *Quid si esset tornatilis.* Aliud sentiendum arbitror de calice tornatili, non quòd sola cuppa in ipso consecretur, ut aliqui sine fundamento asserunt; sed quia per illam artificiosam separationem cuppæ à pede non censetur prior forma calicis ita perire, ut dum iterum illæ partes junguntur, habeat novam formam, ratione cujus dici possit, aut debeat calix moraliter diversus.

Nonne horologium, & similia artefacta, si partes eorum dissolvantur, & iterum conjungantur, eadem ab omnibus existimantur ac erant anteà? Prorsus ita est; secùs tamen si frangantur, & iterum artificis ministerio compaginentur.

Cùm ergo sit moraliter idem calix, qui erat priùs, quare non erit sicuti priùs consecratus? Respondes; quia per separationem amisit consecrationem, utpote factus ineptus ad Sacrificium.

Solvitur quædam objectio. Sed contrà: licèt quamdiu manent partes separatæ, non sit proximè aptus ad Sacrificium; nihilominus dum rursus partes conjunguntur, quod fieri potest sine novo artificio, est aptus.

Atque hæc sententia hodie in scholis ubique recipitur (quidquid aliqui pauci antiquitùs contradixerint) & confirmatur ex praxi; scientibus & non contradicentibus Prælatis Ecclesiæ.

476. *Quid si loco unius pedis alius substituetur?* Dices: ergo si loco hujus pedis substitueretur alius pes, adhuc calix esset consecratus; quia aptus ad Sacrificium, & moraliter idem.

Respondeo Negando Consequentiam, & secundam partem probationis; quippe aliqua pars necessaria ad substantiam calicis usualis variata est, quod non contingit, quando eædem partes connectuntur.

Præsertim cùm, ut anteà diximus, consecratio non cadat in solam cuppam, utpote ineptam ad usum Sacrificii; adeòque in illa sola conservari non possit.

477. *Objectio.* Quidni, inquis, possit cadere in solam cuppam, sicut consecratio altaris portatilis, ligno inclusi, cadit super solum lapidem, ita ut solutus à ligno, adhuc maneat consecratus?

Responsio. Respondeo, sic potuisse fieri, verùm sic ab Ecclesia constitutum esse, unde constat? Numquid aliquando visum vel auditum fuit Episcopum consecrasse cuppam calicis tornatilis à pede separatam? Numquam; & tamen passim consecrantur aræ nulli ligno inclusæ.

Discrimen inter lapidem & calicem. Ratio autem disparitatis est; quia lapis sine ligno proximè aptus est ad usum Sacrificii; secùs cuppa sine pede, & ideo nulla est ratio, quare consecratio potiùs caderet super cuppam, quàm supra pedem, aut è converso.

478. *Replica.* Immo replicas, ratio reddi potest; quia sola cuppa est per se necessaria, ut recipiat Sanguinem Christi, & sola à Sanguine Christi attingitur; pes verò solùm requiritur ad cuppam sustentandam, quod posset facere etiamsi non esset consecratus.

Solvitur. Respondeo, quantùm ad potentiam, ut illicò dixi, non video quare non posset sic fieri: verumtamen ex quo probatur sic factum? Sanè consecratur calix non tantùm ad recipiendum Sanguinem, sed simpliciter in usum ministerii, ut patet ex verbis Pontificalis superiùs relatis; usus autem non est sola receptio, sed etiam sustentatio, ad quam per se necessarius est pes calicis.

479. *Alia replica.* Sed urget aliquis; saltem pes est pars minùs principalis: ergo sicut manet idem Corporale, licèt aliquæ partes minùs principales varientur; ita etiam manebit idem calix, estò varietur ejus pes.

Responsio. Respondeo: pes quidem est pars calicis minùs principalis; sed reverà talis, ut sine illà reliqua pars sit inutilis ad Sacrificium; & si ejusmodi pars in Corporali, vel alio vestimento sacro varietur (vocetur minùs principalis vel magis principalis) dico amitti per illam variationem benedictionem totius. Secùs si variatio contingat in aliqua parte, sine qua adhuc remanet totum aptum ad usum ministerii.

480. *Calix cujus inauratio est deperdita, retinet suam consecrationem.* Ex quo deducitur reliqua pars Conclusionis: nam inauratio, quæ deperditur per longum usum, est talis pars calicis, sine qua calix sufficit ad usum ministerii, & ideo semper remanet idem: sicuti si esset ex puro auro, vel argento, & per continuum usum prima superficies esset deperdita, nemo propterea diceret talem calicem amisisse suam consecrationem; quia, ut dixi in prænotabili, non una tantùm superficies consecratur, sed totus calix, quantus quantus est secundùm omnes superficies per se sufficientes ad ministerium.

An posset consecrari in tali calice si fuisset ex ære inaurato? Petes; quid si ergo esset calix ex ære inaurato, aurumque totum, vel ex majori parte, foret abrasum, adhuc liceret in tali calice consecrare? Siquidem idem calix perseverat, & consequenter per nos perseverat consecratio.

Respondeo nihilominus non licere; haud equidem defectu consecrationis, sed debitæ

materiæ; sicuti si nunc aliquis haberet calicem ligneum, validè & licitè, quando erat in usu, consecratum (neque enim verba consecrationis, aut aliæ ceremoniæ certam requirunt materiam) illicitè illo uteretur, non defectu consecrationis, ut patet; sed quia pro nunc talis usus est prohibitus propter materiam minùs Sacrificio convenientem.

481. *An per novam inaurationem deperdatur prior consecratio?* Sed numquid per novam inaurationem patenæ aut calicis amittitur præcedens consecratio? Negat Conclusio cum multis Doctoribus, quamvis etiam plurimi sint, qui contrarium censeant; tum, quia hæc consecratio *Argumenta sententiæ affirmativæ.* præcipuè fit propter contactum Corporis & Sanguinis Christi; sed id in quo proximè fit contactus, non est consecratum: ergo consecrandum est; tum etiam, quia, licèt sensus non discernat aurum ab argento, tamen reverà per illam deaurationem fit veluti quoddam vasculum aureum subtilissimum intrà aliud argenteum, in quo proximè effunditur Sanguis Domini. Et idem est probabiliter in patena: ergo oportet ut consecrentur. Ita Suarez disp. 81. sect. 7. §. *Alia autem forma.*

482. *& argumenta in oppositum refutata à Suario.* Neque dixeris: ergo quando deauratio amittitur, per hoc solùm amittitur consecratio; quia (inquit ille Auctor) totus calix deauratus per modum unius consecratur, & ideo quamvis aurum amittatur, argenteus calix consecratus manet: quando verò postea nova deauratio superadditur, id quod additur, nullo modo consecratum erat.

Sed nec dici potest, illam novam superficiem esse accessoriam & minùs principalem, atque adeò debere sequi partem principalem, utique totum calicem, qui supponitur consecratus: sicuti dicitur de minima parte adjecta Ecclesiæ consecratæ, v. g. novâ dealbatione, propter quam non est Ecclesia de novo iterum consecranda, quia consecratum quando principaliùs est, trahit ad se non consecratum: hoc, inquam, argumentum non valet; nam licèt in dicto casu pars argentea videatur principalior quoad magnitudinem materiæ, tamen quoad usum, id, quod per deaurationem additur, principalius est, non solùm quia est nobilior materia; sed maximè quia in ea fit contactus Corporis & Sanguinis Domini, & quia est veluti forma respectu alterius. Ita Suarez suprà pro sua sententia, quæ est magìs communis.

483. *Sententiæ negativæ adhæret Auctor cum multis aliis. Diana. Layman. Coninck. Lugo. Dicastillo.* Nihilominus persisto in Conclusione, quam probabilem putat Diana parte 2. tract. 15. resol. 3. cum Layman Theol. moral. lib. 5. tract. 5. cap. 6. nu. 7. Et Coninck de Sacramentis q. 83. art. 3. dub. 3. n. 246. quos sequitur Cardinalis Lugo disp. 20. nu. 95. & Dicastillo disp. 4. n. 180. & alii multi hodie sic sentiunt. Ratio patet ex dictis circa casum præcedentem; quia videlicet post inaurationem est idem moraliter calix, qui erat priùs, & aptus ad Sacrificium, sicuti priùs: ergo erit, sicuti priùs, consecratus.

Ad primam rationem Suarii, Respondeo; 484. *Respondetur ad 1. fundamentum Suarii.* etiam pixides immediatè contingunt Corpus Christi, & tamen valde probabiliter non requirunt consecrationem: ergo consecratio patenæ aut calicis non fit præcipuè propter contactum Corporis & Sanguinis Domini, sed magìs propter usum Sacrificii, ad quem parùm facit inauratio. Sicuti in Ecclesia principaliter spectatur inhabitatio vel inexistentia, ad quam minimùm confert dealbatio, & ideo propter novam dealbationem non est iterum consecranda.

Dico ergo inaurationem esse partem minùs principalem, non tantùm quoad parvitatem materiæ, quod clarum est; sed etiam quoad usum. Neque magìs aurum, quod additur per illam, est forma respectu argenti, quod inauratur, quàm albedo, quæ per dealbationem additur parieti, est veluti forma parietis. Quis autem dixerit albedinem esse partem principalem parietis? *Inauratio est pars minùs principalis etiam quoad usum.*

Præterea quando pars modica Corporalis reficitur, etiamsi illa pars esset, supra quam reponitur immediatè Corpus Christi, non erit nisi pars minùs principalis & accessoria, ut proinde tale Corporale sic refectum non indigeat novâ consecratione, uti nec Corporale lotum, & iterum amydo dealbatum, tametsi ipsa hostia amydum immediatè contingeret. Ergo similiter illud aurum, quod additur per inaurationem, erit pars tantùm minùs principalis, estò immediatè Sanguinem contineat, adeòque calix sic inauratus non indiget novâ consecratione.

Ad secundam rationem Suarii, nego quòd 485. *Responsio ad 2. rationem Suarii.* illa superficies auri, quæ additur per inaurationem, se habeat instar alicujus cuppæ subtilissimæ auri, quæ poneretur intrà cuppam talis calicis; quia tunc illud vasculum subtilius non est pars alterius, nec facit quid unum cum illo, sed semper manent duo vasa distincta; in nostro autem casu liquet quòd non sit nisi unum vas.

Illud mihi verissimum videtur (inquit Dicastillo suprà num. 187) prædictum calicem consecratum, & postea deauratum, non tam amittere consecrationem, quàm habere illam impeditam, etiamsi concedamus esse de novo consecrandum. Nam idem ipse calix, qui illo tenuissimo auro tegebatur, si postea radatur, ita ut denuò appareat argentum, non video cur indigeat consecratione. Nam calix ipse argenteus consecratus erat, & superveniente deauratione solùm indigebat consecratione propter illud aurum superinductum, ne scilicet aurum non consecratum species tangeret. Ergo si denuò aurum tollatur, & appareat vas argenteum, quod anteà erat, idem erit calix, qui anteà; ac proinde impedita consecratio *Calix de novo inauratus secundùm Dicastillonem habet consecrationem tantùm impeditam.*

non

non erit, nec materia consecrata à suo munere immediatè per se præstando, erit excludenda. Hæc ille.

486. *Cujus ratio refellitur.* Sed contrà; quando ejusmodi calix de novo consecratur, vel solum aurum consecratur, vel totum quod ibi est per modum unius calicis: non primum, cùm sit eadem forma consecrationis istius calicis, atque cujuscumque alterius, qui numquam anteà fuit consecratus; sed quando primò consecratur calix inauratus, consecratur totum, quod ibi est per modum unius calicis: ergo etiam in nostro casu; atqui hoc dici nequit, supposito quòd per inaurationem non amiserit priorem consecrationem, sed solùm habeat illam impeditam: ergo &c. Probo subsumptum; quia Ecclesia non solet eandem rem de novo consecrare, dum prima consecratio tantummodò est impedita. Quid ergo? Aufert impedimentum.

Suspensus ab Ordine non reordinatur. Patet in illo, qui est suspensus ab executione Ordinum, qui ideo non reordinatur, sed tollitur suspensio, & redit jus executionis, quod anteà per suspensionem erat impeditum. *neque Ecclesia interdicta reconsecratur.* Consimiliter, & magìs ad propositum, consecratio Ecclesiæ impeditur per interdictum locale, nùm ideo reconsecratur Ecclesia? Nequaquam; sed sublato interdicto, redit jus celebrandi in tali Ecclesia, quod anteà erat per interdictum impeditum.

487. *ergo calix solum impeditus non debet reconsecrari.* Ergo pari modo si per illam inaurationem solummodò impeditur consecratio calicis, non debet calix de novo consecrari, sed aurum tollatur & cessabit impedimentum. Adeóque si concedamus esse de novo consecrandum, consequenter concedere debemus, per illam inauratione non solùm impeditã fuisse priorem consecrationem, sed reverà totaliter amissam.

Probatur ab alio simili. Sicuti si latera calicis ita comprimerentur, ut non ampliùs calix posset deservire sumptioni Sanguinis Christi, jam hoc ipso amitteretur, & non tantùm impediretur prior consecratio, estò aurifex rursum posset instrumento suo latera diducere, ut priùs erant apta ad Sacrificium. Ergo consimiliter si calix argenteus per inaurationem fieret ineptus ad Sacrificium absque nova consecratione, jam hoc ipso amitteret primam consecrationem, estò aurifex rursum posset aurum illud ita tollere, ut appareret idem vas argenteum, quod anteà erat.

488. *Per inaurationem nec amittitur consecratio nec impeditur.* Scio hæc similia multùm claudicare, & ideo dico, per inaurationem neque amitti priorem consecrationem, neque impediri: & si concederem de novo talem calicem esse consecrandum, consequenter concederem consecrationem priorem amissam, & non tantùm impeditam fuisse.

Argumentum in oppositum. Et verò absolutè amitti consecrationem per inaurationem, probant aliqui hoc argumento; Ad novam ejusmodi inaurationem igne opus est, atque adeò calix videtur mutari, & non remanere idem.

Respondeo; certum est, si calix aliquo tandem modo efficeretur alius, vel frangeretur, nos non esse in casu proposito; at si ut aurum superinducatur, calix solùm excanduerit, non erit mutatus, ac propterea, cùm diminutionem passus non fuerit, nequaquam alius effectus est. Neque enim si ferrum v. g. igne ad fornacem excandescat, diversum fit ab eo, quod priùs erat. *Responsio.*

Instas; dum est ita ignitus calix, fit ineptus ad Sacrificium: ergo jam amittit consecrationem. 489. *Instantia solvitur.*

Respondeo; etiam quando calix immundus smigmate seu sapone, ut abstergatur, obvolvitur, est ineptus ad Sacrificium, & tamen non amittit consecrationem. Neganda est igitur Consequentia; quia non fit ineptus quoad substantiam, sed solùm quoad circumstantiam accidentalem, quæ facilè sine novo artificio aut vasis mutatione tollitur.

Unde perperàm ab aliquibus universaliter affirmatur, per ictum mallei calicem, vel patenam amittere consecrationem. Sanè si per ictum frangatur, vel ineptus quoad substantiam pro Sacrificio fiat, amittere consecrationem non est dubium: at si ineptus non fiat, cùr dici possit amittere? Nonne amitteret si in terram super lapidem calix sine ulla prorsus mutatione concideret? Nemo id hactenus dixit. Immo licèt aliquantulum tunc contorqueretur, ita ut mallei vi cum dexteritate concinnari posset, neutiquam amitteret; quoniam semper remanet idem consecratus calix. *Per ictum mallei calix non amittit consecrationem.*

Cæterùm solet hìc à Theologis disputari, de cultu debito sacris his vasis, & primò circa contactum eorum, communiter docent illum esse illicitum laicis. Erit ergo

CONCLUSIO XXV.

Prohibetur laicis, quin & Clericis, Diacono inferioribus, tangere sacra vasa, quando actu continent sacram Eucharistiam. Quando autem nec continent, nec aliquando continuerunt, immo tametsi aliquando continuissent, nullum est peccatum nudâ manu tangere ciboria, pixides, spheras, vel lunulas, estò sint benedicta; neque peccatum mortale citra contemptum tangere calicem,

licem, aut patenam, immo si subsit causa nec veniale. An sine causa sit veniale, dubium est, quando fieret extra ministerium sacrum.

490. *An sit peccatum grave tangere vasa sacra quando actu continent Eucharistiam.* PRima pars est communis, non ita propter jus aliquod positivum specialiter concernens istum casum, quamvis & tale assignari posset, ut patebit ex dicendis; sed magis propter summam reverentiam debitam huic Augustissimo Sacramento, quæ ad minus id prohibet sub gravi peccato veniali: immo Suarez disp. 81. sect. 8. §. *Tertium exemplum sit*, existimat vix posse excusari à peccato mortali, si temerè ac sine ulla causa fieret, quia videtur certè res gravis. *Suarez.*

Tamburinus. Quemadmodum secundùm Tamburinum lib. 1. de Sacrificio cap. 2. §. 1. n. 3. Eucharistiam ipsam, Chrisma, & Oleum sanctum tangere, grave etiam quid est; unde, inquit ille, à laicis, immo & Clericis non Sacerdotibus tangi hodie non licet; estò aliud tulerint prisca tempora, quando Sacra Eucharistia in manus Fidelium, ab ipsis assumenda, porrigebatur.

Verumenimverò vel ex hoc ipso solo, quòd in primitiva Ecclesia licitum fuerit laicis ex propriis manibus accipere Eucharistiam, aliquis posset suspicari simplicem contactum Eucharistiæ non adeò graviter contrariari reverentiæ naturaliter debitæ huic Sacramento; minùs contactum calicis aut ciborii.

491. *Objectio.* Si objicitur: Maria Magdalena Luc. 7. v. 38. *Stans retrò secùs pedes Christi, lachrymis cœpit rigare pedes ejus, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes ejus & unguento ungebat*, neque ideo à Christo reprehensa fuit, quasi faciens contra reverentiam sibi debitam: ergo similiter nunc possumus sine ullo peccato irreverentiæ contra legem naturalem, ex devotione osculari sacram Hostiam, aut aliter cum debita reverentia tangere. *Luc. 7.*

Responsio. Aliter discurrendum de contactu Christi ut mortalis, aliter ut immortalis; Respondeo Negando Consequentiam, & ratio disparitatis est manifestissima; nam qui inter homines tamquam unus ex illis vult conversari, quidni etiam ab illis communi modo contrectari velit?

Joan. 20. Numquam legisti, quid Christus dixerit Mariæ Magdalenæ post Resurrectionem Joan. 20. v. 17.? *Noli*, inquit, *me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum.* Quibus verbis secundùm expositionem Chrysostomi homiliâ 85. Theoph. & Euthym. prohibuit Christus Magdalenam à sui contactu; quia volebat magis reverenter, quàm antè ab ea tangi, utpote redivivus jam immortalis, cælestis, & gloriosus, qui ampliùs cum hominibus non versaretur, sed cum Angelis & Beatis.

492. Hæc sunt verba Chrysostomi: *Mihi videtur velle eam adhuc cum eo versari, ut solebat, & ex lætitia nihil de eo magnum cogitasse. Siquidem longè melior factus erat secundùm carnem, quare hâc eam sententiâ abducens, & ut reverenter se alloquatur admonens (neque enim cum discipulis similiter versari deinceps videtur) ejus mentem erigit, ut reverentiùs adeat. Nam, si dixisset:* Noli ut priùs ad me accedere, non enim eâdem sum conditione, neque simul vobiscum conversaturus sum ampliùs, *elatiùs & superbiùs dictum videri potuisset: sed dicendo:* Nondum ascendi ad Patrem: *etsi leniùs, idem tamen significavit. Ostendit enim illuc maturare, & cùm illuc abiturus, nec ampliùs cum hominibus conversaturus esset, non erat eodem, quo priùs animo aspiciendus.* Hucusque aureum os Chrysostomi. *S. Chrysost.*

Et quamvis hæc explicatio non omnibus placeat, nemini tamen displicere potest, corpori glorioso majorem reverentiam deberi, quàm corpori non glorioso, passibili, & mortali: ergo nullatenus mirandum si Corpori Christi in Sacramento Eucharistiæ, glorioso jam, impassibili, & immortali, major reverentia ex natura rei debeatur, quàm eidem Corpori, passibili, & mortali, Christo cum hominibus adhuc conversante, debebatur. Nonne si Rex terrenus instar rustici cum rusticis vellet conversari, minor illi reverentia deberetur, quàm si excelsus in solio gloriæ suæ consederet? *Corpori enim glorioso major debetur reverentia, quàm non glorioso.*

Sed progrediamur ad alias partes Conclusionis, pro quarum explicatione, Notandum ex suprà dictis ciboria, pixides & similia, vel non esse benedicta, vel certè benedicta sine interventione Chrismatis; in consecratione autem patenæ & calicis necessariò intervenire unctionem Chrismatis. Porrò quis dubitat illa omnia, quæ Chrismate sunt delibuta, majori esse digna reverentiâ, quàm cætera, quæ tantùm simpliciter sunt benedicta? Nonne experientia docet laicos non audere nudâ manu attingere aras, calices & similia; cùm tamen liberrimè attingant candelas benedictas, ramos palmarum, & similia? 493. *Chrismate delibutis major debetur honor, quàm non delibutis.*

Ratio ergo secundæ partis Conclusionis est; quia ex una parte ciboria & similia non sunt uncta sacro Chrismate, & ex altera parte, vel nondum contraxerunt reverentiam debitam contactui sacrarum specierum Corporis aut Sanguinis Christi, vel si contraxerint, illa dignitas non est tanta, quanta contrahitur ex unctione sacra: ut patet in Corporalibus, pallis, & purificatoriis, quæ non solùm quando ad sacrum usum nondum fuerunt adhibita, sed etiam quando post sacrum usum jam lota fuerunt, possunt sine veniali ab omnibus attingi; quantumcumque autem calix & patena laventur, non ideo magìs attingi possunt à laicis, quàm ante lotionem. Ergo aliqua dignitas contrahitur ex sacra unctione, quæ non contrahitur ex sacro contactu.

Et

494. n sit peccatum veniale con. a jus naturæ attingere Corporalia ante lotionem.

Et idcirco valde probabile est, spectato solo jure naturæ, Corporalia & similia à laicis posse contingi sine veniali, etiam ante lotionem.

Si dixeris; posse evenire, ut purificatorium v. g. imbiberit ex usu sacro aliquid sanctissimi Sanguinis, quem laico contingere nefas est. Respondeo id esse per accidens, & de raro, quod in hujusmodi non solet attendi. Sic enim purificatoria post sacrum usum reponuntur sine delectu in arcis & cistis profanis; cùm tamen itidem potuerit fieri, ut ibi imbibitum adhuc remanserit aliquid Sanguinis nondum exsiccati; sed ideo hujus non habetur ratio, quia per accidens est, & tunc Angelorum erit officium præsentiam inibi Christi Domini humiliter venerari.

st lotionem non it iterum nedicenda.

Atque hæc dicta sint ad excludendam strictam obligationem; nam indubiè magìs congruum est rationi naturali, ut purificatoria, Corporalia, & similia ante lotionem à laicis non contrectentur, & in loco separato & honesto collocentur. Post lotionem autem, licèt tunc iterum non sint benedicenda, cùm per solam lotionem benedictio ab iis non auferatur; atque adeò simpliciter nova non sint: equidem sic lota, moraliter censentur perinde ac essent nova, & ideo ab omnibus liberè contrectari possunt.

495. tactus calicis aut patenæ citra contemptum non est mortalis, si à laico.

Porrò quod attinet ad patenam & calicem, quamvis, ut diximus, major ipsis reverentia debeatur propter unctionem Chrismatis; equidem non tanta, ut quilibet contactus laici nudâ manu, si fiat citra contemptum, sit peccatum mortale. Ita communiter Doctores; quia non videtur res ex se gravis, & ideo facilè admittit justam causam excusantem, etiam à peccato veniali.

illa est pa si fiat subdiaco.

Dico, *Contactus laici*; quia de illo specialiùs disputatur, an, & quam habeat malitiam. Enimverò Subdiaconum licitè illa vasa contrectare, etiam in ipso Sacrificio, nemo dubitat; ideo enim hæc vasa tangit, quando ordinatur, ut patet ex Pontificali Romano Tit. de Ordinatione Subdiaconi ibi: *Deinde Pontifex accipit, & tradit omnibus calicem vacuum, cum patena vacua superposita, quem successive manu dexterâ singuli tangunt, Pontifice dicente: Videte, cujus ministerium vobis traditur, ideo vos admoneo, ut ita vos exhibeatis, ut Deo placere possitis.*

nif. Rom.

496. plicatur c. 31 t. 23. Bracarens.

Ex quo rectè sic intelligitur Can. *Non liceat* 31. dist. 23. (qui est desumptus ex Concilio Braccarensi I. cap. 28.) *Non liceat cuilibet ex Lectoribus sacra altaris vasa*, id est, patenam, & calicem *portare*, intrà ministerium Sacrificii, *nec aliis, nisi iis, qui ab Episcopo Subdiaconi fuerint ordinati.*

Quamquam Glossa verb. *Portare*, aliter explicet hunc textum, dicens: *Portare in processione; & vocat hæc vasa sacra, ubi continentur Reliquiæ.*

Prior expositio magìs placet; quia capsulæ Reliquiarum propriè non vocantur *sacra altaris vasa*: nulla autem est ratio impropriæ acceptionis.

Imo, inquis, ratio est; quia Can. *Non liceat* 32. eâdem distinctione dicitur: *Non liceat cuilibet ministeria tangere, nisi Subdiacono aut Acolytho in Secretario vasa Dominica.* Hic permittitur Acolytho, quod in priori textu erat concessum soli Subdiacono. 497. Impugnatur explicatio.

Præterea eâdem distinctione Can. *Non oportet* 26. (ex Concilio Laodicensi cap. 21.) leguntur sequentia verba: *Non oportet Subdiaconos licentiam habere in Sacrarium* (id est, secundùm Glossam hìc, *Altare*) *sive Secretarium* (*quod Græci Diaconium appellant*) *ingredi, & contingere vasa Dominica.* Ecce hìc prohibetur Subdiaconis quod in primo textu expresè conceditur. Laodicens.

Respondent aliqui, sed pro diversis temporibus, prout res & circumstantiæ tunc exigebant. Alii existimant hìc prohiberi Subdiaconis contingere vasa Dominica, quando continent Corpus & Sanguinem Domini; in priori autem textu permitti contactum, quando non continent. 498. Respondetur.

Et licèt hunc contactum Concilium Braccarense concesserit solis Subdiaconis; postmodum tamen Martinus Papa eum extendit ad Acolythos, ut docet Suarez dist. 81. sect. 8. §. *Tertium exemplum sit*: quia, inquit, etiam ille potest aliquo modo contingere calicem in ministerio sacro. Suarez.

Additque: Extra sacrum autem ministerium quilibet minister sacer, id est, quocumque minori gradu ordinatus, non peccabit contingendo hæc vasa, ut colligitur ex dicto Can. *Non oportet*, & ex usu, qui videtur hoc etiam extendere ad ordinatos tantùm primâ Tonsurâ. 499. An Clerici minorum Ordinum, extra ministerium possint dicta vasa contingere?

Sed quantùm ad Can. *Non oportet*, cùm duplex sit, scilicet 26. & 30. neuter tamen facit ad propositum; quoniam uterque loquitur de contingentia in sacro ministerio. De Can. 26. jam jam citato, patet ex Glossa interposita: & de Can. 30. inferiùs similiter patebit.

De usu quid dicam? Sanè oppositum usum allegat Layman lib. 5. Tract. 5. cap. 6. n. 19. Insuper stylum Curiæ Romanæ, quæ concedit Tonsuratis, vel in minoribus constitutis posse sacra vasa contingere. Quem certè stylum Suarez non negat, sed in terminis concedit, continuò subjungens: Quamquam nostra Societas privilegium habeat, ut nostri Laici possint tangere calices, si modò primam habeant Tonsuram, quod est signum, hoc non simpliciter licere omnibus. Layman.

Rectè, si per, *simpliciter licere*, intelligat licere sine formidine de opposito; alioquin frequentissimè conceduntur privilegia, sive licentiæ aliquid agendi ad tollendos scrupulos conscientiæ, vel pro amplectentibus opinionem contrariam. Cùm ergo Layman suprà testetur de communi Doctorum sententia pro parte

Cccc negativa

negativa, quid mirum, si Pontifex concesserit privilegia pro parte affirmativa?

500. Approbatur sententia affirmans.

Cæterùm cùm jura, quæ communiter de hac re allegantur, valde incerta & obscura sint, ut patet ex dictis & patebit ex dicendis, consulendo rationem naturalem, non videtur improbabile Acolythis, immo & cæteris Clericis minorum Ordinum, vel etiam primæ Tonsuræ licitum esse sacra vasa vacua extra sacrum ministerium contingere.

Probatur; quia Officium Clericorum videtur esse hujusmodi instrumenta aliqua tandem majori ratione tractare, quàm alii communes laici viri, aut feminæ illa tractant. Nàm & collatio primæ Tonsuræ sacrum ministerium dicitur, & qui illâ initiantur, sacri quodammodò & Dominicæ sortis participes efficiuntur, atque Ecclesiæ foro specialiter aggregantur.

Præcipua ergo difficultas est de laicis, an & quo jure id ipsis sit prohibitùm. Et quidem videmus consuetudine sic esse introductum, ut omnino ab illo contactu abstineant: sed videtur hæc consuetudo potissimùm, imò solùm fundari in communi sententia, quæ asserit illum contactum laicis non licere; adeoque esse introductam ex ignorantia probabilitatis sententiæ oppositæ, & ex consequenti non obligare, quia non frequentant illam laici animo se obligandi. Videndum itaque an sententia communis sit vera & infallibilis.

501. Non est omnino certum laicis illum contactum esse prohibitum. Sotus.

Enimverò non esse omnino certam, probatur primò auctoritate Doctorum, qui oppositam sustinent, vel saltem de ea dubitant. Primus sit Sotus 4. dist. 13. q. 2. art. 3 § *Sed circa hoc quæritur, utrùm sit mortale sacrilegium, ut Laici & præsertim feminæ sacra vasa, aut vestimenta tangant.* Respondet autem, quòd simpliciter tangere, nullatenus est peccatum mortale: immo si absit contemptus, aut non est veniale, aut est levissimum. Similiter loquitur Emanuel Sa verb. *Sacra* in impressione genuina: Sacra, inquit, tangi à laicis sine contemptu, aut nullum peccatum est, aut levissimum.

Emanuel Sa.

Bartholomæus ab Angelo.

Citatur etiam Bartholomæus ab Angelo de Miss. Dialogo 5. §. 121. Multumque favet huic opinioni Sanchez lib. 2. in Decal. cap. 43. n. 27. ibi: Quod & confirmari potest, quia Sotus suprà, quem multi Neoterici sequuntur, dicit etiam feminas tangere Corporalia & calices absque contemptu, aut nullam esse culpam, aut levissimam, & Canones id prohibentes intelligi de consilio. Quare & Agnos Dei tangere à fortiori non excedet culpam venialem. Immo credo nullam esse culpam, eò quòd usus obtinuerit ut à laicis, etiam feminis, tangantur. Hæc ille.

Sanchez.

502. Tamburinus, cùm talem obligationem Canonicus non fa-

Novissimè sequitur hanc sententiam Tamburinus lib. 1. c. 2. § 1. n. 12. ostendens à n. 13. usque ad finem, Canones, qui communiter adferuntur ad probandum peccatum veniale, planè esse insufficientes. Tres ex illis superiùs ex-scripsimus. Do hìc alios quinque, quorum princeps erit Can. 25. dist. 23. Ubi Soter Papa in hæc verba scribit Episcopis Italiæ Epistolâ 2. *Sacratas Deo feminas, vel Monachas sacra vasa vel sacratas pallas penes vos contingere, & incensum circa altare deferre perlatum est ad Apostolicam Sedem, quæ omnia reprehensione plenâ esse, & vituperatione, nulli rectè sapientum dubium est. Quamobrem hujus sanctæ Sedis auctoritate hæc omnia vobis resecare funditùs, quantò citiùs poteritis, censemus; & ne pestis hæc latiùs divulgetur, per omnes Provincias abstergi, citissimè mandamus.* Ubi nota ly *Penes vos*, & ly *Circa altare.*

tis clericis ... Primus ... non ... tur. Soter.

Non loquitur ergo Pontifex de simplici contactu (neque enim hic contactus pestis, cùm secundùm Doctores communiter sit res omnino venialis & levis) sed de contactu in ministerio Missæ, quod semper feminis fuit prohibitum, & meritò; ipse enim mulieris, quantumcumque Deo devotæ, aspectus facilè inficit ad malum propensos hominum mores; ideòque nomine pestis vocatur, tantoque vigore vitari jubetur, ut potiùs in necessitate concedatur Sacerdotem sine ministro celebrare, ut infrà videbimus, quàm ministrante circa altare muliere.

qui intelligitur de contactu in ministerio Missæ.

503. Secundus Canon, Agathensis.

Secundus Canon desumitur ex Concilio Agathensi cap. 66. estque 30. eâdem dist. *Non oportet insacratos ministros licentiam habere in Sacrarium (quod Græci Diaconium appellant) ingredi & contingere vasa Dominica.*

Hunc textum intelligit Tamburinus suprà n. 17. de laicis, ut sensus sit, ministros laicos non convenienter inservire Sacro; quod tamen, saltem quoad Missas privatas, consuetudine jam abrogatum est, quia ubique locorum laicos ministrare, æquo animò & sine ulla indecentiæ specie, immo quando qui ministrant sunt viri nobiles, cum laude passim videmus. Hæc ille.

504. qui inhibet laicis ne possint ministrare in altari solemniter.

Ego autem existimo Ecclesiam ibi non voluisse prohibere laicis servitium Missæ privatæ, quod commodissimè exhiberi potest sine ullo contactu sacrorum vasorum; sed magis servitium Missæ solemnis, quod à Diacono & Subdiacono non potest exhiberi sine hujusmodi contactu, ut sensus sit: *Non oportet insacratos ministros*, id est, non initiatos Ordinibus sacris, scilicet Presbyteratu, Diaconatu, vel Subdiaconatu (qui solùm in jure vocantur *Ordines sacri*, argumento cap. *A multis* 9. de Ætate & Qualitate & Ord. præf.) *licentiam habere in Sacrarium ingredi*, id est, ad altare ministrare, & *contingere vasa Dominica*, sicuti solent ab hominibus sacratis in ministerio altaris contingi.

Utcumque explicetur hic textus, sive hoc, sive priori modo, liquet profectò, quòd neutiquàm loquatur de tactu extra sacrum ministerium. de quo solo hìc disputamus, ut omittam quòd ly *Non oportet*, per se tantùm significet obligationem condecentiæ, id est, congruum esse ut sic, & non aliter fiat.

Con-

Alii Canones similiter exponuntur.

Consimiliter Respondeo ad Can. *Non oportet* 26. & Canones *Non liceat* 31.& 32. eâdem distinctione, de quibus superiùs fecimus mentionem, videlicet in illis non esse sermonem de quolibet contactu; sed de solo contactu in ministerio sacro, de quo in præsenti non quæritur.

505. Sed progrediamur ad alios Canones. De Consecratione dist. 1. c.41. ita legitur ex Epistola 2. Sixti Papæ: *In sancta hac Apostolica Sede statutum est, ut sacra vasa non ab aliis, quàm à sacratis, Dominoq; dicatis contrectentur hominibus. Indignum enim valde est, ut sacra Domini vasa, quæcumque sint, humanis usibus serviant, aut ab aliis, quàm à Domino famulantibus, eiq; dicatis tractentur viris; ne pro talibus præsumptionibus iratus Dominus plagas imponat populo suo, & hi etiam qui non peccaverint, mala patiantur, aut pereant, quia perit iustus sæpissimè pro impio.*

Can. 41. de Consecrat. dist. 1. *Sixtus.*

Intelligitur de profano usu.

Quid clariùs, quàm Pontificem non loqui de simplici, puroque contactu? De quo ergo? De profano usu, qui, ut ait Sotus suprà, & tenent communiter Theologi, ex genere suo est peccatum mortale, ut si quis auderet calice non consecrato in mensa profana uti: hoc enim contemptum præ se ferret mortalem. Et verò quid aliud significant ly *Contrectentur*, & ly *Tractentur?* Quid aliud illa verba, *Humanis usibus serviant?* & ista, *Ne pro talibus præsumptionibus iratus Dominus* &c?

Putas, Dominus plagas imponet populo suo, aut peribit justus pro impio propter peccatum aliquod veniale? Non est dignum & justum hoc cogitare de Divina Bonitate, pro tempore legis Euangelicæ, in qua Deus misit Filium suum in mundum non ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum.

506. Eodem modo explico Can. *Vestimenta* 42. eâdem dist. ubi Stephanus Episcopus familiari amico Hilario Epistolâ 1. cap. 3. scribit in hæc verba: *Vestimenta Ecclesiastica, quibus Domino ministratur & sacrata debent esse, & honesta: quibus aliis in usibus non debent frui, quàm in Ecclesiasticis & Deo dignis officiis: quæ nec ab aliis debent contingi, aut ferri nisi à sacratis hominibus; ne ultio quæ Balthasar Regem percussit, super hæc transgredientes, & talia præsumentes veniat, & corruere eos faciat ad ima.* Ut vides, hic textus magìs explicitè loquitur de vestimentis, quàm de vasis. Et tamen quis ignorat vestimenta sacra, de quibus agam Conclusione sequenti, ab omnibus passim contingi?

Eodem modo explicandus est Canon *Vestimenta*,

In Canone, *Vestimenta*, inquit Suarez disp. 81. sect. 8. §. *Tertium exemplum*, loquitur Stephanus Papa generaliter de Vestimentis Ecclesiasticis, *quæ neque ab aliis debent contingi, aut ferri, nisi à sacratis hominibus.* Quæ verba aut præceptū non continent, quia illud verbum, *Non debent*, non videtur in rigore significare obligationem, sed decentiam quamdam; aut non intelliguntur de quolibet tactu, sed de illo, qui ordinatur ad profanum & communem usum, ut ex antecedentibus potest non obscurè colligi: vel certè si admittamus ibi præceptum, dicendum est, in desuetudinem abiisse quoad hanc partem. Hactenus Suarez.

Suarez. ut videlicet solum reprobet profanum talium vestimentorum usum?

Mihi nihil certiùs est, quàm Pontificem tantùm loqui de profanis usibus, v.g. si quis Corporali uteretur tamquā communi sudario, aut aliis vestibus sacris in torneamentis, vel ad aliam profanam repræsentationem aut ludum. 507.

v. g. in torneamentis & vanis repræsentationibus?

Alioquin extra propositum adferret exemplum Balthasaris Regis, quem constat non simpliciter attigisse vasa sacra, quæ asportaverat Nabuchodonosor Pater ejus de templo, quod fuit in Jerusalem; sed ex iis bibisse in convivio, quod fecerat Optimatibus suis. *Tunc*, inquit Scriptura Dan. 5. v. 3. *allata sunt vasa aurea & argentea, quæ asportaverat de templo, quod fuerat in Ierusalem, & biberunt in eis Rex, & Optimates eius, uxores, & concubinæ illius.*

Qui taliter utuntur vasis & vestimentis sacris, timendum valde est, ne ultio Domini veniat super eos, & corruere illos faciat ad ima, sicut venit super Balthasarem Regem; qui eâdem nocte in qua sic præsumpsit uti vasis sacris, testante Scripturâ, interfectus est.

Restat Can. *Ad nuptiarum* 43. eâdem dist. 508. qui desumptus est ex Concilio Aurelianensi, & sic sonat: *Ad nuptiarum ornatum divina mysteria non præstentur: ne dum improborum contactu, pompaq; sæcularis luxuriæ polluuntur, ad officia sacri mysterii videantur indigna.* Verùm hìc sermonem esse de eodem contactu, scilicet in ordine ad usum profanum, ex ipso litteræ aspectu satìs manifestum arbitror.

de eodem usu explicatur Canon *Ad nuptiarum.*

Quæ cùm ita sint, meritò dixerim in Conclusione: *An sine causa* (nudâ manu tangere calicem vel patenam) *sit veniale, dubium est, quando fieret extra ministerium sacrum.* Quin probabilem judico sententiam, quæ nullum omnino in prædicto tactu agnoscit peccatum præcisè ex jure scripto.

Haud equidem frustraneum erit vivæ vocis 509. Oraculum Sixti IV. apud Rodriguez 46. quo concessit, quòd omnes Fratres (Minorum) Clerici & Laici possint tangere sine scrupulo conscientiæ calices, & Corporalia & alia paramenta, cum reverentia tamen.

Quid sit licitum FF. Minoribus in hac materia. *Sixtus* IV. *Rodriguez.*

Fateor vivæ vocis Oracula revocata esse per Gregorium XV. Bullâ, *Romanus Pontifex* apud Cherubinum 27. & Urbanum VIII. Bullâ, *Alias felicis Recordationis* apud Cherubinum 121. Sed quid tum? Nonne hodie tenent viri gravissimi, solùm revocari ea vivæ vocis Oracula, quæ non sunt confirmata per Bullam alicujus Pontificis ex certa scientia? Eo ipso enim quo sic confirmantur, desinunt esse vivæ vocis Oracula, & censeri debent privilegia concessa per Bullas Apostolicas: adeoque non veniunt in hac revocatione, quæ, cùm sit odiosa, intelligenda est de illis Oraculis vivæ vocis, quæ talia sunt propriè & rigorosè. Jam autem

Gregor. XV. *Urb.* VIII.

Gregor. XIII. Clem. VIII. constat, quòd Gregorius XIII. & Clemens VIII. privilegia Fratrum Minorum, etiam vivæ vocis oraculo concessa, ex certa scientia confirmaverint.

510. An obstet huic doctrinæ stylus Curiæ Rom. Bassæus. Neque hæc doctrina est contra stylum Curiæ Romanæ, quia, ut refert Bassæus in Supplemento verb. *Privilegium* n. 8. Magister Frater Theodorus Stracius, Reverendus Generalis Carmeli, in quadam instructione pro suis Fratribus impressa Romæ anno 1640. quæ fuit approbata à Magistro sacri Palatii, cap. 20. expressè dicit, quòd apud ipsum certa est hæc resolutio. Quod non diceret nec approbaret Magister sacri Palatii, si esset contra stylum Romanæ Curiæ. Plura de hac materia vide apud Bassæum suprà & in primo tomo verb *Privilegium* primò n. 8.

Innoc. III. Venio ad vestimenta sacerdotalia, quæ exponit Innocentius III. lib. 1. de Mysterio Missæ c. 10. dicens: *Sex sunt indumenta communia Episcopis & Presbyteris: Amictus, Alba, Cingulum Stola, Manipulus, & Planeta. Quia nimirum sex sunt, in quibus communis Episcoporum & Presbyterorum potestas consistit, videlicet, catechizare, baptizare, prædicare, conficere, solvere, & ligare.* De his itaque instituitur

CONCLUSIO XXVI.

Ad ritè celebrandum requiruntur sex instrumenta, videlicet Amictus, Alba, Cingulum, Manipulus, Stola, & Casula, sive Planeta, idque sub mortali, nisi parvitas materiæ, vel aliqua necessitas excuset.

511. Usus sacrorum vestimentorum est convenienter ab Ecclesia institutus. Usus sacrorum vestimentorum, quamvis ab Hæreticis, dicti Waldenses seu Pauperes de Lugduno (quos novi Hæretici imitati sunt) rejiciatur; attamen quòd convenientissimè ab Ecclesia fuerit institutus, clamat tota antiquitas, & dictat ratio naturalis.

Ejus meminerunt Anacletus, Meminit illius Anacletus Papa (successor Clementis, & tertius vel quintus à Petro) in Epistola prima dicens: *Episcopus Deo sacrificans testes (ut præfixum est) secum habeat, & plures, quàm alius Sacerdos. Sicut enim maioris honoris gradu fruitur, sic maioris testimonij incremento indiget. In solemnioribus quippe diebus, aut septem, aut quinque, aut tres Diaconos, qui eius oculi dicuntur, & Subdiaconos atque reliquos ministros secum habeat, qui sacris induti vestimentis* &c.

& Stephanus Pontifex. Nec prætereundum testimonium Stephani Papæ I. in Epistola Decretali 1. §. 3. ubi sic ait: *Vestimenta verò Ecclesiastica, quibus Domino ministratur, cultusq; divinus omni cum honorificentia & honestate à Sacerdotibus, reliquisq; Ecclesiæ ministris celebratur, & sacrata debent esse & honesta.* Quasi diceret, pertinet ad splendorem & decorem cujusvis sacri ministerii, ut non fiat tantùm veste vulgari & communi, sed ut ipso exteriori apparatu, & sacris indumentis indicetur actionem illam non esse communem & vulgarem, sed sacram.

Ecce ratio naturalis, quam ipse Dominus insinuavit loquens Moysi Exodi 28. & dicens ad eum: *Faciesq; vestem sanctam Aaron fratri tuo in gloriam & decorem* vers. 2. Quantò magìs facienda erit vestis sancta Sacerdoti novæ legis? Sanè tantò magìs, quantò Sacrificium novæ legis, præstat Sacrificio veteris legis, veritas umbræ. 512. Ratio naturalis. Exod. 28.

Audite Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 5. *Cùmque natura hominum ea sit, ut non facilè queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem sustolli, propterea pia Mater Ecclesia ritus quosdam, ut scilicet quædam submissa voce, alia verò elatiore in Missa pronuntiarentur, instituit. Ceremonias item adhibuit, ut mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, vestes, aliaq; id genus multa, ex Apostolica disciplina, & traditione, quo & maiestas tanti Sacrificij commendaretur, & mentes fidelium per hæc visibilia Religionis & pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc Sacrificio latent, contemplationem excitarentur.* Concilium Tridentinum.

Plura de hac materia vide apud Suarium disp. 82. sect. 2. ubi §. *Dico secundò*, breviter explicat significationes sacras singulorum indumentorum, quibus hodie Sacerdos utitur, significationes, inquam, quæ ad mores pertinent. Suarez.

Observat porrò circa eorum materiam nihil reperiri expressè præscriptum in Ecclesiasticis Decretis, & ideo, inquit, consulendus est usus, ex quo colligitur Amictum & Albam ex linea materia confici debere. Quæ autem hìc censenda sit materia linea, patet ex supradictis de materia Corporalis. Cætera quatuor indumenta possunt esse ex quacumque decenti materia; quò pretiosior, eò melior. Colorum item diversitas in diversis Missis non est de præcepto, sed de convenientia, sicut multa alia, quæ à Rubricis præscribuntur. 513. Vestimentorum materia non est in jure præscripta.

De cætero in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. (& refertur extrà de Custodia Eucharistiæ cap. 2.) statuitur, ut sint munda & nitida ibi: *Præcipimus quoque, ut Oratoria, Vasa, Corporalia & Vestimenta prædicta*, id est, vestimenta ministrorum, *munda & nitida conserventur.* Sanè etsi nullum de hac re foret preceptum positivum, reverentia Christo Domino debita satìs superque illam persuadet: in tantum, ut si immunditia esset enormis, peccaretur etiam mortaliter. Vide superiùs dicta de munditia Corporalis, quæ indubiè magìs curanda, propter immediatum contactum Corporis Christi. Præscribitur munditia. Innoc. III.

Circa

514. *Forma alia est artificialis, alia moralis.*

Circa formam horum vestimentorum, liquet unam esse artificialem, alteram moralem seu sacram. Hæc est benedictio, de qua in sequenti Conclusione. Illa consistit in certa figura, de qua nihil aliud dicendum occurrit nisi eam omnino servandam esse, quam Ecclesia præscribit; nam sicuti aliarum rerum artificalium quà talium essentialis forma est figura, sic itidem horum vestimentorum. Quâ proinde destructâ, aut certè notabiliter variatâ, non erunt vestimenta sacerdotalia, ordinata ab Ecclesia ad usum hujus Sacrificii; adeoque perinde erit cum illis sic variatis, aut destructis celebrare, atque sine illis.

Celebrare sine vestibus sacris est mortale.

Hoc autem ex genere suo esse peccatum mortale, ut habet prima pars Conclusionis, omnes admittunt; non quidem contra præceptum naturale Religionis, sed positivum Ecclesiasticum in materia Religionis.

515. *Probatur ex traditione & consuetudine.*

Quæris ubi scriptum sit? Respondeo, traditio est, universalis consuetudo est, non quæras ampliùs. *Illa* (inquit D. Augustinus Epistolâ 118.) *quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, dantur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta retineri.* Et infrà: *Similiter etiam si quid horum tota per orbem frequentat Ecclesia: nam hoc, quin ita faciendum sit, disputare insolentissimæ insaniæ est.*

S. Aug.

Gravitas colligitur ex can. 9 dist. 23.

Interim gravitas hujus præcepti colligi potest ex can. *Ecclesiastica* 9. d. 23. qui desumptus est ex Concilio Bracc. III. c. 3. ubi sic legitur: *Modis omnibus convenit . . . . . ut cùm Sacerdos ad solemnia Missarum accedit, aut per se Deo Sacrificium oblaturus, aut Sacramentum Corporis & Sanguinis Domini nostri Iesu Christi sumpturus, non aliter accedat quàm Orario* (id est, Stolâ) *utroque humero circumseptus, sicut & tempore Ordinationis suæ dignoscitur consecratus; ita ut de uno, eodemque Orario cervicem pariter, & utrumque humerum premens, signum in suo pectore præparet crucis. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debitæ subiaceat.*

Braccarens.

516. *Parvitas materiæ poterit excusare.*

Sed quoniam quæ ex genere suo sunt mortalia (sicuti omnia peccata contra virtutem Religionis) sæpè ex parvitate materiæ fiunt venialia; cur Sacerdos sacrificans sine Cingulo non posset excusari à mortali? Similiter utens Stolâ pro Cingulo, Manipulo longo pro Stola, Stolâ pro Manipulo? Parem enim habent benedictionem, & eandem formam; nam Cingulum non determinat sibi aliquam aliam specialem figuram; major autem vel minor longitudo non refert, si usum non impediat. Unde multi probabiliter docent id posse fieri, nec meminisse videntur alicujus peccati, vel saltem venialis, estò fieret sine aliqua necessitate.

517. *An omissio Cinguli sit*

Quod attinet ad primum casum, communis opinio est, omissionem cujuscumque vestis ex sex, in Conclusione enumeratis, esse sufficientem materiam peccati mortalis. Contrarium existimat Thomas Tamburinus lib. 1. cap. 3. §. 1. n. 3. de omissione Cinguli. Cur enim hìc, ut ferè in aliis materiis, hæc parvitas agnoscenda non sit? Immo in hac, de qua agimus, parvitate materiæ excusari etiam à veniali, ob casum necessitatis probabile est; quia necessitas videtur sufficiens ad excusandum eum, qui omittit rem ex se levem. Hæc Tamburinus. *parva materia?* *Affirmat Tamburinus.*

Et addit: Gradus verò necessitatis non est hìc valde strictè accipiendus. Quare necessitas audiendi & celebrandi Sacrum die Festivo, fervor devotionis, & tentato voluntas tentationem eo remedio superandi, immo & Sacerdoti non diviti opportunitas eleëmosynæ, satis superque in prædicta parvitate, etiam à veniali celebrantem excusabit. *Quæ necessitas excuset etiam à veniali.*

Ex quo infert nu. 5. ut quamvis deficiente aliquâ ex vestibus majoribus, v. g. Alba, Casula &c. deobligemur à dicendo, vel audiendo Sacro in die præcepti, quia hoc præceptum non obligat, nisi quando Missa haberi debito modo potest, non tamen deobligemur deficiente aliquâ ex minoribus; quia tunc, ut dictum est, potest dici Missa. Quamvis si deobligari etiam velis, possis; quia licet tibi sequi opinionem contrarium, quòd scilicet nec deficiente aliquâ ex minoribus, liceat Missam celebrare. Hucusque Tamburinus.

Hæc sententia magis placeret, si plures pro se haberet Auctores. Nihilominus, quia obligatio mortalis est valde odiosa, & minimè multiplicanda sine gravi fundamento, quod hìc non habeo, arbitror planè illam esse probabilem, & videri posset alicui ut talis admittenda ab his, qui docent, solùm esse peccatum veniale celebrare cum Cingulo non benedicto extra necessitatem, & in illa nequidem veniale. Etenim uti vestibus non benedictis, perinde videtur esse ac nullis uti, cùm benedictio sit forma moralis seu sacra, non minùs essentialis, quàm figura, quæ est forma artificialis. 518. *Sententia Tamburini videtur probabilis.*

Dices: ergo Scotus debet admittere, licitum esse celebrare sine Cingulo, etiam extra necessitatem. Probatur Consequentia, quia docet 4. dist. 13. qu. 2. n. 9. licere extra necessitatem uti Cingulo non benedicto, ibi: *In quibusdam tamen locis consuetudo obtinuit, quòd non oportet Cingulum benedici, & sic non apparet quin liceat uti Cingulo non benedicto.* 519. *Objectio.* *Scotus.*

Et sanè quis audeat negare Ecclesiam potuisse præcipere usum Cinguli independenter à benedictione, vel si dependenter, solummodò tamquam à conditione accidentali minoris momenti?

Præterea Diana parte 2. tract. de celebrat. Miss. resol. 68. cum Henriquez, Paludano, Richar- *Diana.*

Richardo, Sylvestro, & Fagundez, quos citat, docet Sacerdotem qui sine necessitate celebraret cum Cingulo non benedicto, probabiliter peccare tantùm venialiter, vel cum eo & toto fracto & abrupto, & hoc ratione parvitatis materiæ; putas hi omnes admitterent tantùm esse peccatum veniale celebrare Albâ planè defluente absque ullo omnino Cingulo? Cur ergo illos non citat Tamburinus?

520. Solvuntur. Respondeo, citat Dianam (sed mendosè resol. 8. loco 68.) dum ex ipso enumerat necessitates, quæ excusant celebrationem cum Cingulo non benedicto ab omni peccato. Et verò quæ differentia tanta inter Cingulum totum fractum & abruptum, & non Cingulum, ut sine Cingulo celebrare sit peccatum mortale, cum Cingulo autem totaliter fracto & abrupto solum veniale? Certè ratio Dianæ videtur probare, utrumque tantùm esse veniale. Sed quæ illa? Est enim (inquit) materia levis, & indumentum minùs in se considerabile, quàm quodcumque aliud; immo indumentum non est, sed indumentorum ligatura.

Porrò licèt non negem Ecclesiam potuisse præcipere Cingulum non benedictum; unde constat id fecisse? Ex consuetudine, inquis, à Scoto adducta, quæ abrogavit benedictionem, retinuit autem substantiam Cinguli, sive abrogavit necessitatem formæ moralis, reliquit autem necessitatem formæ artificialis.

Respondeo, si verum est, quòd consuetudo in aliquibus locis abrogaverit necessitatem formæ moralis, sive benedictionis Cinguli, respondeo, inquam, in iisdem locis fortè etiam abrogasse necessitatem formæ artificialis, id est, ipsius Cinguli, & solùm eo uti Sacerdotes ad decentem compositionem Albæ, quæ, nisi Sacerdos succingeretur, ordinariè ad terram ipsam deflueret, & impediret commodum Sacerdotis incessum. Certè vel ex illa consuetudine apparet Cingulum esse minoris momenti cæteris indumentis, cùm hæc nuspiam consuetudine sint abolita, seu quoad substantiam, seu quoad benedictionem.

521. Necessitas excusat omittentem quædam vestimenta à mortali. Suarez. Cæterùm censent viri graves, teste Suario disp. 82. sect. 3. §. *Secundò dicendum*, prætermittere in casu necessitatis unum, vel alterum ex his vestimentis, præsertim ex minoribus, ut Stolam, vel Cingulum, non esse peccatum mortale.

Sed numquid (interrogat quidam Auctor) erit veniale? Sanè secundùm commune axioma Theologorum, Necessitas non habet legem; præsertim humanam, id est, per necessitatem tollitur, sive impeditur obligatio legis respectu patientis necessitatem, tollitur, inquam, seu impeditur in actu secundo, & cùm illa obligatio sit indivisibilis, impeditur tota, ubi autem non est obligatio, non est peccatum, nequidem veniale.

Dices: mortale fit veniale ex parvitate materiæ; atqui necessitas facit, ut materia ex magna fiat parva: ergo dabitur necessitas excusans à mortali, & non à veniali. Probatur Minor in casu præsenti; quia dum est necessitas audiendi Sacrum, omissio, v. g. Cinguli vel Manipuli censetur levis deordinatio, quæ aliàs ex se esset gravis. 522. Objectio.

Sed hoc est, quod quæritur; cùm enim seclusâ lege Ecclesiasticâ, nulla sit deordinatio, & ex supposito per legem Ecclesiasticam fiat deordinatio gravis, si hæc tollitur per necessitatem, quare non etiam deordinatio levis? Responsio.

Quia, reponis, lex illa non tantùm obligat sub mortali, sed etiam sub veniali juxta capacitatem materiæ; jam autem omissio Cinguli in talibus circumstantiis non est capax gravis obligationis, sed dumtaxat venialis. 523. Instantia.

Audio, & quæso te, nùm etiam præceptum Ecclesiæ jejunandi, vel audiendi Missam diebus Dominicis & Festis, obligat sub mortali, & veniali pro diversis circumstantiis? Fortè datur aliqua necessitas quæ excusat à mortali, & non à veniali? Solutio.

Aliud est quando agitur de irreverentia naturali, quæ v. g. fieret Corpori Christi in Eucharistia per contactum manuum sordidarum, per sumptionem in malo statu &c. siquidem ratio naturalis non dictat irreverentiam in omni hujusmodi contactu aut sumptione, sed dumtaxat in contactu aut sumptione, quæ fieret sine aliqua justa causa, adeò ut objectum prohibitionis non sit nudus contactus, vel sumptio, sed contactus vel sumptio sine justa causa; ut proinde defectus justæ causæ sit partiale objectum. Prohibetur namque omnis irreverentia rei sacræ; irreverentia autem non erit, si adsit justa causa. Et quoniam irreverentia alia magna est, alia parva, fieri potest, ut causa excuset ab irreverentia magna, secùs à parva.

At verò in casu proposito, qualiscumque sit necessitas, sive magna sive parva, semper invenitur totale objectum prohibitionis; scilicet celebratio Missæ sine Cingulo. Si ergo semel illa celebratio Missæ est materia magna, semper erit; & per consequens vel erit peccatum mortale, vel nullum erit peccatum, nisi constet de contraria mente Legislatoris. Hæc dicta sint inquisitionis seu disputationis gratiâ, non intentione quidpiam resolvendi.

Interim dari posse necessitatem, quæ excuset celebrationem Missæ sine Manipulo, vel Cingulo ab omni peccato, vix dubito. Et talis erit necessitas mortis, aut alterius mali æquivalentis: si v. g. diceretur Sacerdoti, non in contemptum Religionis (ad quem cooperari, vel saltem exteriùs, semper est peccatum contra præceptum naturale Religionis) sed in alium indifferentem finem; v.g. ad hoc, ut 524. Dari potest necessitas excusans celebrationem sine Manipulo aut Cingulo ab omni peccato.

ut alii audiant Sacrum; si, inquam, diceretur: *Vel celebrandum tibi est sine Manipulo, vel statim moriendum.* Quid si diceretur: *Celebra sine Planeta?* Fortè & illam omittere non erit peccatum.

525. An ex metu mortis possit Sacerdos celebrare sine omni veste sacra? Quid si ergo ad hoc veniretur: *Aut Sacrificium offeres sine omnibus vestibus sacris, aut morieris?* Putant aliqui meliùs fore, ut sine Sacrificio corpus occideretur, quàm per Sacrificium anima moreretur. Rationem dant disparitatis, quia sine omnibus non evitabis scandalum, & irreverentiam magnam; sine aliqua dumtaxat evitari posse, probabilissimum est. Ita Tamburinus suprà n. 6. in fine secutus Suarium disp. 82. sect. 3. §. *Secundo dicendum.* *(Tamburinus. Suarez.)*

Sed hæc sententia Navarro videtur nimis dura. Sic inquit ille Auctor cap. 25. Manual. n. 84. Et peccat qui sine omnibus vestibus sacris, aut sine Corporalibus, aut sine libro, saltem continente Canonem, scilicet, *Te igitur*, usque ad Communionem, celebrat, juxta Sanctum Antoninum 3. part. tit. 13. cap. 6. §. 6. etiamsi Festum urgeret, juxta eundem ibidem: etiamsi aliter mortem vitare nequeat, secundùm Caietanum 1. 2. qu. 69. art. 4. (quod nobis satis durum videtur) licèt si celebrat, non fiat irregularis. *(Sententia affirmans. Navarrus. S. Antoninus. Caietanus.)*

Navarrum sequitur Emanuel Sa correctus verb. *Missa.* n. 13. dicens: Nec ob vitandam mortem quidam aiunt celebrandum sine vestibus sacris, aut libro; at meliùs alii, Ecclesiam non obligare cum tanto periculo. Hæc ille. *(Emanuel Sa.)*

526. cui subscribit Auctor. Huic sententiæ lubens subscribo, si solùm agitur de transgressione legis Ecclesiasticæ. Nam ut communiter docent Theologi in tract. de Legibus; Lex humana non obligat cum periculo vitæ, aut alterius gravis nocumenti, nisi actus justè præceptus, per se habeat hujusmodi periculum annexum, vel non observantia cedat in formalem contemptum legis, scandalum proximi, aut implicitam fidei abnegationem. Jam autem celebratio cum sacris vestibus per se non habet annexum periculum vitæ, ut clarum est, & aliunde fieri potest, ut celebratio sine vestibus sacris non cedat in formalem contemptum legis, scandalum proximi, aut implicitam fidei abnegationem; v. g. tempore persecutionis ad instantiam fidelium, ut fortes & constantes permaneant in confessione fidei.

527. Objectio. Si dixeris; saltem est magna irreverentia tam tremendum Sacrificium offerre sine ulla veste sacra; magna, inquam, irreverentia contra præceptum naturale Religionis.

Responsio. Respondeo; irreverentiam naturalem in pluribus casibus excusat necessitas mortis, aut alterius mali æquivalentis, ut patet quando ex metu mortis administratur Sacramentum indigno, suscipitur ab indigno &c. Cur non similiter metus mortis posset excusare irreverentiam, quæ aliàs committeretur contra jus naturale celebrando sine vestibus sacris? Non video quid obstet.

Procul dubio ratio naturalis dictat, planè conveniens esse, ut res tam sacra, non communibus, sed sacris vestibus peragatur; attamen id esse omnino necessarium non convincit. Christus Dominus nonne sine his vestibus Sacrificium instituit & obtulit? Apostolos quoque à principio semper fuisse usos hujusmodi vestibus, idque benedictis, unde constat? Igitur tam forma artificialis harum vestium, de qua hactenus satis egimus, necessaria est solo jure Ecclesiastico, quàm forma moralis, id est, benedictio, de qua superest quæstio, quomodo, & à quo fieri debeat. Pro Responsione erit

CONCLUSIO XXVII.

Vestes Sacerdotales debent benedici juxta ritum, qui præscribitur in Pontificali Romano, idque à legitimo ministro, id est, ab Episcopo, vel aliis habentibus à Pontifice facultatem.

Necessitas benedictionis luculenter patet tum ex can. *Vestimenta* 42. de Consecrat. dist. 1. ubi sic dicitur: *Vestimenta Ecclesiastica, quibus Domino ministratur, & sacrata debent esse & honesta:* tum ex continuo & universali usu Ecclesiæ. Et quis prudenter dubitet, an juxta ritum Pontificalis Romani debeat fieri illa benedictio? 528. Vestes sacræ necessariò benedicuntur, ut usus Ecclesiæ,

Statuentes (inquit Clemens VIII.) *Pontificale prædictum nullo unquam tempore in toto, vel in parte mutandum vel ei aliquid addendum, aut omnino detrahendum esse, ac quoscumque qui Pontificalia munera exercere, vel alias quæ in dicto Pontificali continentur facere, aut exequi debent, ad ea peragenda & præstanda ex hujus Pontificalis præscripto & ratione teneri, neminemque ex iis, quibus ea exercendi, & faciendi munus impositum est, nisi formulis, quæ hoc ipso Pontificali continentur servatis satisfacere posse. Omnibus igitur* &c. Hactenus Pontifex Bullâ: *Ex quo in Ecclesia Dei* 38. apud Cherubinum, & solet præfigi Pontificali. *(& Pontificum decreta ostendunt. Clem. VIII.)*

Porrò hujusmodi benedictionis legitimum ministrum esse Episcopum, lippis notum est atque tonsoribus. Quid enim aliud clamat Pontificale Romanum? Quid aliud praxis Ecclesiæ? Quid consecratio Ecclesiarum, Altarium, & aliarum rerum quæ Chrismate inunguntur? Quid collatio sacrorum Ordinum? 529. Istius benedictionis minister ordinarius est Episcopus,

Si,

Si, inquam, jure ordinario competit Episcopis conferre Ordines sacros, consecrare Ecclesias &c. quantò magìs benedicere vestimenta sacerdotalia? Neque enim hæc benedictio est Sacramentum, neque in ea intervenit unctio Chrismatis: ergo inferior aliis consecrationibus. Et ideo pluribus per privilegium Pontificium concessa. Quæris qui sint illi?

530. Ex privilegiis Pontificum etiam alii. Primum est Innocentii VIII.

Primum privilegium de hac re est Innocentii VIII. factum vivæ vocis Oraculo anno 1487. Congregationi S. Justinæ de Padua (& consequenter Mendicantibus & participantibus cum illis) quo concessit Prioribus dicti Ordinis & Vicariis in absentia Prioris, & cuilibet habenti principale regimen cujuscumque Monasterii posse benedicere Corporalia, vestimenta, cæteraque ornamenta Ecclesiastica ad cultum divinum pertinentia, & tam sui Monasterii, quàm etiam undecumque sint. Ita refertur in Compendio Privilegiorum dicti Ordinis folio 132.

531. Qui intelliguntur nomine Vicariorum.

Ubi notandum ex Rodriguez tom. 1. qq. Regul. q. 19. art. 2. per Vicarios debere intelligi illos, qui specialiter eliguntur seu instituuntur ad præsidendum & habendum principale regimen in absentia Guardianorum, non autem qui per accidens aliquando præsunt communitati.

Aliud est Leonis X.

Idem concessit Leo X. Fratribus Minoribus (& consequenter participantibus) quamvis pro suo usu tantùm, Bullâ: *Religionis honestas* apud Rodriguez 6. ubi sic lego: *Cùm sicut nobis nuper exponi fecistis, dudum felicis Recordationis Sixtus Papa IV. prædecessor noster vobis ut paramenta & ornamenta Ecclesiastica, ac Corporalia ac alia in quibus Chrisma non intervenit, benedicere possitis, gratiosè concesserit &c. Nos igitur ..... hujusmodi supplicationibus inclinati ..... vestri Ordinis Generalibus & Provincialibus, Vicariis & Custodibus ac Guardianis pro tempore existentibus præfatis, ut omnia & singula ..... paramenta & ornamenta ac alia quacumque ad divinum cultum, & usum vestrum necessaria, in quibus Chrisma non intervenit, pro vestro usu tantùm solemni benedictione, ac etiam per Vicarium seu Guardianos aut alios ad hoc à vobis in vestris Capitulis Generalibus providè deputandis benedicere ..... liberè & licitè valeatis, auctoritate Apostolicâ tenore præsentium concedimus & indulgemus.*

532. Circa quod notandum quid sit solemnis benedictio.

Ubi nota primò, solemnem benedictionem esse illam, quæ incipit ab his verbis: *Adjutorium nostrum in nomine Domini: Sit nomen Domini benedictum* &c. Quæ solemnitas verborum, licèt de jure ordinario non pertineat nisi ad Episcopos, tamen per privilegia dictis Prælatis communicatur.

Nota II. ex ea concessione probari, Guardianos & Priores conventuales posse benedicere Corporalia, ut constat ex istis verbis: *Ac alia quacumque ad divinum cultum & usum vestrum necessaria, in quibus Chrisma non intervenit.* Certum quippe est in benedictione Corporalium non intervenire Chrisma. Ut omittam expressam fieri mentionem Corporalium in concessione Sixti IV. quam Leo refert & confirmat.

Tertium privilegium est Sixti IV. quo vivæ vocis Oraculo apud Rodrig. 12. concessit quòd Fratres Sacerdotes familiæ nostræ possint benedicere paramenta altaris, & missalia indumenta, exceptis Corporalibus dumtaxat. 533. Tertium privilegium est Sixti IV, Rodriguez.

Distinguitur hoc privilegium à præcedenti, quia conceditur non tantùm Prælatis, eorumque Vicariis in illorum absentia, aut aliis simplicibus Sacerdotibus, specialiter ad hoc in Capitulis Generalibus deputandis; sed sine ulla restrictione aut limitatione quibuscumque Sacerdotibus Ordinis Fratrum Minorum; & per consequens omnibus cum illis communicantibus. concessum omnibus Ordinis Minorum Sacerdotibus.

Et scio, inquit Portel verb. *Benedicere* in addit. n. 2. apud Patres Dominicanos istam concessionem esse in usu & sic practicari, ut Sacerdotes ordinarii benedicant omnia proximè dicta, etiamsi non sint Prælati. Quod verò spectat ad Fratres Minores, credo illos non posse uti præsenti concessione. Nam Capitulum Generale, immo & ipse Generalis possunt præcipere, ne Religio utatur hoc vel illo privilegio, vel ut utatur hoc aut illo modo. At constat ex Collectore privilegiorum Mendicantium verb. *Benedicere* n. 16. quod Capitulum Generale Meclinense (fortè Mechliniense) post Sixtum IV. decrevit & præcepit, quòd soli Provinciales, Custodes, & Guardiani benedicant ornamenta Ecclesiæ, & non alii: per quæ verba interdixit usum talis privilegii, vel potiùs restrixit illud ad solos Prælatos. Et ita puto servari in praxi in tota nostra Religione, saltem in hac mea Provincia, in qua nunquam vidi prædicta ornamenta benedici, nisi à Prælatis. Hucusque Portel. 534. *Portel.* quod practicant Dominicani. An per Superiores sit inhibitum Minoribus?

Verùm quòd fuerit illud Capitulum Generale Meclinense, ignoro, quia illud non invenio inter cætera Capitula Generalia à primo Ordinis exordio usque ad annum 1633. nuper impressa Neapoli anno 1650. sub Titulo Chronologia historiæ legalis Seraphici Ordinis Fratrum Minorum. 535. De illa inhibitione non satis constat?

Atque ut sic esset, Respondet Bruno Chassaing de Privil. Regul. parte 2. tract. 7. c. 4. propositione 1. hanc prohibitionem in multis Provinciis Ordinis non fuisse receptam, præcipuè in Galliis, ac etiamsi recepta supponeretur, postmodum aliæ constitutiones Ordinis factæ sunt, quibus dumtaxat Minores obligantur, & non aliis, illudque privilegium, sicut & cætera in suo robore firmum relinquunt, ut manifestè constat ex tenore constitutionum Segoviensium, quæ jam in dicto Ordine vigent cap. 8. §. 7. de Constitutionibus ibi: *Atque adeò expressè volumus, sancimus & decernimus, ut universi & singuli Fratres se ad hæc statuta* *Bruno Chassaing.* saltem et adhuc obligante.

statuta instituant, & informent, quoniam omnia, & singula Statuta hucusque retroactis Capitulis & Congregationibus quomodocumque edita; omnino abolentes, annullantes, & revocantes, has dumtaxat Constitutiones, Decreta & Statuta in præsenti Generali Congregatione ex illis selecta, unanimi consensu recepta & probata, & in hoc ordine disposita; volumus ac districtè præcipimus ab omnibus tam Prælatis quàm Subditis integrè, exactè atque inviolatè servari. Certùm est autem, quòd hæ Constitutiones nullam de hac prohibitione mentionem faciant.

536. Bruno putat praxim Ordinis esse contrariam.

Accedit, inquit Bruno, quòd ab illo tempore concessiones & gratiæ hujusmodi factæ sunt aliquibus Ordinibus, cum quibus in omnibus privilegiis Minores communicant, nec ulla ab eo tempore prohibitio eisdem non utendi à Capitulo Generali emanavit; quocircà usus & praxis in dicto Ordine conformis est privilegio. Hæc ille.

Sed quæ sint illæ concessiones, & quibus Ordinibus factæ, non loquitur; nec ego dicam, quia nullam invenio præter concessionē Innocentii VIII. de qua suprà. Quantùm ad praxim, scio Prælatos solere in nostra Provincia prædicta vestimenta benedicere: quid in aliis fiat, nescio. Interim per non usum numquam perditur privilegium merè favorabile, quale hoc est, de quo disputamus, præsertim quando oritur ex ignorantia.

537. Ex his patet responsio ad id, quod ex eodem Capitulo Meclinensi adducit Collector Privil. suprà dicens: Reperitur quoddam Statutum generale factum in Capitulo Meclinensi sub forma sequenti: *Generale Capitulum determinavit & præcepit quòd soli Provinciales habeant benedicere Corporalia. Et iidem Provinciales, Custodes & Guardiani alia ornamenta pro Fratribus, Monialibus, & Tertiarys, & nullo modo pro alys extra Ordinem.*

In nostri Superiores benedicant aliorum ornamenta.

Sanè video ego quotidie in hac Provincia contrarium practicari. Omnes enim Guardiani sine ullo scrupulo benedicunt Corporalia & alia ornamenta undecumque delata.

Et meritò, quia constat de privilegio Innocentii VIII. non verò de ejus revocatione aut limitatione, sive speciali per Capitulum Meclinense, sive generali per Decretum sacræ Rituum Congregationis die 24. Augusti 1609. quod allegat Gavantus in Rubricis Missalis part. 3. Tit. 19. n. 22. addens renovatum fuisse in favorem Episcopi Spoletani die 30. Septembris 1628.

538. Negat Gavantus.

Propter hoc Decretum putat Gavantus suprà, Superiores Regularium non posse benedicere paramenta Ecclesiarum sibi non subditarum. Nec obstat, inquit, consuetudo allegata à Tamburino de Iure Abbatum tom. 1. disp. 22. q. 2. n. 2. quam abrogavit & non obstare declaravit eadem sancta Congregatio 18. Augusti 1629.

Tamburinus.

Ex simili Decreto 17. Julii 1627. docet idem Auctor nullo modo Sacerdotes simplices benedicere posse proprias vestes.

Sed quis non videt unico verbo responderi posse, hæc Decreta non constare authenticè; adeoque propter ista non aliter operandum, aut ab opere desistendum, quàm priùs? Igitur sine scrupulo Superior Regularis benedicat Corporalia, & alia ornamenta Ecclesiastica, in quibus non intervenit Chrisma, undecumque delata; similiter simplex Sacerdos Regularis, exceptis Corporalibus dumtaxat.

Sed oppositum est practicè tutum.

Notat ibidem Gavantus n. 23. Episcopum non posse hanc facultatem delegare simplici Sacerdoti, ut colligitur ex Decreto Sacræ Rituum Congregationis sequentis tenoris: *Benedictio paramentorum, & aliarum rerum pro usu Ecclesiarum, ut possit ab Episcopo delegari personis in Dignitate Ecclesiastica constitutis, conceditur; dummodò in eis non sit adhibenda sacra unctio* &c. Ita refert Barbosa in collectione Bull. verb. *Benedictio.* Quid autem erat opus hâc concessione, si potestas illa per se competat Episcopo?

539. An Episcopus possit hanc facultatem delegare simplici Sacerdoti?

Barbosa.

Et ratio est; quia de potestate Ordinis est hæc benedictio: potestas verò Ordinis non potest ab Episcopo delegari, sicuti bene potestas jurisdictionis, argumento cap. *Aqua.* 9. de Consecrat. Eccles. Ibi: *Licèt Episcopus committere valeat, quæ iurisdictionis existunt, quæ Ordinis tamen Episcopalis sunt, non potest inferioris gradus Clericis demandare.*

540. An benedictio illa sit actus Ordinis Episcopalis? Angelus.

Nihilominus qui negaret illam benedictionem esse actum Ordinis Episcopalis cum Angelo verb. *Benedicere.* n. 1. quia (inquit ille) competit Abbatibus ex consuetudine; consequenter cum illo diceret, quemlibet Sacerdotem de jure communi posse benedicere omnia illa, in quibus non intervenit Chrisma, & non sunt ei specialiter inhibita. Talia autem, secundùm istum Doctorem, sunt vestimenta; quia in cap. *Vestimenta* 42. de Consecrat. dist. 1. ex quo probavimus suprà necessitatem benedictionis, nihil dicitur de Episcopo.

Et aliunde inter illa, quæ sunt Ordinis Episcopalis, non enumeratur benedictio paramentorum, ut patet ex sequentibus verbis: *Quamvis Chorepiscopis & Presbyteris plurima cum Episcopis ministeriorum communis sit dispensatio: quædam tamen auctoritate veteris legis, quædam novellis & Ecclesiasticis regulis sibi prohibita noverint: sicut est Presbyterorum, & Diaconorum, aut Virginum consecratio; sicut constitutio altaris, ac benedictio vel unctio. Siquidem nec erigere eis altaria, nec Ecclesias, vel altaria consecrare licet, nec per impositionem manuum, fidelibus baptizatis vel conversis Hæreticis Paracletum Spiritum Sanctum tradere, nec Chrisma conficere, nec Chrismate baptizandorum frontes signare, nec publicè quidem in Missa quemquam pœnitentem reconciliare, nec formatas cuilibet epistolas mittere. Hæc enim omnia illicita sunt Chorepiscopis.* Ita Leo I.

Leo I.

 Epistola

Epistolâ 86. aliàs 88. & refertur dist. 68. can. 4.

541. *Sententia affirmans non satis probatur.* In quibus verbis, ut clarum est, nulla sit mentio benedictionis vestimentorum. Quo ergo jure probatur, illam benedictionem adeò propriam esse Episcopis, ut etiam ab his delegari non possit simplici Sacerdoti? Sanè aliud adferri nequit præter consuetudinem, & privilegia desuper concessa, quæ frustranea forent, si hoc jure, vel consuetudine possent.

Interim qui negaret consuetudinem obligare, & assereret multa privilegia data esse ad sedandos scrupulos, ut non semel in hac Sectione diximus, non posset efficaciter redargui. Quid ergo? Ne in praxi recesseris à communi sententia, & non erraveris.

542. *Tamburinus. An major causa requiratur ut celebretur sine vestibus sacris, quàm cum illis nondum benedictis.* Notandum præterea, quod docet Tamburinus de Sacrificio lib. 1. cap. 3. §. 2. n. 2. videlicet gravioris mali metum requiri, ut quis licitè faciat Sacrum sine vestibus sacerdotalibus, quàm cum illis nondum benedictis. Ratio est, inquit, quia majoris scandali, majorisque irreverentiæ periculum est in illo, quàm in hoc modo celebrandi. Quis enim non magis scandalizetur, si videat Sacerdotem in vestibus communibus celebrantem, quàm si videat eundem celebrantem in vestibus sacerdotalibus, licèt sciat nondum esse benedictas? Idem dic de irreverentia. Hæc ille.

543. *Sententia negativa probatur.* Sed multa facilè dicuntur, quæ difficulter probantur. Enimverò quomodo hæc doctrina consonat illi sententiæ, quam habet numero præcedenti, nimirum: Idem est uti vestibus non benedictis, ac nullis uti? Quod etiam docent Suarius disp. 182. sect. 3. §. *Secundò dubitari solet*, & Fagundez de primo præcepto Eccles. l. 3. c. 23. n. 17. Quæ ergo ratio majoris scandali in uno casu, quàm in alio, si idem casus est?

Fateor periculum esse majus propter ignorantiam illorum, qui communiter assistunt Sacrificio, qui videntes Sacerdotem celebrantem cum vestibus sacerdotalibus, existimant, & quidem prudenter, illas esse benedictas; si tamen quispiam sciret non esse benedictas, & simul cognosceret benedictionem esse necessariam, non minùs scandalizaretur, quàm si videret alium sine vestibus celebrantem.

544. Consimiliter quod spectat ad irreverentiam, cùm Lex Ecclesiastica non obliget ad usum vestium non benedictarum, imò expresse illum prohibeat, quæ major irreverentia positiva invenitur in uno casu, quàm in alio? Neque etiam major irreverentia naturalis, id est, contra legem naturalem; quia hæc, ut patet, non potiùs requirit has vestes, quàm alias, dummodò sint honestæ, & tanto muneri seu actioni convenientes: quòd enim sint hujus vel illius figuræ, quamvis sit aliqua congruentia pro hac magis quàm pro illa, equidem tota necessitas oritur ex lege positiva. Si ergo illa sit una & eadem, præcipiens per modum unius hujusmodi vestes benedictas, dico iterum tantùm peccare contra illam legem, qui celebrat cum vestibus non benedictis, quantùm si celebraret sine illis.

Hoc meliùs advertit Tamburinus suprà n. 3. Sacerdotem non debere esse sollicitum in inquirendo, an vestes, aliaque Sacrificii instrumenta sint benedicta, nisi aliqua particularis ratio occurrat dubitandi. Quare rectè notant aliqui, quando hæc rei divinæ inservierunt de more, vel quando offeruntur à Parocho, nihil esse inquirendum. Nam sine urgenti ratione non possumus præsumere Parochum, ad quem spectat illa cura, offerre vestes, vel alia instrumenta, quibus juxta præceptum Ecclesiæ non possumus uti, nemo enim præsumitur malus nisi probetur. Et aliunde quando de more inservierunt rei divinæ, præterquam quòd præsumi possit & debeat, quòd anteà consecrata fuerint, jam hoc ipso ministerio, probabiliter saltem, consecrata permanserunt juxta superiùs dicta de calice & patena. 545. *Celebrans non debet esse sollicitus in inquirendo an vestes sint benedictæ.*

Nec obstat quòd non habeamus hîc contactum illum Corporis & Sanguinis Christi; quia etiam in vestibus & aliis ornamentis non requiritur tanta consecratio. Unde non est improbabile sufficere eam consecrationem, quæ ex ipso sacro ministerio in illa redundat, inquit Tamburinus lib. 1. cap. 1. §. 4. n. 4. citans Gavantum in Rubricis Miss. p. 4. tit. 19. n. 21. 546. *An ex sacro ministerio sufficienter consecrentur?* *Tamburinus.*

Sed perperàm, ut ostendo ex his verbis: Reprehendit Possevinus de Officio Curati c. 2. n. 30. eos, & meritò, qui assuunt vestem sacerdotalem non benedictam vesti sacerdotali benedictæ, & eam dissuunt post Missam, putantes hoc sufficere vice benedictionis propriæ, quod nullatenus est permittendum. Ita Gavantus, nullam rationem assignans, ut notat Tamburinus cap. 3. §. 3. n. 6. *Pro sententia affirmante perperam adductus Gavantus.*

Sed quid mirum? Nam fortè supposuit communiorem & probabiliorem sententiam, scilicet ex solo ministerio sacro non remanere vestes consecratas: saltem ex illa doctrina non sequitur Gavantum censuisse celebrationem sufficere vice benedictionis.

Cæteroquin vellem audire rationem, quare hoc nullatenus sit permittendum. Assignat illam Tamburinus; quia vel illâ veste assutâ uteris ex intentione sacrificandi in ipsa, & sic mortaliter peccas adhibendo Planetam non benedictam; vel illâ uteris non ex intentione sacrificandi in ipsa, & tunc non benedicetur, quia benedicitur vestis ex ipso Sacrificio, in probabili illa sententia, quando vestis inservit Sacrificio: at non inservit Sacrificio illa, quam ex tua intentione licèt materialiter tecum habeas, sicuti habes cæteras usuales vestes, nullo modo refers ad Sacrificium. 547. *Expenduntur casus aliquis particularis.*

Confirmatur; nam si Episcopus benedictionem proferret præsentibus duabus Planetis, cum inten-

intentione benedicendi hanc, & non illam, certè hæc sola benediceretur, non autem illa: pari ergo modo (cùm, quod in re nostra facit benedictio, suppleat Sacrificium) si ad illam vestem Sacrificii benedictionem non refers, benedicta remanere non poterit. Hactenus Tamburinus.

548. *Alius casus proponitur.* A quo peto; si Planeta serica nullò panno fultâ benediceretur, & post benedictionem panno fulciretur, peto, inquam, licitum erit uti tali Planetâ animo sacrificandi in illa, etiam quà fulta panno, & consequenter in ipso panno? Extrahatur rursum sive dissuatur pannus, nùm in ipso solo potero Sacrificare?

Si ergo tali modo Planeta non benedicta, benedictæ subduceretur, quidni sine peccato possem velle in utraque celebrare? Tali namque casu non celebro sine Planeta benedicta, quod solùm est prohibitum. Hæc offero doctioribus examinanda & resolvenda.

Reliquum est, ut investigemus modum, quo amittitur benedictio vestium Sacerdotalium. Dico ergo:

CONCLUSIO XXVIII.

Amittunt vestes Sacerdotales suam benedictionem, quando ita franguntur, ut jam sint ineptæ ad suum consuetum usum.

549. *Probatio Conclus.* HÆc Conclusio patet ex dictis de execratione calicis & patenæ; si enim calix & patena amittunt suam benedictionem quando ita immutantur, ut sine novo artificio sint inepta ad consuetum usum Sacrificii, quidni etiam vestes sacerdotales? Etenim sicuti illa benedicuntur in ordine ad usum Sacrificii, ita & hæ. Et veluti calix & patena moraliter destruuntur, quando sic immutantur, ut non facilè sine novo artificio sint apta ad usum Sacrificii, ita quoque moraliter destruuntur vestes sacerdotales, quando sic franguntur, ut non facilè sine novo artificio sint idoneæ ad usum Sacrificii. Quid ergo mirum si amittant suam benedictionem, cùm moraliter destruatur illud, quod anteà fuerat benedictum? Ex quo sequitur

550. *Alba amittit benedictionem per separationem manicæ assutæ.* Corollarium Primum: si manicæ assutæ separentur ab Alba, perditur benedictio, quia jam inepta evasit ad usum Sacrificii, nisi per novum artificium rursum manicæ assuantur.

Dices; possunt manicæ sine novo artificio facilè aciculis affigi, ita ut possit utcumque Alba deservire.

Respondeo, non sufficit posse partes facilè connecti ut retineatur benedictio; sed oportet quòd sine novo artificio possint facilè recipere connexionem, qualem priùs habebant; quia benedictio respiciebat partes taliter connexas: illa autem connectio artificialis non perditur moraliter, quamdiu partes possunt absque novo artificio eodem modo connecti. Hinc sequitur

Corollarium Secundum: si Alba sit ejusmodi ut ejus manicæ globulis vel funiculis ipsi connectantur (& eadem foret ratio Planetæ, cujus pars anterior resticulis interiori adnecteretur) per disiunctionem non amittet benedictionem. Quid miramur? Etenim calix tornatilis per separationem partium non amittit benedictionem. Quare? Quia post reunionem, quæ fieri potest sine novo artificio, remanet idem calix, & per consequens eadem vestis, quoniam eædem partes, & eodem modo connexæ. 551. *secùs funiculis annexæ.*

Sed contrà; etiam Alba, vel Planeta dissuta, post iteratam conjunctionem earumdem partium est eadem Alba, vel Planeta; argumento Leg. *Qui res* 98. §. *Aream* ff. de Solut. & lib. ibi: *Hic enim eadem navis est, quam te daturum spopondisti*, loquitur de navi, quam Dominus priùs dissolverat, deinde iisdem tabulis compegerat. 552. *Objectio.* *Lex. 98. ff. de Solut.*

Respondeo, esse eandem navim fictione juris in ordine ad solutionem. Accipe totum contextum: *Si alienum hominem promisi, & is à Domino manumissus est: liberor. Nec admissum est quod Celsus ait, si idem rursus lege aliquâ servus effectus sit peti eum posse; in perpetuum enim sublata obligatio, restitui non potest; & si servus effectus sit, alius videtur esse. Nec similé argumento usus est: ut si navem, quam tu promisisti, Dominus dissolverit, deinde iisdem tabulis compegerit, teneri te. Hic enim eadem navis est, quam te daturum spopondisti: ut videatur magis obligatio cessare, quàm extincta esse. Homini autem manumisso simile fiet, si eâ mente dissolutam esse navem posueris, ut in alios usus converterentur tabulæ, deinde mutato consilio easdem compositas, alia enim videbitur esse posterior navis, sicut ille alius homo est.* Ecce fictio juris; quid enim refert ad veram & physicam unitatem navis intentio dissolventis? *Solutio.*

Numquid si calix tornatilis dissolveretur eo animo ut partes converterentur in alios usus, ideo non esset idem calix, si posteà mutato consilio rursum partes componerentur? Et si calix fixus dissolveretur eo animo ut deinde partes eædem componerentur, numquid ideo esset idem calix, compositus rursum novo artificio ex illis partibus? Non credo. Ergo similiter non erit eadem Alba, vel Planeta composita ex partibus priùs dissutis, estò illo animo, ut rursum assuerentur, non erit, inquam, eadem illâ unitate, quæ requiritur, ut permaneat benedictio, quæ ipsi toto inhæret; & per consequens toto destructo, destruitur, nec resultat in ipsa re, tametsi eadem numero reproducta, utpote accidens planè extrinsecum. 553. *Non est eadem Alba composita ex partibus priùs dissutis.*

 Porrò

Porrò obligatio solvendi rem promissam, inhæret ipsi personæ; & disposuit jus, ut quando res promissa in morali æstimatione non dissipata est, aut dissoluta ex intentione, ut numquam redeat; sed ut reparetur, non censeatur destructa, sed interrupta, aut quasi sopita, & idem censeatur de obligatione, quam contraxit promittens, sicut & de jure, quod acquisivit promissarius.

Hinc si vestis aliqua sacra alicui Sacerdoti legetur in testamento, & contingat illam dissui animo rursus consuendi, quamvis amiserit consecrationem, postquam tamen iterum consuta fuerit, debetur Sacerdoti juxta legem citatam, quoniam eadem quantùm ad æstimationem moralem pretii & valoris, ad quod attenditur in legato.

Si autem à me quæritur, quare magìs destructa censeatur Alba, quando partes dissuuntur, quàm quando partes globulis aut funiculis connexæ dissolvuntur? Respondeo; quia hoc est hoc, & illud est illud, id est, quia totum fixum requirit partes fixas; totum autem mobile, ut sic loquar, constat ex partibus mobilibus, quibus proinde manentibus, sive simul, sive separatim, censetur manere totum mobile, & ideo etiam manet benedictio, quæ à principio istis partibus mobilibus fuit annexa. Consimiliter, & erit

554. *Quid si manentibus partibus fixis Alba paulatim reficiatur?*

Corollarium tertium: manentibus partibus fixis, id est, antequam partes Albæ aut alterius vestis ita dissuantur, ut amittat figuram, etsi paulatim reficiatur, etiam per additionem aliquarum partium materiæ non benedictæ, non tollitur prior benedictio, quoniam semper manet idem totum, & accessorium sequitur naturam sui principalis.

Quid si Cingulum fuerit divisum in duas partes?

Unde si Cingulum, antequam omnino dividatur, reficiatur, vel adhibito nodo firmetur, non eget novâ benedictione, quia adhuc est unum & idem Cingulum; secùs si in duas partes fuerit divisum, quarum neutra est apta ad cingendum.

Ratio colligitur ex dictis: quamvis enim illæ duæ partes facto nodo facilè possint conjungi; equidem non eodem modo, quo anteà erant conjunctæ, & sub quo modo data fuerat benedictio. Neque enim Cingulum benedicitur sub modo partium separabilium & iterum conjungibilium, uti calix tornatilis, sed è contra sub modo partium inseparabilium, nisi fortè, ut dictum est de Alba, una pars alteri globulo, aut etiam nodo, tempore benedictionis fuisset adnexa.

Dixi, *Quarum neutra est apta ad cingendum*; quia si una pars apta remaneat, vel utraque, liquet profectò alteram, vel utramque retinere suam benedictionem; cùm per illam fractionem non sit facta inepta ad usum Sacrificii.

555. *An maneat benedictio si neutra pars sufficiat ad cingendum?*

Quin imò Tamburinus l. 1. cap. 3. § 3. n. 4. existimat non esse improbabile (saltem propter auctoritatem extrinsecam Doctorum) Cingulum divisum in duas partes, quarum neutra seorsim sufficit ad cingendum, non indigere novâ benedictione. Pro hac opinione Diana p. 2. tract. de celeb. Miss. resol. 57. citat Coninck de Sacramentis qu. 83. art. 3. dub. 3. n. 250. Emanuel Sa verbo *Missa*. n. 12. & Joannem de la Cruz in Direct. conscientiæ p. 2. de Sacrificio Missæ q. 3. dub. 4. conclus. 1.

Tamburinus. Diana. Coninck. Emanuel Sa. Joan. de la Cruz.

Quorumdam Auctorum sententia circa hoc examinatur.

Notat autem Tamburinus Ægidium Coninck perperàm citari; nam, inquit, eam opinionem non tamquam suam, sed tamquam Emanuelis Sa profert. Immo contrà Ægidium puto, quod neque id Emanuel dicit. Audi breviter utrumque: Si Cingulum (ait Coninck) ita frangatur, ut neutra pars sufficiat ad cingendum Sacerdotem, amittit benedictionem: secùs si longior pars sufficeret ad cingendum. Aliqui tamen putant etiam in prima fractione licere partibus simul nexis uti. Ita Emanuel Sa verb. *Missa* n. 12. Hæc Coninck. Audi Emanuelem: Cingulum, ait, fractum potest necti si pars altera non sufficit. Hæc Sa. Vides? Si pars altera non sufficit, ait, non verò si neutra pars sufficit. Hucusque Tamburinus.

556. *Renuitur explicatio Tamburini.*

Sed quæso te, si altera pars sufficit ad cingendum, quid opus est nexu? Vel si nec Ægidius, nec Emanuel illam opinionem tenuit, qui sunt illi Doctores, propter quorum auctoritatem extrinsecam asseris hanc opinionem probabilem? Fortè Cælestinus in compendio Theologiæ moralis tract. 8. c. 5. q. 8. Fortè Jacobus Marchantius in Candel. Sacrament. tract. 4. qq. Pastor. cap. 5. de Celeb. Miss. q. 2. Fortè Franciscus de Nigro in addit. ad Ruyz p. 1. præsuppos. 4. nu. 42. q. 28.? Illos siquidem citat Diana p. 5. tract. 13. resol. 92.

Cælestinus. Marchantius. Franciscus de Nigro.

Verùm si quæstionem, quam hìc tractamus, maturiùs consideremus, sole meridiano clariùs apparebit duos primos non fuisse illius sententiæ. De tertio non fero judicium, quia textum, utpote quo careo, non potui inspicere, neque Diana verba textùs exscribit, sed solùm dicit eum testari de praxi.

Sententia Marchantii.

Sed de qua praxi? Credo de eadem, de qua testatur Marchantius suprà his verbis: Passim videmus, licèt Cingulū frangatur, solere utramque partem connecti sine alia benedictione. Quis autem non videt illa verba posse explicari, sicuti superiùs Tamburinus explicavit verba Emanuelis? Imò sic debere intelligi, colligo; quia Marchantius pro se citat Emanuelem. Si ergo Emanuel non loquitur nisi de partibus, quarum altera sufficit ad cingendum, neque de aliis partibus loquitur Marchantius.

557. *Proponitur sententia Cælestini.*

Restat ergo Cælestinus, qui sic ait: Quæres an Sacerdos peccet mortaliter celebrans sine necessitate cum Cingulo non benedicto, aut fracto,

fracto? Respondeo, quòd non. Quòd idem dico de celebrante Missam in casu necessitatis sine Stola, Manipulo vel Cingulo, vel cum aliis vestibus non benedictis, non autem extra necessitatem, nisi quoad Cingulum, ut dictum est, quod quidem Cingulum etiam inservire potest, licèt sit ita fractum, ut neutra pars sufficere per se possit, & necesse sit partes simul connecti. Hæc Cælestinus.

qui de præsenti casu non egit. Verumtamen extra nostrum propositum; non enim hìc quærimus, an peccet mortaliter, qui sine necessitate celebrat cum Cingulo non benedicto, aut ita fracto & diviso in duas partes, ut neutra pars per se sufficiat; sed quæstio nostra est, an Cingulum ita divisum in duas partes, maneat benedictum, adeò ut partibus facto nodo conjunctis possim uti sine ullo peccato extra necessitatem; perinde ac si Cingulum numquam divisum fuisset: quod Cælestinus ibi non affirmat, ut patet. Si ergo non sit probabile ex ratione, quòd Cingulum ita divisum haud indigeat novâ benedictione, neque probabile erit propter auctoritatem extrinsecam Doctorum.

558. Quid si fiat Casula duplicata? Illud satis certum videtur, si fiat Stola, vel Casula duplicata, facili separatione duæ, quarum utraque sit apta ad Sacrificium; certum, inquam est (consequenter ad illa, quæ jam diximus de Cingulo diviso in duas partes, quarum utraque seorsim sufficit ad cingendum) factâ separatione utramque Stolam, vel Casulam manere benedictam. Siquidem vestes illæ sunt totaliter benedictæ, & separatæ remanent aptæ ad Sacrificium sub eadem forma, sub qua fuerunt benedictæ.

559. Tamburinus. An Alba ex multis Amictis immutatis confecta, novâ indigeat benedictione? Cæterùm quærit Tamburinus suprà n.7. Si ex multis v. g. Amictis immutatis fiat una Alba, & ex multis Stolis itidem immutatis, una Planeta, talis Alba & Planeta indigeretné benedictione? Dico, *Immutatis*, nam si mutaretur forma, sub quâ benedicta erant, jam amitterent, ex dictis, benedictionem, atque adeò certò novâ benedictione indigerent.

Affirmat Tamburinus. Respondet autem prædictus Auctor, quòd indigerent; quia ex una parte tales Amicti & Stolæ numquam habuerunt benedictionem Albæ vel Planetæ, & ex alia, per illam unionem nullam benedictionem acquisiverunt.

560. Oppositum probatur. Sed contrà: licèt in Pontificali ponatur specialis benedictio cujuslibet indumenti, equidem in Rituali Romano præscribitur solùm benedictio sacerdotalium indumentorum in genere, ut proinde una vestis non indigeat diversâ benedictione ab altera, sed una & eadem sit benedictio Amicti, Stolæ, Albæ, Planetæ &c. omnia enim benedicuntur in quantum præcisè sunt indumenta necessaria ex præcepto Ecclesiæ ad ritè sacrificandum; non autem quatenus habent hunc vel illum particularem usum.

Est una & eadem benedictio Amicti, Stolæ &c. Patet ex verbis benedictionis: *Omnipotens sempiterne Deus* &c. *hæc indumenta sacerdotalia desuper irrigante gratiâ tuâ, ingenti benedictione per nostræ humilitatis servitium purificare, benedicere, & consecrare, digneris; ut divinis cultibus, & sacris mysteriis apta & benedicta existant* &c. Ita Ecclesia in prima oratione, & similiter in secunda & tertia.

Cùm ergo, ut Tamburinus supponit, tales Amicti & Stolæ per unionem non perdant suam benedictionem; si enim, ut ait n. 8. iterum dissuerentur, & redirent ad pristinam formam, non indigerent novâ benedictione; cur novâ indigeant quando manent unita? Quòd enim jam sint Alba & Planeta, ubi anteà solùm erant Amicti, & Stolæ, quid refert, cùm omnium sit eadem benedictio? Neque Alba debeat benedici, ut talis in specie, sed solùm in genere, ut indumentum sacerdotale?

Dices; saltem possunt benedici diversâ benedictione. Respondeo, etiam Stola; & Manipulus; & tamen secundùm Tamburinum n. 9. si ex Stola fiat Manipulus, & ex Manipulo Stola, non est necesse ut ad hunc novum usum, sicut nec deinde, quando fortè redirent ad suum pristinum usum, novâ benedictione benedicantur. 561. Objectio solvitur.

Planè, inquis, sed diversitas est, quòd Stola & Manipulus non sint diversæ vestes, solùm enim una est brevior, alia longior; constat autem Amictum & Albam esse vestes distinctas, similiter Stolam, & Planetam. 562. Secunda objectio.

Respondeo, parùm referre, quòd sint vestes distinctæ, si non indigeant distinctis benedictionibus. Unde qui celebraret cum tali Alba & Planeta, non rectè diceretur celebrare sine vestibus benedictis, cùm nihil in tali Alba vel Planeta inveniatur, quod non sit benedictum, vel per se & primariò, vel saltem secundariò tamquam accessorium. Responsio.

Sed contrà dicet aliquis; Figura non est benedicta, quæ tamen, utpote forma artificialis, est pars principalior compositi artificialis, sicuti forma naturalis est pars principalis compositi naturalis. 563. Tertia objectio.

Hìc hæreo, & amplector sententiam Tamburini: nam licèt diversæ vestes non requirerent diversam benedictionem, equidem aliqua est necessaria; jam autem Alba ita composita ex pluribus Amictis immutatis, tametsi materialiter sit benedicta secundùm materiam, nequaquam tamen formaliter, id est, secundùm formam, seu figuram artificialem Albæ, quæ est præcipua pars indumenti sacerdotalis: ergo requirit novam benedictionem, si non specie, saltem numero distinctam. Atque ex his sit finis hujus Conclusionis. propter quam Auctor amplectitur sententiam Tamburini.

Sequitur resolutio quæstionis, quæ à Theologis solet hìc tractari; scilicet, an sacra vasa & vestes, eâdem formâ, atque adeò eâdem benedictione vel consecratione manente liceat

 trans-

transferre ad usum profanum, & è contra profanas vestes, vasáque applicare usibus sacris & Sacrificio?

CONCLUSIO XXIX.

Non licet sacra vasa, aut vestes transferre ad usum profanum; bene è contra vestes, vasáque profana applicare usibus sacris.

564. *Est mortale applicare res sacras usibus profanis.* CIrca primam partem, dixi suprà Conclusione 20. ubi de contactu sacrorum vasorum, esse peccatum mortale ex genere suo uti calice consecrato in communi mensa, vel pallâ benedictâ ut communi linteolo ad emungendas nares, aut sacrâ veste ad profanam repræsentationem vel ludum. Patet; quia est sacrilegium, utpote abusus rei sacræ; sacrilegium autem, quoniam peccatum oppositum virtuti Religionis, constat esse peccatum ex genere suo mortale, ut communiter docent Theologi in Tractatu de Virtutibus & Vitiis.

Ex parvitate materiæ potest esse veniale. Dixi, *Ex genere suo*, quia ex parvitate materiæ poterit esse peccatum veniale, v. g. semel leviter sudorem faciei abstergere mappâ benedictâ, & similia. Sanè quis dicet esse peccatum grave, quod aliqui ex devotione faciunt (quamvis minùs bene) præbere scilicet potum aliquibus ægrotantibus, aut malè habentibus in calice?

565. *Applicare candelabrum Ecclesiæ ad usum communem, nullum est peccatum.* Et notandum nos hìc loqui de rebus, quæ solent consecrari, sive benedici; nam applicare v. g. ad nuptias vel alium communem usum tapetem, candelabrum, pelvim, imò & manutergium, & similia in Missa adhiberi solita, cùm satis remotè inserviant ministerio sacro, non est peccatum secluso contemptu.

Nam sicuti sine scrupulo utimur v. g. candelabris profanis ad ornandum altare, cur non similiter liceat uti candelabris Ecclesiæ ad ornandas ædes profanas, non quidem semper & indifferenter (hoc enim præ se ferret implicitum quemdam contemptum) sed in aliqua solemnitate non sacra, fortuitò occurrente?

Objectio solvitur cap. 43 de Consecr. Si dixeris; quia in cap. *Ad nuptiarum* 43. de Consecrat. dist. 1. id prohibetur ibi: *Ad nuptiarum ornatum divina mysteria non præstentur.* Respondeo sermonem esse de rebus consecratis, vel saltem benedictis, ut clarè ostenditur ex ly *Divina*. Quis namque candelabra rectè vocaverit divina mysteria?

566. *An res sacræ mutatâ formâ possint applicari usibus profanis.* Ex quo intelligi potest, quare in proposita quæstione addiderim illa verba: *Non mutatâ formâ* &c. Cùm enim mutatâ formâ, adeòque deperditâ benedictione, non sint ampliùs res sacræ, quamvis plurimùm conveniat, ut præfatæ vestes & vasa numquam applicentur profanis usibus, sed vel serventur ad alium sacrum usum fortè apta, vel, si ad nullum sint utilia, comburantur, cineresque in Sacrarium juxta directionem sacrorum Canonum projiciantur; equidem si contrarium fiat, probabile est, nec mortale esse, nec veniale, inquit Tamburinus l. 1. cap. 2. §. 3. n. 2. *Affirmat Tamburinus.* Calix ergo confractus, Casula, vel Alba diffuta, frustula inveterati Corporalis, vel Purificatorii, ligna & lapides diruti templi &c. poterunt, quantùm est ex hoc capite, vendi, usibus communibus applicari, & ut profana nobis usui esse. Ita ille; citans Castro Palaum tom. 2. Tract. 8. disp. 1. p. 6. n. 25. *Castro Palaus.*

567. *Non obstantibus quibusdam Pontificum Decretis.* Sed obstare videntur quædam antiqua Decreta Pontificia, quorum primum, ex Epistola 2. Clementis ad Iacobum Fratrem Domini, refertur de Consecrat. dist. 1. cap. 39. *Altaris palla* inquit Pontifex, *cathedra, candelabrum, & velum, si fuerint vetustate consumpta, incendio dentur: quia non licet ea, quæ in Sacrario fuerint, male tractari: sed incendio universa tradantur. Cineres quoque eorum in Baptisterium inferantur, ubi nullus transitum habeat: aut in pariete, aut in fossis pavimentorum jactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur.* *Clemens.*

Secundum Decretum est Igini, quod refertur eâdem dist. cap. 38. sub his verbis: *Ligna Ecclesiæ dedicatæ non debent ad aliud opus jungi, nisi ad aliam Ecclesiam: vel igni sunt comburenda, vel ad profectum in Monasterio fratribus* (hoc est, secundùm Glossam ibi, *vel in Capitulo, vel in Dormitorio, vel in aliis religiosis locis; non in coquina vel in vineis pastinandis*) *in laicorum verò usum non debent admitti.* *Iginus.*

568. *Non explicantur à Castro Palao.* Respondet Palaus, Pontifices loqui de rebus in eadem forma manentibus, ac fuerunt applicatæ. Sed de hoc valde dubito; nam licèt fortè verba Clementis in illum sensum possent detorqueri; attamen non video quâ apparentiâ veri sic queat intelligi Decretum Igini.

Sed explicatio rejicitur. Enim verò (ut omittam vix unquam ligna Ecclesiæ dirutæ in eadem formâ applicari alteri operi) Ecclesiâ dirutâ, nonne quæcumque supersunt, sive in eadem, sive in alia forma, si ita volumus loqui, eo ipso amiserunt suam dedicationem? Quis dubitat? Ergo impertinens est, secundùm illum Auctorem, an in eadem forma, an in diversa alteri operi applicentur.

Probatur Consequentia; quia ideo requiritur mutatio formæ, ut res priùs sacra desinat esse talis, ne fortè fiat irreverentia rebus sacris, dum eorum materia ad usus profanos transfertur.

569. *Alia explicatio rejicitur.* Si dixeris, Pontificem loqui de Ecclesia dedicata integra permanente, & solùm velle, quòd illa non possit converti in habitationem laicorum aut coquinam Monasterii, secùs in Capitulum vel Dormitorium, aut alia loca religiosa, ut videmus factum in hoc nostro Monasterio Lovaniensi.

Contrà

Contrà facit, quòd lignorum dumtaxat fiat mentio; illaque decernat Pontifex ad aliam Ecclesiam applicanda, aut igni comburenda, vel certè ad profectum in Monasterio Fratribus: quis autem crediderit integram Ecclesiam igni comburendam esse? Unde Glossa ibi verb. *Ligna: De lignis*, inquit, *Ecclesiæ destructæ & omnibus utensilibus Ecclesiæ reverenter utendis istis sex capitulis sequentibus ostendatur.*

Verus eorum intellectus.

Itaque ex voluntate Igini, ligna Ecclesiæ destructæ in usu laicorum nequaquam admitti debent, sive in eadem forma, sive in diversa; non quia de facto adhuc sacra sunt, sed quia aliquando fuerunt.

Profectò Pontifices non considerasse sanctitatem, quam res istæ habent præcisè ex benedictione Ecclesiæ, vel ex hoc satìs liquet, quòd Clemens inter cæteras res enumeret cathedram, candelabrum, & velum, quæ non indigent speciali benedictione. Quis ergo indicavit Castro Palao Decretum istud solùm intelligendum esse de rebus in eadem forma manentibus?

570. Sententia Tamburini probatur ex ratione naturali.

Ratio, inquis, naturalis, quæ dictat nullam fieri irreverentiam rebus sacris ex eo, quòd earum materia profanis usibus aptetur, siquidem numquam est verum dicere, res sacras profanis usibus aptari: v. g. destructâ formâ calicis, jam calix ille amisit consecrationem, & consequenter jam non est sacer; ergo est profanus: ergo poterit usibus profanis deservire. Quid enim ex præterita consecratione in illa materia remanet, ob quod prohibearis usui communi materiam illam aptare? Siquidem jam communis est.

Numquid negabit aliquis ex calice confracto vas aliquod profanum confingi posse, & ex veste aliqua sacerdotali jam ruptâ aliquam profanam componi posse? Alioquin esset obligatio hæc omnia igne consumendi, quod videtur nimis durum. Propter hæc (inquit Palaus) censeo probabile, secluso scandalo, nullum vel levissimum peccatum in hac applicatione intervenire.

571. Sententia Auctoris. Diana.

Ego cum Diana part. 5. tract. 13. resol. 76. in fine, lubens concedo, non intervenire peccatum mortale propter parvitatem materiæ. De veniali quid dicam? Communis sententia illud agnoscit, & meritò, si Decreta ista tamquam obligantia sint recepta.

S. Ambr.

Constat quidem ex Divo Ambrosio 2. Offic. cap. 28. vasa argentea, & calices, postquam confracta sunt, & ferro ac igne transmutata in certis casibus vendi posse, & in communes usus deservire. Sed quid mirum? Nam illi casus semper ex necessitate oriuntur, & ad pietatem pertinent, adeòque talis usus non est à Religione alienus; eò vel maximè, quòd per illam transmutationem hujusmodi res moraliter loquendo factæ sint omnino aliæ.

572. Ad rationes autem Castro Palao, Respondeo, solùm probare hujusmodi usum profanum non adversari reverentiæ rebus sacris debitæ ex jure naturali. Interea quòd ratio naturalis non dictat omnino necessarium, sed maximè conveniens, potuit per jus positivum fieri necessarium, & sic factum fuisse, videtur colligi ex Decretis suprà allegatis.

Respondetur ad rationes Castro Palao.

Neque durum videri debet, quòd illa, quæ amplius non possunt deservire cultui divino, incendio tradi debeant, quoniam exigui sunt valoris, utpote vetustate consumptâ, ut loquitur Clemens; vel si fortè sunt pretiosiora, ut aurum, argentum, sericum &c. quæ huic cultui sunt inutilia, alteri facilè possunt deservire.

Ponis casum metaphysicum, quòd nulli omnino usui sacro sint idonea, dico illum casum Decretis Pontificiis non fuisse comprehensum, loquuntur enim de communiter accidentibus.

Et quantùm ad res non benedictas, ut sunt candelabra, non credo Decretum Clementis usu esse receptum; videmus enim passim sine ullo scrupulo candelabra fracta permutari cum integris; & candelabris profanis Custodes passim uti ad ornandam Ecclesiam; quæ post usum istum rursum indifferenter applicantur cuilibet usui profano.

573. Licet Sacerdotes sepelire indutos vestibus sacris.

Verissimum quoque est, solere Pontifices, & Sacerdotes vestibus benedictis indutos sepeliri; eamque consuetudinem licitam esse, & religioni ac pietati satìs consentaneam, indè probatur; quia actus sepeliendi defunctum, actus est pietatis seu misericordiæ: ergo uti vestibus sacris ad hunc actum, non est convertere illas ad usus profanos, sed ad actum pietatis & religionis: ergo in hoc nihil est indecens; minusque expediens. Et sanè, si vestes sacræ attritæ, religiosè comburuntur; quidni majori ratione possint cum persona sacra sepeliri, eamque simul decenter ornare?

Explicatur cap. 40. de Consec. dist. 1.

Neque existimo hanc consuetudinem contrariari juri communi, quamvis primâ fronte sic videatur. Nam cap. *Nemo* 40. de Consecrat. dist. 1. ubi ex Clemente Papa Epistolâ 2. in hunc modum decernitur: *Nemo per ignorantiam Clericus mortuum credat obvolvendum, aut Diaconus scapulas operire velit pallâ, quæ fuit in altari, aut serie, quæ Diacono data est in mensam Domini.* Illud, inquam, Decretum commodè exponi potest, vel de palla, quæ est Corporale, de qua inferiùs subditur, à Diaconis cum humilibus ministris esse lavandam; vel de laicis defunctis, ut Glossa ibi verb. *Mortuum* dicens: *laicum; nam Clerici mortui bene induuntur vestibus sacris.* 13. q. 2. *Nullus*: vel certè de palla, seu mappa Altaris, quâ non debemus uti tamquam syndone quâdam ad nuditatem corporis defuncti, etiam Sacerdotis, immediatè cooperiendam, neque hoc est in usu.

Cæterùm dum hæc scriberem, proximus erat 574.

Cerei benedicti, Palma &c. usibus profanis applicantur.

erat dies Purificationis Beatissimæ Virginis Mariæ, in quo solent, juxta præscriptum Ecclesiæ benedici candelæ, utì in Dominica Palmarum Palmæ, & mecum cogitare cœpi; an etiam hujusmodi res benedictas non liceat applicare ad usus profanos?

Herculè non videntur hæ benedictiones cum tanto rigore ab Ecclesia introductæ. Nonne in die Paschatis benedicuntur agni, ova &c? Similiter in diebus Festis quorumdam Sanctorum, panes? Utì etiam in Sabbatho sancto, carbones? Quis autem est qui illas res sic benedictas, non assignat communi usui? Imò quis reliquias talis panis, vel decidentes palmarum hujusmodi, vel olivarum frondes pedibus conculcari (secluso contemptu) cum scrupulo culpæ putat?

Eadem est ratio de aqua benedicta.

Quid dicam de aqua benedicta? Res nimìs clara est, quàm ut indigeat longiori tractatu: solùm exscribo verba quæ habentur in prima oratione quâ candelæ benedicuntur. *Te humiliter deprecamur: ut has candelas ad usus hominum, & sanitatem corporum, & animarum sive in terra, sive in aquis &c. benedicere & sanctificare digneris.*

575. Licitum est profanas vestes ad usus sacros applicare,

His ita constitutis de prima parte quæstionis, facilis erit resolutio secundæ partis, nempe licitum esse profanas vestes, vasaque applicare ad usus sacros, sive mutatâ formâ, sive eâdem remanente, si sic apta sint. Quæ enim in hujusmodi applicatione apparet indecentia? v. g. si lapides vel ligna domûs profanæ applicentur Ecclesiæ ædificandæ; si ex veste pretiosa fiat Casula; si Calice aureo vel argenteo, quo anteà aliquis Princeps utebatur in communi mensa. postea Sacerdos, etiam eâdem formâ retentâ (si alioquin non interveniat scandalum aut alia specialis indecentia) utatur in altari?

uti & vasa etiam eâdem formâ servatâ,

Etenim per priorem usum non contrahunt aliquam maculam, &, si quam videntur moraliter habere quadam extrinsecâ denominatione, per benedictionem, vel deputationem ad usum sacrum purgantur. Sic enim constat ex historiis veterum temporum sæpè privatas domos conversas fuisse in Ecclesias, nec solùm privatas domos, sed etiam templa Idolorum.

576. Privilegium Minoribus concessum à Sixto IV.

Nec obstat privilegium concessum Fratribus Minoribus à Sixto IV. vivæ vocis Oraculo 42. apud Rodriguez: *Ut possint vestes & pannos profanos in paramenta, & alios usus Ecclesiasticos convertere securâ conscientiâ.* Non obstat, inquam, nam, ut patet ex ly *Securâ conscientiâ*, datum est ad sedandos scrupulos; sicuti alia multa data fuerunt.

Atque hæc satis de veneratione seu cultu debito rebus sacris, occasione utique vestium sacerdotalium, quas diximus ex præcepto Ecclesiæ esse necessarias ad ritè celebrandum. Aliqui addunt præceptum grave de calceis habendis; & de capite non cooperiendo multi idem affirmant. Verius dicitur:

CONCLUSIO XXX.

Nudis pedibus celebrare nullum est peccatum; neque mortale citra scandalum & contemptum, celebrare cooperto capite ex aliqua infirmitate, vel simili causâ, saltem usque ad consecrationem.

Rubricæ calceatum volunt Sacerdotem Titulo Ritus servandus &c. cap. 1. n. 2. ibi: *Calceatus pedibus, & indutus vestibus sibi convenientibus, quarum exterior saltem talùm pedis attingat, induit se &c.* Et meritò, quia honestas & decentia videntur id requirere. Interim non esse strictam obligationem, sive calceamentorum, sive vestis talaris, ut sic loquar, probatur; quia nullum est præceptum. Alioquin cur Tit. de Defectibus cap. 10. inter cæteros defectus in ministerio ipso occurrentes, non enumerarentur defectus calceamentorum, aut vestis talaris? 577. Rubricæ calceatum volunt Sacerdotem

absque obligatione,

Si objicis consuetudinem; Respondeo, receptam esse ex sola honestate & commoditate, & quia communiter Sacerdotes calceati, & longiori veste induti incedunt. Quis autem ipsorum breviorem vestem exuet, & induet longiorem, præcisè ad finem celebrandi? Vix talem reperies. Unde etiam Fratres Minores qui soli ferè discalceati incedunt, tametsi domi calceos habeant paratos, quibus utantur tempore celebrationis, equidem foris passim sine illis celebrant, & sæpè etiam in proprijs conventibus absque scrupulo.

quam consuetudo non induxit,

Quid dicam, quòd olim statutum fuerit à Patribus, in Monasterijs Ægyptiorum degentibus, ut nudis pedibus Monachi, ad sacra celebranda, immo & suscipienda procederent? *Calceamenta,* (inquit Cassianus lib. 1. de habitu Monachorum cap. 10.) *veluti interdicta Evangelico præcepto Monachi recusantes, tantummodò caligis* (hoc est Græcè sandalijs) *suos muniunt pedes* Et paulò post: *Quibus tamen caligis, quamquam licitè utantur, utpote Domini mandato concessis, nequaquam tamen pedibus eas inhærere permittunt, cùm accedunt ad celebranda, seu percipienda sacrosancta Mysteria; illud æstimantes etiam secundùm litteram custodiri debere, quod dicitur ad Moysen, vel ad Iesum filium Nave: Solve corrigiam calceamenti tui, locus enim in quo stas, terra sancta est.* Hactenus Cassianus. 578. Antiqua monachorum praxis contraria.

Cassianus.

Qui mos nondum ex toto exolevit; nam in Statutis Provinciæ nostræ cap. 2. §. 3. præscribitur Clericis non Sacerdotibus & Laicis communicare

quæ nondum ex toto exolevit.

municare nudis pedibus sub summo Sacro, quod inviolabiliter observatur.

579. *An & quale sit peccatum celebrare cooperto capite?*

Venio ad secundam partem Conclusionis, de qua sic legitur: *Nullus Episcopus, Presbyter, aut Diaconus ad solemnia Missarum celebranda præsumat cum baculo introire, aut velato capite altario Dei assistere: quoniam & Apostolus prohibet viros velato capite orare in Ecclesia, & qui temerè præsumpserit, communione privetur.* Zacharias Papa in Synodo Romana cap. 13. & refertur de Consecrat. dist. 1. cap. 57. Ubi nota ly *Præsumat*, & ly *Temerè præsumpserit*; præsumptio autem excludit justam causam.

Zacharias.

Sine causa sic celebrare est aliquod peccatum.

Et verò nemo dubitat, aliquod esse peccatum celebrare cooperto capite sine causa. Unde meritò Rubricæ Missalis Tit. de Defectibus cap. 10. nu. 1. inter defectus in ipso ministerio occurrentes ponunt: *Si celebrant capite cooperto sine dispensatione.* Quale autem sit peccatum, mortale, vel veniale, ibi expresè non dicitur: & licèt Zacharias pœnam adjiciat excommunicationis, tamen non nisi ferendæ sententiæ, quæ secundùm multos Doctores non semper est signum mortalis culpæ: quamquam etiam Ecclesia non soleat pro peccato tantùm veniali hujusmodi pœnam infligere.

Gavantus. Si adsit necessitas & difficile sit petere dispensationem, excusatur à peccato. Sylvester.

Audi Gavantum in Rubricis part. 2. tit. 2. litt. F. Zacharias Papa jussit ne velato capite Sacerdotes adstarent altari; peccaret autem si absque justa causa & sine dispensatione tecto capite etiam pileolo, quis celebraret. Si verò necessitas adsit, & difficilè sit petere dispensationem, vel non sæpè accidit, excusatur à peccato, Syl. verb. *Missa.* 1. q. 2. §. 1. Hæc ille.

580. *Dispensandi potestas est Pontifici reservata*

A quo si petas, quis possit dispensare in hoc præcepto? Respondet illam facultatem Sedi Apostolicæ esse reservatam, tum ex Decreto allegato, quod est Papale, in quo Episcopus, nec alius inferior per se dispensat; tum ex praxi Romana. Nam Sacra Congregatio Cardinalium super negotia Episcoporum 2. Januarii 1590. & 17. Januarii 1595. concessit extra Canonem usum pileoli Episcopo Faventino; & respondit Archiepiscopo Urbinati, eo non posse uti sine licentia Sedis Apostolicæ. Idem sensit Sacra Rituum Congregatio 31. Januarii 1626. & 24. Aprilis eodem anno. Rursum die 26. Februarii & 7. Augusti 1628. à quibus non decet dissentire Decretis, inquit Gavantus.

Secundùm Sacram Rituum Congregationem,

Sed numquid licet dissentire? Videtur quòd non: licèt enim priùs de hac multiplici declaratione authenticè non constaret: nunc tandem in Missali reformato jussu Sanctissimi Domini nostri Urbani VIII. omnibus observanda proponitur his verbis: *Nemo audeat uti pileolo in celebratione Missarum sine expressa licentia Sedis Apostolicæ, non obstante quacumque contrariâ consuetudine.*

Missale formam.

Interim sicuti in aliis legibus Pontificiis per accidens sæpè potest dispensare inferior Prælatus, v. g. quando est difficilis recursus ad Pontificem &c. cur non itidem in hac lege de pileolo? An fortè quia & Episcopus ipse in lege exprimitur? Non puto, quidquid in contrarium videatur sentire Ioannes Andreas post Hostiensem in cap. 1. de Supplen. negl. Prælat. in 6. dicens: Ubi Canones imponunt legem ipsis Episcopis, non dispensat Episcopus, nisi hoc reperiatur concessum. Hoc enim nec in jure, nec in ratione fundatur; si intelligatur de particulari concessione potiùs dispensandi in illa lege, quàm in alia quacumque, in qua Episcopi non exprimuntur. 581.

Per accidens dispensat Episcopus,

Ioannes Andreas. Hostiensis,

Enimverò non ideo Canones exprimunt in lege Episcopos, ne secum possint dispensare, vel cùm aliis; sed ut sciant se lege illâ comprehendi, à qua fortè propter suam præeminentiam cogitarent se exemptos, v. g. in casu proposito, si Canon solùm dixisset: *Nullus Presbyter* &c. cùm Episcopi multis prærogativis gaudeant in celebratione Missæ, forsitan cogitassent, Pontificem noluisse Episcopos illâ lege comprehendere.

Si autem interrogas cum Gavanto suprà: An ergo Episcopus, cui fuit prohibitum à Papa, secum ipse, & cum aliis dispensabit? Respondeo, an ergo Episcopus, cui fuit prohibitum comedere carnes in quadragesima, fuit præceptum audire Sacrum diebus Dominicis & Festis &c. secum ipse, & cum aliis dispensabit? Quis dubitat quin dispensabit? Ergo similiter dispensabit Episcopus, cui fuit prohibitum à Papa uti pileolo ad altare, dum celebrat solemnia, dispensabit, inquam, secum, & cum aliis. 582.

non solùm cum aliis sed etiam secum.

Et autumo, cum Tamburino de Sacrificio lib. 1. cap. 7. §. 4. nu. 3. non requiri magnum necessitatis gradum; quia res, de qua agitur, non est tam gravis. Unde, salvo meliori, posset Episcopus, vel alius Prælatus habens jurisdictionem quasi Episcopalem, dispensare in hac lege (si non sit recursus, vel nimiùm difficilis ad Pontificem) ob nimiam regionis frigiditatem, capitis debilitatem, senectutem, calvitium &c. poterit, inquam, dispensare, sive dare licentiam celebrandi cum pileolo, saltem usque ad Canonem.

Tamburinus. Justæ causæ dispensandi,

Sed numquid existentibus hujusmodi causis est necessaria dispensatio? Audi Marchinum de Ord. Tract. 3. part. 3. cap. 4. n. 9. Non crederem esse mortale absque dispensatione, sed cum justa causa, puta ob nimiam regionis frigiditatem, capitis debilitatem, vel senectutem, vel ob calvitium celebrare cum pileolo usque ad Canonem; præsertim si difficilè esset petere dispensationem, & usus pileoli de raro contingeret. 583.

An sufficiant sine dispensatione? Marchinus.

Eeee Amplius

Amplius loquitur Tamburinus suprà n. 4. estò dispensatio posset facilè obtineri. Ratio, inquit, est, tum quia ex se non videtur gravis irreverentia, tum propter Auctores magni nominis nobiscum sentientes. Citat autem Sylvestrum, Angelum, Tabien. Rodriguez, Henriquez, Graffium, Bart. ab Ang. Mirand. Scort. Fagundez, Ledesmam, Marchinum suprà, & Dianam part. 2. Tract. 14. resolut. 58. ubi sic ait: Opinio Ledesmæ mihi videtur probabilis; non est enim gravis materia, ut possit inducere peccatum mortale, si non adsit scandalum & contemptus.

Tamburinus. Sylvester. Angelus. Tabiena. Rodriguez. Henriquez. Graffius. Barth ab Ang. Mirand. Scort. Fagundez. Ledesma. Marchinus. Diana.

584. Sanè Vasquez disp. 233. n. 38. nullâ factâ distinctione inter peccatum mortale, & veniale, docet cum Sylvestro verb. *Missa.* 1. q. 2. dicto 1. rationabili aliqua ex causa, licere cooperto capite celebrare; idque quia jus requirit præsumptionem, ut superiùs vidimus. Addit: Et in Polonia omnes Sacerdotes etiam Religiosi in hyeme usque ad consecrationem cooperto capite celebrant in altari. Idem dicendum est de baculo. Hæc ille.

Sententia Vasquez. — *Praxis Polonorum.*

585. Idem docet Præpositus de Sacramentis qu. 83. art. 3. nu. 175. cum hac limitatione: Planè tamen convenit pro consecratione caput aperiri, nisi mos patriæ aliud requirat. Quod addo; quia Pater Nicolaus Trigault cùm ex China ad nos venisset, mihi & aliis narravit anno 1617. caput aperire apud Chinenses nullo modo esse honoris, apud quos proinde totum Sacrum potest capite cooperto celebrari.

Sententia Præpositi. — *Praxis Chinensium.*

Nec obstat, quòd hæc Provincia non debeat à reliquo orbe discrepare; quia caput tegendo solùm discrepat materialiter, non verò formaliter: immo si aperto capite celebraret, discreparet in cultu religioso, cùm apud nos ideo caput aperiatur, quòd id sit signum honoris & reverentiæ, apud illos verò non sit, sed tale signum exhibeatur, caput operiendo. Ad omnem tamen scrupuli occasionem tollendam, Paulus V. per Breve, cujus initium: *Romanæ Sedis Antistes*, anno 1615. die 17. Junii eidem Patri concessit, ut Sacrum in China tecto capite celebraretur. Hucusque Præpositus.

apud quos opertio capitis est signum honoris.

586. Quid ergo ad Decreta Cardinalium, & Rubricas Missalis, quæ, ut vidimus, requirunt dispensationem, aut specialem licentiam Pontificis?

Respondet Marchinus suprà: Decreta Sacræ Congregationis de hac re sunt directiva, non præceptiva. Sed ut verum fatear, plùs important illa verba Missalis novi Urbani VIII. *Nemo audeat uti*, quæ proinde sic explico, ut tantùm obtineant in casu, in quo non sunt causæ per se excusantes, aut certè ut non inducant nisi obligationem sub veniali.

Decreta Congregationis explicantur.

Sed audio aliquem replicantem; si res illa tam levis est, prout nos eam facimus: ergo immeritò potestas dispensandi reservatur Pontifici; constat siquidem non nisi gravissima vota Pontifici reservari. 587.

Quare dispensatio sit reservata Pontifici.

Ad hoc non habeo, quod respondeam, nisi rem illam in se quidem esse levem; attamen propter scandalum, quod sæpiùs natum est ex illa oriri, meritò Sedi Apostolicæ reservari. Sic enim approbatio Religionum, impedimenta Matrimonij, & similia, estò in se bona sint, meritò tamen reservantur Pontifici propter inconvenientia, quæ ex multiplicatione Religionum, & impedimentorum Matrimonij nata forent sequi.

Sed ad alia progrediamur, ad illa, inquam, quæ, præter jam dicta, requiruntur ad ritè celebrandum. Et primò quidem occurrit minister, de quo ponitur

CONCLUSIO XXXI.

Debet adesse, qui ministret sacrificanti in altari. Sufficit unus. Ius positivum prohibet feminam. Consuetudinem contrarium præscripsisse non satìs constat.

De prima parte sic inquit Doctor Subtilis 4. dist. 13. qu. 2. nu. 18. *Ultimum est, quòd celebrantem oportet habere aliquem respondentem in persona totius Ecclesiæ, ut denotetur esse mediator inter Deum & Ecclesiam, offerens Sacrificium Deo pro Ecclesia, quæ sibi assistit in offerendo.* 588.

Sacrificanti adsit minister.

Num ideo hæc obligatio juris divini? Nequaquam. Etenim sicuti Sacerdos offert Sacrificium in persona totius Ecclesiæ; ita quoque in persona totius Ecclesiæ sibi ipsi potest respondere. Neque aliud invenio fundamentum, sive ex Scriptura, sive ex Traditione, vel ratione, quod efficaciter probet hanc obligationem esse juris divini.

non ex jure divino.

Erit itaque juris Ecclesiastici, si non scripto tam expresè tradita, saltem universali consuetudine recepta. Dico, *Tam expressè tradita*; quia aliqualiter colligitur ex cap. 61. de de Consec. dist. 1. sequentis tenoris: *Hoc* 589.

sed ecclesiastico: non scripto, saltem consuetudine recepto.

quoque

quoque statutum est, ut nullus Presbyterorum Missarum solemnia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus, sibiq; respondentibus ipse tertius habeatur, quia cum pluraliter ab eo dicitur, Dominus vobiscum, *& illud in secretis :* Orate pro me, *aptissimè convenit ut ipsius respondeatur salutationi.* Ita Soter Papa.

Objectio solvitur. Nec dici potest, quòd solùm loquatur de Missa solemni, quia ratio, ut liquet, obtinet etiam in Missis privatis, & licèt non cogat, equidem sufficiens est, ut propter eam præceptum imponatur.

Concilium Moguntinum. Consonat Concilium Moguntinum Can. 3. dicens : *Nullus Presbyter, ut nobis videtur solus Missam cantare* (id est legere) *valet rectè. Quomodo enim dicet*, Dominus vobiscum, *vel*, Sursum corda *admonebit habere, & alia multa his similia, cùm alius nemo cum eo sit?*

590. Secundus minister est usu abrogatus. Interim rationem illam non cogere, vel indè satis constat, quòd usu sit secundus minister abrogatus; passim enim ab omnibus celebratur cum uno ministro, quod utile & necessarium fuit, ne multiplicato numero Presbyterorum, frequenter cogerentur Sacerdotes Sacrificium omittere. Et verò dum Sacerdos dicit : *Dominus vobiscum* & similia in plurali numero, Ecclesiam alloquitur, ut patet ex Scoto suprà, ubi notat ministrum respondere in persona totius Ecclesiæ.

Exponuntur verba Canonis: Et omnium circumstantium. Iuxta quem sensum exponitur ab aliquibus particula illa Canonis : *Et omnium circumstantium*, ut intelligatur non solùm de ijs, qui corporali præsentiâ adsunt, sed de omnibus, qui in fide cum Sacerdote communicant, & Christo capiti adhærent. Similiter illa verba ; *Vel qui tibi offerunt*: & illa: *Quotquot ex hac altaris participatione ..... sumpserimus*, scilicet vel Sacramentali sumptione, vel spirituali per fidei, & charitatis unionem.

Alia expositio. Prætereà dici posset, meritò illa verba in plurali proferri à Sacerdote ; quia regulariter multi adsunt, sicuti superiùs diximus illa verba : *Quorum Reliquiæ hìc sunt*, meritò dici à Sacerdote, quia solent Reliquiæ adesse, quamvis hìc & nunc fieri posset ut nullæ inibi adessent.

591. Sacerdos solus recitans divinum Officium potest dicere Dominus vobiscum. Denique Sacerdos dum solus recitat divinum Officium, quis inficiatur eum posse dicere, *Dominus vobiscum*, & sibi ipsi respondere : *Et cum Spiritu tuo?* Item, *Oremus*, *Benedicamus Domino* &c. Sanè sic habet usus Ecclesiæ. Unde non est audiendus Durandus lib. 2. de Rit. Eccles. cap. 15. asserens, quando Sacerdos solus recitat, non debere dicere, *Dominus vobiscum*, sed ; *Domine exaudi orationem meam*. Illa, inquam, doctrina falsa est, ut liquidò demonstratur ex usu omnium timoratorum. Durandus.

Appositè Innocentius III. lib. 2. de Mysterio Miss. cap. 25. agens de præcepto non celebrandi nisi duobus præsentibus, inquit : *Verùm aliud est necessitatis articulus, & aliud Religionis contemptus.* Quibus verbis significat præceptum illud obligare, quando commodè impleri potest, id est, quando plures sunt, qui volunt Missæ assistere, vel ministrare. Alioquin, sicuti ibidem subjungit & probat: *Piè credendum est & Sacris Auctoritatibus comprobatur, quòd Angeli Dei comites assistant orantibus, juxta illud propheticum Psal. 137. v. 1. In conspectu Angelorum psallam tibi &c.* Innoc. III.

Licèt ergo olim quando Sacerdotum multitudo, & frequentia Sacrificiorum tanta non erat, statutum id fuerit ob reverentiam tanti Mysterij ; attamen successu temporum (uti & plura alia) usu abrogatum est, propter necessitatem & utilitatem. Ex quo reor manifesta est secunda pars Conclusionis.

Redeo ad primam, quam aliqui probant ex Epistola 1. Anacleti Papæ, & refertur de Consec. dist. 1. cap. 59. sub his verbis : *Episcopus Deo sacrificans testes secum habeat, & plures, quàm alius Sacerdos : sicut enim majoris honoris gradu fruitur, sic majoris testimonij incremento indiget.* 592. Obligatio adhibendi ministrum non satis probatur ex Epist. 1. Anacleti.

Sed ut bene notat Suarez disp. 87. sect. 2. §. *Iuxta hanc ergo*, verba ista neque voces continent, quæ satis apertè præceptum indicent, sed consilium, vel admonitionem ; neque fundantur in ratione aliqua necessitatis, sed cujusdam congruitatis & decentiæ.

Prӕterquam quòd intelligi posset de Missa solemni ; nam continuò attexit Pontifex : *In solemnioribus quippe diebus aut septem, aut quinque, aut tres Diaconos, qui oculi ejus dicuntur, & Subdiaconos atque reliquos ministros secum habeat.* Constat autem in Missis privatis, id est, quæ tantùm submissè recitando dicuntur, neque ab Episcopis, neque ab alijs Sacerdotibus adhiberi Diaconos, vel Subdiaconos, sed solùm in illis, quæ solemniter cantantur ; vel certè ab aliquibus Religiosis solemniter leguntur, ne, ut dicunt, attendentes ad notas Cantûs Gregoriani nimiùm distrahantur, & minuatur eorum devotio. qui de Missa solemni intelligi potest.

Similiter de Missa solemni intelligi potest, quod dicitur cap. *Proposuit.* 6. De Filijs Presbyterorum. *Non enim solus Presbyter Missarum solemnia, vel alia divina Officia potest sine ministri suffragio celebrare.* Loquitur Pontifex Alexander III. de Subdiacono, ut patet ex textu, & eodem modo de Missa ac alijs divinis Officijs : liquet autem divinum Officium privatim dici posse sine alicujus ministri suffragio. uti etiam Alex. III. c. 6. de Fil. Presbyt.

Clariùs exprimitur obligatio ministri in Missa privata sess. 21. Concilii Basileensis, ubi inter abusus aliquarum Ecclesiarum refertur 593. Meliùs probatur ex Conc. Basil.

Missa privata sine ministro. Do integrum paragraphum: *Abusum aliquarum Ecclesiarum, in quibus* Credo in unum Deum, *quod est Symbolum & confessio fidei nostræ, non completè usque ad finem cantatur, aut præfatio seu oratio Dominica omittitur, vel in Ecclesijs cantilenæ sæculares voce admiscentur, seu Missa etiam privata sine ministro, aut per secretas orationes ita submissâ voce dicitur, quod à circumstantibus audiri non potest, abolentes statuimus, ut qui in his transgressor inventus fuerit, à suo Superiore debitè castigetur.*

& Moguntino. Cùmque hanc auctoritatem quærerem, casu incidit in manus meas Concilium Moguntinum sub Archiepiscopo Sebastiano celebratum anno 1549. in quo cap. 54. hæc scripta inveni: *Circa sacrosanctæ Missæ officium* &c. *in primis sancimus & præcipimus, ne quis Sacerdos, solus ad celebrandum Missam accedere præsumat; sed ad minimum uno aut altero, quasi teste adhibito, qui, quod publico nomine agitur, ratum habeant, & ad publicas orationes Ecclesiæ nomine respondeant.* Quid clariùs?

Et quamvis hæc Constitutio per se non obligaret universam Ecclesiam, cùm sit Concilii tantùm Provincialis, de facto tamen obligat, utpote universali consuetudine recepta. Obligat, inquam; an sub mortali, pendet à materiæ quantitate: quantitas autem materiæ à prudenti judicio.

594. An sit gravis obligatio? Et si à me quæritur, quid Doctores communiter judicent? Respondeo me paucos invenire, qui expressis verbis significent obligationem sub mortali: neminem verò qui in terminis doceat, celebrare sine ministro nullâ existente causâ, tantùm esse peccatum veniale.

Tamburinus. Interim Tamburinus lib. 1. cap. 7. § 5. in principio sic scribit: Debet sub obligatione mortali (estò non debere sub mortali, dicant aliqui) adesse, qui ministret Sacerdoti sacrificanti.

Pro obligatione gravi allegatur Bonacina. Pro obligatione sub mortali citat Bonacinam de Sacramento Eucharistiæ disp. 4. quæst. ultimâ p. 9. n. 34. & meritò; nam ad propositùm dubium: Utrùm excusari possint à mortali, qui Missam sine ministro celebrant? Respondet hic Auctor negativè; quia, inquit, faciunt contra præscriptum Ecclesiæ in re gravi.

Barthol. ab Angelo. Ita Bartholomæus ab Angelo Dialogo 5. §. 408. & alij. Hæc Bonacina, quem sequitur

Aversa. Aversa de Eucharistia q. 11. de Sacrificio sect. 9. §. *Secundo.*

Pro levi Navar. & Zerola apud Fagundez. At verò pro obligatione sub veniali adfert Tamburinus Navarrum, & Zerolam apud Fagundez de primo præcepto Ecclesiæ lib. 3. cap. 21. n. 5. sed perperàm: non enim quærit ibi Fagundez, an sit peccatum mortale, vel veniale, celebrare sine ministro; sed simpliciter, an liceat celebrare sine ministro, & pro sententia affirmante citat illos duos Auctores, bene, an malè, facilè cognoscet qui Navarrum inspexerit; quippe non ait simpliciter licitum celebrare sine ministro, sed, inquit, excusaretur (omnino surdus) à peccato & culpa dicendo eam sine ministro propter impedimentum tantæ surditatis.

Rogas quid ego de hoc peccato sentiam? Respondeo esse grave veniale. Non dico mortale, quia faciliùs asseritur sufficiens gravitas materiæ pro peccato mortali, quàm probetur. Nam quod attinet ad responsionem ministri, sicuti Sacerdos sibi ipsi respondet in divino Officio, quod tantum inconveniens esset, si etiam sibi ipsi responderet in Sacrificio Missæ? Vel quod tantum mysterium latet in responsione ministri, ut illa debeat censeri res gravis in ordine ad culpam mortalem? 595. Ponitur sententia Auctoris.

Translatio autem libri, porrectio ampullarum vini & aquæ, signum elevationis hostiæ, infusio vini ablutionis, vel æquè commodè fieri possunt per Sacerdotem ipsum: nec latet aliquod mysterium in hoc quòd fiant ab alio; vel si non possunt absolutè fieri, ut signum elevationis, aut certè non tam commodè, ut infusio ablutionis, sanè omissio illius signi, aut minus conveniens infusio ablutionis haud sufficiens sunt materia (meo judicio) peccati mortalis.

Hinc non requiro adeò magnam necessitatem, ut quis possit sine ministro celebrare, sed puto omnimodè sufficere (quidquid contradicat Bonacina suprà) obligationem audiendi Sacrum in aliquo die Festivo. 596. An obligatio audiendi Missam sit sufficiens necessitas ut sine ministro celebretur.

Interim tamen, quia contraria sententia est probabilis, posset Sacerdos sine peccato, sequendo illam, nolle Sacrum facere. Et ratio illius sententiæ est; quia præceptum audiendi Sacrum non obligat, nisi debito modo possit haberi.

Sed hoc est quod quæritur, an modus ille sit debitus in tali necessitate. Idemque quæri posset, quando Capellanus singulis diebus tenetur legere Sacrum, & casu die aliquo non potest invenire ministrum. Similiter quando quis obligatur ex manuali stipendio, vel ex voto aut promissione humana.

Quamquam ex his posterioribus casibus videatur esse major ratio dubitandi; quia obligationes istæ oriuntur ex particulari voluntate contrahentium aut voventium, quæ non videntur posse præjudicare universali voluntati Ecclesiæ: in priori autem casu obligatio audiendi Missam in die Festivo oritur ex præcepto Ecclesiæ, quæ potuit indubiè alteri præcepto derogare, & censetur derogasse, supposito quòd non obliget ad celebrandum cum ministro, nisi sub peccato veniali; sed quia hoc multi negant, ideo meritò dubitant, quodnam præceptum prævaleat. Quare, inquit Aversa suprà, posset Sacerdos ex arbitrio vel celebrare, vel omittere. Discrimen inter obligationem ortam ex præcepto Ecclesiæ & ortam ex voto. Aversa.

Addit:

597. An sufficiat necessitas ministrandi Viaticum.

Addit: Potest tamen major urgere necessitas, quâ Sacerdos non solùm posset, sed teneretur sic celebrare; utpote ad sumendum vel præbendum alteri Viaticum, aut ex alio capite.

Sed contrà; non tenetur Sacerdos sumere Viaticum, vel alteri præbere, nisi debito modo possit habere. Nonne multi docent Sacerdotem non jejunum, haudquaquam posse celebrare, ut alteri præbeat Viaticum?

Tamburinus. *Hurtadus.*

Et sanè Tamburinus suprà n. 4 citat Hurtadum disp. 4. de Sacrificio diff. 12. versù finem pro sententia, asserente necessitatem Viatici non sufficere, ut Sacerdos celebret sine ministro.

Idemque dici posset, & verosimiliùs ab ipso diceretur, si Missâ inchoatâ minister discedat, & expectatus non redeat: videlicet à Missa incepta esse desistendum, præsertim si nondum facta est oblatio, cùm in multis alijs casibus id liceat.

598. An sufficiat Missam esse inceptam?

Cæterùm secundùm me, & communem sententiam, necessitas ministri non est tanti momenti, quantùm ad desistendum requiritur, vel ut prævaleat necessitati Viatici.

An sufficiat vita eremitica?

Imò nec tanti existimatur à Marchino de Ord. Tract. 3. part. 3. cap. 15. n. 1. quin audeat concedere Eremitæ celebrationem sine ministro singulis diebus Festivis; contra Suarium disp. 87. sect. 1. circa finem ibi: Si quis Eremita omnino solus viveret, sine socio, non posset licitè, nec quotidie, nec diebus Festis solus celebrare sine dispensatione; quia illa non potest propriè dici necessitas, sed voluntas: nemo autem potest suâ voluntate instituere talem vivendi modum, in quo præter communem Ecclesiæ consuetudinem, & contra ordinariam legem celebret. Ita Suarius.

Affirmat Marchinus contra Suarium.

599. Hæc sententia probatur.

Interim sententiam Marchini significare videtur Glossa ad cap. *Hoc quoque*, superiùs citatum, verbo, *Ipse tertius*. ibi: *Immo & inclusus Missam solus cantare potest, hoc intellige, ubi Cleri copia non suffragatur.* Et ratio ejus esse potest, quia Ecclesia approbans tale genus vitæ solitariæ, in qua nec audire possit Sacerdos Missam alterius, nec ipse nisi sine ministro Missam celebrare, implicitè dispensat in uno, vel in altero præcepto.

Si dixeris; Ecclesia non approbat: tunc dico cum Suario, hujusmodi Eremitam sine dispensatione, saltem Episcopi, non posse celebrare sine ministro singulis diebus Festivis, immo tenetur modum istum vivendi deserere, tamquam incompatibilem cum observatione legis Ecclesiasticæ.

600. An sufficiat imperfecta responsio ministri.

Admitti verò potest (inquit Aversa sup.) quòd si adsit, qui non exactè respondere calleat, tunc possit Sacerdos illo inserviente celebrare, quia hic poterit saltem urceolos ministrare, & Sacerdos in responsionibus supplere. Hæc ille.

Sed quæro ego; quid si non posset urceolos ministrare defectu manuum, num celebrans cum tali ministro, peccaret mortaliter? Numquid magna res ministrare urceolos? Et quid si non posset ullatenus respondere, posset autem ministrare urceolos, an Sacerdos cum tali ministro celebrans, & supplens responsionem, peccaret mortaliter? Numquid illa imperfecta responsio, quam ponit Aversa, excusare poterit à peccato mortali, quod aliàs incurreretur? Hæc diligenter expendant, qui cum Aversa docent esse peccatum mortale celebrare sine ministro.

Accedat, quod docet Tamburinus suprà n. 6. circa finem, videlicet ministrum, nisi desit in necessarijs (ut si v. g. materiam ineptam suâ culpâ Sacerdoti tradat) & citra scandalum & contemptum, in suo ministerio vix posse graviter peccare; nam si relinquat respondere, vel inservire, in quo debet, non videtur in re gravi delinquere. Ita ille.

601. Ministrans Missæ in mortali nequidem venialiter peccat.

Rogas; an minister peccet, si cum conscientia peccati mortalis inserviat? Respondeo nequidem venialiter, si cum debita aliàs reverentia accedat; sicuti nec venialiter peccaret, si alias spirituales exercitationes exhiberet, ad quas non est minister ex officio deputatus, & non sunt confectio, aut saltem administratio Sacramenti.

Ex quo enim capite hæc culpa oriretur? An fortè quia cooperatur Sacrificio, & illud suo modo offert? Sed etiam cooperatur, & isto modo offert, qui Sacerdotem inducit ad celebrandum, & magìs qui stipendium tribuit. Quis autem dixerit eos peccare venialiter, si cum conscientia peccati mortalis id faciant?

Est quidem opus Angelicum, & ideo conveniens foret, ut minister Angelicam puritatem adferret. Sed ubi præceptum? Nonne etiam laudes Deo decantare, est opus Angelicum? Quis ideo in hominibus laudantibus, & benedicentibus Deum, sive in Choro, sive extra Chorum requirit statum gratiæ?

602. Ius positivum prohibet feminam ministrare ad altare.

Sed hæc satìs de prima & secunda parte Conclusionis. Sequitur tertia, quæ manifestè constat ex capite primo de Cohabitatione Clericorum &c. ibi: *Prohibendum quoque est, ut nulla femina ad altare præsumat accedere, aut Presbytero ministrare; aut intrà cancellos stare, sive sedere.*

cap. 1. de Cohab. Cleric, &c.

Non est inconveniens quod respondeat ex loco remoto.

Ubi nota primò ly *Ad altare*, quo videtur significari, non esse inconveniens, aut prohibitum, ministrante circa altare viro, qui nesciat respondere, mulierem ex loco remoto respondere. Nonne ubique terrarum Moniales ex Choro respondent cantando? Cur non similiter possint legendo? Non video disparitatem. Et si ad unum possint respondere, dicendo *Amen*, *Et cum spiritu tuo* &c. cur non ad omnia?

Quod

Quod enim ait Vasquez disput. 233. art. 5. in fine, valde indecorum esse, Sacerdotem dicere feminæ: *Confiteor Deo* &c. *Et vobis Fratres*, & ab ea formam deprecationis recipere illis verbis: *Misereatur tui* &c. Ad hoc, inquam, bene respondet Cardinalis Lugo disp. 20. n. 103. de facto in illis verbis: *Et vobis Fratres*, non loquitur solùm cum viris, sed cum omnibus; sicut & in illis: *Orate Fratres* &c. non hortatur solos viros ad orandum, sed omnes præsentes, ut constat; illa autem verba: *Misereatur tui* &c. non sunt absolutio, sed deprecatio. Cur autem feminæ non possunt deprecari Deum pro Sacerdote, sicut de facto deprecantur cùm dicunt: *Et cum spiritu tuo?* Alioquin propter idem inconveniens non posset Sacerdos recitare privatim divinum Officium cum femina, quod tamen nemo dicet. Hæc ille.

Vasquez. *Lugo.*

603. *An posset in altari ministrare ex causa, v. g. si sit defectus viri?*

Nota secundò ly *Præsumat*, quo jus videtur innuere licitum esse feminas ministrare ad altare, quando adest justa aliqua causa; nam præsumptio, ut suprà in simili casu diximus, videtur excludere omnem justam causam. Et ideo sic docet Nugnus 3. part. tom. 1. q. 83. art. 6. dub. 1. videlicet quòd si non sit vir, vel ille non possit ministrare, quòd tunc debet femina & respondere, & ministrare. Et Sacerdotem ita celebrantem non peccare mortaliter putat Sylvius 3. part. q. 83. art. 5. in responsione ad 12.

Affirmat Nugnus. *Silvius.*

Opposita sententia est communior.

Nihilominus opposita sententia est magìs communis; nempe in necessitate potiùs Sacerdotem debere sibi ipsi ministrare, quàm admittere feminam, cujus ministerium, inquit Lugo suprà, magìs clarè prohibetur in jure, quàm celebrare absque ministro.

Fateor; sed etiam clarè in jure requiritur præsumptio: unde puto priorem sententiam esse satìs probabilem, quam in Belgio practicant aliqui Confessarij Monialium, qui in defectum puerorum admittunt ad altare puellas sæculares, vel etiam ipsas Moniales.

604. *An consuetudine in Belgio hæc lex sit abrogata?*

Quin imò eò usque hæc res devenit, ut aliqui existiment consuetudine hanc legem in Belgio esse abrogatam. Quæ certè consuetudo (si ita vocari debeat, & non potiùs corruptela) si maturè expendatur, non invenietur esse nisi paucorum Sacerdotum, qui fortè ut parcant sumptibus, quantumvis exiguis, negligunt quærere ministrum masculum; & passim sine vera necessitate permittunt inservire Moniales, aut puellas seculares, causâ instructionis in Monasterijs commorantes. Bene, an malè, viderint ipsi, & Superiores, qui contra expressam ordinationem Pontificum similia permittunt. Me auctore id non facient, nisi ubi adest vera necessitas.

Putas si omnes Canonici vellent sibi inserviri à suis ancillis, vel filiabus spiritualibus, Episcopus vel alius Prælatus Regularis id permitteret? Non credo. Quomodo ergo isti legi sufficienter derogatum est per consuetudinem contrariam?

Et verò licèt in his partibus non sit tantum periculum peccati, quantum fortè in alijs; equidem periculum est sufficiens ad justam prohibitionem.

Nec dubium quin populus graviter scandalizaretur, si videret Canonicos celebrantes, & ancillas vel filias spirituales absque necessitate ipsis inservientes. Immo multò magìs, quàm si videret celebrantem sine ministro.

Unde communiter docent Theologi, tam feminam ministrantem, quàm Sacerdotem eam admittentem, peccare mortaliter, & meritò, si verum est, celebrare sine ministro esse peccatum mortale. Illud enim magìs indecens videtur propter periculum, saltem contra puritatem & munditiam tanti Sacramenti. 605.

An graviter peccent Sacerdos admittens feminam, & femina ministrans sine causa.

Alioquin (salvo meliori) non auderem talem Sacerdotem aut feminam damnare peccati mortalis, seculo scandalo & periculo incontinentiæ; præsertim in hoc nostro Belgio, ubi si non ministerium, certè accessus ad altare tam propinquus permittitur Domicellis, ut inter ipsas & Sacerdotem celebrantem, vix ulla sit distantia, indubiè contra jus citatum, quod prohibet feminam non tantùm ministrare Presbytero ad altare offerendo ampullas aquæ & vini &c. sed etiam ad altare accedere, aut intrà cancellos stare, sive sedere. Et quamquam ille nimius accessus à multis reprobetur, videmus tamen contrariam consuetudinem propter dissimulationem Prælatorum paulatim invalescere.

Maneat ergo feminam non posse proximè ministrare ad altare, præstando aquam & vinum &c. (nisi fortè in casu necessitatis) saltem sub obligatione gravi veniali, & per consequens Sacerdotem non posse illam admittere sub eadem obligatione, quæ est tertia pars Conclusionis.

606. *An consuetudo ex toto præscripserit contra jus commune.*

De quarta quid dicam? Consuetudinem ex toto præscripsisse contra jus commune, nimìs clarè falsum est. Ubi adest vera necessitas, non ausim eam omnino damnare, quamquam id faciat Regius sic scribens q. 83. n. 264. Unde communiter Doctores docent, urgente necessitate potiùs committendum esse, ut Sacerdos sine ministro celebret, quàm ut femina ei ministret. Nec contraria consuetudo, quæ quibusdam locis est, videtur ullo modo probanda: nam omnino repugnat aperto jure, & venerationi tanto Sacramento debitæ. Ita ille.

Regius.

Possent hìc & alia multa disputari de ritibus observandis in Missarum celebratione, & supplendis defectibus occurrentibus, sed aliqua sparsim hinc indè resolvi; ex ijs autem quæ restant, pauca seligens, quæ majoris videntur momenti, sequentes subjicio Conclusiones.

CON-

CONCLUSIO XXXII.

Licèt multum conveniens sit ante celebrationem orationi vacare, recitando Psalmos, & Orationes, quæ ab Ecclesia præscribuntur in Missali, equidem nulla est obligatio. Idem dicendum de illis precibus, quæ vocantur gratiarum. actio, immo de orationibus, quas Sacerdos recitat dum induit sacras vestes. Fortè etiam de recitatione Matutini cum Laudibus.

607. Non est obligatio legendi Præparamenta. PRima pars est communis; nam convenientiam quis sanæ mentis potest negare? Obligationem autem sine præcepto nemo Theologus facilè affirmabit. Porrò hìc nullum esse præceptum, patet ex verbis, quibus illæ Orationes à Rubricis præscribuntur. Sunt autem quæ sequuntur. *Sacerdos celebraturus Missam præviâ confessione sacramentali, quando opus est, & saltem Matutino cum Laudibus absoluto, Orationi aliquantum vacet, & Orationes inferiùs positas pro temporis opportunitate dicat.* Titulo Ritus servandus &c. cap. 1. in principio. Rub. Miss.

Ubi cum audis; *Pro temporis opportunitate*, cogita solùm esse Rubricam per modum consilij, nullatenus autem per modum alicujus præcepti; hujusmodi enim verbis non utitur Ecclesia, quando aliquid vel leviter præcipit. Unde etiam Tit. de Defect. cap. 10. inter defectus occurrentes in ipso ministerio, non numeratur omissio harum Orationum, quæ vocantur *Præparatio ad Missam*; cur ergo sit peccatum, vel saltem veniale? neque ex jure scripto,

Sanè non constat consuetudinem acceptatam esse sub aliquo peccato, sed existimo introductam ex sola devotione; nullus enim facit scrupulum peccati, si fortè ante celebrationem non legerit præparamenta, dummodò alioquin bene præparatus accesserit. Et eadem est ratio illarum Orationum, quæ post peractum Sacrificium solent à Sacerdotibus recitari, & vocantur, *Gratiarum actio.* neque ex consuetudine.

608. Idem dicendum de orationibus quas Sacerdos recitat dum induit sacras vestes. Sed numquid idem dicendum de illis precibus, quas Sacerdos recitat dum induit sacras vestes? Quidni, cùm neque earum omissio inter defectus referatur, & consuetudo commodè explicari possit tamquam non obligatoria; sed pia dumtaxat, & conformis consilio Ecclesiæ? Scio nonnullos asserere obligationem sub mortali, alios sub veniali; ego autem ubi nullum invenio præceptum, nullam volo esse obligationem.

Profectò nimia multiplicatio obligationum in destructionem potiùs cedit & laqueum animarum, quàm in ædificationem. Hinc est quòd Statuta nostræ Religionis non obligent sub peccato, nequidem veniali; propter enim multitudinem nimìs facilis est eorum transgressio; adeòque sufficiebat obligatio ad pœnam. Et dicam ego omnes Rubricas, quæ propter multitudinem & varietatem moraliter vix possunt observari, omnes inquam sub peccato obligare, saltem veniali? Non dicam, nisi majori fultus fundamento, quàm solâ consuetudine, quæ quidem illas observat quantùm possibile est; quia decori divini Officii apprimè convenientes, non autem quasi in conscientia obligantes.

Nec moveor auctoritate Doctorum; nam ipsorum non est leges condere, sed ab Ecclesia conditas interpretari. Ad Pium V. superiùs respondimus, solùm præcipere, ut servetur ordo Missalis quoad ritus principales, & quasi substantiales, non tamen quoad omnes præscriptiones Rubricarum, præsertim doctrinalium, nisi velis ex decem Sacerdotibus, vix unum celebrare sine multis peccatis venialibus propter multitudinem Rubricarum, ut statim dixi, & fragilitatem humanam. 609. Respondetur ad Bullam Pij V.

Præcipuum ergo intentum Pontificis fuit approbare Missale Romanum, & alia abolere: id est, præcipere Sacerdotibus, ut cæteris omnibus actionibus & ritibus ex aliis Missalibus, quantumvis vetustis, hactenus observari consuetis, in posterum penitus omissis ac planè rejectis, Missam juxta modum & normam Missalis Romani reformati decantent ac legant.

Quis autem dixerit illam normam non observari ab his Sacerdotibus, qui celebrant omissâ præparatione, vel illis orationibus, quæ solent dicere quando se induunt sacerdotalibus paramentis? Si caput non inclinent, quando Rubricæ præscribunt inclinandum? Vel non genuflectant, dum id in Rubricis ordinatur, & similia multa, quæ nimìs longum esset enumerare? Prudens ratio dictat, estò conveniens sit ita operari, nullatenus tamen conveniens esse, ad omnia ista sub peccato obligari, secluso scandalo, & contemptu, ac animo inducendi novum ritum.

Hæc ergo sit ratio ultimæ partis Conclusionis, quidquid Doctores communiter in contrarium clament, damnantes eos, qui celebrant non recitatis privatim precibus Matutinis cum Laudibus peccati mortalis, aut saltem venialis. Ratio, inquam, sit; quia ubi non est lex, nec prævaricatio legis, & per consequens nec peccatum, quod in Rudimentis Fidei definitur: *Dictum, factum vel concupitum contra legem Dei vel Ecclesiæ.* 610. Non est obligatio recitandi Matutinum ante Missam.

Lex

transferre ad usum profanum, & è contra profanas vestes, vasaque applicare usibus sacris & Sacrificio?

CONCLUSIO XXIX.

Non licet sacra vasa, aut vestes transferre ad usum profanum; bene è contra vestes, vasaque profana applicare usibus sacris.

564. Est mortale applicare res sacras usibus profanis.

CIrca primam partem, dixi suprà Conclusione 20. ubi de contactu sacrorum vasorum, esse peccatum mortale ex genere suo uti calice consecrato in communi mensa, vel pallâ benedictâ ut communi linteolo ad emungendas nares, aut sacrâ veste ad profanam repræsentationem vel ludum. Patet; quia est sacrilegium, utpote abusus rei sacræ; sacrilegium autem, quoniam peccatum oppositum virtuti Religionis, constat esse peccatum ex genere suo mortale, ut communiter docent Theologi in Tractatu de Virtutibus & Vitiis.

Ex parvitate materiæ potest esse veniale

Dixi, *Ex genere suo*, quia ex parvitate materiæ poterit esse peccatum veniale, v. g. semel leviter sudorem faciei abstergere mappâ benedictâ, & similia. Sanè quis dicet esse peccatum grave, quod aliqui ex devotione faciunt (quamvis minùs bene) præbere scilicet potum aliquibus ægrotantibus, aut malè habentibus in calice?

565. Applicare candelabrum Ecclesiæ ad usum communem, nullum est peccatum.

Et notandum nos hìc loqui de rebus, quæ solent consecrari, sive benedici; nam applicare v. g. ad nuptias vel alium communem usum tapetem, candelabrum, pelvim, immo & manutergium, & similia in Missa adhiberi solita, cùm satis remotè inserviant ministerio sacro, non est peccatum secluso contemptu.

Nam sicuti sine scrupulo utimur v. g. candelabris profanis ad ornandum altare, cur non similiter liceat uti candelabris Ecclesiæ ad ornandas ædes profanas, non quidem semper & indifferenter (hoc enim præ se ferret implicitum quemdam contemptum) sed in aliqua solemnitate non sacra, fortuitò occurrente?

Objectio solvitur cap. 43. de Consec.

Si dixeris; quia in cap. *Ad nuptiarum* 43. de Consecrat. dist. 1. id prohibetur ibi: *Ad nuptiarum ornatum divina mysteria non præstentur.* Respondeo sermonem esse de rebus consecratis, vel saltem benedictis, ut clarè ostenditur ex ly *Divina*. Quis namque candelabra rectè vocaverit divina mysteria?

566. An res sacræ mutatâ formâ possint applicari usibus profanis.

Ex quo intelligi potest, quare in proposita quæstione addiderim illa verba: *Non mutatâ formâ* &c. Cùm enim mutatâ formâ, adeòque deperditâ benedictione, non sint ampliùs res sacræ, quamvis plurimùm conveniat, ut præfatæ vestes & vasa numquam applicentur profanis usibus, sed vel serventur ad alium sacrum usum fortè apta, vel, si ad nullum sint utilia, comburantur, cineresque in Sacrarium juxta directionem sacrorum Canonum projiciantur; equidem si contrarium fiat, probabile est, nec mortale esse, nec veniale, inquit Tamburinus l. 1. cap. 2. §. 3. n. 2. Calix ergo confractus, Casula, vel Alba diffuta, frustula inveterati Corporalis, vel Purificatorii, ligna & lapides diruti templi &c. poterunt, quantùm est ex hoc capite, vendi, usibus communibus applicari, & ut profana nobis usui esse. Ita ille; citans Castro Palaum tom. 2. Tract. 8. disp. 1. p. 6. n. 25.

Affirmat Tamburinus, Castro Palao.

Sed obstare videntur quædam antiquâ Decreta Pontificia, quorum primum, ex Epistola 2. Clementis ad Iacobum Fratrem Domini, refertur de Consecrat. dist. 1. cap. 39. *Altaris palla* inquit Pontifex, *cathedra, candelabrum, & velum, si fuerint vetustate consumpta, incendio dentur: quia non licet ea, quæ in Sacrario fuerint, male tractari: sed incendio universa tradantur. Cineres quoque eorum in Baptisterium inferantur, ubi nullus transitum habeat: aut in pariete, aut in fossis pavimentorum jactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur.* 567.

non obstantibus quibusdam Pontificum Decretis, Clementis.

Secundum Decretum est Igini, quod refertur eâdem dist. cap. 38. sub his verbis: *Ligna Ecclesiæ dedicatæ non debent ad aliud opus jungi, nisi ad aliam Ecclesiam: vel igni sunt comburenda, vel ad profectum in Monasterio Fratribus (hoc est, secundùm Glossam ibi, vel in Capitulo, vel in Dormitorio, vel in aliis religiosis locis; non in coquina vel in vineis pastinandis) in laicorum verò usum non debent admitti.* Igini.

Respondet Palaus, Pontifices loqui de rebus in eadem forma manentibus, ac fuerunt applicatæ. Sed de hoc valde dubito; nam licèt fortè verba Clementis in illum sensum possent detorqueri; attamen non video quâ apparentiâ veri sic queat intelligi Decretum Igini. 568.

quæ explicantur à Castro Palao,

Etiam verò (ut omittam vix unquam ligna Ecclesiæ dirutæ in eadem formâ applicari alteri operi) Ecclesiâ dirutâ, nonne quæcumque supersunt, sive in eadem, sive in alia forma, si ita volumus loqui, eo ipso amiserunt suam dedicationem? Quis dubitat? Ergo impertinens est, secundùm illum Auctorem, an in eadem forma, an in diversa alteri operi applicentur.

sed explicatio rejicitur,

Probatur Consequentia; quia ideo requiritur mutatio formæ, ut res priùs sacra desinat esse talis, ne fortè fiat irreverentia rebus sacris, dum eorum materia ad usus profanos transfertur.

Si dixeris, Pontificem loqui de Ecclesia dedicata integra permanente, & solùm velle, quòd illa non possit converti in habitationem laicorum aut coquinam Monasterii, secùs in Capitulum vel Dormitorium, aut alia loca religiosa, ut videmus factum in hoc nostro Monasterio Lovaniensi. 569.

Alia explicatio rejicitur.

Contrà

Contrà facit, quòd lignorum dumtaxat fiat mentio, illaque decernat Pontifex ad aliam Ecclesiam applicanda, aut igni comburenda, vel certè ad profectum in Monasterio Fratribus: quis autem crediderit integram Ecclesiam igni comburendam esse? Unde Glossa ibi verb. *Ligna: De lignis*, inquit, *Ecclesiæ destructæ & omnibus utensilibus Ecclesiæ reverenter utendis istis sex capitulis sequentibus ostenditur.*

Verus eorum intellectus. Itaque ex voluntate Igini, ligna Ecclesiæ destructæ in usu laicorum nequaquam admitti debent, sive in eadem forma, sive in diversa; non quia de facto adhuc sacra sunt, sed quia aliquando fuerunt.

Profectò Pontifices non considerasse sanctitatem, quam res istæ habent præcisè ex benedictione Ecclesiæ, vel ex hoc satìs liquet, quòd Clemens inter cæteras res enumeret cathedram, candelabrum, & velum, quæ non indigent speciali benedictione. Quis ergo indicavit Castro Palao Decretum istud solùm intelligendum esse de rebus in eadem forma manentibus?

570. Sententia Tamburini probatur ex ratione naturali. Ratio, inquis, naturalis, quæ dictat nullam fieri irreverentiam rebus sacris ex eo, quòd earum materia profanis usibus aptetur, siquidem numquam est verum dicere, res sacras profanis usibus aptari: v. g. destructâ formâ calicis, jam calix ille amisit consecrationem, & consequenter jam non est sacer; ergo est profanus: ergo poterit usibus profanis deservire. Quid enim ex præterita consecratione in illa materia remanet, ob quod prohibearis usui communi materiam illam aptare? Siquidem jam communis est.

Numquid negabit aliquis ex calice confracto vas aliquod profanum confingi posse, & ex veste aliqua sacerdotali jam ruptâ aliquam profanam componi posse? Alioquin esset obligatio hæc omnia igne consumendi, quod videtur nimis durum. Propter hæc (inquit Palaus) censeo probabile, secluso scandalo, nullum vel levissimum peccatum in hac applicatione intervenire.

571. Sententia Auctoris. Diana. Ego cum Diana part. 5. tract. 13. resol. 76. in fine, lubens concedo, non intervenire peccatum mortale propter parvitatem materiæ. De veniali quid dicam? Communis sententia illud agnoscit, & meritò, si Decreta ista tamquam obligantia sint recepta.

S. Ambr. Constat quidem ex Divo Ambrosio 2. Offic. cap. 28. vasa argentea, & calices, postquam confracta sunt, & ferro ac igne transmutata in certis casibus vendi posse, & in communes usus deservire. Sed quid mirum? Nam illi casus semper ex necessitate oriuntur, & ad pietatem pertinent, adeòque talis usus non est à Religione alienus; eò vel maximè, quòd per illam transmutationem hujusmodi res moraliter loquendo factæ sint omnino aliæ.

572. Ad rationes autem Castro Palao, Respondeo, solùm probare hujusmodi usum profanum non adversari reverentiæ rebus sacris debitæ ex jure naturali. Interea quòd ratio naturalis non dictat omnino necessarium, sed maximè conveniens, potuit per jus positivum fieri necessarium, & sic factum fuisse, videtur colligi ex Decretis suprà allegatis. Respondetur ad rationes Castro Palao.

Neque durum videri debet, quòd illa, quæ amplius non possunt deservire cultui divino, incendio tradi debeant, quoniam exigui sunt valoris, utpote vetustate consumptâ, ut loquitur Clemens; vel si fortè sunt pretiosiora, ut aurum, argentum, sericum &c. quæ huic cultui sunt inutilia, alteri facilè possunt deservire.

Ponis casum metaphysicum, quòd nulli omnino usui sacro sint idonea, dico illum casum Decretis Pontificiis non fuisse comprehensum, loquuntur enim de communiter accidentibus.

Et quantùm ad res non benedictas, ut sunt candelabra, non credo Decretum Clementis usu esse receptum; videmus enim passim sine ullo scrupulo candelabra fracta permutari cum integris; & candelabris profanis Custodes passim uti ad ornandam Ecclesiam; quæ post usum istum rursum indifferenter applicantur cuilibet usui profano.

Verissimum quoque est, solere Pontifices, & Sacerdotes vestibus benedictis indutos sepeliri; eamque consuetudinem licitam esse, & religioni ac pietati satìs consentaneam, indè probatur; quia actus sepeliendi defunctum, actus est pietatis seu misericordiæ: ergo uti vestibus sacris ad hunc actum, non est convertere illas ad usus profanos, sed ad actum pietatis & religionis: ergo in hoc nihil est indecens; minusque expediens. Et sanè, si vestes sacræ attritæ, religiosè comburuntur; quidni majori ratione possint cum persona sacra sepeliri, eamque simul decenter ornare? 573. Licet Sacerdotes sepelire indutos vestibus sacris.

Neque existimo hanc consuetudinem contrariari juri communi, quamvis primâ fronte sic videatur. Nam cap. *Nemo*. 40. de Consecrat. dist. 1. ubi ex Clemente Papa Epistolâ 2. in hunc modum decernitur: *Nemo per ignorantiam Clericus mortuum credat obvolvendum, aut Diaconus scapulas operire velit pallâ, quæ fuit in altari, aut certè, quæ Diacono data est in mensam Domini.* Illud, inquam, Decretum commodè exponi potest, vel de palla, quæ est Corporale, de qua inferiùs subditur, à Diaconis cum humilibus ministris esse lavandam; vel de laicis defunctis, ut Glossa ibi verb. *Mortuum* dicens: *laicum: nam Clerici mortui bene induuntur vestibus sacris.* 13. q. 2. *Nullus*: vel certè de palla, seu mappa Altaris, quâ non debemus uti tamquam syndone quâdam ad nuditatem corporis defuncti, etiam Sacerdotis, immediatè cooperiendam, neque hoc est in usu. Explicatur cap. 40. de Consec. dist. 1.

Cæterùm dum hæc scriberem, proximus 574.

erat

Cerei benedicti, Palma &c. usibus profanis applicantur.

erat dies Purificationis Beatissimæ Virginis Mariæ, in quo solent, juxta præscriptum Ecclesiæ benedici candelæ, uti in Dominica Palmarum Palmæ, & mecum cogitare cœpi; an etiam hujusmodi res benedictas non liceat applicare ad usus profanos?

Herculè non videntur hæ benedictiones cum tanto rigore ab Ecclesia introductæ. Nonne in die Paschatis benedicuntur agni, ova &c? Similiter in diebus Festis quorumdam Sanctorum, panes? Uti etiam in Sabbatho sancto, carbones? Quis autem est qui illas res sic benedictas, non assignat communi usui? Imò quis reliquias talis panis, vel decidentes palmarum hujusmodi, vel olivarum frondes pedibus conculcari (secluso contemptu) cum scrupulo culpæ putat?

Eadem est ratio de aqua benedicta.

Quid dicam de aqua benedicta? Res nimis clara est, quàm ut indigeat longiori tractatu: solùm exscribo verba quæ habentur in prima oratione quâ candelæ benedicuntur. *Te humiliter deprecamur: ut has candelas ad usus hominum, & sanitatem corporum, & animarum sive in terra, sive in aquis* &c. *benedicere & sanctificare digneris.*

575. Licitum est profanas vestes ad usus sacros applicare,

His ita constitutis de prima parte quæstionis, facilis erit resolutio secundæ partis, nempe licitum esse profanas vestes, vasaque applicare ad usus sacros, sive mutatâ formâ, sive eâdem remanente, si sic apta sint. Quæ enim in hujusmodi applicatione apparet indecentia? v. g. si lapides vel ligna domûs profanæ applicentur Ecclesiæ ædificandæ; si ex veste pretiosa fiat Casula; si Calice aureo vel argenteo, quo anteà aliquis Princeps utebatur in communi mensa, postea Sacerdos, etiam eâdem formâ retentâ (si alioquin non interveniat scandalum aut alia specialis indecentia) utatur in altari?

uti & vasa etiam eâdem formâ servatâ,

Etenim per priorem usum non contrahunt aliquam maculam, &, si quam videntur moraliter habere quadam extrinsecâ denominatione, per benedictionem, vel deputationem ad usum factum purgantur. Sic enim constat ex historiis veterum temporum sæpè privatas domos conversas fuisse in Ecclesias, nec solùm privatas domos, sed etiam templa Idolorum.

576. Privilegium Minoribus concessum à Sixto IV.

Nec obstat privilegium concessum Fratribus Minoribus à Sixto IV. vivæ vocis Oraculo 42. apud Rodriguez: *Ut possint vestes & pannos profanos in paramenta, & alios usus Ecclesiasticos convertere securâ conscientiâ.* Non obstat, inquam, nam, ut patet ex ly *Securâ conscientiâ*, datum est ad sedandos scrupulos; sicuti alia multa data fuerunt.

Atque hæc satis de veneratione seu cultu debito rebus sacris, occasione utique vestium sacerdotalium, quas diximus ex præcepto Ecclesiæ esse necessarias ad ritè celebrandum. Aliqui addunt præceptum grave de calceis habendis; & de capite non cooperiendo multi idem affirmant. Verius dicitur:

CONCLUSIO XXX.

Nudis pedibus celebrare nullum est peccatum; neque mortale citra scandalum & contemptum, celebrare cooperto capite ex aliqua infirmitate, vel simili causâ, saltem usque ad consecrationem.

Rubricæ calceatum volunt Sacerdotem Titulo Ritus servandus &c. cap. 1. n. 2. ibi: *Calceatus pedibus, & indutus vestibus sibi convenientibus, quarum exterior saltem talum pedis attingat, induit se* &c. Et meritò, quia honestas & decentia videntur id requirere. Interim non esse strictam obligationem, sive calceamentorum, sive vestis talaris, ut sic loquar, probatur; quia nullum est præceptum. Alioquin cur Tit. de Defectibus cap. 10. inter cæteros defectus in ministerio ipso occurrentes, non enumeraretur defectus calceamentorum, aut vestis talaris? 577. Rubricæ calceatum volunt Sacerdotem absque obligatione,

Si objicis consuetudinem; Respondeo, receptam esse ex sola honestate & commoditate, & quia communiter Sacerdotes calceati, & longiori veste induti incedunt. Quis autem ipsorum breviorem vestem exuet, & induet longiorem, præcisè ad finem celebrandi? Vix talem reperies. Unde etiam Fratres Minores qui soli ferè discalceati incedunt, tametsi domi calceos habeant paratos, quibus utantur tempore celebrationis, equidem foris passim sine illis celebrant, & sæpè etiam in proprijs conventibus absque scrupulo. quam consuetudo non induxit,

Quid dicam, quòd olim statutum fuerit à Patribus, in Monasterijs Ægyptiorum degentibus, ut nudis pedibus Monachi, ad sacra celebranda, immo & suscipienda procederent? *Calceamenta*, (inquit Cassianus lib. 1. de habitu Monachorum cap. 10.) *veluti interdicta Euangelico precepto Monachi recusantes, tantummodò caligis* (hoc est Græcè sandalijs) *suos muniunt pedes*. Et paulò post: *Quibus tamen caligis, quamquam licitè utantur, utpote Domini mandato concessis, nequaquam tamen pedibus eas inhærere permittunt, cùm accedunt ad celebranda, seu percipienda sacrosancta Mysteria; illud æstimantes etiam secundùm litteram custodiri debere, quod dicitur ad Moysen, vel ad Iesum filium Nave: Solve corrigiam calceamenti tui, locus enim in quo stas, terra sancta est.* Hactenus Cassianus. 578. Antiqua monachorum praxis contraria. Cassianus;

Qui mos nondum ex toto exolevit; nam in Statutis Provinciæ nostræ cap. 2. §. 3. præscribitur Clericis non Sacerdotibus & Laicis communicare quæ nondum ex toto exolevit.

municare nudis pedibus sub summo Sacro, quod inviolabiliter observatur.

579. An & quale sit peccatum celebrare cooperto capite?

Venio ad secundam partem Conclusionis, de qua sic legitur: *Nullus Episcopus, Presbyter, aut Diaconus ad solemnia Missarum celebranda præsumat cum baculo introire, aut velato capite altario Dei assistere: quoniam & Apostolus prohibet viros velato capite orare in Ecclesia, & qui temerè præsumpserit, communione privetur.* Zacharias Papa in Synodo Romana cap. 13. & refertur de Consecrat. dist. 1. cap. 57. Ubi nota ly *Præsumat*, & ly *Temerè præsumpserit*; præsumptio autem excludit justam causam.

Zacharias.

Sine causa sic celebrare est aliquod peccatum.

Et verò nemo dubitat, aliquod esse peccatum celebrare cooperto capite sine causa. Unde meritò Rubricæ Missalis Tit. de Defectibus cap. 10. nu. 1. inter defectus in ipso ministerio occurrentes ponunt: *Si celebrant capite cooperto sine dispensatione.* Quale autem sit peccatum, mortale, vel veniale, ibi expresse non dicitur: & licèt Zacharias pœnam adjiciat excommunicationis, tamen non nisi ferendæ sententiæ, quæ secundùm multos Doctores non semper est signum mortalis culpæ: quamquam etiam Ecclesia non soleat pro peccato tantùm veniali hujusmodi pœnam infligere.

Gavantus. Si adsit necessitas & difficile sit petere dispensationem, excusatur à peccato. Sylvester.

Audi Gavantum in Rubricis part. 2. tit. 2. litt. F. Zacharias Papa jussit ne velato capite Sacerdotes adstarent altari; peccaret autem si absque justa causa & sine dispensatione tecto capite etiam pileolo, quis celebraret. Si verò necessitas adsit, & difficilè sit petere dispensationem, vel non sæpè accidit, excusatur à peccato, Syl. verb. *Missa*. 1. q. 2. §. 1. Hæc ille.

580. Dispensandi potestas est Pontifici reservata

A quo si petas, quis possit dispensare in hoc præcepto? Respondet illam facultatem Sedi Apostolicæ esse reservatam, tum ex Decreto allegato, quod est Papale, in quo Episcopus, nec alius inferior per se dispensat; tum ex praxi Romana. Nam Sacra Congregatio Cardinalium super negotia Episcoporum 2. Januarii 1590. & 17. Januarii 1595. concessit extra Canonem usum pileoli Episcopo Faventino; & respondit Archiepiscopo Urbinati, eo non posse uti sine licentia Sedis Apostolicæ.

secundùm sacram Rituum Congregationem,

Idem sensit Sacra Rituum Congregatio 31. Januarii 1626. & 24. Aprilis eodem anno. Rursùm die 26. Februarii & 7. Augusti 1628. à quibus non decet dissentire Decretis, inquit Gavantus.

Sed numquid licet dissentire? Videtur quòd non: licèt enim priùs de hac multiplici declaratione authenticè non constaret; nunc tandem in Missali reformato jussu Sanctissimi Domini nostri Urbani VIII. omnibus observanda proponitur his verbis: *Nemo audeat uti pileolo in celebratione Missarum sine expressa licentia Sedis Apostolicæ, non obstante quacumque contrariâ consuetudine.*

& Missale reformatum.

Interim sicuti in aliis legibus Pontificiis per accidens sæpè potest dispensare inferior Prælatus, v. g. quando est difficilis recursus ad Pontificem &c. cur non itidem in hac lege de pileolo? An fortè quia & Episcopus ipse in lege exprimitur? Non puto, quidquid in contrarium videatur sentire Ioannes Andreas post Hostiensem in cap. 1. de Supplen. negl. Prælat. in 6. dicens: Ubi Canones imponunt legem ipsis Episcopis, non dispensat Episcopus, nisi hoc reperiatur concessum. Hoc enim nec in jure, nec in ratione fundatur, si intelligatur de particulari concessione potiùs dispensandi in illa lege, quàm in alia quacumque, in qua Episcopi non exprimuntur. 581.

Per accidens dispensat Episcopus.

Ioannes Andreas. Hostiensis.

Enimverò non ideo Canones exprimunt in lege Episcopos, ne secum possint dispensare, vel cùm aliis; sed ut sciant se lege illâ comprehendi, à qua fortè propter suam præeminentiam cogitarent se exemptos, v. g. in casu proposito, si Canon solùm dixisset: *Nullus Presbyter* &c. cùm Episcopi multis prærogativis gaudeant in celebratione Missæ, forsitan cogitassent, Pontificem noluisse Episcopos illâ lege comprehendere.

Si autem interrogas cum Gavanto suprà: An ergo Episcopus, cui fuit prohibitum à Papa, secum ipse, & cum aliis dispensabit? Respondeo, an ergo Episcopus, cui fuit prohibitum comedere carnes in quadragesima, fuit præceptum audire Sacrum diebus Dominicis & Festis &c. secum ipse, & cum aliis dispensabit? Quis dubitat quin dispensabit? Ergo similiter dispensabit Episcopus, cui fuit prohibitum à Papa uti pileolo ad altare, dum celebrat solemnia, dispensabit, inquam, secum, & cum aliis. 582.

non solùm cum aliis sed etiam secum.

Tamburinus. Justæ causæ dispensationis.

Et autumo, cum Tamburino de Sacrificio lib. 1. cap. 7. §. 4. nu. 3. non requiri magnum necessitatis gradum; quia res, de qua agitur, non est tam gravis. Unde, salvo meliori, posset Episcopus, vel alius Prælatus habens jurisdictionem quasi Episcopalem, dispensare in hac lege (si non sit recursus, vel nimiùm difficilis ad Pontificem) ob nimiam regionis frigiditatem, capitis debilitatem, senectutem, calvitium &c. poterit, inquam, dispensare, sive dare licentiam celebrandi cum pileolo, saltem usque ad Canonem.

Sed numquid existentibus hujusmodi causis est necessaria dispensatio? Audi Marchinum de Ord. Tract. 3. part. 3. cap. 4. n. 9. Non crederem esse mortale absque dispensatione, sed cum justa causa, puta ob nimiam regionis frigiditatem, capitis debilitatem, vel senectutem, vel ob calvitium celebrare cum pileolo usque ad Canonem; præsertim si difficilè esset petere dispensationem, & usus pileoli de raro contingeret. 583.

An sufficiant sine dispensatione? Marchinus.

Amplius loquitur Tamburinus suprà n. 4. estò dispensatio posset facilè obtineri. Ratio, inquit, est, tum quia ex se non videtur gravis irreverentia, tum propter Auctores magni nominis nobiscum sentientes. Citat autem Sylvestrum, Angelum, Tabien. Rodriguez, Henriquez, Graffium, Bart. ab Ang. Mirand. Scort. Fagundez, Ledesmam, Marchinum suprà, & Dianam part. 2. Tract. 14. resolut. 58. ubi sic ait: Opinio Ledesmæ mihi videtur probabilis; non est enim gravis materia, ut possit inducere peccatum mortale, si non adsit scandalum & contemptus.

Tamburinus, Sylvester, Angelus, Tabiena, Rodriguez, Henriquez, Graffius, Barth. ab Ang. Mirand. Scort. Fagundez, Ledesma, Marchinus, Diana.

584. *Sententia Vasquez.* Sanè Vasquez disp. 233. n. 38. nullâ factâ distinctione inter peccatum mortale, & veniale, docet cum Sylvestro verb. *Missa.* 1. q. 2. dicto 1. rationabili aliqua ex causa, licere cooperto capite celebrare; idque quia jus requirit præsumptionem, ut superiùs vidimus. Addit: Et in Polonia omnes Sacerdotes etiam Religiosi in hyeme usque ad consecrationem cooperto capite celebrant in altari. Idem dicendum est de baculo. Hæc ille.

Praxis Polonorum.

585. *Sententia Præpositi.* Idem docet Præpositus de Sacramentis qu. 83. art. 3. nu. 175. cum hac limitatione: Planè tamen convenit pro consecratione caput aperiri, nisi mos patriæ aliud requirat. Quod addo; quia Pater Nicolaus Trigault cùm ex China ad nos venisset, mihi & aliis narravit anno 1617. caput aperire apud Chinenses nullo modo esse honoris, apud quos proinde totum Sacrum potest capite cooperto celebrari.

Praxis Chinensium,

Nec obstat, quòd hæc Provincia non debeat à reliquo orbe discrepare; quia caput tegendo solùm discrepat materialiter, non verò formaliter: immo si aperto capite celebraret, discreparet in cultu religioso, cùm apud nos ideo caput aperiatur, quòd id sit signum honoris & reverentiæ, apud illos verò non sit, sed tale signum exhibeatur, caput operiendo. Ad omnem tamen scrupuli occasionem tollendam, Paulus V. per Breve, cujus initium: *Romanæ Sedis Antistes*, anno 1615. die 17. Junii eidem Patri concessit, ut Sacrum in China tecto capite celebraretur. Hucusque Præpositus.

apud quos opertio capitis est signum honoris.

586. Quid ergo ad Decreta Cardinalium, & Rubricas Missalis, quæ, ut vidimus, requirunt dispensationem, aut specialem licentiam Pontificis?

Respondet Marchinus suprà: Decreta Sacræ Congregationis de hac re sunt directiva, non præceptiva. Sed ut verum fatear, plùs important illa verba Missalis novi Urbani VIII. *Nemo audeat uti*, quæ proinde sic explico, ut tantùm obtineant in casu, in quo non sunt causæ per se excusantes, aut certè ut non inducant nisi obligationem sub veniali.

Decreta Congregationis explicantur.

Sed audio aliquem replicantem; si res illa tam levis est, prout nos eam facimus: ergo immeritò potestas dispensandi reservatur Pontifici; constat siquidem non nisi gravissima vota Pontifici reservari. 587. *Quare dispensatio sit reservata Pontifici.*

Ad hoc non habeo, quod respondeam, nisi rem illam in se quidem esse levem; attamen propter scandalum, quod sæpiùs natum est ex illa oriri, meritò Sedi Apostolicæ reservari. Sic enim approbatio Religionum, impedimenta Matrimonij, & similia, estò in se bona sint, meritò tamen reservantur Pontifici propter inconvenientia, quæ ex multiplicatione Religionum, & impedimentorum Matrimonij nata forent sequi.

Sed ad alia progrediamur, ad illa, inquam, quæ, præter jam dicta, requiruntur ad ritè celebrandum. Et primò quidem occurrit minister, de quo ponitur

CONCLUSIO XXXI.

Debet adesse, qui ministret sacrificanti in altari. Sufficit unus. Ius positivum prohibet feminam. Consuetudinem contrarium præscripsisse non satìs constat.

De prima parte sic inquit Doctor Subtilis 4. dist. 13. qu. 2. nu. 18. *Ultimum est, quòd celebrantem oportet habere aliquem respondentem in persona totius Ecclesiæ, ut denotetur esse mediator inter Deum & Ecclesiam, offerens Sacrificium Deo pro Ecclesia, quæ sibi assistit in offerendo.* 588. *Sacrificanti adsit minister.* *Scotus.*

Num ideo hæc obligatio juris divini? Nequaquam. Etenim sicuti Sacerdos offert Sacrificium in persona totius Ecclesiæ; ita quoque in persona totius Ecclesiæ sibi ipsi potest respondere. Neque aliud invenio fundamentum, sive ex Scriptura, sive ex Traditione, vel ratione, quod efficaciter probet hanc obligationem esse juris divini. *non ex jure divino*

Erit itaque juris Ecclesiastici, si non scripto tam expressè tradita, saltem universali consuetudine recepta. Dico, *Tam expressè tradita*; quia aliqualiter colligitur ex cap. 61. de de Consec. dist. 1. sequentis tenoris: *Hoc quoque* 589. *sed ecclesiastici, si non scripto, saltem consuetudine recepto.*

quoque statutum est, ut nullus Presbyterorum Missarum solemnia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus, sibiq; respondentibus ipse tertius habeatur, quia cum pluraliter ab eo dicitur, Dominus vobiscum, *& illud in secretis*: Orate pro me, *aptissimè convenit ut ipsius respondeatur salutationi*. Ita Soter Papa.

Objectio solvitur. Nec dici potest, quòd solùm loquatur de Missa solemni, quia ratio, ut liquet, obtinet etiam in Missis privatis, & licèt non cogat, equidem sufficiens est, ut propter eam præceptum imponatur.

Concilium Moguntinum. Consonat Concilium Moguntinum Can. 3. dicens: *Nullus Presbyter, ut nobis videtur solus Missam cantare* (id est legere) *valet rectè. Quomodo enim dicet*, Dominus vobiscum, *vel*, Sursum corda *admonebit habere, & alia multa his similia, cùm alius nemo cum eo sit?*

590. Secundus minister est usu abrogatus. Interim rationem illam non cogere, vel indè satis constat, quòd usu sit secundus minister abrogatus; passim enim ab omnibus celebratur cum uno ministro, quod utile & necessarium fuit, ne multiplicato numero Presbyterorum, frequenter cogerentur Sacerdotes Sacrificium omittere. Et verò dum Sacerdos dicit: *Dominus vobiscum* & similia in plurali numero, Ecclesiam alloquitur, ut patet ex Scoto suprà, ubi notat ministrum respondere in persona totius Ecclesiæ.

Exponuntur verba Canonis: Et omnium circumstantium. Iuxta quem sensum exponitur ab aliquibus particula illa Canonis: *Et omnium circumstantium*, ut intelligatur non solùm de ijs, qui corporali præsentiâ adsunt, sed de omnibus, qui in fide cum Sacerdote communicant, & Christo capiti adhærent. Similiter illa verba; *Vel qui tibi offerunt*: & illa: *Quotquot ex hac altaris participatione .....sumpserimus*, scilicet vel Sacramentali sumptione, vel spirituali per fidei, & charitatis unionem.

Alia expositio. Præterea dici posset, meritò illa verba in plurali proferri à Sacerdote; quia regulariter multi adsunt, sicuti superiùs diximus illa verba: *Quorum Reliquiæ hìc sunt*, meritò dici à Sacerdote, quia solent Reliquiæ adesse, quamvis hìc & nunc fieri posset ut nullæ inibi adessent.

591. Sacerdos solus recitans divinum Officium potest dicere, Dominus vobiscum. Denique Sacerdos dum solus recitat divinum Officium, quis inficiatur eum posse dicere, *Dominus vobiscum*, & sibi ipsi respondere: *Et cum Spiritu tuo?* Item, *Oremus*, *Benedicamus Domino* &c. Sanè sic habet usus Ecclesiæ. Unde non est audiendus Durandus lib. 2. de Rit. Eccles. cap. 15. asserens, quando Sacerdos solus recitat, non debere dicere, *Dominus vobiscum*, sed; *Domine exaudi orationem meam*. Illa, inquam, doctrina falsa est, ut liquidò demonstratur ex usu omnium timoratorum.

Durandus.

Appositè Innocentius III. lib. 2. de Mysterio Miss. cap. 25. agens de præcepto non celebrandi nisi duobus præsentibus, inquit: *Verùm aliud est necessitatis articulus, & aliud Religionis contemptus*. Quibus verbis significat præceptum illud obligare, quando commodè impleri potest, id est, quando plures sunt, qui volunt Missæ assistere, vel ministrare. Alioquin, sicuti ibidem subjungit & probat: *Piè credendum est & Sacris Auctoritatibus comprobatur, quòd Angeli Dei comites assistant orantibus, iuxta illud propheticum Psal. 137. v. 1. In conspectu Angelorum psallam tibi &c.* Innoc. III.

Licèt ergo olim quando Sacerdotum multitudo, & frequentia Sacrificiorum tanta non erat, statutum id fuerit ob reverentiam tanti Mysterij; attamen successu temporum (uti & plura alia) usu abrogatum est, propter necessitatem & utilitatem. Ex quo reor manifesta est secunda pars Conclusionis.

Redeo ad primam, quam aliqui probant ex Epistola 1. Anacleti Papæ, & refertur de Consec. dist. 1. cap. 59. sub his verbis: *Episcopus Deo sacrificans testes secum habeat, & plures, quàm alius Sacerdos: sicut enim maioris honoris gradu fruitur, sic maioris testimonii incremento indiget.* 592. Obligatio adhibendi ministrum non satis probatur ex Epist. 1. Anacleti.

Sed ut bene notat Suarez disp. 87. sect. 2. §. *Iuxta hanc ergo*, verba ista neque voces continent, quæ satis apertè præceptum indicent, sed consilium, vel admonitionem; neque fundantur in ratione aliqua necessitatis, sed cujusdam congruitatis & decentiæ.

Præterquam quòd intelligi posset de Missa solemni; nam continuò attexit Pontifex: *In solemnioribus quippe diebus aut septem, aut quinque, aut tres Diaconos, qui oculi eius dicuntur, & Subdiaconos atque reliquos ministros secum habeat.* Constat autem in Missis privatis, id est, quæ tantùm submissè recitando dicuntur, neque ab Episcopis, neque ab alijs Sacerdotibus adhiberi Diaconos, vel Subdiaconos, sed solùm in illis, quæ solemniter cantantur; vel certè ab aliquibus Religiosis solemniter leguntur, ne, ut dicunt, attendentes ad notas Cantûs Gregoriani nimiùm distrahantur, & minuatur eorum devotio. qui de Missa solemni intelligi potest.

Similiter de Missa solemni intelligi potest, quod dicitur cap. *Proposuit*, 6. De Filijs Presbyterorum. *Non enim solus Presbyter Missarum solemnia, vel alia divina Officia potest sine ministri suffragio celebrare.* Loquitur Pontifex Alexander III. de Subdiacono, ut patet ex textu, & eodem modo de Missa ac alijs divinis Officijs: liquet autem divinum Officium privatim dici posse sine alicujus ministri suffragio. uti etiam Alex. III. c. 6. de Fil. Presbyt.

Clariùs exprimitur obligatio ministri in Missa privata sess. 21. Concilii Basileensis, ubi inter abusus aliquarum Ecclesiarum refertur 593. Meliùs probatur ex Conc. Basil.

Missa privata sine ministro. Do integrum paragraphum : *Abusum aliquarum Ecclesiarum , in quibus* Credo in unum Deum , *quod est Symbolum & confessio fidei nostræ , non complete usque ad finem cantatur , aut præfatio seu oratio Dominica omittitur , vel in Ecclesiis cantilenæ sæculares voce admiscentur , seu Missa etiam privata sine ministro , aut per secretas orationes ita submissâ voce dicitur , quod à circumstantibus audiri non potest , abolentes statuimus , ut qui in his transgressor inventus fuerit, à suo Superiore debitè castigetur.*

& Moguntino. Cùmque hanc auctoritatem quærerem, casu incidit in manus meas Concilium Moguntinum sub Archiepiscopo Sebastiano celebratum anno 1549. in quo cap. 54. hæc scripta inveni : *Circa sacrosanctæ Missæ officium* &c. *in primis sancimus & præcipimus , ne quis Sacerdos, solus ad celebrandum Missam accedere præsumat ; sed ad minimum uno aut altero, quasi teste adhibito, qui, quod publico nomine agitur , ratum habeant, & ad publicas orationes Ecclesiæ nomine respondeant.* Quid clarius ?

Et quamvis hæc Constitutio per se non obligaret universam Ecclesiam , cùm sit Concilii tantùm Provincialis, de facto tamen obligat, utpote universali consuetudine recepta. Obligat, inquam; an sub mortali, pendet à materiæ quantitate: quantitas autem materiæ à prudenti judicio.

594. An sit gravis obligatio ? Et si à me quæritur, quid Doctores communiter judicent ? Respondeo me paucos invenire, qui expressis verbis significent obligationem sub mortali : neminem verò qui in terminis doceat, celebrare sine ministro nullâ existente causâ, tantùm esse peccatum veniale. *Tamburinus.* Interim Tamburinus lib. 1. cap. 7. § 5. in principio sic scribit : Debet sub obligatione mortali (estò non debere sub mortali , dicant aliqui) adesse , qui ministret Sacerdoti sacrificanti.

Pro obligatione gravi allegatur Bonacina. Pro obligatione sub mortali citat Bonacinam de Sacramento Eucharistiæ disp. 4. quæst. ultimâ p. 9. n. 34. & meritò ; nam ad propositum dubium: Utrùm excusari possint à mortali, qui Missam sine ministro celebrant ? Respondet hic Auctor negativè ; quia , inquit, faciunt contra præscriptum Ecclesiæ in re gravi. *Barthol. ab Angelo.* Ita Bartholomæus ab Angelo Dialogo 5. §. 408. & alij. Hæc Bonacina, quem sequitur *Aversa.* Aversa de Eucharistia q. 11. de Sacrificio sect. 9. §. *Secundo.*

Pro levi Navar. & Zerola apud Fagundez. At verò pro obligatione sub veniali adfert Tamburinus Navarrum , & Zerolam apud Fagundez de primo præcepto Ecclesiæ lib. 3. cap. 21. n. 5. sed perperàm : non enim quærit ibi Fagundez, an sit peccatum mortale , vel veniale, celebrare sine ministro ; sed simpliciter, an liceat celebrare sine ministro, & pro sententia affirmante citat illos duos Auctores, bene, an malè , facilè cognoscet qui Navarrum inspexerit ; quippe non ait simpliciter licitum celebrare sine ministro, sed, inquit , excusaretur (omnino surdus) à peccato & culpa dicendo eam sine ministro propter impedimentum tantæ surditatis.

Rogas quid ego de hoc peccato sentiam? 595. Ponitur sententia Auctoris.
Respondeo esse grave veniale. Non dico mortale , quia faciliùs asseritur sufficiens gravitas materiæ pro peccato mortali, quàm probetur. Nam quod attinet ad responsionem ministri, sicuti Sacerdos sibi ipsi respondet in divino Officio , quod tantum inconveniens esset, si etiam sibi ipsi responderet in Sacrificio Missæ ? Vel quod tantum mysterium latet in responsione ministri, ut illa debeat censeri res gravis in ordine ad culpam mortalem?

Translatio autem libri , porrectio ampullarum vini & aquæ , signum elevationis hostiæ, infusio vini ablutionis, vel æquè commodè fieri possunt per Sacerdotem ipsum : nec latet aliquod mysterium in hoc quòd fiant ab alio ; vel si non possunt absolutè fieri, ut signum elevationis, aut certè non tam commodè, ut infusio ablutionis, sanè omissio illius signi, aut minus conveniens infusio ablutionis haud sufficiens sunt materia (meo judicio) peccati mortalis.

Hinc non requiro adeò magnam necessitatem, ut quis possit sine ministro celebrare, sed 596. An obligatio audiendi Missam sit sufficiens necessitas ut sine ministro celebretur.
puto omnimodè sufficere (quidquid contradicat Bonacina suprà) obligationem audiendi Sacrum in aliquo die Festivo.

Interim tamen , quia contraria sententia est probabilis , posset Sacerdos sine peccato, sequendo illam, nolle Sacrum facere. Et ratio illius sententiæ est; quia præceptum audiendi Sacrum non obligat , nisi debito modo possit haberi.

Sed hoc est quod quæritur , an modus ille sit debitus in tali necessitate. Idemque quæri posset , quando Capellanus singulis diebus tenetur legere Sacrum , & casu die aliquo non potest invenire ministrum. Similiter quando quis obligatur ex manuali stipendio , vel ex voto aut promissione humana.

Quamquam ex his posterioribus casibus videatur esse major ratio dubitandi ; quia obliga- Discrimen inter obligationem ortam ex præcepto Ecclesiæ & ortam ex voto.
tiones istæ oriuntur ex particulari voluntate contrahentium aut voventium , quæ non videntur posse præjudicare universali voluntati Ecclesiæ : in priori autem casu obligatio audiendi Missam in die Festivo oritur ex præcepto Ecclesiæ, quæ potuit indubiè alteri præcepto derogare , & censetur derogasse, supposito quòd non obliget ad celebrandum cum ministro , nisi sub peccato veniali ; sed quia hoc multi negant, ideo meritò dubitant, quodnam præceptum prævaleat. Quare , inquit Aversa suprà , posset Sacerdos ex arbitrio vel *Aversa.*
celebrare, vel omittere.

Addit:

597. *An sufficiat necessitas ministrandi Viaticum.*

Addit: Potest tamen major urgere necessitas, quâ Sacerdos non solùm posset, sed teneretur sic celebrare; utpote ad sumendum vel præbendum alteri Viaticum, aut ex alio capite.

Sed contrà; non tenetur Sacerdos sumere Viaticum, vel alteri præbere, nisi debito modo possit habere. Nonne multi docent Sacerdotem non jejunum, haudquaquam posse celebrare, ut alteri præbeat Viaticum?

Tamburinus. Hurtadus.

Et sanè Tamburinus suprà n. 4 citat Hurtadum disp. 4. de Sacrificio diff. 12. versùs finem pro sententia, asserente necessitatem Viatici non sufficere, ut Sacerdos celebret sine ministro.

Idemque dici posset, & verosimiliùs ab ipso diceretur, si Missâ inchoatâ minister discedat, & expectatus non redeat: videlicet à Missa incepta esse desistendum, præsertim si nondum facta est oblatio, cùm in multis alijs casibus id liceat.

598. *An sufficiat Missam esse inceptam?*

Cæterùm secundùm me, & communem sententiam, necessitas ministri non est tanti momenti, quantùm ad desistendum requiritur, vel ut prævaleat necessitati Viatici.

An sufficiat vita eremitica?

Imò nec tanti existimatur à Marchino de Ord. Tract. 3. part. 3. cap. 15. n. 1. quin audeat concedere Eremitæ celebrationem sine ministro singulis diebus Festivis; contra Suarium disp. 87. sect. 1. circa finem ibi: Si quis Eremita omnino solus viveret, sine socio, non posset licitè, nec quotidie, nec diebus Festis solus celebrare sine dispensatione; quia illa non potest propriè dici necessitas, sed voluntas: nemo autem potest suâ voluntate instituere talem vivendi modum, in quo præter communem Ecclesiæ consuetudinem, & contra ordinariam legem celebret. Ita Suarius.

Affirmat Marchinus contra Suarium.

599. *Hæc sententia probatur.*

Interim sententiam Marchini significare videtur Glossa ad cap. *Hoc quoque*, superiùs citatum, verbo, *Ipse tertius*. ibi: *Immo & inclusus Missam solus cantare potest, hoc intellige, ubi Cleri copia non suffragatur.* Et ratio ejus esse potest, quia Ecclesia approbans tale genus vitæ solitariæ, in qua nec audire possit Sacerdos Missam alterius, nec ipse nisi sine ministro Missam celebrare, implicitè dispensat in uno, vel in altero præcepto.

Si dixeris; Ecclesia non approbat: tunc dico cum Suario, hujusmodi Eremitam sine dispensatione, saltem Episcopi, non posse celebrare sine ministro singulis diebus Festivis, immo tenetur modum istum vivendi deserere, tamquam incompatibilem cum observatione legis Ecclesiasticæ.

600. *An sufficiat imperfecta responsio ministri.*

Admitti verò potest (inquit Aversa sup.) quòd si adsit, qui non exactè respondere calleat, tunc possit Sacerdos illo inserviente celebrare, quia hic poterit saltem urceolos ministrare, & Sacerdos in responsionibus supplere. Hæc ille.

Sed quæro ego; quid si non posset urceolos ministrare defectu manuum, num celebrans cum tali ministro, peccaret mortaliter? Numquid magna res ministrare urceolos? Et quid si non posset ullatenus respondere, posset autem ministrare urceolos, an Sacerdos cum tali ministro celebrans, & supplens responsionem, peccaret mortaliter? Numquid illa imperfecta responsio, quam ponit Aversa, excusare poterit à peccato mortali, quod aliàs incurreretur? Hæc diligenter expendant, qui cum Aversa docent esse peccatum mortale celebrare sine ministro.

Accedat, quod docet Tamburinus suprà n. 6. circa finem, videlicet ministrum, nisi desit in necessarijs (ut si v. g. materiam ineptam suâ culpâ Sacerdoti tradat) & citra scandalum & contemptum, in suo ministerio vix posse graviter peccare; nam si relinquat respondere, vel inservire, in quo debet, non videtur in re gravi delinquere. Ita ille.

601. *Ministrans Missæ in mortali nequidem venialiter peccat.*

Rogas; an minister peccet, si cum conscientia peccati mortalis inserviat? Respondeo nequidem venialiter, si cum debita aliàs reverentia accedat; sicuti nec venialiter peccaret, si alias spirituales exercitationes exhiberet, ad quas non est minister ex officio deputatus, & non sunt confectio, aut saltem administratio Sacramenti.

Ex quo enim capite hæc culpa oriretur? An fortè quia cooperatur Sacrificio, & illud suo modo offert? Sed etiam cooperatur, & isto modo offert, qui Sacerdotem inducit ad celebrandum, & magis qui stipendium tribuit. Quis autem dixerit eos peccare venialiter, si cum conscientia peccati mortalis id faciant?

Est quidem opus Angelicum, & ideo conveniens foret, ut minister Angelicam puritatem adferret. Sed ubi præceptum? Nonne etiam laudes Deo decantare, est opus Angelicum? Quis ideo in hominibus laudantibus, & benedicentibus Deum, sive in Choro, sive extra Chorum requirit statum gratiæ?

602. *Ius positivum prohibet feminam ministrare ad altare.*

Sed hæc satis de prima & secunda parte Conclusionis. Sequitur tertia, quæ manifestè constat ex capite primo de Cohabitatione Clericorum &c. ibi: *Prohibendum quoque est, ut nulla femina ad altare præsumat accedere, aut Presbytero ministrare; aut intrà cancellos stare, sive sedere.*

cap. 1. de Cohab. Cleric. &c.

Non est inconveniens quod respondeat ex loco remoto.

Ubi nota primò ly *Ad altare*, quo videtur significari, non esse inconveniens, aut prohibitum, ministrante circa altare viro, qui nesciat respondere, mulierem ex loco remoto respondere. Nonne ubique terrarum Moniales ex Choro respondent cantando? Cur non similiter possint legendo? Non video disparitatem. Et si ad unum possint respondere, dicendo *Amen*, *Et cum spiritu tuo* &c. cur non ad omnia?

 Quod

Quod enim ait Vasquez disput. 233. art. 5. in fine, valde indecorum esse, Sacerdotem dicere feminæ: *Confiteor Deo* &c. *Et vobis Fratres*, & ab ea formam deprecationis recipere illis verbis: *Misereatur tui* &c. Ad hoc, inquam, bene respondet Cardinalis Lugo disp. 20. n. 103. de facto in illis verbis: *Et vobis Fratres*, non loquitur solùm cum viris, sed cum omnibus; sicut & in illis: *Orate Fratres* &c. non hortatur solos viros ad orandum, sed omnes præsentes, ut constat; illa autem verba: *Misereatur tui* &c. non sunt absolutio, sed deprecatio. Cur autem feminæ non possunt deprecari Deum pro Sacerdote, sicut de facto deprecantur cùm dicunt: *Et cum spiritu tuo?* Alioquin propter idem inconveniens non posset Sacerdos recitare privatim divinum Officium cum femina, quod tamen nemo dicet. Hæc ille.

Vasquez. *Lugo.*

603. An posset in altari ministrare ex causa, v.g. si sit defectus viri?

Nota secundò ly *Præsumat*, quo jus videtur innuere licitum esse feminas ministrare ad altare, quando adest justa aliqua causa; nam præsumptio, ut suprà in simili casu diximus, videtur excludere omnem justam causam. Et ideo sic docet Nugnus 3. part. tom. 1. q. 83. art. 6. dub. 1. videlicet quòd si non sit vir, vel ille non possit ministrare, quòd tunc debet femina & respondere, & ministrare. Et Sacerdotem ita celebrantem non peccare mortaliter putat Sylvius 3. part. q. 83. art. 5. in responsione ad 12.

Affirmat Nugnus. *Silvius.*

Opposita sententia est communior.

Nihilominus opposita sententia est magìs communis; nempe in necessitate potiùs Sacerdotem debere sibi ipsi ministrare, quàm admittere feminam, cujus ministerium, inquit Lugo suprà, magìs clarè prohibetur in jure, quàm celebrare absque ministro.

Fateor; sed etiam clarè in jure requiritur præsumptio: unde puto priorem sententiam esse satìs probabilem, quam in Belgio practicant aliqui Confessarij Monialium, qui in defectum puerorum admittunt ad altare puellas sæculares, vel etiam ipsas Moniales.

604. An consuetudine in Belgio hæc lex sit abrogata?

Quin imò eò usque hæc res devenit, ut aliqui existiment consuetudine hanc legem in Belgio esse abrogatam. Quæ certè consuetudo (si ita vocari debeat, & non potiùs corruptela) si maturè expendatur, non invenietur esse nisi paucorum Sacerdotum, qui fortè ut parcant sumptibus, quantumvis exiguis, negligunt quærere ministrum masculum; & passim sine vera necessitate permittunt inservire Moniales, aut puellas sęculares, causâ instructionis in Monasterijs commorantes. Bene, an malè, viderint ipsi, & Superiores, qui contra expressam ordinationem Pontificum similia permittunt. Me auctore id non facient, nisi ubi adest vera necessitas.

Putas si omnes Canonici vellent sibi inserviri à suis ancillis, vel filiabus spiritualibus, Episcopus vel alius Prælatus Regularis id permitteret? Non credo. Quomodo ergo isti legi sufficienter derogatum est per consuetudinem contrariam?

Et verò licèt in his partibus non sit tantum periculum peccati, quantum fortè in alijs; equidem periculum est sufficiens ad justam prohibitionem.

Nec dubium quin populus graviter scandalizaretur, si videret Canonicos celebrantes, & ancillas vel filias spirituales absque necessitate ipsis inservientes. Immo multò magìs, quàm si videret celebrantem sine ministro.

605. An graviter peccent Sacerdos admittens feminam, & femina ministrans sine causa.

Unde communiter docent Theologi, tam feminam ministrantem, quàm Sacerdotem eam admittentem, peccare mortaliter, & meritò, si verum est, celebrare sine ministro esse peccatum mortale. Illud enim magìs indecens videtur propter periculum, saltem contra puritatem & munditiam tanti Sacramenti.

Alioquin (salvo meliori) non auderem talem Sacerdotem aut feminam damnare peccati mortalis, seculo scandalo & periculo incontinentiæ; præsertim in hoc nostro Belgio, ubi si non ministerium, certè accessus ad altare tam propinquus permittitur Domicellis, ut inter ipsas & Sacerdotem celebrantem, vix ulla sit distantia, indubiè contra jus citatum, quod prohibet feminam non tantùm ministrare Presbytero ad altare offerendo ampullas aquæ & vini &c. sed etiam ad altare accedere, aut intrà cancellos stare, sive sedere. Et quamquam ille nimius accessus à multis reprobetur, videmus tamen contrariam consuetudinem propter dissimulationem Prælatorum paulatim invalescere.

Maneat ergo feminam non posse proximè ministrare ad altare, præstando aquam & vinum &c. (nisi fortè in casu necessitatis) saltem sub obligatione gravi veniali, & per consequens Sacerdotem non posse illam admittere sub eadem obligatione, quæ est tertia pars Conclusionis.

606. An consuetudo ex toto præscripserit contra jus commune.

De quarta quid dicam? Consuetudinem ex toto præscripsisse contra jus commune, nimis clarè falsum est. Ubi adest vera necessitas, non ausim eam omnino damnare, quamquam id faciat Regius sic scribens q. 83. n. 264. Unde communiter Doctores docent, urgente necessitate potiùs committendum esse, ut Sacerdos sine ministro celebret, quàm ut femina ei ministret. Nec contraria consuetudo, quæ quibusdam locis est, videtur ullo modo probanda: nam omnino repugnat aperto jure, & venerationi tanto Sacramento debitæ. Ita ille.

Regius.

Possent hìc & alia multa disputari de ritibus observandis in Missarum celebratione, & supplendis defectibus occurrentibus, sed aliqua sparsim hinc indè resolvi; ex ijs autem quæ restant, pauca seligens, quæ majoris videntur momenti, sequentes subjicio Conclusiones.

CON-

CONCLUSIO XXXII.

Licèt multum conveniens sit ante celebrationem orationi vacare, recitando Psalmos, & Orationes, quæ ab Ecclesia præscribuntur in Missali, equidem nulla est obligatio. Idem dicendum de illis precibus, quæ vocantur gratiarum actio, immo de orationibus, quas Sacerdos recitat dum induit sacras vestes. Fortè etiam de recitatione Matutini cum Laudibus.

607. Non est obligatio legendi Præparamenta. PRima pars est communis; nam convenientiam quis sanæ mentis potest negare? Obligationem autem sine præcepto nemo Theologus facilè affirmabit. Porrò, hìc nullum esse præceptum, patet ex verbis, quibus illæ Orationes à Rubricis præscribuntur. Sunt autem quæ sequuntur. *Sacerdos celebraturus Missam prævià confessione sacramentali, quando opus est, & saltem Matutino cum Laudibus absoluto, Orationi aliquantum vacet, & Orationes inferiùs positas pro temporis opportunitate dicat.* Titulo Ritus servandus &c. cap. 1. in principio. (Rub. Miss.)

Ubi cum audis; *Pro temporis opportunitate*, cogita solùm esse Rubricam per modum consilij, nullatenus autem per modum alicujus præcepti; hujusmodi enim verbis non utitur Ecclesia, quando aliquid vel leviter præcipit. Unde etiam Tit. de Defect. cap. 10. inter defectus occurrentes in ipso ministerio, non numeratur omissio harum Orationum, quæ vocantur *Præparatio ad Missam*; cur ergo sit peccatum, vel saltem veniale? (neque ex jure scripto,)

Sanè non constat consuetudinem acceptatam esse sub aliquo peccato, sed existimo introductam ex sola devotione; nullus enim facit scrupulum peccati, si fortè ante celebrationem non legerit præparamenta, dummodò alioquin bene præparatus accesserit. Et eadem est ratio illarum Orationum, quæ post peractum Sacrificium solent à Sacerdotibus recitari, & vocantur, *Gratiarum actio*. (neque ex consuetudine.)

608. Idem dicendum de orationibus quas Sacerdos recitat dum induit sacras vestes. Sed numquid idem dicendum de illis precibus, quas Sacerdos recitat dum induit sacras vestes? Quidni, cùm neque earum omissio inter defectus referatur, & consuetudo commodè explicari possit tamquam non obligatoria; sed pia dumtaxat, & conformis consilio Ecclesiæ? Scio nonnullos asserere obligationem sub mortali, alios sub veniali; ego autem ubi nullum invenio præceptum, nullam volo esse obligationem.

Profectò nimia multiplicatio obligationum in destructionem potiùs cedit & laqueum animarum, quàm in ædificationem. Hinc est quòd Statuta nostræ Religionis non obligent sub peccato, nequidem veniali; propter enim multitudinem nimìs facilis est eorum transgressio; adeòque sufficiebat obligatio ad pœnam. Et dicam ego omnes Rubricas, quæ propter multitudinem & varietatem moraliter vix possunt observari, omnes inquam sub peccato obligare, saltem veniali? Non dicam, nisi majori fultus fundamento, quàm solâ consuetudine, quæ quidem illas observat quantùm possibile est; quia decori divini Officii apprimè convenientes, non autem quasi in conscientia obligantes.

609. Respondetur ad Bullam Pij V. Nec moveor auctoritate Doctorum; nam ipsorum non est leges condere, sed ab Ecclesia conditas interpretari. Ad Pium V. superiùs respondimus, solùm præcipere, ut servetur ordo Missalis quoad ritus principales, & quasi substantiales, non tamen quoad omnes præscriptiones Rubricarum, præsertim doctrinalium, nisi velis ex decem Sacerdotibus, vix unum celebrare sine multis peccatis venialibus propter multitudinem Rubricarum, ut statim dixi, & fragilitatem humanam.

Præcipuum ergo intentum Pontificis fuit approbare Missale Romanum, & alia abolere: id est, præcipere Sacerdotibus, ut cæteris omnibus actionibus & ritibus ex aliis Missalibus, quantumvis vetustis, hactenus observari consuetis, in posterum penitus omissis ac planè rejectis, Missam juxta modum & normam Missalis Romani reformati decantent ac legant.

Quis autem dixerit illam normam non observari ab his Sacerdotibus, qui celebrant omissâ præparatione, vel illis orationibus, quæ solent dicere quando se induunt sacerdotalibus paramentis? Si caput non inclinent, quando Rubricæ præscribunt inclinandum? Vel non genuflectant, dum id in Rubricis ordinatur, & similia multa, quæ nimìs longum esset enumerare? Prudens ratio dictat, estò conveniens sit ita operari, nullatenus tamen conveniens esse, ad omnia ista sub peccato obligari, secluso scandalo, & contemptu, ac animo inducendi novum ritum.

610. Non est obligatio recitandi Matutinum ante Missam. Hæc ergo sit ratio ultimæ partis Conclusionis, quidquid Doctores communiter in contrarium clament, damnantes eos, qui celebrant non recitatis privatim precibus Matutinis cum Laudibus peccati mortalis, aut saltem venialis. Ratio, inquam, sit; quia ubi non est lex, nec prævaricatio legis, & per consequens nec peccatum, quod in Rudimentis Fidei definitur: *Dictum, factum vel concupitum contra legem Dei vel Ecclesiæ.*

Lex

saltem ex jure divino. Lex divina naturalis non est, ut suppono tamquam certum; quæ enim connexio ex natura rei necessaria inter Matutinum & Missam? Neque quoad materiam, cùm Missa frequenter ab Officio discrepet; neque quoad tempus, aut ordinem, ut ex dicendis patebit.

Numquid necessaria dispositio animæ ad effectum Sacrificii? Liquet profectò non esse, vel saltem ex præcepto divino positivo; alioquin defectum recitationis Matutini posuissent Rubricæ Tit. de Defect. cap 8. inter defectus dispositionis animæ, & non cap. 10. inter defectus occurrentes in ipso ministerio. Vel si est præceptum Christi, ubi latum, ubi promulgatum? Nihil simile in Scriptura, Traditione, vel Conciliis reperitur. Et quid mirum, cùm & ipsa recitatio Matutini solùm sit juris Ecclesiastici?

611. Est quædam connexio ordinis inter Matutinum & Missam. Ad summum ergo est quædam connexio ordinis, ex eo quòd Matutinum sit Officium nocturnum, Missa autem diurnum; sicuti est quædam connexio inter Matutinum, & alias Horas diurnas, propter quam putant aliqui esse peccatum veniale postponere Matutinum aliis Horis, nisi subsit aliqua rationabilis causa.

An ejus inversio peccatum? Atque ut etiam talem culpam admitteremus in eo, qui Missam præponit Matutino, quia videlicet Matutinum non dicit horâ consuetâ, adhuc vera maneret nostra Conclusio. Nos enim hic non quærimus, an sit peccatum horâ non consuetâ dicere Matutinum, sed an sit peccatum præponere Matutino Missam, quæ sunt quæstiones diversæ nec una aliam inferens.

Siquidem fieri potest, ut Matutinum dicatur ante Missam, & tamen horâ inconsuetâ: & è converso ut Matutinum dicatur post Missam, & tamen horâ consuetâ: v. g. aliquis celebrat Missam horâ secundâ pomeridianâ, putas quod legat Matutinum horâ consuetâ, si incipiat legere horâ primâ vel ad medium secundæ? Et è converso aliquis legit Missam in æstate horâ tertiâ matutinali, existimas quia legit Matutinum horâ inconsuetâ, si incipiat legere horâ quartâ, vel quintâ?

612. Quæ sit hora determinata privatæ lectioni? Sanè hora determinata lectioni privatæ est illa, quâ simile Officium, sive diurnum, sive nocturnum, publicè persolvitur in Choro. Et quia semper in Choro alia hora est determinata persolvendo Matutino, alia recitandis parvis Horis, numquam privatim Matutinum leges post parvas Horas, sine mutatione temporis consueti, sive unius Officij, sive alterius.

Missa privata non determinatur ad tempus Missæ solemnis. Porrò clarum est, Missam privatam nequaquam determinari ad tempus Missæ solemnis; sed, ut loquuntur Rubricæ Tit. Rubricæ Generales cap. 15. in principio: *Missa privata .... quacumque horâ ab aurora usque ad meridiem dici* Rubr. Miss. *potest. Missa autem Conventualis & solemnis, sequenti ordine dici debet. In festis Duplicibus & Semiduplicibus, in Dominicis, & infra Octavas dictâ in Choro Hora Tertiâ &c.*

Planè, inquis, sed omisisti quod additur in prima parte: *Saltem post Matutinum & Laudes.* Ergo ex præscripto Rubricarum non licet Missam privatam præponere Matutino. 613. Objectio.

Distinguo Consequens: non licet, id est, non convenit, Concedo totum; non licet, id est, peccat, qui Missam privatam præponit Matutino, Nego Consequentiam. Ratio; quia non omnia præscripta Rubricarum sunt leges strictè dictæ, ut jam sæpiùs dictum est; sed aliqua tantùm consilia, sive instructiones, & quasi manuductiones ad id, quod convenit fieri. Solutio.

Enimverò in Conventu nostro Lovaniensi, ubi hæc scribo, & aliis nostræ Provinciæ Conventibus, cantatur Sacrum quotidie dictâ in Choro Horâ Nonâ, quis ideo eos arguit peccati venialis? Si illi Conventus non peccant contra Bullam Pii V. cur peccet ille Sacerdos, qui privatim recitat Missam non præmisso Matutino?

Dices; quia inter defectus occurrentes in ipso ministerio Tit. de Defect. cap. 10. nu. 1. ponitur: *Si celebrans saltem Matutinum cum Laudibus non dixerit.* 614. Alia objectio.

Respondeo primò, Theologos, qui istos defectus posuerunt, fuisse in illa sententia probabili; per hoc autem non præjudicari contrariæ sententiæ etiam probabili, ut colligitur ex eodem Titulo cap. 4. n. 5. ubi Theologi illi Thomistæ secuti sententiam Divi Thomæ de qua suo loco egimus, circa supplendum defectum, quando aqua loco vini fuit consecrata, requirunt iteratam consecrationem novæ hostiæ, cùm tamen sententia Scoti contraria, in praxi esset tutissima. Prima solutio.

Quod probè intelligens Suarius disp. 85. sect. 1. § *Ad primam confirmationem* in fine: Ad secundam, inquit, confirmationem respondetur, illa, quæ in Missali ponuntur sub Titulo de Defectibus, solùm esse instructiones quasdam doctrinales, non verò speciales constitutiones inducentes novam obligationem; sunt autem illæ instructiones datæ juxta probabilem doctrinam, non tamen magis obligant, quàm res ipsæ, vel doctrina, in qua fundantur. Hæc ille.

Secundò dici posset, defectum non necessariò importare peccatum; quia non omnis regula, ut constat ex Statutis Religionum, importat veram legem. Secunda solutio.

Sed contrà, inquis; eodem Titulo in fine cap. 1. sic legitur: *Alii verò sunt defectus, qui in Missa celebratione occurrentes, etsi veritatem Sacramenti non impediant; possunt tamen aut cum peccato, aut cum scandalo contingere.* 615. Instantia.

Possunt

Responsio. Possunt omnino; sed num indè bene sequitur: ergo semper contingunt aut cum peccato, aut cum scandalo? Consequentia non tenet, ut planum est; siquidem multa fieri possunt, quæ tamen non fiunt. Multa Superiores possunt præcipere sub obligatione peccati, quæ tamen non præcipiunt, adeoque multa possunt contingere cum peccato, quæ tamen de facto non contingunt.

616. Quidam defectus contingant cum peccato.

Si ergo quæritur, quando hi defectus contingant cum peccato? Respondeo, quando Rubricæ notant aliquid, quod aliàs ex jure, vel consuetudine noscitur esse præceptum, vel prohibitum. Jam autem in casu Conclusionis, neque ex jure, neque ex consuetudine convincitur præceptum: non ex jure; quia nullum adfertur præter Bullam Pii. V. ad quam respondet Castro Palaus tom. 2. Tract. 7. disp. 1. p. 4. n 6. Pium V. tulisse præceptum servandi ritum dicendi Missam, nec novum inducendi: sub hoc tamen generali præcepto non comprehendit Matutini recitationem; quia recitatio Matutini non est ritus aliquis Missæ, sed ad Missam præsupponitur, aliàs vacare orationi aliquantulum, sub præcepto esset, cùm in illis Rubricis caveatur. Aliqua tamen in Rubricis præscribuntur, non ut præcepta, sed ut consilia.

Castro Palaus.

Addit: Neque obstat inter defectus in Missa contingentes computari omissionem Matutinarum precum cap. 10. de Defectibus in ministerio; quia solùm est defectus levis: vel dicendum est procedere ex sententia aliquorum Canonistarum.

Neque item obstat dari aliquando privilegium ad dicendam Missam non recitato Matutino; quia hoc dari potest, tum ad tollendos scrupulos, tum & præcipuè, ut peccatum veniale vitetur. Quod sine dubio sæpè contingit, quando absque rationabili causa Missa dicitur non præmissâ Matutini recitatione; quia ita est consuetudo recepta, & quia Matutinum horâ consuetâ & ab Ecclesia præscriptâ non est dictum. Hæc ille.

617. Dicere Missam ante dictum Matutinum non est vetitum ex consuetudine.

Verùm quod spectat ad consuetudinem, confestim potest responderi, vel eam introductam fuisse & receptam ex sola devotione, & non sub peccato veniali, vel certè ex errore, quo judicabant Sacerdotes adesse præceptum, quod de facto non erat. Alioquin si est consuetudo verè obligans, jam non tantùm sæpè, ut loquitur Castro Palaus, sed semper contingit peccatum veniale, quando absque rationabili causa Missa dicitur non præmissâ Matutini recitatione.

Ad aliam rationem superiùs respondimus. Hìc addo valde mihi probabile esse, quod ait Caramuel Theologiæ fundamentalis n. 1117. puta, non dari de facto præceptum de tempore legendi privatim Horas Canonicas. Et si aliquod sit, sive scriptum, sive consuetudinarium, sanè non aliud, quàm dicendi Vesperas & Completorium post meridiem, & cæteras Horas ante prandium.

Caramuel. An de facto detur præceptum legendi Horas Canonicas certo tempore?

Hæc doctrina non indiget aliâ probatione, quàm communi sensu, etiam maximè timoratorum, qui nullum faciunt scrupulum, etsi non legant privatim Horas suas eo tempore, quo illæ solent recitari publicè in Choro, dummodò, sicut dictum est, persolvant Matutinum & parvas Horas ante prandium; Vesperas autem & Completorium post meridiem.

Quin imò nec omnes Ecclesiæ eodem tempore antemeridiano persolvunt Matutinum, & parvas Horas publicè in Choro, uti nec post meridiem Vesperas & Completorium. In aliquibus enim recitatur Matutinum horâ duodecimâ nocturnâ; in aliis horâ 4. vel horâ 5. Parvæ Horæ in his Ecclesiis dicuntur horâ 6. in illis ad medium septimæ. Apud nos Lovanii, sicut superiùs indicavi, omnes Horæ parvæ dicuntur ante summum Sacrum, aliquando simul ab hora sexta incipiendo, aliquando interpolatim reservando Nonam usque ad medium decimæ, immediatè ante Sacrum. Apud alios Sacrum fit post Tertiam lectam, & post Missam dicitur Sexta &c. Similiter post meridiem in aliquibus Ecclesiis cantantur Vesperæ horâ secundâ, in aliis horâ quartâ.

618. Non omnes Ecclesiæ eodem tempore publicè recitant.

Ecce quanta variatio! quam tamen nemo audet damnare ut peccaminosam, vel saltem venialiter. Vide Caramuelem suprà n. 1118. & sequentibus, ubi respondet argumentis Dianæ (part. 7. tom. 11. resol. 12.) in contrarium. Ego supersedeo longiori discussioni; quia res non est hujus loci, & credo sufficere illa, quæ jam dicta sunt.

absque peccato tamen, etiam veniali.

Tantùm addo, quod lego apud Castrum Palaum suprà n. 7. in privata recitatione Officii, sedere, inquit, cùm standum est, vel stare cùm est flectendum ex Rubricæ præscripto, non videtur esse peccatum, si absq; contemptu fiat; quia non videtur præcipi, sed consuli, & ordinari majoris devotionis gratiâ. Sic Bonacina disp. 1. de Horis Canonicis q. 3. punct. 6. &c.

619. In privata recitatione Officii sedere, cùm standum est, non est peccatum. Castro Palaus, Bonacina.

Et verò qui id asserit de Rubricis Breviarii, non obstante Bullâ Pii V. in qua præcipitur recitatio divini Officii secundùm ritum Romanę Ecclesiæ, non potuisset id ipsum asserere de Rubricis Missalis, nimirum recitationem Matutini ante Sacrùm non præcipi, sed consuli, & ordinari majoris devotionis gratiâ? Potuisset æquè facilè, nam etiam qui privatim legunt divinum Officium, solent flectere, quando Rubricæ id præscribunt; equidem non ex obligatione, sed devotione: sicuti ergo hæc est pia consuetudo, & non obligans; ita quoque consuetudo recitandi Matutinum ante Sacrum posset esse pia & non obligans.

Cæterùm gratis concesso, quòd esset consuetudo obligans, certè non nisi sub peccato veniali, quidquid nonnulli sine fundamento contradicant. Quamquam enim recitatio Matutini in se sit materia gravis, & capax gravis obligationis, ut patet in illis, qui obligan-

620. Si esset consuetudo obligans recitandi Matutinum ante Missam, non esset nisi veniale contraire.

obligantur recitare Horas Canonicas; similiter recitatio Sacri, ut constat ex præcepto audiendi Sacrum diebus Dominicis & Festivis: attamen ordo servandus inter lectionem Matutini, & lectionem Sacri, qui est propriè materia hujus præcepti, videtur esse levis.

ob levitatem materiæ.

Quippe (præterquam quòd solùm sit ordo accidentalis) neque multùm spectat ad cultum Dei, neque ad reverentiam Sacramenti, neque ad aliquem alium gravem finem, qui ad Dei vel proximi charitatem pertineat. Sanè major indecentia videtur, Matutinum postponere omnibus aliis Horis, quàm Sacrificio Missæ tantùm; & tamen illud non est peccatum mortale.

621. *Disparitas inter hoc præceptum & præceptum jejunii.*

Nec dixeris; præceptum jejunii obligat sub mortali, ergo etiam præceptum legendi Matutinum. Disparitas námque est; quòd jejunium requiratur tamquam necessaria dispositio corporis, ut liquet ex Rubricis Tit. de Defectibus cap. 1. ubi primo loco inter defectus dispositionis corporis ponitur: *Si quis non ieiunus post mediam noctem.* Unde non nisi ob gravissimam necessitatem, aut saltem valde gravem ex communi sensu Ecclesiæ licet Sacerdoti non jejuno celebrare. Ille autem qui non recitavit Matutinum, etiam ob levissimas causas, potest celebrare Missam, ut omnes practicant sine scrupulo, eâdem prorsus facilitate, quâ invertunt ordinem Horarum inter se, utpote qui & ipse tantùm leviter obliget.

Et quamvis olim fortè fuisset præceptum, aut consuetudo graviter obligans; illa tamen obligatio postmodùm est mitigata sensu Doctorum & usu fidelium, sciente, & non contradicente Ecclesiâ.

Sed numquid est similis ratio de his, quæ à Rubricis præscribuntur recitanda in ipsa Missa? Non puto, & idcirco erit

CONCLUSIO XXXIII.

Nihil omittendum in Missa, vel addendum, præsertim quo videri possit alius ritus seu forma celebrandi. Qui secùs facit, per se mortaliter peccat; fieri tamen potest, ut propter parvitatem materiæ solùm peccet venialiter. Levis materia est Canticum Angelorum, Symbolum Apostolorum, unum aut alterum nomen alicujus Sancti in Canone, ly Enim in verbis consecrationis calicis; secùs Epistola & primum Euangelium. Interim quod omissum fuerit, non est resumendum, nisi sit de necessitate Sacramenti.

Primam partem probant Bullæ Pii V. Clementis VIII. & Urbani VIII. ac novissimè Decretum Concilii Tridentini. Vide Conclus. 24. Accedat communis Ecclesiæ praxis atque ipsius rei omnibus nota gravitas. Et quamvis sæpè ipsum Sacrificium sit liberum; attamen si volo illud offerre, non aliter quàm secundùm Missale Romanum secluso privilegio. Nonne administratio Sacramenti sæpissimè libera est.? Equidem si administro, non possum pro libitu meo sine peccato vel contemnere, vel omittere ritus ab Ecclesia Catholica adhiberi solitos, ut definit Tridentinum sess. 7. de Sacramentis in genere can. 13. 622. *Probatio 1. partis Conclus.*

Dixi autem, *Per se*; quia omissio vel additio tam exigua posset esse ut non sufficeret ad peccatum mortale. Tota ergo difficultas est in determinando in particulari, qualis mutatio, seu violatio regulæ vel Rubricæ sit existimanda gravis.

Et quidem ut notant omnes, facilius & gravius peccatur addendo alias ceremonias & preces præter illas, quæ in Missali præscriptæ sunt, quàm omittendo: tum quia commissio per se gravior est, quàm omissio; tum quia hoc genus peccati magis expositum est superstitioni & errori; tum denique, quia in hoc usurpatur Ecclesiæ potestas. 623. *Gravius peccatur addendo, quam omittendo per se loquendo;*

Hinc Tridentinum sess. 22. in Decreto de observandis & evitandis in celebratione Missæ. *Postremò*, inquit, *ne superstitioni locus aliquis detur, edicto & pœnis propositis caveant* (Episcopi) *ne Sacerdotes aliis quàm debitis horis celebrent, nevè ritus alios aut alias ceremonias & preces in Missarum celebratione adhibeant, præter eas, quæ ab Ecclesia probatæ, ac frequenti & laudabili usu receptæ fuerint.* Ubi expressiùs prohibet additionem. *Triden.*

Quod etiam observavit Pius V. in sua Bulla, quæ præfigitur Missali, dicens: *Neque in Missæ celebratione alias ceremonias vel preces, quàm quæ hoc Missali continentur, addere, vel recitare præsumant.* *Pius V.*

Interim etiam omissionem esse peccaminosam, nemo dubitat. Unde appositè dixit Scotus 4. dist. 13. q. 2. n. 18. *Istam circumstantiam temporis concomitatur quoddam necessarium ad faciendum tractum temporis in celebratione Missæ ordinatâ, quâcumque horâ diei artificialis fiat, scilicet legere Introitum, Orationes, & Epistolam, sicut in Missalibus secundùm usum Ecclesiæ Romanæ notatur, sine quibus præmissis nullus ordinatè conficit, nec* 624. *interim etiam omissio erit peccaminosa. Scotus.*

fortè

fortè absolutè quis conficere posset, ut suprà tactum est dist. 8. *nisi præmitteret ad minus illa verba, per quæ significaret se proferre verba consecrationis in persona Christi, non in persona Sacerdotis.*

Ubi expressam facit mentionem Canonis, & aliorum, quæ numquam solent omitti; illis siquidem inter cætera maximè invigilandum est: adeò ut aliqui doceant in Canone Missæ vel minimum verbum advertenter omittere esse mortale.

625. In Canone omittere unum aut aliud nomen Sancti, non est nisi veniale;

Sed contrarium apparet verius, & communius docetur, omittere unum vel aliud nomen alicujus Sancti, præciso contemptu, non esse peccatum mortale. Idem asserit Suarez disp. 83. sect. 3. §. *In quo est magna differentia*, de ijs, quæ tempore Paschali v. g. interponenda sunt in Oratione: *Communicantes*, vel in Oratione: *Hanc igitur oblationem.*

uti etiam omittere particulam enim,

Immo non videtur esse mortale omittere ly *Enim*, in verbis consecrationis calicis; constat quippe ex dictis disp. 4. sect. 3. conclus. 1. & 2. illam particulam non esse substantialem; neque aliam habere notabilem significationem. Ex quo ergo capite omissio illius esset peccatum mortale?

626. Occurritur objectioni ex Conc. Triden.

Fateor cum Concilio Tridentino sess. 22. cap. 4. *Ecclesia Catholica ut dignè reverenterq́; offerretur* (Sacrificium Missæ) *ac perciperetur, Sacrum Canonem multis antè sæculis instituit ita ab omni errore purum, ut nihil in eo contineatur, quod non maximè sanctitatem, ac pietatem quamdam redoleat, mentesq́; offerentium in Deum erigat. Is enim constat cùm ex ipsis Domini verbis, tum ex Apostolorum traditionibus ac sanctorum quoque Pontificum pijs institutionibus.*

Fateor hoc, inquam, & ideo dico sub strictiorem verba Canonis cadere obligationem; sed numquid propterea neganda parvitas materiæ? Minimè, cùm non sit hic major ratio, quàm in multis aliis præceptis Religionis, ut in materia voti, & similibus.

627. Sententia Soti

Audi quid dicat Sotus 4. dist. 1. art. 8. §. *Si autem*: Qui Sacramenti despectu aut fastidio voculam, *enim*, inter consecrandum Corpus demeret, culpâ se fortè mortali contaminaret; dixerim *fortè*: quoniam & contemptus ratione tenuitatis materiæ potest esse venialis. Si autem fieret ex negligentia, quantumvis crassa & supina, corruptio hæc atque aliæ hujusmodi parvæ, non essent nisi veniales. Immo quamvis non adhibeatur diligentia proferendi. M. finale in *Meum*, vel si fortè non proferatur. T. in verbo *Est*, nullam profectò reor culpam incurri. Deus enim non est tam istarum minutiarum observator. Hucusque Sotus; intelligendus utique cum sale discretionis.

explicatur

Nam quod ait: Contemptus ratione tenuitatis materiæ potest esse venialis, prout sonat, posset alicui videri falsum; nam aliàs quomodo contemptus mutabit peccatum veniale in mortale? Etenim præceptum veniale (ut sic loquar) quà tale poterit contemni sine peccato mortali, propter parvitatem materiæ. Non autem hoc putandum est voluisse Sotum, sed magis per contemptum intellexisse despectum ipsius rei præceptæ, vel etiam legislatoris, non quà talis est, sed quà homo, vel imprudens.

Interim non video quomodò despectus tam Augustissimi Sacramenti formaliter sumptus possit excusari à peccato mortali ratione parvitatis materiæ, cùm omnia Sacramenta sint res gravissimæ, & indubiè qui illa contemnit, ipsum Institutorem Deum contemnat. & refellitur.

Rogas quod sit primum verbum Canonis, & quod ultimum? Respondeo diversi diversa sentiunt. Communior sententia docet Canonem incipere ab illis verbis; *Te igitur.* Aliqui pro primo verbo assignant ly *Communicantes.* Nonnulli: *Qui pridie quàm pateretur.* Prima sententia videtur probabilior, propter auctoritatem Missalis in quo ab illis verbis, *Te igitur*, titulus Canonis incipit. 628. Variæ sententiæ de initio Canonis,

Quantùm ad finem Canonis, similiter triplex est opinio. Prima Sancti Gregorii qui lib. 7. Epistolâ 63. apertissimè fatetur Orationem Dominicam dici post Canonem. Pono ejus verba: *Veniens quidam de Sicilia, mihi dixit, quòd aliqui amici eius vel Græci vel Latini, nescio quid quasi sub zelo sanctæ Romanæ Ecclesiæ de meis dispositionibus murmurarent, dicentes: Quomodo Ecclesiam Constantinopolitanam disponit comprimere, qui eius consuetudines per omnia sequitur? Cum enim dicerem, quas consuetudines sequimur, respondit: Quia Alleluia dici ad Missas extra Pentecostes tempora fecistis* &c. *quia Orationem Dominicam mox post Canonem dici statuistis: Cui ego respondi, quia in nullo eorum secuti aliam Ecclesiam sumus.* Et infrà: *Orationem autem Dominicam idcirco mox post precem* (id est Canonem) *dicimus: quia mos Apostolorum fuit, ut ad ipsam solummodò Orationem oblationis hostiam consecrarent.* Ergo secundùm Sanctum Gregorium extenditur Canon usque ad Orationem Dominicam exclusivè. 629. uti & de fine. Prima S. Greg. excludit Orationem Dominicam.

Secunda opinio est Innocentii III. de Mysteriis Miss. lib. 5. ubi cap. 17. vult Orationem Dominicam esse partem Canonis, dicens: *Canonis sacri particula quarta: Oremus: Præceptis salutaribus moniti* &c. Cap. autem 19. inquit, *Canonis sacri pars ultima: Libera nos quæsumus Domine ab omnibus malis* &c. Ergo ex mente Innocentii Canon extenditur usque ad illam Orationem: *Libera nos quæsumus* &c. inclusivè. 630. Secunda Innoc. VIII. includit Orationem Dominicam.

Recentiores autem Expositores, inquit Suarez disp. 83. sect. 2. §. *Octava pars* in fine, sub Canone comprehendunt omnia, quæ sequuntur usque ad consumptionem Sacramenti, Tertia Suarii & aliorum extendit Canonem usque ad Communionem.

menti, quod pertinet ad modum loquendi. Et ita etiam nos procedimus, quia non habemus aliud nomen, quo hæc omnia comprehendamus; & omnia hæc continentur sub regula præscripta sacrificandi, quam nomen Canonis propriè significat. Hæc Suarius.

631. Omissio Symboli, aut Cantici Angelorum &c. est venialis.

Cæterùm ex jam dictis de Canone non difficile erit ferre judicium de aliis. Et in primis omittere Symbolum Apostolorum, quando est dicendum, vel Canticum Angelorum, *Gloria in excelsis*, vel unam, alteramve orationem, quando plures sunt dicendæ, vel (adjungit Tamburinus l. 3 cap. 5. §. 2. n 5.) propter paritatem rationis Euangelium ultimum, non est mortale ex levitate materiæ.

Tamburinus.

Ratio est accidentalitas illarum partium.

Quæris quæ sit ista ratio? Respondeo accidentalitas istarum partium; constat quippe in multis Missis nec Canticum Angelorum, nec Symbolum Apostolorum debere dici, Euangelium autem Sancti Joannis, cùm nuper introductum sit, & ordinatum ab Ecclesia, ut post benedictionem Sacerdotis dicatur, quis dubitare potest, an sit pars accidentalis?

Immo probabile est non pertinere ad integritatem Missæ; adeóque non peccare nequidem venialiter, qui die Festo, quando præcipitur auditio integræ Missæ, statim post benedictionem discedit. Et quid mirum, cùm videatur dari licentia discedendi istis verbis: *Ite Missa est*? Sed de hoc plura Sectione sequenti.

632. Omissio primi Euangelii, aut Epistolæ mortalis;

Dixi, *Euangelium ultimum*; quia primum, uti etiam Epistola, cùm in omnibus Missis dici debeant, & à principio Ecclesiæ semper dicta fuerint (ut ostenditur ex Missa Apostolica Sancti Apostoli Petri, quæ habetur in Bibliotheca Patrum Tomo 1. fol. 210 ibi: *Deinde legit textum Apostolicum*, id est Epistolam, *Alleluia, & Euangelium*) censentur partes quasi substantiales, & ideo peccaret mortaliter, qui illas spontè omitteret.

sunt enim partes quasi substantiales;

estò paucioribus verbis constent.

Nec obstat, quòd sæpè Euangelium, vel Epistola pauciora verba habeat, quàm *Gloria*, & *Credo*; nam parvitas, vel gravitas in hac re, non sumitur ad eum modum, quo ab aliquibus sumitur in Orationibus, etiam in Horis Canonicis, nimirum pensatâ quantitate verborum Orationis; sed consideratur secundùm quod Missa est quoddam ens artificiale morale constans certis quibusdam partibus, ex quibus, certâ ordinis dispositione confluentibus, ens illud morale resultat.

633. Probatur à simili.

Porrò in composito artificiali una pars censetur magis necessaria, quàm alia; illa videlicet, cujus defectus magis deformat seu deturpat ens illud artificiale, estò in quantitate sit minima. Exemplum sit in statua alicujus Sancti, cujus pars principalis, & maximè necessaria censetur nasus, quamvis in quantitate minima, idque quia abscissio nasi maximè deturpat illam statuam, prout etiam abscissio oris, oculorum &c. cùm è contrario pars vestis v. g. defluentis, quamquam major in quantitate, tamen in ordine ad illud compositum censeatur minor, quia videlicet ejus abscissio minùs deturpat illam statuam, utpote quæ sine illa à principio potuisset esse.

Sic ergo in Missa defectus Hymni Angelici, & Symboli Nicæni, sine quibus ens illud artificiale, quod dicitur Missa, potest consistere, non tanti momenti censetur, etiamsi major sit illorum verborum quantitas, quàm defectus Epistolæ, aut Euangelii; quia sine his deturpatur, & deformatur consuetum illud ens artificiale, quod est Missa, cùm tamen sine Symbolo, aut Gloria, sæpè consueta forma consistat.

Dices; qui ex præcepto Ecclesiæ tenetur audire Missam, non peccat mortaliter, tametsi omittat audire Epistolam, vel Euangelium: ergo similiter Sacerdos non peccat mortaliter, qui omittit legere Epistolam, aut Euangelium. 634

Objectio.

Respondeo Negando Consequentiam: disparitas est, major obligatio celebrandi secundùm ritum Ecclesiæ, quæ indè probatur, quia facillimè aliquis excusatur ab auditione Missæ; rarissimè autem potest celebrare cum omissione Epistolæ, Euangelii, aut similis alicujus partis.

Responsio.

Unde nemo dubitat potiùs in die Festo omittendum esse Sacrum, quàm celebrandum sine lectione Epistolæ, aut Euangelii. Nec mirum, quia unum est peccatum omissionis, alterum commissionis; per non auditionem nulla fit irreverentia Sacrificio, vel saltem juris positivi; secùs per omissionem Rituum, qui ab Ecclesia præcipiuntur, ut cum majori decentia & majestate tantum Mysterium celebretur. 635.

Potiùs in die Festo omittendum Sacrum quàm celebrandum sine lectione Epist. aut Euang.

Igitur Epistola, vel Euangelium est pars notabilis respectu celebrationis; non sic autem respectu auditionis; quia longè dignius est celebrare, quod solis Sacerdotibus competit, quàm audire, quod omnibus indifferenter est præceptum.

Et ideo major obligatio integrè celebrandi, quàm integrè audiendi: *Mandantes*, inquit Pius in Bulla suprà citata, *& strictè omnibus & singulis in virtute sanctæ obedientiæ præcipientes, ut Missam juxta ritum, modum, ac normam, quæ per Missale hoc à nobis nunc traditur, decantent ac legant.*

Pius V.

Porrò quòd eadem materia possit esse gravis & levis respectu diversorum præceptorum, alibi non semel ostendimus, idque in exemplo Missæ, sive auditionis Missæ, quæ si præcipiatur ob finem politicum, v. g. ad tranquillitatem Reipublicæ, censetur materia levis, quia parùm conducens ad illum finem; si autem finis legis sit bonum animæ, quod indubiè intendit Ecclesia, dum præcipit singulis diebus Festis audire Missam, est, & ab omnibus habetur auditio Missæ materia notabilis. 636.

Eadem materia potest esse gravis & levis respectu diversorum præceptorum.

Et

Et verò quoniam auditio Epistolæ vel Euangelii parùm conducit ad illum finem, liquet profectò ejus omissionem non esse peccatum mortale. E contrà verò cùm lectio Epistolæ & Euangelii à principio Ecclesiæ fuerit præscripta (ut liquidò constat ex Liturgia S. Petri Apostoli suprà allegatâ) & in omnibus Missis, tam de tempore, quàm de Sanctis, imò & Missis Defunctorum usque ad hæc tempora inviolabiliter usurpata, nemini potest esse dubium, quin notabiliter deserviat fini ab Ecclesia intento, qui fuit decor & majestas hujus Sacrificii; & per consequens quin omissio illius lectionis notabiliter isti fini repugnet. Quidni igitur sit peccatum mortale?

637. *Sacerdos solemniter celebrans & Euangelium non legens mortaliter non peccat. Lugo.* Hoc tamen intellige de Missa privata; nam in Missa solemni probabile est Sacerdotem non peccare, saltem graviter, qui omittit legere Euangelium, vel Epistolam, dum Diaconus, vel Subdiaconus ea cantat: eò quòd tunc (inquit Cardinalis Lugo disp. 20. n. 107.) non omittatur Epistola, vel Euangelium in Missa; siquidem cantatur solemniter à ministris, ad quos spectat: illa autem lectio, quæ omittitur, videtur esse magis privata, non tam pro populo, quàm pro ipso Sacerdote. Potest ergo eadem materia, quæ est gravis si omnino omittatur, esse levis si non ab utroque, sed ab uno solo cantetur, vel legatur. Hæc Eminentissimus.

638. *Sententia Navarri de hac materia* Sed quid Navarrus? De Oratione Miscellaneo 78. n. 1. quod quibusdam, inquit, videtur esse necessarium, ut dicens Missam cantatam cum Diacono, & Subdiacono, dicat per se Epistolam, & Euangelium secretò, antequam cantentur; ejus contrarium diximus esse verius in Enchiridio de Oratione cap. 10. n. 44. & nunc idem affirmamus.

Tum quia nullo Canone in corpore juris clauso præcipitur Missanti solemniter cum Diacono, & Subdiacono recitare secretò Epistolam, vel Euangelium, quæ ipsi cantant: & ut *Stephanus* Stephanus Papa dixit in cap. *Consuluisti* 2. q. 4. *Quod Sanctorum Patrum Decreto sancitum non est, superstitiosâ adinventione non est præsumendum*, id est, non est dicendum aliquem ad aliquid esse obligatum, nisi id jure naturali vel humano caveatur.

Tum quòd non memini legere aliquod ordinarium Missæ, quo id præcipiatur: nec Missale novum felicis Recordationis Pii V. id habet; licèt enim habeat Missantem osculari debere librum Euangelii, sibi ad id delatum, non tamen habet ut in eo relegat Euangelium.

Tum quia licèt consuetudo Missantium frequentior habeat licere, tamquam quid utile dicere secretò Epistolam, & Euangelium, quæ cantantur, non tamen habet id omittere esse illicitum, cùm multa sint consueta, quæ non sunt præcepta. Hucusque Navarrus, quem sequitur *Diana.* Diana cum aliis, quos citat part. 2. tract. de Celeb. Miss. resol. 42. & part. 5. tract. 13. resol. 95.

Credo equidem Navarrum non legisse Rubricas Generales Missarum juxta Missale Romanum Pii V. alioquin non potuisset ignorare, quod scriptum invenio Tit. Ritus servandus in celebratione Missæ §. de Epistola &c. ibi: *In Missa solemni Subdiaconus circa finem ultimæ Orationis accipit ambabus manibus librum Epistolarum, deferens illum supra pectus, & factâ Altari genuflexione in medio, vadit à parte Epistolæ contra Altare, & cantat Epistolam, quam etiam celebrans interim submissâ voce legit, & eâ cantatâ* &c. Quid clarius dici poterat? 639. *refutatur ex præscripto Rubricarum.*

Similiter loquuntur eædem Rubricæ eodem §. de Euangelio, ibi: *Deinde idem Subdiaconus accipit Missale celebrantis, defert ad cornu Euangelii in Altare, ibi ministrans celebranti, qui lecto Euangelio, & per Diaconum delato libro Euangeliorum ad Altare, imponit incensum in thuribulum* &c.

Hæc si vidisset Navarrus, non tam audacter fuisset locutus, sed cum aliis dixisset illas Rubricas non esse præceptivas, sed tantùm directivas. Et sanè sine præscripto Rubricarum, non est verosimile, quòd talis consuetudo fuisset introducta. *quas alii volunt solùm esse directivas.*

Porrò quod addit Navarrus suprà n. 2. in confirmationem suæ sententiæ; videlicet quod consuetudo omnium, qui Missas dicunt, diebus, quibus Christi Passio cantatur ab aliis, quàm à Sacerdote, habeat non recitare inter Missarum solemnia Passionem illam cantandam, vel cantatam; contrarium vidi toties, quoties in Choro nostro audivi cantari Dominicam Passionem. 640. *An Passio quæ solemniter cantatur, debeat submissè legi à Sacerdote?*

Quid in aliis Ecclesiis fiat, nescio: hoc scio in Missali Romano auctoritate Pii V. edito, & Clementis VIII. auctoritate recognito, expressis verbis præscribi submissam recitationem Passionis Dominicæ in Parasceve, ibi: *Finito Tractu dicitur Passio super nudum pulpitum: quàm celebrans submissâ voce legit in cornu Epistolæ.* Et de Prophetia ejusdem diei sic lego in eodem Missali; *Deinde Lector accedit ad legendum Prophetiam in loco ubi legitur Epistola, & incipit eam sine titulo: quam etiam Sacerdos legit submissâ voce apud altare in cornu Epistolæ.* *Missale Rom.*

Similiter de Prophetiis, quæ leguntur in Sabbatho Sancto scriptum invenio: *Postea leguntur Prophetiæ sine titulo, & celebrans legit eas submissâ voce in cornu Epistolæ.* Ita in Missali, ut dixi, recognito auctoritate Clementis VIII. Nam ante illam recognitionem non fit mentio in Missali Pii V. istius submissæ recitationis sive Passionis, sive istarum Prophetiarum. Et ideo fortè tempore Navarri, qui obiit sub Gregorio 13. longè ante hanc recognitionem, moris erat non recitare submissâ voce Passionem, aut Prophetias cantandas, vel cantatas. *Item prophetiæ in Sabbatho sancto?*

641. Sententia Tamburini. Sanchez. Miror autem Tamburinum recentissimum Auctorem lib. 2. de Sacrificio cap. 5. §. 2. num. 6. approbare sententiam Sanchez lib. 7. Consil. c. 2. dub. 13. n. 3. quâ ex Navarro docet, Sacerdotem celebrantem cum Diacono & Subdiacono meliùs facturum, si dum hi cantant Epistolam, vel Euangelium, ipse attentè audiat, nec secretè recitet. Ratio, inquit, esse potest; quia ex una parte Rubrica monens debere recitare, est solùm directiva, & ex alia, Epistola, & Euangelium in Missa solemni sunt partes Ministrorum, non Sacerdotis celebrantis; sicut ergo Officium in Choro recitantes satisfaciunt solùm devotè audiendo Lectiones, Capitula, Orationes &c. quæ alii juxta Chori alternationem soli dicunt, immò non bene facerent si recitarent, quia obmurmurando aliis essent fortè molesti, ita in casu nostro devotiùs Sacerdos audiet.

Quod dixi, extendo libens ad *Gloria*, *Credo*, & Prophetias Sabbati sancti, aut Passionem Domini, & similia, quæ in majori Hebdomada, & in Missa solemni ab aliis à Celebrante cantari solent, par enim ratio de his ac de illis esse videtur. Hæc Tamburinus; præferens suum sensum, sensui totius Ecclesiæ, quæ semper in Missis solemnibus secretò recitavit *Gloria*, &, *Credo*.

repugnat sensui communi Ecclesiæ

& præscripto Rubricarum.

Dubitas? Lege Rubricas Generales & scriptum invenies Tit. Ritus servandus cap. 4. *Cùm verò intonat hymnum* Gloria in excelsis Deo, *Diaconus & Subdiaconus unus post alium, stant à tergo Celebrantis, postea ascendunt ad Altare, & hinc inde, Diaconus à dextris, Subdiaconus à sinistris, cum Celebrante hymnum submissâ voce prosequuntur usque ad finem.* Et cap. 6 *Postea stans in medio Altaris versus ad Crucem, incipit, si dicendum sit,* Symbolum, *stantibus post eum Diacono, & Subdiacono: deinde ad Altare accedentibus, & cum eo prosequentibus, ut dictum est ad* Gloria in excelsis.

642. Resolutio Auctoris. Dicam ergo ego Sacerdotem celebrantem cum Diacono, & Subdiacono meliùs facturum, si dum hi cantant Epistolam, & Euangelium, ipse contra universalem consuetudinem Ecclesiæ & Rubricam, saltem directivam, propter suam particularem devotionem attentè audiat, nec secretè recitet?

Clem. VIII. Non dicam (nec dixit Navarrus, ut patet ex ejus verbis suprà relatis) præsertim cùm Clemens 8. in Bulla, *Cùm sanctissimum*, præfixa Missali recognito, vocet normam Missalis Romani à se recogniti, *Optimam*, ibi: *Quod nos animadvertentes* (scilicet multos errores irrepsisse in norma à Pio V. præscripta) *pro nostra Pastorali sollicitudine, quâ omnibus in rebus, & præcipuè in sacris Ecclesiæ ritibus, optimam, eamq; veterem normam studemus tueri & conservari* &c.

Et infrà sic ait: *Verùm in eo munere peragendo factum est, ut nonnulla ex diligenti librorum antiquorum collatione in meliorem formam redacta, & in regulis & Rubricis aliqua uberiùs & clariùs expressa sint, quæ tamen ex illorum principiis & fundamentis quasi deducta, illorum sensum imitari potiùs & supplere, quàm aliquid novi afferre videantur.*

Si ergo Ecclesia meliùs judicasset audire, quæ cantantur, quàm submissè illa legere, quidni illud ordinasset? Aut saltem liberum reliquisset, sicuti liberum reliquit sequi sententiam Divi Thomæ, vel Scoti circa defectum vini supplendum, de quo suprà meminimus? Proinde malumus sequi judicium totius Ecclesiæ, quàm unius, aut alterius Doctoris. Et dato quòd in se meliùs esset; haud equidem meliùs erit id facere, quando Ecclesia contrarium præscripsit. Quid si enim aliquis dicat, se devotiùs legere mentaliter, quàm vocaliter, numquid ideo meliùs faciet legendo mentaliter Missam (exceptis verbis consecrationis) quàm vocaliter contra præscriptum Ecclesiæ? 643. Meliùs est submissè legere Epist. &c. quàm cantantem audire.

Dices; est Rubrica præceptiva. Respondeo, unde constat, nisi ex consuetudine? Hæc autem nonne in nostro casu pariter militat?

Quantùm ad Officium in Choro sic debuit ordinari, ut audiendo Lectiones, Capitula, Orationes &c. satisfiat obligationi; quoniam non sine magno incommodo ab omnibus & singulis secretè possunt recitari, ut patet: Et quamvis possent; attamen de tali recitatione nulla extat regula seu Rubrica, saltem directiva. In nostro autem casu est Rubrica in contrarium, & commodissimè potest Sacerdos sine molestia alicujus submissè illa legere, quæ à Diacono, vel Subdiacono, aut Choro cantantur. 644. Discrimen inter Officium in Choro & Missam.

Cæterùm licèt quid aliis usu veniat, nesciam; mihi diversis vicibus experto usu venisse scio, quòd devotiùs rem gero, quoties ipse secretò lego, quàm quoties tantùm audio legere alium.

Ut ergo dicam, quod sentio, non auderem damnare Sacerdotem peccati mortalis, qui omitteret illas submissas recitationes, de quibus hactenus egimus; sed neque audeo dicere meliùs facturum. An autem venialiter peccet, pendet ex eo quòd illa Rubrica sit præceptiva, vel solùm directiva. Elige quod placet, & nemo te convincet.

His ita constitutis de omissione eorum, quæ dicenda sunt, festinè cognoscitur quid statuendum sit de omissione ceremoniarum, quæ fieri debent. Atque in primis semper præ oculis habenda est non tam quantitas molis, quàm virtutis seu dignitatis; unde omissio ceremoniæ continentis specialem significationem, etiamsi in seipsa res parva videatur, gravis subinde censeri potest, & debet, ut patet ex iis, quæ disseruimus de obligatione miscendi aquam 645. Quæ ceremonia gravis aut levis censenda.

aquam vino disput. 4. sect. 2. conclus. 5.

Similiter si quis omitteret fractionem hostiæ, vel mixtionem particulæ cum sanguine in calice, aut signa omnia, vel plura, quæ fiunt super Oblata, aliave hujusmodi, meritò posset peccatum mortale censeri; at verò omissio unius aut alterius ceremoniæ ex aliis, quæ solùm pertinent ad convenientem modum agendi, & non continent specialem significationem, tantùm erit venialis.

646. Sufficit quandoque sola oblatio mentalis. Rubr. Miss.

Sciendum quoque aliquando sufficere solam oblationem mentalem, ut planum est ex Rubricis Tit. de Defectibus cap. 3. n. 4. ubi sic dicitur: *Si Celebrans ante consecrationem adverterit hostiam esse corruptam, aut non esse triticeam, remotâ illâ hostiâ aliam ponat, & factâ oblatione, saltem mente conceptâ, prosequatur ab eo loco ubi desijt.*

Idem statuitur n. 5. si adverterit illum defectum post consecrationem. Et similiter cap. 4. n. 3. & 4. si adverterit defectum vini ante, vel post consecrationem.

647. An si oblatâ hostiâ principali apponantur aliæ, possint consecrari? Negat Bonacina.

Alius casus est, si post oblationem hostiæ grandioris, superveniat Sacrista vel minister, qui afferat alias particulas consecrandas ad communicandum populum: quamquam enim Bonacina de Eucharistia disp. 4. quæstione ultimâ p. 2. n. 6. videatur negare dictas particulas tunc posse consecrari, dicens: particulas, quæ ad Altare deferuntur pro communione laicorum, debere in Altari adesse ante primum Offertorium; equidem Gavantus in Rubr. part. 3. tit. 10. n. 19. putat probabiliter posse consecrari, oblatione earumdem mente conceptâ.

Affirmat Gavantus, nisi apponerentur post cœptam Præfationem.

Addit; non tamen remotiùs ab oblatione hostiæ, puta jam cœptâ Præfatione. Quod non placet Tamburino, suprà n. 10. inquiens: Si id potest fieri proximè ad oblationem, non apparet ratio convincens, cur non possit & remotè.

648. quæ limitatio rejicitur à Tamburino.

Si dixeris; multæ ceremoniæ, & Orationes, quæ dicuntur super Oblata, non erunt dictæ super has particulas tardè allatas. Respondet sufficere quòd ejusmodi Orationes, actionesque exhibitæ fuerint super hostia grandiore, ad quam allatæ hæ particulæ sunt accessoriæ. Id quod à culpa gravi excusabit. A veniali verò, si quæ esset, excusari poterit populi communicaturi commoditas, vel ne palàm reprehendatur Sacrista, qui tardè particulas attulit, vel quid simile. Hæc ille.

Sed quantùm ad reprehensionem Sacristæ, quoniam bene meriti, parùm eam curandam censeo, & magis permittendam, ut postmodùm sit diligentior, & curam habeat, ut omnia ordinatè fiant.

Commoditas populi posset excusare, ut superiùs in simili docuimus, excusari Custodem à peccato, si propter commoditatem communicantium auferat hostias consecratas ex Altari, ante factam communionem Sacerdotis, qui eas consecraverat. Vide ibi dicta, quia est similis ratio.

Existimo ergo hujusmodi hostias posse consecrari saltem sine culpa mortali; expeditiùs autem esse, & tutiùs, si iterum offerantur oblatione mente conceptâ; tunc enim & jam ponitur substantia oblationis, & ordo Missæ nequaquam turbatur. Ausim etiam dicere cum Possevino de Officio Curati c. 2. n. 2. illam oblationem mentalem non esse necessariam. 649. Sententia Authoris. Possevinus.

Nec obstat, quòd Rubricæ præscribant hujusmodi oblationem, quando propter defectum panis, aut vini, debet consecrari novus panis, aut novum vinum; disparitas quippe est, quòd in hoc casu nulla præcesserit valida oblatio, ratione cujus hic panis, vel hoc vinum possit dici oblatus, vel oblatum; in casu autem, de quo tractamus, præcessit valida oblatio hostiæ grandioris, à qua particulæ illæ tamquam accessoriæ denominantur verè oblatæ. Sicuti quando reficitur vestis aliqua Sacerdotalis, v. g. Alba, pars non benedicta, quæ assuitur parti majori benedictæ, sine nova benedictione verè denominatur benedicta à benedictione antecedente majoris partis benedictæ. Non videtur tali casû necessaria nova oblatio.

Atque hæc sit ratio nostræ Doctrinæ, & simul responsio ad fundamentum oppositæ. Videntur, inquit Bonacina suprà, illæ particulæ ad idem Sacrificium pertinere, ad quod pertinet hostia grandior: sicut autem hostia grandior debet adesse ante primum Offertorium; ita etiam adesse debent particulæ pro communione laicorum. Ita Rubrica Clementis VIII. de Defectibus in Celebratione occurrentibus cap. 3. n. 4. Hæc Bonacina. 650. Respondetur ad fundamentum Bonacinæ.

Sed illo loco nihil dicitur de hujusmodi particulis; ast Titulo Ritus servandus cap. 2. n. 3. præscribitur: *Si est consecraturus plures hostias pro communione faciendâ, quæ ob quantitatem super patenam manere non possint, locat eas super Corporale* &c. indubiè ante primum Offertorium, quando commodè fieri potest, sic enim habet consuetudo: sed quoniam (ut bene notat Bonacina) pertinent ad idem Sacrificium, ideo dico ego, si casu afferantur post primum Offertorium, etiam post Præfationem, non erit peccatum, saltem mortale, illas consecrare, fortè nec veniale.

Rogas; an sit obligatio repetendi ea, quæ vel ex verbis, vel ex ceremoniis sunt omissa? Vide quid ordinent Rubricæ Tit. de Defectibus cap. 5. nu. 3. *Si Celebrans non recordetur se dixisse ea, quæ in consecratione communiter dicuntur, non debet propterea turbari. Si tamen certò ei constet se omisisse aliquid eorum, quæ sunt de necessitate Sacramenti, id est, formam Consecrationis, seu partem, resumat ipsam formam; & cætera prosequatur per ordinem. Si verò valde probabiliter dubitat* 651. An omissa sint repetenda? Rubr. Miss.

dubitat se aliquid essentiale omisisse, iteret formam saltem sub tacita conditione. Si autem non sunt de necessitate Sacramenti, non resumat, sed procedat ulterius.

Sententia Doctoris Angelici.

Hæc est sententia Doctoris Angelici 3. p. q. 83. art. 6. ad 5. *Licèt*, inquit, *Sacerdos non recolat se dixisse* (vel fecisse) *aliqua eorum quæ dicere* (vel facere) *debuit, non tamen debet ex hoc mente turbari; non enim qui multa dicit* (vel facit) *recolit omnium, quæ dixit* (vel fecit) *nisi fortè aliquid in dicendo* (vel faciendo) *apprehenderit sub ratione iam dicti* (vel facti) *sic enim aliquid efficitur memorabile. Vnde si aliquis attentè cogitet illud quod dicit* (vel facit) *non tamen cogitet se dicere illud* (vel facere) *non multùm postea recolit se dixisse*, vel fecisse. *Sic enim fit aliquid objectum memoriæ, in quantum accipitur sub ratione præteriti, sicut dicitur in libro de memoria. Si tamen Sacerdoti probabiliter constet se aliqua omisisse; siquidem non sunt de necessitate Sacramenti, non existimo quod propter hoc debeat resumere immutando ordinem Sacrificii, sed debet ulteriùs procedere* &c.

Nota ly *Immutando ordinem Sacrificii*; in quibus verbis insinuat rationem suæ doctrinæ, quasi diceret, ideo non debet resumere, quia immutaret ordinem Sacrificii.

652. Sententia Tamburini.

Unde putat Tamburinus suprà nu. 26. Si quis dum secretè orat, certò post pauca verba advertat se aliquid notabile, quamvis accidentale omisisse, non esse inconveniens, immo necessarium, tunc repetere; quia id, & commodè fieri potest, nec in tali casu notabiliter turbaretur Missæ ordo. Quid enim turbationis est, si certò advertens me non dixisse, v. g. Orationem, *Communicantes*, dicendam in die Paschatis, paululùm progressus regrediar ad eam recitandam?

Addit: Nota, illud, *Paululùm*, & illud, *Certò*, & illud, *Dum secretè orat*; nam in orationibus publicis valde modicus deberet esse progressus, ut regredi ad supplendum obligaretur Sacerdos, quia in publicis facillimum est turbationis, & populi admirationis periculum. Hæc ille.

653. Rejicitur ab Auctore,

Respondeo, etsi in casu posito posset commodè fieri regressus sine notabili immutatione ordinis Sacrificii; equidem non sine omni immutatione, & cùm Rubricæ præscribant progressum, quare volumus obligare Sacerdotes ad regressum? Profectò ad satis multa obligantur, si ad omnia, quæ à Rubricis statuuntur.

& objectio solvitur.

Dices; Rubricæ non notant illud *Paululùm*, *Certò*, &, *Dum secretè orat*. Respondeo; Rubricas notare valde probabilem dubitationem, quæ est moralis certitudo, & alioquin loquuntur generaliter; nec est ratio urgens distinguendi.

654. Differentia

Instabis; omissa in recitatione Horarum Canonicarum repetenda sunt, vel in fine Officii, vel simul atque quis advertit se omisisse; ergo &c. Respondeo Neg. Conseq. Ratio à priori voluntas Ecclesiæ, de qua constat ex praxi in casu Antecedentis, & communi sensu Doctorum; cùm tamen Rubricæ in casu Consequentis contrarium statuant, ut vidimus.

inter Missam & Horas Canonicas,

Congruentia est, maxima coordinatio partium Missæ inter se, adeò ut extra propria loca non rectè cohæreant. Nec enim Missa ex solis componitur vocibus, uti Horæ Canonicæ; sed ex verbis simul & rebus, seu certis ac determinatis ceremoniis, quæ nisi debito ordine inter se connectantur, confusum potiùs chaos, quàm castrorum acies ordinata (qualis decet esse publicus & principalis cultus novæ legis) videbitur.

quod hæ solis vocibus Missa verò rebus & ritibus constet,

Porrò Horæ Canonicæ privatus quidam cultus sunt (quamquam subinde publicè exhibeatur) constans ex solis orationibus sive verbis, quæ licèt inter se aliquam habeant connexionem & ordinem (quem etiam non licet sine causa immutare) equidem non talem, qualem habent partes Missæ, ut facilè patet consideranti; unde etiam levi ex causa interrumpitur divinum Officium, quando privatim legitur, & una Hora alteri postponitur, vel præponitur contra consuetum ordinem; cùm tamen ad interruptionem Sacrificii gravis admodùm causa requiratur, præsertim Canone cœpto.

& quòd Missa sit cultus publicus, Horæ autem Canonicæ cultus privatus.

Dico: *Quando privatim legitur*; quia in Choro illa non permittuntur sine graviori necessitate. Neque existimo ibi repetenda, quæ ex inadvertentia fuerunt omissa, v. g. si casu in Vesperis Psalmus aliquis fuisset omissus, & Chorus jam pervenisset ad Capitulum, putas, vel statim ut advertitur defectus, vel saltem in fine Officii Psalmum illum à Choro esse decantandum? Non puto; sed abundè sufficeret privata recitatio. 655.

Psalmus inadvertenter omissus non est in Choro repetendus.

Quærit aliquis à me, an privata recitatio sit necessaria? Respondeo affirmativè; estò Psalmus v. g. privatim recitatus non possit esse pars publici Officii. Ratio mea est; quia licèt Chorus excusetur propter turbationem, fortè & admirationem populi à publica suppletione, non ideo tamen singuli in particulari, qui tenentur dicere integrum Officium, sive in Choro, sive extrà; adeò ut si propter aliquod impedimentum Chorus excusetur à totó Officio, singuli tamen in particulari teneantur totum Officium privatim recitare; siquidem illud divinum Officium ex se non est cultus publicus, sed magis privatus.

Privata recitatio obligat.

Econtrà verò Sacrificium semper est cultus publicus, & idcirco, cùm expletum fuerit, nullus ampliùs defectus potest, aut debet suppleri; neque enim v. g. Evangelium privatim in Sacristia recitatum, potest esse pars publici Sacrificii. 656.

Defectus Sacrificii privatim non supplendus.

Quod etiam verum est, tametsi fuisset defectus

fectus substantialis; v. g. si Sacerdos invalidè consecrasset calicem defectu materiæ, formæ, aut intentionis: omittens quippe per ignorantiam, inadvertentiam, aut alio modo prædictum defectum supplere, donec Sacrum sit absolutum, nullatenus debet iterum consecrare solum calicem ad supplendum defectum, immo nec potest; quia jam actio esset omnino distincta moraliter, nec conjungeretur cum priori ad unum Sacrificium integrandum.

etsi fuisset substantialis.

Et eâdem ratione non tenetur in eo casu utramque speciem iterum consecrare; quia per hoc etiam non redintegraret prius Sacrificium, sed novum omnino distinctum offerret, ad hoc autem non tenetur: immo nec potest illud offerre; quia, ut supponimus, jam non est jejunus, cùm calicem non consecratum sumpserit. Ita Suarez disp. 85. sect. 1. §. *Ad primam*, & alii communiter.

Suarez.

Noli ergo audire Gavantum p. 3. tit. 10. nu. 16. ubi sic ait: Inter ultimas (intelligit Orationes post Communionem) non dicerem (puto commemorationem de Sancto) si neque inter secretas (Orationes) dixissem, sed in Sacristia post depositas vestes supplerem omissa.

Gavantus. Unde non repetendæ in Sacristia Orationes in Sacro omissæ.

657. Nota præterea ex Suario disp. 83. sect. 3. § *Dico primo*, aliud esse mutilare Missam, omittendo aliquid eorum, quæ dicenda sunt; aliud verò dicere Missam alterius diei, seu de alia re, quàm in Missali præscribatur. In posteriori mutatione non semper est culpa, dummodò in ea Missa, quæ dicitur, integer ritus servetur; quia tunc reverà in rigore non prætermittitur ritus dicendi Missam.

Aliud est Missam mutilare; aliud Missam alterius diei assumere.

Neque videtur esse latum præceptum propriè & in rigore de Missa dicenda de Feria, aut de Festo: nam cùm Sacerdos absolutè non teneatur hodie Missam dicere, non est cur obligetur ad dicendam hanc determinatè, si Missam vult dicere: quamvis enim non repugnet hujusmodi obligatio, tamen in præsenti neque ostendi potest, neque est ulla sufficiens necessitas & causa illius.

658. In quo est magna differentia inter Missam, & divinum Officium: nam ad hoc dicendum tenentur Sacerdotes, & ideo mirum non est, quòd obligentur ad dicendum singulis diebus illud Officium, quod pro unoquoque signatur. In Missa verò non ita est. Et hoc confirmat consuetudo; nam sine scrupulo solet hoc fieri, etiam à viris timoratis & doctis. Hæc est sententia Suarii, de qua latiùs discurro Conclusione sequenti, quæ sic se habet:

Diversitas inter Missam & Officium divinum.

CONCLUSIO XXXIV.

Consultius est (seclusâ rationabili causâ) celebrare Missam, quæ unoquoque die præscribitur in Missali. Nihilominus contrarium in Missis privatis, citra scandalum & contemptum, non est illicitum, saltem mortaliter, fortè nec venialiter.

Sic ferè limitat Suarez suam sententiam; nam verbis superiùs commemoratis continuò attexit: Hoc tamen intelligendum est in Missis privatis, quæ proprio arbitrio voluntariè dicuntur; nam in Missis solemnibus, quæ dicuntur in Parochiis, vel Ecclesiis Conventualibus major erit obligatio dicendi Missam diei juxta præscriptum Missalis ordinem: argumento cap. *Quidam*, & cap. *Cùm creatura* de Celeb. Miss. 659.

Missa diei cuilibet assignata sine mortali variatur, imo & veniali, Suarez. nisi foret publica,

Item quando aliquis ob stipendium vel Capellaniæ institutionem, vel ob aliam similem causam obligatur ad specialem Missam dicendam, debet, si commodè potest, præscriptam obligationem implere, quamvis si absque scandalo id omittat, ut Missalis ordinem servet; non peccabit: immo si propter solemne Festum id faciat, meliùs faciet. Denique in universum loquendo optimum consilium est non prætermittere etiam in hoc Missalis ordinem absque rationabili causa. Ita ferè Sylvester verb. *Missa*. q. 1. 4. 7. 8. & 10. Soto dist. 13. q. 2. art. 1. in fine Navarrus cap. 21. nu. 7. Victoria in Summa nu. 95. Hactenus Suarez. Sed discutiamus singula.

aut celebrans alio titulo ad specialem Missam obligetur.

Sylvester. Navarrus. Victoria.

Et primò quidem consultius esse (per se loquendo) celebrare Missam sive solemnem, sive privatam, quæ unoquoque die præscribitur in Missali, nemo potest ignorare, qui vel leviter Rubricas inspexerit. Do illas. Prima habetur tit. Rubricæ Generales c. 4. & sic sonat: *Aliis diebus infra hebdomadam quando Officium fit de Feria & non est resumenda Missa Dominica præcedentis, quæ fuerit impedita (exceptis Feriis Adventûs, Quadragesimæ, Quatuor temporum, Rogationum, & Vigiliarum) dici potest aliqua ex Missis votivis, etiam in principali Missa, quæ vocatur Conventualis, secundùm ordinem dierum in fine Missalis assignatum cum commemoratione Feriæ, de qua factum est Officium. Quæ tamen Missæ & omnes aliæ votivæ, in Missis privatis dici possunt pro arbitrio Sacerdotum, quocumque die Officium non est Duplex, cum commemo-* 660.

Consultius est Missam unoquoque die assignatam celebrare, ut patet ex Rubr. Miss.

ratione eius, de quo factum est Officium, & commemoratione item Festi simplicis, si de aliquo occurrat eodem die fieri commemorationem in Officio. Nota quod sequitur: *Id verò passim non fiat, nisi rationabili de causa, ut quoad fieri potest, Missa cum Officio conveniat.*

Similiter loquitur Rubrica, quæ præponitur in Missali Missis votivis de Sanctis: *Sequentes*, inquit, *Missæ votivæ, licèt pro Sacerdotis devotione quacumque die dici possint per hebdomadam, quando Festum Duplex non occurrit, hoc tamen passim, nisi rationabili de causa, fieri non debet, sed quoad fieri potest, Missa cum Officio conveniat.*

661. An Missæ votivæ de Sanctis possint dici diebus Dominicis?

Tertiam Rubricam de hac re invenio in Missali, præpositam Missis votivis pro diversis sub hac forma verborum: *Aliæ Missæ votivæ pro diversis* (id est, pro quacumque necessitate, pro peccatis &c.) *quácumque die dici possunt, nisi fuerit Dominica, vel Officium Duplex, quæ tamen passim non dicantur, nisi urgenti de causa.*

Negant Gavantus & Tamburinus.

Ubi (inquit Tamburinus suprà cap. 6. §. 1. n. 2.) rectè notat Gavantus in Rubricis Miss. part. 1. Tit. 4. litt. O. idem propter paritatem rationis esse in omnibus votivis, ut nimirum passim non dicantur in Dominica, vel Officio Duplici.

662. Respondetur eorum argumentis.

Sed contrà: in positivis non valet argumentum à paritate rationis; & alioquin quare Ecclesia istam Rubricam non præfixisset omnibus Missis votivis? Unde præmiserat Gavantus aliam probationem; quia, inquit, suprà dicitur: *Aliis diebus infra hebdomadam*, hoc est, à Dominica ad Dominicam.

Respondeo; in secunda Rubrica non dicitur, *Infra hebdomadam*, sed, *Per hebdomadam*; hebdomada autem Dominicam includit. Deinde in prima Rubrica quando dicitur: *Aliis diebus infra hebdomadam*, loquitur Ecclesia de sola Missa solemni. Ubi autem agit de Missa privata, generaliter dicit: *Quocumque die Officium non est Duplex.*

Tertia probatio Gavanti sumitur ex Rubrica secunda, in qua singulis Feriis (non autem Dominicæ) assignatur particularis Missa votiva; v. g. Feriæ secundæ Missa de Trinitate, Feriæ tertiæ de Angelis, & sic consequenter.

Respondeo; quia nullam particularem assignat pro Dominica, signum est voluisse indifferenter quamlibet in illa posse dici, præter Missas pro diversis, de quibus particularem inferiùs Rubricam posuit cum exceptione Dominicæ. Exceptio autem, ut communiter dicitur, firmat regulam in contrarium.

663. Communis sententia annumerat

Interim communis sententia est, Dominicam annumerari debere Festis Duplicibus. Et de Dominica quidem, inquit Gavantus ibidem, quia Festiva est, congrua est Rubrica; de Duplici verò, tum quia Duplex Solemnitatem habet, tum quia in Festis inferioris gradûs pluralitas Orationum, & in præparatione, gratiarumque actione post Missam non duplicatæ Antiphonæ, minùs incongruunt Missæ votivæ, quàm in Festis Duplicibus, in quibus una tantùm Oratio dicitur, & prædictæ Antiphonæ duplicantur.

Dominicam Festis duplicibus. Gavantus.

664. An Missæ votivæ possint dici infra Octavam Epiphaniæ, Paschatis &c.

Ex quo (prosequitur idem Auctor) dicendum est prohiberi votivas in iis etiam diebus, in quibus prohibetur fieri de Festo Duplici, argumento à fortiori sumpto; nempe infra octavam Epiphaniæ, Paschatis, Pentecostes, in Feria quarta Cinerum, in Hebdomada majori, in Vigiliis Nativitatis Domini, & Pentecostes, & ita decrevit Sacra Rituum Congregatio die 28. Augusti 1627.

Respondeo, non constare nobis authenticè de illo Decreto, neque argumentum à fortiori in positivis locum habet, & aliunde ratio congruentiæ non est eadem, quia infra octavam Epiphaniæ dicuntur plures Orationes, & prædictæ Antiphonæ non duplicantur, prout etiam infra octavas Paschatis, & Pentecostes, ac in Feria quarta Cinerum.

Sed mittamus ista, & longiorem discussionem relinquamus Rubricistis. Ad minus ex jam dictis colligimus, consultius esse non celebrare Missas votivas sine rationabili causa.

665. Strictior est obligatio dicendi Missam Conventualem secundùm Missalis ordinem.

Præcipua difficultas est; an qui celebraret, reatum peccati incurreret sive mortalis, sive venialis. Sanè strictiorem esse obligationem dicendi Missam Conventualem, juxta præscriptum Missalis ordinem, videtur satis probari ex capit. juris suprà à Suario allegatis. Exscribo verba singulorum.

Probatur ex cap. Quidam.

Cap. *Quidam* 2. desumptum est ex Concilio Triburiensi (aliàs Seleguſtadiensi) estque sequentis tenoris: *Quidam Laicorum habent in consuetudine, ut per singulos dies audiant Evangelium;* In principio erat Verbum, *& Missas peculiares, hoc est, de Sancta Trinitate, & de Sancto Michaële: & ideo sancitum est in eodem Concilio, ut ulteriùs hoc non fiat, nisi suo tempore, & nisi aliquis velit propter reverentiam Sanctæ Trinitatis, non pro alia devotione audire.*

Sed si voluerint ut sibi Missæ cantentur, de eodem die Missas audiant pro salute vivorum, & etiam defunctorum. Cantentur, inquit; ergo videtur loqui jus de Missa solemni.

& cap. Cum creatura.

Clariùs cap. *Cùm creatura* 11. quod sic se habet: *Cùm creatura non habeat quid pro meritis, respondeat Creatori* &c. *Mandamus* (inquit Honorius III.) *quatenus nullum in vos* (scribit universis Ecclesiarum Prælatis) *torporem*

potem negligentia obrepere permittatis, quò minùs & pro Anniversarijs defunctorum, & pro Festo, vel Feriâ secundum temporum congruentiam, Missarum solemnia conventualiter celebretis.

quæ ostendunt hanc Rubricam esse præceptivam. Ergo Missa solemnis convenire debet cum Officio divino non tantùm ex præscripto Rubricarum, sed etiam ex jure communi; adeoque, secundùm superiùs dicta, Rubrica ista in quantum spectat Missam solemnem, præceptiva est, & non tantùm directiva. An obligans sub peccato mortali, pendet ex gravitate materiæ, & ideo relinquitur prudenti judicio. Ego valde dubito, utrùm præcisa illa concordia Missæ solemnis cum divino Officio sit materia notabilis. Viderint Prælati Ecclesiæ, ad quos illa cura præcipuè spectat.

666. An in Festis possint cantari duæ Missæ? Notent autem propter graves causas, etiam in Festis (sed non majoribus, puta Paschate Resurrectionis, Pentecoste &c.) à Rubricis concedi, ut cantentur duæ Missæ, altera votiva solemnis cum *Gloria*, &, *Credo* in paramentis convenientibus, v. g. de Eucharistia quando solemniter est exponenda, altera de die currente.

Specificantur certæ causæ propter quas id licet. Et si quæris, quæ sint istæ causæ? Respondeo, quæ faciunt ad bonum Reipublicæ, adeoque & ipsius Principis vel Prælati, qui Reipublicæ caput est. Hinc necessitas pluviæ, ingruentis belli, grassantis pestis, vel mali cujuscumque universalis, sicut dat causam processionis generalis, sic & Missæ prædictæ. Salus item ex infirmitate periclitans Summi Pontificis, Episcopi, magni Principis. Præterea huc reducuntur Comitia Generalia vel Provincialia Regularium, & expositio Eucharistiæ pro illis diebus, in quibus celebratur Oratio quadraginta horarum, prout etiam solemnes gratiarum actiones pro impetrata communi gratia; huc, inquam, reducuntur, quoniam pertinent ad bonum commune.

Immo consuetudo nostræ Provinciæ habet, ut Neomysta offerens Deo primitias sui Sacrificii, Missam celebret votivam pro sua devotione, nisi Festum fuerit ex principalioribus. Similiter in die, quo aliquis emittit solemnem Professionem, sine scrupulo cantatur Missa votiva, estò alioquin sit Dominica, vel Officium Duplex; quia & hæc aliquo modo pertinent ad bonum commune, tum Religionis, tum totius Ecclesiæ, ut patet.

667. Quæ Missa debeat cantari in solemni expositione Euchar. Gavantus. Cæterùm Gavantus Com. in Rub. Miss. Part. 2. Tit. 14. nu. 2. illud, inquit, est notandum, quòd pro exponendo Sacramento in Altari pro initio 40. horarum vel spiritualium exercitationum, cantari debet Missa votiva de Sacramento, quæ habetur circa finem Missalis, non autem Festiva Corporis Christi (nisi infra Octavam ejusdem Festi casus accideret) & tempore Paschali addendum erit *Alleluia*, ut fit in aliis votivis Missis. Hæc ille.

Et nu. 3. ait: dicitur una tantùm Oratio cum *Gloria*, & *Credo* (unde videtur colligi, inquit Tamburinus lib. 2. cap. 6. §. 1. nu. 5. non oportere in fine Missæ recitare Euangelium diei) & Præfatione de Nativitate, quia solet esse publica causa: non autem privatis Missis hæc conveniunt. Ita Gavantus. Tamb.

Rectè quidem, si tantùm velit hæc tria copulatim non convenire Missis privatis; alioquin si de singulis separatim agitur, nescio quæ alia Præfatio, quàm de Nativitate conveniat Missis privatis; nec credo aliquem hactenus aliam Præfationem dixisse, cùm in Missali expressissimis verbis præscribatur, *Præfatio de Nativitate Domini*.

Sed hæc satìs de Missa solemni. De privata autem multùm probabile est, immo longè probabilius, ejus mutationem, etiam ex mero arbitrio celebrantis, secluso contemptu, scandalo, & animo introducendi novum ritum, haudquaquam esse peccatum mortale. 668. Mutatio Missæ privatæ non est mortalis.

Ratio: quia non ostenditur lex graviter obligans; præsertim cùm multi probabiliter doceant, non peccare mortaliter eum, qui scienter & absque justa causa recitat divinum Officium de Sancto, cùm secundùm Rubricas Breviarii legendum est de Feria, vel è contra de Feria, cùm legendum est de Sancto.

Quantùm ad peccatum veniale, ego, inquit Tamburinus suprà nu. 6: non dubito, quia Rubricæ de hac re, cùm contineant magnam convenientiam, sitque in contrario aliqua boni ordinis turbatio, videntur in praxi esse receptæ sub veniali, nisi excuset causa aliqua, de qua mox. Quamvis non negem probabiliter Suarium in Missis privatis (nam in solemnibus major est rigor observandus) nullam culpam agnoscere, cùm non sit ullum de hac re, ut diximus, præceptum, & timorati sine scrupulo faciant. Hæc ille. 669. An sit venialis? Tamburinus.

Scitè quidem, si in prioribus verbis tantùm loquatur de Missa solemni, quæ non solùm à Rubricis præscribitur, sed etiam, ut vidimus, strictè præcipitur à jure communi, & ideo si illius mutatio non est peccatum mortale, ad minus erit peccatum veniale.

Alioquin si loquatur generaliter (uti videtur loqui) quomodo prudenter potest non dubitare de peccato veniali, cùm fateatur nullum de hac re, id est, de Missis privatis, esse præceptum, & timoratos sine scrupulo facere?

Non erant hæ rationes sufficientes ad dubitandum? Quin sufficientissimæ, ut nullum in illa mutatione agnoscamus peccatum, etiam quando Officium est Duplex, vel in die Dominica.

670. Sententia Auctoris.

Et sanè aliis diebus id nullatenus esse illicitum, planè mihi persuadeo ex Rubricis suprà citatis, in quibus expressis verbis significatur, in Missis privatis, pro arbitrio vel devotione Sacerdotis, posse dici Missam votivam, quocumque die Officium non est Duplex.

Unde quod additur: *Id verò passim non fiat, nisi rationabili de causa*, liquet profectò consilium esse de re meliori; minimè præceptum: quasi Rubricæ dicerent, potest quidem absolutè fieri, consulitur tamen ne passim fiat, *ut quoad fieri potest Missa cum Officio conveniat.*

Confirmatur: quia eadem est ratio Missæ de Requiem, & tamen illa simpliciter conceditur à Rubricis quocumque die, præterquam in Festis Duplicibus & Dominicis diebus, nullâ factâ mentione rationabilis causæ, Tit. Rubricæ Generales cap. 5. ibi: *Missæ autem privatæ pro defunctis quocumque die dici possunt, præterquam in Festis Duplicibus & Dominicis diebus.*

671. Objectio solvitur.

Dices: ergo saltem est præceptum ne fiat illo die, quo Officium est Duplex. Respondeo Negando Consequentiam; sed tantùm est major convenientia, propter quam Rubricæ simpliciter statuunt sive decernunt id non esse faciendum, an sub obligatione peccati, sub judice lis est; & facilè posset admitti peccatum veniale, nisi consuetudo timoratorum esset in contrarium.

Quamquam & multi inveniantur qui non audeant id facere, etiam in aliis diebus, quando Officium est tantùm Semiduplex, nisi rationabili de causa, existimantes alioquin se venialiter peccaturos.

672. Causæ rationabiles mutandi Missam. Prima,

Si autem illi à me quærant, quænam sint rationabiles causæ? Respondeo, Prima causa est, quando corpus insepultum præsens est in Ecclesia; nam tunc in Dominicis & Festis Missam solemnem (secùs privatam) defunctorum concedit sacra Rituum Congregatio 23. Maii 1603. Festis, inquam, quæ sunt de præcepto, æqualia Dominicis, non tamen magnæ celebritatis, ut notat Rituale Romanum Tit. de Exequiis ibi: *Si quis die Festo sit sepeliendus, Missa propria pro defunctis præsente corpore celebrari poterit, dum tamen Conventualis Missa, & Officia divina non impediantur, magnaq́; diei celebritas non obstet.* Talis celebritas est Resurrectio Domini, Pentecostes &c. tunc enim debet officium Sepulturæ in sequentem non impeditam diem transferri.

si quis in Festo est sepeliendus,

Interim Sabbato Sancto post Missam diei solemnem poterit in die obitûs celebrari Missa de Requiem, cùm jam ex usu solemnitas Festi Paschatis sit die sequenti, & ad summum solùm tempore Missæ prædicti Sabbati. Quod intellige, inquit Gavantus in Rubr. part. 1. Tit. 5. nu. 2. litt. X. juxta patrios mores Durandi, ubi nimirum viget consuetudo sepeliendi defunctos simul cum Missa, & numquam sine ea absque scandalo.

etiam Sabbato Sancto,

Gavantus.

ubi moris est numquam sepelire defunctos sine Missa.

Porrò in die Depositionis defuncti, & in Anniversariis, quâ ratione in Festo Duplici & Semiduplici possit cantari una Missa defunctorum; & quomodo si incidant ejusmodi Anniversaria in Festo de præcepto, debeant transferri, vide apud eundem Auctorem litt. Y. Z. & A. Tu autem sequere consuetudinem loci, quæ est optima legum interpres.

673. Secunda causa, carentia Missalis. Tamburinus.

Secundam causam assignat Tamburinus suprà n. 9. Qui careret Missali novo, posset, ne omitteret eodem die Sacrificium, recitare Missam votivam cum alio Missali, in quo esset votiva, non autem currens.

Tertia causa, navigatio periculosa &c.

Tertia: qui navigationem periculosam incipit, qui Nuptias benedicit, qui pluviam vel serenitatem necessariam petit, qui necessitatibus premitur, vel aliquod notabile damnum timet, potest in Feria, in Simplici Festo, & in Semiduplici Missas votivas pro illis necessitatibus conducentibus celebrare.

Quarta causa, devotio singularis.

Quarta: ei qui ducitur aliquâ non modicâ devotione ad dicendam aliquam Missam, eam libens, inquit Tamburinus suprà n. 11. in dictis diebus permissis (id est, Feriis, Festis Simplicibus, & Semiduplicibus) concederem; quia video timoratos conscientiæ id sine hæsitatione in praxim passim deducere.

Hinc (prosequitur n. 12.) interrogatus ab Illustrissimo Archiepiscopo Montis Regalis D. Joanne de Turrisiglia, an propter suam infirmam valetudinem, quâ stare diu pedibus tunc non posset, posset die Dominico Palmarum, & duobus seu tribus sequentibus licitè in suo Oratorio privato, recitare votivam de Passione Domini, quæ brevior est, quàm illæ currentes, in quibus legitur Passio Domini, putavi ejus devotionem rationabilem præbere causam, ut in dicto Oratorio privato sic celebraret. Multò magis quia votiva Passionis congruebat tempori. Hæc ille.

674. non tantùm in diebus permissis, sed etiam prohibitis. Gavantus.

Ecce propter devotionem concedit Missam votivam, non tantùm in diebus permissis; sed etiam in prohibitis, ut ipse vocat; nam secundùm Gavantum suprà litt. A. (quem sequitur Tamburinus) prohibetur à fortiori Missa de Requiem in iis diebus in quibus de duplici fieri non potest: quamquam in primo triduo majoris Hebdomadæ hortatur nos constitutio Apostolica lib. 5. cap. 13. ad orandum pro

pro iis, qui pereunt: quæ verba importare solent Sacrificium apud Sanctos Patres. Sed potest etiam fieri Sacrificium sine Missa de Requiem pro defunctis. Quâ ratione Ritus antiquus, & novus non discordant. Hæc ille.

Sanè videmus hodie multos illis tribus diebus, aut saltem duobus, in quibus legenda est Passio, sine ullo scrupulo celebrare Missam de Requiem, non tam devotionis causâ, quàm ut citiùs absolvant. Credo quòd sequantur sententiam Suarii, aut certè ritum antiquum strictè intellectum, cùm de novo non satis authenticè ipsis constet.

675. Quinta causa, impletio voluntatis testatorum.

Quinta causa: Sacra Rituum Congregatio tolerari posse censuit Missas de Requiem in Duplici Festo, quod non est de præcepto, ut testatorum voluntates adimpleantur 1. Septemb. 1607. & rursus 20. Junii 1626. Ita refert Gavantus suprà, illicò subjungens: Non ait ad arbitrium vivorum, quod bene nota; sed pro implenda lege defunctorum.

Tamburinus.

Quod Tamburinus suprà §. 1. n. 1. intelligit de ordinariis petitionibus vivorum; nam stabiles fundationes vivorum, propter paritatem rationis adnumerat dispositionibus mortuorum. Rectè si à paritate rationis in positivis valeat argumentum. Quæris quæ illa ratio? Dispositionibus mortuorum meritò magis tribuit Sacra Congregatio, sive propter gratitudinem relicti legati, sive ad alliciendos animos ad similes dispositiones, inquit Tamburinus.

675. An sufficiat manuale stipendium?

Si ergo promisisti Testatori, vel ejus hæredibus celebrare Missas de Requiem; stabis promissioni, etiam in Festis Duplicibus, quæ non sunt de præcepto; quia nulla adest excusatio. Sin verò accepto stipendio manuali, promiseris votivam, vel pro defunctis, nihilominus poteris, imò secundùm aliquam sententiam, debebis in Festis Duplicibus & Dominicis diebus celebrare Missam currentem.

Ratio; quia omnis promissio intelligitur observanda sine legum præjudicio; non enim est aliud, quàm deliberata ac spontanea fidei obligatio facta alteri de re quapiam bona ac possibili: ergo secundùm sententiam, quæ existimat peccatum celebrare Missam illis diebus aliam à currente, nec poteris stare promissioni, quæ non obligat ad peccatum, cùm sic esset obligatio, & non obligatio ad idem; nimirum obligatio celebrandi Missam votivam, vel de Requiem ex vi promissionis, & obligatio non celebrandi ex vi legis Ecclesiasticæ.

677. Rationes pro parte negativa.

Nec dubitandum de rationabilitate hujus legis, quia ex una parte propter Missas votivas, & peculiares devotiones petentium, non est populus à publicis Festis avocandus: & ex alia parte cùm Sacrificium sit ejusdem valoris, quæcumque tandem Missa recitetur, non defraudabitur suo fructu is, qui Missam dato stipendio expostulavit.

Adde, inquit Tamburinus sup. n. 3. quòd ille affectus conformitatis & obedientiæ ad sacras leges in Sacerdote, applicatus pro petente Missam, compensare ad superabundantiam potest fructum, quem per preces proprias votivæ Missæ, vel funebris lucrari fortè poterat petens. Rectè enim Sylvester apud Marchinum de Ord. Tract. 3. p. 2. cap. 25. n. 7. ait nullam Missam esse defunctis salubriorem (addo & Sanctis, quibus gratificari per votivas intendimus gratiorem) quàm propriam diei currentis. Ita Tamb.

Sylvester. Marchinus.

Sed hoc ego difficulter possum credere; cæteroquin cur Ecclesia ordinasset Missas de Requiem? Cur instituisset Missas votivas de Sanctis? An fortè ut sic privarentur defuncti fructu aliquo Sacrificij, quem aliàs acciperent; & similiter Sanctis? Sed neque apud Silvestrum loco quem citat Marchinus, scilicet verbo *Missa*, 1. §. 4. hoc invenio.

De cætero cavendum scandalum, quod facilè fieri poterit instruendo de rei veritate adstantes, si fortè adsint, qui scandalizarentur, quasi non servares promissum. Alioquin stabis promissis; hæc enim causa abundè sufficit, saltem pro diebus Ferialibus, Simplicibus, & Semiduplicibus; quidni etiam pro Dominicis & Duplicibus? 678. In hac materia vitandum scandalum.

Estò enim sit scandalum tantùm pharisaïcum sive acceptum; equidem (salvo meliori) non videtur illa nuda convenientia Missæ, maximè privatæ, cum divino Officio, tanti momenti, ut aliquando propter hujusmodi scandalum nequeat omitti. Præsertim cùm Sacerdos possit se conformare sententiæ Suarii, sanè probabili, dicenti, nullum esse peccatum eas votivas recitare, & sic promissas votivas sine scrupulo celebrare non impedieris. Estò tantùm pharisaïcum.

Id quod multò magis facere potes, & fortasse debes, si ad celebrandã talem Missam notabiliter majus stipendium acceptasti; tunc enim constat de mente petentis, qui hoc potuit velle juxta probabilem Suarii sententiam, adeoque, acceptando quasi implicitè promisisti te huic opinioni probabili inhæsurum. 679. Si accepisti notabiliter majus stipendium leges Missam petitam.

Alioquin qui offerunt ordinarium stipendium, censentur esse contenti Missâ currente, & ita ab omnibus practicatur, secluso semper scandalo. Nec puto scrupulizandum, etsi statum stipendium acceperis ad voluntates defunctorum aut vivorum adimplendas, nisi manifestè constet defunctum vel vivum voluisse obligare ad has determinatas Missas, de quo casu superiùs fuimus locuti. Alioqui censetur petens contentus Missâ currente.

Perinde autem est sive simpliciter promiseris, sive cum juramento, nam juramentum sequitur naturam promissionis. Unde sicuti promissio intelligitur, salvo ritu & Rubricis Ecclesiæ, ita etiam juramentum; & sicuti promissio 680. Quid si aliquis promiserit Missam votivam cum juramento?

missio tantùm intelligitur de fructu Sacrificij (utpote qui principaliter & solus ordinariè à petentibus Missam intenditur) ita quoque juramentum; juxta Reg. juris 42. de Reg. juris in 6. *Accessorium naturam sequi congruit principalis.*

Reg. Juris 42. de Reg. Juris in 6.

Enim verò juramentum non additur promissioni, ut promissio accipiatur aliter, quàm per se accipi solet; sed ut eo modo intellecta, quo intelligi solet, non possit revocari; v. g. jurasti te ducturum in uxorem hanc puellam, intelligitur nisi fornicata fuerit, si promissio acceptata fuerit, si puella obligationem non condonaverit, si Deo placuerit, vel Superioribus, quorum interest &c.

Quod tamen intellige, nisi alia fuerit mens jurantis; ut si intendat tacitas illas conditiones excludere, vel nisi ideo juramentum petatur, ne promissio, quæ aliàs posset irritari, irritetur; ut quando promissioni metu extortæ additur juramentum; argumento cap. *Si verò* 8. de Jurejurando ibi: *Non est tutum, quemlibet contra iuramentum suum venire, nisi tale sit, quod servatum vergat in interitum salutis æternæ.* Et cap. *Cùm contingat* 28. eodem ibi: *Mulieres ipsæ servare debent huiusmodi iuramenta, sine vi & dolo spontè præstita, cùm in alterius præiudicium non redundent, nec observata vergant in dispendium salutis æternæ.*

Cap. 8. de Jurejurando.

Cap. 28. eod.

681. Obligatur eam legere quando potest sine peccato, si ea fuerit illius intentio.

Si ergo in casu nostro Sacerdos astipulans contractui jurat se Missas dispositas à Fundatore, tametsi aliæ à currentibus, dicturum, animo excludendi tacitas conditiones, quæ alioquin simplici promissioni, aut contractui inessent, indubiè obligatur legere illas Missas, quoties sine peccato potest, hoc est, in illis diebus, quibus à jure positivè conceditur illarum celebratio: immo in diebus permissis, & prohibitis juxta sententiam Suarii, in qua utique sententia, illa mutatio in Missis privatis nullum est peccatum.

Reg. 58. de Regul. Juris in 6.

Dixi, *Quoties sine peccato potest:* quia juxta Regulam 58. de Regulis juris in 6. *Non est obligatorium contra bonos mores præstitum iuramentum.* Unde cap. *Quanta* 18. de Jurejurando sic legitur: *Super quo (juramento) diligens indagator potuisset facilè intueri, quòd non tam erat absolutio necessaria, quàm interpretatio requirenda: quoniam cùm iuramentum fecisti, monetam aut falsam aut legitimam esse credebas. Si falsam, iuramentum fuisset illicitum, & nullatenus observandum, & pro eo esset tibi pœnitentia iniungenda: cùm iuramentum, non ut esset iniquitatis vinculum, fuerit institutum.*

Cap. 18. de Jurejurando.

682. Objectio.

Dices: fieri potest, ut licèt non sit peccatum legere Missam votivam; equidem magìs conveniat legere currentem, ut patet in sententia Suarii, & etiam aliorum in diebus permissis, ut vocant: ergo saltem tunc juramentum non obligabit.

Responsio.

Respondeo distinguendo Consequens: juramentum factum Deo non obligabit, Concedo totum; factum homini, de quo hactenus locuti sumus, Nego Consequentiam. Ratio disparitatis est; quia ut promissio facta homini obliget, sufficit quòd sit de re quapiam bona; ad obligationem autem voti, sive promissionis Deo factæ, requiritur ut sit de meliori bono.

Disparitas inter juramentum factum Deo & factum homini.

Quod sic ostendo: quia voluntas Dei est sanctificatio nostra; unde quantùm est ex se cupit Deus ut faciat homo semper quod melius est: ergo non placet illi quòd homo obligetur ad faciendum id, quod est minus bonum. Licèt enim ad merendum, & ad aliquid faciendum ad gloriam Dei, satìs sit facere opus bonum, tamen ad id obligari, non est ad gloriam Dei.

683. Deus non acceptat votum nisi de meliori bono.

Probatur; quia simplex operatio sine obligatione, non tollit potestatem faciendi id, quod melius est, sed solùm includit voluntatem faciendi opus aliquod bonum, sine exclusione voluntatis alterius operis melioris, quæ voluntas nullam habet malam circumstantiam: porrò obligatio ad faciendum illud opus, tollit potestatem faciendi melius, quod non placet Deo; adeòque Deus tale votum non acceptat, nisi in quantum homo non vult facere, quod melius est; nam melius est facere minus bonum, quàm cessare ab utroque, eo semper salvo, quòd actus inferior seu minus bonum, solùm pro eo tempore quo existit, impediat melius bonum; v. g. studium, orationem: secùs si actus inferior semel factus, relinquat personam ligatam moraliter, ne possit perfectiores actus exercere, sicuti Matrimonium impedit statum Religiosum. Hinc qui vovisset Matrimonium, nullatenus obligaretur, nisi fortè in circumstantiis in quibus moraliter non posset, vel nollet servare castitatem.

In promissione homini facta non attenditur ad id quod melius est.

Jam autem in promissione homini factâ non attenditur ad id quod melius est; sed sola utilitas & commoditas promissarii, vel potiùs sola voluntas promissarii, supposito quòd res promissa sine peccato possit præstari. Unde si promisisti v. g. hunc determinatum equum, licèt fortè minùs utilem, aut commodum, si promissarius nolit magìs utilem, aut commodum, teneris hunc minùs utilem dare.

684. Hinc aliquando Sacerdos obligatur ad Missam promissam, etiam minùs utilem promissario.

Et sic impræsentiarùm licèt fortè Missa currens esset æquè aut magìs utilis, quàm votiva; equidem si hanc promisisti homini, & potes illam legere sine peccato, teneris, si promissarius velit. Homo enim non semper debet velle quod melius est, vel sibi, vel promittenti; sed sufficit, si velit quod bonum est. Ponamus enim quòd homini diviti promiseris stipendium Missæ; quis dubitat fructum spiritualem Missæ magìs ipsi utilem esse: equidem si nolit illum fructum, teneris solvere stipendium, quia ad hoc jus acquisivit, nec tenetur commutationem in melius admittere.

Cùm

Cùm igitur homines sæpiùs apprehendant Missam votivam, vel de Requiem utiliorem ad finem, quem intendunt (quamvis fortè non sit) quàm aliam currentem; hinc quando absolutè illam petunt, etiam extraordinario stipendio oblato, & tu promittis, sta promissis, quoties potes sine peccato, ut suprà diximus; promissam enim volunt, non in æquivalente, sed in seipsa.

Quid si Sacerdos promiserit Missam de Beato nondum canonizato?

685. Hinc ad quæstionem; an Sacerdos, qui accepto stipendio extraordinario, promisit celebrare Missam votivam de Beato nondum solemniter canonizato, putans id sibi licere, teneatur eam celebrare? Respondeo, si reverà id sibi liceat, tenetur, aliàs non. Licet autem indubiè, si generaliter est concessa omnibus Sacerdotibus potestas celebrandi talem Missam; dubitatur verò an liceat omnibus, si Sacerdotibus certæ tantùm Religionis sit concessa.

Sententia Dianæ, non licere aliis à Privilegiatis illam Missam celebrare.

Existimat Diana part. 2. tract. 15. resol. 55. cum aliis, quos citat, id tunc minimè licere Sacerdotibus sæcularibus, aut alterius Religionis: & ita fuisse determinatum (inquit Diana) per Theologos Salmanticenses, testatus est mihi ex Prædicatorum familiâ vir doctissimus & amicissimus M. Dominicus de los Reys, Confessarius quondam Serenissimi Principis Philiberti.

Prima ejus probatio.

686. Et ratio est primò; quia Alexander III. in cap. 1. de Reliq. & Vener. Sanct. prohibuit aliquem colere cultu publico sine Apostolicæ Sedis facultate, ibi: *Illum ergo non præsumatis de cætero colere, cùm etiamsi per eum miracula fierent, non liceret vobis ipsum pro Sancto absque auctoritate Romana Ecclesiæ venerari.* Sed talis facultas non videtur concessa omnibus Sacerdotibus, ex eo quòd certæ Religionis Sacerdotibus expresè concedatur; ergo &c. *Alex. III.*

Probatur Minor; nam clarè apparet per facultatis formam subintellecta restrictio; & inclusio unius, ut loquuntur Doctores, est exclusio alterius ex auctoritate Leg. *Cùm prætor* 12. ff. de Judiciis ubi sic dicitur: *Cùm prætor unum ex pluribus iudicare vetat, cæteris id committere videtur.* Et Leg. *Maritus* 21. C. de Procuratoribus ibi: *Sin autem mandatum susceperit, licèt maritus sit, id solùm exequi debet, quod procuratio emissa præscripserit.* *l. 12. ff. de Iudiciis. l. 21. C. de Procur.*

Secunda probatio.

687. Secundò in dictis Bullis Pontificiis pro dicenda Missa Beatorum, designantur à Pontifice dies & personæ; sed, ut respondit Sacra Congregatio, & Cardinalis Bellarminus teste Turriano, Missa non potest dici extra illum diem: ergo neque ab aliis personis, præter illas ibi assignatas. *Turrianus.*

Tertia probatio.

Accedat; alioquin non fore differentiam inter Sanctos Canonizatos, præsertim non positos in Calendario Romano, & inter Beatificatos, si de his indifferenter Missa offerri, & consequenter cæteræ solemnitates fieri pro iisdem possint.

Oppositam sententiam docet Castro Palao,

Nihilominus contraria sententia placuit Castro Palao tom. 1. tract. 4. disp. 1. punct. 5. §. 5. n. 7. aliisque ab ipso citatis & consultis, quos sequitur Tamburinus suprà §. 8. nu. 10. & antequam profero rationem, exscribo verba Castro Palao, quibus controversiam concludit, & sunt hæc quæ sequuntur: *Quapropter concludo posse Ecclesias Cathedrales, & Episcopos cum suis Clericis supradictos Beatificatos honorare Missâ Pontificiâ & officio votivo* (hoc est, ex devotione, non ex obligatione) *processioneq́; solemni. Cui opinioni subscripserunt Salmanticæ anno 1625. cùm hic casus consultus fuit, Doctor Balboa* &c. Et numeratis circiter viginti Doctoribus, seu Magistris, qui se subscripserunt, addit: *Et ego minimus; aderam enim tunc Salmanticæ.* 688. *Tamburinus.*

Ecce duæ determinationes ejusdem Universitatis directè sibi oppositæ, quas tamen ita conciliat Tamburinus suprà n. 6. ut dicat, Patres Ordinis Prædicatorum non consensisse cum cæteris Salmanticensibus Magistris; atque adeò Magistrum Dominicum de los Reys ejusdem Ordinis potiùs significasse Dianæ placitum Prædicatorum, quàm Salmanticensium Doctorum resolutionem. Colligit, quia inter Theologos & Magistros Salmanticenses à Castro Palao citatos, adsunt ex familia Sancti Augustini, Bernardi &c. at magnum silentium de familia Prædicatorum.

& probatur ratione,

Quidquid sit de his resolutionibus, à quibus veritas rei non dependet; probatur sententia Castro Palao, quia cùm una Missa ejusdem sit valoris & dignitatis, ac aliæ quælibet; statim atque Pontifex declarat talem Beatum dignum esse unâ Missâ, quæ dicatur ab una determinata persona, declarat illum esse dignum omnibus cæteris Missis à quocumque celebrandis. Si igitur Beatus remanet sic dignus declaratus, non est unde quilibet Sacerdos impediatur illum per suas Missas venerari. Nec venerabitur sine Sedis Apostolicæ auctoritate; hæc enim jam intercedit per illam declarationem, quâ dignus Missâ declaratus est Beatus. 689.

Quæ Missæ, eadem est ratio alterius cultus,

Quæ autem Missæ, eadem & potior est ratio aliorum cultuum; unde quilibet poterit ejus imaginem adorare, adorandam in altari constituere, publicis Processionibus circumferre, adde & ejus collectam seu commemorationem facere in Missa infra annum: hi namque cultus longè inferiores sunt Missâ, quare si hanc concedit Pontifex, concedit & illos.

Respondetur ad 1. rationem Dianæ.

Hanc sententiam sic explicatam & probatam libens amplector tamquam probabiliorem, & magis piam, ut eam vocat Castro Palaus suprà nu. 7. Et ad primam rationem Dianæ, Respondeo; per illam concessionem factam determinatis personis, v. g. Sacerdotibus Ordinis Fratrum Minorum, cum adjuncta particula, *Tantùm*; jam ablatam esse prohibitionem 690. *Castro Palaus.*

hibitionem cap. 1. de Reliq. & Vener. Sanct. pro omnibus. Pro quo

691. Ratio prohibitionis celebrandi Divina pro Beato sine auctoritate Pontificis.

Nota rationem hujus prohibitionis fuisse abusum aliquorum, qui pro Sancto colebant hominem in ebrietate occisum: sic enim inquit Pontifex: *Audivimus quòd quidam inter vos Diabolicâ fraude decepti hominem quemdam in potatione & ebrietate occisum, quasi Sanctum (more infidelium) venerantur, cùm vix pro talibus in ebrietatibus peremptis, Ecclesia permittat orare: dicit enim Apostolus: Ebriosi Regnum Dei non possidebunt. Illum ergo* &c.

Idcirco igitur Pontifex prohibet aliquem venerari pro Sancto absque sua auctoritate, ne exponamus nos periculo pro Sancto venerandi hominem malum, & damnatum. Quis autem non videat concessâ potestate aliquibus Sacerdotibus per Sedem Apostolicam celebrandi Missam de aliquo Beato, hoc ipso illud periculum cessare respectu omnium?

Auctoritas idem hic est quod declaratio.

Unde ly *Auctoritate*, apud me idem est quod *Declaratione*, quasi diceret Alexander: Non licet aliquem pro Sancto venerari absque declaratione Sedis Apostolicæ, id est, absque eo quòd à Sede Apostolicâ declaretur Sanctus sive Beatus.

692. An hæc declaratio sit verum privilegium.

Non est igitur recurrendum ad naturam privilegii seu gratiæ: quamvis enim habitus fuerit aliquis respectus ad particularem Religionem in tollenda tali prohibitione, illâ tamen ablatâ, omnes Sacerdotes sine nova gratia remanent liberi ad venerandum Beatum Missâ & Officio, ab ipsis ex voluntaria devotione celebrandis.

Explico, Sacerdotibus istius particularis Religionis positivè & directè conceditur illud privilegium, adeò ut contra Rubricas operarentur, nisi in die Festo Beati, de ipso celebrarent; & similiter non satisfacerent obligationi legendi divinum Officium, nisi de ipso legerent: at verò aliis Sacerdotibus indirectè tantùm & permissivè id ipsum indulgetur, id est, possunt de ipso Missam celebrare, possunt legere Horas Canonicas, sed absque ulla obligatione: unde contra Rubricas operarentur juxta aliquorum sententiam, si absque alia rationabili causa omitterent Missam currentem; neque satisfacerent suæ obligationi recitando Horas Canonicas de tali Beato. Quòd autem ex devotione possint recitare, quis meritò potest negare?

693. Responsio ad 1. probationem Dianæ.

Ex quo etiam patet responsio ad tertiam probationem oppositæ sententiæ. Nam ut cæteras differentias taceam, de Beatificatis, juxta statim dicta, solùm permittitur aliis Sacerdotibus dici Missa ex vi ablationis prohibitionis, latæ in cap. 1. de Reliq. & Venerat. Sanct. At verò de Canonizatis, etiam nondum adscriptis in Calendario Romano, positivè idem conceditur ex vi Canonizationis publicè omnibus intimatæ.

Quare Sacerdos sæcularis, qui negligeret Canonizatis, etiam non adscriptis in Calendario, Missam celebrare, quando eis illa competit (v. g. in propria Ecclesia, quando de iis fit Festum) faceret contra Rubricas; secùs qui negligeret similem Missam celebrare in Festo & propria Ecclesia Beatificati: quoniam hujusmodi Beatis Missa hujusmodi sæcularium non debetur, sed solùm permissivè eisdem indulgetur.

Porrò ad secundam rationem Dianæ breviter dico, de illis responsionibus non constare nobis authenticè. Indubiè posset Pontifex sic indulgere celebrationem Missæ, & alios cultus aliquibus certis Religiosis, ut cæteris omnibus illa prohiberet; equidem fecisse, haud satis clarè significat contextus Bullarum Pontificiarum. 694. Responsio ad 2. rationem.

Cùm ergo beneficium Principis latè sit interpretandum, juxta legem 3. ff. de Const. Principum: *Beneficium Imperatoris, quod à divina scilicet eius indulgentia proficiscitur, quàm plenissimè interpretari debemus*; quidni meritò hoc privilegium, quod proficiscitur à divina Pontificis indulgentia, nulli nocivum, & ipsi Deo ac Sanctis ejus honorificum, quid ni, inquam, sic meritò interpretemur, ut indirectè redundet in omnes Sacerdotes? Certè, ut ait Regula 57. de Reg. juris in 6. *Contra eum, qui legem dicere potuit apertiùs, est interpretatio facienda.* Privilegium Pontificis est latè interpretandum. Reg. 57. de Reg. Iuris in 6.

Ex his quilibet facilè concludet, quid sit faciendum Sacerdoti sæculari, vel alterius Religionis, qui accepto extraordinario stipendio promisit legere Missam de tali Beatificato, nimirum posse, & debere stare promisso, sequendo nostram sententiam; non posse stare, si sequatur aliam, quæ certè probabilis est. Atque hæc de quinta causa ad superabundantiam.

Sextam causam celebrandi Missam disconvenientem Officio, invenio apud Gavantum in Rub. part. 3. tit. 10. nu. 16. ubi sic ait: Non addit ille contra Rubricas, qui Officium recitans aliud, Missam deinde celebrat more Ecclesiæ in qua celebrat, ubi fortè dicitur *Credo*, vel *Gloria*, quæ non dicuntur extra eam; immo tenetur celebrare ibidem pro ratione Festi, juxta Regulam: *Cur fueris Romæ* &c. alioquin esset aliis admirationi, si Festo non inserviret in propria Ecclesia pro qualitate Festi. Hæc ille. 695. Sexta causa celebrandi Missam disconvenientem Officio. Gavantus. scilicet conformitas cum Ecclesia in qua celebratur;

Quid ergo si fortè deveneris ad Ecclesiam, in qua non servatur Ritus Romanus, v. g. ad Ecclesiam Prædicatorum, Carmelitarum, Carthusianorum, numquid poteris celebrare Missam de Sancto Dominico, aut aliam quamcumque ritu illarum Ecclesiarum? Minimè: nam illud privilegium de sequendo diverso ritu à Romano, solùm est pro Dominicanis, & non pro aliis.

Audia-

695. *quod intelligendum est de Missa pro omnibus approbata.* Audiamus Gavantum suprà: intellige, inquit, quæ dicimus de Missa pro omnibus approbatâ: nam Missæ certæ Regularibus concessæ tantùm, puta de Sanctis Ordinis eorum, aut aliis, quæ non habentur in Missali Romano, non possunt ab aliis dici, nec etiam in ipsorum, nec Regularium Ecclesiis ex Decreto Sacræ Rituum Congregationis 19. Novemb. 1622. neque à Capellanis sæcularibus propriis in Ecclesiis Monialium, quæ Romano non utuntur Breviario. Quo casu Missam quidem Capellani proprii recitabunt de Sancto, de quo Moniales Officium, sed cum Missali Romano, ut in proprio de Sanctis, vel de Communi.

Decretum S. Congreg.

Aliud Decretum. Eadem Sacra Congregatio Rituum ita decrevit die 20. Novembris 1628. si nulla est Missa in Missali Romano, quæ concordet cum Officio Monialium, puta de nomine Jesu, de Spinea corona, & similibus, eo casu Missam de Circumcisione Domini, seu Missam de Cruce vel Passione recitare poterunt; vel certè pro debita licentia adeant sacram eandem Congregationem. Hucusque Gavantus.

697. *Explicantur ab Authore.* Quæ utique Decreta (salvo meliori) intelligenda autumo de illis Ecclesiis Monialium, in quibus Missa consuevit celebrari juxta Ritum Ecclesiæ Romanæ; aliàs si esset talis Ecclesia, quæ à Pio V. in sua Bulla excipitur, in qua videlicet solent observari alii Missæ ritus, idque sive ex prima institutione per Summum Pontificem factâ indè à ducentis annis, sive ex antiqua consuetudine per similes ducentos annos usurpatâ, nescio certè quare Capellanus Monialium, quando inibi celebrat, non posset uti Missali proprio illius Ecclesiæ.

Immo non tantùm Capellanus; sed quilibet alius Sacerdos, sive sæcularis, sive Regularis, qui alioquin in sua propria Ecclesia obligatur ad Missale Romanum, cur ibi non poterit uti Missali proprio illius Ecclesiæ, juxta Regulam: *Cùm fueris Romæ* &c. & probabilissimam sententiam, peregrinum posse se accommodare legibus & consuetudinibus loci, per quem transit, si velit, licèt non teneatur? Vide disp. 4. sect. 2. conclus. 3. ubi de consecratione in azymo, & fermentato.

Sacerdos peregrinus licitè utitur Missali illius Ecclesiæ in qua est.

Interim tamen regulariter Ecclesiæ Monialium non sunt tales, tametsi ipsæ Moniales alio utantur Breviario, quàm Romano, & Monachi ejusdem Ordinis, in earum Ecclesiis celebrantes, utantur alio Missali. Ratio; quia hujusmodi privilegium quod habent aliqui Ordines Religiosorum, ut Prædicatorum, Carmelitarum &c. utendi alio Breviario & Missali, estò habitent in Diœcesibus, quæ receperunt Breviarium, & Missale Romanum, personale est, non locale: quidquid in contrarium asserat Præpositus q. 83. art. 4. d. 5. n. 196. *Præpositus.*

698. *Quid de Fratre Minore transeunte per territorium in quo servantur diversi Ritus?* Quin immo si accidat Fratrem Minorem v. g. transire per Territorium diversi Ritus, v. g. Mediolanense, in quo servatur Ritus Ambrosianus, & facere Sacrum in Ecclesia sui Ordinis ibidem existente, in qua servatur Ritus Romanus, tunc talis Religiosus debet servare Ritum Romanum; quamvis in tota civitate alius Ritus observetur. Siquidem cùm in Ecclesia talis Ordinis servetur Missale Romanum, ipse verò sit membrum talis Ordinis, illi se debet conformare.

Sicut Græcus qui peregrinatur inter Latinos, si celebrat in Ecclesia, ubi Græcis permittitur Græcus Ritus, tenetur illi se conformare; quia tunc perinde se habet, ac si in propria Ecclesia versaretur; propterea enim hoc privilegium habendi ibi sua templa concessum censetur, ut quilibet suum illæsum custodiat Ritum.

699. *Tamburinus. Quid de Latino celebrante in Ecclesiis Græcorum?* Quod si contingat, inquit Thomas Tamburinus Method. expeditæ Communionis libro unico cap. 2. §. 9. n. 6. quòd Latinus celebrare velit in dictis templis Græcorum, non poterit nisi more Latino sacrificare: & similiter si contingat, quòd Græcus ibidem habitans, celebrare velit in templis Latinorum, more Græco celebrare oportebit. Ratio est; quia cùm ibi habeant sua templa, judicantur esse in sua Ecclesia, & per accidens est, quòd nunc sacrificent in templo alieno.

Et quidem ita observari vidi in Oppido la Piana in Diœcesi Montis Regalis, ubi sunt sua templa pro Græcis, & sua pro Latinis. Nam quando accidit ut Latinus Missam celebret in templo Græcorum, & Græcus in templo Latinorum, suum ritum quisque custodit. Hucusque Tamburinus.

Quidni custodiret, cùm non sit peregrinus, sed incola illius Diœcesis, in qua uterque Ritus respectivè à suis observatur? Quo ergo jure Græcus observaret Ritus Latinorum, & è converso Latinus Ritus Græcorum?

700. *Et de Græco peregrinato in Ecclesia Latinorum?* Aliud fortè esset, si Græcus, qui tantùm ibi peregrinatur, vellet celebrare in templis Latinorum. Cur enim talis non posset se accommodare Ritibus Matricis Ecclesiæ? Siquidem quòd in illo templo liceat observare Ritum Ecclesiæ Romanæ, non est privilegium aliquod personale, sed jus quasi ipsius loci: cur ergo peregrinus non possit uti illo jure?

Immo dicet aliquis; cur incola non possit? Licèt enim ex privilegio personali possit observare Ritum Græcorum, & fortasse debeat, quando celebrat in templo Græcorum; quia, ut dictum est, tunc quasi versatur in propria Ecclesia, ex quo probatur, quòd debeat uti illo privilegio, quando celebrat in templo Latinorum, & non possit uti jure istius Ecclesiæ?

An fortè quia Latinus non potest in Templo Græcorum celebrare Ritu Græcorum? Sanè disparitas est maxima; quia unum est privilegium personale, Græcis tantummodò concessum, aliud autem quasi jus commune, quasi inhærens ipsi loco.

701. PP. Prædicatores in aliis Ecclesiis utuntur Missali Romano,

Sic videmus quotidie Prædicatores, & alios Religiosos, qui in propriis Ecclesiis utuntur alio Missali, in Ecclesiis tamen ubi servatur Missale Romanum, passim illo uti, quando ibi celebrant; è converso autem Religiosi, & alii Sacerdotes sæculares, qui obligantur ad Missale Romanum, non solent in Ecclesiis Prædicatorum, & aliorum privilegiatorum, uti eorum Missali; quia illud privilegium est tantùm personale, ut suprà dixi contra Præpositum, non concessum utique locis, sed Ordini, id est, Religiosis talis, aut talis professionis.

non è converso alii Missali Prędicatorum in horum Ecclesiis.

Enimverò Ordo non determinat certum aliquem locum; sed significat certam normam seu modum vivendi, qui immediatè inhæret ipsis personis in quocunque loco fuerint. Porrò Diœcesis, v.g. Mediolanensis, principaliter importat quemdam districtum localem; ac proinde privilegium quod habet illa Ecclesia, sive Diœcesis observandi Ritum Ambrosianum, locale est, & per consequens eo uti possunt tam incolæ, quàm peregrini.

702. Quid ergo eis faciendum si velint ibi celebrare?

Petes; quid ergo faciet Sacerdos Romanus, si inveniatur in Ecclesia, v.g. Prædicatorum, vel Carmelitarum, velitque Sacrum facere, nec suppetat copia Missalis Romani?

Respondeo: si non adsit causa, abstineat à celebrando; quia hi ritus licèt accidentales, judicantur tamen alicujus momenti, atque adeò à suis respectivè custodiendi. Si adsit causa, pensetur gravitas ejus, & fac securè, quod tibi melius videbitur; v.g. incepisti Sacrum, & ulteriùs progressus advertis Missale esse Ordinis illius, nec posse desistere, aut aliud Missale petere sine adstantium scandalo, sive admiratione, perge quo cœpisti pede; nec scrupulosè te geras: nam quodcumque bonâ fide in illa turbatione feceris, coram Deo factum bene censebitur.

Possent quandoque uti illorum Missali,

ut si bonâ fide Missam inchoaverint.

Quod etiam observandum est, quando vel ante Missam, vel inceptâ Missâ prævidetur defectus alterius rei accidentalis, v.g. Crucis in medio Altaris, Campanulæ, vel tertij cerei &c.

Tamburinus.

Immo, inquit, Tamburinus de Sacrificio lib 2. cap. 5. §. 2. nu. 30. hæc est universalis doctrina in similibus perturbationibus, etiam in rebus gravissimis, atque adeò etiam in Missæ substantialibus, quam tradit ex Navarro & Sylvio Diana part. 2. tract. 14. resol. 70. in fine, loquens de Sacerdote, qui sumpto jam Corpore videt se consecrasse solam aquam; non peccaret, inquit, mortaliter, si inopinato casu perturbatus non susciperet, nec consecraret vinum. Quod ego facilè crediderim; quia quæ bonâ fide fiunt in illa perturbatione, non præsumuntur ita deliberatè facta, ut saltem ad mortale pertingant.

Diana.

Cæterùm ut ad Capellanum Monialium revertamur, censuit Sacra Congregatio, conformitatem Missæ cum Officio dicto à Monialibus, quarum est Ecclesia, præponderare conformitati Missæ cum Officio dicto à Capellano; siquidem indecens videtur, ut ubi principales uno modo Officia celebrant, alio celebraret accessorius Sacerdos, id est, ubi Moniales celebrant Officium Duplex, ibi Sacerdos celebraret Missam de Feria, vel de Simplici, aut Semiduplici; & ubi Moniales celebrant Officium de Sancto Benedicto, Capellanus cantaret Missam de Sancto Francisco. 703.

Monialium Capellanus potest se officio à Monialibus dicto conformare,

Igitur seclusâ quâcumque aliâ causâ, potest Capellanus in omni sententia dicere Missam conformem Officio Monialium, cum Missali tamen Romano, ut dictum est; & ideo si promisit talem Missam celebrare, tenetur, quia absque peccato potest rem promissam præstare.

Restat quæstio de Missis defunctorum celebrandis in Altari privilegiato. Solet Pontifex alicui Altari concedere, ut si ibi die Lunæ v.g. cujuslibet mensis, vel septimanæ celebretur Missa pro defunctis, liberetur anima ab igne Purgatorii; putas si tali die incidat Festum de præcepto seu Festum Duplex, poterit ibi sine aliqua causa celebrari, sive ex devotione, sive ex promissione Missa defunctorum, sine qua non liberabitur anima? 704.

An Missæ defunctorum possint celebrari in Altari privilegiato occurrente Festo de præcepto vel duplici?

Dico, *Sine qua non liberabitur anima*, quia aliquando hâc formâ conceditur hoc privilegium: *Qui in tali Altari celebraverit tali die pro anima defuncti, seu pro defunctis, animam extrahit à Purgatorio*; & tunc non est necesse ut dicatur Missa de Requiem, sed satis erit si dicatur currens, applicetur tamen pro defunctis non obstante declaratione Cardinalium in contrarium, de qua nobis non constat authenticè. Atque in hoc casu non habet locum proposita difficultas, ut patet.

Sin autem privilegium istud hisce verbis concessum fuerit: *Qui in tali Altari celebraverit Missam de defunctis, seu defunctorum, seu de Requiem, animam à purgatorio liberabit*, patet sanè quòd sine Missa de Requiem anima non liberabitur, & in hoc casu procedit dubitatio.

Ad quam respondet Tamburinus suprà cap. 6. §. 6. n. 3. non posse celebrari Missam de Requiem, si in die Lunæ incidat Festum de præcepto, vel Duplex, adeòque illo die privilegium esse inutile. Citat Sacram Congregationem apud Gavantum in Rubr. 705.

Negat Tamburinus.

Rubr. Miss. part. 1. tit. 5. n. 2. lit. A. §. *Sacra:* sed perperàm; quia non loquitur nisi de Festô, quod est præceptum.

sed obstat consuetudo quantùm ad Festa duplicia. Et verò sic habet consuetudo, ut in illis Festis non celebretur Missa de Requiem; cæteroquin in aliis Duplicibus certum est quòd passim etiam timoratissimi celebrent Missam defunctorum, quantò magìs hoc licitum erit in Feriis, Simplicibus, & Semiduplicibus?

Et estò Congregatio sic censuisset, non poterat Tamburinus respondere, sicuti passim respondet, quando declaratio ipsi non placet, de ea nobis non constare authenticè? Planè. Quare ergo non fecit? Existimo, quia erat ejusdem sententiæ, propter hanc utique rationem; quoniam privilegium semper intelligitur, salvo jure Rubricarum.

706. Unde id esse licitum affirmat Auctor. Respondeo; nisi aliquid obstet: hìc autem obstat rarior alioquin usus istius privilegii, utpote communiter determinatum ad unum diem, aut alterum in septimana vel mense; posset verò contingere, ut per medium aliquando annum vix semel aut iterum privilegium haberet suum effectum, utpote in aliis diebus Lunæ occurrente Festo Duplici vel æquivalente, seù potiùs majore, ut in octava Epiphaniæ, Paschatis, Pentecostes &c. de quibus suprà egimus.

piè credens illam esse Pontificis voluntatem. Credi ergo piè potest, Pontificem concedendo istud privilegium eàdem operâ voluisse indulgeri Missam de Requiem contra jus Rubricarum, saltem quando non est Festum de præcepto, quod dumtaxat excepit Congregatio apud Gavantum suprà, ubi sic ait hic Auctor: Dixi, quod non est de præcepto, quia etiam in Festo de præcepto, si cadat illud in diem assignatum pro Altari privilegiato, puta Feriam secundam, extra quam privilegium Altaris pro defunctis est nullum, non potest adhuc Missa dici de Requiem, utì decrevit eadem sacra Congregatio die 14. Aprilis 1627. Exceptio autem firmat regulam in contrarium.

707. Occurritur objectioni. Et quamvis ibi Congregatio non loquatur nisi de Missis, quæ fiunt, ut voluntates Testatorum adimpleantur, quas Tamburinus admittit posse fieri in Altari privilegiato, imò in non privilegiato, utì etiam quæ fiunt præsente corpore insepulto; equidem nullibi Congregatio decrevit generaliter alias Missas non posse fieri in Altari privilegiato in Festo Duplici, quando non est de præcepto.

& probatur sententia Auctoris. Profectò liberatio illa animæ, quæ non conjungitur alijs Missis, meritò plùs aliquid exigit; ad minus est ratio sufficiens, ut in diebus permissis fiat Missa de Requiem, & illam censentur velle etiam illi, qui tantum manuale stipendium & ordinarium offerunt, ut in tali Altari celebretur, cùm alia Missa currens non sit æqualis valoris extrinseci, & aliunde nisi id liceret, rarissimè ejusmodi Altare privilegiatum suo privilegio frueretur.

Quamquam autem non sit par ratio de diebus prohibitis, equidem, sicut mox dixi, tam extraordinarius effectus, quo carent Missæ currentes, ansam aliquam præbet piè interpretandi mentem Pontificis. etiam intellecta de diebus prohibitis.

Atque ut non liceret tunc celebrare, si tamen fieret, anima liberaretur; quia ponitur totum id, quod Pontifex requirit ad ejusmodi liberationem.

Disputant hìc aliqui, an præceptum Superioris, vel Confessarii sit rationabilis causa, propter quam liceat celebrare Missam votivam, vel de Requiem in diebus prohibitis vel permissis. 708.

Respondeo, vel Superior ille est Summus Pontifex, qui potest in Rubricis dispensare, vel alius inferior Pontifice, qui non potest dispensare. Si primum, quis prudenter dubitat num tale præceptum sit implicita dispensatio? Neque enim præsumitur legislator velle contraria præcipere aut præcipere iniquitatem; adeòque velle peccare, vel facere actum invalidum: argumento Leg. *Quidam* 57. ff. de Re judicata &c. ibi: *Certè qui Magistratum minor gerit: dicendum est iurisdictionem eius non improbari. Et si fortè ex consensu iudex minor datus sit scientibus his, qui in eum consentiebant; rectissimè dicitur valere sententiam. Proinde si minor Prætor, si Consul ius dixerit, sententiamvè protulerit, valebit. Princeps enim qui ei Magistratum dedit, omnia gerere decrevit.* Præceptum Pontificis est causa sufficiens mutandi Missam; Lex 57. De re judicata.

Consimiliter ergo Pontifex, qui mihi præceptum dat celebrandi Missam votivam, vel de Requiem in Festo Duplici, omnia gerere decernit; decernere autem non potest, nisi quod bonum est; bonum verò esse non potest, nisi in Rubricis dispenset: ergo &c. Sin autem alius Superior præcipiat, qui non potest dispensare, propalàm est vel præceptum esse nullum, utpote de re illicita, vel intelligendum fore de Missa currente. secùs alterius Superioris qui non potest dispensare in Rubricis.

Hinc infero, inquit Tamburinus suprà c. 6. §. 5. n. 2. minùs rectè se gerere eos Confessarios, qui (nisi sequantur sententiam Suarii) Missam votivam vel funebrem injungunt pro Pœnitentia sacramentali Sacerdotibus celebrãdam in diebus illis sive prohibitis, sive solùm permissis; quia Confessarius non potest contra Rubricas quemlibet obligare, nec impedire melius bonum conformandi Officium cum Missa. Quare in hoc casu pœnitens meliùs currentem, quàm injunctam recitet ex mea sententia. Hæc ille. 709. Quid ergo si Confessarius imponat Missam votivam? Ex sententia Tamburini tenetur legere currentem;

Bene dicit: *Ex mea sententia*; nam ex sententia Suarii tenetur legere injunctam, quo- ex sententia Suarii votivam;

 niam

niam potest id facere sine peccato, neque propriâ auctoritate, ut communior habet doctrina Theologorum, licet pœnitenti pœnitentiam injunctam commutare, in id quod melius est; sicuti subditus v. g. non potest propriâ auctoritate mutare præceptum Superioris, v. g. jejunium, in auditionem Missæ, quamvis hæc omnibus consideratis esset melior.

710\. Portel nisi propriâ auctoritate pœnitentiam injunctam mutet in meliorem; quod fieri posse putant aliqui. Diana. Oppositum est verius.

Scio Portel verb. *Pœnitentia Sacramentalis* in addit. n. 6. tenere oppositum, scilicet pœnitentem propriâ auctoritate posse commutare pœnitentiam sibi injunctam in aliud opus cognitum evidenter melius, exemplo voti, quod propriâ auctoritate vovens potest commutare in melius, quam sententiam Diana part. 2. tract. 1. Miscel. resol. 53. in fine vocat probabilem; & secundùm illam, si evidenter melius est recitare currentem, posset pœnitens istam recitare, estò recitando injunctam nullatenus peccaret. Scio hoc, inquam, sed tamen etiam non ignoro, communiorem doctrinam esse probabiliorem, ut eam vocat Diana suprà.

Neque est par ratio in voto & pœnitentia.

Et sanè simile voti in multis claudicat: unum (quia res non est hujus loci) sufficiet; nimirum, obligationem voti, tanta quanta est, respicere solum Deum, cui indubiè magìs placet, & per consequens qui magìs vult, quod melius invenitur, ut in hac eadem Conclusione diffusiùs ostendimus. Porrò obligatio Pœnitentiæ sacramentalis tota oritur ex voluntate quasi Superioris, petentis hanc rem, & non aliam: melior autem est obedientia, quàm victimæ.

Adverte etiam subinde fieri posse, ut ex speciali causa Confessarius injungat Missam votivam, vel de Requiem: quidni ergo tunc debeat pœnitens illam legere, cùm ipsæ Rubricæ concedant Missam votivam in diebus permissis, si adsit rationabilis causa? Immo Missam de Requiem sine alia rationabili causa?

711\. Missæ injunctæ ab Episcopo in ordinatione secundùm Tambur. nequeunt dici in diebus prohibitis.

Cæterùm ut finem imponamus huic Conclusioni solitò prolixiori, ex jam dictis infert Tamburinus suprà nu. 3. Missas injunctas ab Episcopo in Ordinatione Sacerdotum, unam de Spiritu Sancto, alteram de Beatissima Virgine, tertiam de defunctis, non debere recitari ab illis novellis Presbyteris in diebus vetitis, sed in diebus concessis, aut saltem permissis. Ratio (inquit) prioris dicti est; quia id præceptum (ut notat Gavantus in Rubricis part. 1. tit. 4. litt. O. §. *Neque putes*) intelligitur salvis Rubricis Missalis: Rubricis, inquam, prohibentibus: alioquin absonum esset celebratâ primâ Missâ in Natali Domini v. g. recitare prædictas votivas, & de Requiem in tribus sequentibus Festis.

Ratio posterioris est; quia cùm hæc præscriptio ortum habuerit à Summo Pontifice, cujus jussu ordinatum fuit Pontificale, potuit Pontifex pro hoc casu abrogare illas Rubricas permissivas de constanti conformatione Officii cum Missa. Et potuisset etiam abrogare illas Rubricas prohibentes, sed nos ex inconvenienti, quod indè sequeretur, quòd nimirum deberent aliquando dici Missæ votivæ & funebres in diebus solemnibus, colligimus prohibentes non fuisse abrogatas, fuisse autem permissivas; quia tunc sine inconvenienti Missæ illæ ab Episcopo injunctæ recitari possunt. Hactenus Tamburinus.

Qui videtur allucinatùs, & perperàm intellexisse ordinationem illam Pontificalis, quasi Neomysta celebratâ primâ Missâ, in tribus immediatè subsequentibus diebus deberet dicere illas tres Missas votivas, quod non credo ab ullo in praxi observari, estò sequantur dies concessi, sive permissi; neque ex verbis Pontificalis id colligitur, quæ sic sonant: *Ad Presbyteratum verò ordinati, post primam vestram Missam, tres alias Missas, videlicet unam de Spiritu Sancto, aliam de Beata Maria semper Virgine, tertiam pro Fidelibus defunctis dicite, & omnipotentem Deum etiam pro me orate.* 712.

Sed videtur malè intellexisse ordinationem Pontificalis.

Vera ejus interpretatio.

In quibus verbis, præterquam quòd non satìs clarè contineatur præceptum, unde id aliqui negant, & meritò; quis enim dixerit ordinatos ad Presbyteratum strictè & specialiter obligari ad orandum pro Episcopo? Ut, inquam, illud omittam; quis non potest commodè hæc verba sic interpretari: *Post primam vestram Missam tres alias Missas tempore opportuno dicite?*

Et quamvis incongruum sit illas Missas dicere in Festis solemnioribus, aut alijs minùs solemnibus, quæ sunt de præcepto, & ideo non fuerit mens Pontificis abrogare Rubricas illas prohibentes quoad ista Festa; quod quæso inconveniens est, ut illæ Missæ, sic specialiter injunctæ ex voluntate Pontificis, dicantur in Festis Duplicibus non præceptis? Nullum prorsus.

Plura de Missis votivis, & de Requiem disputari possent; sed timeo ne festino Lectori, etiam hactenus disputata adhuc nimis prolixa videantur; ideo ad alia transeo: eo semper salvo, quòd nullatenus coincidant, omittere, vel addere aliquid eorum, quæ dicenda sunt in Missa, vel non dicenda; & celebrare Missam alterius diei, etsi in illa plus vel minus dicatur, quàm in Missa currente. Hinc tametsi semper foret aliquod peccatum addere vel omittere, equidem aliquando licitè celebras Missam non currentem, imò obligaris celebrare, ut patet ex jam dictis. 713.

Et verò de omissione, quando sit peccatum mortale, & quando tantùm veniale, satìs superque actum. De additione autem dico:

CON-

CONCLUSIO XXXV.

Sacerdos recitans *Gloria*, &, *Credo*, quando non sunt recitanda, aut aliquam commemorationem, ad summum peccat venialiter. Similiter qui ut privata persona ex peculiari devotione, dum secretè orat, addit Pater noster, vel Psalmum Miserere, aut quid simile. Idem sit judicium de illo, qui in Canone nominat suum Generalem & aliis nominibus Sanctorum addit nomen sui Patroni, vel Patroni loci.

714. Dicere *Gloria*, vel *Credo*, cùm non est dicendum, est leve peccatum. RAtio est parvitas materiæ. Sanè si absque gravi peccato omittuntur *Gloria*, & *Credo*, quando recitanda sunt, quidni etiam sine mortali peccato addantur, quando non sunt recitanda? Quamvis enim, ut conclus. 33. dictum est, gravius sit peccatum addere, quàm omittere; non sic tamen ut additio sit peccatum mortale in eadem materia, in qua omissio est peccatum veniale, sed sufficit quòd sit majus peccatum veniale.

ob levitatem materiæ. Itaque cùm recitatio Cantici Angelorum, & Symboli Apostolorum ab Ecclesia in pluribus Missis usurpetur, & in multis omittatur, videtur nobis levis materia tam respectu additionis, quàm omissionis. Et eadem est ratio alicujus commemorationis; nam sæpè plures, subinde pauciores in Rubricis præscribuntur, & ideo exigua est inordinatio contra præscriptum Rubricarum, vel plures recitare, vel pauciores, dummodò saltem una recitetur, & communis numerus non notabiliter excedatur.

715. Eadem est ratio de orationibus à celebrante fabricatis. Porrò de aliis orationibus, quæ non sunt in usu Ecclesiæ (sive simpliciter, ut si quis recitet orationes à seipso fabricatas, aut saltem quibus non solet uti Ecclesia in Sacrificio Missæ, ut Oratio Dominica, quæ secretò recitatur, vel Psalmus Davidicus) quamquam sit major ratio dubitandi; tamen non video quare etiam in illis non possit & debeat admitti parvitas materiæ; si non addantur ut partes Sacrificii, præsertim quando adduntur tantùm ex aliqua particulari devotione, minimè tamquam partes Officii Missæ. Sic enim non directè peccatur contra Bullam Pii V. in qua Pontifex solùm præcipit, ut nemo quidquam addere præsumat, ad quod requiritur malitiosa intentio.

Interim (ut advertit Dicastillo disp. 4. n. 268.) stultissimum peccatum erit; nam cùm oratio ad hunc finem ordinari debeat, ut Deus colatur, & impetretur ab illo quod petitur, stultissimum est adhibere ad id medium, quod non ad cultum, sed ad culpam, non ad placendum, sed ad displicendum, non ad impetrandum & merendum beneficium, sed ad supplicium potiùs & pœnam; tamquam culpa, licèt venialis, deservit; immo si publicè talis oratio adhibeatur, poterit esse mortale aliquando ob scandalum. Quod judicio prudentis discernendum est. Ita ille. Dicastillo. vel publicè adhibeantur cum scandalo.

Equidem puto eos qui id faciunt rarò advertere malitiam, etiam venialem, & qui vident viros alioquin probos & devotos, id practicantes, rarò scandalizantur, immo communes homines bene subinde ædificantur, multumque illas particulares devotiones ponderant, quoniam nesciunt Rubricas. 716. quod rarò intervenit,

Profectò hanc particularem devotionem legimus practicasse Sanctum Xaverium Indiarum Apostolum, addebat enim (ut habet Lucena in ejus vita lib. 1. c. 5.) ante Communionem orationem à se latinè compositam pro conversione Indorum sequentis tenoris: *Æterne Deus omnium rerum Creator, memento Infidelium animas te solùm creasse, quas ad imaginem & similitudinem tuam fecisti. Ecce Domine in opprobrium tuum eis ipsis implentur inferni. Memento Domine Iesu Christi Filij tui, qui sanguinem suum tam liberaliter effundens, pro illis passus est. Ne permittas Domine eumdem Filium tuum Dominum nostrum à Paganis ampliùs contemni, sed precibus Sanctorum electorum tuorum, & Ecclesiæ Beatissimæ eiusdem Filii tui Sponsæ placatus, recordare misericordiæ tuæ, & oblitus idololatriæ, & infidelitatis eorum, fac ut ipsi quoque agnoscant, quem misisti Iesum Christum Filium tuum Dominum nostrum, qui est Salus, Vita, & Resurrectio nostra, per quem salvati & liberati sumus, cui sit gloria per infinita secula seculorum. Amen.* ut probat factum S. Xaverii.

Ita orabat S. Xaverius, quoties offerebat incruentum Missæ Sacrificium. Numquid stultissimè? Absit à nobis hæc cogitatio. An fortè excusandus venit, quia id fecerit ante Concilium Tridentinum, & Pium V.? Certè nullo unquam tempore licuit unicuique pro libitu recedere ab ordine Missæ in Ecclesia recepto. Alioquin tremendum hoc Mysterium, omni Religionis cultu ac veneratione dignissimum, infinitis fuisset expositum superstitionibus, & quod in Ecclesia Dei esse debuisset tamquam castrorum acies ordinata, confusissimum chaos extitisset. 717. Quod nequit excusari eò quòd præcesserit Conc. Trident.

Lege Decretum Tridentini de observandis & evitandis in Celebratione Missæ sess. 22. & scriptum invenies: *Cùm igitur multa iam sive temporum vitio, sive hominum incuriâ & improbitate* 718. nam ante Conc. illicitum erat addere pri-

vates orationes. *tate irrepsisse videantur, quæ à tanti Sacrificii dignitate aliena sunt, ut ei debitus honor & cultus ad Dei gloriam, & fidelis populi ædificationem restituatur, decernit Sancta Synodus, ut Ordinarii locorum Episcopi ea omnia prohibere, atque è medio tollere sedulò curent, ac teneantur, quæ vel avaritia, idolorum servitus, vel irreverentia, quæ ab impietate vix seiuncta esse potest, vel superstitio veræ pietatis falsa imitatrix induxit.* Inter hæc autem postremo loco enumerat, *Ritus alios aut alias ceremonias & preces,.... præter eas,quæ ab Ecclesia approbata, ac frequenti & laudabili usu receptæ fuerunt.* Ergo ante Concilium Tridentinum illicitum erat aliis precibus uti.

719. ut patet ex Conc. Cartha. III. Quare miramur? In Concilio Carthaginensi III. Provinciali, convocato anno 397. confirmato autem in sexta Synodo Generali in Trullo celebrata anno 680. decernitur cap. 23. *Vt nemo in precibus vel Patrem pro Filio, vel Filium pro Patre nominet. Et cùm ad altare assistitur, semper ad Patrem dirigatur oratio. Et quascumque sibi preces aliquis describit, non eis utatur, nisi priùs eas cum instructioribus fratribus contulerit.*

& Milevitano II. Et in Concilio Milevitano II. quod habitum fuit sub Innocentio I. anno 416. ab eoque confirmatum, statuitur cap. 12. *Vt preces vel orationes, seu Missæ quæ probatæ fuerint in Concilio, sive Præfationes seu commendationes, seu manus impositiones, ab omnibus celebrentur. Nec aliæ omnino dicantur in Ecclesia, nisi quæ à prudentioribus tractatæ vel comprobatæ in Synodo fuerint, ne fortè aliquid contra fidem, vel per ignorantiam,vel per minus studium sit compositum.*

720. Variæ excusationes illius facti. Tamburinus. Quâ ergo auctoritate Sanctus Xaverius illam orationem composuit, & publicè, aut saltem privatim in Missa recitavit? Respondet Tamburinus suprà cap. 5. §. 3. n. 3. fortasse id obtinuit à Sancta Sede. Quid si ipse, utpote Summi Pontificis in his Regionibus Legatus, sibi id indulsit? Quid si Sanctus vir divinâ inspiratione id fecerit? Ita interrogat Tamburinus.

Addere potuisset: quid si fecerit per ignorantiam invincibilem, putans ex ardenti zelo animarum sibi licere, quod à parte rei non licebat? Sic enim non rarò experimur, viros, alioquin Sanctos, & Deum timentes, &, ut sic loquar, nimiùm amantes, facilè sibi persuadere aliquid esse licitum, quod si oculatiùs introspexissent, non dubitassent esse illicitum.

Eadem est ratio orationis vocalis & mentalis. Enimverò quid interest vocalem addam orationem, an mentalem? Et tamen cùm Ecclesia tantùm præscripserit triplicem orationem mentalem in Missa, scilicet in primo Memento pro vivis, in secundo pro defunctis, ac denique post sumptionem Corporis, ubi in Canone, seu Ordinario Missæ dicitur in Rubrica illius: *Quiescit aliquantulum in meditatione Sanctissimi Sacramenti:* nuper in nostro Conventu, unus ex Sacerdotibus nimiùm devotus, quartam orationem mentalem addidit ante sumptionem cum Corpore Christi in manibus, quod etiam de alijs testatur Dicastillo suprà n. 269. Putas autem quòd id facerent, si apprehenderent se peccare, vel saltem venialiter? Non est credibile.

Quantùm ad tertiam partem Conclusionis, sunt qui existiment, Sacerdotem Regularem peccare mortaliter, si in Canone Missæ pro nomine Episcopi, ponat nomen Generalis suæ Religionis. Ita Diana part. 2. tract. 14. resol. 40. fundans se in Declaratione Cardinalium, quam refert sub his verbis: *Cùm Cæsar Episcopus Novariensis in Hispanijs Nuntius Apostolicus esset, fuit coram eo dubitatum, an Religiosi peccarent mortaliter in Canone Missæ commemorationem facientes pro Episcopo loci, in cuius locum ponebant Superiorem Ordinis? Consulta ab ipso Nuntio Sancta Sedes Apostolica respondit eos mortaliter peccare,cum sit ad unguem Missale observandum, nec in Collectis Missæ posse aliquid addi sub eadem pœna præter orationem solitam pro Rege & eius prole, & exercitu.* 721. Regularis in Canone pro nomine Episcopi ponens nomen sui Prælati, peccat graviter secundùm aliquos. Declaratio Cardinal. Diana.

722. Objectio. Sed quæ utilitas inquis,in tot tantisque peccatis mortalibus? Res in se parva est, ut patet. Ratio autem præcipiendi,quæ, & qualis ut constituat rem formaliter magnam, si non fiat ad mutandum ritum, vel ex contemptu Episcopi?

Responsio. Audio respondentem, ratio est, fructus Sacrificij, quem illi majorem percipiunt, pro quibus in speciali oratur, & quo privatur Episcopus contra jus quod habet ex ordinatione Ecclesiæ. Atque ut fructus, qui correspondet speciali illi orationi unius aut alterius Missæ parvus esset, quidni magnus sit, qui provenit ex tot centenis & millenis Missis, quæ celebrantur à Sacerdotibus Regularibus? Hæc diligenter expende. Nam quod attinet ad declarationem Cardinalium, de illa nobis non constat authenticè,& ideo parùm curanda.

An autem hæc declaratio coincidat cum illo decreto Sacræ Rituum congregationis 12 Novembris 1615. quod citat Gavantus in Rubric. part. 2. tit. 8. n. 2. in fine, nescio,neque curo; quia etiam de hoc nobis non constat authenticè, ut omittam quòd non explicet peccatum mortale, ut colligitur ex forma verborum, sub qua à Gavanto refertur, videlicet: *Caveant Regulares ne in Canone nominent Superiores suos, ut Antistites.* Sed neque hic Auctor ullo verbo significat sic nominare suos Superiores esse peccatum mortale. Decretum S. Congr. Gavantus.

723. Esto omissio nominis Episcopi foret gravis. Cæterùm licèt admitteremus omissionem nominis Episcopi loci, in quo celebratur (de illo enim intelligitur Rubrica ista, & non de Episcopo ipsius celebrantis) esse peccatum mortale; nùm ideo etiam additio nominis Generalis, sive Superioris Religionis? Minimè; quia res tam materialiter, quàm formaliter parva,

non ideo additio nominis Præ. lati.

parva, & de illa additione loquitur nostra Conclusio.

Si dixeris cum Cardinalibus suprà, Missale ad unguem esse observandum. Respondeo; planè, sed quòd ideo vel ad latum unguem ab illo recedere, semper sit peccatum mortale, hoc est quod constantissimè negamus, nec ullus Cardinalium credo unquam probavit, aut probare poterit.

724. aut alicujus Sancti.

Et idem assero de additione nominis alicujus Sancti; sicuti enim superiùs diximus, non esse mortale, unum aut alterum nomen omittere, ita non video quare unum aut alterum addere, foret peccatum mortale. Interim per se illicitum est, & tantò magìs, quantò pars illa Missæ reliquis dignior est, semper tamen intrà latitudinem peccati venialis.

Hinc licèt jam consuetudine introductum sit, ut in confessione generali, quæ dicitur in initio Missæ, Regulares nominent suum Sanctum Patriarcham, v. g. Franciscum, Dominicum &c. equidem in Canone nemo id hactenus, saltem quod scitur, attentavit.

Ex his facilè erit judicare de alijs similibus additionibus sive verborum, sive ceremoniarum & instrumentorum, quæ ex præscripto Ecclesiæ in celebratione Missæ non solent adhiberi: par enim est omnium ratio, attentâ gravitate & levitate.

Nunquid etiam par ratio interruptionis Missæ? Maximè; & quidem

CONCLUSIO XXXVI.

Peccat mortaliter qui sine gravissima causa interrumpit Sacrificium Missæ quoad partes essentiales, id est, Consecrationem Corporis, & Sanguinis, imò & sumptionem, estò tantùm sit pars integralis.

725. DE hac Conclusione diffusè egimus disputatione præcedenti sect. 4. conclus. 11. per totam. Tantùm hic addo unum aut aliud verbum. Si contingeret quempiam consecratione Corporis peractâ, certò cognoscere se non esse Sacerdotem, non solùm non potest, sed etiam tenetur inceptum Sacrificium interrumpere; si vera interruptio est, ubi nullum Sacrificium, vel saltem partialiter, est oblatum, aut offerri potest. Quidni ergo abstineret à consecratione Sanguinis, quam certò novit fore invalidam?

Qui peractâ consecratione Corporis certò cognoscit se non esse Sacerdotem, tenetur Sacrificium interrumpere.

Certò, inquam; nam in loco & re tam gravi, inquit Tamburinus lib. 2. cap. 7. §. 1. n. 2. nec scrupulus, nec dubium te commovere debet; quare ni certus omnino sis, depone dubium; hoc est, tibi persuade (quandoquidem non es certus) pergere posse, & pergito.

Consilium bonum (quod etiam invenies apud Fagundez de 1. Præcep. Eccles. lib. 3. cap. 28. n. 19.) sed casus est metaphysicus, quo præcisè inter consecrationem unius, & alterius speciei, certitudo, vel dubitatio incideret. Facilius contingere posset tempore, quod intercedit inter consecrationem, & sumptionem; quamquam & istud numquam fuerit visum, vel auditum.

Tamburinus, Fagundez,

In dubio posset pergere.

Interim tamen si fors contingeret aliquem tunc reddi certum, se non esse Sacerdotem, quæro, an ad evitandum scandalum, quod suppono indubiè secuturum; si recedat, idque gravissimum, puta, quia sunt præsentes Hæretici, quæro, inquam, an possit talis putatitius Sacerdos, cùm non sit ampliùs periculum invalidæ consecrationis, sumere panem & vinum invalidè consecrata, cæteraque more solito perficere, eâ intentione, quâ illi, qui faciunt Missam siccam, ut loquuntur? 726.

An certus possit pergere ad evitandum scandalum?

Profectò non video quid possit obstare, præter periculum materialis idololatriæ. Nam illo secluso, fortè etiam posset simulare consecrationem ipsam, id est, proferre verba sine intentione consecrandi. Jam autem quia illud ordinariè subest, ideo statim Sacrificium esset interrumpendum, non obstante scandalo, quod indè posset oriri.

Probatur; quia non sunt facienda mala ut eveniant bona, teste Apostolo Rom. 3. v. 8. ubi sic inquit: *Et non (sicut blasphemamur, & sicut aiunt quidam nos dicere) faciamus mala ut veniant bona, quorum damnatio justa est.* Atque in his circumstantijs obtinet Regula juris: *Vtilius scandalum nasci permittitur, quàm veritas relinquatur.* De Reg. juris cap. 3. *Qui scandalizaverit.* Vide dicta disp. 1. sect. 7. conclus. 14.

Sicuti propter idem periculum non licet peccatori occulto porrigere Hostiâ non consecratam loco consecratæ.

Rom. 3. cap. 3. de Reg. Iuris

Alium casum metaphysicum propono, & quæro: An sicuti Sacerdos, qui bonâ fide Missam incepit, si hostes, Hæretici v. g. ingruant ad occidendum ipsum in altari, potest hostiam consecratam statim sumere, vel secum auferre, si ad consecrandum calicem sine evidenti mortis periculo progredi non possit, an, inquam, pari ratione ex metu mortis, qui incutitur non in contemptum, sed in alium finem, v. g. ad infirmum communicandum, possit incipere Missam cum animo sic interrumpendi? 727.

An liceat Missam essentialiter interrumpere ex metu mortis?

Tamburinus suprà n. 5. negat: assignat autem disparitatem; quia in secundo casu directè intenditur Sacrificium imperfectum, quod, quia est contra Christi præceptum, numquam licet: at in primo casu Sacerdos non intendit mutilare Sacrificium directè & ex proposito, sed permittit ejus imperfectionem, seu omittit illud

An liceat habere intentionem sic interrumpendi?

Negat Tamburinus.

illud perficere in eo casu, in quo Christi affirmativum præceptum de integrando Sacrificio non obligat. Debet igitur Sacerdos semper habere propositum perficiendi, estò per accidens, urgente gravissimo periculo, non perficiat. Ita ille.

728. Sed petit principium.

Sed petit principium; hoc enim est quod quæritur, an semper Sacerdos debeat habere tale propositum; & quod non debeat, videtur probari ad hominem, quia, ut ipse ait, in eo casu Christi affirmativum præceptum de integrando Sacrificio non obligat. In eo, inquam casu, id est, quando metus mortis incutitur, & non in contemptum; si tunc non obligat præceptum, quare non possum mutilationem illam Sacrificij à principio Missæ directè intendere?

Si dixeris, non loquitur de omni tali casu, sed quando Missâ jam inceptâ hujusmodi metus supervenit. Rectè; sed unde probatur, quòd potiùs in hoc casu, quàm in alio? Vel ergo illud præceptum Christi affirmativum simpliciter obligat cum periculo vitæ, vel non: si primum, in neutro casu licet interrumpere; sin autem posterius elegeris, licet in utroque.

729. Et verò quis nesciat non omnia præcepta Divina, maximè affirmativa, obligare cum periculo vitæ? Sanctificatio Sabbati nonne præceptum Divinum? Sed quid dicit Scriptura 1. Machab. 2. v. 38. & sequentibus: *Et intulerunt illis bellum Sabbathis; & mortui sunt ipsi & uxores eorum, & pecora eorum usque ad mille animas hominum. Et cognovit Mathathias & amici eius, & luctum habuerunt super eos valde. Et dixit vir proximo suo, si omnes fecerimus, sicut Fratres nostri fecerunt* &c. *nunc citiùs disperdent nos à terra. Et cogitaverunt in die illa dicentes: Omnis homo quicumque venerit ad nos in bello die Sabbathorum, pugnemus adversus eos* &c.

Non omnia præcepta divina obligant cum vitæ periculo: 1. Machab. 2

quale est præceptum de sanctificando sabbatho.

Legem itaque Divinam de sanctificando Sabbato interpretati sunt Machabæi non obligare cum periculo vitæ, nec de tali interpretatione Scriptura ullibi ipsos reprehendit. Quidni similiter interpretari possimus Christi præceptum affirmativum de integrando Sacrificio? Non dubito, quamquam rarissimè contingere possit, ut talis metus ab extrinseco incutiatur, & non in contemptum.

aut integrando Sacrificio;

730. de quo semper fuit sollicita Ecclesia.

Cæterùm Ecclesia semper maximè sollicita fuit pro Sacrificii integritate quoad partes essentiales, adeò ut factâ consecratione, sive unius sive utriusque speciei, si accidat Sacerdotem vel mori, vel ita infirmari, ut Sacrificium inceptum non possit perficere, velit Missam per alium Sacerdotem expleri, etiam per non jejunum in casu necessitatis, de quo alibi egimus.

An possit Sacrificium in casu necessitatis expleri per excommunicatum.

Imò putat Tamburinus suprà cap. 8. §. 1. num. 10. (quidquid alii contradicant) etiam nullo instante scandalo, excommunicatum, suspensum, irregularem, si alius aptus Sacerdos non adsit, cum debita cordis contritione, posse Sacrificium explere.

Tamburinus.

Ratio ipsius est; quia Sacrificium relinqui imperfectum quoad essentialia fuit semper existimata res gravissima, cui omnibus modis sit succurrendum, tantùmque rigor fundatur in eo, quòd præceptum de integritate Sacrificii putatur esse divinum à Christo Domino latum, cui Sponsa Ecclesia per censuras non videtur derogare voluisse, immo nec potuisse.

Ratio sententiæ affirmantis.

Confirmatur primò; quia omnes cum S. Thoma 3. part. q. 83. art. 6. ad 2. concedunt, Sacerdotem, si post consecrationem recordetur se esse excommunicatum, suspensum, vel irregularem, debere Missam absolvere; idque propter perfectionem Sacrificii; etiam præscindendo ab omni alia causa; at idem prorsus est in nostro casu. 731.

Prima confirmatio. D. Thom.

Confirmatur II. quia non est novum in Ecclesia, ut Sacerdos per prædictas censuras à ministerio Sacramentorum exclusus, ad illud in necessitatibus admittatur. Sic Sacerdos excommunicatus vitandus, immo irregularis, immo degradatus, quamvis privetur ab Ecclesia jurisdictione, tamen potest ministrare Sacramentum Pœnitentiæ existenti in articulo mortis, quando alius idoneus Sacerdos non adest. Sic in simili necessitate, potest Baptismum conferre, sic item in simili Eucharistiam infirmo porrigere. Si ergo ab his non excluditur excommunicatus, quia non est credibile Ecclesiam velle in tanta Fidelium necessitate prohibere Sacerdotem, ita nec excludetur in tanta necessitate divini cultûs in casu integrandi Sacrificii. Hactenus Tamburinus.

Secunda confirmatio.

Utique satìs probabiliter; nisi quòd falsum sit, Ecclesiam hoc non potuisse prohibere per censuras; maximè cùm non desint, qui doceant illam integritatem solùm esse juris Ecclesiastici. Et sanè D. Thomas loco citato ad primum nullo modo indicat esse juris divini, estò Tamburinus ipsum adferat pro se, immo potiùs contrarium; nam objectio supponit esse statutum Ecclesiæ ibi: *Ergo videtur quòd non possit impleri statutum Ecclesiæ, quo præcipitur quòd Sacerdos consecrans suo Sacrificio communicet.* 732.

Iudicium Auctoris de illa sententia. D. Thomas.

Quin in responsione ut probet Sacrificium per alium esse supplendum, adfert Doctor Angelicus Decretum Concilii Toletani VII. c. 2. (& refertur 7. q. 1. can. *Nihil* 16.) sequentis tenoris: *Censuimus convenire, ut cum à Sacerdotibus Missarum tempore sancta Mysteria consecrantur, si ægritudinis acciderit quilibet eventus, quo cœptum nequeat consecrationis expleri mysterium, sit liberum Episcopo vel Presbytero alteri consecrationem exequi officii cœpti. Non enim aliud ad supplementum initiatis mysteriis competit, quàm aut incipientis, aut subsequentis completa benedictio Sacerdotis: quia nec perfecta videri possunt, nisi perfectionis ordine compleantur. Cùm enim simus omnes unum*

Conc. Tolet. VII.

unum in Christo, nihil contrarium personarum diversitas format: ubi efficaciam prosperitatis unitas fidei repræsentat ...... Ne tamen quod naturæ languoris causâ consulitur, in præsumptionis perniciem convertatur.... nullus absque proventu patentis molestiæ minister vel Sacerdos, cùm cœperit, imperfecta officia præsumat omnino relinquere. Si quis hæc temerariè præsumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit. Hucusque Concilium, & D. Thomas.

733. *Explicatur Decretum Conc. Tolet. VII. Soto.* In quibus profectò verbis nullum reperio, quod sonat præceptum divinum. Quid si dicerem cum Soto 4. dist. 13. q. 2. art. 6. quantùm ad tenorem attinet illius Concilii, nullam esse obligationem supplendi istum defectum? Quia (inquit Sotus) Concilium non ait, nisi quòd sit liberum alteri consecrationem exequi.

Suarez. Scio Suarium disp. 85. sect. 1. circa finem, illam vocem: *Liberum sit*, sic explicare, ut idem significet, quod, hoc esse in facultate & potestate Sacerdotis, secùs alterius Clerici, vel Laici. Quapropter (inquit ille) si Sacerdos non adsit, non oportebit Sacramentum ab alio consumi, sed reverenter servandum erit; vel si adsit, qui illud reverenter sumere possit, id fieri licebit non ad complendum Sacrificium, sed ad reverenter tractandum Sacramentum. Ratio; quia solus Sacerdos potest cum alio veluti unus minister reputari, utpote qui solus est minister Sacrificii.

734. *ut non sit obligatio explendi sacrificium inceptum per alium Sacerdotem.* Hæc, inquam, doctrina quamvis vera sit; quidni etiam explicari possit, imò debeat illa vox, *Liberum sit*, in sensu contrario, ut idem sit, quòd posse, & non posse suppleri mysterium inceptum per alium Sacerdotem? Attende quòd non dicat Concilium: *Censuimus debere*; sed, *Censuimus convenire*. Et infrà: *Quod naturæ languoris causâ*, non dicit, *Præcipitur*, sed, *Consulitur*.

Ubi autem loquitur de eodem Sacerdote videlicet in ultimis verbis: *Nullus absque proventu* &c. excommunicationis sententiam fulminat in eum, qui temerariè præsumpserit imperfecta officia relinquere: ergo agnoscit Concilium majorem obligationem in Sacerdote, qui incepit Sacrificium, ne sine necessitate ab incepto desistat, quàm in Sacerdote, qui priori deficiente, inceptum mysterium explet.

735. *Respondetur ad primam confirmationem Tamb.* Ex quo patet responsio ad primam confirmationem Tamburini. Quòd enim ab eodem Sacerdote, nisi necessitas excuset, debeat Sacrificium perfici; juris est divini; & ideo Ecclesia non censetur per censuras voluisse derogare illi juri. Quòd autem ab alio debeat expleri, aut saltem possit expleri, Ecclesia statuit, & ideo per censuras, non tantùm potuit, sed fortè etiam voluit illi statuto derogare. Pro quo ulteriùs

Con. Tolet. agit etiam de inferioribus Clericis. Nota, Concilium Toletanum in cap. mox allegato, non tantùm agere de Sacerdotibus; sed etiam de aliis Clericis inferioribus, ibi: *Quod etiam consultum cuncti Ordinis Clericis individuum (aliàs indultum) sibi esse non ambigant: sed, ut præmissum est, præcedentibus libenter alii pro complemento succedant.*

Ubi eodem modo loquitur de supplendo ministerio Diaconi, Subdiaconi, & aliorum Clericorum, si fortè illi, qui inceperint, causâ languoris deficiant. Et propterea dicam excommunicatum, suspensum, irregularem, posse explere ministerium Diaconi, Subdiaconi & aliorum Clericorum?

Hæc maturè expendantur; & apparebit probabilis sententia Emanuelis Sa verb. *Missa* n. 38. ubi sic habet: Si Sacerdos non possit Missam absolvere, siquidem nondum consecraverat, perfici potest per alium jejunum: si consecraverat, & non communicaverat, perficere potest, & secundùm quosdam etiam debet alius, etiam non jejunus; non autem excommunicatus, aut suspensus aut irregularis. 736. *Sententia Em. Sa negans excommunicatum posse explere Missam ab alio inceptam.*

Victorellus. Victorellus ad eundem Sa expurgatum addit: Immo si solus adsit Sacerdos excommunicatus, aut irregularis, & ex Sacri omissione secuturum sit grave aliorum scandalum, perficere potest, aliàs non, Azor ex Soto. Hæc ille.

Sed hoc in Soto non invenio, qui non agit de excommunicato; sed concubinario, quem docet per se non teneri supplere, idque propter difficultatem contritionis. Interim tantum posset esse scandalum, ut teneretur, maximè in periculo corruptionis specierum Sanguinis. Idem dici posset de excommunicato, suspenso, irregulari, quando adhuc sunt in statu peccati mortalis. An autem sicuti concubinarius vel alius peccator potest supplere, si velit se per contritionem legitimè disponere, ita quoque possit excommunicatus, suspensus, aut irregularis, non satis constat; quia præter peccatum obstat positiva prohibitio Ecclesiæ. *An suppleri possit Sacrificium à concubinario?*

Et sanè Ecclesiam per illam prohibitionem potuisse præjudicare, ut sic loquar, juri divino, si fortè aliquod tale sit de supplendo defectum alterius Sacerdotis, vix possum dubitare. Nonne, secundùm omnes, Ecclesia per præceptum jejunii potuit præjudicare, vel potiùs facere, ut infirmus in articulo mortis non obligetur præcepto divino Communionis? Immo de facto fecit secundùm communiotem sententiam, quæ docet non posse Sacerdotem non jejunum sacrificare ad talem infirmum communicandum, idque fecit rationabiliter; quia illud præceptum non obligat, nisi quandò commodè potest adimpleri; judicat autem Ecclesia, commodè non posse infirmum communicare, quando ad hoc necesse est Sacerdotem non jejunum celebrare. 737. *Ecclesia potuit suppletionem inhibere excommunicato.*

Ergo similiter non est præceptum divinum, sive non obligat præceptum divinum de supplendo defectum Sacerdotis, & sic quodammodo de integrando Sacrificium, nisi quando com-

Negat Tamburinus.

illud perficere in eo casu, in quo Christi affirmativum præceptum de integrando Sacrificio non obligat. Debet igitur Sacerdos semper habere propositum perficiendi, estò per accidens, urgente gravissimo periculo, non perficiat. Ita ille.

728. Sed petit principium.

Sed petit principium; hoc enim est quod quæritur, an semper Sacerdos debeat habere tale propositum; & quod non debeat, videtur probari ad hominem, quia, ut ipse ait, in eo casu Christi affirmativum præceptum de integrando Sacrificio non obligat. In eo, inquam casu, id est, quando metus mortis incutitur, & non in contemptum; si tunc non obligat præceptum, quare non possum mutilationem illam Sacrificij à principio Missæ directè intendere?

Si dixeris, non loquitur de omni tali casu, sed quando Missâ jam inceptâ hujusmodi metus supervenit. Rectè; sed unde probatur, quòd potiùs in hoc casu, quàm in alio? Vel ergo illud præceptum Christi affirmativum simpliciter obligat cum periculo vitæ, vel non: si primum, in neutro casu licet interrumpere; sin autem posterius elegeris, licet in utroque.

729. Et verò quis nesciat non omnia præcepta Divina, maximè affirmativa, obligare cum periculo vitæ? Sanctificatio Sabbati nonne præceptum Divinum? Sed quid dicit Scriptura 1. Machab. 2. v. 38. & sequentibus: *Et intulerunt illis bellum Sabbathis; & mortui sunt ipsi & uxores eorum, & pecora eorum usque ad mille animas hominum. Et cognovit Mathathias & amici eius, & luctum habuerunt super eos valde. Et dixit vir proximo suo, si omnes fecerimus, sicut Fratres nostri fecerunt* &c. *nunc citiùs disperdent nos à terra. Et cogitaverunt in die illa dicentes: Omnis homo quicumque venerit ad nos in bello die Sabbathorum, pugnemus adversus eos* &c.

Non omnia præcepta divina obligant cum vitæ periculo: 1. Machab. 2

Legem itaque Divinam de sanctificando Sabbato interpretati sunt Machabæi non obligare cum periculo vitæ, nec de tali interpretatione Scriptura ullibi ipsos reprehendit. Quidni similiter interpretari possimus Christi præceptum affirmativum de integrando Sacrificio? Non dubito, quamquam rarissimè contingere possit, ut talis metus ab extrinseco incutiatur, & non in contemptum.

quale est præceptum de sanctificando Sabbatho, aut integrando Sacrificio;

730. de quo semper fuit sollicita Ecclesia.

Cæterùm Ecclesia semper maximè sollicita fuit pro Sacrificii integritate quoad partes essentiales, adeò ut factâ consecratione, sive unius sive utriusque speciei, si accidat Sacerdotem vel mori, vel ita infirmari, ut Sacrificium inceptum non possit perficere, velit Missam per alium Sacerdotem expleri, etiam per non jejunum in casu necessitatis, de quo alibi egimus.

An possit Sacrificium in casu necessitatis expleri per excommunicatum. Tamburinus.

Imò putat Tamburinus suprà cap. 8. §. 1. num. 10. (quidquid alii contradicant) etiam nullo instante scandalo, excommunicatum, suspensum, irregularem, si alius aptus Sacerdos non adsit, cum debita cordis contritione, posse Sacrificium explere.

Ratio sententiæ affirmantis.

Ratio ipsius est; quia Sacrificium relinqui imperfectum quoad essentialia fuit semper existimata res gravissima, cui omnibus modis sit succurrendum, tantusque rigor fundatur in eo, quòd præceptum de integritate Sacrificii putatur esse divinum à Christo Domino latum, cui Sponsa Ecclesia per censuras non videtur derogare voluisse, immo nec potuisse.

731. Prima confirmatio. D. Thomas.

Confirmatur primò; quia omnes cum S. Thoma 3. part. q. 83. art. 6. ad 2. concedunt; Sacerdotem, si post consecrationem recordetur se esse excommunicatum, suspensum, vel irregularem, debere Missam absolvere; idque propter perfectionem Sacrificii, etiam præscindendo ab omni alia causa; at idem prorsus est in nostro casu.

Secunda confirmatio.

Confirmatur II. quia non est novum in Ecclesia, ut Sacerdos per prædictas censuras à ministerio Sacramentorum exclusus, ad illud in necessitatibus admittatur. Sic Sacerdos excommunicatus vitandus, immo irregularis, immo degradatus, quamvis privetur ab Ecclesia jurisdictione, tamen potest ministrare Sacramentum Pœnitentiæ existenti in articulo mortis, quando alius idoneus Sacerdos non adest. Sic in simili necessitate, potest Baptismum conferre, sic item in simili Eucharistiam infirmo porrigere. Si ergo ab his non excluditur excommunicatus, quia non est credibile Ecclesiam velle in tanta Fidelium necessitate prohibere Sacerdotem, ita nec excluderur in tanta necessitate divini cultûs in casu integrandi Sacrificii. Hactenus Tamburinus.

732. Judicium Authoris de illa sententia.

Utique satis probabiliter; nisi quòd falsum sit, Ecclesiam hoc non potuisse prohibere per censuras; maximè cùm non desint, qui doceant illam integritatem solùm esse juris Ecclesiastici. Et sanè D. Thomas loco citato ad primum nullo modo indicat esse juris divini, estò Tamburinus ipsum adferat pro se, immo potiùs contrarium; nam objectio supponit esse statutum Ecclesiæ ibi: *Ergo videtur quòd non possit impleri statutum Ecclesiæ, quo præcipitur quòd Sacerdos consecrans suo Sacrificio communicet.*

D. Thomas.

Conc. Tolet. VII.

Quin in responsione ut probet Sacrificium per alium esse supplendum, adfert Doctor Angelicus Decretum Concilii Toletani VII. c. 2. (& refertur 7. q. 1. can. *Nihil* 16.) sequentis tenoris: *Censuimus convenire, ut cum à Sacerdotibus Missarum tempore sancta Mysteria consecrantur, si ægritudinis acciderit quilibet eventus, quo cœptum nequeat consecrationis expleri mysterium, sit liberum Episcopo vel Presbytero alteri consecrationem exequi officii cœpti. Non enim aliud ad supplementum initiatis mysteriis competit, quàm aut incipientis, aut subsequentis completa benedictio Sacerdotis: quia nec perfecta videri possunt, nisi perfectionis ordine compleantur. Cùm enim simus omnes unum*

unum in Christo, nihil contrarium personarum diversitas format: ubi efficaciam prosperitatis unitas fidei repræsentat ...... Ne tamen quod naturæ languoris causâ consulitur, in præsumptionis perniciem convertatur.... nullus absque proventu patentis molestiæ minister vel Sacerdos, cùm cœperit, imperfecta officia præsumat omnino relinquere. Si quis hæc temerariè præsumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit. Hucusque Concilium, & D. Thomas.

733. Explicatur Decretum Conc. Tolet. VII. Sotus.

In quibus profectò verbis nullum reperio, quod sonat præceptum divinum. Quid si dicerem cum Soto 4. dist. 13. q. 2. art. 6. quantùm ad tenorem attinet illius Concilii, nullam esse obligationem supplendi istum defectum? Quia (inquit Sotus) Concilium non ait; nisi quòd sit liberum alteri consecrationem exequi.

Suarez.

Scio Suarium disp. 85. sect. 1. circa finem, illam vocem: *Liberum sit*, sic explicare, ut idem significet, quod, hoc esse in facultate & potestate Sacerdotis, secùs alterius Clerici, vel Laici. Quapropter (inquit ille) si Sacerdos non adsit, non oportebit Sacramentum ab alio consumi, sed reverenter servandum erit; vel si adsit, qui illud reverenter sumere possit, id fieri licebit non ad complendum Sacrificium, sed ad reverenter tractandum Sacramentum. Ratio; quia solus Sacerdos potest cum alio veluti unus minister reputari, utpote qui solus est minister Sacrificii.

734. ut non sit obligatio explendi Sacrificium inceptum per alium Sacerdotem.

Hæc, inquam, doctrina quamvis vera sit; quidni etiam explicari possit, imò debeat illa vox, *Liberum sit*, in sensu contrario, ut idem sit, quòd posse, & non posse suppleri mysterium inceptum per alium Sacerdotem? Attende quòd non dicat Concilium: *Censuimus debere*; sed, *Censuimus convenire*. Et infrà: *Quod naturæ languoris causâ*, non dicit, *Præcipitur*, sed, *Consulitur*.

Ubi autem loquitur de eodem Sacerdote videlicet in ultimis verbis: *Nullus absque proventu* &c. excommunicationis sententiam fulminat in eum, qui temerariè præsumpserit imperfecta officia relinquere: ergo agnoscit Concilium majorem obligationem in Sacerdote, qui incepit Sacrificium, ne sine necessitate ab incepto desistat, quàm in Sacerdote, qui priori deficiente, inceptum mysterium explet.

735. Respondetur ad primam confirmationem Tamb.

Ex quo patet responsio ad primam confirmationem Tamburini. Quòd enim ab eodem Sacerdote, nisi necessitas excuset, debeat Sacrificium perfici, juris est divini, & ideo Ecclesia non censetur per censuras voluisse derogare illi juri. Quòd autem ab alio debeat expleri, aut saltem possit expleri, Ecclesia statuit, & ideo per censuras, non tantùm potuit, sed fortè etiam voluit illi statuto derogare. Pro quo ulteriùs

Con. Tolet. agit etiam de inferioribus Clericis.

Nota, Concilium Toletanum in cap. mox allegato, non tantùm agere de Sacerdotibus; sed etiam de aliis Clericis inferioribus, ibi: *Quod etiam consultum cuncti Ordinis Clericis individuum* (aliàs indultum) *sibi esse non ambigant: sed, ut præmissum est, præcedentibus libenter alii pro complemento succedant.*

Ubi eodem modo loquitur de supplendo ministerio Diaconi, Subdiaconi, & aliorum Clericorum, si fortè illi, qui inceperint, causâ languoris deficiant. Et propterea dicam excommunicatum, suspensum, irregularem, posse explere ministerium Diaconi, Subdiaconi & aliorum Clericorum?

736. Sententia Em. Sa negans excommunicatum posse explere Missam ab alio inceptam.

Hæc maturè expendantur; & apparebit probabilis sententia Emanuelis Sa verb. *Missa* n. 38. ubi sic habet: Si Sacerdos non possit Missam absolvere, siquidem nondum consecraverat, perfici potest per alium jejunum: si consecraverat, & non communicaverat, perficere potest, & secundùm quosdam etiam debet alius, etiam non jejunus, non autem excommunicatus, aut suspensus aut irregularis.

Victorellus.

Victorellus ad eundem Sa expurgatum addit: Immo si solus adsit Sacerdos excommunicatus, aut irregularis, & ex Sacri omissione secuturum sit grave aliorum scandalum, perficere potest, aliàs non, Azor ex Soto. Hæc ille.

An suppleri possit Sacrificium à concubinario?

Sed hoc in Soto non invenio, qui non agit de excommunicato, sed concubinario, quem docet per se non teneri supplere, idque propter difficultatem contritionis. Interim tantum posset esse scandalum, ut teneretur, maximè in periculo corruptionis specierum Sanguinis. Idem dici posset de excommunicato, suspenso, irregulari, quando adhuc sunt in statu peccati mortalis. An autem sicuti concubinarius vel alius peccator potest supplere, si velit se per contritionem legitimè disponere, ita quoque possit excommunicatus, suspensus, aut irregularis, non satis constat; quia præter peccatum obstat positiva prohibitio Ecclesiæ.

737. Ecclesia potuit suppletionem inhibere excommunicato.

Et sanè Ecclesiam per illam prohibitionem potuisse præjudicare, ut sic loquar, juri divino, si fortè aliquod tale sit de supplendo defectum alterius Sacerdotis, vix possum dubitare. Nonne, secundùm omnes, Ecclesia per præceptum jejunii potuit præjudicare, vel potiùs facere; ut infirmus in articulo mortis non obligetur præcepto divino Communionis? Immo de facto fecit secundùm communiorem sententiam, quæ docet non posse Sacerdotem non jejunum sacrificare ad talem infirmum communicandum, idque fecit rationabiliter; quia illud præceptum non obligat, nisi quando commodè potest adimpleri; judicat autem Ecclesia, commodè non posse infirmum communicare, quando ad hoc necesse est Sacerdotem non jejunum celebrare.

Ergo similiter non est præceptum divinum, sive non obligat præceptum divinum de supplendo defectum Sacerdotis, & sic quodammodo de integrando Sacrificium, nisi quando com-

commodè potest fieri. Quare autem Ecclesia non potuit rationabiliter judicare, incommodum esse, ut id fiat per excommunicatum, suspensum, aut irregularem?

738. *quòd autem non inhibuerit, probatur.* Cæterùm Ecclesiam non fecisse quod potuit facere, mihi persuadeo, tum ex similibus suprà allegatis in secunda confirmatione (quamquam aliquis respondere posset in illis majorem esse necessitatem) tum quia video Ecclesiam pro illo casu noluisse obligare ad jejunium, ad Confessionem præmittendam &c.

Cur potiùs meminerit Sacerdotis non jejuni, quàm excommunicati? Rubr. Miss. Et si quæras, quare Ecclesia in Rubricis Generalibus tit. de Defect. cap. 10. n. 3. in quo agit de præsenti materia, potiùs meminerit Sacerdotis non jejuni, dicens: *Missa per alium Sacerdotem expleatur ...... in casu necessitatis etiam per non jejunum*, quàm Sacerdotis excommunicati? Respondeo; quia sæpiùs occurrere potest, ut nequeat inveniri Sacerdos jejunus; rarissimè autem, ut alius non adsit præter excommunicatum, suspensum, aut irregularem.

Atque hæc etiam est causa, quare non meminerit præcepti Confessionis; quia videlicet Ecclesia meritò præsumit omnes Sacerdotes esse in statu gratiæ, nisi de aliquo in particulari contrarium probetur. Quòd autem sint jejuni, non debet, nec potest ordinariè præsumere.

739. *Interrumpendo partes essentiales aut quasi tales, graviter peccatur. Rubr. Miss.* Quæ cùm ita sint, liquet profectò non sine maxima necessitate Sacerdotem, qui Sacrificium incepit, illud ipsum posse interrumpere quoad partes essentiales, aut quasi essentiales, nisi velit gravissimè peccare, ut dicitur in Rubrica tit. de Defect. cap. 10. n. 4. *Si quis extra hujusmodi casus necessitatis integra Sacramenta non sumpserit, gravissime peccat.*

etiam in casu quo calix vel hostia inficitur veneno, Unde si calix vel hostia inficiatur veneno, præscribunt Rubricæ suprà n. 6. *Vinum consecratum reponendum est in alio calice, & aliud vinum cum aqua apponendum denuò consecrandum: & finitâ Missâ Sanguis repositus in panno lineo, vel stuppa tamdiu servetur, donec species vini fuerint desiccatæ & tunc stuppa comburatur, & combustio in Sacrarium projiciatur.*

Similiter nu. 7. de Hostia: *Alteram consecret & sumat modo quo dictum est, & illa servetur in Tabernaculo loco separato, donec species corrumpantur, & corrupta deinde mittantur in Sacrarium.*

740. *aut aquam vel acetum consecravit;* Quid porrò faciendum sit, si quis advertat se aquam vel acetum consecrasse, diximus sect. 1. conclus. 4.

Solùm hìc addo, Primò: Sacerdotem si talem defectum agnoscat, quando habet in ore illam aquam, vel acetum, non debere illa expuere, *quæ non debent expui.* quia esset irreverentia, & fortè periculum ejiciendi aliquod fragmentum hostiæ, illi aquæ vel aceto immersæ. Deglutiat igitur, & postea posito iterum vino consecret.

Secundò, in dubio an sit vinum, possidet substantia vini, saltem post sumptionem calicis, & ideo pro ipso præsumendum, & nihil iterandum.

Idem puto, inquit Tamburinus suprà cap. 8. §. 5. n. 6. si in dubium incidat Sacerdos post consecrationem, ne sine certo fundamento turbetur Sacrificium, ejusque ordo, & ex alia parte pariter tunc possidet substantia vini. At si dubites ante consecrationem, vel deponere debes dubium, vel mutare vinum, ne exponas te periculo non consecrandi. 741. *Quid faciendum si ante vel post consecrationem dubitetur an sit vinum? Tambur.*

Quòd si non possit inveniri, vel certè difficillimè, vel non nisi cum notabili populi offensione, vinum: si non est inceptus Canon, & tutius, si non est incepta consecratio, desistas; si est incepta, præsumas esse vinum & progreditor. Acetum autem illud vel sumat Sacerdos post sumptionem Corporis & Sanguinis, vel alicubi reverenter servet, donec siccetur modo suprà dicto. Hæc ille.

Sed pro majori explicatione, quæres primò; Sacerdos dubitans post consecrationem, vel sumptionem, non debet deponere dubium? Planè debet, cæteroquin exponeret se periculo non integrè sacrificandi. 742. *Discursus Auctoris & ejus resolutio.*

Quæres II. quando ante consecrationem æquè dubitatur, an sit aqua vel vinum, aqua est in possessione vel vinum? Neutrum. Si inferas, ergo neque post consecrationem, vel sumptionem. Nego Consequentiam: & rationem assigno disparitatis, quia ipsa consecratio est in possessione: ergo & vinum quod est materia essentialis consecrationis.

Antecedens probo; quia constat de actu externo, qui in dubio præsumitur validus; argumento Leg. *Quoties in stipulationibus* 80 ff. de verb. oblig. quæ talis est: *Quoties in stipulationibus ambigua oratio est, commodissimum est, id accipi, quo res, de qua agitur, in tuto sit.* Et cap. Abbate 25. de verb signif. ibi; *Profectò sic intelligenda sunt ista verba, ut res, de qua agitur, valere possit potiùs quàm perire.* Consimiliter ergo quando dubitatur de materia consecrationis jam factæ, commodissimum est id accipi, quo res, de qua agitur, in tuto sit. *Post consecrationem vinum est in possessione, secus ante consecrationem. L. 10 ff. de verb signif. cap 25 de verb. signif.*

Contrà: ergo etiam post primam oblationem vinum erit in possessione. Probatur Consequentia; quia in dubio oblatio præsumitur valida æquè ac consecratio; igitur quamdiu materia oblationis non probatur aqua, præsumitur vinum, ut res de qua agitur, valere possit potiùs quàm perire. Nec magis in hoc casu obstat periculum invalidæ consecrationis, quàm in altero periculum imperfecti Sacrificii. 743. *Objectio.*

Respondeo, disparem esse rationem oblationis, & consecrationis; invalidæ consecrationis, & imperfecti Sacrificii. Enimverò oblatio accidens est Sacrificii, quæ sive valeat, sive *Responsio.*

five non valeat, perinde est ad validam consecrationem, quæ est essentia Sacrificii, & ideo magis ponderanda & procuranda, quàm sola integralis perfectio.

Deinde oblatio non est actus perfectus & consummatus, sed quasi præparatorius sive via ad consecrationem, adeoque non censetur in possessione donec & usque facta fuerit consecratio.

Adde, quòd ante consecrationem sine notabili turbatione possit vinum mutari, secùs post consecrationem, ut patet consideranti.

744. Quid faciendum si Sanguis effundatur, aut hostia auferatur? Ex jam dictis facilè respondetur ad hanc quæstionem; quid si Sanguis effundatur, vel hostia à vento valido rapiatur, ita ut omnino dispareat, aut si à mure comedatur? Responsio, inquam, in promptu est: siquidem aliquid vel parum remansit, illud sumatur, & sufficit ad perfectionem Sacrificii; neque oportebit aliquid iterari, quia sub qualibet minima parte specierum est totus Christus, ac proinde qui illam sumit, comedit totum Corpus & bibit totum Sanguinem Christi. Quid autem plùs requiritur ad perfectionem Sacrificii?

Dispositio Rubr. Unde disponunt Rubricæ suprà nu. 3. *Si autem non obierit* (Sacerdos) *sed fuerit infirmus, adeò tamen ut possit communicare: & non adsit alia hostia consecrata* (scilicet in eodem Sacrificio) *Sacerdos qui Missam supplet, dividat hostiam, & unam partem præbeat infirmo, aliam ipse sumat.* Ergo sumptio partis secundùm Rubricas sufficit ad perficiendum Sacrificium.

Sin verò nihil remansit ex hostia, ponat iterum hostiam, similiter si nihil remansit ex vino, ponat iterum vinum cum aqua, & consecret, vel ab illo loco: *Qui pridie*, si nova hostia est consecranda; aut certè si novum vinum, ab illo: *Simili modo*, factâ tamen priùs oblatione, saltem mente conceptâ.

745. An in casu proposito sufficiat unius speciei sumptio? Putant hîc aliqui sufficere ad perfectionem Sacrificii, si altera saltem species sumatur, adeóque non esse supplendum Sacrificium ab alio Sacerdote, quando prior moritur post sumptionem Corporis, sed species Sanguinis remanentes posse sumi ab alio Sacerdote in alia Missâ. Ex quo consectarium esset, non fore consecrandum novum vinum, tametsi totus Sanguis effunderetur, dùmmodò maneant species Corporis.

Probatur sententia affirmans. Fundant se illi Auctores; quia in una sola specie salvatur essentia Sacrificii, maximè in sumptione unius tantùm, quidquid sit de consecratione utriusque. Cùm ergo, ut supponitur, in casu proposito præcesserit consecratio utriusque, accedente sumptione unius, quidni essentialiter sit perfectum Sacrificium?

746. Sed opposita videtur verior. Respondeo; planè essentialiter esse perfectum, secundùm probabilem sententiam, de qua egimus sect. 1. concl. 3. etiam in consecratione unius tantùm speciei. Sed numquid integraliter? Minimè. Iam autem Christus non tantùm instituit & voluit offerri Sacrificium essentialiter perfectum; sed etiam integraliter.

Quòd verò hic sit sensus Ecclesiæ, colligitur manifestè ex Rubricis suprà n. 13. ubi loquuntur de sola effusione Sanguinis, & tamen præscribunt iteratam novi vini consecrationem: *Si*, inquiunt, *contingat totum Sanguinem post consecrationem effundi, siquidem aliquid vel parum remansit, illud sumatur ..... Si verò nihil omnino remansit, ponat iterum vinum, & aquam, & consecret ab eo loco:* Simili modo, *facta prius tamen Calicis oblatione.* Probatur ex sensu Ecclesiæ. Rubr. Miss.

Cæterùm jam dicta intelligenda sunt, quando moraliter potest haberi nova hostia, vel novum vinum; alioquin Sacrum finiendum erit cum una solùm specie, ita tamen ut juxta Rubricas suprà n. 10. prætermittantur verba & signa, quæ pertinent ad speciem deficientem. *Si propter frigus* (inquiunt Rubricæ) *vel negligentiam hostia consecrata dilabatur in calicem, propterea nihil est iterandum, sed Sacerdos Missam prosequatur faciendo ceremonias, & signa consueta cum residua parte hostiæ, quæ non est madefacta Sanguine, si commode potest. Si verò tota fuerit madefacta, non extrahat eam, sed omnia dicat omittendo signa & sumat pariter Corpus & Sanguinem signans se cum calice, & dicens: Corpus & Sanguis Domini nostri* &c. 747. Intelligitur autem si moraliter novum vinum aut hostia haberi possit. Rubr. Miss.

Dixi, *Quando moraliter potest haberi*, id est, sine notabili difficultate, vel populi offensione. Nam sicut in aliis præceptis etiam divinis, immo naturalibus excusat impossibilitas moralis, id est, notabilis difficultas; cur non itidem excuset in hoc præcepto, quod ad summum est juris divini positivi? id est absque notabili difficultate, aut populi offensione.

Nonne cessat obligatio naturalis voti, quando res præstanda est moraliter impossibilis? Præceptum divinum (ut multis placet) communicandi in articulo mortis, quis dixerit obligare, quando Communio est moraliter impossibilis? Similiter præceptum divinum Confessionis? Et alia multa obvia sunt, quæ nimis longum esset hîc recensere. Planè conveniens erat fragilitati humanæ, non obligare hominem ad id, quod moraliter est impossibile, ne alioquin lex potiùs cedat in destructionem, & laqueum animarum, quàm in ædificationem. 748. Probatur variis exemplis notabilem difficultatem excusare ab obligatione præcepti.

Unde Regulam juris 6. de Regulis juris in 6. *Nemo potest ad impossibile obligari*, & Regulam 185. ff. de diversis Regulis juris: *Impossibilium nulla obligatio est*, intellige de impossibilitate non tantùm physicâ, sed etiam morali, id est, notabili difficultate. Quæ autem talis sit, relinquitur judicio prudentis omnibus consideratis, & præsertim gravitate præcepti, de cujus obligatione pro hoc vel illo casu dubitatur.

Quantùm ad notabilem offensionem populi; strictiùs, inquit Tamburinus suprà cap. 8. §. 7. 749. De notabili offensione

populi est majus dubium. *Tamburinus.* n. 5. est jus naturale, quàm jus, quod est solùm divinum: vitare autem notabilem offensionem plebis, est de jure naturæ, integritas Sacrificii, solùm de divino.

cùm ob illam Baptismus non sit omittendus. Sed hæc probatio fortasse aliquibus videri posset minùs efficax. Etenim susceptio Baptismi solùm est de jure divino positivo; nùm ideo relinquenda propter notabilem offensionem plebis? Differri quidem posset ad tempus: attamen omnino eam omittere, planè illicitum est. Attende quod dicit Scriptura *Matth. 15.* Matth. 15. v. 12. & sequentibus. *Tunc accedentes discipuli ejus* (Christi) *dixerunt ei: Scis quia Pharisæi audito verbo hoc, scandalizati sunt? At ille respondens ait: Omnis plantatio quam non plantavit Pater meus cælestis, eradicabitur. Sinite illos; cæci sunt, & duces cæcorum.*

Quidni Sacerdos in nostro casu idem possit respondere? Adeòque nolle propter Pharisaïcum scandalum plebis omittere integritatem Sacrificii? Jus quidem naturale charitatis præcipit vitare notabilem offensionem plebis; sed quando commodè fieri potest.

750. Probatur eam in casu proposito sufficere. Nihilominus communis sententia Doctorum est, tametsi non sint facienda mala, ut eveniant bona; equidem fieri posse, ut aliquando præceptum aliquod desinat esse, sive potiùs desinat obligare propter malum proximi, quod ex observatione sequeretur; quod maximè habet locum in præceptis positivis tum humanis, tum divinis; deinde in præceptis naturalibus affirmativis, quæ non obligant ad semper, sed solùm pro certo tempore. Nam in præceptis naturalibus negativis, cùm obligent semper, & pro semper, & res prohibitæ sint quodammodò intrinsecè malæ, vix invenitur aliquis casus, in quo licitum est facere rem prohibitam tali præcepto ad evitandum scandalum.

Quapropter tametsi totus mundus posset salvari per unicum mendacium, adhuc non liceret. Et secundùm hoc intelligitur ab aliquibus cap. 3. de Reg. juris: *Utilius scandalum nasci permittitur, quàm veritas relinquatur,* scilicet dicendo mendacium. Nam tacendo, vel occultando veritatem, interdum relinqui potest, & debet.

Cùm ergo præceptum, de quo hìc tractamus, sit positivum, & affirmativum; adeòque tantùm obligans pro certo tempore, posset fieri quòd esset periculum tantæ offensionis, sive scandali populi ex iterata consecratione novi panis aut vini, ut omnibus consideratis prudens ratio dictaret, nolle Deum ad integritatem Sacrificii pro illo casu obligare.

751. Quod de pane & vino dictum, idem dicendum de novo Sacerdote. De cætero quæ novi panis, aut vini, eadem est ratio novi Sacerdotis, qui Sacrificium ab altero inceptum expleat; quippe si haberi non possit, nisi vel difficillimè, vel cum notabili populi offensione, maneat Sacrificium imperfectum, & species consecrata sumatur ab alio Sacerdote in alia Missa, præsertim Sanguis; nam hostia dari posset laico, alioquin ritè disposito; quidni etiam Sanguis, si timeatur non posse reverenter, aut sine corruptione conservari? Non video quid obstet.

Sed petes; quid si nullus adsit, qui Missam perficere eodem die posset, adsit tamen, qui à loco distanti vocatus possit die sequenti? Emanuel Sa verb. *Missa* nu. 38. in genuina impressione sic inquit: Quòd si desit, qui Missam perficiat, sequenti die perficiatur, aut sumatur ab alio Sacerdote in alia Missa Sacramentum. qui sequenti die posset perficere secundùm Emanuelem Sa.

Non placuit hoc dictum ei, qui illum expurgavit, quare hanc formam verborum reposuit: *Quod si desit qui perficiat, sequenti die sumatur ab alio in alia Missa Sacramentum.*

Quæritur ergo, an opinio genuina illius Auctoris, dicentis posse perfici Missam die sequenti, sit probabilis, ac propterea immeritò expuncta? Certè, inquit Tamburinus suprà §. 1. n. 7. non video cur possit eodem die perfici, ut omnes concedimus, immo injungimus, etiam post sex vel septem horas, ut contingeret si defectus occurreret summo mane, & Sacerdos suppleturus inveniretur circa meridiem: non possit autem die immediatè sequenti; illa enim mora in tali defectu non debet judicari longa, ita ut continuari eadem Missa non possit die sequenti. Sicut enim die Veneris Sancti consumptio tunc exhibita continuat Missam diei præcedentis, nam propterea dicitur complementum Sacrificii præteriti; ita in casu nostro &c. 752. An hæc sententia sit probabilis? Affirmat Tamburi.

Dixi, *Possit*; nam cùm ex alia parte negandum non sit, eam esse aliquam notabilem moram, ideo rectè concedimus, posse etiam sumi illud Sacramentum eodem die, vel alio die in alia Missa, & sapienter docuit Sa, dum sub disjunctione dixit: Sequenti die perficiatur, vel sumatur. Hucusque Tamburinus; an sapienter, judicent alii, priùs tamen maturè expensis & discussis, quæ subjicio.

In primis quæro, si alterâ die non posset inveniri Sacerdos jejunus, an non jejunus posset Sacrificium præcedentis diei perficere? Secundò, si non reperiatur nisi excommunicatus, suspensus, irregularis, an talis posset perficere? Tertiò, an in die Veneris Sancto posset Sacerdos non jejunus, excommunicatus &c. si alius non adsit, solemnitatem illius diei celebrare, communicando ex præconsecratis alterâ die? Quartò, si alterâ die potest perfici Sacrificium, cur non etiam post duos dies, tres &c? Nam olim Sacerdotes totâ Quadragesimâ communicabant ex præconsecratis, numquid ideo perficiebant Sacrificium oblatum in principio Quadragesimæ, in quo omnes illæ hostiæ isto fine erant consecratæ? Vel si perfi- 753. qui imponatur ab Auctore.

si perficiebant, sicuti, secundùm Tamburinum, Sacerdos in die Veneris sancto perficit Sacrificium diei præcedentis; quare si in principio Quadragesimæ Sacerdos post consecrationem mortuus fuisset, non potuisset illud Sacrificium perfici in fine Quadragesimæ?

Profectò nimiùm claudicat similitudo inter Sacrificium, quod offertur die Iovis Sancto & suo modo perficitur (si ita placeat loqui) die Veneris sancto, & Sacrificium quod Sacerdos post consecrationem unius speciei, vel post consecrationem utriusque ante sumptionem, propter mortem vel infirmitatem supervenientem relinquit imperfectum. Vide dicta disputatione præcedenti sect. 11. conclus. 7.

754. Resolutio Auctoris. Existimo ergo Sacrificium in casu proposito non esse perficiendum, nisi intrà tempus quod celebrationi Missæ ab Ecclesia est præfixum, id est, tempus ejusdem diei. Unde si intrà illud non possit moraliter loquendo haberi alius Sacerdos, sine scrupulo sumatur Sacramentum ab alio Sacerdote in alia Missa.

Et sanè si verum est, quòd Sacerdos in Parasceve perficit Sacrificium diei præcedentis, quia accipit hostiam illius Sacrificii, quidni etiam tali modo Sacerdos isto casu in sua Missa accipiens hostiam alterius Sacrificii, quod verè imperfectum remansit, dicatur illud perficere?

Sed hæc sufficiant de interruptione Missæ quoad partes essentiales. Sequitur dicendum de interruptione quoad partes accidentales, quæ ideo facilior est, quia partes illæ tantùm sunt de præcepto Ecclesiastico. Itaque

CONCLUSIO XXXVII.

Interruptio Missæ quoad partes accidentales, estò per se graviter sit prohibita, equidem ob multas causas licet.

755. Interruptio partium accidentalium est per se gravis. Malitia per se mortalis patet ex communi sensu fidelium, rei gravitate, & reverentiâ tanto Sacrificio debitâ. Colligiturque ex can. *Nihil* 16. 7. q. 1. ibi: *Nullus absque proventu patentis molestiæ minister vel Sacerdos, cùm cœperit imperfecta officia, præsumat omnino relinquere. Si quis hæc temerariè præsumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit.* Et licèt pœna illa tantùm sit ferendæ sententiæ, utpote quæ imponitur per verbum futuri temporis; attamen non solet Ecclesia pro culpis venialibus hujusmodi pœnam decernere, ne postmodum per sententiam ab homine pro culpis venialibus debeat excommunicationem infligere.

Can. 16. 7. q. 1.

Nota autem ly *Omnino*, quo videtur significari interruptio, quæ fieret animo non perficiendi Sacrificium; v. g. aliquis incepit Missam, & lecto Euangelio, vel factâ oblatione recedit ab Altari animo non revertendi, idque sine ulla causa, quod significat ly *Temerariè præsumpserit*; non video quomodo talis possit excusari à gravi peccato. Sin autem recedat animo revertendi, & Sacrificium perficiendi, siquidem mora vel interruptio fuerit notabilis, meritò quis posset dubitare, an etiam sic non peccet mortaliter. Si fiat absque animo perficiendi, fortè etiam cum taliani-mo, si interruptio sit notabilis.

756. Disparitas inter interruptionem Horarum & Missæ. Nec obstat; quòd interruptio Horarum etiam longa & irrationabilis, cum animo tamen persolvendi cætera, quæ supersunt recitanda, non sit mortalis; sole quippe meridiano clariùs est, oppidò majorem connexionem reperiri inter partes Missæ, quàm inter partes Horarum Canonicarum; nam singuli psalmi, imò singuli ferè versiculi per se suum habent pondus & completum sensum, suntque quædam precatio aut divini nominis collaudatio, aut gratiarum actio, aut dictum aliquod non habens necessariam coordinationem cum alio.

At verò partes Missæ, quamvis & aliquæ ex istis per se suum habeant pondus, & completum sensum, sintque quædam precatio, aut divini nominis collaudatio, aut gratiarum actio juxta illud Divi Ambrosii lib. 4. de Sacramentis cap. 4. *Nam per reliqua omnia quæ dicuntur, laus Deo defertur, oratione petitur pro populo, pro Regibus, pro cæteris* &c. nihilominus omnes ad unam aliquam tamquam principaliorem, & omnium aliarum caput, scilicet consecrationem Corporis & Sanguinis Christi referuntur & ordinantur, *quo & maiestas tanti Sacrificij* (utor verbis Tridentini sess. 22. c. 5.) *commendaretur, & mentes fidelium per hæc visibilia religionis & pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc Sacrificio latent, contemplationem excitarentur.* S. Ambr. Trident.

Numquid valde commendaretur majestas Sacrificij, si horâ sextâ quis legeret Missam usque ad Evangelium, & horâ septimâ usque ad Canonem, & horâ duodecimâ consecraret, & vesperi reliquum adderet? Numquid partes sic interruptæ, mentes fidelium ad rerum altissimarum contemplationem excitarent? Certè omnes graviter scandalizarentur.

Unde non licet hæc interruptio sine gravi causa, & quò major interruptio, eò proportionatè requiritur major causa; similiter quò partes sunt viciniores, & magìs connexæ consecrationi vel communioni; quò autem remotiores, eò minor causa sufficiet, imò tam exigua posset esse interruptio, & pars tam remota, ut solùm esset peccatum veniale, puta, si incepto, *Iudica*, recedat ab Altari citra scandalum & contemptum, vel inter orationes, & Epistolam breviter alicui loquatur de rebus indifferentibus, & similia; nulla enim est ratio, cur 757. Quo interruptio est major, eò requiritur major causa.

sicut in omissione & additione datur parvitas materiæ; ita quoque dari non possit in interruptione accidentali.

758. Prima causa ob quam licet interruptio, est metus mortis. Venio ad secundam partem Conclusionis, & edissero causas, ob quas licet Missam accidentaliter interrumpere, etiam absque ullo peccato. Atque in primis de metu mortis, aut alterius mali æquivalentis, non est relictus ambigendi locus, secluso, sicut statim indicavi, scandalo & contemptu. Si enim liceat ab illas causas interruptio essentialis, ut vidimus Conclusione præcedenti, quantò magìs interruptio accidentalis?

Quoniam verò in ingruentibus hisce malis oritur persæpè turbatio mentis, illud intrepidè facias, quod tunc bonâ fide facere te posse judicas, nam coram Deo id sufficiet, saltem ad evitandum peccatum mortale. Quod iterum dico; quia res meretur, & regula est aptissima ad subveniendum conscientiis timoratis in similibus occurrentiis.

759. Secunda causa superveniens memoria impedimenti. Alia causa, sufficiens ad interrumpendum Missam ante consecrationem, censetur à multis superveniens memoria impedimenti ex assumpto cibo vel potu, ex peccato mortali, & ex censura. Vide Disputationem præcedentem sect. 10. conclus. 4. & sect. 11. conclus. 7. Solùm hic exscribo verba Rubric. tit. de Defect. cap. 8. n. 4. &. 5. *Si in ipsa celebratione Missæ Sacerdos recordetur se esse in peccato mortali, conteratur cum proposito confitendi & satisfaciendi.* (Rubr. Miss.)

Si recordetur se esse excommunicatum, vel suspensum, aut locum esse interdictum: similiter conteratur cum proposito petendi absolutionem. Ante consecrationem autem in supradictis casibus, si non timetur scandalum, debet Missam inceptam deserere. (v. g. excommunicationis & manducationis.)

Ergo si non debet, debito strictè dicto, ut aliqui existimant, saltem potest, secundùm illam Rubricam, tali occurrentiâ Missam interrumpere: immo id tutiùs reputat Doctor Angelicus q. 83. art. 6. ad 2. maximè in casu manducationis & excommunicationis, nisi grave scandalum timeatur. (D. Thomas.)

760. Quid si recordetur culpæ mortalis? Sotus. Si autem, addit Sotus 4. dist. 14. q. 2. art. 6. est in culpa mortali, etiamsi in Introitu Missæ quando est in altari sit memor, satìs est contritione & proposito confitendi, ut possit inceptum perficere.

Favorabilis, inquis, resolutio. Sed quæ ratio disparitatis? Nulla ejus mentio, cùm tamen sit necessaria, nisi velis audire: Si hoc asserendo probavisti, ego negando refutavi. Sanè in utroque casu est eadem reverentia debita Sacrificio; adeòque eadem urgens necessitas Sacrificium non interrumpendi: & ex alia parte in utroque casu est præceptum, in uno quidem Ecclesiasticum, in altero autem probabiliter divinum, quod suadet interruptionem; & credere debeo fortius ligare præceptum Ecclesiasticum, quàm divinum?

Planè debes, idque quia finis præcepti Confessionis, qui est status gratiæ, per contritionem, si non æquè certò, saltem probabiliter obtinetur; secùs finis præcepti jejunij, vel censuræ Ecclesiasticæ. Si hæc disparitas non placeat, quære meliorem.

Quid autem, interrogat Sotus suprà, si illa culpa adeò illi cordi inhæreat, ut pœnitere nequeat, cujus certè si memor fuisset anteà, non cogitasset celebrare? Et respondet, quòd omnino potiùs debet dare summum scandalum, quàm sumere Sacramentum in peccato, quia sic illud est intrinsecè malum, ut nulla de causa excusari possit, & ideo si non pœnitet eum, postquam in sua est potestate, necessariâ consequentiâ peccabit tam sumendo, quàm relinquendo Sacramentum, maximè si jam est consecratum. Hæc Sotus. 761. Quid si pœnitere nequeat?

In quibus verbis nota ly *Postquam in sua est potestate.* Quid si ergo non sit in sua potestate, vel propter turbationem animi, vel propter brevitatem temporis? Credo quòd non peccaret sumendo, ex hypothesi, quòd relinquendo daret summum scandalum; adeòque falsum autumo sumptionem in malo statutam esse intrinsecè malam, ut nulla de causa excusari possit. Vide quæ Disputatione primâ sect. 8. conclus. 3. diximus.

Cæterùm præcepto jejunii adnumerari posset præceptum celebrandi debito tempore. Unde si ante consecrationem superveniat advertentia temporis indebiti, nec timeatur ullum scandalum, Missa dimittatur, si post consecrationem, perficiatur. 762. Quid si recordetur temporis indebiti?

Aliter resolvit hunc casum Tamburinus suprà cap. 7 §. 3. nu. 2. Si, inquit, est cœptus Canon, est omnino Missa perficienda, si non est cœptus, mensurandum est scandalum seu turbatio, quæ oriri potest in adstantibus, hora multùm, vel non multùm à meridie, vel ab aurora distans, multus vel parvus progressus in ipsa Missa &c. quodque ponderare plùs videbitur, hæc nimirum, vel interruptio facienda, illud eligatur. Hæc ille. (Resolutio Tamb.)

Et confirmari posset prima pars hujus resolutionis argumento à simili, desumpto ex Rubricis tit. de Defectibus cap. 10. nu. 2. ubi sic statuunt: *Si Sacerdote celebrante violetur Ecclesia ante Canonem, dimittatur Missa: si post Canonem, non dimittatur.* Eadem autem videtur ratio loci indebiti, & temporis indebiti. (Confirmatur 1. pars resolutionis. Rubr. Miss.)

Respondeo, hæc est disparitas: dum post Canonem inceptum supervenit violatio Ecclesiæ, censetur Missa quasi substantialiter incepisse in loco debito, & ideo non est ratio sufficiens eam dimittendi; jam autem in casu nostro, Canon, ut suppono, inceptus fuit tempore indebito. Unde similis ratio foret, si ante horam meridianam Canon fuisset inceptus; tunc enim non deberet Missa dimitti, etsi consecratio & reliqua deberent fieri post meridiem. 763. Disparitas inter locum indebitum & tempus indebitum.

Et

Et consequenter si Ecclesia jam violata erat, antequam Sacerdos incepit Missam, & impedimentum illud solùm innotescat post Canonem inceptum, dico tunc Missam esse dimittendam, si non timeatur scandalum. Neque enim de tali casu loquuntur Rubricæ, ut patet ex verbis suprà citatis.

764. *An quilibet Sacerdos possit Ecclesiam tantùm benedictam reconciliare? Suarez.*

Notat autem Suarez disp. 81. sect. 4 §. ultimo, si Ecclesia sit tantùm benedicta, ipse Sacerdos statim potest eam reconciliare juxta caput: *Si Ecclesia* 10. de Consecrat. Eccles. per aspersionem aquæ benedictæ, & alias breves & faciles ceremonias. Quod ego non credo esse verum, nisi talis Sacerdos ab Episcopo specialem habuerit facultatem. Dicitur quidem in ille cap. Ecclesiam violatam protinus esse reconciliandam; sed quòd à quolibet Sacerdote id possit fieri, nulla mentio.

Rit. Rom.

Et contrarium colligitur ex Rituali Romano tit. de Benedictionibus §. Ritus reconciliandi Ecclesiam violatam, si nondum erat ab Episcopo consecrata, qui sic incipit: *Ecclesiæ violatæ reconciliatio per Sacerdotem ab Episcopo delegatum.* Si quilibet Sacerdos habet hanc potestatem, quid est opus delegatione Episcopi? Episcopum autem omnibus indifferenter illam potestatem delegasse, unde constat?

Interim tamen, ex supposito quòd Sacerdos celebrans habeat illam potestatem, liberè eâ utatur, & factâ reconciliatione, statim redeat ad Missam, & prosequatur.

765. *An si possit, debeat eam recôciliare? Tamburinus.*

Sed numquid obligatur? Tamburinus suprà §. 5. nu. 2. existimat peccaturum venialiter, si commodè posset habere Ceremoniale, & nollet reconciliare: quia, inquit, est nonnulla irreverentia, nolle Missam cœptam, quamvis nondum incepto Canone, absolvere cùm possit. Addit: Sub mortali autem non obligo, quia potest se conformare cum decreto Ecclesiæ prohibente Sacrum fieri in loco violato: & ex alia parte Sacerdoti privato reconciliationem illam Ecclesia non præcipit.

Ast quare, inquis, non præcipit, si est irreverentia aliqua tali casu non absolvere Missam? Respondeo, vel quia Sacerdos ordinariè non habet potestatem reconciliandi, ut ego suppono, vel certè quia commodè non potest reconciliari, ut patebit inspicienti Rituale Romanum loco suprà citato. Alioquin si ab omnibus possit fieri reconciliatio, & tam faciliter, ut videntur hi Auctores supponere, & aliunde sit obligatio, licèt tantùm sub veniali; miror valde Ecclesiam ne verbo quidem in Rubricis illius rei meminisse, sed simpliciter dicere: *Dimittatur Missa.*

766. *Tertia causa interrumpendi, est accessus excommunicati non tolerati.*

Tertia causa interrumpendi Missam à Doctoribus communiter assignatur, superveniens excommunicatus non toleratus, id est, nominatim denunciatus, vel publicus Clerici percussor; sicuti enim Sacerdos non potest incipere Missam, nisi graviter velit peccare, coram hujusmodi excommunicato; quia hoc est communicare cum illo in Divinis, quod omnibus Fidelibus est prohibitum, & specialiter celebranti Missam in cap. *Is qui* de Sententia excommunicationis in 6. ibi: *Vel qui præsentibus majori excommunicatione notatis, scienter celebrare præsumit, licet in hoc temerariè agat* &c. sic etiam eodem jure non potest pergere in Missa incepta, tali excommunicato superveniente, sed sistendum est, & excommunicatus monendus ut recedat.

Cap. Is qui de senten. excom. in 6.

qui de recessu est admonendus.

Clemens V.

Colligo ex Clementina 2. de Sententia excommunicationis ibi: *Nonnulli quoque ipsorum suis plerumque subiectis, ne (licèt excommunicationis vel interdicti sententiâ publicè sint innodati) de Ecclesiis, dum in ipsis Missarum celebrantur solemnia, instantibus etiam celebrantibus exeant, præcipere non verentur.* Et infrà: *Seu qui, ne excommunicati publicè, aut interdicti de Ecclesiis, dum in ipsis Missarum aguntur solemnia, à celebrantibus moniti ut exeant prohibere. Nec non excommunicatos publicè & interdictos, qui in ipsis Ecclesiis nominatim à celebrantibus, ut exeant moniti, remanere præsumpserint: excommunicationis sententiâ (à qua per Sedem dumtaxat Apostolicam possint absolvi) sacro approbante Concilio innodamus.* Ita Clemens V. in Concilio Viennensi.

767. *Quòd si monitus nolit exire, potest adhiberi vis, tametsi foret Clericus.*

Quòd si hæc admonitio & obligatio exeundi non sufficiat, adhiberi potest vis & coactio absque ulla injuria; quia illa potiùs est defensio Ecclesiasticæ immunitatis; adeò ut etiamsi excommunicatus, qui non vult exire, sit Sacerdos, possit per vim expelli absque violatione Canonis: *Si quis suadente*, tam à Clericis, quàm à laicis; argumento cap *Veniens* 16. de Sententia excommunicationis, quod hîc subjicio.

Cap. 16 de Sent. excom.

Veniens ad Sedem Apostolicam I. lator præsentium suâ nobis assertione monstravit, quòd cùm matutina Officia celebraret, quædam Monialis Ecclesiam ingrediens, cum alio Clerico ludendo, impedimentum præstabat, quò minùs Deo divinum posset obsequium exhibere: unde memoratus Sacerdos commotus, ut liberiùs posset circa divinorum celebrationem vacare, manibus in eam appositis, ut extra Ecclesiam poneret, cùm nollet exire in trahendo ipsam, coëgit eandem extra Ecclesiam residere: sed tu illum propter hoc tamquam excommunicatum evitasti, & facis ab aliis evitari. Ecce casus. Sequitur mandatum Pontificis Clementis III. *Ideoque mandamus, quatenus si res ita se habet, eum de cætero non evites, cùm ex hoc ipsum excommunicatum nullatenus videamus.*

Si Pontifex non videt, qui legem tulit, & per consequens authenticè eam interpretari potest, quis nostrum tam linceos oculos habeat, ut videre queat? Si in illo casu non incurritur excommunicatio inflicta percussoribus Clerici, Canone: *Si quis suadente*; à fortiori neque in nostro casu; cùm magis injuriosum sit Ecclesiæ excommunicatum interesse

esse Sacrificio Missæ, & monitum nolle exire, quàm Monialem cum Clerico ludendo impedimentum præstare divino Officio, & monitam nolle exire.

768. Si vi nequeat expelli, est desistendum: si nondum est perventum ad Canonem;

Jam verò si excommunicatus neque vi expelli possit, tunc distinguendum est: aut enim perventum est ad Canonem, sive consecrationem, aut non. Si nondum perventum est, secundùm omnes Doctores omittenda est potiùs Missæ perfectio, quàm perficienda coram excommunicato, ut colligitur ex dicta Clementina 2. ibi: *Ex quo frequenter contingit, quòd non sine Dei offensa, Clerią; ac populi scandalo, ipsa Missarum solemnia remanent inexpleta.* Ubi cùm audis Dei offensam, noli eam adscribere Sacerdoti, sed excommunicato, qui per suam præsentiam contra prohibitionem Ecclesiæ est causa interruptionis.

illo inchoato est ulteriùs procedendum, saltem si fuerit inchoata consecratio.

At si Sacerdos jam consecrationem inchoavit; immo, secundùm aliquos, si tantùm inchoavit Canonem, debet Missam absolvere usque ad specierum sumptionem inclusivè. Nam incepto Canone, ut quidam volunt (quamvis alii id negent) vel saltem inceptâ consecratione, censetur inchoatum substantiale Sacrificium, quod non nisi ex gravissima causa debet, aut potest imperfectum relinqui. Indubiè autem censetur consecratio incepta, quando prima species est consecrata, alii existimant, quando Sacerdos incepit dicere illa verba: *Qui pridie quàm pateretur*, quod etiam est probabile.

Quin immo difficile est expendere & quasi librare ab una parte obligationem perficiendi Sacrificium inchoato tantùm Canone, qui proximè accedit ad ipsum mysterium, & ab alia parte obligationem vitandi excommunicatum in divinis, & utrùm earum major sit judicare. Unde cùm utrimque sint varia Doctorum judicia, liberum erit Sacerdoti, quam voluerit partem eligere.

769. Sumpto Sacramento reliquum Missæ est in Sacristia perficiendum.

Hoc semper observabit, ut post sumptionem Sacramenti, quod reliquum est Missæ, si adhuc excommunicatus recedere nolit, in Sacristia vel alio decenti loco perficiat, vel si talis locus non sit, omnino intermittat. Quod quidem non invenitur in aliquo jure specialiter præscriptum, sed ex illo principio generali colligitur, quòd coram excommunicato non sunt sacra Officia peragenda, præter illud sacrum ministerium, quod necessarium est ad Sacrificium inchoatum perficiendum: porrò post peractam sumptionem jam omnino & indubitanter tota substantia Sacrificii consummata est.

Caveat tamen ne aliquid omittat ex illis, quæ in tota illa actione usq; ad sumptionem Sacramenti fiunt, quia tantum mysterium peragi debet decenti & convenienti modo, nisi aliter ab Ecclesia ordinetur; prout fit quando timetur incursus hostium, vel alluvionis, vel ruina loci, ubi celebratur; tunc enim *ante consecrationem dimittatur Missa, post consecrationem verò Sacerdos accelerare poterit sumptionem Sacramenti omissis omnibus aliis.* Ita Rubricæ tit. de Defectibus cap. 10. n. 2. & meritò; quia quod reverentiâ Sacramenti institutum est, non debet contra illam militare. Rub. Miss.

Observet etiam Sacerdos, an excommunicatus suam Missam audiat, id est, an formaliter adsit: nam si tantùm adsit materialiter, id est, in eadem Ecclesia audiat aliam Missam, securè pergat, quia cessat ratio interrumpendi, scilicet communicatio cum excommunicato, ut bene notat Suarez de Censuris disput. 12. sect. 1. in fine. Suarez.

Quarta causa interrumpendi Missam censeri posset proximi necessitas spiritualis; v. g. si administrandum sit Sacramentum, quo creditur infirmus ponendus in gratia, alioquin probabiliùs in peccato moriturus, potest Sacerdos Missam inchoatam, etiam post consecrationem relinquere, servante interim aliquo sacram Eucharistiam, quousque Sacerdos revertatur ad Sacrum perficiendum. Ita Tamburinus lib. 2. c. 7. §. 7. n. 1. 770. Quarta causa, spiritualis proximi necessitas. Tamburinus.

Subscribo ejus verba: Si sit ministrandum Sacramentum, quo credatur moriturus ponendus esse in gratia, nec præstò sit alius, nisi is qui actu celebrat, potest (inquit meritò Zambranus cap. 4. dub. 6. n. 5.) Sacerdos Missam inchoatam, etiam post consecrationem relinquere, servante interim aliquo Sacram Eucharistiam, in quo casu dictus Sacerdos secum deferens aliquam hostiam consecratam & Extremam Unctionem ad infirmum, auditâque ejus Confessione, & datâ Eucharistiâ, atque Extremâ Unctione (remissis tamen Psalmis Pœnitentialibus ad Ecclesiam post Missam) revertatur ad perficiendum Sacrum. Hucusque Tamburinus ex Zambrano. v. g. si Sacramentum ministrandum morituro alioquin in peccato. Zambranus.

Sanè id videtur postulare summa seu extrema necessitas spiritualis proximi, qui est alter ego. Sicuti ergo si mea salus sic graviter periclitaretur, possem Sacrificium interrumpere, cur non itidem, dum agitur de æterna salute proximi? Nonne, ut superiùs adhuc diximus, præceptum integrè sacrificandi affirmativum est? Planè; & ideo non obligat pro omni tempore: meritò autem hoc tempus eximitur, ne quod pro salute omnium institutum est, causa fiat, si non per se, saltem per accidens, æternæ damnationis, alioquin inevitabiliter secuturæ, v. g. si infans certò certiùs moreretur sine Baptismo. Et verò si periculum mortis corporalis est causa sufficiens, quantò potiùs periculum mortis spiritualis & æternæ?

Rogas quid fieri possit, quando solùm agitur de administrando Viatico illi, qui creditur esse in statu gratiæ? Respondet Tamburinus suprà n. 2. Si facta quidem sit oblatio, seu certè inceptus Canon, non licet exuere vestes sacras, 771. Quid si solùm dandum Viaticum justo?

& ire

& ire ad porrigendum Viaticum. Si verò oblatio facta non fuerit, licere non est improbabile. Ratio est; quia ex una parte necessitas seu utilitas illa infirmi non judicatur modica, & ex altera ante oblationem vel Canonem (non verò post) relinquere Missam, non judicatur continere tantam irreverentiam, quæ non vinci debeat ab illa necessitate.

Sententia Tamburini.

Dixi, *Licere*; nam non cognosco obligationem, cùm possit Sacerdos juxta alteram opinionem putare non esse hanc tantam necessitatem, ut interrumpere Missam valeat.

Dixi item, *Non licere exuere sacras vestes*; si enim in ipsa Ecclesia, in qua quis Sacrum celebrat, fortè aliquis repentino malo correptus indigeat simili Viatico, potest Sacerdos, etiam post consecrationem, divertere tantillùm ab Altari, illi Eucharistiam porrigere, ac statim reverti. Hucusque Tamburinus, citans pro hac postrema parte Glossam ad Can. *Nullus* 57. de Consecratione dist. 1. sed perperàm, utpote quæ solùm loquitur de Baptismo.

Can. 57 de Consec. dist. 1.

Textus illius capitis sic habet: *Cùm verò ingressus fuerit Episcopus, aut Presbyter ad Missarum solemnia celebranda, nisi passio aliqua intervenerit, nullo modo audeat datâ oratione recedere, ut ab alio Episcopo, vel Presbytero Missarum solemnia suppleantur* &c. Ubi Glossa verb. *Recedere*, excipit, dicens: *Nisi in casu cùm videret puerum sine Baptismo morientem, dum est etiam ad altare, consulo ut baptizet.*

772. quam approbat Auctor.

Quidquid sit de mente Glossæ, sententia Tamburini videtur satìs probabilis, &, sicut superiùs dixi, tota diversitas opinionum in hac materia oritur ex eo quòd difficilè sit discernere quanta sit obligatio perficiendi Sacrificium, & quanta sit obligatio illud non interrumpendi. Et prout quisque illam obligationem plus vel minus ponderat, consequenter judicat majorem vel minorem necessitatem esse necessariam, & sufficere, ut vel Sacrificium non perficiatur, aut certè accidentaliter interrumpatur.

773. Quid dicendum si petatur Extrema Unctio? Layman.

Hinc Layman lib. 5. Tract. 5. c. 7. n. 2. putat, si sit ministranda Extrema Unctio moribundo aliàs confesso, vel sacrâ Eucharistiâ refecto, posse relinqui Sacrum ante oblationem; præsertim si qui sacram Unctionem petit, is sit, cui facilè negari non possit.

Tambur.

Sed hoc displicet Tamburino suprà n. 5. quia nimirum non videt tantam necessitatem in casu Extremæ Unctionis, sicuti in casu Viatici, ut ab hac necessitate possit vinci irreverentia interruptionis Missæ. Addo, inquit, infirmam esse rationem illam (si petatur ab eo, cui negari non potest) sic enim jam non concedis interruptionem ob spiritualem necessitatem, quæ par est in omnibus, sed propter respectum humanum, cujus certè ratio in his sacris ministeriis habenda nequaquam est. Hæc ille.

Utinam omnes tam prompti essent in audiendis Confessionibus rusticorum, quàm nobilium, pauperum, quàm divitum! Utinam aliquando ex respectu humano non omitterentur correptiones & pœnitentiæ, alioquin necessariæ! Quis hodie invitat pauperes ut frequentent suam Ecclesiam, & sedem confessionalem? Et pro divitibus quomodo ab aliquibus curritur?

Cæterùm nonne multi docent adventum Principis vel Prælati esse causam sufficientem bis eodem die celebrandi? Similiter interrumpendi Missam, si alius Sacerdos non adsit, & celebrans solùm progressus fuerit usque ad oblationem exclusivè? Certè id in praxi observatum esse testatur Navarrus Tom. 3. Tit. de Orat. cap. 16 dicens: Ego unâ dumtaxat vice, quâ id egi, pro justa causa habui, quòd supervenit vir magni nominis meam Missam auditurus in die Festo, cùm jam ad Epistolam pervenissem, & certus essem non fore aliam, quam audire posset, & regressus sui ad introitum. 774. Quinta causa interruptionis Missæ, adventus Principis. Navarrus.

Ejusdem praxis testis est Henriquez lib. 9. cap. 30. ubi n. 2. docet illam sententiam, & in margine littera B. ait: Et nos vidimus servari in praxi. Henriquez.

Quantò ergo magis tali Principi, aut Prælato petenti Extremam Unctionem cum æquali Missæ interruptione poterit illa ministrari? Etenim quamvis non necessaria; equidem valde utilis est, & longè utilior auditione Missæ, atque pro isto præcisè articulo à Christo instituta: ut propterea non tantùm Principi, sed cuilibet alteri petenti liceat probabiliter tali casu eam administrare. ex qua argumentatur Auctor ad extremam Unctionem.

Hæc ergo probabilia sint; licèt displiceant Tamburino, qui summè laudat §. 8. n. 2. Decretum Mediolanense, in quo absolutè cavetur, ne quis Missam semel inchoatam repetat. Quod ipse interpretatur, tametsi superveniat Princeps vel Prælatus, vel processio populi, vel similes, alioquin non audituri Sacrum in die Festo, quandoquidem illi, cùm non suppetat alia Missa, ad integram audiendam non obligentur. Hæc sunt verba Conc. Mediolan. I. Tit. Quæ pertinent ad celebrationem Missæ: *Ut ibi* (id est in Altari) *ne in mora sint Sacrificio cujusvis expectandi gratiâ. Nevè ob eandem causam Missâ inchoatâ, subsistant aut ejus initium repetant.* 775. Contrarium docet Tamburinus. Decretum Conc. Mediol.

Quantùm ad Concionem, Ordinationem, Communionem populi, Publicationem edictorum; hæc & similia exerceri posse juxta Rubricas & consuetudines, dum Missæ Sacrificium peragitur, atque adeò per illa interrumpi ritè posse Sacrum, explicatione non indiget.

Quæro autem primò, unde incipiet Sacerdos, dum in prædictis casibus revertitur ad Sacrificium perficiendum? Respondeo; si revertitur in casu factæ consecrationis, indè incipiet 776. Unde sit incipiendum quando Sacerdos revertitur ad Sacrificium.

incipiet ubi desierat, sicuti præscribunt Rubricæ faciendum in casu, quo Sacerdos post consecrationem moritur: *Missa*, inquiunt Tit. de Defect. cap. 10. n. 3. *per alium Sacerdotem expleatur ab eo loco ubi ille desiit.*

Si ergo facta est consecratio Corporis, incipiat ab illis verbis: *Simili modo postquam cænatum est*, ut ibidem præscribunt Rubricæ dicentes; *Si semiprolatâ formâ Corporis obiit Sacerdos, quia non est facta consecratio, non est necesse ut Missa per alium suppleatur. Si verò obierit semiprolatâ formâ Sanguinis, tunc alter prosequatur Missam, & super eundem calicem repetat integram formam ab eo loco:* Simili modo postquam cœnatum est, *vel posset super alium calicem praparatum integram formam proferre, & hostiam primi Sacerdotis, & Sanguinem à se consecratum sumere, ac deinde calicem relictum semiconsecratum.* Rubr. Miss.

777. An quando dubitatur de consecratione calicis debeat novus calix consecrari.

Nota, *Vel posset super alium calicem* &c. nam quòd non debeat, nimis clarum est; immo non video, ad quid serviat illa assumptio novi calicis, vel quæ ratio possit aliquem movere ad illum assumendum: estò etiam quòd dubitaretur de consecratione prioris calicis; nam consecrando ipsum sub conditione, absolutissimè perficitur Sacrificium, ab altero inceptum.

Quid si dubitetur de consecratione hostiæ. Henriquez.

Et idem existimo in casu, quo dubitaretur dè consecratione hostiæ; licèt aliqui tunc concedant assumptionem novæ hostiæ, immo quasi illam præscribant, ut facit Henriquez lib. 9. cap. 40. nu. 4. dicens: Si dubium esset, an qui defecit, consecraverat hostiam, tunc alter acceptam aliam offerat, & repetat totum Canonem, & intendat sub conditione hanc simul cum altera hostia consecrare, vel hostiam sic dubiam reservet, ut post factam utriusque speciei sumptionem sumat jejunus. Ita ille; sed sine fundamento.

778. Sententia Auctoris.

Quid enim ampliùs requiritur; immo quid ampliùs potest subsequens Sacerdos, nisi quod spectat ad Sacrificium (quod dubitatur substantialiter inceptum) perficiendum? Nùm ideo repetendus Canon, qui semel lectus fuit? Nùm ideo nova hostia accipienda, & rursum offerenda, cùm adsit alia legitimè oblata? Auctor illi sum, ut hanc consecret sub conditione incipiendo ab illis verbis: *Qui pridie quàm pateretur.*

Nam vel ille alius Sacerdos consecravit illam, vel non. Si consecravit, iste secundus sub conditione proferens verba, illam non consecrat, sed perficit Sacrificium inceptum ab alio: ratione cujus perficiendi (si fortè inceptum fuit) iste alius suscipit hoc munus. Si verò ille prior non consecravit, iste secundus consecrat, ut patet; adeoque nullum Sacrificium manet ullatenus imperfectum, sive non integrum; jam enim ab hoc posteriori utriusque speciei consecratio fit, & utraque sumitur. Ad quid ergo est necessaria illa alia hostia?

779. Objectio.

Dices; ne fortè verba consecrationis proferantur super materiam consecratam, ac proinde frustrentur suo effectu, quod minimè convenit; immo illicitum est sine justa causa.

Solutio.

Sed contrà; ponamus casum, quòd idem Sacerdos impeditus per infirmitatem, illâ cessante post aliquam moram, suum Sacrificium perficiat, numquid quia dubitat, an hostiam consecraverit; aliam acceptam debebit offerre, repetere Canonem, & primam hostiam sub conditione simul cum altera hostia consecrare? Non habet apparentiam veri.

Rubr. Miss.

Præscribunt Rubricæ Tit. de Defect. cap. 5. n. 3. *Si valde probabiliter dubitat* (Sacerdos) *se aliquid essentiale omisisse, iteret formam saltem sub tacita conditione.* Quis umquam dixit aut somniavit, quòd super aliam hostiam, vel super aliud vinum? Certè super illam solam hostiam, aut illud solum vinum, de qua vel de quo dubitat, an sit validè consecrata; vel consecratum.

Neque sollicitus sit Sacerdos, qui succedit in locum defuncti, vel infirmi, repetere formam consecrationis Sanguinis, tametsi defunctus vel infirmus non dixerit: *Novi & aterni Testamenti* &c. Nam (salvo meliori) moraliter certò consecratio fuit valida.

780. Quid si interruptio facta fuerit ante consecrationem?

Sed pergamus ad interruptionem quæ fit ante consecrationem. Equidem si notabilis fuerit, puta plusquam unius horæ, poterit Sacerdos rediens Missam ordiri à principio: si parva, puta non plus quàm unius circiter horæ, poterit incipere indè, ubi desierat. Ratio est, quia in moralibus quod parum est, pro nihilo reputatur; & ideo tunc moraliter censetur continuari eadem Missa. At verò in longa interruptione, cùm censeatur moraliter pars jam dicta desiisse, non reputatur continuari eadem Missa; quare cùm nulla aliunde inconvenientia appareat, ab initio incipienda erit.

Si fuerit longa, potest subinde Missa omitti, esto facta fuisset oblatio panis & vini.

Immo in hoc casu, si Sacerdos nullam obligationem habeat Missam eo die celebrandi, poterit eam omnino relinquere; quia si illa pars desiit, non est obligatio addendi compartem. Porrò hostia, vinumque, si fortè fuerint oblata, reverenter ab aliquo sumantur, vel serventur ad alias Missas, aut certè vinum effundatur in Piscinam sacram seu Sacrarium. Atque hæc ex congruentia.

781. An panis iste & vinum possent servari in usum non sacrum?

Cæteroquin si hujusmodi hostia & vinum servarentur sine contemptu in usum non sacrum, culpa non esset, ut colligitur ex dictis suprà de pane benedicto, & similibus; quamvis, ut verum fatear, oblatio panis & vini in Missa, utpote proxima dispositio ad summam om-

omnium benedictionem, scilicet consecrationem Corporis & Sanguinis Christi, meritò majorem sanctitatem conciliare possit & debeat rebus istis oblatis, quàm simplex earumdem benedictio.

An possent offerri in alio Sacrificio? Nec obstat dictis; quòd si serventur illa oblata ad alias Missas, iterum debeant offerri, quia oblationem repetere nulla culpa est.

Sed quare non sufficit prior oblatio, sicut sufficit una consecratio calicis vel patenæ aut vestium sacerdotalium pro pluribus Sacrificiis? Respondeo; quia oblatio est pars Sacrificii, adeòque hæc individua oblatio pars hujus individui Sacrificii: ergo aliud numero Sacrificium postulat aliam numero oblationem. In casu autem supponitur, quòd Sacerdos non perficiat Sacrificium inceptum, sed aliud numero incipiat. Quantùm ad calicem, patenam, vestes sacerdotales & similia, liquet hujusmodi non esse partes Sacrificii, sed instrumenta. Idem porrò instrumentum pluribus numero actionibus posse deservire, extra controversiam est.

Atque hìc posset esse finis hujus Sectionis: nam quâ ratione occurrendum sit aliis defectibus in Missa occurrentibus, vel sparsim alibi disputavimus, vel adeò bene providetur in Rubricis Missalis, ut supervacaneum videatur de illis tractare.

782. Quid faciendum si hostia ceciderit in partes interioris tunicæ mulieris, Tamburinus. Nihilominus pro majori satisfactione Lectoris, fortè scrupulosi, liceat unum aut alterum casum adjungere, quem lubens transcribo ex Tamburino lib. 2. cap. 8. §. 8. n 3. Torsit olim, inquit ille Auctor, Sacerdotem fragmentum sacræ hostiæ, quòd per collum cecidit in partes interioris tunicæ cujusdam mulieris. Rursus, quod aliâ vice cecidit in barbam viri, dum communicarent. Profectò in his casibus honestatis & decentiæ ratio maximè est habenda; quòd si per accidens fragmentum deperdatur, Deo & Angelis commendetur. Poterit ergo mulier illa ex se videre, an fragmentum inveniri & ab extractis à se parumper vestibus, & foràs modestè exporrectis, à Sacerdote accipi queat; secùs ipsa mulier accipiat, immittat in pixidem, digitosque lavet, projectâ in Sacrarium lotione. Neutrum si possit, relinquatur.

Immo si Sacerdos solus vidit parvi fragmenti casum, & probabiliter advertit fore notabilem mulieris turbationem, vel adstantium offensionem (id quod certè regulariter adest) si de re mulier advertatur, nihil dicat Sacerdos, sed totum remittens Deo, progrediatur in ipso ministerio; hoc enim requirit ipsa reverentia, & cultus sacer.

783. aut viri barbam? Simile quid de illius viri barba dicendum est; si enim Sacerdos modestè potest, & sine viri offensione, accipiat, secùs, Deo commendet. Quòd si potuit accipere, ne deinde sit sollicitus tentare, vel præcipere prædictæ barbæ lotionem: meliùs enim est vitare turbationem fidelium, quàm Rubricarum apicem, ejusmodi cautelas præcipientem, observare. Ex his similia, quæ facilè occurrere indies solent, ex teipso colligere potes. Hactenus Tamburinus, satìs benignè.

Tantùm addo, sæpè contingere maximè in scrupulosis, & nimiùm anxiis, ut distribuendo fidelibus Eucharistiam, falsò sibi imaginentur aliquas minutiores particulas cadere, utì etiam quidam, quò diutiùs patenam, cum qua celebrarunt, inspiciunt, & abstergunt, eò plures vident particulas falsâ imaginatione delusi: adhibeant communem diligentiam, & cætera Deo commendent, ne sibi & aliis sint molesti.

Satìs quoque erit, si fortè Sanguis Christi super barbam Sacerdotis ceciderit, eam lavare & lotionem in Sacrarium projicere; nam abrasio & combustio barbæ, quam aliqui requirunt, quamvis fortè non esset molesta, nec ignominiosa illis, qui barbam usque ad cutem solent abradere, equidem aliis, qui barbam nutriunt, satìs dura videretur. Quid faciendum si Sanguis ceciderit super Sacerdotis barbam

Cæterùm quid fieri debeat, quando aliquid de Sanguine Christi ceciderit super terram, seu super tabulam, super lapidem, vel linteum Altaris, disertissimè explicant Rubricæ Tit. de Defect. cap. 10. n. 12. hisce verbis: *Si per negligentiam aliquid de Sanguine Christi ceciderit, si quidem super terram, seu super tabulam, linguâ lambatur, & locus ipse radatur quantùm satis est, & abrasio comburatur, cinis verò in Sacrarium recondatur. Si verò super lapidem Altaris ceciderit, sorbeat Sacerdos stillam, & locus bene abluatur, & ablutio in Sacrarium proiciatur. Si super linteum Altaris, & ad aliud linteum stilla pervenerit, si usque ad tertium: linteamina ter abluantur, ubi stilla ceciderit, calice supposito, & aqua ablutionis in Sacrarium proiciatur. Quòd si in ipso solùm Corporali aut si in vestibus ipsis Sacerdotalibus ceciderit, debet similiter ablui, & ablutio in Sacrarium proiici. Si in substrato pedibus panno, vel tapeto, bene abluatur, ut suprà.* 784. aut super terram, tabulam, Altaris linteum &c. Rubr. Miss.

Similiter si hostia consecrata vel aliqua ejus particula dilabatur in terram, *Reverenter*, inquiunt Rubricæ ibidem nu. 15. *accipiatur, & locus ubi cecidit, mundetur, & aliquantum abradatur, & pulvis seu abrasio huiusmodi in Sacrarium immittatur. Si ceciderit extra Corporale in mappam, seu alio quovis modo in aliquod linteum, mappa vel linteum huiusmodi diligenter lavetur, & lotio ipsa in Sacrarium effundatur.* aut si hostia in terram dilabatur.

Eodem capite n. 14. claris verbis præscribunt Rubricæ, quid facere oporteat cum speciebus evomitis, puta, *Reverenter sumantur, nisi nausea fiat: tunc enim species consecratæ cautè separentur, & in aliquo loco sacro reponantur, donec* 785. aut per vomitum species ejiciantur.

 corrum-

corrumpantur, & postea in Sacrarium proiiciantur. Quod si species non appareant, comburatur vomitus, & cineres in Sacrarium mittantur.

quem procurare quandoque est licitum.

Et si quæritur, an liceat Sacerdoti hujusmodi vomitum procurare? Pervia est responsio affirmativa, quando Sacerdos cognosceret species à se sumptas, veneno vel simili tabe esse infectas; aliàs non. Posterior pars non indiget probatione. Ratio prioris; quia sicuti non obligatur Sacerdos cum tanto dispendio ad illas sumendas, ita nec cum eodem periculo ad retinendas, *ne*, ut appositè dixit Doctor Angelicus 3. part. q. 83. art. 6. ad 3. *Calix vitæ vertatur in mortem.* Idem dic propter paritatem rationis, si venenum fuerit immistum in ablutione, vel quocumque cibo, quem quis post Communionem sumpserit.

ut si hostia fuisset veneno infecta. D. Thom.

Superest duplex quæstio; Prima, an si desit hostia grandior, possit Sacerdos consecrare parvam formulam, eamque elevare? Secunda, an possit assumere parvam formulam, & grandiorem reservare, ad illam v. g. exponendam in Oratione quadraginta horarum, si fortè aliam grandiorem ad hunc finem habere non possit? Responsio erit

CONCLUSIO XXXVIII.

Per se nullla est obligatio consecrandi hostiam grandiorem.

786. Probatio Conclus.

Ubi enim Rubricæ determinant quantitatem hostiæ? Nonne in una Ecclesia majores consecrantur, quàm in alia? Planè. Cur ergo non liceat Sacerdoti in defectum grandioris hostiæ, quâ communiter uti solet, consecrare parvam formulam, qualis consuevit distribui laicis communicantibus, ne eo die privetur Sacrificio? Non video quid obstet, nisi fortè offensio hominum imperitorum, qui facilè de veritate rei instrui poterunt.

Consuetudo quidem est, quòd Sacerdos majorem hostiam pro se consecret, quàm pro aliis volentibus communicare, sed unde constat illam consuetudinem esse obligantem? Sanè in utraque hostia, majori & minori, Sacrificium æquè perficitur, & debita illi præstatur reverentia. Ex quo ergo capite esset illicitum?

787. Factâ consecratione majoris & minoris, hæc posset sumi,

Dato ergo casu, quòd Sacerdos præter hostiam grandiorem in eodem Sacrificio parvulas formulas consecrasset, poterit sine ullo peccato assumere parvam & grandiorem reservare, utraque enim æqualiter spectat ad illud Sacrificium; adeòque in utraque Sacrificium istud æquè perficitur.

Etenim quòd hostia grandior vocetur principalis; aliæ autem accessoriæ ad illam, pendet ab intentione Sacerdotis, quâ grandiorem solet consecrare tamquam à se sumendam, quam etiam ideò solam elevat, frangit &c. juxta præscriptum Rubricarum, quæ tantùm sunt accidentalia, & fieri æqualiter possent cum formula minori, quin fieri deberent in casu proposito.

Petes, quid ergo si facta non essent? Respondeo, adhuc substantialiter Sacrificium perficeretur; v. g. si immediatè ante sumptionem major hostia per miraculum dispareat, vel ab animali, aut vento auferatur, si adsit parva hostia in eadem Missa consecrata, Sacerdos non potest aliam majorem consecrare; quia sumendo parvam perficit Sacrificium, eo modo quo Christus instituit, & voluit illud perfici.

licèt circa eam non fuissent factæ ceremoniæ consuetæ,

788. dummodo fuisset in eadem Missa consecrata. Toletanum.

Dixi signanter, *In eadem Missa consecrata*; quia Sacerdos debet communicare de suo Sacrificio, juxta illud Concilii Toletani XII. cap. 5. & ponitur de Consecratione dist. 2. Can. *Relatum* 11. *Quale erit illud Sacrificium, cui nec ipse sacrificans particeps esse cognoscitur?*

Praxis quorundam improbatur.

Hinc aliqui Parochi, dum renovant Eucharistiam, si consumant hostiam ab alio præconsecratam, eam verò, quam ipsi consecrant, reponunt in Sacrario, ritè nequaquam faciunt; quidquid sine fundamento in contrarium asserant Henriquez l. 9. c. 9. n. 2. & Fagundez lib. 3. de primo præcepto Ecclesiæ cap. 4. n. 26. & cap. 5. n. 20. Vide quæ de hac re diximus sect. 1. conclus. 3.

Henriquez. Fagundez.

789. Objectiones.

Dices: at jam participat de suo Sacrificio, dum participat de eodem Christo, quæ est hostia eadem in omnibus; nam propterea si occurrat mori celebrantem factâ consecratione, potest, immo debet alter Sacerdos Missam absolvere, & præconsecratam ab alio hostiam sumere. Die item Parasceve alius Sacerdos potest consumere hostiam, ab alio, die præcedenti consecratam.

propter quas praxim illam non esse contrariam integritati Sacrificii putat Tamburinus.

Propter hæc argumenta Tamburinus suprà n. 19. admittit illam praxim Pastorum non esse contra omnimodam Sacrificii integritatem, esse tamen contra morem & ordinationem Ecclesiæ, volentis juxta ipsius Sacrificii requisita, ut Sacerdos participet de Sacramento à se confecto.

790. Sed rejicitur ab Auctore.

Sed contrà; quæ sunt ista requisita Sacrificii, si ad integritatem sufficit sumptio Sacramenti præconsecrati? Ipsa, inquis, natura Sacrificii, cujus est offerre simul, & consumere oblatum. Ita Tamburinus n. 25.

Sed amabo, natura Sacrificii aliquid importat præter partes essentiales & integrales? Si ergo Sacrificium est perfectum essentialiter & integraliter, tametsi solùm sumatur hostia præconsecrata; quomodo natura ipsius requirit sumptionem hostiæ, in eadem Missa consecratæ?

Præterea, si per sumptionem hostiæ præconsecratæ perficitur Sacrificium, pono casum quòd hostia jam consecrata omnino disparcat, nec alia possit inveniri, tunc non solùm melius erit,

erit, ut Tamburinus existimat n. 24. sumere hostiam præconsecratam, sed etiam obligatorium; quoniam tenetur Sacerdos Sacrificium suum perficere quantùm commodè potest.

791. Satisfit objectionibus. Existimo ergo nullatenus perfici Sacrificium à me oblatum per sumptionem hostiæ in alia Missa consecratæ. Fateor omnes Sacerdotes esse ministros repræsentantes unum Christum Dominum Sacerdotem principalem, & omnes hostias consecratas continere unum, & eundem Christum, & propterea, si ita velimus loqui, omnes hostias consecratas aliquam dicere habitudinem, & habere relationem ad hunc Sacerdotem, atque ad hoc Sacrificium; sed nego illam tam remotam habitudinem sufficere, ut sumptio cujuslibet hostiæ possit esse complementum ex Christi institutione necessarium cujuslibet Sacrificii.

Ad argumenta autem superiùs allata; ad secundum quidem patet responsio, in die Parasceves non offerri propriè Sacrificium, neque illam sumptionem propriè loquendo esse perfectionem sive complementum Sacrificii diei præcedentis, utpote quod fuit tunc essentialiter & integraliter completum.

Ad primum dico, Sacrificium illud perfici à Sacerdote, qui succedit in locum defuncti, non per sumptionem hostiæ consecratæ in alia Missa, sed in eadem, ut clarum est.

792. Instantia. Si instas; quæ Sacerdotis succedentis in locum defuncti, eadem est ratio hostiæ præconsecratæ, substitutæ in locum hostiæ, quæ disparuit.

Disparitas inter Sacerdotem succedentem & hostiam præconsecratam. Respondeo disparitatem esse, quòd Sacerdos sit causa Sacrificii tantùm extrinseca, sive efficiens; hostia verò sive consecratio, & sumptio hostiæ; partes intrinsecæ, essentiales, seu integrales. Jam autem idem effectus potest successivè causari aut perfici à diversis numero causis efficientibus; at verò quæcumque variatio partium essentialium, aut integralium repugnat identitati numericæ totius.

Cùm ergo hostia præconsecrata ad minus numero distinguatur ab hostia jam consecrata; & per consequens sumptio hostiæ præconsecratæ, à sumptione hostiæ jam consecratæ, non potest sumptio hostiæ præconsecratæ integraliter perficere hoc numero Sacrificium, quod consistit essentialiter in consecratione hujus determinatæ hostiæ, sed magìs erit perfectio illius Sacrificii, in quo ista hostia fuit præconsecrata.

793. Propositio cujusdam dubii. Ex dictis facilè erit satisfacere huic dubitationi. Quidam in sua Missa ob prædictum defectum grandioris hostiæ, consecravit parvam particulam, timens autem populi offensionem in consueta elevatione Sacramenti, elevavit hostiam grandiorem præconsecratam, quæritur an ritè id fecerit?

Resolutio Marchantii. Respondetur, inquit Marchantius in Resol. Pastor. ad Candel. de Sacramentis Tract. 4. cap. 5. q. 3. in fine, cùm in Missa debeat exhiberi populo adoranda hostia in illo Sacrificio consecrata, & oblata, talem cautelam non esse approbandam; meliùs tamen meo judicio fecisset, si & majori isti hostiæ alteram parvam consecratam per illud Sacrificium simul adjunxisset, quod facilè fieri poterat exhibendo utramque adorandam: sic enim satisfaceret ceremoniæ huic sacræ, quâ hostia Sacrificii hujus populo ad adorandum exhibenda præcipitur. Hæc Marchantius

Quæ non placent, & meritò, Tamburino suprà cap. 8. §. 8. n. 22. ubi enim id præcipitur? Supponunt quidem Rubricæ, & etiam præscribunt elevationem hostiæ illius, quam Sacerdos tunc consecravit, sed quid indè? Rubrica directiva est, de eo quod communiter fit sine obligatione saltem gravi; jam autem intercedente causâ, qualis in hoc casu satìs rationabilis apparet, ne cogatur Sacerdos populum instruere, qui fortassis de ostensione minoris hostiæ offensus fuisset, vel quid simile, non video cur talis Rubrica directiva omitti sine culpa non possit. 794. rejicitur. Tamburinus.

Hostia parva non est cum magna simul elevanda. Rubr. Miss. Quòd si possit, jam superfluum erit posterius illud remedium, conjungendi scilicet parvam cum hostia grandiore: ut omittam, & illud ipsum esse contra Rubricam directivam; quâ præscribitur elevatio unius hostiæ, quam Sacerdos pro seipso consecravit, Tit. Ritus servandus &c cap. 8. n. 5. ibi: *Quibus* (verbis consecrationis) *prolatis, Celebrans tenens hostiam inter pollices & indices prædictos super altare, reliquis manuum digitis extensis, & simul iunctis (& hostiis, si plures sint consecratæ, in loco, in quo à principio Missæ positæ sunt super Corporali, vel in alio vase aut calice dimissis) genuflexus eam adorat. Tunc se erigens quantùm commodè potest, elevat in altum hostiam* &c.

Hostiam, inquit Rubr. non *hostias*. Quo ergo jure tu elevas duas hostias? Ergo pares sumus; ergo saltem non erit unum altero consultius.

Objectio solvitur. Dices; vidi aliquando Sacerdotem elevantem cum grandiori hostia, parvam hostiam, quam simul consecraverat pro aliquo communicando. Vidi & ego. Sed quid mirum, cùm & aliæ multæ Rubricæ directivæ à multis Sacerdotibus non satìs exactè observentur?

Illud certè, inquit Tamburinus num. 23. probandum nullo pacto est, quòd quidam Parochus, dum ei hostia grandior consecrata non suppeteret, ad eam exponendam in Oratione quadraginta horarum, imprudenter egit: parvam enim consecratam hostiam affixit grandiori hostiæ non consecratæ, & ita simul exposuit, ne scilicet parva formula in spherula appareret populo, qui Sacerdotem de negligentia præparandi majorem reprehendisset. 795. An possit exponi grandior hostia non consecrata cui affixa est parva hostia consecrata?

Hoc, inquam, non est probandum; quia esset periculum idololatriæ, quamvis materialis (cùm fideles adorent totum illud quod Negat Tamburinus ob periculum idololatriæ

& probat à simili. expositum est per modum unius) quod nullo modo licet; ut in simili de Parocho ostendente particulam consecratam, & deinde ministrante peccatori occulto particulam non consecratam, alibi dictum est. Hucusque Tamburinus.

796. Auctor ostendit dissimilitudinem satis magnam. Sed reverà illud simile multùm dissimile est; non enim porrigitur peccatori particula non consecrata simul cum consecrata, quod deberet fieri, ut argumentum concluderet; sed sola particula non consecrata instar consecratæ, adeoque adorando illam solam particulam indubiè committit idololatriam materialem, in casu autem proposito cùm adsit hostia consecrata, adoratio verè ad illam terminatur. Et aliunde fideles non intendunt adorare, nisi illud, quod in illa hostia verè adorabile est.

Ponamus enim quòd majori hostiæ alioquin verè consecratæ sit immixta aliqua substantia non consecrabilis, v. g. frustum ligni; nùm ideo illicitum erit illam exponere populo adorandam? Nequaquam, ut alibi docuimus de vino consecrato, cui aqua esset immixta; idque quia populus tantùm intendit adorare, quod verè in Calice adorabile est: ergo similiter solùm intendit adorare quod in sphærula verè adorabile est.

Et sanè cùm exponuntur venerationi species Sacramentales miraculosæ, quando dubitatur an sint omnino corruptæ, adeoque an Christus sub iis desierit esse, solet apponi alia hostia consecrata, idque sine scrupulo alicujus peccati, licèt fortè multi ex populo inter unam & aliam hostiam nequeant discernere, & simpliciter adorent, quod in Hierotheca proponitur adorandum.

797. Quâ linguâ & quâ voce Missa sit celebranda? Sed nunquid hic finis Rubricarum seu Rituum & Ceremoniarum, quæ ex præscripto Ecclesiæ fiunt in Missa? Minimè; necdum enim audivimus, quâ linguâ Missa celebrari debeat, latinâ, an vulgari, quâve voce, elatâ, vel submissâ. Audiamus ergo quid Spiritus Sanctus loquatur per os Concilii Tridentini.

Etsi Missa magnam contineat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire visum est Patribus, ut vulgari passim linguâ celebraretur. Quamobrem retento ubique cuiusq; Ecclesiæ antiquo, & à Sancta Romana Ecclesia, omnium Ecclesiarum Matre & Magistra probato ritu &c. sess. 22. cap. 8. Et infrà eâdem sessione can. 9. *Si quis dixerit Ecclesiæ Romanæ ritum, quo submissâ voce pars Canonis, & verba consecrationis proferuntur, damnandum esse, aut linguâ tantùm vulgari Missam celebrari debere* &c. *anathema sit.* Quid illustriùs desiderari poterat? Erit ergo

CONCLUSIO XXXIX.

Prudenter instituit Ecclesia, ut Missa non celebraretur vulgari passim linguâ, & ut in Missa quædam altâ voce, quædam secretò dicerentur.

Non te moveat impudentia nostrorum Hæreticorum, qui & has, & cæteras omnes ceremonias Missæ valde improbant, irridént, & explodunt; canes enim mortui sunt, qui maledicunt Domino suo. Et quid mirum, si illi ceremonias damnent, qui & ipsam Missæ substantiam negant? Satis tibi sit auctoritas Unius Ecclesiæ Sanctæ, Catholicæ & Apostolicæ, quæ à Spiritu sancto edocta, omni retrò tempore usa fuit in divino Officio linguâ doctrinali, Latinâ apud Latinos, Græcâ apud Græcos, adeò ut hujus consuetudinis nullum possit initium designari, quod est signum Apostolicæ traditionis, juxta Regulam D. Augustini lib. 4. de Baptismo cap. 24. ibi: *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolicâ traditum rectissimè creditur.* Hoc autem *quàm ita faciendum sit, disputare insolentissimæ insaniæ est*, ait idem Sanctissimus Præsul Epistolâ 118. 798. Probatur 1. pars Conclus. — ex Traditione Apostolica. — S. August.

Planè conveniens erat, quòd Sacrificium celebraretur non vulgari passim linguâ; sed certâ aliquâ & determinatâ ac nobiliori, tum propter uniformitatem, tum propter reverentiam, præsertim cùm populus equidem non intelligeret, quantumvis aliquæ partes Missæ linguâ vulgari exprimerentur. Ratio convenientiæ.

Quòd autem Ecclesia Latina quasdam voces Hebraïcas, vel Græcas in Missa, aut in Officiis Ecclesiasticis retinuerit, v. g. vocem *Alleluia*, *Kyrie eleyson*, & similes, quid refert? Id enim factum fuit, vel quia peculiarem emphasim habent, vel ad unitatem Ecclesiæ, ejusdemque fidei confessionem indicandam, vel etiam propter commendandam antiquitatem; vel denique quia interdum sunt tales voces, ut commodè transferri in aliam linguam non possint. 799. Quare Ecclesia Latina retinuerit aliquas voces Hebraïcas & Græcas.

Audi Divum Augustinum lib. 2. de doctrina Christiana cap. 10. & 11. *Latinæ linguæ homines* (inquit S. Doctor) *duabus aliis ad Scripturarum divinarum cognitionem habent opus, Hebræa scilicet & Græca, ut ad exemplaria præcedentia recurratur, si quam dubitationem attulerit Latinorum Interpretum infinita varietas, quamquam & Hebræa verba non interpretata sæpè inveniamus in libris, sicut* Amen, Alleluia, *&*, Racha, *&*, Osanna, *& si quæ sunt alia. Quorum partim propter sanctiorem auctoritatem, quamvis interpretari potuissent, servata est antiquitas, sicut est* Amen, *&*, Alleluia; *partim verò in aliam linguam transferri* S. August.

ferri non potuisse dicuntur, sicut alia duo quæ posuimus.

800. Obiectio solvitur. Dices; à multis Sacerdotibus ignoratur propria significatio harum vocum. Esto; satis est, quòd in fide totius Ecclesiæ proferantur. Sic enim Moniales divinum persolvunt Officium linguâ latinâ, quam non intelligunt; equidem piè admodùm & devotè dum mente cælestia tractant.

Cæterùm, quod bene notandum est, Sacrificium non est institutum ad erudiendum populum, sed ad exhibendum Deo honorem & debitum cultum, quem fieri certis ritibus, & determinatâ linguâ, quis sanæ mentis potest improbare?

Ritus Missæ à Pastoribus exponendi, ut docet Tridentinum, *Ne tamen oves Christi esuriant* (inquit Concilium Tridentinum suprà cap. 8.) *nevè parvuli panem petant, & non sit qui frangat eis; mandat Sancta Synodus* (sess. 5. c. 2. de Refor. & sess. 24. cap. 7. de Refor.) *Pastoribus & singulis curam animarum gerentibus, ut frequenter inter Missarum celebrationem vel per se vel per alios ex ijs, quæ in Missa leguntur, aliquid exponant; atque inter cætera sanctissimi huius Sacrificii mysterium aliquod declarent, diebus præsertim Dominicis & Festis.*

801. Et de his ac similibus expositionibus sive exhortationibus ad populum; non autem de orationibus, quibus Deus colitur, loquitur Apostolus 1. Cor. 14. v. 9. dicens: *Vos per linguam, nisi manifestum sermonem dederitis; quomodo scietur id quod dicitur? Eritis enim in aëra loquentes.* Et v. 11. *Si ergo nesciero virtutem vocis; ero ei, cui loquor, barbarus: & qui loquitur, mihi barbarus.* Et v. 16. *Si benedixeris spiritu: qui supplet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, super tuam benedictionem? Quoniam quid dicas, nescit.* (& monet Apostolus 1. Cor. 14.)

Ne autem ambiguum foret, quam intelligat benedictionem, continuò attexit: *Nam tu quidem bene gratias agis: sed alter non ædificatur.*

Ergo loquitur Apostolus de benedictione, quæ fit ad ædificationem populi, hoc est, de publicis exhortationibus, quas nemo dubitat fieri debere illâ linguâ, quam auditores intelligunt. Vide contextum illius capitis, & nullus remanebit scrupulus.

802. In Missa quædam sunt dicenda clarè, quædam submissâ voce: Quantùm ad secundam quæstionem, quâ scilicet voce Missa sit recitanda, altâ, an submissâ, liquidò constat ex Rubricis Tit. Rubricæ Generales cap. 16. quædam esse dicenda clarâ voce, quædam verò secretò, juxta Tridentinum suprà cap. 5. ubi sic ait: (Trident.) *Cùmque natura hominum ea sit, ut non facilè queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem sustolli; propterea pia Mater Ecclesia ritus quosdam, ut scilicet quædam submissâ voce, alia verò elatiore in Missa pronuntiarentur, instituit.*

803. probatur antiquitate, Hunc autem ritum antiquissimum esse, liquet ex Liturgiis Basilii, & Chrysostomi, colligiturque ex Cyrillo Catechesi 5. Nec caret suis rationibus moralibus sufficientissimis.

Nam in primis varietas illa recreat & delectat audientium animos, & quamdam præ se fert gravitatem & venustatem. Secundò sustollit homines ad rerum divinarum meditationem, ut suprà dicebat Concilium Tridentinum. Et quidem, ut loquitur Concilium Coloniense part. 7. cap. 26. *Tunc præcipuæ populi partes sunt, quando submissius legente, aut tacente Sacerdote quisque cum Deo loquitur.* Tertia ratio est, ut significetur non omnia mysteria esse æquè omnibus divulganda. (& triplici ratione morali, Conc. Coloniense.)

Accedat quarta ratio mystica sumpta ex imitatione Christi, qui in passione sua, quæ hoc mysterio repræsentatur, nunc altâ voce orabat: *Pater dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt,* Luc. 23. v. 34. Et v. 46. *Pater in manus tuas commendo spiritum meum.* Nunc ad adstantes loquebatur, ad Matrem, ad Discipulum, & Latronem; nunc verò tacebat & intrà se orabat. Ita etiam Sacerdos in Missa, nunc ad populum loquitur, nunc ad Deum clarâ voce; nunc verò sub silentio orat. Oratio ergo secreta Sacerdotis commemoratio quædam est secretæ orationis Christi, vel in horto, vel in Cruce. 804. (ac una mystica. Luc. 23.)

Atque ut omnes hæ rationes non sufficerent, quæ tamen sufficientissimæ sunt ad præcipiendam rem in se indifferentem, sanè minimè expediebat, arbitrio cujusvis Sacerdotis hoc relinquere; tum quia indè orta fuisset infinita quædam varietas; tum maximè, quia multa indiscretè & inordinatè fierent.

Nec obstat, quòd Sacerdos sit minister publicus, constitutus pro hominibus in ijs quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & Sacrificia pro peccatis: non obstat, inquam, nam licèt in Missa quædam secretè dicantur, etiam ipsa verba consecrationis; adeòque aure non percipiantur, nùm ideo cultus invisibilis & merè internus? Nùm ideo cultus privatus, qui alioquin publicâ auctoritate institutus est, & publicâ auctoritate exhibetur? An fortè Sacerdos dicitur minister publicus, quia orat audiente populo, vel sacrificat populo inspectante? Nequaquam. Quid enim si Missam celebret nullo audiente vel inspiciente? Et verò quid interest sive Sacerdos oret publicâ voce vel secretâ, dummodò pro universa Ecclesia & nomine ejus id faciat? 805. (Obiectio solvitur.)

Non est Deus noster, sicut Dii eorum, quibus Elias 3. Reg. 18. v. 27. illudebat dicens: *Clamate voce maiore: Deus enim est, & forsitan loquitur, aut in diversorio est, aut in itinere, aut certè dormit ut excitetur.* Quid dicit Scriptura 1. Reg. cap. 1. v. 13? *Porrò Anna loquebatur in corde suo, tantumq; labia illius movebantur, & vox penitus non audiebatur.* (3. Reg. 18. 1. Reg. 1.)

Et vis scire, an ejus oratio fuerit exaudita? *Pro puero isto,* inquit Anna ad Heli ibidem v. 27. *oravi,*

orari, & dedit mihi Dominus petitionem meam, quam postulavi eum. Et cap. 2. v. 3. in gratiarum actionem sic cecinit: *Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes, recedant vetera de ore vestro, quia Deus scientiarum Dominus est, & ipsi præparantur cogitationes.*

1. Reg. 2.

Oratio publica & secreta ejusdem efficaciæ.

Non ergo majoris efficaciæ est oratio, quæ fit publicâ sive altâ voce, quàm oratio, quæ fit secretò, sive voce submissâ; immo quæ fieret purè mentaliter. Unde, ut statim videbimus, Religiosi impetrarunt à Pontifice privilegium, ea, quæ in Missa dicenda sunt secretè, recitandi purè mentaliter.

806. Quare Christus altâ voce consecraverit.

Porrò quòd Christus altâ voce coram suis Apostolis pronuntiaverit in ultima Cœna verba consecrationis, quid mirum? Siquidem modum consecrandi ipsis tradebat. Et ad summum indè probatur eam rem esse indifferentem, adeò ut etiam aliquando in Ecclesia fuerit usus altè proferendi verba consecrationis; immo de facto adhuc præscribitur Episcopis in Pontificali Romano altè proferre verba consecrationis, quando Sacerdotes creant, quasi tradentes ipsis modum consecrandi, utque meliùs cum Episcopo eodem momento verba consecrationis possint absolvere.

Hinc tamen non bene sequitur, semper sic debere fieri, cùm enim res indifferens sit, potuit Ecclesia habere, & indubiè habuit justissimas rationes præscribendi modum communem & ordinarium recitandi illa verba, uti & plura alia secretè.

807. Quid sit dicere altâ, quid submissâ voce?

Sed cùm hæc satis certa sint inter Catholicos, equidem dubitatur quid sit dicere clarâ voce, & quid dicere submissâ voce, sive secretò. Et verò sic illa explicant Rubricæ tit. Rubricæ Generales cap. 16. num. 2. *Sacerdos maximè curare debet, ut ea quæ clarâ voce dicenda sunt distinctè & appositè proferat, non admodum festinanter, ut advertere possit, quæ legit, nec nimis morosè, ne audientes tædio afficiat, neque etiam voce nimis elatâ, ne perturbet alios, qui tunc temporis in eadem Ecclesia celebrant, neque tam submissâ, ut à circumstantibus audiri non possint, sed mediocri & gravi, quæ & devotionem moveat, & audientibus ita sit accommodata, ut quæ leguntur, intelligant. Quæ verò secretè dicenda sunt, ita pronunciet, ut & ipsemet se audiat, & à circumstantibus non audiatur.* Ita Rubricæ, quas si bene observaveris, securus eris de legitima pronuntiatione.

Rubr. Miss.

808. An vox submissa debeat posse audiri à proferente?

Interim existimat Tamburinus lib. 2. c. 9. §. 2. nu. 1. non esse omnino necessarium ita formare verba, dum secretè oras in Missa, ut à teipso audiri possint. Si enim, inquit, ita formentur verba, ut sonus vocis extra labia prodeat, quamvis non sit aptus ad vellicandas aures, nemo dicet non satisfieri obligationi, quia jam exhibetur oratio vocalis.

Negat Tamburinus.

Navarrus.

Regula igitur melior & benignior ea mihi arridet, quam afferre ex Navarro Com. in 2. part. Decret. cap. 19. de Orat. n. 88. possumus, prædicta scilicet Missæ secreta, ut etiam Horas Canonicas, posse recitari sine expressione verborum, quæ ab alio, vel à seipso audiri possint; sed sufficere formare verba inter labia & dentes.

Ratio Regulæ est; quia sic formata verba, voces essentialiter sunt, atque adeò sufficiunt ad orationem vocalem injunctam in caput *Dolentes* de celebratione Miss. non enim assentior aliquibus, qui dicunt ejusmodi voces esse potiùs inchoationes verborum, quàm verba; sunt enim, ut dictum est, verba vocalia, quantùm scilicet ad præceptum observandum sunt necessaria. Hucusque Tamburinus; sed parùm fundatè.

Nam in primis, tantùm lego apud Navarrum sufficere verba inter labia & dentes formanda, quæ ab alio audiri non possint. Sic enim ait: *Sextum* (privilegium) *est ejusdem Papæ* (Leonis X.) *qui concessit Fratribus Minoribus, ut omne quod in Missa & Horis Canonicis secretò dici debet, sufficiat dici mentaliter citra pronuntiationem vocalem. Istud etiam non est privilegium, quatenus continet sufficere dicere illas absque expressione ullius verbi, quod audiri possit ab alio, licet sic quatenus continet sufficere dicere mentaliter absque ulla voce secreta, vel publica. Suprà enim conclusimus, orationem publicam requirere verba secreta* (quæ scilicet ab aliis audiri non possunt) *vel publica*, quæ utique audiri possunt ab aliis. 809. sed parùm fundatè.

Sententia Navarri proponitur.

Pergit Navarrus: *Et quamvis in editione, vulgari sermone factâ, significaverimus, disputando defendi posse, etiam in hoc sensu non continere privilegium, eò quod posset teneri, etiam jure communi licere mentaliter tantùm dicere, quæ secretò dici jubentur, quia verba videntur requiri principaliter, quo alii audiant, & quòd doctrina Glossæ & S. Thomæ suprà citata, & communiter recepta non procedat, per ea quæ dicta sunt in his, quæ secretò sunt dicenda, consulendo tamen longè veriùs dicitur, omnem orationem publicam, etiam secretò dicendam, requirere verba saltem secretò inter dentes & labia formanda:* sic nimirum ut licèt ab aliis audiri non possint, nec fortè propter extrinseca impedimenta ab ipso proferente audiantur, nihilominus illis remotis possint audiri, saltem ab ipso proferente.

Assentior enim illis (nec puto Navarrum dissentire) qui dicunt voces seu sonos, qui nec ab ipso proferente audiri possunt, esse potiùs inchoationes verborum, quàm verba. Unde enim scis te proferre verba, si nec tu, nec ullus alius, seclusis omnibus impedimentis, possit ea aure percipere? Verba sunt imaginaria, non vera & realia. 810. Sententia Auctoris.

Et sanè non dubitarem de invaliditate consecrationis, aut alterius Sacramenti, quod talibus verbis fuisset peractum. Unde quod dicit Navarrus suprà: *Nemo auderet asserere, quòd sufficeret verba consecratoria concipere mentaliter,*

liter, licèt sufficeret proferre secretò, ita ut nemo illa audiat, intelligo de auditione alterius distincti ab ipso consecrante.

Igitur regula Tamburini estò benignior sit, nequaquam tamen melior, sed communi judicio falsa; & quamvis vera esset, omnino dissuadenda; utì facit Synodus Oecumenica Basileensis sess. 21. Tit. Qualiter Horæ Canonicæ extra Chorum dicendæ sint, ubi sic ait: *Quoscumque etiam alibi beneficiatos, seu in Sacris constitutos, cùm ad Horas Canonicas teneantur, admonet hæc sancta Synodus, si Orationes suas Deo acceptas fore cupiunt, ut non in gutture vel inter dentes, seu deglutiendo, aut syncopando dictiones, nec colloquia vel risus intermiscendo, sed sive soli, sive associati diurnum, nocturnumq; officium reverenter verbisq; distinctè peragant.* Conc. Basil.

811\. Hæc est regula melior & Deo gratior seclusò privilegio legendi mentaliter, de quo suprà fecimus mentionem; & habetur apud Rodriguez inter vivæ vocis Oracula Leonis X. nu. 12. sub his verbis. *Et similiter placeat Sanctitati vestræ, ut ne Fratres mutuo se impediant in Officio divino aut alijs sint fastidiosi, quòd illa quæ in Ordinario jubentur dici secretè sub silentio, tam in Horis Canonicis, quàm etiam in Missa, non teneantur proferre vocaliter; sed satisfaciant dicendo mentaliter, aut legendo intrà se per librum; quia aliqui devotiùs sic dicunt, & absque impedimento, & fastidio aliorum, & eodem modo possit facere, qui dicit Officium per se solus, cùm prolatio verbalis sit præcipuè, ut ab alijs intelligatur.* Et infrà nu. 23. *Omnia præinserta modo præfato, ut fuerunt petita, à præfato Sanctissimo Domino nostro vobis concessa fuerunt.* Circa quod privilegium

Privilegium recitandi mentaliter, quæ sunt secretò dicenda.

812\. Nota I. ly *Mentaliter*, quod, ut sonat, intelligendum existimo; sonat autem recitationem merè internam sine quacumque prolatione externâ alicujus vocis. Alioquin si accipiatur pro submissa recitatione, ut vult Scortia apud Tamburinum suprà §. 3. n. 2. frustraneum posset videri privilegium, immo ridiculum; quandoquidem illa quæ jubentur secretò dici, non solùm possint, sed etiam debeant quodammodò submissè recitari. Nonne petitio continet ut non teneantur proferre vocaliter? Submissè autem dicere, est proferre vocaliter. Et verò nonne satis distinguitur hìc recitatio mentalis à submissa, quando dicitur: *Mentaliter, aut legendo intrà se per librum?*

Ly mentaliter sonat recitationem merè internam.

Scortia.

Ad rationem Scortiæ, quia aliàs, inquit, posset consecrari mentaliter; Respondeo Negando Consequentiam: cùm enim verba consecrationis sint verba Sacramentalia; Sacramentū autem essentialiter sit signum externum, planum efficitur, de illis concessionem Pontificis nequaquam posse intelligi, juxta Regulam Juris 81. de Reg. Juris in 6. *In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verò similiter in specie concessurus.* Maximè si in potestate concedentis non est concedere, prout impræsentiarùm non est in potestate Pontificis mutare formam Sacramenti Eucharistiæ, quam Christus instituit in verbis propriè dictis, sive realibus & externis, non autem tantùm mentalibus.

Respondetur ad rationem in contrarium.

Reg. 81. de Reg. Iuris in 6.

Nota II. privilegum istud esse concessum pro omnibus etiam non scrupulosis, cùm scrupulosorum nulla fiat mentio, & rationes, quæ alleganțur in petitione sint, quòd aliqui devotiùs sic recitent & absque impedimento & fastidio aliorum. 813.

Prædictum privilegium est etiam non scrupulosis concessum

Quamquam & illi qui minùs devotè sic recitarent, adhuc tamen non essent excipiendi, sicut nec isti qui altè possent dicere absque ullo impedimento & fastidio aliorum. Nam veluti cessante fine legis in casu particulari solùm negativè, non cessat ipsa lex; sic nec cessante ratione motiva in casu particulari solùm negativè, cessat privilegium.

uti & minùs devotè sic orantibus.

Dices: in primo casu ratio privilegii cessat contrariè; nam ex usu privilegii, ut supponitur, sequitur minor devotio, cùm tamen ratio privilegii sit major devotio. 814.

Objectio.

Respondeo, tunc solummodò finis legis cessat contrariè, quando observatio legis esset peccaminosa vel nimiùm difficilis, secùs quando esset minùs bona. Ergo consimiliter tunc tantummodò cessat ratio privilegii contrariè, quando de per se loquendò observatio privilegii foret peccaminosa; secùs quando per accidens meliùs esset privilegium non observare. Jam autem minor devotio non est peccaminosa, cùm ad majorem devotionem non sit obligatio.

Responsio.

Nota III. privilegium præfatum intelligendum esse de toto Officio divino, quod privatim recitari solet, quoniam totum dicitur secretò, & ratio privilegii militat in omnibus partibus. Aliud est de Officio, quod recitatur in Choro à Communitate: in illo enim aliqua jubentur dici secretò, alia autem clarâ voce, ut ab omnibus intelligi possint. Patet ex Rubricis Breviarii cap. 13. ubi sic statuunt: *Ad Matutinum hæc per ordinem regulariter dicuntur secundùm diversitatem Officij, nisi aliter in quibusdam diebus annotetur:* Pater noster, Ave Maria, Credo, *omnia secretè, deinde clarâ voce Hebdomadarius dicit, Domine labia mea aperies &c.* 815.

Est etiam intelligendum de toto officio quod privatim recitatur,

Rubr. Breviarii.

Et verò nimis manifestum est, ea quæ jubentur recitari clarâ voce, nullatenus dici posse dumtaxat mentaliter; est enim implicantia in terminis: & si Pontifex in eo voluisset dispensare, jam dispensasset in Officio publico; etenim tota distinctio Officii publici à privato desumitur à recitatione aliquarum partium clarâ voce, ut à Communitate audiri possint.

816. *Tamburinus illud intelligit etiam de partibus Missæ cantatæ, quæ sunt secretò legendæ;*

Simili ratione Tamburinus suprà n. 3. intelligit hoc privilegium de illis partibus Missæ cantatæ, quas Sacerdos submissâ voce legere per Rubricas debet. Verba enim generaliter sonant, & nulla est ratio privilegium Principis strictè intelligendi, cùm ergo sit duplex Missa, alia privata, alia publica, & in singulis aliqua jubeantur dici secretò, alia verò clarâ voce, cur non de utraque Missa Pontifex possit, & debeat intelligi?

quod tamen non placet Auctori.

Respondeo; quia indè sequeretur, quòd in Missa solemni Sacerdos mentaliter posset dicere *Antiphonam* & *Psalmum* ad *Introitum*, *Confessionem*, & quæ sequuntur usque ad Orationem *Aufer à nobis* &c. nam illa in Missa privata clarâ voce dicuntur, ut patet ex Rubricis Tit. Rubricæ Generales cap. 16. in principio; omnia autem quæ dicuntur in Missa privata clarâ voce, in Missa solemni dicuntur submissâ voce, exceptis, *Gloria in excelsis*, quando intonatur, *Credo*, *Dominus vobiscum*, *Oremus* ante Orationes, & ante Offertorium, *Præfatio*, *Pater noster*, *Pax Domini*, & *Orationes post communionem*. Ita Rubricæ ibidem nu. 3. Non est autem verisimile, vel Fratres Minores hoc voluisse petere, aut Pontificem hoc voluisse concedere, cùm sic absque ministro omnia illa possent dicere.

817. *An Frater Minor qui in Missa uteretur hoc privilegio, uteretur privilegio dispensativo præcepti Regulæ? Probatur sententia negativa primò.*

Hæc sufficiant de isto privilegio, quo fortè nullus, saltem in his partibus, utitur. Interim si Frater Minor uteretur in Missa, non propterea uteretur privilegio dispensativo alicujus præcepti Regulæ. Nam quod ponitur cap. 3. in principio: *Clerici faciant divinum Officium secundùm Ordinem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ*, id est, secundùm Rubricas; illud, inquam, præceptum intelligitur dumtaxat de Horis Canonicis, ut liquidò probatur primò ex differentia, quam ponit inter divinum Officium Clericorum & Laicorum, quod ultimum dividit in septem Horas juxta formam & nomen illarum Horarum Canonicarum. *Laici*, inquit, *dicant viginti quatuor Pater noster pro Matutino; pro Laudibus quinque; pro Prima, Tertia, Sexta & Nona, pro qualibet istarum Horarum septem, pro Vesperis autem duodecim, pro Completorio septem.* Ergo loquitur tantùm de Horis Canonicis.

Secundò.

Secundò colligitur ex illis verbis appositis post præceptum divini Officii, *Excepto Psalterio, ex quo habere poterunt Breviaria.* Ex quibus perspicuum est loqui de illo divino Officio, quod solummodò Horas Canonicas comprehendit, non verò Missas, cùm respectu illarum non dentur Psalterium & Breviaria, sicut dantur respectu Horarum Canonicarum.

818. *Objectio.*

Si dixeris; Officium divinum æquè propriè stat pro Missis, quàm pro Horis, ut patet ex cap. *Alma mater* 24. de Sententia excommunicationis in 6. ibi: *Sanè à nostris dudum fuit prædecessoribus constitutum, ut in terris seu locis Ecclesiastico suppositis interdicto, nulla (certis casibus & Sacramentis exceptis) divina celebrentur Officia vel ministrentur Ecclesiastica Sacramenta.* Et ex cap. *Dolentes* 9. de Celebratione Miss. ibi: *Districtè præcipientes in virtute obedientiæ, ut divinum Officium nocturnum pariter & diurnum, quantùm eis Deus dederit, studiosè celebrent pariter & devotè.* Si, inquam, id dixeris;

cap. 24. de Sent. Excom. in 6.

cap. 9. de Celeb. Miss.

Responsio.

Respondeo, in utroque textu allegato apertam fieri mentionem Missæ; in primo quidem ibi: *Adjicimus præterea, quòd singulis diebus in Ecclesiis & Monasteriis Missæ celebrentur, & alia dicantur divina Officia.* In secundò autem, ibi: *Sunt & alij qui Missarum solemnia vix celebrant quatuor in anno.* Quid ergo mirum si in illis juribus per ly *Divina Officia*, vel *Divinum Officium*, æquè intelligantur Missæ, quàm Horæ?

Porrò in Regula nostra non tantùm non fit mentio Missæ, quin etiam ex adjunctis satìs determinatur divinum Officium (quod fortè simpliciter positum ex communi apprehensione modoque loquendi comprehenderet tam Missas, quàm Horas) satìs, dico, determinatur per adjuncta, ut jam jam ostendimus, ad solas Horas Canonicas.

Instas, ratio Sancti Patris æquè, si non potiùs, in Missis militat. Respondeo, quæ fuerit ratio Sancti Patris nostri, non satìs liquet ex isto capite Regulæ. Et quamvis eadem esset ratio, immo potior de Missa, in positivis non valet argumentum à paritate rationis, nisi ad evitandum absurdum. Neque multiplicandæ sunt obligationes Regulæ sine solido fundamento, quod hìc non apparet. 819.

Instantia solvitur.

Et sanè si Sanctus Pater per divinum Officium intellexisset Missam, ut volunt quatuor Magistri & Hugo de Dina, qui ubi dicitur: *Ex quo habere poterunt Breviaria*; Breviaria in plurali dividunt in diurnum, quod est Missale, & nocturnum, quod est Horarum; cur utitur solo nomine Clericorum, & ne verbo quidem meminit Missæ, aut Sacerdotum, quorum proprium est Missam celebrare?

Sententia quatuor Mag. & Hugonis de Dina affirmativa.

Dico ergo cum nostro Marchantio Expos. in cap. 3. Regulæ tit. 1. q. 3. conclus. 1. & alijs Expositoribus Regulæ: Minores non tenentur ex vi Regulæ ad Missale Romanum. Et ad rationem dubitandi statim propositam Respondeo cum eodem Marchantio, Breviaria in plurali supponere pro pluralitate exemplariorum; neque enim unum Breviarium multitudini sufficere posset, unde & ex eo colligunt passim Doctores, Fratres posse habere usum Breviarii in speciali, ut etiam notavit 820.

Auctor cum Marchantio adhæret sententiæ negativæ.

tavit Nicolaus III. in declaratione sua: *Exiit* Nicolaus III.
qui seminat 3. de Verb. signif. in 6. ibi: *Dicit namque in Regula, quòd Clerici faciant divinum Officium, ex quo habere poterunt Breviaria: ex hoc patenter insinuans quòd Fratres sui habituri essent usum Breviarii*, scilicet in speciali, sicuti in speciali obligantur ad Horas Canonicas recitandas.

FF. Minores obligantur ex vi Regulæ ad Horas Canonicas.

Obligantur, inquam, ex vi Regulæ, non tantùm ad ordinem Romanum in Officio divino, ex hypothesi quòd Officium divinum faciant; sed etiam ad ipsum Officium divinum faciendum. Putas autem quòd Sacerdotes Ordinis FF. Minorum ex vi istorum verborum Regulæ obligentur simpliciter ad celebrandam Missam? Nemo quòd sciam id hactenus docuit.

821. An FF. Minores ex privilegio Alexandri IV.

821. Quæ cùm ita sint, sine scrupulo alicujus peccati contra Regulam, vel saltem materialis, uti possent Fratres Minores concessione Alexandri IV. quâ, ut refertur in Compend. Privil. verb. *Missa quoad modum* §. 4. *concessit Fratribus Minoribus, ut in Missis votivis Spiritûs Sancti, & Virginis Mariæ*, Gloria in excelsis Deo, *nec non* Sequentias *competentes, tam in solemnibus cantare, quàm dicere possint in privatis, non obstante statuto generali.*

Quæris quod sit illud statutum? Respondeo, Innocentii III. cap. *Consilium* 4. de Celeb. Miss. ibi: *Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd apud nos in diebus profestis cùm Missarum solemnia in honorem Beatæ Virginis celebrantur, neque Hymnus Angelicus, neque Symbolum decantatur, licèt in Missa, propria præfatio decantetur, ut inter commemorationem & solemnitatem differentia ostendatur.* Ita Pontifex Archiepiscopo Bracharensi.

822. & Sixti IV. possint dicere Gloria in excelsis in Missis votivis?

822. Similem concessionem, & ampliorem Sixti IV. refert Rodriguez qq. Regul. Tom. 1. q. 43. art. 15. sub hac forma verborum: *Concessit Fratribus Minoribus de Observantia, ut possint dicere in omnibus Missis votivis Gloria in excelsis Deo.*

Negat Rodriguez.

At modò, inquit Rodriguez, cantantes & dicentes Missam juxta ritum Ecclesiæ Romanæ reformatum juxta Constitutionem Pii V. ut sunt Fratres Minores, jam non possunt uti dictis privilegiis, sed debent dicere Missas juxta supradictum ritum, in quo scriptum invenies, *Gloria in excelsis dicitur, quandocumque* Rub. Gener.
in Matutino dictus est Hymnus Te Deum, *præterquam in Missa Feria* 5. *in Cœna Domini, & Sabbati Sancti, in quibus* Gloria in excelsis *dicitur, quamvis in Officio non sit dictum, Te Deum.* Tit. Rubricæ Generales cap. 8. n. 3.

Et ibidem n. 4. *In Missis votivis non dicitur, etiam tempore Paschali vel infrà Octavas, nisi in Missa Beatæ Mariæ in Sabbato, & Angelorum, & nisi Missa votiva solemniter dicenda sit pro re gravi, vel pro publica Ecclesiæ causa.* Hæc digna sunt maturâ consideratione, ne dum utimur privilegiis, tamquam transgressores Rubricarum ab aliis judicemur.

Interim tamen existimo Fratres Minores per se uti posse dictis privilegiis, estò revocata fuissent per Constitutionem Pii V. Moveor, quia Gregorius XIII. Bullâ: *Ex benigna.* 1. apud Rodriguez, omnia & singula privilegia Fratrum Minorum ex certa scientia, & non obstantibus quibuscumque litteris Apostolicis suorum prædecessorum confirmavit, ibi: *Nos igitur* &c. *præmissa ac omnia & singula alia privilegia, immunitates, exemptiones, libertates, prærogativas, favores, conservatorias, declarationes, facultates, dispensationes, gratias, concessiones, indulgentias, & indulta, spiritualia, & temporalia, etiam per modum communicationis & extensionis inter se & cum aliis Ordinibus Mendicantibus, & non Mendicantibus, eisdem Fratrum Minorum Regularis Observantiæ, ac Sanctæ Claræ & de Pœnitentiæ tertio Ordinibus* &c. *in genere, & in specie, etiam per solam signaturam, etiam vivæ vocis oraculo* &c. *sub quacumque forma & expressione verborum concessa* &c. *dicta auctoritate Apostolicâ tenore præsentium ex certa nostra scientia ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, quatenus sunt in usu & sacris Canonibus & Decretis sacri Concilii Tridentini non adversentur, approbamus, confirmamus & innovamus, perpetuamq; roboris firmitatem obtinere, & firmiter observari* &c. *decernimus.* 823.

823. Affirmat Auctor, & probat ex Bulla Gregor. XIII.

Et infrà: *Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus:* Super Cathedram, *Bonifacii*, &: Dudum, *Viennensis Concilii* &c. *privilegiis quoque indultis, & litteris Apostolicis etiam in forma Brevis per Leonem X. Clementem VII. Paulum III. Iulium etiam III. Paulum IV. Pium etiam IV. prædictos, ac etiam Pium V. & quoscumque alios Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac etiam nos & Sedem eandem* &c. *hac vice dumtaxat specialiter & expressè derogamus.*

& Clement. VIII.

Consimili formâ verborum eadem privilegia confirmavit Clemens VIII. Bullâ: *Ratio Pastoralis Officii* 1. apud Rodriguez, omissâ (quod bene notandum est) illâ particulâ: *Quatenus sunt in usu.* Quidni ergo Fratres Minores possint uti dictis privilegiis non obstante Constitutione Pii V.? Vix dubito quin possint, secluso semper scandalo.

824. An qui utitur prædictis privilegiis celebret secundùm ordinem S. R. Ecclesiæ?

Rogas; an qui utitur dictis privilegiis celebret Missam secundùm ordinem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ? Respondeo, & quæro; an qui facit Officium Sancti Francisci sub Duplici primæ Classis cum Octava, an, inquam, faciat divinum Officium secundùm ordinem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ? 824.

Planè, inquis; quia id facit Pontificiâ auctoritate, cujus jam est ordinem illum immutare, sicut priùs fuit instituere. Censetur autem immutasse pro Fratribus Minoribus, dum eis concessit privilegium celebrandi

Festum Sancti Francisci sub Duplici primæ Classis cum Octava, quod secundùm communes Rubricas aliis prohibetur.

Responsio optima! Ex qua infero: ergo similiter Frater Minor, qui ex privilegio Pontificio celebrat Missam votivam cum *Gloria in excelsis*, adhuc celebrat secundùm ordinem S. Romanæ Ecclesiæ, quia id facit ex auctoritate Pontificia, cujus jam est Rubricas Missalis immutare, sicut anteà fuit eas instituere; censetur autem immutasse pro Fratribus Minoribus dum eis concessit legere Missam votivam quamcumque cum *Gloria in excelsis*, quod secundùm communes Rubricas aliis prohibetur. Atque hæc sufficiant de istis duobus privilegiis, puta Alexandri IV. & Sixti IV.

825. An peccet mortaliter qui die festivo de præcepto ita submissè recitat Missam ut circumstantes difficulter audiant? Sententia Navarri.

Finem præsentis Sectionis imponet resolutio hujus quæstionis: Utrùm si quis ita voce depressâ recitet, quæ præscribuntur altâ voce in Missa recitanda, ut circumstantes difficulter audiant, præsertim die Festivo de præcepto, peccet mortaliter?

Peccatum esse docet Navarrus de Oratione cap. 16. nu. 54. hisce verbis: Vigesimum sextum corollarium, peccare eos, qui Missam submissam tam submissè recitant, ut circumstantes non possint audire, *Gloria in excelsis*, *Orationem*, *Epistolam*, *Euangelium*, & reliqua, quæ non sunt secretò dicenda. Nam præterquam quod est abusus, utì declaravit statutum Ecclesiæ Gallicanæ, dant occasionem murmurandi, vel saltem imaginandi multa audientibus superflua, ut sæpiùs mihi dederunt, consequenter sunt causa distractionis attentioni contrariæ. Hæc Navarrus.

Quæ utique commodè intelligi possunt, 826. imò debent de peccato veniali; quoniam materia exigua est. Et sanè de tali peccato dubitari non potest, si omnes Rubricæ ad aliquod peccatum obligant, nisi dicatur consuetudo contrarium præscripsisse: videmus enim passim, etiam à timoratis, voce omnino depressâ (ita ut vix minister ipse possit intelligere, minùs alii remotiùs adstantes) sine scrupulo illa recitari. Neque propterea adstantium quispiam murmurat, potiùs aliqui murmurarent, si Sacerdos altiùs clamaret, quia impedirentur in recitatione privata aliquarum precum, quas solent audiendo Missam sive ex obligatione, sive liberè Deo persolvere.

quæ intelligi potest de peccato veniali, & debet.

Consuetudo videtur hodie contrarium præscripsisse.

Quòd autem sit dies Festivus de præcepto, quid refert? Non enim obligantur fideles audire Missam, id est, aure corporis percipere, quæ in Missa leguntur; sed sufficit devotè interesse, ut diffusiùs edissero Sectione sequenti, quæ erit ultima præsentis Disputationis.

SECTIO FINALIS

De Præcepto audiendi Missam.

1. Scotus.

Rationabile est (inquit Doctor Subtilis 3. dist. 9. q. unicâ n. 4.) *creaturam intellectualem obligari ad aliquando recognoscendum, & reverendum summum Dominum suum. Hoc autem præceptum, sicut alia præcepta affirmativa, obligat semper, sed non ad semper.*

Ad quod præceptum Decalogi pertineat obligatio colendi Deum.

Et si quæritur ad quod præceptum Decalogi pertineat obligatio ad istum actum? Respondet Scotus ibidem: *Potest poni quòd ..... ad primum præceptum primæ tabulæ*: Non habebis Deos alienos &c. *Quod præceptum non est tantum negativum de prohibendo adorationem exhiberi alicui, cui non convenit; sed affirmativum, ut habeatur Deus verus, & ut tamquam Dominus adoretur. Quod bene exprimit illud Deuteronomii 6. quod allegat Salvator Matth. 4.* Dominum Deum tuum adorabis & illi soli servies. *ubi ponitur præceptum affirmativum de adoratione, & cum exclusione adorationis seu servitutis exhibendæ alii.*

2. *Hoc præceptum non potest impediri pro perpetuo.*

Sed numquid potest hoc præceptum affirmativum perpetuò impediri ab executione actûs, quasi numquam occurrat opportunitas exequendi actum hujus præcepti? Negat Doctor suprà n. 5. *Et ideo*, inquit, *simpliciter ad actum hujus præcepti affirmativi aliquando eliciendum, tenetur quilibet adultus.*

Quando obliget.

Rogas iterum, quandò? Respondet Scotus: *Pro tempore Legis Moysaicæ videtur determinatio fuisse facta ad actum hujus præcepti per illud tertium præceptum*: Sabbatum sanctifica. *Quod etiam fuit præceptum tempore legis naturæ, ut scilicet aliquo determinato tempore vacaret homo ab operibus servilibus. Et in hac sola negatione non esset observatio præcepti, sed in actu positivo, in sanctificando, id est, magnificando Deum.*

Pro tempore verò Legis Euangelicæ, cultus ille exhibendus Deo in sanctificatione Sabbati determinatur exhibendus die Dominico, & etiam determinatur quantùm ad actum illum secundum, qui debet exhiberi, puta in oblatione illius summi Sacrificij, scilicet Eucharistiæ, quam debet Sacerdos offerre pro se, & pro populo: & in illa oblatione populus etiam offert spiritualiter, scilicet qui tenetur audire Missam totam die Dominico, secundùm illud de Consecratione dist. 1. Missas. Erit itaque

CON-

CONCLUSIO I.

Ex præcepto Ecclesiæ obligantur omnes, & soli fideles, id est, baptizati, ratione utentes, singulis diebus Dominicis, & Festivis assistere integro Sacrificio.

3. *Obligatio audiendi Missam probatur ex communi sensu & traditione Ecclesiæ.* Obligatio audiendi Missam diebus Dominicis & Festivis, optimè probatur ex communi consensu & antiqua consuetudine sive traditione Ecclesiæ. Colligiturque ex Can. 10. Apostolorum, quem refert Gratianus in suo Decreto de Consecrat. dist. 1. c. 62. hisce verbis: *Omnes fideles, qui conveniunt in solemnitatibus sacris ad Ecclesiam, & Scripturas Apostolorum, & Evangelium audiant. Qui autem non perseverant in Oratione usque dùm Missa peragatur, nec sanctam communionem percipiunt, velut inquietudines Ecclesiæ commoventes, convenit communione privari.* *Colligitur ex can. 10. Apost.*

Item ex Concilio Agathensi, Clariùs loquitur Concilium Agathense cap. 47. & ponitur eâdem distinctione cap. 64. *Missas die Dominico sæcularibus totas audire speciali ordine præcipimus, ita ut ante benedictionem Sacerdotis egredi populus non præsumat. Quòd si fecerint, ab Episcopo publicè confundantur.*

Meminit autem solius diei Dominicæ, quia illa est quasi generale Festum, in quo fit prima determinatio temporis deputati ad divinum cultum secundùm se: porrò eadem est ratio de alijs Festis. Nam Ecclesia instituens aliquod Festum, intendit præcipere illo die eundem istum cultum, qui præcipitur diebus Dominicis; in hoc enim consistit festivitas illius diei, ut patet.

& Triburiensi, Hinc appositè Concilium Triburiense cap. 35. *Diebus*, inquit, *Dominicis, & Sanctorum Festis, vigilijs & orationibus insistendum, & ad Missas cuilibet Christiano cum oblationibus est currendum, & tantùm Deo vacandum.*

4. *Concernit tam Ecclesiasticos quàm sæculares.* *Cuilibet*, inquit, *Christiano*; ergo non tantùm hominibus sæcularibus, sed etiam Ecclesiasticis. Nec mireris Concilium Agathense solos sæculares expressisse; hoc namque fecit, non ad limitandum, sed ad augendum, quasi diceret: *Etiam sæculares*. Et ratio clara est; quia si sæculares debent audire, multò magis Ecclesiastici; qui majorem habent obligationem colendi Deum.

Quod non ita intelligas velim, quasi præceptum illud sit naturale, vel divinum; hoc enim sine fundamento dicitur, cùm multis alijs modis Deus possit coli (& quamvis Sacrificium foret necessarium, non tamen propterea singulis diebus Dominicis & Festivis) sed quoniam obligatio colendi Deum est ratio motiva illius præcepti Ecclesiastici, & nulla fuit ratio Clericos excipiendi.

Nisi etiam illo capite, per *Sæculares* intelligantur omnes, qui non sunt Sacerdotes, seu qui non celebrant: Sacerdotes enim celebrantes, eò perfectiùs adimplent hoc præceptum, dicendo Missam, nec tenentur aliam quoque audire.

Verbo ut absoluam, consuetudo est optima legum interpres, quæ generaliter leges illas tam quoad personas, quàm quoad loca intellexit, cùm alioquin sint Concilij Provincialis, quod per se universam Ecclesiam nequit obligare.

Generaliter, dico, *quoad personas*, quæ scilicet præcepti Ecclesiastici capaces sunt. 5. *Excipiuntur non baptizati.* Hinc excipiuntur non baptizati, quoniam de ijs qui foris sunt, Ecclesia non judicat, teste Apostolo 1. Cor. 5 v. 12. & 13. *Quid mihi*, inquit, *de ijs, qui foris sunt iudicare? Nonne de ijs, qui intus sunt, vos iudicatis? Nam eos qui foris sunt, Deus iudicabit.* *1. Cor. 5.* Quin olim finito Euangelio ante primam oblationem dimittebantur Catechumeni (unde dicta Missa Catechumenorum) vel si qui aderant Gentiles; quibus mysterijs interesse, aut ea videre minimè permittebatur, ut constat ex Clement. lib 8. Constit. cap. 15. quod inscribitur: *Apparatus ad mysticum Sacrificium*, ubi in medio sic legitur: *Dico ego Iacobus Frater Ioannis Zebedæi, ut statim Diaconus dicat: Nullus Catechumenus, nullus Auditor, nullus Infidelis, nullus Hæreticus. Qui primam orationem perfecistis, discedite.* *Clem Rom.*

Excipiuntur secundò parvuli nondum ratione utentes, & eadem est ratio de amentibus. *Item parvuli & amentes.* Quomodo enim obligarentur ad humanam assistentiam (quæ sola præcipitur, ut infrà videbimus) qui illius sunt incapaces? *Nemo potest ad impossibile obligari.* Regula 6. de Reg. juris in 6.

Unica difficultas est, an sufficiat ad hanc obligationem quilibet usus rationis? 6. *An quilibet usus rationis sufficiat?* Communis sententia requirit perfectum usum rationis, id est, talem usum rationis, qualis necessarius ad peccandum mortaliter, illumque docet sufficere. Primæ partis ratio est; quia hoc præceptum, ut inferiùs suo loco ostendo; obligat sub peccato mortali: ergo tantùm illos obligat, qui possunt mortaliter peccare.

Quemadmodum enim nulla imponitur obligatio his, qui nullius obligationis sunt capaces; ita quoque non imponitur gravis obligatio ijs, qui vel defectu ætatis, vel propter amentiam, gravis obligationis sunt incapaces. Oportet ergo quòd puer possit discernere inter peccatum mortale & veniale, ut hoc, & alijs præceptis similibus obligetur.

Porrò cùm pueri ad illos annos discretionis pervenerint, nescio quo solido fundamento excusari possint, nisi fortè specialiter per Ecclesiæ indulgentiam excipiantur, prout exci-

piuntur à lege jejunii, quantùm ad abstinentiam à secunda refectione usque ad completum annum vigesimum primum. Atque hæc sit ratio secundæ partis; quoniam Ecclesia potuit pueros pro illo tempore obligare, & nullum est fundamentum ipsos à lege generali excipiendi.

7\. Opinio Marchantii, pueros non statim post septennium obligari sub mortali.

Non desinam tamen hìc apponere opinionem Jacobi Marchantii in Candel. Sacram. qq. Pastor. Tract. 4. cap. 6. q. 2. ubi sic asserit: Quæro secundò, quâ ætate obliget præceptum Missæ? Respondent Doctores obligare post septennium, quia tunc incipit discretio. Sed licèt verum sit, quòd ex tunc, ac etiam anteà pueri assuefaciendi sunt ad audiendam Missam, illos tamen statim ac usus discretionis incipit, dicere obligatos sub peccato mortali, videtur mihi rigidum.

Ejus probatio.

Tum quia Ecclesia pia Mater non videtur velle obligare tam rigidè statim ac potest, tum quòd practicè videamus, majorem partem puerorum, etiam decimum annum attingentium, in Ecclesia stare tempore Missæ huc illuc circumspiciendo sine attentione requisita, aut etiam sociis corridere, colloqui, nugari, nec vim præcepti talis apprehendere. Quis verò eos statim peccati mortalis velit condemnare?

Non quòd velim dicere, eos non esse capaces peccati mortalis ob ætatem; nam si hoc sit verum, non est difficultas: sed quòd licèt in rigore loquendo sufficientem ætatem & discretionem haberent ad aliquod peccatum mortale committendum, non videatur tamen Ecclesia tanta sub obligatione, seu vinculo tam arcto eos velle statim obstringere, donec perfectiorem usum rationis assequantur, quâ divina mysteria pleniùs apprehendant, & obligationem ac attentionem, quâ illis interesse oportet, pleniùs intelligant.

Quo tempore incipiat gravis obligatio.

Quòd ferè ordinariè circa tempus idoneum, quo idoneitatem incipiunt habere ad Eucharistiæ Sacramentum, putarim contingere, quod ipsum Confessarii prudenti judicio venit expendendum; aliàs anteà solùm venialiter existimarim peccare ob apprehensionem imperfectam tum mysteriorum, tum præcepti ex imperfecto adhuc rationis usu provenientem, per quam fit ut facilè negligant attentionem requisitam, & magìs præsentes ibi sint corpore, quàm mente. Hucusque. Marchantius.

8\. Probatio rejicitur.

Satis debili, ut apparet, innixus fundamento, scilicet benignâ voluntate Ecclesiæ, nullo signo externo manifestatâ, ac proinde irrationabiliter præsumptâ; præsertim cùm videamus parentes, magistros &c. valde esse sollicitos, ut pueri illi cum debita reverentia Missæ assistant. Quòd autem stent, rideant, fabulentur; quid mirum, cùm etiam viri multi inveniantur, qui à similibus parùm abhorreant & proh dolor sæpè cum scandalo aliorum faciant? Nùm ideo hi minùs apprehendunt suam obligationem & excusandi sunt à peccato mortali?

cùm tale mysterium non sit ita captu difficile.

Neque in auditione Missæ tantùm latet mysterium, ut non facilè possit apprehendi ab illis, qui norunt discernere inter peccatum mortale & veniale. Certè longè minus, quàm in sumptione Sanctissimi Sacramenti. Non quòd velim negare pueros sæpiùs excusari in his initijs à peccato mortali ratione ignorantiæ, aut inadvertentiæ; sed dico, suppositâ cognitione præcepti, & ejus gravitatis, quam possunt habere, peccare mortaliter quoties Missam non audiunt cum perfecta advertentiâ malitiæ. Potuit quidem Ecclesia eos excipere, sicut excepit à præcepto jejunii; sed hoc fecisse, nullo unquam, vel minimo signo ostendit: ergo gratìs illa exceptio præsumitur.

neque constet Ecclesiam tales excepisse.

Atque ut vera esset, sicuti nequidem venialiter peccant non jejunando, ita nec venialiter peccarent non audiendo Sacrum, nisi rursus fingas unum præceptum obligans per se sub mortali, & alterum obligans per se sub veniali.

9\. Sententia asserens pueros prius obligari leviter, quàm graviter. Dicastillo.

Unde etiam non placet sententia, quam probabilissimam judicat Dicastillo tract. 5. disp. 5. n. 6. videlicet pueros ante perfectum usum rationis, id est, sufficientem ad peccandum mortaliter, teneri ad audiendam Missam sub peccato veniali. Non placet, inquam, hæc sententia, quia gratìs præsumitur voluntas Ecclesiæ priùs obligandi sub veniali, quàm mortali.

ob imperfectum rationis usum.

Minimè, inquis; nam pro illa præsumptione facit, quòd sufficiat imperfectus usus rationis ad venialiter peccandum; & ut pueri teneantur præceptis naturalibus, non occidendi, non jurandi &c. Cùmque præcepta positiva generaliter lata sint pro omnibus capacibus illorum, & hi pueri capaces sint, saltem ad obligationem sub veniali, nec ipsis constet de tali exceptione, quin potiùs (ut supponimus) jam aliqualem notitiam habeant obligationis Christianorum, quâ tenentur Missæ interesse, eo ipso quòd aliquâ ratione pungat illorum animos obligatio, videntur saltem sub veniali teneri. Ita Dicastillo.

10\. Opposita probatur.

Sed (salvo meliori) hæc solùm probant puerum, alioquin capacem peccati mortalis, ob inadvertentiam, vel ignorantiam sæpè excusari à peccato mortali, quod superiùs admisimus.

Dico, *Alioquin capacem peccati mortalis*: existimo enim usum rationis, qui sufficit ad peccandum venialiter, ex perfecta deliberatione, per se quoque sufficere ad peccandum mortaliter. Cur enim nequeat apprehendere gravem malitiam debitè propositam, qui potest apprehendere malitiam levem, vel malitiam in genere? Et verò quid aliud requiritur ad peccandum mortaliter, quàm apprehensio gravis malitiæ?

Dices;

11. *Objectio solvitur.*

Dices; perfecta apprehensio sive cognitio. Admitto; sed quæro, qui potest perfectè apprehendere sive cognoscere malitiam venialem, cur non etiam mortalem? Vel si puer talis est, ut numquam habuerit perfectam cognitionem alicujus malitiæ vel habere potuerit, dico ipsum nequidem peccare venialiter, non solùm contra præcepta positiva, sed fortè etiam naturalia; non est enim verisimile vel Deum, vel Ecclesiam velle obligare aliquem sub peccato, in cujus potestate nondum est perfectè obligationem cognoscere.

Differentia inter præcepta naturalia & humana.

Et licèt id concederemus in præceptis naturalibus, utpote à Deo & natura cordibus hominum inscriptis, multoque arctiùs obligantibus; equidem si conjecturæ locus est, multò probabiliùs præsumimus Ecclesiam non velle tales homines suis præceptis obligare sub veniali, quàm contrarium præsumant Adversarii.

Cæterùm, an semper pueri statim post septennium habeant perfectum usum rationis, quo discernere possint inter peccatum mortale & veniale, non ausim asserere. Non ergo facilè damnandi sunt peccati mortalis.

12. *Sotus videtur pueros excusare à legibus humanis usque ad annum duodecimum. Sotus.*

Interea illos excusare ab omni obligatione legis humanæ usque ad annum duodecimum, ut videtur facere Sotus 4. dist. 12. q. 1. art. 11. circa finem ante solutionem argumentorum, ubi loquens de præcepto Communionis annuæ, Respondetur, inquit, primùm, quòd pueri non obligantur usque ad duodecimum annum, quando aliis tenentur Ecclesiæ legibus: illud, inquam, multis non videtur probabile, quia sine fundamento contra torrentem Doctorum, & communem praxim Ecclesiæ.

Contrarium docet lex annuæ Confessionis, Lateranensis.

Sanè lex annuæ Confessionis nihil aliud requirit, ut suo loco vidimus, & verba ipsa legis attestantur, quàm annos discretionis c. 12. de Pœnit. & remiss. in principio: *Omnis*, inquit, *utriusque sexûs fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata* &c.

& lex non ingrediendi intra septa Monasterii Monialium. Trident.

Præterea Tridentinum sess. 25. de Regularibus cap. 5. statuit: *Ingredi intrà septa Monasterii* (Monialium) *nemini liceat cuiuscumque generis aut conditionis, sexûs vel ætatis fuerit sine Episcopi, vel Superioris licentia, in scriptis obtentâ, sub excommunicationis pœna.*

Putas autem quòd puer ante annum duodecimum possit sine peccato ingredi septa Monasterii? Certè consuetudo est manifestè in contrarium, & communis Doctorum sententia. Quamvis fortè non incurreret pœnam excommunicationis, argumento cap. 1. & 2. de Delictis puerorum, ubi pueri infra decimum quartum annum à pœnis saltem gravioribus eximuntur.

13. *An pueri eximantur à pœnis.*

Dico, *Saltem gravioribus*, quòd enim non simpliciter eximantur ab omnibus pœnis, patet ex fine cap. 1. ubi habentur hæc verba clarissima: *At his* (peccatis furti, mendacii, perjurii) *plena est puerilis ætas, quamvis in eis non ita, ut in maioribus punienda videantur*, id est, non æqualibus pœnis. *cap. 1. de delictis puerorum.*

Et cap. 2. verb. *Inultum*, notat Glossa puerum decennem, qui alium occiderat, irregularem fuisse effectum, & pœnâ spirituali debere puniri. Colligit, quia in fine capitis dicitur: *Nec ab ipso pro temporali pœna requirat.* Ergo poterat ab ipso requirere pro spirituali pœna, quoniam exceptio firmat regulam in contrarium; *Mitiùs tamen agitur cum eo propter ætatem*, inquit Glossa ibidem.

Quod ergò in eodem textu dicitur: *Unde quoniam in pueris relinqui solet inultum, quod in aliis provectioris ætatis humanæ leges dicunt severius corrigendum.* Expone cum Glossa, *Inultum*, id est, *non perfectè ultum.*

14. *Pueri non incurrunt pœnam ordinariam. cap. 1. de Sent. excom.*

Saltem ex his juribus colligitur puerum non incurrere pœnam ordinariam. Quod confirmatur ex cap. 1. de Sententia Excommunicationis, ibi: *Si Clerici infra puberes annos se ad invicem aut unus alterum percusserit, non sunt ad Apostolicam Sedem mittendi, quia eos ætas excusat.*

Idem statuitur cap. *Quamvis* 58. ibi: *Nisi imminente mortis articulo, infirmitate, inimicitiâ, aut inopiâ, puerili, aut senili ætate* &c. *retrahatur quò minùs Romanum Pontificem possit adire.* Et infrà: *Cæterùm quibusdam prædictorum, videlicet qui temporali impedimento laborant, exceptis pueris, sub debito iuramento (quod secundùm Ecclesiæ formam præstare tenentur) consuevit iniungi, ut impedimento cessante, ad Apostolicam Sedem accedant.* *cap. 58. eod.*

15. *An pueri propter percussionem Clerici incurrant excommunicationem? Tambur.*

Ex quo infert Thomas Tamburinus Opusc. de Exped. Comm. cap. 4. §. 2. n. 16. & 17. Ergo pueri illi nullam excommunicationem incurrunt; quia, inquit, nulla alia nisi Papalis in hac re fulminata est.

Sed quis nesciat reservationem posse tolli, manente excommunicatione? Et sicut Pontifex dat potestatem Regularibus absolvendi à plerisque excommunicationibus Papalibus, ita potuisse dare potestatem Episcopo absolvendi pueros ab illa excommunicatione, ratione minoris ætatis?

Sententia affirmativa probatur ex cap. 60. de Sent. Excom.

Quin id disertis verbis significat cap. *Pueris* 60. eodem Tit. ubi sic lego: *Pueris, qui in Canonem inciderunt sententiæ promulgatæ* (propter percussionem Clerici, secundùm Glossam ibi) *sive ante sive post pubertatem, postulent se absolvi, potest Diœcesanus Episcopus absolutionis beneficium impartiri, cùm propter defectum ætatis, in qua fuit commissus excessus, rigor sit mansuetudine temperandus.*

Tamburinus.

Nota (inquit Tamburinus suprà n. 18.) dicitur ab Episcopo ejusmodi pueros absolvi posse: at posse etiam ab aliis legitimis Confessariis, qui Episcoporum sunt adjutores, non negatur. Meritò igitur colligi potest, eos ab excommunicatione, licèt non à culpa liberos esse. Hæc ille.

Sed

16. *In quo dicuntur ab Episcopis absolvendi.* Sed trutinemus singula: *Dicitur ab Episcopo eiusmodi pueros absolvi posse.* Sed numquid à culpa tantùm? Quidni, inquis, cùm excommunicationis nulla fiat mentio, non enim dicit Pontifex: *Pueris, qui in excommunicationem inciderunt*, sed: *Qui in Canonem inciderunt sententiæ promulgatæ*; id est, in Canonem, in quo sententia excommunicationis pro adultis promulgata est

Acutè! Quasi verò Canon sententiæ promulgatæ aliud sit, quàm sententia promulgata. Hæc sunt verba Canonis: *Si quis suadente Diabolo huius sacrilegii reatum incurrerit, quòd in Clericum vel Monachum violentas manus iniecerit, anathematis vinculo subiaceat.* Si puer non subjacet vinculo excommunicationis, quomodò percutiendo Clericum incidit in Canonem illius sententiæ promulgatæ?

Neque enim ibi specialiter prohibetur illa percussio, sed supponitur jure divino prohibita. Vel si prohibetur, quoniam Ecclesia non solet infligere censuram, nisi propter contumacem inobedientiam contra suum præceptum, certè, ut patet, non prohibetur nisi illis, qui excommunicationem incurrere possunt, & de facto incurrunt, si legem Ecclesiæ non observant. Ergo falsum est illud consequens Tamburini: *Meritò colligi potest eos ab excommunicatione, licèt non à culpa* (scilicet contra legem humanam) *liberos esse.*

17. *Percussio Clerici non est culpa reservata si non incurratur excommunicatio.* Atque gratis admisso quòd liberi non essent à culpa, nonne hujusmodi culpa aliquo jure reservata? Cur ergo solius Episcopi fit mentio specialis, & non simpliciter dicitur, à quolibet Confessario posse absolvi? Nam quod dicit Tamburinus, hoc non negari, verum est de explicitâ negatione; at verò implicitè satis negatur, eo ipso, quo solus Episcopus exprimitur juxta illud commune Theologorum axioma: *Exceptio firmat regulam in contrarium.*

Profectò si nullam incurrant censuram hi pueri, ut Tamburinus vult, non solùm rigor legis, id est, pœna legis temperatur, sed omnino tollitur. Tunc autem verè temperatur, quando quidem subjacent excommunicationi, equidem absolvi possunt ab Episcopo; non obstante secundâ parte Canonis: *Si quis suadente*, quæ talis est: *Et nullus Episcoporum illum præsumat absolvere (nisi mortis urgente periculo) donec Apostolico conspectui præsentetur, & eius mandatum suscipiat.*

18. *Auctores sententiæ affirmativæ immeritò censurantur à Tambur. Thomas Sanchez. Ioan. Sanchez. Castro Palao.* Atque ita intellexerunt cap. *Pueris*, suprà citatum, Thomas Sanchez in Decal. l. 1. cap. 12. n. 8. Ioannes Sanchez in Sel. disp. 26. n. 18. & Castro Palaus de Leg. disp. 1. punct. 24. §. 2. n. 9. Quos proinde immeritò dicit Tamburinus suprà n. 15. cursim loca illa legisse, & ideo germanam textûs interpretationem non attigisse. Expendamus, inquit ille, prædictos textûs; inveniemus enim germanam textûs interpretationem, vel à Doctissimis ipsis viris, quando cursim loca leguntur, interdum effugere. Bene dixisti Thoma, sed de teipso; quia verè cursim textum illum legisti.

Sed revertamur ad auditionem Missæ, cujus utique obligatio, atque subjectum obligationis, cùm ex jam dictis satis constent, quæro ulteriùs quanta sit hæc obligatio? Respondeo:

CONCLUSIO II.

Peccant mortaliter, etiam illi, qui notabili parti Missæ non intersunt. Talis pars est vel sola consecratio vel saltem consecratio, & communio: quamquam qui illis interfuisset, reliqua autem omisisset, non ausim à peccato mortali excusare.

Peccari mortaliter ab illis, qui omittunt totam Missam, etiam sine contemptu, aut 19. *Omissio totius Missæ est mortalis.* consuetudine, nemo dubitat, præter paucos Doctores, qui sine fundamento existimant nullam legem humanam graviter obligare secluso contemptu, & consuetudine. Contra illos autem disputare non est hujus loci: sufficere debet cuilibet prudenti commune judicium aliorum Doctorum, & sensus omnium fidelium, à *secluso etiam contemptu* quibus sine urgenti ratione non est recedendum; præsertim cùm nuperrimè ab Alex. VII. damnata & prohibita sit hæc propositio ut minimùm tamquam scandalosa: *Frangens ieiunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu vel inobedientia hoc faciat, puta quia non vult se subiicere præcepto.*

Porrò quemadmodum est peccatum mortale omittere, non solùm omnes Horas Canonicas, ad quas aliquis obligatur, sed etiam notabilem eorum partem; sic itidem communi calculo Doctorum, & aliorum fidelium, peccatum est mortale omittere notabilem partem Missæ, ad quam integrè audiendam, ut manifestum est ex juribus Conclusione præcedenti citatis, obligamur. 20. *Sicuti & omissio notabilis partis.*

Solùm hìc addo Canonem: *Cùm ad celebrandas* 65. de Consecr. dist. 1. qui desumptus est ex Concil. Aurel. I. cap. 28. *Cùm ad celebrandas Missas in Dei nomine convenitur, populus non antè discedat, quàm Missæ solemnitas compleatur, & ubi Episcopus non fuerit, benedictionem Sacerdotis accipiat.* *Aurelianensi.* Quo tacitè innuit solemnitatem non esse completam usque ad benedictionem Sacerdotis, & per illam compleri, cùm tunc nondum legeretur Euangelium Sancti Joannis; hodie verò & hoc Euangelium ad integritatem, & solemnitatem Missæ, quamvis solùm accidentalem, & ut ita dicam, extrinsecam, pertinet.

Quod ergo hìc controvertitur, est, quænam sit

Quæ sit pars notabilis? sit pars notabilis? Notandum autem partem Missæ aliam esse notabilem quantitate, quæ videlicet continet magnam partem totius illius actionis Missæ secundùm quantitatem verborum, & ceremoniarum; aliam verò notabilem dignitate, quæ continet actiones & verba, licèt non multa, comparatione tamen Sacrificii maximi momenti. Hoc prænotato

Alia est notabilis quantitate, alia dignitate.

21. An sola consecratio sit pars notabilis? Probatur secunda pars Conclusionis: quia in sola consecratione, saltem in consecratione & communione consistit tota essentia Sacrificii. Quamvis ergo illæ partes, si materialiter & secundùm quantitatem considerentur, parvæ sint, formaliter tamen, & secundùm dignitatem sunt omnium gravissimæ. Cùmque præcipiatur auditio Missæ eo fine ut audiens simul cum Sacerdote Sacrificium offerat, videtur quòd ille, qui non interest consecrationi, simpliciter & absolutè juxta mentem Ecclesiæ non audiat Missam, hic enim nullo modo consacrificat, cùm essentia Sacrificii probabiliùs consistat in sola consecratione.

Sententia negativa est probabilis. Equidem, quia finis legis non cadit sub lege, præsertim finis extrinsecus sive legislatoris, & aliunde secundùm probabilem multorum opinionem substantia Sacrificii partialiter consistit in sumptione; hinc probabile existimat Cardinalis Lugo disp. 22. n. 4 (quem sequitur Diana part. 5. tract. 13. resol. 61.) omittere solam consecrationem non esse peccatum mortale: probabile, inquam, saltem ab extrinseco, propter auctoritatem eorum, qui docent, ut jam jam diximus, substantiam Sacrificii partialiter consistere in sumptione Sacramenti. Unde in praxi poteris amplecti unam vel alteram sententiam.

Lugo. Diana.

22. Consecratio & communio est pars notabilis. Si tamen abesset, inquit Cardinalis ibidem, consecrationis, & communionis tempore, non satisfecisset præcepto; imò si soli consecrationi, vel soli communioni desit, non debet judicari de illa absentia juxta mensuram temporis, quod illi correspondet; sicut si tanto tempore defuisset, quando legitur Epistola, vel dicuntur v. g. Orationes; non sunt enim homogeneæ partes Missæ, sed multùm heterogeneæ, & ideo illud breve tempus consecrationis æquivalet longiori tempori aliarum partium: sicuti ipse Sacerdos magìs obligatur ad non omittendam unam Orationem ex Canone, quàm quatuor ex Collectis ordinariis.

23. An sufficiat illi interesse? Neque ex his rectè infertur contrarium tertiæ partis Conclusionis: quippe consecratio & communio tametsi sint partes magìs principales quoad significationem, secùs tamen quoad quantitatem, ut planum est. Interim si quis per integram horam (contra præscriptum Rubricarum Titulo Ritus servandus &c. cap. 8. nu. 3. ibi: *Cùm dicit*, Memento Domine, *elevans & iungens manus usque ad faciem, vel pectus, sic iunctis manibus stat paulisper in quiete*) vellet servare *Memento*, non teneor illi tamdiu assistere, sed possum ad alia negotia divertere, exactâque horâ redire, & reliquo Sacrificio usque ad finem interesse.

Ratio in promptu est, quia mora illa impertinens est ad Sacrificium, & sine illa Missa jam integra remanebat; sicuti si aliquis per horam ex justa causa interrumperet Sacrificium, quis dubitare potest me satisfacere, si utrique parti interruptæ assistam; etsi tempore interruptionis ad alia negotia peragenda discedam?

Porrò si à me quæritur, quæ præcisè notabilis pars quoad quantitatem? Similiter quæ sit levis pars? Respondeo; pendet à prudenti judicio, unde nequit certa regula assignari, sed unusquisque judicat secùndum id quod sibi videtur. 24. Quæ sit pars notabilis quoad quantitatem?

Recepta satis sententia est, quòd à principio usque ad Euangelium exclusivè, non sit pars notabilis. Aliqui etiam Euangelium includunt, si audiatur Euangelium Sancti Joannis in fine Missæ. Nam hoc Euangelium jam est aliquo modo pars Missæ, ut suprà dicebam, & aliunde probabile est non teneri Fideles ad audienda duo Euangelia, neque ad assistendum nisi usque ad dimissionem seu benedictionem; & ideo audiendo postremum Euangelium Sancti Joannis, videtur posse compensari aliud Euangelium in principio omissum, & ita satisfieri præcepto. À principio usque ad Euangelium exclusivè, non est pars notabilis.

Sed numquid etiam satisfacio præcepto, si veniens post lectum primum Euangelium, postea in Sacristia lego, vel audio à legente, quæ non audivi? Affirmat Sa verb. *Auditio Missæ* n. 2. Citatur etiam Navarrus cap. 21. Man. n. 2. ibi: Et quòd legendo per se post Missam partem omissam, saltem quæ non esset notabilis, vel audiendo lectam ab alio, satisfaceret juxta Auctorem Margar. Confess. 25. An sufficiat quod omissum postea legatur? Eman. Sà.

Verùm hæc sententia aliis communiter non placet, & meritò; nam ut notat Suarez disp. 88. sect. 2. §. *Addit vero Navarrus*: lectio Euangelii extra Missam, neque est pars Missæ, nec facit unum cum illa, nec cadit sub hoc præceptum; unde impertinens est ad implendum illud: nam si quis absque culpa ob impotentiam initium Missæ omittat usque ad Euangelium inclusivè, non tenetur postea ex vi hujus præcepti ad legendum Euangelium; non enim est unde hæc obligatio oriatur, nec consuetudo id habet. Suarez.

26. Si omittantur post communionem dicenda, non graviter peccatur. Docet ibidem Suarez §. *Secundo sequitur*, & consequenter ad ea, quæ jam dicta sunt, non esse peccatum mortale, si omittantur illa tantùm, quæ sunt post communionem usque ad finem: immo quamvis aliquid ex principio, & fine omitteretur; v. g. si à principio Epistolæ usque ad communionem inclusivè, quia Epistola æquivalere censetur Orationibus, quæ post communionem sequuntur.

 Illud

27.
Ministri necessariis obsequiis intenti, non censentur partes non auditas omittere.

Illud etiam adverterim ex eodem Auctore §. *Ex hac certa Conclusione*; eos, qui Missæ inserviunt, quamvis aliquas ejus partes non videantur percipere vel audire, dum per Ecclesiam discurrunt, vel ad Sacristiam accedunt, ut vinum, thus & similia ad Missam necessaria adferant, non tamen propterea esse censendos partem ullam Missæ omittere, sed potiùs toti assistere, cùm toti inserviant, & ad hoc semper intendant.

Quod intelligendum est, dummodò bonâ fide procedant, & mediocrem diligentiam adhibeant, ne plùs justo & sine necessitate absint, aut in Sacristia vel aliis locis immorentur. Nam si Acolythus v.g. dum quærit ignem in culina, velit ibi sumere jentaculum, quis dubitet ipsum tali tempore non assistere iis, quæ leguntur vel cantantur in Choro?

dummodo id bonâ fide faciant.

Debent etiam non reservare in illud tempus earum rerum præparationem, quæ ante Missam præveniri possunt & solent, si tamen contingat hujusmodi ex oblivione vel incuria fuisse omissa, tunc licitum erit ob eam causam abesse, quia omnino expedit ut ad integram Missæ solemnitatem nihil desit: quamquam si oporteret magnam partem Missæ omittere ex accidentali occasione, v.g. si deesset vinum & extra Ecclesiam quærendum esset, tunc teneretur aliam Missam audire, si posset, si autem non posset, excusaretur ratione justi & debiti ministerii.

28.
Omissio etiam minimæ partis sine causa est culpabilis;

Cæterùm quamcumque partem, etiam minimam, non omittes sine legitima causa, & sine peccato. Qui enim præcipit integram Missam audire, prohibet aliquid omittere, quod spectat ad ejus integritatem; sicuti qui præcipit recitare totum Officium divinum, consequenter prohibet vel minimam partem omittere.

Dixi, *Sine legitima causa*; quia ut bene Suarez suprà §. *Sed quares*; si quis accedat ad Ecclesiam animo audiendi integram Missam, & casu inveniat aliquam inchoatam in Orationibus, vel Epistola, & illam audiat. Vel si à principio eam audivit, & postea justâ aliquâ ortâ occasione cogitur discedere statim post communionem Sacerdotis, non peccat etiam venialiter, quia illa partialis omissio tunc, non solùm est levis, sed etiam est involuntaria & casualis, vel habet sufficientem excusationem: secùs esset, si quis sciens & videns nolit ingredi Ecclesiam, donec Epistola dicta sit, animo adimplendi præceptum, reliquum Missæ audiendo: tunc enim semper venialiter peccatur.

ex causa excusatur à culpa.

29.
Quidam putant dari partem tam parvam, ut sine peccato posset liberè omitti,

Nihilominus existimant aliqui partem tam parvam posse esse, ut nullum omnino sit peccatum, etiam voluntariè omittere; quod licèt Suario ibidem non placeat, videtur tamen conforme communi dicto Theologorum, *In moralibus quod parùm est, pro nihilo reputatur*; adeòque impræsentiarùm per illam omissionem non violaretur in morali æstimatione & reputatione integritas Missæ. Quis enim dixerit non integrè persolvere divinum Officium, qui semel voluntariè omisit ly *Amen*, aut aliquod aliud verbum? Quid si ergo quispiam nolit ingredi Ecclesiam, donec Sacerdos dixerit: *In nomine Patris & Filij & Spiritûs Sancti*; *Introibo ad Altare Dei*? Certè videtur posse excusari ab omni peccato, nisi fieret ex contemptu.

nisi id fieret ex contemptu,

Immo inveniùntur, qui excipiunt Confessionem Sacerdotis, quia putant non esse partem Missæ. Sed falluntur: nam pro tali agnoscitur à Rubricis Titulo Rubricæ Generales cap. 16. in principio, ubi sic habetur: *In Missa privata clarâ voce dicuntur, Antiphonâ & Psalmus ad Introitum, Confessio, & quæ sequuntur* &c. Ergo est vera pars Missæ, sicuti alia quæ ibidem enumerantur, puta *Introitus*, *Kyrie eleison* &c. Nullibi enim Rubricæ contrarium insinuant, nec est major ratio pro uno, quàm pro alio.

Confessio Sacerdotis est pars Missæ,

30.
Partes minimæ omissæ non sunt post supplendæ secundùm Suarium.

Rogas, an illa minima, quæ omissa sunt, sive culpabiliter, sive inculpabiliter suppleri debeant in alia Missa? Negat Suarez suprà, etiamsi fieri posset; quia jam præceptum est substantialiter impletum, illeque modus supplendi istum defectum est valde imperfectus, & non multùm conducens ad Missæ integritatem; neque res morales sunt adeò rigorosè expendendæ, præsertim quando leviores sunt.

Sed contrà: quæro primò; an qui omisisset partem non notabilem Horarum Canonicarum, teneatur eam supplere, si commodè possit? Præterea inquiro; an modus supplendi defectum notabilem, sit magìs perfectus & multùm conducens ad Missæ integritatem? Tertiò rogo; quis sit ille modus supplendi, quem Suarez suprà negat necessarium, quando omissa fuit pars non notabilis; affirmat autem §. sequenti necessarium, quando omissa fuit pars notabilis?

Contra hoc arguit Auctor

31.
et necessitate supplendi partem notabilem.

Sanè si intelligat auditionem alterius Missæ, consentio illam non esse necessariam, quando omissio non fuit notabilis, quis enim audeat dicere eum, qui omisit unum vel alterum Psalmum ex Matutino, postea debere repetere totum Matutinum? Sin autem intelligat auditionem partis dumtaxat alterius Missæ, quæ in priori omissa fuit, res non caret difficultate. Nam si tali modo potest suppleri defectus substantialis, multò magìs accidentalis, ut fatetur ibi Suarez § *Sed tunc inquiri potest*. Et si potest, cur non debet?

Nonne in divino Officio tali modo suppletur defectus? Planè, etiam quando involuntariè contigisset, v. g. si quis omisisset ex Matutino duos aut tres Psalmos, vel ex oblivione,

& à simili in Horis Canonicis.

vione,

vione, vel quia seriùs venit ad divinum Officium. Aut certè si res illæ morales, quia leviores, non debent suppleri, quando commodè possunt, cur primò debeant poni, & non sufficit in illis moralibus ponere substantiam rei ?

Videndum ergo an tali modo possit suppleri substantia præcepti, in quo Auctores non conveniunt, aliquibus negantibus, aliis verò affirmantibus. Hæc est nostra sententia:

CONCLUSIO III.

Non satisfacit præcepto audiendi Missam, qui simul audit plures partes diversarum Missarum, fortè nec qui successivè.

32. An possit suppleri defectus substantialis in alia Missa? Suarez. DIco signanter, *Fortè*, quia communiter Auctores, inquit Suarez disp. 88. sect. 2. §. *Sed tunc inquiri potest*, docent satis esse audire in altera Missa partem omissam in alia, adeò ut licèt ex directa intentione id fiat, censeant sufficere ad substantiam præcepti implendam; quamvis si absque causa fiat, peccatum veniale sit propter nonnullam irreverentiam. Ita tenet Major 4. dist. 12. & dist. 45. qu. 2. Soto dist. 13. qu. 2. art. 1. Navarus in Summa cap. 21. n. 2. & cap. *Quando* de Consecratione dist. 1. not. 10. n. 18. & sequentibus, & Recentiores communiter hoc sequuntur. Hucusque Suarez.

Major. Sotus. Navarrus.

Diana. Vide Diana part. 2. Tract. 17. Resol. 18. & 5. part. Tract. 14. Resol. 52. qui ultimo loco sic ait: Non est dubium quòd satisfacit, si priorem partem Missæ priùs audiat, & posteriorem posteriùs. Difficultas est in casu proposito quando priùs ab uno Sacerdote audio posteriorem partem, & deinde ab alio priorem, & neminem inveni hoc dubium pertractare, nisi Turrianum in Selectis disp. part. 2. disp. 16. dub. 7.

Turrianus.

Mirum profectò virum alioquin copiosissimum in citandis Auctoribus, apud neminem præter Turrianum hoc dubium invenisse, cùm omnes qui de hac re tractant illud dubium supponant; loquuntur enim de casu non metaphysico, sive qui rarò evenit, v. g. ut quis auditâ priori parte Missæ ab Ecclesia recedat, & postea audiat posteriorem; sed de casu communissimo, v. g. dum ex negligentia vel inadvertentia, aut certè justa aliqua causa seriùs venio ad Ecclesiam, & invenio Missam pervenisse ad Offertorium, aut Consecrationem, & in illo casu docent plurimi, quos citat & sequitur Dicastillo disp. 5. n. 39. sufficere ad substantiam præcepti implendam, audire in Missa sequenti, partem omissam in præcedenti.

Fundamentum illorum Auctorum est: quia præceptum solùm obligat ad audiendam totam Missam, non verò quòd ab uno Sacerdote continenter audiatur; hoc enim non habetur in verbis Legis, ut patet in citatis juribus; sed qui ab uno Sacerdote audit Missam unam ab Offertorio v. g. vel Consecratione; ab alio verò audit aliam à principio usque ad Offertorium vel Consecrationem, reverà audit totam Missam, licèt non ab uno Sacerdote: ergo implet præceptum. Ita Suarius. Et prosequitur: 33. Fundamentum sententiæ affirmativæ.

Dices, illum non audire Missam debito ordine, cùm priùs posteriorem partem, postea priorem audiat (ecce casum, quem Diana non invenit pertractare nisi Turrianum) at verò in dicto capite *Missas* (quod vide conclus. 1.) signatim præcipitur, ut *speciali ordine* audiat. Quòd si dicas, saltem posse è contrario fieri, ut priùs pars prior Missæ, & deinde posterior audiatur: contra hoc est; quia saltem jam illa sententia non erit in universum vera: & deinde etiam in prædicto casu, non videtur servari debitus ordo Missæ, quandoquidem non continuè, nec per modum unius integri Officii Sacri auditur. 34. Objectio.

Sed ad hoc facilè respondent Adversarii; ordinem partium non spectare ad substantiam præcepti, adeòque inversionem ordinis præcisè non sufficere ad inducendum peccatum mortale. Probant à simili in Horis Canonicis; nam qui privatim recitaret priùs Laudes, quàm Matutinum, priùs Vesperas, quàm Primam, & sic consequenter non peccaret mortaliter propter præcisam inversionem ordinis; quia adhuc legeret totum & integrum Officium. Neque magnam vim habent illa verba textûs: *Missas audire speciali ordine præcipimus*, quia illud verbum, *speciali ordine*, non videtur construendum cum verbo, *Audire*; sed cum verbo, *Præcipimus*, ut sensus sit: *Speciali ordinatione seu lege præcipimus Missas audire.* Responsio.

Ideo Suarius suprà fundat contrariam sententiam (quàm ipse amplectitur cum aliis, quos citat, & sequitur Cardinalis Lugo disput. 22. nu. 8.) in alio verbo ejusdem textûs, scilicet, *Missas totas*, adjunctâ & morali & physicâ ratione: quia totum, inquit, propriè non significat partes disjunctas & quovis modo aggregatas, sed unitas & debito ordine conjunctas, maximè si totum artificiale sit; sed illæ duæ partes Missæ sunt disjunctæ & divisæ, nec debito ordine & modo conjunguntur ad unam Missam componendam: ergo audire illas duas partes non est audire Missam, vel totam Missam. 35. Probatur sententia negativa Suarez. Lugo.

Et confirmatur; nam hâc ratione, si unus Sacerdos nunc consecraret Corpus, & post horam consecraret Sanguinem, factâ interruptione morali; v. g. exuendo se vestibus sacris, & confirmatur.

& aliquid aliud interim agendo, non efficeret unum Sacrificium, neque unam Missam diceret; quia licèt in re efficeret utramque partem, non tamen illas efficeret conjunctas & unitas, prout necesse est ad hoc Sacrificium: ergo idem est de audiendo.

36. Alia probatio ex absurdo quod sequitur ex sententia affirmativa. Et augetur præterea difficultas; quia aliàs sequitur posse aliquem implere Missæ præceptum audiendo simul duas partes Missæ, ut si v. g. in uno Altari una inchoetur, & in alio alia continuetur (& idem argumentum fieri potest de tribus Altaribus &c.) consequens autem est valde absurdum, quod nemo hactenus concessit, quem ego viderim. Sequela verò patet; quia etiam ille audit totam Missam; potest enim utrique esse sufficienter præsens, & sufficientem attentionem adhibere.

Quòd verò simul id fiat non refert; quia etiam potest quis simul duo præcepta implere, scilicet recitare Horas Canonicas, & audire Missam in die Festo. Neque etiam refert brevitas temporis, quia hæc est per accidens, ut patet in dicto exemplo, nam qui tempore Missæ recitat Horas, breviùs tempus in divinis rebus consumit, quàm si singula suis temporibus faceret.

37. Præfertur sententia negativa affirmativæ, Suarez. Propter hæc (pergit prædictus Auctor) suspecta mihi semper fuit illa doctrina, quam nonnullis etiam modernis Theologis & Jurisperitis displicere video, quia reverà est parùm consentanea intentioni Ecclesiastici præcepti, ac religioni & reverentiæ debitæ huic Sacrificio.

Et saltem censeo valde pertinere ad substantiam hujus præcepti, ut tota Missa Fidelium ab oblatione usque ad consumptionem, continuè & per modum unius Sacrificii audiatur, ut debito modo possit audiens suas partes exhibere ad integrè offerendum Sacrificium per Sacerdotem, eo modo, quo sibi possibile est; quoad accidentalia verò faciliùs admitterem, posse prædicto modo suppleri maximè ob aliquam probabilem causam vel necessitatem; nam sine illa res est reprehensione digna.

38. qui tamen sequeretur affirmativè non peccaret mortaliter. Nihilominus propter auctoritatem dictorum Auctorum, non potest practicè condemnari contraria sententia, & ideo qui ex illa fuerit operatus, non peccabit mortaliter. Et ad rationes in contrarium dici potest cum Glossa in cap. *Quorumdam* dist. 23. in Missa, quia ejus unitas est cujusdam solemnitatis, posse ex duobus imperfectis unum aliquo modo constitui, ita ut saltem sufficiat ad implendum præceptum: nam si quid deest ad perfectionem, non censetur sufficiens ad culpam mortalem, & talis posset intercedere causa, ut excuset etiam à veniali. Hucusque Suarius, ut vides probabiliter prò utraque sententia, quamvìs inclinet in negativam videlicet non satisfieri præcepto quoad substantiam per auditionem plurium partium diversarum Missarum, & ideo communiter pro illa citetur.

Ex his liquidò constat veritas posterioris partis Conclusionis, nimirùm præcepto audiendi Missam fortè non satisfacere, qui successivè audit plures partes diversarum Missarum; nam opinio affirmans satisfacere, probabilis est, saltem per principia extrinseca. Quod me maximè movet est taciturnitas Ecclesiæ, quæ scit legem suam ita explicari à Doctoribus tum antiquis, tum recentioribus, & tamen cùm commodè possit, non contradicit. 39. Immo nec venialiter, quia est absolutè probabilis.

Nam quantùm ad simile Horarum Canonicarum, illud parvi æstimo, certum enim est celebrationem Missæ majorem requirere connexionem & ordinem partium, quàm recitationem Horarum. Quis namque ignorat indebitè celebrare Missam, imò absolutè non celebrare Missam, qui horâ 6. matutinâ consecrat solùm Corpus, & nulla existente rationabili causâ interruptionis, horâ sextâ vespertinâ consecrat sanguinem? Et tamen qui horâ sextâ matutinâ legeret primum nocturnum & merè voluntariè horâ sextâ vespertinâ adjungeret secundum, & tertium, adhuc diceretur verè & integrè recitasse Matutinum. Disparitas inter Horas Canonicas & Missam.

Licèt ergo recitare integras Horas non sit aliud, quàm recitare omnes partes, hoc, sive illo tempore, isto, sive illo ordine, equidem celebrare totam sive integram Missam, ut mox ostendimus, insuper importat certum quemdam ordinem & connexionem partium: ergo similiter audire totam & integram Missam, nisi alia fuerit mens Ecclesiæ.

Aliter respondet ad illud simile Cardinalis Lugo suprà n. 11. ex Laudibus & Matutino recitatis ordine præpostero posse bene constitui unum Officium integrum, quia ad unitatem orationis sufficit unitas orantis, & petentis illa omnia: sic etiam ad unitatem Sacrificii requiritur unitas Sacrificantis, qui non est idem in casu nostro, sed duo Sacerdotes diversi. Sed etsi esset idem Sacerdos, ut posset esse, quando idem celebrat duas vel tres Missas; adhuc non esset idem Sacrificium ex partibus diversarum Missarum, quia res oblata non esset omnino eadem: sicut si quis jugularet unam ovem, & combureret alteram, non fieret holocaustum ex illa jugulatione & combustione: sic ex consecratione sub his speciebus & consumptione sub aliis, non fit holocaustum; quia debet per holocaustum consummari victima secundùm statum, quem habuit in prima parte ejusdem holocausti, ut constat in exemplo de Sacerdote, consecrante unam hostiam, & sumente aliam, qui non dicitur celebrasse Missam integram, quia non consummavit, idem, quod incepit sacrificare. Hæc ille. 40. Alia disparitas ex Lugone.

Sed

41. *Physica unitas sacrificantis non est necessaria ad unitatem Sacrificii,* Sed reverà (ut prætercam unitatem audientis, sive assistentis Sacrificio, quam Adversarii putant sufficere ad auditionem unius Missæ, de qua hìc tantùm agitur) unitas Sacrificantis, saltem physica, non apparet necessaria ad unitatem & integritatem Sacrificii, ut patet quando Sacerdos post consecrationem moritur, & ab alio succedente perficitur Sacrificium inceptum. Quocirca minimè dubitandum, quin per auditionem hujusmodi Sacrificii perfectissimè satisfiat præcepto Ecclesiæ.

Dixi, *Saltem physica*; quia justa causa interruptionis, & successio in locum defuncti faciunt, ut moraliter reputetur idem Sacerdos.

neque unitas orantis sufficit ad unitatem orationis. Deinde non puto unitatem orantis sufficere ad unitatem orationis, nisi velis Officium feriale, quod hodie recito esse unum Officium integrum, cum Officio de Sancto, quod crastinâ die recitabo; quæ tamen Officia sunt omnino distincta, & nemo hactenus appellavit unum partem alterius.

42. *Ex quo desumenda unitas & integritas Horarum Canonicarum?* Rogas; ex quo ergo desumatur unitas & integritas Horarum Canonicarum, quando præpostero ordine, & interruptim leguntur? Respondeo, ex voluntate Ecclesiæ, quâ voluit omnes illas orationes esse partes unius & ejusdem Officii, quocumque ordine recitentur, vel tempore intrà eundem diem, ex voluntate, inquam, Ecclesiæ, quâ vult ut omnes illæ orationes habeant idem principale argumentum, & dum ab illis cessatur, relinquantur incompletæ.

Quid si enim Prima cantetur in Choro ab his, qui non interfuerunt Matutinis præcibus, num ideo illæ partes non constituent unum & integrum Officium? Liquet profectò quòd constituent. Quid si aliquis declamationem inchoaret ante prandium, & post prandium perficeret, nonne diceretur habuisse unam declamationem, si habuerit idem argumentum, & dum cessaret, incompletam reliquerit? Planè.

43. *Et confessionis interruptim factæ?* Sic etiam ex multis confessionibus fit una, dum in ultima impenditur absolutio, non præcisè propter unitatem confitentis (nam si manè acciperet unam absolutionem, & post prandium aliam, verè dicerentur & essent duæ confessiones) sed propter unitatem absolutionis, quâ omnes illæ confessiones fuerunt completæ & perfectæ.

Similiter declamatio illa non est una propter unitatem declamantis, nam etsi alii fuissent declamatores post prandium, equidem una censeretur, & licèt iidem fuissent, censerentur duæ, si declamatio pomeridiana aliud habuisset argumentum, & antemeridiana fuisset completa & perfecta.

Cæterùm ut ita ratiocinemur de pluribus partibus diversarum Missarum, quando successivè audiuntur, me maximè movet, ut suprà dixi, taciturnitas Ecclesiæ.

Si inferas; ergo etiam satisfacit præcepto audiendi Missam, qui simul audit plures partes diversarum Missarum. Respondeo Negando Consequentiam. Quamvis enim aliqui sint, qui id doceant tamquam probabile, quos citat Diana suprà, & sequitur Dicastillo n. 40. equidem contra communem Doctorum & fidelium sensum sine solido fundamento. Nam simile, quod adferunt, videlicet quia potest aliquis eodem tempore tres Missas audire & satisfacere pœnitentiæ injunctæ de audiendis tribus Missis, æquè incertum est, & puto nullum hactenus Confessarium injunxisse tres Missas audiendas, quin intellexerit Missas successivas, & indubiè sic semper intelligendus venit, nisi aliud expressè significet. 44. *An satisfaciat qui audit plures partes simul?* *Diana. Dicastillo.* *Communis sententia negat.*

45. *Non valet argumentum a satisfactione simultanea plurium præceptorum.* Porrò quòd eodem tempore possim satisfacere pluribus præceptis, v. g. recitare Horas, ad quas obligor, & audire Missam in die Festo, verissimum judico: Ergo etiam satisfacere præcepto audiendi Missam, simul audiendo plures partes diversarum Missarum, Nego Consequentiam.

Ratio discriminis; quia legere Horas, & audire Missam, sunt actiones planè distinctæ, quæ se mutuò compatiuntur in eodem tempore, sicuti audire Missam & legere alias preces non obligatorias, ut patet ex usu totius Ecclesiæ; at verò plures partes Missæ, quemadmodum in dicendo requirunt tractum temporis, ita & in audiendo. Sicuti enim celebratio Missæ est actio successiva, habens veras partes sibi mutuò succedentes, ita quoque auditio Missæ; siquidem præcipit Ecclesia interesse actioni celebrationis.

46. *Partes simul auditæ nullatenus sunt partes ejusdem Missæ.* Herculè Ecclesiam cogitasse de hujusmodi modo audiendi Missam, quasi instantaneo, non est credibile. Quippe omnes illæ partes sic auditæ non sunt plures partes ejusdem Missæ, vel saltem moraliter, sicuti quando audiuntur diversis temporibus, sed reputantur tamquam unica pars, & sic nullo modo dici potest, quòd ille audiat integram Missam.

Nonne si aliquis homo haberet intellectum Angelicum, ita ut posset attendere ad primum versum Horæ Canonicæ recitando illum, & simul ad plures alios, qui eodem tempore à sociis recitantur, tali recitatione satisfaceret suæ obligationi? Minime, estò satisfaciat, si ipse recitet unum versum, & audiat successivè alium à socio recitari.

47. *Objectio.* Dices; Ecclesia scit illam sententiam à multis doceri, & tamen non contradicit: ergo similiter & ipsa tuta est in praxi, veluti de priori dictum fuit.

Respondeo; Ecclesiam satis contradicere, quando plerique Doctores & sanior pars contradicit, & repugnat communis sensus fidelium, qui persuasum sibi habent præcipi, ut fide-

fideles intersint actionibus integræ Missæ successivè & cum tractu temporis faciendis, ne fortè sex, aut octo Sacerdotibus simul diversas Missæ partes celebrantibus, possit quis voluntati Ecclesiæ satisfacere spatio duorum circiter minutorum, quod meritò Suarius suprà vocavit valde absurdum. Nec scitur unquam ab aliquo practicatum. *Suarez,*

Sed neque practicandum unquam esse, declaravit Facultas Theologica Lovaniensis a. 1657. 4. Maii perstringens hanc propositionem *Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo sacro qui duas eius partes, immo quatuor simul à diversis celebrantibus audit* perstringens, inquam, sequenti censurâ: *Falsa est, & præceptorum Ecclesiæ elusiva, nec maiorem habet apparentiam de quatuor Sacri partibus, quàm de viginti.*

Atque ex his satìs probata manet prima pars Conclusionis, estò satisfieri posset præcepto per auditionem plurium partium diversarum Missarum successivè, quod scimus ab aliquibus practicari, qui existimant Ecclesiam non velle obligare ad amplius, quàm ut certâ temporis protractione fideles intersint actionibus integræ Missæ, etsi propriè & in omni rigore non spectent ad unam Missam, nec sint unius Sacrificii.

Sed numquid perinde est quam Missam audiant, privatam, an solemnem? In propria Parochia, an in Ecclesiis Regularium, aut certè in privato Oratorio? A Sacerdote bono, vel malo, excommunicato &c. stando, vel sedendo, aut flectendo? Responsio erit

CONCLUSIO IV.

Ut adimpleas præceptum audiendi Missam, perinde est privata sit, an solemnis, ubicumque celebretur (nisi obstet specialis prohibitio) à quocumque celebretur Sacerdote, Ritu Græco, an Latino, de die, sive Votiva, aut pro defunctis, quocumque situ audiatur.

48. *Satisfit præcepto quocumque situ audiatur Missa.* INcipio ab ultimo, quod non indiget longâ probatione; ipsa enim experientia docet quosdam stando, alios sedendo, ægrotos etiam in lecto jacendo audire Missam diebus Dominicis & Festivis, & nemo arguit eos de transgressione præcepti, salvâ semper debitâ reverentiâ, & secluso scandalo.

Unde quòd aliqui corripiantur, qui tempore elevationis Augustissimi Sacramenti Corporis & Sanguinis Christi impudenter manent stantes, vel sedentes, aut uno genu flectunt, non est ideo, quia tali situ corporis nequeunt satisfacere præcepto audiendi Missam; nullo enim jure positivo certus situs præscribitur; sed quoniam non exhibent debitam jure naturali reverentiam Corpori, & Sanguini Christi, sive ipsi Christo & Deo, quem credunt, aut saltem credere debent sub speciebus realiter contineri. *Certus enim situs nullo jure præscribitur.*

49. *An præscribatur Missa solemnis aut privata in propria Parochia.* Prima quoque pars Conclusionis, uti & secunda per se notæ sunt ex communi sensu Doctorum & Fidelium, quorum major pars audit Missam privatam absque vel minimo scrupulo levissimi peccati. Nec magìs timent de peccato, etsi Missam non audiant in propria Parochia; sed in Ecclesiis Regularium, aut in aliena Parochia; estò aliqua jura contrarium significare videantur, nimirum Fideles teneri ad audiendam Missam solemnem in sua Parochia.

Audiamus Sixtum IV. Extravag. De Treuga & pace, c. 2. ibi: *Quòdque Fratres Mendicantes non prædicent, populos Parochianos non teneri audire Missam in eorum Parochus Diebus Festivis & Dominicis, cùm iure sit cautum illis diebus Parochianos teneri audire Missam in eorum Parochiali Ecclesia: nisi forsan ex honesta causa ab ipsa Ecclesia se absentarent.* *Videtur quòd sic in Extravag. de Treuga & pace c. 2.*

Quæris quod sit illud jus, quod Pontifex hìc citat? Respondeo cap. 2. de Parochiis, ubi sic dicitur: *Ut Dominicis vel Festivis diebus Presbyteri, antequam Missam celebrent, Plebem interrogent, si alterius Parochianus in Ecclesia sit, qui proprio contempto* (nota bene) *Presbytero, ibi velit Missam audire, quem si invenerint, statim ab Ecclesia abiiciant.* *& cap. 2. de Parochiis,*

50. *& aliis multis Can. de Consecr. dist. 1.* Et quamvis hæc jura non loquantur expressè de Missa solemni, & majori; tamen reverà videtur de illa esse sermo, nam tunc temporis sic moris erat. Et de illa planè loquitur Can. *Omnes fideles*, Can. *Missas*, & Can. *Cum ad celebrandas* de Consecratione dist. 1. quos superiùs allegavimus, Conclusione 1. Unde in Can. *Et hoc attendendum est* 52. eâdem dist. decernitur, *ut Missæ peculiares, quæ per dies solemnes à Sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, ut propter eos populus à publicis Missarum solemnibus, quæ horâ tertiâ Canonicè fiunt, abstrahatur:* & ut *Sacerdotes, qui in circuitu urbis, aut in eadem urbe sunt, & populus in unum ad Missarum publicam celebrationem conveniant.*

51. *Sed hæc jura generali consuetudine abolita esse.* Verùm hæc & similia jura, in quantum contraria videri possent nostræ Conclusioni, consuetudine generali penitus abolita non dubitamus, ita ut nulla prorsus sit obligatio per se loquendo audiendi Missam solemnem, vel audiendi Missam privatam in propria Parochia quocumque Festo totius anni; sed perfectissimè huic præcepto satisfiat per auditionem Missæ privatæ in omni Ecclesia, etiam interdicta,

dicta, aut violata, si bonâ, vel malâ fide contingat in illis celebrari; immo in quocumque loco, excepto fortassis Oratorio privato, de quo infrà.

ex Tridentino ostenditur. Quæ probè intelligens Concilium Tridentinum licèt sess. 24. de Refor. cap. 4. dicat, *Teneri unumquemque Parochia sua interesse, ubi commodè id fieri potest, ad audiendum Verbum Dei:* equidem de audienda Missa nullam facit mentionem; quin imò universalis consuetudo hodiernæ Ecclesiæ satìs ostendit non esse receptam illam obligationem, etiam quoad Conciones, fortassis, quia attentis his, quæ communiter accidunt, commodè id fieri non potest.

& ex eodem confirmatur. Unde in eodem Concilio sess. 22. in Decreto de Obser. & evitand. in Celeb. Missæ solùm dicitur: *Moneat, Episcopus, eundem populum, ut frequenter ad suas Parochias saltem diebus Dominicis, & maioribus Festis accedant.* Et Congregatio Sacra Concilii Tridentini declaravit, *Non posse Ordinarium mulctis, & pœnis, etiam in causa notabilis negligentiæ aut contumaciæ cogere populum ad audiendam Missam & sacram Concionem in Ecclesia Parochiali.* Ita refert Azorius Tom. 1. lib. 7. cap. 8. q. 6. (Declar. Card. — Azorius.)

52. Mendicantium Privilegia circa hanc materiam. Omitto privilegia Mendicantium, quorum primum concessit Leo X. Bullâ quæ incipit: *Intelleximus quosdam in dubium revocare,* 25. apud Cherubinum, quam lubens hìc adscribo: *Intelleximus quosdam in dubium revocare, & perinde timoratis conscientiis scrupulum iniicere, si Christi Fideles, qui Dominicis & Festis Diebus extra Ecclesias suas Parochiales, Missas audiunt in Ecclesiis Fratrum Ordinum Mendicantium, Ecclesiæ præcepto de Missa audienda satisfaciant.* (Primum Leonis X.)

Nos autem ambiguitatem huiusmodi penitùs tollere volentes, ut cum sinceriori conscientia Fideles quique Deo creatori suo serviant, auctoritate Apostolicâ tenore præsentium notum facimus, omnes Christi Fideles utriusque sexus (qui non contempto proprio Sacerdote Parochiali) in Ecclesiis Fratrum Ordinum Mendicantium, Dominicis & Festis Diebus Missas audiant, satisfacere præcepto Ecclesiæ de Missa audienda, nec in aliquam labem mortalis peccati, pœnamvè incurrere.

Alterum Pii V. Idem concessit Pius V. Bullâ: *Etsi Mendicantium,* apud Cherubinum 41. §. 8. in fine his verbis: *Ipsi Christi Fideles ullatenus desuper molestari aut impediri per locorum Ordinarios, seu Rectores parochialium Ecclesiarum, aut alios quoscumque ullo pacto, causâ vel occasione non valeant seu debeant, sed præfati Christi Fideles audiendo Missam, & alia divina Officia in Ecclesia Fratrum huiusmodi diebus Dominicis aut Festivis, præcepto Ecclesiæ de illis audiendis satisfecisse censeantur.*

53. Respondet Theophilus Parochialis hæc privilegia Greg. XIII. reduxisse ad terminos juris communis. Respondet Theophilus Parochialis parte 4. art. 7. Gregorium XIII. Bullâ quæ incipit: *In tanta rerum & negotiorum mole* (apud Cherubinum 9. apud Rodrig. 38.) illam Pianâ constitutionem reduxisse ad terminos juris communis, & ad Decreta Concilii Tridentini: & cùm privilegium Leonis X. sit ejusdem argumenti; per consequens illi derogatum esse.

Deinde in confirmatione privilegiorum Ordinum Mendicantium factâ ab eodem Gregorio per Bullam: *Ex benigna*, & à Clemente VIII. per Bullam: *Ratio Pastoralis*, & ab aliis Pontificibus semper apponitur clausula: *Dummodo sacris Canonibus, & Decretis Concilii Tridentini non sint contraria.* Per quam clausulam omnium Mendicantium privilegia ad eosdem juris antiqui & novi terminos reduxerunt uno ore prædicti Pontifices.

Et hujus reductionis effectus hic est, ut quidquid privilegij & gratiæ est, quod deprehenditur vel in usu non esse, vel contrariari juri communi, Sacris Canonibus & Decretis Concilij Tridentini ipso facto vim non habeat, sit cassum, derogatum, sit nullum, non subsistat. Ita Theophilus art. 7. & 8. ut refert Bassæus verb. *Missa* 8. n. 9. (Bassæus.)

54. Sed ejus rationes dissolvuntur. Sed, pace vestrâ ô Theophile, non videris inspexisse Bullas Pontificias, aut certè si inspexeris, non perspexisse. Fateor, Gregorius in confirmatione privilegiorum Fratrum Minorum addit clausulam: *Quatenùs sunt in usu & sacris Canonibus, & Decretis sacri Concilii Tridentini non adversantur:* at verò Clemens VIII. usus non meminit; & sola excipit Decreta Concilii Tridentini ac alia quædam particularia à se edita, dicens: *Auctoritate Apostolicâ tenore præsentium, ex certa scientia in his omnibus, in quibus Decretis Concilii Tridentini non adversentur, salvis etiam Decretis à nobis in favorem Fratrum Reformatorum concessis, approbamus & confirmamus, ac innovamus, perpetuamq; roboris firmitatem obtinere & firmiter observari &c. decernimus.*

55. & tenor Gregorianæ constitutionis declaratur. Quantùm autem ad priorem constitutionem Gregorianam; si eam, ut oportet, propriis oculis legisses, & perlegisses, proculdubio vidisses hæc verba: *Nos hac tanta varietate cognitâ, quæ etiam ex multiplici litterarum & constitutionum editione procedit, præsentibus & futuris discriminibus occurrere volentes, de nobis attributa potestatis plenitudine statuimus & ordinamus, de prædictis & aliis omnibus litteris, & constitutionibus, quæ ab eodem Prædecessore eisdem de rebus pro quorumcumque Regularium, etiam Mendicantium Ordinibus, & Congregationibus quomodolibet emanarunt, ac omnibus quibuscumque in eis contentis, eam deinceps dispositionem, atque decisionem pro subjecta materia futuram esse, quæ sive ex iure veteri, sive ex sacris dicti Concilii Decretis, sive aliàs legitimè (nota bene) ante dictarum litterarum & constitutionum editionem erat, & si ipsa non emanassent, futura fuisset, ad quam dispositionem & decisionem, suumq; pristinum & integrum statum, ac terminum illa omnia reducimus.*

& ostenditur per eam non esse revocatam constitutionem Pianam. Subsumo: atqui ex privilegio Leonino & universali consuetudine Fideles satisfecissent præcepto, audiendo Missam in Ecclesijs Men-

Mendicantium ; etsi Constitutio Piana non emanasset : ergo quoad hoc punctum manet Constitutio Piana & Leonina.

56. neque Leoninam. Atque ut revocata esset Piana, quis dedit Theophilo auctoritatem extendendi Gregorianam ad Leoninam? Nescivit in positivis non valere argumentum à paritate rationis? Et verò qui revocat vel reducit Bullam aliquam ad terminos juris communis, propter multitudinem privilegiorum, ideo convincitur revocare vel reducere Bullam, quæ tantùm continet unicum privilegium?

Putas quòd Eugenius IV. quia in Bulla: *Ordinis tui* 31. apud Rodriguez judicavit nimìs durum & periculosum, Moniales Sanctæ Claræ obligari sub peccato mortali ad centum & triginta præcepta Regularia, ideo judicaverit nimìs durum & periculosum obligari ad unicum; v. g. lectionem Horarum Canonicarum? Non puto, quidquid dicat noster Marchantius in suis resolutionibus casu 30. in fine. *Marchantius.*

57. An Gregoriana Constitutio fuerit recepta aut promulgata? Diana. Non tango hìc, quod lego apud Dianam parte 3. Tract. 2. resol. 107. videlicet: Constitutionem Gregorii XIII. non fuisse promulgatam, nec in praxi receptam testatur Peirinus in privilegiis Minimorum Tom. 2. Constit. 7. Pii V. §. 1. n. 2. Henriquez lib. 7. de Indulgentiis cap. 24 n. 8. Thomas à Jesu de procur. omn. gent. salvan. l. 12. cap. 8 Hieronymus Llamas in Method. p. 1. cap. 7. §. 6. Navarrus in Manuali c. 27. in fine, ubi testatur, quòd licèt Gregorius XIII. voluerit dictam Bullam promulgari, tamen postea non publicavit. Hucusque Diana.

Sententia Navarri. Subjicio verba Navarri: Quoniam verò promisimus inserere hìc tenorem cujusdam Bullæ felicis recordationis Pii V. & moderationis eorum, de quibus in subjecta Gregorii XIII. Bullâ, si exiret interea, quæ, quia non exivit, solam hanc subjicimus, prout suprà etiam promisimus: *Gregorius Episcopus servus* &c. *Ad perpetuam rei memoriam. In tanta negotiorum mole* &c.

quam explicat Bassæus. In quibus verbis, inquit Bassæus suprà, clarè innuit prædictam Bullam Gregorii XIII. fuisse quidem propositam in mente, & proposito Papæ, vel etiam scriptam, sed non exivit, id est, non fuit promulgata.

58. Sed malè, Sed quid dicam? Et hic Auctor atque alii cum ipso videntur cursìm ac subsultìm legisse Navarrum, haud maturè expendentes, de qua Bulla loquatur, quando ait: *Si interea exiret*; certè non de Bulla Gregorii XIII. nam illam distinctis verbis inserit pro fine istius capitis 27. & totius libri, sed de Bulla Pii V. cum moderatione, quam ipsemet dicitur concepisse; sic enim ait præfatus Auctor cap. 21. Manualis n. 5. in fine:

ut constat ex ipsius Obstat fortiter (loquitur de auditione Missæ diebus Dominicis & Festis in Ecclesiis Mendicantium) id quod ibi (sess. 22. Concilii Tridentini in Decreto de Obser.) subditur, posse scilicet Episcopum auctoritate Apostolicâ jubere circa hoc opportuna, nisi respondeatur, non videri debere opportunum, ut cum scandalo tot Laicorum & Monachorum, tam generalis consuetudo, quàm etiam in Urbe servari videmus, tollatur; præsertim quòd felicis recordationis Pius V. in Bulla motûs proprii latâ mense Julio 1567. declaravit, audientes Missas Festis diebus in Monasteriis Mendicantium satisfacere huic præcepto. Cujus Bullæ tenor cum moderatione, quam ipsemet dicitur concepisse, si publicetur interea, ponetur in fine capitis 27. *Navarri verbis,*

Profectò Bullam Gregorianam Romæ publicatam fuisse, testantur qui eam publicarunt, apud Cherubinum suprà, hisce verbis: *Anno à Nativitate Domini nostri Iesu Christi* 1573. *indictione* 1. *die vero* 23. *mensis Martij Pontificatûs S. D. N. Gregorij divinâ providentiâ Papæ XIII. anno* 1. *retroscripta litteræ affixæ & publicatæ fuerunt ad valvas Basilicarum Principis Apostolorum, & Sancti Ioannis Lateranensis de Vrbe & Cancellariæ Apostolicæ, & in acie Campi Floræ per nos Ioannem de Soya, & Marcum Antonium Brutum, eiusdem S. D. N. Papæ Curs.* 59. Gregorianam Romæ fuisse publicatam, patet ex Cherubino.

Antonius Ludovicus Magister Curs.

De publicatione itaque non est dubitandũ: quamquam existimem per illam Bullam non esse revocatum privilegium Leoninum, quod neque est contra jus commune, neque contra Decreta Concilii Tridentini; quoniam, ut ostendimus, nuspiam Tridentinum obligat Fideles ad audiendum Sacrum in propriis Parochiis, neque jus commune secluso contemptu proprii Presbyteri.

Quis autem dixerit Parochianum contemnere proprium Parochum, si Missam audiat in Monasteriis, eò quòd ibi quietius ac devotius audiat & facilius habeat Missam, ob multitudinem celebrantium Religiosorum, & primo mane, vel ob aliam causam?

Adde consuetudinem generalem æquivalere juri communi; ex quo infert Azorius tom. 1. lib. 7. cap. 6. non posse Episcopum constituere generale præceptum, ut unusquisque Parochianus audiat Missam in sola sua Parochia, nisi fortè tota aut maxima pars Parochianorum, Parochiam desereret, vel contemneret, aut si res divina audiretur extra ullam causam, justam scilicet & legitimam in privatis Sacellis & Oratoriis, nullo ad id Pontificio privilegio munitis. 60. Consuetudo generalis æquivalet juri communi. Azorius.

Dices; hoc videtur repugnare Concilio Tridentino suprà à Navarro citato, quod sic ait: *Hæc igitur omnia, quæ summatìm enumerata sunt, omnibus locorum Ordinariis ita proponuntur, ut non solùm ea ipsa, sed quæcumque alia huc pertinere visa fuerint; ipsi pro data sibi à Sacrosancta Synodo potestate, ac etiam ut delegati Sedis Apostolicæ,* 61. Objectio ex Concilio Tridentino.

lica, prohibeant, mandent, corrigant, statuant, atque ad ea inviolatè servanda, censuris Ecclesiasticis, aliisq́; pœnis, quæ illorum arbitrio constituentur, fidelem populum compellant, non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus, ac consuetudinibus quibuscumque.

Responsio ex declaratione Cardinalium.

Respondeo; constat ex Declaratione Cardinalium superiùs commemoratâ, quòd non fuerit mens Concilii sub illis verbis: *Quæcumque alia huc pertinere visa fuerint*, comprehendere auditionem Missæ in propria Parochia; alioquin Cardinales Interpretes Concilii edidissent Declarationem in terminis Concilio contrariam, quod non est facilè præsumendum. Præsertim cùm auditio Missæ in propria Parochia per se non pertineat ad cultum & venerationem debitam tam Sancto ac tremendo Sacrificio; qui tamen cultus ac veneratio potissimùm, immo solùm attenditur in illo Decreto; sic quippe incipit:

62. & ipso Concilii Decreto.

Quanta cura adhibenda sit, ut sacrosanctum Missæ Sacrificium omni Religionis cultu, ac veneratione celebretur, quivis facilè existimare poterit, qui cogitarit, maledictum in sacris Litteris eum vocari, qui facit opus Dei negligenter. Quòd si necessariò fatemur, nullum aliud opus adeò sanctum ac divinum à Christi Fidelibus tractari posse, quàm hoc ipsum tremendum Mysterium, quo vivifica illa hostia, quâ Deo Patri reconciliati sumus, in Altari per Sacerdotes quotidie immolatur; satis etiam apparet omnem operam & diligentiam in eo ponendam esse, ut quantâ maximâ fieri potest interiori cordis munditiâ & puritate, atque exteriori devotionis, ac pietatis specie peragatur.

Cùm igitur multa iam sive temporum vitio, sive hominum incuriâ & improbitate irrepsisse videantur, quæ à tanti Sacrificii dignitate aliena sunt, ut ei debitus honor & cultus ad Dei gloriam, & fidelis populi ædificationem restituatur, decernit Sancta Synodus, ut Ordinarii locorum Episcopi, ea omnia prohibere, atque è medio tollere sedulò curent ac teneantur, quæ vel avaritia idolorum servitus, vel irreverentia, quæ ab impietate vix seiuncta esse potest, vel superstitio veræ pietatis falsa imitatrix induxit. Hactenus Concilium.

Putas autem quia huc pertinet auditio Missæ in propria Parochia? Certè non dubito, quin sæpissimè in Ecclesiis Mendicantium quietiùs, devotiùs, & cum majori reverentia audiatur Missa, quàm in propria Parochia. Nihilominus moneant Episcopi populum, ut frequenter ad suas Parochias accedant, si non ex obligatione audiendi inibi Missam, saltem ex obligatione sciendi præcepta Ecclesiæ, puta jejuniorum ac Festorum (quæ solent à Parochis declarari) nisi aliunde sufficienter sint instructi.

63. An possit satisfieri præcepto audiendo Missam in privato Oratorio?

Cæterùm si reverâ Pontifex statuit non satisfieri præcepto, nisi per auditionem Missæ in propria Parochia, dico, tunc apud Mendicantes, vel in alia Ecclesia, quantumcumque audiatur Missa, per illam minimè impleri præceptū.

Et ideo addidi in Conclusione: *Nisi obstet specialis constitutio*, qualis fortè invenitur in Brevi Pontificio, quo conceditur Oratorium privatum, ut patet ex formula, quam subjicio: *Clemens Papa IX. Tibi Diœcesis Mechliniensis, qui ut asseris de nobili genere procreatus existis, ut in privato domûs tuæ solitæ habitationis Oratorio ad hoc decenter muro exstructo & ornato, seu exstruendo & ornando, ab omnibus domesticis usibus libero, per Ordinarium loci priùs visitando & approbando, ac de ipsius Ordinarij licentia, & eius arbitrio duratura, unam Missam pro unoquoque die, dummodò in eadem domo celebrandi licentiâ, quæ adhuc duret, alteri concessa non fuerit, per quemcumque Sacerdotem ab eodem Ordinario approbatum sæcularem, seu de Superiorum suorum licentia Regularem, sine tamen quorumcumquè iurium Parochialium præiudicio, ac Paschatis Resurrectionis, Pentecostes, & Nativitatis Domini nostri Iesu Christi, nec non aliis solemnioribus anni Festis diebus exceptis, in tua & familiâ tuæ, nec non hospitum tuorum nobilium præsentiâ celebrari facere liberè & licitè possis & valeas indulgemus. Non obstantibus &c. Volumus autem quòd familiares servitiis tuis non necessarij, ibidem Missæ interessentes, ab obligatione audiendi Missam in Ecclesia diebus Festis de præcepto minimè liberi censeantur. Datum Romæ &c.*

Breve Pontificium quo conceditur privatum Oratorium.

Hic est tenor ordinarius teste Tamburino de Sacrificio l. 1. c. 4 §. 4. n. 1. cujus singulas clausulas breviter explicat n. 2. & sequentibus: & ad propositum nostrum n. 34. ultimam clausulam: *Volumus autem* &c. sic interpretatur, ut familiares non necessarii neutiquam satisfaciant suæ obligationi per auditionem Missæ in tali Oratorio; quia clarè, inquit, excluduntur à Pontifice. 64.

64. cujus ultima particula explicatur à Tamburino,

Contrarium docet Homobonus de Exam. Eccl. q. 14. t. 8. c. 5. p. 2. & Pellizzarius to. 2. Man. Reg. tract. 8. c. 2. sect. 2. subsect. 2. q. 14. tum quia jam est consuetudo audiendi Missam extra Parochiam; tum quòd clausula illa solùm apponatur ex stylo Curiæ, quia fortasse alicubi nondum est abrogatus ille ritus, adeòque ubi abrogatus est, perinde se habeat, ac si non fuisset apposita.

contra Homobonum & Pellizzarium,

Respondet Tambur. numquam introductam fuisse consuetudinem audiendi Missam in loco à Summo Pontifice prohibito, qui hoc ipso, quo excludit Oratorium privatum à loco apto ad satisfaciendum præcepto, consequenter inducit præceptum audiendi Missam, non quidem in Parochia, cùm id sit abrogatum, sed inducit preceptum audiendi in loco publico, qui non sit Oratoriū illud, quod ipse exclusū omnino vult. 65.

65. Ad quorum fundamenta respondet,

Confirmatur à simili: fac esse usum jejunare die Dominico, incidente eo die Vigiliâ de præcepto; velle tamen nunc Summum Pontificem eum usum de medio tollere, & præcipere, ut in eo casu jejunetur in Sabbato. Si sic præciperet: *Volumus ut per ieiunium die Dominico factum non satisfiat præcepto ieiunij, sed sit obligatio ieiunandi in Sabbato*: inquiro,

& confirmat suam explicationem à simili,

 qui

qui jejunaret die Dominico, satisfaceretnè præcepto? Enimverò non satisfaceret, quia eo ipso quòd Pontifex excludit illum diem, reddit illum ineptum ad satisfactionem præcepti, addicit enim præceptum ad alterum diem. Pari igitur modo, dum actu excludit Oratorium, reddit illud ineptum pro satisfactione præcepti de audienda Missa, addicit enim illud ad alterum locum, & consequenter remanet in Fideli obligatio alibi audiendi. Ita Tamburinus.

66. *Alia confirmatio.* Et sanè si Pontifex sic præcepisset auditionem Missæ: *Volumus ut omnes Fideles singulis diebus Dominicis & Festis audiant Missam in Ecclesia Parochiali, nec possint satisfacere audiendo in aliena Ecclesia*; qui audiret apud Mendicantes, procul dubio non satisfaceret voluntati Pontificis: ergo neque de facto satisfacit, quando sine privilegio audit in Oratorio privato; quandoquidem velit Pontifex ut audiat in Ecclesia sive loco publico, nec possit satisfacere audiendo in tali Oratorio. Quid enim refert, sive à principio lex ita fuerit lata, sive postmodum à Legislatore sic modificata?

Nam quòd aliqui dicunt, sufficere ut ponatur substantia præcepti, verum est, quando modus expresè non præcipitur; alioquin tam modum (quando non est merus internus, & non superat communiter humanam fragilitatem) quàm ipsam substantiam posse præcipi, à nemine potest negari; vel dic, substantiam hujus præcepti esse, audire Missam tali loco, & tempore.

67. *An in die Paschatis possit satisfieri præcepto Ecclesiæ in privato Oratorio?* Unde consequenter loquendo, videri posset alicui, quòd in diebus exceptis in concessione Oratorii, nequeat satisfieri præcepto Ecclesiæ audiendo inibi Missam.

Sed contrà facit, quòd aliud sit prohibere Missam in aliquo loco, v. g. in Ecclesia violata, & aliud velle ut per ejus auditionem non satisfiat præcepto; argumento cap. *Ad Apostolicam* 16. de Reg. ibi: *Multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, obtinent roboris firmitatem.* (*cap. 16. de Regul.*) Cur igitur audiens Sacrum in Ecclesia violata, quamvis illicitè id faciat, haud equidem per talem auditionem satisfaciet præcepto Ecclesiæ? Non video quid possit obstare præter voluntatem Ecclesiæ.

68. *Potest satisfieri præcepto per auditionem Missæ prohibitæ,* Dico itaque, sive Ecclesia sit violata, sive interdicta, sive celebretur illicitè in privato Oratorio, vel sub dio, vel alio quocumque loco, audientem talem Missam, quamvis aliquando peccet, semper tamen satisfacere præcepto Ecclesiæ, nisi Pontifex expresè significet se velle, ut tali auditione non satisfiat. Ratio patet, quia ponitur substantia præcepti, scilicet auditio Missæ, estò vitiata per circumstantiam extrinsecam.

Concil. Agathense. Atque ita intelligo Constitutionem Concilii Agathensis cap. 21. & refertur de Consecr. dist. 1. cap. 35. *Si quis etiam extra Parochias, in quibus legitimus est, ordinariusq; conventus, Oratorium in agro habere voluerit, reliquis festivitatibus, ut ibi Missas audiat, propter fatigationem familiæ, justâ ordinatione permittimus. Pascha verò, Natali Domini, Epiphaniâ Domini, Ascensione Domini, Pentecoste, & Natali Sancti Ioannis Baptistæ, & si qui maximi dies in Festivitatibus habentur, non nisi in Civitatibus, aut in Parochijs audiant.* Hanc, inquam, Constitutionem intelligo de simplici prohibitione auditionis; non autem irritatione, ut sic loquar, quasi per istam auditionem reverà non satisfaceret præcepto Ecclesiæ audiendi Missam in illis diebus.

Aliud omnino est dicendum, quando Pontifex expressis verbis significat se non velle, ut satisfiat præcepto per auditionem Missæ in tali loco; tunc enim locus ille non est circumstantia aliqua extrinseca, sed quasi pars substantialis, ut anteà probavimus. *nisi Pontifex aliud expresè significet;*

Sed neque sic plenè est exhausta difficultas; 69. nam videtur licentia ista celebrandi in Oratorio privato, peti in ordine ad satisfaciendum præcepto: ergo quando Pontifex concedit, ut possis licitè, & valeas celebrari facere omnibus diebus, exceptis Paschate Resurrectionis &c. implicitè satìs significat, quòd nec licitè possis facere celebrari prædictis diebus, nec valeas, id est, validè possis quantùm ad impletionem præcepti. Concessio siquidem intelligitur juxta formam petitionis. *ut videtur significare in Brevi suprà allatos*

Et quidem si talis forma foret, de quo mihi non constat, consequenter dicerem, neque illis diebus in tali loco satisfieri præcepto. Sin autem ex eo intuleris; ergo etiam non satisfiet in loco interdicto, violato &c. Respondeo Negando Consequentiam; quia de tali voluntate Pontificis non habemus nequidem probabile aliquod indicium.

Uti etiam, ut veniamus ad tertiam partem Conclusionis, estò Pontifex prohibeat audire Missam Sacerdotis excommunicati non tolerati; equidem quòd nolit me per illam auditionem satisfacere præcepto, nec explicitè, nec implicitè uspiam significavit. *secùs quando prohibet audire Missam excommunicati.*

Dices; Ecclesia non vult audire Missam illius: ergo hæc non est præcepta. 70. *Objectio.*

Respondeo distinguendo Consequens: non est præcepta, id est, non est præceptum audire Missam excommunicati, ita quòd excusaretur à transgressione, si non audiret, concedo totum; ergo non est præcepta, id est, non est præceptum audire Missam excommunicati, ita quòd possit satisfieri per talem Missam, nego Consequentiam. Siquidem ponitur substantia actûs, quantumvìs vitiata per circumstantiam extrinsecam; sicuti quando audio Missam ex vana gloria, vel alio fine etiam mortaliter peccaminoso, nemo dubitat etiam per talem auditionem satisfieri præcepto. Itaque Ecclesia non prohibet audire talem Missam, quà Missa est; sed quà dicitur à tali Sacerdote, quod extrinsecum est Sacrificio. *Solvitur. Per auditionem talis Missæ ponitur substantia actûs:*

Confir-

71. confirmatur à simili. Confirmatur à simili; quia secundùm plerosque Theologos satisfit præcepto Communionis per Communionem sacrilegam; tametsi illa quà sacrilega, non præcipiatur; immo jure divino prohibeatur, vel etiam Ecclesiastico, si v. g. communicans sit excommunicatus. Cujus ratio alia esse non potest, quàm communis doctrina in Tractatu de Legibus, videlicet nequidem legem naturalem per se obligare ad modum virtutis.

Ex quo infertur, etiam illum, qui excommunicatus audit Missam in die Festo, quantumvìs peccet sic audiendo, propter prohibitionem Ecclesiæ; attamen satisfecisse præcepto, adeòque licèt tempore opportuno eodem die absolveretur ab excommunicatione, non teneri iterum Missam audire.

Perinde est quo ritu celebretur Missa. Perinde quoque est quo ritu Missa celebretur, Latino sive Græco, & quâcumque linguâ, Latinâ sive aliâ, semper enim ponitur substantia præcepti.

72. Sufficit auditio unius Missæ etiam in Natali Domini. Non disputo hìc de numero Missarum; nam ex consuetudine generali palam est omnibus, perfectissimè satisfacere huic præcepto, qui unicàm audit Missam, etiam in die Nativitatis, quamvìs multi ex devotione, sicut Sacerdos tres Missas celebrat, ita & ipsi tres audiant.

cap. Missas de Consecr. dist. 1. Unde quod dicitur in cap. *Missas* de Consecrat. dist. 1. *Missas die Dominico sæcularibus totas audire speciali ordine præcipimus*; quamquam distributione commodâ sufficienter intelligatur, ut unusquisque Missam integram audiat; tamen si etiam ad singulos velimus *Missas* in plurali referre, & sic rectè intelligi poterit debere unumquemque Fidelium audire integras Missas, scilicet Missam Catechumenorum, quæ terminatur ad Oblationem exclusivè, & Missam Fidelium ab Oblatione utique usque ad finem; hâc enim consideratione totum Missæ Officium dici sæpè solet Missarum solemnitas seu celebratio, juxta illud Soteris Papæ & refertur de Consecratione dist. 1. cap. 61. *Hoc quoque statutum est ut nullus Presbyterorum Missarum solemnia celebrare præsumat* &c. Soter.

73. Quibus diebus obliget hoc præceptum? Similiter quantùm ad dies, in quibus Missa est audienda, consuetudo satis manifestè declarat, præter dies Dominicos non teneri Fideles ad assistendum Missæ, nisi illis diebus, qui tamquam Festi proponuntur colendi à toto populo cum approbatione Ordinarii, sive proponantur ex voto, sive ex consuetudine, sive ex præcepto generali totius Ecclesiæ, sive ex præcepto speciali loci.

Quid sentiendum de diebus festivis abrogatis per Bullam Urbani VIII. Proinde si à me quæritur, an in Episcopatu Mechliniensi sit adhuc obligatio audiendi Sacrum in die Conceptionis Beatæ Mariæ Virginis, & similibus, qui ex generali præcepto, vel consuetudine ante Bullam Urbani VIII. quæ incipit: *Universa per orbem* (editâ anno 1642. idibus Septembris inter Urbanianas 164. apud Cherubinum) tamquam Festivi colebantur; per hanc autem Bullam non Festivi declarati sunt §. 3. sub his verbis: *Ad reliquorum verò dierum observantiam, quos hactenus sive in universa Ecclesia, sivè in quavis Natione, aut Regno, Provinciâ, Diœcesi, aut loco quomodocumque sive ex præcepto, sive ex consuetudine, sive ex devotione Christi Fideles tamquam Festivos celebrarunt, nequaquam ex præcepto ipsos teneri dictâ auctoritate tenore præsentium perpetuò etiam decernimus & declaramus.*

Si, inquam, quæritur, an adhuc illi dies obligent; Responsionem relinquo Archiepiscopo Mechliniensi, qui hactenus illam Bullam noluit in sua Diœcesi promulgari. Si consuetudo decennalis aut vicenaria vim aliquam habet, liquet profectò antiquam obligationem necdum cessasse, neque novam aliquorum dierum, quæ in eadem Bulla specificantur, esse introductam.

Dixi signanter: *Cum approbatione Ordinarij*; nam potestas relicta à Christo in Ecclesia instituendi Festa, absolutè & universaliter residet in Summo Pontifice; in Episcopo respectu suæ Diœcesis, dependenter (quantùm ad jus commune spectat) à consensu Cleri & populi, nullo autem modo in Principe sæculari. Sed hæc ad alium Tractatum spectant. 74. Apud quos resideat potestas instituendi Festa?

Interim non abs re erit (quoniam Principes laici subinde plus sibi putant licere, quàm reverà liceat) hìc inserere Constitutionem Innocentii X. editam anno 1653. die 6. Octobris, in qua Pontifex sic decernit: *Nos quibus universalis Ecclesiæ regimen à Domino commissum est, considerantes quàm perniciosum auctoritati Ecclesiasticæ id esse possit, cùm Principes laici, quos in rebus Ecclesiæ obsequendi potiùs manet necessitas, quàm auctoritas imperandi, non habeant facultatem inducendi dies Festos in honorem Sanctorum. De Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium sacris Ritibus præpositorum, quibus hoc negotium discutiendum commisimus, consilio, prædictas litteras* (Senatus Mediolani) *ac edictum* (Gubernatoris status Mediolanensis) *emanatâ auctoritate laicali super observatione prædicta festivitatis Sancti Dominici fuisse & esse omnino nulla, nulliusq; roboris & momenti, nec aliquo modo servanda, Apostolicâ auctoritate tenore præsentium declaramus.* Habetur apud Cherubinum tom. 3. fol. 300. & incipit Constitutio: *Cùm nuper ad notitiam nostram.* Innoc. X. Non residet in Principe laico.

Restat quæstio, an præcipiatur Missa de die, sive de Festo, an verò satis sit audire Missam votivam, aut pro defunctis? Sed ex iisdem principiis non difficulter resolvitur, quamquam congruum sit audire Missam de die, seu Festo occurrente, sicuti conveniens est, quòd Sacerdos talem Missam celebret; 75. Non necessariò audiatur Missa illo die occurrens.

 equidem

equidem quâcumque auditâ satisfieri præcepto. Sic declarat consuetudo, maximè cùm in jure nulla fiat mentio hujus vel illius Missæ. Et verò quoniam vulgus neque in hoc facit differentiam, neque moraliter potest, non fuisset congruum aliter illud præceptum imponi.

76. Objectio solvitur. Prima expositio c. 2. de Celebr. Miss. Suarez. Nec obstat cap. 2. de Celeb. Miss. ubi videtur prohiberi Laicis, ut Missas non audiant, nisi de eodem die, quippe non est sermo de hac re; sed, ut putat Suarez disp. 83. sect. 2. §. *Atque ex his*, de superstitione quorumdam, qui non videbantur sibi Missam audire nisi principium Euangelii Sancti Joannis, & Missas peculiares de Sancta Trinitate, aut de Sancto Michaële audirent.

Hæc sunt verba textûs: *Quidam Laicorum habent in consuetudine, ut per singulos dies audiant Euangelium*: In principio erat Verbum: *& Missas peculiares, hoc est, de Sancta Trinitate, & de Sancto Michaële, & ideo sancitum est in eodem Concilio, ut ulterius hoc non fiat, nisi suo tempore.*

Additur præterea alia exceptio: *Et nisi aliquis velit propter reverentiam Sanctæ Trinitatis, non pro alia devotione audire.* Ergo licet audire Missam votivam legitimâ intentione & reverentiâ, & non pro alia devotione, id est, pro aliqua divinatione, ut legitur in Concilio Salegunstadiensi cap. 10. ubi textus ille habetur. Igitur superstitio est, quæ ibi prohibetur, & non aliud.

77. Secunda expositio. Deinde cùm legis: *Vt per singulos dies audiant*, cogita in hoc capite non esse sermonem de Missis tantùm, quæ audiuntur ad implendum præceptum, ut aliqui videntur velle; nam liquidò constat non esse obligationem audiendi Missam per singulos dies.

Tertia. Tertia expositio sit, quam habes Conclusione 29. puta jus illud loqui de Missa solemni, ut colligi videtur ex his verbis subsequentibus: *Sed si voluerint, ut sibi Missæ cantentur, de eodem die Missas audiant pro salute vivorum, & etiam defunctorum.*

Et hactenus quidem de obligatione hujus præcepti, qualitate Missæ, quantitate, loco, situ &c. Unum video deesse, de quo potissimùm controvertitur inter Doctores, quâ nimirum attentione & intentione debeat quis assistere Sacrificio ex vi hujus præcepti. Pro resolutione pono tres sequentes Conclusiones.

CONCLUSIO V.

Ad debitam auditionem Missæ requiritur præsentia moralis.

Est communis, & probatur; quia præcipitur actus humanus: ergo præsentia aliqua humana, sive moralis. Consequentia est evidens. Antecedens ab omnibus conceditur in Tractatu de Legibus, ubi de materia legis humanæ; & breviter ostenditur, quia lex est regula actuum humanorum, sive moralium: quod vel indè satìs patet; quoniam lex est actus rationis & voluntatis: ergo etiam præcipit actum rationis & voluntatis. Deinde potestas legislativa propria est creaturæ rationali: igitur illam dirigit quà rationalis est. 78. Audiens Missam sit præsens moraliter.

Enimverò sicuti creatura irrationalis certas habet sibi regulas præfixas ab Auctore naturæ, per quas determinatur & inclinatur ad certas operationes, ita pariter natura rationalis quà talis, sive quà libera, oportet ut habeat certas quasdam regulas, secundùm quas, actiones sibi proprias sive liberas possit, & debeat dirigere: illæ autem regulæ sunt leges divinæ, & humanæ.

Ex quo sequitur hoc Corollarium: Si aliquis incipiat Missam audire, & postea etiam involuntariè dormiat per notabilem ejus partem, non satisfacit præcepto. Similiter, si aliquis dum Missam audit, raptum seu ecstasim patiatur, quâ ab omnium sensuum usu alienatus sit; quia neque illa est præsentia humana. Etenim tum per somnium, tum per ecstasim, & eadem est ratio ebrietatis & amentiæ, homo quasi privatur statu humano, ut sic loquar, id est, in tali statu ponitur, in quo non possit proximè exercere actus humanos: ergo licèt physicè præsens, moraliter tamen absens censetur, quia incapax debitæ intentionis & attentionis, ut patebit ex dicendis. 79. Corollarium.

Sed numquid requiritur, ut corporaliter audiat, vel videat Sacerdotem? Perspicuè manifestum est quòd non: nam cæcus & surdus (inquit Tamburinus lib. 4. in Decal. cap. 2. §. 1. n. 11.) satìs præceptum adimplent. 80. Non necessariò audit aut videt Sacerdotem. Tamburinus.

Sed quid mirum, reponit quispiam, cùm surdus possit videre, & cæcus audire? Si autem surdus juxta ac cæcus, unde constat ipsum adimplere præceptum? Respondetur; quia alio sensu externo potest percipere ea, quæ in Missa fiunt, quod sufficit, ut docet idem Auctor nu. 12. dicens; satìs esse ejusmodi assisten- Respondetur; quia alio sensu externo potest percipere ea quæ in Missa fiunt, quod sufficit; ut docet idem

Auctor n. 12. assistentiam exhiberi humano modo, vel audiendo, vel videndo celebrantem, vel saltem ita sociando alios videntes aut audientes (quamvis sit quis extra Ecclesiam, omnes præsentes non capientem) ut ex signis & gestis Missæ aliqua colligere possit, & ut ad multitudinem assistentium censeatur moraliter pertinere. Hæc ille, cum aliis quos citat.

Audiunt itaque Missam, qui in parvo Sacello propter populi frequentiam post aliquam columnam flectunt, quâ impediuntur à videndo altari. Similiter Religiosi, vel Clerici in Choro post altare cantantes.

81. An audiat Missam qui ex fenestra domûs videt Sacerdotem? Filliucius. Diana. Portel. Numquid etiam illi, qui ex fenestra domûs suæ vident Sacerdotem in Ecclesia ex adverso celebrantem? Negat Filliucius tom. 1. Tract. 5. c. 7. n. 209. quem sequitur Diana part. 4. Tract. 4. resol. 154. Et hanc sententiam, inquit, à fortiori docet Laurentius de Portel in addit. ad Dubia Regularia verbo *Indulgentia*. n. 8.

Sententia Lugonis. Sed meliùs Cardinalis Lugo disp. 22. n. 21. quod quidem, ait hic Auctor, verum judicarem, quando inter fenestram, & Ecclesiam intercedit platea aut via nimìs lata, quæ altare multùm remotum reddat à fenestra: non placet tamen in universum; quia potest contingere esse adeò vicinam fenestram altari, ut moralem præsentiam non impediat, prout de facto in hoc nostro Collegio Romano habemus sacellum privatum, cujus altare à fenestris domûs adversæ non plusquam triginta passus distat, ac perinde ab illa fenestra audiri potest vel percipi Missa, licèt via publica intercedat, ac si intrà Ecclesiam parvam audiretur ab aliquo ibi existente. Videtur autem favere huic doctrinæ Pater Jacobus Gordonus tom. 2. Theol. Moral. lib. 6. q. 7. cap. 2. §. 3. n. 12. Hucusque Eminentissimus. Iacobus Gordonus.

82. quam sequitur Dicastillo, Quem sequitur Dicastillo disp. 5. nu. 59. dicens: Nec video cur v. g. aliquis ex fenestra suæ domûs vergente ad forum, etiam interpositâ satìs amplâ plateâ, censeatur præsens moraliter, & spectator Tauriludii Hispanici, & incurrat censuram Sacerdos sæcularis, sive Regularis, quando vigebat ea lex & pœna, & non censeatur eadem, aut longè propinquior distantia sufficiens, ut censeatur præsens celebrationi Missæ.

& confirmat. Quod ampliùs confirmo & declaro. Nam ea præsentia in Missa censeri debet juxta communem hominum æstimationem, ut patet; talis autem censetur etiam longinquior: ergo etiam illa. Subsumptum probo multis centenis, immo millibus hominum ita censentibus. Veniebam ego olim in classe triremium in comitatu Augustissimæ Imperatricis Mariæ tunc Reginæ Hungariæ: celebrabatur in littore maximè diebus præcepti; nemo timoratus ibi non assistebat ex sua triremi, quando valde procul celebrabatur, duplo magìs procul aut sextuplo, quàm sit distantia, de qua agimus in nostro casu, & omnes censebant se præsentes Missæ, eo ipso quòd in tali loco essent, unde aliquâ ratione possent cognoscere quid ageretur. Hæc ille.

Equidem responderi posset ad illam confirmationem, non ideo omnes illos fuisse moraliter præsentes præcisè, quia poterant cognoscere aliqualiter quid ageretur; sed maximè quia omnes spectabant ad unam & eandem classem, quæ ratione priorum triremium tota censebatur moraliter præsens. Et ita si tota platea, etiam satìs ampla, esset repleta hominibus audientibus Missam, quæ in Ecclesia celebratur, & ego starem in domo mea ex adverso Ecclesiæ, indubiè censerer moraliter præsens ratione multitudinis, cujus sum pars. 83. Ad confirmationem respondetur.

Quod Cardinalis suprà n. 20. explicat hoc simili: Censetur aliqua materia præsens, ut possit consecrari, quando licèt ipsa non videatur, conjungitur tamen aliis partibus, quæ videntur, & non repugnat ratione distantiæ, quòd demonstretur illo pronomine, *Hoc*. Sic ergo in præsenti poterit aliquis dici præsens Missæ, quando est pars multitudinis quæ dicitur præsens, & conjungitur moraliter cum aliis, qui sunt in conspectu altaris, dum tamen distantia etiam tanta non sit, ut jam extrahat illum ab humana præsentia. Lugo.

Unde non sufficit aliquem esse intrà eandem Ecclesiam v. g. si in aliquo altari fiat Missa privata in Basilica Romana Sancti Petri, non sufficit si aliquis intrà eandem Ecclesiam habeat intentionem audiendi illam Missam, quam scit tunc dici in aliquo loco ejusdem templi; non sufficit, inquam, propter nimiam amplitudinem illius templi, & per consequens distantiam, quæ potest esse inter celebrantem, & illum, qui intendit Missam audire. 84. Non sufficit semper existentia intra Ecclesiam ad moralem præsentiam.

Interim si totus locus intermedius esset repletus hominibus, nescio quare non satisfaceret; quia scilicet tunc moraliter faceret unam cum ea multitudine præsentiam, ut docet Tamburinus suprà. Quanta autem distantia requiratur, ut qui solus adest non censeatur moraliter præsens, prudentis judicio committendum est.

Cæterùm an audiens Sacrum ex fenestra domûs suæ, lucraretur Indulgentiam fortè concessam visitantibus, & orantibus in illa Ecclesia, dubium est, & resolutio pendet ex voluntate ejus, qui Indulgentiam concessit, potuit enim pro conditione exigere physicum ingressum talis loci, & tunc proculdubio non lucraretur. Potuit etiam esse contentus ingressu sive præsentiâ morali, & tunc quidni lucraretur? 85. An audiens Missam ex fenestra domûs suæ lucretur Indulgentiam?

Ita novissimè docet Tamburinus suprà n. 13. existimans Moniales à loco post altare, quem in suis claustris habent, qui locus non videtur pertinere ad Ecclesiam, cùm sit solùm ad Sententia Tambur.

commoditatem ipsarum, ut inibi aliquibus diebus Officium cantent, posse visitare Altare, & Indulgentiam illud visitantibus concessam lucrari, cùm indè Horis Canonicis satisfaciant, & Missam audire soleant: nam utrobique eadem præsentia moralis in Ecclesia requiritur & sufficit.

86. Sententia Portel. Atque de hoc casu, id est, de lucratione Indulgentiæ tractat Portel suprà, quem Diana citat à fortiori pro sua sententia; quod valde miror. Enimverò posset quispiam cogitare & mordicùs sustinere ad lucrationem quarumdam Indulgentiarum requiri physicum ingressum Ecclesiæ, estò ad auditionem Sacri sufficiat præsentia moralis. Siquidem in præcepto audiendi Missam nulla fit mentio ingressûs Ecclesiæ; adeò ut plenissimè adimpleatur tametsi audiatur in platea, vel alio loco, juxta dicta Conclusione præcedenti; porrò in forma concessionis Indulgentiarum expressè ponitur: *Si quis visitaverit talem vel talem Ecclesiam, & inibi oraverit* &c. Hæc autem non immeritò posset quis interpretari de physica præsentia, saltem posset dubitare de mente concedentis, quæ talis potuit esse; sicuti dubitavit Portel, allegans quod vidit in Ecclesia Portiunculæ Assisii, ubi conceditur Indulgentia intranti illam secundâ die Augusti.

Ad lucrandam Indulgentiam Portiunculæ requiritur physicus ingressus. Hæc enim Ecclesia, inquit ille Auctor, cùm parva sit quasi Sacellum, cùm unam tantùm portam haberet tempore Patris nostri Francisci, postea crescente populi multitudine pro ea lucrandâ altera porta in latere Sacelli aperta est, ut populus intraret, & statim exiret, ne ob defectum ingressûs privaretur quis tali Ingulgentiâ. Igitur argumentum deductum ab Indulgentia ad auditionem Missæ, liquet profectò non convincere.

87. An sacramentaliter confitens sit moraliter præsens? Major difficultas est, an moraliter sit præsens Missæ, & præcepto satisfaciat, qui, dum Missa celebratur, sacramentaliter confitetur? Sententiam affirmantem tamquam probabilem priùs docuerat Bonacina, tum quia hic dici potest Missam audire, cùm intersit corporaliter, ut supponitur, & mentaliter, quatenus mentem applicat ad aliquid in honorem Dei; tum quia sicut Beneficiarius recitans Horas Canonicas tempore Missæ satisfacit præcepto divini Officii, & Missæ, ita qui tempore Missæ confitetur peccata sua, satisfacit præcepto Confessionis, & præcepto Missæ, cùm attentio ad Confessionem non videatur obstare attentioni requisitæ ad Missam; tum quia sic usu receptum videtur in aliquibus Collegiis, in quibus viget probitas & disciplina. Hujus sententiæ est Reginaldus lib. 19. n. 14. in fine. Nec omnino dissentit Molsesius tract. 3. c. 17. nu. 45.

Bonacina. Fundamenta sententiæ affirmativæ. Reginaldus. Molsesius.

Hoc tamen limitabam, modò qui confitetur, habeat intentionem audiendi Missam, quâ intentione cùm plurimi careant, nec credant se Missæ præcepto satisfacere, sequitur plurimos non satisfacere præcepto Missæ, cui intersunt, dum peccata sua confitentur. Hactenus Bonacina de Sacramento Eucharistiæ disp. 4. q. ultimâ punct. 11. n. 26. Bonacina.

Qui re attentiùs consideratâ (ut ibidem ait) sententiam suam mutavit, ductus hâc potissimùm ratione, quia Ecclesia præcepit assistere Missæ per modum orationis; qui autem peccata sua confitetur, aut examen suæ conscientiæ facit tempore Missæ, non videtur assistere per modum orationis. 88. Fundamentum sententiæ negativæ.

Unde ad primam rationem in contrarium Respondet, ad satisfaciendum præcepto Missæ, non sufficere assistentiam mentalem & corporalem, nisi fiat per modum orationis.

Ad secundam (inquit) negatur Consequentia: ratio disparitatis est; quia in primo casu adest assistentia per modum orationis, non verò in secundo.

Ad tertiam responderi potest, talem usum corrigendum esse, nisi aliter suadeat necessitas. Quamobrem adolescentes, quos in Collegiis novimus sua peccata tempore Missæ fateri, excusamus ob necessitatem communicandi tempore Missæ, vel propter intentionem audiendi eodem die aliud Missæ Sacrum, aut propter bonam fidem sibi persuadentes hoc licere. Hæc ille.

Ecce fundamenta utriusque sententiæ, de quibus antequam fero judicium, edissero, quâ intentione & attentione debeam assistere Sacrificio ex vi præcepti Ecclesiastici.

CONCLUSIO VI.

Ad satisfaciendum præcepto Ecclesiæ requiritur intentio, saltem virtualis, audiendi Missam, id est, offerendi Sacrificium cum Sacerdote eo modo quo potest.

89. Ut satisfiat huic præcepto, requiritur audiendi intentio. Præcipitur namque actus humanus, ut Conclusione præcedenti diximus, & talis qui sit cultus Dei, saltem externus, ut autem actio externa habeat rationem cultûs, necessaria est intentio colendi; alioquin omnes genuflexiones & similes actus externi forent religiosi, tametsi fierent animo alterum irridendi, vel ex causa aliqua naturali, quod nullus Theologus dixerit.

Hinc consectarium est, haudquaquam satisfacere præcepto, qui sine animo offerendi cum Sacerdote ambulat, vel sedet tempore Missæ in Ecclesia expectans suum amicum.

Dico, *Sine animo offerendi*; quia posset expectare amicum, & simul habere animum suo

modo sacrificandi; adeoque reverà præceptum adimplere: neque enim illæ intentiones repugnant. Quin etiam compatiuntur sese mutuò intentio audiendi Missam, & intentio pravi finis, estò mortalis. Nam si Sacerdos possit celebrare ex fine mortaliter peccaminoso, & nihilominus satisfacere suæ obligationi, sive naturali ex stipendio accepto, sive positivæ ex præcepto Ecclesiæ, quantò magìs solùm assistens, quantumvis peccet contra aliud præceptum, v. g. castitatis? Sanè communis sententia est, tum divino, tum Ecclesiastico præcepto satisfieri per sacrilegam Communionem, quidquid aliqui contradicant. Vide dicta Disputatione præcedenti sect. 9. concl. 4.

Cum qua fiat intentio expectandi amicum, immo intentio pravi finis.

90. *Probatur primò.* Breviter, quamvis finis legis, maximè Ecclesiasticæ, sit honestas virtutis, & salus animarum; tamen non nisi procuranda per opus externum, illi fini proportionatum; atque adeò solum opus externum ita proportionatum præcipit: jam autem opus ex fine, aut circumstantiâ extrinsecâ peccaminosum, ex se & objecto suo potest esse proportionatum ad talem finem.

Probatur secundò. Deinde finis legis, præsertim extrinsecus, non cadit sub legem, quia solùm id præcipitur, quod in lege exprimitur per modum imperii: porrò lex humana non imperat fieri hoc propter illud, sed, ut fiat hoc. Quòd si aliquando finis legis exprimatur, non est per modum objecti, sed per modum rationis & motivi. Patet in jejunio, cujus finis est vel honestas temperantiæ, vel satisfactio pro peccatis, vel maceratio corporis &c. certum autem est aliquem implere præceptum jejunii, quantumvis hoc non faciat propter illos fines.

Licèt ergo lex præcipiat actum bonum, seu qui bene potest fieri, non tamen præcipit omnes modos necessarios ut bene fiat: immo multi putant non posse præcipere intentionem finis extrinseci; quia sic præciperet actum merè internum.

91. *Objectio solvitur.* Nec obstat, quòd lex constituat actum in certa specie virtutis; nam sensus non est, quòd lex præcipiat illam virtutis speciem esse per se intentam ab operante, verùm quòd præcipiendo imponat obligationem, non tantùm obedientiæ, sed etiam illius virtutis, in cujus materia præcipit, v. g. temperantiæ, justitiæ &c. adeò ut transgrediens præceptum peccet non solùm contra obedientiam, sed etiam contra temperantiam, justitiam &c. Verbo ut absolvam; qui audit Missam ex malo fine, implet substantiam actûs præcepti, & ideo satisfacit.

92. *Satisfacit qui ex metu audit Missam,* Et par ratio est de illo, qui audit Missam ex metu, aliàs non auditurus. Nam ponit reipsâ totum quod præcipitur, si jam in Ecclesia positus velit audire Missam. Alioquin si interiùs omnino repugnaret, & nollet consentire auditioni Missæ, jam illa non esset actio humana, nec vellet etiam implicitè offerre illud Sacrificium. Ita Cardinalis de Lugo disp. 22. n. 23. & meritò, quidquid in contrarium doceat Dicastillo disp. 5. n. 70. ubi sic ait:

nisi interiùt omnino repugnet. Lugo. Dicastillo.

Si tamen exteriùs non manifestatur illa interna voluntas non audiendi, aut non assistendi, etiamsi illam habeat, non obest quò minùs impleat. Quidquid reclamet Lugo n. 23. ubi etiam immeritò negat implere eum, qui manet in templo, ut expectet amicum dum fit Sacrum. Si enim exteriùs in utroque casu non ostenditur ea alienatio voluntatis ab actu, & actus ipse assistentiæ exteriùs fit, non potest Ecclesia aliud judicare aut præcipere, etiamsi reverà non sit assistentia humana & oblatio Sacrificii.

An illa interna voluntas debeat exteriùs manifestari? Affirmat Dicastillo contra Lugonem

Sicut enim implet præceptum confitendi, quatenus Ecclesiasticum est, qui sine dolore interno confitetur, etiamsi reverà illa non sit Confessio sacramentalis; ita hic, qui exteriùs sine animo assistit Sacrificio, etiamsi non sit in illo sensu humana assistentia, & vera oblatio Sacrificii. Hæc ille.

& probat à simili.

Idemque docet de illo, qui ligatis manibus & pedibus, cogeretur assistere Sacrificio. Qui proinde, etiamsi postea eodem die possit assistere alteri, non tenetur; sicut qui jejunavit semel in hebdomada defectu cibi, alioquin non jejunaturus, non puto, inquit Dicastillo n. 71. illum teneri iterum in hebdomada jejunare, si haberet præceptum jejunandi unum diem, quem volet in hebdomada, id enim jam præstitit. 93. *Idem docet de illo qui cogitur audire Missam.*

Interim non negat sententiam Lugonis esse probabilem, quamvis omnino verum existimet nu. 73. non frangere præceptum jejunii, qui ita coactè jejunat; sicuti volens quantùm in se est, percutere Clericum contra præceptum Ecclesiæ; si reverà non percutiat, quia per vim impeditur, non fregit præceptum.

Sed ut ab ultimo incipiamus, aliud est non frangere præceptum jejunii, aliud verò præceptum jejunii adimplere. Quis enim dixerit pueros & amentes satisfacere præcepto jejunii, si fortè abstineant à carnibus & secunda refectione? Et existimas magìs voluntariè abstinere à carnibus, & secunda refectione, qui id facit coactus defectu cibi cum absoluta voluntate comedendi? Non video ego disparitatem; quoniam abstinentia illa nullatenus procedit à voluntate cum cognitione. 94. *Aliud est non frangere præceptum jejunii, aliud illud adimplere,*

Unde non dubito, quin si haberet præceptum jejunandi unum diem, quem volet in hebdomada, iterum teneretur jejunare; quia verè non præstitit id, ad quod erat obligatus, puta, quia non jejunavit voluntariè.

Dices: qui sic coactè restitueret bona aliena; quia nimirum ipso resistente, Magistratus ea vero Domino redderet, non teneretur iterum restituere: ergo &c. 95. *Objectio.*

Respon-

Solvitur. Respondeo Negando Consequentiam. Disparitas plana est, eò quòd materia præcepti in hoc casu sublata sit. Non enim restitui potest nisi alienum; porrò alienum supponitur ampliùs non habere; quocirca tametsi vellet, non posset ampliùs restituere. Quis autem non videat, alium iterum posse jejunare? Neuter ergo implet præceptum, equidem unus excusatur ab iterata restitutione, quia impossibilis; alter verò tenetur rursum jejunare, quoniam potest, & nondum satisfecit præcepto.

98. *An lex humana prohibeat internum propositum non faciendi actum præceptum?* Plùs dico; uterque peccavit contra præceptum, non quidem actu exteriori, qui, secundùm multos Theologos, solùm materialiter malus est; sed efficaci affectu interiori, in quo tota malitia formalis, juxta illam sententiam, completur. Nisi dixeris, præcepta humana adeò abhorrere actum internum, ut etiam nequeant prohibere efficax propositum non faciendi actum præceptum; quod nimis absurdum est.

Nam qui præcipit aliquid, prohibet illud, quod est incompossibile impletioni præcepti, sicut est illud propositum. Deinde prohibitâ per legem humanam, v. g. comestione carnium, constituitur hæc in ratione objecti mali; ac proinde eam desiderare in quantum prohibita, malum est, cùm actus internus desumat malitiam ab opere externo tamquam objecto, &, si efficax sit, insuper ab illo tamquam ab effectu.

97. Objectio. Dices; efficax propositum, v. g. comedendi in die jejunii, si adesset cibus, non est malum, quia prohibitum per legem humanam; sed quia contrarium legi naturali obedientiæ.

Responsio. Respondeo, & quæro, si lex humana non prohiberet comestionem carnium, nùm foret peccatum contra legem naturalem obedientiæ efficaciter velle illas comedere? Minimè inquis.

Quæro secundò; si Ecclesia sic diceret: *Nolo quòd aliquis comedat carnes, de proposito autem comedendi non curo*, numquid tale propositum esset contrarium legi naturali obedientiæ? Nequaquàm. Ergo quòd de facto contrarium sit, provenit formaliter & immediatè ex ipsa lege humana, quæ censetur prohibere seu præcipere non solùm actum externum, sed actum externum voluntarium; adeòque simul prohibere vel præcipere actum internum, sine quo non potest actus externus esse voluntarius.

Alioquin dicam, omnem obligationem legis humanæ, etiam ad actum externum, esse obligationem legis naturalis, vel præcepti divini; quoniam radicata in illo principio: *Obedite Præpositis vestris, & subjacete eis.* Heb. 13. v. 17. (Hebr. 13.) Et isto Rom. 13. v. 1. & 2. (Rom. 13.) *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non enim est potestas nisi à Deo, quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.* Quod est tollere omnem potestatem legislativam humanam. Vel si nihilominus adhuc manet potestas respectu actûs exterioris, quia formaliter & immediatè illa obligatio resultat ex lege humana; etiam manet potestas respectu propositi interni efficacis, sine quo actus externus non est humanus.

98. *Quid dicendum de habente propositum internum percutiendi Clericum?* Ex his patet quid sit dicendum de illo, qui habet quantùm in se est efficax propositum internum percutiendi Clericum, etsi non percutiat, quia per vim impeditur: videlicet non magis implere illud præceptum Ecclesiæ, quàm stultus qui vult percutere & impeditur, quin etiam peccare contra illud præceptum, non quidem actu exteriori (& ideo excusatur ab excommunicatione, quam aliàs incurreret) sed reverà actu interiori, in quo, ut dictum est, tota formalis malitia, secundùm aliquam sententiam, completur.

Quæ cùm ita sint, dico rursum cum Lugone, non satisfacere præcepto audiendi Missam, qui, quantùm in se est, non vult audire Sacrum, estò vel voluntariè, vel omnino coactè corpore sit præsens, & illam internam resistentiam nullo signo externo ostendat. Ratio principalis; quia talis non aliter audit Sacrum, quàm puer, vel amens, aut ebrius, qui ita exteriùs assistit Sacrificio, ut omnes putent ipsum uti pleno & perfecto usu rationis.

99. Objectio. Dices; disparitas est, quòd puer, vel amens nequidem corpore voluntariè sit præsens.

Solvitur. Sed contrà: nonne qui ligatis manibus & pedibus cogitur, renitente omnino voluntate, manere in Ecclesia, voluntariè præsens est corpore? Et tamen ille satisfacit secundùm Dicastillonem suprà.

Quin imò illam voluntariam præsentiam non requiri, probatur eodem exemplo; nam secundùm omnes ita ligatus satisfaceret, si ex necessitate faceret virtutem, id est, si videns se non posse exire, velit simul cum Sacerdote Sacrificium offerre, eo modo quo alii, qui voluntariè sunt præsentes.

100. *Materia hujus præcepti est externa præsentia conjuncta internæ voluntati concelebrandi.* Igitur Ecclesia non tantùm præcipit corporalem præsentiam nudè & præcisè secundùm se consideratam; sed ut conjunctam actui interno, ratione cujus actus externus potest specialiter prodesse bono communi.

Rogas quis sit ille actus internus? Respondeo, voluntas concelebrandi saltem implicita, per quam exterior præsentia, quæ de se est indifferens, constituitur verus actus Religionis; ac proinde specialiter conducens ad bonum tum privatum assistentis, tum commune ipsius Ecclesiæ.

Porrò quòd Ecclesia possit hujusmodi actum inter-

internum præcipere, etsi neget Dicastillo cum nonnullis aliis, equidem communiter conceditur; & consequenter negatur satisfieri præcepto Ecclesiæ per Confessionem sacrilegam defectu doloris interni.

101. Hanc voluntatem posse Ecclesiam præcipere, probatur primò ex ratione.

Sanè Ecclesiam posse hujusmodi actus præcipere; Probatur primò: quia non repugnat humano Legislatori esse concessam talem potestatem, & præterea congruum est de facto censeri concessam; igitur ita existimare debemus. Antecedens probatur quoad priorem partem de possibili; tum quia si omnino ex natura rei implicaret, non posset utique potestas humana præcipere, ut actus exterior fieret voluntariè, cùm illa sit conditio interna, nec per se possit satìs exteriùs discerni: tum quia de facto Christus concessit Ecclesiæ jurisdictionem fori conscientiæ, quod merè internum est; ergo etiam potuisset concedere jurisdictionem fori externi ad actus internos, licèt non physicè, saltem moraliter connexos cum actibus externis.

Posterior Antecedentis pars, suppositâ priori, est satis clara; quis enim non videt talem potestatem multùm posse facere ad bonum commune? Quæ enim utilitas ex materiali auditione Sacri, ex materiali lectione Horarum &c.? Plurima autem ex formali, id est, ex illa, quæ fit cum intentione colendi Deum; siquidem pertinet ad communem sanctitatem Ecclesiæ, ad impetranda Ecclesiæ à Deo varia beneficia, ejusque iram à populo Christiano propulsandam.

Similiter quæ utilitas in externa tantùm administratione Sacramentorum sine vera intentione conficiendi Sacramenta? Immo maximum damnum spirituale suscipientium; è contra verò maximum emolumentum provenit, si adsit vera interna intentio. Ergo si potuit concedi potestas præcipiendi illos actus internos, congruum est existimare esse de facto concessam: planè siquidem congruit, quòd Legislator habeat adæquatam potestatem in suo ordine requisitam pro boni communis defensione.

102. Probatur secundò variis exemplis.

Secundò probatur hæc doctrina variis exemplis, in quibus videtur Ecclesia de facto uti hâc potestate & admodùm utiliter pro bono communi. Atque in primis pœnam statuit in Monachum Benedictinum, qui sine licentia Superioris confert se ad Curiam Regiam intentione Monasteriis vel Prælatis damnum inferendi Clement. I. de statu Monach. §. *Quia verò.* ibi: *Nos eorum in hac parte reprobis ausibus obviare volentes, hoc edicto perpetuo prohibemus, ne Monachi aut Regulares Canonici administrationem aliquam non habentes ad Curias Principum absque speciali Prælatorum suorum licentiâ se conferre præsumant. Quòd si ut suis Prælatis aut Monasteriis damnum aliquod inferant ad dictas Curias se conferre præsumpserint, excommunicationis sententiam eos incurrere volumus ipso facto.* Quæ tamen intentio occulta est, internaque, cùm possent alio fine ad Curiam pergere.

Primum ex Clement. I. de statu Monach.

Deinde in Clement I. de Hæreticis §. *Verùm quia est grave*, excommunicantur Inquisitores hæreticæ pravitatis, qui non fuerint Episcopi vel Superiores (nam his imponitur pœna suspensionis ab officio per triennium) *Si odio, gratiæ, vel amoris, lucri aut commodi temporalis obtentu, contra iustitiam, aut conscientiam suam omiserint contra quemquam procedere, ubi fuerit procedendum super huiusmodi pravitate.* Ubi similiter ille malus affectus est internus, nec satìs manifestatur per omissionem procedendi; quia posset talis omissio ex negligentia procedere.

Secundum ex Clementina I. de Hæreticis.

Scio aliquos dicere, illam excommunicationem minimè incurri, nisi pravus animus aut affectus aliquo signo exteriùs declaretur. Sed si dicere est probare, negare est reprobare. Dicunt ergo, sed non probant, nisi petendo principium; tota enim probatio est, quia Ecclesia non potest actus hujusmodi internos præcipere, de quo quæritur. Et sanè nullum verbum in illis textibus inveniri potest, quod vel umbram ingerat signi alicujus externi. 103. Prima responsio Adversariorum rejicitur.

Respondent alii; ibi non puniri pravam intentionem internam, sed actiones externas, quæ in se malæ & punibiles sunt, ut patet ex textu; quamquam eas Pontifex non puniat, nisi cum quodam favore & restrictione, scilicet, nisi talis prava intentio sit conjuncta. Secunda responsio.

Optima responsio! Nos enim non intendimus probare ex illis Clementinis, Ecclesiam de facto punire actum merè internum; sed actum internum, qui licèt physicè neutiquam conjunctus sit cum actu exteriori, equidem habet moralem aliquam connexionem, ob quam actus exterior specialiter obest bono communi. Sic etiam sæpè excommunicantur, qui aliquid scienter fecerint, non quòd puniatur scientia merè interna; sed quia actus externus de se punibilis, etsi ex ignorantia vincibili foret factus, non punitur nisi præsente istâ conditione, ratione cujus specialiter obest bono communi. Approbatur.

Num fortè Adversarii responderent, etiam illam scientiam aliquo signo exteriùs debere declarari, ut talis excommunicatio incurratur? Non credo.

Accedat exemplum Ecclesiæ præcipientis, ut tali die Sacerdotes omnes legant Missam ad certam intentionem. Et eadem est ratio Prælati Regularis respectu subditorum. 104. Aliud exemplum proponitur.

Respondent Adversarii, Ecclesiam, neque Prælatum id posse præcipere, præcisè per potestatem jurisdictionis: nam sic præciperet actum merè internum; cùm determinata intentio planè per accidens conjungatur Sacrificio exteriori. Nam quod ait Suarius de Responsio Adversariorum.

Legibus lib. 3. cap. 29. n. 10. applicationem Missæ esse necessariam ad completam oblationem Sacrificii, & ad conferendum alteri fructum ejus, solùm verum est de applicatione Missæ sive implicitâ, sive explicitâ pro vivis & defunctis in universum. Alioquin si Sacerdos faceret Sacrum pro vivis & defunctis, & non determinaret pro hoc, vel illo specialiter, relinqueret aliquod complementum necessarium Sacrificii, atque adeò peccaret, quod nemo dixit.

Adde, quòd oratio, jejunia, eleëmosynæ ordinata sunt à Deo, ut ipsa offerantur pro vivis & defunctis, & præter meritum ea facientis, applicantur ad satisfaciendum, & impetrandum; & tamen nemo dicit, quòd ad complementum eorum pertineat determinata applicatio pro hoc vel illo particulari. Ita
Tamburinus. Tamburinus de Sacrificio lib. 2. cap. 11. §. 9. num. 9.

105. Rejicitur. Respondeo, Suarium non velle, quòd applicatio pro hoc determinato sit complementum ex jure divino necessarium sub peccato; sed tantùm quòd sit aliquod complementum Sacrificii, ratione cujus specialiter potest prodesse bono communi, vel privato Ecclesiæ; illud autem videtur sufficere ut illa intentio, licèt interna, indirectè tamen possit præcipi per potestatem jurisdictionis.

Et dato, quòd Ecclesia numquam particularem aliquam intentionem præcepisset, non indè rectè infertur: ergo non potest præcipere; cùm non valeat Consequentia à negatione actûs ad negationem potentiæ. Ideo autem communiter non præcipit; quia non occurrit necessitas boni communis.

Interim si casus contingeret, quòd Deus revelaret Ecclesiæ, illam in multis locis brevi perituram, nisi Sacerdotes particulariter ad hanc vel illam intentionem celebraverint, vix dubito quin Pontifex præciperet Sacerdotibus celebrare ad illam intentionem; & Sacerdotes huic præcepto Pontificis quidni tenerentur obedire?

106. Si aliunde est obligatio ad certam intentionem celebrandi, Superior potest eam præcipere. Nota signanter dictum fuisse, *Per potestatem iurisdictionis*, quia si aliunde est obligatio ad certam intentionem, sive ex justitia naturali, sive ex voto, indubiè tenentur subditi Superiori præcipienti obedire, v. g. Religiosi Prælato Regulari, si votum solemne obedientiæ extendat se ad actus merè internos, sicuti potest se extendere.

Consimiliter, sicuti quilibet Sacerdos accipiens stipem pro applicanda Missa, Petro v. g. ex vi pacti pro eodem applicare tenetur; & sicuti qui vovit dicere Missam pro tali re, utique pro tali re dicere obligatur: sic Superior Religionis obligatus ex justitia titulo eleëmosynarum, aut fundationis ad applicandas Missas, potest præcipere subditis suis, ut tales Missas applicent, & tunc procuIdubio subditi tenentur, quia Superior & subditi faciunt unum corpus Religionis, quæ Religio, ut supponimus, se ad illas Missas obligavit; & ex alio capite Religiosi statim atque professi sunt per vota solemnia in tali Religione, implicitè ad hujusmodi onera se obligarunt, & quotidie se obligant, quando Superior nomine Monasterii quotidiana acceptat stipendia.

Sola ergo difficultas est, an Superior possit præcipere certam intentionem præcisè per potestatem jurisdictionis sive legislativam; quod nostra sententia affirmat, quæ est magis communis, quamvis contraria non sit improbabilis.

Cæterùm, quidquid sit de hac re, saltem videtur, quòd Ecclesia possit præcipere, non tantùm simulatum actum Sacrificii, sed verum, ad quem requiritur intentio sacrificandi sive consecrandi, quæ interna est, & exteriùs non satis potest discerni; cùm omnes actiones exteriores possint fieri sine illa. Et eadem est ratio de præcepto Confessionis annuæ, quæ postulat internum dolorem de peccatis commissis, & propositum de cætero non peccandi. 107. Ecclesia potest præcipere verum actum Sacrificii, ut & veram Confessionem.

Respondent Adversarii; satisfieri præcepto Ecclesiæ per sacrilegam Confessionem, ut suprà vidimus ex Dicastillone, & idem dicerent de simulato Sacrificio; quamquam aliunde, qui simulat, peccet contra præceptum divinum, invalidè suscipiendo, aut conficiendo Sacramentum. 108. Responsio Adversariorum.

Sed contrà; Ecclesia præcipit ut annuè impleatur præceptum divinum Confessionis, ut colligitur ex Tridentino sess. 14. c. 5. in fine, ubi ait: *Neque enim per Lateranense Concilium Ecclesia statuit, ut Christi Fideles confiterentur, quod iure divino necessarium & institutum esse intellexerat; sed ut præceptum Confessionis*, utique divinum, *saltem semel in anno impleretur.* Statuit igitur Ecclesia annuam Confessionem verè sacramentalem, qualis jure divino erat indeterminatè præcepta. Rejicitur ex Trident.

Confirmatur ex can. 8. ejusdem sessionis, sequentis tenoris: *Si quis dixerit Confessionem omnium peccatorum, qualem Ecclesia servat, esse impossibilem & traditionem humanam, à piis abolendam, aut ad eam non teneri omnes & singulos utriusque sexus Christi Fideles iuxta magni Concilii Lateranensis constitutionem semel in anno &c. anathema sit.*

Respondent planè sic esse, & ideo non satisfieri præcepto Confessionis annuæ per sacrilegam Confessionem, in quantum est præceptum divinum; secùs in quantum est Ecclesiasticum. Neque enim, inquiunt, est præceptum merè Ecclesiasticum, quemadmodum præceptum auditionis Missæ, sed quædam determinatio præcepti divini. 109. Alia responsio.

Infero: ergo qui non implet præceptum divinum, non implet præceptum Ecclesiasticum. Probo Consequentiam, quia non facit rem deter- Rejicitur.

determinatam: ergo non implet determinationem Ecclesiæ; sicuti non implet præceptum purè Ecclesiasticum, qui non facit rem præceptam. Quæ enim disparitas?

Quia, inquis, Ecclesia non potest præcipere actum internum. Sed hoc est quod quæritur. Deinde, arguit aliquis, si satisfacio præcepto Ecclesiæ exteriùs tantùm confitendo, quare pecco id faciendo? Nam materia præcepti ad minus debet esse actus indifferens. An fortè quia invalidè suscipio Sacramentum? Non intendo suscipere, neque debeo præcisè ex vi præcepti divini; dicam ergo Confessario me tantùm velle suscipere Sacramentum exteriùs, ut satisfaciam præcepto Ecclesiæ, & ideo nolle me habere absolutionem.

Numquid sic recedens à sede Confessionis satisfeci præcepto Ecclesiæ? Feci enim omnia exteriùs quæ alii verè pœnitentes solent facere. Quòd autem absolutionem non susceperim, quid indè? Non teneor suscipere, neque ex jure divino præcisè, ut patet; possum enim peccata mea manifestare Sacerdoti sine ordine ad absolutionem; neque ex jure Ecclesiastico, quia illud non potest me obligare ad actum internum, qui necessarius est, ut licitè suscipiam absolutionem, adeoque nec ad ipsam absolutionem externam; utpote peccaminosam sine tali actu interno.

110. Tertia responsio Adversariorum. Dices; Ecclesia non obligat ad externam tantùm Confessionem & absolutionem, cum exclusione internæ dispositionis, sed præscindendo ab illa. Et quamvis ut sic non sit actus ex objecto suo bonus, equidem indifferens, & supponitur futurus bonus, si conjungatur actui interiori, ad quem obligat præceptum divinum. Hinc si alicui esset impossibilis physicè, vel moraliter debita interna dispositio, nullatenus ex præcepto Ecclesiæ obligaretur ad externam Confessionem.

Eandem responsionem adhibent Adversarii alteri exemplo communis sententiæ, quod desumitur ex cap. *Dolentes*, de Celebr. Miss. ubi in fine præcipitur Clericis in virtute obedientiæ *ut divinum Officium nocturnum pariter & diurnum, quantùm eis Deus dederit studiosè celebrent, pariter & devotè.* Quod quidem communis sententia intelligit de interna devotione; non pauci autem de sola exteriori, honestâ scilicet corporis compositione, causantes hoc ipso, quòd Ecclesia præcipit cultum externum, naturalem legem Veritatis, aut Religionis præcipere ut conjungatur cultus internus, ne committatur mendacium facti, aut ne Deus irreverenter colatur; & hoc sufficere putant, ut actus ab Ecclesia præceptus, reipsâ debeat fieri religiosè, quamvis hoc non requirat præcisè in quantum ab Ecclesia præcipitur.

Cap. Dolentes de Celeb. Miss.

111. Refellitur. Sed contrà; nullum erit mendacium facti, nec cultus simulatus, quia talis actus non ordinatur ad decipiendum. Quòd si igitur Ecclesia solùm præcipit, ut illud externum opus exhibeatur, nemo poterit ex eo decipi, existimando quòd qui illud facit, internam habeat devotionem (per quam intelligo voluntatem colendi Deum) si enim hæc non debet esse annexa ex præcepto Ecclesiæ, ex nullo alio fundamento debet esse annexa.

Quod probatur; quia nec ex natura rei: potest enim quis legere verba Horarum, aut cantilare, ut ea memoriæ mandet; vel spiritualis recreationis gratiâ; nec etiam ex præcepto aliquo divino, quippe divina lex non præcipit ut Deus in die septies laudetur, imò nec ullo modo præcipit per se, ut Ecclesiastici orent.

Licèt enim aliquæ personæ Ecclesiasticæ ab Ecclesia stipendium accipiant, pro quo teneantur jure divino naturali justitiæ Ecclesiæ aliquod obsequium rependere, non tamen præcisè per officium orandi, sed possunt satisfacere per curam animarum, Sacramenta Fidelibus administrando, serviendo in Sacrificii administratione; Verbi divini prædicatione, & similibus. Itaque ex jure divino Ecclesiasticæ personæ non tenentur ampliùs ad orandum, quàm alii Christiani; licèt de congruo teneantur, & ideo Ecclesia hoc illis justè præceperit.

Dices; Ecclesia habet generaliter obligationem Deum colendi & adorandi vero cultu interno & externo, cui obligationi intendit satisfacere deputando præceptoriè certos ministros, qui ipsius & totius populi nomine per officia à se instituta Deum certis temporibus colant. Deinde Ecclesia ex pacto cum Fundatoribus obligatur, ut procuret divina Officia fieri, secundùm eorum intentionem, quæ sine dubio fuit, ut cum devotione internâ legerentur; illam autem per præceptum suum refundit in Ecclesiasticos, quoniam ipsi specialiter sunt deputati ex statu suo ad Deum colendum, & orandum pro populo, vel etiam quia ipsi fundationum fructus recipiunt, & non alii. 112. Objectio.

Si quam ergo habent obligationem recitandi Horas cum devotione interna, radicaliter oritur ex lege divina vel naturali, Ecclesiâ exequente & explicante illam obligationem per suam legem. Eo modo, quo Superior Regularis imponit obligationem subditis celebrandi ad hanc vel illam intentionem, ad quam Monasterium ex justitia obligatur.

Subtilis speculatio! Sed quæ non favet Adversariis nostris; qui contendunt Beneficiarios satisfacere suæ obligationi recitando Horas cum sola devotione externa; cujus contrarium sequitur ex illa speculatione, ut patet in simili adducto; nemo enim dixerit Sacerdotem celebrantem ad aliam intentionem, satisfacere suæ obligationi. 113. Solutio.

Deinde unde constat illa obligatio justitiæ, orta ex voluntate Fundatorum? Estò siquidem intentio eorum fuerit, ut cum devotione interna Horæ Canonicæ persolverentur; non est verisimile voluisse Ecclesiam ad id ex justitia obligare. Ut omittam infinitos Religiosos, & alios Sacerdotes sæculares, qui ad Horas obligantur, sine ullis Ecclesiasticis proventibus.

Quantùm autem ad generalem obligationem Ecclesiæ, eodem modo dicam, illam impositam esse omnibus Fidelibus per præceptum audiendi Sacrum: non enim video ex quo capite Ecclesia ampliùs obligetur ad exhibendum Deo cultum orationis, quàm ad exhibendum cultum Sacrificii; & licèt hic magìs propriè conveniat Sacerdotibus, equidem suo modo etiam cæteris Fidelibus.

114. *Præceptum audiendi Missam originaliter est de jure naturæ.* Unde putant multi, præceptum audiendi Missam ducere originem à jure naturæ. Nam apud omnes etiam Gentes servatum est, ut omnes qui ad aliquem populum, vel Rempublicam pertinent, aliquo modo & aliquibus diebus congregentur, & conveniant ad colendum Deum, eo ritu sacrificandi, quem unaquæque Respublica profitetur: nam sicut Sacrificium est communis & publicus cultus, qui nomine omnium offertur, ita etiam ratio ipsa postulat, ut omnes aliquando assistant, suumque consensum & cooperationem, quo modo possunt, præbeant.

& consentaneum juri divino. Et eâdem ratione præceptum audiendi Missam est valde consentaneum juri divino: voluit namque Deus ac præcepit, se coli in Ecclesia Christi hoc genere Sacrificii, juxta illud: *Hoc facite:* ergo valde consentaneum est huic præcepto, ut omnes Fideles obligentur ad colendum Deum aliquando hoc Sacrificio, unusquisque eo modo quo potest: ergo vel offerendo, vel saltem assistendo.

Si igitur dixeris, legem divinam præcepisse Ecclesiasticis orare cum interna devotione; Ecclesiam verò determinasse tempus, & modum: dicam pariter legem divinam præcepisse omnibus Fidelibus verum cultum Religionis, Ecclesiam autem determinasse tempus, & modum. Et habeo intentum, scilicet non satisfieri præcepto audiendi Sacrum per nudam corporalem assistentiam sine animo colendi Deum, sive ille animus requiratur ex præcepto Divino, sive Ecclesiastico.

115. *Tota obligatio audiendi Sacrum cum interna intentione oritur ex voluntate Ecclesiæ.* Cæterùm ut ad primum propositum revertamur, planè existimo totam obligationem, quanta quanta est, oriri ex voluntate Ecclesiæ, suppositâ congruentiâ rei præceptæ. Neque apparet aliquid speciale, quod objici possit, nisi commune dictum: Ecclesiam non posse constituere legem, cujus transgressionem non potest punire; non potest autem punire affectum illum internum, cùm eum non cognoscat.

Hæc intentio frequenter se externè prodit. Sed respondeo, illum actum internum, de quo procedit nostra sententia, esse talem, ut frequenter ex circumstantiis possit colligi, quòd si aliquando non possit, per accidens esse in morali existimatione, quæ attendit id, quod ut plurimùm contingit: nam sic etiam actus externi occulti non possunt cognosci, & tamen nemo dubitat, quin possint humanâ lege puniri, quia frequentiùs produnt se, ita ut possint cognosci.

Adde, quòd humanæ legis potestas debet magis colligi ex usu approbato, quàm præcisè ex naturali ratione: nam sanè ex natura rei non implicat legem humanam etiam directè versari circa actus merè internos, v. g. amoris Dei &c. adeò ut omittentes possent puniri per legem, sicut puniuntur externi peccatores perfectè occulti per legem pœnalem; v.g. excommunicationis latæ sententiæ, sive ipso facto incurrendæ, etsi nequeat delictum probari in foro externo & in foro fori. 116. *Ex natura rei non implicat legem humanam directè versari circa actus merè internos.*

Et dato, quòd non possent puniri ab hominibus pœnâ aliquâ externâ, cur non sufficiat potestas punitiva Dei? Nonne communiter docetur Legislatorem, etiam supremum, propriis legibus obstringi quoad vim directivam, estò humanâ potestate non possit puniri? Jam autem usus obtinuit, ut quamvis lex humana de his actibus non disponat directè, disponat tamen, eo modo, quo diximus, indirectè, prout exemplis satìs probatum est.

Nec audiendi sunt Adversarii, qui plenis buccis clamant: Ecclesia dicit se non habere istam potestatem. Et ubi quæso? Capite, inquiunt, *Tua nos*, 34. de Simonia ibi: *Licèt autem taliter duximus respondendum, quia nobis datum est de manifestis tantummodo iudicare.* Et in Concilio Tridentino sess. 24. c. 1. de Refor. Matrim. ibi: *Cui malo cùm ab Ecclesia, quæ de occultis non iudicat, succurri non possit &c.* 117. *Objectio.* *Cap. 34. de Simonia.*

Sed apertè agitur ibi, id est, in Conc. Tridentino, de externis per accidens occultis; loquitur enim de adulteriis occultis, ut patet ex verbis immediatè præcedentibus: *Præsertim verò eorum, qui in statu damnationis permanent, dum priori uxore, cum qua clam contraxerant, relicta, cum aliâ palàm contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio* (utique per accidens occulto) *vivunt.* *Solvitur primò.* *Trident.*

Caput *Tua nos* majorem habet difficultatem; videtur quippe agere de per se occultis, sive de actibus merè internis; ut colligitur ex verbis immediatè subsequentibus: *Si tamen is, qui talem donationem facit* (loquitur de Clerico, qui aliqua de bonis suis offert Ecclesiæ, ut in Canonicum admittatur) *eâ intentione ducatur* (utique merè internâ) *ut per temporalia bona, quæ offert, spiritualia valeat adipisci: & Clerici qui eum in fratrem admittunt, non essent eum, nisi commoda temporalia perciperent, admissuri: sine dubio tam ille quàm isti apud districtum iudicem (qui scrutator est cordium, & cognitor secretorum) culpabiles iudicantur.*

Cur

118. Solvitur secundò. Cur ergo non sunt audiendi Adversarii? Respondeo, quia Ecclesia tam ibi, quàm alibi intelligenda venit de judicio externo & foro fori, per sententiam scilicet ab homine, argumento cap. *Sicut tuis* 33. de Simonia ibi: *Illos autem qui dederunt pecuniam, vel etiam receperunt, in tantum constat esse culpabiles, quod si excessus eorum esset Ecclesiæ manifestus (quæ non judicat de occultis) pœnâ essent canonicâ feriendi.*

cap. 33 de Simonia

Alioquin si Ecclesia nullo prorsus modo judicat de occultis, sibi ipsi manifestè contradicit, quando per sententiam excommunicationis ipso facto incurrendæ punit hæresim externam, quantumvis occultissimam, ut omnes admittunt. Similiter homicidium occultum pœnâ irregularitatis, & sic de aliis.

Quapropter libenter admittimus, legentem Horas suas Canonicas tantùm materialiter sine intentione colendi Deum, sed recreationis ergo, exteriùs tamen reverenter & compositè, à foro externo Ecclesiæ minimè judicari, aut externis pœnis urgeri, imò fortè nec ad restitutionem teneri; quia saltem coram Ecclesia opus & laborem subiit, cui debetur stipendium (& eadem est ratio illius, qui exteriùs audit Missam) nihilominus putamus probabilissimum & hunc & illum in foro conscientiæ judicari, convinci & condemnari peccasse mortaliter.

Ex his facilè erit resolvere qualis attentio requiratur, & sufficiat ad debitam auditionem Missæ. Hæc est autem nostra resolutio;

CONCLUSIO VII.

Non impletur præceptum Ecclesiasticum audiendi Missam sine aliqua attentione interna.

119. Ad Missæ auditionem necessaria est attentio externa. Attentionem externam esse necessariam omnes fatentur. Hæc autem consistit in negatione distractionis externæ, id est, alicujus negotii, vel occupationis externæ, quæ ex se nata est distrahere mentem ab auditione Missæ, id est; impedire attentionem internam; v. g. si quis in Missa depingere vellet, vel legere historias profanas aut quæstiones speculativas, confabulari, ludere, & similia. Attentio porrò interna consistit in applicatione interna mentis ad Missam, quæ assignari solet triplex. Prima & infima, ad sonum verborum, & externos ritus. Secunda melior, ad significationem verborum & rituum. Tertia & optima, ad Deum, & ad res divinas.

Quæ sit illa?

Attentio interna quid sit, & quotuplex.

120. Quæ ex illis requiratur. Rogas, quæ ex illis sufficiat, & requiratur? Respondeo illa quæ sufficit & requiritur, ut sit & maneat voluntas consacrificandi, sive colendi Deum per illam materialem assistentiam, id est, cognitio proportionis, sive aptitudinis illiùs materialis assistentiæ ad colendum Deum.

Sanè hujusmodi attentionem internam requiri, nemo potest negare, qui admittit necessitatem intentionis internæ: nihil enim volitum nisi cognitum; si ergo debeo velle Deum colere per illam assistentiam, etiam omnino necessarium est, me intelligere saltem implicitè & confusè illam assistentiam esse aptum medium ad Deum colendum.

Dico, *Saltem implicitè*; quia sicuti sufficit voluntas implicita faciendi, quod Ecclesia intendit facere; sic itidem sufficiet implicita cognitio, quâ cognosco rem illam tamquam bonam & honestam ab Ecclesia ad Dei cultum institutam.

An autem hæc attentio possit simul stare cum actuali distractione circa ea, quæ in Missa aguntur, eorumque significationem, & res divinas; pendet ex resolutione hujus quæstionis: an cùm illa distractione possit stare voluntas audiendi Missam, sive offerendi Sacrificium cum Sacerdote. 121. An consistat cum distractione actuali

Et sanè si cum illa distractione possit stare sufficiens voluntas consecrandi, sive sacrificandi, quidni, dicet aliquis, etiam possit stare sufficiens voluntas consacrificandi, sive concelebrandi? Porrò quis dubitat actualiter distractum validè posse consecrare? Nonne omnes docent ad valorem Sacramenti sufficere intentionem virtualem? Proinde & illa sufficiet, ut satisfiat præcepto audiendi Missam.

Transeat totum: Ergo sine omni attentione interna potest satisfieri huic præcepto; distinguo Consequens: sine omni attentione actuali sive reflexiva, Concedo totum; sine omni attentione etiam virtuali seu tenuissima, Nego Consequentiam.

Enimverò nihil volitum nisi cognitum; si ergo manet in homine actualiter distracto virtualis volitio, etiam ex consequenti manet virtualis cognitio. Et si virtualis volitio, ut aliqui volunt, est actus tenuissimus voluntatis, dico consequenter, etiam virtualem cognitionem esse tenuissimum actum intellectûs. Vel si sufficit intentio virtualis, quamvis de facto nulla sit omnino voluntas circa rem, quæ agitur, etiam poterit sufficere virtualis attentio interna, quamvis de facto nihil circa Missam cogites, dummodò volueris attendere, & illa voluntas non sit interrupta per contrariam voluntatem.

Dices; stat intentio virtualis conficiendi Sacramentum cum voluntaria planè distractione: ergo etiam intentio virtualis audiendi Sacrum. 122 Objectio.

Respondent aliqui Negando Consequentiam; quia, inquiunt, non præcipitur, ut formæ Sacramentorum pronuntientur per modum cultûs Dei, sed solùm ut pronuntientur illa verba; adeò ut etiam efficiant suum significatum, *Aliquorum solutio.*

ficatum, estò prolata joco, & cum irreverentia, sive distractione etiam externa. Audebit autem quispiam dicere, quòd impleatur præceptum audiendi Missam sine attentione externa?

Igitur voluntaria distractio, tametsi non impediat intentionem virtualem conficiendi Sacramentum, id est, proferendi illa verba, prout à Christo sunt instituta; equidem interrumpit intentionem exhibendi cultum Deo, quandoquidem nec res, nec verba habeant rationem cultûs absque attentione aliqua interna saltem virtuali, quæ, ut patet, destruitur per voluntariam distractionem, sicut destruitur intentio virtualis per expressam nolitionem conficiendi Sacramentum, vel non audiendi Sacrum.

123. Objectio. Infers: ergo si Sacerdos ministrans Sacramentum Extremæ Unctionis admitteret spontè aliquam mentis evagationem, quando profert verba formæ, *Per istam sanctam Unctionem* &c. Sacramentum non esset validum, licèt ipse ab initio habuisset intentionem conferendi Sacramentum, nec eam unquam revocasset. Probatur Consequentia, quia forma illa est deprecatoria.

Solvitur. Respondeo Neg. Consequentiam; quia dici posset, licèt forma communis sit oratio sive deprecatio, equidem ut talis non causat suum significatum; sed ad instar formarum aliorum Sacramentorum.

Colligitur ex forma Ambrosiana: *Ungo te oleo sanctificato in nomine Patris* &c. *ut more militis uncti præparatus ad certamen, aërias possis superare potestates*; de qua suo loco. Et verò si Extremæ Unctioni particularis esset forma verè deprecatoria, quod inconveniens, si etiam particularis ipsi foret attentio interna? Interim

124. Responsio secunda ad principalem objectionem. Respondeo secundò ad principalem objectionem Negando Antecedens; videlicet cum voluntaria omnino distractione manere intentionem virtualem conficiendi Sacramentum; adeòque subsistere Sacramentum sic collatum. Voco autem voluntariam distractionem, quando quis non vult absolutè attendere ad illa, quæ agit.

Quare miramur? Nonne Deus potuisset exigere ad omnem confectionem Sacramenti intentionem actualem? Potuisset omnino, & tamen Doctores communiter docent sufficere virtualem. Sed cur hoc? Ut subveniatur imbecillitati intellectûs humani, qui facillimè ad alia cogitanda distrahitur, adeòque ne Sacramenta sæpiùs exponantur nullitati cum maximo damno suscipientium.

Potuit Deus requirere ad confectionem Sacramenti absentiam voluntariæ distractionis. Porrò voluntaria distractio in re tanti momenti rarissima est, & non potest provenire nisi ex mera hominis malitia, quam Deus non debuit attendere in institutione suorum Sacramentorum. Convenientissimè itaque potuit Deus requirere ad confectionem Sacramenti absentiam voluntariæ distractionis, secùs involuntariæ. Et consimiliter, Ecclesia justissimè potuit exigere ad auditionem Missæ absentiam voluntariæ distractionis, etiam internæ; secùs involuntariæ, quia hæc communiter superat humanam fragilitatem.

125. Explicantur illa verba cap. *Dolentes*: *quantum eis Deus dederit*. Unde notanter in capite, *Dolentes* suprà citato addidit Pontifex: *Quantùm eis Deus dederit*; quo significaret non esse suæ intentionis adstringere Clericos ad extraordinariam devotionem in Horis Canonicis persolvendis, id est ad devotionem actualem, sed ad illam, quam humano modo cum gratia divina habere possunt, id est, devotionem saltem virtualem.

Perperàm autem quidam interpretantur hæc verba, quasi illis voluisset indicare Pontifex, constitutionem istam solùm esse consilii, & non præcepti: perperàm, inquam, ut liquet, quando à Superioribus præcipitur alicui, ut faciat tale vel tale quid secundùm gratiam sibi dandam, nemo enim dixerit propterea illud opus esse solùm consilii; quamvis non teneatur optimo modo facere quo potest, sed sufficiat absolutè facere opus injunctum. Herculè facillimum est cum attentione externa conjungere attentionem internam, saltem virtualem, qualem illa sententia tantùm requirit.

Dices cum Adversariis; si distractio interna voluntaria obstaret substantiæ orationis & actionis, non minùs obstaret distractio involuntaria; sicut somnus sive voluntarius, sive involuntarius sit, obstat ne satisfiat præcepto audiendi Sacrum; nam etiamsi præcesserit voluntas attendendi, postea tamen non attenditur, vel si potest manere substantia orationis non attendendo actu ad Deum, poterit manere eadem substantia, licèt negatio attentionis sit voluntaria. Ita Lugo suprà n. 36. 126. Objectio. Lugo.

Respondeo, & quæro; an bene sequatur: voluntaria absentia intentionis actualis obstat substantiæ Sacramenti; ergo etiam involuntaria? Ex dictis patet quòd non, saltem de possibili. Quamvis enim Deus non requisiverit actualem continuè intentionem, potuit tamen rationabiliter exigere absentiam voluntatis deliberatæ actualiter non intendendi. Nec habeo rationem negandi sic esse factum. Responsio.

Breviter, ratio disparitatis est; quòd absentia voluntaria intentionis actualis destruat intentionem virtualem, involuntaria autem non Et similiter distractio voluntaria destruat attentionem virtualem, secùs distractio involuntaria. Porrò somnus, sive voluntarius sive involuntarius, liquet, quòd cum illo non stet virtualis intentio conficiendi Sacramentum: ergo nec similiter stabit virtualis voluntas orandi, & per consequens nec virtualis voluntas attendendi, quæ ad illam requiritur. 127. Differentia inter voluntariam & involuntariam distractionem.

Neque

Neque enim oratio significat materialem tantùm pronuntiationem verborum, quàm præcessit voluntas aliquid petendi; sed cum qua prior voluntas saltem virtualiter conjungitur. Alioquin cur propriè non oret ebrius, vel amens, vel dormiens? Nam ante ebrietatem, vel amentiam, vel somnum potuit habuisse talem voluntatem, imò eo fine se inebriasse, ut verba illa repræsentativa sui desiderii proferret?

Voluntariè distractus non magis propriè loquitur vel orat, quàm ebrius.

Igitur voluntariè planè distractus, non magìs propriè loquitur, vel orat, quàm ebrius vel dormiens, cùm illa prolatio verborum simpliciter sit involuntaria, utpote nullatenus procedens à voluntate cum cognitione. Multò minùs talis prolatio habet rationem veri cultûs religiosi, vel saltem ex suo objecto, cùm sit positiva Dei inhonoratio.

128. Solus actus externus non habet rationem cultûs.

Dices; est cultus externus. Respondeo; solum actum externum non habere rationem cultûs, sed esse indifferentem ut sit cultus, irrisio &c. neque constituitur in ratione cultûs præcisè per voluntatem colendi, nisi ex se habeat proportionem ad colendum Deum: jam autem recitatio aliquorum verborum cum distractione voluntaria, quam quæso habet proportionem, ut Deo offeratur in signum nostræ submissionis, & ipsius excellentiæ? Certè signum potiùs est vilipensionis Majestatis divinæ. Putas quòd Rex terrenus honoraretur per similem orationem, sive petitionem? Non dubium quin graviter offenderetur; & rem illam tamquam indignam suæ Majestati aspernaretur.

Fateor, reponit aliquis, talem orationem haudquaquam esse decentem, sed cur non sit oratio saltem secundùm substantiam? Respondeo; quia in substantia orationis, quæ est cultus Dei, involvitur talis decentia. Non quòd omnis petitio, sive prolatio verborum, quibus repræsentatur desiderium aliquid ab altero obtinendi cum debita attentione, sit vera oratio, seu cultus, constat enim me posse illa verba proferre recreationis ergò, vel ut memoriter ea addiscam; sed quoniam ex se & objecto suo apta sunt, ut obtineant veram rationem orationis seu cultûs divini, si accedat voluntas Deum orandi seu colendi.

129. Objectio.

Sed contrà; satìs significo meam submissionem & divinam excellentiam, quando illis verbis profiteor meam indigentiam. Respondeo; quando voluntariè id facis, Concedo; quando involuntariè, sicut psittaci, dormientes, ebrii &c. Nego. Et verò quid interest inter illum, qui non vult attendere, & qui non potest, cùm una prolatio non sit magìs voluntaria, quàm alia?

Solvitur.

Nonne qui ebrius exponeret Regi libellum supplicem, eo ipso testaretur suam indigentiam, & Regis excellentiam? Nonne exaudiretur à Rege (qui nescisset ejus ebrietatem) atque si exposuisset compos rationis? Nùm indè bene sequitur: ergo qui ebrius alloqueretur Regem, proponens verbis, quod alius scripto, verè oraret Regem? Non puto.

Sed quæ disparitas? Quia in libello supplici quasi virtualiter manet prior voluntas, quam habuit, quando cum debita attentione libellum scripsit; & ideo parùm curatur, an ille, cujus nomine libellus præsentatur, an, inquam, tempore præsentationis sciat, vel non sciat libellum præsentari, an dormiat, an sit ebrius &c. 130.

130. Disparitas inter orationem & expositionem libelli supplicis.

Porrò oratio vocalis, cùm jam tunc quando profertur solùm existat, etiam pro tunc exigit attentionem, saltem virtualem. Malè ergo comparaveris orationem vocalem, quæ Deo offertur, libello supplici, qui Regi exponitur, malè, inquam, dixeris: Orare exponendo Deo sua desideria, æquè potest distractus, quàm possit libellum supplicem Regi exponere.

Non sufficit itaque exponere desideria interna, quæ aliquis habuit, sed oportet ut de facto illa habeat, saltem virtualiter, quod falsum est in voluntariè omnino distracto, dum loquitur.

Hinc consequenter nego (quidquid dicat Lugo suprà n. 34.) professionem fore validam, quæ fieret cum omnimoda voluntaria distractione, id est, cum voluntate nullatenus attendendi; quia talis professio simpliciter apud me est involuntaria. 131.

131. Professio est invalida quæ fit cum voluntaria omnino distractione.

Et similiter respondeo ad aliam objectionem ejusdem Auctoris n. 32. & dico, qui eo modo alloqueretur excommunicatum vitandum, non contraheret excommunicationem ob communicationem prohibitam & locutionem cum illo; quia reverà non est communicatio & locutio humana. Idemque sit judicium de externa genuflexione, vel capitis humiliatione, quæ fieret ab omnino voluntariè distracto per alias internas cogitationes, estò aliquando habuerit voluntatem per illam significandi suam submissionem; idem, inquam, sit judicium, puta hujusmodi actum non esse veram adorationem.

& qui ita distractus alloqueretur excommunicatum, non incurreret excommunicationem.

Probationem subjungo paucis verbis; quia ubi nulla manet cognitio, vel saltem virtualis, nulla potest manere voluntas, nequidem virtualis; quia nihil volitum nisi cognitum; atqui per voluntatem non cognoscendi actum, quem facio, tollitur omnis cognitio, etiam virtualis: ergo omnis voluntas etiam virtualis: ergo omnis actus voluntarius, qui essentialiter petit procedere à voluntate cum cognitione.

Quod citiùs intelligens Lugo, n. 41. fatetur, quoties oratio vocalis continuatur, dari aliqualem attentionem internam; sed hæc (inquit) est aliquando adeò tenuis, ut meritò nolint eam Adversarii aliqui vocare attentionem; quia quando exigunt attentionem ex obliga- 132.

132. Secundùm Lugonem quoties oratio vocalis continuatur, adest aliqua attentio

interna, sed valde tenuis.

obligatione, intelligunt de attentione magis formali & explicita, quam tamen nos dicimus non posse voluntariè omitti absque culpa veniali propter irreverentiam, quæ intercedit, si Deum alloquaris exteriùs, mente omnino ad alia distractus; non tamen constare de obligatione sub peccato mortali, cùm adhuc maneat substantialiter oratio; quod à fortiori procedit in auditione Missæ, in qua minus videtur requiri ad assistentiam humanam. Hactenus Eminentissimus.

133. Judicium Auctoris de hac sententia.

Sed nescio quid minus possit requiri, nisi sufficiat assistentia omnino involuntaria. Deinde inquiro primò, an magis possit stare tenuissimus ille actus attentionis cum voluntate expressa non attendendi, quàm tenuissimus actus intentionis cum voluntate expressa non intendendi? Secundò, si ille tenuissimus actus intentionis ab omnibus vocatur intentio virtualis, cur non similiter potest, & debet ille tenuissimus actus attentionis ab omnibus vocari attentio interna virtualis?

Denique si sufficit ille tenuissimus actus attentionis ad evitandum peccatum mortale, & ad ponendam substantiam præcepti, quare non poterit implere præceptum audiendi Missam, qui confitetur, aut colligit eleëmosynam tempore Missæ, vel qui confabulatur, aut legit quæstiones speculativas, vel historias profanas? Numquid similia impediunt illam tenuissimam attentionem? Quæ certè attentio (inquit Lugo suprà) haberi potest ab eo, qui etiam voluntariè cogitaret tunc de quæstione aliqua metaphysica, vel alia re simili.

134. Objectio solvitur.

Si dixeris; impediunt attentionem externam: quæro, attentio externa in quo consistit? In negatione (inquit Cardinalis suprà n. 25.) distractionis externæ, id est, alicujus negotii vel occupationis externæ, quæ ex se distrahere debeat mentem ab auditione Missæ. Si ergo interna attentio consistat substantialiter cum illis occupationibus, ex quo capite graviter illæ occupationes sunt prohibitæ? Taliter quippe occupatus videtur audire substantialiter Missam, neque aliquod præceptum distinctum reperio audiendi Missam reverenter; sed simpliciter præcipitur auditio Missæ. Hæc maturè expendantur & veritas seipsam manifestabit.

135. Recitans Horas Canonicas tempore Sacri satisfacit præcepto;

Ego omnibus auctor sum, ut non solùm vitent occupationes externas, quæ solent impedire vel totam, vel saltem perfectam attentionem internam; sed ut quantùm Deus ipsis dederit, mentem rebus divinis occupent, vel aliquid legendo, vel meditando, sive de hoc altissimo Mysterio, sive de aliis, juxta particularem uniuscujusque devotionem.

Unde omnes admittunt perfectè satisfacere præcepto audiendi Missam, qui toto tempore recitat Horas Canonicas, ad quas aliunde obligatur; quia & exteriùs & interiùs devotè assistit. Nam optimè seinvicem compatiuntur intentio audiendi Missam, & orandi, immo juvant; uti etiam attentiones, cùm utrimque sufficiat attentio ad divina. Et verò cur magis impediat moralem præsentiam vel attentionem recitatio Horarum, quàm recitatio Rosarii? Quin utraque potiùs eam involvit. Quòd enim oratio sit præcepta, vel non, planè impertinens est, ut impediat, vel non impediat attentionem.

secùs confitens peccata secundùm communem sententiam. Lugo.

Communis autem sententia negat eum satisfacere, qui toto tempore, vel per notabilem partem confitetur, quia (inquit Lugo n. 22.) quòd actio quæ fit ordinetur ad obsequium Dei, non facit illam compatibilem cum auditione Sacri: alioquin posset quis dum audit Missam consulere Patrē spiritualem vel Theologum circa casus suæ conscientiæ, posset inservire ægroto, sternere ei locum, & his similia. Non sufficit ergo pietas actionis, si tamen sit talis, ut impediat cultum externum sacrificandi, seu ostendendi se assistentem Sacrificio & cooffèrentem cum Sacerdote. Vide quæ superiùs diximus in fine conclus. 5. ex Bonacina.

Cæterùm, ut dicam, quod sentio; si verè sufficit illa tenuissima attentio ad substantiam orationis, & à fortiori ad substantiam auditionis Missæ; planè ignoro quare non possit humano modo assistere Sacrificio Missæ & præcepto satisfacere, qui eo tempore facit examen suæ conscientiæ, immo sacramentaliter confitetur. 136.

136. Judicium Auctoris pro opposito.

Etenim quod dicit Bonacina, Ecclesiam præcipere assistentiam Missæ per modum orationis, non satis intelligo, cùm Sacrificium non sit oratio, sed cultus longè excellentior, specie ab oratione distinctus; præcipitur autem assistentia Missæ per modum consacrificii seu consacrificationis.

Atque ut præcepta esset per modum orationis, quid indè? Nam secundùm illam sententiam sufficit tenuissima illa attentio ad substantiam orationis: & aliunde non video quare cum examine conscientiæ, immò sacramentali Confessione non possit stare illa attentio, præsertim si sit compossibilis seu componibilis cum expressa voluntate non attendendi interiùs ad ea, quæ exteriùs geruntur, vel ad alias res divinas.

137. Confirmatur ex Suario,

Audi quid doceat Suarius disp. 88. sect. 3. §. *Ex his autem*: Soto in 4. dist. 13. q. 2. art. 1. in fine dicit, quòd licèt indecentia sint colloquia inter audiendam Missam, non tamen propterea sit transgressio præcepti. Hoc autem intelligendum est, vel quando colloquia non sunt continua, vel per parvam Missæ partem, quamvis sæpiùs misceantur nunc colloquendo, nunc attendendo, prout communiter fieri solet, vel certè quando confabulatio non est de re seria, nec nimis attenta, quæ non omnino impedit attentionem ad Missam, sed solùm remittit illam: relinquit tamen sufficientem ut actio

docente impleri præcepti audiendi Sacrum à fabulantibus.

ut actio illa humano modo fiat; sicut etiam recitando Horas Canonicas, potest exerceri aliqua actio exterior, quando talis est, ut non omnino divertat animum, neque omnem tollat attentionem. Hæc ille.

Possent hi graviter peccare. Quæ bene sunt notanda, licèt non practicanda, quia ut minimùm est grave peccatum veniale, inquit ibidem, & facilè potest declinare in mortale, præsertim si confabulatio sit admodùm continua, & maximè si potest generare scandalum, & impedire alios à Missa audienda.

Itaque ut finem imponam huic controversiæ, iterum atque iterum affirmo: Ad debitam auditionem Missæ requiritur, & sufficit intentio interna colendi Deum & attentio interna proportionata. Ex quo sequitur hoc corollarium:

CONCLUSIO VIII.

Satisfacit præcepto audiendi Sacrum, qui assistit nesciens esse diem Festum, vel sciens cum animo non implendi præceptum.

138. *Audiens Sacrum & nesciens esse Festum, satisfacit;* PRima pars est communis, & generaliter docetur de omnibus legibus, tam divinis quàm humanis. Ratio est obvia, quia talis implet substantiam præcepti; non enim præcipit lex, ut opus fiat tamquam præceptum, sive ut fiat sub hac vel illa formalitate, sed ut fiat absolutè.

Sic ergo impræsentiarùm lex audiendi Missam, non præcipit, ut illam audiam tamquam præceptam, sed simpliciter ut assistam cum animo Deum colendi, quod possum facere absque aliqua cognitione, tum explicita, tum implicita alicujus præcepti; & per consequens absque ulla voluntate explicita seu implicita satisfaciendi meæ obligationi. Interim moraliter loquendo quilibet homo prudens in suis religiosis & honestis actibus censetur habere implicitam quamdam & confusam intentionem satisfaciendi obligationi, si quæ adsit, quæ non est aliud, quàm habitualis quædam voluntas, quâ vellet satisfacere, si sciret illam obligationem.

139. *etsi habeat animum non satisfaciendi.* Sed numquid talis voluntas habitualis est necessaria? Negat secunda pars Conclusionis, quoniam talis voluntas incompossibilis est cum expressa voluntate non adimplendi præceptum cognitum, quam tamen asserit Conclusio compossibilem cum adimpletione ejusdem præcepti: id est, tametsi quis haberet expressam voluntatem non implendi præceptum per hanc auditionem Missæ; sed proponeret alio actu postea implere, adhuc satisfaceret præcepto.

Ratio superiùs est assignata; quia ponit substantiam præcepti, neque in potestate ipsius est non adimplere præceptum, quandò facit quod præceptum est; cùm præceptum non sit in ejus potestate, ut possit materiam præcepti extendere ad alium actum, quem præceptum non requirit. Unde qui sic audivisset Sacrum, non teneretur postea aliud audire, nisi fortè ratione erroneæ conscientiæ, id est, quamdiu putat non satisfecisse se priori Missæ.

Si dixeris, impletio præcepti est actus obedientiæ; obedientia autem formaliter respicit præceptum. Respondeo, impletionem præcepti non necessariò esse actum obedientiæ; quia non necessariò respicit formale motivum obedientiæ, etiam tunc, quando quis implet præceptum, sciens, & volens implere tamquam præceptum; quia potest sic implere ex timore servili, & non propter honestatem obedientiæ præcisè, quod tamen ad actum virtutis obedientiæ requiritur. 140. *Objectio prima. Responsio.*

Igitur commune dictum: *Impletio præcepti est obedientia*, intelligendum venit de materiali obedientia, id est, de actu, qui versatur circa materiam virtutis obedientiæ.

Difficiliùs objicitur: cùm aliquis ad aliquid faciendum tenetur ex voto, vel contractu, non satisfacit obligationi, si materialiter quidem faciat opus, intendens tamen non nunc, sed aliàs obligationi satisfacere. Ergo idem dicendum est de impletione præcepti. 141. *Objectio secunda.*

Antecedens patet; quia qui debet alicui 100. ex contractu, si ex voluntaria liberalitate det ei 100; tenetur postea dare alia 100. ratione contractûs. Similiter qui debet alicui Missam ratione stipendii, si pro illo legat Missam ex liberalitate, manet obligatus ad aliam legendam. Denique qui vovit quotidie audire Missam, si audiat unam ex devotione voluntaria, manet obligatus ad secundam audiendam.

Respondeo Negando primam Consequentiam. Ratio discriminis est; quia quod alteri liberaliter donas, non est illud idem, quod ipsi debes ex voto, vel contractu; hoc enim non est ampliùs tuum, ut possis idem liberaliter donare; quare si quid donas, debet esse distinctum à priori, & ideo non solvitur per donationem, quod debetur ex voto, vel contractu. Sicuti qui debet centum ex uno contractu, & iterum centum ex alio contractu, jam debet 200. nec satisfaceret solvendo tantùm 100. 142. *Responsio.* *Differentia inter debitum ex voto & debitum ex lege.*

At verò quod ex lege debetur, non est aliud quàm quod facit, qui ponit substantiam actûs; de intentione enim lex nihil dicit. Et aliunde, etsi idem actus debeatur ex pluribus legibus, satisfieri potest unico actu, nisi obstet particularis intentio, ut communiter

muniter docent Theologi in Tractatu de Legibus.

Quæris rationem disparitatis? Respondeo, tum quia contrahentes videntur plures solutiones sibi injunxisse, non sic Legislator subditis, saltem frequenter; tum quia justitia commutativa respicit æqualitatem rei ad rem, quæ non servatur unicâ solutione in pluribus ac diversis debitis; in debitis autem legalibus attenditur mens Legislatoris: quæ ferri potest in unum idemque opus.

143. Ad satisfaciendum voto, sufficit voluntas implicita.

Hîc tamen adverte pro scrupulosis, cùm dicimus ad implendum votum, vel contractum requiri, ut debitum solvatur intentione solvendi, hanc intentionem non debere necessariò explicitam esse; sed sufficere implicitam, quam censetur aliquis tunc habere, quando vult facere, quod sui est muneris, seu quod solet facere; nam consuetudo ex debiti explicita recognitione est orta, & illius recognitionem explicitè involvit.

144. Alia differentia inter votum & legem.

Præterea alia differentia assignari potest inter votum & contractum ab una parte, & legem ab altera; quod obligatio voti, atque contractûs pendeat à voluntate voventis, ac contrahentis, ideòque per illam possit prorogari sive extendi, sicut priùs liberè fuerat contracta; at verò obligatio legis pendet à sola voluntate Legislatoris, quam proinde subditus, sicuti primò non poterat sibi ipsi imponere, ita impositam non potest ad alium actum prorogare seu extendere, ut supra diximus, id est, eo ipso quò semel posuit actum præceptum, non est in potestate ejus, ex tali lege ampliùs obligari.

145. per quam satisfit cuidam objectioni.

Ex quo citiùs respondetur ad hanc objectionem: Actus non operantur ultra intentionem agentium argumento Leg. *Non omnis* 19. ff. Si certum petatur, ibi: *Non omnis numeratio eum, qui accepit obligat, sed quotiens id ipsum agitur, ut confestim obligaretur.*

Respondetur, inquam, Regulam istam veram esse, quando actus pendent ab intentione agentium, ut patet in lege adducta, in qua agitur de contractibus, qui accipiunt conditiones suas dependenter à voluntate contrahentium, & ideo in his conditionibus non operantur ultra eorum intentionem. At verò, ut dictum est, lex non pendet à voluntate subditi; adeòque nec impletio legis, quando voluntariè ponitur actus legis impletivus; id est, libera & humana executio operis externi.

146. Secundùm Sanchez eadem est ratio voti & legis.

Cæterùm an hoc ipso, quò aliquis per hanc v. g. auditionem Missæ non vult satisfacere voto, censeatur tacitè obligationem voti sui prorogare, seu de novo promittere, aut certè commutare votum suum per novi operis promissionem; ita ut postmodùm teneatur audire aliam, multi dubitant: immo Sanchez lib. 1. Summæ cap. 13. n. 18. existimat probabiliùs eandem esse rationem voti, & legis.

Vovens siquidem non promisit facere opus ex intentione satisfaciendi; sed simpliciter obligare se voluit ad substantiam actûs ponendam liberè & humano modo. Et quamvis (inquit Sanchez) novo voto possit ille se ad id opus iterandum obligare; at verè non intendit novum votum emittere, sed tantùm priori non satisfacere per illud opus. Sicut si implevisset votum illud vero implendi animo; quamvis eo impleto proponeret iterum implere, non teneretur; neque id propositum novum esse votum, ab aliquo judicaretur. Hæc ille.

Sed quid mirum, si merum propositum non judicatur votum? Neque hoc quæritur; sed an propositum satisfaciendi voto, novo actu, non sit implicitum votum; hoc ipso enim videtur in se agnoscere obligationem voti, & per consequens novam imponere, si anteà non erat. Refutatur.

Si dixeris; fundatur in errore, quo putatur satisfactio necdum præstita. Respondeo, vel error ille est practicus, vel tantùm speculativus; si primum, id est, si ita habitualiter constitutus sum, ut si scirem me satisfecisse: non vellem de novo satisfacere, admitto tunc illud propositum non habere rationem novi voti; sin verò error tantùm est speculativus, quoniam etsi scirem sententiam illam esse probabilem, equidem contrariam vellem sequi, & nollem esse contentus priori opere, sed vellem novum ex obligatione facere, nescio quare tale propositum non sit verum votum; qui enim sciens se non obligatum, proponit aliquid facere ex obligatione, implicitè se ad illud obligat. 147. Objectio solvitur.

Deinde admisso quòd propositum illud non haberet rationem novi voti, nonne votum potiùs sequitur naturam contractûs, quàm legis? Imò verus contractus est, licèt gratuitus, qui sive obliget ex justitia, sive ex fidelitate tantùm, reddendus est ad æqualitatem, utì contractus onerosus. Ergo quod dixeris de contractu oneroso; idem dicendum erit de promissione. Adeòque si non satisfacis debito justitiæ, orto v. g. ex venditione; solvendo pretium liberaliter, nisi fortè creditor donationem, illam acceptet tamquam debiti solutionem intendendo, ut debitor obligatione justitiæ liberetur; consequenter neque satisfacies voto per opus liberaliter præstitum, nisi fortè Deus simili modo illud acceptet. 148. Votum potiùs sequitur naturam contractûs quàm legis.

Si autem velis, Deum sic semper acceptare opus præstitum sine intentione satisfaciendi voto, per me licet. Saltem non videtur necessarium, ut quis reflexè cogitet de voto suo, quando facit opus promissum (etenim talem reflexionem non promisit) dummodò saltem satisfactionem ex voto debitam non excludat.

Ast numquid quæ contractus, & voti, eadem est ratio Pœnitentiæ sacramentalis? Minimè (inquiunt aliqui) sed magìs sequitur naturam & conditionē legis; nemo quippe sibi ipsi 149. An eadem sit ratio Pœnitentiæ sacramentalis?

ipsi imponit pœnitentiam sacramentalem; sed à Confessario accipit impositam per modum præcepti personalis. Quis autem Confessariorum unquam significavit suo pœnitenti, voluntatis suæ esse, ut pœnitentiam impleat cum animo expresso vel implicito implendi? Et quis pœnitenti dedit potestatem, opus, quod spontè assumit, potestatem, inquam, illud elevandi virtute clavium ad effectum ex opere operato? Hæc sententia probabilis est, sed contraria videtur etiam probabilis, de qua proprio loco, quia ab ea non dependet resolutio præsentis difficultatis.

Dico itaque, si Missæ interfuisti immemor legis Ecclesiasticæ, vel etiam animo non satisfaciendi illo actu, sed aliò in futurum, mutâ propositum, neque sollicitus sis de alio actu præstando. Sin autem in priori voluntate perseveraveris, peccas, saltem affectu interno, contra idem præceptum, quod opere externo implevisti, nisi alium actum præstes.

150. Lex objectiva sufficit ad peccandum.

Enimverò qui apprehendit, licèt falsò, obligationem legis, & nihilominùs renuit legem implere, convincitur reus peccati inobedientiæ, etiam ejusdem speciei, ac si verè præceptum existeret: quia estò in tali casu nulla sit lex formalis, aut materialis audiendi v. g. Sacrum, & per consequens in eodem sensu nullum peccatum materiale, aut formale; quoniam ubi non est lex, nec prævaricatio legis; attamen quis non videat legem objectivam? Illa autem, secundùm omnes Theologos, sufficit ad verum peccatum, voca, si placet, objectivum, interim materiale & formale in alio sensu, utpote affectus deliberatus & efficax quantùm est ex se transgrediendi talem legem.

Requiritur ergo & sufficit ad evitandum omne peccatum, quòd scias te satisfecisse præcepto; & ideo jam recuses iteratum actum ponere. Alioquin, sicut dixi, peccabis saltem affectu interno contra idem præceptum, quod externo opere complevisti.

151. Qui antè non implevit præceptum, per solius voluntatis mutationem illud non adimplebit.

De cætero, si anteà non impleveris præceptum, nec per mutationem solius voluntatis poteris adimplere; siquidem voluntas sequens nequit mutare naturam operis præcedentis, mutare, inquam, in se & realiter, secùs objectivè; cùm nunc possit esse objectum formalis obedientiæ, puta affectus efficacis obediendi quantùm est ex se, quod anteà non erat: sed de hoc non quæritur.

De quo ergo? An sola mutatio voluntatis possit facere, ut opus præteritum jam sit externa operis præcepti executio, quod anteà non erat. Et hoc est quod negamus. Vel ergo à principio opus fuit impletivum legis, etiam factum cum animo non satisfaciendi, vel numquam erit; adeòque impertinens est mutatio voluntatis.

152. Atque hæc sufficiant de obligatione audiendi Missam; reliquum erit proponere ac discutere causas excusantes ab hac obligatione. Etenim cùm hoc præceptum solùm sit de jure positivo Ecclesiastico; & licèt de re sancta & honesta, non tamen simpliciter ad salutem necessaria, haud dubium, quin interveniente rationabili causâ, possit etiam intervenire legitima excusatio ab ejus obligatione. Datur causa excusans ab obligatione audiendi Sacrum.

Porrò omnes casus enumerare, in quibus potest homo legitimè excusari, quis sufficiat, cùm pendeant ab infinitis quasi circumstantiis per accidens occurrentibus? Ideo prudentis judicio necessariò sunt reliquendi, suppositis nonnullis generalibus principiis, quæ hic subjicio & explico. Primum sit Impotentia spiritualis, de qua erit

CONCLUSIO IX.

Excommunicatus vel interdictus speciali aut generali interdicto, excusatur ab auditione Sacri, estò suâ culpâ talem censuram contraxerit, nec moralem diligentiam adhibuerit, ut absolutionem censuræ consequeretur.

Est communis, quando suâ culpâ talem censuram non contraxit, & adhibet moralem diligentiam, ut absolutionem obtineat. Ratio patet; quia ipsi specialiter ab Ecclesia prohibetur interesse divinis Officiis, etiam diebus Dominicis & Festivis, unde necesse est quòd alia obligatio cesset. 153. Prima est censura sine culpa contracta.

Similiter, estò suâ culpâ censuram contraxerit, & in eo peccaverit, fortè etiam contra hoc præceptum, de quo statim disputabimus: interim postquam jam est factus impotens, neutiquam videtur peccare novo peccato non audiendo Sacrum, si moralem diligentiam adhibuit, ut absolutionem consequeretur. In hoc omnes consentiunt; dissentiunt autem aliqui, & Conclusioni contradicunt in casu, quo suâ culpâ talem censuram contraxerit, nec moralem diligentiam adhibet, ut absolvatur, cùm facilè absolvi posset. Imo contracta cum culpa post debitam diligentiam adhibitam pro obtinenda absolutione.

Itaque prima controversia est, an qui prævidet se fieri impotentem ad audiendum Sacrum incurrendo excommunicationem, peccet specialiter contra præceptum audiendi Sacrum, dando voluntariè causam excommunicationi, & idem est de illo, qui voluntariè permanet in excommunicatione, cùm facillimè posset consequi absolutionem. 154. Quid si illa diligentia negligatur?

Pro parte affirmativa facit, quòd tunc videatur per ipsum stare, quò minùs possit audire Missam & implere præceptum: ergo illi imputandum est, si non audit. Quemadmodum illi, qui projicit Breviarium suum in mare, vel Probatur manere obligationem.

vel ignem, imputatur subsequens omissio Horarum; &, ut maneamus in eodem exemplo, illi, qui sic voluntariè ponit causam excommunicationis, aut permanet in excommunicatione, imputatur omissio annuæ Confessionis, aut Communionis. Sic etiam peccat contra præceptum audiendi Missam, qui voluntariè ingreditur iter in die Festo, vel inebriat se &c. prævidens se per similia fieri impotentem ad audiendam Missam.

Contraria sententia est probabilis. *Suarez. Dicastillo.* Nihilominus Conclusionem nostram multi viri docti, inquit Suarez disp. 88. sect. 6. §. *Prima igitur excusatio*, probant, & est sanè probabilis. Citat illos viros doctos Dicastillo disp. 5. nu. 132. & sequitur nu. 144. vocans illam sententiam tutam in praxi. Ut autem probabilis ejus veritas magis elucescat:

155. Obligatus aliquâ lege, obligatur non ponere impedimenta, & posita tollere: Præmitto; quoties quisque obligatur ad observandam aliquam legem, toties obligari etiam ad non apponenda impedimenta, quæ obstant observationi legis, & ad ea tollenda, si adsint: v. g. obligatur quis audire Missam, obligatur pariter ad surgendum è lecto, & eundum ad templum, vel locum, ubi Missa celebratur. Ratio; quia Superior, qui præcipit finem, censetur & media ad ipsum præcipere; secùs non efficaciter vellet finem: & sanè deficeret, si videlicet terminum volens, non curaret de via; jam autem non apponere, vel tollere impedimenta, unum est ex mediis ad habendum finem.

non tamen semper omnia. Quoniam verò non semper obligamur omnia omnino impedimenta removere, seu non ponere, statim enascitur difficultas, quonam modo nobis constare possit, quæ, & quando obligemur non ponere, & removere, quæ verò, & quando non item.

Regula ea dignoscendi à Sanchio. Hæc videtur optima & recepta regula, ex Sanchio Sum. lib. 1. cap. 15. n. 4. Spectanda sunt: Primò, vis & rigor præcepti: quædam enim benigniùs explicantur ac minoribus causis excusantibus indigent; alia verò rigidiùs ac urgentiores causas desiderant. Secundò, necessitas, aut utilitas impedimenti. Tertiò, an proximè vel remotè præceptum impleri impediat. Quartò, an per se & intrinsecè ad rei præceptæ materiam pertineat, ut Breviarium ad recitandum Officium Canonicum; vel per accidens, ut bona valetudo respectu ejusdem, & his computatis, diversimodè in singulis præceptis judicandum est, an culpa sit admittere impedimenta, ab illis excusantia.

156. Præceptum audiendi Missam minoribus causis excusantibus indiget. Præmitto secundò; præceptum audiendi Missam, benigniùs ab Ecclesia explicari, ac minoribus causis excusantibus indigere, ut patet ex communi praxi; impedimentum autem excommunicationis satìs remotè, & omnino per accidens impedire impletionem illius præcepti: nisi enim obstaret alia lex Ecclesiæ, perspicuè manifestum est, talem hominem expeditissimum esse ad Missam audiendam, magìs quàm ille, qui corporaliter infirmatur, aut vinculis materialibus in carcere detinetur.

Quapropter, ut veniamus ad probationem Conclusionis, sicuti non peccat contra præceptum audiendi Missam, qui voluntariè comedit cibos noxios sanitati, etsi prævideat se impediendum propter infirmitatem corporalem ab auditione Missæ, vel qui infirmus, negligens est in recuperanda sanitate: similiter qui liberè ponit furtum, causam incarcerationis, vel qui negligens est in procuranda libertate; ita quoque non videtur peccare contra idem præceptum, qui voluntariè dat causam excommunicationi, aut qui negligens est in procuranda absolutione, estò prævideat impediendam auditionem Sacri. Ratio plana est ex dictis; quia præceptum levius, & impedimenta nimis remota ac per accidens. 157. Probatio Conclus.

Nollem tamen, inquit Tamburinus in Decal. lib. 4. cap. 2. §. 2. n. 1. ut negligeret ex fine non audiendi Sacrum. Sed cur hoc, cùm in illis circumstantijs minimè malum sit non audire Sacrum? Rationem loco citato nullam adfert Tamburinus; sed lib. 3. de Sacrificio cap. 6. §. 2. n. 10. in simili casu (de quo egimus Sectione præcedenti conclus. 14.) hanc adducit; Quia dum solùm prævidet (loquitur de Capellano, qui jure fundationis tenetur hodie legere Sacrum, & cibum nocivum sumit, prævidens ex eo se impediendum) utitur jure suæ libertatis à Fundatore verosimiliter non ablato; at dum intendit, facit contra pactum cum eodem Fundatore celebratum, qui numquam id concessit, immo negavit: siquidem dum eum obligavit ad sacrificandum, obligavit ad volendum Sacrificium, non verò permisit illud nolle; nollet autem si comederet nociva, ut impeditus morbo, Sacrum omittere cogeretur. Hæc ille. 158. Limitatio aliqua Tamburini, quæ examinatur ab Auctore.

Consimiliter ergo dici posset, Ecclesiam, dum obligavit ad audiendum Sacrum, quamvis non obligaverit ad tollendum quæcumque impedimenta, etiam remota & per accidens, adeòque homo ea relinquens, utatur jure suæ libertatis; equidem obligasse ad volendam auditionem, vel potiùs ad non volendam explicitè & expressè omissionem auditionis, quia nulla omnino est necessitas, vel ratio illius expressæ nolitionis.

Quidquid sit de hac re, de qua puto Ecclesiam non cogitasse, cùm illa intentio sit actus merè internus, quando ipsa auditio externa non obligat; sufficit ad veritatem Conclusionis, quòd liceat ponere hujusmodi impedimenta, & posita non removere sine tali expressa intentione, habendo se utique solùm permissivè ad omissionem subsequentē.

Quæ

159. *An sit eadem ratio præcepti Communionis & Confessionis?*

Quæ certè permissio non in omnibus præceptis licet, ut liquet in præcepto superiùs allegato pro contraria sententia, puta Communionis, & Confessionis annuæ; nam illud censetur majoris momenti, utpote magìs conducens ad salutē animæ, ut propalàm fit ex ejus materia. Quis enim non videt Confessionem & Communionem magìs necessaria esse ad salutem, quàm auditionem Missæ? Et ideo illorum præceptum rigidè, hujus autem non tam rigidè obligat Fideles ad tollenda obstantia impedimenta; præsertim cùm auditio sæpiùs in anno obliget, Confessio autem, & Communio tantùm semel.

Deinde præceptum Confessionis per se obligat ad mundandam animam, & consequenter obligat ad omnem dispositionem necessariam pro obtinenda peccatorum absolutione: præceptum autem Communionis etiam consequenter obligat ad præmittendam Confessionem, si necessaria sit, ut reverà est in eo, qui peccati mortalis conscientiam habet. Illa ergo duo præcepta majorem connexionem habent cum diligentia adhibenda, ut tollatur censura, quæ, utpote inflicta propter contumacem inobedientiam, est impedimentum spirituale & per se remissionis peccatorum.

160. *Responsio ad alia exempla.*

Ex quo statim respondetur ad alia exempla: nam Breviarium instrumentum est per se necessarium ad legendum Horas Canonicas, & per consequens projectio in ignem, vel aquam, impedimentum per se & intrinsecè quasi connexum cum omissione in illo, qui non scit recitare memoriter. Similiter ire ad locum, ubi Missa celebratur, est medium simpliciter requisitum ad auditionem Missæ: ergo ingredi iter die Festo incompossibile cum existentia in loco, ubi Missa celebratur, impedimentum per se & inevitabiliter connexum cum omissione Missæ.

Præterea præcipitur auditio Missæ humana sive voluntaria; quæ incompossibilis est cum ebrietate: ergo qui die Festo inebriat se, vel dormit eo tempore, quo potest, & debet audire Missam, quid mirum si arguitur de transgressione hujus præcepti?

At verò excommunicationem quis dubitat compossibilem esse cum auditione Sacri? Quamquam vi illius Ecclesia privet excommunicatum jure & facultate audiendi Sacrum, ex qua privatione sequitur, quòd præceptum audiendi Sacrum, non comprehendat illum; ac proinde non est eadem ratio.

161. *An Concl. sit vera quando ipso die Festo incurritur excommunicatio.*

Cæterùm, licèt Conclusionem veram existimem, etiam quando ipso die Festo incurritur excommunicatio; equidem magìs certa apparet, quando impedimentum excommunicationis longiùs distat à die Festo (v. g. tribus, aut quatuor diebus ante Festum incidit quis suâ culpâ in excommunicationem, prævidens fore, ut non obtineat beneficium absolutionis) nam quò impedimentum aliquod longiùs distat ab actu, quem impedit, eò censetur magìs extrinsecè, & per accidens se habere; adeoque minùs ab illa lege prohiberi, quæ actum præcipit.

Sic multi, etiam ex Adversariis, concedunt, non peccare contra legem jejunii, vel auditionis Missæ illum, qui aliquot diebus ante legem jejunii, vel Festi, ob solam recreationem, ingreditur iter, estò prævideat se impediendum ab impletione hujusmodi præceptorum. Ratio; benigna interpretatio legis humanæ, quæ non videtur obligare tam remotè & à longè ad impedimenta non ponenda, vel tollenda, ut suprà diximus.

Immo (inquit Dicastillo disp. 5. n. 151.) ex hoc sumitur contra Adversarios etiam argumentum; nam si non obligat præceptum aut lex humana ad tollenda hujusmodi impedimenta tam à longè, non video cur obliget magìs propinquè. Si enim tam à longè non obligat, ex eo est, quòd illa ablatio impedimentorum, non est materia præcepta. Quòd si materia præcepta non est, non solùm pro tempore magìs remoto, verùm etiam pro tempore quantumvis proximo non obligabit. 162. *Argumentum Dicastillonis.*

Sed amabo, cur fieri nequeat, ut impedimenta proxima sint materia præcepti, neutiquam autem remota? Enimverò impedimenta proxima censentur quasi per se & intrinseca, ubi remotiora planè per accidens & extrinsecè se habent. *Rejicitur ab Auctore.*

Quid tibi videtur Dicastillo? Qui sine sufficienti ratione exponit se periculo proximo non audiendi Missam, æstimas quia peccat contrà hoc præceptum? Planè, inquis, peccat, qui enim amat periculum, peribit in illo. Num indè bene infero: ergo etiam peccat contra hoc præceptum, qui exponit se periculo remoto? Patet Consequentiam istam non valere. 163. *Peccat, qui exponit se periculo proximo non audiendi Missam; secùs remoto.*

Sed cur hoc? Quia, qui amat periculum proximum, interpretativè censetur velle ipsum peccatum; secùs qui amat periculum tantùm remotum: & aliunde facillimum est evitare periculum proximum, difficillimum autem, & communiter superans humanam fragilitatem, evitare omnia pericula remota.

Ergo consimiliter dicent Adversarii, potuit Legislator humanus prudenter & rationabiliter velle prohibere impedimenta proxima; secùs remota. Quis enim non censeat te nolle audire Sacrum, & non obedire præcepto, si illo die, vel tempore proximo, quod moraliter & humano modo ad illum diem pertinet, in quo urget præceptum, recedas à loco, ubi Missa adest, atque ad alium, ubi nulla invenienda est, sine necessitate te conferas? Et aliunde facilè est non ponere, vel tollere impedimenta proxima; difficilè autem non ponere, & tollere omnia impedimenta remota. *Possent impedimenta proxima esse materia præcepti, licèt non remota.*

Dixi,

164. Quo die licitum sit ponere impedimenta auditionis Missæ? Dixi, *Illo die, vel tempore proximo*; quia aliqui putant sufficere ad evitandum peccatum, quòd ipso præcisè die, pro quo urget præceptum, non ponatur impedimentum, adeò ut die Sabbati liceat mihi aliò discedere, ubi die Dominicâ non potero audire Missam: alii verò existimant neque die Sabbati illum discessum licere, bene die Jovis, aut Veneris; idque quia die Sabbati in proximo urget præceptum, & consequenter moraliter adest.

Tamburinus. Et si quæras, quænam ergo in hac re sit propinquitas vel distantia? Tamburinus suprà in Decal. §. 3. n. 9. ait ex gravitate, & rigore præcepti, ex praxi timoratorum, ex operis utilitate, necessitate, honestate & cæteris similibus, judicio prudentis esse judicandum.

165. Sufficit quòd non ponatur impedimentum ipso die impletionis præcepti minoris momenti. Sed quoniam in his, quæ à prudenti judicio pendent, quot capita, tot sunt diversæ opiniones; multitudo autem causat confusionem; statuatur certa regula, ipse, inquam dies, pro quo præcisè urget præceptum, ut ad summum in illo prohibeatur impedimentum; secùs in aliis sive longè sive remotè distantibus, quando agitur de præceptis minoris momenti, ut audiendi Sacrum, jejunandi, & similibus. Siquidem præceptum non obligat ad hoc, ut quis se constituat in eo statu, in quo urgeatur & comprehendatur illo præcepto, quando præceptum incipit urgere; sed ad hoc ut comprehensus, faciat id, ad quod præcepto obligatur, & non ponat impedimentum ad id præstandum.

Profectò videmus non paucos, etiam timoratos, sine aliqua notabili causa in ipso quoque die jejunii instituere iter, & absque scrupulo duas sumere refectiones. Et verò sive id faciant eo fine, ut sint liberi à jejunio, sive alio, parum videtur referre, ut superiùs insinuavi, dummodò verè tale impedimentum per illam legem non prohibeatur. Veluti qui ex officio laborat in die jejunii, perinde est quo fine id faciat.

166. Sententia Tamburini refutatur. Unde, quod miror, concedit Tamburinus suprà num. 6. quempiam posse instituere iter tempore à die Festo remoto, etiam eo fine, ne audiat Sacrum; cùm tamen in eodem capite §. 2. n. 1. ut superiùs vidimus, nolit excommunicatum negligere absolutionem illo fine. Certè ratio, quam assignat pro itinerante, æqualiter militat in excommunicato. Est autem hæc; quia tunc præceptum actu non obligat, nec est in proximo, ut supponimus: ergo ponendo etiam cum illa intentione impedimentum, non tam censetur ponere impedimentum executioni præcepti, quàm se eximere à præcepto, seu effugere, ne obligetur ad præceptum. At numquid eadem ratio locum habet in excommunicato, qui hodie potuit habere absolutionem ab excommunicatione, & eam negligit, ut post duos aut tres dies non teneatur audire Sacrum?

Dices; loquitur de excommunicato, qui in ipso die Festo negligit absolutionem. Respondeo, nullo verbo id significatur. Deinde simili modo dicam, cùm tunc præceptum actu ipsum non obliget, nam per excommunicationem præcedentem exemptus fuit; relinquendo excommunicationem, non tam censetur relinquere impedimentum executioni præcepti, quàm continuare suam exemptionem à præcepto. Objectio solvitur.

Præterea allucinatur prædictus Auctor, dum ibidem hujusmodi itinerantem comparat illi, qui exit à loco, ubi est aliqua lex, v.g. jejunii, & se, etiam cum intentione non jejunandi, confert ad locum, ubi ea lex non adest; ille, inquit, non legem transgreditur, sed legem ipsam à se legitimè excutere sine peccato satagit. Idem evenit in eo, qui dispensationem à lege legitimè petit; exemptionem enim à lege legitimè petit, non verò inobservantiam. Idem ergo in casu nostro. Hæc ille. 167. Aliud argumentum ejusdem Auctoris rejicitur.

Verùm evidens est disparitas; nam itinerans in casu nostro manens subjectus legi & Legislatori, ponit voluntarium impedimentum sine aliqua rationabili causa, ut supponitur, prætendens notabilem difficultatem, ut possit excusari, quæ verè non adest; si enim vellet, sicut rationabiliter deberet velle, nulla esset difficultas, vel impotentia legem adimplendi. Reverà ergo facit fraudem legi; quia contra mentem Legislatoris manens subditus legi, vult evadere obligationem, agendo aliquid, ut videatur excusatus à lege servanda.

In aliis autem casibus nulla intervenit fraus, vel dolus; sed mera fuga obligationis, eundo ad locum, ubi præceptum nequidem materialiter obligat, vel certè manendo in loco, & allegatâ rationabili causâ petendo ab ipso Legislatore exemptionem.

Nam *Nullus videtur dolo facere, qui suo jure utitur.* Reg. 55. ff. de Reg. Juris. Et Leg. 3. ff. de homine libero exhibendo § 2. *Is tamen qui in potestate habet hoc interdictum, non tenebitur, quia dolo malo non videtur habere, qui suo jure utitur.* Reg. 55. ff. de Reg. Juris. Lex 3. ff. de homine lib. &c.

Cæterùm, tametsi præceptum Missæ vel jejunii me obligaret ad non ponendum impedimentum voluntarium, in loco ubi præceptum illud viget, non ideo me obligaret ad permanendum in tali loco; permanentia enim in loco præcepti non est res præcepta, sed jejunium, vel auditio Missæ pro his, qui in loco isto existunt. Alioquin non possem mutare domicilium ad evitandas multiplices obligationes hujus loci, quem jam incolo, quod est absurdissimum. Tunc ergo solùm ponitur impedimentum legi & fit fraus legi, quando, sicut dictum est, maneo subjectus legi, & legem 168. Obligatus audire Sacrum, non obligatur manere in loco ut isto præcepto satisfaciat.

legem non servo, quia sine necessitate aliquid ago, cum quo observatio legis est incompossibilis physicè vel moraliter.

Sanè quando eodem die, quo lex urget, ponitur illud impedimentum, præsertim illo fine, multi sustinent, & satis probabiliter, Legislatorem esse invitum rationabiliter, & verè formaliter peccari contra illam legem, dicentes praxim in contrarium corruptelam potiùs esse, quàm legitimam consuetudinem. Res meretur diligentem considerationem.

Interim quæro, an qui manè discedit è loco domicilii, ubi celebratur Festum, perventurus ad locum exemptum ante meridiem, an, inquam, teneatur illo die audire Missam? Respondeo:

CONCLUSIO X.

Discedens manè è loco domicilii ubi celebratur dies Festus, non tenetur audire Sacrum, estò commodè possit, si durante adhuc implendi præcepti commoditate, sit futurus in loco exempto.

169. *Discedens manè ex loco ubi est Festum, perventurus ante meridiem in locum exemptum, non tenetur audire Sacrum. Thomas Sanchez. Salas. Ioannes Sanchez. Lessius. Malderus. Fagundez. Emanuel Sa. Naldus. Sayrus. Suarez. Coninck. Diana.*

ITa docet Sanchez de Matr. lib. 3. disp. 18. nu. 21. & lib. 1. in Decal. cap. 12. nu. 32. Salas disp. 14. de Leg. sect. 5. n. 66. Joannes Sanchez in Select. disp. 54. nu. 29. Hanc sententiam probabilem vocat Lessius de Virt. Card. lib. 4. cap. 2. num. 56. Malderus 1. 2. qu. 96. art. 5. Fagundez de primo præcepto Ecclesiæ lib. 1. cap. 7. n. 13. quidquid in contrarium asserat Emanuel Sa verb. *Festum* nu. 8. Naldus in Summa verb. *Festum* nu. 8. Sayrus in Clavi Regia lib. 7. cap. 12. Suarez de Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 15. n. penult. Coninck qu. 74. de Eucharistia nu. 107. & alii multi. Sed tu tene, inquit Diana part. 1. tract. 10. resol. 14. cum Sanchez non solùm post factum, ut vult Naldus in Sum. verb. *Missa* nu. 17. sed etiam ante factum.

170. *Limitatio Castro Palai, pro qua citat Thom. Sanchez & Salas.*

Limitat hanc opinionem, vocans probabiliorem, Castro Palao de Leg. tract. 3. disp. 1. p. 24. §. 5. nu. 8. quando in loco domicilii sunt plures Missæ celebrandæ. Nam si solùm unum Sacrum est, quodque celebratur, cum tu præsens es loco, sine dubio, inquit nu. 6. obligatus es audire, quia obligaris præcepto, & est commoditas adimplendi, nec apparet ratio unde excuseris. Addit: In his conveniunt Doctores statim referendi.

Sed fallitur.

Sed fallitur; nam neque Sanchez, neque Salas, qui referuntur, hujus limitationis, seu distinctionis meminerunt. Do verba Sanchii in Decal. Sed quidam ex iis Doctoribus tenent, hunc egredientem manè diei Festivæ obligari ad audiendum Sacrum &c. At quamvis hoc sit valde probabile; at esse quoque valde probabile cum quibusdam Neotericis dixi (lib. 3. de Matrim. disp. 18. n. 21.) contrariæ rationi respondens, hos non teneri ad Sacrum, si durante adhuc implendi præcepti commoditate sint futuri extra limites oppidi aut Parochiæ, in quibus est Festum. Hæc ille.

Nec te moveant illa verba: *Si durante adhuc implendi commoditate*; nam quid intelligat per illam commoditatem, liquidò constat ex alio loco, ad quem se refert, ubi sic ait: Verùm probabilitate magnâ non caret, quod tenent aliqui docti Neoterici, minimè teneri audire Sacrum, si intrà tempus opportunum ad audiendum, scilicet ante meridiem, sit perventurus ad locum, in quo id Festum non observatur. Quid clariùs? 171. *Mens Sanchii explicatur.*

Ubi hîc mentio unius vel plurium Missarum? Quòd enim illâ unicâ Missâ absolutâ, non sit ampliùs commoditas audiendi Missam, non provenit ex parte temporis, sed per accidens defectu Sacerdotis, qui potest & vult celebrare. Igitur commoditatem temporis intellexit Sanchez, intellexit Salas, qui eisdem terminis utitur; non autem commoditatem Sacerdotis.

Dices; contrarium apparet ex ratione Sanchez, quam subjungit ultimo loco: Quia, inquit, in proprio oppido usque ad id tempus poterat auditionem Sacri differre, quando autem pervenit ad alium locum, jam deobligatus omnino est ab eo præcepto. Eodem modo loquitur Salas; nam quamdiu, inquit, adhuc superest illa commoditas, non peccant non audiendo, dum verò sunt extra limites loci desinunt obligari. Atqui peccarent non audiendo illud unicum Sacrum, estò id fieret v. g. horâ septimâ vel octavâ: ergo loquuntur hi Auctores de solo casu, in quo sunt plures Missæ celebrandæ. 172. *Objectio.*

Respondeo distinguendo Subsumptum; peccarent per se, Nego; per accidens, Concedo. Etenim totum tempus ante meridianum de se proportionatum est ad implendum & satisfaciendum illi præcepto: ergo per se non est obligatio magìs audiendi horâ septimâ, quàm horâ octavâ vel undecimâ: per accidens fieri potest, ut tenear horâ septimâ, quia video me impediendum horâ octavâ vel undecimâ, manente vi præcepti, seu meâ subjectione. Unde si contingat impedimentum cessare præter meam expectationem, possum & teneor præceptum adimplere, audiendo Missam horâ octavâ vel undecimâ, quantumvis anteà contra idem præceptum peccaverim, non audiendo horâ septimâ. *Responsio.*

Ergo loquuntur hi Auctores de solo casu, in quo sunt plures Missæ celebrandæ, Nego 173. *Ostenditur ulterius*

Con-

Sanchium non loqui de casu, in quo sunt plures Missæ celebrandæ: Consequentiam. Et ostendo manifestè ex eorum responsionibus ad objecta Adversariorum. Sed quæ illa? Cùm profectus est (inquiunt Adversarii apud Sanchez lib. 3. de Matrim) jam præcepto audiendi Sacrum adstrictus erat. Et confirmatur, quia conscius impedimenti superuenturi, ne possit interesse Sacro in die Festo, ab eoque præcepto excusetur, tenetur prævenire audiendo summo manè, quia jam præceptum obligare cœperat.

Quid ad hæc Sanchez? Non obstant (inquit) adducta in contrarium. Non primum, quia erat adstrictus præcepto eâ conditione, si intrà tempus obligationis eò perventurus non sit, ubi præceptum omnino cessat. Non obstat etiam confirmatio, quia impedimentum superveniens non tollit audiendi Sacrum obligationem, sed excusat omissionem: unde nil mirum, si prævenire teneatur; cùm autem ante meridiem eò perventurus sit, in quo id Festum non servatur, nullo modo præceptum obligat, dum pervenit.

174. Sed neque Salas. Eodem modo respondet Salas, dicens: Neque tenentur prævenire audiendo ante abitum, quia tunc solùm tenemur prævenire, quando manente vi præcepti seu nostrâ subjectione impediendi sumus, ut cùm quis manens in loco, ubi viget præceptum, videt se horis posterioribus impeditum iri; secùs verò quando intrà tempus implendi, desinet esse subditus præcepto. Ratio est; quia quando præcipitur, ut intrà tale tempus, hoc vel illud facias, intelligitur tacita conditio, si toto illo tempore subditus præcepto manseris; unde si te contigerit interea eximi à subjectione præcepti, sive per dispensationem, sive alio modo, non teneberis tempus exemptionis prævenire. Ita Salas.

175. Perinde est ad veritatem Conclus. sive unum sive plura Sacra celebrentur. Ergo secundùm hos Auctores impertinens est ad illam doctrinam, sive unum, sive plura Sacra celebrentur in isto loco; semper enim verum est, quòd intrà tempus obligationis, eò perventurus sim, ubi præceptum omnino cessat, seu ubi desino esse subditus præcepto; adeoque respectu mei deficit tacita conditio præcepti; scilicet si toto tempore subditus mansero præcepto, & per consequens deficit ipsum præceptum. Ex quo ergo obligor audire illud unicum Sacrum?

Sanè quamvis horâ septimâ v. g. prævideam impedimentum totius temporis subsequentis, puta, absentiam Sacerdotis, qui possit, aut velit celebrare; equidem nondum in reipsa positum est, donec totum tempus transierit, potest enim fieri, ut aliquis insperatò adveniat; & per consequens nec ipsa omissio Sacri debiti in re ponitur ante illud tempus completum.

Hæc si vera sunt, proculdubio Conclusio nostra vera erit, etiam in casu, quo unicum Sacrum scio celebrari in loco domicilii, è quo discedo; sin autem falsa, & Conclusio falsa erit, estò plura Sacra celebrentur. Nam si Legislator potuit me obligare ad audiendum illud unicum Sacrum, etiam potuit me obligare ad audiendum Sacrum, quod fit me præsente in loco præcepti, tametsi post discessum meum aliud celebretur. Et si voluit me obligare in primo casu, dico similiter me voluisse obligare in secundo.

Herculè potuisse, & voluisse in utroque casu, probat Coninck suprà n. 108. quoniam nec ex verbis legis, nec ex ejus, aut rei natura, ulla est occasio, cur talem conditionem subintelligamus, aut dicamus legem esse conditionatam: alioquin possemus probabiliter dicere, quamvis conditionem sub quavis lege subintelligi. 176. Probatur sententia Coninck.

Confirmatur; quia cùm ejusmodi Festa particularia sint, ferè instituta ut Patronus loci, vel alius Sanctus ibi singulariter colatur, cùmque Legislator cupiverit ad eam celebritatem omnes, quantum posset, advocare; nullo modo probabile est, voluisse incolas tantùm obligare ad audiendum Sacrum sub conditione, nisi indè discederent ante ultimum Sacrum; quia hoc modo concessâ immunitate, invitaret eos, ut discederent. & confirmatur,

Nec potest dici, quòd non possit eos aliter obligare; quia nulla est ratio, cur non potuerit absolutè præcipere auditionem Sacri, sive indè discederent, sive non. Aliud est de istis, qui pridie discedunt; quia ex loco jurisdictionis ipsius legis discesserunt, antequam ipsa ullo modo obligaret, atque ita numquam aliquam obligationem contraxerunt. Hucusque Coninck. ac objectioni occurritur,

Respondeo breviter; quidquid sit de absoluta potestate Legislatoris, quâ posset subditos suos obligare, ut præcisè tali horâ audiant Sacrum, vel ut audiant Sacrum antequam discedant, Respondeo, inquam, neque ex verbis legis, neque ex legis aut rei natura, ullam esse occasionem jam strictè interpretandi ejus voluntatem; immo cùm hæc lex sit affirmativa, quæ non obligat pro semper, sed pro determinato tantùm tempore, puta in præsenti pro tempore toto antemeridiano, planè consonat naturæ istius legis, eos dumtaxat obligare, qui toto illo tempore manent legi subjecti. 177. Responsio Auctoris.

Neque per hoc datur occasio, aut invitantur incolæ ad discedendum, cùm res parva sit audire Sacrum, quando commodè fieri potest. Unde etiam pia consuetudo id observat; interim non est cur dicamus, ita eam obligare, ut damnandi sint oppositum facientes. Tu ergo tene probabilem esse sententiam Sanchii.

Ut autem revertamur ad impedimentum excommunicationis seu interdicti; à quo occasione itineris paulisper deflextimus, controvertitur inter Doctores, an qui habet privilegium

legium audiendi Missam tempore interdicti, teneatur audire? Pro resolutione statuitur

CONCLUSIO XI.

Qui habent privilegium audiendi Missam tempore interdicti, tenentur eam audire.

178. *Habens privilegium audiendi Sacrum tempore interdicti, tenetur audire. Suarez. Lugo. Diana.* ITa Suarez disp. 88. sect. 6. §. *Solet etiam*, cum multis aliis, quos citat, & sequitur Lugo disp. 22. nu. 13. vocans illam sententiam veriorem, quamvis non desint, qui probabiliter doceant oppositam; quos vide apud Dianam 1. part. tract. 11. resol. 2. eò quòd nemo teneatur uti privilegio sibi concesso; sic enim non esset gratia, sed onus; nec talibus præcipitur, sed permittitur interesse divinis, quare possunt generali Ecclesiæ prohibitioni, & communitati, cujus sunt pars, se accommodare.

maximè Clerici tempore interdicti generalis. Loquuntur autem de Laicis, quibus per speciale privilegium, v. g. per Bullam Cruciatæ, conceditur illa auditio: nam in Clericis, quibus conceditur tempore interdicti localis generalis, quotidie in Ecclesiis & Monasteriis celebrare Missas, & alia divina Officia, cap. *Alma mater*. 24. de sententia Excommunicationis in 6. ibi: *Adiicimus praeterea, quòd singulis diebus in Ecclesiis & Monasteriis Missa celebrentur, & alia dicantur divina Officia, sicut priùs, submissâ tamen voce, ianuis clausis, excommunicatis, ac interdictis exclusis, & campanis etiam non pulsatis.* In his, inquam, Clericis omnes agnoscunt obligationem. *Cap. 24. de sent. Excom.*

179. *& laici in præcipuis festivitatibus.* Uti etiam in laicis pro Festivitatibus Natalis Domini, Paschæ, ac Pentecostes, & Assumptione Virginis gloriosæ, in quibus eodem jure possunt divinis Officiis interesse, ibi: *In Festivitatibus verò Natalis Domini, Paschæ ac Pentecostes, & Assumptione Virginis gloriosæ, campanæ pulsentur & ianuis apertis altâ voce divina Officia solemniter celebrentur, excommunicatis prorsus exclusis; sed interdictis admissis.*

Et ratio est; quia cùm interdictum, quod arcet ab Officio divino, sit respectu eorum quasi sublatum, præceptum, quo ad divina celebranda, vel audienda obligantur, in eos omnem vim suam obtinet. Ita Regius disp. 17. de Sacramentis nu. 28. *Regius.*

180. *Ratio quæ est pro istis, est pro omnibus.* Optima propositio! Sed quæ contra ipsum probat Conclusionem. Quid enim refert sive jure communi sublatum sit interdictum, sive speciali dispensatione, aut privilegio? Nonne præceptum Ecclesiæ obligat, quoties sine notabili incommodo potest adimpleri? Nonne incarceratus, si die Dominico dimittatur liber, tenetur audire Sacrum, si absque alio incommodo potest?

Concedit Coninck suprà; quia, inquit, respectu hujus præceptum audiendi Sacrum pergit ligare, & solùm ab ejus impletione per impotentiam excusatur, quare hâc sublatâ nihil eum ab auditione excusat. Secùs est de tempore interdicti, in quo per contrariam Ecclesiæ prohibitionem respectu illius communitatis præceptum audiendi Sacrum omnino suspenditur, ita ut eam, ejusque partes desinat pro eo tempore obligare. *Disparitas à Coninck assignata,*

181. *rejicitur ab Auctore.* Sed contrà; quæ impotentiæ corporalis, eadem est ratio impotentiæ spiritualis: ergo sicuti sublatâ impotentiâ corporali, v. g. vinculis materialibus, nihil restat, quod excusat ab auditione Missæ; ita quoque sublatâ impotentiâ spirituali, excommunicatione v. g. vel Interdicto, sive respectu totius communitatis, sive respectu partis communitatis, nihil restat, quod possit excusare ab auditione Missæ.

Ponamus casum, quòd Magistratus civilis propter aliquod crimen commissum publico edicto omnibus civibus mandet, ne domum egrediantur; nonne si quis particularis obtineat privilegium egrediendi, ideo, quia alii adhuc manent quasi incarcerati, & propter impotentiam excusantur ab auditione Missæ, & ipse etiam, qui egredi potest, erit excusatus?

Sanè licèt hujusmodi non teneatur egredi vi privilegii sui, quia nemo tenetur uti privilegio suo; equidem quia potest uti, vi præcepti audiendi Missam, quod potest jam commodè implere, tenetur egredi & audire, nec potest se conformare communitati, cujus est pars; quoniam respectu ipsius sublatum est impedimentum, ratione cujus communitas excusatur. Quid si enim tota communitas esset infirma, & tu solus bene valens, adeoque potens audire Missam, numquid posses te conformare communitati, & nolle audire Sacrum?

182. *Eadem est ratio impotentiæ corporalis & spiritualis.* Consimiliter ergo res se habet in hoc impedimento spirituali: interdicitur communitas, prohibetur interesse divinis Officiis, unus solus eximitur per privilegium, vel antecedens, vel superveniens; dico, talem non posse se conformare cæteris, quia non habet impedimentum spirituale, quod cæteri habent.

Et quamvis fortè propriâ voluntate illud privilegium acceptaverit, equidem suppositâ acceptatione, impedimentum est sublatum; adeoque obligatur ad auditionem Missæ eodem modo ac si numquam aliquod impedimentum fuisset; non vi privilegii, ut jam jam dixi, sed vi præcepti audiendi Missam, quod nullum invenit obstaculum, ac proinde obligat, sicuti priùs obligabat. Ex quo patet

per præceptum antecedens, & in hoc casu verum est, quòd privilegium non debet redundare in obligationem & odium privilegiati.

Hac de causa si aliquis habeat privilegium anticipandi divinum Officium, ita ut hodie recitare posset totum divinum Officium crastinum, & ita satisfacere præcepto, non tamen teneretur ad utendum illo privilegio, & anticipandum, etiamsi sciret se crastinâ die habiturum impedimentum vel morbi, vel alterius generis, quod à recitatione excusaret. Item qui haberet privilegium in infirmitate commutandi Officium divinum in Coronam B. Virginis, non teneretur uti illo privilegio, etiamsi posset Coronam absque incommodo recitare. Ratio est eadem, quia præceptum secundùm se non obligat ad recitandum die præcedenti, sed ad recitandum intrà illam diem, neque obligat ad recitandam Coronam, sed Officium: ergo si privilegium afferret obligationem recitandi die præcedenti, vel recitandi Coronam, afferret obligationem ad objectum novum, ad quod præceptum de se non obligat.

190. Exemplum posterioris. Posteriori autem modo se habet privilegium, quando non variat objectum præcepti, ut in casu nostro. Nam præceptum erat audiendi Missam die Festo: privilegium autem non obligat ad aliud, sed aufert id, quod impediebat audire Missam die Festo, & eâ occasione facit indirectè, quòd præceptum, ablato impedimento, obliget absque excusatione. Tale etiam est illud privilegium celebrandi in Oratorio privato: tale est privilegium obtinendi absolutionem à reservatis per Bullam Cruciatæ; quod qui habet obligatur tempore debito ad utendum illo privilegio, & confitendum illa peccata reservata ante Communionem; quia præceptum solùm est confitendi sua peccata proprio Sacerdoti, potenti absolvere; absque privilegio excusaretur homo à confessione reservatorum, ob defectum Sacerdotis, potentis absolvere: posito autem privilegio, non excusatur; quia potest poni totum, quod præcipitur, & sic in aliis similibus, in quibus per privilegium non obligamur ad aliquid aliud, sed aufertur impedimentũ ad illud idem, quod præcepto præscribitur. Hactenus Cardinalis.

191. Quibus concessus est in die jejunii comestio carnium, non semper concessa est secunda refectio. Ubi videtur supponere præceptum jejunii de se non obligare, nec præcipere abstinentiam à secunda refectione; quando, sive ex privilegio, sive ex alia legitima causa, conceditur comestio carnium, quod ex dictis patet esse falsum secundùm veriorem sententiam, quam docet inter cæteros Lessius de Virtut. Card. lib. 4. c. 2. n. 45. in fine dicens: Quibus concessus usus carnium, his etiam censetur permissa secunda refectio, ut docet Toletus lib. 6. cap. 3. quod tamen ex sententia Cajetani & Navarri limitaverim habere locum, si ratione debilitatis naturæ, vel corroborationis id concessum sit; non autem si quis à piscibus abhorret, vel putantur nocere temperamento: tunc enim causa non subest, cur gemina refectio concedatur.

Quando ergo per Bullam Cruciatæ conceditur servare jejunium comedendo carnes, tollitur partiale objectum jejunii, scilicet abstinentia à carnibus, & remanet obligatio abstinendi à secunda refectione, adeoque privilegium istud non facit, quòd præcepto satisfiat per aliud opus, quod non erat in præcepto; sed facit, quòd præceptum, quod anteà erat virtualiter duplex, tantùm sit unicum & simplex respectu privilegiati. Casus ergo planè dissimilis nostro casui; immo & illis, quos Cardinalis adducit in confirmationem.

Deinde apud Dianam 1. part. tract. 11. resol. 2. in fine sic lego: Qui audiunt Sacrum tempore interdicti virtute Bullæ Cruciatæ tenentur aliquas preces Deo pro unione Principum Christianorum contra Infideles, eorumque contra eosdem victoriâ emittere, quod præceptum ad mortale non obligat, sed tantùm ad veniale. Quod si verum est, liquet privilegium istud non solùm auferre id, quod impediebat audire Missam; verùm etiam ad aliquid aliud obligare, adeoque secundùm Lugonem non esse obligationem tali casu audiendi Sacrum.

Sed jam satis de impotentia spirituali, ad quam reducitur ignorantia invincibilis, & bona fides; quæ in omnibus præceptis, præsertim humanis excusant à peccato, ut suppono ex communi sententia, alibi solita explicari. Et sanè ratione bonæ fidei multi rudes, etsi reverà non excusati ab obligatione, non peccant mortaliter; qui tamen sunt instruendi & monendi, ne tam facilè se absentent. 192. Ad impotentiam spiritualem reducitur ignorantia, invincibilis & bona fides.

Cæterùm quæ impotentiæ spiritualis, eadem aut par ratio est impotentiæ corporalis; quæ utique ponitur pro secundo principio generali, & explicatur sequenti Conclusione; quæ talis est:

CONCLUSIO XII.

Excusat ab auditione Missæ in die Festo impotentia corporalis, non tantum physica, sed etiam moralis, quando sine jactura alicujus boni; saltem mediocris æstimationis, aut sine magna difficultate & labore Missa audiri non potest.

HÆc Conclusio non indiget nisi explicatione. Et verò quantùm ad impotentiam physicam, saltem de illa verificari debet Regula 193. Excusat ab auditione Missæ im-

quàm corpus alienum, imo quàm proprium corpus, ad cujus molestias evitandas, ut continuò dicetur, possum sæpiùs ab Ecclesia, & Missa me absentare?

199. Objectio. Solvitur. Si dixeris; proprium peccatum potes, & debes evitare, estò Missæ assistas; alienum autem non potes. Respondeo: quamvis ego non possim, & ideo etiam ordinariè non debeam, quia scandalum est passivum; equidem proximus meus potest, & debet. Et licèt possim evitare peccatum proprium & debeam, etiam cum quacumque difficultate, & molestia; attamen non videtur, quòd Ecclesia velit me obligare ad illam actionem, ex qua per accidens oritur notabilis difficultas & molestia.

Urgebis: ergo etiam licebit omittere Missam propter majorem utilitatem propriam, vel necessitatem spiritualem. Probatur Consequentia; quia Doctores communiter, titulo charitatis alienæ excusant illos, qui deserviunt infirmis, quando servitium est necessarium, aut certè (cùm ægritudo est alicujus momenti) valde utile.

200. An excuset auditio Concionis? *Dicastillo. Angelus. Rosella.* Aliqui concedunt Consequentiam, inquit Dicastillo disp. 5. n. 193. Ita Angelus verb. *Feriæ* n. 45. qui putat præferendam esse auditionem Concionis auditioni Missæ, cujus sententiæ fuisse D. Bernardum testatur Rosella verb. *Dominica* n. 50. Hæc ille.

Planè testatur id Rosella, sed non de Divo Bernardo sed de S. Bernardino, neque n. 50. sed n. 5. credo esse vitia typographica. Interim contrarium docet Rosella; quia, inquit, Missa est de præcepto simpliciter, non autem prædicatio. Et continuò attexit: licèt S. Bernardinus fuerit hujus opinionis; & miror de ejus subtilitate, & totus mundus contrarium observat. Hæc ille. Sed locum S. Bernar. non allegat, unde non potui cognoscere perfectam veritatem.

Quantùm ad Angelum, putat hic omnino Concionem esse præferendam, sed non præcisè propter majorem ejus utilitatem; sed quia, inquit, ratio legis in hac magis militat, ut patet intuenti jura, quæ magis ratione audiendi Scripturas sanctas & Verbum Dei præcipiunt Missam audire, quàm aliâ ratione.

Legi jura, & quamvis in aliquibus fiat mentio Concionis & auditionis ejus, ut cap. *Omnes Fideles* 62. cap. *Sacerdote* 63. & cap. *Episcopus* 67. de Consec. dist. 1. in aliis tamen, nimirum cap. 64. & cap. *Cùm ad celebrandas* 65. auditionem solius Missæ invenio. Aliunde autem constat, obligationem audiendi Concionem, si quæ olim fuerit ex illis juribus, hodie contrariâ consuetudine penitùs cessasse.

201. Communiter non excusat. Respondeo ergo ad argumentum Negando Consequentiam; nisi necessitas capiendæ utilitatis ex Concione tanta sit, ut sermone non audito desperet aliquis posse discere ea necessaria fidei, quæ ignorat. Alioquin si alio tempore commodè possim illam scientiam acquirere, aut quamcumque aliam utilitatem spiritualem, ipsa ratio dictat præeligendum esse opus præceptum, cùm per se nullus sit major fructus, quàm servare mandata eo tempore, quo ipsa obligant. Quis enim dixerit me posse Sacrum omittere, ut in cubiculo meo contemplationi Dei vacem, ex qua majorem fructum spiritualem mihi provenire existimo?

Cùm itaque in casu illo ægroti, illud servitium, ut suppono, non possit in aliud tempus deferri, & nisi præstetur in occasione & tempore Missæ, patietur ægrotus & privabitur remediis sibi multùm opportunis, hinc est, ut tunc liceat omittere Missam propter bonum ægroti, & non aliàs propter bonum Concionis. Excusat necessaria assistentia ægroti.

Rogas quid ergo faciendum, quando urget præceptũ Confessionis, & non potest commodè impleri nisi omittatur Missa? Respondeo, confitendum esse, quia lex Confessionis videtur esse majoris momenti, secùs simplex Confessio, quando non est in præcepto, nisi fortè ex illa speraretur notabilis utilitas, propter particularem conditionem Confessarii nunc præsentis, quam postmodùm eo absente non posset pœnitens acquirere. Tali namque casu planè existimo præceptum audiendi Missam non obligare, si verum est, quod aliqui docent, & videtur probabile, Missam posse omitti sine culpa propter notabile & extraordinarium lucrum temporale, quod mihi cessaret, si Missæ adessem. 202. Excusat præceptum Confessionis, immo aliquando simplex Confessio.

Licèt enim Confessio illa non sit in præcepto; utì nec acquisitio illius extraordinarii lucri, aut servitium valde utile, quod præsto ægroto, ut suppono; nihilominus cùm affirmativa præcepta non obligent ad semper, facilè potest, mutatis circumstantiis, eorum obligatio cessare; adeòque in illis casibus non omittitur opus præcepti, propter opus consilii, sive non præfertur consilium præcepto; sed res constituitur in tali statu, & cum talibus circumstantiis, ut propter bonum proprium vel proximi, præceptum desinat obligare; quod omnes debent concedere, qui admittunt excusationem damni temporalis emergentis, etiam tunc, quando aliundè præceptum charitatis non obligat ad illud evitandum.

Igitur ut veniamus ad incommodum temporale, nemo dubitat periculum vitæ ab obligatione hujus præcepti excusare: immo periculum mali longè inferioris, v. g. infirmitatis non admodùm notabilis, dummodò tamen sit alicujus momenti & periculum probabile judicio viri prudentis. In dubio melior est conditio possidentis. Sed quis ille? Autumo quia lex; illa enim ante dubium periculum obligabat, tibi ergo incumbit probare periculum subesse, quo à lege eximaris, quousque ergo sufficienter probatum fuerit, manet obligatio legis. 203. Excusat probabile periculum vitæ & infirmitatis alicujus momenti.

 Dices

204. Objectio. Dicastillo. Navarrus. Suarez. Angelus. Henriquez.

Dices cum Dicastillone suprà n. 174. ubi videtur docere contrarium; quilibet tenetur sibi prospicere in re gravi, seque diligere: ergo manente dubio non solùm non tenetur audire; sed neque potest. Qua de re, inquit ille, potest legi Navarrus cap. 21. n. 3. Suarius sect. illâ 6. Angelus verb. *Feria* n. 42. Henriquez lib. 11. cap. 25. n. 10. Legi Auctores illos, & apud neminem invenio dubium periculum excusare, immo Suarez in terminis requirit periculum probabile viri prudentis arbitrio.

Responsio.

Pro quo, ut respondeam ad argumentum Dicastillonis, nota, me non dixisse, *Dubium morbum*; sed, *dubium periculum morbi*; nam dubius morbus idem est quod verum periculum morbi, porrò dubium periculum nullius est considerationis, ut vel charitas dictet illud esse evitandum, vel præceptum Missæ propterea desinat obligare.

205. Signum cognoscendi periculum reincidendi in morbum.

Porrò ad discernendum, an convalescens v. g. ex infirmitate, exponat se vero periculo reincidentiæ, ratione cujus possit excusari ab auditione Missæ, consideranda est distantia loci, labor audiendi Missam, & aëris temperies, seu qualitas temporis. Et optimum indicium est, quando infirmitas impedit egredi lecto aut domo ad alia negotia æqualis vel majoris laboris, quàm sit Missam audire, nam si hæc non impedit, non est cur excuset.

quale quandoque est in valetudinariis ob lectionem Horarum, licèt non historiarum.

Æqualis, inquam, vel majoris laboris omnibus consideratis; nam, ut advertit Dicastillo suprà n. 173. contingere potest, ut valetudinarius cum jactura multò majoris sanitatis corporis oret & legat Horas Canonicas, quàm si legeret aliquam historiam gratam, aut aliquid simile, vel etiam Schachorum ludo attenderet, nimirum ipsa mortificatio naturæ, ut attendat & incumbat ad laborem, à quo abhorret, maximè nocet sanitati: quod tamen non contingit in eo labore, etiam fortasse in se majore, qui prompto & alacri animo suscipitur, ac recreationis gratiâ.

206. Quid dicendum de laborantibus quartanâ febri, fæminis gravidis,

Cæterùm juxta hæc principia judicandum est de laborantibus quartanâ febri, & de fæminis gravidis, quæ quodammodò infirmantur. Et quoniam homines sæpè magis reputant jacturam famæ vel bonorum temporalium, quàm ipsius vitæ corporalis, liquet profectò meritò excusari ab auditione Missæ, qui occasione illius timent probabiliter jacturam honoris vel bonorum temporalium alicujus momenti, prudentis viri arbitrio.

aut carentibus veste decenti vel debito comitatu?

Hâc ratione excusatur vir vel mulier, qui defectu decentis vestis vel comitatûs, non potest sine dedecore in publicum prodire: argumento leg. *In eadem causa* 10. ff. Ex quibus causis ibi: *In vinculis autem etiam eos accipimus, qui ita alligati sunt, ut sine dedecore in publico parere non possint.*

L. 19 ff. Ex quibus causis.

Hæc tamen omnia regulanda sunt juxta personarum qualitatem, & honestam patriæ consuetudinem, neque extendenda est nimium hæc licentia ad superfluos ornatus, præsertim fæminarum: & considerandum est, an in hujusmodi casibus possit aliquis secretè v. g. summo manè, vel in Ecclesia à concursu populi remota Missam audire; tunc enim non est cur excusetur, cùm non sit difficilè & incommodum vitare, & præceptum implere.

Si autem quæritur; an Pater v. g. possit hujusmodi indumenta negare filio. Respondeo cum Fagundez de quarto Ecclesiæ præcepto lib. 4. c. 1. n. 2. affirmativè, quando id judicat necessarium ad ejus correctionem; hæc siquidem correctio satis rationabilis causa est ad utrumque tam filium, quàm parentem excusandum à transgressione hujus præcepti, quæ solùm per accidens conjungitur. 207. An pater ob causam posset hujusmodi vestem negare filio?

Eodem titulo excusatur fæmina innupta, quæ passim habetur honesta, & tamen gravida est, nec potest lapsum suum occultare, nisi domi se continendo. Et idem est in quocumque casu simili, cum hac equidem limitatione, quando aliàs non potest Missam occultè audire.

Quantùm ad jacturam bonorum temporalium, ratione illius excusantur, qui timent furtum, si domum solam relinquant. Item itinerantes, qui omittunt Missam, ne comites relinquant, quando alioquin imminet probabile periculum latronum, vel sperant ab illis expensas itineris, aut certè sine illis timent aberrare, aut aliud simile incommodum, quod censeatur damnum temporale alicujus momenti. Nam solùm amittere comites viæ, si nullum aliud incommodum adjungatur, non videtur sufficere. 208. Excusat jactura bonorum temporalium.

Similiter qui oves suas, aut res similes cogitur sine custodia in agro relinquere, ut Missam possit audire, regulariter loquendo probabilem habet excusationem.

An autem si plures sint pastores ovium, debeant curare, ut factâ inter se conventione nunc unus, nunc alius ad Missam vadat; quamvis consultum sit ut ita faciant, tamen non videtur esse stricta obligatio: nec enim, inquit Dicastillo n. 179. ex vi præcepti Missæ videtur quis obligari ad subeundum onus custodiendi oves alterius pastoris, ut ille alter, sibi rependens vices, liberum faciat illi tempus audiendi Missam, cùm hujusmodi media non sint ordinaria, ad quæ solùm obligantur homines ex vi præcepti. 209. Quid faciendum pastoribus ovium quando plures sunt?

Quando autem sunt duo vel tres pastores gregis ejusdem, qui necessarii non sunt ad custodiendum gregem pro illo tempore; debent Missam audire. Quòd si sint plures Missæ diversis temporibus, omnes debent audire permutatis officiis vicissim custodiendi gregem, & eundi ad Missam. Ita Dicastillo cum aliis, quos citat. Dicastillo.

Perinde autem est ad hanc excusationem sive

sive sint oves propriæ, aut alienæ, ad quas custodiendas ex officio, vel contractu obligantur. Imo tantò magìs excusantur, quantò arctiori vinculo, scilicet justitiæ obligantur. Sed de titulo justitiæ sive officii Conclusione sequenti.

210. Excusat omne grave incommodum,

Pro fine præsentis Conclusionis Nota, sub hoc capite contineri omne temporale grave incommodum, quando sine illo Missa audiri non potest; non quasi obedientia debita Ecclesiæ, non sit meritò præferenda rebus nostris temporalibus, & corporalibus commodis, sed quia, ut superiùs diximus, non censetur hoc præceptum cum tanto onere obligare, ex benigna voluntate Ecclesiæ.

ut iter unius horæ pedes conficiendum,

Et hâc ratione excusatur, qui longum iter, v. g. unius leucæ, pedes conficere deberet; vel quamvis non sit tanta distantia, attamen est aliqua notabilis, & aliunde tempestates ingruunt & pluviæ, ita ut rem prudenter considerando, notabile censeatur detrimentum.

maximè mulieribus

Attendenda hìc quoque venit qualitas personæ; nam faciliùs est viris, maximè assuetis iterationibus, conficere iter duarum aut trium

nobilibus & delicatis.

leucarum, quàm fæminis, præsertim nobilibus & delicatis, iter unius leucæ. Opus ergo est multâ prudentiâ in his & similibus casibus, qui in infinitum quasi possunt multiplicari, dijudicandis.

211. Quid faciendum quando omnes Ecclesiæ civitatis sunt interdictæ?

Hoc tantùm adverte, si omnes Ecclesiæ alicujus civitatis essent interdictæ; extra urbem autem, vel in suburbio extaret aliquod templum liberum ab interdicto, nisi distantia sit nimia, tam viri, quàm fæminæ tenerentur eò ire ad satisfaciendum suæ obligationi, eodèm jure, quo tenerentur, si in sola illa Ecclesia, aliquantum distanti ab urbe, inveniretur Sacerdos, qui vellet celebrare; neque enim præceptum universale audiendi Missam alligatum est urbi; sed in omni loco obligat, ubi commodè potest audiri.

Hæc possent sufficere; attamen pro pleniori satisfactione benigni Lectoris adjungam paucos alios titulos excusationis, qui sunt Charitas, Officium, ac justa Obedientia, denique consuetudo. Itaque juxta communem sententiam:

CONCLUSIO XIII.

Excusat ab auditione Missæ in die Festo titulus Charitatis, Officii, ac justæ Obedientiæ, denique legitimæ consuetudinis.

212. Quinam excusentur titulo officii

De titulo charitatis quandò excuset, patet ex dictis præcedenti Conclusione, nec habeo quod addam.

Ratione porrò officii, aut justæ obedientiæ excusantur Primò, milites custodientes castrum, aut portas civitatis, aut vigilias facientes, quando sine periculo aliquo non possunt suo muneri deesse. — aut justæ obedientiæ?

Secundò, pastores ovium aut armentorum, de quibus egimus Conclusione præcedenti. Tertio, vectores mercium, & cursores, qui non possunt iis, à quibus conducuntur satisfacere, si audiant Missam.

Quartò, famuli, qui ut Dominis suis ministrent, omittunt Missam; quod intelligendum est de ministerio necessario juxta communem & ordinarium vivendi modum, vel juxta occurrentes morales & rationabiles occasiones, in quibus ipse Dominus posset idem ministerium præstare cum omissione Missæ: tunc enim certum est nec Dominum peccare præcipiendo, nec famulos parendo, quia illa est gravis & rationabilis causa, & moralis necessitas.

Interim famuli mediocrem adhibeant diligentiam, si fortè possint invenire opportunum tempus implendi præceptum, ad extraordinariam non obligantur; v. g. citiùs surgendo, & ab ordinario & moderato somno plùs justò demendo, vel aliquid simile præstando; ad hoc quippe non obligat præceptum, quamvis id consulendum sit. Quod etiam bene notandum cursoribus & mercium vectoribus.

At verò si ministerium non sit ita necessarium, sed commodè possit in alium diem, vel horam transferri, non dubium quin Domini graviter peccent præcipiendo, quod incompossibile est cum auditione Missæ, nec tantùm præcipiendo, sed etiam non adhibendo curam & diligentiam debitam; ut famuli & alii domestici Missam audiant, juxta illud Apostoli 1. Timot. 5. v. 8. *Si quis suorum & maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* — 213. Quando peccet Dominus præcipiendo aliquid incompossibile cum auditione Missæ. — 1. Tim. 5.

Sed numquid servus tenetur tali præcepto obedire? Manifestum est quòd non; quia ad hoc non censetur se obligasse; quamquam alioquin possit, ad evitandum grave incommodum. Dico, *Grave*; quia levis rixa Domini; quæ timetur obventura, pro nihilo reputari debet, ubi agitur de observatione legis Ecclesiæ. — 214. An servus tunc teneatur obedire præcepto?

Auctor sum hujusmodi famulis, qui ita frequenter & irrationabiliter impediuntur à Dominis suis, datâ opportunitate relinquere tale ministerium, ac alium Dominum, & alium modum vivendi quærere. Quòd si non possint sine gravi incommodo, excusantur juxta dicta præcedenti Conclusione à transgressione hujus præcepti, quod solum est Ecclesiasticum, & ideo non obligans cum tanto rigore, uti præcepta naturalia maximè negativa, v. g non occides, non fornicaberis, à quibus nullum præ-

præceptum Domini, aut incommodum quantumcumque magnum potest excusare. Unde si Dominus ex contemptu legis Ecclesiasticæ præciperet hujusmodi impedimenta auditionis Sacri, potiùs moriendum esset, quàm obediendum, ut liquet ex alibi sæpiùs explicatis.

Juxta hæc loquendum est de uxore respectu mariti, & de filiis respectu parentum, & de militibus respectu ducis, & de omnibus similibus, quæ nimis longum esset hìc enumerare.

Eodem titulo officii excusantur Senatores ac reliqui primarii viri, qui negotia Reipublicæ, cui præsunt in aliud tempus rejicere commodè nequeunt.

215. Consuetudo legitimè inducta excusat. cap. fin. de Consuetudine. Restat titulus consuetudinis, de quo non potest dubitari quin excuset, quando est legitimè præscriptus, argumento cap. Finalis de Consuetudine, ibi: *Licèt longevæ consuetudinis non sit vilis auctoritas, non tamen est usque adeò valitura, ut vel iuri positivo debeat præiudicium generare, nisi fuerit rationabilis, & legitimè sit præscripta.* Et leg. *De quibus* 32. ff. de Legibus, ibi: (Lex 32. ff. de Legibus.) *Inveterata consuetudo pro lege non immeritò custoditur, & hoc est ius quod dicitur moribus institutum.* Et infrà: *Quare rectissimè etiam illud receptum est, ut leges non solùm suffragio Legislatoris, sed etiam tacito consensu omnium per desuetudinem abrogentur.*

Quæ sit consuetudo rationabilis? Censetur autem consuetudo rationabilis, quæ non pugnat cum lege naturali, aut divina, nec à jure reprobatur, & aliquâ nititur ratione judicio prudentis, propter quam Princeps non solùm validè, sed etiam licitè posset legem suam revocare.

216. Quæ sit consuetudo legitimè præscripta? Porrò per consuetudinem legitimè præscriptam, intelligit jus consuetudinem ad minùs decem annorum nullis contrariis actibus interruptam. Aliqui requirunt ad præscriptionem legis Ecclesiasticæ tempus quadraginta annorum; argumento cap. *De quarta* 4. de Præscript. ibi: (cap. 4. de Præscript.) *De quarta decima, & oblationis defunctorum, Clericus ab impetitione Episcopi quadragenariâ præscriptione temporis se posse tueri videtur.* Et infrà: *Nam Romana Ecclesia tricennalem præscriptionem contra Ecclesiam non admittit.* Ita Alexander III. Salernitano Archiepiscopo.

Respondeo; loquitur Pontifex de præscriptione propriè dicta, id est, de præscriptione contra bona & jura Ecclesiæ, cujus conditiones non possunt omnes applicari præscriptioni legali, ut patet in bona fide; deinde in tempore requisito inter præsentes & absentes.

Aliàs ad præscribendum contra legem Romanam, sive Pontificiam, requirerentur centum anni, utì ex jure Canonico requiruntur ad præscribendum contra bona & jura Ecclesiæ Romanæ cap. *Ad audientiam* 13. de Præscrip. (cap. 13 eod.) ibi: *Romanam Ecclesiam, contra quam non nisi centenaria præscriptio currit.* Et cap. *Cùm vobis* 14. eodem titulo ibi: *Licèt tam legali, quàm Canonicâ sit diffinitione statutum, ut contra Romanam Ecclesiam, quæ gaudet privilegio speciali, non nisi centum annorum præscriptio locum sibi valeat vendicare.* Quòd tamen nemo Doctorum hactenus dixerit. Cùm ergo jus impræsentiarùm non distinguat, nec nos distinguere debemus. cap. 14 eod.

Rogas, quare majus tempus requiratur ad præscriptionem Dominiorum & jurium immobilium Ecclesiæ, quàm ad præscriptionem legis? Item quare hìc non requiratur bona fides, sicut ibi? 217. Quare majus tempus requiritur ad præscriptionem bonorum Ecclesiæ quàm legis?

Respondeo; quia præscriptio propria respicit jus privatæ personæ, vel communitatis habentis se per modum privatæ personæ, quæ spoliatur irreparabiliter aliquâ re, vel jure ab alia persona privata, adeoque non fuit expediens ut minori tempore, aut cum mala fide præscriptio illa curreret: sic quippe passim innocentes spoliarentur bonis suis & scelerati illis ditarentur; & Ecclesia, quæ difficulter potest bona acquirere; facilè depauperaretur, aliaque incommoda sequerentur.

At verò præscriptio legalis sive legum, nullo jure aliquem privat, sed solùm removet obligationem legis, quam communiter, quando lex per decem annos non servatur, estò cum peccato, expedit bono communi amoveri. Deinde Princeps vel conscius est consuetudinis, & ita facilè potest eam interrumpere, vel ignorat toto tempore, quo præscriptio currit, & postquam innotuit, de novo potest legem imponere. His ergo suppositis, quæ latiùs explicantur in Tractatu de Legibus.

Ratione consuetudinis excusantur ab obligatione audiendi Missam diebus Dominicis & Festivis, Primò fœminæ, quæ post partum per certos dies domi se continent, non solùm ob debilitatem, verùm etiam ob reverentiam, juxta cap. unicum de Purificatione post partum, ubi Innocentius III. scribit in hæc verba Armachan. Archiepiscopo: *Licèt secundùm legem Mosaicam certi dies determinati fuissent, quibus mulieres post partum à templi cessarent ingressu; quia tamen lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quòd postquam umbra legis evanuit, & illuxit veritas Euangelij: si mulieres post prolem emissam, acturæ gratias Ecclesiam intrare voluerint, nullâ proinde peccati mole gravantur, nec est Ecclesiarum eis aditus denegandus, ne pœna illis converti videatur in culpam. Si tamen ex veneratione voluerint aliquamdiu abstinere, devotionem earum non credimus improbandam.* 218. Ob consuetudinem excusantur mulieres post partum se domi continentes; Innoc. III.

Propter consuetudinem autem menstruam non est Missa omittenda per se loquendo, & seclusâ ægritudine, vel debilitate, quæ illi æquivaleat, ut notat Navarrus cap. 21. Manualis n. 9. argumento cap. unici jam allegati, & cap. *Ad eius* 4. dist. 5. ibi: *Quæ tamen mulier dum* non autem menstrua patientes. Navarrus.

dum ex consuetudine menstrua patitur, prohiberi Ecclesiam intrare non debet. Et infrà: *Sancta autem Communionis mysterium in eisdem diebus percipere non debet prohiberi.*

219. Objectio. Sed contrà; continuò illis verbis attexit Gregorius: *Si autem ex veneratione magna percipere non praesumit, laudanda est.* Ergo eodem modo dicere possumus; si autem ex veneratione magna abstinere voluerit ab ingressu Ecclesiae, laudanda est.

Solvitur. Suarez. Respondeo cum Suario disp. 88. sect. 6. §. *Sextum caput excusantis*; Gregorium in illis ultimis verbis non loqui de Communione praecepta; nam si quae mulier eam omitteret ob hujusmodi causam, non esset laudanda. Sic ergo dicendum est de ingressu Ecclesiae; & ita sine dubio regulariter loquendo impedimentum hoc non est sufficiens, nec de hac re introducta est consuetudo. Si tamen aliquando timeretur exterior aliqua irreverentia loci sacri, tunc posset excusatio esse sufficiens.

220. Quibusdam in locis virgines nobiles jam nubiles domi detinentur & ideo Missam omittunt. Alia consuetudo est in aliquibus locis, virginum nobilium, quae cùm jam sunt nubiles non exeunt in publicum, & ideo Missam omittunt. Quae (si rationabilis sit & sufficienter praescripta) procul dubio sufficiens est ad excusandum, non tantùm filias; sed etiam consequenter matres juxta dicta Conclusione praecedenti, quae timent aliquid honestati & bonae famae filiarum contrarium, si solae domi permaneant.

Quod Suario apparet irrationabile. Sed reverà (inquit Suarius suprà) hoc ipsum declarat consuetudinem hanc esse valde irrationabilem, & uno inconveniente dato, alia multiplicari: multò enim meliùs custodirent matres filias suas, secum eas ad Missas ducendo, quàm domi relinquendo. Neque in hoc potest esse morale periculum pudicitiae regulariter loquendo. Unde magìs auctoritatis, quàm pudicitiae causâ hoc introductum videtur, eò vel maximè, quòd hujusmodi virgines, quae hoc titulo Missam omittunt, fenestras non fugiunt, & domo exeunt ad ludos & alia publica spectacula videnda.

Quapropter licèt haec consuetudo simpliciter damnari non possit, tamen magnâ prudentiâ moderanda est, & quoad fieri potest, auferenda, praesertim omnino suadendum est, ut saltem solemnioribus Festis hujusmodi virgines Missam audiant. Nam perpetuò illam omittere intolerabile & Christianis hominibus indignum est. Haec Suarez.

Ut etiam Navarro. Consonat Navarrus suprà dicens: Nec ferenda videtur consuetudo illa, quâ nobiles puellae numquam ad Missam aut Communionem antequam nubant, egrediuntur, maximè si ad alia nuptiarum, vel ludorum Festa ducantur, aut fenestrae eis permittantur. Quamvis excusentur, si à parentibus prohibeantur, sed non illi, nisi saltem aliquot solemnioribus Festis Missas eis domi, vel foris permittant. Maximè si alias ob causas egrediantur

Transeo ad consuetudinem viduarum, quae post viri mortem per aliquot dies domo non exeunt & ea de causa Missam omittunt, quam consuetudinem, teste Suario suprà, omnes Doctores approbant, utpote fundatam tum in quadam decentia, & honestate viduali, tum etiam in rationabili significatione & ostensione tristitiae. Cum hac tamen limitatione, ut tempus illud non prolongetur nimiùm, v. g. per annum, aut plures menses. 221. Quid censendum de consuetudine viduarum quae post viri mortem per aliquot dies domo non exeunt.

Sed non existimo, inquit Suarez, posse hanc moderationem unâ regulâ pro omnibus definiri: nam in faeminis nobilioribus solet esse consuetudo, ut longiori tempore domi maneant, quàm in aliis.

Unde Navarrus suprà n. 4. loquens de consuetudine insignis cujusdam Hispaniae Provinciae, in qua nobiliores viduae toto anno domi se continent, & non audiunt Missam, ait difficilè defendi posse ejusmodi consuetudinem non valere, modò ad alia non egrediantur; quia negari non potest, posse ferri legem quae aliquâ justâ de causa praeceptum hoc relaxaret aliquibus ad semestre, vel annum, & consequenter credendum est idem fieri posse consuetudine, cùm quidquid induci potest humanâ lege, possit & consuetudine, & haec causa videtur justa in terris, in quibus facilè de viduis malè praesumitur. Navarrus.

Addit: laude dignam futuram viduam, quae hâc consuetudine posthabitâ, imitaretur nobiles illas & gloriosas Martham & Magdalenam Lazari sancti sorores in eo, quòd ut illae, non obstante luctu, quo fratrem recèns mortuum lugebant, egressae fuerunt ad excipiendum Dominum Jesum adhuc mortalem, ita ipsa exiret ad videndum eum jam immortalem & gloriosissimum in Sacramento existentem, & exorandum, ut sicut Lazarum è sepulchro eduxit, sic sui mariti animam à Purgatorio (si est in illo) educat. Haec ille.

Itaque si reverà consuetudo introducta est, & praescripta, & Praelati Ecclesiae non contradicunt, ab unaquaque faemina servari potest; quia per talem consuetudinem abrogatum est praeceptum audiendi Missam in hac parte: pertinebit tamen ad Episcopos modum ponere hujusmodi consuetudini, ut non nimiùm extendatur. 222. Si praescripta est, potest servari ab unaquaque faemina.

His ita constitutis de causis excusantibus ab hac obligatione, duas superesse video difficultates. Prima, an qui non potest Missam integram audire, quia venit v. g. in medio Missae ultimae, teneatur saltem audire illam partem quae restat? Mea sententia est:

CONCLUSIO XIV.

Excusatus à consecratione, & communione, excusatur à toto.

223. *Sententia Joannis Sanchez.* SAnchez in Selectis disp. 15. n. 5. sic asserit: Probabile judico accedentem ad audiendum Sacrum tempore quo Præfatio dicitur, & non extat aliud celebrandum, minimè teneri reliquis illius Missæ interesse, quamvis oppositum doceant aliqui. Et à fortiori qui tantùm posset usque ad consecrationis tempus interesse, non censeretur adstrictus usque ad illud assistere, cùm in illa parte præceptum de audiendo Sacro nequeat impleri quoad substantiam, quod utrumque constat ex usu Fidelium, etiam timoratorum.

224. *Rejicitur.* Si credere fas est. Cur enim Fideles, si commodè possent, nollent interesse consecrationi & communioni? Immo deberent, quia sic reverà implerent præceptum quoad substantiam, cùm tota substantia Sacrificii consistat vel in sola consecratione, vel saltem in consecratione & communione; quo ergo jure excusarentur? *Potens interesse consecrationi & communioni, tenetur.*

Probatur à Thom Sanchez, Et ideo non excusari docet Sanchez in Decal. l. 1. cap. 19. n. 6. quia, inquit, ea quæ à consecratione usque ad consumptionem continentur, sunt maximè necessaria, & per se primò intenta in præcepto audiendæ Missæ, utpote in quibus substantia Sacrificii consistit; reliqua autem sunt accidentariò annexa, ad ejus perfectionem, majoremque solemnitatem.

& confirmatur à simili. Confirmat à simili: Sicut quamvis præceptum jejunii unius diei sit quoad substantialia individuum, ut unicam comestionem & abstinentiam à carnibus, nec obliget quando aliquid ex substantialibus impleri nequit: at quoad accidentaliter per illud injuncta est dividuum, ut horam refectionis. Ac proinde qui culpâ suâ, aut necessitate coactus horam anticipat, tenetur in reliquo substantiam jejunii servare. Ita Sanchez.

225. *Simile ab Auctore rejicitur.* Planè tenetur in reliquo servare, nec ille tantùm, sed etiam qui suâ culpâ, vel necessitate coactus sumpsisset duas refectiones in piscibus, ut ostendit praxis omnium timoratorum, qui sæpiùs judicant se excusari ab abstinentia à secunda refectione, & tamen non audeant propterea comedere carnes. Non ergo, ut Sanchez videtur hìc velle, præceptum jejunii quoad substantialia est individuum, sed reverà dividuum.

Quidni similiter dixero, præceptum audiendi Missam esse dividuum, non tantùm quoad accidentalia, verum etiam quoad substantialia, si talia sint consecratio & communio? Nonne plures docent illum implere substantiam præcepti, & ideo non peccare mortaliter, qui omissâ consecratione reliquis partibus Missæ assistit? Quod si verum est, nescio quare non teneatur assistere.

Nam quod ait Lugo disp. 22. n. 6. qui non adest tempore consecrationis, non offert Sacrificium illud, nisi generali ratione, sicut alii omnes Fideles; falsum est in illa sententia, quæ consequenter docet, essentiam Sacrificii potiùs consistere in communione, quàm in consecratione, aut saltem æqualiter in utraque. *Lugo.*

Si dixeris cum Lugone: Feriâ 6. Hebdomadæ sanctæ non tenemur adesse Officio illius diei, etiam occurrente Festo; quia deest consecratio. 226. *Objectio.*

Respondeo, non præcisè quia deest consecratio; sed quoniam officium illud reverà non est Sacrificium, in quocumque tandem ratio essentialis Sacrificii constituatur. Non enim secundùm illos Doctores quælibet communio est Sacrificium; sed illa tantùm, quæ est quasi intrinsecum complementum præcedentis consecrationis, quod non magis convenit communioni, quæ fit à Sacerdote in Officio illius diei, quàm cuilibet alteri, à laico factæ eodem die ex hostiis die præcedenti consecratis. *Responsio.*

Cæterùm quia verius est Sacrificium essentialiter consistere in sola consecratione, & per consequens non implere essentiam præcepti, qui vel soli consecrationi non assistit, ideo saltem probabile est, eum, qui nullo modo posset adesse tempore consecrationis, licèt posset adesse omnibus aliis partibus, non obligari ad eas audiendas. 227. *Qui consecrationi non potest adesse, non tenetur audire alias partes.*

Dicitur: *Qui nullo modo posset adesse*; nam (ut notat Lugo suprà) si quis eo tempore ingressus fuisset Sacristiam, ut afferret aliquid ad cultum Sacrificii necessarium, ille aliquo modo diceretur adesse consecrationi & facere unum corpus cum aliis, qui assistunt.

Ex quo patet magìs probabilem esse, imò probabilissimam nostram Conclusionem, quæ excipit tempus consecrationis & communionis, quia saltem in his duobus consistit tota essentia & substantia Sacrificij: jam autem qui excusatur à tota substantia actionis præceptæ, videtur etiam excusari ab his, quæ sunt merè accidentalia, ut satìs ostenditur in præcepto jejunii, quo nemo obligatur ad horam refectionis, qui excusatur ab unica refectione, & abstinentia à carnibus. 228. *Multò magìs si nec consecrationi nec communioni.*

Ratio ergo à priori Conclusionis est, quia præcipitur Missa, ut quædam actio perfecta, saltem substantialiter, ita ut mereatur nomen Missæ; porrò cæteræ partes, ut clarum est, non merentur nomen Missæ simpliciter & sine addito. *Ratio à priori.*

Solùm obstare videtur, quòd qui reliquas partes omitteret sine legitima excusatione, & solùm assisteret consecrationi & communioni, gravi- 229. *Objectio.*

graviter peccaret contra hoc præceptum, in quo illæ partes accidentales differunt ab hora jejunii, quæ licèt præveniatur, equidem non incurritur reatus peccati mortalis contra præceptum jejunii.

Solutio. Respondeo; ideo peccaret, qui assisteret soli consecrationi & communioni, quia potest reliquas partes audire per modum partium unius integri Sacrificii, adjungendo videlicet illas consecrationi & communioni; præcipitur autem ab Ecclesia auditio integri Sacrificii, ut patet ex Conclus. 1. & 2. præsentis sectionis, & cùm aliunde sint pars notabilis, si non dignitate, saltem quantitate (in quo distinguuntur ab hora jejunii) ut ibidem probatum fuit, omissio erit peccatum mortale.

Partibus essentialibus deficientibus, aliæ non censentur partes integrantes. At verò in casu Conclusionis non potest illas partes audire per modum partium integri Sacrificii, cùm desint partes substantiales Sacrificii; adeòque ipsum Sacrificium. Ergo nulla obligatio, nequidem sub veniali illas audiendi, cùm materia præcepta non sint illæ partes, nisi in quantum partes Missæ; sic enim & non aliter merentur nomen Missæ, quo utitur Ecclesia in suo præcepto.

230. Objectio. Dices, qui excusatur à præcipua parte Horarum Canonicarum, non propterea excusatur à reliqua: ergo pari ratione, qui excusatur à præcipua parte Missæ, non ideo excusatur à reliqua.

Responsio. Excusatus à præcipua parte Horarum excusatur à reliqua, Respondeo Negando Antecedens, si intelligas de præcipua parte singularum Horarum. Et ratio est superiùs tacta; quia videlicet unaquæque Hora præcipitur ut quædam actio perfecta, & ideò si non possit recitari, ita ut nomen illud mereatur, non nascitur, aut remanet obligatio illam recitandi. Porrò minor pars Primæ non potest dici Prima, sed oportet, ut saltem præcipuæ, & quasi substantiales partes recitentur. Unde tametsi quis ex singulis

intelligendo de præcipua parte singularum Horarum. Horis posset aliquas partes minùs principales legere, estò etiam omnes simul sumptæ facerent partem notabilem Officii, equidem non tenetur legere.

231. etsi illam omittens sine causa graviter peccaret. Nec obstat, quòd qui illas omitteret sine causa, peccaret graviter; nam hic potest eas legere per modum Canonici Officii adjungendo cæteris partibus; ille autem non. Præceptum itaque est recitare divinum Officium, idque integrè: contra illud præceptum facit posterior; secùs prior.

Impotens recitare Matutinum fortè tenetur ad Primam. An autem qui non potest recitare Matutinum v. g. teneatur Primam legere, si commodè possit, fortè quòd sic; quoniam singulæ Horæ sunt per se Officium divinum, & per modum illius dici possunt, quamvis omnes simul constituant unum Officium integrum, quod præcipitur per unicum quidem præceptum formale & totale; attamen per multa partialia & virtualia.

Ex quo citiùs cognoscitur disparitas inter auditionem Missæ, & recitationem Horarum Canonicarum; siquidem præceptum Missæ unicum est, formale & virtuale; & ideo qui excusatur à principaliori parte, excusatur à toto, juxta illud communiter receptum: *Maior pars trahit ad se minorem*, argumento leg. *Quod maior pars.* 19. ff. Ad municipalem, ubi sic dicitur: *Quod maior pars Curiæ efficit pro eo habetur, ac si omnes egerint.* Et cap. 1. De His quæ fiunt à majori parte Capituli, ibi: *Cùm in cunctis Ecclesiis quod pluribus & sanioribus Fratribus visum fuerit incunctanter debeat observari.* Et infrà: *Quocirca præsenti Decreto statuimus, ut nisi à paucioribus & inferioribus aliquid rationabiliter obiectum fuerit & ostensum, appellatione remotâ prævaleat semper & suum consequatur effectum, quod à maiori & saniori parte Capituli fuerit constitutum.* Sed de his plura alibi. 232. Disparitas inter auditionem Missæ & Horas Canonicas. L. 19 ff. Ad municipalem. Cap. 1. de His quæ fiunt &c.

Certè inveniuntur, qui existimant, excusatum à majori parte omnium Horarum copulatim, à singulis liberum esse, tametsi commodè aliquam integram Horam posset recitare: pro qua sententia communiter citatur Navarrus De Oratione cap. 11. n. 15. 233. Quorundam sententia dicentium excusatum à majori parte Horarum copulatim, à singulis liberum esse. Navarrus.

Nihilominus puto commodè eum posse intelligi de Horis singulis disjunctivè; sic enim ait n. 16. in fine: Et consequenter (scilicet ad præceptum Missæ) licèt præceptum de Horis dicendis obliget ad dicendam partem earum majorem, si eam dicere potest, estò non posset totas, non tamen obligabit ad dicendas particulas aliquas earum, quas dicere potest, si aliàs totas non posset, quia præcipiens hoc non intendit.

Hæc de prima difficultate. Propono secundam, quæ imponet finem huic disputationi, & quæro, an excusatus ab auditione Missæ diebus Dominicis, & Festivis, teneatur ad orationem privatam, concionem, dilectionem Dei super omnia, aut alia pia opera? Responsio erit

CONCLUSIO XV.

Excusatus ab auditione Missæ diebus Dominicis & Festivis, nullo jure tenetur ad orationem privatam, concionem, dilectionem Dei super omnia, contritionem: aut alia pia opera,

Est communis: quo enim jure teneretur? Non naturali, ut patebit ex dicendis. Non etiam jure divino positivo, siquidem ubi illud exstat? Et simili modo argumentari possumus de jure 234. Probatio Conclus.

de jure humano; præsertim cùm consuetudo & praxis ab omnibus, etiam timoratis, recepta, nullam hujusmodi obligationem agnoscat.

obstare videtur Scotus, Solùm obstare videtur auctoritas Doctoris Subtilis 3. dist. 9. q. unicâ n. 5. in fine, & dist. 27. q. unicâ n. 18 Primo loco sic ait: *Et si aliqua necessitas excuset ab executione hujus actûs, quem determinavit Ecclesia, necesse est implere illum in aliquo æquivalente, ut saltem die illo, specialiter deputato cultui divino, aliquis actus habeatur relatus immediatè in Deum ad ejus reverentiam.*

Quis autem sit ille actus, videtur specificare postremo loco dicens: *Illud præceptum affirmativum Deut. 6. & Matt. 22:* Diliges Dominum Deum tuum &c. *non tantùm obligat semper ad oppositum fugiendum, ne scilicet insit actus odij; sed obligat pro aliquando ad actum illicitum, quia ille actus est circa finem, ex cujus bonitate descendit omnis bonitas moralis in actibus, qui sunt ad finem. Sicut igitur homo tenetur habere aliquem actum virtuosum, ita tenetur habere aliquem actum illius præcepti circa finem gratuitè diligendum. Quando autem fit hoc, fortè determinavit hoc illud præceptum divinum*, Sanctifica Sabbatum. *Et*, Maneat unusquisque apud se, *id est, recolligendo se, & ascendendo ad Deum suum. Et Ecclesia specificavit quantùm ad Missam audiendam in die Dominico de Consecrat. dist. 1. cap. Missas.*

asserens tunc esse obligationem diligendi Deum; Ergo juxta mentem Scoti, quando legitimum fuerit impedimentum audiendi Missam, saltem erit obligatio diligendi Deum super omnia ex illo præcepto divino, *Diliges Dominum Deum tuum* &c.

235. sed tantùm loquitur dubitativè. Respondeo; Scotus in hoc secundo loco nequaquam loquitur assertivè, sed dubitativè, ut satis significat ly *Fortè*; & meritò sic locutus fuit: quoniam aliis actibus tum internis, tum externis potuerunt Judæi Sabbatum sanctificare; atque indubiè sanctificarunt per abstinentiam ab operibus servilibus, & oblationibus suorum Sacrificiorum.

In Scriptura sacra ubi præcipitur sanctificatio Sabbati, nulla fit mentio dilectionis. Exod 20. Profectò in Scriptura Sacra, ubi Dominus præcipit sanctificationem Sabbati, nulla fit mentio dilectionis Dei super omnia, sed abstinentiæ tantùm ab operibus servilibus, si sonum litterarum attendimus. Nam cùm Exod. 20. v. 8. dictum fuisset: *Memento ut diem Sabbati sanctifices*, continuò subjungitur v. 9. & 10. *Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua. Septimo autem die Sabbatum Domini Dei tui est: non facies omne opus in eo, tu & filius tuus, & filia tua, servus tuus & ancilla tua, jumentum tuum & advena, qui est intrà portas tuas.* Nihil autem dicitur de eliciendo actu charitatis.

236. Exod. 6. Similiter cap. 16. post illa verba v. 29. *Maneat unusquisque apud semetipsum*, illicò attexitur: *Nullus egrediatur de loco suo die septimo*; scilicet ad colligendum manna, utì priùs aliqui de populo fecerant. Et v. 23. sic ait Moyses ad populum: *Hoc est quod locutus est Dominus: Requies Sabbati sanctificata est Domino cras: quodcumque operandum est facite, & quæ coquenda sunt, coquite.* Quasi diceret: Hæc est requies Sabbati non operari, etiam ea quæ ad vescendum pertinent.

Et quamvis credibile sit in hac sola negatione non fuisse observationem illius præcepti, *sed*, ut ait Scotus in primo loco, *in actu positivo, in sanctificando, id est, magnificando Deum*, unde constat quòd ille actus debuerit esse dilectio Dei super omnia? Nonne in lege nova sufficit auditio Missæ? Et quotusquisque audit Missam ex vera dilectione Dei super omnia? Ex mille fortè non unus, & tamen omnes satisfaciunt præcepto divino de sanctificando Sabbato, & præcepto Ecclesiæ de audienda Missa.

Interim cùm nullum aliud tempus certum pro adimpletione præcepti charitatis inveniatur designatum, & illud tempus specialiter sit deputatum ad cultum divinum, qui cultus maximè consistit in actu dilectionis super omnia, congruenter asseruit Scotus, fortè tunc esse obligationem ad illum actum, etiam quando aliunde non excusor ab auditione Missæ. Quod Franciscus del Castillo de Virtutibus Theologicis disp. 4. de præceptis Charitatis q. 1. n. 10. intelligit de primo actu Charitatis, id est, quando homo numquam elicuit actum charitatis. 237. Sententia Franc del Castillo.

Probat primò ex fine extrinseco Dei præcipientis; quia sanctificare Sabbatum sicut decet, sicut ex divina ordinatione importat ipsum Deum adorare, quod præstatur à nobis in Missa, quando Corpus & Sanguinem ejus adoramus, & Judæi ipsum adorabant in oblationibus suorum Sacrificiorum, ita importat ex divina ordinatione, ipsum amare super omnia, si aliàs numquam quis illum super omnia, & propter se amavit; non enim est major ratio unius quàm alterius. Probatur primò.

Sed hæc probatio in duobus deficit: nam inprimis finis extrinsecus Legislatoris non cadit sub legem, ut communiter sentiunt Doctores, & ipse Dicastillo insinuat, quando in secunda probatione, meliori, ut vocat, quam mox adjungemus, fatetur hoc præceptum; *Sanctifica Sabbatum*, posse secundùm substantiam adimpleri, absque adimpletione præfatæ dilectionis. 238. Hæc probatio in duobus deficit.

Secundò, major ratio unius, quàm alterius est, voluntas Legislatoris, qui adorationem suam determinavit ad diem Sabbati; porrò amorem præcepit exhiberi quocumque tempore opportuno.

Quod probè intelligens præfatus Auctor: Melius, inquit, probatur hæc sententia ex eo, quòd per hoc præceptum: *Sanctifica Sabbatum*, assignatur tempus opportunum diligendi Deum super omnia, sicut & ipsum adorandi; ergo & assignatur tempus necessarium adimplendi- 239. Alia probatio ejusdem Auctoris.

plendi hoc præceptum, si aliàs non est adimpletum: ergo tunc obligat ex fine intrinseco ipsius præcepti, ratione præcepti dilectionis Dei, licèt non ratione sanctificationis Sabbati, siquidem hoc secundùm substantiam potest adimpleri absque adimpletione præfatæ dilectionis.

Itaque ex diversis verbis constat præceptum dilectionis, & tempus, in quo est necessariò adimplendum. Nam primum constat ex illis: *Diliges Dominum Deum tuum* &c. Et secundum constat ex illis: *Sanctifica Sabbatum*; quia hoc non sanctificatur in eo, qui numquam elicuit actum dilectionis Dei, si in tali die non elicit prædictum actum. Hactenus Dicastillo.

240. quæ etiam impugnatur.
Sed contrà; si præceptum sanctificationis Sabbati secundùm substantiam potest adimpleri absque adimpletione præfatæ dilectionis: quomodo verum est, Sabbatum non sanctificatur in eo, qui numquam elicuit actum dilectionis Dei, si in tali die non elicit prædictum actũ? An fortè implet præceptũ sanctificationis secundùm substantiã, qui non sanctificat?

Sanè quodcumque tempus, in quo sufficienter proponitur Deus ut summè amabilis, opportunum est, immo fortè necessarium adimplendi præceptum Charitatis, si aliàs non est adimpletum. Planè autem per accidens est, quòd hoc fiat in die Dominico; nec puto quempiam posse expectare diem Dominicum ad satisfaciendum huic præcepto dilectionis, cui ita Deus proponeretur die Lunæ v. g. aut Martis, aut Mercurii.

241. Quæ fuerit mens Scoti.
Cæterùm manifestum est Doctorem Subtilem non posse intelligi, quidquid dicat ille Auctor, de primo actu dilectionis, ut patet ex postremis ejus verbis: *Et Ecclesia specificavit quantùm ad Missam audiendam in die Dominico*: non in uno die Dominico, sed in omnibus totius anni: ergo non pro uno actu, seu primo actu diligendi, sed pro frequentia actuum dilectionis. Neque enim tantùm semel in vita obligat præceptum dilectionis, sed sæpiùs, ut communiter docent Theologi, quamvis omnino efficaciter non possit probari.

die Dominicâ non est præcepta Dei dilectio.
Ut ut sit de hac re, sive præceptum dilectionis dixeris obligare tantùm semel in vita, sive frequentiùs, videlicet singulis diebus Dominicis, aut alio tempore indeterminato; nimìs verum est millenos & millenos homines fortè nec ullo die Dominico totius anni elicere actum dilectionis Dei super omnia, quos tamen nemo ideo arguit de peccato, sive contra præceptum dilectionis, sive contra præceptum auditionis Missæ.

242. An Ecclesia actum dilectionis commutaverit in auditionem Missæ?
Dicere autem, Ecclesiam actum dilectionis commutasse in auditionem Missæ, vel potiùs determinasse ad auditionem Missæ, ex quocumque demùm motivo extrinseco proveniat, ut sic esset, quid tum? Ergo qui excusatur ab auditione Missæ, tenetur implere illum actum in aliquo æquivalente, v. g. elicere amorem Dei super omnia; Nego Consequentiam.

Hic commutatione admissâ excusatus à Missa, non obligatur ad dilectionem.
Immo oppositum magìs sequitur, scilicet, ergo excusatus ab auditione Missæ, non tenetur ad actum dilectionis Dei super omnia; etenim suppositâ illâ determinatione Ecclesiæ, cessat obligatio præcepti divini, quæ anteà erat indeterminata: ergo qui excusatur ab obligatione ab Ecclesia determinata, ad nihil ampliùs obligatur; quoniam obligatio indeterminata nulla est, quousque accesserit determinatio.

Probatur à simili.
Sicuti si quis vovisset actum aliquem bonum in genere, determinandum v. g. à Petro, & Petrus determinasset eum ad auditionem Missæ, numquid excusatus legitimè ab illa auditione, ad quidpiam æquivalens obligaretur ex vi voti sui? Minimè.

243. Aliud simile.
Similiter, Superior commutavit votum meum v. g. jejunii in auditionem Sacri; nùm excusatus ab auditione Sacri teneor servare jejunium, si commodè possim? Omnes negant: quoniam per commutationem, obligatio prioris voti omnino est exstincta, adeoque non potest reviviscere nisi per novam voluntatem voventis; argumento cap. 29. *Si illic* 23. qu. 4. ibi: *Si illic ubi hæc acta sunt, præsentibus utrisque constiterit & satisfecisse Stephanum; & supplicatione suscepta eum, qui malè tractatus est, ignovisse, semel in oblatione remissa punitio, recidivo dolore non debet iterari.* Clariùs Lege, *Quæres* 98. ff. de Solut. § *Aream*, ibi: *Nec admissum est quod Celsus ait, si idem rursus lege aliquâ servus effectus sit, peti eum posse; in perpetuum enim sublata obligatio, restitui non potest.* — Cap. 29. 23. q. 4. — L. 98. ff. de Solut.

Consimiliter ergo obligatio ad alios cultus divinos, ex præcepto divino indeterminato debitos, in perpetuum quasi sublata per præceptum audiendi Missam, restitui non potest, vel ad aliud quidpiam determinari, nisi per voluntatem Ecclesiæ. Porrò Ecclesiam voluisse Fideles obligare in defectum Missæ ad aliquem actum, sive cultum, internum, vel externum, nullum est indicium.

244. Solvuntur jura in contrarium.
Nam jura, quæ in contrarium possent adferri, loquuntur generaliter, & videntur præcipere præter auditionem Missæ, privatam orationem, & concionem; non autem in defectum Missæ, de quo particulari casu hìc solùm tractamus. Dico, *Videntur præcipere*, quia reverà non præcipiunt, ut bene ostendit Suarius tom. 1. de Religione lib. 2. cap. 16. sed consulunt quod optimum est. — Suarius.

Sententia Marchantii.
Unde non est audiendus Marchantius to. 2. Tribun. tract. 4 tit. 2. q. 4. conclus. 2. quæ talis est: Ex præcepto divino primævo: *Memento ut diem Sabbati sanctifices*, tenetur qui Missam non audit in die Dominica, Deum

ſpeciali cultu colere. Et concluſ. 3. ſequentis tenoris: Qui nullo cordis motu vel cultu Deum in Dominica colit, peccat mortaliter. Non eſt, inquam, in his audiendus ille Auctor; quoniam contradicit communi ſententiæ abſque ſolido fundamento. Quod enim illud eſſet?

245. **Ejus fundamentum.** Præceptum, inquis, divinum morale & naturale de colendo Deum unâ die ex ſeptem; quod à principio creaturæ ſemper ſic intellectum. Unde tum in veteri Synagoga, tum in Eccleſia Chriſtiana pro communi populo ritus ſingulares determinati erant, qui quidem ita communiter obſervabantur, ut tamen caſu quo illi non obſervarentur, nil demeretur de ſubſtantiali ratione præcepti, quæ erat aliquem cultum Deo impendere iſtâ die. Ita Marchant. Sed hæc vera eſſe, neque Scriptura ſacra proloquitur, neque Traditio. An fortè ſic intellexerunt Sancti Patres & Concilia?

An SS. PP. agnoverint præceptum divinum colendi Deum unâ die ex ſeptem? Sic intellexerunt, inquit prædictus Auctor, Sancti Patres, qui paſſim dicunt, hominem illam diem debere expendere in operibus divinæ laudis, & ſalutis. Expreſſè Sanctus Gregorius lib. 11. Epiſtolâ 3. ad Cives Romanos: *Dominico* (ait) *die à labore terreno ceſſandum eſt, atque omni modo Orationibus inſiſtendum, ut ſi quid negligentia per ſex dies agitur, per diem Reſurrectionis Dominicæ expietur.* **S. Greg.** Et Sanctus Auguſtinus Serm. 251. de Tempore: *Obſervemus*, inquit, *diem Dominicam Fratres, & ſanctificemus illam, ſicut Antiquis præceptum eſt de Sabbato* &c. Et infrà agens de iis, qui non poſſunt venire ad Eccleſiam, ut cum aliis orent. *Qui verò*, inquit, *hoc non poſſit, ſaltem in domo ſua oret, & non negligat Deo ſolvere votum, ac reddere penſum ſervitutis.*

246. **An Concilia agnoverint?** Videatur & Concilium Matiſconenſe ſecundum ſub Guntrano Rege, & Pelagio II. Pontifice can. 1. ubi poſtquam prohibuit ſervilia opera: *Eſtote*, inquit, *omnes hymnis & laudibus Dei animo, corporeq; intenti. Si quis veſtrum proximam habeat Eccleſiam, properet ad eandem, & ibi die Dominico ſemetipſum precibus lachrymiſq; afficiat, ſint oculi, manuſq; veſtra toto illo die ad Deum expanſa.* Hucuſque Marchantius.

Exponuntur Concil. & PP. Reſpondeo: Canon ille, aliique ſimiles vel intelliguntur de Orationibus, quæ in ipſa Miſſa fiunt, vel continent conſilium, non præceptum, aut certè indicant finem præcepti extrinſecum, qui finis non cadit ſemper ſub præceptum. Conſimiliter explicari poſſunt & debent dicta Sanctorum Patrum.

247. **Præceptum divinum colendi Deum non obligat ſemel in ſeptimana:** Et verò licèt nullatenus inficiar, ſed lubens admittam, dari aliquod præceptum divinum naturale de colendo Deo; equidem quòd illud obliget, idque ſub mortali, unâ die ex ſeptem, ſecluſo alio quocumque præcepto poſitivo ſuperaddito, haud facilè quiſpiam mihi perſuaſerit.

Quæ enim ratio hujuſmodi obligationis? An quia ſex diebus Deus perfecit opus creationis, & ſeptimo die requievit ab omni opere, illumque ſanctificavit? Sic enim legimus Gen. 2. cap. v. 1. 2. & 3. *Igitur perfecti ſunt cæli & terra, & omnis ornatus eorum. Complevitq; Deus die ſeptimo opus ſuum quod fecerat: & requievit die ſeptimo ab univerſo opere, quod patrarat. Et benedixit diei ſeptimo, & ſanctificavit illum, quia in ipſo ceſſaverat ab omni opere ſuo, quod creavit Deus ut faceret.* **Contrarium non probatur ex Scriptura Geneſ. 2.**

Hæc quidem ratio probat, oppidò convenire, ut in memoriam tanti beneficii, Deum colamus unâ ex ſeptem diebus, & ideo Deum in veteri Lege, Eccleſiam autem in nova Lege, meritò unam diem deſignaſſe, in qua quilibet teneretur, etiam ſub mortali, colere Deum certo aliquo ac determinato cultu; interim tamen ſi quis ante Legem veterem, in qua primò lata fuit lex de ſanctificando Sabbato, coluiſſet Deum ſingulis tantùm octiduis, aut decem diebus, neſcio quomodo ex illa ratione convinceretur reus peccati mortalis.

Quid ergo ad Scotum 3. diſt 9. qu. unicâ n. 5 Reſpondet Scholium præfixum num. 4. Doctorem loqui de congruitate, non de neceſſitate ſtricta præcepti. Ita Ovando hîc a. 2. in fine: & Angles 4. q. de contritione art. 5. Legi Angles loco citato, ubi nulla fit mentio congruitatis, ſed ſolùm dicitur, quòd Scotus dubitans loquatur. Interim æquivalens illud nimìs incertum eſt & vagum, ut de ipſo fieri poſſit, vel latum cenſeatur aliquod præceptum ſtrictè obligans, ſaltem Eccleſiaſticum; nam Eccleſia ſolet præcipere materiam certam & determinatam, ut patet ex omnibus præceptis. 248. **Explicatur Scotus de ſola congruitate. Ovando. Angl.**

Cùm ergo Scotus non aſſignet aliquod determinatum æquivalens, ſignum eſt, quòd non loquatur de ſtricta obligatione legis Eccleſiaſticæ, ſed ſolùm de magna congruitate, utique propter præceptum divinum, quod obligat ad aliquando Deum colendum, & ad quod adimplendum dies Dominicus, utpote ſpecialiter ad Dei cultum deputatus, maximè eſt opportunus.

Sed dicet aliquis; ly *Neceſſe eſt*, quo utitur Scotus, æquipollet verbo præceptivo. Fateor, & ideo communiter ſignificat ſtrictam obligationem; equidem fieri poteſt ut propter materiam ſubjectam, quæ non eſt capax ſtrictæ obligationis, vel aliam circumſtantiam, ſolùm importet congruentiam ſive congruitatem. 249. **Objectio ſolvitur.**

Veluti eſtò verba præceptiva in actu exercito, qualia ſunt: *Fac*, *Faciant*, *Nemo audeat*, & ſimilia de ſe ſufficerent ad conſtituendam legem propriè dictam, ut putat Suarez lib. 3. de leg. cap. 15. nu. 8. nihilominus ex materia ſubjecta & aliis circumſtantiis fieri poteſt &

de

de facto sæpiùs fit, ut non significent rigorosum præceptum, sed tantùm saluberrimum consilium.

250. Sententia Poncii. De cætero putat Poncius in suo Commentario ad illa verba Scoti, magis consonum esse menti ipsius, quòd intelligantur de necessitate præcepti, ita, inquit, ut qui id non faceret, peccaret: nam ipse putat determinatum esse diem Dominicum pro observantia hujus præcepti affirmativi: ergo unusquisque, qui eo die poterit illud observare, tenebitur, & si non poterit ipsum uno modo observare, nempe audiendo Sacrum, debet alio modo si poterit. Hæc ille.

Dico ego, ut hæc esset mens Scoti de die Dominico, attamen non de aliis diebus Festivis, de quibus etiam loquitur nostra Conclusio, nullatenus autem Scotus, ut patet ex textu. Interim communior sententia negat strictam obligationem etiam in die Dominico; nec puto Confessarios in Confessionibus, neque Concionatores in Concionibus de hac obligatione proponenda suis pœnitentibus vel auditoribus multùm esse solicitos; quamvis alioquin optimum consilium sit non solùm diebus Dominicis & Festivis, sed etiam ferialibus Missæ Sacrificio, aut alio actu adorationis colere Deum, cui sit honor & gloria per infinita sæculorum sæcula AMEN.

AD MAJOREM DEI,

DEIPARÆ IMMACULATE CONCEPTÆ

AC SERAPHICI PATRIS NOSTRI

FRANCISCI

GLORIAM.

PRIVI-

PRIVILEGIUM CÆSAREUM.

VIrtute Privilegii S. Cæsareæ Majestatis super impressione & distractione librorum per Fratres Minores Regularis & Strictioris observantiæ concessi, facultatem facimus *Hieronymo Nempæo* Typographo Lovaniensi, ut imprimat & distrahat hanc secundam Partem Theologiæ Sacramentalis Auctore Reverendo Admodum P. F. JOANNE BOSCO Ordinis Fratrum Minorum Strictioris Observantiæ Provinciæ nostræ Inferioris Germaniæ S. Theologiæ Lectore Jubilato cum plenario usu privilegii Cæsarii præfati, idque pro prima illius editione. Actum Bruxellæ in Conventu nostro Fratrum Minorum Strictioris Obs. die 14. Augusti 1667. sub nostro Chyrographo Officiique sigillo minori.

F. JACOBUS DE RIDDERE *Commissarius Generalis FF. Minorum Germano Belgicus.*

PRIVILEGIUM REGIS HISPANIARUM.

PHILIPPI IV. Regis Hispaniarum &c. Privilegio cautum est, ne quis *Theologiam Sacramentalem Scholasticam & Moralem Auctore* F. JOANNE BOSCO *Ordinis FF. Minorum S. Theologiæ Lectore Iubilato* in toto vel in parte, conjunctim vel divisim imprimat, aut alibi impressam, in hasce Ditiones importet, retineat vel divendat, præter Typographum Juratum ab eodem Auctore deligendum; idque sub pœna confiscationis & amissionis librorum, & insuper aliâ gravi mulctâ; ut latiùs patet in litteris patentibus desuper Bruxellæ in Supremo Consilio Brabantiæ expeditis die 11. Julii Anno 1665. de more sigillatis & signatis.

LOYENS.

VIRTUTE præmissi Privilegii Regii do HIERONYMO NEMPÆO Typographo Lovaniensi facultatem imprimendi ac distrahendi Secundam Partem meæ *Theologiæ Sacramentalis* primæ Editionis. Datum Lovanii die 28. Septemb. Anno 1667.

F. JOANNES BOSCO.

INDEX

INDEX RERUM PRÆCIPUARUM

Quæ in hac secunda Parte continentur.

A

CAPEL-

D

DIACO-

INDEX RERUM.

EUCHARISTIÆ INSTITUTIO.

EUCHARISTIÆ ESSENTIA.

EUCHARISTIÆ UNITAS.

Sunt

Non

An

EUCHARISTIÆ FORMA.

EUCHARISTICA CHRISTI PRÆSENTIA.

Uti

EUCHARISTICA TRANS-SUBSTANTIATIO.

Potuit

EUCHARISTICÆ ACTIONES, ET PASSIONES.

EUCHARISTICÆ SPECIES.

EUCHARISTICARUM SPECIERUM CORRUPTIO.

EUCHARISTIÆ MUTATIONES.

EUCHARISTIÆ CULTUS.

EUCHARISTIÆ EFFECTUS.

EUCHARISTIÆ SUMPTIO. PRÆCEPTUM DIVINUM.

Contra-

EUCHARISTIÆ PRÆCEPTUM ECCLESIASTICUM.

Quæ

DISPOSITIO PRÆREQUISITA AD SUMPTIONEM EUCHAR. EX PARTE ANIMÆ.

DISPOSITIO PRÆREQVISITA EX PARTE CORPORIS.

Quid

EUCHARISTIÆ DISTRIBUTIO.

EXCOMMUNICATUS EXCOMMUNICATIO.

EXISTENTIA.

F

FAMULUS.

FESTUM.

FIDES.

FORMA.

G

GENERATIO.

GOSSIPIUM.

GRÆCI.

H

HÆRETICUS.

HENRICIANI.

HORÆ CANONICÆ.

Quo-

MISSÆ AUDITIO.

CAUSÆ EXCUSANTES AB AUDITIONE MISSÆ.

An

MISSALE.

MONASTERIUM.

MORBUS.

MOTUS.

MUSTUM.

N

NATALE DOMINI.

NECESSITAS.

O

OBEDIENTIA.

ODIUM.

OFFERRE. OFFERTORIUM.

OLEUM.

ORATIO.

PRÆLATUS.

PRÆSENTIA. PRÆSENTIALITAS.

PRÆSUMPTIO.

PRIVILEGIUM.

PROBABILITAS.

PRODUCTIO.

PROMISSIO.

PRONOMEN.

PROPOSITIO.

PUERI.

PURGATORIUM.

PURIFICATORIUM.

Q

QUALITAS.

QUANTITAS.

R

RAREFACTIO.

RELIGIOSI.

SACRIFICIUM NOVÆ LEGIS, EJUSQUE ESSENTIA.

SACRIFICII MINISTER.

SACRIFICIUM PRO QUIBUS OFFERENDUM.

SACRIFICII EFFECTUS.

SACRIFICII CELEBRANDI TEMPUS.

SACRIFICII CELEBRANDI LOCUS.

AD CELEBRATIONEM REQUISITA.

SACRIFICII DEFECTUS ET SUPPLETIO DEFECTUUM.

SACRIFICII INTERRUPTIO.

SANGUIS.

SATISFACTIO.

SCOTUS.

INDEX RERUM.

SS. TRINI-

SS. TRINITAS.

TRITICUM.

V

VANA GLORIA.

VAPORES.

VASA SACRA.

VERBUM.

VESTIMENTA SACRA.

VINUM.

UNCTIO.

UNIO.

FINIS.

